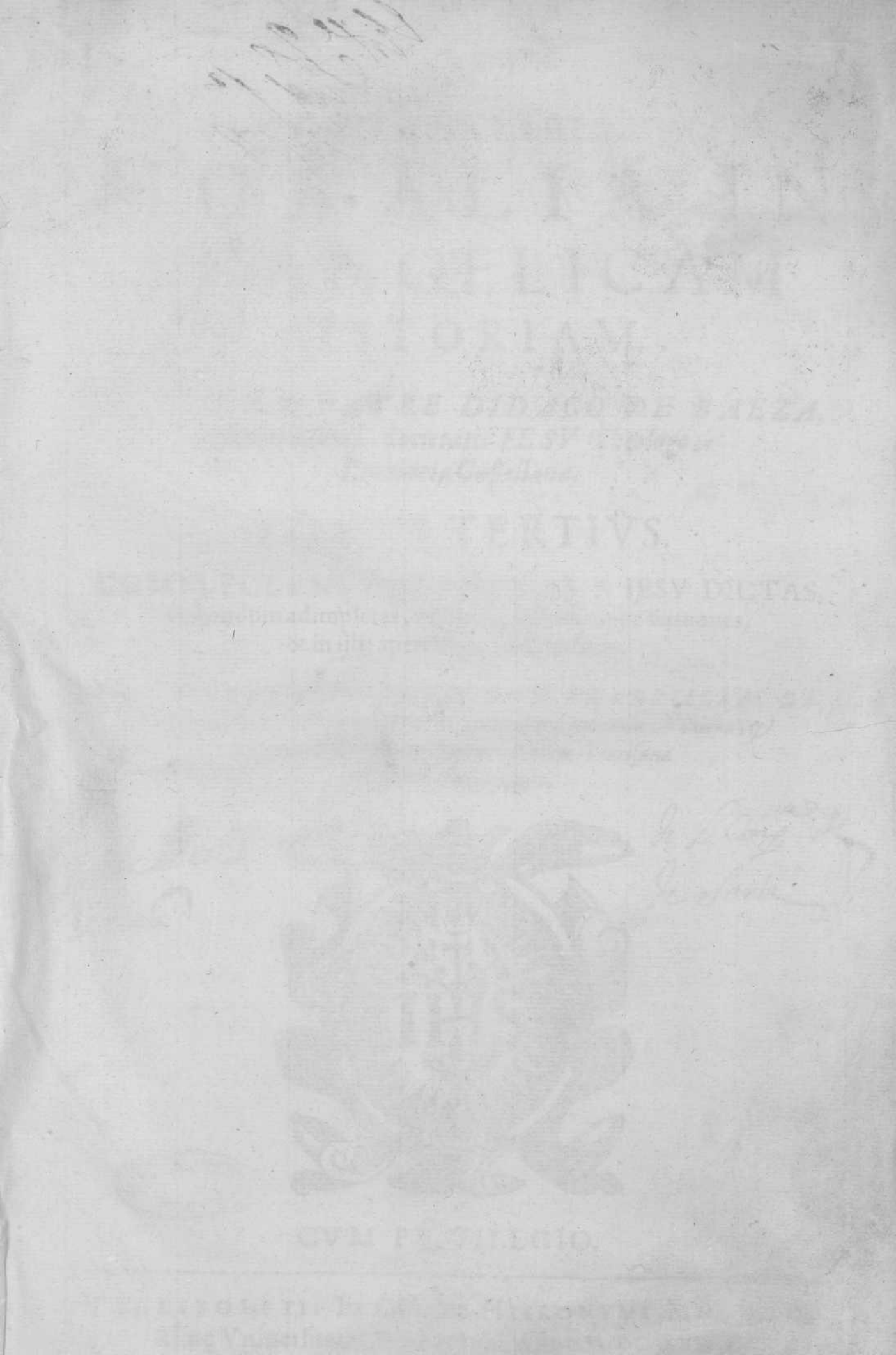

Estᵉ 70
Ind 1ᵉ
Vol 8

COMMENTARIA.

MORALIA IN EVANGELICAM HISTORIAM.

AVTHORE PATRE DIDACO DE BAEZA,
Ponferradiensi, Societatis IESV Theologo, è Prouincia Castellana.

TOMVS TERTIVS.

COMPLECTENS PROPHETIAS A IESV DICTAS, & nondum adimpletas; insuper nobiliores eius sermones, & in illis apertiores similitudines.

AD EXCELLENTISSIMVM DON FRANCISCVM DE *Castro, Iacobæum militem, Comitem Lemorum, Andradæ, Villalbæ, & Castri: Marchionem Sarriæ, Ducem Taurisanæ ab status Consilijs, &c.*

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

CVM PRIVILEGIO.

VALLISOLETI: Ex Officina HIERONYMI MORILLO, Almę Vniuersitatis Typographi. Anno M. DC. XXVIII.

COMMENTARIA.

MORALIA IN EVANGELICAM HISTORIAM.

AVTHORE PATRE DIDACO DE BAEZA,
Ponferradiensi, Societatis IESV Theologo, è
Prouincia Castellana.

TOMVS TERTIVS.

COMPLECTENS PROPHETIAS A IESV DICTAS,
& nondum adimpletas; insuper nobiliores eius sermones,
& in illis apertiores similitudines.

AD EXCELLENTISSIMVM DON FRANCISCVM DE
Castro, Iacobaeum militem, Comitem Lemorum, Andrada, Villalba, &c.
Castri: Marchionem Sarria, Ducem Taurisana
ab status Consilij, &c.

CVM PRIVILEGIO.

VALLISOLETI: Ex Officina HIERONYMI MORILLO,
Almę Vniuersitatis Typographi. Anno M.DC.XXVIII.

EXCELLENTISSIMO DON FRANCISCO RVYZ DE CASTRO MILITI IACOBÆO, COMITI LEMORVM, ANDRADÆ, VILLALBÆ ET Castri; Marchioni Sarriæ, Duci Tauriſanæ ab Status Conſilijs. Olim Neapolitano, & Siculo Proregi, & apud Maximum Pontificem Oratori.

VERBI DIVINI meditamentis, dum tibi qualecumq; munus compono (PRINCEPS EXCEL.) adeſt magnus ille Ptolemaidæ Epiſcopus D. Syneſius, qui lib. de Regno, ſic pungit ſui æui Principes: *Regi munus ſit ſtolidus homuntio, cõq; acceptius, quo ſtolidior eſt: ij eodem tempore imperfectè ridere, & flere geſtientes, indecoriſq; geſticulationibus, alyſq; ſcurrilitatibus vnà vobiſcum perperam tempus abſumunt. Horum mutili animi ſenſus verbaq; veſtris auribus multò accomodatiora ſunt, quàm ſententia aliqua ex Philoſophia deprompta, & diſſerto, ac volubiliore pronuntiata.* Non de ſapientiæ, arcanis, ſed de ſcurrarum mercibus munera Principibus aptat vir diuinus; & meritò, quia te ignorabat, cui Philoſophari, & regnare natura fuit: gratia, regnis placuiſſe, Scholiſquè ſimul. Tuis in manibus duplicato igne rutilat, qua veteres face fulſerunt. Nàm quod vix maioribus circa extremitatem vitæ contigit, hoc tibi abundauit in limine. Te quicũmque vidit, cum nec dum dignitatum aliquod limen intraſſes, omnia te tranſiſſe credidit, quæ ſequebantur inſignia. Sanè credidit id Neapolis, vbi iuuenis feciſti tuum eſſe primum gradum, qui ſummus eſt. *Glaud. in Honorii.*

Rerumq; tibi commendat habenas,
Et ſacro meritos ornat diademate crines,
Tantaq; ſe pietas rudibus oſtentat in annis,
Sic ætas animo ceſſit, quæ rerentur, vt omnes
Imperium tibi ſero datum.

Tempeſtiuum, imò ſerotinum imperium in te oſtendebat ſapientiam, quæ iuuenem nacta, figurabat tranſſenera. Palatium, quod tu cum terribile acceperis, amabile præſtiti. Forum ſemper negotijs plenum, iam votis, votiſq; pro tua ſalute ſuſceptis. Curia honorifi-

cis modo lætans decretis, antiquitus ſolicitis mæſta cæ-rimonijs. Hæc Neapoli, hęc Romæ, hæc apud Siculos. Nullus in ijs thronus, qui te hodie non cantet. Et quanta thronorum gloria? Ait Nazianzenus Poſthumiano clariſsimo Principi; & tibi vniuerſus orbis. *In ſublime euectus es, haud ita mediocri Principatum gloria. Imò ipſe, ſi quod verius eſt, dicendum eſt, haud modicos Principatus ſublimes reddidiſti: ſupremam nactus es poteſtatem. Non eſt hoc fortunæ munus, ſed hanc poteſtatem tãquam virtutis præmium adeptus es, vt & ipſa redderetur glorioſior, & Rex propter iudicij ſui de te ſententiam, laudem acquireret.* Macte virtute vir, regalium miniſtrorum lex præfulgens: Dignitates tibi creditas eximia grauitate tractaſti: & niſus es tempora facere, quæ merito laudarentur in Principe. Meritò ergò mea ſiſtuntur ſtudia non propter maieſtatis ambitum, nec ſine obligationum argumẽtis Principi eruditiſsimo: teſtes ſunt, & rethorum flumina, & Philoſophorum ſtagna toties à te exhaurita. Indulgentiſsimo: docet ſecuritas erroris humani. Conſultiſsimo, probant hoc tali Principe Itali ordinati, & Hiſpana imperia aliquando Italis grata. Fortiſsimo: vt qui deuicit, imò deuinxit Siculorum, & Romanorum animos, non ferro, ſed ſuauitate, ſed tẽpeſtiuitate, naturã diuinam in fortitudine æmulatus. Inuictiſsimo: quem vno anno, nec chariſsimæ vxoris, nec ſuauiſsimi pignoris, nec bonorũ iactura potuit turbare. Religioſiſsimo: huius verò laudis teſtimoniũ clamant compita, extollunt aulicorum cõuentus, prædicant ipſa regalium Senatuum penetralia. Clariſsimo: quem nec aurum cæcat, nec (quod Principibus inſolens) alea maculat, nec voluptas infamat. Poſſum ire per omnes appellationes tuas, quas olim virtus dedit, quas proximè fortuna conceſsit, quas adhuc indulgentia diuina meditatur. Voca Hiſpanicum, deditione & acclamatione gẽtilium; Neapolitanum affectu nationis gratioſitate extorſo: vincendo, & devinciendo animos Siculum, Romanum. Poſſem ſimul omnia merita virtutũ, & cognomina fœlicitatis acnectere: & quidem, vt Auſonius ſuo Gratiano ait, tamquam qui terrarum orbem vnius tabulæ ambitu circunſcribunt aliquanto detrimento magnitudinis, nullo diſpendio veritatis. Parco tamẽ virtutum magnitudini tuarum, ne illarum fulgentiſsimo iubare patiantur ſtudia mea de virtutibus, quod patiuntur ſtellæ ſub Solis luce. Da poſſe videri quod tracto, cum Chriſtianas virtutes enubilo, vt in tuis præbes non poſſe eſſe nimium quod dico. Nimietatis enim vitium in extollenda virtute prorſus euanet, dum apparent tuæ, ſub quarum vmbris viuent mea ſtudia, verarum viuet, & ſpeculum virtutum. *Vale.*

Nazianz.

Auſon.

FA-

FACVLTAS PROVINCIALIS.

EGO GASPAR DE VEGAS Societatis IESV in Prouincia Caſtellæ Prępoſitus Prouincialis: poteſtate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre noſtro Mucio Vitelleſchi Prępoſito Generali, facultatem facio, vt tomus Tertius inſcriptus: *Commentaria Moralia in Euangelicam Hiſtoriam*, Authore Patre DIDACO de BAEZA Ponferradienſi noſtræ Societatis Theologo, & eiuſdem Societatis grauium, Doctorumq; hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus, Vallиſoleti in noſtro Diui Ambroſi Collegio, die vigeſima prima Auguſti. Anno milleſimo ſexcenteſimo vigeſimo ſeptimo.

Gaſpar de Vegas
Prouincialis.

APPROBATIO DOCTORIS PAVLI DE ZAMORA IN Curia Regia Concionatoris; Rectoris ſancti Gyneſij, ſancti Officij Toletani Commiſſarij; Supremæ & ſanctæ Generalis Inquiſitionis Calificatoris.

COMMISSIONE D. Licentiati D. Ioannis de Velaſco, & Azeuedo Sereniſſimi Ferdinandi Cardinalis Conſiliarij, & in Regia Curia Generalis Vicarij, vidi, perlegi tomum Tertium: *Commentariorum Moralium ſuper Euangelia*, Patris Didaci de Baeza Societatis IESV. Is vt video liber eſt, qui vel duorum ipſum præeuntium germana fide probetur Orbi, ſolo tempore alius, eiuſdem omnino ſyderis, & genij; Alliciant ſimul, vel nolentes, vel inuitos ad laudem ſui; adflarint credo innato ſplendo cuiuſlibet mentem, nec vlla adeò caliginoſa ſit, quæ tam luculentis pulcherrimarum rerum copijs reluctetur. *Quemadmodum enim fax in illuni nocte apparens ſua ſponte oculos allicit, ſic virtus omnes homines illuminare apta nata eſt*, ſcripſit Peluſiota Epiſtolarum lib. 4. ſic inquam explicata per Doctores virtus, virtus & culta primum ſibi ipſis, & effuſa in orbem, vt colatur. Ergò quam Author dudum excolit, inſignibus affixa chartis cum ſuà vndiq; decentiſsimà laude, diuiditur virtus, blandiens animis in poſſeſsionem ſui, ita anxie, ad viri doctrinam hiantibus viris, vt nec Typographis requies detur, nec detur requies Bibliopolis. Accenduntur face multiplici diuini Verbi Præcones ſub tanta commentariorum luce, & in æterni Numinis laudes coguntur. Nec in ſolos homines vim habet, feliciſsime in libris hiſce affuſa varietas; & Angelos admiratione aſperſerit; moueat vel aſtra matutina, & filios Dei in Iubilũ, ad libri voces ſuborta claritudo; eo penitus modo, quo excitatos in laudem ſenſit Baſilius Seleuc or. 1. cùm adhuc in faſcijs teneriore Orbe, non cœlum, non terra, ſed ſola lux ad vocem nata eſt, *cùm prima à Deo vox mittebatur, & lux naſcebatur.* Fœcundant libri mentes legentium, fœcundant audientium animos, fouentque, *vt accenſi fide perſiſtant, & operibus ve-*

ritatis relucentes, Et dum ad id lucernas ardentes habere iubemur, vt Tertul. 4 contra Marcionem, iubemur credo hiſce vacare Commentarijs. Ergò vt rerum ornamentum lux eſt, dum ipſas aperit, & in proprio nitore manifeſtat; Authoris hæc præclariſsima ſcripta, quæ virtutem obijciunt, & fidei referant ſacramenta; & ornamentum virtutis compellemus, & decus, plenà voce. Vtque ſolem originem lucis æternum volumus, vt quotidiano ſplendore quæcùmque cœlum tegit, ſuauiſsime excitet, foueatque velimus Authori ſæcula, vt hiſce in dies, lucubrationibus Eccleſiam foueat; excitet omnium ad pietatem mentes. Hoc volo, huic ſubſcribo. Matriti 15. Octobr. Anno 1627.

Doctor Paulus Zamora.

Summa del Priuilegio.

TIENE el Padre Diego de Baeça de la Compañia de IESVS Priuilegio por diez años para imprimir eſte libro, intitulado: *Moralia in Euangelicam Hiſtoriam Tertius tomus*: como conſta de ſu fecha: En Madrid à treze dias del Mes de Nobiembre, de mil y ſeyſcientos y veynte y ſiete años. Por Iuan Laſſo de la Vega Eſcriuano de Camara de ſu Mageſtad.

Errata ſic corrige.

FOL. 16. uælo. l. cælo. Ibidem, trainit. l. tacet. fol. 19. Iudicom, l. iudicem, fol. 55. neborem. l. ruborem, fol. 57. aſtrum l. oſtrum, fol. 62. occulis, l. occultis. fol. 69. proſicui. l. proficui fol. 72. naniç. l. næniæ. fol. 104. genitus, l. gemitus, fol. 119. Potentiſsimi, l. patentiſsimi, fol. 187. carpore, l. corpore. fol. 271. timore, l. timere, fol. 321. liberi. l. Liberi. fol. 326. Partibus. l. partubus, fol. 349. typus. l. typis, fol. 352. col. 2. fidem. l. finem. fol. 364. aut, l. ad. fol. 386. riguntur. l. iguntur, fol. 391. occaſione. l. occaſione, fol. 401. tungis, l. tangis. fol. 413. afficiunt. l. efficiunt, fol. 418. Chriſtianis. l. Chriſtiani, fol. 416. dignitas, l. dignatas, fol. 422. loquentis, l. loquentes, fol. 425. ab, l. ad, fol. 430. impletus. l. impetus, fol. 442. opra, l. opera. fol. 450. adoratione, l. oratione, fol. 466. Monne, l. Nonne, fol. 486. male, l. malle, fol. 487. iuſtos, l. iuſtus, fol. 533. deſpiciat, l. diſpiciat, fol. 548. interruptionem, l. in corruprionem. fol. 555. agno. l. agro, fol. 563. Quam l. Quò. Ibidem ibi. l. eò, fol. 569. ſitemti, l. ſitienti, fol. 571. vili. l. vitili, fol. 582. triticura, l. triticum, fol. 583. exercendum. l. exercendus, fol. 600. abdiunt, l. audiunt, fol. viſebuntur. l. videbuntur.

His demptis concordat cum ſuo originali. Datum in Conuentu S. Pauli Valliſoleti. 17. Iunij. 1628.

M. Fr. Raphael Sanchez.

TASSA.

YO Martin de Segura Olalquiaga Secretario de Camara del Rey Nueſtro Señor de los que reſiden en ſu Conſejo, certifico, y doy fè, que auiendo ſe viſto por los Señores del vn libro, intitulado: *Commentaria Moralia in Euangelicam Hiſtoriam.* Compueſto por Diego de Baeça religioſo de la Compañia de IESVS. Taſſaron cada pliego de dicho libro, que es Tercero tomo, à quatro marauedis: el qual tiene ciento y cincuenta y tres pliegos ſin principios, ni tablas, que à los dichos quatro marauedis, monta ſeyſcientos y doze marauedis en que ſe ha de vender en papel: y dieron licencia, para que à dicho precio ſe venda: y mandaron eſta taſſa ſe ponga al principio, y no ſe venda ſin ella. Y para que de ello conſte dì la preſente, Mad. 28. de Iunio de 1628.

Martin de Segura.

QVIA

QVIA MVLTI PARAGRAPHORUM tituli mendosi prodierunt habes omnes hic positos benè correctos ad quos confugias.

LIBER XIII. DE PROPHETIJS Iesu adhuc implendis.

Cap. I. De signis finalis euersionis.

PARAG. 1. *Dum supremi iudicis sententia instat, nil nisi crudele etiam in amitioribus videre expecta.*

2. *Magnum impiorum supplicium est, quod videant vilitatem, & squalorem rerum, ob quas in summam miseriam sunt delapsi.*

3. *Verecundum, & turpe est creaturæ fuisse aliis scandalum ad peccandum.*

4. *Salutare homini, vel aliena peccata doluisse.*

5. *Signa à Deo homini salutaria.*

6. *In creaturis, tantum signa humanæ perditionis, cuius vere causa in solo homine sunt.*

7. *Peccatum necessario sequitur manifestatio, & publicatio. Vbi, quanta confusio erit in manifestatione peccatorum in iudicio.*

8. *Extrema persecutio Ecclesiæ, omnium lætissima.*

9. *Tantum erit extremi diei malum, vt sola eius fama impios vehementer concutiat.*

10. *Iudicij terror, quouis alio cruciatu maior.*

11. *Mala præsentia vehementissime augentur futurorum metu, qui solus nos solicitare debet in malis præsentibus.*

12. *Inter ipsam deploratam salutem, adhuc vana expectatio impios dejudit.*

13. *Sanctissimi quique viri suspectum sibi habebunt districtum Dei iudicium.*

14. *Exclusis virtutum apparentijs videbuntur nuda pecceta. Vbi, quod hypocrisis ruinã trahat.*

Cap. II. De Aduentu iudicis.

§. 1. *In iudicio nihil remanebit quod possit iudicis seueriſsimi misericordiam pulsare.*

2. *Inter iudicij discrimina, signum crucis iustis præstabit securitatem.*

3. *Passionis Christi signa maxime impios in iudicio torquebunt.*

4. *Impios sera, iustos tẽpestiua cruciat pœnitẽtia.*

5. *Tempestiua Dominica passionis memoratio tota mellea est nihil habet amaritudinis: intempestiua autem plena felle inuenitur.*

6. *Iesus in iudicio seueriſsimus iudex, quia extraneus & ignotus ab externis veniens.*

7. *Iudicij timor colligit iustos, & asserit in tuto.*

8. *Separatio electorum à reprobis, maximum reprobis incutiet dolorem.*

9. *Nemò vnico virtutis enixu contentus hæreat.*

10. *Mundialium culminum partus ruina est, & excidium.*

11. *Sanctorum patientia malorum omnium incursus exhaurit.*

12. *Iesu verba permanentem ad omnes efficaciam habent.*

13. *Scientia, quæ nõ cõmunicatur, nulla cẽsetur.*

14. *Duriſsimum peccatorum malum est, quod à delitiarum summo in summum miseria transeant immediatè.*

15. *Vbicumq; adest Dei gratia eandem salutẽm potest causare, & vbicunque desit, eadem indè manebit damnatio.*

16. *Felix qui venientem iudicem, vt suorum bonorum Dominum exceperit, non vt furem.*

Cap. III. De supremi iudicis sententia proferenda.

§. 1. *Etiam reproborum hominum honori consulit Dominus: sic vniuersi iudices damnatorum honori prospiciant.*

2. *Peccata non Deo, sed suis authoribus damnum inferunt.*

3. *Summa Iesu gloria, quod ex omnibus mundi plagis electos suos congreget.*

4. *Optimi Regis forma est, quod in supplicijs contractior, in beneficijs largior debito appareat.*

5. *A solius Dei infinita potentia venit, quod afflicti, & despecti homines bene habeant.*

6. *Misericordia in pauperes omnimodam acquirit benedictionem.*

7. *Ciuilem etiam bonorum possessionem per eleemosynam apud Deum acquiris.*

8. *Beneficentia in pauperes Regno digna.*
9. *Cæteræ virtutes pugnant, verum misericordia in pauperes, erigit trophæos.*
10. *Diuinæ remunerationis gloria tanta erit, quæ omnium molestiarum temporalium vestigia prorsus deleat.*
11. *Solus Iesus verus frater, à quo vno venit, quidquid fraternæ charitatis inuenitur in nobis erga hostes.*
12. *Soli viri misericordes cauent verbum asperum, quo misere confodiuntur immisericordes.*
13. *Infernalis flamma eo durior, quo Dei visionem intrinsecus tollit.*
14. *Summa hominis miseria est, quod miser degat inter felices.*
15. *Labor, & solicitudo Christi Domini pro suis non cessat vsque in hanc felicem sanctorum regenerationem.*

LIBER XIIII. DE CONcionibus à Christo Dño habitis ad populum.

Cap. I. Christi Domini concio panegyrica in D. Ioannem Baptistam.

PAR. 1. *Summa crudelitas lasciuiæ expenditur.*
2. *Nulla est adeò atrox iniustitia, quam amasia à iudice non extorqueat.*
3. *Pijs viris pretiosissimum est voluptatum cauere simulacra.*
4. *Docti viri, & ingenioſi maiorem curam ad hibeant Deo quærendo.*
5. *Labores patienter habiti vocalissimi sunt ad impetrandum.*
6. *Ioannis, & Iesu perfectissima similitudo, in quo posita est summa Ioannis Laus.*
7. *Laborum ærumnarumq; tolerantia, omni alio miraculoso opere longe præstantius opus est.*
8. *Deus in Iesu humanissimus, & facilimo negotio accessibilis omnibus illis, qui amico accedunt animo.*
9. *Virtutis via arripienda non quam occasio offert, sed quam seriæ electionis, & affectus pondus parit.*
10. *Vilescũt tẽtationes animo ad illas præparato.*
11. *Prima Ioannis virtutum lineamenta præstantissima, & quæ possint diuinam commendare manum.*
12. *Mollis cultus corporis Regibus fatalis est.*
13. *Domus regia vestiarium est mũdialis comediæ, ex profanorum hominum corruptela.*
14. *Laudabilis fidelium mos in induendis puerulis, religioso amiculo.*
15. *Plusquam Propheta est quisquis inter mundialiũ caliginum latitudines, angustam viam salutis pertingit.*
16. *Ingẽs Ioannis gloria quod Angelus dicatur, imò quod plusquam Angelus sit, vbi quod ærũnæ nos faciunt Angelis superiores.*
17. *Ioannes Baptista primas omnium tulit.*
18. *Summæ argumentum sanctitatis, vel minimam aliorum virtutem sibi superiorem recognoscere.*
19. *Ioannis vis tanta, vt ante mortem Iesu, iam ipse cœli claustra contundat, & faciat labare, & minari proximam ruinam.*
20. *Quidquid magnum, & præstantius volueris, hoc est Ioannes.*
21. *Magna Ioannis excellentia, quod similis filio Dei.*
22. *Summa peruersitas hominis, qui diuinis non demulcetur cantibus, vbi de musica sacra.*
23. *Supra naturam humanam est, nihil de rebus mundialibus tibi sumere.*

Cap. II. Christi Domini concio Panegyrica in D. Petrum Christianæ Ecclesiæ primatem.

§. 1. *Solus Rex Regum Iesus potest habere ministros: qui subditis omnino proficui sint.*
2. *Celsi animi nihil tam æstimant temporale, quàm nominis claritatem.*
3. *Fieri nequit, quod linguæ terrenorum hominum non impingant in præexcelsæ virtutis viros.*
4. *Principum vita, indè tenetur purior esse, quia nequit non esse patentissima omnium oculis.*
5. *In mundialium Regum Curia, mendacium est, quod præualet, vbi quàm plus valeant apud illos fœminæ uaniæ, quam virorum oracula.*
6. *Non solum Principibus, sed nec vlli hominum renuntianda sunt, quæ iram mouere possint.*
7. *Quot fauores à Principe in suos proficiscũtur, tot obices sunt ne ad illum defœcata veritas perueniat.*
8. *Christus Dominus non perfectè habetur, nisi per plurium sanctorum imitationem.*
9. *Oculatior est percipiendo diuina, simplex, & rudis innocentia, quam mundiales vniuersi sapientes.*
10. *Summum Petri magisterium est, sic altissima nobis præsentare mysteria, ne à gloria tanta maiestatis opprimi possimus.*
11. *Petro debẽt gentes primas honoris Christiani.*
12. *Præstantes virtute filij, maximam Parentibus gloriam accumulant.*
13. *Caueat proprium cerebrum, qui veritatem cupit pertingere.*

14. *Mens humana carnalibus affectibus exuta, facillimo negotio se ingerit diuinis.*
15. *Retributio pro beneficijs acceptis, non fit ab hominibus huius mundi.*
16. *Summa Petri altitudo expenditur.*
17. *Petri imperium inde primum, quia in pace fundatum; vbi de infirmis mundi imperijs.*
18. *Petri imperij auspicium ex incorruptibilitate iudicij*
19. *Id apud Deum quisq; est, quod ipse operibus exprimit.*
20. *Bona quæ à Deo in homine laudantur, & vera, & permanentia sunt.*
21. *Deus non patitur, quod homines parum fidant, eius immensæ liberalitati.*

Cap. III. De Octo Beatitudinibus.

§. 1. *Prælatus is sit, qui habeat doctrinam suam, non qui egeat emendicare alienam doctrinam, & vigilias.*
2. *Damnatio, & maledictio hominum fere non est, vbi aurum non est.*
3. *Fere nulla res sic impedit impleri diuina promissa, vt impedit aurum.*
4 *Gloriosum est, quòd aurum ex affectu, & amore Christi contemnas.*
5. *Pauperes spiritu cœlestium bonorum dominantur.*
6. *Non omnibus sanctis correspõdet in cœlis diadema Regni.*
7. *Sola mansuetudo habet propia sua bona.*
8. *Mitibus, & mansuetis hominibus omnia sunt frugifera, & facunda.*
9. *Illa fœlices lacrymæ, quas vna Iesu consolatio absterget.*
10. *Vbi Deus abest, non censetur vita, quæ sine luctu est.*
11. *Fames grauissimum telum ad perdendas hominum animas: vnde gloriosum erit illam vicisse.*
12 *Solus Iesus homini sufficit, cætera non sufficiunt.*
13. *Nec minima virtutum despicienda sunt.*
14. *Quam potens est affectus misericordiæ in animis, qui ad Deum spectant.*
15. *Castitas mentis oculos acuit, vt diuina intuantur.*
16. *Filialis charitas in Deum semper pacem profert.*
17. *Voluntaria paupertas martyrium est.*
18. *Quot vulnera pro Iesu, tot citæ, & gloriosæ palmæ.*
19. *Minimè dolendum, imò lætandum in iacturis, quæ pariunt lætitias æternas.*
20. *Idem tibi ex mundo expecta, quod noueris antecessoribus euenisse.*

Cap. IIII. De Ecclesiæ præsulibus.

§ 1. *Christianorum Principum cura, non tam in eo ponatur, quòd vitia castigentur, quam in eo, quod non fiant peccata.*
2. *Semel acceptus virtutis sapor cõseruandus est, ni velis saluatori odiosus esse.*
3. *Vel vnus iustus valet, vt omnem terram condiat, & saporet.*
4. *Praui hominum mores multo moderamine corripiendi.*
5. *Incorrectione cauendum, ne exasperentur, & irascantur peccatores.*
6. *Se quisque in infirmitatibus proximorum nouerit.*
7. *Principatus sedes, qui occupant, multo sunt honore prosequendi.*
8. *Plurimum valent Principum clades ad commonendos homines de infirmitate humana.*
9. *In deiectos à culmine homines vehementer insultant, & ferociunt alij.*
10. *Nihil abiectius, & durius Principi viro, quã ad inferiorum pedes obuolui. Vbi de infelicitate reproborum.*
11. *Proprijs necessitatibus parcant prælati, vt suorum inuigilent saluti.*
12. *Princeps nullo magis reddit prouinciam inexpugnabilem, quam terra inuigilans prouentibus.*
13. *Iustus homo lucidior post peccatum castigatum, quàm in ipsa innocentia.*
14. *Principis hominis errores patentissimi*
15. *Ecclesiasticam disciplinam non ad aliud, quam ad expugnandas vitia sumat, quisque non velit in ea perire.*
16. *Prorsus in excusabilis est, qui veram Christi Ecclesiam non agnoscit.*
17. *Virtus non est, quæ nullis externis operibus proditur.*
18. *In benefaciendo nulla seruanda mensura.*
19. *Magis cauenda est propria lingua, quam hominum oculi in bonis operibus exhibendis.*
20. *Christianorum Principum familiæ legalissimam agant vitam.*
21. *Cœlestium magnalia occupantur ab eo, qui opera sermoni addiderit.*
22. *In Doctore, vel minimus defectus operum, nulla eloquentia potest suppleri. Defectus autem eloquentiæ per additionem operum supplebitur.*

Cap. V. De ira sedanda.

§. 1. *Iusto, & fideli viro grauissimum tormentum est, cum pessimis, & bruteſcentibus hominibus comparari.*
2. *Iracundus homo adeò certam damnationem habet, vt iam videatur tortori, & carnifici traditus.*

3. *Iracundi homines obnoxij iudicum rigoribus, carceribus, vinculis.*
4. *Iræ furor nullis sciuit contumelijs, siue in homines, siue in Deum parcere.*
5. *Mansuetudo hominem, iracundiam feram facit.*
6. *Quòquis Deo propinquior, eò fraternæ vnionis diuisiones plus fugiat.*
7. *Quod semel Deo munus offers, teneris illud omni ex parte perficere, & integrare.*
8. *Per notos, & tritos calles virtutum vitæ ratio est instituenda, & perquirenda.*

Cap. VI. De fornicatione, & iuramento vitando.

§. 1. *Nulli non fœdissimum, & turpissimum est omnigẽ deformius supplicio, luxuriæ flammis aduri.*
2. *Alienæ pulchritudinis conspectus voluntarius nunquam non tardat, & grauat etiam castissimos animos.*
3. *In lasciuia nihil non sinistrum, & damnationi proximum.*
4. *In eo, qui gladium exerit aduersus vitia, nil dextrum perit, omnia dextra sunt.*
5. *Mulier adultera lethalis viro suo.*
6. *Coniugalis amor filiorum causa nutriendus.*
7. *Dei nominis in iuramentis vsurpatio, quàm debeat esse cauta.*
8. *Dei nominis prophanatio, qualis in iuramentis sit, lethalis est homini.*

Cap. VII. De diligendis inimicis.

§. 1. *Æstimanda est quæuis in malis remissio.*
2. *In virtutum conamine ille triumphat, qui supra debitum de suo aliquid semper addit.*
3. *Ille solus inimicis non parcit, qui prorsus ad Iesu verba surdescit, qui solus sibi malus est.*
4. *Christiani triumphus est, inimicis benefacere.*
5. *Ex Maria traxit Iesus, quo inimicis iubeat bene facere.*
6. *Calumniatoribus te petentibus satius obiabis, si nihil malum, vel bonum respondeas, sed tacens prorsus illos declines.*
7. *Inimicorum dilectio compendiosa via est ad salutem.*
8. *In hoc Dei filius ostenditur, quod sibi illatas iniurias in lucem dari patiatur.*
9. *In Recto charitatis ordine prius amicis prospicere debes.*
10. *Meditatio mortis non sinit inimicos reputare vllos.*
11. *Christi Domini fusus sanguis persuadet, quod minime in inimicos irascamur.*
12. *Tẽporalia bona, nil sunt ad æterna cõparata.*
13. *Fidelis homo ne se intra strictos naturæ carceres contineat, imò in infinitudinem induat.*

Cap. VIII. De oratione Dominica.

§. 1. *Virtutum coronas vniuersas furantur humanæ laudes, & plausus.*
2. *Non tu, sed Deus videatur in operibus tuis bonis, & securus esto.*
3. *Dum vnum te lateant virtutes tuæ, à nemine alio periculosè videntur.*
4. *Oratio pro peccatis tollendis laborem sibi adiungat, vt efficaciam habeat.*
5. *Præstantissimus Dominus est ille, qui in munerum distributione, præsentissimos habet illos, qui virtutis amore maximè se abdunt, & abscondunt ab oculis.*
6. *Prophanæ eloquentiæ cultores verarum virtutum aduersarij sunt.*
7. *Non eget hominum amator Deus compellari multis, vel ad nutum exurgit precantium.*
8. *Filij habitum, qui exuit, rancè orat apud Deum.*
9. *Peccatori suspecta sit indulgentia, ex qua oriri solet exitij occasio.*
10. *In oratione instar Angelorum efficimur.*
11. *Vbi filiorum Dei spiritum per Iesum accepimus, cœlestia omnia ad nos prosiliunt.*
12. *Nil putat homo sibi salutare, vbi Dei gressus non audit.*
13. *Quo magis gratiosum, eo regalius est beneficium.*
14. *Ne voluntas creata in terris labatur, præstantissimum opus est potestatis diuinæ.*
15. *Pecuniarum cupiditas nunquam non nociua.*
16. *Tanta est malitia peccati, vt ad illius veniã quasi nolit Deus venire, nisi ducente alio.*
17. *Præcipuus Christi Domini triumphus peccandi occasiones suis fidelibus eripere.*

Cap. IX. De ieiunio, & alijs virtutibus.

§. 1. *Non durat malum, vbi mortis pallor ob oculos versatur.*
2. *Temporalium affectus dolos, & fallacias pariunt.*
3. *Verus virtutis cultor, quæ in illa sunt tristia, dissimulat, celat.*
4. *Tristitia in virtutis opere infirmitatem fidei arguit.*
5. *Solus Deus gaudij, & veri lætitiæ author, nil lætum ab alij.*
6. *In virtutum progressu non qui destruit, sed qui ædificat, Deum allicit.*
7. *Ieiunium hominem ab oculis humanis eruptum diuinum facit, gula carnalem.*

8. *Virtutum Chariſtianarum fulgor ſubcinerea aſpergine claret ſecurus.*
9. *Præſtantiſsima hominis pulchritudo, & decus eſt ſuam laudem à ſolo Deo quærere.*
10. *Verus luctus, & dolor pro peccatis gloriæ vanæ aditum penitus intercludit.*
11. *Is eſt Deus noſter, qui latentium mores, & ingenia trutinatos habet, vt ad coronas vocet.*
12. *Solus Deus habet bona, quæ largiatur, in promptu, vt facili negotio largiatur.*
13. *Emundialibus gloriis, & delitijs non theſaurus, ſed ſepulchrum fit.*
14. *In ipſa beatorum patria timeri poſſet peccatoris alicuius ſocietas.*
15. *Nullus carnifex crudelior in homine, quam vitia ipſa.*
16. *Qui poteſt, eleemoſynas faciat in magna quãtitate, neceſſum eſt.*
17. *Ex oculis cenſetur vita hominis.*
18. *Spes in Deo totum hominem eſſe facit.*
19. *Qui mammonæ bonis nititur, imbecillis, & prorſus infirmus eſt ad fortia virtutum munera.*
20. *Stultiſsimi homines nil, niſi corporale meditantur animæ ſuæ, eidem illam cum corpore menſæ aſsidere faciunt.*
21. *Quæſtuaria ratio in acquirendis bonis cœleſtem Rempublicam dedecet.*
22. *Tota hominum ſolicitudo, & cura erga nos, & noſtros, non exæquat Dei ſolicitudinem, & curam.*
23. *Paternus Dei amor in homines non permittit aliquid illis boni obuenire, niſi per manus ſuas.*
24. *In fidelium nobis ſuſpecta ſint quæuis opera, ni velimus eorum errores ebibere.*
25. *Cœleſtia bona præhabita inopus impellunt.*
26. *Grauiſsima vltio eſt, quæ ad menſuram hominis vindicantis ſe traditur.*
27. *Quo ſancior, & purior quis, eo magis à peccatoribus arguitur, corroditur.*
28. *Ad primam offenſionis vmbram, & ſi minimam impij inſurgunt in viram inſtum.*
29. *Luxurioſi ſanctitatis fontes perdunt, inficiũt.*
30. *Probatio in laboribus, & preſſuris ſemper antecedit diuina dona.*
31. *A Deo parente noſtro id ſemper obtinemus, quod melius, & vtilius nobis eſt.*
32. *Legum diuinarum obſeruantia futurorum bonorum prænuntia eſt.*
33. *Sacræ Scripturæ non niſi fractæ, & laceræ adinuſitatæ, & paradoxa dogmata veniunt.*
34. *Quo quis Pauperior, & aptior ad Regnum cœlorum.*
35. *Ampliſsimam ad perditionem aperit voraginem multorum ruentium exemplum.*
36. *Meudacium quæuis ſcelera, & facinora parit.*
37. *Non linguæ ſolius clamor, ſed verum pœnitentiæ opus auditur ab authore ſalutis noſtræ.*
38. *Qui ſpiritu Chriſti caret, ſola ſublimia reſpicit, nihil humile, & imum.*
39. *Nullo redditur Principis imperium durius, quam dum ſanet peſsimis.*

Cap. X. De cœleſti cibo in Euchariſtia.

§. 1. *Summa dementia eſt, non vincere propter diuina, quas difficultates ſuperamus propter temporalia.*
2. *Pro gratiarum actionis opere cœleſtis paratur cibus.*
3. *Quidquid Deus ſibi aſſumit hominibus debet eſſe ſalutare. Vbi de Euchariſtia.*
4. *Ea quæ reſpiciunt Chriſtum, omnium pretioſiſsima: Vbi quã quæſtuoſa ſit res Euchariſtia.*
5. *Feraliſsima gulæ rabies.*
6. *Vniuerſa conuiuia vileſcunt comparata ad conuiuium Chriſti, quod nulli deficit.*
7. *Nobiliſsimum homini, quod dum literas diſcit, maiorum ſuorum ſimul ebibit magnalia: Vbi quam nobilitent homines veterum ſcripturarum lectiones.*
8. *Magnificẽtiæ opera ex perpetuitate commendantur, vbi & de Euchariſtia.*
9. *Nullum à Deo emortuum, & putridum cadauer exiſtimã, quod à cæleſti cibo non reformetur in vitam. Vbi fit collatio Martyris, & Euchariſtiæ.*
10. *Niſi tu difficias prius in Dei ſeruitio, nũquam tibi deficiet Dei largitas.*
11. *Inter diuinæ mẽſæ epulas audacter pete, quaſi nullam paſſurus repulſam, nec indè ejectẽdus.*
12. *Cœleſtis cibus de idolatria perfectiſsime triũphat. Vbi quod caueat diuinum calicem, qui Idolis concupiſcentiæ ſuæ ſeruit.*
13. *Inobedientia ſaporem habet idololatriæ.*
14. *Nulla eſt infinitas, quæ non roboretur, dum Deum conſpiciat.*
15. *Ipſæ res inanimatæ, quæ Ieſum reſpiciunt, halant vitam.*
16. *Rari ſunt, qui non patriſſent in vitijs.*
17. *Minimè quis cenſendus eſt niſi ex bonis tantum operibus.*
18. *Quo quis apud homines notior, eo magis apud illos ſolet vileſcere.*
19. *Nulla mortis vilitas non obtegitur, vbi Ieſus eſt, qui reſuſcitat.*
20. *Vbi Deus cœleſtem hunc panem nobis donauit, quaſi tenetur iam mortis damnationem delere.*
21. *Se inter peccatores humiliter annumeret, quiſquis cœleſti cibo velit ſaginari.*
22. *Ex quo paranit Dominus nobis menſam in deſerto huius vitæ, tenetur, & in patriã facere ſimiliter.*

23. *Multis indiget homo, vt possit digne cœlestem cibum excipere.*
24. *Omnia sit nobis Christus.*
25. *Cæcus est, & Iudæ proditori similis, qui Regium Christi splendorem in Eucharistia conuiuio non obseruant, illumq; honorant.*
26. *Abstinentia ab Eucharistia epulis lethalis.*
27. *Ex tunc te habere vitam puta, ex quo cibum diuinum participasti.*
28. *Virtutes paulatim, & per partes amplectendæ.*
29. *Per Eucharistiæ cibũ, quis hominem exuit, & in sortem diuinam transit.*
30. *Nuditas hominum peccatorum in Eucharistia pretiose operitur.*
31. *Christus Dominus, nec sui corporis micam offert, quin sese totum, & integrè tradat, quippè nescit partita dona.*
32. *Caue, ne talis ad Eucharistiã accedas, quod in te Dominum permanentem habere non possis, sed transeuntem.*
33. *Sic cura ad Eucharistiam accedere, quasi tunc primum de nouo ad illam accedas.*
34. *Periculosè non ostendis in vita, quas susceperis in diuino conuiuio epulas.*
35. *Vix fieri potest, quod pereat, qui frequens est in Eucharistia suscipienda.*

Cap. XI. De tollenda ab vnoquoquè cruce sua.

§. 1. *Misere fallitur, qui laboribus alienis totam credit salutis suæ spem.*
2. *Gratius Deo est, quod pateris pro virtute obtinenda, quàm quod pateris pro peccato tollendo.*
3. *Qui mortem ob Christum sustinet, censetur prorsus innocens, & immaculatus.*
4. *Christi Domini sectator, dum sui vnius vincendi curam habeat, omnes alias potestates à præeunte Domino inueniet deuictas.*
5. *Quod Deo, & virtuti postponis, minimè perdis, sed apud Deum reponis inueniendum ad salutem animæ.*
6. *Vbi de animæ damnatione agitur; omnia bonorum temporalium commoda disparent.*
7. *Quidquid alienum à Christo est, potius cedit in perditionem animæ, cuius salus à solo Iesu venit.*
8. *Quo magis supplicium peccatorum differtur, eo grauius, & acerbius.*
9. *Rarò nõ iniustè agitatur causa hominis, quam per ministros iudex tractat.*
10. *Solus Iesus est, qui nouit peccatoribus parcere.*

Cap. XII. De humilitate sectanda, & scandalo tollendo.

§. 1. *Nulla est amicitia humana adeò magna, quæ sibi præferri alterum libenter patiatur.*
2. *In solo Christi Iesu Regno verè magni sunt viri.*
3. *In salutis negotio etiam minima æstimanda, & implenda.*
4. *In Dei Regno magnates non ex clarissimorũ nominum hæreditate, sed ex verò virtutum effectu censentur.*
5. *Humilitatis demissio summam magnitudinem apud Deum præbet.*
6. *Stultissimum, & insipientissimum arrogantiæ vitium.*
7. *Assolet Deus suppliciis his tollerantiæ ad monitores adhibere.*
8. *Ambitionis affectus, vel totum orbem potens est inficere.*
9. *Malorum numerus semper est multiplex.*
10. *Illius familiaritas in primis cauenda, qui doctrina, & sapientia conspicuus vitijs seruit.*
11. *Religiosi, & iusti viri nullum inter mundiales habebunt amicum, qui pro illis stet in aduersis.*

Cap. XIII. De corrigendo fratre peccante.

§. 1. *Hoc hominis Christiani dignum studium, vt quã pauci sint, qui in Deum peccent, etiam cum multam ipse peccandi occasionem præbet.*
2. *Quo melior, & blandior est correctio, eo solet esse efficacior in ijs, qui spiritum filiorum habent*
3. *Tunc solum potest attribui correctori peccatoris salus, quando cum lenitate, & mansuetudine corripuit.*
4. *Diuinissimæ Trinitatis, vel adumbratio fundamentum est humanæ fœlicitatis.*
5. *Non censemur habere charitatem, quam testatam non facimus.*
6. *Maximis criminibus, quam citissimè inferendum supplicium est.*
7. *Anaritia falsitatis socia inseparabilis.*
8. *Salutis negotium in hac vita peragi debet.*

Cap. XIIII. De perfecto animarum pastore.

§. 1. *Tota boni pastoris disciplina in dando, non in accipiendo sita est.*
2. *Nec vita sua parcat, qui pastor bonus est, dum ouicularum prospicit saluti.*
3. *Tam temporalis, quàm spiritualis regni stabilitas in eo sita est, quod pretium rerum intrinsici valoris sit.*
4. *Pœna quanis ægrè, & coactè ob virtutem susceptæ potius feralis laniena, quàm obsequij*

diuini ſpeciem habere videtur.

5. *Perfemiſſimi paſtoris, imò inexpugnabilis viri eſt, quod præuideat mala ventura, ante quam veniant.*

6. *Peſſimus ſui cuſtos eſt, qui nullum malum nouit timere antequam eueniat.*

7. *Nil tam à Deo alienum, quàm ſuorum diuiſiones, vt cui placet concordia.*

8 *Vbi diuiſio eſt, ibi & luporum præda.*

9. *Temporalis homo quauis perditionis occaſione oblata, rapitur.*

10. *Perfectiſſimi gubernatoris eſt, tales habere ſubditos, qui nullo etiam externo præcepto audito ab eius voluntate non diſcrepent, ſed qualemcumquè gaudenter exequuntur.*

11. *Vnius diuinæ poteſtatis eſt, diuerſarum nationum populos ſub vnico capite conſtituere.*

12. *Ad ſecuritatem doctrinæ maximè conducit ſingularitas paſtoris.*

13. *Ille placet Deo, qui nihil ſine verò lucro ſpirituali ponit.*

14. *Maxima hominis excellentia eſt, quod pati poſſit pro Deo.*

15. *Prudenter quaſi inſaniunt iuſti, dum aduerſus præſentem vitam inſurgunt.*

Cap. XV. De morte contemnenda, & alijs.

§. 1. *Validiſsimum viri fortis facinus eſt, quod ſciat fugæ dedecus, vbi res poſtulauerit, contemnere.*

2. *Fuga conueniens, & ardua, & gloriosa eſt viro forti.*

3. *Metus mortis mortem ipſam reddit amabilem.*

4. *Imprudentiſsimè ſe ſupra Deum extollit, qui neſcit illatis contumelijs parcere. Vbi agitur de Societatis Ieſu Choro.*

5. *Contumelioſæ voces nihilo faciendæ, vt ſpurciſsimæ.*

6. *Viri glorioſi ſuperiores ſunt omni contumelia, & opprobrio.*

7. *Nunquam non patebit, quis fueris etiam inter calumniarum, & contumeliarum tenebras.*

8. *Iuſtorum conuitiator non abſconditur, ſed ad ſupplicium patebit.*

9. *Nulla in ſublimitate conſtitutus non glorietur homo de improperijs Chriſti.*

10. *Corporis mors non timenda, ſed amanda, vt magnorum bonorum cuſtos.*

11. *Præſtantiſsimi cuiuſque eſt Dei offenſam timere.*

12. *Potentiſsima ad ſalutem cauſandam æternæ flammæ memoria.*

13. *Viri iuſti nihil ad perfectionem ſuam pertinens non recuperabunt ex morte.*

14. *Fœlix ille cui nihil datur ſpectari, niſi Chriſtus, in quo vno omnia perfectius habetur.*

15. *Non publices ſtatim omnia laudabilia, quæ in te ſunt, etiam ſi in tuas laudes deſcendere cogaris.*

16. *Salutaris ſit, qui gladium portat.*

17. *Vbi gladius ibi, & erit Ieſus.*

18. *Gladius non in iuſtos, ſed in peccatores deſæuit.*

19. *Pax Chriſtiana in bello aduerſus vitia conſiſtit.*

20. *Dei ſpiritus malè audit apud cognationes carnales.*

21. *Deus neque vmbram diſsidij inter coniuges affert. Quòd à furtiua lenitate vxoris cauſari ſolet.*

22. *Maxima hominis fœlicitas, omnibuſquè bonis præferenda Ieſu fœliciſsima frui præſentia: ſicut, & maximum ſupplicium ab illo exulare.*

23. *Suauiſsima quæquè vileſcunt, incomparatione Ieſu, qui omnes affectos etiam validiſsimos ſuperat.*

24. *Ieſu gladius nihil perdit, ſed omnia ſeruat, vbi quod filij Deo immolati firmiſsimum ſit familiarum ſubſtentaculum.*

25. *Crux nos Chriſto Domino fidere, & adhærere facit.*

26. *Merces operis in particulari viſa vehementer trahit rationales animos adopus.*

27. *Nunquam ſine ingenti lucro tuo, Dei miniſtrum in domo tua tueris. Vbi Hiſpaniarum gloria ex Dei miniſtris Anglis receptis, &c.*

28. *Miſericordiæ merces ſecuriſsima certiſsima.*

Cap. XVI. De Phariſæorum vitijs.

§. 1. *In hoc diſtinguitur doctrinæ veræ ſedes à ſedibus iudicij ſecularis: quod hæ nunquam non inficiant, & maculent ſedentes: illa omnibus ſit ſalutaris.*

2. *Quam miſerum eſt, quod non tibi, ſed alijs ſalutaris ſis.*

3. *Nunquam à Dei ſpiritu venit, quod diuina præcepta aggrauentur, ſed quod emolliantur.*

4. *Vanagloria omnium vitiorum mater.*

5. *In naturam peccat, quà ſe alteri præfert, nihiloquè ſit proximus.*

6. *Vel minima de dignitatibus habendis contentio peſtifera eſt Apoſtolicis viris.*

7. *Glorioſum homini, quod Ieſum Magiſtrum habeat, qui ſolus doctos facit diſcipulos.*

8. *Qui primas ambitioſè occupat, proximus eſt conculcationi.*

9. *Iniquum eſt humanæ infirmitatis nullam habere rationem in diſciplinis tradendis.*

10. *Vbi Iesus est, non possunt non patere, & peruia esse cœlestia.*
11. *Studium literarum sacrarum, imò & ludus necessarius ad populorum salutem.*
12. *Iesus nescit vni claudere regnum cœlorum, quin illud alteri aperiat.*
13. *Corsicta virtus consumit domum hospitatoris sui quam ditat vera.*
14. *Qui perfectò corde virtutem colit, temporali alimento carere non potest.*
15. *Iniusta bonorum temporalium acceptio ruinam etiam temporalem parit.*
16. *Esca furtiua nunquam non affert supplicium, & cladem, vbi de gula malo.*
17. *Vitia expectabilium magistrorum, sine dominorum à subditis, & discipulis, vt ebibuntur.*
18. *Virtutis Magistri non vno enixu, sed mille doloribus, mille partubus egent, vt conferuent filium spiritualem, alij non item.*
19. *Temporalia bona excæcant mentem.*
20. *Ædificatores templorum Deo acceptissimi, vbi de templis.*
21. *Vnius parui pœna quam plurimos perdit, & citissimè perdit.*
22. *Nimis scrupulosi erga parua solent magna deuorare.*
23. *Grauissima gubernatorum negotia ea sola sunt, quæ pauperum necessitatibus consulunt.*
24. *Gubernator, qui nimius est in minimis, & paruis, solet præstantissimis inferre damnum.*
25. *Christianum est intimis animi virtutibus plus fidere.*
26. *Vitiorum extrinsecus splendor despiciendus, & eorum intrinsecus horror videndus est ab eo, qui velit lucrum reportare.*
27. *Homo peccator secessum à turbis amat, vt saluti incumbat, vbi aliqua de exercitiorum spiritualium vtilitate.*
28. *Summa impietas eò homines trahit, vt non differant eorum vota, & homicidia; sacrificia, & scelera, quòd summum malum est.*
29. *Vbi malum iustis infertur, & Deo ipsi infertur.*
30. *Mala per Hypocrisim illata ineuitabilem solent substinere vindictam.*
31. *Sæuissima est iactantia humana, & semper sitiens sanguinem.*
32. *Dei spiritus est, à quo futuri necessarij ad salutem scientia habetur, cæteri nihil salutare præsagiunt.*
33. *Sapientia tunc salutaris est, cũ diuinis scripturis roboratur; vbi de sacra lectione, & de D. Stephano.*
34. *Præstantissimus Princeps, & Prælatus, ea sapientia gerat omnia, qua videatur Propheta.*
35. *Scribendorum librorum non sapientia malebor, & studium est, sed Dei aspirantis gratia; vbi de Societatis Iesu scriptoribus.*
36. *Iustorum conditio apud peccatores peior habetur, quam apud feralissimas creaturas.*
37. *Qui festos dies sceleribus maculat, sine vindice manet expositus ruinæ.*
38. *Qui persecutionem patiuntur in mundo superiorem locum obtinent, vt mundum tyrannosque debellent.*
39. *Qui persecutionem substinuerunt ob virtutem, præuenient iudicem seueriss imum iniuriarum vltorem.*
40. *Misera hominum conditio ex futurorum ignoratione.*
41. *Illi perfectè subuenit infirmanti, qui scit infirmari cum illo.*
42. *Iudæorum œconomia, & Iesu distingui non poterant; aut simul esse debebant, aut simul deficere.*

Cap. XVII. De sermone habito post cœnam, suos Iesus consolatur de absentia.

§. 1. *Nullum peccatum ab aliquo committitur, cuius damnum cæteri omnes non debeant timere.*
2. *Fœlix ille, cui omnia mundialia occidunt, vt vnum Deum spectet, in illo nulla peccati turbatio durat.*
3. *Christi Domini benignitas in homines prorsus inexpugnabile asylum est.*
4. *Etiam maximi pecatores conuersi in Dei sedibus videbuntur.*
5. *Sola, quæ in æternum permanent, verè censentur esse, cætera non sunt.*
6. *Æterni boni solius meditatio potens est illud nobis efficere.*
7. *Quòd ad salutem pertinet, minimè est differendum, sed statim præstandum.*
8. *Temporalium rerum ignorantia rectè commitatur perfectissimam sapientiam diuinorum: imò diuinorum studiosos oportet multa damna temporalia ignorare.*
9. *Qui à Christo Iesu deuiat, verè nec est, nec viuit.*
10. *A solo Iesu Deum Patrem habemus, ab alijs indicem.*
11. *Nulla quies dari potest, vbi homo non cum Patre, sed cum alijs Dominis agit.*
12. *Siquid in Deo paternum non experiretur homo, periret nec videret diem bonum.*
13. *De Iesu venit, quod Deum præsentiamus patrem.*
14. *Quidquid paternum est, in Iesu est.*
15. *Præstantes apud Monarchas viri electæ vitæ indolem ipsius frontis indicio faciant patere.*

16. *Parentis præstantia ostenditur in filio, in quo virtutes illorum semper augentur.*
17. *Ille filius solus, sese illustribus suis parentibus parem refert, qui illos in aliquo facinore videtur excedere.*
18. *Nec Deus, nec virtus exaltantur, & glorificantur, vbi opera non sunt.*
19. *In fide nominis Iesu nil non tibi credit omnipotentia Diuina, imò vel ipsa creditur tibi.*
20. *Vel ingētia promissa explere sufficiunt Christi opes; supra omnem fidem præstitam est eius thesaurus.*
21. *Christi spiritus propria simplicissima veritas: aliena omnis simulatio est.*
22. *Summa impiorum pœna est desolatio, & solitudo. Quàm nullibi patiuntur iusti.*
23. *In præsenti nihil magis tibi voluntarium sit, quam mortificatio, vt possis viuere in futuro.*
24. *Dum in Christi fuerimus conspectu, nullum tempus non apparebit breuissimum.*

Cap. XVIII. De Charitate in Deum.

§. 1. *Vbi verus Dei amor, nihil præter Deum æstimatur.*
2. *Amatorem suum penè inexpugnabilem reddit Dominus.*
3. *Vel Dei verbulum in dilectoribus suis penè inamissibilem gratiam causat.*
4. *Ea in animis nostris ex amore mansio componitur Deo, vt in illa videatur inuenescere Deus.*
5. *Dei verba in impiorum animis instar vacui soni habentur.*
6. *Non ex Deo, sed ex affectu nostro nascitur difficultas in virtutis opere.*
7. *Iesu abiectus conspectus efficacior ad persuadendum est, quam sapientum mundalium decora.*
8. *Charitas cordibus humanis infussa sapientissimas de Deo cognitiones generat.*
9. *Post Iesum familiarissimus factus est Deus hominum colloquijs.*
10. *Cùm bonorum mundialium hæreditate, non pax, sed lites relinquuntur.*
11. *Deus homini suo imperturbabilem requiem prouidit, & tranquillitatem.*
12. *Magni alicuius operis nouitate nequos offendas, illā emollire cura præmissa fama, cuius auditui se homines assuescant.*
13. *Hostis antiquus tēpus nostræ mortis maximè obseruat, in quo graue certamen manet iustis.*
14. *Qui Dei amore tenetur, non mortem timet, sed libenter amplexatur.*
15. *Præceptorum diuinorum contemptus, etiam feruidos Dei amatores, & in vitæ exitu remorari solet.*

Cap. XIX. De Permanentia in Christo.

§. 1. *Damnabiliter in Christo leuidensia, & vilia cupimus sola bona, quæ vt viliora, & magis contraria veris bonis.*
2. *Diuinus gladius indè solet suis gloriæ fructus parare, vnde oriebatur sterilitas vitiorum.*
3. *Etiam sanctissimi, dum in hac terra sunt, & scissione, & purgatione indigent.*
4. *Qui Christo se perfectè addixit, nullum vltra requirit: qui verò mundo obsequitur, nūquam non debolnitur ad Christum.*
5. *Qui circa animarum salutem fructum facere cupit, nec ad momentum substineat separari à Domino.*
6. *Quidquid est Iesus, hoc facit, quod sint illi, quibus adhæret.*
7. *Vera animæ virtus præ omnibus alijs æstimanda est.*
8. *Solus Deus potens est, iram in misericordiam conuertere.*
9. *Ille securus fructuosam orationem faciet, qui secum Iesum habet.*

Cad. XX. De mutua inter fratres Charitate.

§. 1. *Quidquid nobis Deus præstat, id debemus proximis præstare.*
2. *Multus est Iesus indignoscendis operibus charitatis erga proximos.*
3. *Id singulariter habet suum quisque, quod charitatis, erga proximos, opus est.*
4. *Operis virtuosi præstantia, non tam ex alijs, quàm ex eo quod fiat propter Iesum desumatur.*
5. *Qui mundialia bona contemnit omnia, iam inde nullum habet inimicum.*
6. *Vera charitas semper præferre debet amicos inimicis: domesticos extrancis.*
7. *Dei amicitiam vt consequaris, proximorum te debes præbere amicum.*
8. *Charitas in proximos diuina sibi mysteria manifesta experitur.*
9. *Non alius quam Deus nos à sceleratorum grege secernere potest.*
10. *Fructum spiritualem in peccatoribus requirens non continuo illis debet instare, nec semper super illos incumbere.*
11. *Orationem efficacem ad Deum ille fundit, qui non vacuus accedit precator.*
12. *Post Iesum passum sine labore nostro habemus vbi ab hostilibus iaculis protegamur.*
13. *Etiam in patentissimis proximorum culpis, saltem non præsumenda sunt maxima scelera.*
14. *Totus Christi labor eò tendit, vt nos à mundo abduceret, vbi quàm efficaces sunt Christi labores ad contemnenda mundialia.*

15. *Verus Christianus vnum in se refert Christum.*
16. *Iesus non potest non patere in hominibus iustis.*
17. *Nunquam Deus nõ potiora solet tribuere illi quem primum, & Principem aliquorum constituit.*
18. *Vbi in homine virtus apparere incipit, & odia mundialia in illum insurgunt.*
19. *In lingua iustorum adeò conspicua est illorum sanctitas, & iustitia, vt nulla aduersarijs relinquatur excusatio.*
20. *Qualis quis fuerit manifestè ostendunt virtutis opera, sine quibus nullus bonus est.*

Cap. XXI. De Spiritus Sancti effectibus.

§. 1. *Durissima omnium persecutio à bonis simul, & malis oritur, quæ solam Christi Ecclesiam percutit.*
2. *Si mundi ærumnæ, earumq; fines ponderentur non tristitiam, sed gaudium pariunt.*
3. *Cœlestia meditanti mundiales laquei nihil nocent. Vbi qualiter patres consulant filijs.*
4. *Viro iusto nulla tribulatio non vtilis, & conueniens est.*
5. *Vel totius nostri corporis dispendio comparare debemus, quod fratrum amor purus, & perfectus ad Deum adscendat.*
6. *Maximum impiorum supplicium est, quod propria scelera in sua fœditate videant.*
7. *Ille diuino spiritu agitur, cuius virtus non solum inter vitia, sed & inter aliorum virtutes excellere nititur.*
8. *Vbi Dei iudicijs timetur prorsus omnia mundialia decora perduntur.*
9. *Infidelitatis peccatum præ omnibus alijs Deo infestum, & odiosum est.*
10. *Illa vniuersas detriumphat virtus, quæ non solum in oculis præceptorum vindicisquè existit.*
11. *Tunc euidenter monstrantur perfecta esse iudicijs tribunalia, cum vel vilissimæ reseulæ non sinuntur sub maculis, & iniuria viuere.*
12. *Vbi veritas nihil non sanctum, & diuinum.*
13. *Solius Dei spiritus est inter loquendum linguæ lapsum cauere.*
14. *Iesus clarus, & conspicuus apparuit, vbi per Spiritum Sanctum fides firmata est, & cordium mundities.*
15. *Vbi vnitas, & concordia est, ibi claritas, & lux nequit non esse.*

Cap. XXII. Deluctus, gaudijvè mundialis breuitate.

§. 1. *Dum vita cœlestis nõ perditur, parua sunt, & modica quauis alia detrimenta.*
2. *Qui salutis suæ negotium peragit, maius opus facit, quàm si mortuos suscitaret, si cœlos crearet.*
3. *Nihil in Iesu non magnum cogitandum.*
4. *Iustorum lacrymæ acceptæ sunt Iesu morienti, quibus eius mors honoratur.*
5. *Iustorum clades nunquam non lætissimum spectaculum faciunt impijs.*
6. *Præstantior est tristitia ex iusti calamitosi cõpassione orta, quam vniuersa mala mundialia.*
7. *Fidelium pressuræ, & præstantia, & diuturnitate fructus ex morte Christi longè excedũt laborum mundanorum vsuras.*
8. *Fœmineus reproborum animus indè noscitur, quod vota in pressuris concepta non amplius meminerit post salutem acceptam.*

Cap. 23. De Oratione facienda ad patrem.

§. 1. *Cætera virtutum opera nos seruos notant, oratio ostendit liberos.*
2. *Vbi pro saluandis hominibus, pro liberandis peccatoribus laborare Dominus non rogatur, quasi Surdus est, imò quasi mortuus.*
3. *Vbi Iesus intercedit, nullum non completum, & integrum bonum venit.*
4. *Virtutis res variari debet, vt ab hominibus infirmis ametur.*
5. *Diuinum parentem afflictionum authorem, qui cognoscit, maximè confirmatur.*
6. *Absque alio interpellatore, quam citissimè auditur oratio illius, qui se audientem ostendit verbis Christi, eiusque doctrinæ.*
7. *Solus Iesus, & qui à Iesu in eundem spiritum vocantur medijs exterioribus mundi tenebris non perduntur.*
8. *Summa sapientia in eo est, quod sciat quis renuntiare mundanis, & diuinam in se ostendere originem.*
9. *Omnigena sapientia, & eruditione Magister Christianus imbuendus est.*
10. *Euidens sit virtus diuina indignoscendis hominum præcordijs.*
11. *Diuinissimum est ita causis studere communibus, vt nunquam ad propriam recurras.*
12. *Prælatorum Ecclesiasticorum malum est quod sibi habeant, vt propria Ecclesia bona.*
13. *Vbi proprium lucrum ibi diuisio etiam inter coniunctissimos.*

LIBER

LIBER XV. DE SIMILITUDINIBUS clarioribus à Christo Domino adductis.

Cap. I. De seruo vigili, & alijs.

§. 1. *Bruta animalia in Deo cognoscendo minus nequiora quam homo.*
2. *Iustorum paucitas imperturbabilem ostendit eorum conditionem.*
3. *In solis diuinis bonis non est seruitus, in alijs maxima est.*
4. *Nunquam homo absque meritis potest multis placuisse.*
5. *Totum Iesu negotium in eo est, quod mente efficiamur paruuli, & pusilli.*
6. *Æterna spectans omnia sibi pernia, & patentia ad cœlum inuenit.*
7. *Fœlix est, & imperturbabilis, & regio animo pollens, cuius præ oculis sunt æterna.*
8. *Quantum castitatis, tantum splendoris, & claritatis habes.*
9. *Voluptas nihil non graue infert suis, castitas nihil non expeditum, & pennatum.*
10. *Castitas lucidissimis partubus fœcunda.*
11. *Veritatis preconem le audit apud mundiales, qui ad vana, & adumbrata excipienda alacriores sunt.*
12. *Religiosis viris inferendæ iniuriæ præcipuus author Diabolus est.*
13. *In persecutione exaltantur, & clarius innotescunt iusti, eorum persecutores perimuntur.*
14. *Illi veri Dei ministri, qui familiares suos docent in propria vilitatis cognitionem venire.*
15. *Difficile intra humanæ rationis terminos se continet, qui præcæteris aliquo splendore insignitur.*
16. *Maxima iusti hominis virtus, quod in nullo velit à multitudinis communitate eximi.*
17. *Iustus homo multiplici virtutum studeat varietati.*
18. *Fœlix est, cui temporalium bonorum finis datur inspiciendus.*
19. *Veram sibi gloriam æstimat Dominus quam dat suis.*
20. *Diuinissima, regalissimaque virtus est pascendis occurrere animabus.*
21. *Qui hominum ministrant saluti se se, vel in habitu hominibus conformare solent.*
22. *De vnius Iesu spiritu venit posse multis in obsequis placere.*
23. *Adolescentum victoriæ apud Deum gloriosissimæ.*
24. *Quamis hora etiam postrema potest esse prima, vt Deum habeas.*
25. *Apud Iesum etiam postremus primogenium acquirit.*
26. *Summa hominis seruitus, & captiuitas eo deuenit, quod & peccati mala videat, & à peccatis non desistat.*

Cap. II. De seruo fideli, & prudenti.

§. 1. *Vigilantis animi mors, non est mors dicenda.*
2. *Maximè mollescit obsequium, dum non alieno Domino exhibetur.*
3. *Quandiù præoculis Deum, & salutem habueris, ferè inexpugnabilis existis.*
4. *Deus ex se non consueuit funditus aliquem perdere.*
5. *Odiosa est in Prælatis species, vel nomen dominatus.*
6. *Turpissima est in viris Ecclesiasticis bona tẽporalia sibi acquirendi solicitudo.*
7. *Illi Euangeli ministri aptiores, quos nulla proprij lucri tenet solicitudo. Vbi quam infideles, qui lucra respiciunt temporalia.*
8. *Summa sublimitas hominis est quod operibus suis alicui Dei nomini correspondeat.*
9. *Fidelis Dei seruus solus verè dominatur omnium.*
10. *A comessationibus, & compotationibus crudelitates, & iræ parturiuntur.*
11. *Iustorum persecutores durissimum experientur Deum vindicem.*

Cap. III. De amico petenti panes.

§. 1. *Accedentem, & appropinquantem habet sibi iustitiæ Solem, qui non stat, sed ambulat in virtutis via.*
2. *Fœlicissimus est ille, & Dei amicus, qui salutis suæ negotia sic habet disposita, vt ab aliorum diligentia non pendeat.*
3. *Nullis tenebris potest Deo occultari, qui fide ad Deum orat.*
4. *Oratio ad Deum timores vniuersos abigit.*
5. *Oratio efficax, quæ in occulto fit.*
6. *Illius oratio efficax est, qui Deo reddere integrum intendit, quidquid ab illo petit; feralis autem, & diabolica illa, quæ suis cupiditatibus vult insumere, quod à Deo acceperit.*
7. *Illa oratio proficua est, quæ Dei proximorumque negotia agit.*
8. *Nulla à te proficiscatur oratio, in qua propria etiam non requiratur salus.*
9. *Præstantior virtus propinquis prius proueniet.*
10. *Vbi amicitia non valet, longis precibus opus habes, vt exaudiaris: vbi autem intercedit amicitia vix de oratione cogitas, & exaudiris.*

Index Paragraphorum.

Cap. IIII. De ædificatore, & Rege.

§. 1. *Vera pietas est scire, vel filios, vel parentes perdere propter Deum.*
2. *Christi spiritus non alijs tradit, sed ipse per se portat ministerij sui onus.*
3. *Nihil non nouum, & sublime meditandum his, qui sub cruce Christi gloriantur.*
4. *Ad perfectam mundi abnegationem, & victoriam, qualem ostendit crux Christi, non leui, sed maximo labore, & sumptu peruenitur.*
5. *A laboribus nostris munitissima consurgit turris, qua & nos protegat, & facille hostes nostros confringat.*
6. *In mundialibus aulis nil citius occurrit quam dissidia, quam prælia.*
7. *Exactores regalium tributorum validiores sunt ad perdendum, quàm milites.*
8. *Perfecta mundialium rerum abnegatio omnia bona duplicat, imò multiplicat.*
9. *Quæ cum lachrymis fit oratio efficacissima legatio est ad impetrandum.*

Cap. V. De grano frumenti.

§. 1. *Diuini patris fœcunditatem, & virtutem in se apertissimè exprimit, quisquis nouerit se humiliare.*
2. *Constantis animi virtus ad se trahit vniuersorum corda.*
3. *Elatus animus in casu nescit non funditus perire: humili, & iustus etiam in casu proficit.*
4. *Iustum virum nullæ acerbitates non augent, & reddunt gloriosiorem.*
5. *Carnalis indulgentia ruinam animæ importare solet.*
6. *Bonis nunquam spoliabitur æternis, quisquis primus in se insurgit.*
7. *Ad locum, in quo Christus est, ille accedit, qui minimè refugit eius sublationem crucis.*
8. *Præstantissimum bonum est cum Christo esse.*

Cap. VI. De fure, & Pastore.

§. 1. *Ab exitu huius vitæ, & ingressu futuræ vera claret nobilitas hominis, & gloria.*
2. *Qui opera, & studia sua non Deo seruiendo, sed temporalibus commodis acquirẽdis dirigit hominis perituri terit viam.*
3. *Ambitio crudelissima est.*
4. *Christum Dominum in corde habenti omnia clausira aperiuntur.*
5. *Boni Prælati tenentur prænoscere, & præuenire singularum ouium valatus, & voces.*
6. *Infirmæ virtutis homines in hoc viuent, si percipiendæ pastoris voci incumbant.*
7. *Ad oues Christi pertinet illa, quæ ad solam eius vocem cognitam exurgit.*
8. *Vox salutaris, & gratiosa facit sentire loquẽtem, non extraneum, sed proximum.*
9. *Prælati, & temporalia in hoc sæculo, & æterna in futuro prouideant ouibus suis.*
10. *Christi Domini sectatoribus solet Deus etiam temporalia bona largiri.*
11. *Dignitates, & bona temporalia, quæ homines in Christo acquirunt salutem halant, & Dei amicitiam.*
12. *Auaritia omnem humanitatem exuit.*
13. *Ad oues Christi pertinent, qui non in parua sistunt gratia, sed in gratia contendunt abundantiam.*
14. *In solo Christo abundare possunt nobis gratiæ, & donationes diuinæ.*

Cap. VII. De Pharisæo, & Publicano.

§. 1. *Homo non est, quem vel templi locus ad Deũ non conuertit.*
2. *Non qui fœlix stat, sed qui arũnis pressus iacet potest securè sua virtutum facinora publicare.*
3. *Qui sapit non in se solo videt virtutes, sed & in alijs.*
4. *Inter prima virtutum renascentium auspicia verecundia est, & modestus pudor, quo se homo sistit Deo.*
5. *Virtutis opus, quo præstantius, eo magis debet occultari.*
6. *Exteriores corporis afflictiones fideles indices sunt perfectæ in anima salutis.*
7. *Vbi charitas adest cætera virtutes facile in corruptionem abeunt.*
8. *Humilis delictorũ confessio celerrimam consequitur misericordiam.*
9. *Confessio, quæ non à corde humiliato, & compuncto oritur, nihil prodest.*

Cap. VIII. De ineffe, & Agnis.

§. 1. *Illi præcipuè aptandi, vt Christum gentibus annũcient, qui concordia, & fraterna charitate eminent.*
2. *Vt differentia Doctorum placita multum conducunt ad veritatem fidei propagandam.*
3. *Vbi res Christi agitur non potest, non sentiri persecutio.*
4. *In Præsulibus Ecclesiæ non tam otium contẽplationis, quàm negotium pro salute subditorum eminere debet.*
5. *Nullum donum diuinum permanere solet, cui non subseruiat hominum cooperatio, & industria.*
6. *Hominum cultura ab illo benè tractatur, qui mille prius bella, mille conflictus substinuerit propter virtutem.*

7. *Re-*

7. *Recentes Prælati ſuam infantiam habeant, qua ſub alio rum præceptis viuant.*
8. *Dei nutum ſequenti nihil non facile eſt, & pernium.*
9. *Manſuetudo innocens ſecura etiam inter hoſtiles incurſus.*
10. *Non tam flumina Rhetorum, quàm vel placidus, viuiduſque boni operarij balatus proficit in area Chriſtiana.*
11. *Quiſquis Deum habet ſuorum prouentuum authorem, nihil requirat amplius.*
12. *Paupertas Chriſtiana in miniſtris Euangelicis potentiſſima ad trahendos animos.*
13. *Miniſterium veritatis prorſus corrumpitur cupiditate bonorum temporalium.*
14. *In quo temporalis lucri cupiditas eſt, pax eſſe non poteſt.*
15. *Hoc Chriſtiani oculis inſigne præclariſſimũ, quod nec inter bella, & diſſenſiones pacem amittat.*
16. *Non facile dimittendus locus, in quo primi virtutum proceſſus inceperunt.*
17. *Chriſtiano beneficia in coniunctiores prius exercenda ſunt.*

Cap. IX. De Arbore bona, & ædificatore ſupra petram.

§. 1. *Spectanda eſt naturæ aptitudo in eo, cui munus aliquod mandatur.*
2. *Miraculum eſt diuinæ poteſtatis proprium, quod à peruerſa hominis indole naſcatur opus ſalutis.*
3. *Qui fructus metere cupit, vnam æſtimet virtutem, quæ ex fide.*
4. *Alienum eſt à virili virtute nõ ſtatim Dei inſpirationes operibus exhibere.*
5. *Duritiei, & aſperitas vitæ hominem ſuauiter confirmant.*
6. *Permanentium bonorum ſpes, quaſi poſſeſſio eſt illorum.*
7. *Id ſolum ſecuriſſimè habebis, quod Chriſto Domino dederis.*
8. *Temporalia bona occaſiones ſunt perditionis.*

Cap. X. Panno rudi, &c.

§. 1. *Præſtantiſſimorum virorum virtutes reproborum gregibus ſociantur, vbi illos inuidia tangit.*
2. *Laudum propriarum, honoriſque blandimenta etiam præſtantes viros ſolent inſicere.*
3. *Plus incumbendum intrinſecis, & occultis virtutibus habendis, vt quæ ſecuriores ab ambitionis flabris ſunt, quam quæ exterius fulgent.*
4. *Religioſi veſtimenti, quæ apparent imperfectiones minimè mordendæ, vt quæ poſſint eſſe facinora præſtantioris.*
5. *Iniquiſsimum eſt in te ſolas virtutes videre in proximo ſolos defectus. Religioſi enim animi magis vident in proximo virtutes, quas ipſi non habent.*
6. *In Dei parentis diſciplina nihil lætitiam æternam afferens poteſt deficere.*
7. *Indulgentia, quæ cum patris eſt coniuncta ſeueritate, illa ſalutaris eſt.*
8. *Fœlicitas hominis, qui in religioſa Schola verſatur, eſt, quod ſaltim in vltimis conſtitutus ad virtutum facinora conſugiet. Non ſic ſæculares.*
9. *Infirmus animus non ſtatim in ſupremis, & fortiſsimis virtutum operibus exercendus.*
10. *Ad perfectionem humanam pertinet ſic aliqua de nouo præſtare, vt nihil vetus in alijs appareat.*
11. *Vbi aliquid vetuſti hominis manet in vitæ renouatione, non poteſt non ruina timeri.*
12. *In vitæ nouitate ambulandum eſt illi, qui vult homines ad vitam trahere.*

Cap. XI. De Fulgure.

§. 1. *Nequit à Ieſu abeſſe, qui boni euentus gaudia Deo refert accepta.*
2. *Diuina laus, & gloria in operibus noſtris quæſita pro validiſsimis telis eſt ad proſternendos hoſtes.*
3. *Chriſtianus animus in facinoribus ſuis non hominum, ſed Dei oculos amet.*
3. *Solus diabolico furore obduratus animus poteſt ſe in oculis Ieſu in præcipitium dare: quando à Ieſu oculis nemo non firmatur.*
4. *Splendor, & dignitas, quæ à Diabolo ſunt, citiſsimum afferunt caſum.*
5. *Vbi Ieſu oculi ſunt, non poteſt ſtare malus.*
6. *In deiectos à culmine vniuerſi commouentur, & inſurgunt.*
7. *Illud in primis agnoſci debet beneficium, quoquis à Deo in ſalutem erigitur, quando innumeri alij permittuntur perire.*
8. *Voluptas vt expugnetur, aduerſus omnia vitia inuentis armis te accinge.*
9. *A Ieſu venit, quod lutei homines omni virtuti creatæ ſuperiores euadant.*
10. *Faſtuoſæ altitudines conterentur, nec vllum damnum ſeruis Chriſti, ſed potius gloriam afferent.*
11. *Nemo bonus gaudia ſua alienis calamitatibus nutrit.*
12. *Nunquam non cauendum in prælaturis periculum.*
13. *Electorum nomina nunquam ſine re triũphi.*
14. *Regales hominum animi nullo ſic moueri debent ex ſenſibilibus bonis, quam æterna nominis claritate.*

15. *Illud glorioſiſsimum virtutis præmiũ eſt apud exteros, & longè diſsitos prædicari.*
16. *Principes gaudeant in Deo, quod deſe audiũt, non à coniunctis, ſed ab abſentibus, & remotis.*

Cap. XII. De Fulgore, & cadauere.

§. 1. *Nihil vnquam lucidum fuit, quod Domino Ieſu non prætulerit imaginem.*
2. *Obſirmati, obduratique in peccatis ſuis miſerius in aduentu iudicis perdentur.*
3. *Qui occultum Deum, & ſub vmbris coluit, manifeſtiſsimum illum videbit.*
4. *Iudicis diem quàm accidè petunt iniuſti, non ita pij.*
5. *Præſuræ, & labores, maximè iuſtos extollunt.*
6. *Iuſti viri, vel ſolo viſu aduerſariorum poteſtates proſternunt, & detriumphant.*
7. *Nulla eſt ſenſibilis gloria, quæ non abſorbeatur in comparatione diuinitatis.*
8. *Vbi reſurrectio apparuit, mors omnem horrorem perdidit.*
9. *In Chriſti morte maximè illius gloriæ effulgent.*
10. *Etſi ingenia bona pro Deo, & fratribus tuis impenderis, parum impendiſti, dum te ipſum non impendis.*
11. *Principum cœleſtium natalis à cruce Domini.*

LIBER

LIBER DECIMVS TERTIVS,

DE PROPHETIIS IESV ADHVC COMPLENDIS.

CVM ad verba à Ieſu prolata venio, & apis ſolicitâ ad mella, quæ ſub eius lingua naſcuntur, penetrato cortice euolo; ſe mihi in primis offerunt prophetiæ, quę nondum impletæ finem mundi ſpectant, vt poſsint adimpleri. Celebriores inuenio in iudicij ſignis, in iudicis aduentu, in proferendis ſententijs, de quibus ſigillatim modo agendum.

CAPVT PRIMVM.

De Signis finalis euerſionis.

LIBRO 12. cap. 6. & alijs ad noſtros componendos mores traxi ſigna illa à Domino prenũtiata pro euerſione Ieroſolymitana; quæ ſigna ſcio à multis Patribus afferri pro vniuerſi orbis excidio. Sic in abominatione ſedente in templo, explicari ſolet abominandus ille homo Antichriſtus, qui poſt Euangelium omnibus nationibus diſſeminatum Babylone ex nefario concubitu exurget, & Moſaycæ legis propugnatione cõtribulos ſuos Iudæos ſibi deuinciet; aſtu & dolis regnum ibi parat: dęmonis familiaris induſtria ingentes maris theſauros, terręve acquirit, tres finitimos reges debellat, deinde alijs ſeptem deuictis Romani imperij nomen abſumit, rerùmque potitus vniuerſi orbis ſit Monarcha. Interea ſuprema per illũ in Chriſtianos deſæuit perſecutio, omnium crudeliſsima, adeò, vt niſi dies illi breuiarentur, nõ eſſet ſalua omnis caro: verùm breuiabuntur crudeles illi dies; & imperio Ieſu interemptus nefariſsimus homo cedet imperiũ vero Chriſto. Quid tunc? Iudæi noſcent errorem ſuum, & maior illorum pars Chriſtianam diſciplinam arripient: quæ dum fient, ſeueriſsimi iudicis iã iam inſtantis aduentum nouis prodigijs teſtabuntur vniuerſæ creaturæ. Cœlorum aſtra per deuios calles ibunt, quo portentoſæ mutationes fient, frequentes Eclypſes, inſperatæ noctes, hyemis, & veris frequens confuſio: elementorum gemitus, qui extrema mundi denuntient ſuſpiria.

Ex Luc. 21. Erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis, & in terris preſſura gentium, præ confuſione ſonitus maris, & fluctuum: areſcentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ ſuperuenient vniuerſo orbi. Nam virtutes cœlorum mouebuntur.

§. I.

Dum ſupremi iudicis ſententia inſtat, nil niſi crudele etiam in amicioribus videre expecta.

QVis homini amicior, quam Sol, quam Luna, quam Stellæ? Sanè de cœleſti aſtrorum influxu viuit homo; eorum motibus gubernatur; nec quid iucundum, aut neceſſarium accipit, quod cœlo acceptum referre non debeat. Sed ecce tibi omnes hos fauores mutatos in Sole, & Luna, & Stellis, in quibus iam minime videri licet alia, quã ſigna horribilia, ſigna mortis, & calamitatis extremæ. Vndè hæc mutatio potuit euenire, niſi ex inſtanti iam ſupremi iudicis ſententia? Sanè dum hęc ſententia inſtat, etiam in amicioribus creaturis nihil non horrendum, & lethale poteris videre. Ad diuinũ ſe ſiſtebat tribunal ille prodigus, Lucę 15. dũ
Luc. 15. ait. *Pater peccaui in cœlũ, & corã te.* Cur meminit ſe peccaſſe in cęlũ? Cur nõ contentus eſt dicere, peccaui coram te, vt dicebat ille
Pſalm. 50 alter peccator, Pſalm. 50. *Tibi ſoli peccaui?* Equidẽ dum ſe ſiſtit tribunali diuino, nõ ſolum Deum iratũ meminit, ſed totos etiam cœli exercitus in ſe armatos veretur. Ait e-
Titus. nim Titus Boſtrenus: *Haud ſecus firmamenti faciem metuit, atq; accuſatoris cuiuſpiã voces.* In quo cœlo, dum viuis, cernis ſigna data in dies, menſes, & annos, quibus fruaris, quibus oblecteris, longiſsimaque ordiaris gaudia; vbi ad diuinum ſteteris tribunal, iam in cœlo nõ ſigna dierũ, ſed noctiũ; non patrociniũ, ſed rigidas accuſationes audies. Illa ipſa lumina, quæ modo vitam tibi halant, tunc ſolũ reſponſum mortis dabunt, nec eſt creatura tã hominis amica, quæ inſtãte Dei ſententia, accuſatoris, imò carnificis perſonã non ſubeat. Miſer ille Senacherib ingẽti cinctus exercitu apud Ieroſolymam manifeſtiſsimam iram Dei incurrit; etenim deſcendens Angelus à Deo exercitus illius percutit adeò, vt ipſe ſolus aufugiat. Et quidem fugit impiiſsimus homo minime euaſurus:
Iſai. 37. de illo Iſaias 37. *Et factum eſt cum adoraret in templo Neſroch Deum ſuum, Adramelech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.* Expende, quos inueniat carnifices impietatis ſuæ, nimirum ſibi amantiſsimos filios, ſed quid fieri poteſt, vt miſer homo à filijs mortem accipiat? Erat in illũ ſeueriſsimũ Dei iudicium publicatum, erat damnationis ſententia lata à ſupremo iudice, cui inſtante, etiã in amiciſsimis, & coniunctiſsimis creaturis inuenies carnifices. Pulcherrimè D. Cyrill. Alex. in præſenti, lib. 3. tom. 4. cap. 37. ait. *Filios eſſe, inquit, qui ipſum interfecerunt. Nam* Cyr. Ale.
diuina ſententia in aliquos lata, vndecumque, & omnibus modis veniunt in pericula, quibus hoc accidit: non ſanguinis coniunctionẽ, incolumitatis pignus habentes, non affectũ, neque ſtudium filiorum patribus debitum, ſed à quibus ſeruari eos par erat, periclitantes per eos ipſos infoueam interitus cadunt. Non eſt, cui fidas, cui te credas, dum Dei iudiciũ inſtat, & eius ſententia pro foribus eſt; tunc etiã in coniunctiſsimis, in ipſis filijs, in ipſis ſeruatoribus, & progugnatoribus eius pericula inuenies, & reſpõſum mortis accipies. Sic à quibus ſeruari par erat, nimirũ, ab aſtris ipſis mundi ſeruatoribus, vel ab amicis, & coniunctiſsimis in foueam interitus mitteris. Iſai. cap. 13.
Vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit: facies Iſai. 13.
combuſtæ vultus eorum. Habraicè dicit, *facies flammarum vultus eorum. Ecce dies Domini veniet crudelis, &c.* Nec iudicij diuini aduentã tis ſignum patentius eſſe potuit, quam hoc, quod vnuſquiſque etiam in proximis ſuis, in amiciſsimis, & coniunctiſsimis nihil aliud, niſi horrẽdũ, & minitantes flammas videat. Sunt tibi proximæ, & amicæ multæ creaturæ, cœlũ amicũ eſt, elementa proxima ſunt, deinde chariſsimi ſunt multi homines, quos obligatos habes, vel ſanguinis coniunctione, vel obſequijs delinitos. Quis non ſe credat his, dum ad diuinum properat tribunal? Sed tunc nulla eſt cõiunctio ſanguinis, nulla amicitia valet; vnuſquiſque ſtupebit ad proximum ſuum; & proximior creatura flãmarum exhibebit vultum tota conuerſa in affectum ſeueriſsimi iudicis. Pſ. 140. *Abſorti* Pſal. 140
ſunt iuncti petræ iudices eorum. Qui iudices? ſancti viri, qui modò profectè ſunt Chriſtũ ſecuti: at fieri poterit, quod ſancti viri in iudicio deſerant proximos ſuos, affines ſuos, deuotos ſuos? Ita planè, vniuerſa creatura quantumuis proxima, & coniuncta, tunc ex conſortio iudicis penitus abſorbebitur in affectũ iuſtitiæ, nihilque in ſe, vel flexibile, vel exorabile relinquet. Accipite D. Bern. ſerm. 7. in Pſalm. *Qui habitat*: vbi ſic: *Ab-* D. Bern.
ſorti plane ſunt in affectum iuſtitiæ, & petræ ſoliditatem, cui iuncti ſunt, imitantes. Iuncti, inquit, petræ, quam profectò ſolam vt ſequerentur, cætera omnia reliquerunt. Tunc putes flexibile quippiã inueniendum in iudicibus iunctis petræ? Omniũ creaturarũ fauorabilium affectus, omniũ ſanctorũ, etiam proximorũ patrocinia abſorbebuntur in diuino iudicio, & trãſibunt in affectum iuſtitiæ, ſic ſe iudici conformantes, vt nihil in ſe flexibile, & exorabile aſpiciendum relinquant. S. Ephren,

ſerm.

S. Ephr. ſerm. de vita relig. *Illic miſericordiſſimus ille Abraham, immitis, & immiſericors reperietur. Et qui pro Sodomis, vt ſaluarentur, fuerat deprecatus, illic vel pro vno peccatore non ſupplicabit.* Quæ tunc erit ſpecies rerum, quando peccator præcipitabitur in flammantes voragines æternùm cruciandus, videntibus parentibus, propinquis, amicis, familiaribus, & minime iuuantibus, imò applaudentibus damnationi tãtæ? Recole ſupplicium illud horrendum, quo Numer. 16. Dathan, & Abirõ viui fuerunt à terra deuorati. Non ne id viderũt cognati multi, familares, & amici plures? Equidem viderũt, ſed nullo doloris, luctuſque ſigno edito: vndè miſeriam damnatorum exaggerat Ioſephus lib. 4. c. 3. aiens. *Fuit hic caſus eo miſerabilior, quod adeò nemo, nec propinquorum quidem, aut cognatorum eos eſt miſeratus, vt totus quantus erat populus anteactorum oblitus, latis acclamationibus Dei ſententiam comprobaret.* Hæc ſumma damnatorum miſeria, quòd eorum ſupplicium pateat cunctis propinquis, amicis, & familiaribus, & nullũ in his miſerationis ſignum videatur. Nonne decem virgines apud Matth. 25. ſimul commorãtur? Nonne omnes ſibi inuicem familiares erant? Sed quinque fatuæ tãdem ab ſponſo repelluntur, in exterioribus tenebris relinquuntur, quid tunc prudentes egerũt? An multas fuderunt preces pro ſororibus? Nec verbulum amicum emittũt, nec vllũ commiſerationis exhibent ſignum. Id quod notans D. Chryſoſt. in Pſal. 48. dicit. *Nota erant virgines virginibus, ſed nihil eas iuuit ea familiaritas.* Nulla equidẽ familiaritas, nulla propinquitas, nulla amicitia creaturarum iuuabit impios ſeueriſsimo inſtante iudicij die, ſed cunctis amicis acclamantibus Dei ſententiam, in æternum interitũ ibunt.

Num. 16.

Ioſeph.

Matth. 25

Chryſoſt.

§. II.

Magnum impiorum ſupplicium eſt, quod videant vilitatem, & ſqualorem rerum ob quas in ſummam miſeriam ſunt delapſi.

QVid miſero, & ſuperbo homini durius, & intolerabilius, quam videre oculis ſuis viliſsimã, & fœtidiſsimã ſubſtantiã rerũ, ob quas æternũ cruciatur? Quid dãnato homini acerbius, quam ſi ablato omni fuco, & fallaci ſplendore, illi obijciantur veri ſqualores, & fœditates, quarum pretio acquiſiuit immenſum põdus cruciatuum? Hoc igitur in primis ſupplicium vniuerſis impijs prædicitur his verbis: *Erunt ſigna in Sole, & Luna, & Stellis*, vel vt apertius Matth. c. 25. *Sol obſcurabitur, Luna non dabit lumen ſuum*, &c. Matt. 25. Ideſt omnia lumina ob ſplendorem ab hominibus adorata, omnia mundi decora ſupra ſalutem æſtimata obijcientur in primis amiſſo omni ſplendore, omni fallaci lenocinio, nõ iam lucida, & decora, ſed vera, & fœtida cadauera tota ſqualore, & turpitudine plena, ne poſsint miſeri non intolerabiliter cruciari, cũ videant fœditates, quibus emerũt tormenta tanta. Dignum equidem ſupplicium impiorum, quod videant informes, & turpes ſubſtantias illas, quæ illos miserè deceperunt, & impulerunt in tormenta adeò immania. Notum fuit Iſraelitarum crimen, quo aureum vitulum adorarunt, Exod. 32. ſed accipite ſupplicium in primis à Moyſe ibi inflictum, de quo ait: *Arripienſque vitulum, quẽ fecerãt, combuſsit, & contriuit vſq; ad puluerem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum populo Iſrael.* Quale hoc ſupplicium in Iſraelitas? Quæ hæc Moyſis ira in vitulum? nonne ſatius oſtenderetur ira in reos ipſos, dũ illos percuteret? Equidẽ percutiẽdi erãt vniuerſi rei, interim tamen ira fuit verè maxima, idolũ deformare, & illius puluere populo obijcere, vt viderent vilitatẽ, & turpitudinem idoli, ob quod ſe reos conſtituerũt ſceleris tanti. Nõ longè abeſt Auguſt. in Pſ. 73. fatus. *O ira prophetica, & animus non turbatus, ſed illuminatus. Quid egũ? Mitte in ignem vt forma ipſa prius confundatur, minutatim conminue, vt paulatim cõſumatur. Mitte in aquam, da populo bibere.* Nec parua fuit Moyſis ira, quæ ſplẽdens, & irradiãs idolũ ſic deformauit, & cõminuit; & ſic deformatum, & in puluerẽ redactũ, quaſi poculentũ quid populo obiecit, vt damnatorũ dolor augeretur ex conſpectu turpitudinis, & vilitatis cauſę, ob quã in tantã damnationẽ fuerunt delapſi. Si militer Dei ira vniuerſas ſpecies bonorũ tẽporaliũ penitus deformatas, & puluerulẽto aſpectu turpatas obijciet, vt vel hoc aſpectu eorũ æſtimatores vehementẽ conſternationẽ patiantur. Quæ tunc mens ambiẽtiũ honores, cũ omnis gloria mũdi inſtar fumi illorũ oculos perſtringat? Quæ tunc ſpecies ſequentium voluptates, & delicias pulchritudinũ, cũ illis ſola fœtida obijciantur cadauera? Audiui Aſſyrios, & gloriari, & exaltari maxime propter ducis ſui Holofernis ingẽtẽ fortitudinẽ, & fęlicitatẽ; quã ſummè colebãt, & ſub cuius vmbra ſe prorſus fęlices eſtimabãt. Vndè cũ nobilis fęmina Iudith Holofernẽ iugulaſſet, nil prius cogitat ad cõficiẽdos Aſſyrios, quã cogere illos, vt videant principem ſuũ exanimẽ, propriòque ſangui ne deturpatum. Etenim ait cap. 14. *Cum duces* Iudit. 14.

Exod. 32.

Auguſt.

ces eorum concurrerint ad tabernaculũ Holofernis, & inuenerint truncum, in ſuo ſanguine volutatum, decidet ſuper eos timor. Quis ſine timore, & tremore videat truncum, & deformatum cadauer illius, cuius captus felicitate auſus eſt ſeſe bellorum periculis exponere? Et ſanè non fefellit fœminam ſua opinio, cum enim Holofernis ſeruus vidiſſet miſerum domini ſpectaculum, ſic ad vniuerſum exercitũ clamat: *Ecce Holofernes iacet in terra, & caput eius non eſt in illo. Quod cum audiſſent principes virtutis Aſſyriorum, ſciderunt omnes veſtimenta ſua, & intolerabilis timor, & tremor cecidit ſuper eos, & turbati ſunt animi eorum valde.* Vndè virtus tanti exercitus potuit ſic concuti, ſic intolerabiliter conſternari? Sanè ex eo ſolum, quod eis obijcitur truncum, & deformatum Holofernis cadauer. Hoc ſolum attendunt. *Ecce Holofernes iacet, & caput eius non eſt illo*: & hoc ſolo aſpectu vehementiſsime conteruntur, diſsipantur. Eu quam intolerabilis tremor, & cõſternatio occupabit homines, cũ ſinguli ſimilia videant in omnibus idolis ſuis! Cum dicetur, & oſtendetur omnibus: Ecce carnalium virtus iacet in terra, & vermes, & fœtor eſt in ea: Ecce ſuperbiæ ſpectrum comminutum iacet, & in puluerem redactum: Ecce lucidiſsimi ſoles vitę humanę, vmbra, & tenebræ ſunt: ecce ſtellæ felicitatum temporalium prorſus euanent: vel flammas nutrient æternorum cruciatuum. Hæc videbũt omnes, & intolerabilis timor, & tremor cadet ſuper illos, & turbabũtur animi eorũ valde. Nota Apocal. 18. purpuratæ meretricis ruinam: quæ modo ſuperba auro, gemmiſque fulgebat, adoleſcentum capiens animas, ſtatim oſtẽditur omni exuta gloria, vile priſtinæ felicitatis cadauer flammis vltricibus traditum. Quid tunc? *Et flebunt, & plãgent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt, & in delicijs vixerunt, cum viderint fumum incendij eius.* Expende principium fletuum, & planctuum in terrenis principibus; *Cum viderint fumum incendij eius.* Equidem verſabuntur ob oculos impiorum omnia mundialia bona, quæ amauerunt: verſabuntur, inquam, ob oculos velut fumus comes flammarũ æternarum, & in planctus intolerabiles vniuerſos impios trahent. Nondũ iudex apparebit, nõdũ ſententia vrgebit, nõdum verbũ aſperũ reſonabit, nondũ carnifices videbuntur, ſolũ bonorũ mũdialiũ fumus, fœtidumque cadauer ob oculos verſabitur, & iam intolerabilis pudor, irreparabilis gemitus miſeros peccatores occupabit. Vt dicat Iſai. c. 1. *Confundentur enim ab idolis, quibus ſacrificauerunt; & erubeſcetis ſuper hortis, quos elegeratis.* Dij mundiales, & deliciæ terrenæ ingentẽ confuſionẽ, & planctũ ſuis amatoribus pariẽt: ſed qualiter à falſis dijs, à delicioſis nemoribus cõfuſio veniet in cultores ſuos? Rectè D. Cyril. Alex. in preſenti rationem attigit. Etenim ait. *Illos namq; ante alios vna cũ hortis, luciſque exuſtos cõſpexerũt.* Cur non cõfuſionẽ pariãt ea bona; quorum ruina, & fumus primus eſt, qui ob amatorũ ſuorũ oculos verſatur? Nõ longè abeſt Iſai. c. 13. de hoc etiam fatus: *Vnuſquiſque ad proximum ſuum ſtupebit.* Vnuſquiſque, inquam, ſummo corripietur ſtupore, cum videat ea, quæ ſibi in præſenti videbantur proxima, & amica, tũc tẽporis nil non hoſtile, & inimicũ præferentia. Rem ſic in particulari expẽdit Aelred. ſerm. 9. in Iſai. aiens: *Apparente enim dæmone fornicationis immundo cuilibet morienti, non poterit non ſtupere, qui viderit. Quod blãdũ cernitur, & iocundũ, dum ſuadetur, amarũ ſentitur, dum improperatur; ſtupetque miſer durum inuenire, & immitem, quẽ ſæpe expertus fuerit ſuauem.* Sic voluptates blandæ, ſic deliciæ tũc tẽporis videbũtur à miſeris adeò terribiles, vt illos in ſtuporem, & horrorem rapiant. Inſuper Iſaias pergit eodem 13. ca. *Et replebuntur domus eorum draconibus.* Modò nil non iucũdũ, & ſpecioſum, & voluptuoſum apparet in vitijs humanis, quorũ delicias dũ in præſenti metunt, in fine nõ delicias, ſed mortes, non voluptates, ſed dracones ignẽ ſperãtes à ſe collectoſeſſe notabũt. Ibi Aelr. ſerm. 10. *Tunc replebũtur domus eorũ draconibus, quando vitia, quæ nunc iocunda videntur, & dulcia in hominis conſcientia draconis ſpeciem præferẽt, cuius, & faciem horreat, & flãmã nõ ferat. Dicũtur enim hæ beſtiæ terribilis eſſe vultus, naturæ tã igneæ, vt flãmas ex ſe emittere videãtur. Ita profectò vitia, & peccata, quæ nũc delectãt, damnatis apparebũt horrẽda, & materiã æterni incẽdij miniſtrantia.* Sic ille.

Apoc. 18.

Iſai. 1.

Cyr. Ale.

Iſai. 13.

Aelred.

Iſai. 13.

Aelred.

§. III.

Verecũdũ, & turpe eſt creaturæ, ſuiſſe alijs ſcandalum ad peccandum.

A Sole incipiũt ſigna iudicij mœſtiſsima, adeò, vt Sol obtenebratus, & quaſi abſcõditus maneat, imò vt Apocal. notat, ſub nigro ſago cilicino lateat. Cur ſic Sol abſcõditur? Quid Sol peccauit? Nõ peccauit ipſe; ſed fulgenti illius ſplendore decepti plurimi in idololatriam ſunt delapſi: & adeò verecundum, & turpe eſt cuilibet creaturæ extitiſſe ſcandalũ, vt quaſi pudeat ſolem apparere eo tempore, quo reuelãda ſunt omnium peccata, & ſic obtenebratus latẽs ſcãdali dati pœnitẽtiã agat. Paul. 1. ad Cor. 11.

ita

1.Cor. 11 ita cauebat. *Ideo debet mulier poteſtatem habere ſupra caput, propter Angelos.* Itaque ibi cauet Apoſtolus, vt omnes mulieres operto capite ſint ad quod, velamine aliquo ſupra caput vtantur dum ad orãdum in templum veniunt. Inſuper explicans rationem ob quã debeant mulieres velato capite adeſſe, addit illud, *propter Angelos.* Et non parua difficultas eſt, cur mulieris facies abſcõdenda ſit ſub velamine propter Angelos? Tertulianus putarat Angelos à cœlo cecidiſſe ob mulierũ
Geneſ. 6. amores explicatos, Gen. 6. illis verbis: *Videntes filij Dei filias hominum, &c.* quo errore ſuppoſito ſalutarem infert doctrinam moralẽ; nimirum, quod illa facies, quæ ſcandalũ attulit Angelis debeat abſcondi propterea, & verecundari ſub velamine. Sic ait elegãter lib.
Tertull. 5. in Marcion. *Adiecit etiam propter Angelos. Quos? Id eſt cuius? Si creatoris apoſtatas, meritò vt illa facies, quæ eos ſcandalizauit, notam quandam referat de habitu humilitatis, & obſcuratione decoris.* Facies, quæ ſcandalum fecit, nunquam non referat pœnitudinis notam, vel obſcuratione decoris ſui: non iam liberum habeat oſtendi, ſed claudi, & abſcõdi nitatur, vt vel hoc ſigno declaret, & pudorem, & confuſionem, quam habet eo, quod alijs ſcandalum ſtiterit. Quam confuſionem perſuadebat Abimelech, Saræ, cuius pulchritudine captus, & vix à lapſu erectus, ſic aie-
Geneſ. 20. bat Geneſ. 20. *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum ſunt, & quocumque perrexeris memẽto te eſſe deprehenſam.* Quaſi nollet prudentiſſimus rex, quod honeſta fœmina obliuiſceretur ſcandali à ſe dati, licet inculpabiliter, quin potius eius notam, quandam ſemper referret de habitu humilitatis & obſcuratione decoris. Pudeat honeſtam fœminam ſcandalum extitiſſe, quem pudorem, & pœnitudinem oſtendat facies obnubilata, nigroque operta velamine. Nunquam enim nõ indecorũ erit creaturæ cuilibet, ſi appareat fuiſſe cauſam alijs labendi in barathrum peccati. Quod vehementer in ſe timens ſponſa aie-
Cant. 1. bat Cant. 1. *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam poſt greges ſodalium tuorum.* Non alios adit, ſed immediatè ad dilectum tendit, ab illoque ſolo petit doceri: quaſi vereatur etiam ad ſodales ſponſi accurrere. Sed cur veretur inter ſodales eſſe? Eius verba ſic apud Simaeum tinniunt: *Ne quando fiam ſicut circumducta, & circumrotata inſtar fundæ apud greges ſodalium tuorũ.* Et quidem pulchra comparatione explicat fœminarum ſcandala, quæ in ſe maxime veretur. Eſt equidem fœminæ pulchritudo lapis offenſionis; lapis, inquam, offenſionis nõ qui aliquo loco determinato infixus ſit, ſed prorſus ſimilis lapidi poſito infundaſicut enim lapis funda circum rotatur, vt certius, & vehementius feriat, ſic dum fœminæ in publico verſantur, plateaſque vel agros circumcurſant; hoſtis humani generis vehementioris ictus in viros dirigit. Meritò ergo honeſtiſsima fœmina petit à Deo, rapi, & doceri, dum ait: *Indica mihi vbi paſcas*, metuens ne dum cõgitur inter viros eſſe, hanc labem incurrat, vt ſit lapis offenſionis, & petra ſcãdali alicui; id quod ægerrime, & duriſsime pertulerit. Et quis nõ immenſe doleat ſtetiſſe occaſionem erroris hominibus? Iob, qui in filiorũ nece, in bonorũ omniũ iactura, in vxoris ſuaſione immobilis ſtetit, vbi amicos dolentes conſpexit, mirum in modum afficitur. Sic enim ait cap. 3. *Poſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledixit diei ſuo, & locutus eſt. Pereat dies, in qua natus ſum, &c.* Expende poſt quæ natiuitatem ſuam abominetur, & non fuiſſe velit, nimirum, non poſt filiorum necem, nec poſt vxoris contumeliam, ſed poſt amicos dolentes. Et cur poſt amicos? Seuerianus ait in Cat. Græca. *Quãdiu cum vxoris ſolus erat, aſpernantem illam erudiebat, nec interim vllam precatus eſt ſibi mortem. In aduentu autem amicorum, cum eorum cerneret animos in ipſius calamitatibus recidiſſe nouo exercetur bello, id metuens ne illius cauſa iniuſtitiæ crimine Deum accerſerent. Atque ea cauſa fuit, cur diem ortus ſui deteſtaretur, ac ſi diceret. Vtinam nunquam eſſem conceptus, ne mea cauſa Deus accuſaretur.* Sic Sanctus vir dolebat occaſionem, etiam inculpabiliter dare quod Deus offenderetur, vt præ huius doloribus mortis auguſtias æſtimaret cupedias. Non abſimilis D. Paul. velit ipſe potius ſalute carere, quam quod Iudæi ex eius ſalute occaſionem accipere blaſphemandi Deũ.
Ad Rom. 9. *Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis.* Id quod expendens Theologus fatur: *En anathema quærit fieri, vt Iudæi Chriſto accedant, & vt ne videatur Deus in ſuis promiſsionibus minus eſſe verax.* Quippe cum Deus omnia ſua promiſſa præſtitiſſet Iſraelitis, & Abrahami ſemini; qui ſpiritum promiſsionum diuinarum non perciperet, & illa minime videret in carnali populo adimpleta, ſed potius ad aliũ populum translata, occaſionem inde ſumeret habendi Dei veracitatem ſuſpectam. Quapropter Paulus, vt ait Theodolus prorſus cederet ſuæ ſaluti, & electioni, ne ex ea, hominũ carnalium ignorantia occaſionem arriperet tantæ blaſphemiæ. Sic ſancti viri dolent, alijs ſcandalum eſſe.

§. IIII.

Salutare homini, vel aliena peccata doluisse.

SED age missa faciamus mœstitudinis, & timoris signa, quandoquidem solet Dominus signis, etiam distinguere eos, quibus parat salutem. Nec paruam mihi facit quæstionem, quod in iudicio futuro, signa solũ ponantur in Sole, Luna, & Stellis, cur vbi tot peccatores feriũtur; solum signatur creatura insensibilis, nimirum, Sol, Luna, & Stellæ? An non & istæ peccatorum seruæ? Equidem seruiebant creaturæ peccatoribus, sed tanto cum gemitu præstabant seruitium, vt inde meruerint signis decorari, cum vniuersi peccatores morte feriuntur. D. Paul. ad Rom. 8. Rom. 8. *Vanitati enim creatura subiecta est, nõ volens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc.* Ecce tibi, & seruitutem, & & liberationem creaturæ: seruitus illa fuit, qua creatura omnis seruiebat vanitatibus hominum; liberatio erit, quando filij Dei reuelabuntur in omnium conspectu, in extremo iudicio; tunc etiam creatura signum salutis, & liberationis accipiet. Sed vnde elicitur hæc liberatio creaturæ? Iã explicat Paulus, dum ait: *Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, &c.* Quæ enim nouit gemere, & plorare visa peccata, mille sibi signa salutis Ezec. c. 9. in diem vindictæ parat. Ezechiel c. 9. ait Dominus. *Signa Thau super frontes virorum gemẽtium, & dolentium super cunctis abominationibus.* Ecce tibi quibus inurãtur signa salutis, dum incipit percussio diuina; qui gemũt, & dolent populi scelera, hi signantur, ne percuti possint. Sed cur gementes, & non potius, qui peccata impediuerunt? Illi sine dubio digni sunt salute, qui sese peccatis opponũt, & illa de medio tollunt. Qui peccata non tollunt, quid interest, quod lugeant, quod plorent? Meritò tamen hi signantur ad vitã, quia quando alia non possunt facere, plãctu & gemitu affectum suum demonstrant. Aie Chrysost. bat ad hæc Chrysost. hom. 8. ad Popul. *Da signum in facie virorum gementium, & dolentium. Supra quos autem est signũ, ne ipsos tangite. Qua dic mihi causa? Quoniam, & si nihil pro sunt, tamen gemunt, quæ gemuntur, & deplorãt.* Auspicabilis semper est gemitus pietatis, adeò vt nequeat esse sine signis salutis. In quouis videris lacrymas, & gemitus ex compassione peccatorum pro maxima lugentiũ pietate dum vident alios nequiter interimi, ibi aliquale signũ salutis intellige. Sic apud Zachariam non aliter fit salus Iudæis, quam simul infuso pietatis spiritu, quo doleant, & plangant præteritorum facinus, quo & se & suum regem Christum peremerunt. Etenim ait cap. 12. *Et effundam super domum Dauid, & super habitores Ierusalem spiritum gratiæ, & precum: & aspiciant ad me, quem confixerunt, & plãgent cum planctu quasi super vnigenitum,* &c. Loquitur in præsenti propheta de Iudæis Saluandis in fine sæculorum. Sed expẽ de quod eorum saluti iungatur planctus, & qualis planctus? An planctus ortus ex conscientia scelerum? Minime: sed planctus ortus ex pietatis visceribus, qua gentis suæ facinus, & crudele nefas in Iesum perpetratũ amarè defleant: dicit enim Augustinus de Ciuit. lib. 20. cap. 30. *Non igitur dolebunt reatu criminis, sed pietatis affectu.* Ibi enim gratia, & salus effunditur, vbi pius adest affectus, qui deploret, & plangat impiorum hominum in Deum perpetrata scelera. Augustin.

§. V.

Signa à Deo homini salutaria.

QVOT signa audio in Sole, & Luna, & Stellis à Domino exhibenda; tot ab eodem propinandas hominibus credo salutes; ea enim à Deo exhiberi solent signa, & prodigia, quæ humano generi salutaria existant. Notissima sunt Elisæi miracula 4. Reg. 6. is ingentem Syrorum exercitum cœcitate percussit; & sic cœcum in Samariam duxit; intra vrbis mœnia conclusit, quos vbi rex Israel conclusos vidit, vniuersos voluit interficere: minime id passus Elisæus ait: *Non percuties: non enim cœpisti eos gladio;* qua si piaculum duceret, quod perirent illi, quos tot miracula, & signa eo compulerant. Quam rem sic D. Chrysostom. serm. de Chrysost. Eliseo expendit. *Non percuties, inquit, quos nec in pugna cœpisti, nec in bello superasti. Alia est enim conditio belli, alia est virtus Dei: alius est ordo pugnantis, alia est causa virtutes, & signa monstrantis. In bello salus adimitur, in portentis, & signis vitæ vtilitas exhibetur.* Non ira sæuiens, sed clementia blandiens signa, & portenta hominibus præmittit: dantur à Deo signa, vt fugiatur arcus, vt populus salutem conquirat, imò acquirat. Ierem. cap. 32. *Qui posuisti signa, & portenta in terra Ierem. 32 Ægypti vsque in diem hanc.* Cur vsque in diẽ hanc? Fortè quia portenta illa apud Ægyptios

tios facta modo perſeuerant? Nonne illa penitus tranſierunt? Equidem illa tranſierunt, ſed ex illis nomen ſumpſerunt omnia portenta & ſigna, quæ modo ad eo operãtur, quod ſint in populi ſui ſalutem. Vndè pulchrè Hieron. ibi: *Signa atq; portenta non ſolum in Ægypto perpetrauit Deus, ſed vſque hodie eadem eius miſericordiæ fortitudo ſaluauit populum ſuum, & vniuerſo generi humano creatoris ſubuenit poteſtate.* Ex Ægypti ſignis aſſueta diuina potentia, quoties modo inſignis, & prodigijs oſtenditur, ſemper auſpicatiſsima eſt generi humano, cuius ſalutem negotiatur. Et neſcio, an decora eſſent ſummæ Dei poteſtati ea ſigna, quæ hominum perniciem trahunt, quãdo Iob cap. 13. ſic obijcit Deo; *Contra folium, quod vento rapitur oſtendere vis potentiam tuam?* Non enim virtus, & poteſtas abſoluta Dei, in morte, ſed in hominum claret ſalute, adeò, vt hinc fidelium, & infidelium ſigna diſtinguat Tertul. quod infideles de halitu dæmonum nihil non perniciosum ſciant oſtentare: verùm fideles, vt veri Dei potentia fulti, ea nouerint exhibere ſigna, quæ ſalutem afferant. Sic enim fatur lib. aduerſus Hæret. *Volo igitur virtutes Hæreticorum proferre, niſi quod agnoſco maximam virtutem eorum, qua Apoſtolos in peruerſum æmulantur. Illi enim de mortuis ſuſcitabant; iſti de viuis mortuos faciunt.* Nunquam à magiſtro Diabolo adijcere potuerunt ſigna, & prodigia facere, quæ inutilia, & pernicioſa non ſint; ſicut à verò Deo ſigna nil aliud, quàm vitam, quàm ſalutem nouerunt halare. Quapropter aiebat D. Iræn. lib. 2. cap. 57. *Super hæc arguentur, qui ſunt à Simone, & Carpocrate, & ſiqui alij virtutes operari dicuntur, non in virtute Dei, neq; in veritate, neq; in beneficijs hominibus facientes ea, quæ faciunt, ſed in perniciem, &c.* Id quod ſupra demonſtrauimus lib. 3. cap. 3. §. 4.

Hieron. Iob c. 13. Hæret. D. Iræn.

§. VI.

In creaturis tantum ſigna humanæ perditionis, cuius veræ cauſæ in ſolo homine ſunt.

PRoſpice homo vniuerſas creaturas, etiam cum vniuerſæ in te armantur, & nullam inuenies, in qua tuæ videas cauſam damnationis; in Sole enim, & Luna, & Stellis, & in cæteris alijs creaturis ſigna mera ſunt, humanæ perditionis; vera autem eius cauſa in ſolo homine exiſtit. Miſerrimum impij ſtatum depingit Iobi amicus cap. 5. aiens: *Cuius meſſem famelicus comedet, & ipſum de ſpinis extractum, & bibent ſitientes diuitias eius. Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non orietur dolor.* Ecce tibi impium ab armatorũ incurſibus proſtratum, ſpoliatum, prorſus nudatum. Quod ſi quæras, an fuerint aliquę cauſæ huiuſmodi perditionis, huiuſmodi doloris? Equidem fuerunt cauſæ, quandoquidem nihil aduerſi accidit in mundo, ſine certa, & determinata cauſa, quæ tamen cauſa minime quærenda eſt in creaturis, non enim de humo orietur dolor; non terra, non Sol, non Luna, non Stellæ, non aqua, non malus aèr dolores hominum cauſant; ſed ipſe homo ſibi cauſa eſt, dum peccatis ſuis ſolicitat creaturarum iras, & ingentes in ſe ruinas extorquet. Pulchrè D. Greg. lib. 6. Mor. cap. 6. ait: *De humo dolor non egreditur, quia nequaquam pœna de ea naſcitur creatura, quæ percutit: ſed de ea procul dubio, quæ peccando vim percuſſionis extorſit.* Non à Solis æſtibus, non ab aèris intemperie, non à violentia hominum, non à nequitia Dæmonum, ſed à ſe ipſo trahit impius tormenta ſua; ipſe ſolus praua ſua voluntate in cauſa eſt, quòd mille doloribus pungatur. Hoc vt pateret, puniturus dominus Sodomitas miſit in primis ad ciuitatem, duos Angelos viſibili, & eleganti forma conſpicuos, quibus mãdauit totum ſupplicij negocium, vt ſulphureis flammis nefandam vrbem traderent. Sed cur neceſſe fuit, quòd tantæ euerſionis miniſtri eleganti forma conſpicui inter perdendos homines apparerent? Si puniturí veniebant Angeli Sodomitas, cur prius velut pulcherrimi iuuenes oculis reorum ſe præſentant? Sanè, vt dum in illos turpiter feruntur impij homines, euidenter pateat, quàm ipſi ſoli ſuum ſuppliciunt ſolicitant, & à tardantibus, & reluctantibus ſulphureum ignem extorquent. Quòd attingens Saluianus lib. 1. de Gubern. Dei, inquit: *Cùm Angelos Sodomam Deus mitteret, hoc nobis probare voluit; ſcilicet vt cum legeremus, quæ à Sodomitis Angeli pertuliſſent, & videremus ſceleris immanitatem, criminum turpitudinem, libidinũ obſcenitatem: probaret vtiq; nobis Deus, quòd ipſe eos noluerit perdere, ſed ipſi extorſerint, vt perirent.* Vni ſibi tribuere poteſt peccator perditionem, & calamitatem ſuam, quia ipſe ſolus cauſa eſt ſui damni, ipſe ſolus cauſa eſt ſui ſupplicij. Apud Oſeam cap. 13. *Ego ero eis quaſi Leæna, ſicut pardus in via Aſſyriorum. Occurram eis quaſi vrſa raptis catulis, & diſrumpãt interiora iecoris eorum: & conſumã eos ibi quaſi Leo, beſtia agri ſcindet eos. Perditio tua Iſrael.* Ecce tibi poſt tot feras Iſraeli immiſſas; interram miſeram Lanienam à tot beſtijs peractam, qualis miſero vox tinniat, nimirum:

D. Greg. Geneſ. 19. Saluianus. Oſeas 13.

Perditio tua Israel, ideſt, vt Gloſſa fatur. *Tu ipſe es cauſa tuæ perditionis.* Quem non funditus perdat hæc ſola vox? Quem inter in maniſsima tormenta dolentem, non exædat vermis iſte dum clamet in ipſo, tota cauſa es calamitatis huius, tu ſolus diras flammas incendiſti, tu tibi acerbiſsimos dolores traxiſti. Sed & audis in ſcripturis patrum delicta de filijs à Deo exigi vſque ad quartã generationem: quàm pœnam nemò inferret, niſi ſeueriſsimus iudex. Sed non à iudice manauit tanta pœna; ſed ab ipſis hominibus introducta eſt. Pulchrè Tertul. lib. 2. in Marc. ait. *Si euãgelium veritatis accipias, ad quos pertineat ſententia reddentis in filios patrum delicta cognoſces; ad illos ſcilicet, qui hanc vltro ſibi ſententiam fuerant irrogaturi, ſanguis illius ſuper capita noſtra, & filiorum noſtrorum. Hoc igitur omnis Prouidentia Dei cenſuit, quòd iam audierant.* Nulla profecto pœna à Deo venit, quam ipſi homines non trahant ſibi.

Tertul.

§. VII.

Peccatum neceſſario ſequitur manifeſtatio, & publicatio. Vbi quanta confuſio erit in manifeſtatione peccatorum in iudicio.

QVò putas ſpectare tot in creaturis ſigna, niſi vt hominum ſcelera publicentur, & iam manifeſta appareant? Familiare enim eſt hoc peccato, vt ſigna mille proferat, quibus ſuam turpitudinem omnium oculis manifeſtam faciat. Caue homo peccatum, quòd & ſi occultiſsime in corde admiſeris, tamen ipſo in ſole præmittet ſigna, quibus pareat; non enim ſic lux tenebras ſequitur, vt ſequuntur patentiſsima ſigna peccatum. Primi illi peccatores, cum pomo glutiunt peccatum, cuius pudorem, & pędorem, vt tegant, confugiunt ad folia arboris. Quid facitis miſeri, tegmen quæritis, & profertis ramum? Sanè ramus potius eſt vendibilium preco, & ſignum manifeſtatiuum, vt noſcas quam inſeparabilis ſit à peccato eius publicatio, quãdo eodem halitu ſerpens antiquus & peccatum ſuggerit, & præfert ramum, vt vendibilior appareat peccatoris infamia. Sic enim ait, Gen. 3. *Conſuerunt folia ficus, &c.* ad quæ verba eleganter D. Baſil. Sel. orat. 3. ait. *Tales enim Dæmonis ſunt machinationes, cũ voluptate ſauciat, & accuſat pudendum in modum; ad ruinam impellit, & ruentes publicis ignominiæ notis conſignat.* Nunquam peccatum nouit eſſe, niſi ſub ſignis quibus publicetur; nunquam voluptatum vinum admittitur, quin ramus proferatur, qui publicis notis cõſignet infames. Ideò dicebatur ad Cain Geneſ. 4. *Si autem egeris male, ſtatim peccatum pro foribus aderit?* Quaſi nequeat fieri, quòd vbi peccatum latitat, ſigna mille pro foribus aſtantia, non publicent, & concelament latens peccatum. Id quod notabat Hugo Victorinus ibi, apud Lyppomanum aiens; *Peccatum vero, quod eſt in foribus, vt exeat, prana voluntas eſt, quæ non poteſt celari, quin aliquãdo exeat & appareat aliquo ſigno.* Nunquam non Sole ipſo clariora, & patentiora ſigna comitantur peccatum, vt in omnibus verificetur illa ad Dauidem ſententia 2. Reg. 2. *Tu enim feciſti abſcondite; ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu ſolis.* Qualis ergo tunc facies rerum, quando in conſpectu Solis, & omnium luminarium cæleſtium ſigna dabuntur peccatores vniuerſos publicantia, reſtantia? Quæ mens peccatoris, cùm tot cœli luminibus reſtantibus, illius pudenda nude coram iudice reuelentur? Fallar ſi Gehennæ incendium, tam intolerabile ſit, quàm intolerabilis erit confuſio publicati ſceleris. De impijs dicitur Iob c. 6. *Venerunt quoque vſq; ad mane, & pudore cooperti ſunt.* Nondum Solis, luminumquè ſigna parebant; ad manè ſolum venerant, hoc eſt paruo ſub lumine peccata ſua reuelata ſentiebant, & intolerabili pudore operiebantur; cum non ſolum matutinis, ſed meridianis Solis radijs coram iudice aſtent, tunc confuſio Gehennæ flammis erit multo grauior. Id quòd notabat D. Greg. lib. 7. Moral. cap. 14. aiens. *Tunc verò iniquos pudor cooperit, cũ eos in conſpectu iudicis teſtis conſcientia addicit. Tunc iudex exterius cernitur, ſed accuſator interius toleratur. Tunc omnis ante oculos culpa reducitur, & mens ſuper Gehennæ, ſuo grauius igne cruciatur.* Leue reputabitur Gehennæ incendium, incomparatione confuſionis arte ex publicatione culparum; Quis famæ honoriſque cultor ferat fædiſsima à ſe patrata crimina in conſpectu omnis Iſrael, & in conſpectu Solis publicari? Quis diuitiarum amator ſuſtineat ſe nudum, vilem, & omni egentem bono in conſpectu vniuerſi traduci? Sanè hanc ignominioſam traductionem expauebat ille Luc. 16. qui aiebat: *Mendicare erubeſco.* Quæ verba ponderans D. Chryſol. ſer. 125. ait. *Confuſionem futuri iudicij pertimeſcit, in quo iam non pœnitendi tempus eſt, ſed pœnarum, & vbi reus plus de conſcientia, quàm de Gehennæ orubeſcit incendio.* Plus equidem torquebit

Geneſ. 3.

Gen. 4.

Hug. Vict.

2. Reg. 2.

Iob c. 6.

D. Greg.

Luc. 16.

quebit impios peccati manifestati conscientia, & pudor, quàm ipsa damnatio Gehennę.

Luc. 21. Et in terris pressura gentium præconfusione sonitus maris, & fluctuum.

§. VIII.

Extrema persecutio Ecclesiæ omnium sæuissima.

INde gentium pressura maxima ostenditur, nimirum, ex maris exundatione, quādoquidem nil tunc verebuntur fluctus, non littora, nō arenam, sed ruptis carceribus super omnia ingenti stridore sese attollet. Magnum hoc, sed longè maius, & horribilius est id, quod eo exprimitur, nimirum, sæuissima ab Antichristo excitata persecutio, quæ instar exundantis maris ruptis limitibus vniuersa peruadens extremā causabit inter homines pressuram. Multæ equidem ab antiquo excitatæ sunt persecutiones in Dei seruos; innumeri persecutionum fluctus intumuere, & intonuere, sed omnibus limites oppositus Dominus, quos minimè contemni licuit. Accipitè Hierem. 5. *Posuit arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quòd non præteribit, & commouebuntur, & non poterunt, & intumescent fluctus eius, & non transibunt illum.* Sed scire cupis, quæ arena potuerit intumescentes, & frementes persecutionum fluctus sic comprimere, ne terminos transirent? Crediderim nomine arenæ significari humilem sanctorum virtutem, qui dum despecti visebantur, eas tamen miraculorū virtutes exercebāt, quibus rabidissimi ipsi persecutores coercebantur. Sic ait D. Greg. lib. 9. Moral. cap. 5. *Arenam quippè Dominus mari terminum posuit, quia ad frangendum mundi gloriam, abiectos, & pauperes elegit. Cuius nimirum maris fluctus intumescunt, cùm potestates sæculi ad commotionem persecutionis exiliunt. Sed transire arenam nequeunt, quia despectorum miraculis, & humilitate franguntur.* Ecce tibi humilium fidelium miracula pro arena erāt intumescentibus persecutorum fluctibus, ne vltra modum sæuirent, vtpote, qui vel nolentes martyrum miraculis frangebantur. Sed proh dolor in Antichristi persecutione exundabit rabies fluctuum, & vltra modum desæuiet, nullis arenarum virtutibus, nullis martyrum miraculis cōpressa, quin potius martyribus solum patientibus, ipsi carnifices miracula efficient. De quo ipsemet D. Greg. lib. 32. Moral. cap. 12. sic ait. *Sed quid est, quòd illa persecutio maxima omnium futura est, nisi quia tunc diabolus non solum per ministros suos tormenta adhibebit, sed etiam miracula faciet? Nunc enim fideles mira faciunt, cùm peruersa patiuntur: tunc autem diaboli satellites, etiam cū peruersa inferent, mira facturi sunt. Pensemus ergo, quæ erit humanæ mentis illa tentatio, quando pius martyr, & corpus tormentis subijcit; & tamen ante eius oculos tortor miracula faciet. Cuius tunc virtus non ab ipso cogitationis fundo quatiatur, quando is, qui flagris cruciat, signis coruscat?* Hæc ibi Greg. vt ostendat, quàm prementur terrigenæ, vbi sine vlla arenarum reuerentia, imò ex potestatis ostentatione rabidissimi persecutionis vltimę fluctus tam ingentes fremitus dabunt.

§. IX.

Tantum erit extremi diei malum, vt sola eius fama impios vehementer concutiat.

ECce, quo premantur flagello impij in extremis temporibus, nimirum, *cōfusione sonitus maris, & fluctuum*, non tam re, quā sonitu ferientur; tanta enim erit illius temporis clades, vt vel solum audita possit orbē concutere vniuersum. Psal. 75. *De cœlo auditum feci ti iudicium: terra tremuit, & quieuit.* Ingenti quidem tremore afficietur terra, dū vel audiat sonitum iudicij: vndè apud Oseā cap. 7. inquit Dominus. *Expandam super eos rete meum: quasi volucres cœli detraham eos, cædam eos secundum auditionem cœtus eorum.* Explicatius posuit Theoph. *Castigabo eos in auditione tribulationis ipsorum.* Ecce in quo flagello dicuntur castigandi, in auditione tribulationis, sed scire cupis, qualiter castigari impij possint sola tribulationis auditione? Pulchrè Theophylactus ibi ait: *Adeò terribiles erunt hostes, vt nec dum præsentes, verum denuntiati tantùm, & auditi sufficiant ad castigationem.* Equidem tanta est iudicij diuini ira in peccatores, tanta iudicis seueritas, tanta tribunalis flamma, vt vel sola horum denuntiatio valeat impios concutere, & vehementer castigare. Sanè reprobi illi spiritus, Luc. 8. nullum verbum in Iesu manu viderāt, solum eius minaces voces exceperant, & clamant. *Quid nobis, & tibi Iesu fili Dei? Venisti ante tempus torquere nos.* Tormentum iam sentiebant miseri, vel à sola minaci iudicis voce profectum. Id quòd notans D. Basil.

Hierem. 5

D. Greg.

Psal. 75.

Oseā c. 7.

Theophyl.

D. Basil. sil. Sel. orat. 23. ait. *Nondum eos in iudicium trahebat: nõdum tribunalis terrorem ostentabat: nondum iudicij flammam accendebat: sed minis tantum effrænes impetus refrænabat, & mali tanta vis erat!* Sola minacis iudicis vox excipiebatur, solùm vẽturi mali sonitus tinniebat, & de sonitu solo insolens tormentum miseros conficiebat. Hùc spectat Ioel cap. 2. vbi de veniente die Domini, die, inquam, tenebrarum, & caliginis, die nubis, & turbinis locutus, sic eius mala pergit numerare. *Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flammæ ignis deuorantis stipulam, velut populus fortis præparatus ad prælium. A facie eius cruciabuntur populi, &c.* Non armatæ quadrigæ, nõ flamma vorans visetur, sed sonitus quadrigarum, sed crepitus flammarum tonabit, & populi horrendos patientur cruciatus. Rem ponderans D. Hieron.

D. Hier. ait. *Sicut stipulam cito flamma consumit, ita sonitus, & terror vocis cuncta populabitur. Tãtus terror erit, vt omnes per circuitum nationes, & animo, & corpore perhorrescant, imò crucientur.* Non tantos cruciatus pepererunt Christi martyribus tyrannorum candentes lamiræ, flammantes pyræ, quantos pariet cruciatus terror vocis, & sonitus diuini iudicis aduenientis. Sonitu illo cruciabuntur populi, & miserè conficientur, adeò, vt de illis etiam

Amos 2: dictum accipiam illud Amos. 2. *Et mittam ignem Moab, & deuorabit ædes Carioth: & morietur in sonitu Moab.* Quasi tanta esset flamma iam iam appropinquans, vt vel eius sonitus audientibus mortem inferat.

Luc. 21. Arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi.

§. X.

Iudicij terror quouis alio cruciatu maior.

NOn putes, paruam pœnam impiorum esse timorem hunc: imò quando ignis deesset, vel hic solus timor vehementissimè impios vexaret. Paul. ad Hæbr. 10. inter ingentes impiorum dolores, & hunc numerãs

Hebr. 10. ait. *Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, &c.* Expende quæ in primis pœna restet peccatoribus, ante ipsum ignem, nimirum, *terribilis expectatio iudicij*; & quidẽ timor iudicij, & prima, & omnium grauissima pœna est, qua miserè cõficiuntur impij: Ibi dicebat D. Ansel. *Etiam timor iudicij malis resurgẽtibus est pœna, inenarrabilis, & grauior, quàm Gehenna.* Nec dubiũ, quin reprobi mallent in Gehenna, quàm in expectatione, & timore iudicij esse. Hac pœna, vt omniũ grauissima mulctatus fuit primus parricida Cain, cui dicit Dominus Gen. 4. *Vagus, & profugus eris super terram,* D. Ambr. ex Septuag. legit: *Gemens, & tremens eris;* vnde patet, quantũ sit malum, timore, & tremore iustissimi iudicis vexari, quandoquidem tantum parricidium solo timore castigatur. Quod notans D. Chrysost. lib. 1. de Prouid. Dei, sic fatur. *Primum parricidiũ Cain inaudito scelere patrauit: imò verò facinus parricidio longè sceleratius, parentes enim incredibili dolore confodit, ac Deo mertitus est. Et pro his omnibus solo timore, ac tremore cruciatur.* Quasi solus timor, & tremor, plusquam alia tormẽta possent tàm immania facinora castigare. Nullo equidem grauius castigatur cumulus peccatorum, quàm timore, & tremore continuo: ait enim Sapient. cap. 17. *Cùm sit timida nequitia, dat testimoniũ condemnationis; semper enim præsumit sæua perturbata conscientia.* Non enim sic testatam habes dãnationem peccatorum exsæuiente iam igne, ex morte grassante, vt ex timore, & tremore, quo miserè impij torquẽtur. Hic horribilis tremor, plusquam torrens flamma, plusquam mors sæuiens, dùm exedit miseri viscera, eiusdem testatur crudelissimam dãnationem: vt dicat Hugo ibi: *Timida nequitia, id est, timor annexus nequitiæ, conscientiæ datus est in condemnationem omnium peccatorum vrens mentem, &c.* Pro singulis peccatis singula tormenta assignantur, verùm timoris, tremorisque flagellum tantum est, vt pro ingẽti omnium peccatorum mole sufficere possit. Sanè Philo Iudæus, vt proponat horrendum supplicium Flacci infensissimi quondã in Iudæos hostis, eius vitam in exilio actam sub continuo timore, & tremore proponit. Dum enim miser in exilio ageret, post crebram præteritorum scelerum recordationẽ, sic continuò clamabat. *Horum facinorum pœnæ me manent, sat scio, & diræ iam stant tanquã in carceribus, vt obice rupto properent in meam perniciem: imò iam in horas præmorior, multas mortes sustinens ante illam vltimam.* Huiusce erat miseri exulis vita, hęc eius cõtinua vox, hoc suspirium, de quo pergit Philo: *Atq; ita sæpe territabatur, horrore quatiente membra omnia, animo quoq; contremiscente, anheloq; pectore.*

D. Ansel.

Genes. 4. D. Ambr.

D. Chrys.

Sap. c. 17.

Hugo.

Philo.

Idem.

re. Si quem lento passu incedentem videret, suspicabatur cogitare sibi perniciem, sin properantem, mox mentem subibat: at at hic me persequitur, non temere festinat. Blandus insidiatur, libere loquens contemnit. Cibus, potusquè mihi præbetur tamquam mactandis pecudibus. Quousq; tandē ferreus durabo in tot casibus? Scio me moliorem, quàm vt mortem mihi consciscam: nimirùm hoc etiam vetat meus genius, ne cito abrumpam vitam miseram. Nec miror, quòd impius homo intolerabilius putaret timere, quàm mori, siquidem, & pijssimi, & prudentissimi viri malēt morti, quàm timori succumbere. De Elia dicitur. 3. Reg. 19. *Timuit ergo Elias, & surgens abijt quocumquè eum ferebat voluntas. Cumque venisset, & sederet subter vnam iuniperum, petiuit animæ suæ, vt moreretur.* Mortem fugiebat, vt summum malum, sed dum fugitiuus sub timore viuit, expertus est grauius esse malum timorem, & suauē reputat mortem. De quo eleganter Chrysol. serm. 147. *Pauore mors ipsa lenior. Cain vbi parricidali cæpit terrore vexari, mortem petit, requiem credit, si periret. Et quid dicam de Cain? Elias ille vbi sensit toto se timore respergi, repetebat, quam fugerat mortē, melius existimans morti succumbere, quam timori.* Nemo non excors putabit aliud tormentum esse grauius, quàm viuere sub tremore. Sanè hæc in primis grauissima pęna afficiet impios, dū vinculis morborum detenti, cubiculo obscuro detrusi, cito se rapiendos noscunt ad tribunal diuinum. Sap. 17. *Neq; enim quæ continebat illos spelunca sine timore custodiebat.* Crediderim speluncam vocari infirmi hominis lectum, aut cubiculum, qui enim libero cœlo peccabat, tādem morbo correptus incidit in morbum, nigròque clauditur cubiculo, quasi carcere, vbi miserè decerpitur timore iudicij imminentis, vt dicat Eusebius apud Hugonem in præsenti. *Cùm ad hoc custodiæ crudelis ventū fuerit, vbi iam futuri iudicij ipsa sui expectatione desæuit pœna, solus mæror occupabit animam omni solatio destitutam.* Equidem sæuissima decerpitur pœnà impius, dum iudicium ineuitabile custoditus expectat.

3. Reg. 19

Chrysol.

Sap. 17.

Euseb.

§. XI.

Mala præsentia vehementissimè augentur ex futurorum metu. Qui solus nos solicitare debet in malis præsentibus.

IN hac vita non magnum puta malum illud, in quo omnes timores absorbentur; sed illud omnium maximum est, quòd dum cruciat, simul futura facit timeri. Nondum mala ipsa veniebant, sola signa videbantur, & signis solis visis homines arent, cur sola signa mali tàm nociua hominibus sunt? Sanè non de malitia sua, sed de socio timore futurorum. *Arescentibus*, ait, *hominibus præ timore, quæ superuenient, &c.* Et minima etiam mala maximas vires summunt ad torquendum ex timore futurorum. Tormentum Ægyptiorū, dum tenebris affligebātur, sic depingit Sap. cap. 17. *Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus, & timore percussi illius, quæ non videbatur faciei, æstimabant deteriora esse, quæ videbantur.* Et quidem longè deterius fit malum pręsens ex timore illius, quæ nondū cernitur, timor enim vtrùmque malum adauget, & præsens & futurum: quia cum nesciat futurum nō nisi maximum exhibere, inde præsens vehementer exacerbatur. Ad hæc pulchrè dicebat Hugo: *Pessimus est in dubijs augur timor, nam siqua lateāt, peiora putat. Vndè Ægyptij dolore præsentium, & futurorum timore perturbati, quæ in præsenti patiebantur, deteriora putabant, quàm essent.* Auget semper etiam minima mala futurorum timor, adeò, vt vix sentiretur malū præsens, nisi ex socio timore futuri. Dauid Psal. 187. aiebat: *in me pertransierunt iræ tuæ, & terrores tui conturbauerunt me.* Ecce tibi non ipsa Dei ira turbat Dauidem. sed illum quasi indolēter pertransit; at dolor, & turbatio ex socio terrore accescit, & pungit animum. Vt peccatores perturbet, & affligat Dei ira, non venit sola, sed metum futuri secum semper affert, quo exacerbatur malum, & quæ forsan sola ira esset, de socio timore non ira dicitur, sed iræ. Indè dicebat D. Greg: lib. 7. Moral. cap. 3. *Interni quippe iudicis postquam iræ pertranseunt: etiam terrores perturbant, quia iā aliud de damnatione patimur, & adhuc aliud de æterna vltione formidamus.* Non esset Dei ira, quæ sine timore futuri pertransieret; sed tunc ira Dei, imò non ira, sed iræ multæ, & grauissimæ dicuntur pertrāsire, cùm in præsenti malo futurum formidamus. Nouerat id sanctus Iob, dum lethalem morbum ex solo iudicij timore ęstimabat inquiens, cap. 7. *Ecce nūc in puluere dormiā, & si mane me quæsieris, non subsistam.* Fatetur se iam pulueri reddi, & nihilominus solicitatur de inquisitione diuina, dum ait, si manè me quęsieris, hoc est, si lucerna accensa mea facta inuestigaueris: hæc illi cura, hæc solicitudo, hic stimulus illum vehementer pungebat, etiam sub mortis falce constitutum. Ad quæ D. Greg. lib. 8. Mor. cap. 21. *Præsenti iam pœna premitur, & adhuc de futuris grauius vrgetur. Ac si apertius*

Sap. 17.

Hugo.

Psal. 187.

D. Greg.

D. Greg.

apertius deploret dicens: In præsenti quidem mortẽ iam carnis patior, & tamen adhuc de futuro iudicio graniorẽ morte districtionis tuæ sententiã pertimesco. Interitum pro culpa sustinens, sed adhuc ad iudicium veniens culpas restitui, & post interitum formido. Hic vnus futuri metus, & timor mala omnia præsentia, imò ipsam mortem acuit, & reddit amarissimam, & hic vnus metus in malis omnibus debet esse principuus. Ille infidus œconomus solũ vocatur ad examen, & dum adhuc bonis incũbit, vocantis voce oppressus statim venturæ egestatis ruborem intolerabilem sentit dicens,
Luc. 16. Luc. 16. *Mendicare erubesco.* Quis te cogit mendicare O miser? Modo sola ratio villicationis petitur, necdum bonis priuaris, cur iam mẽdicitatis rubore torqueris? Sanè intolerabilis est in quouis malo conscientia timida scelerum. Chrysol. ser. 125. *Confusionẽ futuri iudicij pertimescit, in quo iam non pœnitendi tempus est, sed pœnarum, & vbi reus plus de conscientia, quàm de Gehennæ erubescit incendio.* Intolerabilior est semper conscientia meticulosa peccatorũ; quàm ipsum Gehennale incendium, dùm peccator iam mortis rudentibus tenetur; & ad iudicium vocatur extremum.

Chrysol.

§. XII.

Inter ipsam deploratam salutẽm, adhuc vana expectatio impios deludit:

QVousque impios vana spes deludet? Inter Solis, astrorùmque omnium, imò mundi vniuersi defectus, inter deploratam iam hominum salutem, inter ipsos timores, vel potius inter mortes ipsas, adhuc in impijs nescio, quę expectatio viget. Arent homines præ timore, & expectatione, vbi omnia timenda proponuntur, quæ sibi expectãda impij cõfingũt, vt spe vana pereant delusi? De illis pulchrè D. Greg. lib. 8. Mor. cap.
D. Greg. 7. *Iàmque impios vltor ad iudicium pertrahit, & tamen ipsi ordinatione solicita rebus transeuntibus occupati, nihil aliud cogitant, nisi in hoc mũdo adhuc qualiter viuant. Relinquendo omnia, quasi possidendo disponunt: quia spes viuendi non frangitur, etiam cum vita terminatur. Iam ad iudicium trahuntur per sententiam: & tamẽ adhuc habendis rebus inhærent per curam.* Quid verius? Nunquam equidem impij dimittũt vanissimas spes, etiam cum animam dimittunt: videbis multos post deploratam à medicis salutem ad testamentum accedere, & relinquenda disponere, sed qualiter disponũt? Verissimè dictũ, nimirũ, *relinquendo omnia, quasi possidendo disponunt*, sic de bonis relinquendis agunt, vt videantur illa reponere sibi, non alijs relinquere: nunquam vana viuendi spes frangitur, etiam cum vita terminatur, etiam cum iudicium instat. Hos pulchrè depingit Isaias cap. 28. *Flagellum inundans, cum transierit, erit eis in conculcationem; quandocùmque transierit, tollet vos, quoniã mane diluculo pertransibit in die, & in nocte.* *Isaias 28.* Quibus expendẽda est ratio, propter quam dicat, funditus euertendos esse impios à Dei flagello, nimirum, *quia mane diluculo pertransibit in die, & in nocte*: non quia in die, & in nocte transibit, sed quia singulis diei, & noctis horis *pertransibit*: pertransire res dicitur, quo tota complete, & perfectè transit: quia ergo singulis horis sic flagellum pertransibit, vt totum iam videatur finitum, semper spes euadẽdi crescet, & miseros sic deludet, vt accedẽte protinus flagello funditus perdantur. Id quod expressit septuagintę lectio aiens: *diluculo per vos pertransibit, & in nocte erit spes mala.* Et quidem impij sic calamitatum fluctus excipiunt, vt singulas vltimas æstiment, & post singulas lucem, & serenũ sperent, & mala hac spe innixi vsque in extremam perditionem cadant. Quò spectabat Iob cap. 11. satus. *Oculi autem impiorum deficiant: & effugium peribit ab eis, & spes eorũ abominatio animæ.* *Iob c. 11.* Vel, vt manifestius ad rem legit catena Græca: *Salus autem ipsos deficiet, spes enim eorum perditio.* Adhuc in ipsa perditione constituti spes alunt, quibus miseri funditus euertũtur. Hoc curat hostis noster reproborum rex, vt minimè extinguatur spei scintilla, qua facilius impij pereant delusi. Naas Amonitarum rex 1. Reg. 11. sic ad Oratores venientes ex Iabes Galaad dicebat. *In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruem omnium vestrum oculos dextros.* *1. Reg. 11* Nõ duos oculos eruit, sed alterum tantum, in quo acutè recognoscit diaboli astutiam Petr. Damia. lib. 6. Epist. 5. inquiens: *Sæpè malignus hostis reprobo homini potiorem partem sanctitatis* (nimirum dextrum oculum) *adimit, minorẽ verò* (nempè sinistrum) *artificiosæ suæ calliditatis industria relinquit: vt in eo quod tollitur, sit occasio damnationis, vt pereat: in eo verò, quod remanet, de spe fiduciæ præsumatur, vt peccator ad pœnitentiam non recurrat.* *Pet. Dam.* Sic Diaboli astu vana spes fundata in fruolis, in reproborum mẽte nutritur, quæ eorum certiorem facit ruinam.

Luc. 21.

Luc.21. Nam virtutes cœlorum mouebuntur.

§. XIII.

Sanctissimi quique viri suspectum, sibi habebunt districtum Dei iudicium.

CVR antè Dei tribunal, non arescant timore homines terreni, quando & cęlestes virtutes, hoc est sanctissimi viri mouebuntur, & cauebunt sibi? Sanè in Dei iudicio districto nullus homo, & si sanctissimus non metuet, & sibi cauebit. Prudentissimæ illæ virgines, dum vox venientis sponsi appropiat, à socijs rogantur, vt parum olei cõ modent, at illæ, sic continuo respondent, Matth. 25. *Matt.25.* *Ne forte non sufficiat nobis, & vobis, ite potius ad vendentes.* Bonæ virgines cur tam duræ estis in sorores? Tantillum est à vobis oleum procuratum, vt nec paruum alijs valeatis porrigere? Non ne ideò prudẽtissimæ vocamini, quia mẽsurã olei, & coagitatã, & supereffluentẽ prouidistis? Sed in stricti iudicis aduẽtu, quæuis abũdãtia disparet; & plenissima vasa sibi à vacuitate timent. D. *D. Cæsar.* Cæsari. Arel. in præsenti dicebat. *Tãtus terror, & tanta exinanitio erit in die iudicij, vt etiam illi, qui oleum misericordiæ se intelligunt abundantius præparasse, metuant ne eis possit ad omnia peccata redimenda sufficere.* Quæuis superabundantia apparebit inopia in illo trẽmẽdo iudicio; nemò tot meritorum eumulos repositos habebit, qui, dum ad tribunal Christi accedat, non dubitet, an satis sibi prouiderit. Quis plura congesit misericordiæ opera, quàm Iob? Is oculus fuit cæco, pes claudo, omnium rerum sustinuit iacturam, hostium rabidissimorum tela hausit sustinens, & nilominus, ait, cap. 8. *Si manè me quæsieris, non subsistam*: quasi dicat, si matutinus veneris ad meorum operum inquisitionem, ad rationem vitæ expostulandam, non subsistam, te iudice causa cadam, nihil inueniam, quo me in iudicio fulciam. Cur hoc dicat lectissimus vir? Sanè sic vniuersi electi afficiuntur voce iudicis, vt nihil in se videãt, *D. Greg.* quo eius sententiam fugiant. D. Greg. lib. 8. Moral. cap. 21. ait: *Quantalibet enim iustitia polleant, nequaquam sibi ad innocentiam, vel electi sufficiunt, si in iudicio districte requirantur. Sed hoc nunc ad solacium suæ ereptionis inueniunt, quod nequaquam se posse sufficere humiliter sciunt.* Non plena laborum horrea, sed cognitio, & temporaneus pudor vacuitatis potest facere, vt iustissimi quique ante tribunal Dei intrepidi valeant stare. Etenim posita diuina inquisitione, nec Iob subsistit, nec iustificabitur in conspectu Dei omnis viuens, si Deus velit ad iudicium intrate. Sed Seraphin stans ante Dei thronum; stetit quidem, verum multo tremore, & terrore se cælans ne videatur. Accipitè Isaias cap. 6. *Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum.* Quid plura? *Seraphin stabant super illud, sex alæ vni, sed alæ alteri, duabus velabant faciem.* Ipsi equidem Seraphin, dum diuino throno sistuntur, nihil in se inueniunt, cui fidant; & multa sentiunt, quæ operiant timidi. Ad hæc D. Chry *D. Chrys.* sost. fatur. *Seraphin stabant in circuitu. Quid faciebant, & quid dicebant, qua fiducia fruebantur? Fiducia quidem nulla, verùm timoris, ac stuporis plena, ipsa etiam specie metum ineffabilem declarantia. Duabus enim alijs velabant faciem.* Quis suis operibus fidat coram Deo iudice, quando & Seraphin ipsa nihil fiduciæ, sed omnia horroris, & timoris plena ostendunt? Et quidem non fiducia, sed timor humilis iuuat apud tantum iudicem, qui Matth. 22. dum intrat nuptiarum domum discussurus cõuiuantes, nullo prius offenditur, quàm confidentia intrantium, vndè condemnans eum, qui sine ornatu intrarat, ait, *ligate pedes illius*, cur prius pedes iubet ligari? D. Cyril. Hieros. *D.Cyril.* in præfatione ad Catech. ait. *Ligate pedes illius confidenter intrantis.* Exue confidentiam, exue fiduciam, & de Seraphinorum more indue timorem, quisquis in conspectum diuini iudicis debes intrare. Huc reuoco illud, Psal. 51. *Propterea Deus destruet te in finem, & euellet te, & emigrauit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium. Videbunt iusti, & timebunt, & super eum ridebunt, &c.* Vbi enim Deus in peccatores adeò irascitur; etiam iustissimi quique adstabunt timidi. Id quod ponderans, D. Hilar. ait. *D.Hilar.* *Quanto ergò has damnationes peccatorum, & præsentis, & æternæ calamitatis, sancti quique metu contuebuntur, quia punitorum contemplatio sit terribilis exemplo? Videbunt ergò iusti, & timebunt, nihil non sibi metuendum in tanta horum calamitate intelligentes. Sed quia iusti sunt, licet timeant de exemplo, tamen de fructu propriæ iustitiæ gaudebunt.* Hæc ille.

Psalm.51

Isaias.

§. XIIII.

Excluſis virtutum apparentijs viſebuntur nuda peccata. Vbi quod hypocriſis ruinam trahat.

HEV vos hypochritæ, parietes de albati, qui ſicut luminaria modo lucetis in mundo, qui cœleſtia decora de foris exhibetis oculis ſpectantium, cum intrinſecus lutum, cænumque viciorum habeatis. Ecce dies Domini veniet, & virtutes cœlorum mouebuntur, motuque dato horrendo excutientur, quæ extrinſecus efficta erãt cœleſtia decora, nudeque vitæ veſtræ lutum, & pudendum ſcelus reuelabitur. Iſaias 2. *Dies Domini ſuper omnem ſuperbum, & excelſum, ſuper omnem arrogantem, & humiliabitur: & ſuper cedros Lybani ſublimes, & erectas, & ſuper omnes quercus Baſan, & ſuper omnes montes excelſos, & ſuper omnes colles elevatos, & ſuper omnem turrim excelſam, & ſuper omnem murum munitum, & ſuper omnes naues Tharſis, & ſuper omne, quod viſu pulchrum eſt.* Expende, quo vniuerſa diuini iudicis ira ſpectet, nimirum ſuper omne quod viſu pulchrum eſt, hoc eſt ſuper illos omnes, qui ſolum curant placere oculis ſpectantium, qui cum fædiſsimis inferni rudentibus intrinſecus teneantur, nituntur extrinſecus cœleſtia videri luminaria. Ad hæc Petrus Dam. epiſt. ad Blancam, cap. 7. fatur: *Venit & dies Domini non ſuper omne, quod pulchrum eſt, ſed ſuper omne quod viſu pulchrum eſt, quia diuini pondere iudicij premitur ille, qui intrinſecus quidem vitiorum latenter ingruentium deformitate confunditur, foris autem quadam adumbrata virtutis, vel potius honeſtatis pulchritudine palliatur.* Ille ille premitur iudicij pondere, qui ſolum viſu pulcer eſt, qui de foris tantum cœleſtis apparet: & quidem inter furentes extremæ tempeſtatis motus nequit dubitari, quin decora omnia non animo infixa, ſed extrinſecus ſolum effecta excutiantur, & maneant turpitudines reuelatæ. Quod ideò citius fiet, quia hypochriſis, & effictio ſemper ſolent in primis inueniri à tempeſtate, & extremæ ruinæ præbere aditum. Furioſa equidem fuit illa tempeſtas ad Iobi tentationem excitata, de qua dicitur cap. 1. *Ventus vehemens irruit à regione deſerti, concuſſit quatuor angulos domus, &c.* Expende, qui prius commoueantur, imò quatiantur à tempeſtate, nimirum quatuor anguli domus; cur anguli domus citius inueniuntur à tempeſtate, & concuſsioni patent? Orig. in catena græca rem attigit aiẽs. *Origen.* *Eò verò, quod quatuor domus angulos ventus cõtingit, diſce in angulis platearum hypochritas ad orandum conſiſtere.* Res petẽda eſt ex Matth. *Matth. 6.* 6. vbi dominus, ait: *Non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, vt videantur*: Pulchrè ergo Origenes notat, indè in primis à tempeſtate concuti, & deturbari domus angulos, vt pote hypochritarum ſedes: vbi enim eſt hypochriſis, & adumbrata ſolum virtutum imago, illac aditus patet concuſsioni, & ſæuienti tempeſtati; vt excuſſa effictio amplius patere faciat turpitudinem occultatam.

Iſaias 1.

Pet. Dam.

Iob c. 1.

CAPVT. II.

De aduentu Iudicis.

TERRITIS vniuerſis hominibus, & prę expectatione areſcentibus, præcurſor venientis iudicis ignis aderit, qui vniuerſum orbem cõflagrabit, purgabit. Nulli viuentium flamma parcet, non impio, non iuſto: illi præguſtatio erit æterni ignis, huic conflatorium exiſtet macularum. Nouiſsime autẽ inimica deſtruetur mors; nam ecce tibi aduerſus illam claſsicum ſonat, canet enim tuba, cuius cantu longè verius, quam Amphionis Lyrathebani muri, omnium hominum corpora reparantur. Forſan cuſtodes Angeli indiuiduam pupillorum ſuorũ materiam cognoſcentes, illam extrahent etiam à mundi angulis, & diuina operante virtute interminabilem vitam vniuerſi homines guſtabunt. Quid tunc? Simul congregabuntur vniuerſi in Ioſaphath vallem, vbi diuiſis iuſtis ab impijs venientis iudicis pompa, & comitatus omnium oculis paret. In primis ſplendentis Angeli manibus ſignum crucis, quaſi imperatorium lebarũ; deindè tota cœleſtis militia, & pulcherrimum, & glorioſum præbebit ſpectaculum: tandem iudex in ſumma throni conſidens maieſtate. Ex tunc ſeri damnatorum fletus, & tempeſtiui iuſtorum cantus nobili triumphatori Ieſu applaudent.

Matth. 24.

Matth. 24. Et tunc parebit signum filij hominis in cœlo: & tunc plangent omnes tribus terræ, & videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli, cum virtute multa, & maiestate.

§. I.

In iudicio nil remanebit, quod possit iudicis seueriſsimi misericordiam pulsare.

EXpendendum in primis est illud *tunc* ad quod tempus referatur, nimirũ post omnium viuentium ruinam, post orbis conflagrationem, postquam nil in mundo virens, inter omnium mundialium steriles cineres iudicis aduẽtus celebrabitur. Ait Ioel cap. 2. *Ante faciem eius ignis vorans, & post eum exurens flamma: quasi hortus voluptatis terra coram eo, & post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum.* Ecce tibi, quę terra antea mille voluptatis hortos prætendebat, imò tota ipsa paradisus erat innumeris fructibus diues flammis combusta sterilescit, & instar deserti penitus aret. Cur hoc? *Neque est qui effugiat eum*, nimirum, vt nulla sit impio spes euadendi, quod exprimens Chaldæus, ait: *Sed nec liberatio est impijs in eo*, adusto prius orbe terrarum, & in sterilem desertum redacto venit seuerus iudex ne quid videat hominibus salutare, quo à sæuiente ira valeat reuocare. Et cur post aduſtam terrã, & sterilicentem iudicium erit, nisi vt nihil appareat, quòd possit iudici misericordiã in homines suggerere? Dum terra fæcunda fructus pareret, quibus homines cibaret, simul & aspicienti persuaderet, vt hominibus opẽ pręstaret. Indè est, quod terra exuritur, ne veniens iudex videat, quid hominibus fauorabile, & omnis salutis aditus intercludatur. Explico rem, & præfero Cainum crudeliſsimum parricidam, qui, vbi rabidiſsima ira in Abelum æstuabat, ait fratri Gen. 4, *Eamus foras*, siue, vt Amb. legit: *Eamus in campum*: quod si quæras cur in campum adducit fratrem? Cur non potius in nemus aliquod arboribus consitum, quæ facinus possent obumbrare? Cur non ad pomaria, vt magis virus simularetur? Sanè cauebat rabidiſsimus homo aspectum, qui possit exemplum lenitatis in homines ministrare, & ideò pomaria, & nemora cauit, ne inter tot fructus salutem, & commoditatem homini propinantes furioſum eius cor aliquid pateretur humanum. Accipite D. Amb. lib. de Cain. 2. cap. 8. fantem. *Merito dicit, eamus in campum, non dicit, eamus in Paradisum, vbi poma florent, non in aliquem fructiferum locum. Parricida terrarum facunditatem fugit, veritus ne largior boni terra prouentus triste facinus impediret: & liberalitatis genitalis, quæ facit sibi fatus, & fructus varios germinascere, in hoc criminis apparatu, vel mutata specie sui fraternum reuocaret affectum.* Cauet furioſus homo aspectum creaturarum, quæ proficuæ sunt hominibus, & salutares, à quarum aspectu possit furor quilibet & si immaniſsimus frangi. Et quem non frangat muta creaturarum ad misericordiã persuasio? Nolo vobis debere rem à Ruper. merito notatam: Is lib. 7. de Victor. Verbi Dei, cap. 24. sic de Cyri primis incunabulis, Pompeio Trogo authore, scribit. Infans de filia Astragis per aui inuidiã datus est occidendus. Is verò cui necandus infans traditus est, veritus ne infantis necati vltionem mater eius quandòque in ipsum exigeret: pastori regij pecoris puerum exponendum tradidit: forte eodem tempore, & ipsi pastori natus erat filius. Eius igitur vxor, audita regij infantis expositione puerum proferri, sibiq́ue ostendi summis rogat precibus. Cuius precibus fatigatus pastor, reuersus in Syluam inuenit iuxta infantem caniculam paruulo vbera præbentem, & à feris alitibusq́; defendentem. *Motus & ipse misericordia, qua motam etiam canem viderat, puerum defert ad stabula, &c.* Quem non flexerant pueruli lachrymæ, innocentis infantis miserrimus status, flexit aspectus feræ illi opem præstantis, vt videas, quam validæ sunt mutæ creaturarum voces ad flectendum etiam crudeliſsimum cor, si videantur ipsæ salutes præstare. Merito ergo Cain, vt nutriat iram in fratrem, sterile solum quærit, & prorsus fructifera loca cauit, veritus ne largior terræ prouentus triste facinus impediret. Quid plura? Similiter seueriſsimus vltor iniquitatum supra aduſtam, & cineream terram tribunal statuit, ne vel virgultum appareat, qui possit salutarem affectum in homines excitare.

Ioel c. 2.

Chaldæus.

Gen. 4.

Ambros.

§. II.

Inter iudicij discrimina signum crucis iustis præstabit securitatem.

IAM virtutes cœlorum inter tot terrores commotæ habent vndè posſint fulciri: ecce vobis, dum aduersus rebelles sæuit Dei ira, parebit signum filij hominis, hoc est, crucis vexillum, sub quo non habent iusti, quòd timeant. De illo D. Cyprian. ser. de Nat. ait. *Non timetur mortis periculum vbi tantæ reuerentiæ conspicitur signum.* Etiam si vniuersæ inferorum legiones in arenam prosiliant, & totas Gehennæ flammas iaciant in homines, adeò vt præ timore commoueantur ipsæ cœlestes virtutes, vbi signum crucis appareat, omnia iustorum hominum fient in tuto. Memini Iesum Dominum expellendo ab homine Dæmoni dixisse Marci. 5. *Quod tibi nomen? Respondit: legio.* Et quidem integra Dæmonum legio miserum homunculum impugnabat, nec expugnabat: quòd meditatus Chrysolog. serm. 17. fatur. *Euidens est desidia militis, si confligere pertimescat, vbi vnum numeroso hoste fortiorem præuidet esse captiuum. Ad præsentiam regis isti quid sunt, qui vt vnum necdum tyronem caperent, toto cohortis suæ agmine conuenerunt? Vbi essent, si vexilla crucis iam ibi, si Christi signa vidissent? Age Christiane, incede securus, manus tanta, & tam multa, quæ sic metuit inermem, procul fugiat, si videat, si sentiat armatum.* Non vniuersæ inferorum legiones, non cuncti mundiales terrores possent tangere illum, in quo appareret Christi vexillum, crucis signum: hoc vno muniti iusti nil timent, omnimodæ prosperitatis sumunt auspicium. Vndè pulcherrimè D. Ambr. serm. 43. ait. *Non ne, cum adhuc gentilis esses, solebas signa perquirere: quæ signa quibus rebus essent prospera, magna inquisitione colligere? Iam nunc nolo erres in numero, scito quia in vno signo Christi omnium rerum est tuta prosperitas. Qui in hoc signo seminare caperit, vitæ fructum consequetur æternæ. Qui in hoc signo iter facere aggreditur ad cœlum vsque perueniet.* Non erres iam per alia signa, non est cur alia consulas, imò nec debes aliorum meminisse, dum pro tè habes salutiferi ligni signum, à quo vno omnia in te prospera proficiscuntur. Apud Genes. capit. 1. post cœli fabricam, ait Dominus: *Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diem, ac noctem; & sint in signa.* Tot signa fecit, quot Stellas, sub quibus homines viuant, tempestates præsagiam, imò annorum abundantiam prænuntient. Sed dum capit. 2. recoluntur Dei opera, sic dicit. *Iste sunt generationes cœli & terræ, quando creatæ sunt, in die, quo fecit Dominus Deus cœlum & terram. Et omne virgultum agri, &c.* De quo pulchrè addubitat D. Isidorus capit. 2. in Gen. inquiens. *Quid sibi vult, quòd nunc nominato cœlo & terra, adiecit virgultum agri, & tacuit cætera, quæ sunt in cœlo & in terra?* Cur in hac re capitulatione, nec meminit signorum, quæ in cœlis posuit? Equidem nutile esset signa alia meminisse, vbi in agri virgulto adumbrabatur, iam salutiferum crucis signum: alia merito reticet signa, ne erres; virgultum adiecit, vt scias, quia in vno signo crucis omnium rerum tuta est prosperitas. Quandoquè enim in terra, & in cœlo signa desolationis parent, verùm crucis arbor numquam non offert aditum saluti humanæ. Ille parricida Absalon cœlo exosus, terræ abominabilis, in arboris ramis pendens, dum diù tenetur, mille euadendi occasiones habet. De quo sic 2. Reg. 18. dicitur: *Cùm ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput eius quercui, & illo suspenso inter cœlum & terram mulus pertransiuit.* Nec paruum dubium est, cur volens Deus punire parricidam, non illum tradidit terræ, vel cœlo puniendum, sed dimissa terra, & dimisso cœlo, illum tradidit arbori? Sanè volens Dominus, & in ipsa pœna aliquale spatium euadendi offerre homini, non illum terræ, nec cœlo tradidit, sed arbori, quæ sola iam ex cruce habebat virtutem offerendi aditum saluti humanæ. Ex quo dicebat D. Chrysostomus Psal. 3. *Erat Absalon suspensus in medio cœli & terræ: cœlum eum non admittebat, si enim primum insurrectorem eiecit Diabolum, quomodo ipsum insurrectorem secundum admisisset? Terra eum auersabatur, non ferens pollui passibus parricidæ. Si enim Dathan deuorauit, qui contra Moysen fuerat locutus: quomodo potuisset ferre pedes currentes aduersus genitorem?* Quærebat Dominus iuxta Chrysostomum, aliquem, qui sustineret paulisper parricidam, & sceleratum hominem; cœlum autem non sustinerent, quandoquidem statim euomuit desertorem Angelum; terra quantotius illum voraret, vt Dathan vocauit, ideò nec cœlo, nec terræ, sed arbori illum tradidit; sola enim arbor

B. Cypr. *Marci. 5.* *Chrysol.* *D. Amb.* *Gen. c. 1.* *D. Isidor.* *2. Reg. 18.* *D. Chrys.*

arbor ſcit præſtare aditum ſaluti humanæ. Et inter cœli fulmina, & terræ hyatus ſalutiferæ arboris brachia longiſsimum præbent euadendi ſpacium. Indè eſt quod poſt cœli terræque creationem, ante Stellas, ante Solem, ante animantia, præmiſſa ſit à Deo ligni creatio: *Et ait: Germinet terra herbam virentem, & facientem ſemen, & lignum pomiferum.* Quòd lignum pomiferum? Nimirum, quòd adumbraret viuificam crucis arborem iuſtis hominibus ſalutarem. Verba expendens D. Anaſtaſ. Sinaita Examer. lib. 3. fatur. *Dixit Eccleſiæ, vt germinet lignum crucis, ſed nobis ſolis fertile.* Et quidem lignum crucis ad omnes ſufficit, ſed iuſtis hominibus fertile eſt, ſumma illos replens benedictionum abundantia. *D. Anaſt.*

§. III.

Paſſionis Chriſti ſigna maximè impios in iudicio torquebunt.

A Signo crucis viſo, quid prius oſtendent, quàm lachrymas, quàm gemitus? *Tunc plangent omnes tribus terræ,* Sanè ſigna illa, ſub quibus militarunt, & Chriſtianam religionem floreſcentem viderunt, & pericula mille Diaboli euaſerunt, & pietatis opera aliqualia ediderunt, miſere torquebunt, & diuerabunt impios Chriſtianos. Cùm Iſraelitæ, & patria, & templo expoliati in miſeram captiuitatem ferebantur, nonnulla templi inſtrumenta ſecum ferebant, quæ crebro cernere cogebantur. Ad quod reſpicientes, Pſalm. 136. aiunt. *In ſalicibus, in medio eius ſuſpendimus organa noſtra.* Heu miſeri ad ripas fluminis exulantes, ſine tecto, ſine penetrali, organa & inſtrumenta templi ſuſpendebant è ſalicibus, vt ſic eſſent præ oculis omnium. Et quænam eſt hæc exaggeratio miſeriæ Iſraeliticæ? Quanta erat calamitas, quòd inſtrumenta templi præ oculis haberent? Rem attigit Chryſoſt. ibi dicens: *Qua nam de cauſa tulerunt organa ſua, cùm in captiuitatem recederent, qui eis minimè vſuri erant? Huc quoque fuerat à Deo proniſum, vt vel in aliena regione haberent monumenta prioris reipublicæ, magiſque morderentur, & agrius ferrent, dum religionis, & Dei cultus illa ſigna viderent.* Quis miſer non moleſtiſsime ferret aſpectum ſignorum illorum ſub quibus aliquandiù vixit fœlix? Quem exulem non acriter mordeat ſignum amiſſi ſtatus, in quo florebat, in quo fœliciſsima quæque ſibi auſpicabatur? Sanè mordebantur Iudæi, & excruciabantur, dùm in exilio videbant inſtrumenta illa, quæ fœlices habuerunt, vt ſibi perennitatem bonorum compararent à Deo. Similiter & reprobi Chriſtiani, dum in æternum mittuntur exilium, antequam nigro ſepeliantur in carcere, coguntur volare medio aère ſuſpenſa crucis, paſſioniſque Chriſti Domini ſigna; vt priſtini ſtatus monimenta recognoſcant, magiſque mordeantur, dum priſtinæ fœlicitatis, ſalutiſque ſperatæ ſigna videant. Sic fœlicitatis præteritæ ſigna mordere ſolent miſerorum animos, vndè Dominus anxie curauit, vt mirabilium ſuorum ſigna iugi recordatione à populo nequam celebrarentur. Quid magis familiare Iudæis, quàm mirabilia facta, in mari rubro facta in eremo vbi de petra melle ſaturati fuerant, & cœleſti rore in dies ditabantur? Hæc notiſsima Iudæis, hæc ipſi frequenter iactant, & in omnium ore verſantur. Nec id ſine Dei prouidentia, vt quo notiora, & apertiora tot fœlicitatum, & victoriarum ſigna præ oculis ſint, eo euer ſionis calamitas acerbius exedat Iudæorum animos. Pulchrè aiebat D. Zeno ſer. 2. in Exod. ait. *Verumtamen Iudæe, quid monumentis tui criminis gratularis? Ad hoc ſanè in eremo aquam de petra bibiſtimana de cœlo guſtaſti, vt cùm eſſes ad egeſtatem poſt modum deuolutus præteritorum bonorum recordatione acrius torquereris.* Ad hoc ſeruantur à Deo monimenta bonorum, vt acerbiora ſint mala reprobandis, ad hoc ſigna victoriam, & triumphorum relinquuntur verſari ob oculos captiuorum, vt clades augeatur, & ipſi acrius torqueantur. None immenſe cruciabitur miſer Dæmoniorum mancipium, cùm videat ſignum crucis, ſub quo ipſe aereas ſæpius deturbarat poteſtates? Sub quo innumera ſperarat bona, quorum poſſet fœlix poſſeſſor euocari? Crediderim hoc reprobis fore ipſa Gehenna grauius! *D. Zeno.*

§. IIII.

Impios ſera, iuſtos tempeſtiua cruciat pœnitentia.

ECCE quos maximè exhorruiſtis dies luctus tandem aduenium; dicit enim: *Tunc plangent omnes tribus terræ*: Nullus

peccator liber à lachryma, liber à planctu, ſed in felices reprobi tunc ſoluentur in luctum, quando iam per tempus non licebit fructus lachrymarum matureſcere. De illis Sapien. 5. *Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis. Dicentes intra ſe pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes.* Ad lachrymas, ad gemitus, ad ſuſpiria confugient miſeri, ſed in caſum, quia poſt tempus tranſactum, vndè D. Baſil. regul. 261. ex breuioribus, ait. *Ommiſſa ex negligentia idonea occaſione in qua rogationem fieri opotuiſſet, poſteà alieno tempore, & in caſum rogant.* Caſſa, & vana promũt ſuſpiria, in fructifera, & prorſus ſterilia edent lamenta, quia nimis præpoſtera, & ſera fiẽt. Præclarè iſti à D. Iuda in Canon. vocantur, *arbores autumnales bis mortuæ*, ex quibus Hugo præfatum Sapientiæ locum, ſic illuſtrat inquiens. *Sera nimis erit illa pœnitentia. Erunt enim illi quaſi arbores autumnales, quæ florere incipiunt, quando fructus aliarum arborum comeduntur.* Quando pœnitentiæ fructus metuntur à iuſtis in exultatione, quando in cœleſtibus horreis ſuper effluant maturæ ſegetes lachrymarum; tunc impij incipient flere, incipient pœnitentiam agere, arbores prorſus autumnales, bis mortuæ, & corpore, & anima. Fœlices iuſti viri, qui tempus lugendi prænoſcentes, non cum metunt, ſed cum ſeminant temporaneum, & ſerotinum imbrem lachrymarum amittunt. Lachrymis caſtigantur, & luctu, ſed tempore ſuo, tempore ſalutari nimirum, cùm lachrymarum poſſunt percipere fructum. Prouerb. 16. *In hilaritate vultus regis vita, & clementia eius quaſi imber ſerotinus.* Quæ verba ponderans alibi datus Guarricus ſer. 3. in Ramis expendit qualis imber à conſpectu Dei in iuſtos homines deſcendat nimirum ſerotinus, hoc eſt tempeſtiuus ad maturandos fructus, habent enim à grato Dei conſpectu homines, vt peccati vulnus lachrymis impleant eo tẽpore, quo perfectam accipiant ſalutem. Etenim exempli gratia dicit: *Mox enim vt dominus reſpexit Petrum, Petrus de clementia piiſſimi vultus ſuſcepit imbrem ſerotinum, lachrymas poſt peccatum.* Non lachrymas poſt mortem, quandoquidem iſtæ ab autumnalibus, & bis mortuis arboribus decidunt, ſed poſt peccatum immediatè, vt fructus pœnitentiæ cernatur in tempore ſuo. Illas lachrymas afferet ſecundus Chriſti aduentus in mundum: has intulit primus, vt dicat Oſeas cap. 6. *Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius; & veniet nobis quaſi imber temporaneus, & ſerotinus terræ.* Vbi enim vultus regis noſtri apparuit in terra, videres peccatores opportuno tempore ſe dedere luctui, & tunc lachrymas fundere, cum fructus poſſit ſperari auctior, & maturior. Ad hæc D. Cypria nus ſer. in Cœn. Dom. ait. *In huius præſentia Domini non ſuperuacuæ mendicant lachrymæ veniam, nec vnquam patitur contriti cordis holocauſtum repulſam. Quoties te in conſpectu Domini video ſuſpirantem, Spiritum ſanctum non dubito ſpirantem: cùm intueor flentem ſentio ignoſcentem.* A tanti præſentia regis, cùm hoc ſe nobis tempore inſinuat, nullus imber ad nos venit non temporaneus, & ſerotinus: nullæ lachrymæ, quæ æternæ mendicitatis ruborem patiantur, ſed potius, quæ maturos pœnitentiæ fructus diuites exhibeant.

Sapient. 5.

D. Baſil.

Prouer. 16

Oſeas 6.

D. Cypr.

§. V.

Tempeſtiua Dominicæ paſſionis memoratio tota mellea eſt, nil habet amaritudinis: intempeſtiua autem plena felle inuenitur.

PArebit equidem paſsionis Dominicæ ſignum in die iudicij, noſcentque manifeſtè vniuerſi homines crucis myſterium, quid tunc impij? Tunc plangent, omnes tribus terræ, merito tunc non alius, niſi amariſſimus planctus, & ſtridor dentium, & ſuſpiria importuna rumpentia damnatorũ viſcera à Chriſti Paſsione cognita proficiſcuntur. Modo autem petra illa Chriſtus virgis millies percuſſus dulciſsima mella diſtillat, quæ ſimul ebibit iuſtorum oculus, & refundit. Ad hæc D. Cyprian. ſer. de Cœna Dom. inquit. *Vide quomodo his, qui Chriſti commemorant paſsionem inter ſacra officia, quaſi per quoſdam canales de interioribus foribus egrediantur torrentes, & ſuper omnes delicias lachrymis nectareis anima delectetur. Non illos imbres procelloſæ tempeſtatis ſuſcipit; ros matutinus eſt de cœleſtibus ſtillans, & quaſi vnctio ſpiritus mentem deliniens. Gemitus illos pietas excitat, & inter diem, & noctem retrò & ante ſe affectio intuens, inter data condonando ſe diuidens, gratias agit, tàm vberis beneficij largitori, & ſe ſanatam agnoſcens fletibus ſe abluit, & lachrymis ſe baptizat.* Quid ſuauius? Veniunt equidem à Chriſti D. Paſsione viſa lachrymarum imbres, ſed imbres, qui in impiorũ oculis amariſſimas, & procelloſas tempeſtates effingent, verùm ad pios & iuſtos homines inſtar torrentis voluptatum, & matutiniroris accedunt, vt ſupra omnes delicias necta-

D. Cypr.

nectareis lachrymis delectentur. Ideò Chri-
Cant. 1. sti dolores meditata sponsa, ait, Cant. 1. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.* Ecce tibi spinarum flagellorum, crucisque fasciculus inter vbera numeratur, inter vbera constituitur, sed ab vberibus nectarei dimanant fluctus, an & à myrrhæ fasciculo similiter? Equidem Christi passi instrumenta vniuersa inter vbera cõmorantur, & inter vbera connumerantur, vberibus prorsus similia in effundendo melle, in dulcedine communicanda. Quare D.
D. Bern. Bern. ser. 43. in cant. ait. *Hæc mea sublimior interim philosophia, scire Iesum, & hunc crucifixum. Non requirit vbi pascat in meridie, cum intueor Saluatorem in cruce. Illud sublimius, hoc suauius & paratius. Panis illud, hoc lac. Hoc viscera replet parvulorum, hoc replet vbera matrum: & ideò inter vbera mea commorabitur.* Non alia vbera requirat, quisquis in præsenti præ oculis habet Iesum, & crucifixum, Passionis Dominicæ signa, ex his nectarei exundabunt fluctus, quibus tota mens ho-
Psalm. 35 minis dulcedines manabit. Psal. 35. *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Ad quæ Hesychius in cat. Græca, ait: *Domus Dei corpus est eius. Vbertas sanguis & aqua, quæ à latere eius fluit, ex qua fideles omnes salutari ebrietate inebriati sunt. Torrens enim voluptatis fuere Christi pœnæ.* Quot Christi vulnera nostris repræsentantur in animis, tot voluptatum torrentes de interioribus fontibus excitantur: torrentes, inquam, non ab imbribus procellosæ tẽpestatis exorti, sed à matutino rore, & vnctione diuini spiritus exundantes. Sanè iustis Dominicus calix nihil aliud propinat, quàm quod dulcissima vbera propinarent: amaritudo, & dentium stridor reprobis in
Psal. 10. diem iudicij reseruatur, de quibus Psal. 10. *Pluet super peccatores laqueos ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum.* Ecce tibi, quæ sit pars Dominici Calicis impijs reserbata nimirum ignis, sulphur, spiritus procellarum. Nec miror cùm enim iusti viri tẽpore opportuno diuini calicis latices gustarent, illis purissimæ dulcedines datæ sunt; fæces autẽ amarissimæ in fundo reseruatæ fuerunt illis, qui nimis seri acceserunt ad diui-
Psal. 74. num calicem. Psal. 74. *Calix in manu Domini vini meri plenus misto*: nimirùm passionis eius calix, quem à se ad nos etiam transire ali quando Dominus precabatur. *Inclinauit ex hoc in hoc, verumtamen fex eius non est exinanita; bibent omnes peccatores terræ.* Inclinatur passionis calix ad nos, quoties eius dolores meditamur; sed impijs huius vitæ meditationibus, & si gustatur calix, solum gustatur, quàm suauis sit Dominus, quidquid amaroris est, & felleum in fundo integrum reseruatur, vt bibant peccatores terræ in die examinis. Et merito soli tempestatis procellosæ imbres seruantur miseris in fundo Dominici calicis, qui dum per tempus licebat, noluerunt, nec primis labijs eius dulcedinem gustare, imò nec de illo cogitare. Memini in præsenti non absimilem seueritatem esse in primis sacerdotibus respectu peccatorum obduratorum; illis enim, quibus pax offerabatur dum viuerent, si illam contemnerent, vt peccatis indulgerent; postea in mortis articulo etiam, cùm lachrymis exorata negabatur: cuius seueritatis rationem grauissi-
D. Cypr. me reddit D. Cyprianus epist. 52. aiens. Et id circo frater charissime pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde, & manifesta lamentationis suæ professione testantes: prohibendos omnino censuimus à spe communicationis, & pacis, si in infirmitate, ac in periculo cæperint deprecari: quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis vrgentis admonitio cõpellit: *nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitauit esse moriturum.* Nimius rigor, sed forsan illo tempore, non adeò nimius videbatur; modo post Ecclesiæ diffinitiones minimè tenẽdus: sed semper illa mihi placet sententia nimirum, *quòd non est dignus in morte accipere solatium, qui nunquam cogitauit, se moriturum*: ex qua sic rem præsentem vrgeo, quòd non est dignus post mortem in Christi Cruce accipere solatium, qui nunquam cogitauit, nec æstimauit Christũ crucifixum. Plangant ergo impij viso signo filij hominis in iudicio, lamententur, gemitibus, lachrymisque emissis areant: merito nõ aliud illis solatium Dominicus calix propinabit, quia dum opportunè potuerunt, nunquam voluerunt ad crucifixum respicere. Sic Dominicus calix opportune visus melleus est, dulcedinesque stillat; in portune autem, cum videbitur felleus est, totus ignis, & sulphur, & procellarum spiritus.

§. VI.

Iesus in iudicio seueriſsimus iudex, quia extraneus, & ignotus, ab externis veniens.

NON parua exaggeratio timoris reorum illa est, quæ dicit, quòd *videbunt filium hominis venientem, &c.* non enim vnus è medio iudicabit, sed aliundè, à remotissi-

mis finibus mittetur iudex. Metuenda semper res est in hominum delictis, quòd non illa inquirat hordinarius oppidi iudex, sed externus à curia veniat inquisitor, ab hoc enim nihil licet expectari nõ seueriſsimum, & terris plenum. Solet hordinarius iudex consuetudine molliri, reorum agnitione, præhabitiſque consortijs frangi, at qui externus, qui ignotus, qui de foris venit totus durus apparet, & inflexibilis. Primus ille peccator Adamus post facinus perpetratum timore, & tremore possessus latebras quærit, in nullo alio constituens spens salutis, nisi in fuga. Cur non potius sperat in notiſsimi, sibique familiariſsimi Dei clementia? Cur miseri non potius spei bonæ, quàm timori, quàm fugæ vos committitis? Ait textus cap. 3. *Cùm audiſſent vocem Domini Dei ambulãtis in paradyſo ad auram poſt meridiem, abſcondit ſe Adam, &c.* Sanè audierunt vocẽ iudicis non prægogniti, sed ambulantis, hoc est in habitu de foris venientis, & extranei: quo nihil non metuendum cogitarunt. Pulchrè Moyses Bercepha Episcopus Syrus lib. de Parad. part. 1. cap. 28. ait. *Sæpe quidẽ alias apparuerat Deus Adæ, & Euæ paccatè, & blandè alijs vicibus apparuerat illis: at iam ita planè ſe repræſentat, vt ſuis illi ſenſibus percipiant, nimirum humana ſpei formidabilis, difficilis, & quaſi peregre adueniens.* Expende vndè prosiliant timores in primis peccatoribus, nimirum ex eo quod obijciatur iudex, quasi peregre adueniens, nunquam enim peregrinus iudex non formidabilis apparet, & difficilis. Vbi quasi peregre adueniens iudex obijcitur, cur non timeant, & fugiant rei? Ex quo lucem capiunt verba Isaiæ cap. 28. quibus de secundo aduentu Christi loquutus, vt placet Glossæ in additione 2. ait. *Vt faciat opus ſuum, alienum opus eius: vt operetur opus ſuum peregrinum eſt opus eius ab eo.* Equidem Dominus, vt faciat opus suum, nimirũ opus iudicij, & vindictæ à patre sibi commissum; siue vt expresius loquitur Adamus, vt exerceat fortitudinem suam aduersus vos, & iustam sumat de vobis vindictam, illum habitum sumit, quo alienus, & peregre veniens in operibus suis apparet. Quid indè? Quid quod alienus appareat in iudicio Dominus? Pulchrè D. Hieron. *Non eſt opus Domini perdere, quos creauit, ſed facere opus alienum: quòd ad crudelitatem magis, quàm ad clementiam pertinet.* Nil non crudele mediteris in iudice se operibus suis peregrinum ostẽdente, & alienum: vt enim Dominus opus vindictæ faciat absque vlla misericordia, cùm omni seueritate, & rigore, alienum se, & peregrinũ ostendit. Cùm à curia venit iudex peregrinus, quàm maximè solet timeri eius rigor; quot tunc vincula? Quæ supplicia? Quæ bonorum spoliationes? Inde Isaias cap. 13. *Dominus exercituum præcepit militiæ belli venientibus de terra procul. A ſummitate cœli Dominus, & vaſa furoris eius, vt diſperdat omnem terram.* Non iam tradentur peccatores potestatibus mundialibus, vt puniantur; de terra procul, à summitate cœlestis curiæ venient iudices, venient iniquitatis vltores, ne impij aliud videant, quàm vasa furoris, & maledictionis extremæ. Quò respexit expresius Chaldæus aiens. *Venientes de terra longinqua à finibus cœli. Dominus, & vaſa calicis maledictionis coram eo, vt diſperdat omnes impios terræ.* Heu miser peccator, quis te liberabit à facie furoris diuini, quando & iudex, & vasa maledictionis extremæ de terra longinqua, à finibus cœli venient! Cùm hoc audio miror Iesum puerum in Ægyptum descenden tem, & tamen Ægyptijs nullum inferentem malum. Nonne Ægyptijs criminosè homines? Quomodo iudex transiens per tot crimina neminem punit, imò multa bona impertitur? Rem attigit Anastas. Sinaita lib. 3. Exam. inquiens: *Quando ex præſepe Bethleben in Ægyptum, cum ſua matre fugiente ab Herode verſatus eſt: ſtatim terra Ægypti detegitur, deponit tenebras, Solis iuſtitiæ lumen induit. Verſatus enim eſt cum proprio orbe nempè matre.* Itaque venit Sol iustitiæ ad Ægyptum, sed venit cum proprio orbe, venit in propria sede sua consistens, nimirum in matris suæ sinu, & ideò mansuetus venit, non terribilis. Eu quando è proprio orbe descendat, suasque sedes relinquat, vt veniat, væ peccatori, qui eius conspectui asistat.

Moiſ. Ber.

Gloſ. 2.

D. Hiero.

Isai. 13.

Chaldæus.

Anaſt.

Matth. 24. Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis cœlorum vsque ad terminos eorum.

§. VII.

Iudicij timor colligit iustos, & asserit in tuto.

NON ociosè ad electorum collectionem præmittitur horribilis vox tubæ, sed vt pateat, quam multos collegit in vitam pauor iudicij futuri. Quo expectabat Amos

cap. 3. inquiens: *Si clangerit tuba in ciuitate, & populus non expauescet?* Sanè non est populus adeò excors, in quo si tuba venturi iudicis audiatur, totus timens & tremens non se recipiat ad bonam frugem, studeatque in timore operari salutem. Ad hæc dicebat Rupert. *In collectione electorum operatur etiam fortissimus iudicij terror auditus in omni mundo. Sequitur ergo: si clanget tuba in ciuitate, & populus non expauescet? Tuba namq; belli signum reuelationem iræ designat venturæ.* Equidem timor est, qui dispergat oues Dei, illasque in inferno statuat, vbi pascua fiant mortis æternum duraturæ; sed est, & timor, qui congreget agnos, illosque ad Dei dexteram constituat. Qualis hic timor? Timor iudicij venturi; dum enim intonuisset illa extrema tuba auribus nostris, nemò esset, qui non se ad bonam frugem recepisset. Psalm. 33. ait: *Venite filij audite me, timorem Domini docebo vos.* Quid est docebo, timorem Domini? Possumus ne errare in timore, adeò vt egeamus circa illum Doctoris vigilijs? Possumus, & ideò magna cura inuestigandus est nobis timor ille, qui nos colligat in vitam, qui est timor extremi iudicij. Quòd meditatus D. Bas. in cat. Græca dicit. *Timor autem salutaris, & sanctificationis adductor, qualis nam sit, vis vt exponam? Cùm ad aliquod scelus patrandum te accingis, cogita illud horrendum, & nõ ferendum Christi iudicium, &c.* Hic est verè timor sanctificationis adductor, quẽ vltima parturit tuba, & mentibus humanis ingerit memoria iudicij, vt illo affecti non deseramus sanctitatum, virtutumquè curricula. Quibus resonant Zachariæ verba cap. 9. vbi sic. *Et Dominus Deus super eos videbitur, & exibit, vt fulgur iaculum eius: & Dominus Deus in tuba canet, & vadet in turbine austri. Dominus exercitum proteget eos.* Expende, diuina protectio, qua iusti in tuto asseruntur, vndè oriatur, nimirum ex Domini aduentu instar fulguris, ex tubæ sonitu, qui minacem iudicis promat vultum, vt expressius insinuat Lectio Septuag. aientium: *Deus in tuba clanget, & ibit in commotione minarum suarum: Dominus omnipotens proteget eos.* Quos proteget, & tutos faciet? Vtique quos tubæ clangor minacibus vocibus deterruerat! Ita D. Hieron. *Deniq; iungit, & dicit: Dominus proteget eos, quos prius sua comminatione terruerat.* Fit sanè à Deo tubæ clamor minax, vt se se homines ad tutum recipiant, nec iræ diuinæ iaculis pateant, & venantium Dæmonũ effugiant laqueos. Quòd sibi à Deo sperabat Psaltes. 90. *Quoniam ipse liberabit me à laqueo venantium.* Venatorum sors in eo sita est, quòd & laquei ponantur, & nullus strepitus fiat, sed in summo silentio sint omnia. Clangor ergo tubæ vniuersos venatores reddit vacuos, de quibus dicebat D. Bern. ibi ser. 3. *Qui sunt venatores isti? Venatores vtiq; pessimi, & nequissimi, & crudelissimi; venatores, qui cornu non sonant, vt non audiantur, sed sagittant in occultis immaculatum.* Eò spectant venatores diabolici, vt dum totus mundus scatet laqueis, vt dum ipsi iustis viris insidiantur, silentium fiat, nec cornu, nec tuba sonet. Verùm Deus in tuba canet, & proteget suos, illosquè in tùto asseret, irritis venatorum laqueis. Vide lib. 14. cap. 21. §. 8.

Rupert. — Psalm. 33 — D. Basil. — Zach. c. 9 — D. Hier. — Psalm. 90 — D. Bern.

§. VIII.

Separatio electorum à reprobis, maximum reprobis incutiet dolorem.

MIttuntur Angeli à Deo, vt omnes electos congregent ex quatuor mundi angulis; & mittuntur in hoc ministerium, cùm tuba, & voce magna. Quare cum tuba? Sanè Laban vbi à se discedentẽ Iacobum cõuenit, sic de illo questus est. Gen. 31. *Cur ignorante me fugere voluisti, nec indicare mihi, vt prosequerer te cum gaudio, & canticis, & timpanis, & citharis?* Nil magis solemne apud homines, quàm quod dilectorum aduentus eũ gaudio, & timpanis, & citharis excipiant. Quare Deus, vbi mandat electos suos sibi cõgregari, & adduci, non vult, vt hoc fiat cum gaudio, & timpanis & citharis, sed cum tubarum horrore, & vociferationũ clamoribus? Crediderim id prouisum esse à Domino, vt ostenderetur extrema reproborum vastatio, & immedicabile vulnus ad illos profectum ex separatione electorum. Idem equidẽ erit electos congregari ad Deum, & bellum reprobis inferri, quo misere torqueantur. Quòd spectat illud Isaiæ cap. 3. *Ego mandaui sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea exultantes in gloria mea*: hoc est domesticos cœlorum, gloriæ ciues vocaui, quibus iræ meæ negotium mandaui, quid tunc per hos ministros actum est? *Vox multitudinis in montibus quasi populorum frequentium. Vox sonitus regum, gentium congregatarum. Dominus exercituum præcepit militiæ belli, &c.* Ecce tibi & regalium hominum congregatio, & simul in impios belli intimatio; etenim exibunt Angeli Dei imperium ferentes, & congregabunt electos, & in aëris altitudine audietur vox sonitus regum, gentium congregatarũ, & indè bellum, gladius doloris veniet in vniuersos

Gen. 31. — Isaiæ, c. 3.

uersos reprobos humi deiectos, qui vel hac sola separatione inenarrabilibus doloribus afficiẽtur. Equidẽ ait, Sap. c. 5. *Stabũt iusti in magna constãtia aduersus eos, qui se angustiauerunt, &c.* Quia iustorum adunatio, & aggregatio in gloria pluet super peccatores sagittas, arcum, & bellum: nec aliud videbitur in illa sanctorum collectione, quàm chorus castrorum reprobis in dolorem oppositus. *Sap. c. 5.*

Apud Luc. 16. damnatus diues *eleuans oculos suos, vidit Abraham, & Lazarũ in sinu eius.* Ecce tibi Lazarus, & colligitur ad Deum, & simul ante faciem reprobi statuitur. De quo D. Titus Bastrenus, ait: *Vt Deus Adamo è Paradiso ejecto, ex aduerso Paradisi sedes assignauit: quò creber eiusdem conspectus dolorem instauraret: ita Lazarum in cruciatu m augmentum diuitis huius aspectui obiecit.* Compara rem Paradisi, & rem iudicij diuini: Paradisus homini erepta flammeos gladios in hominem pluit, dum ante illius faciem statuitur, à quo cernitur amissa; sic sanctorum collectionem ante faciem reproborum statuit Deus, vt inde dolorum gladij prosiliãt, qui miserorum transuerberent viscera. Pulchre Chrysol. ser. 22. *Quale est inter aeternos cruces, de contemptu dolorem, de ignobilitate pœnam, de nuditate opprobrium sustinere: & tunc addici pœnis, quando alij promouentur ad regnum.* Vis scire quãtus futurus sit dolor hic? Stephanus citatus à Tilmamno in allegorijs, ait. *Damnati minus dolebunt de suo supplicio, quàm quòd carebunt consortio sanctorum.* Non tam gehennali cruciabuntur flamma, quam hac separatione ab electorum consortio. Quæ rabies hanc separationem sequetur? Qui zelus? Diues ille purpuratus dum esset in tormentis, non sic flammarum cupiebat refrigerium, vt iusti Lazari consortium: quippè pro ardoris refrigerio semel tantum orat dicens: *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aqua, & refrigeret linguam meam.* Et refrigerium ardoris Gehennalis, & aduentum ad se Lazari postulat; in vtroquè repellitur, at ille quasi ardoris oblitus iterum pro Lazaro flagitat; *Mitte Lazarum in domum patris mei.* Negatum semel refrigerium non curat amplius; at negatam semel Lazari adlectionem non desistit iterum postulare, enixe contendens illum secũ, vel inter suos habere, quasi maius quam à Gehenna tormentum habeat, ab eo quod Lazarũ videat à se disiunctũ, & inter filios Dei aggregatũ. Pulchre D. Chrysol. ser. 123. & 122. fatur: *Ante dixit, Mitte ad me. Modo dicit, Mitte ad fratres meos. Dolet, agit in fœlix, ne videat fœlicẽ: & zelo magis incẽditur, quã Gehẽna. Est graue illis malũ, est illis incẽdiũ non ferendum, quos aliquãdiu habuere cõtemptui videre fœlices.* Pro paruo haberet supplicio flammis absque refrigerio exuri, dum Lazari à se in Dei gloriam asciti caueret conspectum, hic illum conspectus mordet plusquã flamma, plusquam Gehenna, minus cruciandus si Lazarum non è regione positum, sed Lateronem, vel paulisper haberet. Creber autem conspectus illorum, qui à reproborum lateribus ad gloriam congregantur, quid reprobis manentibus pariat, nisi acerbiorem dolorem, insuperabilem confusionem? Hæc erat vox collectionis sanctorum apud Iob cap. 6. *Venerunt quoque vsque ad me, & pudore cooperti sunt:* Quippè qui modo reprobi æternis iacent tenebris consepulti, aliquando exibunt corpora induturi; & in vallem Iosaphath peruenient, ibique à latere suo non cadere, sed exurgere videbũt mullia millia, in æternamque felicitatem asciscí & quanto id dolore, & confusione cõspicient? D. Greg. lib. 7. Moral. cap. 14. inquit: *Vsque ad sanctam quippè Ecclesiam in die iudicij reprobi veniunt: quia vsque ad eius tunc perspicuam gloriam perducentur: vt ad maiora tunc reatus sui supplicia, repulsi videant, quod perdiderunt.* Mirum in modum auget supplicium conspectus amissæ fœlicitatis, ad quam, te remanente, videas Lateronem tuum festinare. *Iob c. 6.* *D. Greg.*

Matth. 24. Ab arbore fici discite parabolam: cũ iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis, quia prope est æstas. Ita & vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in ianuis.

§. IX.

Nemo vnico virtutis enixu contentus hæreat.

VIS nosse homo, qualis appareas ante diuinum tribunal? Ab arbore fici disce parabolam; ficus te docet, quæ nõ semel sed bis fructificat, & verno, & æstiuo tempore, sic & tu minime hæreas vno contentus virtutis enixu, sed quod inte bonum est, semel & ter, vt sic optatum fœlicitatis terminum obtineas. Memini apud Marc. 8. hominem cæcum Iesu oblatum, cuius oculos

los expecto illiniens Iesus, & manus suas imponens quærit ex eo, quid videret? Tunc ille: *Video homines, vt arbores ambulantes. Iterũ posuit manus super oculos eius, & cæpit videre: & restitutus est, ita vt clare videret omnia.* Potuisset equidem Iesus prima manuum impositione hominis oculos perfectè aperire, cur id noluit? Cur maluit secundam manuum impositionem expectare? Vt qui res permanentes, & fixas cupit videre, doceatur non
Pet. Chry. vnico virtutis hærere actu. D. Pet. Chrysol. ser. 176. ait. *Iteranda est ergo cura Christi, vt perfecti oculi futura certa, manentia videant, & æterna.* Sunt, qui contenti semel ad Christum accessisse, semel opus virtuti nauasse, ibi hęreant; hi ad summum arbores ambulãtes videbunt, hoc est leuidensia, & transitoria aliqua bona percipient; sed qui manentia, & æterna cupit, non semel tantum, sed semel & ter virtutum operibus insistat. Huc spe-
Maeth. 6. ctabat illud Domini monitum, Matth. 6. nimirum: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* Quid si sciat sinistra, quid faciat dextra? Forsan ipsa hærebit otiosa, hoc vno cõtenta, quod fuerit dextera operata. Rem explico exemplo Patris familias, qui consueuit eleemosynam alicui pauperi elargiri, quod si pauper post acceptam eleemosynam ab illius vxore, inscio illo, adhuc postulans accedat, dabit ipse proculdubio, quam merito negabit, si sciat ab vxore fuisse præstitam. Ex hoc sic monet Dominus, nesciat sinistra tua, quod fecit dextera, hoc est, ex vno virtutis opere, non insurgat in te vacatio alterius; sic nouis operibus insiste, quasi nullum feciſſe cognoueris. Pulchre Galfridus cita-
Tilmanna tus à Tilmanno in allegorijs: *Quid est, nesciat sinistra tua, quid facit dextera, nisi propterea non vacet ipsa? Multi enim sunt, qui peccata sua eleemosynis redimunt, & propter beneficia, quæ impendunt, aspera sustinere refugiunt. Si ergo, quia eleemosynam dextera facit, sinistra vacat ab abstinentia, nouit, & bene attendit sinistra, quid facit dextera.* Ita ergo operetur dextera tua, vt non inferat otium sinistræ, quin potius operante dextera, sic insurgat in opus sinistra, quasi ipsa sola operetur. Et vix alio euidentius cognoscuntur nouæ Dei plantationes, quam ex multiplici virtutum enixu:
Ephes. 2. indè ad Ephes. 2. ait Paul. *Ipsius enim sigmentum sumus, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus.* Ecce tibi diuinæ plantationis ingenium, in quo se prodat, nimirum in operibus bonis, in multiplici virtutum studio, & opere. D.
D. Prosper Prosper de vocatione Gentium, cap. 23. ait. *Proprie ergo habet noua creatura pergratiam, vt qui figmenta Dei sunt, qui natiuitate cæ-*

sti condiuntur in Christo, non otio torpeant, neque desidia resoluantur, sed de virtute in virtutẽ proficiant per viam bonorum operum ambulando. Expẽde illud de virtute in virtutem, vt nulla sola virtute contentus sis, sed alias, & alias acquirere statuas, quantumuis prima excellens videatur. Ecce vobis sponsa, Cant. 2. *Cant. 2.* ait. *Sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi, & fructus illius dulcis gutturi meo.* Sedi, ait, non sedeo, quia minime contenta vmbram percepisse, statim ad alios fructus percipiendos perrexit. Orig. hom. 2. *Vides, quia non* *Origen.* *semper in vmbra stetit, sed inde ad meliora trãsierit dicens: Et fructus eius dulcis gutturi meo.* Nunquam dulcedinem cœlestem gustaret, si vmbræ refrigerio contenta ibi tota desidiosa hæreret; quia ille diuino saturatur nectare, qui instar argumentosæ apiculæ nullam præterit florem, sed à virtute in virtutem operosus contendit. Vide infra lib. 14. cap. 2. §. 8. & alibi.

§. X.

Mundialium culminum partus ruina est, & excidium.

EX floridis arborum partubus diuites autumni aduentum præsagire solemus; sic ex mundialium elementorum ruinis, ex bellis frequentibus, ex fame, ex defectibus astrorum, ex Maris gemitibus insolitis iustitiæ solis aduentum penè in ianuis esse præsagire iubemur. Sed ponderandum maxime nobis est, quod in præsagium venturæ messis, simul proponantur à Domino, & arborum floridi partus, & mundi calamitates. Quę conuentio calamitatis mundialis cum arborum partubus, vt inter se simul comparentur? Magna per omnem modum; quia invtroque cernitur fructus sui germinis. In ficulneæ, siue alterius arboris partu fructus eius exhibetur, qui iam diuitem indigitet messem: in mundiali exitio, & frequenti calamitate etiam fructus mundi manifeste ostenditur; nunquam enim mundi magnalia aliud, quam ruinam, quam calamitates pepererunt. Hinc apertius apud Lucam c. 22. *Luc. c. 22.* fatur dominus: *Videte ficulneã, & omnes arbores. Cùm producunt iam ex se fructũ, scitis quia prope est æstas. Ita & vos cum videritis hæc fieri, &c.* Quæ verba sic eleganter enucleat D. *D. Greg.* Greg. ibi. *Sicut ex fructu arborum vicina æstas agnoscitur, ita ex ruina mundi prope esse cognoscitur regnum Dei. Quibus profecto verbis ostenditur, quia fructus mundi, ruina est.* Nescit equidem

equidem proceriſsima mundi arbos non parere ruinam, & calamitates extremas. Vt homines à mundi vberibus auelleret Dominus, ſic illis dicebat Matth. 3. *Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt.* Matth. 3. Noua ſanè, & prorſus inſolita ratio ponendi ſecurim; quæ ad arboris potius ramos, ſiue ad truncum applicari conſueuit, nũquam ad radicẽ. Quis, vt arborem ſuccidat, ſecurim ad radicem applicat, & non potius ad ramos? Danielis. Danielis. 4. vbi ſuccidenda erat arbos regia, ſic ait vigil: *Succidite arborem, & præcidite ramos eius; excutite folia eius, & diſpergite.* Tota ibi ſucciſsio mandatur circa ramos, circa truncum, de radice nil malum, quin potius dicitur; *Verumtamen germen radicum eius in terra ſinite.* Sic in quauis arborum ſucciſsione radix intacta ſub terra ſolet perſeuerare. Quid modo ſecuris cum radice? Crediderim ibi de calamitoſo mundi fructu aliquid prælibari. Solet enim quod radice immiſcetur totum fructum arboris ſibi aſsimilare, adeò vt ſi aroma immiſceas radici pyri, v.g. indè iam aromatica pyra naſcantur; ſi virus radici apponas; lethalia etiam poma ſtabunt. Hinc Dominus, vt oſtendat mundialium gloriarum fructus quales debeant ſperari, Sapienter ait: *Securis ad radicẽ arboris poſita eſt*: quaſi dicat, quia radici mundialium bonorum ſecuris adiacet, cauete à mundo, qui de tali radice neſciet, niſi mortes, cædes, & extrema excidia fructificare. Huc ſpectabat Chryſoſt. Pſal. 3. in Pſal. 3. vbi videns Abſolonem à ramo arboris pendentem tribus telis transfixum: ait: *Ab arbore detinebatur, qui cum radice pugnabat; & tanquam fructus pẽdebat ab arbore.* Hos fructus arbor vitæ humanæ parit, quando ad radicem ſecuris ponitur: vndè miſer Abſalon, qui curauit radici ſuæ vitæ, nempè patri gladium immittere, à ramo pendens telis transfoſſus, tanquam fructus apparuit. Et quando mundi magnalia non pariunt ruinas, & calamitates? Iſaiæ cap. 1. ſic Iudæos Iſaiæ, c. 1. lugebat Dominus: *Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus eſt: Filios enutrini, & exaltaui, ipſi autem ſpreuerunt me.* Nec otioſe in hac Dei querela vocantur Iudæi exaltati à Deo, exaltati, inquam, bonis mundialibus, quibus ditati præ omnibus nationibus extiterunt: ſed cur hanc mundialium bonorum exaltationem meminit Dominus, niſi ne miremur ruinam, & calamitatem præſentem eiuſdem populi, quandoquidem mũdialis gloria, nil aliud præter ruinam fructificaret. D. Zeno ſer. 3. de Iſaia, D. Zeno. ait: *Cœlum, terramque Dominus teſtes citat, vt exaggeret crimen; filios appellat, vt abdicatio, exaltatos, vt ruina timeatur.* Adeò proprius eſt fructus mundialium gloriarum ruina, & perditio, vt non poſsint illæ nominari, quin ſtatim ruina præ oculis habeatur.

Matth. 24. Amẽ dico vobis, quia nõ præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cœlum, & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.

§. XI.

Sanctorum patientia malorum omnium incurſus exhaurit.

NOſce homo generationem quærẽtium Deum, quærẽtium faciem Dei Iacob: de hac enim generatione loquutus in præſenti Dominus iuxta Chryſoſt. & Theophil. ait, quod ſancta generatio non præteribit, donec omnia prædicta mala fiant. Hoc eſt, quod mala vniuerſa, mundi bella, peſtes, fames, tyrannorum rabies non ſecum rapient fidelium generationem, ſed illa omnia pertrãſient, generatio autem ſancta adhuc poſt illa finita ſtabit. Quid plura? Ea eſt ſanctorum patientia, quæ omnium & ſi rabidiſsimorũ tyrannorũ pharetras vacuabit, & prorſus exhauriet. Ad hæc Theophylactus, ait: Thephyl. *Non præteribit generatio fidelium, donec omnia fiant. Non enim, quia audiſtis famem, & peſtilentiam, credatis, quod generatio fidelium his malis intereat, ſed permanebit, & nihil illi præualebit.* Omnium malorum incurſus ſanctos inuadent, nullo tamen malorum impetu rapientur ſancti, ſed ſtabunt in magna conſtãtia, donec inimicorum ſagittæ vniuerſæ exhauriantur. Vnus pro mille Iob, aduerſus quem ſeſe vniuerſus infernus armat; hinc bonorum ruinæ, hinc filiorum neces, hinc morbi, & omnium malorũ exercitus virum iuſtum inuadunt, impugnant, ſed minime expugnant. Videres totos demonum exercitus, vniuerſa mortis vaſa mittentes in Iobũ, quid tunc Iob: Quid tunc homo carneus inter tot pennatas mortes? Inter doctiſsima ingenia tormentorum? Sanè omnes malorum theſauros euacuauit diabolus, & Iob in Iob c. 1. uincibilis manſit, vt dicat text. cap. 1. *In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis: neque ſtultum quid contra Deum locutus eſt.* Quid eſt *in omnibus his*? Omnia inuaſerunt mala; vniuerſæ tempeſtates irruerunt; pertranſiere cunctæ inferorum furiæ, Iob autem poſt il-

la omnia euacuata integer omnino permã-
D. Chryſ. ſit. Pulchrè ad hæc D. Chryſoſt. ad Olympiadem fatur. *Hic ipſe Iobus plagam accipiens, non infligens, oculos diaboli confixit, cunctas ab eo emiſſas ſagittas excipiens, pharetram exinaniuit vniuerſam.* Defuerunt equidem diabolo tormentorum inſtrumenta, & non defuit Iobo tolerantia; illa pertranſiere omnia, & in Dei ſeruo non pertranſiuit conſtantia. Huic ſimilem patientiam, vt fidelibus familiarem ſuadebat Tertul. aiens: *Fatigetur improbitas, patientia tua.* Et quidem valde fatigatur malus, cum iam nihil, quòd agat, habet; cùm ſagittarum pharetras videat exhauſtas, & fidelium patientia, nec viſa ſit labare. Pertranſeunt vniuerſa mala, mens autem fidelis in æternum ſtat: Hæc erat illa
Pſal. 43. fidelium vox Pſal. 43. *Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem, & deriſum his, qui ſunt in circuitu noſtro. Poſuiſti nos in ſimilitudinem gentibus, commotionem capitis in populis. Tota die verecundia mea contra me eſt, & confuſio faciei meæ cooperuit me. A voce exprobrantis, & obloquentis, à facie inimici, & perſequentis. Hæc omnia venerunt ſuper nos, nec oblitiſumus te.* Expende illud, nimirum, *hæc omnia venerunt*; nullum eſt malum, quod non acceſſerit, quòd non impugnauerit iuſtum, nullum telum in theſauro remanſit, quòd non emiſſum fuerit aduerſus ſanctum, ipſe tamen poſt omnia exinanita mala inuulnerabilis permanſit. Ex quo aiebat D. Cyprianus in exortatione Martyrum: *Durat fortis & ſtabilis religioſis meditationibus fundata mẽs; & aduerſus omnes diaboli terrores, & minas mundi animus immobilis perſtat: quem futurorum fides certa, & ſolida roborat.* Plagæ vniuerſæ inſurgant licet aduerſus ſanctos, ipſæ exhaurientur, præteribũt, mens autem fidelis fortis, & ſtabilis durabit. Dan. 3. tres pueri Hæbræi capiuntur, apud Babylonium tyrannum accuſantur, ſiſtuntur regi irato, minas ſuſtinent, ad mortem ligantur, in mediam conijciuntur fornacem. Tunc Deus illos illæſos ſeruat, & liberat à furente tyrã-
D. Chryſ. no, cur nõ antea? Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 6. ad popul. ait. *Voluit tyrannus puerorum vrbem euertere, & non prohibuit Dominus; voluit captiuos ducere, & non impediuit: voluit ligare, conceſsit: infornacem injcere permiſit: flammam vltra modum ſuccendere, & hoc dimiſit. Et quando nihil reliquum fuerat, ſed omnẽ vim tyrannus exhauſerat, tunc ſuam Deus virtutem demonſtrauit, & puerorum patientiam.* Quid pulchrius? Non multũ miraberis, quòd dæmonum tela exhauriantur à fidelium patiẽtia, quandoquidem dæmonum rigor finitus eſt; vndè in certamen vocandus infinitus aliquis prouocator aduerſus ſanctos. Veniat igitur Deus, qui omnipotens eſt, qui infinitæ virtutis eſt, & crediderim, adhuc tantam eſſe fidelium patientiam à Deo ipſo communicatam, vt Dei etiam tela exhauriant. Ecce vobis Gen. 22. tentauit Deus Habraham, & qualia tela in illum parat? *Tolle filium tuum vnigenitum, quẽ diligis, Iſaac.* Deus bonè quis tantum impetum ferat? Quis pater hæc audiet, & viuet? Si hæc vincat Habrahamus, manet ne in illum telum aliud? Filius ei eripitur, & filius vnigenitus, & dilectiſsimus filius, & filius, cui riſerunt parentes; planè nullum telum relinquitur in amoris pharetra, quòd non exhauriatur, vt patientia Habrahami triumphet. Eleganter D. Baſil. Sel. orat. 7. fatur: *Tentatione* D. Baſil. *Deus purgat Habrahamum patientiæ ſimulachrum: nauiculam ventis agitat: fluctuum ciet impetum, vt obſtupeſcas, quam nulla tentatione moueatur: machinas admouet, naturæ fluctus in iuſtum ſubſtollit. Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac. Arma naturæ exacuit, omniaquè amoris ingeniti tela exhaurit.* Sic vacuantur pharetræ, ſic exhauriuntur tela, ſic pertranſeunt martiales machinæ, & iuſtus vir immobilis ſtat, patientiæ ſimulachrum, quandoquidem ea eſt ſanctorum patientia, quæ vniuerſos tentationum theſauros exhauriat.

§. XII.

Ieſu verba permanentem ad omnes efficaciam habent.

PRæclare æſtimauit hominum verba Thomas à Kempis de imitat. Chriſti. lib. 3. cap. 46. aiens: *Quid ſunt verba, niſi verba? Per aerem volant.* Et quidem, qui hominum verbis fidit, non abſimilis eſt illi, qui perſequitur aues volantes. Sola Ieſu verba permanere nouerunt, & ſtare immobilia, vt illis repleatur quælibet aduenientis generatio. Quippè ait in præſenti Dominus: *Cœlum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt.* Hęc notiſsima diuini verbi proprietas, quòd ſemel alicui datum non prætereat, ſed fixum, & ſtabile ad omnes generationes permaneat. Vndè Orig. Origen. in cat. *Verba Moyſi, & prophetarum tranſiuere, quoniam quæ prophetabantur ab illis, impleta ſunt. Verba autem Chriſti ſemper ſunt plena, & quotidie implentur, & adhuc ſunt implenda*

in sanctis. Tépus euacuat prophetias, & linguas hominum exhaurit; sed verbum Iesu à nullo vnquam euacuatur, exhauritur; integrum semper manet ad implendos venturos alios. Psal. 61. accinit: *Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas est Dei, & tibi Domini misericordia: quia tu reddes vnicuiq; iuxta opera sua.* Ecce tibi quale sit, vel semel prolatum Dei verbum, nimirum potēs misericordiam effundere in vnumquemq;: nuquam sic ad vnum determinatè procedere solet, vt cum illo transeat Dei verbum: sed eo ipso quod semel prolatum sit, vnusquisquè adueniēs in qualibet generatione illius abundantia replebitur. Accipe Iesum verba facientem apud Matth. cap. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis.* Medijs Hierosolymis hæc verba sonuerunt, ibi primò facta sunt ad præsentes Iudæos. An pertransierunt statim, & euolarunt? An cum illius temporis hominibus, vel saltem, cum Hierosolymis euanuerunt? Absit: transiere homines illi; transiere Hierosolymorum gloriæ; verba autem Christi hactenus stant stillantia laborantibus requiem. Id pulchris verbis explicat D. Basil. Sel. orat. 29. fatus. *Audiuit Publicanus: venite ad me omnes, qui laboratis, & eam vocem sui causa prolatam ratus currebat. Vnus sum, inquit, qui publicanorum, grauantur oneribus, iugum tuum subeunt, retia tua exosculor, & factus est publicanus, publicanorum expiatio. Neq; orationis Christi efficacia hactenus stetit. Quemadmodum lata sagena in latè fusum mare explicata vndequaq; pisciū cōuertit examina sic & peccatorum turbæ in salutarem vocis illius sagenā incurrunt.* Quot verba Iesu tot retia in mundiali mari explicata, quæ nouerint millies impleri, & adhuc alijs capiendis parari. Nulla peccatorum gēs parietur, quæ si velit à fæculento scelerū onere liberari, in salutarem vocis illius sagenam non possit incurrere, quandoquidem orationis Christi efficacia hactenus stetit. Sapienter aiebat Petrus Luc. 5. ad Iesum. *In verbo tuo laxabo retia*; non ait retia contraham, sed laxabo, & potuit equidem Verbo Christi indigere, vt retia contraheret, siquidem præ multitudine piscium rumpebantur, & illa vt trahere posset, socijs annuit; nilominus non ait, in verbo tuo cōtraham, sed laxabo retia, quia cum Dei verbo illa retia componuntur, quæ in latè fusum mare manent explicata, vt nullus existat, qui verbi Iesu non capiat efficaciam. Componite modo, cum Petro Centurionem, qui Matth. 8. vt salutem pueri à Iesu obtineret, fatur: *Dic tātum verbo, & sanabitur puer meus.* Cur bone non opera saluatoris, sed verbum solum illius requiris ad salutem paruuli? Sanè Cananæa dum requirit opera, audit; non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt ex Israel; quia facta saluatoris, cum generatione illa Israelitarum, quasi pertransibant: at eius verba permanentia erant, & semel prolata neminem excludunt, sed ad omnes domesticos, & extraneos manent. Chrysol. ser. 5, *Dic verbo, quia iste credit in verbo omnes virtutes manere*, nulla nullibi finiri. *Verbum tuum Domine sanitas est; verbum tuum vita est, verbum, in quo Petrus, cum laxaret retia piscium multitudinem cæpit.* Nullus excluditur gentilis, nullus peccator, nullus operarius, quamuis serus, quamuis ad Solis occasum accedat, inueniet Petri retia laxata, nimirum Dei verbum permanens, cum omni efficacia, & virtute sua, vt omnes saluet.

Psalm. 61 — *Math. 11* — *D. Basil.* — *Matth. 8.* — *Chrysol.*

Matth. 24. De die autem illa, & hora nemò scit, neque Angeli cœlorum, nisi solus pater.

§. XIII.

Scientia, quæ non communicatur, nulla censetur.

NEmini dubium esse debet, quin & Iesus filius Dei verus viuorum, & mortuorum iudex sciat diem, & horam determinatā iudicij; cur ergò modo dicitur diei extremi scientia, non in Angelis, non in filio Dei, vt Marcus addit, sed solo in Patre existere? Sanè solus pater illam scientiam communicat, & dicit filio; filius autem illam accipit à patre, nullique illam communicat alteri; & ideò merito non censetur esse in illo, à quo non communicanda est alijs. Acutè D. Aug. lib. 83. q. inquit quæst. 60. cap. 4. *Benè accipitur, quòd dictum est solum Patrem scire, secundum prædictum modum sciēdi, quia facit filium scire: filius autem nescire dicitur, quia non facit scire hominem.* Vbi sapiētia non effunditur ad alios, non esse censetur; & quantū tibi soli sciueris, merito putaberis ignorare, cum sapientia excommunicatione censeatur. Hinc est, quòd solus Pater diuinus dicto modo, sibi sapiētiæ thronū & cathedram adscribat, quia solus ille nihil scit, quòd filio non cōmunicarit. Ecclesiastici. 1. *Vnus est altissimus creator omnium* (& ex Hugone additur, scilicet, Pater) *omni potens,*

D. Aug. — *Eccles. 1*

tens, & rex potens, & metuendus nimis ſedens ſuper thronum illius. Ipſe creauit illam Spiritu Sancto, & vidit, & numerauit, & menſus eſt. Et effudit illam ſuper omnia opera ſua. Vnus & ſolus pater æternus omnigenæ ſapientię ſedem ſibi appropriat, nimirum, quia ille ſolus creauit illam, & effudit illam ſuper omnia, quandoquidem ſola cenſetur ſapientia, quæ effuſa eſt, & communicata. Vndè præ-
D. Diony. fata verba ſic expendit D. Dionyſius Areop. in cat. Græca Iobi cap. 19. fatus. *Solus, inquit, eſt potens, ſapiens valde, ſedens ſuper thronũ ſuum. Cauſamq; exponens, cur illi ſoli nomẽ hoc præcipuum, & peculiare attribuerit, inquit: Dominus ipſe creauit eam, & numerauit eam, & effudit eam ſuper omnia opera ſua.* Quaſi indè ipſe Deus pater ſapientis nomen ſibi attribuerit, non quod ſapientiam ſolus habeat, & omnia ſciat, ſed quod illam effuderit, alijſq; perſonis communicatã præſtiterit. Et quidem, quæ foras non egreditur ſapientia, vix cenſetur, quòd ſit. Eccleſiaſtici. 41. *Sapientia enim abſcondita, & theſaurus inuiſus: quæ vtilitas in vtriſq;.* Quibus verbis Hildebertus Cę-
Hild. Ca. nomanenſis Epiſcopus hortatur Doctorem, vt ſapientiã euulget ſuam: quippè ait epiſt. 1. *Deniq; ſapientia abſcondita, & theſaurus inuiſus; quæ vtilitas inutriſque? Aurũ melius diſperſum rutilat, quàm ſignatum. Nihil à vilibus tòphis gemmæ differunt, niſi in medium deducãtur. Scientia quoque diſtributa ſuſcipit incremẽtum; & auarum dedignata poſſeſſorem, niſi publicetur, elabitur. Noli ergò claudere riuos doctrinæ tuæ. Sed iuxta Salomonem deriuentur fontes tui foras, & aquas tuas in plateis diuide.* Hęc ille: & quidem ſolus ille poterit prædicari aliquid ſcire, qui poterit, quòd ſcit, in medium deducere, & auditoribus publicare.

Matth. 24. Sicut autem in diebus Noe: ita erit & aduentu filij hominis. Sicut enim erãt in diebus ante dilubium comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes, &c.

§. XIIII.

Duriſsimum peccatorum malum eſt, quòd à deliciarum ſummo, in ſummum miſeriæ tranſeant immediate.

EXpende ſeueritatem vltoris diuini, vt inter prandia, & nuptiarũ lætitias triſte renuntiat mundi excidium; prandentibus bibentibus, & nubentibus hominibus repẽtinus aduenier dies vindictæ, vt reorum dolor indè incrementum accipiat, quòd à vitæ floribus immediatè transferãtur, ad ſulphureos ignes. Sanè diabolus vbi crudelitati ſuę habenas remiſit cupiens Iobum immanitate dolorum concutere; illum menſæ aſsidẽtem aggreditur: etenim ait nuntius cap. 1. *Filijs tuis, & filiabus veſcentibus, & bibentibus vinum in domo fratris ſui primogeniti repente vẽtus vehemens irruit à regione deſerti, & concuſſit quatuor angulos domos, quæ corruens oppreſsit liberos tuos.* Quòd maius telum contorqueri potuit aduerſus parentem, quàm tot filiorũ nunciatas neces? Sed & teli crudelitas creſcit immenſe ex circunſtantia temporis, nimirùm *filijs tuis veſcentibus, & bibẽtibus*; erat enim tempus prandij, quando non ſolũ filij, ſed & vniuerſi ciues, & Iob ipſe menſis aſsidebant; & tale tempus hoſtis expectat, vt dũ excidia, & ruinæ prandenti nũtiantur, à ſuauibus æſcis, ad tantum amarorẽ repẽte tractus truculẽtiore glodio transfigatur. Orig. Origen.
lib. 1. in Iob, ait: *Sic itaq; hora prandij manducantibus illis, ac bibẽtibus, Iob ſanè in domo ſua, filij autem, & filiæ in domo fratris ſui maioris, nũtius venit ad Iob. Erat namq; nequiſimi diaboli verſutia, vt horam prandij obſeruaret, vt prandente illo triſtes, ac mortiferos nuntios ad eũ mitteret, quo magis fatigaret, ac interficeret, vt tempore comeſtionis, ac potus, atq; iocunditatis triſtes nuntios mittendo, deficere illum iuſtum faceret.* Ecce vobis crudeliſsimum diaboli ingeniũ, vndè exacuere nouit doloris gladium, quo virum iuſtum vehemẽtiſsime excruciaret; horam obſeruauit prandij, & à ſuauiũ hominem eſcarum delicijs ad amariſsima ſpectacula transfert, vt indè dolor creſceret, & afflictio eſſet maior. Hinc diuina vindicta in multandis Iſraelitis ſpeciem furoris habuit, Num. 11. vbi dicitur: *Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiuſmodi cibus; & ecce furor Domini concitatus in populum percuſsit eum plaga magna nimis.* Et merito nihil aliud particulare explicatur huius plagæ, niſi quod acciderit, cum concupitæ, & delicatæ eſcę erant in ore percuſſorum, quo ſolo ſuppoſito ſufficienter probatur quæuis plaga magna nimis, & intolerabilis. Crudelis ille in pauperes epulo in tormentis erat, gehennali vndequaq; flamma circundatus, & inter hęc ſolius linguæ tormentum magis ducit intolerabile, & oblitus aliorum membrorum, aquam flagitat, vt refrigeret linguã Luc. 16. Et cur linguæ pœnæ intolerabiliores, niſi quia illa tota delicijs ocupata immediate excepit tormentorũ extrema? Quippè Num. 11.

de illo dicitur: *& epulabatur quotidie:* indè sanè lingua continuis innutrita epulis intolerabiliores habet, quas subito incurrit flammas vltrices. Quando enim à delicijs ad tormenta nõ fit durissimus transitus? Hinc exag-
Zachar. gerabat Zachar. cap. 2. Christi Domini labores pro hominibus exantlatos, aiens: *Post glorias misit me ad gentes, &c.* quæ verba sic expendit Rup. *Quam bonus est vnigenitus, qui cum in forma Dei esset, propter nos accepit formã serui, atque post gloriam claritatis, quam habuit, apud Deum prius quam mundus fieret, saturatus est opprobrijs, dans percutienti se maxillam factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.* Sic ille: & merito, indè enim vehemẽtissime crescunt dolores, & tormenta, quòd veniãt homini summis glorijs assueto. Huc reuoco Samsonis calamitatem, de qua Iu-
Iudic. 16. dic. c. 16. ait: *At illa dormire eum fecit super genua sua, & in sinu suo reclinare caput. Vocauitq; tonsorem, & rasit septem crines eius, & cœpit abigere eũ, & à se repellere, statim enim ab eo fortitudo decessit: dicitq;, Philistiim super te Samson. Qui de somno cõsurgens dixit in animo suo: Egrediar sicut antè fecit, & me excutiam, nesciens, quod recessisset ab eo Dominus. Quem cum apprehendissent Philisthiim, statim eruerunt oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt.* Quid prius mirer in hac calamitate nescio, multi multa ponderant, ego nunc illud non parui puto esse momenti, quòd à sinu dilectæ ad molã subito translatus sit. Quid hoc grauius? Multi reges in prælio ceciderunt, vel captiuitatẽ incurrerunt, ab armorumq; ferro ad catenarum ferrum deuenerunt: hæc vsitata esset in fœlicitas. At à sinu amicæ, ad hostes infensissimos; à blanditijs dilectæ ad ferrum subito transire, insuetum genus in fœlicitatis est.
Abbul. Vndè Abbul. quæst. 3. ait: *Quis ò Samson sufficienter tantam calamitatem lugere queat? Imò quis digne cogitare valeat subito in te summa infimis coæquata sunt.* Nil amplius dici potest, de calamitate maxima.

Math. 24. Tunc duo erunt in agno: vnus assumetur, & vnus relinquetur. Duæ molentes in mola, vna assumetur, & vna relinquetur. Duo in lecto: vnus assumetur, & alius relinquetur.

§. XV.

Vbicumq; adest Dei gratia eandem salutem potest causare: & vbicumq; desit, eadem indè manabit damnatio.

NVllus locus est, nulla occasio, nulla paupertas, ex qua Dei gratia nequeat æqualis pretij, & æstimationis salutẽ causare, siue in lecto decumbas, floribus septus, siue molę assideas volabilibus mundi bonis inhians, siue in agro degas rusticanus, quanta hęc discrimina ad Dei gratiam? Prorsus nulla: imò æquales indè coronas dabit, & ad æqualia virtutum opera te faciet euolare. Celebris fuit dies apud Numer. cap. 7. in quo Princi- *Num. c. 7*
pes tribuum Israel munera obtulerunt Deo; *Quippè sic* ibi: *Primò die obtulit oblationem suã Naasson filius Aminadab de tribu Iuda: fuerũtquè in ea acetabulum argenteum pondo centum triginta siclorum, &c. Secundò die obtulit Nathanael filius Suar dux de tribu Issachar acetabulum argenteum appendens centum triginta siclos, &c. Tertio die princeps filiorum Zabul obtulit acetabulum argenteum, &c.* Sic singuli tribuum Principes singulis diebus obtulere, quorum munera si spectes, eadem in singulis inuenies, nullum discrimen, nulla differẽtia in muneribus eorum inuenietur; & quidem non omnes eadem poterant. Tribus regia Iudæ cæteris omnibus opulentior, & duplo numerosior erat, & inter duodecim aliquę erãt inferioris notæ, & possibilitatis, tamen in exhibẽdis muneribus Deo, nulla minor, omnes æquales; æque dies à regia opulentiori, & à minima tribu munus exhibetur. Ex quibus sic addubitat Ruper. lib. 1. in *Rupert.*
Num. cap. 27. *Quid ergo hoc tibi vult, quod oblationum omnium, quas obtulere singuli duces, eadem quantitas est, nec plus à septuaginta quatuor millibus sextentis, qui fuerunt de Iuda, quã à triginta duobus millibus ducentis, qui fuere de Manasse, Domino iubente, exactum est.* An idẽ potest locuples thesaurus, & pauper penu? An regiæ potestatis est tantum bonorum ab oppidulo, quantum ab opulenta vrbe extrahere? Cur ergo idem prorsus obsequium præstãt Iuda, & Manasses, & Isachar? Iuda regio fulgens stratu, Isachar agri sudoribus madens, Iuda voce laudis, & confessionis decorus, Manasses totus obliuiosus de puluere volubilium rerum fædatus, & tamen eadem prorsus munera Deo sacrant? Vndè hoc? Pulchrè Rupert. supra capit. *Rupert.*
28. *Hæc isti obtulerunt, vnusquisque secundum*

dum mensuram gratiæ. Non ibi res agebatur naturæ, sed gratiæ potestas exprimebatur, cui æquales parturiunt messes inopia, siue copia; desertus, aut paradisus; lecti flores, aut molæ puluis. Nullum impedimentum, nullum discrimen gratia inuenit, si ipsa adsit, siue de locuplete, siue de paupere, aut de lecto, aut de agro eosdem nouit metere fructus. Exod. 12. ait, Dominus Israelitis sacrificaturis. *Tollat vnusquisque agnum, per familias, & domos suas.* Et post pauca subdit: *iuxtaquem ritum tolletis, & hædum, &c.* Nullum excludunt Dei sacra, & agnum, & hædū admittunt. Ex Hæbreo vtrumq; coniungens Caietanus legit: *ex agnis, & ex capris accipietis.* Et quando capra potuit Deo aliquid placitum parturire? Matth. 25. *Veniens Dominus separabit eos ab inuicē, sicut pastor segregat oues ab hædis, & statuet oues quidem a dextris, & hædos à sinistris.* Ex ouibus electorum greges, ex capris reproborum turbæ statuūtur. Hic hædos expuit, illic ipsius capræ arripit filios; hìc solæ oues nouerunt electorum greges implere: illic, & ab ouibus, & capris Deo gratiosi eliguntur hinnuli. Quare hoc? Sanè hic solius iustitiæ opus, nullum gratiæ facinus ostenditur; illic redemptio Saluatoris exprimitur, & eius gratiæ efficacia, cuius tāta vis est, vt æquales electorum fructus faciat ab ouibus, & à capris, hoc est, à peccatoribus, & iustis parturiri. Non longè abest, Nazianz. Nazian. orat. in Pasc. inquiens. *Eligitur autē non ab agnis solum, sed & à specie deteriore, & sinistræ manus hædis, quoniam non solum pro iustis, sed & propeccatoribus iugulatur Dominus; forsitan pro his magis, quanto plus indigemus misericordia.* Vbi Dei miserentis gratia est, non solum à lecto, sed ex mola, ex agro, non solum ex ouibus, sed & exhędis inueniet, quos eligat, & oues, & capræ æquales salutis partus dabunt. Pro quo liceat aptari illud prophanum Theocriti aientis.

Tūc geminos pariūt ouis, & capra: dulcia mella
Stipat apis, ramos altior arbor agit.
Cùm venit huc Milon: formosus, vt ille recesit,
Pastor & ipse aret, marcet & omne pecus.

Proh vana prophanissimi amoris persuasio! verum si de gratiæ diuinæ aduentu loquere mur, fidem in ea accipiunt similes exagerationes; vbi enim illa venit, ouis & capra salutis fructus pariunt, æquale salutis obsequiū ab agnis, & ab hædis eligitur; at vbi illa recedit, eù quam marcet omne pecus, non solum capra, sed & ouis sinistros edit partus. Psalm. 48 Hoc sonat Psal. 48. *Sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos.* Non solum hædus, sed & ouis à Dei gratia deserta vltrices inferni flammas nutriat: vt enim ex Dei gratia habetur, quòd ab hædis, & agnis signum effulgeat salutis, sic deserente Dei gratia, non solum hędi, sed & agni diem pascualem dabūt inferni flammis. Ouis licet sis vnice amata Domino. 2. Reg. 12. de pane illius comedēs, & de calice bibens, & in sinu eius dormiens, ab hoc potes cadere culmine, & à gratia deserta ineuitabile malum incurres. Nulla conditio, nullus locus adeò securus est, in quo, si gratia diuina desit, miseram non experiaris tui ruinam. Vndè rectè dicebat Elias ad Achab. 3. Reg. 21. *Si mortuus fuerit Achab in ciuitate, comedent eum canes; si autē mortuus fuerit in agro, comedent eum volucres:* vt constet, quam parum vtilia sint quæuis loca homini à gratia Dei deserto, tàm parum enim securus erit talis homo in ciuitate, quàm in agro; & æque velocius inuenietur à perditione, in agro, quàm in mola, quàm in lecto. In lecto enim licet sit, vel in sinu Domini, de calice eius bibens, & de pane comedens, si gratia desit, tàm rapietur in perditionem, quàm si molæ alligatus in profundū demergeretur. Quo respiciens Oseas cap. 7. ait: *Et fur ingressus est spolians, latrunculus foris.* Quæ verba leguntur à Theophilacto sic. *Furq; ad eos ingredietur, prædator exuens in via eius.* Et pergit ipse. *Fur, & prædo Sathanas ingressus hominem spoliat, ac ab omni gratia diuina nudum cō stituit in via eius, hoc est, in quocumq; vitæ genere fuerit, siue in sacerdotali, siue monastica, vel populari, &c.* Itàque nullus locus, nullus status ab huius latronis mortifero telo vacat.

3. *Reg.* 21.

Oseasc. 7.

Thephyl.

Matth. 24. Vigilate ergo, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit. Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Ideò & vos estote parati, quia qua nescitis hora, filius hominis venturus est.

§. XVI.

Fœlix, qui venientem iudicem, vt suorum bonorum Dominum exceperit, non vt furem.

MErito moneris vigilare, vt vigilās excipias Dñm, & caueas furē; fur enim venit alie-

aliena rapturus, Dominus autem sua repetiturus. Ille ergo præclare se geret, qui moriturus nihil in se ostendat, quòd ad Dei dominium non pertineat, cuius Deus verecundetur dici Dominus. Hanc fœlicitatem obtinuit Moyses, de quo ait Dominus Iosue. 1. *Moyses seruus meus mortuus est.* Expẽde Moyses commendationem summam, quod seruus Domini mortuus sit, hoc est, sic ad mortem peruenit, vt Deus in Moyse à viuis eripiendo non furem ageret, sed Dominum, quidquid enim seruo tuo eripias, non es fur, sed Domini iure vteris. Sic ergò Moyses se ad mortem composuit, vt nihil in se præferret, quòd ad Deum non spectaret, vt propria bona spectant ad Dominos suos. Caietanus ibi sic fatur: *Dicẽdo, Moyses seruus meus mortuus est, aperit, quòd mortuus est seruus suus: hoc est, quòd licet quandoq; peccauerit, & peccando non fuerit seruus meus; attamen mortuus est seruus meus, mortuus est in statu seruitutis meæ, mortuus est sic, quod quidquid erat, quidquid operabatur, meum erat, seruus enim totum quod est, Domini est.* Proh serue prudens, & vigil, qui in morte Deum furem cauisti, & Dominum excepisti? Sic te, & tua parasti moriturus, vt aduenies iudex furem agere non posset, sed Dominum, cùm in te nihil non suum reperiret. Accinit Dominus, Apoc. 3. dum Episcopo Ecclesiæ Sardis, sic scribit. *Esto vigilans, & confirma cætera, quæ moritura erant. Non enim inueni opera tua plena coram Deo meo. Si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur.* Vigilandum nobis est, & in quo vigilandum? Nimirum, vt opera nostra plena sint coram Deo, hoc est, vt nullũ opus nostrum inueniatur, quòd Deo nõ placeat, qui enim sic vigilat, Deum venientem excipit, vt mansuetissimum Dominum, qui autem opera habet vacua, minimè ad Deũ spectantia, hic non Dominum, sed furem excipit, à quo misere spolietur omnibus bonis, imò ipse confodiatur. Vndè Rup. hic ait. *Si non vigilaueris veniam ad te sicut fur. Nõ veniam ad te, sicut ad homines illos, qui vigilãt, & expectant, venit ipsorum Dominus; sed tanquam fur, qui domum perfodit, & Dominum domus necat.* Ex operibus tuis potes scire, qualem excipies Deum in fine tuo, si vigilanti discussione caueris, vt opera tua omnia plena sint coram Deo, hoc est perfectè Deo famulantia. Sic ad te veniet Deus, vt Dominus ad sua, illa promouens, & perficiens; sin autem veniet, vt fur, omnia perdens, omnia deuastans. Ex quo lucem affero verbis D. Paul. 1. ad Corinth. 6 *Ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri, & venter escis: Deus autem, & hunc, & has destruet. Corpus autem non fornicationi, sed Domino, & Dominus corpori,* Meritò cauit Paulus alteri seruire, quã Deo: huic omnia sua sacrat, & famulatum plenum libens præstat; cæteris nihil prorsus. Et cur omnia soli Deo? Nàm siquid sit à Deo alienum, id accedens Deus, vt fur, vt vastator funditus perdit; solum seruans, & promouens, quod suum est, respectu cuius verum Dominum agit. Exemplum capies homo in te ipso, in ipsa, & naturali, & penè necessaria seruitute, qua alijs præter Deum seruis, & qua soli Deo seruis, in illa experiris Deum vastatorem, in hac Dominum. Naturale est, quòd seruias ventri, alimenta, vndè viuas, parans, quis hanc à se seruitutem exuit? Non sic est necessarium seruire libidini, vndè plurimi totam seruitutem libidinis exuentes, corpora sua integre Deo sacrant hostiam viuentem, castam, Deo placẽtem. Quid ergò Deus aduenies? *Esca ventri, & venter escis: Deus autem, & hunc, & has destruet. Corpus autem non fornicationi, sed Domino, & Dominus corpori.* Ecce tibi vbi Deus inuenit seruitutem alijs præstitam, & si necessarijs, vt cibo, & alimento ventris, tamen ad hanc, vt fur venit, destruens prorsus opera illa, & penitus vastans: attamen respectu corporis sibi perfecta seruitute sacrati, non vt vastator, sed vt Dominus accedit, promouens illud à claritate in claritatem. Ait Ansel. *Vndè quamuis ad tempus venter escis moderatis debeat, corpus autem fornicationi nũquam debet mancipari, sed semper Domino Christo, vt ei seruiat: & Dominus Christus debetur corpori, vt ipse sit eius præmium, dans ei participationem immortalitatis suæ.* Væ corpori, quod non se totum, & integrè Dei seruitio mancipauerit; quod aliquid in se alterius habuerit; hoc Deum furem, & vastatorem habebit; quòd autem Dei fuerit seruitio addictum, Dominum experietur, qui gloria, & honore coronet suum seruum.

Iosue. 1.

Caietan.

Apoc. 3.

Rupert.

1. Cor. 6.

Anselm.

CAPVT. III.

De supremi iudicis sententia proferenda.

ECCE vobis antiqua Patrũ suspiria, nimirum, roratè cœli desuper, & nubes pluant iustum, & quidem iustissimus, & seuerissimus Dominus in nubibus cœli veniens pluet super peccatores laqueos, gladium, & sulphur. In cuius fulgen-

fulgentiſsimo conſpectu in dextram, & læuam omnium hominum diuiſſæ tribus non iam ipſæ benedicent, & maledicēt, ſed hinc indè aliæ, & aliæ maledictionem, & benedictionem excipient. O vox fœlices, qui quotidianis obſequijs Deo exhibitis, diuinam benedictionem vobis æternare nouiſtis. Fleant, licet, à benedictione expulſi, perpetuoque lachrymarum flumine ſulphureas inuidentiæ ſuæ flammas enutriant, ſemper illa optimi parentis vox fœlicium aures demulcet, ex Gen. 27. *Quis igitur ille eſt, qui dudum captam venationem attulit mihi; & comedi ex omnibus priuſquam tu venires? Benedixique ei, & erit benedictus.* Æternat equidem benedictionem ſuam, inter fratrum lamenta, qui properāte ferculo nouit cibare Chriſtum; vnius panis, quem comedit, non obliuiſcitur Dominus, & in illo flammanti indicij igne vnus panis exhibitus decoquitur, vt dulciſsimas Dominis ſuis dapes exhibeat, cui hic panis non ſuppetit, minimè palleæ deficient, hoc eſt, alimenta æternorum ignium.

Gen. 27.

Matth. 25. Cùm autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ: & congregabuntur ante eum omnes gentes, & ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis, & ſtatuet oues quidem à dextris, hædos autem à ſiniſtris.

§. I.

Etiam reproborum hominum honori conſulit Dominus: ſic vniuerſi iudices damnatorum honori proſpiciant.

VIde quantum valeat conſortium naturæ, quandoquidem ipſe Dominus per ſe ipſum venit, vt homines iudicet, reproboſque condemnet, nec id munus alteri cōmittit, vt dignitati humanæ maneat conſultum, quæ non ab alio, niſi à Deo ipſo mittitur in ſupplicium. Vnde Euſeb. Emiſſenus ſerm. 2. de Symbolo ponderans illā verba, *indè venturus eſt iudicare viuos, & mortuos*, ſic in rem præſentem ediſſerit: *Potuit Deus delegare Angelis ſuis diſcutiendi hominis poteſtatem: ſed agnoſce homo dignitatem tuam, nulli etiam, vel cœleſti creaturæ eſſe te ſubiectū voluit, nulli de te iudicare permiſit. Agnoſce nobilitatē tuam. Soli Deo competit de te iudicare.* Hunc voluit Deus conſorti ſuæ naturæ ſeruare honorem, vt homo ſolum Deum iudicem ſuſtineret, & non per alium, quàm per Deum damnationem mortis acciperet. Qui honos forſitan quoad aliqua, nempè quoad examē peccatorum non habetur his, qui extra Eccleſiam Dei periere, de quibus Pſal. 1. *Non reſurgent impij in iudicio*, quaſi diceret, adeò miſeri ſunt infideles vniuerſi, vt nec honore illo extremo digni ſint, quo in diſcuſionis iudicium per Deum ipſum peractum quo adnos perueniant, ſed ipſi ſua manifeſtiſsima impietate damnentur. Id quod attigit D. Greg. lib. 26. Mor. cap. 20. inquiens. *Non enim eorum tunc cauſa diſcutitur, quia ad conſpectum ſtricti iudicis iam, cum damnatione ſuæ infidelitatis accedunt. Increpationem iudicis in extrema examinatione, nō audiunt, quia præiudicati infidelitatis ſuæ tenebris, eius, quem deſpexerant, inuectione redargui, nō merentur.* Quis dubitet honoratius perire, qui per Deum ipſum diſcutitur, vt pereat? Cuius damnationis cauſam Deus ipſe per ſe examinat, nulliquè ali examinandam credit? Non hūc honorem meruere Angeli, quorum cauſa in prælio illo cœleſti Apoc. per Michaelem Angelum definita eſt. Non meruere infideles, qui prorſus ignoti iudici perierunt; ſed dignatus eſt Dominus fideles quondam ſuos ſic honorare, vt dum damnandi ſunt, illorū nobilitati conſulat, non illos alteri tradens, ſed ipſe per ſe caſtigans illorum ſcelera, & ad id è ſupernis in terram iterum veniens: Hoc affectas honore fatuas virgines notauit non nemò, cuius locum amiſi, dum nō tranſcripſi: illæ quippè accedunt dum clauſæ eſſent ianuæ, & nuptiæ intus celebrarētur, Matth. 25. ianuas pulſant, & inter pulſandum, ſibi aperiri crebris clamoribus contendunt. Quid tunc? *At ille reſpondens ait: Amen dico vobis, neſcio vos.* Ille ipſe ſponſus inter nuptias, inter chariſsimarum ſponſarum amplexus, inter dulciſsima colloquia dignatur externarum clamores attendere, & illis reſpondere, cur non promptiores miniſtri, & ſerui reſpondent? Sanè oſtij pulſatrices vſitatius à ſeruis reſponſum acciperent, inſolitum eſt, quòd illud accipiant à Domino, & Domino nuptiarum occupato feſtis, nouarum ſponſarum gaudijs prorſus

Euſ. Emiſ.

D. Greg.

Math. 25.

intento, ſed hunc fatua virginitas extremũ excipiebat honorem, quod non ſeruus aliquis, aut hoſtiaria ancilla, ſed ipſe Dominus illis dignaretur mortis annuntiare reſponſum. Vtinam hinc iudices hanc Dei diſcerent dignationem, qua ſic damnatis ſuis conſulerent, vt præter ſupplicij pœnam, nihil pietatis illis negarent, nihil honoris. Videpientiſsimum Habrahamũ, cum epulone apud inferos damnato loquentem, Luc. 16. *Fili recepiſti bona in vita tua.* Filium vocat, quid honorificentius? Equidem renuit pientiſsimus iudex afflicto afflictionem augere, ſufficiebat miſero horribilis damnatio, cur aliundè negarentur illi bona, & honorabilia verba? Chryſoſt. ibi: *Vide philoſophiam, vide humanitatem iuſti. Non dixit, Inhumanè, crudelis, ſceleratiſsime, cùm tam multa commiſeris in hominem, nunc mentionem nobis facis humanitatis, miſericordiæ, & veniæ? Non pudes? Non erubeſcis? Sed quid dicit? Fili, inquit, recepiſti bona tua. Nam animæ, ait, deiectæ non addes perturbationem.* Tormentis illum addictum relinquit, ſed quam poteſt humanitatem, & honorificentiam illi habet; ſic iudices Chriſtiani afficiantur erga reos ſuos, vt citra inflictam pœnam, qua poſſunt illos excipiant honorificentia, & pietate.

Chryſoſ.

§. II.

Peccata non Deo, ſed ſuis authoribus damnum inferunt.

MErito Ieſus Dominus meus conſpicietur ab omnibus damnatis, in maieſtate ſua, & gloria, vt pateat, quod nõ Deus, ſed ipſi peccatores damnum excipiunt ex peccatis, quandoquidem poſt tot mundialium blaſphemias, poſt tot ſcelera maieſtas Dei in omni ſua ampletudine, & gloria cõſpicitur, ſoli peccatores æternis ſunt damnis mancipati. Sapiẽter carpebat Hierem. cap. 2. Iſraelitas Idolatras fatus. *Tranſite ad inſulas Cethim, & videte: & in Cedar mittite, & cõſiderate vehemẽter: & videte ſi factum eſt huiuſcemodi, ſi mutauit gens Deos ſuos, & certe ipſi nõ ſunt dij: populus verò meus mutauit gloriam ſuã in idolum.* Expende modum loquendi, quo grauiſsima Iſraelitarum carpuntur ſcelera facta in Deum, & quidem nullum ſcelus ſic Deo contrariatur, vt Idolatriæ ſcelus, hæc Deum verum, quantum eſt ex ſe, tollit, eiuſquè gloriam, & maieſtatem lædit. Attamen Dominus nõ queritur gloriam ſuam læſam ab Idolatria, ſed gloriã populi ſui, ait enim: *populus meus mutauit gloriam ſuam in Idolum,* quãdoquidem, nec per maxima ſcelera Dei gloria immutari poteſt, illa mutatur, & læditur, & prorſus deletur, quæ populi gloria eſt. Adhæc D. Chryſoſt. orat. 1. aduerſus Iudæos fatur. *Non dixit, mutaſtis Deum veſtrum: Deus enim non mutatur: ſed mutaſtis gloriam veſtram. Neque enim me læſiſtis, inquit, neque vlla noxa ad me peruenit: vos met ipſos affeciſtis ignominia. Meam gloriam non immiruiſtis, ſed veſtram ipſorum.* Integra manet, & illæſa Dei gloria, inter blaſphemantium iniurias, inter contumelias, & hominum oppropria: poſt quæ omnia ſolus peccator ſibi, nõ Dei maieſtati apparet attuliſſe nocumẽtũ. Quòd notans Iob cap. 7. ait: *Quare poſuiſti me contrarium tibi, & factus ſum mihi met ipſi grauis?* Ecce merces contrarietatis aduerſus Deum, nimirũ factus ſum mihi metipſi grauis; extollet ſe quantum voluerit puluis humanus; Deique ſe in omnibus oſtendat aduerſarium; illi acriter repugnet, non Deo, ſed ſibi grauis erit, ipſe grauiſsimum onus telorum à ſe iactorum reportabit. Vt dicat Philo de vita Moyſis, *Graue malum eſt incredulitas, ſed ſolis pernicioſum incredulis.* Mitten tur equidẽ amiſeris hominibus tela in Deũ, quæ ipſius gloriæ detrahant, ejuſdem inacceſsibilem lucem turpent: & tandem poſt rabidiſsimorum hominũ blaſphemias, poſt ſcelerum audaces turmas, quid tunc? Diuina apparet maieſtas fulgentiſsima, tota plena, & miſeri peccatores irremediabiliter aſtant percuſsi. Adhæc Dominus apud Iſaiã, cap. 44. *Deleui, vt nubem iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua.* Quibus verbis pulchre agnoſcit Adamus exemplum Solis in diſsipãdis nubibus, cuius inſtar Ieſus noſter dicit ſe diſsipaturum hominum iniquitates. Quippè tellus nigros halans vapores, & nubes, & nebulas in Solem iaculatur, quibus ſol obtenebretur, fulgentiſsimoſque eius radios extinguat: ecce vobis Sol nubibus deuictus latitat, conglomerantur nubila, & tenebræ, & horror. Quid tunc? Viciſti terra? Solem vaporibus oppreſsiſti? Abſit: imò interea nubila ſolis ardore compreſſa liquãtur in nimbos; furit tempeſtas, tonat cœlũ, fulgurat, fulminat, ardent turres, grandinantur ſegetes, virides quatiuntur pampini, in tot damna deſinunt nubes, & ſol aureus in tota ſua gloria medio ſereno cœlo, nihil nõ videns tempeſtate percuſſum apparet fulgẽtiſsimus. Sic iuſtitiæ Sol Chriſtus, vt nubes delet iniquitates, & peccata, quando dum illorum retributio in peccatores fiat, ipſe in maieſtate aderit, & gloria, vt pateat, quòd vt nubes, non Soli, ſed terræ aqua orta eſt,

Hierem.

Chryſoſt.

Iob c. 7.

Moyſis.

Iſai. c. 44.

ſic

sic scelera non Deo, sed artificibus suis pernicioſa exiſtunt. Tantum non hæc dixit,
Psalm. 90 Psal 90. sic ad Iesum locutus: *Cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis cõsiderabis, & retributionem peccatorum videbis.* Multa equidem erit peccatorum audacia; te ò bone Iesu curabunt vndique opprimere, cingent latera tua, iam dudum clamãtes, circumueniamus iustum, morte turpissima condemnemus eum, sed interea calore tuo soluentur, & cadent ipsi à dextris, & sinistris tuis, ad te nullus casus appropinquabit, nullum nocumentum, ruina nulla; quin potius te omni decore, & maiestate sublimem spectandum dabis, dum & ipse illæsus, omnes tuos aduersarios miserrime lædi
Theodor. aspicies. Id quod Theodor. exprimit dicẽs: *A tua dextera, siue à læua tua multitudo infinita accesserit, tibi quidem nihil nocebit; videbis verò illos diuina plaga percussos.* Sic in Deum tela iacta, in authores suos resilient. Propone tibi ob oculos Samsonis historiam, is Iud.
Iud. 24. 14. ad nuptias dum tendit: *Apparuit catulus Leonis sæuus, & rugiens, & occurrit eum. Irruit autem spiritus Domini in Samsonem, & dilacerabit Leonem, quasi hædum, &c.* Ecce tibi Leo aduersus Samsonẽ sæuissimus insurgit magno rugito edito hominem voraturus; quòd tunc? Primò in cõgressu Samson victor apparet, & Leo, iam non Leo, sed hædus miserè discerptus manet. Hæc August. in rẽ præ
Psal. 80. sentem trahit, Psal. 80. fatus. *Quando fremuerunt gentes, tunc Leo viro forti Samson venienti adducendam de alienigis vxorem, Christo scilicet descendenti ad habendam Ecclesiam de gentibus, fremens ibat obiciam. Sed quid egit? Tenuit, dissipauit Leonem, factus est in manibus eius velut hædus caprarum. Quid enim faceret populus fremens, nisi languidus peccator?* Equidẽ fremit homo in Deum, illum sceleribus offendit, sed transibit tempus peccatorum, & victor Iesus apparet in omni gloria sua, & in manu eius sinistra apparet peccator velut hędus discerpendus, dilacerandus.

§. III.

Summa Iesu gloria, quod ex omnibus mundi plagis electos suos congreges.

QValis Christi gloria, & quanta apparebit in iudicij die? Quæ eius ingentis maiestatis thronum virtutes extollent? Crediderim, quod inter Iesu glorias, hoc vnum spectabit ad summas, nimirum: *congregabuntur antè eum omnes gentes, & separabit, &c.* Nulla gens non aderit Iesu cõspectibus; & ex singulis, & si remotissimis in thronum regni admittet electos suos, quò sibi parabit regnum glorioſsimum. Hinc Christi regni
Psal. 86. gloriam extollit, Psal. 86. *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Memor ero Raab, & Babylonis scientium me. Ecce alieniginæ, & Tyrus, & populus Æthyopum, hi fuerunt illic.* Ecce tibi quam iactat vulgò gloriam celsissimam Iesu, nimirum quòd intra eius mœnia inueniantur inclusi, & Raab, & Babylon, & alienigena, & Tyrus, & Æthyopes. Ad hæc D.
D. Bruno. Bruno, ser. in dedicat. Eccles. & cap. 6. de Laud. Eccl. inquit. *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, & quæ gloriosa? Memor ero Raab, & Babylonis scientium me. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthyopum; hi fuerunt in ea. Et re vera gloriosa, & plusquam gloriosa sunt hæc.* Cur non glorioſissimum sit Iesu, quòd è tãdissitis, & diuersis populis suos electos congreget in vnum? Dicebat ipse apud Isaiam
D. Aug. cap. 49. iuxta lectionem, D. Augustini lib. de vnitate Eccles. capit. 7. relato à Leone à Castro, ibi: *Sic dixit Dominus, qui finxit me ex vtero seruum sibi, vt congregem Iacob, & Israel ad eum, appropinquabo illum, & honorabor coram Domino, & Deus meus erit mihi virtus.* Ecce tibi ex quo honorem suum, & manifestationem suæ virtutis diuinę Dominus Iesus cõstituat, nimirum ex eo, quod Israelem spiritualem, nimirum genus, & semen electum, ex omni generatione, & natione congreget, & regali throno appropinquet. Hinc crescit Iesu honor, & gloria, hinc in eo esse ostẽditur virtus diuina, quæ è vastissimis mundi regionibus raros electos nouerit colligere, & congregare, quin vel vnum præteriret.
D. Amb. Indè D. Amb. epist. 47. ad Iræneum ex lib. 7. sic ait. *Quis congregauit Dei populum, nisi Christus? Quis glorificatus est ante Dominum? Quis est Dei virtus? Cui dixit pater: Ecce posui te in testamentum generis mei, in lucem gentium, vt sis in salutem vsque ad extremum terræ.* Equidem Iesus magna exaltatur gloria, infinitãque Dei in se ostendit virtutem, in eo quod ex vastissimis gentium lucis, ex mundi extremis oris nouerit semen electum congregare, & colligere. Ingenti enim admiratione, & stupore perpendi electorum dispersionẽ, cùm notabam à præruptis Peruanæ regionis montibus, è medio nationis prauæ, & prorsus euangelicæ luci ignotæ puerulum, quasi per errorẽ ad nostros diuertisse, à quibus in salutem alebatur, & vitam. Siccine Deus bone tuos electos dispergis, vt vnus nascatur in peruana valle penè hominibus

inacceſſa; alter inter innumeras Iapponiorũ barbaries; alij & rariſsimi in remotiſsimis extremiſq; Turcarum oris, & etiam non nemò illorum apud afferos, & inhoſpitales barbaros modo alatur? Sed eſt Ieſus meus, qui colligat, qui congreget omnes; non ille vnus ab vmbris Noruegæ ortus præteritur, non alter inter nondum cognitas regiones altus; non rari illi, qui in propè infinitis remotiſsimorum barbarorum turbis degunt; omnes, & ſingulos peruadit virtus Chriſti, & mirabili ſuauitate, & efficacia illos vndique noſcet colligere. Huc totus triumphus, & gloria crucis ſpectabat, ait enim Ioann. cap. 11. *Ieſus moriturus erat pro gente. Et non tantum pro gente, ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in vnum.* Et quam diſperſi erant filij Dei? Non ſic diſperſum fuit ſemẽ Euangelici agricolæ, cuius aliqua pars cecidit ſecus vias, alia ſuper petroſa, alia ſuper ſpinas, alia ſuper terram bonam, & ex his periere ſemina, quæ in ſpinis, & petroſis, & ſecus vias ceciderunt; verùm, & ſi filij Dei diſperſi erant in omnem terram, adeò, vt aliquis eorum eſſet inter abrupta indorũ mõtium, alius barbarorum vepribus, & ſpinis vallatus, & inacceſſus, alius extremis mundi regionibus ſolum notus; in hac tamen diſperſione nullus perditur, ſed vndique à Ieſu meo in vnum fuere tracti, & congregati, quo eius gloria maxime exaltatur. Quapropter dicebat, Cant. 7. *Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius.* Ex quo ſic diſperſa congregantur per triumphum crucis, crux iam non lignum, non gregaria arbor, ſed palma dicitur, & inſigne victoriarum, quandoquidem nulla victoria ſic exornat, & exaltat crucifixum, vt illa, quæ ſic diſperſos Dei filios potuit colligere, & congregare. Vndè Drogo Hoſtienſis, ſer. de Sacram. Paſſ. ait. *Aſcendit in palmam, & collegit fructus eius. Sic mediator Dei, & hominum medius inter cœlum, & terram fructus arboris, vndique colligebat, quos in corpus ſuum traijciebat: quia confluebant omnia ad arborem vitæ, quæ erat in medio paradyſi.* Expende illud, *vndique colligebat*: quippè ex quo brachia in cruce tetendit, adeò potens extitit brachiatus hìc noſter dux, & longimanus, vt ex remotiſsimis, & abſtructiſsimis mundi oris diſperſos ſuos electos valeret colligere, & ad ſe trahere.

Ioan. c. 11

Cant. 7.

Dro. Hoſ.

§. IIII.

Optimi regis forma eſt, quòd in ſupplicijs contractior, in beneficijs largior debito appareat.

QVis non miretur ſupremi noſtri regis Ieſu indolem? Minabatur, ſe in iudicium ſeueriſsimum iudicem venturum: imò dies illa propter eius ſeueritatem, dies iræ dicitur, dies caliginis, & tenebrarum, dies vltionis, dies crudelis, in qua nihil non ſeuerum, & durum ſpectandum. Quid tunc? Ecce dies venit; ecce tribunal apparet, & rei circunſtant, & ille ſeueriſsimus iniquitatum vltor, *ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis.* Sicut paſtor, ait, in ipſius iuſtitiæ acie ſe meminit paſtorem, & paſtorem agit; beneficẽtiæ ſuæ paſcua vſque illuc dilatans, & curtans quidquid inuenitur pœnale. Eſt equidem optimi regis in immenſum dilatare terminos benefaciendi; ſuppliciorum autem grauitatem curtare, circinare. De rege Regum Pſal. 29. loquutus ait: *Quia ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius.* Hæbraicè dicitur: *ad momentum eſt ira eius*: Chaldæus explicatius. *Vna hora ira eius, vita æterna bona volũtas eius.* Voluntas benefaciendi in optimo Principe nullis tenetur carceribus, nullis terminis clauditur, ſed ſuper omnes graditur. Accinit Iſaias cap. 54. *Ad punctum in modico de reliquite, & in miſerationibus magnis congregabote: in momento indignationis abſcondam faciem meam parumper à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui, dixit redemptor tuus Dominus.* Quę verba pulchra paraphraſi, & ſentẽtia in rem præſentem ornat Nazian. orat. 27. fatus. *Videor mihi hanc vocem audire ab eo qui in vnum collegit diſperſos, & ſuſcipit oppreſſos. In ira parumper te percuſsi, & in miſericordia æterna glorificabo te. Ego te tradidi, ego tibi ſuccurram. Maior menſura eſt clementiæ, quam emendationis.* Sic bonus Princeps beneficẽtiæ menſuras exhibeat largas, coagmentatas, ſupereffluentes; ſeueritatis autem menſuræ ſint breues, curtæ, & penè dimidiatæ. Talis erat Dauid rex factus ſecundum diuinum cor, de eo ſic. 2. Reg. cap. 8. *Et percuſsit Moab, & menſuſeſt funiculo, coæquando eos terræ. Menſus eſt autem duos funiculos vnum ad occidendum, & vnum ad viuificandum.* Argutius reddit Hæbræus Caietani aiens: *vnum ad occidendum, & plenitudinem funiculi ad viuificandum*: Quippè in manibus regijs ſola menſura vitæ plena ſit, & coagmentata, & ſupereffluens, menſura autem occiſionis vacuata.

Pſalm. 29.

Iſai. c. 54.

Nazian.

2. Reg. c. 8

Caietan.

Caietan. cuata. Ad hæc ipse Caietanus, ibi: *Maior clementia significatur, dicendo, & plenitudinem funiculi ad viuificandum; vt funiculus mortis insinuetur mancus, funiculus verò vitæ insinuetur plenus. Propensiores enim debent esse Principes ad vitam hostium, quàm ad mortem eorum.* Hæc sit vna Principum cura, vt vel inter oues occisionis pastores agant, commoda illis aliqua parando, & supplicia curtando. Nil enim magis inse regale exhibebunt, quã si se non carnifices, sed pastores ostendant.

Cant. 1. Vndè illa Cant. 1. ad dilectum sum, ait: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie?* Et sanè in meridie primos peccatores à Paradyso exturbarat, igneum gladium illius ostio addixerat, cur nõ potius petit sponsa, t dilectus indicetur, & ostendatur per seueritatem gladij flammantis, per vindictam peccatorũ, sed per amæ-

D. Amb. na pascua? D. Ambr. lib. de Isaac cap. 4, fatur *Rectè dicit vbi pascis? Quia regale est Dei verbum.* Vbi nouerat regium dilecti sui ingenium, nihil in illo duxit familiarius, quã pastoricias curas, etiam inter vindictas peccatorum, inter flammantes gladios.

§. V.

A solius Dei infinita potentia venit, quòd afflicti, & despecti homines bene habeant.

QVis mundialis Princeps erga oues nõ potius Lupus, quàm pastor apparet? Sanè hoc est ingenium mundialium Principum, quod despectos, & afflictos homines, pauperculos, & infirmos despiciat, mactet: id quod persuadebat Dominus paupercu-

Matth. 10 lis suis, Matth. 10. aiens: *Mitto vos sicut oues in medio luporum*: nemo non lupus est aduersus afflictos pauperes, qui à mundialibus æstimantur, ad Rom. 8. *vt oues occisionis*. Vide ergò, quas oues vniuersi, vt lupi infestãt, diuinissimus Iesus seruat, & selligit sibi, vt pastor.; *sicut pastor enim segregat oues*. Quis sic oues tractaret, nisi Deus? Quis sic erga pauperculos, & afflictos terræ, nisi ille, in quo tota diuinitatis virtus habitat corporaliter? Non equidem minoris virtutis est, quàm omnipotentis, gratos habere afflictos, & despectos pauperes. Fœlices vos Sanctorũ greges, terræ afflicti, à mundialibus despecti, luporum omnium experti rabies, si tandem accessistis ad Iesum pastorum Principem, de cuius omnipotenti virtute venire potuit, vt ab illo, in æterna pascua ducamini. Apud Isaiam cap. 44. sic exagerat Deus omnipotentiam suam in educendo populo captiuo ex Babylone, & eodem restituendo in Hierusalem. *Ego sum Dominus faciens omnia extendens cœlos solus, stabiliens terram, & nullus mecum. Irrita faciens signa diuinorum, & ariolos in furorem vertens. Conuertens sapientiam retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens. Suscitans verbum serui sui, & consilium nuntiorum suorum complens. Qui dico Hierusalem, habitaberis, & ciuitatibus Iudæ, ædificabimini, & deserta eius suscitabo. Qui dico profundo, desolare, & flumina tua arefaciam. Qui dico Cyro, pastor meus es.* Expende modo in quod desinant tot ostentationes diuinæ virtutis, & omnipotentiæ, nimirum in eo: qui dico Cyro, pastor meus es, tanta molis erat, quod Cyrus fieret à Deo pastor populi sui? Cur non prius dicitur hic imperator constituendus à Deo pastor populi sui, quàm ipse Deus asseratur omnium rerum creator, & potens ex nihilo constituere omnia? Sanè incredibile erat, quòd populus afflictus, & captiuus apud Babylonem experiretur Principẽ non lupum, sed pastorem, nisi ibi interesset omnipotentis Dei infinita virtus, quà potest vniuersas creaturas euertere, & conuertere. Erat Dei populus Babylone captiuus, apud tyrannos illos, positus, vt ouis occisionis; promittit Deus, se suscitaturum Babylonis imperatorem Cyrum nomine, qui miseros illos captiuorum greges humaniter tractet, & in propria reducat. Sed à quo in mundialem regem dilapsus est hic pastoralis affectus erga pauperes captiuos, erga oues occisionis, nisi ab omnipotẽte, & infinita Dei virtute, omnia ex nihilo producente? Ipse solus omnipotentis spiritus potest, sic affici erga oues occisionis, erga pauperculos, & terræ afflictos. Omnipotentis erat vox illa apud Lucam cap. 12. *Nolite timere pusillus grex, quoniam complacuit patri vestro dare vobis regnum.* Quis hæc tanta, & tam glorioſa speraret gregi pusillo? Quis sic afficeretur, erga viles ouiculas, erga afflictos pauperes, vt eos in regnum vocaret, ibique confirmaret? Nullus hoc præstiterit, nisi pater æternus, nisi solus, qui virtutem in se habet infinitam. Ad hæc Chrysol. ser. 23. *O bonitas effusa, ò inaudita pietas! O ineffabilis affectio in societate sensus pastor oues assumit, atque ad consortium dominationis seruos Dominus ascisçit ad participatum regni rex gregem populi totius admittit: sic sic dat, cui deficere census, cui regnũ minui, vacuari potestas non potest.* Expende cuius sit, pastorem agere erga pauperculas ouiculas, nimirum eius, cuius potestas vacuari minimè potest. Vbi virtus finita est, & limitata,

Isai. c. 44

Luc. c. 12

Chrysol.

mitata, afflictæ ouiculæ lupos potius inueniunt, quàm paſtores; vbi autem infinita viget virtus, omnia proſpera, & omnia magna
Gen. 49. parantur pauperculis ouiculis, Gen. 49 de Ioſeph ducto à carcere, vt paſtorem ageret famelicis populis proſpiciens, dicitur. *Diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potentis Iacob: inde paſtor egreſſus eſt.* Ex quo potentiſsimi Dei Iacob manus roborauit Ioſephum, & à carcere illum eduxit, & paſtorem afflictorum effecit; non antea liber à carcere, & paſtor egreditur Ioſeph, quam potentiſsimum Deum Iacob ſibi aſsiſtẽtem haberet, de cuius infinitæ virtutis afflatu venit, quod homo erga pauperes, & afflictos paſtorem agat, & non potius lupum.

Matth. 25. Tunc dicet rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei poſſidete paratum vobis regnũ à conſtitutione mundi. Eſurii enim, & dediſtis mihi manducare. Sitiui: & dediſtis mihi, &c.

§. VI.

Miſericordia in pauperes omnimodam acquirit benedictionem.

NOn otioſe, qui panem eſurienti pauperi dederunt, in remuneratione vocantur benedicti à Deo; nec eorum benedictio in particulari explicatur, an fuerit cœleſtium, an terrenorum? an agri pleni, an frumenti, & vini? quia miſericordis hominis benedictio abſolutiſsima eſt, & omnes vniuerſas benedictiones complectẽs. Nõ vno, aut alio modo benedictus eſt pauperum curator, ſed ſimpliciter, & abſolutè benedictus, omnia benedictionum decora, & vocabula claudens. Solẽne erat Ieſu precantium votis annuere illis verbis: *Fides tua te ſaluum fecit*, vel illis: *ecce ſanus factus es*, vel huiuſmodi alijs, at ſuper egenorum curatores non hæc, aut illa, ſed ſimul omnia bona
Nazian. verba, & benedictiones congerit. Id quod notans Nazian. orat. de Pauperum amore. 16. fatur. *Dicet Dominus animæ tuæ: Salus tua ego ſum, & fides tua ſaluum te fecit, & ecce ſanus factus es, necnon omnia humanitatis verba, ſi ſolum te dolentibus viderit humanum.* Hoc age, vt dolentibus, & egentibus compatiare, & ſimul omnia gratiæ, humanitatis, & benedictionis verba per alios diſpenſa, in te adunata capies: nulla, quæ alteri ſit data, benedictione, fruſtraberis, omnes in te vno capies. Senio confecto, & infirmo, & eſurienti Iſaaco cibum obtulit Iacob, quid inde? Statim ſuper illũ benedictio aiens Gen. 27. *Gen.* 47. *Det tibi Deus de rore cœli, & depinguedine terræ, &c.* Det, inquit Chryſoſt. tibi, qui edulia attuliſti, quaſi eſurientis cibus ſit, qui benedictionem afferat cibanti. Sed qualis iſta benedictio, an vna, & ſingularis? Abſit, imò ea eſt benedictio ſaturantis famelicum infirmũ & debilem, vltra quam non inuenitur alia? Sic poſt hanc benedictionem Eſau quærebat: *Nunquid non reſeruaſti, ait, & mihi benedictionem? Reſpondet Iſaac: Dominum tuum illum conſtitui, frumento & vino ſtabilibi eum, tibi vltra quid faciam?* Ex quo benedictio effuſa eſt ſuper cibantes pauperum, in vanum exiſtimatur reſtare alia benedictio; ibi omnes benedictiones effuſæ ſunt. Quòd apertius indicat Chryſoſt. paraphraſis dum ait. *Chryſoſ.* *Reſpondit Iſaac, & dixit: Diſce, quod omnes benedictiones in eum effudi.* Non ita benedicitur egenorum ſaturator, vt aliquam benedictionem relinquat alijs, quin vniuerſas in ſe benedictiones amplexatur. Ex quo lucem capit locus Gen. 49. vbi dum ad benedictionem Ioſeph ventũ eſt, dicitur. *Geg.* 49. *Diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potentis Iacob: inde paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael. Deus patris tui erit adiutor tuus, & omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli deſuper, benedictionibus abyſsi iacentis deorſum, benedictionibus vberum, & vulvæ, &c.* Expende Ioſephi progreſſus ex ægyptio carcere, primùm negotiãte id Deo detracta ſunt ei vincula, & vinculis liberatus egreditur indè, qualis egreditur? Egreditur paſtor, hoc eſt, vt ait Rup. lib. 9. cap. 36. *Qui tempore famis* *Rupert.* *vigilantiſsima paſtoris cura multos paſceret populos,* ideò equidem à carcere egreditur, vt annonæ pecuniariæ occurrat, vt famelicis populis cibos prouideret, egenteſque paſceret. Quid tũc? num vnam indè benedictionem habuit? Imò omnes benedictiones in eum effunduntur; etenim ait: Omnipotens benedicet tibi benedictionibus cœli deſuper, benedictionibus abyſsi iacentis deorſum, benedictionibus vberum, & vulvæ. Sic omnes benedictiones ſimul confluunt in vnum egenorum procuratorẽ. Ex quo Ma- *Malach.* lach. cap. 4. *Sit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit Dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cœli, & effudero vobis benedictionem vſque ad abundantiam.* Quippè alijs datur

tur benedictio, verùm in illos, qui pauperũ fames faciant, prorsus effunduntur benedictionum fontes, & omnium creaturarum voce benedicti acclamantur. Sic habes Eccleſiaſtici. 31. *Splendidum in panibus benedicent labia multorum.* Nullius labia muta ſunt in benedictione illius, qui pauperum ſatiat fames, indè Pſal. 40. *Beatus vir, qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. Dominus conſeruet eum, & viuificet eum.* Non ſolum liberationem, & indemnitatem in iudicio promittit viro miſericordi, ſed & modo benedicta in illum colligit, & precatur bona, dicens: Dominus cõſeruet eum, & viuificet eum. Id quod ponderans Chryſol. ſer. 15. fatur: *Non dixit: conſeruat, & viuificat; ſed dixit: conſeruet, & viuificet. Dixit, non vt denuntiantis vox ſit iſta, ſed rogantis. Qui audiuit rogantem egenum, ecce audit orbe toto proſe Eccleſiam ſic rogantem, Dominus conſeruet eum, & viuificet eum.* Sic orbis precationes, & benedictiones in vnum miſericordem virum colliguntur.

Eccleſ. 31

Pſal. 40.

Chryſol.

§. VII.

Ciuilem etiam bonorum poſſeßionem per eleemoſynam apud Deum acquiris.

NOn otioſe dicitur diſperſoribus bonorum in pauperes, *poſſidete regnum*, firmam enim, & inuariabilẽ poſſeſſionem bonorum ex Deo acquirimus per eleemoſynę diſperſionem. Solemne enim eſt iure ciuili, quod dum poſſeſsiones dignitatũ, ſiue principatus aſſumuntur, aliquot nummuli inter præſentes populares diſpergantur, quaſi fine effuſa beneficentia, poſſeſsio firma bonorum nequeat fundari. Sic etiam apud Deum ille ſolum firmam bonorum poſſeſſionem acquirit, qui nouit aliqua diſpergere in pauperes. Pſal. 118. *Anima mea in manibus meis ſemper*: quibus verbis multi putãt Dauidem ſe verum, & firmum animæ ſuæ poſſeſſorem oſtendere, inter quos citatur à Lorino Græueus ſer. 265. qui ex his ponderat, quàm fœlix ille homo ſit, qui animæ ſuæ poſſeſsionem habet, vereq; & firmiter eius dominatur. Sed iam ſcire cupis, cur vt poſſeſsionis actus circa animam explicetur, dicatur anima eſſe in manibus? Equidem quia ſola manus pauperi aperta, cibos in egenos ſpargens nouit poſſeſsionis firmæ, & ſtabilis apud Deum actus celebrare. Hinc præclare D. Nazian. orat. 16. de pauperum amore, ait. *Obediamus igitur verbo, quæramus requiem, quæ illic eſt, abijciamus facultatem, quæ hic eſt, quòd bonum in illis eſt, hoc ſolum lucremur, poſſideamus animas noſtras in eleemoſynis.* Nullus poſſeſsionis actus habebis apud Deum, circa bona tua, imò nec circa te ipſum, niſi diſperſæ eleemoſynæ in pauperes ſolemnitas adſit. Ex quo lucem affero obſcuriſsimo loco Prouer. 23. *Quando ſederis, vt comedas cum Principe, diligenter attende, quæ appoſita ſunt ante faciem tuam; & ſtatue cultrum in gutture tuo, ſi tamen habes in poteſtate animam tuam.* Si animam in poteſtate habes, hoc eſt, ſi animæ poſſeſsionem tenes, id tibi agendum in conuiuijs eſt, nimirum vt cultrum gutturi ſtatuas, vt nec buccellam glutias, quin cum pauperibus diuidas; nullam tibi integram buccellam accipias, ſed cum paupere diuiſam, & indè incipis poſsidere, quòd es; quandoquidem rei ſtabilem poſſeſsionem, & dominium apud Deum diſperſio eleemoſynæ in pauperes conſtituit. Luc. 12. ait Dominus: *Nolite timere puſillus grex, quoniam complacuit patri veſtro dare vobis regnum. Vendite, quæ poſsidetis, & date eleemoſynam.* Expende illationem; ex eo quod omnipotẽs pater decreuerit nobis dare regnum, iubemur noſtra bona in pauperes diuidere: cur hoc? Cur neceſſum eſt bona noſtra in pauperes effundere, ex eo quòd accepturi veniamus regnum à patre? Sanè id petitur ex vſus communis neceſsitate, & obligatione, qua in accipiendis poſſeſsionibus principatuum, & dignitatum miſsilia popularibus expectantibus immittuntur. Quò ſpectans Chryſol. ſer. 23. inquit. *Eſt conſuetudinis, eſt animi fœlicis, vt aſcitus ad regnum, quòd fuit proprium, quod priuatum, mox parentibus, mox propinquis, ciuibus indigentibus liberaliter prorogare; ne ſit mendicus animo, qui cenſu functus, & honore. Tali ergo prouidentia Dominus, conſilio tali, vilia & caduca iubet, vt vendamus, vt largiamus, vt donemus, qui in cœleſti regno omnia, quæ in cœlo, & quæ in terra ſunt, volumus poſsidere.* Spargat munuſcula indigentibus, qui regni poſſeſsionem ingreditur; nulla enim principatus poſſeſsio firmatur, quin popularibus, & egenis muſilia iactentur.

Prou. 23.

Luc. 12.

Chryſol.

§. VIII.

Beneficentia in pauperes regno digna.

AD cœleſte regnum vocantur, qui pauperes ſubſtantia ſua pauerunt; nec inſolitum eſt, regna, & imperia dedicari à miſericordia, & beneficentia. Mardochæi purpuram, & regium ſplendorem nullus eſt, qui neſciat, ſed ſi ſcire cupit, quæ virtus captiuum hominem à mortis limine in regiam dignitatem euexit, notet verba ex cap. 2. Æſter, vbi ſic de illo: *Qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſe, quæ altero nomine vocatur Eſther: & vtrumque parentem amiſerat: pulchra nimis, & decora facie: mortuiſque patre eius, ac matre Mandochæus ſibi eam adoptauit in filiam.* Quòd miſericordiæ opus præſtantius? Quæ maior pietas, & beneficentia? Et pauperculam, & orbam vtroque parente virgunculam adoptat vir bonus, ſuiſque bonis nutrit, qua miſericordia, & beneficētia nobile regno futuro auſpicium dedit. Sic Rup. lib. 8. de Victor. cap. 4. *Mortuiſque patre eius, ac matre, Mardochæus eam ſibi adoptauit in filiam. Opus prium, pietas operoſa, pium habuit iudicem, & inſpectorem Deum, cui tali in facto, in tam liberali gratia ſuauis vtiq; oblata erat eleemoſyna. Re vera odoratus eſt Dominus odorem ſuauitatis, & re vera benedixit eis, & huic, quæ adoptata fuerat, & illi, qui adoptauerat. Benedixit, inquam, vt ambo creſcerent in ſalutem populi, in ſaluationem ſuæ gentis.* Ille fuit primus gradus ad regiam dignitatem, quòd Mardochæus orphanæ virgunculæ fuerit adiutor, & nutritius; vbi talem miſericordiam operatus eſt, locum illi in regijs Dominus præparauit, vt regio è culmine populorum ſaluti inuigilaret, qui priuatus pauperis commodis inuigilabat. Indè eſt, quòd ſapientiſſimus Iſaac regiam benedictionem filio daturus, non prius illam dat, quàm ſenex, & infirmus viribus, lectoque decumbens cibos filij manu accipiat. Sic habes Gen. 27. Affer mihi cibos de venatione filij mi, vt benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comediſſet, obtulit ei etiam vinum. Quò hauſto, dixit ad eū; accede ad me, & da mihi oſculum fili mi. Acceſsit, & oſculatus eſt eū, ſtatimque vt ſenſit veſtimentorum fragrantiam, benedicēs illi, ait: Ecce odor filij mei, ſicut odor agri, cui benedixit Dominus. *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini, & ſeruiant tibi populi, & adorent te tribus. Eſto Dominus, &c.* Ecce tibi, quot culmina peperit ſatu-

Æſter.

Rupert.

Gen. 27.

ratio infirmi, & ſenis parentis; & ne putaretur, auſpicium illud regni ad alium ſpectare ex intentione parētis, ideò addit illud pronomen demonſtratiuum, nempè, *tibi*, quòd ſic expendit Chryſoſt. *Det, inquit, Dominus Deus tibi, qui edulia attuliſti, qui à me oſculum accepiſti, & ſeruiant tibi gentes, &c.* Vnum edulium famelici, & infirmi pauperis ſpectant imperia; ab edulio pauperis, non niſi ad regnum itur, quandoquidem nihil magis regium eſt, quàm proſpicere egenis. Et adeò coniuncta ſunt hæc duo, regnum, & eleemoſyna, vt vnum ſine altero inueniri nequeat: vt ſi eleemoſyna adſit, ſtatim adueniat regnum; & ſi regnum eſt, continuo ad eleemoſynas ſit veniendum. Apud Luc. 12. *Nolite timere puſillus grex, quia complacuit patri veſtro dare vobis regnum.* Quid tūc? Quid huic regno proximius? *Vendite, quæ poſsidetis, & date eleemoſynam.* Non ſtat regnum ſine eleemoſyna, nec vlli datur regnare, niſi de conſortio beneficentiſsimæ virtutis, quapropter vehementiſsime ad eleemoſynas faciendas vrget Nazian. orat. 16. de paup. amore, inquiens. *Quis te Dominum, & regem ſuper omnia terreſtria conſtituit? Quis, ne ſingula enumerem, omnia donauit, in quibus homo cæteris præcellit? Nonne Dominus, qui nunc præ omnibus, & antè omnes humanitatem à te expetiuit?* Nunquam à manu Domini regnum venit, ſine beneficentia comite; nec beneficentia ſine regno: vbi regnum porrigit, ſtatim vult lucere munus in beneficentia; & vbi beneficentiam videt, ſtatim regnum porrigit. Vndè merito ille, qui nec veſte pauperem, nec cibo famelicum fouere poterat Iſaiæ cap. 3. à ſe deprecabatur regnum: *In domo mea non eſt panis, neque veſtimētum, nolite conſtituere me Principem populi.* Ille merito auſpicium regni habet, qui à ſe confotos habet pauperes. Eunuchus ille Candacis reginæ, Actor. 9. accepit in curru ſuo Chriſti pauperem Philippum, ait enim textu: *Rogauitq; Philippum, vt aſcenderet, & ſederet ſecum.* Quid tunc ex conſortio pauperis? Pulchrè D. Baſil. hom. 13. pro exhortatione ad Bapt. ait. *Verum ſtatim dives pauperem in curru accepit: idiotam ac deſpectum magnificus, ac ſublimis: ac demum edoctus euangelium, regni continuo fidem in cordis penetralibus concepit.* Simul cum paupere regios ebibit ſpiritus, & qui ante vile ſeruitium huius mūdi præſtabat creaturæ, vbi pauperem itineris ſocium habuit, veri regni, ſibi manentis notitiam adipiſcitur.

Chryſoſt.

Luc. 12.

Nazian.

Iſaiæ.

D. Baſil.

§. IX.

Cæteræ virtutes pugnant, verum misericordia in pauperes erigit trophæos.

QVis non miretur, Iudicem solius misericordiæ in pauperes meminisse? An cæteræ virtutes non requiruntur in saluandis, cur ergo sola ibi misericordia in mediũ adducitur? Habent equidem virtutes sua tẽpora distributa, quibus luceant; ita, vt aliæ pugnis attendant, alię trophęis erigendis inuigilent. Pro trophæis erigendis misericordia in pauperes constituitur, & ideò in iudicio sola monstratur, quia ibi trophæorum tempus est: cæteræ virtutes suum tempus in
D. Laur. prælijs cum vicijs habent. Ad hæc D. Laurent. Nouariẽsis hom. de Eleemosyna fatur. *Stet dextra tua obnoxia cõtra partes pestilentiæ, contra arma hostilia, contra effœminata vitia, cõtra peccata & crimina; stet dextera tua armata; id est fides robusta, spes stabilita amore copulata. Obducat scutum fidei, inducat loricam spei, obijciat iustitiæ hastam, intendat orationis arcũ, erigat eleemosynæ trophæum.* Ecce tibi quando vniuersæ virtutes pro armis assumuntur ad confligendum, ad pugnandum, vni eleemosynæ mandatur trophæorum erectio, quippè nõ tam pro pugnis, quàm pro triumphis
Iob c. 2. ipsa charitas in pauperes statuitur. Indè Iob cap. 29. ait: *Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissime inuestigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Quid fructus ex tot misericordiæ operibus congestis? Iam explicat aiens. *Dicebamq́, In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.* Meritò vt se instar palmæ effingeret, prẽmisit tot officia erga pauperes, sola enim misericordia est, quæ triũphat, & in qua vniuersæ palmæ radicantur. Ait Chrysologus
Chrysol. relatus à Tilmanno in allegorijs ad cap. 21. Prouerb. *Ieiunium licet innocentia radiat, castitate fulget actu, pingitur moribus, micat sanctitatis incessu, toto magnificatur ornatu: sed sine misericordia gloriam non habet, palmam non tenet.* Vbi stringendus gladius aduersus vitia est, ibi, & ieiunium, & cæteræ aliæ virtutes accurrunt, & in omni fortitudine sua apparent; verùm vbi triumphus agẽdus, vbi trophæa eleuanda, vbi palmæ reportandæ, ibi misericordia in pauperes se ostendit, penes quàm totum est negotium, & triumphorum
Psal. 17. & palmarum. Psal. 17. aiebat Dauid ad Dominum: *Qui doces manus meas ad prælium, & posuisti, vt arcum æreum brachia mea.* Quibus verbis contemplabatur vates totum virtutũ exercitum prosè pugnatem, in quo præterquam, quòd vniuersæ virtutes strenue, & fortiter præliabantur, eminebat tamen inter omnes virtus quædam brachiata, quæ instar brachiatorum militum pro signis ferendis, suprąque hostilia mœnia constituendis veniebat in aciem. Quæ hæc virtus brachiata? Athan. in caten. Græca, ait: *Manus, & brachia sunt virtutes, quæ intellectuales hostes iaculantur, & expugnant. Maxima verò manus est eleemosyna, quæ pauperũ amatores omni materia fortiores reddit: nunquam enim infirmantur brachia miserentis.* Nulla magis brachiata virtus pro signis ferendis, & trophæis figendis inueniri potest, quàm charitas erga pauperes, hæc nescit non peruenire ad palmas, hæc vbicumque victoriarum signa erigenda sunt, manifesta apparet. *Athan.*

Matth. 25. Tunc respondebunt ei iusti dicentes, Domine quando te vidimus esurientem, & pauimus: sitientem & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te, aut nudũ, & cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmũ, aut in carcere, & venimus ad te? Et respõdens rex dicet illis: Amen dico vobis, quãdiù feciſtis vni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.

§. X.

Diuinæ remunerationis gloria tanta erit, quæ omnium molestiarum temporalium vestigia prorsus deleat.

SCiebãt sanè iusti homines, quòd eleemosynas, & officia pauperib⁹ exhibita Christus Dominus accipit, pro cuius amore illæ dabãtur. Nihilominus dum remunerationis gloriã potiuntur, sic afficiuntur intrinsecus, vt quasi non meminerint eleemosynarum, nec temporariæ seruitutis, aliarumve mo-

leſtiarum, quæ inter remuneratoris diuini præmia prorſus diſparent, & oculis eripiũtur. Non longè ab hoc aberat Abacuc cap. 2. inquiens. *Si moram fecerit, expecta eũ, quia veniens veniet, & non tardabit.* Expende verborum quaſi cõtradictionem, in primis ſupponit, quòd diuinus remunerator moram facit, ait enim, *ſi moram fecerit*; deindè aſſerit, quòd morã non facit, dum dicit: *non tardabit.* Quomodo non tardabit, ſiquidẽ moram facit? Moram quidem facit, & longiſsimam, & moleſtiſsimam, dum non venit, at vbi iam aderit remunerationem afferẽs, tot effundet gaudia, quæ prorſus deleant memoriam præteritæ moræ, adeò vt minimè videatur moratus, ſed breuiſsime aduentaſſe. Ita Rup. ibi ait: *Cùm venerit, non tanquam tardus aderit, ſed totum præteritum tempus videbitur fuiſſe nimiæ breuitatis.* Sic remunerationis inter glorias præteritæ moleſtiæ euanent: ſic longiſsimæ erumnę, multorum annorum labores leuiſsimi, & momentanei videbuntur. Paul. 2. ad Corinth. 4. ait. *Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum, & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Nihil in præſenti reputat non leue, & momentaneum; ſed ſunt in præſenti, qui habeant triginta, & octo annos in infirmitate, qui integrum penè ſęculum in fame, & ſiti, & nuditate traijciant, quæ ergò ars ſęculum conuertit in momentum, & pondus in leuitatem? Illa ars, qua ſimul poſuit Apoſtolus remunerationis gloriam, *aiens: æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, etenim inter glorias remunerationis, ſic præteritæ ærumnæ euanent, vt longiſsima ſæcula, & grandia infirmitatum pondera, leuidenſia videantur, & momentanea. Annuit Chryſoſt. hom. 8, de Pœn. fatus. *Coronam propoſuit, certamen atque leue fecit, & ſeculum.* Tanta paratur à Deo fidelibus ſuis gloria, vt in conſpectu illius laborum pondera prorſus diſpareant, & ſecula ærumnarum inſtar momenti cuiuſdam fuiſſe videantur. Indè Apocal. 21. de cœleſtibus ciuibus locutus, ait: *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, lachrymam dicit abſtergendam, non lachrymas abſtergendas; non fontes lachrymarum ſiccandos. An lachryma erat, & non potius lachrymarum flumina, de quibus Dauid Pſal. 6. *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo?* An lachryma, & non potius lachrymarum fontes, vbi Hierem. ait, cap. 9. *Deducant oculi noſtri lachrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis?* Equidem lachrymarum ſunt fontes largiſsimi à ſanctorum oculis defluentes in hac lachrymarum valle, & miſeriæ, verum vbi remuneratoris manus accedit, vt abſtergat, tãta ibi gloria fulgurat, vt inſtar vnius lachrymulæ appareãt lachrymarum flumina. Quid plura? Non ſolum inſtar lachrymulæ apparent, ſed & prorſus euanent, vt nec remaneant vlla earum veſtigia. Quis enim plures labores ſuſtulit, plures lachrymas fudit plures fames, ſiteſuè paſſus eſt, quàm Dominus Ieſus? Hũc tamen cum ſancti vident gloria, & honore coronatum, dicunt. *Quando te vidimus eſurientem, & pauimus, ſitientem, & dedimus tibi potum?* Sic loquitur Matthæus, ſic loquitur Zachæus, ſic Magdalena, & Lazarus nobiliſsimi hoſpites Chriſti, negant illum ſitientem, aut eſurientem vidiſſe. Vndè hoc potuit euenire, niſi ex ſumma Chriſti gloria, quæ tanta eſt, vt penitus aditum occludat memorię priſtinæ iniuriæ, & neget fieri potuiſſe egenum, qui modo apparet in tantis gloriarum diuitijs? Pulchrè D. Paſchaſius, lib. 11. in Matth. fatur: *Magnæ admirationis eſt ſtupor, quem in tanta maieſtatis gloria conſpiciunt, & claritate, ſi eum eſurientem aliquando, vel ſitientem videre potuiſſent.* Sic priſtinas egeſtates abolet præſens gloria Chriſti, vt non fuiſſe penè appareant illis ipſis, qui eſurientem pauerunt, & tanquam leproſum putarunt, & à Deo percuſſum. Vndè cum ibi ipſe Dominus aiebat: *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare.* Stupet Chryſol. quod præterita eſuries, vel in mentẽ venerit adeò glorioſi regis. Qualiter ò bone meminiſti eſuriem in tanta gloria conſtitutus? Nonne gloria tua radit penitus memoriam laboris priſtini? Imò adeò memorias laborum radit gloria, vt neceſſum habeat diuinare, qui illas velit meminiſſe. Ita Chryſol. ſer. 14. *Qui totius creaturæ bona non eſurit, ſaginatum ſe in eſca pauperis prophetizat in regno cœli corã omnibus ſanctis, in conuentu reſurgentium.* Expẽde illud: prophetizat: prophetia enim eſt de re minimè apparente, in gloria autẽ reſurrectionis, ſic labores præteriti diſparent, vt nec Ieſus, niſi prophetando agat de illis.

Abacuc. *Rupert.* *Paul. 2.* *Chryſoſt.* *Apoc. 21.* *Pſal. 6.* *Hierem.* *D. Paſch.* *Chryſol.* *Chryſol.*

§. XI.

Solus Ieſus verus frater, à quo vno venit, quidquid fraternæ charitatis in nobis inuenitur erga hoſtes.

POnderanda ſunt illa verba, nimirũ, *quod feciſtis vni ex minimis iſtis fratribus meis,* cur

cur non potius dicit, *fratribus veſtris*? Equidem dum iuberis eleemoſynam facere, iuberis reſpicere fratrem tuum, tali enim nomine proponitur tibi pauper, Eccleſiaſtici cap. 29. *Propter mandatum aſſume pauperem, & propter inopiam eius ne dimittas eum vacuũ. Perde pecuniam propter fratrem tuum.* Quaſi tuus frater, ſiſtitur tibi pauper, vt eius miſerearis, poſt eleemoſynam autem factam humili, & pio pauperi, iam pauper non frater tuus dicitur, ſed Chriſti frater, quòd feciſtis, ait, vni ex minimis iſtis fratribus meis, & merito, quia ſolus Ieſus verus frater eſt, vt qui ſolus nouit, non ſolum inopiam iuſtorum, ſed & mala fratrum ſuperborum tolerare, & rependere bona. Non abſimile quid inuenio apud Amos cap. 6. vbi ſic. *Væ qui opulenti eſtis in Sion, & confiditis in nomine Samariæ: optimates capita populorum ingredientes pompaticè domum Iſrael.* Et poſt pauca ſubdit: *Bibentes vinum in phialis, & optimo vnguẽto delibuti: & nihil patiebantur ſuper contritionem Ioſeph.* Duplex eis peccatum obijcit, vt teſtatur Ribera noſter, quòd ipſi omnibus rebus abundent, cùm alij in paupertate degant, & quod tranquillo, ac paccato animo ſint, fratribus ſuis inopię dolore tabeſcentibus propter hoc dicit: Nihil patiebãtur ſuper contritionem Ioſeph: hoc eſt non miſerebantur diuites iſti egentes, dolentesq; fratres. Sed ſcire cupis, cur, vt inſinuaret fratrũ contritionem, & inopiam, maluit dicere cõtritionem Ioſeph? An quia Ioſeph ſolus verus frater, ideò Ioſeph pro fratre ponitur? Equidem merito non nouit aliud fraternitatis vocabulũ, quam Ioſeph; quia ſolus Ioſeph nouit ſe fratrẽ oſtendere, & ideò quidquid fraternum eſt, & illius proprium eſt, & eius vocabulo explicatur. D. Auguſt. lib. 4. de doct. Chriſt. cap. 7. ait. *Miro decore nõ dictum eſt, nihil patiebãtur ſuper contritionem fratris, ſed poſitus eſt pro fratre Ioſeph, vt quicumq; frater proprio eius ſignificaretur nomine, cuius ex fratribus fama præclara eſt, vel in malis, quæ pẽdit, vel in bonis quæ rependit.* Ille ſolus fraternitatis explet vocabulum, qui nouit, vel lædentibus fratribus benefacere, & bona rependere malis. Indè ſolus Ioſeph ſtat pro verò, & germano fratre, qui ſolus nouit tũc fratrum iniurias beneficijs repenſare. Et lõgè præſtantior illo frater Ieſus, qui pro inimicis nouit, & dare ſanguinem; vndè merito miſericordes viri non dicuntur, in retributione fratres pauperum, quia hi iuſtis, & humilibus pauperibus bona ſua dederunt; non autem ſuperbis, & reſiſtentibus dederunt ſanguinem, quòd fecit Ieſus, & ideò ſolus dicitur eorum frater. Hoc enim eſt complementum veræ fraternitatis, quod vbi nõ explicatur, nec vera explicatur germanitas. De occiſſo Abele aiebat Dominus ad Cain: *Vox ſanguinis fratris tui clamat*, cauit dicere vox fratris, quia minimè eſt fratris clamor, qui etiam in hoſtem datur. Amb. lib. 2. c. 9. ait: *Et benè ait, vox ſanguinis, nõ frater clamat. Hoc innocentia, & gratia fraternitatis etiam in ipſa morte ſeruat.* Non eſt frater, cuius vox nõ dicitur pro hoſtibus exoraſſe. Et planè ſolus Ieſus hanc indit hominibus veram, & perfectam germanitatem. Accipè duos vterinos fratres, quàm maximè deſidentes Iacob, & Eſau; hìc illum maximè perſequebatur: ille hunc, vt fraternum in amorẽ traheret, Gen. 32. humilis accedit, & poſt oblata dona multa, *adorauit ſepties in terra.* Expẽde modo diligẽtiam, quàm exhibet, vt fraternum amorem in hoſte etiam excitaret, nimirum adorauit ſepties. Cur ſepties ad hoc adorat? Sanè Chriſti Domini ſpiritus ille eſt, qui apud Matth. 18. iubet, fratri peccãti, & offendenti, & ſepties, & ſeptuagies ſepties remittendum, quem Chriſti ſpiritum ſeptena adoratione hoſtis ſui nititur Iacob exſuſcitare, ſciens, de illius afflatu poſſe venire fraternã inter adeò læſa, & contraria corda charitatẽ. Do D. Amb. lib. 2. de Iacob cap. 6. *Hoc igitur ſpiritu prophetico ſanctus Patriarcha ſignificat in aduenientem reſpiciens, qui non ſolum vſq; ſepties, ſed etiam ſeptuagies veniam fratri laxari iuberet; vt eius contemplatione conuentus Eſau, iniuriam, quàm ſæpe accepiſſe putabat, remitteret fratri, & quamuis læſus in gratiam rediret.* Non à muneribus, non ab officijs, ſed vel ab vmbra ſolius Ieſu putabat Iacob poſſe venire, tàm fraternum amorẽ, qui iniurioſum & inimicum reciperet amanter fratrem.

Ecclеſ. 29

Amos c. 6

D. Aug.

Ambroſ.

D. Amb.

Math. 25. Tunc dicet & his, qui à ſiniſtris erũt, diſcedite a me maledicti in ignem ęternum, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius. Eſuriui enim, & non dediſtis mihi manducare, &c.

§. XII.

Soli viri miſericordes cauent verbum aſperum, quo miſere confodiuntur immiſericordes.

VIde quot aſperiſsima verba à Iudice geminantur in reprobos auaros, qui nec

fruſtro panis voluerunt emere cęleſtẽ principatum: *Diſcedite*, ait, *maledicti in ignẽ æternum*. Eu aſperiſsima verba audienti! Quis ferat à Deo reiectionem, quis maledictum ferat? Domine ſi miſeros damnas, ſi æterno tradis igne cruciandos, cur addis maledicta, cur maledictos etiam nominas? Suffeciſſet miſeros de facto perire, quid neceſſum eſt & aſperrimis verbis confodi? Sanè parua eſt Gehenna ad immiſericordis hominis cruciatum, aliud quid Gehenna maius excogitatum eſt, nimirum verbum aſperum, quo excruciẽtur. Ad immiſericordẽ illum diuitẽ dicitur Luc. cap. *Stulte hac nocte repetent animam tuam à te*. Mortis damnatio illi intimatur, imò & Gehenna annuntiatur propè, & quaſi in ianuis eſſe. Quid acerbuis? Quid durius? Crediderim pro acerbiori, & duriori pœna additum eſſe illud aſperitatis verbum, quo vocatur ſtultus, quæ pœna verbi aſperi, vt immiſericordium propria, ſic illis omnium duriſsima venit. Ad hunc D. Baſil. hom. in diteſcẽtes fatur: *Audi miſer te dignam appellationem, quã tibi nullus hominum, ſed ipſe Dominus indidit: Stulte, hac nocte animam tuam abſte repetent: ſuperat æternam pœnam irriſio iſta ſtultitiæ*. Hæc eſt propria immiſericordis hominis pœna, & quidem Gehennali incendio grauior, nimirum probroſa verba, & aſpera quibus feritur. Hãc, nullus immiſericors deuitat, ſed ſolus ille totam cauit aſperitatem verborũ, qui factis ſuis pauperum inuigilat commodis, & ſaluti. Pſalm. 90. aiebat: *Liberauit me à laqueo venantium, & à verbo aſpero*, prius à laqueo venãtium ſe liberum gaudet, deindè à verbo aſpero; quaſi non aliter à verbis aſperis liberari poſſet, niſi prius à ſe excluſerit laqueum venantium, hoc eſt, laqueum auaritiæ, quo Iudas, & vniuerſi duxi ad pauperes ſuffocantur. Ex quo D. Ber. tract. de diligendo Deo ſic immiſericordem pungit. *Væ tibi populeſtulte, & inſipiens; nec modo enim liberari vis de laqueo venantium, ſiquidem qui volunt diuites fieri in hoc ſeculo, incidunt in laqueum diaboli. Nec tũc à verbo aſpero poteris liberari. O verbum aſperum, ò ſermo durus, ite maledicti in ignẽ æternum*. Planè confoditur aſpero verbo, qui prius ſe ſe pecuniarum ſeruandarum non eripit laqueis: dum inter hos laqueos ambulas, væ tibi homo, & dira, & maledicta, & probra, & omnia aſpera verba tibi manent: quæ ſolus effugit, qui miſericors eſt, qui verè cum pauperibus ſua diuidit. Iſaias cap. 57. ait. *Iuſtus perit, nemò eſt, qui recogitet in corde ſuo; Et viri miſericordiæ colliguntur, quia non eſt, qui intelligat*. In quibus verbis acuta eſt obſeruatio Adę in oration. funebri Tilmanni, vbi expendit, quod propheta, vt miſericordis viri mortem exprimeret, diuerſiſsimo verbo vſus eſt, ab eo, quo explicauit mortem etiam iuſti. De hoc ait, *perit*, nec vereatur aſperiſsimum verbum perditionẽ ſignificãs in medium producere; de illo autem dicit, *colligitur*, quaſi caueret omnem verbi aſperitatem, ab omni enim verbo aſpero viri miſericordiæ ſunt immunes.

D. Baſil.

Pſalm. 90

D. Bern.

Iſaias 27.

§. XIII.

Infernalis flamma eo durior, quo Dei viſionem intrinſecus tollit.

NOn adeò atrociter ęternus ignis damnatos exciperet, niſi præceſiſſet, quod in illo Dei conſpectu carerent, neceſſum enim eſt, quòd à Deo prorſus diſcedant, diuinumque conſpectũ prorſus amittant, quicumque æterno cremantur igne. Quanta hæc pœna? Crediderim omnium duriſsimã. Et quidem dum meditor hanc pœnam, ex Matth. verbis dicentibus: *Diſcedite, à me maledicti in ignem æternum*, vbi ignem æternum video ſimul cum diſceſſu à Deo, cum amiſſione diuini conſpectus, ſtatim incido in illud, Pſal. 57. aientis. *Super eos cecidit ignis, & non viderunt Solem*, non ignis, qui illuminaret, ſed qui viſionem auferret, qui æternum cruciet homines cæcitate, qua perdant diuinum ſolem. Ad hæc D. Greg. lib. 9. Moral. cap. 38. fatur. *Ignis enim ſuper impios cadit, ſed Sol igne cadente non cernitur; quia illos, quos gehenna flamma deuorat, à viſione veri luminis cæcat: vt & foris eos dolor combuſtionis cruciet, & intus pœna cæcitatis obſcuret: quatenus, qui authori ſuo corde, & corpore deliquerũt, ſimul corde, & corpore puniantur, & vtrobique pœnas ſentiant, qui dum hic viuerent, prauis ſuis delectationibus ex vtroq; ſeruiebant*. Inter rabidiſsimos æternorum ignium aculeos, hoc erit reproborum acerbiſsimum ſupplicium, quod æterna caligine ſuffuſi iuſtitiæ ſolem ſentiant in pęnis, in gloriæ fulgore nõ videãt. Hinc eſt, quod ſeueriſsimus iniquitatum iudex, vbi ſordẽtem hominem à nuptiarum domo, in ſupplicij locum mitti iubet: tali illum verbere confodit, Matth. 22. *Mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & ſtidor dentium*. Solis tenebris tradit hominẽ, & nilominus putat in tenebris cauſam eſſe interminabilis luctus, rabidiſsimiq; dentium ſtridoris. Fumo quidem ab oculis lachrymas cieri nouimus. Sed quomodo tenebræ

Pſal. 52.

D. Greg.

Matt. 22.

nebræ idem præstent officium, vsque adhuc in auditum est. Non id præstant humanarũ noctium tenebræ; non materialis solis absentia: non luminum vniuersorum cœlestiũ occasio: sed illæ tenebræ eam solum causam lachrymarum, & desperatissimi stridoris inducunt; quæ diuini solis visionem obcæcant. & penitus intercludunt. Indè citatus D. Hierer. ad Demetriad. sic ait: *Caue, ne mittaris in carcerem, & in tenebras exteriores, quæ, quanto à Christo verò lumine separamur, tãto nos maiori horrore circumstant.* Non horribiles sunt tenebræ, quæ à Dei conspectu, & præsentia non separant, verùm illæ plenæ horroris, & calamitatis, & miseriæ inenarrabilis, quæ à Dei conspectu separationem inducunt. Quàm miserabilissimam calamitatem solam minatur Dominus impio, vt vniuersos perterrefaciat impios, dum Isaiæ. 26. inquit. *In terra sanctorum iniqua gessit, nõ videbit gloriam Dei.* Impuris Sodomitis sulphureas comparat flammas; seditiosis Dathan, & Abiron sepulchralem terræ hyatum opponit: sacrilegis autem, & omnium nequissimis hominibus hoc vnum acerbissimum minatur supplicium, ne videant gloriam Dei. Id quod ponderans D. Ber. in declamationibus, ait. *Durus est hic sermo, & cõminatio valde terribilis, non videbit gloriam Domini. Quid igitur cætera vidisse præstat?* Sanè Absalon opulentissimæ Hierosolymæ delicias potiebatur; pulcherrimarum puellarum choris intererat: coequalium iuuenum voluptatibus erat oppletus: vno solo patris conspectu carebat, paternæq; domus solius liminibus exclusus, inter alias immensas delicias, ac voluptates sic miserandus clamabat 2. Reg. 14. *Quare veni de Gessur? Melius mihi erat ibi esse: obsecro ergo, vt videam faciem regis: quòd si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* Et si ab exilio Gessur in Hierosolymam esset reuocatus: patriaq; ibi delicias frueretur, omnia contemnit, dùm minimè licet frui conspectu patris; imò hanc solam priuationem longè acerbiorem ipsa morte putabat. Conueniant huc vniuersi, qui mũdialibus immersi voluptatibus, sibi comparant priuationem visionis beatæ. Quid præstat cætera vidisse, si Deum minimè visurus es? Quam fœlicius ageres, si cum omnium iactura bonorum, imò cum mille mortiferis plagis vnum hoc comparares bonum, vt videas faciem regis summi, ab eiusque dulcissimo conspectu nequeas separari?

Matth. 25. Et ibunt hi in supplicium æternum: iusti autem in vitam æternam.

§. XIIII.

Summa hominis miseria est, quod miser degat inter fœlices.

VIde vltimæ miseriæ exaggerationem, quòd dum iusti coronas accipiunt, palmatisq; vestibus fulgent, impij eant in supplicium. Cur aliud tormentum spectes? Cur flammantes ignes requiris? Hoc vnum excedit omnia cruciatuum genera, adeò vt dicat D. Chrysost. epist. 5. ad Theodorũ lapsum: *Et si enim fluuius ignem non volueret, neque Angeli assisterent adeò formidabiles: soli autem conuocati homines, quorum pars laudata est, & in admiratione habita, pars ablegata in gloriè, ne gloriam Dei videat: num istud per se pœna foret tota gehennà acerbior?* Equidem acerbissimus dolor, rabidissimusq; inuidẽtiæ stridor reprobos inuadet, dum se videãt omni orbatos bono apud fœlicissimos, & rapi in tormenta, dũ alij ad coronas rapiuntur. Cant. 2. aiebat Spõsa: *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ*: hoc est donec iustorum, & peccatorum sors manifestè in iudicio appareat: sic diei nomine iustos, vmbrę autem vocabulo peccatores in præsenti designat teste Bern. Sed cur dicit; aspiret dies, & inclinentur vmbræ? Aspirare solum potest, qui viuidus, & fortis est; & si dies aspiret, si dies in fortitudine sua viuat, vmbræ prorsus disparent, & euanent; quæ tunc solum inclinantur, & cadunt de montibus, cũ dies occumbit. Quales ergò vmbræ erunt, quæ inclinentur, & crescant in diei fortitudine? Sanè peccatores dum videant iustos fulgentes in magna constantia maiori horrore succumbent; fulgentissimaq; sanctorum cohors in fortitudine splendoris sui faciet, non quod euaneant, sed quòd inclinẽtur, & prorrogetur tristissimæ vmbræ, & horribilis mortis æternæ imagines. Ad hæc D. Ber. ser. 72. in cant. *Hæ siquidem vmbræ* (nempè tenebrosi Principis asseclæ) *non planè, cũ aspirauerũt, in nihilũ reuertentur, sicut à facie huius corporeæ lucis vmbras corporeas nõ disparere tantum, sed & penitus deperire videmus. Itaq; erunt quidem minimè extremius nihilo, miserius tamen. Erunt, sed inclinatæ, & subditæ. Inclinabit se, inquit Psal. & cadet vm-*

brarum Princeps, cùm dominatus fuerit pauperum: ibuntq; de tenebris in tenebras denſiores, vt qui in tenebris ſunt, tenebreſcant adhuc. Sic ad conſpectum dominatus, & exaltationis ſanctorum, horrores, & triſtiſsimæ reproborũ vmbræ cadent, & inclinabuntur magis; in maiuſque deuenient aumentum calamitatis. Eòque magis creſcent horrores vmbrarum, quo iuxta illas fulgẽtiores dies ſanctorum appareat. Vbi autem Deus percuſionis diuinæ dolorem imminui gaudet, nihil magis curat, quàm percuſſum à fœlicium conGeneſ. 4. uictu ſeparare. Sic Gen. 4. ad primum parricidam loquitur: *Maledictus eris ſuper terram. Cùm operatus fueris eam non dabit tibi fructus ſuos: vagus, & profugus eris, &c.* Suffeciſſet miſero maledictio diuina, ad ſceleris vltionem, cur inſuper additur exilium à patria tellure? Sanè exilium additur; ne in felix cogatur apud fœlices verſari, vt indè eius magis aſperetur malum. Id quod ponderans Clàudius Marius Victor. lib. 2. in Gen. ait.

Nàm profugum tantum, atq; extorrem abutroq; parente,
Longius amandat, vaſtaſq; relegat in oras,
Et iubet à patrijs confeſtin excedere terris.
Hac etiam longè miſero fœliciter in re
Gratificans: grauior nam multo eſt pœna, videri
Inter fœlices, & puramente beatos.

Nunquam non ſciuit miſer à fœlicium conſpectu incrementum dolorum non ſumere.

§. XV.

Labor & ſolicitudo Chriſti Domini pro ſuis non ceſſat vſque in hanc fœlicem ſanctorum regenerationem.

MErito nunc dicuntur iuſti, quòd ibũt in vitam æternam: vſque modo diuinus paſtor humeris ſuis portabat oues, quæ portatæ oneri, & labori paſtori ſuo erant, modo iam non ſunt oneri, iam non portantur, ſed ipſæ per ſe eunt in vitam æternam. Sponſa adhuc in hac generatione conſtituta memorans dilectum ſuum, ait, Cant. 2. *Qui paſcitur inter lilia donec aſpiret dies, & inCant. 2. clinentur vmbræ.* Et ſi inter lilia ſit Dominus, ſic floridas iuſtorũ mentes ſibi adlegit, quaſi qui gramina mandit, quaſi qui virentia prata dente paſcitur, quòd paſcuale conuiuium erit Domino, donec aſpiret dies, & inclinẽtur vmbræ, nimirum fugatis tenebris mundialibus in inferorum antra iuſti vniuerſi effulgeant, ſicut ſoles in perpetuas æternitates. Tunc enim iam ſancti non paſcua, ſed potus eruntDomino: quippè ait Matth. 26. *Matt. 26. Non bibam de hoc genimine vitis, donec bibã illud nouum vobiſcum in regno patris mei.* Ecce tibi poſt fugatas vmbras, in regno patris nõ paſcua, non cibus, ſed potus fiunt Domino ſancti eius. Cur ibi non paſcua, ſed potus erunt ſancti? Quid plura? In hac mortali generatione nullus eſt ſanctus, qui laborem non afferat ſaluatori, vt cibus prandenti; neque enim cibus abſque aliquo labore manditur: in regeneratione autẽ ſicvniuerſi ſancti Ieſu adhærebunt, vt nullum amplius laborem, nullam ſolicitudinem incutiant; vt mera pocula bibenti non laborem, ſed delectationem inferunt. Id quod pulchris verbis attigit D. Ber. ſer. 72. in cant. fatus. *Sanè* D. Ber. *in tempore iſto, qui vult omnes homines ſaluos fieri, diſſimulat multa, & curat, vel quippiam elicere ſapidum, quaſi arte quadam, & quodam labore mandendi. Erit, cum erit virtus colabilis, & non fatigabit mandentem, quæ libentem abſquè opera delectabit, tanquam vtique potus, non eſca. Donec, inquit, bibam illud nouum vobiſcũ in regno patris mei. De cibo nihil ibi penitus inuenitur. Sponſa ergo conſcia myſterij huius, cum dilectum paſci inter lilia comperiſſet, conſtituit terminum, quod id dignaretur, dicens, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Sciebat enim virtutibus eum poſtea potandum potius, quam paſcendum.* Hìc ſolum ſancti laborem inferunt ſaluatori ſuo, & ſolicitudinem, ibi non ita. Hìc Chriſtianæ ouiculæ humeros premunt diuini paſtoris, & niſi eius humeris portatæ, vix gradum faciunt in vitam: ibi quieſcente paſtore ipſæ per ſe oues eunt in vitam æternam. Hìc vt diuinus paſtor diſperſas oues colligeret, *exultauit, vt gygas ad* Pſalm. *currendam viam ſuam*; ſed ibi poſt congregatas oues, vel *puer parvulus minabit eas.* Iſai.

LIBER

LIBER DECIMVSQVARTVS

DE CONCIONIBVS A CHRISTO DOMINO HABITIS AD POPVLVM.

CVM ad conciones Christi Domini accedo, ab illis distinguo, quæ ornamenta solent esse concionum; nimirum parabolas, historias, & alia huiusmodi, quibus separatim dabo locum, dum libros confingo nouos. In præsenti ergo parabolis remissis, & historijs conciones tracto illas, quæ pulchro, diuitèque sermone salientes in vitam, venas aperiebant populis.

CAPVT, I.

Christi Domini concio panegyrica in D. Ioannem Baptistam.

NON immerito conciones Domini explicaturus, eam in primis assumo, quæ panegyrica est; quandoquidem hoc genus, & gratius est, & præcipuum in dicendi pompa. Nec voluit dissertissimus rhetor Iesus in se desiderari, quòd pulchrescere facit linguas humanas, præcipue materiam nactus omni maiorem verbo creato, in suo præcursore Ioanne. Is in vinculis agens, dum se morti approximari prænoscit, vitæ authori Iesu discipulos remittit, vt interrogarent; non vt sequerentur; quia Christi sequela non à Ioanne mittente, sed à Iesu vocante poterat nasci. Interrogant discipuli Ioannis à Iesu, nõ quod nesciret Ioannes, sed quod efficacius illo Iesus ipse traderet, & persuaderet hominibus. O miram Ioannis prudentiam, & virtutem, qui, dum discipulis suis diuinum præceptorem acquirit, suarum victoriarum nobilem decantatorem nanciscitur. Vix enim mandatum Ioannis absoluerant discipuli, & ecce tibi Iesus eiusdem laudatissimas virtutes incipit prædicare; quid mirum, quòd exindè Ioannes, & prophetis maior, & mulierum natis longè excellentior appareat?

Matth. 11. Ioannes autem cum audisset in vinculis opera Christi: mittens duos de discipulis suis ait illi: Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?

§. I.

Summa crudelitas lasciuiæ expenditur.

ECce tibi Angelus ille tanto mundi bono natus, in cuius natiuitate, incredibili gaudio vicini omnes exultarunt, modò He-

Herodiano in carcere ferreis strictus vinculis delitescit. Quis non paueat? Imò quis dæmonum tale potuit excogitare scelus? Machinari tam crudele nephas? Pulchrè rẽ attigit D. Basil. Sel. orat. 18. aiens: *Diabolus Herodianis affectibus pro armis vsus viam aperit ad Baptistæ mortem. Primum fraterni cubilis perfossorem fecit, vt ex adulterij fossa ad Baptistæ cædem transilire faciat.* Non tanta esset crudelitas dæmonum, quæ viam inueniret Ioanni perdendo, nisi lasciui hominis pectoribus inseretetur: primùm luxuriantes affectus Herodi inseruit; & illis immixtus nil non crudele meditatur: & vincula, & carceres, & ferrum spirat in Ioannem. Et quando nescisuit esse crudelis, & ferrea lasciuia? Recole pulcherrimam illam, & voluptuosam imaginem Nabuchodonosori obiectam apud Daniel. cap. 2. aureum illi os erat, nobile circa pectus argentum, crura ferrea, pedesque etiam ex parte ferrei. Quis dum aureum os cerneret, argenteumq; pectus splẽdescere notaret, ferreum extimesceret calcem? Quod aureum vnquam nouit inferrum desinere? Eu miser homo caue tibi ab aureo formosorum ore: totum illud aureũ voluptuosorũ decus in ferreos desinet calces, quibus crudeliter necet, & obstinatissime obsistentes mactet. Richard. Vict. de eruditione interioris hominis sic fatur. *Pes autem ex parte ferreus, quia delicata mens, nunc in eorum odium obduratur, per quos fortè à suis desiderijs restringitur.* Pasi sunt Iudæi auarissimi nummorum mensas Iesu flagello euerti; nec inter tot æra euersa verbum durum in Iesum eiaculant: verùm aurea, & delicata pulchritudo nunquam sciuit sustinere ruinam suarum voluptatum: vix linguæ oppugnationem sentit, & in odium obdurata ferrum promit in oblu&antes. Æratas mensas, & vendentium cathedras flagello euertit Iesus, & impune agit: Ioannes autem vix delicatum adulterorum lingua tangit thalamum, & ferrum sustinet, & vincula, & carceres. Nullus affectus trucior, quàm affectus odij lasciuo natus in pectore. Saltatrix illa puella saltationis præmium à Rege dimidiũ regni oblatum sibi audiuit: etenim ait Rex Mar. 6. *Quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.* Quid gratius auarissimæ fœminarum indoli, quam regni oblatio? Verũ illa de matris consilio nihili regnum æstimat; vnum Ioannis caput expostulat: quòd minimè crederet, quicumque nesciret lasciuientium odijs longè superari omnes alios affectus. Dicebat D. Fulgent. ibi: *Culmine regni contempto caput Ioannis petiuit in disco, plus odiens eum, qui interdixit incestum, quam diligens eum, qui promiserat regnum.* Rauidissimum parit odium lasciuia: fallar, si est fera fœuior, & crudelior. Cui non fuit horrori cædes illa pijssimò virò Naboth ab impijssimo rege Acabo illata? Sic occisorem castigat Elias: 3. Reg. 21. Occidisti, & possedisti? Propter hoc hæc dicit Dominus: *In loco in quo linxerunt canes sanguinem Nabuthe, in eo lingent canes sanguinem tuum: & meretrices lauabũt se in sanguine tuo.* Cur addit, quòd meretrices lauabunt se illius sanguine? Quale hoc supplicij genus? Sanè vt supplicium respondens sceleri, ostenderet, quòd rabidissima, & ferocissima Achabi feritas, non nisi à meretritio eius pectore ortum habuit. Merito equidem in meretricum lauacrum datur sanguis adeò meretritius, vt ferarum in perdendis hominibus excederet rabies. Vndè eleganter D. Ambr. lib. de Nabuthe cap. 11. ait: *Quid sibi autem vult, quòd meretrices lauerunt se in sanguine eius, nisi forte, vt meretritia quadã in illa feritate fuisse, regis perfidia proderetur, vel cruenta luxuries; qui sic fuit luxuriosus, vt olus desideraret: sic cruentus, vt propter olus hominem occideret?* Nil visum fuit grauius, vt Ambrosius ostenderet luxuriæ crudelitatem; quàm quod lasciuus animus propter oleris delicias hominem occideret. Sed accipè aliud crudelius nimirum, quòd lasciuia homicidia æstimet instar suauissimę cibum dapis. Quò spectat in re præsenti saltatricis lasciuæ postulatio, quæ sic habet Mar. 6. *Volo, vt protinus des mihi in disco caput Ioannis.* Discũ postulat lasciua feritas, quasi homicidium tantum pro dapibus æstimaret. Chrysost. hom. 49. in Matth. fatur: *Quasi de dapibus loqueretur, sic sacrum illud caput, afferri postulat, & absque ratione aliorum calamitatibus honorari contẽdit.* Hinc Lamech Gen. 4. se reum homicidis noscens, simul etiam diuinam vindictam experitur, pro quo ait textus. *Dixitq; Lamech vxoribus suis Adæ, & Sellæ; Audite vocem meã vxores Lamech, auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum in liuorem meum. Septuplum vltio dabitur de Cain; de Lamech verò septuagies septies.* Quibus expendẽdum est, quòd Lamech homicidiorum vindictam, & pœnas, non alijs, quam vxoribus suis prædicet. Cur solis vxoribus dicit vindictam homicidijs manentem? Quia à fœmineis delicijs manare consueuit tota homicidiorum crudelitas. D. Ephræm apud Lyppoman. in catena, ait: *Apud vxores suum crimen confessus est, non apud viros. Multũ enim per id tempus lasciuia vigebat, ob quam multæ etiam cædes committebantur.* Quando lasciuia non crudelis, & cædium spirans?

Basil. Sel. *Dan. 2.* *Ric. Vict.* *Mar. 6.* *Fulgen.* 3. *Reg.* 21 *Ambr.* *Mar. 6.* *Chrysost.* *Gen. 4.* *Ephræm.*

§. II.

§. II.

Nulla est adeò atrox iniustitia, quam amasia à iudice non extorqueat.

COnueniant huc mundiales scioli, qui gubernatori optimo, & integerrimo iudici putant minime obesse amores fœminarum. Sanè Herodi Galilææ præsidi, & iudici semel fœmina placuit, & quid indè malum, & indignum præside? Indè statim carceres, & vincula, & mortes decernuntur in Ioannem. Propone tibi iudicem Herodem quasi pro tribunali sedentem, in cuius præsentia Ioannis viri planè Angelici causa agitur: petitioque exhibetur coram tanto iudice de perdendo Ioanne, sic enim ait Herodias Mar. 6. *Volo vt protinus des mihi in disco caput Ioannis.* Annuit iudex, & propria manu subscribit petitioni adeò nefariæ. Quis sic iudicem peruertit? Quis in tantum iniustitiæ dedecus iudicem traxit? An diabolus? Pulcherrime D. Chrysost. hom. 49. in Matth. fatur: *Diaboli vlla fœmina patrocinio petitionem peregit: ille comparari petitiones eius fecit, illa mentem Herodis eripuit.* Sanè diabolus iniustitiæ agit aduocatum, & oratorē, petitiones ordinat, at sæpissimè in Christiano tribunali causa cadit: verū iudicis amasia fœmina nunquam frustratur, nullam diaboli petitionē profert, cui iudex statim non subscribat. Turpissime fallitur, qui in animo lasciuiæ dedito credit posse iustum residere iudicium. De Israelitis nequissimis iudicibus sic ait Dan. 13. *Videbant Susannam quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentiam eius, & euerterūt sensum suum, & declinauerunt oculos suos, vt non viderent cœlum, neque recordarentur iudiciorum iustorum.* Ecce tibi vbi concupiscentia in iudices intrauit, omne ius, fasque ab oculis, & memoria illorum auolauit. Non recordantur lasciui iudices iudiciorum iustorum, nec vlla lex diuina, aut humana, aut naturalis potest habere pondus apud eos, qui sese tradunt turpibus amoribus. Vndè sic hæc verba explicat D. Hier. *Nec recordarentur iudiciorum iustorum, siue Dei, siue honestatis, siue naturæ*, quin potius omnia hæc iura perditum eunt in Præde lasciuo. Hoc satis notum erat legislatori diuino, quando in solis Regibus sic cauet Deuther. 17. *Cùm fuerit rex constitutus:: Non habebit vxores plurimas, quæ alliciant animum eius.* Non equidem, vt notat D. Aug. quæuis vxorum pluralitas interdicitur regibus, sed ea nimia pluralitas, quæ effrenem voluptatum ostendat appetitum: is enim voluptuosus appetitus, cū effrenatur, funditus euertit reges, & perdit iudices. Ad quæ respiciens Æsdras lib. 2. c. 3. dum fœminarum vim in perdēdis regibus multo illustrat exemplo, sic tandem finit. *Ipsum autem Salomonē duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ, & certe in gentibus multis non erat rex similis ei.* Nec innotatum remittam, quòd de Salomone notauit D. Greg. vix enim regni clauum acceperat, & pro tribunali sederat, vt subditis daret iura. 3. Reg. 3. & ecce tibi: *Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, stateruntq́, coram eo &c.* Post regnum, post sapientiam regnandi acceptam, prima regis tentatio per meretrices disceptantes venit; sic notat D. Greg. 8. Moral. cap. 17. sic Angelomus, sic Eucherius. Sed cur regalis policię initium, permittente, imò prouidente Deo per meretricum pulsatur quæstionem? An vt sibi iam rē caueret, & indè nosceret, quales tentationes deberent timere regalia iudicia? Sic penè Glossa interlinealis: *Merito ad illum meretrices venerunt, quem post modum deceperunt.* Illę nouo regi præmittuntur, quæ regalem policiam trahunt ad ruinam; vt iam à primis regni auspicijs videat rex, a quibus sibi cauendum est, & contra quas sese armare debet, ni velit omnia iudicia peruertere. Quippè ait Ecclesiasticus. 19. *Vinum & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos.* Nulla iuris prudentia sic iudices confirmat, quòd non corrumpantur, vbi eorum animos pulsat lasciuus amor.

Mar. 6.
D. Chrys.
Dan. 13.
D Hier.
Deuth. 17
3. Reg. 3.
D. Greg. Ang. Euc.
Eccles. 19

§. III.

Pijs viris precioſißimum eſt, voluptatum cauere ſimulacra.

CVm audis Ioannem in vinculis, non calamitatem, sed fœlicitatem eius mirare, quandoquidem à vinculis nō iam Herodianas voluptates, sed Christi opera dicitur audire. Adeò enim precioſum est sanctis viris, cæleſtes colere virtutes, vt vel omnium vinculorum tolerātia velint voluptuosa cauere ſimulacra. Hinc Ter. lib. ad Martyres extollit vinctorum fidelium carceres, aiens. *Non vides alienos Deos, non imaginibus eorum incurris, non ſolemnes nationum dies ipſa commiſtione participas, non nidoribus ſpureis verberaris, non clamoribus ſpectaculorum, attrocitate, vel furore, vel impudicitia celebrantium caderis:*

ris: non in loca libidinum publicarum oculi tui impingunt, Hoc præstat carcer Christiano. Sanè præstat Christiano carceribus detineri, vinculis reuinciri, à quibus hoc habet beneficium, ne libidines populares videat, ne voluptatum respiciat simulacra. Iob enim sic
Iob c. 31. gloriatur cap. 31. *Pepigi fœdus cũ oculis meis, ne cogitarem quidem de virgine.* Habuit fortissimus vir pro maxima victoria, ne in formosarum libidinum cõspectum veniret: sed scire cupis, quibus armis, seù quo precio illam precioſam sibi cæcitatem compararit?
Chrysost. Ipse ait: *Pepigi fœdus cum oculis:* Chrysost. hom. 34. in Matth. *Legit: legem posui oculis meis:* Sed argutius Septuag. legunt: *Testamẽtum posui oculis meis.* Non quolibet pacto, non qualibet se obstrinxit lege, ne libidinũ incentiua videret; sed lege, & pacto testamenti, in quo & translatio omnium bonorum, & mors ciuilis, quæ fit per amissionem libertatis, aut mors naturalis intercedat, necesse est. Itaque sanctus Iob sic accedit ad tractatum de fugiendo conspectu libidinũ, quasi accederet ad testamentum condendũ: vniuersa bona, & libertatem, & vitam spondens, dum modo precioſam cæcitatem acquirat, qua molestissimam sibi fugiat faciẽ
Seneca. voluptuosorum. Et quidẽ Senecæ, tàm precioſa erat libidinum apparentium fuga, vt vel oculorum amissione putaret emendam; Sic habet lib. de remed. fortuitorum: *Oculos perdidi. Quam multis cupiditatibus via incisa est, quàm multis rebus carebis, quas, ne videres, oculi eruendi erant. Non intelligis, partem innocentiæ esse cæcitatem? Huic oculi adulterium monstrant, huic incestum, huic vrbem, & mala omnia, &c.* Quam voluptuosorum fugã emit gentilis homo oculorum amissione; cur non emat fidelis omnibus bonis, & si libertatem amittere oporteat? Inuincibilis ille castitatis athleta Ioseph post importunũ Ægyptiæ fœminæ cõgressum accusatus est apud Do-
Gen. 39. minum suum Gen. 39. *Qui iratus est valde, tradiditque Ioseph in carcerem, vbi vincti regis custodiebantur, & erat ibi clausus.* Quid tunc Ioseph nigro incarcere clausus? An calamitatem luxit? Absit: suam cecinit fœlicitatẽ: quando tenebris carceris occlusus hoc habuit, ne amplius videret in Ægyptia domina voluptatum simulacra. Sic ipse in testam.
Patriar. duodecim Patriarch. cap. 11. ait. *Rursus coniectus sum in carcerem. Ego autem hilari voce gaudens glorificaui Deum meum solum, quod per hanc occasionem amouebar ab Ægyptia.* Sunt equidem pijs viris, & tenebræ, & cæci carceres pro delicijs, quandoquidem illis comparant hoc, vt fugiant conspectum libidinum, & voluptatum.

§. IIII.

Docti viri, & ingenioſi maiorem curam, & diligentiam adhibeant Deo quærendo.

HOC mirum in Ioanne mihi visum est, quòd non expectet, quòd discipuli sui vocentur, imò trahantur à Iesu, sed ipse eos per se ire facit ad illum. Cur hoc agis Ioannes? An ignoras illum esse Iesum, qui inter ipsa retia, & nummulariorum mensas vadit, vt sibi indè trahat sequentes? Qui ergò ad publicanorum mensas, ad piscatorum retia vadit collecturus homines, non satius expectabitur, quod vadat ad scolas præcursoris sui, vt colligat indè discipulos? Absit, quòd Ioannes id expectet, sciens Deũ non ad scolas sapientium, sed ad retia iturum, vt colligat fideles suos, in sapientibus maiorem diligentiam requirit, & solum venientes suscipit; stultos autem, & ignorantes etiam non venientes requirit. Ecce tibi apud Lucam cap. 15. cœlestis pater diuisit substantiam suam duobus filijs prodigo, & frugi: prodigus autem filius accepta substantia profectus est in regionem longinquam, ibique vniuersam consumpsit, adeò vt in extremã paupertatem deueniret, optaretque impleri porcorũ siliquis, & nemò illi dabat. Quid plura? In se reuersus, ait: surgam, & ibo ad patrem meum. Quid ais miser: surgam, & ibo? Cur non magis expectas, vt pater mittat ad te, & trahat in domum suam? Sanè nõ filius, sed ouis etiam dicitur à domo egressa perditum iuisse: quàm vt amissam notauit cœlestis pastor, statim ipse exilit in desertũ, ouem requirit, tandem inuenit, inuentamque humeris suis reportat. Qui quærit, & portat ouem, non quæret filium? Pulchrè
D. Hieron. D. Hieron. epist. de duobus filijs, inquit. *Hæc inter parabolas supradictas ratio distinctionis est, secundum personas, vel mentes peccantiũ, vt pater filium non requirat peregrinantem, sed recipiat pœnitentem. Pastor verò ouem errãtem, & non sapientem reuerti, requirat, & humeris suis referat.* Iampridem homines, & iumenta saluat Dominus, nimirum sapientes, & stultos: sed in hominibus maiores diligentias expectat, quas ipse in iumentis suplet. Si filius es, si sapiens, vt homo ipse cura à perditione surgere, & ire ad patrem, non expectes, quòd pater ad te veniat, & humeris suscipiat: id præstat Deus, sed ouibus, hoc est, rudibus, & insipientibus peccatoribus. Dauid Psal. 118. finiebat: *Erraui sicut ouis, quæ*
Psal. 118 *perierat:*

perierat: quære seruum tuũ Domine. Indè quæri postulat à Deo, quia non sicut filius, & homo sapiens errauit, sed sicut stulta ouicula extra caules prosiliuit. Quem enim errabundam nouit Dominus quærere, & humeris suscipere suis; filius autem sapiens, & sciolus ad maiora tenetur, ipse negotium salutis agat, nulliquè labori parcat, vt quãlibet salutis occasionem arripiat. Id quod
Ephes. 5. monebat Paulus ad Ephes. cap. 5. *Videte itaquè, fratres, quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes; redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.* In hoc ab insipientibus sapiẽtes debent distingui, quod sapientes redimant tempus. Quid est, redimant tempus? Pulchrè explicat id lectio
D. Thom. D. Thomæ aiens: *redimentes occasionem, &c.* Satis est omnibus hominibus, quod nulla occasio salutis acquirendæ prætereatur; verum à sapientibus non solum, non præteriri debet salutis occasio, sed insuper omni laborum sumptu emi debet. Expectet insipiens, quod salutis occasiones sibi obueniant, obuenient equidem, & plures obuenient: at qui sapiens est, qui perspicaci intellectu est præditus, empturus occasiones eat; illasque quouis sumptu, quouis labore dato sibi acquirat.

§. V.

Labores patienter habiti vocalissimi sunt ad impetrandum.

NOn innotatum relinquam, quàm paucis absoluat Ioannes suam orationem apud Iesum: quippè dixit: *Tu es, qui venturus es, an alium expectamus?* Quid plura? Hæc dixit, & omnia impetrauit: qui enim in vinculis erat, non longa oratione opus habuit, quando vincula, & labores omnium linguarum dissertissimi sunt ad vniuersa ex Deo impetranda. Bonus ille latro vix labia mouit dicens ad Iesum: *memento mei;* & ecce totus illi statim conceditur paradysus: *Hodie mecum eris in paradyso*: quæ orationis flumina, quæ loquendi vis sic Deum traxit? Non equidem verba, sed ærumnæ, sed crux sic ad impetranda tot bona ex Deo
Aug. valuit. Præclare D. Aug. in Psalm. 86. ait: *Hoc fecit ille latro, fortior in cruce, quam in fauce.* Non tam diserta est lingua rhetorum apud Deum, vt crux, vt carcer patienter toleratus. Non talem Oratorum pompam edocent doctæ paginæ; qualem vincula, & catenæ. Quò spectabat Psalm.
Psal. 104. 104. loquens de Ioseph. *Humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransijt animam eius, donec veniret verbum eius. Eloquium Domini inflammauit eum: misit rex, & soluit eum.* Ecce tibi, vt Iosepho daretur sermo sapientiæ, vt ignita, & diuina eloquia ab eius ore procederent, quæ efficacia forent ad salutem obtinendam, cui scolæ, & disciplinæ ipse addicitur, nimirum carceri, vinculis, ferro. Clauditur equidem nobilis adolescens carcere, vinculis alligatur, donec ei verbum veniret; sed cum liber esset, non dabat Ioseph verba? Verba dabat antea Ioseph, sed verba odiosa, & inuidiosa fratribus, quæ nullam salutem pariebant, ideò in ordine ad salutem obtinendam, quasi mutus, & omnino elinguis videbatur. Missus est in carcerem, obstrictus vinculis: & ecce tibi in Iosephi ore verba eructant ignita adeò, vt vincula soluant, & ingentes salutes nanciscantur. A vinculis, eloquium Domini inflammauit eum: sic floret eloquio, vt instar Domini, dicat verbo, & se, & Ægyptios sanet: & sibi libertatem, & famescentibus imperijs dapes afferat. Quam vim in compenditorum verbis odoratus, Isaias 26. aiebat. *In tribulatione murmuris doctrina tua eis.* *Isai. 26.* Quæ verba sic reddit Vatablus ex Hæbræo: *Domine in ipsa tribulatione memores erunt tui; fundent murmur, cum erit afflictio tua eis.* Sed cur ab afflictione, à neruo fundent murmur, & non potius altissimas voces, quæ cœlos penetrent? Sanè Forentius datus lib. 11. cap. 3. §. 2. in murmure intelligit muta illa carmina venefici incantantis sapienter, quæ dum veneficus sapiens murmurat, quidquid cupit ad se efficaciter trahit, aut rapit. Sic afflictiones, & ærumnæ verba fundunt adeò efficacia, & potestate plena, vt instar carminis, seù murmuris incantatorum sapientissimorum omnia ad se rapiant, & omnimodam faciant apparere salutem, siue in libertate, siue in dapibus, siue in vita. Accipitè Actor. 16. Paulum, & Silam; *hos custos misit in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno.* *Actor. 6.* Quid tunc? Concluſi carcere sancti viri, catenisquè vincti eam faciunt orationem, qua carcer contremiscit, & aperitur, vincula reorum soluuntur custos attonitus miraculo conuertitur ad Iesu fidem, lauacrum accipit, & Paulo mensam apponit, eiusque famem leuat honesto conuiuio. Quæ carmina? Quæ incantatorum murmura hæc efficerent? Et sanè catenæ toleratæ instar sapientissimi in

cantatoris murmuris hæc efficiunt. Pulchrè ad rem D. Chryſoſt. hom. 7. in Act. ait. *Carcerem ingreſſa Pauli catena, & omnia, quæ illic erant, Eccleſiam effecit, & corpus Chriſti attraxit, & menſam ſpiritualem appoſuit, & fatus parturijt, in quibus & Angeli gaudent.* Componite modo ſapientium incãtatorum meditata carmina, cum hoc vinculorum murmure, vter efficacior cantus eſt? vter potentior ſermo? Trahunt incantatorum carmina è montibus feras, è cœlo lunam? Faciunt famelicis menſas apparere, à vulneratis fugere vulnera, venire ſalutem? Equidem verius, & efficacius alligatorum murmura Deum trahunt, *qui vinctos ſuos non deſpexit*, Pſal. 68. menſas ſpiritualibus dapibus refertas faciunt apponi: *Paraſti in conſpectu meo mẽſam aduerſus eos, qui tribulant me*, Pſal. 22. & vel verbulo ingentem trahunt à Deo ſalutem. Paralip. 2. 33. *Caperuntq; Manaſſem & vinctum catenis, atque compedibus duxerunt in Babylonem. Qui poſtquam coanguſtatus eſt, orauit Dominum Deum ſuum. Deprecatuſque eſt Deum, & obſecrauit intentè: & exaudiuit orationem eius, reduxitque eum Ieruſalem in regnum ſuum, & cognouit Manaſſes, quod Deus ipſe eſſet Deus.* Et quando vincti oratio Deo quidquid vellet non perſuaſit, Deumque, & omnes ſalutes ad ſe non traxit?

D. Chryſ. Pſal. 98. Parali. 2. 33.

§. VI.

Ioannis & Ieſu perfectiſſima ſimilitudo, in qua poſita eſt ſumma Ioannis laus.

DVM Ioannes erat in vinculis, Ieſus aberat, ad quem diſcipulos Ioannes mittit: Ieſu bone cur non magis Ioãni ades? Sanè ſapientia Patris cap. 10. *Iuſtum venditum non dereliquit: deſcenditque cum illo in foueam: & in vinculis non dereliquit eum.* Sapientia proxima eſt iuſto in ipſis vinculis, & Ieſus à Ioanne vincto abeſt? Abeſt Ieſus à Ioanne vincto, quia nondum venerat hora eius; nec fieri poterat, quod eadem catenà non tangeretur Ieſus, ſi adeſſet, qua Ioãnes tangebatur. Non ne Ioannes erat vox clamantis in deſerto? Non ne Ieſus erat verbum apud Deum? Et quidem tanta erat vocis, & verbi concordia, vt altero pulſato, neceſſe eſſet, quòd alter pulſaretur. Similem notat effectum in chordis eiuſdem temperaturæ Caſiodorus lib. 2. variar. epiſt. 40. his pulchris verbis: *Vbi tanta vocum collecta eſt ſub diuerſitate cõcordia, vt vicina chorda pulſata alteram faciat ſponte contremiſcere, quam nullum contigit attigiſſe. Tanta enim vis eſt conuenientiæ, vt rem inſenſualem ſponte ſe mouere faciat, quia eius ſociam conſtat agitatam.* Catenis pulſata Dei voce, ſi Dei verbum vicinum eſſet, proculdubio contremiſceret, & ſimiliter pulſaretur, quandoquidem tanta erat verbi, & vocis ſub diuerſitate concordia, & tanta vis conuenientiæ, vt Ieſum in ſimilia trahi faceret; quia eius ſocium Ioannem cõſtat agitatum. Hinc poſt decollatum Ioannem ait Matth. cap. 14. *Accedentes diſcipuli eius, tulerunt corpus eius, & ſepelierunt illud, & venientes nunciauerunt Ieſu. Quòd cum audiſſet Ieſus ſeceſſit indè.* Cur Ieſus audita Ioannis morte diſcedit indè? Cur non vult manere vbi antea? Ne ſimilem luctum ſuis daret, ne poſt Ioannem mors ante tempus eius Ieſum pulſaret, quaſi ſocio pulſato nequiret vicinus Ieſus ſimiliter non pulſari. Hieron. ibi ait: *Seceſſit Ieſus parcens inimicis ſuis, ne homicidium homicidio iungerent; in diem paſchæ ſuum interitum differens.* Pulſaretur ſanè Ieſus, ſi adeſſet, eadem morte, qua ſocius Ioannes erat pulſatus: tanta enim eſt Ioannis, & Ieſu ſub diuerſitate concordia, & ſimilitudo, vt nequeat alter non tangi, quando vicinus pulſatur. Id quod adhuc illuſtro ex Matth. 4. vbi poſt Ieſu à Iordane aſcenſum, & deſerti tentationes enarratas, ſtatim ait; *Tunc reliquit eum diabolus, & ecce Angeli miniſtrabant ei. Cum autem audiſſet Ieſus, quod Ioannes traditus eſſet, &c.* Ecce vobis ſimul videt Ieſus diabolum tentatorem à ſe diſcedere & audit Ioannem in carcerem rapi; quæ cõnexio, & conuenientia, & tentationum Ieſu, & vinculorum Ioannis, vt immediate poſt illam hæc audiantur? Magna erat conuenientia, tentato enim Ieſu, neceſſe erat, vt pulſaretur eius ſocius Ioannes; nec poterat fieri, quod ex verbo non veniret ad eiuſdem conuenientiæ vocem tentatio. Accinit D. Baſil. Sel. orat. 18. ſatus: *Primum cum abluto Chriſto confligit diabolus, vbi cum victoriam deſperaſſet, in Ioannem vertit arma, & Herodianis affectibus pro armis vſus viam aperit ad Baptiſtæ mortem.* Sic ſibi concordant Ioannes, & Ieſus, verbum, & vox, vt ab vno ad alterum immediatus ſit tranſitus, nec pulſato altero, poſſit alter non pulſari: & dum Ieſus afficitur, faciat Ioannem moueri, quia conſtat ſocium agitatum: & dum Ioannes tangitur, faciat Ieſum ſua ſponte contremiſcere,

Caſiodor. Matt. 24. Hieron. Matth. 4. Baſil. Sel.

re, quia sibi similimus agitatur. Quid glorioſius de Ioanne poterit prædicari, qui eò ſimilitudinis, & concordiæ peruenit cum verbo Patris? Huc ſolum reſpiciebat effrænis illa Luciferi ambitio, aiens Iſaiæ. 14. *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo.* In vna hac Dei ſimilitudine ſiſtit, quaſi in ea ſola vniuerſa ſint bona, & vltra eam inueniri poſsit nihil. De quo Franconius Abbas tom. 1. de gratia Chriſti, ait: *Neque hoc ſine pertingendi ſcilicet vſque ad ſimilitudinem Dei ſuperbus ille, ac ſuperbiæ inuentor ſpiritus contentus eſſet: niſi hic finis infinitus eſſet.* Induit infinitudinem, qui Dei ſimilitudinem induit; nec habet Deus, quò magis extollat creaturam, quam dum eam peruenire facit ad ſui ſimilitudinem. Dicit enim Paul. ad Rom. 8. *Quos præſciuit: & prædeſtinauit conformes fieri imagini filij ſui. Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit; & quos vocauit: hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & glorificauit*: Ambroſius legit, *& magnificauit*. Quòd ſi quæras in quo glorificauit, & magnificauit Dominus vocatos ſuos? In nullo alio magis, quam in eo, quod ait paulo ante: *conformes fieri imagini filij eius*: quaſi nihil glorioſius, & magnificentius concedi poſsit creaturæ, quàm concordia, & ſimilitudo cum filio Dei. Ita D. Amb. ibi. *Aliter fieri non poteſt, niſi quos præſciuit Deus, ipſos & iuſtificauit: ac per hoc magnificauit illos, vt ſimiles fiant filio Dei.* Hæc ſuprema ſanctorum magnitudo eſt: quam Ioannes attigit omnium ſimilimus Dei filio. De Ioannis ſimilitudine cum Dei filio vide infra §. 21.

Ibi. 14.

Iran. Ab.

Id Ro. 8.

Ambr.

§. VII.

Laborum, ærumnarumquè tolerantia omni alio miraculoſo opere longè præſtantius opus eſt.

NOn grauabor in preſenti veterum Patrum meminiſſe ſententiam, quæ putat, Ioannem poſt audita Chriſti opera miraculoſa, miſiſſe diſcipulos, vt interrogarent, an qui talia efficiebat magnalia, ad vincula, & mortem ſuſtinendam ſimul veniret. Non quærit, an ſit Ieſus filius Dei? an ſit expectatus ab Iſraelitis? Sed an veniat, vt vinciatur, & morti detur? Ita Amb. lib. in Luc. 7. Euſeb. Emiſſen. Pomer. Venant. Gregor. relati à Maldonato in hunc locum. Nec mirarer, quod Ioannes expertus vinculorum, & paſsionis præſtantias; requireret inter Ieſu magnalia, & ſplendida opera, vinculorum & mortis tolerantiam; quæ quidem præſtantiſsimum opus eſt omnium miraculorum. Sanè Ieſus cæcis viſum, claudis pedes, leproſis mundiciem, mortuis dabat vitam; ſed quid hæc magnum in Ieſu, vt oſtendat in ſe naturam deitatis, niſi etiam manus ipſe ſuas vinculis daret, ſeſeque paſſioni voluntarius traderet? Paul. ad Philipp. 1. *Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Euangelij, ita vt vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus, vt plures è fratribus in Domino confidentes in vinculis meis abundantius auderent, &c.* Non opprimunt vincula cauſsis Dei, imò illas promouent plus omnibus: ante vincula Paulus Ieſum Deum, & Saluatorem oſtendebat mille patratis miraculis, infirmis ſanatis plurimis, mortuis ad vitam tractis: venit tandem in vincula, patitur carcerem, nullus tunc infirmus ſanatur, nullus mortuus reſurgit, quid indè? Chriſti cauſa cadit, obſcuratur? Abſit: imò magis proficit ex tunc Euangelium, magis claret in ſeruo vincto Chriſti Deitas: magis eius gloria per vinculorum tolerantiã euulgatur. Ad hæc Chryſoſt. hom. 5. de Iob ſatur. *Vides vinculorum fortitudinem magis quam reſurrectionem mortuorum eſſe glorioſam?* Superat equidem vinculorum tolerantia vniuerſa alia facinora, etiam ſi mortuos in vitam trahas. Nullum ſanè opus, & ſi illuſtre, & ſi hominibus ſalutare, ſic Deum oſtendit, ſic diuinitatem explicat, vt vinculorum, ærumnarũq; tolerantia: cætera illuſtria facinora beneficam manum, ſiue vltricem oſtendunt: at tolerantiã paſsionum ipſiſsima Dei natura, quaſi viſibilis exhibetur. Tertul. lib. de Patient. ſic ait. *Non ſermonibus modo in præcipiendo, ſed paſsionibus Domini ſuſtinendo probant, his, quibus credere datum eſt, patientiam Dei eſſe naturam effectam, & præſtantiam ingenitæ cuiuſdam proprietatis.* Hæc eſt Dei natura, ſiue præſtantiſsima, & inſeparabilis à Deo proprietas, nimirum tolerare patienter, aduerſa, & vincula, & carceres, & mortem. Facias innumera alia facinora; tunc inhabitantem Dei naturam, præſtantiſsimamque eius proprietatem pandis, ſi in patientię deſcendis ſcamma, ſi noueris vincula tolerare. Magis equidem glorioſa vinculorum tolerantia, magis diuina, quàm mortuorum reſurrectio. Hinc eſt, quod Ieſus dum naturã diuinam, ingenitamque præſtantiam in ſe

Philip. 1.

Chryſoſt.

Tertul.

inhabitantem curat ostendere, taliter ad resurrectionem mortuorum confugit, vt in illa etiam ostendat aliqualem vinculorum tolerantiam. Nonne resurrectio Lazari quatriduani pro gloria Dei, ostensioneque diuinitatis à Iesu peragitur? Vocatur igitur Lazarus à Iesu, vt à mortuis resurgat cap. 11. Ioan. *Et statim prodijt, qui fuerat mortuus, ligatus pedes, & manus institis.* Cur resurgit Lazarus ligatus? Cur Iesus, qui à morte educit liberum Lazarum, non etiam educit à vinculis absolutum? Cur vt mortem fugauit, non simul, & vincula? Sanè dum pro ostendenda natura diuina pugnabat, non tantum resurrectione mortuotum, quantum vinculorum proficeret tolerantia. Euomuit infernus viuum Lazarum, sed ligatum, vt in vinculis ostenderet contradictionem suã aduersus Iesum, quod dicit Chrysol. ser. 65. *Tartarus ligatis manibus, & pedibus Lazarum retulit ad superna. Nam si de Moysi corpore diabolus Angelo contradixit: quomodo non tartarus Christo de vita & resurrectione Lazari contradicet?* Agebatur negotium naturæ diuinæ reuelandæ; & ideò Iesus vult simul in eodem opere, & mortuum suscitare, & contradictionem patiri in vita Lazari triumphat de morte, in vinculis patitur inferni contradictionem, & per hanc vinculorum tolerantiam præstantissima occultæ diuinitatis proprietas apparet. Et quidem Paulus, Hebr. 12. 12. ad Hæbræos non miraculorum virtutem, sed tolerantiam contradictionum in Iesu nostro considerari mandat: ait enim: *Recogitate enim eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem*: quasi Iesus glorioſior, & diuinior appareret in tolerantia contradictionum, quam in mortuorum resurrectione.

Matth. 11. Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renuntiate Ioanni, quæ audistis, & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: & beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me.

§. VIII.

Deus in Iesu humanissimus, & facilimo negotio accessibilis omnibus illis, qui amico accedunt animo.

IS erat Deus in Moysi, cuius verba vix sustinerent fortissimi quique Israelitarum: quippè dum Dominus in summitate montis verba legis traderet, tot efficiebat terrores, vt vnus Moyses intrepidus ei astaret; reliqui autem populares, & si longè positi sic concutiebantur, vt diceret Exod. cap. 20. *Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ, montemque fumantem, & perterriti, ac pauore concussi steterunt procul dicentes Moysi: loquere tu nobis, & audiemus, ne loquatur nobis Dominus, &c.* Exod. 20. Nec quod à Deo fiebat, nec quæ loquebatur etiam longè positi valebant Israelitæ, siue audire, siue spectare. Non sic Deus in Iesu venit, sed prorsus humanus, & accessibilis, cuius magnalia, & verba omnibus patent videnda, & audienda. Hanc humanitatem iubet Iesus Ioanni renuntiari, ex illa præcipit commendari diuinam apud homines conuersationem. Nimirum, quod sic Deus agit inter homines, vt nullus bono animo accedat, qui non eum inueniat, & eius præsentia, & virtute fruatur etiam si cæcus sit, etiam si claudus, etiam si à conuictu amandatus, vt leprosus, etiam si mortuus, etiam si pauper sit, ac debilis, etiam si peregrinus, & alterius scholæ. Non terrent Dei hominis magnalia, sed omnibus sunt patentissima, & accessibilia, & fructuosa. *Renuntiate*, inquit, *Ioanni, quæ audistis, & vidistis. Cæci vident, &c.* Non fumat mons, sed cæci fruuntur claritate; non ignis flammat, sed & mortui vitali succo irorantur: non buccina horrendum sonat, sed & debilis pauper euangelizatur. Sic in Iesu etiam miracula humanantur, vt ea vniuersi capiant. Non absimili modo dicebat Eliu amicus Iob capit. 33. imò penè in eandem sententiam fatur. *Ecce & me sicut, & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumtamen miraculum meum non te terreat, & eloquentia mea non sit tibi grauis.* Nihil terrificum neque in verbis, neque in ipsis miraculosis operibus exhibetur; appareret Deus facilis, suauis, ex eadem hominum massa coagulatus. Quid indè? Hoc Iob 33.

planè

planè elicitur clare; non est cur alius expectetur, non est, cur pauper, aut imbecillis, aut claudus, aut cæcus, aut mortuus mæreat, bono animo accedat, & in Iesu copiam Dei, & salutis habet. Non est cur popularis, & inops, & pauper dicat: loquatur nobis Moyses, & audiemus, non loquatur nobis Deus; imò iam Moyses taceat, & vniuersi, etiam debiles pauperes accedant, quãdoquidem Deus humanatus, non miracula terrifica, sed salutaria, & quæ etiam à pauperibus sustineri queant, verba facit. Bono animo accedas, & Deum vides, & Deum habes & si cæcus sis, & si miser, & pauper; solis impijs inaccessibilis Deus in Iesu adest.

Ioan. 18. Quoties apud Ioannem cap. 18. se se offert impijs Iesus dicens: *Ego sum, ego sum, si me quæritis sinite hos abire?* Et nilominus ipsi medias inter lanternas, & flammantes lampades, vix adducuntur, vt videant, & noscant Iesum etiam tunc salute manantem in percussum Malchum. At cæci homines, & inopes illum copiosa turbarum nube circumseptum nilominus sentiunt, & agnoscunt, & contemplantur. Vndè hoc? Pul-

D. Hier. chrè D. Hieron. de vera circuncis. ait. *A cæcis videtur, & à videntibus non videtur, & illud mysterio occultandæ operationis exequitur, vt cum infirmi, ac debiles ad posscendam opem salutis nullo monstrante cognoscant, & persecutores, vel inimici, quem tenere debeant, nisi prodatur, ignorent.* Si impius sis, & Dei persecutor quamuis oculatissimus videaris minime Deum in Iesu videbis; at si pius, si bono accedas animo, quamuis oculis careas, quamuis cæcus sis, quamuis infirmus, quamuis mortuus etiam nullo monstrante noscis

Ephes. 5. Christum, tenes astantem tibi. Ad Ephes. 5. *Surge, qui dormis, & exsurge à mortuis, & illuminabit te Christus*: D. Paulinus epist. 12. legit: *& attinges Christum.* Cùm mortuis, & cum dormientibus loquitur; quibus promittit Christum adeò facilem, vt & manibus defunctis sentiri, imò attrectari possit; & cognosci ab oculis somno sepultis. Non cæcitas, non infirmitas, non mors impedimentum afferunt videndi Iesum his, quos purus imbuit animus, & vitæ impellit halitus. *Dan. 4.* Apud Daniel cap. 4. Aiebat Nabuchodonosor ipsi Danieli: *Visiones somniorũ meorum, quas vidi, & solutionem earum narra*, quæ

D. Cyril. verba sic legit explicatius D. Cyrill. Hierosol. Catech. 7. *Dic mihi visionem, quam ego vidi, & quæ sit, nescio.* Viderat impius rex cœleste mysterium, & ad eum, qui non viderat, confugit, vt certior de illo fieret. Quid miser quæris à Daniele, qui non vidit, illud, quòd tu vidisti? Siquidem tu solus vidisti, tu potius enarra non videnti. Sed ô Dei virtutem! Qui illam habent, etiam sine oculis vident; & impij etiam oculatissimi penitus patentissima cœli ignorant. Ad hæc datus Cyrill. ait. *Cernis vim spiritus Sancti?* *Cyrill.* *videntes nesciunt: non videntes agnoscunt, & interpretantur.* Hoc vnum cura bono, & prompto esse animo ad diuina, & nulla cæcitas, nulla imbecillitas, nulla mors impedient, quominus tibi sint facilima accessu.

Matth. 11. Illis autem abeuntibus cæpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne. Quid existis in deserto videre? Arundinem vento agitatam?

§. IX.

Virtutis via arripienda, non quam occasio offert, sed quam seriæ electionis, & affectus pondus parit.

A Vcito nuntio Ioannis in vinculis existentis Iesus totus conuertitur in Ioannis commendationem, eius labores, & vitæ asperitatem diuinis efferens laudibus. Et hoc valde mirandum est, quòd habens præsentissima Ioannis vincula, nilominus nil de vinculis fatur, sed ad desertum confugit, & quis ibi fuerit Ioannes, nititur explicare. O bone cur præteris vincula adeò gloriosa Ioanni, & mauis eius desertum representare? Equidem in deserto petendo illa fundata fuit virtus Ioannis, quæ & in deserto, & in ciuitate, & inter vincula, & inter ipsos gladios claruit. Petiuit enim Ioannes desertum: nulla occasione externa impulsus, sed seria virtutis meditatione, & toto affectus pondere raptus, quo omnibus mundialibus tempestatibus superior euasit. Id quod innuent Iesu verba: *Quid existis in deserto videre? Arundinem vento agitatam?* Absit, quod talis fuerit vir tantus. Arundo, & leuis palea hoc habent, vt ad occasionem ventorum viuant; inuenies arundinem totam inclinatam in dextram, inuenies paleam inter floridas hortorum coronas. Cur iam non æstimabis arundinem, nõ æstimabis paleam? Non æstimas sanè, quia quod arundo in dextrã inclinet, quod palea

inter floridas coronas ſit, hoc tulit flantium ventorum occaſio, qui ſi è contra reflarent, & palea, & arundo vergerent in contrariũ. Arundo eſt, palea eſt, quiſquis ad occaſionem occurrentium viuit, quiſquis non ex ſeria virtutis meditatione, & toto affectus pondere ad virtutem tendit. Is, ſi occaſio tulerit, vt inter pios agat, vt inter virtutum eſtimatores degat, & ipſe virtutem colet, & virtutis facinora præſtabit: verum ſi alio ſeſe diuerterit occaſio, eadem facilitate rapietur alio. Ecce vobis Saul. 1. Reg. 10. eligitur à Deo per Samuelem, à quo accipit ſigna electionis ſuæ, & inaugurationem regni, & vix à Samuele electus incipit viam capere, *& ecce cuneus prophetarum obuius ei, & inſiluit ſuper eum ſpiritus Domini, & prophetauit in medio eorum.* Verè tunc fortunatus vir, qui offendit obuios ſibi prophetas, inter quos, & ipſe prophetat, & vniuerſa prophetarum facinora peragit. Acceſsit Saul ad eos, qui ſpiritu Domini agebantur, & ſimili ſpiritu actus ſimilia opera edebat. Sed iam indè aſcendit regale ſolium, cæpit inuidiæ patere, & mundialibus tempeſtatibus exponi, quid tunc? Ait cap. 16. *Spiritus Domini malus arripiebat Saul, &c.* Vt ad ſpiritum bonum non acceſsit Saul, ex toto affectus põdere, nec ex ſeria virtutis electione, ſed ex occaſione prophetarum obiantium; ſic prout tulit occaſio reflantis contrarij ſpiritus, ab illo etiam eadem facilitate ferebatur. Tertul. Ex quo pulchrè Tertul. lib. de anima cap. 4. ait. *Saulem tam Dei ſpiritus vertit in alium virum, id eſt, prophetam, quàm malus ſpiritus poſtea euertit in aliam virum, apoſtatam ſcilicet.* Vbi virtus arrepta fuit à Saule ex occaſione nimirum, quia acceſsit ad cuneum prophetarum inter quos ſpiritus Domini flabat; nil in Saule durabile, nil non damnabile reperiendum erat. Deſpicit enim Dominus arũdines, deſpicit paleas, quæ ex occaſione vẽtorum, ſiue in dextram, ſiue in ſiniſtram inclinantur. Et illi amantur, qui ex affectus pondere, in bonũ feruntur, vt pote, qui omnibus reflantibus tempeſtatibus ſuperiores Luc. 3. euadunt. Apud Luc. 3. dicitur de Ieſu: *Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam: & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.* Sanè bonus agricola, & triticum, & paleas recondit, & ſeruat; quandoquidem ex vtriſque lucrum habet. Cur diuinus agricola ſolum triticum æſtimat? cur & palearum non etiam aliqualem æſtimationem habet, ſed eas igni Nazian. tradit? Rem attigit Nazian. orat. in dictum Euang. vbi fatur: *Ventilabrum habet, quia repurgat aream, & quidquid leue eſt, ac vento obnoxium, reijcit: quidquid vero graue, in horrea reponit.* Reiectitiũ eſt apud Deum, quidquid vento obnoxium eſt, quidquid ad ventorum occaſionem degit, ille ſaluti reponitur, qui ex ſeria animi, & affectus ponderatione virtutem arripit, à qua nullis reflantibus ventis ſeparari poterit. Is erat Ioannes, qui ita ſeſe toto affectus conamine, & pondere à primis vnguiculis virtuti ſequendæ tradidit, vt nulla reflante tempeſtate in contrariũ rapi potuerit. Concuti furentibus Herodis ventis, imò conteri potuit, cedere autem ventis non potuit, vt potè qui non arũdo, ſed proceriſsima arbos erat. Proquo nõ illepidus eſt apologus penè in hanc rem adductus à Guilliel. Par. lib. de moribus, tract. Guilliel. de Spe, vbi ait. *Cùm quercus confracta eſſet impetu venti: harundo verò illæſa permanſit. Admirata quercus confractionem ſuam, & euaſionem harundinis, interrogauit harundinem, qualiter hoc factum eſſet: & reſpondiſſe fertur harũdo: Quia tu, inquit, præſumens de fortitudine tua voluiſti reſiſtere vento, qui fortior erat te, ſicut euidenter oſtendit confractio: ego autem ceſsi, & ita euaſi: & euado ſimiliter ab omni vento, quia vnicuique vento cedo. Sic & multi omni tentationi cedunt, & poſt omnem concupiſcentiam ſuã abeunt.* Non ſic proceriſsimæ arbores, non ſic brachiati milites Chriſti, non ſic Ioannes, qui furentibus obtinens tempeſtatibus confringi poteſt, cedere non poteſt, quia toto mentis affectu, & pondere amplectens virtutis curricula, etiam reflantibus ventis idem ſeruat animi propoſitum.

§. X.

Vileſcunt tentationes animo ad illas præparato.

MErito non meminit Ieſus carceres, & vincula Ioannis, quæ præſentiſsima erant; & meminit eius deſertum, vbi enim Ioannes deſertum petiuit, ibi omne genus afflictionum, & tentationum amplexatus, ad vniuerſam, & ſolicitudinis, & abſtinentiæ, & vinculorum, & carceris, & mortis moleſtiam ſe præparauit. Quid poſt hæc Ioanni accidere potuit memoratione dignũ? Equidem vniuerſæ tentationes, & carcer, & vincula, & mors ipſa parui momenti ſunt animo ad illa præparato. Indè Paulus ad Hæb. Hebr. 10 10. memorans ſumptum à Ieſu factum pro hominibus ait eius nomine. *Corpus autem aptaſti mihi: holocauſtomata, & propeccato non tibi placuerunt. Tunc dixi: ecce venio.* Vide

Chriſtia-

Christiane, quid debeas Iesu, videns ipse à patre nouum holocaustum desiderari, quòd pro peccato torreatur, consumatur, dicit ecce venio, sese paratum, & quasi in procinctu exhibet. Sed cur hoc solum de Iesu dicitur, quòd separatum offerat? Cur nō magis cætera explicantur, quod vinculis de facto fuerit illigatus, quod ad columnam religatus, quòd ligno suffixus? Cur hæc maxima silentio prætermittuntur, & solum dicitur: *ecce venio*? Equidem animo præparato, & ad omnia se exhibenti, imò iam venienti, & vincula, & columna, & crux minoris momenti videbantur, & ideò merito silentio tegebantur. *Tertul.* Ad quæ respiciens Tertul. lib. de Patien. vt Christi expendat patientiam, inquit: *Taceo, quod figitur, in hoc enim venerat.* Inter Christianæ patientiæ symbola putat Tertul. crucem tacendam, silentioque premendam, cur non potius primò exprimitur loco crux? cur inter maxima patientiæ signa non exprimitur? Ipse insinuat dicens: *in hoc enim venerat*, vbi enim quis ad omnia promptus, & paratus accedit, parui momēti sunt, & penitus reticenda quæcunq; dura eueniant: pro nihilo habentur tribulationes vniuersæ. Sic Hæbræos exhortabatur *Hebr. 10.* Paulus cap. 10. *Rememoramini autem pristinos dies: in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum: & in altero quidem opprobrijs, & tribulationibus spectaculum facti: in altero socij taliter conuersantium effecti. Nam & vinctis compassi estis.* Merito ponit Paulus præ oculis primam illam alacritatē, & fortitudinem, qua Hæbræi Christianismū amplexabantur; Christianismum, inquam, in quo luctæ, certamina tribulationum, exilia, fames, spoliationes bonorum, tormenta, vincula, carceres, ad quæ omnia sese parabant, qui Christiani fiebant. Et quidem ea erat Hæbræorum tunc fides, & fortitudo, vt omnia illa vorarent; & de facto socij taliter conuersantium efficerentur. Quid tunc? *Nam & vinctis compassi estis.* Nū quam desiui mirari mētem Pauli his verbis, qui post notatam alacritatem, & fortitudinem, qua se recentes conuersi deuouebant luctis, vinculis, carceribus, morti; statim extollit compassionem, quam habebant vinculorū alienorum; cur non prius, explicat, quòd & ipsi fuerint vincti, in carceres coniecti, in super verberati? Cur non magis dicit, quòd ipsi fuerint vincti, quàm quod vinctis compassi fuerint? Equidem hoc fuit in illis fidelibus præcipuum, nimirū, quod alacriter, & strenue sese ad omnia pararent, & omnibus tribulationibus deuouerent, post hæc, & vincula, & carceres, & tormenta pronihilo habent, sic censentur vincula, quasi non sint. Vndè præclare aiebat Chrysost. *Nam & vinctus compassi estis: Non enim putastis vincula vestra esse vincula, sed sicut athletæ fortes, sic stetistis: quia non solum in vestris opus non habuistis exhortatione, vel consolatione, sed etiam alijs exhortatio, & consolatio facti estis.* *Chrysost.* Sic alacri, & parato animo tentationes vniuersæ pronihilo sunt: vt qui sese deuouit tentationibus, sua non æstimet, nec censeat vincula, & alijs maxime compatiatur vinculis. Non in præsenti prætereūda est alacritas illa, & imperterritus animus Samsonis, dum ibat ad nuptias Iudic. 14. Ibat igitur strenuus adolescens nil metuens, nullum non contemnens periculum, vt optatis frueretur amplexibus, *apparuit autem catulus leonis fœuus, ac rugiens, & occurrit ei.* Quid tunc Samson cessit periculo? Abſit: *Irruit autem spiritus Domini in Samson; & dilacerauit leonem, quasi hœdum.* Ecce tibi, quam vilescant tentationes animo parato: qui leo erat fœuus, & rugiens, vbi strenuum athletam Samsonē omnibus periculis paratū offendit, vt vilis hœdus apparuit. *Iudic. 14.* Pulchrè Aug. in Psal. 80. *Leo ille viro forti Samson venienti ad ducendam de alienigenis vxorem ibat obuiam. Sed quid egit? Accepit, tenuit, fregit, dissipauit leonem, factus est in manibus eius velut hœdus caprarum.* *Psalm. 80* Felix qui imperterrito, & alacri animo sic viā virtutis arripit, vt ad omnia subeunda animum ex tunc spondeat; ex indè nil, quod timeat, habet: vilescunt coram illo maxima quæque certamina, & pronihilo reputantur.

§. XI.

Prima Ioannis virtutum lineamenta præstantissima, & quæ possint diuinam commendare manum.

NOn purpurascentem Ioannis finem, sed primum in desertum ingressum ob oculos proponit Iesus aiens: *Quid existis in desertum videre?* Cur ò bone reuocas in memoriam Ioannis desertum, & nō potius sertum martyrij, & virginitatis odorem halās? Cur purpureas effusi sanguinis perfectiones non meminisi; & prima lineamina vitæ arundineis vmbris deserti delitescentia in memoriam trahis? Sanè etiam præstantissimis primordia sua neborem afferunt aliqualem; quando & vas electionis dicebat. 1. ad Corinth. 13. *Cum essem parvulus, loquebar vt parvulus,* *1. Corinth. 14*

uulus, ſapiebant, vt paruulus, cogitabam vt paruulus. Quando autem factus ſum vir, euacuaui, quæ erant paruuli. Sic præſtantiſsimi primordia ſua erubeſcũt ob oculos ponere; verum pueri Ioannis primordia, quod trimus deſertum petiuit, & arborum etiam cibos ſuſpectos habens locuſtis paſcebatur, non rubor em, ſed gloriam, & Deo, & Ioanni pariũt immortalem. Solent enim nominatiſsimi pictores in ſuę artis ſummam commẽdationem, nõ perfectas imagines, ſed earũ adumbrationes, & prima lineamina, primoſque conatus euulgare: ſummi namque artificis manum, non tam perfectio extollit, quàm
Luc. 1. primus lineaminum conatus, & adumbratio. De Ioanne ait D. Luc. cap. 1. *Quis putas puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo.* Puer eſt Ioannes, trimus deſertum adit, in quo ſi non vltima perfectio, primus tamẽ conatus, & adumbratio ſummi, & præſtantiſsimi artificis manum ſapit. Quid plura?
Caſiodor. Apud Caſiodorũ. 1. Variarum. 4. hic Theodoricus rex ipſum Caſiodorum extollit fatus. *Primus eius adminiſtrationis introitus Comitiuæ Priuatorum molẽ fundatus eſt: vbi non tyrociniorum infirmitate titubans, nouitatis vitio, vel innocenter errauit: Sed abſtinentiæ firmato veſtigio, imitando vixit exemplo.* Vt familiare eſt tyronibus, & nouitijs, in quolibet officio errores admittere, ſic familiare eſt nullum illis errorem imputari: innocenter enim errat, qui non voluntatis, ſed nouitatis vicio in errorem cadit. Sed vide præſtantiſsimi pueruli excellentiam, ipſe trimus heremum intrauit, nouitius in vita, nouitius in virtutum operibus, nullum videt exemplar, nullũm magiſtrum habet, nec tyrociniorum infirmitate titubat, nec nouitatis vitio etiã innocenter errat, ſed abſtinentiæ firmato veſtigio, imitando vixit exemplo. Penè ad il-
Hierem. 2 lum Dominus loquebatur Hierem. 2. *Recordatus ſum tui, miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ, quando ſecuta es me indeſerto.* Recordationem faciens ſui præcurſoris, quid primum meminit Dominus? Ipſe ait dicens: *miſerans adoleſcentiam tuam, &c.* Nil de viri facinoribus, ſed eius puerilia in deſerto peracta recordatur. Is eſt Ioãnes, quem vt extollat Dominus, non ſpectet virilia facinora, ſed iuuenilia, imò puerilia facta eius ſibi ob oculos proponat, ſic enim ait in præſenti Syrus: *Recordatus ſum tibi gratiæ pueritiæ tuæ*: vt diuinæ gratiæ opus magnificentiſsimum explicem, non virum ſpecto Ioannem, ſed puerum, eumque trimum in deſerto agentem. Cur vir inter gladios intrepidus non ſtabit? Cur armatus rex non timeat Ioãnem virum; quem puerum deſertus aluit, frigus nutriuit, fames educauit? Sydonius Apollin. in Panegyrico Anthemij laudans Romam, quod Thraciæ dominetur ait. *Sydon.*

Thracum terra tua eſt, heroum fertiles ora,
Excipit hic natos glacies, & matris ab aluo
Artus infantum molles nix ciuica durat.
Pectore vix aliter quiſquã, ſed ab vbere tractus
Plus petit per vulnus equum: ſic lacte relicto
Virtutem gens tota bibit.

Nonne talẽ Chriſtianus deſertum à diebus Ioannis Baptiſtæ? Sanè extunc terra deſerta & inuia, & inaquoſa, facta eſt regio fertilis Heroum, dum ibi Ioannem recens natũ excipit glacies, & infantis molles artus durat; & puerulus ab vbere tractus, nec manducãs, nec bibens, imò de locuſtarum vulnere, lacte relicto virtutem bibit. Merito relictis aliis hanc Ioannis pueritiam recordatur Dominus, hanc amat, quippè Arabicus ita vertit verba Hieremię prædicta: *Recordatus ſum tibi gratiæ adoleſcentiæ tuæ, & dilexi toleramiã tuam: quia tu ſecuta es me in deſerto.* Pueritia Ioannis in deſerto peracta pluries antè oculos Dei obuerſatur, quàm alia viri facinora: illa diuini artificis comendat manum; illa oculos Dei ſpectantis oblectat: illa diuinitatem ſibi aſsiſtentem notam facit. Non vobis in præſenti negabo Dauidis auſum, qui inermis auſus eſt inire certamen, & conſerere manus, cum bellicoſiſsimo Gigante; is vt perſuadeat Regi, quòd in ſe vno totam Iſraelis aduerſus Philiſtæos collocet cauſam, nil aliud in mediũ adducit, niſi puritiæ ſuæ facta: ait enim. 1. Reg. 17. *Paſcebat ſernus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis. Et perſequebar eos, & percutiebam, eruebamque de ore eorum.* 1. Reg. 17
Hæc Dauid oſtendit à ſe puero peracta in deſerto facinora: hos pueritiæ ſuæ ludos in medio profert, vt dicat Eccleſ. 47. *Cum leonibus luſit, quaſi cum agnis; & in vrſis ſimiliter fecit, ſicut in agnis ouium in adoleſcẽtia ſua.* His auditis rex annuit, & vni Dauidi credit omnem difficillimi belli fortunam. Sed dubitare licet, cur rex ſapiens tantam rẽ puerilibus credidit facinoribus? Cui dubitationi Aug. hom. 31. ex 50. reſpondent. *Intellexit rex, cum videret audentem puerum aliquid in eo diuinitatis eſſe, nec illum tenera ætate, ſine diuino inſtinctu talia poſſe præſumere.* Expende illud, quòd vbi pueriles Dauidis auſus notauit rex, ſtatim intellexit, *aliquid in eo diuinitatis eſſe*; non enim poteſt non ſapere diuinam manum, quòd pueritia tantam exerat virtutem, & adeò precox ętas exhibeat, tam maturos fructus. Eccleſ. 47 Aug.

Quid plura? Ioannes trimus in deſerto agens, non ne ſuper aſpidem, & ba-

& basiliscum ambulauit? Non ne conculcauit leonem,& draconem ? Nonne serpẽtem illum vectem interfecit,& mille alia facinora præstitit? Vndè hæc puer, nisi quia in eo erat aliquid diuinitatis, imò tota Dei manus erat cum illo ? Moyses in durissimum Pharaonem serpentes immisit, similiter & Magi serpentes miserunt : aquas ille in sanguinem vertit,& ranarum incredibilẽ multitudinem fecit nasci; similiter, & Magi ab aquis sanguinem,& ranas efficiunt. Tertio accedit Moyses ad miracula, & ingentem cyniphum exercitum exerit,qui Pharaonẽ, & Ægyptum conculcent:ad similia accedũt
Exod.8. Magi Exod. 8. & non potuerunt: *& dixerunt Malefici ad Pharaonem:digitus Dei est hic.* Quòd magna animalia regna deuastẽt, virtutis potest esse creatæ : verum quod cyniphis paruus aculeus armatos reges contundat,quis non videat id opus esse diuinæ manus? Potest equidem latere manus diuina in magnorum virorum facinoribus; ast quod Ioannes trimus desertum petat:manus cum Principe tenebrarum conferat: aereas conculcet potestates, & lacte relicto virtutẽ bibat, in eo sole clarius scintillant diuinitatis radij: & digitus Dei, & manus, & totus ipse Deus inhabitat in Ioanne : cuius paruuli facinoribus sese maximè commendat diuina manus.

*Matth.*11. Sed quid existis in desertũ videre? Hominem mollibus vestitũ? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt.

§. XII.

Mollis cultus corporis Regibus fatalis est.

SApienter præceptor noster,innuit mollibus vestitos in domibus regum, non in solijs esse; hoc est, non regibus ipsis,sed ministris regum familiarem esse cultus molliciem : nunquam enim non fatalis fuit regibus nimia cultus corporis mollicies. Scatẽt exemplis,& mundiales,& sacræ litteræ:pro mille vnus sit Absalon Dauidis filius: huius cura,& studium circa comarum cultum singulariſsimum ; in cæteris audax adolescens, in comis nutriendis mollis, & effœminatus. Non comptior Phebi cæsaries, non cultior Berenices. 2.Reg.14. *Porrò sicut Absalon vir* 2.Reg 14.
non erat pulcher in omni Israel, & decorus nimis::Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur,quia grauabat eum cæsaries) põderabat capillos capitis sui ducentis siclis: Absalon elegantię studiosus,non tam ensis,quã pectinis memor comã nutrit, quàm vel sub nouaculę acie videre timet,nisi quando iam eius aureum pondus sustinere nõ valet. Hìc ergò comptulus princeps paternum regnũ præoccupat; & ingẽti armatus exercitu pacatũ diadema patris internetione sperabat: sed ecce dum certamen initur,dũ furit Mars cap. 18. *Accidit vt occurreret Absalon seruis* *Sydon:*
Dauid sedens mulo;cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum,& magnam, adhæsit caput eius quercui, &c. Miraberis,quod talè potuit contingere duci, & duci in prælio existenti? Nonne in bellum armatus intrauit? Si armatus intrauit, vbi galea, quæ caput operiret, nec sineret vagari capillos? Equidem elegantiæ studium, comæque cura galeam expuit, ne intorti crines tererentur;quo accidit, vt comis illigatus periret: mollis enim comarum cultus ad crucẽ currit,non ad diadema regni; quod potuis spectat tritos galea capillos. Hinc Sydonius Apolli.in Panegyrico Anthemij pulchrè accinebat:

Iam tu ad plectra veni,tritus cui cassside crinis
Ad diadema venit, rutilum cui Cæsaris astrum
Depositò thorace datur: sceptroq; replenda
Mucrone est vacuata manus.

Non ab anulis splendentibus, sed à fulgurante mucrone manus ad sceptra;non mollis vestis,sed torax ad purpuram, non coma culta,sed crinis tritus cassside ad diadema venit, & diadema conseruat. Ad Romanum imperatorem Carinum Parthorum legati veniunt,aurea cæsarie formosi preciosis vestibus culti: hos humi stratos imperator videt,& quæ illis honorem præstitit? Pulchrà
D.Syn. D.Synes.lib.de regno scribit. *Eos ergo cum vidisset, neque surrexisse, neque quidquam mutasse fertur, sed è vestigio vocatis dixisse se quidem illos scire ad se venire, se enim Carinum esse; inuenię, regi,vt eadem die renuntiarent,iubere,ni saperet omnem ipsorum saltum, campũq; omnem intra lunare spatium Carini capite fore nudiorem, simulque dicentem detracto pileo caput ostendisse nihilo galea adiacente villosius.* Sanè ostendit vir egregius comptuli regis ministris,quale esse debeat inuictiſsimi,& metuendi imperatoris caput, nimirum nihilo galea adiacente villosius. Vna regis cura sit circa galeam, cæterorum cura seruulis relinquatur;non enim pictæ vestes, non rotati calamistro crines diadema tuentur ; sed torax,

rax, sed tritus sub cassside crinis, sed caput nihilo villosius adiacente galea.

§. XIII.

Domus regia vestiarium est mundialis comediæ ex prophanorum hominum corruptela.

SVnt equidem, qui mollibus vestiuntur in domibus regum; quandoquidem mūdus comedia est, domus regia vestiarium à Iesu reputatur, vbi personarum vestes asseruantur, vt pro illarum varietate variæ personæ compareant. Fecit enim hoc mundi corruptela, vt quod in comedijs familiare est, sola vestis reges distinguat, & notos faciat. *Cassiodor.* Vndè merito Cassiodor. 1. variar. 2. purpuream tincturam laudans, ait: *Color minio lepore vernans, obscuritas rubens, nigredo sanguinea regnantem discernit, dum conspicuum facit: & præstat humano generi, ne de aspectu Principis possit errare.* Ecce tibi comodiæ vestiarium datis vestibus, & distributis persingulas personas, & reges, & principes, & duces, & milites facit, qui vilis vernula erat, vbi vestiarium ingreditur, purpuram accipit, & rex apparet. Hoc quod in comedia rides; in omni mundiali culmine notat Cassiodorus factum; purpurá regnantem discernit: vestis preciosa præstat generi humano, ne de aspectu principis possit errare: tolle vestes, tolle purpuram; nullum nosci regē mundus, non habet vndè discernat reges *Isai. 3.* corruptela humana. Accipite apud Isaiam cap. 3. regalem inaugurationem à corruptis populi moribus peractam. *Apprehendet enim vir fratrem suum, domesticum patris sui. Vestimentum tibi est, princeps esto noster.* Sic mundialis error, & corruptela hominum nescit constituere reges, nisi à vestimentis, vt faciunt comedi: & eò peruenit generis humani corruptio, vt in aulæis principum, & nobilium, nihil aliud inueniatur, quo principes appareant, quàm id quod inuenitur in vestiario comædorum, nempè vestes. Quoties curiam deambulans, videns domus nobilium animo meditabar, me quasi vestiariū comædorum deambulare, & sicut ibi singulis mansiunculis distributis, pro rege, pro duce, pro milite, nihil regis, nec ducis ibi cernitur præter solas vestes; sic in domibus nobilium, & principum nostri miserabilis æui instar mansiuncularum vestiarij, vix aliud cernitur, quàm vestes. Id quod notabat *D. Bern.* D. Ber. in nobilibus Ecclesiasticis sui temporis hom. 4. super, Missus est, inquiens. *Videas, & homines pecuniosos ad honores quosque Ecclesiasticos peruolare: moxq; sibi applaudere sanctitatem, vestium dumtaxat mutatione, non mentium.* Sic vniuersi nobiles, nobilitatem sibi applaudunt, in eo quod taliter vestiantur, non in eo quod ingenue viuant. Contra hos D. Basil. Isaiæ verba tractans sic inuehitur. *D. Basil.* *Verus princeps non per hæc insignia externa internoscitur, cuiusmodi sunt purpura, torques, seu amiculum pertenue, & diadema, sed per id, quia in primis obtinet virtutem principe dignam. Qui enim miserabili iugo voluptatum premitur, ac seruit variis concupiscentijs, cum seruus sit peccati, inidoneus est, nec accommodus ebeundo principatui.* Et quidem externa ornamenta sola, non tam faciunt, quā mentiuntur principes; ni te vita discernat, ni te manus nobilem, regiumque ostendat; cætera omnia nō te à Comædo personam regis agente disparem facit. Sapienter enim ait D. Synes. lib. de regno: *Quantum imperatoribus superbi, atque arrogantis cultus accessit, tantum decessit veritatis.* Fictos, & personatos nobiles vestimenta, & corporis ornamenta faciunt; veros principes sola virtus declarat. Samuel inauguraturus Saulem, vt regnum à Deo capiat. 1. Reg. 10. post multa electionis signa *1. Reg. 10.* prædicta sic ait: *Quando ergo euenerint signa hæc omnia tibi, fac quæcumque inuenerit manus tua; quia Dominus tecum est.* Ecce recentis regis monitum: *fac quæcumque inuerit manus tua*: non ait, quære purpuram, induere his vestibus, quæ te regem, & principem demonstrent: sed omnia vni Saulis manui cōmendat: quasi dicat: manus tua te regem ostendat, ea opera fac, quibus rex à Deo constitutus innoteſcas. Ad hæc D. Hieron. in *D. Hiero.* tradition. Hæbr. fatur: *His signis noscere poteris, quia Deus te regem fore voluit: & id circo, ad omnia, quæ tibi agenda sunt, regaliter age, quia Deus tecum est.* Vbi mundialis corruptela ad regnum vocat, solum præparat vestimenta, instar comædorum, verum vbi Deus regnū parat, non à vestibus, sed à moribus; non à cultu elegantiæ, sed à manuum operibus regem monstrat: vt rex sit, non qui molliter vestitur, sed qui regaliter viuit. Nec mirum quod regale decus verum fugiat immundas mollicies, amat pura virtutum opera; quando sanguis ille nobilis, quo regiæ vestes purpurascunt, omnem turpitudinis refugit odorem. Sic de illo Cassiodorus. 1. variar. 1. *In illis autem rubicundis fontibus, cum albentes comas serici doctus moderator intinxerit, habere debet corporis purissimam castitatem, quia talium rerum secreta refugere dicuntur immunda.* *Cassiodor.* Sic ille; vt appareat regius splendor, quam pendeat à vitæ puritate, integritate.

§. XIIII.

§. XIIII.

Laudabilis fidelium mos in induendis puerulis religioſo amiculo.

NEc otioſe Ieſus cum Ioannis in deſerto celebrat natalitia, eius ob oculos proponit amictum ab omni purum mollitie, religionis, & pœnitentiæ virtutibus ſacratum. Et ſi enim trimus puer in deſertum abijt, non credendum eſt eò ſecum detuliſſe pictas faſciolas, bullas, coralia, & cætera puerorum crepundia, molliculaque ornamenta; imò iam in domo parentum crepundijs, & pictis ſtolis relictis habitum acceperat, qui minimè dedeceret heremitam. Exẽplum indè manauit, quo pijſsimus increuit mos fidelium, apud quos pueruli religionẽ docentur ſugere, dũ habitu induto religioſo quiſque apparet religioſus puſio. Apud.

1. *Reg.* 2. 1. Reg. 2. dicitur de Samuele: *Samuel autem miniſtrabat ante faciem Domini, puer accinctus ephod lineo. Et tunicam paruam faciebat ei mater ſua, quã afferebat ſtatutis diebus.* Et ſi puer Samuel, & ſi adhuc tenellus ſacris tamẽ veſtibus induitur, illiq; mater afferebat ephod paruulum. Sed ephod habitus erat ſacerdotum, cur ſacerdotis habitus puero datur? Cur non magis pictæ ſtolæ, argenteæ bullæ, crepundia puerorum? Vt vel ex habitu puer diſceret eſſe etiam in pueritia modeſtus, & grauis inſtar ſacerdotis. De quo eleganter D. Alcimus lib. 1. ad Fuſcinam ſororem occinuit.

Non ſecus exultans ſterilis poſt damna iuuentæ
Iam facunda nouum cum ferret fœmina fœtum,
Veſtem lætaſuo paruam texebat alumno:
Diſceret vt Samuel iam tunc puer eſſe ſacerdos.

Pijſsimum, & valde pulchrum eſt parẽtibus quòd tales habitus parent ſuis filijs, quibus videantur pueri ſacerdotes, & religioſi pueri, ex habituque aſſueſcant noſcere religioſas virtutes, & vel ex odore ſacri habitus diuino parenti placere, eiuſque ingentes benedictiones ſibi acquirere. Sanè Rebecca, vt iuniorem filium patri gratiorem redderet, illiquè benedictiones maioris ſurripe-

Gen. 27. ret, hoc aſtu vſa eſt: ait enim Gen. 27. *Et veſtibus Eſau valde bonis, quas apud ſe habebat domi, induit eum, pelliculaſque hædorum circũdedit manibus, & colli nuda protexit.* Ad quæ verba tradunt Hæbræi primogenitos ſacerdotum officio eſſe functos: & habuiſſe veſtimentum ſacerdotale, quo induti offerrent Deo victimas. Sed ſtatim inſurgit difficultas, cur Rebecca ſurreptura mariti benedictionem iuniori filio, illum ſacris maioris veſtimentis induerit? Benè pelliculis hædi manus, & colli nuda protexit, ne cæcus pater pilos maioris fratris in minore requireret; at veſtes ſacras minimè requireret, cum illis non vteretur Eſau pro cibis inferendis, ſed pro offerendis victimis. Cur ergò Rebeca veſtes minime neceſſarias ad tegendũ dolum induit iuniori filio? Equidem res agebatur de benedictione cœleſti impetranda, ad quod plurimum valent ſacræ veſtes etiam pro crepundijs puerilibus. Vndè, & Iſaac etiã ſi cibis acceptis, & manuum, colliq́ue tactu perſuaſus fuerit adeſſe filium maiorem Eſau, non tamen ad benedictionem deſcẽdit, niſi odore veſtium adductus. Quippè ait: *Statimq́, vt ſenſit veſtimentorum illius fragrantiam benedicens illi ait, &c.* Vna ſacra maioris veſtis aptata iuniori fecit hunc benedictionum cœleſtium fructu potiri: ſic puto in puerulis fidelium: qui à parentibus pie religioſorum habitu pro crepundijs induũtur, non enim id infructuoſe efficitur, ſed ingentes Dei benedictiones paruis puerulis vel ex odore ſacri habitus acquiruntur.

Matth. 11. Sed quid exiſtis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & pluſquam prophetã. Hic eſt enim de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

§. XV.

Pluſquam propheta eſt, quiſquis inter mundialium caliginum latitudines anguſtam viam ſalutis pertingit.

FVtura prædixere prophetæ, quod diuiniſsimæ virtutis eſt ſignum: Ioannes non futura prædixit: ſed præſentem ſalutis viam Ieſum demonſtrauit: vndè ergo Ioannes pluſquam propheta eſt? An plus eſt præſentem noſcere, quàm futurum demonſtrare? Sanè inter mũdiales caligines, inter humanæ vitæ fallacias, inter errantium multitudines, inter voluptatum lenocinia, &

horrores

horrores pœnarum, adeò occulta eſt anguſta ſalutis via, vt longè plus ſit illam ſic latentem cognoſcere, quàm futura prænuntiare. Rem firmo ex 1. Reg. 21. vbi fugiens Dauid Saulem, eiuſque fanaticum furorem, ſacerdotem Achimelec adijt cõſulturus de fœlici venturo ſtatu: & vt ſacerdotem facilius ad conſultationem alliciat, fugam celat, imò ait: *Rex præcepit mihi ſermonem: & dixit: nemò ſciat rem, &c.* Vbi valde mirandum eſt, quòd Dauid prudentiſsimus vir ſic ſtuduerit celare aduentus ſui cauſam ſacerdoti, & ei ſacerdoti, à quo ſperabat ſe certiorem faciendum de euentibus futuris. Cur non veretur conuinci fallaciæ ab eo, qui etiam futura prædicit? An putabat ab Achimelecho futura prænoſci poſſe, & veritatẽ præſentem fallacijs obnubilatam ſentiri nõ poſſe? Pulchrè Abbulenſ. quæſt. 4. in cap. 14. lib. 3. Reg. ait, *Dauid ſatis putarat, quod poterat mentiri impunè, hoc eſt, quod quamquam mentiretur, & conſuleret Achimelech Dominum pro eo, non poſſet cognoſcere ex reſponſione Dei, an mentiebatur.* Quippè longè maius eſt lumen ad diſcernendam prælentiſsimam veritatem mendacijs, & fallacijs obnubilatam, quàm ad futura prophetanda. Propheta ſit, qui futura prænoſcit: at qui mundialia mendacia, & humanas fallacias deprehendat: & inter latiſsimos errorum calles, anguſtam veritatis, & ſalutis ſemitam internoſcat, pluſquã propheta ſit neceſſum eſt. Ad quæ reſpiciens Sapiẽs Prouerb. 15. ait. *Semitavitæ ſuper eruditum*: hoc eſt, pluſquam eruditus, pluſquam ſapiens, pluſquãm propheta eſſe debet, qui ſemitam vitæ pertingat: Chriſtus nobis viâ eſt ad vitam, ait Hugo in præſenti, ſed ſic occultus aparuit, ſic inglorius venit, vt vel à ſapientibus, & prophetis, vt leproſus, & percuſſus à Deo reputaretur. Qui illum ſic cognouit, eiuſque ſemitam oſtendit, ſuper omnes extollendus eſt prophetas. Huc vocanda eſt parabola patris familias, qui & prima diei hora, & ſexta, & nona, & vndecima miſit conductos operarios in vineam: & tempore ſoluendę mercedis, iubet, quòd nouiſsimi primum accipiant prẽmiũ. Et cur nouiſsimi tanti habentur à Domino, quòd primi omnium præmio donentur? Sapienter D. Hieron. lib. 2. contra Iouinian. putat hos nouiſsimos eſſe fideles, qui Ieſum in terris agentem, percuſſumque à Iudæis, & inter iniquos deputatum videntes, nihilominus ſuſceperunt, quo ſe ſuper omnes etiã prophetas extulere. Sic ille fatur: *Prima hora vocatus eſt Abel, & Seth, Enoc, & Noe ſexta Habraham Iſaac, Iacob; nona Moyſes, & prophetæ: vndecima gentium populus; cui primo redditur merces, quia in crucifixum credens Dominum, difficultate fidei magnitudinem meruit præmiorum.* Et merito ſe ſuper prophetas extollit ille, quem totæ paſsionis tenebræ; tot Phariſæorum mendatia; immenſa mundialium bonorum lenocinia non impediuere quominus anguſtiſsimam viam vitæ in Ieſu crucifixo cognoſceret. Quis iam neget Ioannem pluſquam prophetam eſſe, qui inter peccatorum greges latitatem Dei agnum cognouit? Qui inter vitreos legis ſplendores precioſum lapillum oſtendit? Qui inter latiſsimos ſuauiter viuentium calles anguſtam ſalutis viam adinuenit? Fallar, niſi Ioanem reſpiciunt verba Iobi cap. 28. *Locus Sapphiri lapides eius, & glebæ illius aurum. Semitam ignorauit auis, neq; intuitus eſt eam oculus vulturis.* Sanè, vt Gregorio placet, Ieſus lapis eſt Sapphirus ab aurifera virginis terra ortus adeò occultus, & inter peccatores latitans, & perſecutionum nubibus obductus, vt ſemitam eius ad imitandum oculatiſsimi, & pennati ſapientes, qui & remotiſsima diuinare ſolent, minime pertingunt. Quid tunc? *Ad ſilicem extendit manum ſuam, ſubuertit à radicibus montes. In petris riuos excidit, & omne precioſum vidit oculus eius. Profundaque fluuiorum ſcrutatus eſt, & abſcondita in lucem produxit.* Is eſt Ioannes, qui, dum lapillus precioſus latitat, ad ſilicem extẽdit manum ſuam, hoc eſt, ad duritiam gentium ſuæ prædicationis brachium extendit, & fecit peccatorum montes à radicibus commoueri, dumque ad fluuiorum ripas baptiſmũ pœnitentiæ prædicat, fontiſque Chriſtiani præfert dignitatem, omne precioſum videt oculus eius, & abſcondita vitæ ſemita facit, vt appareat, & precioſus lapis effulgeat oculis credentium. Ioanni equidem debemus, quòd abſtruſus Ieſus appareat, & ſalutiferi fontis proſiliat vena. In quem apto verba Ruricij Epiſcop. lib. 1. epiſt. 3. Heſperio data. *Te elicitorem, & formatorem lapillorum nobilium, & rimatorem auri; te repertorem aquæ latentis elegi: qui ſcires abſtruſas lapidibus gemmas propria reddere generoſitati: qua vtique in tanta rerum confuſione amitterent nobilitatem, ſi indicem non haberent: aurum quoque arenis vilibus mixtum, niſi artificis ſolertia labetur aquis, ignibus eliquetur, nec ſplendorem poterit retinere, nec meritum; ſeptas etiam aquarum venas, & obductum terra fluenti alueum, niſi diligentius eruderauerit apperitoris induſtria, laticis vnda non fluet.* Hæc ille: quibus nos beneficia à Ioanne in mundum profecta noſcimus decantata: ipſe primus ſalutiferi fontis venas indigitauit, & inter viuida fluenta precioſiſsimam gemmam inter turbarum confu-

1. Reg. 21

Abbulen.

Prouer. 15

Hieron.

Iob 28.

Ruric.

nem

nem penè ignobilem, dum inditat, antiquæ reddidit generositati: ipse verum aurum cęlestium bonorum ab arenis mundialium libidinum discretum ostēdit; & vniuersas virtutum margaritas, preciososquè lapillos ab aquarum fluentium gurgite nobilis vrinator extraxit.

§. XVI.

Ingens Ioannis gloria, quod Angelus dicatur, imò quod plusquam Angelus sit. Vbi quòd ærumnæ nos faciunt Angelis superiores.

MAgnam sui præcursoris ostendit Dominus gloriam, dum illum nobilitat Angeli vocabulo aiens ex scriptura: *Ecce ego mitto Angelum meum, &c.* Etenim summa gloria est, quòd lutum Angelicos possit repręsentare volatus, & inter Angelorum decora coruscare. Vbi beatorum principum gloria exprimenda fuit, & excellentia singu-
Matth. 22. laris, ait Dominus Matth. 22. *In resurrectione neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo.* Hac sola similitudine putauit Dominus sufficienter beatorum gloriam demonstrari; quam vt ostenderet maximam, angelicis splendoribus lutea beato-
Hieron. rum corpora comparauit. Ad hæc D. Hieron. in Epitaphio Lucilij fatur: *Quando dicit, erunt sicut Angeli in cœlis, nō natura & substantia corporis tollitur, sed gloriæ magnitudo monstratur.* Et quidem dum Ioannes dicitur Angelus, non tollitur corporis lutei substantia, sed gloriæ ostenditur magnitudo; quòd luteum corpus imitetur perpetes Angelorum volatus, angelicosque sequatur ausus. Nec miror, quod Ioannes in terris agēs assimiletur Angelis, quibus glorioſum est beatis existentibus in cœlis assimilari. Sed potius miror, quòd Ioānes nō dicatur plusquam Angelus? Cur bone Iesu non vides præcursorem tuum longè superiorem Angelis esse? Desertum solum Ioannis laudabat Dominus; nondum ad vincula, ad carceres, ad labores accesserat exantlatos, quod si Ioannem vinculis afflictum voluisset extollere, haud dubium, quin illum plusquam Angelum prędicaret. Planè vincula, & ęrūnæ pro Deo acceptæ nos faciunt longè su-
Actor. 1. periores Angelis. Actor. 12. *In ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus catenis duabus: Et ecce Angelus Domini astitit, & lumen refulsit in habitaculo: percussoq; latere Petri excitauit eū, dicens, surge velociter, &c.* Expende modo Petrum vinctum, & catenis adstrictum; & Angelum lucidissimum illi astantem, vtrius gloria maior? Vtrius magis excellentiam ambires? Penitus dubium exsuflat D. Chrysost. hom. 8. in cap. 4. epist. ad Ephes. fatus. *Hic si mihi quispiam dixisset, elige vtrum velis, vis esse Angelus Petrum stimulans, ac soluens, an Petrus seruatus? Petrus vtiq; maluissem esse, propter quem Angelus descendit. Vinculis istis potiri libuisset.* Eligibilior equidē est gloria, & excellentia vincti, & afflicti hominis propter Deum, quàm tota excellentia, & claritudo Angeli. Tanta est victorū in Domino, & afflictorum gloria, vt super Angelos sese extollat, imò vt Angeli esse inferiores, & seruos illorum ambiant. Quis afflictior Tobia? Is captiuus erat, insuper pauperem vitam agebat; postremo percussus est cæcitate. Quid tunc? Raphael Angelus accedit, vt seruiat Tobiæ filio, id quod, vt cōsequatur, sese sub alio nomine occultat aiens cap. 5. *Ego sum Azarias Ananiæ magni filius.* Quam rem sic eleganter expendit D. Aug. ser. 228 de temp. inquiens. *Ad hoc Tobias cæcitatis incurrit exitium, vt Angelum susciperet medicū. Quid meruistis Tobias pater, filiusq; Tobias? Mercenarium habere cœlestem, & tanquam operarium locare terrestrem? Calauit vobis Angelus nomen, Azarias sum, inquit, & non dixit, ego sum Raphael Angelus. Si enim diceret, ego sum Angelus, non esset Tobiæ mercenarius.* In tanta erat gloria afflictus, & ęrumnosus senex, vt Angelus eius mercenarius, & seruus esse ambiret; & ne tantā dignitatem amittat, sub alieno nomine Angeli cælat proprium vocabulum. *Aug.*

Matth. 11. Amen dico vobis, nō surrexit inter natos mulierū maior Ioanne Baptista, qui autem minor est in regno cęlorū, maior est illo. A diebus autem Ioannis Baptistæ vsq; nunc regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

§. XVII.

Ioannes Baptista primas omnium tulit.

SAnè nemò, qui à peccati morte in gratiam surrexit, non inferior est Ioanni, vt pote, qui omnium nesciuit non rapere primas. Si eius vocem spectes, statim audes

dicentem ſponſam Cant. 5. *Labia eius diſtillantia mirrham primam*, vt potè qui pœnitẽtiæ, & aſperitatis vitæ fuerit primus proclamator. Si ad hominis ſtatum vertas animũ, virgo inter agni comites agit, *primitiæ Deo, & agno*, Apoc. 14. In omnibus ſic primas rapit, vt neſciat eſſe ſecundus. Quòd notabat D. Cyril. Alex. lib. 2. in Ioann. cap. 34. inquiens. *Quis maior beato illo Baptiſta? Qui ad apicem virtutis peruenit: qui nulli fuit pietate ſecundus.* Ab alijs deguſtatos cibos faſtidiuit; nihil non primum ſibi præripuit. De eius parentibus ait Luc. 2. *Et non erat eis filius, eò quod eſſet Elizabeth ſterilis.* Cur neceſſe fuit, quod Elizabeth eſſet ſterilis? Cur nõ potius, vt Dauidis mater fœcundiſsima multos antè filios pareret, vt minimus natus Ioãnes electus videretur è millibus fratribus? Abſit à tanti viri matre fœcunditas, quæ faceret, vt alius primas prærriperet Ioanni; cui ſoli omnium prima debebantur. Ad hæc D. Chryſol. ſer. 89. ait. *Beata ſterilitas, quæ vnum ſeruabatur ad partum, & expectabat Ioannem, cui, quia prima omnia debebãtur, primogeniti dignitas non periret.* Nil primum potuit deficere Ioãni, vt qui primus index ſtitit ſapientiæ incarnatæ. Nonne de Ioanne videtur locutus Spiritus ſanctus Prouerb. 3. Quippè ait ibi. *Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & qui affluit prudentia; melior eſt acquiſitio eius negotiatione auri, & argenti, primi, & puriſsimi fructus eius.* Quidquid nobilis hæc arbor fructificat, primum eſt, & præſtantiſsimum inter fructus vitæ: primi & puriſsimi fructus eius. Sed iam deſideras ſcire, qui ſint hi fructus, qui ſibi prærripiunt. Illos longo ſermone tractat Petrus Damianus, & tandem ſic pro ſumma concludit. *Verbum pœnitentiæ dulce, & glorioſum, verbum regni cœlorum lætum, & adorandum illi ſoli primario conuenit. Quis ſic puer eremum concupiuit? Quis ita legitur ſublimiter conuerſatus? Quis pœnitentiam, & regnum cœlorum primus oſtendit? Quis baptizauit regem gloriæ? Cui ſe primum trinitas reuelauit? Cui tale teſtimonium perhibuit Deus.* Vni Ioanni omnia prima videbis collata, quidquid in hoc vides primum eſt, & primi, & puriſsimi fructus eius, ipſe ipſe de ſe videtur locutus illa Manilij lib. 1

Integra quæramus rorantes prata per herbas
Vndamq́, occulis meditantem murmur in antris.
Quam neque durato guſtarint ore volucres
Ipſe nec æthereo Phœbus libauerit igne.
Noſtra loquar, nulli vatum debebimus orſa.

Quis vatum veterum expreſsis verbis dixit, appropinquat regnum cœlorum? Quis baptiſmi fontes aperuit? Sanè poſt Ioannem baptizat Chriſtus Spiritu ſancto, & igne; cũ autem baptizat Ioannes, fontem hunc, neque durato guſtarant ore volucres, ipſe nec æthereo Phœbus libauerat igne. Vndè non multum aberrauerit, qui Ioãni attribuat illa Sapientiæ Eccleſiaſtici. 24. *Gyrum cœli circuiui ſola, & profundum abyſsi penetraui, & in fluctibus maris ambulaui, & in omni terra ſteti. Et in omni populo, & in omni gente primatum tenui.* Sed qualem cœli gyrum circuiuit ſolus Ioannes? Gyrus cœli filius Dei eſt, qui à patre exiuit, & venit in mundum, & iterum redit ad patrem, vt dicat Pſal. 18. *A ſummo cœlo egreſſio eius, & occurſus eius vſq; ad ſummum eius.* Hunc gyrum circuiuit Ioannes, dum cognouit, & populis manifeſtauit, quo factum eſt, vt in omni populo, & gente primatum raperet. Sed non is eſt Ioannes, qui primatuum glorias ſibi ambiret, imò qualeſcumque habuit, ideò habuit, vt vidente mundo, Ieſu Dei filio cederet primas: quo non grauabor Ioanni decãtare ſummas Tobiæ laudes, quæ ſic habent cap. 1. *Hic ſolus fugiebat conſortia omnium, & pergebat in Hieruſalem ad templum Domini, & ibi adorabat Dominum Deum Iſrael, omnia primitiua ſua fideliter offerens.* Omnium prima ſibi Ioannes prærripuit, non vt aures captaret populares, imò omnium fugiens conſortium, & acclamationes, Ieſu omnia primitiua ſua fideliter obtulit.

Ecclſ. 24.

Pſalm. 18

Tobiæ. 1

§. XVIII.

Summæ argumentum ſanctitatis, vel minimam aliorum virtutem ſibi ſuperiorem recognoſcere.

VArie torquentur expoſitores illis verbis, *qui minor eſt in regno cœlorum, maior eſt illo*: quorum difficultate facili negotio me expediã, hoc vno ſuppoſito, quòd mihi euidentiſsimum videtur, nimirum illis verbis Dominum non voluiſſe aliquomodo coarctare, & limitare aſſertum de magnitudine Ioannis prælibatũ; imò voluiſſe aliquid amplius tanto culmini addere? Abſre enim erat inter extollendas Ioannis excellentias, ſine vrgente aliqua neceſsitate aliquid longè excellẽtius illi opponere. Nemò igitur ibi memoratur, qui in re ſit maior Ioãne, ſed in eſtimatione, & cogitatione ipſius Ioannis, quòd maximè extollit eius excellentiã. Magna eſt Ioannis cõmendatio illa: inter natos mulierũ non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta: ſed ecce quid longè maius, & excellentius, quòd cum ſit Ioannes omnibus maior,

maior, tamen in eius mente, & æstimatione omnes sunt maiores; vel minimus iustorũ, vt putat ipse Ioannes, maior longè est, atq; præstantior. Et quidem nunquam grandior ostenditur Ioannis sanctitas, quàm vbi ipse vel minimos Christi ministros putat sibi maiores. Dicebat enim Matth. 3. *Qui autem post me venturus est, fortior me est: cuius nõ sum dignus calceamenta portare.* Quæ sunt Christi calceamẽta, nisi Apostoli de quibus Psal. 107. *In Idumæam extendam calceamentum meum*, id est, mittam ministros euangelij; quos Ioannes meditatus, se multum illis reputat inferiorem: quasi dicat: non solũ Dei filius Iesus maior me est, sed vel eius calceus, nimirum minimus eius minister longè me superat. O maxima Ioannis, & vere humilis sublimitas? Perdocte Rupert. in præsenti fatur: *Ioannes ita iudicando, ita non quæ sua sunt, sed quæ aliorum erant, considerando: & superiores sibi futuros Apostolos arbitrando, regulã custodiebat sanctæ, & veræ humilitatis, semetipsum deprimens, tamquam minor esset omnibus illis. Sed nunquid ita iudicabat Dominus iudicij? Nequaquam, sed amen dico vobis, ait, inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne Baptista.* Ecce tibi quanta sit Ioannis sanctitas, quã sublimis, quã rara, cum ab ipsa veritate æstimetur omnium virorum maior, ipse se Christi seruulis reputat inferiorem, & nullius, vel minimi virtutem notat, quam non æstimet maximam. Sic ille, in quo Dei gratia incipit habere profectum, nullius vel minimam sanctitatis scintillulam videt, quàm non æstimet sanctitatis culmen. Prodigus ille iam compunctionis gratiam receperat, & in se reuersus ait Luc. 15. *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus.* Cælestis tamen panis nunquã abundat in mercenarijs animis: vndè ergò prodigus iste tãtam sanctitatis abundantiam videt in mercenarijs? Ait D. Ber ser. de diuersis affectionibus animæ: *peccator compũctus reputat sanctissimum quacumque ex causa alterum videat innocentem.* Nil non maximum in alijs videt, qui spiritu Dei agitur: dum vel oratiunculã à proximo, quacumquè ex causã proferri sentit, illud sanctissimum, & omnibus modis perfectum habet. Id quod cupiebat Paul. ad Philippen. 2. omnibus persuadere Christianis, aiens. *Idem sapiatis, eandem charitatem habentes, vnanimes, id ipsum sentientes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitrantes; non quæ sua sunt singuli considerantes, sed & ea, quæ aliorum.* Semper paratus sis proximum tibi superiorem, & longè præstantiorem existimare, & non tua, sed illius opera credere illustriora: hoc qui præstat, fallar, nisi attigerit culmen perfectionis.

Matth. 3.

Psal. 107

Rupert.

Luc. 15.

D. Bern.

Philip. 2.

§. XIX.

Ioannis vis tanta, vt ante mortem Iesu iam ipse cœli claustra contundat, & faciat labare, & minari proximam ruinam.

QVid pro virtute præcursoris dici potuit excellentius? *A diebus Ioannis Baptistæ vsque nunc regnum cœlorum vim patitur.* obfirmati cœlestes muri per peccatum adeò erant, vt & pinus, & robur, & montes ipsi ante ipsorum faciem, vt cera liquescerent: & Israelitarum ducum tela ad concutiendum cœleste claustrum, ficulnea haberentur. Intactæ, imò inaccessibiles apparebant cœlestes balbæ inter pennata Habrahamidum iacula: accessit Ioannes, & eius vim incipiunt præsentire, concutiuntur, labant, ruinam minantur. Non aliud potest efficerè virtus creata: cœlestes vectes confringere, solo claustra æquare non hominis, sed Dei virtus est: quòd Dei erat, non præstitit Ioannes, cœlestia claustra demoliens, verũ talem illis imprimit vim, qua, si non prorsus ruunt, soloque prostrantur; tamen concussa iam proximam ruinam minantur. Vndè eleganter Petrus Damian. ait: *Totus adstupeo baptizanti, & hominem video violentiam ipsis cœlis inferre.* Ridebant cœli hominum iacula; ridebant cœlestes balbæ arietes humanos, sed accedente Ioanne, tanto concutiuntur ariete, vt iam iam proximę ruinis videãtur. Huc respiciens Isaias cap. 40. iuxta Hębraicam lectionem, ait. *Quoniam completa est militia eius, &c.* id est, militantis Ecclesiæ militia completa est, ad summum peruenit: quidquid ars, & potentia militaris potest, omne id est peractum: sed scire cupis, quis tãtus fuerit in re militari? Iam explicat subdens: *vox clamantis in deserto, parate viam Domini.* Per illum, qui in deserto clamauit, viã Domino parans, nimirum per Ioannem, vt testantur Forerius, & Leo à Castro in præsenti, potestas militaris vltimum accepit incrementũ, peruenit eò ad quod non possit, non vltima belli fortuna approximari. Hoc ipse Ioannes innuebat Matth. 2. *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiã, qui post mevẽturus est, fortior me est.* Quid cõsequẽtię habet vel similitudinis baptizator cũ forti? debẽt enim cõparati inter reseiusdẽgenerisversari

Pet. Dam.

Isai. 40.

Matth. 2.

vt videantur rectè pronuntiata. Est ne in baptismo Ioannis aliquid fortitudinis respectu cuius dicatur venturus Iesus fortior esse? Est equidem in baptismo Ioannis fortitudo, imò summa commendatio virtutis militaris Ioannis: solent namque munitissimæ vrbes circumcingi profundo aquarum fluenti, vt inaccessibilem reddant, & omnino obstrusum hostibus aditum. Et dux ille, qui aquarum impedimẽtis superatis vim infert murorũ balbis, huius fortitudo, & rei militaris peritia à nemine non commendatur. Cœlestis ciuitas præter æneos muros, præter portarum seras confirmatas, adhuc aquis cingebatur, nec vllus, ad illam introitus patebat, nisi superatis baptismi aquis. Primus virorum hoc nouit Ioannes, primus curauit aquarum fluenta insinuare, primus totam aquarum rem inuasit, quo factũ est, vt iam iam ciuitas capienda ostenderetur, & solum requireretur ille fortissimus rex, qui fortior Ioanne posset diuina sua virtute murorum impedimenta solo æquare, & vltimas, & victrices manus imponere certamini. Rem explicat. 2. Reg. cap. 12. vbi de expugnatione Rabbath agens dicit. *Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat vrbem regiam. Misitque Ioab nuntios ad Dauid dicens: dimicaui aduersus Rabbath, & capienda est vrbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obside ciuitatem, & cape eam.* Superbiebat Rabbath, & inexpugnabilis videbatur, propter frequentissimos, & profundissimos aquarum gurgites, quibus cingebatur, adeò vt indè vocaretur vrbs aquarum. Ast Ioab maximus ducum Israelitarum eò animum, & vires applicuit, vt aquas superaret, & ciuitatem ostenderet expugnabilem à rege suo. Quòd vt decreuit, sic strenue peregit, & superatis aquis, eam vim intulit ciuitati, qua manifestè apparuit, quòd capienda in proximo esset; sed reseruanda erat gloria illa regi Dauid, ideòque rex vocatur, vt expugnet, & vltimas imponat manus certamini. Contentus Ioab ita à solo rege fortissimo excelli, vt immediate post regem, ipse gloriam expugnatæ vrbis capiat, vt pote, qui superatis aquis ciuitatem prosterni posse monstrauerit. Non absimilis fortitudo Ioannis, qui facto impetu, & prædicato baptismo in pœnitentiam ostendit, quòd capiẽda esset vrbs aquarum, quod iam iam instabat rex ille fortissimus Dei filius, qui ruptis muris cœlestibus victricia signa leuaret. Contentus Ioannis à solo tanto rege superari, & quod immediate post Deum ipse vnicus sit inter natos mulierum, qui militarem industriam in aquis superandis mõstraret. Quòd spectabat D. Theodorus studita orat. in Ioan. Baptis. fatus. *Nunquid ergò ò Ioannes super terram ascendisti ad cœlestia proiectus es, angelicos, & primo operantes ornatus transcendisti? Et quod eis est à sæculo obscurum, & quod minimè dedicerunt, statim tanquam post Deum traiecisti, & nobis annuntiasti.* Equidem Angelorum exercitus superauit nostri militia Ioannis, illi nihil nouerunt de vi cœlis inferenda superatis aquis, solus Ioannes *tanquam post Deum* hoc nouit, hoc demonstrauit, & potestate sua militari ostendit, quòd esset capienda vrbs aquarum, quòd ruinam minabatur, quòd fortior rex iam aderat, à quo erat funditus expugnanda. Hinc ad Ioannem dicebat Isaias cap. 40. *Super montem excelsum ascende tu, qui euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam, qui euangelizas Hierusalem, exalta, noli timere: dic ciuitati Iudæ: Ecce Deus vester. Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur.* Merito fortissimus gratiæ gygas Ioannes, vt cœlo vim inferat, iubetur ascendere montem, vt sit mons in vertice montium, & sic montibus supra montes compositis, ostendatur à fortissimo virorum cœlum capiendum, & muros eius æneos expugnandos, cui expugnationi non Ioannes, sed Deus in fortitudine aderit, & brachium eius dominabitur, ita vt post Deum Ioannes sit, qui auspicium dederit expugnationi tantæ. Vt dicat Guarricus Abb. ser. 2. *Accingimini, inquam, viri virtutis, & sequimini ducem, ac magistrum huius militiæ, Ioannem loquor, à diebus cuius cœlum capit esse expugnabile.* Sic ille.

2. *Reg.* 2.

D. Theo.

Isaiæ. 40.

Guarric.

Matth. 11. Omnes enim prophetæ, & lex vsque ad Ioannem prophetarunt: & si vultis recipere, ipse est Elias, qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat.

§. XX.

Quidquid magnum, & præstantius volueris, hoc est Ioannes.

QVam præclare Dominus satisfecit desiderijs totius orbis; hoc enim vniuersi desiderabant scire, quid esset Ioannes? huc

huc tendebant populariũ curæ Luc. 3. *Quis putas puer iſte erit?* Eò ſpectabant Hieroſolymorum deſideria, dùm mittunt ſacerdotes, & leuitas, vt interrogarent: *Tu quis es?* Sic vniuerſi mirantes excellentias hominis anxij curabant ſcire, quid eſſet? Quibus curis, & deſiderijs ſatisfecit Dominus in præſenti aiens: *Omnes prophetæ, & lex vſque ad Ioãnem, & ſi vultis recipere, ipſe eſt Elias.* Quaſi dicat, cum omnes veterum virtutes vſque ad Ioannem peruenerint, in illoque exiſtant, ipſe vobis erit, quidquid magnum volueritis; eſt propheta, ſi vultis quod propheta ſit; & ſi vultis, ipſe eſt Elias: ſic Ioannis magnitudines, & præcellentiæ veſtris aptãtur voluntatibus. Hoc exiſtis videre in deſertum, nimirum hominem in virtutum ſuarum oſtenſione deſeruiens cuiuſque voluntati. Sic dum in deſerto eſſent Iudæi, receperunt ex Deo mirabile beneficium: ait enim Exod. 16. *Mane quoque ros iacuit per circuitum caſtrorum. Cumque operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum in ſimilitudinem pruinæ ſuper terram. Quòd cum vidiſſent filij Iſrael, dixerunt adinuicem, Manhu, quòd ſignificat, quid eſt hoc?* Nouam, & mirabilem videntes pluuiam, in admirationem rapiuntur, tanto deſiderio interrogantes, quid eſt hoc? vt ex hac interrogatione cibus ille nomen ſumeret. Nullo enim melius explicatur excellentia cœleſtis cibi, quàm per has omnium admirabiles interrogationes: quid eſt hoc? quid eſt hoc? Quibus in ſummam cibi commendationem ſatisfacit vnus locus Sapient. 16. aiens. *Angelorũ eſcam nutriuiſti populum tuum, & paratum panẽ de cœlo præſtitiſti illis, ſine labore omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem. Subſtantia enim tua dulcedinem tuam, quàm in filios habes, oſtendebat: & deſeruiens vniuſcuiuſq; voluntati, ad quod quiſque volebat, conuertebatur.* Ecce tibi, quæ ſit natura, quæ ſit excellentia eius cibi cœleſtis, cuius nomen eſt, quid eſt hoc? Cuius naturam omnes deſiderãt noſcere; de illa quærunt vniuerſi aientes, quid eſt hoc? Eſt equidem, quod quiſque vult; ſi velis, perdix eſt; & ſi velis ſummere, ipſe pauo eſt. Hinc iam ſe ſe pandit Ioannis gloria ſingularis, nonne ipſe apparuit inſolitudine minutum? Nõne recenſnatum mirantes vniuerſi clamant: Manhu, quid eſt hoc? Quis putas puer iſte erit? Quis es tu? Equidem Ioannes cœleſtis manna eſt, angelicus eſt, à cœlo dilapſus eſt: deſeruiens vniuſcuiuſque volũtati, ad quod quiſque volebat, conuertebatnr. Quidquid magnum, quidquid excellens volueris, id Ioannes eſt. Ad hæc Iſaias cap. 40. de Ioanne locutus, ait: *Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini*: vox dicitur Ioannis, & vox eius explicatur, quaſi nihil aliud fuerit: qualis ſit perſona huius vocis, & quæ omnino reticetur. Sed cur vox exprimitur, & perſona tacetur? Vt tu illi voci quamcumq;, præcellentiſsimam perſonam volueris, poſsis apponere. Vis ſub illa voce videre Ieſum Naue, qui in tubarum voce muros Hiericho deiecit? Si ita vis recipere, Ioannes ipſe eſt Ieſus Naue clamante voce contundens muros cęleſtes. Vis Dauidem cernere, cuius citharæ vox & Saulem ſanauit, & dæmoniũ abegit? Si ita vis recipere, Ioannes ipſe Dauid eſt, qui voce canore tenebrarum principes à mundo pellit. Vis Eliam ſpectare Reges terrefacientem? Si vis, Ioannes eſt Elias cuius vocem adhuc Herodes metuit. Vis Apoſtolos, vis martyres, vis Doctores, vis virgines ſub hac voce miracula patrare cœleſtia? Si ita vis, Ioannes Apoſtolorum vox eſt, martyr eſt, virgo eſt, Doctor eſt. Nil excellens in ducibus, nihil canorum in prophetis, nihil magnum in Apoſtolis, nihil glorioſum in martyribus, nihil pulchrum in virginibus, nihil ſapiens in Doctoribus eſt, quod ſi vis, non tibi hęc vna vox oſtẽdat, ad quod volueris conuerſa. Non longè abeſt Euſeb. Emiſſenus ſer. in Dom. 4. aduent. vbi ſic loquitur. *Hanc Ioannis vocem ſignificabant omnia illa muſicorum genera, quibus Dauid cantare conſueuerat. Hanc ſignificabant illæ tubæ, quibus canentibus capta eſt Hiericho. Lege in Apocalypſi, & ſeptem Angelos inuenies tubis canentes, per quos omnes Eccleſiæ prædicatores ab ipſis Apoſtolis vſque in finem ſæculi ſignificantur. Omnes igitur iſtæ tubæ, omnes iſtæ voces vnam illam vocem ſignificant, quæ loquitur dicens: Ego vox clamantis in deſerto.* Nullum itaque in nouo, & veteri teſtamento inuenies virum illuſtrem, quem in ſe non oſtendat Ioannes, ſi ipſe velis, transformans ſe in omnes iuxta voluntatem tuam, vt ſit ipſe quicumque velis; & ſolum non ſit, quòd ipſe non vult. Ait enim Aug. hom. 4. in Ioan. natiu. *Putari Chriſtus potuit, & noluit, exiſtimari Chriſtus potuit, & noluit.* Solum non eſt Ioannes, quod eſſe non vult; alioquin eſt quiſquis tu volueris. Et licet in alienis labijs ponatur gloriarum Ioannis oſtenſio, nunquam tamen paruum quid de illo exiſtimabitur. Id quod in Ioanne præſtantiſsimum meditatur D. Bern. ex illis verbis Ioan. 5. *Ille erat lucerna ardens, & lucens*: ardens, & lucens, vt Sol, qui cum luce ardet, non vt luna, quæ non ardet, ſed lucet. Et cur Ioannes nõ erit, vt luna, quando Eccleſia dicitur pulchra vt luna? Ibi Bern. *Quia enim ſplendet luna,*

Exod. 16

Sapien. 16

Iſai. 40.

Euſeb. Emiſ.

Auguſt.

Bern.

luna, ſine feruore: modo plena, modo exigua, modo nulla videtur. Sic qui in alienis labijs conſcientias ſuas poſuerunt, modo magni, modo parui ſunt, modo nulli, ſecundum quod adulantium linguis, vel vituperare placuerit, vel laudare. At verò Solis ſplendor igneus eſt, & cum feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Singularis equidem gloria eſt Ioannis, quòd cum laudes ſuas in hominũ labijs poſuerit, adeò vt ſit quiſquis, illi voluerint, nunquam tamen paruus, aut minimus, vt luna ſed magnus, & excellens ſemper, vt Sol appareat. Non abſimile accidebat mannæ, quod habens omne genus ſuauitatum, ad quod quiſque volebat conuertebatur, ſi tamen bonũ quid & excellens deſiderabatur. Vndè murmuratores, Num. 11. inquiunt. *Quis dabit nobis ad veſcendum carnes? Recordamur piſciũ, quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentẽ nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriquè, & cepæ, & allia. Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi Man.* Sed ſi Man conuertitur in omne id, quod vultis, quid aliud requiritis? Vel quid requiri poteſt, quòd in Manna non habeatis? Non ne pro omnium carnium ſuauitatibus Manna vobis eſt? Sanè crediderim, ſaluo meliori iudicio, in Manna eſſe quidem omnes præſtantiores ſuauitates, quas ingenuus, & de fæcatus guſtus capere poteſt, vilium tamen rerum ſapores, qualia ſunt allia, cepæ, & porri, & cucumeres, & ruſticorum carnes, minimè in Man poſſe reperiri. Hoc enim habent cœleſtia illa dona, vt nullius voluntate vileſcant, nec in ſe oſtendant aliud præter præſtantiſsimas qualitates. Id quod in Ioanne mirandum eſt, cuius virtutes in nullius ore poſſunt videri non magnæ.

Num. 11.

Matth. 11. Cui autem ſimilem æſtimabo generationem iſtam? Similis eſt pueris ſedentibus in foro, qui clamantes coequalibus dicunt: cecinimus vobis, & non ſaltaſtis: lamentabimus, & non planxiſtis.

§. XXI.

Magna Ioannis excellentia, quod ſimilis filio Dei.

VT puerorum choro canente non ſolent alij pueri ſaltare; nec etiam flente ſolent flere, ſic accidit in Iudæorum conuẽtibus, qui puerum Ieſum lætiſsimos edentes cantus audientes, minimè ad numerum ſaltant: & fletus propinantem puerum Ioannem contemnunt. Nec parua eſt gloria Ioannis ab his repulſis Iudæorum, quandoquidem illis apparet, quòd nõ eſt ſeruus maior Domino ſuo: imò quod quãtum poteſt humana fragilitas diuinæ approximari conditioni, tãtum videatur puer Ioannes, approximatus Ieſu puero. Ambo à Iudæis repulſi; ambo dicuntur pueri adeò ſimiles, vt nõ ſolum ab infirmis oculis alter pro altero reputetur, ſed & Ioannes reſpectu diuiniſsimi patris, vicesvnigeniti filij in terra gerat. Nõdum verbum patris, nondum vnigenitus filius Dei à viſceribus virginis in mundum, lucemque proſilierat. Et *ecce iſte*, nempè Ioannes, *venit ſaliens in montibus*, poſt ſaltus in vtero datos, magno orbis bono inter prærrupta montium natus apparet. Naſcitur itaq; puer Ioannes, & vicinia omnia gaudio replentur, muta parentis labia cantus edunt, miracula fiunt. Et vndè vagienti puero ſic cœlum, & terra arridet? Ait Luc. capit. 1. *Etenim manus Domini erat cum illo.* Huc peruenit recens nati pueri magnitudo, quod illi merito affigatur hìc titulus, nimirum, *manus Domini*, quandoquidem illo oſtenditur Ioannes poſſe apud cœleſtem patrem ſupplere vices vnigeniti filij, & pro filio aliquãdiù in terris exiſtere. Rẽ explico ex 2. Reg. 18. vbi de Abſalone dicitur. *Porrò Abſalon erexerat ſibi, cum adhuc viueret, titulum, qui eſt in Valle regis; dixerat enim non habeo filiũ, & hoc erit momentum nominis mei. Vocauitque titulum nomine ſuo, & appellatur, Manus Abſalonis.* Ecce tibi ambicioſiſsimus adoleſcens, vt putauit ſibi filiorum loco poſſe ſufficere columnæ præfixum titulum, nimirum *Manus Abſalonis.* Cur ergò non putemus Ioannem pro Dei filio exiſtere apud diuinum patrem, à quo ſimilem inſcriptionẽ habet præfixam, nempè, *Manus Domini*? Eſt equidem puer Ioannes ſimilimus puero Ieſu; & non quidem ſolum in paſsionibus, in virili virtute, ſed ab ipſo cõceptu nulli magis aſsimilatur, quam generationi verbi diuini. Apud Luc. 2. dicitur: Elizabeth autem impletum eſt tempus pariendi: *& peperit filium.* Chryſoſt. ex græco non legit, *peperit*: ſed legit: *genuit*, vt dicat: *Elizabeth impletum eſt tempus pariendi, & genuit filium.* Et merito dicitur Ioannes à matre genitus, vt in hoc eius natiuitas oſtendatur ſupra naturá creatam, & valde ſimilis generationi increatæ filij Dei. De vnigenito diuino ſolo credimus in ſymbolo, & aſſerimus genitum, non factum, vt mira-

2. *Reg.* 18.

Chryſoſt.

mirabilem eius modum naſcendi oſtendamus. Ecce vobis de Ioanne etiam aſſeritur, quòd mater, *genuit filium*, vt in hoc natiuitas Ioānis ſimilis verbi natiuitati aſſeratur. Ac-
Chryſoſ. cipitè Chryſoſt. in Ioan. natiu. hom. 2. fantem. *Cur autem Elizabeth peperit, & genuit? Quòd illud quidem eſt opus naturæ: hoc verò ſupra naturam: quandoquidem peperit quidem, vt mulier, ſed ſuperuenit gratia ſancti ſpiritus, & genuit ſupra naturam. Erat enim miraculum, quòd fiebat à Ioanne, & non tantũ habebat paterni generis, quantum Dei verbi.* Et verbum Dei, & Ioannes ſimilem modum generationis habent, vt ex hac ſimilitudine pateat, quam ſingulariter Ioannes filius Dei habeatur. De hac ſimilitudine Ioannis vide ſupra §. 6.

§. XXII.

Summa peruerſitas hominis, qui diuinis non demulcetur cantibus. Vbi de muſica ſacrà.

HVc peruenit Iudæorum malitia, quòd nec cãtibus traheretur Saluatoris; quãdo cantus, & diuinum modulamen diaboli-
1. *Reg.* 16 cum furorem valent expugnare. 1. Reg. 16. *Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu ſua, & refocillabatur Saul, & leuius habebat, recedebat enim ab eo ſpiritus malus.* Non poteſt equidem ſpiritus malus reſiſtere cœleſti cantui; neceſſum eſt, vt diſcedat, ſi Dauid cantet: ſi diuinum reſonat modulamen. De
Caſiodor. hoc pulchrè Caſiodorus lib. 2. variar. epiſt. 40. fatur. *En quod ſæculum miretur, & credat: repulit Dauidica lyra diabolum: ſonus ſpiritibus imperauit: & canente cithara in libertatem rediit, quem internus inimicus turpiter poſſidebat.* Diabolo peior eſt, qui obſiſtit diuino modulamine: neſciunt malorum pondera, non agnoſcere diuini cantus efficaciam: quæ & rigentia pectora poteſt emolire, & duriſsimos quoſque trahere in lætiſsimos ſaltus.
Pſalm. 28 Pſal. 28. *Vox Domini confringentis cedros, & cõfringet Dominus cedros lybani, & comminuet eas tanquam vitulum lybani.* Aquila, Symachus, & Quinta editio ſic vltima hæc verba reddunt; *& exultare, & ſaltare faciet eas, &c.* Raptas feras, & montes inclinatos ad vocem cantus antiquæ tradunt fabulæ: ſed maior vis eſt diuini modulaminis; diuina vox reſonat, & ad eius numerum ecce tibi proceriſsimas cedros, vaſtiſsimas lignorum ſyluas ſaltantes. Eù quam perditus eſt, qui reſonãte diuino cantu non mouetur, quãdo & ſpiritus malus fugatur, & inſenſibilia ligna ſaltant. Potentiſsima vis eſt diuini cantus; & ſiquis cantus potuit aliquando ciuitatem, cũ mœnibus conſtituere, vt de Thebanis muris mentiuntur fabulę, ſolus diuinus cantus id nouit in veritate præſtare. Pſal. 95. titu-
Pſal. 95. lus, ait: *Quando domus ædificabatur poſt captiuitatem.* Sic titulus, at ſi Pſalmum ipſum ſpectes, incipit: *Cantate Domino canticum nouum, &c.* Quò circa acutè addubitat Auguſt. de conuenientia tituli cum Pſalmo: cum enim titulus de ædificatione domus ſonet, iam ſpectabatur Pſalmus de lapidibus à monte ſciſsis, de dolatis trabibus, de ſapientia artificum, de iuncea lætitate columnarum; ſed nihil de his in Pſalmo, imò totus eſt in cantilenis nouis parandis. Quid ergò habet cãtus apparatus, cum lapidibus ſecandis, &
Auguſt. muris conſtruendis? Auguſt. ibi. *Si canticum nouum cantat omnis terra, ſic ædificatur, cũ cantet. Ipſum cantare ædificare eſt, ſed ſi non vetus cantet. Vetus cantat cupiditas carnis: nouum cantat charitas Dei.* Quis lapis, & ſi rudis, quæ arbos quantumcumque vaſta ad vocem diuini cantus non ſaltat? Non venit ſub aſcia? Non ferrum exultans patitur? Non ædificatur in cæleſtia palatia? Sanè ad vocem cantus diuini, nos ipſi rigidiores ligno, duriores lapide, grauiores montibus exultamus, & ſciſsis operibus mortuis ædificamur viui lapides domus ſpiritualis. Sanè 3. Reg. 3.
3. *Reg.* 3. Eliſæus, vt diuinum ſpiritum in ſe ſopitum ſuſcitaret, ad cantum confugit, ait enim: *Nunc adducite mihi pſaltem. Cùmque caneret pſaltes, facta eſt ſuper eum manus Domini.* Quis iam contemnat ſacros cantus? Pulchrè ad
Rupert. hæc Rupert. lib. 5. in lib. Reg. cap. 23. ait. *Mouet intus muſica vi quadam, & potentia naturali ſpiritum hominis, & tunc decenter conuenit, cum verbo diuinæ laudis, concutit penetralia cordis, & illam, quam accepit homo, reſuſcitat in eo gratiam Spiritus ſancti.* Non vanè ergò Chriſtianis ſacramentis adductus eſt etiam iſte materialis cantus, ſed cum magna vtilitate populi Chriſtiani. Quàm D. Amb. præ-
Ambr. fation. in Pſalmos expendit, dum ponderans Moyſis canticum fatur: *Moyſes tunc maximè cantico vſus eſt, quando cœlum teſtificabatur, & terram, vt ſalutem ſuam cœleſtis ſono gratiæ cõcinentem auidius mundus audiret, & ſacræ ſuauitate dulcedinis in æternum legis obſeruantiam mentibus inoleret humanis. Denique legis tabulæ priuſquam cantico firmarentur, per indignationem Moyſi fractæ, & comminutæ ſunt. Vbi verò tali ſigno conſecratæ ſunt, humana locum ira non habuit, quia ſanctificatio eam ſacræ ſuauitatis excluſit.* Merito legales tabulæ firmitudinem recipiunt à cantu: vt conſtet, quantum

conducant ſacri cantus ad legum obſeruantiam: & quam pernicioſè contemnitur eorũ virtus, & poteſtas. Pro quo etiam ſtat Chryſol. Chryſol. ſer. 14. aiens. *Qui ſine tuba dimicat, miles non eſt: fertur furore, non prælio: virtute non agit, ſed periculo: quærit perire, non vincere. Hoc diximus, vt Chriſti miles intelligat, cœleſtis quare prouiſa ſit cantilena.* Hæc ille.

Matth. 11. Venit enim Ioannes, neque manducans, neque bibens, & dicunt: Dæmonium habet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum, & peccatorum amicus.

§. XXIII.

Supra naturam humanam eſt, nihil de rebus mundialibus tibi ſumere.

MEritò ſupra Ioannes vocabatur à Domino Angelus, quando dixit: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Nonne Angelus eſt potius, quam homo, qui nullas hominũ neceſsitates oſtendit præſentire? *Venit Ioannes, neque manducans, neque bibens,* quomodo hìc non Angelus? Supra hominis naturam eſt, ſic penitus à ſe omnia mundilia excludere. Chryſoſt. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 33. in Matth. põderans, quòd Apoſtoli à Domino mittãtur, ſine ſacculo, & ſine pera; quaſi nihil egerent circa victum, veſtitumque, ait: *Ipſos ad vniuerſi magiſterium miſſurus, ad Angelicam, vt ita dixerim, diſciplinam ex humana vita traduxit.* Et quidem ſacculo, & pera carere; nil vndè victitemus, habere, ſed omnia penitus abijcere, ſupra hominem eſt, Angelicũ eſt, Num. 20. cæleſtique proximum naturæ. Numer. 20. miſit Moyſes ad Edõ nuntios, qui ab illo peterent tranſitum, per quem liceret Iſraelitis ire in terram ſibi promiſſam: & reluctanti Edon pergunt dicere: *Per tritam gradiemur viam: & ſi biberimus aquas tuas nos, & pecora noſtra, dabimus quod iuſtũ eſt: nulla erit in pretio difficultas: tãtum velociter tranſeamus.* Expende illud: velociter tranſeamus, quippè rex Edon, terrenus dicitur rex, mũdialis poteſtas, ſub quo omnia mũdi bona vigent imperio: quod cũ ita ſit, nihilominus generoſi Iſraelitę promittũt, ſe ita velociter per omnia tranſituros, vt nihil indè recipiant. Id quod maximè extollẽs Philo lib. quod Deus Philo. ſit immutabilis, ita inquit. *Celeriter, inquit, tranſibo per terram tuam. O magnam promiſſionem, generoſam, & magnificam! Itane obſecro ſuperare, tranſire, tranſcurrere quidquid in terra bonum cenſetur, poteritis? Nihil ne veſtram properationem remorari poterit? Conſpectum diuitiarum cõgeſtarum auerſabimini deflexa facie? Quid maiorum dignitates, paterni, materniq; generis, decantataſque à multis nobilitates deſpicietis? Gloriam quoque, quam homines rediuiuam cæteris bonis omnibus, præcurretis tanquam rem viliſsimam? Quid ſanitatem corporis, integritatem ſenſuum, pulchritudinem optabilem, robur inuencibile, & cætera, quibus animæ domus honeſtatur, tranſcurretis obiter, vt nihil horum referatis in honorem ordinem? Olympiæ, cæleſtiſque animæ ſunt hæc tam ingentia facinora.* Sic omnia mundialia bona præterire, ſic contemnere, vt nec ſitiens ſalientium gurgitum traharis lenocinijs? virtus equidẽ eſt non huius temporis, non creationis huius; ſed cœleſtis, ſed Angelica, ſed diuina. Fœlices illi Magi, qui auro onuſti ad paupercula Chriſti cunabula proficiſcuntur, Hieroſolymam intrant; Herodis regis adeunt palatia, ibique de loco naſcentis principis informantur. Abeunt igitur Bethleem, puerum adorant diuinum, aurum, cæteraque omnia bona ad eius pedes abijciunt. Quid tunc? Ecce Angelus Domini illos de reditu in patriam per aliam viam admonet. Sed ſciro cupis, cur cum veniunt, permittuntur conuenire Herodem regem, ab illoque certiores fieri de via; cum autem reditum parant, ſolus Angelus illis præmittitur? Cur non etiam antea Angelus datur? Equidem veniebant onuſti auro, & iſtis bonis fidentes adhuc caducis, ideò mittuntur ad regiam, vt ſimiles gaudeant cum ſimilibus: at poſtquã aurum, bonaque omnia ad pedes abijciunt Chriſti, Angelum merentur habere ducem itineris, quaſi iam effecti cœleſtis, Angelicæque virtutis participes. Acutè, & ponderoſè D. Hieron. de vera Circũc. inquit. *Magi ſuis affectibus ſpoliati in auro, thure, & myrrha conuerſationum itinere mutato, qui per Herodem venerant, per Angelum redeuntes.* D. Hiero. Sic eleuat contẽptus terrenorum ſuos, vt ſuper homines volans illos efficiat angelicæ conſortes naturæ. Quiſquis te ita componis, vt humanos affectus comprimas, ne ad lubrica hæc terrenorum bona proſiliant, ſed omnia pro nihilo reputent, nec vltimis labris velint illa pertingere, ad cœleſtem, & angelicam tranſi-

tranſiliſti naturam. Sic compoſitos habebat affectus Habraham, cum præcepto accepto non cunctatur, ſed ſtatim alacer, & feſtinus aptat ſeſe ad iugulandum vnicum, & amantiſsimum filium. Sed Dominus factum impediens ſic fatur Gen. 24. *Quia feciſti hanc rem, & non pepercisti filio tuo vnigenito pro me: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli*: quaſi indè cœleſtis fuerit effectus naturæ, iam illi cœleſte ſemen promittitur. D. Hier. vbi ſupra. *Habraham cum vnico non parcit in terris, ſtellas profilijs annumerare iubetur in cœlis: carnaliſque deſpector naturæ in natura ſyderum collocatur*. Neceſſum enim eſt, quòd inter cœleſtia numeretur, qui adeò chariſsimis mundi bonis nouit vale dicere.

Gen. 24.

CAPVT. II.

Chriſti Domini concio panegyrica in D. Petrum Chriſtianæ Eccleſiæ primatem.

IAM iam ſe ſupra omnes Petrus extollit, Petrus, inquam, ſeù forte melius, Petra firmiſsima fidei, Petra refugium erinaceis, quæ viuos ſudat olei, & de cuius virtute pennatę Eccleſiæ alites nouerunt voces dare. Is tantus vir primus Ieſum prædicabit Chriſtum Domini, & ſupra cœleſtem ſcandens machinam in ipſo viuido patris fonte vidit filium pleniſsimo diuinitatis ſcaturientem amne; illumque demonſtrauit ſtantem poſt parietem noſtrum, reſpicientem per feneſtras, ſiue (vt melius Amb.) eminentem ſuper retia. Excuſsit equidem retia corporea nobilis piſcator, & de profundo diuinitatis abyſſu piſcē edidit, dum interrogatus apud Cæſaream Philippi, ait: *Tu es Chriſtus filius Dei viui, qui in hunc mundum veniſti*. Hęc tantum Petrus, & tacuit, quia indè diuinum verbum ſeſe effundere cæpit in Petro laudando. O Felix piſcator eum tuæ laudis oratorem nactus, cuius verba, & te ſumme extollunt, & efficaciam habent præſtandi, quidquid in te prædicant magnum. Iam beatus es, iam Eccleſiæ caput, iam claues regni habes, ipſe dixit, & facta ſunt, haud dubium, quin cunctis malis prævaleas, quia ipſe mandauit.

Matth. 16. Venit autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos dicens: Quem dicunt homines eſſe filium hominis?

§. I.

Solus rex regum Ieſus poteſt habere miniſtros: qui ſubditis omnino proficui ſint.

PErlege hiſtoriam huius Euangelij, & videbis Petrum adeo ſua confeſsione populis proficuum, vt exinde claues regni cœleſtis accipiat, quibus omnes illuc fideles nullo pretio accepto poſsit intromittere. Sed cur tantum miniſtrum, tàm proficuum populis deſignaturus dominus venit Cæſaream Philippi? Cæſarea ciuitas fuit ſic vocata a Philippo in gratiam Cæſaris domini ſui, ibique exactiones, & tributa prouinciæ ipſi Cæſari ſeruabantur collecta, vt author eſt Ericus in præſenti. Merito ergò Petrus claues regni accipit eo loco, vbi Philippus colligit, & cenſus, & tributa ſuo principi: vt euidenter pateat diſcrimen inter Chriſti miniſtros, & mundialium principum. Miniſtri mundialium, quantum vtiles ſunt in regimine populorum, tantum infenſi, & graues ſunt in imponendis tributis, & inueniēdis nouis exactionum generibus. Soli miniſtri regis ſummi Ieſu toti ſunt in ſaluandis, & liberandis abſq; vllo pretio ſubditis. Huc iam accedit cātatiſsimus ille Prorex Ægypti Ioſeph, Pharaonis miniſter, ſeù potius ſaluator totius prouinciæ. Is dum clauum regni tenet, & ſaluatoris venturi munus exercet erga Iſraelitas; & miniſtrum ſe gerit Pharaonis erga Ægyptios, & quanta duplex hoc munus exercet differentia? Accedunt Iſraelitæ ex illo quærentes frumentum, vt poſsint viuere; ille autem, & frumentum præbet, & pecunias pro frumento acceptas, inter ipſum frumentum illis reſtituit, ne dū ſalutem à Dei miniſtro comparant, videantur, vel tereuntium perdidiſſe. Quippè ait Gen. 45. *Præmiſitque me Deus, vt reſeruemini ſuper terram, & æſcas ad viuendum habere poſſitis:* quaſi ſolus Deus hos poſsit habere miniſtros, qui ſine vllo diſpendio populorum ſaluti proſpiciant. Sed ecce vobis accedunt Ægyptij fame enecti petentes ab ipſo Protege frumenti eſcas, pro quibus & pecunias, & pe-

Gen. 45.

& pecora omnia, & terras, & seipsos tradũt in seruitutem. Quid tunc Ioseph fidelissimus Pharaonis minister? Ait cap. 47. *Emit igitur Ioseph omnem terram Ægypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis. Subiecitq; eam Pharaoni, & cunctos populos, &c.* & pauca interiecta addit ipse Ioseph loquens cum Ægyptijs: *En vt cernitis, & vos, & terram vestram Pharao possidet, accipite semina, & serite agros, vt fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis, &c.* Eù carissima salus omnibus bonis, & libertate ipsa cõparata! Sic mundiales ministri vendunt curas suas; prospiciunt quidem populorum saluti, sed tot additis grauaminibus, vt dubiũ sit, an feliciores à periculis emergant, quàm perirent. Ad hæc eleganter Cassiodorus lib. 12. variar. 28. *Ioseph, legimus, contra famem funestam emendi quidem tritici dedisse licẽtiam, sed tale posuisse pretium, vt suæ subuentionis auidus, se potius venderet, alimonia mercaturus. Quale fuit, rogo, tunc miseris viuere, quibus acerba subuentio libertatem suam videbatur adimere? Vbi non minus ingemuit liberatus, quam potuit flere captiuus. Credo virum sanctum hac necessitate constrictum, vt & auaro principi satisfaceret, & periclitanti populo subueniret.* Et quidem hac vniuersi mũdialium principum ministri necessitate constringuntur, qua in liberandis populis simul, & suis, & regalibus thesauris prospiciunt; vndè fit, quod sæpe sæpius liberati non minus bonorum amissione ingemant, quàm pessent flere captiui. Quòd autem liberentur populi, nec ducum principumque commodis grauentur paulo minus, quàm in cursu hostili, hoc solum est proprium Iesu; hanc gloriam soli Iesu ministri sibi prærripiunt: vt merito dicat Paulus. 1. ad Corinth. 9. præmittens se nullo populorum sumptu prædicare salutem: *Bonum est enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.* Vbi Ansel. pulchra paraphrasi, inquit: *nequis dando euacuet gloriam meam, quàm pro hac absinẽtia habere volo in Christo apud Deum.* Non enim vana gloria est nihil accipere à populis pro data salute, sed gloria est à Christo Deo solo dilapsa in suos ministros. Recole vniuersas historias, nullum inuenies, qui sine magno populorum sumptu gloriari possit, quòd populis salutem intulerit, sola hæc gloria est ministrorum Iesu. Hinc pensanda gloria Iosue, qui post victorias partas, post introductum Israelem in terram promissam, post distributas prouincias, nihil sibi retinuit, nihil sibi elegit è tot terris acquisitis: quòd meditatus Theodor. quæst. 17. ait. *Quare Iosue, cum alijs terram dispertiret, sibi non distribuit aliquam portionem? Imitatus est in eo Domini modestiam, docens eos, qui in aliquo magistratu sunt constituti, non suis commodis, sed vtilitati subditorum inseruire.* Sola à Iesu schola potuit hæc venire doctrina, & seruari ab eis, qui tanti Domini aguntur spiritu, quibus solis glorioſa est populorum cura; alioquin, nec magnum, nec glorioſum est, quòd populorum defendas salutem ab incursibus hostilibus, si tu eorum bonis apponis insidias. Præclare enim ait D. Synes. lib. de Regno: *Qui peregrinum à me hostem propulsat, ipse autem moderate mecum non agit, is à cane mihi non differre videtur, qui lupos propterea longissime abigit, vt per otium gregem commode dilaniare possit, cum potius in custodia mercedem se lacte satiare oporteat.* Hæc ille.

Gen. 47.

Cassiodor.

1. Cor. 9.

D. Syn.

§. II.

Celsi animi nil tam æstimant temporale, quam nominis claritatem.

APud Cæsaream, vbi Cæsarum tributa seruabantur, nobilis rex regum Iesus, de nominis sui inter populares æstimatione cum discipulis agit; vt doceat, qualis cura deceat præcelsos principum animos. Huc debent à prima inauguratione principes spectare: non qualiter auri pondera additis tributis augeant, sed qualiter eorum nomina effulgeant popularibus: quàm laudabiles apud prouincias appareant. Ait enim non parum sapienter Cassiodorus lib. 9. variar. 25. *Glorioſis dominis gratioſiora sunt præconia quam tributa. Quia stipendium & tyranno penditur, prædicatio autem, nisi bono principi nõ debetur.* Apud Cæsaream tributa Cæsari dependuntur, & ibidem regi regum Iesu, & diuinitatis, & facinorum suorum præconia dantur; vter igitur glorioſior, vter diuinior, vter regalior apparuit, Cęsar cũ tributis populorum, an Iesus cum prouinciarum præconijs, & suorum laudibus? Equidem tributum non distinguit inter regem, & tyrannum; aurea spolia tam solent esse latronum prædæ, quàm ornamenta dignitatũ, & præmia facinorum: at præconia, & communes laudes nunquam non designãt verè celsissimum, & regalissimum animum. Sic Prouerb. 27. *Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.* Conflatorium nunquam non discernit aurum, argentumve à terra, & vilioribus alijs metallis, sic solæ communes laudes

Cassiod.

Prou. 27.

laudes diſtingunt inter regem tyrannum, & regalem; inter venationes, & beneficia, inter dignitatem, & latrocinium: quod conflatorium auro, hoc laus glorioſo principi, à quo præ alijs bonis longè pluris æſtimatur. Indè Dauid, qui regaliſsimum Dei animũ noPſal. 68. uerat, ait Pſal. 68. *Laudabo nomen Dei cum cantico, & magnificabo eum in laude. Et placebit Deo ſuper vitulum nouellum cornua producentem, & vngulas.* Non is eſt diuinus ſpiritus, qui alijs lucris, ſeù ſpolijs gaudeat: hoc vnum illius ſtudium, vt laudabilis appareat, laudeſque eius perſonent toto in orbe terAuguſt. rarum. Vndè D. Aug. in præſenti, ait: *Amplius ergò placebit Deo laus eius exiens de ore meo, quam magna victima adducta ad aram ipſius.* Nunquam enim glorioſis Dominis non ſunt gratioſiora præconia, quam tributa. Quando nobilẽ animum non plus ſolicitat nominis claritudo, & decantanda per ætates facinora? Egò nil magis obſtupeo in principibus, quam quod non ſolicitentur fama commendatione; & quod non timeant nomini ſuo. Abſolutiſsima illa Dei poteſtas, omnium poteſtatum victrix, non erubeſcit, quaſi hoc vno teneri timoris affectu, quo nominis ſui metuebat claritudini. Apud Iſaiã Iſai. 48. cap. 48. vbi iuxta vulgatam dicit Dominus: *Propter nomen meum longè faciam furorem meũ & laude mea infrænabo te*: ex Hæbræo putat Arias Montanus legendum: *laude mea infrænabor*: quaſi Deus diuino zelo incitaretur in vindictam rebellium, & nilominus timens laudi ſuæ, timens præclaræ nominis ſui celebrationi ſeſe cohiberet. Vndè explicatius Vatab. Vatablus vertit: *Propter nomen meum differã furorem meum, & propter laudem meam frænũ iniyciam mihi, tui cauſa, ne te omnino exſcindã.* Adeò in glorioſis Dominis potens eſt laudis, & commendationis cura, vt ea etiã abſolutiſsimæ Dei naturæ frænum inijciat. Et non mirabor hoc frænũ ſtupeum eſſe apud mundiales principes? Audiui ſæpe, quemdã regem, qui nullis parcebat legibus, hoc ſolo fræno poſſe contineri, nimirum quòd ſciret, omnia ſua commendanda eſſe ſcriptis. Et quidem non illi negaſſem hunc maximè nobilem, & regium, & diuinum ſpiritum, quòd laude ſua, & nominis obſcurandi metu infrænari potuiſſet. Et vtinam quicumquè nobiles, & principes haberi volunt, hoc in vita laudis tangerẽtur ſtudio: vt enim ait D. Ant. ex Nacianc. D. Antonius in Meliſſa cap. 15. *Præcipuum beneficium eſt in rebus honeſtis laudari: laus enim parit æmulationem: æmulatio virtutem, virtus fœlicitatem.* Nil ergò ſic tangat animos principum, quam ſuorum facinorum prædicatio, & nominis claritudo.

§. III.

Fieri nequit, quod linguæ terrenorum hominum non impingant in præexcelſæ virtutis viros?

QVem dicunt homines eſſe filium hominis, quærit ſapientiſsimus magiſter; ſcit enim impoſsibile eſſe, quòd terreni homines tantæ virtutis virum non impetant linguis. Cuius hominis terreni lingua filet, vbi præexcelſa, & inſueta alicuius apparet virtus? Quæ labia non incipiunt abire poſt ſordes, cum purior cæteris ſeſe præſentat oculis vita? Iſaias ait cap. 6. *Vidi Dominum* Iſai. 6. *ſedentem ſuper ſolium excelſum, & eleuatum: & ea, quæ ſub ipſo erant, replebant templum; Seraphin ſtabant ſuper illud, ſex alæ vni, & ſex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Quòd ſi ſcire cupis, quem tãta ornatum ſanctitate viderit Iſaias, id expreſſe tradit Ioann. cap. 12. aiens: *hæc* Ioan. 12. *dixit Iſaias, quando vidit gloriam eius, & locutus eſt de eo*; nimirum quando vidit gloriam Ieſu eleuati ſuper omnes creaturas in ſummo ſanctitatis culmine, de quo ibi locutus eſt. Vidit igitur Iſaias Chriſtum excelſum præ regibus terræ, noua & inaudita ſanctitate conſpicuum, quid indè? *Et dixi væ mihi* Iſai. *quia tacui, quia vir pollutus labijs ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito.* Qualis eſt iſta tam velox tranſgreſsio à ſanctitate Chriſti, ad labiorum ſordes in aſpicientibus? Non potuit apparere ter ſanctus Ieſus, quin ſtatim videntium labia ſordeſcerent? Sanè nulla virtus conſpicua eſt, in quã terrenorum hominum lingua non impingat, & per deuios errores ſordeſcat. Pulchrè D. Chryſol. ſer. 57. ait. *Hinc eſt, quod Iſaias* Chryſol. *vbi videt regem cœli, hoc eſt Chriſtum, ipſumq; eſſe Dominum Sabaoth, clara viſione conſpexit, ſua, ſuiquè populi labia immunda deflevit: quia ſicut labia emundat Chriſti confeſſa diuinitas, ita Chriſti polluit negata maieſtas.* Non potuit Chriſti ſanctitas ſublimis errantibus linguis, non morderi; vndè neceſſum fuit, quòd celſitudine ſanctitatis viſa, ſimul popularium labia pollui viderentur, quando nequit terrenorum hominum lingua non impingere in viros ſanctitate pollentes? Id optime notat Dauid Pſal. 10. aiens: *Quomodo dicitis animæ* Pſal. 10. *meæ tranſmigra in montem ſicut paſſer? Quoniã ecce peccatores intenderunt arcum, paranerunt*

ſagittas,

ſagittas, vt ſagittent in obſcuro rectos corde. Vix audet in mõtem auolare, in altum virtutum conſcendere; quia terrenorum hominũ fulmina aduerſus celſiſsimum ſanctitatis culmẽ parantur: virtute conſpicuus, tanquam in monte ſublimis vbi apparet; ecce tibi peccatores ſagittas parantes, & quas ſagittas? Didymus in caten. Græca per ſagittas intelligit bibratas linguas, quæ paratę, & prõptæ ſunt aduerſus ſanctitate conſpicuos, adeò vt minimè contineri queant, quin in illos proſiliant. Id quod eleganter depingit Nazianzenus carm. de ſilentio, quod per quadrageſimam tenuit, inquiens. *Nazian.*

At linguam nemò properantẽ ad verba repreſit,
Non nix, non ſcopulus, non homo, non fluuius.
In promptu iaculator, in arcu ſæua ſagitta:
Circulum, & in crena neruus adactus habet.
Quas animus miſit, volitant, feriuntq́; ſagittæ
Viuos, victuros cum ſuperiſq́; homines.

Vidiſti aliquando venatores in monte omnino promptos, contentis arcubus, ſagittis appoſitis, toto eſſe intentos conatu ad prædam, quam, vbi apparet, protinus hinc indè iaculant, ſic terreni homines, ſic vniuerſi populare in promptu ſunt, & linguis paratis, quæ cohiberi nequeant, ſed cum primum præcelſum virtute virum conſpiciunt, pennatæ volant, & ſemper maculant. Vide infra cap. 9. §. 26.

§. IIII.

Principum vita indè tenetur purior eſſe, quia nequit eſſe non patentiſsima omnium oculis.

POpulorum ſententias circa ſe Dominus quærit, docens ſimul, qualit debeat eſſe principum vita, vt potè, qui omnium oculis ſic pateat, vt nullus homuntio poſsit inueniri, qui de illa non ferat iudicium. Quid ſalutarius principibus? Nullò ſeſe poteſt malitia protendere, quæ ab oculis iudicãtium circumuenta, non cogatur ſe iterum reprimere. Zacharias 3. *Ecce lapis, quem dedi coram Ieſu, ſuper lapidem vnũ ſeptem oculi ſunt.* Proponitur ibi à Propheta Sacerdos magnus Ieſus, ille nimirum, qui, & zorobabel inſtaurarunt Iudæorum rempublicam, eius tenentes clauum poſt captiuitatem Babylonicam: his ergò principibus proponitur electorum à Deo principum præclarum ſignum, nimirum lapis angularis, ſub cuius nomine frequentiſsimum eſt in ſacra pagina ſignificari principes. Ecce ergò coram Ieſu Sacerdote magno ponitur optimi principis ſignum, ſcilicet lapis vnus angularis, ſuper quem vnũ ſeptem oculi ſunt. Quippè ita debet ſe gerere princeps, vt qui quoquo ſe vertat, oculos ſuarum actionum inueniat iudices, quibus ſanè cuſtoditur, ne quando exorbitet à recta via. Pulchrè ad hæc D. Syneſius epiſt. 105. inquit. *Epiſcopum diuinum eſſe hominem oportet, vt potè qui ab omni ludo peraque, atque Deus ipſe, alienus, & inexorabilis eſſe debeat: qui quo vitæ ſuæ propoſitum teneat, ab innumerabilibus oculis cuſtoditur.* Nullus eſt princeps ſuper quem non ſint tot oculi, quot ſubditi; præfixos omniũ oculos in ſe videat princeps, neceſſum eſt, ne quid indecorum admittat. Prudentiſsima Berſabeth hoc vno conueniebat Dauidem, ne cederet nefarijs Adoniæ conſilijs, ſed in eligendo ſucceſſore regni ſtrenuè, & regie ſe gereret: ait enim. 3. Reg. 1. *Verumtamen Domine mi rex, inte oculi reſpiciunt totius Iſrael, vt indices eis, quis ſedere debeat in ſolio tuo Domine mi rex poſt te.* Non clanculum es, & in occulto, vt poſsiscedere impunè nefariorum hominum conſilijs, ſed oculi totius Iſrael te vndiquè cingunt, te ſpectãt, & qualem facias electionem ſucceſſoris; quæ cumquè illa ſit, in conſpectu omnium facienda eſt, & innumerabilibus oculis perſpicienda, ponderanda. Quis erroneas fore putet actiones, tot oculis vndiquè cuſtoditas? An vellet errare, qui ſe vndiquè circumuentum ſpectãtium oculis experitur? Sapienter dicebat Chryſol. ſer. 1. *Propinquorum quot oculi, tot lucernæ. Vndè viuenti inter tot virtutum duces, criminũ tenebræ propinquare non poſſunt.* Nil tenebroſum audet erumpere in viro tot oculis circumuallato: quem ſic oculi ſepiunt, fallar, ſi alio egeat humano auxilio, quo turpitudines caueat, & infamias. Ex his patet, quid innuat lex illa de pignoribus reddendis Deuteron. 24. *Non pernoctabit apud te pignus, ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum: vt dormiens in veſtimento ſuo, &c.* Quæ verba ſic legit Philo Iudæus lib. de ſomnijs: *Si pignus acceperis veſtem à proximo, ante occaſum ſolis reddes eam, eſt enim eius amictus, quo ſolum tegit ſuam turpitudinem.* Quòd ſi amiculus ſolus iſte in pignus datus facit, ne prodatur turpitudo, cur legiſlator tam anxie curauit, vt redderetur ad ſolis occaſum, ne pernoctaret in domo creditoris, & non magis, vt redderetur illuſceſcente die? In nocte minus egemus amiculis, cum ipſæ tenebræ nos vndiq́; cingant, & faciant, ne turpitudo appareat: in die autem magis patemus, & dum à luce prodimur, vix eſt turpitudo, quæ non emineat. Cur ergò legiſlator magis curauit de

Zach. 3. *Chryſol.* *Deut. 24.*

reddendo

reddendo amiculo in nocte, quàm in die? Equidem non tam agebat Deus de materiali, quàm de morali operimento turpitudinis, indè autem quando omnium oculi nos vndiquè sepiunt, satis custodiæ est, ne turpitudo audeat erumpere: at in nocte, vbi iã oculi clausi sunt, tunc opus est opetimento, ne turpitudines prodantur. Nulla enim custodia, nullus amiculus sic turpitudinem facit recondi, vt oculi spectantium, si vndique adsint.

Matth. 16. At illi dixerunt: alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij vero Hieremiam, aut vnum ex Prophetis.

§. V.

In mundialium regum curia mendacium est, quod prævalet. Vbi quam plus valeant apud illos fœmineæ naniæ, quam virorum oracula.

IDeò primò loco ponitur à discipulis Iesu error popularis de Ioanne Baptista, quia hic error plus omnibus alijs prævalebat, & magis receptus erat. Sed scire cupis, cur iste plus cæteris prævaluit? quam quæstionem facili negotio dilueres, dum solum aduerteres originem illius erroris; manauit, enim hìc error ab Herode, qui nõ semel audita fama Iesu dixit, *Ioannes, quem ego decollaui, surrexit à mortuis, propterea virtutes operantur in illo.* Et indè profectus penè vniuersos Herodis curiales occupauit. Quippè habent hoc peculiare mendacia apud palatinos de seminata, vt magis prævaleant. Ex 3. Reg. 23. nescio quis egreditur, qui se decepturum Achabum regem promittit, & modum deceptionis suæ explicans, ait: *Ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius.* Cui statim diuinum responsum accinit his verbis: *Decipies, & prævalebis.* Vndè id dicit Dominus, quod & deceptio certa futura sit, & quod prevalere debeat? Nonne posset fieri, quòd rex mendacijs fidem non haberet? Adeò efficax est mẽdacium in curijs regum ad prevalendum, vt vel ex sola notitia huius medij ponendi possit à quoquam prænosci, quid facturus esset rex, & eius famuli vniuersi. Sapiẽter Caietan. ait: *Manifestat Deus efficaciam huius medij, nempè mendacij in curia; & hoc officium menciendi vsq; adeò versatur in curijs, vt Diogenes definierit, Curiam esse locum, ad decipiendum, & prævalendum.* Nullibi maiores vires habet mendacium, quam apud Palatinos, & Curiales; non amplius excrescit ignis in medio palearum, quàm mendacium serpit, & prevalet apud Principes mũdiales. Hinc est, quod Petrus, qui toties pro veritate steterat, vbi Principis Sacerdotis terit atria, statim cæpit amare mẽdacia. Vide illum in horto imperterritum, sese opponentem exercitui pro Christi veritate tutãda; & post pauca eundem vide abnegantem se nosse Iesum. Cur modo negat, pro quo dimicat paulò antè? Luc. ait cap. 22. *Comprehendentes autem eum duxerunt ad domũ Principis Sacerdotum. Petrus autẽ sequebatur, &c.* In Principis domo negat Iesum Petrus, quia in domo Principis sola valent mendacia, Chrysost. ser. 2. de Pass. *Negat in domo Cayphæ, ibi negat, vbi potest valere mendaciũ.* Forsitan non negaret, nisi in domo Principis, in qua sola vendibilia sunt mendacia. Id quod perspicuis verbis tradit Oseas cap. 7. fatus: *In malitia sua lætificauerunt regem; & in mendacijs suis Principes. Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus à coquente.* Viri impij maliciose accedunt ad regem, illi morem gerẽtes, & iuxta animi desideria loquentes, & interim mille fabellas concinnant, mille mendacia inter Principes disseminant. Quid tunc? Omnes adulterantes, quasi cliuanus succensus, sic omnes à veris deficientes adhærent falsis, & mendacijs, vt flammans clibanus adhæret adhibitis palleis. Quid pulchrius dici potuit? Ecce tibi succensus clibanus, cui si immittãtur fortia, & solida pabula; non exurgit in flammam, sed paul. tim & difficulter, & quadam reluctatione procedit: verum si leuidensia, nimirùm paleas, stupam adhibeas, rapidissime extollitur in cælum vso; flamma. Omnes mundiales Principes instar clibani sunt, libidinum, & cupiditatũ succensi flammis, si adhibeas illis leuissima mendacia, muliercularum fabellas, sine reluctantia admittunt, & in immensum pascuntur rebus inanibus. Verùm si fortia, si solida, & vera immittas, reluctantur, resiliũt. Recole tibi Pilatum, is venerandum veritatis nomen ex ore Iesu capiens Ioan. 18. ait. *Quid est veritas? Et cum hoc dixisset, iterũ exiuit ad Iudæos.* Vix gustat veritatis vocabulũ, & statim infectare, conuertitur ad Iudæos. Vbi acutè D. Bern. ser. in 3. Prouerb. ait: *Merito fratres Pilatus reuerberata acie protinus resiliuit, & responsum non sustinens, egressus est ad Iudæos.* Non sustinent mundialium Principum flãmæ tam solida pabula; sed vel à veritatum

3. *Reg.* 23

Caietan.

Luc. 22.

Chrysost.

Osea. 7.

Ioan. 18.

D. Bern.

ritatum odore, quaſi reuerberata facie reſiliunt, & rapidi conuertuntur ad teſquas, ad quiſquillias, & fabellarum palleas. Sæpiſsimè ergò rideo principes viros, qui minimè ſuſtinẽt audire ſolidiſsimas doctiſsimorum hominum veritates; hos tamen hac, illac diſcurrentes, vt ſimplicium mulierculārum, & homuntionum audiant ſomnia, amplectentes auidè id, quod maiorem ſpeciem habet leuitatis. Rem ob oculos pono ex hiſtoria Iudith: cum enim Holofernes appropinquaret Iſraelitarum regioni, & miraretur, quod Iſraelitæ auderent eius exercitui reſiſtere; ſcire cupijt, quæ eſſet illa gens tam audax? Tunc Achior Ammonitarum dux accepta, facultate, incipit coram Holofernes magnalia Dei Iſraelis prædicare; quoties populum ſuum ab hoſtibus ſaluum fecerit; quot exercitus perditioni dederit, quot duces, quot tyrannos potentiſsimos poſtrauit; nec eſſe in mundo potentiam, quæ ſub ira Dei Iſrael poſsit ſtare. Hæc dixit multis Achior, quid
Iudith 5. tunc? Ait text. cap. 5. *Et factum eſt, cum ceſſaſſet loqui Achior verba hæc: irati ſunt omnes magnates Holofernis, & cogitabant interficere eũ.* Et poſt pauca incipit etiam caput 6 dicens: *Indignatus Holofernes vehementer dixit ad Achior, &c.* Sic reſiliunt, ſic reluctantur mundiales principes, cum ſolidas audiunt veritates. Quid plura? Non multum interfuit tempus, & ecce tibi cap. 11. Iudith fœmina per militares copias tranſiens vſque ad Holofernem peruenit, eique aſtans poſt millia efficta verba ſic verba, ſeù potius fallacias facit: *Ego adducam te per mediam Ieruſalem, & habebis omnem populum Iſrael ſicut oues, quibus non eſt paſtor: & non latrabit, vel vnus canis cõtra te, quoniam hæc mihi dicta ſunt per prouidẽtiam Dei. Placuerunt autem omnia verba hæc coram Holoferne, & coram pueris eius, & mirabantur ad ſapientiam eius, &c.* Compone modo Achioris concionem, & Iudith apud Principes Aſsyrios factam: ille ſolidiſsima Dei miracula proponit, inſuper addit patẽtiſsima teſtimonia triumphantium Iſraelitarum, & pereuntium tyrannorum, quæ receptiſsima, & vulgò notiſsima erãt, hæc amphibologica verba, ſeù vt D. Thomæ placet, mera proponit mendacia, nullo fundamento cõfirmata, ſed ſolum dicit, ſibi à Deo per ſummam prouidẽtiam fuiſſe inſinuata: & nihilominus illa offendũt, hæc principibus placent. Quid mirum? Clibani erant cupiditatum ſuccenſi flammis, reſiliunt ad ſolida, & leuiſsimas fallacias, & fœmineas amphibologias auidè capiunt. Non longè ab
3. Æſd. 4. hoc abeſt Zorobabelis ſucceſſus. 3. Æſdræ. 4. Is coram rege Babylonio locutus duo aſſeruerat, nempè mulierem eſſe omniũ creaturarum fortiſsimam, & tamen illa præſtantiorem eſſe veritatem. Pergit deindè proſtris mulieris fortitudinem decãtare; eius lenocinia, eius carmina, eius vires, quibus ſubijcit ſibi etiam potentiſsimos tyrannos: ad hæc textus, ait: *Et tunc rex, & purpurati intuebantur in alterutrum*, quippè ſtupentes, & demirantes tantam in mulieribus virtutẽ. Sed & Zorobabel mulieribus omiſsis tranſit ad extollendam excellẽtiam veritatis, illam ſuper terram & cœlum conſtituit, æternã facit, & imperturbabilem. Quid tunc? *Et omnes populi clamauerunt, & dixerunt: Magna eſt veritas, & præualet.* Expende, quòd vbi valentia fœminarum decantatur, ibi rex, & purpurati ſtupent: vbi autem veritatis gloria prædicatur, nihil rex, nec purpurati faciunt; ſed populi clamant, & extollunt veritatem; quippè hoc eſt ingenium principũ mundalium, non moueri ad veritatem, ſed illud magis mirari, quòd maiorem ſpeciem habet leuitatis, & mendacij.

§. VI.

Non ſolum principibus, ſed nec vlli hominum renuntianda ſunt, quæ iram mouere poſsint.

IEſus à populo vocabatur Propheta, ſed & dæmoniacus, & Samaritanus, & vini potator habebatur: quare ergò diſcipuli omiſſa vituperia illa, ſolum meminere laudabilia: nimirum quod Ioannes, quòd Hieremias, quòd Propheta diceretur Ieſus? Prudentiſsimi Chriſti laterones, & magiſtro, & Domino narrare contemnunt ea, quæ contumelioſa, & odioſa illi ſunt, ſed magis, quæ lenitatem, & humanitatem concilient. Ioab ille Iſraelitarum dux accepit à Dauide litteras, quibus Vrias in bello erat occidendus: non piger dux, & exercitus partem, & Vriam obijcit hoſtibus, qui præualuerunt, & facta magna ſtrage virorum, ſimul & Vriam interfecerunt. Rem, vt nuntiaret Dauidi Ioab.
2. Reg. 11. *Præcepit nuntio, dicendo, cum compleueris omnia verba prælij loqui ad regem. Si aſcenderit ira regis, & dixerit tibi, cur acceſsiſtis ad ciuitatem, vt præliaremini, nonne ſciiſtis, quod proijcerent ex muro? Dices. Etiam ſeruus tuus Vrias Hæthæus occubuit.* Non dubitabat Ioab acerbiſsimam fore, imò contumelioſam Regi ſuorum ſtragem, ideò cauet, vt poſtquam regi dictum fuerit malũ belli, quo

quo iraſci incipiat, ſtatim dicatur ei mors Vriæ, qua animum induat lenem, & placatũ. Sic inſtructus nũtius à duce venit ad regem, & dixit: *direxerunt iaculatores ſagittarij ad ſeruos tuos ex muro deſuper: mortuique ſunt de ſeruis regis, quin etiam ſeruus tuus Vrias Hetheus mortuus eſt.* Quid ais homo, nonne à duce Iuſſus es belli triſtem euentum nuntiare regi tacita Vriæ morte? Cur non prius narras exercitus ruinam, & poſtquam videris regẽ ira commotum, tunc obijcis Vriæ mortem, quandoquidem ſic iuſſit facere Ioab? Sanè prudentiſsimus nũtius collegerat Vriæ mortem gratam futuram regi, & ideò ſtudet in primis nuntiare regi, quod eius gratiam cõciliet, nõ quod iram moueat. Caietan. *Hinc apparet prudentia nunij non ſpectantis, vt rex iraſceretur, ſed prouenientis eius iræ: perpenderat enim ex verbis Ioab placere ita regi mortẽ Vriæ, vt nuntiare illius mortem eſſet medicina reliquæ mali.* Quippè prudentiſsimus, & ſapientiſſimus ille eſt, qui principibus nuntiat ea, quę humanitatem extorqueant, non quæ moueant iram: quæ placeant, non quæ offendant: quæ ad laudem ſunt, non quæ ad contumeliam. Nemò enim bonus propinat valenti principi amaritudines; quo circa monebat Leuit. cap. 19. *Non eris criminator, nec ſuſurro in populo*: pro illo verbo *ſuſurro*, eſt in originibus *Rochel*, quòd verbum multis ſonat pharmacopolam, negociatorem, vt dicat: *Non eris criminator, nec pharmacopola in populo.* Equidem criminatores, & ſuſurrones, qui deferunt vituperia, & murmurationem clanculum dictat, inſtar pharmacopolæ ſunt propinãtis amariſsimas potiones valentibus hominibus. Propone tibi virum integra pollentem valetudine, forte mẽſæ accumbentem, & ſitibundum falerna vina ſpectantem: tunc pharmacopola chariſsimis hominis miniſtris inſertus amariſsimam deferens potionẽ, illam homini miniſtrat. Qualis tunc facies rerum? Quòd venenum nocẽtius? Quæ iniuria moleſtior? Fallar, ſi potionis amaritudo totam domum felleam nõ reddat, & pharmacopolam intempeſtiuum omni ſupplicio dignum. Ergò tibi caue, ne quid ſimile committas, dum principi ſuggeris in illum congeſta maledicta: quot maledicta, quot contumelias huiuſmodi defers, tot amaritudines valẽti viro propinas pharmacopola intempeſtiuus. Sis potius ſapiens miniſter, qui ſapores, qui laudabilia miniſtres; nunquam enim non à malo venire ſolet, quod odioſa, & amara dicantur principibus. Vndè Eccleſ. 10. ait. *In cogitatione tua regi non detrahas, & in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti, quia & aues cœli portabunt vocem tuam.* Expende, qui ſint, qui deferant maledicta, & clandeſtinas murmurationes, nimirum, aues cœli, hoc eſt aereæ poteſtates, illæ, quæ etiam verbi Dei ſemen rapiunt à via. Id quod notans Hugo ſapienter diſtinguit officium boni, & mali ſpiritus aiens. *Boni Angeli, cum preces, & cogitationes noſtras Deo placere vident, dicuntur eas Deo nuntiare. Vnde Tob. 12. Quando orabas cum lachrymis, & ſepeliebas mortuos: & derelinquebas prandium tuum, ego obtuli orationem tuam Domino. Sed mali Angeli dicuntur detractorias cogitationes noſtras Domino annuntiare.* Et quidem reproborum ſpirituum eſt, ea renũtiare alicui, quæ ſtomachum faciant, & iram irritẽt. Qui bonus, & ſapiens eſt, nunquam niſi decora, & laudabilia amat dicere, & proponere vnicuique. Audio ſapientiſsimum, & prudentiſsimum virum cõparari negotiatori, Matth. 13. vbi ſic: *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas.* Et quando, vel in quo negotiator potuit ſic cęleſtem virum exprimere? In eo quod ait: *quærens bonas margaritas*: quippè ſunt multæ imperfectæ margaritæ, & impolitæ: ſed bonus negotiator ſic vniuerſas componit, vt tectis imperfectionibus, ſola appareant decora, & laudabilia. Nullus vnquam negotiator dixit, malum eſſe, quòd vẽdendum proponit, nec voluntates tranſeuntium allexit, merces vituperans, quin imò, quæ irritare, & offendere poſſent, occultans, ea prædicat, quæ ornamenti ſunt, & pulchritudinis. Pulchrè in rem præſentem Chryſol. ſer. 47. *Neminem nomen negotiatoris offendat: hic negotiatorem loquitur prouidentem ornamenta virtutis, non irritamenta vitiorum.* Tunc fœlix negotiator erit, qui ſapientiæ veræ terit curricula, ſi ea ſemper exhibeat oculis, quæ ornamento poſſint eſſe cuilibet: quæ vniuerſos ornatu ſuo alliciant, non quæ moueant, & irritent iræ turpitudinem. Quò reſpiciebat qui fortem mulierem laudans Prouerb. 31. ait: *Facta eſt quaſi nauis inſitoris de longè portans panem ſuum.* Siue vt Septuag. reddunt: *Facta eſt tanquam nauis mercaturam exercens: congregat autem hac vitam.* Nec dubito, quin congreget vitam, & diuitias cumulet, quiſquis mercatorum inſtar, ſemper laudanda proponit, nihil non ornatum, & perfectum in ore ſuo admittens.

Caietan.

Leuit. 19.

Eccl. 10.

Hugo.

Tob. 12.

Matth. 13

Chryſol.

Prou. 31.

*Matth.*16. Dixit illis Ieſus: Vos autem quem me eſſe dicitis?

§. VII.

Quot fauores à principe in ſuos proficiſcuntur, tot obices ſunt, ne ad illum defæcata veritas perueniat.

QVi blandiſsimis verbis traditorem excipit moriturus, cum ait: *Amice ad quid veniſti*; nunc gloriæ ſuæ confeſsionem à diſcipulis educere cupiēs, nulla illos amica compellatione delinit. Non ait; vos amici mei, vos chariſsimi, vos inclyti ſodales, & laterones mei; ſed ſimplici, imò haud ſuaui vocabulo dicit: *vos autem quem me eſſe dicitis?* Et merito ſeuerus, & grauis veritatis interrogator, blandas, & amicas compellationes dimittit, ſciens fauores illi principum, quam occludāt aditum veritati acceſſuræ. Ex Plinio dicebat ſimilitudinum collector: *Cupreſſo non inuaſcuntur ceraſtæ propter amaritudinem, nec buxo propter duritiem: ita peſtis adulationis fugit ſeuera, ac triſtia ingenia: mollia captat, ac dulcia.* Vbi ſeueritatē præfefert princeps nulla in miniſtris relinquitur, adulationis ſuſpicio, verum vbi princeps emolleſcere incipit, dulceſq; fauores conferre miniſtro, nil verum expectet audire, ſed adulatorium. Accipe. 1. Reg. 4 Iſraelitarum exercitum à Philiſtæis percuſſum, arcam fœderis captam: rei triſtiſsimæ nuncium venientem ad Eli. Quid tunc? Eli notans faciem nuncij, ſic hominem amica compellatione delinit: *Quid actum eſt fili mi?* Cur filium vocas, quem ſeruum eſſe vides venientem, vt enūciet triſtēbelli ſucceſſum? Præclarè D. Greg. lib. 3. ibi, ait: *Eum itaque filium vocat, à quo, quid actum fuerit, ſcire cupit, vt profectò ille pro impenſo honore adulationis, ſeriem peruerteret veritatis.* Equidem fauores principum ſic deliniunt ſubditorum animos, vt veritati penitus occludant viam. Quis audeat veritatis rigida, & ſeuera nunciare principi arridenti ſibi? Quis vt placeat principi fauenti ſeriem veritatis non peruertat, non adulteret? Exercitus perduntur, regnum labat, & regius fauor ſic miniſtros tenet obſtrictos, vt aditum occludant tantarum perditionum veritati, ne pura perueniat ad aures principis. Et quando regis gratia etiam in præſtantiſsimis viris nō obſcurat veritatem ſermonibus placidis? Michęas Propheta Domini rogatus à miniſtro regio, vt bona regi nunciaret, conſtantiſsimè reſpondit: *Viuit Dominus, quia quæcumquè dixerit mihi Dominus, hæc loquar.* 3. Reg. 22. verum vbi ad cō- 3. *Reg.* 22
ſpectum regis peruenit, & audiuit ſe à rege placide compellatum dicente: *Michæa, ire debemus in Ramoth?* Tunc ipſe conſtantiſsimus Proheta regis voluit aliquomodo ſeruire voluntati, & diſsimulans veritatem quoad licite potuit, iucunda, & proſpera nunciauit aiens. *Aſcende in Ramoth Galaad, & vade proſperè, tradet eam Dominus in manu regis.* Cur ſic deludis regem, cur proſpera nuncias, cum ſcias triſtiſsimā imminere populi ſtragem? Tanta eſt gratia regum, vt nemo velit illis odioſus eſſe, ſed & ſanctiſſimi viri, quoad ſine offenſa Dei poſſunt, illorum ſeruiunt voluntati proſpera ſemper nuntiantes, etiam ſi neceſſum ſit diſsimulare veritatem. Vndè Theodor. in præſenti, *Theodor.*
ait. *Quoniam rex putabat Michæam propter odium prædicere ea, quæ erant moleſta, prius dixit ea, quæ erant iucunda.* Quis hanc non reddat gratiam principibus? Propterea monebat ſapiens Prouerb. 26. *Quando ſubmiſerit* *Prou.* 26.
vocem ſuam, ne credideris ei; ſiue vt in rem præſentem aptiùs legit Regia: *Quando gratificauerit vocem ſuam, ne credideris ei.* Non enim multum credendum eſt voci gratificantis, beneficia enim ſemper nouerunt etiā diſsimulata veritate laudes extorquere ab animis gratis.

§. VIII.

Chriſtus Dominus non perfectè habetur, niſi per plurium Sanctorum imitationem.

NOn negat Dominus ſe Ioannem Baptiſtam, & Eliam, & Hieremiam eſſe, ſed poſt horum propoſitas virtutes ad ſupremam ſuæ diuinitatis confeſsionem iam diſcipulos vocat: quaſi innuens, quod ille ſolus diſpoſitus vltimò eſt ad perfectè Chriſtum Dominum habendum, qui per plurium ſanctorum imitationem illum quæſierit. Matth. 13. dicit Dominus: *Simile eſt regnum* *Math.* 13
cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, & inuenta vna pretioſa margarita, vendit omnia quæ habet, & emit illam. Ecce tibi bonus negotiator non vnam margaritam, ſed multas, & bonas quærit, tamen vbi multas quærit, vnam pretioſiſsimam inuenit nempè Chriſtum; qui minimè inueniretur

retur perfectè, nisi ab eo, qui per pluriũ sanctorum imitationem accedit ad illum. Cyril. Alex. lib. 1. Glaphirorum, ait: *Necessum est quæri prius à nobis bonas margaritas, ita enim inueniemus vnam, & pretiosam, nempè Christũ. Quænam autem sint bonæ margaritæ? Dixerim sanctos esse. Inuestiganda itaque sunt diligenter, quæ de vnoquoque præcipue veterum dicta, & facta sunt: videbimus enim in illis altum religionis nostræ mysterium, hoc est, Christum.* Inuestigandæ sunt virtutes Ioannis, & virtutes Eliæ, & virtutes prophetarũ, & sanctorum plurium: illæque tibi ad imitandum proponendæ sunt, & ex his facili negotio peruenies ad Christum. Quippè Christus Dominus is est, qui nequeat vno nixu nostris in animis parturiri, sed per plurium virtutũ nixum perfectè debet acquiri. Doceris in primis Ieiunium Christi, quo videris alter Baptista; doceris cilicium, quo videris Elias; doceris pias pro peccato lachrymas, quibus videris Hieremias; doceris hospitalitatẽ, qua videris Habrahamus; doceris inimicis parcere, quo videris Dauid, & sic dum ad plurium sanctorum imitationem reformaris, peruenis ad vnum habendum Christum. Id quod innuebat Paul. ad Galat. 4. inquiens: *Filioli mei, quos iterum parturio, donec efformetur Christus in vobis.* Quid est iterum parturio, donec efformetur Christus? Non sufficit saltim nasci denuo, vt in nobis perfectè efformatum habeamus Christum? Equidem necessum est, per plurium natiuitates virtutum eniti vnum Christum, vt perfectè possit in nobis inueniri. Ad hæc Gillib. Abb. ser. 10. in cant. ait: *In nobis Christus, & parturitur, & perficitur, nec semel, sed sæpius, & iterata crebro parturitionè. Nec possumus omnes Christi simul virtutes adaptare nobis, equidẽ, nec vnquam quamlibet ad plenum.* Nunquam simul vnico virtutis enixu Christus in nobis perfectus illucet, sed iteranda crebro, & repetenda parturitione, altera enim parturitur Christus à ieiunatoribus, non plusquã Ioãnes, altera accrescere potest, vt videatur Maria, nec enim possumus simul omnes nobis adaptare Christi virtutes. Apud Ioan. cap. 20. inuenit Dominus Magdalenam plorantem pro defuncto, & ait: *Mulier quid ploras?* & post paululum iterum vocat: *Maria.* Ecce tibi, vbi tantum lachrymæ pro defuncto inueniebãtur in Magdalena, nihil in illa videbatur diuinum, sed solum mulier apparebat, sed vbi de præsentia magistri roborata in Domino proficit, iam Maria mater Iesu videtur, & sic per gradus creseit in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Totum id dixit D. Amb. lib. 3. de virg. vbi sic. *Quando non credit, mulier est, quando conuerti incipit, Maria vocatur, hoc est nomen eius accipit, quæ parturit Christum.* Nondum Iesu gaudet nomine, sed in primis Mariæ matris Iesu insignitur, vt paulatim per plurium imitationem perfecte in se efformatum ostendat Christũ. Ex quo percipies Apostoli assertũ ad Ephesios cap. 4. dicentis: *Ipse dedit quosdam quidẽ Apostolos, quosdam autem prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem pastores, & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in vnitatẽ fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Expende quorsum tot nobis proponuntur sancti diuersi, nimirum Apostoli, Euangelistæ, Pastores, doctores, omnes hi proponuntur nobis in ædificationem corporis Christi, vt in nobis formemus Christum per multorum imitationem', induti iã Apostolorum fortitudine, iam sapientia doctorum, modo benignitate pastorum, modo puritate virginum, donec ex his crescamus in mensuram ætatis plenitudinis Christi. Vide supra lib. 13. cap. 2. §. 9. & infra lib. 15. cap. 1. §. 17.

Cyr. Ale.

Galat. 4.

Gilli. Ab.

Ioan. 20.

Ambros.

Ad Epl. 4

Matth. 16. Respondens Simon Petrus dixit: tu es Christus filius Dei viui.

§. IX.

Oculatior est ad percipienda diuina simplex, & rudis innocentia, quàm mundiales vniuersi sapientes:

QVò tẽdunt longissimæ studiorum noctes? Quò tanta frequentia populi ad sapientiæ limina? Quando nobiles Athenæi inter sapientissimorũ dogmata sic intonãt? Quando celebres propter oracula Apollinis tripodes tale reddidere respõsum? Et ecce tibi rudis, & ineruditus piscator oraculorum responsa vincit, & sapientibus oculacior abstrusa diuinitatis dogmata manifeste insinuat. Haud dubium, quin sapientibus prophanis mundialia, & dæmoniaca magis sint obuia, rudi autem, & ignoranti homini innocentiæ cultori diuina etiam abstrusissima præsto sint. Num. 22. Sciolus ille Magus Balaam, cuius sapientiam mirabantur mundi principes. Insidens asinæ ibat per agrum maledicturus Dei exercitibus,

ſed ignorante illo. Angelus Domini ex aduerſo ſtabat, vt reuocaret illum à via. Quid tunc? *Cumquè vidiſſet aſino ſtantem Angelum concidit ſub pedibus ſedentis, &c.* Non vates, ſed aſina Angelum Dei videt; ſed cur, quod potuit aſina videre, Magus ſapientiſsimus non videt? Cœleſtia, & diuina non dedignantur rudes, & ſimplices; dedignantur autem prophanos ſapientes, quibus amiciora ſunt, & chariora mundialia, & dæmoniaca.

Auguſt. Pulchrè D. Aug. ſer de temp. 103. ait: *Prætendens autem ire Balaam comprimitur in via, conteritur ab aſina. Sed Magus dæmones vidit, aſina tamen Angelum videt.* Veniſſet dæmon offerens Mago, & ſapienti mundiali pecunias, vt vocem pro iniuſtitia vendat, vt iura corrumpat, haud dubium, quin videatur ab illo: accedat voluptas, & ſuperbiſsimi faſtus pocula propinantes, dulcia cernentur proculdubio à ſapientibus mundi: verum Dei Angelus, diuina conſilia, cœleſtia miſteria à ſolis ſimplicibus innocētiæ cultoribus cog-

Matth. 2. noſcuntur. Apud Matth. cap. 2. habes etiam Magos ſæculi ſapientes, qui dicant: *Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus, &c.* Et merito miratur Chryſol. aiens: *aliquando videt Magus!* quaſi ſtupeat, quod mundiales ſapientes ſic cœleſtia norint, ſic diuina percipiant. Et cur id non ſtupeat Chryſol. quan-

Iſai. 10. do & Dominus dicit Iſaiæ 10. *Viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis Aſſur, & ſuper gloriam altitudinis oculorum eius.* Nunquam enim in oculis mundialium ſapientum non inuenit Dominus, quid caſtiget, qui quidem ad ſola carnalia, & dæmoniaca clari, ad cœleſtia prorſus caligant. Tamen aliquando Magus videt, ſed ille Magus, qui factus ſicut iumentum apud Dominum, non dedignatur ſtabulum ingredi Deum adorās in pueritia, oculaſiorem in ſtabulo, quam in ca-

D. Bern. thedris ſapiētiam induens. Pulchrè D. Ber. ſer. 1. de Epiph. ait. *Quia per ſapientiam mundus Deum cognoſcere non poterat: placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos fieri credentes. Ingrediuntur Magi ſtabulum, inueniunt inuolutum pannis infantulum, procidunt, venerantur vt regem, adorant vt Deum.* Ecce tibi vbi ſapientiæ ſæculari renuntiant, & ſic ſtulteſcunt Chriſtianè, vt quaſi iumenta ſtabulum non dedignentur, cœleſtia penetrant, inter infantilia membra prænoſcunt Deum. Paul.

1. Cor. 3. 1. ad Corinth. 3. monebat: *Siquis videtur ſapiens eſſe apud vos in hoc ſæculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiens. Sapientia enim huius mundi ſtultitia eſt apud Deum.* Stultus in Chriſto ſapientiſsimus eſt, oculatiſsimus eſt; & ſapientiſsimus mundialium omnium ſtultiſsimus omnium eſt. Et vndè ſtultiſsimus, niſi quia facilis cū ſit ad carnalia; ad diuina manet prorſus difficilis? Vndè Tertul. lib. de carnè Chriſti, *Tertul.* ait. *Apud ſapientiam ſæcularem facilius creditur Iuppiter taurus factus, aut cygnus, quàm verè homo Chriſtus.* Proponatur Sciolis Iouis adulterium, Europæ raptus, conuerſio in taurum, in cygnum, & hæc vana, & dæmoniaca, dum facile percipiunt, amplectuntur; ſi audiant myſteria Dei in mundum venientis, humanitatem aſſumentis, ſic ad hæc cæcutiunt, vt audientes non audiant, videntes non videant. Calcanda ſunt ergò mundialia omnia, & rhetorum flumina potius contemnenda per ſtultitiā Chriſti prædicationis, vt præſto nobis ſint cœleſtia, & diuina. Matth. 14. Petrus dum tumentes maris fluctus pedibus conculcat, à Ieſu manibus ſuſtineri obtinuit, quòd meditatus Amb. lib. 1. *Ambr.* de interpellatione cap. 9. ait: *Si vis ſapientiā inuenire, calca fluctus huius mundi ſicut calcauit Petrus, & ambula ſuper aquas huius ſæculi, & porriget tibi dexteram ſapientia, ſicut porrexit Petro.* Petrus vnus nobis ſit inſtar mille exemplorum; is non ab Apollinis tripode, ſed à mundi contemptu, à conculcatione mundialis ſapientiæ eò peruenit, vt diuini verbi natiuitatem ſpecularetur.

§. X.

Summum Petri magiſterium eſt, ſic altiſsima nobis præſentare myſteria, ne à gloria tantæ maieſtatis opprimi poſſemus.

QVid ais Petre ſic audes lumen illud de lumine ſcrutari, hominibuſque porrigere? Nonne ſcrutator maieſtatis opprimetur à gloria? Deus ignis conſumens eſt, & quis poterit illæſus tangere igneas diuinitatis ſcaturigines? Ignis equidem eſt Deus, lucemque inhabitat inacceſsibilem, quam nō videbit homo, & viuet; verum per magiſterium Petri ſic attemperatur, vt iam indè, & ſalutaris exiſtat hominibus, & acceſsibilis. *Iſai. 32.* Ecce tibi apud Iſaiam cap. 32. vbi prima in diuinitate ſcaturigo, nimirum ortus Dei de Deo, & luminis de lumine explicatur, legūt Septuag. *Et apparebit in Siō ſicut fluuius fluēs, ſub vmbra petræ, glorioſus in terra ſitienti.* Eructat in paterno corde ſermo ignitus, flammans verbum, & indè fluens apparet glorioſum in terra ſitiente. Sed qualiter igneus fluuius potuit glorioſus, & ſalutaris appare-

re

re in terra, & non magis lethalis? Iam explicat, dum dicit: *ſub vmbra petræ.* Sic flammãs ſcaturigo per vmbroſus petrarum calles in tepeſcit, vt accedenti non horrorẽ, ſed ſuauitatem obijciat. Quid plura? Hoc fecit Petri magiſterium, dum ſeſe vmbroſam petrã fluenti obiecit diuino; qui à primo Eccleſię ſaxo ſuſceptus, indè mitigatus deſcendens, minaci ardore depoſito, ſuaui temperatione molleſcit, qua accedentibus hominibus ſalutem propinet. Liceat huc trãsferre verba Caſiodori, qui lib. 2. variar. 39. ſic extollit artificem, cuius ingenio ardentiſsima in origine fluenta, in temperiem balneorum decurrunt. *O magiſtri mirandum ſemper ingenium, vt naturæ furentis ardores ita ad vtilitatem humani corporis temperaret, vt quod in origine dare poterat mortem, doctiſsime moderatũ, & delectationem tribueret, & ſalutem.* Habes Chriſtiane hoc immenſum à primaria Eccleſiæ petra beneficium, vt ſub vmbra eius colliſſum diuinitatis ardens fluẽtum ſic mitigatum appareat, vt quòd vel aſpicientibus habebatur lethale antiquitus, iam doctiſsime moderatũ ſalutiferas eructet vndas. Cur vndas vocem, & non potius olei ſuauitates, quandoquidem magna Dei propago, dum in terris apparet, ab ore Petri dicitur in primis Chriſtus, hoc eſt, oleo delibutus? Non ſolum enim Petri ſapientia temperauit ardens diuinitatis fluentum; ſed & hoc ſub tãtæ petræ vmbra in olei ſuauitatem trãſmittitur: vt dicere Chriſtianus cum Iob poſſet cap. 29. *Petra fundebat mihi riuos olei*, quando in ore Petri flagrans Dei propago apparebat hominibus ſalutaris Chriſtus. Et fallar, niſi huc reſpiciat illud Moyſis Deuther. 32. *Conſtituet eum*, (nempè Dominus populum ſuum) *ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, vt ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſsimo.* Ecce tibi oleum vndè habet ortum, nempè de ſaxo duriſsimo, de firmiſsima petra Eccleſiæ; hæc valuit igneam diuinitatis pluuiam, in ſuauitatem olei tranſmittere. Pro cuius explicatione accipè illud Cant. 1. *Oleum effuſum nomen tuũ*: vbi miratur merito Rupert. quod nomen Dei fortiſsimum poſsit in ſuauitatem olei conuerti, idque tribuit creaturis, perquas communicatur mundo. Quippè ait; *Nomen Dei tam forte, tam magnum, ecce eſt oleum effuſum, Mira res! Quid verbo fortius? Et quid oleo ſuauius? Ergò ne verbum à ſua natura eſt immutatum? Non: ſed qualitates creaturarum cũ quibus illi ratio eſt, diuerſæ ſunt; & pro qualitatibus diuerſis vnum idemq; verbum diabolo, vt fulmen, & Beatæ Virgini, vt oleum ſe exhibuit.* Itaque diuinitatis riuus qualitatibus creaturarum, perquas fluit, ſeſe accommodat, vbi per ſulphuream Dæmonum regionem tranſit, ibi ſic exardeſcit, vt totus appareat fulmineus; vbi in mariana viſcera dilabitur, ſic molleſcit, vt oleum videatur effundi. Iam hinc mirare Primariæ Eccleſiæ petræ virtutem, quæ fulmineum etiam diuinitatis fluẽtum, ſic mollefacit, & ſuauiat, vt in olei ſuauitatis tranſmittat, adeò vt de illo, qui erat ignis conſumens poſſet dicere, *Tu es Chriſtus*, nimirum oleo delibutus.

Caſiodor. Iob 29. Deuth. 32 Ruper.

§. XI.

Petro debent gentes primas honoris Chriſtiani.

NOn filius Dauid vocatur Ieſus à Petro, ſed filius Dei viui, vt teſtetur non ſolum ad Iudæos, ſed & ad gentes venire bonum tantum, quatenus apud Deum non eſt diſtinctio Iudæi, & Græci. Ecce tibi quidquid prophetæ veteres de Meſsia venturo, de Chriſto Domini Iſraelitis in Dauidis filio promittebant; totum id ſimplici verbo congerit Petrus in filio Dei viui, vt indè gẽtes, quo glorientur habeant. Non multum fallar, ſi Petro adſcribam illud Iſaiæ cap. 55. vbi fatur. *Ecce teſtem populi dedi eum, ducem, ac præceptorem gentibus.* Siue vt Septuag. legunt: *Ecce teſtimoniũ gentibus dedi eum, principem, & præcipientem gentibus.* Et ſanè Petrus, dum reticet vulgariſsimum Meſsię nomen, nimirum filium Dauid, quo Iudęi gloriabantur, & Chriſtũ filium Dei vocat, omnia per prophetas ſparſa teſtimonia explicat de rege venturo non pro vno Iudæę viculo, ſed pro vniuerſo terrarum orbe. Quo factum eſt, vt in Petro habeant vniuerſæ gẽtes fideliſsimum teſtem ſuæ gloriæ: cui primo debeant claritatem, quàm habẽt totius Chriſtiani nominis. In regibus Italiæ doctus vir ſcrutatus fuerat genalogiam Gothorum, quem laborem Italis glorioſum his verbis decantat Caſiodorus lib. 9. var. 25. ſic loquens. *Originem Gothicam hiſtoriam fecit eſſe Romanam, colligens quaſi in vnam coronam germen floridum, quod per librorum campos paſsim fuerat ante diſperſum. Perpendite, quantum vos in noſtra laude dilexerit, qui veſtri principis nationem docuit ab antiquitate mirabilem. Vt ſicut fuiſtis à Maioribus veſtris ſemper nobiles æſtimati, ita vobis regum antiqua progenies imperaret!* Hæc ille ad Italos loquitur; quæ nos libentiſsime D. Petro aptamus pro vniuerſo orbe Romano. Petrus enim fœliciori cona-

Iſaiæ. 25. Caſiodor.

tu Originem diuinam hiſtoriam fecit eſſe Romanam, colligens in præcelſam ſuæ confeſsionis clauſulam, quaſi in vnam coronam floridum germen, quòd per tot prophetarũ cãpos fuerat antea diſperſum. Et in ſui præceptoris laude, mirum in domum dilexit gentes, qui noſtri principis nationem teſtatur ab æternitate mirabilem: vt ſicut à Maioribus noſtris fuimus ſemper nobiles æſtimati, ita nobis antiqua Dei progenies imperaret. Nec abs re exaltationem ſuam Petro acceptam referens gentium natio cantat illud Pſalm. 29. *In petra exaltauit me, & nũc ecce exaltauit caput meum ſuper inimicos meos.* Sepulta tenebris errorum gentium Eccleſia, ſic per Apoſtolnm Petrum exaltata eſt, vt iam verè diuinitatis ſectatrix in hac petra fundata in ſummam gloriam euecta compareat. Vt merito dicat Euſebius in cat. Græca. *Populum, qui olim latebat, in lucem euectum in altum extulit, & ſublimem conſtituit Dominus, vt eundem ſupra firmam, & tutiſsimam petram eius nixum, & fundatum omnes cernerent, & glorioſum prædicarent.* Sanè quidquid ſplẽdoris, quidquid Chriſtianæ glorię habet hodie gentium natio; merito acceptum referat Petro, è cuius confeſsione tãquam è firmiſsima petra, teſtimonium accepit clariſsimæ ſuæ nobilitatis, & inuincibilis inter inimicos conſtantiæ. Nec Petro abſimilis erectus ille lapis inter Labam gentilem, & Iacob Iudæum in teſtimoniũ æternæ amicitiæ, de quo lapide dicitur Gen. 31. *Quod appellatũ eſt nomen eius Galaad.* Cuius nominis ſignificatio apud D. Hier. de locis Hæbraicis eſt, *aceruus teſtimonij, ſiue tranſmigratio teſtimonij*, vt iam indè oſtenderetur, quod primarius Eccleſiæ lapis teſtimonia vniuerſa de Iudæornm regno in filio Dauid, ad gentium regnum in Chriſto filio Dei tranſire faceret.

Pſal. 29.

Euſeb.

Gen. 31.

Hieron.

Matth. 16. Reſpondens autem Ieſus dixit ei: Beatus es Simon Bar-Iona, quia caro, & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cœlis eſt.

§. XII.

Præſtantes virtute filij maximam parentibus gloriam accumulant.

SImon vocatur à Domino Bar-Iona, hoc eſt filius Ioannes, nec immerito inter Apoſtolicas laudes meminit Dominus parentis Ioannis; qui &ſi dum Andræam Petri fratrem genuit, videatur omnibus reuerendus, tamen vbi & Petrum etiam dedit Apoſtolatui, quaſi naturaliter videtur exigere poni inter Apoſtolicas laudes. Nobili viro Cypriano, qui filios patritios genuerat, ſic Theodoricus rex applaudit apud Caſiodor. lib. 8. variar. 21. *Quando talium filiorum pater effectus es, natura ipſa videris eſſe Patritius.* Et quidem à natura parentis venire probatur, quòd vniformiter ſplendet in omnibus filijs. Et negem Ioanni quaſi naturales eſſe Apoſtolicas laudes, quando Andræam genuit, & Petrum Apoſtolorum principem? Imò de tantorum Apoſtolorum parente attexam, quòd de Deciorum familia aſſeruit ipſe Caſiod. lib. 3. variar. 6. *Maximè ſerenitatis regiæ luminibus Deciorũ ſanguis irradiat: qui tot annis continuis ſimul ſplendet claritate virtutis. Sæculis ſuis produxit nobilis vena primarios, neſcit indè aliquid naſci mediocre: tot probati, quot geniti: & quod difficile prouenit, electa frequentia.* Sic in filijs clariſsimis gloria clareſcit patrum, & in Ioanne parente Apoſtolorum maxima innoteſcit præſtantia, quãdoquidem ſæculis ſuis produxit nobilis vena primarios, dum ante Ieſum dedit Andręam diſcipulum Baptiſtæ, & poſt modum Ieſu prædicanti Petrum addidit, neſciuit equidem à tali patre exire aliquid mediocre, tot probati à Deo, quot ab illo geniti. Quanta hæc parentis gloria? Crediderim nullam maiorem gloriam temporalem parentibus poſſe attribui, quàm illã, quæ naſcitur ex præſtantia filiorum. Hac in primis gloria remuneratur à Deo ſponſa diuina, eo quòd populum, & parentes obliuiſcens vni adhæſerit Chriſto. Quippè ait Pſal. 44. *Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij, conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Paternam domum oblita propter Deum maximam ſpectaret retributionem gloriæ; ſed vide qualem retributionem accipiat, nimirum, quòd primarios parturiat: vt dicat D. Baſil. in cat. Græca: *In obedientia retributionem nunc pro patribus filios accipit, tot ac tantis dignitatibus excellentes, vt eos principes ſuper omnem terram conſtituat.* Conducit valde ad commendationem, & gloriam parentum præſtantia filiorum; tuncque parentes ſibi magnam gloriæ retributionem acquirunt, cum eos genuere filios, qui virtute, & dignitate pręſcellentes fiant. Hinc monebat Prouerb. cap. 29. *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ*; Septuag. magis ad rem: *& dabit ornatum animæ tuæ*: adeò enim ornant parentes ſuos filij conſpicui, vt qui

Theodiri.

Caſiod.

Pſal. 44.

D. Baſil.

Prou. 29.

ob

ob propriam vilitatem æterno erant ſepeliendi ſilentio, ob filiorum claritudinem in in principum, & illuſtrium virorum cathalogis appareant conſcripti. Inter regales Chriſti Domini progenitores, prætermiſsis ſanctiſsimis regaliſsimiſquè fœminis diſtinctè ſcribuntur Thamar fornicatrix, Ruth Idolatra, Berſabee adultera, in quo explicatur quantum ornẽtur parentes ex filijs, quã doquidẽ tanta dedecora non valuerunt vmbris committere fœminas, quæ genuerunt tot regales filios. Cur non nominetur illuſtrium virorum mater? Cur inter filiorum laudatiſsima facinora, non appareat pater conſpicuus? Gen.4. dicit: *Sed & Seth natus eſt filius, quem vocauit Enos: Iſte cœpit invocare nomen Domini.* Pro his vltimis verbis legitur ex Hæbræo: *Hic ſperauit invocari nomine Domini.* Quam lectionem retinet Euſeb. Emiſ. in cat. Lyppom. & D. Cyril. Alex. lib. 1. Graphinorum putantes ex ea quod Enos ſperàrit, imò obtinuerit vocari Deus. Ex quo merito dubitari poſsimus penè cum D. Auguſt. lib. 15. de ciuit. cap. 18. cur Enos potius ſperàrit vocari nomine Domini, vocari Deus, quam Abel? Sanctiſsimus Enos; ſed forſan ſanctior Abele? Abſit, putàrim enim Abelem ſanctiorem fuiſſe Enos, vt qui nomine iuſti Abel inſignitus ſit ab ipſo filio Dei. Cur ergò potius quam Abel, ſperauit Enos vocari nomine Domini, vocari Deus? Sanè Enos præter quam quod ipſe ſanctiſsimus fuit, filios etiam genuit tãta virtute conſpicuos, tot facinoribus religionis claros, vt dum ipſi habentur filij Dei, patrem ſuum Deum fecerit acclamari. Quippè quando Enos, tot diuinorum filiorum pater effectus eſt, quaſi naturà ipſa videtur ipſe diuinus.

Gen. 4.

Aug.

§. XIII.

Caueat proprium cerebrum, qui veritatem cupit pertingere.

VEriſimũ Petri probat Dominus dogma, ex eo principaliter, quod nõ in illo carni, & ſanguini acquieuerit, hoc eſt, propriis affectibus fuerit minimè ductus: quiſquis enim proprio applaudit cerebro, mirũ erit, ſi non minetur ruinam. Ezech. 28. dicitur creaturarum ſapientiſsimæ: *Perdidiſti in decore tuo ſapientiam.* Mirabar, quod decor poſſet ſapientiam ſic perdere; & dum quæro, vndè decori adnaſci potuit tantum aduerſus ſapientiam virus: ſtatim incido in illud pro nomen *tuo*, quippè non abſolutè ait, in decore, ſed in decore tuo, vt oſtendatur ſapientiæ virus, non de alio, ſed de proprietate poſſe venire. Id quod acute notans D. Ber. ſer. 74. in Cant. dicit: *Quis ille tam noxius, tamque perniciosus decor? Tuus. Planiùs audi. Priuatus, proprius. Deniq; ſi aduertiſti, non in decore, ſed in ſuo decore dictus eſt ille perdidiſſe ſapientiam.* Toties inſipiens redderis, quoties proprijs affectibus habueris fidem. Quis Petro ſapientior, dum ſupra carnales affectus euolat, dum ſupra ſua, & ſupra ſe ipſum leuatus filij Dei natiuitatem in ſinu patris valuit proſpicere? Et quis inſipientior ipſo Petro, dum carni, & ſanguini acquieſcit, dum proprijs affectibus incipit ſeruire? Breuiſsimo temporis interuallo, & ſapientiæ ſuæ retributionem percipiens dicitur à Domino: *Beatus es Simon*: & poſt pauca inſipientiæ mulctatus ſupplicio audit: *vade poſt me Satana.* Vndè tam dura, & repentina mutatio? Vndè ſapientiæ candidatus, tam cito in Satanæ incidit ſtultitiam? Ipſe animaduertere poteris, ex verbis inutroque ſubmiſsis; primò enim dicitnr ei, *quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi*: ſecũdo autem protinus additur: *quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum*: vbi humanos exuit affectus ſapiẽtię tulit primas; aſt vbi carnali nixus affectu, circa vitam magiſtri, illum à morte auertere cupiens, officium arripit paſtoris ſtultiſsimi. D. Auguſt. ſer. 13. de verbis Domini ſecundum Matth. inquit. *Quia non caro, & ſanguis tibi reuelauit, ſed pater meus, qui in cœlis eſt, de meo, non de tuo. Ecce audiſti cauſam quare beatus, & quare Petrus. Quare autem Satana? Quare, niſi quia de tuo? Non enim ſapis, quæ Dei ſunt, ſed quæ hominum.* Apage carnalis hæc ſapientia, ſiue, vt melius loquar, ſtultitia, quæ affectibus proprijs hominum nititur; hęc nunquam ſciuit parere, niſi ruinam, niſi excidium,

Ezech. 28

D. Ber.

Auguſt.

§. XIIII.

Mens humana carnalibus affectibus exuta, facili negotio ſe ingerit diuinis.

VBi caro, & ſanguis non perſtrepunt, quàm facilè cœleſtis patris vox ab anima percipitur. Beatus & fœlix Petrus, in quo carnales affectus fuerunt omnino conſopiti: indè enim facili negotio arcana patris ſpirituali percepit auditu. Sapiẽter monebat Apoſtolus ad Rom. 12. *Obſecro vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra*

Ad Ro. 12

veſtra Deo hoſtiam viuam, ſanctam, &c. Expẽde; quòd iubeat Apoſtolus exhiberi Deo hoſtiam, nimirum corpus: de anima prorſus ſilet. Cur non potius animam iubet exhiberi? Nonne anima potior pars hominis eſt? Nonne ipſa à Deo magis diligitur? Nonne iuberis Deum diligere ex tota mente tua, ex tota anima tua? Cur igitur de anima ſilens totus eſt Apoſtolus in obſecrando, & præcipiẽdo; vt corpus exhibeatur Deo hoſtia viua? Quia ſi ſemel corpus Deo mactes, ſi carnales appetitus exuas, vel facias conſopiri, anima facili negotio ſeſe ingeret diuinis. Accipè Chryſol. ſer. 109. *Quid eſt, quòd tacetur anima, & ſolum corpus ad Dei hoſtiam ſic vocatur? Fratres hic Apoſtolus honorat corpus, non minorat animam. Nam corpus, quod capiunt peccata, quod delicta vinciũt, quod deprimunt crimina: hoc Apoſtolus cupit ſoluere, laborat attollere, vt corpus ad originem animæ conſcendat: & corpus animam comitetur ad cœlum.* Non dubitat Paulus de aſcenſu animæ ad Deum, dũ ipſa à corporeis, & carnalibus affectibus libera ſit: ideò totus in corpore mactando, & ſubijciendo occupatur, vt ipſum poſsit animam in cœlum comitari, quàm ſcit eo protinus aſcenſuram, cùm primũ vacet carnalibus affectibus, & curis. Vndè Pſ. 45. *Vacate, & videte, quoniam ego ſum Deus*: vnam ſolam vacuitatem rerum temporaliũ, curarum, affectuum humanorum requirit, qua poſita, ſtatim mentis oculus ſic acuitur, vt poſsit penetrare diuina. Ad hæc Diu. Baſil. ex cap. 5. Exodi dicit: *Nouit hoc, & Pharao proprium eſſe hoc liberiori otio fruentium, vt Deum inquirant. Atque ideò opprobrabat Iſraeli dicens: vocatis, otioſi eſtis, ac ideò dicitis, Dominum Deum noſtrum adorabimus.* Non difficile eſt, animum ad Deum reuocari, dum modo carnis opera vacent, dum modo affectuum negotia quieſcant. Sopiantur carnis affectus, ne perſtrepant; & anima rapitur ſtatim ad vocem patris cœleſtis. Pſal. 41. *Effudi in me animam meam, quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis vſque ad Domum Dei in voce exultationis, &c.* Prima verba ſic apud Chaldæum ſonant: *Effundam ſuper me cogitationem animæ meæ*, quaſi hoc ſit primũ fundamentum aſcenſionis ad Deum, quòd cogitatio animæ ſuperet affectus corporis; taceant hi ſemel, & mortui, vel ſaltem ſopiti permaneãt: & ecce tibi de cœlis vox reſonat, qua ducta anima vſque ad diuinum penetrale ingredi non ceſſat. Do in præſenti Auguſt. fantem. *Abſtrahens ſe ab omni ſtrepitu carnis, & ſanguinis, peruenit vſque ad domum Dei. Quomodo peruenisti ad domum Dei? In voce, inquit, exultationis. De illa aterna, & perpetua feſtinitate ſonat neſcio, quid canorum, & dulce auribus cordis, ſed ſi non perſtrepat mundus.* Sileat mundus, conticeſcat caro, & ſanguis, & ecce in animæ auribus dulciſsima Dei vox, qua ducta anima domus cœleſtis peruenit ad ſecreta.

Chryſoſ.

Pſal. 45.

D. Baſil.

Pſalm. 41

Auguſt.

Matth. 16. Ego dico tibi, quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt aduerſus eam.

§. XV.

Retributio pro beneficijs acceptis non ſit ab hominibus huius mundi.

NOn otioſe Dominus, dum facit Petro retributionem pro celebri diuinitatis ſuæ confeſsione, inquit: *Ego dico tibi*, hoc eſt, egò, qui non ſum de hoc mundo; ego ipſe, qui de paterno ſinu, vt fateris, deſcendi; nõ equidem alius retribuere benefactori meminit, niſi qui alienus ab hoc ſæculo de cœlo deſcendit. Pro quo recole miraculum apud D. Lucam cap. 17. peractum à Ieſu Domino erga decem leproſos; hi dum irent oſtẽdere ſe ſacerdoti, in via curati ſunt Chriſti virtute: vnus autem illorum, qui alienigena erat, memor tanti beneficij, redit ad benefactorem, illi immortales gratias referẽs. Quid tunc Ieſus? *Non eſt inuentus*, inquit, *qui rediret, & daret gloriam Deo, niſi hic alienigena*? Cur ſolus alienigena efficaciter mouetur, vt aliqualem retributionem faciat pro beneficio accepto? Rationem reddit D. Anſel. ibi dicens. *Quia non inuenitur, qui poſt acceptam veniam recordetur diuinæ pietatis, & ei gratias deuoto corde reſpondens perſeueret in bonis actibus, niſi qui non ſit ex filijs terrenæ Babylonis, ſed ex filijs Hieruſalem cœleſtis.* Cœleſtis ſit, neceſſum eſt, & prorſus ab hoc mundo alienus, qui meminerit benefactori ſuo retribuere. Vndè Paul. ad Collol. 3 prius quam gratitudinem perſuadeat, proponit cum Ieſu filio Dei incorporationem, quaſi gratitudo proprius ſit effectus illius, qui Dei filio incorporatus eſt. Quippè ait: *Pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua, & vocati eſtis in vno corpore: & grati eſtote.* Cùm ſic pacificum Chriſtum induatis, vt ei concorporei ſitis, in vnum corpus cum eo coaliti,

Anſel.

liti, tunc iam grati eſtote: poteſt enim expectari à filijs Dei gratitudo, non à filijs huius mũdi. Quippè Exod. 1. *Surrexit interea rex nouus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Ioſeph.* Nemò ſanè apparet in mundiali theatro, qui non debeat ſic definiri, nimirum, qui ignorat benefactorem ſuum. Vndè ſapienter Lyppoman. in cat. ait. *In hoc rege, qui non nouerat Ioſeph, ideſt, beneficia, quæ Ioſeph contulerat in Ægyptios, obſeruandi veniunt mores huius ſæculi, in quo maxima inuenitur hominum ingratitudo. In rebus enim humanis fere fieri ſolet, quod Pindarus ait in Iſthmijs: Vetus beneficium obliuioni, & quaſi ſomno traditur.* Non eſt huius temporis, nec huius naturæ benefactoribus retributionem impertiri. Sed tã propria eſt cœleſtis, diuinæque mentis hæc pro beneficijs retributio, vt Deus ipſe oblitus, quod dederit, ex eo velit agnoſci, & celebrari, quod tribuerit. Cũ Deo enim locutus Dauid Pſal. 115. ait: *Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?* Sola meminit, quæ retribuit Dominus, non quę tribuit, cum hæc ſint in rigore omnia; eſt enim Deus munificentiſsimus, qui bona data nouit dare hominibus; & nemò eſt, qui ab illo nõ acceperit multa. Cur ergò ſilentur Dei exhibita nobis beneficia, & ſolũ retributiones eius manifeſtatur? Is eſt Deus, qui velit, nõ tã ex beneficentia celebrari, quàm ex ſibi propria gratitudine. Parum abhoc abeſt D. Baſil. hom. in martyrem Iulitam fatus: *Etenim magnificus dator Dominus, haud quaquam dictus eſt tribuiſſe, ſed retribuiſſe, ac ſi ipſe non capiſſet prior in nos gratiam conferre.* Hoc meminit diuina natura, quod retribuerit; vt ex hac gratiſsima proprietate cognoſcatur, nõ veretur innumera ab illo in nos beneficia priora profecta ſilentio occludere. Hanc diuinam indolem imitatur Theodoricus apud Caſ. var. lib. 1. cap. 12. *Nec benignitas noſtra vna remuneratione contenta eſt, honorem geminat, & eo ſtudio dona reparat, quaſi debeat omnia, quæ præſtat.* Sic diuini regis laus non tam in dando, quàm in retribuendo eſt ſita. Proh quam diuinus eſt, qui benefactoribus ſuis retributionem impendere ſtudet! Quiſquis huc peruenit, à terris exceſsit, ſumma virtutum culmina videtur attigiſſe. Gen. 29. de Lia dicitur: *Quarto concepit, & peperit filiũ & ait: Modo confitebor Domino. Et ob hoc vocauit eum Iudam: ceſſauitq́, parere.* Eccè tibi vbi ceſſant naſci terreni filij, nimirũ vbi benefactori Domino gratiarum actio parturitur; hanc enim exprimit nomen Iudæ. Pro quo accipè pulchram excogitationem Philonis lib. de plãtatione Noe, vbi inquit: *Ergò Iudas intellectus benedicens Deum, & gratiarum actionis hymnos indeſinẽter meditans ipſe re vera ſanctus, & laudabilis fructus erat, non è terrenis enatus arboribus, ſed è natura bona rationali. Quamobrem natura, quæ eum peperit, dicitur deſiiiſſe parere, quando non habebat, quo ſe verteret, iam ad perfectionis progreſſa termininum. Nam inter omnia rectè facta nullus partus eſt præſtantior, quam hymnus in Deum.* Non terrena natura, ſed ſuperior, ſed ad culmen perfectionis progreſſa, quæ ſciuit meditari gratiarum actiones in Deum benefactorem noſtrum: nec eſt, cur indè terrenorum dicatur mater, quæ adeò cœleſtes exprimit conatus. Ceſſent iam filij terreni, vbi gratus in benefactorem animus creatur, à quo cœleſtis, & diuina progeniens inſeminatur.

Exod. 1. Pſal. 115 D. Baſil. Theod. Gen. 29. Philon.

§. XVI.

Summa Petri altitudo expenditur.

VBi ad hanc Eccleſię Chriſtianę petram accedo, nõ qualencumque petram intueor, ſed altiſsimam refugij rupem, & celſiſsimum lapidem adiutorij, cuius culmen, & cœlum pertingit, & diuinitatis remotiſsima ſcrutatur ſecreta. Quò reſpiciebat ſponſa, quando Eccleſiæ caput meditata, inquit Cant. *Caput eius aurum optimum*: alij legunt: *aurum Cephas*, non enim in Eccleſiæ capite licet videri aurum, quod Cephas, hoc eſt petrum, non referat; nec petram licet videri, quæ aurea non ſit. Sed quid indè, quod petra in capite Eccleſiæ poſita aurea ſit? Sanè indè oſtenditur ingens ſapientiæ moles, quę altiſsima Dei ſecreta valeat pertingere, qualis ſapientiæ altitudo in Petro fuit. Ad hæc D. Amb. in Pſal. 118. ſer. 15. ait. *Caput eius aurum Cephas, vnde & Aquila Petrum aurum dixit; Simachus lapidem aureum, quod ſignificat ſtabilem, eminentemque ſapientiam.* Quis eminentiam ſapientiæ Petri dicat? Quis huius aurei lapidis altitudinem penè infinitam explicet? In terris erat, & ſic ſe ſe in altitudinẽ extulit, vt internam, & abſtruſiſsimam diuini Patris loquelã valuerit percipere. Quã ſummam Petri altitudinẽ vt expendas, propone tibi ob oculos Paulum. 2. ad Corinth. 12. de ſe fantem: *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſiue in corpore neſcio: ſiue extra corpus neſcio: Deus ſcit) quoniam raptus eſt in Paradiſum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.* Dei arcana, vt perciperet Paulus, ad cœlum raptus eſt, quaſi è terris nõ poſſet ad illa pertingere. Id quod notans

Cant. Ambr. 2. Cor. 12.

Ambroſ. tans D. Amb. lib. 1. de interpell. cap. 9. ait. *Paulus audiuit aliqua ſecreta ſapiẽtiæ, quæ prohibitus eſt alijs intimare, & ideò raptus eſt in Paradyſum, raptus vſque ad tertium cœlum, vt audiret ea, quæ in terris audire non poterat.* Itaque Paulus, qui in terris percipere abſtruſa diuinitatis non poterat, ſupra tertium cœlum ſtabilitur, vt cominus illa percipiat. Verum Petri, aurei lapidis tanta erat altitudo, vt in terris manens ſecretiſsimam æterni patris loquelam perciperet, & indè procedens verbum nobis annuntiat. Fallar niſi Petrum reſpiciat illud Iſaiæ. 33. *Qui obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius. Panis ei datus eſt.* Minimè audiuit Petrus carnem, & ſanguinem, vndè adeò excelſus apparuit, vt rupium altiſsimarum refugia ſublimitate ſua ſuperans viuificum panem, nempè Chriſtũ iam tenuerit. Non longa abſuimus à mente *D. Greg.* D. Greg. 23. Moral. 25. vbi ſic prædicta verba meditatur. *Quid eſt, obturare aures, ne audiant ſanguinem, niſi peccatis ſuadentibus, quæ de ſanguine, & carne naſcuntur, non præbere aſſenſum? Iſte in excelſis habitabit: quia quamuis eum adhuc caro in inferioribus retinet, mentem iam in ſublimibus fixit.* Hæc eſt aurei lapidis, nempè Petri altitudo, quæ ſuperat altiſsimarum rupium cacumia, & terras non deſerens altiſsima, & abſtruſiſsima Dei patris arcana, ſiue generationis diuinæ murmura pertingit, illaque populis euulgat. Et quidem, vt ait Caſiod. lib. 6. var. 3. *Nemò amplius videtur erigi, quam cui, potuit Roma committi.*

Iſai. 33.

Caſiodor.

§. XVII.

Petri imperium indè firmum, quia in pace fundatum. Vbi de infirmis mundi imperijs.

ECce quanta bona Simoni Ioannis filio obuenerint, ex quo ſanguinis, & carnis voces non audirit; & patris arcana audiuit, & in tantam firmitudinẽ enit, quòd à Domino poſſet petra dici. Vtinam regnorum fundatores ſic à carnis, & ſanguinis vocibus abſtinerent, abſque dubio imperia, ſine finẽ ſtabilirent. Reuoco ad examen nuper dictũ *Iſai 33.* Iſaiæ locum cap. 33. *Qui obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos, ne videat malum. Iſte habitabit in excelſis, munimenta ſaxorum ſublimitas eius.* In Hæbræo habes: *retia ſaxorum ſublimitas eius.* Sed dubita; quæ ſit conuenientia inter munimenta ſaxorum, & retia ſaxorum? Retia linea ſunt, aut lanea, munimenta autem duriſsimas requirunt ſpecies, quæ mortes poſſint repellere, ſiue inferre. Quid ergò valent retia ad munimenta? Multum equidem valent retia, ſi cum ſaxis fundamentalibus iungantur: vt fundent ædificium æternum. Dauid Saulis gladium perteſſus lapidem laneo funiculo iniecit, & primo laneæ fundæ rotatu gygantem proſternit, & regnum ſibi acquirit æternum. Quid fortius laneis retibus cũ lapidibus? Sanè retia ſaxorum ſublimitas eius, indè imperiũ inſuperabile Petri exaltari cœpit, à retibus lapidis huius primarij Eccleſiæ. Iecit Dominus hunc lapidem, non ferro, & gladio vaſtantem, & conterentem, ſed lineis, aut laneis retibus in ſe trahentem, & recipientem; & ecce tibi firmiſsimum indè ſurgit imperium. Pulchrè D. Leo. ſer. 1. *Leo.* de Petro, & Paulo componens Romam à Petro fundatam, cum Roma fundata à Romulo fatur. *Iſti ſunt, ò Roma, patres tui, qui te regnis cœleſtibus inſerẽdam multo melius, multoquè fœlicius condiderunt, quàm illi, quorum ſtudio prima mœnium tuorum fundamenta locata ſunt: ex quibis is, qui tibi nomen dedit, fraterna te cæde fœdauit: Iſti ſunt, qui te ad hanc gloriã prouexerunt, vt ſis gens ſancta, populus electus, ciuitas regia per ſacram Beati Petri ſedem caput orbis effecta, latius præſideres religione diuina, quàm dominatione terrena. Quamuis enim multis auctа victorijs ius imperij tui terra, mariquè protuleris, minus tamen eſt, quod tibi bellicus labor ſubdidit, quam quod pax Chriſtiana ſubiecit.* Non duraturi imperij, caducæque Romæ prima fundamina, primi lapides vocem audierunt ſanguinis, à ferro, à gladio ſurrexerunt, & per ferrum, & gladium inualuere, & miſeras indè ruinas reportarunt. Verum poſtquam reformatæ Romæ non ſanguinarij gladij, ſed retia ſaxorum, hoc eſt, Apoſtolica Petri retia iniecta ſunt, multo fortior, & firmior, & potentior Roma de retibus, quã de gladijs apparet. Fieri nequit, vt imperia ſanguine fundata, æterna ſint: quòd præter quam, quod ipſa experientia teſtatur, manifeſtè patet ex. 4. Gen. vbi Caim primus parricida inſurrexit in fratrem, & occidit illum, terramque eius ſanguine impleuit. Quid indè natum eſt? Ita Dominus cædis vltor: *Nunc igitur maledictus eris ſuper terram: quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua: cùm operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos, vagus & profugus eris ſuper terram:* ſiue vt alij legunt magis in rem noſtram: *gemens & tremens eris, &c.* A terra ſanguine humano fœdata hìc pro-

Gen. 4.

prius

prius fructus, sine dubio parturitur, nimirũ tremor, quo fortissima quæque ædificia labant, & passim minantur ruinam. Ita D. Chrysost. in Psal. 1. *Terram, quæ sitiebat pluuiam, sanguine irrigauit. Vndè etiam dignum fructum nempè execrationem, & maledictionem produxit, sanguine enim inebriata tremorem genuit.* Tremula sunt, & vicina ruinæ, quæ sanguine fundantur imperia: numquam enim terra sanguine satiata humano alios parturiuit potiores fructus, quàm tremores, quibus decidant etiam firmissima. Ex quo lucem non paruam accipiunt Iesu verba dicta Petro percutienti auriculam serui pontificis Matth. 26. *Conuerte gladium tuum in locũ suum: Omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Non quidem loquitur ad Petrum, in quantum ipse particularis homo erat, quandoquidem multi etiam sunt homines particulares, qui impunè gladium accipiunt, & hostem percutiunt. Sed loquitur ad Petrum, vt fundatorem, & conditorem Christiani imperij circa fideliũ animas; quasi dicat generalissimam, & verissimam legẽ à Deo latam in omnia mundialia imperia, quæ vbi non habent aliud fundamentum, quàm fundamentum gladij, & sanguinis effusi, sic tremula sunt, & sub gladio viuunt, & tandem finiuntur. Vndè Petrus fundator æterni, & duraturi regni, non gladios exerat, sed retia laxet, quandoquidem *retia sanorum sublimitas eius*: non iure belli, sed iure pacis stabilitur, & firmatur æternum Ecclesiæ imperium. Quòd respiciebat Paul. ad Colloss. 3. aiens: *Pax Christi exultet in cordibus vestris in qua, & vocati estis in vno corpore.* Vocantur equidem populi in vnum regnũ; sed non classicum sonat, non tuba personat bellica; sed pax alma sua exerit signa, & palmas duraturas ostẽdit. Pro quo stat D. Thomæ lectio dicens: *Et pax Dei palmam ferat in cordibus vestris*: quippè à sanguine belli caducæ parturiuntur victoriæ, à pace euangelica palmæ exaltantur perpetuæ.

Chrysost.

Math. 26

Ad Collo.

§. XVIII.

Petri imperij auspicium ex incorruptibilitate iudicij.

PRæterea notandum est, vndè veniat Petrus ad hoc, vt sit Christiani imperij fundamentum, & caput Ecclesiæ; nimirùm ex eo, quòd homo cum sit, & filius hominis, & patres habens, & populum carnalem, in ferendo iudicio de Christi operibus, minimè audierit carnem, & sanguinem, nec vllo carnali studio ductus fuerit, sed in nomine Dei Patris, sincerè, & fideliter veritatem profiteretur. Hæc sunt frequentissima auspicia Principis à Deo electi ad imperium, nimirùm quod apud illum nullus carnalis valeat affectus, nulla notio à parentibus, à patria, à conuictu, sed sola secundum Deum prævaleat veritas. Propone modo tibi ob oculos Ioseph electum à Deo in Ægypti regem, & administratorem tanti imperij, qualis indolis fuit nobilis hic adolescens? Vel ex vno facto eius licet conijcere: venditur à fratribus, traditur in carcerem ab emptore: seruus erat, & in carcere oppressus Genes. 39. *Fuit autem Dominus cum Ioseph, & misertus est illius, & dedit ei gratiam in conspectu Principis carceris. Qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos, qui in custodia tenebantur, & quidquid fiebat, sub ipso erat, nec nouerat aliquid cunctis ei creditis.* Ecce tibi à carcerario constituitur Ioseph vinctus supra alios vinctos; & in hac quasi vmbra dominatur qualiter se gerit? Id notat textus aiens: *nec nouerat aliquid cunctis ei creditis*, ex quo sibi creditos vidit vinctos, nihil singulorum nouit: non qui antea amicior, & familiarior, iam illi notus erat; cum vmbratilem etiam potestatem accepit, simul, & omnes particulares notiones, & carnales exuit affectus. Pulchrè Rup. lib. 8. in Gen. cap. 35. *Quia vinctis vniuersis sub manu traditis, nullius personam accipiebat, sed eadem sedulitate cunctis ministraba t, id circo dictum est. Non nouerat aliquid cunctis ei creditis. Nam si personam acciperet, aliquid nouisset.* Ij merito à Domino eliguntur in Principes, & iudices populi; quorum talis indoles est, vt nesciant aliud quid prẽter meritorum dignitatem respicere. De ipso Deo, qui essentialiter, & à propria natura iudex est, ait Ecclesiasticus cap. 25. *Dominus iudex est, & non est apud illum gloria personæ.* Expendenda est, & ponderanda hæc optimi iudicis definitio, nimirùm, *non est apud illum gloria personæ*; hoc est, vt digna gloria videatur persona non habet id, ex eo quod adiuncta sit Principi, nec ex aliquo alio Principi adiuncto, sed ex valore proprij meriti. Id quod pulchro exemplo explicabat Ægidius diaconus lib. de regimine Principis, dum ait: *Ne sit specularis, sed opacus Princeps.* Natura speculi est, quòd referat colorũ facies, sed si quæras, quas facies referat speculũ? An pulchras, an deformes?

Gen. 39.

Rupert.

Eccles. 25.

ras? An candido colore lucentes, an fusco? Sanè speculum parum curat has differẽtias, illa, quæ magis vecina, & adiuncta est speculo, ab illo representabitur, quæcumq; sit: cęteris omnibus quauis excellentia præstantibus prętermissis. Dum Æthiops speculo adhæreat, Phæbũ ipsum vincet, quia representatio nõ agitur ex his, quæ ad valorem pulchritudinis conducunt, sed ex his, quæ apud speculum sunt. Optimus ergò iudex cauet, ne speculum sit, hoc est, ne apud illũ sit gloria personæ; ne persona in illo glorioſa appareat, ex eo, quod vicina, seù magis adiuncta sit, sed ex eo, quod dignior. Expende modo, quales sint illi iudices, qui in pręmiorum societatem, eos solum admittunt, qui compatriotæ, & vicini sunt; hi non à natura, non à Deo iudices sunt, sed ab artis humanę malicia inuenti instar speculorum: quos autẽ facit, aut Deus, aut natura Principes, & iudices non speculares, sed opaci existunt, qui nec vicinos agnoscunt, nec facile contra veritatem frangũtur. Quippè speculares illi, vt habent instar speculi, adiunctis, & vicinioribus præoccupari, sic similiter habent instar speculi vitreos esse, & vel leui munere corrũpi. Id quòd affirmat veritas ipsa Prouerb. 28. *Qui cognoscit in iudicio faciem, non bene facit iste, & pro bucella panis deserit veritatem.* Nouit equidẽ spiritus diuinus affectus humanos, & qualiter inter se coniuncti sint, & is asserit hæc duo esse coniuncta in malo iudice, & cognoscere faciem, & pro buccella panis deserere veritatem. Hæc dixi memorans hispanam iuuẽtutem, quæ in Collegijs Academiarum nutritur, vt indè in iudices, & populorum Principes euadãt: in quibus rarus est, qui boni iudicis specimen tribuat; si enim eorũ abusus in admittendis socijs spectes, omnes iudices speculares sunt: non enim principaliter admittuntur ex meritis, sed ex adiunctis, quòd si quæras, cur potius hic, quàm alius admissus est? Respõdet veritas ipsa, quia hic vicinus erat, & conterraneus iudicum illorum integerrimorum. Inter hæc vitrea specula, inter hæc iudicia, seù potius iudicum corruptelas nutriuntur Hispaniarum iudices, & ab ipsis cunabulis acceptio personarum intimis medullis imbibitur. Sic clarissima iustitiæ cunabula, quæ tot præstantissimos iudices, & Principes dare non cessant, metui potest, ne ob hos terrenissimos, & iniustissimos affectus fordescãt penitus, vt nihil indè fulgidum, nihil decorum, nihil illustre prosiliat. Porrò iudex, qui respicit faciem personæ vocatur, Prouerb. cap. 25. *Fons turbatus pede, & vena corrupta.* Turbatur equidẽ fons iustitiæ manu cum iudex muneribus corrumpitur; verum cum his terrenis affectibus ducitur, turbatur pede: nec dubium, quin minus indecorum fonti est, turbari manu aurea Principis bibentis, quàm pede muli, aut bellũæ transeuntis. Eù iustitiæ clarissimus fons, quis te finat turbari, & non, vt aurum accipiat, sed vt muli, & belluæ ad præmia transiliant, ea ratione, quod vicinior es sunt iudici? Et quã turpis sit hic fons turbatus, & quam pulcer, dum purus est, & per purissimos canales trãsit, quis non videat? Merito Cassiodorus lib. 12. var. 11. destributores regalium munerũ sic notat: *Mutant enim quaslibet largitates rapientium manus. Et sicut fontis puritas per limosa corrumpitur: sic affluẽtia boni regis auaris distributionibus immutatur. Aurum ipsum, cum soluitur in liquorẽ, nisi mundissimo caliculo suscipiatur, inficitur; quando puritatem sui illa sola custodiunt, quæ nulla sordium admixtione fuscantur. Quàm gratum per nitcos caliculos riuulos videre currentes; & ipsam quodammodo naturæ liberam ridere puritatem, quando in nullis maculis iniuriata turpatur? Sic dona rerum Domini, nulla debent pollutione fuscari: Sed sicut ab ipso exeunt copiosa, ita debent ad Romanos peruenire purissima.* Sic ille: pulchris similitudinibus exprimit iustitiæ puritatem in distributione pręmiorum: vt enim turpescunt, & sordent aurea ipsa flumina, cum per limosa, & puluerea transmittuntur vasa; sic præmia, quę distribuenda proponuntur, vbi per terrenos affectus transeunt, omnem splendorem, & decus amittunt.

Prou. 28.

Prou. 25.

Cassiod.

§. XIX.

Id apud Deum quisque est, quod ipse operibus exprimit.

INter nutantes vulgi opiniones de Christo Domino, Simon Ioannis filius inconcussam fidei firmitatem ostendit, vndè petræ referens virtutem Petrus à Dei filio dicitur, penes quem id quisque valet, quod ipse suis operibus exhibet. In duobus primis fratribus id euidenter ostenditur, quorum alter à superno iudice inter agnos reputatus est, alter quasi palea, & stipula ęternis traditur ignibus. Sed vndè Abel inter agnos habetur? Gen. 4. *Abel obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum.* Agnũ Abel obtulit Deo, Cain culmos penè, sine fructu: indè Abel agnus inter agnos habetur, & Cain, vt stipula inter zizaniorũ fasciculos. Sapien-

Gen. 4.

ter

Chrysol. ter D. Chrysol. ser. 109. *Abel agnum portans ad Dei sacrificium, sicut agnus assumitur: Cain gestans sibi stipulam, fomētum sibi, per quod exuretur, inuenit.* Eù, quam fallitur, qui putat aliud esse apud Deum, quàm sunt ipsa munera, quæ Deo exhibet! Ex his, quæ Deo præstas, muneribus prorsus cenieris; si stipulas Deo exhibes, stipula es ignibus apta, si fortia, & inconcussa opera offers, petra es æterno ædificio reponenda. Tua tē munera ex-
Psal. 28. hibent, qualis sis: Vndè Dauid Psal. 28. sic clamat: *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.* Qui-
Chrysol. bus verbis merito addubitat Chrysol. ser. 10. an fieri possit, quòd homines vocentur, & sint Dei filij? *Putas ne*, ait, *cœlestes taliter appellat iste virtutes? aut homines Dei aptat in filios? & terrenam carnē cœlestem subleuat ad naturam?* Magnū quidem, quòd carnei homines Dei appellentur filij? Et vndè potuit vates in talem cogitationem venire, quòd homines filios Dei esse putet? Ex eo, quod dicit: *afferte Domino filios arietū*, fieri enim nequit, quòd qui ex agnis possunt offerre Deo filios, non sint, & ipsi Dei filij, quandoquidem censetur quisq; ex munere, quòd Deo præstat. Quòd meditatus
Origen. Orig. in cat. Græc. sic tandem finit: *Paulus sanctus Filius Dei per Euangeliū factus est. Genuit autem Filios, & hos Deo attulit.* Indè filius Dei ipse, quia Deo dedit filios; & qualia fuerint, quæ dederis Deo munera, talis es tu.

§. XX.

Bona quæ à Deo in homine laudantur, & vera, & permanentia sunt.

CVr Simonis virtus Petræ nomine non insignietur? Petrus est, qui à Deo laudatur, & marmori insculpuntur, quæ cumq; virtutes in homine diuinas merentur laudes audire. Vnum pro mille obijcio Iobū, quis in virtute firmior, & constantior? Quis magis marmoreus, & æneus, vt vitiorum repellat, & tentationum iacula? Nonne ipse mirabatur incredibilem vim ingruentium calamitatum, *nunquid caro mea ænea est?* Et quidem æneus, & marmoreus stitit inter tot tentationū impetus: sed scire cupis, vndè Iobi virtus incepit sic lapidascere, & marmorea effici? Antè omnes viri cōgressus, sic cap. 1. audio Deum differentem cum hoste: *Nunquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, homo simplex, & rectus, ac timens Deum, & recedens à malo?* Hinc non mirabor, quòd Iobi efficiatur marmorea virtus, quando quidē virtutes in homine à Deo laudatæ, sic confirmātur, vt instar marmorū indurescant aduersus omne contrarios impetus. Do pulchra D Chrysost. verba in cat. *Chrysol.* Græca, vbi sic. *A cūctis hominibus, omniq; terrarum orbe contemni, quid tandem olim fuerit futis, qui Angelorum Dominus est, nostrarum rerum laudator, ac preco fuerit? Contra quid iuuerit à terrarū, & maris cūctis incolis prædicari, de nostris laudibus Deo silente? Id igitur ipsi semper spectemus, vt de nobis prædicet Deus id, quod si nacti erimus, quānis in nos vniuersa, quæ sensu hauriuntur, mala sese effundāt, cunctis tamen erimus superiores. Quandoquidem Iobus, qui residebat in stercoris domicilio, qui intolerabilia perferebat qui sputo à seruis fœdabatur, qui egestate, fame, morboq; insanabili cōflictabatur, fœlicitate cūctos superabat.* Nulla mala, nullus calamitatū tētationumq; impetus valebit aduersus virtutes in homine à Deo laudatas. Hoc age, non vt ab hominibus laueris, sed vt mereris laudes diuinas: etenim hæ vbi exibentur non solū veræ sunt, sed & veritatē efficiunt, & confirmant. Vndè fœlicis hominis describens Paulus laudes ad Rom. 2. ait: *Cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.* Meritò cauet *Ad Ro. 2.* laudes ex hominibus, vt quæ inconstantissimæ sunt, & materiā habeāt motibus crebris expositam: at laus, quæ à Deo venit, solida, inconcussa, & instar marmoris firma manet: efficit enim laus Dei, & confirmat id, quod laudat. Anselm. ibi. *Non ex inani vocabulo laudatur ab hominibus, sed ex intima veritate à Deo, qui per suam gratiā præstat ei, vndè laudari possit, & dicere: in Domino laudabitur anima mea.* *Ansel.* Sunt hominū laudes inania vocabula: laudatur quis ab hominibus, & dicitur cœlū, Sol, Deus, quid magis inane? Proh vocabulorum inanitatem! vocabula sunt ista, nihil omnino rei habent. Verùm qui à Deo laudatur, quidquid dicitur, verè dicitur, & efficitur, & in eo confirmatur. Si de constātia, aut robore fidei. v. g. à Deo laueris, sic robustus efficeris in veritate, vt instar durissimi lapidis, vel rupis, rideas quātumuis furentes fluctus mundialis maris. Vndè Chrysost. hom. *Chrysost.* 2. in epist. ad Titum sic monebat. *Non prohibeo gloriam appeti, sed illa, volo, ambiatur, quæ vera est, quæ ex Deo est: cuius laus, ait Paulus, nō ex hominibus, sed ex Deo est. Vnum intueamur, solum ad id nostra dirigatur intentio, quo scilicet pacto Dei mereamur ore laudari. Si hoc intēte inspiciamus, humana semper omnia nihil æstimabimus.* Planè, vt fluctus furētis maris pro nihilo æstimantur ab stante rupe, sic homo his operibus confirmatus, quæ Dei laudes eliciant, humana omnia, siue aduersas, siue prospera facile despiciet.

Matth. 16. Et tibi dabo claues regni cęlorum. Et quodcumquè ligaueris ſuper terram, &c.

§. XXI.

Deus non patitur, quòd homines parum fidant eius immenſæ liberalitati.

SAtis ſe erga homines Dominus liberalẽ probari vult, quando inter homines linquit omnium ſuorum bonorum, cœleſtiſq; theſauri claues. Et quidẽ, qui bona ſua promittit, & ſimul eorum tradit claues; non patitur de ſua liberalitate dubitari. Ea, quorũ claues tecum habes, nulliq́ue communicas, minimè effundere vis: ſic Apoc. 1. Timore concuſſum Ioannem Dominus alloquitur; *Noli timere, ego ſum primus, & nouiſſimus, viuus, & fui mortuus, & ecce ſum viuus in ſæcula ſæculorum, & habeo claues mortis, & inferni.* Dicit ſe habere claues mortis, & inferni, & nequit timeri: imò Domine indè Ioannes te magis timeat, quia apud te videt claues mortis eſſe. Cur non timeat regem habentẽ claues mortis? Dum rex apud ſe claues ſeruat, nulliq; illas cõmittit, proculdubio nihil eorum, quæ talibus clauibus concluduntur, patietur effundi, patietur tamẽ effundi omnia, quorum claues alteri committit. Indè cap. 9. dicitur: *Vidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clauis putei abyſſi, & aperuit, &c.* vt ex hac clauis traditione nullum relinquatur dubium, quin effundẽda eſſent vniuerſa mala putei ſuper mundum. Similiter cum bonorum claues traduntur homini bus, explicat Dominus, quam amet magnificum, & liberalem haberi, imò quam ægre ferat, quod quis eius liberalitati, nõ ſe penitus committat. Non equidem patitur de liberalitate erga homines contendere, dũ vel ante petitiones iam bonorum omnium claues committit. Hinc eſt, quod tam exactè curat ſolicitudinem bonorum habendorũ ab hominũ cordibus reſecare: Matth. 6. *Neſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neq́; corpori veſtro, quid induamini.* Sed cur hęc ſolicitudo, tàm hominibus, vt apparet, neceſſaria, ingrata Deo eſt? Cur offendat Deum ſolicitudo, quæ dat hominibus viuendi commoditates, & affatim miniſtrat bona temporalia, ſine quibus vita non agitur humana? Indè in Dei conſpectu crediderim hanc ſolicitudinem claudicare, quia bona quærens hominibus, aliquam æmulationem, & contentionem videtur, inferre diuinæ liberalitati, quaſi hæc non ſatis dediſſet. Id quod acutè notat Tertul. lib. 4. in Marc. fatus: *Quis enim nollet curam nos agere animæ de victu, & corpori de veſtitu, niſi qui iſta homini ante proſpexit: & ex indè præſtans, meritò curam eorum tanquã æmulam liberalitatis ſuæ prohibet.* Nunquam Deus tolleret curam, & ſolicitudinem de habendis bonis, niſi omnia ipſa prius patentiſſima propinaſſet: at poſtquam bonorum traditis clauibus theſauros ſuos apertos habet hominibus: non patitur, non fert, quod homines minus fidant eius liberalitati: & quãcumq́; habendi ſolicitudinem, vt æmulam, & aduerſariam diuinæ munificentię inſectatur. Cur de bono habendo ſoliciteris, cuius claues Deus tradidit, & oſtendit apertũ theſaurum? Sanè fideliſsimus ille Habrahã, vbi patẽtiſsima Dei beneficia cæpit guſtare, ſic ſe eius liberalitati commiſit, vt vel ipſas diuinas promiſsiones non curaret, quaſi nihil iã Deus promittere poſſet, quòd non ſit homini præ manibus. Sic Gen. 15. vbi Dominus ingentes adhuc mercedes Habraha mo promittit; reſpondit ipſe: *Domine Deus, quid dabis mihi?* A Deo quærit, quid dabit, nõ du bitans de promiſsione, ſed Dei extollens in finitam liberalitatem, qui ſic omnia ſua pro fudit in hominem, vt videatur nihil in cęleſti theſauro contineri, quòd homo iam non habeat præ manibus. Ita commentatur hæc verba Philo lib. Quis rerum diuinarũ ſit hęres: vbi ſic fatur. *Quid mihi dabis? Non dubit ãtis eſt verbum, ſed gratias agentis pro acceptorum beneficiorum magnitudine. Quid mihi dabis? Nũ eſt, quòd ſperem præterea? Copioſa ſunt O magnificentiſsime, tua gratia, nullis circumſcriptæ terminis, nec modum, nec finem habent, fontiũ more inexhauſtæ, & ſubſcatentes perpetuo.* Antiqua fuit Deo liberalitas, qua nil ſuũ nouit retinere, ſed omnium bonorũ fontes ſic effudit, vt fieri nequeat, quòd homo aliquid boni poſſi requirere; cuius præ manibus non habet à Deo copiam: quandoquidem bonorũ omnium relictæ ſunt apud homines claues.

Apoc. 1.

Gen. 15.

Phil.

Matth. 6.

Tertul.

CAPVT. III.

De octo Beatitudinibus.

CELEBRIS Adeſt nobis ſermo factus à Domino in monte, qui à Matthæo cap. 5. & à Luc. cap. 6. recenſetur; licet neuter omnia illius plenè explicet, vterq́; tamen attingit præcipua.

pua. In primis beatitatis, & fœlicitatis vias, quarum quatuor ſummatim attigit Lucas, octo exprimit Matthæus, nimirùm, paupertatem voluntariam in Dei gratiam, humilitatem, inſtar Chriſti, qui mitis eſt, & humilis corde: lachrymas; iuſtitiæ ſemen: miſericordiam: cordis munditiem; pacem: perſecutionum tolerantiam. His octo vijs in fœlicitatem, & beatitudinem aſſerēte Dei filio currimus. Quis non arripiat vias, quarum finis ſit beatitudo, & æterna fœlicitas?

Matth. 5. Videns autem turbas aſcendit in montē, & cum ſediſſet, acceſſerūt ad eum diſcipuli eius, & aperiens os ſuū docebat eos dicēs: Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

§. I.

Prælatus is ſit, qui habeat doctrinam ſuam, non qui egeat emendicare alienam doctrinam, & vigilias.

PVlchrè Princeps prælatorum Ieſus dicitur aperuiſſe os ſuum, vt qui propriū os, & doctrinam ſuam habebat, notans indè prælatos, qui nihil de ore ſuo, ſed omnia de alieno ore ſubditis nouerūt miniſtrare. Calamitatem Iudæorum deſcribens Iſaias cap. 3. inter alia fatur: *Apprehendet enim vir fratrē ſuum, domeſticum patris ſui, veſtimētum tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſub manu tua. Reſpondebit in illa die dicens. Non ſum medicus, in domo mea non eſt panis, neq; veſtimentum: nolite conſtituere me Principem populi.* Meritò ſe principatu indignum iudicat, cuius in domo nō eſt doctrinæ panis: quādo enim alia ſuppeterēt, quibus ſubditos regere poſſis; tamen dum panem ex te, & in domo tua non habes, ſed illum ab alijs emendicaturus ſis, ex hoc ſolo debes timere plurimum præ laturam ſcandere. Vndè ſapienter D. Baſil. præfata verba commentans, ait: *Abſit, vt cōtingat in creatione præſulū Eccleſiæ, vt vnus aliquis plebeius æquè vilem apprehendat, nimirum, vndevis emendicare cogatur ſpirituales dapes, & ne in domo eius ſuppetat, hoc eſt, in arcano ſeceſſu cordis ſui non habeat panem verum, ac viuentem, qui confirmare poſſit cor hominis.* Valdè fēdum eſt in quouis prælato, quòd tanta panis doctrinæ penuria afficiatur, vt prorſus ipſe vacuus cogatur hunc panem emendicare ab alijs: & nihil doctum, nihil ſapiens in ſe oſtēdere, niſi alienum, & commodatum. Acutā ſecurim habebat prophetarum filius, qua ſyluarum ſecabat ligna, & forte dolabat; ſed dum ſectioni inſtat, ſecuris è manu in fluviū proximum proſilit. Quid tunc? Ait text. 4. Reg. 6. quod ipſe clamās aiebat. *Eu, eu Domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperam.* Perditur in hominis manu commodatum acumē, & incepto negotio, ad quod commodatū acceperat, fæda perditione explicatur ſecuris, non ſua, ſed aliena fuiſſe. Quòd notans D. Nilus in Aſtetico, ait: *Id illis accidit, qui quæ male dedicerunt, docere conantur, & finem optatum aſſequi nequeunt, qui non ex proprio habitu loquuntur.* Planè qui prælaturæ ſedem ſcādit, aliena ſapientia nixus, aliena miniſtrorū doctrina ſuffultus non abſimilis eſt huic Prophetæ filio ſecāti ligna aliena ſecuri, in cuius perditione neceſſum fuit fædo dolore alienum manifeſtari acumē, & propriam penuriā. Sæpiſsime in prælaturę officio perditur oleum, & opera; quia raro ſudor doctrinæ, & ſapientiæ acumen proprium eſt in prælato, ſed alienū, & ab alijs commodatū. Cum autem reuelatæ fuerint hæ perditiones, eù quanto dolore, eù quanta, & quam fæda verecundia dicent in conſpectu iudicis: Eù, eu Domine mi, & hoc ipſum mutuo acceperā. Prælati propria vox, & doctrina, & induſtria maiorem habet efficacitatē ex Deo ad perficiendos ſubditos: quare prælatus, qui nil nouit exhibere proprium invoce, in cura, in doctrina, & ſapientia: ſed omnibus his alienis vtitur, metuat, ne in horū perditione cogatur flere propriam egeſtatem, & penuriā. Vndè Doctorum Principes deſignans ſponſus iuxta paraphraſim Chaldaicam, ait Cant. 7. *Vmbilicus tuus crater tornatilis nunquam indigens poculis.* Nunquam enim non turpis eſt prælato indigētia diuini laticis; & quod doctrinæ pocula cogatur emendicare ab alijs; ſed ipſe habeat ex ſe illius plenitudinem, vt dicat D. Amb. epiſt. ad Irinæum circa cap. 16. Exodi: *Vmbilicus tuus crater tornatilis: eſt enim in omni doctrina tornatus, & potus ſpiritualis non deficiens plenitudine, & cœleſtiū ſecretorum cognitione.* Quicunq; ad doctrinā populi Princeps conſtituitur, ex ſe plenitudinē habeat, ex ſe ſe effundat ſalutaria pocula; indignū erit, quod ſemper factus indignus aliena emēdicet. Huc etiam reſpiciebat præceptū illud diuinum ad Ioſue cap. 5. *Fac tibi cultros lapideos, & circuncide ſecundo filios Iſrael.* Cur ad hanc circunciſionē petuntur cultelli

Iſai. 3.

D. Baſil.

4. Reg. 6.

Cant. 7.

Exod. 16

Ioſue. 5.

lapidei, cum tot enſes, tot gladij, tot pugiones ferrei ſuppeterent Iſraelitis? Nonne longè promptius fieret circunciſio his ferreis, quàm illis lapideis? Cur ergò lapidei deſiderantur, & ferrei rijciuntur? Inſinuabatur iam animorum circunciſio, quæ per diſciplinam prelatorum fit; quàm non tam apte exprimitur ferreo, quàm lapideo cultello. Enſis enim, & gladius ferreus acumẽ ſubtile, quo ſecare poſſet, minimè ex ſe habet, ſed ex adiuncto, ſibi Chalybe acquirit, ideò reijcitur, vt minus aptus, quãdo animorum vitia non benè reſecantur à prælatis per emẽdicatam, & alienam doctrinam. Id quòd animaduertẽs D. Hier. de vera Circunc. ait. *Hieron.* *Ioſue repromiſsionis ingreſſurus terras, cultellos animorum non in enſe ponit, ſed decautè facit, vt ex ſe habeat petrinus, quod ferreus habet aliundè.* Quippè parum ſemper proficient prælati in animis ſubditorũ polliendis, & perficiẽdis per alienum, & emendicatum doctrinæ acumen; quandoquidem vna paſtoris propria vox plus valet, quam centum ora, centumque aliorum linguæ.

§. II.

Damnatio, & maledictio hominum fere non eſt, vbi aurum non eſt.

CVr pauperes ſpiritu nõ beati? Cur cœleſtia regna non habeant? Cur primi benedictionibus non ſubiacerent? Sanè in illis aurum non eſt, & vbi aurum non eſt, benedictio eſt, maledictio, & damnatio nõ eſt. *Apoc. 17* Apoc. 17. *Veni, oſtẽdam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas, cũ qua fornicati ſunt reges terræ, &c.* Damnatio miſerrimæ fœminæ, & maledictio oſtendẽda promittitur: quòd ſi oſtendi amplius cupias, quali exeat habitu miſera hæc, vt damnationem, & maledictionem ſuſcipiat, pergit indè aiens: *Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide precioſo, &c.* Qualis hìc habitus ad damnationem ſuſcipiendã? Cur non potius cilicino ſago operta, quales apparere ſolent, qui ad mortis damnationem currunt? Quare vt maledictionẽ ſuſcipiat magis inauratur auro, & lapide precioſo? Equidem non potuit in damnatione aurum abeſſe; vbi enim aurum non eſſet, non eſſet maledictio damnationis. Pulchrè Tertul. de cultu fœminar. inquit. *Illa ciuitas magna, quæ ſuper aquas multas præſidet: cum proſtitutæ à Domino appellationem meruiſſet, quali habitu appellationi ſuæ comparata eſt? Sed & certè in purpura, cum coccino, & auro, & lapide precioſo, quæ maledicta ſunt, ſine quibus nõ potuit maledicta deſcribi.* Tolle aurum, & fere nequit eſſe damnatio, & maledictio; aurum eſt maledictionum ſeminarium, vt dicat Prouerb. 3. *in ſiniſtra eius,* nempè Dei, *diuitiæ & gloria;* in ſiniſtra Dei maledicendi erunt, ibi enim tanquam in proprio loco erunt maledictiones vltimæ, indeque in damnatos proſilient: ſed & inibi diuitiæ, & aurea mundialium gloria, ſine quibus nulla poteſt conſtare maledictio. Eccleſiaſtici cap. 31. *Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium: væ illis, qui ſectantur illud.* Sic auro aſſotiatum eſt, & væ, & maledictio. Nefariſsima fuit auri fames, quæ Iudam in magiſtri venditionem coegit, ſed quis dicat, quot maledictiones traxit in miſerum venditoris caput? Pſal. 108. proponit tibi triginta maledictiones, nec vnam minus, omnes eiaculatas in Iudam. Sed cur nõ amplius quam triginta? Nonne ſcelus fuit omnium maximum? Nonne ſupererant mille aliæ maledictiones, quæ ſimiliter eiaculari poſſent in miſerum? Equidem ſupererant mille aliæ maledictiones, ſed non ſunt eiaculata pluſquam triginta, quia nõ fuerunt pluſquam triginta aurei, vel argẽtei, quibus captus fuit venditor miſer: & vbi aurei, argenteiue defecerunt, non progreſſa eſt maledictio. Rup. lib. 1. in Sophoniam cap. 1. ait. *Rupert.* *Secundum numerum argenteorum, quibus & ille vendidit, & illi ſanguinem Domini emerunt, triginta maledictionibus inuoluti ſunt, tam emptor, quam venditor, quarum Pſalm. 108. prima eſt: conſtitue ſuper eum peccatorem: vltima: & operiatur ſicut diploide confuſione ſua.* Quouſque peruenit aureorum numerus, peruenit, & numerus maledictionum; nec hæ amplius progredi potuerunt. Ibi ſiſtit maledictio, vbi aurum ſiſtit; quiavbi aurum non eſt, maledictio raro, aut nunquam eſt. Deſinat aurum, & non erit maledictio, imò & benedictio habebit effectum ſuum. Iacob iam moriturus videns coram ſe paruulos, nepotes ſuos filios Ioſeph: hanc illis benedictionem mandat loco teſtamenti Gen. 48. *Angelus,* *Gen. 48.* *qui eruit me de cũctis malis, benedicat pueris iſtis: & inuocetur ſuper eos nomen meum nominaquè patrum meorum, &c.* Hæc Iacob nepotibus mandat: ſed miraberis, cur bonus auus nepotibus adeò dilectis nihil temporalium bonorum dari iubet. Quis auus puerulo dilecto non mandat, vel vaſculum, vel aurea crepundia? Et hìc bonus nil horum meminit, dum dilectos nepotes relinquit. Sanè ſapienter, vbi illis benedictionem Dei imprecatur,

precatur, cauet, nec minirum auri munusculum, nec pecuniarum ſagum meminiſſe, quaſi non benè conuenient aurum, & Dei benedictio. Vndè monebat omnes D. Chryſoſt. hom. 66. in Gen. *Ne igitur operam noſtrā in colligendas opes collocemus, quas relinquamus filijs: ſed doceamus eos virtutem, & benedictionem Dei illis imprecemur.* Expende ex illis: *ſed doceamus, &c.* quaſi benedictio Dei aduerſaria ſit pecunijs, ita docet curam à pecunijs acquirendis tollendam, vt poſsimus diuinā benedictionem imprecari. Vndè D. Ber. ſer. 3. in Pſal. *Qui habitat*: inquit. *Vos autem fratres mei, vos pennati, antè quorum oculos fruſtra iacitur retè: vos qui diuitias huius ſæculi penitus reliquiſtis, quid timeatis à verbo aſpero, quoniam iam liberati eſtis à laqueo?* Timeant verbi aſperi maledicta, qui auro incubant, verum qui aurum exuerunt, vix habent, quod timeant.

§. III.

Ferè nulla res ſic impedit impleri diuina promiſſa, vt impedit aurum.

NOn multum detinetur pauperum ſpiritu præmiū, ſed ſtatim in regno ſunt; ipſorum enim non erit de futuro, ſed eſt de præſenti regnum cœlorum. Nullum temporis ſpatium, nulla mediat dilatio, ſi pauper es, regnum habes in manu. Et quidem non eſt, vndè pauperum præmium promiſſum dilatetur, quandoquidem aurum eſt, quòd currentes detinet, ne brabium acquirant; aurum eſt, quod promiſſa cœleſtia morari facit, ne cito veniant. Chriſtianè ſatis Tertul. Tertul. lib. de cultu fœm. ait: *Ne dilexeritis aurum in quo prima delicta populi Iſraelitici denotantur. Retinacula iſta ſunt ſpei noſtræ.* Quid non ſperarūt Iudęi ex Deo? Quid nos Chriſtiani non ſperamus? illi ſperarunt Saluatorem, nos ſperamus ſalutem: illi ducem ſperabant, nos iam expugnatum cœlorum regnum ſperamus: ſed quæ res poteſt tales promiſsiones morari? Præcipue aurum; bonaque mundialia: hæc ſunt retinacula ſpei noſtræ: hæc à nobis elongant diuinas promiſſiones, ne cito citius impleātur. Apud Dan. 2. celebris eſt illa imago in ſomnis obiecta regi babylonio, *cuius* caput aureum, pectus argenteū, cætera ſiue ærea, ſiue ferrea: quippè in his metallis mundi alia regna figurabātur regno Chriſti contraria, & oppoſita: quę tandem à lapide deciduo, ſine manibus cōteruntur. Sed iàm expendendum eſt, cur regna, quæ opponebantur venturo Chriſti regno aurea, & argentea proponuntur? Cur non potius ignea, ſulphurea proponuntur, vt vel aſpectu ipſo regnum quatiant? Sanè hoc nitebatur diabolus, vt promiſsio de regno cœleſti futuro omnino impediretur, ne appropinquaret; ad quod nulla res aptior vi debatur, quàm aurum, quàm bona temporalia, vt quæ ſunt retinacula ſpei Chriſtianę. Rem attigit Rup. lib. 6. de Vict. cap. 17. aiēs: *Ruper.* *Quia videlicet hic auro, illic argento armatus nitebatur diabolus præpedire, ne adimpleretur promiſsionis verbum.* Non flammanti igne diabolus armatus, ſed auro, ſed argento, vt ſeſe opponat diuinis promiſsionibus: quaſi nullo magis longè fiant à vobis, quam auro. Tollè aurum, & rapidiſsimo volatu ibis ad diuina: Matthæus Lucris inſederat, argenteoque laqueo omnino obuolutus erat, ſed pertranſiens Ieſus illum vocans, ait: *Sequere me, & ſurgens ſecutus eſt eum.* Cur tam ocior volat in Chriſti ſequelam? Cur non magis tardat, cunctatur, rem examinat? Sanè vox Chriſti aurum à corde eius exſufflauit, vincula aurea rupit, quò nullum impedimentū manſit, quominus rapidiſsimo curſu iret in diuina. Prorſus Chryſol. ſer. 29. inquit: *Chryſol.* *Generoſus animus, eo quæ magna putarat, facile & quaſi nulla contempſit: à lucris, vt ſe ſenſit, & vidit liberum, ſic raptus eſt ad diuina.* Vbi aurum à corde excluſum fuit, de fecere retinacula noſtræ ſpei, & ruptis impedimentis rapidiſsimo curſu fertur homo ad poſſeſsionem diuinam. Videre cupis rapidiſsimum hūc curſum, ſiue volatum? Pſal. 67. ait: *Pſal. 67.* *Erunt pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri*: quaſi pennatus ociſsimè ad diuina raperis: natę enim ſunt tibi pennæ, quę velociſsimo te extollunt volatu, ſed pennæ, quæ aurum retro relinquunt, & poſteriora dorſi eius in pallore auri: Cui enim aurum non ob oculos eſt, ſed retrò relinquitur, nō mirum, quòd ei adnaſcātur pennæ, quę neſciant tardare in acquirenda diuina ſubſtantia. Ad hæc D. Ber. ſer. 4. in aduent. ait: *D. Bern.* *Magna quædam penna eſt paupertatis: qua tam cito volatur in regnum cœlorum. Nam in alijs virtutibus promiſsio futuro tempore indicatur: paupertati non tam promittitur, quàm datur.* Vbi aurum retrò reijcitur, non eſt impedimentum, paupertate pennatus volas, omnique rupta mora, cœleſte regnum habes.

§. IIII.

Glorioſum eſt, quòd aurum ex affectu, & amore Chriſti contemnas.

QVid beatius? Quid glorioſius, quàm ſtudio diuini amoris aurum contemnere? Eccleſiaſtici cap. 31. *Beatus vir, qui inuentus eſt, ſine macula: & qui poſt aurum non abiit: nec ſperauit in pecuniæ Theſauris. Quis eſt hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita ſua. Qui probatus eſt in illo; & perfectus inuentus eſt: & erit illi gloria æterna. Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus.* Hugo ſapiẽter addidit: *non timore, ſed amore*: quippè totum hoc miraculum, tota gloria, & beatitudo hominis aurum contemnentis, in eo ſitâ ſit, quòd illud contemnat hoc vnico amoris diuini affectu. Pro cuius explicatione do verba Caſiodori munera aurea reſpuentis lib. 5. var. epiſt. 44. vbi ait: *Negligatur auru, vbi electum eſt conſcientiæ præmium: patiatur aliquando repulſam, quod ſemper auaris regibus imperabat. Ita quod per bella ſolebat quæri, amoris ſtudio declaratum eſt, potuiſſe cõtemni.* Quid glorioſius, quam quod tanta auri illecebra poſsit cõtẽni? Quàm quod ex Chriſti amore glorientur homines nõ æſtimare, nec habere velle aurum? Ardens ille Chriſti amator Petrus pauperi ſtipem poſtulanti ſic reſpondet Act. 3. *Argentum, & aurum non eſt mihi.* Quid ais Petre ſic tuam penuriam publicas? Solent homines, & quas non habent pecunias oſtentare, vt gloriam captent popularem: cur tu ita te deijcis, vt contemta voce te auro vacuum publices? An hoc non tibi inglorium putes? Abſit: imò indè bonus Chriſti amator magis gloriatur; & quidem glorioſa eſt pauperies in his, qui Chriſtum amant. D. Amb. lib. 7. in Luc. ait: *Petrus gloriatur, quod non habeat argentum, nequè aurum, vobis pudor eſt minus adhuc habere, quam cupitis? Eſt ergò pauperies glorioſa, quia eſt & beata; de qua ſcriptum eſt, beati pauperes ſpiritu.* Planè glorioſa eſt pauperies, ſed in amatoribus Chriſti: glorioſum eſt poſſe aurum publice contemni, ſed amoris diuini ſtudio.

Eccleſ. 31.

Caſiod.

Act. 3.

D. Amb.

§. V.

Pauperes ſpiritu cœleſtium bonorum dominantur.

ECce tibi tota fœlicitas pauperum ſpiritu, nimirùm, quia ipſorum eſt regnum cœlorum; mundialium egeni cęleſtium dominantur; quorum gemitus in mundo contemnuntur, eorum imperio cœleſtia, & diuina famulantur. Quis Ælia pauperior? Hunc accipè cœleſtibus imperãtem. 3. Reg. 17. dum ait: *Viuit Dominus Deus Iſrael, in cuius conſpectu ſto, ſi erit annis his ros, & pluuia, niſi iuxta oris mei verba.* Quid ais homo? Nõ habes, quo induaris, amictum, nec panem, quo veſcaris, & nubibus imperas? Deficiũt tibi vniuerſa bona terrena; & tuo vis imperio cœleſtia ſubiugare? Imò quia ſic à ſe deiecit terrena, quia nudus omnium terrenorum eſt, in cœleſtia magis audet. Vndè D. Chryſoſt. lib. de conſubſtant. Filij ait: *Orem mirabilem, ne veſtem quidem habuit, & cœlum clauſit; ob hanc ipſam nimirum cauſam, cœlum clauſit, quia veſtẽ non habuit, quia nihil hic poſſedit, id circo multam exhibuit poteſtatem, cùm labra tãtum deduxiſſet, vt innumeri è cœlo theſauri laberentur, effecit. O ſanctum os, cui fontes imbrium inerant! O vocem bonis innumeris ſcaturientem!* Hæc eſt vox pauperis, & eius potentia: hæc & poteſtas hominis nudi, hominis aurum contemnentis. Caret terrenis bonis, ſed vel cęleſtia ſuo ſubiugat imperio; & cum nec arculam in mundo habet, diuinæ poteſtatis theſauros, prout vult, reſerat. Ad hæc dicebat Petrus Actor. 3. *Aurum, & argentum non eſt mihi, quod autem habeo, hoc tibi do, in nomine Ieſu Nazareni ſurge, & ambula.* Auri egenus, ſed virtute diues, nequit nummos exerere, ſed exerit pedes, ſed exerit ſalutes. Pulchrè Chromatius ſer. 1. in præſenti, ait: *O verè beata paupertas, quæ cum nihil de mundi facultate habeat, tantum de cœlo largitur! Non dat quidem argentum, vel aurum, ſed quod plus eſt diuitijs omnibus, reddit corporis ſanitatem.* A mundiali diuite ſperaret pauper Lazarus ad ſummum micas cadentes de mẽſa, eſt enim circa micas omnis poteſtas poſſidentium aurum. Verùm à paupere Chriſti, ab eo, qui aurum ſpernit, non micæ ſperantur, ſed ſalutes, ſed membra ipſa corporis, ſed ea bona, quæ diuinis aſſerbantur theſauris. Nec deberi volo pulcherrima verba D. Baſilij Seleu. orat. 21. ſic ex Petri ore loquentis ad hunc claudum: *Tu verò cum differtis auro theſauris, quòd à nobis accipis, compone.*

Chryſoſt.

Act. 3.

Chrom.

Baſil. Sel.

pone. Pro obolo serpedes, pro pane temporario naturæ supplementum accipe, pro amoris solatio vim vsumq; membrorum. Hæ meæ diuitiæ, hoc aurum Petri, hoc Apostolorum munus: surge, & ambulat. Sic cœlestes virtutes præsto sunt imperio Christi pauperum, sic hi cœlestium dominantur.

§. VI.

Non omnibus sanctis correspondet in cœlis diadema regni.

AVdio pauperum spiritu esse regnum cœlorum, vt proprium præmium; sed & omnibus sanctis datur cœlũ pro præmio, si ergò omnes cœlestia ingredientur, cur dicuntur pauperes spiritu soli suũ habere regnum cœlorum? Equidẽ omnes sanctos spectat cœlum, sed non omnes spectat regnum in cœlo; sunt enim apud cælicolas varia, & distincta nobilitatum stemmata iuxta varia merita singulorũ: alios decorat regale diadema, alios alia decorant. Sic Latroni in cruce conuerso dicit Dominus Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiso*, verum D. Petro
Math. 16 dicit Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorũ*, non idem datur vtrique nobilitatis insigne, sed alteri requies offertur paradisi, alteri regia præmittitur cœli potestas. Id quod expendens D. Amb. epist. 19. ait: *Is, qui sub ictu*
Ambros. *mortis conuertitur, & confitetur Dominum Iesum, mereatur incolatum Paradisi. Qui verò multo ante se exercuit, & Christo militauit, acquisiuit populorum animas, pro Christo se obtulit, habet paratum stipendijs suis Dei regnum, cuius se remuneratione donatum gaudeat. Ideoq; Petro dicitur: Tibi dabo claues regni cœlorum. Ex latrocinio conuersus requiem habet: in Apostolatu probatus accipit potestatem.* Sic apud cœlestes ciues variantur nobilitatum insignia; nequis careat glorię, sed alius sit splendor Solis, alius splendor Lunę, alius stellarum splẽdor, & vbi est multitudo magna, & innumerabilis triumphantium, sint etiam aliqui selectiores regio splendore fulgentes. Matth. 19. ait Dominus: *Et sunt Eunuchi, qui se cas-*
Math. 19 *trauerunt propter regnum cœlorum.* Ecce tibi, vt regnum cœlorum teneant, aliqui virginitatem vouerunt, quasi sine virginitate ad regnum cœlorum peruenire non possent. Ergò si virginitas via est ad cęlorum regnũ, nuptiæ, quæ virginitate carent, remanebunt in damnationem mortis? Absit: salutẽ enim habent, & nuptiæ, & virginitas, sed nuptiæ,
Sixt. nõ habẽt regnũ, quòd proprium est virginitatis decus. S. Sixtus lib. de castit. ait. *Hi ergò soli regnum cœlorum accipiũt qui se possessionis eius causa castrauerint. Quid, ergò damnauit nuptias? Absit: sed tantum regni gloriam illis, non vitam denegare videtur.* Habent vitam æternam omnes iusti, habent itidem æternã gloriam, sed non omnes habent diadema regni: quòd præstantioribus, & illustrioribus reseruatur meritis. Spectat sanè regnũ in cœlis eos, qui regna terræ contemnere; & calcare nouerunt; vt indè sciant nobiles & primarij viri, qui paupertatis vexillis nomen dederunt, quàm possint, & principatus, & potestates facere æternas. Prodigus enim est nobilitatis, & principatus, qui hæc relinquit, vt vnus sit è multis iustis, sed eò animũ tendat, vt qui regius fuit in mundo, & rex etiam sit apud Christum. Ex quo suam Demetriadem commendabat D. Hier. epist. 2. *Hieron.* inquiens: *Meminit enim, rectèq; meminit, quas mundi opes, gloriamq; respuerit, quibus voluptatibus renuntiauerit, quas denique contempserit vitæ præsentis illecebras. Et ideò contenta non est communi hoc, mediocriq; genere viuendi, & quod facile ipsa multorum societate vilescat. Nouum aliquid, & inusitatum requirit; præcipuum, ac singulare quoddam flagitat, non minus conuersationem suam, quàm conuersionem cupit esse mirabilem. In sæculo nobilis, apud Deum cupit esse nobilior. Tàm preciosa requirit in moribus, quã contempsit in rebus.* Et quidem siquæ nota potuisset cęlestes maculare ciues, hoc illis esset indecorum, qui in mundo Principes fuerũt, qui & nobilitates, & principatus mundiales reliquerunt, si regium diadema ex meritis, non habeat à Christo.

Matth. 5. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.

§. VII.

Sola mansuetudo habet propria sua bona.

NOn otiose terræ possessionẽ attribuit Dominus mitibus, & mansuetis: sed vt ostendat, quòd hi soli possunt habere aliquid suum proprium bonum. Cùm enim possessio sit firmum, & stabile dominium rei, ad solos mansuetos potest hoc dominiũ pertinere, quandoquidem quisque alius celerem patitur mutationem rerum. Et quomodo sua reputet, quæ vix ad momẽtum tenuere Psal. 36. *Desine ab ira, & derelinque* *Psalm. 36* *furorem, noli amulari, vt maligneris. Quoniam,*

qui

qui malignantur, exterminabuntur, ſuſtinentes autem Dominum hæreditabunt terram. Et adhuc modicum, & non erit peccator, & quæres locum eius, & non inuenies. Manſueti autem hæreditabunt terram, & dslectabuntur in multitudine pacis. Ecce tibi hæreditas, & poſſeſsio bonorum ſolis manſuetis, & mitibus attribuitur, vt qui in tranquillitate, & ſecuritate ſtabiles bona ſua habeant. Verùm qui manſuetudine carẽt, nihil ſecurum habent, nihil ſuũ reputant, omnia illis ſunt in via ad alios.

Theodor. Quod perſpicuis verbis adnotat Theodor. in cat. Græca fatus. *Qui à diuina ſpe pendent, & mitem vitam eligunt, in quiete, & tranquillitate manebunt, æternas habentes delicias. Qui verò fluxis fœlicitatibus confidunt, celerem mutationem recipient.* In tranſitu, & celeri fluxu habent omnia, quaſi commodata, non quaſi ſua, quicumque vacui ſunt ſpiritu mititatis, & manſuetudinis; at manſueti firmiter omnia poſsident, vt qui habent propria ſua.

Pſal. 131. Dauid Pſal. 131. *Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius.* Cur dum Deum ſolicitare contendit, vt beneficia infundat, vnam ſolam profert manſuetudinem? Nonne illuſtriores alias virtutes habebat, & fidẽ, & charitatem eximiam, cur his prætermiſsis ſolam manſuetudinem meminit? Nimirùm petens à Deo dona, etiam oſtendere voluit, ſe habere aliquid ſuum, quod offerre poſſet, ideò profert manſuetudinem, ex qua venit, quòd per veram poſſeſsionem bona habeat

Chryſoſt. quiſque propria, & ſua. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 34. in Gen. *Hinc Dauid maiorem cœlitus conciliauit beneuolentiam, & afferẽs, quæ ſua erãt, à miſericorde Deo maiora aſſecutus eſt.* Quaſi dum manſuetudinem non præmitteret, nihil poſſet afferre, quod ſuum videretur, & ideò, vt ſciatur habere aliquid ſuum, vnius manſuetudinis memoriam cõmendat.

Luc. 21. Huc ſpectabat illud D. Luc. 21. *In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras*; quæ verba

D. Greg. explicans D. Greg. hom. 35. in Euang. ait: *Per patiẽtiam igitur animas noſtras poſsidemus, quia dum nobis metipſis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſsidere, quod ſumus.* Nil tuũ habes, neque te ipſum, dum neſcis manſuetè, & patienter viuere; ab hac ſola patienti mititate, & manſuetudine oritur, quòd tuũ aliquod bonum poſsideas. Nec ſolum tua poſsides, & habes bona, quiſquis manſuetus es, ſed, & quod miraris magis, protuẽdis tuis etiam patronos, & aduocatos acquiris. Anna illa Samuelis mater. 1. Reg. 1. dum ſe cõtumelijs appeti videt à Sacerdotis puero, & ſacerdote, non moleſte tulit, imò & patientiſsimè, & manſuetiſsimè ſe geſsit, mite reſponſum contumelijs referens. Quid indè? Stupens manſuetudinem ſacerdos, ait. *Vade in pace, dabit tibi Dominus Deus Iſrael omnem petitionem tuam, quàm ab eo petiſti.* Ecce tibi non ſolum vota ſua mulier Deo offert, ſed & aduocatum habet ſacerdotem coram diuino iudice. Quis ergò accuſatorem in aduocatum conuerteret, niſi manſuetudo pręmiſſa? D. Chryſoſt. hom. de Fide Annæ, ait. *Mulier ex accuſatore fecit patronum. Tanta res eſt humanitas, ac manſuetudo.* Quidquid iracundi, & impatientes habent, non tutum, ſed ſublite habent, neſciunt enim viuere, ſine litibus, ſine rixis; manſueti autem omnia tuta, & ſecura habent, & vel antè lites, accuſatores in aduocatos conuertunt pro tuẽdis ſuis. Ad quæ reſpiciebat Prouerb. cap. 18. *Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam: ſpiritum verò ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere?* Quaſi dicat ſpiritus hominis mitis, manſuetus, & placidus in nullo ſentit infirmitatem, ipſe tutores, aduocatos, & defenſores ſuorum paſsim ſuſcitat: verùm iracundus nuſquam ſecurus, hinc indè illi oriuntur rixæ, contentiones, pugnæ, nihil non ſub lite habet, nullum non patitur accuſatorem.

Chryſoſt. *Prou. 18.*

§. VIII.

Mitibus, & manſuetis hominibus omnia ſunt frugifera, & fæcunda.

NOn arida, ſed irrigua, & fæcunda terra datur mitibus in poſſeſsionem, & merito, quia mitia verba nunquam ſine fructu exiſtunt. Verbum Dei ſemen eſt, quòd non ſemper, ſed aliquando iuxta Matth. 13. *Cadit in terram bonam, & dat fructum*, at verba mitium, & manſuetorum hominum nunquam non inueniunt, aut faciunt terram bonam, in qua inſeminata fructificent. Accipè Saulem hominem terrenum, imò lapideum in Dauidẽ, furit rex armatus, & multis millibus cinctus quærit Dauidem ad mortem. 1. Reg. 24: verũ Dauid hoſtilem Saulis animum expertus, illumque in manibus habẽs, vt poſsit trucidare, ſic manſueſcit, ſic miteſcit, vt parcens regis vitæ, ſic inſuper dicat: *Cogitaui, vt occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus, dixi enim. Non extendam manum meam in Dominum meum, quia Chriſtus Domini eſt. Quin potius pater mi, vide, & cognoſce orã chlamydis tuæ in manu mea, &c.* Non ſolum perſecutori parcit, ſed & Dominum illum, & patrem vocat, quæ verba mitiora? Sed quid

Math. 13

1. Reg. 24

Saul

Saul ferus homo ad hæc? *Dixit Saul. Nunquid vox hæc tua eſt fili mi Dauid? Et leuauit Saul vocem ſuam, & fleuit.* Proh nouum ſpectaculum! Saulis lapideum cor, non Moyſis virga percuſſum, ſed Dauidis mitiſsimis verbis tactum in flumina ſoluitur lachrymarũ. Hoſtile & ſaxeum pectus omni benignitatis humore carens, in terram irriguam conuertitur, quę virtus talia potuit præſtare? Equidem ex quo mitia Dauidis verba inſeminata ibi fuerunt, non potuerunt, non demonſtrari, & mollitudine terræ, & fertilitate.

Chryſoſt. Pulchrè aiebat Chryſoſt. hom. de Saule, & Dauid. *Vide quantum fecerit lucri Dauid illa locutus: non iam ſuſtinuit Saul illam vocem audire, ſine lachrymis, ſed plorauit amarè, animi ſanitatem, ac philoſophiam, quàm Dauid inſeuerat, lachrymis declarans.* Expende verba illa nimirùm: *quam Dauid inſeuerat*: quippè verba mitia ſemina ſunt, quæ minimè perduntur, in ſaxa arentia licet cadant, ibi irriguam terram, & fructibus fœcundam, aut inueniunt, aut faciunt. Sic de mãſuefactis Chriſti doctrina hominibus loquutus Iſaias cap.

Iſai. 2. 2. fatur: *Conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces*: quæ verba tractans Tertul. lib. 3. aduerſus Marc. explicat, qualiter homines in Chriſto miteſcentes animorum nocentium, & linguarum infeſtarum, & omnis maliciæ ingenia cõuertent inſtudia modeſtiæ, & manſuetudinis. Sed illud mirandum: quòd miteſcentium hominum verba, dicantur vomeres, & falces: vomer, niſi terrã irriguam inueniat, nihil facit: & falx, niſi vbi fructus metendus eſt, non apparet. Cur ergò neceſſum eſt, vt mitia verba vomeres ſint, & falces? An quia mitibus nequit deficere etiam inter ſaxa, irrigua terra, & fructibus fœcundata? Equidem dum mitis ſis, & manſuetus nullum non molleſcis ſaxum, ſic verba tua inuenient lapideos animos, vt vomeres irriguam, & tempeſtiuam terram, vt falx maturos fructus, quos capit. Non multũ

D. Irin. abeſt D. Irinæus, lib. 4. cap. 67. inquiens: *Gladios, & lanceas bellatoris in aratra fabricauerunt ipſi, & in falces, quæ donauit ad metendũ frumentum.* Vbi mites fiunt homines, non terras habent, quas gladio vaſtent, ſed quas vomere colant: non ſpolia, quæ rapiant: ſed fructus, quos falce metant: ea ſunt verba mitia, vt in illis totum negocium ditiſsimæ agriculturæ videas, quandoquidẽ mitia verba pro ſemine, & vomere, & falce ſunt, quibus terra fructifera ſemper ita eſt parata, vt nunquam deficiat. Quò reuocauerim illud

Prou. 15. Prouerb. cap. 15. *Lingua placabilis lignũ vitæ*: hoc eſt lignum vitaliſsimum, ſunt enim ligna adeò ex ſe vitalia, & ſucco plena: vt quouis loco rigantur, ſic frondeant, vt videãtur terram fœcundam inueniſſe. Sic lingua mitis, & ſuauis adeò eſt ex ſe ſucculenta, & vitaliſsima, vt nullibi ſterileſcat, ſed vel in ipſis ſaxis inueniat terram frugiferam.

Matth. 5. Beati qui lugent: quoniam ipſi conſolabuntur.

§. IX.

Illæ fœlices lachrymæ, quas vna Ieſu conſolatio abſterget.

AVdis lachrymas beatas prædicari; ſed vt notat D. Paſcaſius, non ex quacumque cauſa ſunt beatæ, & fœlices lachrymæ, ſed ex conſolatore, quem merentur habere. Illius ſanè erant fœlices lachrymæ, qui dicebat, Pſal. 76. *Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum.* Qui vanas mũdi conſolatiunculas reſpuit; qui nihil nõ lachrymandum in mundo nouit aſpicere; ſed ſolum Deum conſolatorem ſperat, is fœlix eſt, beatus eſt. Hanc beatitudinis notam exprimit Apoc. 21. *Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors vltra nõ erit, neque luctus, neque clamor, &c.* Non ſuffeciſſet ad beatitudinẽ, quòd ibi, nec lachrymæ, nec luctus, nec lamentum eſſe poſsit, niſi adderetur, quod Deus ipſe per ſe ſolus lachrymas abſtergeret ab oculis. Vndè pulchrè D.

D. Bern. Ber. in Declamation. ait: *Fœlices lachrymæ, quas benigna manus conditoris abſterget: & beati oculi, qui in talibus liquefieri fletibus elegerunt.* Hinc tota naſcitur fœlicitas, & gloria lachrymantium, quòd habeant vnicum abſterſorem Deum; quòd non creatura, neque Angeli, neque poteſtates, neque inſtantia, neque futura, ſed ipſe Deus per ſe ipſum inducat conſolationem. Sanè lugebat Samuel ſanctiſsimus pertinacem, & obduratum Saulem, & lugebat illum die, ac nocte; cui Do-

1. Reg. 16. minus. 1. Reg. 16. *Vſque quo tu luges Saul, cũ ego proiecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael? Imple cornu tuum oleo, & veni, vt mittam te ad Iſai Bethlehemitem. Prouidi enim in filijs eius mihi regem.* Qualem hanc putas lugentis Samuelis conſolationem? Lugebat quod Saul excluderetur à regno, & vt iam conſolationẽ caperet, dicitur ei, quòd Dauidem vngat in regem. Qualis quæſo iſta conſolatio erat? Nonne magis exacerbaretur hominis animus, cum & Saulis æmulum videret? Quòd Dauid eligatur pro Saule, qualis hæc ratio leuami-

leuaminis in lugente? Maxima equidem, & fœliciſsima, & glorioſiſsima Samueli, quatenus in Dauide veniebat iam vnigenitus Dei filius, qui per ſe ipſum, & lachrymas abſtergeret, & conſolationem inferret. Rup. lib. 4 de gloria, & honore filij hominis, inquit: *Samuel lugendo talem conſolationem conſecutus eſt, vt miſſus à Domino vngeret Dauidē regem, & ſalutis temporalis ducem, & ſalutis æternæ fontem, ſiue originem, ideſt, patrem ſaluatoris Chriſti.* Equidem non eſſet conſolatio alia Samueli, niſi quam filius Dei verus ſaluator, & conſolator inferret. Triſte eſt, & luctuoſum, quidquid extra Deum debemus cernere: vndè monebat D. Ber. ſer. de conuerſione ad cleros cap. 19. *Conſideret fidelis, neque intus, neque ſubtus, nec circa ſe ſibi occurrere conſolationem, vt vel tandem diſcat quærendam ſurſum, & de ſurſum eſſe ſperandā. Lugeat interim plangens dolorem ſuum, exitus æquarum deducat oculus eius, & palpebræ non quieſcant.* Veus Deus lachrymas abſtergat, & fœlix es, & ſi bona ſuppetant, & ſi gaudia inuitent, & ſi Angeli applaudant; ne à lachrymis abſtineas, luge, plora: hoc tuæ fœlicitatis habens auſpicium, ſi ſolus Deus lachrymarum deletor ſperetur. Maria Magdalena videns Ieſum mortuum qualiter fleuit? Ioannes. 20. *Dum ergò fleret, inclinauit ſe, & proſpexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis ſedentes vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi poſitum fuerat corpus Ieſu. Dicunt ei illi: Mulier quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cū dixiſſet, conuerſa eſt retrorſum, &c.* Quis nō miretur Magdalenæ fletus non deſiiſſe ad Angelorum conſpectum? Plorat, lachrymatur, inuenit pulcherrimos Angelos, qui eius lachrymas abſtergere curant, & relictis illis conuertitur retrorſum, quaſi nihili duceret Angelos ad conſolationem captandam: cur ſic deſpicis Angelorum conſpectum, vt lugeas amplius? Sapienter Orig. in præſenti rem tractat aiens: *Maria doloribus confecta, tota in exceſſu mentis poſita, nullam recipit conſolationem, & ad nullam tēdit conſolatorem: ſed intra ſe cogitat dicens: Proh dolor qualis eſt iſta conſolatio? Oneroſi ſunt mihi omnes conſolatores, grauant me, & nō conſolantur. Ego autem quæro creatorem, & ideò mihi grauis eſt ad videndū omnis creatura. Nolo Angelos videre, nolo cum Angelis manere, quia poſſunt dolorem augere, & non poſſunt penitus delere.* Meritò nō cenſetur lachrymarum cōſolatio, quæ à creaturis venit, & à Domino ipſo non venit: inhonoræ abeunt, & ingloriæ lachrymæ, quas manus ipſa, & ſola creatoris non abſtergit; imò ne putes abſterſas eſſe lachrymas, quas creatura abſterſit: hæc enim nunquam penitus delet planctū; ſola Dei manus ſic abſtergit lachrymas, vt amplius, non ſit luctus, neq; clamor, neque dolor. Fœlices lachrymæ, quæ talem abſterſorem meruerunt!

Ruper.

Bernar.

Ioann. 20.

Origen.

§. X.

Vbi Deus abeſt, non cenſetur vita, quæ ſine luctu eſt.

MErito lugentes in hoc incolatu dicuntur beati, & fœlix, & beata vita illis attribuitur, quia vbi Deus abeſt, vita ſine lachrymis, & luctu, nec dum cēſetur vita. Lugentem Magdalenā offendunt Angeli Ioannes 20. & dicunt: *Mulier quid ploras? Dicit illis: quia tulerunt Dominum meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. Hæc cum dixiſſet conuerſa eſt retrorſum, &c.* Cur relictis Angelis conuerteris retrorſum? Cur non magis attendis ad Angelos, eorumq; auſcultas verba? Quid ab illis audiſti, propter quod anxia refugis illorum conſpectum? Nonne audiſti eos deploratu quærentes, forſitan, vt lachrymas abſtergant? Cur ergò hoc ab illis beneficiū, non magis expectas? Imò hoc, tàm anxie vitare contendit, quando vidit illos ſolicitos deplanctu ſuo, timet ne, ſine lachrymis, dū abeſt Dominus, iubeant eſſe; quod idem reputat, ac non eſſe, ac penitus interfici. Sic apud Orig. in præſenti: *Si cauſam Angeli non ignorant, pro qua ploro, cur dicunt mihi: quid ploras? An ideò interrogant, vt me plorare prohibeant? Quæſo non hoc mihi ſuadeant, non hoc moneant, alioquin interficiant.* Inſtar mortis reputat lachrymarum prohibitionem, dum abeſt Dominus; vitam tollit, qui tollit lachrymas ab eo, qui abſens à Deo ſuo deplorat. Quam ſcienter regius vates Pſal. 41. aiebat: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt Deus tuus?* Et quidem vbi Dei ſui abſentiam experiebatur, non ſolum lachrymas fundit, ſed ſunt ei lachrymæ pro pane, id eſt pro vita, ſeù vitæ ſuſtentaculo; quis viuit, ſine pane? Similiter vbi Deus abeſt, nō viuit anima, ſine lachrymis; tàm neceſſariæ ſunt lachrymæ ad vitā, vt eſt neceſſarius panis. Ad quod reſpiciens Cellenſis Abb. lib. de Panibus cap. 12. ait: *Panis itaq; lugentium, abundantia eſt lachrymarum, ſicut enim panis eſurientem, ſic lachryma reficit animam dolentem: deficit eſuriens ſine pane, lacerata languet anima ſine lachrymarum effuſione.* Laceratam puta, & penè emortuam eā animam, quæ ſine luctu, ſine lachrymis eſt,

Origen.

Pſalm. 41

dum

dum ab ea Dominus abest. Paul. 1. ad Timot. 5. ait: *Quæ autē verè vidua est, & desolata, speret in Deum, & instet obsecrationibus, & orationibus nocte, & die. Nàm quæ in delicijs est: viuens mortua est.* Sanè defuncto viro tandiù vidua viuit, quandiù sub luctu, & ploratu est; vbi autem pro lachrymis quærit delicias, & gaudia tractat, tunc viuens mortua penitus est. Id quod in fideli anima considera, quæ absente Deo sponso suo, tandiù viuet, quandiù nutrietur pane lachrymarum, & in luctu, & planctu versabitur; si verò à lachrymis cesset, & delicijs incumbat, iam nō viua, sed mortua cēsetur. Pro quo monebat D. Ephræm ser. 4 de compunctione, & salute animæ: *De anima dicit Apostolus: quæ in delicijs est, viuens mortua est. Caue igitur tuam animam interimi permiseris: sed nutri, & foue illam in verbis diuinis, in Psalmis, & hymnis, in ieiunijs, & lachrymis. Hæc & his similia nutrimentum sunt animæ, ac vita: potissimum verò lachrymæ, propter Deū stillantes, panis, salusq; anima existunt. Id circo Dauid dicebat: Fiāt mihi lachrymæ meæ panis die, ac nocte. O fœlicem animam Dauid, qui nutriretur lachrymis.* Fœlix vtiq; ille, qui in absentia tanti sponsi nempè Dei, nescit cessare à luctu; sed pane lachrymarum sustentatur, is verè viuit, & beate viuet: cum primum autem hic luctus defuerit, deerit & vita, & viuens mortuus erit. Sed quomodo vbi quis in Domini absentia non luxerit mortuus erit, & si luxerit, viuet? Id pulchro exemplo explicat D. Nyssen. orat. 4. de Beatitud. inquiens: *Quemadmodum in corporis morbis, quibus aliqua pars corporis ex violenta quadam læsione tabida facta fuerit, indolentia argumento est, mortuam esse illam partem: sed si arte quadam medica vitalis denuo sensus corpori restitutus sit, dolente iam parte gaudēt certissimo argumento vtentes, ad sanitatem conuertisse se morbum, eo quod membrum sentire iā caperit ea, quæ faciant dolorem.* Et quidem vbi quassatum crus, nec dolet, nec gemitus excitat, argumentum præbet, quod mortuum sit, & tunc ad vitam excitatum creditur, cum adhibitis fomentis dolere incipit, & excitare gemitus. Sic prorsus anima viduata Deo, tantoque malo affecta, si non doleat, si non sit in luctu, & gemitu, emortua censetur: & tunc reuiuiscet, cum accepto diuino medicamine, nimirùm metu mortis, & gehennæ, incipit dolore, & lugere quotidie plagam acceptam.

1. *Ad Ti.* 5

Ephren.

Nyssen.

Matth. 5. Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

§. XI.

Fames grauissimum telum ad perdendas hominum animas: vndè glorioſum erit illam vicisse.

STo à sententia Ruperti, & Maldonati in præsenti, qui non de spirituali virtutum fame, sed de materiali ciborum probāt, hæc verba deberi intelligi. Quæ sic in eum sensum explicarim ego, nimirùm, beati illi, qui esuriunt, & sitiunt, propter iustitiam tuendā, penes quos tanta est iustitiæ cura, vt nec in summa fame, & penuria eius leges contēnant. Quid beatius? Quid magis beatificandum à Saluatore? Equidem beatissimum est vicisse rabidæ famis telum, quando nullum aliud pernicioſius habet hostis ad perdendū humanum genus. De Iesu Domino dicitur, quod cum ieiunauerit quadraginta diebus; *postea esuriit, & accedens tentator, &c.* Nunquam antea accedere ausus est, nisi cum famescentem vidit: vbi enim Iesu famē notauit, fortissimum locū habere putauit, ex quo certè iacula mittat. Id quod benè aduertit Theodor. ser. 10. de Prouid. inquiens: *Famē conspicatus, ex illa sēpè edito ex loco tela immittit.* Superiorem se putat diabolus aduersus homines, vbi pro se famē habet, ex qua certissimas dirigat sagittas. Nouerat id Dauid, qui cū haberet à Deo optionē eligendi suorum peccatorum supplicīū, aut gladiū, aut famem, aut pestilentiam. 1. Paralip. 21. pestilētiam magis voluit eligere. Sed cur rex opulentissimus non potius elegit famē? Nō ne magis in promptu essent regi potentissimo saltim aliqualia famis subsidia? Sed tamē pestilentiā elegit præ fame, quia fames atrocius telum est ad perdendum, omnibus, quæ diabolus habet. Vt dicat D. Amb. in Psal. 37. *Famem populi vitauit, quia grauior morte, & omnibus supplicijs habetur.* Et quidem vix audio virginem tenellam morti, & exquisitis tormentis cessisse ob Christi fidem, & virgineum decus seruandum: & innumeras lugeo sucubuisse fami. Eu quoties virginitas triumphare docta, in macellum redacta est à buccella panis! Eu quoties matronalis pudor, propter panem à porcis conculcatur! Eu quoties inuictum virorum pectus, micis cadentibus de mensa conquassatum est. Quid, si hæc famis lues per nobiliū gras-

Theodor.

1. *Par.* 21.

Amb.

ſetur domos? Fallar, niſi mittat vniuerſos in
Iſai. 5. barathra. Iſaias. 5. *Nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. Propterea dilatauit infernus animam ſuam, &c.* Vbi fames nobiles quatit animos, quid ſperes, niſi quod infernus ſinus ſuos dilatet? Tanta enim erit perditio à fame cauſata, tot ſeſe diabolo ob panem dabunt, vt debeat infernus dilatari, ſi vult omnes capere. Et quis nobilis non duriſsimum telum putet, vel videre filios ſuos fameſcentes, & velut nouellas oliuarum in circuitu menſæ prorſus vacuæ conſediſſe? Vafer ille humani generis hoſtis Iobum fœlicem bonis, & ſeliciorem filijs aggreſſurus, in primis illũ omnibus ſpoliat bonis. Et cur nefariſsime, non prius ſanctiſsimum virum, non prius orbas filijs? Nonne grauior eſſet viro nobili perditio filiorum, quàm bonorũ perditio? Scit equidem malus ſuis vti ſagittis; & ſcit quam torqueat, imò concutiat nobiles animos penuria, & egeſtas familię. No-
Chryſoſt. tauit id Chryſoſt. hom. 1. in Iob. inquiens: *Primum cœpit hæreditaria bona viuis hæredibus arripere, quo filijs filiabuſq; exiſtentibus per iumentorum amiſsionẽ lethale accipiat iuſtus mæſtitiæ vulnus.* Lethalior eſt præ alijs telis famis ſagitta, dum homo nobilis pauperem familiam ſub huius tyrannide premi videat. Qui ſub hoc telo meminerit iuſtitiã fortiſsimus eſt; non huius infirmitatis homo, ſed quaſi illius beatitudinis incola exiſtit. Huius viri præſtantiam, & gloriam depictam puto Daniel. 3. vbi ecce tibi à babylonio rege erigitur aurea ſtatua immẽſæ magnitudinis, quæ adoretur à populis; & iuxta flammãtem apposuit fornacem, qua miſerè exurantur, qui auro nequeant adorationẽ impertiri. Quid plura? Fornacem hanc flãmantem, qnæ impellat ad auri cultum, pauperiem, & famem exiſtimant ſanctiſsimi, & prudentiſsimi viri. Fornax eſt pauperies, fornax eſt fames, & quidem flammantiſsima, cuius duriſsimos aculeos, quis ſuſtineat, præcipuè auro coram viſo? Ex innumerabili penè populo, tres ſolos iuuenes glorioſiſsimos, & diuini filij ſocios video, qui intra hanc fornacem meminerint iuſtitiam, gratias agant, & auri adorationem refugiant. Rari ſunt, & ſanctiſsimi, & beatiſsimi, & filij Dei ſocij, qui pauperiei fornace cincti gratias agant, & auro nolint turpiter ſeruire. Ad hæc eleganter D. Chry-
Chryſoſt. ſoſt. hom. 23. ad Popul. ait. *Nouum & mirabile videamus miraculum, hominem in fornace pſallentem, agentem in igne gratias, extrema compeditum inopia, magnamq; Chriſto benedictionem ferentem. Illis enim pueris pares reddunturi, qui paupertatem cum gratiarum ferunt actione. Ab ipſiſq; ne recedas iniectis. Sed cum diabolus aurum non adorantes, in caminũ pauperiatis immittere minatus fuerit, ne de mittentium, ſed de miſſorum velis eſſe numero, vt ex his qui ſaluantur, non ex his, qui comburuntur, efficiaris. Maximus enim eſt ros, diuitiarum deſiderio non teneri, cum pauperibus cõuerſari. Hi ſunt omnibus abundantiores, qui diuitiarum peſſum dedere cupiditatem; quoniam & illi regem contemnentes, facti ſunt rege clariores. Igitur & ſi tu quoque mundana contempſeris, toto eris dignior mundo.* Piaculum duxi, ſi quod ex his verbis ſubtraherem: quibus tu conſidera fornacem, & fornacem: fornacem igneam, & fornacem paupertatis, ſeù famis, vtraque impellit in adorationem auri, in contemptum veri Dei, & iuſtitiæ eius: vtraque innumeros trahit in impietatem. Sed rari illi, qui in qualibet harũ coniecti gratias Deo agũt, iuſtitiam tuentur, quantã conſequentur ibi fœlicitatem? Et Deum ſocium habent, & rore cœleſti ſuſtentantur. Iam nobis Lucas *Luc. 16.* cap. 16. obijcit ſuum mendicum, & famelicum Lazarum, qui ad ianuam diuitis coniectus cupiebat, *ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat.* Proh miſerum famis ſpectaculum! Qualem putem Lazarum ſic fameſcentem coram menſis ciborum fartis? Pulchrè D. Chryſol. ſer. 121. vocat, *non tam Lazarum, quàm conflatorium.* Et ſanè, & Lazarus, & conflatorium erat, vel melius Lazarus in cõflatorio, in fornace flãmante famis, & paupertatis. Ibi tamẽ quam fœlix? D. Fulg. epiſt. ad Gallam. 2. cap. 9. *At* *D. Fulg.*
tende Lazarum in paupertate diuitem: ſine veſte, ſed non ſine fide, ſine cibo, ſed non ſine Chriſto: expoſitum canibus, ſed ſocium Angelorum, qui non accipiebat de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, ſed cœleſtem panem ruminabat de viſceribus æternis. Fęlix, qui nouit ſuſtinere viſcera pane vacua; qui & beatitudinis ciues ſocios habet, & Deo impletur, cœleſtiq; pabulo. Nũquam enim cœleſtis ros defecit exiſtentibus in fornace paupertatis. Ad Eliam 3. Reg. 17. *3. Reg. 17.*
ait Dominus: *Coruis præcepi, vt paſcant te ibi:* in media populi fame, iubẽtur corui, vt Eliã paſcãt. Cur coruis datur id munus, niſi vt oſtendatur, quod ros cœleſtis deficere nõ poſſit exiſtẽtibus in media famis fornace, vt iuſtitiam tueantur, quãdoquidem corui ipſi à parentibus deſtituti, & fameſcentes cœleſtis roris accipiunt paſcua? Ex quo Nazian. vir- *Nazian.*
ginẽ monebat in exhortatoria ad virg. *Victus gratia nihil vnquã turpe ſuſtineas, nam ſi crediderit, nunquã te olei vaſculũ deſtituet. Coruus te paſcet, quẽadmodũ Eliam in deſerto. Noſti quemadmodũ Thecla ex igne, & à ferisſit erepta: ac Paulus ille magnus eſurierit, ac propte alserit: vt & tu virgo ad Deũ ſolũ reſpicere diſceres, qui tot millia*

in

in deſerto paſcere nouit. Sic ille. Eodē accedit
Tertul. Tertul. lib. de Idolat. inquiens. *Nemò eorum quos Dominus allegauit, non habeo, dixit, quo viuam. Fides famem non timet, ſcit enim famem, non minus ſibi eſſe contemnendam propter Deum, quam omne mortis genus. Didicit non reſpicere vitam, quanto magis victum?*

§. XII.

Solus Ieſus homini ſufficit, cætera non ſufficiunt.

INter eos, qui famē non corporalem, ſed ſpiritualem iuſtitiæ, & ſanctitatis in præſenti beari putant, placet mihi ſingulariter Chromatius ſer. 1. qui nomine iuſtitiæ ipſum Ieſum intelligit: & meritò dicuntur ſaturandi, qui Chriſtum ſitiunt, quandoquidem ſolus Ieſus ſufficit homini, illumque implet, & nemo præter ipſum. Habrahamus cum beneficam Dei potentiam in ſe inclinate voluiſſet, eò pietatis deuenit, vt iuſſus nō refugeret Deo litare filium. Sanè ſapientiſſimus ſenex vnici filij ſui hoſtia cupiebat diuinis ſaturari diuitijs, verùm dum iam penè iugulat filium, audit diuinam vocem clamantem Gen. 22. *Ne extendas manum ſuper puerum.* Non ait, ne extendas manum ſuper filium, ſed ſuper puerum, & cur non ait ſuper filium? Maluit ſeruum nominare, quam filium; vt oſtēderet nihil magnum, & plenum ſperandum à ſeruis, quod ſolum præſtare poteſt ille, qui verè vnicus, & dilectus filius eſt patris æterni Chriſtus Dominus noſter. Indigebat equidem Habrahamus hoſtia, qua cœleſti impleretur benedictione, qua ſaturari poſſet diuinis epulis: hanc non inueniret in puero, non in creatura vlla, non in ſeruo, ſed in ſolo filio Dei Ieſu. Chryſoſt. hom. de Iob, & Habraham: *Quare non dixit filium, ſed puerum? Opus erat non puero, vel ſeruo, ſed filio.* Mihi crede Chriſtiane, ſi vis impleri, non ſpectes ſiliquas mundialium bonorum; non tibi opus ſunt quæcumque ſeruiunt: ille qui dominatur, ille, qui filius eſt, qui panis eſt, qui vita eſt, ſolus te poteſt implere, & præter hunc nemo. Sic clamabat Iſaias cap. 16. *Emitte Domine agnum dominatorem terræ de petra deſerti.* Moabitæ conſueuerāt pendere regi Iſrael annuum tributum centum millium agnorum, quòd tributum detrectauerunt pendere mortuo Achaz. Id quod ſuppones in præſenti Iſaias clamat: *Emitte Domine agnum dominatorem terræ de petra deſerti, hoc eſt, de Moab.* Sed cur agnum petit, & non agnos, cum tot agnorum millia mitti ſolerent? Vbi tot agni requirebantur, cur ſolus agnus petitur? Sanè ſciēter petit non agnos, ſed agnum dominatorem, vel vt Syrus legit: *mitte filium dominatoris terræ:* quippè vbi non ſeruus, ſed Dominus, non puer, ſed filius vnigenitus Dei expetitur, ipſe ſolus ſufficit, ipſe ſolus ſaturat, & implet gentes. Quid ad Prophetam, quid ad Iſraelem ſeruitia illa tot agnorum Moabitarum? Cùm omnibus his vacuus erat, & pauper Iſrael, merito ergò deſpiciūtur ſeruitia, & dominator petitur, qui ſolus humanas vacuitates repleat. Hunc poſſederat Paulus, quando faſtidiēs cætera, & ſe ipſum dicebat ad Gal. 2. *Viuo ego, iā non ego, viuit in me Chriſtus.* Sed ſcire cupis, quomodo verum ſit, quòd Paulus iam non viuat, & quod viuat? Equidem præclarè ex tunc viuit, ex quo ipſe nō viuit, ſed Chriſtus viuit in illo, nam per Chriſtum habet vitam veram, fartam, quæ nunquam deerit. Nazianz. orat. de ſtatu Epiſcopi. 17. Nazianz. ait: *Verum illud de ſe non tanquam penitus mortuo dicit, ſed quod meliorem, quàm plures alij, vitam viuat: ac vitam adeptus ſit permanentem, & quæ nulla morte poſſet finiri.* Cùm ipſe perſe viuebat, quot & quanta egebat? Semper indigus creaturarum emendicabat ſeruitia, & nunquam non egebat: vbi iam non ipſe viuit, ſed Chriſtus in illo vita eſt: iam perfectè viuit, iam diues viuit, iam defectum vitæ non timet, ſed omnibus ſuperabundat in Domino, quibus carebat in ſeruis.

§. XIII.

Nec minima virtutum deſpicienda ſunt.

ILle virtutem, & iuſtitiam eſurit, qui ſic auide illam arripit, vt vel minima adimplenda perquirat. Nonne famelicus ille oſtenditur ſatis, qui poſt acceptas ā ſcas, etiam decidua fruſtula, & paruulas micas auide vorandas inquirit? Sic tu ſiti iuſtitiam, vt omnem adimpleas, vt nihil, quod ad iuſtitiam poſsit conducere prætermittas, & ſi paruulum ſit, & ſi minimum. Habrahamus litaturus filium in morte maximè voluntariū omnia parat, omnia ſacrificātis munera explet, & omnibus expletis Gen. 22. *Cum alligaſſet Iſaac filiū ſuum, poſuit eum in altare.* Cur ligat filium volentē mori? Si ipſe libēs, & gaudēs ſeſe gladio paterno obtulerat, cur adhuc eū pater ligat? Rē attigit D. Zeno ſer. 2. *Ne quid minus ab hoſtia videretur, pedē ligaturæ diſtrinxit.* D. Zeno.

xit. Ligabantur vniuersæ hostiæ, quæ sacrificari solebant: indè fœlix homo iussus sacrificare filium, tàm auide iustitiam sitit, tàm anxiè omnia implere procurat, vt nec vni pareat filo. Vidisti aliquando hominem famelicum, qui nactus carnem filijs aptatã, vt assari posset, nil inuoratũ permittit, nec filum ipsum. Ita iustitiæ famelicus Habraham, sic omnia sacrificij implere studet, vt nec parcat filo, nequid & si paruum, & si minimè necessarium habeat minus hostia sua. Sanè, qui nimis esuriens magna vorat, nunquam parcit minimis. Petitur à Iesu, quod soluat Cæsari tributum Matth. 17. minimè debebat Iesus minimũ illud pecunię soluere, vtpotè Dei filius, & tamẽ prompte soluit pro se, & pro Petro. Sed cur tàm facile dat indebitum tributum? Sanè auidissimè sese totum dederat pro hominibus, & ideò non parcit minimis. Nazianz. orat. 6. *Hoc enim haud est prætercundum, quod & ipse didrachma dat pro tributo, & non tamen pro se solo, sed etiã pro Petro discipulorum honoratissimo, quoniam pro nobis homo factus est, & serui formam assumpsit, & propter iniquitates nostras mortem quoq; sustinuit.* Qui sic humanam esurijt salutem, & sitijt, vt totum mare tempestatum plenũ sumeret, & sitibundus biberet; nec paruæ guttæ pepercit, nimirùm exhibitioni indebiti tributi. Vtinam homo sic sitiret, & esuriret salutem suam, proculdubio, nec minimam iustitiæ acquirendæ occasionem præteriret. Satis superque amaritudinum Iesus biberat, & cum posset videri opprobrijs exsaturatus, adhuc clamat, quod sitis, Sic Ioan. 19. *Posteà sciens Iesus, quia iam omnia consummata sunt: vt consumaretur scriptura, dixit: sitio:* Si omnia erant consummata, quid voluit amplius consumare dicens: sitio? Erant omnia præcipua, & quæ alicuius momenti videbantur consummata, sed restabat tantũ aceti paruus quidam gustus, ait enim Matth. *& cum gustasset, noluit bibere*, amaritudinis guttula restabat, sed eam habebat Iesus iustitiæ sitim, vt post omnia expleta, adhuc sitibundus requirat, imò lambat guttulas, ne minimum quid videatur prætermisisse. Quòd expendens Aug. tract. 119. ait. *Dixit Iesus post omnia: sitio: tanquam diceret: hoc minus feceristis, date, quod estis.* Sic requirit guttulas nequid minus fiat.

Nazian. *Ioann. 26* *Aug.*

Matth. 5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.

§. XIIII.

Quam potens est affectus misericordiæ in animis, qui ad Deum spectant.

MIsericordiam semper lidium lapidem putaui, cuius tactu noscãtur cœlestes animi: in te aliquid cœleste, diuinum aliquid si adsit, potentissimus erit misericordiæ affectus, qui te ob proximorum miserias quatiat. Amos cap. 7. iuxta lectionem Septuag. ait: *Ecce vir stabat super murum adamantinum.* nimirùm, vt explicat D. Hieron. Dominus stabat super Apostolos, quibus donauit, vt ipsi adamantini muri essent, vt à nullo possent superari, sed dicerent. Certus sum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neq; principatus, neq; instantia, neq; futura, neq; fortitudo, neq; altitudo, neq; profundum, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Et quidem non otiosè puto dictum, quod ex Dei in se præsentia dicantur Apostoli adamantes; quando adamas ad omnia aduersa durissimus, & indomabilis prorsus, solo hircorum cruore dissoluitur, & apparet contritus. Fieri enim nequit, quòd qui Deo impletur, inter insuperabiles vires, nõ etiam hanc recipiat adamantis teneritudinem, qua prorsus conteratur ad sanguinem miserabilium. Ecce vobis Paulum Deo plenum, factum inexpugnabilẽ adamantis murum: is Actor. 21. sic loquitur: *Quid facitis flentes, ac conterentes cor meum.* Vix fletũ, vix orbitatem suorum potest videre, & iam mollescit, iam conteritur adamas ille. Ex quo pulchrè D. Chrysost. hom. 14. in epist. ad Colloss. ait: *Cùm videret quorũdam lachrymas, ita perfrangebatur, & conterebatur adamas ille, vt animi affectionẽ non absconderet, sed mox diceret. Quid facitis flentes, & conterentes cor meum? Quid dicis, dic quæso? Adamãtinum animum lachryma conterere potest? Etiam inquit. Nam omnibus resisto, vna dempta dilectione, illa me vincit, ac superat: hoc Deo ita probatur. Abissus aquarum illum non contriuisset, & modica lachryma contriuit.* Sic vniuersi, qui Deo probantur, qui ad Deum spectant, ad sanguinẽ, & lachrymas miserabilium cõteruntur. Validissimus est affectus misericordiæ in cœlestibus hominibus: vt indè te ad Dei pertinere possessionẽ facile ostẽdas; si pulsaris misseratione miserabilium. Reuocate in memoriam Iosephi fratres criminis conuictos coram ipso Ioseph regnante in Ægypto. Qualis tunc eorum facies? Qualis pauor? quanti gemitus intrinsecus? Quantus dolor? Verùm adamas ille pudicitiæ inter hæc mira

Amos. 7. *Act.* *Chrysost.*

mirâ quadam animi teneritudine, & cõpaſſione affectus ſic ait Gen. 50. *Nolite timere; num Dei poſſumus reſiſtere voluntati?* Quæ verba in rem noſtram argutius legit D. Chryſoſt. inquiens. *Ne timeatis, Dei enim ſum ego.* Expende, vndè miſeri iubeãtur ponere metus, & bona, & clemẽtiam ſperare ab offenſo iudice, nimirùm ex eo, quod ait: *Dei enim ſum ego*; quaſi qui ad Deum ſpectat, non poſſit non tangi miſeratione, non poſſit, nõ eſſe miſericors, & Clemens. Ad Coloſ. cap. 3. monebat Paulus: *Induite vos ergò ſicut electi Dei, ſancti & dilecti viſcera miſericordiæ.* Hęc ſit veſtis, hic habitus eorum, qui ad Deũ ſpectãt: nimirùm viſcera miſericordiæ. Sed expendendum eſt illud verbum *induite vos, &c.* quippè rubens ille gladius, qui nobilitat, & deſignat ſtrenuos D. Iacobi equites, nõ tam induitur ipſe, quàm indumenti certæ parti aſſuitur, ita vt facile negotio poſsit operiri. Non ſic apponendum eſt ſtemma eorum, qui ad Dei ſpectant miliciam; non enim enim dicit, circa pectus ponite viſcera miſericordiæ; ſed induite vos illa: vos vndique cingant, vt quoque verſus pulſentur, appareant conſpicua, in affectu miſerationis, & teneritudinis. D. Anſel. *Internum affectum miſericordiæ circundate vobis in opere: vt internus affectus piæ commiſerationis, quàm erga proximos habueritis, vndique appareat in operibus veſtris, vndique vos ornet. Veſtis quippe, qua induimur ab omni parte nos tegit. Ita & vos ab omni parte circuntegi debetis viſceribus miſericordiæ, vt in cunctis actibus veſtris fulgeant.* Non ſuſtinet Deus ſuos equites circa pectus ſolũ habere ſtemma diuinæ militiæ, nimirũ viſcera miſericordiæ; ſed ea vndique eſſe effuſa à capite vſque ad talos, imò vſque ad terram ipſam, vt non poſsit non vel à longè tangi ſenſu miſerabilium. Ad quod ſpectabat illa miſerationis Hieremiæ exaggeratio Thren. 2. *Defecerunt præ lachrymis oculi mei, conturbata ſunt viſcera mea: effuſum eſt in terra iecur meũ ſuper contritione filiæ populi mei.* Iecur nominat velut præcipuam viſcerũ partem, & ſedem miſerationis, & amoris, vt benè notat Pater Corneliusà lapide. Sed qualis illa exaggeratio cõpaſsionis eſt, quod iecur effuſum ſit in terram? Nimirùm, quod in ruina populi ea induerit miſericordiæ viſcera, quæ non ſolum vſque ad talos peruenerint, ſed inſtar regij amictus, & glorioſæ veſtis per terram etiam diffluerent. Id quod apertius inſinuat Arabicus Alexandrinus, inquiens: *Dolore affecerunt me viſcera mea præ multitudine flectus. Cecidit honor meus ſuper terram, præ dolore ſuper ciuitate.* Et Arabicus Anthiochenus adhuc clarius; *Conuoluta ſunt viſcera eius in vẽtre ipſius, & coagulatũ eſt cor eius: quia honor eius reuolutus eſt ſuper terram.* Sanè honori ducitur veſtis in terrã vſq; diffuſa, ſed quæ indè non parum afficiat hominem, dum per nimiam frequentiam nequeat non tangi, & peſſundari à pluribus. Sic Hieremias indutus viſcera miſericordiæ, ea vt honoris veſtẽ vſq; ad terram extẽdens in tanta multitudine miſerandorum, non poterat, non tangi, imò affectibus miſerationis peſſundari. Sic quiſquis ſub Dei milicia, & nobilitate conſcribitur, ea miſerationis viſcera induat, quę vſq; ad terram producta non poſsint, nõ tãgi clamoribus miſerabilium. Fallar, niſi hãc largiſsimam miſerationẽ ſpeculabatur Dauid Pſal. 132. vbi charitatem proximorum extollẽs, ait: *Sicut vnguentũ in capite, quod deſcendit in barbã, barbam Aaron. Quod deſcendit in orã veſtimenti eius.* Sic viſcera miſerationis & charitatis totum hominẽ Dei peruadant, & ſimul cum extima veſtis ora per terram fluant, vt nulla ſanguinis effuſio, vel retrorſum accedat, cuius commiſeratione, non ſe tangi, & moueri totus Chriſtianus videat.

Gen. 50.

Ad Col. 3

Anſel.

Thren. 2.

Pſal. 132

Matth. 5. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt.

§. XV.

Caſtitas mentis oculos acuit, vt diuina intueantur.

PRæclare ad oculos acuendos, vt videant Deum, petit Dominus mũditiem mentis, hoc eſt, iuxta Chryſoſt. Theoph. Euthim caſtitatem, hæc enim cæcitatẽ abigit, & oculos reddit ad cœleſtia clariſsimos. Iob cap. 39. ait: *Nunquid ad præceptũ tuũ eleuabitur aquila, & in arduis ponit nidũ ſuum? In petris manet, & in præruptis ſilicibus cõmoratur, atque inacceſsis rupibus. Indè contẽplatur eſcã, & de longè oculi eius proſpiciunt.* Expẽde quid præmittat, vt aquilæ ſublimitatem, & acutiſsimum viſum exponat, nimirũ illud: *nunquid ad præceptũ tuum eleuabitur aquila?* Equidem aquila nullis præcepti limitibus arctata ſublimia petit, clariſsimos, & acutiſsimos oculos in cœleſtia defigit. Quæ eſt hæc aquila, niſi virgo? *De virginibus*, ait Apoſtol. *præceptũ Domini nũ habeo, conſiliũ autẽ do.* Nõſe inter præceptorũ anguſta cõcludũt virgines, ſed ſublimitates amãt, & vt cœleſtia penetrẽt aquilinos imitantur obtutus. Hinc pulchris

Iob 39.

Ruper. verbis Ruper. trahit nos in æmulationem Euangelicæ aquilæ Ioannis Euangeliſtæ, in proœmio eius Euãg. dicens. *Omnes carnaliũ ſordes affectuũ ab oculis cordis abſtergendæ ſunt; eis, qui in ſchola Chriſti ſunt; vt hanc valeant aquilam proſequi, quàm cordis munditia iuuit; vt claritatem ſolis æterni, plus cæteris diuinis viſionis animalibus irreuerberata poſſit mentis acie contẽplari.* Non ſic haberet euangelica aquila acutos, & claros oculos, niſi mundiciẽ prę cęteris maiorem in corde prius acquireret. Hæc ſola mundicies eſt, quæ ſuis ſectatoribus, & perpetes tribuit volatus, & oculos aquilinos, quibus rimentur altiſsima, diuiniſ-

Iſai. 23. ſima. Ad hæc Iſaias cap. 23. *Qui obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos, ne videat malum. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt, aquæ eius fideles ſunt. Regẽ in decore ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de longe.* Sãguinem expue, hoc eſt, iuxta D. Greg. 23. Moral. 25. quæ de carne, & ſanguine naſcũtur voluptates, prorſus dimitte; & indue, & volatus, & oculos aquilarum, quibus cęleſtia

Ioan. 1. Cap. 3. omnia pateant. Ioan. 1. epiſt. cap. 3. ait: *Scimus, quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt, & omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut ipſe ſanctus eſt.* Expreſsius hæc vltima verba legun-

Auguſt. tur in rem noſtram apud Auguſt. Didymum & alios: nimirùm: *Omnis, qui habet hanc ſpem,* ſcilicet videndi Deum, ſicuti eſt, *caſtificat ſe ipſum, ſicut ipſe caſtus eſt.* Quippè nequit aliter Deus videri, niſi ab oculis, quos perfectiſsima carnis mundicies acuerit. Id quòd docet

Cle. Alex Clemens Alex. lib. 3. ſtrom. cap. 4. dicens. *Quomodo fieri poteſt, vt qui victus fuerit à voluptatibus, Domino aſsimiletur, aut Dei habeat cognitionem? Mens enim, quæ eſt munda, & ab omni vitio libera, eſt quodammodo apta ad Dei poteſtatem ſuſcipiendam, cum diuina in ea aſſurgat imago: & quicumq; habet hanc ſpem in Domino, ſe ipſum, inquit, mundum, caſtumq; facit, quatenus ille eſt caſtus. Planè enim fieri non poteſt, vt quis ſimul ſit, & ſcientia præditus, & blãdiri corpori non erubeſcat.* Minimè Deum videbis, nec mentis oculis capies cœleſtia, dum voluptatum ſordes minimè à corde verreris. Nulla res ex his, quæ appetitui ſubeunt, ſic mentes noſtras obcęcat, obtenebrat, nequid Dei capiant, quàm vel halitus, vel vmbra voluptatis. Propone tibi Petrum lapidem illum primarium, & oculatum apud Cæſareã Philippi, ſic Ieſum prænoſcentem, vt dicat: *Tu es Chriſtus, filius Dei viui*: hunc poſt reſurrectionẽ ad mare Tiberiadis minimè cognoſcit ipſe Petrus. Imò cum multitudinem piſ-

Ioan. 21. cium eius imperio caperent Ioan. 21. Discipulus ille, qui diligebatur à Ieſu, ait: *Dominus eſt. Petrus, vt audiuit, quia Dominus eſt, &c.* Ecce tibi ſupra omnes præuenit, publicando, & cognoſcendo, & confitendo Dominum: hic autem à Ioanne præuenitur, vndè ſic tardat mens Petri? Vndè vincitur in Dei ſcientia? Pulchrè D. Chryſol. ſer. 78. ait: *Quæ res illam Petri ſic tardauerat mentem, vt ab alio audiret Dominum, qui cæteris conſueuerat nuntiare? Vbi eſt illud ipſius ſingulare: Tu es Chriſtus filius Dei viui, vbi eſt? In domo auſugerat Caiphæ principis Iudæorum: tardius ſuum Dominũ videbat, qui vocem facile ancillæ ſuſurrantis audiuit.* Vna fœminea vox, vna vel voluptatis vmbra aurem Petri tetigit, & ſic eius oculos obtenebrat, vt in aliàs notiſsimi ſibi Dei cognitione vinci queat. Apud quos magis notus Deus, quàm apud Iſraelitas, quos miraculis, & victorijs claros reddidit? De his tamen dicitur Iudic. 2. *Omneſque illa generatio, congregata eſt ad patres ſuos: & ſurrexerũt alij, qui nõ nouerant Dominum.* Quid fieri potuit, vt hi non nouiſſent Dominum? Sapienter Orig. hom. 2. ibi fatur. *Generatio illa, quæ non cognouit Dominum Ieſum, iſta eſt peſsimarũ cupiditatum, quæ procedit ex corde. Iſta eſt generatio, quæ non cognouit Ieſum, neque opera, quæ fecit in Iſrael.* Et quidem quos non excæcet, cupido cæca?

Chryſol.

Iudic. 2.

Orig.

Matth. 5. Beati pacifici, quoniã filij Dei vocabuntur.

§. XVI.

Filialis charitas in Deum ſemper pacem profert.

NOn dicit, quod pacifici erunt filij Dei, ſed quod vocabuntur, aliquid enim plus eſt vocari, quàm eſſe; poteſt enim, quis eſſe verè filius Dei, & non talis haberi, nec vocari. Pacifici ergò de futuro adhoc peruenient, vt vocentur filij Dei, filios Dei vocari expectãt, non eſſe: quippè eo ipſo, quod pacifici ſint, iam ſupponũt ſe eſſe filios Dei, filialiq́ue percuſſos charitate: de qua habẽt, quod pacem inſeminent, pacem proclamẽt. Poſt vaſtatum à Deo orbem, adhuc fluctuabat Noe nobilis noui orbis propago: & ſcire cupiens, an futura iam ſint tempora paccata Gen. 8. *Dimiſit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad veſperam portans ramum olibæ virentibus foliis in ore ſuo.* Quid aliud columba portaret, niſi olibæ ramum? Aut cuius in ore, niſi columbæ melius eſſe poſ-

Gen. 8.

ſet

ſet pacis arbor? Columba ſpecies eſt ſpiritus filios Dei adoptantis', ſpecies eſt charitatis, quæ filios adoptionis facit, ex cuius ore nihil prius ſonat, quàm pax alma. Accipitè Aratorem lib. 2. in Act. Apoſt. ſic accinentem. *Act. 2.*

Roſtriq; modeſti
Pignus oliua fuit: dilectio ſemper in ore
Fructum pacis habet.

Neſcit filialis charitas alios prius parturire fructus, quam fructus pacis: neque pax ab alio prius naſcitur, quam ab ore charitatis filialis. Semper charitatis in ore fructus eſt pacis. Paul. ad Coloſſ. 3. ait. *Super omnia autem hæc, charitatem habete, quòd eſt vinculum perfectionis: & pax Chriſti exultet in cordibus veſtris.* Vbi charitas profundamẽto ſubijcitur, ſtatim pax debet exultare; vt dicat ibi D. Thom. *Ex charitate mox oritur pax.* Neſcit neque ad momentum charitas in cordibus noſtris eſſe, quin ſtatim in ore fructus pacis appareant. Vbi charitas nõ eſt, ægre, & difficulter inuenitur, vel tenuis vmbra pacis, vt quæ amet in charitate fundari. Nouiſti diſcrimen legis, & Euangelij aſsignatum à Paulo cap. 8. ad Rom. vbi fatur: *Quicumque ſpiritu Dei aguntur, hi ſunt filij Dei. Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis iterũ in timore, ſed accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, &c.* Sanè in lege ſpiritus ſeruilis, timoris, in Euãgelio ſpiritus datur filialis charitatis. Quid indè? In lege pugnæ, bella, nil pacificum, nil non turbatum prælijs: in Euangelio pax alma claret. Rem attigit D. Amb. Pſalm. 118. Octon. 21. *Lex pacẽ non potuit dare: ideò Moyſes ſemper prælijatus eſt, ſemper legis populus verſatus in ancipiti bellorum eſt: Ieſus autem Naue plebis animos profunda pace compoſuit: quoniam qui ſub lege eſt, agitatur incertis, qui ſub Euangelio eſt, audit dicentem: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Timor ſeruilis nequit, non generare lites, & diſſenſiones: dilectio ſola habet in ore ſemper fructus pacis. Pſal. 118. *Pax multa diligentibus nomen tuum*: quaſi poſsit noſtris in animis Dei dilectio morari, quin pateat ex voce pacis. Imò Pſal. 71. *Orietur in diebus eius iuſtitia, & abundantia pacis.* Vndè abundantia pacis, niſi ab ſpiritu charitatis cum Ieſu accepto? Chryſoſt. ibi: *Habemus aliam pacem abũdantem in nobis charitatem, quàm hæreditariam donauit nobis dicens: Pacem meam do vobis*: Vna charitas eſt, quæ facit pacem abundare. S. Amb. ad cap. 3. ad Coloſ. de charitate loquens, ait: *Hæc eſt, quæ complectitur vnitatem, hæc eſt, quæ omnes vnum corpus facit: hæc eſt, quæ veram habet pacem, quam corde puro cuſtodit.* Sic ille. *D. Tho.* *Coloſ. 3.* *Rom. 8.* *Ambr.* *Pſal. 118.* *Chryſoſ.* *Coloſ. 3.*

Matth. 5. Beati, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam: quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.

§. XVII.

Voluntaria paupertas martyrium eſt.

IN præmio, & qui perſecutionem patiũtur, & pauperes ſpiritu merito coniungũtur, quia paupertas voluntaria martyrium eſt; vel quia pauper inſtar membri dolentis, facile ab omnibus pulſatur: vt dicat in præſenti D. Nyſſenus: *Egeſtas pulſu facilis eſt*: vel quia nullum tormentum grauius, quam inter mundiales diuitias velle egere: & de Tãtalico ſupplicio inter ipſa poma eſurie præmi. Rem pulchris verbis explicat D. Ber. ſer. 1. in Feſto omnium Sanctorũ. *Quid ſibi vult, quod eadem promiſsio facta eſt pauperibus, & martyribus, niſi quia vere martyrij genus eſt paupertas voluntaria? Quod martyrium grauius eſt, quam inter epulas eſurie, inter veſtes multas, & preciosas algere, paupertate premi inter diuitias, quas offert mundus, quas oſtentat malignus, quas deſiderat noſter appetitus? Deniq; propterea pauperibus pariter, & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate quidem emitur, ſed in paſsione pro Chriſto abſque omni dilatione percipitur.* Et martyres, & pruperes ſub eadem ſunt corona conſpicui, qui parili fortitudine mundialia omnia peſſundant, & aſpera quæque amplectuntur. Quis ignoret trium puerorum inuictam fortitudinem, qua ſeſe flammis dederunt, ne ſtatuam regis auream adorarent Dan. 3. capite? An putas his pueris fornacem ingredientibus debere eſſe pares, qui aurum contemnẽtes voluntariã amplectuntur paupertatem? Equidem id affirmat Chryſoſt. hom. 23. ad Popul. aiens. *Illis enim pueris pares redduntur, qui paupertatem, cum gratiarum ferunt actione.* Nec mireris quod pueris in camino ardenti conſtitui pares dicantur Chriſti pauperes voluntarij: quãdo cum virili Apoſtolorum concertatione inter flagra, inter vincula comparantur, qui nouerunt ob Chriſtum terrenis iſtis bonis renũtiare. Ad hos loquebatur Paul. ad Hęb. cap. 10. *Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem & manentem ſubſtantiam.* Quid ais Paule, cur athletas Chriſtianos à minimis laudas? Cur bonorum amiſsiones in medium prodis, & *D. Ber.* *Nyſſen.* *Chryſoſt.* *Ad Hæ. 10.*

non potius flagella, verbera, cruciatus, quos cum gaudio ſuſtinere, Apoſtolicũ fuit? Sed non minus Apoſtolicum opus, ſuſtinere cũ gaudio extremam egeſtatem, quam flagra,
D. Rem. quàm cruciatus. D. Remigius ibi: *Suſtinuiſtis cum gaudio rapinam bonorum temporalium. Hoc autem totum fuit Apoſtolicũ opus, & dignum fortibus animabus, vt flagellis gauderent, ſicut in Actibus dicitur: ibant gaudentes, quoniã digni habiti ſunt, pro nomine Ieſu contumeliam pati.* Quaſi non minoris fortitudinis opus videatur, paupertatem auidè pro Ieſu amplecti, quàm & verbera, & cruciatus pati.

§. XVIII.

Quot vulnera pro Ieſu, tot citæ, & glorioſæ palmæ.

QVæ pro Deo pateris vulnera, non infirmitatis, & calamitatis ſigna puta; habent enim etiam nunc in hac valle lachrymarum, neſcio quod regale decus, quo citius à Deo illuſtratur, quam ab hoſte infliguntur. Quippè, qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, ibi, penè in ipſa perſecutione, eſt illorum regnum cœlorum; nõ differtur, ſed ſimul cum vulnere, aut in vulnere ipſo eſt decus cœleſtis regni. Nonne Iob perſecutionem paſſus eſt? Nonne vulnera excepit? A planta pedis vſque ad verticem capitis non fuit in eo ſanitas. Sed dum feritur ab hoſte, dum amicorum verbis affligitur, adeſt Dominus, & ſubito omnia patientiſsimi Iobi vulnera pulchreſcere incipiunt. Accipè pulcherrima D. Aug. verba
Auguſt. ſer. 224. de tempore. *Pœna fugata reuertitur ſanitas, & cicatricibus fœlicior redditur medicina. Celerius curat Dominus, quàm vulnerat inimicus. In gaudia genitus migrauere, & in foſsis vulnerum numerabantur monimenta victoriæ.* Qui militant ſęculo multo labore columnas erigunt, & turres, vt deſuper victoriarũ ſuarum monimenta rutilent. At Chriſti milites nulla expectatione franguntur, in ipſis foſsis vulnerum receptorum victoriarũ monimenta enumerant. Vbi vulnus eſt, laurea eſt, decus eſt, regnum cœlorum eſt. Miſer ille diues, dum in inferno exureretur, non poterat ſuſtinere Lazarum in ſinu Habrahæ quieſcentem, & ſic orabatur ad Habrahamũ
Luc. 16. Luc. 16. *Rogo te pater Habraham, vt mittas Lazarum in domum patris mei, &c.* A regno cœleſti illum cupit ad locum vulnerum, perſecutionum, & paupertatis reuocare, nimirũ ad domus ſuæ ianuam. Sed miſere fallitur, dum putat Dei Athletam poſſe alicubi eſſe, ſine inſignibus gloriarum, ſine virtutũ laureis, quãdo & locus dolorum, & vulnera ipſa, & ſanies, monimenta ſunt gloriæ. Quò ibit miles Chriſti, ſine inſignibus regni, quã do in ipſis foſsis vulnerum rutilant palmæ? Acutè ſatis Chryſol. ſerm. 66. ſic miſerum Chryſol.
conuincit ſtultitia. *Quid miſer rogas? Vt mittas Lazarum in domum patris mei. Antequàm benè tacuit: vbi poſtes tuos ſuis vlceribus laureauit, vbi ſanie ſua pinxit micas tuas. Patere ergò ſtare vices, iam depone dolos.* Ne putes Lazari priuãdum regno, etiam ſi ad ianuam tuam, & vulnera reuocetur, quandoquidem, & ibi ſic regnebat, vt ab ipſis vlceribus pulcherrimæ procederent laureæ, quibus, & poſtes tui effulgebant. Inutiles ſunt doli aduerſus Dei ſeruos, quorum vel vulnera, vel vlcerũ ſanies quid aſpirant cœleſte, & gloriæ proferunt palmas. Siue in ſinu Habrahæ iã ſint, ſiue primum vulnerum profiliant in ſcãma, vbique lauros oſtendunt, & monumẽta gloriarum. Et inter vulnera ipſa: *ipſorum eſt regnum cœlorum.* Ad hæc Guarr. Abbas ſer. de Gua. Ab.
Feſto omnium ſanctorum ponderans verbum illud de præſenti *eſt*, fatur. *Non ait ipſorum erit, ſed eſt regnum cœlorũ: non ſolum propter ius firmiſsimum, ſed etiam propter vſum fœliciſsimum: non ſolum, quia paratum eſt eis regnum ab origine mundi, ſed etiam, quia iam in quandam ipſius poſſeſsionem cœperunt introduci, iam habentes theſaurum in vaſis fictilibus, iam portantes Deum in corporibus ſuis, & cordibus.* Vbi primum perſecutiones pro Chriſto pateris, vbi vulnera ſuſtines iam rex es, iam regnum habes tuum, nullam patieris in expectando regno moram, ſed omni rupta mora in ipſis foſsis vulnerum diademata oſtenduntur regalia. Petierat mater filiorum Zebedæi à Ieſu thronum regale filijs ſuis Matth. 20. cui Dominus reſpondit: *Non eſt meũ dare vobis*: & quidem multa alia petita fuerant à Ieſu, & nulli vnquam tale reſponſum dedit. Petierunt alij oculos, alij manus, alij vitam: & nemini dixit; non eſt meum dare: cur ergò vni huic mulieri tale quid reſpondit? Regni petitio non ſimpliciter ſtruenda erat, ſed cum probatione meritorum, adductis etiam teſtibus, qui ius ad regnum teſtarentur; Ita Dominus apud D. Baſil. Sel. Baſil. Sel.
orat. 24. *Si leproſus curationem quærit, virtutem exſero: ſi mortuum è tumulo reſurgere neceſſum eſt, poteſtatem exprimo. Quòd ſi thronum, quis petat, & regiam poteſtatem quærat: fuſum proprietate ſudorem teſtibus repoſco.* Magna res eſt regni cœleſtis poſtulatio, nec ſtatim ſoluenda, ſed examinãda, & terminis probatorijs adhibitis, & teſtibus adductis ſagaci,

&

& prudenti consilio ponderanda. Has probationum, testiumque moras sustinet, qui nihil passus integro corpore regnum cœleste ambit. Qui verò persecutionem passus est, qui vulneribus confossus adest, nullam moram patitur, nulla probatione eget, nullos testes requirit, ipsa passione rex est, & regnum suum habet. Dicebat Cassiodorus lib. 8. var. 10. *Vulnera, opinio inseparabilis, sine assertore præconium, propria lingua virtutis, quæ licet ad præsens periculum ingerant, reliquum tamen vitæ tempus exornant. Eget enim astipulatoribus corpus illæsum, quærit alios, qui visa diuulgent; de fortitudine vulneribus probata non ambigitur, quæ tali testimonio comprobatur.* Qui illæsus est, probet ius suum ad regnum; exerat vetustos codices, fumosas chartas exhibeat; adhibeat insuper testes, oratores, aduocatos, declamatores. Qui vulneribus cõfossus Christi adest; nil illorum eget: iam ipsa passione est rex, iam vulnerum in fossis rubent purpurea diademata, & gloria candicat regni. Verba erant Pauli illa ad Ephes. 4. *Ego vinctus in Domino*: quæ luculenter tractans Chrysost. hom. 8. ait: *Magna dignitas, regno quouis, & consulatu longè maior. Nihil ita splendidum, vt vinctum esse pro Christo. Vinctum esse propter Christum, illustrius est, quàm siue Apostolorum, siue Doctorem, siue Euangelistam esse. Siquis erga Dominum ardet; is nouit, quæ sit vinculorum virtus. Hic vtique prius habebit, optione data, vincula ferre propter Christum, quàm cœlos intrare. Quouis auro splendidiores, quouis diademate regali illustriores manus illis ostendit. Non enim caput ita splendidum reddit imposita corona margaritis conspicua, vt catena ferrea, quæ propter Christum fertur. Tum videlicet ipsis regijs illustrior erat carcer, ipso etiam cœlo. Quid dico regijs? vinctum enim habebat Christi.* Et ipsa vincula, & vulnera, & passiones propter Christum, regalissimum quid, imò diuinissimum spirant.

Cassiod.

Ad Eph: 4

Chrysost.

Matth. 5. Beati estis, cum maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes propter me: gaudete, & exultate, quoniàm merces vestra copiosa est in cœlis: sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos.

§. XIX.

Minimè dolendum, imò lætandum in iacturis, quæ pariunt lætitias æternas.

ET persecutio, & rapina bonorum, & famæ, honoris, & vitæ iactura temporalis, potius lætitiæ, quàm dolori esse debent, hominibus illis, qui sciunt, post hæc ad alia se peruenturos gaudia, & vitam æternam. Habacuc cap. 3. sic canebat: *Filius enim non florebit, & non erit germen in vineis: mentietur opus oliuæ, & arua non afferent cibum: abscindetur de ouili pecus, & non erit armentũ in præsepibus. Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Deus Dominus fortitudo mea, & ponet pedes meos quasi cernorum: & super excelsa mea deducet me victor, in Psalmis canentem.* Ecce tibi media in iactura omniũ bonorum, nil dolet iustus homo, nullã tristitiæ vocem exerit, quin potius saltibus, & cãtibus iacturas bonorum comitatur, eo solum, quod immediatè post illas, videt se ingressurum in gaudia Domini sui, in cœlestia regna. An dolet nobilis vir in scissione extimæ vestis, cum aureæ pulchritudines, se se per sciissuras fundunt? An doleret sponsa, quòd paries rumperetur, post quem nouit stare dilectum nuptiarum incorruptibilium accensurum tædas? Sic nec Christianus habet, quod doleat, sed quod summo gaudio excipiat in iacturis temporalium rerum, per quas videt iam eminere cœlestia. Ad hæc D. Cyprian. ad Demetriadem fatur. *Vinea licet fallat, & olea decipiat, & herbis siccitate morientibus æstuans campus arescat, quid hoc ad Christianos? Quid ad Dei seruos, quos paradisus inuitat, quos gratia omnis, & copia regni cœlestis expectat? Exultant semper in Domino, & mala, atque aduersa mundi fortiter tolerant, dum bona & prospera futura prospectant.* Dum futura bona ob oculos nobis sunt, non est cur nos moueat iactura præsentium; cœlestia rimemur; immensas paradisi copias, delicias, glorias, frequenti aspiciamus contuitu, & læti, atq; hilares temporalium iacturas aspiciemus; vt quæ præmitti debent ad illorum aduentum. Cur doleam, & non gaudeam potius quibus paratur regnum? Tertul. ad Martyres dicebat: *Nihil crus sentit in neruo, cũ animus in cœlo est.* Imò crediderim notam invri diuinis, cœlestibusq; bonis, dũ quis sentit iacturas, quæ ad illa ducunt. Isaac dum sub gladio sperat alacer mortem Deo gratam, meruit ab Angelo liberari, & parenti lætissimo de filij incolu-

Hab. ac. 3.

D. Cypr.

Tertul.

columitate reddi: sed Iepte filia, dum immolanda accedit, minimè liberatur ab Angelo, imò, & ibi vitam amittit, & orbum, & tristem relinquit parentem. Quę ratio huius differentiæ? Cur Deus, vt vita Isaaci lætificat Habrahamum, non sic lætificat Iepte vita suæ filiæ? Cur Isaac seruatur, & virgo hęc in morte derelinquitur? Sanè Iepte maximè dolebat in filiæ victima; & ipsa filia licèt se morti obtulerit in Dei religionem, tamen prius voluit flere duos integros menses, & non nisi magno fletu, & lachrymis accessit ad mortem, quam religionis causa susciebat; vndè tam pater, quàm filia indigni sunt habiti diuino beneficio. Rem attigit Anastas. Nizenus quæst. 36. inquiens. *Nec pater erat dignus beneficio Habrahæ, post illam incredulitatem, & de voto pœnitentiam, & vestiũ dilacerationem, lamentationem: neq; filia Isaac vita post impium luctum, & duorum mensium eius latum, vt quæ indicaret hoc sacrificium esse, quauis calamitate grauius.* Ille Deo placet, qui in iactura temporali propter Deum susceptą non soluitur in planctus, sed cœlestia spectãs nullam temporalem calamitatem æstimat. Quippè pro Deo affligi, interfici, non calamitosum, sed iucundum, & salutare hominibus accidat, si velint, ingentia lucra pro ruina temporali reportari.

Anastas. Nizen.

§. XX.

Idem tibi ex mundo expecta, quod noueris anteceſſoribus euenisse.

QVis bonus à mundo nõ mala accepit? Vide primos iustos, ab Abele in mundo existentes, vide Prophetas vniuersos, quẽ horum mundus non persecutus est? Meritò ait Dominus: *Sic enim persecuti sunt Prophetas, qui fuerunt antè vos*: vt nemo aliud à mũdo speret, quàm ruinam, quàm mortẽ. Stultus valdè est, qui non idem sibi reputat aduenturum, quod primis omnibus aduenisse prænoscit. Prudens ille Raguel Tob. 8. post septem sepultos generos tandem filiam suã nupsit nepoti suo Tobiæ Inueni; iam sese receperant nuptiali thalamo, & tota domus in quiete, & expectatione erat. Quid plura? *Et factum est circa pullorum cantum, accersiri iussit Raquel seruos suos, & abierũt, cum eo pariter, vt foderent sepulchrum. Dicebant enim. Ne fortè simili modo euenerit ei, quo & cæteris illis septem viris, qui ingressi sunt ad eam.* Durissima foret socero, & generi, & consobrini sepultura, tamen non audet prudentissimus vir

Tob. 8.

alind sperare nouissimo huic genero, quàm id ipsum, quod vidit euenisse septem aliis prioribus. Si ab illo quæreres, cur intempesta noctè surgit? Cur sepulturam parat? Vndè putat fore, vt tantus iuuenis ipsa nuptiarum, & lætitię nocte possit sepeliri? Sanè eo solum, quòd vidit septem alios priores similiter fuisse sepultos, idem prorsus putat sperandũ in hoc nouissimo. Disce tu hanc prudentiã, ne vnquam putes tibi aliud euenien dum in mũdo, quàm quod euenit alijs omnibus, qui præcesserunt. Simili voluuntur rotatu humanæ vitæ: eadẽ erit semper sanctorũ cõditio, dum fuerint in mundo. Ezech. cap. 1. dum triumphalis currus à se visi describit elegantiam, ad rotas accedens, ait: *aspectus earum, & opera, quasi sit rota in medio rotæ.* Quæ verba trahens ad humanos mores D. Amb. lib. 3. de virg. circa finem, vitæ humanæ rotatũ in magnis, & in paruis, in primis, & nouissimis prorsus similẽ meditatur: quippè ait: *Rota in medio rotæ, veluti vita intra vitam: quòd sanctorum sibi vita non dissonet, sed qualis fuerit superioris ætatis, talis sit, & sequentis.* Quæ sunt sub eodem axe rotæ eodem voluuntur cursu; vbi primæ cæperint se rotare, similiter, & cadent, & desinẽt, quæ sequuntur. Rotæ sunt humanæ vitæ, quę sub eodem cœli axe voluuntur, vt primæ, sic & nouissimæ: primæ sanctorum vitæ odiosæ malis fuerunt, suspectæ, inuisæ; opprobria sustinere, famem, sitim, mortemq; ipsam; similiter nouissimæ cadunt, & per eadẽ omnino volubili rotatu feruntur. Sapienter Tertul. aduersus Gnost. prænoscit, quid fratribus, quid iustis omnibus euenturũ sit in mũdo, vnum proferens in medium, & primum iustum, & fratrem Abelum: quippè, vt illa prima naturę rota volui cæpit, sic necessum est, vt voluantur nouissimę. Ait enim. *A primordio iustitia vim patitur, statim, vt coli Deus cæpit, inuidiam religio sortita est. Qui Deo placuerat occiditur, & quidem à fratre, quo procliuius impietas alienum sanguinẽ infectaretur, in suo auspicata infectata est.* Quid deindè? Quid quod prima rota sic vergeret in occasum? Iã ipse prosequitur: *Deniq; non modo iustorũ, verum etiam Prophetarũ, Dauid exagitatur, Helias fugatur, Hieremias lapidatur, Esaias secatur, &c.* Sic per singulos percurrit, vt ostendat, quam similiter decidant sanctorũ virorum rotæ. Ex præteritis, quæ nouit, paret se homo ad expectanda similia; non enim erit aliud, nisi id ipsum, quod alijs euenit. Eccle- Eccles. siastes. 1. *Quid est, quod fuit? Ipsum quod futurum est. Quid est, quod factum est? Ipsum quod faciendum est.*

Tertul.

Ezech. 1.

D. Amb.

CA-

CAPVT. IIII.

De Ecclesiæ Præsulibus.

POST Beatitudinum vias, asperas quidem propositas pergit Dominus Apostolos suos, & Ecclesiæ Principes commendare; dum illos clarissimis cognominibus exornat. Non enim Christianum concionatorẽ dedecet, ablata assentatione, ad laudes Principum, & prælatorum descẽdere aliquando. Et quas laudes suis attribuit doctoribus Dominus Iesus? Et sal, & lux mundi, & eminens ciuitas, appellantur; sed sal, qui metuat conculcationem; lux quæ è candelabro luceat, non quæ in frumentis congerendis insumatur: ciuitas telis exposita, & hostiũ incursionibus; sed his facinoribus clara, quæ conditori suo Deo gloriam pariant immortalem. Non enim, quia Principes, ideò se putẽt exleges, sed ita supra vniuersas leges constitutos agnoscant, vt instar Iesu Domini legum spiritum adimpleant. Quo magnum, & glorioſum nomen in regno cœlorum conquirent, vbi ille solum magnus est, & Princeps, qui non solum verbis, sed & factis emercatur nominis magnitudinem.

Matt.5. Vos estis sal terræ. Quod si sal euanuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

§. I.

Christianorũm Principum cura, non tam in eo ponatur, quòd vitia castigentur, quàm in eo, quod non fiant peccata.

EO spectet Christianorum cura, quò sal spectat, nimirũ, ne detur carnis corruptio: sal enim sic carnes condit, vt corruptioni aditum intercludat: & ille præclarissimè agit, qui sic hominum animos cõponit, vt nullum corruptelis vitiorum aditum relinquat. Hanc curam eleganter commendat in Siculorũ gubernatore Theodoricus Cassiod. 1. var. 3. inquiens. *In ipso quippè imperij nostri deuotus exordio, cum adhuc fluctuantibus rebus prouinciarum corda vagarentur, simulorũ suspicantium mentes ab obstinatione præcipiti detinasti, culpam remouens illis, nobis necessitatem subtrahens vltionis. Egit salubris persuasio, quod vehemens poterat emendare districtio. Lucratus es dãna prouinciæ, quæ meruit sub deuotione nescire.* Glorioſus hominis labor, qui prohibet, ne culpæ fiant, ne vltio, seù districtio iudicis inueniat, quod puniat. Multorum est ferro, & igne corruptos hominum mores sanitati restituere: at qui artis industriæ, & suadelæ vi corruptioni obuiat, ne erumpat, is rarus est, & omni laude dignissimus. Iud. 3. dicitur: *Post hunc fuit Sangar, qui percussit de Philistiim sexcentos viros vomere.* Expende quoſe armet iudex hic aduersus hostiles impetus, nimirùm aratro, vomere, non ferro, nõ igne. Vomer terram proscindit, euoluit, commouet, ne locum habeant nascendi herbæ inutiles, sed aptissimũ inueniant semina vtilia. Magnus ergò triumphus iudicis, qui non ferro, & igne, sed aratro depellit hostiles incursus, quatenus sic componit hominũ mores ne locũ dent vitijs. Pulchrè Orig. hom. 4. ibi ait: *Aliud genus laudis in Sangar video. Iste in aratro pugnat. Aioth pugnabat in gladio. Iste in aratro vincit. Potest ergo fieri, vt Ecclesiæ iudex non semper gladium proferat, non semper austeritate, & acumine correptionis vtatur, sed aliquando etiam imitetur agricolã, & velut aratro sulcans animæ terram, ac sæpius eam commotione rescindens, aptam eam suscipiendis seminibus paret.* Hoc genus laudis non omnium est, sed vnius: rarus est, vnus est, qui nõ ferro, sed vomere sciat vti: qui præueniat natiuitatem vitij: qui terram animorum sic componat, vt nec spinas, nec fœnum admittens protinus nesciat damna ignis, sed optimis sit semper aptata seminibus. Sedem primariam in Ecclesia petẽtibus Zebedæi filijs, ait Dominus Mar. 10. *Nescitis quid petatis: potestis bibere calicem, quem ego bibo: aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Ecce quem baptismum proponat cupientibus Ecclesię gubernaculum; nimirùm sui ipsius baptismum: non baptismum populis communem, quo per tinctionem aquæ peccatũ in anima suffocatur, sed baptismum sanguinis, quo per occisionem carnis, prorsus inter cluditur aditus peccatis. In quo sicut, & baptismi, ita & boni gubernatoris ostenditur prestãtia. Vndè Orig. hom. 6. in lib. Iudic. ait: *Vides ergò, quia profusionem sanguinis sui baptisma nominauit. Et ne ista dicens offendã vereor, ne istud baptisma eminẽtius sit illo, quod per aquam traditur. Illo enim accepto valde pauci sunt ita beati, qui id immaculatum*

Cassiodor.

Iud. 3.

Origen.

Mar. 10.

Origen.

culatum vſq; ad exitum vitæ ſeruare potuerint. Hoc verò baptiſmo, qui baptizatus fuerit, peccare iam vltra non poteſt: per illud præterita peccata purgantur, per iſtud etiam futura perimuntur. Ibi peccata dimiſſa ſunt, hic excluſa. Non ſedẽ affectet, qui neſcit vti præſtantiſsimo hoc baptiſmo ſanguinis, quo nimirùm ſic reddat homines mortuos peccatis, & concupiſcentijs, vt videatur omnes his aditus amputaſſe. Multi ſunt, qui inſtar aquei baptiſmi, nõ valent efficere, ne vitia naſcãtur, quæ nata ferro vindictæ, & pœnitentiæ tradunt: at qui prẽſtantior eſt, inſtar baptiſmi ſanguinis, facit, ne vlterius naſcantur peccata. Indè Dominus ſe ſe infenſiſsimum oſtendebat Iſraelitis, quòd eis leges permitteret, quibus minimè à peccatis præſeruarẽtur, imò quæ de facto ſolum deſeruirent punitioni peccati.

Ezech. 20. Ezech. 20. *Ergò, & ego dedi eis præcepta nõ bona, & iudicia, in quibus non viuant.* Quæ hæc præcepta, & iudicia non bona? Quæ minimè remanentes culpas, auferunt, ſed afferunt neceſsitatem vindictæ. Et quidem duriſsime ſibi conſulit, qui nõ vitat materiem vindictæ: quale enim iudicium eſt hominis, qui non depellit, ſed admittit, quod puniat, & longa animaduerſione caſtiget? Neſcio, ſi duriori iudicio poſsit homo in hac vita puniri: etenim D. Hier. epiſt. ad Saluinam hoc ponit ſupplicium à Deo datum populo poſt Idololatriã. *Fornicata eſt quondam Hieruſalẽ & diuaricauit pedes ſuos omni tranſeunti. Cumq; ad deſerta veniſſet, & Moyſis morarũ impatiens, quaſi aſtro libidinis furibunda dixiſſet: Iſti ſunt dij tui Iſrael: accepit præcepea non bona, & iuſtificationes peſsimas, in quibus non viueret, ſed puniretur.*

Hieron.

Quàm pœnam, vt maximam dedit Dominus nationi peruerſæ, & prauæ poſt mille idololatrias, hãc dant populo ſuo, qui cumq; iudices non curant peccata præcauere, ſed illis inferre ſupplicia. Hanc ſibi ſummunt, qui non remouent culpas, ſed admittunt poſtmodum punituri, caſtigaturi. Fœlicior, qui in morte Chriſti baptizatur ad Rom. 6. hoc eſt, qui inſtar mortui Ieſu, ſic ipſe peccato omnino moritur, vt remouens culpam neceſsitatem auferat vindictæ.

§. II.

Semel acceptus virtutis ſapor conſeruandus eſt, ni velis Saluatori odioſus eſſe.

QVod ſemel recipiunt æſcæ à ſale condimentum nunquam amittunt; ſemel enim ſaporata caro, ex ſale adiuncto, nũquã eò inſipiditatis redditur, vt noua ſalis aſperſione indigeat. Sic morum cõdimenta ſummantur à virtute, vt ciborum condimenta à ſale ſumuntur; ſic amat homines cõdiri, qui ad diſcipulos ſuos dicit: *vos eſtis ſal terræ*, nil eſtimans, nuntiare ſalutem, quæ ſit iterum in mortem deſitura. Et quidem ad vitia, & carnis corruptelas ſæpius relabi, nunquam non fuit maximè ſaluatori offenſiuum. Aiebat enim ipſe Pſal. 29. *Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem?* Quæ verba in communi vſu Eccleſiæ, & ſanctorũ tribuuntur Chriſto deprecanti corruptionem cadaueris ſui diuini, ne corruptum redigeretur in puluerem. Et notandũ maximè, quod qui libenti animo amplexatus eſt primã corruptionem corporis ſui, nempè mortem; tã anxiè deprecetur hanc corruptionem ſecũdam cadaueris diuini, quaſi hæc damnatior futura eſſet precio ſanguinis effuſi. Vndè maiori horrori eſt ſaluatori hæc ſecũda corruptio, quàm prima? Indè maximè horribilior eſt, quia ſecunda iam eſt, vt oſtendatur, quod in mẽbris corporis Chriſti iterata corruptio ſaluatori non poteſt, non eſſe offenſiua. Ad hæc ſapienter D. Gaudent. tract. 12. ait: *Itaq; conſeruemini, ne author malarum cupiditatum diabolus iterum principetur in vobis: eius crudeli regno iterum, nos ſubijcientes in contumeliam redemptoris, vndè merito conqueratur exprobrans: Quæ vtilitas in ſanguine meo, ſine cauſa meus prouobis ſanguis effuſus eſt, ſi ita vos geritis.* Quaſi operam, & oleũ ſaluatoris perdant, qui ſemel, & iterum redeunt in carnis corruptelas: qui non ſemel abacti à voluptatum ſanie, nilominus iterum, atq; iterũt accedunt, inibi miſere interimendi. Quos depingebat, Eccleſiaſtes. 10. dum ait: *Muſcæ morientes perdunt ſuauitatẽ vnguenti*: vel iuxta lectionem Venetam: *fœtere faciunt vnguẽtum.* Muſca importuniſsima omniũ millies abacta, & fugata; ſemper inſtat, ſemper redit ad ſaniem, ad vnguentũ, donec inibi immerſa pereat, & fætere faciat vnguentũ. Sic importuniſsimi peccatores ſunt, qui ſæpe à voluptuoſis vijs fugati, dum iterum redeunt, & ipſi pereunt, & fætere faciunt Saluatoris effuſum vnguentũ, hoc eſt, Ieſum prorſus, quã tum eſt in ſe, interimunt, & habent oſtentui. Ioſue cap. 20. dicitur: *Mortuus eſt Ieſus filius Num.* Quæ verba meditatus Origines valdè miratur, quod Ieſus ſic ſolum dicatur mortuus, nulla facta mentione reſurrectionis, an poteſt eſſe, quod Ieſus prorſus mortuus maneat? Et quando ſic moritur Ieſus, vt necvllũ vitæ auſpiciũ præbeat? Tunc ſanè cum iterata morte ſe peccator interimit, tũc ſic Saluatoris vnguentum perdit; vt penè illud fætere faciat, & ponat oſtẽtui. Origen. hom. 2.

Pſal. 29.

D. Gaud.

Eccleſ. 10

Ioſue 20.

in

in lib.Iud.ait.In quibus autē sic defunctus
Orig. est Iesus? *In illis sine dubio, qui sæpe pœnitendo, & iterum delinquendo, velut insultare morti Iesu dicuntur. De quibus scribens ad Hebræos dicit Apostolus: Rursum crucifigentes sibimet ipsis filium Dei, & ostentui habentes.* Sanè offensiua est Saluatori iterata peccatorum corruptio; quem tūc extollimus cum sic saluti acceptæ inuigilamus, vt quod vis lethale vulnus horribile nobis adsit. Quis enim nō metuat iterum infirmari, iterum ferro, & igni subesse, iterum morti approximari? Non sunt quidem hæc talia, quæ multoties sustineri valeāt. Ex quo monebat Paul. ad Rom.
Ad Ro.6. 6. *Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltra non seruiamus peccato.* Ideo crux, ideo lācea, ideo mors inuenta est, vt destruatur peccatum, vt his doloribus abigamur ita à peccato, ne ad illud redire velimus. Quid plura? *Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel, quod autem viuit, viuit Deo.* Nemo quidem pluries vult mori, pluries vult secari: sufficiat semel sanguine vitam comparasse: quis sanus velit iterum expauescere ignem, expauescere gladium? Pulchrè aiebat
Patian. D. Patian. epist. 3. ad Symphorianum: *Volet ergo ille sanatus iterum se secari, iterum exuri? Volet peccare iterum, & iterum pœnitere, cui labor tantus imponitur, cui carnis interitus imperatur, cui iuges lacryma, cui genitus sempiterni?* Hæc talia sunt, vt vel semel sublata sufficiant: nemo enim non amens vellet iterum amittere salutem, non nisi talibus doloribus, & mortibus comparandam. Id quod vt hominibus persuadeat, ait Paul. ad Rom.
Ad Ro.6. etiam c.6. *An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus?* Quæ verba meritò quæstionē faciunt D. Remig. cur dicat Paulus nos baptizari in Christo Iesu, & non potius dicat, quod baptizamur in nomine Patris, & Filij & Spiritus sancti? An potest esse baptismus in nomine Iesu solum? Absit: sed Paulus nō tradebat ibi formam Sacramenti, sed rem nempe salutem ibi causatam cruciatibus, & morte Saluatoris comparatam, ideo abstinuit prudentissimè à Patre, & Spiritu sancto nominando, & solum meminit Iesum, & hunc crucifixum, vt persuadeat hominibus illam salutem semel receptam seruare, quæ non vt merum donum obtinetur à Patre, siue Spiritu sancto, sed magno sanguinis, & sudoris, & tormētorum sumptu debet amissa comparari, vt Iesus ipse illam comparauit. Ad hæc
Remig. Remigius. *Indignum Paulus duxit personam Patris, & Spiritus sancti ponere, quæ carnem non suscepit, neque mortem: sed personam tantummodo Filij, quæ carnem assumpsit, & pro nobis mortua est.* Ne quis putet Iesu vilius posse salutem comparare, si illam semel permittat auolare.

§. III.

Vel vnus iustus valet, vt omnem terram condiat, & saporet.

NE te moueat, pauculos Iesu discipulos vocari salis teræ paruum enim granū salis multam carnem saporat, sic vel vnus iustus sufficit ingentem carnalium hominū multitudinem saporare, eorumque mores insipidos, & efferos condire. Quis numeret multitudinem belluarum in Noemi arca custoditam? Leones ibi, Tigrides, Lupi, Vrsi, vultures, corui, struthiones, & alia ferarum genera immitissima: ait tamen Textus Genes. 8. *Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, & omnium iumentorum.* Genes.8.
Post Noemum immediatè omnia animantia effera ponit; cur non prius Noemum, deinde Noemi filios, & vxores filiorum posuit, tum iumenta māsueta, & postremo effera animantia? Rem sic attingit D. Ambr. lib. de Noe, & arca, cap. 16. aiens. *Cur non animantia, quæ mitiora sunt, post hominem nominauit, sed ferociora? In quo videtur illa esse ratio, vt ea, quæ ferociora erāt, vtriusque partis vicinitate mansuescerent.* Et quidem totus ferocentium animantium exercitus mansuesceret, dulcesceret, quem ex vna parte multitudo iumentorum mansuetorum, ex alia parte vnus solus Noe iustus frænabat. Non enim filij, nec nurus, sed vnus Noe sufficiebat, vt ex parte sua ferocientem exercitum belluarū ad mores māsuetorū perduceret. Ambros.
Iudic. 2. etiā dicitur: *Dimisit ergo Iosue populū, & abierūt filij Israel vnusquisq; in possessionē suā, vt obtinerent eā: seruieruntq; Domino cūctis diebus eius*: vnus Iosue adeò rebellē populū, & duræ ceruicis, in religione, & pietate cōtinuit. Quid plura? Apud 2. Paral. 9. dicitur. *Fecit quoq; rex solium eburneū grande, & vestiuit illud auro mundissimo. Sex quoq; gradus quibus ascendebatur ad solium: & scabellum aureū, & brachiola duo altrinsecus, & duos Leones stantes iuxta brachiola, sed & alios duodecim leunculos stantes, & c.* Miraberis quod tot leonibus regēdis, cicurādis brachiola apponātur, & nō potius fortissima brachia? Sed vide qualia sint brachiola, ait enim, *& brachiola altrinsecus*; quæ enim altrinsecus spectant, & non humi deiecta, sed cœlestia, & diuina meditantur, & si brachiola, & si minimæ res videantur innumeram leonum Iud.2. 2. Par.9.

ferarùmque multitudinem ad iuſtitiæ, manſuetudiniſque metam poterunt reducere.

Matt. 13. Huc ſpectat Matth. 13. vbi ſic: *Simile eſt regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum.* Id quod expendens Theophylactus ait: *Fermentum dicit Apoſtolos. Sicut enim fermẽtũ, cum paruũ ſit, totam farinam in ſe transfert: ſic & vos totum mundum transformabitis, licet pauciſitis.* Et quidem non paucitas iuſtorum ſpectanda eſt, ſed virtus, quę iuxta fermenti, ſaliſque naturam, immenſam multitudinem condit, ſaporat: adeò, vt vel per vnum iuſtum ſtent leones, ſtent efferati populi & integra regna polleant. Dum Herodes ſaltatrici puellæ dimidium etiam regni promitteret Marc. 6. illa petiuit dari ſibi

Marc. 6. caput Ioannis Baptiſtæ. *Et contriſtatus eſt rex propter iuſiurandum, &c.* Cur contriſtatur rex propter iuſiurandum? Vel quo iuramento tenebatur? Nonne ipſe petitionis terminum poſuerat, dimidium regni? Sed Ioannis caput totum illud regnum conſeruabat: & ab vno illo capite ſic regnum pendebat, vt illo abſciſſo, nec iſtud poſſet durare. Habebat excuſationem iuramenti, & facilẽ, & euidentem rex impius, quando in Ioannis capite non dimidium, ſed totum regnum petebatur. Ex quo D. Baſil. Sel. orat. 18. ait:

D. Baſil. *Age enim, quãdo dimidium pollicitus regni, Ioãnis caput pro munere poſcebatur, quid admiſiſſet iniuria, ſi talia locutus fuiſſet. Ego dimidiatum regnum pollicebar, tu verò Baptiſtæ caput exquiris toto meo regno longè pretioſius, quodque ceptris meis clarius emicat, ac dignitate mea longè eſt excelſius. Nam aut alterum Baptiſtam monſtra, aut quod obſcurum non eſt, toto regno me ſpoliare aues.* Nec falleretur, ſi vel in vnius iuſti perditione totius regni ſuſpicaretur caſum. Et quod regnum magis florens, quam Pentapolitanum? Sed ecce duo Angeli accedunt Sodomam, conueniunt Lothum.

Geneſ. 19 Gen. 19. *Eduxeruntque eum, & poſuerunt extra ciuitatem.* Quid tũc? *Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham ſulphur, & ignem.* Id expendens D. Ephrem de mala con

S. Ephr. uerſatione vitanda fatur. *Poſt iuſti ab his abſceſſum omnipotens manus ſuas poſsit ſuper eos, de cœlo pluit ignẽ, & ſulphur, & perdidit omnes. Quemadmodum enim ciuitas munita ſubuerſis muris facile capitur, eundem in modum, & hi præſidio orationum iuſti huius deſtituti, pariter omnes deleti ſunt.* Sic vel vnum iuſtum ſequũtur florentiſſima regna; eiuſque vel bono ſtant, vel perduntur malo.

§. IIII.

Praui hominum mores multo moderamine corripiendi.

SIc adhibenda eſt correctio prauis hominum moribus, vt ſal adhibetur cibis condiendis, nimirum ſub certo mẽſuræ moderamine, ſi enim ſal menſuram excedat, non condit, ſed perdit cibos. Hinc Dominus ad uertus corruptiſsimos hominũ mores Apoſtolos armãs, ait: *vos eſtis ſal terræ*; hoc eſt, eo vos moderamine temperate in corripiendis alijs, quo ſal moderatur, ne cibos perdat, ſed faciat ſaporates. Nunquam enim correctio nõ damnata, quæ certa moderaminis menſura non continetur. Apud Iſaiã 13. Dominus zelo vindictæ in peccatores ſuccenſus,

Iſai. 13. ait: *Ego ſuſcitabo ſuper eos Medos, qui argentum non quarant, nec aurum velint: ſed ſagittis paruulos interficient, &c.* Ecce tibi etiam ad ſummã vindictã ſumendam, quales adducat Dominus carnifices, nimirum, Medos. Cur Medos? Ait D. Aelredus ſerm. 9. in Iſaiam; *Ideo, quia Medi interpretantur menſura.* *Aelred.* Eu quam fallitur, qui menſurã oblitus vult accedere ad peccatorum vindictam. Ille meritò accẽditur in vindictã peccatorũ, qui ſic ſe tẽperat, vt caueat ſuæ iræ exceſſus. Dauid moribundus. 3. Reg. 2. ſupplicium mãdat inferri

3. Reg. 2. homicidijs Ioab, & maledicentiæ Semei: quod ſi quæras, cur tunc potius, quam antea horũ ſcelera corripi voluerit? Reſpõdet Petr. Dam. epiſt. 140. *Quia quando potuit iràſci noluit vindicare, deficiẽte vero omnis furoris, & iræ materia vltionis exercuit diſciplinã.* Cauit bonus rex ſemper iræ ſuæ acerbitatẽ, & nimiã ſeueritatẽ; ideo maluit expectare vſq; dum modus, & menſura in caſtigandis ſceleribus minime excedẽdus putaretur. Nec immerito hæc debeat eſſe cura iudicibus, quãdo exceſſus vindictæ Deũ reddat placabiliorẽ reis, & duriorem peccata vindicantibus. Apud Gen. 15. rebellẽ, & peccatricem Iſraelitarũ gẽtẽ minatur Dominus quadringentis annis fore captiuã apud Ægyptios, vt ſeruitutis laboribus eius caſtigẽtur peccata: *Subijcient eos ſeruituti, & affligent quadringentis annis.* *Geneſ. 15* Sed vt conſtat inter omnes, poſt modum non fuit adeò longa captiuitas, quin potius penè non exceſsit ducentos annos. Sed cur Deus ſic accelerauit libertatem Iſraelitarum, & pernicię Ægyptiorum? Rationem pulchram in rem noſtram tradit D. Chryſoſt. hom. 38. in Gen. aiens: *Cum Deus ſit miſericors, & reſpondentes infirmitatibus noſtris ſtatuat pœnas: quia vidit*

Chryſoſt.

dit Hebræos nimio labore oppressos, & præter modum, ab Ægyptijs affligi ante definitum tempus, & vltus est Ægyptios, & in libertatem Hebræos vindicauit. Sic vbi præter modum nimio zelo mordentur peccatores, offenditur Deus, & citius placatus erga reos, ira exardescit in vindicantes.

§. V.

In correctione cauendum, ne exasperentur, & irascantur peccatores.

DVm sal cibis adhibetur, maximè cauetur ne cibi referant in se ipsos aculeos salis; quod maximè cauendum est in correctione peccatorum præstanda: quæ sic attẽperari debeat ne peccator exasperatus, & iratus maneat. Samuel. 1. Reg. 15. Saulis Regis rebellem, & ingratum Deo animum maximè pungit, & regni amissionem sine vlla misericordia protestatur, & cum hæc dixisset, quid amplius facit? Ait Text. *Reuersus ergo Samuel secutus est Saul, & adorauit Saul Dominum.* Cur sequitur, quem reprobarat? Cur nõ potius fugit ab eo, quem scit à Deo reprobatum? Cur Dei propheta non prorsus despicit, & à se abijcit, quẽ abiectũ iã & despectũ à Deo cognoscit? Equidem prudentissimè correptionem modera tur, ne rex aduersus stimulos calcitret, vel nepotius acceptis stimulis exacerbetur, & irascatur magis, vt præ iracundia nihil malum aggredi vereatur. D. Gregor. ibi. lib. 6. ait. *Proijcit ergo eum, & cũ eo reuertitur, quia in potentatibus huius sæculi, sic est damnanda iniquitas, vt bonum, quod habent, exasperati nõ perdant.* Semper ad profectum hominis peccatoris attemperanda est correctio, & sic debet pũgere, ne iram excitet; ne aculeos iracundiæ exacuat; ne furoris fumos efficiat dẽ fiores, quibus scintillulæ manentis virtutis minus culpabiliter extinguantur. Hinc Iesus vbi Iudam murmuratorẽ de Magdalenæ pietate in effundendis aromatibus accepit, & si nouit auarũ eius, & rapinis studentẽ animũ, tamen dissimulato aculeo, multo illũ corripit moderamine: aiens Matth. 26. *Sinite illam.* Cur non acrius? Cur non vehementius mordit rapacẽ? D. Gaud. serm. 13. ait: *Nihil acerbũ Christus voluit pro merito scelerate mentis illius loqui; ne Iudas eum tradere videretur iratus.* Quasi aliqualẽ inueniat excusationẽ etiã attrocissimũ scelus, si fiat ab animo exacerbato, & per correctiones ipsas irritato, sic cauet Dominus reprehensionis aculeos; ne Iudas irritetur, ne irascatur, & ab hac ira in proditionem impulsus videatur. Hoc correptionis moderamen, vt apud mũdiales difficile inuenitur, sic illud suis offert Dominus etiam gratis: quippe apud Isaiam 55. clamat: *Venite, emite absque argento, & absque vlla cõmutatione vinũ, & lac.* Nõ vinum sine lacte; tẽperandũ enim est vinũ cum lacte, vt vinũ minus mordeat, ne potius iracundiã accendat, quã morbũ sanet. Ad quæ verba respiciens D. Bern. serm. 2. de Resurr. Dom. ait: *Emã à Domino moderatam correptionem, quia omnino magnũ quoddã bonũ, & datum optimũ est, & quod habent pauci. Videas multos sincera licet intentione leuiter dicere, quod grauiter audiatur. Volat irreuocabile verbũ, & quod sanare debuerat, (quia mordacius forte videtur) exasperat, & exulcerat magis. In spiritu vehementi cõterimus naues Tharsis, conterimus quassatum calamũ; extinguimus linum fumigans.* Eu quoties mordax verbum in reprehensione elapsum omnia turbat, & nihil integrũ, nihil virtutis inextinctũ manere patitur. Emẽda est ergo à corripiente correctionis moderatio, hoc est, vinũ, & lac, ne solo zelo succẽsus ea verba promat, quæ magis oleant vini mordacitatẽ, imò insaniã. Sunt qui pro sermonis occasione zeli calore succendãtur; & in ea deueniant verba, quæ repentinus zeli excitat calor: horũ tunc verba fallar, si longè abesse videantur à vini insania. Quippe acerbissima supra modũ, & nimis mordentia, & exasperantia huiusmodi verba sunt; & magis ad exulcerãdũ, quã ad sanandũ. Hi emant vinum, & lac, nihil nõ emptũ, id est, põderatũ, examinatũ, vt ea quæ emi solent, imò & tẽperatũ proferãt. Ideo etiã crediderim vitiorũ correctores à Iesu sal vocari, quia sal nisi emptũ non solet haberi, vt doceamur, quod verba correptionis minimè proferenda sunt, nisi instar rerum emptarũ, põderata prius, & mensurata.

1. Reg. 15.

D. Greg.

Matt. 26.

S. Gaud.

Isai. 55.

Bernard.

§. VI.

Se quisque in infirmitatibus proximorum nouerit.

SIngularis est D. Hilarius in exponendis verbis Saluatoris, quibus Apostoli sal terræ nũcupantur; quippe nominari putat sal terræ, hoc est, sal ex terra factum. Quo posito meritò addubitat in hunc modũ: *Sal terræ nullũ est, quomodo ergo Apostolos sal terræ nuncupauit?* Et quidẽ cũ sal ex aqua fiat, nõ ex terra, non ociose vocantur Apostoli

Hilar.

ſal terræ, hoc est terreni ſales: ſed vt admoneantur, ſe ſuamque infirmitatem ob oculos habere, cum terrenos hominum mores accedunt ſugillare. Id quod monebat etiam
Ad Gal. 6 D. Paul. ad Gal. 6. *Fratres & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſcemodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, cõſiderans te ipſum, ne & tu tenteris.* Nunquam mihi crede ad carpenda vitia proximorum accedas, & ſi lethalia illius vulnera prodenda ſint, quin te primũ cõſideres, te ipſum videas, tuamque infirmitatẽ ad illius cõferas infirmitatẽ, quo fiet, vt in correptione minime excedas. Recolendũ modo eſt Eliſæi facinus. 4. Reg. 4. is vidit aliquando filium hoſpitæ ſuæ mortuũ, cui vt vitalẽ ſpiritum infunderet, quid fecit? Expuit, mẽbra emortua contudit? Expauit mortui pallorẽ, imò & fœtorẽ? Abſit: *Aſcendit, & incubuit ſuper puerũ: poſuitq; os ſuum ſuper os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius, & manus ſuas ſuper manus eius, & incuruauit ſe ſuper eũ, & calefacta eſt caro pueri.* Sic ſic menſurat os, pedes, manuſque ſuas cum defunctis manibus, & pedibus, & ore pueri, vt ſic illi ſanitatẽ infundere poſsit. Sic curauit os ſuũ, manus ſuas, & pedes ſuos cõmẽſurare cum mẽbris pueris emortui, vt parum, aut nullũ inter vtrũque diſcrimen eſſe poſſet. Ita prorſus quiſquis cupit proximorum ſanare emortuos, imò fœtidos, & omnino frigeſcentes mores, ſe ipſum videat, ſe ipſum ad illius menſurã efformet, os ſuum, manus ſuas, & pedes ſuos toties infirmantes, toties in Dei via claudicãtes, tot malis expoſitos, cum proximi manibus, & ore adeò cõponat, vt vix diſcrimẽ intercipi poſsit; & fallar niſi ex charitatis calore exſuſcitet emortuos. Ad hæc pulcherrimè Bachiarius epiſt. de recipiendis lapſis fatur. *In defuncto fratre opus imitare Eliſæi, manus manibus, pedes pedibus, os ori cõpone primũ, vti cõpatiaris ei, qui mortuus iacet. Neq; elatus integritatis tuæ triumpho ſuper extendas te ei. Et ſi cum mẽbris membra tua fuerint copulata, ſpem capiet reſurgendi, vt qui per peccati frigus emortuus eſt, conſolationis tuæ tepore reducetur ad vitam.* Sic quoties infirmitates tuas cognoſcens, eas proximorum infirmitatibus exæquare contendis, non poteris non illi ſpem impertiri reſurrectionis, vtpote qui eſt tanto charitatis calore cõfotus. Dominus Luc. 23. aiebat: *Filiæ Ieruſalẽ nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.* In quibus verbis D. Bern. ſerm. 2. in Reſur. expendit correptionis fraternæ ordinem
Bernard. aiens: *Ordinẽ diligenter attende. Super vos, inquit, primo: deinde ſuper filios veſtros. Temetipſum attende, vt aliy noueris cõpati, vt arguas in ſpiritu lenitatis: Te ipſum cõſidera, ne & tu tenteris.* A ſe ad alios deſcendat, quiſquis prodeſſe cupit: videat infirmitatẽ ſuã inter tẽtationũ impetus penè labantẽ: videat ſe inter laqueos, vix effugientem, videat non alterius terræ, nõ alterius fortitudinis ſubſtãtiã habere, & hinc fiet, vt arguat in ſpiritu lenitatis. Id quod monebat Chryſoſt. hom. 17. in geneſ. fatus: *Quãdo reos cõdemnamus, non tam crudeliter illis loquamur, neq; ferina in illos vtamur ſæuitia: ſed longanimiter, & miſericorditer agamus, vtpote noſtra ipſorum membra condemnaturi.* Sic ille. *Chryſoſt.*

Matth. 5. Quod ſi ſal euanuerit in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.

§. VII.

Principatus ſedes qui occupant, multo ſunt honore proſequendi.

ANimaduerte ordinẽ principatuũ propter peccata puniendorũ: nimirum, *vt mittãtur foras, & conculcentur ab hominibus*, prius à ſede deponatur, quàm homo audeat in principem maledicta cõgerere. Dum foras non mittitur, dum adhuc ſedem principatus tenet, quis eſt homo qui audeat, in principẽ? Quis impune principis dedecus poterit, vel videre? Indecorum Saulis caſum Dauid accepit. 2. Reg. 1. & iuſto zelo repletus ſic excandeſcit: *Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniant ſuper vos. Nec ſint agri primitiarũ, quia ibi abiectus eſt clypeus fortium, clypeus Saul, quaſi nõ eſſet vnctus oleo.* Percuſſus eſt ab hoſtibus Saul; mõtes Gelboe nullã illi fecerunt vim, imò cadentẽ regẽ ſinu ſuo exceperũt, vulnera eius ſolum viderũt, cur ergo ſiccitate mulctantur æterna? Equi dẽ crimẽ eſt creaturis, indecora principũ, vel videre. D. Ambr. lib. 3. offic. c. 9. *Aruerunt montes prophetico maledicto, & diuina vis ſententiã maledicentis implenit. Itaq; pro regiæ necis ſpectaculo, pœnam elementa ſoluerũt.* Nec videre licet impune principi dãna; vt pateat quã puniendi ſint ſemper, eorũ qui in dignitate cõſtituũtur, deſpectus. Ibi reducebatur arca à Philiſtinis, ſtetit circa Bethſames. 1. Reg. 6. *Percuſſit autẽ Dominus de viris Bethſamitibus, eo quod vidiſſent arcã Domini, & percuſſit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia populi.* Tãtũ ſcelus fuit vidiſſe arcã? Nõ viderũt illã ſimpliciter, ſed cũ deſpe-

2. *Reg.* 1.

D. Ambr.

1. *Reg.* 6.

deſpectu aliquo,eo quod captiua hucuſque
Eucher. eſſet.Id quod notabat Eucherius,aiens: *Ob hoc autem à Domino percuſsi ſunt,quia non ſolũ appropinquauerunt ad arcã, ſed etiam, vt alia translatio habet,deſpexerunt.* In nullo caſu, in nulla ruina permittit Dominus, quod primariæ ſedes habeantur deſpectui. Qui ſedem principatus,& dignitatis occupat,etiã ſi captiuus agat,etiã ſi vitiorum,& cupidita tũ notetur ſeruus,non debet à popularibus hominibus deſpici,cum ſolus Deus ſit, qui *auferit ſpiritũ principũ*,Pſal.75.Deo vni ſunt in cura præſulum caſus,& ſcelera; popularibus autẽ,& ſubditis nullo prętextu datur licẽtia præſulum caſus attingẽdi. Exod. 2. Reg.6.fiet amplius id manifeſtum:ibi ait:
2. Reg. 6. *Extendit Oza manũ ad arcã Dei,& tenuit eã; quoniã calcitrauerunt bobes, & declinauerunt eã. Iratus eſt Dominus indignatione cõtra Ozã. Et percuſsit eum,&c.* Cadenti manum protẽdit Oza,& interfectus eſt à Domino;vt iam caueant populares pręſulũ caſus, vel indice prodere. De quo eleganter Chryſoſt. hom. in locum ex 16.ad Rom.de colendis ſacer-
Chryſoſt. dotibus,vbi ſic.*Videre licet, quomodo ſubditũ procul à ſacerdotũ correptione abeſſe oportet. Nã cũ aliquando arca reduceretur, & ſubditorum aliqui ad lapſum inclinantẽ vidẽtes erigerẽt, eo ipſo in loco pœnam dederũt,& à Domino percuſſi mortui mãſerũt,tametſi nihil agerẽt abſurdũ. Non enim ſubuertebant, ſed lapſurã erigebant.* Ne te fallat bonus prętextus;nullus equidẽ eſt prætextus bonus,vt homo ſubdit⁹ præſulũ velit ruinis occurrere. Si quis haberet prętextum iuſtum carpendi principem, is
1. Reg. 24. eſt Dauid,qui tamen 1.Reg. 24. *Percuſsit cor ſuũ,eo quod abſcidiſſet orã chlamydis Saul. Dixitq́, ad viros ſuos;Propitius ſit mihi Dominus,ne faciã hanc rem Domino meo Chriſto Domini,vt mittam manũ meam in eũ,quoniã Chriſtus Domini eſt.Viuit Dominus,quia niſi Dominus percuſſerit eum,&c.* Nouit pręſulũ correptionẽ vni Deo reſeruatã,& ideo ipſe ab illa abſtinet,quin etiam dolet, quod veſtis ſciderit oram:& merito dolet,inquit Lyra,
Lyr. *quia in hoc fecerat irreuerentiam ipſi Saul, qui honorandus erat,quandiu in regno tolerabatur à Deo.* Quandiu nõ eijcitur foras,ſed adhuc in dignitate quis eſt,eius honori debent cõſulere omnes homines.Ideo filius hominis Ieſus,dũ percutitur Ioan.18.quod Pontifici quęrenti de doctrina,reſpõſum dederit: cum poſſet Põtificis inanẽ vmbrã fugillare,maluit ſe ab omni irreuerẽtię ſuſpicione
Cyprian. vindicare.Quod põderans D.Cypria.epiſt. 69.ait. *Adhuc Dominus in Euangelio,cũ ei dictum eſſet:ſic reſpondes Pontifici? cuſtodiens,& docens ſacerdotalem honorẽ ſeruari oportere: cõtra põtificẽ nihil dixit,ſed innocẽtiã ſuã tantũmodo purgans ait: ſi male locutus ſum, exprobra de malo,ſi autem bene, quid me cædis?*

§. VIII.

Plurimum valent principum clades ad commonendos homines de infirmitate humana.

ECce tibi ſal infatuatum ad quid valet, nimirũ ad hoc,vt eijciatur foras,& conculcetur ab hominibus, & hoc valere eſt? Qualis valor in hoc,quod princeps cõculcationi detur? Magnus equidẽ inde valor naſcitur,ad cõterendos,& cõfirmandos humanæ ambitionis conatus. Nulla res ſic valet homines de infirmitate ſua cõmonefacere, imò perterrefacere,vt ſi princeps potenſq́; vir deiectus à culmine poteſtatis cõculcationi traditus videatur.Rem explico ex Ioſue c.10.vbi quinque potẽtiſsimi, & clariſſimi reges obſcuro in antro concluſi, poſt victoria partã iuſsi ſunt coram Ioſue cõparere.Quid plura?*Cũ adducti eſſent ad eũ vocauit omnes viros Iſrael,& ait ad Principes exercitus,qui ſecũ erant.Ite, & ponite pedes ſuper colla regũ iſtorũ.Qui cũ perrexiſſent, & ſubiectorum colla pedibus calcarẽt,rurſus ait ad eos: Nolite timere,nec paueatis,cõfortamini,& eſtote robuſti.* Vbi merito notat Abulenſis,quod dũ iubentur principes exercitus colla regũ calcare,nõ cõfortentur à Ioſue,nec iubeantur ponere metus, & fortitudinẽ induere, ſed totũ hoc iuberi poſt regũ colla ab ipſis cõculcata.Non cum ad cõculcandos reges pergunt,ſed poſtquã eos calcant, *rurſus ait ad eos Ioſue:Nolite timere,nec paueatis; confortamini,&c.* Cur non potius ante conculcationẽ regũ cõfortantur,vt illã ſtrenue peragant? Cur magis indigent robore poſt reges cõcultatos,quã antea? Nõne antea magis illos cohiberent,& frãgerent regij vultus adhuc in ſuo ſplendore ſtãtes? Reuocate in memoriã primogenitũ Gedeonis ex lib. Iudit,c.8.qui iuſſus à patre, vt irrueret in duos reges Zebee,& Salmana ligatos aſtãtes,*nõ eduxit gladiũ,timebat enim,quia adhuc puer erat*,nimirũ, regalis hominũ pręſentia iuueni timorẽ incuſsit,ne ad offendendum accederet. Cur ſimiliter regij vultus illorũ, adhuc in regio cõſiſtẽtes decore, nõ magis infringerẽt principes Ioſue,vt neceſſe habere potius tũc roborari,& confortari, quã poſt conculcata regum colla? Equidem regius ſplendor puerilia ſolum pectora Ioſue 10. Iudit 8.

frangit,nõ virilia robora, quæ ex nullo magis franguntur, imò conteruntur, quam ex conſpectu regis faſtus dati conculcationi. Bene non antea,ſed poſt conculcata regum colla,poſt reges ſub pedibus raptatos, iubentur duces Iſraelitæ metus, & pauorem deponere,cur enim non timerent ſuas vices,qui potentiſsimos heri reges, aureis ſul gentes in thronis,modo raptatos humi, & vident conculcationi datos? Sanè non eſt humanæ fortitudinis ab hoc conſpectu nõ frangi, non conteri. Sapientiſsimè Petrus Dam.lib.1. epiſt. 17. hanc rationem reddit, cur Deus voluerit Romanorum Pontificum curricula ſic breuiare, vt crebro eorum appareant funera,& interitus;vt nimirum inde territus fragilitatis humanæ con-

Pet.Dam. cutiat vniuerſos. Quippe ait: *Dum præcipuus hominum tam anguſti temporis compendio moritur,tremefactus quiſque ad præſtolandi ſui obitus cuſtodiam prouocetur: & arbor humani generis, dum cacumen,ac verticem ſuum,tam facilè corruiſſe conſiderat,flatu concuſſa formidinis,in ſuis vndique ramuſculis contremiſcat.* Quis nõ contremiſcat ad magnorum caſus? Quem non perterrefaciat puluerulentus finis ſplẽditiſsimorum hominum?Fallar, ſi vis inueniatur valentior ad commouendos, & confringendos humanos animos, quam ſplendores mundiales in puluerem, cinereſque redacti.Zachar.cap.6.in receptiſsima omnium expoſitione, quatuor potentiſsima

Zachar.6 mundi regna depingens, ait: *Ecce quatuor quadriga egredientes de medio duorũ mõtiũ:& montes,montes æri.In quadriga prima equi ruſi,& in quadriga ſecunda equi nigri: & in quadriga tertia equi albi, & in quadriga quarta equi varij,& fortes.* Loco illius verbi, *fortes,* legunt alij ex Hebræo vocabulo, *Conterentes,* erant equidem equi hi varij omnium aliorum robuſtiſsimi,& validiſsimi ad conterendum.Quod ſi quæras in quo appareret hæc maior fortitudo,& robur? Id inſinuat paraphraſtes Chaldæus ponens,non fortes, neque cõterentes, ſed loco illorũ aiens: *In quadriga quarta equi varij, & coloris cinerei:* quaſi hæc eſſet ſingularis fortitudo ad conterendum,nimirum,cineres,quos in ſe præferebãt.Nec dubium, quin robuſtiſsimam vim habeant ad confringendos humanos animos cineres,in quos deſinunt glorioſiſsima culmina,cuiuſuis imperij.Saltem Deus nullo alio ſeſe horribiliorem, & formidabiliorem oſtendit mundialibus, quam dum ſpecioſa mundi in cineres redigit. Sic Pſal.

Pſalm.75 75.*Vouete,& reddite Domino Deo veſtro, omnes qui in circuitu eius affertis munera:terribili, & ei,qui aufert ſpiritum principum,terribili apud reges terræ.* Terribilis Deus vocatur,hoc eſt, terrorem incutiens mundalibus, & vnde,qui totus eſt deſiderabilis, poteſt videri terribilis? D.Auguſt.*Vnde terribilis? Exulta-* *Auguſt.* *te cũ tremore,& ei, qui aufert ſpiritũ principũ.* Quis non caueat ſibi, quis non terrefiat in ruina primum potentiſsimorum? Quis nõ timeat iam pro regnis mundialibus pugnare,cum cineres regum videat? Sanè Iſraelitæ armati Moab obſidebant, vt expugnata vrbe totum etiam regnum potirentur: ſed cum iam iam capienda eſſet vrbs.4.Reg.3. miſerrimus Moabita rex: *Arripiens filium* *4. Reg. 3.* *ſuum primogenitum,qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocauſtum ſuper murum: & facta eſt indignatio magna in Iſrael,ſtatimque receſſerũt ab eo,& reuerſi ſunt in terram ſuam.* Victor exercitus,qui nullis machinis deterreri potuit ab obſidione;cũ iam victoriam, & regnum prę manibus haberet,ſic ad conſpectũ occiſi Principis Moabitæ confringitur, vt abiecta è manibus victoria,& regno,ſtatim receſſerit in patriam ſuam. Et quis viſis Principibus ad terram deuolutis, non timeat ſibi à regno, & à mundialibus triumphis? Quis amet regnum,cuius decora funditus perduntur,& paſsim peſſundantur ab hominibus.

§. IX.

In deiectos à culmine homines vehementer inſultant, & ferociunt alij.

REiectitium ſal,quàm certa expectat hominum conculcatio! Deiectum à culmine virum quis hominum non faſtidiat, non conculcet? Proh humana pectora, quã inſultatis in deiectos homines! Dan.cap.8.

Dan.8. *Magnificatum eſt vſque ad fortitudinem cœli, & deiecit de fortitudine,& de ſtellis,& conculcauit eas.* Nunquam non deiecta à culmine lumina expectat cõculcatio. Quis vnquam cecidit,qui non expertus ſit hominum calces? Dauid Pſalm.35.*Ne veniat mihi pes ſu-* *Pſal. 35.* *perbiæ,* Chaldæus, *ne veniat mihi pes ſuperbi,* *Chald.* *& manus peccatoris ne moueat me. Ibi ceciderũt omnes,&c.* Notat hominum caſus,quod nullus eſt, qui frequenter non cadat; omnes,inquit,ibi ceciderũt, abdubium, quin & ego cadam:& ſiquidem mihi cadendum eſt,vnum precor,ne mihi veniat pes ſuperbi:ſic enim connexa eſt hominum inſultatio,& conculcatio cum caſu,vt deiectus nihil prius timendum videat, & deprecandũ,

quam

quam hominum superborum, & insultantium pedes. Nec miror hoc à Dauide præcaueri, qui nobis etiam rei experientiam dedit: cum enim à rebello filio impeteretur coactus est regiam deserere, & pedes fugere per cliuum montis, cinctus tamen fortissimis militibus. Quid tunc? 2. Reg. 16. 2. Reg. 16. *Semei autem per iugum montis ex latere contra illum gradiebatur, maledicens, & mittens lapides aduersus eum, terramque spargens.* Quis crederet, homuntionem eo peruenire potuisse audaciæ, vt tantum regem fortibus stipatum sic auderet pessundare, & fœdare iacto puluere, nisi nouerit hãc esse deiectorum à culmine fortunam, quod omnibus impunè liceat insultare in illos? Eiectus ibat Dauid à culmine regio, quo solo ne mireris si puluere operiatur, & conculcetur à quouis homine vili. Ad hæc Isaias cap. 26. Isai. 26. *Incuruauit habitates in excelso, ciuitatem sublimen humiliauit: humiliauit eam vsque ad terram, detrahet eam vsque ad puluerem. Conculcauit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorũ.* Caue, ne ab excelso throno declines, ne celsitudine potestatis deposita incurueris; cuiuis enim, & pauperi, & vili homini venies in conculcationem. Dum hæc meditor, in mẽtem veniunt alia Isaiæ verba, cap. 18. vbi Isai. 18. inter alia iubet Angelos ire *in terrã expectantem, & conculcatam.* Sed quæ est terra expectans, & conculcata? Terra, quæ à magna rerum possessione decidit; quæ omni bono à se ante possesso vacuata est. Eleganter in rẽ præsentem vertit Syrus: *Ad gentem depilatam, cuius pennæ detractæ sunt.* Syr. Quippe pennati alites, dum pennarum gaudent beneficio, & aera, & cœlos dominantur, super omnia terrena efferuntur, omnes despiciunt laqueos, qui iuxta Salomonis prouerbium frustra iaciuntur ante oculos pennatorum. Verum quæ amissis plumis depilata est, quam rudis? quam plumbea? quam reptilis? Ad cuius pedes non offendit? cuius risum non concitat? Et perpes Aquilia ætheris dominatrix, dum depilata est, vilissimos catellos veretur, à quibus, & conculcatur. Sic qui volatili mundialium dignitatum culmine erigebantur, si plumis depilati decidũt, nulli non sunt conculcationi, & despectui. Non neminem inuenio prorsus depilatum, à regno eiectum, nudum relictum, nimirum regem Babylonium Nabuchodonosor, cui tamẽ suus honor fuit integer seruatus, dicẽte Daniele cap. 3. Dan. 3. *Regnum tuum tibi manebit &c.* Sed qui fieri potuit, vt Aquila hæc grãdis magnarum alarum prorsus depilata, & nudata repostam haberet integram dignitatem? Ipse Daniel insinuat causam paulò ante aiens: *Eiciente ab hominibus*: extractus fuit de medio hominum, & in syluas ferarum amandatus; nullus oculus hominis vidit hanc Aquilam depilatam, si videret, & conculcaret, & ad primos honores occluderet aditum. Nunquam enim ambitiosorum casus non fuit hominibus gratus: id quod docebat D. Gregor. Nazianz. orat. 15. fatus: *Deficit anima mea propter eos, qui truciãtur: quos quidem non gladius, aut fames, sed gloriæ, & imperij amor sauciauit: ita, vt, qui cadũt non miserationem magis, quam odium sui excitent.* Nazianz. Etiam in casibus, in quibus alij miserationem acquirunt, ambitiosi excitant odium maius.

§. X.

Nihil abiectius, & durius principi viro, quam ad inferiorum pedes obuolui. Vbi de infelicitate reproborum.

INfatuato sali, iniquo præsuli non mortẽ crucemque minatur Dominus, sed quod ad inferiorum hominum pedes sit deuoluẽdus, mittetur foras, vt conculcetur ab hominibus. Et fallar, nisi hoc ipsa morte, & cruce sit abiectius, & durius homini principi. Cõpone tibi regem regum Iesum in cœnaculo & in caluario; hic ad crucis brachia figitur, illic ad discipulorum pedes stratur: hic sanguinem totum effundit, vt peccati crimina mundet: illic aquam è pelui summit, vt sordes pedum lauet. Vbi rex regum deiectior, vbi vilior apparet? Rem exprimat Nazianzen. orat. 16. fatus: *Saluator omnium, & Dominus, non solum se vsque ad serui formam humiliauit, neque faciem sputis exponere, ac cum iniquis reputari erubuit, ille inquam, qui à peccatis mundum purgarit; sed & discipulorum pedes in seruili forma lauit.* Quasi minus fuerit sputis faciem exponi, & inter iniquos reputatum mori; sic ait Nazianz. non solum illa à Domino lata, sed & insuper, quasi ad abiectiora, ad pedes discipulorum deuenisse. Est ne principi viro aliud abiectius excogitandum, quã inferiorum sub pedibus auolui? Quam à suis pessundari, conculcari? Inde Dominus suam expendebat abiectionem, Psalm. 40. inquiens: *Verbum iniquum cogitauerunt aduersum me: Nunquid qui dormit non adijciet, vt resurgat? Etenim homo pacis meæ, in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.* Psalm. 40. D. August. ibi aliter

legit,& explicat,dicens: *Ampliauit ſuper me calceum. Erexit ſuper me pedem, conculcare me voluit.* Quid tunc? *Tu Domine miſerere mei.* Expende verba crucis,verba mortis, quam videantur à Domino; verum conculcatio inferioris, quam paueatur. Cogitauerunt hoſtes verbum iniquum,quo me morti traderent,ait,ſed quid inde?Nunquid qui dormit,non adijciet,vt reſurgat?Non magis timeo mortem,quam ſomnum,à quo cito ſurgam. Quid ergo times Domine? Quid tanto affectu deprecaris? Iam explicans, ait: *Homo pacis meæ ampliauit ſuper me calceum. Erexit pedem,voluit me conculcare. Tu Domine miſerere mei.* Mortem facili negotio contemnit:inferioris inſultationem in ſe, & cõculcationem,hanc reputat grauiſsimum,& penè intolerabile malum. Hinc Philo Iudæus expendit Flacci prefecti extremam ca-
Philo. lamitatem: *Exceptus eſt à duobus infeſtiſsimis accuſatoribus,paulò ante ſæpius ab eis,vt ſubditis ſalutatus Dominus, & ſeruator bene meritiſsimus. Tunc verò ſenſit eos aduerſarios longè præualentes,nõ modo iure, quo fidebant,verum etiã fauore ſummi principis, ac moderatoris rerum humanarum. Nihil autem eſt moleſtius, quam maiores ab inferioribus, & magiſtratus accuſari à ſubditis,haud ſecus, quam ſi herus reus, poſtuletur à vernis ſuis,aut emptis mãcipijs.* Hęc abiectionum omnium,& vilitatum eſt vltima,& quidem ingenuo viro moleſtiſsima. Cur moleſtiſsima non ſit,quæ à ſupremo iudice in pœnam ſcelerum decernitur principibus damnatis? Sic purpuratus ille princeps apud Luc.cap.16.quaſi ad pedes Lazari prouolutus,eius digitis contendit à tanto incendio ſubleuari. Id quod meditans
D.Chryſ. Chryſol.ſerm.66.inquit: *Modo inhumani diuitis, & Lazari pauperis ſtupendas vices,pauendas ſucceſsiones,conditiones admodum lamentãdas in medium producere, & afferre geſsimus.* Et quidem nil magis ſtupendum, & pauendum principi, quàm quod veniat ad pedes ſui viliſsimi, & contemptiſsimi ſeruuli ab illo timens mala,vel egens eius leuamine. Et forſan ille malus œconomus ad reddendam rationem villicationis vocatus,non tã tũ timuit Gehennã,quam vicẽ huius mẽdicitatis,totus enim afflictus, non inquit metuo cremari,ſed *mendicare erubeſco*: hæc illis in primis pœna in memoriam venit, ne cogatur æternam pati mendicitatem, obuolutus ad pedes ſeruuli, quondam pauperculi, iam tunc iudicis inexorabilis. Ad hos enim
Malac.4. loquitur Malach.cap.4. fatus: *Et calcabitis impios,cum fuerint cinis ſub planta pedum veſtrorũ,in die qua ego facio,dicit Dominus exercituum.* Eu expauendas vices,cum tot principes,& mundi rectores ad pauperculorum ſeruulorũ pedes obuoluti,cinereos,& puluerulentos prœferentes vultus,vel puſsila leuamina emendicent,& æterna faſtidia, & deſpectiones ſuſtineant. Sic de illis Iſaias
Iſae.66. 66. *Et erunt ad ſatietatem viſionis omni carni:* ſeu vt Vatablus,& Pagninus: *Erunt faſtidio, & deſpectui omni carni*: qui modo omnia faſtiunt virtutis itinera, & omnes deſpiciunt: poſt modum abiectionis eò deuenient: vt pauperculorum ſeruulorum æterna faſtidia ſuſtineant.

Matth.5. Vos eſtis lux mundi.

§. XI.

Propriis neceſsitatibus parcant Prælati, vt ſuorum inuigilent ſaluti.

NOn luminibus,quæ domum, ſed quæ mundum illuſtrant, comparantur prælati,vt inſtar cœleſtium luminarium ſciant ipſi nihil egere ſibi,ſed totos ſeſe effundere in conquirenda ſuorum ſubditorum ſalute.Iam ſe mihi offert cantatiſsimus ille Iſraelitarum dux Ioſue,is cap.10. ab ortu penè Solis cum quinque regibus cruentiſsimã pugnam init;& cum labor pugnæ vſque in occaſum produceretur,metuens,ne Sol ante deficeret, quam hoſtes omnino deficerent,ſic ipſis imperat cœli luminibus. *Sol* *Ioſue* 10.
contra Gabaon ne mouearis, &c. Stetit itaque Sol in medio cœli, & non feſtinauit occumbere ſpacio vnius diei. Cur maxime ducum non magis petis Solis occaſus?Integra die pugnatum eſt,nec quietẽ,nec cibum inter pugnandum ſumis, quis operarius non optat noctem,vt à labore requieſcat, & ſumpto cibo vires reficiat?Cur laborum dies ficaages?Cur non meminiſti humanæ fragilitatis?Carneus ne homo es?Cur non potius lucernas intromitti ad cœnandum curas, quã ſolares radios detinere ſtudes?Equidem bonus dux cum Sole agit,& quaſi par Solis ipſius,nihil ſibi putat egere,nec ipſum victũ, vt ſaluti ſuorum incumbat. De hoc bene Tertull. in peſsimo illo ſuo libro aduerſus Pſychicos, ait: *Ieſum Naue debellantẽ Amorrhæos prandiſſe illa die exiſtimabimus, qua ipſis elementis ſtationem imperauit? Vt autem accedebat Sol in occaſum, & finem diei vnius, non fuit dies talis retro, & in nouiſsimo vtique tam prolixus, vt exaudiret Deus hominem, parem* *Tertull.*
ſcilicet,

scilicet Solis instantem tamdiu officio. Proh imperatorum; & præsulum maximus, ipsius solis par, nulli suæ indigentiæ prospiciens, sed totus deditus salutis subditorum officio. Merito aiebat D. Bernard. serm. 53. in Cant. *Is qui alij præest in solicitudine, vix vnquam, vel raro secure vacat sibi.* Et quieti, & somno, & cibo parcat necesse est præsul, vt saluti subditorum inuigilet. Sic agere debet, quasi incorporeus sit, quasi nullas ipse patiatur necessitates, quasi instar cœlestium corporum impassibiles omnino sint. Psal. 103. mirabundus exclamat Dauid. *Qui facis Angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignē vrentem.* Et Angeli quando non fuerunt spiritus, vt miretur Dauid, quod nūc quasi denuo spiritus fiant? Non loquitur Dauid de Angelis cęlestibus, sed de terrenis Angelis, nimirum, de Doctoribus, & Prælatis Ecclesiæ Christianæ, in quibus non cessat mirari, quod carnei, & infirmi cum fuerint, sic aptantur in salutem proximorum, vt videā tur incorporei, & mere spirituales. Vt instar cœlestium spirituum, cœlestiumque luminum nulli propriæ necessitati prospiciant, dum pro subditorum salute fuerit pugnandum. Ad hæc respiciens Chrysost. hom. 2. de laudibus Pauli, sic eius prælaturam commendans, ait: *Paulus in terra gradiens, sic se agebat in cunctis, quasi Angelorū societate frueretur. Nam passibili adhuc colligatus corpori, illorum perfectione gaudebat, tantisque fragilitatibus subditus, in nullo inferior supernis virtutibus apparere certabat. Nam, & tanquam pēnatus totum docendo peruolauit orbem: & velut incorporeus labores omnes periculaque contemp sit.* Hanc cœlestium corporum impassibilitatem referant, qui nobilem gubernādi homines thronum scandunt; qui verò suis proprijs necessitatibus, & commodis studere præsumit, caueat sibi à populi gubernaculo. Sic apud Iudic, cap. 9. Oliua recusat oblatum imperium, aiens: *Nunquid possum desere pinguedinem meam?* Cuius exemplum, & ficus, & vitis secutæ sunt, de quibus ait D. Nilus in ascet. *Quemadmodum oliua, ficus, & vitis lignorum sylua recusarunt imperium, quod magis fructibus suis latarentur; ita qui fructum aliquem in se virtutis aspiciunt, vtilitatemque sentiunt, licet vocentur ad multorum imperium, illi commoda sua semper anteponunt.* Habet enim nescio quid contrarium gubernatio cum proprijs commoditatibus, quibus omnibus parcendum est, eò ipso, quod voceris ad prouinciæ clauum.

Bernard. Psal. 103. Chrysost. Iudic 9. D. Nilus.

§. XII.

Princeps nullo magis reddit prouinciam inexpugnabilem; quam terra inuigilans prouentibus.

MIraberis, quod principes non dicātur belli fulmina, sed magis mundi lumina nominentur. Equidem cęli lumina ad orbis gubernaculum inuenta sunt, dicente scriptura ex lectione Chrysost. quod luminare maius factum sit, *in præfecturam diei, & luminare minus in præfecturam noctis.* Sed qualis mundi Præfectus Sol? Non quidem qui arma exacuat militibus, qui tormenta militaria inueniat, qui classicum intonet, & sub signis nationes componat. Nihil horū Sol, sed vnum solum attendunt singularissimi principes Sol, & Luna; nimirum, vt agricolarum labor, non pereat: vt prouētibus annuis terra sit fęcunda; populus enim fructibus diues, vel ipsis turgentis spicæ aristis lā cinabit hostes, vel aratro prosternet inimicos. Ex 3. Iudic. notissimus est princeps Israelita Aod, is quasi munera deferret regi Eglon, dum solus cum illo ageret, dissimulatum gladium strinxit, regem percussit, à tantòque tyranno liberauit populum suū. Magnum hoc facinus, sed accipe aliud longè præstantius, & illustrius, ait enim Textus: *Post hunc fuit Sangar, filius Anath, qui percussit de Philisthim sexcentos viros vomere; & ipse quoque defendit Israel.* Ille regem Englō gladio prostrauit; hic ingentem hostium exercitum vomere fudit: ille in dolo, quasi daturus munus lethalem gladium aduersus vnum armauit: hic sine dolo, sed patenter, & facie ad faciem solo vomere armatus hostili exercitui resistit. Nec immeritò post illum hic successit, nisi vt videant principes, longè plures hostium strages fieri ab aratris, quā à gladijs. De regia tribu Ephraim, quæ tot reges, tot victores exercitus peperit locutus Oseas, cap. 10. ait: *Ephraim vitula docta diligere triturам.* Cur non magis victricem gentem thauro comparauit, qui potens cornu hostes inuadebat? Ephraim regnum, & potentia, & victoria ab vbertate fructuum, à diuite segete, proueniebat: in eo regni sui potentiam, qua hostes debellabat, constituram Ephraim habebat, nimirum, in messium abundantia. Multum ad hanc rem facit D. Ambros. lib. de Ioseph, cap. 7. sic prædictum transferens locum. *Ephraim vitula edocta diligere victoriam*: quasi & victoriæ, & trituræ, nec vno differant inter se voca-

Iud. 3. Oseas 10. Ambr.

vocabulo. Regnum enim, in quo trituræ abundant, in quo messes diuites sunt, necessum est ab hostibus frequentes victorias reportare. Accipe 2. Paralipom. 26. potentissimum, & felicissimum regem Oziam, de cuius potentia in armis multa, & rara ibi dicuntur. Inter ea dicitur: *Appendebantque Ammonitæ munera Oziæ, & diuulgatum est nomen eius vsque ad Ægyptum propter crebras victorias.* Sed scire cupis, qualis erat mens huius regis, quale genium, cui studia intendebat cupidius, è quo tot victorię pullulabãt? Statim Textus: *Ædificauit Ozias turres in Ierusalem super portam anguli, & super portam vallis, & reliquas in eodem muri latere, firmauitque eas. Extruxit etiam turres in solitudine, & effodit cisternas plurimas, eo quod haberet multa pecora, tam in campestribus, quam in eremi vastitate vineas quoque habuit, & vinitores in montibus, & in Carmelo. Erat quippe homo agriculturæ deditus.* Hoc vno subijcit robustissimum fundamentum victoriarum, nimirum: *erat homo agriculturæ deditus.* Cũ tantam eius audiebam gloriam militarem tantis, tamque crebris victorijs partam, expectabam virum intentum vulcania in fornace fulminibus fabricandis: & ecce audio: *erat homo agriculturæ deditus.* O ingenium dignum regis orbis domitoris! Sint in regno aratra, agglomerentur messes, ferbeat vindemiæ opus, & hinc inde his è feminibus victoriæ pullulabunt. Ecclesiastę 5. vbi noster habet: *Et insuper vniuersæ terræ Rex imperat seruienti*, Septuaginta legunt: *& præstãtia terræ in omni est Rex agri culti.* Et ex Hebræo D. Hieronym. dicit: *Et amplius terræ in omnibus, est Rex in agro culto.* Et adhuc ad rẽ præsentem apertius alij ponunt: *Et post omnia terræ Deus super, sui similis expectandus est, vt Rex agri, qui colitur.* Quippe vt Deus super omnia potest, & Dominus exercituum omnia domat, huic similis in potentia, & viribus Rex ille est, qui habet cultos agros, cuius in regno indefessa opera agriculturæ nauatur.

2. Par. 26

Eccles. 5.

D. Hier.

§. XIII.

Iustus homo lucidior post peccatum castigatum, quam in ipsa innocentia.

INfatuato sali audio statim conculcationem obuenturam prædici, luci obtenebratæ nihil durum dicitur, nihil graue. Vt sal infatuari potest, nonne & lux potest obtenebrari? Cur ergo sali infatuato vindicta conculcationis paratur; & luci, & si obtenebretur, nihil prædicitur mali? Sal si infatuetur, ad nihilum valet; lux autem si obtenebratur, quam primum reparatur, nouoque splendore, nouoque decore à tenebris incipit renasci. Sic iustus, qui vt lux splendet, dum ob humanam fragilitatem peccati tenebris obuoluitur, non ibi manet, sed inde ex pœnitentia longè lucidior, & fulgentior, quam ante fuerat, apparet. Memorare Moysem Exod. 32. de illo post longum, cũ Deo colloquio, vt legis tabulas acciperet, dicitur ibi: *Et reuersus est Moyses de mõte, portãs duas tabulas testimonij in manu sua, scriptas ex vtraque parte*: has ipse statim, vt vidit populum peccantem, confregit: tunc in populum vindicauit idolòlatriam: rursus ascendit in mõtem nouas accepturus legis tabulas: denique acceptis nouis tabulis descendit. Quid plura? De hoc secundo descensu post restaurationem tabularum dicitur Exod. 34. *Cumque descenderet Moyses de monte Sinai, tenebat duas tabulas testimonij, & ignorabat, quod cornuta esset facies sua, &c.* Ex Hebræo explicatius legunt alij: *Et Moyses non sciebat, quod radians esset facies eius.* Et Chaldęus adhuc dicit: *Moyses autem nesciebat, quod multiplicatus esset splendor gloriæ vultus sui.* Expendendum nunc maximè est, quando illustratur, & splendet Moysis facies: non equidem quando primas accepisset legis tabulas, quamuis & tunc longum habuisset cum Deo colloquium: sed postquã hæ primæ tabulæ prorsus confractæ sunt materialiter à Moyse, spiritualiter à populo peccante, & castigato peccato, instauratæ sunt legis tabulę, tũc multiplicatus est splendor in facie Moysis, tunc longè lucidior, & splendidior comparuit. Id quod notabat Rupert. lib. 5. in Ioatus: *Cum prioribus tabulis facies Moysis non refulsit: sed acceptione tabularum posteriorum splendida facta est.* Qui integris adhuc legis tabulis non refulgebat, post harum confractionem, sic in restauratione sese extollit, vt solares in se imbibat radios, & lumine suo penè inaccessibilis appareat. Et quidẽ in iustis viris, & peccatum, & legis fragium occasionem afferunt explendidiores, & illustriores virtutum, emittendi radios. Ad hæc Cant. 1. ait Sponsa: *Nigra sum, sed formosa, filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.* Ex nigredine commendat suã pulchritudinem, & splendorem: quasi ex nihilo prętcrito commendetur speciositas, & nouus decor apparentis Solis. Ex quo sic in rem præsentem Chaldæus ait: *Quando Israe-*

Exod. 32.

Exod. 34.

Rupert.

Cant. 1.

Chald.

Israelitæ fecerũt vitulum, denigratæ sunt facies eorum, & quando egerunt pœnitentiam, & dimissum eis fuit peccatum, multiplicatus fuit splẽdor gloriæ vultus eorum, sicut vultus Angelorũ. Obtenebrantur quidem, nigredineque suffunduntur mundi lumina, viri iusti, Christi sponsæ, sed tenebræ illæ, & nigredo non pariunt confusionem, imò dum castigantur peccata, lõgè maioris luminis, & splendoris afferunt occasionem. Psalm. 44. *Specie tua, & pulchritudine tua intende prospere, procede, & regna.* Ad quẽ hæc verba putas prolata? Ad aliquem sic splendidum, & pulchrum, vt nunquam viderit peccati nigredinem? At quis est hic, quis est homo, qui non fuscetur peccatis, quæ lux, quæ non obnubiletur? Et tamen cum his loquitur, de horum speciositate, & pulchritudine sic sentit, quasi semper exurgat in augmentum. D. Laurent. Nouarientis hom. de eleemos. fatur: *Tibi hoc dicit, qui criminibus cedis, ad te loquitur, qui criminibus vinceris. Plora compunctus, vt possis recipere speciem cordis, & pulchritudinem corporis.* Nunquam enim iustis viris accidit peccatũ nisi eo modo, quo pulchræ faciei mulieris solent apponi sordes, vt inde nouus generetur splendor cutis, nouaque pulchritudo vultus efflореat. Quod meditatus Bachiarius epist. de recipiendis lapsis, pulchris exemplis contra negantes pœnitẽtiã exsurgit fatus. *Quid mirum, si ille, quẽ fornicationis hasta percussit, in passione congressionis superauit? Nonne sic fecit ille Nazaræus Samson, ex repromissione natus? Quem cum in pernitiem sui mulieris blandimenta vicissent, post modum in fine obitus sui, maiorem inimicorũ exercitum prostrauisse, quam antea quando Nazaræus, id est, immaculatus, reperitur.* Accidit etiam militibus Christi, quod necesse est accidere strenuis etiã militibus sęcularibus, qui dum ad facinora properant, vulnerum etiam squallore fœdantur, sed illa vulnera gloriam non tollunt, imò dum splendidioribus facinoribus præbent ansam, quasi ipsa glorioſiora apparent. Sic enim dicebat Cassiod. lib. 8. var. 10. *Conflictus virorum fortium mutua tela non respuit, nec semper tutus fuit, qui cum numeroso hoste contendit: vnius fortis ictus solerter eliditur, qui multis resistit, à parte, qua non credit, vulnus excipit: quæ tamen ei nunc sunt gloriosa, quantum tunc habuere periculi.* Profectò sicut in mundi, ita & in Christi contingit militia, quod maiores sæpe gloriæ nascuntur è vulnere.

Psalm. 44

Laur. No.

Bachiar.

Cassiod.

§. XIIII.

Principis hominis errores patentissimi.

QVi lumina sunt mundi, hoc etiam habent, quod pateant cunctis, in omnibus actibus suis, nil occultum ab omnium oculis possint in se admittere. Sic monebat Cassiod. lib. 11. var. 7. hominem patritium & cancellarium vrbis. *Latere non potest, quod inter cancellos egeris. Tenes quippe lucidas fores, clausta patentia, fenestratas ianuas. Et quamuis studiose claudas, necesse est, vt te cunctis apperias. Vide quò te Antiquitas voluerit collocari, vndique conspiceris qui in illa claritate versaris.* Fallitur homo in dignitate constitutus, si putat errores proprios abscondere: is lucidas fores habet, imò totus in luce est, vndique circumspicitur, nec gradum facit, nec lapidem, aut laterem calcat, in quo nõ sunt mille oculi, qui eius testentur facinora. Zachar. cap. 3. Iesum summum Sacerdotem nobis ob oculos proponit, iam cyclade ornatum, & sedis sacerdotalem potitum. Tunc ait: *Ecce lapis quem dedi coram Iesu: super lapidem vnum septem oculi sunt.* Sanè Iesus sacerdos magnus statuebatur, vt sacras ędes reædificaret, & vide quales illi lapides proponantur ad ædificium, vt vel pauimẽtum complanetur lapidibus, vel parietes lapidibus construantur, nimirum *super lapidem vnum septem oculi sunt*, ne putet princeps esse in domo sua lapidem, qui mille non producat oculos testatores suorum facinorum. Latere non potest principis error, quando vel lapis coram illo oculis scatet ad videndũ. Hoc qui norunt, vel ad lapidem offendere erubescunt, ne cogantur lapsum tot oculis depictum videre. Hinc nata fuit illa solicitudo Abimelech Genes. 20. qui intactam restituens Saram viro suo, sic ait: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum sunt, & quocumque perrexeris, memento te esse deprehensam.* Et sese putabat innocentem, verebatur tamen bonus rex oculos, qui turmatim nascuntur, vt principum facta explorent. Sed eius solicitudinem amplius explicat lectio Græca, dicens: *Ecce tibi erunt in pretium faciei tuæ, & omnibus, qui tecum sunt, & omnia vere dicito.* Non solum oculos, sed & testimonium verebatur, summòque curabat studio, ne aliquod eius crimẽ euulgaretur. D. Chrysost. hom. 45. in Genes. *Quid est in honore vultus tui,*

Zachar. 3.

Genes. 20.

Chrysost.

tui, & omnia vere dic? Nempe pro his, quæ per ignorantia tentauí facere, te quæ vxor es iuſti in domum introducens. Verum tu omnia vere dic, id eſt, omnes à te diſcant, quod nihil factum eſt à me iniquũ, cum intacta exieris de domo mea. Doce etiam virum tuum, me à peccato mũdum eſſe, atque innocentem. Sic bonus curat innocẽtiam ſuam in facto illo teſtificari, cũ ſciat principum errores, etiam ignoranter admiſſos, apud omnes eſſe cantatiſsimos.

Matth. 5. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita.

§. XV.

Eccleſiaſticam diſciplinam non ad aliud, quàm ad expugnanda vitia ſumat quiſque non velit in ea perire.

CVpit animus apoſtolicos viros hic nõ tam ciuitati, quam monti comparatos intelligere, monti, inquam, ſuper quem fundata, & erecta eſt Eccleſiæ ciuitas, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, & reſpicit contra Damaſcum. Et quidem de hac di
Pſalm. 86 cebat Pſalm. 86. *Fundamenta eius in montibus ſanctis*; montes ſunt viri apoſtolici, quorum humeris fundata Eccleſiæ ciuitas, ſeu ars cum ſit, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Hanc ergo arcem humeris ſuſcipiant aduerſus vitia pugnaturi, qui velint montium in ſe præferre robur. Mons eſt inexpugnabilis quiſquis arcẽ Eccleſię ſubit pugnaturus aduerſus vitia, at qui ad Eccleſiaſticam diſciplinam accedit, non vt ad bellicam ciuitatem, ſeu arcem; ſed vt ad mollem ſtratum, quo requieſcens decumbat, is & fragilitatem, & perditionẽ caueat. Inexpugnabilem fidelium fortitudinem expendens Moyſes in benedictione Io
Deut. 33. ſephi, ait Deuter. 33. *Cornua rhinocerotis, cornua illius: in ipſis ventilauit gentes vſque ad extremum terræ.* Per rhinocerotis cornua, non intelligit determinatum illud, & ſingulare huius belluæ cornu, quod eſt duplex in tauris, ſed totam militarem vim, & potentiam fundatam in rhinoceronte, qua rhinoceron tes hominum exercitus, & ſeipſos inexpugnabiles reddunt, & hoſtibus prorſus formidabiles. Quippe rhinoceros pugnaturus ſubit humeris ligneam arcem ingentibus fabricatam trabibus, multo milite plenam, & ſic armata bellua potentiſsima eſt, inexpugnabilis, potentiſsimorum exercituum vaſtatrix. Sed quæ ſub hæc lignea arce, tanta eſt, dum quæſitura requiẽ ligno accedit, prẽda fit venatorum, & miſere deiecta capitur. Rem põderet D. Petrus Dam. lib. 2. epiſt. 18. fatus. *Quis etiam admiratione ducat* *Pet. Dam.* *indignum, quod Elephas, qui turrita caſtra tot loricatis plena militibus portat, vnius arboris ictu depreſſus occumbat? Nam qui triginta duos armatos, vel plures, & cum turribus adinſtar vrbium deſuper eminentibus ſubſiſtendo non cedit, ad caſum vnius arboris corruit. Cui, videlicet, arbori frequenter innixus in ſoporẽ ſe quieſcendo relaxat. Nonnulli enim has inſtruũt propter ebur inſidias, vt arborem, quam elephas innitendo frequentat, ex altera parte vſque ad medium ferè concidant, & ſic arbor ad tam enormẽ molem corporis corruat.* Sic miſera bellua, dũ vnicum quærit lignum, vt quietis, ſoporiſque fulcrum, infirmatur, & perijt; quæ ligneas ſubiens vrbes ad pugnam inexpugnabilis eſt, fortiſsimos fugat exercitus, & prorſus vires hoſtiles frangit. Sic virorum Apoſtolicorũ cornua, cornua ſunt rhinocerontis ad ventilandas aereas poteſtates, dum enim turritam Eccleſiæ vrbem multo milite armatam ſubeunt, ad bellum inferendum vitijs, ad deuaſtandum regnum peccati, & ſimul montium robora ſubeunt, & rupium inexpugnabilitatem. Verum vbi ad bona Eccleſiæ accedunt, quæ ſituri ſoporis quieti fulcra, vitæ laxamenta, eu miſeri, quaſi ingens moles perforatę arbori nitatur, ſtatim cadunt, & pro foribus perditionem habẽt. Is eſt enim Chriſtus, qui Eccleſiæ ſuæ, nec calicem aquæ frigidæ permittit potari ad requiem, ſed ad ineundum cum hoſtibus certamen. Sitibundo populo dulces parturiuit aquas lapis percuſſus virga Moyſis, Exod. 17. & quid inde? ſtatim Moyſes ad Io
ſue, dicit: *Elige viros, & egreſſus pugna contra* *Exod. 17.* *Amalech.* Nec gutta permittitur aquæ à petra Chriſto deſumi, niſi pro ſubeundo certamine. Auguſt. ſerm. 93. de temp. *Bibit ergo de petra populus, & ſtatim init bellum contra* *Auguſt.* *Amalech. Videte fratres, quia poſtquam quiſquis de petra biberit, id eſt, Chriſti ſacramenta ſuſceperit, neceſſe eſt illi ad pugnam procedere.* Felix, qui Eccleſiæ dignitatem, Eccleſiæ bona ſuſcipit, vt bellũ inferat peccato, vt aereas depopuletur poteſtates; is elephas eſt, qui turrita caſtra loricatis militibus plena portans reditur inexpugnabilis: is mons eſt fortiſsimus, ſuper quo dum fundatur Eccleſia, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Sed expende illud: *Neceſſe eſt illi ad*

illi ad pugnam procedere: qui vel micam panis Eccleſiaſtici, vel guttulam aquæ guſtauit, iam neceſſarium habet bellum, niſi velit perire. Plane pereunt quicumque in Eccleſiæ bonis non bella, non pugnas, non labores, ſed requiem, ſed diuitias meditantur. De
Pſal. 72. his Pſalm. 72. ait: *In labore hominum nõ ſunt; & cum hominibus non flagellabuntur; ideo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate, &c.* Vide ex qua labe conſurgat immedicabilis ægritudo; quo ex fonte manet ruina, & perditio: *in labore*, ait, *hominum non ſunt*; quòd ad laborandum ad pugnandum conducit, abominantur, minimè ad arcem, nec ad mœnia vocatos ſe credunt, ſed ad ſtratum, ad menſam, ad crateres. Pulchrè D. Bern. in declama-
D. Bern. tio. ait: *Totum, quod delectat, eligunt; quod moleſtum eſt, fugiunt. Cum militibus ſuperbia ſtum: amplam familiam: & nobiles apparatus: equorum phaleras: accipitres: aleas, & ſimilia quæq; frequentant: Cautæ omnino loricæ põdus, in ſomnes in caſtris noctes, in certaq; diſcrimina præliorum declinant. Quid igitur reſtat, niſi vt eum ſortiãtur locum, vbi ſempiternus horror inhabitat?* Perforatum eſt crucis Chriſti lignũ, non ſuſtinet has belluarum moles, neceſſum eſt, quod cadat & pereat, qui illo ad corporis laxamenta nititur: victurus ſi ad præliandum, ſi ad expugnandos animarum hoſtes, fructiferos crucis cenſus ſuſciperet.

§. XVI.

Prorſus inexcuſabilis eſt, qui veram Chriſti Eccleſiam non agnoſcit.

QVis ciuitatem ſupra montem non videat? Quis montem coram poſitum non cernat? Equidem cum Chriſti corpus lapillus erat ſine manibus deciſſus, non mirarer, quod oculis abſconderetur mortalibus, quod plurimi illum poſſent præterire. At poſtquam creuit in montem magnum, poſtquam penè totum orbem occupat, inexcuſabilis eſt, qui illum prætereat, & gratis obcæcatus non videat. Sic Dan. 2. dice-
Dan. 2. bat ad regem Babylonium: *Abſciſſus eſt lapis de monte ſine manibus: & percuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos.* Quid plura? *Lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mons magnus, & impleuit vniuerſam terram.* Quis ergo lapideum montem ignoret? Eccleſia Chriſti mons magnus eſt, qui totum occupat orbem, & mons lapideus, qui tandem inexpugnabilis appareret. Forſan, & ſynagoga aliqua Sathanæ orbem etiam repleuit, & in hoc creuit inſtar montium, ſed hi montes, *ſicut cera fluxerunt à facie Dei Iacob*, non vt lapidei permanſerũt, ſed ſicut cera, molles, & delicati liquefacti ſunt. Illa ſola Eccleſia Chriſti eſt, quæ ex lapide mons magnus facta, totam terram occupauit, nec fluxit vt cera, ſed vt immobile ſaxum manet. Quis hunc montem non videat, qualem excuſationem habet apud iudicem iniquitatum? D. Auguſt. tract. 4. in
Ioann. *Ignoſcendum eſt Iudæis, qui offenderunt* *Auguſt.*
in lapidem: qui nondum creuerat. Quales ſunt illi, qui in ipſum montem offenderunt? Qui negant Eccleſiam toto orbe diffuſſam, non in humilem lapidem, ſed in ipſum monte offendunt, quod factus eſt ille lapis dum creſceret. Cæci Iudæi nõ viderunt humilem lapidem. Quanta cæcitas eſt non videre montem? Vbi paruus lapis ſic creuit, vt inſtar magni montis terram occuparet, ſimul omnem excuſationem abſtulit his, qui volunt manere in cæcitate. Inſipienter, imò & damnabiliter fidit oculis ſuis, qui montem non vidit, & ſic offendit ad mõtem, vt poſſet offendere ad lapidem. Moyſes vbi ad petram acceſsit petiturus aquas neſcio, quam incurrit dubitationem: ait enim Num. 20. *Audite rebelles, & increduli,* *Num. 20.*
num de petra hac vobis aquam poterimus eiycere? Cumque eleuaſſet manum percutiens virga bis ſilicẽ, egreſſa ſunt aquæ largiſſimæ, ita, vt populus biberet, & iumenta. Dixitque Dominus ad Moyſem, & Aaron, Quia non credidiſtis mihi, &c. Ecce tibi vbi ipſe Moyſes ad petram aliquomodo offendit: & petræ paruitas potuit dubitationem Moyſi hucuſque fideliſſimo viro generare. Quid tunc? Poſt deſertũ ſuperatum, cum iam terra promiſsionis vicina eſſet, iubetur Moyſes aſcendere in mõtem Neuo, & ibi mori, ait enim Deut. 32. *Deut. 32.*
Morere in monte: quaſi mons non caperet dubitantes, ſed vbi montem viderit, amplius exiſtere nequiret dubitatio. Auguſt. hom. 27. ex quinquaginta fatur. *O mira myſteria!* *Auguſt.*
Ad petram nata eſt dubitatio, & in monte mortua eſt. Quandiu humilis fuit Chriſtus in paſſione, quaſi petra iacebat ante oculos, merito in illo dubitabatur. Aliqualem habebat excuſationem, qui ad petram, & paruam, & latentem offendebat, ſed qualis erat excuſatio, quæ nec in ampliſsimo monte finita eſt.

Matth.5. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt.

§. XVII.

Virtus non est, quæ nullis externis opéribus proditur.

NOn ea est virtutis fax, quæ totaliter possit occultari, si qua in corde tuo accenditur, mihi crede, ipsa sese prodet, & per externa opera insinuabit. Et dum in externis minimè apparet, falleris, si putas te intrinsecus in corde occultam illam habere. Prouerb. 31. dicitur de illa forti muliere: *Prou. 31.* *Quæsiuit lanam, & linum, & operata est consilio manuum suarum.* Expende, quos amictus quærat virtutis mulier, nimirum, *lanam, & linum*: sæpius inuenies mulieres circa linũ occupatas, quam circa lanam: hæc autem æquali studio circa lanam fertur, & linum: & quando linum ad internum amictum spectat, nil se arbitratur feciſſe, nisi etiam externo lanæ decori aliquid operis tribuat. Ex quo D. Augustin. serm. 217. de tempo- *Augusti.* re pulchrè disputat, inquiens: *Inuenies dicentem tibi: sufficit mihi conscientia mea, Deum colo, Deum adoro, quid mihi opus est ad Ecclesiam ire, aut visibiliter Christianis miscери? Lineam vult habere sine lanea. Non nouit, neque commendat talia opera mulier ista. Inuenit hæc mulier lanam, & linum, & fecit vtile.* Non satis prudens anima est, quæ circa linum, & lanam nõ inuigilat, quæ intimam cordis gratiam, simul in externorum operum decore lucere non procurat. Imò prorsus incredibile videtur, quod intrinsecus floreat virtutis vigor, quin statim non appereat extrinsecus. *Psalm.44* Psalm. 4. *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus.* Miraberis omnem filiæ regis gloriam intrinsecã esse, intusque in medio cordis manere reconditam. An quia nihil extrinsecus apparet? An quia nulla illi cura est circa externum decorẽ, circa externa virtutum opera? Absit: imò inde solum gloria intrinseca filiæ regis censetur, quia multis claret externis virtutibus, quia enim intrinsecus est virtus, nequit etiã exterius vllus apparere defectus virtutis. Hinc D. Petr. Dam. lib. 7. *Pet. Dam.* epist. 5. Agnetis Imperatricis Romanæ extollens virtutem, inquit. *Vidisse nempe tunc te, & quæ circa te, mirandum valde spectaculũ, & imitandum Saluatoris erat, ædificationis exẽplum. Vestis enim pulla, & lanea. Mutaueras enim coronam velo, purpura sacco: & manus, quæ in modum columnæ gestare cõsueuerant sceptrũ, attritæ iam erant portare Psalterium. Re vera, quia omnis gloria filiæ Regum ab intus.* Et quidem vbi intrinsecus cępit virtus radiare, nõ potuit non se prodere: vbi candidissimum supernæ gratiæ linum intimam cordis nuditatem vestiuit, non potuit non se ostendere in exteriori veste lanea, & sacco. Mille prosiliunt exterius radij, vel ex minima virtutis scintilla latentis intrinsecus. Monebat Dominus Luc. 12. *Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.* Lucernæ, non lucerna, quasi mens studiosa virtutis, nequeat non prodi multis virtutum externarum luminibus. Vnde Chrysol. ser. 22. *Sic multiplici coruscat in lumine, licita qui requirit.* Dum intrinsecus sit, vel scintilla virtutis, nescit occulta manere, sed inde mille radij extrinsecus prosiliunt. De quo vide supra lib. 10. cap. 1. §. 5. & infra lib. 14. cap. 20. §. 19. *Luc. 12.* *Chrysol.*

§. XVIII.

In benefaciendo nulla seruanda mensura.

NOtanter vetat Dominus lucernam abscondi sub modio, qui enim mẽsuram exhibet, mercator est, non ingenuus, & beneficus homo. Quapropter, qui ad regalem ingenuitatem, & beneficentiam filiorũ Dei spectant, mensuram in benefaciẽdo caueãt. Monebat Dominus apud Luc. c. 7. *Prout vultis, vt faciant vobis homines, facite & vos illis similiter.* Non ait, prout videritis, quod fecerint vobis homines, sed prout vultis, vt faciant, ne intra debiti se mensuram contineant, vt semper soluendo debitores appareant: quin potius sic præueniãt beneficijs, vt vel hinc omnem mensuram vincere videantur. Pulchrè D. Amb. lib. 5. in Luc. ait: *Nescit virtus mensuram gratiæ: nec contenta referre, quod acceperit, vult cumulare quod sumpserit: ne inferior sit beneficio, licet æquetur officio. Non enim cumulo tantum, sed ordine, & tempore beneficia pensantur, cum in beneficio pari prior sit, qui prior caperit. Beneficꝰ enim est, qui gratiã caperit, debitor qui retulerit. Aliud itaq; beneficium est beneficij principatus.* Planè beneficij principatũ habet, nõ seruitutẽ, qui nullum debitũ spectãs incipit benefacere, iam inde supra omnem solutionis se extollens mensuram. *Luc. 7.* *Ambr.*

suram. Sic qui seruilem conditionem depellere à se cupit, non ostendat statim pro foribus beneficentię suę mensuram: Exodi enim 16. vbi Angelorum panis porrigebatur, ait Moyses: *Exod. 16.* *Colligat vnusquisque ex eo quantum sufficit: gomor per singula capita*: insuper additur ibidem: *Colligebant autem mane singuli, &c.* Vide quot ibi mensuræ, & quantitatis, & temporis: quantitas non excedebat Gomor; tempus matutinis crepusculis claudebatur. Quid hæ mensuræ protendebant, nisi seruile ingenium ministrantis? Id quod notabat alibi datus Basil. Seleu. orat. *Basil. Sel.* 33. fatus. *De cœlo manna quondam Israelitis dabatur. Sed quia miraculi administer seruus erat, necessitati quoque dominum seruiebat, quod ipsi residuum euanescebat.* Seruile ingenium est, & plane ignobile, quod se se intra certam mensuram beneficentiæ claudit, nec vnquã sciuit mensuram excedere. Sunt enim, qui quantitatem, & horam beneficiorũ sic præfiniunt, vt vltra id, nec minimum præstari permittant: si mane sit erogandum, vel modius destinetur, modio euacuato, & mane transacto ænei prorsus redduntur ad benefaciẽdum. Hoc seruile ingenium, vt depellat, & regalem ingenuitatem inferat fidelibus, monet Ecclesiastes, cap. 11. *Ecclesi. 11.* *Mane semina semen tuum, & vespere nec esset manus tua.* Quæ verba pulchrè edisserit D. Hieron. *D. Hier.* fatus. *Ne eligas, cui benefacias, sed & cum bene feceris, nunquam à bono opere desistas. Matutinam iustitiã vesper inueniat. Et vesperi misericordiã solis ortus accumulet.* Intra nullius quãtitatis, intra nullius temporis angustias nobilis claudenda est beneficentia: non instar rei venditæ, aut emptæ mensurarda sunt beneficia, sed instar seminis indiscriminatim spargenda. Qui vendit, & ponderi, & mensuræ totus intendit, quinimo, & tempori; qui seminat, omnia dispergit. Psalm. 111. *Psal. 111* *Dispersit, dedit pauperibus.* Quid est dispersit? *Theodor.* Theodoretus ibi: *imitatur ferentes large semina, & dissipantes ob manipulorum spem.* Non quidem angustatur beneficus instar mercatoris pondera mercis trutinantis, & vel fili excessum obseruantis, sed instar seminantis large, & munificè spargit, imò dissipat. Hinc extollit regium animum Imperatricis Agnetis D. Petr. Dam. epist. 5. lib. 7. fa- *Damia.* tus: *O beata superbia, ò beata mẽtis elatio omnibus digna præconijs. Nullis parcitur rebꝰ, & hoc solum indigentibus, & Ecclesijs non confertur, quod extra tui iuris peculium reperitur: cuncta proijcis, cuncta dilapidas, vt ad sponsi cœlestis amplexus exonerata prorsus peruenias.* Hanc ingenuam superbiam imbibant, qui beneficentiæ gloria velint radiare: qui ignobilium mercatorum mensuras in regia cupiunt stemmata mutare, non sub modio, sed large seminent, sic dispergentes beneficia, vt vniuersi, qui in domo sunt, illorum potiantur. Id quod D. Anselm. ponderans 2. ad Corinth. cap. 9. ait. *Dispersit, id est, non vni omnia tribuit, sed diuerso modo his, & illis sparsit, vt pluribus proficeret, & vnicuique iuxta quod decebat.* Quod solum regium esse, sic approbat Cassiod. lib. 3. var. 29. *Hæc sunt enim regia dona, quod semina: sparsa, in segetem coalescunt; in vnum coacta depereunt. Optamus ergo munera, multis collata diuidere, vt possint vbique nostra beneficia pullulare.* Ille regius est animus, qui nulla quantitatis, temporis, seu personarum clauditur mensura; sed ruptis quibuslibet limitibus beneficia semper, & ad omnes spargit: O quales segetes gloriarum hæc semina generabunt! *2. Ad Cor. 9.* *Cassiod.*

Matth. 5. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cœlis est.

§. XIX.

Magis caucnda est propria lingua, quam hominum oculi in bonis operibus exhibendis.

NON sic occultãda sunt bona opera, vt nulla eorum debeant patere oculis humanis: & in secreto, & in conspectu omnium tenemur bene operari. Quod si caute procedere cupis in externis virtutum operibus exhibendis, sic viue, vt homines bona opera tua in te videant, nõ tamen audiant ex lingua tua. Securè oculis hominũ credita sunt virtutum facinora, de quibus nunquam propria lingua non siluit. Notissima sunt facinora Israelitarum Iosue 10. quando quinque potentissimos reges prendiderunt, quando ne tot illorum facinora tenebris nocturnis sisterentur, impetratum est soli, vt retraheret luminum cursus. Quid tunc? Ait Textus iuxta lectionem Septuag. *Et reuersus est omnis populus ad Iosue in Maceda in castra sani: & non mutiuit filiorum Israel, neque vnus lingua sua.* Omnes redeunt sani, omnes victorialem præ- *Iosue 10.*

seferunt incolumitatem,& nec vllus mutit lingua sua:facinora,& sanitas,& incolumitas in singulis manifestè cernuntur,sed nullius lingua auditur, vt sic Iesu duci gloria, victoriarum integra constaret. Pulchrè Origen. hom. 12. ait: *Quod autem addidit, quia nullus mutiuit in lingua sua, hoc mihi videtur ostendi, quia de victoria nemo se iactat, nemo suæ virtuti, quia superauit, ascribit: sed sciētes, quia Iesus est, qui victoriam tribuit, ipsi in lingua sua non mutiunt.* Ex eo solū patentissima facinora nostra intelliguntur summo imperatori Iesu, & attributa, & sacrata, quod nihil circa illa mutiat propria lingua: vbi nil iactat lingua, secure credita sunt bona opera oculis humanis. Vnam linguam cauere debes, quæ sola, vel index, vel causa est operis vanitatis. Ad hæc cauebat Dominus Matth. 6. *Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hyppocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Te autem faciente elemosynam nesciat sinistra tua, quod facit dextera tua.* Hoc tibi mandatur in virtutum operibus exterioribus, quod dextrum opus à nullo sinistro vitio, vt sibi similе cognoscatur. Sed quo studio efficies omnia opera tua prorsus dextra, prorsus sinistro vitio incognita? Ipse in primis cauet fatus: *Noli tuba canere ante te:* si labia tua nec mutire audeant, si prorsus taceas, quodcumque opus bonum feceris, dextrum omnino est. Acutè, vt assolet, Chrysol. serm. 27. ait: *Ergo vt opus est dextera, quod facit tacitus dator, quod facit dator garrulus, hyppocrisis est sinistræ.* Lingua est, quæ probat operum qualitatem, si loquatur, vel sileat. Quot canit opera lingua, tot cognoscit sinistra, quia tot reputas tua, & tibi tribuis: vbi lingua silet, nil noscis tuum, sed quæcumque facis à sedente in dextera patris profecta reputas fuisse. Hinc opera virtutum sinistræ à Deo respiciuntur, non quod ex se appareant hominum oculis commendabilia, sed quod commendentur à propria operantis lingua. Inde Dominus Ioann. 5. *Si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum.* Non cauit opera virtutum à se peracta in conspectu populorum, sed linguæ suæ, & si diuinissimæ testimonium hoc semper cautum fuisse ostendit, & negat vnquam operibus virtutum sermonalem, & declamatoriam addidisse commendationem. Sic Rup. lib. 6. in Ioann. hæc verba pulchrà ostendit paraphrasi aiens: *Ego apud vos non verbis accuratis benevolentiam, vel favorem vestrum captare studui; sed exhibito vere virtutis opere, cunctorum hominum benevolentia digno, id est, sanato toto orbe à longa infirmitate auditorii postulaui.* Hæc sunt vera, & secura Christianæ religionis facinora, quę non commendatitijs operantis verbis, sed suæ pulchritudinis tacita exhibitione spectantium oculos trahunt. Quam securitatem sola lingua propria valet perturbare: ait enim D. Chrysost. hom. 5. de laudibus Pauli: *Grande malum est, de se ipso aliquid grande dicere, atque mirabile: extremæ q; omnino dementiæ est nulla imminente necessitate rerum propriis velle laudibus decorari. Non enim est hoc secundum Deum loqui, indicium est potius istud insaniæ.* Sic ille: vt in patrandis exteriorum operum virtutibus, nihil tam fugiamus, quam linguę propriæ laudes.

Matth. 5. Nolite putare quoniam veni soluere legem, aut Prophetas: non veni soluere, sed adimplere. Amē quippe dico vobis, donec trāseat cœlum, & terra, iota vnum, aut vnus apex non prętеribit à lege: donec omnia fiant.

§. XX.

Christianorum principum familiæ legalissimam agant vitam.

QVando, & salis, & lucis, & ciuitatis insignibus Christianę Ecclesiæ explicantur principatus, sapienter cauet Dominus in suis principibus, ne putent inde ex legem ducere vitam, quod familiare est, in pessimorum regum famulitio. Quippe regia mundi caterua nullam solent vereri legem, id totum licere putant, quod possunt. Nil tale putent, qui sub rege regum Christo militant principes, quorum domesticorum insigne legum sit adimpletio, non solutio. Ab hoc fonte manauit pulchrum illud decretum regis Theodahadi apud Cassiod. 10. var. 5. vbi sic iuxta hoc Christi Domini monitum cauet nobilis princeps. *Præsenti iussione præcipimus, vt quicumq; ad domū nostram noscitur pertinere, nullis præsumptionibus insolescat. Quia solus dicendus est ille meus, qui legibus potuerit esse trāquillus. A domesticis inchoare volumus disciplinam, vt reliquos pudeat errare, quando nostris cognoscimur excedendi licentiam non præbere.* Quid pulchrius? Regius soluscognoscitur, seu famulus, seu filius, qui legi-

legibus potest esse trãquillus. Nec scio, qua liter princeps posset regere subditos, effræneſque illorũ mores legibus cohibere, qui prorsus nouerint exlegem regiam familiã.

Exod. 4. De Moyse dicitur Exodi 4. *Cum esset in itinere, in diuersorio, occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. Tulit ilico Sephora acutissimam petram, & circuncidit præputium filij sui, &c.* Duo fecit Dominus, & Moysem angebat quasi occissurus illum, & vt vis hæc à Moyse depelleretur, incitabat Sephoram, vt filium Moysis circumcideret. Sed cur tã anxiè procurat Dominus pueri circumcisionem? Tertul. lib. aduersus Iudæos, inquit:

Tertull. *Id circo filium Moysis ducis futuri instigat circuncidi, vt cum capisset per eum populo dare præceptum circuncisionis, non aspernaretur populus videns exemplum istud in iudicis filium iam celebratum.* Potentissimę equidem sunt leges, sub quibus viuit regis familia, ad populates animos captãdos. Ex quo crediderim, Deo gratos reges nullo melius depingi, quam legalissimo omnium elemento Ait enim Pro

Prou. 21. uerb. 21. *Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in manu Domini.* Quæ verba ex multis alijs legit noster Salazar: *Sicut pelagi aquarum ita cor regis in manu Domini,* componens regem, cum immenso maris pelago. Sed quid habet rex cum mari commune? Sanè, hoc est propriſsimum maris, quod in quacumque sui commotione nusquam leges suas obliuiscatur, imò illas etiam cum turbulentissimum est, ostendit in se sanctas, integras

Prou. 8. que, & prorsus inuiolatas. Prouerb. 8. *Legem ponebat aquis, ne trãsirent fines suos.* Quoquò rabie ventorum impellatur, semper se se intra leges contentũ ostentauit. Sic quisque principũ, qui à Dei manu velit protegi, & sustentari, nusquam non habeat leges comites, & vitę socias. Iuxta illud Deut. 17.

Deut. 17. *Postquam autem sederit in regni sui solio, Deuteronomiũ legis huius describet sibi in volumina, legetque omnibus diebus vitæ suæ.* Nullo se vertat rex, quin instar maris in se ratas, sanctasque leges ostendat: quo imperij sui præsignauit futuros omnium fęlicitatum euentus.

Prou. 16. Quippe ait Prouerb. 16. *Diuinatio in labijs Regis:* quæ est ista diuinatio posita in labijs regum? Irridetur à Iasenio Lyra, quod diuinationem hanc regis referat ad accuratam lectionem, & obseruationem diuinarum legum, quam præferentes Reges, omnium fęlicitatum iam iam sibi aduenientium præsagium præbent. Non placeat hæc excogitatio Iansenio, forsan, quia ingeniosior est, at placebit cuiquã, qui rem accuratius perpenderit, sciens illam verisimam fęlicitatũ esse diuinationem, quæ fundatur in obseruãtia legũ. Accipite D. Basil. in c. 8. Isaię fan tẽ: *Vis certo persuaderi, quæ sint futura? Prouide sedulo, vt quæ tibi lex facienda præscripsit, opere expleas diligenter, & certus opperitor iucundissimam fruitionem repositorum tibi bonorum.* Quis legum obseruantiam in ore principum videat, qui iam certus non diuinet bona futura aduenientia? Equidem nobilissimi principes certissimum præsagium habetis futurorum euentuum in obseruantia legum, quam in vobis ostenditis. Sanctissimus ille Iosias rex 4. Reg. 22. vbi primum notauit leges à maioribus suis conculcatas, futurorum metu tactus scidit vestimenta sua, & misit ad Holdam prophetidẽ, vt prædiceret, quid mali Regiæ exlegi protenderet. Sed cur bonus rex misit ad fęminam consulendam? Nonne Ieremias propheta Domini tunc temporis vigebat? cur non potius ad hunc, quam ad fœminam mittit? Abulensis putat, tunc temporis fuisse Ieremiam Prophetam, & nilominus Iosiã misisse ad Holdam, forsan, quia ad futura diuinãda ex obseruantia, vel non obseruantia legum quilibet sufficiens est, vel etiam fęminea infirmitas certissimam in his veritatẽ præstat. *Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem*, ait Dominus simul iungens prophetas cum lege, dum enim hæc floreat, non poterunt non esse prophetæ.

Basil.

Matth. 5. Qui ergo soluerit vnũ de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum, qui autem fecerit, & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.

§. XXI.

Cœlestium magnalia occupantur ab eo, qui opera sermoni addiderit.

QVid magnũ efficiet sola linguę volubilitas? Mihi crede, qui verbis solis nitũtur, nunquã magna perficient; ille solus magnalia cęlestium etiam occupabit, cuius opera, & splẽdida facinora sermoni de virtutibus fuerint addita. Cum Iesus verba populo faciebat, populares acclamationes passim audio, vt est illud frequenter in Euãgelio repetitũ, *nũquã sic locutus est homo, beatus*

venter, qui te portauit. Quid hę ad Christi Domini intentum? Quid magnum quod ex hominibus acclamationes, & laudes Dominus expiscaretur? Cum autem verbis virtutum suarum facinora, siue miracula addidit, id effecit, vt lutei homunciones magnalia cœlestia præoccuparent. Id quod pulchris verbis expendit D. Basil. Sel. orat. 21. fatus. *Vani quidem, stultique adulterinæ sapientiæ amatores, quique sola lingua sapientiam excolunt, propriæ doctrinæ fallacijs colorata dictione deliram inuexerunt insaniam. Christus autem veritatis magister orationi permiscens miracula fidem genuit rerum diuinarum prædatricem.* Ecce vobis cœlestium expugnatrix vis vnde nascatur: nimirū, ex facinoribus Christianis permixtis cum loquendi efficacia. *Mel, & lac sub lingua eius,* ait Cant. 4. quasi lingua sola solum nouerit, vel peccatores lactare, hoc est, seducere, vel ad summum, si lingua Christi sit, possit alere puerilia virtutum, & perfectorum infantiam. At vbi panis fortium, & magnorum virorum, qui ad magna noue rint aspirare, porrigendus est, non in sola lingua, sed in labore, & opere manuum, in sudore vultus vescimur illo pane. Audacem animum illorum, qui turris cacumina ad cęlestia pertingentia meditabantur, sic scriptura definit Genes. 11. *Erat autem terra labij vnius, & sermonum eorundem: Dixitque alter ad proximum suum: Venite faciamus lateres, &c.* Quid tunc? Quid amplius inde moliuntur? *Venite faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen pertingat ad cœlum.* Et quidem vbi, & sermo, & manuum opus sibi mutuo correspondebant, non miror, quod animus generaretur, qui cœlestia cacumina velit pertingere. Non lingua, non vnitas labij solius, sed vnitas, & concordia labij, & manus nescit non magna, & cœlestia parturire. Sola lingua, etiam si præstantissima, nil cœleste præsefert: at vel rudis lingua iuncta cum operum splendore, nil non cœleste; & magnum meditari sciuit. Apud D. Luc. cap. 2. *Pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos.* Ad quid Angelus cęlestia relinquit, & iuxta pastores degit? Ait etiam: *Ecce Euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Saluator.* Sic Angelus ducit pastores in nati Saluatoris cognitionem: quod munus etiam præstat stella apud Matth. cap. 2. tribus regibus, qui quidem aiūt: *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum? Vidimus stellam eius, &c.* Angelus pastores ducit, & stella ducit Magos; Angelus, vt ducat pastores, cęlestia dimittit, & in terris apparet; stella, vt ducat Magos, non ad terras descendit, sed è cœlo lucens præstat ducatum. Quare stella non descendit, vt Angelus, sed cœlestia tenens inde ducit Magos? Rationem innuit D. Petr. Dam. lib. 8. epist. 1. fatus. *Quid per stellā, nisi simplex quilibet sacerdos honestæ vitæ innuitur: qui licet affluentis eloquij facultate non polleat, claris tamen operibus, velut quibusdam laudabilis vitæ radijs micat.* Nescit non in cœlo apparere, qui vel ad paruulam eloquij facultatem splendida vitæ opera scit adiungere. Dum tantum acturus erat verbis Angelus ad inferiora descendit, inter infimosque versatur. Qui autem operum splendere confirmat doctrinam, is nunquam in infimis, semper in cœlestibus apparet sublimis, vt dicat Dan. 12. *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Quæ verba sic transfert Syrus: *Factores bonorum, & intelligentes lucebunt, vt lumen firmamenti, & qui iustificāt multos, erunt fulgentes, & stantes sicut stellæ in sæculum.* Sic qui verba doctrinæ, cum operibus iungit, nūquam non firmamento adhæret, instar stellæ.

Cant. 4. — Gen. 11. — Luc. 2. — Matth. 2. — D. Basil. — Pet. Dam. — Dan. 12.

§. XXII.

In Doctore, vel minimus defectus operū, nulla eloquentia potest suppleri. Defectus autem eloquentiæ per additionem operum supplebitur.

QVi soluerit minimum mādatum, semper ipse, & minimus, & pusillus in docendo apud Deum habebitur, nunquam enim supplebitur operis defectus. At qui fecerit omnia, & docuerit, semper magnus erit in cœlo, etiā si in eloquio aliquos patiatur defectus. Nullus defectus linguæ retardat doctorem additis ab illo splendentum operum aggeribus. Vnde monebat D. Petr. Dam. lib. 8. epist. 1. *Necesse est, vt clarius per vitæ meritum luceat, qui facundæ prædicationis affluentia non abundat.* Ne metuas repulsam à doctorum cœlestium cathedris, qui linguæ impeditioris es, adde lumina operum, vbi deficiunt verborum flumina, & certus obtinebis doctorum sedes. In doctorum calculo videbis adscriptos Moysem, & Aaron, vterque apud Deum magnum sibi acquisiuit cognomen. Vterque populum diuinis instruxit legibus: sed de Moyse dicitur

Exodi

Exod.4. Exodi 4. quod *impeditioris linguæ esset*, verum Aaron ibidem vocatur homo eloquens. Et nihilominus de vtroque æqualiter Psaltes *Psalm.76* 76. inquit: *Deduxit sicut oues populum suum in manu Moysi, & Aaron*: quasi æqualem manum vterque in deducendo populo habuisset. Vnde impeditior lingua æquari potuit dissertissimæ, & eloquentissimæ? Sanè ex plurium virtutum luminibus, & splendoribus, hinc fuit, quod Deus Moysis faciem fecit instar solis splẽdescere, vt sic posset æquari Aaronis eloquentiæ. Quod expendens *Pet. Dam.* D. Petrus Damian. vbi supra, ait. *Hinc est, quod Moysi, qui dixerat, obsecro Domine, non sum eloquens ab heri, & nudius tertius, & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum: adeò postmodum facies clarificata resplenduit: vt filiorum Israel visus obtũderet, & in eum præ splendoris magnitudine respicere non valerent. Aaron verò de quo diuina voce responsum est: Aaron frater tuus Leuites, scio quod eloquens sit: nullus superna claritatis splendor accessit.* Itaque dum cœlestium virtutum addatur splendor, quilibet linguę defectus facilè in doctore supplebitur. Hęc requirit Deus in doctore tardioris linguæ, ieiunioris sapientiæ, quod ipse Moysi fecit, nimirum, vt splendorem virtutum addat, quo apud populares maximè splẽdeat. Addito enim vitæ splendore semper doctor in regno cœlorum magnus erit: si autem minima virtutum relinquat, & si addat eloquentiam, & si addat sapientiam, minimus tamẽ *Psalm.49* in regno cœlorum erit. Ait Psalm. 49. *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum.* Sed cur peccator non enarret iustitias Dei? Nonne dum studet iustitijs prædicandis, magnum illi emolumentum accrescit? Minime; quin potius semper decrescet, & minor fiet. Pro quo expendendum est illud: *Tu vero proiecisti sermones meos retrorsum*: Dum prædicat iustitias Dei, dum diuina testamenta pulchris ad populum demulcendum sermonibus ornat, non factis: hoc euenit, vt penitus sermonũ Dei obliuiscatur, eosque proiectos habeat retrorsum, quæ quidem cuicumque rationali homini sunt in promptu. Additio enim eloquij & sapientiæ sine moribus in doctore non supplet, imò absumit legis naturalis memoriam, & ipsam naturam rationalem curtat, & minorat, ne adipiscatur ea, quæ sunt etiam perspicua rudioribus. Id quod *Chrysost.* expendens D. Chrysost. in hunc Psalm. ait: *Habeat ergo vita tua claram vocem, & licet os tuum obstruxeris, vel tuba clarius personabis. Quod si, cum sis sordidatus, doctoris sedes coneris inuadere: non solum ex legis doctrina, nulla tibi facta est accessio, sed etiam quod habes à natura, mutilum, mancùmque redidisti. Eorum enim quæ sunt agenda, & non agenda, rationes nobis à natura insitæ sunt. Tu autem ea repulisti, & nõ habuisti in memoria.* Ecce tibi qualiter additio virtutum, etiam in defectu eloquij, extollat doctorem; & additio eloquij in defectu virtutum, potius doctorem curtat, & minorat. In quocumque defectu linguæ magnus est doctor operans in regno cœlorum: in quocumque eloquentiæ additamento si virtutum operibus careat, minimus semper erit, & pusillus doctor.

CAPVT V.

De ira sedanda.

PVLCHERRIMO, vt inquit D. Hilarius, Ingressu incipit diuinus concionator opus legis excedere, dum quod in lege imperfectum fuit, perficit; quod obscurum, explicat: quod mutilum in illud deducit incrementum, vt necessum sit, iustitiam scribarum, & Pharisæorum longè excedat, quicũque Christianus velit pertingere regnum cœleste. Excedit in primis, qui sic afficitur erga proximum, vt nec opere, nec animo, nec verbo illi lethale inferat nocumentum. Ab homicidio caueat Christianus, imò & ab homicida animo, insuper à contumeliosis verbis; tandem proximo offenso, quin prius reconcilietur, ad diuinas aras minime accedat. Quæ iniurium proximi hominem auersantur: amplectuntur verò eum, qui inter se, & proximum nec minimam diuisionem admittere velit.

Matth.5. Dico enim vobis, quia nisi abundauerit iustitia vestra, plusquam scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.

§. I.

Iusto, & fideli viro grauissimum tormentum est, cum pessimis, & bruteſcentibus hominibus comparari.

AD iustitiam eam inflammantur Christiani quæ regnum mereatur cœleste; vtpote quę Phariſęorum iustitiam excedat. Sed cur dominus ſuos ad iustitiam inflammans, Phariſaicam iustitiam meminit? Crediderim id diuino consilio factum fuisse, vt quos pœna ad excedendos illos non moueret, moueret comparatio, qua ſe viderent in iustia, nõ impares peſsimis hominibus Scribis, & Phariſæis. Et quidẽ ingenuos animos valde pũgit, & torquet comparatio cum fędis, & turpibus vitiorum macellis. Isaias c. 1. fideles Habrahamides compunctus ſic loquitur. *Audite cœli, auribus percipite terra, quoniam Dominus locutus est; Filios enutriui & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me. Cognouit vos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe domini ſui, Iſrael autem me non cognouit.* Quantũ hoc calcar ad Iſraelitas excitandos, vt excederent bobem, & aſinum? Nonne magis pungeret Iſraelitarum animos, ſi meritas peccatorũ obijceret pœnas? Cur his ommiſsis tantum obijcit, quod bos, & aſinus fecerunt? Sanè ingenui viri nulla ſic torquentur pœna obiecta, quam torquẽtur, cum ſe comparatos, & æquatos peſsimis, & bruteſcentibus animis cernunt. D. Zeno, ſer. 5. in Iſaiam, ait: *Bobem illis, aſinumque præponit, vt grauius poſſint, ſireſipiſcant, comparatione torqueri, quam pœna.* Maximè quidem torquet animos ingenuos, quod ſeſe videant comparatos peſsimis, & exæquatos bruteſcentium hominum moribus perditis. Hinc Ezech. 16. *Hæc dicit Dominus Hieruſalem. Radix tua, & generatio tua de terra Chanaam, pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cæthæa.* Et hominibus perditiſsimis, ſceleſtiſsimis, plenis iniquitatis, plenis blaſphæmiæ, cur terribilem iudicij ſui gladium non oſtendit exertum? Cur ſolum mauult illorum vitam non abſimilẽ à Chananæis, Amorrhęis, & Cæthæis oſtẽdere? Ait Theodoretus ibi: *Hoc autem ſatis erat ad eos admodum perterrendos.* Res magni horroris eſt viro ingenuo, ſe inter famoſiſsima vitiorum mancipia videri contentum; ab illorumque infamiſsimis moribus, nec vngue tranſuerſo differre. Apud Iſaiam, cap. 1. ſic Dominus crucifixores ſuos alloquitur. *Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei veſtri populus Gommorrhæ.* Et in nephariſsimos Pontifices Anam, & Chaypham durum aliud ſupplium conſtitui non potuit. Pulchrè Forerius ait: *Quid durius in magiſtratus, & pontifices dici potuit?* Sanè mille tormentis emiſſet nobilis Dei cultor, ne inter infamiſsimos Sodomæ viros poneretur: longèque magis expaueſceret ad ictum huius comparationis, quam ad haſtam in ſe venientem, & grauius torqueretur hac ſocietate, & cõmunione, quam quouis alio tormento. Vnde pergens Dominus loqui ad Ieruſalem Ezech. 16. ait: *Soror tua maior Samaria, ipſa & filiæ eius, quæ habitant ad ſiniſtram tuam: Soror autem tua minor, quæ habitat à dextris tuis Sodoma, & filiæ eius.* Ecce tibi quibus lateronibus conſtituitur vrbs Ieruſalem: & quid inde? Quaſi dextro, & ſiniſtro eius lateri adhibuiſſet flammantes laminas, ſic pergit: *Ergo, & tu porta confuſionem tuam, quæ viciſti ſorores tuas, &c.* Theodoretus legit in rem noſtram accommodatius: *Et tu ſuſtine tormentum tuum ſuperans, in quo corrupiſti ſorores tuas peccatis tuis.* Et merito tormentum ſuperans vocatur infamia, qua quis afficitur ex communione peſsimorum: quia ſuper omnem pœnam illo torquetur ingenuus homo. Reproborum pœnam inde exaggerat Zacharias cap. 12. quod miſeri Chriſtiani Iudæorum peſsimorum tribubus admiſcendi, & ęquandi ſint. Ait enim: *Et planget terra, familiæ & familiæ ſeorſum: familiæ domus Dauid ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum, familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum; familiæ domus Leui ſeorſum, &c.* Sed ſcire cupis, cur in poſtremo illo planctu ſolæ nominantur Iudæorum familiæ? An nullus Chriſtianus incurret plangendam damnationem? Vtinam, verum damnabuntur plurimi, quorum animi, vt magis torquantur, in Iudæorum cenſu permixtim intelliguntur, vtpote illis prorſus ſimiles, & æquales, in nulloque differentes, & diſiuncti. Ad quod reſpiciens Origen. hom. 30. in Matth. ait. *Omne igitur terrenum agmen, cum ſit tribus terræ, quod eſſe ſibi ipſi attribuerunt, maxime ſi oportet in aliquo peccatorum abundantius plangere, plangent cum ſimilibus ſuis. Qui enim ex doctoribus male vixerunt, ſunt tribus Nathan plangens. Qui peccatores ſunt ex his, qui præpoſiti ſunt Eccleſiæ, ſunt domus Leui plangens, &c.* Sic Chriſtianorum reprobi cenſebuntur inter Iudæorum feces, & peſsimi ſacerdotes cum Ana, & Caypha, & peſsimi doctores

Iſai. 1.
Zeno.
Ezech. 16
Iſai. 1.
Forer.
Ezech. 16
Theod.
Zach. 12
Orig.

cum

cum Phariſæis, & peſsimi reges cum Herode, & vita, & nomine pares, pares etiam ſuſtinebunt damnationes. Quis Chriſtianus non metuat numerari inter fæces Iudæorum.

Matth. 5. Audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non occides, qui autē occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio.

§. II.

Iracundus homo adeò certam damnationem habet, vt iam videatur tortori, & carnifici traditus.

AS Sentio Euthimio, & Iuuenco, qui reum iudicio putant illum, cui pœna capitalis ſic à iure decreta eſt, vt nullatenus per vllius iudicis arbitrium, aut minui, aut tolli poſsit. Et merito viri iracundi ſic à iure diuino prædamnantur; quippe eorum dā natio, quàm inuariabilis ſit, ex eo manifeſtè apparet, quod ſimiles homines iam nunc tortori, & carnifici traditi penitus videantur. Accipite 1. Reg. 18. Saulem iraſcentē in Dauidem: etenim Textus ait: *Præcinebāt mulieres, ludentes, atq; dicentes: Percuſsit Saul mille, & Dauid decem millia. Iratus eſt autem Saul nimis.* Quid tūc? Saulem habemus iratum, & nimis iratum, quid inde mali? *Poſt diem autem alteram inuaſit ſpiritus Dei malus Saul: tenebatque Saul lanceam, & miſit eam, putans, quod configere poſſet Dauid.* Expende poſt iracundiæ ingreſſum, quis ingrediatur in pectus Saulis, equidem ingreditur ſpiritus malus; reproborum hominum carnifex & tortor ſimul inuadit Saulem, vt vidit illū iraſcentem. Nō expectat iudicis ſentētiam, ſed vt à iure damnatum ſtatim inuadit. Sanè hominem turpi laſciuia comprehenſum apud Corinthios nilominus carnifex non inuadit, donec adeſt Paulus, qui ferens in illum ſententiam, ait: *Tradidi huiuſcemodi hominem Sathanæ in interitum carnis*; nec ante tanti iudicis ſententiam auſus eſt carnifex nefariſsimum hominem, vel tangere. At dum homo iratus apparet, iam non neceſſe habet damnationis ſententiam expectare, ſed ilico illum inuadit, & vexat reproborum carnifex. Pulchrè D. Petrus Damian. lib. 4. ep. 17. accinit: *In Saulis cor ira præceſſit, & mox nequitiæ ſpiritum introduxit qui abreptitium ſuum in zelum veſani furoris accendit. Fremebat enim in vaſculo ſuo auctor iracundiæ ſpiritus.* Eu miſerū hominē tali carnifici traditum! Et quis credat hominem iracundum ferri affectibus humanis, & non potius tortoris immaniſsimi flagris agitari? Nequit plane iracundia in humano pectore eſſe, quin immaniſsimus diabolus ſtatim ibidem appareat iam plectens, & contundens miſerrimam animam. Propterea monebat Apoſt. ad Epheſ. 4. *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Nolite dare locum diabolo.* Quaſi in irato animo nil citius appareat, quàm hominum carnifex diabolus: ex cuius ſæuitia etiam nunc incipit pœnas dare. Quo ſpectabat D. Chryſoſt. hom. 47. in Ioan. fatus. *Inter iram, & inſaniam, nihil differt, ſed breuis quidam dæmon eſt, imò quam qui dæmonio vexatur, grauior. Ille enim venia dignus eſt, iratus nulla, ſed ſuppliciis innumeris ſponte ſua in profundum perditionis defertur, & etiam ante futuram Gehennam pœnas dat.* Nō expectat iratus extremā iudicis diuini ſententiam, iam hic excludit à ſe veniā omnem, iam ſe ſe in diabolum penè transformat, adeò, vt in irato quaſi ſolus diabolus videatur: ſic tortorē patitur', & generis humani carnificē, vt ab illo plene poſſeſſus appareat immaniſsimas pœnas dans. Miraris dictum eſſe iratum hominem dæmonis poſſeſsionem, ſed adhuc dicam aliquid amplius, nimirum, non vnius dæmonis, ſed plurium impetus ſuſtineri ab irato. Recolenda eſt hiſtoria à D. Luca, cap. 8. propoſita de miſero homine à dæmonio vexato: qui cum ad Ieſu pedes procumberet; ait Ieſus ad dæmonium: *Quòd tibi nomen eſt? At ille dixit: Legio: quia intrauerant dæmonia multa in eum.* Maximum hoc erat, quod integra dæmoniorum legio miſerum hominis pectus occupaſſet: ſed nō minori admiratione dignum fuit, id quod accidit. Accepta enim ex Ieſu poteſtate legio illa hominem relinquit, & in gregem porcorum tranſit: *& impetu abijt grex per præceps in ſtagnum, & ſuffocatus eſt.* Quæ huius rei ſpecies? Sanè nulla ſubijt ſpecies aptior ad exprimendum malum hominis irati, is vt ab ira poſſidetur, non vni tortori, ſed toti immaniſsimorum militum legioni traditur vapulandus. Sic in Romano iudicio rei abintegra legione vapulabant, qui iudicio reus homo iratus legioni traditur, à qua iam

1. Reg. 18.

Pet. Dam.

Ad Epheſ. 4.

Chryſoſt.

Luc. 8.

iam non vt homo, sed vt grex porcorum agitur in præceps, in profundumque perditionis defertur suffocandus. Accipite modo D. Gregor. Nazianzenum sic ab homine prudenti amouentem hanc iræ rabiem, quæ in brutescentes solum animos regnum habeat. Ait enim car. de Ira in fine.

Nazianz.

O iræ feruor, dæmonis domus horridi,
Horrenda legio, multiplex labes mali.
Te Christus fugere confestim hinc iubet,
Porcorum in aluum te tuorum conijce.
Capiet ruentem grex libens hic in mare,
At parce nobis, qui Deo curæ sumus.

Non homo est, qui à tali supplicio, qui à tortorum immanissimorum non cauet; qui enim hominis adhuc sensum habet, nihil magis studet, quam à se depellere tantum malum. Quod ab homine euictum videte, quo abeat, nimirum, in gregem porcorum, hoc est, in gregales illos conuentus iuuenum gladiatorum, lites, & rixas passim excitantium. Ad hos confugit legio dæmonum, velut ad suorum porcorum gregem, & capit ruentem grex libens hic in mare. Et ea est stultitia horum, vt totam tortorum, carnificumque hanc legionem libenter admittant, quæ in præceps ruunt, & inter felleos haustus, inter gladios, & mortes iactati miserè contunduntur, flagellantur.

§. III.

Iracundi homines obnoxij iudicum rigoribus, carceribus, vinculis.

ECce quid tibi pariat iracundia tuo in pectore nutrita, vt reus vbique agaris, vt creber sistaris iudicibus, vt vix te vinculis, carceribus possis eximere. Apud Matth. cap. 8. occurrunt Iesu duo dæmoniaci homines, *sæui nimis, ita, vt nemo posset transire per viam illam*: de altero horum nempe insigniori addit Marcus, cap. 5. quod erat, *sæpe compedibus, & catenis vinctus*. Nunquam non compedibus constrictus, nunquam non catenatus, vt videas pulchram effigiem sæuientium, & irascentium hominum. Quo te feret iræ furor, nisi ad compedes, ad catenas, ad iudicum tribunalia seuerissima? Pulchrè ad hæc Sedulius, lib. 3. Paschali, cap. 8. inquit: *Heu quàm grauius est furoris conditio. Qui vim sustinet lacerantis insaniæ, illum necesse est, & vinculis pœnalibus subiacere.* Quando iracundus homo euadit vincula? Sanè hi sunt, quos neruus, & compes, & niger carcer spectat: hi sunt legum pœnalium mãcipia: hos trirremes vocant, crux penè designat. De illis locutus Iob, cap. 41. ait: *Cum apprehenderit eum gladius, non poterit ei resistere, neque hasta, neque thorax.* Ecce quàm validus, quàm strenuus pugil, cui nec hasta, nec thorax resistere potest pugnanti, rixanti: sed expende illud: *Cum apprehenderit eum gladius*: debuisset dicere, cum ille gladium apprehenderit, nemo resistet armatus. Cur maluit dicere, cum apprehenderit eum gladius? Acutè sanè irascentium hominum expressit conditionem, qui dum ad gladium currunt, non tam apprehendunt, quàm apprehenduntur ipsi; danturque ab ipso gladio suo in iudicum prendẽtium prædam. Stephanus apud Tilman. in alleg. ad cap. 1. Naum fatur. *Dicitur, qui per abrupta furoris graditur, non apprehendere gladium, sed à gladio apprehendi.* Nil promptius manat è rixis hominum iratorum, quàm vincula, quibus tenentur ipsi, & apprehenduntur. Ibi in vinculis, nimirum, in carceribus, in neruis, in iudicijs desinunt ferè semper iratorum hominum faci nora. Ad quod spectans diuinus Spiritus, ait Prouerb. 27. *Ira nõ habet misericordiam, nec erumpens furor*: expende illud: *erumpens furor*, quasi furor explicetur instar aquarum venæ erumpentis, & cum impetu fluentis: quam comparationem clarius exprimit Hebræa origo legẽs: *& inundatio indignationis.* Prodit equidem, imò erumpit furor iræ, nõ aliter quam rapidissimus torrens, quàm flumen inundans, & quia omnia flumina in mare desinunt, sic iræ torrens habet mare suum, in quod vniuersæ apparent desinere, nimirum, in carceres, in vincula, & supplicia. Accipite pulchrà verba D. Isidori Pelus. lib. 3. epist. 329. *Nonnulli te intemperantẽ linguã habere cauillãtur, fontiũque maledicẽtiæ flumen esse; ipsius fluenta copiosè, profusèq; tũ excipiens, tum eructãs: quæ quidem in supplicij, & cruciatus mare hominem conijciunt.* Quid pulchrius? Ecce tibi linguę indignãtis fluẽta vbi erumpunt, quo miserum hominem conijciant, in mare cruciatus, & supplicij: & sicut mare nullus effugit fluuius: sic carceres, sic vincula nullæ irarum voculæ contumeliosæ effugiunt. Quippe ait Apoc. 11. *Et iratæ sunt gentes, & aduenit ira tua.* Cum primum hominum irę crebrescunt, statim summi iudicis apparet ira, quæ supplicijs, & cruciatibus multiplicibus mortaliũ excipit iras.

Matth. 8. *Marc. 5.* *Sedul.* *Iob 41.* *Tilman.* *Prou. 27.* *Isid. Pelu.* *Apoc. 11.*

Matth,

Matth. 5. Qui autem dixerit fratri ſuo Raca; reus erit concilio: Qui autem dixerit fatue: reus erit Gehennæ ignis.

§. IIII.

Iræ furor nullis ſciuit contumelijs ſiue in homines, ſiue in Deum parcere.

QVò non ſe fundat ira, dum ſemel intimis præcordijs efferueſcit? Nullis equidem parcit linguæ contumelijs. Notabat D. Petrus Damian. lib. 4. epiſt. 17. linguã duabus ſeſe portis poſſe effundere, nimirum, vel per ſonos minimè ſignificatiuos, vel per ſignificatiuas voces. Vtriſque occludendis in homine irato inſtat Dominus vetans, ne dicatur fratri Raca, hæc eſt interiectio naturalis furoris, nihil aliud ſignificans; & ne dicatur fatue, hæc eſt vox ſignificatiua, & contumelioſa. Vtriſque, inquam, portis occludendis anxius inſtat Dominus, vt qui nouerit iræ ferociam, quæ ſemel effuſa nullis cõtumeliæ generibus parcere noſcit. Quin potius, & nutibus, & clamoribus, & verbis, & blaſphemijs ſeſe exerit in Deum contumelioſa, & homines. Sapienter D. Paulus ad Epheſos 4. furentis iræ omnes gradus propoſuit, aiens: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis, cum omni malicia.* Nunquam ita ferueſcens pauciora nouit ſpicula torquere; ab illa, & indignatio profilit, & ſimul clamor, & blaſphemia, cum omni malitia. Nullos præfixos habet ira terminos, vbi furere incipit, per nutus debaccatur, & per clamores, clamans, fremens, vituperans, blaſphemans. Quo reſpiciens D. Iſidor. Peluſ. lib. 3. epiſt. 328. Anatolio cuidam maximè querenti, quod blaſphemus diceretur, ſic reſpondet. *Blaſphemys vſque adeò clamor, & indignatio, & ira grauior eſt, vt etiam priorem hac illam Paulus collocarit. Quare cum ira, per quam omne malorum genus in mundum irrepſit, labores: aut hanc quoque deſere, aut cum blaſphemus appellaris, animi cruciatum ne concipe.* Et quidem, qui iræ furijs ſe dedit, ne offendatur, quod habeatur blaſphemus, neſcit enim ira, vbi effunditur, ali cui generi offendendi parcere, imo effuſſa per omnes, & contumelioſa fit, & blaſphema, æquè rabida in Deum, & homines. Ad hæc D. Cyrill. apud Damaſ. lib. 3. Paralypom. cap. 32. ait: *Quidnam ira peius excogitari queat? Quod enim flagitium eſt, quod non ſuſcipiat, aut qui ſermo malus, à quo abſtineat, qui huiuſmodi flamma intimo pectore flagrat?* Nulla vox, nullus clamor, nullum conuitium, nulla contumelia, nulla blaſphemia tanta eſt, quam ſimul non eructet hæc virulenta bellua. Nullum non telum torquet, nulli parcit ſpiculo, quo ferire poſsit; nullum veretur terminum, ſed vltra omnes proſilit, vbi feruere cepit. Id quod meditatus D. Nazianz. in Iambico de Ira, fatur.

Ad Epheſ. 4.

Iſid. Pelu.

Damaſ.

Nazianz.

Medicamen aliis eſt Deus menti obuius,
Aſt ira primum numini occludit fores.
Cum grauior extat, ſi Deum quis proferat,
Multum ingraueſcit: iungit hunc conuitijs.
Vidi ipſe, ſaxa, puluerem, & verba aſpera,
Qui iaceret in Deum (proh ſcelus nefarium)
Nulla arte, nullo qui modo vinci poteſt.

Eò peruenire poteſt iræ furor, ſiue rabies, quòd à nullo contumeliarum, ſiue blaſphemiæ abſtinere queat: ſi times blaſphemiã, caue iram, dum enim iracundus fueris, & contumelioſus eris, & blaſphemus.

§. V.

Manſuetudo hominem, iracundia feram facit.

VOx Racha, cum nihil ſignificet, vt ex Petro Damiano, & D. Paſchaſio, & alijs ſuppono, nõ tam propria eſt hominum, quæ non poſsit eſſe, vel fremitus ferarum. Et meritò iracundis hominibus tribuuntur clamores etiam, & fremitus, communes feris, quando ſolus manſuetus vir, purus, & perfectus eſt homo. Apud Ezech. cap. 14. *Hæc dicit Dominus Deus: Homo, homo de domo Iſrael.* Qui Iſraelis domum habitare velit, nimirum, cœleſtem patriam incolere, ſit homo homo. Cur iubetur eſſe homo homo, an quia homo poſsit eſſe aliud, quam homo? Planè homo id eſt, quod affectibus ſuis oſtendit; ſi linguæ venenum fremens in fratrem iaculat, ſerpens eſt, viuora eſt: cum verbis, & moribus manſuetudinem refert, tunc ſolum homo homo eſt. Ad hæc Orig. hom. 3. in Ezech. *Eſtote homines, homines, ſcilicet: quia non omnes homines, homines ſunt. Homo in honore poſitus non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & aſſimilatus eſt eis. Iſte non eſt homo homo, ſed homo iumentum.*

Ezech. 14

Orig.

Gene-

Generatio viperarum, quis ostendet vobis fugere à ventura ira? Talis non est homo homo, sed serpens homo. Absit ergo à nobis, vt tales simus, qui mereamur audire, nō esse nos homines homines. Si enim boni, & mansueti simus duplicamus hominis nomen, vt sit in nobis non simpliciter homo, sed homo homo. Hoc nouit in te facere mansuetudo, vt sis homo homo, vt nullo ex latere non referas hominem; siue loqueris, verba homini decentia, & propria profers: siue taces, in eo etiam ostendis prudentiam & sapientiam hominis. Quantum à mansuetudine deficis, tantum perdis hominis, in tantum te feralem, & vipereum, & serpētinum ostendis. Iracundia te in fremitu leonem, in sibilo serpentem ostendit: & vtinā ab iracundia in vnam solam feram transformareris, sed omnium immanitatem, & virulentiam refers. Psalm. 57. *Furor illis secundū similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, &c.* Suffeciisset misero, quod vni serpenti assimilaretur, cur vlterius, & aspidi assimilatur? Facit hoc iracundiæ furor, qui in hominis corde, & lingua, & gestu, non vnum, sed varium, & multiplex ostendit ferarum venenum. D. Basil. de Ira, fatur. *Hæc hominē prorsus efferat, ac ne hominem quidem esse sinit, vt qui iam rationis præsidio careat. Nam quod venenatis animantibus venenum est, hoc ira percitis est excandescentia. Rabie laborant, vt canes, subsultant vt scorpij, mordent vt serpentes. Si ali quem præ iracundia dentes acuentem videris, illud cogita, eum apro similem esse, vt qui internum furorem per dentium confrictum ostendat.* Sic omnium ferarum formas, siue deformitates, siue immanitates iracundus homo præsefert, quis non timeat, vel conspectum illius. Prou. 22. *Noli esse amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioso: ne forte discas semitas eius, & sumas scandalum animæ tuæ.* Expende periculum conuiuendi cum iracundo, nimirum, *ne sumas scandalum animæ tuæ*, hoc est, ne vitam tuam in manifestū periculum constituas; constitues enim, vel leuissima occasione data; vel si nutu, aut habitu te te illi opponas. Id quod pulchra comparatione exprimit Nazianz. in Iambico de Ira, inquiens.

Reprimere tentes? in caput bilem tuum
Trahes, furentem vt belluam sono edito.

Expende illud furentem, vt belluam sono edito: quippe vidisti sæpe in arena taurum hinc inde agitatum, furore iam percitum: hūc si vel ex plateæ angulo sibilo, aut quouis sono edito voces; quanto subito in te furore conuertitur? quanto impetu inuadit? pennatus sis, si cornuto eius ardori te eripis. Ita prorsus cum iracundo homine tibi eueniet, illius flammantem bilem in te trahes, furentem, vt belluam sono edito. Quare ab iracundo homine, & fremente, & oblatrante non minus fugiendum, quàm à bellua: eiusque conuicia, & contumeliæ, & blasphemiæ non aliter excipiendæ sunt, quàm fremitus belluarum, sibilus serpentium. Sanè ferarum voces nullum mente sanum in se prouocant, quin potius fugam consulunt: vt tu saluti fugiendo consulas. Quis audiens leonis fremitus, sic in leonem irritatur, vt eum inuadat similiter fremens, quin potius tacitus sese fugæ commendat? Sic & si probra, & si conuicia audias ab ore iracundi, reputa ferarum fremitus, & fugiēs te ab eius insania eripe. Pro quo accipite Nazianzenum vbi supra.

At probra sunt hæc, probra, si cadas simul.
Ægros ne probris mutuis ipse impetes?
Quid rabidus ad te forte si currat canis?
Quid? si camelus quispiam ferox tonet
Gutture, tibiq́, tendat infestum caput
Stabis ne pugnans? Nome, qui sapit fugit?

Equidem, qui sapit, ferarum fremitus non ponderat, sed fugit; nec tu probra iracundi hominis æstimes, sed ab illius congressu te eripe.

Nazianz.

Basil.

Prou. 22.

Nazianz.

Matth. 5. Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersus te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniēs offeres munus tuum.

§. VI.

Quò quis Deo propinquior, cò fraternæ vnionis diuisiones plus fugiat.

QVis Dei altare conscendat, si interse, & proximum diuisionem aliqualem meminerit? Curet, mihi crede, integram cū proximis vnionē seruare, eò diligētius, quo quis est diuinis aris propinquior. Abraham litaturus Deo vaccā trimē, & arietē trimū, colūbāque & turturē sacro iā astabat altari. Quid tunc? De illo habes Genes. 15. *Qui tollens* *Genes. 15*

tollens vniuerſa hæc, diuiſit ea per medium, & vtraſque partes contra ſe altrinſecus poſuit: aues autem non diuiſit. Vacca, capra, & aries diuiſæ interſe membratim ſacris altaribus ponuntur; ſed aues minimè ibi diuiduntur. Cur aues non diuiſæ, quando cętera diuiduntur?

Pet. Dam. Id explicat D. Petrus Dam. epiſt. 15. ad Alex. 2. inquiens. *Terrena animalia contra ſe, & altrinſecus opponuntur, quia terreni quique contra proximos iurgijs, & contentionibus ſæuiunt, vel certè occultis aduerſus eos odiorum formitibus inardeſcunt. At contra, qui ſe ſe in altum cœleſtis deſiderij pluma ſuſtollunt, dum ſacrificium Deo ſemetipſos offerunt, à mutuæ dilectionis glutine non recedunt.* Hæc ſit prima cura eorũ, qui Deo appropinquare nituntur, vt fraternam dilectionem integram, ſanctamq́, in pectoribus ſuis obſeruent. Hoc vno ſigno diſtinguũtur terreni homines, ab his, qui ſe ſe extollunt, & cœleſtibus, & Deo ipſi appropinquãt: nimirum, terrenos, & iurgia, & diſſidia, & lites variant, cœleſtes vnio, charitas, concordia conglutinat: illos frequentes diuiſiones notant, hos vna indiuiſio deſignat. Recolite modo duos illos fratres Abelum, & Cainum; vterq́; parat Deo munera, vterque ad aras accedit: vterque ſua offert ſacrificia, ſed non vterque placet, quin potius, & munera, & perſona Cain minimè Deo accepta fiunt. Vndè Cain in ipſo ſacrificio offen-

Gen. 4. ſam incurrit? Ipſe textus inſinuat Gen. 4. ex lectione Septuag. inquiens: *Nonne ſi rectè offeras, nõ rectè autem diuidas, peccaſti?* Terrenus homo Cain diuiſiones à fratre meditabatur: ex quo eius munera odioſa Deo exiſtunt, vt potè munera illius, qui auſus eſt diuinis appropinquare obtutibus, præferens diuiſionem, & in pectore diſcordiarum ſemina du-

Paſchaſ. cens. Ad hæc D. Paſchaſius lib. 4. in Matth. inquit: *Recordari conuenit Cain, & munerum eius, ad quem, cum offerret, non reſpexit Dominus, neque ad munera eius: profectò, quia indignationem in animo contra fratrem gerebat. Vndè dicitur, ſi rectè offers, & non rectè diuidis, peccaſti.* Temerè Deo appropinquat diuiſiones, cum fratribus præferens: qualiacumque enim quis Deo munera acumulet, nihil facit, dum à fratre diuiſus accedit. Itaque qui voluerit Deo gratus aſtare, eius ad ſe trahere miſericordiã; hanc in primis adimpleat charitatis legem, vt ſe ſe fratribus in vinculo pacis annectat. Quis ignoret filiorum Iacob rabiem in fratrem Ioſeph? Oderant illũ adeò, vt venderent Madianitis, & à ſe prorſus arcerent, ne vel eius memoria offenderentur. Tandem annonæ gratia coacti deſcendũt in Ægyptum: ibi explorationis ſuſpitione cõprehenſi deferuntur ad terræ Saluatorem; ignorãtibus enim illis à Deo cõſtitutus erat Ioſeph Saluator terræ. Ad huius igitur pedes prouoluti, de crimine ſuſpecti nihil non agũt, quo eius ſolicitẽt erga ſe clementiã; & interrogati, qui ſint, aiunt vnanimiter Gen. 42. Serui tui venimus, vt emamus frumenta. Omnes filij ſumus vnius viri, pacifici ſumus, non ſunt ſerui tui exploratores. *Duodecim, inquiunt, ſerui tui fratres ſumus.* Cur ſe modo dicunt duodecim fratres, quãdoquidem Ioſephum à ſe ablegauerant, à ſe toto corde reiecerant? Dempto Ioſeph, & à fratrũ numero abrupto, non erãt duodecim; quare ergò adhuc ſe duodecim numerant? An quẽ abiecerant, nunc ad ſe totis cordibus reuocant fratrem, vt ſic placabiliorem Deum in iudice inhabitantẽ experiantur? Prorſus idfaciunt, ſe enim reos fraterni ſanguinis tunc noſcentes, nil acceptum, nil miſericordia dignũ putant poſſe facere, quin prius modo quo poſſunt reconcilientur fratri, & ideò quem oderant, & abiecerant, nunc mente, & verbis ad ſe recipiunt, & ſecum numerant fratrẽ. Ad

Chryſoſt. hæc Chryſoſt. hom. 64. in Gen. fatur: *Illi autem neceſſitate coacti, & volentes eum ad miſericordiã flectere: dicunt: Duodecim ſumus fratres, ſerui tui. Etiam eum, quem negotiatoribus vẽdiderant, in numero ſuo recẽſent. Et non dicũt duodecim fuimus, ſed duodecim ſumus fratres.* Non equidem miſericordiam acciperent, niſi eiectum fratrem reuocarent, niſi & ſe fratri, & fratrem ſibi adiungerẽt in vinculo pacis. Id quod perficiat Chriſtianus, & vereatur Deo appropinquare, quin prius ſaltem viſceribus ſuis, ſi aliter non poteſt, admittat eiectum à ſe fratrem, & iniuriatum.

§. VII.

Quod ſemel Deo munus offers, teneris illud omni ex parte perficere, & integrare.

NOn iubetur quis, vt oblatum Deo munus tollat, & abeat reconciliari fratri ſuo, ſed quod abeat recõciliari, relicto ibi coram Deo munere. Cur relicto ibi munere, & nõ potius ſecũ lato? Ideò crediderim nõ permitti indè iã auferri mun°, ſed potius ibi iuſſum manere, vt ibi manẽs oſtẽdat obligationem, qua tenetur homo perficiendi munus, quod Deo ſemel obtulit, ne ex aliqua deficiat parte. Equidẽ nõ tenemur multa offerre munera Deo; ſed quęcumq́; offerimus, ex eo, quod oblata Deo ſint, in eã nos inducunt obligationẽ, vt illa vndequaq́; perfecta cõſtituamus. Cant. 5. ait Dñs, ad ſponſam, quæ

Cant. 5. ſe ſe iam illi, deuouerat: *Aperi mihi ſoror mea,*

amica mea, columba mea, immaculata mea; vbi noſter legit: *immaculata mea*: ponit Nyſſenus ex Græco: *perfecta mea*. Nec contentus eſt Dominus, quod ſponſa ſua qualeſcumq; virtutes attingat, perfectiſsimæ amicitiæ opera faciat; ſed inſuper monet, vt nihil perfectionis relinquat intactum: vt ſic ſe, ſuaque Deo deuoueat, vt nulla ex parte deficere videatur. *Nyſſen.* Quippè ait D. Nyſſen. hom. 11. in cant. *Oportet autem appropinquare veritati, & adeò exactè eſſe propinquum, vt nullo intermedio diſiungatur. Et habere in natura columbæ perfectionem, hoc autem eſt, nulla in re deficere, & eſſe plenum omni innocentia, & puritate.* Quidquid Deo offertur, obligat offerentem ad hoc, vt nulla in illo perfectio requiratur, vt cum omni perfectione, & puritate tandē offeratur. Spectandum eſt donum, quod Deo exhibetur, & pluries ſpectandū, nequid minus habeat; & toties illi addendum, quoties neceſſum ſit, vſque ex omni parte perficiatur. Hinc Abelum cōmendat Paul. ad Hæb. *Ad Hæ. 11.* 11. fatus: *Fide plurimam hoſtiam Abel, quam Cain obtulit Deo.* Quid eſt illud, *plurimā hoſtiam*? Crediderim eſſe hoſtiam pluries ſpectatam, pluries conſideratam, vt illi adderetur, quod deficeret: non ſemel aris impoſitā & ibi relictam prorſus; ſed ſemel, & iterū ad examen reductam, donec omnimodam illi perfectionē adiungeret. *Baſil. Sel.* Huc ſpectat D. Baſil. Sel. orat. 4. aiens: *Abelus verò longè aliter, quàm Cainus, qui cùm donū totus ſpectaret, gregis datorem lectiori gregis portione honorabat, animi virtutem cum donis copulatis, vnaq; animum ipſum offerens accipienti Deo.* Expēde ab illis, nimirū, *cùm donum totus ſpectaret*: quippè Cain donum ſemel aris impoſuit, ibi relictū, nil amplius curauit, at Abel totus erat in ſpectando dono, nequid illi perfectionis deficeret; & ſemper illi ex animo ſuo addēs, quouſq; perfectio doni omni ex parte conſtaret. Equidem totus ſpectauit donum, ex quo didicit, perfectionem illi vltimā addere; quæuis enim oblationes Deo factæ exigunt ab offerente, toties ſpectari, donec vltimam perfectionem capiāt. Hinc eſt, quod Anna Samuelis mater, cum puerum ſuum Deo obtuliſſet: non antea voluit oblatū donum deferre, quàm illud perfectiſsimè poſſet Deo dare: ait enim. *1. Reg. 1.* 1. *Non vadam, donec ablactetur infans, & ducam eum, vt appareat antè conſpectum Domini, & maneat ibi iugiter.* Cur ſtatim non vult deferre puerū Deo ſuo? Erat equidem puer donum oblatum à matre in Dei cultum; ideò ex eo, quod donū erat Deo oblatum, obligabat parentem, vt eius profectui proſpiceret, & tunc ſolū vellet tale donum offerre, cum id poſſet exequi perfectiſsimè. Vndè D. Chryſoſt. nunquam non laudat hanc Annę cautelā hom. in præ- *Chryſoſt.* ſenti fatus. *Non ſolum autem, quod illum Deo ſpopondit, verum etiam ex hoc, quod non auſa ſit aſcendere priuſquam ablactaſſet infantem, fœminæ pietatem licet perſpicere. Ait enim viro ſuo: Cùm ablactauero illū, offeretur in conſpectu Domini, & ſedebit illic in æuum. Non exiſtimabat eſſe tutum relicta domo aſcendere in templum: quod cum accepiſſet donum, non ſuſtineret abſq; dono comparere. Rurſus adducto illo, ac mor recepto, deſcendere verebatur. Eoq; tanto tempore manſit, vt cum dono compareret.* Sic ad omnes defectus ſibi cauebat, & proſpiciebat, quòd ſemel oblatum Deo donum nihil perfectionis requireret; quaſi ex ratione doni Deo oblati haberet perfectiſsimo, quo poſſet modo, illud offerre.

Matth. 5. Eſto conſentiens aduerſario tuo citò, dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris, &c.

§. VIII.

Per notos, & tritos calles virtutum vitæ ratio eſt inſtituenda, & perquirenda.

ET ſi in via ſis cum aduerſario, nō iuberis viam notam, & tritam deſerere, vt ab illo fugias, quin potius in via perſiſtere, & ibi os aduerſarij occludere. Eù quam fallitur, qui relictis notis, & communibus virtutis acquirēdæ curriculis per auia, & inuſitata ſe ducit; is Dei prouidentiam accuſat, quaſi male prouiderit communibus medijs ſalutis. Manifeſtus ille Domini tentator acceſsit ad famelicū Ieſum lapidibus onuſtus, & ait illi Matth. 4. *Dic, vt lapides iſti panes fiāt,* *Matth. 4.* *&c.* Cur miſer nō potius famelico offers ſpicas triticeas, ſeù alias terræ fruges, vt indè paret cibos? Cur mauis lapides offerre, ex quibus cibi fiant? Vt ad inuſitata, & extraordinaria alliciat, ſciés, quod ſiquis nota, & cō munia faſtidiat, ad inuſitataq; anhelet, non difficile in diuinæ prouidētię cōtumeliā proſiliet. Imò ad inuſitata currere, iā eſt ordinariæ prouidētiæ ſuccēſere. Vndè acutè D. Nyſſen. orat. 4. de Beatit. ſic tētatorē expun- *Nyſſen.* git. *Tētationū inuētor, cū intellexit affectū famis conſuluit,*

consuluit: vt lapidibus exciperet appetitum: hoc autem est detorquere appetitum à naturali cibo ad ea, quæ à natura aliena sunt. Dic enim, inquit, vt lapides panes fiant: quid enim peccauit agricultura? Cuius rei gratia respuuntur semina, vt cibus ex his confectus reprobetur? Cur arguitur sapientia creatoris, quasi non rectè per semina genus humanum alat? Nam si lapis ad cibum aptior apparet: nimirùm à debita prouidentia circa vitam humanam Dei sapientia aberrauit. Sic desipiunt, qui relictis notis, & cõmunibus virtutis, salutisque acquirendę semitis, ad inusitata, & peregrina inhiant. Qui auia meditatur, sapientiam arguit creatoris, quasi nõ rectè prodiderit suis affectis notas has, & tritas salutis acquirendæ vias. Tu si sapis, ne Dei sis tentator, sed affecta; ne peregrina, & inusitata affectes, sed ama communia: imò illa tibi sint suspecta, & inuisa, quæ sunt extra consuetum rerum fluxum, & rationem temporum. Baptistæ mater in senectute concepit orationis filium, diuinæ omnipotentiæ pignus, quid indè? Luc. 2. *Et celabat se mensibus quinque, dicens, quia sic mihi fecit Dominus.* Cur nupta fœmina se celat concepto filio? Nonne filiorum generatio præcipuus est in nuptijs scopus? Tumens vterus non ne est honesti coniugij fructus? Equidem habent coniugia suum decus ex filiorũ procreatione, perquam matres salutem adipiscũtur, vt Paulus inquit, sed tempore suo: quòd enim prouectæ ætatis fœmina vterum gestet, peregrina res est, nouum, & inusitatum salutis iter, ideò senex fœmina celabat in se, quod in illa ætate nouum, & peregrinum videbatur. Ad hæc Chrysol. ser. 92. inquit: *Occultabat se mensibus quinque: quia & si erat diuini muneris, sui tamen temporis non erat, quod habebat.* Sic prudentissima verecundabatur extra communes prosilire vias.

Luc. 2.

Chrysol.

CAPVT. VI.

De Fornicatione, & iuramento vitando.

DERGIT Dominus in mõte suos monere affectas, & postquam iræ motus composuit; non minus curat cõponere Luxuriæ tyrannidẽ, & linguæ effrænem rabiem in diuino nomine profanando. Itaque in luxuriæ discrimine, & oculorum instantaneus iactus, & vel leuissimus manuum cauendus est tactus, si incendium æternum amas deuitare; sæpissime enim parua scintilla ingẽtem syluam comburit. Nec non luxuriæ socia periuria ita cauenda sunt Christiano, vt nullum in illius ore iuramentum, nec leuissimum appareat.

Matth. 5. Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis: Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

§. I.

Nulli non fœdissimum, & turpissimum est omniq; deformius supplicio, luxuriæ flammis aduri.

CVm vetabat Dominus homicidium, ipsius homicidij pœnam proponebat simul; iait enim paulò antè: *Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicij,* modo autem vbi ad vetandam mœchiam accedit, de non mœchando præceptũ etiam antiquum euulgat, de supplicio, nec facit verbum, contẽtus dicere: Non mœchaberis, & pœnam silet. Cur modo dissimulata pœna, solum præceptum edisserit? Tale est luxuriæ vitium, tàm fœtidum, tam turpe, tam sæuum: in sua mancipia, vt si vel solum præcepto videatur captum, hoc sufficiat, vt nemò inueniatur, qui illud non fugerit. Ezech. 20. *Vnusquisque offensiones oculorum suorum abijciat.* Symmacus legit *vnusquisque nauseas oculorum suorũ abijciat*, & quidem tales sunt mundiales voluptates, quæ oculorum concupiscentiam fouent, tam fœtidæ, tam horridæ, vt nauseant moueant, & deterreant aspicientes conspectu suo. Nondum fuerant experta terræ animantia voluptatum rabiem, & nihilominus sic illa Dominus præcepto vrget, vt voluptati operam nabent inquiens Gen. 1. *Crescite & multiplicamini.* Nullum tale verbum dixit ad arbores, nec ad terræ fruges, sed ad solos animantes, & cur solos animantes tali præcepto vrget? D. Gennad. in caten. Græc. rationem reddit dicens. *Cùm arbo-*

Ezech. 20.

Gen. 1.

Gennad.

ribus, frugibusq; Deus dederit, vt seruentur in agricultura, animantes verò, vt mutuo interse cõcubitu propagentur, ne in eam rem sponte sua ferri videantur, sed compelli potius imperio creatoris ad generis propagationem, meritò talibus verbis animarum generi benedixit. Vel ipsa bellua voluptuosos amplexus fugisset, nisi ad eos captandos præcepto compelleretur diuino, vt hinc pateat, quam sufficit per se ipsa considerata luxuries deterrere homines à vetito concubitu. Quàm multum derrebatur, vt voluptates fugeret ille, qui dicebat Eccles. cap. 7. *Et inueni amariorem morte mulierem.* Cur mors proponeretur in pœnam voluptatum captarum, quando ipsæ voluptates, amarioreslongè sunt ipsa morte? Nulla equidem mors est, nulla pœna, quæ tot amaritudines porpinet; tot dedecora inferat, & turpia damna, quot infert, & propinat vna libido. Vndè D. Cyprian. lib. de singul. Cleric. non illepide hæc describens damna tandem fatur: *Præcipitia instruit,* (scilicet mæchia) *interitum fouet: cõfusionem mercatur, thesaurizat opprobrium: per infinita dedecora multiplices mortes inuehit in perniciem perditorum.* Quid verius de voluptate potuit dici? Ipsa est per se pœna grauissima; ipsa morte amarior, imò pluribus mortibus turpior, & inhonestior, & truculentior. Et siquid dicendum est libidinis malignitatem exprimens, ipsa est instar gehennę ignis. Vndè monebat Prouerb. 5. *Ne des alienis honorem tuum: & annos tuos crudeli.* Quibus putant Iansenius, Caietanus, & Rodulphus moneri iuuenem, ne se dedat meretritio amori, ne committat ætatis suæ flores crudelissimæ voluptatũ lanienæ, hoc est, ne dent annos suos crudeli. Ad rem explicatius Rab. Salomon legit: *ne des annos tuos Principi gehennæ*: quippè voluptatum flammæ gehennales sunt, gehennæ ardoribus vritur, qui turpibus amoribus incẽditur. Iudic. 6. dum Samson ad mortẽ quæreretur, ipse ingressus domũ meretricis dormiuit ibi, & multo manè consurgens portas ciuitatis substulit, & in montem ab inimicis liber se recepit. In quo Sãsonis facinore gloria Christi Domini resurgentis à sanctis patribus solet exprimi; qui ad infernum vsque descẽdit, vt Samson domum meretricis fuit ingressus; & indè mortis portis sublatis rediuiuus ascendit, sicut Samson etiam ascendit ciuitatis portas in mõtem deferens. Sed quid habet similitudinis descẽsus Christi ad infernum, & Samsonis ingressus in domũ meretricis? Sanè non tam ibi similitudo, quàm identitas inuenitur, quandoquidem domus meretricis infernus est, & voluptatum flamma æterni incendij ardores maximè exprimit. Ita D. Aug. ser. 107. de tempore, ait. *Quid est hoc? Infernum, & amorem mulieris, vtrumq; scriptura coniungit. Inferni ignem tenebat domus meretricis. Pro infernis ponitur domus meretricis.* Meretricius amor nihilo à gehennæ ardoribus differt; totum quod infernalis flamma efficit, manifestè cernitur inflã mante libidine. Ad voluptuosam vrbẽ aiebat Dominus Isaiæ. 13. *Et erit Babylõ illa gloriosa in regnis, inclyta in superbia Chaldæorum, sicut subuertit Dominus Sodomam.* Expende cui assimilatur Babylonius fornax, nimirùm cõcupiscẽtia carnis, quippè assimilatur euersæ Sodomæ. Sed scire cupis qualis sit Sodoma euersa? In tota euersa Sodoma nihil vitale relictum est: ibi in pomis extrinsecus color, intrinsecus turpitudo, cinis, & fabilla, in terris fumus, & fætor; in fontibus viscus. Ex quo sic in rem præsentem D. Ælredus ser. 10. in Isaiam, inquit. *Meritò fœdum illud detestabileq; peccatum fœda, & horrenda reliquit vestigia; vt aduertant homines, quibus supplicijs subdantur in inferis, quos fumus excæcat, quos fœtor corrumpit, quos immundicia viscus, instar vtuminis æternis vinculis ligat. Hic est finis deliciarum tuarum ò Babylon.* Hoc est exemplar mũdialium deliciarum, hoc speculum voluptatum: sunt equidem libidines vniuersæ carnales instar Sodomæ euersæ, quæ ignem, fumum, cineres eructant; decipiunt paululum colore venusto, sed contrectatæ cinereum, quid euomunt à gehennali calore intrinsecus latitante productũ. Simul exprimit Sodoma euersa, quæ sint inferorum supplicia, & quæ sint carnis deliciæ: sicut in inferno, sic & in voluptate carnalium, nil aliud inuenitur, quàm flamma vorax, fumus excęcans, fætor corrumpens, viscus in æternos cruciatus, sine misericordia ligans. Vndè D. Hieron. ad Lætam, ne in filia voluptatum lenocinia patiatur, scribit. *Nec capillum irrufes, & aliquid de gehennæ ignibus auspiceris.* Inter lenocinia enim voluptatis, vel ipse rufus color est valdè suspectus, vt qui iam exprimere videatur gehennam.

Ecclesi. 17

D. Cypr.

Prou. 5.

Isai. 13.

Ælred. 10.

Hieron.

Matth. 5.

Matth. 5. Quod ſi oculus tuus dexter ſcãdalizat te, erue eũ, & proijce abste: expedit enim tibi, vt pereat vnum membro rũ tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. Et ſi dextera manus tua ſcandalizat te, &c.

§. II.

Alienæ pulchritudinis conſpectus voluntarius nunquam non tardat, & grauat etiam caſtiſſimos animos.

QVando pulchritudo viſa eſt, & non ſcãdalum aliquale genuit? Etiam dexter oculus, & puriſsimus cõſpectus in proſpicienda pulchritudine offendiculum inuenit, quo detinetur, quo quis etiã imperceptibiliter retardatur. Quis pulchram formam aſpexit, & non ibi longiores, quam par erat, moras fecit? Pulcherrimus inuenis Saul, dũ parentis aſinas quæreret, conſulturus Prophetã acceſsit: & iuxta oppidi portas ad fontem puellas cum vidiſſet, eò pergit rogaturus, an in oppido maneret Propheta. Rogat igitur, & puellæ ad formoſi adoleſcentis cõſpectum, non vnum, ſed multa incipiunt facere verba. 1. Reg. 9. *Quæ reſpondentes dixerũt illis: Hic eſt ante te: feſtina nunc. Hodie enim venit in ciuitatem, quia ſacrificium eſt hodie populi in excelſo. Ingredientes vrbem ſtatim inuenietis eum, antequam aſcendat excelſum adveſcendũ. Nec enim comeſturus eſt populus, donec ille veniat: quia ipſe benedicet hoſtiæ, & deinceps comedent, qui vocati ſunt. Nunc ergò aſcendite, quia hodie reperietis eum.* Ecce tibi puellæ, quã lõgum texunt ſermonem, quàm tardãt in reſponſione ſua: quot verba cumulant minimè neceſſaria; ſatis fuiſſet virginali decori reſpondiſſe vnico verbulo, nimirũ, quòd Propheta ibi eſſet, id quod ſolum quærebatur, at illæ multa alia commiſcent, & de ſacrificij hora, & de prandio, de conuiuij etiã ordine. Sed vndè hanc, colloquij moram cum hoſpite, & verecũdæ, & honeſtæ puellæ ebiberunt? Sanè ab ictu oculi, & ſi dextro conſpectu formoſum iuuenem reſpicientes, ſic impediuntur, ſic morantur, vt non facile ab illo conſpectu ſe expediant, ſed pluſquã par erat temporis, in colloquio contererent. Ad hęc Lyra fatur: *Iſtæ puellæ plura verba dixerũt Sauli, quia volebant illum aliquantulum detinere verbis admirantes eius pulchritudinem.* Lyra. Proh quot offendicula parit, vel innocens conſpectus pulchritudinis, ne te cito ab illo expedias: ſed quaſi in via mille offendiculis præpediaris. Quid aliud fecit vxor Loth, quam caſtis licet oculis ardẽtes Sodomæ libidines reſpicere, & ſtatim facta lapis ibi in æternũ remanſit? De quo pulchrè D. Auguſt. ſer. 29 de verbis Domini. *Quando autem ſcatet tentationibus mũdus, velut pluuia Sodomæ ſulphurea, metuẽdum eſt exemplũ vxoris Loth: Retrò enim reſpexit, & vbi reſpexit, ibi remanſit.* Auguſt. Expende, quæſo, illa verba; *vbi reſpexit, ibi remanſit*: nõ progredi, ſed æternum hærere ad ſalebra datur illi, qui conſpectibus pulchritudinis gaudet. Aiebat Aug. Pſal. 118. *Auerte oculos meos, ne videam vanitatem*: ex Hebræo proprie: *tranſire fac oculos meos*; ne hæreãt, ne viſa pulchritudine moras meditentur, & tardiores in tranſeundo reddãtur: ad larga colloquia inuitantes. Pſal. 118 Ad quod reſpiciens D. Ephræm de vita ſpirituali, ait. *Si contingat colloqui cũ adoleſcentibus, ætate, & aſpectus venuſtate florentibus; cuſtodi oculos tuos, ne concupiſcentia mentem tuam conturbet, incipiaſque in longum ſermones affectione plenos deducere.* Ephram. Hęrent, mihi crede, oculi in pulchram formam iacti, & niſi caueas, longiſsimis ſermonibus ſenties concupiſcentiæ flammas exufflari: vt dicat D. Petrus Dam. lib. 2. epiſt. 18. *Si conſumi libidinis incendio nolumus, muliebris aſpectus ſpeciem declinemus, ne de conſpectâ formâ flamma proſiliat, & in nobis tota mentis fruteta peruadat.* Dam. Non ſic ſilices ſcintillant, & ignem eructant ex colliſsionè ferrati equi calcis, vt pulchritudo ex ictu oculorũ in flãmas exurgit. Quare cauendus, vel oculi leuiſsimus iactus, & ſeueriſsima diſciplina multandus. Pro quo Ezech. 2. *Vnuſquiſq; offenſiones oculorum ſuorum abijciat*: quæ verba trãsfert Aquila fatus: *vnuſquiſque abſciſsiones oculorum ſuorum abijciat*: meritò abſciſsionẽ vocat, quidquid in oculis deſeruire poteſt concupiſcentiæ carnis, vtpotè abſcindendum etiam cum effuſione ſanguinis. Ezech. 2.

§. III.

In laſciuia nihil non ſiniſtrum, & damnationi proximum.

VBi concupiſcentia carnis incendi incipit, meritò iubetur erui, & dexter oculus, & dextera etiã manus reſecari, nihil dextrũm

trum in homine lasciuia relinquit, nihil lasciuo manet non sinistrum, & vicinum damnatis. Gen. 38. Iudas Thamaris existimata meretricis concubitum appetens, turpitudinis precium spondet: sed quale precium? *Dixit, mittam tibi hædum de gregibus.* Ecce quid lucretur mæchia, hædum de gregibus, iam indè cernens miserum damnationis statum; egregia quidem mæchię compensatio, in qua sinistri reprobi pœna per hædi exhibitionem demonstratur. De quo D. Zeno ait: *Hædũ ei promittit, id est, quæsit peccati merces ostendit.* Nil aliud restat libidini, præter id, quod à sinistris damnationem extremam spectabit: quidquid à parte agnorum, id est, à dextris venit, in voluptuosis hominibus resecatur; vnus illis hędus manet, nimirùm solum illos sinistrum spectat latus. Psal. 136. *Si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuioni detur dextera mea* Ecce vobis pœnam illorum, qui cœlestia obliuiscentes, fœdis inhiant huius temporis voluptatibus, nimirùm, quod dexteram amittant, & sinistra excipiant iacula: Aug. *Qui obliuiscuntur Hierusalem, hoc contingit, quod dicit; obliuiscitur illos dextera eorũ. Vita enim æterna manet in se, illi manent in delectatione temporali.* Proh misera delectatio carnalis! Eu perditos homines, qui non metuunt esse in cœno voluptatũ, quibus quidquid est dextrum amittitur, & solum, quod à læua iacitur, manet; nimirũ vulnus, mors, perditio. Eę quippè sunt carnis deliciæ, quę prospera omnia absumant; sinistręque diuinæ in se solicitent, & trahant lethalia iacula. Gen. 18. ait Dominus: *Clamor Sadomorũ, & Gomorrhæorum multiplicatus est.* Quid indè? *Descendam, & videbo, vtrum clamorẽ, qui venit ad me, opere compleuerint, &c.* Qualis est iste clamor, qui Deum vltorem trahit, & tot fulmina in se facit torqueri? An erat innocentum oppressorum clamor? Minimè: sed erat voluptatũ cantus; dum homines in voluptatibus suis choros agebant, dum crebris conspectibus, & amatorijs vocibus mutuas concupiscentias solicitabant, simul Dei iacula, Dei fulmina inseparabant. Rem explico pulchro exemplo: nimirùm, cum tempestiuum prolificandi tempus aduenit auibus, & perdix suis se amoribus incipit calefacere, vix marem à longè sentit, & tota se effundit in cãtus: rusticum emollit guttur, & qua potest dulcedine suas flammas canit: adest è propinquo mas, & hinc indè constituuntur cupidinis castra; paulatim dum congrediuntur, accelerant cantus, it festinior, & festiuior clamor per aera. Quid plura? Errat forsan tunc temporis venator per campos; audit congressuum voces, sistit gradum, fulmina parat, accedit tacitus, maiori igne fulminato perdit amorum accensas faces. Sic prorsus hominibus accidit; dum se se amoribus tradunt, dum cantibus, dum vocibus se se mutuo accendunt; dum mille appositis pabulis lasciuiæ perstrepet flamma, eos emittit sonos, qui venatorem Deum sistunt, & ignea parant venabula, quibus miserè cõ fodiantur. Pulchrè D. Petrus Dam. lib. 2. epist. 18. *Excitat enim venatorem vox clamoris, cum te accendit flãma libidinis. Nulla quippè vox criminis sonorius elebatur in cœlum: de qua dicitur: Clamor Sodomorum venit ad me.* Proh miser adolescẽs, te tẽ amoribus trade, discurre liber per luxuriæ prata; explica pulchritudines, cane tuas flammas; nocturnis sibilis vigilantem libidinem exsuffla, accende: addè munera, quibus internus ignis exurgat inflammas. Prodolor voces hæ venatorem excitant, fulminantem Deum conuocant, à cuius læua, & fulmina, & gehennam trahunt.

Gen. 38. D. Zeno. Psal. 131 Augusti. Gen. 18. Pet. Dam.

§. IIII.

In eo, qui gladium exerit aduersus vitia, nil dextrum perit, omnia dextra sunt.

NOtanter ait textus. expedit, vt vnum membrum pereat, & non ait, expedit, vt dextera pereat; nil enim dexterum potest perire in eo, qui stringit gladium, vt mortẽ inferat vitijs, sed omnia dextra sunt. Apud Iudic. cap. 3. miseri Israelitæ clamauerũt ad Dominum: *Qui suscitauit eis saluatorem vocabulo Aod, qui vtraq; manu pro dextera vtebatur.* Et quod primum tanti ducis facinus aduersus hostes? *Qui fecit sibi gladium ancipitem, habentem in medio capulum longitudine palmæ manus, & accinctus est eo subter sagum in dextro fœmore.* Cur non magis in sinistro? Nonne, & natura, & vsus docuit, quòd gladij accingãtur in sinistro latere? Cur Aod maluit accingi in dextro fœmore? Equidem in eo, qui se se armat ad vitia resecanda, vt bellum inferat Principi tenebrarum, nihil sinistrum est, omnia in illo dextera apparent. Ad hæc eleganter Orig. hom. 3. in Iud. fatur. *Vides quia dexterum est omne, quod agit Aod hic ambidenter, & manibus dexter est, & in pedibus dexter est. In fœmore enim dextro gladium portat, vt veniat ad regem, & interficiat eum.* Quid quid in se habet dextrum ostendit ille, qui aduersus tenebrarum Principem gladiũ parat; & tu si te armas, vt vitia expugnes, si au-

Iudic. 3. Orig.

des

des regnum concutere peccati, nil non dextrum inuenies; omnia tibi dextera applaudent. Israelitę etiam sub Samuele mille Philistinorum incursiones patiebantur, donec Samuelis ad Deum precibus confirmati durissimum ineunt aduersus Philistinos certa
1. Reg. 7. men. Quid tunc? Sic habes. 1. Reg. cap. 7. *Egressiq; viri Israel de Masphath persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos vsque ad locum, vbi erat subter Rethchar.* Expende, qui locus obtingat Israelitis persequentibus hostes suos, nimirùm locus, *qui erat subter Beth char*: & quidem Bethchar domus agni interpretatur, non enim hædi, sed agni locus excipit sic pugnantes, vt nihil sinistrum; sed omnia dextra inueniant sibi obuiãtia. Id quod
D. Greg. insinuans D. Greg. lib. 3. expositionis, ait: *Dum ergo fidelium triumphus sub Israelis gestis ostenditur, vsque ad locum sub domo agni cæsi alienigenæ dicuntur.* Ecce tibi Christiane, ad quem locum pergis, dum stricto gladio alienos in te mores expugnas, recta via procedis vsque ad locum, qui est subter Bethchar, ad domum agni festinas, te agnorum dextra recipiet, ex qua nihil iam poteris metuere sinistrum.

Matth. 5. Dictum est autẽ: Quicumquè dimiserit vxorẽ suã, det ei libellum repudij. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui dimiserit vxorem suã excepta fornicationis causa facit eam mæchari, & qui dimissam duxerit, adulterat.

§. V.

Mulier adultera lethalis viro suo.

MEritò Iesus hoc præstat maritis, quod à se separent vxorẽ fornicationis causa, vtpotè, quæ tunc lethalis existet marito.
Chrysost. Quippè ait D. Chrysost. hom. 49. excap. 14. Matth. *Nec dubitandum est adulterij cupidas ad maritorum cædem paratas esse, atque accinctas.* Nil non lethale meditari sciet mens, quæ adulterij se videt constrictã crimine. Nequit adulterij virus intrinsecus contineri, sed qua potest serpit, vt appareat, in vulnere, in homicidio, Christi parentũ matres aliquæ pro prio nomine recẽsentur in genealogia Christi, & quæ recensentur omnes secundas habuerũt nuptias, vt Ruth, vt Thamar, vt Bersabeth, quarum primi viri protinus reticentur, solius Bersabeth proditur, quis fuerit eius vir primus. Quippè ait Matth. 1. *Dauid autem rex genuit Salomonẽ ex ea, quæ fuit Vriæ.* Et cur illarum primis viris prætermissis, solius Vriæ nomen, qui fuit Bersabeth primus maritus ob oculos constituitur? Sola Bersabeth fuit adultera, cuius adulterium vsq; ad necem defæuit mariti; & ideò vbi adultera cõmemorãda erat, necessum fuit commẽmorare etiam occisum virum, nequit enim pro dignitate adulterium memorari, sine occisione mariti. Ad quod respiciẽs D. Paschas. D. Pasch. lib. 1. inquit: *Vnde nomen viri, quod est Vrias, velut iusti hominis ponitur, vt ex hoc etiam sceleris immanitas memoretur, dum ipsius causa idem occisus ad medium reuocatur.* Penè quot adulteras memineris, tot tibi statim occurrẽt mariti occisi: nunquam enim adultera sanguinem, & mortem non spirat. Non absre notabat Matth. cap. 14. vt adulteræ mentem Matt. 14 totam spirantem sanguinem indigitet. *Herodes tenuit Ioannem, & alligauit eum, & posuit in carcerem propter Herodiadem vxorem fratris sui.* Quippè serpens ille antiquus, qui animorum sponsum Deum, & eius amicum Baptistam neci dare cupiebat, non prius tãti viri necem audet procurare, quam adulterium seminasset in pectore Herodiadis: ratus adulterij virus tantum esse, vt ipsum solum sufficeret, ad perdendum hominem, & Deum sponsum, & eius amicum. Id quod ponderans D. Basil. Sel. orat. 16. inquit. *Vide Diaboli artem. Primùm fraterni cubilis perfossorem fecit, vt ex adulterij fossa ad Baptistæ eadem transilire faciat.* Nulla cædes, nulla perditio reputabatur ei difficilis, vbi adulterij semen iactum vidit, vtpotè, qui sciret adulteræ mentem in cędes, & ruinas facili negocio venire. De qua locutus Dominus Pro- Prou. 12. uerb. 12. ex lectione Septuag. inquit. *Sicut autem in ligno vermis, sic virum disperdit mulier malefica.* Nulla adultera est, quæ malefica, imò venefica nõ sit in virum, illi ruinam, & perditionem struens, id quod testabatur etiã Tullius ad Heren lib. 4. vbi sic. *Maiores nostri, quam impudicam iudicarunt, eam veneficij quoque damnatam existimarunt. Quia necesse est, illam, quæ corpus suum addixerit turpissimæ cupiditati, timere per multos. Virum, parentes, cæteroſquè ad quos viderit sui dedecoris infamiam pertinere. Quid postea? Quos tantopere timeat, necesse est, vt veneficio petat.* Nemò securus ab adultera, & vir, & parentes, & consanguinei, & horum amici cruentis illius

Basil. Sel. Tullius.

ſubduntur inſidijs, cuius virus ad omnes perdendos ſerpit.

§. VI.

Coniugalis amor filiorum cauſa nutriendus.

MEritò adulterij cauſa conceditur viro vt à ſe abigat vxorem, quãdoquidem adultera totam ſpem filiorum adimit parenti. Cur homo filios ſuos expectet ab illa, quę commiſcetur alienis? Eò ſpectabat Chryſoſt. ſer. quod carnis concupiſcentiam ne ſe ſtemur, de adulterio fatus. *Non ſuccurrit, quo id ſceleris nomine queam explicare, quando non ex ſe genitum enecat, ſed generãdi intercipit cauſam.* Sanctiſsimè ergò Dominus verus caſtitatis amator, vbi per adulterium confuſſa, & intercepta eſt tota filiorum generatio, dimitti vxorem iubet, qui ad thorum; quando coniugalis amor, & copula honeſtatur ex filiorum cauſa. Equidem in his, quos Dei ſpiritus agit, maritalis calor deferbet, vbi ſpes filiorum procreãdorum funditus abeſt. Memorare ſanctiſsimum illum coniugem, nempè Iobum, is ſeptem chariſsimos filios vna die, & interemptos vidit, & ſepultos; & poſt tantam filiorum cladem, diabolus, qui Iobi rebus nocebat, inſtigauit vxorẽ, vt colloquio ſuo maritalem animum emolliret, & frangeret. Adeſt illa cap. 2. & ait. *Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? Benedic Deo, & morere.* Quid ad hæc Iob? Nunquid ad vxoris vocem emollitus eſt? Nunquid vxorem videns, vicem eius doluit, & eam eſt conſolatus? Imò ait: *Quaſi vna de ſtultis mulieribus locuta eſt*: de mulieribus vna vocatur, nõ de vxoribus, illam quaſi obliuiſcitur vxorem, & inter reliquas mulieres habet. Sed cur no biliſsimus coniux ſic vxorem obliuiſcitur, ſic ad eius vocem duratur? Rem attigit D. Auguſt. ſer. 224. de tempore fatus. *Obliuiſci vxorem Iob in filijs didicerat.* Et meritò vbi tota filiorum ſpes emarcuit, deferbuit etiam in ſanctiſsimo viro coniugalis calor. Vxorias blanditias, & voluptates, nec meminerũt viri ſancti, vbi totam filiorum vident interceptam cauſam. Quippè pro omnibus coniugibus dicebat Tobias cap. 8. *Et nunc Domine tu ſcis, quia non luxuriæ cauſa accipio ſororem meam coniugem, ſed ſola poſteritatis dilectione, in qua benedicatur nomen tuum in ſæcula ſæculorum.* Vbi autem non interuenit poſteritatis dilectio, nec maneat in ſanctis viris cõiugũ memoria. Hunc ſpectent fideles in cõiugio ſcopum, ni velint experiri amariſsimos ſibi fructus cõiugalis thori. Matth. 1. Chriſti Domini proponẽs genealogiam, ait: *Booz autem genuit Obed ex Ruth*: qui nouit caſtiſsimas nuptias inter Booz, & Ruth, & quòd ea ratione fuerint celebratæ, vt Booz ſemen fratris ſuſcitaret, filioſq; in Dei populo gigneret; nõ mirabitur, quod Obed, id eſt, ſubditus, natus ſit ex tali coniugio: in obedientia enim, vel contumacia filiorum manifeſtè perſpicitur, qualis fuerit copulæ coniugalis finis. Vndè dicebat Author Imperfecti hom. 1. in Matth. *Talis Booz ex tali coniuge, qualem virum genuit? Obed, qui interpretatur ſubditus. Nunc autem, qui diuitias eligunt, & non mores: pulchritudinem, & non fidem: & quod in meretricibus ſolet quæri, hoc in coniugibus optãt: propterea non genuerunt filios ſubditos, vel ſibi, vel Deo: ſed contumaces, & cõtra ſe, & contra Deũ, vt filij eorum non ſint fructus iuſtæ coniunctionis, ſed pœna condigna irreligioſitatis ipſorum.* Hæc ille: vt diſcant coniuges meretricias voluptates etiam in coniugio cauere, niſi velint filios indè ſuſtinere ad vindicandas parentum libidines carnificibus crudeliores.

Matth. 5. Iterum audiſtis, quia dictum eſt antiquis: Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua. Ego autẽ dico vobis, non iurare omnino: neque per cœlum, quia thronus Dei eſt, neque per terram, &c.

§. VII.

Dei nominis in iuramentis vſurpatio, quàm debeat eſſe cauta.

ADeò cauenda eſt Dei nominis vſurpatio in humano ore, vt ſanius ſit conſilium à Ieſu prolatũ, quod prorſus ab omnino iuramento abſtineamus. Quis frequens, & momentaneus, & repentinus iurator non lingua labitur, & lapſibus conſpicatur? Et quis labens, & offendens Dei nomen vſurpare, imò meminiſſe audeat? Ipſe ille Deus, qui lege veteri dicebat: *reddes Domino iuramenta tua*; apud Oſeam 4. ait: *Neque iurauerit, viuit Dominus.* Cur qui permittebat iuramentum; in præſenti vetat, quod iurent,

viuit

viuit Dominus? Videbat illorum labia mille iam lapsibus conspurcata, ideò vehementer cauet, ne labijs pollutis audeant nomen
Hieron. Dei venerabile tractare. D. Hier. sic Deum loquentem facit. *Nolo per os vestrum nominis mei fieri mentionem, quod idolorum recordatione pollutum est.* Caue tibi Christiane labijs peccantibus Dei nomen vsurpare; id enim, vel ipse diabolus maximè cauit. Dum hic se se super omne, cuòd est Deus, extollit, sic fatur Isaias. 14. *Ponam thronum meum in nubibus, & similis ero altissimo.* Expende illud simi lis ero altissimo, cur non potius ait; similis ero Deo? Cauit perfidus labijs peccantibus
Chrysost. Deum nominare. Ita D. Chrysost. in Psal. 13 fatur: *Sustulit Deum, & posuit altissimo, erubescens eum, quam iam negauerat.* Non audet diabolus inter offendendum diuini nominis meminisse; & homo non vereatur fœtida lingua, pollutis labijs diuinissimũ nomen passim conculcare? Vtinam vel à diabolo discerent homines nomen diuinum vereri: vtinã sic tremerent venerabile nomen deitatis, vt absque magno timore, & reuerentia, & circunspectione, nec illud extremis tangerent
Gen. 2. labijs. Magnus Habraham Gen. 2. vocauit seruum Giezer, à quo petit, vt iuret per Deũ, quod sponsam dignam è cognatis, & propinquis Isaaco afferet. Cui seruus statim respõdit: *Si noluerit mulier venire mecum in terram hanc, nunquid reducere debeo filium tuum ad locum, de quo tu egressus es?* Nimius forsam videbitur seruus hic, in proponẽdis statim difficultatibus? Cur non magis dicto obediuit? Cur non magis seni morẽ gessit, & promisit facturum, quod petebatur, sed maluit obijcere difficultates rei? Sanè ad iuramentum per Deum edendum cogebatur; & vbi iurãdum erat, vir prudentissimus noluit, vel labra mouere, quin prius omnes iuramenti obligationes claras, & compertas haberet, ne quid præceps in contumeliam Dei nominis
Theodor. iuraret. Ad hęc Theodoretus quæst. 73. ait. *Prudentissima fuit serui interrogatio: qui reueritus iusiurandum sibi claras volebat nuptiarum pactiones.* Non sanè sumebat nomen Dei sui in vanum, qui nec à Domino impellebatur ad iurandum, nisi prius examinasset materiã iuramenti, & pericula, quæ indè oritura possent diuinari. Sic vniuersi fideles iuramentũ caueant, sic metuant Dei nomen inuocare, nisi prius examinata, & perpensa materia, & periculo iurandi. Et cui non sit iuramen-
3. Reg. 17 tum, & venerabile, & sanctum? Elias. 3. Reg. 17. vt populum Israelem castigaret, ait: *Viuit Dominus non erit per hos annos ros, neq; pluuia, &c.* Audet homo terrenus cœlis imperare, ne pluant, & terræ ne germinent; sed ex quo habuit spem, quod elementa, quod cœli eius dicta non auderent temerare? Sanè ex iuramento in primis obiecto, cum ait: viuit Dominus; certò sciens à nulla efficiendum creatura, quod Dei nomen assumptum sit in vanum. Sic vniuersæ reuerentur, sic ca
Basil. Sel. uent iusiurandum. D. Basil. Sel. orat. 11. *Iurat per creatorem, vt iuramenti metu, ac reuerẽtia, creatura vim suam reprimat.* Quæ creatura non se reprimat, non vim suam comprimat, vt Dei nomen integrum in iuramentis honorem habeat? Sanè qui hoc despicit, non homo est, peior est diabolo, durior ipso lapide. De impio Sedecia, ait Æsdras lib. 3. *3. Æsd. 1.* cap. 1. *Adiuratus à Nabuchdonosor, periurans discessit, & indurata ceruice sua, & corde suo, transgressus est legitima Domini Dei Israel.* Expende quod prius dicatur periurans, deindè quod induretur eius cor, & lapidascat: quasi obduratio cordis proles sit legitima in homine iurante.

§. VIII.

Dei nominis prophanatio, qualis in iuramentis fit, lethalis est homini.

NOn ponit Dominus in præsenti pœnã vllam iuranti, sed solum simpliciter cauèt, ne vllo modo iuremus; & quidem, quæ alia pœna requireretur, quando ipsa Dei nominis prophanatio lethalis est, & omni veneno nocentior pectori humano? Apud Iob *Iob 2.* cap. 2. cupiens fœmina maritum ab innumeris malis quàm primum eripere, vide quale venenum ei porrigat. *Benedic Deo, & morere:* Benedic posuit, pro maledic; nec enim efficatius virus potuit vel à fœmina excogitari ad citius perdendum virum, quam si suaderetur aliqua Dei nominis prophanatio. D.
Gaud. Gauden. in præfatione, ait: *Mortem blasphemanti debitam pro remedio arumnarum suggerit acquirendam callidus iterum per mulierem serpens. Quia blasphemantis furor non medelam doloribus præstat, sed cruciatum mortis accumulat: illius quippè mortis, quæ nec fixẽ miseriis tribuat & exordium sit pœnarum.* Superfluũ est aliud mortis genus quærere, quo velocius homo cadat, vbi adest blasphema lingua, vbi Dei nominis prophanatio, hęc omni veneno truciorem hominem perdit, hæc gladios profert mille, quibus confodiatur miser. Dauid. 1.
1. Reg. 17 Reg. 17. sola funda, & lapide armatus sic minatur Goliæ, *percutiam te, & auferam caput tuum à te.* Quòd si caput eius auferre intentas

tentas ò Dauid, cur ſolam fundam requiris, cur & gladium non præparas? Sanè audierat Dauid Philiſtæum Dei nomini irridentem, imò & blaſphemantem, & ſuperuacaneum curat gladium quærere, quando blaſphemus ipſe, gladius ſibi eſt, & gladios mille porriget in ſui pernitiem. Franconius Abb. tom. 5. de Gratia Chriſti, ait. *Immanem illã belluam vno tantum ictu conterit, atque blaſphemum caput proprio mucrone victor præcidit.* Nõ requirit ferrum alienum blaſphema lingua, vt ſuum hominem perimat, ab ipſis blaſphemi viſceribus erumpent gladij, qui blaſphemum trucident. Notæ ſunt blaſphemiæ Senacherib in Deum Iſrael, harum vindictam, cum peteret Ezechias à Deo, ecce tibi media nocte Angelus Domini perimẽs vniuerſum Senacherib exercitum. 4. Reg. 19. ſolus ipſe Senacherib euaſit ab Angelico gladio liber. Sed cur Angelus, qui blaſphemias puniturus deſcendit, alios percutiens blaſphemum ipſum euadere permittit? Equidẽ blaſphemus ipſe ſibi gladius eſt, è ſuis viſceribus profert ſui pernitiem, non eſt, cur ad illum perimendum gladius Angelicus feſtinet. Id quod euenit, nam qui liber euaſit ab Angelo fugiens in terram ſuam, Idoliq́ue templũ intrans: *Cum adoraret in templo Neſrah Deum ſuum, Adramelech, & Saraſar filij eius percuſſerunt eum gladio.* Quem euentum miratus Theodor. orat. 3. in Daniel. pulchrè ait. *Qui linguam contra opificem ſuum haud continuit, ab hominibus, quos procreauerat, occiditur.* Non aliunde quærenda pœna eſt, quæ infligi poſſit ei, qui lingua ſua offendit nomen diuinũ; intra ipſius viſcera creatur gladius, quo miſerabiliter vitam finiat. Etſi aliquãdo videatur liber pœnam effugiſſe, non erit ſine pœna, tandem comprehendetur, & omnia luet. Apud Zachar. cap. 5. oſtenditur ſupplicium iurantis domui eminens, & quale iſtud? *Ecce volumen volans*: Septuag. ex quibus Chryſoſt. Cyril. & Theodor. legunt: *Ecce falx volans*: quaſi iurantis pœna non veniat, ſed volet, ne iurans effugere poſſet. Ad hæc libet meminiſſe regem Sedeciam hominem apud Æſdram lib. 3. cap. 1. periurij accuſatum, is ab exercitu Nabuchodonoſor expugnatus fugæ ſeſe committit. 4. Reg. 25. *Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum regem, comprehenditque eum, &c.* Ecce tibi quàm velox ſit pœna periurij: currebat miſer rex fugiens, ſed gladius hoſtium volabat, vt volare ſolet periuriorum ſupplicium, ne quis periurus tãdem euadat liber. Quod notans Chryſoſt. hom. 29. ad pop. ait. *Ciuitas quidem miſerabiliter ſoluebatur. Rex autem his miſerabiliora, & triſtiora patiebatur: & ſicut ædificia falx illa volans deſtruxit, ſic & hunc fugiẽtem adſumpſit.* Quis euadat periurij pœnas, quando hæc, & falx eſt, & inſuper habet alas?

Francon.

4. Reg. 19

Theodor.

Zachar. 5

4. Reg. 25

Chryſoſ.

CAPVT VII.

De diligendis inimicis.

CHRISTIANÆ charitatis vexilla hinc incipit dux noſter Ieſus manifeſtius explicare: cum docet, quàm debeat Chriſtianus nullos ſibi terminos præſcribere, vt gratum faciat fratri, etiam iniurianti, etiam hoſtiliter perſequenti. A neminẽ vinci in bono patiamur, ſed & maiori dono amicorum vincamus poſtulata: & hoſtium iniurias officijs ſuperare contendamus. Nonne id Deus agit? Ergò in eo Dei filij efficiamur.

Matth. 5. Audiſtis, quia dictum eſt: Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

§. I.

Æſtimanda eſt quæuis in malis remiſsio.

NOn condemnanda lex vetus, quæ permittebat oculum pro oculo, & dẽtem pro dente requiri: imò laudanda, vt quæ in effrænis hominum moribus, ferocientibuſq́ue iris terminum nouit ſtabilire, vltra quẽ minimè proſilirent. Ait enim Chryſol. ſer. 38. *Iudæos furor vindictæ cupidos ſic tenebat, vt pro oculo caput, pro dente animam poſtularent. Hinc eſt, quod eos lex ad vindictæ viciſſitudinẽ refrenabat, vt qui veniam culpæ ſapere non valebant, vel modum ſaperent vltionis: & tantũ vindictæ exigerent, quantum læſionis intulerat vis furentis.* Sic paulatim ferociẽtes animos edomabat, nec paruum exiſtimabat profectũ ad ſalutem, ſi vel exceſſus in vindicta remitterentur. Et quidem in morbis tunc primum incipit ſalus ſperari, cum intenſi ardores, vel paululum remittuntur, quæuis enim mali remiſsio à prudentibus æſtimatur. Proquo dicebat Nazian. in Iambico de ira.

Chryſol.

Non

Non parua, porrò nec leuis res eſt mihi,
Vel parua vitij maximi remiſsio,
Velut his, grauis, quos obſidet morbi dolor.

Quis non æſtimet in intenſiſsimo febris calore aliqualem remiſsionem? Sic in maximis vitijs quæuis etiam parua remiſsio, & æſtimanda, & procuranda. Tota lætabunda ſpõſa, quaſi albentes iam ſegetes videret, imò quaſi ditiſsimam iam vindemiam poſsideret ait Cant. 2. *Tempus putationis aduenit.* Quid magnum hoc? Quid eſt, cur iam lætetur adueniente putationis tempore? Sanè quę per hyemalem brumam viderat totam vineam ſilueſcere, ſuperfluiſq; ſarmentis ſterileſcere, non paruum æſtimat gaudium, quod per tempus liceat aliquid ſuperfluitatis ſterileſcentis putari; eò enim bona ſuccreſcũt, quò mala ad diminutionẽ incipiunt venire. Qua propter D. Ber. ſer. 58. in cant. ſic monebat. *Tolle ſuperflua, & ſalubria ſurgũt, vtilitati accedit, quidquid cupiditati demis. Demus operam putationi. Putetur cupiditas, vt virtus roboretur.* Non ſemper ſpectanda eſt eradicatio malæ plantæ, nec ſemper vtiliter procuratur: interea accedat putatio, & ſiquid putare licet de ſuperfluis, meritò gaudes, quãdoquidem de temporanea putatione naſcitur diues vindemia; & quidquid vitio dẽpſiſti, virtuti accreſcit. Nec reputatur malum, quod nullo ſe ſe aumento prodit: hic Leuit. 13. ſic lex de lepra cauet: *Sin autem lucens candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris priſtini, recludet eum ſacerdos ſeptem diebus, & conſiderabit die ſeptimo: & ſiquidem lepra vltra non creuerit, nec tranſierit in cute priores terminos, rurſum recludet eum ſeptem diebus alijs. Et die ſeptimo contemplabitur; ſi obſcurior fuerit lepra, & non creuerit in cute, mundabit eum, &c.* Expende, quo ſpectet totum mũdiciei examen, nimirùm, ſi lepra non creuerit, quaſi iã indè mundicies cenſeatur, vndè totum aumentum à malo imputatur. Id quod pulchrè expendens Philo Iudæus lib. de his verbis, Reſipuit Noe, ait: *Motum quidem lepræ, & ſerpiginem proſcribit, vt imperam, quietem autẽ puram pronũtiat. Dicit enim: Si diffundatur in cute, contaminatum ſacerdos pronuntiabit, purum verò ſi lucens candor eodem loco maneat. Itaquè immunis eſt, quies à vitijs.* Semper ad ſalutem pertinet, quòd macula nõ procedat, ſed certò quieſcat ſub limite. Vndè ad parricidam illum primum ait Dominus Gen. 4. *Peccaſti, quieſce*: quaſi hoc illi poſſet indicare ſalutem ſi vlterius non progrediatur. De quo ipſe Philo vbi ſupra: *Eus tu peccaſti, quieſce. Quia peccatum propter motum, actionemquè viciosam damnatur: quies verò propter ſtatum inculpabilis, & ſaluturis eſt.* Vbi enim vitium ſtat, nec vlteriusprogreditur, nec ſerpit amplius, non poteſt id non ad ſalutem ſpectare.

Cant. 2. *D. Bern.* *Leuit. 13.* *Philo.* *Gen. 4.* *Philo.*

Matth. 5. Ego autem dico vobis non reſiſtere malo: ſed ſiquis te percuſſerit in dexterã maxillam tuam, præbe illi & alteram: & ei, qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumquè te angariauerit mille paſſus, vadè cum illo alia duo, &c.

§. II.

In virtutum conamine ille triumphat, qui ſupra debitum de ſuo aliquid ſemper addit.

ILliberabilis eſt, & parcus, qui intra angustos iuſtitiæ carceres ſe continens, vltra debitum neſcit de ſuo vnquam addere: contentus ſi percuſſus conticeſcat, ſi offenſus taceat, ſi in omnibus reddat debitum, & extra id de ſuo addere aliquid renuit. Hunc monebat Dominus Eccleſ. 7. *Noli eſſe iuſtus multum*: hoc eſt, ne tam anxius ſis de ſeruandi iure, vt neſcias vltra debitum aliquid prę-ſtare, imò ſemper ſtricti debiti terminos per noua facinora extende. D. Iſidor. Pel. lib. 3. epiſt. 320. *Noli ius tuum ſeuerè, ac rigidè perſequi, verum per bonitatem id exupera.* Periculoſè viuit, illiberaliter, & ſordidè, qui ſolum ſtudet ius non frangere, ſed integrum ſeruare; verum extra id nihil vnquam efficit. Ille ſecurus, & triumphator, & hoſtilium debellator incurſuum; qui debita ſtudet addito ſuperare facinore. Quis non miretur Sathanæ cum Iobo certamina, & Iobi clariſsimum triumphum? Sed vndè Iob ſic triumphat de inimico? An quia omnia tela patientiſsimè tulit? Magnum hoc erat in homine; ſed accipe maius, quo ipſe penitus confregit aduerſarium, ne vlterius auderet inſtaurare certamen. Quippè ait textus cap. 2. *Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſsit Iob vlcere peſsimo, à planta pedis vſque ad verticem eius: qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio.* Proh nobilis Dei miles, hoſtilia excipit iacula, cruentis vndiquè confoditur vulneribus: quid tunc ipſe, an vnguenta parat, an oleum infu dit,

Eccleſ. 7. *D. Iſidor.*

infundit, vt vulnera foueat? An lineo panniculo leniter ſaniem trahit, vt aliquantiſpar ſopiat dolores? Imò vniuerſi leuaminis prorſus immemor accepta dura, & dentata teſta ſaniem radit, vt de ſuo duplicet dolo-
o. res, & addat materiã patientiæ. Ad hæc Polychronius in caten. Græc. ait. *Tantumq; de aduerſario laborauit, vt ſua ſponte aſperrimam paupertatem complexus ſit, ac teſta vlcerum ſaniem detergens, tolerãtiam exercuerit: in quo & cruciamentorum ſuorum morſus acriores efficiebat. Et cum leniendi morbum nullam rationem ducit, inuidum hoſtem deſperatione frangit.* Ecce tibi, quando totaliter frangitur hoſtis, nõ quidem quando Iob debitam exhibet patiẽtiam iniurijs eius; ſed quando ex ſuo addit, quò dolores exarcerbentur; quando ſe adeò fortem, & ſpontaneum in virtutis certamine oſtendit, vt quaſi parua reputans vulnera ab hoſte accepta, ipſe addat aſperitatem teſtæ radentis, vt maiora præſtet. Hinc apud
Iſaiæ. 40. Iſaiam cap. 40. ait. *Conſolamini, conſolamini populo meus, dicit Deus veſter. Loquimini ad cor Ieſuralem, & aduocate eam: quoniam completa eſt malitia eius;* hoc eſt, labor, ſeù dolor eius, *dimiſſa eſt iniquitas illius, ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis.* Indè Ieroſolymæ triumphus, indè lætitia, indè & finis, & terminus malorum, quia ſuſcepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis. Forſan putaret aliquis indè potius occludi conſolationis, & lætitiæ portas, quãdo ita ſeuerum ſe oſtendit Dominus, vt duplicet pœnas peccatori. An ex hoc non maior metus, quã conſolatio oritur? Sanè Deus nunquam bis id ipſum punire ſolet, contentus vni peccato infligere vnam pœnam, eãque minorẽ debito; at fidelis Ieroſolima videns peccata ſua, ſic ſe ad illa vindicanda parauit, vt non ſolum debitis ſatisfacere vellet, ſed in ſuper multa addere, vndè à Deo pro ſingulis debitis duplicia ſupplicia ſpõte extorſit, vt ſic citius victoriæ ſuæ inſigne re-
D. Amb. portaret. Non longè abeſt D. Amb. in Pſal. 118. ſer. 19. *Quàm cito dixit plenitudinẽ deiectionis ſolutionẽ eſſe peccati, & repetiuit cauſam conſolationis, eo maius eſſe reconciliationis inſigne, quo numeroſior fuerit pœna, quàm culpa.* Eò magis erexit inſigne victoriæ, quo vltra debitum accepit duplex pro peccatis ſupplicium. Non iuſtitiæ rigorem ſeuerè, & rigidè ſeruauit ſolum, attendens ad debitum, ne plus ſolueret; ſed alacris, & liberalis profuſiſsimam ſolutionẽ meditatus, duplo maius pendit, quam debebat, quo & lætitiam firmauit ſuam, & gloriam ſtabiliuit. Hanc etiã
Cant. 3. laudem ſibi ſponſa attribuit Cant. 3. vbi ait: *In lectulo meo per noctes quæſiui, quem diligit anima mea.* Suffeciſſet, quod in lectulo accũbens, ibi & quæreret Deum; quod infirmitates corporis, inualetudinem, doloresq; gritudinis patiens adhuc Deo quærendo inſiſteret: ſed audacior Dei amatrix inſuper addidit ad pœnam tenebras nocturnas, hoc eſt extrinſecus etiam aduenientibus ſeſe oppoſuit iniurijs, ne illiberalis, & ſordida videretur pro ſponſo in congreſſu cum vitijs. Id quod pulchrè expendens Gillib. Abb. ſer. 2. *Gill. Ab.* in Cant. inquit: *Duplicatum incommodum lectulus, & nox, infirmitas, & aduerſitas, ſed magna vis amoris, quem neutra compeſcit, nec illa innata, nec iſta illata. Non enim lectulo tenetur, nec nocte terretur; ſed in lectulo ſuo per noctes quærit, quem diligit anima eius.* Nõ ea eſt Dei amatrix, quæ infirmitatum dolores, & faſtidia contenta ſit patienter ſuſtinere; aliquod his additamentum quærit; nimirùm, quod ægritudini addatur aduerſitas, addatur vulneri iniuria, lectulo telum, vt dum certamina duplicat, glorioſiorem triumphum amoris erigat.

Matth. 5. Audiſtis, quia dictum eſt, diliges proximum tuum, & odio habebis inimicũ tuũ. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos veſtros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro perſequentibus, & calumniantibus vos.

§. III.

Ille ſolus inimicis non parcit, qui prorſus ad Ieſu verba ſurdeſcit, qui ſolus ſibi malus eſt.

ECce tibi qualem tribuat Dominus authoritatem præcepto de diligendis inimicis; quippè ait: *Ego autem dico vobis, &c.* à Ieſu venit hæc charitatis vox; à Ieſu lingua intonat hoc præceptum; illud qui non ſeruarit, prorſus ad Ieſu vocem ſurdeſcat neceſſum eſt. De filio, & hoſte Abſalone præceperat Dauid, ne quis illum percuteret; accidit ergò, quod dum fugeret Abſalon ab arbore detineretur comprehenſus inconſpectu militum, qui tamen inimico comprehenſo non audent manus inferre. Sed cur quem implicat, & tenet feriendum arbor, mile-

miles non ferit? Rationem reddit textus.
2. Reg. 18. 2. Reg. 18. vbi miles inquit: *Nequaquam mitterem manum in filium Regis: audientibus enim nobis præcepit tibi, & Abisai, & Ebai dicens: Custodite mihi puerum Absalon.* Miles, qui audierat Dauidis imperium de custodiendo Absalon, nulla ratione audet tantum hostem offendere, nec illum offenderet, nisi qui ad patris imperia velut lignum fordesceret. De quo pulchrè D. Chrysost. homil. de Absal. ait. *Adest arbor in campo ramorum telis ornata, quæ te excipiat fugientem, properantem rapiat. Adest, inquam, arbor, quæ nec patrem, vt tibi parcatur, audiuit, & iussa Dei instanter, implere contendit.* Minime in Absalonem arbor insurgeret, si veniæ plena Dauidis exciperet verba: hinc ligni surditas euidētius patuit, quòd ausum est brachia aduersus Absalonem extendere. Et quidem ligno surdior est, qui Iesu mandata de hoste diligendo non exequitur. Fratres illi Iacob filij hoc vnum excogitarunt carmen, vt, quem credebant sibi hostem, & inimicum, ad veniam iniurijs præstandam inflecterent: si vel eius auribus aliquod de hac re patris mandatū intonuerit. Quippe aiunt Genes. 50. *Ne forte memor sit iniuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus, mandauerunt ei dicentes: Pater tuus præcepit nobis, ante quam moreretur, vt hac tibi verbis illius diceremus: Obsecro, vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum, & peccati, atque malitiæ, quam exercuerunt in te.* Quis hæc morientis patris mandata exciperet, & hostiles malitias meminisse vellet? Quis sic lapidasceret, aut instar ligni rigesceret, vt his paternis mandatis non flecteretur? Sanè Iesus, qui pro nobis spuitur, damnatur, figitur, moritur, hæc præcepit nobis, vt verbis illius diceremus: Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros: & quidem prorsus ad Iesu verba surdescat, necesse est, qui inimicos, & iniurios homines adhuc odio prosequitur. Hinc instar ligni est, quod patrem, vt inimicis parcat, non audiuit: instar aspidis est, de quo Psalm. 57. *Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Et quid mali inde acquirent? Iam explicat inquiens: *Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum, &c.* Non conteruntur dentes eorum in carnibus, seu ossibus aliorum infixi, sed in ipsorum surdescentium instar aspidis ore, ibi conteruntur. Sibi enim inferunt malum, quod alteri parant: sibi sententiam dicunt, qua hostes suos condemnant.

Genes. 50.

Psalm. 75

Augustin. *Quid est in ore ipsorum? Vt ore suo contra se pronuntiarent, coegit illos ore suo in sententiam dicere.* Quid furis homo aduersus iniurios tibi homines? Cur instar aspidis obturas aures, ne audias Christum loquentem de inimicorum amore? In te ipsum furis, in te ipsum irasceris, in te sententiam dicis, ex verbis tuis summenda est sententia, quæ te absoluat, aut puniat: in te veniet maledictio, quam fulminas. Iob 31. apud Septuag. *Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat; & exultaui, quod inuenisset eum malum. Audiat auris mea maledictionem meam.* Et quidem, cum aduersus odiosos tibi homines maledicta congeris, puta tuas ibi maledictiones audire, quam iubeberis in æternum ignem abire.

Augustin.

Iob. 31.

§. IIII.

Christianus triumphus est, inimicis benefacere.

ECce tibi totius Christiani triumphi insigne singulare, nimirum: *Benefacite his, qui oderunt vos:* strenuè agit ille, qui inimicum non odit, imò diligit: verum qui vltra inimicis benefacit, is triumphat. Videte modo qualem triumphum agat patientissimus Iob, cap. 17. *Putredini dixi: Pater meus es, Mater mea, & soror mea vermibus.* Vermes illos, à quibus corrodebatur, vt parētes optimos, vt fratres charissimos habebat clarissimus pro virtute triumphator. Videre erat vulnera Iobi scatentia vermibus; vermes quidem in homine armabantur, hominem confodiebant, laniabant; Iob autem illos corrodentes, vt fratres cibabat, & saturos iam abeuntes leniter, & amicè reuocabat ad pascua, proprias exhibebat carnes, quibus sibi nouos cibos pararent. Quis talis erga parentes, erga fratres, vt Iob erga durissimos sibi vermes? Sanè diuinus ibi triumphus agebatur: id quod pulchrè respiciens Tertull. lib. de Patient. ait: *Qualem in illo vi ròferetrum Deus de diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloriæ suæ extulit? Ridebat Deus, dissecabatur Malus, cum Iob immundam vlceris sui redundantiam magna æquanimitate distingueret, cum erumpentes bestiolas inde, in eosdem specus, & pastus foraminosæ carnis ludendo reuocaret.* Et quidē, qui corrodebant hominem vermes, aliquando erumpebant, & exibant Iobi visceribus saturi, quid tunc Iob, occidebat ne has bestiolas suo cruore fartas? Absit: imò illas ad eosdem

Iob. 17.

Tertull.

paſtus foraminoſæ carnis ludendo reuocabat; vt iratum, & à menſa excedentem patrem chariſsimus filius luſsibus, & amatorijs ſermonibus ad menſam reuocat, ſic Iob abeuntes beſtiolas ad ſuæ carnis paſtus reuocabat. Proh charitatis vexillum in ſancto viro à Deo explicatum! Huc ego etiam reuocarim Sanct. Ignatij parentis mei facinus: is cum Pariſijs ſtudiorum ſocium haberet; ſocius, & perfidus, & ingratus ſubſtantiolã furatus Ignatij, quaſi beſtiola viſceribus eius ſatura fugit, erupit, euaſit; imò non eua ſit, quandoquidem morbo correptus poſt plurium dierum iter iacuit. Res peruenit ad Ignatium, qua cognita ſanctiſsimus vir viã arripit, fugientem beſtiolam inuenit, ſumma diligentia aſsiſtit infirmo, & ſanatum ad eoſdem ſecum reuocat paſtus. Quam felix illa menſa, penes quam tale vexillum erigitur charitatis, cum illi aſsident ipſi infenſiſſimi hoſtes, vt pariter cibum capiant. Fallar ſi huic menſæ aliqua poſsit deficere benedictio diuini Patris. Propone tibi Dauidem. 2. Reg. 9. qui poſt regnum obtentum, poſt omnes aduerſarios debellatos, ſic ait: *Nunquid ſupereſt aliquis de domo Saul?* Infenſi hoſtis filios requirit Dauid, an vt penitus per-
2. Reg. 9. dat? Abſit: imò, vt ad menſam trahat; intuẽto enim nepoti Saulis Miphiboſeth, ſic ait: *Reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panes in menſa mea ſemper.* Genero ſus vir hoſtilis germinis natum ad ſuos reuocat paſtus; & ſuam præbet mẽſam ei, qui filius fuerat rabidiſsimi hoſtis ſui, & crudeliſsimi tyranni. Suffeciſſet, illum incolumẽ ſeruaſſe, & vel in regno, vel in ciuitate regia alere, cur & in menſa ſua maluit? Vt & vexillum erigeret ſanctitatis, & cibis ſuis omnigenas benedictiones cõpararet. Poſt mul-
Chryſoſt. ta in hanc rem D. Chryſoſt. hom. de Dauid, & Saul, fatur. *Quid illius mẽſa ſanctius, quam cingebant filij hoſtis, hoſtis, inquam, occidere conati? Quid illo conuiuio ſpiritualius, in quo tam multa abundabant benedictiones?* Fœlix, qui aduerſarios ſuos ad eoſdem ſecum cibos trahit, is equidem omni implebitur benedictione, & vltimum pertingit culmen ſanctitatis. Quippe D. Petr. Dam. ſerm. 1. de exal-
Damian. tatione Crucis, ait: *Magnum quidem, & vltra hominem eſt, aſperitatem verborum, & verberum non ſolum pati, ſed & non reddere; illud vero maius eſt, & diuinum quiddam ſapit: Benefacite his, qui oderunt vos.* Hæc ille.

§. V.

Ex Maria traxit Ieſus, quo inimicis iubeat benefacere.

LIbet adhuc expendere illud Saluatoris aſſertum, nimirum. *Ego autem dico vobis diligite inimicos veſtros*; ego autẽ ait, qui ſum & Dei, & Mariæ filius; quando filius eram ſolius Dei, leges ferebam, quibus dentem pro dente repoſcebam; nunc autem humanus factus, qui ex Maria humitatem traho, non ſolum dente pro dente non repoſco, quin imò inimicis iubeo benefacere. Quis ignoret Saulis, & Dauidis congreſſus? Saul hoſtiliter Dauidẽ perſequebatur, eius ſitiebat ſanguinem; à Dauide autem bona pro malis accipiebat: nunquam Dauid Sauli nõ parcebat, nunquam non illius incolumitatem, & vitam procurabat. Quæ rei cauſa? Cur Saul ſic furit, ſic perſequitur innocentem? Cur Dauid tanto parcit, & benefacit aduerſario? Sanè erat in Saule Paulus ſecũdum eandem tribum, accerrimus Chriſtianorum primitiuorum perſecutor, qui pro multis malis illatis multa bona reportauit: erat in Dauide Deus ſecundum Virginis Mariæ carnem, vnde nihil ibi niſi charitatem in hoſtes licebat ſpectari. Pulcherrima do verba Tertul. lib. 5. in Marc. fantis. *Sau-* Tertull.
lis prima aſperitas inſectationis erga Dauid, deinc pœnitẽtia, & ſatisfactio bona pro malo recipientis, non aliud proterdebat, quam Paulum in Saule ſecundum tribus, & Ieſum in Dauide ſecundum virginis cenſum. Quibus expendendum illud, *ſecundum virginis cenſum*, quaſi non ſuffeciſſet, quod Deus eſſet in Dauide ex alio capite ad tantam charitatem erga hoſtes manifeſtandam. Fuit equidem Deus in legiſlatore, & nilominus dentem pro dente, oculum pro oculo requirebat. Fuit in Ieſu Naue, & hoſtium colla calcabat, nec ſupplici inimico parcebat, non ibi erat Deus per Virginis Mariæ cenſum. At vbi Dauid apparuit, in quo Deus erat per virginis cenſum, ſtatim dilectio, & beneficentia in hoſtes claruit. Qua propter dicebat Fulbertus Carnotenſis de Natiu. Virg. *Vna eſt Mariæ,* Fulbert.
& Chriſti caro, vnus ſpiritus, vna charitas: Sicut enim ex Maria verbum caro factum eſt, ſic ex ea miſericordiæ viſcera accepit, quibus leges charitatis in hoſtes etiam ſantiat. Et quidẽ nil acceptũ refert Mariæ, qui neſcit inimicis parcere. Ex quo monebat D. Baſil. Sel. orat. in Deiparę Annũt. aiẽs: *Cum* Baſil. Sel.

multa

multa nobis bona, Deiparæ opera nobis contingant, eam benemerenti vicem rependemus, quæ in nos reciprocetur. Quam? Charitatem mutuã, quæ legis plenitudo est. Ante omnia verò corpus Ecclesiæ seruemus irruptum retenta concordiæ possessione inspoliata. Nec, dum mutua vlciscimur odia, rectæ fidei causam nos tueri simulemus. Hanc pro acceptis beneficijs Deiparæ gratiam rependamus, ne iniurias vlciscamur, sed etiam hostes amore, & beneficentia prosequamur.

§. VI.

Calumniatoribus te petentibus satius obiabis, si nihil malum, vel bonum respondeas, sed tacens prorsus illos declines.

IVberis benefacere his, qui te oderunt; calumniantibus autem, & persequentibus minime iuberis benefacere, sed solum pro illis orare. Quippe ait: *Benefacite his, qui oderunt vos, orate pro persequentibus, & calumniãtibus.* Et cur calumniantibus non iubemur benefacere, sed pro illis orare? Equidem dũ quis exsurgit in calumnias, & opprobria iacit, in ipsoque feruore iræ est, minimè est aptus, vt benefactorem recognoscat, sed tã accenditur in rabiem propter beneficia, quàm propter iniurias, ideo satius declinatur. Cum Dominus propter mundi salutem
Matt. 27. esset in cruce, Matth. 27. *Prætereuntes blasphemabant eũ, mouentes capita sua, & dicẽtes, Vah qui destruis templũ Dei, & in triduo illud reædificas, salua temetipsum: si filius Dei es, descende de cruce. Similiter, & principes sacerdotum illudentes, cum scribis, & senioribus dicebant, Alios saluos fecit, seipsum non potuit saluũ facere, si rex Israel est, descendat de cruce, & credimus ei: confidit in Deo, liberet nunc eum, si vult: dixit enim, quia filius Dei sum. Id ipsum, & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabãt ei. A sexta autem hora tenebræ factæ sunt, &c.* Expende, quod prius referuntur blasphemiæ in Iesum iactatæ, & post eas eius sacinora in Sole obscurando explicantur, nõ enim tenebræ factæ sunt, dum blasphemiæ iactabantur, sed postquam blasphematores cessarunt. Et cur inter blasphemias non fit illud Iesu facinus? Sanè teste D. Luc. cum crucifigeretur Dominus, & blasphemaretur, pro suis persecutoribus orauit, cur & illis non simul exhibuit miraculum tenebrarum? Bona opera, vt in hoste sint salutaria, non sunt exhibenda, dum blasphemiæ, & calumniæ iactantur, sed in opportunius tempus reseruanda. Aiebat Euthimius ibi: *Post petulantiæ, ac scommatum sacietatem, id factum est, vt quiescente iam furore, aliquid à miraculo lucrifieri posset.* Euthim. Sic iræ locus est dandus, vt inter furentes blasphemantium, & persequẽtium voces, etiam à beneficijs exhibendis abstineamus. Nihil tunc proderunt, imò fortè æque officient ipsa beneficiorum miracula. Hinc sapiens Rebecca monebat Iacobum filium suum, Genes. 27. *Ecce Esau frater tuus minatur, vt occidat te.* Genes. 27. *Nunc ergo fili mi, audi vocem meam, & consurgens fuge ad Labam, &c.* Cur sic fugiat Iacob ab irato, & minante mortẽ fratre? Cur non magis illum, & muneribus, & beneficijs placare nititur? Equidem cum dies reuertitur Iacob, Genes. 32. non fugit fratris Genes. 32. aspectum, sed præmittens illi munera, ait: *Placabo illum muneribus, quæ præcedunt*, quem enim munera, & beneficia non placarent? Cur ergo antea ad similem artem non confugit? Cur maluit tunc à beneficijs abstinere, & fugam tacitus arripere? Tunc Esau erat in ipso persecutionis feruore, nil cogitans nisi probra, & calumnias, & mortes in fratrem; vnde sapienter Iacob à beneficijs etiam abstinens maluit fugam arripere, iræ fratris dans locum, quo securius obtinuit fructum benedictionis. Pro quo ait D. Zeno, serm. de Patient. *Iacob per patientiam,* Zeno. *& benedictionem lucratus est & fratrem; dat iracundiæ locum securus. Vt redeat, demum patri commendat: sersim mitisque discedit, vt probet se, & meruisse, & non ambisse, quod meruit.* Securius tacitæ fugæ commisit, & fructum benedictionis, & fratris placationem, quam si tunc furentem beneficijs placare niteretur.

Matth. 5. Vt sitis filij Patris vestri, qui in cœlis est, qui Solem suum oriri facit super bonos, & malos, & pluit super iustos, & iniustos.

§. VII.

Inimicorum dilectio compẽdiosa via est ad salutem.

EXpende quàm breui compẽdio possis à peccati seruitute in adoptionẽ filiorũ

cooptari; ſeruus es peccati, inimicos ama, patere iniuriãtes, & iam filius es factus. Nõ ne huc ſpectat illud, *vt ſitis filij Patris veſtri*? Affirmat D. Paſchaſius lib. 3. in Marth.

Paſchaſ. inquiens: *Ac ſi patenter Dominus dicat, diligite inimicos veſtros miſericorditer, & hac ſola dilectione ſupplete omnia, quæ mandaui, vt ſitis filij patris veſtri.* Sanè quiſquis per peccatum mortuus eſt, & gemitibus, & lacrymis, & pectoris tunſionibus excitari debet, vt in filiatione adoptionis iterũ renaſcatur. Enim verò Dominus à peccatore multa requirit, ſed omnia illa ſuppleri poſſunt ſola inimicorum dilectione, & iniuriarum tolerantia. Propone tibi modo ex Luc. 18. Phariſęum, & publicanum; ille vt iuſtus gloriabatur, hic vt peccator confundebatur: ille ieiunia ſua, eleemoſynas ſuas, iuſtitias commendabat, imò cæteros omnes aſpernabatur, & præſentem publicanum deſpectu lancinabat. Ait enim:

Luc. 18. *Non ſum ſicut cæteri homines, raptores, adulteri: velut etiam hic publicanus.* Audiuit publicanus ſe inter raptores, & adulteros conſtitui, & immemor iniurię, ſolum inquit. *Domine propitius eſto mihi peccatori.* Quid plura? hac ſola iniuriarum tolerãtia propter Deũ ſuppleuit omnia, vt in ſortem filiorum Dei iret. Rem pulchrè attigit

Chryſoſt. D. Chryſoſt. hom. de Dauid, & Saule. *Hoc tantummodo dixit, propitius eſto mihi peccatori, & deſcendit iuſtificatus in domum ſuam. Vides celeritatem? Accepit probrum, & abluit probrũ? Quot labores erant ſubeundi publicano, ieiunãdo, humi dormiendo, vigilando, bona ſua pauperibus elargiendo, in puluere, & cinere ſedendo, vt illa tam multa peccata deponeret? At nunc cum nihil tale fecerit, ſimplici verbo omnem depoſuit iniquitatem, ac probra Phariſæi pepererũt illi iuſtitiæ coronam, idque ſine ſudoribus, ſine laboribus, & abſque longi temporis mora.* Ecce vobis quanta, & quot ſupplet eà ſolum, iniuriarum tolerantia propter Deum, & quod iniuriantem non oderit. Quæ magis compendioſa via ad ſalutem excogitari potuit? Huc conueniant, qui larga pœnitẽtiæ tempora horrent; qui aſpera ieiunia, ſanguinolenta flagra, triſtia ſuſpiria pertimeſcunt; & videant compendium, quo omnia facile ſuppleant, dum iniuriarum immemores inimicos dilexerint. Quiſquis ſic ad iniuriatores ſuos afficitur, tam certo ſeruitutem peccati exuit, vt vel habitu intrinſecus habitantem Dei filiationem oſtendat. Id patet Dauidis exemplo, qui 1. Reg. 24. cum infenſiſsimum hoſtem Saulem in manus haberet, nilominus illi pepercit, hac vna re contentus, vt à longè allocutus regem ei oſtenderet, quam illi vitæ gratiam feciſſet. Quid tunc? Ait Textus: *Cum autem compleſſet Dauid ſermones ſuos ad Saul, dixit Saul. Nunquid vox hæc tua eſt fili mi Dauid?* Non ad verba attendit, ſed ad ſolum vocis ſonum, & ex vocis ſono, neſcio quid in Dauide percipit, quod illum filium nominare fecit. 1. *Reg.* 24.

Acutè D. Chryſoſtom. homil. de Saule, & Dauid, ait. *Nec enim dixit: ſermones tui iſti filij Dauid, ſed vox tua iſta fili? Adeò mox ad ipſam vocem incaluit. Et quemadmodum pater ex longo interuallo audita filij reuertentis voce, non ad conſpectum modo illius, verum etiam ad ipſam vocem excitatur, ſic & Saul vt accepit verba Dauidis, abiecit inimicitiam, iamque filium agnouit.* *Chryſoſt.* Profectò animus tanta erga hoſtes ſuos dilectione armatus, non potuit non inuenire etiam in hoſte patrem, non potuit, vel ex ſono vocis ſeſe filium non demonſtrare. Nec aliter reſpectu Dei, ſed eodem prorſus modo, quiſquis ſciuit hoſtes diligere, vel ex ſibilo diuinam in ſe filiationem manifeſtabit, & Deum oſtendet patrem. Tam certò diuinam in ſe oſtendit filiationem homo inimicorum amore poſſeſſus, vt hanc virtutem nactus, quaſi nihil habet, quod requirat amplius, ſed vel dormiens, & requieſcens paternam ingredietur hæreditatem. Actor. 7. Stephanus pro lapidantibus orans, ait: *Domine ne ſtatuas illis hoc peccatum: & cum hoc dixiſſet obdormiuit in Domino.* *Act.* 7. Obdormiuit, ait, cur non potius vigilauit? Nonne in morte iubemur curare, vt vigilantes, imò, & cum lucernis accenſis inueniamur? cur Stephanus dicitur tunc obdormiuiſſe? Sanè pro inimicis orauerat, & qui tantus eſt, vt pro inimicis oret, & curas vniuerſas, & vigilias ſupplet, & vel dormiens, vel requieſcens ſecurus abit. D. Auguſtin. ſerm. 2. *Et hoc dicto ordormiuit in Domino. Fœlix ſomnus, & requies vera. Ecce quid eſt requieſcere, pro inimicis orare.* *Auguſt.* Beati qui hanc in ſe nouerint excitare charitatem, qua pro inimicis orent, his verè iam dicitur, vt requieſcant à laboribus ſuis.

§. VIII.

§. VIII.

In hoc Dei filius ostenditur, quod sibi illatas iniurias in lucem dari patiatur.

QVid magis cordi est creaturis, quam ignominias suas, & iniurias obtegere? Quid magis diuinũ, quam scire pati iniurias medio in Sole? Ecce tibi Deus, dum contemnitur, dum blasphematur, dum iniuriatur, quid facit? An tenebras immittit, ne videantur eius contẽptus? Imò tunc Solem suum facit oriri super malos, & bonos, sanè quæ vilis creatura est, timet sibi à contemptu, & mille opponit tegmina illis rebus, quę ignominiam habent: verum qui ex Deo natus solidam, veramque nobilitatem habet, mundiales omnes ridet contemptus, illosque pro gloria manifestat. In Sina monte quondam Legislator descendit, Exod. 19.

Exod. 19 *Et ecce cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clamorque buccinæ vehementius perstrepebat, &c.*

Sed & in monte Thabor fuit aliquando Iesus cum tribus discipulis, Matth. 17.

Matt. 17 *Et resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerũt Moyses, & Elias, cum eo loquentes.* Luc. addit, cap. 9. *Et dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem.* Compone modo, cũ Sina monte, Thaboris montem: in Sina Legislator erat, in Thabor Iesus, ibi nubes dẽsissima, hic splendidissimi Soles; illic Legislator non se manifestat, sed celat, hic Iesus factus Sol, in Solem lucemque trahit Ierosolymitanum excessum, nimirum, ignominias, blasphemias, verbera, crucem ipsam. Sed cur legislator ille, adeò se cælat, & tegit in Sina, & Iesus in Thabor tot luces, tot soles profert super ipsos iniuriarum excessus? Rationem intimabat Paulus ad Gal. 3.

Ad Gal. 3 aiens: *Lex propter transgressiones posita est; ordinata per Angelos, &c.* Non Deus erat, sed Angelus, qui legem in Sina ordinabat, & quia Angelus erat, cauebat ostendere demissionem illam, qua in monte erat, publicans legem ab hominibus, & contemnendam, & transgrediendam. In Thabor autem non Angelus, non legatus, sed ipse Dei filius adest, & quia Dei filius est, non timet in lucem, solemque dare Ierosolymitanas iniurias, & contemptus. Huc spectat alibi dandus Damas. orat. de Transfigur. aiens:

Damas. *In monte Sina fumus, & procella, & caligo summam illam demissionem occultabant, hinc videlicet inaccessum legis auctorem prædicantia, & posteriora sua obscurè indicantem. Nunc autem omnia splendore, ac luce perfunduntur. Etenim ipse vniuersitatis cõditor, & Dominus ex paterno sicu accessit, &c.* Vbi creatura est, quidquid demissionem, & contemptum sonat, obtegitur, obnubilatur; vbi autem filius Dei adest, omnia luce claréscunt, etiam opprobria dantur in soles, & assumuntur in gloriam. Nil sibi timet, qui verè filius Dei est, ex eo, quod in conspectu solis appareãt eius iniuriæ, quin potius eas ille ostendens inde probat, nihil iam in se manere seruile. Dauid Psalm. 38.

Psalm. 38 *Ab omnibus iniquitatibus meis eripe me; opprobrium insipienti dedisti me, obmutui, & non aperui os meum, quoniam tu fecisti, amoue à me plagas tuas.* Paulo ante Psalm. 37. dicebat,

Psalm. 37 *quoniam in flagella paratus sum*, nunc iam flagella cauet, & petit non amplius flagellari; ex quo enim Semei contumelias non abscondit, sed coram omnibus illas sustinuit, parui pendens erubescentiam, nihil in se putauit manere seruile, flagellis dignum, vt qui transierat in affectũ filij: Non longè abest Ambros. in Psalm. 38 inquiens:

Ambr. *Quomodo hoc sibi congruit, quod in superiori Psalmo flagellis se extulit, hic flagella à se postulat amoueri, nisi quia soluit iam de manu Domini duplicia peccata sua, erubescendo, opprobria sustinendo?* Ex quo erubescentiam contempsit, nec dubitauit manifestè opprobria sustinere, & calumnias, meritò on nẽ exuit peccati seruitutem, & à seruorum plagis alienus se reuocat in libertatem filij.

§. IX.

In recto charitatis ordine prius amicis prospicere debes.

CVm iuberis à Iesu inimicos diligere, pro eis orare, non ideo teneris plus impendere amoris inimicis, quam amicis; quin potius dum cæteræ circumstantiæ pares sint, prius amicis, quam inimicis consulere debes, vt sis filius cœlestis Patris, qui solem suum facit oriri super bonos, & malos. expende, quod prius posuerit bonos, deinde malos, vt tu similiter prius tibi cõstituas amicos, deinde inimicos. De ipso legislatore Iesu, ait Ioa. c. 13.

Ioann. 13. *Sciẽs Iesus, quia venit hora eius, vt trãseat ex hoc mũdo ad Patrẽ, cũ dilexisset suos, qui erãt in mũdo, in finẽ dilexit eos.*

Passioni proxim⁹ Iesus ingẽtes dilectionis

flammas ostendit, in suos, in Apostolos, in dilectissimos discipulos, sed cur tam ardentem se ostendit suorum amatorem? Cur nō magis dissimulat charitatis in suos flāmas? Instabat iam acerbissima passio, in qua traditus aduersarijs potestatibus, oraturus erat pro inimicis, & crudelibus vitæ suę hostibus, & ideo ante quam charitatem suam ad hostes extenderet, voluit illam erga amicos prius declarare maximē. Ad hęc Guarricus Abb. serm. in Ascens. ait. *Cum tempus, quo ab eis recessurus erat, instaret; tunc veluti vinci tenero illorum affectu visus est, vt magnā multitudinem dulcedinis suæ, quam eis absconderat, dissimulare non posset. Hinc illud est, cum dilexisset suos, qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Tunc enim prope modum omnem vim amoris effudit amicis, ante quam etiam ipse sicut aqua effunderetur pro inimicis.* Instabat tempus, quo effundendus, & impendendus erat Iesus totus pro inimicis suis, pro persecutoribus, & crucifixoribus suis, ideò prius curat omnem vim amoris effundere amicis, ne cum ad benefaciendum inimicis pergit, videatur amicorum oblitus, quibus semper debet esse gratia prior. Hinc est, quod Dauid in eo ipso facinore, quod laudatissimus apparuit, tamen male audit apud principē militiæ Ioab. Vbi enim rex nuntium accepit de excidio inimicorum suorum, de nece parricidæ Absalonis, totus in lacrymas effusus, nil aliud agebat, quam flere, & lamētari hostium ruinam. Nonne hoc maximè laudandum, & mirādum erat in viro pio, quod tanta esset charitate affectus erga inimicos suos? Equidem facinus hoc in se cōsideratū laude erat dignissimum, at si temporis circumstantia ponderetur, meritò posset male audire apud cordatos viros. Tēpus erat, quo amici Dauid postquā sese pro illo morti dederant, & mille periculis, veniebant gratiam ab illo reportari: ipse autē amicorum merita præteriens, sic totus ferebatur in hostium desiderium, vt videretur succensere amicis. Ex quo meritò illum reprehendit, & conuincit Ioab princeps militiæ. 2. Reg. 19. inquiens. *Confudisti hodie vultus omnium seruorum tuorum, qui saluam fecerunt animam tuam, & animam filiorum tuorum, & filiarum tuarum, & animam vxorum tuarum, & animam concubinarum tuarum. Diligis odientes te, & odio habes diligentes te: & ostendisti hodie, quia non curas de ducibus tuis, & de seruis tuis: & verè cognoui modo, quia si Absalon viueret, & omnes nos occubuissemus, tunc placeret tibi. Nunc igitur surge, & procede: & alloquens satisfac seruis tuis: iuro enim tibi per Deū, quod si non exieris, ne vnus quidem remansurus sit tecum nocte hac.* Et sanè, qui sic afficitur erga inimicos, vt non æstimet amicorum pericula, & verecundiam, meritò solus relinquetur. Quis enim vellet pericula subire pro homine, cui non magis cordi sunt amici, quàm inimici? Apud quem potior est, qui oderit, quam qui amauerit? Extrema quidē est ignorantia legis diuinæ, si te sic pro inimicis impendas, vt in fructuosus, & inutilis, imò prorsus damnosus videaris amicis. Diligēdi vtique sunt inimici, sed ita, vt cordis, & beneficentiæ primas ferant amici. Ait enim Prouerb cap. 25. *Gratia, & amicitia liberant, quas tibi serua, ne exprobrabilis fias*; exprobratur meritò, qui amicos non ante omnia curat, quando ex amicitia prope infinita vitæ auxilia recipiuntur. Nonne tres illi reges Iobi amici ad Iobum mittuntur, vt eius fauore delictorum veniam accipiant? Ad quid hoc, nisi vt ostendatur, quod amicitia liberat? Vnde S. Ambros. lib. 3. offic. cap. 16. ait: *Dominus cum à tribus regibus offensus esset, qui sancto Iob honorem non detulissent, ignoscere his per amicum maluit, vt amicitia suffragium remissio fieret peccatorum.* Quippe amicitia nunquam nō liberat, vt videas, quam tibi ante omnia debent esse cordi amici. De quo vide infra, cap. 20. §. 6.

Guarr.

Prou. 25.

Ambr.

§. X.

Meditatio mortis non sinit inimicos reputare vllos.

NOn otiosè Solem meminit Dominus, vt doceat nos parcere inimicis, Sol enim oritur super bonos, & malos, sed quomodo Sol oritur super bonos, & malos? Planè Sol oritur, eodem die moriturus, vt dicat Psalm. *Sol cognouit occasum suum.* Et crediderim neminem multum irasci posse aduersus inimicum, si occasum suū videat, si sepulchrum ob oculos suos versari sinat. Ioseph fratres suos passus fuerat contrarios, imò hostes infensissimos, & nihilominus dū Ægyptis præficitur, illos videns sibi quasi ignoto supplicantes, non vindictam cogitat, quin potius illos frumento ditat. Vnde bonus vir sic mollitus fuit erga hostes suos? Philo putat fratres ibi locutos de Ioseph, quasi de mortuo, ait enim Genes. 42. *Duodecim, ii quinti serui tui, fratres sumus, filij viri vnus in terra Chanaam: minimus cum patre nostro est, alius non est super.* Expende illud, alius non est super, hoc est, alius nempe Ioseph mortuus iacet, imò & sepultus. Quid tunc

Psalm.

Genes. 42.

tunc Ioseph? Sanè vbi de se, quasi de mortuo audiuit, non potuit non habere animũ, etiam erga hostes pacatissimum. Meritò enim, ait Philo ibi: *Philo.* *Hæc de se ipso loquentes audiens, tanquam de mortuo, quid animi habere potuit?* Nullus est adeò ferox, qui de morte sua audiẽs, possit cogitare hostium vindictam: sedat irã mortis meditatio, nec sinit hostiles spiritus nutriri. Ille præclarè se gerit erga hostes suos, cui perpetuo oculos versatur mortis puluis. Cupis Christianè medijs etiam hostilibus incursibus, medijs ipsis cũ hoste conflictibus, sic te gerere, vt nullũ inde capias nocumentum animo tuo? Nunquam de hostis vindicta cogites, quin simul mente euoluas mortis puluerem. Aiebat Dauid Psalm. 68. *Psal. 68.* *Placebit Domino super vitulum nouellum cornua producentem, & vngulas.* Non qui cornua sola producit vitulus placet Deo, sed qui simul cornua producit, & vngulas. Et cur vngulas cornibus coniungit? In cornibus arma sunt, quibus impetũt hostes suos vituli, in vngulis instrumenta, quæ terram excabant, & puluerem de sub pedibus excitant. Ille ergo placens Deo est, qui nescit cornibus in hostes ire, quin simul puluerẽ mortis excutiat, illumque ob oculos constituat. Ad hæc D. Augustinus ibi ait: *Aug.* *Qui bene instructus est, & laude Dei opulentus, & cornua debet habere, quibus aduersarium vẽtilet, & vngulas, quibus terram excitet.* Nunquam Christianus aduersus aliquẽ feratur, quin mortis suæ puluerem videat, à quo illud accipiet beneficium, quo sciet hostes leuiter non odisse.

§. XI.

Christi Domini fusus sanguis persuadet, quod minimè in inimicos irascamur.

CVm iuberis emulus esse Dei pluentis super iustos, & iniustos, nõ memineris huius communis pluuiæ, qua segetes nutriũtur; sed illius pluuiæ sanguineæ, qua à passionis nubilo Dominus inimicos sibi animos emollijuit, & patri reconciliauit. Quis iræ ardor in iniuriantes tibi non extinguatur pluuia illa sanguinis, quem pro iniuriatoribus suis dominus à cruce fudit? Aiebat *Nazianz.* D. Nazianz. in Tetrastichis.

Cum tu dolore læsus ardes maximo,
Christi memor sis vulnerum, pars & quota
Sint hæc dolorum, quos heros tulit tuus.

Sic nempe, vt vndis obrutus, mæror perit.

Non sic pullulantes pampini, erumpentes spicæ obruuntur crebris verberatæ nimbis, vt rabidus mæror ex iniurijs hostilibus exortus sanguineis Christi fluctibus obruitur. Tibi veniant in mentẽ defluentes sanguinis riui à visceribus Saluatoris, & nulla in te aduersus inimicos nõ extinguetur ira. Ad hæc explicatius Nicetas Nazianzeni scoliastes fatur. *Cuiuspiam in te contumelia efferuescens, atque in summam magnitudinem euecta, ingentem in te furoris flammam excitarit, animumque tuum vlciscendi cupiditate incenderit; fac protinus, tibi Christus in mentem veniat: da operam, vt contumelias, illusiones, flagra, & vulnera ea, quæ ille salutis tuæ causa in cruce pertulit, quam primum recorderes. Sic fiet vt huiusmodi cogitationibus, tanquam aquis, animam tuam leniens, & irrigans, mœroris, atq; iracundiæ æstum extinguas.* *Nicet.* Quæ irarum fornax crebris iniurijs, contumelijsque vsque in summũ accensa, non extinguitur è Christi corpore deciduis sanguinis imbribus? Quas vindictæ cupiditates non suffocent septuagintæ duo riui ab spinato Saluatoris capite prosilientes? Fallar, siquis etiam iustã vindictam iniuriarũ meminerit, dum Christum passum coram positum videat. Apocalyps. 6. *Vidi subtus altare animas interfectorum* *Apoc. 6.* *propter verbum Dei, & propter testimonium, quod habebant, & clamabant voce magna, dicẽtes. Vsque quo Domine, sanctus, & verus, non iudicas, & non vindicas sanguinem nostrum de his, qui habitant in terra? Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ, & dictum est illis, vt requiescerent adhuc tempus modicum.* Ecce tibi vindictam de hostibus suis iustè flagitant interfectorũ animæ; & tamen cum iubentur expectare, patienter expectant, nec vox vltra auditur vindictæ cupida. Vndè, quæ sic vindictam expostulabant, tam facile tacent, nec verbum, quod vindictam sonet, proferunt? Notabat textus, cum introducit eas clamantes de suptus altari, quippe D. Bernard. serm. 4 *Bern.* in festo omnium Sãct. per hoc altare intelligit Christi Domini humanitatem, quam vulneribus pro se impressis videntes animæ sanctorum facili negotio à iustæ etiam vindictæ desiderio quiescunt, & discunt tolerantiam. Quò respexit Tertul. lib. de Resurrect. carn. fatus: *Martyrum quoque animæ* *Tertul.* *sub altari vltionem flagitantes, sustinere didicerunt.* Et quis cogitet de vindicta, & non potius sustinere ediscat, dum sibi ob oculos proponat Christi Domini holocaustum in cruce celebratum? Sanè vindictam nescit, hostes ignorat, quisquis sibi proponit Iesum passum, mortuum, sepultum. Acutè

Cant.8. Cant.8.ad Sponſam dicitur: *Quæ habitas in hortis amici auſcultant.* Quid ais amici auſcultant? Cur non potius inimici auſcultãt? An non illa eſt, qui dicebat: *Filij matris meæ pugnauerunt aduerſus me*; quomodo iam nõ pugnantes, non hoſtes, ſed potius amici auſcultant? Ex quo habitat in hortis ignorat hoſtes, omnes nouit amicos. Quid crucis arbor, quid hortorum ſanguineus ſudor, quid Ieſu ſepulchrum prius docerent, quam hoſtium obliuionem? Quiſquis his in hortis habitat, nullum habet hoſtem, vniuerſos amat vt amicos. Nec videns Chriſti vulnera habet, vnde hoſtes timeat, de quo infra cap. 20.§. 12.

Matth.5. Si enim diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nonne, & publicani hoc faciunt? Et ſi ſalutaueritis fratres veſtros, &c.

§. XII.

Temporalia bona, nil ſunt ad æterna comparata.

SI quis amicos temporaliter amet, vt publicani, & mundiales homines amant, is in cœlis mercedem habet nullam; imò vt hunc ab omni ſpe mercedis excludat, ait, *quam mercedem habebit?* Quaſi dicat, nullam mercedem habebit ille, qui amicos carnaliter tantum diligit; licet enim multa commoda veniant ex carnalibus amicis, multæque vtilitates inde oriantur, tamen dum in cœlis nulla oritur merces, cætera omnia merito cenſentur, quaſi nihil. Sola equidẽ merces eſt, quæ in cœlis habetur, in præſenti autem quidquid habeas, nihil eſt, mendacium eſt. Dauid locutus ad Galaaditas. 2. Reg.2. ait. *Et nunc retribuet vobis quidem Dominus miſericordiam, & veritatem.* Cur ad miſericordiam addidit veritatem? Nonne Dei miſericordia vera eſt vbicumque fiat? Planè miſericordia Dei, quæ in cœlo præſtatur, ipſa ſola vera eſt, imò veritas eſt; cæteræ autem miſericordiæ huius temporis ad illam comparatæ veritatem non habent, ſunt nihil, ſunt mendacia. D. Hieronym. lib. de tradition. hæb. ait: *Dixit miſericordiã in præſenti, veritatem in futuro, quia miſericordia, quæ in præſenti ſæculo tribuitur ad comparationem æternæ miſericordiæ, mendacium eſt.* Dũ repoſitam in cœlis mercedem non poſsides, quidquid ex huius temporis rebus habes, falſum eſt, nihil eſt. Accepit primus homo pro mercede laboris ſui, paradiſi lignũ, quod coleret, de cuius fructu viueret. Veru ſecundus homo Ieſus poſt mille exantlatos labores rediuiuus pro mercede exijt de ſepulchro, & totus glorioſus. Quid tunc? Matth.28. *Ecce terræmotus factus eſt magnus.* Terræmotus magnus excipit reſurgentem Ieſum ex ſepulchro, quis non timeat ſibi à terræmotu? Quæ gloria inter tempeſtates non ſit timida? Sanè gloria Ieſu adeò ſolida, & vera eſt, vt terræmotus, & tempeſtates rideat, minimèque caueat ſibi apparere inter magnos terræmotus. Non ſic temporalis merces, & gloria, quæ adeò inanis eſt, vt vel aleui turbine exſufflari pertimeat. Vnde D. Chryſolog. ſerm. 74. contemplatus primi, & ſecundi hominis dotem ſic acutè dixit. *Modo terræmotus magnus; O ſi tunc, vel leuis turbo arborem mortiferam deiecisſet:* Expende illud, vel leuis turbo; quippe vt vaniſsimas mortaliũ delicias perdi videas, non eſt cur magnos terræmotus, furentes tempeſtates expectes; adeò euanidæ ſunt, vt vel leui aura tactæ funditus cadant. Surrexiſſet in primordio, vel leuiſsimus Aquilo, & vniuerſam hominis dotem, totam deliciarum paradiſum exuri videres. Equidem humanæ mercedes timent ſibi à turbine leuiſsimo; diuinæ autem gloriæ, etiam ridẽt terræmotus magnos. Sic valent cœleſtes mercedes, vt inter furentes tempeſtates, inter ipſa nigricantia nubila non dubitent cõfundere ſummum ſplendorem, & valentiam temporalium. D. Paul. ad Gal. 4. notans circumſtantiam diuini aduentus ait. *Quando venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuũ factum ex muliere, factum ex lege, &c.* Venit itaque filius Dei infirma carne velatus, ſubiectionem, & humilitatem præferens, & hoc quando mundialia omnia pleno volue bantur amne; quando temporalitas ſummã gloriarum plenitudinem attingebat. Et audet nihilominus æternitas inter nubila carnis, inter abiectionum, & vilitatum dedecora ſeſe opponere ſummæ plenitudini, & valentiæ temporalium? Pulchrè D. Bernard. ſerm. 1. Aduent. ait: *Nimirum plenitudo, & abundantia temporalium obliuionem, & inopiam fecerat æternorum. Oportune ergo tunc aduenit æternitas, quando magis temporalitas præualebat.* Ecce tibi etiam in maxima ſui exinanitione apparet æternitas opportune aduerſus ſummam plenitudinem temporalium;

Hieron.

Matt.28.

Chryſol.

Ad Gal.4

Bern.

nec

nec refugit æternitas infirmitate, & vilitate obnubilata apparere, vt quæ vel ſic detriũphatura eſt pleniſsimas mercedes temporales. Nunquam temporalitas audet comparere, vbi æternitas adeſt. Cant. 6. ait ille: *Deſcendi in hortum nucum, vt viderem poma conuallium.* Vel apud Theodoretum dicit: *In hortum nucis deſcendi, vt viderem in germinibus torrentis.* Pulchrè huius vallis lacrymarum bona, vocat germina torrentis. Cur germina torrentis? Quia vt torrens auctus hieme ad æſtatis ſoles diſparet, ſic omnia mundialia bona ad conſpectum æternitatis euanent. Aiunt tres Patres ibi: *Torrentis enim inſtar tum gloria, tum opes, tum regnum, tum delicię, atque alij huiuſcemodi vitæ flores dilabuntur. Cum autem apparuerit vita futura, corrumpentur, & deſinent, & tanquam torrens, ceſſantes exareſcent.* Et cur non euaneant omnia temporalia ad conſpectum æternarum gloriarum, quando vel ad odorem æterni cruciatus nulla eſt temporalis gloria, quæ non diſpareat? Cum Eli domus diuinam iram iam ſuſtinebat; eius nurus partus doloribus compreſſa penè agebat animam; quam vt confortarent obſtetrices, aiunt. 1. Reg. 4. *Ne timeas, quia filium peperiſti. Quæ non reſpondit, neque animaduertit.* Audit, filiũ natum à ſe, & non animaduertit, & quidem ſic maſculi natiuitas ſolet matrem lætificare, vt preſſurarum memoriam prorſus deleat, cur modo tanta fœlicitas nihili æſtimatur, imò non aduertitur? D. Gregor. ibi lib. 3. ait: *Nam dum æterni doloris experiri amaritudinem inchoat, hoc, quod temporaliter habet, non delectat.* Vaniſsimæ ſunt, & nullius ponderis, ac momenti ſunt fęlicitates temporales, vbi aliquid æterni, ſiue doloris, ſiue gaudij incipit ob oculos iam verſari.

Cant. 6. — 1. Reg. 4. — Gregor.

Matth. 5. Eſtote ergo vos perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.

§. XIII.

Fidelis homo ne ſe intra ſtrictos naturæ carceres contineat, imò infinitudinem induat.

VIdeat homo, quos terminos virtuti acquirendæ perficiat: nimirum, quod eò tendat, vt propriam deuincens naturam, nitatur aſsimilari diuinæ. Ne ad propriam naturæ infirmitatem reſpiciat, ſed potius cogitet, qualiter etiam contra naturæ ſuæ finitudinem operandum ſit. Eliæ latitanti dicebat Dominus. 3. Reg. 17. *Coruis præcepi, vt paſcant te.* Cur non potius columbis id munus paſcendi prophetam mandauit Dominus? Coruus ſuos proprios pullos deſerit, nec illis cibum miniſtrat, cur ergo adeò in ſuos dura auis eligitur, vt paſcat Eliã? Equidem quò alienior erat natura corui à munere, eo aptior viſa eſt, vt in illa haberet Elias monitorem operandi contra propriam naturam, in obſequio diuino. Aiebat D. Baſil. Sel. orat. 11. *Coruis præcepi, vt paſcant e. Ne innatum his in pullos odium imitere: quin potius imitare eorum in te curam. Hi commodato tibi obſequio naturam vicerunt.* Non abegit coruus munus tanquam naturæ ſuæ alieniſsimum, imò inſtante præcepto diuino, naturam ſupergreditur, & vincit, factus prophetę curator, qui nec ſuos curabat pullos. Hos ebibant auſus fidelis viri, hæc exẽpla proſpiciant, nemo dicat, non eſt hoc opus meæ infirmitatis, meæ naturæ, quin potius inſtante obſequio diuino vincat naturam, terminos ſuæ infirmitatis tranſiliat, & oblitus quod homo ſit, audeat diuina. Stricti ſunt naturæ carcercs, vt ſe intra illos Dei athleta contineat, illos ſupergrediatur, neceſſum eſt, & ſupra naturæ fines progreſſus, quaſi diuinã infinitudinem induat, quę nullo caſu poſsit exhauriri. Hanc in ſuis aſſeclis petebat Dominus, Matth. 5. fatus: *Si quis te percuſſerit in dexterã maxillã tuam, præbe illi & alteram.* Expende, quod nõ ait, præbe illi ſiniſtram, ſed præbe ei alteram, nẽpe dexteram, vt notant D. Hieronym. & Caſsianus apud Tilmannum in allegorijs. Et qualis eſt iſta petitio, quod poſt percuſſam dexteram, præbeamus aliam dexteram percutiendam? An nobis eſt pluſquam vna dextera? Si vnam tantum habemus, quomodo vnam præſtabimus, & alteram? Hoc vt explicem, reuoco ad memoriam tritiſsimam Promethei fabulam: is enim ob ſurrepti ignis culpam dicitur ad rupem religatus viſcera præbuiſſe aquilæ voranda, ſed quæcũque rapax aquila vorabat, ipſe in ſe iterum reproducebat, ne vnquam deficeret aui paſcua, & miſero tormentum, per infinitudinem regeneratricis virtutis illi à ſuperis cõmunicatam. Quid Plura? Quæ infinitudo accidit Prometheo ad ſupplicium; hæc, vt nobis accidat ad virtutem Dominus flagitat. Renaſcebãtur in illo viſcera præbenda voraci aquilæ, renaſcantur in nobis dexteræ, quas iniurianti præbeamus. Sic naturæ fines ſupergrediamur, vt quantum in nobis

3. Reg. 17. — Baſil. Sel. — Matth. 5.

eſt,

est, non vnã solum, sed & alteram, & mille dexteras iniurianti reponamus, infinitudinis diuinę æmuli, quæ nunquam exhauriri habet. Vnde D. Isidor. Pelus. lib. 2. epist. 6.

Isid. Pelu. *Non dixit Saluator, si quis in dexteram maxillam alapam tibi impegerit, forti animo id patere, ac cõquiesce, verum illud adiecit, vt alteram quoque ad excipiendam plagam promptam, & paratam habeas. Nam in hoc demum præclara, & splendida victoria sita est: hoc naturà præstãtius, & cœleste.* Equidem superat naturam humanam, diuinæque infinitudini approximatur ille, cuius virtus nunquam exhauritur, sed in vno probata ad aliud excellentius, & perfectius parata renascitur.

CAPVT VIII.

De oratione Dominica.

NOBILIS, & diuinus magister, non solum de oratione facienda dedit nobis monita, sed & ipse orationem perfectissimam, omnibusque numeris absolutam perfecit, cuius nos ebiberemus elegantiam, ne diuinas aures incõditis pulsemus vocibus. Et cum mundiales oratores, vt apud iudices dicãt, vęnales exhibent voces; monemur fideles non apud iudicem, sed apud cœlestem Patrem clamare; ne vox vęnalis sit, sed prorsus gratiosa, qualis debet esse vox filij parenti optimo.

Matth. 6. Attendite, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cœlis est.

§. I.

Virtutum coronas vniuersas furantur humanæ laudes, & plausus.

IN iustitia efficienda meritò iubemur attendere, ne humani oculi, ne humanæ accędant laudes, & plausus; quia vt ait Dominus apud Lucam 11. Si sciret pater familias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam: Fures equidem sunt hominum laudes, & plausus, qui, nisi maximè vigiles, nisi summopere attendas, vniuersas iustitię coronas proculdubio rapient. Ieiunaturus Dominus desertũ abijt, & oculos hominum deuitans, & plausus, vt solum apud cœlestem Patrem virtutis suæ coronas habeat. Quid tunc? Accessit tentator, & quasi ieiunatorem mirabundus extolleret, ait: *Si filius Dei es, dic, vt lapides isti panes fiant, &c.* Vnde miser tentator tantum ieiunatorem vis extollere, vt eum filium Dei compelles? In paradiso post cibum præmittebas hominibus deitatẽ aiẽs: eritis sicut dij; in deserto, vel ante cibum, adhuc ieiunum Iesum prædicas filium Dei, cur tam dissimilis tui accedis? cur ieiunatori paras diuinas laudes? In paradiso occisurus veniebat hominum genus, in deserto solũ curat iustitiæ coronas furari, ideo socias furti certissimas prędmittit laudes. Aiebat D. Chrysost. hom. 13. in Matth. *Non dixit, si esuris, sed si filius Dei es, videlicet existimans posse se aliquid per laudum blandimenta furari.* *Chrysost.* Quot laudatorias voces, tot fures opponit, qui secretum cordis perfodiant, & coronas rapiant. Vbi furaturus tentator accedit nõ igneas parat machinas, non Neronum exercitus conducit, sed laudatoria testimonia sibi socia assumit, vt quæ latrones superent in deprædandis animabus. Hinc ortum habuit illa D. Pauli cautela, qua virtutum suarum testimonia in alieno ore timebat, in se creto sui cordis integra, inuiolataque conseruabat, ait namque 2. Corinth. 1. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ.* *2. Cor. 1.* In eo prorsus sita est nostra gloria, in eo eius firmitudo constituta est, occulta in nobis maneat, si minimè pateat alieni oris testimonijs illã prædicantibus, laudãtibus. Sed cur fugiat nostra gloria testimonia laudũ alienarũ? Pulchrè D. Chrysost. hom. 72. ex 22. Matth. *Ipsi, quos ad testimoniũ tuæ virtutis citas, latrones abste cõstituũtur, qui te regno cœlorum spoliẽt.* *Chrysost.* Caue oris alieni laudes, si vis latrones cauere: si vis thesaurum gloriæ tuæ integrum, inuiolatũque seruare. Quot laudatores traxeris ostensione virtutum tuarũ, tot latrones vocasti, qui te omni bono relinquant spoliatum. Propone tibi Ezechiæ facinus 4. Reg. 20. Is Babylonij regis legatis in potentiæ suæ commendationem omnes thesauros domus suæ aperuit, nil pretiosum, nil speciosum fuit, quod eis non indicarit. Quid tunc? Sic ad Ezechiam Dominus ait iratus: *Ecce dies venient, & auferentur* *4. Reg. 20.* *omnia,*

omnia, quæ sunt in domo tua, & quæ condiderũt patres tui vsque in diem hanc, in Babylonem: non remanebit quicquam, ait Dominus. Planè rapinæ exponis, quæcumque decora oculis proponis humanis, vt videantur tui commendationis gratia. Ex quo sic monebat D. Petrus Dam. serm. de Sanct. Barbatiano fatus. *Occultanda sunt ergo, fratres, bona quæ agimus, ne hæc in huius vitæ itinere in caute portantes latrocinantium spirituum incursione perdamus.* In virtute facienda caueat oculos humanos, qui latrones bonorum suorũ cauere amat.

Damian.

Matth. 6. Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in Synagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis receperunt mercedem suam.

§. II.

Non tu, sed Deus videatur in operibus tuis bonis, & securus esto.

NOli, inquit, tuba canere ante te; hoc est, non te, sed Dominum sequatur virtutum prædicatio; sic laudabilia opera efficias, vt te latente, solus Deus appareat laudãdus. Huc voco illud Ecclesiastici 11. iuxta Tilmanni lectionem aientem. *Ne laudes hominem in vita sua*: est quidem in homine vita propria, qua sibi suisque cupiditatibus viuit; insuper est etiam in homine vita Dei, quando homo sibi, suisque cupiditatibus adeò mortus est, vt dicat cum Paulo ad Galat. 2. *Viuo ego, iam non ego, viuit in me Christus*: quidquid hominis est tunc prorsus emortuum, & sepultum latet, solus Christus apparet viuus in illo. Dum ergo in sua vita nõ laudetur homo, in Christi vita prædicari debet omni laude dignus. Ad hæc D. Bern. epist. 23. *Cum laudatur homo, in quo iam viuit non ipse, sed Christus; non in sua laudatur, sed in Christi vita, ac per hoc non laudatur contra sententiam, quæ prohibet hominem laudari in vita sua.* Prius sibi prorsus emoriatur homo, & sui loco induat Christum, si velit per laudãtium ora volitare securus. O quam fœlix ille est, qui sic nouit se abscondere, qui se, sua que omnia abscondere, & obtenebrare voluit ab oculis viuentium, vt solum in se exhibeat Christum, vt non se, sed Christi magnalia prædicanda hominibus obijciat. De his Isaias cap. 50. *Qui ambulauit in tenebris, & non est lumen ei speret in nomine Domini, & innitatur super Deum suum.* Ecce quam firmum, quàm stabile, quàm securum fulcrũ datur hominibus, nimirum, Deus illis proponitur pro fulcro, quo innitantur securi, qui ambulant in tenebris, qui non habent lumen. Sed qui sunt hi? Sunt equidem, qui se, suaque eripiũt humanis laudibus, amãtque obtenebrari, & abscondi, ne videãtur, quin potius in se Christũ exhibent, vt possit pro virtutum suarum splendore ipse laudari; hi dum has tenebras sibi faciũt, Deũ constituunt fulcrũ suæ securitatis. De quibus eleganter Gillib. Abb. serm. 2. in Cant. fatur. *Ambulant in tenebris, & non est eis lumẽ, sed humanæ laudis lumen, vt liberius sperent in nomine Domini, & innitantur super Dominum suum. Quorum abscõditus est vultus eorum.* Sic dum se se eripiunt laudibus humanis, dum sese abscondunt à conspectu hominum, nõ penitus latitant, non tenebris conculcantur, sed eminentiores apparent innixi super Dominum suum. Obtenebrati videntur, & penitus ignorati à laudatoribus, & inde super Dominum innixi, imò Domino vndequaque vallati maiores omni laude apparent. Pulchrè D. Paul. 1. ad Corinth. 1. ait: *Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio: vt quemadmodũ scriptũ est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Expende, quam abscondat, & abdat quidquid hominis est; nec ipse homo est, nec sapit, nec aliquid aliud suum habet, sed omnia ei fit Christus, & vita, & sapientia, & sanctificatio, & redemptio. Et cur nihil nostrum relinquitur? Cur omnia nobis fit Christus? An vt penitus in tenebris deliteſcamus? Absit: imò, vt quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur, hoc est, vt innixi super Dominum securiores, & diuiniores obtineamus laudes. Ad hæc præclarè D. Anselm. ait: *Videte, quemadmodum nobis abstulit gloriam, vt daret gloriam, abstulit nostram, vt daret suam: abstulit inanem, vt daret plenam: abstulit nutantem, vt daret solidam. Quanto enim gloria nostra fortior, & firmior, quæ in Deo est, quam quæ in nobis? Non ergo glorietur quisque in sapientia sua, &c.* Tolle omne tuum, & firmissimum fundamentum laudis habes; non te, sed Dominum exhibe, nõ ante te, sed ante Dominum tuba intonet, vt solidissimæ, & immortales tibi personẽt laudes.

Eccles. 11

Gal. 2.

D. Bern.

Isai. 50.

Gillib.

1. ad Cor.

Anselm.

*Matth.*6. Te autem faciẽte elee mosynam nesciat siniſtra tua, quid faciat dextera tua: vt ſit eleemoſyna tua in abſcondito, & pater tuus, qui vi det in abſcondito, reddet ti bi.

§. III.

Dum vnum te lateant virtutes tuæ, à nemine alio periculoſe videntur.

IVbebamur à Domino in efficiendis virtutibus humanos oculos præcauere, ne videremur ab hominibus; quin etiam ſic alibi operari iubebamur coram hominibus, vt opera noſtra bona illorum oculis pa terent. Ait enim; *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra, &c.* Qualiter ergo hæc duo ſeruare poterimus, nimirum, vt opera noſtra videantur, & non videantur ab hominibus? Ecce efficaciſsimũ medium, quod ſiniſtra tua neſciat, quod facit dextera tua; quod tu ipſe non videas ope ra tua bona; & ſic licet in conſpectu omniũ fiant, adeò manent abſcondita, vt quaſi reputentur à nemine alio videri poſſe. Ad
Chryſoſt. hęc D. Chryſoſt. hom. 11. ex varijs Matth. loquitur: *Interdiu poteſt ne fieri, vt non videatur homo faciens eleemoſynam? Tu te noli videre, & non te videt alius.* Caue ſiniſtram tuam, caue oculos tuos, caue te ipſum, ne te ipſe videas; & etiam lucidiſsime operãtem neque alius te videt, abſcõditus es faſcinantibus oculis. Quis lucidiora perfecit opera, quàm Iob? Huius quot opera, tot ſoles mor talium rapientes oculos: & tamen pro lucidiſsimorum operum cuſtodia tantum ait,
Iob 31. cap. 31. *Si vidi Solem cum fulgeret, & Lunam incedentem clare.* In Sole, & Luna Iobi facinora notant Olympiodorus, & alij; quod ſi opera exhibes, ò Iob, Soli, & Lunæ in ſplẽ dore paria; quomodo facere poteris, ne videantur ab hominibus? Iam præueniens dixit, dum ait; *ſi vidi*, hoc eſt, minime ipſe vidi mea lucidiſsima opera, & quod bonum in ſe quiſque non videt, non illud videt alius. Sint tibi tuæ virtutes ignotæ, & ſecuriſsimè incedunt ante omnes oculos humanos. Non longè abeſt D. Gregor. lib. 21. Moral.
Gregor. cap. 5. *Qui verè electi ſunt, ab eo, in quo ſibi placent, mentis oculos diuertunt: & de his, quæ ſe minus egiſſe intelligũt, triſtitiam requirunt: & penè ſoli bona ſua non vident, quæ in ſe videnda omnibus ad exemplum præbent.* Nil aliud requiritur in electiſsimo quoque, vt ſecurè, & ſanctè procedat, & regnet: quàm quod ipſe ſolus non videat bona ſua: & quidem tunc attingis ſecuriſsimæ virtutis metam, cum à te bona tua abſcondis; & mala, & defectus tibi proponis ob oculos. Id quod pulchro exemplo docebat D. Petrus Damian. lib. 2. epiſt. dicens. *Imitare naturalis in Pauone di-* *Dam.*
uerſitatis exemplum. Qui nimirum pullinos, & velut ignobiles pedes præ oculis ſemper habet, inſignem verò caudæ pulchritudinem poſt ſe ſpectabilem præbet. Videt in pedibus, ruſticum aliquid, quod deſpiciat, ignorat in cauda, quod eum mirabilem reddat. In promptu eſt, vnde ſe debeat in humilitate deprimere, poſt tergum gerit, vnde valeat, quaſi præ cæteris auibus ſuperbire. Ita quoq;, quod in te virtutis eſt, lateat: ſi quid verò vitioſum, & correctionis eſt dignum, ab aſpectus tui iudicio non recedat. Quid pulchrius? Fugiant opera bona noſtra oculos noſtros, & non metuãt in cõſpectu mortalium hominum: poſt tergum mittamus fulgentiſsima quæque facinora, ſolique defectus obuerſentur ante oculos, & omnia tuta ſunt nobis. Paulus ad Corinth. 2. cap. 12. innumeras virtutes, & gratias à Deo acceptas perſtringẽs tandem, ait: *Propter quod placeo mihi in infir-* *2. ad Cor.*
mitatibus, &c. Expẽde illud, propter quod, *12.*
nimirum, quia incredibilem reuelationum magnitudinem acceperat; quia vſque in cœ lum tertium raptus fuerat, quia mirabilia prope infinita peregerat; propterea placet ſibi in infirmitatibus. De quo D. Greg. lib. 21. Moral. c. 5. ait: *Vt ergo diſcipulos inſtrue-* *Gregor.*
ret, de ſe ſumma referebat, vt verò ſe in humilitate cuſtodiret, conſiderationis oculum non in virtutibus ſuis, ſed in infirmitatibus fixerat. Sic vniuerſi electi nil magis cauent in facinoribus ſuis, quàm oculos ſuos; hos ſi ſemel fugiant, & à virtutibus abſtractos, ad defectus perſpiciendos inclinent, ſecuriſsime terunt viam ſalutis.

*Matth.*6. Et cum oratis, non eri tis ſicut hypocritæ, qui amãt in Synagogis, & in angulis platearum ſtantes orare, vt vi deantur ab hominibus: Amẽ dico vobis, receperũt mercedem ſuam.

§. IIII.

Oratio pro peccatis tollendis laborem sibi adiungat, vt efficaciam habeat.

QVisquis se peccatorem agnouit, & pro peccatis tollendis apud Dominum parat orare; fugiat hypocritarũ leuitatem, qui non solũ gloriæ causa orant, sed stantes precantur, quasi pro paruis, & non multum necessarijs rem agant. Non sic, qui se peccatorem agnoscit, sed orationi adiungat laborẽ, non stet orans, sed genu flectat, vel humi accumbat, vt ex labore, & afflictione corporis oratio maiorem recipiat efficaciam, vtpotè, quæ necessaria est ad impetrandam veniam peccatis. De Beato Stephano dicitur Actor. 7. *Lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine Iesu suscipe spiritum meum. Positis autem genibus clamauit voce magna dicens: Domine ne statuas illis hoc peccatum.* Ecce vobis Stephanus bis orat, & positis genibus orat pro inimicis, & antequam genua flecteret, dum adhuc staret pro se orabat aiens: Domine Iesu suscipe spiritum meum. Sed cur cum pro se orat, stans orat: vbi autem ad orationem pro inimicis accedit, iam nequit stans orare, sed genu flectit, & positis genibus clamat? Sanè cum pro se orat, pro iusto orat, cui Deum propitium reddere, res erat non multi laboris, sed prorsus facilis: at vbi peccatorum suscipit causam, & veniam obtinere cupit peccantibus, non stat, sed genu flexit, difficilis enim est, & laboriosa apud Deũ peccatorum causa. D. Aug. ser. 2. in præsenti, sic ad D. Stephanum, ait. *Quare pro te stans orasti, & pro inimicis genu flexisti? Pro me stans orauí, quia pro me, qui rectè Deo seruiui, orando, & impetrando non laboraui: quia qui pro iusto orat, non laborat: ideò pro se stans orauit. Ventum est, vt oraret pro Iudæis, & attendens, tam multam esse iniquitatem eorum, quæ difficile donari posset, genu flexit, & ait: Ne statuas illis hoc peccatum.* Multum de iustitia præsumit, qui stãs orat; quandoquidem ostendit se talem habere apud Deum gratiam, qua sine labore, sine conatu, facile, & vel quouis leui signo possit, quod vellet impetrari. Non habeat hanc confidentiam peccator, imò sibi persuadeat adiungendas esse, & corporis afflictiones, & humi cubationes, & lachrymas, vt tandem oratio pro peccatis benè apud Deum audiat. D. Paul. 1. ad Corinth. 5. *Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris aliquis habeat. Et non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestri, qui hoc opus fecit.* Expende, quod non ait, & non petistis, & non orastis, vt tollatur talis peccator. An fideles Corinthij, non satis pro fratre egissent, si crebras orationes facerent, si continuo preces ad Deum funderent? Cur Paulus requirit non preces, sed & preces cum ingenti luctu, & lachrymis? Equidem quando peccatoris causa agẽda erat, non quæuis sufficiebat oratio, sed illa, quæ afflictiones corporis haberet adiũctas, & luctum, & lachrymas. Chrysost. ibi: *Non dixit, & non magis abieciſtis, sed tanquam in morbo quodam, & peste, luctu opus est, & continuis precibus, vt tollatur: oportet supplices esse, & omnia operari, vt ille de medio abscindatur.* Difficilis est apud Deum peccatoris causa; qui illorum suscipit curam, mihi credat, non tantum orationi fidat, vt omnino afflictiones corporis obliuiscatur: oret, sed humi procumbens, sed genu flectens, sed cum lachrymis. Vndè sapienter Rex Niniuita in causa peccatorum populi sui tales precationes disponebat Ionæ. 3. cap. *Operiantur saccis homines, & iumenta, & clament ad Dominũ in fortitudine.* Quasi solus clamor, sola oratio quæ ab homine afflicto, & humiliato, possit peccatorum veniam à Domino impetrare. Quapropter D. Ephræm ostendens Ionam veritum, ne Deus ad voces flecteretur Niniuitarum, ait. *In ciuitate orabant Niniuitæ, ne morerentur. Timebat Ionas inspiciens eorum lachrymas.* Non orationem illorum timebat, sed orationem cum lachrymis; nisi enim, & afflictiones, & labores, & lachrymas orationi adiungerent, non timeret Ionas veniam fore ab illis ex Deo impetrandam.

Chrysost.

Ionæ. 3.

Ephræm.

Matth. 6. Tu autem cum oraueris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito, & pater tuus, qui videt in abscondito reddet tibi.

§. §. X.

Præstantissimus Dominus est ille, qui in munerum distributione, præsentissimos habet illos, qui virtutis amore maxime se se abdunt, & abscondunt aboculis.

ONos fęlices, qui talem Regem, imò talem Deum habemus, quẽ minimè latet,

qui virtutis amore latere cupit: cui præsentissimus est, quisquis ob humilitatem abscõditur, etenim noster Dominus videt in abscondito, vt latentes etiam ad regni clauum promoueat. Et quidẽ hæc maxima est præstantia Domini. Apud Matth. 9. mulier quædam sanguinis fluxibus laborans, vt vidit salutis fontem Iesum, ab illo accipere cupit medelam morbi. Medelam inquam accipere cupit, sed indignam se reputat comparere oculis Saluatoris. Quid tunc fœmina? *Accessit retro, & retigit fimbriam vestimenti eius, &c.* Retro accedit, vt lateat, vt abscondatur ab oculis eius, vt faciem declinet, ne possit videri; sed etiam retro latens visa est ab eo, qui videt in abscondito, & saluti restituta: is enim est Dominus, cui nullum sit latibulum, cuius in quouis abscondito inuenientur oculi, vt etiam latitantes promoueat. Acutè Chrysol. *Chrysol.* ser. 33. *Retro nihil erat, & ibi faciem, quàm declinabat, inuenit. Erat in Christo corpus multiplex, sed erat deitas simplex, erat totus oculus, qui post se supplicem sic videbat.* Expende præstantissimi Domini insigne, nimirùm erat totus oculus, qui post se supplicem sic videbat. Qui Princeps habet aliud, quam oculos, habet, inquam, & manus, & pectus, præter oculos, quæ retro sunt, obliuiscitur, illa nosset, quę cernit coram. Noti apud illum sunt, qui se se ante oculos constituũt, qui ad manum inueniuntur, vt Principi gerant morẽ, qui ante eius pedes se obuoluunt, vt appareant gratiosiores. At qui ob humilitatis, & virtutis amorẽ latibula quærunt, faciem declinant, & retro humiliter constituuntur; hi prorsus ignoti manent brachiatis, & manicatis Principibus. Non est mundialium Principum, retro constitutos, & absconditos meminisse. Qui diuinus Dominus est, & totus oculus, is etiam post se supplices videt, etiã retro latentes agnoscit, & præsentissimos habet ad munera, etiam illos, qui maximè nituntur abscondi. Nondum nouerat Moyses perfectè sub quo Domino militabat, & quod ex aula Pharaonis biberat ructans, anxie curabat ante faciem Domini comparere Exod. 33. Hoc enixe flagitat, vt Domini sui videat faciem, quid enim poterit seruus spectare à Domino, cuius oculis nunquam paret? Sic mundialis quondam palatinus se se ante faciem regis frequentissimum esse ambit. Verùm ad illum Dominus: *Ego ostẽdam tibi omne bonum: Quomodo? Posteriora mea videbis.* Quid ais Domine, sic post tergũ tuum mittis Moysem electum? Quando Principum bona dantur his, qui coram sunt, qui ad manum adsunt, qui ante pedes obuoluuntur, tu Moysem retro abire iubes, & ibi omne bonũ expectare? Equidẽ diuinissimus Princeps totus oculus est, etiam post se supplices videt, & deorsum latitantes promouet, & in munera vocat, & cũ illis partitur magnalia. Quò humilis magis latere amat, & oculos Dei affectu declinat, & post tergum se locat, ne ad manum sit, eo vicinior est diuini Principis oculis. Ex quo lucem capit obscurus locus Gen. 16. vbi Agar à domo Habrahæ repulsa, in deserto latitans in magnas à Deo spes alitur, quas illa mirata, ait: *Profectò hic vidi posteriora videntis me.* Sanè, qui se videntem videt, non eius posteriora videt, sed faciem: qui ergò fieri poterat, vt Agar videret posteriora eius, àquo simul videbatur? Hoc habent, qui mundialibus Dominis repudiatis, sub diuino Principe incipiunt militare, non egent coram comparere, etiam si latitent, etiam si retro sedeant, si post tergum quasi absconditi sint, nilominus ibi videntur, & ad honores vocantur, diuinissimus enim Dominus totus oculus est, & etiã post se supplices videt. Vtinam hanc mentem vniuersi ebiberent Principes, vt proseligendis ministris illos maximè ob oculos haberent, qui se se abscondunt, & quasi post tergum abdunt, non qui sponte sua prosiliũt in faciem, vt ad munera eligantur. De hoc monebat D. Ber. Eugenium Pont. Maxi. lib. 4. de consider. fatus. *Itaquè non volentes, neque currentes assumito: sed cunctantes, sed renuentes. Etiam coge illos, & compelle intrare. In talibus requiescet spiritus tuus, qui non sint attritæ frontis, sed verecundi, sed timorati, qui præter Dominum timeant nihil, nihil sperent, nisi à Deo.* Ecce tibi, qui eligendi sunt à Principe in munera, non qui sese videndos offerunt, non qui frontose coram subsiliunt, & eligi clamant, sed qui verentur nosci, qui latere amant, qui potentium oculos fugiunt, & sine spe, & metu soli Deo noti occultam degunt vitam. Princeps, qui in his absconditis videt, quid eligat, quid muneret, is diuinus est, & felicissimus. De quo infra sermo redebit cap. 9. §. 10.

Gen. 16.

D. Bern.

Matth. 6. Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici, putant enim, quod in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergò assimilari eis, scit enim pater vester, quid opus sit vobis, antequam petatis eum.

§. VI.

§. VI.

Prophanæ eloquentiæ cultores verarum virtutum aduersarij sunt.

CHristiana apud Deum oratio sit illa, quæ luxuriantem rhetorum splendorẽ non oleat, sed quæ succinctos omni virtute lumbos præseferat; habeat animi contẽtionem, non verborum pompam, quę vt plurimum contraria est verarum virtutum. Quò respiciebat D. Ber. lib. 4. de consider. vbi sic monet Eugenium. *Verbosum adolescentem, & studentem eloquentiæ, cum sapientiæ sit inanis, nõ aliud, quam iustitiæ hostem reputes.* Et quidem nescio, quid latet in multiloquio, in verborum apparatu, quod Deum offendit, & virtuti contrariatur. Raro inuenitur verborũ cultor, qui vanæ gloriæ non militet, & qui ab splendore sermonis aduersus virtutẽ fulmina non retorqueat. Proindè Dominus Oratoribus suis volens suspectũ facere verborum studium, sic in præsenti monet: *Orãtes nolite multum loqui, sicut ethnici, &c.* Fugiat orator Christianus prophanorum studium in construendis orationibus, qui vt plurimũ militant aduersus Deum. Quæ verba acute, & eleganter expendens Tertul. lib. de Orat. ait: *Pertineat ad fidem, & modestiam fidei, si nõ agmine verborum adeundum putemus ad Dominum.* Expende illud nimirùm *agmine verborum*, eloquentię prophanæ apparatus agmen est, & agmen suspectũ, & inuisum Deo. Sed cur verborum agmen, non potius Deo gratiosum, & iocundum? Nonne indè spõsa placebat magis, quia sicut acies castrorum ordinata visebatur? Sic ait Cant. 2. *Pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis, vt castrorũ acies ordinata.* Ecce sponsa, quia agmini similis, ideò gratiosior accedit, cur ergò vetamur nos, cum verborum agmine Deo approximari? Nonne agminis ordo pulcherrimus est ad alliciẽdos oculos? Sanè in sponsa splẽdentium operum agmen consideratur, quod & pulcherrimum visu est, & Deo gratiosissimum, similiter in nobis, non hoc agmẽ vetatur, sed verborum agmen; vbi enim tota cura, totum studium ponitur in verborum apparatu ostentando, in oris pompa præferenda, ibi Deus non quod amet, sed quod timeat, habet. Iam indè aduersus Deũ, & virtutem hostilia parantur agmina. Et quę prophanæ linguæ dotes aduersus Deum, & virtutem non armãtur? Caue Christiane, dum pro virtute stas, dum pietatẽ colis, prophanos blatherones imiteris, quot enim verborum splendores excitas, totus in his occupatus, tot ignes virtuti veræ supponis, tot ruinas aduersus pietatem vocas. Dum vrbs Hai inuaditur Iosue. 7. fidelium Israelitarum exercitus misere perduntur, & si quæras, cur tanta ruina fideli genti accidat, rem explicat ipse, qui peccauerat aiens. *Vidi inter spolia pallium coccineum valde bonum, & ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum, & concupiscens abstuli.* Huius confessionis verba aptius in rem præsentem sonant apud Orig. hom. 7. vbi sic: *Furatus sum linguam auream, & dextralia pura.* Ecce perditio fidelis populi vndè oriatur; ecce vndè prævaleat agmen inimicum virtuti, ex eo, quòd quis fidelium furatus sit auream linguam, hoc est, prophanorum aureos sermones vsurpauerit sibi. Ad hæc Orig. *Si poëtam legeris modulatis versibus, & pen fulgido carmine deos, deasque texentem, ne delecteris eloquentiæ suauitate. Lingua aurea est; si eam sustuleris, & posueris in tabernaculo tuo, si introduxeris in cor tuum ea, quæ ab illis asseruntur, pollues omnem Ecclesiam Domini.* Nunquam non cauẽda lingua aurea blateronum; vix enim fieri potest, vt qui totum se dedit deaureandæ linguæ, rhetorum suffurandis coloribus, non euanescat, & splendenti fulgore eloquentiæ captus solidis rebus, & virtutibus bella moueat. Ideò D. Hier. epist. ad Nepotianum, qualem ipse sapientiam studeat docet. *Sermo presbyteri scripturarum lectione conditus sit. Nolo te declamatorem esse, & rabulum, garrulumque sine ratione: sed mysteriorum peritum; & sacramentorum Dei tui eruditissimum. Verba voluere, & celeritate dicendi apud imperitum vulgus admirationem sui facere, in doctorum hominum est.* Hæc ille.

D. Ber.

Tertul.

Cant. 2.

Ioſue. 7.

Origen.

Hieron.

Matth. 6. Sic ergò vos orabitis, Pater noster, qui es in cœlis,

§. VII.

Non eget hominum amator Deus multis compellari, vel ad nutum exurgit precantium.

IAm doceris, quo non desideres magnos verborum apparatus, vt Deum trahas; eo accede affectu, quo filius ad patrem, & vel tacitus Deum exaudientem, imò & ob-

audientem habes. In vitam hanc reuocaturus Iesus Lazarum Ioan. 11. dum iam adest sepulto eleuatis oculis in cœlum, inquit. *Pater gratias tibi ego, quia audisti me.* Nihil adhuc ore petierat, & dicit se exauditum à patre; quomodo exauditur, qui nec verbum fecit, quo aliquid peteret? Sanè dum velut filius petiturus accedit, nõ est cur multa proloquatur, vel tacens à patre exaudiendus.

Chrysol. Chrysol. ser. 65. *Quòd pater audierit, hoc dicitur, quod filius petierit, hoc tacetur. Fratres, inter patrem, & filium audiendi est affectio, non est necessitas supplicandi: ibi amore geruntur omnia, vbi non indigetur obsequio.* Filij spiritum induc, & etiam tacens patrem habebis exaudientem: labia licet taceant, licet lingua minimè sonet, dum filiali teneris affectu, eo solum clamorem excitas, qui teneat aures genitoris. Ad Rom. 8. aiebat Paul. *Accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater.* Sed qualis iste clamor? An vocis? An linguæ? Absit: etiam in tacente, etiã in muto filialis affectus clamorem inuenit pater. Ait D. Ansel. *Clamor iste cordis est, non faucium, non labiorum. Intus sonat auribus Dei.* In filio etiã tacente, & muto altissimos clamores percipit pater; vnus filialis amor pro voce, imò pro clamore est supplicanti: illum si habes, etiam mutus clamas, & exaudiris: si verò illum amittis, adeò exilem, & raucam vocem habes, vt ægrè à Deo exaudiris. Miratur Petrus Dam. quod Deus quæsiturus Adã clamet Gen. 3. vbi est? An sic post peccatum obmutuerant, vt nec ex voce sentirẽtur? An mulier, quæ tot verba fecerat, cum serpente sic se potuit continere, vt nec verbum ad maritum, nec ad Deum faceret, ex quo illorum latibulum nosceretur? Nonne, vel timoris vis aliquot gemitus, & suspiria eliciebat, quæ Deus perciperet? Cur ergò quasi nil audiens quærit, vbi est? Sanè vbi filialis amor in illis friguit, & seruilis metus intrauit, adeò raucæ manserunt eorũ voces, vt illas Deus ægre, & difficulter exaudiat. Ad hæc Pet. Dam. lib. 6. epist. 17. *Illius viscera extincti amoris algor obstrinxerat, atq; ideò vox illius in auribus Domini raucum sonabat. Si vis ergò vocem habere intonãtem, vel in orationibus efficacem, satage semper, vt te diuinus feruor accẽdat, ne vocem tuam torpor frigoris intercipiat. Frigidæ quippè mentis oratio, tanquam vox rauciens non auditur.* Vnus filialis amor in cordibus nostris diffusus sonorus est, & vel lingua tacente, tales edit clamores, qui à Deo facile percipiantur. De Anna Samuelis matre habes. 1. Reg. 1. *Porrò Anna loquebatur in corde suo, tantumq; labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur.* Et nihilominus quasi fortiter clamaret exaudita à Deo est. Vndè exaudita, si vox eius non audiebatur?

Ad Ro. 8. *Ansel.* *Pet. Dam.* *1. Reg. 1.*

D. Amb. ser. 17. in Psal. 118. ait. *Cum effectu redijt, quæ cum silentio precabatur, quia clamabat in ea spiritus Dei, qui etiam tacentibus nobis clamat, Abba pater.* Non longa supplicatio, non productus oris clamor, non linguæ vox opus est illi, qui spiritum adoptionis filiorũ Dei habet, vt pulset genitoris aures; ille filij spiritus pro clamore est, qui semel infusus nobis, verba dimittit quasi non necessaria, vt exaudiatur. Ille perditus filius, dũ adhuc sederet porcorum seruus Lucæ. 15. ait intra se: *Surgam: & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cœlum, & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus, fac me sicut vnum de mercenarijs tuis.* Hanc longã, & clamosam orationem meditabatur, cùm seruus sederet, quam faceret apud patrem. Quid tunc? Surgit, vadit ad patrem; pater venienti occurrit, redeũtem amplexatur, osculatur; ille autem, vbi se inter brachia patris videt, ait: *Pater peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus*, hæc dixit, & tacuit, alia non addidit: nonne antè proposuerat se aliquid aliud petiturum? Vbi sunt illæ preces, quas meditatus fuerat, nimirùm: Fac me sicut vnum de mercenarijs tuis? Cur modo nil orat, cur nil supplicat? Sanè antea in seruitute vixerat, se seruum agnoscebat porcorum, apud quos sedebat, & ideò preces longissimas meditabatur, quibus cœlestia pulsaret: modo inter patris brachia se videns filium agit: & vbi patris filium audiendi est affectio, filio non est necessitas postulandi, sed vel tacitum pater exaudit.

D. Amb. *Luc. 11.*

§. VIII.

Filij habitum qui exuit, rauce orat apud Deum.

ORaturus iuberis Patrem Deum inuocare, vt noscas, quo te debeas habitu componere, nimirùm habitu filij, vt ad Deũ intres: habent enim sibi proprios habitus regum filij. Ita 2. Reg. cap. 13. de Thamar dicitur: *Induta erat talari tunica: huiusmodi enim filiæ regis virgines vestibus vtebantur.* Nõ aliter Dei filij fulgenti innocentiæ habitu insigniuntur: quem qui exuunt, pruinali compressi frigore prorsus rauescunt ad orandum. Propone tibi ob oculos primum hominem Adamum, qui primò filij Dei per fulgentem habitum induit, dum post peccatum

2. Reg. 13

catum à Deo requiritur totus tremens, ait
Gen. 3. Gen. 3. *Vocem tuã audiui in paradiſo; & timui, eò quod nudus eſſem.* Cur non magis miſer Deum ſupplicas? Cur pro te, & ſponſa apud diuinum iudicem nõ magis oratorem agis? Sanè iam ipſe cauſam inſinuat aiens: *eo quod nudus eſſem*, cum enim talarem filij Dei habitum exuiſſet, ſic frigore compreſſus rauceſcebat, vt vix valeret orare. Ad hæc acute
Pet. Dam. D. Petrus Dam. lib. 6. epiſt. 17. fatur. *Quia illam iã innocentia ſublata nudauerat: illius viſcera extincti amoris algor obſtrinxerat, atq; ideò vox illius in auribus Domini raucum ſonabat:* Quid ageret raucus orator? Caue tibi Chriſtiane, ne filialem habitum exuas, ne nuderis, talis enim te inuadet algor, quo niſi raucas preces minimè poſsis dare. Quiſquis velit, raucedinem in oratione cauere, imò gratam iudici, & ſonoram vocem conſeruare; hanc fugiens nuditatem fulgenti filij Dei habitu inſigniatur. Iam filius prodigus redierat ad patrem; qui decreuerat ab illo petere, vt fieret ſicut vnus mercenarius: verùm inter brachia acceptus antequàm quicquã peteret, ait ipſe pater ad ſeruos ſuos Luc. 15.
Luc. 15. *Citò proferte ſtolam primam, & induite illum.* Scis nobilis patri à refuga filio decretum fuiſſe, quod poſtularet à te officium mercenarij, cur nõ expectas hanc poſtulationem? Cur antequàm ipſe poſtulet, tu de veſte ſolicitus, nil magis curas, quã quod veſtiatur? Nouerat raucedinem, quam miſer refuga contraxerat ex nuditate; & ideò, & frigus, & raucedinem metuens oratori, prius illũ ſplẽdenti filiorum Dei habitu confoueri, & inſigniri curat, vt de talis habitus beneficio in ſua claritate vox orantis cuſtodiatur. Tantum
Euthim. hæc non dixit Euthim. fatus: *Proferte ſtolam primam precioſiſsimam, quæ eſt purificatio, aut gratia, qua cuſtodiatur.* Quippè gratiæ amictus non ſolum ornat, ſed & cuſtodit animam ab aquilonari bruma, ne frigore compreſſa in oratione rauceſcat.

Matth. 6. Sanctificetur nomen tuum.

§. IX.

Peccatori ſuſpecta ſit indulgentia, ex qua oriri ſolet exitij occaſio.

CVm Deum Patrem nominaſſet, ſtatim paternæ indulgẽtiæ periculum, & metuit, & cauet, aiens, ſanctificetur nomen tuũ: hoc eſt, patris iſtud nomen, vſque adeò ce-

latum, cedat nobis in aumentum ſanctitatis, non ſit ruinæ, & excidij occaſio. Et quidem non ſemel indulgentia, & condeſcendentia, quæ exprimitur nomine patris, accidere, ſolet peccatoribus exitialis. Quis ignoret indulgentiam, & condeſcendentiam Aaronis erga populum Iſrael? Illorum votis vt indulgeret, non dubitauit vituli capiti erigere aras; venit tandem Moyſes, & videns populi peccatum maximum, vehementiſsimè doluit, quaſi iam videret ſummam eiuſdem populi ruinam, & ſtragem. Quippè ait textus Exodi. 32. *Videns ergò Moyſes populum,* Exod. 32.
quod eſſet nudatus (ſpoliauerat eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat.) Quæ verba apud Auguſtinum ſic ſonant: *Et cum vidiſſet Moyſes populũ quia diſsipatus eſt, diſsipauerat enim eos Aaron, &c.* Quid fieri potuit, vt Aarõ diſsiparet populum? Imò Aaron ne populum offenderet, ne conſtriſtaret, illi adeò indulſit, adeò cõdeſcendit, vt prorſus eius votis cederet: quomodo ergò, qui ſic ceſſit, qui ſic indulſit, populum diſsiparet? Equidem nil magis ſolet perdere, & diſsipare populum peccatorem, quã indulgentia, & condeſcendẽtia, ideò qui ſic peccatoribus indulſit, meritò dicitur illos diſsipaſſe. D. Auguſt. quæſt. 149. lib. 2. ait: *Auguſt.*
Magis dictum eſt, diſsipauit eos Aaron, quoniam ceſsit eis; quam diſsipauerunt ſe ipſi, qui tantum malum flagitauerunt. Eù quoties indulgẽtia, & condeſcendentia paterna occaſionẽ præbet ruinæ, & diſsipationis peccatoribus. Iã viderat Deus peccata Sodomorum, iam vltores Angelos miſerat, qui funditus euerterent ciuitatem peccatricem. Angeli verò, vt rem executioni mandarent, ſic vrgent Loth
iuſtum Gen. 19. *Feſtina, & ſaluare ibi, quia nõ* Gen. 19.
potero facere quidquam, donec ingrediaris illuc. Quid ais Angele Dei? Cur iubes feſtinare iuſtum? Si nihil mali inferre potes miſeris, dũ iuſtus non abeſt, ſine morari iuſtum, ſine vt lentè, & pigrè diſcẽdat, vt longiores indè dẽtur hominibus inducię. Deus non iuſsit feſtinare iuſtum ad exeũdum; imò ſupplicium differri iuſsit, & dilatari indulgẽtiam, donec ipſe iuſtus exiret. Cur vos Angeli ſeueriores vultis in homines exiſtere? Cur, cum Deus lentat, vos acceleratis ſupplicia, & anxiè indulgentiæ tempora curtare nitimini? Non facit hoc in Angelis odium, ſed amor miſerorum, magis enim metuunt peccatoribus diuinam indulgentiam, quàm ſupplicium: & ſic ſupplicium accelerant, contremiſcentes ad indulgentiam diuinam. D. Ephræm D. Ephr.
in Loth fatur. *Creator ſuper cœleſtibus virtutibus inſsit, vt tantiſper intentatas contineant minas, donec ex medio ipſorum inſ-*

tus ſaluetur. Sed nunquid chorus Angelorum ad hanc tantam amatoris hominum longanimitatẽ contremuit? Et quis non perhorreſcat iuſtum hũc iudicem? Meritò horrent Angeli dilationem ſupplicij, merito contremiſcunt, dũ longanimem Dei indulgentiam erga peccatores vident, vt quæ in maiorem perniciẽ, & exicium peccatorum ſit euaſura. Contremiſce & tu miſer peccator, cum, dum flagicioſe viuis, non obiurgantem, ſed indulgentẽ Deũ experitis. Tunc enim paterna indulgentia, non ad perniciem, ſed ad ſanctitatem conducit, cum ſeueritati admiſcetur, & ſic parcit filijs, vt eorum vitia caſtiget. Poſt occi-
Exod. 32. ſos à leuitis idolatras Iſraelitas Exodi. 32. ait occiſoribus Moyſes: *Cõſecraſtis manus veſtras hodie Domino, vnuſquiſque in filio, & in fratre ſuo, vt detur vobis benedictio.* Sic indulgentiſsimi diuini patris nomen, & ſanctificatur, & conſecratur, & benedicitur in filijs, quando in illis corrigit vitia; quando ſic bona ſua in filios proficiſcenda ſic temperat, vt nullam præbeant occaſionẽ ruinæ. Id quod meritò à patre diuino iubemur poſtulare, cum dicimus, ſanctificetur nomẽ tuum, hoc eſt, ſic in filijs vitia caſtiga, ne de paterna indulgentia trahant ſecuritatem nociuam.

§. X.

In oratione inſtar Angelorum efficimur.

CVm orare incipimus, iam merito petimus in nobis nomen Dei ſanctificari: cùm enim hæc ſit Angelorum vox, vt Dei nomen ſanctum prædicet; cur nõ ambiamus voces Angelicas, qui eo ipſo, quod ad oratio nem accedimus, iam inſtar Angelorum efficimur? Inſtar Angeli eſt, qui oraturus adeſt, liceat ergò illi ſanctum Deum ſemel, & ter prædicare, cum Angelicis ſpiritibus. Pul-
Tertul. chrè Tertul. de Oratione ait: *Cùm illa Angelorum circunſtantia non ceſſet dicere, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Proindè igitur, & nos Angelorum, ſi meruimus, candidati iam hinc cœleſtem illam in Deum vocem, & officium futuræ claritatis ediſcimus.* Expende illud, Angelorum candidati; quippè vbi primùm nos orationi damus, iam Angelorum cãdidati efficimur, iam quaſi in angelicam ſortem deputamur, & numerandi inter Angelos conſtituimur.
Tob. 12. Ad Tobiam aiebat Angelus cap. 12. *Cùm orabas tu, & nurus tua, ego orationes perferebã coram Deo.* Ecce vobis orantium chorus ex hominibus, & Angelis conſtitutus, quaſi dum orationi aſsideant homines, ſimilem cũ Angelis conſeſſum obtineant. Do D. Lau- *Laur. Iuſt.*
rent. Iuſtinian. de triumphali Chriſti agone cap. 6. *Optimè comitantur orantes Angeli, quoniam orationis inſtantia, quæ pure exhibetur altiſsimo, ſicut Angelorum eſt opus, ita Angelicum deprecantis efficit animum. Vndè ſancti Angeli non immeritò exultant, atque famulantur orantibus, cum rationabiles ſpiritus corruptibili natura veſtitos aſpiciunt ſupra cœlorum altitudinem aſcendere in ſpiritu: illoſquè tametſi non ita perfectè in terris agere, quod ipſi abſque defectu vllo, aut temporis interuallo incœlo perficiunt.* Itaque vbi orationi incumbimus, Angelorum ordinem ſtatim ſubimus, ſicque Angelicum efficimus animum, vt meritò inter Angelos percenſeri poſsimus. De oratione loquebatur etiam D. Chryſol. ſer. 43. vbi dicit: *Per* *Chryſol.*
hanc Elias neſcit mortem, relinquit terras, cœlos intrat, commoratur Angelis, conuiuit Deo, & terrenus hoſpes ſupernas poſsidet manſiones. Per hanc Ioannes ſit Angelus in carne, cœleſtis in terra, & totam ſolus capit, tenet, complectitur Trinitatem. Et nos fratres, ſi volumus Eliæ vitæ, Ioannis virtutibus, omnium ſanctorum meritis applicari, inſiſtamus orationi, &c. Quaſi vnus illorũ choris Angelorum inſeritur, quiſquis orationi dat operam: nec multum mirandũ eſt, quando oratio potens eſt hominem in alterum commutare. De Ieſu Domino dicitur
Luc. 9. *Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus* *Luc. 9.*
eius altera: quod ponderans Gillibert. Abbas *Gill. Abb.*
ſer. 15. in cant. fatur. *Altera facta eſt corporalis Domini ſpecies, cum oraret, & voluit per hoc in mente tua orationis commendare virtutẽ, quod illa ſit, quæ te in intimis alterum faciat, & nouũ commutet in hominem. Nos, inquit Apoſt. 2. Corinth. 3. reuelata facie gloriam Domini ſpeculantes, in eandem imaginem transformamur, hoc eſt in eãdem, quã intuemur, transformamur.* Quidquid in oratione mente voluimus, animo efficimur, & in nouum hominem, imò in Angelum, imò in Deum transformamur.

Matth. 6. Adueniat regnum tuum.

§. XI.

Vbi filiorum Dei ſpiritum per Ieſum accepimus, cœleſtia omnia ad nos proſiliunt.

EXpende quid nos doceat petere ille Dominus, qui nobis poteſtatem dedit filios Dei fieri; quippè ſic iubet petere, vt dicamus:

mus: *aduenìat regnum tuum*: cur non potius diceremus: Eamus in regnum tuum? Cur non ire nos ad regnum, ſed regnum potius ad nos venire petimus? Poſtquam filius Dei nobiſcum eſt, noſque ſecum facit eſſe Dei filios, cęleſtia omnia minimè ad ſe peruenturos expectãt, ſed magis ad nos deuenire feſtinant. Ezechiel cap. 1. ait: *Cum eſſem in medio captiuorũ iuxta fluuium Chobar, aperti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei.* Noua ſanè, & inuſitata cœlorum apertio, non enim ibi ſpectatur vox clamantium, & pulſantium, & dicẽtium: *Aperitè portas Principes veſtras*, imò antè pulſationem, ante vllum clamorem, iam cœli oſtenduntur aperti, & patentes. Cur ſic patẽt cœli? Exprimebat Ezechiel filium Dei inter ſuos iam captiuos agentem, quẽ dum ſpeculantur cœleſtia, non ſe continent, quin & omnia feſtinent ad nos deſcendere. Orig. hom. 1. in præſenti ait: *Aperti ſunt cœli: Non ſufficit vnum cœlum aperuiſſe, aperiuntur plurimi, vt deſcendant non ab vno, ſed ab omnibus cœlis Angeli ad eos, qui ſaluandi ſunt. Obſequuntur ſaluti tuæ Angeli, & dicunt inter ſe; Si ille deſcẽdit, & deſcendit in corpus, ſi mortali indutus eſt carne, & ſuſtinuit crucẽ, & pro hominibus mortuus eſt, quid nos quieſcimus? Quid parcimus nobis? Eia omnes Angeli diſcẽdamus de cœlo.* Nequit regnum illud cœleſte non ſe totum infundere, & venire ad homines, vbi inter illos videt Dei filium. Habes in te Dei filium, & indè te cęleſtia non expectant, ſed magis ad te ipſa venire feſtinãt. Clamabat Dauid Pſal. 143. *Domine inclina cœlos tuos, & deſcende.* Cur cœlos inclinaret? Nonne ipſe poſſet deſcendere, & venire cœlis in ſua celſitudine manentibus? Veniat ipſe, licet cœli maneant, cur neceſſum eſt, vtrumque coniũgere, nimirùm, quod deſcendat filius Dei, & quod cœli ſe ſe nobis inclinent? Sanè coniuncta ex ſe ſunt hęc duo, & maximè coniũcta; vbi enim Dei filius deſcẽdit, iam parum eſt, quod cęleſtia omnia ſe ſe ad homines inclinent, imò ſe ſe effundant. Non longè abeſt D. Ber. ſer. 5. de Dedication. Eccleſ. inquiens. *Quid ni pro eis inclinet cœlos, pro quibus ipſe quoque cœlorum rex inclinauit ſe, ita vt digito in terram ſcriberet? Domine inclina cœlos tuos. Parum eſt. Et deſcende.* Vbi deſcenſurus erat Deus, parum erat, quòd cœli inclinarẽtur, quandoquidem cœleſtia omnia feſtinarent venire ad eos, inter quos apparebat Dei filius. Summo ſtupore correptus Ioan. Apocal. 21. ait: *Ego Ioannes vidi ſanctam ciuitatem Ieruſalem nouam, deſcendentem de cœlo.* Cur non ſtupeat? Cur non hæreat mirabundus? Non vidit iam mulieris filios rapi in cœlum ad Deum, vt cap. 12. vidit, ſed è contra videt totam cęleſtem curiam, totum cœlorum regnum à cęlo deſcendere, & ad filios hominũ venire. Quid portendat, tam nouum, & mirabile ſignum? Iam explicat dicens: *Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.* Quaſi dicat: ne mireris ciuitatem cœlorũ totam deſcẽdere ad homines; eſt enim apud illos Dei tabernaculum; & vbi Deus cũ hominibus agit, non ſe continent cęleſtia regna, vt expectent homines in ſe recipere, ſed magis feſtinant ipſa ad illos venire.

Ezech. 1.

Orig.

Pſal. 143.

D. Ber.

Apoc. 21.

§. XII.

Nil putat homo ſibi ſalutare, vbi Dei greſſus non audit.

PVlchrè dicimus, aduenìat regnum tuũ, nihil enim ſibi ſalutare homo auſpicatur, niſi vbi Dei greſſus audit: tunc Deum, ſibi propitium, & ſalutarem noſcit, cum audit gradientem, cum percipit ambulantem. Apud Ioan. 1. de Præcurſore Domini dicitur: *Altera die vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Nil anteà de ſalutari Ieſu prædicauit, quàm ad ſe venientem eum vidit, ex greſſibus eius mundi ſalutem augurans. Ex quo Ruper. lib. 2. in Ioan. ait. *Qui hominibus non antea cognitus, ex eo cognoſci, atq; diligi cœpit, ex quo ambulare cœpit, de cœlo veniẽs in vtero virginis, de vtero in præſepe, de præſepi in crucem, &c.* Incognitus prorſus erat Dominus cum in ſinu quieſcebat patris, ambulare cœpit, venire ad nos feſtinauit, & ex indè apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris; ex indè, nil in illo non ſalutare hominibus cœpit diuulgari. Quòt enim Dei paſſus, tot ſalutes, tot gratię in homines dimanarunt. Itẽ Ioan. 1. de filio Dei. *In mundo erat, & mũdus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit. In propria venit, &c.* Dixit in mundo eſſe; & inſuper addit, quod venit; ſi iã ibi erat, quo modo dixit denuo, quod venit? Sanè dũ venientem non oſtenderet, vix oſtenderet ſalutarẽ: *eſt* equidem *ſanitas in pennis eius*, quæ tunc ſolum cernitur, cum pennæ explicãtur ad volandũ. D. Fulgent. lib. 2. ad Traſimũd. cap. 15. *Quomodo igitur in mundo fuiſſe dicitur, & in mundum veniſſe affirmatur? An illud eſt potentiæ, iſtud eſt gratiæ deputandum? Ita planè. Secundum diuinitatem namquè ſuam, neque cœlo vnquam defuit, neque inferno, neque mundo. Secundum gratiam verò, tunc in mũdum venit, quando pereunti mundo mira pietate ſubuenit.*

Ioann. 1.

Ioann. 1.

Fulgen.

Itaque & gratia, & salus iuncta est Dei gressibus, tunc incipit apparere salutaris, cum incipit ad nos venire: tunc habes Deum salutarem, cum venientis ad te gressus audis.

Aug. De quo elegãter D. Augustin. conc. 4. in Psal. 103. ait: *Qui nisi veniret, misericordiæ iter periret*: quasi tunc solum teratur misericordiæ iter, cum Deus ad nos veniat; adeò, vt si venire ipse desinat, nec misericordiæ semita permaneat, sed quæuis occludatur.

§. XIII.

Quo magis gratiosum, eo regalius est beneficium.

REgnum cœlorum in præsenti à multis vocantur cœlestia dona, & beneficia à Deo in homines profecta, & merito regale nomen sibi vsurpant beneficia, quæ vt vltro veniãt, simplici petitione postulãtur. Quippè beneficium illud totam beneficiorũ attingit maiestatem, quod nullis multiplicatis precibus, nullo labore oblato comparatur. Dabo pulcherrima verba Arnulphi Episcop. Lexouiensis epist. ad Laurentium Abbat. vbi fatur. *Pulchrum sanè, & prædicandum beneficium, nulla suspensum dilatione, nullis redemptum precibus, nullis meritis comparatum. Nihil in eo fuit, quod beneficij minueret maiestatem.* Equidẽ tunc beneficia regalissima sunt, omniq́ue suo splendore præfulgent, cũ nec merita expectãt, nec lõga expectatione, multipliciq́; prece comparari amant. Hinc beneficia diuina in nobis regnare colligit D. Paul. ad Colos. cap. 1. fatus: *Qui eripuit nos à potestate tenebrarum, & transtulit in regnum filij dilectionis suæ.* Beneficium salutis à Deo in nos per Christum perfectum vocat regnum; cur vocat regnum? Ex excellentia doni immerentibus præstiti; eramus enim in potestate tenebrarum, & subito inuenimur erepti, imò translati in lucem, vt filij lucis simus. Quod beneficium regalius? Quod beneficium magis attigit totã beneficiorũ maiestatem? D. Chrysost. hom. 2. ibi: *Vide ergò, quàm multiplex fiat donum, quod in imò iacentes nos liberauit: sed & quod rem plurimũ exaggerat, inimicos & obscuros. Subitò quodammodo eo transtulit, vbi filius est.* Expende illud, nimirùm, *subito*, indè enim beneficij pandit regalissimam maiestatem, quod nulla suspensum dilatione, nullis multiplicatis precibus emptum, nullis meritis fuerit comparatum. Regalissima sunt omnia in nos à Christo Domino beneficia profecta, in quibus nihil inueniri potest; quod eorum imminuat maiestatem. Quòd etiam in suis beneficijs exhibendis cauit magnus Christi parens Habraham: quippè is Gen. 14. postquam Sodomorum regi hostes subiecit, sic illi gratias referenti, imò & munera offerenti fatur: *Extendam manum meam, ad Dominum altissimum, qui fecit cœlum & terram: si à filo vsque ad corrigiam calceamenti sumam ex omnibus tuis, vt non dicam, quod ego ditaui Habraham.* Auxilium præstitit Habraham, regemq́ue abhoste liberauit, & munera regis repellit, nec filum sibi putat licere capere: quod ponderãs D. Amb. lib. 1. cap. 3. ait. *Quantum autem illud, quod de præda victoriæ nihil voluit contingere, nec oblatum sumere? Minuit enim fructum triumphi mercedis susceptio, & beneficij arrodit gratiam.* Et regale, & triumphale beneficium illud est, in quo nihil inuenitur, quo eius arrodat gratiam, maiestatem minuat. Quòd nulla dilatione suspensum, nullis precibus emptum, nullis sit meritis comparatum; vt hinc videas, quam regalia sint in nos à Christo Domino profecta beneficia.

Gen. 14.

Ambr.

Matth. 6. Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, & in terra.

§. XIIII.

Nè voluntas creata in terris labatur, præstantissimum opus est potestatis diuinæ.

QVæ voluntas creata, dum in terris existit, non se subtrahit voluntati diuinę? Quis homo & si à cœlo dilapsus, si terrã incolit lapsus voluntatis suæ non experitur, & ruinas? Sanè quod cœlestium incolarum voluntatibus parilem referant rectitudiné voluntates, quæ terram incolunt, maximũ Dei opus est, & diuinissimum. Hinc est, quod nõ iubemur petere, vt Dei voluntas fiat in cœlo, & in terra; sed quod fiat in terra, sicut fit in cœlo: quasi in terris inueniri voluntatis rectitudinem parem cœlestium incolarũ rectitudini, pro maximo sit opere potestatis diuinæ. Nouum & inauditũ mirabatur spectaculum Ioann. Apocal. 21. vbi sic: *Vidi ciuitatem sanctam Hierusalem nouam, descendẽtem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo.* Non miraretur adeò sanctam Hierusalem in cœlo existentẽ, sed quod admirationem facit, illud est, nimirùm, quòd videat illam *descendentem de cœlo*, hoc est, quod

Ad Col. 1.

Chrysost.

Apoc. 21.

quod dum à cęlo exeat, terriſque appropinquet, adhuc dicatur deſcendere, & non potius cadere, funditus ruere. Vndè tantũ miraculum potuit oriri, tàm nouum, tã inauditum? Cœlum relinquere, & ad terras venire, ſine lapſu, ſine ruina, abſque eo quod exorbitet à recta via? Cuius virtute tale opus fit? Ipſe Ioannes inſinuat ſubdens illud, *à Deo paratam*: niſi maximè Dei præparante auxilio, fieri nequiret, quod extra cœlum, in terris inueniretur creata voluntas, quæ non exorbitaret à tramite recto voluntatis diuinæ. D. Ber. ſer. 5. in dedication. Eccleſię ait: *Hæc autem, quæ deſcendens apparuit, tam parata erat, ſicut ſecutus adiunxit: à Deo paratam. Siquidem quòd deſcendunt, non cadunt Angeli ſancti, diuina præparatio facit: à quo nimirũ hæc ipſa eis, & voluntas præparata eſt, & facultas.* Nulla extra cœlum degeret creata volũtas, nec Angelica ipſa, ſine lapſu, ſine ruina, niſi à Deo præparationem, & confirmationem acciperet. Clariſsimè enim patent diuinæ manus auxilia, in eo, quod extra cœlum non erret, non labatur, non cadat creata voluntas. Imò in nullo magis Dei potentia exaltari videtur, quàm dum in terra exiſtentes creatę voluntates parilem cœleſtibus rectitudinem ſeruant. Pſal. 15. *Sanctis, qui ſunt in terra eius, mirificauit omnes voluntates meas in eis.* Auguſt. epiſt. 58. *Miras fecit volũtates ſuas inter illos.* Et qualiter mirandas fecit voluntates ſuas Dominus inter eos, qui in terris ſunt? Equidem mirum eſt, & diuinæ poteſtatis glorioſum inſigne, ſic omnes voluntates ſuas dirigere cum ſanctis, qui ſunt in terris, vt nec ipſi ab illarum deflectant rectitudine. Sanè in curialium ludis ille glorioſior apparet, qui non ſolum cæteros vincit, dum ipſe ſolus equum agit in curſum; ſed & qui ſic ſe rudioribus nouit attemperarè, vt adiunctis ſingulis eam æqualitatem ſeruet in curſu, vt nec ipſe, nec compar excedat tranſuerſo vngue, ſed ſic pariles ferantur, quaſi non duo ſint, ſed vnus. Hoc qui in ſtadio peragit, maximè exaltat, & mirificat curſus ſuos: indè ergò diuina volũtas ſe ad miraculum extollit, indè maximè exaltatur; non ex eo, quod ipſa ſola vniuerſa perficiat; ſed ex eo, quod adiunctis terrenis hominibus, ſic ſe attemperet illis, vt in terreno ſtadio adeò pariles currant, vt omnimodam æqualitatem, imò vnitatem exhibeant. Hinc Iſaias ad terrenã Hieruſ. Hieruſ. locutus ait cap. 62. *Eris corona gloriæ in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis vltra derelicta: & terra tua non vocabitur amplius deſolata, ſed vocaberis voluntas mea in ea.* Quibus expendendum maximè eſt, quòd Dominus pro glorioſi regni ſui exaltatione, & commendatione, nõ aliud facinus proponat, contentus exhibere ciuitatem terrenam, quæ ſit, & vocetur *Dei voluntas*: quippè ait: *vocaberis volũtas mea in ea.* Quid gloriæ ex hoc percipiet Dominus? Multum per omnem modũ: quòd enim terrenorum hominum voluntates ſic addictæ, & affixæ ſint diuinæ, vt in terreno curſu nõ tam videãtur duę, quam vna, hoc glorioſum reddit Dominum, & conſpicuum: illiſque regiam gloriam, & decorem impertitur. Nec longè abeſt Forerius ibi dicens. *Dominus Ieſus Dei filius tunc ſe regem putauit, quando ſibi addictos homines illos aſpexit.* Forer. Tunc ſe coronatum in ſtadio dixit, cum adeò affixas ſuæ voluntates hominum videret, vt parilem, imò vnum curſum conficerent.

Matth. 6. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.

§. XV.

Pecuniarum cupiditas nunquam non noctua.

DVm licet temporale ſubſidium à Deo requiri, vide qualia petantur bona, nimirùm, panis quotidianus; cur non magis pecunia, quæ temporalium bonorum fundamentum eſt? Panem iubemur petere, nõ pecuniam, quam ſuſpectam haberi ab hominibus amat Deus, vt quæ cauſa ſit vniuerſi excidij humani. Num. 21. dum Iſraelitæ per deſertum errarent, percuſsi hinc indè à ſerpentibus ignitis miſerè peribant. Tunc Moyſes de præcepto Domini: *Fecit ſerpentem æneum, & poſuit eum proſigno, quẽ cum percuſsi aſpicerent, ſanabantur.* Exaltauit igitur Moyſes æneum ſerpentem, lignóque affixit, pro medela Iſraelitarum. Sed cum illi à viuis ſerpentibus percuterentur, cur non magis exaltatus, & ligno affixus fuit aliquis verus ſerpens ex his, qui damnum inferebant? Nonne poſſet Deus dare Moyſi poteſtatem ſupra illos ſerpentes, vt caperet aliquem illorum, & ligno affigeret? Cur æneum ſerpẽtem maluit? Crediderim, id factum eſſe, vt o ſtenderetur ruina populi, non tam venire ex ſerpentibus veris, & viuis, quàm ex ære, qui auariſsimis hominibus cauſa eſt omniũ cladium. Ad hæc eleganter D. Ephræm de Pænitent. ſic loquitur: *Quando peccauit populus, Moyſes imperabat ijs, vt ſerpentem crucifigerent; hoc eſt, peccatum deſtruerent: & non fecit illum* D. Ephr.

illum inanem, & vacuum, ſed fuſilem ſtatuam ære ſolidam. Quid ita? Vt oſtendat tibi, quod perfectè auerſari debes omnem malitiam. Totumq́, eum æneum fecit, quoniam radix omnium malorum eſt auaritia. Non ſerpentes, non aduerſę poteſtates, tot clades afferunt, quot auaritia; non tot homines perdũtur ab hoſtilibus incurſibus, quàm abęre pecuniarum. Quòd ſi ſpiritualibus his veritatib⁹ liceret aliquod ingerere negotium temporale, nõ fuerit abs re Hiſpanorum monarchiæ in præſenti aliquem ſerpentem æneum exaltari, vt videãt ſuæ ruinæ cauſam, & ſanentur. Quis neget Hiſpanos his annis ab infeſtiſsimis ſerpentibus, rabidiſsimis hoſtibus hinc indè impugnari, & forſam morderi? Quorum malorũ medelam ille afferet, qui ſerpentem æneum exaltarit, qui æneam pecuniam oſtentui poſuerit, quæ dum argentum, aurum vè exſufflauit, Hiſpanorum robur confregit, vt vix ab inimicis ſe poſsit liberare. Sed mitto temporalia temporalibus, dum clades animorũ perpendo, quæ nõ tam à verò ſerpente, quã ab ære pecuniarum naſcuntur, & omnimodam ruinam populis afferunt. Quippè cum pecunijs raro non perditur anima ſimul, & vita. De auariſsimo illo proditore dicitur

Matt. 27 Matth. 27. *Et proiectis argenteis in templo receſsit: & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Ab argenteorum effuſione abijt continuo in ſuſpendium, cur ſic curris ad mortem miſer? Quæ te res in perditionem animæ, & vitę ſic coegit? Solam video effuſionem pecuniæ, quæ tam celerem inferat perditionem; nequit enim ſola pecunia perdi, ſed ſecũ rapit auari hominis vitam. Accipitè D. Aug. conſequentiam ſer. 128. de temp. *Deniq́, poſt redditum pretium laqueo ſe ſuſpendit, vt qui ſe multauerat pecunia, multaret, & vita.* Iunctæ ſunt hæ duæ res in auarorum mentibus, & perditio pecuniæ, & vitæ: vbi pecunia effunditur, vitam effundi neceſſum illis eſt: à pecuniæ perditione ſtatim in vitæ perditionem itur. Et quod malũ non pariat auaritia? Multa de illius pernicie multi dixerunt: non negabo ex Caſiodoro nonnulla, & pulcherrima prælibare. Is lib. 12. variar. 1. ait: *Reginã illam procacium vitiorum auaritiam fuge, cui cuncta crimina deteſtabili deuotione famulãtur: quæ dum pectus hominis ingreſſa fuerit, gregatim quoque maleficas cohortes admittit. Ferri nõ poteſt recepta, quia neſcit eſſe ſolitaria. Agmen habet blandiſsimum: arma ſuſcipit ex talentis, &c.* Non ſic ſub æreis armis ſuperbientes milites formidabiles ſunt, vt formidabilis eſt auaritia, quæ ex pecuniarum ære arma ſummit. Ex nullo conflatorio tam nociua arma naſcuntur ad perdendum orbem terrarum, vt nociuus eſt amor pecuniæ. Et arma, & pecuniæ à conflatorio generentur, vt oſtendãt ex vtero quales flammas ad perdendũ mundum concipiant. In Gen. cap. 15. dicitur. *Cũ ergò occubuiſſet Sol, facta eſt caligo tenebroſa, & apparuit cliuanus fumans, & lampas ignis tranſiens, &c.* Quòd cum auaritia componẽs Petrus Dam. lib. 1. epiſt. 14. ait. *Fumans ergò cliuanus tenebroſam caliginem generat, quia caminus auaritiæ, qui in hominum pectoribus æſtuat, multis peruerſitatum tenebris mundum peſtilenter obſcurat.* Ecce tibi, quos ignes pariant pecuniæ, naſcuntur ipſę in camino ardenti, inter flammas, & fumos, ſed longè ardentiores generant caminos, qui inſtar æternorum ignium ſimul obſcurent, & exurant mundũ. Pulchrè ad hæc D. Chryſol. ſer. 29. *Aurum naſcitur in terra profunda, ſectatur ipſa mõtium fundamenta: perquè ima venarum cæcis diſcurrit anfractibus, & dum ſua ſemper repetit ad naturam, cœleſtes animos ad inferna deponit, obſcurat ſenſus ſemper, alta mentium ſemper in terrena demergit. Auri furor ardẽtius humano feruet in pectore, quàm caminus totus igneſcit incendijs; & acrius homines diſſoluit in terra, quam ſoluitur in calore flammarum.* Sic camini, qui ex auri amore conſurgunt, & ardentiores, & obſcuriores ſunt caminis, in quibus aurum conflatur.

Gen. 15.

Chryſoſt.

Auguſt.

Caſiodor.

Matth. 6. Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

§. XVI.

Tanta eſt malitia peccati, vt ad illius veniam quaſi nolit Deus venire, niſi ducente alio.

A Deo panem quotidianum petimus: nec dicimus: Panem noſtrum quotidianũ da nobis hodie, ſicut & nos panem indigentibus damus. Verum cum delictorum petimus veniam, ſic petimus: dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus, &c. Cur ergò in panis exhibitione non petimus à Deo, vt nos ſpectet, noſtramque æmuletur liberalitatem; in veniæ autem largitione, ſic petimus dimitti, vt nos exemplum dimittẽdi proponamus? Ea eſt grauitas peccati, ea infinitas in illo turpitudinis, vt nolit Deus ad eius veniam accedere, niſi poſt alium. Ille Deus, qui ſe omnium virtutum ducem, &

exem-

exemplum ostendit: vbi ad malitiam peccati dimittendam deuenit, ordinem inuertit, & ducem sibi, & exemplũ quęrit, post quod ipse parcat. Quò respiciebat D. Nyssen. in præsenti orat. 5 fatus: *Quemadmodum Deus bene, ac rectè agentibus ad imitandum propositus est, sicut dixit Apostolus, Imitatores mei estote, sicut & ego Christi, ita vice versa, modo tuã affectionem Deo ad bonum præexemplo esse vult, atque ordo inuertitur, vt audeamus sperare futurum, vt Deus nostra facta imitetur.* Ordo inuertitur, vbi Deus adveniam peccatorũ procedit, ad quam non primus ipse, sed post aliũ venit: nec ducem ibi vult agere, sed alium quasi ducem spectat, vt in rebus nimis suspectis sapientes viri agere consueuerunt, Iob à Deo percussus multas ab amicis contumelias accepit, doluit sanctus vir sub amicorum iniurijs, peccarunt maximè amici in virum innocentem: sed tandem eius innocentiam reuerentur. Res iam ad Deum deducitur, vt ipse, qui videbatur Iobo iratus, eidem per nouam bonorum largitionem recõcilietur, & illius amicis amplissimam largiatur veniam. Quid tunc Dominus? Quid ille patẽtissimus bonorũ fons? Ait text. cap. 42. *Sumite ergò vobis septem tauros, & septem arietes, & ite ad seruum meum Iob, & offerte holocaustum pro vobis; faciem eius suscipiam, vt non vobis imputetur stultitia.* Iob 42. Non ante Deus ipse vult procedere ad veniam, quam videat Iobum iniurioſis amicis parcẽtem; suscipiam, inquit, faciẽ Iobi, hoc est notabo prius qua facie, quo vultu erga vos sibi iniurios homines sit Iob; & eius secutus morem, indè post ipsum ad veniam, & largitiones procedam. D. Greg. Ad hæc D. Greg. lib. 35. Moral. cap. 6. *Intuẽdum verò est, quia ita caute ordo acceptæ veniæ custodiatur, vt in sacrificijs Dominus non illorũ, sed beati Iob faciem suscepisse referatur: qui tanto citius audiri meruit, quanto deuotè pro alijs intercessit.* Quibus maximè ponderanda sunt illa verba, nimirùm: *ordo acceptæ veniæ custoditur*: quippè ille semper à Deo in danda venia ordo seruatur, quo, non ipse primus procedat ad veniam, sed alterius prius faciẽ suspiciat, postquem ipse immediatè, & non antea ad veniam largiendam prosiliat. Non equidem Deus vult primus ad veniam peccati venire, sed post te, post alterum procedit, quasi misericordis hominis vestigia secutus. Cùm Israel captiuitate Ægypti excusa versus desertũ iret, præcedebat Dominus in columna nubis tãquam dux itineris, quẽ populi sequeretur exercitus. Tãdem armati Ægyptij dum persecuntur Israelem, peruenit Israel ad littus maris rubri. Quid tunc? Exod. 14. Ait textus Exod. 14. *Tollens se Angelus Domini, qui procedebat castra Israel, abijt post eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens post tergum steterit.* Qui antea præcedebat Dominus, modo sequitur; cum ab Ægyptijs molestati Israelitæ per mare rubrum viam quæsituri sunt, tũc Dominus nequit præire, sed se post Israelitas ingressurus constituit. Cur ibi non primus, sed postremus Dominus? Rationẽ aliquomodo insinuat Ruper. lib. 2. in Exod. cap. 35. inquiens *Nam vbi ad baptismum accessimus, ipse per passionis eiusdem Sacramentum post nos stare cœpit.* Exod. 35. In baptismo Christiano peccata hominum suffocantur remittuntur; & merito, qui in cæteris virtutibus amat præcedere, vbi Israelitæ agitati ab hostibus perueniunt ad mare rubrum in quo baptismalis remissio adũbrabatur, primas cedit Dominus, & post omnem Israelẽ se constituit, non processurus, nisi post alios ad remissionem; hoc est postquam viderit, qualiter alij hostibus suis remittant. Et quidem quotiescumque habentes inimicos ad veniam, & remissionem peccatorũ obtinendam accedimus, Dominus post nos stare incipit, vt faciat nobis, quod nos fecerimus.

Matth. 6. Et ne nos inducas intentationem, sed libera nos à malo.

§. XVII.

Præcipuus Christi Domini triumphus peccandi occasiones suis fidelibus eripere.

NOn iubemur hic postulare, vt à regno peccati liberemur, vt à Diaboli eripiamur tyrannide; sed vt ab impugnatione tẽtationum, liberi, & incolumes asseramur. Et quidem hoc Christus suis hominibus acquisiuit, quod iubet postulari, nimirũ quod efficacibus peccandi occasionibus eripiamur. Eò spectauit Dominus Marc. 11. dum ficui maledicens, ait: *Iam nõ amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet.* Marc. 11. Hæc tota erat causa diuinę viæ, vt ficum infrugiferam redderet? Quid Iesu, & ficui? Cur ex omnibus arboribus solam ficum sterilitate multauit? In ficu vidit totam occasionem peccati; eius enim pomis virus suũ antiquus serpens iniecit, quo & primos homines, & vniuersos prostrauit, vsus enim ficu, pro illice Euam, & Adamum traxit ad peccatum. Id noscens

Iesus,

Ieſus, & in ficu occaſiones peccati prænotans, præcipuum ſui aduentus triumphum putauit, ſi occaſiones, & tentationes peccati adeò potentes, & efficaces ſuis hominibus
D. Iſidor. infirmaret. Accinit D. Iſidor. Peluſ. lib. 1. epiſt. 51. fatus. *In hac re arcanus quidam ſermo adnexus eſt à ſenibus ſapientibus ad nos graſſatus, nempè hanc tranſgreſſionis arborem eſſe, cuius etiam folijs ad corpus tegendum, hi, qui mãdatum violarunt, vſi ſunt. Ac proinde Chriſtus humano, ac miſericordi animo, hoc ei imprecatus eſt, vt ne poſt hac fructum peccati cauſam ferret.* Non de paruo erat Ieſu triumphus, ſi occaſiones efficaces peccati amputaret: imò nil principalius curauit, ad hoc, vt ſecuros redderet homines ſuos, quàm peccati cauſas infringere, & funiculos trahentes in iniquitatem ſecare. Cant. 2. *En ipſe ſtat poſt parietem noſtrum reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per cancellos.* Apud Septuag. iuxta D. Amb. ait: *Proſpiciens per feneſtras, eminens ſuper retia.* Et maximè ponderandũ eſt, quòd veniens Dominus ad noſtra liberaturus hominem à diaboli tyrannide, nullibi priusappareat, quam ſuper retia. Nonne nobilis dux noſter prius atrium fortis intraret, vt eius potentiã eriperet? Nonne ſatius ſupra diamantinũ murum appareret, ſignum iam erigens ſalutis? Cur ſapientiæ voces ad arcem, & ad mænia vocantes diſsimulans, mauult ad retia, ad laqueos venire, & hęc pedibus ſuis conculcare eminens ſuper illa? Sanè in laqueis, & retibus vitiorum erant lenocinia, & illices rapiẽtes homines in peccatorum ruinam; nec paruam victoriam putauit, ſi hæc retia confringeret; imò non ſolum cum portas æreas, & munitiſsima peccati atria expugnaret, ſed & cum retia, hoc eſt, peccati occaſiones infirmaret, putauit cõducere liberationi hominis, & ſaluti. Ad hæc D. Ambr. ſer. 6. in Pſal 118. inquit. *Plena erãt omnia laqueis, referta retibus. Audi dicentẽ. In via hac, qua ambulabam, abſconderunt ſuperbi laqueum mihi. Venit ad laqueos Ieſus, vt Adam ſolueret, venit liberare quod perierat.* Nec minimus eſſet diuinæ viæ triumphus, ſi laqueos frangeret, ſi lenocinia viciorũ infirmaret, ſi occaſiones, & tentationes peccati ſuis hominibus eriperet. Hinc eſt, quod iam iam ſalutem humanã tractaturus, dum deſertum ingreditur, vt de diaboli dolis experimẽtum nobis relinqueret: mundialia omnia ſibi ob oculos poni
Matth. 4. permittit. Quippè ait Matth. 4. *Oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum.* In mundi regnis glorias, coronas, Principatus, diuitias, voluptates vniuerſas propoſuit. Cur Dominus pauper, & humilis hæc ſibi antè oculos verſari paſſus eſt? Cur non magis tyrannidem dæmonum in homines? Cur non magis peccati regnum ſibi propoſuit, quod expugnaret? Sanè nobiliſsimus medicus ſalutem ſuorum meditabatur ſecuram, ſi omnem occaſionem morborum in mediũ produceret, & confringeret, & ideò maluit in primis videre regna mundi, & gloriam illorum, quàm peccati regnum, & miſeram hominum ſeruitutem, vt quæ naſcatur illinc.
D. Paſch. D. Paſchaſ. lib. 3. in Matth. de Ieſu mundiales glorias aſpiciente in præſenti, inquit: *Eo nimirùm aſpectu iuxta humanitatem fuit, quo medici ſolent conſpicere omnia morborum genera, ſine vllo læſionis vulnere, vt per hoc ab his ſuos mederi poſſint ægrotos, & ſaluti eorum, qui nondum ceciderunt conſulendo, diligentius prouidere.* Tunc equidem medicus ſaluti hominum proſpicit, quãdo morborum genera ex cauſis, & occaſionibus, & radicibus optimè calet: quando prænoſcens perfectiſsimè occaſiones, & cauſas morborum, totam ſuam artem accõmodat, vt hæ in effectum nõ proſiliant. Ita Dominus, vt perfectiſsimè ſaluti hominum proſpiceret, nil prius curauit, quã omnia regna mundi, & gloriam illorum, in medium proferre, à quibus & lenocinia omnia, & occaſiones, & tentationes vitiorum exurgunt; quæ vel à conſpectu huius ſalutiferi ſerpentis infirmatæ, nequeunt iam tam efficaciter obeſſe humanæ ſaluti.

CAPVT IX.

De ieiunio & alijs virtutibus.

SERMONIS in monte habiti finem in præſenti facio; in quo variæ de virtutibus ſententiæ perſtringuntur ab Euã geliſta, quarum ſingularũ cohærentiam interſe non multũ curat Maldonatus, putans ab Euangeliſtis non exaratas fuiſſe Domini conciones, ita completas, vt fuerant ab illo editæ, ſed ſelecta, & explicata diuiſim principaliora earum puncta. Igitur in ieiunio ſicut, & in cæteris virtutibus omnem inanem oſtentationẽ iubet Dominus vitari, adeò, vt quantum in nobis eſt, nihil in vultu, nec in colore faciei prætendamus, quod nos ieiunatores prædicet hominibus; cõtenti vni Deo placere, cui hominem exhibeamus occultum. Nihil extra cœlum nobis thaſaurizemus, ibi enim ſecura ſunt, quæ reponuntur; in terris quid ſecurum?

rum? Thesaurisatio hæc nostra, nõ tam manibus, quam oculis fit; ex intentione enim censentur omnia, quæ à nobis fiunt. Si intentio nostra lucidissimos cęli axes spectat; omnia in nobis lucida, splendida, æternũ duratura: quæ tenebris opprimuntur, vbi intentio ad tenebrarum harum principatus dirigitur. Nec putet quis, quod poterit inter cœlum & terram suam intentionem vtiliter diuidere, adeò, vt Deo placeat, & opibus acquirendis incumbat. Absit hoc; non enim duobus contrarijs Dominis benè seruitur; quare, qui sapiens est solicitudini temporalium renuntiet, vni sese Deo committat: cui non frustra commissa sunt, & cœli volatilia, & agri lilia; imò illorum pascua si spectes, Deũ procuratorẽ inuenies; si horum vestes inquiras, Salomonis ridebis aureas fibulas. Et quidem hæc veniunt illi, cui vnus Deus est in primis. Quod si videris aliquem curis tẽporalibus distentum, non tamen in illum præproperam feras sententiam, sed tibi caue, & cura præiudicare tua, & aliena non aspicere. Habenda tamen aliqualis ratio est, ne cum brutescentibus hominibus sanctitatis consilium communices; illorum consortium fugies, si Deum ores, qui cum pater sit indulgentissimus, desiderantibus manducare panem filiorũ, non porriget scorpiones, vt eorum perdantur veneno. Quippè potens est Deus tibi reddere salutares omnes homines quod fiet hoc vnico medio, si tu illis salutaris extiteris, quidquid enim boni præstiteris hominibus, hoc tibi reddetur ex illis. Quã veritatem tibi persuadet vniuersa lex Dei, & Prophetæ; cũ eò spectent omnia Dei verba, vt post Deum, fratribus benefici simus. Sic connecto Domini verba huc vsque tradita, & explicata: in quibus finitur concio in monte facta; etenim pauca, quæ restant, ad tractatum de similitudinibus spectant.

Matth. 6. Cum autem ieiunatis nolite fieri sicut hypocritæ tristes; exterminant enim facies suas, vt pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam.

§. I.

Non durat malum, vbi mortis pallor ob oculos versatur.

ECce vobis tristissimorum hypocritarũ opus, & ingeniũ; *exterminant facies suas;* D. Hilar. legit: *conficiunt facies suas;* D. Chrysost. aliter: *Corrumpunt facies suas;* hoc est, artificiosè excabant facies, & vegetum colorẽ, in pallidum conuertunt, pallidis cadaueribus non absimiles. Et cuius gratia viuidissimi homines, se in mortuorum similitudinẽ deformant? *Vt pareant hominibus ieiunantes.* Vtinam se insimilitudinem mortuorum deformarent, non vt sic apparerent alijs hominibus, sed vt apparerent sibi: fallar si quod in eis malum diutius persisteret. Arentes dẽtes, lurida labra, pallẽtia ora, obnubilata lumina, & penitus exterminatam faciem, cadaueri similem, si non alijs, sed sibi ostenderent hypocritæ, non dubito, quin ad vitam redirent lætissimam, & ęternum effugerent supplitiũ. Quod malum nõ fecit sistere pallida mortis effigies, puluerulentus vultus? Duos notabam aliquando diuinæ iræ fulmine percussos, alterum hominem, alterũ Angelum; hunc à cœlesti, illum à terrestri paradyso excluſum. Sic hominem percutit diuina ira Gen. 3. *In sudore vultus tui vescęris pane tuo, donec in terram, de qua sumptus es, reuertaris.* Damnatur miser, sed damnationis terminus constituitur, vbi dicit, *donec in terrã, &c.* non sic Angeli dãnatio est; sed absolutè mittitur in interminabilem ignem. Cur Angelo pœna sine termino datur, & hominis pœnę terminus constituitur? Sanè Angelo nullus erat puluis, nulla terra, quæ obiecta oculis, nullum in eo malum durare permitteret. Acutè, vt assolet D. Ber. in Declamationibus, ait: *Tempus mihi constituit. Mihi dicit donec: illi æternum parat. In sudore, inquit, vultus tui, vescęris pane tuo, donec reuertaris in terrã, de qua sumptus es. Miser ille Angelus de terra sumptus non est, nec in terram aliquando rediturus. Propterea non habet donec, sed ignis ei paratur æternus.* Posset & ipse reprobus Angelus se ab æterno liberare præcipitio, si puluerem haberet, quem sibi ob oculos statueret: cui puluis defuit, & defecit remedium malorum omnium, & defuit terminus ruinæ. Fœlix ille, cui licet ponere ob oculos mortalitatis puluerem; hic vel in medijs præcipitijs subsistens liberatoris diuini in se ostendet, & curam, & virtutem. Ad Saulem iuuenem dicebat Samuel. 1. Reg. 10. *Et hoc tibi signum, quia vnxit te Deus in Principem. Cùm abieris hodie à me, inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel.* Proh nobile, & regale diuinæ electionis signum, quòd occurrat nobis Rachelis sepulchrum, quod humanæ pulchritudinis cineres ob oculos existant! Cui hoc datum est, vt habeat ob oculos pulcherrimarũ formarũ puluerẽ, luctuosã nõ timeat seruitutẽ, sese

Hilar. *Chrysost.* *Gen.* 3. *D. Bern.* 1. *Reg.* 10

aſſertũ gaudeat inter regni filios. Iacob exul
Gen. 29. à patria agebat iuxta fontem Gen. 29. *Et Ecce Rachel veniebat cum ouibus patris ſui, nam gregem ipſa paſcebat. Quàm cum vidiſſet Iacob, & ſciret conſobrinam ſuam, oueſq; Labam auunculi ſui, amouit lapidem, quo puteus claudebatur & adaquato grege oſculatus eſt eam. Et elebata voce fleuit, &c.* Vna Rachel luctum Iacobo affert, & Sauli regni auſpicium: cur tam diuerſi effectus ab vna pulcherrima puella naſcuntur? Cur Iacob lachrymas tunc mittebat, quas non miſit, cum exul à parentibus, tot dieb⁹ in deſerto agebat peregrinus? Cur Saul electionis diuinæ, & regni ſumebat ſignum? Sanè Iacob oblata eſt Rachel in toto ſuæ pulchritudinis ſplendore; in quo latentes inſidiæ, doli, quatuordecim annorũ ſeruitutes, & omnia fomenta luctuum: verùm Sauli oblata eſt Rachel ſepulta, in puluerem redacta, in cuius conſpectu excitatus mortalitatis propriæ puluis, & ob oculos poſitus omnem conſumit materiam luctus; & diuinæ electionis, regniq́ue venturi præbet auſpicium. Et quidem turpiſsimus eſt, & penè reproborum Phariſęorum inſtar, quiſquis vidēs ſepulchra pulchritudinum humanarum, adhuc inſudat temporalium bonorum ſeruitute, ſubq́; cupiditatum gemit iugo. A pud
Matt. 19. Matth. 19. quærentes Phariſæi à Ieſu, an liceret maritis vxores dimittere quacumq́; ex cauſa, diuinum reſponſum accipiunt, id minimè licere. Quid tunc? Aiunt ex ore Phariſæorum diſcipuli: *Si ita eſt cauſa hominis cum vxore, non expedit nubere.* Expende quam ſero ſapiant Phariſæi; viderant ſæpè pulcherrimas fœminas mortis falce demeſſas, nigris incarcerari ſepulchris; viderãt floridiſsimos ętatis annos pallido mortis horrore marceſcere: viderant vermibus dari eas, quibus aras erexerat, & dederat mundus cultum; & nilominus vſque nunc non putarunt abijciendũ humanæ ſeruitutis iugum. Pulchrè D. Na-
Nazian. zian. orat. in hæc Euangelij verba, inquit. *Nunc hoc dicis Phariſæe, quod nequaque expedit vxorem ducere? Prius autem neſcie bas orbitates, morteſque intempeſtiuas, ac plauſus ſucceſſorem luctum, & inter nuptias ſepulchra.* Inſtar reprobi Phariſæi errat, qui humanorum ſplendorum frequentiſsimos occaſus videns, adhuc expectat, vt ſe ſe expediat ab humanis officijs.

§. II.

Temporalium affectus dolos, & fallacias pariunt.

QVorum ſtudium eſt totum, vt appareãt hominibus ieiunantes, vt hominũ venerentur plauſus, qui ſunt, niſi hypocritæ, fallaces, nuſquam non dolos meditantes, & mẽdacia. Quippè ex animo temporalibus infixo, nil citius prodit, quàm dolus, quàm fallentiæ, quàm mendacia; adeò vt ex his totus homo cenſeatur temporalis. Pſal. 28. de bo- *Pſalm. 28*
no, & perfecto viro dicit: *Qui non accepit in vano animam ſuam, nec iurauit in dolo proximo ſuo.* Expende hoc ſecundum aſſertum, nimirum, *nec iurauit in dolo*; hoc eſt, minimè dolis, ſimulationibus, mendacijs vacauit. Vndè hanc tantam ebibit virtutem, vt omnes dolos, & ſimulationes à ſe fugaret? Dixerat id primis illis verbis: *Non accepit in vano animam ſuam*, nõ affixit illam caducis his rebus, & mundialibus vanitatibus, ſed firmiſsima, & æterna ſpectauit. Acutè D. Auguſt. *In re-* *Auguſt.*
bus non permanentibus non deputauit animam ſuam, ſed æternitatem ſtabilem, atque incommutabilem deſiderauit: & ideò, ſine dolo ſicut ſimplicia, & non fallentia ſunt æterna, ita ſe præbuit proximo ſuo. Ille ſolus nõ loquitur in dolo, neſcit fallere, qui ſpectat æterna, qui ab animo ſuo abigit temporalia omnia, & minimè permanentia: reſculæ enim iſtæ temporalium commoditatum, dolos pariunt, & mendacia, & ſimulationes. Vbi temporalium amor te cęperit, ſtatim ſeſe prodit in dolis, in ſimulationibus, in mẽdacijs. Pulchrè Oſeas cap. *Oſeas 12.*
12. *Ephraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum: tota die mendacium, & vaſtitatem multiplicat: & fadus cum Aſſyrijs iniit, & oleum in Ægyptum ferebat.* Cui ventus æſca eſt, nil mirum; quòd ructet mẽdacia: paſcit ventũ Ephraim, hoc eſt, iuxta communem expoſitionem, euanidam mundialium gloriolam, hominũ laudes, & æſtimationem ſectatur; & indè totus effunditur in dolos, in ſimulationes, in mendacia. Sanè qui ventum paſcet, impleus ventrem vanis his temporalibus reſculis, fallacibus mundi bonis, abdubium, quin ipſe, & fallax, & mendax, & dolòſus, & ſimulator efficiatur. Quis ignoret ſimulationem, illam, & mendacia Ananiæ, & Saphiræ? Eò hi deuenerunt audaciæ, vt non timerent mẽtiri ſpiritui Sancto. Sed vndè huc deuenerunt? Non aliundè, niſi ex eo, quod cæperũt ventum paſcere: cęperunt gloriolis humanis delectari; cæperunt impleri vanis his, & fallacibus mundialium ſplendoribus, & indè ſtatim ſimulationes, & mendacia effingunt, quibus nituntur, & impoſturam facere Spiritui Sãcto. Accipitè verba D. Petri ad illos *Actor. 5.*
facta Actor. 5. *Dixit autem Petrus, Anania cur tentauit Satana cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de precio agri?* Expende mendacij cauſam, nimirùm, *tentauit Satanas cor tuum*; expreſsius in rem præſentam Sy-

ra

ra lectio: *Quid est, cur sic impleuit Satanas cor tuum?* Impletus est Anania, saturatus est à Satana, non solido cibo, sed vento, quandoquidem stimulante Satana, imò insufflante, dum sese bonis Anania euacuat, vanissimos humanarum laudum ventos pascit; quibus nescit non eructare simulationes, & mendacia. Ad hæc D. Basil. ser. 1. de Instit. Manach. ait: *Anania humanæ gloriæ cupiditate inductus, quidquid in bonis habebat per professionem Deo consecrauit, quo videlicet egregio facto hominum de se admirationem excitaret, de precio autem callide postea nescio, quid interuertit.* Post depastos vētos, post humanas gloriolas spectatas, statim subdola exoritur calliditas, & fallacia, & simulatio, & mendacium. Nescit temporalis amor aliud præter hæc eructare: nouerunt mendacia, & simulationes fontem suum, nimirùm affectum temporalium. Psal. 115. *Ego dixi in excessu meo, omnis homo mendax.* Qui homo adhuc est humana, & mundalia diligens; qui nōdum in sortem diuinam transit, amans tantum cœlestia, & æterna, sed adhuc temporibus seruitutem impendit, huiusque temporalis vitæ tenetur amore, is mendax est, fallax est, in dolis versatur, & mendacijs. Chrysost. ibi: *Ecce ita omnis homo, qui hanc vitam amat, mendax est: qui verò in virtutibus illam transmittit, mendax non est, eo quod, qui talis est, non sit homo, sed Deus.* Dum Deus non est quis, dum in sortem æternorum non transit; sed vitam hanc amat transitoriam totus fallax, & mendax habeatur.

D. Basil. Psal. 115. Chrysost.

§. III.

Verus virtutis cultor, quæ in illa sunt tristia, dissimulat, celat.

QVis neget in virtutum exercitio laborem, imò & dolorem? Nonne à ieunijs, à cilicio, à verberibus, & maceries, & pallor, & carnis tristitia oritur? Hypocrita totus est in propallandis, & ostentandis virtutum tristitijs, & doloribus, qui autem verus cultor virtutis est, quæ sunt in virtute tristia dissimulans, læta, & splendida præsefert. Ezech. 1. *Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis involuens, & splendor in circuitu eius: & de medio eius quasi species electri, &c.* Sic venientem ad homines Deum vidit, quasi vehementē procellam humana decora conculcantem, exurentem, gladios igneſque eiaculantem. Verum & si notat à Domino complui ignem; de igne tamen ait, *& splendor in circuitu eius*, nec aliud de illo nobis enuntiat. Non dicit, quod ignis ardeat, quod ignis exurat, sed quod splendeat, quòd illuminet. An Deus cum ignem mittit in terram, non vult, vt ardeat? Non vult, vt cœlestis ignis, & gemitus extrahat ab hominibus, & humana corda mortificet? Equidem totum id præstat cœlestis ignis: sedquæ tristia sunt in virtute dissimulanda, & tegenda sunt à veris virtutum cultoribus, sola aperienda lætissima. Orig. hom. 1. in Ezech. *Potuit dicere, ignis exurens, verum piguit tristitiam nominare, & opus eius adscribere, ideoque pro pœnali visplendorem tantum apposuit.* Piget veros virtutis cultores aliquid in virtute triste, & laboriosum, & vulgare; sed toti sunt in publicanda, & prædicanda, & dulcedine, & decore illius. Vndè monebat Paulus bonorum suorum erogatores. 2. ad Corinth. 9. *Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit Deus.* Sunt equidem in quouis virtutū opere tristia quædam carnali appetitui, sunt, & læta animo cogitanti; monemur ergò in eleemosyna, sicut in quauis alia virtute, nihil ex tristibus, nimirùm ex his, quæ tristitiam pariunt meminisse, sed ad læta solum respicere; quo hilares, & læti efficiamur, sicut qui lætantur, & exultant, de lucro, non qui de ruina murmurant, & tristantur. Ait enim ipse Paul. ad Rom. 12. *Qui miseretur in hylaritate*: quæ verba pulchro expendit exemplo Theodor. fatus. *Beneficentiæ lætitiam adiungit, erogationis bonorumque communionis lucrū ostendens, solent enim gaudere, qui lucrantur: hoc enim dicit scribens ad Corinthios: non ex tristitia, &c.* Expende illud nimirum: *Solent enim gaudere, qui lucrantur*: & propone tibi ob oculos vniuersos Reipub. operarios, eos videlicet, qui sudore, & labore vitæ alimonias lucrari contendunt; horum plurimos æstiuo tempore, in areæ fornace, seù flammante cliuano torreri, & canere, hilares cantilenas intonare: alios brumali sub rigore terram fodientes, & risibus omnia implentes: alios inter ardentes tincturas iocantes; alios in quotidianis laboribus mille dicterijs gaudentes: vniuersos de lucris acquisitis gloriantes. Cur hi non potius lachrymentur? Cur non potius lamentationes sudorum, laborumque meditentur? Vnum spectant lucrum, quòd dum sibi obtingere norunt, labores dissimulant, & inter illos lætissimam semper præseferunt faciem. Sic virtutumstudiosi operarij, non ex tristitia, vt miseri hypochritæ; non laborum meditatores, & exageratores

Orig. 2. Cor. 9. Ad Ro. 12. Theodor.

ſub triſti ponderatione, & murmuratione conficiantur; ſed lucrum reſpicientes, non vt qui perdunt, ſed vt qui lucrantur, hilarẽ, & lætam ſemper oſtendent faciem. Qui verus virtutum operarius eſt, nihil non lętum, & ſuaue in virtute oſtendit. Pſal. 18. *Iudicia Domini vera, iuſtificata in ſemetipſa. Deſiderabilia ſuper aurum, & lapidem precioſum multũ: & dulciora ſuper mel, & fauum. Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea.* Iudicia Domini duriſsima ſunt carnali appetitui, ſeueriſsime vlciſcuntur opera carnis; nũquam non triſtitiam inferunt terrenis animis, vndè ergò ſic dulceſcunt, vt inſtar mellis, fauiq́ue ſapiant? Aiunt verba illa: *Etenim ſeruus tuus cuſtodit illa*, quã doquidem cuſtos, & obſeruator iudiciorum diuinorum verus Dei ſeruus eſt, nihil in illis inſipidum, & acre, & amarum non diſsimulat, ſolamq́ue dulcedinem & ſuauitatem publicat. D. Baſil. *Iudicia Dei vera, iuſtificata nominauit, tanquam honores, ac ſupplicia legitime mortalibus inferentia. Hæc & auro, ac lapide precioſo potioſiora, & melle dulciora eſſe dicit: verum non omnibus hominibus, ſed veris.* Qui non verus virtutis operarius eſt, is nihil dulce, nihil ſuaue, & lætum diuinarum legum, & iudiciorum Dei in ſe oſtendit, ſed ſolũm, quod amarum, & triſte eſt, in illis præſefert: aſt verus virtutis operarius amarores, & triſtitias diſsimulat: dulcedines in ore verſat. Apoc. 10. Apocal. 10. *Accepi librum de manu Angeli, & deuoraui illum. Et erat in ore meo tanquam mel dulce. Et cum deuoraſſem eum, amaricatus eſt venter meus.* Senſit ſanè venter amaritudinem libri, hoc eſt, carnalis appetitus nõ poteſt, non offendi legum diuinarum frænis, quippè ait D. Anſel. *Amaricatus eſt venter, graue enim eſt noſtræ carni, ieiunare, & cætera, quæ præcipiuntur*: in ore autem melleę ſunt diuinæ leges: quidquid in ore verſat iuſtus, quidquid oſtendit in vultu, dulce eſt, dulcedinem, & hilaritatem ſpirans: amaroris triſtitia diſsimulata iacet, & vt res, quę in ventrem vadit, in ſeceſſum mittitur. E contra miſeri hypochritæ, ex virtutum floribus, ſolum triſtem amarorem ſugunt, quem verſant in ore, & oſtendunt, in vultu.

§. IIII.

Triſtitia in virtutis opere infirmitatem fidei arguit.

BEnè hypochritæ triſtes, quia triſtitia in ieiunijs, & reliquis virtutum operibus, non ſtat cum vero fidei robore: quippè vera fides triſtitiam exſufflat, ex iuſtorum animis. Siquis contriſtari debuit in virtutis opere, maximè Habraham, qui filium vnice dilectum iugulaturus montẽ ſcandit, ędificat altare, ligna parat, deſuper Iaacum ligatum apponit. Quid tunc? Gen. 22. *Extenditq́ue manum, & arripuit gladium, vt immolaret filium ſuum.* Cur ſubitò ad gladiũ? Cur non antea ad fletum? Cur non prius lachrymis, triſtiq́; gemitu dolorem ſuum filio manifeſtauit? Nullum triſtitiæ veſtigium, aut ſignum permittitur in Habrahamo, ne qui pater erat futurus credentium, videretur in fide minus firmatus. D. Zeno ſer. de Habraham. 7. *Nemo plangit vivas exequias, & innocentis hominis obſequium, nemo ante ſ letibus rigat: ne pater dubitaſſe videretur, ſi fleſſet.* Infirmam, & titubantem fidem ſemper comitatur triſtitia in operibus virtutum. Duo illi primi fratres muneribus ſuis Deum ſolicitare nituntur, ſed ex munere Cain ingentem lucratur triſtitiam: ait enim Gen. 4. iuxta D. Amb. lectionem lib. 1. cap. 6. *In Cain verò, & ſacrificia eius non reſpexit. Et contriſtatus eſt Cain valdè, & concidit vultus eius.* Vndè Cain munera tantam illi triſtitiam attulere? Rem attigit Paul. ad Hæb. 11. inquiens. *Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Cain, obtulit.* Non Caini munera peiora fuerunt in ſubſtantia, vt notat Rup. ſed infirmior erat oblatorum fides, quæ fidei infirmitas triſtitiam peperit, quando firma Abelis fides ei gaudia conciliabat æterna. Non admittit fides triſtitiam in exercendo opere virtutum: in quo fidei robur eſt ad operandum: totus ſimul eſt lætitiæ fons. Poſtquã Sara Iſraelitici populi riſum peperit, nempè Iſaac, ſic aiebat. Gen. 21. *Quicumq́ue audierit, corridebit mihi.* In verbo audiendi notant Lyranus, & Rup. & alij fidem, quæ eſt ex auditu; nec dubium, quin quicumq́ue obaudiat, hoc eſt credat, etiam & corrideat; quandoquidem à fide ingens profluit, & riſus, & lætitiæ ſcaturigo. In quocumq́ue enim intrat firma fides, ſimul, & intrat perfecta cauſa lætitiæ: vt dicat Paul. ad Hæb. 10. *Vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum, cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam.* Indè gaudium indeficiens medijs bonorum ruinis ſcaturiebat, quia fidei oculi meliora videbant. Calligaſſet fides, niſi ab illa gaudium, & lætitia ſcaturiret. Ideò clamabat Zachar. cap. 9. *Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalem: Ecce rex tuus venit tibi iuſtus, & Saluator, ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinum.* Meritò, vt regem in tanta paupertate videat, & cog-

Pſal. 18. D. Baſil. Cant. 22. D. Zeno. Gen. 4. Hab. 11. Gen. 21. Hebr. 10. Zachar.

& cognoſcat, vocat Propheta filiam Sion, nempè filiam ſpeculationis,hoc eſt, Chriſtianorum fidem; ſed cur ad videndum regem in paupertate, vult,vt ſpeculatio fidei exultet,& iubilet? Cur tunc maximè in fidei oculis exprimitur hilaritas, & lætitia? Quia in tanta paupertate, nempè in aſini equitatu, cum lætitia, & exultatione videri regnum Chriſti,non potuit oriri,niſi ex maxima perfectione, & robore fidei. Pulchro exemplo id oſtendit Drogo de Dominicæ Paſſionis Sacramento inquiens. *Drog.* *Nondum Hieruſalem*, ideſt clara viſio, *ſed filia Sion, hoc eſt ſpecula. Ergò diſce ſpeculari, noli timere, quia timor oculum turbat. Hilaris pupilla lucide ſpeculatur. Fides pupilla eſt oculi tui.* Fidelium myſteria diuina ſpeculantium in oculis pupilla fides eſt;vt ergò pupillæ infirmitas, & hebetudo ex oculorũ triſtitia colligitur, adeò, vt tunc ſolum acies oculorum appareat,quãdo pupilla,& hilaris, & læta videtur. Sic fidei valor,& perſpicacia,& firmitudo ex lætitia, & exultatione penſatur. Qui in virtutum labore, in ieiuniorum duricie, in paupertate Euangelica, in carnis mortificatione triſtis degit; huius fides debilis eſt, & infirma: quæ ſunt à ſenſibus remota non percipit. In illo autem,qui aſpera quæque,cum gaudio ſuſcipit,maximè fulget fidei perſpicacia,&incolumitas;hilaris enim pupilla lucidè ſpeculatur,& in eo ſolum eſt lucida ſpeculatio, & cognitio cœleſtium,in quo hilaritas eſt in exercitio virtutũ. Quis enim clare cernit bonorum magnitudinem in temporalium ruinis orientem, & cum gaudio non accipit bonorum rapinam? Pulchrè D. *D. Zeno.* Zeno ſer.de ieiunio,ponderans,quòd à Domino iubeamur nõ eſſe in ieiunijs, ſicut hypocritæ triſtes, ait. *Tali ergò affectu ſuſcipiamus ieiunij gratiam, ſicut Dominus docet, & non triſtes, & mœſto vultu. Et quis eſt, qui triſtis coronatur? Qui mœſtus, & demiſſo vultu triũphet? Quis vnquã triſtis eſt; quòd ſanus efficitur? Aut quomodo non probroſum eſt, maiorem de ciborum caſtigatione recipere merorem, quàm gaudium de animæ ſalute? Qualis illa mens eſt, quàm plus cõtriſtat interitus libidinis, quàm lætificat vita virtutum?* Sanè ex hilaritate,&exultatione,qua quis ſe ſe ad virtutum exercitia præcingit, manifeſtè patet,&ſanitas,&perſpicacia eius fidei. Calligat fides, & titubat, dum triſtes præſefert,& demiſſos vultus:dum autem vera bona clarè, & dilucidè cernuntur, & acquiruntur,hilaris eſt,& læta fidei pupilla.

§. V.

Solus Deus gaudij, & veræ lætitiæ author, nil lætum ab alijs.

CVr non triſtes hypocritæ ieiunates,vt placerent hominibus? Non equidem plauſus humani,non creatura vlla,ſed Deus ſolus eſt,qui verè exſufflat triſtitiam, & lætitiam infundit. Ex priſtinis Patriarchis vnus Iſaac ex matre ſterili mille petitus precibus, mille oblatus promiſsionibus, miraculoſè fuit genitus. Cur in generando Iſaac,non naturæ opus, ſed promiſſæ gratiæ opus voluit Deus attendi? Rationem attinges, ſi nomen Iſaac interpreteris, ſignificat enim Iſaac riſum, & pro gaudij, & lætitiæ veræ pignore dabatur parentibus, indè debuit generari à Deo ſpecialiter prouidente,vt qui ſolus author eſt veræ lætitiæ inferẽdæ. Sic Philo lib. *Philo.* quod deterior potiori inſidietur; ait enim. *Opifex eſt Deus boni riſus, & gaudij: itaq; Iſaac non vulgariter genitus, ſed operante Deo credendus eſt. Nam ſi riſus Iſaac intelligitur, riſus autẽ factor eſt Deus.* Vbi gaudium,& riſus pariendus erat, cur non ſterileſceret omnis natura creata? Sterilis eſt natura humana, ſteriles ſunt creatæ poteſtates, vt triſtitię veram expugnatricem lætitiam pariant, quàm ſolus Deus in lucem edere valet. Omnia mundi proſpera &ſi adſint tibi; dum ab vnico Dei oculo nõ ſuſpiciaris, nil tibi lætum promittet,ſed triſtiſsimam vitam ages. Quid ex mũdialibus bonis Caino defuit? Illi erant parẽtes amantiſsimi, terra fæcunda, nemò illi moleſtus, nemò non amicus, & ſalutaris, & interea voraci intrinſecus triſtitia ipſe miſer exedebatur. Cur triſtitia Cainũ mordit; Cainum inquam, parentibus charum, fratribus amicum, creaturis venerabilem? Præclarè lectio Ambroſiana ex 4. Gen.fatur. *In Cain* *Ambr.* *verò, & in munera eius Deus non reſpexit. Et cõtriſtatus eſt Cain valdè, & cõcidit vultus eius.* Quid ſi omnium oculis placeret Cain, dum Dei oculis minimè placet? Quid ſi creaturarum beneficarũ oculi vniuerſi Cainum ſpectarent,dum vnus Dei oculus illum non videt? Sanè nil indè lætum,ſed omnia illi triſtiſsima accident. D.Amb.lib.2. cap.6. *Cain* *Ambr.* *quia intellexit Deo ſacrificium ſuum non probatum, triſtis eſt factus. Quando enim mens ſibi recti eſt conſcia, gratulatur; & infuſione quadam ſpirituali repletus animus gaudio, cum alicuius, vel ſtudia, vel opera à Deo probantur. Triſtitia igitur Cain, conſcientiæ teſtimonium, repulſæ indicium eſt.* Vbi Dei oculi ſunt complacentes ſibi in operibus iuſtis, & ſi omnia deſint alia,

ibi & gaudia, & erumpentes ſentiuntur fontes lætitiarum: adſint autem vniuerſorum oculi tibi amici, tibi benefici; vnus Dei oculus deſit, à quo, viſus à cunctis, minimè aſpiciaris; eù miſerum hominem! eù triſtiſsimã hominis conditionem! Equidem in vnius Dei oculis poteris habere lætitiam: pro quo Pſalm. 99. *Seruite Domino in lætitia: intrate in conſpectu eius in exultatione.* Non alibi inuenietur exultatio, & lætitia, niſi dũ fuerimus in Domini conſpectu: huius conſpectus deuictans Petrus Matth. 26. *Et egreſſus foras fleuit amarè*: non dulces illi lachrymæ fuerunt, vt Dauidi; quia foras egreſſus eſt; Dauid autem monet, vt in conſpectu Domini intret, qui velit exultare, quandoquidẽ in ſolis Dei obtutibus inueniri poteſt, & lætitia, & exultatio. Id quod expendens D. Chryſol. ait: *Quando homo non ſub peccato triſtis? Quando nõ ſub morte lugens? Quando non ſub dæmonibus pallens? Quando ſub Idolis non tremens? Et ideò homo dabat extrema ſuſpiria, quando tales, tam crudeles Dominos ſuſtinebat. Propheta ergò vidẽs nos à talibus liberatos, meritò exclamat: ſeruite Domino in lætitia, intrate in conſpectu eius in exultatione.* Proh miſeri, qui creaturarum oculos venamini; qui Principibus tenebrarum harum nomen datis, nunquam nõ triſtes, & gementes eritis: nũquam lætitiam, & exultationem inuenientis, niſi dum in Domini conſpectu intratis. Quid dicam in Domini conſpectu? ſi vel eius ſubeat memoria, ſufficiet, vt læti, & alacres medijs cõflictibus reddamini. D. Ennodius in Panegyrico de Theodorico Italiæ rege fatur. *Dum anceps eſſet fortuna certaminis, & pennatæ mortes ſibi æthera vindicarent, ſuperauit noſtri memoria Principis, dum agerent, vt ſingulorum apud eum merita campus adſereret.* Vanum hoc, & mendax in mundialibus conflictibus, pro mundi Principibus, at veriſimum eſt in virtutis conflictu propter Deum, cuius memoria ſuperat mala omnia, & alacres, & lætos reddit pugnantes, dum ſciunt, illius obtutibus ſingulorum opera patentiſsima fore.

Pſal. 99. Matt. 26. Chryſol. D. Ennod.

§. VI.

In virtutum progreſſu non qui deſtruit, ſed qui ædificat, Deum allicit.

VAniſsimi hypocritę virtutis nomen ſibi comparare dum nituntur, faciẽ exterminant, vultum corrumpunt, perdunt, fœliciores ſi non in deſtruendo, ſed in ædificando fuiſſent occupati. Ille enim verus virtutis cultor eſt, ille verè Deum allicit, qui non tam curat deſtruere, quã ædificare. Cat. 1. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: ſimilis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloq; ceruorum. En ipſe ſtat poſt parietẽ noſtrum, &c.* Expende, quò veniat Deus, nimirùm ad parietem: expectabatur ab ſponſa, vocabatur ab ſponſa, & ipſe cupiens ſponſæ ſe præſentare obtutibus, ſalit in montibus, tranſilit colles, & poſt parietem ſtat. Cur non magis coram ſponſa? Cur non magis antè dilectæ oculos præſentatur? An complacebat ſibi magis in pariete, quàm in pulcherrima illa ſponſæ facie, in roſeis genis, in purpureis labijs, in ſplendentibus oculis? Cur his gratior paries? Sanè in virtutum cultu, nulla res ſic placet Deo, vt ædificatio. Elegãter D. Amb. in Pſal. 118. ſer. 6. *Et tu ſi habeas fundatũ parietem, ædificatum ſupra fundamentum Apoſtolorum, & prophetarum, vt compaginata eius ſtructura creſcat in templum, nec diſterminet eius interna, ſed muniat. Si habeas ergò in te ædificationem Dei, venit verbum, ſtat poſt tuum parietem.* Non qui exterminat, ſed qui ædificat in ſe Dei templum, is Deum ſibi habet approximantem: ſtat enim Deus poſt parietem noſtrum, cum appoſitis virtutibus exurgit paries in cœleſtem fabricam. Quò ſpectat D. Petrus. 1. cap. 2. *Ad quem accedentes lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum. Et ipſi tanquã lapides viui ædificamini, domus ſpiritualis*: quaſi hoc debeat eſſe Chriſtianorum ingeniũ, vt ſpirituali incumbãt, fabricæ: nec anteà Deo approximent, quàm poſt parietem, imò domum ſpiritualem ædificatam. Ex quo non nemò diſtinguebat Chriſtianum hominem à Iudæo; hic deſtructioni, ille ſpirituali vacat fabricæ. De Centurione enim Romano locuti Iudæi ad Ieſum Luc. cap. 7. *Diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificauit nobis*: Ecce qui ædificat Dei domum non Iudæus, ſed Romanus eſt; quaſi ſolus Chriſtianus nouerit Deum trahare ædificata domo ſpirituali. Non longè abeſt D. Chryſol. ſer. 102. aiens. *Audiſtis, quia ſemper directa eſt Synagoga, & iacet iugiter in cæmentis, nec cœleſtem ſurgit in fabricam, niſi eam in Eccleſiæ culmen Chriſtianus fabricator inſtruxerit.* Nondũ Chriſtianus eſt, apud quem cœleſtis nõ ſurgit fabrica; Iudæus eſt, qui ſolum exterminium meditatur: vbi autem domus Dei cordibus noſtris incipit fabricari, iam ibi oſtenditur ingenium Chriſtianum, ad quod Dominus aduolabit.

Cant. 2. Luc. 7. Chryſol.

Matth. 6.

Matth. 6. Tu autem, cum ieiunas, vnge caput tuũ, & faciem tuam laua: ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito, & pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.

§. VII.

Ieiunium hominem ab oculis humanis ereptum diuinum facit: gula carnalem.

NOn præteream, cui iubeatur bonus ieiunator adſtare; non equidem adſtare hominibus permittitur, ſed patri Deo: ait enim, *ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo, &c.* Et planè ieiunium nihil humanum relinquit in ieiunatore, quòd homines poſſint videre, ſed totum reddit hominem diuinum, à mortalium oculis alienũ, Deo patri ſimilimum. De Moyſe dicitur Exod. 34. *Fuit ergò ibi cum Domino quadraginta dies, & quadraginta noctes: panem non comedit, & aquã non bibit.* Quid tunc? *Et ignorabat, quod cornuta eſſet facies ſua, ex conſortio ſermonis Domini. Videntes autem Aaron, & filij Iſrael cornutam Moyſi faciẽ, timuerunt propè accedere.* Quę verba ſic apud Septuag. ſonant: *Moyſes non ſciebat, quod glorificatus fuerat aſpectus cutis faciei ſuæ, cum loqueretur ipſe ei. Et vidit Aaron, & omnes filij Iſrael Moyſem, & erat glorificatus, &c.* Sed adhuc Chaldæus addit: *Viditq; Aaron, & omnes filij Iſrael Moyſem, & ecce multiplicatus erat ſplendor gloriæ vultus eius, timueruntque accedere ad eum.* Et vndè tantus gloriæ ſplendor in Moyſe? A quo ſic glorioſus euaſit, vt oculos effugeret humanos? Vnã video ibi cauſam, tam inacceſsibilis gloriæ, qua Moyſes radiabat, nimirùm quadraginta dierum ieiunium; quòd adeò potens eſt, vt homines in gloriã tranferat deitatis. Pulchrè D. Chryſol. ſer. 166. fatur: *Moyſes ipſe dierum quadraginta ieiunio, ita humano defæcatus eſt, & exinanitus à corpore, vt totus diuinitatis mutaretur in gloriã: & adhuc in noſtri corporis abſcuro, toto fulgeret lumine deitatis: neque intueri eum mortalium viſus poſſet, qui ſubſtantia Dei diù paſtus tota mortalis cibi oblitus fuerat adiumenta.* Ex quo ieiunium quadrageſimale cæpit in Moyſe, nil in illo apparuit videndum oculis mortalibus, ſed totus in Dei gloriã transformatus, deitatis lumine inacceſsibili coruſcabat. Quadraginta etiã dies ieiunauerat Ælias, & ſic ieiunus agens in mõte Dei, ecce tibi ad illum vox intonat diuina. 3. Reg. 19. *Quid hic agis Ælia?* Quàm amica, quàm familiaris hæc Dei vox? Sic amici, ſic æquales ſolent inter ſe loqui; & tu Domine omnipotens ſic te in colloquio parem facis Æliæ? Aſt ieiunauerat Ælias, & ex quo ieiunus ſciuit eſſe, in eam gloriam exurgit, qua Deum ſortiatur quaſi parem ſibi. Accipitè Tertulianum aduerſus Pſychicos aientem. *Quid tu Ælia hic? Multo amicior iſta vox, quàm Adam vbi es? Illa enim paſto homini minabatur, iſta ieiuno blandiebatur. Tanta eſt circumſcripti victus prærogatiua, vt Deum præſtet homini contubernalem, parem re vera pari.* Expende illud: *parem re vera pari*, ſi enim alicuius virtutis exercitio homo ſicut Deus efficitur, talis ieiunio efficitur. Ait enim ibidẽ Tertul. *Hoc erit tempus, quo homo Deo adæquetur, cum ſine pabulo viuit.* Simul enim, & ieiunium perdidit homo, & imaginem exuit diuinam, imò in carnalem incidit vitam. Vndè monebat Paul. ad Rom. 13. *Sicut in die honeſtè ambulemus; non in comeſſationibus, neq; in ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs.* Quaſi à comeſſationibus immediatè tranſeatur ad carnalia opera impudicitiæ. Id quod notans Nicetas in orat. Nazianzeni. 39. ait: *Eleganter cum comeſſationibus, & ebrietatibus cubilia, & immunditias coniunxit; ex illis enim hæc naſcuntur.* Naſcitur homo carnalis à gula, ſicut à ieiunio abit in Dei ſpiritum.

Exod. 34.

Chryſol.

1. Reg. 19

Tertul.

Tertul.

Ad Ro. 13

Nazian.

§. VIII.

Virtutum Chriſtianarum fulgor ſub cinerea aſpergine claret ſecurus.

IN ieiunijs iubemur à Domino lauari, ne periculis vanitatum pateant noſtra ieiunia; ſed quod lauacrum ſic lauat faciem, vt tollat vanitatis periculum? Eccleſiæ mos eſt receptiſsimus, qui hoc Chriſti Domini monitum proponit obſeruandum in die cinerum, quando cinere conſperſos Chriſtianos ſic alloquitur: *Memento homo, quia puluis es, & in puluerem reuerteris.* Cinerum aſpergines proponit, puluerũlentum fimum noſtræ cõditionis ad memoriam reducit; & ſimul clamat: *vnge caput tuum, faciem tuam lana.* An cinis aſperſus, & puluis obiectus non magis maculare, quam lauare conſueuerunt? An à

cinere lauacrum fiet, quale cupit Dominus in præsenti? Equidem humanæ miseriæ puluis ob oculos positus, efficacissimus cultus est, & lauacrum: sub quo securæ fulgeãt maximarum etiam virtutum præcellentiæ. In quo diuiniora, & clariora virtutum opera, quàm in Iesu? Sed & in quo magis latebant diuinissimi virtutum splendores? Sed scire cupis, qualiter Iesus clarissimos virtutũ radios, & emittebat, & dissimulabat? Rem explicat alterum eius facinus apud Ioan. cap. 11. Ibi Dominus sese accingit in maximum diuinitatis suæ opus; decernit in omnium conspectu quatriduanum mortuum reuocare ad vitam: Proh clarissimum diuinitatis testimonium! Sanè in hoc facinore diuina origo Christi, & clarissimè, & patentissimè monstrabatur oculis mortalium. Qualiter fieri poterit, quod inter tãtos diuinitatis radios diuina opera occulta maneant, ne eas laudes lucrentur, quæ passioni imminenti occludant aditum? Iam ostendit, nam vo-

Ioann. caturus defunctum: *Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit: Vbi posuistis eum.* Expende illud, *turbauit semetipsum*: & propone tibi ob oculos iuxta montis radices stagnatum fontem: cuius in modum naturalis vasis fabricata concauitas, sic perspicuos liquores emanat, vt vacuum putes lacum, quẽ non dubitas esse plenissimum. Hìc perlucidus vsq; ad fundum patet: vt aspectibus tuis aèrem potius apparere iudices, non liquorem. Æmulatur serenum diem aqua subtilissima: nam quicquid in imò geritur, inoffensa oculis claritate monstratur. Quid plura? Interea accedit fontis inimica manus: quietum in imis fimũ sollicitat, & exurgentibus sursum arenulis totum fontis speculũ adeò turbatur, vt nihil prẽter limum videatur. Sic in bonorum omnium fonte Iesu, dũ facinora fiunt, dum miracula patrãtur, dum diffundũtur ab eius labijs gratiæ, quicquid in intimis latebat diuinitatis, vel ipsa cœlestis origo oculis patet humanis. Verùm vbi inter clarissima miracula, terrenæ substantiæ affectus conturbantur, à limo primæ cõditionis tales affectus exurgunt, qui ob oculos positi decorem abscondant, & limum solum apparere faciant. Pulchrè ad hæc

D. Ansel. D. Ansel. ait: *Turbatus est, inquit, id est fatulentia carnis diuinitati non prodendæ miscetur, & ad ignorantiam humanam Deitas velanda reuocatur. Sic turbatur & fons, cum excitatus casu aliquo limus puritatem liquidi densat elementi.* Proh turbati, & excitati limi efficacia valens decorem abscondere. Vis Christiane medio in conspectu hominum, ante vniuersorum oculos, clarissima virtutum facinora dissimulare? Id age, vt vilitatis humanæ limus excitetur, vt fætulentia cadaueris glorioſis memorijs admisceatur; sub qua sic obtenebrescent lumina ipsa virtutum, vt nullum damnũ patiantur ab oculis humanis. Apud Tabor Dominus Iesus transfiguratur Matth. 17. de quo ibi: *Et resplenduit facies eius sicut Sol.* Quid lucidius Sole? Quid splẽdidius & clarius oculis humanis? Sed & Cant. 6. de eodem Domino dicitur: *Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus. Genæ illius sicut areolæ aromatum consitæ à pigmentarijs. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis.* Nil ibi in facie splendidum, nil lucidum; totũ quod apparet nigrum est, fumosum est, triste est, crines nigri, genę fumosis aromatum nebulis obsitæ, lingua, & labia myrrheum stillãtia amarorem. Non ne facies, vt Sol clarescebat? Quis fecit nigricare Solis crines? Nonne genæ splendebant? Quis sub fumosis nebulis splendentes genas concluſit? Rem inuenies in illis verbis: *Manus eius tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis*: hoc est manus plenę anulis aureis prætendentibus hyacinthis. Quid indè? Sapiẽtissimus Chael Israelitarum as- *Cael.* trologus loquutus de figuris astronomis sic ait: *Mulieris figura si in hyacintho sculpta erit, quæ in manu speculum teneat, eam in anulo aureo liga, ac in digito tene, & inuisibilis eris.* Nulla res sic inuisibilem reddit hominem, quàm anulus hyacinthinus, cui mulier impressa est tenens in manu speculũ, in quo de more deformitates suas anxie speculetur. Erant Iesu in manibus hyacinthini anuli; præ manibus, & ante oculos habebat imperfectum humanitatis suæ, qui eius splendores virtutum, & si patentissimi, nilominus: quasi fiebant inuisibiles, & nigris sub nebulis constituti. Et quidem, qui hunc anulum habet, qui hanc virtutem tenet, quæ deformitates, & vilitates humanæ conditionis inquirat, ob oculos ponat, is & si lucidissimis splendeat radijs instar solis, quasi inuisibilis erit: sic virtutibus fulgebit medio in populo, quasi nihil prætendat, nisi nebulas. Vna pulueris vilitas est, quę virtutum splendores seruat securos. De homine dicitur, quod creatus sit ad imaginem Dei, quòd nusquam inuenies de Angelo dictum. Sed cur homini credidit Deus imaginem suam, & non Angelo? Rem attigit Chrysost. hom. 3. in epist. ad Col. inquiẽs. *Chrysost.* *Qua ratione Angelus, vel imago, vel filius Dei nõ vocatus est? sed homo vtiq;? Quoniam illic naturæ sublimitas plures in impietatẽ conieciſſet; hic vero tenuitas, & humilitas securitatem præstat.* Sub pulueris vilitate secura est imago Dei, & quasi facta inuisibilis.

§. IX.

§. IX.

Præstantissima hominis pulchritudo & decus est, suam laudem à solo Deo quærere.

CVm se homo ita componere iubetur, vt soli Deo laudabilis appareat; & lauari,& oleo inungi iubetur, ad instar eorũ, qui corporis cultui operam nabant. Et quidem fallar, si est aliquod lauacrum, aut corporis ornatus, ex quo sic homo speciosus apparet, vt ex eo, quod contemptis temporalibus plausibus in solo Deo amat gloriari. Pſ. 5. *Et gloriabuntur in te, qui diligunt nomen tuũ.* Ecce vobis, quo ornatu, quo cultu dilectores diuini nominis gaudeant: quippè qui amoribus dant operam, de nullo magis curant, quam de cultu, de ornatu, quò speciosiores, imò, & fulgẽtiores appareant. His cura de roseis coronis Sap. 2. de aureis vestibus de aromis Psal. 44. ad hos spectant pectines, calamistri, cercisſæ, milleque inuenta lauacra. Dilectores igitur diuini nominis quibus se pulchritudinibus ornabunt, vt pulchriores reddantur? Ait Psaltes his verbis: *Et gloriabuntur in te*: in Deo quidem solo gloriatio superat vniuersum cultum, & ornatum. Ad hęc D. Chrysost. in eodem Psal. fatur. *In Deo autem gloriari, & in amore in ipsum est ornatus omnium maximus, & splendor, qui innumerabilia superat diademata, etiam si sit captiuus, & in vincula coniectus, qui gloriatur.* Non sic sub roseis coronis, non sic in vestibus aureis speciosus es; nullo sic pulchrescis lauacro, vt cũ temporales expuens plausus, in solo Domino gloriaris, ex eiusque solius ore laudes expiscaris. Sanè superius isto capite aiebat Dominus. *Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis, apud patrem vestrum, qui in cœlis est.* Nil magis ibi cupit Dominus, quàm quod homo obiectis humanorũ laudum cupiditatibus, diuinam solam gloriam, & laudem aucupetur. Sed cur tam ardenter exoptat, homines ad solam gloriam, & laudem diuinam allicere? Eò solum studio, vt speciosiores reddantur, sicut enim ablatis per lauacrũ sordibus homo pulchrescit, sic in gloriæ diuinæ cupiditate, vt in lauacro sordes cadunt vniuersæ, quò necessum est, hominem, & ornari, & pulchrescere. Ex quo eleganter dicebat ad præfata verba D. Isidor. Pelus. lib. 3. epist. 34. *Ad seruile turpium ac sordidorum affectuum iugum propellendum, adiumẽtum, & præsidium in gloria Dei desiderio positum habemus.* Quis numeret sordes, quibus humani plausus, & laudes comparantur? Igitur pro tollendis sordibus, pro ornatu, & speciositate acquirenda, hoc singulare habemus remedium, quod in Domino gloriemur. Isaias cap. 28. *Et erit flos decidens gloriæ exultationis eius, qui est super verticem vallis pinguium, quasi temporaneum ante maturitatem autumni: quòd cũ aspexerit videns, statim, vt manu tenuerit, deuorauit illud. In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis reſiduo populi sui.* Pulchrè explicat, quid mundus, quid Deus præstat amatoribus suis. Mundus flores offert, sed iam iam deciduas, marcidas, squallentes, nõ ad decorem, sed ad sordes: fructus etiam offert mundus, sed quales inueniuntur in autumno inter pallentia folia, rari, & nimia maturitate decidui, vt subitò vorari debeant, aut perdi. Has mundi fallaces, & adumbratas gloriolas, qui contemnens, in solo Deo gloriari cupit, quid indè vtilitatis percipit? *In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis*: vel si mauis ex Hębręo iuxta Forerium: *Erit Iehouæ in coronam iucunditatis, & in flosculum decoris.* Sanè qui marcidos, & squallentes temporàlium plausuum flores despicit, vnumque Deum quærit, in illoque, & laudari, & gloriari desiderat, is in hac vita habet Deum pro ornamento, decore, & corona gloriæ. Ad hæc dicebat. D. Isidor. Pelus. lib. 4. epist. 178. *Si postquam aliquis Athleta victoriam reportauit, non prece inferius consistens, sed superius residens ipse rex de solio suo consurgens proclamet victoriã certaminis, non ne ea res ipsis coronis splendidior esse videbitur? Manifestum hoc est.* Non sic victor athleta splendidus videtur sub coronis obtentis, vt splendidus manet, quando tacẽte vulgò ipsa regis voce celebratur: quem splendorem, & decorem habet quisquis laudes hominum contemnens, suam laudem constituit in voce solius Dei. Illi erit Deus in coronam iucunditatis, & in flosculum decoris. Hæc vera hominis pulchritudo, hic verus decor, & ornatus, si solis Dei vocibus amet probari. Quæuis enim virtutum, seù gratiarum pulchritudo inter laudes humanas, aut fædatur, aut inutilis redditur, & incantata: hinc Psal. 57. iustam etiam sanctorum iram designans, ait: *Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, venefici incantantis sapienter.* Et quos patitur iusti anima incantatores aduersus quos armetur? Equidem tot patitur incantatores, quot laudatores: incãtatur enim virtuosa anima laudibus, & inutilis redditur.

Psal. 5. Chrysost. D. Isidor. Isai. 28. Psal. 57. D. Isidor.

Audisti sæpius apud prophanas fabulas de puellis pulcherrimis incantatis: puella pulchritudine insignis sic fingitur incantata seruari, vt tota eius pulchritudo inutilis reddatur. Sic prorsus pulchritudo animæ spiritualis inter laudes solet inutilis reddi, & incantari. Rem pulchrè notat Richard. Victor. in Cant. par. 2. cap. 29. aiens: *Dum beatificatur homo, seducitur, & via gressuum eius dissipatur, vt in antea ad profectum non tendat, sed consummasse se credat. Occultat verò bona sua anima deuota, vt laudes non audiat, surda ad has sicut aspis, obturans aures suas, ne audiat voces incantãtium. Incantatur enim anima laudibus, vt mala sua non videat, & de iustitia fallaciter se extollat.*

Rich. Vict.

§. X.

Ve[illegible] luctus, & dolor pro peccatis gloriæ vanæ aditum penitus intercludit.

LAuare faciem iuberis, vt soli Patri tuo appareas virtutis splendore conspicuus sed quod lauacrum sic faciem reddit conspicuam Deo? D. Ephræm ser. Ascetico ait: *Si faciem tuam lauare desideras: lachrymis eam abluito, & suspirijs, ac flectibus eam lauato: vt in conspectu Dei, & sanctorum Angelorum eius, cum gloria, & claritate resplendeat, nam facies, quæ lachrymis abluitur, immarcescibilem pulchritudinem acquiret.* Floridus decor lachrymis innutritus frigida aquilonis flabra non metuit: inter plausuum humanorum ventos virescit, seseque aptat diuinis obtutibus. Quando lachrymę, verusque de peccatis luctus ventos pertimuit? Non ociose Matth. locutus de Petro pœnitentiam agente dixit: *Egressus foras fleuit amare.* Nouum, & inusitatum veris pœnitentibus, quod foras egrederẽtur, imò illos monebat Psaltes: *in cubilibus vestris compungimini*: nunquam enim nõ suspectus est vir, qui relicto cubilis abscondito sese dat conspiciendum in quolibet virtutis exercitio. Cur magis non absconditur in domus angulo Petrus, vt fleat crimen suum? Cur flens, & dolens peccatum egreditur foras expositus, & oculis, & vocibus popularium? Erant in illo lachrymæ, erat intimus, & verus dolor de peccatis, quò Petrus licet in conspectu omnium, licet medijs in plateis degeret, securus esset ab omni vẽto vanitatis. Rem pulchro exemplo attigit. D. Aug ser. 121. de temp. aiens. *Petrus contum inuenit fidei liberalem quousque impelleret nauem, vt in medio scopulorum, portum quæreret lachrymarum.* Meritò lachrymarum portum dixit, vbi venti silent, tranquillitas habitat: dum media tranas maria, altissimosque aquarum vortices calcas, mille expositus ventis, hinc indè agitaris ab illis: vbi portum intras, iam ventos non times, sed ibi degis tranquillus. Sic & si in omnium virtutum vijs expositus es vanitatum ventis, vbi ad lachrymas, ad verum dolorem, & gemitum accedis, nullam rem minus times, quàm vẽtos, veluti in portu constitutus. Nauis in alto, & ventos timet, & ventos solicitat velis: in portu nil timet, nihili ęstimat ventos: homo in alijs vijs, & plausibus ducitur, eorumque flabra metuit; in lachrymarum portu, minimè illorum meminit. An reus lachrymis, & gemitibus veniã à seuero iudice contendens reptans humi, genibus prouolutus potest tunc meminisse alterius rei, quàm de venia optinenda? Hìc sanè securus de vento vanitatis suam vicem lamentatur in conspectu omnium populorum. De sanctissima Iudith dicitur cap. 9. *Ingressa est oratorium suum: induit se cilicio, posuit cinerem super caput suum: & prosternens se Domino, clamabat, &c.* Vbi noster legit: *induit se cilicio*, posuit Græcus: *nudauit id, quo induebatur, cilicium*; idest, cum id antea opertum, vestibusque alijs obtectum, iam apertè, vestibus illis abiectis, cilicio induta est. Sed cur, quòd antea sic occultarat, & absconderat, modo illud non veretur nudare, & publicare? Sanè modo humi procumbens, intimo cordis gemitu, & lachrymis veniam à seuero iudice Deo obtinere contendit, & in hoc lachrymarum portu prorsus oblita vanitatum ventos, minimè veretur in virtutis operibus hominum conspectus. Mulieri illi cœlesti Apocal. 12. in capite erat *corona duodecim stellarum*: nimirùm ipsa erat coronata omniũ virtutum genere. Cur stellas vocat virtutes? Stellæ in conspectu solis sese abscondunt, & operiũt, & tunc non verentur se manifestare, cũ noctu terram irrorant. Vndè D. Ber. ser. 27. in Cant. ait. *Quomodo stellæ in nocte lucent, in die latent: sic vera virtus, quæ in prosperis non apparet, eminet in aduersis. Illud sanè cautelæ est, hoc necessitatis.* Inter irrorandum non dubitant stellæ apparere, cum noctis gelu comprimũtur: nec iustus inter lachrymandum, & dolendum veretur radios suarum virtutum difundere. Hinc Paul. ad Romanos. 5. aiebat: *Gloriamur in tribulationibus, scientes, quod tribulatio patientiam operatur.* Qui in reuelationibus traditus est spiritui infirmitatis; ne extolleretur, in tribulationibus non metuit gloriari.

Ephram.

Aug.

Iudith 9.

Apoc. 12.

D. Bern.

Ad Ro. 5

D. Anſel. gloriari. Quæ verba ſic expendebat D. Anſel. *Gloriamur, ſine periculo vanitatis, de toleran tia tribulationum.* Vbi enim ſe ſe tribulationum, vndique extollunt ſcopuli portus fit tranquillus, & ſecurus à ventorum flabris.

§. XI.

Is eſt Deus noſter, qui latentium mores, & ingenia rutinatos habet, vt ad coronas vocet.

QVam fœlices, qui Deo ſeruiendo dant operam. Non multis luminibus, non multis patronis egent, vt eorum merita videantur, ponderentur, Deus enim ſolus eſt, qui hanc habet regaliſsimam præcellentiam nimirùm, quod *videt in abſcondito.* Mundiales Principes ad ſummum vident, quæ in luce ſunt: vt ab his noſcaris, multis luminibus eges, eges claritate generis, ſapientiæ ſplendore, nominis commendatione, patrona aulicorum voce; & tot luminibus ægrè, & difficulter ab illis noſceris. Qui ob obſcuritatem generis, vel ob Chriſtianam Philoſophiam, vel ob defectum patronorum abſconditi ſunt, nil à mundialibus Principibus ſperent, ſed à Deo ſolo, vt potè, qui ſolus videt in abſcondito. Saul adhuc ſapiens, cum apud contribules ſuos de rege eligente ageretur, ipſe cauès laborioſiſsimam dignitatẽ, & ſe regno indignum reputans latitare contendit, ſeſeque abſcondit. Quid tunc? Conſulitur Dominus de rege eligendo, & ſtatim
1. Reg. 10 auditur diuinum reſponſum. 1. Reg. 10. *Ecce abſconditus eſt domi*: alij legunt: *ecce abſcõdit ſe inter vaſa*. Inter commeatus ſarcinas, & vaſa, ſe ſe abſcondit humilis vir, verũ maximus creaturarum Dominus, qui videt in abſcondito, abſconditi ingenium prænouit, & illum ab abſcondito, ad regni vocauit claritudinem. Ex quo ſapienter monebat
Ephræm. D. Ephræm de timore Dei in modum prouerbiorum aiens: *Ne fratres perſequaris, cauſa ambitionis: nam niſi ex Deo ſit conſilium iſtud, non ſubſiſtet: at ſi ex Deo eſt, etiamſi in vaſis occultatus fueris, ſicut Saul, inde te aſſumet Dominus, & ducem, atque præfectum te conſtituet in populo ſuo.* Non impedit obſcura conditio, abſconditus locus, quominus in meritam voceris dignitatem ab eo, qui in abſcõ-
Pſal. 138 dito videt. Hinc Pſalm. 138. conſolabatur: *Non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in inferioribus terræ. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur*: Quamuis mea me vilitas tegat, & occultet, tamen tu, qui feciſti in occulto, & vides in occulto, noſcis me, & habes in libro tuo, in catalogo tuo ſcriptũ. Non ſic mundiales Principes, apud quos, dum dantur ſcripta nomina illorum, qui digni ſunt præfecturis, ſolum ſcripti inueniuntur, qui ſeſe in lucem dant, qui multo ambitu patronos acquirunt, qui largis ſcriptis ſua ipſi facinora, & ingenia prædicant: cæteri vniuerſi non cenſentur exiſtere. At Deus ſuorum omnium habet Catalogos, etiam occultorum, etiam quærẽtium latebras: quãuis enim terræ viſceribus abſconditus ſis, & tenebræ te te abdãt; nilominus in libro Dei ſcriptus es, ſcriptum ingenium, ſcripta merita, vt quod mereris, recipias. Hinc à Paulo vocabatur Deus, *non mortuorum*, cur Deus non mortuorum? An quia mortui à diuino excluſi ſunt dominio? Abſit, ſed quia apud Dominum nullus eſt, nec in terræ viſceribus abſconditus, qui illi non ſit præſentiſsimus. Cæteri autem Principes, mortuorum ſunt Principes, cum enim neſciant complures ſubditorum, quicumque neſcitur à Domino ſuo, quaſi mortuus eſt: vt dicat elegan-
Caſiodor. ter Caſsiodorus. 5. variar. 26. *Penè ſimilis eſt mortuo, qui à ſuo dominante neſcitur: nec ſub aliquo honores vivit, quem regis ſui notitia non defendit.* Fœlix quiſquis Deo ſeruis, tu ſolus viuis, quia tu ſolus nequis ignorari à Deo Principe, & rege, & Domino tuo. Imò tunc minus Do ignotus quis exiſtit: cum magis latet occultus. In nomine priſtinorum ſanctorum aiebat Iſaias. 24. *Secretũ meum mihi,* Iſaia. 24. *ſecretum meum mihi.* Sed & de ſe aiebat Pſaltes. 37. *Gemitus meus à te non eſt abſconditus.* Ecce tibi in Iſaia dicebat, & deſideria omnia, & gemitus ſuos abſconditos eſſe in ſecreto: in Pſal. ait, gemitus minimè eſſe Deo abſconditos, quomodo in ſecreto erãt abſconditi, ſi Deo non erant abſconditi? Equidem, ideò Deo non erant abſconditi, quia ab alijs erant in ſecreto abſconditi. D. Bern. D. Bern.
ſer. 59. in Cant. *Gemitus meus à te non eſt abſconditus. Profectò monſtrabat abſconditum eſſe, qui ſoli Deo non eſſet abſconditus.* De hoc vide ſupra cap. 8. §. 5.

Matth. 6.

*Matth.*6. Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra: vbi ærugo, & tinea demolitur, vbi fures effodiunt, & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo, vbi nec ærugo, nec tinea demolitur, & vbi fures, nec effodiunt, nec furantur.

§. XII.

Solus Deus habet bona, quæ largiatur, in promptu, vt facili negotio largiatur.

MEritò dum thesauros meminit, & cœlum, & terram meminit; in quibus quę bona sunt, in thesauris sunt omnia, hoc est, planè abdita, & obsignata, ne facile possint inueniri, nec extrahi. Sic omnia sua bona habet cœlum, & terra, & vniuersæ creaturæ habent: Deus solus est, qui bona sua aperta, & prorsus resignata, & in promptu habet.

*Prou.*8. Prouerb.8. *Qui inuenierit me, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino*, argutius in rē nostram legit Forer. ad cap.28. Isaiæ: *Et depromet salutem à Iehoba.* Quid est *depromet*? Non quasi ex thesauro ægre, & difficulter, sed quasi ex promptuario facili negotio educet. Cæteræ creaturæ thesauri sunt obsignata, & remotè abscōdita habentes bona: Deus autem non thesaurus est, sed promptuarium, in quo veluti ad manus habeat, quis omnia.

Forer. Ad hæc Forer. *Depromet salutem à Iehoba, id est, Dominus erit ei promptuarium; ex quo accipiet homo, quidquid sibi placuerit.* In promptu habet Deus omnia sua, vt citò, & facilè tribuat; nulli tibi superandi sunt dracones, nulli vigiles consopiendi, nulli vectes confringendi, vt fieri solet in mundialibus thesauris, sed statim ex Deo, tanquam ex patentissimo promptuario omnia habes in promptu. Miratus Isaac, quod filius festinatissimos patri afferret cibos, quos venari debuisset, anxiè scisitabatur, qualiter tam promptam prædam inuenisset? Cui sapienter filius ait.

Gen. 27. *Philo.* Gen. 27. *Voluntas Dei fuit, quod tam citò occurrerit mihi.* Quæ verba examinans Philo lib. de Temulentia, inquit: *Conuenienter respondit: traditiones enim, & præceptiones hominum tardæ sunt: quas autem Deus facit, celerrimæ, vt temporis motum occissimæ præueniant.* Et quidem vbi Deus tribuit, omnia in promptu sunt, omnia sponte sua occissime prosiliunt: nulla mora, nullum impedimentum est apud Deum, cuius bona vndequaq; expectant effundi. Nouit hoc mulier illa Matth.9. *Quæ salutem quærens accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se, si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero.* *Matth.*9. Salutem quærebat, & tantum extimam superficiē fimbriæ curabat attingere: cur mulier solam superficiem fimbriæ pertingere cupis? Quid potest in illa superficie esse? An is est Deus; cuius aliquod bonum sic patet, vt vel in extima superficie vestis sit, & nō potius, vel in crumena, vel in sinu clausum? Planè in Deo nulla est clausura bonorum: omnia Dei in promptu patentissima sunt, & vel in fimbriæ vestimenti superficie videntur, attinguntur. D. Chrysol. serm. 34. *In Christi fimbria diuinitatis totam videt inhabitare virtutem.* *Chrysol.* Apud Deum nō expectas, quod arca referetur, nec quod sinus explicetur, nec quod crumena aperiatur, adeò in prōptu sunt omnia illius bona, vt in extima vestis superficie pateant vniuersa. In Gen.28. sic trementem Iacobum Dominus consolatur: *Ego sum Dominus Deus Habraham patris tui, & Deus Isaac, noli timere.* *Gen.*28. Respectu Habrahami se Dominum, & Deum, respectu Isaac solum Deum se nominat, cur non vtriusq; dicitur Dominus, & Deus, vel vtriusquè solum Deus appellatur? Rationem reddit Philo lib. de somnis fatus. *Caue autem putes temere dici hic Habrahami Dominū Deumquè, Isaac verò Deum tantummodo. Nam hic figura est suopte ingenio partæ absque præceptoris opera scientiæ: Abraham autem ex præceptoribus cognitæ:* *Philo.* Habraham qui longò cursu, & magistrorum ferulis adiscentē significabat, Dominum expertus est: at Isaac, cui omnia erāt in promptu, & sine scholarum moris, sine ferula, sine præceptorum opera, & vigilijs, facili negotio scientiam pertingebat, is non Dominum, sed Deum solummodo experiebatur, quippè solius Dei natura, & perfectio im promptu habet, quicquid tibi opus est.

§. XIII.

Emundialibus glorijs, & delicijs non thesaurus, sed sepulchrum sit.

MEritò vetat Dominus thesauros fieri in terra, vbi ęrugo, & tinea demolitur; qui

qui enim à corrodentibus vermibus depascitur, non thesaurus, sed sepulchrum est. Eu miseram mundialium conditionem! Temporales aucupantur delicias, & diuitias, & domos suas impleri cupiunt, & dum horum thesauris se incubare putant, non thesauris, sed sepulchris effodiendis instant. Pulchrè de talibus dicebat Psalm. 5. *Sepulchrum patens guttur eorum.* Cupiditas congerendi delicias, accumulandi diuitias, quæ nihil non diues, non glorioſum eructat, putaretur ab aliquibus thesaurus plenus auro multo, verum non est aliud, quam sepulchrum. Sed quid habet commune mundialium cupiditas, & possessio cum sepulchro? In sepulchro inferuntur putrescentia cadauera, ibi vermes, ibi puluis; in domo mundialium inferuntur splendidissima bona, aurea pepla, & quidquid decorum, & pretioſum est, & hæc non potius ad thesaurum, quam ad sepulchrum pertinent? Imò verò, quia vniuersus mundi decor, & pretioſitas ad corruptionem venit, vbicumque hæc sint, ibi potius sepulchri, quam thesauri refertur species. Vnde sapienter monebat D. Chryſoſtom. ad hunc locum: *Ne sit ergo os tuum sepulchrum, sed thesaurus. Thesauri enim multum à sepulchris differunt; quod illa quidem corrumpunt, quod acceperint, illi verò conseruant. Habe ergo tu diuitias sapientiæ, quæ perpetuo permanent, sed non male olentiam aliquam, & putrefactionem.* Dum cœlestia procuras, thesaurus es, indefectibiles conseruans diuitias, si vero ad voluptuoſos mundialium splenderes oculos conuertis, si corruptibiles sectaris delicias, & diuitias, sepulchrũ efficeris, nil præter vermium pabulum præteferens. Et quãdo corporales deliciæ sepulchrum non constituunt? Dum Dominus meus Ieſus mensis Bethaniæ accumbit, accedit mulier nardi alabaſtrum portans, quod super Dominum funditus effudit. Quid tunc ille immortalitatis pater, æternæ vitæ fons? Matth. 26. inquit: *Mittens hoc vnguentum in corpus meum, ad sepeliendum me fecit.* Proh Deus immortalis, vix vnguenta pretioſa, diuites mundialium deliciæ corpus Ieſu deliniunt, & iam referunt non thesaurum, sed sepulchrum. Acutè D. Paſchaſius in Pſal. 44. *Audis ergo, quia quod in corpus suum missum est, ad sepeliendum eum factum est.* Quis iam corpori suo non habebit suſpectas humanas delicias, quando vel in Ieſu corpore sepulchrum constituunt? Qui vitam mortuis afferebat; qui in medio paradiſi instar vitalis arboris, immortalitatem fructificabat hominibus; & quidquid factum est in ipſo vita erat; vbi in se pretioſas nardi excepit delicias, speciem in se retulit sepulturæ, & quicquid corpori eius immiſsum est, ad sepeliendum eum factum est. Apage aurea mundi bona, quæ cum semper veniant, vt corrumpantur, vt conterantur, nunquam veniunt ad thesaurum, sed ad sepulchrum. Meminiſti argenteos illos nummos thesaurizatos à cupidiſsimo proditore Iuda, & statim ante Iudęorũ oculos in tẽplo refuſsos. Quid tunc Iudæi? thesauro recondunt cupidiſsimi hominis pecunias? Abſit; imò aiunt apud Matth. cap. 27. *Non licet eos mittere in corbonam*; quo ergo mittentur aurei nummi, ſic amati, ſic expetiti à Iuda? *Emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.* Et quidem terrena cupiditas nunquam aliud neſciuit, quàm parare materiam sepulchris. Ad hæc D. Valerianus hom. 20. *Ecce quid fructus habet cupiditas; pecunia ad comparationem sepulturæ repoſita, hoc est, funeribus deputata. Intelligite ergo, in quo ſtatu ſit culpa cupiditatis:* non in ſtatu conſtituendi thesauros, sed referendi sepulchra. Quamuis omne mundi aurum accumules, quamuis omnes mundi congeras diuitias, nil, quod ad thesaurum ſpectet, habes; sed quod mortem, & corruptionem præferat, & referat sepulchrum. Actor. 5. de dimiſsis bonis amauit partem aliquam Ananias, illamque recondit, & abſcondit, qua corporis neceſsitatibus proſpiceret. Manſit ne diu pars hæc auri in thesauro recondita? Imò nec paucis horis paſſum est aurum in thesauro esse, sed feſtinatiſsimè cucurrit, vt pararet sepulchrum, in quod decidit Ananias cum vxore ſua. Rem pulchrè ponderans D. Orientij carmen, ait.

Dum partem ſubtrahit auri,
In mortem totus tranſiſt Ananias.

Neſciunt humanæ diuitiæ non ire in mortem, non referre sepulchra. Vnde sapienter monebat D. Chryſolog. ſerm. 22. *Melius est ad ſedem animæ deferri aurum, quàm in ſepulchro auri anima demergatur*: quaſi nihil tam proprium ſit auri, quam sepulchrum. Vnde præclarè dicebat Chryſol. ſerm. 137. *Ille veſtes ſepelit, non reponit; non credit diligentiæ, ſed ſepulchris: qui, quod negat pauperi, dat tineis*: quaſi aſſeruatum aurum, nequeat non referre sepulchrum.

Pſalm. 5. *Chryſoſt.* *Matt. 26.* *Paſchaſ.* *Matt. 27.* *Valeria.* *Orient.* *Chryſol.*

§. XIIII.

In ipsa beatorum patria timeri posset peccatoris alicuius societas.

SApienter Dominus cauet in cœlis non esse furem: sufficeret enim ad totam beatitudinem turbandam, & metu replendam, vel vnius peccatoris possibilis in ea ingressus. Psalm. 90. dum exaggerat perfectissimã beatorum felicitatem, eo quod æternis diuitijs potiantur, quod Deum videant, torrẽte dulcedinum satientur, insuper addit. *Et retributionem peccatorum videbis.* Quid hoc ad perfectionem beatitudinis, quod videãt beati, peccatores castigari, rudentibus inferni comprehendi, nigra in carcere constitui, magnum super illos chaos firmari? Nonne perfectius beati essent, qui talia mala non viderint? Cur tam horribilis carceris visio spectet ad perfectionem beatorum? Sanè nisi beati vniuersos peccatores, & fures, ita concludi æternis vectibus viderent, vt impossibile esset, inde egredi, & in cœlum conscendere, non adeò quietam fœlicitatem haberent, pauentes etiam ibi peccatoris alicuius societatem. Rem attigit D. Bernard. de illo Psalm. serm. 8. *Sed & securitas perfecta iustorum erit visa retributio peccatorum: quo videlicet nec humanam aliquando, nec diabolicam vltra vereri malitiam possent, qui, nimirum, cadentibus a latere suo mille, & decẽ millibus à dextris suis, non modo eos cadere viderint sed & cadere in Gehennam. Putas enim timere adhuc nõ poterant, & calidiorem cunctis animantibus serpentem habere suspectum, præsertim seductæ quõdam in paradiso non immemores mulieris: nisi cũ toto iam corpore suo vltricibus traditum flammis, & inter se, & cum magnũ plane iam chaos firmatum esse conspexerint?* Nullibi nec in cœlo perfecta posset esse beatitudinis possessio nisi obfirmatæ valbæ æterni carceris super omnes peccatores viderentur, ne quis inde vnquam possit egredi. Videbunt beati oculis suis vniuersos peccatores separari, glomerari, nigro in carcere cõcludi, ibique æternis catenis constringi, ne ad superos valeant reuolare, & his visis in possessionem perfectæ ingredientur beatitudinis. Ad latronem beatum aiebat Dominus, Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiso.* Cur dixit mecum? Nonne sufficeret, vt omnem illi securitatem bonorum promitteret, dicens: hodie eris in paradiso, cur necessum fuit addere mecum? Eleganter D. Augustinus, serm. 120. de tempore: *Ne forte verearis, ne tibi aliquis hostis in illo beato nemore, ne antiquus ille latro insidietur, possessio tibi illic me introducente firmabitur.* Non dabatur perfecta beatitudo conuerso, nisi peccatoris inde firmaretur recessus. Timeret ingredi locum, ex quo nesciret peccatoris cõsortium esse exturbatum: & quid mirum, quod sancti caueant peccatoris societatem, quando pessimus homo Pilatus, dum mundialis gloriæ regnum teneret, non patiebatur secum ad horam peccatores Iudæos commorari. Venerant deicidæ homines ad Pilatum, vt iuberet, crucifixi Domini custodiri cadauer, quibus Pilatus Matth. 27. ait: *Habetis custodiam: ite: custodite, &c.* Expende illud *ite*, cur sic festinus illos abire iubet? Cur non magis patitur secum morari? Pulchrè D. Damasc. orat. de Sabbatho sancto dicit: *Horruit Pilatus commertium Dei interfectorum*: ne mireris, quod cœlestes reges horreant in regno suo peccatorum societatem, & de horum impossibili ad se accessu velint certificari.

Psalm. 90

Bern.

Luc. 23.

August.

Matt. 27.

Damas.

§. XV.

Nullus carnifex crudelior in hominẽ, quam vitia ipsa.

ECce homo, quo se in hac vita extẽdant omnia infortunia; ærugo, & tinea demolitur, fures effodiunt, & furantur: nullus malus genius malitiæ suę terminos non seruat: iuxta cõsuetæ malitiæ leges, & tinea, & ærugo, & fures agunt. Solum vitiũ ignorat mali terminum, nec consuetum nocendi modũ nouit obseruare. Hinc est, quod supra dum notantur hypocritæ de illis dicitur: *Exterminant facies suas, vt pareant hominibus ieiunãtes*: non solum effodiunt, non solum demoliuntur, sed exterminant, vt extra omnis mali terminos, magis lurida facies, magis perdita appareat. Ad hæc D. Paschasius lib. 4. in Matth. fatur. *Exterminant, inquit, facies suas, quod est aperte dicere, extra terminos humanæ consuetudinis eas obducunt, & inusitato genere fœditatis semet afficientes pallorẽ quærũt.* Nouerunt carnifices crudelissimi consueta nocendi genera, & intra humanæ conditionis terminos, quærũt, vt inferant damnũ: solum vitiũ tuum, dum in te sæuit, terminos abiurat, & insuetis carnificinis te tradit. Vbi vitium in te sęuire incipit, sic extra omnẽ terminũ sæuit; vt pene videatur infinitam Dei punien di potestatẽ superare. Sic Dominus apud Isaiam, cap. 1. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequã filijs sceleratis: :: super quo percutiam vos vltra, addentes præuarica-*

Paschas.

Isai. 1.

uaricationem? Quid ais Domine, non inuenies pœnam, quam irroges peccatori? Quis ita inopem reddidit vltricem Dei potestatẽ? Cur infinita vis puniendi sic hæret? Causam inuenio in illis verbis: *addentes prauaricationem*; quando enim vitium adeò crescebat, adeò augebatur, talia genera pœnarum auctoribus suis generaret, tam inusitata, tã extra consuetos terminos pœnarum, vt respectu illarum ordinaria vis puniendi in Deo videretur inanis, & vacua. Sola enim effrœnata cupido in homine est, quæ nullæ lanienę parcit, vt re concupita fruatur. De hac Prou. 30. *Sanguisugæ duæ filiæ, dicentes, affer, affer*: nulli parcit sanguini cupido: & punitiua Dei virtus, & cæteri omnes carnifices terminos habent, quos minime transgrediantur: sola cupido in te superat omnes terminos, vt te excruciet, vt te laniet. Coniungo pulchra D. Cypriani verba inter alia multa date ponderans rabiem libidinis ex congressu fœminarum ortæ lib. de singularitate Cleric. circa finem: *Rabiem cõcitat hæc cupido, porrigit furiam, casus exaltat, ripas eripit, præcipitia instruit per infinita dedecora multiplices mortes inuehit*. Expende illud notanter dictum: *ripas eripit*, vt quę sola sine termino, sine limite infinitam stragem parturiat. Iam non miraberis, quod apud Matth. 21. Diabolus, vt domum hominis ornatam inuadat: *Vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se*. Et qui spiritus inueniri possunt, qui ad perdendum hominem nequiores sint, & crudeliores diabolo? D. Amb. in cap. 13. Apocal. putat spiritus istos esse septem vitia capitalia, quæ quidem, & diabolum, & vniuersos carnifices, & tyrannos in homine perdendo lõgissime superãt. Hinc Deus peccatorem puniturus illum suis iniquitatibus tradit. Ait enim Psalm. 49. *Arguam te, & statuam contra faciem tuam*. Apollinarius legit: *Statuam contra te faciem tuam*. Non ignem minatur, non gladiũ, sed vniuscuiusque peccatoris faciem statuendã, cuique minatur, quasi ipsa vitiorũ deformitas sit omni gladio acerbior ad configendas animas. Quo spectans D. Isid. Pelus. ep. 382. ait: *Sin autẽ sermones mei turpes vestras actiones coarguunt, tanquam speculum fœdo, ac deformi reperior. Quam ob rem, aut deformitatem mutate, ac sanitatem reuocate, aut speculum vobis perpetuo erit*. Non minatur se transuerberaturum peccatorem, sed facturum illi, quo speculum cuique facit, nimirum, proprias illi obijciet fœditates, vt quæ duriores inferant plagas.

Prou. 30.

Cyprian.

Matt. 21.

Psalm. 49

Isid. Pelu.

§. XVI.

Qui potest, eleemosynas faciat in magna quantitate, necessum est.

DVo à Iesu Domino iubẽtur circa eleemosynarum elargitionem; alterum in præsenti, dum dicit: *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo*: alterum apud Luc. 12. aiens: *facite vobis sacculos, qui non veterascunt*. In thesauris pretiosa quæque inferuntur, nimirũ, aurea, & argentea: æreus nummulus non in thesauris, sed in sacculo solet inferri. Cur ergo iubet Dominus eleemosynis, inferendis non solum parari sacculos, sed & thesauros? Rem attigit D. Valerian. hom. 9. fatus: *Bene, dilectissimi Christus Dominus boni operis fructum pensata qualitate facultatum disposuit: vt in faciendis eleemosynis nec dives, nes pauper excusare se possit, ita vt huic, qui plurimum possidebat, thesauros iuberet erogare: illum, quem nouerat paupertatis squallore sordescedere, esurienti panem iuberet frangere*. Porrigat pauper nummulum, vel frustum panis, si aliud non habet, pro his enim sunt in cœlo sacculi, qui non veterascunt: verum qui dives est, qui opulentus, non sacculos, sed thesauros putet implendos suis largitionibus, & sicut ridiculus est, & vanus, qui nummulum ęreũ daret thesauris, sic ridiculus est, diuite oppletus auro, solo frustro panis vellet cœlestia emercari. Noscant iam diuites sæculi, per quas eleemosynas debeant cœlum comparare, nimirum, per eleemosynas, quę sint dignæ thesauris. Quis neget à Domino vehementer amatam fuisse paupertatem, cum in stabulo nascitur, ibi pauperrima accepit præsepis incunabula, pauperes pannos à matre sibi fecit parari, nihil non pauper, & vile videre voluit; tamen inter hos paupertatis amores, dum munera à Magis decreuit accipere, non alia munera accipit, nisi quæ de thesauris educantur. Quippe ait Matth. 2. *Inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei munera* Bone Deus cum præsepe quæris, & stabulum pro cunabulis, cum halitum animalium requiris pro focis: cum nihil non vile, & pauper sustines: cum totus pannosus, & inops appares, spectas etiã tibi aperiri thesauros? Sed id expectas à Magis, à diuitibus sæculi, vt discãt omnes diuites pauperibus subuenire de thesauris. Ad hæc D. Valer. ho. 7. ait:

Valerian.

Matth. 2.

Valeria. *Ipsum scias esse Christum nostrum, quem videris nudum, quem aspexeris cœcum, quem offenderis claudicantem, quem panis involutum, quem videris sordida veste contectum. In hac denique veste, cum à Magis quæreretur, inuentus est, & cũ in præsepi positus iaceret, sub hoc habitu apertis thesauris munera oblata suscepit.* Pauper, & inops spectauit sibi non saculos Magorum, sed aperiri thesauros; quasi à diuitibus sæculi tunc sibi acceptas eleemosynas habet, quã de thesaurorum rebus, hoc est, de magnis, & splendidis dantur. Pro quo monebat Paulus 2. ad Corinth. *9. Necessarium ergo existimaui, rogare fratres, vt perueniãt ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc paratã esse sic, quasi benedictionem, non tanquam auaritiam.* Vbi D. Anselm. ait: *Non tanquam auaritiam, id est, non quasi strictam dationem. Auaritia enim vocatur datio, quæ fit tenaci, & parco animo.* Deo auaritia est, non eleemosyna, quæ à potentibus sæculi de leuidensibus miscis datur; qui cum thesauros habeant oppletos auro, vix minutissimo ære volunt cœlestia comparare. Hos docet D. Augustin. tract. de rectitudine Cathol. conuers. aiens: *Vnusquisque quantum præualet, tãtum porrigat. Qui habet aurum, det aurum, qui argentum, argentum. Qui vero non habet pecuniam, cum bono animo det pauperibus buccellam.* Quasi à diuitibus, & potentibus sæculi illæ spectentur eleemosynæ, quæ de thesauris veniant, quæ largum, & liberalem datorem ostendant, non quæ auaritiam possint redolere.

2. ad Cor. 9.

Anselm.

Augustin.

Matth. 6. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam; totum corpus tuũ tenebrosum erit. Si ergo lumen, quod in te est, tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt?

§. XVII.

Ex oculis censetur vita hominis.

VAne iactat vitæ puritatem, cuius oculi minime sibi cauẽt ab omnibus impuritatis officinis: prima sit nostra cura circa oculos, hi quidẽ si impuris figãtur, mirũ erit, quod maneat vita pura. Do pulchra D. Orientij carmina rei aptissima.

Præcipue semper famosos despice cultus,
Iudicium ne tuis eripe luminibus.
Nemo ferat rutilos intactis vestibus ignes
Nemo inter lutuos non trahit ore sonos.
Nemo inter flores blandorum cinctus odorũ
Naribus assiduam nõ metet vrgue rosam.
Nemo diu stiens, & multo sole perustus
Incumbet gelidis, nec potietur, aquis,
Nemo, licet mediis muris, sub tempore belli,
Aut bene securus, aut bene tutus erit.
Congressus præstat visum, mox lumina visu
Concipiunt flammas parturiuntq́, nefas.

Semper lumina, semper oculi facem præferunt perditioni, nisi ab omni lenocinante vultu cohibeantur: in oculis licet videre, qualis vita hominis sit. Sed in quibus oculis? In oculis, qui lucernæ fuerint, hoc est, qui instar lucernæ clausi, & absconditi illuxerint. Nõ equidem dicitur oculus lux corporis, sed lucerna corporis, tunc lucens, cũ est clausus, protinus reflante vento, extinguẽdus, si aperiatur. Quapropter Dominus aiebat Iudæis, Ioan. *9. Si cæci essetis, non haberetis peccatum.* Hoc vnum illis optabat, quo censerentur liberi à tenebris peccati, nimirũ, quod haberent oculos clausos, imò obcæcatos, quasi suspecta sit apertio oculorũ; vtpote quæ tenebrosæ vitæ præbeat causam. Ad hæc D. Paulin. epist. 4. ait. *Dominus oculis Iudæorũ cæcitatem præferens dicit: si cæci essetis non haberetis peccatũ. Reminiscamur qua pernicie illis in Paradiso oculi sunt aperti: quos tandiu habuerunt illuminatos, quandiu clausos habuere peccato.* Tunc oculus lucernæ opus implet ardens, & lucens, & totum corpus illuminans, cum clausus est, cum commendabili cœcitate se cõtineat, ne videat, quo possit tenebrari. Act. 9. de Paulo, quod *nihil videbat.* Sed interea totus circumfusus lumine cœlestia lustrabat. De quo eleganter Arator, sic canit.

Ioan. 9.

Paulin.

Act. 9.

Cum lumina claudit
Pectora tunc operit, cœliq́, agnoscitur Auctor,
Discedente die, quantum meruere tenebræ.

Vbi aperitur oculus, & libere vagatur, eũ quam cito sumat lucerna! quam cito extinguitur! quam cito totũ corpus peccatis obtenebratur! Quis ignoret Dauidis lucidissimam vitam? Is tandem 2. Reg. 11. *Vidit mulierem se lauantem, &c.* aperuit oculorum lucernã, & vel tenuissimæ auræ flatu lux eius obtenebrata est. Vt dicat D. Chrysost. hom. 1. in Psalm. 50. *Vidit Dauid mulierem lauantem se, aperuit itaq́, in vano oculos, & suscepit sagittæ ictum.* Tantum durauit in vitæ splendore, quantũ in laudabili cœcitate: dũ clausos habuit oculos, & singularitatem splen-

2. Reg. 11

Chrysost.

duit,

duit, & totus incedebat illuminatus: vbi oculos aperuit, ictum excepit, & nox & tenebræ subintrarunt.

§. XVIII.

Spes in Deo totum hominem esse facit.

DVm iubemur non thesaurizare in terra, hoc est, non sperare in incerto diuitiarum, sed in vno Deo omnes spes nostras collocare: statim huius spei rationem reddit Dominus ex similitudine oculi corporalis. Vt enim ex ictu oculi censetur totum hominis corpus, an lucidum sit, vel tenebrosum: sic ex fine spei nostræ tota censetur vita humana. Spes est, quæ totum hominem facit, dum illum in Deo vno docet sperare, & non in incerto diuitiarum. Apud Gen. cap. 4. de Enos dicitur: *Iste cæpit inuocare nomen Domini.* Quæ verba leguntur apud Philonem: *Hic sperauit inuocare nomen Domini.* Quid tunc? Statim subdit Textus cap. 5. *Hic est liber generationis Adam*: explicatius in rem nostram legit Philo: *Hic est liber generationis hominum proborũ.* Nec immerito postquam quis cæpit sperare in Domino, inuenitur generatio hominum proborum, cum spes in Deo faciat, & constituat vere hominem. Rem attigit Philo, lib. Quod deterior insidietur potiori dicẽs: *Ideo cum dixisset de Enos, hic sperauit inuocare nomen Domini, diserte infert: hic est liber generationis hominum proborum: scriptum est enim in Dei libro, solum bene sperantem esse hominem.* Vnus spei oculus in Deo positus ostendit hominem: si hæc sit spes, homo verè est: tolle hanc, & non erit homo, sed tenebræ, sed nox absumit vniuersos dies hominis. Id quod perspicuis verbis docebat D. Zeno, serm. de Fide, Spe, & Charitate, sic loquens. *Primo omnium spes nobis proponenda est futurorum, sine qua nec potentia quidem ipsa stare posse perspicimus. Adeò tolle spẽ, torpet humanitas tota. Tolle spem: artes, virtutesq; vniuersa cessabunt. Tolle spem: & interempta sunt omnia.* Non inuenies hominem, vbi bene sperantem non inuenis: Spes est, per quam censetur homo, per quam vita hominis stabilitur, & patẽtissimè apparet. Vnde, vt faceret homines Dominus, hunc illis spei scopum præficit Matth. 6. *Quærite primũ regnũ Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.* Ille diues, ille fœlix, ille solus homo, qui spei oculo nihil prius quã Deũ videat, cuius spes vno solo Deo niti sciat; si alio respicias, si in incerto diuitiarũ spem cõstituas, nec dives es, nec fœlix es, nec homo es, sed prorsus mortuus est. Vnde eleganter ex his D. Paulinus epist. 5. ad Seuerũ, inquit: *Qua de eius inopia famẽ metuis, quẽ scis huius verbi securitate paupertatẽ diuitijs prætulisse? An magis abundare credis illũ, qui terræ, quã qui Deo credit? Et qui propria, quàm & ipsũ, qui diuina pascitur cura? Quid ille miser habeat, qui se non habet? Non enim se habet, qui plus de se, quàm de Deo sperat, vereque est mortuus, qui non viuere timet, si totũ de se Deo credat, Deoq; permittat.* Et quidẽ nihil inuenies hominis in eo, qui plus fidit in diuitiarũ incerto, quàm in Dei promissis; quo enim spei tuæ oculus magis terrena spectat, quã Deũ, eo minus dives es, eo minus homo; imò eo magis mortuus, magis nihil. Vndè meritò D. Chrysost. ho. 21. in Matth. dicit, quod dũ in terris thesaurizas, ibique figis spes tuas, non es homo: *Sed quasi canis ad sepulchrũ reuinctus, & tyrannide pecuniarum omni catena tenacius illigatus adeũtes te, atque poscentes latratibus tuis personas, vnum atque idem opus exequens, vt alijs reposita conserues.* Hæc ille; & verè: è contra autem Chrysol. serm. 110. sic loquitur de spe. *Spes est, quæ verum perficit, & ad mensuræ Christi splenitudinem perducit, &c.*

Paulin.

Chrysost.

Chrysol.

Matth. 6. Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire, & mammonę.

§. XIX.

Qui Mammonæ bonis nititur, imbecillis, & prorsus infirmus est ad fortia virtutum munera.

MIraberis Dominicũ testimoniũ cõtra huius sęculi diuites fulminatũ, nimirum, quod ex quo pecunijs incubant, fieri, non possit, vt Deo placita exequantur opera. Imò dicet dives, ideo bona temporalia perquiro, ideo pecunias sitio, vt Deo seruiã, vt necessarijs abundans promptior sim in Dei seruitiũ: Cur nõ magis ad diuina paratus, qui humana bona potitur? Sanè ex quo noui classium nominatissimos duces in mari victores, in terra fugitiuos, in nauali

certamine leones, in terreſtri pugna ceruos, ſuſpecti mihi ſunt ad fortia opera, quicumque toto nixu aſſueſcunt vanis, & ludicris? Quid firmius, quàm virtutum opus? Quid incõſtantius, quàm bonum pecunię? Nequit ergo adeò volubilibus, & inanibus rebus aſſuetus, non eſſe prorſus imbecillis, & infirmus ad opera virtutum. Paul. 1. ad Timoth. 6. *Diuitibus huius ſæculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo vero; : : bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendam veram vitam.* Expende quot virtutum facinora petat à diuitibus, quæ opera bona? incipiẽs ab illis, nimirum, *bene agere, &c.* ſed his omnibus veluti firmũ fundamentum præpoſuit illud, *non ſperare in incerto diuitiarum.* Cur hoc ante omnia petit? Nonne, & ante hoc poſsint bene agere, diuites fieri in bonis operibus, apprehendere veram vitam? Crediderim hæc minime poſſe fieri ab his, qui aſſueſcunt ſperare in incerto diuitiarum. Rem pulchrè exemplo attigit D. Chryſoſt. hom. 21. in Matth. fatus. *Qui ſupra funem in ſublime tenſum cum ſecuritate gradientes, tantam fortitudinem mentis oſtendunt: cum aliqua neceſſaria certe cauſa audaciam, & fortitudinem flagitat, nihil prorſus virile non modo facere poſſunt, verum etiam cogitare. Sic ſunt profectò etiam iſti locupletes, qui cũ omnia pro diuitijs audeant, pro Deo non grande aliquid, non exiguum ſe ſuſtinere patiuntur.* Nullus eſt, qui non miretur funambulorum mimorum incredibilem audaciam, qui fune nixi præcipites eduñt ſaltus, miraque fortitudinis facinora oſtentant: & tamen vbi ad verum certamen ventum eſt, nullus imperator nis hominibus committet diſcrimina grandia, quod vel funes muris applicẽt, vel mœnia ſcandant; æſtimans imbecilliſsimum, & infirmiſsimum eſſe mimorum genus ad vera, vtpote qui in ludicris, & inanibus didicerint audaciam, & fortitudinem oſtentare. Neſcit tractare vera, qui aſſuetus eſt ludicris contrectandis: & qui toto animi nixu bonis inhiat perituris, fieri nequit, quod ad vera facinora fortitudinẽ habeat. Defecit fortitudo ad vera virtutum opera, eo ipſo, quod abundat cupiditas temporalium. Fortiſsimi Iſraelitæ, Num. 21. mirabilem de Chananæis victoriam reportant, & dum victores gradiuntur, incipiunt faſtidire heremi paupertatem, & Ægyptiorum bonis inhiare. *Et tædere cœpit populum itineris, ac laboris, locutuſque contra Deminum, & Moyſem ait: Cur eduxiſti nos de Ægypto, vt moreremur in ſolitudine? Deeſt panis, nõ ſunt aquæ, anima noſtra iam nauſeat ſupra cibo iſto leuiſsimo. Quam ob rem miſit Dominus in populum ignitos ſerpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum, &c.* Qui ciuitates, & regna fortiter expugnarunt, à ſerpẽtibus percuſsi miſeri interimuntur: vbi eſt illa fortitudo vaſtatrix vrbium? Cur non defendit eos à ſerpentibus? Sanè ex quo Ægyptiorum bonorum memoria mẽtes eorum ſubit: cupiditaſque temporalium ſubintrauit, vera fortitudo perijt, nihilque poſſunt agere, quo à ſerpentibus cuſtodiantur. Inde Hildebertus Epiſcopus monebat nobilem fœminam, vt bonorum abdicationi inſiſteret, quaſi fundamento fortitudinis Chriſtianæ. Ait enim epiſt. 71. *Iſrael ardore ſitis, & defectu mẽſæ ergà Moyſem murmurat, diuinis miſerationibus Ægyptiacam præfert abundantiam, & ſeruitutem. Ergo in eis fortitudo periit, & à ſerpentibus ipſi periiſſe leguntur.* Memoria Ægyptiæ abundantiæ fortitudinem funditus quaſſauit, & reddidit homines è leonibus ceruos, è fortibus infirmos, ne ſe poſsint tueri à vilibus animalculis, qui cum Ægypti ſeruitutem reſpuebant, expugnare poterant fortiſsimas ciuitates. Quis iam amet ſeruitutem mammonæ, ex qua tanta imbecillitas ad fortia virtutum opera naſcitur? Nemo ignorat victoriosam fortitudinem Ezechiæ regis, qui indutus virtute ex alto vidit iuxta ciuitatis ſuæ muros Aſſyriorum exercitus ab Angelo percuſſos: Is ergo tantus rex, tam fortis, cui cœlum, & Angeli militabant, audit ab Iſaia propheta. 4. Reg. 20. *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua, & quæ cõdiderunt patres tui vſque in diem hanc, in Babylonem, &c.* Vnde poterit potentiſsimum Ezechiæ regnum, ab Angelis communitum, ſic infirmari, vt deleatur ab Aſſyrijs, quos toties poſtrauit? Quæ res inuenitur in Ezechia, quæ ſic eius abſtulit fortitudinem aduerſus inimicos? Vnum inuenio ab Ezechia factum, fortitudinis cœleſtis exitium, nimirum, quod acceptis Aſſyriorum legatis, illis theſauros ſuos, & diuitias oſtenderet quaſi robur oſtentans fortitudinis ſuæ: *Non fuit, quod non monſtraret eis Ezechias in domo ſua, & in omni poteſtate ſua.* Cur ergo nõ infirmaretur, & prorſus redderetur imbecillis, cui ſic fidebat in incerto diuitiarum, vt has oſtẽtaret, pro robore fortitudinis ſuæ? Theodor. q. 22. hanc illius infirmitatis rationem reddit: *Quod cum oporteret Dei docere virtutẽ, & curam, quam eſſecutus erat Ezechias, oſtendit diuitias, quæ nihil habent firmum, ac ſtabile.* Quippe ex quo inſtabilitati, & volubilitati diuitiarum fidebat, iam non poterat fortia virtutum robora in ſe præſtare.

1. *Tim.* 6.

Chryſoſt.

Num. 21.

Hildeb.

4. *Reg.* 20

Theodor.

Matth.

Matth. 6. Ideo dico vobis, ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini. Nonne anima plus eſt quam eſca: & corpus pluſquam veſtimentum?

§. XX.

Stultiſsimi homines nil, niſi corporale meditantur animæ ſuæ, eidem illam cum carpore menſæ aſsidere faciunt.

EV miſera hominum ſtultorum anima, quam vacua in eis es, quam inanis; tam improuidi ſunt circa tua bona homines, vt nihil non meditentur corporale: & quaſi ſuinam animam habeãt, nihil præter eſcas, & cibos corporis perquirunt. Apud Luc. cap. 12. ſic dicebat quidam: *Deſtruã horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ, Anima habes multa bona poſita in annos plurimos: requieſce, comede, bibe, epulare.* Quid ſtultius? Quid irrationalius? In quo miſeri hi diſtinguũt animã à corpore? Qualem æſtimant animam? An pecuinam? Pulcrè D. Baſil. in catena aurea, ait: *Tam improuidus eſt erga bona animæ, vt eſcas corporeas animæ adſcribat.* Quas pro pecudum cibis parat ſiliquas, eaſdem pro cibis animæ parat: non cibum corporis, & animæ diſcernit: ſed & corpori, & animæ eaſdem epulas apponit, quaſi anima nihil ſupra corpus habeat. Quã maculam Iſraelitis inurit Pſalm. 77. aiens: *Tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt peterent eſcas animabus ſuis.* Quanta hæc tentatio, quod famelici peterent eſcas? Nõne, & pulli coruorum inuocãt eum, vt eſcas tribuat? Cur ergo Iſraelitæ fameſcentes offendunt, & quod eſcas petunt? Magiſter ſententiarũ rationem offenſionis ponit, nõ in eo, quod peterẽt eſcas, ſed in eo, quod animabus ſuis eſcas peterent corporales, nec vnam corpori, & alteram animæ menſam expeterent, ſed vna, eademque menſa corporea, & corpus, & animam vellent ſaginare. *Et tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt peterent eſcas animabus ſuis. Et male locuti ſunt de Deo, & dixerunt: Nunquid poterit Deus parare menſam in deſerto?* Pulchrè Magiſter: *petunt vitæ ſuæ carnales eſcas, non ſpirituales*: vtinam homines conſtantes corpore, & ſpiritu, & corpori, & ſpiritui, ſuas cuique menſas expeterent, alteram ſpiritualem, alteram corporalem; ſed nihil meminerunt ſpirituale, imò, & animam, & corpus eiſdem epulis carnalibus ſaturant. Quid ſtultius? Quid infœlicius? Equidem ille fœlix eſt, & ſapiens, qui animæ menſam, & corporis diſcernit, & dum corpori neceſſarios cibos præparat corporales; cibos etiam animę condit ſpirituales. Eccleſiaſtes cap. 2. *Nonne melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis?* Expende, qualiter ſeparat menſam corporis, à menſa animæ: dum meminit bibere, & comedere, non meminit animæ, ſciẽs bonum eſcarum ad corpus pertinere, non ad animam: habet etiam anima ſuum proprium bonum non in cibo, & potu temporali, ſed in oſtenſione laborum, & operum, quæ pro virtute obtinenda facit. Itaque illud eſt melius, comedere, & bibere corpori, inſuper, & animæ oſtendere bona de laboribus ſuis parta. Ad hæc elegãter Chaldęus ait: *Non eſt, quod pulchrum appareat in homine, niſi quod comedat, & bibat; & videre faciat animam ſuam bona, ante filios hominis exequendo mandata Domini, & ambulando in vijs, quæ rectæ ſunt coram eo, vt benedicat ei ex labore ſuo.* Tunc rectè ſe gerit homo, quando non ſolicitus eſt animæ ſuæ, quid manducet illamque cum corpore ad eundem cibum corporalem adducit, & nihil illi vlterius acquirit: ſed & corpori cibum ſuum, & animæ nouit parare opera virtutum, quibus ipſa ſaginetur, & viuat. Vnde D. Ephrem tract. de compunctione animi, ſic monet. *Ne in corporis cura vniuerſum tempus noſtrum inſumamus: ſed quandocumq; corpus eſurit, & nutrimentum appetit: cogita, & animam tuam ſuo tunc cibo neceſſario refocillari velle. Quo circa tu tanquã bonus diſpẽſator, animæ cibum ipſi præbens animæ; & corporis eſcã ipſi corpori; non modo corpus enutries, verum & animã foueb is, eamq; quandoquidem deſolatã, famelicamve relinques. De qua quidẽ anima recte ait Apoſtolus: quæ in delicijs eſt, viuens mortua eſt. Caue igitur tuam à gula animam interfici permiſeris: at paſce illam per verba diuina, &c.* Hæc igitur ſit lex boni, & fęlicis hominis, ne ſolicitus ſit animæ ſuæ, quid manducet; ſed quid honeſtum faciat, quid ſapiens, & Chriſtianum percipiat: de virtutum, & ſapientiæ operibus ſolicitus ſit animæ ſuæ, non de cibis corporalibus; hos etiam perquirat corpori ſuo, ita, vt anima ſpiritualia habeat, & corpus carnalia, quibus viuant.

Luc. 12. *Baſil.* *Pſalm. 77* *Magiſt.* *Eccleſ. 2.* *Chald.* *D. Ephr.*

Matth. 6. Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque cõgregant in horrea, & pater vester cœlestis pascit illa, &c.

§. XXI.

Quæstuaria ratio in acquirendis bonis cœlestem Rempublicam dedecet.

IN volatilibus cœli, hoc est, in cœlestibus, & ingenuæ vrbis ciuibus hoc considerare iubemur, quod nõ serunt, neque metunt; cur potius non consideremus, quod non cauponantur, nec telonio assident, nec lucris captandis studeant? Hæc, vt alienissima à bonis, & ingenuis mentibus, nec nominari licet inter cœli incolas. Ad hæc acutè D. Chrysost. hom. 22. in Matth. ait. *Respicite volatilia, & non ait, quæ non cauponum, ac negotiatorum more viuũt: hæc enim desperatorũ omnino professio est: sed quia non seminant, inquit, nec metunt.* Solicitudo illa bonorum, quæ in negotiatoribus, & cauponibus inuenitur, tantum abest, quod sit in cœli accolis, vt solum sit in desperatis à salute, & deploratis; desperatorum professio est, more cauponum, ac negotiatorum viuere. Hi non cœli spatia deambulare norunt, nec supernam Ierusalem meminerũt, sed in profundo demerguntur. Pulchrè de negotiatoribus terrenis Psalm. 106. *Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderũt opera Domini, & mirabilia eius in profundo.* Nihil ad cœlestia pertinens vident, sed quod in profundo est, id rimãtur, id sustinent, verè habitatores non cœli, sed profundi. In mare descendunt in nauibus, non in portu sunt, non anchoris fixis stant, sed omnia instabilia tractant, omnia solicitant, supernorum bonorum prorsus obliti. Hos pulchrè depingit Golfridus apud Tilmannum in Allegorijs explicans ex 30. Prouer. qualiter fluctuet nauis in media maris via constituta, & inquit: *Sic fluctuant, quos metus agitat, & vana solicitudo conturbat, vt nullum inueniat spes anchora firmamentum, nullũ prorsus, aut penitus scopulosum littus appareat. In huiusmodi naui dormit, ac dormitat, qui custodit Israel, quia non est, qui suscitet, qui inclamet; Domine salua nos, perimus. Isti difficile quidem ad sapientiam redeunt, dum, quæ sua sunt, quærunt potius, quàm quæ Iesu Christi.* Qui custodit Israel, cui pro custodia datur ciuibus illis, qui ad Dei visionem contendunt: in negotiatorum mundialium naui somno se tradit, nihil ibi habẽs, quod agat: quia nihil in illis inuenitur, quod ad visionem Dei spectet, sed ad visionem profundi, in quo miserè submersi iacent. Nec mireris hanc hominum nationem sic à superna ciuitate videntium Deum videri excluſa, D. enim Synes. lib. de regno putat illam ab optima quaque ciuitate debere amãdari. Quippe ait: *Quæstiariam illam nationem mihi videor animaduertere præ cæteris ignobiles, atque improbos, planèq; illiberales esse, in eaque sola republica, quæ intestinis desidijs laborat, non penitus infamem locũ obtinere. Qui quidem primi sui contemnendi auctores fuerunt, quoniam circa id, quod in summum est, in contraria naturæ consilia defluxerunt: hæc enim corpus animæ obsequio subiecit, externa ad corpus vsum reuocauit, posteriori secundas partes dedit; at illi è contra animum, & corpus ei, quod tertium est, subiungunt. Sese igitur asperuantes, principemque animæ partem, in seruitutẽ redigentes, quid est, quod illi magnum, honestumve moliri, aut deliberare queant? Procul igitur à se, & à subditis exitiosam hanc pestem amoliatur, vt princeps bonus bonis imperet.* Hæc ille: & meritò arcet ab optima republica illos, quorum scopus est, vt pecunijs seruiant: quam seruitutem nec ad horam tulit Dominus in eo, quem ad regnum vocabat. Quippe Matth. 9. *Cum transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, &c.* Cur tracturus hominem non paulisper ibi stetit? Chrysol. serm. 28. *Non dixit, cum staret ibi: transiuit, & pertransiuit inde Iesus, ne Matthæus remaneret ibi: transiuit inde Iesus, ne Matthæus taliter permaneret: seruire Deo nequeunt, pecunijs seruientes.* Bonus Dominus, vt bonis imperaret, & ingenuis, non passus est Matthæum morari in telonio, qui passus est sæpe Petrum, & Ioannem redire ad nauem, & retia: adeò exicioſus pecuniarum amor ciuibus cœlestis Ieroſolymæ, vt vel inde terrena etiam Ierusalem publicanos omnes haberet exoſos.

Chrysost. *Psal. 106* *Golfr.* *Syncs.* *Matth. 9.* *Chrysol.* *Matth. 6.*

Matth. 6. Considerate lilia agri, quomodo crescunt, non laborant, neque nent. Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est, sicut vnum ex istis. Si autem fœnum, &c.

§. XXII.

Tota hominum solicitudo, & cura erga nos, & nostros, non exæquat Dei solicitudinem, & curam.

COmponite lilia agri, & Salomonem; illa pulcherrimis coloribus amicta; hunc miris radiantem pulchritudinibus: illa omni cultu, omni hominum labore vacuata: hunc ingenti ministrorum exercitu septum: illis nullus inseruit, solus Deus prouidet: huic seruiunt terrenæ aurificinæ, maris gemmæ, auium plumæ, hominum ingenia, seruorum curæ, & insomnia. Hæc supponens si inquiras vter pulchrior, vter spectabilior, vter perfectior in ornatu appareat, an Salomon medijs curis, & vigilijs, & solicitudinibus tot seruorum, an lilium agri Dei gaudens prouidentia solius? Proh Deus immortalis, quàm longè superatur tota Salomonis gloria, & pulchritudo, vel à minimo lilio, cuius colorum perfectionem, nulla potest artis adæquare tinctura! Nunquam cura, & solicitudo creaturarũ in suis effectibus non vincitur à diuina prouidentia, & solicitudine. Quæ maior in mundo solicitudo, quam illa sęcularium hominum pro suis? Vt suorum commodis inuigilet nõ dormit pater familias, & mille vigilijs, mille ieiunijs, mille laboribus emit panem, quẽ filij, quem fratres manducẽt. Sed quam vincitur tota hæc solicitudo sæcularium hominum à Dei cura? Accipe epulonis diuitis curam pro suis etiam in inferno perseuerantem, Luc. 16. hic enim videns Lazarum in sinu Abrahæ, sic precatur: *Rogo te pater Abraham, vt mittas eum in domũ patris mei, habeo enim quinque fratres; vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum.* Ecce tibi superflua hominis cura, & superuacanea vsque quo se extendat, nimirum; vt acquirat vnicum Lazarum, quem det ministrum suorum saluti. *Luc. 16.*

Et huic tam solicitæ suorum curæ, quid respondet Dominus? *Habent Moysem, & prophetas, audiant illos.* Ille solicitus de vno acquirendo, Deus autem iam pridem prouiderat multos, quibus superabundanter haberent fratres illius, vnde reciperent salutẽ. Pulchrè D. Chrysost. concione 4. de Lazaro, ait ad diuitem. *Non æque tu curas fratres tuos, ac Deus, qui illos condidit, innumeros illis adhibuit magistros, admonitores, consultatores, adhortatores.* Vincit omnem humanam solicitudinem Dei prouidentia: quò non potuerant sæcularis hominis solicitudines peruenire, peruenerat prouidentia diuina, superabundanter prouidens fratrum, & necessitati, & saluti. Id quod notans Psaltes aiebat: *Dominus regit me, nihil mihi deerit:* quasi solus Deus norit omnia sic suis pupillis prouidere, vt nihil illis deficiat, sed cumulatissimè omnia obueniant. Placet modo, & magni Tobiæ solicitudinem pro bonis acquirendis filio suo, cum diuina eiusdem prouidentia componere. Bonus senex oculis orbatus, domi clausus, paupertate oppressus, cæpit, & de familiæ, & filij sustentatione solicitari, interea meminit pecunias apud Gabelum in Rages ciuitate depositas, iubet perquiri virum, qui cum filio longissimum iter suscipiat, & pacta itineris mercede pecunias possit recuperare. Ecce tibi tota boni patris solicitudo eo solum spectat, vt per virum, & comitem fidelem pecuniæ recuperentur, quibus & ipse, & filius possit aliquã tulum subleuari, imò ditari. Pecunias solũ perquirit pater, nihil aliud nec sibi, nec filio meminit, & quidem etiam supra pecunias, multa alia erant necessaria, nimirum cœcitatis sanitas, filij nuptiæ, quæ tunc nec in mentem veniebant soliciti patris. Quid plura? Dum pater mercenarium hominem pro pecunijs conquirendis cogitat; cœlestis Pater prouidet Angelum suum, qui & pecunias, & sponsam, & sanitatem afferat, adeò, vt nihil vltra desit alumno suo. Rem sic explicat Tobias iunior apud D. Augustinum serm. 226. de tempore, inquiens: *Nunquid ipse id tantum exhibuit, quod pactum fuit? Hoc placuerat, vt mihi regionem, & virum, cui argentum commodasti, demonstraret. Primò iter quasi cœleste carpens, & mihi, & tibi parauit necessariũ depiscę collyrium. Me deduxit, argentum recepit, Saram mihi vxorem desponsauit: & mihi tanquam cœlestis extitit paranimphus.* Meritò comes Tobiæ habetur cœlestis, cuius prouidentia circa sibi commendatum tam longe superat omnes prouidentias humanas, vt quæ nihil faciat deesse alumno suo. Paterna solicitudo circa pecunias tãtum versaba- *Chrysost.* *August.*

ſabatur, miniſtri diuini prouidentia, & pecunias, & ſponſam, & ſalutem procurauit, quæ nec à ſolicito patre ſomniabantur. Nũ quam prouidentia diuina non excedit ſolicitudines humanas in bonis parandis. Quis non ſe credat huic prouidentiæ Dei adeò probatæ? Nec Deus vnquam peteret homines à ſolicitudine neceſſariorum vacuatos, niſi & ipſe ſoleret ſuis alumnis prouidere ſuperabundanter. Matth. 10. aiebat Dominus ſuis diſcipulis: *Nolite poſſidere aurum, neq; argentum, neque pecuniam in zonis veſtris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamẽta.* Quod notans Tertul. lib. 4. in Marc. ait. *Quis hoc mandaſſet, niſi qui & cornos alit, & flores agri veſtit? Qui boui quoq; terenti libertatem oris ad veniam pabuli ex opere ſummouendi ante præcepit?* Et quidẽ boui affatim prouidiſſet Dominus, ſi iuberet illi præſepe plenum parari, verum parca videretur ſibi diuina prouidentia, niſi totam aream libero ori bouis offerret; vt diſcamus, quàm ſuperabundanter omnia Dominus ſuis alumnis parat: à quibus ſecurè quærit, Luc. 22. *Quando miſi vos ſine ſacculo, & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerũt, nihil.* Fœlix, qui ſe Deo credit, cui nihil vnquam deerit neceſſarium; cuius ſolicitudo à Dei cura longè ſuperabitur, vt dicat Prouerb. 8. *Qui mane vigilauerint ad me, inuenient me*: Ad quæ D. Bernard. ſerm. 69. in Cant. *Accelera quantumuis, etiam ipſas antici pa vigilias, inuenies eum, non præuenies. Temere in tali negotio, vel prius aliquid tribuis tibi, vel plus, & magis amat, & ante.* Nunquam non vincimur à Dei pro nobis ſolicitudine.

Matth. 10

Tertul.

Luc. 22.

Prou. 8.

D. Bern.

Matth. 6. Nolite ergo ſoliciti eſſe dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hęc enim omnia gentes inquirũt. Scit enim pater veſter, quia his omnibus indigetis.

§. XXIII.

Paternus Dei amor in homines nõ permittit aliquid illis boni obuenire, niſi per manus ſuas.

ESto quod Deus ſciat, quibus indigemus, quod omnia per ſe ipſum poſsit dari nobis; cur etiam non permittat eadem ex illis cauſis ſolicite ab hominibus perquiri? Pater eſt, & hominum amator indulgentiſsimus, & ardentiſsimus, quo minime patitur aliquid hominibus obuenire, niſi per manus ſuas. Sic queritur apud Iſaiam cap. 30. *Væ filij deſertores, dicit Dominus, vt faceretis conſilium, & non ex me: & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum.* Nõ queritur, quod fecerint conſilium, quod telam ordirentur, ſed quod id non factum fuerit per manus Domini ipſius operante, & laborante ipſo Domino: & qualis eſt hæc Dei querela? Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 3. ad Populum, inquiens: *Talis enim eſt amantium conſuetudo, omnia amatorum negotia per ſe fieri volunt, & nihil ſine ſe illos, neque facere, neque dicere.* Quis te vehementer amet, & non ægre ferat, ſi per ſe non fiant omnia negotia tua? Sane amatores tunc gaudent, cum dilectis ſuis omnem ſuam operam, & induſtriam in negotijs impendunt: cum nec minima res dilectorum, niſi per illos agitur, & obtinetur. Hinc Dominus dicebat ad dilectam, Cant. 8. *Ponemne vt ſignaculum ſupra cor tuum, vt ſignaculum ſupra brachium tuum, quia fortis eſt, vt mors, dilectio, & dura ſicut infernus æmulatio.* Adeò Dei charitas, & æmulatio pro hominibus fortis erat ſupra omnia fortiſsima, vt non permitteret Deus, quod ſponſa aliquid poſsit cogitare, nec facere, niſi per ſeip ſum, ideo petit poni, vt ſignaculum in corde, & in brachio, adulterinum reputans negotiũ, quod per ſe non fiat. Ad hæc Theodor. dicebat in præſenti: *Vult ergo Saluator noſter, vt eum pro ſignaculo in actionibus noſtris habeamus, & notam ipſius in omnibus tum dictis, tum factis imprimamus. Sic enim erunt numiſmata regia, non adulterina.* Quidquid tibi acquiris, non per Deum, adulterinum eſt; ſi vel manu aliquid procuras, vel mente cõcupiſcis, in quo alia, quàm Dei manus appareat, ſeu Dei inſcriptio, adulterinum, id eſt, & Dei iram prouocare ſufficiens. Hinc eſt illa adulteræ animæ vox apud Oſeam, cap. 2. nimirum: *Vadam poſt amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum.* Planè adultera, quæ victus, veſtituſque negotia, nõ per Deum tractat, ſed quærit aliud. Quid inde? *Propter hoc,* ait Dominus, *ecce ego ſæpiã viam tuam ſpiris, &c.* Quippe qui Deum nõ credit, ſed ſolicitus eſt de victu, & veſtitu pluſquam oportet, vias ſpinis plenas offendit, quibus miſere confoditur, perimitur. Sic æmulatur Deus dilectos ſuos, vt nihil niſi

Iſai. 30.

Chryſoſt.

Cant. 2.

Theod.

Oſeas 2.

nisi à se, & per se gaudeat illis obuenire. Vn de locutus de terra promissionis, ait Exod.

Exod. 5. 5. *Daboque illam vobis possidendam ego Dominus.* Quæ verba sic ponderat Lyppomanus.

Lyppom. *Ego, inquit, Dominus. Solus haberi vult, & coli omnipotens. A se vult impetrari, etiam si ad sanctos recurras, omne bonum: ipse inuocari tanquã pater luminum, & omnium donorum largitor optimus.* Ipse sit, à quo petas, per quem omnia tua negotieris, & eius amori satisfeceris.

§. XXIIII.

Infidelium nobis suspecta sint quæuis opera, ni velimus eorum errores ebibere.

VIdus, vestitusque nimiam solicitudinem, vt vitemus, illud efficaciter nobis persuadet, quod Saluator apposuit, nimirum: *Hæc enim omnia gentes inquirunt.* Et quidem, qui infidelium errores ebibere nolit, caueat, necessum est, & suspectas habeat quascumque illorum viuendi industrias. Israelitæ. 1. Reg. 8. sic ad Samuelem clamabant:

1. Reg. 8. *Constitue nobis regem, vt iudicet nos, sicut & vniuersa habent nationes.* Videbant omnes infidelium nationes sub regibus florere, & illorum æmulantes politiam, similiter cupiunt habere reges. Quod inde malũ? Equidem maximum malum inde ortum est, non vbi gentes æmulantur in suscipiendis regibus, similiter suscipiunt gentium errores, & ad idòlolatriam deflectunt. Ad hæc respiciens

Oseas 8. Oseas, cap. 8. fatur: *Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui: argentum suum, & aurum suum fecerũt sibi idola.* Ex quo reges de gentium more susceperunt, in gentium scelestissimam idòlolatriã deuenerunt. Id quod ponderat D. Gregor.

Gregor. PP. lib. 4. in p. Reg. cap. 1. inquiens. *Illi quidem contra Domini voluntatem regem petierũt; sed à regia dignitate postea actũ est, vt populus, qui Deum abiecerat, idola coleret, simulacra adoraret.* Sanè nihil malum ex gentibus appetiuere, regalem politiam solum adamarunt in gentibus, quia floridam, quia potentem; sed dum solam regiam politiam gẽtium accipiunt, simul totam gentium turpitudinẽ, nempe idòlolatriam ebibunt. Vnde sapientissime Tobias iunior, vbi nuptias celebrat, nil magis cauet, quàm gentium coniugia in

Tob. 8. suo referre, ait enim cap. 8. *Sara exsurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras; quia his tribus noctibus Deo iungimur, ter-*

tia autem transacta nocte in nostro erimus coniugio. Filij quippe sanctorum sumus, & non possumus coniungi, sicut gentes quæ ignorãt Deum. Adeò equidem suspecta sint, & inuisa homini fideli, quæcumque ab infideli fiunt, ni velit, dum bona putat æmulari, à malorum barathro absorberi. Paulus 1. ad Cor. 10. monebat: *Fugite ab idolorum cultura:* quæ verba 1. Cor. 10. in rem nostram pulchrè expendit Tertull. lib. de corona militis aiens: *Longum diuortiũ* Tertull. *mandat ab idòlolatria, in nullo proxime agendum. Draco etiam terrenus de longinquo non minus spiritu absorbet alites.* Expende illud, *in nullo proxime agendum*: fugitiuus enim ab vrbe, non solum vrbem, sed & vicinia omnia, & vrbanorum habitum, & linguam suspectam habet, nec se securum putat, vsque dũ longissime distet, & in nullo appareat vicinus vrbis illius. Si idòlolatriæ fugitiuus, in nullo proxime ad gentes agat, imò longissimum ab illis diuortium instituet: nulli dexteritati, nulli volatui fidat, draco enim terrenus instar reguli halitus veneno alites desuper volantes absumit. Ideo Deuteron. 7. locutus Dominus populo suo, sic cauet de gẽtili: *Nec filiam illius accipe filio tuo, quia seduces filium tuum, ne sequatur me, & vt magis seruiat Diis alienis, irascetur q; furor Domini, & deleuit te cito.* Deut. 7. Meritò non permittat Israelitas nubere gentilibus, ne pordantur simul. Pro quo ait D. Cyril. lib. de Ador. 7. *Quoniã* Cyrill. *vsu venerat fortasse, vt nonnulli ex Israel quibusdam claris viris gentilibus filias desponderent, diuitiarum cupiditate irretiti: ideo grauissimis pœnis subijcit hoc crimen: necesse enim erat alienigenæ in matrimonium collocatam, aliam quoq; mentem induere, & dæmonijs cultum exhibere.* Expende illud, *necessum erat*, quasi nequiret idòlolatria non infici, quæ iungeretur marito gentili. Nec miror, quod coniugia hæc prohibeantur ob imminens periculum; cũ videam legitimos coniuges separari, quãdo venereæ voluptates mulctãtur dilubio. Ait enim Gen. 6. ad eos, qui arcam intrabant, *Segregamini viri priuatim, & vxores priuatim.* Cur legitimi coniuges segregantur? D. Isid. Pelus. lib. 1. epist. 69. ait: *Per illatas aquas* Isid. Pelu. *scortatio, & lasciuia mulctatur supplicio. Vos igitur ne labis quidem, ac maculæ expers attingetis cubile.* Et meritò vbi voluptas, & scortatio talia parit supplicia; etiam legitime cauẽtur concubitus, ne draco terrenus etiam longe positas absorbeat volucres, haud omnino dissimiles.

Matth.

Matth.6. Quærite ergo primum regnum Dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Nolite ergo ſoliciti eſſe in craſtinum. Craſtinus enim dies ſolicitus erit ſibi ipſi, ſufficit diei malicia ſua.

§. XXV.

Cœleſtia bona præhabita in opus impellunt.

IN primis regnum Dei quærere iubemur, deinde iuſtitiam eius; cur nõ potius quęramus prius iuſtitiam, hoc eſt, ſanctitatem, meritorum opera, deinde regnum? Qui quęrens æſtimat regnum apprehendiſſe, vellet ne amplius laborare, & operari? Vellet quidem; habent enim hoc bona cœleſtia, vt etiam præhabita in opus impellant. Iuuenẽ monebat Dominus apud Lucam, cap. 14. *Luc.14.* his verbis: *Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſauros in cœlo, & veni, ſequere me.* Expende, quando vrgeatur iuuenis ad Dei ſequelam, poſt omnium venditionem, & acquiſitionem cœleſtium theſaurorum. In primis, vende omnia, habe theſauros in cœlo, tunc veni, & ſequere. Bone Deus ſi venditis omnibus theſauros habet cœleſtes, cur non magis iubeatur quieſcere & frui theſauris ſuis? Abſit hoc ab illo, qui theſauros habet cœleſtes, nunquam enim magis vrgetur ad opus, quam poſt theſauros acceptos. Id quod põderans D. Ephrem *D.Ephr.* de humilitate comparanda, notat: *Non dixit: & habebis theſauros in cœlis: & deinceps dormi, ac requieſce: ſed dixit, & habebis theſaurum in cœlis, & veni, ſequere me.* Non hi ſunt cœleſtes theſauri, qui ocium influant, ſed qui efficacius moueant ad opus. De ſe aie- *2.ad Cor.* bat Paul. 2. ad Cor. 12. *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſiue in corpore, neſcio: ſiue extra corpus neſcio; Deus ſcit) raptum huiuſcemodi vſque ad tertium cœlum. Et ſcio huiuſcemodi hominem, quoniam raptus eſt in paradiſum.* Sed cur tantus Dei athleta in cœlum raptus eſt? An vt ſe ſe à laboribus ſubſtrahe ret? An vt cęleſtia tenens, ſtadium & arenã faſtidiret? Imò, vt magis ad laborãdum incenderetur, vt ad dolores, & labores durio- res inde ardentius proſiliret. Quippe alibi datus Cyrill. Ieroſolym. Catech. 14. inquit. *Cyr.Ieroſ.* *Deſcendit Paulus iterum, non quod dignus non eſſet conuerſatione cæleſti: ſed vt guſtaſtis ſuper cæleſtibus honoratus deſcendens Chriſtum prædicaret, & pro ipſo moriens corona martyrij potiretur.* Cœleſtia non detinuerunt athletã Chriſti, ſed magis impulerunt in certamina: vt regni cęleſtis penetralia tetigit, ardentius deſcendit ad prælia ſuſcipienda: neſcit ocio torpere, qui cœleſtia miratus eſt regna, ſed ad labores magis excitatur ſuſcipiendos. Sponſa lætiſsima, quod dilecti ſui præſentiam frueretur: quod regem cœlorum ſecũ indiſſolubili ſocietate haberet, ſic exultat Cant. 1. quaſi quietem repererit: *lectulus noſter floridus.* Quid tunc cœleſtis rex? Quid quieſcenti ſponſæ ſuggeſsit? Cant. 2. *Ego flos campi, & lilium conuallium.* Sponſa quietem lectuli, cœlorum rex agrum meminit, nec fieri poteſt, quin ad agri labores vocetur, qui ſecum habet cęlorum regem. Quod ſciens D. Bernard. ſerm. 47. in Cant. ait: *Illa monſtrante lectulum, ille vocat ad campum, ad exercitium prouocat.* Vanè quietem amat, qui cęleſtia potitur, qui cęleſtem regem ſecum detinet, à quo nihil prius ſentiet, quam voces, quam ſtimulos, quibus vrgeatur, prouocetur in varia bonorum operum exercitia. Non te cęleſtis rex bonis ſuis implet, vt dormias, ſed vt quot bona cęleſtia participes, tot habeas excitatores ad opera iuſtitiæ.

Cant. 1.

Cant. 2.

Bernar.

Matth.7. Nolite iudicare, vt nõ iudicemini: in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua menſura menſi fueritis, remetietur nobis.

§. XXVI.

Grauiſſima vltio eſt, quæ ad menſuram hominis vindicantis ſe traditur.

QVis non metuat Deum vindicantem non iuxta iræ ſuæ, ſed iuxta iræ humanę menſuram? Sane nunquam Deus horribilior apparet, quam vbi iram minatur iuxta menſuram iræ humanæ. Dauid peccati reus quando pœnam ſui ſceleris eligere tenetur. 1. Paralypom. 21. ait: *Melius mihi eſt, vt* *1.Par.21*

inci-

in eidem in manus Domini, quia multæ sunt miserationes eius, quam in manus hominum. Non refugit flagellum diuinum, sed metuit mẽsuram vltionis humanæ;& cur minus timet à Deo,quàm ab homine flagellari? D.Ambros.in Psalm. 37. rationem attigit fatus:

Ambr. *Elegit non quod à flagello esset immune, sed quod moderatius iudicaret, vt Dei lenitati magis, qui nosset ignoscere, quam hominum se committeret potestati, qui mensuram vltionis frequenter excederent.* Hæc est humanæ iræ mẽsura, quod nullam habeat in vlciscendo mẽsurã; quod immensè sæuiat in eos, quos velit castigare. Si in homine aliquo iræ mensura breuior inuenienda erat, sane in Dauide, qui omniũ humanissimus etiã erga hostes videbatur. Et qualis Dauidis iræ mensura erat? lege Daudem in Moabitas. 2. Reg. cap. 8.

2.*Reg.* 8. ibi sic habes: *Percussit Moab, & mensus est funiculo coæquans terræ, &c.* Ecce tibi qualem funiculum, qualem mẽsuram percussionis, nimirum, qua miseri Moabitæ ita exinanirentur, vt terræ puluerem non excederent, sed funditus perirent. Et quomodo dici potest, quod tanta calamitas, & humiliatio miserorum habuisset mensuram? Habuit equidem mensuram Dauidis, mensuram hominis irati, cuius proprium est omnes vltiones mensuras excedere, & se se in immensum protendere. Non longè abest Angelomus

Angelom. apud Glossam fatus: *Non fieri poterat, vt homines in terra degentes in tantum humiliarẽtur, vt solo æquales apparerent. Sed immensam humiliationem captæ, & oppressæ gentis ostendit.* Itaque funiculus, & mẽsura vltionis à Dauide sumptę de Moabitis ideo ponitur vt ostendatur immensitas percussionis: ea enim est mensura humanæ irę, quę sola nõ habet mẽsurã, sed vniuersas mẽsuras excedit. Apoc. 6. in quatuor equitibus calamitates mundi significantur, primus, secundus, & quartus, & sagittas, & gladios, & mortis falcem habent; tertius solam stateram refert in manu. In tribus illis bellorum, & interfectionũ calamitates exprimũtur, in hoc sola exprimitur calamitas famis, vt habes apud Viegã nostrũ comment. 4. sect. 4. Sed scire cupis, cur qui habẽt gladiũ, sagittas, falces, staterã nõ habeant; & solus qui famen exprimat, stateram ostendit? Fames à solo Deo infertur in mundo, à quo nullũ procedit malũ sine mẽsura, & pondere determinato. Bella autẽ, & mortes ab hominũ furore excitantur, qui nullam sciant mensuram seruare, sed immẽse aduersus se ipsos commouentur, irritantur. De quo vide supra lib. 6. cap. 3. §. 41. in medio.

Matth. 7. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dicis fratri tuo, sine eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui.

§. XXVII.

Quo sanctior, & purior quis, eo magis à peccatoribus arguitur, corroditur.

QVi trabali peccatorum põdere opprimitur, ecce tibi qualem aliorum maculam notet, & carpat, nõ quidẽ pedum lutum, aut sordes meminit manuum; sed oculi festucã notat. Qui inter omnes lucidior, & purior instar oculi apparet, is vel de festucis à peccatoribus arguitur, & condemnatur. Multi fuerunt prophetę in populo Israelitico, fuit Moyses, fuit Elias, fuit Eliseus, inter omnes autem sic Iesus noster Dominus splenduit, vt oculus inter reliquas corporis partes. Fecerunt illi virtutes, propter quas populo gratissimi extiterunt, fecit & virtutes Iesus, & propter illas quanta incurrit iudicia? Quot pertulit accusationes, quot examina? Lucas c. 10. ait: *Et facto Sabbato cæpit in Synagoga docere, & multi audientes mirabãtur in doctrina eius dicẽtes, vnde hic hæc omnia, & quæ est sapientia, quæ data est illi? Et virtutes tales, quæ per manus eius fiunt?* Legite sacras literas, nullius virtutes inuenietis in examen vocatas, & suspectas habitas; non arguitur Moyses, quod mare finderet; non succenseatur Iesus Naue, quod Sabbatis instrueret acies; quarũ vel sonitu corruerent muri; non Samuel arguitur, quod mortuũ suscitaret. Dominus autem noster Iesus nec vitam cõfert, sine murmuratione, sine examine, cur hæc? Sanè, quia ipse oculus erat patris cæteris omnibus, & purior, & sanctior. Pulchrè D. Chrysol. serm. 49. ait: *Moyses signa fecerat multa, Elias maxima monstrauerat documenta virtutum, nec dissimilia opera fecerat Eliseus,* *Luc.* 10. *Chrysol.*

cur nemo perſonam diſcutit? Cur nemo ſtatus cō mouet quæſtionem? Cur nemo vnde eſſent, qui ve eſſent, vnde iſta, & per quem facerent curioſitate ſic requiſiuit ingratas? Sed indicatur hic ſolus, qui ſolus iudicare noluit, ne puniret, & cum ſolus innocens inuenerit omnes reos, ad iudicium pietatis immenſæ ſuſcipere maluit, quam rogare ſententiam. Qui ſolus innocens, & ſole ipſo purior erat Ieſus, is omnibus peccatoribus quæſtionem facit de puritate: hunc ſolum relictis alijs vocant in examen, eiuſque vitā arguunt, & miracula. Quādo peccatores nō ſic offendūt in ſanctos? Audiui ego aliquos pro ſugeſtu dicentes, qui obliuiſcentes luteas peccatorum animas, libidinem halantia ſæcularium corda, in Eccleſiæ oculos inſiliunt, hoc eſt, in religioſum aliquem ordinem à Deo in lucem gentium datum, in eoque deſiderāt feſtū cas excitare, quas mordeant. Eu quoties ex vano iſto conatu in oculorum feſtucas oſtenditur trabalis malitia opprimens animam, ita pro ſugeſtu ob murmurantis. Antiquitus enim inſignis virtus nouit ſuſtinere peccatorum contraditionem. Apud Ezechielem, cap. 27. dū quadripartita Iſraelicitæ hæreditatis diuiſio

Ezech. 27 oſtenditur, ſic dicitur. *Plaga autem auſtrialis meridiana à Thamar, vſque ad aquas contradictionis.* Thamar ſonat Hebræis palmam: nec immerito ad eaſdem Iſraelis poſſeſsionem pertinet palma, & contradictio, vbi enim iuſtus, vt palma floret, non poteſt deeſſe peccatorum contradictio, & murmuratio. D.

Hieron. Hieron. ibi: *incipit iſta poſſeſsio à Thamar: à palma, videlicet, victoriaque vitiorum, vſque ad aquas contradictionis. Semper enim virtutibus contradicitur.* De impiorum rege diabolo locutus Abacuh, cap. 1. ait: *Cibus eius electus*, quaſi ſoli electi, & conſpicui virtute viri ab illo appetantur in cibum, & habeat fiduciam, quod influat Iordanis in os ſuum. Similiter impij aduerſus electiſsimos homines inſiliunt, ſoloſque lucidiſsimos virtutibus viros appetunt, non ad cibū, ſed ad morſum. Quem impetant fumantes Gehennæ titiones, niſi oculum? Quem mordeant, niſi electum rabidi canes? Quid abominentur Ægyptij, niſi Deo accepta ſacrificia? Aiebat

Exod. 8. Moyſes Exod. 8. *Abominationes Ægyptiorum immolabimus Deo noſtro.* Nūquam enim peccatores nō abominantur, perſecūtur quidquid Deo acceptum eſt, & charum. Apocal.

Apoc. 6. 6. ait Ioann. *Et cum aperuiſſet ſigillum quartū, audiui vocem quarti animalis, dicentis: veni, & vide. Et ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum nomen illi mors, & infernus ſequebatur eū, & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, & morte, & beſtijs terræ.* Ecce poteſtas permittitur nocendi, interficiendi; qui erunt, qui primi interficiātur? Statim ſubdit: *Et cum aperuiſſet ſigillum quintum: vidi ſubtus altare animas interfectorū propter verbum Dei, &c.* Et quidem vbi mors ſæuiebat in mundo, vbi mundiales gladij excitabantur, nemo prius ſub illis apparet, quam ſeruorum Dei agmen. Huc reuoco dicta lib. 12. c. 4. §. 7. Et vix fieri poſſet, quod iuſtus ad patriam properans, & terram promiſsionis, aculeos perſecutorum non patiatur. Perſecutores ſuos Dauid apibus comparat, Pſal. 117. *Circumdederunt me ſicut apes.* *Pſal. 117*
Cur ſicut apes? Quia apes non offendunt, niſi quos viderint mellifico approximare; ſic impij eos pungunt, qui approximāt terræ lactæ, & melle mananti. Hinc Petrus Damian. lib. 2. ep. 1ſt. 8. ait: *Quid mirū ſi nos, qui* *Damian.* *ad terram melle manantem contendimus, apum circumuolantium ſtimulis laceramur? Ad quā profecto terram feſtinabat ille, qui dicebat circūdederunt me ſicut apes, & c.* Neſciūt apes pūgere, niſi euntem ad mella, neſciunt impij percutere, niſi ad promiſſam patriam properantes.

§. XXVIII.

Ad primam offenſionis vmbram & ſi minimam impij inſurgunt in virum iuſtum.

QVam antiquum, & inueteratum eſt impiorum odium aduerſus ſanctos! Quā do illos non perſecuti ſunt propter feſtucas? Hoc fuit edictum Pharaonis in ſanctos Exod. 5. *Palea non dabuntur vobis, & reddetis conſuetum numerum laterum.* Semper trabalis malitia ob paleas, ob feſtucas afflixit ſanctos. Sis oculis lucidior in mundo, ſic clarior aſtris, omnes lumine perfundēs, ad primam tamen feſtucæ vmbram, etſi falſam, in te impiorum odia, & iudicia trahes. Queribundus Dominus videns inimicorum calūnias propter ſalutem datam Sabbatis, ſic calumniatores iungebat Ioann. 7. *Vnum opus* *Ioan. 7.* *feci, & omnes miramini, & c.* At non fecit Dominus pluſquam vnum opus? Ecuidem loquebatur de operibus, quæ turbidis oculis inimicorum vmbram offenſæ excitare poſſent, de his autem vnum ſolum fecit Dominus, nimirum, dum curaret Sabbatis, quo religio ex ceſſatione operis non neceſſarij cō ſtabat. Ieſus ergo verus iuſtitiæ Sol, in cuius pennis ſanitas omnium infirmitatum, qui tot quotidie miracula patrabat, qui fulgentiſsimis

tissimis beneficijs populum delinebat, interea hoc vnum fecit opus, quod salutē impertiret in Sabbato, & ob hanc festucæ vmbram rabidissimi statim in illum insurgunt aduersarij. Ad hæc eleganter D. Gaudētius, serm. 12. ad Neophit. ponderans Iesu miracula, nimirum, mortuos susitatos, infirmos sanatos dæmones expulsos, hominum millia saturata, pergit. *Sed in catalogo esto virtutum, adhuc vnum fecerat opus, quod fremenți contra se imperito populo Iudæorum, quasi verisimilem sanandi aditum dedisse videbatur: quod scilicet paraliticum in Sabbato curasset, quod lex Sabbati otium imperasset. Itaq; tanquam violati Sabbati reus infectionem perpetitur Iudæorum.* Sic rabidissimi homines tot miraculorum lumina prætereuntes, vna violati Sabbati vmbra turbantur, & ob hanc festucam aduersus radiantissimum sanitatum iubar vehementer insurgunt. Horum ingenium notans D. Iustin. Mar. aduersus Iudæos, sic inquit: *Muscarum instar ad vlcera concurritis, & aduolatis. Nam si quis de rebus innumerabilibus præclarè dicat, vna autē parua quæ tis grata vobis non sit, aut non intellecta, multas præclaras contemnitis, verbum autem vnum corrigitis, idque vt impietatem, & piaculum restituere studetis.* Notissimum est hoc omnium impiorum ingeniū aduersus iustos, in quibus præclarissima multa facinora prætereuntes, ad quēuis siue vlceris, siue maculæ, etsi falsum odorem rabidi prosiliunt. Id quod in se experiebatur Dauid Psalm. 37. inquiens. *Dū commouentur pedes mei, super me magna locuti sunt.* Non expectant quod caderent, sed vel ad minimam pedum commotionem prōpti insurgunt. D. Amb. ibi: *Tam prōpti sunt ad insultationis ludibria: vt in commotione pedum meorum, paratum habuerint magni loquentiam.* Dura est cōditio iustorum apud impios, apud quos nec pedē mouere possunt impune; si vel digitum exerant, vehementer vapulant: & calumnias sustinent. Quando enim impius non rigidus censor hominis iusti etiam de minimis?

Gaud. *Iustin.* *Psalm. 37* *Ambr.*

Matth. 7. Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi disrūpant vos.

§. XXIX.

Luxuriosi sanctitatis fontes perdunt, inficiunt.

PLacet Maldonatus cum Augustino idē per sanctum, & margaritas, & per canes, & porcos existimans significari: non duo genera sanctitatis à duobus generibus impiorum iubentur separari; sed eadem sanctitas arcenda est, & tota diligentia separanda ab illis hominibus, qui cœno libidū, vt sues volutantur, & rabido veneno corripiuntur, vt canes. Et quidem vbi quis se se carnalibus libidinibus versat, caninam simul ebibit rabiem, qua nihil vitale sustinet videre, sed rabidus insilit, vt perdat, & inficiat ipsos fontes vitæ, & sanctitatis. Ad hæc D. Chrysost. hom. de Dauide, & Saule. 3. rationem reddens, cur adulteri homines ab Eucharistiæ sancto debeant separari, ait. *Quod delictū his grauius quæris? Cū se ipsos plane adulterio contaminarint, impudenter, ac more rabiētiū canum, ad sacram hanc mensam irruunt.* Canes vbi rabie aguntur, quicquid vitale vident, dente venenato aggrediuntur, vt similiter perdāt, ac inficiant. Sic qui se libidinis cœno volutant, cum instar porcorum volutentur, instar rabientium canum inde exsurgunt, & vitalem sanctitatis fontem impetunt, nō vt sanentur ipsi, sed vt totam sanctitatem perdant, & inficiant. Sic à cœno luxuriæ ad sancta accedunt, quasi rabidi canes, vt venenato dente rabiem imprimant, nihilque vitalis sanctitatis relinquant. Quis nesciat consilium Balaam Madianitis datum, Num. 24 ad perdendam totam Israelitici populi sanctitatem? Equidem Israel sanctis potens, à Deo vero protectus sic ridebat Madianitarum exercitus, quasi pugnarent siculneis gladijs. Sēsit perfidus Balaam tātā Israelis virtutē, nō à robore viriū, sed ab assistēte Dei sanctitate profectam, qua propter Madianitas monet, vt relicto ferro bella moueāt aduersus sanctitatē, adhibitis pulchris puellis, quæ possint in populo sancto libidinū accēdere facem. Proh scelus perfidi vatis, libidinem dum iubet accendi, totam vult perdere, & inficere sanctitatem. Ad hæc D. Chrysol. serm. 27. fatur: *Scandalum populo Israelitico Balaam diuinator obiecit, quando bellatoribus non cum ferratis viris, sed cum puellis toto lenocinio fucatis occurrit: vt arma verteret in luxum, triumphum mutaret in infamiam, & ad summum prophanaret totam de turpitudine sanctitatem.* Sapienter ad perdendam totam sanctitatem luxuriæ virulentam rabiem procurat excitare, hæc enim vbi creuerit, nihil vitale sustinet, quicquid viuidum est, in vitamque æternam salit, populatur. Pro quo monebat Cassiod. lib. 11. variar. 3. *Exclude te sanctissimi inter immundos spiritus implacabiles vitiorum furores, violentiam temperate, auaritiam*

Chrysost. *Chrysol.* *Cassiod.*

ritiam depellite, furta remouete, depopulatricem humani generis luxuriam à vestro populo segregate. Bene vocatur luxuria depopulatrix humani generis, vt quæ eam imprimat rabiē, qua nihil vitale queat supportari, sed omnia pertinentia ad vitam siue corporis, siue animæ eius æstu exurantur. Libet modo in 1. *Reg.* 5. mediū proferre ex 1. Reg. 5. c. & c. 8. filios Eli, & filios Samuelis; tam hi, quam illi pessimi fuerunt; filij autem Eli, & sibi, & parenti perniciem attulerūt, à totaque familia sua fecerunt auferri sacerdotium, & sancta; verum filij Samulis sibi soli intulerunt mala; nullum incommodum, nullum damnū parenti pepererunt. Cur ergo à filijs Eli tam sæuum ortum fuit malum, vt se, & patrem, & familiam vita, & sacerdotij sanctitate priuarent, & non à filijs Samuelis, quandoquidem tam hi, quam illi pessimi fuerunt? In Samuelis filijs sola auaritia notatur, & iudicij corruptela; in filijs Eli libido, & luxuria efferuescebat, qua mulieres corrumpebant tabernaculi; in quo autem libidinis rabies grassatur, nihil viuidum, nihil sanctum permanere patitur, sed totum sanctitatis genus populatur. Rem attigit Procopius apud Glossam, fatus: *Quare Samuel non luit pœnas propter scelera filiorum, sicut Eli? Isti in homines iniurioſi, illi in Deum impij fuerunt. Neque enim illi violauerunt matrimonia, nec libidinibus iniuria affecerunt diuinum tabernaculum, neque ventri suo dabant primitias hostiarum. Eos autem solum accusat, quod corrumperentur muneribus.* Sola luxuria est, quæ populatur omne genus, & vniuersam perdit sanctitatem. *Procop.*

Matth. 7. Petite, & dabitur vobis, quærite & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim, qui petit, accipit, & qui quærit, inuenit, & pulsanti aperietur.

§. XXX.

Probatio in laboribus, & pressuris semper antecedit diuina dona.

SI petita dona dabuntur certocertius; cur insuper iubemur quærere, vt inueniamus; pulsare, vt aperiatur nobis? Nonne à pulsatione, & inquisitione liberamur vbi, quod petimus, dabitur nobis? Dabitur equidem petenti Dei donum; sed adhuc quærere, & pulsare indiget, quando donum Dei semper longa probatio in laboribus, & erūnis antecedit. Ieremias pacis bonum populo suo à Deo obtinuerat, & dum lætus expectat diuinum hoc pacis donum, subito nouum exurgit bellū: furit armatus miles, & miserum populum cædibus, & rapinis diuexat. Quid tūc propheta? Rei nouitate turbatus credit, se fuisse deceptum, & queribūdus, ait, cap. 4. *Ergo ne decepisti populum istum Ieruſalē dicens: pax erit vobis? Et ecce gladius, &c.* Promissionem pacis à Deo factam deceptionem putat, ex eo, quod videt nouum exortū bellū; sed vnde tantus propheta fallaces potuit habere promissiones diuinas? Nondum caluerat propheta diuinorum donorum naturam, quòd semper donū tribulatio, & probatio antecedat; nūquā enim Dei donum, nisi post tempus venit probatio autē semper est in vicino. Ad hæc D. Hier. ait. *Turbatur propheta, & in se Deum putat esse mētitum, nec intelligit, illud multa post tempora repromissum; hoc autem vicino futurum tempore.* Hæc intelligatur in diuinis donis natura, quod donis probatio sit vicinior; quod dum ad dona tendimus, vicinam probationē laborū incurrimus. Quippe is est Dominus, qui ante dona sua longas probationes præmittit. Sæpissime promiserat Babylonem destruendā, eradicāque penitus fore; hanc destructionē dū expectant Iudæi, victricis Babylonis fornaces, & carceres experiūtur: qualis est ista Babylonis destructio? Deniq; Babylonis destructionē vltimā depingens Isaias c. 13. ait: *Nec ponet tentoria Arabs, nec requiescent pastores ibi:* quasi dicat Babylonē minime proteget Christus, nec sancti eius. Sed cur ibi ad toties promissam destructionē venitur, Christus Arabs appellatur? Voluit vates in nomine Arabis conditionem diuinarum promissionem innuere: Arabs enim vespertinum significat: & is est Dominus, à quo dona veniant sera, & vespertina, & nunquam, nisi post reportatum pondus diei, & æstus. Rem pulchrè expendit D. Aelredus, serm. 10. in Isaiam, inquiens: *Nec ponet in Babilone tentoria Arabs, qui interpretatur vespertinus, Christum vtique significās, qui quos mane conducet, ad vesperam remunerat. Non enim primum, id est, mane, bonum vinū ponit, & ad vesperam, cum inebriati fuerint tūc id quod deterius est; sed semper mane quod durum est prærogans, quod dulce, ac iocundum reseruat in vesperam.* Quasi nesciant manicare diuina dona, in vesperū reseruatur, integro die

Hieron. *Ierem.* 4. *Isai.* 13. *Aelred.*

die probationi, & labori præmisso, vt etiam post postulata obtenta, post promissionem certissimam petenti oblatam; dum probatio instat, habeat fidelis, quid quærat, & pro quo pulset. Sic Ioseph, sic Dauidi regnum datur à Deo; sed immediatè ad hanc promissionem; ecce Iosephum seruitus premit, Dauidē immanis diuexat persecutio. Sic Abraham, sic Noe labores matutini fuerunt dona promissa sera, & vespertina. Cur hęc? D. Macharius hom. 9. rem satis luculenter attingit, & post numeratos prędictos sic fiait:

Machar. *Hasce occasiones è scripturis attulimus, vt demōstraremus virtutem gratiæ diuinæ homini collatam, & donum sancti Spiritus; quod fidelis anima meretur accipere; non sine tentationibus, & probationibus comparari, dum libera voluntas per omnia afflictionum genera probatur.* Dabitur tibi à Deo, quod bonum petis, veniet absque dubio donum diuinum; sed donum veniet post tempus, probatio in vicino: mane te labor vocabit, vespere munus.

Matth. 7. Aut quis ex vobis homo, quē si petierit filius suus panem, nunquid lapidē porriget ei? Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei? Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis pater cœlestis, &c.

§. XXXI.

A Deo parēte nostro id semper obtinemus, quod melius, & vtilius nobis est.

PRoh malitia hominum! Hæc nobis pro cibo conciliauit serpentem: hæc lapidē porrexit, ex quo, sudore vultus, & labore panem educeremus. Huius est illa vox: *Dic, vt lapides isti panes fiant:* quasi ex improbo operarum labore filij Dei, & non magis ex regia paradisi hæreditate probaremur. Equidem vbi pater Deus est, nil ab illo in filios etiam adoptionis descendit, quod non melius, & vtilius sit, & paternam hæreditatem

Luc. 15. referat. Ille prodigus Luc. 15. adhuc male sanus aiebat: *Ibo ad Patrem meum, dicam illi: Pater peccaui in cœlum, & coram te, & iam nō sum dignus vocari filius tuus, facme sicut vnum de mercenarijs tuis.* Hac mente, hoc proposito venit ad patrem; eius excipitur brachijs, & sic à patre exceptus, dū patrem orat, nihil de mercenario meminit, solum ait. *Pater peccaui in cœlum, & coram te. Iam non sum dignus vocari filius tuus.* Hæc dixit, & tacuit. Cur nō addidit petitionem illam, quam de creuerat, nimirum: fac me sicut vnū de mercenarijs tuis? Vbi illum Deus in filium excepit, fecit, ne improba mercenari dona amplius exposcerentur; sed meliora, & perfectiora, vt quæ sola proficisci nouerunt à tanto parente. Ait Beda: *Et pater occurrens, non contentus minora concedere, pristinæ filiorum restituit dignitati, nec iam de mercede cōductoris, sed de hæreditate fecit cogitare parentis.* Cœlestis pater, nec in mentem filiorum permittit venire parua, & improba dona: non contentus est minora concedere, imò studet donis suis, etiam vincere petentium desideria. Notissimæ sunt angustiæ, in quas deiecerāt seruum Dei decem millia talenta, quæ debebat Domino suo, Matth. 18. Non habens miser vnde solueret, iussus erat vēdere vxorem, & filios, & omnia bona. Quid tunc? Ad genua domini prouoluitur, ibique orat: *Patētiā habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem Dominus serui illius dimisit eum, & debitum dimisit ei.* Non dat, quod petitur, sed supra id, quod cogitari poterat à petente, dominus largitur, à quo sola ea dona descēdere consueuerunt, quæ vincant etiam cogitationem petentium. D. Chrysost. hom. 28. in Genes. ait: *Vidisti misericordiam Domini? Ille procidit, supplicat, orat, vt longius sibi tempus præfiniatur: Longanimis esto in me, inquit, & omnia reddā tibi. Sed bonus Dominus, misericors, nostrique curam agens, supplici benenolens, non solum quantum petijt, sed & quantū ne cogitare quidem ausus fuit, dedit.* Bonum erat misero, si induciæ soluendo debito darentur, sed bonus Deus non contentus minora concedere, præstātiora, & vtiliora excogitat dona, impertiens omnimodam debiti remissionem. Fœlix, qui nullas alias, ni si parentis tanti ianuas sciat pulsare, ab hoc vno largissima, & præstantissima dona capiet, adeò vt etiam in stuporem tantæ largitatis rapiatur. Abachuc, cap. 3. ad huius diuini parentis accedens ianuam, vix orationem instituit, & statim iuxta Septuagintæ lectionem fatur. *Custodiui: & expauit venter meus à voce orationis labiorum meorum.* Vix labia in oratione mouit, vix à Deo petit, & petit, & totus pauidus custodias requirit: cur à prima orationis voce, sic pauet, sic anxius requirit custodes? Cur non potius cus-

Bed. Matt. 18. Chrysost. Abac. 3.

todes ante orationem requisiuit, vt securius oraret? Sanè ante quam oraret ad patrem inops erat, & prorsus vacuus, nec habebat, pro quo timeret, nec cui custodiam requireret: verum vbi orare cæpit, vbi à cœlesti parenti petiuit aliquid, tantam largitatem expertus est, tam larga, & præstantia dona recepit; vt non dona, sed thesauros vigilantibus draconibus custodiendos se recepisse putaret. Rem attigit D. Chrysol. ser. 68. fatus: *Postea quam diuini muneris senserat largitatem, custodiuit se, ne latronem, sicut in paradiso sustineret; fit vigilantior, fit solicicior sui iustos, qui cœlestem thesaurum in vasis fictilibus custodiuit*: Non sic dat cęlestis pater, vt communibus vasis possint eius munera claudi; tanta sunt, tam præstantia, tam splendida, vt tesauros cõstituant, & solicitudinem incutiant, & custodias requirant, quales adhiberi solent custodiendis thesauris.

Chrysol.

Matth. 7. Omnia ergo quæcumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis Hæc est enim lex, & prophetæ.

§. XXXII.

Legum diuinarum obseruantia futurorum bonorum prænuntia est.

ECce vobis duo inseparabiles comites, nimirum lex, & prophetæ; vbicumque lex viget, ibi prophetia est, quæ bona annũtiet futura. Prou. 16. aiebat: *Diuinatio in labijs regis*, vbi noster legis, *diuinatio*, posuit Lyra: *sacrarum legum lectio*, quasi in sacrarũ legum lectione, & obseruatione, diuinari certo possint futura bona. Ad hæc elegãter D. Basil. in c. 1. Isaiæ, fatur: *Vis certo persuaderi, quæ sint futura? Prouide sedulo, vt quæ tibi lex præscripsit, opere expleas diligenter, & certus operitor iucundissimam fruitionem repositorum tibi bonorum.* Legibus obseruandis dum studueris, futuræ fęlicitatis certissimum prognosticum refers: nullus tripos, nulla sibilla certius tibi prædicit futura bona, quã assidua obseruãtia sacrarum legum. Oseas cap. 10. iuxta lectionem Septuag. ait: *Seminate vobis ad iustitiam, vindemiate ad fructũ vitæ, illuminate vobis lumen cognitionis.* Iubet in primis operam dari iustitiæ acquirendæ, nimirum, legi adimplendæ, quo supposito, sic lumen cognitionis illuminabitur, vt pertingat futura bona. Ad hæc Chaldęus, ait: *Domus Israel agite vobis opera bona, ambulate per viam iustitiæ, stabilite vobis doctrinam legis; ecce omni tempore prophetæ dicunt vobis. Recipite vos ad timorem Domini: nunc enim reuelabitur, &c.* Expende illud, *nunc enim reuelabitur*, nimirum, nunc, quãdo agatis opera bona, quãdo ambuletis per viam iustitiæ, quando doctrinã legis seruetis, nunc apparebit, nunc reuelabitur, quod prophetæ dicebant; semper enim apertissima est, & clara prophetia de futuris bonis in operibus legis fundata. Ex quo manifestius Theophylactus explicat prædicta verba aiens. *Accendite vobis lumen cognitionis, qui legi assidetis futurorum bonorũ vmbram habenti.* Futura bona latent in vmbra legis, sicut splendor luminis sub nigris carbonibus; accedit quis ad carbones, exsufflat, & flamma accenditur, quæ omnia obscura manifestat. Sic qui assident legi obseruandæ, ex illa lumẽ cognitionis accendũt, quo futura bona, quasi in vicino, & aperto intuetur. Abraham accepit à Deo legem immolandi filium: & dum legem obseruat, dũ iuxta præceptũ Dei sacrificium peragit, semel, & ter futuras fęlicitates prophetat. Ad filium dicit, c. 27. Genes. *Dominus prouidebit sibi victimam*: ad seruos loquitur: *Ego, & puer illuc vsque properantes postquam adorauerimus reuertemur ad vos.* Vnde Abrahã tanta tibi præsumis bona; quod Isaac nõ cadet, sed tecum reuersurus sit? Occidere illum decernis, & tamen de incolumitate eius agis? Sic mentiri licet viro bono? Non mentitur, sed prophetat; nec in annuntiandis bonis, potest inueniri mendax, cui patrocinatur tanta obseruatio diuinæ legis. D. Ephrem in Ionam prophet. ait: *Abrahã cum putaretur mẽtiri, prophetauit; non tamen mendax erat; quoniã veritatis patrocinium gerebat.* Equidem patrocinium veritatis gerebat, dum tanto incumbit præcepto obseruando; qui enim legis diuinæ obseruatione nititur, non inuenietur mendax, licet omnimodam sibi fęlicitatem prophetet. Opera tua circa virtutes acquirendas, & vitia depellenda sunt, quæ certo certius tibi annuntient bona. An Dauid pussio aliquando propheta? Attamen 1. Reg. 17. dum pro patrijs legibus descendit in arenam, sic ait: *Ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum Dei agminum Israel, quibus exprobasti hodie, & dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, &c.* Vnde tanta sibi prophetaret bona, nisi manus cõsereret, cum aduersatio legis? Vbi huc aggreditur, oraculum fit sibi iam venientium bonorum. Theodoretus, q. 40. *Os quidem fun-*

Prou. 16.

Basil.

Oseas 10.

Chald.

Theoph.

Genes. 27

Ephr.

1. Reg. 17

Theod.

fundit oracula: manus autem se fortiter gerit, & lapide perimit alienigenam. Non antea, sed cũ hostem legis in acie perimit, oracula veniẽtium bonorum fundit: sic tu, dum hostes legis diuinæ perimis, dum vitia calcas, dũ pro lege seruanda stas in acie, bona tibi poteris prophetare ingentia. Apud Ionam cap. 3. hoc personabat in Niniue decretum: *Conuertatur vir à via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus: & reuertatur à furore iræ suæ, & non peribimus?* Dominus dicit, illos perituros, illi autem dicunt sententiam Dei reuocandam, quo fundamento hæc possunt prænuntiare? D. Ephrem ibi: *Hæc porro Niniuitæ, nec opinantes prophetabant, & quidẽ prophetæ erant veritatis, nam pœnitentia prophetas eos fecerat.* Vbi leges diuinas antea fractas pœnitentia redintegrabat, iam fundamentum erat, quo possint de illis hominibus bona prophetari. Semper enim legis diuinæ obseruantia prænuntia est venturæ felicitatis, Petrus videns è naui Iesum ambulantem super maria cupidus, se pedibus eius obuoluere, ait Matth. 14. *Domine, si tu es, iube me venire ad te.* Quæ verba premens Paschasius lib. 7. in Matth. ait. *Quod ex omnium consistentiũ numero solus Petrus, iuberi sibi super aquas ambulare, vt ad Dominum veniat, precatur, feruor est amoris, & fortitudo fidei, & præsagiũ futurorum* Et meritò in tãto feruore virtutũ, quid Petro euenturum sic felicitatis præsagit.

Ioann. 3.

Ephr.

Matt. 14.

Paschas.

§. XXXIII.

Sacræ Scripturæ non, nisi fractæ, & laceræ ad inusitata, & paradoxa dogmata veniunt.

QVod dogma clarius, & vulgatius tradi potuit, quàm id, quod in præsenti traditur à Domino, nimirum. *Quæcumque vultis, vt faciant vobis homines, & vos facite illis?* Hoc quippe notissimum, & vulgatissimum est ad mores humanos componendos dogma. Et pro huius cõmendatione Dominus, inquit. *Hæc est enim lex, & prophetæ*: quasi diceret, quod ad illud vulgatissimum dogma spectant integræ prophetarũ, & legis scripturæ. Et quidẽ ad cõmunia, & nota virtutũ dogmata totæ Scripturæ sacræ integre veniunt, ad inusitata, & peregrina, & paradoxa non, nisi cõfractæ, & lacere cõcurrunt sacræ Scripturæ. Spectate celebrẽ illum, & cãtatissimũ Ezechielis currum, cap. 1. de illo dicitur: *Cum ambulabãt animalia, ambulabãt pariter rotæ iuxta ea* Ambulant animalia, dũ in virtutum acquisitione laborãt homines; sed quæ sunt rotæ pariter ambulantes? Sunt Scripturæ sacræ testimonia, quæ gressus nostros cõfirmant, & nos in virtutũ vijs faciũt ambulare. Quo supposito expẽdendum est, quod rotæ pariter dicuntur ambulare, solũ cum animalia ambulant, verũ vbi necessum est, quod animalia non ambulent, sed saltẽt propter viarũ asperitates, ibi, quid facerent rotæ? Fallar si tunc rotæ sequi possent animalia, nisi confractæ. Dũ gradimur per cõmunes virtutum calles, per nota morũ dogmata, pariter nobiscũ gradiuntur sacræ Scripturæ, vbi autẽ ad inulitata, & aulà prósilimus ostentationis gratia: tunc minimè nos sequuntur testimonia scripturæ, nisi confractæ, & laceræ. Rem attigit eleganter Drogo Hostiens. lib. 1. de Pass. fatus: *Si vita nostra proficeret, rota sanctæ scripturæ nobiscum ambularet: sed quia per paludes, & saxa pedibus euntes offendimus, vix rotæ nos sequũtur.* Et quis auriga è saxosis, & asperis vijs potuit eripere aliud, quam rotas fractas? Quàm vel rotę, vel temonis fructum? Cõueniant hunc luxurantia iuuenum ingenia, quæ notas fastidiẽtia vias, insuetas, & peregrinas, & paradoxas propositiones mille plenas asperitatibus medirantur, in hoc gloriãtes, quod per has difficultates fragmenta quædam, & laceras particulas scripturæ sequẽtes habẽt. Hoc laborabat morbo ille, quem sapiẽter mordet D. Hieron. in Apologet. ad Dominionẽ, aiens: *Volunt vir eruditissimus, vt veteranus miles vno ictu gladij percutere vtrumq;, & ostẽdere populis, quod quicquid ipse velit, hoc scriptura sentiret.* Vtinam vsque ad hęc tempora vana ista ostentatio, non peruenisset, qua nonnulli, vt se populis ostendant, ostẽdunt, quod quidquid ipsi volunt, hoc sentit scriptura, peregrinis, & paradoxis suis excogitationibus facientes sacras paginas seruire. Quinta hoc corruptela, & fractione scripturæ? Et quãto temporis dãnũ, & auditorum? Rẽ adhuc pulchrè exẽplo exprimit D. Ephrem, de virtute, c. 8. inquiẽs. *Quomodo si quis Regis imaginẽ bonã, fabricatã diligenter ex gemmis pretiosis à sapiente artifice soluens subiacentem hominis figurã, tranferat gemmas illas, & reformans faciat ex his formam canis, vel vulpeculæ, & hanc male dispositã, dein confirmet, & dicat, hanc esse illam Regis imaginem bonam, quam sapiens artifex fabricauit, ostẽdẽs gemmas, quæ bene quidem à primo artifice in regis imagine compositæ erant, male verò à posteriore in canis figurã trãslatæ sunt: & per gẽmarũ phantasiã decipiat idiotas, qui cõprehẽsionẽ regalis*

Ezech. 1.

Drog.

Hieron.

Ephr.

lis formæ non habent, & ſuadeat hanc turpem vulpeculæ figuræ illam eſſe præclaram regis imaginem. Eodem modo: & hi anicularum fabulas aſſumentes, poſt deinde ſermones, & dictiones, & parabolas hinc inde auellentes, vt aptare volunt fabulis ſuis eloquia Dei. Hæc ille, & verè, & pulcherrime dixit, in eos, qui ineptis phantaſmatibus ſuis ſacram paginam faciunt ſeruire.

Matth. 7. Intrate per anguſtam portam, quia lata porta, & ſpatioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt, qui intrant per eam. Quàm anguſta porta, & arcta via eſt, quæ ducit ad vitam: & pauci ſunt, qui inuenerunt eam!

§. XXXIIII.

Quo quis pauperior, & aptior ad regnum cœlorum.

QVis per anguſtam cœli portam intrabit, niſi ille, qui nudus omnium bonorum temporalium acceſſerit? Qui ampliſsimis onuſtus bonis venerit, minime per anguſtam portã intrare poterit, niſi prius bona abiecerit, & ſe nudauerit, & quo nudior, & pauperior in affectu fuerit, eo certiorem habebit ingreſſum. Vocaturus Dominus homines ad Regna cœlorum, Matth. 4. *Vidit duos fratres Simonem, qui vocatur Petrus, & Andræam fratrem eius mittentes retè in mare.* Inſuper poſt pauca procedens indes *Vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui, cum Zebedæo patre eorum reficientes retia ſua.* Ecce quos vocat Dominus; nimirum, quos fratres videt, parili ſub labore, & egeſtate. Viderat ante Andræam ſine Petro fratre, & nõdum illũ vocat, modo videt cum fratre, & ſtatim vocat. Cur nõ antea vocabas Domine? Si pauperes quærebas, qui ad cœleſtem cœnam ire compellerentur, nonne Andreas tibi aſtitit, & Ioannes forſam eius comes; pauperrimi ambo viri, cur tunc non vocas eos, ſed cũ vtrumque vides cum fratre ſuo? Vt in vtroque ex adiũcto ſibi fratre maior appareret paupertas, quæ aptior eſſet ad anguſtam cœli viam terendam. Acutè D. Chryſol. ſerm. 28. ait: *Vocantur Petrus, & Andreas, Iacobus, & Ioannes germanitas combinata, imò congeminata paupertas.* Pauper erat Andreas, pauper Ioãnes, ſed cũ vterque ſecũ fratrem, etiam pauperẽ oſtendit, proculdubio cõgeminatur in vtroque paupertas; nec iam diſtulit Dominus vocare eos, vt qui apti eſſent, vt ab anguſta cœli porta caperentur. Meritò aiebat Oſeas, cap. 2. *Dabo eis vallem Achor ad aperiendam ſpem.* Theophylactus hic meminit hiſtoriã ex Ieſu Naue, quando Achor furatus lineã auream de bonis Iericò luit pœnas à Deo inflictas; id quod ob oculos ponere quis debet, & ita ſe componere, vt ex bonis mũdialibus nihil ſibi abſcondat in corde, nec auri lineam, nec veſtem, quo ſpẽ habebit intrãdi cœlum. *Ad aperiendã ſpem*; alij legunt, *ad oſtiũ ſpei*, alij ex Hebræo, *ad filum ſpei*: Quid eſt ad filum ſpei? Nimirum, vt abrenuntiatione rerum temporaliũ ſic homo extenuetur, vt iam non inſtar cameli, ſed inſtar fili ad foramen acus, ſic ad anguſtã portam regni cœleſtis accedat. Do D. Gaudentiũ, ſerm. 18. ſic dicentem. *Expeditos quærit Dominus, ac tenues: & vt filo graciliſimiles, qui etiam per foramen illius miſticæ acus facile tranſeant; ſpirituales effecti.* Quãdo cœli porta inſtar foraminis acus eſt, ille ſpẽ introeũdi poterit habere, qui inſtar fili ſeſe extenuauerit. Sic mũdialia omnia bona à corde ſuo abijciat, vt extenuatus inſtar fili, nullas portæ anguſtias metuat, ſed ſperet intrare, etiam ſi porta ad foraminis acus ſimilitudinem anguſtetur. Et quidẽ ſic extenuatos non ſolũ excipit, ſed & diligit, & amplectitur porta illa cœleſtis: ait enim D. Ephren, de Agone Spirituali. *Illos porta illa diligit, atq; amplectitur, qui diuitijs extenuati ſunt, & volũtaria paupertate afflicti; ac ſe ipſos præpararunt, vt immortalem videant ſponſum, & poſſideant regna cœlorum.* Nec crediderim maiorem fœlicitatem accidere homini poſſe, quam diligi ab illa porta, quæ tam multos excludit, & rariſsimos excipit. Quod ſi ſcire cupis, qualiter anguſta cœli porta diligat, & amplectatur extenuatos, audi illam Matth. 25. dicentẽ: *Quod feciſtis vni ex minimis iſtis fratribus meis, mihi feciſtis*; pauperculos, & famelicos fratres ſuos vocat, quid amantius, quã vocare eos fratres? Et quid glorioſius, quã vocari fratrẽ Ieſu, eo ipſo tempore, quando portæ alijs innumeris etiã pulſantibus claudũtur? Rẽ ponderat D. Ephrem in eos, qui in Chriſto dormierũt, dicens: *Quis porro dignus, quis ita fœlix in illa erit hora, quãdo cuncti exhorreſcent, ac cõtremiſcent Angeli, & homines: vt tũc nominari mereatur frater Chriſti? Quã multis tibi iſtud theſauris erit potius? Quam multis opibus, quã multis coronis vox illa excelſior, atque præſtãtior?* Quod vbi ianua cœleſtis clauſa excludat, vt ignotos multos ad illã pulſantes, & clamãtes, aperi nobis, tu vt frater agnoſcaris, & ameris, nõne hoc omnib⁹ mundi theſauris

Matth. 4.

Chryſol.

Gaud.

Ephr.

Matt. 25.

Ephr.

ſauris pretioſius eſt? Verè ſtultus eſt, qui omni auro, qui vniuerſis mundialibus bonis, hoc vnum non emit, nimirum, quod vocetur frater, & ametur à cœleſti porta, eo tempore, quo innumeris alijs clauditur, & eos, vt ignotos à ſe abigit.

§. XXXV.

Ampliſſimam ad perditionem aperit voraginem multorum ruentium exemplum.

CVr perditionis porta lata non erit, ſiquidem multi intrant per eam? Plane vbi multorum ruentium exemplum adeſt, ampliſsima aperitur perditionis vorago. Baruch, cap. 6. ſic præmonebat ſuos. *Videbitis in Babylone Deos aureos, & argenteos, & lapideos in humeris portari oſtentantes metum gentibus. Videte ergo ne, & vos ſimiles efficiamini factis alienis: & metuatis, & metus vos capiat in ipſis. Viſa autem turba de retro, & ab ante adorantes, dicite, &c.* Quæ monita ſic cõponit Tertul. aduerſus Gnoſticos, inquiẽs. *Cauete igitur, ne, & vos conſimiles ſitis Allophylis, & timore capiamini dum aſpicitis turbas adorantes retro eos, & ante.* Et meritò iubemur metuere aſpectum turbarum ruentium turmatim in illicitum. Summa enim perditionis vorago exemplum multitudinis. Audiſti exercitum Iſraelis à Saule adiuratum, ne panem guſtaret, donec victoriam potiretur. Quid tunc? Ait Textus. 1. Reg. 14. *Et non manducauit vniuerſus populus eius.* Res mira? Sed accipe aliud, quod mirere magis: legunt ibi Septuag. *Non guſtauit vniuerſus populus panem, & omnis terra prandebat.* Omnis terra prandit, & vnus Iſraelita ieiunat? Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 14. ad populum, ait ſtupens. *Vidiſti quanta vorago? Nam & fames, & labor, & tempus (omnis enim, inquit, terra prandebat) tũc ad prævaricationem impellebat.* Multitudinis prandium ingentem voraginem aperiebat, qua ieiunia Iſraelitæ abſorberentur. Quis ieiunet vniuerſis alijs prandentibus? Sanè hic eſt primogenitus naturæ noſtræ error, quod erranti multitudini aſſimiletur. Cãt. 1. *Si ignoras te ò pulcherrima mulierũ, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum*: non ſolum egredi, ſed & ſimul abire poſt veſtigia gregum dicitur; quaſi nil prius faciat, qui à Deo egreditur, quam multitudinis veſtigijs ſubiacere; ſeque prorſus illi conformare, & aſſimilare. Apud Ezech. c. 7. de ciuitate Ieroſolyma locutus Dominus, ait: *Quoniã terra plena eſt indicio ſanguinum, & ciuitas plena iniquitate.* Cur ciuitas plena iniquitate? Quia vniuerſus orbis terrarum plenus erat ſanguinum: quaſi neceſſum fuit ciuitatem multitudini aſſimilari, in peccatis. Sic explicat Theodoretus, fatus: *Similis eſt multitudo ſcelerum ciuitatis, multitudini orbem terrarũ incolẽti.* Mirum erit, ſi multitudinis vitia nõ ebibas, ſi quod in ſe habeat multitudo malum, in te nõ tranſeat. Caue ergo tibi à multitudine. Trãſeuntem dominum compellabant duo cœci, Matth. 21. iuxta viam ſedẽtes: *Turba autem increpabat eos, vt tacerent*: infelices illi, ſi turbæ crederent, ſi multitudini increpantium ſe conformarent, procul dubio non acciperent ſanitatem. Huius occaſione D. Aug. ſerm. 18. de verbis Domini ſic monebat. *Turba ipſa, quæ cum Domino eſt, compeſcebat clamorem, prohibet clamantes, clament illi, nec deficiant, neque ducantur quaſi auctoritate turbarum. Non dicant, quemodo iſti viuunt tam multi, ſic viuamus. Quare vis viuere ſecundum increpationem, turbæ prohibentis, & non ſecundũ veſtigia Domini tranſeuntis?* Magnum erit, ſi te non rapiat turbarum auctoritas. Qui auctoritate multitudinis non flecti tur, is apud Deum multus eſt. Quando omnis corruperat viã ſuam, vnus Noe inuenitur iuſtus in generatione ſua: & cum vniuerſæ carnis venit perditio; vnus Noe inuenit viam ſalutis. Cur bone Deus vniuerſas gentes perditurus ſic ſludes, Noemum à perditione excipere? D. Hieron. 2. ad Demetriadem, ait. *Noe ſanctitas eo magis admirabilis, quod toto prorſus à iuſtitia declinante mundo ſolus iuſtus inuẽtus eſt, nec ab alio ſanctitatis quæſiuit exemplum, ſed ipſe præbuit. Et ideo totius orbis imminente naufragio ſolus ex omnibus meruit audire: intra tu, & domus tua in arcam.* Salutem habet, qui potuit non ferri à multitudine. De quo ſupra lib. 4. cap. 5 §. 15.

Baruch 6.

Tertull.

1. Reg. 14

Chryſoſt.

Cant. 1.

Ezech. 7.

Theodor.

Matt. 21.

Auguſt.

Hieron.

Matth. 7. Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces, à fructibus eorum cognoſcetis eos, &c.

§. XXXVI.

Mendacium quæuis ſcelera, & facinora parit.

SApiẽter iubẽtur caueri prophetę falſi, in quibus & rapacitas, & rabies luporũ per opera manifeſtabitur; & quod facin⁹ nõ veniet ab homine fallaci, & mẽdaci? Sanè mẽdaciũ pa-

pater eſt omnium grauiſsimorum ſcelerũ. Vt diabolus atrocium delictorum ingentẽ meſſem in mundo præpararet, nullũ prius ſemen appoſuit, quam mendaciũ: ait enim:

Gen. *Nequaquã moriemini, eritis ſicut dij.* Cur peſsime tam aperte mentiris? Cur ad perdendũ mundũ incipis à mẽdacio? Cur prius doces mentiri, & falſis vti verbis, & nõ potius grauiora alia crimina propinas, & oſtẽdis quorum vel halitu hominũ genus perdatur? Pulchrè D. Leo, ſerm. 4. de Eleemoſ. ait:

D. Leo. *Incentor ille, auctorq́; peccati, primum ſuperbus, vt caderet, deinde inuidus, vt noceret, quia in veritate non ſtetit, totam vim ſuam in mendacio collocauit, omniaq́; deceptionum genera de hoc venenatiſsimo artis ſuæ fonte produxit, vt ab illo bono, quod ipſe propria elatione perdiderat, ſpem humanæ deuotionis excluderet.* Expende ab illis verbis, *totã vim ſuam in mendacio collocauit, &c.* quaſi mendaciũ aptius inueniretur inſtrumentum; quod diabolicam omnem malitiam hominum generi imprimeret, nihilque tam execrabile, tam diabolicum inueniretur, quod à venenatiſsimo mẽdacij fonte non poſſet oriri. Caluerat mendacij virus

D. Ephr. D. Ephrem de virtutibus, & vitijs, aiens: *Quis hominem mendacem nõ deploret? Cor quidem habet audax, ſed pertuſum: nouit organo linguæ ſuæ domos bene inſtitutas ſubuertere. Aggreditur facinora, ſeque eorundem auctorem diſſimulat. Verſutus, ac verſipellis eſt homo mendax. Nullum eſt hoc maius animi vulnus, nullumq́; eo dedecus grauius.* Mitto alia in homine mẽdaci notata; & illud in præſenti examino, nimirum: *Aggreditur facinora:* quippe nullum facinus nullum ſcelus eſt, quod timeri non poſsit ab homine mendaci: imò mendaciũ eſt, quod maximis criminibus patefacit aditum. Aliquando aſſerebat Paulus. 1. ad Ti-

1. Tim. 6. moth. cap. 6. *Radix omniũ malorum, eſt cupiditas: quam quidem appetentes errauerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis.* Cupiditas trahit homines ad immaniſsima ſcelera, ad fidei negationẽ, ad idòlolatriam: ſed ſcire cupis quomodo cupiditas, ſiue auaritia, quæ non eſt in ſe omnium peſsima, poſsit ad illa ſcelerum culmina homines trãſmittere. An id præſtat ipſa cupiditas per ſe, an per inſtrumentum aliquod? Equidem non poſſet cupiditas homines in tanta crimina deducere, niſi miniſtrum haberet mendaciũ: adeſt mendacium miniſtrans cupiditati, & immania illa crimina generantur. Do

Tertull. Tertul. lib. de Idòlolatria, vbi ait: *Si cætera dilectorum recogitemus, in primis cupiditatem radicẽ omnium malorũ, qua quidã irretiti circa fidẽ naufragiũ ſunt paſsi, quamuis & idòlolatria ab eodẽ Apoſtolo dicta ſit cupiditas, tamen mẽdaciũ cupiditatis miniſtrũ.* Quippe Tertullianũ pigebat cupiditatẽ facere criminũ, & idòlolatriæ fontẽ, niſi attribueret illi miniſtrũ aptũ, nimirũ, mendaciũ. Qui enim ſe mendacijs aſſueſcit, nullũ non patrabit facinus, & fidẽ, & Deũ abnegabit. Et fallar, ſi Deus eſſe poſsit in homine mendaci, quin mille inde lethalibus telis depellatur: quandoquidem mendax homo, ad lethalia facile trahitur. Iob cap. 20. aiebat: *Quia donec ſupereſt halitus in me, ſpiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur mendacium*: hoc ſumit Iob pro ſigno ſibi aſsiſtentis ſpiritus Dei; nimirũ, quod nullũ in ore ſuo inueniatur mendacium: in eo quippe inuenitur Deus, in quo non inuenitur mendaciũ; labia enim mendacia Dei ſpiritũ abire facit. Ad hæc S. Antiochus, hom. 66. de veritate, ait: *Neceſſe igitur ſit, ex hominis ore nullum effundi ſermonem, qui non veritate omnimoda nitatur, vt ſpiritus ille veritatis, qui idem Deus eſt, intelligatur in hac etiam nunc carne ſibi delegiſſe domicilium. Quotquot igitur ſe met irretiunt mendaciorũ funiculis, fruſtrantur, & eludunt Dominũ.* Pulchrè non dixit, excludunt Dominũ, ſed fruſtrantur; quia mendacia labia per ſe immediatè Deum nõ excludunt ab anima, ſed cũ impediant diuinas operationes, euenit, vt ſpiritus Dei fruſtra ſit in homine mendaci; & ideo permittat crimina alia venire lethalia, quibus neceſſum ſit, vt inde Deus abeat. Etenim ſi nihil fruſtra in natura, multo minus in gratia.

Iob 20.

S. Antioc.

Matth. 7. Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit, &c.

§. XXXVII.

Non linguæ ſolius clamor, ſed verum pœnitentiæ opus auditur ab auctore ſalutis noſtræ.

CVr verba miſer multiplicas clamãs ad Dominũ? Exere opus, iunge lacrymas, ſiue alia virtutum opera, & exaudieris, is eſt enim Saluator, qui nõ ſimplicia verba, ſed & pœnitẽtiæ opus exaudire ſolet. Qui ſalutẽ à Domino conſecuti ſunt, & regnum cœlo-

rum

rum intrarunt, exaudiuntur à Ioanne, Apocal. 19. Et qualis erat eorum vox? Ipse ait:

Apoc. 19 *Audiui quasi vocem turbæ magnæ, & sicut vocē aquarum multarum dicentium: Alleluia: quoniam regnauit Dominus.* Qualis ista vox aquarum in cœlo? Cur non potius vox citharizantium auditur ibi, quàm vox aquarum? An adhuc suspensa erant organa, & citharæ in salicibus iuxta flumina: vt solum aquarum fluctus audirentur? Papæ, vox illa erat omnium hominum, qui cœlorum regnum tenebat, in his autem non vox nuda, & simplex, sed opus pœnitentiæ, & lacrymarum exaudiri valet. Pulchrè D. Augustin. ser. 226.

Augustin. de tempore, ait: *Sufficit auribus Dei imber oculorum, fluctus eitius audis, quàm voces.* Non equidem, qui citharæ instar sonos edit simplices, sed qui vera pœnitentiæ opera, veras lacrymas exerit, is in regnum cœlorum intrabit, & is exaudietur, cum primum pulsauerit. Alij canāt Dei laudes in timpanis bene sonantibus, dicentes; Domine, Domine: Tu operare pœnitentiam, lacrymas educ, instar aquarum multarum; & vocem habes à Deo exaudiendam; & vocem habes regnātium cum Deo: & vocem habes, quæ iudicē flectat iratum. Sapientissima Æsther, vt irā flecteret Assueri, hæc poscebat à Deo, cap.

Æsth. 14. 14. *Tribue sermonem compositum in ore meo, in conspectu leonis, & transfert cor illius, &c.* Meritò sermonem compositum petit, quasi simplicia verba haberentur inania, & vacua ad impetrandum. Et quidem vbi compositio requiritur, aliud procuratur adiunctum, ex quo resultet compositum quoddam longe, quàm simplicia efficacius. Sed qualem compositionē optabat Æsther in sermone suo: vel ex quo poterat sermo componi adeò efficax, vt leonina præcordia frangeret? Explicatur id cap. 15. vbi regina corā rege astat: *Cumque eleuasset faciem, & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit, & in pallorem colore mutato, lassum super ancillulam reclinauit caput. Conuertitq; Deus spiritum regis, &c.* Ecce tibi, quid petit Æsther, & quid habet cum regi irato astat: ipsa petit sibi dari sermonem compositum in conspectu leonis; cum autem ibi adest, muta præ timore cotruit exanimis: bone Deus, vbi est ille sermo requisitus à bona regina? Ipsa à te petebat, vt verba faceret in conspectu leonis, & pro verbis, tu illi præbes deliquiū, quod patitur, quo premitur, hiccinè sunt sermones cōpositi, & efficacissimi? Planè, vt leonina præcordia flectas, nil possunt simplicia verba; cōponatur sermo ex verbis, & operibus, & sic cōpositus sermo, fallar, si repulsam à Deo patiatur in postulatis. Virgines illæ fatuæ, Matth. 25. nō habentes oleū secū, iuerunt emere illud, & reuertētes ad fores Spō si incipiunt pulsare frustra dicentes: *Domine, Domine, aperi nobis*: sed notandū, quod licet dicantur iuisse emere oleū, cum redeūt, nō dicūtur redire; eum empto oleo; sed solū dicūtur clamare, cūrergo cū frustra clamāt, non dicūtur oleū afferre, illoque habere lā pades ornatas? Equidē nō afferebant oleū: si enim verbis oleū adiungerent, etiā in illa hora nequirent repudiari. Ad hæc D. Paschas. ibi: *Ne habentibus oleū, vel in extremo ornantibus lampades suas diceret, nescio vos, quæ estis. Nec enim scribitur, quod cū lāpadibus ornatis venerint, quia nescio, si fieri posset, vt vnquam diceret, nescio vos.* Incredibilē videtur, quod possit repelli ille, qui verbis adiungit oleū operationis; qui nō simplicia facit verba; sed ex clamoribus, & operibus cōpositum sermonem habet in conspectu leonis: quippe irati Dei præcordia maximè flectūtur sic composito sermone.

Matt. 25.

Paschas.

Matth. 7. Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, Quia nunquam noui vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem.

§. XXXVIII.

Qui spiritu Christi caret, sola sublimia respicit, nihil humile, & imum.

DChrysost. homil. 19. in Matth. notat, quod fatēatur isti se in nomine Christi prophetasse, & dæmonia eiecisse; in nomine, inquiunt, non in spiritu Christi, quem nunquā in se habere curarūt. Et quā manifestè patet illos caruisse Christi spiritu, quādoquidē sola sublimia, & splendida facinora meminerūt, nimirū, quod prophetarint, quod dęmonia eijcerint, quod miracula patrarint: vtinam, & his adderēt alia humilia, & abiecta virtutum opera: sed qui carent Christi spiritu sola sublimia: nihil spectant humile, & infimum. Esaiæ, cap. 7. dicitur ad Achaz: *Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra.*

Isai. 7.

pra. *Et dixit Achaz: Non petã.* Cur ſic improbus rex ſignum à Deo refugit petere? Cur nõ magis amat fieri ſibi ſigna, & mirabilia? Offerebatur illi ſignũ in quo, & excelſa, & profunda cõiungeret: ſed improbus ſola excelſa vellet, & ſublimia; profunda, & ima illis minime poſſe credit coniũgi. Acutè D.

Bern. Bern. fer. 2. in Cant. *Hoc ſignum pacis prophe ta regi Achaz proponebat petẽdũ à domino Deo ſuo, ſiue in excelſo ſupra, ſiue in inferno deorſum. Sed impius rex recuſauit, nõ credens miſer, quod in ſigno hoc ima ſummis ſociãda eſſent.* Vbi ſummis, & excelſis infirma, & abiecta ſocianda ſunt, maximè refugit quiſquis nõ habet ſpiritum Chriſti, in quo maximè cõiunguntur ſplendidis obſcura, pretioſis vilia, abiecta, & humilia ſummis. Ideo monebat Paul. 1.

1. Tim. 6. ad Timot. 6. *Diuitibus huius ſæculi præcipe nõ ſublime ſapere*: quaſi hoc ſolum ſit proprium diuitum mundialiũ, quod ſemper ſublimia ſapiant, quod non niſi in altis, & excelſis ſaporem inueniant vllum. Sed qui ſunt hi diuites ſæculares? Equidem hi ſunt, qui nõ habent ſpiritum Chriſti; qui alieni ſunt ab illis, quibus præſidet Chriſtus. Aiebat nam-

Anſelm. que D. Anſelm: ibi: *non adderet huius ſæculi, niſi eſſent & alij diuites, qui non ſunt huius ſæculi. Ipſi ſunt enim, quorũ princeps; & caput eſt ille, de quo dictum eſt; propter vos egenus factus eſt, cum dines eſſet, vt illius inopia diuites eſſetis.* Itaque cum diuites ſint in Chriſto, & diuites in ſæculo, ſolum putat Paulus moneri debe ri fæculi diuites, ne ſublime ſapiant: ne alta ſemper meditentur, & excelſa; quia qui in Chriſto diuites ſunt, hoc etiam de ſpiritu Chriſti habent, vt humilia, & abiecta amplectantur. Quippe nihil prius à Dei ſpiritu diſcit quiſpiam, quàm proſterni, & humiliari. Compone modo Paſtores venientes ad Chriſti nati ſtabulum, item & Magos: paſto

Luc. 2. res dicuntur veniſſe feſtinantes, Luc. 2. *Et inuenerunt Mariam, & Ioſeph, & Infantem po ſitum in præſepio. Videntes autem cognouerũt de verbo. &c.* De Magis autem dicitur Matth. 2. *Inuenerũt puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum, &c.* Magi vix puerum vident, & ſtatim humi procum bentes ſe ſe ad eius inuoluunt pedes, nil tale paſtores agunt; cur ergo paſtores nõ ſe proſternunt ad Ieſu pedes, quod faciunt Magi? Paſtores imbuerat Angelus, Magos ipſe Dei ſpiritus informarat; ſpiritus autem Dei nil prius docet, quam proſterni, & ad terram vſque humiliari. Pulchrè Rupert. lib. 2. in

Rupert. Matth c. 3. ait: *Vide, quanta ſit differentia in modo diſcendi, quantum diſtet inter eruditionem illius, qui per Angelum, ſiue per hominem, & illius qui per ſolam Spiritus ſancti reuelationẽ me retur erudiri. Paſtores itaque Iudæi, qui erant vigilantes, per Angelum natum ſibi eſſe Saluatorem didicerunt, & tamen non adeò docti fuerũt, vt procidentes adorarent. Iſti primitiæ gentium, neque per hominem docti, neque per Angelum, ſed per Spiritum ſanctum procidentes adorarũt.* Qui Dei ſpiritu informati erant, non potuerunt, nõ ſe ſe ad ima deijcere, & vilia, & abiecta ſtabuli amplexari, quo Chriſti Domini ſequerentur humilitatem.

§. XXXIX.

Nullo redditur Principis imperium durius, quam dum fauet peſſimis.

NOn ſolum dicit Dominus, impijs in iudicio aſtãtibus: *Non noſco vos*; ſed etiã addit: *Confitebor illis, quia nunquam noui vos.* Dum enim multi impij viuentes, & prophetant, & dæmonia eijciunt, & virtutes operãtur multas, poterant videri Deo notiſsimi, & familiariſsimi, à quo tot donis ditabãtur, ideo aſſerit Deus, quod tũc, nempe in iudicio confitebitur, quoniam nunquam nouit illos, nunquam illos familiares, & notos habuit. Et cur Dominus hanc teſtationem faciet de impijs in iudicio? Vt oſtenderet ſuam regiam poteſtatem, & imperium, quã fuiſſet ſemper ſuaue, & amabile, apud quem nullus vnquam improbus fuit notus, aut familiaris: nulla enim res ſic reddit durum principis imperium, quàm quod apud illũ improbi valeant. Dauid Pſalm. 93. ſic Do- *Pſalm. 93*

minum precabatur: *Ne adhæreat tibi ſedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto.* Ecce vobis, vnde putat Dauid laborioſa reddi diuina præcepta, nimirum, ſi laterones habeat Deus impios, & ſibi aſsidentes. Quis enim moleſtè non ferat illius imperia, qui pro lateronibus, & ſibi familiaribus adciſcit impios, & male moratos homines? Ad hæc D.

Iſid. Pelu. Iſid. Peluſ. lib. 1. epiſt. 81. *Ne in altum efferatur thronus iniquorum in conſpectu tuo Domine, aduerſus præceptum tuũ negotia nobis faceſſens.* Equidem multum negotij tribuit ſubditis aduerſus ſua præcepta princeps, qui multus eſt in promouendis, & ſublimãdis his, quorum vita non ſatis probata eſt, imò improba habetur. Qui princeps Samuele gratior, & acceptior apud ſubditos ſuos? Lege regũ hiſtorias, & nullus inuenietur, qui Samuelis imperia nõ diligat. Sed tãdẽ 1. Reg. 8. ſic ha- *1. Reg. 8.*

bes: *Cũ ſenuiſſet Samuel poſuit filios ſuos iudices Iſrael.*

Iſrael. Fuitq; nomen filij eius primogeniti Ioel; & nomen ſecundi Abia, iudicum in Berſabee. Et nõ ambulauerunt filij illius in vijs eius, ſed declinauerunt poſt auaritiam, acceperũtque munera, & peruerterunt iudicium. Congregati ergò vniuerſi maiores natu Iſrael venerunt ad Samuelem in Ramatha. Dixeruntque eĩ: Ecce tu ſenuiſti, & filij tui non ambulant in vijs tuis, conſtitue nobis regem, &c. Nunc primum Samuelis imperiũ refugiunt Iſraelitæ; nũc eius iugum, vt grauiſsimum à ſe excutere cupiunt: nunc amabiliſsimus ille Princeps male incipit audire apud ſuos: adeò, vt nullam eius excuſationẽ accipere velint, ſed ante omnia illum regno priuent, & poteſtate. Cur tam bonum, tamq; benemeritum Principem non magis ſuſtinetis ò viri? Cur non magis eius canitiẽ ſpectatis? Senex eſt, ſed quãdo non ſenectus deſiderata in gubernatore? Senex eſt, ſed qui adhuc poſsit regni aſsidere clauo, nõne poſt modum Saulı Regi aſtat? non ne, dum eius conſilijs Saul paret, regnũ incolume habet? Cur ergò tantum ſenem abijcitis? quid in illo inuentum fuit intolerabile? Hoc vnũ inuenietis in Samuele, quòd ſibi adhærere fecit ſedes iniquitatis: quòd ad thronum vſq; prouexit filios iniquos, quorum improba vita, ſic Principem electorem infamauit, vt ex tunc eius imperium viſum fuerit prorſus intolerabile. Videant Principes, videant gubernatores, quos ſibi acciſcunt familiares, quos ſibi laterones aſſumunt; quibus fauores ſuos præſtant, nulla enim re, ſic infamatur iudex, quàm ex iniquorum prouentu, & familiaritate. Præclarè Caſiodorus lib. 11. variar. 6. monebat electum Cancellariũ fatus. *Actus enim tui Iudicis opinio eſt, & ſicut penetrale domus de foribus poteſt congruenter intelligi, ſic mens præſulis de te probatur agnoſci: nõ iniuria, quia talem vnuſquiſque ad reſponſa ſua virum debet eligere, qualem ſe à cunctis decreuerit æſtimari. Veſtes ipſæ, quæ noſtris corporibus applicantur, nonne nos deformare poſſunt, ſi aliquo inquinamento ſordeſcant? Quanta verò gratia nos decorare videntur, cum laudabili puritate nituerint? Sic miles ad ſecreta iudicis proximatus præſulis ſui famam, aut ornat, aut maculat.* Sic ille, & verè, & pulchrè: & quis bonus amet imperium; in quo improbi ſunt regi noti, & familiares?

Caſiodor.

CAPVT X.

De cœleſti cibo in Euchariſtia.

POST ſaturata quinque hominũ millia miraculoſo pane, dum in Capharnaum eſſet Dominus, in Synagoga Iudæorum, multa docuit de ſuperſubſtãtiali cibo ſui corporis nobis præſtando. Hunc vnum cibum operari iubemur, vt qui vitaliſsimus ſit, & potens nos æternare; longè quã mana præſtantior, è cęlo pro vita hominum dilapſus. Cur tantũ non præſtet cibum ille ſolus Dominus, qui in ſe habet ſigillum paternæ diuinitatis, quò ampliſsima eius poteſtas ad omnia clareat? Res erat ſub lite apud incredulos Iudæos, quibus durus ſermo videbatur, quòd caro filij Dei daretur in pabulum: qui autem fidelis eſt, & Ieſu diuinitatẽ noſcit, eiq; fidit, non aſtat foras, dum intus filij veſcuntur hoc vitulo ſaginato; imò regali menſę accumbit, verumque cibum, verumque potum capit, ex quibus nobiliſsima paruritur immortalitas. Multa de hac cœleſti menſa diximus. 1. tom. lib. 3. cap. 8. per totum: vbi præcipuam huius ſermonis Dominici partem explicuimus à §. 23. nunc etiam perſtringemus pauca.

Ioann. 6. Reſpondit Ieſus, & dixit, amen, amen dico vobis, quęritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis. Operamini non cibum, qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam, quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim pater ſignauit Deus.

§. I.

Summa dementia eſt, non vincere propter diuina, quas difficultates ſuperamus propter temporalia.

CVi labori parcis, vt cibum temporalem acquiras? Quas vias & ſi difficiles non arripis? Quem non vereris propter

panes? Fac ergò similiter propter cœlestem cibum immortalitatis: eandem, quam impẽdis operam cibo acquirẽdo temporali, impende acquirendo cibo, qui te possit æternum facere. Magnæ enim dementiæ est, multa superare pro vili panis frusto, & nihil agere pro viuidissimo cœlesti acquirendo pane. Vndè merito Dominus in præsenti carpit Iudæos, qui non horrent deserti vias propter temporalem panis saturitatem; & proprer cœlestem cibum obtinendum, nec gradum faciunt: imò illum suspectum, & inuisum habent. Et quando stultissimus peccator non anxiè vorat in temporalibus, quas difficultates in æternis bonis horret, & abominatur? Cum Israelitæ percussi à serpen-
Num. 21. tibus in deserto caderent Num. 21. iussus est Moyses serpentem æneum facere, quẽ ligno exaltatum ostenderet infirmis, qui à conspectu eius sanitatem expectarẽt Quale hoc remedium dissertissimis Iudæis? Ab immani bellua ligno suffixa, quis mundiali sapiẽtia imbutus velit salutem sperare? Imò quis velet suspicere crucifixum animal, vt sibi salutare? Et nilominus, ait textus: *Fecit ergò Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent, sanabantur:* nec vnus inuenitur in toto populo adeò scio lus, adeò superbus, qui crucifixi quidem serpentis figura scandalizatus nolit ab illo salutem temporalem sperare. Quid plus? ponitur eidem populo filius Dei ligno exaltatus, quem, qui suspiciant, veram & æternam salutem habeant; quid nunc Iudæis crux Christi? Præclarè D. Paulus de illa fatus, ait: *Iudæis quidem scandalũ, gentibus stultitia.* Nullus penè Iudæus non scandalizatus fuit in cruce Christi: nullus non horruit crucifixi lignum; & stultum putauit crucifixũ hominem suspicere pro salute æterna comparanda. Quid dementius? Nullum illis scandalũ, nullum horrorem facit cultus serpentis crucifixi pro salute temporali: & facit scandalũ Christus crucifixus pro salute æterna? Salus temporalis euacuat scandalum serpẽtis crucifixi, & salus æterna non euacuat scãdalum
Ephræm. crucis Christi? Sapiẽter D. Ephræm de Pœnitentia fatur: *O impietatem Iudæorum, quoniam serpentem adorant, & Christum auersantur. O temulentiam ipsorum, quoniã propter serpentem crucem colunt; & crucifixum Christum non adorant.* Vbi salus offertur temporalis, non horrent; imò nec dubitant, nec detrectant exaltatum serpentem, & lignum suspicere, & colore: ast vbi salus æterna proponitur in Deo ipso cruci affixo: ibi insuperabilis suspiciendi difficultas; ibi crucis horror, & indignitas scandala innumera partu-

riunt. Quis ferret Regum tyrannides propositas. 1. Reg. 8. populo? Ait enim. Samuel: *Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis: Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, faciet-* 1. *Reg.* 8.
que sibi equites, & præcursores quadrigarũ suarum, & constituet sibi tribunos, & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messores segetũ, & fabros armorum, & curruum suorum. Filias quoq; vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & pannificas. Agnos quoq; vestros, & vineas, & olineta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras, & vinearum reditus ad decimabit, vt det eunuchis, & famulis suis. Seruos etiã vestros, & ancillas, & iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo: Greges quoq; vestros addecimabit, vosq; eritis ei serui. Quis hæc velit pati? Qui populus tantã tyrannidem sustineat? Hæc tamen audiunt Israelitæ, & nilominus his contemptis regem sibi dari proclamant dicentes: *Nequaquam, rex enim erit super nos, & erimus nos quoq; sicut omnes gentes.* Vidisti, quã audeant seruire Regum tyrannidi? Quàm audeant sub regibus diram seruitutem pati? Accipè aliud, quod mireris; de his ipsis hominibus locutus Dominus eodem cap. ait: *Congregati ergò vniuersi maiores natu Israel, venerunt ad Samuelem in Ramatha. Dixeruntq; ei, ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in vijs tuis: constitue nobis regem.* Nec Samuelis senium, nec filiorum degeneres mores sustinere potuerunt; nullam filiorum Samuelis tyrannidem, aut rapinam obijciunt; nec in Samuele aliquid inueniunt damnandũ præter senium, & nilominus horum regimen subire detrectant. Cur ergò, qui in Regibus bonorum suorum rapinas, & tyrannidem, & miseram seruitutem non expauent, sed vorant: in Samuele, & filijs, vel senium putant intolerabile? In Samuele, & filijs Dei regnũ erat: ait enim Dominus ibi: *non te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos:* in Regibus eligendis gloria quædam, & honos temporalis spectabatur: temporalitas autem maximas quasque difficultates facit vorari, quas stultissimi homines propter Dei bona suscipere expauent. De his Abulensis quæst. *Abbulen.*
237. fatur: *Erat populus in hac prouidentia rerũ futurarum valdè fatuus: nam neq; audientes talia sunt conuersi, neq; eisdem sermonibus Prophetæ eos perterruit: sed magis vehementer instabant, & regem sibi ordinari postulabant, nec cogitandũ Deum tunc esse censebant: videbant enim omnes gentes habere regem: & iste Principatus erat honorabilis: putabãtq; quod dedecus esset ipsis priuari regio honore.* Quãdo in Deo rege habẽdo Samuelis senium videbatur illis intolerabile; in habendis alijs regibus innumera vorãt mala honore quodã tẽporali inescati; quo nihil magis

gis

gis fatuum, & ſtultum eſt. Poteſt ne fatuitas reperiri maior, quàm quod propter temporalem honorem, eas ſubeas duricies, & ſuperes difficultates, quarum nec minimam propter Deum velis ſuperare? Sanè valdè fatuus eſt, quiſquis talis eſt: ille ſapiens, qui vbi laborandum eſt, pro ſolis æternis amat labo
Cle. Alex. rare. Vndè ſapienter monebat D. Clemens Alex. 2. Pædag. cap. 10. *Quòd ſi nobis omnino innatum eſt, vt quæramus, ne quærendi facultatem in delicijs perdamus, ſed eam ad veritatē inquirendam excitemus.* Vltima enim eſt hominis miſeria, quod cum natus ſit ad laborem; laborem & operam perdat, in præterlabentibus rebus comparādis, cum poſsit eodem labore æterna comparare. Sed hæc eſt noſtra dementia, & fatuitas, quæ doleat perdere neceſſario amittenda, & æternorū iacturam nihili faciat. Guillielmus Pariſ. lib. de moribus, tractatu de Charitate, ait: *Si videri-*
Guilliel. *mus fratrem infirmantem corporaliter, & cibum corporalem ſumere non valentem, miſerabiliter dolemus ſuper eum, & dicimus: Ecce iam duo, vel tres ſunt dies poſtquam cibum non cæpit. Ecce de cibo ſpirituali, ſi per annum non acceperit rarus eſt, qui doleat.* Proh miſeri homines, & dementiſsimi, multi in temporalibus, nulli in æternis comparandis!

§. II.

Pro gratiarum actionis operē cœleſtis paratur cibus.

OPerari iubemur cibum, qui non perit, ſed manet in vitam æternam; quem cibum non in ſudore vultus, ſed in ore confeſsionis, & laudis operamur. Nullum enim opus, ſic cœleſtem colit cibum, vt gratiarum actio: ex filijs Liæ ille, qui ad agriculturam, & rem frumentariam procurādam naſcitur,
Gen. 49. vocatur Iſſachar, de quo Gen. 49. *Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem, quod eſſet bona; & terram, quod optima, & ſuppoſuit humerum ſuum ad portādum.* Quis hoc frumentorum præſtantior operarius? Sed ponderandū, quando ex vtero Liæ naſcitur hic frumenti operarius: naſcitur enim immediatè poſt Iudā Gen. 30. quintus Liæ filius. Nec otioſe poſt Iudam, qui confeſsionem ſonat laudis, naſcitur Iſſachar rei frumentariæ perfectus operarius: ſed vt pateat, quàm proprium ſit gratiarum actionis, operas exhibere pro cœleſti cibo parando. Ad hæc proximior accedit Philo lib. de Plantatione Noe fatur: *Iſſachar, qui merces vocatur, merito poſt gratū Iudam in lucem eſt editus.* Merito, inquam, poſt Dei laudatorē immediatè apparet frumentorum operarius; nunquā enim fructuoſius, & efficacius cœleſti cibo acquirendo operam damus; quàm dum non deficit in ore noſtro laus, & gratiarū actio. Paraturus Dominus cœleſte conuiuium: nō aratra requirit, non falces, quibus frumenta metantur, vt fiat panis: nō gladios expoſcit, vt iuguletur vitulus ſaginatus. Qualia ergò opera requirit, vt tantum conuiuium poſsit parari? Pſal. 80. ait: *Dilata os tuum, & implebo* *Pſal. 80.* *illud*: illi, qui os ſuum aperiunt in Dei laudem, illi, inquam cœleſtem cibum operantur; illi diuiniſsimum ſibi cōuiuium ex Deo trahunt. Præclarè Cellenſis Abbas. cap. 1. de Panibus cœleſtis mēſæ conuitatores ſic exprimit: *Deus in hac menſa poſuit ſua beneficia: Angelus ſua obſequia: Angelus os aperit in laudem Dei; Deus implet illud, tam adipe diuinitatis, quàm carne, & ſanguine integerrimæ naturæ humanæ.* Hoc eſt opus, hic labor, quò tibi cœleſtes cibos operaris: aperi os tuum in Dei laudem, & cœleſtia pluent Angelorum panem, & habebis vitulum ſaginatum: vt poſſis cum amicis tuis æternum epulari. Paradiſum fecerat Dominus vitalibus fructibus ſcatentem: ibi hominem poſuit Gen. 2. *Vt* *Gen. 2.* *operaretur, & cuſtodiret illum.* Hortus plantatur, & ſtatim adhibetur cuſtos, & operarius, qui vitales illos cibos cuſtodiret, & operaretur. Sed qualem operam ab homine requirebat Dominus ad vitales illos cibos parandos? Illam pulchrè explicat Ruper. *Rupert.* lib. 6. in Ioann. fatus: *Quid laboris arbitramur illi fuiſſe iniunctum ab eo, quod dictum eſt, vt operaretur, & cuſtodiret eum? Putamus ne quod impoſitum fuerit illi hoc opus, vt operando in ſudore vultus ſui veſceretur ex omni ligno paradiſi, aut vt poma paradiſi cuſtodiret, ne directis ſepibus, aliquis prædo nocturnus illa decerperet? Ergò quod dictum eſt, vt operaretur, & cuſtodiret eum, hoc eſſe intelligere debemus, vt creatori ſuo in laude, & gratiarum actione fidelem animū gereret.* Quiſquis iuberis operari cœleſtem cibum; non iuberis terram aratro findere; non in ſudore vultus ſpinas, & tribulos eradicare; ſed fidelem animum in laude, & gratiarum actione tuo gerere authori, quò repleberis cœleſti pane. Sic Dominus paſturus quinque millia hominum Ioan. 6. *Accepit* *Ioan. 6.* *panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit, &c.* Semper gratiarum actio antecedit cœleſtis cibi diſtributionem. Sic, 1. ad Corinth. 11. *Accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, &c.*

§. III.

Quidquid Deus sibi assumit, hominibus debet esse salutare. Vbi de Eucharistia.

DAbit proculdubio vitæ æternæ cibũ; imò se in cibum vitæ æternæ dabit filius hominis: *hunc enim pater signauit Deus*: quasi dicat: ideò filius hominis se in cibum dabit, quia illum sibi vniuit pater diuinus, illiq́ue suam diuinitatem copulauit. Sic explicat noster Toletus, & alij, & penè Maldonatus, & verum dicerent, si Dominus solam suam potestatem dandi cibum cęlestem velet ostendere; rectè enim inferret ex diuinitate accepta à patre potestatem præstandi cibum super substantialem. At in præsenti non solam potestatem, sed & voluntatem id efficiendi ostendit, dum non ait, *quem potest dare, sed quem dabit filius hominis*. Vndè ergò sequitur ex eo, quo Pater Deus signauerit filium hominis, hoc est, sibi vnierit, & intimè copularit; quòd is non solum poterit, sed & quod de facto se in cibum hominibus daret? Non poterat filius hominis à Patre Deo assumi: & non se velle in cibum cõmunicare? Sanè quidquid Deus sibi assumit, hoc ex vi assumptionis habet, quòd hominibus debeat esse vtile, & salutare. Matth. 6. sic docebat Dominus: *Ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito*. Duo petit, & quod ieiunes, & quod patri tuo ieiunes; & quid est ieiunare cœlesti patri? An est idẽ, quod ieiunare, sine vanagloria? An præter hoc est aliquid amplius? Equidem ieiunare patri cœlesti, est ita ieiunare, vt ieiunium tuum afferat emolumentum cæteris hominibus, tuo cibo reficiens pauperes: quidquid enim sibi acceptat, & assumit pater Deus, hominibus debet esse salutare. Ita Paschas. lib. 4. in Matth. fatur: *Ille verò Deo patri ieiunat, qui propter eius amorem sese macerat, & quod sibi subtrahit, alteri largitur*. Nec ieiunij munus dignum se putat diuinus pater, nisi cùm videt ieiunium deseruire cibis pauperum, hominibusq́; esse salutare. Id quod adeò certum est, vt quidcumq́; munus Deo exhibeas, non solum, vt munus Deo exhibitũ censeatur, sed & pignus, quod hominibus fratribus tuis te beneficũ præstabis. Quippè Matth. 5. ait: *Si ergò offers munus tuũ ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius, reconciliari fratri tuo, &c.* Munus ante altare relinquere iubetur, & abire reconciliari fratri: cur si abire iubetur, nõ simul iubetur secum asportare munus? Ad quid si ipse abeat, relinquat ante altare semel oblatum munus? Iubetur quidem permanere munus ante altare, dum abijt offerens reconciliari fratri suo; nam munus semel Deo oblatum pignus est apud Deum, & obligatio, qua offerens tenetur hominibus fratribus suis esse propitium. Paschasius lib. 3. in Matth. ait: *Non enim sine causa corã altare munus relinquere præcipimur: quia quidquid coram Deo rectè affertur, immutari non vacat. Imò vitium prauæ mentis corrigatur, & dilectionem, quàm debet, prius fratri restituat. Tunc q́, ad eum, coram quo munus statuit, festinus redeat. Chirographum quoq́, interea illud esse voluit. Idcò non refert munus tuum, dixit, sed relinque.* Ecce tibi, dum abis reconciliari fratri tuo, ante altare relinquere iuberis oblatum munus, vt Chirographum, vt pignus, quod certissime te fratribus beneficum constituat. Suspectum tibi sit quodcũque munus, quodcumque sacrificium, quod nõ simul, & Deo fiat, & proficiũ hominibus existat. Vndè 1. ad Corinth. 11. de Eucharistico sacrificio dicitur: *Hic calix nouum testamentum est in meo sanguine: hoc facite in meã commemorationem*. Quibus notandum, quod Eucharistia dicatur defuncti Domini commemoratio, vt admoneamur, ne ad illã accedamus, quin simul præparemus epulas pauperum. Ad hæc D. Chrysost. hom. 28. ait. *Commemorationem Christi facis, & pauperes despicis, nec horrescis? Sed si filij, vel fratris defuncti facis commemorationem, terrore conceteris conscientiæ, nisi consuetudinem impleres, & pauperes conuocares. Cum autem Domini tui meminisli, ne quidem mensam communicas*. Haud gratus erit cibus Eucharisticus Deo, nisi simul des operam cibis pauperum.

Matth. 6.

Paschas.

Matth. 5.

Paschas.

1. Cor. 11

Chrysost.

Ioann. 6. Dixerunt ergò ad eum, quid faciemus, vt operemur opera Dei? Respondit Iesus, & dixit eis, hoc est opus Dei vt credatis in eum, quem misit ille.

§. IIII.

Opera, quæ respiciunt Christum, omnium pretiosissima: vbi quam quæstuosa sit res Eucharistia.

FRequentissimũ est in sacra pagina, quidquid in vnaquaque re iudicatur maximum

ximum, & præſtantiſsimum, id Dei eſſe dici, quaſi diuinum aliqua participatione. De quo Martinus del Rio. 1. par. Adag. 29. vbi multa congerit: cuius adagij ſaporem habẽt etiam verba in præſenti dicta: quibus opus ſpectans Chriſtum opus Dei dicitur, nimirùm omnium precioſiſsimum. Et quidẽ opera, quæ reſpiciunt Chriſtum ſic reliqua excedũt, vt metalla excedit auri precium. Poſt miraculum mannà Exodi. 18. dixit Moyſes ad Aaron: *Sume aureum vas vnum, mitte ibi manna, quantum poteſt capere gomor, & repone coram Domino ad ſeruandum illud.* Et cur ad ſeruandum manna vas aureum ſumi iubetur? Pulchrè D. Cyril. Alex. lib. 3. in Ioan. cap. 34. inquit *Quoniam verum manna illo ſenſibili figuratus eſt Chriſtus, neceſſario nunc docet, qua gloria, & virtute plenus eſt, qui Chriſtum in ſe ipſo recondit, qui Ieſum in corde per virtutem, & fidem rectam fixum firmiter gerit. Audis quo modo vas aureum, per Aaron impletur manna: pia enim, ſanctaquè anima, quæ Chriſti fidem cõcepit, quæ totum in ſe ipſa cœleſtem theſaurum condidit, precioſum, atque aureum vas eſt.* Super omnia metalla aurum effertur, ſic quodcumque opus Chriſtum attingit, precioſitatem, & excellentiam auri æmulatur, qua ſuper vniuerſa alia opera videatur eminere. Super omnes te effers, aureus fis, quiſquis hoc cœleſte manna nempè Chriſtum acquiris, & operaris fidei operibus. Quis non miretur præcellentiam Ioſephi ſuper omnes Ægyptios, eo quòd de præparando pane conſilium dederit? Quippè habes Gen. 41. *Dixit rurſus Pharao ad Ioſeph: Ecce conſtitui te ſuper vniuerſam terram Ægypti. Tulitquè anulum de manu ſua, & dedit eum in manu eius, veſtiuitquè eum ſtola byſſina, & collo torquem auream circumpoſuit.* Quis tanto Patriarcha maior, & excallentior? Cuius opera ſic claruerunt in regio throno? Sanè non facile inuenires Ioſepho maiorem, & præſtantiorem virum inter veteres, niſi Dominus præcurſorem ſuum Ioãnem Baptiſtam illi, & cæteris protunc hominibus præpoſuiſſet. Ait enim Matth. 11. *Amen dico vobis: non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta.* Sed vndè potuit Ioannis gloria, tam longè ſuperare Ioſephi gloriam? Ioannes agnum vobis patefacit: Ioſeph ſeptem boues pinguiſsimas in ſaturitatem Ægyptij oſtendit: vterque circa cibum hominum oſtendendum claruit, vndè ergò, ſic Ioannes exceſsit Ioſephum? Equidem Ioannes circa cibum claruit, ſed circa cibum cœleſtem, nimirùm Chriſtum ex quo habui ſic ſe ſuper omnes efferre, vt aurũ ſuper metalla reliqua. Accipitè D. Chryſol. ſer. 174. fantem. *Ioſeph dum panem præparat temporalem ex auro torquem meruit, & honorem: Ioannes, vt oſtenderet cœleſtem credentibus panem; martyrij torquem meruit ex cruore. Meritò inter natis mulierum cunctis maior eſt hic Ioannes.* Quæſtioſiſsima merces eſt cœleſtis hic panis Chriſtus, qui mercatores ſuos reddit aureos, facit illos gloria, & honore eminere ſuper vniuerſos. Magnus Ioſeph, dum panem temporalem tractat, quo miſerorum famem leuet: ſed longè maior, & præſantior Ioannes, qui valuit tractare panem cœleſtem. Nouit hanc quæſtioſiſsimam mercaturam D. Paul. ad Philip. 3. aiens poſt recenſitas iuſtitias à ſe circa obſeruationem legis peractas: *Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror, vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam; & inueniar in illo non habens meam iuſtitiam, quæ ex lege eſt, ſed illa, quæ ex fide eſt Chriſti, ad cognoſcendum illum, &c.* Quidquid ſine Chriſto erat, & detrimentoſum, & reiectitium, & vile exiſtimat, etiam iuſtitias legis: illud ſolum precio, & æſtimatione dignum reputat, quod ad Chriſtum pertinet. Præſtantiſsima, & mundi, & legis bona, ſine Chriſto vilia reiectamenta ſunt, inſtar palearum: & moleſtiſsima mala, cum Chriſto valdè ſunt æſtimabilia, & precioſa. Hinc Pſal. 115. *Precioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius*: quis potuit facere mortem precioſam, niſi Chriſtus, pro quo infertur? Magiſter Sententiarum, ait. *Mors ſanctorum eius eſt precioſa, quia emit eam Chriſtus ſanguine, quem pro eis fudit, ne dubitarent pro eo mori.* Itaque quia mors ſubitur pro Chriſto, ideò precioſa, & inæſtimabilis valoris eſt. Dicebat illa Matth. 14. ad Regem: *Volo, vt des mihi in diſco caput Ioannis*: non abſolutè petit, ſibi dari caput Ioannis; ſed petit, ſibi dari in regio diſco. Ad hęc Chryſol. ſer. 174. *Cur in diſco, cur preciosè geſtas, quem viliter occidis?* Huius quæſtionis reſponſum inueniendum eſt in eo, quod caput petatur; caput enim refert neceſſario Chriſtum: quippè ait Chryſol. *Iam tunc auidus draco in ſerui capite Domini deguſtabat ſitiens paſſionem.* Non potuit ergò, non precioſe geſtari caput, in quo Chriſtus iam exprimebatur, perquem etiam vilia redduntur precioſa.

Exod. 18.

D. Cyril.

Gen. 41.

Matt. 11.

Chryſol.

D. Paul.

Pſal. 115.

Matth. 14

Chryſol.

Chryſol.

Ioan. 6. Dixerunt ergò ei: Quod ergo tu facies ſignum, vt videamus, & credamus tibi, quid operaris?

§. V.

Feraliſsima gulæ rabies.

ECce vobis panum miraculum, quid pariat: vix à menſa ſurgunt, & penitus obliuiſcuntur authorem tanti miraculi: imò quaſi nihil feciſſet, ſic Ieſum vilipendunt, dũ aiunt: *Quòd ergò tu facis ſignum? Quid operaris?* Siccinè illa quinque millia hominum, qui miraculoſe paſti ſunt, Ieſum mordent; cur non magis ſuſcipiunt tanti miraculi effectorem? Cur non magis expetunt viuidum illum panem oblatum, qui in vitam æternã manet? Cauſam indigitat ipſe Dominus, dum in principio, ait. *Quæritis me, non quia vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus, & ſaturati eſtis.* In quibus autem gula regnat; ſic illos efferat, vt nil vitale poſsint ſpectare.

Gen. 8. Apud Gen cap. 8. poſt dilubium tranſactum miſit Noe ex arca, & columbam, & coruum: coruus & Noemum, & arcam oblitus, minimè reuertebatur, cadaueribus intentus animalium. Cur coruus, tam cito obliuiſcitur Noemum, à quo cibum receperat? Cur non magis ſpectat arcam, & more columbæ viuidum ramum ore portat, quò doceat cætera animalia vitam ſperare? Non patitur hæc corui gula, quæ vt feraliſsima eſt, ſic non patitur aliquid annuntiare vitale. Rem pulchrè attigit Arator lib. 2. in Acta Apoſtol. fatus:::

Simul arca columbam
Diluit, & coruum, ſed non concordia mentis
Fecit vtroſq; pares, hunc guttura plena rapinis
Subduxere viæ, cupienſq; in funere paſci
Nil potuit vitale ſequi.

Neſciunt guttura cibis farta benefactorem ſuum non obliuiſci; neſciunt quid vitale ſpectare: imò mirum erit, niſi ita efferentur, vt ſanguine, & funeribus benefactorum ament ſaturari. Compone modo totam paradiſi tragediam, cum tragedia, quæ in regia Herodis accidit: in paradiſo erant primi homines hinc indè pomis vallati, ieiuni tamen, acceſſit ſerpẽs antiquus, arbori implicat⁹ ad eſum pomi vetiti traxit. In regia Herodis rex mẽſis accumbebat Matth. 14. accumbebant ſimul optimates, acceſsit idem ſerpens loquẽs in ſaltatrice puella, & ait: *volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis*: Iam non pomum, ſed hominis benemeriti caput, ſed Ioannis propinat ſanguinẽ. Cur peſsime primos homines ad eſum pomi trahis; Herodis autem conuiuas ad potum tanti inuitas ſanguinis? Illos inuenit ieiunos, hos cibis fartos, & minimum putauit, ſi ſaturati homines velint

Matth. 14

funere paſci, & ſanguine. Præclarè D. Chryſol. ſer. 174. *Serpens tunc latebat in fœmina quæ reptans greſsibus flexuoſis lethalo toto corpore virus effudit, vt diſcumbentium mentes furor, venenum corpora ſauciaret: homines verterentur in beſtias, nec vino iam tales, ſed ſanguine potarentur: nec pane rabidi, ſed carnibus veſcerentur humanis.* Vbi ſerpens ad plenas menſas diſcumbentes offendit, non multum laborat, vt eos in rabidiſsimas conuertat feras, quæ funere, & ſanguine paſci vellent. Ea eſt enim coruptibilium æſcarum menſa, quæ homines proſilire faciat in cædes. Quàm diuerſa eſt Euchariſtiæ menſa tota in vitam impellens: merito ponderat Rup. lib. 3. de operibus Spiritus Sancti, cap. 18. fœlicitatem renatorum per Baptiſmum, vt qui habeamus hanc menſam aduerſariam mortis menſę. Quippè ait: *Pulcher ordo ſalutis, vt prius baptizati maculã veteris cibi lauaremus: & tunc demum eidem edulio mortis contrarium hunc cibum, & hunc potum ſalutis perpetuæ perciperemus.* Eſt equidem cœleſtis panis prorſus contrarius ædulio mortis, vt qui in vitam impellit: temporalis enim menſa, & morbos, & mortes mille generat: diuina menſa conuiuas ſuos facit proſilire in vitam æternam.

Chryſol.

Rupert.

Ioann. 6. Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt. Panem de cœlo dedit eis manducare.

§. VI.

Vniuerſa conuiuia vileſcunt comparata ad conuiuium Chriſti, quod nulli deficit.

VAniſsimi Iudæi, dum Chriſti conuiuiũ extenuare volunt, celeberrimum mannæ exerunt conuiuium, quò veteres in deſerto excepti ſunt: ſed miſere falluntur, & manna extollentes, illud verbis deprimunt in comparatione Chriſtiani cibi. *Patres noſtri*, aiunt, *manducauerunt manna*: & quantus hic cibus, qui manducatus à patribus, nihil indè ſuperfluit, quod peruenire ad filios? Manducauerunt patres, ſed poſt illos. *Parvuli petierunt panes, & non erat, qui frangeret eis.* In Chriſti autem menſa myriades patrũ diſcumbunt, & innumera paruulorum multitudo, & adhuc ſuperſunt pleni cophini, vt nemò vnquam inueniatur, qui Chriſtianum

Thren.

con-

conuiuium non pertingat. Quò ſpectat illud D. Thomæ præconium pro cœleſti cibo, nimirùm, *nec ſumptus conſumitur*: in quo ſi aduerterent Iudæi, habent potius, quo obſcurarent ieiuna ſuorum patrum conuiuia. *D. Tho.*

Apud Caſiodorum lib. 6. variar. 9. ſic Rex Italiæ regalis menſæ extollit miniſtrum, inquiens. *Dum epulas ſolicita ordinatione diſponis, non ſolum noſtro palatio clarus, ſed & gentibus neceſſe eſt reddaris eximius. Legati penè ex tota orbis parte venientes, cum noſtris caperint interesſe cõuiuijs, admirantur copioſe repertũ, quod in patria ſua norunt eſſe rariſsimum. Stupens etiã abundantiam vnius menſæ, tantas ſeruientium turbas poſſe ſatiare: vt iudicent cõſumpta recreſcere, vnde tanta, quæ probantur, exirent. Habent nimirum in ſua patria, quod loquantur, dum parentibus ſuis dicere geſtiunt, quæ viderunt.* Vtinam increduli Iudæi hanc Chriſti Domini menſam velint videre, eiuſque præſtantiam annotare: minimè de patrum ſuorum manna ſuperbirent; ſed haberent longè maiora, quę patribus ſuis referrent. Dum enim nõ Moyſes, ſed Chriſtus epulas ſolicita ordinatione diſponit, non ſolum Synagogę ſeptis clarus, ſed & vniuerſis gentibus redditur eximius. *Caſiod.*

Id quod præuidit Malachias cap. 1. dicens: *Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in gentibus dicit Dominus exercituum. Et vos polluiſtis illud in eo, quod dicitis, Menſa Domini cõtaminata eſt.* Vane Dominicæ mẽſæ detrahitur, ex quo enim à Chriſto Domino diſpoſita fuit, magnum, & glorioſum eſt nomen eius apud omnes gẽtes. Nullum deſertum, nulla natio eſt, in qua hæc menſa non appareat; illi proculdubio aſsident homines ex tota orbis parte; ſtupẽtes abundantiam vnius menſæ tantam multitudinem poſſe ſatiare: *vt iudicent conſumpta recreſcere*, necui vnquam deficiant ſalutiferæ dapes. Sed quæ menſa in omni loco, nõ ſolum in deſerto, ſed in habitato; non ſolum veteribus, ſed & nouitijs poterat ſufficere, niſi menſa corporis Chriſti, & ſanguinis? Ad hæc reſpiciebat D. Cæſarius Naziãzeni frater relatus à Turriano tract. 2. Euchar. cap. 25. *Vbi ſic credimus verbo Dei proprie, & firme eſſe diuinum corpus, quod ſuper menſam ſanctam cõſecratur, & inexauſte participatur. Nec enim Sol finem facit præbendi ſplendorem indigentibus luce, neque mare per ſuppeditationem ſalis imperitum devaſta magnitudine decedit; neque ignis infinitas lucernas incendens flacceſcit, non deficiente, qui flammam excitet, neque rurſus aer reſpiratione omnium animantium decreſcit.* Ea eſt Chriſti Domini menſa, quæ neſciat finiri: finiuntur omnia creata; finitur manna, & patribus in deſerto exhibitum, non peruenit ad filios: imò qui poſt modũ nati ſunt, nihil ex illo potuerũt guſtare. Aliter menſa Chriſtiana, patribus exhibita fuit, ſed nunquam exhauſta eſt, quin potius ſic integra nobis reſeruatur, quaſi fuerit ab alijs intacta. Aiebat Dominus Luc. 10. *Omnia mihi tradita ſunt à patre meo.* Quis iam aliquid poſſet à Deo ſperare, quando omnia audit tradita filio? An dum omnia traduntur filio, poteſt aliquid nobis vlterius tradẽdum remanere? Omnia traduntur filio, & inſuper nobis omnia integra manent, nunquam enim cœleſtis menſa ita finitur, vt alicui integra non maneat. D. Amb. lib. 7. in Lucã, ait. *Non vereamur, quod pater in filium, theſaurum contulit. Fidei enim cenſus nunquam exinanitur: licet totum dederit, totũ habet, quia quod donauit, non amittit.* Nihil amiſſum eſt è muneribus diuinis, licet huc vſque vniuerſi receperint: nunquam exhauritur cœleſtis theſaurus: Fidei Chriſtianæ mẽſa etiam conſumpta recreſcit, vt omnia cuiuis fideli integra maneant. Non pauci ex Iudæis Chriſti menſæ aſsiderunt Mar. 8. *Et manducauerunt, & ſaturati ſunt, & ſuſtulerũt, quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas.* Pauci multis exhibentur panes, & poſt multorum ſaturitatem ſeptem ſuperſunt ſportæ panum plenæ. Quid plura? D. Hilar. canone. 15. in Matth. ait: *Sed quod ſeptem ſportæ replentur, redundans, & multiplicata ſeptiformis ſpiritus copia indicatur, cui quod largiatur exuberat, ſitq; ſaturitas nobis ditior ſemper, & plenior.* Ecce tibi, quò plures manducant, eo nobis ditior manet, & plenior ſaturitas, vt merito conſumpta recreſcere videantur. *Malach.* *D. Cæſar.* *Luc. 10.* *Ambr.* *Mar. 8.* *Hilar.*

§. VII.

Nobiliſsimum homini, quod dum literas diſcit, maiorum ſuorum ſimul ebibit magnalia: vbi quam nobiliter homines veterum ſcripturarum lectiones.

NOn mediocris horum Iudæorum gloria eſt, quòd in ſcripturæ lectione, dũ exercitantur, parentum ſuorum ſimul ediſcant magnalia. Quippè aiunt: *Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptũ eſt, &c.* Proh nobilis eruditio, quæ dum acquiritur, non externa, ſed domeſtica parentum

tum laus ob oculos legentis versatur! A Deciorum stirpe progenitum iuuenem maximè extollit Casiodorus. 3. variar. 6. Cuius gloriam sic ponderat: *Naturæ bona litterarũ decorauit insignibus, vt potè magistrarum artiũ detersis mentis penetralibus, plus liceret. In libris veterum Decios cognouit antiquos, nobilemquè progeniem gloriosæ mortis beneficio viuentẽ. Fœlicissimus profectò studiorum labor, cui priscorũ carmen contigit discere per parentes, & de auita laude primordia teneri pectoris erudire.* Nescio an de his naturalibus bonis, fœlicius quid, & nobilius tibi accidere possit, quàm quod per maiorum tuorum laudes possis litterarum eruditione imbui: & quod litteræ te informent tuorum parentum, & atauorũ glorijs insignes. Etenim aiebat idem Casiodorus. 9 variar. 22. *Magnus verecundiæ stimulus est laus parentum: dum illis non patimur esse impares, quos gaudemus authores.* Sed quanta est nobilium in fœlicitas, quæ etiam vbi pleni sunt libri parentum actis, nihil de maioribus suis sciant, quo vitam, & componant, & instruant suam? Fallar, si hi digni sunt nobilitate, sed prorsus videantur obscuri. Maria virgo Angelorum regina vbi Luc. 2. salutationem Gabrielis audiuit; *cogitabat qualis esset ista salutatio.* Et cur hoc cogitabat? Andreas Hierosolymitanus ibi hanc reddit rationem, nimirùm: *Verisimile est ipsam, & de claro stirpe natam, & Dauidis filiam, haud ignaram diuinorum, quæ in scripturis habentur, oraculorum fuisse, vt cogitationes suas statim cõuerterit ad primæ parentis lapsum, &c.* Expende, vndè colligat Mariam scripturarum non ignaram fuisse, & præ oculis habuisse antiquos parentes, vt indè disceret se componere in vita; nimirùm id colligit ex eo, quod Maria de clara stirpe nata fuerit, & Dauidis filia: quasi cum nobili progenie non possit stare ea sctipturarum ignorantia, quà maiorum facinora maneant illi occulta. Et quidem nunquam eruditio non fuit nobilitatis lux, & regij sanguinis cultus splendidissimus. Aiebat Casiodorus 12. variar. 1. *Iungitur his rebus, quasi diadema eximium impretiabilis notitia litterarum, perquam, dum veterum prudentia discitur, regalis dignitas semper augetur.* Et nescio, an diadema aliud possit inueniri, quod clarius regium decorẽ repræsentet, quàm litterarum eruditio. Ille pater fidelium antè Abram dictus; posteà acceptis ex Deo literis Habraham dicebatur. Quid plura? Accipè Chrysostomum hom. 2. in Isaiam dicentem. *Habraham prius dictus est Habraham, quod sonat transitorem, post hæc verò nomine commutato dictus Habraham pater factus omnium gentium, & vnicum elementum adiectum tantum principatum vindicauit iusto; Quemadmodum enim reges præfectis suis aureas porrigunt tabellas principatus signum; sic & Deus iusto illi honoris signum dedit literam.* Non ex auro, & gemmis conflatur diadema, quæ regium sanguinem decoret, sed ex eruditione, ex literis: ille nobilior, & regalior est, cuius nobilitas studiorum cultura magis rutilat. Hinc iuuenes nobiles monebat D. Ennodius ora. 3. inquiens: *Reddite vos studẽdo origini; reddite natalibus lectione. Naturæ lucem iubar dictionis ostẽdat, multiplicate suffectu scientiæ parentum titulos, ornatè eruditione decora maiorum. Fului nobilitatem metalli, nisi adunguem manus ducat artificis, materiis penè hebetatur tenebris. Et si non magistra pollitione venustetur, nihil ei prodest sublimitas, quàm vena concesserit. Adiubatur quidem Doctoris industria dotibus sanguinis mediocris, & nisi limata non rutilant illa, quæ se erigunt prærogatiua nascendi.* Quid pulchrius? Illa equidem triumphat nobilitas, quæ studiorum pollitione rutilat; quis è plebecula fæce eximat hominẽ totius studij rudem? Licet modo afferre D. Fulgentium; qui lib. 1. cap. 2. Sic suum comendat regem Trasimundum, inquiens. *Per te clementissime rex disciplinæ studia moliuntur iura Barbariæ gentis inuadere, quæ sibi velut vernacula proprietate solet inscitiam vendicare. Inuẽtus es, qui te ipso potior extitisses, dum sic Africano præsides moderando regimini, vt magis desideres animæ spatia dilatare, quàm regni. Nosti venerabilis rex, quanto melioribus inhæreat commodis, qui veritatem desiderat nosse, quàm qui subactis gentibus temporalis fines regni latius cupit propagare.* Sic ille.

Casiodor. Casiodor. Luc. 2. Hierosol. Casiodor. Chrysost. D. Ennod. Fulgen.

Ioann. 6. Dixit ergò eis Iesus: Amẽ, amẽ dico vobis, nõ Moyses dedit vobis panem de cęlo, sed pater meus dat vobis panem de cœlo verum. Panis enim Dei est, qui de cęlo descendit, & dat vitam mundo.

§. VIII.

Munificentiæ opera ex perpetuitate commendantur, vbi & de Eucharistia.

Controuersia erat, vt mauult D. Cyril. de authore cœlestis panis dati in deserto;

to; quem non Moysem, sed Deum esse probat Dominus, quippè ait: *Non Moyses dedit vobis panem, sed pater meus dat.* Sed vt Moysi Deus in panis datione opponeretur; dicendum erat; *non Moyses dedit panem, sed pater meus dedit.* Cur maluit dicere, sed pater meus dat? Equidem munificentiæ opera illa sunt digna Deo, quæ non finiuntur tempore, sed quotidianis æternantur prouentibus. Ex perpetuitate commendationem habent

Arnulph. munificentiæ opera: quæ sic laudat Arnulphus Episcop. Lexiouensis epist. ad Laurentium Abbatem fatus. *Magnum est, quod ad horam subuenit indigenti, maius, quod in dies, annosque renascitur, quod vt sapius conferat frequenti reuolutione denuo reformatur. Sanè beneficium hoc non minuitur tempore, sed augetur, prouentusque perseuerantiam rediuinæ conseruat industria largitatis. Feciſtis, ne cuius munificentiæ vestræ gratia præteriret, vt sicut apud vos virtutis non tepescit affectio, ita prorogata in perpetuum liberalitatis vestræ beneficia conualerent.* Sic manificentiæ opera ex perpetuitate cõmendantur, quod non minuantur tempore, sed frequenti reuolutione denuo reformantur, singulis annis videantur dari. Id quod in

Matt. 25. electis suis Dominus extollebat Matth. 25. fatus. *Amen dico vobis, quandiù feciſtis vni ex his fratribus meis minimis mihi feciſtis.* Expende illud, *quandiù*, non enim sic opera facta notat, vt durationem illarum; quasi ex perpetuitate præcipuam apud iustum iudicem habeant commendabilitatem. Rem attigit,

Ruper. & expendit Ruper. lib. 9. de Operibus Spiritus Sancti cap. 17. aiens. *Iuste ergò, & sicut iudicem iustum decebit, dicet quandiù feciſtis, appendendo videlicet, nõ solum, quid factum, sed & quandiù factũ sit. Exempli gratia, Diues aliquis epulans splendide cuipiam Lazaro iacenti ad ianuam suam, micas, aut certè primitias mensæ suæ quotidie tribuat, & dum viuit, pauperum memor est, non desinens tale quid facere ex eo, quod abundat sibi. Alius autem multi possessor patrimonij, fortasis auri, & argenti intus repositi cœnobia, siue Xenodochia constituit cõstitutis reditibus annuis; vnde non solum in vita eius, sed & per mille generationes benè habeant, & in cõmuni viuant aliquot existis minimis. Nonne igitur pertinebit in illo iudicio istud quoque meminisse, vt habeat plus retributionis, qui diutius ministrauit?* Imò nullum sic opus splendebit, quàm istud opus munificẽtiæ rediuinæ: quo quis ita suam liberalitatem æternat, vt nunquã manus à largitione cæpta videatur collegisse. Cantatissimus ille Saluator Ægypti Ioseph huc etiam respexit; quando emptis à subditis vniuersis possessionibus non solum præsentẽ famem abundantia frumenti depulit, sed in super addidit, quòd deinceps amplius non egerent. Ait enim Gen. 47. *Eu vt cernitis, & vos, & terram vestram Pharao possidet, accipite semina, & serite agros, vt fruges habere possitis. Quintam partẽ regi dabitis: quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in cibum familijs, & liberis vestris.* Quid ais, ò Ioseph, cur sic regale patrimonium dilapidas? Ægyptij modo de præsenti tollẽda fame agunt; quod tunc odere possint, petunt, quibus satisfeciſſes, si frumenta ad illũ annum sufficientia dediſſes. Cur tu non solum instantem famem depellis, sed etiam ad futuram te extendis, & restitutis possessionibus agis, vt deinceps sufficientia habeãt alimenta? Sanè præstantissimus vir, non multum æstimaret temporale beneficium, nisi de perpetuitate etiam commendaſſet largitatem suæ prouidẽtiæ. Ad hæc D. Amb. lib. 2. offic. cap. 16. ait: *O virum magnum, qui non largitatis superfluæ temporalem captiuit gloriã, sed perpetuam commoditatem conſtituit prouidẽtiæ.* Quantula esset magnificentia Ioseph, si septennij solius famem depelleret, frumenta tunc esurientibus præbens? Potuit eius largitas facere, vt quidquid in posterum Ægyptij ederent, daret ipse Ioseph, cui vsq; modo omnes agrorum fructus debentur accepti. Nullius munificentia, & liberalitas perfecta est, & prorsus commendabilis, nisi quæ secum habet in tribuendo perpetuitatem. Hinc est, quod dum diuinæ mensæ largitatem desideramus, iubemur petere: *Panẽ nostrum quotidianum da nobis hodie,* & meritò quotidianus dicitur Dominicus panis, & cur quotidianus, nisi quia semel datus, nũquam debet cessare: sed perpetua nobis parare pabula? Chrysol. ser. 68. *Quotidianum, & in diẽ vult nos in Sacramento sui corporis panis viaticum postulare, vt per hoc ad perpetuum diem, & ipsam Christi perueniamus ad mensam, vt vnde hinc gustum sumpsimus, inde ibi plenitudinem, totasq; satietates capiamus.* Ab illa enim procedit cœlestis cibus largitate, quę nullum terminum in tribuendo patiatur.

Gen. 47.

D. Amb.

Chrysol.

§. IX.

Nullum adeò emortuum, & putridum cadauer existimat, quod à cœlesti cibo non reformetur in vitam. Vbi fit collatio Martyris, & Eucharistiæ.

QVis nesciat mundum senio confectũ, lethalibus tabescentem morbis, & iam magis

magis cadauer, quàm corpus? Hunc ergò ſic ſenem, & planè delyrum, ſic è mortuum potẽs eſt cœleſtis cibus replere vita: *Panis enim Dei eſt, qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mũdo.* Et quando mundus reformatur, nec ſenectus delyra, nec mors valida, nec putredo ipſa poteſt obſiſtere vitaliſsimo cibo. Hic ſolus, & ſenio confecta membra, & emortua penè alit in vitam. Nota eſt Habraham, & Saræ vetuſta ſterilitas; hi tamen Gen. 18. Sub peregrino habitu Deum excipiunt, mẽſam apponunt, cibos præparant; & tandem fit conuiuiũ cœleſte in domo Habrahæ. Quid plura? Poſt conuiuium ſtatim, ait Dominus. *Reuertens veniam ad te tempore iſto, vita comite, & habebit filium Sara vxor tua.* Miraberis imò, & cum Sara ridebis, quòd ab ſterilibus hominibus, à ſenio confectis, à membris emortuis vitaliſsimũ generationis opus poſſit ſperari? Vndè ſeniles artus potuerunt, ſic repueraſcere, imò viuificari? Solum audio in eorum domo illud conuiuium celebrari, cui Deus adeſt, nec miror, quod à cœleſti cõuiuio, vitarum fontes effundantur, potentes & ſenio confectos artus, & emortuos in vitam excitare. Chryſol. ſer. 69. *Dominus ad Habraham velut hoſpes aduentat, inuitatus tota dignatione ſuccedit, oblata nõ reſpuit, appoſita velut eſuriens, & laſſus aſſumit, & diuina collatione velut egẽs ſuſcipit, & acceptat humana. Hinc eſt, quod emortua mox ſenis membra reuiuiſcũt, ſterilis vetulæ iam viſcera ſuſcitantur extincta, & natura in vino cadauere perſepulta proditura ſuum reſurgit authorem, & generat plurimos per vnum, &c.* Non putre corpus, non Senilia, & emortua membra in capacia inueniũtur vitæ, vbi adſtant cęleſti conuiuio: quando Deus hoſpes ingreditur noſtra in domo, quando menſis accumbit: ſic omnia domus illius reuiuiſcunt, vt mors ipſa conuertatur in vitam, & ex putridis cadaueribus homines reformentur vitaliſsimi. Quid miraris? Maius erit, quod dicam, nimirùm tãtam eſſe vim cœleſtis cibi; vt vel eius odor belluinos prorſus homines trahat in rationalẽ vitam. Miſſurus Dominus diſcipulos ſuos, vt conuerterent mundum, ait: *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum*: oues mittuntur ad lupos, vt è lupis rationis expertes homines fiant. Vndè habebunt oues hanc efficaciam? Vndè patientiſsima animalcula poterũt, ſic reformare lupos? Sanè non oues per ſe, ſed oues ſaturæ cœleſti cibo, & refectionis aqua educatæ, dum à lupis mactantur, eum diuini paſtus præferent guſtũ, vt ex hoc ipſæ belluę, lupi ipſi in homines reformentur rationalis vitę. Do Chryſologum ſer. 23. fantem. *Grex puſillus, ac mitis, diu contentus occidi, diu deuorari paſſus eſt, donec gentilis ſæuitia, ſanguine ſaciata, vel carnibus, Euangelici pabuli ſuauitatem, & diuini fontis fluenta deguſtans totum contagium ſæculi euitaret, & paſtum, atq; in hominem rediret ex beſtia.* Equidem gentiles lupi, dum vorant Chriſtianum gregem, dum mactant oues Chriſti; oues, inquam, cœleſti cibo ſaturas; neſcio quem, ſiue odorem, ſiue guſtum percipiunt pabuli diuini latentis in viſceribus Chriſtianorũ, quo ſæculi contagium, & paſtum effugientes, in homines ex beſtijs redduntur. Quanta hæc diuini pabuli potẽtia? Potens eſt, dum latet in Chriſtiani gregis viſceribus reformare mundum. Et fallar, ſi quis mundialium, & ſi perditiſsimus ſit, & ſi prorſus bellua factus, hunc pro ſe habens cibum, incolumitatem non accipiat, & vitam. Ob oculos ponenda eſt illa ingens, & immanis bellua, quæ deuorauit Ionam, Prophetam vorat bellua, & non diruũpitur inſueto cibo, imò immenſa penè maris ſpacia ſecurè tranat, donec incolumis peruenit ad portum, integrum vomitura cibũ. Quis belluam ſic incolumem perducit ad portum, niſi ipſe cibus, qui intrinſecus viuẽs degit, & orationem ad Deum fundit? Sidonius Apollinar, car. 16. ad Fauſtum Recienſem ait. Cete incolumitatem celebrans.

Sidon. Apollin.

Quiq; volubilibus ſpaciantem tractibus alui
Compleſti Ionam, reſonant dum viſcera monſtri
Introrſum pſallente cheo.

Pſalebat introrſus cibus viuens; & Pſalmis ſuis Deum demulcebat, vt ſibi, & belluæ proſpiceret, incolumeſque ad portum perduceret. Sic prorſus belluini homines ſeruãtur in vitam, introrſus Pſallente cibo, dum ab intimis eorũ viſceribus panis viuus Chriſtus pro illis ad patrem preces fundit. Felix ille cuius in viſceribus pſallit diuiniſsimus cibus, quamuis belluinis moribus ſe videat implicitum, incolumitatem ſperet, & ſalutẽ. Ex quo elegantiſsima comparatio innoteſcit inter ſanguinem martyrum, & ſanguinẽ Chriſti; vterq; à terra bibitur, & à terra ſpinis, & tribulis ſcatente, vterque intra terrena viſcera clauſus, adeò potens eſt, vt Spinoſam terram conuertat, in paradiſum, & è condenſis ferarum efficiat vitę arbores parturiri. Hinc eſt illa puellæ ab Herode petitio Matth. 14. *Da mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Cur ſancti viri hoſtis non potius petit eius caput ſibi dari in pugionis cuſpide? Cur maluit in diſco? Id diuina prouidentia diſponebat, vt oſtẽderet martyrum carnes non abſimiles eſſe in effectu trahendi gẽtes ad ſalutem, carni Chriſti, quæ nobis datur in menſa Euchariſtiæ. Ad hæc D. Paſchaſ. lib. 7. in Matth. inquit: *Cur autem in diſ-*

Matth. 14

Chryſol.

Chryſol.

Aglauris

co?

co ? Niſi vt Sacramentum figuraretur noſtræ redemptionis. Vt in diſco, & menſa, quo corpus Chriſti conſecratur, quod eſt caput Martyrum, ipſi participarent cum ſuo capite in oblatione æternæ ſalutis. Et martyrum ſanguis, & ſanguis Euchariſticus Chriſti in hoc conueniunt, vt à terra vocati, illam trahant in ſalutem.

Ioann. 6. Dixerunt ergò ad eum, Domine ſemper da nobis panem hunc. Dixit autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet in æternum, &c.

§. X.

Niſi tu deficias prius in Dei ſeruitio, nunquam tibi deficiet Dei largitas.

PAratiſima eſt Dei menſa, paratiſsimus, & largiſsimus cœleſtis cibus omnibus operantibus illum; accedat quiſque vult cœleſtem panem; ipſe quantum eſt ex ſe paratus eſt, in promptu eſt, præ manibus eſt, in conſpectu eſt, vt in defectibilem ſemper tribuat ſaturitatem. Vnum ex te petitur, quod non deficias tu, quòd non deſinas venire, & accedere; & ecce tibi adeſt largiſsima Dei liberalitas. Vnam inuenio, à qua video fugiſſe cœleſtem conuiuium; ea eſt Cant. 1. aiens: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas.* Nec conuiuium, nec conuiuij locum noſcit; vndè potuit oriri tanta ignorantia, quod Dei dilectricem lateat cœleſte conuiuium? Aiebat Dauid: *paraſti in conſpectu meo menſam*: & Dei amatrix prorſus ignorat, vbi cœleſtis menſa inueniatur? Fallar, niſi tantæ ignorantiæ rationem indigitent ipſiſsima verba, aliter apud Theodoretum data: vbi ſic: *Indica mihi, quem dilexit anima mea, vbi paſcas*: Expende verbum *dilexit*, non ait, quẽ diligit anima, ſed quem dilexit; & ſanè vbi præteriit amor, vbi quis prius deficit in amore: reſpectu illius ſtatim ſeſe abdit, & deficit alioquin effuſiſsima diuina largitas. Ad hæc D. Amb. in exortat. ad virg. ait: *Cur dicis, quẽ dilexi, & non dicis, quem diligo? Ideò non tenes, quia dilexiſſe te dicis. Cur non potius adhuc diligis, vt poſsis tenere?* Felix ille, qui nouit non deficere in Dei amore: cuius amor, & feruor Dei ſeruiendi non præteriit, ſed ſemper durat, & quaſi recens adeſt, huic paratiſſima eſt cœleſtis menſa: huius in conſpectu diuinus adeſt panis, qui nunquam nouit deficere laborantibus. Non deficias venire, & cœleſte conuiuium ſemper tibi inuenies largiſsimum: Reuoca in memoriam prodigi filij hiſtoriam narratam à D. Luc. cap. 15. Is dum ſurgit, & venit ad patrem, vix limina intrat, & ecce tibi ſaginatus vitulus proponitur, munificentiſsimum celebratur conuiuium. Sic pater paſcit redeuntem filium: ſed dum tantum agitur conuiuium: *Erat filius eius ſenior in agro, & cum veniret, & appropinquaret domui, audiuit ſymphoniam, &c. Indignatus eſt autem, & nolebat introire.* Lætitiã audiuit conuiuij, & gradum ſiſtit, nec amplius vult introire: ſed foras, totus queribũdus, ait. *Ecce tot annis ſeruio tibi, nunquam mãdatum tuum præteriui, & nunquam dediſti mihi hædum, vt cum amicis meis epularer.* Miraris querelam filij, cui nec hædus manducandus tribuitur, eo ipſo tempore, quo munificum agitur conuiuium, & vitulus ſaginatus proponitur cibus. Cur è tanto conuiuio, nihil accipit iſte filius? An id effecit parcitas patris? Abſit: in cauſa enim fuit ipſe filius, qui ceſſauit introire, qui foras manere maluit; ſi vt ipſe ab agro venit, non gradum ſiſteret, ſed introiret, largiſsimo ſimul exciperetur conuiuio, nec eſſet, cur vltra eſuriret. Præclare Abbas Cellenſis lib. de Panibus. 2. inquit: *Miſer, & miſerabilis; qui non intrat in locum conuiuij, ſiue tabernaculi admirabilis. Qui extra eſt tanquã frater ſenior in agro; Qui enim intus eſt, lætatur, qui extra cruciatur. Qui intus eſt ſatiatur in bonis; qui extra eſt, deficit in malis.* Vane quæritur de diuinę menſæ parcitate, quiſquis ad illam non peruenit: intraſſes miſer conuiuij domum, & te ſic impleret vitulus ſaginatus, ſuper ſubſtantialis panis, vt nihil indè poſsis requirere ſuauitatis. Diuinæ menſæ largitas in promptu eſt, conuiuiũ lautiſsimum adeſt: tu illo te priuas, quia non vis intrare, quia non accedis, quia dum alio diuertis, ire mauis in domum luctus, & penuriæ, quàm in domum conuiuij ſalutaris. Aiebat Pſal. 35. de ſumma, & paratiſsima diuinarum epularum abundantia: *Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te eſt fons vitæ.* Dei domus vbertas, & diuinarum torrens voluptatum ideò nos implet, quoniam apud Dominum eſt fons vitæ: ſiquis alio diuertat, ſiquis extra Deum ſe porrigat, nec vitæ fontem, nec ſuauitatũ diuinarum torrentem inueniet, ſed penuriam, ſed famem, ſed ariditatem. Ad hæc D. Aug. tract. 25. de cap. 6.

Cant. 1. *Theodor.* *Luc.* 15. *Abb. Cel.* *Pſal.* 35.

Ioan. 6. cap. 6. Ioan. ait. *Quoniam apud te est fons vitæ, & non apud nos. Ideo intrare debemus, vt viuamus, non quasi nobis sufficere, vt pereamus, non quasi de nostro velle satiari, vt arescamus, sed os ad ipsum fontem ponere, vbi aqua non deficit.* Quoties non ad Deum peruenimus, non ad Deum intramus, sed in nobis manemus: plenissimum vitæ fontem declinamus, qui non cessat apud Deum largissimos suauitatum torrentes effundere, qui nemini negantur, nisi nolentibus accedere, & intrare in tanta Domini sui gaudia.

Ioann. 6. Omne quod dat mihi pater, ad me veniet. Et eum, qui venit ad me, non eijciam foras. Quia descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, sed voluntatem eius, qui misit me. Hæc est enim voluntas eius, qui misit me Patris; vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo die.

§. XI.

Inter diuinæ mensæ epulas audacter pete, quasi nullam passurus repulsam: nec indè eijciendus.

NOta connexionem verborum, dixerat Dominus, se panem vitę esse, à suis edẽdum; quem qui fide, & charitate ederet, sic erat sanandus, vt indè iam non possit esurire. Et quidem multos pater mittet adhunc panem vitæ, multos dabit, qui huic diuinæ mensæ assideant. Felices hi, quia non solum panem vitę percipient, sed dum ad hanc mẽsam admittuntur, nullam scient pati repulsam. Quippè ait: *& eum, qui venit ad me, non eijciam foras.* Et quando lautus cibus assidẽtibus dedit repulsam? Apud Casiod. 6. variar. cap. 9. Italiæ rex regalium epularum curatorem extollit, quod inter epulas regi assistat, postulataq; possit tunc exponere sua, & sic inquit. *Tempora nostræ lætitiæ secretaria tua sunt, cum pectus redditur curis alienum: & tunc tribuitur tibi suggerendi locus, quando cunctis adimitur. Meritò, vt qui es iudex tanti apparatus, & epularum, delicatissimis cibis tibi aditus concedatur.* Meritò indè epularum regalium prę fectus commendatur, quòd interprandendum regi assistat; & prandij tempora libera habeat, ad postulandum, quando nemini patet ad regem ingressus: & rex solis vacat delicijs. Quippè animose petit, & sine metu repulsæ ille, cui suffragantur rubentia vina, delicatissimi cibi, quasi inter tot suauitatum fontes vix queat verbum asperũ prosilire. Cur metuat expelli, quem epulę vsque ad conspectum regis perducunt; & patẽtem aditum præbẽt, qui cæteris omnibus est occlusus? Et simul proculdubio frangitur, & cibus, & regale supercilium; nec potest timeri ira in eo, qui dulcissimis assidet conuiuijs. Matth. 26. vbi Christianum exponitur conuiuium, dicitur, quòd *accepit Iesus panem, benedixit, ac fregit*: nec potuit dici panis fractus in diuino conuiuio, quin statim intelligeretur tota ibi confracta diuina ira. Sic D. Ber. apud Tilmamnum in allegorijs, ait: *Fregit per gratiam, vt suam, & patris frangeret iram. Dixit enim Deus, vt disperderet nos, si non vnicus electus eius stetisset in confractione, vt auerteret iram eius.* Nulla non frangitur ira Dei, vbi incipit cœlestis cibus infringi: fœlix, qui inter has panis fractiones accedis, nullã non auertis iram, nullam times repulsam, sed imples beris diuinis beneficijs. Nota est Gedeonis historia ex cap. 6. Iudicum: is salutem Israelis postulans, ait: *Si saluum facis per manum meam Israel, sicut locutus es, ponam hoc vellus lanæ in area: si ros in solo vellere, fuerit, &c.* Expẽde signum salutis obtinendæ Israelitis, imò vt concors patrum sententia signum ibi exprimebatur, quòd gentes vsque tunc exclusæ, iam admittendæ erant à Deo, & minimè deinceps excludendæ. Pro tantæ rei signo vellus cœlesti rori exponitur, sed exponitur in area. Cur nõ magis pomitur in prato? Cur maluit in area? Sanè nullibi melius datur signum salutis neminem excludentis, quàm in area, in qua res tritici agitur. Ad hæc D. Aug. ser. 108. de tempore, ait. *Hoc ergò præsidet sanctus Gedeon, quia verum, & spirituale rorem etiam gentes, nationesq; erant fidei perceptione bibituræ. Nec tunc otiose Gedeon vellus, nec in cãpo posuit, nec in prato, sed posuit in area, vbi messis est tritici.* Vbi cœlestis panis tractatur, nullius repellendi signum datur, imò quisquis accedit, sic admittitur, vt vix possit inde separari. Percusso in latere Domino militis lancea: *exiuit sanguis & aqua*: cur non solus sanguis exiuit? Aqua populos significabat, qui vt semel sanguis Dominici poculo adhærent, vix vnquam possunt ab illo separari. Do D. Cęsarium Arelat. hom. 7. fan-

Cassiodor. *Indic. 6.* *Matt. 26* *D. Bern.* *Aug.* *Cæsar.*

tem:

tem: *Dum in Sacramentis vino aqua miscetur, Christo fidelis populus incorporatur, & iungitur, & quadam ei copula perfectæ charitatis vnitur, vt possit dicere cum Apostolo. Quis nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an persecutio?* Sic nos iungit Deo cœleste conuiuium, vt penè timere neque amus separationem ab illo.

§. XII.

Cœlestis cibus de Idololatria perfectissime triumphat. Vbi quod caueat diuinum calicem, qui Idolis concupiscentiæ suæ seruit.

OMnibus his verbis ostendit Dominus longè præstantiorem esse cęlestem cibum à se promissum, quàm manna, de quo gloriabantur Iudæi. Cibus enim cœlestis sic omnia ad se reuocat, vt nihil eijciat foras, hoc est nihil relinquat Idolis seruiens. Solēnissimum est apud Paulum, quod idololatrę vocentur homines, *qui foris sunt*: Sic 1. ad Corinth. 5. ad Colloss. 4. 1. ad Thessalon. 4. 1. ad Timoth. 3. facit ergò cœlestis cibus, vt nihil sit foris, nihil appareat deditum idolis. Hoc promiserat Dominus Ioan 12. aiens: *Cū exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.* Expende verbū illud *omnia*, & verbū in præsenti datum: nimirū, *omne quod dat mihi, &c.* Cur vtrobiq; non dixit potius omnes, quam omne, vel omnia? Vtrobiq; agebat de victoria reportanda ab idolis, quibus non solum homines erepturus erat, sed & cætera omnia quæ illis consecrabātur, siue sensibile, siue insensibilia; adeò vt nihil relinqueretur idolis seruiēs, sed omnia sibi raperet Dominus, aut in cruce exaltatus, aut in capitibus sacerdotum. D. Gaud. ser. 13. de Natiu. *Omnia trahā ad me ipsum, & non omnes; illud significari existimo, quod omnia creaturarū genera, quæ idolis, vel immolabantur, vel dedicabantur, Christus ad suam benedictionē reuocāda promiserit.* Et quidem, dum omnipotens Dominus expectātibus diuinas æscas manum suam aperit, vt largiatur cęlestem cibum, omne implet animal Benedictione; nihil eijcit foras, nullam relinquit creaturā seruientē idolis. Hinc pungebat Iudæos D. Iustin. Martyr in Dialogis, quòd multū de cibis suis, & de manna gloriarentur, ait enim: *Sic & eorum, quæ immunda sunt, per Moysem vos abstinere iussit Deus, quandoquidē, cum etiam māna in solitudine ederetis, vitulū quē ex auro fecissetis, adorastis.* Nec mū dæ æscæ Iudeorum, nec ipsum manna fecit, quod nō seruirent idolis, imò ab ipsius mā-

Ioann. 12.

D. Gaud.

D. Iustin.

na prandio surgebāt ad vituli adorationem. Præstantior Moyse Dominus in exaltatione cœlestis cibi, in sacrificio incruento Eucharistiæ, ex quo sic omnia creaturarum genera à se reuocauit, vt nihil idolis seruiēs reliquerit. Psa. 73. *Tu cōfregisti capita draconis, dedisti eum in æscam populis Æthiopū.* Quis neget draconis capita quotidie confringi, dum idola gentiū in eorum conspectu confringuntur? Sed quomodo draco in æscā datur populis Æthiopum? Sanè cum audis, dedisti eum in æscā, non putes draconē, sed cœlestem, & supersubstantialē cibū, qui dum datur in æscam nationibus, ipsæ reficiūtur, & simul perit totus Dæmonum cultus. Pulchrè D. Augustin. ibi. *Et quomodo acceperunt isti in æscā draconem istum? Puto quia magis Christū acceperūt in æscam: sed Christum, quo se consumarent: diabolum, quē consumerent.* Et simul diuinissimā æscam sumimus, & capita draconis consumimus: non possunt, non consumi draconis capita, vbi diuinus cibus incipit sumi. Draconis capita iam pridē cum cibo suo exererat antiquus serpens, cū aiebat: *Eritis sicut dij*, ibi idololatriam, & multorum Deorum cultū inseminarat; sed totam hāc vanitatem diuinus, & verus cibus consumit, vt potè nociuo illi pristino cibo contrarius. Sumitur cœlestis æsca, & consumuntur draconus capita, & non est, qui vilibus Idolis velit adorationem præstare. Quis vilia colat Idola, gaudens diuinissimo Christi cibo? Dan. 4. dum nefandū Balthasaris conuiuium narratur, sic aiunt: *Allata sunt vasa aurea, quæ asportauerat de templo, quod fuerat in Ierusalem: vt biberent in eis rex, & optimates eius, vxores, & cōcubinæ illius. Bibebant vinum, & laudabant Deos suos, aureos, & argenteos, æreos, ferreos, ligneos, & lapideos.* Inter laudandos ligneos, & lapideos Deos diuinissimi templi aurea vasa profertur; quis hæc iuberet, nisi stultissimus, & iam iam periturus cū idolis suis? Pulchrè D. Hieron. ibi: *Quanta stultitia in aureis vasis bibēties, Deos ligneos laudabāt, & lapideos!* Stultissimū equidem est, vilia meminisse idola hominēs, qui in aureis templi vasis bibebāt. Sed multo magis stultum, & execrandum est, quod nos, qui in aureis vasis sacratissimæ Eucharistiæ bibimus, vilibus cupiditatum nostrarū Idolis exhibeamus cultū. In aureo calice sanguinis Christi bibes, & puluereas pulchritudinis corruptibilis imagines adoras? Et æreos nummorum Deos colis? Fallar, si calix hic, nonte, & vilissimos Deos consumat. Theodoret. ser. 10. de prouid. huc refert Balthasaris cum dijs suis ruinam. *In medium profert, quæ semel Deo consecrata erant vasa, ex eisdem potat infœlix. His autem transactis mox*

Psal. 73.

Augustin.

Dan. 4.

Hieron.

Theodor.

contra infelicem ſententia profertur, &c. Non ſuſtinere ſacra vaſa, vel ad horam vilium ido lorum cultum, mox vt ex eis bibitur, & Bal thaſar, & dij lignei, atque lapidei conteruntur. Caue tibi homo, ne aureum diuini ſanguinis vas labijs illis adiungas, quæ aſſueta ſunt laudare concupiſcentiæ tuæ idola turpia: non ſuſtinebit diuinus calix, cum idolis eſſe, ſed vt incipiat ſummi, ſimul incipiet draconis capita conſumere.

§. XIII.

Inobedientia ſaporem habet Idololatriæ.

EXdictis facile explicatur ratio, obquam Dominus in textu dixit, neminem à ſe foras eijciendum, *quia*, inquit, *deſcendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.* Quia venit ſe ſe perfectiſsimum obedientem patri exhibere, ideò neminem eijcit foras, hoc eſt iuxta explicationem datam, neminem ſinet ſeruire Idolis. Et quidē perfecta obedientia idololatriæ repugnat, cuius aliqualem habet inobediētia
1. *Reg.* 15 ſaporem. Vbi damnatur Saul. 1. Reg. 15 rationem damnationis reddens Samuel, ait: *Quoniam quaſi peccatum ariolādi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* Sed ſcire cupis, quid habeat commune inobediē tia cum ariolis idolatris? Ariolorum hoc eſt officium, vt Dæmonum attendant reſpōſis, illaq; pro oraculis habeant, iuxta quæ fortunas ſuas componant. Hæc etiā habent inobedientes, qui pro oraculis vtuntur, vel cupiditatum, vel Dæmonum reſponſis, illiſque ſequendis ſe dedunt, prorſus contemnētes im-
D. Greg. peria prælatorum. Id quod notans D. Greg. magnus in præſenti lib. 6. ait. *Qui autem repugnant prælatorū imperijs, ideò vtiq; repugnant, quia diuinā voluntatem ſe ſcire melius æſtimant. Quaſi ergo peccatum ariolādi eſt repugnare, quia velut contempto diuino altari ad aras Dæmonum reſponſa percipiunt, dum cordis ſui præſtigioſis, ac ſuperbis adinuentionibus credunt, & ſalubribus prælatorum conſilijs contraria ſentiendo refragā tur.* Ecce tibi, quā vicini ſunt arioli idololatriæ, & inobedientes; vtrique altare Dei cōtemnunt, vtrique veri Dei voces nō audiūt; ſed ad aras Dæmonum reſponſa percipiūt, dum mera cordis ſui ſecuntur placita. Apud
Iſai. 45. Iſaiam cap. 45. taxantur idololatræ his verbis: *Neſcierunt, qui leuant lignum ſculturæ ſuæ, & rogant Deum non ſaluantem.* Hi ſunt, qui ligneos Deos habent, qui reſponſa accipiunt ab his, qui non ſunt. Quid pluta? Hæc elucidans verba Tertul. lib. de Idololatria, ait: *Tertul.* *Omnes vani, qui faciunt libita ſibi, quæ illis non proderunt*: & pulchrè cum idolatris coniungit eos, qui non vocem prælatorum ſpectāt, ſed libita ſibi faciunt: id ſolum amplexantes, quod ex libito ſuo naſci vident; hi enim cum libitum ſuum ſpectant, inſtar idolatræ rogant Deum minimè ſaluantem.

Ioann. 6. Hæc eſt voluntas Patris mei, qui miſit me, vt omnis, qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die.

§. XIIII.

Nulla eſt infirmitas, quæ non roboretur, dum Deum conſpiciat.

NVllus quamuis vilis, quamuis infirmus quamuis reiectitius excluditur, ſed omnis, qui videt filium Dei, æternam indè alitur in vitam. Fęlix, qui eos habet oculos, qui filium Dei videant; per illos vitam æternam ſuget, licet ſit omnium viliſsimus, & obſcuriſsimus. Multi fuerunt, qui reſurrectionem carnis negabant ducti ipſius vilitate carnis, quam à ſacra pagina vilipēdi videbant. Caro, inquiunt, vitam æternam percipiet, quæ limus eſt viliſsimus, quæ fęculentum lutum, quam inſtar puluēris, & cinis Habrahamus depreciat, cuius in gentem gloriam fæno cō parat Iſaias? Horum obiecta, vt rideat Ter- *Tertul.*
tul. lib. de Reſur. carnis, pro tātis vilitatibus vnum ſolum opponit, quo ſolo percipi poſſit vita, etiam à viliſsimo, nimirùm, quod habet oculos, qui Deum videant. Ait enim: *Abſit, vt Deus manuum ſuarum operam in æternum deſtinet interitum. Tenes ſcripturas, quibus caro infuſcatur? Tene etiam, quibus illuſtratur. Omnis caro fœnum: non hoc ſolum pronūtiauit Eſaias, ſed &, Omnis caro videbit ſalutare Dei.* Eſto ſit caro puluis, & cinis, ſit fætulenta maſſa, ſit officina peccati, ſit fœnum vile, cur hæc officiant vitæ æternæ percipiendæ, quando & cum illis omnibus caro oculos habet, quibus videre poteſt Dei ſalutare? Hinc percipies doctrinam D. Irinæi lib. 5. aduerſus hęreſes, vbi componit cæci nati illumina tionē per lutum, cum plaſmatione, & viuificatione primi hominis. Ideò enim putat hūc cęcū nō ſermone, ſed luto facto curatū fuiſſe

à Do-

à Domino, vt daretur exemplum, & perfecta similitudo creationis Adami, & reparationis generis humani. Sed quanta hæc similitudo inuenitur? In formatione Adami lutũ assumitur, ex luto corpus struitur, cui immediatè spiraculum vitæ communicatur, quo ebibit homo vitam immortalem: in cæci nati illuminatione nihil de vita agitur; nullum ibi vitæ spiramẽ dicitur homo accepisse, solum oculos accipit per litionem luti. Nõ ibi spiraculo vitæ afflatur homo, quin potius sub luto sepeliantur palpebræ, vt oculi aperiantur; quid hoc cum vita immortali? Equidem vbi oculi dantur, qui possint videre filium Dei, ibi, & vita datur immortalis; lutũ enim, quod in oculos videtes filiũ Dei efformatur, eo ipso vitam sibi trahit æternam, licet minimè dicatur spiraculo vitæ afflari.

D. Irin. Ad hæc D. Irinæus supra: *Et propter hoc hic cæcus lotus venit videns, vt sui cognosceret plasmatorẽ, & disceret homo eum, qui donauit ei vitam.* Dixisset, *qui donauit ei oculos*, nisi in oculis videntibus filium Dei clarius effulgeret acceptio vitæ immortalis. Planè dum ei donauit oculos, donauit & vitam, quę profectò æternatur in eo, qui videt Deum. Ideò Baruch cap. 3. in eo ponit ingentes fœlicitates à Deo in homines profectas; quippè ait: *Post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est.* Hęc dixit, & tacuit, quasi in eo, quòd visus sit ab hominibus Deus in terris, dicatur eorũ vita, & perennitas. Quòd notãs D.

D. Irin. Irinæus lib. 4. cap. 7. ait. *Visibilem rursus hominibus ostendens Deum, ne in totum deficiẽs homo cessaret esse: gloria enim Dei viuens homo, vita autem hominis visio Dei. Si enim, quæ est per conditionẽ ostensio Dei, vitam præstat hominibus in terra viuẽtibus, multo magis ea, quæ est per verbum manifestatio patris, vitã præstat his, qui vident Deum.* Manifestatur Deus in rebus à se conditis, adeò, vt per res conditas apparens vitam tribuat hominibus; verum postquam verbum caro factum est, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre, longè copiosiorem, & abundantiorem vitæ fontẽ habemus, in visione Dei. Tota fœlicitas Zachęi indè incepit apud Lucam cap. 19. quod vidit Iesum, cum enim auidissimus esset Iesum videndi, & præ multitudine turbarum non posset, inuenit arborẽ; *& præcurrens ascendit in arborem Sycomorũ, vt videret eum.* De

D. Laur. quo eleganter D. Laurẽtius Nouarien. hom. 1. de Pœnit. ait. *Ascendit festinus, & vidit. Quid vidit? Saluatorem sæculi. Benè festinauit, optimè ascendit, qui dum auidus cupit videre saluatorem, salutem ipsam inuenit.* Habent hoc oculi videntes Deum, quod statim vitam fugant, & salutem.

§. XV.

Ipsæ res inanimatæ, quæ Iesum respiciunt, halant vitam.

EXpendenda adhuc est illa vox *omnis*; nullus enim excipitur, siue homo sit, siue pecus, siue locus ipse, aut lignum, dum ad Iesum respiciat, vitam halat, & salutem citissimam, Cum Dominus Iesus perambulasset Hierico, sic erat multitudine turbarum vndequaq; septus, vt nullo modo cerni posset à pusillis. Iuxta viam erigebatur Sycomorũ arbor, è cuius cacumine, haud dubium, quin respiceretur Iesus. Arborem notat pusillus homo Zachæus, & videndi cupidus, eius ascendit cacumẽ. Quid plura? Vix ascendit arborem, ex qua Iesus videbatur, & ecce tibi cœlestes thesauri eius in domum effunduntur. Quis tam subitò fecit Zachæum fœlicẽ? Sanè hæc non parua causa tantorum bonorum extitit, nimirùm arbor, cuius cacumen respiciebat Iesum transeuntem. Ad hæc D. *D. Laur.* Laurentius Nouar. hom. 1. de Pœnit. inquit. *Arbor optabilis salubri medicamine plena, quæ in solo aspectu subuenit peccatori, & sanctificauit prophanum. Non talis inuentu est arbor ista, quam illa, de qua dictum est, qua die manducaueritis ex ea morte moriemini.* Arbori tribuit sanctus vir, quos fructus percepit Zacheus ex Iesu; & quidem arbor, ex qua respicitur Iesus, merito habetur salubri medicamine plena; merito putatur halare vitam. Hinc prodibat desiderium illud Iacob, quo adiurauit filios, vt sepeliretur in terra Chanaã, sic Gen. *Gen.* 47. 47. *Non sepelias me in Ægypto, sed dormiam, cum patribus meis, &c.* Præuidebat sanctissimus vir, vt autor est Aug. Lyra, Abbul. terram illam fruituram esse conspectu Saluatoris; ex quo adeò vitalem terram illam putabant, vt ex illa se citius crederent posse prosilire in immortalem vitam. Quis hoc non speraret à terra filij Dei conspectu ditata? Sanè Ægyptus singulis annis submergitur aquis Nili, sub illisque sepulta iacet vsque in mensem Decembris; adueniente autem Decembre, & Ianuario, incipit aquas abijcere, nouumque virorem, nouamq; vitam induere. Quòd si scire cupias, vndè habuerit Ægyptus per hos menses aquarum sepulchrum, & abijcere, & se omnium terrarum vitalissimam ostendere, non nemò putabit id venire ex eo, quod per illos menses viderit primo in se ingredientem Iesum, dum gladium Herodis fugeret. Sic D. Anast. Sinaita lib. 3. Exa- *D. Anast.* mer. inquiens: *Quando Deus Christus lux mũ-*

di natus est, & ex præsepi Bethleem in Ægyptum cum sua matre fugiente ab Herode, versatus est; statim terra Ægypti detegitur, deponit tenebras: Solis iustitiæ lumen induit: & in Christum oculos fixit, &c. Cur nō halaret vitam terra, quæ oculos potuit in Christū figere? Nulla enim in re, vel vmbram Christi inuenies, quæ salutem, & vitam, non valet. De Iob. cap. 2. dicitur: *Qui testa saniem radebat sedens in sterquilinio.* Ab omnibus destitutus vnam testā inuenit, quæ illi præbebat aliquale solatium, dum abstergebat saniē. Sed cur testa sola Iobo salutaris extitit? Præclarè Polychron. in Cat. Græca Christo refert id in testa adumbrato. Ait enim. *Quod cognata naturæ recognata præstat obsequium, Christum præsignificabat, nostra nostris instaurantem. Ergo imagine illa, ac typo non tam vlcus, quàm animus curatur. Quæ enim ab ea testa corpori medicina petatur, nisi ad magis reconditam Christi contemplationem factū illud referatur?* Et merito eo solum putat testam fuisse salutarem, qui Christi vmbram portabat.

Iob. 2.

Polychr.

Ioann. 6. Murmurabant ergò Iudæi de illo, quia dixisset. Ego sum panis, qui de cœlo descēdi, & dicebant: Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem, & matrem? Quomodo ergò dicit hic. Quia de cœlo descendi?

§. XVI.

Rari sunt, qui non patrissent in vitijs.

CVr non murmurent contra Deum Iudæi, quorum parentes crebrisimi fuerunt murmuratores? De illorum murmure habes multa Exodi. 16. & 17. & Psal. 105. vbi ait. *Pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non crediderunt verbo eius, & murmurauerunt in tabernaculis suis.* Simul cum vita veniebat in Iudæorum filios murmuratio contra Deum: solēt enim filij nullius rei certiorem, quam vitiorum hæreditatem parentibus referre acceptam. Quapropter dicebat D. Cyril. Alex. lib. 4. in Ioan. cap. 3. *Quasi paternam hæreditatem murmurationem de rebus bonis ad Iudæos descendisse comperio. Murmurabant illi aduersus Deum ex ingratitudine in deserto; murmurant, & isti de Christo, & saluatorem suum inobedientia sua vituperant.* Quasi paternā hæreditatem venisse putat Cyril. parentum vitia in filios; ego maiori cetitudine vitia parentum delabi ad filios, quam paternam hęreditatem dixerim. Multi enim sunt filij, qui paternam hæreditatem contemnant, & declinēt, vel propter debitorū onera, vel propter alia multa: qui autē paterna vitia prorsus à se depellat, vix inuenitur vnus. Vincula sunt, & catenæ parentum vitia, quæ ægre, & difficulter euadit filius. Apud Hierem. cap. 11. ait Dominus: *Inuenta est coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus Hierusalē. Reuersi sunt ad iniquitates patrum, &c.* Quæ verba sic in rem præsentem legit Theodoretus: *Inuēta est colligatio in viris Iuda, & in viris habitantibus Hierusalem, conuersi sunt ad iniquitatē patrum suorum.* Expende quid fuerit inuentum in viris, quo reuersi sunt ad peccata patrum, nimirùm, *inuenta est colligatio*; est equidem peccatum paternum ligamen quoddam, est laqueus, quo penè necessum est filium implicari. Ad hæc Theodor. *Colligati sunt, & implicati cum patribus, & in itinere eorum incedūt.* Quo se extendit nexus sanguinis, eo se extēdūt paternorum vitiorum laquei: qui simul cum generis propagatione, inueniuntur prolapsi. Congregati Israelitæ omnes petierunt à Samuele, sibi regem dari; Samuel autē & si tali petitione irritatus rem Deo refert; cui Deus ait. 1. Reg. cap. 8. *Non tē abiecerunt, sed me ne regnem super eos: Iuxta omnia opera sua, quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de Ægypto vsq; in diem hanc.* Expende illud, *iuxta omnia opera sua, &c.* quasi nullū opus malum fuerit in populo, ex quo egressus fuit de Ægypto, quod non inueniretur in singulis illorum generationibus per tot annos protractis. Equidem multi transierant anni, innumeræ penè generationes transierant; nec in deserto inuenti fuerunt ataui eorum, qui existebant tē pore Samuelis, & tot generationum trāsitus nec vnum solum paternum vitium præterire facit: sed post illos omnes adhuc miseri operantur iuxta omnia opera, quæ fecerunt parentes priores.

Hier. 11.

Theodor.

1. Reg. 8.

§. XVII.

Minimè quis censendus est ex bonis externis, sed ex intimis virtutum operibus.

VAnissimi rerū æstimatores, facile despiciunt illum, cuius humiles parentes cognoscūt, vbi enim bonorū externorū clarita tē nōvidēt, nihil dignū estimatione norūt.

Hac

Hac lue infecti Iudæi, quia Ioſephum, & Mariam pauperes Chriſti parentes reputant, irridentè cœlo dilapſum hominem. Proh amentes, & inſani æſtimatores! Hos pungebat D. Iacobus in ſua canonica cap. 2. aiens. *Si introirit in conuentum veſtrum vir aureũ anulum habens in veſte candida, introierit autem, & pauper in ſordido habitu, & intendatis in eũ, qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei, tu ſede hic benè: pauperi autem dicatis: tu ſta illic, aut ſede ſub ſcabello pedum meorum, nonne iudicatis apud vos metipſos, & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum?* Meritò iniqua, imò inſana cenſetur cogitatio, quæ externis bonis ducitur, vt de hominibus æſtimationem faciat; non anulus aureus, non veſtis preciosa, non generis claritudo cõſulendi ſunt circa æſtimationem hominis, ſed facinorũ opera præclarorum ſpectanda, quæ verum hominis valorẽ euidentiſsime propalant. Hæc nunquam non exhibent hominem ornatũ, illa ſæpè abeuntia, & nudum oſtendunt, & miſerabilẽ. Ad hæc dicebat D. Cyril. Alex. lib. 4. in Ioan. cap. 4. *A rebus etiam ipſis cognoſcere poſſumus, quàm amentes, & inſani ſunt, qui exteriori habitu, nõ in intrinſicis bonis hominem admirantur. Diuitiarum enim omnis ſplendor aduentutiam, atque caducam hominibus gloriam affert. Virtutis autem, & interioris hominis fulgor proprias, atque naturales adducit diuitias, quæ non ſimul cum iſta carne cadere ſolent, ſed animo inſunt, & cum ipſo euolant, quo creator omniũ conſtituit. Non ergò diuitijs claros, nec terreſtri gloria, quaſi floſculos rutilantes, ſed eos, quos ſplendore operum ad inextinguibilem gloriã currere cognoſcimus, in quibus interior pulchritudo omni virtutis numero lucet, honorare debemus.* Et ſapienter, & pulchrè hoc dictum eſt à Cyrillo: quippè externi ſplẽdores fallaciſſimi teſtes ſunt valoris humani; & qui illis ducitur, ferè ſemper miſerabiliter fallitur. Audiſtis ſæpe, quòd Iſraelitæ nationum regium ſplendorem ambientes faſtidire cœperunt humile regimen Samuelis, quo ipſi fruebantur. Videbant regem nationum incredibili gloria clarum in medio populi procedentem, maieſtate præcelſum, fulgentibus miniſtris coronatum: ſimul & videbant ſuũ Samuelem, hominem humilem, nullo ſatellitio, nulla externa gloria inſignem. Quid tunc? Samuelem faſtidiunt, regalem maieſtatem ambiunt, lectiſsimum, & ſuper omnes eminentiſsimum virum Saulem, ſibi in Regem acciſcunt. Miſeri, & errones electores, dum externis bonis credunt, eligunt, qui ſe, & populum perdat: & deſpiciunt, ſub quo mille triumphis degebant, & illuſtres, & ſecuri. Rem præclarè attigit D. Greg. lib. 4. in 1. Reg. cap. 2. inquiens: *Saul ad pugnanda bella regem poſtulantium fortis, & potens eligitur: ita vt ſacra hac hiſtoria teſte, ab humero, & ſurſum populo vniuerſo emineret: à Deo igitur ad regni gubernacula electus, cum bonus exiſteret, & de filijs Iſrael aliquis melior illo non eſſet, tamen cũ tantus, ac talis vir carnali fortitudini relinquitur, bella perdidit, quæ pugnaturus acceperat, & vitã pariter amiſit. Samuel autem, qui ſæculi potentia ſublimis non extitit, qui humiliter, non ſolum Deo, ſed & hominibus miniſtrauit: de exterioribus quoq; bellis trophæa potenter exhibuit.* Hoc inueniunt, qui externis credũt bonis, quiſquis enim totus relinquitur ſæcularibus bonis, fieri nequit, quòd multam non afferat ruinam. Melior conditio illius, qui ſola virtutis opera intuetur, qui intimos animi ſplendores rimatur; ab his nõ fallitur, ſed veram coronã adipiſcitur. Huc ſpectabat Pſal. 44. *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus, in fimbris aureis*: quaſi oſtendatur vndè æſtimanda ſit hominum regalium gloria; non quidẽ ab aureis peplis extrinſecus refulgentibus, non ab externis bonis; ſed ab auro intrinſecus fulgente in virtutibus animi. Id quod patentiſsimũ erit, dum audiamus Platonem. 3. de Repub. ſic differentem. *Deus in formando vobis, qui ad imperium idonei eſtis, aurum in generatione immiſcuit. Eis verò, qui adauxilium ferendum præſtant, argentum. Agricolis autem, & reliquis opificibus æs, & ferrum. Proindè, vt qui cognati eſtis, plerũq; ſimiles vobis generatis. Quã doquidem tamen ex aurea ſobole, generari poterit argentea, & ex argentea aurea: & reliquæ omnes eodẽ modo aliæ ex alijs viciſsim. Principibus autem, & primum, & maximè præcipit Deus, vt nullius rei ita boni cuſtodes ſint, neq; quicquã ita obſeruent, quam quid in animis filiorum ſuorum, ex illis admixtum ſit. Et ſi filius eorũ ſubæratus, aut ſubferratus ſit, nullo modo miſerabuntur, ſed conuenientẽ naturæ honorem tribuentes, ad agricolas, & opifices ipſum detrudent.* Papæ ſi Principum gloria non ab externis, ſed ab intimo auro animis admixto cenſenda eſt, quot hodie ab aulis, in opificum caſas relegandi eſſent, qui fulgentes aureis parentũ bonis extrinſecus, intrinſecus ferream, & ære alieno preſſam habent animam? Equidem ab aureis parentibus naſcuntur ſæpe ſubferratæ proles: & ſepiſsime videre liceat auream prolem in ſinu ferruginoſæ parentis. Quapropter abigendi à Republica ſunt erronei æſtimatores rerum, qui nihil ſciunt æſtimare intrinſecum; ſed ſummam fidem habent vni parentum proſapiæ. Apud Lucam cap. 10. dum mira faceret Ieſus, Iudæi mirabundi dicebant: *Vndè huic hæc omnia, & quæ eſt ſapientia, quæ data eſt illi? Et virtutes*

Iacob. epiſto. cap. 2.

Cyrill.

Pſal. 44.

Plato.

Luc. 10.

B. Greg.

tales, quæ per manus eius efficiuntur? Nonne iste est fabri filius, & Mariæ? Quorum insaniam
Chrysol. notat Chrysol ser. 49. his verbis: *Non patiuntur Christum virtutibus, & sapientia Deum credi: sed proximorum, parentum fratrum; affinium documento hominem tantum asserunt.* Sic credunt natalibus hominis, vt nihil vltra illos velint cogitare, & si intrinsecum regalissimę diuinitatis aurum per virtutum opera euidentiisime irradiet, manifestetur. Cur vanè parentum ferrum spectas, habens in prole, quæ videas aurea intimarum virtutum decora? Hæc proculdubio hominem regalibus, imò diuinis Genealogijs reddunt: sicut ferrei mores, & abiecti etiam regalissimas proles ad opificum detrudunt genealogias.

§. XVIII.

Quo quis apud homines notior, eo magis apud illos solet vilescere.

EXpendēda est ratio ob quam despiciant Iudæi Iesum, aiunt enim: *Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem, & matrem?* Et quia apud vos notus ex patre, & matre, ideò respuendus? Hæc est stultorum hominum conditio, quæ notos despiciat, & illos magis spectet, quos nunquam nouit. Hanc maculam Romanis inurebat D. En-
Ennod. nodius in Natal. D. Laur. Episc. Mediolanēsis, inquiens. *Momentis plerumq; incerti fauoris aura popularis impellitur, & nescia examinis turba Quiritū dum studijs rapitur, amat incognitos.* Et quando non plus valent apud stultos homines incogniti, quam noti? Plures sunt, qui cognitos despiciant, & parui pendant; incognitos æstiment, & promoueant, adeò, vt qui prudens est, hoc in primis debeat curare, ne sui copiam faciat, ne se nimis familiarem præbeat; vilescet profecto, si cognitus habeatur. Sapiens mulier, quæ fluxu sanguinis laborabat, præripere dum nititur sanitatem ex Iesu Matth. 9. *accessit retrò.* Si donum sanitatis accipere cupis, cur non magis ante oculos te constituis saluatoris? Cur non magis amas videri, & agnoscit? Cum Iesum hominem videbat, cauebat hominum conditionem, ideò non cognosci, sed nesciri voluit, vt securius expectaret sanitatis do-
Chrysol. num. Ad hæc Chrysol. ser. 34. *Nesciri se ab eo voluit, à quo se credidit posse saluari.* Et quidem ea est hominum cōditio, vt magis nesciri debeat curare, qui ab illis aliquid obtinere nabat: omnia perdet, si habeatur notus.

Ioann. 6. Dixit eis Iesus: Nolite murmurare inuicem, nemò potest venire ad me, nisi Pater, qui misit, traxerit eum, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Scriptum est in Prophetis, erunt docibiles Dei, &c.

§. XIX.

Nulla mortis vilitas non obtegitur, vbi Iesus est, qui resuscitat.

IAm tertio audiuntur hæc verba, nimirū, *& ego resuscitabo eum in nouissimo die*, nec vnquam ante hæc præcessit mortis memoria. Solum dicūtur iusti à Iesu præcipue resuscitandi, & non dicuntur morituri; cur antea non proponitur mors, non exponuntur sepulturæ sordes, & caligo, v.g. si dixerit: *& si mortuus fuerit, ego resuscitabo eum,* sed nulla mortis facta mentione, solum poponitur resurrectio; Vbi Iesus est, qui resuscitat, sic mors obtegitur, vt nihil appareat nō vitalissimum. Apud Daniel. 12. *Et docti in populo do* *Dan. 12.*
cebunt plurimos, & ruent in gladio, & inflamma. Ecce vobis totam fœlicitatem eorum, qui docibiles Dei sunt, nimirùm hi ruent in gladio, & inflamma, qualis est hæc sapientiū fœlicitas, quod ruant in gladio? An fęlix est, qui gladio percutitur? Fęlix est vas, quod percutitur, & confringitur ab artifice, vt glorioſius, & elaboratius rutilet. Sic ex Hæbręis legit noster Sanchez, inquiens: *Et de ęuditis ruent, vt conflentur, & eligantur, & dealuentur.* Vidisti sæpe ferruginosum vas confringi, & confractum in ardentissimam fornacē detrudi; nec doles vasis ruinam, quia sic videstractari vas ab artifice, cuius labore in nouum splendorem vas surget, quo nec pristinæ deformitatis, nec ferruginis appareat vestigium. Sic cum Christi sapiētes cadunt, in puluereműque sparguntur, non ruina est, sed ars Iesu, qui illos sic frangit, vt conflentur, & eligantur, & dealbentur, vt nihil non appareat in eis non splendidum, & præstantissimum. Vasis ruinas glorijs implet artificis manus, & vitæ humanæ ruinas non illustrabit manus omnipotentis Christi? Rem pulchro exemplo expendit Tertul. lib. de resur. *Tertul.*
carnis, inquiens: *Phidiæ manus Iouem Olympium ex ebore molitur, & adoratur, nec iam bestiæ,*

tiæ, & quidem inſulſiſsimæ dens eſt, ſed ſummum ſæculi numen, non quia elephantus, ſed quia Phidias tantus: Deus vinus, Deus verus quamcumq; materiæ vilitatem, non de ſua operatione purgaſſet, & ab omni infirmitate ſanaſſet? Quid pulchrius? Elephantus trahitur ad mortem, humi iacet bellua iam putrida, accedit nobilis artifex Phidias, belluæ oſſa, & dentes aſſumit, ex quibus Iouis Idolum ſic elaborat, vt propoſitum nationibus credatur ſæculi numen viuidiſsimum, eiq; victimas litent. Quid facitis gentes? Quòd in ara rutilat, cadauer eſt inſulſiſsimæ belluæ, ſpolium mortis eſt, os rude, vel dens elephanti iacuit. Equidem cadauer erat, os rude, & vilis dens poſt venatoris manus, at poſtquã manus acceſsit Phidiæ, iam non dens, ſed Deus; ſic cadauer, ſic os diſsimulatur ſub artis gloria, vt à nationibus habeatur numen. Fœlix cadauer, quod inuenit manus tanti artificis: fœlicior tu homo fidelis es, liceat humi iacere, liceat putreſcere humi, iam non corpus, ſed cadauer; iam non caro, ſed os: tunc accedet manus Chriſti, de cuius operatione quæcumq; materiæ vilitas, ſic purgabitur, ſic illuſtrabitur, vt ſydera ipſa claritate ſuperes. Vtinam ad has Chriſti manus omnes traheremur; trahũtur à Patre omnes credentes iuſti, & dantur in manus tanti artificis, de quarum operatione arida oſſa vilitatem exuunt, & induunt ſortem diuinam. Totum hoc video decantatum Pſal. 2. vbi ſic pater ad filiũ: *Poſtula me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionẽ tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Et nũc reges intelligite, erudimini, qui iudicatis terram. Apprehendite diſciplinam.* Iubentur homines Principes diſcipuli fieri tanti regis, tanti Domini, ad quem trahendi ſunt à patre; ipſe autem recturus eſt eos in virga ferrea, & ſic fracturus eſt eos, ac ſi eſſent vaſa teſtacea. Deus bone, quis huius diſciplinã capiet? Quis potius manus Chriſti non fugiat, à quibus confringendus eſt, vt vas teſtaceum? Confringẽdus eſt quidem, qui in manus venerit Ieſus, ſed fœlix, qui etiam, vt confringatur, patitur illas manus, à quibus exuta vilitate, & infirmitate, gloriosa prodibit indutus claritate.

Pſal. 2.

Ad hæc monebat D. Irinæus lib. 4. fatus: *Si ergò opera Dei es, manus artificis tui expecta: præſta ei autem cor tuum molle, & tractabile, & cuſtodi figuram, qua te figurauit artifex, cuſtodiens in temetipſo humorem, ne induratus amittas veſtigia digitorũ eius. Ab artificio enim Dei abſconditur, quod eſt in te lutum, fabricabit ſuſtantiam in te, manus eius liniet te ab intus, & à foris auro puro, & argento, & in tantum ordinabit te, vt & ipſe rex cõcupiſcat ſpeciem tuam.* Et quidem merito dicit, quòd ab artificio Dei abſconditur, quòd in nobis eſt lutum; quæcũq; enim mortis, & infirmitatis vilitas diſparet, vbi tradimur in manus Chriſti, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ; vt qui antea putredo erat, iam rutilet inter ſydera.

D. Irin.

Ioann. 6. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. Ego ſum panis vitæ.

§. XX.

Vbi Deus cæleſtem hunc panem nobis donauit, quaſi tenetur iam mortis damnationem delere.

CVr vitam non æternabit ille, cui Deus panis eſt, & cibus? Ex quo Deus ſe nobis in cibum dedit, ex quo cęleſtẽ panem nobis, vt cibum in hac vita, & viaticum ad futuram prouidit, validiſsimum argumentum habemus pro mortis ſententia abolenda, pro æternanda vita. Reuoco in memoriam filiorum Iacob tritiſsimam hiſtoriam, quando deſcenderunt in Ægyptum emere triticum: bisequidem deſcendunt in Ægyptum, ſemel cum Beniamino, & ſemel ſine illo, & ſemper ab Ægyptiorum Prorege liberaliter excipiuntur; illis triticum exhibet & pecunias cum tritico reſtituit. Tandem, & boni Principis conuiuio ſaturi, plenis frumento ſaccis in domum ſuam reuertuntur lætiſsimi. Adhuc erant invia; & ecce vobis lętitia vertitur in luctum: accedunt enim Proregis miniſtri, ſaccos frumentarios ſcrutantur, & in Beniamini ſacco abſcõditus inuenitur aureus cyphus. Adſtupent fratres, puer totus pauidus cõprehenditur, ad Proregem deducitur furti reus. Prorex iratus iubet iuuenem ligari, in carcerem detrudi, ibiq; ſententiam mortis expectare. Quantus tunc pueri luctus? Quantus fratrum clamor? Quis illorum nõ vellet mori, vt puer viueret, ne eius mors patrẽ ſenem crudeliter feriret? Dant ſeſe fratres obſides pro iuuene, lamenta multiplicant, rationes congerunt, quibus molliant iudicem. Prorex autem ſeueriſsimus aſtat, damnationẽ pueri confirmat. Tunc Iudas accedit fratrem à morte liberaturus, ſed qua id ratione perficiet? Accipitè illam, & pulcherrimam, & fortiſsimam ex Ioſepho lib. 2. Antiq. cap. 3. vbi hæc ad Proregẽ pro fratris vita verba

facit Iudas: *Ne committas, vt illud beneficiū tibi pereat, dum fame ereptis, & frumento liberaliter adiutis etiam ad domum alimenta perferendi poteſtatem feciſti. Eiuſdem enim bonitatis eſt, ſeruare fame debita periclitantes, & mortem meritis culpam cōdonare. Seruabis enim, quos pauiſti, & vitam, quam præ fame deficere nō es paſſus, denuo donabis, quo commendabilior ſit tua clementia, dū & vita donas, & per quæ vita retinetur.* Quę verba pulchriora excogitari poſſent in rem noſtram? Quos Prorex frumento, & cibarijs à mortis gurgite rebocabat, ſineret in mortē licet alioquin meritam ire? Cur abundantiſſimam præberet alimoniam, quam vel in domum referrent ſuam, ne fame perirent, quos ferro vellet ſtatim perire? Sanè ex quo cibo rum impenſis reuocauit eos à morte, quaſi tenebatur eoſdem, & damnationi eripere, ne primum, & tantum perderetur beneficiū, ſed in effectum, cum ingenti gloria donantis exurgeret. Quid plura? Simile argumentum fideles contorquemus in mortis damnationem, ex quo lautiſsimam Chriſti mēſam accipimus. Nunquam enim committet Deus, tantum beneficiū, ſibi perire, dum fame ereptis, & frumento ſtabilitis diuino, etiam ad patriam domum alimenta perferendi poteſtatem fecit: dum ſe viaticum propoſuit, & panem vitæ. Quos non eſt paſſus fame tanti epuli perire; paſtos illo, & ſaturos in macellum abire permittet? Seruabit proculdubio, quos pauit, & morti æternæ eripiet illos, quibus horrea tanti alimenti in tot annos prouidit. Nec vellet Deus optimus maximus audire, quod ille auarus diues, nimirū, *Et quæ paraſti, cuius erunt?* imò fideles ſuos in æternum ſeruabit, ſiquidē illis alimenta prouidit æternæ vitæ. Aiebat auariſsimus ille Luc. 12. *Deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, & bona mea, & dicam animæ meæ. Anima mea habes multa bona poſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus, ſtulte, hac nocte animam tuam repetunt à te, quæ autē paraſti, cuius erunt?* Et merito ſtultitiæ accuſatur, qui totus dum eſſet in congerendis, & parandis epulis in annos plurimos, nihil prouidit circa vitam habendam, mortemq; fugandam. Quippè ad ſapiētiam pertinet, non parare epulas in plures annos, quam ſunt anni vitæ: imò ex quo Deus vitæ æternæ menſam parauit, iuxta ſapientiæ ſuę regulas, tenetur ſimul damnationem mortis abrogare. Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, ſcidit columnas ſeptem. Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinū, & propoſuit mēſam. Miſit ancillas ſuas, vt vocarēt ad arcem, & ad mania ciuitatis.* Non vocat ad arenā, in qua ſunt pericula, in qua pennatæ volant mortes, ſed vocat ad arcem, in qua eſt protectio, & ærei muri, qui rideāt inimicorū iacula. Cur ergò, non magis vocat ad arenam, quā ad arcem? Equidem parauerat menſam, cibaria prouiderat in abundātia, ex quo magis tenebatur prouidere comedentiū ſaluti, & vitæ; ne cū mādducantium vita deeſſet, ſtultus videretur tantæ menſæ parandę labor. Quis iā metuat ſibi mortem, dum cœleſtem cibū à Domino accipit præparatū. Aiebat Paul. ad Rom. 8. *Ad Ro. 8.* *Qui etiam proprio filio non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum; quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?* Ex his Auguſt. ſer. *Auguſt.* 4. in natal. Mart. contemptū mortis vult perſuadere Chriſtianis ex dono accepto à Patre aiens. *Terret te fremitus mundi, cui donatus eſt artifex mundi? Chriſtum nobis donatum eſſe gaudeamus, & nullos inimicos in hoc ſæculo timeamus.* Noſce homo diuinū donum, noſce menſam paratā, noſce deificæ carnis ferculū tibi donatū, & diſce mortem non timere; cur debitum timeas mortis, cum tibi donatum accipias vitæ authorem? Rugiat diabolus, & circum quærat, quem deuoret; non timet iā Chriſtianus ab hoſtibus circumdari, quando pro ſe habet cibaria in plurimos, imò in æternos annos præparata.

§. XXI.

Se inter peccatores humiliter annumeret, quiſquis cœleſti cibo velit ſaginari.

PAnis eſt Deus, ac proindè certum, quòd gaudeat conſortio palearū, ſuſtentatur enim triticū paleis, & neceſſario gratis aſpiciet oculis illas, quarū gratia coaluit. Quid tumes homo, & ſic tua exaltas puritatem, vt nec minimā in te, imò nec iuxta te paleā videre auſis? Fauſtus abijce, & te paleis fædatū confitere, inter paleas annumera, & ſecurius aſsides cœleſti pani. Sic conſulebat D. Aug. *Auguſt.* ſer. 221. de temp. *Nemò quærat expellere totam paleā, niſi tempore ventilationis, nemo ante tēpus deſerat aream, ne fortè, dum non vult peccatores ſuſtinere, præter aream inuentus prius ab auibus colligatur, quā ingrediatur in horreum.* Sūt qui ſe iuſtos prædicant, & adeò de puritate gloriantur, vt nec in ſe, nec iuxta ſe ſuſtineāt videre paleam peccati. Hi dum in hoc areę tēpore volunt prætendere horreorū puritatē, à malignis auibus deuorātur. Securior agit, qui noſcens areæ tempus, ſeſe inter peccatores annumerat, nullaſq; paleas à ſe alienas putat, ſed quaſi palearum manipulum ſe ſiſtit

diuino

diuino pani; O quàm hic degit securus ab auium morsibus! O quàm cœlesti pani gratus accidit, qui vt panis factus est, non potest ingratis oculis aspicere paleas. Paulus ad Philippens. cap. 3. extollens Christum Dominũ supra legem, ait: *Omnia detrimentum feci, & arbitror, vt stercora, vt Christũ lucrifaciã.* Apud D. Thom. aliter: *Omnia pro damnis duxi; habeoq; pro reiectamentis, vt Christum lucrifaciam.* Vbi noster posuit stercora, & D. Thomas legit reiectamenta, Græcus ponit *Scybalon*, quod est frumenti reiectamentum, nimirùm palea. Et mirum est, quod Paulus sic vilipendat legem coram Christo, vt illam paleã vocet; non ne lex Christum in se præhabebat? Nonne Christũ halabat? Nonne Christo tota seruiebat? Cur ergò Paulus sic illã despicit, sic illã exinaniuit, vt vocet reiectamẽta, vt vocet paleam? Imò nullo magis commendat Christo cœlesti frumento legem, quam dum illam paleam vocat: semper enim panis acceptum refert paleis, quod ipse sit. Ad hęc pulchrè D. Chrysost. hom. 11. inquit. *Si verò reiectamenti nomine legẽ intelligat, nec sic probri quicquam fuerit. Nam reiectamentum à frumento est, & quod frumenti nascentis robur est, illud est Scybalon, paleam dico. Nam, nisi fuisset palea, frumentũ vtiq; natum non esset: Vides quo modo vndiq; Christo inhæreat, nec sinat vllo pacto probrosè denudari legem, sed vndiq; eam muniat?* Equidem nũquam lex gloriosior Christo Domino sistitur, quam vbi instar palearum fasciculi illi sistitur: pergratis enim oculis triticum paleas respicit, à quibus habet, quod viuat. Et sanè hoc etiã debemus peccatorum paleis, quod propter illas Iesus panis fiat vitæ; nunquam ergò minus ingratus Deo cœlesti pani assides, quàm dum humilis inter peccatores te annumeras, paleasquè peccatorum tuorum præoculis feras. Pharisæi Matth. 9. sic obijciebant Christi discipulis: *Quare magister vester cũ publicanis, & peccatoribus manducat?* Quasi superbissimi homines iusti, & puri essent, sic peccatoribus annumerari detrectant, & inter illos assidere conuiuijs, quo se miseria conuiuio Christi prorsus excludunt. Ad hos D. Chrysol. ser. 30. inquit. *Pharisæe cõfitere peccatum, vt Christi venire possis ad mensam: vt sit tibi panis Christus, & panis ipse frangatur in tuorum veniam, peccatorum: vt fiat tibi Christus poculum, qui in tuorum delictorum remissionem funditur. Pharisæe prande cum peccatoribus, vt possis prandere, cum Christo: agnosce te peccatorem: vt tecum prãdeat Christus: intra cum peccatoribus conuiuium Domini tui, vt possis non esse peccator.* Quo quis humilior accesserit sub cognitione suorum peccatorum, eo aptior, & gratior erit pani viuifico, vt qui peccatorum paleis acceptum refer, quod panis factus sit.

Ad Phi. 3

Chrysost.

Matth. 6.

Chrysol.

Ioann. 6. Patres vestri manducauerunt manna in deserto: & mortui sunt. Hic est panis de cœlo descendens, vt si quis ex ipso manducauerit, non moriatur.

§. XXIII.

Ex quo parauit Dominus nobis mensam in deserto huius vitæ, tenetur, & in patria facere similiter.

MAnna in deserto datum, quos ibi inuenit Israelitas, ibi reliquit sepultos: panis autem viuus Iesus, qui à cœlo descendit, vt in huius vitæ deserto homines pasceret, quos hic inuenit homines, se illis communicando, non reliquit illos in hoc exilio sepultos, sed in patriã cœlestem ducit similiter ibi faciandos. Vndè manna reliquit sepultos in deserto, & panis viuus non reliquit sepultos in hoc exilio, sed magis excitat ad æternã satietatem? Quia manna simul cũ pereuntibus perijt: panis autem viuus manet gloriosus, & venerabilis in patria, nec potest nõ pari modo segerere in patria cum his, cum quibus in exilio arctè, & indissolubiliter communicauit: Pulchrè Algerus lib. 1. de Sacramento cap. 3. ait. *Non enim esset misericordiæ Dei, & iustitiæ condignum, si eos repelleret à regni sui cõsortio, quibus tam familiariter vniri dignatur in exilio mundi.* Qui exul, dum cũ exulibus alijs viuit, familiariter cum illis agit, intimam, & æqualem cum illis init amicitiam; eandẽ postea tenetur seruare, dum fuerit constitutus in libertate; si velit veram animi profiteri ingenuitatem. Quale enim erit, quod in fœlici statu constitutus fastidias, & despicias illum ipsum hominẽ, cui te dum in inferiori eras, intime cõmunicaueras; & arctissimo vnanimitatis vinculo te vnieras? Hoc temporalissimus aliquis homo potest facere: verùm qui ingenuus est homo, quibus se in exilio dedit intimum amicum, & familiarem, eũdem se debet in patria libertate præstare. Descẽdit equidem diuinissimus panis de cœlo ad hãc lachrymarum vallem, & ita se in hoc exilio deiecit, vt se dederit exulibus in pabulũ, in signum perfectissimę cum illis vnanimitatis.

Alger.

Quid

Quid tunc? Dum in ſua regna redierit, relinquet vnanimes ſuos in exilio ſepultos? Abſit: illos ſecum adducet, & parili amicitia deuinciet, paribus epulis, & cõuiuijs ſaciabit. Apud Luc. cap. 12. vigilantes ſeruos, & amicos venit Dominus reducere in patriam: & poſt reductos in patriam, oſtendens, quibus illos honoribus proſequatur, ait: *Amen, amẽ dico vobis, quia præcinget ſe, & faciet illos diſcũbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Non miror, quòd Dominus ſeruos ſuos vigilantes in gloria cœleſti diſcumbere faciat: nec etiam miror, qui ibi miniſtret illis æternitatem halãtia pabula. Id ſolum mirandum mihi venit, quod miniſtraturus in gloria adhuc dicatur præcingi; quippè hic habitus eſt mundialiũ ſeruorum: cur ergò Domine adhuc in gloria ſeruas eundem habitum ſeruitutis mundialis cum tuis? Sanè in hoc exilio, dum exul ageret, ſic ſe deiecerat ad ſuos trahendos, vt non ſolum conuiuia illis diuina pararet, ſed & in modũ ſerui linteo ſe præcinxit, vt eorũ pedes labaret: ne ergò videretur hæc miniſtratio ex occaſione veniſſe, ſed ex animi ingenuitate non debuit in patria, dum opulentus eſſet, & glorioſus illã præterire, ſed prorſus eamdem præſtare. Ingenioſe, vt aſſolet Chryſol. Chryſol. ſer. 24. fatur. *Diſcũbẽti homini Deus aſtat, & aſtat in cœleſtibus: epulanti ſeruo ſeruit Dominus, & ſeruit accinctus: pueris ſuis miniſterium facit Chriſtus, & facit in patris iam gloria conſtitutus. Qui tibi in terra labando pedes extremum repreſentauit obſequium, & repromittit in cœleſtibus nouiſſimam ſeruitutem.* Non ad tempora occaſiones viuit nobiliſsimus Ieſus, inſtar viliſsimorum hominum mundialium: nec eius diuiniſsimi mores honoribus, aut euentibus mutãtur: quos exul in exilio amauit, eoſdem amat, & ſibi aſsidere facit in regno patrio: quam exhibuit in deſerto humanitatem, eandem exhibet in medio Angelicarum poteſtatum, & in frequentiſsimo Seraphinorum ſenatu. Sanè ex quo exul à patria ſeſe creaturis ſuis cœleſti conuiuio inſinuauit, nullum iam habebit ſtatũ, in quo nõ ſe oſtendat ſimili humanitate. Iam à mundo exceſerat, iam pergebat ad patrem, & dũ adhuc ignotus voluit agere cum ſuis, ad conuiuium venit, & ſtatim ex notiſsima diuini epuli communione manifeſtatur. Sic habes Luc. 24. *Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit panẽ, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum.* Et ſi extra mũdi ſtatum eſſet, & ſi in via ad regna paterna iam inueniretur, vbi ſuos offendit, non potuit illis notiſsimam in cõuiuijs, & humanitatem, & comitatem, & ſuauitatem oſtentare. Ad Patriam ſedem ventum eſt: quid tunc? Iſaias 66. *Ecce ego declinabo ſuper eam, quaſi fluuium pacis, & quaſi torrẽtem inundantem gloriam gentium, quam ſugetis: ad vbera portabimini, & ſuper genua blandiẽtur vobis. Quomodo ſi cui mater blandiatur, ita ego cõſolabor vos, & in Hieruſalem cõſolabimini, Videbitis, & gaudebit cor veſtrum, & oſſa veſtra, quaſi herba geminabunt, & cognoſcetur manus Domini ſeruis eius.* Expẽde in regeneratione, cum corpora reuiuiſcant, delicijſq; cœleſtibus immergãtur, tunc notiſsimam ſibi Domini manum in his omnibus recognoſcent. Eadem manus Domini nunc, & tunc inuenietur, quæ aſſueta ſemel homines paſcere, nunquam non eamdem ſe præbere poteſt. Iſai 66.

Ioan. 6. Ego ſum panis viuis, qui de cœlo deſcendi, ſiquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Et panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

§. XXIII.

Multis indiget homo, vt poſsit digne cœleſtem cibum excipere.

NOn otioſè meminit Dominus carnis ſuæ preſſuras, effuſionemque largiſsimam ſui ſanguinis pro mundi vita obtinenda, vbi cœleſte parat conuiuiũ. Quippè ait: Panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mũdi vita, nimirum mactata; cur ſimul Domine & paſsionis meminiſti, & cõuiuij? Cur & vitæ panem porrigis, & effuſionem tui ſanguinis in medium producis? Vt oſtendat quãtis laboribus, quãta ſanguinis irrigatione egeat homo preueniri, vt digne diuinum excipiat cibũ. Pulchrè D. Irinæus lib. 4. cap. 72. poſt Chriſti Domini enumeratos labores, ſic finit: *Pro nobis igitur omnia hæc ſuſtinuit Dominus, vti perſeueremus in eius dilectione, edoctus diligere Deum: & tandem aliquando maturus fiat homo, in tantis matureſcens ad videndum, & capiendum Deum.* Tantis potuit egere homo, vt matureſceret ad capiẽdum Deum? Equidẽ, niſi in multis laboribus, in largo ſanguinis ſudore irrigatus homo non habet eã maturitatem, qua fructuoſe, & digne in ordine ad profectum ſpiritualem, excipere poſſet cœleſtem cibum. Ad frugum maturitatem, multi ſudores, labores multi, frequẽtes irrigationes requiruntur; vt oſtendat Dominus

D. Irin.

per

per quos labores acquiratur maturitas, vt digne recipiatur Deus; in horto ſudauit, in domo Cayphæ ſalibarum ſtercora ſuſtinuit, in prætorio, & Caluario ſanguinis fontes ad irrigationẽ effudit: & omnia hæc ſuſtinuit, vt in tantis diſceremus matureſcere ad capiẽdum Deum. Mihi crede, nunquam accedas ad cœleſte conuiuium, nunquam diuiniſsimi ſanguinis poculum velis pertingere, niſi præmiſsis multis irrigationibus, & mundus, & maturus fias. Nefariſsimus ille homo Pilatus, dum ad ſanguinem Ieſu acceſsit, qui effundẽdus erat pro mundi vita, nil prius cogitauit, quàm ad ſe aquarum lauacra dirigeret. Ait enim Matth. 27. *Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua lauit manus coram populo, &c.* Cur miſer tantam mactaturus hoſtiam, lauas manus? Cur ad aquas contendis, ſtatim ad Ieſu ſanguinem iturus? Inſtar lupi rabidi voraturus accedis agnum, qui abſtulit peccata mũdi, & lauacris te præparas? Adumbrabat infelix Chriſtianos conuiuas, cum non niſi lotus, & mille lauacris mundus audet accedere ad rem ſanguinis diuini. Hoc notãs D. Cyril. Alex. lib. 10. in Leuit. tandem finit. *Audi autem, quomodo lotus ſit, & mundus effectus, cum ad populũ diceret: vultis vobis dimittam Ieſum, qui dicitur Chriſtus? Tunc poſcit aquam, & lauit manus ſuas coram populo, dicens: mũdus ſum ego à ſanguine eius, vos videritis. Sic ergò lotis manibus ſuis videbatur mundus effectus.* Non antequam munditiem repreſentaret, & aquæ irrigationem ſuſciperet, immaniſsimus lupus audet vorare agnum diuinũ. Hoſtiam litabat carnifex nefariſsimus, ſed nõ niſi prius adhibitis lauacris, adhibitis irrigationibus, quibus & mundus, & maturus apparet, vt ſecurius videretur inferre manus Deo ipſi? Et tu nullo lauacro, nulla irrigatione præmiſſa audes diuini agni carnes pertingere? Quod non audet lupus vŏraturus agnum, audet Chriſtianus Deum in agno epulaturus? Sanè qui velit, & maturus, & dignus accelere ad hoc epulum, ad Deum ſuſcipiendum, non aqualis irrigationem ſolam, ſed totum mare ſibi in lauacrum procuret. Petrus vbi nouit Dominũ in littore eſſe maris, non expectauit nauis tarditatem, ſed vt ad illum feſtinior iret, & accederet, in mare ſe dimiſit. Cur Petre, non expectas magis? Cur non magis fidis rapidiſsimo linteorum curſui? Cur te potius mari credis, vt accedas ad Chriſtum? Nouerat bonus ſaluatoris diſcipulus, quantis egeret irrigationibus peccator, vt maturus ad Deum accederet. Quippè ait Chryſol. ſer. 78. *Vt audiuit, quia Dominus eſt, miſit ſe in mare. Vt mare dilueret, quod negatio taliter ſordidauerat.* Equidem nobis opus eſt fontibus, & mari, vt irrigati, & fæcũdati, eam habeamus munditiem, & maturitatem, qua Deum excipiamus. Nullum ſordentẽ vitijs, nullum viridantibus annis luxuriantem admittit hæc menſa, ſed ſolos mũdos, & maturos amat. Apocal. 22. *Oſtendit mihi fluuiũ aquæ viuæ, ſplendidum tanquam Chriſtallũ procedentẽ de ſede Dei, & agni. Ex vtraq; parte flu minis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menſes ſingulos.* Ad ripas fontis Dei, & agni vide qualia ſint ligna, nimirùm ligna ſingulis menſibus fructificantia, ne quãdo ſine maturis fructibus appareant. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 61. ad Popul. fatur. *Ex hac menſa fons aſcendit, ſpirituales emittens fluuios. Apud hunc fontẽ plantatæ non infructuoſæ ſalices, ſed arbores ad ipſum cœlum peruenientes, fructũ habentes ſemper maturũ.* Præmittit mẽſa Dei, & agni gratiarum fluuios, quibus viuidæ iuſtorum ligna irrigentur, vt nunquam non maturos habeant fructus, & matureſcant amplius, vt Deum poſſent capere.

Matt. 27

Cyri. Ale.

Chryſol.

Apoc. 22.

Chryſoſt.

§. XXIIII.

Omnia ſit nobis Chriſtus.

EXpende adhuc verba, nimirum: *Panis, quem ego dabo, caro mea eſt*, eſt equidẽ panis, & caro; & quid non eſt diuinus panis nobis datus? Et caro eſt, & mel eſt, & omnia ſit guſtãtibus. Præclarè Drogo lib. de Paſsion. ait. *Quid amplius dicam? Vnus, idemq; cibus, & api eſt mel, & ceruo eſt fons aquæ, & panis, qui cor hominis confirmet.* Quid non inuenies homo in huius diuiniſsimi cibi cõuiuio? Si velut apis liliatum tritici acerbũ circũdas, eius lilia, & flores lambẽs, mel tibi erit, imò quid dulcius ſuper mel, & fauum. Si velut ceruus ſitiuundus iuſtitiã ſitias, & ſanctitatem, inibi tibi aderit fons in vitam æternã ſaliẽs. Si velut vultur, aut aquila adhoc diuiniſsimũ corpus aduolaueris, caro eſt, quæ te exſatiet. Si tandem velut homo tantæ aſſederis menſæ, panẽ inuenies, qui cor humanũ valeat cõfirmare. Hinc Georgius Nicomedienſis ſer. de Præſentatione Mariæ, ſic tẽplũ alloquitur: *Accipe menſam, quæ portat vitã, in qua vitæ noſtræ panis propoſitus ambroſia pauit eos, qui eius fuerint participes.* Commune erat, quod panis nos pane ſatiaret; verũ huius mẽſę panis, ambroſia pauit participes ſuos: quia verius quã manna vetus ſe transformat in omniũ ſaporum ſuauitatẽ, & fit, & panis, & caro, & mel, & fons, & ambroſia guſtantibus. Magnum hoc, ſed quid maius excogitauit Orig. hom.

Drog.

Georg.

in

in 1.Reg.fatus. *Singulis ſenſibus animæ ſingula quæq; Chriſtus efficitur, id circo, & verum lumẽ dicitur, vt habeant oculi animæ, quo illuminentur. Id circo, & verbum, vt habeant aures, quod audiant. Id circo, & panis vitæ, vt habeat guſtus animæ, quod deguſtet. Id circo, & vnguẽtum, vel nardus appellatur, vt habeat odoratus animæ fragrantiam; id circo, & palpabilis, & manu tractabilis, &c.* Nullus eſt ſenſus, qui non impleatur in hoc diuiniſsimo conuiuio, in quo Chriſtus fit omnia ſingulis.

Ioann.6. Litigabant ergò Iudæi adinuicem dicentes: Quomodo poteſt hic nobis carnẽ ſuam dare ad manducandũ?

§. XXV.

Cæcus eſt, & Iudæ proditori ſimilis, qui regium Chriſti ſplendorem in Euchariſtiæ conuiuio non obſeruant, illumq; honorant.

ECce quam vilis habeatur Dominus apud hos peſsimos Iudæos, dicũt enim: *Quomodo poteſt hic*, quaſi nec nomẽ eius ſciãt, imò quouis titulo honoris indignum reputent. Audiunt diuiniſsimum cœleſtis panis cõuiuium ſibi ab Ieſu oblatum, & deſpiciũt tanti muneris datorem, & ex munere nõ cognoſcitur Dominus omniũ, ſed nec vllo cognomine dignus cenſetur. Iam non mirabor, quod audiẽtibus reprobis Iudęis dicat Dominus Latroni; *Hodie mecum eris in paradiſo.* Cur tanta latroni? Cur in conſpectu Iudęorum? D.Amb.Pſal.39.veram, & pulcherrimam inſinuat rationem: *Ad iſtorum omnium perpetuam condemnationem latro crucifixus abſoluitur, quia ille Chriſtum in ſupplicijs agnouit ſuis, quẽ iſti in beneficijs non agnouerunt: quia in cruce ſua regnum Domini mente conſpexit, quod in conuiuio Chriſti Iudas videre nõ potuit.* Equidẽ proditoris, & cæcitas, & inſania fuit, quod accumbens cœleſti conuiuio, regalem Ieſu magnificentiam non agnoſceret; & ſimiliter reproborum Iudęorũ erat vt inter diuiniſsimi ſanguinis propinationem, & regem, & Dominũ Ieſum minimè agnoſcerent, quãdo vel ex menſa cœleſtibus repleta dapibus clariſsime regiam Ieſu poteſtatem debebant agnoſcere, & illã honorificentiſsimis nominibus, & titulis proſequi. Hoc enim cœleſte conuiuium ſpectans Dominus aiebat apud Ezech. Ezech.cap.34. *Et ſuſcitabo eis germen nominatum: & non erunt vltra imminuti fame in terra.* Ad famem orbis tollendam, ſuſcitat Dominus hoc germen, hunc cibum cœleſtis menſæ. Sed quale germen eſt? Ipſe ait: *Germen nominatum*, ideſt nominũ claritate cõſpicuum, & celebre; Hebræi legerunt: *germen in nomẽ*: quaſi cibi huius magnificentia tanta foret, vt ipſe acquireret inuentori ſuo æterni agnominis honorem. Et quando famis ablatio ſimilem non peperit honorem? Accipite Caſiodorum.6.variar.18. aientem: *Non immerito Pompeius fertur, copia quantitate prouiſa, vſq; ad rerũ peruenisſe faſtigia. Quia merito ſingularis eſt amor populi, cum potuit à penuria liberari. Hinc ille gratificationẽ meruit, plauſumquè populorum. Hinc vnice ſemper amatus eſt, & in gratia ciuium, omnium vicit facta maiorũ; qui ne aliquando in honore diceretur, cũ nominis taxatione vocabatur, & magnus.* Expende illud, nimirũ, *ne aliquando in honore diceretur*; quippè vbi populorum famẽ ſuſtulit prouiſa frumenti copia, adeò ſe regium oſtendit, vt cauerent populi, vel eius vocabulum proferre ſine aliquo honoris titulo addito, & ideò vocabatur Pompeius magnus. Adeò regiũ eſt ſtudium famis depellendæ, populiq; exſatiãdi, vt qui id habuerit, nunquam ſine honoris titulo nominari debeat ab his, qui ſanæ ſunt mentis. Hinc Paulus, qui millies Ieſum nominat contentus hoc ſacrum nomen exprimere, ſine alio titulo, vbi ad cœleſte conuiuium accedit, ſtatim ait.1.ad Corinth.11. *Dominus Ieſus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, &c.* Cur modo præcipuè dicitur Dominus Ieſus? Sic regius apparuit in cõuiuio, vt deberet ibi ſanctus doctor cauere, ne in honore diceretur, ſed cum nominis taxatione Dominus vocaretur. Huc conſpirarunt nationes Chriſtianorum, apud Euchariſtiæ epulum nũquam ſine titulis honorificis nominatur; quippè cum nominis taxatione ſanctiſsimum dici conſueuit, ne vnquam in honorè nominari poſsit.

Caſiodor.

1.Cor.11

Ioann.6. Dixit ergo eis Ieſus. Amen, amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

§. XXVI.

Abſtinentia ab Euchariſtiæ epulis lethalis.

MIſer eſt, qui tãtum præterit cibum; qui ab illo ſe abſtinet, vitã non habet funditus

ditus perdetur. Miraris? Sed argumentum clariſsimum in Iudæorum ruinis habes: hi ſe ſe perditioni dederunt, ex quo ſe ſe tantis epulis ſubſtrahunt ſaturandos. Nota eſt luctа Iacob cum Angelo, Geneſ. 32. luctantur tota nocte præſtantiſsimi pugiles, Iacob, & Angelus; & oriente aurora Angelus tetigit nerſum fœmoris Iacob, qui tactu Angelico ſubito emarcuit, reliquitque virum claudicantem. Nouerunt id Iacob poſteri, & in memoriam parentis claudi, deuouent abſtinentiam illius neruí adeò, vt nemo ſit Iudæus, qui non reſpuat fœmoris neruum dum veſcitur animalium carnibus. Hinc D. Ambroſ. colligit totam Iudęorum ruinam, nimirum, quod neruum illum nolint manducare. Sed cur abſtinētia à paruulo illo neruo ruinam afferret lethalem, præcipuè vbi reliquæ carnes manducabantur? In neruo fœmoris Iacob materia Chriſti carnis ſignificabatur, imò ibi ſeruabatur, vnde nil mirum, quod miſerè pereant, qui Chriſti carnem nolunt manducare. D. Ambroſ. in Pſalm. 43. ait: *Iudæi non intelligentes myſterium ſtatuerunt, ne neruum manducarent filij Iſrael. Et ideo ſacriſanguinis ſe redemptione fraudarunt, ſalutiferæ quoque paſſionis ſe beneficijs abdicarunt, ne vitam mereantur æternam: quia ſcriptum eſt: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & bibueritis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Vanè putat perditionem fugere, quire fugit epulas tanti cibi: hoc vno clariſsimo indicio extremam ruinam ſibi quis poteſt auſpicari; ſi carnem Chriſti Domini non edat, ſi abſtineat à tanto cibo. Audiuimus ſæpe ſomnium duorum aulicorū, qui cum Ioſeph erant in carcere Ægyptio: horum alter ait Geneſ. 40. *Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines, creſcere paulatim in gemmas, & poſt flores vuas matureſcere: calicemque Pharaonis in manu mea: tuli ergo vuas, & expreſsi in calicem, quem tenebam, & tradidi Pharaoni.* Hoc fuit alterius ſomnium, ſed accipite alterum, ſic enarrantem: *Et ego vidi ſomnium, quod tria caniſtra farinæ haberem ſuper caput meū, & in vno caniſtro, quod erat excelſius, portare me omnes cibos, qui fiunt arte piſtoria, auesque comedere ex eo.* Hæc ambo referunt ante ſomniorum interpretem Ioſephum, qui nihil moratus primo Pharaonis gratiam, ſecundo furcam auguratus eſt. Sed cur miſer hic ad furcam rapitur, cur miſerè perditur? Sanè panes in occipite habebat, nec de illis accipere curabat, ſed auibus cœli illos relinquebat; & in quo tanta deſidia circa panes erat, haud dubiū quin illum, & mors, & perditio manebat. Aiebat Philo lib. de Ioſeph: *Piſtorum princeps non impetrat veniam, vſque ad vltimum ſupplicium procedente ira, haud ſecus, ac in culpa grauiſsima, nam ciborum defectum mors ſequitur.* Non eſt obſcura perditionis coniectura, dum te vidente cœli aues rapiunt cibum cęleſtem, & tu nihilominus, nec micā illius vis recipere, vis edere. Vides ſæpe per annum, vides feſtis diebus, vides in Bacchanalibus, tria caniſtra tritici, hoc eſt, tres integros dies plenos, panum cœleſtium, in quibus omnium ſaporum ſuauitas inuenitur: vides: præterea cœli aues, hoc eſt, innumeros pios viros, ac mulieres ſumentes ex illis panibus. Quid tu interea? Nec manus porrigis, nec micam accipis, nec vllam habes rationem cibi cœleſtis, haud dubium, quod tantum cibi defectum mors ſequetur. Habeas licet vniuerſas virtutes, ſublimem apud cœlorum Regem locum teneas; te licet expaueant hoſtes, vt prorſus inexpugnabilem, ſi tamen eò deueneris, quod tibi voluntarius ſit cœleſtis panis defectus, tui perditionem irreparabiliter videbis. De fęlice homine dicebat Iſaias, cap. 33. *Qui ambulat in iuſtitia, & loquitur veritatem, qui proiecit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere: qui obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos, ne videat malum. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt, & aqua eius fideles.* Expende, quid detur viro tātis florenti virtutibus, in tam ſublimi locato, hinc inde ſaxis munito; nimirum, panis ei datur, quaſi omnes illæ virtutes, omnia munimenta nihil proſint, vbi deſit panis. Pulchrè Gillibert. ſerm. 26. in Cant. *Si obturas aurem, ne audias ſanguinem; ſi claudis oculos, ne videas malum, iam clauſus es, iam habitas in excelſis, & munimenta ſaxorum ſublimitas tua. Nunquid ſatis eſt? Quid prodeſt tam munita ſublimitas, ſi quæ intus ſunt famis, & faſtidij vaſtat egeſtas? Quid prodeſt dura ſaxorum, & inacceſſa ſublimitas, ſi non ibi panis eſt. Bona quidem protectio, ſi tamen non deſit, refectio.* Nulla ars, nulli muri, & ſi ænei non perduntur ab hoſte, ſi panis intus deſit.

Ambr. Geneſ. 40. Philo. Iſai. 33. Gillib.

Ioann. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſsimo die.

§. XXVII.

Ex tunc te habere vitam puta, ex quo cibum diuinum participasti.

NIL crebrius audimus toto hoc capite: quam quod cœleſtem cibum manducantes mortem cauent, vitam habent, & adeò abundanter vitam habent, vt poſsint illam æternare. Manducaſti Chriſti carnes? Iam vitam habes, non ſolum in futuro vitã accipies, ſed amodo tibi numeras, & vitæ dies, & menſes, & annos. Vbi ad exeundum de Ægypto iubentur Iſraelitæ agnum Deo litare, quem vnaquæque familia comederet, ſubdit ſtatim legiſlator Exod. 3. *Menſis hic vobis initium menſium*: quaſi ex tunc vitæ ſuæ dies, & menſes iam poſſent numerare: quaſi nullus, vel menſem vitæ haberent, niſi ex quo cæpit veſci carnibus agni immaculati. Exod. 3. Ad hæc D. Gaudent. in Exod. ferm. 1. *Tunc audiunt: Menſis hic vobis initium merſiũ: tunc vtique quando liberati de Ægypto hac, verum manna comedemus, & de petra ipſo Chriſto bibemus, adhærentes agni immaculati veſtigijs.* Gaud. Ille ſolus incipit numerare ſibi, & dies, & menſes, qui carnes comedit diuiniſsimi agni, dum ieiunus es ab hac menſa vacuos mẽſes habes, nec integrum vitæ diem habes; vbi autem agnum Dei edis, ille dies tibi initium eſt dierum. Vnus eſt Euchariſtiæ cibus, qui vitæ tuæ præſefert ſtatum. Elias Iſraelitas perditioni datos. 3. Reg. 18. vt ad ſpem vitæ reſtituat ſacrificaturus ſtabat: *Et accedente adſe populo curauit altare Domini, quod deſtructum fuerat.* 3. Reg. 18 Expende verbum illud, *curauit altare*, curari ſola dicitur vita animalium, vita hominis, vnde Caietanus expreſsius ibi locutus, ait: *Inſtar curantis medici reparauit altare ſummi Dei, quod ibi erat dirutum.* Et quidem altare non à medico, ſed à fabro reficitur, ſolus homo à medico curatur, cur ergo dicitur Elias inſtar medici curaſſe altare? Planè in altari vita eſt hominũ & ſalus, nec amplius durat vita hominum, quam dum altaris ſacrificia frequentantur: dum ergo altare ſacrificandum reparatur, non ibi tam attendenda eſt refectio lignorum, & lapidum; quam omnium hominum curatio, & eorundem vita reſtaurata. Dirutum eſt Euchariſtiæ altare, à beſtijs eſt conculcatum, quid tunc? Paul. ad Corinth. 1. c. 11. *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi*: cadunt humanę vitæ cum altari; reparatio altaris hominum eſt ſalus, & perfecta curatio. D. Anſelm. ibi ait: *Oſtendit Apoſtolus, myſterium Euchariſtiæ intra cœnam celebratum, non cœnã eſſe. Medicina enim ſpiritualis eſt, quæ cum reuerentia deguſtata purificat ſibi deuotum.* Anſelm. Itaque, qui velit humanas infirmitates curare, curet altare; ex quo altaria reuerenter incipiant frequentari; vita hominum incipiet reparari, & confirmari. Dauid auſpicium, & quidem fœliciſsimũ ſuo regno dabat. 2. Reg. 6. dum reuerenter arcam collocat, eiuſque ſacrificia, qua poteſt puritate tractat. Id quod notans Ioſephus, ſimulque populi ſui cladem maximã ſub Saule, quando fortes Iſrael ceciderunt apud montes Gelboe, ait: *Si enim ſub Saule ſacra non fuiſſent neglecta, nunquam talem cladem populus excepiſſet.* 2. Reg. 6. Quæ clades audies in populum, apud quem ſacrificia diuina reuerenter tractantur? Et quis Sathan poterit ſtare aduerſus humanam vitam, dum pro illa ſtat altare plenum epulis corporis, & ſanguinis Chriſti? Monebat D. Petr. Dam. Blancam comitiſſam in ep. c. 3. his verbis: *Chriſti corpus, & ſanguinẽ in ore carnis crebrius ſuſcipe, vt hanc eius vocem merito poſsis audire. Fauus diſtillans labia tua ſponſa, mel & lac ſub lingua tua. Terretur enim aduerſarius, cũ Chriſtiani labra videt Chriſti cruore rubentia. Agnoſcit enim præſto ſuæ perditionis iudicium, & diuinæ victoriæ, qua captiuatus eſt, & obtritus nõ tolerat inſtrumentum.* Damian. Quis timeat vitæ ſuæ ab hoſtibus, dum Chriſti pabulo fit ſecurus?

Ioan. 6. Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè potus. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in illo.

§. XXVIII.

Virtutes paulatim, & per partes amplectendæ.

IAm aliud quid ſuperius promittit Dominus eius carnẽ edentibus, nimirũ, quod manent in eo, quod tranſeunt, & pene conuertũtur in Deũ. Antea promittebat, quod viueremus, quod reſurgeremus; modo quod manebimus in eo, quod erimus Dij. Sed notãdi ſunt gradus, quibus ad tãtã perfectionis ſummitatẽ inuitamur. Primo iubemur ſolũ operari cibum, qui non perijt; deinde iã dicimur manducare panem vitæ: tertio addit

addit panem vitæ æternæ: tunc carò Dei in qua reſurgamus, offertur, inſuper ſanguis propinatur, tandem ipſa offertur deitas, vt maneamus in Deo, & viuamus, vt Deus. Cur nõ magis ſtatim ſimul omnia hæc ſunt propoſita, & panis, & caro, & vita, & reſurrectio, & deitas? Non ea eſt res virtutũ, quæ tota ſimul tradi poſsit, ſed paulatim, & per partes tradenda, & amplectenda. Cant. 1. *Oleum effuſum nomen tuum, propterea adoleſcẽtulæ dilexerunt te nimis.* Cur oleum effuſum? Cur nõ magis integrum oleum exhibetur? Non eſt humanarum virium integrum Deũ ſubito capere: dum adoleſcentulæ ſumus, dum adhuc egemus cuſtodia matris Eccleſiæ paulatim virtutem ſugimus; quam integram habent perfecti in patria. D. Bern. ſer. 19. in Cant. *Effuſio quippe nomen facit captabile, captum amabile: ſed adoleſcentulis dum taxat, qui capaciores ſunt, integro gaudẽt, effuſo nõ indigent.* Detur integer Deus perfectis, & capacioribus patriæ cœleſtis ciuibus: nobis puſillis, & infantibus, & catellis melius eſt, quod oleum effundatur, quod panis frangatur, quod cœleſte ferculum diuidatur, vt ſic paulatim ſugamus eſcas vitales, & in vitam diuiniſsimam prouehamur. Cum lumina mundi fiebant, vnico verbulo Dei vocabantur, & ſubito apparebant facta: vbi ad hominem ventum eſt, ibi incipit artificis deliberatio, & conſultatio: *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*: tunc limus ſumitur, corpus aptatur, & tandem in faciem eius mittitur ſpiraculum vitæ. Cur homo inter omnia verbo facta, ſic paulatim & per partes efformatur? Homo fiebat ad Dei imaginem, Dei autem, vel vmbra non niſi operoſè, & per partes debet acquiri, & participari. Rupert. lib. 2. de oper. Trin. c. 2. *Non dixit ſcriptura, quod dixit Deus, fiat homo, ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, & factus eſt homo, ſicut dixit, fiat lux, & facta eſt lux. Quare? Videlicet, quia non repentè, ſed operoſè agendum erat, vt homo conſummatus ſtaret ad creatoris ſui imaginem, & ſimilitudinem.* Nõ ſubitò in ordinem diuinum aſcẽdit homo, nec totũ virtutis opus ſimul capere poteſt; non parum erit, ſi primo inſtar infantis in vtero exiſtentis figuratus ſit caro, diuinæ carni paſsionibus contuſæ ſe conformans, deinde ſpiritum vitæ accipiat, vt viuat hominis vitam, iuxta regulas rationis; tunc in ſortem diuinam tranſeat, in Deo manens, & Deus in illo. Huc ſpectabat D. Petr. 1. epiſt. 2. *Sicut modo geniti infantes, rationabiles ſine dolo lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem, ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus.* Expende, quod itũbeamur infantibus aptari, & aſſimilari in Domini participatione: quippe, quod alimentum facit in infantibus, hoc facit cœleſtis eſca in hominibus. Infans autem, dum concipitur in vtero matris, ſibi ſolo ſanguine nutritur, & coagmentatur, & efformatur caro. Deinde in lucem proditus lacte excipitur, quo alitur, & diſponitur iam ad vitam rationalem, tunc pane nutritur vſque in perfectam ætatem. Simili modo cibus Euchariſticus, in primis fit ſanguis, quo alimur, vt ſanctiſsimæ conformemur carni; tunc rationale lac, quo creſcimus in ſalutem, vſque in perfectam ætatem plenitudinis Chriſti deueniamus. Ex quo patet quanto periculo plures, quod ſummum eſt in Euchariſtia, prætendunt, abſque eo, quod primum præhabeant: non dum enim configurati diuiniſsimæ carni, nec ſpiritum vitæ confirmatum habentes, intimam cum Deo vnionem iactant, illamque ſibi obuenturam prædicant. Ad hos pulchrè D. Irenæus, lib. 4. cap. 75. ait. *Neque Deum, neque ſemetipſos ſcientes inſatiabiles, & ingrati, antequam fiant homines, iam volunt ſimiles eſſe factori Deo, & nullam eſſe differentiam infecti Dei, & nunc facti hominis.* Expende verba illa, nimirum, *inſatiabiles, & ingrati*, quippe multi ſunt circa Euchariſticum cibum, prorſus inſatiabiles, & vellent ſingulis horis diuiniſsimum epulum participare; & nihilominus ingratiſsimi Deo apparent, vtpote, qui diuinam concorporationem iactantes, non curant ex diuiniſsimi ſanguinis eſu ſe ſe in carnem figurari; vt eorum caro ſimilis reddatur Chriſti carni; ſed ante quam fiant homines, iam volunt eſſe ſimiles perfectè Deo. Proh ſtultitiam hominum, & inſaniam! hi nec ſe ipſos cognoſcunt, nec Deum.

Cant. 1.

Bernar.

Geneſ. 1.

Rupert.

Pet. 1. ep. 2.

Iren.

§. XXXIX.

Per Euchariſtiæ cibum quis hominem exuit, & in ſortem diuinam tranſit.

CVm Dei carne, & ſanguine nutriris, omnem trãſcẽdis terminũ humanitatis, & in ſuperiori quodam, & diuiniſsimo ordine tranſis. Quippe de illo, ait Dominus: *In me manet, & ego in illo*, iam homo nutritus ſanguine Saluatoris nõ in ſe manet, ſed in Deo,

quasi hominem exutus, se in Deum transfert. Cum de oblatione hirci loqueretur Dominus, Leuit. cap. 16. ait. *Nullus hominum sit in tabernaculo, quando põtifex sanctuarium ingreditur, vt roget pro se, & pro domo sua.* Quæ verba aliter leguntur à D. Cyrill. Alexand. lib. 11. vbi ait. *Et non erit homo, cum ingredietur pontifex intra velamen, &c.* quasi idem sit ingressus pontificis intra velamen, & hominis cessatio: sed quomodo non erit homo? Quia eo ipso, quod quis pontificem, & sacerdotem nostrum Iesum latentem sub velamine specierum Eucharistiæ sequitur, necessum est, vt hominem exuat, & in superiorẽ, & diuinissimum ordinem transeat. Ad hæc Cyrill. supra, inquit. *Quomodo non erit homo? Quod qui potuerit sequi Christum, & penetrare cum eo interius tabernaculum, & cœlorum excelsa conscendere, iam non erit homo: sed tãquam Angelus Dei, aut etiam super eum ille sermo cõplebitur: Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Siue ergo spiritualis effectus, vnus cum Domino spiritus fiat, siue per resurrectionis gloriam in Angelorum ordinem transeat, iam non erit homo.* Fœlix, qui sacerdotẽ summum intra velamen latentem sequitur, ibique se illi cõformare prætendit, hic profecto tanti sacrificij virtute, quidquid hominis est prorsus exuit, & in diuinam sortem videtur transisse. Quis talia cogitare posset de cibo, quod perduceret homines ad sortem diuinam? Sanè dæmon, vt hominum rideret stultitiã, cibum persuadebat sub prætextu diuinitatis acquirendæ dicens: *eritis sicut dij*; verum, quod confictitium, & ridiculum nefarissimus Angelus putauit, id verum effecit cibus diuinus. Vnde Rupert. lib. 6. in Ioann. ait: *Hic perspicue diuinitatem pollicetur carnẽ suam manducantibus; & illusionem nequissimi nebulonis, qui dixit, comedite, & eritis sicut Dij, non sine magno cruciatu eiusdem serio loquens in verum effectum conuertit.* Rideat serpens antiquus hominis stultitiam, qua putauit per cibum posse ad diuinitatem peruenire: risus enim illius in serium versus est, quãdo quod ridiculum putauit; videt magno suo cruciatu quotidie fieri: dum enim diuinissimus Eucharistiæ cibus sumitur, quidquid humanum est, exuitur, & in sortem transitur diuinitatis. Accipe Moysem in Exod. 34. à monte descendentem totum splendoribus plenum, totum diuinum. Vnde hos gloriæ splendores acquisiuit homo? D. Machar. hom. 12. ait: *Est enim alius cibus præter hunc visibilem, nam cum ascendit Moyses in montem ieiunauit quadraginta dies, ascendit homo, descendit habens Deum.* Non equidem in virtute cibi corruptibilis, à quo abstinuit, sed in virtute cęlestis alicuius cibi, quo homines in deos transfundit.

Leuit. 16.

Cyr. Ale.

Rupert.

Machar.

§. XXX.

Nuditas hominum peccatorum in Eucharistia precioſe operitur.

HOc totum facit Eucharisticus cibus, & quod tu in Christo maneas, & quod maneat in te Christus; sed quomodo in nobis manet Christus? Manet equidem, vt splẽdida stola nuditatem nostram, & ornans, & induens. Chrysost. hom. 45. in Ioan. inquit. *Qui huius sanguinis sunt participes, cum Angelis, & Archangelis, & supernis virtutibus commorantur: ipsam regiam Christi stolam induti, spiritualibus armis muniti. Sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt regem.* Pretiosus cibus nihil te egere relinquit; & simul saturitatem præstat, & vestitum; vt satur alsistas, & regali stola præfulgeas. Hinc cautum erat in lege, quod integer agnus ederetur. Exodi cap. 12. *Caput cum pedibus, & intestinis vorabitis. Nec remanebit quicquam ex eo*; non remanebit, inquam, quicquam ex eo, nec pellis ipsa, sed cum pelle, & capite, & pedibus, & intestinis vorandus erat. Cur cum his omnibus? Rem attigit Cellens. Abb. lib. de Pan. 1. aiens. *In hoc Dominus conuiuio sanguinem, carnem, pellem, adipem, intestina, caput cum pedibus ponit; vt redemptio in sanguine, refectio in carne, vestis in pelle præbeatur.* Omnia tibi necessaria habes homo in diuino conuiuio; in eodem ferculo ministratur tibi cibus, quo reficiaris, & vestis qua opertus præfulgeas. Non iam loquitur Pater ministris, vt afferant stolam primam, & deinde saginati vituli parent conuiuia, sed vnum tibi conuiuium parat, in quo dum carnem manducas Christi, ipsum induis Christum. Assumpto & fracto pane Iesus Matth. 26. *Dedit discipulis suis*: quod dedit, an solũ panem ad cibũ? Eleganter D. Bern. citatus à Tilmanno, in Allegor. ait. Nõ opus est quærere, quid dederit, ipse enim manifestat, dicẽs: *Hoc est corpus meum. O datum optimum, & donum perfectũ descendẽs à patre luminum. Christus datus est nobis ad induendũ, ad edẽdũ, & offerendũ, sicut indumẽtũ, sicut alimẽtũ, sicut pretiũ.* Nescit Christus aliter dari, eo ipso quod suũ corpus dare nobis dicatur, inibi, & cibus datur nobis, & pretium, & vestitus. Quisquis accipis carnẽ Christi, iã inde pretiũ habes, quo te redimas, cibũ quo reficiaris, & pretiosam stolam

Chrysost.

Exod. 12.

Abb. Cell.

Matt. 29

Bern.

Iã sub qua fulgeas. Memini defunctum puerum Elia propheta superuestitutum reuixisse, & traditum fuisse, & viuum, & splendidum matri suæ. Sic enim habes 3. Reg.

3. Reg. 17. *Expandit se, atque mensus est super puerum &c.* Quid in rem nostram aptius? Dum carnem Christi sumimus, manet in nobis Christus, hic se super nos expandit, vt videamur induti illum. Fœlix homo, qui sic Christum induisti: de te pulchrè fatur Gillibert. Abb.

Gil. serm. 16. in Cant. inquiens: *Tolle bone Iesu mortuum nostrum de matris gremio, porta in cœnaculum. Nouus redit ad nos, postquam tu illum te ipsum vestisti. Ideo te super ipsum expandis, vt quod est in eo fœdum, operias; quod nudum, vestias.* Quis etiam mortuus fugiat cœnaculum Christi, in quo Christum indutus, sub tanti fulgoris stola matri Ecclesiæ appareat, & viuus, & conspicuus? Ad hæc

Zachar. 9 Zachar. cap. 9. ait: *Quid bonum eius, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum?* Sufficisset à frumento cœlesti bonum salutis nostræ spectare, sed insuper ab illo accipimus ornatum decoris, sub quo fulgeamus. Quippe ait Paschas. lib. de Corpor. & sanguin. Domini, cap. 21.

Paschas. *Bonum quippe, vt ad vitam æternam proficiamus, pulchrum verò dũ immortalitatis gloria vestimur, vt interius fruamur vitæ dulcedine, & exterius fulgeamus nitidiùs de tanti beneficij gratia.*

§. XXXI.

Christus Dominus, nec sui corporis micam offert, quin se totum, & integre tradat. Quippe nescit partita dona.

SVffecisset, si nobis suam carnem, & suum sanguinem Christus daret, sed post datã carnem, & sanguinem insuper ipse in nobis manet, quasi nesciat sui, aut partem, aut gustum præbere, quin se statim exhibeat totaliter. Carnem Domini gustas? Haud dubiũ, quin totum etiam Dominum habebis: totus enim Dominus veniet ad illum, cui vel portio, vel mica datur. Iubemur petere in

Matth. 6. oratione Dominica: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*: qua oratione petimus Eucharisticum panem, qui nobis decoctus est in altari, vt multi explicant patres. Sed cur magis iubemur petere hunc nostrum panem, nobis præparatum, quàm Angelorum panem, & nobis, & Angelis in cœlis paratum? Sanè noster panis mica est, tantula portio est, si comparetur cum illo pane exhibito apud cœlos Angelis, in quo est tota plenitudo, & saturitas. Cur ergo nõ magis illum petimus, & enixè flagitamus, contenti, si vel micam altaris accipiamus? Equidem hunc petere iubemur, quia si diuini panis, vel micam, vel gustum nobis Dominus donauerit, non ibi sistet, sed & consequenter totum se integre, & complete donabit. Acutè Chrysolog. serm. 68. ait: *Quotidianum, & in diem vult nos in sacramento sui corporis panis viaticum postulare, vt per hoc ad perpetuum diem, & ipsam Christi perueniamus ad mensam, vt vnde hic gustum sumimus, inde ibi plenitudinem, totasque sacietates capiamus.* Chrysol. Qui Christi gustum acceperit, qui vel micam diuinissimi eius corporis manducauerit, minime frustrabitur, sed totũ, quod est Christus, ad se trahet. Nescit Dominus aliquid reseruare, cui vel micam præbuit, & totum præstabit. Id nouerat sapiens illa mulier, quæ pro deciduis à Domini mẽsa micis solicita, aiebat Matth.

15. *Etiam Domine, nam & catelli comedunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.* Matt. 15. Filiam volebat à dæmonio liberari, quod erat totum opus Saluatoris; & nilomi nus solas deciduas micas postulabat. Cur mulier micas postulas, cum egeas integro pane? Cur non magis pro integro instas pane, totamque Domini postulas potestatem ad tantum opus patrandum? Nouit Domini ingenium, quod nunquam sciuit, vel micam sui dare, quin totum se statim non addat, & dum micam accipit, non solum cœlestem panem, sed totam cœlestem mensam sibi trahit. Ex quo D. Basil. Seleuc. orat. 20. & Saluatoris ore, fatur. *O mulier magna est fides tua! Ideo tibi gratificari distuli, vt fidem tuam in exemplum proponerem. Totam tibi curationis mensam explico; non vt cani micas, sed vt filiæ totum panem largior.* Basil. Sel. Non sciuit vnquam à Christo venire, qui nõ post se totũ integrum panem portaret. Samaritanæ dicebat Dominus Ioann. 4. *Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua, quam ego dabo, fiet ei fons aquæ salientis in vitam æternam.* Ioann. 4. Aqua à Christo data dicitur, quod fiet fons in accipiente: sed qualiter riuus à Christo dilapsus fiet fons? Verè fiet fons, quia post se totum fontem afferet: cum enim Christus Dominus nesciat partiri dona sua, qui vel guttulam receperit, totũ etiam fontem ad se trahet, in se cõtinebit. Ad hęc D. Cyril. Alex. lib. 2. in Ioa. cap. 85. *Qui verò ex aqua, quam Dominus præbet, biberit, non modo non sitiet, sed illum* Cyr. Ale

in se ipso fontem continebit. Sperent & totum integrum fontem, qui vel guttulam capiũt; nunquam enim Christi dona amant diuisa esse, sed post singula totus, & integer fons, totus, & integer Dominus venit. Nosti lapidem percussum à Moyse in deserto? Ex illo fons scaturiuit; cuius melleis riuulis potum accepit populus vniuersus. Rem ponderans
1. Cor. 10. Paul. 1. ad Corinth. cà. 10. ait: *Bibebant autẽ de spirituali, consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Nõ solum aquas bibebant, sed & figuratè bibebãt spiritum, quem nos eramus accepturi in potu Eucharistico. Sed illud notandum, quòd, dum biberent, sequebatur illos petra: & qualiter fieri poterat, quòd petra consequeretur eos? An rupes ipsa à monte abscisa hoc habuit, vt & aquas daret, & simul post illos iret? Quæstionem dirimit Apostolus, dicens: *Petra autem erat Christus:* quę post aquas datas, se ipsam daret populum secuturam, non petra materialis fuit, sed erat petra Christus; qui cum nesciat dona præstare diuisa, eo ipso, quod in aqua illa sui potus gustum dedit, non ibi hæsit, sed & totus ipse exinde populo affuit illum
Anselm. à periculis erupturus. Ait D. Anselm. *Sequebatur eos per desertum petra spiritualis: quia aderat Christus. Qui ideo sequebatur, vt vbi defecissent, ille subueniret. Non enim petra, sed Christus aquam dedit.* Christus omnipotenti sua virtute aquam dedit, ex quo iam quasi tenebatur non denegare suam perfectam assistentiam; vt post aquas, & se totum dederit populo à periculis redimendo. Vide infra cap. 23. §. 3. & supra lib. 3. cap. 8. §. 3.

§. XXXII.

Caue, ne talis ad Eucharistiam accedas, quod in te Dominum permanentem habere non possis, sed transeuntem.

Fœlix, qui sic carnem Domini manducat, vt maneat Christus in illo, & non transeat tantum per illum: qui enim manducat meam carnem digne, ait Dominus, *in me manet, & ego in illo.* Non solum venit ad digne manducantem, sed ità vult venire, vt possit ibi manere, & mansionem apud illum facere, non cogi statim inde transire. Sunt equidem plurimi sic peccatis, & sceleribus tradi ti, vt si quando accedere ad hanc diuinam mensam liceat, dum celeriter ad cõsueta reuertuntur, non permittunt Deum in se, vel ad horam manere, sed statim illum cogunt à se transire. In his tantum est Dominus in transitu, væ illis, fallar, si non pereant illorum primogenita, vt perierunt in transitu Domini primogenita Ægypti. Nunquam enim sic cogitur Deus transire, quod nõ sul gurèt ira. Nota est illa ex 2. Reg. 1. sumpta imprecatio: *Omnes montes, qui in circuitu eius sunt, visitet Dominus, à Gelboe autem transeat.* 2. Reg. 1.
Ecce tibi, cum mala cupit Gelboe, hoc solum petit, quod ibi Dominus non maneat, sed ab illo transeat. Et quantum hoc malũ erat? D. Bernard. serm. 54. in Cant. putat illis verbis intelligi totam ruinam diaboli: cũ enim Lucifer ille ortus est instar montis, se super omnes spiritus exaltauit, & gratia Dei ornatus Deum in se habuit. Sed non in se Deum manere passus est, verum summa celeritate illum à se abegit, transireque fecit. Non mansit ergo Dominus in Angelo, sed transijt, & in illo transitu miserum spiritum damnauit. Miser ille, qui instar Gelboe, instar Angeli Deum in se habitantem non habet, sed à se transitorem facit; transiet Dominus, sed magno illius damno. Ad hęc mo
Bernar. nebat D. Bernard. *Hac attendamus, quo cauti simus sponsi nos salutiferis saltibus præparare, ne veluti à montibus Gelboe fortè transeat, & à nobis, si indignos nos sua visitatione conspexerit. Et de Angelis transilit Dominus execrans eorum superbiam. Ergo repudiatio Angelorum fiat emendatio hominum.* Cur de Angelis non transiliret Dominus execrans eos? Cupierat ad illos venire, & ideo creauerat eos pulcherrimis ornatos muneribus, illis se se communicat per gratiam, sed non finitur ibi permanere, sed inde transire cogitur, non miror, quod transeat execrans eos. Quis homo, dũ ad concupitum hospitium accedit, si non permittatur ibi quiescere, sed subito cogatur transire, non transeat execrans taliter cogentem? Amat equidem Deus humanis hospitari visceribus, & fortè per annum stat ad ostium, & pulsat, vt admittatur, tandem illum recipis sub panis speciebus, sed nõ permittis in te manere, imò illum statim transire à te cogis: crediderim, nunquam sic transiet, nisi multa in te maledicta congerens, & execrationes. Vbi Dominus in transitu solum est, habet peccator, quid possit timere.
Apud Lucam cap. 12. de Domino suos cõuiuio excipiẽte dicitur: *Faciet illos discumbere, & trãsiens ministrabit illis.* Quid ministrabit? Cur non explicat rem, quam ministraturus est eis? Dum dixit, *& transiens,* satis explicauit, quid ministrabit, nunquam enim transiens intelligitur, quod non ministret indignis necem. Pulchrè Chrysol. serm. 24. Luc. 12.

Ille

Cyrill. *Ille tibi in cœlestibus parat conuiuium, tu illi in terra non desinis continuas ingerere blasphemias: faciet & ille transitus suos, quia transiens ministrabit illis: de dominatione ad fidelium suorum pia transiet, & migrabit obsequia: ad te de misericordi patre seueriſsimum transibit in iudicem.* Semper trãsitus Domini necem alicui infert, væ qui illum facis non in tẽ manere, sed per te, & à te transire, transibit simul cõ tra te de misericordi patre ad seueriſsimum iudicem. Curemus ergo sic ad mensam accedere, vt Deus in nobis maneat, nõ transeat; quo enim velocius transierit, eo citius excludemur à vita. Propone tibi ob oculos Iudam; is mensæ dominicæ aſsidebat, buccellam accepit à Domino, & poſt buccellam continuo exiuit ad proditionem, & ad laqueum exiuit. Cur ita velox ad ruinam? Sanè dum indigne accipit Deum, nec ad momentum in se manere ſustinet, vnde ita velox pertransibit per illum, vt vel ipso agitationis impetu, vt leuem paleam excluſerit inde. Do pulchra verba D. Cypriani, ſerm. de Cœna Domini, vbi dicit. Quandiu cibi illi, qui ad diem feſtum erant parati, à conueſcentibus Apoſtolis ſumebantur, veteris paſchæ agebatur memoria, nec dum Iudas ad veterem vitam pertinens egredi cogeba

Cyprian. tur. *Sed vbi ſacrum cibum mens perfida tetigit, & ſceleratũ os panis ſanctificatus intrauit, parricidalis animus vim tanti ſacramenti non ſuſtinens quaſi palea de area exſufflatus eſt, &c.* Equidem à tranſeunte vento paleæ exſufflantur, ſic, qui palea eſt, caueat Deum per ſe trãſeuntem, tranſeuntis enim agitatione exſufflabitur.

Ioann. 6. Sicut miſit me viuens pater, & ego viuo propter patrem, & qui manducat me, & ipſe viuit propter me.

§. XXXIII.

Sic cura ad Euchariſtiam accedere, quaſi tunc primum de nouo ad illam accedas.

SIc generatur filius Dei à patre, vt nõ poſſit veteraſcere, ſed ſingulis diebus appareat quaſi recens, & nouus in vita, adeò, vt dicat Pater, Pſalm. 2. *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Nullum vnquam ſenium nouit filius Dei, ſed quaſi recens natus, & nunc, & in perpetuum oritur à Patre. Hanc æmulentur iuuentam, hanc procurent ſibi nouitatẽ, qui diuino ſaturantur conuiuio. Id quod reſpiciens D. Petrus 1. epiſt. 2. ſic ad diuinas epulas accedentes monebat: *Quaſi modo geniti infantes rationabiles, & ſine dolo lac cõcupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem, ſi tamen guſtaſtis, quoniam dulcis eſt Dominus.* Recens nati pueri quotidie lac exhauriunt, & quotidie ad nouum exhauriendum exultant: ſic quiſquis diuinis epulis refici curat, omne ſenium abiuret, totus ſingulis diebus renouetur, vt quaſi modo genitus appareat, & ad menſam Dominicam accedat, quaſi ad matris mammillam, vt nouum inde lac, nouũ alimentum percipiat. Nec aliter digne accipit, digne manducat: ex quo D. Auguſt. tra-

Auguſt. ctat. 26. in Ioan. inquit: *Qui credit in Deum, manducat, inuiſibiliter ſaginatur, quia & inuiſibiliter renaſcitur. Infans intus eſt, nouus intus eſt, vbi nouellatur, ibi ſaciatur.* Abiuret ſenium, iuuenili pulcreſcat decore, & roboretur vigore, & vbi quaſi recens natus infans, vbi quaſi nouus apparet, vbi nouellatur, ibi ſaginatur. Non equidem bene aſſuitur veteri pannus nouus; nec ille, qui quotidie gimnitur, & recens oritur à patre vniri poteſt cum animis inueteratis. Caue, quod veteraſcas in conuiuio diuino, aut quòd tibi veteraſcat conuiuium, non aſsidet Dominus veteraſcẽtibus, ſed innouatis ſingulis diebus. Matth. 26. dum celebrat Euchariſticum cõ

Matt. 26. uiuium, aiebat: *Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis, vſque in diem illũ, cum illud bibam vobiſcum nouũ, &c.* Cur addidit: *bibam nobiſcum nouum?* Vt doceat, quã fugienda ſit vetuſtas in ſummenda Euchariſtia, quando nec in vino probatur Domino. Vina ſolẽt ex vetuſtate commendari; non te fallat hoc, non enim in conuiuio Euchariſtiæ habebis Chriſtum ſocium, niſi in vino nouo, hoc eſt, niſi vbi ita ſimitur diuinus potus, vt tunc de nouo videatur tibi exortus. Non longè abeſt Paſchaſius lib. de

Pelus. Corpor. & ſang. Domini, cap. 21. vbi ſic. *Rubentia muſta in prælo crucis eliquantur, dũ quotidie Chriſti ſanguinẽ de alteri ſuminus. Idcirco quoties nouum ex hoc vinum bibimus in regno Dei, Chriſtus illud ſe bibere fatetur.* Sic te ad Euchariſtiam ſumendã compara, quaſi tunc primum omnia nouiter peragenda ſint, & excludendum omne, quod referat vetuſtatem; vel in potu ſumendo fuge vetuſtatem, ſed quaſi tũc de prælo crucis recens elicuatum, magis muſtum, quam vinum, ſic ſume;

sic habes socium conuiuij Christum, sic cœlesti potu in vitam saginaris, vbi enim nouellaris, vbi saciaris. Tritissimum est somnium illud Pincernæ Pharaonis, Genes. 4. Genes. 4. ait enim. *Videbam coram me vitem, in qua erãt tres propagines, crescere paulatim in gemmas, & post flores vbas matureſcere: calicemque Pharaonis in manu mea. Tuli ergo vbas, & expressi in calicem, quem tenebam, & tradidi poculũ Pharaoni.* Quale hoc Pharaoni poculum? Vbas accipit, in calice exprimit, & poculum Pharaoni præbet; Regibus vetera vina, & curata præberi solent; hic noua recentia, & magis turbida musta, quam vina porrigit, & sal uus erit? Quando tam intempestiuum poculum auspicium vitæ potuit præbere? Interlinealis putat, id totum ad Christiana tempora pertinere, in quibus ea pocula vitam halant, quæ vetustatem abiurãt, quę quotidie quasi de prælo crucis eliquata nouiter de altari sumuntur. Ad hæc D. Paul. 1. ad 1. Cor. 5. Corinth. cap. 5. ait: *Etenim Pascha nostrũ immolatus est Christus. Itaque epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, sed in azimis sinceritatis, & veritatis.* Vbi Christus interest, nil magis nobis curandum, quàm vetustatem abijcere, nouitatem amplecti; quippe vbi nouellatur, ibi saciatur.

§. XXXIIII.

Periculose non ostendis in vita, quas susceperis in diuino conuiuio epulas.

ECce tibi signum Eucharistiæ digne susceptæ, *qui manducat me, ipse viuet propter me*; vita sequens Domino conformis, testatur qualem cibum susceperis, qualemque te in susceptione præbueris. Nihil in te habitantis Christi ostenditur in verbis, in operibus, in vita conuiuium subsequenti? Sanè caue, ne tibi tantus cibus, in perditionem Iob 10. cedat. Aiebat Iob cap. 20. *Non remansit quicquam de cibo eius, & propterea nihil permanebit de bonis illius.* Cibis se implet quis diuinis, crebro assidet sacræ mensæ, quid inde? eadem semper macie languet, simili modo fœtet ore, manus dissolutæ sunt, quasi nihil gustarit, quasi nihil comederit; fallar, si omnia eius bona perditum non eant. Guarri- Guarr. cus Abb. serm. 2. de Resurrect. ait: *Nihil prorsus ex illis retinens, non saporem in sermonibus, tanquam gustum in faucibus: non virtutem in moribus, tanquam succum in visceribus: sed dũ statim totum per inania, vel scurrilia renomit, gratiam sibi in iram conuertit.* Eu quàm pericu loſè nihil de prægustato cœlesti cibo in vita ostendimus: sæpe regali fruimur mensa, & nunquam non seruiliter viuimus; sæpe de spirituali potamus, & nunquam non carnales sumus. Seuerè, sed verè dicebat Paul. ad Hebr. 6. *Terra sæpe super se bibens venientem imbrem, & generans herbam opportunam illis, à quibus colitur: accipit benedictionem à Deo: proferens autem spinas, ac tribulos: reproba est, & maledicto proxima, cuius consummatio, in combustionem.* Et qualis terra es tu homo Christiane, homo religiose, homo sacerdos? Et equidem terra sæpe bibens venientem imbrem, sæpe bibens cœlestem rorem sanguinis diuini, quod si tantam rigationem fructibus non exprimas, sed sterilis maneas, sed spinas proferas, maledicto proximus es, cuius consummatio in combustionem. Meritò Simeon Iunior, orat. 2. in eos inuehit, qui post diuini cibi gustum relabuntur in peccata, fatus. *Cur qui diuinum mysterium cognouit, & accepit, non cauit? Lapsum hunc Adami lapsu minorem dicere non potes. Ille enim si Deum esse in se nouisset, de fructu prauaricationis non gustasset.* Non credit bonus Pater, quod Adamus si semel in se Deum susciperet, posset inde vetitos fructus gustare, indeque nostram malitiam exaggerat Adami peccato maiorem, vt qui Deum in nobis susscipientes adhuc currimus ad voluptates & lapsus. Is enim est cibus cœlestis, qui nesciat non apparere, & sui euidentiam in splẽdore vitæ monstrare. Exod. 34. habes Moy- Exod. 34. sem quadraginta diebus ieiunantem, habes & illum splendentem facie. An ieiunium fuit tanti splendoris causa: Non ieiunium, sed cibus cœlestis, quo illis diebus vescebatur; qui non potuit non splendore faciei monstrari. S. Machar. hom. 12. ait: *Moyses* Machar. *cum quadraginta dies ieiunasset, fortior omnibus descendit, siquidem alebatur à Deo, & corpus eius alio cibo cœlesti regebatur, & gloria Dei lucebat in facie.* Equidem cibus cœlestis nescit non producere gloriam in facie, væ cui nõ gloriam, sed infernum parit!

Ioann. 6. Hic est panis, qui de cœlo descendit, non sicut manducauerunt patres vestri mãna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

§. XXXV.

Vix fieri potest, quod pereat, qui frequens est in Eucharistia suscipienda.

NOtanter dicit æternandum esse illum, qui manducat, non qui aliquando mãducauit, & statim manducare desijt: sed qui manducat, nec cessat; imò frequens est, & continuus conuiua tanti epuli. Cur, qui inter halantes vitam dapes crebro inuenitur, non ipse viuat in æternum? Vix fiet, quod qui ad Deum sæpius accedit, in mortẽ eat. Vt carnis humanæ immortalem vitam probet Tertul. hoc vtitur argumento, lib. de Resurrect. carnis, fatus: *Quam Deus manibus suis ad imaginem Dei struxit, quam de suo afflatu ad similitudinem suæ viuacitatis animauit, quã dominatui totius suæ operationis proposuit: quam sacramentis suis, disciplinisque vestiuit, cuius mundicias amat, cuius castigationes probat, cuius passiones sibi adpreciat, hæccine non resurget toties Dei.* Et quidem quæ toties Dei fuit ob oculos; quæ toties Dei fuit præmanibus, quæ toties in Dei disciplinas venit, non potest non participare vitam æternam. Qui ergo frequens est in Eucharistia suscipienda, cuius nulla maior cura, quam sacræ assidere mensæ, diuinum tractare corpus, Christi carnes ferè singulis diebus edere, an hic nõ vitam æternam habebit toties Dei? Sanè, qui toties Dei inter conuiuas adest, fallar, si funditus pereat. Elias mori timens ab ira Iezabel fugiens fractus labore sub vmbra Iuniperi consedit, 3. Reg. 19. quem somno ibi sepultum Angelus Domini excitat, panem porrigit, de quo edat: comedit ille, & nullũ mortis metum deponens iterum se tradit somno. Ad hæc Angelus maiori clamore, maiori vi dormientem excitat, & vt comedar iterum hortatur. Quid tunc? Comedit ipse, *& ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus vsque ad montem Dei Oreb*: nec vlterius progressus est, sed ibi mansit ratus se inuenisse locum, in quo ad mortem minime inueniretur. Sed expendendum venit, quod in fortitudine cibi secundo sumpti ambulauit vsque ad locum in quo mortem non timeret. Cur similiter dum primum cibum sumpsit non ambulauit? Nonne cibus idem erat, & ab eodem Angelo oblatus, & eiusdem virtutis, cur ergo non statim ambulat vsque in Oreb, vt mortis metus ponat? Nõ cum primum edit, sed cum semel & bis ad eundem cibum accedit, potest Elias se timori mortis eripere: cum enim cœlestis cibi iteratur vsus, tunc ponitur mortis metus, & in vitæ spem ascenditur. Ex hoc monet Rabbanus, inquiens. *Elias bis pastus exprimit nostræ naturæ infirmitatem, quibus non sufficit simplex pastus, quatenus ad superna valeamus ascendere.* Tunc infirmitas humana non timet, quando non semel accedit ad salutare Dei. Vis homo metus mortis ponere? Vis non timere? Non solum semel, sed & bis, & ter, & sæpe dapibus Saluatoris vescere, illius diuini calicis vndis sæpe immergere, & vix restat, quid possis timere. Eliæus 4. Reg. cap. 5. monebat Naamanum leprosum: *Lauare septies in Iordane*: abijt sibi, & se lauit septies, & senio posito nouam iuuentutem inuenit. Non cum primum, sed cum septies se vndis immergit, salutem obtinet, id quod notans Vverricus apud Tilmannum in Allegorijs, ait. *Si tamen septies lauet, totumque sepleñius, & sæpius mergat, non moratur salutis effectus. Sed pro dolor, quãta est nostri temporis miseria, quia non solum diuites, sed etiam pauperes si semel lauerint, mox sibi plenissime videantur mundati. At Eliæus non ita sentit, sed signanter exprimit septies lauare, & mandaberis.* Tunc nõ moratur salutis effectus, tunc ponitur totus mortis metus, cum non semel, sed sæpius viuificis te vndis immergis. Vbi Iesus voluit famelicos reficere; quinque illi allati fuerũt panes, quos Dominus in manu habens multiplicauit. Sed cur cum illis solis possit etiã populos saturare, multiplicare illos maluit? D. Amb. lib. 6. in Luc. ad ca. 9. ait: *Illud diuinum, quemadmodum quinque panes, quinq; millibus populi redundauerint. Non enim exiguo, sed multiplicato cibo populum liquet esse satiatum.* Nisi cibum Christi in te multiplices vix magnam percipies vtilitatem.

Tertulli.

3. *Reg.* 19

Rabb.

Vverr.

Ambr.

CAPVT XI.

De tollenda ab vno quoque truce ſua.

NEMO in hac vita ſecurus à cruce, hoc eſt, ſecurus à pœna,& dolore:vnde Dominus eos, qui ſe ſequi vellent,neceſſarium fore dicebat,vt ſe ipſos abnegarent, vtque per ſingulos dies ſuam tollerent crucem, ſicque eum imitarentur.Miſer, qui à tanti domini veſtigijs deflectat;dum enim animæ ſuæ cõſulere putabit,extremum illi afferet detrimentum. Quid tunc miſero homini lucraſſe mundũ proderit, ſi ipſe ſeipſum perdat? Et quidem perdet ſeipſum, Dominus enim Ieſus cum iudex ſederit,ſolos amicos ſuos vocauit ad regnum;cæteros omnes tradet Gehennæ.

Matth. 16. Si quis vult venire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

§. I.

Miſere fallitur,qui laboribus alienis totam credit ſalutis ſuæ ſpem.

CVm tua cruce iuberis ſequelam Chriſti amplecti, vt optatam poſsis obtinere ſalutẽ: falleris ergo, ſi crucibus alienis adeò fidis,vt nunquam exhibeas tuam. In oculis matris ſex ſancti Machabæi innumeris cruciatibus finierãt vitam,aderat iam ſeptimus & iunior ſimiliter finiendus. Hunc ſaltem cupiens tyrannus peruertere, nil non agit; vocat matrem,contendit,vt ſuggerat filio, quod patriam religionem abiuret, obtẽturus regiam familiaritatem, regias diuitias. Quid mater ad hæc? Certamen erat de filij vita,& de propria vita;ſi filius hic regi placeret,& ipſe,& mater viuerent fœliciſsimi in hoc ſæculo;inſuper pro futuro ſæculo habebat ſex fratres pro Deo occiſos, qui cruciatus ſuos offerent Deo, vt veniam matri, & iuniori fratri acquirerent.Cur fęmina,& iuuenis non indulgerent vitæ ſuæ habentes tantum martyrum patrocinium? Aſt mater ſapiens ſic loquitur ad filiũ 2. Machabæor. cap.7.inquiens: *Peto te nate,vt aſpicias ad cœlum,& terram,& ad omnia,quæ in eis ſunt, & intelligas,quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus:ita fiet, vt non timeas carnificem iſtũ,ſed dignus fratribus tuis effectus particeps, ſuſcipe mortem,vt in illa miſeratione cum fratribus tuis te recipiam.* Ad hoc, vt in miſeratione diuina recipiatur,iubetur non ſe credere fratrum laboribus,ſed illorum particeps fieri,& mortem ſubire:non enim, quod de alienis,ſed quod de tuis impẽderis, te prorſus perditioni eripiet.Pulchrè D.Cyprian. de exortatione ad Martyr.cap.11.ait: *Magna laus matris in exhortatione virtutis; ſed maior in Dei timore,& in fidei veritate, quod nihil ſibi,aut filio de ſex martyrum honore promiſit, nec fratrum precem profuturam credidit ad negantis ſalutem:perſuaſit potius participem paſsionis fieri,vt in iudicij die poſſet cum fratribus inueniri.* Sapienter bona mater, nec ſibi, nec filio de ſeptem fratrum laboribus aliquid promiſit:nec tãtorum martyrum precibus totam credidit ſpẽ ſalutis;quin potius propria paſsione, & cruce ſublata ad ſalutem perſuadet venire.Huc conueniant delicati peccatores,qui ſanctorum patrocinio, & piorum hominum ſiue laboribus, ſiue precibus,ſic ſuam ſalutem committunt, vt nihil ſibi pœnale ſumendum putent. Anxiè quærunt piarum fœminarum,& ſanctorum virorum amicitiam;de eorum credito ſalutem emere curant,cum nihil, aut prope nihil velint ponere de ſuo. Eu miſeri, quam inani ſpe decipiuntur! Ioann. Apocal. 14. cœleſtium ciuium voces audiuit, quippe ait:*Et audiui vocem de cœlo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni,& vocem,quam audiui,ſicut citharedorum,citharizantium in citharis ſuis.* Nullus in cœlo auditur cum inſtrumento non ſuo,& cur neceſſe fuit,quod hi omnes pulſarent inſtrumenta ſua? Sanè in principis domo inſtrumenta ſolent eſſe ipſius principis; & in Chriſti templis muſici frequentius vtũtur inſtrumentis non ſuis, cur ergo neceſſum fuit,quod citharedi illi, citharizarent in citharis ſuis,& non in alienis? Ipſe Ioannes cauſam oſtendit,dum inquit: *Audiui vocem de cœlo.* Sanè in cœleſti ciuitate non inuenitur,qui alienis ſolis, ſed qui ſuis pulſibus pertingat aures diuinas. Ex quo D.Bernard.in Apolog.ad Guiliel.ait: *Væ citharedis citharizantibus non,vt illi de Apocalypſi, in citha-*

2. *Mac.*7

Cyprian.

*Apoc.*14.

Bernard.

citharis ſuis, ſed verè, vt hypocrita in alienis. Suſpecta tibi ſit ſpes illa, qua adeò in alienis, & precibus, & laboribus fidis, vt nullum tui laborem exhibeas, meliori conſilio Abraham, qui omnes mundi poſſeſsiones reliquerat; locum ſepulturæ etiam gratis oblatum pacta emit pecunia, Geneſ. 22. meritò non in alienis, ſed in ſuis volens habere ſepulchrum, ſed cur ſepulchrum noluit habere in alienis, ſed in ſuis? Sepulchrum pertinebat ad æternam requiem, & monet ſapiēs vir, quam parum ad æternitatem proſunt, quæ non in proprijs, ſed in alienis ſunt. Rationem inſinuat Hieron. epiſt. 35. ad Pamachium, inquiens: *Qui ad Dei verbum de terra patriæ cognationis exierat, qui nihilque de peregrinatis natione diuerſa ſpatijs comparauerat, omnis terræ aduena, ſolum tamen agrum ſepulchrū emit, id eſt, non temporalem, ſed æternam poſſeſſionem.* Itaque vbi ad æternam poſſeſsionem reſpexit, agrum ſepulchri emit, quaſi nihil non ſuum poſsit conducere æternæ quieti. Vide lib. 8. cap. 3. §. 27. lib. 10. c. 3. §. 3.

Hieron.

§. II.

Gratius Deo eſt, quod pateris pro virtute obtinenda, quàm quod pateris pro peccato tollendo.

NEſcio, an aliquando Dominus iniunxerit pœnam hominibus in particulari pro peccato tollendo; modo autem pro Dei ſequella, & perfectam omnium rerum abnegationem, & crucis mortificationē exigit. Peccatori nūquam dixit in particulari, abnega temetipſum, crucē amplectere, quod dixit ſectatori ſuo. Et cur id magis à ſectore, quam à peccatore exegit? Gratiſsimum ſane eſt Deo, quod pateris malum pro virtute acquirenda; non adeò gratum, quod pateris pro peccato tollendo. Dum agni eſum commendat Dominus, Exod. 12. ait: *Decima die menſis huius tollat vnuſquiſque agnum per familias, & domos ſuas. Sin autem minor eſt numerus, vt ſufficere poſsit ad veſcendum agnū, aſſumet vicinum ſuum, qui coniunctus eſt domui ſuæ, iuxta numerū animarum, quæ ſufficere poſſunt ad eſum agni. Erit autem agnus abſque macula, maſculus, anniculus: iuxta quem ritum tolletis, & hædum.* In quibus verbis notandum eſt, quam ſigillatim explicentur à Deo ceremoniæ, quibus agnus mactandus, & comedendus eſt: vbi autem venitur ad hædum, vnico ſolo verbo dicit, *iuxta quem ritum tolletis, & hædum*, in agno tanta, tamque minuta, & particularia exigit, quæ communi vocabulo præterit in hædo. Cur id efficit Dominus? In hædo peccator exprimitur, in agno iuſtus, quæ autem iuſtus patitur pro virtute, ſic Deo placent, vt diuino cenſu videātur digna: quæ autem peccator pro peccatis patitur, nec ſic Deo placent, nec tantam habent commēdationem apud illum. Ad hæc Paſchaſius lib de Corpore, & ſang. Domini, cap. 22. inquit: *Idcirco de ſolo agno, quid agendum ſit aperte inſtituit, de hædo verò quaſi nolēs edicere preſsius reticuit. Quod aliud eſt, quod profecto perfectioribus mandauit; aliud verò, quod lapſis, & torpentibus ad indulgendum proniorem.* Et iuſtus, & peccator ſuas cruces ſubſtollunt, nemo eſt à cruce ſecurus; peccator crucem tollit, vt peccata eliminet; iuſtus ſuſtinet crucem, vt virtutem acquirat. Peccatoris cruces non adeò æſtimat Deus, iuſti autem cruces ſic æſtimat, vt illas exigat, & omni diligentia procuret. Fęlix iuſtus, dum ſub cruce eſt, fallar, ſi nō rapiat oculos diuinos, Michęæ cap. 1. dicitur: *Verbum Domini, quod factum eſt ad Michæam Moraſthitem.* Expende nomina, nimirum, Michæas, quod interpretatur, *humilitas*; & Moraſthitem, quod ſonat, *hæredem*: & mirare, quod per humilitatem ſic Deo placeas, vt hæres placere ſolet dilectiſsimo patri. Sic placet, qui ſe humiliat, vt in hæredem accipiatur? Sanè non omnis humilitas te inſtar hæredis gratum reddit Deo, ſed illa ſolum, quę ex peccato nō naſciiur, ſed inter cæteras iuſti hominis virtutes conſpicua apparet. Aiebat D. Hieron. in Prologo: *Michæas interpretatur humilitas; Moraſthitem autem in lingua noſtra hæredem ſonat. Pulchrè igitur humilitas, quæ inter virtutes, vel præcipua eſt, ſpe hæreditatis Dominicæ naſcitur. Humilitas autem non illa, quæ venit de conſcientia peccati, ſed quæ inter virtutes ponitur.* Quod dum te peccatis obſtrictum vides, te humilies, humique reptes non multū eſt; at quod inter virtutes conſpicuus adhuc te humilies, te abneges, viliaque, & abiecta ſubeas, hoc maximum eſt, & propriū illius qui inſtar dilectiſsimi hæredis placet diuinis obtutibus. Apud Paul. ad Hebræos 10. dicit diuinus hæres ad Patrem ſuum: *Holocauſtomata, & pro peccato, non tibi placuerunt. Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri ſcriptum eſt me: vt faciam Deus voluntatem tuam.* Sanè rari inueniebantur antiquitus, qui amarent virtutem, qui pro ſolis acquirendis virtutibus laboraret; hoc omnibus cōmune erat, quo ad expiationem ſcelerum offerrent ſacrificia. Quantum hoc ad Deum? Sanè par-

Exod. 12

Paſchaſ.

Mich. 1.

Hieron.

Ad Heb. 10.

dum

uũ erat, & paruæ æſtimationis apud Deum quidquid inſumebatur propter aliud, quam pro obtinenda virtute. Vnde diuiniſsimus hæres inter homines apparuit innocens, immaculatus factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, vt eſſet in mundo aliquid gratum oculis diuinis.

§. III.

Qui mortem ob Chriſtum ſuſtinet, cenſetur prorſus innocens, & immaculatus.

QVæris forſan, cur Dominus Ieſus à ſuis ſectatoribus exegit, quod tollant crucem ſuam, & abnegent ſemetipſos, & nõ etiam exigit, quod fleant, & caſtigent peccata ſua? Sanè eo ipſo, quod quis per crucem mortemque ſequitur Chriſtum Dominum, iam minimè cenſetur peccator fuiſſe, ſed prorſus immaculatus, & innocẽs. Poſt Chriſti Domini in mundum aduentum primi, qui martyrij laurea donati ſunt, infantes Bethleemitici fuerunt, qui Herodis gladio percuſsi puerum Ieſum defenderunt ſanguine ſuo. Sed cur bone Deus infantilem ætatem vis primam in martyrium venire? A Chriſtianæ œconomię limine voluit Dominus oſtendere quales futuri eſſent martyres vniuerſi, nimirum malitia infantes, & prorſus immaculati. Quippe aiebat D. Cyprian. epiſt. 56. *Ætas nec dum habilis ad pugnam, idonea extitit ad coronam; vt apparèret innocentes eſſe, qui propter Chriſtum necantur, infantia innocens ob nomen eius occiſa eſt.* Eo ipſo quod pro Chriſti nomine ſanguinem fundas, innocentiam infantilem prætefers: nouit enim effuſus ſanguis ſic peccatorem tingere, vt purpura lanam intingit, ne quid natiuę ruſticitatis lanæ appareat, ſed omnia ſub ſplendenti murice rutilẽt. Dauid Pſal. 31. *Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Crediderim non idem eſſe remitti, & tegi peccatum: ſed aliquid excellentius ſignificari per hoc, quod peccata teguntur: quippe ſunt quibus peccata remittuntur, & non teguntur, ſemper enim manet aliquid in illis, per quod peccata ob oculos ſunt: fœliciores igitur illi ſunt, quibus, & peccata dimittuntur, & ita teguntur, vt nullum illorũ relinquatur veſtigium, ſed vndequaque innocentiæ fulgidus ſplendeat amictus. Sed qui homines talem fœlicitatem obtineant? Martyres indigitat Tertull. aduerſus Gnoſticos, inquiẽs: *Proprie enim martyribus nihil iam reputari poteſt, quibus in lauacro ipſa vita deponitur. Sic dilectio operit multitudinem delictorum, quæ Deũ, ſcilicet diligens ex totis viribus ſuis, quibus in martyrio decertat; ex tota anima ſua, quam pro Deo ponit, hominem martyrem excudit.* Expende illud, *operit*, & hoc *excudit*: duorũ enim artificum munera exercentur in martyrio, eius qui imaginem excudit, & eius qui auro, & coloribus expolit. Sanè ſculptor lignũ rude accipit, & ferro adhibito imaginem pulcherrimam efformat, ſed quæ licet pulcherrima ſit, tamen ligneam obſcuritatem, & ligneos næuos prætendat. Tunc accedit alter, aurum adhibet, colores infundit, quibus omnia ligni vndequaque pulchreſcũt, rutilant, vt nec næuus videri poſsit, nec ligni obſcuritas. Sic prorſus dilectio Dei hominem martyrẽ excudit, dum ferro tradit, inſuper ſculptũ auro operit, ſplẽdenti ſanguinis murice pingit, vt nullo næuo, nulla obſcuritate viſa, pulcherrima appareat imago diuina. In cæteris fulget Dei imago ſculpta, ſed lignea; in qua ſordes, & næui apparent peccatorum, quæ etiam reputantur ad pœnam in ſanctiſsimis: at in martyribus ſic ſplendenti ſub ſanguinis murice omnia rutilant, vt nullo modo poſsit inueniri næuus vllus. Vox erat Pſalm. 42. *Iudica me Domine, & diſcerne cauſam meam.* Quid eſt diſcerne cauſam? Auguſt. ſerm. 50. de Sanctis putat vocem eſſe martyrum poſtulantium, ne ipſi cum alijs confundantur, ſiquidem in ſanguine ſuo habent, quo diſcernuntur præ omnibus alijs. Equidem in eo ſanguis diſcernit martyres ab omnibus alijs, quod in illis nihil relinquat, quod poſsit non placere vndequaque. De purpura dicebat Caſsiodor. 1. variar. 2. *Color nimio lepore vernans, obſcuritas rubens, nigredo ſanguinea regrantem diſcernit, dum conſpicuum facit, & præſtat humano generi, ne de aſpectu principis poſsit errare.* Vnus muricis ſanguis ſic valet diſcernere principes: ſed ſcire cupis, vnde tãtus valor iſti ſanguini inſit? Iam dicit ipſe: *Nam cum ſæpè menſibus marinæ delicię à vitali fuerint vigore ſeparatæ, ſagacibus naribus reſciunt eſſe grauiſsimæ, ſcilicet, ne ſanguis ille nobilis aliquid ſpiraret horroris.* Mirum ſanè, quod murex occiſus, & per ſex menſes proprio ſanguine perfuſus, nihil non ſuaue ſpiret, nec ſagaces etiam nares poſſent in illo corruptionis aliquid perſentire, fecit hoc Auctor naturæ, ne ſanguis ille nobilis nat⁹ reges diſcernere aliquid ſpiraret horroris? Quid pulchrius ad Chriſti martyrum commendationem?

Illos

Illos ab omnibus alijs purpureus distinguit sanguis pro Deo effusus, sub quo sic rutilant, sic nitent, vt nec à sagacibus naribus aliquid corruptelæ præteritæ possit deprehendi. Cum sanctissimi etiam viri egrediuntur à mundo, nescio quid solent sperare horroris, nimirum, reatum pœnæ exsoluendæ purgatorio igne. Verum martyris purpureus splendor, nil non lætum exhibet, ne sanguis ille nobilis aliquid aspiret horroris; quin potius in eo nasutissimus aduersarius omnia deprehendat, & suauia, & pulchra. Ad hæc Origin. hom. 7. in lib. Iud. pro Christi martyribus, inquit: *Beati sunt, quorum cor, cum de sæculo recedunt, non trepidat pro peccato, quos pergentes ad Dominum delictorum formido non terret. Beata illa anima, quæ occurentes sibi aereas dæmonum turmas profusi in martyrio sanguinis cruore deturbat. Beatus est, de quo eunte ad cœlum dicunt Angeli illam propheticã vocem. Quis est iste, qui ascendit ex Bosor, rubor vestimentorum eius? In rubore vestimentorum, cruorem sanguinis designãs. Beatæ sunt ergo animæ, quæ sic Christum sectãtur, quomodo eas Christus præcessit.* Sic ille: quippe in martyre nihil habet mundi princeps; quãdo penè omnes exeuntes de mundo mordentur peccatorũ recordatione, martyrem nulla terret peccati formido, nec sub purpureo sanguine aliquid horroris spirat. Orig.

§. IIII.

Christi Domini sectator, dum sui vnius vincẽdi curam habeat, omnes alias potestates à præeunte Domino inueniet deuictas.

QVisquis Christum sequeris non iuberis gladium exerere aduersus tenebrarum principẽ, non inire certamen cum mũdo: hoc solum tibi dicitur, *abnega temetipsum, & tolle crucem suam*: ipse solus traderis tibi, si tecum strenue confligas, qui præit Christus cæteras potestates tradet deuictas. Nonne audisti exercitum Israelitarum ab Ægypto eductum? Is multos hostes expertus est, qui impedirent eius viam: munitissimasque ciuitates, quæ resisterẽt. Quid tũc? Acriter ne pugnandum erat aduersus tot hostium cuneos? Sanè pugnassent, qui aliũ secuti essent ducem: at populus, qui ducem Deum habebat, dum sibi consulit, nullum certamen init, sed sine pugna hostes à Deo inuenit deuictos. Sic Iosue cap. 10. Dominus pluit lapides grandes super populi sui hostes; sic Iosue 6. Dominus etiam prosternit Iericò. Cur Domine non potius Israelitæ, & Ierico expugnãt armis, & hostes prosternunt? Sufficit, quod Israelitæ sibi consulant, quæ in se sunt vitia castigent, dũ enim Deus præit, ipse sine sectatorũ suorum conflictu, hostes castigat. Pulchrè D. Chrysol. serm. 69. inquit: *Miro contubernio Israeliticis Deus conuersatus in castris, numerosas gẽtes nũc ferit fulmine, nunc tangit grandine, nũc solo tubarum clangore prosternit: vt sine conflictu, sine vulnere Deus ducat victrices acies, quas præcedit.* Vbi Deus ductor e[illegible] sine conflictu tuo tradet tibi omnes hostes tuos in manus; hoc tu cura, nimirũ, quod tuo prospicias homini, & Iesu vestigia sequaris; mihi crede omnia exsurgentium hostium certamina ante vllum tuum conflictum videbis à Iesu superata. Apud Iosue cap. 10. cum pene innumeri rebellassent contra Israelitas, dicitur de Israelitarum exercitu: *Reuersusq; omnis exercitus ad Iosue in Maceda, vbi tunc erant castra, sani, & integro numero, nullusque contrà filios Israel mutire ausus est.* Sic vniuersi consternũtur hostes, vt coram Israelitis sub Iesu Naue pugnantes, nec mutire audeant, nec vllũ illis negotium faceſſant. Sed expendendum quam longè aliter Septuaginta reddant nobis hæc verba: quippe aiunt: *Reuersus est omnis populus ad Iosue in Maceda in castra sani; & non mutiuit filiorum, nec vnus lingua sua.* Noster dicit, quod dum populus incolumis ad Iesum Naue accedit, non mutiuere contra illum hostes; Septuaginta aiunt, quod ipse Israel non mutiuit lingua sua. Qualis hæc contradictio? An idem est, quod nõ mutias lingua tua, & quod hostis tuus non mutiat? Equidem in his, qui militant sub Iesu idem prorsus est, quod ipsi in se faciunt, & quod eorum hostibus Deus facit: nõ multa in hostes pares, si sub Iesu militas, vnum te hostẽ puta, te vince, & hostes à Deo victos habes: nõ mutias lingua tua, refrena tuam linguã; & quod nullus in te hostis mutiat, Deus faciet: crucem tuam tolle, & ecce mundiales potestates tibi crucifixę parent. Ad hæc Paul. ad Gal. 6. ait: *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Quibus verbis quandam consequentiæ necessitatẽ agnoscit noster Cornelius, quasi ideo mundus crucifixus nobis cedat, quia nosmet crucifiximus; ego sum crucifixus mundo, ego me crucifixum præbeo, quid inde? Consequenter ipse mundus, & omnes eius potestates per Dominum crucifixæ sunt, ne nobis Chryſol. Ioſue 10. Ad Gal. 6

asserant nocumentum. Non longè abest ab
Hieron. hac mente Hieron. vbi finit: *Crucifigitur iusto mundus ille, de quo Saluator ait: Cõfidite, ego vici mundum.* Itaque dum iustus sibi crucẽ parat, nil metuat aereas potestates, nil metuat mundialium voluptatum fallacias, Dominus qui præcedit, mundum ipse vincit, & vniuersos hostes fugere facit.

Matth. 16. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, qui autem perdiderit animam suam propter me inueniet eam.

§. V.

Quod Deo, & virtuti postponis, minime perdis, sed apud Deum reponis inueniendum ad salutem animæ.

SIc propter Deum perduntur temporalia, vt conditione meliori apud ipsum Deum reposita inueniantur: nihil enim funditus deperditur ex his, quæ Deo, & virtuti postponuntur. Vidua illa Sareptana. 3. Reg. 17. ad eas erat redacta angustias, vt post pugillum farinæ necessariam expectaret mortem: ait enim: *Non habeo panem, nisi*
3. *Reg.* 13 *quantum pugillus capere potest farinã in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo, vt comedamus, & moriamur.* Ecce tota vita fœminæ à pugillo farinæ pendebat, quo cõsumpto de vita agendum erat, quid tũc? Accedit Elias, petit de illa farinula cibum sibi in primis parari, & quod mirere magis mulier in primis de farinula cibum parat prophetæ: *Quæ abijt, & fecit iuxta verbum prophetæ*: Non iuxta verbum suum, quæ post comestionem cogitabat mortem, sed iuxta verbũ prophetę, non amplius cogitans, quod moreretur, etiam si farina consumetur. Quid agis mulier? Sic vitæ sustentaculum perdis? Dum tibi & filio parabas cibum ex pugillo farinæ, vicinam mortem meditabaris: quippe aiebas: *vt comedamus, & moriamur*: nunc cum Eliæ facis, non cogitas quantotius tibi moriendum? Cur nõ magis mortem caues? Cur non magis tibi cõsulis? Sanè dum prophetã Dei cibat, nõ meminit mortis suę periculum; hoc solum cogitat, vt ante omnia Dei perficiatur opus, sciẽs minime deperdĩ posse vitã, quæ Deo, & virtuti postponitur. Pulchrè D. Cyprian. de opere, & eleemosynis, ait: *Prompte ac liberaliter, quod petebatur,* *Cyprian.* *offertur: nec de abundantia portio, sed de modico totũ datur, & esurientibus liberis alter prius pascitur, neq; in penuria, & fame cibus, antequam misericordia cogitabatur, vt dũ in opere saluteri vita carnalis contẽnitur, spiritualiter anima seruetur.* Nunquã securius tibi bona reponis, quã dũ illa pro Deo contemnis: vbi tibi ob sequium diuinũ, virtutis officium primũ ob oculos est, post habitis bonis alijs, post habita vita ipsa, & anima, & tibi, & bona, & vita & animam seruasti. Abraham iussus immolare filium vnice amatum, in quo totas familię, & glorioſæ posteritatis spes habebat fundatas, non differt imperium, imò Gen. 22.
Extendit manum arripuit gladium, vt immola- *Genes.* 22
ret filium. Quid agis Abraham sic filiũ mactas? Cur non magis filij vitam à Deo postulas? Ante filij natiuitatem cœlum vocibus tangebas filium postulans, & minimè votis tuis omnipotẽtẽ Deum precibus solicitabas, & modo pro eius vita, nec verbũ facis? Adde cõsiliũ diuinũ de Sodomis perdendis tibi reuelatum, cuius precibus, quantis argumentis conaris, vt reuocetur: & imperium de filio perdendo minime niteris reuocare? An tibi chariores erant Sodomitæ, quam filius? Cur illos diuino gladio eripere satagis, & filium gladio tradis? Sanè iam didicerat Abraham illos perdi, qui gladio diuino eripi curabantur; non qui pro Deo, & virtute sustinebãt gladiũ: ideo dũ anxius salutẽ, & incolumitatem filij procurat, eo festinius illum pro Deo gladio tradit. Pulchrè D. Zeno serm. de Patien. ait: *Igitur sibi dulcissimũ* *D. Zen.* *filium, Deo victimam dulciorem contemnit, vt seruet: destinat ingulare, ne ingulet.* Crede mihi nullo melius seruaris, quam dum te perdis pro virtute, quod Deo anteponis, id totum perdis; & quod vni Deo postponis, id tibi seruas securissimũ. Propone tibi ob oculos Saulem regem; is imperiũ Dei habebat de perdendis Amalecitis, similiter, & ipse sacramentum fecerat de perdendo eo, qui ante prostratos hostes sumeret cibum. Quid inde? Dum Amalecitas perdit vidit eorum regem hominem specie insignem, vidit & multa alia bona valde ditia, & nescio qua misericordia ductus, decreuit parcere speciosо regi, & reseruare pulchriora bona, cuibus regnum suum maneret ditius. Hęc ibi: verum alias quęrens violatorem sacramenti de non sumẽdo cibo inuenit tãti criminis reũ filiũ amantissimum Ionatham; cui nullatenus parcendum putat,

sed

sed statim morti adiudicat. Et qualis rei euentus? Amalecita rex cum suis bonis absoluitur à Saul, ab eodem damnatur, & morti traditur filius: ait enim Saul 1. Reg. 14.

1. Reg. 14 *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Ionatha*: sic à Saule decernitur mors Ionathæ, & vitâ Amalecitæ, & nilominus Amalecita perditur, & eius bona absumuntur, imò regnum Saulis, quod illis vi debatur fulciri, penitus ruit: & Ionathas viuit, à mortisque periculo eripitur. Sed cur Amalecita, & bona eius, & cum illis regnũ Saulis perduntur, & Ionatha, qui morti traditur à parente, viuit? Sanè dum Saul parcit Amalecitis, anteponit eorum, & regni, bona Dei imperio, quo cautum erat, ne quid Amalecitarum seruaretur, & inde euenit illis omnibus perditio: dum morti tradit filium, ideò tradit, vt Sacramentum de cibo non sumendo fractũ vindicaretur, postponens religioni etiam vitam amantissimi filij, quem quia propter religionem contemnit, seruat; & quia destinat iugulare, non iugulat: sed ipsa perditione mercatur eius vitã. Ad hæc Iosephus lib. 6. de antiquit. cap.

Ioseph. 5. inquit: *Saul iurat se filium occisurum, pluris quàm genus, aut naturam, aut affectus iusiurandum faciens. Omnis multitudo iurant non laturos se, vt occidatur Ionathas auctor, tam locuplenta victoria, atque ita iuuenem irato patri eripiũt.* Ecce tibi vnde Ionathas viuit, nimirũ, quia Saul iuramenti religionem pluris facit, quã genus, quam filium, & qui propter seruandũ iuramentum, contemnit filij dilectissimi vitam, ideo filium incolumẽ habet. Dum autem imperium Dei contemnit Amalecitis parcens, vt regnum augeat, simul, & Amalecitarum & regni sui perditionem videt: vbi pluris facit religionem, quàm naturã, quàm filium, contemnit filium, vt seruet, destinat iugulare, ne iugulet. Et cui non gloriosum est propter Deum perditioni dari? Fœlices illi Machabæi multa de Deo, & religione

2. Mach. 8. patria apud Antiochũ loquebantur. 2. Machabæor. cap. 8. Quid tunc? *Iratus itaq; rex iussit sartagines, & ollas æneas succendi. Quibus statim succensis, iussit & ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam.* Sic linguam Deo plenam perdi Deus patitur? Nõ sanè erat perditio linguæ, quod ob Dei nomen prædicatum amputaretur, sed gloria, cui omnium prima debuit coronari: vt prior apud Deũ reponeretur, quæ prior corã hostibus Deũ commendarat. Cypr. de Exort. martyr. ait:

Cyprian. *Eam, qui primus locutus fuerat, & magis regem virtutis constantia prouocauerat, admoueri præcepit, & frigi, producta, & exsecta prius lingua, quæ confessa Deum fuerat: quod martyri gloriosius contigit; lingua enim cõfessa nomẽ Dei, prior ad Deum debuit ipsa proficisci.* O gloriosa perditio, in qua quod deperditur, apud Deum reponitur, & ibi seruatur, vt inueniatur. Dicitur Actor. 8. *Ecce vir Æthiops eunuchus potens.* Vbi nõ absre, quis miretur quod eunuchus vocetur à scriptura vir pleno ore. Sed ait D. Hieron. in cap. 1. Sophoniæ. *Quia enim eunuchus erat Christi, & se eunuchizauerat propter regnũ cœlorũ: propterea viri vocabulũ nõ amiserat.* Hęc ille. Vide infr. c. 15. §. 25. Hieron.

Matth. 16. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucretur, animæ verò suę detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo cõmutationem pro anima sua.

§. VI.

Vbi de animæ damnatione agitur, omnia bonorum temporalium commoda disparent.

EV quam auolant omnia temporalia lucra, & cõmoda vbi incipit animę apparere perditio! dicebant illi in inferno positi Sapient. 5. *Quid nobis profuit superbia? Aut diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Transierunt omnia illa tamquam umbra,* &c. Nullũ commodum, nullũ lucrum in omni gloria mundi inuenit anima, vbi ipsa damnationẽ incurrit. De mundialibus iacturis nulla est tanta, quæ omnem consolationis remediũ absorbeat, imò in singulis iacturis prõpta sunt effugia, quò se homo cõferat, vt aliqua le solatium requirat. Verũ in animę ruina, nullum restat effugiũ, ad solatiũ perquirendum, sic sunt vniuersę consolationis obstructæ viæ, vt de toto mundialium bonorum mare, nec gutulã refrigerij instillari videas. Sapient. 5

Aiebat Iob c. 11. *Oculi autem impiorum deficient, & effugium peribit ab eis.* Expende impiorum malum, nimirùm, quòd effugium peribit ab eis: & quidem in præsenti multa habent malorum effugia, in futuro, vbi res agatur de animæ dãnatione, effugiũ omne peribit. Rẽ pulchrè tractat D. Greg. lib. 10. Mor. c. 13. inquiens. *Nunc iniqui cũ tristitia aliqua patiuntur, effugij latebras inueniũt: quia ad voluptatẽ protinus desideriorũ carnaliũ recurrunt. Ne paupertas cruciet diuitijs animum demulcent. Ne despectus proximorũ deprimat,* Iob 21. Gregor.

ſeſe dignitatibus exaltãt. Si faſtidio corpus atteritur, antepoſitis epularũ diuerſitatibus nutritur. Si quo animus mœſtitiæ impulſu deijcitur, mox per interpoſita iocorum blandimenta releuatur. Tot ergo hic habent effugia, quot ſibi præparant delectamenta. Sed quãdoque ab eis effugium perijt: quia eorũ mens amiſsis omnibus ſe ſolummodo, & iudicem conſpicit. Ecce tibi de omnibus mundialibus nullum reſtat effugium miſeræ animæ, dum ad ſentẽtiam dãnationis venitur: ibi & diuitiæ, & epulæ, & imperia diffugiunt, ſe ſolummodo anima, & iudicẽ videt. Nullus ibi aduocatus, nullus, qui eius defenſionem ſuſcipiat, ſimul cũ mundialibus bonis omni defenſore, & aduocato diffugiente, tranſeunte ſolo permanẽte iudice. Nec immeritò dolet Dominus vicem eorũ, qui cũ damno animę lucrati ſunt bona mũdi, ait enim Luc. 6. *Væ vobis diuitibus, quia habetis conſolationem veſtram.* Tertull. lib. 4. in Marc. cap. 15. legit: *Væ vobis diuitibus, quoniam recepiſtis aduocationẽ veſtrã.* Totam aduocationem veſtram recepiſtis; tota veſtra aduocatio in præſenti præterijt, adeò vt tantùm vobis reſtet iudex ſine aduocato, ſine defenſione vlla. Rem explicabis, ſi memineris vnde exaltet peccatorum fœlicitatem D. Ioann. 1. epiſt. 2. inquiens: *Si quis peccauerit, aduocatũ habemus apud patrẽ, Ieſum Chriſtum iuſtũ.* Hæc eſt ſumma noſtra fœlicitas, quòd apud Deum noſter ſit aduocatus Dominus Ieſus Chriſtus, ibique perpetuò aſsiſtat interpellãs pro nobis, qui autem mundialibus lucris dediti ſunt etiam cũ animæ detrimento, in mundi bonis accipiunt ſuum aduocatũ, ſuamque defenſionem: adeò, vt apud Deum nullus illis reſtet aduocatus, nulla defenſio, ſed ſtrictior gladius iuſtitiæ. Væ miſeris, qui dũ animæ detrimentũ negligunt, præ mũdi lucris, hi accipiũt aduocationem ſuam vna cum bonis tranſeuntem, non habent permanẽtẽ apud Deũ, apud quẽ tranſeuntibus bonis mũdialibus ſe ſolos vident, & iudicem ſine aduocato vllo. Qualem aduocationem agent bona illa, quę diſparẽt, diffugiunt; nec ad horam conſiſtere poſſunt ante iudicis tribunal? Amos c. 6. aiebat: *Væ qui dormitis in lectis eburneis, & laſciuitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, & vitulum de medio armenti. Qui canitis ad vocẽ pſalterij, &c.* Cur dicitur væ homini tot diuitijs ornato, tot voluptatibus circumſepto? Vnde iſte diues, iſte opulentus miſer eſſe poterit, & dignus, qui audiat, væ tibi? Quia cum ſtantem, & permanẽtem aduocatum apud Deũ deberet quærere; vnam diuitiarum aduocationem ſibi acquiſiuit, quæ minimè cõſiſtit nec permanet ante Dei tribunal, ſed inde quantociùs diſparet, diffugit. Eleganter Tertul. lib. 4. in Marc. c. 15. ait. *Væ, qui dormiunt in lectis eburneis, & delicijs fluunt in thoris ſuis, qui edũt hados de gregibus caprarum, & vitulos de gregibus boum lactantes, complaudentes ad ſonum organorum: tanquam perſeuerantia deputauerũt, & non tanquam fugientia.* Expende vltimæ miſeriæ radicem, quòd mundialia bona tãquã perſeuerantia deputentur, & non tanquam fugientia, quòd putentur veluti aduocata, & perſeueratura, & aſtatura ante diuinum tribunal, & non potiùs putentur tanquã fugientia, & tranſeuntia. Rem explico exemplo: v. g. homo reus accedit ſeſe defenſurus apud regium tribunal, & nihil curans oratores, & aduocatos ibi frequentes, & perſeuerantes, offendit caſu in hoſpitio tranſeuntẽ aduocatũ, qui cũ primùm illuxerit, irreuocabiliter inde abiturus eſt: hũc tamen dum inuenit reus, fœliciſsimum cauſæ exitũ putat inueniſſe; illi totam cõmittit cauſam, explicat defenſionis fundamẽta, & lętus, & ſecurus decumbit. Quid plura? Stat dies cauſæ indictus, ſedet iudex, cogitur reus adeſſe, ſententiam damnationis excepturus: aduocatus ille ſummo mane profectus abijt, nullus alius paratꝰ eſt, vndè neceſſum eſt, quòd pereat miſer, qui tanquam perſeuerantẽ putauit, & non tranſeuntem.

Luc. 6.

Tertull.

Ioann. 1.

Amos 6.

Tertull.

§. VII.

Quidquid alienum à Chriſto eſt, potiùs cædit in perditionem animæ, cuius ſalus a ſolo Ieſu venit.

NIſi homo Chriſtum ſpectet, Chriſtum ſequatur, nullam pro anima ſua commutationẽ poteſt dare; imò quã dederit cõmutationẽ pro anima ſua; magis perdet animã, quàm ſaluabit. Hinc noueris dæmonis aſtum, quo extollit hominis poteſtatem pro ſaluanda anima: quippe ait. Iob. 2. *Pellẽ pro pelle, & vniuerſa, quæ habet homo, dabit pro anima ſua:* Quaſi diceret: non parcus eſt homo pro anima ſaluãda; quinimo pro illa dabit vniuerſas diuitias, dabit & ipſum ſanguinem. Sed ſcire cupis, cur dæmon tantus ſit, in exaggerandis commutationibus, quibus homo ſalutem animæ comparabit? An id facit vt amicus ſalutem animę humanę negotians, & oſtẽdẽs theſauros vndè facile poſſit comparari? Nullo modo, ſed potiùs vafer hoſtis perditionẽ animæ molitur, dũ procurat illam cõmitti cõmutationibus, quas

Iob 2.

det

det homo, non quas det Christus; quippè scit astutissimus serpens, quòd quidquid à Christo non venerit nequit non obesse saluti animæ. Pulchrè Pasch. lib. 8. in Matth. fatur. *Ille nō vt seruare vellet animā, hoc dixit, sed occasionem inde inuenire, vt eam læderet. Nouit enim, quod alia cōmutatio pro anima in hominis potestate nulla esset, nisi pretioso sanguine Christi redimatur.* Vbi Christus non interuenit, perdunt hominis animam quæcumque alia caue animæ tuæ salutē credere alteri, quàm Christo, proculdubio illam perdes. Ille solus redimit animā, qui omnia pro salute impensa accepta refert Christo. Iesus Naue c. 10. dum populi salutem procurat, quinque contrarios reges vinctos in mediū producit, quos calcari, & pessumdari iubet ab Israelitis, tūcque *percussit Iosue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites.* Cur cōtritos & calcatos reges, imò occisos iubet suspēdi super stipites? Ne hostiū triūphus, & salus populi alteri videretur referri quam crucifixo. Ex quo sic Orig. hom. 12. in Iosue fatur. *Vtinam Dominus meus filius Dei mihi istud concedat, & iubeat me pedibus meis conculcare spiritū fornicationis, & calcare super ceruices spiritus iracundiæ, & furoris, calcare auaritiæ dæmonem, calcare iactantiam, & cū hæc fecero operis gesti summā non mihi, sed cruci eius appendere, sequenti Paulum dicentem, quia per ipsum mihi mūdus crucifixus est.* Nulla victoria pro animæ bono reportata non suspecta est nisi crucifixi manus in ea appareat; vnus est Christus Iesus, qui nouit hostes detriumphare, qui nouit animas nostras saluas facere, sine Iesu cætera omnia perditionem operantur. Paulò superiùs in hoc Matth. capite vt D. Petrus audiuit sanguinē Iesu effundendum in pretium animarum, ait. *Absit à te Domine nō erit tibi hoc.* Iesus autem immediatè Petro dixit: *Vade post me Satana.* Proh Deus immortalis discipulū charissimum Satanam vocas? Quid Petro, & Satanæ commune precipuè eo tempore, quādo diuini sanguinis effusionē cauet? Equidem non id consilium à Petro, sed à diabolo, qui molliebatur excludere crucifixū à mente Petri, vt illum in perditionem traheret: non enim antea negationis scelus admisit quàm vellet sine sanguine Christi salutē mūdi cōparari. Acutè Chrysol. ser. 27. *Venerum, quàm dulce serpentis, ante facit militem regis sui negare victoriam, seruus ipse Dominum quam negaret.* Ex quo aliunde, quam à pretio sanguinis Christi voluit Petrus animarum salutem comparare, iam ipse disponebatur ad negationis baratrum. Solus Christus Dominus, qui pretium habet, quo animæ redimantur, quòd vt ipse solus haberet nihil alijs reliquit, quòd præstare possent pro animarum salute comparanda. Hinc est quòd octiduanus circūciditur, & quē sanguinē in cruce effusurus erat, etiā in circūcisione effundere incipiat. Cur Domine tā cito effundis sanguinem? Cur tā durū remediū pro nostra salute suscipis adhuc tenellus pussio & octiduanus? Rem attigit D. Zeno ser. de duplici circuncisione fatus. *Nō enim aut finis legis, aut verus Christus esse potuisset, si quid prætermitteret, quod ab alio saluti hominū præstari opportuisset.* Sic omnia, quæ pro animarum salute dari possunt præoccupauit; vt nihil reliquerit pra tereà præstandū: & si quid sine illo est, id eo ipso minimè reputatur conducens humanæ saluti.

Pasch. — Iosue 10. — Orig. — Matt. 16. — Chrysol. — Zeno.

Matth. 16. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui, cum Angelis suis, & tunc reddet vnicuique secundum opera eius.

§. VIII.

Quo magis supplicium peccatorum differtur, eo grauius, & acerbius.

NE putes supplicium impiorum nō esse, quia illud diferre vides, tandem veniet Dominus in gloria patris sui, & reddet vnicuique secūdum opera eius. Sed cur tandē, & nō magis statim? Equidē quæ parua sunt, cito paratur, at quę magna sunt maiores postulāt moras adeò, vt ex mora supplicij perspicuè appareat eius magnitudo. De hypocritis in iudicio clamātibus locutus Dominus Matth. 7. ait: *Tunc confitebor illis, quia nūquā noui vos.* Cur vsque tūc expectas Domine, vt nefarissimos homines punias? Meritò ait Chrys. hom. 19. *Vsque tūc sustinebit, quia grādem irā, grandis dilatio præcedere debet.* Quando mundialis rex grandem irā aduersus alium cōcipit, ingētēque illius meditatur vastitatē, nō subito mouetur, sed quo maior fuerit ira, eò plus tēporis insumit, dū arma parat, exercitus vndiq; accersit, vt certior fiat pernicies contrarij. Sic in Deo grandis dilatio dū præcedit, grandem iram ostēdit parari: quippè ait Sap. c. 5. *Accipiet armaturā zelus illius, & armauit creaturā ad vltionem inimicorum. Induet pro thorace iustitiā, & accipiet pro galea iudiciū certū. Sumet scutū inexpugnabile æquitatem. Acuet autē duram iram in lanceā, & pugnabit cū illo orbis*

Matth. 7. — Chrysost. — Sap. 5.

terrarum, &c. Non quidē rex diuinus ſtatim proſilit in ſceleſtos, non enim eā irā habet, quæ cū parua ſit, paruis contenta maneat: ſed pro magnitudine iræ dilationis magnitudinē metitur, dum armaturā ſumit, dum creaturas armat, dū vndique milites vocat, lanceas parat, gladios acuit, dilationes ſunt iſtæ, quę debent præcedere iram magnam.

Pſalm. 7. Ad hæc Pſal. 7. *Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcū ſuū tetendit, & parauit in eo vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus effecit.* Ecce quot moras, quot ſupplicij dilationes: nō gladiū exerit, & ſtatim percutit: ſed gladiū exerit, deindè arcū tendit, tūc vaſa mortis parat, inſuper ſagittas ardere facit. Quorſum tanta? D. Baſil. in Pſal. 14. ait: *Veluti præparatione quadam ad vltionem, intentat. Quē admodum enim qui arma abſtergūt, ac poliunt, pugnæ mox ineundæ acrem affectum, & alacritatem per hoc ſignificāt.* Ne te fallat dilatio in vindicādis ſceleribus, quin potiùs in dilatione caue tibi ingentem cupiditatē magnę vindictæ. Non enim differt Deus ſupplicium & obliuiſcitur, ſed differt, & armaturam ſumit, & gladios acuit, & milites conuocat, & creaturas armat, & vaſa mortis parat: hæc dilatio nō iram ſedat, ſed illā oſtēdit magnam. Vndè minabatur Dominus *Pſal.* 74.

Pſal. 14.

Pſal. 47. *Cùm accepero tempus, ego iuſtitias iudicabo*, nō cùm acceperit gladium, ſed cùm acceperit tempus, quaſi nullo magis oſtēdatur rigor, & ira iudicantis quàm ſi fuerit per tempus dilata. Adhæc Pſal. 7. notanter ait: *Deus iudex iuſtus, fortis, & longanimis.* Vbi D. Greg. hom. 13. in Euang. ait. *Dicturus longanimē, præmiſit iuſtum, vt quē vides peccata delinquētium diu patientem, ſcias hunc quandòque etiā diſtricte iudicare.* In Dei lōganimitate ad expectandum, eius tibi in primis ſeuera iuſtitia præ oculis ſit, quę ſanè poſt longā expectationem dabitur. Quò ſpectans Hierem. Thren. 2. ait. *Tetendit arcum ſuum, quaſi inimicus, firmauit dexteram ſuam, quaſi hoſtis, & occidit omne quod pulchrum erat viſu.* Expende illud: tetendit arcū, nō ait, cōtendit, ſed tetēdit: hoc eſt, dilatauit, in qua dilatatione flagelli, poſita fuit tota acerbitas flagellātis D. Paſchaſ. lib. 2. ibi ait: *Quantò magis ex Dei patientia, iudicij tēpus extenditur, tantò retributionis vindicta durior accumulatur.* Stagnatur diuina ira per patiētiā, vt poſteà maiori amne, quaſi depleno effundatur.

D. Greg.

Ierem.

Paſchaſ.

§. IX.

Rarò non iniuſtè agitatur cauſa hominis, quam per miniſtros iudex tractat.

VEnturus Dominus ad iudiciū nō præmittit Angelos, nō præmittit miniſtros qui cauſas hominū examinent, ſed ipſe per ſe venit examinaturus in cōſpectu Angelorum, ipſe & iudex, & teſtis, & ſcriptor erit, ſiue notarius, vt omnem ſuſpicionem tollat à diuino tribunali. Apud Ezech. c. 9. dicitur. *Ecce ſex viri veniebāt de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonē: & vniuſcuiuſque vas interitus in manu eius: vir quoque vnus in medio eorū veſtitus erat lineis, & atramētarium ſcriptoris ad renes eius, & ingreſſi ſunt, & ſteterunt iuxta altare æneum.* Hic vir lineis veſtitus in medio ſex Angelorum, cōmuniter putatur eſſe diuinus iudex viuorum, & mortuorū Chriſtus Dominus, cū iudiciū à Patre ſumens veniet cauſas hominis diſcuſſurus. Quo poſito notandus eſt habitus qualis ſit, nimirùm *atramentarium ſcriptoris ad renes eius.* Sanè atramētarium ad renes poſitum, potiùs notarium, ſiue ſcriptorē deſignat, quam iudicē, vbi mūdialis iudex apparet virga inſignis, eius cingunt latera notarij plurimi, atramentaria circa renes habētes, vt cauſas examinent, & teſtimonia ſcribant. Cur iudex diuinus nullos notarios exhibet, ſed ipſe ſibi atramentarium accingit, & ſimul iudex apparet, & ſcriptor? Vt tollat omnem ſuſpicionem à iudicio ſuo, quæ vix tollitur, dum res agitur per miniſtros. Ad hæc Paſch. lib. de corpore, & ſang Domini c. 8. inquit. *Neque fit error iudicij, vbi iudex eſt, & ſcriptor verbum Dei patris Chriſtus Ieſus.* Ægrè, & difficulter rectum iudicatur iudiciū, vbi per officiales, & miniſtros cauſæ agitātur: ſit iudex omniū integerrimus, dum nō ſit ipſe ſcriptor ſimul, ſed per alios ſcriptores, & miniſtros cauſę vētilādę ſunt; rarò non peruertitur iudiciū. Vbi Nabothi cauſa deuinea apud ſolū regē agitabatur, 3. Reg. 21. rectū procedebat iudiciū: petebat quidē rex vineā, ſed vel aliā meliorem, vel iuſtum pretiū exhibebat pro illa, nullā patiebatur Naboth iniuriam. Quid tūc Iezabel regina? Cauſam ad forū tribunalis deducit, quippè ait textus: *Scripſit itaque literas ad maiores natu, & optimates, qui erāt in ciuitate eius, & habitabant cū Naboth. Literarū autem hæc erat ſentētia. Prædicate ieiuniū, & ſedere facite & facite Naboth inter primos populi, & ſubmittite duos viros filios Belial contra eū,* &c. Nota fœminæ ingeniū; forū ſtruit, tribunal cōſtituit, cōſeſus parat, & de fori more omnia decernit, dū teſtes iubet vocari, & qui teſtimonia excipiant. Ad quid hæc? Vt iniuſtè bona rapiat Nabothi, & virū occidat. Quid agis mulier? Si iniuſtè hominē perdere cupis, cur nō potius id māndas regalis cuſtodiæ

Paſchaſ.

Ezech. 9.

3. Reg. 12

ſtodiæ militi? Ad tale facinus perpetrãdũ truculentus aliquis latro nõ propior,& expeditior adeſſet,qui omnia citiſsimè perficeret,cur magis forẽſis tribunalis moras expectas? Equidẽ nouit fœmina, quàm ſoleat naſci iniuſtitia ex tribunali,vbi res agitãtur per tot miniſtros,qui de mãmona iniquitatis viuũt. Accipite D.Ber.lib.2.de cõſideratione miniſtros fori depingentem. *Niſi agitentur cauſæ,audiantur partes,inter partes iudicare quis poterit? Agitẽtur cauſæ,ſed ſicut oportet. Nihil ita abſque labore manifeſtã facit veritatem, vt breuis, & pura narratio. Miror nãq; quẽadmodũ religioſæ aures,audire ſuſtinẽt huiuſmodi diſputationes aduocatorum, & pugnas verborũ, quæ magis ad ſubuerſionẽ,quàm ad inuentionem proficiunt veritatis. Hi ſunt, qui inſtruunt,à quibus fuerant inſtruendi,aſtruũt,nõ comperta,ſed ſua,ſtruũt de proprio calũnias innocẽtiæ,deſtruũt ſimplicitatẽ veritatis, obſtruũt iudicij vias.* Equidem forẽſis officialiũ ſtrepitus raro puræ veritatis auditui non obſtruũt viam. Ideò Laban Gen.31. vbi rectũ iudicium deſiderat, omnẽ forenſem officialium ſtrepitum abiurat. Ait enim: *Si afflixeris filias meas, & ſi introduxeris alias vxores ſuper eas, nullus ſermonis noſtri teſtis eſt abſque Deo,qui præſens reſpicit.* Cur non ſtatuit teſtes aliquos præter Deũ,quibus facilius poſteà conuincat reum fractæ fidei? Nonne ſi præter Deum teſtes etiam adhibeãtur, ſecurius iudicium agetur? Apage,inquit Labã,procul abſint teſtes, & forenſis ſolẽnitas, ſolus Deus adſit, vt iudiciũ poſsim ſperare rectũ. Hinc Prælato nimis attento forenſibus, ait D.Bern.epiſt.176. *Ordinatiſsimum eſt,minùs interdum ordinatè aliquid fieri.* Sed hoc liceat diſcretionem habenti.

Bernard. *Geneſ.* 31 *Bernard.*

Matth. 16. Amẽ dico vobis,ſunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.

§. X.

Solus Ieſus eſt,qui nouit peccatoribus parcere.

PAulò antè dicebat, quòd vẽturus eſt filius hominis in gloria patris ſui,cum Angelis ſuis;modò dicit,quòd venientẽ filiũ hominis videbunt Apoſtolorum aliqui,& non addit,quòd veniẽtẽ cũ Angelis ſuis videbũt. Cur anteà veniens apparebit cũ Angelis, & modo non apparebit cũ Angelis? In primo loquitur de aduentu iudicis, quãdo ſeuerus veniet,nullã veniam,ſed iuſtitiæ rigorẽ executurus peccatores dãnans, in quo munere etiã Angeli apparebunt,vtpote,qui ſupplicia ſciãt inferre peccantibus. In ſecũdò loquitur de aduẽtu Domini in Tabor,vbi ſeſe glorioſum exhibens cum Helia,& Moyſe tractauit de peccatis mundi lauãdis,de peccatoribus admittẽdis ad gratiã:ibi ſolus Ieſus apparet,non Angeli, quia minimè Angeli,ſed ſolus Ieſus nouit peccatoribus parcere. Populi ductorem Angelum ſæpiùs Deo promittenti reſpondit Moyſes Exodi 33. *Si non tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto.* Bonus Moyſes renuit Angeli ducatũ, ſolũ Deũ cupit habere ductorẽ populi? Cur ò bone nõ tibi ſufficit,quòd Angelus præcedat? Cur neceſsũ eſt, vt Deus per ſe ipſũ ductor ſit populi? Moyſes cupiebat illũ ductorem populo ſuo dare,qui noſceret aliquãdo peccãtibus parcere,ideò refugit Angeli ducatum, & Dei ſolius præſentiam ambit. Ad hæc.D.Baſil.orat.17. fatur: *Moyſes, quòd populus eſſet ſceleſtus, & opus haberet eo,qui cõniuere delictis, & peccata remittere poſſet,id quòd ipſi Angeli efficere nequeunt,ſiquidem illi vlciſcuntur eos,qui ſe vitijs inquinàrunt;veniam autem concedere vis, qui ſceleribus ſe obſtrinxere, nequaquàm poſſunt. Veniat igitur verus legislator, potens ille ſeruator,qui ſolus remittendi peccata poteſtatem habet.* Angeli norunt ſcelera caſtigare,impios ſuppliciis afficere;cõniuere autẽ delictis, veniã largiri peccatoribus, ſolus Ieſus nouit. Dura lex illa Leu.7.aduerſus peccatores,quippè ait: *Omnis mũdus mã ducabit carnem, & anima quæcunque contigerit de carne ſacrificij ſalutaris, & immunditia ſuper illã eſt, pereat anima illa,* &c. Sic pereũdum erat impijs, cum primùm immũdi ſacra tangerẽt; vltoribus Angelis omnia plena erant,qui ſuper impios vel fulmina iacerent,vt ſupra Sodoma,vel gladios pluerẽt, quibus perderentur, vt Aſsyrij,interempti fuerunt gladio Angeli. Sed cur modo non ſic perduntur peccatores etiam inter ſacra? Rem ponderans D.Patianus in Parenæſi ad Pœnitent. fatur: *Antiqua iſta ſunt, & medo non fiunt. Deſijt Deus noſtra curare? Abſit, inquies. Videt ergò quæ facimus,ſed vtique expectat, & patitur, & pœnitentiæ tempus indulget, & Chriſto ſuo præſtat, vt differat, ne ciùò pereant, quos redemit.* Non de vltoribus Angelis, ſed de Chriſti Domini

Exod. 33 *Baſil.* *Leu.7.* *D.Patia.*

pietate venit, ne peccatores perdantur, ſed tempus reſipiſcendi habeant. De Ieſu locutus Paul. ad Coloſſ. 1. ait: *In ipſo complacuit, omnem plenitudinem inhabitare; & per eum reconciliare omnia in ipſum, pacificans per ſanguinem crucis eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis ſunt.* Itaque Chriſti ſanguis pacificat, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis ſunt: miraris, cuòd Chriſti ſanguis pacificet etiã, quæ ſunt in cœlis, quandò quidem in cœlis exercitus ſunt Angelorum. Erant ne Angeli irati in homines adeò vt deberent pacificari Chriſti ſanguine? Planè neque in terris, neque in cœlis erat creatura vlla, quę in homines non iraſceretur ob peccata, & Angeli videntes dominum ab hominibus contẽptum, infenſiſsimi oſtẽdebatur in genus humani aduerſarij. Vnu Chriſti ſanguis Angelorum iram ſopiuit, & peccatoribus ſciuit parcere. Chryſoſt. hom. 3. in præſenti, ait: *Hoſtiliter aduerſabantur hominibus Angeli Dominum ſuum contemni videntes: vt ſi maiim reſtaurentur omnia in Chriſto, tàm quæ in terris, quàm quæ in cœlis. Hæc omnia virtus Dei effecit. Quid ergo in Angelos fiduciã collocatis? Iã tum enim abſunt illi ab eo, vt vos reconciliarent, vt vobis magis infenſi hoſtes fuerint.* Non creatura aliqua, non Angeli, ſed ſolus Ieſus in peccatores non iraſcitur, ſed illos expectat, & ad ſe miris beneficijs allicit. Quo ſpectat Num. 22. vbi ſic: *Iratus eſt Deus. Stetitq; Angelus Dei in via cõtra Balaã.* Vidit Angelus Deum iratũ in Balaam, & quid egit tũc Angelus? An ſe ſe oppoſuit Deo pro Balaã? Abſit: id ſolus Ieſus faceret; Angelus autem potiùs contra miſerum ſtetit hominem. Id exprimẽs clariùs legit Aug. *Et iratus eſt animatione Deus, quia ibat ipſe, & inſurrexit Angelus Dei differre eum in via.* Quid tunc? Pulchrè D. Aug. q. 49. in Num. *Notandum, quẽadmodum iratus eſt Deus, & inſurrexit Angelus Dei.* Vbi Deum iratũ vidit Angelus, inſurrexit ipſe aduerſus peccantem; ſed Ieſus non inſurrexit: ſed ſtetit, deliniens iratum, ne periret peccator.

Ad Col. 1.

Chryſoſt.

Num. 22.

Auguſt.

Idem.

CAPVT XII.

De humilitate ſectanda, & ſcandalo tollendo.

QVEM non exedat excellentiæ cupiditas? Quem nõ mordeat inuidia de exaltato fratre? Petrus iubetur pro Ieſu & pro ſe tributum Cæſari ſoluere; & ecce inter cęteros Apoſtolos vetus illa quæſtio iteratur, cuis eorum videretur eſſe maior? Ambientibus primas in regno obiicit Dominus puerũ, cuius æmulẽtur humilitatẽ, & quẽ caueat prauis exẽplis prouocare. Et quidẽ nulla res ſic mundũ perdit, vt maiorũ ſcandala: nec in nullos peccatores Deus libentius iraſcitur, cuàm in eos, cuorum mores puſillis, & paruulis ſunt ſcãdala.

Matth. 18. In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum dicentes: Quis putas maior eſt in regno cœlorum?

§. I.

Nulla eſt amicitia humana, adeò magna, quæ ſibi præferri alterum libenter patiatur.

ADomino Petrus iubetur tributũ Cæſari pro ſe præſtare: in quo neſcio quã prælationis vmbrã auſpicati Apoſtoli mille curis ſollicitantur an Petrus proferẽdus ſit in regno cœlorũ? An ipſi poſtponenti Petro? Et quidẽ amici erant, & condiſcipuli & eidem aſſidentes menſæ, & nihilominus nõ æquis aſpiciunt oculis ibi Petrũ prælatum. Quis hominum credat etiã amiciſsimis ſecurè præcellentes ſuas fęlicitates? Huc cõueniant regũ amici, qui ſe ſe ſuper alios vident exaltari; & caueant gloriarum ſuarum ſecreta vlli mortalium credere, etiam ſi & amicitię & cõſanguinitatis vinculis obſtrictus adſit. Saul dum quærit patris ſui aſinas inuenit Samuelem, à quo ſciuit cuòd aſinę inuentę eſſent, & cuòd ipſe prouehẽdus erat in regem Iſrael, pro cuius regni auſpicio millẽ ſignis acceptis redibat ad patrẽ, erat Sauli patruus valde amicus, & charus, cui cum redeuntem Saulẽ excepiſſet, de rebus geſtis in itinere ſcitatur, cui reſpõdit Saul, 1. Reg. 10. 1. Reg. 10. *Indicauit Samuel quod inuẽtæ eſſent aſinæ, de ſermone autem regni non indicauit ei, quem locutus ei fuerat Samuel.* Nihil cœlat, & amicum, & cognatum prẽter vnum, nimirũ regni auſpicium, ſed cur rem tantæ fœlicitatis nõ credit amico, & cognato? Quid gratius patruo, quàm cuòd viſurus ſit dilectũ conſobrinũ regali ſolio ſublimem? Cur igitur Saul, ſic cauet, ſibi à patruo, & amico? Equidem prudentiſsimè agit, nulla enim eſt cognatio, nulla tanta amicitia, quæ gaudeat alterum præferri ſibi. Rem attigit Ioſephus lib. 6. de Antiquit. inquiens. *Poſtquam autem domũ reddiit Saul, percontante cog-*

te cognato ſuo Abenaro, quem præcateris diligebat, quomodo ſucceſsiſſet peregrinatio, nihil illũ celauit, ne hoc quidem, quòd apud Prophetam fuiſſet, & ex eo cognouiſſet, inuentas eſſe aſinas, de regno tantùm tacuit, ne ea res vel credita inuidiam, vel non credita vanitatis opinionem ei contraheret. Quamuis enim, & amicus eſſet, & cognatus; tutius tamen, & conſultius arbitratus eſt ſilentium, reputans credo humanæ naturæ infirmitatem, quòd nemo conſtans in amore, ſed etiã ſi manifeſtato diuino ſuffragio fœlicitas cõtingat, tamẽ alios ſibi præferri, iniquè, & inuidè ferunt. Nulli, mihi crede, te cõmittas, cui præferendus es, & forſan ſecuriùs apud hoſtes de auſpicijs tuæ fœlicitatis loquèris, quàm apud amicos, & fratres: quos turbat, velſomniata in altero prælatio. Quis ignoret ſanctiſsimi Ioſephi pericula à fratribus procurata? Is ſomniũ vidit, quo regnũ ſibi parari poſſet putare: & vt erat ſimplex, & bonus rem totã exponit fratribus. Quid tũc? Ait
Gen. 27. Gen. 37. *Hæc ergo cauſa ſomniorũ, atq; ſermonũ, inuidiæ, & odij fomitem miniſtrauit*: quàm tutius fuiſſet ſilentiũ, ſiquidẽ ſermo de regno ſomniato tã crudeles hoſtes fecit ex fratribus. Pulchrè de illis, aiebat D. Baſil. Sel.
Baſil. orat. 8. *Fratres inuidẽtia percuſsi turgebãt, neque notam ex inſomnijs pueri fœlicitatẽ ſuſtinebant, ſed & vſque ad ſomnia inuidiæ ſtimulum extendebãt.* Non patitur humana germanitas, quòd vel frater ſomniet aliquã ſibi præcipuam excellẽtiam, & fœlicitatem. Meritò aiebat. D. Hier. epiſt. ad Saluinam, de vi
Hieron. duitate ſeruãda. *Difficile factu eſt, gloriã virtute ſuperare: & ab his diligi, quos præcedas.* Vbi ſuper alios extolleris, mirũ erit, ſi ab illis odio nõ habearis, etiã ſi amiciſsimi ſint, etiam ſi fratres. Dominus vbi ad regnũ eligit Dauidẽ, mittit Samuelẽ in Bethleẽ ad
1. Reg. 16 domũ Iſai. aitque illi, 1. Reg. 16. *Vnges quẽcumque monſtrauero tibi.* Cur non clariùs loquitur? Cur nõ dicit manifeſtè: vnges Dauidem? Sanè cauebat Dominus inuidiã fra
Chryſoſt. trum. Chryſ. in Pſal. 50. *Cur dubiè, & nõ ſpecialiter Dauid nominauit Dominus? Ne ſcilicet pateretur Dauid, quod paſſus eſt Ioſeph. Sicut enim illi addiſcentes futurum ſibi regẽ, inſidiati ſunt, & poſt multas iniurias vendiderunt: ſic erat formidini, ne & iſti hæc eadẽ perpetrarent.* Sic caueri debent, & fratres, & amici, ab eo qui vocatur ad fœlicitatem regiam, ſæpiſsimè enim, & parentes à filijs, & fratres à fratribus de regũ fauore excluſos cernimus; vt ſatius illis fuerit ſecretũ prælationis ſuæ extraneis credere. Id quod in Dauide videre licet, qui cũ à Deo duceretur ad regnũ, vbi occiſſurus Philiſtęum acceſsit, fratrem maiorem natu inuenit, qui adoleſcẽtẽ aſpe ris verbis excipit, & à regio exercitu nititur deterrere. Quid tunc? Ait text. 1. Reg. 17.
Audita ſunt autẽ verba, quæ locutus eſt Dauid, 1. Reg. 17
& annũtiata in cõſpectu Saul. Ad quẽ, cũ fuiſſet adductus, locutus eſt ei, &c. Adhęc pulchra ponderatione Chryſ. in Pſal. 50. ait. *Fratres* Chryſoſt.
zelantur, & extranei introducunt ad regem, & quidem ſecuriorem tibi aditum ſeruabunt extranei ad fauores regios, quam amici, & cognati: à quibus plures eiectos è regio conſpectu, quàm introductos inuenies.

§. II.

In ſolo Chriſti Ieſu regno verè magni ſunt viri.

SApienter aiunt, quis putas maior eſt in regno cœlorum? quippè in Chriſti regno verè magnus quis eſt, in mũdialibus regnis nullus eſt magnus, ſed dicitur. Et quis credat magnitudinem, & dignitatẽ, quæ ſola ab aliorum voce proficiſcitur; nulliſque poſsidentis meritis fundatur? Præclarè D.
Hier. epiſt. ad Pamachium inquit. *Triũphi* Hieron.
interdũ triumphantiũ ſordibus polluũtur: & apud viros bonos indignior fit ipſa dignitas, quàm multi indigni poſsident. Et ſanè eiuſmodi ſunt dignitates humanę, adeò crebriùs ab indignioribus poſſeſſæ, vt videãtur de illis rebus eſſe, quæ à prudenti patrefamilias Deo, in ſordẽtes domus ſuę angulos reijci, atque demitti iubẽtur. Miraris magiſtratus dignitatem, prælaturas, cãdidatorum glorias? Sed nota perſonas, quæ ſub his ſplendoribus fulgent, tot inuenies planè indignos, vt ſi ſapias, tibi deinceps debeãt vileſcere dignitates illę, quæ frequẽtius in ſterquilinijs, quam in condigna ſede viſuntur. Quis candidam æſtimet, quæ frequentiùs inter ſordentes pãnos nigricat? Sanè in ſolo Chriſti regno veri candidati ſunt, quia ibi ſolis dignis datur ſalutis candida, & dignitatis infula. Ex quo lucem affero Chriſti verbis Apoc. 3. vbi inquit. *Angelo Eccleſiæ* Apoc. 3.
Sardis ſcribe: Hæc dicit qui habet ſeptem ſpiritus Dei, & ſeptẽ ſtellas: Scio opera tua, quia nomen habes, quòd viuas, & mortuus es: & poſt pauca. *Sed, & habes pauca nomina in Sardis, quæ non inquinauerũt veſtimẽta ſua, & ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt.* Quippè in Sardis, & erat Epiſcopus dignitatis ſplendore præcelſus; & erant pauci aliqui Chriſtiani Deo noti, & familiares. Ille dignitate fulgebat, hi Chriſtianis virtutibus: Ille nobilis dignitatis infulis apparebat, hi verè candidati in regno

Chriſti,

Christi. Sed in illo dignitatis candida adò nigricabat, vt potius sub pullis indumentis mortuus videretur, & illi thronus, nõ thronus, sed tumulus existeret. In paucis his tãtus erat gloriæ splendor, vt candida ipsa salutis amplius in ipsis cãdesceret: quippe nõ contaminauerunt vestimenta sua, nõ polluerunt ornatum suũ, sed vere cãdidati cũ rege Christo in albis ambulant. Vnde ergo hi non contaminant ornatum, sed candorẽ addunt, sed magis candidati in regno Christi apparẽt. Ille autem sic turpat dignitatis cãdidat, vt pullus, & sordens tumuli pãnus sit? Explicat ipse Dominus, dũ ait. *Quia digni sunt.* Equidem sola dignitas suscipientis facit vere esse candidatum: ibi solum verè est cãdida; vbi solis dignis præstatur, qui nullo modo fuscant dignitates, sed verè sunt candidati, & summi regis magnates. A page dignitatum infulas, quæ dum indignissimis dantur, tamquam pullus tumolorum pãnus inter sordes raptantur sors mea inter Christi assecla sit, qui non contaminant, sed ornant vestimenta dignitatum cœlestium, & verè cãdidati regi assistũt, quia digni sunt. Dũ discipuli gloriarentur de potestate accepta in Dæmones, ait illis Iesus, Luc. 10.

Luc. 10. *In hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiciuntur: gaudete autẽ quod nomina vestra scripta sunt in libro vitæ.* Quæ verba expendens

Tertull. Tertull. lib. 4. in Mar. ait: *Nec discipulos de sub actione spirituum, sed de candida salutis gloriari volebat*: Cur non de tãta potestate gloriarẽtur, nisi quia illa potestas de illis est, quæ etiam indignis conferuntur, vt filij etiam Pharisæorum dæmonia eijcerent? Et qui sapiẽs est non æstimare debet candidam, cuæ suscipientis in dignitate sordescit, sed de illa sola candida glorietur, qua cum summo rege candicãt fideles, quia digni sunt. Hinc Paulus omnes mundiales honores, & dignitates pro reiectamẽtis, & stercore habebat, vtpote, quæ in indignos tanquam reiectamenta in sordentes angulos coniici videbantur, sola vera, & solida, quæ cum Christo habẽtur. Ait enim ad Philipp.

Ad Phil. 3 3. *Propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucri faciam.* Et honoris, & gloriæ lucrũ verũ in solo Christo est; illa, quæ indignis dantur, non lucrũ, sed stercora, & sordes. Ad hæc Tertull. lib. 5. in Mar. *Quæ autem retro lucri duxerat gloriã carnis, notam circumcisionis generis Hebrei ex Hebræo censum, Pharisæa candida dignitatem: hæc ac si stercora deputat, præ comparatione agnitionis Christi.* Et cur Pharisææ candidæ dignitatem, vt stercora non arbitraretur, quæ per indignos, vt per sordentes angulos reptabat? Soli Christi Domini laterones verè sunt candidati, quia digni sunt, quia quæ à Christo venit salutis cãdida solis dignis datur. In Achabo rege regiam dignitatẽ continebat Elias, quia ab indigno possessore, sic purpura ipsa fædabatur, vt non purpura videretur, sed vilis, & sordidus pãnus. Quippe 3. Reg. 18. ait Elias ad Achab. *Non ego turbani Israel, sed tu & domus patris tui.* 3. Reg. 18 Cur homo non magis regem vereris? Cur purpuram non honori habes? Præclarè D. Chrysost. hom. 8. ad Popul. fatur. *Non spectabat diadema, & exteriorem regis apparentiam, sed animã sordibus indutam, squalentem, sordidam: & ipsum intuitus captiuũ esse, & vitiorum seruum, ipsius principatum contẽpsit: etenim tamquam in scena, sed non in veritate regẽ sibi cernere videbatur.* Chrysost. Siccinè vniuersæ dignitates, quæ indignis etiam dantur, apud viros bonos contemnuntur, despiciuntur, vt quæ potius in scena, quam in veritate appareant. Quam aliter in regno cęlorũ? Ibi dũ summi imperatoris thronus describitur Apoc. 4. immediatè ait: *Et in circuitu sedis, sedilia viginti quatuor, & super thronos viginti quatuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.* Apoc. 4. Ecce tibi in primis iuxta summum imperatorem sedilia viginti quatuor parãtur, vt totidem reges excipiant. Sed cur antea ostendũtur sedilia, quàm reges? Richardus Victor. lib. 2. in Apoc. c. 1. rationẽ insinuat, aiens. *Sedilia sunt merita*: Quippe in regno cœlorum sola merita thronos exhibent, & dignitates, vt inde veri reges appareant; verique magnates. Rich. Vict.

Matth. 18. Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnũ cœlorum. Quicumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cœlorum, &c.

§. III.

In salutis negotio, etiam minima æstimanda, & adimplenda.

Paruuli

PArui fieri iubemur, qui in regnum cęlorum contendimus, sed cur paruuli fiamus? Alibi monebat Dominus Matth. 5.
Matth. 5. *Estote perfecti, sicut pater cœlestis perfectus est:* tunc instar patris cœlestis omnium conditoris perfecti fieri iubemur, modo quod sicut paruuli efficiamur; quid paruulus commune habet cum patre, & creatore omniū? Paruulus ęstimat parua, nec aliter magis claret infinita perfectio creatricis potestatis, quam in eo quod etiam rationem habeat paruorum animalium. Fiat ergo paruulus æstimando etiam virtutum parua, quisquis diuini conditoris induere præsumit imaginem. Pulchrè D. Hieron. in epitaphio Nepotiani,
Hieron. fatur: *Vt enim creatorem non in cœlo tantum miramur, & terra, & Sole, Oceano, elephantis, camelis, equis, bubus, pardis, vrsis, leonibus, sed in minutis quoque animalculis, formica, culice, muscis, vermiculis, & istiusmodi genere, quorum magis scimus corpora, quam nomina, eādemque in cunctis veneramur solertiā: ita mens Christo dedita, æque, & in maioribus, & in minoribus intenta est, sciens etiā pro ocioso verbo reddendam esse rationem.* Quis iam virilia, & fortia sibi præfiniens, paruulas virtutum, minutias paruulis relinquat, cum nisi efficiamur, paruulus potentissimam Dei naturam non æmuletur, quæ valentiam ostendit suā pusillis etiam animalculis prospiciens? Nil virtutis contemnas, vt paruulum, vt infantile, vt à pueris implēdum, in hoc enim tuā virtutem extollis, & puero illi te assimilas, qui antequam sciuerit vocare patrem, ac matrem spolia Samariæ diripuit, si vel minima virtutis adimpleas. Electurus Dominus Samuelem 1. Reg. 3. illum dormiētem excitat, & semel, & bis ad se vocat, ita vt Samuel putaret se vocari ab Eli, cui præsto af
1. Reg. 3. sistebat. Sed Eli puero dixit: *Vade, & dormi, & si deinceps vocauerit, &c.* Suspicatus Eli Samuelem vocari à Domino, iubet illum ad lectulum redire, & dormire; quale hoc præceptum fuit ad puerum, qui expectabat se à Deo vocandum? Cur non magis monet, vt oret, vel aliquo insigne virtutis opus efficiat, quo Deum solicitet, & ad se iterum trahat? Sapienter D. Gregor. ibi lib. 2. cap. 3.
Gregor. ait. *Redire ad somni quietem Samuel sinitur, vt profecto nec ea, quæ sunt minima contemnamus.* Non ociose exercetur in minimis, qui eligēdus ad magna expectat vocem diuinam; nec vllo alio melius pararis, ad hoc, vt Deum excipias, Deique instrumentum fias, quam dum doceris non contemnere minima, non spernere parua. Equidem parua sunt plura, quæ accidunt in virtutum curriculo, sed de his paruis potes talem exercitum constituere, qui de gygāteis hostibus triumphet. Ad hęc Petrus Damian. apud Tilmannum in allegorijs, ait: *Parua equidem ciniphes, sed innumerabiles superbi Pharaonis, & totius Ægypti superauerunt virtutem.* Fœlix, qui vel de minimis virtutum munitur, fallar, nisi is possit gygantes hostes perimere. De his plura supra lib.
Bet. Da.

§. IIII.

In Dei regno magnates non ex clarissimorum nominum hæreditate, sed ex vero virtutum effectu censentur.

QVid solemnius in mundialibus regnis, quam magnatum, & principum glorias ex hæreditarijs maiorum agnominibus designari? Ille magnus est apud Hispaniarum Monarcham, qui vel Mendocæ, vel Manricorum, vel alio huiusmodi agnomine primus gaudet. Non sic in regno Dei, sed qualicumque insigniaris agnomine, nihil ibi eris, nisi efficiaris, vt paruuli, hoc est, nisi vero virtutum effectu gaudeas. Quis Iudæorum principum hoc crederet, dum se se extollit sub Israelitarum, & Abrahamidū vocabulo, & cæteras nationes gentium agnomine infamat? Sed hoc verissimū est, quod cęlestis regni magnates, non agnominibus, sed virtutum effectibus clarēt. Magni Isaaci vxor Rebecca anxia, quod concepisset, quia vteri molestias ferre non posset, sic Deum tibi notificantem, audit Genes. 25.
Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur, populusque populum superanit, & maior seruiet minori. Expende, qui vocentur Rebeccæ filij, nimirum, *duæ gentes.* Et do quod illorum alter dicatur vna gens, nonne alter Israel ipse erat, Abrahamidum primogenijs clarus? Cur hic, qui Israel est, etiam sub gentis agnomine obscuratur? Designabat ibi etiā dominus electos suos ad cœlestem principatum, & ideo Israelis nomen dissimulauit, & omnes concluſit sub gentis vocabulo, nequis in hæreditarijs agnominibus illustribus fundaret spem cū Deo regnandi. Accipite Tertul. lib. aduersus Iudæos fatus. *Habemus ipsum Deum idoneum pollicitatorem, & fidelem sponsorem, qui Abrahæ promiserat, quod ex vtero Rebeccæ duo populi, & duæ gentes essent processurę;*
Genes. 25
Tertull.
vti-

vtique Iudæorum, id est, Israelis, & gentium, id est, noster. Vterque ergo, & populus, & gens appellatur, ne de nominis appellatione priuilegium gratiæ sibi quis audeat defendere. Nullum tibi diuinæ gratiæ, nec cœlestis gloriæ priuilegium dabit agnomen, sed verum virtutis opus. Nunquam enim vllus censetur apud Deum ex hæreditatis agnominibus, sed ex veris virtutibus ostensis. Dauidi promissus erat filius, qui magnus apud Deum esset: ait
Luc. 1. enim de illo Angelus, Luc. 1. *Hic erit magnus, & filius Altissimi, &c.* dum autem hæc promissio adimpletur, & ex Maria nascitur promissus Dauidi filius, octauo die, & circumcisionem patitur, & nomen accepit.
Luc. 2. Quippe ait Luc. c. 2. *Postquam consummati sunt dies octo, vt circũcideretur puer, & vocatũ est nomen eius Iesus.* Cur non magis vocatur nomen eius Dauid? Promissio erat facta Dauidi, & Dauidis filius expectabatur à populo, qui magnus apud Deum esset, & Christus Dominus, cur ergo ex parentis hæreditario agnomine non se se prodit, non se se magis manifestat? Sanè, vt magnus ille apud Deum filius Dauidis ostenderetur, non de agnomine curauit, sed de virtutis vero effectu, ideo nomen Dauidis dimittens, signaculum circumcisionis accepit. D. Zeno, serm. de duplici circumcisione inter alias causas, ob quas Dominus circumcisus fuit, hãc red
Zeno. dit: *Eò accedit, quod secundum carnem Dauidis filius esse canebatur futurus. Qui nisi paterno generis signaculo respondaret, neque Dauid filius esset, neque nisi in filium Dauidis Christus venire potuisset.* Non suffeciisset, quod Dauidis nomen hæreditaret ille filius Dauid, qui ad magnitudinem filij Dei assumendus erat, vt Christus Domini diceretur. Non equidẽ posset assumi in Christũ, nec filius ille magnus Dauid apud Deum censeri, nisi paterno generis signaculo responderet. Cum enim circũcisionis religione clarescceret Dauidis genus, non posset esse filius Dauid ille magnus apud Deum, nisi qui vero paternæ virtutis effectui responderet.

§. V.

Humilitatis dimissio summam magnitudinem apud Deum præbet.

VErè dictum, quicũque se humiliauerit, sicut paruulus iste, hic est maior in regno cœlorum; etenim humilitas est, quæ apud Deum præbet summam magnitudinẽ. Miratus Centurio Christi Iesu humanitatẽ, & comitatem, aiebat Matth. 8. *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meũ, &c.* Cui statim ipse dominus ait: *Non inueni tantam fidem in Israel*: expende modo magnitudinem fidei Centurionis, quam magnitudinem Israelitarum fides non pertingebat. Sed vnde fides Centurionis adeò creuit? Vnde tantam magnitudinem habuit apud Deũ? Nil citius in Centurione claret conducens ad magnitudinem tantam, quam humilitas illa, qua se se demittebat, dicens: *Domine non sum dignus, &c.* humilitas enim est, quæ mirabilem præbet magnitudinem apud Deũ. Matth. 8.
D. Augustinus serm. 74. de Tempore: *In populo ad quem venit Iesus, non inuenit tantam fidem. Tantam, quid est? Tam magnam. Vnde magnã? de minimo, id est, de humilitate grandem.* Nunquam nouit humilitas non grandes facere alumnos suos; quo magis quis per humilitatem se deijcit, se minuit; eo magis crescit, & maiorem apud Deum exaltationem sumit. Propone tibi ob oculos Dauidem, Psalm. 130. per humilitatem decrescentem, & nihilominus se se extollentem. *Non est exaltatum cor meum, nec elati sunt oculi mei, nec ambulaui in magnis, nec in mirabilibus super me.* Quid hac decretione profundius? Sed ecce tibi statim: *Si non humiliter sentiebã, sed exaltaui animam meam.* Deus bone! Modo non exaltat cor, imò nec oculos audet eleuare; & modo totam animam exaltat, si anima exaltãda tibi erat, cur deijcis oculos, cur deprimis cor? Cordis, oculorumque depressio via erat ad exaltationem animæ: quo magis minuit se Dauid, & corde respuit mundi magnalia, eo clariorem exaltationẽ, & magnitudinem acquirit animæ. Pulchrè D. Zeno in præsenti, fatur: *Quæ propheta ista diuersitas est? Non exaltat cor, animam exaltat: excelsus animo, & corde summissus: humilis in suis, sed non humilis in sensu est. Sensus eius in cœlo est, anima eius est in excelsis.* Simul cum cordis summissione animę venit celsitudo; excelsus eris apud Deum, vbi summissus fueris: dum te dimiseris vsque ad ima, cęlorum excelsa pertinges. Amant enim cęlorum magnalia descendere, non ascendere: nisi te in imis constitueris, nil cęleste magnum percipies. De cęlestibus bonis locutus Paul. 1. ad Corinth. 2. ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Expende illud, *nec in cor hominis ascendit*: quippe vbi homo habet cor altũ, & exaltatũ, nihil ex cęlestibus bonis ad illũ accedit; minimè enim cœlestia bona amant ascensus, sed descensus, ea sunt magnitudine, vt nequeant ascẽdere; sed prõptissima sunt ad descẽsum, vt illis
Auguſt. Psal. 130. Zeno. 1. Cor. 2.

vt in illis impleantur humilia, & in immensum crescant. Id pulchro exemplo exprimit
Aug. D. Aug. ser. 74. de tempore aiens: *Quanto humilior, tanto capacior, tãto plenior. Colles enim aquam repellunt, valles implentur.* Compone tibi altissimum montis cacumen, & vastissimam vallis profunditatem; interea cœlestes decidunt pluuiæ, potentes implere mũdum; quid de pluuia mons? Sanè vel ad illum non potuerunt ascendere pluuiæ, vel si ascenderunt, quo impetu montem percusserunt, eodem per decliue dilapsæ, nullum ibi signum suæ magnitudinis relinquunt. At in valle? Ibi vastissimum aquarum pelagus ostenditur, cuius altitudo, altissima maria pertingat. Sanè vt valles pluuiarũ, sic humiles præseferunt cœlestium bonorum magnitudinẽ. Nec vbi humilitas est, potest nõ esse celsitu
Ad Heb. i do magna. Paulus 1. ad Hęb. de Iesu, ait: *Tanto melior Angelis effectus, quãto differentius præ illis nomen hæreditauit.* Sic super Angelos Iesu magnitudinem exaltat. Verum Psal. 8. de eodem Iesu locutus, ait: *Minuisti eum paulò minus ab Angelis.* Ecce Paulus Iesum maiorem Angelis prędicat, Psalmus eundem dicit minorem Angelis. An Psalmus Paulo cõtrarius? Absit, imò minoritas ista à Iesu humillimo sumpta, vt appareret minor Angelis, eius magnitudinem ostendit celsiorem
D. Bern. cœlis, & Angelis factam. Pulchrè D. Bern. ser. 73. in Cant. ait: *Nec enim non melior, quia minor, nec contraria sunt locuti Apostolus, & Propheta. Nam si dignationis fuit, quòd minoratus est, non necessitatis, nihil planè in hoc bonitati præscribitur, sed ascribitur. Denique minoratum Propheta perhibuit, non minorem, attollens gratiam, & propellens iniuriam. Minoratus est sua voluntate. Sic minorari, misereri fuit. Profecto accessit pietati, quidquid maiestati visum est deperisse. Quamquam, nec Apostolus tacuit hoc magnum pietatis arcanum, sed ait: Eum qui modico, quam Angeli minoratus est, videmus gloria, & honore coronatum.* Quòd faciat magnos humilitas sæpe repetitum est tom. 1. & 2. lib. 3. cap. 6. §. 19. lib. 5. cap. 2. §. 4.

Matth. 18. Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum.

§. VII.

Stultissimum, & insipientissimum arrogantiæ vitium.

COntendentes de maioritate discipulos sapienter comprimit Dominus, dum obijcit pęnam molæ asinariæ ad collum religatæ. Et quidem, qui vt putentur maiores, nihil non agunt, nullum non præcauent scãdalum, hi meritò instar asinorum, & planè stultorum mulctantur. De his Prouerb. 21. *Prou. 21.* dicitur: *Superbus, & arrogãs vocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam.* Præterquã quòd omnis peccans est ignorans, ille qui arrogãtia tumet, ampullatosq; in sese spiritus mouet, vt maior habeatur, hancque præcellentiam maioritatis suæ frequentibus rixis vbique defendit, proclamat, prædicat: is omnũ calculo indoctus habetur; imò planè stultus, & demens. Rem pulchro exemplo ex-
Chrysost. pendit D. Chrysost. hom. 59. in Matth. inquiens: *Si quis cum statura tricubitali sit, instar montium, imò etiam altiorem se putet, ac ideò se ipsum, quasi mõtes excessurus erigat, nullũ aliud argumentum insaniæ eius quæremus. Sic cum inflatum videris hominem, qui meliorem se cæteris arbitretur, contemniq; opinetur, si cæteris hominibus conferatur, nullum iam aliud signum vecordiæ hominis exquiras.* Risisti sæpiùs amẽtiam hominis pigmæi; eo solo argumento quòd eum, cum gigantibus de proceritate corporis contendentem audisti: irrisisti homuncionis insaniam, qui in sordenti habitu; imò intra insanorum carceres, regios præferebat animos, regias ostentabat nuptias, thronosque regales. Cur iam nõ similiter rideas hominis arrogantis fastus, proculdubio ab eadem insania manantes? In nullo differunt amentium, & stultorum, & arrogantium fastus: nisi quod arrogans omnes amentes, & stultos superat. Quippè Prouerb. 26. ait. *Vi-* *Prou. 26.*
disti hominem sapientem sibi videri? Magis illo spem habebit insipiens. Melior enim est insipiẽtis conditio, quàm arrogantis: de quo D. Chrysost. hom. 39. ad Popul. ait: *Magnum est elationis malum: stultum esse, melius est, quàm insolentem. Illic enim stultitia tantùm est, & mentis tarditas: hic autem stultitia peior est, & fatuitas cum furore. Stultus sibi metipsi malum est: elatus, & aliis pestis: ex amentia hoc vitium nascitur.* Nascitur ex amentia elatio, sed quæ vincat omnem amentiam, & fatuitatem; vt quæ propter excrescẽtes in cerebro ampullas, omia repleat rixis, & scandalis. Est equidem arrogantia fatuitas cũ furore: hinc elati

ſicut & fratui, & inſani, nihil prius lucrantur, quam irriſionem omnium, & infamiam.

Habac. 1 Sic Habacuc ponit elatos, & ſuperbos homines pro ludicris amentibus apud tenebrarum Principem: ait enim cap. 2. *Et ipſe de regibus triumphabit, tyranni ridiculi eius.* Chaldæus autẽ aliter; *Et ipſe reges ſubſannat, & Principes irridet*: verùm Septuag. expreſſius ad rem noſtram: *Ipſe in regibus deliciabitur, & tyranni ludibria eius.* Habent mundiales Principes ad delicias, amentes & fatuos homines, quorum ludicris facetijs ſeria temperent negotia: ſic tenebrarum Principes pro ludicris, & facetijs, vtuntur ad delicias hominibus elatis, & ſuperbis, quorum amẽtias rideant, & irrideant. Vndè aiebat D.

Antioch. Antiochus hom. 44. *Anima ſuperbi diuino deſtituitur præſidio: quæ fit, vt in Dæmonum veratur ludibrium, ac deridiculam gratulationem.* Quo pretio habentur apud Palatinos amentes homines, & fatui, eo habentur apud tenebrarum Principes, elati omnes, & ſuperbi viri, quorum ampullis deliciantur, & rident. Arrogantem, & maleſanum iu-

Prou. 7. uenem, dum facer textus depingit Prouerb. 7. inter alia, ait: *Sicut bos ductus ad victimam, & ſicut agrus laſciuiens.* Quæ poſteriora verba longè aliter apud Caietanum inueniuntur, ſed quæ pulchrè in præſentem ſententiam decurrant. Quippè ait: *Et ſicut tintinabulum caſtigationis ſtulti.* Quid pulchrius ad ampullatas arrogantis cogitationes? Aliquando ſolet caſtigari ſtultus, & amens, dum à collo eius ferrea virga erigitur, quæ ſupra caput extollatur vnam duasve vlnas, à cuius ſummitate tintinnabulum pendet, quo fit, vt quacumque trãſeat ſtultus, tintinnabuli ſono irriſores, & ſubſannatores conuocet, alliciat. Quid aliud putas, ſunt ampullæ illæ, quæ in arrogantis cerebro ſe erigunt, & frequenter per ora effunduntur? Sunt equidem ſicut tintinnabula caſtigationis ſtulti, quæ riſum alijs faciant, & infamiam ſibi. Iam non mirabor, quod arrogantiæ ſcandalis mola aſinaria immineat, iuſtum enim eſt, vt qui ſtultiſsimo laborauit vitio, eàdem ſtulti, & aſini pœna deueniat ad extremam ruinam.

*

§. VII.

Aſſolet Deus ſupplicijs ſuis tolerantiæ commonitores adhibere.

DVm elatis animis ſupplicium à Ieſu proponitur, id per molæ aſinariæ pondus exhibetur; & cur maluit in ſupplicij comminatione, molæ aſinariæ potius mẽtionem fieri? Crediderim eò ſpectaſſe Dominum, vt dum ſupplicium à Deo timetur, tolerantiæ, & manſuetudinis haberemus exemplũ; dum enim iumenti ad molam relegati tolerantia cernitur, ferociſsimus quiſq; ſub ſupplicij diuini pondere diſceret manſueſcere. Rem explico ex Gen. cap. 8. vbi poſt arcæ *Gen.* 8. carcerem, & omnis carnis ſupplicium, ait textus: *Recordatus autem Deus Noe, cunctorumque animantium, & omnium iumentorum, quæ erant cum eo in arca, &c.* Vel iuxta D. Ambroſij lectionem: *Memor fuit Dominus Noe, & omnium beſtiarum, & omnium iumentorum, &c.* Vbi beſtiarum nomine, quæ ex animãtibus ferociora erant, intelliguntur; quo poſito notandus eſt locus in quo à Deo nominantur, nimirùm inter hominem, & iumenta. Sed cur non prius facit Deus memoriam incarcerati hominis, deindè iumentorum, & poſtremò beſtiarum ferocientium, quin potius maluit beſtias ferociẽtes claudi inter hominem, & iumenta? Is eſt Deus, vt etiam, dũ omnem carnem punit, prouideat ſalutis bono, & ideò ferocientes belluas inter hominẽ & iumẽta ponit, vt hinc indè habeãt mãſuetudinis exempla, quibus mãſuefieri poſſent. Ad hæc D. Amb. lib. de Noe cap. 16. ait. *Nec* *Ambr.* *illud otioſum, quòd primò dixit, quia memor fuit Dominus Noe, deindè beſtiarum, poſteà iumentorũ: hoc eſt cur non animantia, quæ mitiora ſunt, poſt hominẽ nominauit, ſed ferociora? In quo videtur illa eſſe ratio, vt ea, quæ ferociora erant, vtriuſq; partis vicinitate manſueſcerent.* Sic aſſolet Dominus, dum infert ſupplicium efferis peccatoribus, ſimul & exempla tolerantiæ, & manſuetudinis præmittit, quibus ferociſsimi quiq; ſub diuino flagello mãſuefieri cõſueſcant. Propone tibi ſimiliter iram Dei exardeſcẽtem in Iſraelitas peccatores, dum illos compediendos tradit neruo, vel occidẽdos morti: de his Pſal. 77. *Adhuc eſca eorum* *Pſal.* 77. *erant in ore ipſorũ, & ira Dei aſcendit ſuper eos. Et occidit pingues eorũ, & electos Iſrael impediuit.* Ex Græco legit Aug. *& electos Iſrael cõpediuit.* Quid irę Dei cũ electis, vt illos tradat cõpedib⁹? Ira Dei exardeſcit in peccatores, in eos, qui ſeſe ſcelerib⁹ replẽt, hos punit, hos duris affligit verberibus; at electi, nimirùm ſancti,

sancti, & immaculati, cur simul compediuntur cum peccatoribus ab ira diuina? Nullam aliam ob causam, nisi vt quando peccator durissimum experitur flagellum, videat in iusto simul patiente tolerantiæ, & mansuetudinis exempla, quibus & ipse sub flagellis mansuescat. Augustinus. August. ibi: *Simul cum peccatoribus compeditos etiam electos intelligi voluit, vt qui mente, & vita discernebantur, ad exemplum non iustitiæ tantum, sed etiam patientiæ cum illis molestiam sustinerent. Nam sanctos cum peccatoribus non ob aliam forsitan causam etiam captiuos ductos esse dicimus.* Hoc est Dei nostri ingenium in inferēdis supplicijs, quo simul prouidere soleat exemplis, quibus sub flagello doceantur peccatores tolerantiam, & mansuetudinem.

Matth. 18. Væ mundo à scandalis. Necesse est enim, vt veniant scandala: verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit.

§. VIII.

Ambitionis affectus, vel totum orbem potens est inficere.

OMnia hæc putat D. Hieronymus dicta ad Apostolos de primatu contendendentes apud Dominum: quam ambitiosam contentionem, vt reprimat Dominus, pœnam proponit debitā scandalizantibus paruulos, supponens nullo magis commoueri paruulos posse, quàm ambitionis spectaculo. Hæc pernicioſisimum scandalum infert paruulis; fortè miraris? Sed accipe quid maius; nimirùm, *væ mundo à scandalis*, non solum hæc ambitionis exempla paruulos, sed totam domum, totam ciuitatem, totum mū dum inficere valent. Huc spectat Prouerb. 21. aiens: *Superbus, & arrogans vocatur indoctus*: vbi Septuaginta legunt: *Audax, & arrogans, & ostentator pestilens vocatur*: & quidem nulla sic grassatur pestis in toto populo, vt ambitio grassatur: reliqua enim mala hunc, aut alium ciuem opprimunt; at pestis hæc vniuersam regionem populatur. Antioch. Vndè meritò dicebat D. Antiochus hom. 44. *Superbia perinde est, ac morbus quidam pestilens, ac tabificus; qui non vnum modo corporis membrum, sed corpus ipsum dira prurigine depascitur, vitiat, conficit.* Nescit in vno, aut alio consistere ambitionis lues, sed dum in vno apparet. totum simul, seù domus, seù reipublicæ corpus depascitur. Quis non metuat adeò pestilentem morbum? In cœlo vnus apparuit ambitiosus, & ecce turbata sunt omnia regna cœlestia, nec requiescunt donec, & pestilentem militem, & sedem eius funditùs euertant. Quippè ait Apocal. 12. *Et draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus est eorum amplius in cœlo. Et proiectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur Diabolus, & Satanas, qui seducit vniuersum orbem.* Quis ignoret draconis prælium in cœlo fuisse de prima sede obtinenda? Hoc prælium concussit omnia cœlestia: ab hoc prælio ambitiosus ille, superbusque Angelus vocatur draco, & diabolus, & Satanas, & qui seducit orbem: nec diù illum sustinent cœlestia, sed statim depellunt, & abominantur tanquam perniciosissimam pestem. Expende illud, *quod neque locus inuentus est eorum in cœlo*, esto, quod superbi spiritus proijcerentur à cœlo, cur necessariū erat, simul, & locum, & sedem eorū è cœlo disparere? Sic timebāt sibi cœlestia à superbiæ, & ambitionis contage, vt nihil illius non abominarentur in se videre. Ad hæc D. Bern. ser. 2. in cap. 6. Isaiæ fatur: *Semel turbauit superbia regnum illud, concussit muros, etiam prostrauit ex parte, & parte non modica. Quid ergò? Facile deinceps admittenda videtur? Nunquid non odit ciuitas illa, & vehementer huiusmodi pestem abominatur?* Nullo magis ostenditur odium alicuius ciuitatis in contagium pestis, quam ex eo, quòd vbi suspicatur aliquem ciuem tactum esse peste, statim illum, cum omni domo sua, & vniuersa supellectili foras proijcit, nec quid pretiosum, seù vile illius permittit, vel ad horam in se manere, timens ne de vnius morbo tota ciuitas pereat. Sic prorsus regnum cœleste cauet sibi ab ambitionis peste, illamque adeò abominatur, vt non solum superbientes spiritus, sed & eorum loca, & sedes à se proijciat, non sustinens illa apud se, vel ad momentum videre. Nec mirabitur, qui notārit, quàm ocius hoc virus serpat, & populos perdat. Isaias cap. 14. miratus draconis istius ambitionem, & casum aiebat: *Dicebas in corde tuo; In cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo; verumtamen in inferno detraheris, vsque ad profundum laci. Qui te viderint, ad te inclinabuntur,*

nabuntur, &c. Expẽde quòd qui antea ſolus erat, ſoluſquè ſuperbiebat non ſolus manſit, ſed ſtatim, multa Angelorum gens ad illum inclinata eſt, illi adhæſit, & venenum hauſit. Neſcit enim ambitio ſola eſſe, ſed populatim eius lues graſſatur: id quod ponderans D. Ber. ſer. 2. in caput 6. Iſaiæ fatur: *Fuit in cœlo, qui diceret: Ponam ſedem meam ad Aquilonem, & populum, qui ſibi crederet, habnit.* Nunquam in vno conſtitit ambitionis lues, ſemper ſectatores habet, & non paucos, ſed qui populum faciant: lues eſt ambitio non vnius perſonæ, ſed populi totius. De illo ſuperbiſsimo Aman dicitur Eſther. 3. *Pro nihilo duxit, in vnum Mardochæum mittere manus ſuas, magiſquè voluit, omnem Iudæorum, qui erant in regno Aſſueri perdere nationem.* Sic ambitioni, & ſuperbiæ parum eſt, in vnum ſæuire; nihil facit, niſi totam nationem, totum populum inficiat. Intra inquamcumque ciuitatem, intra in religioſorum conuentus; & ſi queras auaritię morbo tactos, inuenies triſtem quendam ſenem, qui ſolitarius ſedeat, & tacens nullum familiarem, nullum amicum habeat, ſed habeat ſaccos pecuniæ plenos: audies de luxuriante iuuene non pauca, ſed qui ſolus latitet, nullique audeat credere laſciuiæ ſuæ ſecreta. Verùm nullum de ſedibus, de primatu tractantem videbis, qui innumeros penè vnanimes ſectatores non habeat, qui populum non acquirat, qui ſibi credat. Parum equidem eſt ambitioni, niſi in totam gentem, in totum populum, in totum orbem deſæuiat. Meritò vocatur beatus à Dauide ille, *qui in cathedra peſtilentiæ non ſedit*; vix eſt enim cathedra aliqua, nimirùm prælatura, à qua peſtis iſta non veniat, dum amici, & familiares promouentur. Vide infra cap. 16. §. 6.

D. Bern.

Æſter. 3.

§. IX.

Malorum numerus ſemper eſt multiplex.

SVffeciſſet, quod neceſſe eſſet, vt veniret ſcandalum; ſed ait Dominus, neceſſe eſt, vt veniant ſcandala; quippè malorum numerus ſemper multiplex eſt. Apud Iſaiam cap. 3. ait Dominus: *Auferã à Ieruſalem, & à Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ; fortem, & virum bellatorem, iudicem, & Prophetam, & ariolum, & ſenem; Principem ſuper quinquaginta, & honorabilem vultu, & conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij myſtici. Et dabo pueros Principes eorum, & effæminati dominabuntur eis.* Quibus verbis id expendas velim; nimirùm quod vbi de bonis auferendis loquitur, vnum, aut alium nominat, quaſi vix in ſingulis muneribus vnus ſingularis inueniatur bonus: verùm vbi malorum introductionem minatur, ibi multitudinẽ profert. Ait enim: *dabo pueros Principes eorum, & effæminati dominabuntur, &c.* Semper enim malorum numerus multitudinem ſonat. Rem attigit D. Baſil. ibi dicẽs: *Bona quidem expreſsit ſingulariter, puta fortem, validum, bellatorem, iudicem, Prophetam, cõiectorem, quinquagenarium Principem, admirabilem conſiliarium, ſapientem architectum, prudentem, ſiue intelligentem auditorem. Malorum autem comminatio excreuit in numeroſam multitudinẽ, ceu ſunt iuuenes Principes, & illuſores dominabuntur vobis.* Eù in quàm numeroſam multitudinem excreſcũt ſemper malorum autores! Quando ſtultorum non infinitus eſt numerus? Hinc monebat ipſi D. Baſil. ſer. de abdicatione rerum aiens. *Opta vt ſis de numero paucorum. Rara ſiquidem, quæ bona: quæ quidem etiam cauſa eſt, quamobrem pauci cœleſte regnum introeant.* Vndè Dominus Leuit. capi. 4. peccatum pulchra paraphraſi notans illud vnum de multis nominat: quippè ait: *Si peccauerit Princeps, & fecerit vnum è pluribus, &c* quaſi vel ex numeroſa multitudine perfectè malitia cognoſci poſsit. Iacob Gen 32. dum benedictionem accipit percuſſus in fœmore *claudicabat pede.* Id quod ponderans D. Aug. quæſt. 104. in Geneſ. ait: *Vnus ergò, atque idem Iacob, & claudus, & benedictus: claudus in latitudine femoris, tanquam in multitudine generis, de quibus dictum eſt: Et claudicauerunt à ſemitis ſuis: benedictus autem in eis, de quibus dictum eſt: Reliquiæ per electionem gratiæ ſaluæ factæ ſunt.* Cum claudicatione, & errore multitudinem meditatur, rari enim ſunt, & pretioſi inſtar reliquiarum, qui ad ſalutem ſeruantur. Et tam rara ſunt, quæ bona, vt ad diuitias bonitatis ſuæ oſtentandas Dominus glorietur, quod ſibi ſeptem millia virorum iuſtorum inuenerit, quando innumera hominum multitudo ſuccubuerat impietati. Ad Eliam enim multitudine impiorum penè exanimem, ſic ait Dominus. 3. Reg. 19. *Reſeruaui mihi ſeptem millia virorum, qui non curuauerunt genua ſua coram Baal.* Et quidem ſeptem millia erant, quæ Deo vero ſeruiebant; qui autem poſt Baal irent, nec numerando percenſeri, nec percenſendo poterant numerari, ſemper enim Deus multitudinem ſuſpectam habet. Ad

Iſai. 3.

D. Baſil.

Baſil.

Aug.

3. Reg. 19

hæc

Nazian. hæc accedit Nazianzenus orat. 24. fatus. *Plures sunt Deo, tres collecti in nomine Domini, quam multi negantes diuinitatem. Quid autem hoc? Reseruaui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua sua coram Baal, nonne ita se res habet? Nonne nequaquam in plurimis clarescit Deus? Tu mihi numeras myriades, Deus autem saluandos, & tu quidem immensitatē terræ, ego autem vasa electionis.* Multitudo nunquam non in malum prolabitur, nunquā nō Deo aduersaria; eo ipso quod electionis vasa, quod beatitudinis quæras videre candidatos; despice multitudinem, nequaquam enim in plurimis clarescit Deus, vbi fuerint duo, vel tres in nomine eius congregati, ibi adest. Quod si errantium cupis videre phalanges, circunspice terræ immensitatem, vide latissima orbis imperia, quàm auidè se dedunt Principi tenebrarum.

Matth. 18. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscinde eum, & proijce abs te; bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudū, quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scādalizat te, erue eum, & proijce abs te: bonum tibi est vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis.

§. X.

Illius familiaritas in primis cauenda, qui doctrina, & sapientia conspicuus, vitijs seruit.

POtuit breuius dicere, si manus tua, vel pes tuus, vel oculus tuus scandalizat te, &c. ita vt sub eadem clausula, & manus, & pedes, & oculorum scandalum castigaretur: sed maluit diuidere, & cum manus, & pedis scandalum simul carperet, rursus seperatim de oculi scandalo incipit dicere. Cur ergò particularius, & seperatim de oculi scandalo cauendo edisserit? An periculosius est scandalum, quod facit oculus, quam quod facit pes, aut manus? Equidem, qui instar oculorum, doctrinæ, & sapiētiæ lumine fulgent in republica, si vitiosæ vitæ maculis alioquin turpentur, particulariùs, & maiori cura cauendi sunt, ab eo qui inculpabiliter cupit viuere. Nefarissimus tentator diabolus semel aggreditur Iesum in deserto agentem; & licet victus iam abiret, nihilominus permittitur secundò redire, imò & tertio instaurat pugnam apud D. Luc. 4. dicens. *Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, quod, Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te, &c.* His positis, ait textus: *& consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo.* Cur hac tertia tentatione posita non amplius permittitur tentator ibi manere? Cur non finitur alia effutire? Quid habuit hæc tertia tentatio præcipuum, ob quod debuit abijci suggestor illius? Cum in omnibus se se malorum, & peccatorum authorem ostenderet diabolus, in hac se etiam voluit ostendere, & sapientem, & legis peritum, allegans de diuinis scripturis illud, quòd: Angelis suis mandauit de te, &c. Cum primùm ergò malus, & sapiens, & doctus ostenditur, statim abijcitur, nec ad momentum ibi iam manere permittitur, vtpotè ex tunc pernicioſissimus. De illo præclarè D. Isidor. Pelus. lib. 2. epist. 180. inquit: *Neque vetus ille rebellis, propterea, quod diuina oracula memoria tenebat, cum Dominum tentaret, ob eorum cognitionem laudem merebatur: verùm contra abijciendus, ac detestandus erat, quod cùm scientia præditus esset, actionem inficiaretur, ac respueret.* Nunquam citius detestandus, & abijciendus quis, quam vbi inter corruptos mores, doctrinæ lumine micat. Quisquis perire non vis, abscinde, & proijce abs te illum, qui vbique ructans scripturas, vbique mysteria profundens diuina, & electorum coronas, & reproborum pœnas, tractans, & subtilia vtriusque iuris disputās, nihilominus ipse, & sine lege viuit, & vbique linquit signa suæ luxuriæ. Dicebat sapiens Ecclesiastici cap. 19. *Melior est homo, qui minuitur sapientia, & deficiens sensu in timore, quam qui abundat sensu, & transgreditur legem Altissimi.* Quæ verba tractans D. Petrus Damianus non solum putat meliorem, & vtiliorem hominem, qui minuitur sapientia in timore Domini, quam qui sapientissimus cum sit, sine lege viuit, sed etiam hunc putant abijciendum à consortio bonorum, & cauendum multo magis, quam debeant caueri scelestissimi quique. Quid plura? Rem explicat

in iuuene ſui temporis diſſertiſsimo, de quo ait lib. 6. epiſt. 17. *Tot exteriorum bonorũ floribus hic iuuenis enituit: nobilis, vt imperator; pulcher aſpectu: quodammodo ſicut Tullius loquitur; vt Virgilius Poetatur, tuba vehemens in Eccleſia; perſpicax, & acutus eſt in lege diuina; Scholaſticè diſputans, quaſi deſcripta libri verba percurrit; vulgariter loquens, Romanæ vrbanitatis regulam nõ offendit. Quid de monachico proſequar ordine? Quid de regularis magiſterio diſciplinæ? In quorũ videlicet notitia ita conualuit, vt hæc docere nauiter poſſet: ſed eius, proh dolor, talis eſt vita, vt cum alteri nullus inuideat; ad ſe introducere nemo deposcat: & vt rem diutius non protraham, ſtulto ſapienti monaſterialis ad habitandum ianua clauditur: cuius paſsim ruſticis, & imperitis, ac diſcolis aditus non negatur.* Expende, quæ ianua ſapienti illi occluditur, nimirum ea, quæ *imperitis ac diſcolis non negatur*, quippè accedebant diſcoli, accedebant peccatores imperiti, inceſtuoſi, ſceleribus pleni, & hi inter religioſos viros admittebãtur: accedebat ille nobiliſsimus, ille ſapientiſsimus, & diſſertiſsimus, & ab omni religioſorum ianua excludebatur. A diſcolis, & ſceleratis admittendis nullus ordo ſibi cauet; & à ſe toto ſtudio proijcit eum, qui cum ſapientia præſtet, malis moribus inficit animum. Monebat Iſaias. 48. ſuos populares, aiens. *Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis.* Vbi expendit D. Amb. differentiam, qua monemur à Babylone egredi, ſed à Chaldæis fugere, ideſt, quam primum cum omni celeritate Chaldæos cauere. Cur magis fugiendi Chaldæi, quam Babylon? Ait Amb. in Pſal. 1. *Chaldæi ſunt, qui ſyderum curſus vanæ ſtudio ſuperſtitionis explorant, & impiæ ſerũt gentilitatis errores. Ab his fuge, ne te capiant, ne te graui laqueo innectant.* Dum cœleſtium doctrina implentur, eamque oſtentant, ſic viuunt, ac ſine Deo, voluptatum idola colentes; hi rapidiſsimo volatu effugiendi ab eo, qui perditionem ſuam veretur. Igitur ea nobis ſit cura, vt hæc ſapientiæ lumina abſcindamus: quippè fallar, niſi Deo maximè placuerit, qui ſtultos iſtos ſapientes maximè ea uerit. Apud Iudic. cap. 3. excitatur à Domino in primum iudicem populi Othoniel: ait enim: *Clamauerunt ad Dominum, qui ſuſcitauit eis Saluatorem, & liberauit eos Othoniel videlicet, filium Cenez fratrem Caleb minorẽ, fuitque in eo ſpiritus Domini, & iudicauit Iſrael.* Ecce vobis primi iudicis Iſraelitici inaugurationem, ſed ſcire cupis, cur Othoniel primus iudex à Deo creatus eſt? Sanè vt Moyſes in ducem populi eligeretur, aliqua in viro præceſſerunt ſigna, quæ ingenuitatem hominis indigitabant, dum puer regiam Ægypti deteſtatur, dum Ægyptium perimit, vt fratrem ſaluti tradat, de quibus pro futuro imperij ſignis multa dicit D. Auguſt. & alij. In Othoniele autem, quid præceſſit, quo ſic Deo placuit, vt primus iudex populi crearetur? Quæſtionis huius ſolutionẽ acutè tradit noſter Serarius ex 15. Ioſue, vbi dum Calebi expeditio in Hebron tractatur, dicitur: *Atque indè conſcendens venit ad habitatores Dabir, quæ prius vocabatur Cariath ſepher, ideſt ciuitas litterarum. Dixitq; Caleb. Qui percuſſerit Cariath ſepher, & ceperit eam, dabo ei Axam filiam meam vxorem. Capitq; eam Othoniel, &c.* Erat Dabir Chananæorũ Academia, vbi ſimul cum ſceleſtiſsimis Chananæorum moribus ſtudia florebant litterarum, vt Abulenſi placet, pro huius expugnatione proponitur præmium Axa Calebi filia; vt eam habeat vxorem, qui primus ſceleſtos illos ſapientes aggreſſus fuerit, è medioque incepe rit tollere ciuitatem florentẽ literis, & ſceleribus pariter. Ad hæc primus Othoniel exarſit, & primus ſceleratæ ſapientiæ oculũ cæcare, imò è medio tollere audet, quo & ſibi vxorem Axam comparauit, & meruit primum populi iudicem à Deo creari. Nobile ſanè auſpicium futuræ electionis in iudices populorum præbent illi, qui in ciuitatibus literarum, in Academijs ſciunt, & impugnare, & abijcere prauos mores eorum, qui pulchris ſapientiæ apicibus candent.

Iſai. 48.

Pſal. 1.

Iudic. 3.

Auguſt.

Matth. 18. Videte, ne contemnatis vnum ex his puſillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum, in cœlis ſemper vidẽt faciem patris mei, qui in cœlis eſt.

§. XI.

Religioſi, & iuſti viri nullum inter mundiales habebunt amicum, qui pro illis ſtet in aduerſis.

EXpende cur non contemnendi ſunt puſilli Chriſti diſcipuli, nimirũ, quia Angeli eorũ, hoc eſt, cuſtodes, defenſores amici eorum ſunt apud Deum in cœlis, qui indignè ferent ſuorum alumnorum vexationem. Potuiſſet equidem iuſtorum contemptores amplius per terre facere, ſi non ſolum in cœlis, apud Deum, ſed etiam apud potentes ſæculi in terra, illorum cuſtodes, & amicos

cos ostenderet. Non ne etiam iusti viri apud sæculares potestates, amicos, & custodes sibi adquirunt, quorum potentia fruantur aduersus hostes? Nunquam hoc potui credere, nec indagans audiui vllum vnquam inter sæculares stetisse in aduersis verum amicum, & custodem viri alicuius iusti, & religiosi. Si quis alius, sanctus Ioseph Patriarcha familiarem, & amicum sibi acquisiuit in Pharaonis regia, nimirùm pincernam eius, qui quotidie Pharaonis videbat faciem; hunc sibi Ioseph obligauit fausta interpretatione somniorum: de huius amicitia sperauit festinatissimam libertatem, & manifestationem innocentiæ suæ. Quid plura? Ioseph manebat in vinculis, pincerna apud regem iam erat Gen. 40. nec verbum facit pro amico vincto, nec illius captiuitatē soluere curat. Miraris hominis feritatem, & barbariem? Ne, quæso, mireris, solemnissimum enim est apud sæculares non meminisse religiosorum amicorum, dum sunt in aduersis constituti: quippè cum sit tanta dissimilitudo inter religiosum, & prophanum: hic non potest, cum illo veram vnquam habere amicitiam.

D. Bern. Ad hæc D. Ber. ser. 5 in Festo omnium sanctorum, ait. *Pincerna Pharaonis in gradū pristinum restitutus statim oblitus fuit Ioseph sancti, qui in carcere tenebatur. Non enim erāt vnius capitis membra, nec aliqua pars fideli, cum infideli, aut vlla societas Israelitæ ad Ægyptum, nō plus quam luci ad tenebras.* Inter quos tanta intererat dissimilitudo, nulla potuit firmari veræ lex amicitiæ; religiosi, & sæculares non sumus eiusdem capitis membra, & ideò non est vndè sæcularis adeò doleat religiosi vicē, vt stet pro illo, coram regibus, & iudicibus. Solet vnius capitis manus, cum alterius manibus, dum valent, colludere; verum si morbo aliquo correptæ sanie manant, scatēt vermibus, nec ludendo, nec serio illas pertingere vellet: Non sic se habet manus cum suis compartibus, sed quamuis putridæ sint, cōpartes suæ, & fœtulentæ, illas tractat, fouet, nec vllam indè infectionem veretur. Tantū valet, quòd sint sub eodem capite, vt membra se se inuicem iuuent, protegant, defendant. Vide sæpe sæculares homines religiosorum conuersatione, & familiaritate gaudere, vbi religiosi viri integra fortuna vigebāt; aſt vbi offensionem incurrunt, vbi aduersitate tangūtur; nec vnus manet Pontifici notus, qui pro illis faciat verba. Non enim erāt eiusdem capitis membra. Rem mirificè exponit exemplum ex Saule de sumptum: legē tulerat Saul de non manducando antequam omnes perderentur hostes; legem fregit Ionathas Saulis filius, pro qua reus mortis factus est. Igitur decretum mortis publicatur in Ionathan, quid tunc? Vniuersi Principes, & populus stant coram rege totis viribus defensuri Ionathan: sic enim vniuersus populus loquitur. 1. Reg. 14. *Viuit Dominus, si ceciderit capillus de capite eius in terram, quia cū Domino operatus est hodie. Liberauit ergò populus Ionathan, &c.* Hoc posito accipè iterum Saulem iratum, non in vnum filium, sed in totum Sacerdotū ordinem: sciuit enim rex impius apud Sacerdotes fuisse hospitatum Dauidem, quo sic irascitur in Sacerdotes, vt vniuersos cū vrbe sua perdere vellet; de quorum strage habes. 1. Reg. 22. *Doēg Idumæus irruit in sacerdotes, & trucidauit in illa die octoginta quinque viros vestitos Ephod lineo. Nobe autem sacerdotum ciuitatem percussit in ore gladij, viros & mulieres, parvulos, & lactentes, boues, & asinum, & ouem in ore gladij.* Quid crudelius? Vnius homuncionis gladio finitur perire totus sacerdotum ordo coram ipso Saulis exercitu, nec est vnus, qui pro illis verba faciat. Nonne tot sacerdotes apud regem habebāt aliquem familiarem? Cur nullus pro illis stat? Pro Ionatha vno homine stat totus exercitus, vniuersi duces, & Principes, pro toto sacerdotum ordine, nec vnus mutire audet, quæ rei causa? Religiosus ordo, & sæcularis non sunt membra eiusdem capitis, & ideò non est sæcularis, qui religiosis viris condoleat, & compatiatur. Chry- *Chrysost.* sost. in Psal. 134. *Quando Ionathan filium Saulis eripere oportebat, omnes communiter assentantes eripuerunt. Quando autem volebat occidere tot sacerdotes, ne vocem quidem emiserunt, nec eos defenderunt. Huius rei causa erat, quod sacerdotum vicem non valdè dolebant.* Dolet membrum suæ compartis vicem, pro illaq; stat; alterius corporis bona etiam tractare affectat, verum dāna, nec dolet, nec sentit. Hoc expectet Israelita ab Ægyptio, iustus à temporali, religiosus à prophano: nullum membrum inuenietur, quod stet, nisi pro alijs membris eiusdem capitis.

1. Reg. 14

1. Reg. 22

CAPVT XIII.

De corrigendo fratre peccante.

DVM tot minis à Domino cauetur, ne quis pusillum suum gregem, aut scandalizet, aut contristet, aut contemnat; statim dubium exoritur quid faciendum, si pusillorum aliquis peccārit, an nec

nec etiam tunc contriſtandus? Abſit; imò corripiendus eſt, & data opera, adhibitaque diligentia, qualis putetur conducere, ad ſaniorem mentem reuocandus. Hoc in primis debes curare, vt te ſolum ſentiat peccator corripientem; poſt te contemptum, videat & alios duos, aut tres; & tandem ad Eccleſiã deferatur. Nunquam enim totus correctionis aculeus exerendus eſt, niſi poſt deſperatam lenioris correctionis efficaciam.

Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum, ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum.

§. I.

Hoc hominis Chriſtiani dignum ſtudium, vt quam pauci ſint, qui in illum peccent, etiam cum nullam ipſe peccandi occaſionem præbet.

SI peccauerit in te, inquit, frater tuus; non ait, ſi peccauerint in te fratres tui; quia ſupponit ſemper à ſtudio, & diligẽtia Chriſtiani hominis venire, quod pauciſsimi ſint, imò quod vnus, aut alius ſolum ſit, qui peccet in illum. Hoc equidem Chriſtiani hominis ſtudium omni commendatione dignũ eſt, quod aut rarus, aut pauci per illum offenſionem incurrant, etiam nullam occaſionem præbente ipſo. Verus magiſter noſter Ieſus concionem habuit ad populum Luc. 4. ex qua ſic vniuerſa ciuitas commota eſt, vt impetu facto vellent illum in præcipitium dare. Ait enim textus: *Et repleti ſunt omnes in Synagoga ira hæc audientes. Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vſque ad ſupercilium montis, ſuper quem ciuitas illorum erat, ædificata, vt præcipitarent eum. Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat.* Ecce qui necandus venerat Dominus, furentis in ſe ciuitatis deuitat manus: poſtmodum trium, aut quatuor carnificum manibus ligno affigendus. Cur crucifigẽtium trium, aut quatuor carnificum patitur manus, qui totius furentis ciuitatis manus deludit? An qui tot hoſtium vincula cauit, non potuit trium vincula præcauere? Abſit: ſed hoc erat ſtudium diuiniſsimi magiſtri generis humani, ne multi eſſent, qui in ſe peccarẽt, ſed quod pauciſsimus eſſet numerus peccantium; & ideò vitauit mortis genus, quod per plures exercebatur, elegit illud, quod duobus; vel tribus carnificibus conſtabat. Sapienter D. Amb. ibi ait: *Hic diuinitatis eſt, quod non capitur, illic voluntatis eſt, quod captus eſt. Nam quemadmodum à paucis teneri potuit, qui à populo nõ tenetur? Sed noluit ſacrilegium eſſe multorum, vt à paucis quidem affigeretur, & pro toto orbe moreretur.* Dum moriendum illi pro mundi vita erat, neceſſum erat, vt venirent ſcandala, neceſſum erat moralı neceſsitate, vt in illũ offenderent hoſtiles animi; & quãdo hoc non tollendum erat; id tamen curauit bonus Dominus, vt ſacrilegiũ eſſet paucorum, & à paucis affigeretur, & paucorum in ſe peccantium experiretur manus. Hinc patet, quam alienus ſit à ſpiritu Chriſtiano ille, qui prænoſcens impoſsibile eſſe in aliquorum offenſionem nõ venire; hoc ſolum curat ne præbeat offenſionis cauſam culpabilem, qua ſublata, nil æſtimat, quod plures in illum offendant. Hoc Philoſophicũ forſan eſt, at ſtudium Chriſtianum aliquid exigit maius, nimirùm, quòd cum neceſſum ſit, vt veniant ſcandala, totis viribus curemus, vt propter nos, etiam cum nullam culpabilem occaſionem damus, eueniant perpauca. Semper eam vitæ ſemitam debet inſtituere Chriſtianus, ex qua pauciores ſint, aut nulli qui in illum offendantur. Vndè D. Paul. 1. ad Corinth. 8. *Si eſca ſcãdalizat fratrem meũ, non edam carnem in æternum ne fratrem ſcandalizem.* Vbi Chriſtiani ſtudium expendẽs D. Amb. fatur. *In tantum charitati ſtudendũ docet, vt licita pro illicitis habeantur, ne obſint fratri.* Hoc ſit ſtudium, hæc cura Chriſtianæ charitatis, vt etiam in licitis caueat offenſionem fratrum, & ſemper ea eligat ſibi, quæ vel nullos offendunt, vel admodum raros. Pergami Præſuli, ait Dominus Apoc. 2. *Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt Satanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam.* Quid tunc? *Sed habeo aduerſus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, &c.* Expende, quæ objiciatur culpa tanto præſuli, nimirùm, quod patiatur impugnationes hæreticorũ: quid hoc mirum in præſule habitante, vbi ſedes eſt Satanæ? Si ibi Satanas imperiũ habebat, hoc eſt, ſi omnia plena erant aduerſarijs, & contrarijs Chriſtianorum, cur culpæ datur præſuli, quod habeat tenentes doctrinam Balaam? Equidem forſan nunquam, ſine Chriſtianæ charitatis tepore fit, quod plures ſint, qui à te deficiant. Excuſatur præſul, excuſatur Chriſtianus quando vnus, aut alius in illum peccat; at quando plures ſunt, qui à te deficiant, qui in te peccent, qui te mor-

Luc. 4.

Ambr.

1. *Cor.* 8.

Apoc. 2.

mordeant, nunquam id accidet absq; aliquo tuæ tepore charitatis. Ergò Christiane minimè putes id solum ad te pertinere, quod rectam viuendi teneas viam, nullam rationem habens, quod alij in te peccent, siue nõ peccent; debes enim, & hoc charitati Christianæ, vt studeas rarissimos saltem habere non tibi gratos. Id quod benè monebat D. Basil. orat. 17. de humilitate fatus: *Abijce quæso, ac penitus euelle ex animo tuo persuasionem illam, nullius te opera, & societate egere, nõ enim illius est, qui alios amore complectitur, nec etiam illius, qui iussa Christi summo studio capessere contendit.* Sunt qui se ipsis contenti, hoc solum spectãt, quod ipsi benè agant; & quasi aliorum opera minimè indigeãt, parum, aut nihil æstiment, quod alij offendant, vel offendantur: magis Christianum agit, qui sic se, & sua ad alios alliciendos comparat, quasi sine illis minimè viuere valeat.

D. Basil.

§. II.

Quo mollior, & blandior est correctio, eo solet esse efficacior in his, qui spiritum filiorum habent.

NON statim seueriſsimus correctionis gladius exerendus est aduersus fratrem peccantem, sed in primis, quę molliora sunt remedia admouenda; si videris fratrem peccantem, ne illum statim iudici, ne illum tortori tradas, sed tu peccatorem conueni, & qua potueris maiori lenitate inter te, & illũ solũ, vulnera tracta. Nec id frustra perages, est enim omniũ efficaciſsima correctio blãda, in his, qui spiritum filiorum habent. Sareptanæ viduæ moritur filius. 3. Reg. 17. quem excitaturus accedit Elias. *Et ait ad matrem Elias, Da mihi filium tuum. Tulitq; eum de sinu eius, & portauit in cenaculum, &c.* Expende vbi haberetur filius, qui erat in vitam excitandus: habebatur in sinu matris; de sinu enim matris suæ ad vitam accipiendam trahitur. Fœlix ille filius, qui dum moritur, non in tortoris pedes cadit, sed in sinum matris: & fœlicior ille, qui cum videt fratrẽ cadentem, nõ statim adhibet tortoris manus, sed magis sinum matris parat, haud dubium, quin indè filium, aut fratrem in vitam dabit. Pulchrè ad hæc Gillib. Abb. ser. 16. in Cãt. *Molli, & famineo matris est sinu fouendus, vt non exasperatus abundantiore tristitia absorbeatur. Non expedit ei extra materni sinus ambitũ reperiri, ne forte non tollat illum verus Elias in cubiculum suum.* Quàm multi non sublati sunt in saluatoris cubiculum, eo quod nunquam nouerunt sinum matris, sed semper tortorismanus? Quàm multi penitus absorti sunt à morte, quia nunquam fomenta, sed semper tormenta senserunt? Hoc maximè caueant, qui corrigendi munus habẽt, quòd nulli peccatori, nulli, & si lethali vulnere, cõ fosso non præbeant in primis sinum matris, semper enim periclitatur salus illius, qui nũquam experitur sinum matris, qui nunquam nosci correctionem blandam. Prænuntiaturus Dominus populo suo interminandam fœlicitatem, ait Isaiæ. 1. *Et restituam iudices tuos, vt fuerunt prius, & consiliarios tuos sicut antiquitus: post hæc vocaberis ciuitas iusti, &c.* De totius iudicij horrore, solum meminit consiliarios; planè iudex habet præcones, habet tortores, habet, & carnifices, & carceris custodias, & vincula; omnia hęc cõstituunt iudicis tribunal, & nihilominus Dominus pro suo populo saluando, non iudicẽ meminit, qui tortores habeat, & carceres, sed qui habeat consiliarios, non enim, tam in seueritate vindicantis, quàm in lenitate consulentis redditur peccatori iustitia, & salus. Ad hæc D. Doroth. doctrina. 17. fatur. *Neque superbè imperes, aut contumelioſè, sed cũ omni mansuetudine cum fratre consulta, mouet enim magis, & efficacior est huiusmodi sermo, ad persuadendum, & turbatos animos sedat.* Non te imperiosum vindicem ostendas fratri erranti; sed potius consiliarium blandum: & efficaciter fratrem ad meliorem frugem reuocabis. Vtinam peccatores nil prius viderint in correptoribus suis, quam cõsiliarios, & mansuetos, & placidos, fallar, nisi quàm plurimi se à via sua pessima reuocarent. Nota est Elisæi historia; qui baculum suum tradidit Giezi, vt baculo superpositio puerum à morte reuocaret. Sed quod Giezi cum baculo nõ potuit, perfecit ipse Elisæus, dimisso enim baculo, sese inclinans, & puero com mẽsurãs, illum septies afflat. 4. Reg. 4. Quid tunc? Puer viuus astat, & sanus. Ex quo Petrus Dam. Opuscul. 12. de contemptu sæculi cap. 29. ait: *Super mortuũ septies aspirat, quia ad perceptionem diuini muneris gratia septiformis spiritus in peccati morte existentes inflãmat. Moxq; viuus erigitur, quia is, quem terroris virga suscitare non potuit, per amoris spiritum puer ad vitam redit.* Adeò potens est spiritus lenitatis ad suscitandum. De lenitate, & mansuetudine corripientis habes plura lib. 1. cap. 2. §. 4. lib. 3. cap. 5. §. 12. lib. 6. cap. 3. §. 6. & alibi.

3. Reg. 17

Gill. Ab.

Isai. 1.

Doroth.

Pet. Dam.

§. III.

Tunc ſolum poteſt attribui correptori peccatoris ſalus, quando cum lenitate, & manſuetudine corripuit.

Expendenda nobis ſunt ſacri textus verba vltimò à nobis propoſita, nimirùm, *ſi te audierit, lucratus es fratrem tuum.* Si dum illum inter te, & illũ, manſuetè corrigis, antequam ſeueritatem mineris, antequam iudicij rigorem proclames, & teſtes adhibeas, ipſe tunc audiens exiſtet, in lucrum tibi cedet. Et ſi non audierit, vſque dum à teſtibus conuictus iudicis ſeueritatẽ experiatur, tunc cedet in corripientis lucrum? Nihil ineo caſu determinat diuinus textus, ſed ſolũ in primo, vt oſtendat, quòd tunc ſolum peccatoris ſalus tribuitur correptori, quando nullo rigore exhibito, nulla adhuc ſeueritate præmiſſa, ſed manſuetè, & amicè ad corripiendum accedit. Paulus 2. ad Timoth. 2. *Seruum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes, docibilem, patientem, cũ modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati, nequando det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant, &c.* 2. Tim. 2. Præclarè inſtruit Paulus omnes Chriſtianos, qualibus armis ſeſe ad peccatorum correptionẽ accingant, nimirùm, vt manſueti ſint, & cum modeſtia, ſiue, vt ex Græco, cũ lenitate corripientes. Sed cur non magis cum ſeueritate, & rigore corripiant? *Ne quando det illis Deus pœnitentiã, &c.* hoc eſt, ne accidat, quòd peccatoris conuerſio vni tribuatur Deo, & nullomodo corripienti, ſed ſic corripiẽs maneat, quaſi nihil effecerit. Ad hæc D. Anſel. ait: *Nequando ſine nobis, per internam aſpirationem det illis Deus pœnitentiam, & nos mercedẽ indè non habeamus.* D. Anſel. Equidem vbi ſine lenitate, & manſuetudine rigor, & ſeueritas operatur, nihil boni effectus taliter operanti tribuitur; ſine te fit bonũ, quod te ſæuiente reſultat. Huc accedit ſeueriſſimi Ionæ diſtrictiſſima prædicatio, & ſceleſtiſſimæ Niniuæ conuerſio. Sic enim habes Ionæ cap. 3. *Et clamauit, & dixit, Adhuc quadraginta dies, & Niniue ſubuertetur. Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & veſtiti ſunt ſaccis à maiore vſque ad minorem. Et peruenit verbum ad regem Ninive: & ſurrexit de ſolio, & abiecit veſtimentum ſuum, & indutus eſt ſacco, & ſedit in cinere, & clamauit, & dixit ex ore regis, & Principum eius, dicens: Homines, & iumenta, & boues, & pecora, non guſtent, &c.* Ion. 3. Expende modò, quòd Ionas ſubuerſionem, & ruinam prænuntiat ciuitatis; viri autem Niniuitæ pœnitentiam, in ſacco, & cinere, & ieiunio prædicant, & perſuadent: cuius etiam pœnitẽtiæ decretum exit ab ore regis, & Principum. Cur non magis dicitur, quod pœnitentiæ decretũ, & perſuaſio proceſsit ab ore Prophetæ? Nonne Deus Prophetam miſſit, vt Niniuitarum pœnitentiam eliceret? Cur ergò non dicitur ab illo pœnitentia prædicata, ſed à viris Niniuitis, & à Regio ſenatu? Sanè adeò ſeuero prænuntiatori, mortem, ruinamque ſolum abſque vlla lenitatis ſignificatione clamanti, ſapienter nõ tribuitur pœnitentia, & conuerſio ciuitatis, ſed quaſi ipſe nil efficax præſtitiſſet ad pœnitentiam eliciendam; introducuntur Niniuitæ patres, ex quorum ore decretum, & perſuaſio pœnitentiæ vſque ad tenellos filios, dicitur permanaſſe. A qua excogitatione nõ longè aberat D. Hier. fatus. *Ordo pulcherrimus: Propheta prædicat ciuitati, prius viri credunt, & illis ieiunium prædicantibus omnis ætas ſacco induitur.* Hieron. Dum ſeueri Prophetæ vox intonat, non ieiunium apparet, non cinis, nõ ſaccus, ſed exit decretũ ex dilecti ore Regis, ex paterno affectu Niniuitarum patrum, & his prædicantibus omnis ætas per multam pœnitentiam reddit ſibi Deum placabilem. Sic ex ore Regis dicitur decretum, & perſuaſio pœnitẽtiæ manàſſe, quaſi ſeueriſſimi Prophetæ os penitùs obſtructũ fuerit, nec quid pœnitentiæ eliciendæ efficax proclamarit. Non ſui abſimilis D. Paul. 1. ad Corinth. 5. de fornicario caſtigando, ait: *Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu iam iudicaui, vt præſens, eum, qui ſic operatus eſt in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis vobis, & meo ſpiritu cum virtute Domini noſtri Ieſu, tradere huiuſmodi Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus ſit.* 1. Cor. 5. Non dicit, vt ſpiritum eius ſaluum faciam; ſed vt ſpiritus eius ſaluus ſit: & quidem in epiſt. D. Iacobi cap. 5 dicitur: *Oratio fidei ſaluabit infirmum*: cur ergò cauit Apoſtolus dicere ſe procuràſſe ſaluum facere Corinthium fornicarium? Strinxerat Paulus ſeueritatis gladium in hominem illum, fatetur à ſe traditum Satanæ in interitũ carnis, ideò merito cauet, ſibi tam ſeuero iniquitatis vltori effectum attribuere ſanitatis. Nõ enim homo, ſed Deus ſit, neceſſum eſt, qui adhibito ſeueræ vltionis gladio, ſimul ſalutẽ cauſet. Quod ſibi attribuebat Dominus Deuthe. 32. aiens: *Percutiam, & ego ſanabo*, quaſi diuinæ ſolius ſit poteſtatis, inter percutiendum poſſe ſanitatem inſtillare. Deuth. 32.

Matth. 18.

Matth. 18. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium testium stet omne verbum.

§. IIII.

Diuinissimæ Trinitatis, vel adumbratio, fundamentum est humanæ fœlicitatis.

SIc à sententia D. Aug. alibi dati, qui per hos tres testes in præsenti notatos, adumbrationem diuinissimæ agnoscit Trinitatis; & meritò ait, quòd in ore horum trium stat omne verbum, non iacet, non cadit. Quippè vbi Trinitatis vel adumbratio est, nullus ibi casus, sed fundamentum apparet totius fœlicitatis. De immolando filio præceptum acceperat Abraham, quod vt executioni
Gen. 22. mandaret, viam arripuerat Gen. 22. *Die autem tertio, eleuatis oculis vidit locum procul. Dixitq; ad pueros suos: Expectate hic cum asino: ego autem & puer, illuc vsque properãtes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* E domo exierat filium iugulaturus, nihilque toto itinere aliud cogitabat, quàm pueri iugulationem; modò pueri incolumitatem auspicatur, cum ait, reuertemur ad vos. Vndè hoc auspicium oriri potuit? Vndè iugulandi Isaaci incolumis reditus potuit venire in mẽtem patris? Notanter posuit textus illud, nimirùm: *Tertio autem die, eleuatis oculis, &c.* vbi enim diuinissimæ Trinitatis incepit effulgere adũbratio, auspicium incolumitatis, & prosperitatis nõ potuit non dari. Ad hæc D. Chry-
Chrysost. sost tom. 5. homil. in illud D. Paul. *Cum autem subiecta fuerint ei, &c.* sic loquitur. *Omnes dies Dei sunt, & tres seruiunt mysterio. Qui illi tres? Accipe Isaac, dicit, quem dilexisti filiũ tuum vnigenitum, & vade in vnum montiũ. Ambulauit Abraham tres dies, & tres noctes, vt signaret mysterium monstraret. Sic enim quasi à mortuo viuentem accepit Isaac.* Vbi diuinissimi ternarij adumbrat mysterium iam non casum, non mortem Isaaci cogitat, sed illum incipit
Ioan. 1. suspicere quasi à morte, & casu liberatum. Apud Ioan. cap. 2. aiebat Dominus; *Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud:* quasi in tantum solum durare posset casus, in
Ephram. quantum Trinitatis adumbrari inciperet fides. Quæ verba ponderans D. Ephræm lib. de Pœnit. *Poterant*, inquit, *in momento, & ictu oculi omnia fieri; sed ob mysterium Trinitatis, intra triduum, hostem gratia liganit: non quòd impotens esset citra eos (nimirum tres dies) agere, quæ oportebat, sed vt mysterium ostenderetur diuinitatis. Propterea, & in tribus diebus mors destructa est, & draco deturbatus est, & peccatum deletum. Intra triduum cœlum, & terra, & mare constituta sunt: vt etiam in eo Trinitatis demonstraretur mysteriũ, & triduana resurrectionis, & propitiationis humanæ fructus ac commodum.* Nunquam non stat humanum commodum, vbi affulget diuinissimę mysteriũ Trinitatis; in quo tripode semper audiuntur oracula humanę incolumitati famulãtia. Flãmantem incẽdit rex Babylonius fornacem, vt vel flammarum violentia ad sui adorationem vniuersos raperet; tres pueri Hæbræi, dum auream regis contemnunt imaginem, contemnunt etiam violentiam flammarum. In fornacem ergò mittuntur, sed intra tot mortes, responsum vitę gaudentes exaudiũt. Res mira, sed qui sub ternario numero sese opposuerunt flammis, non potuerunt flammas non vincere, Sacramento Trinitatis. Pulchrè D. Zeno serm. 4. de tribus pueris *D. Zeno.* ait: *Sacramento Trinitatis, tam potentis elementi subacta natura est. Qui putabãtur incendio extingui, emicant beatiores incensi.* Nescit cadere, qui Trinitatis effulget adumbratione, nihil est hoc subnixũ diuinissimo ternario, quòd etiam inter mortes non stet, & responsa vitæ audiat.

§. V.

Non censemur habere charitatem, quam testatam non facimus.

CO nueniant huc, qui dum proximo inferunt mala, habere se prædicant intimis præcordijs erga illum infixã charitatẽ: non habes charitatem, quam exteriùs testatam non habes. Antequam frater, qui in te peccauit, seueræ iudicis censuræ trahatur, iuberis illũ fraternè corripere, deindè si adhuc resilierit, quòd testes duos, vel tres tuæ correctionis adhibeas. Cur ad correctionem fraternam, ante exhibendum vltimum seueritatis remedium testes desiderantur? An vt illis conuinci possit peccator? Pulchrè D. Chrysost. ait, ibi testes adhiberi debere, non vt pertinacia peccatoris conuincatur, sed vt exhibitio charitatis in corripiẽte testata maneat. Quippè, ait, hom. 61. in Matth. *Habes*

iam

iam teſtes opus à te tuũ ita eſſe confectum, vt nihil quod ad te pertineat, reliquum eſſe videatur. Nũquam enim ille, qui fratrem tortori tradit, & gladio crederetur ſatisfec iſſe charitati, niſi eius exhibitionem teſtatam daret. Vera charitas, non quæ latet abſcõdita in animo, ſed quæ de ſe publicum teſtimonium habet. Dei
Cant. 5. illa vera amatrix Cant. 5. aiebat. *Surrexi, vt aperirem dilecto meo: manus meæ diſtillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatiſſima. Peſſulum oſtij mei aperui dilecto meo, at ille declinauerat, atq; tranſierat. Anima mea liquefacta eſt, vt locutus eſt: quæſiui, & non inueni illum, vocaui, & non reſpondit mihi. Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem: percuſſerunt me, & vulnerauerunt me; tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum. Adiuro vos filiæ Hieruſalem, ſi inueneritis dilectum meum, vt annuntietis ei, quia amore langueo.* Expende quæſo quanta à ſe facta meminerit ſpõſa, & quid petat per Hieruſalem filias dilecto nuntiari. Myrrhæos latices bibit, dum oſtium aperit, mille vias, & difficiles ambulat, mille voces ſine effectu iactat, vulnera patitur, & ablationem pallij; & omnia hæc ſolum, vt ſponſum inueniat: & nihilominus hæc præteriẽs, ſolũ requirit filiarum Hieruſalem teſtimonium, quo renuntietur ſpõſo, quia amore languet. Cur non magis petit renuntiari exanthlatos labores, myrrhæos hauſtus; itinerũ difficultates ſuperatas; vulnera accepta, rapinã bonorum ſuorum cum gaudio toleratam? Cur de his tantis non petit à Hieruſalem filijs, vt aliquid teſtẽtur ſponſo, ſed ſolum ait: adiuro vos, vt nuntietis ei, quia amore langueo? Planè illa omnia vocaliſsima ex ſe ſunt, abſcondita licèt ſint, clariùs patent patri illi, qui videt in abſcondito: verùm charitas nõ cenſetur eſſe, niſi dum publicum teſtimonium habet: non cenſetur charitas, quæ externis teſtibus non poteſt probari. Animoſè
Matt. 19 Petrus Matth. 19. apud diuiniſsimum iudicem pro ſe, & ſuis condiſcipulis, ait: *Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergò erit nobis?* Is ergò qui tantam in ſe rerum abnegationẽ oſtendit, dum circa ſuam in Deũ charitatẽ verba facit Ioan. 21. ter de illa interrogatus, an Dominum amaret, reſpondit ſemper: *Etiam Domine, tu ſcis, quia amo te.* Nõ tantùm dicit, quòd amet Dominum, ſed inſuper addit, quòd Dominus id ſciat. Supra ſolum dicebat, reliquimus omnia, non addit; & tu ſcis, quia reliquimus; modò poſtquam dixit ſe amare, ſimul addit, & tu ſcis Domine. Cur hoc modò addẽdum putauit?
D. Cyril. Rationem inſinuat D. Cyrilus Alex. lib. 12. in Ioan. cap. 64. aiens: *Petrus autem amare ſe fatetur, & amoris ſui Chriſtum ipſum in teſtem citat.* Cùm de abnegatione omnium rerum temporalium loquitur apud diuinum iudicem, tantùm aſſerit, reliquimus omnia, & tãtæ aſſertionis teſtes adhibere non curat; vbi autem de amore loqui oportuit, & amorem aſſerit, & teſtem ibi præſentiſsimum citat, non audens amorem vocare, cuius nullum poſſet dare teſtimonium publicum. Ter vocat Ieſum in teſtẽ ſui amoris, nec alium teſtem quærit, vtpotè habens Ieſum, qui ſtare ſufficiat pro tribus. Vanus equidem eſt, qui credit ſe intimiùs habere amorẽ, cuius nullũ exhibet vnquam exteriùs teſtimonium; fœlicior Iacob cui contigerunt duo ſeptennia laborum, vt in ſe amorem Rachelis teſtaretur, vt ſaltem in ore duorum ſtaret amoris ſui verbum.

Matth. 18. Quòd ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.

§. VI.

Maximis criminibus, quam citiſsimè inferendum ſupplicium eſt.

ECce tibi quouſque ſuſtineat fraterna charitas fratres peccantes; ſed qualiter peccantes? Ita peccãtes, vt ad ſummum caueri debeant velut ethnici, & publicani: qui enim maiori pœna caſtigandum ſcelus cõmittunt, hi abſq; mora, dicto citius ſunt caſtigandi. In nõ adeò pernicioſis criminibus, decumbentem fratrẽ paulatim corrige, per quaſdam correctionis moras; verùm vbi ſcelus adeò pernicioſum eſt, vt non exilio, ſed maiori ſupplicio petat mulctari, rumpe moras, citiſsimam correptionem adhibe. Ait Dominus Gen. 18. *Clamor Sodomorum, & Gomorrhæorum multiplicatus eſt, & peccatum eorum aggrauatum eſt nimis. Deſcendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me opere cõpleuerint.* Quid ais Domine, *deſcẽdam, & videbo?* Cur non magis addis, & corripiam eos, inter me, & illos? Sic in ictu oculi perdes in te peccantes nullo loco correptioni dato? Ad quid ergò correptionis moræ ſtatuuntur, ſi ipſe Dominus abſque mora vlla perdit peccantes? Equidem expectandæ ſunt illæ correptionis moræ in non adeò pernicioſis criminibus, quæ etiam delata non magnum
Gen. 18.

ſupplicium habent, ſed vel exilio quodam, ſeu ſeparatione à communi conuictu ſatis mulctãtur. At quæ pernicioſa ſunt crimina, & crucem ignemque flagitant, dicto citius, in ictu oculi ſunt caſtiganda. Id quod ſapiẽter notauit Alcuinus, in prẽſenti quæſt. 178. fatus. Tanto crimine inuolutos inueniens, quaſi patientiam prætermiſit, & diem extremi iudicij expectare noluit, ſed eos igne iudicij ante diem iudicij præuenit. Ecce malum, & quaſi cum difficultate credidit, cùm audiuit. *Et tamen ſine tarditate percuſsit, cùm verum cognoſcẽdo reperit; vt nobis videlicet daret exemplũ, quia maiora crimina, & tardè credenda ſunt, cùm audiuntur, & citiùs punienda cùm veraciter agnoſcuntur.* Numquam maxima crimina periculum in mora non inferũt, ideò quantociùs abſcindenda, punienda. Ananias, & Zaphira, dum de pretio venditi agri defraudant Actor. 5. non priùs correptionem audiunt, quàm excipiunt cruentum ſupplicium. Simul à D. Petro accuſantur ne farij ſacrilegij, & temporali priuantur vita. Cur Petre ſic ſeuerus in fratres? Cur nõ magis ſecretò corripis illos? Rationem reddit D. Iſidorus Peluſ. lib. 2. epiſt. 181. *Cùm tunc ſementem euangelij Apoſtoli facere cæpiſſent, ac ſtatim zizania enata conſpexiſſent, ſapienti conſilio ea confeſtim euulſerunt.* Quid non damnorum ſperarent de zizanijs? Sapienter vbi nihil non malum expectant, confeſtim ferrũ adhibent, & præciſionem edicunt. Tolerari poſſunt pauliſper minora delicta, vt medelam accipiant; magna crimina, nec ad momentum ſuſtinenda ſunt. Pſal. 1. *Beatus vir, qui non abijt in conſilio impiorum, in via peccatorum non ſtetit.* Nõ petitur à bono viro, quòd non abeat in viam peccatorum, ſed quòd non ſtet, quòd non diutiùs moretur in illa; verùm ad impiorum conſilium, nec abire permittitur. Cur non permittetur ſimiliter ire ad conſilium impiorum, dummodò non ſtet in illo? In cõſilio impiorum magna crimina intelliguntur, in peccatorum via, minora putantur delicta. Magna ergò delicta, nec ad momẽtum admittenda; minora quis non admittit? Satis ſi per correptionem non maneant diutiùs. Ad hæc D. Amb. ibi: *Non à te exigit, quòd vltra naturam eſt, vt peccatum non facias: ſed vt non maneas in peccato quadam ſtatione diurna. In grauiora ne abeas, in leuioribus neſtes.* Nunquam grauiora crimina, vel apparere permittenda ſunt: ſed quam primũ ſuccidenda, quæ autem minora ſunt, ea ſatis eſt, ſi non permittantur ſubſiſtere diutiùs.

§. VII.

Auaritia falſitatis ſocia inſeparabilis.

VIde quos inſeparabiliter coniungat diuina cenſura, nimirùm ethnicum, & publicanum, hoc eſt, & falſitatis cultorem, & amatorem pecuniarum: quid plura? Nũquam pecunia non habet ſociam falſitatem, & mendacium. Magus ille Simon poteſtatem Apoſtolorum miratus, pecunia oblata illam ab Apoſtolis emere contendit. Tunc Petrus diuino ſuccenſus zelo in Magum excãdens ait Actor. 8. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem.* Quid ais Petre? Sic Magum ditas? Cur non magis ſceleſtum hominem bonis ſpolias? Cur nefariſſimum æmulum, & vanorum errorum ſeminatorem, non caſtigas, & illum pecunia ſpolias? Cur illi remittis pecuniam ſuã, qui falſis dogmatibus implet Romanum orbem? Equidem ideò illi pecuniam remittit, vt pecunia eius falſitatis clariſsimum reddat teſtimonium, quando pecunia nullibi eſt, ſine falſitate ſocia. Acutè ſatis, & verè aiebat D. Valerianus hom. 20. fatus: *Ventura quidem tecum eſt pecunia, non vt putas, ad ornamentum corporis, ſed ad teſtimonium falſitatis.* Nullo euidentiùs indicio falſitas Simonis monſtraretur, quàm oſtenſione accumulatæ pecuniæ: in quo enim pecuniarum amor ſtat, non poteſt, non habitare mẽdacium, periurium, falſitas. Meritò D. Damaſce. lib. 2. Paralel. cap. 17. illud aſſerit ex Baſilio deſumptum. *Quis mẽdacij pater eſt? Quis falſæ conſcriptionis pater? Quis periurij procreator? Nonne opes? Noxne earum ſtudium?* Seſe mirum in modum fallit, qui inter auri conquirendi ſtudia quærit veritatem; nil magis, quàm falſitas, & mendacium viget in commercijs auri: vt dicat D. Valerianus vbi ſupra: *Fertur homo vndis, voto quadruplicandæ pecuniæ: portatur aurum, vt reportetur cum falſitate periurium.* Ecce tibi totum mundiale mercimonium: ecce mercatorum claſſes maria exarantes, quò ſpectent? *portatur aurum, vt reportetur cum falſitate periurium.* Neſcit aurum eſſe, ſine ſocia falſitate, quin imò totum auri negotium de falſitate, & fraudibus naſcitur. Id quod reſpiciens D. Theophilus Alex. epiſt. paſchali. 3. dum agit de auaritia, fatur: *Inſulas, maria, terras, litora, vias, tranſitus, ſtudia poſsident auaritiæ, dum deſideratio plus habendi, negotiatione, merces huc illucquè commutat, &*

fraudibus atquè periurijs diuitiarum iacit inexplebilia fundamenta. De hoc plura lib. 6. cap. 2. §. 8.

Matth. 18. Amen dico vobis, quæcumquè alligaueritis super terram, erunt ligata, & in cœlo: quæcumque solueritis super terram, erunt soluta, & in cœlo.

§. VIII.

Salutis negotium in hac vita peragi debet.

NIhil in cœlo fit circa hominum salutẽ, nisi ea, quæ in terris videntur peracta: hinc debes ferre, siue liberationem, siue vincula: id quod notans D. Zeno in Psal. 100. inquit. *Ex hac vita, quis secum, aut coronam portat, aut pœnam?* Nihil in cœlo habebis, præter id, quod tecum è terris portas. De lirãs Valentinus post huius vitæ discessum, adhuc tempus, & spatium præscribebat, quo hominum animæ in quæstionem vocatæ possent per veram confessionem, æternã vitam adipisci. Et quidem non negabo à Dauide apud cœlestes ianuas depictã esse quæstionem, & examen celebratum inter regem gloriæ Christũ, & ianitores. Accipite Psal. 25. *Attollite portas Principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus fortis, & potens, Dominus potens in prælio. Attollite portas Principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ.* Bone Deus! adhuc apud cœlestia quæstionis datur spatium? Adhuc ibi per tempus licet animabus ianitores exorare, confessionem exerere? Absit, imò semel id in rege gloriæ Christo peractum refertur, vt exindè nulla iam vox accedentium animarum expectetur, sed per eam, quã in terris dederint, sine mora, aut debeant admitti, aut repelli. Adhæc Tertul. aduersus Gnosticos, cap. 10. ait: *Scito, & ascensum illum exindè complanatum vestigijs Domini, & introitum exindè reseratũ viribus Christi: nec vllam moram, aut quæstionem in limine Christianis occursuram, qui non dignosci habeant illic, sed agnosci: nec interrogari, sed admitti.* Ex hac vita quidquid ad tuæ causæ finem spectat, tecum fers: nihil extra hanc timeas, nihil expectes, quod hinc tecũ non feras. Quod vt doceret Dominus, cùm sese in patris sui regiam esset receptarus; in terris claues reliquit cœli; vt scirent homines, quòd nisi ex hac secum claues ferant, minimè poterunt in cœlum introire. Quippè aiebat Matth. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum:* ex quo Tertul. aduer. Gnostic. persuadebat hominibus, quòd in præsenti curarent cœlestia sibi aperiri, nullus enim posthac inueniet, quo cœlum aperiat, nisi è terris sibi claues accipiat. Ait enim: *Nam & si adhuc clausum putas cœlum, memento claues eius hic Dominum Petro, & per eum Ecclesiæ reliquisse, quas hic vnusquisque interrogatus, atque confessus ferat secum.* Væ peccatori, qui despiciens in præsenti, cœli claues accipere, excedit è viuis.

Matt. 16

Tertul.

D. Zeno.

Psal. 25.

Tertul.

CAPVT XIIII.

De perfecto animarum Pastore.

HVC accedant vniuersi animarum Pastores, vt de officio suo à vero, & summo Pastore Iesu admoneantur; tales enim docet debere esse animarum pastores; qualem se ipse prædicat præstitisse. Nimirùm, qui nulla luporum cauit certamina; nec vitæ propriæ pepercit, vt oues incolumes conseruaret. Qualis ouis, quæ Pastoris sanguine debet conseruari? non hæc est ouis fæno pasta, sed viuifico Angelorum pane saginata?

Ex Ioan. 10. cap. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.

§. I.

Tota boni pastoris disciplina in dando, non in recipiendo sita est.

Dum

DVM pastoritium animarũ munus extollit Dominus, nihil pro ouibus pascẽ dis àse receptum percenset, sed hocvnũ prędicat, quod ipse dederit: nempè ait: *bonus pastor dat animam suam pro ouibus suis.* Pastoralis enim disciplina, vt optima sit, non tam in recipiendo, quàm in dando eminet. Id nouerat ille, qui Psal. 118. *errauit sicut ouis,* dũ enim gratias pastori suo referre voluisset, ait Psal. 115. *Quid retribuã Domino pro omnibus, quæ tribuit mihi? Calicem salutaris accipiã, &c.* Aliquid quærit, quòd ipse Domino retribueret, & non inuenit, nisi quod recipiat calicem salutaris. Quid ais bone, nonne cupiebas Domino tuo aliquid dare; cur modo nõ das, sed accipis? Equidem is est nostrarum animarum pastor, cui nihil dare possumus, nisi quòd simus ad accipiendum parati: quia ipse non recipere gaudet, sed semper dare. Ad hæc Orig. lib. 2. in epist. ad Rom. ait: *Vnum hoc inuenit solum, quod offerre oportet Deo, ideſt, vt crederet de eo, quòd nunquam possit ab homine aliquid accipere, sed semper dare, & ideò dixit: Calicem salutaris accipiam.* Vnum hoc bonus quilibet pastor etiam debet curare, sic se erga oues suas gerere, vt credatur non velle aliquid ab eis accipere, sed semper dare. Quam suorum pastorum præstantiam meditabatur Dominus Num. 17. vbi pro sacerdote deligendo sectas ab arbore, sibi virgas præferri mandat, vt sacerdotem designet Dominum suum virga, quæ germinàrit. Duodecim igitur adducũtur virgæ, diuinoque apponuntur sanctuario, quid tunc? *Inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Paulo in rem præsentem aptiùs ex Hebræo habetur: *Et ecce virga protulit germen, & floruit florem, & reddidit amygdalas.* Non arbor aliqua plantata, sed virga secta protulit germen, & reddidit amygdalas: cur magis virga secta, quàm arbor? Quia arbor non anteà dat fructus, quàm recipiat à terra succum; & æquè apta debet esse ad recipiendũ, quàm ad reddendũ: virga autem secta, nil succi à terra accipit, quòd si fructus dederit, non ex eo quod recipit: in quo sacerdotale munus apprimè exprimit; quod non in recipiendo, sed in dando debet præeminere. Non longè ab hac excogitatione abfuit D. Nissen. alibi datus, qui dum agit de hac Aaronis virga germinante, orat. de Vita Moysis, ait: *Tibi germinauit sacerdotij virga, non humiditate terrena, sed à se ipsa nucem producens.* Fructus dat sacerdotalis virga, dum nihil succi recipit à terra: nunquam enim pulchriùs floret potestatis virga, quàm dum non in recipiendo, sed in dando eminet. Regium splendorem miratus Dominus in sua sponsa Cant. 7. ait. *Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia Principis?* Theodoretus legit: *filia sponte dantis*: quasi regia potestas per id solum eluceſcat magis, quòd dicatur semper, & sponte dare. Huc spectat illud Iosue cap. 14. vbi sic: *Hoc est, quòd possederunt filij Israel in terra Chanaam, quam dederunt eis Eleazar sacerdos, & Iosue filius Num.* Ecce vndè, & Eleazari, & Iosue gloria commendatur, quòd cũ fuerint ambo Principes populi, de expugnatis Chananæis nihil sibi receperint, sed omnem terram dederint popularibus. Ex quo Theodor. in præsenti quæstione. 17. ait. *Quare Iosue, cùm aliis terram dispertiret, sibi non distribuit aliquam portionem? Imitatus est in eo modestiam Domini. Docuit item eos, qui in aliquo magistratu sunt constituti, non suis commodis, sed vtilitati subditorum, inseruire debere.* Sic ille docens ex Iosue facto, quàm debeant vniuersi Principes in non accipiendo, sed in dando fieri diuinæ potestatis æmuli.

§. II.

Nec vitæ suæ parcat, qui pastor bonus est, dum ouicularum prospicit saluti.

HOc videant, quicunque ouium Christianarum suscipiunt curam; illarum enim spiritualem salutem, & vtilitatem omnibus vitæ suæ periculis comparare coguntur. Apud Num. cap. 16. dum flamma in Israelitas desæuit, monetur Aaron à Moyse, vt tanto subueniat malo: quid tunc? *Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama; & stans inter mortuos, & viuentes, pro populo deprecatus est, & plaga cessauit.* Non stridentes horribiliter flammas veretur, non ad cadentium aspectum expauet, sed media inter pericula prosilit, vt prece sua salutem populo afferat: quo facinore ora obstruxit illorum, qui sacerdotio illius refragabantur, ostendens in se animum prorsus sacerdotalem, quandoquidem pro subditis nullo periculo parcit. Rem attigit D. Amb. lib. 10. epist. 82. *Cùm dira mors propter cõtumaces in plebem serperet, medium se inter morientes, viuentesq; Aaron obiecit, vt mortem sisteret, ne plures perirent. Verè vir mentis, &*

animi ſacerdotalis, qui ſe pro Domini grege, quaſi paſtor bonus pio obijceret affectu. Nullo, alio ſe ſacerdotio digniorem oſtendit Aaron, quàm dum pro populariibus ſeſe flammis ſæuientibus oppoſuit: iam tunc oſtendens, vndè digni paſtores examinari poſſent, nimirũ ex eo, quòd ſe diſcriminibus pro commiſſo ſibi grege opponant. In illo repetito dilectionis examine, ait Dominus ad ſummum
Ioan. 21. Paſtorem Petrum Ioan. 21. *Paſce oues meas. Amen, amen dico tibi, cum eſſes iunior cingebas te, & ambulabas, vbi volebas; cum autem ſenueris, extẽdes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quo tu non vis. Hoc autem dixit, ſignificans, qua morte clarificaturus eſſet Deum.* Et oues committit, & de ſubeunda morte diſputat; ſæpius aliàs cum Petro locutus fuerat Dominus, & nunquam verbum fecerat in particulari, de morte à Petro ſubeundà: nũc primùm poſt commiſſas oues de morte Petri agit: & cur nunc primũ de morte agit? Planè vt oſtẽdat, ouium ſolicitudinem plenam debere eſſe etiam mortis periculis, animo ſa-
Aug. cerdotali. Id quod notans D. Aug. tract. 47. in Ioan. fatur. *Cùm Petro ſuas oues paſcendas tertiò commẽdaſſet, ait illi: Cùm iunior eſſes, cingebas te, & ambulabas vbi volebas; cum autem ſenueris extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quò tu non vis. Ad hoc ergò pertinet, paſce oues meas, vt ponas animam tuam pro ouibus meis.* Hoc maximè à Paſtoribus requiritur, quòd vbi oues acceperint, ipſam etiam vitam pro illis dedant diſcrimini. In paſtore, qui hoc habet, vt nec vitæ pareat ſuæ, vbi res ouium eam poſtulauerit, nõ damno cultiorem ornatum, ſupellectilem diuitem, aurea ſtrata flammiſque imitantia pyropum. Vltimum enim celebraturus paſcha Dominus cum diſcipulis ſuis, quibus humani generis oues erat commiſſurus, non vulgarem
Luc. 22. elegit domum, quin potius, ait Luc. 22. *Ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum; & ibi parate*: putant enim plurimi, & doctiſſimi viri, cœnaculum hoc pretioſis tapetibus, aureiſque vaſis ornatum fuiſſe; ſed ſcire cupis, cur Dominus iam iã moriturus ad prædiues cœnaculum duxit diſcipulos ſuos? Rẽ
Cell. Abb. attigit Cellenſis Abbas lib de Panibus cap. 1. inquiens: *Vt qui cœnaculum aſcenderit prælationis, non recuſet poſt Ieſum ſubire diſcrimen paſſionis: vt in cœnaculo confortatus cibis vitalibus, non concutiatur pro formidine, & tribulationum ponderibus.* Paſtoribus equidem cœnacula aurea dantur, non vt aureo inhæreãt inuoluti, ſed vt qui aureo, & pulchrõ prælationis potiuntur, indè ad omnium diſcrimina, etiam vitæ pro ouibus ſubeunda deſcendant. Non eſt cur vereantur Paſtores cœnacula grandia auro ſtrata habitare, dum illis omnibus, & etiam propriâ vitâ, ſoliciti ſint mercari ouium ſuarum ſalutem.

§. III.

Tam temporalis, quàm ſpiritualis regni ſtabilitas, in eo ſita eſt, quòd pretium rerum intrinſeci valoris ſit.

ECce tibi bonus paſtor quale pretium conſtituit pro ouibus ſuis, nimirùm animam ſuam, nec aliter regeret benè gregem ſuam, niſi pretium rerum, tàm intrinſeci valoris conſtitueret. Nunquam durabile bonum leuibus acquiritur, & vilibus pretioſa ſint, neceſſe eſt, quæ ſtabilem ſalutem animæ, vel corporis comparare nituntur. Accipite Deum apud Iſaiam cap. 1. de reſ- *Iſai. 1.*
taurando ſpirituali Iudęorum regno diſputantem: *Et conuertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam: & auferam omne ſtannum tuum. Et reſtituam iudices tuos, vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos ſicut antiquitùs. Poſt hæc vocaberis ciuitas iuſti, vrbs fidelis, &c.* Quis Chriſtianus ignoret hic à Deo reſtaurationem regni ſpiritualis celebrari? An Deus temporale Iudæis imperium per Ieſum promittebat? Abſit; & nihilominus ſic agit de ſpirituali regno, quaſi de temporali, reſtaurationem eius conſtituẽs in viliſsimorum metallorum abiectione: quaſi tunc quodlibet regnum floreat, cùm tales in eo principentur Reges, qui viliſsima abijciant metalla, ne in vilibus rerum pretia conſtituant. Vndè dicebat Fo- *Forerius.*
rerius in præſenti: *Bonorum ſummum hac vnica promiſsione comprehendiſſe videtur, de reſtituendis iudicibus, & magiſtratibus, præſertim ſi ablata ſunt ſcoriæ, & ſtannum.* Tunc regnum attingit ſælicitatis ſummam, cùm vilia pretiorum metalla auferuntur, cùm nihil non pretioſum manet, quod pro ſalute comparanda exhibetur. Rouoco in memoriam ſpectrum illud varijs metallis conflatum Nabuchodonoſor in ſomnis obiectum Dan. 4. Huic erat caput aureum, pectus argenteum, venter æneus, crura ferrea, totidemque per hæc metalla imperia figurabantur. Quid tunc? Lapis deciſus à monte ſine manibus, percutit ferreos ſpectri pedes, & totam comminuit imperiorum imaginem. Vt deleat imperia lapis, ad pedes imaginis decidit, cur non magis

percu-

percutit caput? Vt fortissimum gigantem debellaret Dauid, lapidem proiecit, qui frõtem feriret, & iactus in frontem lapis miserè interfecit tyrannum, cur etiam lapis à monte decisus, non petit imperiorum caput? Cur magis pedes ferire gaudet, & hos ferreos, nonne ferreum fortius aureo est? Ferrum in se durius, & fortius est ipso auro; sed in regnis tutandis longè infirmius, imò nũquam regnum ad ruinam procliuius, quàm vbi ferro, vilibusq; nititur metallis pro pretijs rerum comparandarum. Quod talibus nititur regnum fundamẽtis, caueat lapsum; vel ad lapidem nulla obiectum manu offendet, & miseri disipabitur. Ad hæc refero *Platon.* Platonem. 3. de Repub. sic philosophantem, dum ait: *Velut oraculo proditum est, tunc ciuitatem interituram esse, cùm ipsam æs, aut ferrum custodierint.* Hæc auferat vilia rerum pretia, qui rex voluerit imperium confirmare: nullusque sit adeò vecors, qui vilibus procuret, sibi necessaria ad salutem comparare.

§. IIII.

Pœna quæuis ægrè, & coactè ob virtutem susceptа, potius feralis lanienæ, quàm obsequij diuini speciem habere videtur.

SApientissimè Dominus perfecti pastoris præstantiam in eo ponit, quòd animam suam dat pro ouibus; quippè cũ dicit, quòd dat animam; animum eius libentem, & hilarem in subeundis periculis exprimit. Id quod amplius declarans D. Cyril. Alex. lib. *Ioan. 5.* 6. in Ioan. cap. 5. ait: *Quicumque bonus pastor libẽter debet pro ouium salute animam suam ponere.* Non sufficit, quòd animam ponat, sed quod illam libenter, vt hilaris dator offerat, quod enim non libenti, sed reluctante animo pro Deo, & virtute sustinetur, id vix reputa obsequium Deo dignum, sed lanienam & miserrimi hominis carnificinam. Sæpiùs audisti durissimum Abrahæ præceptũ impositum de necando filio dilectissimo: sese Abrahamus accingit in opus; adest ligatus filius: vterque doloris expers, lætitiæ plenus, profusionem sui sanguinis sperat largissimam. Quis vnquam vidit patrem doloris expertem in nece vnici pignoris? Suffecisset, quòd Abrahamus litaret Deo filium, cur necesse fuit, vt nullum dolorem ostenderet, sed prompto, & libenti animo necis negotium perficeret? Et filium, & se in filio, dum litat Abrahamus, neuter dolet, nec turbatur sub gladio; ne misera dolentium facies tanto obsequio præberet speciem miserandi parricidij. De quo pulchrè D. Zeno ser. 5. de Abrahamo, ait: *Nemo rogat, nemo trepidat, nemo se excusat, nemo turbatur, ne vere sit parricidium.* Parricidium penè est, laniena penè est miseranda, opus pœnale, quod perturbato, & reluctante, & prorsus coacto animo pro Deo, & virtute pateris. Multi, quia aliter facere, cum honore non possunt, & si reluctanter, & coactè, virtutum opera efficiunt, flagris se cedunt, operam dant ieiunijs, & vigilijs, similesque Christianæ crucis afflictiones subeunt. Dum verò sub hoc Christi gladio trepidant, turbantur, quantum est in se, resiliunt, totoque obluctantur mentis conamine; non tam piũ obsequium exhibere videntur, quàm crudele sui homicidium, quatenus se sine fructũ conficiunt. Paulus ideò monebat suos Corinthios epist. 2. cap. 9. *Vnusquisque prout destinauit in corde suo, non ex tristitia, aut necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus.* Meritò cauet tristitiam, & necessitatem, nimirùm coactionem in dono exhibendo; qui enim non libenti animo, sed tristi, & reluctante, & coacto, bona largitur, non dat, sed perdit sua; non dator apud Deum censetur, sed carnifex se bonis priuans. Ad hæc D. Chry- *Chrysost.* sost. in cap. 12. ad Rom. inquit, cùm tristi largitore locutus. *Quid doles, omnem boni operis fructum perdens? Si namque doles, non misereris vtique, sed crudelis es, & inhumanus.* Et quidem, qui dolenter, & ægrè substantiolam suam nihilominus fundit, crudelis est in se, vt qui solum negotium efficit perditionis, & ruinæ. Quò respiciens aiebat etiam D. Augustin. in Psal. 42. *Si panem dederis tristis, & panem, & meritum perdidisti.* Perditio est coacta, & tristis largitio; & quicumque tristi, & obluctanti prorsus animo gladium sustinent Christi, non hi virtutum operatores, sed sui interfectores, & parricidæ deberent dici.

Corinth. 2.

Augustin.

Ioann. 10. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit.

§. V.

Perfectiſsimi Paſtoris, imò inexpugnabilis viri eſt, quòd præuideat mala ventura, antequam veniant.

MErcenarius, qui non eſt paſtor videt lupum venientem, nullum præuidet malum, antequam veniat, & ſic neceſſum eſt, vt patiatur improuidentiæ damna. Et quidem, qui ante aduentum malorum, nihil præuidet, nec prouidet: ſed tunc primũ incipit videre, cum iam malum præſens adeſt; hic mercenarius eſt, paſtor non eſt. Ille ſolus de paſtorali ingenio ſibi blandiatur, qui ſcit, antequam ueniant, mala præuidere, & prouidere. Magnus ille Ioſeph inuidia fratrum venditus, in Ægyptum aſportatus, in carcerem coniectus, & neruo affictus eſt: dũ carcere tenetur, vinctis præficitur, & duorum ſimul victorum ſomnia calens alteri cladẽ, alteri fœlicitatem venturam prædixit. His notus aſcitur à Rege, cui ſimiliter ſteriles annos venturos prænuntiat, qui deuorabũt Ægyptiorum ſuſtantiam. Quid tunc? Pulchrè ad hæc reſpiciens Iacob Geneſ. 49. ait: *Diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius, per manus potẽtis Iacob: indè paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael.* Expende vndè dicatur paſtor egreſſus, & talis paſtor, qui lapis ſit inſuperabilis refugij; nimirùm ex vinculorum ſolutione. Quòd ſi ſcire cupis, quid præcipuum illuxerit in illa vinculorum ſolutione, cuius gratia indè dicatur paſtor exire: repete à Ioſepho explicata ſomnia decladibus venturis, & piſtori vincto, & regno Ægypti; quæ dum ſolutionem vinculorum tanto viro pariunt, ſimul illum perfectiſsimum paſtorem efficiunt. Ille enim, qui ante quã clades veniant, illas præuidet, perfectiſsimus ſui & aliorum paſtor eſt; paſtor, inquam, & lapis, adeò inexpugnabilis, vt nullis cedat periculis, imò contracta omnia reſtituat. Quis, & plures, & rabidiores lupos pertulit, quàm ſanctiſsimus Iob? Turmatim in illum, & hoſtes, & clades irruunt, ſubſtantiam vorant, filios amantiſsimos deglutiunt, carnem ipſam conſummunt: & nilominus à rabidiſſimorum luporum faucibus extat inuictus athleta, & prodijt felix filiorum caterua cinctus, oppletus diuitijs. Vndè hæc Iobo acciderunt? Ipſe rationem indigitat, & cauſam cap. 3. aiens. *Timor, quem timebã, euenit mihi, & quod verebar, accidit.* Nulla clades, nullũ malum venit in illum, qui non fuiſſet multò ante præuiſus, multò ante præcautus. Nullũ excidiũ ex improuiſo, nil tale metuenti euenit; ſed omnia illa mala præuiderat vir ſapiens, omnia veritus fuerat antea, quã venirent, & ideò illis venientibus non oppreſſus fuit multitudine, ſed incolumis euaſit. Ad hæc D. Chryſoſt. hom. 14. de Auaritia fatur: *Semper cogitatione ſpectabat ad illum timorem, opperiens eum, ſperans, ſpectanſquè. Et licet præſens fœlicitas cogeret fruirebus, tamen futurorum ſolicitudo voluptatem interrupit. Ideòque quoniam præmeditatus in animo ſuo, hæc ventura proſpexerat, hæc certamina poſtea quàm acciderunt, fortiter, & animoſe pertulit, vtpotè iam olim ad illa exercitatus: & quoniam ea expectatione præceperat, non eſt perturbatus, cum adeſſent.* Chryſoſt. Ecce tota hominis fortitudo, tota patris familias ſublimitas; totum paſtoris præſtantiſsimi ingenium, quod non primò venientem iam videat lupum, ſed quod longè antea quàm veniat, illum præuideat. Qui hac prouidentia pollet, ipſe ſolus paſtor eſt, & paſtor, cui nulla clades noceat, nulla ouis pereat, ſed ab ipſis lupi faucibus reuertatur in vitã. Edominico primò grege Petrus tres venenatos luporum morſus ſuſtinuit, dũ ter magiſtrum negaret ſuum, & penè iam iam omnino glutiendus erat. Quid tunc diuinus Paſtor? Ait Luc. cap. 22. *Conuerſus Dominus reſpexit Petrum: & recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat: Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egreſſus foras Petrus, fleuit amarè.* Luc. 21. Vidiſti Petrum penè à lupo voratum, vide modò ipſum ereptũ ex lupi faucibus, & reſtitutum ſanitati, per hoc preciſſe, quòd in illum coniecerit oculos diuinus paſtor. Pulcer ille Dauid paſtoritiam ſuam dexteritatem commendans in eruẽdis ouibus ex dentibus beſtiarum, non oculis tantum, ſed manibus, & fuſtibus tribuit ouium liberationẽ. 1. Reg. 17. at diuinus paſtor ſolos oculos conuertit, & eripit ouem à lupi faucibus. Quales ergò hi erant oculi, quibus cernentibus, nec penè vorata deperit ouis? Oculi ſanè erant, qui multò ante, quàm lupus veniſſet, illum venturũ præuiderant, & in eo prouiderãt remedium ſanitatis. Accipitè D. Leonem datum etiam lib. 10. cap. 3. §. 18. in ſer. 3. de Paſſione fatur. *Reſpexit ergò Dominus Petrum, & inter calumnias ſacerdotum, inter falſitates teſtium, & inter cædentium, & conſpuentium iniurias conſtitutus illis turbatum diſcipulum conuenit oculis, quibus eum præuiderat eſſe turbandum.* D. Leo. Et cur non ſanarent ouem oculi adeò paſtorales, qui præuiderãt pericula, antequã extarent? Fallar, ſi pereat aliquid illi paſtori, qui ſic omnia nouit præuidere antequã eueniant de facto. Pulchrè

Gen. 49.

Iob. 3.

dice-

dicebat Isaias cap. 59. ex lect. Sept. quã reddit D. Paul. ad Rom. 11. *Veniet ex Sion, qui eripiat, & auertat impietatem à Iacob.* Ecce tibi, vndè veniat ille, qui possit suos eripere à malis, nimirùm, veniet ex Sion; per Sionem enim intelligitur specula, debet namque à longè speculari, & præuidere, qui velit, & suis salutem afferre, & eos à malis liberare. Quò respiciens D. Ansel. in epistol. Pauli ad Rom. cap. 11. fatur. *Veniet ex Sion, ideſt nascetur Christus ex populo speculante à longè futuram salutem, & humani generis redemptionem.* Multum est enim ad victoriam, quòd antequam eueniant, omnes eius congressus, & discrimina præuideantur.

Ad Ro. 2.

D. Ansel.

§. VI.

Pessimus sui custos est, qui nullum malum nouit timore antequem eueniat.

QVi non est pastor, non timet lupũ, nisi cum videt venientem: & meritò dicitur non esse pastor, nec custos, qui solum timet malum, quòd iam videt venire. Pereũtium hominũ ingenium ex eo maximè describit Sapiens cap. 5. quòd æternis iam supplicijs additi *videntes turbabuntur timore horribili*: tunc solùm timere scientes, cum iã vident in se æterna mala venire. Vtinã, vel ante malum veniens timuissem; fallar nisi se ab illo custodirent, & omnium malorum victores extitissent. Cõponite modo duos Christiani greges pastores Iesum, & Petrum: Iesus dum in horto esset, antequam lupi rapaces venirent, *cæpit pauere, & tedere*; & in tantum sese pauori commisit, vt prę illo sanguineis sudaret riuulis. Petrus autem totus impauidus, & mortem ipsam contemnit, dum ait; *& si oportuerit me mori tecum, non te negabo*, & securus omnino somno se committit. Quid tunc? Accedunt rabidissimi lupi, rapiunt Iesum, in domum Cayphę ducunt; ibi erat inter lupos Iesus, & Petrus etiam erat ibi: sed Iesus ibi inuictissimus, victorias meditans, & spolias Principes, & potestates, palam triumphans illos in corpore suo; Petrus autem, vel ancillulæ voce prostratus, & misere confossus decumbit. Cur Petre vbi inter lupos triumphat Iesus, tu cadis? Ille ante lupos visos pauebat, & tu impauidus omnino eras, & securus, & modò inter lupos ille triũphat, & tu vinceris? Quorsum hæc? Pulchrè D. Leo ser. 3. de Pass. inquit. *Non enim posset Domino seruus, & magistro maior esse discipulus: qui humanæ fragilitatis trepidationẽ non vinceret, nisi victor mortis antè timuisset.* Indè victor Iesus putatur à tanto doctore, quia sciuit timere ante hostes visos; indè cadit in congressu Petrus, quia nullũ anteà congressum timuit. Et quã malus sui custos est, qui nunquam timet, antequã hostes videat. Meritò Prouerb. 28. dicitur: *Beatus homo, qui semper est pauidus: qui verò mentis est duræ, corruet in malum*: quippè necessum est, vt ruina sequatur nihil vnquam timentẽ: timor enim discrimina antecedens, & illã præcauet, & hominem confirmat. Vndè data verba legit Complutensis, & Regia: *Beatus homo, qui timet omnia obcautelã.* Beatus semper ille timor est, quem non venientia iam mala, sed cautela facit, dũ se sic quis munit omnia timens, nequid inexpectatum accidere possit. Nunquam enim mala expectata perdũt hominẽ: quo circa monebat Seneca lib. 14. epist. 92. *Inexpectata plus aggrauant. Nouitas adiecit calamitatibus pondus, nec quisquam mortalium, non magis, quòd etiam miratus est, dolnit. Ideò nihil nobis improuisum esse debet. In omnia præmittẽdus est animus, cogitandumq́, non quicquid solet, sed quidquid fieri potest.* Proculdubio frangitur animus occursione malorum, quæ nũquã timuit anteà, nec veritus est. Vndè pulchrè Eliphas Themanites, dum Iobũ deiectum malis credit, sic vrget cap. 4. *V bi est timor tuus, fortitudo tua?* Et timorem, & fortitudinem iungit noua forsan, & inaudita ab imperitis societate. Quid enim magis alienũ à fortitudine, quàm timor? An timor potuit aliquando virum fortem constituere? Equidem, imò & fundamentum diuinæ fortitudinis est cautus timor antè occurrentia discrimina. Ad hæc D. Greg. lib. 5. moral. cap. 13. ait. *In via etenim Dei timore incipitur, vt ad fortitudinẽ veniatur. Nam sicut in via sæculi audacia fortitudinem, ita in via Dei audacia debilitatem parit: & sicut in via sæculi timor debilitatem, ita & in via Dei timor fortitudinem gignit.* Ille fortis Dei athleta est, qui sibi ab omnibus malis timet: cui nullum metuendũ accidit, quòd ipse ante non timuerit, & cauerit. Qui talis est, nulli occurrenti cedet malo. Apud Iob cap. 5. *In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malũ.* Quę verba tractans D. Ber fic illa explicat. *Si puer Hæbræus es sex annis seruiens, liber egredieris in septimo.* Sex tribulationes comparat cum sex annis seruitutis Hæbraicæ; quippè apud Hæbræos cuiusq; seruitus sex annis finiebatur; meritò ergò post has sex tribulationes, nõ tãget te malũ, quia qui spiritu seruitutis in timore agitur, omnia metuẽs antequã eueniãt mala; dum hæc venerint ab illis liberabitur.

Sapien. 5.

D. Leo.

Pron. 28.

Seneca.

Iob. 4.

Greger.

Iob. 5.

Ioann. 10. Et lupus rapit, & dispergit oues.

§. VII.

Nil tam à Deo alienum, quàm suorum diuisiones: vt cui placet concordia.

ET lupus simul, & ouium dispersio meritò introducitur, quia qui diuisiones mouet, is lupus est, Deo inuisus, ab eiusque spiritu alienissimus. Prouerb. 6. dicit: *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & in omni tempore iurgia seminat.* Quasi non posset ad seminandas discordias deuenire, nisi qui apostata, hoc est, à Deo deficiens, Deoque inuisus, & infensus fuerit. Rem attigit D. Greg. in Pastor. 3. par. cap. 24. aiens: *Ecce quem seminantem iurgia dicere voluit, prius apostatam nominauit, quia nisi more superbientis Angeli, à conspectu conditoris prius intus auersione mentis caderet, foras postmodum vsque ad seminanda iurgia non veniret.* Nec pastor, nec ouis est, sed lupus, sed Deo contrarius, quisquis diuisiones, & discordias inter proximos miscet: quandoquidem Dei spiritus vndecũq; vnanimitatem, & concordiam spirat. Aiebat Cant. 2. *Capite nobis vulpeculas paruulas, quæ demoliuntur vineas*: expende illud: capite nobis; posset enim dicere; capite mihi, sed maluit dicere, capite nobis, vt sibi placitam cõcordiam, & societatem innueret. Ad hæc D. Ber. ser. 64. in cantica, ait. *Vide quam socialiter loquitur, qui socium non habet. Poterat dicere, mihi, sed maluit, nobis, consortio delectatus.* Adeò illũ delectant consortia, & vnanimitates Christianæ, vt nec verbum dicat, quin illas indigitet. Nec quid voluit in lege sua esse, quod ostendat diuisionem, & dissidiũ. Quocirca cauebat Paul. 1. ad Corint. 7. *Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo: non dimittat illam.* Cur potius, qui Christo accedit, cum infidelitate, & vxorem infidelem non relinquat? Quæ cõuentio lucis ad tenebras, & Christi ad Belial? Iube ergò potius, vt qui iugum suscepit Christi, iugum infidelis coniugis dimittat. Absit, quòd lex Christi vllum præbeat diuisionis signum. Pulchrè D. Hieron. lib. 1. aduersus Iouinian. ait. *Habebas vxorem cum credidisti, noli fidem Christi, putare causam dissidij, quia in pace vocauit nos Deus.* Nũquam fides Christiana coniuncta dispergit, quæ tota est in dispersis coniungendis, totamq; suã pulchritudinem ab arctissimis vnionis vinculis capit. Aiebat enim diuinissimus Christianorum pastor Zachar. 11. *Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, alteram vocaui funiculum, & paui gregem.* Cur prima virga vocatur decor? Primè equidem virga merito decor vocatur, quia secũda illi socia vocatur funiculus, nullibi enim maius decus est, quàm vbi multi greges in eodem vinculo pacis colligati sub vno eodemque pastore Christo reguntur. Id quod notãs D. Hieron. in præsenti, ait: *Id circo vocatio cunctarũ gentium appellatur decora, & pulchra, quia nihil pulchrius est, quàm vniuersitatis parentẽ vocare omnes æqualiter, quos æquali conditione generauit.* Quam æquanimitatis pulchritudinẽ miratus D. Ephrem in Prouerbijs aiebat. *Vt Phœnix in litoribus canens, ita charitas, & concordia fratrum in Domino*: tunc enim Christianorum chorus fructuosius agit, cum Phœnicis æmulatur vnitatem, æternum virenti pulchritudine celebratam.

Prou. 6. *D. Greg.* *D. Bern.* *1. Cor. 7.* *Hieron.* *Zach. 11* *Hieron.*

§. VIII.

Vbi diuisio est, ibi & luporum præda.

ECce tibi, & lupus, & ouium dispersio, cur enim, quæ diuisionem patiuntur oues, & lupos non patiantur? Notissima erat Lothi fœlicitas, cũ ab Abrahami latere non discedebat; sed dum pecora ipsius non patiuntur Abrahami pecorum consortium, coactus fuit ipse Loth ab amantissimo patruo discedere. Itaq; discessit Loth, pulcherrimamque, & prædiuitem Sodomorum regionem incolit. Quid tunc? Hostes regionẽ populantur Gen. 3. *Acceperunt autem omnes equos Sodomorum, & Gomorrhæ, & omnes cõmeatus eorum, & abierunt. Acceperunt quoque, & Loth filium fratris Abrahæ, & supellectilem eius, &c.* Proh Lothi miseram conditionẽ! ipse hostium præda fuit, quando pulcherrimæ, & ditissimæ regionis inquilinus erat factus. Dum diuitias eligit ab Abrahamo separatus, inuenit captiuitatem, & seruitutem miserandam; quasi nil aliud posset inuenire, qui diuisus agit à fratribus. Ad hæc D. Chrysost. in præsenti fatur. *Ecce enim, vt diuisus est à iusto, & putabat se in maiore esse rerum vbertate, & copia, repente factus est seruus carens domo, carens & foco: vt discas, quantum malum sit diuisio.* Sic hostes inuadunt diuisum, & separatum

Gen. 3. *Chrysost.*

paratum hominem à consortio fratrum: sibi enim cõnexa sunt hæc duo, & diuisio, & hostium irruptio; quia hostibus pateat, necessum est, qui à fratribus degit longè separatus. Iosue 2. Iosue cap. 2. exploratores monebant sic hospitam suam: *Patrem tuum, ac matrem, fratresque, & omnem cognationem tuam congrega ueris in domũ tuã. Qui ostium domus tuæ egressus fuerit, sanguis ipsius erit in caput eius*: quæ verba paulò aliter reddit D. Cyprianus de vnitate Ecclesiæ fatus: *Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad te ipsam in domum tuam, & erit omnis, qui exierit ostium domus tuæ foras, reus sibi erit.* Quasi tota salus hominum illorum in eo sita esset, quòd essent in vnũ collecti, periturus quisquis diuisus, & separatus foris erraret. Quò crediderim spectasse illud Pauli ad Hebræos. 10. aientis: *Ad Hæb. Consideremus inuicem, in prouocationem charitatis, & bonorum operum: non deserentes collectionem nostram.* In hoc maximè studere debemus, ne collectionem nostram deseramus, ne à fratribus in vnum collectis diuidamur. Et cur collectionẽ non deseramus? Chrysost. hom. 51. ad Populum fatur. *Non deserentes collectionem nostram. Nihil enim tam malum, quàm solitudo, & status inconciliabilis.* Sanè qui à suis separatus, diuisus, & solus degit, quas nõ patietur incursiones malas? Hoc minabatur Dominus suppliciũ populo suo apud Oseã cap. 4. aiens. *Pascet eos Dominus sicut agnum in latitudinem*: equidem pastor, qui permittit agnum à grege separari, solumque, & diuisum ab alijs, vastissimos per montes errare, is pastor, non tam in pascha, quàm in luposducit agnum. Agnus enim medio in monte solus à suis separatus, quæ non experietur mala? Non aliter iratus Dominus castigat populum suum, permittens illum dispersum, & diuisum errare per totũ orbem terrarum, ut pateat crebris incursionibus malis.

Ioan. 10. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus.

§. IX.

Temporalis homo quauis perditionis occasione oblata rapitur.

CVr non fugeret lupum, vel lupi vmbrã mercenarius, qui temporalibus totus inhiat lucris? Ad mercenarium, nimirùm tẽpori seruientem hominem, non pertinet de ouibus, de nullo alio pertinet, præterquam de lucris acquirendis temporalibus, hæc solum æstimat: horum, siue accessu, siue recessu rapitur. Vbi in virtutis via fœlicitatem viderit, virtutem boni ducet temporalis homo; verùm vbi periculum immineat, ocior abit. Matth. 18 aiebat Dominus: *Va mundo à scandalis.* *Matt. 18* Et mirabar tantam potuisse esse scandalorum vim, quæ mundo perditionem afferat. Deus bone, sic valent scandala perdere mundum? Multos noui in mundo sic in virtute firmatos, vt nullis scãdalis, nullis periculis potuerint dimoueri à via veritatis. Sanè innumeri sunt Christi athletæ, qui spoliationem bonorum, cum gaudio susceperunt; qui visa impiorum temporali fœlicitate, maluerunt affligi cum populo Dei. Non ergò his nocent scandala: vbi ergò est ille mũdus, quem funditùs perdunt scandala? Cùm Dominus vocat mundum, mundanos notat homines, & temporales, & mercenarios, & sanè quot mercenarij, & tẽporales sunt, tot rapiuntur, imò perduntur à scandalis. Pulchrè aiebat D. Paschas. lib. 8. in Matth. *Non niſi, qui in mundo, & de mundo sunt, scandalizantur. Et ideò, va mundo à scandalis, quia qui de mundo sunt, omnia scandala eis afferunt, va.* *Paschas.* Parui æstima temporalium hominũ in bonis operibus constantiam: temporibus enim seruiunt, & volubili temporalium bonorum axe rotantur, & raptantur. Ad cuiusuis scandali, siue periculi vmbram, alij & alij apparent, nec quid est, tam oppositũ saluti æternæ, quod non anteponant temporali. Sanctissimo Iosepho somnia acciderunt Gen. 3. de primo ait: *Putabam nos ligare manipulos in agro, & quasi consurgere manipulum meum, & stare, vestrosq; circumstantes adorare manipulum meum.* *Gen. 3.* Non multò post, ad aliud etiam somnium enarrandũ accedit, quippè ait. *Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & Stellas vndecim adorare me. Quod cum patri suo, & fratribus retulisset, increpauit eum pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti? Num ego, & mater tua, & fratres tui, adorabimus te super terram?* In vtroque somnio insinuabat sanctus puer, se adorãdum esse à fratribus, & nihilominus pater in primo tacet, in secundo irascitur, & quasi incredibilia dicentem puerum increpat. Cur magis irascitur Iacob in secundo somnio, quàm in primò? Cur sicut de re incredibili incusat filiũ secundò somniantem, non etiam similiter in primo somnio filium incusauit? Sanè in secundo somnio fratres Ioseph per cęlestia astra significabãtur, in primo per manipulos triticeos; in astris puta cœlestes homines, in mani-

manipulis temporales, & mercenarios; & quidem de cęleſtibus hominibus incredibile videbatur, quòd aliud præter Deum vellent adorare; quod non erat incredibile de hominibus temporalibus: hi enim, dum lucra ſua colunt, nullam non vorabunt Idololatriam, quamcumq; etiam religionem, etſi fædiſsimam, auidè capient. Proh vana temporalium hominum, & mercenariorum religio; quem hodie contemnunt, cras colent; & quem hodie adorant, cras contemnent.

Ioan. 6. Apud Ioan. cap. 6. de Iudæis, à Ieſu quinque ſaturatis panibus, dicitur. *Illi ergò homines, cũ vidiſſent, quòd Ieſus fecerat ſignum, dicebant. Quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum.* Ecce vobis, quàm veri fiunt prędicatores magnalium Ieſu: ſed accipe aliud in eodem cap. cum iam panis ſignũ præteriiſſet; & Ieſus ſe panem de cœlo oſtenderet, quid tunc? *Murmurabant ergò Iudæi de illo, quia dixiſſet. Ego ſum panis, qui de cœlo deſcendi, & dicebant: Nonne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem, & matrem?* Expende modò quàm facilè, & murmurẽt, & adorent; hic Ieſu, & parentum vilitatem contẽnunt, ibi illum mundi redemptorem prædicant, & regem facere volunt, quæ fuit cauſa tantæ mutationis? Vnus defectus, vel abundantia panis potuit fidem horum hominum vel eripere, vel augere: ſtultus enim, vt ait ſapiens, vt luna mutatur, nimirùm ex terrenæ ſubſtantię interpoſitione. Quippè ad terreni lucri odorem ſeſe componunt mercenarij homines. Ad hæc dicebat D. Chryſoſt. hom. 44. cap. 6. Ioan. *Qui cum comederent panem, Prophetam Ieſum appellabant, & regẽ facere volebant, hoc in loco indignati, fabri filium dicunt: & quidem videbantur indignari, quia de cœlis deſcendiſſe diceret, non tamen hæc erat cauſa, ſed quod corpus non paſceret. Cùm audirent non amplius edendum, incredulitatis prætextum inuenerunt, quòd altius loqueretur.* Miſeri mercenarij, & temporales, vnam tantum corporis paſcuam attendebant, hanc ſolam ſequuntur, & propter hanc, vel contemptibilem adorant, vel adorandum contemnũt. Videtur offendi Ieſu verbis, ſed nihil ad eos pertinet de Dei verbo, niſi quòd audiunt, nõ amplius edendum. Proh Deus immortalis! quot ſunt in Belgio, & in Anglia mercenarij, qui in verbis Dei videntur ſcandalizari, & Romanam fidem abnegare; & tamẽ nihil ad eos pertinet de Dei verbo, ſed quia audiunt non edendum, nec bibẽdum, nec corpori indulgendum, ſed in cinere, & cilicio pœnitendum.

Chryſoſt.

Ioan. 10. Ego ſum Paſtor bonus, & cognoſco meas, & cognoſcunt me meæ. Sicut nouit me pater, & ego agnoſco patrem, & animam meam pono pro ouibus meis,

§. X.

Perfectiſsimi gubernatoris eſt, tales habere ſubditos, qui nullo etiam externo præcepto audito, ab eius voluntate non diſcrepent, ſed qualemcumq; gaudenter exequuntur.

ACcipite prędarum perfectiſsimi paſtoris ſignum, videlicet: *Agnoſcũt me mea, ſicut ego agnoſco patrem, & c.* quòd taliter cognoſcatur ab ouibus paſtor, vt pater à filio cognitus eſt. Quid plura? Pater diuinus, ſic ſe fecit cognoſci à filio, vt non egeret filius multa externi imperij voce, (quidquid de imperio patris ad filium, & de filij obedientia erga patrem, dicitur, latiſsimo, & imperfectiſsimo modo id intelligendum eſt à viro Theologo, qui abnuit deliria Arianorum,) vt perfectiſsimè paternæ ſe voluntati conformem conſtituat. Quippè imperfectus gubernator eſt, qui multò imperio, repetitiſq; ſæpè mãdatis eget, vt regat ſubditos, nec aliter illos poteſt obedientes efficere. Hoc imperfectiſsimum eſt gubernatori, & iniuriosum: vndè maximus, & præſtantiſsimus gubernator Dominus cõditurus creaturas, ait Gen. 1. *Fiat lux, & facta eſt lux*: facta eſt, inquam, lux, & cætera omnia ſimiliter facta ſunt, & quod amplius ſcias, per diuinũ verbum peracta ſunt: ait enim Ioan. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil.* Sed illud accedit notandum, quòd vt verbũ Patris omnia efficiat, Pater tantùm dicit illud: fiãt; nec verbum diuinum expectat amplius, & omnia ſtatim adimplet. Cur ò bonè opifex, non adhuc expectas patris vocem circa modum, quo condenda ſunt vniuerſa? Cur nõ interrogas à patre, qualiter faciendę ſunt creaturæ? Et tu Pater omnipotens, cur amplius non loqueris ad filium? Cur pluries nõ dicis voluntatem tuam circa modum rerum creandarum? Sanè iniuriosum eſſet tanto opifici,

Gen. 1.

opifici, & imperfectum pluribus egere mandatis; & nō habere cooperatorem, qui nulla etiam voce patris externè audita, eius volūtatem executioni mādare perfectissimè sciret. Do pulcherrima verba D. Zenonis lib. 3. ser. 3. dicentis: *Cùm imperat pater orbem fieri, opus cum dicto completur à filio. Quomodo autem, quotus, aut qualis fieri debeat, præcipit nemo, interrogat nemo? Nec enim, sine patris esse posset iniuria, si hac necessitate opus esset illi, qui in sinu patris commanens voluntatis eius perfectionē non didicerat, sed habebat.* Iniuriosum est quidem imperanti, quòd nullus sit etiam ex dilectissimis, qui non egeat crebris, & singula mandantibus imperijs, vt consonum voluntati imperatoris opus perficiat. Ille perfectissimus gubernator, & pastor, qui sic se nouit suorum animis insinuare, & explicare, illosque sibi adeò vnire, vt quasi eiusdem voluntatis sint, sic etiam tacente illo, nesciant eius voluntatē nō efficere. Huc spectabat Apost. 1. ad Corinth. 6. vbi expendens perfectionē diuinæ æconomiæ, ait: *Qui autē adhæret Domino; vnus spiritus est.* Qualiter inferior creatura vnus spiritus potest fieri, cum adeò superiori Deo? Præclarè in rem præsentem, ait D. Greg. in 1. Reg. lib. 4. cap. 1. *Vnus spiritus cum eo fit, qnia ex diuturna deuotione diuini operis, in tantam gratiam diuinæ cognitionis assumitur, vt ab interni eius æquitate iudicij per errorē mundani spiritus dissentire vltra non possit.* Præclarus equidem gubernator, qui sic sibi suos vniuit, & eiusdem spiritus fecit, & adeò illis innotuit; vt etiam tacente ipso, illi opus voluntatis eius nequeant nō efficere. Quid plura? Non solum opus eius voluntatis semper attingant, sed & illam & si difficilem auidè, & gaudēter perficiant. Non equidem bonus statim gubernator est ille, qui & vocibus, & mille mandatis, & fortè calcibus facit, vt tādem imperia efficiantur sua. Sed ille bonus, & perfectus, qui sic se suis insinuat, vt penè tacente ipso, & nihil imperante, tales effecit subditos, qui asperrima quæque auidè, & gaudenter adimpleant. Perpēdite modò totum caput 22. Genes. vbi magnus parens Abraham mortem parat infligendam, & robustissimo, & dilectissimo filio. Sed quo verborum flumine vtitur, vt iuuenis robustus permittat se percuti à sene imbecilli? Nec verbum loquitur, sed prorsus tacens, ædificauit altare, *cumq; alligasset Isaac filium suum, posuit eum in altare super struem lignorum. Extenditq; manum, &c.* Pater tacet, & filius alligari sustinet, nec mori resistit, cū posset, sed gaudens etiam gladium expectat. Vtrum adstupeam? Sanè adstupeo Abrahamum, perfectissimum parentum; qui nouit talem perficere filium; qui nullo parentis verbo accepto, sic gaudenter eius voluntatem in sustinēda morte nouit attingere. Ad hæc D. Zeno lib. 2. ser. 7. *Abraham sub lege non erat, sed legem solus impleuit. Et qui nullo iure legis tenebatur, omne ius diuinum præcipuè custodiuit, cuius immolatione ille quoque gauderet, qui ad victimam parabatur.* Ille ius diuinum adimplet, ille gubernator glorietur, qui leges omnes sanctas, & impollutas custodit, qui tales nouit efficere subditos, qui nulla etiam audita voce gaudentes, asperrima etiam vota patrū adimpleant. Ille erubescat gubernator, & suam imperfectionem lugeat, qui nisi vocibus, & calcibus nihil sciuit facere à subditis custodiri. Hinc iam pateat, quā perfectus gubernator cœlestis pater appareat ex filio; cui sic sese pater insinuauit, sic innotuit: vt omnia eius præcepta, & imperia prēueniens filius, sic voluntatem præcepturam perfecit, vt adhuc tacēte patre, iam ipse poneret animam suam pro ouibus suis, hoc est, quòd ante præceptum disponeret sustinere totum negotium crucis, vt qui optimè patris voluntatem præcepturam seruerit. Quocirca puto perfectissimi parentis fuisse vocem illam Isaaci ad filium Esau Gen. 27. *Cùm venatu aliquid capperis, fac mihi indè pulmentum, sicut velle me nosti*: pertinet enim ad perfectissimum patrē eos habere filios, siue oues, qui non repetitis monitis egeant, sed eius adeò nouerint, & gustum, & voluntatem, vt ex se, etiam dissimulante patre præceptum, illam perficiant.

D. Zeno. 1. Cor. 6. Gregor. Gen. 22. D. Zeno. Gen. 27.

Ioann. 10. Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet vnum ouile, & vnus pastor.

§. XI.

Vnius diuinæ potestatis est, diuersarum nationum populos sub vnico capite constituere.

QValiter fieret ex diuersis gregibus vnū ouile, sub vno pastore; nisi Deo greges ducente, & adducente? Oportet sanè quòd Deus adducat greges, qui sub vnico pastore sint, præter Deum id præstaret nemo.

mo. Vaniſsimè diabolus promittebat, quod minimè adimplere valeret: quippè ait poſt omnium regnorum oſtenſionem: *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me.* Sub vno adoratore ſuo dicit ſe omnia mũdi regna ad ducturũ; ſed nunquid diabolus id aliquãdo effecit, vt vnus eſſet in mundo paſtor, & vnũ ouile? Abſit, non id eſt poteſtatis creatæ, ſed diuinæ. Rem tractat Imperfectus hom. 5. in Matth. inquiens: *Vnus ſuper omnem mundum, neque eſt, neque fuit aliquando, neque fieri poteſt, vt non ſit illi aliquis non ſubditus. Primùm propter Deum, qui non concedit diabolo, & hoc facere poſſe; ſecundò propter ipſum diabolum. Gaudium enim, & poteſtas diaboli eſt in ſuperbia, & inuidia, & vana gloria. Vbi hæc exercẽtur, vnũ regnum ſtare non poteſt, ſed neceſſe eſt, vt diuidatur in plura.* Non putes diaboli inuentum, quòd plures pacificè ſub vno viuant, diabolus enim nihil magis ſcit, quàm diuiſiones cauſare, & ſciſſuras. Vbicumquè plures, & diuerſi greges in vnum adducuntur ouile, vt pacatam indè ducant vitam; non id à diabolo venit, ſed Dei omnipotentis eſt opus, quo ſuam oſtẽdit magnitudinem. Quocirca dicebat Oſeas cap. 1. Et erit numerus filiorum Iſrael quaſi arena maris, quæ ſine menſura eſt, & non menſurabitur. *Et erit; in loco vbi dicetur eis, Nõ populus meus vos: dicetur eis, Filij Dei viuentis. Et congregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput vnũ, & aſcendẽt de terra: quia magnus dies Iezrael.* Expende vndè ſibi ponent caput vnum populi adeò diuerſi, nimirùm, *quia magnus dies Iezrael*, hoc eſt, magnus dies ſeminis Dei, Iezrael enim ſonat ſemen Dei, niſi enim Dominus ſemen apponat, magnitudinemque virtutis ſuæ adhibeat, non poſſent diuerſæ nationes in vnum conuenire. Id quod notabat D. Irinæus lib. 5. cap. 24. inquiens. *Ad vtilitatem gentilium terrenum regnum poſitum eſt à Deo, non à diabolo, qui nunquam omnino quietus eſt: imò qui nec ipſas quidẽ gentes vult in trãquillo agere, vt timentes regnũ humanum, ſe alterutrum homines vice piſcium conſumant.* Solus Deus eſt, qui diuerſa in vnum faciat conuenire, adeò, vt ex vnitate euidẽter conuincas, quo ſpiritu plenus ſis. Spiritus enim diaboli exagitat quemquem aduerſus proximũ, & fratrem ſuum, vt ſciſſuras, & diuiſiones efficiat. Spiritus Dei totus eſt in coniungẽdo etiam illa, quæ à ſe longè diſsita ſunt. Hinc de homine Deo locuta fides in ſymbolo, ait: *Qui cõceptus eſt de Spiritu Sancto*: quòd ſi quęras, cur Ieſu conceptio ab operante diuino ſpiritu peracta aſſeratur? Rationem reddit D. Fulg. lib. 2. ad Monim. cap. 10. inquiens: *Ex Spiritu Sancto natus eſt Chriſtus, quando Deus vnigenitus in vtero virginis, vnitus homini ſuo, tanquã ſponſus proceſsit de thalamo ſuo.* Itaquè quando duo adeò diuerſa extrema, nimirùm homo, & Deus cõueniebant in vnũ; non potuit illud opus non tribui diuino ſpiritui, cuius ſolius proprium eſt diuerſa coniungere. Quid plura? Quidquid in nobis eſt, quidquid circa nos verſatur, & nos ipſi nos diuidimus, & partimur, nec vnitatis quid in nobis ipſis eſſe poſſet, niſi id à ſuperiori, & diuina quadam natura ſit introductũ. Apoſtol. ad Philippen. 4. *Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum cuſtodiat corda veſtra.* Cur neceſſum eſt, quòd ſit pax exuperans omnem ſenſum? Quia quiſquis circa ſenſus verſatur, non ſpiritus pacis, & vnitatis, ſed ſpiritus eſt belli, & diſſenſionis ſeminator. Vndè meritò dicebat D. Baſil. in cap. 1. Iſaiæ. *Niſi pax nobis ab alto affulſiſſet, quæ exuperat omnem ſenſum, ſinguli quique à propria rebellione, & hoſte ſe inhabitante, conſumpti fuiſſemus.* Non equidem à creata aliqua poteſtate poteſt vnitas, & cõcordia venire, ſed à ſuperiori, & diuina.

Matt. 5.

Oſeas 1.

D. Irin.

D. Fulg.

Ad Phi. 4.

D. Baſil.

§. XII.

Ad ſecuritatem doctrinæ maximè conducit ſingularitas paſtoris.

QValis doctrinæ paſcua eſt ſecura, vbi paſtor vnus nõ eſt, ſed quot greges, tot conſtituuntur paſtores? Fallar, ſi quod dogma certò, & ſecure à multis aſſeratur, quin alij, & alij, aliter & aliter ſentiãt. Quod multorum placitis relinquitur, nuſquam ſecurũ eſt, neque certò ſtabilitur, vt videre licet in rebus illis, de quibus vnicus Eccleſiæ paſtor nullam ſententiam tulit; ſanè in his, quot capita, tot ſententiæ. Meritò monebat Eccleſiaſtes cap. 12. *Verba ſapientum ſicut ſtimuli, & quaſi claui in altum defixi, quæ per magiſtrorum cõſilium data ſunt à paſtore vna.* Illa equidem ſapientiæ verba fixa, ſtabilia, & permanentia ſunt, vt ſtimulent animos ad virtutẽ, quæ data ſunt à paſtore vno; hæc agnos ducunt in requiem; vbi non vnus paſtor, ſed plures excitantur paſtores, ibi non tam agni in requiem, quàm hædi in mortis toxicum ducũtur: ait enim Cant. 1. *Et paſce hædos tuos circa tabernacula paſtorum.* Nihil fixũ eſt, vbi paſtores multi ſunt, nihil ſtabile, & firmum. Dum Paulus iret in Damaſcum ſpirans minarum in Chriſti diſcipulos Actor. 9. in via vocatus à Ieſu, & illuminatus cælitùs fuit. Cur id accidit in viæ ſolitudine, & non magis

Eccleſ. 12.

Cant. 1.

gis media in vrbe in frequentia populorum? Rem tractans Eccumenius, ait. *In ciuitate verò non accidit, sed in via per quietem, ne alijs liceret alio modo narrare, quod circa ipsum contigisset, sed ipse fide dignus esset ad referendum, qui visionẽ vidisset, & casum perpessus fuisset.* Equidẽ si præsente multitudine id accideret, vix cõstaret facti fixa, & stabilis veritas, alijs aliter referentibus secùs; quãdo in eiusdẽ facti narratione non disconueniunt multi, vel in aliqua circunstantia? Ideò præclarè prouisum est à Deo circa res, quarum veritas fixa, & imperturbabilis esse debet, quòd hæ tradantur per vnum pastorem, & omnis fallaciæ expertem iudicem. Similiter apud Matth. cap. 16. conuocatis discipulis ad se inquirit Dominus, quis dicatur apud homines? Ad hoc interrogatum omnes, respondent dicentes: *Alij Ioannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiam.* Sic de singulis vulgi opinionibus omnes disputant. Verùm vbi Dominus, non quid alij sentiant, sed quid ipsi discipuli sentiant, interrogat, tunc omnes tacent, vnusque Petrus pro omnibus loquitur: Tu es Christus, &c. Cur modò non omnes, sed vnus loquitur? Equidem modò verus sensus Ecclesiæ requirebatur, qui debuit tradi à pastore vno. Ad hæc D. Leo ser. 3. in anniuersario assumptionis, ait. *Omnes denique Apostolos Dominus, quid de se homines opinentur, interrogat; & tamdiù sermo respondẽtium communis est, quandiù humanæ intelligentiæ ambiguitas explicatur. At vbi quid habeat sensus discipulorũ, exquiritur, primus est in Domini cõfessione, qui primus est in Apostolica dignitate, &c.* Itaque vbi ambigua, & incerta tractantur, omnes communiter faciunt verba, vbi ad certum sensum venitur, vnius, & primatus linguæ res tanta committitur, minimè constitura per plurimos. De hoc plura apud Authores controuersiarum, & Theologos.

Eccumen.

D. Leo.

Ioann. 10. Propterea me diligit pater, quia ego pono animam meam, vt iterum sumam eam.

§. XIII.

Ille placet Deo, qui nihil, sinè verò lucro spirituali ponit.

PRopterea dilectum se à Patre prædicat Dominus, quòd ita sciuerit animam suã perdere, vt illam lucraretur: posuit equidẽ animam pro ouibus, non vt in perditione maneret, sed vt resumpta indè quæstuosos gloriæ fructus proferret. Multi in mundiali arena sunt, qui bona sua prodigunt, vitam perdunt, imò substantiam pro nihilo dissipant. Hi odiosi, & infesti sunt Deo, qui eos dilectos sibi habet, qui nihil sumptus admittunt, de quo verum lucrũ sperare non queãt, nihil perdunt, vt perdant, sed vt lucrentur. Illorum sequutus miseriam prodigus filius Luc. 15. *Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè: & postea quam consumpsisset omnia, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere; & adhæsit vni ciuium regionis illius, & misit illum in villam suam, vt pasceret porcos: & concupiebat implere ventrem suum, & nemo illi dabat.* Quid miserius? Quid magis Deo odiosum? Sanè hic substãtiam omnem suam dissipat, ipsamque animam ponit, in seruitutem, extremamque paupertatem redigit, dum vni ciuium adhæret, vt pascat porcos, nulla pacta mercede, nullius pretij memoria. Quid tunc? Post hæc, *in se reuersus dixit: Quanti mercenarij patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei. Pater, peccaui in cœlum, & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs tuis.* In quibus illud expendendum, & maximè notandum est, quòd vbi substãtiam iste dissipat, omniaque consumit, & porcis pascendis dat operam, nihil de mercede cogitat, nec pretium tãti dispendij meminit: vbi autem in patris conspectum sese dare meditatur, nihil priùs meminit, quàm mercedem; nec gradum facit, in quo non velit esse mercenarius, hoc est, operarius propter mercedem. Quæ huius rei causa? Cur quam priùs non meminerat mercedem, modò meminit? Equidem dum dissipat omnia viuẽdo luxuriosè, & à patre, & à se ipso alienabatur, verùm dum nec gradum facit, quin mercedem cogitet, iam videtur in se reuersus, sese parare ad paternos amplexus. Tunc enim videtur sibi cõstans homo esse, & dignus paterno amplexu, quãdo nec minimum subit laborẽ, de quo non possit sperari magna merces à Deo. Non longè abest Beda in præsenti fatus: *In semetipsum reuersus, etiã mercenarij statũ, de mercede iã cogitans, concupiscit.* Prodigus ille est, & à patre Deo, & à se prorsus alienus, qui sua consumit; nullo verò lucro, nulla spectata mercede: ille à perditione reuertitur, & in paternos se præparat amplexus, cuius nec minimus labor est, cui nõ debeatur merces cælestis. Huc spectabat cæleste illud monitũ apud Lucam cap. 11. *Et vos similes*

Luca 15.

Ibid.

Beda.

miles hominibus expectantibus Dominum ſuum, quando reuertatur à nuptijs. Cur præcipuè aſsimilemur illis, qui Dominum expectant à nuptijs reuertentem? Equidem nuſquam cõfidentiùs homines expectant dona, & præmia laboris ſui quàm tempore nuptiarũ; nec vnquam Dominus paratior ad retributionẽ ſeruorum, quã vbi cum diuite ſponſa ad ſuos accedit: & tempus, & occaſio, & abundantia rerum tunc maximè implet ſeruos expectatione mercedis, nec vllius labor vacuus manet mercede ſua: quæ ſingulis liberaliter diſtribuitur. Hinc eleganter dicebat D. Bern. ſer. 17. in Cant. *Nusquam cùm venerit Dominus, inueniat imparatos. Sed ſemper vultus ſuſpẽſos, expanſoſq; habentes ſinus ad largam Domini benedictionem. Tales denique quærit ſimiles hominibus expectantibus Dominum ſuum quando reuertatur à nuptijs: qui vtique ab illis ſupernæ menſæ copioſis delicijs vacua nunquam reuertitur manu.* Cùm vtique Dominus plenus ſit, nec poteſt inuenire vacua manu, tales amat habere aſſeclas, qui nouerint ſe vacuare, vt recipiant; qui nouerint ſic ſe gerere, vt nulli eorum labori non reſpõdeat merces diuina. Odioſus Deo eſt, qui ſe, ſuaque infructuoſè conſumit, an abilis valdè eſt, qui nec micam panis perdit, niſi vt iterum ſumat illam, nimirùm, vt ex illa magnũ poſsit reportari lucrum. Id quod perſuadebat Eccleſiaſtes cap. 11. inquiens: *Mitte panem tuum ſuper tranſeũtes aquas, quia poſt tempora multa inuenies illũ*: hoc puta in emittendo pane, quòd illum inuenies, vt iterũ cum lucro reſumas. Explicatiùs Chaldæus: *Porrige eſcam tuam pauperibus, quoniam vadunt in manibus ſuper faciem aquarum, quoniam poſt tempus multorũ dierum inuenies pretium eius, in hoc ſæculo, & in ſæculo venturo.* Nullo alio modo tua bona diſpendas, niſi ſciens, quia tibi pretioſiora accreſcent.

D. Bern.

Eccleſ. 11

Ioan. 10. Nemo tollit eam à me: ſed ego pono eam à me ipſo: & poteſtatem habeo ponendi eam, & poteſtatem habeo iterum ſumendi eam, &c.

§. XIIII.

Maxima hominis excellentia eſt, quòd pati poſsit pro Deo.

EXpendendum eſt maximè, ex quo ſe Deus in primis exaltet poteſtate: equidem hanc poteſtatem ſuam in primis extollit, qua poteſt animam ſuam ponere. Non erubeſcit Dominus pati pro iuſtitia: imò ſilentio tegens quòd poſsit cœlos condere, in hoc gloriatur, quòd habet poteſtatem ponendi animam; non enim infirmitas, ſed poteſtas fecit Dominum à Iudæis potuiſſe necari. Quò ſpectãs D. Leo ſer. 11. de Paſſ. ait: *Crux Domini, ſicut in Iudæorum erat mẽte crudelis, ita eſt in crucifixi virtute mirabilis. Quod enim ſæuitia infertur, poteſtate ſuſcipitur.* Non infirmum hominem inuenerunt Iudæi, quẽ confoderent, vulnerarẽt, ſed potentem Dominum, qui cũ voluit, potuit ſuſcipere pro iuſtitia vulnera, & plagas. Et quidem poteſtatem hanc mirabantur Angeli Zachar. 13. aientes: *Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum?* Sed cur Angeli mirentur de plagis Ieſu infligis? Cur non magis compatiantur? Miracula enim admirationem; paſsiones cõpaſsionem, & miſerationẽ faciunt; cur Chriſti paſsio Angelis non potiùs miſerationem, quàm admirationem inferunt? Planè in Ieſu ab eàdem incredibili poteſtate venit, & plagarum ſuſceptio, & miraculorum patratio. Vndè merito Rup. in præſenti exclamat aiens: *O magnum miraculum, mirum ſpectaculum præſertim in Domino, dominatore omnium, plagas habere in medio manuum ſuarum.* Inauditum poteſtatis miraculum, quòd qui vita erat, poſſet mortis excipere plagas: poſsit vulnera pro iuſtitia pati. Et quæ vulnera? D. Petrus. 1. epiſt. 1. ait: *In quæ deſiderant Angeli proſpicere.* Ea ſunt vulnera pro iuſtitia, vt Angelis ſint in optatis, non in poteſtate: deſiderant quidem Angeli poteſtatem patiendi, quam non habent, nec habere poſſunt. Hinc Ieſus ad Hebræos. 1. *Tanto melior Angelis factus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit*: quippè ad Philip. 2. *Factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis: propter quod, & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu omne genu flectatur, &c.* Itaque Ieſus longè ſuperior Angelis claret ex hac poteſtate ponendi pro iuſtitia animam. Quid plura? Nõ ſolum Ieſus, ſed & puri homines ſe ſuper Angelos extollũt, ex eo quòd poteſtatem habent ponendi animã pro virtute, & pietate. His laboribus, & ſudoribus confiſus Paulus ſic ſupra Angelos ſe extollit, vt dicat: *Etiam Angelos iudicabimus.* Quid ais Paule quale iudicium tibi aſſumis ſuper Angelos? Nimirùm iudicium, quo in laboribus, & ſudoribus pro animabus, apparebo plus Angelis laboraſſe. De quo Orig. hom.

D. Leo.

Zach. 13.

Rupert.

Hebr. 1.

Ad Phi. 2

Origen. hom.11.in Numer.fatur. *Erit inter Angelos, & homines iudicium Dei: & fortasis iudicabũtur Angeli aliqui cum Paulo, & conferentur laboribus eius, & inuenietur in laboribus superior etiã aliquibus Angelis, & ideò dicebat: An nescitis, quia Angelos iudicabimus?* Magnam spiritus potestatem pro virtute exercitam exhibebunt Angeli, sed vulnera accepta, sanguinem fusum, in quæ etiam Angeli prospicere desiderent, illi soli ostẽtabunt, qui carnem habent. Vndè natum fuit illud carnis *Tertul.* humanæ nobile præconium à Tertulliano exaratum lib. de Resur. vbi ait: *Nã illa beatissima caro, & glorioſissima, quæ potest apud Christum Dominum parere tanto debito, vt hoc solum debeat ei, quod ei debere desierit.* Cũ Dominus Iesus pro omnibus creaturis sanguinem fuderit, animamque posſuerit, quę carnis sunt expertia nunquam par pari referre posſunt, & quidquid aliud faciant, semper sanguinis sese æstimabunt debitores: in hoc fœlicior, & beatior caro humana, quæ dum potestatẽ habet se etiam vulneribus, & morti offerendi, dum hæc præstat, sic satisfacit sanguinis debito; vt videatur id solum debere Deo nimirũ, quod ex illo acceperit, quòd debitis satisfaciens, debere desierit. Ex quo ipse Paulus, qui ad Philip. 1. dissolui cupiebat, & esse cum Christo; alibi etiam refugit carnis solutionem, contenditque ab illa liberari: nimirùm ne exuta carne, laborũ tolerãdorum potestatem exueret. Id quod as- *Chryſoſt.* serit D. Chrysost. hom. 8. in epist. ad Ephesios aiens: *Quomodo Paulus alibi precatur, & optat, vt à magnis malis liberetur? Nihil mireris. Mortem, veritus, precatur. Mortem verò ideò timebat, quod adhuc esset passionum occasio.* Tãta est apud sanctos excellentia potestatis patiendi pro Deo, & virtute: vt ideò carnis solutionem extimescant, quia exuta illa, non posſunt sese laboribus, & doloribus dedere. Quàm gaudeant sancti cum morte pro Iesu vide infra cap. 18. §. 14.

Ioan. 10. Dissensio iterum facta est inter Iudæos propter sermones hos: dicebant autem multi ex ipsis: dęmonium habet, & insanit: quid eum auditis? Alij dicebant: hæc verba non sunt dæmonium habentis, numquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

§. XV.

Prudenter quasi insaniunt iusti, dum aduersus præsentem vitam insurgunt.

DVo mala in Iesu putabant esse iniquissimi Iudæi, nimirùm, & dæmonium, & insaniam; alij autem verius locuti, negant dæmonium in tãto viro esse posse; sed nihil loquũtur de insania. Esto Iesus, ò boni, dæmonium nõ habeat, quid de insania dicitis? An Iesus insanit? Forsitan in Iesu aliquem virtutum excessum, & superabundãtiam viderunt, quæ diuina quasi insania (si sic loqui liceret) potuisset appellari, nec indignũ viro iusto, quòd videatur sic diuinè insanire aduersus hæc temporalia, quandoquidem hæc est quasi vera, & prudentissima insania, *Psal. 39.* Dauid Psal. 39. ait. *Beatus vir, cuius nomen Domini spes eius, & nõ respexit in vanitates, & insanias falsas.* Notanter dixit insanias falsas, vt innueret, quòd vir beatus nõ ab omni insania liber videri debet, sed ab ea insania, quæ falsa est: dum hanc caueat, fœlix erit, si aliam prudentissimam, & verissimam insaniam habeat. An non vera, & prudens insania est, qua iusti viri in omnia insurgunt tẽporalia, vitamque contemnunt, temporariũ honorem calcant? Accipite D. Amb. in præ- *Ambr.* senti: *Sunt ergò, & vera insania, & forsitã Prophetarum, qui in excessu mentis positi, prophetabant repleti Dei spiritu, vt quibusdam insanire viderentur, cum propriæ salutis immemores, nudi plerumq;, & excalceati, sicut Isaias sanctus, per populos currerent.* Proh fœlicẽ insaniam! Verè insania hæc (si sic liceret appellari) non sordidos homines facit, nec ridiculos, sed præclaros, omniq; honore, & gloria dignos. Vndè aiebat Psal. 22. *Calix tuus inebrians, quàm præclarus est:* quid sordidius ebrietatis insania? Et nihilominus censetur à Dauide mirabiliter præclarus calix ille Dei, qui ebrietatis insaniam communicat. Si ebrietatem facit, quomodo non sordidus, non fugiendus? Quomodo præclarus, & æstimandus? Qualis hæc ebrietas, & insania, tam præclara, tàm æstimanda? Pulchrè Petrus Dam. *Pet. Dam.* epist. ad Blancam cap. 1. ait: *Spiritus enim Dei hominum mentes inebriat, vt tanquam à suis sensibus alienati, diuitias huius mũdi, honores, & gloriam respuant: ad subeunda verò pro Deo, quamlibet dura, vel aspera, flammantibus desideriis inardescant.* Quis hanc sensuum alienationem, & excessum non amet? Quis non glorietur de hac ebrietate, & insania? Illam non dubitat sibi adscribere Paulus. 2. ad Corinth. 5. *2. Cor. 5.*

dum ait: *Sive mente excedimus Deo; sive sobrij sumus, vobis*. Explicatius Græcus apud D.
D. Tho. Thom. nimirùm: *Sive insanimus, Deo insanimus: sive sani sumus, vobis sani sumus.* Itaq; & sobrietatem, & insaniam suam expendebat Paulus; & tãtùm tribuit insaniæ, vt illam solam Deo consecret, sobrietatem proximis. Vocatur enim sobrietas hìc à D. Thom. quidam condescensus sanctorum ad proximos, quo videntur cum illis agere, resquè eorum participare: ebrietas autẽ, & insania dicitur plena omnium rerum nuditas, & contemptus temporalium, quo sic inter ipsa temporalia inueniuntur, quasi extra omnia sint. Et cur hanc ebrietatem non sibi adscribant, & Deo cõsecrent sancti viri, quando in ea perfectissimè Deum æmulantur? Ait enim D.
Dion. Ar. Dionysius Areopag. epist. ad Titum. *Inebriatus esse, atque excedere dicitur Deus, quippè qui eis omnibus, & plenissimus est, & rursus extra omnia, & vltra omnia segregatus.* Similiter erunt prudentissimè, & sanctissimè insani, qui sic supra omnia temporalia feruntur, vt ea nihilo habeant.

CAPVT XV.

De morte contemnenda, & alijs.

TRIA mala præcipua sunt in quouis prælio frequentissima: nimirùm fuga, opprobria, mors: quid magis indecorum militi, quã sic arctari ab hoste, vt cogatur fugere? Quid magis molestum, quàm opprobria ab hostibus iactata audire? Quid horribilius, quàm trahi ad mortem? Hæc omnia imprimis necessum est contemnat, quisquis militari gloria fulgere cupit, adeò vt, & aliquando sciat fugere, & opprobria dissimulare: & mortem oppetere ipsam. Quàm hæc vendibilia sunt apud prophanos sapientes! Sed quod mirere magis, eadem commendat suis militibus Dominus, & Matth. 10. & Luc. 12. Quippè ad gladiũ vocamur Christiani, hostiles nunquam non patimur incursus; fœlix, quem nullus metus frãgit; imò prout res tulerit, vel fugam arripit, vel morti se committit, prorsus contemnens maledicas hostium linguas. Tormentorum fumus transibit, & tumul apparebunt, humi reptantes hostes, & Christiani militis gloria sublimis.

Matth. 10. Cùm autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis non consumabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.

§. I.

Validissimum viri fortis facinus est, quod sciat fugæ dedecus, vbi res postulauerit, contemnere.

VT contemptibilis, & vilis hominis est quemvis strepitũ, solo metu mortis fugere; ita præstantissimi viri est, & fortissimi nõ erubescere, fugam arripere, vbi nulla vtilitas, imò plurima incommoda timentur, ex eo quòd vel libertatem, vel vitam amittat. Hinc est, quòd Dominus, qui timidum pastorem cõdemnat, quòd cum damno ouium venientem lupum fugit: fortissimis, & validissimis pastoribus vsque ad vitæ profusionem dimicaturis imperat fugere: & merito id Dominus imperat, quando validissimum facinus est, quòd viri fortes persuadeantur fugam arripere. Nota est fortitudo Oriẽtalium Regum, qui Matth. 2. non timẽt viuẽte Herode, in ipsa eius Hierosolimitana curia, Regis Iudæorum ortum inquirere. *Matth. 2.* Sic enim per medios Herodis exercitus, apud ipsos Palatinos intrepidi clamant: *Vbi est, qui natus est rex Iudæorum?* Hi ipsi, qui cum isto præconio non verentur totam Hierosolymam percurrere: post adoratum diuinum puerum monentur in somnijs ne redirẽt ad Herodem: & clàm & furtiue per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Vtrùm in his fortissimis viris magis laudem, ignoro, vel quod intrepidi Regem conueniant, interrogaturi de nato Iesu, vel quod occultè Regem fugiant. Sanè Imperfectus hom. 2. in Matth. *Imperfect.* vtrũq; in illis adstupet, ait enim. *O fides Magorum, non contradixerunt Angelo admonenti, dicentes: venientes ante multitudinem ciuitatum non metuimus, regem terribilem nõ expauimus: sed stetimus, & fiducialiter, qui natus fuerat, regẽ prædicauimus; & quasi seruos latenter nunc iubes fugere? Sed fideles constituti, nec turbe timuerunt cognosci, nec modo erubuerunt occulte recedere.* Magna petebat Angelus, dum adeò fortes reges, fugitiuorum vult arripere viam. Sed strenui viri docti, & terribilem regem, & po-

& potentes exercitus non timere: eadem & forte præstantiori fortitudine non erubescunt pro vita vnius agniculi immaculati latenter fugere. Quis iam inter præcelsos fortitudinis actus conuenientem fugam non constituat? Moyses ille designatus à Deo ad conterendas nationes, post Ægyptium interfectum in Madian, fugit Pharaonis iram: fugit & Paulus à fratribus dimissus per murum. Sed cur imperturbabiles adeò viri sic voluerunt fugere? Equidem tunc in illa fuga clarius fortitudinis suæ testimonium edebant, seruati nouis doloribus, nouisque periculis. Matathias etiam 1. Machab. 2. fugerat ab Antiocho, & cum filijs suis in montibus delitescebat, expectans impetum hostium: Sed Deus illis maximũ præstitit firmamentum. Quale firmamentum? Ait textus. *Omnes qui fugiebant à malis, additi sunt ad eos, & facti sunt illis ad firmamẽtum.* Fugitiui potiùs ad timorem, quàm ad firmamentum apti viderentur; an poterat sperari à fugitiuis fortitudinis specimẽ? De his aiebat D. Athanas. in Apol. de fuga sua: *Eorum fuga à persequentibus, cum diuinæ dispositioni congrueret, ex ea re Deo chari sunt reddi, & pulcherrimum fortitudinis testimonium obtinuerunt.* Hinc iam non miraberis, quòd Iesus dux noster, dum venit cum morte, cum tormentis, cum iniurijs conflicturus, primum certamen ineat cum fuga: si enim fortissimus dux fuga dedecus superet, nullum aliud certamen requirit, vt fortitudinem ostendat suam. Sic ad eius nutritium Iosephum dicitur Matth. 2. *Surge & accipe puerum & matrem eius, & fuge.* Quem non offenderet fugiens Deus ipse fortissimus? Sed tunc ostenditur magis fortitudo diuina, quæ nõ erubescit fugere, ne redemptionis humanæ opus infectum relinquat. Ad hæc D. Chrysol. ser. 151. inquiens: *Fratres, quòd fugit Christus; fuit liberatio, non periculum creatoris: diuinæ virtutis fuit, non fuit fragilitatis humanæ; non fugit propter authoris mortem, sed fugit propter sæculi vitam.* Nunquam enim minùs conducit in viro forti fuga ad ostensionem, & gloriam fortitudinis, quàm conflictus. Fortissimus ille Dauid, qui imperterritus aggreditur immanem illam Philistini belluam; post modum Saulem aduersarium expertus est, & dum semel & bis lanceam eius in se iaculatam vidit, 1. Reg. 18. *Declinauit Dauid à facie eius*, itaque qui non fugit Philistheum, fugit Saulem; nec minor virtus in hac fuga, quam in illo cõflictu apparuit. Quid plura? Paul. ad Hæbr. 11. referens magnalia veterum patrum, sic ait: *Per fidem deuicerunt regna: obturauerunt ora leonũ, extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciẽ gladij.* Meritò iungit, & regnorum expugnationem, & conflictus cum leonibus, cum igne, & fuga à gladijs. Sed qualis illa fuga fuit adeò insignis, quę potuit equiparari cõflictui cum leonibus, & regnorum expugnationi? D. Ansel. ait. *Effugerunt aciem gladij sicut Dauid, qui dum manu psalleret corã Saul, tenebat Saul lanceam, & misit eam in eum, Dauid autem declinauit à facie eius.* Nec immeritò tanti viri fuga, inter regnorum expugnationes, & conflictus cũ leonibus meruit per censeri, vt inter Hispanorum facinora, per cẽseri solet celebris illa Pischarię Marchionis declinatio, quę vocatur, *La bella retirada.*

§. II.

Fuga conueniens, & ardua, & gloriosa est viro forti.

SVnt qui putent in præsenti non dari præceptum à Iesu de fuga, sed tantùm consilium: nec mirarer fugam factam fuisse rẽ cõsilij diuini, si spectarent illi, quàm arduũ sit, quòd vir fortis persuadeatur fugere. Equidẽ ardua res, & gloriosa viro forti, quòd amet fugam arripere: & non potiùs vno impetu morti occumbere. Multi præcellentes viri extiterũt fugitiui, quos largè percẽset, & extollit D. Athanas. in Apol. de fuga sua, à quo si quæras, qua ratione hi viri, eligerent magis, quã mortem, fugam: sic inquit: *Duo hæc pariter obseruabant, & quidẽ consultò, ne sese periculis obijcerẽt, neq; cum crimine ignauiæ, quasi ignaui, timidiq; exilij ærumnas, morte grauiores exhorrerent. Qui enim moritur, quiescit à miserijs, qui autem in fugam se dat, cùm in horas inimicorum aduentus expectet, mortem longè leuiorem, quàm fugam existimat. Quapropter, qui in fuga moritur, non inglorius moritur: nam & hi quoq; adoream martyrij consequuntur.* Sapienter fugitiuorum vitam ipsa morte duriorem æstimant; nec vllus sapiens non velit potiùs vno rotatu gladij extremũ agere diem, quã innumeros pati in fugarum timoribus dies, nisi ad hos sustinendos Dei virtutisq; zelo se inflãmari sentiret. Hinc maximus ille Matathias. 1. Machab. 2. dum Iudæorũ res sub tyrannide Antiochi videret, post præclarissimum facinus, quo Idololatras media in ciuitatis platea confodit: sic exclamat. *Omnis, qui zelum habet legis statuens testamentũ exeat post me. Et fugit ipse, & filij eius in mõtes.* Ecce vobis ad quid zelum legis, & paternã nobilitatẽ ob oculos ponit, nimirũ ad persuadẽdam fugã à crudelissimis hostibus. Hoc solẽt

D. Ansel.

Athanas.

1. Mach. 2

maximi duces proponere ad confirmandos milites, vt fortiter pugnēt; his propositis solent reuocari ipsi milites à fuga: quo enim alio magis accenduntur in prælium milites, quàm proposita religione, & patria gloria? Et tu, ò bonè, illis ipsis rebus, quibus reuocā tur à fuga, & milites accenduntur in prælių, veteris, vt fugam suadeas? Quis vnquam id crederet de viro sapiente? Ille crederet, qui nouerit, quàm difficile, quàm arduum sit viro ingenuo, & forti fugitiuorum vitam amplecti. Equidem sapientissimus Matthathias calluerat optimè fugitiuorum ærumnas, & timores, & sic vbi ad conuenientem fugam viros ingenuos, & fortes trahere studet, eisdem vtitur sermonibus, quibus ad hostiles conflictus milites accendi solent: ratus non minus arduum, & glorioſum esse viro forti fugam inire, quàm confligere cum superiori hoste. Ad has Mathathiæ fugas, & fugitiuorum vitam in montibus respiciens Paul. ad Hæbræos 11. ait. *Hebr. 11* *Alij verò ludibria, & verbera experti, insuper, & vincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tētati sunt, in occisione gladij mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis egentes, angustiati, afflicti quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, &c.* Nescio, an Paulus post ludibria, & verbera, & carceres, & mutilationes membrorum, & mortes, extremo in loco posuerit fugitiuorum ærumnosam vitam in montibus, vt quæ ipsa morte videatur difficilior, & glorioſior. Nec desunt signa, quibus Deus suorum fugitiuorum gloriā ostenderet maximam: ait enim Athan. in Apol. de fuga sua. *Athan.* *Certè Patriarcha Iacob inter fugiendum pluribus visionibus, ijsque diuinis dignus est habitus; Moyses item Deo charus, cum in fuga esset, tùm demum vidit illam magnam visionem, ereptusq; à persecutoribus pro Propheta in Ægyptum remissus est, &c.* Nec mirum, quòd sic apud Deum valeāt viri fortes, qui eius amore adducti sunt, vt conuenientem temporibus fugam inire gaudeant.

§. III.

Metus mortis mortem ipsam reddit amabilem.

SApiētissimè Dominus, quos prosē mortē subire volebat, prius in fugā mouet: noluit enim, vt statim prima persecutione mortem oppetant, sed vt fugiant, suadet; ne post fugam haberent iam in morte, quod timerent, sed quod ament. Qui enim in fuga viuit, tot ęrumnis, tot mortis timoribus agitatur, vt indè nequeat iam mortem nō amare. Act. 9. Iudæi decreuerāt interficere Paulum, custodiebant enim portas ciuitatis, ne posset egredi, quin in eorum manus veniret. Quid tunc? Feruidus Dei athleta non sese morti dedit pro Iesu? Ipse ait 2. ad Corinth. 11. *Per fenestrā in sporta dimissus sum per murū, & sic effugi manus eius.* Deus bone, athletæ tuo priùs paras fugam, quàm glorioſam mortem? Siquidem tui milites mortis contemptores, imò amatores esse debent, cur priùs fugam illis insinuas? Vt sic alacriores ad mortem subeundam reddantur, in fuga enim maximè se exercent, ad hoc vt possint mortem contemnere. Pulchrè D. Athan. in Apolog. pro fuga sua ait: *Non enim præ timore operam fugæ præbuit, absit, quin potius fugam habebat pro palæstra, & meditatione aduersus mortem.* Quàm acutè fugam vocat palæstrā, & meditationem aduersus mortem, quādoquidem in fugæ quot horæ sunt, tot conflictus adsunt, cùm mortis timoribus; imò fuga nihil aliud est, quā perpetuus timor; nihil est securum fugienti, nihil est nō suspectum, ad singulos arborum strepitus, se reputat mortuum, gladius est quidquid lucet, carnifex est, quisquis sonat. Fallar, nisi hic adeò frequens metus mortis non euacuet totum mortis horrorem, illamque faciat dulciorē. Palæstra est, meditatio est aduersus mortem vita plena mortis timore. Accipite rem apprimè effigiatam in Elia; is 3. Reg. 19. aūdiens Iezabelem in se iratam. *Surgens abijt quocumquè eum ferebat voluntas: veniitq; in Bersabee Iuda, & dimisit ibi puerum suum, & perrexit in desertum viam vnius diei. Cumquè venisset, & sederet subter vnam Iuniperum, petiuit animæ suæ, vt moreretur.* Ecce tibi Elias mortem expauens fugæ se dedit, & fugitiuus errat per deuia, montes intrat, vix altissimis cacuminibus præruptorum montium sui credēs custodiā. Quid tunc? Post paucos fugæ dies deiectus ad radicem arboris, petiuit animæ suæ, vt moreretur, mortem anxiè expetiuit, illamque tanquam sibi charissimam vocare incepit. Nonne Elia mortem horrebas, cur modò illam expetis? Equidē horrebat Elias mortem, ante quàm illam timuisset; postquā autem pro illius timore fugæ se dedit; illiusque timoribus fugiēs hinc indè agitatur, eò deuenit, vt amabilem ducat illam, & vt dulcissimam sibi fore speret. Ad hæc Chrysol. ser. 147. *Elias ille vbi sensit toto se timore aspergi, repetebat, quam fugerat mortem.* Et cur non amaret congressum mortis, qui aduersus illā habuit fugam pro palæstra, & meditatione, in qua toties exerceretur. Sanè athleta, qui

3. Reg. 19

Athan.

Chrysol.

sæpe

sæpe descendit in palęstra: vt certaminũ meditamenta subeat, mirum in modum accenditur in amorẽ congressus. Sic qui diù mortem timet, cum eiusq; timore confligit, procul dubio amabit eius verum aduentum, habebitque ipsam fugam mortis, & metum, pro palæstra, & meditatione aduersus mortem.

Matt. 10. Paulò inferius in hoc. 10. Matth. cap. sic monebat Dominus: *Nolite timere eos, qui occidũt corpus*: quòd si requiras mediũ aliquod, quo non timeamus corporis occisionem, statim addit; *sed potius timete eum, qui potest, & corpus, & animam perdere.* Deus bone, iubemur corporis occisores non timere, & simul iubemur timere occisorem: si metus corporalis mortis abigẽdus est à cordibus Christianis, cur simul iubemur etiam timere occisorem corporis? Sapienter suggerit Dominus mortis timorem, vt sui doceantur mortem contemnere, tunc enim fortior fit homo, quando pro palæstra, & meditatione aduersus mortẽ, mortis etiam fugam, & timorẽ ha-

Chryſoſ. bet. Præclarè ad hæc D. Chrysost. in prẽsenti hom. 35. fatur. *Terrore moriendi morte superiores facit.* Superabis mortem quisquis in timore mortis vitam composueris.

Matth. 10. Non est discipulus super magistrum, nec seruus super Dominum suum: sufficit discipulo, vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut Dominus eius. Si patrem familias Belzebub vocauerũt, quã to magis domesticos eius?

§. IIII.

Impudentissimè se supra Deum extollit, qui nescit illatis contumelijs parcere. Vbi agitur de Societatis Iesu Choro.

HAc vna ratione Dominus suos discipulos conuitiorum vult facere contemptores, qua necessum est, quòd discipuli, seruique non velint supra tantum Dominum, & magistrum sese exaltare, & efferre. De illo enim impudẽtissimo cõuitiatore, & blasphematore Antichristo dicitur 2. ad Thes-

2. Thc. 2. salon. 2. *Quòd extollitur supra omne, quod dicitur Deus*: hanc impudentiam caueat quisquis verus Christi discipulus est, & cauebit illam, dum sciat etiam lacessitus, à contumelijs, & conuitijs abstinere. Equidem, qui non abstinet à conuitijs etiam lacessitus, Iesu magisterium cõtemnit, & extollitur supra omne, quod est Deus. Apud Ecclesiasticũ cap. 22. *Eccles. 22* dicitur: *Ante ignem caminivapor, & fumus ignis inaltatur: sic & ante sanguinem maledicta, & contumelia, & minæ.* Vidisti in fornace, antequàm flamma erumpat, quàm sese extollit fumus, quàm effertur in astra; imò quàm nititur super ipsum cœlum sese constituere: sic antequam ad sanguinis profusionem deueniant homines, maledictis, & contumelijs, & minis se exaltant, supra cœlum, supra Deũ.

Chryſoſt. Ad hæc monebat D. Chrysost. hom. 31. ad Popul. *Noli contrariam legẽ Deo iancire, nõ es tu melior eo, qui fecit nos, ipse dixit: contumeliã patiens, æquè feres; tu dicis: contumeliã refero, ne fiam inutilis: tu maiorem igitur illius curam geris. Hæc sunt, & procacitatis, & superbiæ verba, quæ Deo contraria sanciunt.* Equidem, & contumelioſus, & conuiciator, qui lacessitus nõ abstinet à conuitijs, adeò procax est, & superbus, vt velit ipso Deo maior videri, & supra Dominum magistrumque suum constitui. Nec mirum, quòd verba contumelioſa denotent hominem se supra Deum extollẽtem; quando qui patiens est, medijs cõtumelijs eo ipso ostẽdit se hominẽ noscere. Quippè ait D. Ephrem de virtut. & vitijs: *Qui pro-* *Ephrem.* *cacitatis, & contumeliæ spiritu non capitur, is verè nouit se hominem ex carne constare*: & meritò, dum se hominem ex carne constantẽ nouit aliquis, etiam lacessitus à cõtumelijs abstinet, cur enim homo vilis, & infirmus non abstineat à contumelijs, cùm videat Dominum, & magistrum suum inter contumelias obmutescentẽ? Superbissimus Apostata Iulianus Christianos omnes in opprobriũ, Galilæos vocabat, vt quos ferro feriebat, contumelijs etiã infamaret. Res peruenit ad D. *Gre. Nazã* Greg. Nazian. cuius eloquentiæ erat superbissimi Apostatæ ora retundere, abeoque cõtumelias Christianis illatas, totidem vindicare. Quid tunc Christianissimus Theologus? Accipite eius verba data in 1. orat. in Iulianum. *Quid prohiberet nos etiam aduersus Romanorum, & orbis imperatorem simili ludere cauillo? Ac illum, quoniam à Dæmonibus deceptus fuerit, Idolianum appellare, seù Adoniũ, siue Tauricremum, quemadmodum iam etiam à facundis quibusdam nostris est vocatus. Magna enim se offert copia, vt ex vera historiæ traditione, multa nomina confingi, aut componi valeant: Verùm cum saluator omnium, & Dominus in parcendo contumelioſis ad modum mansuetus es-*

set, & mitis, ac etiam pro crucifigentibus lachrymas profudisset: planè inconueniens fuisset, nos tali appellatione indoluisse, aut pudefactos esse, pluriſquè fecisse vocem calumniatorū horum, quàm animarum, & corporum, quæ probè ob veritatem contemnere scimus salutem. Hæc ſanctiſsimus, & Chriſtianiſsimus Theologus Nazianzenus, cui licet multa probra ſuppeterēt, quibus Iuliano par referret, vt alij Chriſtiani iuſto etiam zelo retulerant, ipſe elegit ab his omnibus abſtinere, vt ſe oſtenderet verum diſcipulum, & ſeruum crucifixi. Quis neget erudito viro multas in promptu fuiſſe materias, ex quibus opprobria configeret incalumniatorem? Quis neget etiam illi adfuiſſe fortiſsimarum rationum aculeos, qui hominem vrgerent in iuſtā vindictam? Erat equidem ſanctorum virorū authoritas ſimili vſa telo ad obſtruenda ora hoſtium virtutis. Sed ſuper his omnibus erat Chriſtus, patris ſapientia, & Angelorū fortitudo, cui vt ſe ſubditum oſtenderet Nazianzenus elegit tacere inter calumnias à Iuliano illatas Chriſti diſcipulis. Ad hæc etiam aiebat Cellen. Abbas lib. de Patib. 23. *Lenit dolores patientis Chriſtiani aſsidua recordatio in cruce pendentis. Telum à corde excutit impatiētiæ, dulcis memoria orationis perfuſa, depinguedine gratiæ, & de virtute patientiæ. Pater, inquit, ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt.* Cui præ oculis eſt Chriſtus ſaturatus opprobrijs, inconueniēs eſt, quòd indoleat, & pudeſiat calumnijs, & maledictis. Dum hæc meditor, ſe ſe mihi obiecit ſtatim, & ſanctiſsima, & eruditiſsima Societas Ieſu, de cuius ego ſpiritu viuo, quam huc vſque non ceſſant calumnijs, & opprobrijs prouocare. Quis numeret contumelias iactatas in hunc ſanctiſsimum Ordinem? Quis maledicta congeſta, quis conficta opprobria? Quorum nec minima pars liceret dici in viliſsimum hominem: neſcio qua erronea licentia in ſanctum ordinem Societatis iactant, effutiūt. Quid illa inter hęc? Verè Chriſti ſubdita, nil magis curat, quàm tacere laceſsita, & prouocata non vti eiſdem cauillis. An quia neſciret reſpondere? Deus bone, ſi vellet in arenam deſcendere, quanta ſuppeterent illi arma? diſſertiſsima eſt, plena linguis; plena plumis, imo & plena vnguibus aquilinis, qui poſſent & doctè & ſapienter ferire. Magna etiam illi copia ſe offert, vt ex verarum hiſtoriarum traditione multa nomina componere valeat, quibus calumniatorum ora obtruderet. Sunt illi præmanibus D Hieronymi, D. Bernardi, & aliorum ſanctorū tela, quibus obtrectatores ſuos configunt. Adeſt D. Thomæ Opuſculū. 19. vbi per plura capita ſpeciatim retūdit ſimiles calumnias à Doctoribus Pariſienſibus iactatas in Dominica nā familiam. Verùm cū Saluator omnium, & Dominus in parcēdo contumelioſis admodum māſuetus eſſet, incōueniens ducit Societas Ieſu probroſis appellationibus indolere, aut pudefieri, æſtimans plurimi, & ſi alia deſint, in hoc apparere Chriſti diſcipulam. Doctus quidā magiſter, dū pro magiſterij laurea perorat, cū multo auditorū cachinno notat Societatis religionē, vt quæ non pſallat in Choro. Deficit Societati illud virtutis exercitium; quis hoc neget? Similiter, & deficiūt illi alia virtutum exercitia ſingulorum ordinum, nec enim ſemper piſcibus pro eſca vtitur, nec nudis pedibus incedit, nec captiuorum redemptioni inſtat. Sua tamē habet virtutum propriarum ſtemmata, quibus ſatis nota eſt mundo, & prętermiſſo, quòd pro choro habeat Societas Ieſu indefeſſa litterarū ſtudia, quæ nō ſolum tempus Horarum canonicarum in choro ſonantium adimpleant, ſed & totam hominis vitam repleāt, imò adſumāt. Vndè tot tela aduerſus Hæreſes conflātur, quot ſcripta euulgantur quotidie, in quibus ſcribendis in hoc ſæculo vniuerſos Ordines ſacros fili, Societatis Ieſu ſuperant. Hæc pro choro data Societati Ieſu, ait Pont. max. Greg. 13. in Bulla edita anno 1573. quæ incipit. *Ex Sedis Apoſtolicæ* Prætermiſſo item, quòd pro choro habeat Societas Ieſu cōmunē illam, & ſtrictiſsimā obſeruātiā, quæ nullam exemptionem, nec in cibo, nec in veſtitu, nec in obedientia, nec in paupertate permittat magiſtris, aut prælatis, aut alijs hominibus præſtantiſsimis. Quę vt arctiùs ſeruetur in omnibus, nec habeant præſtantiſsimi viri occaſionem procurandæ exemptionis, meritò chorus tollitur, cum quo nō poterat non eſſe occaſio exēptionis pro lectoribus, pro magiſtris, pro concionatoribus, pro aſsiduis confeſſoribus. Prętermiſſo rurſus, quòd pro choro habeat Societas Ieſu, rigoroſiſsimam illam paupertatem, qua nullus Societatis filius permittitur, ſibi aliquidquę rere, nec adquirere, nec vllo modo habere, ſed omnia neceſſaria habere, ex Collegiorū cōmunibus ſumptibus. Quod nequiret fieri cum choro, quando pro illo, exceptis lectoribus, concionatoribus, confeſſarijs, addenda erat alia ſociorum multitudo, quibus alēdis non ſufficerent cōmunes ſumptus; quod inconueniens experitur in ferè omnibus ordinibus ſacris, in quibus religioſi multis neceſſarijs indigent, & pro illis habendis inſudant. Ea quanto religioſiùs haberent, nemo non videt. Inſuper prætermiſſo, quod Societas Ieſu pro choro habeat laborioſiſsimā illam

Abb. Cel.

D. Tho.

illam instituendæ iuuētutis occupationem, quæ integros explet dies, quàm pleriq; aliorum religiosorum Societati debent, & quæ vniuersos choris canentium labores longè, in labore superat, & in vtilitate fideliū vincit. Tandem prætermissis alijs singularibus Societatis instituti virtutibus, quas tractat, & doctissimè, & verissimè Suar. tom. 4. de Relig. tract. 10. per totum. Vnum præsenti materiæ non negabo, in quo supra modum lucet Societas Iesu, & est illi pro choro, nimirùm non recantare ad opprobria frequētissima, sed orare pro inimicis. Hic Christianitatis chorus, quàm floreat in Societate Iesu, nemo non videt. In simili duello fuit Nazianzenus pro parente suo, in orat. quàm in eius funere dixit, & vt obstruat os requirentium in vno vniuersas virtutes, sic ait: *Porrò tam ex veteribus, quā iunioribus, alij aliud donum quoddam egregium concreditum fuit, secūdum quod vnusquisquè gratiam aliquam à Deo consequi dignus erat, Iob tolerantia in afflictionibus, & animi fortitudo: Moysi & Dauid mansuetudo, Samueli iurisdictio, & vt cerneret futura. Phineæ æmulatio, à qua & nomen est sortitus: Paulo & Petro concordia præconij: Zabēdæi filijs magniloquentia. Stephani autem, & mei patris donum vnum ferme, & idem fuit: hic enim, nec in periculo constitutus odio habebat iaculantes, sed dum lapidaretur, pro lapidantibus tāquā Christi discipulus orabat.* Ecce tibi magister optime chorum, quem in patris mei Ignatij filijs requiras: non chorum psalentium, sed chorū D. Stephani primi martyris, qui orabat equidem non in alio choro, quàm inter calumniantium voces, & inimicorum iniurias, dum preces fundit pro illis. In hoc choro frequentissimos vident populi Ignatij filios, veros Iesu discipulos, vt tu optime sæpè vidisti, cùm te iniurijs, & contumelijs in illos contortis per orantem audiebant Societatis filij, nec aperiebant os suum sicut agni, qui cædebantur in victimam. Fallar si tunc ipsi Angelici chori, non in viderint chorum Societatis filijs. Et cur Societatis filij mouerentur ad verba, & opprobria, quæ toties in Ordinem suum iaculata, summorum iudicum sententijs manēt repulsa, & paulò post repellenda sperarent? Id fuit præclarū monitum Cassiodori lib. 1. var. 30. aientis. *Vos enim quos semper grauitas decet, nolite truculēter insequi inania verba populorum. Siquid est fortè, quod pœnam mereatur admissum, in Præfecti vrbis notitiam deferatur, vt culpa legibus nō per præsumptam coerceatur iniuriam. Quid enim discrepat à peccante, qui se per excessum nititur vindicare? Impœnitenda est vltio, quæ de legibus venit: & excellenter videtur de pulsato triumphasse, qui victor pronuntiatur à iudice.* Nec Christi discipulatum, nec grauitatē religiosam decet inanibus verbis contendere, & cōtumelioſum contumelijs referire: qui sint filij Societatis Iesu, quale suum institutū vitæ, qualia exercitia virtutum, viderūt Summi Pontifices; viderunt Reges mundi, Regum senatus, Prælati vniuersi, regna ipsa, & populi, de quorū suffragijs, & fauoribus viuit Iesu Societas, & crescit in dies. Et pro vno clandestino, & ad tenebras exteriores damnato libello, qui tantum ordinem mordeat; sunt plena Societatis scrinia publicis Pontificum, Regumque & Prælatorū scripturis, quæ extollunt, & prædicant mundo vtilissimam hanc familiam, Deoque amabilissimam. Non fuit animus Apologiam facere, nec paragraphi metas excedere; sed solum hæc pertingere, vt decet filium in suos parentes, amoris semper ostendere scintillulas. Præcipuè cum noscam doctissimos hos in præsenti Societatis Iesu aduersarios, alioquin esse viros, & religione, & sapiētia præstātes; vt meritò possim de illis dicere, quod de Eusebio aduersario Diui Basilij fatur Nazianzen. orat. 20. quę est de Basilij laudibus. Ait enim: *Cùm Basilio simultatem quādam, is, qui ante ipsam Ecclesiæ præfuit, exercebat, vir cæterà quidem fortis, ac mirabili pietate præditus, vt illius temporis persecutio, & acris aduersus eā susceptā contentio perspicuè declarauit: sed tamē in Basilio aliquid humani passus. Neq; enim vulgares tantum homines, sed etiam præstantissimos quosque viros Momus attingit, vt solius Dei sit omni peccato vacare, atq; ab animi perturbatione immunem esse. Ac propterea aduersus Basiliū Ecclesiæ pars se lectior, & sapientior concitatur.* Et quidem in præsenti simultatem quādam, cùm Ordine Societatis Iesu habēt viri alioquin præstantissimi, & cantatissimi, sed tamē aliquid humanum in Societate Iesu passi. Ac per hos aduersus Societatem concitatur non ignobilis Ecclesiæ pars, sic ego Societatis filius volo nominare, & habere Academiam Salmantinam, etiam dum calumnijs aduersatur Ordini tanto; quàm simultatem tantorum virorum non iustitia peperit, sed infirmitas: humana, vt regijs decretis declaratum est à maximo, & integerrimo regio Senatu.

Suar.

Nazian.

Cassiodor.

Nazian.

§. V.

Contumelioſæ voces nihilo faciendæ, vt ſpurciſſimæ.

QVis æstimet calumniatorū verba? Regem Angelorum Belzebub vocauerunt,

runt, hoc eſt, Idolum ſanie, & tabo ſpurcum, & fœtulentum: nec à talium ore aliquid non ſpurcum, & fœtidum nouit exire: cur ergò à ſtabulo conſpurcari offendaris? Matathias
1. Mac. 2. ille moribundus. 1. Machab. 2. ſic filios ſuos commonebat: *A verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius ſtercus, & vermis eſt: hodie extollitur, & cras nō inuenietur, quia conuerſus eſt in terram ſuam, & cogitatio eius periit.* Expende quare cōtumelioſorum verba, nō ſint extimeſcenda, nimirùm quia *gloria corū ſtercus eſt.* Imò quia ſtercus eſt contumelioſus homo, videbatur potiùs extimeſcendus, cur non extimeſcam ſtercus, à quo maculari poſſum? Equidem etiam à cloaca, à ſtabulo maculari poſſum, & nihilominus, non ab his timeo, quia tali ſpurcitia, leui me excutio motu: ſic ſimiliter à ſpurco, & fœtido maledicentis ore minimè timere debeo. Huc re-
Seneca. fero Senecam lib. 4. epiſt. 92. dicentem, non tam vrbanè, quàm Philoſophicè, & aptè in rem præſentem. *Quid ſtultius homine verba metuente? Demetrius noſter ſolet dicere eodē loco ſibi eſſe voces imperitorum, quo ventre reddutos crepitus. Quid enim, inquit, mea refert, ſurſum iſta, an deorſum ſonent? Quanta enim dementia eſt vereri, ne infameris ab infamibus?* Quòd ſtabulū mittat à ſe ſtercus, nemo dolet, nemo ægrè fert: nec vllus eſt, qui in ſterquilinium iratus ſit, quòd fœtorem emittat: eo ſimiliter animo ſe componere homo debet, vt contumelioſos, & calumniatores audiat, quaſi ſi fœtulentis ſpurcitijs videat manare
Pſal. 5. cloacas. Non longè abibat Dauid Pſal. 5. de eiſdem fatus: *Sepulchrum patens eſt guttur eorum.* Quid eſt ſepulchrum patens? Chryſoſt. ibi ait. *Non dixit ſimpliciter, & abſolutè ſepulchrū, ſed patens, vt etiam ſignificet maiorem eſſe abominationem. Cùm enim oporteret eos huiuſmodi verba celare, illa etiam proferunt, vt ſuum magis morbum oſtendant.* A ſepulchro patenti, nil aliud exilit, niſi fœtor, & horror; nec qui inter ſepulchra patētia inambulat, aliud indè expectat, quàm fœtorem, quem patienter ferat, neceſſum eſt, dum inibi inambulare velit. Fœlix ille, & ſapientiſsimus eſt, qui deriſorum, & calumniatorum guttura, non pluris habet, quàm ſtabula, quàm ſepulchra patentia, nec magis exaſperatur ad eorum verba, quàm ad fœtulentiam ſepulchrorum. Et quidem maledicorum hominum verba ſtercus ſunt, & ſpurcitiæ; vnum ſolum verbū eſt timendum, & expauendum, nimirū verbum, quo à Deo maledicti damnantur. Aie-
Pſalm. 90 bat enim ſapienter Pſal. 90. *Quoniam ipſe liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero*: vbi expendendum eſt, ob quod glorietur Dauid, nimirùm quod liberatus ſit à verbo aſpero. Quid magnum, ſi à verbo aſpero liberetur; vbi ſunt plura verba aſpera? Tot ſunt verba aſpera, quot calumniatorum, maledicorum, deridentium ora: cur Dauid tantùm æſtimat liberari ab vnico verbo aſpero? Equidem nullum verbum aſperum eſt, niſi vnum illud verbum, quo à Deo maledicti in ignem mittentur æternum. D. Ber. ſer. 3. ibi: *Quod eſt hoc verbum aſperum, niſi illud inſatiabilis gehennæ, Affer, Affer? Quid eſt verbum aſperum, niſi: tollatur impius, ne videat gloriam Dei?* Nullum verbum aſperum eſt, niſi quod Deus in damnatos iactat; hoc vnum timeat Chriſtianus, ab hoc vno gaudeat liberari, cætera nihili faciat Imò dicat cum D. Athan. in Apol. de fuga ſua: *Vtinam adſit aliquis ex noſtro genere Chriſtianus, qui maledicos pudefaciat, & magna voce pronunciet: Melius eſt confidere in Dominum, quàm intendere iſtorum ſtultiloquijs. Domini enim verba vitam æternam habent.* Hæc ille. D. Bern.

§. VI.

Viri religioſi ſuperiores ſunt omni contumelia, & opprobrio.

QVos magis credam domeſticos diuini Patris familias, quàm religioſos viros, qui obliti domum patris ſui, de domo, & familia Dei cenſentur? Hi ergò Dei domeſtici in primis docentur contemnere, & nihili facere contumelias, & opprobria, qui enim mundo ſuperiores ſunt, ab illoque effugerunt, in domum, familiamque Dei recepti, quid timeant à verbis? Pulchrè Dauid Pſal. 90. aiebat: *Deus meus ſperabo in eum, quoniam ipſe liberauit me de laqueo venantium, & à verbo aſpero.* Expende ordinē liberationis: priùs gaudet ſe liberatum de laqueo venantium, & deindè quaſi conſequenter, à verbo aſpero; quaſi hoc ex illo naſcatur, vt qui mūdi laqueos effugerit, iam non habeat, quid ſibi timeat à deriſorum labijs. Ad hæc D. Ber. ſer. 3. ibi. *Vos autē fratres mei, vos pennati, ante quorum oculos fruſtra iacitur rete: vos, qui diuitias huius ſæculi penitùs reliquiſtis, quid timeatis à verbo aſpero, quoniā iam liberati eſtis à laqueo? Fœlix tu, qui tranſiliſti laqueum, vt omnino longè fieres à verbo aſpero.* Qualiter capiētur verbis, qui nec laqueis capi potuerunt? Qui nullo mundialium bonorum amore teneri potuerūt; quomodo retinebūtur verbis contumelioſis? Celebris Dauid extitit apud Patres incontemnendis Semei contumelijs: quippè homo audax, & maledictis, & opprobrijs Pſal. 90. Bern.

brijs mille iactatis sanctum regem persequi-
Psal. 38. tur; Dauid autem, vt ipse ait Psal. 38. *Cùm cõsisteret peccator aduersus me, obmutui, & humiliatus sum, & silui à bonis.* Omnia facili negotio vorat opprobria, sed vndè rex magnus adduci potuit, vt tàm facilè contumelias tãtas, tot opprobria dissimularet? Sanè id scimus, si tempus in quo sustinebat opprobria
1. Reg. 16 notauerimus. 2. Reg. 16. & Regiam, & ciuitatem fugiebat, & adeò bonis omnibus nudatus ibat, vt nudis pedibus iter conficeret. Post talem bonorum omnium spoliationẽ, quas contumelias nõ parui duceret? Qui sic didicerat cedere rebus, cur non cederet verbis? Sanè non mirer, quòd opprobria voret, qui sic omnibus regni bonis valedixit. Pul-
Ambr. chrè D. Amb. in 1. Apol. cap. 6. huc spectans dixit: *O insigne patientiæ! O deuorandæ contumeliæ grande inuentum.* Cur non sit ad deuorandas contumelias grande inuentum illud, quo Christianus sese euacuat omnibus rebus mundi, & vni adhæret Christo? Sic mo-
Isai. 51. nebat suos Dominus Isaiæ. 51. *Audite me, qui scitis iustum, populus meus, lex mea in corde eorum, nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum nemetuatis.* Et meritò illis, qui iustum sciunt, nimirùm, qui Christum norunt, & populus, & pars eius sunt, quibus etiam lex Christi cordi est, dicitur ne timeãt opprobria; post Christianam enim bonorũ abnegationem, quæuis opprobria, infantilia
Chrysol. tela sunt, vt vocat Chrysol. ser. 38. Hoc vel ex munere debet cognosci vir, qui Deo se consecrauit, quòd nimirùm calumniatibus
Matt. 2. offerat veniam. Matth. 2. vbi crucis opprobria narrantur, dicit: *Et latrones qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei.* Hoc narrat Matthæus, quòd latrones probra iacerent in Iesum, & nil amplius dicit. Verùm Lucas cap. 23. insuper notat, quod Iesus paradisum dederit latroni, & rursus, quòd pro blasphemantibus, & persequentibus oraret dicens: *Pater ignosce illis.* Sed cur hæc præcipuè Lucas notauit? Ad Lucam spectabant ea quæ sacerdotalia erant in Iesu, vt qui à sacerdotio incipit Euangelium, vt communiter Patres notant. Nil autem magis sacerdotale, quàm veniam dare opprobrijs, & calumnijs.
Ambr. Ad hæc D. Amb. lib. 10. in Luc. ait: *Lucas autem competenter asseruit latroni veniam sacerdotali intercessione donatam, & Iudæis persequentibus eodem munere indulgentiam postulatam.* Quis ad sacrum ordinem pertineat, qui munus suum non ostendat, veniam offerens calumnijs?

Matth. 10. Nihil enim est opertum, quod non reuelabitur, & occultum quod non scietur.

§. VII.

Nunquam non patebit, quis fueris, etiam inter calumniarum, & contumeliarum tenebras.

NOn tantùm est positum in ore, & æstimatione hominum, quòd verbis suis possint penitùs obnubilare; imò obtenebrare veritatem: licèt mille verborum nubila conglomerent, mille opercula parent, quibus æternùm lateas: tamen non poterit non apparere, quis tueris. Notissima est historia pueri Moysis à parẽtibus dimissi, à filia Pha-
Exod. 2. raonis excepti è flumine. Sic habes 2. Exodi: *Suscepit mulier, & nutriuit puerum, adultumq; tradidit filiæ Pharaonis. Quem illa adoptauit in filium, vocauitq; nomen eius Moyses, dicẽs: Quia de aqua tuli eum.* Quis nosceret iam puerum illum vocatum filium tantæ reginæ? Quomodo nõ haberetur, & diceretur Ægyptius iuuenis, Pharaonis nepos; Ægyptiorum aulæis nutritus, totiusque Ægypti curis obseruatus? Sed accipite, quid de illo dicat textus: *In diebus illis postquam creuerat Moyses, egressus est ad fratres suos: vidit q; afflictionem eorũ, & virum Ægyptium percutientem quendam de Hebræis fratribus suis. Cumque circumspexisset huc, atq; illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium abscondit sabulo.* Cur Moyse, Ægyptius Princeps factus non magis faues Ægyptio? Cur de te Ægyptus, nõ magis benemeretur? Hæc te fluctibus iactatum excepit, in filium te adoptauit regis, & nomine, & adoptione, & mille modis curauit, vt Ægyptius habereris, cur ergò aduersus hanc ætas pro Hebræis? Non potuit tandem non apparere, quis in veritate esset: id quod no-
Imperfect. tãs Imperfectus hom. 25. in Matth. ait. *Perdidit beneficium suum Ægyptus, non potuit benè nutriendo facere suum, qui melius nascendo fuerat alienus.* Vocetur, licèt, Ægyptius Moyses, imò licet totas suas in eum effundat tenebras Ægyptus; non poterit sic illum perpetuò habere; quia necessum est, quòd appareat, quis quisque fuerit. Aiebat Dauid Psal.
Psal. 138 138. *Dixi, forsitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delicijs meis.* Sanctissimus vir timebat sibi à tenebris, timebat

contu-

cõtumeliarum, & opprobriorum caligines, quibus hoſtes in illo, quod habebat bonum, obtenebrare volebant. Quinetiam lucidiſſimos eius dies in turpiſsimas commutabant noctes, eius famæ detrahentes, maledictis, probriſque & blaſphemijs in illum iactatis. Cur ſub his tenebris ſepeliri non timeret? *Sed nox illuminatio mea*: alij ex Hebræo legũt; *ſed nox lucida circa me.* Tantum abfuit, quòd Dauidis virtus tenebris ſepeliretur, quòd ipſæ tenebræ, ipſa nox illam manifeſtarent, &
Chryſoſt. fecerint apparere. Pulchrè D. Chryſoſt. in præſenti: *Non dixit, nox deleta eſt, ſed nox fuit lucida; hoc eſt, nox manens nox, mala ſcilicet, & calamitates non potuerunt me cõculcare, ſed fuit lux in nocte, hoc eſt, mei extitit defenſio.* Impoſsibile eſt, quòd virtus lateat, quando & ipſæ tenebræ, & nox pro ſole ſunt, vt ipſam reuelent; & ſi non oriretur ſol, nec vllus dies iam eſſet; nihilominus appareret, quis iuſtus eſſet, vel ipſis tenebris, vel ipſis caliginibus pro ſole exiſtentibus. Præclarè illa dicebat
Cant. 3. Cant. 3. *In lectulo meo, per noctes quæſiui, quẽ diligit anima mea.* Anteà optauerat, & dixerat: *Indica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie?* per medium diei quærere Dominum volebat; modò per noctes quærit. O fœlix Dei inueſtigatrix, magis illum quære per diem; in die enim tot erunt eius indices, quot de eius domus vbertate paſcuntur; ſeù quęre in aurora, quando laudant eum aſtra matutina, vt laudantium vocibus ducaris ad eius conſpectum. Noctes forſitan conculcabunt eũ, quando in domo Cayphæ occultatus, calũnijs, opprobrijs, blaſphemijs innumeris ita obtegitur, vt vel ab oculciſsimo Iſaia nouiſsimus virorum reputetur. Nonne potiores tibi dies, quàm hæ tenebroſæ noctes ad inueniendum Deum? Cur relictis diebus no-
Gill. Ab. ctes tales quæris? Ad hæc eleganter ait Gilliber. Abb. ſer. 1. in Cant. fatus. *Nox inquit illuminatio mea in delicijs meis. Quid ſi ad inuentionem ſponſi nox operatur? Cooperatur planè, & accommodatè ſatis.* Equidẽ, vt Ieſu virtus appareret, noctes ipſæ, hoc eſt, ipſæ carceris tenebræ, & blaſphemiarum caligines pro ſole extiterũt, quę illam publicarent. Fallar, ſi poſſet dies ſic iuſtum Deum hominibus prædicare, vt opprobriorum noctes illũ in-
Pſalm. digitàrunt. Aiebat Pſal. *Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam*, dies forſan aliquod verbum de Ieſu facit, & verbum, quod magis inſtar tuctus, quã inſtar loquelę ſe habeat; vt videatur potiùs mandi, quã explicari; at nox ſcientiam indicat, hoc eſt lucidiſsimam notitiam, & ſole clariorem cui-
Matt. 17. dentiam facit. Quippè Matth. 17. video Ieſu faciem in Thabor fulgere inſtar ſolis; ſed non à ſole, ſed à nube venit vox, quæ filium Dei declaret. *Et ecce vox de nube dicens: Hic eſt filius meus*: quaſi caligo, & tenebræ clarius reddant teſtimonium, quo, quis ſit filius Dei appareat. Sunt equidẽ opprobriorum caligines pro ſole ad filios Dei declarãdos. Matth. 27. dicitur: *Et poſtquam illuſerũt ei, exuerunt eum Chlamidẽ, & induerunt eũ veſtimentis eius, & duxerunt eum, vt crucifigerent.* *Matt. 27.* Nudus erat in Prætorio Dominus, nuduſque irriſiones, & opprobria ſuſtinuit, quando irridentes ſalutabant, aue Rex Iudæorũ. Sed poſt has illuſiones, & ludibria, ſtatim ſub propria veſte apparet. Rem meditatus D. *Hieron.* Hier. ait. *Cùm autem illuſionis, atque irriſionis pompa præterierit, tunc priſtinas veſtes recipit, & proprium aſſumit ornatũ: ſtatimq; elementa turbantur, & creatori teſtimonium dat creatura.* Quid ab irriſionibus, & ludibrijs priùs reciperet Dominus, quã quòd ſub proprijs veſtibus appareret, iamque ab vniuerſis creaturis notaretur, publicaretur? Faciunt hoc ſemper contumeliæ, & opprobria, vt ſuſtinentes iuſtos ſole clariùs manifeſtent, declarẽt. In cruce iam Dominus erat poſitus, imò prætereuntium cõtumelijs expoſitus: quippè ait Matth. 27. *Prætereuntes blaſphemabant* *Matt. 27.* *eum, mouentes capita ſua; & dicentes, vah qui deſtruis templum Dei, & in triduo illud reædificas, ſalua temetipſum: ſi filius Dei es, deſcende de cruce. Similiter, & Principes Sacerdotum illudentes cum ſcribis, & ſenioribus dicebant: Alios ſaluos fecit, ſeipſum non poteſt ſaluum facere, ſi rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei: confidit in Deo: liberet eum, ſi vult; dixit enim, quia filius Dei ſum. Id ipſum autem, & latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei. A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram.* Quòd ſi ſcire cupis cauſam tenebrarum harum, Lucas cap. 23. *Luca. 23.* deliquium ſolis aſsignat, ait enim, *& obſcuratus eſt Sol.* Quò poſito notandum eſt, quo tempore Sol ſete abſcondat, nimirùm quãdo Ieſus in cruce poſitus incredibilibus opprobrijs, contumelijs, blaſphemijs obſcurabatur. Quid agis ò Sol, cur retrahis lucem tuam? Cur non magis multiplicas radios, vt innocentia Saluatoris appareat? Cur te non magis efformas in plures lampades, quæ patientem in cruce Deum declarent? Audiunt Sol conuitia in patientiſsimum Ieſum iactata, & ſtatim quaſi non neceſſarios ſuos retraxit radios, ſic enim inter ſuſtinenda opprobria Ieſu ſanctitas clarebat, vt mirum eſſet, quòd indè non cognoſcatur. Non longè abeſt D. Chryſoſt. hom. 89. in Matth. fatus: *Chryſoſ.* *Poſt omnia verò, quæ per inſaniam, & furorem fecerunt, quando deridendo ſaturati ſunt, quæ-*

do

do contumeliando animum ſuum expleuerunt, quando denique omnia ab ipſis dicta ſunt, quæ volebant, tunc tenebræ apparent. Sed quo modo, inquis, omnes mirati homines adeò non ſunt, vt Deum ipſum putarent? Meritò ſtupet Chryſoſt. quòd potuerit eſſe aliquis adeò cæcus, cui nõ pateret Ieſu ſanctitas, & diuinitas, vbi ſic per tot toleratas contumelias mõſtrabatur, non enim Sol, ſed opprobria, quæ pro Sole ſunt, dum tolerantur, filios Dei apparere faciunt.

§. VIII.

Iuſtorum conuitiator non abſcondetur, ſed ad ſupplicium patebit.

INdè etiam iubetur iuſtus non timere conuitia, non timere in ſe iactatas contumelias, quia tandem contumelioſus, & conuitiator non manebit abſconditus, ſed qualicumque prætextu, & ſpecie ſeſe tegat, apertè reuelabitur contumeliarum reus ad pœnam. Huc ſpectabat Sophar Naamathites Iob. 20. inquiẽs: *Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra conſurget aduerſus eum. Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei. Hæc eſt pars hominis impij à Deo, & hæc hæreditas verborum eius à Domino.* Ecce tibi, quid contumelioſa impiorum verba hęreditent à Domino, nimirùm, quod cœli reuelent iniquitatem eorum, in diem furoris Dei. Quid eſt, quòd cœli reuelent? Dicunt vulgò de aliquibus malefactoribus, ille ſub maligna ſtella natus eſt, qua omnia eius facinora ſtatim patent, & in illis deprehenditur. Sic in præſenti de omnibus cõtumelioſis, qui verbis impetunt proximos, dicit Sophar; quòd videlicet omnes hi ſub adeò malignis aſtris degunt, vt ſtatim à cœlorum virtute reuelentur, & manifeſtentur in pœnam. Et quidem manifeſtabuntur, etiam ſi in defenſionem vnius iuſti neceſſum ſit pro illis deprehendendis omnem conterere terram. Gen. 36. Accipitè ex Gen. 39. hiſtoriam Ioſeph, hic à fratribus ſuis male tractatus mille contumelioſa verba patienter accepit. Inuidia illi commoti ſomniatorem appellant, vt ſeruum vendunt; venditus peruenit in Ægyptum, vbi poſt carcerem, poſt ferrum ad regni ſolium euehitur. Ecce vobis Ioſeph in Ægypto regnat; ſed & qui fuerunt in eum contumelioſi fratres, ſine vlla tanti criminis infamia apud patrem ſuum gaudentes degunt. Num ſic in perpetuum degent? Num poterunt rei deprehendi? Ioſeph in Ægypto eſt, illi nec Ægyptum nouerunt, qualiter fieri poteſt, vt deprehendantur, & reuelentur, & manifeſtentur? Nota rem mirabilem dum ſic res eſſent, vt ad Ægyptum traheret diuina iuſtitia Ioſephi fratres, illorumque iniquitatem reuelaret, immiſit famem per vniuerſum orbem: ait enim textus: *In vniuerſo orbe fames præualuit, in cuncta autem terra Ægypti pœnis erat.* Contumelioſi in Ioſephum quærebantur, vt reuelati eius ſiſterẽtur pedibus; & vniuerſa terra fame conteritur. Deus bonè contumelioſi in Ioſephum pauci fratres fuerũt, quid neceſſum eſt, omnem affligere terram? Sanè, vt cogantur cõparere contumelioſi in vnum iuſtum, & debitam deprehendi in pœnam, nil immotum relinquit Deus, etiam vniuerſam terram ſciuit euoluere, & conterere. Rem pulchrè tractans Imperf. hom. 25. in Matth. ait. *Imperf.* *Qui quaſi maleficus in carcere fuerat, quaſi Propheta eductus eſt. In vnius pueri vindicta totus mundus fame flagellatus eſt.* Non æſtimat Deus totum mundum affligere, vt comprehendantur, & reuelentur illi, qui in iuſtum aliquem contumelioſi extiterunt. De his, qui iuſtos opprimunt, dicebat Ezech. 24. *Sanguis eius in medio eius eſt ſuper limpidiſſimam petram effudit illum, non effudit illum ſuper terram, vt poſſit operiri puluere.* *Ezech. 4.* Equidem, qui terrenis hominibus infeſtus eſt, diſſimulare, & operire poteſt facinora ſua meritis, ſeù culparum terreni hominis puluere. At qui iuſtum & innocentem ferit, tanquam, qui in limpidiſſimam petram ſanguinem effudit, qui nulla vnquam operietur terra, ſed præ oculis omnium erit. Notiſsima eſt murmuratio Mariæ, & Aaronis aduerſus fratrem Moyſem propter nuptias, cùm alienigena fœmina, & ethyope. Puniturus ergò Dominus hanc murmurationem venit ad tabernaculum, quòd nube implet, inibi arguit vehementer obiurgatores intra nubem conſtitutos. Quid tunc? Num. 12. ait textus: *Num. 21.* *Iratuſque è Dominus contra eos abijt: Nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum, & ecce Maria apparuit candens lepra, ſicut nix.* Expende qualiter murmuratores viri iuſti non patitur latere ſub nube, ſed hic eſt quaſi primùs gradus diuinæ iræ aduerſus eos; quòd nubes recedat, & lepra eorum appareat. Id quod notans Orig. hom. 7. in Numer. ait: *Origen.* *Ira furoris Domini efficitur ſuper eos, qui malè loquuntur, & detrahunt. Verùmtamen, quòd dicit; & nubes receſſit, & Maria facta eſt leproſa, ſicut nix, conſiderandum eſt diligentius,*

ligentius, quòd priùs recedit, nubes, & ita lepra repletur. Ecce ira Dei ſuper ſanctorum murmuratores, priùs nubem tollens, omnem illis latendi ſpem eripiens, deindè illorum lepram reuelans.

Matth. 10. Quòd dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis prædicate ſuper tecta.

§. IX.

Nulla in ſublimitate conſtitutus non glorietur homo de improperijs Chriſti.

IMproperiorũ, & contumeliarum toleratio à Chriſto Domino prædicata poſſet credi ſolùm tenenda eſſe, & obſeruanda abſconditè, & ab his, qui oculos hominum latent. Qui conſpicui ſunt, altoq; dignitatum effulgent gradu, & throno, qualiter ſibi improperia & contumelias, & cæteras vilitates vtiles eſſe reputabunt? Meritò ergò Saluator cauet doctrinam hanc non ad latebras tradi, ſed ad Solem, vt non ſolùm latenter, & à latentibus, ſed etiam conſpicuè, à conſpicuis, & ſublimibus obſeruandam. Qui thronus non magis extollatur, & glorietur improperijs Chriſtianis? Sanè nullus ſublimior thronus, quàm thronus, in quo ſedebit rex gloriæ iudicaturus viuos, & mortuos. Super hunc celſiſsimum thronum, dum ſedet Dominus, ſic de ſe loquitur Matth. 25.

Matt. 25. *Eſuriui, & dediſtis mihi manducare.* Cur in tãta gloria conſtitutus non erubeſcit dicere ſe eſuriuiſſe? Ad rectum iudiciũ ſufficeret notare, quid dederint homines, quòd ipſe eſurierit, ad quid potuit eſſe neceſſarium? Quid famis memoria ad thronum? Multum equidem: glorioſiſsimum enim ſibi putat Dominus, ſe è tam ſublimi ſolio pro ſuis eſurientem oſtentare. Vndè Pulchrè aiebat Chryſol. ſer. 14.

Chryſol. *Gloriatur in cœlo Deus, vndè pauper erubeſcit in terra, & hoc reputat in honorem ſibi, quòd pauperi computatur iniuria. O quid agit amor pauperis!* Quid agit? Quòd Dominus etiam in regali ſolio conſtitutus, etiam ſupra nubes leuatus non erubeſcat ſe pauperem, & eſurientem prædicare; imò id ſibi glorioſum æſtimat, quia in eo oſtenditur pauperũ amator. Sic Chriſti diſcipuli quãuis in ſolio dignitatis ſint, quamuis in ſublimi, & conſpicuo ſedeant loco, glorioſa ſibi reputent Chriſti improperia, glorieturque tales videri, & reputari, qualis viſus fuit, qui cùm iniquis fuit reputatus Chriſtus. Non erubeſcant culmina Chriſti nuditate, Chriſti improperijs radiare; imò hæc putentur nouam culminibus, & dignitatibus gloriam addere. Dum primus orbis Princeps Adamus creatur, an tantò ſublimis ſolio, fulſit in auro? An erubuit nuditatem? Abſit; imò nuditatis rubor illum à ſolio deiecit ad latebras: dum in ſolio erat regali, gaudebat nuditate; nec priùs incepit nuditatem erubeſcere, quàm fuerit à ſolio deturbatus. Reuera quiſquis nuditatem Chriſti, & improperium erubeſcit, indignum ſe oſtendit culmine, & throno Chriſtiano, quin imò indignus eſt, qui in Dei oculis appareat. Rem eleganter attigit D. Petr. Damian. epiſt. 89. *Pet. Dam.* fatus. *Antè vocem ſerpentis, ait ſcriptura: Erat vterquè nudus, Adam ſcilicet, & vxor eius, & non erubeſcebant. At poſtquam eis venenata conſilia callidi draconis inſtillabit aſtutia, protinus ſcriptum eſt: cùmque cognouiſſent ſe eſſe nudos conſuerunt folia ficus, & fecerunt ſibi perizomata. Audenter dicam, quia quiſquis, vt compatiatur Chriſto nudari veſtibus erubeſcit, hic proculdubio ſerpentis verba audiuit, & quia de ſua nuditate confunditur, inſtar primi parentis à diuinis aſpectibus occultatur. Et re vera, ſine dubio celatur à facie Dei, qui portare dedignatur improperium Chriſti.* Nõ ſe fallat, qui prætextu culminis, & ſolij Chriſtianam diſſimulat nuditatem, & improperia Chriſti deuitat: non hoc dignitas petit, non thronus, ſed ſerpentis ſibilus: ſplendor enim Chriſtiani throni ex Chriſtiana vilitate, & improperijs commendatur. Dauid Chriſti pater, & animo totus Chriſtianus, dum in ſolio eſſet regali. 2. Reg. 6. nudus proſilijt antè Dei arcam, qua nuditate incurrit mille proba, & contumelias in ſe ab vxore iactatas. An forſan indecens fuit tanto regi, exponi improperijs, & contumelijs puellarum? D. Ambr. epiſt. 36. fatur: *Non erubuit* *Ambr.* *Dauid fœmineas opiniones, nec opprobria apud mulieres ſubire pro religionis obſequio verecundatus eſt. Ludebat enim Domino puer ſuus, & ideò amplius placuit: quia ita ſe humiliauit Deo, vt regale poſt haberet faſtigium, & vltimum exhiberet Deo, quaſi ſeruulus miniſterium.* Nihil vnquam turpe fuit culminibus, quòd Chriſto ceſsit honori; nec vllo magis dignitates illuſtrantur Chriſtianæ, quàm Chriſti improperijs. Et ſanè Prælatus, aut cuiuis Eccleſiæ præpoſitus, qui dignitatis præ-

prætextu euangelicam refugit nuditatem, à Christiq́ue improperijs abstinet, raros, aut prorsus nullas laboris sui fructus Christo afferet, nullos in Christo filios generauit. Sic Michol Saulis filia, dum viri sui nuditatē coram arcam condemnat. 2. Reg. 6. sterilitas pœna manet ipsa damnata. Ex cuius dánationis iudicio pungit D. Petr. Damian. quosdam, qui prætestu grauitatis externam pœnitentiam recusabant. Quippè ait epist. 89. Michol ergò merentur habere magistram, qui carnem suam coram fratribus perhibent non esse nudandam. *Et quoniam isti arescentes in radice superbiæ, nunquam spiritualem germinant fructum, his meritò congruit, quòd de illa quoque scriptura testatur dicens: Igitur Michol filia Saul non est natus filius vsque in diem mortis suæ.* Nec qui detrectat improperia Christiana vllos vnquam Deo filios generabit.

Pet. Dam.

Matth. 10. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animā autem non possunt occidere: sed potius timete eum, qui potest, & animam, & corpus perdere in gehennam.

§. X.

Corporis mors non timenda, sed amanda, vt magnorum bonorum custos.

MEritò iubemur mortem corporis non timere, dum non potest mori anima: & quidem, dum anima non perijt, dum non perditur, nihil perditur in morte corporali; imò omnia ibi amissa seruantur. De Moyse dicitur Deuther. 34. *Mortuusq́, est ibi Moyses seruus Domini*: & mirabor, quod adeò sanctus vir in morte dicatur seruus, cùm mors sit pijs, & iustis viris abolitio omnis seruitutis, & introductio in filiationē Dei. D. Paulus ad Rom. 8. de morte sanctorum locutus, sic ait: *Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectātes, redemptionem corporis nostri.* Itaque in depositione corporis sanctis viris depositio seruitutis applaudit, & illos diuina expectat filiatio. Cur ergò Moyses in morte seruus Dei dicitur, & non magis filius? Nonne ea pollebat sanctitate, qua in morte reuelationem filiationis diuinæ potuisset exectare? Erat equidem in morte Moyses filius Dei, sed is filius, qui nihil differt à seruo de quo sic definiebat Paul. ad Galat. 4. *Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a seruo, cùm sit Dominus omnium, sed sub tutoribus & actoribus est, vsque ad præfinitum tempus à Patre, &c.* Hoc proculdubio in morte minoratur, fitq́; quasi filius ætate minor, cui omnia bona auferuntur, tutoribusq́ue dantur, non vt ablata in perpetuum maneant, sed vt reseruentur integra perfectæ ætati. Et quis tutoris, curatorisq́ue munus subit, in auferendis bonis, & conseruandis? Mors equidem corporis id subit munus, quæ omnia vitæ bona nobis auferat, non vt aufert, sed vt instar curatoris seruet, & custodiat, vsque dum crescamus per resurrectionem in perfectam ætatē plenitudinis Christi. Quis iam metuat bonorum amissionem, quæ per mortem accidit? Hinc pulchrè D. Ephrem de Pœnit. fatur: *Mortem curatorem facito, vt cum resurrectionis tempus aduenerit, tanquam legitimæ ætatis factus ista recipias, & tanquam infans potestatem suorum non habens, in morte abscondas, vt in resurrectione velut laborum tuorum author, ac Dominus appareas, reddatque tibi deposita tua Deus.* Nihil amittis in morte corporis, sed & quæcùnque tibi auferuntur, non auferuntur à latrone, sed à curatore, quæ integra postea restituet, cùm legitimæ ætatis factus, Dominus in resurrectione appareat. Machabæorum fœliciſsimæ mortes, dum referuntur. 2. Machab. 7. dicitur: *Post hunc tertius eliditur, & linguam postulatus citò protulit, & manus constanter extendit, & cum fiducia ait: E cælo ista possideo, sed propter Dei leges nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero.* Nihil à seruis Dei morti datur perdendum, sed seruandum: quæcunque in mortis manibus deponunt, in tuto asserunt, vt integra recipiant. Hinc suborta fuit celebris quæstio de gloria horū puerorum, & gloria trium illorum, qui in Babyloniam fornacem fuerunt missi, vter triūphus maior? Quibus illorum sese Deus propitiorem ostendit? Pueros Babylonios integros seruauit, mediaq́ue inflammanti fornace nihil corruptionis in eis permisit: Machabæos pueros ardenti sartagine fiuit torreri, & penitus corrumpi. Ergò Deus minus his propitius, quam illis? Absit, imò Machabæis propitior; vt iudex propitior ostenditur erga puerum, cui omnia bona aufert, vt sub curatoribus constituat; quàm erga puerum, cui bona omnia permittit,

Deuth. 34.

Ad Ro. 8.

Ad Gal. 4.

Ephrem.

2. *Mac.* 7

mittit, expoſita ætatis immaturæ periculis.
Auguſt. Rem attigit D. Auguſt. ſer. 110. de diuerſis cap. 3. inquiens. *Quare illi ab ignibus liberati, iſti ab ignibus conſumuntur? Ergò illis Deus aderat, hos deſeruerat? Abſit: imò vtriſque affuit: Illi quidem de morte liberati ſunt, ſed in huius vitæ tentatione manſerunt: Ab igne liberati, ad periculare ſeruati. Machabæi melius, & tutius liberati ſunt.* Sanè melius, & tutius liberatur puer, qui ſub curatoribus eſt, quàm qui ſuæ libertati relinquitur: illius bona intuto ſunt; huius in periculo. Ille videtur à ſeruo non differre, ſed nihil ſeruile patitur; imò reuelabitur Dei filius, & omnia reſumet. Hic videtur liber, ſed in periculo eſt, ne ſit cupiditatum mancipium, extremamque incurrat ſeruitutem, & omnia; imò ipſam ſuam ſubſtantiã diſsipet. Locutus Iob cap. 3. de morte aiebat: *Paruus, & magnus ibi ſunt, & ſeruus liber à Domino ſuo.* Quæ verba ſic Græcè ſonant: *Paruus & magnus illic eſt, & ſeruus non metuens Dominum ſuum.* Si ſeruus ibi eſt, quomodo liber à Domino? quomodo non metuit Dominum? Dicat, quòd iam ibi non eſt ſeruus, quòd nulla poteſt in morte ſeruitus apparere, cùm per mortem liberemur à ſeruitute. An manet etiam in morte ſeruitus aliqua? Manet equidem non ſeruitus ſeruilis, ſed ſeruitus filialis, qua filius, dum paruulus eſt, ſub curatoribus conſtituitur: hic ſeruus non habet iam quid timeat, & ſeruus eſt: & ab omni timore liber, cui omnia in tuto aſſeruntur.
Iob 3.

§. XI.

Præſtantiſſimi cuiuſque eſt Dei offenſam timere.

NOn omni metu vacuos permittit Dominus manere ſuos diſcipulos, totius Chriſtianiſmi Principes; imò dũ inanes tollit metus, quos metus habeant, docet: nimirùm quòd Deum timeant, qui animam poteſt in gehennam mittere. Et quidem timor ne Deus offendatur, decet etiam præſtantiſſimos. Dum Herodes in Ieſum ſæuiret Matth. 2. apparet Angelus in ſomnis Ioſeph, & dicit: *Surge, accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Cur per Angelum Ieſu periculum ab Herode imminẽs explicatur Ioſeph, & ſuadetur fuga? Nonne Ioſeph poſſet per homines ſcire odiũ Herodis in puerum, & timere puero Ieſu ab Herode? Cur magis oportuit, quòd certior per Angelum fieret? Non Angeli poſsi ſunt eſſe poſtremi
Matth. 2.

in eo, quòd timeant offenſam fieri Dei filio? decet enim ſemper præſtantiſsimos, primos inueniri in timore de Dei offenſa. Elegan-
Chryſol. ter Chryſol. ſer. 151. inquit: *Mandatur fuga, mandatur cœlitùs, mandatur per Angelum, vt videatur cœlum timor antè tenuiſſe, quàm terram.* Vbi offenſa Dei timetur, vbi timor eſt ne Ieſus Dei filius lædatur, curant cœleſtes ſpiritus primi apparere ſub illo timore, vt qui deceat præſtantiſsimos. Quid plura? Adeò timenda res eſt præſtantiſsimis viris Dei offenſa; vt omni corporis damno emerent liberari ab illa. Magnus ille vir, & præſtantiſsimus Chriſti athleta Paulus, qui iam cœleſtes mãſiones triuerat, nihilominus totus ſub hoc Dei timore pauidus, hoc præbet tanti timoris indicium. Quippè ait: 2. ad
2. Cor. 12. Corinth. 12. *Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sathanæ, vt me colaphizet.* Expende illud, *datus eſt mihi, &c.* ſic ſtimat æſtimulũ illum, quaſi magnum donũ Dei: ſed vndè potuit Paulus lætari de ſtimulo carnis, velut de dono, niſi ex timore, quem habebat, ne incurreret iactantiæ offenſam? Proh ſanctiſsimum timorem, dignũ tanto Apoſtolo! Præ-
Ambr. clarè ad hæc D. Amb. de Virg. lib. 3. *Illecebroſa iactantia eſt, quam etiam Paulus veretur: lubrica, quæ etiam in Paulo cauetur. Sed non iſte facile mobilis caſu, qui reuelationibus timebat extolli. Et ideò fortaſsis athleta lætatur, quòd vulnere corporis emere didicerat animi ſanitatem.* Sanè qui ſibi timebat à iactantia, à Dei offenſa, non vir erat facilè mobilis, non ne-
cola quidam erat, ſed Apoſtolorum athleta, cu-
Princeps, ſed magnanimus
ius erat omni damno corporis emere ſecuritatem à Dei offenſis. Fallar, ſi poteſt eſſe vir fortis abſque hoc timore. Solebant Angeli, dum alicui apparebant, illi iubere metus de-
Luc. 1. ponere: ſic ad Mariam Luc. 1. *Ne timeas Maria*: ſic ad Ioſeph Matth. 1. *Noli timere*: ſemel tamẽ inuenio Angelum, cum timido homine loquẽtem, & nihilominus nulla de timore verba facientem. Id accidit 3. Reg. 19. vbi Elias timens, & fugitiuus ſeſe tradidit ſomno. Quid tunc? *Ecce Angelus Domini tetigit eum, & dixit illi, ſurge & comede, &c.* Cur Angele non iubes priùs metus ponere; cur de more non excutis metum tanti Prophetæ à corde? D. Greg. Papa hom. 14. in Eze-
D. Greg. ch. rationem reddit: *Apparet fugiẽti Angelus, cibum præbet, quia lõgum iter reſtat, prædicit, & tamen timorem de corde nõ excutit, quia in corde Propheta magna erat cuſtodia fortitudinis illa infirmitas timoris.* Manebat in Elia timor non de morte corporis, quam iam appetebat, & pro qua ſupplicabat, ſed Dei timor in illo

manen-

manebat, quem non excutit Angelus', vt qui sciret robur tanti Prophetæ ad longam viam necessarium non posse manere, nisi spiritu timoris diuini firmaretur.

§. XII.

Potentissima ad salutem causandam æternæ flammæ memoria.

FOelix homo, qui illum metuit Dominum, qui potest animam, & corpus perdere in Gehennam: non enim ociosè Gehennam in præsenti meminit Dominus, sed vt cuius memoria validissima sit, ad mala omnia depellenda, salutemque causandam æternam. Dum ignitis mortibus ferirentur Israelitæ, pasimque perirent Numer. 21. ære misso in fornacẽ conflauit Moyses serpentem æneum, eumque à fornace eductum proposuit populis aspiciendum. Sed quale hoc remedium miseris pereuntibus? Quid quod æneus serpens à fornace eductus aspiciatur, vt indè possint flammantia vulnera sperare remedia? Equidem fallar, si vel memoria æterni fornacis non possit ardentibus cupiditatum flammis afferre medelam. Ad hæc aiebat D. Ephrem de Pœnit. *Fusilẽ igitur serpentem ex fornace sumpsit, vt flammam tuam in mẽtis corruptionem effusam reprimeret.* Quę libidinum flamma inter ipsas medullas desęuiens non refrigeretur, vel ad aspectum fornacis illius æterni, cui præsidet serpens antiquus, serpens ille vectis? Nil mali permittit in nobis esse vna Inferorum fornacis recordatio: Psal. 54. aiebat Dauid: *Veniet mors super illos, descendant in infernum viuentes.* Nec paruam fecit quæstionem D. Aug. quomodo illi, super quos mors venerat, in Infernũ descenderent viuentes? Si mortem super se exceperunt, quomodo viui ad infernũ descendunt? Sanè nulla mors, nullum malum potest offendere illos, qui viuentes norunt ad infernum descendere, æternasque angustias, vel mente perpendere. Qui sic ad infernum descendit, non mortem, sed vitam, sed vitiorum casum, sed virtutum alimoniam indè refert. Huc adducite illud Gen. 42. vbi Iacob dicit suis filijs: *Audiui, quòd triticum venundetur in Ægypto, descendite, & emite nobis necessaria, vt possimus viuere.* In eo constituit spem vitæ, & alimoniæ, quòd filij descendant in Ægyptum, & sanè Ægyptus regio mortis erat pristinis sanctis, regio, inquam, angustiæ, & tenebrarum, regio damnatorum; vt indè sciremus vitam, & alimoniam nobis parare, quòd vel mente damnatorum regionem de ambulemus. O qualem mercatum, quàm diuites nũdinas bonorum omnium in regione damnatorum inueniet, vt sibi necessaria ad vitam comparet, qui viuus illò descendit. Pulchrè ad hæc D. Petr. Dam. ser. 60. in D. Nicolaum fatur: *Totus tremo, atque horreo ad memoriam regionis istius, & concussa sunt omnia ossa mea. Illic est ignis, qui non succenditur, vermis, qui non moritur, frigus horrendum. Ibi fœtor intolerabilis exoritur, percutientes mallei resonant in cessanter, obtusæ tenebræ cumulatius indensantur. Illic confusio peccatorum, horribilis facies Dæmonum, inextricabilium vinculorum fertilis multitudo. Ibi fletus, & stridor dentium, planctus, & gemitus, & alternantia mala impios sine pietate descerpunt. Nihil sic valet ad extirpandas voluptatum radices, quàm istorum memoria. Curre per has tumultuantes vndinas, vt viuens descendas in infernum, & fac sarcinam tuam odium peccati.* Felix mercator, qui viuus nouerit in regionem damnatorum descendere; mihi credat, nullos in latrones incidet, nullum spolium patietur; nec spoliatus, nec vacuus redibit. Imò plenas secum sarcinas reportabit armorum, quibus vitia de triumphet, & in vniuersas carnis voluptates desęuiat. Quis voluptates amet, post illius horrendi carceris conspectum? Nec prætermittam, quæ de illa etiam regione D. Cyprian. scripta dederit: is de laude Martyrij fatus, dum pœnas, à quibus per illud liberamur expendit, ait: *Sæuiens locus, cui Gehenna nomen est, magno plangentium murmure, & gemitu, & cruciantibus flammis per horrendam spissæ caliginis noctem, sæua semper incendia camini fumantis expirat: globus ignium arctatus obstruitur, & in varios pœnæ exitus relaxatur. Tunc sæuiendi plurima genera; tunc in se ipse conuoluit quidquid ardoris immissi edax flamma cruciarit. Hos, quibus recusata vox Domini, & imperia fuere contempta disparibus coercet exitij, proquè merito salutis exacta vires suas sugerit, dum pars sceleris discrimen imponit. Et alios quidem moles intolerabilis curuat, alios per abruptum clinosi tramitis collem vis sæua præcipitat, & catenarum stridentium nexum graue pondus inclinat. Sunt & quos agens strictim rota, & indefessa vertigo, & quos tenaci inter se densitate constrictos adhærens corpori corpus includat, vt & absumat incẽdium, & grauet ferrum, & excruciet turba multorum.* Quid horribilius?

Eqhrem.

Gen. 42.

Pet. Dam.

D. Cypr.

Matth. 10. Nonne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non cadet super terram, sine patre vestro? vestri autem capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo, &c.

§. XIII.

Viri iusti nihil ad perfectionem suam pertinens non recuperabunt ex morte.

RE uoco in memoriam, quod §. 10. supra dedi de morte, quam habent viri iusti dominam, & curatricem, vt quæ reddituræ sit rationem omnium bonorum, cùm deuenerimus in perfectam ætatem plenitudinis Christi. Quid times ergò in morte? Curator est, omnia tua sub catalogo accipit, vt reddat: huic accinit præsens locus, nimirùm: *vestri autẽ capilli capitis, omnes numerati sunt:* nihil tuum, nec minutissimum capillũ mors recipit, cuius non reddat rationem, & integrum restituat. Ad hæc Iob cap. 17. *Si sustinuero, infernus domus mea est, & in tenebris stratum lectulum meum. Putredini dixi, Pater meus es; Mater mea, & soror mea vermibus.* Vt suum erga mortem affectum explicaret, sufficeret, quòd putredinem patrem vocaret, patrisq; loco haberet; cur & vermes matrem, & sororem appellet? Duo considerabat sanctissimus in morte, quæ illam amabilem reddebãt; primùm quod in præsenti per mortem omnia mala abolentur, ideoque illam patrẽ vocat, de cuius roborevenit, quod filij à malis liberẽtur; alterum quod in futurum omnia à morte vorata sunt restituenda; ideò vermes vocat matres, & sorores: mater enim paruuli filij accipit bona, non vt prolibito fruatur illis, sed cum ratione, vt quæ illa integra redditura sit, cum filius ad perfectam ætatem peruenerint. Nihil bonorũ filij accipit mater, quòd ab illa non debeat exigi, quia illud non sub proprio accipit dominio. Sed in depositum, cuius rationem reddat. Sic morti, sic vermibus, sic perditioni traduntur homines iusti, velut paruuli filij matribus, non vt dilapidẽt, & deuorent eorum sustantias, sed vt omnia in depositũ habeãt, quòd ab eis post modum exigetur. De quo aiebat D. Petrus Dam. epist. 151. *Iam quos in gremio suo terra susceperat, quos aqua sorbuerat, quos edax flamma cõsumpserat, omnes quasi commissum sibi depositum reddunt, & vitæ alicui, vlla sui diminutione restituunt.* Tenetur equidem curator apud se deposita bona pupilli absq; vlla sui imminutione reddere, vbi exigũtur: similiter vniuersæ creaturæ, quæ corruptioni hominum deseruiũt, tenentur homines integros, & perfectos restituere. Huc spectabat iustissimus Dominus Gen. 9. inquiens: *Sanguinem animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum.* Quæ verba tractans D. Damas. lib. 4. Orthodox. cap. 28. sic ait: *Quonam modò facturus est Dominus, vt sanguinem hominis de manu omnium bestiarum requirat, nisi quia corpora hominum, qui mortem obeunt, ad vitam excitabit?* Dominus enim iustissimus iudex, pupillorũ adiutor, permittit pupillos suos, iustos suos, homines suos, & elementorum voracitati, & bestiarum dentibus; non tamen permittit illos bestijs, aut elementis, vt hæc dominentur illorum pro libito, sed vt curatores illorum agãt; veniet enim tempus perfectæ ætatis, & tunc iudex ipse pupillorum recordatus ab vniuersis bestijs, & creaturis integra suorum corporis bona requiret. Tradimur enim morti non ad dominium, sed ad depositum, cuius rationem reddet in resurrectionis die. Hinc pulchrè Tertul. lib. de Resur. carnis ait. *Resurgit igitur caro, & quidem integra. Indepositum est vbicumquè apud Deum per fidelissimum sequestrem Dei, & hominum Iesum Christum. Carnis interitum quem putas, secessum scias esse. Non sola anima seponitur; habet & caro secessus suos, interim in aquis, in ignibus, in alitibus, in bestijs; cùm in hac dissolui videtur, vel vt in vasa transfunditur, vt rursus ex illis præsentetur Adam auditurus à Domino: Ecce Adã quasi vnus ex nobis factus est, verè tunc compos mali, quòd euasit; & boni, quod inuasit.* Prò fœlicem diem, in quo pupillarem ætatẽ egressi integram restitutionem bonorum omnium capiemus, absque vlla imminutione, nec minutissimi capilli!

Iob 7. *Gen. 9.* *Tertul.* *Pet. Dam.*

Matth. 10. Omnis ergò, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor, & ego eum coram patre meo, qui in cœlis est. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo, & ego eum coram patre meo, qui in cœlis est.

§. XIIII.

Fœlix ille, cui nihil datur ſpectari, niſi Chriſtus, in quo vno omnia perfectius habentur.

MAgnum equidē eſt hominem ſeſe tormentis, ſeſe crudelibus mortibus dedere ob confeſsionem Chriſti, quot retributiones parantur athletis, qui tanto in agone ſanguinem effundunt? Ecce retributiones: *Confitebor & ego eum coram patre meo*; Quantula hæc retributio ad tantos labores? Cur non magis explicantur gaudia cœleſtia, gloriarum coronæ, æternorum Principum cōſortia, Angelorum acclamationes? Cur illis omiſsis vna ſolum Chriſti apud Patrem cōfeſsio afferitur? Equidèm hoc ad ſummam fœlicitatem pugnantium ſpectat, quòd prætermiſsis omnibus vnum Chriſtum habeant in optatis, habeant præ oculis. Sic monebat
Coloſ. 3. Paulus ſuos commilitones ad Coloſſen. 3. *Quæ ſurſum ſunt quærite: vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens.* Ad terrena omnia faſtidienda ſuffeciſſet ſurſum oculos attollere, cur in ſuper addit illud, vbi Chriſtus eſt? Non ſufficit ad perfectam, & penè interminabilem, & inconcuſsibilem fœlicitatem, quòd cœleſtia ſpectes, ſed quòd vnum Ieſum ſpectes. Id
Chryſoſt. quod acutè notans D. Chryſoſt. hom. 13. ad Popul. ait: *Propterea nos admonet dicens. Quæ ſurſum ſunt, quærite. Quæ ſurſum ſunt, qualia dicis, dic mihi? Vbi Sol, vbi Luna? Vbi Angeli, & Archangeli? Vbi Cherubin, & Seraphin? Non inquit. Sed vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedēs.* Non te plenarie fœlicem putes, dum aliquid aliud, ſiue terrenum ſit, ſiue cœleſte, ſpectes præter Chriſtum. In hoc vno plenaria fœlicitas iuſtorū nititur: aiebat enim Iſaias cap. 1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis.* Quæ terræ bona hæc, quæ promittuntur ſanctis, niſi bona Chriſti? Chriſtus eſt terra ſublimis in dextera Dei reſidens: Chriſtus eſt terra fluens lac, & mel, quæ veris Iſraelitis promittitur, nec illis decorum eſſet, quòd aliud ſpectarent præter hanc terram Chriſtum. Acutè & eleganter in temporales
Tertul. homines arguit Tertul. lib. de reſur. carnis ex hoc loco dicens. *Fœlix nimirùm fides, ſi ea conſecutura eſt, quibus hoſtes Dei, & Chriſti non modo vtuntur, ſed abutuntur; ipſam creaturam colentes aduerſus conditorem. Bulbos, & tubera in terræ bonis deputabis, Domino prænuntiante, ne in pane quidem victurum hominem. Sic Iudæi terrena ſolummodo ſperando, cœleſtia amittunt, ignorantes, & panem de cœleſti repromiſſum, & oleum diuinæ vnctionis, & vinum ſpiritus ex vite Chriſti.* Pulchrè doctor iſte irridet fœlicitatem fidelis hominis, ſi aliud ſpectaret præmium laborū ſuorum præter Chriſtū; quidquid enim præter Chriſtum eſt, commune eſt etiam infidelibus, & Dei hoſtibus, ſolùm quod pertinet ad Chriſtum reſeruatur, vt proprium præmium fidelibus iuſtis, quorum plena eſt, & inconcuſsibilis fœlicitas. Et cur non erit horum plena fœlicitas, quando in vno Chriſto plenus, & perfectius omnia poſſideant? Apud Matth. cap. 17. dum ſupra Thaboris verticem transfiguratus eſt Ieſus, ſimul apparēt in gloria Moyſes, & Elias colloquentes cum Ieſu: tunc lucidiſsima nubes adeſt ex qua vox Patris ſonat, quorum gloriæ impares diſcipuli concidunt, & pauliſper diuino tactu recreati, dum aperiunt oculos, *neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.* Paulo ante, & Moyſem, & Eliam glorioſos, & nubem lucidam viderant, nunc neminē vident, niſi ſolum Ieſum, & aliorum perdunt cōſpectū? Abſit, imò nunquam magis illis gaudent, quàm dū vno ſolo gaudent Ieſu, in quo meliori conditione cætera vniuntur. D. Chry-
Chryſoſ. ſoſt. hom. 11. in Marc. ait. *Tres perdentes, vnū inueniunt. Imò, vt amplius dicam, in vno tres reperiunt. Magis enim reperitur Moyſes, & Elias ſi in Chriſto conglouentur.* Fœlix, qui vnum habet Chriſtum, quem ſolum aſpiciat, in quo vno magis omnia habebit, nunquā enim rebus magis fruetur, quam dum nullis fruitur, quæ non ſint Chriſti. Quò refero illud D.
Hieron. Hieron. de Nepotiano dictum in eius epitaphio, nimirùm. *Nepotianus meus, tuus, noſter, imò Chriſti, & quia Chriſti id circo plus noſter.* Nulla equidem magis noſtra, quàm quę nobis ſunt in vno Chriſto. Vide infra. §. 23.

§. XV.

Non publices ſtatim omnia laudabilia, quæ in te ſunt, etiam ſi in tuas laudes deſcendere cogaris.

ACutè in præſenti notat Maldonatus noſter Chriſti Domini modeſtiam, & humanitatem, qui dum ait: confitebor, & ego eum coram patre meo, ſe quaſi teſtem facit, cùm ſanè futurus ſit iudex in dextera reſidens Patris. De iudice tacet, de teſte loquitur, vt hanc eius ebibamus modeſtiam, eius affectæ, & etiam cum liceat laudabilia de nobis euulgare, non ſtatim ſumma, non ſtatim omnia, ſed quaſi, qui ægrè, & difficul-

ter aliquid promit, ſemper minima promamus. D. Paulo Ieſu perfectiſsimo diſcipulo neceſsitas fuit aliquãdo de ſe laudabile, quid promere. 2. ad Cor. cap. 12. & poſt narratũ quanta potuit modeſtia raptum illum celebrem, in tertium cœlum, ait: *Pro huiuſmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, niſi in infirmitatibus meis. Nam & ſi voluero gloriari, non ero inſipiens, veritatem enim dicam; parco autẽ; nequis me exiſtimet ſupra id quod videt in me.* Itaq; in laudes ſuas deſcendit Apoſtolus, & dum vnam ſolam reuelationẽ meminit, ſtatim de his tacet, nec aliam explicare vult. An illam ſolam reuelationẽ habuit? Abſit: plures aliàs habuit, & illuſtriores, verùm modeſtus, & humilis vir non omnia effundit laudabilia, contentus plurimis prætermiſsis, vnum quid euulgare. Pro quo D. Chryſoſt. hom. 5. de laudibus Pauli, ait: *His autem omnibus maius eſt, quia neceſsitate cogente, nõ vniuerſa fudit in medium, ſed plura etiam, & maiora celauit. Venio, inquit, ad viſiones, & reuelationes Dei: parco autem; nequis de me exiſtimet ſupra id quod videt. Hoc verò dicendo nos erudit, vt ne exiſtẽte quidem neceſsitate, omnia quorum nobis conſcij ſumus, in medium proferendo vulgemus, ſed ea ſolum, quæ audientibus vtilia iudicamus.* Maximum eſt, quòd homo ſuas laudes occultet, ſuas virtutes cælet: ſed id longè maius, quòd vbi neceſsitate cogente aliquid laudabile exerendum eſt, ſic nouerit neceſsitati ſeruire, vt vltra id quod ſufficit, nec vnum alterum laudis verbum proferat. In hoc etiã mirabilis extitit Samuel. 1. Reg. 12. vbi panegyrim pro ſe apud populum faciens, ait: *Loquimini de me coram Domino, & coram Chriſto eius, vtrum bobem cuiuſquam tulerim, aut aſinum: ſi quempiam calumniatus ſum ſi oppreſi aliquem, ſi de manu cuiuſpiam munus accepi, & contemnam illud hodie, reſtituam què vobis.* Hęc de ſe loquitur Samuel, præter hęc nil aliud dicit: ſed non habet Samuel alias virtutes? Habebat equidem plures, & longè illuſtriores, & præſtantiores, vtpotè vir caſtiſsimus, ſpirituque Dei plenus, iniuriarum prorſus immemor, ſed illa ſolum exprimit, quæ ratio temporis poſtulabat, vt erudiretur recens creatus Princeps. Ad hæc Chryſoſt. ſupra ait. *Non enim ſuper decore pudicitiæ, neque de obliuione locutus eſt Samuel iniuriæ, ſed ſuper tali re quadam, quàm præcipuè diſcere regem illius temporis oportebat, ideſt de conſeruanda integritate iuſtitiæ, & manibus abſtinendis à muneribus.* Nec minor his ſeſe oſtendit Dauid, adhuc puer, ſed miris ornatus Dei muneribus: is dum oues patris paſcit pro tuenda grege nõ dubitat ſe e leonibus, & vrſis opponere: dũ apud Regiam viuit. 1. Reg. 16. ſic pſallebat, vt fugaret ſpiritum malum à Saule. Quid tunc? Hic tantus, ac talis iuuenis, quem propter dicta non dubitant ſerui regis vocare fortiſsimum robore, & virum bellicoſum, & prudentem in verbis; hic, in quam talis iubenis, dum ſe apud Saulem cõmendaret, vt ſineretur aduerſus Philiſtæum exire, ſic ait cap. 17. *Paſcebat ſeruus tuus patris ſui gregem, & veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietẽ de medio gregis, & perſequebatur eos & percutiebam, &c.* Et quidẽ maius erat virtutis ſignum, quòd vel cytharæ pulſu fugaret malignum ſpiritum, quàm quod percuteret leonẽ, aut vrſum; cur ergò quod maius eſt prætermittit, & minimum publicat. Sufficiebat oſtendere ſe cum leonibus pugnaſſe, vt crederetur ei pugna, cùm Philiſtæo à Saule, ideò vir modeſtus, & humilis à maioris facinoris publicatione abſtinuit, dũ explicauit ſufficiens. Id quod notans D. Chryſoſt. ſupra inquit. *Dauid etiam glorians de eis vtiq; gloriabatur, quæ emendare auditorem valerent. Neque enim de ſe aliam commendauit ille virtutem, ſed vrſum, & leonem adduxit in medium, atq; aliud prorſus nihil.* Sic verè humiles, & modeſti viri, etiã vbi ad proprias laudes deſcendere neceſsitate aliqua vrgentur, quantum minima poſſunt prædicant, maiora ſemper, & illuſtriota obtegentes.

1. Cor. 12.

Chryſoſt.

1. Reg. 12

Chryſoſt.

1. Reg. 16

Chryſoſt.

Matth. 10. Nolite arbitrari, quia pacem veni mittere in terrã, non veni pacem mittere, ſed gladium.

§. XVI.

Salutaris ſit, qui gladium portat.

FErreũ putas Ieſum, quia exultat in gladio, vt qua ſi in virga ferrea ſuos moderetur aſſeclas, apage, non eſt meus Ieſus ferreus, ſed totus ſuauis, totus ſalutaris, ideò illi à patre gladius traditur. Equidem aiebat Caſiodorus 6. lib. 1. *Tutò illi commiſſa eſt, poteſtas necis, qui fuerat author ſalutis.* Tutiſsime ergò Ieſus meus humanæ ſalutis author gladium oſtẽdit, nec in tam ſalutari manu gladius poteſt efficere aliquid nõ ſalutare. Mihi credite, tradit Deus gladiũ non illi, qui perdat, ſed qui ſaluet. Ariolus ille Balam Num. 22. valdè iratus in aſinam ſuam, quod corruiſſet, ait: *Vtinam haberem gladium, vt te percuterem,* & valdè miror, quòd non haberet

Caſiodor

Num. 12.

iſte

iſte gladium, cùm iret inter armatos, vocabatur enim ab exercitu Moabitarum, vt malediceret exercitui Iſraelis; & cùm iter ageret circa hos duos validiſsimos exercitus, gladium ſecum non portat? Cur miſer non tibi magis caues à tot armatis militibus? Cur vel ex neceſsitate, aut occaſione temporum gladio aliquo non accingeris? Rem attigit

Philo. Philo lib. de Cherub. inquiens. *Gratia maxima conditori, qui ſciens imprudentiæ rabiē non dedit tanquam furenti gladium, ne quoſcùnque obuios magna clade conficeret.* Huc ſpectare ſolet conditoris noſtri prouidentia ne gladius cōcedatur, niſi à quo ſalus poſsit ſperari. De

Pſal. 44. filio Dei locutus Dauid Pſal. 44. ait: *Speciosus forma præ filijs hominum, diffuſa eſt gratia in labijs tuis, propterea benedixit te Deus in æternū. Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potētiſsime.* Cur petit Dei filium gladio accingi? Prius viderat illum humanum, gratioſum, benedictionibus plenū, & meritò amat gladium accingi ab illo, à quo tot gratiæ, tot benedictiones, tot ſalutes poſſunt dimana-

D. Paſch. re. Præclarè D. Paſchaſ. ibi: *Hinc quæ [illegible] egregiam formam decoris, poſt [illegible] diffuſam in labijs, poſt [illegible] perceptam æternæ [illegible] gladio [illegible] imperatur a patre, vt accingat [illegible] ſuæ fortitudinis, ad vltionem [illegible], ad conſeruanda reprehenſionem contra, vt in pace ſint omnia.* Nō aliud animus conditor amaret gladium videre, niſi in latere eius, qui ſimul gratijs, & benedictionibus perfundebatur, vt hominibus pacem inferret, & ſalutem. Nunquam ſine ſalute gladius potuit Deo prorſus amabilis exiſtere. Vndè cum Dominus iubebat à ſuis gladios emi, acceſſerunt diſcipuli dicētes, ſe duos habere gladios, quibus ipſe reſpondit Luc. 22. *Satis eſt*, quaſi non eſſet ſatis gladius vnus, ſed cur non eſſet ſatis gladius vnus, niſi vt in duobus, explicarentur duo officia, quæ Deus in gladio requirit, nimirùm, & reſciſſio mali, & illatio ſalutis? Pro quo D. Paſ-

D. Paſch. chaſ. lib. 12. in Matth. inquit. *Diſcipulis Chriſti, nec plùs ſunt neceſſarij, quam duo gladij, nec minùs habere cōgruit. Vnum in verbo, quo feriatur quiſque, vt viuificetur: alterum, quo vlciſcatur omne ſcelus.* Itaque nunquam Chriſtianus gladius potuit Deo placere, niſi de ſocia ſalute; ideò ſuum Eugeniū monebat D. Bern.

D. Bern. lib. 4. de conſider. *Nunc verò arripe gladium, qui tibi ad feriendum creditus eſt, & vulnera ad ſalutem, ſi non omnes, ſi non vel multos: certè quos poſsis.* Hoc nunquam permittendum, quòd Chriſtianus gladius non ſpectet ad ſalutem.

§. XVII.

Vbi gladius, ibi & erit Ieſus.

NOn mittit Ieſus gladium in terram, & in cœlo ipſe manſit; ſed cum gladio deſcendit ipſe, & venit; nec gladius miſſus fuit, quin Ieſus venerit. Indè iam fœlices cōpellabo eos, qui gladij experiuntur incōmoda, certiſsimè etiam experiētur Ieſu gratias, & ſuauitates. Sap. 18. Ægyptiorum memo- *Sap. 18.*
rans ſtrages: *Omnipotens ſermo tuus Domine exiliens de cœlo, à regalibus ſedibus durus debellator in mediam exterminij terrā proſilijt, gladius acutus in ſimulatum imperium tuum portās, & ſtans replevit omnia morte.* Ecce tibi gladius in Ægypto, & quidē duriſsimus, & acutiſsimus gladius, qui omnia repleuit morte. Num venit in Ægyptū ſolus hic duriſsimus gladius? Abſit, ſed & Ieſum audio veniſſe in
Ægyptum: ait enim Matth. 2. *Accipe puerū,* *Matth. 2.*
[illegible] eius, & fuge in Ægyptū. Cur puer Ieſu fugis in Ægyptum? Cur non magis in Iudeæ montana repetis iter? Ibi Ioannem etiam latitantem inuenies, qui exultet in aduentu tuo, cur mauis ire in regionem adeò ignotā? Iuerat illò priùs gladius acutus omnia replens morte, & mille plagis mortificans, & quò iuerat gladius non poterat, non venire quàm primū Ieſus. Imperfectus hom.
2. in Matth. apud Chryſoſt. ait. *Recordatus* *Chryſoſt.*
Dominus, qui non in finem iraſcitur, quanta mala fecerit ſuper Ægyptum: ideò mittit filium ſuū in eam, & dat illi magnæ reconciliationis pignus, & perpetuæ amicitiæ pignus, vt decem plagis Ægypti vna medicina ſanaret. In Ægyptum præmiſerat Deus gladium, præmiſerat plagas, & eò feſtinat mittere Ieſum, qui cum ſolus ſit, non poteſt abeſſe ab eo, cui gladius plagam infert. Id nouerant Iudæi captiui Oſeæ *Oſea. 6.*
cap. 6. dicētes *Ipſe capit, & ſanabit nos: percutiet, & curabit nos.* Siue vt expreſsiùs apud Græcos habetur: *Ipſe percuſsit, & medebitur nobis. Feriet, & curabit vulnera noſtra. Sanabit nos poſt biduum. Tertia die ſurgemus, & quæremus corā ipſo, & cognoſcemus.* Ecce tibi ſimul, & percuſsio, & medela: vulnus & ſalus: gladius feriens, & ſaluatoris manus, qui vel per hoc præſens agnoſcitur. Sed cur non magis diſtat à vulneribus inflictis ipſa curatio? Theophilactus, ait: *Propter facilitatem hoc di-* *Theophil.*
cit, quia non indiget diutina circuitione Deus ad curam; verùm accumulatam ſtatim exhibebit ſanitatem. Nàm percuſſæ naturæ iniecit filiū ſuū ſeu curationem. Vbi gladius incipit ſæuire, poſque percutere, non diù medicus, & ſaluator

uator morabitur, iã paterna Dei viscera medelam parant, & filium suum vnigenitũ mittit post percussionem gladij. Huc spectabat
Ad Ro. 5. Paulus ad Rom. 5. *Lex autem subintrauit, vt abundaret delictum; vbi autem abundauit delictum superabundauit gratia, &c.* Itaque primum lex introducta est, & post legem statim Iesus author gratię, sed cur necesse fuit priùs legem intrare? Nimirùm lex gladius erat, vulnera infligens, & patentia faciens iam inflicta, & sic non miror, quòd statim Iesum traheret, qui non potest nõ venire post gla-
Chrysol. dium. Chrysol. ser. 112. *Venit lex, vt gladio præceptorum velut apostema longi temporis aperiret, & collectam diù saniem salutaris subindè siccaret effusio. Venit ergò medicus, & iam fesso curis, & curationum vexationibus, soliùs verbi authoritate subuenit.* Præmissus fuit legis gladius, qui sensibilia externa feriret, affectus carnis percuteret, imò resecaret, & vbi tantus sentiebatur iam gladius; ecce tibi Iesus medicus adest, qui minimè adesset, nisi priùs sensibilium sectio extitisset, & percutiens gladi⁹. Quærebatur Iacob apud vxores suas
Gen. 31. fatus Gen. 31. *Video faciem patris vestri, quòd non sit erga me sicut heri, & nudius tertius: Deus autem patris mei fuit mecum.* Cum secum Deũ experiretur, causabatur Iacob, quòd sibi infensum socerum sentiret, & prorsus contrarium. Et cur Deus fauet, & adest, cui Labanus cõtrarius est? Sanè necessum erat, vt qui Deum sibi præsentem sentiret, & soceri inimicitiam experiretur; non enim Deus adesset, nisi prius sensibilium sectio inueniretur.
Philo. Id quod pulchrè notat Philo lib. Quòd deterius potiori insidietur, vbi sic ad verba data loquitur: *Atqui ideò Laban erga te malè affectus est, quia Deus tibi fauet: nam in quacumq́ anima externum istud sensibile honoratur tãquã bonum maximum, in ea Deus non inuenitur: in quà autem Deus obambulabat, in ea bonum externũ sensibile non relinquitur.* Hoc sit tibi signum aduenientis iam Dei, si sensibilium sectio, si gladius præcesserit: solent enim mũdiales reges, in maiestatis, & dominij sui ostentatione Principem ante se præmittere, qui gladium strictum portet, adeò vt ex gladio signum habeatur regis accedentis: sic rex regum, & Dominus dominantium accedere ad nos monstratur, ex pręmisso gladio, qui semper venit ante faciem eius. Quò for-
Abach. 3. sam spectabat Abachuc cap. 3. dum triumphalã Domini gressum depingit aiens: *Splẽdor eius, vt lux erit, cornua in manibus eius: ante faciem eius ibit mors.* Quasi Dei ante ambulo sit gladius sensibilia secãs: vndè Dauid Psal.
Psal. 67. 67. *Iter facite ei, qui ascẽdit super occasum, Dominus nomen illi.* Nescit Dominus ambulare, nescit ascẽdere, nisi prius occasus præcedat: quò circa monet D. Hieron. lib. 3. in Amos Hieron.
cap. 6. *Nisi enim mala opera in nobis occiderint, Christus non ascendit super nos.* Itaque tunc in nobis Deus erit, cùm gladius fuerit, cũ præcesserit sectio. De hoc etiam lib. 2. cap. 10. §. 13. & alibi.

§. XVIII.

Gladius non in iustos, sed in peccatores desæuit.

Miror quod Dominus dicat se venisse, vt gladium mittat in terram, cùm potius videatur venisse, vt gladium excipiat in se à terra missum. Sanè Zach. 13. ait: *Framea* Zach. 3.
suscitare super pastorem meum, & super virum cohærentem mihi, dicit Dominus exercituum. Gladius ergò, & framea Iesum petit, Iesum percussit, cur non dicit Iesus, quòd venerit [illegible] gladium, pati vulnera, sed potiùs quod venerit, gladium in terram mittere? Nonne magis in se adactos gladios vidit? Equidem qui sanctitate, & iustitia florebat, non tàm [illegible] gladium patitur, quàm in terram dimittit; nunquam enim gladius à iustis in peccatores nõ resiliuit. [illegible] iacula excipiũt, sed à se dimissa [illegible] viri iusti peccatores faciunt resilire. Quàm veritatem ipse Seneca videns lib. 2. de iniuria non ca- Seneca.
dente in Sapientem, ait: *Tàm citra sapientem omnes terrenorum impetus deficient, quàm quæ neruo tormentisvè in altum exprimuntur, cùm extra visum exilierunt, citra cœlum tamen flectuntur.* Quis nesciat cœlum nullas excipere in se sagittas, sed vniuersas à se in terram dimittere? Sic prorsus iustus, & sapiens vir nõ gladio perijt; vtpotè à quo gladij in terrenos peccatores ingenti vi reflectuntur. Crudelibus hostibus tradidit Iesum Iudas: ferebatur iam innocentissimus agnus in victimã Mat- Matt. 27.
th. 27. *Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quod damnatus esset: pœnitentia ductus retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & senioribus, dicens: Peccaui iusti tradẽs sanguinẽ.* Quid tunc? *Proiectis argenteis in templo, & abiens, laqueo se suspendit.* Cur sic præceps se se miser homo dedit in necem? Cur non magis expectauit Dei misericordiam? Nonne paulò ante Iudæorum cohorte cinctus dicebat illud Sap. 2. *Circumueniamus iustũ; mit-* Sap. 2.
tamus lignum in panem eius? Cur qui circumuentionem parabas iusto, lignumque mittebas in eum, nunc iusto parcis, & curris ad suspendium? Necessum erat, vt quod mittebatur

batur in virum iustum lignum, ab illo dimitteretur in terram, id est, vt opprimeret peccatorem terrenis deditum. Præclarè D. Leo ser. 3. cùm Iuda hæc loquitur. *Cur ò Iuda de Iesu boritate diffidis, qui te à corporis, & sanguinis sui communione non repulsit? Sed homo inconuertibilis, spiritus vadens, & non reuertens, cordis sui secutus est rabiem, & stante Diabolo à dextris eius, iniquitatem, quam in sanctorũ omnium armauerat caput, in suum verticem retorsit.* Immissum in Iesum lignum, non Iesum, sed recidens in terram funditus Iudam perdidit: sic necessum est, iacula in viros iustos emissa, in terrenos homines, & peccatores retorqueri, dimitti. De illo primò homicida dicitur Gen. 4. *Consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Philo autẽ lib. Quòd deterior potiori insidietur, legit *interfecit ipsum*, quibus verbis putat latere aliquam equiuocationem, propter illud pronomẽ *ipsum*, quòd & si videatur referre Abelum, nihilominus etiã potest referre ipsum percussorem Cainum, vt qui non tàm Abelo, quã sibi manus appareat intulisse. Quippè ait: *Insurrexit Cain in Abelem fratrem suũ, & interfecit ipsum: prima quidem specie Abelem occisum subindicat: sin autem diligẽtius rem expendas, ipsum Cain à se ipso. Proindè sic legendũ: Insurrexit Cain, & occidit se ipsum, & non alterum.* Meritò putat sapiens vir, sic in veritate calamitatem mutari, vt quę videbatur iusto viro illata, minimè iustum afficiat, sed ab illo in terrenum peccatorem dimissa appareat. Quis iam numeret gladios in Dauidis regnum venientes? Quis mortes percenseat, & filiorũ eius, & subditorum? Vidit ipse aliquando in manu Angeli gladium, cuius ore tota penè ciuitas regia vorabatur, sic habes. 1. Paralip. 21. *Leuans Dauid oculos suos, vidit Angelum Domini stantem inter cœlum, & terram, & euaginatum gladium in manu eius, & versum contra Hierusalem.* Qui gladius erat in manu Angeli, tàm vorax, tã sæuus in Dauid? Nullus alius erat, quã gladius, quo Dauid interfecerat Vriã; ille idem gladius, qui à Dauide in Vriam fidelem, & pium hominem fuerat directus, vt Vriam tetigit mutatus est, & prorsus conuersus, vt Dauidis regnum vastaret. Ad hæc D. Chrysost. hom. 45. ad Popul. fatur. *Cùm Dauid Vriam affecit iniuria, mutatus rursum est ordo: & infirmitas quidẽ ad eam, qui patrauit iniuriam: virtus autem ad iniuriam passum transiuit. Mortuus enim ciuitatem populabatur; & ipse quidem licet rex esset, & viuus poterat nihil: ille verò miles tantũ, & iugulatus omnia illius subuertit.* Sic gladij in homines iustos adacti mutantur, & conuertuntur in peccatorum malum; & iustus, qui videtur oculis insipientium gladio cadere; tunc quasi potentior factus gladium illum à se dimittit, quo terrenos homines populatur.

D. Leo.

Gen. 4.

Philo.

1. Par. 21

Chryso.

§. XIX.

Pax Christiana in bello aduersus vitia consistit.

CVm alibi audis pacem allatam à Iesu hominibus, non putes pacem illã mũdanam esse, quę gladium ponit, vniuersaque fastidit arma. Minimè hanc pacem amat Iesus, sed pacem, quæ viuat gladio, hoc est, quę nunquam arma deponat aduersus vitia, & peccata, nullum cùm his fœdus habeat. Nũquam enim Deus nouit pacem non armatã, non præcinctam gladio aduersus vitia. Huc quia non satis calluerat Hierem. cap. 4. putabat se à Deo deceptum in promissione pacis, quia nunquam plures in se expertus fuerat gladios. Ait enim: *Heù, heù, heù Domine Deus ergò ne decipisti populum istum Hierusalẽ dicens: Pax erit vobis? Et ecce gladius peruenit vsq; ad animam.* Expectabatur promissa à Deo pax, & ecce tibi apparet gladius omnia perdens, omnia secans vsq; ad animam pertransiens. Quid ergò, deceptio fuit in promissione? Absit: imò tũc adimplebatur perfectissimè promissio diuinæ pacis, cum sæuiebat gladius, pax enim, quæ à Deo venit, non inermis est, & desidiosa, sed armata, sed belligerans, & funditus debellans peccata. Ad hæc aiebat D. Hier. *Nisi gladius præcesserit, qui desecet vitia, pax, & promissio non sequitur.* Nunquam Christiana pax sine gladio, qui desecet vitia, qui bellum inferat voluptatibus: vbi Christiana pax vigere debet, necessum est, quòd gladius vigeat. Siquis alius Isaias cap. 2. pacem à Iesu introductam depingit pacatissimam: & tamen, ait: *Ecce iudicabit gentes, & arguet populos multos, & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebuntur vltra ad prælium.* Pacifici Christiani non tollent gladios, sed qui erant præ manibus, vt proximos percuterent, ponuntur in aratris, vt terram scindant, terrenas, & carnales cupiditates proscindant. Nõ tanta erit pax, quæ vacet à ferro, quæ vacet à gladij vulnere, sed quæ ferrum, & gladios in ea vulnera dirigat, quæ diuites afferant fructus. Id quòd innuens D. Irinæus lib. 4. cap. 67. ait, *Aratrum quidem ostendit; lignum copulatum ferro, & sic eius expugnauit terram.* Cùm videris in Christi regno cessare bella,

Hierem. 4

Hieron.

Isai. 2.

Irin.

pacem

pacem intrudici; ne putes in totum gladios, & ſpicula ferri quieſcere, ſed mutari: manent quidem in Chriſtiana pace ſpicula, manet ferrum, quòd vulnus terrenis cupiditatibus infligat, vt indè fructus ſalutares exurgant. De hoc plura habes ſupra lib. 5. cap. 4. §. 6. & lib. 6. cap. 6. §. 38.

Matth. 10. Veni enim ſeparare hominem | aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam: & inimici hominis domeſtici eius.

§. XX.

Dei Spiritus male audit apud cognationes carnales.

QVi verè homo eſt, belluinoſq; à ſe mores depellit diuino correptus ſpiritu, nullorum priùs offenſionem incurrit, quàm domeſticorum, habent enim hoc quaſi fatum carnales cognationes, vt primò in Dei ſpiritum inſurgant. Vix ſeſe Dominus Ieſus in lucem dedit, & ecce vobis, & patriæ ciues, & cognati armantur in illum adeò, vt
Ioan. 1. Ioan. cap. 1. aſſerat: *In mundum venit, & ſui eum non receperunt*, ad homines quidem filius Dei acceſsit, & in illum continuo excitantur cognatorum turbæ. Proh clariſsimũ diuini ſpiritus teſtimonium, quòd malè audiat apud carnales cognatos ſuos! Hinc Ie-
D. Zeno. ſu paſsionem à cæteris D. Zeno diſtinguit ſer. 3. de Fidei veritate, inquiens: *Non hodie mihi ad vos fratres ſermo eſt de humanis geſtis, aut meritis: nec Daniel inducitur inter frementium leonum rabidos rictus intrepidus cœleſti prandio ſatur: nec Ionas inter ſtuantes procellas, ſolicitiquè maris fluctus inſanos tutior aluo piſcis, quàm alueo nauis: nec tres pueri, quo ardere deputabantur incendio, de ſuis incenſoribus vindicati: ſed de Domino noſtro, quem pro nephas, venerantur extern, ſui carpunt.* Expende, qua deſcriptione deſignet Dei filium, nimirùm, quem venerantur externi, ſui carpunt: quippè vix Dei ſpiritus aliquem implet, quem non perſequuntur carnales propinqui. Accipitè Dauidem puerum poſtquam inunctus eſt, poſtquam Domini Chriſtus factus eſt, acceſsit ad exercitum Saulis, percipit blaſphemias Philiſtæi, ſciſcitatur de præmio oblato pro Philiſtæi capite, quaſi ipſe auderet illud auferre. Quid tunc? Sic habes. 1. Reg. 17. *Quòd cum audiſſet Eliab frater eius maior, loquẽte eo cum alijs, iratus eſt contra Dauid, & ait: Quare veniſti, & quare dereliquiſti panculas oues illas in deſerto? Ego noui ſuperuiam tuam, & nequitiam cordis tui: quia vt videres prælium deſcendiſti. Et dixit Dauid. Quid feci? Nunquid non verbum eſt? Et declinauit paululum ab eo ad alium: dixitquè eundem ſermonem. Et reſpondit ei populus verbum, ſicut priùs. Auditaſunt autem verba, quæ locutus eſt Dauid, & annuntiata in conſpectu Saul.* Itaque Dauid totus Dei ſpiritu plenus, & in virtute Chriſti audet, cùm immaniſsimo Iſraelis hoſte confligere: Dauidis verba excipit frater eius maior, & ira correptus Dauidem maledictis, & opprobrijs affligit, ab auſiſque deterrere nititur: ſed & alij milites verba Dauidis audiunt, quæ ſtatim regi deferunt, & Dauidem ad regem introducunt. Sic qui ſpiritu diuino agitur à ſuis ſemper affligitur: rem ponderans D. Chryſoſt. in *Chryſoſ.* Pſal. 50. inquit. *Iterùm æmuli, iterum fratres, nos, inquiunt, ſcimus ſuperbiam, & maliciam cordis tui. Fratres zelantur, & extranei introducunt ad Regem.* Et quando fratres, & carnales cognati infeſti non ſunt his, qui aguntur ſpiritu Dei? Fallar ſi ſpiritum Dei in homine ſuo exiſtentem non amplius infectentur propinqui, & domeſtici carnales. Poſt Dauidis victoriam, cùm audiuit Saul illius laudes àpuellis decantari, aliquam cæpit habere offenſionem; ait enim textus. 1. Reg. *1. Reg. 18* 18. *Non rectis ergo oculis Saul aſpiciebat Dauid à die illa, & deinceps.* Sed Dauid continuis facinoribus, ſic regis animum deuinxit, vt ab eo acciperet filiam in coniugem. Quid plura? Saul dat filiam Dauidi, eiuſque fit pater, nunquid indè non lenius ſe habuit erga adeò ſibi propinquum iuuenem? Do verba textus de hac re agentis: *Dedit itaquè Saul ei Michol filiam ſuam vxorem. Et vidit Saul, & Ibid.* *intellexit, quod Dominus eſſet cum Dauid, Michol autem filia Saul diligebat eum. Et Saul magis cæpit timere Dauid: factuſquè eſt Saul inimicus Dauid cunctis diebus.* Suprà puellarum cantus pro Dauide audiens Saul iraſcebatur, & dum tot inuidiæ cauſæ adeſſent, non ſic affectus fuit Saul in Dauidem, vt inimicus eius diceretur; ſed ſolũ dicebatur, quòd Saul non rectis oculis aſpiciebat Dauidem; modò apertè dicitur Saul factus inimicus Dauidis. Cur modò magis inimicus? Cur manifeſtius odium concepit? Crediderim cauſam inſinuatam à textu, dum incipit: *Dedit itaque Saul ei Michol filiam ſuam vxorem. & vidit Saul, & intellexit, quod Dominus eſ-*

ſet

ſet cum Dauid. Anteà extraneus erat Saul, nullo propinquitatis gradu Dauidi alligabatur, & ſic non multum iraſcebatur in eum: modò ſocer factus dum cognationem carnalem habet, & intelligit Spiritum Domini eſſe cum Dauid, quaſi impatiens ſui, vehementiori, & apertiori odio illum perſequitur. Sic carnales cognationes maiora excitant odia in Dei ſeruos. Pulchrè alio datus D. Athanaſ. homil. de Semente, ait

Athanaſ. *Eu mihi qualis tentatio inuidiæ! inſidiatur ei, quem in generum accipit, nec filiæ parcendum putat, vt per ſpeciem magnificæ affinitatis, filiæ marito inſidietur.* Et quidem peſsimus vir à cognatione carnali maiora in Dauidem odij fomenta quærebat; ſolent enim tales cognationes ad inſidias, & odia paratiores eſſe, præcipuè aduerſus Dei ſeruos. Id quod notauit Tertullian. in morte Abelis, qui dum cernitur per ſacrificium Deo placuiſſe, ſibique cœleſtia omnia propitia habere, lethale ſtatim fratris odium expertus eſt. Quippè ait ille lib. aduerſus Gno-

Tertull. ſticos: *Statim vt Deus coli cæpit, inuidiam religio ſortita eſt. Qui Deo placuerat occiditur, & quidem à fratre*: vt iam inde oſtenderetur cognatio carnalis ſeruis Dei infenſa.

Deut. 10. Ideo Deuteron. 10. de Deo dicitur. *Qui amat peregrinum, & dat ei victum.* Vbi legit Philo: *Qui amat aduenam*, &c. Et cur ſic Deus inclinatur in aduenas? Cauſam reddit ipſe Philo, lib. de creatione Princip.

Philo. *Amat aduenam, quia cognatos, quos ſolos aduocatos habere poterat, inimicos ſibi infenſiſsimos reddidit, poſtquam ſe ad veritatem, & vnius numinis cultum tranſtulit.* Eò ipſo, quod te dedas ſequendæ veritati, quod virtuti operam naues, cognatos habes in hoſtes infenſiſsimos commutatos.

§. XXI.

Deus neque vmbram diſsidij inter coniuges affert. Quòd à furtiua leuitate vxoris cauſari ſolet.

QVi tot ſeparationes in mundũ ſe attuliſſe gloriatur, adeò, vt ſeparet hominem à filio, ſocrum à nuru, matrem à filia, de marito ab vxore ſeparando, vel è contra, non facit verbum; ne coniuges ſemel à Deo iuncti, vllo prætextu ſeparationem meditentur. Moyſes Deuteron. 33. ſic de Leuitis loquitur: *Qui dixit patri ſuo, & matri ſuæ; Neſcio vos, & fratribus ſuis; ignoro illos: & neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſeruauerunt.* Deut. 33. Et quidem omnes hi vxores habebant, & tamen cum laudentur, quod parentes, & fratres, & filios negauerint, prætextu ſeruiendi Dei; nullo prętextu dicuntur reliquiſſe vxores ſuas, quas ſanè non amat Deus à maritis relinqui. Ad hęc Rup. li. 3. in Gen. c. 38. ait:

Rupert. *Cum, inquam, hæc dicit ſancta lex, notandum quòd ſolum vxorem præterit, quia videlicet patrem, & matrem, fratres, & filios neſcire licet ei, qui cuſtodire eloquium, & pactum Dei cupit, & quanquam reclamantes vel inuitos, relinquere iure licebit; ſola autem vxor eſt, quam niſi volentem, & idem propoſitum amplectentem, dimitti fas non eſt.* Meritò vbi lex diuina loquitur de ſeparatione, etſi omnium cognationum vocabula ſub illa percenſeat; de ſola vxore, nec verbum facit; vt qui inter cõiuges, nec ſeparationis voculam amet audiri. Quo ſpectabat illud D. Pauli conſilium 1. ad Corinth. 7. *Alligatus es vxori? Noli quærere ſolutionem*: quaſi hæc ſit ſumma coniugatorum perfectio, quod ſic in Domino copulentur, ne vllà diſsidij, ſeparationisve inter illos appareat occaſio. Apud Luc. c. 1. parentum Ioannis coniugiũ, meritò de omnigena inſeparabilitate laudatur: ait enim. *Fuit in diebus Herodis regis Iudæa Sacerdos quidã nomine Zacharias, ex vice Abia. Et vxor eius ex filiabus Aaron. Erant ambo iuſti apud Deum.* Expende quod dicit, *erãt ambo iuſti apud Deum*, quaſi nihil coniugij placere Deo potuiſſet, quod in ambobus non exiſteret, nihil erat illis diuerſum, nec vlla apparebat cauſa diſsidij. Quæ verba ſic tractat D. Chryſolog. ſerm. 91. *Ambo iuſti, quia in ambobus vna iuſtitia. Quia ſexu diſpares, pares meritis habebantur. Quia vt erat in ambobus vna caro, ſic erat in duobus vnus ſpiritus.* Nec coniuges dicerentur apud Deum iuſti, niſi tam arcto, & indiſſolubili concordię, ſiue vnitatis vinculo fuiſſent coniuncti. Quippè à Deo nihil proficiſcitur, quod poſsit coniugibus afferre cauſam diſsidij. Vnam caueat vxor fornicationis cauſam, quæ ſola quantumuis occulta, reddit maritum diſcordiæ ſeminatorem, & diſsidij. Quis homo mitior, & manſuetior ex natura ſua, quàm Iacob? De hoc tamen habes Geneſ. 31. *Tumerſque Iacob cum iurgio ait. Quam ob culpam meam, & ob quod peccatum meum ſic exarſiſti poſt me, & ſcrutatus es omnem ſupellectilem meam?* Iacob ille mitis, ille man-

Chryſol.

Luc. 1.

1. Cor. 7.

Geneſ. 31.

ſuetiſsimus, nunc primum tumet, & tumet cum iurgio, iratumque ſe exhibet in domo ſua; vndè talis affectus, tàm inſolens Iacob potuit accidere? Vxor eius Rachel furata idola Labani patris ſui, illa inſcio marito occultabat, quòd idolorum, furtum etiam à Iacob ignoratum inſenſibiliter reddebat maritum iurgijs tumentem, & iris: ſic enim vxorum furtiuæ voluptates, & ſi occultiſsimę reddunt intractabiles, & iurgatores maritos. Pulchrè ad hæc Rup. lib. 7. in Gen. ca. 45. inquit: *Tumor, vel iurgium ſeruilis motus eſt. At verò Iacob in hac cauſa liber non erat. Quamuis enim neſciret, penes ipſum tamen cauſa ſeruilis, id eſt, culpa, furtùmque erat.* Vbi idolorum furtum ab vxore peractum domi ſeruatur, quid mirum, quod etiam inſcientes mariti non abſtineant à iurgijs, nõ abſtineant à rixis? Furtum hoc etiam latenter inſpirat, & iurgia, & iras in maritorum cordibus. *Rupert.*

Matth. 10. Qui amat patrem, aut matrem pluſquam me, non eſt me dignus: & qui amat filium, aut filiam ſuper me, nõ eſt me dignus. Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus. Qui inuenit animam ſuam: perdet illam: & qui perdiderit animam ſuã propter me, inueniet eam.

§. XXII.

Maxima hominis fœlicitas, omnibuſque bonis præferenda Ieſu fœliciſsimam frui præſentiam; ſicut & maximum ſupplicium ab illo exulare.

MEritò pro magno ſupplicio habetur, quòd carnis amatores à Ieſu conſortio ſeparentur, dum dicit, *non eſt me dignus*: quando inter ſummas cœleſtium Cherubinorum glorias, hæc notatur, quod digna habita ſint Chriſti fulgentiſsimæ humanitati aſsiſtere. De illis enim ait D. Dionyſ. Areopag. cap. 7. de cœleſti Hierarch. *Eadem quoque ratione Ieſu fœliciſsima ſocietate dignatas intelligendum; quod veraciter in prima participatione ſciẽtiæ deiſicorum ipſius luminum illi propinquæ ſint.* Id quod diſſertiſsimis, & patentiſsimis verbis exprimit Dionyſij Scholiaſtes fatus. *Conſimili quoque modo putandum eſt, eaſdem primas ſubſtantias eſſe dignas habitas, vt fruantur fœliciſsima ſocietate Domini Ieſu, non tantum ſecundum diuinitatem, ſed & glorioſam eius humanitatem; quia re vera illi è vicino aſtant, & propinquæ ſunt in prima immediataque participatione diuinorum illius radiorum, qui Dei formes eos reddunt, quibus infulgent.* Itaque primi, & ſupremi Cherubinorum Chori, hæc eſt ſingularis præſtantia; hæc eſt nobiliſsima gloria, quod Ieſu conſortio fruantur, illique glorioſiſsimæ humanitati aſsiſtant, cuius radij, valent etiam ſpectatores ſuos deificare. Quippè tanta aſſiciuntur gloria, qui Ieſu humanitati aſtant, vt poſt eſſentialem beatitudinem, quæ in clara viſione diuinitatis conſiſtit, quaſi alia etiam ſecunda, & ſumma beatitudine à conſpectu glorioſæ humanitatis perfundantur. Ex quo lucem affero Matth. cap. 5. vbi dum beatitudines hominum recenſentur, in primis dicitur: *Beati pauperes ſpiritu quoniam ipſorum eſt regnum cælorum*: & poſt recenſitas alias beatitudinum cauſas, tandem in octaua finitur ſic: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum.* Iam regnum cœlorum aſsignatum erat pro præmio in prima, cur denuo in poſtrema idem regnum cœlorum aſsignatur? An eſt duplex cęlum, vel duplex in cœlo regnum, vt duplici corona ornentur ſancti. Equidem eſt duplex cœlorum regnum, alterum, quod obtinent ſancti, cum primum ruptis mortalitatis vinculis diuinitatem intuentur clare: ſecundum, cum eò perueniunt, quò Ieſu propinqui glorioſam eius humanitatem fruantur. Ait enim D. Ambroſ. lib. 5. in cap. 6. Lucæ. *Primum ergo regnum cælorum ſanctis propoſitum eſt in diſſolutione corporis, ſecundum regnum cœlorum eſt poſt reſurrectionem eſſe cum Chriſto.* Diuinitas cœlum eſt eſſentiali gloria beans ſpectatores ſuos, ſed & ſaluatoris humanitas fulgentiſsima immortalitatis luce coruſcans cœlum, alterum eſt, in quo pene im mẽſa perfundũtur gloria, qui tãtũ cõſpectũ potiuntur. Hanc gloriam promittebat Iſaias, cap. 33. hominibus iuſtis dicens; *Regem* *Dionyſ.* *Dio. Scho.* *Ambr.* *Iſai. 33.*

gem in decore ſuo videbunt oculi eius: nimirùm, qui adeò ſublimes fuerint, vt glorioſum Chriſti decus videant, nihil inde requirunt. Sic tanti regis Ieſu in decore ſuo exiſtentis viſio homines iuſtos implet, quin imò, & ipſi Angelici ſpiritus glorioſæ eiuſdem pulchritudinis affectu inſatiabiliter rapiuntur. De quibus dicebat Petrus. 1. epiſt. 1. *In quem deſiderant Angeli proſpicere*. Id quòd ponderans Titelmannus ibi aiebat: *In quem Chriſtum Angeli ſumma oblectatione, & indefeſſè proſpiciunt, quibus ſacietas eſt, & beatitudo illam contueri Chriſti gloriam.* Nec paruum damnatorum, etiam Angelorum ſupplicium eſt, quod Chriſto careant, quod ſolum ab huius regis decore arceantur. Habes Geneſ. 4. peccatoris hominis ſupplicium, quod per Cherubim flãmeo gladio verſantem à paradiſi poſſeſsione, & ligni vitæ eſu arceat: ſed & apud Iſaiam 6. habes Saluatoris noſtri thronum excelſum, & elebatum; & ſuper thronum ipſe Dominus Sabaoth Ieſus meus in enarrabili gloria coruſcabat: duo etiam Seraphim ſtabant, & duabus alis velabant facies eius, & duabus pedes. Ante paradiſum Cherubim, & ignis gladius conſtituitur; ante Ieſu gloriam tantum Seraphinorum ponuntur alæ, cur non magis ante Ieſu gloriam ponitur, & ignis, & gladius, quibus arcendi peccatores, vel terreantur, vel torreãtur? Sanè exilium paradiſi terreni non magnum ſupplicium erat peccatori; ideo additus ibi fuit ignis, & gladius, quem paueret omnis caro; verum à Chriſti conſpectu exulare adeò magnum ſupplicium eſt, vt vix neceſſum ſit, aliud magis metuendum oſtentare. Non longè ab hoc aberat D. Bernard. ſermon. 5. de Iſaiæ verbis, qui putans, quod ſicut ante paradiſum poſitus fuit gladius ad arcendum hominem, ſic ante Ieſu gloriam poſitas fuiſſe alas ad arcendos reprobos Angelos, ſic ait. *Deiecto Lucifero ad peruigiles excubias Seraphim conſtituit, ſicut eiecto homine Cherubim ad cuſtodiam poſuit Deus. Nec incongrue forſitan Cherubim flammeus traditur gladius, vt à ligno vitæ inſciſio pariter, & incenſio, quibus nihil cerni terribilius, manum prohibeant corporalem. Porrò Seraphim tantum alas accipiunt, quarum velamen arceant oculum ſpiritualem.* Qui ſpiritualibus oculis gaudet, non eget igne, non eget gladio, quo perterrefiat: vel leuis alarum pluma illum vehementer caſtigat, dum ab eius oculis abſcondit Chriſtum in gloria ſua. Matth. 17. dum Ieſus in Thabor ſeſe glorioſum oſtenderet, & ab eius gloria ingens gaudium in diſcipulos procederat, ecce tibi lucida nubis obumbrauit Ieſum, à qua nube vox patris intonuit: *Et audientes diſcipuli cecide-* Matt. 17.
runt in facies ſuas ſuper terram, & timuerunt valde. Cur ad vocem timent, & proſternuntur, qui paulò ante ad conſpectum glorioſiſsimi, fulgentiſsimique Saluatoris ſtant intrepidi? Cur nubis fulgor cum voce patris ſic affligit eos, quos fulgentiſſima facies Chriſti cum vocibus Moyſi, & Eliæ potius oblectabat? Planè fulgor nubis, & ſi lucidus, & clarus, tamen fulgor erat nubis obumbrantis, & occultantis Chriſti glorioſam faciem, nec mirum, quod inde tantum timorem, & conſternationem inſereret Apoſtolorum animis. Aiebat D. Paſchaſ. lib. 8. in Matth. *Multa* Paſchaſ.
ſiquidem occurrunt, cur diſcipuli ſuper terram in faciem corruerint. Primum, quia non poterant ſuſtinere gloriam tantæ vocis de nube, neque claritatem ipſius nubis, qua obumbrabatur Chriſtus vid licet, &c. Quæ nubis à conſpectu Ieſu oculos arcet, timenda eſt, pauenda eſt; à nemine enim non æſtimabitur pœna magna, à glorioſiſsimi Ieſu conſpectu exulare. Prodigus ille filium conſpectum tanti Domini, & parentis parui ducens maluit ad regiones longinquas feſtinare, in quibus cum ſubſtantiam vniuerſam diſſipaſſet, tandem reuertitur ad Patrem, reuertitur ſenior filius ad Ieſum, Luc. 15. reuertentem, & ſi fœtulentum, & lacerum amplexu ſuo excipit pater, iubetque illi ſtollam parari. Cur etiam flagella non parat? Pater enim filium, quem amat, caſtigat, & fugitiuum plagis reducit, cur ò bone Ieſu aliquam pœnam non infligis adeò fugitiuo filio? Pulchrè D. Chryſoſtom. homil. 10. de Pœnitent. fatur. *Si verò pœnas* Chryſoſt.
eum dare oportuit, ſatis pœnarum, quod in aliena verſatus eſt, dedit. Et quidem magna eſt pœna à Ieſu conſpectibus exulare. Vide ſupra lib. 4. cap. 2. §. 24. & lib. 11. cap. 6. §. 1. & lib. 13. cap. 15. §. 14. & lib. 14. cap. 5. §. 8.

Titelm. 1. Petr. 1.

Bernard.

§. XXIII.

Suauiſsima quæquè vileſcunt, in comparatione Ieſu, qui omnes affectus etiam validiſſimos ſuperat.

QVid dulcius, & amabilius parentibus quã filij? Nilomin⁹ vt affect⁹ tãtus in

filios ſuperetur, ſolus Ieſus proponitur, quo gaudeat, qui ſciuerit filios contemnere, vel quo careat, qui illos plus amauerit. Quippè tantum ait, *non eſt me dignus*, vnius Ieiu iactura, vel lucrum oſtenditur, in cuius vnius cõparatione, cętera quæque vileſcunt, & valde puſilla apparent. Iſaias 33. dicit: *Regem in decore ſuo videbunt oculi eius, cernent terram de longe.* Expende quæſo, quid ſequatur ex conſpectu diuiniſsimi regis Ieſu, nimirũ illud, cernent terram de longè: vbi enim quis Ieſum viderit in diademate, quo coronauit eũ, vel pater ſuus, vel mater ſua, ſtatim terrena omnia à longè aſpiciet, hoc eſt, quaſi parua, ac minima prorſus deſpiciet, & pro nihilo reputauit. Id quod ſibi accidiſſe fatetur. D. Gregor. Nazianzen. orat. in Cyprian. fatus: *Ego omne deſiderium depoſui, poſtquam me addixi Chriſto, nec quicquam eorum me attollit, quæ aliis iocunda ſunt, & appetuntur, non diuitiæ, non voluptates, &c.* Sic Chriſti guſtus vileſcere facit quæcumque alia: annuebat Paul. ad Philipp. 3. aiens: *Propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror, vt ſtercora, vt Chriſtum lucri faciam.* Nihil non contemnendũ putat, præ Ieſu: apud Matth. 14. erat Petrus in naui, cum cęteris diſcipulis, & in ſilentio noctis videns Ieſum ambulantem ſuper aquas, non ſuſtinens moras veniẽdi ad illum, ſeſe etiam vndis committit, vt ſuper illas currens citius ad Ieſum accedat. Cur Petre nõ magis times vndarum inconſtantiam, cur non magis vitæ tuæ cõſulis, quam vndis committis? Præ Ieſu, nihil non contemnendum putat Petrus, & vitam ipſam. Ad Hæc Sedul. lib. 3. Paſcali, cap. 20. fatur. *O fidei creſcentis augmentum, pridie retia contempſit pauperis vitæ ſolatium, nunc ipſam renuit vitam, quatenus veniret ad Chriſtum.* Quid parentes, quid filij, quid diuitię, quid voluptates, quid vita, ſi comparentur ad Chriſtum? His omnibus longè ſuperior eſt Ieſus, & præſtantior: & qui ea poſſit prorſus reddere contemptibilia, & infirma. Apud Ioſue cap. 11. dicitur, quod Ieſus ille Iſraeliticus dux vniuerſas nationes, & reges earum vicerit, ſic enim habes: *Omnes reges eorum capit, percuſſit, & occidit.* Et quæ corona non cadit, & proſternitur à Ieſu? Sanè Moyſes Ieſum odoratus temporalis peccati regiam iocunditatem renuit accipere: quia nulla ſuauitas in peccati regnũ trahit, quam non ſuperet Ieſus. Vnde pulchrè dicebat Origen. hom. 15. ſuper Ieſum Naue: *Non dixit, quia aliquos capit Ieſus in bello, & aliquos non accepit, ſed omnes accepit, capit omnes, peremit omnes. Bene ergo dicit, quia omnes occidit Ieſus, qui exierunt ad bellum. Nulla enim ſpecies peccati tanta eſt, qua non ſit ſuperior Ieſus. Omnia enim ſuperat, & vincit.* In certamen proſiliant omnia peccatorum decora, omnes peccati iocunditates, omnes vitiorum propinqui affectus, & ſi validiſsimi, his omnibus ſuperior Ieſus, omnes ſuperat, vincit omnes; perimit omnes. Verè in hoc filius Dei Ieſus, & illius Dei, qui validiſsimos affectus detriumphat. Geneſ. 22. aiebat Dominus ad Abraham: *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac, & vadè in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum*, &c. Cur meminit vnigenitum quem mandat occidi? Cur inſuper addit dilectum? Sanè Deus his nominibus probocat patris affectum omnium validiſsimum, quem impugnet, & vincat. Ait Francon. Abb. tom. 3. de Gratia: *Iuſſus eſt vt immolet filium ſuum, quem diligit Iſaac, vt tot reminibus charitatis paterni exardeſcat flamma amoris. Vincit paternum affectum affectus in Deum.* Nullus creaturarum affectus eſt, quamuis validiſsimus, quo non ſuperior ſit Deus, & illum detriumphet. Sic Ieſus Dei filius potens eſt per ſe, cum validiſsimis peccatorum affectibus confligere, & omnes deuincere.

Iſai. 33.

Nazianz.

ad Phil. 3

Sedul.

Ioſue 11.

Orig.

Geneſ. 22

Francon.

§. XXIIII.

Ieſu gladius nihil perdit, ſed omnia ſeruat: Vbi quòd filij Deo immolati firmiſsimum ſint familiarum ſuſtentaculum.

QVi gladium in terram miſit, ſtatim gladij ſui prętantiam, explicat, cum ait. *Qui perdiderit animam ſuam propter me inueniet eam.* Ecce tibi, cui Chriſti gladio das vitã tuam, nõ eã perditioni das, ſed cuſtodię, quidquid enim deſpicis propter Chriſtum, integrum cum fœnore recipies. Vidiſti duarum fœminarum contentionem, 3. Reg. 3. Super infantem, quem vna illarum dicebat ſuum eſſe, ſibique deberi, altera è contra clamabat, & ſuum aſſerebat. Res peruenit ad Salomonem, qui ſibi gladium afferri iuſsit, & alato gladio infantem in duas partes diuidi, audiunt fœminæ Regis ſententiam, & infantem iam parari ad diuiſionem, quàm citius peragi clamabat vna; altera vera mauult

iuri

iuri ſuo cedere, & quod filius integer detur æmulæ ſuæ. Quid plura? Quàm cedentem vidit rex matrem recognoſcit, & honorat, illique iubet integrum, & incolumen reddi filium. Ecce tibi cum filium ad conſpectum gladij cõtemnit, cum ſciuit ſe filio priuare, tunc ſeruat integrum, tunc recipit incolumẽ filium. Qualis gladius ille, cuius vel cõſpectus docet filios abijci à parẽtibus, & ſeruari incolumes parẽtib⁹, qui videbãtur perditum ire? A D. Ambr. lib. 3. de Virgin. vocatur, *gladius Chriſti, quĩ venit mittere in terram.* Proh fulgentiſsimi Chriſtiani gladij præſtantia, qui nihil ſciuit perdere, vt perdatur, ſed vt incolume habeatur, & integrum. Pro cuſtodia eſt, nõ pro perditione gladius, qui venit à Chriſto; Apocal. 14. *Et vidi, & ecce nubem candidam, & ſuper nubem ſedẽtem ſimilem filio hominis habentem in capite ſuo coronam auream, & in manu ſua falcem acutam. Et alter Angelus exiuit de templo, clamans voce magna ad ſedentem ſuper nubem, mitte falcem tuam acutam, quia venit hora, vt metatur.* Expẽde ad quid mitti oporteat acutã falcem à filio hominis, non quidem ad perdẽdum, ſed ad metendum; quòd metitur, in cuſtodiam reponitur, vt conſeruetur, & incolume habeatur. Nec filius hominis aliam venit mittere falcem, alium miſit gladium, niſi illu, ſub quo quidquid cadit, quaſi in depoſito reponitur, & ſeruatur, vt habeatur integrum. Hinc Tertul. lib. de reſurrect. dilatat illos, qui & carnem ſuam, & vitam cõtempſerunt pro Chriſto, inquiens. *Reſurgit caro, & quidem integra. In depoſito eſt vbicumque apud Deum, per fideliſsimũ ſequeſtrem Dei, & hominum Ieſum Chriſtum.* Nihil perdis ex his, quę pro Chriſto fundis, ſed ſequeſtrata omnia, & repoſita tibi inuenies. Hinc habes Prou. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domũ, excidit colũnas ſeptem. Immolauit victimas ſuas.* Tertul. legit: *iugulauit filios ſuos.* Nouum ſanè, & inauditum diuini Verbi conſilium, ſibi domum ædificat, & columnis ornat, & filios iugulat. Quid hoc eſt? Nil magis cordi eſt illorum, qui ſibi domum ædificãt, quàm filios procurare, & ingenti ſolicitudine ſeruare, vt qui ſint firmiores ædificãtæ domus columnę; & nihilominus ſapientia dum ſibi ædificat domum, iugulat filios. Cur non magis ſeruat filios? Cur dum domum conſtruis, filios perdis, filios iugulas? Sanè non abſolutè perdit, & iugulat filios, ſed ſic iugulat, vt immolet, vt Deo faciat victimas, qui autem pro Deo perduntur filij, nõ perduntur, ſed firmius ſeruantur in vitam. Pulchrè ad hæc Tertul. lib. aduerſ. Gnoſt. *Sapienter vtique iugulauit dum in vitam, & rationaliter dum in gloriam. O parricidij ingenium, ò ſceleris artificium, ò argumentũ crudelitatis, quæ idcirco occidit, ne moriatur, quem occiderit.* Summum diuinæ ſapientiæ artificium, & ingenium fuit, ſic iugulare filios, vt poſsint incolumes inueniri ad æternandam domũ, & familiam ſuam. Non enim in generatione filiorum perpetuatur ſplendor familiæ, & æternitas domus; ſed in iugulatione, & immolatione eorum propter Chriſtum. Illi filij æternant familiam ſuam, & glorioſam reddunt; qui immolantur Chriſto, qui per immolationem, & oblationem naſcuntur magis Deo, quàm per propagationem parentibus. Ipſe Dominus, vt æternaret familiam, & domum ædificaret perpetuam in Eccleſia ſua, quales colũnas elegit, niſi immolatorum? Ait enim Pſalm. 109. *Tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech.* Cur non ſecundum ordinem Aarõ? Aaronis ſacerdotium fundabatur in propagatione ſeminis; quot filij generabantur, & ſeruabantur, tot ſacerdotes exiſtebant. Melchiſedech autem introducitur non ex propagatione ſeminis, quin potiùs ſine patre, & ſine matre, & ſine genealogia, quaſi prorſus mortuus parentibus, ſoli ſacratus, & immolatus Deo. Sic Ieſus ſacerdos valedicens parentibus humanis ſeſe ſacrat Deo, & victimãm offert, ſic Ieſu ſuccedentes ſacerdotes parentibus renuntiant, & ſe Deo victimas offerunt, vndè vnus ſacerdotij Chriſtiani ſplendor æternari poteſt. Aiebat D. Leo. ſerm. 2. in anniuerſario aſſumptionis ſuæ fatus. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, hoc eſt, non ſecũdũ ordinẽ Aaron, cuius ſacerdotiũ per propagationẽ ſui ſeminis currens tẽporalis miniſterij fuit, & ceſſauit: ſed ſecundũ ordinem Melchiſedech, in quo æterni Pontificis forma præceſſit, dũ quibus parentibus ſit additus non refertur.* Ceſſet neceſſum eſt, quòd in ſola nititur filiorum generatione, illud æternari poteſt, quòd nõ tàm in generatione, quàm in immolatione firmatum eſt, qua quis ſacratur, imò mactatur Deo. Quot domus principum, & regum periere, & obliuione traditæ ſunt, dũ Chriſti ſacerdotium, imò dum Benedicti, & Auguſtini, & Franciſci, & Dominici familiæ florẽtiſsimæ ſplendent? Cur hęc? Quia harũ ſplẽdor nititur in immolatione filiorũ; in multis viris, qui poſt habitis tẽporalibus parẽtibus, ſiue filijs, ſe Deo mactãt, & ſacrificãt. Vndè de illis dicere poſſumus, quòd D. Hieron. de vera circumciſ. dixit de Abrahã vbi poſt immolatũ filiũ, iubetur numerare ſtellas, quæ ab illo proceſſuræ erãt, quippè ait: *Contemptor humani generis, pater voca-*

Ambr. Apoc. 14. Tertull. Prou. 9. Tertull. Pſal. 109. D. Leo. Hieron.

tur astrorum. Nunquàm enim firmiùs domũ stabiliuit, quàm cùm filium mactat Domino. Vide supra cap. 11. §. 5.

§. XXV.

Crux nos Christo Domino fidere, & adhærere facit.

EXpende Christi Domini verba in textu data, nimirum: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me*: priùs crucem loquitur, deinde sui sequelam proponit: quasi crucis notitia sit, quæ in Christi sequela, & cognitione animos firmet humanos. Matth. 8. dũ Iesus in nauicula dormiret, vehemens tempestas nauim inuadit, ita vt penè operiretur fluctibus: discipuli tempestatis metu iactati, ad dormientem accurrunt, & clamoribus excitant, dicentes: *Domine salua nos, perimus.* Matth. 8. Cur timent perire, qui secum Iesum habẽt? Cur non magis fidũt in Iesu potestate, quæ non permitteret suos absorberi, etiã si dormiret? Sanè Origenes infirmam hanc discipulorum fidem erga Iesum ex eo excusat, quòd nõdum viderint crucem, qua visa nõ possent, non sic Iesu hærere, vt nihil timerent. Orig. Ait enim hom. 6. in diuers. *Vita vobiscum est, & de morte soliciti estis? Dominũ Saluatorem vobiscum habetis, & periculum timetis? Sed quid respondent dilectissimi discipuli? Parvuli sumus, adhuc infirmi, nec dum vidimus crucem.* Qui crucem nondum viderant, non miror, quòd infirmi, & imbecilles essent, circa Iesum: crux est, quæ hominum animos ad Iesum trahit, illique medullitus adhærere facit. Apud hortum dum cohors Iudæorum Iesum comprehenderet; territi sunt discipuli, *& relicto eo fugerunt.* Tandem apparuit in cruce Iesus; & discipuli induti virtute ex alto, Actor. *ibant gaudentes à cõspectu Cõcilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.* Anteà Iesum fugiunt, modò, & pro Iesu mori amant; cur non magis verbera timent? Cur non magis contumeliam expauent, qui iam nouerant ob timorem à Iesu fugere? Rem attigit D. Athanas. Athanas. hom. de semente, dicens: *Fugerunt quidem à vino; sed ità, vt pro eodem crucifixo mortem oppetant.* Vbi crux media stetit, ipsa sic discipulos cum Iesu colligauit, vt mortem subire gauderent, vt Christum lucrifacerent. Nobilis sanè specula crux est, ex qua sic Iesus apparet, vt adhærere sibi faciat hominum animos. Hinc Zachæus ille pusillus corpore, sed fide, & eleemosynis magnus, vt videret Iesum, ascendit arborem, ex qua sic vidit, vt ad Iesum indissolubiliter raperetur. Cuius occasione dicebat D. Laurent. Nouarien. hom. 1. de Pœnitentia: *Relinque in animo tuo vnam arborem limpidam, fructiferam, crucis stigmata proferentem, in quam ascẽdens, videas, & ipse Christum, sicut vidit Zachæus.* D. Laur. Equidem fallar, dum quis è crucis arbore Iesum videat, si velit à Iesu separari, sed potiùs illi adhærebit, vt Zachæus adhæsit, etiam relictis facultatibus.

Matth. 10. Qui recipit vos, me recipit, & qui recipit me, recipit eum, qui misit me. Qui recipit Prophetam, in nomine Prophetę, mercedẽ Prophetæ recipiet, & qui recipit iustum in nomine iusti: mercedem iusti accipiet.

§. XXVI.

Merces operis in particulari visa, vehementer trahit rationales animos ad opus.

NOn solùm mercedem designat Dominus his, qui iustos, Prophetàsve in domo sua receperint, sed in particulari mercedem Prophetæ designat, vt in Prophetis, qui apud Deũ, & homines glorioſi existunt, videat quisque receptor Prophetarũ, quam ipse gloriam habiturus sit. Merces enim sic in particulari visa, vehementer ad opus alliciet. Dum Iesus gloriosus apparuit in Thabor, & totus mons gloria eius splenduit. Matth. 17. *Ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes.* Matt. 17. Quid tunc Petrus? vbi Moysen, & Eliam cũ Iesu glorioſos conspexit, statim ait: *Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnũ, & Eliæ vnum.* Vndè Petrus tam hospitalis, quòd solicitè curet hospitia à primis fundamentis ædificare, quibus Eliam, & Moysen reciperet? In gloria illa mercedem aliqualẽ Prophetę Eliæ vidit, qua sic afficitur, vt sine mora illam sibi, vel tanti laboris pretio accumulare festinet. Adhæc D. Paschasius lib. 8. in Matth. inquit. *Offerebat Petrus* Paschas. *seruitutis officium accumulare sibi, cupiens mercedem*

eadem laboris. Adeò potens est merces in particulari visa, vt piscator pauper sese impellat ad hospitia efficiēda, quibus prophetas recipiat; accumulare sibi optans mercedem laboris huius, sub qua vidit fulgere Prophetam Eliam. Quis videat gloriam ex operibus ortam, & opus non velit perficere? De Iesu gloria, ab ignominia passionis orta, locutus D. Petrus 1. epist. 1. sic Iesum extollit, vt eius vulnerum etiam cœlestes principes æmulatores effingat: ait enim: *In quem desiderant Angeli prospicere*: nimirùm etiam qui Angeli facti sunt, dum vident gloriam à vulneribus manantem, summo vulnerum, & ignominiæ desiderio afficiuntur. Ita D. Petrus Dam. epist. ad Blancam c. 4. inquit:

Dam. *In Iesum (testante Petro) desiderant Angeli prospicere, vel quia humanitatis eius mysteriū omne desiderium accendit in mentibus electorum, vt eos videlicet, non modò resurrectionis gloria prouocet, sed ad imitationis exemplum: ipsa quoque ignominia passionis inuitet.* Et cur ad imitationem non inuitet, celsissimos cœli principes, illa Iesu ignominia, ex qua tot gloriarū importabilia pondera nascuntur? Fallar, si aliquis possit in cœlo inueniri, qui sibi nō velit vulnera, & labores, qui tot glorias parturiant. Isaias cap. 40. *Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur. Ecce merces eius cum eo, & opus illius coram eo.* Septuag. paulò aliter. *Ecce merces eius cū eo, & opus in conspectu eius.* Vbi enim Iesus cum mercede laborum apparet, haud dubium quin opus eius statim peragatur; quis mercedem Iesu videat, & operi Iesu non instet? Pulchrè ergo dicit, merces eius cum eo, & opus in conspectu eius; ex mercede visa, sic accenditur desiderium operis, vt statim opus feruere appareat.

Isai. 30.

§. XXVII.

Nunquàm sine ingenti lucro tuo Dei ministrum in domo tua tueris. Vbi Hispaniarum gloria, ex Dei ministris Anglis receptis, &c.

POsset dicere Dominus, *qui pauerit Prophetas*, sed maluit dicere, *qui recipit Prophetā.* &c. Vt innuat non solùm mensam Prophetis appositam, tanquàm pauperibus, sed & tutelam domus, in qua recepti ab hostibus defendantur, occultētur, quod magis necessarium est Prophetis, & Dei ministris, vt qui sæpissimè ab impijs quærantur ad mortem. Fœlix igitur ille est, qui tale hospitium parat Prophetis, in quo, & pascātur, & ab æmulis occultentur. Hæc ministrorum Dei receptio, nunquam non mirum in modum, & sustulit, & confirmauit recipientem, occultantem. Apud Isaiam cap. 6. apparuit soliū excelsum, & eleuatū super quod Dominus sedebat. *Seraphin stabant super illud: sex alæ vni, & sex alæ alteri: duabus velabāt faciē eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.* In quibus expendendum est, quòd cū duæ alæ cuiuis sufficiant ad volandum, his Seraphinis dentur aliæ quatuor alæ, & non ad volandum, sed ad velandum, & operiendum sedentem in throno. Sed quando pro volatu non erant necessariæ alę illę, cur pro solo operculo, & velamine dantur? Bone Deus, nōne poteras velari, & occultari peplo aliquo cœlesti, cur mauis alis occultari? Sanè Deus non porrigit peplum, vt velatur, sed addit, & multiplicat alas occultatoribus suis, quibus alis dum ipse occulratur, occultatores maximè eleuentur, & confirmentur. Acutè satis, & eleganter D. Ber. ser. 5. de Isaiæ verbis fatur: *Velatur Dominus alis, quæ nimirum sic hostem arceant, vt istos sustineant, & sustollant.* Non occultas Deum ab hostibus, non celas Dei ministros, ne offendantur, quin maximè eleueris, & sustollaris, quod præbes Dei Prophetis operculum, & latibulū, tibi alas indit, quibus in excelsa tollaris, ibique sustenteris, ne cadas. Nouerit hoc, qui gloriam, & imperturbabilē exaltationem Regum Hispaniarum notarit, hi enim fœlicissimi Reges, non tam nauigijs, quàm alis, immensum Oceanum transmearunt, imperijque sui virga nouum mūdum inuenit, vt quam vnus minimè posset, duo saltem mundi caperent. Putares Regē Hispanum Angelum esse Apocal. cuius caput dum inter sydera sole fulgentius appareat, pes alter mari dominans, vel calce repellit hostiles classes; alter in terra firmus, principū rebellium colla calcat. Quid plura? Ad tāti etiam Regis pertinet fælicitatē, & gloriam, quòd illi Deus veræ Fidei crediderit sustentaculum, sponsamque suam Romanā Ecclesiam commendarit. Sed scire iā cupis, vndè Regibus Hispanis tam mira, tā insolita, tàm imperturbabilis, tā victrix aduenerit exaltatio? Multæ suppetunt causæ; alijs tamen omnissis accipite modò vnam rei præsenti accommodatam. Sub horum fœlicissimorum alis latent Dei ministri, latent mille Sacerdotes Anglicani, qui pasti, & recepti, & occultati regali pietate suorū

Isai. 6.

Bernard.

effugiunt aciem gladij. Et quidem hæc Sacerdotum Dei latibula Hispanis Regibus defensoribus suis alas indunt, quibus sustollantur, sustententur, fiantque, & domitores mundi, & Ecclesiæ vniuersalis propugnacula. Pereunte Israelis regno, & fame, & Iezabelis gladio fuit nobilis vir in Regia nomine Abdias: de quo sic habes. 3. Reg. 18. Vocauitque Achab, Abdiam dispēsatorem
3. Reg. 18 domus suæ. *Abdias autem timebat Dominum Deum valde. Nam cū interficeret Iezabel Prophetas Domini, tulit ille centum Prophetas, & abscondit eos quinquagenos, & quinquagenos in speluncis, & pauit eos pane, & aqua.* Hæc Abdias faciebat, & nō sine lucro maximo, quippe factus militiæ dux, & Eliæ amicus, Propheta inter duodecim Prophetas meruit annumerari. De quo eleganter aiebat D. Hieronymus dum illius caput primum com-
Hieron. mentatur. *Hic igitur Abdias quia cētum Prophetas aluerat accepit gratiam Prophetalem, & de duce exercitus sit dux Ecclesiæ. Tunc in Samaria paruum gregem pauerat, nunc in toto orbe Christi pascit Ecclesias.* Recepti, & occultati, & pasti Prophetæ benefactorem suum sic sublimarunt, vt de duce exercitus, totius Ecclesiæ acciperet ducatum; & pro paruo grege sustentato, tot ei suppetiuere spirituales dapes, vt orbis Ecclesias alat. Id quòd in nostro fœlicissimo rege videre licet, qui dū sæuiret Elizabethę Anglicanæ in Catholicos gladius, Sacerdotes Dei, Christi ministros recepit, varijs receptaculis abscondit, regia munificentia pauit, cur inde non fiat victor dux Ecclesiæ, & pro paruo grege sustētato in toto orbe existat firmissimum, & inexpugnabile fidei propugnaculū? Certū equidem puto, quòd dominus prosperabit, & faciet viuere eos, qui receperint, atque ab hostibus abscōderint ministros suos. Dicitur enim Iosue, cap. 6. *Raab verò meretricem, & domum patris eius, & omnia quæ habebat, fecit Iosue viuere, & habitauerunt in medio Israel, vsque in præsentem diem: eo quod abscondérit nuntios, quos miserat vt explorarent Iericho.* Sic faciet Dominus viuere, & prosperauit eos, qui receperint, & abscōderint suos: ait, insuper Iosephus ibi apud Glossam, Rahab cum suis exploratores eripuerunt.
Iosue 6. Ioseph. *Quam dum ad se Iesus venire fecisset gratias egit pro exploratorum salute, & donauit eam multis agris, & rebus maximis honorauit.* Hoc à Iesu habent, qui fouent Dei ministros.

Matth. 10. Et quicumque potū dederit vni ex minimus istis calicem aquę frigidę, tantùm in nomine discipuli, amen dico vobis non perdet mercedem suam.

§. XXVIII.

Misericordiæ merces securissima, certissima.

NVllo casu, nullo tristi euētu potest perdi merces, quæ per misericordiæ opera acquiritur: id quòd ostenditur ex illo Raab facto in excipiēdis exploratoribus populi Israelis. Hæc Iosue. 2. videns ministros regios in domum suam venisse, vt exploratores raperent ad regem: *Fecit ascēdere viros* Iosue 2. *in solatium domus suæ, operuitque eos stipula lini, quæ ibi erat.* Magna mulieris audacia, quæ sic vitam suam, suorumque omnium stipulis credat, si enim apud se absconditi inuenirentur exploratores, haud dubiū quin à regijs ministris accusaretur, imò perimeretur. Cur ergo mulier nō magis times regios ministros? Cur adeò stipulis fidis? Si mortē incurris, qualem mercedem accipies ab hospitibus exceptis? An etiam mortua poteris expectare peregrinorum exceptorum mercedem. Prudentissimè mulier in exhibenda misericordia sese omnibus casibus superiorem exhibet, nec timet vitam suam stipulis credere, sperans nullo vnquam casu posse deperdi misericordiæ mercedem. Ad hæc
D. Aug. lib. contra mendacium, cap. 17. *Illa* Augustin. *si à suis cibibus esset occisa pro misericordiæ opere, vitam istam pretiosa in cōspectu Domini morte finiuisset, & erga exploratores eius beneficium inane non fuisset.* Non enim inaniter, & sine mercede hospitalis eius charitas erga exploratores peregrinos maneret, etiam si morte præ occuparetur, ea est enim misericordiæ merces, quæ nullis subiaceat casibus, quæ nesciat deperdi, sed semper securissima manet. Hinc ipsa Raab Iosue 2. dimissura exploratores, ait ad illos. *Nunc ergo iurate mihi* Iosue 2. *per Dominum, vt quomodo ego misericordiam feci vobiscum, ita & vos faciatis cum domo patris mei, detisque mihi verum signum vt saluetis patrem meum, & matrem, fratres ac sorores meas*, &c. Circa hæc verba meminit Abbulensis quæst. 51. in Iosuæ aliquorum quæstionem, nimirùm: Cur Raab dum

rogat

regat, vt exploratores faciant miſericordiã cum parẽtibus, cum fratribus, & ſororibus explicite; non ſimiliter rogat, vt faciant miſericordiam cum ea? Sanè in præſenti petebat prudens fœmina mercedem ſuę miſericordiæ, quàm ſibi adeò certam, & indubitatam in omni caſu habebat, vt ſuperuacaneũ eſſet proſua mercede rogare. Rogat, & petit miſericordiam pro parẽtibus, fratribus, & ſororibus, non pro ſe, quia tantæ miſericordiæ merces, etiam inter gladios, inter mortes illi deperdi non poterat. Hinc lucẽ capit monitum illud Eccleſiaſtæ, cap. 11.

Eccleſ. 11 aientis: *Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, quia poſt tempora multa inuenies illum.* Etiam ſi ob miſericordiam exponas bona tua perditioni, & fluctibus aquarum tranſeuntium videaris illa commiſiſſe, mihi crede non perdes mercedem, ſed in amiſibi lis ſtabit tibi. Sic D. Gregor. Thaumat. ibi:

D. Greg. Thaumat. *Quamuis id ſtatim perdidiſſe quibuſdãvidearis, quemadmodum ſi panem in aquam coniecisſes: tamen progreſſu temporis nequaquam infrugifera tibi apparebit beneficentia.* Semper beneficentia habet mercedem ſuam, aquæ ipſæ cũ impetu tranſeuntes, & ſeſe præcipitantes in abyſſum, fideles erunt, nepereat merces beneficentiæ ſibi commiſſa. Sed miraris, quòd beneficentiæ fiducia iubeatur niti in tranſeuntibus etiam, & labentibus aquis: qualiter tranſeuntes aquæ poſſunt ſpem regreſſionis alere? Quis non magis videat in aqua tranſeũte irrecuperabilem bonorum iacturam? Ille ſolus qui in ſe conditionem vacui habet: vbi enim vacuum imminet obliuiſcentes aquæ propriam naturam reuertuntur & retrorſum etiam feruntur, vt vacuum impleant. Beneficentia ergo ſpeciem vacui naturalis habet, dum propter proximos ſciuit horrea vacuare. Ideò non minus neceſſum & certum eſt, quòd ad beneficium implendum aſcendant bona, etiam à profundiſsimo perditionis barathro, quàm ad replẽdũ vacuũ naturalẽ pręcipites etiam reuertuntur, & contra propriam naturam aſcendunt aquæ. Huc ſpectat illud Eccleſiaſti

Eccleſ. 29 ci. 29. vbi ſic: *Perde pecuniam propter fratrẽ, & amicum tuum, & non abſcondas illam ſub lapide in perditionem.* Quæ verba ſic in rem pręſentem transferunt Roberti Biblia Santandręana.

Bib. Rob. *Vacuum perde argẽtum propter fratrem, & amicum tuum, & ne abſcondas illud ſub lapide in perditionem.* Quibus expendendum eſt illud *argentum vacuum perde*, &c. quidquid enim propter fratrem perdis, hoc eſt, erogas egenti fratri, velut vacuum naturale eſt, quòd nequit vacuum manere, ſed neceſſario implebitur, etiam ſi neceſſum ſit rerũ naturas trãſmutari, vt grauia ſurſum, & leuia deorſum ferantur, & tranſeuntia firmiter permaneant. Sic omnes rerum naturæ ſciunt in ſuis diſpendia pati, ne deeſſe poſsit, quo impleatur vacuum. Quòd ſi aliquando velis ferreo aliquo vaſſe, ſiue marmoreo, vel minimum vacui incarcerari, & violenter detineri, totum vas, & ſi marmoreum ſit, & ſi ferreum ſcinditur à ſe, & perditur, vt vacuum abeat. Id quod inſinuant poſtrema illa adducti loci verba de argento vacuo elargiendo, nimirùm *ne abſcondas illud ſub lapide in perditionem.* Eſt equidem argentum pauperi erogatum vacuum, omni certitudine mercedis lucris implendum, argentum autem abſconditum ſub lapide, ne detur pauperi, eſt vacuũ violenter incarceratum, & detentum in vaſſe marmoreo, & vas, & vacuum perditum ibit.

CAPVT XVI.

De Phariſæorum vitijs.

PRæſtringit Dominus Phariſæos, eorum vitia per totum caput 23. Matth. percurrens, quos tamen audiendos aſſerit, dũ Moyſis doctrinam populo ſapienter, & ſincere propinant. Doctoris enim verba vtilia excipiẽda ſunt, quamuis ipſius mores peſsimi appareãt, & fugiendi ab his, qui velint virtutem ſectari. Et quidem multa Phariſæi docebãt iuxta legem Moyſis, quæ audiri debebant apijs hominibus; illorum autem opera prorſus erant abominanda. Sed qualia eorum opera? Adeò ſcrupuloſi, imò crudeles erant in alios proximos, vt illis quantum ipſi poſſent omnino inacceſsibile proponerent, & plenum difficultatibus. Religio illorum præda fuit viduarum, & perdicio diſcipulorum, & verę ſanctitaris prophanatio. Clariſsimarum virtutum contemptores, in paruulis quibuſdam reſculis pro virtute exhibendis, nimis exacti. Externam munditiem dum profitentur, de fœdiſsimis animæ maculis nullam æſtimationem faciunt. Sic oſtendebantur de voti circa Prophetarum reliquias, ſepulchra pulcherrima illis dedicantes, vt in elaborandis ſepulchris potius viderentur homicidarum ſocij, quam ſectatores pietatis. Quid plura? Vix aliquod homicidium, aut ſcelus à mũdi exor-

di exordio ſtetit, quod iure non inquiri poſſet in his vipperarum prolibus, quibus merito horrendum væ geminatur.

Matth. 23. Super cathedram Moyſis ſederunt ſcribæ, & Phariſæi. Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, ſeruate, & facite; ſecundum opera verò eorum nolite facere, dicunt enim, & non faciunt.

§. I.

In hoc diſtinguitur doctrinæ veræ ſedes à ſedibus iudicij ſæcularis, quod hæ nunquam non inficiant, & maculent ſedentes, illa omnibus ſit ſalutaris.

NON eſt cur cathedra Moyſis, hoc eſt, diuinæ doctrinæ ſedes caueatur, ipſa enim per ſe ſalutaris omnibus eſt, & vitam halans. Nullum ab hac cathedra recipiunt ſeſſores contagium, ideò digni qui ab omnibus audiantur, recipiantur. Sed quantula laus eſt cathedræ diuinæ doctrinæ, quòd nullum inferat cauendum cõtagium? Eſt ne aliqua cathedra contagium inferens, quæ caueri ideò debeat? Eſt quidem cathedra fori contencioſi, in qua ſedent iudices ſeculares prophana negotia adminiſtrãtes: hæc cathedra prorſus peſtilens eſt, & cõtagioſa, ideoque cauenda ab his, qui pie volũt viuere de altari, quandoquidem nullus erit, qui huius cathedræ peſtem, & contagium nõ ſentiat. Qua propter Dauid Pſal. 1. hanc in primis laudem hominis pij, & iuſti proponit: *In cathedra peſtilentiæ non ſedit.* In cathedra veræ doctrinæ ſederunt impijſsimi phariſæi: & etiam his ſedentibus adhuc cathedra manet ſalutatis. In cathedra pæſtilentię nec ad momẽtum ſedere auſus eſt iuſtus, & beatus vir, prorſus enim inficeretur vel à ſeſsione momentanea. Quæ eſt hæc cathedra tam cauẽda, tam peſtilens, tamplena contagio? Eſt cathedra fori cõtentioſi, iudicis ſæcularis, quę in eo diſtinguitur à cathedra veræ doctrinę quod in illa etiam ſi ſedeant impijſsimi homines, tamen poſſunt eſſe ſalutares, in hac licet iuſtiſsimi, ſanctiſsimique ſint ſeſſores, non poterunt non infici, & maculari. Do pulchrum commẽtatorem huius rei D. Hilarium, qui ad verba data Pſal. ſic ait: *Sederunt in cathedra Moyſi phariſæi, docentes, ſedit & Pilatus in tribunali. Cuius itaque cathedræ ſeſsionem exiſtimauimus peſtilentem?* Per pende quæſo lector, & examina, quæ potius appareat peſtilens cathedra, an illa in qua ſedent nefariſsimi phariſæi, ſanguinem Chriſti in ſe, & in filios ſuos crudeliter flagitantes, an illa in qua ſedet Pilatus, qui totis viribus curat ſe mundum eſſe à Ieſu ſanguine? Vtra erit ergo peſtilens cathedra? Pulchrè Hilarius. *Non vtique Moyſis, Dominus enim ſedentem potius quam ſeſsionem cathedræ, improbandum dicit: Super cathedram, inquit, Moyſis ſederunt ſcribæ, & phariſæi quæcumque dixerint facite, quæ autem faciunt, facere nolite. Cathedræ huius ſeſsio peſtilens non eſt, cuius obedientia dominica auctoritate præcipitur. Illa ergo erit peſtilens, cuius contagium Pilatus manus abluendo deuitat. Multos enim etiam in motu Dei conſtitutos, ſæcularium tamen honorum ambitio corrumpit, & volunt Eccleſiæ ſubaiti, fori legibus iudicare. Sed quanquam adhæc ipſa officia, quæ agunt, ferant ſecum religioſam voluntatem, beneuolos ſeſe continenteſque præſtando, tamen neceſſe eſt eorum, in quibus diuerſabuntur, negotiorum quedam peſtilenti contagio polluantur. Publicarum enim cauſarum ordo manere eos volentes etiam in Eccleſiaſtica legis ſanctitate non ſinit. Et quanuis religioſi propoſiti tenaces ſint, tamen neceſsitate ſedis obtentæ, cùm ad contumeliam, tum ad iniuriam, cùm ad pœnam cunctante licet voluntate coguntur: facit eos neceſsitatis ipſius participes, cùm tanquam lue morbida imbuuntur. Et idcirco hanc eorum cathedram peſtilentiæ Propheta cognominat, quia contagione ſua, voluntatem religioſæ mentis inficiunt.* Hæc illè, & vera, & pulchra, quorum vel verbulum prætereiſſe piaculum duxerim: vt pateat ſæcularium ſedium pæſtilentia, quæ etiam iuſtiſsimes & ſanctiſsimos viros inficiunt, & detrauant adeò, vt qui iuſtum, & ſanctum propoſitum ſeruare cupiunt, neceſsitate ſedis obtentę, quaſi lue morbida imbuti, ad iniuſtitias rapiantur. Et vt ſedes hæ ſæculares iuſtos faciunt maculari: è contra veræ doctrinę ſedes impios homines ſic continẽt, vt etiam inuitæ ad veritatem annuntiandã ferantur. Cayphas ille nefariſsimus in cathedra Moyſis ſedebat, dum ait Ioann. 11. *Expedit nobis vt vnus homo moriatur pro populo, ne tota gens pereat.* De quo ſtatim textus ſacer notat: *Cum eſſet Pontifex anni illius, prophetauit.* Quis crederet nefarium illum

Pſalm. 1.

Hilar.

Hilar.

Ioann. 11.

lum hominem prophetico ſpiritu potuiſſe impleri? Quis de homine illo ſperaret poſſe audiri veritatẽ? Nõne Cayphas falſos quærebat teſtes, quorum teſtimonio Ieſus innocens damnaretur? Quomodo ergo quitotus erat in quærendis falſitatibus, potuit dicere veritatem? Expendè cauſam à textu notatã; *Cum eſſe Pontifex anni illius prophetauit*; nõ illius conſilium, nec voluntas fuit, ſed virtus cathedræ, in qua illo anno ſedebat, hominẽ nefariſsimum cohibnit, & licet reluctantẽ coegit in veritatem. Adhęc Chryſol. ſer. 49. ait. *Cayphas prophano prophetat ore, & cum Sacerdos eſſet, falſitatis ſuæ ſenſum vicit officio veritatis.* Adeò ſalutaris eſt diuinæ doctrinæ cathedra, vt etiam à falſiſsimis, & deprauatiſsimis eliciat vtilem auditoribus veritatem.

Chryſol.

Matth. 23 Dicunt enim, & non faciunt alligant enim onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea amouere.

§. II.

Quàm miſerum eſt, quod non tibi, ſed alijs ſalutaris ſis.

VIde extremam Phariſæorum dementiam, & miſeriam, quõd cũ alijs ſalutẽ prędicent, ipſi reprobi fiant, & dum dulciſſimas virtutum cœleſtium dapes, limpidiſsimos doctrinæ latices ad labra habeant, ipſi inſtar Tantali, & ſiti, & famè conficiantur. Hos deſpiciebat Dominus Cant. 4. vbi ſpõſam ſuam laudans ait. *Mel, & lac ſub lingua tua.* Non tibi eſt dulcedo ſolis extremis labijs, vt ad alios fluant, ſed & intus manet, vt de illa incrementu facias. Quę verba elegãter tractans D. Philo Carpathius ibi, ait. *Falſi Chriſti ſerui, quales ſunt prædicatores ficti, mel in lingua portant, quòd ſub lingua non habent: ſæpe enim alijs cœleſtia gaudia prædicant: cum ipſi tamen terreſtria, & peritura bona deſideriis appetant. At recti, & integri buccinatores Dei, & ſancta quæque anima, & mel in lingua pertendit, dum diuinæ ſapientiæ dulcedinem loquendo effundit, eaque mentes audientium reficit, & idem ſe cum ſub lingua retinet, dum ea omnia ſibimet profutura reſeruat, & ſancte peragit, quæ cæteris recte prædicauit.* Fœlix hic doctor, qui ſic nouit alijs dulciſsimas præparare dapes, vt & ipſe de illis manducet, & viuas; cuius non ſolum ab extremis labijs dulcędines ad alios fluant, ſed & intimum eius ſaporent palatum, & vitam nutriant. Miſerrimum enim eſt, & Tantalico ſupplicio ſimile, ad labra habere æſcas, quibus ſuauem poſſes ducere vitam, & tamen nullum ex his guſtum percipere. Eccleſiaſtes cap. 6. ait. *Eſt, & malum, quod vidi ſub ſole, & quidem frequens eſt apud homines: Vir cui dedit Deus diuitias, ſubſtantiam, & gloriam & nihil deeſt animæ ſuæ, ex omnibus quæ deſiderat: nec tribuit ei poteſtatem Deus vt comedat ex eo: ſed homo extraneus vorabit illud, hoc vanitas, & miſeria magna eſt.* Sed ſcire cupis in quo homine hæc miſeria inueniatur? An in auaro homine? Sanè auarus homo diuitias, & bona multa habet à Deo, quibus ipſe nõ veſcitur, ſed hæredi relinquit; verum neſcio qualiter auarus habeat gloriam & honorem cum nullus vilior appareat in ciuitate. Vndè crediderim prædictis verbis depingi hominem ſapientem, & eruditum, qui autem ſapientiæ flumina extremis habet in labijs, non ſub lingua, vt eius ipſe guſtũ accipiat. Ad hęc Olympiodorus ibi ait. *Sæpè accidit, vt aliquis magnas ſibi diuitias in dicendi copia, & in ſcientia ſcripturarum comparauit, aliarũque rerũ cognitione, ſed quia dein de fœditas morum, & verbis ſuis diſſidet, ac doctrina hinc fit, vt qui in libros illius, traditioneſque incidunt, magnam inde ipſi quidem vtilitatem capiant, nihil verò ipſe auctor emolumenti perceperit.* Ecce tibi hominis extrema miſeria, quòd doctrinæ diuitias congeret, & non habeat poteſtatem veſcendi illis, ſed integras, & in tactas alijs propinet; quod lacteos ſapientiæ fluctus ad labra vſque perducat, & nec minimum eius ſaporem intimo palato deguſtet. Vtinam tibi totum lac ſuggeras, & nihil alijs noueris exprimere, ſanè fęlicior eſſes. Reuoca in memoriam hiſtoriam relatam à D. Matth. cap. 2. Cum Magi quærerent vbi natus eſſet rex Iudæorum, turbatus Herodes conuocat doctores legis, vt ex libris legis locum explicent natiuitatis Dominicæ. Quid tunc Doctores? Diligenter ſcrutati ſcripturas Bethleem deſignant, ex qua dux ille, qui regat Iſrael, erat oriturus. Hoc teſtimonio ducti Magi quærunt, & inueniunt, & adorant Chriſtum, & per aliam viam reducti in patriam, occaſionem præbẽt, quòd lactentes paruuli pro Chriſto occumbant. Ecce tibi Doctores legis quàm miſeri mel, & lac in lingua tantum habuere, à qua fluens doctrina repleuit Magos, & ex inde exundans pueros tanti boni inſcios perfudit

Cant. 4.

Phil. Car.

Eccleſ. 6.

Olymp.

fudit. Pro quo eleganter D. Leo serm. 1. in Epiphan. ait. *Iam ergo ad eruditionem gentium propheticus sermo transibat, cum Iudæorum infidelitas veritatem ore proferret, & mendacium corde retineret. Noluerunt enim agnoscere oculis, quem de sacris indicabāt libris. Quæ est ista, Iudæi, tam imperita in vobis scientia, & tam indocta doctrina? Cur vobis viam, quam aliis aperitis, obstruitis? Fœlicior ergo ignorantia infantium, quos persecutor occidit: quam vestra scientia, quam in sua perturbatione consuluit. Vos noluistis regnum eius recipere, cuius oppidum potuistis ostendere. Illi potuerunt pro eo mori, quem nōdum poterāt confiteri.* Sanè pueris his mel, & lac sub lingua fuit: legis doctoribus tantum in lingua: illi poculum Christi gusta ti, carnificum manibus inferebantur cęlesti regno; hi sicci, & famelici per labra sua sinebant transire ad extraneos fluenta diuina.

D. Leo.

§. III.

Nunquam à Dei spiritu venit, quod diuina præcepta aggrauentur, sed, quod emolliantur.

PHarisæi vt se iustiores ostentarent, sic diuina præcepta exaggerationibus suis aggrauabant, vt minimè viderentur ab hominibus posse perfectè adimpleri; imò omnes passim populares oneri succumberent, & se tantæ perfectioni impares ostenderēt. Nō hæc vera iustitia est, sed Pharisaica adinuentio, quæ nunquam nouit aliquid infirmitati tribuere, sed onus oneri addere, quo vel labantur, vel nutent hominum pedes. Hoc magisterium nequam, prima induxit in mundum Eua: quippè iamiam præceptis diuinis valedictura Genes. 2. sic ait: *De fructu verò ligni, quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud.* Putaret aliquis Marcion durū hoc, & nimis seuerum præceptum non potuisse non imponi à durissimo Deo, & quis non durus Dominus, cum vetaret fructus esum, vetaret & tactum? Suffeciſſet, quod iuberentur primi homines nō edere de ligno scientiæ, cur necessum fuit addere, quòd non tangerent illud, nonne hoc ad duritiē, & nimium rigorem præcepti spectat? Nonne & delinqnentes habēt vndè excusentur, nimirùm ex nimia strictione, & seueritate præcepti etiam circa paruum tactum? Absit hoc à præcepto diuino, in quo nulla fuit, vel vmbra nimietatis, sed in referente: non enim Deus, qui præcepit, sed Eua, quę refert præceptum, illud de tactu posuit, quo rigore præceptum iam contēptui vicinum proponeretur. Ad hæc ait D. Ambr. lib. de Parad, cap. 12. *In mandato quidem nullū vitium est, sed in relatione mandati. Etenim quātum præsens lectio docet, discimus nihil vel cautionis gratia iungere nos debere mandato. Namque hic quid offensionis habet prima specie, quod addidit mulier: Et ne tangeremus illud?* (*Non tangetis enim, Deus nō dixerat, sed non edetis.*) *Sed tamen lapsus incipit esse principium.* Hoc efficiunt, qui præceptorum oneri adducūt suis exaggerationibus nouum onus; qui vt à materia præcepti deterreant, sic & in leuissima, quæ circa illam sunt, inuehunt, vt videantur asserere neminem liberū posse esse à fractione præcepti, quo frequentioribus, & grauioribus lapsibus aditum aperiunt. Non hic est Dei spiritus, qui potius in paruis vel solet conniuere, vel indulgere fragilitati, vt sic integra præcepta seruētur. Præclarus gentium doctor Paulus, 1. ad Cor. 7. sic monebat: *Propter fornicationem autē vnus quisq; suam vxorem habeat, & vnaquaque suū virum habeat.* Quid ais Paule? cur non maiorem cautelam addis, vt deterreantur homines à materia præcepti? Præcepit Dominus hominibus nō męchari; vt fugiatur mæchia, cur potius non iubes vel tactum, vel aspectum, vel quodcumque fęminarum cōsortiū præcaueri? Bonus doctor maluit infirmis parcere, matrimonij concedens licētiam, ne dum omnia sub prępcepto inuoluit, tollatur indulgentia, & scandalum infirmis detur. Propter quos ostendit, quam debeat quilibet doctor, & præcipere, & indulgere, prout ad salutem fratris fuerit conuenientius. Hāc margaritā eduxi ex fœcibus, quas Tertul. dedit Monogamia vbi ait. *Itares exigebant, vt Paulus omnibus omnia fieret, quo omnes lucrifaceret: parturiens illos, donec formetur Christus in ipsis, & calefaciens tanquam nutrix paruulos fidei, docendo quædam per veniam, non per imperium: aliud est enim indulgere, aliud iubere.* Hic est Christi spiritus, non sic omnia, & parua, & magna cuiuslibet materiæ exaggerare, vt omnia videantur præcepta, & singula præcepta appareant multiplicibus scatere præceptis; sed potius iudulgentiam aliquam; imò & aliquando conniuentiam inmiscere præceptis, quo sic emolliantur, & suauitatem Christiani iugi præseferant. Prudenter D. Bern. serm. 42. in Cant. dolebat rigorē suum, extitisse fratri occasionē maioris ruinę, quippè ait: *Mallē aliquādo tacuisse*

Genes. 2.

1. Cor. 7.

Tertull.

Bernard.

tacuiſſe, & diſsimulaſſe, quòd agi perperã deprehendi, quàm ad tantam reprehendiſſe perniciem. Et quidem cum ſcopus magiſtri debeat eſſe diſcipuli ſalus, ſic omnia attemperari debẽt, vt poſsint non ad perditionem, ſed ad ſalutem conducere. Hinc D. Stephanus Actor. 8. ſuorum ſaluti conſulens rigoroſam fidei Chriſtianæ veritatem ſic emollit, & attemperat, vt ſine ſuorum maiori vulnere poſsit audiri. Ait enim de Ieſu: *Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Chriſtianum dogma de Ieſu dicit, quòd ſedet ad dexteram patris, cur Stephanus hoc rigoroſe non prædicat dogma? Cur maluit ſtantem, quàm ſedentẽ Ieſum in medio proferre? Quantùm enim attinet ad ſtatum corporis; idem ſemper eſt, ſiue dicatur ſedere, ſiue ſtare: gloria autem magis explicatur, cũ dicitur ſedere, quàm cum dicitur ſtare, cur ergò maluit Ieſu gloriam ab Apoſtolis, & ab Euangelio explicatam, per hoc quod ſedeat, diſsimulare, & ſtantem proferre? In rẽ noſtram Eccumenius, ait: *Quoniam graue eis fuiſſet audire, quod ſederet, ſtare interim dixit, deſignãs ipſius reſurrectionem.* Præclarus Chriſti diſcipulus, magiſtri ſui iugum leue, & ſuaue introducere cupiens, abſtinuit à verbis, quæ grauia, & importabilia viderentur tunc temporis fratribus Iudæis: vt pateat, quàm Chriſtianum ſit, legum duritiam emollire, interpoſitis his, quæ per indulgentiam infirmos animos trahere queant.

Actor. 8.

Eccumen.

Matth. 10. Omnia verò opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus: dilatant enim philacteria ſua, & magnificãt fimbrias. Amant autem primos recubitos in cœnis, & primas Cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.

§. IIII.

Vana gloria omnium vitiorum mater.

EXpende vndè incipiat Dominus vitia Phariſæorum carpere nimirùm, à vana gloria, faciunt enim omnia opera ſua, vt videantur ab hominibus. Quid tunc? Poſt hanc ſeptem vitia illorum numerat, ſingulis addens væ, vt per ſeptem væ, Phariſæorum extremam deſperationem pronuntiet. Sed miraris, quòd ad vanam gloriam ſeptem illa væ ſequãtur; & quidem nil certiùs accidit in mundo, vbi enim vana gloria aditum inuenit in corde hominis, non quieſcit donec ſeptem væ ſecum inferat. Rem pulchrè attigit D. Ephrem tract. de Pœnit. inquiẽs: *Alij gloriam mediante pœnitentia ſibi comparant: & provenia aliud debitum trahunt. Hei mihi, quoniam quod ait Chriſtus, in talibus complebitur, atq; firmabitur; quia ſeptem alios ſpiritus nequiores aſſumit, qui in eum ingreſsi habitent ibi.* Nũquam gloriatio vana ſola eſſe ſciuit: vbi animum occupat, nequiſsimos alios ſpiritus adſciſcit, qui ſecum habitent ibi, & omnigena repleãt hominem nequitia. De rege illo Babylonio ſeſe inaniter extollẽte ait Daniel cap. 4. Reſponditq; rex, & ait: *Nonne hæc eſt Babylon magna, quàm ego ædificaui in domũ regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris meiè Cumq; ſermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cælo ruit; Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex, Regnũ tranſiuit à te, & ab hominibus eijcient te, & cum beſtijs feris erit habitatio tua: fœnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora mutabuntur ſuper te.* Proh vaniſsimũ gloriæ decus! Simul rex ſuæ glorię decus iactat, in operibus ſuis gloriatur, & ſeptena ſuper ſe carnalium deſideriorum ſentit venire ſupplicia iam non rex, ſed miſerum voluptatum mancipium feralibus beſtiarum more raptatur cupidinibus. Perpende homo, qui gloriam aucuparis, qualem ex hoc accipias mercedem; vbi te gloriæ affectus cæperit, ſimul, & vniuerſi beſtiales appetitus te diſcerpent, & miſere perdent. Pulchrè ad hæc Richar. Victor. lib. lib. 2. de erud. hom. inter. par. 1. cap. 41. ait. *Vox ruit, cùm adhuc ſermo eſſet in ore, ſub ipſo videlicet adhuc gloriandi tempore. Tibi dicitur Nabuchodoſor. Tibi tàm inaniter glorianti. Ab hominibus eijcient te: Ab hominibus eiectus ad beſtias, & feras deſcendit, qui rationales mores deſerens, cùm beſtialiter viuentibus ſit ad omnem carnalitatem reſolutus, & cum feraliter agentibus, ad omnem crudelitatem effrenatus.* Hos mores ebibit, qui inanibus mundi glorioſis ſeſe extollit; & plauſibus popularibus immodicè afficitur: qua enim ſibi aditũ inuenit inanis gloriatio, non dubito, quin ſimul omnia reliqua vitia, ſeptena, & ſeptena intrent. Ioiadę diſciplinis nutritus Ioas rex magnum ſibi pietatis, & religionis nomen acquiſiuit: ſed mortuo Ioiada in idololatriã, cæteraq; vniuerſa nequitię facinora prępcpsruit. Sed vndè tot tãtaq; ſcelera aditũ inuenerũt, vt occuparent principis animũ? Rẽ attigit. 2. Paralip. 24. vbi ſic. *Poſtquã autem*

Ephrem.

Dan. 4.

Richar.

2. Par. 24

autem obijt Ioiada, ingreſsi ſunt Principes Iuda, & adorauerunt regem, qui delinitus obſequijs eorum, acquieuit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum ſuorum, ſeruierunt què lucis, & ſculptilibus, &c. Principes Iuda cæperunt regem adorare, hoc eſt, eum laudibus, plauſibuſque extollere, eiuſque vel parua opera mirum in modum efferre: & dum gloriolis his, & plauſibus popularibus capitur rex, contemptum veri Dei ebibit, milleque idolorum ligneorum fit vile mancipiū. Huc ſpectans Caſianus lib. 12. cap. 21. aiebat: *Ioas, qui tumida cordis elatione inflatus eſt, turpiſsima confuſioni traditur deludendus, &c.* Accedunt vniuerſæ vitiorū turpitudines, vbi humanus plauſus vacuitatem in mētem hominis introducit. Vndè meritò dicebat D. Paſchaſ. lib. 10. in Matth. *Tolle ergò hoc vitium de clero, ne velint ab hominibus laudari, mox, & cætera reſecantur vitia.*

Caſian.

D. Paſch.

§. V.

In naturam peccat, qui ſe alteri præfert, nihiloquè fit proximus.

MEritò Dominus Phariſæis vitio vertit, quòd primos accubitus ament, eoque ſemper ſpectent, vt inter omnes appareant primi. Quòd vitium, vt damnaret ipſe author naturæ, cùm ad formationem ſecundi hominis accedit, illum ex Adami coſta effingit. Sic enim habes Gen. 2. *Ædificauit Dominus Deus coſtam, quàm tulerat de Adam in mulierem: & adduxit eam ad Adam.* Cur è coſta hominum genus multiplicare? D. Aelred. lib. 1. de Amicitia, ait. *Pulchrè de latere primi hominis ſecundus aſſumitur, vt natura doceret omnes æquales, quaſi collaterales, nec eſſet in rebus humanis ſuperior, vel inferior.* Nos omnes pares fecit natura, collateralem te fratribus appoſuit Dominus; cur homo ſuperbiſsimè latera faſtidiens, primos ſolùm appetis recubitus? Sanè quo magis æqualitatem, cùm fratribus deſpicis, eò minus hominis te habere puta, adeò vt penè conuertatis in nihilum. Cant. 4. ad Sponſam dicitur: *Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui paſcuntur in liliis.* Ecce tibi, qui Eccleſiæ lactantur vberibus gemelli dicuntur: ſoli gemelli ad vbera admittuntur, quibus nutriantur, & creſcant in perfectam ætatem. Sed ſcire cupis, cur neceſſum ſit, quòd gemelli ſint? Nonne ſufficeret, quòd eſſent fratres? Cur malunt ponere gemellos, quàm fratres? In fratribus adhuc poteſt eſſe magna differentia naſcendi, & inæqualitas, ideò poſuit gemellos, vt doceret, quàm ſit neceſſaria omnimoda æqualitas eis, qui velint de Chriſti vberibus ali, ne in nihilum reſoluantur. Aiebat Gilliber. Abb. ſer. 27. in Cant. *Ideò dicuntur gemelli, quia fides nullis gradibus ſeparat, quos æquè regenerat. Alioquin qui neſciunt eſſe gemelli, effecti ſunt nulli: & in conuiuio locum occupantes primùm, iam nec habent nouiſsimum.* Prorſus abeunt in nihilum, qui communem in omnibus dedignantes naturam, eò ſpectant, vt qui maximum, & primum, ſuper omnes appareant. Actor. 5. dicitur de quodam ſe ſuprà omnes extollente: *Extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſentit numerus virorum circiter quadrigentorum, qui occiſus eſt: & omnes, qui credebant ei, diſsipati ſunt, & redacti ad nihilum.* Expende totam cauſam, cur in nihilum deuenerint hi, nimirùm illud: *Dicens ſe eſſe aliquē*: Syrus exprimit: *dicens de anima ſua, quòd aliquid eſſet ipſe magni*: vel aliter: *dixerat de ſe ipſo ſe eſſe quid eximij.* Et cur non pereat, qui ſic euanet in cogitationibus ſuis? Qui ſic ſe ſuprà omnes extollunt, vt ipſi ſolivelint omnia prima, & eximia tenere? Sanè adeò hi euanent, adeò rediguntur in nihilum, vt ex eo ſolum putentur à D. Athanaſio diuinæ quidditatis expertes, quòd de ſuperioritate contendant, nullumque admittant ſplendoris, gloriæque conſortem. Is enim orat. contra gentes eò argumento concludit in aſtris nullam eſſe Deitatis formam: *Quòd ſi dij eſſent, non conueniret, illa à ſe mutuo ſuperari, & abſcondi; ſed vbiquè ſibi mutuò ad eſſe, & communes ſimul operationes abſoluere oporteret, noctu interdiuq; Solem, & Lunam ſimul vna cum reliquo Stellarum choro par lumen habere.* Hoc eſſet diuini halitus præclarum indicium, ſi Sol, Luna, & Stellæ ſimul fulgerent, parque lumen ſingulæ haberent. At quia Sol nullum Stellarum, Lunæve conſortium admittit, ſed prorſus illas abſcondit, ſibique ſoli permittit lucere, ideò ſe non Deum, ſed ex nihilo factum oſtendit, & forſam in nihilum redigendum.

Gen. 2.

Cant. 4.

Gillib.

Actor. 5.

Athanaſ.

Matth. 23. Vos autem nolite vocari Rabbi, vnus eſt enim magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis. Et patrē nolite vocare vobis ſuper terrā, vnus eſt enim pater veſter, qui in cęlis eſt. Nec vocemini magiſtri,

tri, quia magiſter veſter, vnus eſt, Chriſtus.

§. VI.

Vel minima de dignatibus habendis contentio peſtifera eſt apoſtolicis viris.

NOn ſolum rem primatus, & dignitatis repellit Ieſus à ſuorum collegio, ſed & dignitatum nomina prorſus abigit, dum iubet, ne vocentur Rabbi, ne magiſtri vocentur. Amabit in ſcholis ſuis contentiones pro dignitatibus habendis, qui vel dignitatũ nomina contendit repellere? Abſit: quin imò illas abominatus tanquam peſtiferas, & animabus conuertendis prorſus exiciales. Matt. 18 Matth. 18. adhuc rudes Apoſtoli contendebant: *quis eorum videretur eſſe maior*? Audiuit Dominus contentionem, & multa reſpondens de ſcandalo puſillorum tollendo, tandẽ exclamat: *Væ mundo à ſcandalis*. Quorſum hæc ſapiẽtiſsimè Ieſu? Quorſum mundi ruinam defles? Quæ ſcelera, quæ facinora vides, quæ te faciant, & tuis, & mundo extremam perditionem timere? Contra quos ſceleratos ſic exardeſcis? Sanè in præſentiarum ſoli apparent Apoſtoli tui de primatu contendentes, hæccine eſt tanta ſcandalorum, & ruinæ cauſa? Planè aliquibus parui momenti videtur contentio de primatu; ſed ea eſt, quæ immenſum animarum lucrum perdat, dum in viris Apoſtolicis cernitur. Aiebat D. Paſchaſ. Paſchaſ. lib. 8. in Matth. *Contra Apoſtolos id dictum intelligi poteſt, qui interrogando, quis maior eſſet in regno cœlorum, videbantur de dignitate inter ſe contendere. Et ſi in hoc uitio permãſiſſent, poterant proculdubio eos, quos ad fidem vocabant, ſuo ſcandalo perdere: dum viderent eos adhuc in fide infirmi, interſe de honore pugnare.* Adeò damnoſa eſt in Apoſtolicis viris quæuis & ſi parua pro habendis dignitatibus contentio. Ideò nil priùs curat Ieſus, quàm has contentiones è ſuis repellere collegijs, vt quæ inficere valeant, orbem vniuerſum. Pſal. 1. De viro bono dicebat Pſalm. 1. *In Cathedra peſtilentiæ non ſedit*; quàm Cathedram explicans D. Amb. meminit, quòd Ieſus ingreſſus templum Cathedras vẽdentium indè eiecit: Ambr. nimirùm Cathedras vendentium fumos, dũ primos ſemper dignitatum ſedes affectant. Quippè ait: *Has Cathedras ſaluator de templo eiecit, eorum, qui ſe de honore iactarent, primatus quærerent dignitatum. Hæc vera eſt peſtilentia.* Equidem primatus, dignitatiſque amor inordinatus peſtilẽtia eſt, potens omnem animarum lucrum perdere, imò perdere orbem vniuerſum. Nota fuit Core, Datham, & Abiron contentio pro ſacerdotij dignitate obtinenda Num. 16. Num. 16 nota item eſt eorum pœna, videlicet *dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit illos, cùm tabernaculis ſuis, & vniuerſa ſubſtantia eorum, deſcenderuntque viui in Infernum.* Cur viui ab inferno glutiuntur? Cur tam præcipiti lapſu rorantur? Timuit Dominus rerum vniuerſitati, ne contaminaretur, tàm peſtilenti ambitionis cõtagio, ideò illos feſtinauit tradere viuos Gehennalibus Ambr. flammis. Ad hæc pulchrè aiebat D. Ambr. lib. 10. epiſt. 82. *Abripiuntur noxij, & ita ab omnibus huiuſmodi ablegantur elementis, vt nec aerem hauſtu, nec cœlum viſu, nec mare tactu, nec terram contaminarent ſepulchro.* Nulla creatura non ſibi cauet à contagio hominis contendentis prò habendis dignitatibus; qui affectus adeò peſtilens eſt, vt etiam puſillus poſsit mundum inficere, vniuerſos perdere. Vide ſupra cap. 12. § 8.

§. VII.

Glorioſum homini, quod Ieſum magiſtrum habeat, qui ſolus doctos facit diſcipulos.

QVis hominum non immenſe glorietur, cùm audit, *magiſter veſter, vnus eſt, Chriſtus*? Noſter magiſter eſt Chriſtus, cuius magiſterio gaudent ſupremæ illæ mentes, qui immediatè à Deo ſolent accipere rerum ſcientiam. Iſaiæ. 63. dum Ieſus iam conceſſurus ad dexteram patris aſcenderet, ſuperiores illæ virtutes, quæ proximæ Deo ſunt, mirantes hominem tanta gloria coronatum, ipſum interrogant: *Quare ergò rubrum* Iſai. 63. *eſt indumentum tuum, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari*? Non mirandum, quod Chriſti purpura noua, & incognita appareat ſupremis poteſtatibus; ſed illud maximè mirandum eſt, quòd ſupremæ virtutes nihil aſſuetæ ab alijs addiſcere, niſi à ſolo Deo immediatè, nunc non dedignentur, ſed potius amẽt, fieri Ieſu diſcipuli, tantoque gaudere magiſtro. Id quòd miraculoſum viſum fuit D. Dionyſio Areop. de cæleſti Hierarch. cap. 7. vbi inquit: *Quod ã introducũt ad Ieſu ipſius haſitãtes aſpectũ, diuiniq; illius operis, & pro nobis aſſumptæ carnis ſcientiã diſcere cupientes; quos ipſe Ieſus per ſe doceat,* D. Dion.

eximiamque benignitatem suam primò ipsis insinuet. Dignum verò miraculo est: cur primæ illæ quoque virtutes Angelicæ, diuinarum intelligentias rerum, quasi non summæ, sed mediæ sint, adeò reuerenter addiscere cupiant. Quæ verba si obscura videbuntur, vt assolent esse, quæ D. Dionysij verba sunt, sic explanantur ab eius scholiaste dicente. *Illud verò dignum admiratione est, quomodo ille summæ Angelicæ substantiæ, quæ alijs longè supereminent, diuinorum mysteriorum scientiam, cum modestia, reuerentia, & veneratione singulari à Iesu addiscere cupiant: quasi non summæ essent.* Inferioris Angeli est ab alijs informari, & doceri, at qui supremus, & summus est, à nullo doctrinam, & scientiam capit, nisi immediatè à summo Deo. Sed vbi magister Iesus apparuit, vel ipsi supremi, & summi spiritus gaudent à tãto magistro doceri, & informari, vt indè hominum gloria apertius pateat, qui illum magistrum habent, in quem supremi spiritus desiderant prospicere, pro nobis assumptæ carnis scientiam discere cupientes. Et cur non gaudeant de magistro, qui solus verus, & vnicus magister est; quippè cæteri magistri possunt docere, verùm facere doctos nõ semper possunt. Iesus autem sic docet, vt faciat doctos, & verè scientes discipulos suos. Dicebat enim Ioan. cap. 1. *Lex per Moysem data est, gratia, & virtus per Iesum Christum facta est.* Quæ verba si notentur, inuenies discrimen maximum inter Moysi, & Christi magisterium: Moyses enim notitiam legis dedit solum, ex se solum habebat potestatem dandi legem, non faciendi doctos: Iesus sic tradebat doctrinam, & disciplinam suam, vt illam faceret totis præcordijs recipit. De quo Clemens Alex. 1. Pædagog. cap. 7. ait: *Videte verba scripturæ. De lege quidem, data est, inquit, tantùm: Veritas autem, quæ est gratia Patris, est æternum Dei opus; & non dicitur dari, sed per Iesum fieri, sine quo factum est nihil.* Vnus Iesus est, qui non solum dat, doctrinam, sed facit doctos: non solum docet, sed facit scientes, quis nouit hæc, & alium æstimet magistrum? Verè vnus est magister noster Iesus, qui solus potest facere doctos discipulos.

Dionys. *Ioan. 1.* *Cle. Alex.*

Matth. 23. Qui maior est vestrũ, erit minister vester: Qui autem se exaltauerit, humiliabitur, & qui se humiliauerit, exaltabitur.

§. VIII.

Qui primas ambitiosè occupat, proximus est conculcationi.

VIcini sunt ambitionis primatus, & conculcatio; ambitiosa exaltatio, & verecunda humiliatio. Dicebat Dominus Matth. 6. *Quòd si sal infatuatum fuerit,* siue vt alij malunt, *euanuerit, ad nihilum valet vltra, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus.* Et quidem, qui sic euanêt in cogitationibus suis, vt sursum leuitent, nec quiescant, donec se suprà omnia in primis constituãt, in proximo sunt, vt ad pedes raptati conculcentur ab hominibus. Isaiæ. 18. *Ite Angeli veloces ad gentem expectantem, & conculcatam.* Nullis verbis pulchrius describeret ambitiosos homines, & primatus amatores; quàm dum vocantur, *gens expectans, & conculcata.* Quippè primatus sectator, nunquam in possessione aliqua quiescit, semper in spe, & contra spem vitam agit; vix sedem obtinuit, & ad aliã expectandam se accingit; huic tribuit Petrus Blesensis in malũ, quod charitati tribuit D. Paulus, in bonum, nimirùm: *omnia sperat.* Nullũ culmen est, quòd sibi non speret ambitiosus, in quod non leuitet; sed nota vicinum huic adeò expectatrici genti, videlicet, *& conculcata*: vicinissima sunt culmina conculcationi. Sed accipè Forerium sic præsentem locum legentem: *ad gentem lineæ, lineæ, & conculcationis.* Quorum verborum ingenium omnino penetrabis, si tibi ob oculos ponas, quòd in tritico dimetiendo accidit; cumulatur in primis tritico modius, deindè linea iuncta modij labijs tãta vi semel, & vis deducitur, vt grana, quæ suprema sunt hinc indè prosiliant iactata, & multa in terrã decidentia perdãtur. Quæ in fundo modij cõsident grana quieta sunt, nec lineam norũt, nec eius raptum experiuntur; ast quæ in culmine sunt grana lineæ, patiũtur raptus, quorumvi proiecta ad terram, conculcationi dãtur. Pulchrè ergò primatus sectatores vocãtur, gens lineæ, & lineæ, & conculcationis, dum enim semper in culminibus apparere festinant, mille perpetiuntur linearum raptus, quibus proiecti foras, ad pedes raptãtur. Ad hæc eleganter, & acutè D. Ber. ser. 2. in cap. 6. Isaiæ fatur: *Eant superbi, insolescant magis, extollantur, inflentur, appetant semper in cumulo apparere, vt cum venerit æquitatis linea, à plenitudine eijciantur, &c.* Nunquam in cumulo appares, quin expositus sis conculcationi: felix, qui sciuit in imis considere, à nullo lineæ raptu timet, insuper, & glorio-

Matth. 6. *Isai. 18.* *D. Bern.*

glorioſus aſcẽdet. Superbiſsimus ille Babylonius rex ſic ſe efferebat ſuper omnes Dan. 4. *Dan. 4.* *Nonne hæc eſt Babylon magna, quàm ego ædificaui in domũ regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cumq; ſermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cœlo ruit: Tibi dicitur Nabuchdonoſor, rex regnum tranſibit à te, & ab hominibus eijciente, & cum beſtijs erit habitatio tua.* Hæc vox inſonuit, & ſtatim omnia verba in effectum venerũt; miſerq́ue rex à gloria decidens humi reptare cæpit inſtar belluæ, à cõſortioq́ue hominum proiectus beſtiarum ſtabula incolebat. Quid tunc? *Igitur poſt finem dierũ ego Nabuchdonoſor oculos meos ad cœlũ leuaui, & ſenſus meus redditus eſt mihi & Altiſsimo benedixi, &c.* Compone modò hunc regem in cumulo apparentem, cùm ſe ipſo in fundo conſidet: ſanè dum ſeſe eleuãs incumulo apparet, confeſtim lineæ raptum experitur, quo in terram proijcitur, conculcationiq́ue datur. Vbi autem in fundo conſidet, humi reptans in gloriam, & exaltationem reſtituitur. Richar. Victor. lib. 2. de eruditione interni hom. par. 1. cap. 47. ait: *Certè vides quid agat ſuperba gloriatio; certè vides, quid efficiat deuota glorificatio. Superba gloriatio meretur deiectionem; deuota glorificatio exaltationem. Ibi cecidit, cùm ſuperbe ſatis glorificaret ſe ipſum; & idem ipſe reſurgit, cùm deuote glorificat Deum, & Dominum ſuum.* Nihil priùs ſentit ſuperbus, quàm iactum lineę, quo decidit à culmine, & æquatur ſolo.

Ibid. *Richard.*

Matth. 23. Væ vobis ſcribæ, & Phariſæi hyppocritæ: quia clauditis regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.

§. IX.

Iniquum eſt humanæ infirmitatis nullam habere rationem in diſciplinis tradendis.

VIde Phariſæorum non paruam iniquitatem, nec paruo dignam ſupplicio; quòd *claudebant regnum cœlorum ante homines.* Non mirarer ſi Angelicis ſpiritibus regnum cœlorum oſtẽderetur clauſum, ferreiſque obfirmatũ balbis; quando Angeli fortes erant, qui facto impetu poſſent ęnea etiã mœnia penetrare; at infirmis hominibus ea opponere, quæ vix ſuperarent Angeli, nec vllam habere rationem infirmitatis; hoc iniquum eſt, Phariſaicum eſt, & minimè Chriſtianum. Sanè nunquam non malè audit in vera Eccleſia rigor ille, qui nulla ratione habita fragilitatis carnis, ea requirit ab homine, quæ requireret ab Angelo. Præclarè D. Patianus epiſt. 1. ad Symphorianum: huius ſtultitiam hæreticam damnat, quæ hominis baptizati peccatis, æque, ac Angelorum ſpem remedij auferebat. Quippè ait Pacian. *Pacian.* *Si Diabolus receſſit à mundo, ſi nullum oculis, nullum manibus, nullum mentibus noſtris obrepit peccatum, abijciatur Dei donum, repellatur auxilium, contemnat omne remedium ſuperba iuſtitia. Quòd ſi hæc homini ſuo Dominus prouidit: deſinite diuinam accuſare pietatem; aut tot clementiæ cœleſtis titulos obiectu rigoris euadere, aut gratuita Domini bona in obſecrabili aſperitate prohibere.* Homo habet tentatorem Diabolum, crebroq́ue eius impetus patitur; habet rurſus quinque materiales ſenſus patentes, qua obrepat vitium adeò, vt poſsit iam intus eſſe, antequàm plenè ab homine ſentiatur. Qui hæc nouit, cur inobſecrabili aſperitate hominem inſequatur? Cur obiectu rigoris cœlum obſeratum oſtendat? Cur nec aditum diuinæ pietatis permittat? Deus qui omnia nouit, qui ſeuerus Angelo remedium eripuit, mille remedia homini ſuo prouidit. Diuinum eſt, Chriſtianum eſt rationem habere infirmitatis, & quòd iter arduum, & hoſtiũ clauſum proponitur fortibus; idem complanatum, & apertum debet proponi infirmis. Iſaias cap. 40. *Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons humiliabitur, & erunt praua in directa, & aſpera in vias planas. Et reuelabitur gloria Domini, & videbis omnis caro, &c.* Magnum equidem beneficium eſt, quòd accliuia, & aſpera prævia, & plana, & facilia, & aperta reddantur. Quòd ſi quæras tanti beneficij cauſam, illis oſtenditur verbis, *& reuelabitur gloria Dei, & videbit omnis caro*; ponitur enim in præſenti particula illa, & pro cauſali, vt aſſolet poni in ſcriptura ſacra. Quia ergò gloria Dei reuelanda erat, vt videretur ab omni carne, ideſt, neceſſum fuit priùs proponi aſpera omnia complanata, & aperta, vt iam nullus labor, nullus ſudor appareat, ſed via facilis, & ſuauis per quam in offenſæ poſsit intrare infirmitas carnis. Ait D. Chry ſoſt hom. 10. in Matth. *Non iam adiuſtificationem merendam, labores peccatoribus imminent, & ſudores: ſed gratia omnibus occurrit, ac venia plurimo ſalutis plena compẽdio. Et carſam, qua id faceret oſtendens. Quoniã, inquit, videbit* *Iſai. 40.* *Chryſoſt.*

omnis caro ſalutare Dei. Vbi caro accedere ad Deum debuit, & in Dei regnum intrare, neceſſum fuit, quòd ratio illius infirmitatis haberetur, & omnia illi aperta, & prævia, & facilia proponerentur. Huc ſpectans obſeruabam inſolitum morem reædificādæ Hieroſolimæ apud Æſdram lib. 2. cap. 3. Dirupta fuit ciuitas à Babylonijs, & igne ſuccēſa, muri eius ſolo æquati, & populus in captiuitatem ductus miſere captiuus agebat. Tunc Nehemias inueniens gratiam incōſpectu regis, accepit facultatem reædificandi muros Hieroſolimæ. Quid plura? Hieroſolimam pergit, deflet eius ruinam, cōuocat optimates, hortatur ad reædificationem murorum, accingūtur in opus vniuerſi: *Et ſurrexit Eliaſib ſacerdos magnus, & fratres eius ſacerdotes, & ædificauerunt portam gregis.* Ecce tibi in reædificatione Hieroſolimæ, nil priùs ædificatur, quàm porta, & hæc à ſacerdotibus. Cur non priùs exſurgunt militares Phalanges, vt ædificent muros, turreſque in cœlum ſuſtollāt? Cur priùs ſpiritus ſacerdotum excitatur, qui ædificent portam? Ratio habebatur infirmi, & miſelli populi, qui captiuitate fractus, & deuilitatus, dum ad patriā remearet, non amaret videre horrentes militaribus copijs muros priùs, quàm patentiſſimas portas multò plenas ſacerdote, quorū pacificis manibus exciperentur, omni prorſus depoſito timore. Firmat hanc excogitationem lectio D. Dionyſij Carthuſ. ſic ipſum locum reddens: *Ædificauerunt portam, & probaticam piſcinam*: & quidem probatica piſcina pro infirmis poneretur. Nil enim priùs Dei ſpiritus docuit, quàm vt portæ patētes, & ſacerdotes in eis, & piſcinæ pararentur, vt omnia ſalutis media infirmis eſſent prævia, & facilia, & aperta. Vndè Pſalm. 86. *Diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob.* Et cur diligat Dominus plus Siō portas nimirùm Eccleſiæ? Iam explicat ait D. Brun. de laudibus Eccleſiæ cap. 6. *Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei. Memor ero Rahab, & Babylonis ſcientium me. Ecce alienigina, & Tyrus, & populus Æthiopum; hi fuerunt illic.* Cur Deus non amet portas Sion, quæ in eò gloriatur, quòd pateat omnibus, quòd nullum excludat, ſed & meretrici Rahab, & perſecutori Babylonio, & alienigenæ, & Tirio, & æthiopi, ſi reuertātur, apertum præbeat introitum, & ſalutem præbeat. Sanè tabernacula Iacob, & ſi pulchra, vt valles nemoroſæ, tamen armis vndequaquè horrebant, & cincta militibus alienigenis, & publicanis, & metum, & horrorē, imò & penè ſalutis deſperationem oſtendebant. Chriſti verum Eccleſia non milites, non ſpicula oſtendit, ſed portas patentes multò ſacerdotum agmine plenas, multis piſcinis ornatas, ne vllus ſit infirmus, qui ibi ſalutem deſperet. Hæc meditatus D. Brun. ſupra, ſic finit: *Re vera, & glorioſa, & pluſquam glorioſa ſunt hæc*: gloriolum enim eſt, & Deo dignum vbique rationem infirmitatis habere. Indè Ieſum extollebat Paulus ad Hæbr. 2. aiens. *Nuſquā Angelos apprehendit, ſed ſemen Habrahæ apprehendit.* Qualis hęc gloria Ieſu, quòd Angelis occludens ſalutis oſtium, illud hominibus reliquit apertum? D. Anſel. ibi ait: *Miſertus ergò creator, vt redimeret, illam ad ſe debuit reducere, quā in perpetratione culpæ ex infirmitate aliquid conſtat habuiſſe, & altiùs apoſtatam Angelum debuit repellere, quia cum à perſiſtendi fortitudine corruit, nihil infirmum ex carne geſtauit.* Meritò ſemper à Dei ſpiritu habetur ratio infirmitatis.

Æſd. 2. 3.

Dionyſ.

Pſal. 86.

D. Brun.

D. Brun.

Ad Hæ. 2

Anſel.

§. X.

Vbi Ieſus eſt, non poſſunt, non patere, & prævia eſſe cœleſtia.

REgnum cœlorum claudebant Phariſæi antè homines, dum Ieſum ab eorū oculis, & animis expellere conabantur; nullo enim magis occluſum cœlum redderent, quàm dum Ieſum veram Dauidis clauem perdere ſtatuunt. Quippè eo ſolùm cœlum non poſſet claudi, quòd Ieſus daretur hominib⁹, ſuſpiciendus, amandus. Ait Tertul. lib. aduerſus Gnoſticos: *Scito, & aſcenſum in cœlum exindè complanatū veſtigijs Domini, & introitum exindè reſeratum viribus Chriſti*: Nulla clauſura in cœlo eſt, ex quo Ieſus illud nobis reſerauit, vnum hoc cura, nimirùm, quod Ieſum habeas, & cœleſtia tibi patebunt vniuerſa. Pſal. 23. dum Ieſus ad cœlum perueniret, ſic clamant, qui eū comitabantur Angeli ad ianitores. *Attolite portas Principes veſtras, & eleuamini portæ æternales: & introiuit rex gloriæ.* Alij pro verbo illo *attolite*, legunt *tollite*, quaſi prorſus iubeantur tolli cœleſtia clauſtra. Et quidem ad ingreſſum ſaluatoris, ſufficiebat, quòd portę attollerentur, & aperirentur, cur neceſſum erat, quòd non ſolum attollerentur, ſed & quod pœnitus indè tollerentur? Pulchrè rationem attigit D. Chryſoſt. ſiue Imperfectus hom. 4. in cap. 3. Matth. fatus: *Videntes Angeli portitores, quia cœli iam nunquam erant claudendi, ſed omnes inſti, & peccatores pariter aſcenſuri erāt in cœlo; quia non erant neceſſariæ portæ cœli, cœlo poſtea nunquam claudendo, idcò non dicunt aperite portas, &*

Tertul.

Pſalm. 23

Chryſoſ.

& introibit rex gloriæ, iam enim erãt apertæ: ſed tollite portas Principes veſtras. Vbi cùm Ieſu, quis aſcendit, non ſolum apertũ inuenit regnum cœlorum, ſed & portas penitus ſublatas, ne vllus clauſurę metus poſsit extare. Iniuria eſſet Ieſu, quòd vel porta aliqua, & ſi aperta maneret in cœlo ſuis aſſeclis, quibus omnia cœleſtia vult eſſe manifeſta, & plana. *Exod. 24* Iuſſus eſt Moyſes Exod. 24 aſcendere in mõtem, vt legem accipiat, de quo ſtatim habes: *Surrexerunt Moyſes, & Ioſue miniſter eius, aſcendenſq; Moyſes in montem Dei ſenioribus ait: Expectate hic, donec reuertamur ad vos, &c.* Moyſes aſcendere iubebatur in montem ad Deum, ille ſecum defert Ioſue, nimirùm Ieſum filium Naue: ſed cur ſecũ defert Ieſum? Prudentiſsimè ſine Ieſu aſcẽdendere in mõtem ad Deum non audet, putans de ſolo Ieſu ſotio venire poſſe, quòd ardua, & accliuia hominibus plana reddantur, & occluſa *D. Cyril.* prorſus aperta, & clara. Sic ad hæc dicebat D. Cyril. Alex. lib. 10. de ſpiritu, & veritate fatus: *Aſcendente in montem beato Moyſe ſimul aſcendit Ieſus; neque enim aliter adiri ad patrem poteſt, niſi per filium. In Chriſto igitur ipſis quoque ſanctis viris patet aditus, & nobis ardua omnia plana ſunt, & aſpera peruia: facilia item, ac prona, quæ ſunt inacceſſa.* Nihil clauſum, nihil arduum, nihil inacceſſum eſt homini in cœleſtibus, ex quo habemus Ieſum; vt dicat Paul. *Ad Hæ. 10* ad Hæb. 10. *Habentes itaq; fratres fiduciam in introitu ſanctorũ, in ſanguine Chriſti, quàm initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, ideſt, carnem ſuam.* Ieſu ſanguis factus eſt nobis via perfacilis, via viuens, quæ nos ipſa deducat, & præbeat apertum introitum ad *Anſel.* ſancta cœlorum. Anſel. explicatius, ait: *quã viam, ideſt, quem introitum modò factum viam tritam in patriam ipſe initiauit nobis.* Ex quo Ieſum habemus, nullus introitus patentior, quàm introitus ad ſancta; nullavia magis per via, magis trita, quàm quæ nos ad cœleſtia ducit, imò & deducit.

§. XI.

Studium litterarum ſacrarum, imò & ludus neceſſarius ad populorum ſalutem.

Lucæ. 11. VBI Matthæus ponit, quòd Phariſæi clauſerint cœlum, Lucas cap. 11. dicit, *quod tulerint clauem ſcientiæ*: & meritò putatur regnum cœlorum prorſus occluſum, & inacceſſum, vbi clauis ſcientiæ tollitur, vbi ſtudium, & literarum ludus nõ permittitur. Quòd Phariſæorum ingenium hæretici nuperi ebiberunt, dum ludos literarios oderũt, & diſputationes, de Deo, & veritate, quas ſcholaſticas vocant, incredibili tædio, imò odio proſecuti ſunt. Equidem ludi hi literarũ, & acerrimæ diſputationes, vt iuſtiſsimæ, & fideliſsimæ rationum ſtateræ leuidenſia vocularum plectra hæreticis familiaria oſtẽdunt, certaque veritatũm pondera nũquam non indicãt. Salutis ergò viæ, regna ipſa cęlorum meritò dicũtur claudi ab his, qui tollunt de medio populi ſtudia literarum. *Pſal. 86.* Pſal. 86. *Diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob.* Hinc portæ Sion nitent margaritis; illic Iacob tabernacula ſplendẽt, media inter armatas phalanges, vtraque notat Dominus, & longè gratius aſpicit portas Sion, quàm Iacob tabernacula? Sed quæ illarum portarũ eſt gratia potens, & Dei oculos, & affectum rapere? Lectio Neuienſis illam explicat; dum ait: *Diligit Dominus portas ſtudioſorum.* Vbi ſtudia florent; vbi bõbi ſtudioſorum audiuntur, ſuper floridas ſapiẽtiæ plantas, ibi, & ſalutis portæ patentiſsimę viſuntur, & Dei ad homines amor. Cùm odiũ Dei homines à vitæ arbore eiecit, Cherubim ponitur ad oſtium horti igneũ verſans gladium. Sed cur Cherubim, & gladius ponitur ad oſtium, an vt ſolum homines arceantur? Imò crediderim ſimul in oſtio poſitum fuiſſe, & Cherubim, & gladium, vt oſtenderent homini, perquæ poſſet ad Dei amorem, & vitæ arborem iterùm inuenire aditum, nimirùm per ſtudiũ ſapientię, Cherubim enim *Bachiar.* dicitur plenitudo ſcientiarum. Aiebat Bachiarius epiſt. ad Ianuarium: *Eo vſque de ligno vitæ, ideſt, Chriſti participio exules ſimus, donec ad eum per romphæam flammeam, ideſt, ignitam martyrij paſsionem, aut per Cherubim Domini, qui interpretatur multitudo ſciẽtiæ, remeamus.* Duo nobis apertiſsima oſtia proponũtur, vt ad vitã, & ſalutem expeditum introitum habeamus: nimirùm flammeus gladius, & Cherubim, hoc eſt, martyrium, & ſciẽtia; qui tantò dignatus fuerit dono, vt martyrio purpuraſcat, apertiſsimum ad gloriam inueniet aditum, quòd ſi martyrium defuerit, nõ deficiet nihilominus aditus, adhuc enim reſtat ſtudium ſcientiarum diuinarũ, per quod nihil tibi non patebit ſalutare. Eccleſiaſtes *Eccleſ. 7.* cap. 7. ait: *Sicut enim protegit ſapientia, ſic protegit pecunia: hoc autem plus habet eruditio, & ſapientia, quòd vitam tribuũt poſſeſſori ſuo.* Duo fulcra ſtatus, quibus quæuis reſpublica, quęuis domus floret, & nititur in præſenti, & facilem ad vitam æternandam habet aditum. Qualia hæc fulcra? Sapientia, & pecunia; nimirùm ſtudium literarum ſacrarum, & bo-

na temporalia sanctè dispensans, & operam sapientiæ nauans beatus, & fœlix est. Sed & sapientia hoc habet amplius supra bona tẽporalia, quòd & vitæ æternæ habet aditum.

Chaldæus. Sic Chaldæus Costi explicat: *Quemadmodũ homo præsidio, & velut, vmbraculis sapientiæ deferãtur, sic & sub vmbra pecuniarum incolumis degit, eo potissimum tempore, quo illas ad iustitiã confert. Et sanè dignitas cognitionis sapientiæ legis ab ipso sepulchro ad futurum sæculum possessori vitam confert.* Nullum nõ deducit sapiẽtia, & eruditio in vitam; & quidẽ in eam vitam, quæ nesciat finem. Id quod expresius

Ecclesiast. posuit Campensis fatus. *Hoc habet supra diuitias sapientia, quòd sapientem ad vitam perducat æternam.* Planè qui diuinæ sapientiæ dat operam, sacrisque doctrinis enucleandis insudat, solidis assuetus veritatibus, erubescit aspicere mundiales fucos, voluptatumq; fallentium speciem depreciat nitidulam. Vnde Ecclesiasticus cap. 4. ait: *Sapientia filijs suis vitã inspirat, & suscipit inquirentes se, & præibit in via iustitiæ.* Non legas, quòd sapiẽtia inspiret vitam filijs suis, sed lege, cum Clemente

Cle. Ale. Alex. Strommat. 7. *Sapientia inflauit suos filios.* Deus bonè sapientia inflat filios suos? Si sapientia inflat, qualiter dicitur, *& præibit in via iustitiæ*? Iustitiæ aditus angustissimus est, non capiet inflatos; vbi inflati peruenerint ad angustias iustitię prorsus inueniet occlusum introitum. Qualiter ergò potest stare, quòd sapientia inflet filios suos, & simul deducat in viam iustitiæ? Sanè sapientia suos inflat filios, vt magnifica, & Deo digna solũ appetant, dedignati mundialibus amplius in

Cle. Ale. hærere mendacijs. Pulchrè Clemẽs Alexan. ait: *Sapientia, inquit Salomõ, inflauit filios suos. Non enim ijs, qui sunt in doctrina singulari, fastum, & arrogantiam ingenerauit Dominus: sed in veritate habere fiduciam, & esse magnificum in cognitione, quæ traditur per scripturas, efficit contemptorem eorum, quæ trahunt ad peccatum, quòd significat diuitio, inflauit, quæ docet magnificentiam sapientiæ.* Hos sanctos fastus ingenerat verę sapientiæ studium nostris animis; vt assueti solidis inhærere veritatibus, & cognitionibus per graues, & veras scripturas acquisitis, despiciamus næmias vocularum, & fallentias compositas, quæ trahunt ad peccatum. Nec dubium, quin sapientiæ studia instillent humanos animos, magnificosq; faciant, ne leuidensibus, & futilibus ad vitia deijciantur. Quò etiam trahit idẽ Clem. sup-

1. Cor. 4. prà D. Pauli assertum. 1. ad Corinth. 4. nimirùm: *Scientia inflat*, quasi diceret, scientia magnifice, & verè facit sentire; facilesque, & peruios præbet aditus his, qui ad cœlestia cupiunt euolare. Quò spectabat Casiodorus 3. variar. 11. inquiens: *Fugiat ergò doctrina delictũ. In docilis est animi ad vitia trahi. Ædificatus libris, locum non relinquit iniurijs: vbi in tenera ætate acquiritur, quod matura ætate seruetur.* Hæc ille. *Casiodor.*

§. XII.

Iesus nescit vni claudere regnum cœlorum, quin illud alteri aperiat.

MIseri Pharisęi sic claudunt regnum cęlorum, vt nec ipsi intrent, nec alij permittantur intrare; sed prorsus maneat regnũ cœlorum omnibus clausum, & inaccessibile. Quàm aliter spiritus Iesu, hìc quidẽ claudit aliquando regnum suum aliquibus, quos iustè exterminat à salute, sed eadem manu, qua claudit cœlum vnis, idem aperit alijs, ne vnquam non pateat aliquibus cœlestis aditus. Isaiæ. 11. dicitur: *Egredietur virga de radice Iesse, &c.* Sic Christi ortus exprimitur, vt velut virga de radice oriatur. Sed cur Christus virga? Quia virga vtitur pastor, vt & repellat lupos, & oues trahat: sic Christus Dominus instar virgę sciuit à se repellere, & ad se congregare adeò, vt neminem vnquam repulerit, quin alterum non sibi congregaret. Aiebat D. Athanas. hom. de semẽte: *Nimirùm, qui ex radice Iesse ortus, virga illa admirabilis sit, qua genus Iudæorum comminuit, genus autem Ethnicorum, vt gregem in vnum cogit.* Qua manu repulit Iudæos, gentes ad se vocauit, & traxit; nunquam enim omnino regnum suum clausit; sed semper excluso vno, alteri accedendi aditum demõstrauit. Apud Oseam ait ipse Dominus cap. 11. *Ego quasi nutritius Ephraim, portabã eos, in brachijs meis, & nescierunt, quòd curarem eos.* Theophylactus aliter legit: *Et non cognouerunt, quòd sanem eos incorruptione hominum.* Hoc ingeniũ Dei minimè cognouerunt, quo dum perdit alias nationes, illos ad sanitatem vocaret. Equidem brachium Dei perdebat palæstinos Chananæos, & simul excipiebat pro illis Hebræos, quos nutriebat, & sustentabat. Nunquam enim aliter nouit Dominus perdere, nisi vt alios sanet. Apoca. 6. *Eece equus albus, & qui sedebat super illam habebat arcum, & data est ei corona, & exiuit vincens, vt vinceret.* Ad hæc Richar. Victor. lib. 2. in Apoc. par. 2. cap. 4. ait: *Benedixit: Exiuit vincens, vt vinceret; quia per eos, quos in Iudæa dimisit, gẽtes cõuertit.* Hinc vt de re noua, & inusitata à Deo quæritur Psal. 43. aiens. *Vendidisti populum tuum* *Athanas.* *Osea 11.* *Apoc. 6.*

tuum, ſine pretio, & non fuit multitudo in commutationibus eorum. Cùm enim non ſoleat Deus vllum perdere, quin alium acquirat: & pro excluſione vnius habeat velut pretiũ introductionem alterius, miratur ſacer vates quòd viderit aliquando miryades ſui populi perdi, & inter alienigenas à Deo exulare; & vix vnũ, aut aliud pro illis nouerit Deo additum. Id quòd expreſsius docens Rupert. lib. 1. in Hierem. cap. 16. inquit. *Vendidiſti, inquiunt, populũ tuum, permiſiſti occidi, ſine pretio; & ſi aliquos pro eis recepiſti, non fuit multitudo incommutationibus eorum, non multos acquiſiuiſti ad comparationem occiſorum; quia fortaſſis vbi mille interficiebantur, vix duo conuertebãtur.* Hoc valdè mirandum erat, & in ſolitum Deo, qui neſcit vnum perdere, quin alium adducat: & quidem, & ſi in principio naſcẽtis Eccleſię videretur maior numerus repulſorum, quàm vocatorum; attamẽ vbi intrauit plenitudo gentium, nullus crediderit, ſine pretio fuiſſe Iudaicum populũ dimiſſum.

Rupert.

Matth. 23. Væ vobis ſcribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia comeditis domos viduarum, orationes lõga ſorantes, propter hoc amplius accipietis iudicium.

§. XIII.

Conficta virtus conſumit domum hoſpitatoris ſui, quàm ditat vera.

SApienter dicitur hypocritis hominibus, quòd comedunt domos viduarum: plurimi enim ſunt, qui vendentes ſanctitatẽ adhæreſcunt piarum viduarũ domibus, vt earum ſubſtantiam exugant, nitidiq́ue ipſi, & vegeti ſuſtententur. Et quidem cum hos hypocritas noto viduarum domibus adhærentes, earumq́ue ſubſtantiam comedentes, nõ poſſunt, non meminiſſe arbuſtorũ quæ domibus, ſiue alijs arboribus adhærent, vt poſſint ipſa creſcere. Inter hęc eſt vitis, & hedera: ecce tibi vitis, Pſal. 127. domibus adhæreſcens: *Sicut vitis abũdans in lateribus domus tuæ*: & quanto id emolumento domus? Pulchrè D. Greg. à nobis datus lib. 1. cap. 13. §. 10. fœlicitatem illius, qui iuſtum hoſpitio recipit, ponderat, ex fœlicitate, ſiue domus, ſiue vlmi vitem excipientis, quibus licet ſterilibus vitis fructus ſui diuitias commodat, adeò vt vlmus ſterilis, ſiue domus vetuſta latera aureis, vitis racemis, decoris, & lucri ſint plena. Quàm aliter hedera domibus hęret? nõ ſanè vt domos ditet, aut decoret; ſed vt domos comedat; quippè hedera per domus parietes ſerpit, & vt ipſa viridantibus folijs pulchreſcat, totam parietum ſubſtantiam exugit, & comedit. Quid pulchrius ad hypocritas, ad viros illos, ſiue mulierculas, quæ ſimulata ſanctitate, longas protendentes orationes piarum matronarũ per domos, & per ipſa penetralia ſerpunt? Ne te fallat ò bona ſanctitatis apparens viror; hederę ſunt in foliorum virore totum fructum habetes, quò dum ipſæ pulchreſcunt, comedunt domorum parietes. Hos hypocritas non putes Deo ſeruire, ſed Baccho, nõ Dei ſacerdotes; ſed Bacchi Prophetas, & ſacrificulos, qui antiquitus notabantur hedera. Habes enim. 2. Machabæor. 6. de Iudæis: *Cùm liberi ſacra celebrarentur, cogebantur hedera coronati Libero circuire.* Quippè, vt apertius notat Serarius noſter ex Græco, cogebantur miſelli hederam tenentes Baccho pompam ducere. Et quid Bacchi ſacrificuli cum hedera? Plinius lib. 16. cap. 34. ait: *Hedera inimica ſatis omnibus eſt, ſepulchraq́; ac muros rumpens.* Et D. Nilus aduerſus vitia orat. 7. ait: *Hedera ſic arborem complectitur, vt cum altius ſeſe ſubſtulerit, radicem eius arefaciat.* Sic iſti Bacchi ſacrificuli; iſti ſacra facientes, & orantes longum ventris cauſa, quas intrant domus comedũt, & perdunt funditus. Putaretur hedera amica domus, quàm plectitur, & obumbrat virore ſuo, ſed omnibus inimica eſt, parietes comedens, muros rumpens. Non aliter hypochritæ externarum virtutum viridantibus folijs ſeſe amicos & deuotos oſtendunt piarũ matronarum, ſed inſtar hederæ, dum deuotionis folijs videntur obumbrare, earum comedunt domus. Vis hederæ vmbrã videre? Recole impiam fœminam Iezabel. 3. Reg. 21. cupiebat auariſsima hæc fœmina iuſtũ Naboth ſpoliare, quid tũc? Ait ad populi magnates: *Prædicate ieiunium, & ſedere facite Naboth inter primos populi.* Quando in Naboth amitior? Illum extollit, eiuſq́ue exaltationẽ ieiunijs confirmat, & decorat. Quis non crederet Nabuthem tantæ fœminæ fauoribus honeſtatum, popularibus ieiunijs fulcitum? Sed proh dolor fœmina auara, dũ inſtar hederæ fauorum, ieiuniorumq́; virentibus folijs Naboth obumbrat, hominem perdit, domum eius vorat, bonis, vitaq́ue ſpoliat. Pulchrè hos hypochritas mordebat Chryſoſt. hom. 44. in Matth, inquiens. *Auaritiam veſtram*

Pſal. 127

2. *Mac. 6*

Plin. 16. 34.

3. *Reg. 21*

Chryſoſt.

tram religionis colore depingitis, vt ametur iniquitas, dum pietas æstimatur, qui longis orationibus quasi magnis retibus viduarum facultates
Hieron. *piscatis.* Cui cõsonat illud D. Hieron. ad Nepotianum de vita clericorum. *Modica in hamo esca ponitur, vt matronarũ in eo sæculi protrahantur.* Metuant domorum suarum parietibus, qui has hederas Bacchi sibi viderint appropinquare.

§. XIIII.

Qui perfecto corde virtutem colit, temporali alimento carere non potest.

FIt Dominus viduarum curator aduersus hypocritas raptores, qui earum domus comedunt: & meritò ab ædibus viduarũ has hederas succidit, siue ab earumdem segetes has locustas abigit, & prouidet, ne pijs viduis temporale deficiat alitum. Vidua enim, quę verè vidua est, hoc est, corde integro, & perfecto Deum colit, ita Deum alimoniæ suæ curatorem, prouisoremque habet, vt nunquam illi necessum sit, quærere panem. Quis ignoret Eliæ tempore famem? Prouinciæ funditus vastabantur, Principes, & dinastæ prodigebant aurum, vt vel fruſtrum panis compararet; Rex ipse Achab percurrebat campos, vt inuenire posset virentem aliquã herbulam, qua greges suos pascerent. In tanta rerum penuria apud Sareptam vrbẽ erat vidua conciuium mores abominans, Deum perfecto corde amans; huic suppetiuere aliqui panes, quibus, & se, & filium sustentabat. Sed dum fames prævalet, consumuntur viduæ panes, solùm parua arinulæ mensura in vnum diem restabat. Quid tunc? Manere ne poterat vidua hæc, sine pane, sine alimento? Absit: ad illam tunc tẽporis missus est Elias, qui illam profluo panum incremẽto ditauit. Id habes. 3. Reg. 17. Sed cur mittitur Elias ditaturus viderem, cùm ipsa adhuc haberet panem? Cur non magis spectatur, quòd vidua omnem alimentum cõsumpsisset, quòd iam illi, nec vna suppeteret buccella panis?
Chryſoſt. Pulchrè D. Chrysost. ser. 2. in Eliam, ait: *Neque vidua vitu potuit indigere, quæ nepharijs in scelere nunquam potuit consentire. Neq; in eã famis potuit dominari sententia, quàm iniquorũ prouocauerat causa, vt diuersa merita fames discerneret, & iustitia in necessitatibus non egeret.* Vbi Principibus, & regibus alimenta deerãt; non potuit viduæ colenti perfectè Deũ deficere panis; nec iustitia potuit videri in egestate quærens panem. Scit fames, quos premit, nouerunt alimenta quibus deficiãt, deficiunt peccatoribus; at qui verè iustitiã colit, Deum prouisorem habet, ne alimẽti defectum patiatur. De prima creatione hominis dicit Genes. 1. *Et creauit Deus hominẽ ad imaginem, & similitudinem suam, ad imaginem Dei creauit illum.* Tanta iustitia, & sanctitate clarus fuit homo creatus, vt rectè exhac posset dici imago, & similitudo diuina; quidquid homo erat, & hominis erat, Deum spirabat, Deum referebat. Quò considerato non paruam quæstionem excitarunt veteres Patres, cur Deus, tàm sero ad hominis creationem accesserit, accesserit namque post creata vniuersa? Cur sanctissimus, & iustissimus homo non creatur à Deo ante bestias agri: imò ante agros, ante olera, ante arbores? Rẽ attigit D. Basil hom. 21. in aliquot scripturæ loca, aiens: *Non enim ante omnia fecit hominem, ne pauper, inopsq; foret.* Timuit Deus iusto homini, & perfecto sui cultori inopiam, timuit alimenti defectũ; & omnia ante creauit, & olera, & terræ fructus, & arborum poma, & pecora vniuersa, ne posset homo, qui adeò iustus, & sanctus creabatur, videri sub inopia. Quippè ait Clemens Alex. 3. Pædag. cap. 7. *Vir ergò bonus nunquam laborat inopia, quandiu habuerit saluam in Deum cõfessionem: licet enim ei petere, & accipere ea, quibus indiget, à Patre vniuersorum, & proprijs frui, si filiũ custodiat. Hoc quoq; adest, nullam sentire indigentiam: hoc nostrum Verbum fungens munere pædagogi, dat nobis diuitias?* Sic Patris diuini verbum prouidet rebus humanis, vt nõ permittat eos egere, inopiaq; laborare, qui perfecto corde Deum colunt, diuinamque filiationem intimis animis custodiunt. Matth. 6. ait: *Quærite primum regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia apponentur vobis.* Ad quæ verba D. Cyprian. de Orat. Dom. ait *Quærentibus regnum, & iustitiã Dei, omnia promittit apponi. Nam cum Dei sint omnia, habenti Deũ nihil deerit, si Deo ipse non desit. Sic Danieli in Leonum lacu iussu regis incluso, prandium diuinitus procuratur, & inter feras esurientes, & parcentes, homo Dei pascitur.* Expende quot erant in lacu famescentes: & Leones, & Daniel homo Dei ibi erant omnes fame pariter oppressi: sed inter feras famescentes homini Deum habenti non potuit deesse panis. O qualem suorum prouisorẽ Deus agit! Principes Babyloniæ vniuersi, & Sacerdotes prouiderant Leonibus famescẽtibus cibum, nimirùm Danielem, quem deuorarent, & inter omnes Leones esurientes, solus homo Dei Daniel pascitur, quia cum solus Deum haberet, illi soli non potuit deesse prandium.

D. Basil. Cle. Ale. Matth. 6. D. Cypr. Gen. 1.

§. XV.

Iniuſta bonorum temporalium acceptio, ruinam etiam temporalem parit.

MEritò Dominus viduarum ſpoliatoribus præter primum vę, amplius minatur iudicium, quaſi velit illos, non ſolùm in futuro, ſed in præſenti pœnas dare. Et quis fuit, quem manus rapinis deditę non tandẽ deduxerint in ſupplicium temporale? Feſtãtur furcæ, teſtantur laquei. Princeps erat Abſalon, & regis filius, ſed quia regnũ prædabatur, manuſque rapinis dabat, non potuit infame vitare ſupplicium, dùm occubuit ſuſpenſus arbore. Rem pulchrè narrat
2. *Reg.* 18 textus. 2. Reg. 18. dum miſer fuga incolumitatem captat, ſuorum crinium funibus ab arbore ſuſpenditur, ibiq; transfigitur: *Cumque adhuc palpitaret hærens in quercu, cucurrerunt decem iuuenes armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt eum ::: Porrò Abſalon erexerat ſibi, cum adhuc viueret, titulum, qui eſt in Valle Regis: dixerat enim: non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocauitq; titulum nomine ſuo, & appellatur manus Abſalõ.* Expendendum maximè eſt, vbi textus meminerit titulum erectũ, qui vocabatur Manus Abſalon. Vbi arbore ſuſpẽſus occubuit, vbi ttansfixus in arbore latrocinij pœnas luit Abſalon, ibi ſtatim addit textus: Porrò erexerat Abſolon titulum, qui vocatur Manus Abſalon. Quæ cõnexio eſt inter miſerũ ſuſpendium, & titulum, qui vocabatur manus? Cur modo duo hęc in Abſalone coniũgit textus, & quòd ſuſpenſus perijt, & quòd habuit titulum, qui dicebatur Manus Abſalon? Sanè quia crucis ſupplicium latronibus tunc debitum, notabat textus in arbore; ſtatim de titulo affligẽdo cruci, cum cauſa ſupplicij, cæpit cogitare; nec meliorem titulũ inuènit, quàm illum ipſum, quem ſibi ipſe viuens erexerat, qui titulus vocabatur Manus Abſalon. Et quidem Abſalonis manus rapinis deditæ, infamem ſuſpendij arborem futuram notabant, miſerrimæq; cædis cauſam indigitabant. Pulchrè, & acutè D. Atha. hom. de ſemente, hanc tractans excogitationem, ſic finit: *Ac proinde quaſi negotio manu geſto, per vocabulum Manus Abſalonis, id quod futurum erat, obliquè ſignificauit.* Quod titulus in latronum crucibus olim monſtrabat; hoc Abſalonis manus prędantes omnia, futurum ſignificabant: rarò enim manus rapinis deditæ ſuſpendium, aut alium infamem finẽ Dominis ſuis non parant. Sunt equidem rapaces manus, quaſi tituli, qui extremum ſupplicij lignum oſtendunt, in quibus miſeriarum legatur omnium cauſa. Nota fuit Iezabelis reginæ rapacitas, quæ vt regi marito morem gereret, vidẽs illum triſtem ob Nabothi vineam, Naboth ſuſtulit, & vineã rapuit, vt impleretur in illa illud Pſal. *Si videbas furem, currebas cum eo*: vidit enim maritũ alienæ vineæ deſiderio affectum, & cucurrit cum eo, vt ſubditum ſpoliaret. Quid tunc? Lege eius finem. 4. Reg. 9. ibi præcipitatur, 4. *Reg.* 9. à canibus comeditur; tamen vt miſerum ſepeliant cadauer, veniũt ſerui regis ad locum ſupplicij, *& non inuenerunt niſi caluariam, & pedes, & ſummas manus.* Miratur Abulenſis, & quærit, cur cæteris membris, ſiue abſumptis, ſiue diſperſis, in loco ſupplicij illati cũ caluaria tantùm relicuuntur pedes, & ſummæ manus? Cur non potiùs manus raptæ fuerunt cum brachijs? Sanè Deo ſic diſponente, vt appareret ibi ſupplicium rapacitatis ab Elia Prophetatum, non potuit nõ manere in loco ſupplicij affixa manus, velut titulus in quo legeretur tota rei cauſa. Accedant huc vniuerſi curiales, vniuerſi Palatini, & cùm viderint regũ amicos à culmine deiectos, præcipitatos, legant ſimul in ſupplicio titulum, & non inuenient alium, niſi manus: manus, inquam, iniuſtis acceptionibus deditæ, vnicum, & ſolũ titulum, & cauſam oſtendunt, qua tot indies à culmine præcipitantur. Notanter enim dicebat Drogo Ho- *Hoſtienſ.* ſtienſis lib. de Sacram. Paſsion. *Proiecta eſt meretrix Iezabel auaritiæ artifex, & cùm eam ſepelire vellent, quia erat filia regis, non inuenerunt, niſi tantùm caluariam, & manuum ſummitates. Hæc ſanè eſt impiorum ſepultura, hæc digna retributio, quòd ex eis non niſi manuum ſummitates remanent.* Quippè nihil aliud, quàm manus, in titulum ſepulchri, ſeù calamitatis neceſſum eſt remanere; in quibus ſolis perſpicua manet tota infamiſsimi finis cauſa. Propterea aiebat Eccleſiaſtes cap. 5. *Eccleſ.* 5: *Eſt & alia infirmitas peſsima, quam vidi ſub ſole, diuitiæ cõſeruatæ in malũ Domini ſui. Pereũt enim in afflictione peſsima.* Quæ verba legit Arabicus: *Peribunt illæ diuitiæ per confuſionem triſtem*: manus enim congregandi nimiùm auidæ, nunquàm non triſtem confuſionem pariunt. Et cur totius ſanctitatis fons Ieſus, confuſionem, & ruinam raptoribus non minetur; quando Aponus fons in Italia ſimili iudicio percutiebat furãtes? De hoc Caſiod. *Caſiodor.* lib. 2. var. 39. ait. *Siquis fortè pecus furatũ, pilis natiuis, ſolito more ſpoliare præſumpſerit, vndis ardentibus fontis frequenter immerſum, neceſſe eſt, vt anteà decoquat, quàm emundare præualeat.*

Athanaſ.

ualeat. O verè secretarium, iure reuerendũ! quãdo in his aquis non solum sensum, sed etiam verũ constat esse iudicium. Loquitur illic tacita natura, dum iudicat, & sententiam quodammodo dicit, qua perfidiam negantis excludit. Hæc ille.

§. XVI.

Esca furtiua nunquam non affert supplicium, & cladem. Vbi de gulæ malo.

NOn reprehendit Dominus Pharisæos, quòd absolutè domos viduarum prædati fuerint, sed quod comederint illas: quippè ait: *comeditis domos viduarum, propter hoc amplius accipietis iudicium.* Sunt enim, qui dũ solum circa esculenta, & poculenta versantur, & nihil summã, nisi ventris causa parùi ducant rapinas; hos conuenit Dominus, & docet quæ à ventre nascantur damna. Non equidẽ causa ventris minuit, imò grauat scelera, & in maiora trahit. Quis iudicium Iu-
Actor. 1. dæ non expaueat? De illo Actor. 1. *Et suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.* Nouus planè, & inauditus effectus à suspendio dimanauit, quòd vẽter rumperetur, & viscera funderẽtur. Innumeri alij suspenduntur, strangulantur, quorum nullus venter ruptus est, cur in Iuda solo tale iudicium factũ videmus? Vt pateat ex qua lue pereat, fur erat Iudas, sed causa ventris, impatiens Apostolicæ sobrietatis nummulos surripiebat, quibus sibi furtiua pararet prandia; hinc in ea scelera venit, quæ dum suspendio luere parat, & præter suspẽdium, aliquid amplius patitur, nimirùm ruptionem ventris, qui illũ in tot impulit mala. Ad hæc Drogo Hos-
Drog. tiensis lib. de Sacramento Passionis, ait. *Quia per quæ peccauerit homo, per hæc punietur; suspẽsus crepuit medius: plenus erat venter, & ruptus est.* Poculenta furtiua miserum Iudam in tam horrendum iudicium iactarunt, quòd ruptio ventris insinuauit, vt discant homines, quòd ventris causa non minuit, sed potius supplicia multiplicat, & auget. Quis numeret supplicia vnico die immissa super Eli do-
1. Reg. 4. mum? Ea primùm memorat. 1. Reg. 4. *Arca Dei capta est; duo quoque filij Eli mortui sunt Ophni, & Phinees.* Deindè ipse Eli audito nuntio *cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est.* Insuper adhæc ipsius nullis *incuruauit se, & peperit. In ipso autem momento mortis, &c.* Ecce tibi quot mortes vno in die vnam miseram inuadunt domum. Quare misella domus tot mortibus vnico die castigatur? Iam incipit explicare textus. 1. Reg. 2. aiens: *Porrò filij Eli filij Belial nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum; sed quicũquè immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis, dum coquerentur carnes, & habebat fuscinulam tridentem in manu sua, & mittebat eam in lebetem, vel in cal-*
1. Reg. 2. *dariam, aut in ollam, siue in cacabum: & omne quod leuabat fuscinula, tollebat sacerdos sibi, &c.* Hoc primùm peccatum rapinæ circa poculenta, siue sculenta erat, & vel hoc solum, tot calamitates vnico die sibi comparauit, vt dicat Tertul. lib. de ieiunio: *Eliditur pro templi*
Tertul. *foribus senior Eli filij eius in acie ruũt, nurus expirat in partu, hanc enim meruerat à Deo plagã domus impudens sacrificiorũ carnalium defraudatrix.* Et Tertuliano sanctius D. Isidor. Pe-
D. Isidor. lus. lib. 1. epist. 69. aiebat: *Rabidus venter, & carnium ereptio, & insanus mulierum amor effecit, vt Ophni, & Phinees sacerdotio, & arca, & tribuum imperio, & gloria, & honore truncati, hostili gladio tracidarẽtur.* Et quidem esculenta erant, quæ rapiebantur; nec alia ibi fœditas spectabatur, nisi ventris adimpletio, quæ nihilominus tot clades attraxit. Quas clades non pariat ventris rabies? Num. 21. Num. 21. Israelitæ Ægyptios cibos suspirabant, quapropter *misit Dominus in populum serpẽtes ignitos.* Quare immittuntur serpentes igniti, vt miseri Israelitæ vapulent? Vt vel ex supplicio cognoscant ingulæ peccato antiqui serpentis consilium instaurari de perdendo genere humano. Huc spectabat D. Ephrem de
Ephrem. Pœnit. fatus. *In serpentibus correpti fuere. Et quare in serpentibus? Quoniam primorum parentum sensum, consiliumq; resumpserant.* Consilium illud primùm serpẽtis fuit spoliare homines omnibus virtutibus, mille illos oppri mere mortibus, mille cladibus. Hoc consiliũ resumunt, qui gulæ dant operam, à qua omnis virtus expugnatur, nullumque non conuocatur malum. Hierem. cap. 52. *Venit Na-*
Hiere. 52 *buzardã Princeps militiæ, qui stabat coram rege Babylonis in Ierusalem. Et incendit domũ Domini, & domum regis, & omnes domos Ierusalem, &c.* Expende quot mala inferat Nabuzardam iste, cuius nominis significationem si spectes, Nabuzardã, idem est, ac Princeps cocorum, quasi nullum malum, sic populetur hominis animum, ac populatur illũ studium gulæ. Id quòd notans D. Nilus in As-
D. Nilus. cetico, ait: *Neq; verò gula, & ventris inglubies vitiorum tãtum est mater, ac nutrix, verùm omnes aufert virtutes. Ea enim superante, & dominatum obtinente, modestia, fortitudo, constantia, & reliquæ virtutes concidant necesse est. Quòd Hieremias ostẽdit: Euertit, inquiens, muros Hierusalem per circuitum Princeps cocorum Babylonis.*

Ionis. Nõ glorietur de vlla animi virtute ſibi relicta, qui ſentit ſe ab hoc coquorũ principe expugnatum. Sanè Tertul. lib. de ieiunio ſic mordet eos, qui vinctos in Chriſto cibis delicatis recreabant. *Tertull.* *Planè veſtrum eſt in carceribus popinas exhibere Martyribus incertis.* Et poſt pauca quendam memorans ad tribunal adductum cibis fartum ait. *Quẽ ita eneruaſtis, vt paucis vngulis titillatus, hoc enim ebrietas ſentiebat, quem dominum confiteretur interrogãti præſidi reſpondere nõ poſſet amplius.* Nec mirùm, quòd apud popinas nulla virtus poſsit creari, ſed inde infirmitas naſcatur, & lapſus. Benè quidem explicauit ibi Tertul. gulæ malum, licet illet male applicauerit.

Matth. 23. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelitum: & cum fuerit, factus facitis eũ filium gehennæ duplo quam vos.

§. XVII.

Vitia ſpectabilium magiſtrorum, ſiue dominorum à ſubditis, & diſcipulis, vt ebibuntur.

CVR Phariſæi filij gehennę, diſcipulos proſelitos nõ faciãt etiã filios gehẽnę? ſanè quod fuerit Dominus, & magiſter, id prorſus erit ſubditus, & diſcipulus, bibitur enim facilè vitium eius, qui quotidie à nobis, cum admiratione ſpectatur. Meritò pretioſis lapidibus ornatam quandam Hormiſdam depingẽs Simocatta lib. 4. c. 3. aiebat. Caput velabat tiara ex auro gemmis diſtincto, & inſutorum ſplendore carbunculorũ rutilans, & vnionibus florens largiter, qui & ipſam illuſtrabant, & ſmaragdini viroris pulchritudinem candore ſuo perfundebãt. *Vt prope modum, ipſi quòque ſpectantium oculi præinſaturabili pretioſiſſimorum lapidum ſtupore collapidaſcerent.* Sic afficiuntur homines ad eos, quos ſuſpiciunt, quos in pretio, & æſtimatione habet, vt eorum in ſe tranſferant qualitates. Si lapidem ſuſpicias, & colas, non dubites quin, & tu lapidaſcas. Ioã nes dicebat ad Iudæos cap. 3. D. Lucæ. *Potens eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ.* Quæſtio eſt, quos lapides deſignaret Ioannes? Non nemo putat, non lapides, ſed gentiles homines fuiſſe deſignatos, & hos lapides vocatos à Ioanne, & meritò lapides habitos. Enimverò gentiles homines idola lapidea ſuſpiciebant, colebant, omni ſtudio venerabantur. Qui ergo lapideos Deos, & dominos, & morum magiſtros ſuſpiciebãt, neceſſum erat, quòd ipſi fierent lapides. Ad hæc Origen. hom. 22. in Lucam fatur. *Non vtique lapides irrationales, corporeòſque monſtrabat Ioannes, ſed homines inſenſibiles, & quondam duros; qui quia lapides, & ligna adorabãt, impletum eſt illud, quod in Pſalmo cantabatur: Similes illis fiant, qui colunt ea, & omnes, qui cõfidunt in eis. Verè qui colunt idola, & confidunt in eis, ſimiles ſunt dijs ſuis, abſque ſenſu, ſine vlla ratione, in lapides, lignàque conuerſi ſunt.* Nõ aliud expectes in ſubdito, quàm illud quod vides in domino; nec aliud in diſcipulo, quã quod in magiſtro. Imperceptibiliter ſuperiorum prauæ qualitates ebibuntur ab infimis, qui illos, & omni admiratione, & reuerentia ſuſpiciũt. Petrus dũ oraret, Actor. 10. *Vidit cœlũ apertũ, & deſcendens vas quoddam, velut linteum magnum quatuor initijs ſubmitti de cœlo in terram, in quo erãt omnia quadrupedia, & ſerpẽtia terræ, & volatilia cœli. Et facta eſt vox ad eum: ſurge Petre, occide, & mãduca.* Docebatur Petrus hic, qualiter deberet in corpus Eccleſiæ traijcere omnes gentium nationes ſignificatas in quadrupedibus illis, & terræ ſerpentibus, & cœli volatilibus. Sed ſcire cupis, cur gentiles per hæc animalia, & ſignificarentur, & diſcernerentur? Sanè mõſtrabatur gentilis ſub ea animalis forma, quam habebãt idola ab eo culta; & quia apud aliquos colebantur quadrupedia, apud alios ſerpentia, apud alios volatilia, ſic pro diuerſitate idolorum, diuerſas ferarum formas homines etiam ſubibãt. Ita D. Nyſſenus hom. 10. in Cantic. ait. *Contemplatur linteum quatuor initijs ab alto dimitti in terram, omne genus hominum in ſe continens, formatorum in formis innumerabilibus volucrum, quadrupedum, & reptiliũ beſtiarũ, pro multiplici variorũ cultuũ diuerſitate.* Qualis fuerit ſiue Deus, ſiue dominus, ſiue magiſter, quem colis, quem ſuſpicis, neceſſum eſt, vt talis fias in vitijs: cum leone rugis, cũ aquila prædaris, cum ſerpente reptas. Nec feræ alios poſſunt indere mores diſcipulis, quàm ferinos; imò hoc frequẽtius cerni ſolet in vitijs, & moribus, quòd magiſtri longè excedantur à diſcipulis, parentes à filijs, Iſaias cap. 14. *De radice colubri egredietur regulus*

Luc. 3. *Orig.* *Actor. 10.* *Nyſſen.* *Iſai. 14.*

gulus, & ſemen eius abſorbens volucrem. Naturale eſt, quod coluber generet colubrum, ſicut leo leonem, homo hominẽ, verum morale eſt, quod vitia parentum creſcant in ſobole, & qui coluber fuit, faciat regulum, cuius venenum non fugiant etiam volucres. *Tertull.* Huc ſpectabat Tertull. lib. de carne Chriſti, fatus: *Eua nihil cõcepit ex diabolo? Imò concepit, nã exinde abiecta, vt pareret, & in doloribus pareret; verbum diaboli ſemen illi fuit enixa eſt, denique diabolum fratricidam.* Sanè coluber illi tortuoſus ſuadela hominem aggreditur, & dum Euam expugnat, curat virus ſuum diriuari in prolem. Sed qualem prolẽ protulit Eua ex halitu illo ſerpentis diabolici? Enixa eſt denique diabolum fratricidem; non colubrum, qui ſolis verbis aggrediatur parit, *ſed ſemen eius abſorbens volucrẽ*, ſed regulum peperit, qui naturam perimat, cuius rabiem non effugiat pennata Abelis innocentia. Semper enim, quod vitium à parentibus venit, in prole creſcit horrendũ in modũ. Id quod etiam inſinuat lectio Septuagint. *Septuag.* in præſentem locum, nimirùm. *Ex ſemine ſerpentum egredientur genimina aſpidũ, & genimina eorum egredientur ſerpentes pennati.* Et quàm hoc morale ſit in vitiorum propagatione, oſtendit ille Salomonis filius, 3. *3. Reg. 12* Reg. 12. Sic reſpondens populo: *Pater meus cecidit vos flagellis, ego cedam vos ſcorpionibus.* Sic augentur in ſobole ferini mores.

§. XVIII.

Virtutis magiſtri non vno enixu, ſed mille doloribus, mille partibus egent, vt conſeruent filium ſpiritualem. Alij non item.

ECce tibi totas curas, ſolicitudines Phariſæorum quo tendunt, nimirùm, vt faciant vnum proſelitum, vnum diſcipulum; hic autem vbi factus fuerit ſemel diſcipulus omnes magiſtrorum ceſſant ſolicitudines, ſine vllo labore, facili negotio faciunt illũ filium gehennæ duplo magis, quam ſunt illi. Huc ſpectabat Oſeas cap. 4. dolens facilitatem, & celeritatem, qua populus redactus fuit à ſuis doctoribus, & magiſtris *Oſeas 4.* in extremam perditionem. Ait enim. *Separatum eſt conuiuium eorum, fornicatione fornicati ſunt: dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis.* Nullũ non vitium auide amplexati ſunt populares; in nullam non inſaniam deuenit populus miſellus. Vndè hoc? Rationem ibi habes, nimirùm. *Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis.* Protectores, hoc eſt, doctores, & magiſtri populi eo ſolum ſpectabant, vt ignominioſa, & dedecoris plena populus amplecteretur, qui ſic magiſtrorum doctrinæ fidebat, ſic ſeſe talium doctorum ſcriptis tradebat, & eorũ plumis alligabatur, vt quaſi alis innixus, nõ curreret, ſed ad vitia volaret. Itaque peſſimi magiſtri vbi diſcipulũ, & proſelitum ſibi fecerunt; nullo amplius labore egent, vel ſolo calamo illum reddunt ad vitia alatum. Verum vbi noſter dicit: *Ligauit eum ſpiritus in alis ſuis*, id eſt, peſſimus magiſtrorũ ſpiritus diſcipulũ populũ ſuis plumis alligauit; legũt Septuag. nõ illepide: *Turbo* *Septuag.* *ſpiritus ſibilabit in alis eius*: vbi Theodoretus, Theophylactus, & D. Cyril. Alexandrin. impulſum à peſſimis magiſtris impreſſum diſcipulis ſuis, qui inſtar eſt venti afflãtis, & impellentis alas. Non labore, non ſudore opus habent mali præceptores, poſtquam diſcipulos acquiſierint, ſed vel ſibilo illos volare facient. Dant dicti patres exemplum in auibus: ego magis accedens ad rem noſtram do tibi exemplum in naui. Ædificatur nauis in maris littore, nec dubium, quin labore multo ædificetur nauis; & poſtea quã apprimè, & perfectè elaborata eſt, iactanda eſt à littore in mare. Hic opus, hic labor eſt: non ſanè per longum iter trahenda: ſed immediatè à terra iactanda eſt in mare; & quis numeret curas nautarum, artificum ſolicitudines, machinas paratas, quibus facilius ruat, concurſus hominum, ſudores officialium, clamores omnium? Quorſum hæc omnia? Vt per ſex, aut octo paſſus elata nauis vndis committatur: verum vbi vndis cõ miſſa eſt, nullus labor, nullus ſudor, nullius humerus premitur, nullius auditur clamor, ſed *turbo ſpiritus ſibilabit in alis eius*, & vel ſibilo ſpiritus quieſcientibus; imò dormientibus nautis immenſum tranat mare. Et ſanè ſi quoties nauis nauigat, neceſſarius eſſet immenſus ille labor, quò primum vndis cõ miſſa eſt, nullus eſſe velut nauta. Sic mali præceptores, ſic peſſimi magiſtri ingẽti ſolicitudine, & labore, multoque terræ circuitu quærunt, vt vnũ diſcipulum faciant, verum vbi ſemel diſcipulum acceperint, nullus iam præceptoris labor, *ſed turbo ſpiritus ſibilabit in alis eius*; ſufficit vel ſibilus, vt illum faciat per vitia volare. Nec eſſet magiſter vitiorum, qui repetitis laboribus, ſudo-

ſudoribuſque primis vellet ſibi diſcipulũ conſeruare. Solum virtutum magiſtri hanc ſibi glorioſiſsimam patientiam habent, qua repetitis laboribus & ſudoribus etiam ſepties in dies neceſſum eſt, vt diſcipulos pariant. Aiebat ille orbis magiſter Paul. ad Galat. 4. *Filioli mei, quos iterum parturio.* Quę hoc vellet mater? Et quis filius bis, vterum concutit maternum, vt iterum pariatur? Sanè hoc nõ inuenitur in natura, nec vlla mater profilijs etiam amantiſsimis pateretur. Solus virtutis magiſter id patitur, is enim quem ſemel Deo filium pepererat ſummis doloribus; ſæpe neceſſum eſt, vt repetitis doloribus iterum, & iterum, illum parturiat: & raro aut nunquam inuenitur virtutis aſſecla, qui non renouet dolores materni vteri, vt iterum parturiatur: Hinc data Pauli verba ponderans D. Chryſoſtom. homil. 10. de Pœnitent. ait: *Id adeò mulier nunquam pateretur, neque ſufferret eoſdem iterum dolores. Sed tolerabat hoc Paulus: quod in natura non eſt videri: & quos ſemel pepererat, iterũ concipiens actos in his doloribus. Propterea dixit. Quos iterum parturio: quaſi diceret: Parcite mihi, nullus filius ſecundo maternum vterũ partus doloribus affecit, quod me paticogitis. Nã dolores illi vno temporis momento torquent, atque infante aluo delabente, & ipſi quoque delabuntur: hi verò non ſic ſed & menſibus tot manent,* &c. Nulla creatura, mihi credite, vellet repetitis doloribus; imò & auitis ſæpius eundem filium parturire. Quod filium iterum, & bis, & ter, & ſæpe doloribus adauctis pariat, hoc ſolius Pauli eſt, ſolius magiſtri virtutis, ſolius ſpiritus Chriſtiani. Bibũt hoc de tuo ſpiritu ò bone Ieſu magiſtri, qui ſunt in ſcolis tuis, quod crebro reſumãt dolores, & labores vt filium tibi ſæpe pariant Ieſus perfectis ſuis aſſeclis promittebat, quòd illos non ſineret perpetuo in morte, ſed iterum eos ad vitam vocaret gloriæ plenam. Quo audito Iudæi Ioan. 8. ait. *Nunc cognouimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & prophetæ, & tu dicis: ſi quis ſermonem meum ſeruauerit, non guſtauit mortẽ in æternum.* Expenditè modo quam inſipienter argumententur Iudæi, vt probent dæmonium eſſe in Ieſu: Ieſus dicit ſe facturũ, quod homines in morte non maneant, ſed iterum in vitam parturiãtur, ex quo arguũt miſeri dæmonium eſſe in Ieſu. Proh ſtultiſſimum, & inſipientiſsimum argumentum! Sed ſcirè cupis in quo ſit ſtultiſsimum? Sanè nulla creatura, nullus dæmon qui labore parturierat ſemel filium, vellet reſumere labores, & illos multo maiores, vt iterum eundem pareret. Hoc ſolus Dei ſpiritus facit, qui cum manibus ſuis hominem formauiſſet: iterum reſumit labores, vt immenſis doloribus, & crucis tormentis iterũ ex morte illum in vitam æternam pariat. Acutè ad hæc Chryſolog. ſerm. 131. Iudæos redarguit fatus: *Dæmon mali auctor mala promittit, non bona: occidere non viuificare conſueuit. Ergo non eſt Dæmon, ſed Deus eſt Chriſtus, qui redonat, quam donauerat vitam.* Tantũ non dixit qui quos ſemel pepererat, immẽſis doloribus iterum parturit. Non creatura aliqua, non dæmon ſed Deus, & eius ſpiritus ſeſe accingeret ad vitam hominis iterum ſummis doloribus comparandam. Et ſolus qui Dei filius ſit hos dolores renouat in magiſtro, & patre.

Ad Gal 4

Chryſeſt.

Ioan. 8.

Chryſol.

Matth. 23. Væ vobis duces cæci, qui dicitis. Quicumque iurauerit per templum nihil eſt; qui autem iurauerit in auro templi, debet. Stulti, & cæci, quid enim maius eſt, aurum aut templum, quod ſanctificauat aurum? Et quicumque iurauerit in altari, nihil eſt quicumque iurauerit in dono, quod eſt ſuper altare, debet. Stulti & cæci, quid enim maius eſt donum, aut altare, quòd ſanctificat donum? Qui ergo iurat in altari, iurat in eo, & in omnibus, quæ ſuper illud ſunt, & quicumque iurauerit in templo iurat in illo, & in eo qui habitat in ipſo, & qui iurat in cœlo, iuret in throno Dei, & in eo, qui ſedit ſuper eum.

§. XIX.

Temporalia bona excæcant mentem.

MIſerrimi Phariſęi nunc merito cæci vocantur, quia eo deuenerunt cæcita-

tis, vt plus auro, & donis tribuerent, quàm templo, & altaribus: quis nom videret ſanctius eſſe templum, ſanctius eſſe altare, quã aureorum oblationes? Sed Phariſæi ad aurum, donaque inhiantes, minimè vident tẽpli ſanctitate m, ſic aurum, bonaque temporalia ſuos amatores ſolẽt excæcare. Auariſſimus ille Balaam dum fereretur ad maledicẽdum populum Dei, inter miras, & nobiles viſiones ſibià vero Deo immiſſas, quibus Iſraelitarũ bona videbat; tamen de ſe aiebat

Num.24. Num. 24. *Dixit Balaam filius Beor, dixit homo cuius obturatus eſt oculus, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt.* Cõpone hęc duo, quòd obturatus habeat oculos, & viſiones Dei intueatur. Quis hoc nouum, & inuſitatũ portentum efficere potuit? Quis tam contraria potuit coniungere, vt hic inter intuendas viſiones Dei, non videat, imò obturatos habeat oculos? Ait textus Num. 27. de nun-

Num.27. tijs miſsis ad Balaam: *Perrexeruntque ſeniores Moab, & maiores natu Madiam habentes diuinationis pretium in manibus.* In nuntiorum manibus erat pretium, quo ſolicitabatur miſer vates ad diuinanda, & mala Iſraelitis, quo ſic miſer excæcabatur, vt videns non videret, ſed ſic ſegereret ac ſi mille tenebris eſſet offuſus. Quo ſpectans Rup. lib.

Rupert. 2. in Num. cap. 21. ait: *Cuius obturatus eſt oculus, & viſionem omnipotentis intuitus eſt, cõtraria, vel repugnantia ſibi videntur. Nunc autem planum intellectu ſit, quia per propheticam ſcientiam viſionem omnipotentis intuitus eſt, ſed per auaritiam cor cæcatum habet.* Nihil ſunt oculi, vbi ſplendet aurum: Argo licet oculatior ſis: viſionibuſque cœleſtibus imbutus, te cæcum, & tenebroſum puta, vbi auri cupiditate raperis. Diuitiarum ſolicitudinem nobis eripere cupiens Domi-

Matth. 6. nus, ait Matth. 6. *Nolite thaſaurizare vobis theſauros in terra*: Nec id ſimpliciter dixit, ſed & damnum appoſuit ortum ex terrenis theſauris: *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuum tenebroſum erit.* Ecce tibi ex oculo nequam, quales oriũ tur tenebræ, quæ nimirùm totum hominem valeant obcurare. Sed ſcirè cupis cum poſt doctrinam de non theſaurizando immediatè agat de oculorum ſiue luce, ſiue tenebris? Quid theſaurus commune habet cum oculis? Sanè ex theſauris ea malitia, & nequitia oculis ingeneratur, vt à fontibus lucis, ſolæ tenebræ manent: & tenebræ quę te totum operiant. Ad hęc Imperfect. hom.

Imperfect. 15. in Matth. fatur. *Qui diuitias congregat cũ peccato, ſpem ſuam ponit in terra, qui autem ſpẽ habet in terra, illius mens carnalis eſt, & immunda. Illius ergo tota caro in tenebris eſt.* Et cur non obturentur oculi terra pleni? Sanè quot diuitias ſpectas; tot terræ cumulos ad oculos mentis trahis, quibus totus in tenebris ſepultus maneas. De opulentiſsimo rege Babylonis, ait Habacuc cap. 2. *Nunquid non omnes iſti ſuper eum parabolam ſument, & loquelam ænigmatum eius, & dicetur: Væ ei, qui multiplicat non ſua? Vſque quo, & aggrauat contra ſe denſum lutum?* Quibus id maximè notandum quale ænigma dicatur regi diuiti, nimirùm: *Væ ei qui multiplicat non ſua!* Quid clarius? Quid manifeſtius ei dici potuit? Vndè tam aperta propoſitio, & clara potuit haberi ænigma quod plenum obſcuritatis eſt? Id inſinuat ſequens altera videlicet: *Vſque quo, & aggrauat contra ſe denſum lutum?* Vbi totus quis eſt, in accumulandis diuitijs, quot aurea ſpectat, tot denſiſsimos luti muros ob oculos ponit, quibus etiam clariſsima non videt, ſed totus manet oppreſſus tenebris, & caligine. Apud Luc. cap. 16. *Homo quidem erat dives, & induebatur purpura, & biſſo, & epulabatur quotidie ſplendide: & erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam diuitis, & cupiebat ſaturari de micis, quæ cadebant de menſa diuitis, & nemo illi dabat.* Ecce tibi Lazarus aſsiduus ad menſam diuitis, & nec dives, nec vllus miniſtrorum eius dicitur tã familiarẽ ſuis ianuis hominem aliquando vidiſſe. Quid plura? Statim, & diuitis, & pauperis mors narratur, qua media pauper aſcendit in Abrahæ ſinum, & dives deſcendit ad inferos. Quid tunc? *Et eleuans oculos ſuos cum eſſet in tormentis Abraham vidit à longe, & Lazarum in ſinu eius*, &c. Vix nudus à diuitijs in tormentis eſt, & ſtatim etiam longiſsimè diſtantem Lazarum vidit: cur modò adeò diſtantem vidit, quem antea vicinum ſibi vidiſſe non dicitur? Sanè diuitiarum puluis, ſiue ſplendor ſic oculos eius tenuerat, vt nihil ſibi vtile videret: abiere diuitiæ, & omnia facile miſer perſpexit. Pulchrè Chry-

Chryſol. ſolog. ſerm. 124. *Immutatio quanta rerum! Pauperem prouexit ad philoſophiam paupertas, diuitem extulit purpura ad ſuperbiam, ad cæcitatem ſplendor: quo deſcendit dives? Quo pauper aſcendit? Reſpicit ibi ſurſum, quem deſpexerat hic deorſum: & videt eum de inferno in ſinu Abrahæ, quem iacentem ſe coram ſuperbo deſigmate non videbat.* Et quidem ſuperbo de ſigmate, hoc eſt, de ſtratu aureo etiam viciniſsimum non videbat: quando auri ſplendor miſeros homines prorſus excæcat, & offundit tenebris. Hinc patet quã meritò diuiti illi auaro, Luc. 12. dicitur. *Stulte hac nocte repetent animam tuã à te.*

à te. Notanter dicunt, non hac die, ſed hac nocte; qui enim velut hic bona temporalia mente voluit, in illiſque eſt fidens, lucem cœli non videt, in nocturnis tenebris eſt totus. Vndè acutè dicebat D. Ambroſ.

Ambr. lib. de Nabuthæ cap. 4. *Nocte anima auari repoſcitur, quæ à tenebris incipit, & in tenebris perſeuerat. Auaro ſemper nox eſt.* Nullum diem vident auari; aurum & temporalia bona dies vniuerſos ſibi eripiunt, ſuis autem ſectatoribus, & cœcã, & caligine plenam relinquunt noctem. Iudas ille miſerrimus vbi proditionem Domini à ſe factam

Matt. 27. aduertit Matth. 27. *Retulit triginta argenteos & proiecit in templo, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Seſe arbori ſuſpendendo dabat, & argẽteos non niſi templo reddit, cur miſer non magis tibi conſulis, quam argenteis? Cur potius in argenteos non iraſceris, illiſque in mare proiectis, te in templum recipis impetraturus veniam? Cur mauis te perditioni, & nummos templo reddere? Pulchrè

Drog. Drogo Hoſtien. lib. de ſacrament. Paſs. *Ecce infelix, qualiter excæcatus eſt! Maluit ſe ipſum perdere, quàm denarios perire. Denarios templo, ſeipſum laqueo addixit.* Proh auariſsimi hominis cæcitas damnum ſuæ perditionis non videt, & dignius perdendi nummi, curat, vt aſſeruentur! Quo tenebrarũ nõ trahit homines aurũ? De illius inue-

Caſsiod. ſtigatoribus aiebat Caſsiod. lib. 9. var. 3. *Intrãt homines caligines profundas: viuunt ſine ſupernis, exulant à ſole: & dum ſub terris cõpendia quærunt, non nũquàm lucis gaudia derelinquunt.* Equidem hoc ſolemniſsimum eſt omnibus illis, qui auri amore afficiuntur, eo ipſo intrant caligines profundas, & à Sole exulant. Nec illepida metaphora de

Drog. auaris locutus Drogo ſupra ait: *Qui autem ſibi comam nutriunt, cæcitatis, & grauitatis ſibi damnationem acquirunt.* Expendè illud, *comam nutriũt.* Hiſpanè eadem metaphora dicunt de eo, qui bona acquirit, *criar pelo*, quo cæcitatem, nigraſque caligines oculorum incurrunt.

§. XX.

Ædificatores templorum Deo acceptiſsimi. Vbi de templis.

QVi ex aureis oblationibus in templo factis ditabantur ſacerdotes, nequid daretur templorum fabricis, ſed omnia ſibi donaria raperent, popularibus perſuadebant ſanctitatem, & veram religionem non in templis eſſe, ſed in donarijs. Quare nihil eſſet, ſi in templo iuraſſent; multum ſi in donarijs, vt quæ religione ſuperabant altaria, & templa. Apage, tale inquinamentum minime patiatur Chriſtianus, nam que inter omnia dona externa Deo religionis ergo oblata, templorum ædificatio acceptiſsima eſt, & gratiſsima Deo. Et cur non gratiſsima Deo templorum ædificatio præ omnibus muneribus oblatis? Caſsiodorus 4, Variar. 30. ſic monebat virum patritium, qui ædem publicis fabricis profuturam ædificabat: *Quapropter rebus ſperatis* *Caſsiod.* *ſecurus inniteris: vt dignus Romanis fabricis habitator appareas, perfectumque opus ſuum laudet auctorem. Nulla enim res eſt, per quam melius poſsit agnoſci, & prudentis ingenium, & largitatis affectus.* Non ſic in donis, quam in templorum fabricis profuſæ in Deum largitatis humanę affectus apparet. Non id ignorabant peſsimi Phariſæi, qui vt hominem de vera religione benemeritum commendarent Ieſu, ſic aiunt Luc. 7. *Quia dignus* *Luc. 7.* *eſt, vt hoc illi præſtes, diligit enim gentem noſtrã & ſynagogam ipſe ædificauit nobis.* An qui Synagogam ędificauit, non & alia donaria intulit prius ſanctiſsimo templo? Cur ergo non meminerunt donariorum oblatorum, ſed tantum Synagogæ ædificatæ meminerunt? Sciebant equidem, quod nulla res ex his ſanctior appareat, nec efficacior eſſet ad Deum trahẽdum. Vndè merito dicebat D. Paulinus epiſt. 12. *Ad promerẽdam pueri ſa-* *Paulin.* *nitatem, & ipſum Dominum Ieſum fidei ſuæ prædicatorem habendum, id potiſsimum meriti valuit, quod plebs Domini, quæ tunc adhuc in Iudæa erat, illi, de Synagogæ ædificatæ teſtimonio ſuffragata eſt.* Nulla re magis Deum deuincirent; & ſi largiſsima hominis dona retuliſſent, & ſi ſacrificia mille ab illo oblata prædicarent, non ſic illum hæc Deo commendarent, laudibuſque diuinis aptum redderent, vt vna illa res, nimirum, quòd ædificandæ ſynagogæ operam dederit. Sanè multi Ethnicorum reges munera miſerunt templo Ieroſolymitano vaſa aurea, & argentea, imò teſte Ioſepho lib. 11. cap. 8. Alexander Macedo Pontificem Ieroſolymitanum adorauit, ſacrificijs templi repleuit aras. Soli Babylonij ante Dauidem, templi religionem violarunt, eiuſque aurea vaſa aſportarunt: & nihilominus Dauid Pſalm. 86. ait. *Glorioſa dicta ſunt* *Pſalm. 86* *de te ciuitas Dei. Memor ero Rahab, & Babilonis ſcientium me. Ecce alienigenæ, & Tyrus, & populus Æthiopum, hi fuerunt illic.* Et qualis ciuitatis Dei gloria erat, quòd in ea fuerint Tyrij, & Babylonij raptores auri

templi, cur non magis, ibi sint Macedones, quorum Alexander, & templum, & Pontificem donis cumulauit? Cur prætermissis templi adoratores, meminit Tyrios, & Babylonios tantum? Equidem in Babylone, & si fuit Nabuchodonosor, qui templum spoliauit Ierosolymitanum fuit, & Cyrus fuit, & Darius, qui ædificando templo operam nauarunt, similiter, & Tyrij eiusdē templi promouerunt fabricam, quo in ciuitate Dei æternum sibi præ alijs nomen cōparārūt. Adhæc D. Bruno de laudibus Ecclesiæ cap. 6. ait. *Glorioſa ſunt hæc, quæ, & iuſtis, & peccatoribus magnam ſpem dare poſſunt, & immenſam ferre lætitiam. Vis in Eccleſia ſuſcipi? Tyrios imitare, quorum opere, & auxilio templum ædificatū eſt.* Acceptissima est Deo semper templorum ædificatio præ omnibus alijs muneribus, vt qui in templis gratius habitat, ibique suæ magnificentiæ, & virtutis maiorem ostēsionem faciat. Iacob Gen. 28. vbi notauit super lapidem scalam ad cœlum ascendere, cui Deus inniteretur, ait. *Quam terribilis eſt locus iſte! Non eſt hic aliud niſi domus Dei, & porta cœli.* Ex quo cōijcit locum illum esse domum Dei? Ex eo solum quod viderit adeò esse pergratum locum Deo, vt vel ad nudum lapidem ibi positū Deus ipse totus aspiceret, Angelosque suos cateruatim mitteret. Qua propter dicebat Caiet. *Vere domum appropiatam Deo Iacob intellexit, ex eo quod in illa parte cœlorum viderat Deum ad illam terræ partem ſpectantē.* Nil ex mūdanis omnibus spectabilius Deo quàm templum: superhoc oculos largitatis suæ defixos habet, adhoc aspicit, vt hominibus faueat, in hoc oblectatur, regnique sui glorias apertius pandit. Huc refero Italiæ Regijs de Palatijs suis præconiū apud Cassiod. lib. 7. var. 5. *Hæc noſtra ſunt oblectamēta, potētiæ imperij decora facies, teſtimoniū præconiale regnorum: hæc legatis ſub admiratione monſtrantur, & prima fronte talis dominus eſſe creditur, quale eius habitaculum comprobatur. Et ideo magna voluptas eſt prudentiſſimæ mētis pulcherrima iugiter habitatione gaudere, & inter publicas curas animum feſſum reficere dulcedine fabricarum.* Hæccinæ sunt tēpla in Christi Ecclesia ædificata, Deo oblectamenta, diuini imperij pulchra facies, regnātis religionis testimonium præconiale; quæ in floridissimis vrbibus sub admiratione exteris monstrantur, & ex eorum fronte, internoque cultu, & ornatu ministrantium talis Dominus esse creditur, quale eius habitaculū comprobatur. Non ita sunt nouatorum tēpla, quæ potius apparent ruinæ templi à Babylonijs expoliati, & misere iacentis sine vasis aureis, sine supellectili, sine Deo, educentis Nehemiæ lachrymas; expectantis ad reædificationem, & noui alicuius Cyri dexteram, & Zorobabelis desteritatem.

Eccleſ. 6.

Geneſ. 28

Caiet.

Caſtid.

§. XXI.

Vnius periurij pœna quam plurimos perdit, & citiſsimè perdit.

NON stricta est iuramenti religio, *qui iurat in altari, iurat, & in omnibus, quæ ſuper illud ſunt*, &c. Vniuersa quæ annexa sunt rei, in qua iuras, tanguntur religione iuramenti: & similiter vniuersa, quæ tibi aliquo modo proxima sunt, periurij tui pœna quatiūtur. Nescit iuramentum breuibus coarctari limitibus, vel eius cum rite profertur, virtus, vel cun fraudalenter emittitur, eius pœnę vicina peruadunt vniuersa. Sedecias rex in Ierosolymis fidem frangens Babylonijs, & iuramenta prestita fœdauit: quod tunc? Habes 4. Reg. 25. *Venit Nabuzardam princeps exercitus ſeruus regis Babylonis in Ieruſalem, & ſuccendit domum Domini, & domum regis, & domos Ieruſalē, omnemque domum conbuſsit igne.* Nulla mansit domus in illa ciuitate, ad quam ignis flamma non veniret. Sed qui sic per vniuersam vrbē potuit ignem ostiatim ferre? Quādo expugnator vrbis nulli etiam vilissimæ casæ pepercit? Non id præstitit miles Babylonius, sed Sedeciæ periuriū id faciebat, quod nesciēs vna in domo arctari, ad vniuersas vicinas ducebat flammas. Ait Chryſ. ho. 19. ad Pop. *Vbique ignis graſſabatur barbaricus, iuramento ignem ducente, & flammā paſsim circū agente.* Itaque Nabuzardan dux fuit militum expugnātium vrbem; at Sedeciæ periuriū dux erat flamarū, quas ducebat, & vocabat ostiatim, ne vel humilis casa seruaretur à flāmis. Hanc periurij pēnam latā etiā inuicinos simulabat forsan Herodes præcauere, cū postulatū à saltatrice caput Ioānis Matth. 14. *Propter iuramentū autem, & eos qui pariter recūbebant, iuſsit dari.* Timuit iuramento suo; timuit, & simul discumbentibus: quia iuramenti fractio omnibus vicinis reputabatur exitialis. Vndè Zacharię cap. 5. ait. *Ecce ego video volumen volans. Hæc eſt maledictio quæ egreditur ſuper faciē omnis terræ, quia omnis fur ſicut ibi ſcriptū eſt, iudicabitur, & omnis iurans ex hoc ſimiliter iudicabitur.* Expēde quęso rationis data pondus; nimirū: hęc est maledictio, quæ egreditur super omnem terrā. Et cur maledictio egreditur super omnē terrā? An quia omnis caro corruperat viam suā? Minimè: sed quia omnis iurans ex hoc iudica-

4. Reg. 25

Chryſoſt.

Matt. 14.

Zachar. 5

dicabitur, & vbi iudicium paratur in iurantes, neceſſum eſt, quod & maledictiones in iurantes iactatæ vniuerſa etiam peruadant. Quis ſibi iam non metuat à iuramẽtis? Quis vel Herode peior non iuramentis pareat, vel ſaltem ptopter diſcumbẽtes ſimul, quãdo iuramenti violati pœna vniuerſas tangit, & timorem incutit aſtantibus. Quippè
Antioch. dicebat D. Antiochus, hom. 63. *Vel ſola locutio viri iuramentis aſſueti, nõ ſolum capillos ſurrigit, verum aures inſuper infenſè, & pugnaciter vellicat audientium.* Et cur non turbẽtur, & metuant audientes, quãdo iuramenti pœna vniuerſos tangit, & citiſsimè tangit. Iuramentum enim, & vniuerſalitatem, & celeritatem in pœnis habet, non enim, quia eius pœna ad plurimos ſe extendit, ideo tardior eſt, ſed omnes alias pœnas ſuperat velocitate. De Sedeciæ periuro caſtigato à Rege Ba
Ierem. 39 bylonio, ait Ierem. 39. *Oculos quoque Sedeciæ eruit, & vinxit eum compedibus, vt duceretur in Babylonem.* Antequam à Iudæa ſolo egrederetur, oculos perdidit Sedecias: quod
Chryſoſt. ponderans D. Chryſoſt. hom. 19. ad Popul. ait: *In Iudæa excæcationem paſſus eſt, vbi namque iuramentum ſpretum eſt, ibi & vindictã, & vltionem ipſe ſuſtinuit.* Non potuit tardare pœna violati iuramenti, ſed in eodem loco, in quo culpam fecit, ibi & pœnam incurrit.

Matth. 23. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritę: quia decimatis metam, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis, quæ grauiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam, & fidem: hęc oportet facere, & illa non ommittere. Duces cœci, excolantes culicem, camelum autem glutientes.

§. XXII.

Nimis ſcrupuloſi erga parua, ſolent magna deuorare.

NOn in Phariſæis perfidis ſolùm inuenies hoc vitium, qui præ malitia cordis ſui circa paruula religionis opera nimis ſcrupuloſi, & timorati videbantur, verum circa inſignia virtutũ facinora caligabant; imò, & grauia ſcelera vorabant. Sed id accidere ſæpius ſolet modò, & hominibus anguſti animi, qui vt ſunt ipſi parui cordis, ſic nimis adhærent paruulis, & leuidenſibus obſeruantijs, pro quibus nihil non metuũt, nihil non cauent, alioquim minimè curantes res magnas. Propone tibi ob oculos totum illud Phariſæorũ ſupercilĩũ, quo perſequebantur Ieſum, quo ſpectabat, nimirùm, ne Sabbata aliquo etiam vtiliſsimo, etiã neceſſario opere polluerẽtur. Matth. 12. *Abiit Ie* *Matt. 12.*
ſus per ſata Sabbato: diſcipuli autem eius eſuriẽtes cœperunt vellere ſpicas, & manducare. Phariſæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce diſcipuli tui faciunt, quod non licet eis facere Sabbatis. Proh nimiam Sabbati obſeruantiam! Proh ſcrupulóſam nimis Sabbati religionẽ! Profecto ſcrupulus hic de non vellendis paucis ſpicis, famis ergo non religionem cuſtodit, ſed maioribus lõgè facinoribus locũ dabit in Sabbato. Notabat ad hæc D. Athanaſius
Athanaſ. hom. de Semente: *At qui illi, qui eſum in Sabbato pro crimine obijciunt, ipſi eadem in Dominũ ipſo Sabbato moliuntur.* Toti poſiti in eo, ne vel ſpicã euellatur neceſsitatis ergo die Sabbati, nec curant, quod germen illud Ieſſe feſtis diebus euulſum ſit à terra viuentiũ; imò & ipſi in Sabbatis clamant: *mittamus lignum in panem eius.* Mitti lignũ in panẽ eius, ingẽs erat facinus, & opus deteſtandũ, quod deglutiunt illi, qui in ſpicam euulſam neceſsitatis gratia vehementer ſcandeſcunt. Vtinam & viris pijs inde maneret ſuſpecta nimis ſcrupuloſa religio circa parua: quæ ſolet ſępe minus attenta eſſe, & minus capere magna. Pro quo aiebat D. Paul. 1. ad Corint. 14.
Fratres, nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia *1. Cor. 14*
paruuli ſtote, ſenſibus autẽ perfecti ſtote. Quos malitiã paruulos amat, dolet, quòd ſint ſenſibus paruuli, ſed cur dolet, quod ſint paruuli ſenſibus? Sapienter D. Chryſoſt. hom. 36. ibi: *Nam ſolent pueri ad parua hiare, & obſtupeſcere, valde magna non æque mirantur.* Pueri
Chryſoſt. paruulis, & leuidenſibus rebus capiuntur, magna non ipſi capiunt: clamabit puer, vociferabitur pro cartula ſibi erepta; qui præteribit ludens conflagrationẽ paternæ ſubſtantię: noui puerum, qui pro acquirẽdo pomo currebat, interim pallium dimittens latronis manibus. Nec noui hominem in naturalibus nimis ſtudioſum rerum paruarũ, quẽ non aduerterim cęcutientẽ ad res maioris ſubſtãtię. Id Paulus verbis datis notabat in illis, qui nimis fidebãt externis virtutum paruulis teſtimonijs, nimirùm, linguarum dono, ſiue etiam dono ſanitatum, ſiue fœminarum reuelationibus; qui enim hæc paruula nimis auide arripiũt, paruuli ſenſibus videntur, & adeò paruuli, vt pro his leuiden-

sibus saluandis instar puerorum magna contemnant, magna deuorent. Fallar si huc nõ spectauit Dominus Luc. 10. aiens ad Marthàm: *Solicita es, & turbaris erga plurima. Vnũ porrò est necessarium.* Vnum vocat, quidquid præcipuum est, & magnum salutis negotium, solent enim quæ magna, & splendida sunt, etiam vnica vocitari. Sic virilis hominis animus ad vnica, & magna, & præcipua virtutis facinora spectet, dum enim se turbæ, siue multitudini rerum tradis, hoc est, nimis solicitus est, de minutissimis quibusque rebus, circa magna turbabitur, adeòque cæcutiet ad illa, vt querelam moueat de his, quę debebat mirari. His, si Prælati sint, proponerent consilium laudatissimum à Iethro Moysi datum, Exod. 14. *Quidquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantummodo iudicent, leuiusque sit tibi partito in alios onere. Si hoc feceris, implebis imperium Dei, & præcepta eius poteris sustentari.* Expende qualiter dicantur præcepta Dei, posse à Principe sustentari, nimirùm, si præcipuè ad maiora, ipse respiciat; si non nimis anxius sit pro leuidensium, & paruulorum multitudine. Quippè vt ait Sap. cap. 9. *Terrena inhabitatio deprimit mentem multa cogitantem*: de magnis, & vnicis nobis præcipua sit cura; ne si nimis scrupulosi paruorũ turbæ, & multitudini inhiemus, terrena inhabitatio laqueos nobis paret, quibus aliquod vocare faciat magnum. Apud Rodiginum, lib. 4. Antagoras Philosophus sic mordet Regem Agamenonem, nimirùm, scrutatorem rerum paruularũ: *An opinaris, ò Rex, Agamenonem, cui tantarum rerum onus incumberet, solicitius perscrutatum, ecquis in exercitu suo congruum coqueret?* Nunquam non male oluit nimia cura de paruis, in his, qui magna debent tractare. Vnde monebat Philo, lib. de Creatione Principis: *Ne in exiguis conterat operam princeps, ne solicitudinem impendendo rebus vilioribus, negligat maioris momenti negotia.* Sic ille.

Luc. 10.

Exod. 14.

Sap. 9.

Rodigin.

Phil.

§. XXIII.

Grauissima gubernatorum negotia ea sola sunt, quæ pauperum necessitatibus consulunt.

COnueniant huc mundiales gubernatores, & notent, quæ sint grauiora legum negotia: quippè ait Dominus: *Relinquitis, quæ grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem.* Expende, quæ iungantur à Domino, nimirum, *iudicium, & misericordia.* Illa equidem sunt grauiora legis negotia, quando iudicia exercentur, quę misericordiam contineant, videlicet, de subleuatione pauperum; de viduarum tollenda oppressione, de fouẽdis pupillis. Repete paulò ante datum consilium Iethri, Exodi 14. qui sic dicebat præstãtissimo gubernatori Moysi. *Quidquid autem maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tãtũmodo iudicẽt.* Sed quæ erũt maiora negotia gubernatoribus præstãtissimis reseruanda? Accipitè pro illis Philonẽ lib. de Creatione Principis tantem. *Maiora dico negotia, non vt quidã existimant, controuersias, quæ inter claros, diuites, potentesque incidunt: sed quoties priuati, egeni, obscuri premuntur à potentioribus, cum nulla præsidij spes est nisi à iudice.* Hæc sunt maiora, & grauiora negotia, quæ maximos gubernatores decẽt, in quibus tractandis ipsi præcipuam curam, & studium tenentur impendere. Hæc velut omnium grauissima sibi reseruauit Deus ipse: ait enim Deuteronom. 10. *Deus magnus, & potens, & terribilis, qui personam non accipit, nec munera. Facit iudicium pupillo, & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum.* Ecce tibi magnus, & potens Deus de vniuersis sęculorum negotijs, qualia sibi deligit iudicanda, vtpote in suo conspectu grauiora, nimirũ, *facit iudicium pupillo, & viduæ.* Hinc se extollebat Theodoricus Rex apud Cassiod. 1. var. 8. aiens: *Cordi nobis est cunctos in commune protegere, sed eos maxime, quos sibi nouimus defuisse. Sic enim æquitatis libra seruabitur, si auxilium largiamur imparibus, & metum nostri pro paruulis, insolentibus opponamus. Fortuna minor principem quærit.* Et sanè pro pauperibus, & infirmis tutandis inuẽtus est principatus; nec vnquam Deus Principem constituit, cui summa, & prima illi pauperum negotia non indiceret. Sic Psalm. 71. *Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Iudicare populum tuũ in iustitia, & pauperes tuos in iudicio.* Ad hoc rex creatur, ad hoc tribunal statuitur, vt causæ infirmorũ agantur. Nulla sedes à Deo descendit, cui non prima, & maiora negotia sint, quę ad pauperes spectãt. Recole supremi iudicis tribunal, à patre acceptũ, quando omne iudicium dedit filio. Quę illo in tribunali, cui omnia imperiorum mundialium negotia reseruantur, primò, & principaliter agũtur? Matth. 25. *Tunc dicit rex his, qui à dextris eius erunt: Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi mãducare, &c.* Bone rex tribunal ascendis iudicaturus orbem, & primo agis de frustro panis pauperi exhibito? Adsunt regnorũ spoliationes; adsunt Patriarcharum facinora immor-

Deut. 10.

Cassiod.

Psalm. 71.

Matt. 25.

immortali decoranda laude; adſunt duriſsima bella martyrum, cur hæc illuſtria, & nobilia non primum in examen vocãtur? Cur prætermiſsis illis, pauperculi panis tibi negotium faceſsit? Sanè in cõſpectu diuiniſsimi regis maiora, & prima negotia, illa ſunt, quæ ſpectant ad pauperes. Pulchrè aiebat Chryſol. ſerm. 14. Quòd ſeruauit mundum Noe, quòd Abraham fidem ſuſcepit, quòd Moyſes legem tulit, quòd Petrus crucem re ſupinus aſcendit, Deus tacet, & hoc clamat ſolum, quòd comedit pauper. *In cœlo prima eſt eſurientis annona, prima ſtipendia pauperis tractantur in cœlo, erogatio pauperis prima diuinis ſcribitur in diurnis.* Quantum negotium erat mundi reſtauratio per Noe? Quantum ponderis habebant leges Moyſis, facinora Abrahami, triumphus Petri? Et hæc à iudice diuino quaſi prætermittuntur, dum agit de cibo pauperum; in eo tribunali, qui cęleſtis eſt, qui Deum halat prima tractantur negotia pauperum, primaque ſcribuntur in diurnis, quaſi ob hæc præciſe à Deo ſint inuenta tribunalia.

Chryſol.

§. XXIIII.

Gubernator, qui nimius eſt in minimis, & paruis, ſolet præſtantiſsimis inferre damnum.

EXpende adhuc in his gubernatoribus, qui decimant cyminum, quid ſequatur, nimirùm, quod relinquant iudicium; rarò enim, qui nimis affectus eſt circa parua, & minima, iuſtũ iudicij põdus circa res habet. Iuſtũ iudicium illud eſt, in quo ſuus cuique valor, & ęſtimatio datur, vt magna magni æſtimentur, & præ illis relinquantur, & cõtemnantur (ſi fors tulerit) parua: Hoc iuſtũ iudicium minimè ſeruari poteſt, ab his, qui circa parua maximo, & nimio animi conatu feruntur, hi enim ſic parua illa ſua diligunt, ſic requirunt, vt nec alia maiora vacet ſpectare; vnde fit, vt propter illa paruula habenda, damnum inferant magnis, cum multo diſpendio publicæ communitatis. Eu quoties magnarum virtutum lumina deſpiciuntur; imò tenebris dantur ab his nimis cælatoribus paruitatum! Noui hominem hortulanum, cui cordi erant olera, lactucæ, allia, porri, & cętera huiuſmodi leuidenſia; is aliquando accepit colendam vineam fœcundis vitibus plenam, & fructiferis arboribus locupletam. Quid hæc ad hortulanum oleribus aſſuetum? Sua requirit allia, & cepas has expoſcit, pro his ſuſpirat, & otioſam & perditam reputans terram vitibus, & arboribus interpoſitam, illam nouo ferro diuexat, vt acceptis ſeminibus olera etiam referat, & allia. Quid plura? Duobus annis pro habẽdis oleribus vineam perdidit, & vites, & arbores. Non quęuis terra ò bone apta eſt ſimul fortibus ferendis fructibus, & leuidenſibus; & quæ ligonem ſuſtinet pro magnis fructibus; nequit ſuſtinere, vel ſcalpellũ pro paruis. Non otioſam putes terram, quæ vitibus adiacet, vexatio eſt damnoſa, nõ cultura, non religio, quæ à terra parturiente vites, adhuc contendit vel ferro olera extrahere. Sed quid eſt vitium perditio illi, cui cordi eſt cepa, & allium; & cætera olera heruarum? Hanc in moralibus perditionem cauebat Dominus Deuteron. 22. *Non ſeres vineam tuam altero ſemine, ne ex ſementis, quàm ſeniſti, & quæ naſcuntur ex vinea pariter ſanctificentur:* hoc eſt, perdantur. Peſsimi equidem coloni eſt, ſicut & peſsimi gubernatoris terram magnorum fructuũ feracẽ paruis addictis diuexare, imò reducere ad ſterilitatem. Id quod Philo lib. de creatione Principis in rem ſuam notabat aiens: *Quicumque colonus nimis ad rem attẽtus poteſt obiurgari his verbis legislatoris: Cur ſauior es regibus ciuitates debellantibus? Illiſuis parcunt prouincialibus contenti vno tributo annuo. Vos autem cum ex eodem fundo colligatis in vere hordeum, in æſtate fructus arboreos, duplici eum tributo grauatum opprimitis, fieri non poteſt, quin exhauſtus deficiat.* Sufficiant colono poma, & rubentia muſta ex vineis, cur pro hordeo, & cæpis illam vexabit, ſterilemque efficiet? Sufficiant gubernatori fortia virtutum facinora viſa in ſubditis, non pro minimis illos diuexet, ne fortè exhauſti deficiant. Caue tibij, qui præes ne nimis ad rem attentus ſis, vt nec paruis parcas, magnum enim ſæpe damnum reiectis præſtantiſsimis communi vtilitati infer es.

Deut. 22.

Philo.

Matth. 23. Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ; quia mũdatis, quod deforis eſt calicis, & paropſidis, intus autem pleni eſtis rapina, & immunditia. Phariſæe cęce munda prius, quod intus eſt calicis, & paropſidis, vt fiat id, quod deforis eſt mundum.

Væ

Væ vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ, quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus ſpecioſa, intus verò plena ſunt oſsibus mortuorum, & omni ſpurcitia, ſic & vos à foris quidem paretis hominibus iuſti: intus autem pleni eſtis hypocriſi, & iniquitate.

§. XXV.

Chriſtianum eſt intimis animi virtutibus plus fidere.

NVnquam externus ſplendor ſine interiori Deo placere potuit, qui cum ſpiritus ſit, intimo & ſpirituali gaudet ſplendore, ideo ſemper reſpuit iuſtitiam Phariſæorum, quæ ſolis externis conſtabat nitoribus. Sed mihi in primis illud facit quæſtionem; cur Dominus ſic perſequatur Phariſæorum iuſtitiam externam; cum ipſe in lege mille externas lotiones, & calicis, & catinorum mandauerit? Nonne lex erat de lauandis vaſis; & de alijs mille externis mundicijs? Imò cum legem tradiderit Moyſi, eius faciem externis fecit lucere ſplendoribus, vt habes Exod. 34. & Paul. 2. ad Corinth. 3. ait: *Non poſſent intendere filij Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus eius.* 2. Cor. 3. Cur ergo, qui adeò inuehitur in externos nitores Phariſæorum in legis externis nitoribus, in Moyſi ſolius faciei ſplendore ſibi complacebat? Equidem legales illæ mundiciæ, & externa Moyſis gloria indigitabāt Chriſtianorum intimas virtutes, & medullitus inflixas glorias, quæ in illis externis adumbratæ diuinos recreabant oculos. Ad hæc enim ait D. Machar. hom. 12. *Gloria relucebat in facie Moyſi. Et quod gerebatur, alterius rei figuram præferebat: quoniam illa gloria nunc intus ſplendet in cordibus Chriſtianorū.* D. Mach. Nunquam enim externa faciei gloria, nunquam externæ mundities vaſorum placerent Domino, niſi prout ipſæ illæ mundities cernebātur in intimis præcordijs poſitę Chriſtianorū. Hinc meritò dicebat Pſaltes. 44. *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus in fimbris aureis.* Pſal. 44. Gloria enim Moyſis tranſlata in Chriſti Eccleſiam non extrinſecus fulgurat, ſed ab intus, ab intimis animi receſsibus diuites oſtendit venas, quibus latitant virtutes aureę. Pulcrè aiebat D. Bruno, ibi: *Omnis gloria eius filiæ regis, id eſt, filiæ filij mei, quā ſuperius reginam dixi, erit ab intus, ab anima coruſcans in fimbris aureis, in perfectione charitatis, quæ per bona opera apparet.* D. Brun. Tunc Chriſtianus in Domino poteſt gloriari, cum intimis animi ſui medullis eās cōgerit aurearum virtutum diuitias, quæ extrinſecus etiam per bona opera valeant radiare. Nec vnquam ęſtimata fuit virtus, quæ ab intimis non eſſet: id quòd oſtendere volens Moyſes Num. 21. pro ſalute obtinenda ſerpentem æneum exaltabit; ſed qualem ſerpentem æneum, an talem, qui extrinſecus æneum oſtenderet faciem, intrinſecus, autem eſſet inanis, & vacuus? Abſit; non enim proficiunt ad ſalutem, niſi illa, quorum interna correſpondent exterius ſplendenti faciei. Vndè aiebat D. Ephren de Pœnitent. *Moyſes, quādo populus peccabat, imperabat his, vt ſerpentem crucifigerent, hoc eſt, vt peccatum delerent, & non fecit illū inanē, & vacuū, ſed fuſilē ſtatuā æreſolidā. Quid ita? Vt oſtendat tibi, quòd perfectè, ac ſolidè malitiā auerſari debes.* Ephr. Eu quot exterius ſerpētem crucifixam oſtēdunt, ſub eiuſque ſplendenti vultu gloriantur, qui intrinſecus pleni ſunt cabernarum, & latibula præbent, quibus virulētia vitiorum abſcondantur. Vę illis: ſatius feciſſent, ſi internam maliciam exterminarent, ſi ſerpentem internum paſcentem viſcera crucifigerent. Quid enim prodeſt exterius mundari?, ſi meliorem partem mundam habes. Chriſto Domino, vel parci nomen infame erat, ait Matth. 7. *Nec mittas margaritas ante porcos.* Matth. 7. Et ſanè hoc animal aliquid habebat quòd lex in animalibus habebat gratum; animal enim ruminans placet legi, cur ergo hoc animal, cum ruminet, ſic offendis legis auctorē? D. Ephrē vbi ſupra: *Nihil verò profuerit porco prodimidio dum taxat mundum eſſe; cum vngulas non ſolidas, ſed ſciſſas habeat, nam omnem abiecit munditiem.* Ephr. Non eſt cur de munditia glorietur, qui & ſolidè, & perfectè, intrinſecus, & extrinſecus non mundatur, ſi vel partem immundam retineas, omnem abieciſti munditiem factus es Deo abominabilis.

§. XXVI.

Vitiorum extrinſecus ſplendor deſpiciendus, & eorum intrinſecus horror videndus eſt ab eo, qui velit lucrum reportare.

HOmo hypocrita verè ſepulchrum eſt de foris nitens auro, intrinſecus autem corruptione cadauerum, fætore plenum. Sic mundialia bona vniuerſa, ſic vitiorum, voluptatumque materies extrinſecus quodam nitent ſplendore, verum intrinſecus, ſi inſpiciantur, nil aliud, quàm fætorem, & horrorem exhibent. Fœlix ille, qui de foris nitentem ſpeciem contemnens, intima penetrat, occulta fæculenta attente rimatur, fallar, niſi is multa ex Deo lucra reportet. Aiebat Pſalm. 106. *Qui deſcendunt mare in nauibus faciētes operationes in aquis multis. Ipſi viderunt opera Dei, & mirabilia eius in profundo.* Expende vbi Dei miracula percipiātur, nimirùm, in maris profundo; cur non magis in ſereni maris extima ſuperficie? Cum mare ſerenum eſt, neſcio an cœlum ipſum pulchriùs rutilet; argentea, ſiue chriſtalina æquora apparent, quæ oculos mortalium impleant, animos rapiant. Percuſſæ vndæ Solis radijs purpurea effingunt tapeta, vel currentes aureos riuos effingunt. Perſpicacior oculus coloribus de falſis fallentia nectara ſugit, quæ animo propinat, miſerumque inebriat mendacijs multis. Quid mundialibus bonis ſimilius? Ementitis ſplendoribus inſtar maris fulgurant vitia, vt pariant ruinas, ille autem, qui has effictas lucellas contemnit, & deſcendit in profundum vitiorum, vt intima rimetur, dum nil inueuit præter limum, præter fœtores, præter oſſa, & cadauera pereuntium, inter hæc mirabilia Dei videt, & effictos mundi ſplendores deuitans, cœleſtibus inhiat, & impletur diuitijs. Super hæc addit aliquid D. Macharius hom. 25. & pulchro exemplo vtens, ait: *Sicuti mercatores nudi in profundum maris deſcendunt, vt illic margaritas reperiant, quæ proſint ad coronam, & purpuram regiam; ita qui ſolitarie viuunt, in profundum maris vitiorum deſcendunt, vnde ſumunt, & referunt prætioſos lapides, qui valeant ad coronam Chriſti, ad nouum ſæculum, ad ciuitatem ſplendidam, & populum Angelorū.* Sanè qui margaritas quærit, non capitur chriſtalino, ſiue purpureo vndarum aſpectu, ſed vndas ſplendētes prēteriens intima penetrat, ad profundum accedit, dūmque limum, & fœtulenta maris ſcrementa ſcrutatur, margaritas metit. Sic fœlix veritatis aſſecla, minimè tenetur extrinſecus ſplēdenti vitiorum nitore; interna eorum rimatur, vſque ad profundum deſcendit, ibique dum contemplatur voluptatum cœnum, honorum ſqualentes vacuitates, mundi fœtores, inſanias; inconſtantiā rerum, æternos vilibus comparatos gemitus, pretioſos mercator lapillos, quibus coronę Chriſti inſeritur, & nouus homo, nihil animo ſuo non cupit cœleſte, & Angelicū. Sic lucratur, & diteſcit, qui mundialium intima penetrat! Eccleſiaſtes cap. 7. dicebat: *Bonum eſt te ſuſtentare iuſtum, ſed & abillo ne ſubſtrahas manum tuam, quia qui timet Deum, nihil negligit.* Bona equidem negotiatio eſt, qua quis ſe tradit iuſtis ſuſtentandis; ſi enim ab hac negotiatione non deſiſtat, cœleſtibus diuitijs implebitur. Sed & aliam negotiationem aptiorem in rem præſentem inuenit Chaldęus Coſti, fatus ad prefata verba: *Bonus eſt, qui mundi huius profundis, & intimis implicatur, vt bona animo ſuo rependat in mercatorū via.* Ille profecto inſtar boni mercatoris agit, qui non externis mundialium vndarū ſplendoribus capitur, ſed vſque ad limoſa profundi deſcēdit, intimoſque horrores, & fętores, & miſerias rerū perpendit, quo animo ſuo ęterna acquirit bona, & prętioſam margaritā offendit, qua ſola etiā omnibus mundi bonis, diſſipatis immenſum diteſcit.

Pſal. 106

Machar.

Eccleſ. 7.

Chald.

§. XXVII.

Homo peccator ſeceſſū à turbis amet, vt ſaluti incumbat. Vbi aliqua de exercitiorum ſpiritualium vtilitate.

MIſeri iſti hypocritæ damnabiliter cōparantur ſepulchris extrinſecus fulgentibus: fœliciores eſſent, ſi meruiſſent cō parari ipſis cadaueribus. Cadauer enim nil magis cōtendit, quā ſeceſſum, in quo occultè putreſcat, & venturam reſurrectionē ſpectet. Huic aſsimiletur peccator, & ſiquidē mortuus eſt apud Deum, & iam non tā corpus; quam cadauer habetur, ſeceſſum contendat, vbi à turbis, imò & ab amicis ſemotus prædolore culparum putreſcat, & ſic nouam vitam, nouāque reſurrectionem poſſit habere. Nota eſt illa hiſtoria defuncti pueri. 4. Reg. 4. cuius mater nil magis curauit, quam vt Eliſæus filium defunctum videret, illique vitam refunderet: *Ingreſſus eſt ergo Eliſæus domum, & ecce puer mortuus* 4. Reg. 4.

tuus iacebat in lectulo eius, ingressusque clausit ostium super se, & super puerum, & orauit ad Dominum, &c. Expende quid faciat Elisæus, vt de refundenda vita puero tractet; in primis, puerũ defunctum in cubiculo accipit, à quo vniuersos arcet domesticos; imò & matrem pueri fecit abesse, & super se & puerũ solos, cubiculũ claudit. Cur non magis admittit pueri matrem, vel propinquos alios, vt simul orent? Sanè in illo mortuo adũbratur peccator, qui debet ab omni familiari secedere, & solus cũ magistro spirituali claudi, vt in salutem, & vitam possit quàm citiùs remeare. Accipite ad hæc pulcherrima verba Bachiarij epist. ad Ianuariũ. vbi

Bachiar. ait. *Nec matri carnali ad filium mortuum aditus datur intrãdi. Valde enim debet secretus, & solitarius locus mortuo in peccatis præparari, vbi nihil capiatur amplius, quàm medicus, & cadauer.* Conueniant huc omnes, qui se peccatis confodiunt, & discant vndè possint sumere recuperandæ salutis auspiciũ. Qui in peccatis mortuus est, fugiat paulisper familiares, fugiat turbas, fugiat ipsos parentes, secessum amet, absconditum quærat cubiculum, vbi tãtũ capiantur, & medicus, & cadauer, ibique, & peccatorũ fœtorem defleat, & æternam speret sanitatem. Hoc salutis auspicium inuènit peccatoribus D. Ignatius Societatis Iesu Pater, qui exercitia spiritualia condens, peccatores homines paucis diebus intra cubiculum claudebat, peccatorũque fœtores, & pœnas proponebat meditãdas, quo medio in salutem reformabantur. Quis memoret, vel numeret peccatorum cadauera, quę exercitiorum spiritualium in Societate Iesu secessus ingressa, inde & salutem, & vitam recuperarunt? Fugitur turbarum conuentus, cubiculũ præparatur, vbi nihil capitur amplius, quàm medicus, & cadauer, & paucis diebus cadauer vitã halat. Quis neget secreti, & quietis locũ plurimũ conducere, vt in peccatis mortuus citiùs trahatur in spem vitę? Cõpone modò duas notissimas in Christi Ecclesia sorores Martham, & Mariam; illa occupabatur circa frequens ministerium; hæc secessum amabat, & cubiculum. Vtriusque vnanimus frater moritur, Ioann. 11. & dum domi sedens Maria mortem fratris deflet; egressa Martha inuenit Iesum, multa ab illo audit de resurrectione, de fide, & fidem obtestata, vocat Mariam sororẽ suã, quæ protinus ad pedes Iesu obuoluta, antequàm vllũ eius verbũ perci

Ioann. 11 piat, ait: *Domine, si fuisses hic, nõ fuisset mortuus frater meus*. Quid tũc? Iesus vitã mortuo amico refusurus accedit, iubet lapidem tolli, & aperiri sepulchrũ. Ad hæc Martha obstãs, ait: *Domine, iam fœtet quatriduanus est enim.* Sic parum fidens nec videre cadauer volebat, nec aliquam spem vitæ refundendæ in apertione sepulchri. Sed cur sola Martha hoc obstaculum ponit? Cur non simul Martha, & Maria in eandem parum fidam vocẽ erumpunt? Nunquam sanè Maria, quę domi in cubiculo sedens mortem fratris lugebat, non potiùs spem firmaret acquirendę vitę. Quæ foris vagabatur Martha, etsi sanctè occupata, tardior quidem est ad vitam percipiendam: quæ in secessu agebat, & si nihil audiret, promptior inuenitur, & sine cũctatione recipit, quidquid spectat ad vitã. Non longè abest D. Basil. Seleuciæ orat. 2. de Lazano inquiẽs: *Martha sanè, quæ Christum admirabilia quædam de resurrectione, deque sua potestate disserentem audierat, cùm ad rem ventum esset, adhuc hærens, & fluctuans aiebat: Domine, iam fœtet. Magdalena autem, quæ nihil eiusmodi perceperat, neque verbum cum Christo locuta fuerat, e vestigio credidit: Domine, ait, si fuisses hic, frater meus non esset mortuus. Domi enim mœsta desidebat.* Non miror quòd Martha, etiam cũ multa audiat de vita, tardior inueniatur ad percipiẽdum; imò aliquẽ obicem submittat: priuilegium enim est secessus, & secreti cubiculi vitam citiùs percipere: sic quæ foris agit, cũctatur; quę domi desidet mœsta, mortem fratris lugens, sine cũctatione, nullo obice posito, ebibit spem vitæ. Iã quisquis in peccatis mortuus sit, emu letur cadauer, amet secessum, amet secretũ cubiculi, & sic mundo desipiat, vt salutari insipientia repletus, dicat cum Psalm. 37. *Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, à facie insipientiæ meæ.* Dum enim quasi insipiẽs factus mundum fugit, secessum eligit, putrescent peccata, & ingredietur velocissimè vita.

Basil. Sel.

Psalm. 37

Matth. 23. Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia ædificatis sepulchra Prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, & dicitis: si fuissemus in diebus patrũ nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine Prophetarum. Itaque testimonium estis vobismetipsis, quia filij estis eorum, qui Prophetas occiderunt.

§. XXVIII.

§. XXVIII.

Summa impietas eò homines trahi, vt non differant eorum vota, & homicidia, ſacrificia, & ſcelera. Quod ſummum malum, eſt.

DIcitur væ à Domino Phariſæis, quia iuſtorum monumenta ædificant, & ornant; an non pium, & religioſum eſt in fidelibus, quòd Mauſolea erigant, & monumenta in honorem ſanctorum conſtruant? Cur ergò væ dicitur iſtis monumẽtorum talium ædificatoribus? Religioſa planè eſt Mauſoleorum erectio, & dedicatio viris iuſtis facta; at Phariſæorum tanta erat cordis malitia, vt in illa ipſa ædificatione peſsimi apparerent; & monumenta ab illis parata potius viderẽtur homicidæ opera, quàm religioſi. Parãt equidem ſanctis cadaueribus ſepulchra, & homicidæ, & religioſi; illi vt condant, & occultent: hi vt ornent, & extollant: Et eo deuenit malitia hominum, vt eadem appareant in illis religionis, & homicidij opera. Quò refero illud Iſaiæ. 66. vbi quæſtus Dominus de impietate populi aiebat: *Qui immolat bobem, quaſi qui interficit virum.* Facit hoc malitia cordis humani, vt non differant interſe, victimæ, & homicidia, vt idem motus manus, qui ad oblationem tendit, appareat tendere ad facinus immaniſsimum. Ecce meritricula illa Prouerb. 7. ait: *Victimas pro ſalute deuoui, hodie reddidi vota mea Idcirco egreſſa ſum in occurſum tuum, deſiderans te videre, &c.* Qualis hæc conſequentia rerum? Idcirco egreditur in occurſum inuenis, quia victimas vouit, quia vota reddidit? Cur ex votis, & victimis egreditur? Rem explicat exitus, dicitur enim: *ſtatim eam ſequitur tanquam bos ductus ad victimam*, Hæbraice legitur: *tanquam bos ductus ad lanienam.* Septuag. poſuere: *ductus ad mactationem*: Chaldæus exprimit: *ſicus bos ad macellum.* Quæ alia eſſent vota, & victimæ laſciuientis fœminæ, niſi quæ halarent homicidia? Huc impellit homines malitia cordis ſui, & ſumma impietas, vt in eis non differant, ſacrificia, & homicidia. Huiuſmodi ſunt plurimorum fidelium in templis Dei conſeſſus: myſteriorum ſacrorum exauditio; eleemoſynæ, Sacramentorum vſus, & ſimilia, quæ in penè in numeris nihil differunt ab homicidijs. Horum ducem notabam aliquando Iudam; qui Matth. 27. *pœnitentia ductus retulit triginta argenteos Principibus ſacerdotum, & ſenioribus dicens peccaui tradens ſanguinem iuſtum: & proiectis argenteis in templo receſsit, & abiens laqueo ſe ſuſpendit.* Ecce tibi in Iuda pœnitentia, ecce pecuniarum malè acquiſitarum reſtitutio; ſed hominis impietas fecit, quòd hæc pœnitentia, & reſtitutio eſſ nt noua crimina, cùm ſupplicio coniuncta. Et meritò deploratam Iudæ impietatem notans D. Leo ſer. 5. de Paſſ. ait: *Iam perueꝛſa impij conuerſio fuit, vt etiam pœnitendo peccaret.* Quid peius de homine dici poteſt? Iã peruerſus eſt quis, vt etiam vouẽdo, ſacrificãdo, pœnitendo, orando peccet, adeò, vt nemò poſsit diſtinguere inter eius victimas, & peccata. Quòd vt ſummum malorum eſt, ſic à Dauide in ſummum peccatorem iaculabatur. Pſal. 108. aiens: *Et oratio eius fiat in peccatis.* Id quod ponderans D. Amb. lib. 1. de Abel & Cain cap. 9. ait: *Neſcis quàm graue ſit in oratione contrahere peccatum, vbi ſperas remedium? Certè Dominus per Prophetam docuit hoc graue eſſe maledictum dicens: Et oratio eius fiat in peccatis.* Fallar ſi maius aliquod maledictum iactari poſsit in homine, quàm quod taliter fiant eius vota, & ſacrificia, & orationes, vt nequeat diſtingui inter illa, & crimina. Non ne ſummum malum eſt ſic infectos habere fontes ſalutis, vt vndè ſperabas vitam, mortem incurras? Nunquam Deus ſeuerior in peccatores oſtenditur, quàm vbi illos eò deuenire permittit, vt offendant, ipſis placationis operibus. Talem Dei rigorem exhibebat Diabolus Iob cap. 1. dum ait: *Ignis Dei cecidit de cœlo, & tactas oues puerоſque conſumpſit.* Cur tactas oues cœleſti igne memorat? Oues erant, ex quibus victimæ Deo fiebant, & ſacrificia, vt ergò ſummam à Deo derelictionem, imò oppugnationem oſtenderit, confingit oues ipſas, id eſt, victimas, quibus placari Deus debuerat, factas eſſe materiam diuinæ iræ. Quid homini terribilius? Adhæc Chryſoſt. in cat. Græc. hoc aſtum Dæmonis expendens ait: *E cœlo facit tibi bellum Deus. Id verò certo eſt argumento, quòd ignis de cœlo dimiſſus oues conſumpſit.* Et quidem nullum certius argumentum eſt miſerrimi, & deplorati ſtatus hominis, à Deoque ſummo odio habiti, quàm vbi permittitur, eò per maliciam ſuam deuenire, quòd ipſæ eius victimæ, quibus Deum placare poterat, fiant fomenta, & pabula æterni ignis, Sic impletur illud Malach. 2. *Maledicam venedictionibus veſtris.* Et de tali anima; quæ ipſis bonis operibus offẽdit, ait Hierem. Thren. 1. *Viderũt eam hoſtes & deriſerunt Sabbatha eius.* Cur hoſtes non rideant illa bona opera, quæ citius caſtigãtur, quam ſacrilegia ipſa? Oſeæ. 1. ait Dominus:

Iſai. 69. *Prou. 7.* *Matt. 27.* *D. Leo.* *Pſal. 108* *Ambr.* *Iob. 1.* *Chryſoſt.* *Malach. 2* *Oſea. 1.*

minus: *Visitabo sanguinem Iezrael super domũ Iehu.* Sanguis Iezrael, est sanguis Naboth Iezraelitæ effusus ab Achab, & Iezabel; quos in vindictam illius sanguinis interfecit Iehu iuxta verbum Domini. Cur ergò dicit Dominus se venturũ contra Iehu propter Nabothi sanguinem? Nonne Iehu suũ Deo præstitit obsequium, vindicans sanguinem illum? Equidem vindicauit sanguinem Nabothi Iehu, sed ambitiosè illum vindicauit: quarè apud Deum Iehu obsequium, idẽ reputatur, ac persecutorum homicidium, & quasi homicidium pœnas luit. Rup. ibi. *Quia Iehu non veraciter zelo Dei paruit, sed propriæ cupiditati, vt regnaret, seruiuit; rectè ipse reputatur inter interfectores Nabothi.* Non minùs irritant, & offendunt sanctos nonnullorum obsequia, quàm aliorum homicidia.

Ruper.

Matth. 23. Et vos implete mensuram patrum vestrorũ. Serpentes, genimina viperarum, quomodò fugietis à iudicio Gehennæ?

§. XXIX.

Vbi malum iustis infertur, & Deo ipsi inferetur.

NOn obscurè Dominus suam cædẽ ostendit, vbi mensuram pristinorum Iudæorum implendam esse præfinit: mensura enim, iustos & Prophetas occidentium eò pertingit, vt Deum ipsum occidat. Et quidẽ quod iustis viris malum infertur, absque dubio inferetur Deo ipsi. Qui auderent Deo manus inijcere, nisi qui eas iniecerant iustis? Aut vbi posset Deus cruci suffigi, nisi vbi & lignum paratum fuit Prophetis, & sanctis viris? Pulchrè aiebat D. Cyril. Alex. in cap. 1. Ioan. lib. 4. *Dicimus ergò Iudaici furoris opus fuisse, vt omnino Christus crucifigeretur: & hoc omnino facturi erant exercitati ad cædem sanguine Prophetarum.* De nullis alijs tantũ malum potuit timeri, nisi de Iudæis: hi soli inter vniuersas nationes mundi iustos persequebantur, Dei Prophetas occidebant. Inuenies Hieremiam, & Danielem à Babylonijs honoratos; & ab alijs Ethnicis plures alios Prophetas benè acceptos; solos apud Iudæos fuerunt rari, aut nulli Prophetæ, qui non malè tractarentur. Hinc est, quod de solis Iudæis possit timeri Deicidium: & quidem à sanguine Prophetarum non est, cur non prosilirent in sanguinem Christi. Saltatricis puellæ gutturi, vt arbori antiquæ insertus, serpens etiam antiquus aiebat Matth. 17. *Da mihi in disco caput Ioannis Baptistæ.* Cur in caput integrum desæuit, & non potiùs in linguam, cuius flagellum sentiebat? Sanè, qui necem tanti Prophetæ moliebatur, non poterat indè in caput, qui Christus est, non insurgere. Quò respiciens D. Chrysol. ser. 174. ait. *Si caput viri est Christus, iam tunc nouello ore antiquissimus serpẽs, Christi Domini tendebat ad mortem. Volo, vt des mihi in disco caput Ioannis. Iam tũc auidus draco in serui capite, Domini degustabat sitiens passionem.* Nunquam manus illata iusto nescit non sæuire in Deum ipsum. Vanè credis, quòd minimè Dei morti consensisses, qui hodie non parcis iustis viris, sed illos persequeris, & mille damnis affligis. Accipe de Simeone & Leui, quid dicat Iacob Gen. 49. *Simeon & Leui, vasa iniquitatis bellantia. In consilium eorum non veniat anima mea, & in cœtu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum, & in voluntate sua suffoderunt murum.* Paulò aliter legit hæc vltima verba Græcus apud Lippomanum aiens: *In furore suo interfecerunt homines, & in desiderio suo subneruauerunt taurum.* Iam equidem Simeon & Leui sæuiebant in taurum, hoc est, vitulum saginatum Iesum; vbi iustis hominibus mortem parabant. Hi enim, & Sichimitis recenti circuncisione initiatis, & sacratis, necem intulerunt, fratres in iustissimum Ioseph armàrunt, Prophetas mille persecuti sunt, quibus cædibus sese exercebant, vt primogenitum tauri, Dei vnigenitum Iesum ad mortem, & crucem postularent. Hinc post occisum ab Herode Ioannẽ notanter dicit Matth. 14. *Accedentes discipuli eius tulerunt corpus, & sepelierunt illud, & venientes nuntiauerunt Iesu. Quòd cùm audisset Iesus, secessit indè in nauicula, &c.* Audita Ioannis morte secedit Iesus, ne interfectores Ioannis maiori se facinore irretirent, dum iusti sanguine gustato, sanguinem iam sitirent diuinum. Aiebat enim D. Hieron. in cat. D. Thom. quod secessit Dominus *parcens inimicis suis, ne homicidio homicidium iungerent*; ne ex nece Prophetæ prosilirent in necem Christi, nil enim est magis connexum, & coniunctum.

D. Cyril.

Matth. 14.

D. Tho.

§. XXX.

Mala per hypocriſim illata ineuitabilem ſolent ſuſtinere vindictam.

CRudeliſsimis hypocritis, iuſtorumque interfectoribus meritò dicitur, *Quomodo fugietis à iudicio Gehennæ?* Non enim ſolent effugere diuinam vindictam hi, qui per hypocriſim, & ſimulatione virtutis mala proximis inferunt. Apud Oſeam cap. 1. ait ſeueriſsimus vltor iniquitatum Dominus: *Adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Ieſrael*: nimirùm ſanguinem Nabothi Ieſraelites effuſum ab Achab. Ex quibus verbis non modica exurgit quæſtio apud ſacros Doctores, cur ſanguis Nabothi, tàm duriter à Deo exigitur? Iuſtus erat Naboth, & iniuſtiſsimè ab Achab occiſſus, ſed iuſtus fuit Abel, & iniuſtè occiſſus, & nihilominus Deus ponit ſignum in interfectore eius Cain, vt viuat ſecurus: & iuſti fuerunt innumeri alij ſancti, & Prophetæ ab iniquiſsimis interfecti, in quorum vindictam non adeò euidenter, & celeriter Deus exurgit. Cur ergò Dominus diſsimulans aliorum iuſtorum neces, Nabothi necem exquirit, eiuſque interfectores caſtigat? Sic huius mors mandatur. 3. Reg. 21. *Prædicate ieiunium. & ſedere facite Naboth inter primos populi, & ſummittite duos filios Belial contra eum, &c.* Quanta hæc hypocriſis? Ieiunij religionem prætendunt, vt iuſti ſanguinem fundant, meritò ergò præ omnibus alijs mors Nabothi, & memoratur à Deo, & iuſtam exigit vindictam. Ad hæc Rupert. Hypocriſis Deo odibilis inceſsit ſpecioſo quaſi ordine iudicij, vt non tàtùm occideretur, quaſi iuſtus ab iniuſtis, ſed quaſi reus, & blaſphemus à iuſtis iudicibus fortiter pro Deo celantibus. *Quantæ putas curæ Deo hoc videnti debuit eſſe? Quantum fuit in cœlo ſpectaculum, dum tàm crudele cruorem ſitiendo callidi ſimulatores prædicarent ieiunium? Benè ergò mors eius memorabilis eſt inter omnium Prophetarum, ac iuſtorum neces, vbi talis apparatus hypocritarum, talis ſpectatur facies homicidarum.* Poteſt in Dei conſpectu mors Prophetarum à tyrannis occiſorum diſsimulari, & aliquandiù præteriri: at mors iuſti ab hypocritis prætextu colorato religionis occiſi, ſemper in memoria Dei eſt, exquirens vindictam ſui ſanguinis, & reuelationem oppreſſæ veritatis. Hinc monebat Eccleſiasticus cap. 1. *Ne fueris hypocrita inconſpectu hominum, ne ſcandalizeris in labijs tuis. Attende in illis: ne forte cadas, & adducas animæ tuæ in honorationem: & reuelet Deus abſconſa tua, in medio Synagogæ elidat te.* Nihil enim priùs à Deo fiet, quàm inſurgere in hypocritas, eorumque opera impia, & verecundà reuelare, illoſque in medio populi elidere. Sed expende illud, quòd hi hypocritæ elidantur in medio Synagogæ. Cur non magis in ſecreto, & ſolitario loco, vbi nullus appareat, qui poſsit illis auxiliari? Sanè Dauid, vt grauiſsimum expauebat malum, quòd ſolitarie excipitur; ait enim: *Nequando, vt leo rapiat animam meam, dum non eſt, qui redimat, neque qui ſaluum faciat.* Sed in Synagogæ medio multi ſunt, qui redimant, qui auxilientur, qui ſaluum faciant. Cur ergò Deus hypocritas non magis rapit ad ſupplicium ſolitarie, dum non eſt, qui redimat? Equidem tanta eſt hypocritarum iſta impietas, tàm ineuitabile eorum ſupplicium, vt licet in medio Synagogæ feriantur, nullum effugium habeant. Pro quo Hugo refert huc illud Iſaiæ. 47. ad homicidas hypocritas iaculatum: *Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum: vltionem capiam, & non reſiſtet mihi homo.* Nullus erit, qui reſiſtat Deo hypocritarum malitiam reuelàti: ſine mora, ſine vlla reſiſtentia veniet Deus in vltionem, vt perdat, & confundat eos, qui ſub hypocriſi, ſub colorato prætextu religionis iuſtis viris inferunt mala. Vide Herodis hypocriſim, vbi ab illo poſcitur Ioannis caput Matth. 14. *Contriſtatus eſt rex: propter iuramentum autem, & eos qui pariter recumbebant, iuſſit dari.* Proh ſancti hominis religionem; vt iuramentum ſeruaret, & bonum præberet exemplum religionis ſimul diſcumbentibus, & ſi triſtis iubet Ioannem plecti capite. Sed ſcire cupis quale fuerit iuramentum Herodis: illud explicat Marc. cap. 6. *Et iurauit illi. Quia quidquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei.* Sic cum puella diuidebat regnum, vt ſibi etiam partem reſeruaret, ſibi ita conſulens. Id quod notans Chryſologus videt miſerrimi regis prouidentiam, quòd ſibi partem reſeruaret, ſibi, inquam, ſtatim perituro, poſt illam enim ſanctitatem, & religionem Ioannis interemtricem, iam debebat miſer perditioni tradi. Quippè ait Chryſolo. ſerm. 137. *Et quare ſibi, vel pro parte ſeruauit, qui poſt tantam domus ſuæ gloriam, poſt tantam familiæ ſanctitatem, eſſe videri, viuere non debebat?* Poterat hypocritarum maximus integro cedere regno; nul-

lis enim iam egebat bonis temporalibus, qui erat perditioni dicatus. Ex quo iuramenti ſanctitatem prætendit, & religioſæ mentis gloriam, in iugulatione Ioannis, affectauit, iam nec viuere, nec eſſe debebat: Quod notans Iob cap. 5. ait: *Congregatio hypocritæ ſterilis*; vbi Septuag. *teſtimonium impij mors*: quaſi qui ſub hypocriſi laudem ſibi, ex malè factis, congregat, iam indè teſtetur præſentiſsimum & ineuitabile ſupplicium necis. *Iob. 5.*

Matth. 23. Ideò, ecce ego mitto ad vos Prophetas, & Sapientes, & Scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem: vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Abel iuſti, vſque ad ſanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidiſtis, inter templum, & altare.

§. XXXI.

Sæuiſsima eſt iactantia humana, & ſemper ſitiens ſanguinis.

CVm iactantiam Phariſæorum notaſſet Dominus, qua ſeſe ſupra parentes ſuos, in religione, & pietate extollebat; adeò etiã efferos, & viperinos indè mõſtrabat, vt ideo in Prophetas, & Sapientes à Deo miſſos inſurrecturi meritò præcognoſcerentur. Quaſi diceret Dominus ad illos: Dum religionem, & pietatem circa ſepulchra ſanctorum iactatis, inani gloria tumentes, non iam homines; ſed feræ, ſed viperæ eſtis, & ideò, quos mitto Prophetas, interficietis. Poſt has Prophetarum neces, poſt iuſtorum perſecutiones, poſt ipſum Deicidium memoratum, ait D. Chryſoſt. in præſenti: *Ad hæc, inanis gloriæ iactantia incenſi facilè monſtrantur, quãdo dicunt: ſi fuiſſemus in tempore patrum noſtrorum, non conſenſiſſemus effuſioni ſanguinis Prophetarum, verbis ſolummodò Philoſophantes, oſtentationis gratia.* Itaque his iactantiæ verbis, *Chryſoſ.* tàm longè abeſt, vt ſe in re, à ſanguine alienos oſtendant, quòd potiùs illis videantur efferari. Omni enim vipera ferociores reddunter ad effundẽdum ſanguinem, qui gloria capiuntur inani, qui venditant fumos iactantiæ. Quò refero illud ad Dei vineam dictum Pſalm. 79. *Exterminauit eam aper de ſilua, & ſingularis ferus depaſtus eſt eam.* Qui ferus adeò ſingularis, & efferus, Dei vineam perdit? Chaldæus ait: *Gallus ſilueſtris paſcetur ex ea.* Alij ex Hebræo cum Greg. Veneto in Armonia legunt: *Fumus campi demolitus eſt eam.* Nec immeritò inanis iactantia, & gloriatio, ſiue in Gallo, ſiue in fumo exprimitur: nec eſt fera adeò crudelis, & carniuora, vt ille, qui inſtar galli, criſtas tollit, & oſtentationis gratiâ fumos vendit. Hęc iactantiæ fera Dei vineam funditus perdit, & vel omnium ſanctorum ſanguine, ventos, quibus infletur, emit. Hinc Dominus Matth. 8. ſuos monet: *Attendite, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* Expendendum eſt illud, *attendite*, in quo ſumma attentio, & cautela mandatur, quaſi neceſſaria, vt rem magni periculi, iactantiâ fugerent. Ait enim Theophilactus ibi: *Attendite*, inquit, *& cauete: quaſi de aliqua mala beſtia dicat: attende, nete dilaceret.* Et quę beſtia inani iactatione, & gloria truculentior ad perdendum? Magni Ioſephi fratres, dum hunc iuuenem ſomnij gloriâ inflatum æſtimant, duo circa illum machinantur: primò aiunt Gen. 37. *Venite, occidamus eum, dicemuſque*: *Fera peſsima deuorauit eum: & tunc apparebit, quid illi proſint ſomnia ſua: Secundò extrahentes eum de ciſterna, vẽdiderunt eum Iſmaelitis.* Ecce tibi, & vendunt iuuenem, & à fera peſsima prædicant deuoratum; cur nõ magis ſe ignaros eius ſucceſſus oſtendunt? Liberum erat illis affirmare, ſe nihil de fratre ſciuiſſe, nec audiſſe, cur, & poſt venditionẽ, malunt illum à fera peſsima prædicare deuoratum? Putabant ibi iuuenem maximè captum gloria illa, quàm ſibi impendi ſomniauerat, vndè meritò prædicant à fera dilaceratum, quandoquidem gloria vana crudeliſsimos quoq; ſuperat feritate. Aiebat Philo lib. de Ioſeph, huc reſpiciens: Qui auram populi captans, cõcionaturus, locũ ſuperiorẽ aſcẽdit, ſeruus fit ex ingenuo: propter honores, quos videtur accipere, addicens ſe innumeris Dominis. *Idem à feris circumuentus inducitur, quòd huic inſidietur immanis beſtia vanagloria, corripere, ac deuorare tales ſolita.* Ea eſt vanagloria, adeò fera, adeò immanis, vt & ſua dilaceret, & perdat mãcipia, & inſuper in alios incredibili feritate conſurgat. Vt *Gen. 37.* *Philo.* *Theophil.* *Matth. 8.* *Pſal. 79.*

glo-

gloria vana inflatus, ipſe ſingularis ſuper omnes appareat, quàm tyrannidem non exercet? Fallar ſi vniuerſos ad nihilum redigere non audeat. Accipitè illum Phariſæũ de arrogantia famoſum, de elatione cordis vbiq; prædicatum. Hic ait Luc. 18. *Non ſum ſicut cæteri homines raptores, &c.* Præter ſe, vniuerſos damnat, vt ipſe ſingularis appareat, non dubitat omnes alios mundi homines de crimine accuſare, & pro nihilo æſtimare. Quæ ſæuior tyrannis? Pulchrè D. Baſil. Seleu. orat. 35. *O linguam tyrannicam! Se omnium loco ſtatuit, & omnes partis alicuius, aut reliquiarũ numero habet.* Meritò vocat linguam tyrannicam, illam, quæ gloriæ popularis cupiditate agebatur; nullus enim vnquam tyrannus ſic in omnes deſæuit, ſic omnes vellet in nihilũ trahere. Præclarè Chryſoſt. in Pſal. 122. ait: *Nihil arrogantia crudelius reperitur.* Ipſa eſt, quæ dum ſola eſſe cupit, vniuerſaſq; tibi laudes comparare, neſcit conſortium laudis, & gloriæ admittere, ſed inuidentiæ plena deſæuit in alios. Dan. cap. 7. *Quatuor beſtiæ grandes aſcendebãt de mari diuerſæ interſe. Prima quaſi Leæna, & alas habebat aquilæ: & ecce beſtia alia ſimilis vrſo, in parte ſtetit, & tres ordines erant in ore eius, & in dentibus eius, & ſic dicebant ei. Surge comede carnes plurimas.* In primis leena apparet aquilinis ſublimis alis, quidquid enim ſublime, ſiue in cęli alitibus, ſiue in terræ animalibus eſt, id ſibi vana hominis præſumptio appropiat. Dum ergò in cor hominis regius faſtus, regiaq; ſublimitas aſcendit, vt gloriæ feratur cupiditate, quid tunc? Stantim indè non agnus, ſed vrſus procedit; non mãſuetudo, ſed crudelitas per inuidentiam omnia concutiens, omnia vaſtans. Sic Richar. Victor. lib. 3. de eruditione interioris hom. par. 1. cap. 7. ait: *Ecce enim poſtquam deſcripta leena eſt, ei non agnus, ſed vrſus ſuccedit. Nam ſæpè cor gloriæ cupidum, aliorum inſpecta gloria in inuidentiam cadit;* & in illam inuidentiam, quæ & Leones, & vrſos immanitate ſuperet, appareatq; omnibus illis crudelior.

Luc. 18. D. Baſil. Chryſoſt. Dan. 4. Richar.

§. XXXII.

Vnus Dei ſpiritus eſt, à quo futuri neceſſarij ad ſalutem ſcientia habetur. Cæteri nihil ſalutare præſagiunt.

QVis veros mitteret ad ſalutem Prophetas niſi, qui verꝰ Deus eſſet? Ipſe Deus eſt ſolus, qui futura verè annuntiari facit; vaniſsime aliundè. Diuinos quæris; fruſtra à creaturis alijs tibi poſtulas futura conueniẽtia annuntiari: hoc ſoli Deo cõuenit munus, qui ſolus de ſe ait: *Ecce ego mitto Prophetas, &c.* Quæ ab eo ſunt longè ſuperant, & confundunt cætera mundi præſagia. Hinc eſt, quòd nato Domino Stella fulgentiſsima apparuit, quàm ſtatim ſapientiſsimi ſequuntur Magi; ait enim Matth. 2. *Ecce Magi ab Oriente venerunt Hieroſolymam dicentes, vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus Stellam eius in Oriente, & venimus, &c.* Innumeras antea Stellas viderant, quarum ab aſpectibus venturas fortunas præſagiebant, velut ſapientiſſimi Magi: cur modo cæteris notiſsimis ſibi Stellis prætermiſsis vnam Stellam recenter ortam tanti faciunt? Ipſi aiunt: *Vidimus Stellam eius*: non Stellam cœli, ſed Stellam eius, qui Stellas creauit, quæ vt ſingulari munere habet, quòd à Deo veniat, quòd Deum halet, ſic omnia alia præſagia ſuperat, & pudefacit Magiam anteactam, ſapientiſsimoſque Magos ad veram ſalutem rapit. Ad hæc D. Ignatius mar. epiſt. ad Epheſios. 14. ait: *Stella fulſit ſplendore ſuperans omnes, quotquot ante fuerant. Lux enim illius inenarrabilis erat, & ſtuporem incuſsit omnibus aſpicientibus eã. Omnia autem reliqua aſtra, vna cum Sole, & Luna chorus fuere Stellæ illius: hinc euanuit mundi ſapientia, præſtigiæ, factæ ſunt nugæ, Magia, riſus.* Vnius Ieſu Stellæ cædunt omnia Stellarum præſagia; & tota Magia, & diuinatio mundialis ad riſum potiùs inuenta, quam ad veritatem enuntianda apparent. Solus Deus, eiuſq; filius Ieſus eſt, qui veros futuri indices promit, qui veros Prophetas facit, qui vbi futuri notitia ad ſalutem conducit, illã præbet. Quare Iſaias cap. 47. irridet Babylonijs, qui cum diuinationis ſcientia pollerent, ſuã minimè viderunt calamitatem; & ait: *Defeciſti in multitudine conſiliorum tuorum: ſtent, & ſaluent te augures cœli, qui contemplabantur ſydera, & ſupputabant menſes, vt ex eis annuntiarent vẽtura tibi. Ecce facti ſunt quaſi ſtipula: ignis combuſit eos, non liberabunt animam ſuam de manu flammæ.* Et quidem diuinationibus, & præſagijs dediti, vt notat Forerius, nec in aſtris viderunt ſigna, quæ monerent de penè approximante calamitate. Nunquã enim aſtra, vel alia quæuis diuinorum mõſtra quicquam ſolidæ veritatis ad ſalutem conducẽtis nouerũt mõſtrare. Id verò Deo Ieſu meo fuit ſemper reſeruatus: qui nunquam negat notitiam illius futuri, quod poſsit ſalutẽ miniſtrare. Aiebat Balaã Num. 23. *Nõ eſt auguriũ in Iacob, nec diuinatio in Iſrael. Ideõ ꝑ ſuis dicetur Iacob, & Iſraeli, quid operatus ſit Deus.* Vel ſi mauis iuxta Septuag. *Secundum tem-*

Matth. 2. Ignat. Iſai. 47. Num. 23.

pus dicetur Iacob, & Iſrael, quòd perficiet Deus. Abſint inaniſsimæ augurum, diuinarumque fallaciæ à domo Iacob, ab Eccleſia veri Dei: in qua illa ſola ſcientia futuri deficiet, quæ inepta, & inanis eſt: vbi autem tempus, & occaſio petierit aliquod ad ſalutẽ neceſſarium futurum; dicetur ſana à Deo, quod perficiet Deus. Nil dubites Chriſtiane nulla futurorũ tibi neceſſariorum notitia denegabitur àverò Deo. *Orig.* Hinc Orig. hom. 16. in Num. expendens illud, quod ſecundum tempus dicetur, ait. *Quid eſt ſecundum tempus dicatur? Cũ oportet, & cùm expedit, hoc eſt in tempore. Si ergò oportet prænoſcere nos futura, dicentur à Deo per Prophetam Dei, per ſpiritum ſanctum. Si verò non dicuntur, neque denuntiantur, ſcito, quia non vobis expedit ventura prænoſcere.* Non ceſſat Deus mittere Prophetas, præbere præſagia, à quibus futurorum ad ſalutẽ conducentium notitiam ſumamus: quem Dei morem prædocuit Pſal. 59. aiens: *Dedit timentibus ſe ſignificationem, vt fugiant à facie arcus.* *Pſal. 59.* Non ab alio, ſed à Deo hæc hominibus ſalutaria præſagia dantur; vndè Num. 24. dicitur: *Cùm vidiſſet Balaã, quòd placeret Domino, vt benediceret Iſraeli, nequaquam abijt, vt ante perrexerat, vt augurium quæreret*: Quæ verba ſic etiam dedit Vatablus: *Videns autem Balaam, quod placeret in oculis Domini, vt fauſta imprecaretur Iſraeli, non profectus eſt, vt anteà, vt occurreret incantationibus.* *Num. 24.* In quibus id maximè ponderandum eſt, quando ariolus iſte deſijt auguria quærere: nimirùm quandiù fauſta annuntianda, & imprecanda erant Iſraeli. Illiuserat iſta auguria quærere, auium volatus obſeruare; ſed quando neceſsitate compulſus vidit ſe nihil mali Iſraelitis poſſe protendere, ſed fauſta omnia illis decantare debere, tunc auguria prorſus reliquit, ſolitas diuinationum materias præterijt. Quòd enim bonum, & ſalutare hominibus futurum erat, illud ſolus Deus præſtat, minimè ab auguribus eſt requirendum, vt qui ſolum ſciãt damnum inferre. Id quod pulchro argumẽto probat Orig. hom. 16. in Num. aiens: *Origen.* *Omnes iſti auium, vel animalium miniſterio vtũtur, ſed talium, quæ immunda ſcribuntur in lege, & humano generi deprehenduntur ſemper inſidiantia, ex quo vtiq; opportuna, & digna miniſterio Dæmonum indicata ſunt. Nàm Pythonibus dracones, alijquè ſerpentes miniſtrare perhibentur, Auguribus, aut lupiferunt omnia, aut vulpes, aut accipitres, aut corui, &c.* Præter Deum nõ inuenitur, à quo homo non debeat, ſibi timere malum.

§. XXXIII.

Sapientia tunc ſalutaris eſt, cùm diuinis ſcripturis roboratur. Vbi de ſacra lectione, & de D. Stephano.

NOta quales Prophetas, & ſapientes mittat Dominus populo ſuo, nimirũ quibus ſcribæ ſimul adiuncti ſint: ait enim: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſapientes, & ſcribas*: cùm enim ſcriba diuinis ſcripturis operam nauet, vt aduertit Hieron. oſtendebat iam Dominus nullam à Saluatore ſapiẽtiam & doctrinam in ſalutem animarum dimanare, quæ ſine ſcripturis ſacris amet publicari. Recolite hiſtoriam ex Gen. 42. vbi Ioſeph *Gen. 42.* clauum Ægypti tenens, adhuc ignoratus à fratribus illos frumento diuites remittit in patriam: *Iuſsit miniſtris, vt implerent eorũ ſaccos tritico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſacculis ſuis, datis ſuprà cibarijs in via qui fecerunt ita.* Omnia prouidit bonus ſuis fratribus frumẽta, & pecunias etiam prouidit, ſed & ligamina mandat, dum iubet pecuniã inter triticum in ſacculis ſuis colligatam abſcõdi. Et cur rex tàm curioſus prouidet etiã ligamina? Rem ad Chriſtum trahit Drogo *Drogo.* lib. de Sacram. Paſſ. his verbis: *Verè tu es ille Ioſeph, qui ad fratres tuos, quaſi ad alienos durius loquebaris, non indignatione, ſed miſeratione, & remittis eos onuſtos, & abundantes frumento ſapientiæ tuæ, inſuper, & eloquentiæ pecuniam reddis ligatã authoritate ſcripturæ, quia linguas infantium facis diſſertas.* Nihil eloquentiæ, nil ſapientiæ ſaluti cõducens permittitur à Saluatore mundi, quòd non ſplendeat ligaminibus ſacræ ſcripturæ. Hæc in eloquentia, & ſapientia doctorum ſignum oſtendit ſalutis. Quò refero illud Cant. 4. ad Eccleſiam di- *Cant. 4.* ctum: *Vitta coccinea labia tua, eloquium tuum dulce*: quaſi neceſſum ſit ligamen aliquod pulchrum prænotari in labijs, vt eloquium prodeat dulce, & animabus nutriendis conditum. Sed quale hoc ligamen? Qualis hæc pulchra vitta? Aponius lib. 6. in Cant. fatur. *Aponius.* *Gratia interpretationis myſteriorum exponendo rectè verba legis diuinæ, inſpirante Spiritu Sancto dulce eloquium Eccleſiæ redditur.* Nihil ſapidum, nihil vtile, nihil pulchrum à doctoris labijs prodit, quòd ſub hac ſcripturæ ſacræ vitta non fulgeat. Siue ſapientiam, ſiue prophetiam, ſiue eloquẽtiam tradere cupis, quæ ſaluti conducant, recurre priùs ad ligamina ſacræ ſcripturæ, in qua & ſapor, & ſalus imbibitur. Sap. 8. dicit: *Et ſi multitudinẽ* *Sap. 8.*

ſcien-

ſcientiæ deſiderat quis: ſcit præterita, & de futuris æſtimat: ſcit verſutias ſermonum, & diſſolutiones argumentorum, ſigna, & monſtra ſcit, antequàm fiant, & aduentus temporum, & ſæculorum. Sanè periculoſa hæc videbantur, & ſæpiùs monetur homo, ne nimis his ſciētijs inuigilet, cur modò ad has habendas exhortatur? Quo amuleto permittitur ire per mon-
Cle. Ale. ſtra, per ſigna? Clemens Alex. lib. 6. Strommat. ait: *Diſcant homines ea, quæ Deo placent, & ſaluiſint ſapientia. Nā qui eſt cognitione præditus per ſcripturam nouit antiqua, & connijcit futura: ſcit ſtrophas orationum, & ænigmatum ſolutiones, præſcit ſigna, & prodigia, & euentus temporum.* Et futurorum ſcientiæ, & verborum flumina, & omnia ad ſapientiam, & do-
Caſiodor.? ctrinam ſpectantia ſalubrem qualitatem ex diuina ſumnunt ſcriptura. Caſiodor. lib. 9. var. 29. Poſt præſtantiſsimos mores ſapientis recenſitos: addit. *Hos igitur mores lectio diuina ſolidauit: Hinc enim virtutum omnium ſumnitur manifeſta cognitio: hinc ſapientia veritatis ſapore conditur.* His armis munit Matathias ille Machabæorum pater filios ſuos. 2.
2. Mac. 7 Machab. 7. inquiens: *Dominus Deus aſpiciet veritatem, & conſolabitur in nobis, quemadmodum in proteſtatione cantici declarauit Moyſes. Et in ſeruis ſuis conſolabitur Dominus Deut. 32.* Noluit ſapientiſsimis vir auſpicia tradere ſalutis, niſi ex Dei verbis abſcriptura adductis: quæ ſola ſufficiunt, vt fidelium animos maximè confirment. Magdalena de Domini ſui morte afflicta, & de ablatione diuini cada-
Ioan. 20. ueris poſita in luctu Ioan. 20. ad putatū hortulanum aiebat: *dicito mihi vbi poſuiſti eum?* Expendit Origenes quibus verbis loquatur inter lugendum Maria, nimirùm illis, *vbi poſuiſti eum?* Cur potius vtitur verbis illis? Sanè dum Ieſus Ioan. 11. quærit Lazari defuncti cadauer, inter lachrymandum etiam aiebat: *Vbi poſuiſtis eum?* Id audiuit bona fœmina, & cum oportet aliqua dicere; ad Ieſu verba recurrit, vt flectus amaritudinem tempe-
Origen. ret dulcedine verbi diuini. Ibi ait Orig. *Multum dulceſcit verbum hoc in corde eius, qui ſic abundabat in ore eius. Certè dulce magis hoc fecit dulcedo tua Ieſu, facit hoc ipſa pro amore tuo, quoniam meminit te dixiſſe de fratre ſuo, vbi poſuiſtis eum? Ex quo enim audiuit verbum hoc in ore tuo, conſeruauit illud diligenter in corde ſuo, & delectata eſt vti eo in ſermone ſuo.* Nullo amuleto prudens fœmina ſe potuit aduerſus amaritudines vniuerſas melius armare, cōmunire, quàm dum ad linguam ſuam defert verba Chriſti. Hæc dum præoculis habet, nullum aliud requirit, & ſerenitatis & ſalu-
Ad Ro. 5. tis auſpicium. Paul. ad Rom. 5. monebat: *Quæcumq; enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt per patientiam, & conſolationem ſcripturarum, ſpem habeamus.* Ecce tibi non debile, ſed firmiſsimum ſpei fulcrum, nimirùm conſolatio ſcripturarum: quæ halant plurima præſagia ſalutis, vtilemque induūt ſapientiam, & doctrinam. Ad quod reſpiciēs D. Aelred. ſer. 26. in Iſaiam ait: *Nil poteſt aduerſi cōtingere nil tàm triſte, vel amarum emergere, quòd non mox, vt nos ſacra pagina exciperet, aut euaneſcat citius, aut facilius toleretur. Hic eſt ager, in quem ſanctus Iſaac pergit ad meditandū, vbi occurrens ei Rebecca, ſua lenit ſuauitate dolorem. Quoties mihi bone Ieſu, dies vergit inveſperam quoties paruæ alicui conſolationi, quaſi diuturnæ luci intolerabilis dolor, velut nocturna caligo ſuccedit; vertuntur in faſtidiū omnia, oneri ſunt cuncta, quæ video. Quid tunc? Ex eo certè ad meditandum, ſacrum reuoluo codicē, meditationes meas ceris imprimò, cū ſubitò mihi occurrens Rebecca tua, ideſt, gratia, ſua luce tenebras diſcutit, pellit faſtidium.* Hæc ille, & vera, & dulciſsima: eſt enim ſacra Scriptura ager, in quo veri ſapientes exercentur: in quo dulcedines ſcaturiunt, quæ animos reficiāt; in quo mella inueniantur, quæ oculos illuminent, vt ex hoſtibus perfectus peragatur triumphus. In hoc agro ſaginata eſt ouis illa, prima victima Chriſti Stephanus: in illo ſe exercuit nobilis athleta, & inſtar Iacobi Patriarchę non horruit lapidem capite ſupponere, ex quo ſcalam haberet, qua ſcanderet cęleſtia culmina. Et quòd mirere magis propone tibi ob oculos primū illud notiſsimum literarium certamē in Eccleſia: hinc doctiſſimos Hæbraicarum Academiarum magiſtros, illis ac vnum Stephanum ſapientē quidem, ſed & ſcripturis ſacris inſtructum. Qualis tunc facies rerum? Quales impetus? Rem
Actor. 6. tractat Actor. 6. *Surrexerunt autem quidem de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenenſium, & Alexandrinorum, & eorum, qui erant è Celicia, & Aſia diſputantes cùm Stephano. Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur.* Tota Academiarum authoritas, & per longæuorum doctorum ſucceſſionem tradita doctrina non poterat reſiſtere adhuc iuuenis Stephani ſapientiæ. Quæ
Gloſ. hæc ſapiētia victrix? Interlinealis Gloſſa explicat, *Sapiētia ſcripturarum.* Dum Sapientiſſimus ſcriba, quæ hauſerat ab ſcripturis, flumina refunderet, vel primò diſputationis impetu exercitatiſsimas Academias prorſus deuincit. Sanè iuuenis magiſtratus ſapiētiam,
Caſiod. & gloriam indè extollit Caſiodorus 9. variar. 24. quòd eius placita ſæpè rex ſeniorū placitis opponeret, quos vinceret: ait enim: *Quoties rex te grandæuis proceribus imputauit? Dum non ſufficerent ad primordia tua, quos tā-*

ta longæuitas ætatis instruxerat. Proh Stephani gloria, & sapientia sacris paginis confirmata! Illum vnum & iuuenem Rex regum Dominus grandæuis Synagogarum, & Academiarum proceribus op̃ posuit; & quidem ad huius soliùs primordia non suffecerunt, quos tãta longæuitas ętatis instruxerat. Imò
D. Nysse. vt ait D. Nyssen. orat. de S. Stephano: *Omnes in quibus eruditionis, & scientiæ nõ nihil inerat, in seipsos conuertebat: & ex his, qui cæteris præstare eruditione videbantur, coitione, atque conspiratione facta veluti in phalangas quasdam constipati, sic impetũ Stephani sustinere nitebantur. At ille omnibus pariter inuictus erat, siue cum multis solus, siue cum paucis congrederetur.* Nulla procerum authoritas, nulla longæuitas sufficiebat ad sapientissimi scribæ Christi primordia: qui enim de scripturarum diuinarũ agris saturatus agnus ægrediebatur, facilè despiciebat etiam longæuorum impetus arietum.

§. XXXIIII.

Præstantissimus Princeps, & Prælatus ea sapientia gerat omnia, qua videatur Propheta.

EXpendendum etiam est quales sapientes mittat Dominus in Principes suæ Ecclesiæ, nimirùm illos sapientes, qui sibi iunctos videantur habere Prophetas. Qui sic sapienter, se gerant, vt videantur omnia disponere ex aliquo adiuncto sibi prophetiæ spiritu circa futura. Hinc extollit Gothorũ
Cassiodor. regem Cassiod. 9. variar. 24. fatus: *Quem ille virum, aut exercitibus præficiens, cùm victoria non recepit? Aut iudicem cingens, non iustissimũ comprobauit? Cùm futuris rebus eum crederes habere contractũ: nàm quod concepisset animus, reddebat semper effectus, miroq; sapientiæ studio non habebat dubium, quod veraciter prouidebat esse venturum.* Vtinam Principes, & gubernatores vniuersi talem supientiam prudentiáque in rebus gerendis ostenderent, vt crederentur similem, cũ rebus futuris habere contractum. Eos ministros prouiderent, ea imperij negotijs adhibeãt media, per quæ reddant effectus, quòd concepit animus. Turpissimum enim est Principem sæpè falli: vel etiam ad tẽpus breue amittere eam prudentiam, qua dubium non habeat, quòd veraciter præuidit esse venturum. Ioseph ille gubernatorum præstãtissimus abeuntium fratrum in saccis, iubet abscõdi argenteũ Scyphum, vt tali dolo ignorantium animos perturbaret. Quid tunc? Habes Gen. 44. *Iamq; vrbẽ exierãt, & processerant paululum, tunc Ioseph accersito dispensatore domus, ait: Surge, inquit, & persequere viros: & apprehensis dicito: Quare reddidistis malum pro bono? Scyphus quẽ furati estis, ipse est, in quo bibit Dominus meus, & in quo augurari solet.* Sanè parum sapiẽter videtur composita tota hæc fabula, cùm tã citò requiritur ex abeuntibus vas argenteũ: paululũ processerant, & ecce tibi instat furti accusator. Quis crederet in opulenta domo, imò in regia, tàm cito vnum aliquod vas potuisse desiderari, eiusque furtum sentiri? An non necessũ erat in domo regis amplius dissimulandam esse perditionem vnius argentei vasis, & quidem non magni? Sed nota fabulæ ingeniũ; quia tàm celeriter vas requiritur, non quodlibet vas proponitur, sed necessario additur, *in quo Dominus augurari solet*, instrumẽtum enim contractus, cùm futuris, singulis momentis necessarium est illi, qui pollet dexteritate gubernandi. Ad hæc illos pungens ipse Ioseph dicebat infra: *An ignoratis, quod non sit similis mei in augurandi scientia?* Quæ verba in rem præsentẽ ex Hebræo transferuntur apud nostrum Pereiram ibi disp. 2. *An nescitis, quod augurio auguratur vir, qui sicut ego?* Quasi diceret; hoc certũ debebat esse, quòd viros illos, qui mihi dignitate sunt similes, similemque thronum occupat, semper cum futuris habent tractatus, indigentque eo sapientiæ studio, quò præsiniant futura indubitata. Hinc patet, quàm prudẽter recusabat imperiũ ille apud Isaiam
Isai. 3. cap. 3. *Non sum medicus, in domo mea nõ est panis, neque vestimentũ: nelite me constituere Principem populi.* Non sum, inquit, medicus, & quid medicus cum Principe? Multum sanè: medicus enim totus est in auguralibus signis, vt Aristot. loquitur, explicandis, prognosticisque salutis, seù mortis ruminandis; & qui præstantior est, sic applicat media, vt videatur cum futuris habere contractum, ad singulaq; remedia indubitãter promit, quod præuidet esse venturum. Qui hac scientia non pollet, medicus non est, imò neque aptus ad Principatum: Principum enim animis propria est illa sapientiæ illuminatio, quæ circa futura possit præsagire. Samuel enim, dum Saulem in regem Israelis aptat, sic ait.
1. Reg. 10. *Hoc tibi signum, quia vnxit te Dominus in Principem.* Quale signum esse potest venientis Principatus? Iam explicat aiens: *Obuiam habebis gregem Prophetarum descendentium de excelso, & ante eos psalterium, & tympanum, & tibiam, & cytharam, ipsosq; Prophetãtes. Et insiliet in te spiritus Domini, & Prophetabis cum eis, & mutaueris in virum alterũ.*
1. Reg. 10

In

In quem virum alterum mutabitur? Procopius allatus à Gloſſa putat mutatũ in regiũ virum: *quia agreſtis erat, electus in regem, regiũ animum induit*. Sed expẽdendũ, qualiter induat Saul regium animum qualiter ab agreſti homine mutetur, in virum regno dignũ: nimirũ ait, Prophetabis, & mutaberis, quaſi non veniat regius animus, niſi cum ſpiritu præſago futuri, cum ſapiẽtia, quæ æmuletur Prophetiam. Quæ bonis regibus communicata, malis ablata probatur à D. Thom. lib. 3 de regim. Principis ca. 2. vbi ait: *Sic enim Dauid rex ſe diſpoſuit. Propter quã cauſam ex motu illuminationis præfatæ ſupra omnes reges; & Prophetas meruit ſpiritum Prophetiæ intelligẽtiæ. Ex cuius cõtrario actu, Nabuchodonoſor, & Balthaſar meruerunt obũbrari: vnde & influentia diuinæ illuminationis, monit eorũ phantaſiã, in imaginatiuis viſionibus, vt in Daniele ſcriptũ eſt, vt ſcirent, quid circa regale regimen eis eſſet agẽdũ. Sed quia mens ipſorũ non erat diſpoſita, ſed inuoluta tenebris peccatorum, ad ipſam notitiam non potuerunt venire. Propter quod Danieli dictũ eſt: tibi fuit datus ſpiritus intelligentiæ, ad iſta interpretãdũ: vt verificetur quod dicitur in Prouerbijs. Mea eſt prudentia, mea eſt fortitudo. Per me reges regnant.* Itaq; duo docet digna ſcitu Angelicus Doctor; nimirùm, quòd ſpiritus Prophẽticus obuenerit Dauidi in gratiam regię dignitatis; quã ſemper futurorum quædam præſaga ſcientia à Deo impreſſa comitatur, dũ reges benè ſeſe diſponũt; deindè quod iſtud lumẽ circa futura, in regibus adeò ſit familiare, vt etiã in peſsimis regibus inueniatur, licèt obſcuratũ, & illuminatum, vis exẽplum? Illud ponit Angelicus Doctor in Nabuchodonoſor, & Balthaſar. Vtriq; data ſunt à Deo futurorum præſagia: illi in arbore, & in ſtatua; huic in manu ſcribẽte in pariete, & tàm in ſcriptura, quã in arbore, ſtatus futurorũ latebat. Cur adeò impijs hominibus talia dãtur à Deo futurorũ præſagia? Erant reges, ait D. Thom. & quia reges erant, non defuit illis diuina illuminatio circa futura: *vt indè ſcirẽt, quid circa regale regimẽ eis eſſet agendum.* Sed quia erant peſsimi, multiſque obuoluti peccatis, venit illuminatio adeò obſcura, & obnubilata, vt minimè ab eis intelligerẽtur futura, ſed egerent interprete; quodq; negatum fuit regibus, cõceditur homini particulari, nimirũ Danieli, à quo reges illuminantur, vt diſcant indè ſeſe ſub potenti Dei manu humiliare. Hinc pulchrè D. Chryſoſt. ho. 4. in verba Iſaiæ. 6. pręponit Ioannis deſertũ Herodis Regiæ, ait enim: *Deſertum habebat Ioannẽ ciuitas Herodem, eoq; deſertum nobilius erat ciuitate. Cur ita tandem? Quia non in ſtructuris ſuis eſt Prophetia.* Vilior omni deſerto eſt Regia, in qua non cubat Prophetia, nec per Deum datur ibi aliquod præſagium futuri, quod regib⁹ ſolet à Deo oſtẽdi. Aiebat enim Dan. cap. 2. *Deus magnus oſtendit regi, quæ vẽtura ſunt poſteà.* Vbi eleganter Richar. Vict. lib. 1. de erud. par. 1. cap. 35. ait: *Deus manus oſtendit regi: non cuilibet homini; ſed regi iſta Dominus oſtendit, vt regia libertate regnũ diſponendum agnoſcat, qui ad futurorum prænotionẽ anhelat.* Datur regibus veris à Deo præſagium futurorum, quo ſuo prouideant regno.

Gloſſ. D. Tho. D. Tho. Chryſoſt. Da. 2. Richar.

§. XXXV.

Scribendorum librorum, non ſapientiũ labor, & ſtudium eſt; ſed Dei aſpirantis gratia. Vbi de Societatis Ieſu Scriptoribus.

HOc iubet Dominus attendamus, quod ab eius proficiſcitur gratia ſingulari, nimirùm Prophetia, ſapientia, & opus Scribarum: quippè ait: *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, ſapientes, & ſcribas.* Cur poſt ſapiẽtes, addidit ſcribas; nonne ſcriptura opus eſt, & labor ſapientum? Qui ſapientes dedit, non ibi iam dedit eos, qui poſsint ſapientiæ verba ſcriptis mandare? Abſit, & poſt ſapientiam à Deo profectã, neceſſum inſuper eſt, quòd ab ipſo ſpecialis aliqua gratia veniat, qua verba ſapientiæ ſcribantur, ſine qua etiã ſapientiſsimus, nullũ in ſcribendo gradũ facit. Sic D. Lucas exorditur ſuum Euangeliũ: *Quoniam quidẽ multi conati ſunt ordinare narrationem rerum, quæ in nobis completæ ſunt.* Et ſanè multi tunc tẽporis erant diſſertiſsimi, & ſapiẽtiſsimi viri, qui ſcriptis myſteria Dei mãdare cupierunt; imò vt ait Lucas, id conati ſunt prę ſtare: ſed ſolùm oſtenderunt conatũ, & laborem ſuum; opus autem non perfecerunt. Sed cur non perfecerunt? Deerat vocationis diuinæ gratia, quæ quos implet, facit ſic prõptos ad ſcribendum, vt videatur calamus ipſe ſentẽtias ſtillare; in alijs autem ſolus apparet conatus, & irritus labor. D. Amb. ibi ait: *Conati vtiq; illi ſunt, qui implere nequiuerunt. Sine conatu ſunt enim donationes, & gratia Dei, quæ vbi ſe infuderit, rigare cõſueuit, vt non egeat, ſed redũdet ſcriptoris ingenium. Non conatus eſt Matthæus, nõ conatus eſt Marcus, nõ conatus eſt Ioãnes, nõ conatus eſt Lucas, ſed diuino ſpiritu vbertatem dictorum, rerumq; omniũ miniſtrante, ſine vllo molimine, cæpta compleuerunt.* Inſufficiens eſt ſapientum conatus, & labor conſcribẽdis libris adhibitus, nil perficiet; & poſt ſudorem multum, vix gradũ faciet. Cui autẽ Dei gratia aſpiruerit, qui Scriba à Domino fuerit

Luc. 1. D. Amb.

deſignatus, ferè ſine conatu, & labore, ſcribenda inueniet parata, & ſic affluent, vt redũdet ingenium, donec ſcripta perficiantur.

Pſal.44. Huc reſpiciebat Pſalm. 44. aiens. *Lingua mea calamus Scribæ velociter ſcribẽtis.* Alius habet: *Lingua mea calamus Scribæ celeris.* Quem vocat Scribam celerem? Illum ſolum, quem Dei gratia in illud opus afflauerit. Nullus enim licèt ſapientiſsimus, verborũq; affluẽs, celer in ſcribendo eſt, niſi diuina gratia afflatus.

Chryſoſt. Pulchrè ibi D. Chryſoſtom. ait: *Quid ſibi vult illud, celeris? Vt ex eo quoque oſtẽdat gratiam. Qui enim aliquid domo prolatum loquitur, differt, cunctatur. Quando autem mentem monet ſpiritus, nihil eſt, quod impediat, ſed quemadmodum aquæ impetus, qui cum magno impetu præcipitat, progreditur: ita gratia ſpiritus cum magna celeritate procedit, omnia leuia, plana, & expedita proferens.* Celerem Scribam vacauit, vt oſtendat diuina gratia afflatum: ſolus enim hic celer eſt in ſcribendo, & neſcit molimina, vt impleat orbem cõſcriptis chartis. Vnde

1.Eſdr.7. 1. Eſdræ. 7. dicitur: *Ipſe Eſdras aſcendit de Babylone, & ipſe Scriba velox in lege Moyſi.*

D. Irin. Quare Scriba velox? Gloſſa ex D. Irineo lib. 3 cap. 25. ait. *Inſpirauit Deus Eſdræ Sacerdoti tribus Leui præteritorum Prophetarum omnes rememorare ſermones, &c.* Non ſua eruditione, & ſapientia ductus Eſdras, ſed inſpiratione diuina, acceſsit ad tantum opus conſcribendum, nimirùm ad ſcripturæ libros iterum exarandos, & poliendos, indequè velox ſcriba factus eſt, in nullo cunctatus, ſed omnia plana, prompta, & expedita inueniens. Hinc notandum eſt, quàm largè diffuſus ſit hic conſcribendi ſpiritus, per vniuerſas ſacrarum religionum familias, quæ omnes tot ſcatent ſcriptoribus ſacris, vt euidenter oſtendant, cum religionis vocatione, ebibiſſe hunc ibi adnatum ſcribendi ſpiritum. Benedictina familia tot ſacrarum literarum commentatores habet, vt neſcias quid potiùs mireris in illis, numerùmne, an præſtantiam, an robur, an dulcedinem, & vtilitatem doctrinæ? Poſt hunc non ſecundus Bernardus, à quo primarij ſcriptores ſacri perenniter ſcaturiunt. Qui Dominici in ſcriptorum genere prolem numerare vellet, ſtellas ſimul numeret, quas doctrinæ omnigenæ fulgentiſsimus Sol D. Thomas, facit in perpetuas æternitates præbere lumina. Iam de humillimi Franciſci filijs, quid dicam? Non vnicũ Doctorem ſubtilem, ſed millenos, & ſubtiliſsimos, & diſſertiſsimos parturiuit, & parturit. Prodit etiã Auguſtinus filios ſuos, doctrina patriſſantes, numero nulli familię impares; ad hos credidiſſem ſcribendi facultatẽ iure hæreditario fuiſſe deuolutam, niſi ſcirẽ illam, propriam ab omnibus ordinibus hæreditatẽ fuiſſe. Non impar his omnibus Carmelitarum familia, quæ vt Carmelus filios Prophetarum habuit, ſic hęc doctiſsimorum ſcriptorum nobilitata eſt libris. Nec me cõtineo, quin in præſenti memorem Religionem è Societate Ieſu; religionem, inquam, ſcriptorum doctiſsimorum ex gratia vocationis, vt oſtendit, & præſtantia, & facilitas, & incredibilis promptitudo, & celeritas eius in conſcribendis, & euulgãdis libris. Adſcribendum accedunt Societatis Ieſu fideles filij, & ſumpto cálamo, redundat ſcriptoris ingenium, & diuino ſpiritu vbertatem dictorum, rerumq; omnium miniſtrante, ſine vllo molimine cepta complet. Non conatus eſt Suarez, non conatus eſt Vazquez, nõ conatus Valentia, nõ conatus eſt Bellarminus: Moldonatus, Toletus, Salmeron non conati ſunt; nec alij innumeri, quorum ſcripta Theſauros vacuant, Bibliothecas replent. Sed his omnibus omnia facilia, peruia, prõpta, expedita ſic fuere, vt quæ nullo labore inuenirentur, illis præ manibus videantur eſſe. Dum hæc ſcribo, incido in codicẽ Salmanticæ mandum prælis, qui dum multa in Societatis Ieſu filios congerit; illud etiã non dubitat aſſerere: quod nimirùm Societatis Ieſu filij hac tempeſtate, dum temporalibus fauoribus ambiendis incumbunt, à conferibendis libris ſuperſederint. Iam non tot libri à Societate excuduntur, iam non tot libri? Miratus ſum hoc ſcriptum fuiſſe ab homine, qui coram cordatis viris teſtimonium ſuum proferebat. Teſtor vos vniuerſos Bibliothecarios, vt dicatis, quando in Societate plures ſcriptores? Anteà dedit hæc religio ſcriptores, ijs diebus ſcriptoribus manat. In hoc quinquẽnio ab anno 1621. vſq; ad 1627. quos Societas Ieſu in ſola Hiſpania dedit lõgũ eſſet percẽſere. Accipe quos memoria retinet. P. Doctoris Franciſci Suarij, tomum vnum de opere 6. dierũ: alterum de Angelis tomum 4. de Religione. Gaſparis Sanchez, quatuor tom. in libros Regum: in Ruth, &c. in Prophetas minores: in Iob. Fagundez de quinque pręceptis Eccleſiæ. Zuñigã de Trinitate. Magallanes in Iudices. Gaſparis Zamoræ ſtudioſum opus concordãtiarũ Biblio rum. Cerdæ in Tertullianũ vnum tomum; item Aduerſaria ſacra. Salazaris ſecundum tomum Prouerb. Florentiæ duplicẽ de ſermonibus B. Marię vulgari Idiomate. Pozam de B. Virgine. Gaſparis Hurtado duos tomos alium de matrimonio, alterum de Incarnatione. Garciæ duos tomos in Euãgelia. Dazã in Epiſtol. D. Iacobi. P. Turriani varia opuſcula. Palmã de exercitijs ſpiritualibus.

Hiſpali

poli, Granados in 1. par. D. Thom. Ruiz in eundem. Valentiæ Pintum de Chriſto crucifixo. Aluarez in Eſaiam. Vlyſippone Mendozam in lib. Reg. Salmanticæ Herize in 1. par. D. Thom. Valliſoleti Puente in Canti. Ioãnem Antonium in epiſt. ad Philipp. Eſcobar de Euchariſtia. Et me ipſum omnium minimum in Euangelia, ex quibus omnibus ferè quadraginta volumina in hoc ſolo quinquennio data, intra vnius Hiſpaniæ fines, & mirum in modum accepta currunt. Relinquo leuidenſia, & minus nota alia; & innumera alia grauiſsima, quæ quotidiè ab exteris ſcaturiunt, quæ numerum ſuperant; ſufficit enim tanta hæc nubes teſtium, vt maledicentiam confundat. Quòd ſi ob defectum ſcriptorum, putabatur aura ambitionis afflare Societatis Ieſu filios, qui viderit ſolis huius quinquēnij ſcriptoribus potuiſſe honeſtè compleri ſæculum integrum, non dubitet, gratia illos potiùs afflatos eſſe diuina, quæ ſola tantam materiarum ſegetem poteſt parare ſuis ſcribis, vt ſine cũctatione velociter ſcribãt. Hæc propter illud vulgò datum papyraceum, dicta breuiter ſunto; ad innumera alia probra indè aduerſus Societatis Ieſu homines iaculata, ego nil dico Societatis Ieſu filius. Alius forſam reſponderit, quod magnus Nazianzenus reſpondit, cùm audiuit à Iuliano Imperatore vocari Chriſtianos Galilęos, turpibuſque alijs cognominibus inſigniri. Sic enim ait Apolog. 1. aduerſus infamatorem illum Chriſtianorum.

Nazian. *Quid prohiberet nos etiam aduerſus Romanorũ, & orbis Imperatorem, ſimili ludere cauillo? Ac illum, quoniã à Damonibus deceptus fuerit, Idololianum appellare, vel Piſeum, vel Adonium, ſiue Tauricremum. Magna enim ſe offert copia, vt ex vera hiſtoriæ traditione multa nomina cõfingi valeant. Verùm cum Ieſus in parcendo contumelioſis admodum manſuetus eſſet & mitis, ac etiam pro crucifigentibus lachrymas profudiſſet: planè incõueniens fuiſſet, nos tali appellatione indoluiſſe, aut pudefactos eſſe, ſiue ideò à boni decertatione deſtitiſſe, pluriſq; feciſſe ſermonem calumniatorum, quàm animarũ ſalutem.* Et quidem magna ſe offerret copia Societatis Ieſu filijs, diſſertis, & facundis alioquin, nec in vllo oſcitantibus hominibus, vt ex vera hiſtoriæ ttaditione, multa nomina in calũniatores confingerent, ſed hi ſunt, qui ſciant contumeliam pati ob Dei gloriam, & ob animarum ſalutem, ex quibus contumelijs nunquam non cum magno lucro ègrediuntur, vt de Societate Ieſu meliùs ſentire debeant eius oppugnatores, quod de Romano incendio ſentiebat Nero apud Senecam. Is enim ait lib. 4. epiſt. 92. *Fœlicitatis Vrbanis inimicus aiebat. Romæ ſibi incendia ob hoc vnum dolori eſſe, quòd ſciret, meliora reſurrecturа, quã arſiſſent.* Et quando à perſecutionis conflatorio Societas Ieſu non exijt melior? Fallar, ſi tàm citò potuiſſet in tantum miraculum excreſcere, niſi de perſecutionum incẽdijs: vt illi aptẽ illud Cant. 8. iuxta Septuag. *Alæ eius, alæ ignis.* Incendia perſecutionum ſemper Dei ſeruis pro alis extiterũt. Quin & ab ipſis proſequentium iniuriantiumq; linguis, gratiam illam accepit, Deo dãte, qua ſe multitudine expoſitorum ſacrarum literarũ extollit. Pſal. 88. *Vox Domini præparantis ceruos;* Pſal. 88. Alij legunt; *vox Domini perficientis ceruos, & reuelabit condenſa.* Qui ceruiſti à Domino perfecti ſunt, quibus condenſa reuelat? Aug. Ang. ibi: *Vox enim Domini primò perfecit ſuperatores, & repulſores venenoſarum linguarum. Et reuelabit ſyluas. Et tunc eis reuelabit opacitates diuinorum librorum, & vmbracula myſteriorum, vbi cum libertate paſcantur.* Quis iam miretur Societatis Ieſu filijs, opacitates diuinorum librorum reuelatas à Deo? Quis miretur tot doctiſsimos ſcribas ab hac Societate ſcaturire? Perfecti primò ſunt à Deo ſuperatores venenoſarum linguarum, & indè ſcientiam ſacrarum literarum capiunt.

Authores externi, qui Societatis doctrinam, de tollendo auxilio prædeterminante typis mandarunt.

ET quam ſcientiam capiunt? Profectò ſcientiam puram, defæcatam, ab omni erroris, aut hæreſis nota, & ſuſpicione prorſus alienam, quod mihi prorſus accidit inſtar miraculi, dum tot libri ſingulis diebus parturiũtur, in illiſq, tot veterum placita nouis luminibus ornantur, illuſtrantur, per penè integrum ſæculum clamantibus, & accuſantibus contrarijs, ſingulaq, commata ad hæreſim retorquentibus; nullus tamen error in fide, nulla hæreſis ſuſpicio, neque in Societatis viris, neque in eorum libris à iudice notata, aut damnata eſt. Vt hinc pateat quanto conſcientiæ ſuæ detrimento, quidam Doctores libellũ quendam euulgarunt Hiſpano Idiomate, quo infælici euentu Societatis Ieſu doctrinas, & homines, tanquam periculoſos in fide nitũtur infamare. Sanè docti viri, qui hunc libellum legunt, & ſciunt veras hiſtorias, & vndè hæreſes dimanàrunt, qui homines damnati ſint, quorum libri, & ſcripta expuncta; & quorum ſuſpecta; fallar, niſi altè rideant calumniantium conatus, & dicant

Pſal. 13. dicunt cum Pſal. 13. *Illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor.* Duæ in Societatis Ieſu Schola celeberrimæ ſententię ſunt, in Theologia, quæ occaſionem tulerunt diſcordiarum inter Doctores Societatis, & Doctores ex D. Dominici familia. Altera eſt negans gratiam efficaciter prædeterminantem; altera affirmans futura cõditionata à Deo cognoſci, omni etiam diuinę voluntatis decreto purificato. De his accuſantur Doctores Societatis, propter hęc mordentur, nouitatũq; amatores, & ſuſpectæ doctrinæ homines cõclamantur. Quapropter curabo demonſtrare, quanta id veræ doctrinæ, & ſolidę iniuria fiat, quandoquidem hæ ſententiæ in Societate Ieſu natæ ſunt, at educatæ, & altæ apud plurimos aliorum Ordinum, & Scholarum, quòd minimè conſecutæ ſunt ſententiæ cõtrariæ, quæ vix per tot annos à primis cunabulis faciunt gradum. Quòd non detur gratia prædeterminans liberum arbitrium, docet id pręter vniuerſos Societatis magiſtros, Diotalebius in Opuſcul. de hac re: Doctor Didacus de Paiba vnus è doctoribus Tridẽtini Concilij lib. 4. Ortod. explic. Stapleton in Anthidoto aduerſus Caluinũ ſer. 6. Hebdom. 7. Quadrag. vbi ait: *Fatetur ergò Caluinus efficacem ſe ipſa gratiam, quàm ponit nouellum eſſe ſui cerebri inuentum: indignum ſanè dogma, quòd ab homine, tàm impio inuẽtum viri docti complectantur.* Et poſt pauca ait: *Non eſt efficax à ſe ipſa gratia Dei, vt Caluinus dicit; ſed eſt efficax, ſuumq; effectum ſortitur, non ſecus à libera voluntatis cooperatione, quàm ab ipſa Dei operatione, &c.* Idem. 4. de gratia, & libero arbitrio, & de iuſtificatione cap. 8. Itẽ in anthidoto ſuper Euang. ad cap. 11. Matth. vbi paſsim facit Molinam amuletum aduerſus Caluinum. Ruardus Taper, Decanus Louanien. ar. 7. propoſ. 8. vſque ad 10. Andræas de Caſtronouo in 1. diſt. 22. q. 2 art. 2. ad 2. Vvaldẽſ. 1. doctrina à cap. 25. vſque ad 28. Oſorius lib. de Iuſtificat. pag. 2. Cordoua lib. 1. q. 55. dub. 8. & 10. Beloſillus Epiſc. Lucenſis in aduertentijs ad Chryſoſt. tom. 3. q. 2. propoſ. 5. modo vltimo. Tiletanus Apolog. Tridẽtini contra Kemnicium, pag. 176. Roſenſis ar. 36. contra Luterum, Equius inchirid. ar. 31. de libero arbit. Belcario Epiſcop. Mecenſis aduerſus Caluinũ, fol. 62. Dominus Ferdinandus Maſchareñas Epiſcop. Algaruienſis tract. de auxilijs. Virisfeldio de lib. arbitr. & gratia ſect. 3. mẽb. 10. concl. 12. & 14. Roa lib. de Prædeſt. quæſt. 3. ſect. 5. & lib. 3. q. 5. ſect. 3. Vega. 6. in Trident. cap. 9. Ioãnes de Bononia tract. de Prædeſt. in ſolutione argumentorũ pag. 514. & de lib. arb. pag. 113. Cunerus de lib. arb. cap. 10. Albertus Pigius lib. 6. de lib. arbit. Driedo de captiu. tract. 4. cap. 2. par. 5. concl. 5. ad vltimam confirmationem 2. arg. & tract. 5. cap. 5. de iuſtif. cap. 8. Bartholomæus Camerarius in Dialogis aduerſus Caluinum. Alexuis Gomez in elucidario ſchol. lib. 1. cap. de lib. arb. à colum. 641. vſque ad 643. Ioannes Maria Berrato apolog. contra Luteranorum fautores concluſione. 5. & ſequentibus, Ielius cæcus in ſua Theologia cap. 21. propoſ. 11. & 12. Iodocus Clitobæus de lib. arbitr. cap. 1. Magiſter Curiel. lib. 2. contr. 4. num. 134. & nu. 175. & 176. Gabriel de Penoto Canonicus regularis D. Aug. lib. 8. à cap. 21. & lib. 9. cap. 14. & lib. 3. cap. 22. & lib. 6. cap. 26.

His doctiſsimis, & Catholiciſsimi Prælatis & Magiſtris accerrimis fidei defenſoribꝰ cõtra Caluinum adde ex D. Franciſci familia Mag. Antonium Delphinum Generalem, qui fuit vnus è Tridentinis, lib. 5. de iuſtificat. §. de multiplici gratia Dei pag. 205. & lib. 1. de ſalutis progreſſu pag. 14. Cartagena diſcurſu. 9. de Prædeſt. pag. 281. diſt. 4. pag. 607. propoſ. 1. & 2. diſt. 10. dub. 2. pag. 337. Philip. Fabrum in 1. diſt. 35. diſput. 54 cap. 5. Hugo cabell. lib. 2. diſt. 37. q. 2. ſchol. ante §. *ad ſolutionem*, vbi pro hac ſententia affert ex Scotiſtis Liquetum, Baſolum, Tartaretum, Angles Maiorem, Herreram, Vegam. Ex D. Auguſtini familia Magiſter Alphonſ. de Mendoza quotlibet 4. Schol. par. 3. Magiſter Baſilius de Leon in quotlib. de quibus alibi. Ioann. Puteanus lib. 2. q. 3. ar. 12. & 13. dub. 4. concluſ. vltima. Ex D. Bernardi familia magiſter Lorca. 1. 2. q. 9. expoſ. ar. 6. & diſput. 38. §. *Hæc tamẽ ſententia.* Ex familia Minimorum Ioannes Duralæus lib. 2. cap. 8. Dialecticæ ſupernaturalis. Ex Seruitarum familia Ielius Valionius lib. de Prædeſt. cap. 8. Et quod mireris magis ex Dominicana familia Sotus. 1. de nat. & gratia cap. 14. & 15. Catherinus opuſcul. de Præſcientia p. 1. & 2. Magiſter Aluelda. 1. p. diſ. 58. ſect. 3. concl. 2. & pro eadem ſententia negante auxilium prædeterminãs affert D. Thomam, Conradũ, Medinam, Caietanum, Ferraram, Capreolum, Magiſter Ioannes Vincẽtius, & alij; quos mirifice laudat Magiſter Ludouicus de Leon, quòd in hac ſentẽtia à Dominicanorum ſchola deſciuerint. Item auxilium prædeterminãs ſaltem circa materiale peccati tollit ex eadem familia magiſter Berdum par. 1. relect. de efficacia auxiliorum concl. 13. fol. 54.

Antho-

Authores externi, qui ſcriptis libris mandarunt doctrinam Societatis de præſcientia Dei conditionata ante omne voluntatis diuinæ decretum.

ALtera item eſt ſentẽtia à Societatis Doctoribus illuſtrata, longiſque certaminibus propugnata, quæ in Deo conſtituit ſcientiam mediam, qua quid eſſet ſub alijs conditionibus, etiam nunquã ponendis certò, & infalibiliter noſcat Deus, nullo adhuc decreto viſo ſuæ diuinæ voluntatis, quo nitatur. Hanc etiam arripuere typiſque mandarunt Diotalebius in opuſc. de Auxilijs, Ludouicus de Tena Compluti in Theologia Primarius in epiſt. ad Heb. cap. 4. definitione. 6. num. 12. Magiſter Curiel Salmanticæ Primarius Theologus lib. controuerſ. iu 7. alias. 1. ad locum Sapientiæ. 4. *Raptus eſt, &c.* Magiſter Lorca. 1. 2. diſput. 4. de actibus humanis §. *in ſecundò puncto.* Stapleton in anthidoto Euang. ad cap. 11. Matth. Alphonſus de Mẽdoza in quotlibeto. 1. Schol. ſupra allegato. Corduba lib. 1. q. 55. dub. 10. §. *Sed nota.* 2. Ferdinandus Maſcareñas Epiſcopus tract. de auxilijs, par. 3. & 4. diſput. 2. Tapia de Incarnatione art. 3. Driedo in Cõcor. par. 1. cap. 4. ad 3. Vvaldenſis doctrina fidei cap. 23. & 25. Rofenſe art. 32. & ſequẽtibus. Dominicus de Soto lib. 3. Summularum cap. 8. lect. 3. Ruardus art. 7. Gabriel Penoto lib. 3. de auxilijs cap. 27. 28. 29. Ioannes Puteanus. 1. par. q. 14. art. 13. dub. 3. Philippus Faber in 1. diſp. 44. à num. 47. Hugo Cabello ſuprà cum cæteris, quos ipſe ibi refert. Alexand. Peſantius. 1. par. q. 14. ar. 13. diſput. 3. & 5. Ioannes Duralæus lib. 2. Dial. cap. 8. Doctor Luzerus Primarius in granatenſi Academia Theologus diſcurſ 7. de Conceptione cap. 5. Merinus Merſenius in Gen. cap. 1. verſ. 1. ratione. 20. obiectione. 4. §. *Deus ergò*, & obiectione. 10. §. *Supponendum eſt igitur.* His maximis, & notiſsimis Theologis non grauabor addere ſapientiſsimos alios, qui Salmantinos inter Magiſtros his temporibus primas tulerunt: quorum ſcripta licet nõdũ typis mandata, æterno tamen ſunt digna inſculpi marmori. Inter hos eſt illuſtriſsimus Dominus Auguſtinus Antolinez Archiepiſcopus Compoſtellanus, & in Theologia Salmantina Schola Primarius; Reuerendiſsimus, & ſapientiſsimus Magiſter Franciſcus Cornejo Veſpertina in Cathedra rude donatus; cantatiſsimus Magiſter Ioannes Marquez in Veſpertina Cathedra illuſtris, eruditiſsimus Magiſter Baſilius de Leon Primarię Theologorũ Cathedræ moderator, Reuerẽdiſsimus M. Angelus Manrique Cathedræ Moralis Philoſophiæ regens, & alij quã plurimi, quos operoſum eſſet recenſere: hi omnes viua voce, & ſcriptis codicibus per multos annos doctrinã Societatis docuerè, & maximis extulere laudibus. Quòd ſiquis poſteà ſuſpitionis notã Societatis doctrinę niſſus eſt inurere: illi aptarim, quòd Naaman Syro aptauit D. Amb. Quippè Naamanus, dum iubetur à Propheta lauari in Iordane, maximè iraſcitur in Prophetam, Iordanem expuit, illuſq; aquis præfert Pharpharis, & Abanà Syri fluminis aquas: ſed tandem his dimiſsis elegit magis Iordanis aquas lauari. Tunc ſic Amb. lib. 4. in Luc. *Cur Iordanis eligitur? Nonne boni, inquit, Abanà & Pharphar fluuij Damaſci præ Iordane? Sed iratus hos prætulit, Iordanem meditatus elegit.* Sic non nemò contrariã Societatis doctrinam, aliquando ſubſcribit, & præſtantiorem, & ſolidiorem, & ſecuriorem eſſe; ſed iratus hanc prætulit; doctrinam Societatis meditatus elegit. 4. *Reg.* 5. *Ambr.*

Authores, qui typis tradiderunt aduerſariam doctrinam doctrinæ Societatis, circa præfatas ſententias, & concluſio tractatus.

EXtra Dominicanam familiam, qui eorũ doctrinæ ſubſcripſerint rari inueniuntur, adhuc ſolos inueni Reuerendiſsimũ Magiſtrum Zumel, item reuerendiſsimum Magiſtrum Ioannem Machim Epiſcopũ, & Magiſtrum Cabreram; & ſi velimus Ordinem Beatæ Marię de Mercede, vt filiam amantiſsimam parenti optimo Dominicã adſcribere, vt quæ ſub D. Raymundi Dominicã auſpicijs nata fuerit; vnus author manebit adhuc notus, qui Societatis doctrinę ſcriptis libris aduerſetur, nẽpè Cabrera. Imò & Magiſter Zumel, dũ aduerſatur Societatis doctrinæ, ſimul & Dominicanã familiã percutit. 1 2. q. 79. ar. 2. diſp 3. negãs prędeterminãs auxiliũ ad materiale peccati, & thom. 3. varia. dub. 5. conc. 1. aſſerit ſcientiã cõditionatã in Deo; & 1. p. q. 14. ar. 13. diſp. 8. cõcl. 3. ridet Theologos fundantes hanc ſciẽtiam in decretis conditionatis Dei: id quod ridet etiã Cabrera. 3. p. diſp. 1. §. 22. à n. 338. Huc ergò reuoco authores libelli illius vulgaris, vt videntes doctrinam Societatis acceptam tot externis viris maximis, & Prælatis, & Scholarum Primarijs, & Fidei contra Hereticos propugnatoribus, à quibus omnibus contraria doctrina deſtituta eſt, iudicent, an licite, & ſine grandi piaculo poſsint

hanc Societatis doctrinam, & nouatricem, & periculosam proclamare? Hoc sciant populi, quòd doctrina à libello illo proscripta, & infamata est illa doctrina, quàm docent, & laudant ferè omnes Doctores Catholici; & prælati, & Primarij Magistri Academiarum; ad quam confugiunt vniuersi Fidei propugnatores, vt contra Hæreticos huius temporis dimicent, & clarissimam possint victoriã reportare. Vtinam liceret mihi sapientissimis Societatis aduersarijs scribere, quòd Na-
Nazian. zianz. scripsit Euthochio Philosopho cõparem suum acriter mordenti. Ait enim vir Sanctissimus, & eruditissimus iuxta Basileæ translationẽ. *Quandiù ista durabunt? Et quando modum ponemus sophisticæ calumniæ? Quousquè hæc fient? Quòd si adolescens quisquam æmulatione adactus, emolumentiq; cuiusdam spe motus ista faceret, ignoscendum quadam tenus esset; in ista verò ætate existentem, atque adhuc mõdum viuentem capitiũculis hisce insidiosis, vel petere alios, vel ab alijs impeti, prorsus est, & intẽpestiuum, & contentiosum: non solum ob id, quòd indecorum est, & omnino sordidum: sed ex hoc, quòd quam facilimum est, vt instar recurrentis fluuij talia ipse audias, qualia in alios dixeris (iterum enim Homero vtar,) & omnino in prõptu est. Vt eum, qui momordit, vicissim remordeat lacessitus.* Hæc ille; hæc ego.

§. XXXVI.

Iustorum conditio apud peccatores peior habetur, quàm apud feraliſsimas creaturas.

QVando ab impijs hominibus non occiduntur iusti? Quando impij pepercerũt iustis hominibus? Benè ait Dominus: *ex illis occidetis*, nunquam enim apud impios melior est iustorum conditio. Siquando iustus à morte saluatur, ideò est, quia non homo peccator, sed vel fera aliqua, vel voracior alia creatura vindicat. Recole flammeã illam fornacem à Babylonio rege succensam
Dan. 3. Danielis. 3. in illam cõiecti sunt tres sanctissimi, & innocentissimi iuuenes. Quid tunc? Ait textus: *Et confestim viri illi vincti, cũ bracchis suis, & tiaris, & calceamentis, & vestibus missi sunt in medium fornacis ignis ardentis, nã iussio regis vrgebat; fornax autem succensa erat nimis. Porrò viros illos, qui miserãt Misach, Sidrach, & Abdenago, interfecit flamma ignis. Viri autẽ hi tres, id est, Sidrach, Misach, & Abdenago ceciderunt in medio camino ignis ardentis, colligati, & ambulabant in medio flammæ laudantes Deum.* Mirum, & inauditum miraculum sancti iuuenes liberi, & securi degunt, vbi impij igne consumpti cadunt, vndè tam noua, & opinata res manauit? Qui fieri potest, quòd iusti viuant, dum impij damnantur? Cur rex tyrannus nõ magis incendit flammas in pios, quã in impios? Non illud natũ est ab homine peccatore; qui impios absoluerat, & pios damnasset. Sed flamma ipsa vbi apud se vidit impios carnifices, & iustos pueros, iudicium protulit ordinatum, quo absoluit iustos, & impios misere damnauit. Pro quo D. Aug. ser. 240 de tem- *Augusſt.*
pore ait: *Dum vindicat flamma impij necantur, & iusti saluantur.* Melioratur iustorum conditio, dum eorum iudicium hominibus peccatoribus eripitur, & bestijs, siue voracissimis creaturis traditur. Dum enim hæ vindicant iusti saluantur. Non absimilis res accidit Danieli ipsi cap. 14. qui cũ datus esset leonibus, apud illos illæsus vixit; apud quos cum venissent impij interfecti, & deuorati illico sunt. Id quòd ponderans D. *D. Nil.*
Nilus in Ascetico fatur: *Danielẽ cum homines perdidissent, Leones seruarunt. Quem homines ex inuidia iniustè damnauerant, Leones custodierunt, & iustitiam, à qua receſſerant homines, rectum ipsi de iniustè damnato iudicium ferentes declararunt. Hominis virtus, apud homines inuidiæ, & contemtionis, apud feras venerationis, & honoris occasio fuit.* Nulla elementorum malignitas, nulla ferarum rabies non seruat debitum honorem iustis viris, solum apud homines virtus est prorsus suspecta, & inuisa; & quæ inuenit inter rabidissimas feras incolumitatem, inter homines inuidiam & perditionem inuenit. Et cum audio iustum ab elementis, & feris seruatum: illud mirari non desino, cur Iudæi in Christianos concitati, vbi iustissimum inuictissimumque Stephanum morti adiudicant, ad lapides, quibus illum perimant, recurrunt. Dicit enim Act. 7. *Et ejcientes eum extra ciuitatem, lapidabant, &c.* Scitis miseri iuxta diuinas scripturas, elementa mundi parcere iustis, stare pro iustis, cur ergò creditis lapides aduersus iustum ituros? Cur non magis manibus vestris sanguine Prophetarum plenis mortem iusti creditis, quàm lapidibus? Sanè videbant in lapidibus quandam sui imaginem, & similitudinem, propter quam non dubitant, quòd adeò sui similes lapides iustum feriant, & morte afficiant. Quo respiciens D. Augustſ. ser. 92. de diuersis ait: *Cùm ad lapides cucurrissent duri ad duros, iactabant in illum pares suos.* Non alijs elementis, sed lapidibus credunt interfectionem iusti, quos pares, & prorsus norunt esse sibi simi-
Aug.
Actor. 7
les.

les. Nec eſſet creatura, quæ auderet iniuſtum virum, niſi de impiorum ſimilitudine.

§. XXXVII.

Qui feſtos dies ſceleribus maculat, ſine vindice manet expoſitus ruinis.

IVdęi occidunt iuſtos, crucifigunt, flagellant in Synagogis ſuis, & quid lucrantur indè? *Vt veniat ſuper vos omnes ſanguis iuſtus, &c.* Primus ille fratris occiſſor hoc malũ ſibi timebat aiens: *Omnis qui inuenerit me, occidet me*; tali ſe crimine aſtrictum videbat, quòd metueret omnibus licitum fore invindictam ruere; nullamq; eſſe creaturam adeò manſuetam, cui non eſſet permiſſa tanti ſceleſti occiſio. Hoc ſibi malum timebat miſer, quem timorem Deus tollit, dans ei ſignum, quo nemò auderet inſurgere in Cainum, aut timeret ſibi Deum vindicem. Expende modo, quòd timebat Cainus malum, illud immiſſum Iudæis miſeris, vt veniat ſuper illos omnis ſanguis iuſtus, hoc eſt, vt nullus ſit adeò clemens ſanguis, qui non poſtulet ad mortem miſeros. Sed ne veniret hoc malum Caino Deus vindex extitit pro illo, cur non ſimiliter vindex ſtat pro Iudæis? Cur non ſimile illis impertitur ſignum, ne quæuis creatura audeat in illos? Homicidæ ſunt iuſtorum, ſed & ille erat iuſti homicidæ: at illud eſt maximum diſcrimen inter Caini ſcelus, & Iudæorum ſcelera. Ille vt fratrem perimeret, in agrum ſe contulit, ſolitudini ſe dedit: iſti in Synagogarum medio, in feſtorum frequentia; quando Synagogæ propter feſtorum celebritates frequentabantur, tunc in iuſtos inſurgebant, ait enim, *in Synagogis flagellabitis, vt veniat ſuper vos, &c.* Quippè qui feſtos dies ſceleribus turpant, ſine vindice vllo manent expoſiti omnium ferocitatum dentibus. Vbi etiam Phariſæorum rabies in Ieſum ferociebat, accidit Paſchæ celebritas; & iuxta conſuetudinem Diei feſti volens Pilatus dimittere vnum vinctum; propoſuit populo eligẽdum Barabbam, aut Ieſum: hic author erat vitæ; ille homo ferox, & audax, qui ſeditiones, & homicidia fecerat; populus autem miſer contempto Ieſu, homicidam Barabbam elegit. Sed cur permiſit Deus, quòd vbi repudiandus erat Ieſus, homo homicida, & Iudæorum interfector eligendus proponeretur? Nonne Paſchæ feſtum, petebat, quòd iuſtior alius, ſiue minus nocens liberaretur? Equidem feſtum tàm immanè crimine fadatum, fecit, quòd Iudæorum homicida, & interfector liber exiſteret, nulloq; vindice impediretur, quominus in illos ſæuire pergeret. Accipite D. Leonem ſerm. 10. de Paſſione ſantem: *Pilatus tradidit Ieſum perſequentium voluntati, Barabba illis latrone dimiſſo, vt qui in die feſto autorem interficiebant vitæ, impunitas eis præparetur homicidæ.* Leo. Non habeat, vndè ab diris homicidis liberetur, qui dies feſtos maculat nefandis ſceleribus; omnis, qui inuenerit illum, interficiat eum; nulli non ſit libeſum mortem inferre violatoribus diei feſti. Ad hæc dicebat Amos cap. 6. *Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appropinquatis ſolio iniquitatis.* Amos. 6. Meritò qui appropinquant ſolio iniquitatis, ſeparantur in diem malum, hoc eſt, exponũtur iam omni perditioni, vt omni malo liceat venire ſuper eum. Sed qui eſt, qui appropinquat ſolio iniquitatis? Lectio Septuag. id explicat aiens: *Et appropinquatis, & tangitis Sabbatha mendacia.* Cùm Sabbatha, & feſti dies inuenti fuerint, vt Deus in illis ſanctificaretur, qui feſtis diebus Deum ſceleribus offendunt; Sabbatha efficiunt mendacia, hoc eſt, minimè correſpondentia fini, ob quem inſtituta fuere, ſed cõtrario ſeruientia; quòd eſt iniquitas maxima, imò in eo videtur totius iniquitatis conſiſtere ſoliũ, & regnum. Qui ergò tanta ſe polluunt iniquitate, vt feſtis abutantur in Dei offenſam, meritò ſeparati ſunt in diem malũ, hoc eſt, quaſi proſcripti habentur, vt ſine vindice pereant. Et cur non pereat, qui feſtis diebus abutitur, vt ligna, & palleas æterni ignis materiam, nimirùm peccata colligat in anima. Num. 15. *Factum eſt cum eſſent Filij Iſrael in ſolitudine, & inueniſſent hominem colligentem ligna in die Sabbathi, obtulerunt eum Moyſi.* Num. 15. Quid tunc? Ait Dominus: *Morte moriatur homo iſte, &c.* Vndè tàm acerbã mortis ſententiam miſer incurrit? Pulchrè D. Cyrill. de adoratione lib. 7. ait: *Nunquid non lignum auulſum, & iam ſiccatum mortalitatis ſymbolum eſt, & ignis alimentum? Cùm igitur, quo tẽpore ceſſari debet à peccatis, nonnulli mortuis, ac infructuoſis operibus intentiſunt, & abiecta virtute cõcupiſcunt ea, per quæ ipſis ſupplicia in æternum parentur, & flammæ accendantur, ij tum iure optimo morte damnati pœnas ſuſtinebunt.* D. Cyril. Et meritò irremiſsibilem ſibi parat pœnam, qui diebus feſtis, ſibi comparat materiam incendij.

§. XXXVIII.

Qui persecutionem patiuntur in mundo superiorem locum obtinent, vt mundum tirannosq; debellent.

SApienter dictum est illud; *vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram*; non enim iustorum sanguis effusus subter iacet, sed superiora tenet, vt superueniat, & tyrannos debellet. Plane terrena persecutio sic iustos eleuat, & superiores facit, vt insublimi constituti debellatores appareant vniuersæ terræ. Exploratores missi fuere à Moyse in terram promissionis, qui omnia securæ lustrantes, fructibusque eius vescentes, tandem redeunt Nume. 13. & aiunt: *Nequaquam adhunc populum valemus ascendere, quia fortior nobis est. Terra, quã lustrauimus deuorat habitatores suos; populus, quem aspeximus, procera statura est: ibi vidimus monstra quædam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati, quasi locusta videbamur.* Ecce tibi, quàm inferiores sese isti reputent ad homines illos, quasi locustas, ad gygantes. Sed & alij exploratores missi sunt à Iosue in eamdem terram, qui eo deuenientes, nec locum inueniunt vbi tuto pedem figant, vix intrant ciuitatem primã, & quæruntur ad mortem, cogunturque sub stipula lini latere, & intempesta nocte per murum dimissi in montem fugere. Post hæc autem superata mortis pericula Iosue. 2. *Descenderunt exploratores de monte, & transmisso Iordane venerunt ad Iosue filium Num, narrauerunteque ei omnia, quæ acciderant sibi, atque dixerunt: Tradidit Dominus omnem terram hanc in manus nostras, &c.* Compone modo hos, & illos exploratores interse: illi se reputant locustas comparatos ad hostes: hi adeò sese hostibus superiores reputant, vt non dubitent sibi à Deo in manus traditos esse. Et quidem illi nullam fuerant passi persecutionem, nullum viderant periculum, sed dulcissimis, vberrimisque regionis fructibus potiri libere fuerant: hi autem persecutionem patiuntur, fugitiui degunt, mortis pericula sustinent, latebris indiguerunt, & nihil non timendum experti fuerunt. Cur ergo illi, tàm inferiores se hostibus exhibẽt, quando hi tàm supra omnes hostes se prædicant, & quasi victores iam, & debellatores prouinciæ se existimant? Equidem quos persecutio vexauerat, sic etiam extollebat, vt meritò ex illa ipsa persecutione certissimam iam spem alerent tradendam sibi esse totam illam regionem in manus, quàm funditus debellarent. Hanc mihi excogitationem iniecit vir eruditus Masius in Iosue fatus: *Illi clamabant; non poterimus inuadere populum, quia fortior nobis est. Hi verò clamant: Tradidit eum Dominus in manus nostras. Et tamen illi nulla passi pericula memorantur, quæ istos præsentissima circumvallarum. Itaque isti, quanto maiora pericula euaserant, tanto certiorem sibi, suisque opem diuinam pollicebantur.* Masius. Nunquam pericula discriminaq; ob Deum tolerata iustos viros deprimunt, sed extollunt, adeoque superiores faciunt, vt indè quasi debellatores suorum hostium possint prædicari. Qui mundialibus bonis gaudent, & fruuntur, hi inferiores sunt mundo, vt inferior est locusta gyganti: ast qui persecutionem patiuntur mundialem, hi superiores existunt, & quasi è sublimi aduersus hostes suos pugnabunt. Huc spectans D. Iacobus epist. canon. cap. 5. ait. *Sufferentiam Iob audistis, fidem Domini vidistis*: Pulchrè comparat Iobi sufferentiam, non cum sufferentia, sed cum fine sufferentiæ Dominicæ; equidem in Iob antiquus hostis insurrexit, & amici eius insurrexerunt pariter, oppugnant validè, feriunt contumelijs animum, dum corporis caro putrida cadit. Quid tunc? Qualem finem habuit certamen? Minimè respiciatis ad finem, qui in Iob apparuit, sed ad finem, quem in Domino videmus, & cõtrectamus. Dominus enim vbi sperabatur à Iudæis opprimendus tumulo; à profundo Inferni laeu victor exultauit, è sublimique cœlorum expugnat aduersarios, suumque in hostibus vindicat sanguinem. Cùm ergò Iobi sufferentiam audimus, cùm Iustum quemlibet ab hostibus affligi, contundi, dilacerari, similiter finem Domini, Iesu victoriam inibi latentem perpendamus. Non enim Iob opprimitur ab hoste, sed extollitur, sed longè superior fit, sed in sublimi asseritur, vt indè glorioſiores de suis persecutoribus triumphos agat. Pro quo D. Hier. de vera Circunciſione fatur. *O virum naturam sæculi respuentem, non se lachrymis, non se gemitibus, non se etiã tenebris tradidisse, sed potius detrimenta pignorũ suscepisse adiumenta meritorum. dolorum victor, etiam sensu egenus, affectu sit fortior, cùm infirmatur; & in valle lachrymarum turrim occupat lachrymarum.* Expendenda sunt hæc vltima verba nimirùm, *& in valle lachrymarum turrim occupat gloriarum*, qui milites in acie pugnant, eo spectãt, si possint, vel turrim, vel superius aliquod culmen præoccupare, vndè, & securius, & certius in hostes possint iacula fulminare. Iusto autem viro Iob, quod occa-

Num. 13.

Iosue. 2.

Iacob 5.

D. Hiero.

occaſiones dolorum, & lachrymarum, tot profundiſsimi valles ab hoſtibus obijciebãtur; quibus prorſus maneret obrutus: at mirum immodũ, quæ ſolent alios ſepelire valles, Iobo extiterunt pro adiumentis, quibus ipſe ſublimis turrim præoccuparet gloriarũ ex qua ſibi inimicos ad pedes proſtrauit. Nũ quam enim perſecutionum barathra nõ fuit iuſto viro turres, ex quibus velut è ſublimi loco terribiliores hoſtibus appareant. Quis ignoret furens Herodiadis facinus in Ioannem Baptiſtam? Innocẽtiſsimum virginem laſciua fœmina petit ad mortem, ſed qualiter petit? Matth. 14. *Da mihi, inquit, in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* Cur in diſco afferri poſtulàs inimicum caput? Cur non conformius tuæ feritati petis, vt afferatur ſacrũ illud caput ſune aliquo raptatum, vel alicui ſpiculo infixum? Cur mauis in diſco? Sanè fœminæ feritas maluiſſet caput Ioannis ſune raptatũ ſpectare; ſed coacta à diuina prouidentia petiuit, vt in pretioſo afferretur diſco: non potuit enim caput tanti viri ob virtutem abſciſum nõ apparere iam quaſi è ſublimi perdens, & confundens hoſtes ſuos. Sic loquitur Chryſol. ſer. 174. ad Herodiadem: *Cur in diſco, cur pretioſa geſtas, quem viliter occidis? Hoc ipſum quod vis, non agis, quomodo ipſa vis: in illo quidem tunc ferali antro, non aula regis, rabies tunc fera paſtum ſuum credidit, cùm caput Martyris vidit. Sed Ioannis venit in ſublimi poſitus. Venit Ioannes, vt iudex in tribunali reſplendens, vt qui arguit adulterum, exponeret, & damnaret homicidam.* Sic qui perſecutionem ſuſtinent, in ſublimi afferuntur, vt indè aduerſus hoſtes ſuos, & Dei hoſtes iacula fulminent.

Matt. 14.

Chryſol.

§. XXXIX.

Qui perſecutionem ſuſtinuerunt ob virtutem, præuenient iudicem ſeueriſsimum iniuriarum vltorem.

QVantum hoc, quòd ſupra impios perſecutores ſanctorum, omnis iuſtorum ſanguis veniat? Quid intereſt, quòd ſanguis iuſtorum veniat ſuper illos? Non ſoli venient ſuper illos iuſti, ſed & ſecum afferent vltricem iniuriarum Dei iuſtitiam; ſemper enim iuſti præueniunt ſeueriſsimum venientem iudicem. Ad afflictos, & laceratos iuſtos locutus Sophar Iob. 11. inquit: *Miſeriæ quoque obliuiſceris, & quaſi aquæ, quæ præterierunt, non recordaberis, & quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperum. Et cùm te conſumptum putaueris, orieris vt Lucifer.* Duobus è capitibus iuſtorum à ſæculi perſecutionibus exeuntium ſortem extollit: primò quia omnia inimicorum iacula, rabies omnes tormenta vniuerſa ſic euanent, vt euaneſcere ſolent nubium aquæ: ſecundò quia vbi hoſtili rabie conſumptus iuſtus putabitur, tũc orietur, vt Lucifer. Quare vt Lucifer orietur? Lucifer à noctis caligine minimè ſuperatus primò manè apparet, apparet, inquam, Lucifer prænuntians mundo iam è proximo venientem ſolem, qui ardentiſsimis lucis radijs nocturnas tenebras mactet. Sic iuſtus vir à tenebroſis viris impetitus, cũ conſumptus putabitur, orietur vt Lucifer, hoc eſt, ſic apparebit, vt aduentantem prænuntiet iuſtitiæ Solem, qui fulmina mittat aduerſus rectores tenebrarum harum. Aiebat D. Greg. lib. 10. Moral. cap. 11. *Iuſtus ergò cum ſe conſumptum putauerit, vt Lucifer oritur: quia mox, vt tenebreſcere tentationum caligine cæperit, ad lucem gratiæ reformatur, & in ſe ipſo monſtrat diem iuſtitiæ. Solem quippè præcurrens Lucifer nuntiat. Et quid nobis ſanctorum innocentia, niſi ſequentis indicis claritatem clamat?* Væ tibi homo, qui iuſtos viros perſequeris, affligis, mactas; forſan videberis præualere, forſan iuſtus conſumptus reputabitur; ſed ecce exoritur, vt Lucifer, ecce apparens diem vltionis clamat; præuenit enim Solem iuſtitiæ, & annuntiat ſeueriſsimum vltorem iniquitatum. Nunquam iuſtus ſanguis effuſus venit, & nõ traxit Deum vltorem: nec iuſtis ſolis credidit Dominus vindictam ſumendam de hoſtibus, ſed ipſe poſt illos venit perdituros aduerſarios. Monebat iuſto patienti Dominus Prouer. 20. *Ne dicas, Reddam malum: expecta Dominum, & liberabit te.* Quæ verba ſic legit D. Cyprianus epiſt. ad Demetrianum, & in rem noſtram trahit fatus: *Ne dixeris; vlciſcar me de inimico meo, ſed expecta Dominum, vt tibi auxilio ſit.* Expendendum illud, *expecta Dominum*; nimirùm non eſt iuſtorum malum inferre hoſtibus, ſed expectare Dominum, qui à tergo venit vindicaturus iuſtum ſanguinem. Vidiſti ſæpè hominem iniuria affectum, qui conducto vindicatorè fortiſsimo venit in occurſum hoſtis; aſt cum ipſe prior accedit, vt ſolitudine fallat, ſubſiſtit aliquanto. Cur habens coram hoſtem ſubſiſtis? Cur non magis inuadis? Equidem expectat fortiorem, qui immediatè accedet, & grauius vindicabit. Sic Dominus in hoſtes præmittit etiam iuſtos laceros, præmittit iuſtorum effuſum ſanguinem, non quia ſanguis iuſtorum inuadet hoſtes, ſed coram

Iob. 11.

Greg.

Prou. 20.

D. Cypr.

illis ſubſiſtens expectabit, & immediatè poſt fortiſsimus vltor Dominus accedet, qui perdet in cautos. Hinc Dominus Oſeæ cap. 1. poſtquam ei natus eſt filius, ait: *Voca nomen eius Iezrael: quoniam adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Iezrael ſuper domum Iehu.* Iezrael ciuitas erat iuſtorũ effuſo ſanguine madida, ob idque celebris in populo Iſraelitico, adeò vt quaſi prouerbialiter diceretur, vt notaretur ciuitas ſanguinis. Sed illud notandum veniat, quòd non priùs Dominus aduerſus Iehu inſurgat, quàm Oſeæ filium Iezraelis nomine inſignitum præmittat. Ait enim *voca nomen eius Iezrael*, hoc eſt, ſtet in primis puer Iezrael vocatus, in cuius nomine iuſtorum ſanguines effuſi compareãt. Et cur in primis repreſentabitur iuſtorum ſanguis? Iam explicat fatus: *Quoniam adhuc modicum, & viſitabo ſanguinem Iezrael ſuper domum Iehu.* Expẽde illud *adhuc modicum*, vbi enim ſanguis iuſtorum effuſus præit, neceſſum eſt, vt immediatè veniat fortiſsimus vltor ſanguinũ. Appareat, vel vmbra ſanguinis iuſtorum; vt ſit Luciſer iuſtitiæ ſolis iam iam appropinquantis, non enim Lucifer, tã vicinum ſolem denuntiat, vt iuſtorum ſanguinis effuſio, vel repreſentata deſignat ſeueriſsimam vltionem per Deum appropinquãtem. Atqui ſcire cupis, cur neceſſum ſit, quòd Deus præmittat iuſtorum ſanguinem, vt perdat aduerſarios? Sanè ſolent venatores præmittere bobem, poſtquem ſecuriùs prædas mactent: ſic Deus præmittit vitulos ſibi mactatos, nẽpè iuſtos occiſos, poſt quos immediatè iacula fulminet, & perdat hoſtes ſanctitatis. Nunquam enim vindicta diuina non ſecuta eſt ad iuſtorum ſanguinem, vt dicat D. Cyprianus epiſt. ad Demetr. *Inſontes pœnis, & cruciatibus acquieſcunt, certi & fidentes, quòd in vltum non remaneat, quodcumque perpetimur, quantoq; maior fuerit perſecutionis iniuria, tanto & iuſtior fiat, & grauior pro perſecutione vindicta.* Hæc ille.

Oſea. 1.

Ibid.

D. Cypr.

Matth. 23. Hieruſalem, Hieruſalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te miſsi ſunt.

§. XL.

Miſera hominum conditio ex futurorum ignoratione.

MEritò deploranda Hieruſalem, in qua Prophetæ occiduntur, in qua futurorum prænotiones occumbunt; ſanè vel ſolo ab hoc capite vita humana miſera eſt, quòd non præſentiat futura. D. Hieron. ad Euſtochium dicebat: *Mel ſtias nuptiarum, & in certa coniugij domeſtico exemplo didiciſti; cùm ſoror tua Bleſilla ætate maior, ſed propoſito minor, poſt acceptum maritum, ſeptimo mẽſe viduata eſt. O infelix humana conditio, & futuri neſcia! Et virginitatis coronam, & nuptiarũ perdidit voluptatem.* Pulchrè humanę conditionis infelicitatem ex ignoratione futuri prædicat: eſt quæ largiſsimam vitam, plenã delicijs inconiugio ſibi proponat, ad quã contendit, vt ærumnas ſolitudinis fugiat: aſt vbi primos ſponſi amplexus potita eſt, & triſtẽ, & æternam viduitatem incurrit. Sæpè in eo quod fugitur, futura latet fœlicitas, & in eo quod ampletimur bonũ, latet materies æterni luctus. Sapienter Eccleſiaſtes cap. 10. ſtultitiæ damnat genus humanum etiam alij ſapientiæ dotibus inſignitum; ſi vel ſola futuri opprimatur caligine. *Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante ſe fuerit, & quid poſt ſe futurum ſit.* In omni verborum affluentia, & eloquentia non depellitur ſtultitiæ nota: etiam ſi rethorum madeas fluminibus, ſtultus es. Cur ſtultus es? *Ignorat homo, quid poſt ſe futurum ſit*; vna ignorantia futuri perdit alias ſapientiæ, & eloquẽtiæ dotes; imò perdit hominem ipſum. Quò reſpiciens Thuanus pulchrè ad hæc cecinit:

Hieron.

Eccleſ. 10.

Thuanus.

Stultus enim voces ſuſq; deq; effutit inanes,
Atq; audire licet blaterantem talia: Læti
Viuamus; quando humanum caligo futuri
Damnauit genus.

Quando caligo futuri opprimit homines, cur lætam vitam agant? Cur læti amplexentur voluptates? Cur de obtenta dignitate gaudeãt, neſcij an in honore lateat futura infamia, tormentum in voluptate? Nihil temporalis boni nõ perdit caligo futuri: nec vera lætitia poteſt eſſe, niſi vbi futurorum aliqua prænotio conſtituitur. Vndè 1. Reg. 10. *Obuiam habebis gregem Prophetarum deſcendẽtem de excelſo, & ante eos pſalterium, & tympanum, & tibiam, & citharam: ipſoſq; Prophetantes.* Nunquam tot inſtrumenta lætitię aptius inueniri poterunt, quàm inter Prophetas, inter eos, qui futura prænoſcendo, & præcauendo gaudent. Hinc vt æternum cęlitum lætitiã notet D. Hieron. epiſt. ad Paulam introducit Bleſillam glorioſam ſic alloquẽtem ad matrem: *Si vnquam me amaſti mater, ne inuideas gloriæ meæ. Putas eſſe me ſolam? Habeo pro te Mariam matrem Domini. Multas hic video, quas anteà neſciebam. O quanto melior eſt iſte cõmitatus! Habeo Annam quondam in Euangelio prophetantem.* Quaſi indè extol-

1. Reg. 10

Hieron.

lat

ſat etiam cœleſtem vitam de conſortio Prophetarum; in qua non poſsit eſſe ignorantia futuri, quæ metum, & ſolicitudinem afferat, quando fulcra fœlicitatis futura firma eſſe ſciantur. Vtinam hac in valle lachrymarum, futurorum etiam haberemus præſagia; fallar, niſi hæc ſapientes nos efficerent ad benè
Num. 11. operandum. Numer. 11. Moyſes propoſuit quinquaginta viros coram Domino, qui in Iudices populi crearentur: *Cumq; requieuiſſet in eis ſpiritus prophetauerunt*: Ecce tibi per quod initiantur boni iudices, per acceptum ſpiritum prophetiæ, ſi enim quis ſemel in ſe futurorum præſentiat præſagia, haud dubiũ quin indè ſapienter ſe gerat in quouis munere adminiſtrando. Dicebat enim ad hæc
Theodor. Theodor. quæſt. 24 in lib. Reg. *Septuaginta ſeniores, quos elegit Moyſes ſtatim quidem electi, digni ſunt habiti prophetica operatione. Poſteà autem minimè prophetabant, ſed à dono diuino redditi ſapientes componebant populi controuerſias.* Tanta vis eſt ſpiritui prophetandi; futuraque prædicendi, vt vel ſemel in animam illapſus illam ad benè operandum ſapiẽte
Philo. reddat. Hinc dicebat Philo lib. Quis rerum diuinarum ſit hæres: *Omnibus probis viris ſacra ſcriptura prophetiam tribuit. Proindè quotquot inter iuſtos cenſentur, inducuntur Prophetæ pleni cœleſti numine.* Vehementer enim currimus ad virtutem ex futurorum notitia; & nullus ad virtutum aſcẽdit ſublimia niſi, hoc calcarè ſtimulatus, & punctus.

Matth. 23. Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos ſuos ſub alas, & noluiſti?

§. XLI.

Ille perfectè ſubuenit infirmanti, qui ſcit infirmari cum illo.

NOta ſimilitudinem, qua vſus Dominus, oſtendit ſuam charitatem ad ſubueniendum populo ſuo; ait enim ſic ad illos cucurriſſe, vt gallina currit ad pulos ſuos. Sed gallina ad pullos, qualiter currit? D.
D. Paſch. Paſchaſius lib. 10. in Matth. *Nullum animal eo infirmatur modò, quemadmodum gallina in fouendo, & nutriendo pullos ſuos. Siquidem tota infirmatur, totaq; fit hiſpida, & rauca.* Non cõtenta eſt hæc auis in eo, quòd pullis egentibus ſuccurrat, ſed nihil ſe feciſſe putat, niſi eorum etiam infirmitates in ſe ſumat, dum tota infirmatur, & fit hiſpida. Et quidem ille perfectæ charitatis culmen attingit erga fratres ſuos infirmãtes, qui ita illis ſubuenit, vt etiam in ſe eorum infirmitatis notam exprimat. Eccleſiaſtes cap. 11. monebat: *Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas*: Non ſolum petit, vt mittas panem tuum ad pauperes, ſed quod mittas illum ſuper tranſeuntes aquas. Sed ſcire cupis, quomodo mittas panem ſuper tranſeuntes aquas? Rem explicat Catena Græca legens: *Cùm Sympatia, & lachrymis fac eleemoſynam omni tranſeunti*: inter quos ſympatia eſt, eiſdem mouentur affectibus, eiſdem afficiuntur pulſibus. Cùm ergò ad eleemoſynam largiẽdam accedis, fac accedas cùm ſympatia, vt quas educit lachrymas in paupere indigentia, eas in te cõpaſſio & condolentia educat. Cùm infirmanti ſubuenit, ſubueni etiam cum ſympatia, vt quos in illo efficit morbus dolores, in te eoſdem compaſsio efficiat. Notiſsima fuerunt apud antiquos Lactarij mõtes gramina, quibus paſtæ baccæ, eo abundabant lacte, quò penè exhauſta corpora hominum infirmorum, & pinguedinem ſimul ebibebant, & ſalutem. Sed illud mirabile, quòd baccæ ipſæ, dum ſic homines implebant pinguedine, ipſæ exiles erant & penè exarnes videbantur oſſea moles ſola pelle circumamictę. De
Caſiod. quo pulchrè Caſiodor. lib. 11. variar. 10. ait: *Hæc ita q; armenta in tam abundanti pabulo exhauſta videre miraculum eſt: vt humor ille lacteus, non præſtet origini ſuæ, qui corpora mortalium probatur læſa reficere, miroq; modo herbis animalia non proficiunt, vndè hominum membra pingueſcunt. Exiles per dumeta diſcurrunt montium, tenues videntur, & inſtar eius, cui medentur ſuſtinent paſsiones.* Sic natura ſuos medicos effinxit, vt quæ exhauſtis exilibuſq; hominibus curandis nutriebantur armenta, etiam inter pinguiſsimas herbas ipſa apparerent exhauſta, & exilia. Accedebat pecus ad curanda exilia, & exhauſta hominis infirmi membra; & accedebat cum ſympatia, inſtar eius, cui medebatur, maciem in ſe præmittens. Vt diſcant indè homines infirmitates in ſe exprimere, quas in fratribus curare deſiderant. Exod. 4. proponitur Moyſes à *Exod. 4.* Deo vocatus in ſalutẽ populi ſui: & poſt aliqua dicitur: *Dixitq; Dominus rurſus: Mitte manum tuam in ſinum tuum. Quàm cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar nibis.* Deus bone, cur lepra afficitur is, qui in ſalutem populi Iſraelitici eligitur? De leproſis laturus erat Moyſes leges, taxans eorum immunditiem, eorumque ſanitati etiam proſpiciens, ideò voluit Deus, vt priùs ipſe in ſe etiã ma-

Theodor. ciem lepræ præmitteret. Ait Theodor. in caten. Græca; *Quia legem de leprosis positurus erat, eosque immundos appellaturus, legislatoris manus leprosam reddidit.* Nullus perfectius in firmanti subuenit, quàm qui cum sympatia subuenit, illius in se præostendens dolores, & miserias. Hinc suam artẽ in sanandis proximis ostendit Paul. 1. ad Corinth. 9. *Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer, his, qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, cùm ipse non essem sub lege, vt eos, qui sub lege erant lucrifacerem: his, qui sine lege erant, tanquam sine lege essem, &c.* Vide cũ quanta sympatia accedebat Paulus in se depingens omnes infirmantum morbos pro similitudine D. Ansel. absque peccato: id quod expendens D. Ansel. ait: *Factus sum Iudæis tanquam Iudæus, id est, ita compassus sum eorum cæcitati, & miseriæ, ac si Iudæus essem, & in eadem cæcitate, & miseria, cum eis detinerer.* Tanta cum sympatia curabat omnes, vt eisdem infirmitatum doloribus videretur tangi.

1. Cor. 9.

Matth. 23 Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis non me videbitis à modo donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

§. XLII.

Iudæorum æconomia, & Iesus disiungi non poterant, aut simul esse debebant, aut simul deficere.

RVina Iudaicæ æconomiæ imminere prædicitur, quia etiam eminebat Iesu occisio: quippè ait; *relinquetur vobis domus vestra deserta*, & subdens causam pergit: *Dico enim vobis non me videbitis à modo, &c.* Quia per mortem ab oculis erat Iesus eripiendus humanis, & à terra viuentium abscẽdendus, simul etiam ostenditur Iudaicæ æconomiæ casus; non poterant duo hæc disiungi, sed simul esse, aut interire debebant. Pulchra de Seneca. Catone dedit verba Seneca lib. 2. in sapientem non cadere iniuriam, vbi fatur: *Aduersus vitia ciuitatis degenerãtis, & pessum sua mole sidentis stetit solus: & cadentem rempublicam, quantũ modo vna retrahi manu poterat, retinuit, donec vel arreptus, vel abstractus comitem se diu sustentatæ ruinæ dedit: simulq; extincta sunt, quæ nefas erat diuidi. Nec enim Cato post libertatem vixit, nec libertas post Catonem.* Licuit homini Ethnico sic sentire de Catone suo, viro virtutũ studioso: sed lõgè verius, & certius, quæ ibi pulchra dicuntur, aptantur Iesu meo. Hic solus aduersus vitia ciuitatis degenerantis stetit, vt qui ad extirpanda totius orbis vitia iuxta Isaiæ dictum, torcular calcauit solus, & de gentibus non est vir, cum illo. Cadentemque Iudæorum populum, Hierosolimitanam vrbem, non cum vna manu, sed ambabus manibus sustinere curauit: vt ait ipse: Tota die expandi manus meas, ad populum non credentem, sed contradicentem mihi. Manibus itaque ambabus expansis labẽtem Hierosolimam sustinere curauit Iesus, donec abreptus, siue abscissus comitem se diù sustentatæ ruinæ dedit: simulque extincta sunt, quæ nefas erat diuidi. Nec enim Iesus post Hierosolimam vixit in hac lachrymarũ valle, nec Hierosolima post Iesum. Sic semper erant hæc duo inseparabilia, vt inuicem se custodirent vnita, & etiam pereant separata. Hinc mysteriorum inscius Petrus, dum in Thaboris esset gloria, ait Matth. 17: *Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Moysi vnum, Eliæ vnum.* Quæ verba suggesta Petro à spiritu tenebrarum non malè putat Origines, quando & Moyses, & Propheta, in quibus tota æconomia Hierosolimitana consistebat, à Iesu separabantur: in qua separatione, & populus, & Iesus perdebantur. Ait Orig. hom. 3. in Matth. *In hoc maliciose operabatur Diabolus nolens esse simul Iesum, & Moysem, & Heliam, sed separare eos ab inuicẽ obtentu trium tabernaculorum, quòd fieri nõ poterat. Si enim separentur ab inuicem, nec Christus ostenditur, nec Prophetæ vera dixisse inueniũtur. Quòd fieri cupiebat mala suggestio.* Adeò interse erant connexa hæc duo, vt minimè separari possent, sine grandi dispendio vtriusque. Quid plura? Hoc quod tradit Origines, eodem modo intelligẽdum est etiam in materiali separatione populi Iudaici, & Iesu; sic enim totus ille populus, nitebatur in Iesu; & Iesus sic in primis erat immissus populo illi; vt ablato populo, non maneret Iesus in mũdo, & ablatus Iesus etiam populum traxit in ruinam. Vndè D. Leo meditans Iudæos multo manè conuenisse, vt Iesum morti traderent iuxta Matth. 27. inquit ser. 3. de Passione. *Hoc manè Iudæi, vobis templum, & altaria diruit, legem & Prophetas ademit, regnum, & sacerdotium sustulit, in luctum æternum omnia festa conuertit.* Nihil enim post Iesum potuit manere in illa Republica.

Matth. 17

Orig.

Matt. 27.

CA-

CAPVT XVII.

De sermone habito post Cœnam, suos Iesus consolatur de absentia.

TANDEM accedimus ad sermonem à Iesu habitũ post vltimam cœnam, in quo de imminente iam absentia sua turbatos, & mœstos discipulos consolatur, multisque, & efficacibus rationibus eorũ expellit metus. Quando in cœlestibus illos erat expectaturus, vbi tot mansiones paratæ erant; vt neq; inferiori, & infirmiori deficere posset, quo exciperetur. Ardua in cœlos via, periculis, reflantibusq; ventis plena; sed quàm ipse in primis terit, omniáque subiens discrimina, nullo non reflante contraditionis vento, tãdem incolumis appellit. Cur post illum non ipsi? Si occludatur via, ille via est; si fallaces mundiales semitæ, ille est veritas: Si mors hinc indè insultet, ille vita est. Deficit commeatus? Quidquid per illum petitur, à patre accipitur. Quòd si inter mũdanos fluctus fauentibus auris afflari concupieris, ab illo veniet spiritus, qui fluctus componat, & te importum fœlicitatis deducat. Hęc & alia pulcherrima, plena consolationis, plena vitæ habes à Iesu per tria Ioannis capita dicta.

Ioan. 14. Non turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in me credite.

§. I.

Nullum peccatum ab aliquo committitur, cuius damnum cæteri omnes non debeant timere.

CONsternatos animos discipulorum in primis notans Dominus ait: non turbetur cor vestrum: sed scire cupis, vndè sic cõsternati essent discipuli, quòd tanta cõsolatione Domini egerent? Causam traddunt D. Chrysost. D. Aug. Ruper. & alij in præsenti. Dixerat enim Dominus ter esse negationis crimine Petrum illa nocte polluendum; quo audito valdè omnes discipuli consternantur expauentes peccatum Petri, & meritò discipuli expauent peccatũ Petri, quando à nullo peccatum committitur, cuius damnũ non debeant timere cæteri. Matth. 18. ait Dominus: *Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum, inter te, & ipsum solum.* In quibus expendendum est illud, *si peccauerit in te*: & quidem cùm præceptum sit generale circa vniuersis peccatis, quæ versantur in damnum proximi, & quæ non versantur, vt mavult sapientissimus Maldonatus, & communiter docent Theologi, cur de omnibus loquens dicit: si peccauerit in te? an non potest esse aliquod peccatum, quòd nõ inferat dãnum proximo? Equidem nullum peccatum est ab aliquo patratũ, quòd omne genus hominum aliquomodo non lędat. Id quòd notans D. Paschas. in Matth. 8. ait: *Nihil est, in quo proximus peccare posset, quòd nos lædere non debeat.* Singulare cuiusque peccatum omnes proximos lædit, omnes reddit obnoxios malis, quæ à peccato habẽt exordium. Ideò cauebat Dominus Deuth. 29. *Ne fortè sit inter vos vir, aut mulier familia, aut tribus, cuius cor auersum est hodie à Domino Deo nostro, vt vadat, & seruiat dijs aliarum gentium, & sit inter vos radix germinans fel, & amaritudinẽ.* Oleaster legit: *radix germinans venenum, & absinthium.* Equidem vbi à viro aliquo peccatum fit in ciuitate, imò in regno, radix ibi ponitur germinans venenum, pariẽs labores mille, pestes afferens, & turbationes, quam plurimas. Scimus apud Matth. cap. 8. Iesum vna cũ discipulis suis in naui esse, quæ vix se vndis commisit, & eas tempestates expertas est, quibus penè obruebatur. Non sic apud Lucam cap. 5. sed nauis, in qua Christus est, cũ discipulis suis serenum mare potitur, & piscibus diues, quibus impletur ipsa: Cur tot fœlicitates non haberet nauis, quæ habebat discipulos Iesu, cum magistro? Sed illud mirandum, quòd etiam Iesu discipuli vniuersi in naui positi tempestatibus, ventorumque furijs sint relicti. Rem attigit D. Amb. lib. 4. in Luc. inquiens: *Non turbatur ista, quæ Petrũ habet, turbatur illa, quæ Iudam habet. Et si multa ibi discipulorum merita nauigabant, tamen eã adhuc persidia proditoris agitabat. Intrat q; Petrus, sed qui in suis meritis firmus est, turbatur alienis.* Vel ob vnius homunculi peccatũ, sese Deus solet exhibere, quasi dormientẽ erga ciuitatem, & regnum integrum, vt aditũ permittat tempestatibus, & beneficia subtrahat. Dicebat Isaias cap. 6. *Factũ est anno, quo mortuus est Ozias rex vidi Dominum, &c.* Cur nõ magis viuente Ozia? Sanè Prophetę regibus dabantur, vt populorum vniuersitate prospicerent;

Matt. 18.

Paschas. Matth. 8.

Ambr.

Isai. 6.

picerent, ſicque viuentibus regibus habebãt omnes populares in ſe Prophetarum gratiã? Cur hic mortuo Ozia? Quia Ozias viuus impurus erat, Deumque ſua impuritate offendebat, propter quod, dũ ille viueret, abſtulerat Dominus populo beneficium prophetię. Chryſoſt. hom. 4. ad data verba Iſaię: *Silet ſpiritus gratia, non oſtẽſus eſt Deus, eo quòd ſub impuro illo non erat gratia. Non adueniebat Deus, non apparebat, non viſiones exhibebat, non Prophetæ loquebantur, quæ debebam. Mortuus eſt impurus, & Deus reconciliatus eſt hominibus.* Ecce vnius impuritas quot gratijs priuauit homines, priuauit mundum. Ponderatè modo duriſsimam illam Dei ſentẽtiam in vniuerſum Iſraelem Ioſue 8. ait enim: *Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate. Non ero vltra vobiſcum, &c.* Vnus ſolus Acham, penè ignotus homo pollutus erat anathemate, & propter vnius delictum ſic Deus afficitur erga vniuerſos Iſraelitas? Pulchrè D. Aug. quæſt. 8. in Ioſue infert: *Oſtenſum eſt, quantum malum fieret, ſi vniuerſa congregatio peccaſſet, quando ne vnus quidẽ ita potuit iudicari, vt ab eo poſſent cæteri eſſe ſecuri.* Si non ſunt ſecuri ſancti ab vnius delicto, cur nos ſecuri ſumus in medio nationis peruerſæ, & prauæ, in ciuitate ſcatente ſceleribus, & peccatis? Si ab vnius viliſsimi hominis delicto nõ ſunt ſecuri homines, cur in ſceleribus præſtantiſsimorum non magis vniuerſi trepidamus? Meritò aiebat Zacharias cap. 11. *Vlula ebies, quia cecidit cedrus*: ex quo Anaſtaſius Nizenus quæſt. 17. ex D. Iſidoro legit: *Velulate omnes, quia cecidit cedrus*, & addit: *Fortibus cadẽtibus, erudiantur, & caſtigentur, quæ ſunt imbecilliora.* Nemò enim non metuere debet à Deo aliquam caſtigationem, quæ peruadet omnes, vbi peccati vermibus viderit corrodi cedrũ.

Ioſue 8. Ang. Zach. 11. Anaſta. Nizen.

§. II.

Fœlix ille, cui omnia mundialia occidunt, vt vnum Deum ſpectet: in illo nulla peccati turbatio durat.

ECce omnis turbationis à peccati metu profectæ certiſsima expulſio, nimirùm *credidiſti in Deum, & in me credite*, hoc eſt, vnus Deus præ oculis exiſtat, cætera omnia mundialia procul abſiſtant. Nõ turbat corda fidelium peccatum, non lancinat, non vrit, vbi dimiſsis, mundialibus ſola ſpectatur diuinitas. Memorans Lucas Ieſu mortem, illud aſſerit notatu dignum cap. 23. *Tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram, vſque in horam nonam. Et obſcuratus eſt Sol, & velum tẽpliſciſſum eſt medium. Et clamans voce magna Ieſus ait: Pater in manus tuas commendo ſpiritũ meũ. Et hæc dicens expirauit.* Cur non antea moritur Chriſtus, quàm tenebras ſuffunderet orbi, quàm Solem obſcuraret? Omnis, qui male agit, odit lucem, aiebas Domine, cur ergò tu dum tot mundi bona peragis, lucẽ ablegas? Inſinuat rationem Paulus, dum aſſerit Ieſum in cruce peccatum repreſentare: ait enim 2. ad Corinth. 5. *Eum, qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit*; hoc eſt victimam peccatum repreſentantem. Itaque ſuffuſis tenebris, obſcurato ſole moritur Ieſus, dum peccati perſonam agit, vt oſtendat prorſus in nobis occumbere peccatum, cùm dimiſsis mundialibus, in Deo ſolo ſpem collocamus. Quòd notabat D. Iſaias Abb. orat. 13. fatus: *Quòd autem ſole obſcurato Dominus remiſsit ſpiritum, intellige tũc in te mortuum eſſe peccatum, cùm ſpes rerum, quæ in hoc mundo cernuntur, in animo tuo deficit.* Nequit peccatum manere, vbi omnia mũdialia fulcra occumbunt, & in Deo figitur humanus obtutus. Hoc tibi notiſsimum ſit ſiguum, quòd peccatum moritur, quòd iam à peccati morte reſurgis, ſi retrorſum iactis mundialibus, non fugiat Deus oculos tuos. Iacob dum filijs bona imprecatur Gen. 49. ait: *Fiat Dan coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retro.* Non funditus perdet Dan hoſtes ſuos, ſicut ceraſtes invia non funditus perdit equitem, ſed quomodo non funditus perdit equitem? Nonne facit, vt cadat eques? In quo non perditur cadens eques? In eo quod cadit retrò; qui enim retro cadit: retrorſum habet terram, & ob oculos cœlum: & dum terra retrorſum iacta oculi cœleſtibus, & diuinis inhærent, vel in ipſo caſu ſpes alitur reſurgendi. Pulchrè D. Amb. in Pſalm. 40. ait: *Cadet eques retrorſum, ſalutem expectans à Domino, hoc eſt, vt oculos non auertat, reſurrectionis ſuæ prærogatiuam vendicet.* Fœlix ille, cui mundi ſpectabiliora retrorſum occumbunt, dum ipſe oculos fixos habet in Deo, hoc & ſi cadat, in caſu non manet, ſed vel in ipſo caſu ſpem nutrit ſurgendi. Nolo hic debere ſingulare illud ſalutis Iſraeliticæ indicium: nimirùm Phaſe celebrationem: venit nox captiuitatis vltima, redemptionis indicium: nox, inquam, in qua agnus ob oculos Iſraelitarum proponitur, Ægyptiorũ obtenebrantur lumina: nihil in illis ſpectabile apparet, ſed luctus, ſed mortui, ſed ſepulchra. Quid tunc? Ait

Luc. 23. 2. Cor. 5. Iſai. Abb. Gen. 49. Ambr.

Exod. 12. Ait Moyses Exodi. 12. *Nox ista est obseruabilis Domino, quando eduxit eos de terra Ægypti.* Siue vt legit D. Macharius: *Hæc est nox in qua pollicitus est Deus se redempturum nos.* In quo nouit noctem illam esse salutis initium? Sub illa nocte omnia Ægyptiorum pulchra obscurabantur; sub illa quidquid decorum, quidquid splendidum in Ægypto alliciebat Israelitas, nigro sub luctu sordebat, ipsa familiarum fulcra nimirùm primogenita tenebris dabantur sepulchri. Vbi ergò sic omnia Ægyptiorum occumbunt, agnusque solus ponitur ob oculos Israelitis, quis eorum non auguretur liberationem, & March. salutem? Ad hæc D. Machar. hom. 47. *Egressi sunt ex Ægypto, quando Ægyptij primogenita sepeliebant: idcirco dixit Moyses: Hæc est nox in qua pollicitus est Deus se redempturum nos.* Vbi enim mundialia omnia decora, quæ oculis cernuntur, & morti, & tenebris tradũtur, soluséque superest agnus diuinus, cuius sanguine homo viuat, meritò dici potest, quia adest hominis salus, & vita.

§. III.

Christi Domini benignitas in homines prorsus inexpugnabile asylum est.

QVò nulla conturbatione velit moueri, qui se omni timori superiorem cupit statuere, in Deum Iesum credat, illique se committat, in cuius benignitate inueniet paratum sibi inexpugnabile asylum. Aiebat Cant. 8. Cant. 8. benignitas, & humanitas saluatoris: *Ego murus, & vbera mea turres:* vbera Christi, ad quæ paruuli, & infirmi inuitantur, turres sunt, inter quas ab hoste nullo poteris expugnari. Gilliber. Abb. ser. 27. in Cant. *Vbera mea turres. Inexpugnabilia sunt vbera hæc.* Felix infantulus, qui his vberibus excipitur, qui ad hæc vbera saluatoris confugit, nihil indè timet, inexpugnabilis est, reportare victorias discet. Hinc extollens Dominus fortitudinem benignitatis suæ populo Israelitico manifestatam ait Isai. cap. 65. *Expendi manus meas tota die ad populum non credentem, &c.* Quantum istud ad populum vndequaq; hostibus vallatum? Nutrix expendit manus, vt vberibus excipiat infantem, quid ergò, quòd tu Domine velut nutrix expandas manus ad populum ab hostibus agitatum? Inexpansione manuum, vbera offers, an arma? an Exod. 17. turres? an victorias? Accipitè historiã Exod. 17. vbi dicitur: *Cùm leuasset Moyses manus vincebat Israel.* Ecce tibi in expãsione, & elauatione manuum, & victoria sita est, & hostium perditio. Quò respiciens Dominus aiebat: *Expandi manus meas tota die*: non Moyses, sed ego expandens manus, ostendo vbera turrita, à quibus hostes cadant, & fideles victorias potiantur. Ad hæc Procopius in cap. 65. Isaiæ: *Ille enim ego sum, inquit Dominus, qui manus meas in Moyse expandi, vt per victoriam vos mihi conciliarem: Amalecitas autem perderem.* Si vel expandat manus Dominus suæque benignitatis vbera tibi ostendat, habes in eius vberibus turres inexpugnabiles, quæ tibi victorias pariant, & à quibus vniuersi hostes perdantur. Hinc Isaias. 6. vidit Dominum super thronum excelsum, & eleuatum: *Seraphim stabant super illud: sex alæ vni, sex alæ alteri: duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.* Alis velant Dei faciem, & alis velant pedes, pectora relinquunt patentia, atque sine vllo velamine. Quòd si quæras quale sit istud Seraphinorum velamen? D. Bern. ser. 5. in dicta verba putat Seraphinorum velamen pro facie, & pedibus Dei positum fuisse, sicut Cherubini gladium pro paradiso tutando. Et quidem in Dei facie audio absconditos iustos, vt ait Psal. *Abscondes eos, in abscondito faciei tuæ*: similiter ad Dei pedes sese recepit illa quondam in ciuitate peccatrix, *stans retro secus pedes eius.* Luc. 9. Sed & in pectore eius recubuit Ioannes, vt ipse ait cap. 21. *Qui & recubuit in cœna super pectus eius.* Cur ergò pro custodia, & defensione faciei, & pedum ponitur Seraphinorum velamen, & non pro custodia pectoris? Sanè Dei vbera turres sunt inexpugnabiles, qui ad illa confugiunt, non egent latebris, sed superiores omni malo incursui patent. Habet enim semper Iesus in pectore salutis signa, sedes victoriarũ. Iam lucem afferam loco ex 1. Apocal. vbi sic: *Et conuersus vidi septem candelabra aurea & in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea.* Noua, & singularis forma se cingẽdi, quòd cingulus ad mamillas ponatur; quid cingulus, quid zona hæc apud mamillas Iesu faciet? Quòd funiculus fecit ad fenestram, quæ erat in muro Iericho iuxta domum Rahab; appensus ibi in muro funiculus omnimodam salutem, & incolumitatem signabat, vt habes, Iosue. 2. Igitur cingulus ad mamillas, is est funiculus ad turres, ad murorum fenestram, qui inibi omnimodam incolumitatem, & securitatem nobis pandit. Et nequis putet minus esse firmam salutem, quę à funiculo pendet; memi-

Procop. Isai. 6. Psal. Luc. 9. Ioan. 21. Apoc. 1.

neriè

nerit funiculum esse appensum Iesu vberibus, Iesu benignitati, à qua nulla non venit hominum salus. Pulchrè Procop. citatus à Glossa in cap. 2. Iosue ait: *Funis hic, quantumuis debilis appareat, non dirumpitur, per quem euaserunt exploratores: per quem Ioseph̃ ex lacuna subduxerunt, Hieremiam item, & Danielem, per quem Dauid quoque per fenestrã dimissus aufugit: Paulus etiam per sportam submissus Damasci, per quem denique Patriarchæ omnes viuam è puteis aquam subduxerunt.* In tantorum virorum salute funis interceſsit, vt appareret, nisi à mamillis Iesu nulla venire securitas, nulla venire salus.

Procop.

Ioann. 14. In domo Patris mei mansiones multæ sunt. Si quominus: dixissem vobis, quia vado parare vobis locum.

§. IIII.

Etiam maximi peccatores conuersi in Dei sedibus visebuntur.

ET negationem Petri, & dispersionem, parumq; fidelem fugam suam audientes discipuli, eam turbationem incurrunt, qua vereantur se penitus à domo Dei exulaturos. Absit talis metus ab his, quorum præcipuam curam suscipit Iesus, & si labantur, & si scelerum turpentur maculis, tamen poterunt per pœnitentiam cœlestia pertingere, quando in domo Dei mansiones multæ sunt, quas minimè repleant soli innocentes, sed & cum his maximi quondam peccatores etiam post pœnitentiam morantur. Non dubites peccator, & si modò in cœno cùm suibus voluteris, poteris in eadem cœlesti domo, cùm Angelis versari; & sanè si pœniteas versaberis. Apud Leuit. cap. 7. iubet lex. *Vbi immolabitur holocaustum, mactabitur hostia pro delicto.* Holocaustum sacrificium est totum Deum aspirans, nil in se non Dei habet; hostia pro peccato fœtidum, & turpatum sceleribus hominem prætendit, cur non magis hæc hostia separatur à loco, in quo est holocaustum? Cur in eodem loco, & holocaustum, & hostia pro peccato ponuntur? Equidem nullus locus adeò diuinus est, qui non simul, cum purissimis, & sanctissimis peccatorem pœnitẽtem capiat.

Leuit. 7.

Sapienter Orig. hom. 5. in Leuit. ait: *Vide quàm multa misericordia Dei est, & vbi holocaustum iugulatur illud, quòd soli Deo offertur, ibi etiam hostia, quæ pro peccato est, immolari iubeatur. Quo scilicet intelligat, qui peccauit, & pœnitet, & conuersus ad Dominum contribulati spiritus hostium iugulat, in loco iam sancto stare, & sociari his, quæ pertinent ad Deum.* Nil nocent peccata illi, qui scit illa per pœnitentiam mactare; quantumuis peccator, quis sit, si contriti cordis hostiam iugulat; in eodẽ loco stabit, in quo sanctissima sunt; & sociabitur his, quæ ad Deum pertinent, sub eodemque tecto erit cum Deo, & purissimis Angelis, quasi semper vixerit conspicuus sanctitate. Nota fuit Israelis totius idololatria Exod. 32. cùm accepto ab Aarone Idolo vituli exhibẽt cultum diuinum: quòd peccatum sic vniuersi admiserunt, vt nullus proponatur ab scriptura liber ab illo. Quid tunc? Moses vlturus iniquitatem, ait: *Siquis est Domini iungatur mihi. Congregatique sunt ei omnes filij Leui, &c.* Cur omnes Leui filij audent sese Moysi, iniquitatum vltori aggregare? Nonne, & ipsi vitulum adorarant? Non in commune scelus incurrerant? Cur ergò audent adhuc, cùm his, qui Domini sunt esse? Peccauerant, & ipsi, sed resipiscentes continuo, dum in vltionem iniquitatum armantur, cùm his, qui Domini sunt meritò coniunguntur, non pœna, sed æterna digni laude. Id quod ponderans Bachiarius epist. ad Ianuarium fatur: *Vbi totius plaga populi, vulnusque describitur, etiam Leuitæ peccasse referuntur, qui priores ad correptionem legislatoris emendati esse perhibentur, & non tàm in eis peccati crimen arguitur, quàm velox conuersio in pœnitentiæ celeritate laudatur.* Non potuit peccatum ab his, qui Domini sunt, Leuitas deturbare, quando ipsi percitam pœnitentiam conuersi omnem memoriam sceleris sustulere, & à Legislatore assumpti in vltionem idololatriæ æternam sibi laudem compararunt. Nunquam enim inter ea, quæ Domini sunt, non apparet locus etiam peccantibus, si conuertantur. Conijce oculos in vniuersas cœlestis domus glorias, perspice Principum æternorum sedes, nullam videbis, in qua non sit locus, qui capiat etiam peccantes, dum sciant flere peccata, Et quod mireris magis, etiam ad latronem, ait Dominus Luc. 23. *Hodie mecum eris in paradiso*; non dedignatus rex gloriæ latronem pœnitentem in regno sibi assotiare, & ponere in illo ipso loco, qui innocentibus hominibus fuerat elaboratus. Suæ sanctissimæ humanitatis gloriam in resurrectione futuram Dominus notans aiebat

Origen.

Exod. 32.

Bacchiar.

Luca. 23.

bat Ioann. 2. *Soluite templum hoc, & in tribus diebus ſuſcitabo illud.* Additque Euangeliſta: *Ille autem dicebat de templo corporis ſui*: Erat enim diuinum Chriſti corpus, tertia die à mortuis ſuſcitandum, glorioſaque reſurrectione illuſtrandum. Verùm Matth. 12. eandem reſurrectionis gloriam oſtendens, ait: *Erit filius hominis in corde terræ tribus diebus, & tribus noctibus.* Expende, quòd modò nõ ſolùm numerat dies ad gloriam reſurrectionis ſpectantes, ſed & noctes memorat. Cur modo maluit addere non ſolum dies, ſed & noctes? Addit equidem noctes, ne gloria reſurrectionis ſolis diebus, ſolis filijs lucis videretur parari: ſed & illa appareret, locum dare filijs tenebrarum, ſi à tenebris excutiantur. D. Ephren. de Pœnitent. fatur. *Tres dies Saluator in ſepulchro egit, & tres noctes, vt oſtenderet etiam peccatores, qui tenebris obducti erant, reſurrecturos. O pœnitentiæ gratiam!* &c. Nulla inuenietur gloria, quæ non capiat etiam peccantes, dum ſciant pœnitere de peccatis.

Ioann. 2.

Matt. 12.

Ephr.

§. V.

Sola, quæ in æternum permanent, verè cenſentur eſſe, cætera non ſunt.

MEritò, ait Dominus, *in domo Patris mei manſiones multæ ſunt*, quæ enim æternùm manent, ea ſola ſunt; quæ nõ manent, non ſunt, & quaſi nõ ſint, debent reputari. De Abſalone locutus textus 2. Reg. 18. ait: *Porrò Abſalõ erexerat ſibi, cùm adhuc viueret, titulum in valle regis: dixerat enim: nõ habeo filium, & hoc erit monimentũ nominis mei.* Tres filios habebat, & vnam filiam Abſalõ, vt ex 2. Reg. cap. 14. notant Lyran. Caiet. Theodor. & Hieron. in traditionibus, quod etiã tradit Ioſeph. lib. 7. antiq. cap. 9. Quomodò ergò habens tres filios, erecturus monimentum ſui nominis dixerat, non habeo filium? Pulchrè Theodoretus citatus à Gloſſa, rationem reddit ex Ioſepho deſumptã, nimirùm, *quòd filij non poſſunt diu durare.* Meritò deſpicit filios, tanquam non eſſent, qui ſciebat illos mortales, & morituros aliquando, quę enim æternùm non poſſunt durare, minimè ſunt, nec debẽt inter bona exiſtentia numerari. Ex quo monebat Paul. 1. ad Corinth. 7. *Reliquum eſt, vt qui habent vxores, tanquàm non habentes, & qui flent, tanquã non flentes, & qui gaudent, tanquàm non gaudẽtes: & qui emunt, tanquàm non poſſidentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquàm non vtantur. Præterit enim figura huius mundi.* Et vxor, & gaudia, & poſſeſsio bonorum, & mundus ipſe, tanquàm res, quæ nõ ſunt, cenſeri debẽt. Quòd ſi quæras, cur omnia illa non eſſe cenſenda ſint? Subijcit rationem aiens: *Præterit enim figura huius mundi*, & meritò cenſeri debent non eſſe, quæ aliquando deſinent eſſe: nec putare potes te habere, quæ, neceſſum eſt, vt intereant. Sapientia c. 4. aiebat. *Quoniam ſpes impij, tanquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur, & tãquàm ſpuma gracilis, quæ à procella diſpergitur, & tanquàm fumus, qui à vento diffuſus eſt, & tanquã memoria hoſpitis vnius diei prætereuntis.* Quid inde ò bone? Quid quòd mundialia decora ſint, vt lanugo, vt vmbra, vt fumus, vt hoſpes? Nõne vel tandẽ aliquid ſunt, quamuis tenue, quamuis vile, & exile? Abſit: imò eo ipſo, quòd prætercurrentium rerum ſimilia ſunt, nihil prorſus ſunt. Acutè D. Petrus Damian. lib. 2. epiſt. 17. *Qui tot momentanearum rerum exempla cõgeſſit, non tam vile quid eſſe omnem mundanam gloriam, quàm nil eſſe, ſignauit.* Meritò nuſquã aliquid fuiſſe, ſed ſemper, & vbique nihil eſſe cenſentur, quæ nequeunt durare: eo ipſo quòd res aliqua, & fluxa, & momentanea eſſe dicitur, & nihil eſſe affirmatur. Pſal. 36. *Vidi impium ſuperexaltatum, & eleuatum ſicut Cedros Libani. Tranſiui, & ecce nõ erat!* Ex Hebræo nõ legitur, *tranſiui*, per primam perſonam, ſed per tertiam, *tranſiuit.* Vndè elegan ter in rem noſtram Chaldæus ait: *Tranſiuit de mundo, & ecce non fuit!* Quomodò nõ fuit? Aſſeritur à Pſalte viſus exaltatus, & eleuatus ſicut cedrus, & tu aſſeris, ecce non fuit? Qui aliquando eſt, poſt illud ſemper verum eſt, quòd fuit, quomodò tu, quẽ vidiſti eſſe, de illo ſtatim aſſeris, *& ecce non fuit?* Equidẽ dico, quòd tranſiuit, & res, quæ tranſit, etiã dum videbatur eſſe, minimè fuit, ſic videnda eſt, quaſi nihil in ſe ſit. Quò refero pulchram ſententiam D. Gregor. Nyſſeni homil. 1. in Eccleſiaſtem fantis. *Quoniam ergò eſt temporaria, & quæ mox interit, ſenſuum operatio, qui ad hæc aſpicit, nihil aſpicit.* Cùm rem tibi tranſeuntem ob oculos ponis, nihil ponis; dum ad tranſeuntes commoditates aſpicis, nihil aſpicis. Hinc meritò excandet Pſalm. 4. *Filij hominum vſquequò graui corde? Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Vbi Chryſoſtom. ait: *Vanum eſt, quod eſt inane, quando nomẽ quidem fuerit, res nequaquàm: nomen diuitiarum res autẽ minimè: & nomen gloriæ, res verò minimè: numen potentiæ, & remanet ſolũ*

2. Reg. 18

Theod.

1. Cor. 7.

Sap. 4.

Pet. Dam.

Pſalm. 36

Gre. Nyſſ.

Pſalm. 4.

Chryſoſt.

nomen. Quis est ergo adeò excors, vt quærat nomina, quæ rebus defecta sunt? Et persequatur inania, quæ oportet fugere? Ille sapiens, qui stabilia, & manentia quærit, quæ sola, & vera sunt, & verum habent esse: & semel habita nunquam possessores deludunt suos.

Ioa. 14. Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum venio, & accipiam vos ad me ipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.

§. VI.

Æterni boni solius meditatio potens est illud nobis efficere.

Matt. 20. ET multæ erant mãsiones in domo Dei, & paratæ erant, vt ait Matth. 20. *Nõ est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Cur ergo (vt addubitat Augustinus) iterum paradas promittit in hac absentia sua, dum ait: *Vado parare vobis locum*; vel insuper, *si abiero, & præparauero vobis locum*? Sanè absentia hęc Iesu, sic remouet discipulorum animos ab affectibus temporalibus, sic eorum oculos in sola æterna, & manentia bona transfigit, vt vel hęc visio, & meditatio possit infecta adhuc æterna bona sibi facere, & imparata adhuc sibi parare. Accipite pulchram D. Gregor. Nysseni mentem,

Greg. Nyss. qui homil. 1. in Ecclesiastem, ait: *Qui per ea, quæ prætercurrunt, stabilem intelligit naturam, & mente agitat, id quod semper similiter, & eodem modo se habet, videt, & quod verè bonum est, & quod videt, creat. Huius enim boni procreatrix est cognitio:* Proh sanctæ meditationis efficaciam! dum transeuntia despicias, dum mente voluas, quę sunt æterna: meditatione lustres immarcescibiles coronas, aulęa æternum duratura, talis est huius meditationis vis, & efficacia, quæ bonum, quod videt, tibi possit creare. Ad Spõsam Domi-

Cant. 2. nus loquitur Cant. 2. *Surge amica mea, speciosa mea, & veni. Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.* Vt surgat ab his inferioribus, petitur fœlix sponsa, & ad æterna transeat, vt columba, hoc est, meditabũda lustret cœlestia, in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Sed vnde sibi persuadeat columba, quod in cœlestibus penetralibus inueniet sibi foramina, inueniet sibi spacia, quibus recipiatur? Quid si ascendat columba superiora cœlorum, & nullum ibi inueniat sibi foramen? Absit: nequit fieri, quod meditatrici columbæ deficiat in cœlis mansio, deficiant foramina, tãta enim est vis meditationis æternorum, vt quod meditetur, sibi faciat. Adest D. Bern. serm. 62. in Cant. fatus de hac fœlice columba: *Libens cauernas perambulat, & diuersoria, & mãsiones, quæ sũt in domo patris multæ, atq; diuersæ. Aut si id magis probas, dicemus has cauernas à studiosis, & pijs mentibus non inueniri, sed fieri. Quonam modo inquis? cogitatione, & auiditate.* Quid pulchrius? Ab his temporalibus expedita mens lustrat cęlestia, æternas mansiones perambulat, stabilia bona videt, & quod videt, non curat, an sit, ipsa illud sibi facit. Nulla cœlestium, æternorumque meditatio inanis. Id

Bernard.

quod etiam innuit Cãt. 4. *Dentes tui, sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas.* Ex Greco legit Nyss. hom. 7. in Cãt. *Omnes geminos parient, neque sterilis inter eas, vlla est.* Sanè dentes animæ sunt meditationes sanctæ à carnalibus separatæ, quæ vt limpidissimæ ad cœlestia ascẽdunt, non steriles sunt sed potentes sibi parturire bona, quæ meditantur. Nec parum subtilis ad rem comparatio tonsarum ascendentium de lauacro, sicut enim in Genesi oues Labani ex industria Iacob dum in fonte varias virgas videbant, eãdem varietatem in fętibus faciebant, faciente imaginatione casum, vt philosophi locuntur. Sic meditatio æternorũ, videt quòd bonum est, & quod videt, creat nesciens manere inanis, & vacua. Vndè notanter dicebat Isaias cap. 26. *A facie tua Domine, concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritũ, salutes non fecimus in terra.* Totus mentis conceptus ferebatur in terrena; vterum animæ pandebant ventis, quid inde? Salutes nõ fecimus in terra. Vana est, & inanis cogitatio de terrenis, & fluxis rebus, nec vllam habet efficaciã creandi quæ mẽte voluit. At cogitatio salutis æterna fęcunda est velut ouis parturiens geminos, salutem cogitat æternã, & quod videt creat in cęlo.

Cant. 4.

Nyssen.

Isai. 26.

§. VII.

Quod ad salutem pertinet, minime est differendum, sed statim præstandum.

EXpendè illa verba: *Iterum venio, & assumam vos*, &c. noluit dicere, *veniam*, de

de futuro, & aſſumam, ſed venio de præſenti, in his enim, quæ ad ſalutem pertinent, nihil voluit repreſentare futurum, oſtẽdẽs quàm primùm illa eſſe facienda. Mulier illa Rahab Ioſue 2. dimiſſura exploratores per feneſtram, ab illis petit, vt cum expugnauerint vrbem ſui habeant miſericordiã.

Ioſue 2. Cui ille reſpondent: *Si ingredientibus nobis terram, ſignum fuerit funiculus iſte coccineus, & ligaueris illum in feneſtra, per quam dimiſiſti nos, &c.* Itaque dant illi ſignum ſub quo poſſit ſperare ſalutem, nimirùm, quod liget in feneſtra funiculum coccineum, quando viderit Iſraelitas exercitus approximare vr-

Ibid. bi. Quid tũc? *Et illa reſpondit, ſicut locuti eſtis, ita fiat: dimittenſque eos, vt pergerent, appẽdit funiculum coccineum in feneſtra.* In quibus maximè expendendum eſt mulieris ingenium, dicebant illi, quod eo tempore, quando ipſi reuerſi cum exercitu ingrederẽtur terrã, expugnarent vrbem, tunc ligaret funiculũ in feneſtra; at illa non expectat, quod veniant, ſed eodem pũcto, quo illos dimittit, appendit funiculum. Cur tam cito funiculum appendis? Vix à te abeunt, & poſt hæc ituri ſunt ad populum ſuum, deinde ineundum erit conſilium circa bellum: rurſus Iordanis vada ab innumerabili multitudine ſuperanda: inſuper ordinandus exercitus eſt, bellum repreſentandum, ciuitas obſidenda, & tandem expugnanda. Vbi à fortiori tot ſunt præuidenda, cur vrgentiorem occaſionem non ſpectas? Cur in magis opportunũ tempus non differs funiculum appendere? Sapiens mulier nouit, quod religatio funiculi ad feneſtram erat ſuę ſalutis medium, quare non diſtulit, nullum ęſtimauit aptius tempus, quam præſens, vt ſalutis medio operam impenderet, & ideo ſtatim nihil morata exploratoribus dimiſsis funiculum appẽ

Eccleſ. 3. dit. Eccleſiaſt. cap. 3. ait: *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatijs tranſeunt vniuerſa ſub cœlo tempus naſcendi, & tempus moriendi, tempus plantãdi, & tempus euellendi, &c.* Nullam inuenies rem, cui non aſsignet ſuum opportunum, & certum tempus; & ſeminibus, & ędificijs, & bellis, & paci, & nuptijs, & natiuitati, & morti ſuum tempus aſsignat; circa vnam ſalutem habendam prorſus ſilet. Cur qui vel mortis tempus inuenit, ſalutis tempus acquirendæ ſilentio præterit? Ad negotiandam ſalutem nullum eſt expectandum tempus, quod præſens fuerit id opportunitate ſua vincit omnia futura tempora. Ad

Nazianz. hæc Nazianzenus orat. in ſanctum Baptiſma, fatur: *Sere, cũ ſerendi tempus fuerit; & fruges comporta, & horrea ſolue cum tempus hoc poſtularit; & tempeſtiue planta, & vbam maturã detonde. Quin tibi, & belli, & pacis tempus ſit, & amicitiæ, ac diſsidij, atque omnis denique rei. At verò ſalutis tuæ negotiũ ſemper age.* Quodcũque inſtauerit tẽpus, illud debet haberi opportunũ ſaluti negotiãdæ, nullum præſens prætermittendum, nec præ illo aliud expectandum. Eliſæus in agro arabat, cum ab Elia vocatus eſt 3. Reg. 19. Quid tunc? *Tulit par boum, & mactauit illud, & in aratro* 3. *Reg.* 19 *boum coxit carnes, & dedit populo, & comederunt; conſurgenſque abijt, & ſecutus eſt Eliã, & miniſtrabat ei.* Rem põderãs D. Nylus in Aſcetico, fatur. *Neq; dixit, vendam inſtrumenta boum, & prudenter diſponam. Neq; conſideranit, ea ſi venderentur, emolumẽti plus allatura. Sed cum totus eſſet incenſus cupiditate, qua ad magiſtri neceſsitudinem rapiebatur, neglexit ea, quæ videntur, & ab illis ſe tanquam à recto propoſito deuiantibus ſtuduit explicare. Sciebat enim ſæpe procraſtinationem pœnitentiæ cauſam extitiſſe.* Et quando non obfuit ſaluti procraſtinatio? De hoc ſæpe alias. *D. Nyl.*

Ioann 14. Et quo ego vado ſcitis, & viã ſcitis. Dicit ei Thoma, Domine, neſcimus, quo vadis; & quomodo poſſumus viam ſcire? Dicit ei Ieſus: Ego ſum via, & veritas, & vita.

§. VIII.

Temporalium rerum ignorantia recte comitatur perfectiſſimam ſapiẽtiam diuinorum; imò diuinorum ſtudioſos oportet multa damna temporalia ignorare.

IEſus ait ad diſcipulos, vos ſcitis viam: diſcipuli autem reſpondent, Nos neſcimus: contraria hæc videntur, aut diſcipuli fallun tur, aut Ieſus fallitur. Sed nec Ieſus falli poteſt, nec diſcipuli modò dicunt falſitatem; qui cum temporalibus damnis, aut lucris eſſent intenti verè dicunt ſe viam Ieſu neſcire, vt qui ignorabant; quale damnũ, aut lucrum temporale Ieſus in illa profectione parabat; nihilominus dum Chriſti Domini œconomiam attenderent, nihil non diuinum, & cœleſte ſciebant ab illo cauſari: & quo magis temporalia neſciebant, eo perſpicacius diuina poterant odorari. Procul dubio diuina, & æterna ſæpius audita per-

ciperent, qui sic ignorabant temporalia: horum enim ignorantia recte illorum sapientiam comitatur. Vbi Moyses ad colloquium admittitur diuinum, dicit Exod. 24. *Cumque ascendisset Moyses, operuit nubes montem, & habitauit gloria Domini super Sinai, tegens illum nube sex diebus. Septimo autem die vocauit eum de medio caliginis. Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum Israel. Ingressusque Moyses medium nebulæ*, &c. Expendendum maximè est, illud quod in hoc montis ascensu patitur. Moyses, patitur enim, & densam nebulæ caliginem, & lucidissimam flammam ignis, qui fieri potest, vt simul coeant, & caligo, & lux, & nebula, & ignis? In nebula ignorantia temporalium, in igne diuinorum sapientia intelligitur: & quidem solent mirum in modum conuenire, & temporalium ignorantia, & diuinorum perspicax notitia. Ad hæc eleganter Richardus Victor. lib. 4. in contemplat. par. 1. cap. 32. inquit: In medio nebulæ Moyses ingreditur quando humana mens ab illa diuini luminis immensitate absorta summa sui obliuio ne sopitur, ita *vt iuste mirari debeas, quomodo concordet ibi nubes cum igne, & ignis cum nube: nubes ignorantiæ, cum nube illuminatæ intelligentiæ. Nam vno eodemque tempore humana intelligentia, & ad diuina illuminatur, & ad humana obnubilatur.* Semper conueniunt, & in vna sede morantur temporalium ignorantia, & diuinorum notitia, & quo homo magis circa temporalia cæcutit, eo promptior percipit, & sectatur quę sunt diuina. Nunquam nimia temporalis siue damni, siue lucri notitia non deuiauit hominem à recta æternorum via. Primi illi peccatores, Genes. 3. fructum vetitum comederunt, & *aperti sunt oculi amborum, cumque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus.* Ecce quid notet textus in illis, qui primo deuiarunt à Dei semita, qui per auia duxerunt filios in præcipitia, nimirum, quòd *cognouissent se esse nudos.* An melius illis fuisset suam nuditatem etiam patentissimam non cognoscere? Equidem oporteret illos ignorasse nuditatem, non soliciti de hoc temporali bono habendo Dei vias sępe relinquerent. Id quòd attigit D. Basilius hom. Quod Deus non sit auctor malorum, vbi penè circa finem, ait. *Oportebat se nudus minimè cognouisse, ne mens hominis, aut eorũ cupiditatem, quæ deesse viderentur, traheretur. Amictum namque nuditatis defensionem, solatiumque esse existimauit, & omnino per carnis curam ab obseruantia Dei abstractus est.* Nulli hominum expedit multa circa temporalia commoda, aut incõmoda prę noscere, qui enim circa hæc oculatiorem se ostendit, fallar, nisi in Dei via deficiat, nisi à vera diuinorum sapientia cadat. Illa enim perspicax de temporalibus incommodis, siue commodis cognitio, nihil differt à sapiẽtia carnali, quam Dei inimicam vocat Paulus. Quippè ait ipse ad Rom. 8. *Sapientia carnis inimica est Deo.* Nunquã non venit in Dei inimicitiam, qui nimis oculatus est circa cõmoda, siue incommoda carnalia. Quòd in viris religiosis taxans D. Ber. ser. 30. in Cat. fatur. *Quid vero prodest temperare à voluptatibus, & inuestigandis diuersitatibus complexionũ ciborumque varietatibus exquirendis quotidianam expendere curam? Legumina, inquis, vento sa sunt, caseus stomachum grauat, lac capiti nocet, potũ aquæ non sustinet pectus, caules nutriũt melancholiam, coleram porri accendunt, pisces de stagno, aut de lutosa aqua mea penitus complexioni non congruunt. Quale est hoc vt in totis fluuijs, agris, ortis, cellarijsve reperire vix possit, quod comedas?* Sic etiam ex his qui maiora spernunt, dum inueniũtur oculati circa carnalia diuinorum sapientiam reculant, quæ vix lucet, nisi inter temporalium ignorantias. Vt dicat Sapiens cap. 7. *Super salutem, & omnem pulchritudinem dilexi sapientiam:* quasi tunc se extollat vera sapientia, cũ omnia splendida, & salutaria carnis ignorãtur.

Exod. 24.

Ric. Vict.

Genes. 3.

Basil.

Bernard.

Sap. 7.

§. IX.

Qui à Christo Iesu deuiat, vere nec est, nec viuit.

VIa est Iesus perquam veritas, & vita hominibus contingit, adeò vt sine Iesu homo nec verè sit, nec viuat. Petrus locutus cum ancilla negauit Iesum apud Luc. cap. 22. Quid tunc? *Et post pusillum alius videns cũ dixit. Et tu de illis es. Petrus vero ait, ò homo nõ sum:* Expendè verba Petri, absolute enim fatetur se non esse dum ait, *non sum.* Negasti in primis Iesum ò Petre, sufficiat hoc, cur facinus addens negas modo te ipsum? Non addit facinus, sed explicat, quid sequatur ad negationem Iesu, nimirùm, quòd qui Iesum abnegat, non verè sit ipse. Pulchrè D. Ambros. lib. 10. in Luc. ait. *Quia videbatur negare Christi societatem, vtique se negauit.* Vt abest à Iesu, abest à vera essentia, abest à vita, nihil prorsus est. De illo Antichristo, qui se extollit super omne, quòd est Deus vt ait Paulus, dicit Psalm. 72. *Deiecisti eos, dũ alleuarentur.* Se se supra Deum, supra Iesum leuare cupiebat, sed dum alleuatur, mise-

Luc. 22.

Ambros.

miſerum caſum ſubit: Expende illud, *dum alleuarentur*: nondum enim ad finem perue nerant; ſed cum adhuc ſunt in ipſa oſtentatione ſublimitatis, prorſus euaneſcunt, & apparent nihil. Ad hæc D. Petrus Dam. lib.
Pet. Dam. 2. epiſt. 17. inquit: *Non ait, poſtquam alleuati ſunt, ſed dum alleuarentur, quia per hoc inaneſcunt, per quod intumeſcunt, inde corruunt, vnde ſublimes fiunt. Non itaque hoc aſſerẽdũ eſt, quòd poſtquam ad extrema deuenerunt, tunc nihil fiũt, ſed tunc proculdubio ſunt nihil, cum videntur aliquid.* Sanè nullus homo adeò fœlicitate inſoleſcit, qui non putet fore, vt aliquãdo intereat, in nihilum quem recidat tota gloria ſua. At qui ſupra Deum ſe extollunt, qui humilimi Ieſu tritam abiurant viam, hi non aliquando, ſed etiam cum maiori gloria nitent, cum magis ſtare videntur, tunc prorſus nihil ſunt, nec poſſunt affirmare de ſe, quod verè viuant. Iſaias cap. 22. proponẽs ob oculos ſtatum Iudæorum poſt Ieſum actum in crucẽ, teſte Leone à Caſtro, inquit:
Iſai. 22. *Et vocauit Dominus Deus exercituũ in die illa ad fletũ, & ad planctum, & ad caluiciũ, ad cingulum ſacci: & ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & viuere vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur.* Poſt Ieſum occiſum expectabatur luctus, & fletus, ſed Iudæi perfidi maiorem prętendunt lætitiam, gaudia, conuiuia frequentant. Quid? Putabant ne ſe ſemper in gaudio, & vita futuros? Abſit: nõ tam amentes, & ſtupidi fuere; ſed ſciebant ſe morituros; imò, quàm breuiſsimè, in craſtinum morituros: In hoc tamẽ vehementer errãt, dum ſibi moriendum in craſtinum putant, & non potius, ſe iam prorſus mortuos reputant, dum conuiuia frequentant ſine Chriſto. Vnde meritò de illis Clemens Alex. lib.
Clem. Al. 3. Pædag. c. 11. inquit: *Hi autẽ nõ cras verè, ſed iam Deo mortui ſunt, ſepeliẽtes mortuos ſuos, id eſt ſe ipſos in mortem effodientes.* Qui ſic deuiarant à Chriſto, nõ eſt cur futuram mortẽ expectent, etiam dum videntur viuere mortui ſunt. Non abſimile dicebant impij omnes, Sapientiæ c. 4. *Nos nati, cõtinuo deſiuimus*
Sap. 4. *eſſe.* Quos etiam redarguit D. Petrus Dam.
Pet. Dam. lib. 2. epiſt. 17. *Imò ipſo momento, quo videbãtur eſſe, non ſunt; quia ab illo, qui verè eſt, longè ſunt.* Nunquam, mihi crede, veram eſſentiã habes, nunquam habes veram vitam, niſi in Ieſu via. Illi equidem ſoli reputantur, & viuere, & eſſe, qui ſunt in Chriſto. Aiebat ipſe Ioann. 12.
Ioann. 12 *Cum exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipſum.* An traxit Iudã? An traxit latronem pertinacẽ? Sed ipſe dixit, quod trahet omnia, ſed Iudas, & latro nihil ſunt. Dam. lib. 5. epiſt. 13. *Non enim ad ſe*
Dam. *Iudam proditorem traxit, non ſibi latronẽ impiũ ſociauit: ſed omnia, id eſt, omnes dumtaxat electos, ad propriũ contuberniũ culmen euexit.* Tũc cenſentur omnia tracta, cum Ieſu amatores trahuntur; reliqui verò nihil ſunt.

Ioann. 14. Nemo venit ad Patrẽ, niſi per me. Si cognouiſſetis me, & Patrem meum vtique cognouiſſetis, & amodo cognoſcetis eum, et vidiſtis eũ.

§. X.

A ſolo Ieſu Deum Patrem habemus, ab aliis iudicem.

CIrcumſpice omnia ſiue in cœlo, ſiue in terra, ſolus Ieſus tibi Deum Patrẽ inſinuat, vtpote filius, cętera omnia non Patrẽ, ſed iudicem oſtendunt. Deus enim acceſsit ad generationem filij, & Pater ſtatim extitit: acceſsit ad omnium creaturarum generationem, & iudex ſtatim viſus eſt. Quo reuoco ſæpius data illa Hebraica lectio, ex Ge
Geneſ. 1. neſ. 1. ait enim: *In principio creauit Eloin cœlũ & terram*, in nomine Eloin communiter agnoſcunt expoſitores iudicem, vindicatorẽ, vt nulla prodeat à Deo creatura, quin tibi iudicem, & iniquitatum tuarum vindicem nõ inſinuet. Quid plura? Nulla creatura eſt, quæ te iudici non ſiſtat; quæ apud Deũ iudicem accuſatoris nõ fungatur officio. Eccle-
Eccleſ. 1. ſiaſtes cap. 1. *Generatio præterit generatio aduenit, terra autem in perpetuum ſtat.* Expende illud, quod terra ſtat, ſtat equidem vt fortiſsimus accuſator iniquitatum noſtrarum, ſtat nos apud iudicem accuſans, & conuincens. Sic Olympiod. ibi: *Terra quidem in perpetuũ*
Olymp. *ſtat accuſatrix veſtri effecta, in qua nefaria opera perpetraſtis.* Nec ſola terra, ſed cum terra vniuerſæ aliæ creaturæ, quæ ſunt in cœlo, & quæ ſub cœlo ſunt. Habes apud Luc. ca. 16. *Homo quidam erat diues, & habebat villicum, & hic diffamatus eſt apud eum, & c.* Ecce tibi apud diuitem rerum omnium dominũ, miſer homo temporalium bonorum adminiſtrator infamatur, quaſi amiſſæ ſubſtantię; imò dilapidatæ reus. Expende, quod ait, *diffamatus eſt*: vbi fama loquitur, non vnus, aut alius loquitur; ſed vniuerſi cenſentur eadem verba facere. Ideò accuſatio hominis apud Deum per famam dicitur facta, nequa cenſeatur eſſe creatura, quę hominis geſta apud ſeueriſsimũ iudicẽ non

Chryſol. loquatur. Ait Chryſolog. ſerm. 125. *Clamabat terra, clamabat cœlum, dolebant Angeli, quando iam tota ſæculi fæma loquebatur.* Nulla in cœlo, vel in terra creatura eſt, quæ peccatorem hominem iudici non ſiſtat; quæ nos in Iudicem Deum non faciat ſpectare. Quæ creatura hominibus, aut gratior, aut vtilior, quàm Sol? Sanè ex inſenſibilibus creaturis nullam habet homo magis ſalutarem ſibi, in cuius aſpectu magis gaudeat. Attamē Num. 24. cum peccaret populus contra Dominum, ait Dominus ad Moyſem: *Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra Solem.* Iubentur miſeri peccatores ſic ſuſpēdi, vt ipſis morientibus ſit Sol ob oculos; cur Sol morientium oculis ponitur? An vt ipſi in gratiſsimo ſibi illo aſtro meliorem ſpem concipiant? An vt Sol intrantibus tenebras mortis viam aliquam oſtendat ſalutis? Abſit; ſed Sol peccātium oculis opponitur, qui illis ſeueriſsimum iudicium proponat, Deū que iudicem oculatiſsimūm illis prædicet. Ait Cyrill. Alexandr. de Adoratione in Spiritu, lib. 14. *Ob eam cauſam oſtentantur Deo contra Solem, id eſt, à rectis ſpiritibus ſuſpendūtur ad Orientem verſi: tantum non ea figura proclamante, oculum illum iudicis omnia intuentē, neminem, qui huiuſmodi culpis irretitus ſit effugere poſſe, aut impune ferre.* Quid aliud miſer peccator à creaturis expectas, quam iudicis aduentantis teſtimonium? Quæcumque creatura ſit, ipſi illi, qui tibi videbantur ſoles, quorum pulchritudine viuebas; vbi moriē ti tibi occurrant, vnum iudicem teſtabuntur, ſeuerumque ab illo ſupplicium illatum peccatoribus. Nil aliud licebit tibi aſpicere à creaturis, vnus Ieſus eſt, per quem iudicē fugias, & ad patrem habeas introitum. Per vnum Ieſum ob oculos poſitum in Deo nō iudicem, ſed patrem experieris benignum, & manſuetum: vt dicat Paulus ad Epheſ. cap. 2. *Et veniens Ieſus Euangelizauit pacem vobis, qui longè fuiſtis, & pacem ijs, qui prope, quoniam per ipſum habemus acceſſum ambo in vno ſpiritu ad Patrem.* Dum cætera omnia adſunt, ad iudicem vocamur, nihil non ad iudicium ſeuerum pertinens attingere poſſumus: dum venit Ieſus ſtatim patrem ſuggerit, ad illumque pandit introitum. Apud Exod. cap. 3. paſcebat Moyſes oues ſoceri ſui: *Apparuitque ei Dominus in flamma ignis, de medio rubi, & videbat, quod rubus arderet, & non combureretur.* Proh miraculum! Sic ſe diuina flamma attemperabat, vt virorem rubi foueret, aleret. Rem cupit Moyſes propriùs videre, ſed vix accedere parat, & audit prohibentem vocem. *Ne appropies, inquit, huc.* Cur Moyſes non appropiet? Cur propius non videat, & cognoſcat rem tantam? Cyrill. Alexandr. lib. 2, de Adoratione, ait: *Cohibetur Moyſes, ne accedat ad Deum; ne appropies, inquit, huc: nec illa ex Moyſi lege viuendi ratio eā facultatem habebat, quæ ſatis ad modum eſſet, vt homines ad Deum perducere poſſet. Chriſtus enim nos illi exhibet.* Itaque Moyſes prohibetur ad Deum accedere, quia talis acceſſus per ſolum Chriſtum patet. Sed cōponite modò hoc, cum illo, quod accidit Exodi 20. vbi ſic: *Cūctus autē populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, mortemque fumantem, & perterriti, ac pauore concuſſi ſteterunt procul, dicentes Moyſi loquere tu nobis, & audiemus. Non loquatur nobis Dominus, ne fortè moriamur. Et ait Moyſes ad populum, Nolite timere. Vt enim probaret nos venit Deus, & vt terror illius eſſet in vobis, & non peccaretis. Stetitque populus de longe. Moyſes autem acceſſit ad caliginem, in qua erat Deus.* Compone modò vtrumque locum: hic accedit Moyſes ad caliginem in qua erat Deus, nec illi impeditur acceſſus, ibi accedere cupit ad ignem in quo erat Deus, & cohibetur diuina voce, illique negatur omnino acceſſus. Cur ibi negatur Moyſi acceſſus ad Deū, vt reſeruetur Chriſto, hic autem liberum eſt Moyſi ad Deum accedere? Hic res erat iudicij, plena timoris vbi & fulmina, & tonitruus, & buccinæ ſonitus, & nubes, venientis iudicis, & iniquitatum vltoris repræſentabant rigorem. Seueri autem iudices portæ patētiſsimæ ſunt, nullique vel reo, vel accuſatori nō patet introitus. At ibi res benigniſsimi parentis agebatur, adeò vt ignea Dei natura ſic manſueſceret, vt nec rube ſenticoſo damnum afferret, quim potius, & foliorum; & herbarum foueret virorem tantam igitur Dei parentis benignitatem videre, & prædicare, non permittitur Moyſi, ſed Chriſto reſeruatur, qui ſolus Deum oſtendit manſuetiſſimum patrem peccatoribus. Et quidem de appatitione Dei in rubo locutus Lyppom. ibi ait. *Dumoſa, & ſpinoſa illa ſa manebat, quaſi ab igne potius nutriretur. Ea autē forma Deus amicis ſuis apparet,* &c. Quando rubus Deū in igne altorem, & nutritorem repreſentabat, in amica, & paternali forma merito prohibetur acceſſus Moyſi, quia ad patrem Deum nemo accedit, niſi per Chriſtum: niſi qui Chriſtum in ſe prætenderit. Hæc Moyſi contigerunt cum Deo, ſed quotidie ipſe auidior Deum patrem ex facie cognoſcendi, id ſummis precibus à Deo contendebat, aiens, oſtende mihi faciem tuam. Cui Deus Exod. 33. *Videbis poſteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.* Cur Deus non faciē,

Num. 24.

Cyr. Ale.

Epheſ. 2.

Exod. 3.

Cyr. Ale.

Lyppom.

Exod. 33.

ſed

sed posteriora sed dorsum ostendis Moysi? Quia Deus nunquam faciem suam ostendit ei, qui non habet Christum, imò illi vt modo, & turpi à tergo venit. Rem explicat exemplum filiorum Noe, qui cauentes patris nuditatem, & turpitudinem sumpto pallio à tergo accedunt, nec ante ei faciem ostendunt, quam pallio coopertum sensere. Sic modo ad eos, qui Christi stola nudati sunt, à tergo venit Deus pater cauens eorum nuditatem videre. Ad hæc D. Machar. hom. 20.

Machar. *Filij Noe videntes nudatum patrem, facies suas auerterunt, ne nudum patris corpus aspicerent, & retro gradientes operuerunt eum, & sic vultum auerterunt. Ita Deus auersatur animas non ornatas indumento sancti spiritus, eos, inquam, qui non induunt Dominum Iesum Christum in virtute, & veritate.* Non expectet faciem patris videre, qui in virtute, & veritate Iesum non ostendit sibi adhærentem. Moyses, & lex Iesum habebant nõ in veritate, sed in vmbra, & figura, & ideò solum à tergo Deum patrem attingere valuerunt. Solus enim Iesus nouit Patris conspectum: hinc cum in gloria esset transfigurationis, secum ex veteribus admisit Moysem, & Eliam cum quibus verba faciebat. Sed vbi Patris vox intonuit, & Elias; & Moyses disparuere, solus Iesus mansit in Patris

Marc. 9. conspectu. Rem attigit Marc. cap. 9. *Et venit vox de nube dicens: Hic est filius meus charissimus audite illum. Et statim circumspicientes neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum.* Cur modo solus Iesus? Cur non etiam Moyses, & Elias? Vox patris intonabat, & vbi pater, solus Iesus poterat esse Chrysost. hom. 10. in præsenti, ait: *Dum loquitur pater, illi subtrahuntur duo; & solus Christus remanet:* Qui solus ad patrem nobis præbet accessum.

Ioann. 14. Dicit ei Philippus; Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

§. XI.

Nulla quies dari potest, vbi homo nõ cum Patre, sed cum alijs Dominis agit.

MEritò Philipus in hoc solum quiescit, quod Patrem sentiat; quem vbi senserit, de reliquo nulla solicitudo, nullus gemitus nulla tristitia, & anxietas, esse poterit. Et quidem tunc solum perfecta quies, & absolutio omnium laborum, tàm in cœlo, quã in terra haberi potest, cum homo Patrem cæperit præsentire, dominorum seruitutem exuens. Aiebat Paulus ad Rom. 8. *Scimus enim, quod omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc. Non solum autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri.* Ecce tibi omnis creatura, & angelica, & humana, & ipsi Apostoli ob hoc vnum gemunt, hoc multis curis, & doloribus perquirunt, vt homo exuat seruitutem, dominorum duritiei renuntiet, & cum cœlesti Patre habeatur filius. Quid plura? *Sed & ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Non solum angelica, & humana creatura, sed & ipse Dei spiritus quasi sub gemitibus apparet, dum homo seruit, dum homo exclusa dominorum seruitute, non fit filius, & Patrem Deum experitur. Vix enim intelligi potest vel in Deo quies, dum homo seruus stat, nondumque residet in patris sinu. Totum diem sextum compleuit Dominus hominem condens, & perficiens visibilium regem, & statim accedens ad septimum diẽ, ait textus Gen. 2. *Requieuit Deus die septimo, ab omni opere, quod patrarat.* Iam nõ labor in Deo, iam non solicitudo, sed perfecta quies inuenitur, cur iam perfecta quies? Rem pulchrè attingens D. Ansel. ait in cap. 4. epist. ad Hebr. *Nunquã ab opere nouo cessauit Deus, donec homo factus est, sed eo facto requieuit ab omni opere, per quod designauit, quia nullam aliam creaturam post hominem facturus erat, cui homo subderetur, & ad cuius seruitium homo crearetur.* Expendè, quid secundum Anselmum designauit dominica quies; quod homo perfectus erat, nulli ali subdendus, nullius alterius creaturæ seruitium subiturus. Tunc solum, vel in Deo quies intelligitur, cum homo apparet à seruitute liber summi regis, & parentis filius: nec aliter esset quies siue in cœlo, siue in terra; cum seruo enim homine omnia seruiunt, omnia laborant, & Deus ipse, quandoquidem dicebat per Isaiã 43. *Seruire me fecisti in peccatis tuis: præbuisti mihi laborem, iniquitatibus tuis.* Proh Dei bonitatem! Eu miserum hominis seruitium! Dum te homo seruituti tradis, dum seruus stas ante aliquem Dominum, nec tibi, nec mundo, nec Deo ipsi deficit solicitudo, deficit gemitus, & tristitia: ad quæ depellenda vnum sufficit, quod exuas seruum, & filium induas, non dominos, sed patrem incipias præsentire. Propone tibi ob oculos

Rom. 8.

Genes. 2.

Anselm.

Isai. 43.

los prodigum illum adhærentem vni ciuiũ, nec cibum recipiẽtem pro pecoris pasti seruitio. Quis eius miseriam exprimat, dũ pascit porcos? Sed ad se reuersus, seruitutẽ dolens suam, hæc mente voluere cæpit Luc. 15. *Surgam, & ibo ad Patrem meum.* Hoc intra se dixit, patrem vel nominans labijs gustauit, & ecce pater, & ecce serui, & ecce sto la prima, & ecce vitulus saginatus, & ecce opiparum cõuiuium. Pulchrè D. Chrysost. hom. 10. in epist. ad Rom. ait. *Postquam enim dixit, reuertar ad patrem meum: verbum hoc, illi bona omnia attulit.* Hoc vnum egit, dominorum tyrannidem fugiens patrem gustauit, & hoc illi suffecit ad quietem, suffecit ad delicias. Vndè meritò Psalm. 99. *Iubilate Deo omnis terra, seruite Domino in lætitia, intrate in conspectu eius in exultatione. Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos.* Abſit labor, solicitudo, tristitia à cordibus nostris succedat iubilum lætitia, exultatio, nihil quod ad gaudium nõ faciat, requiratur. Sed vnde tanta suppetet copia gaudiorum? *Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos.* Eo ipso quod abiecto seruili spiritu Deũ factorem tuum habeas, & non seruus creaturarum, sed filius sis tanti genitoris, nil tibi deficit, quod gaudium præstare possit. Ad hæc Chrysol. serm. 6. ait. *Erat homo peccati seruus, erat captiuus mortis, erat mancipium dæmonum, erat idolorum vernula. Sic malis Dominis talibus, miseram exhibebat seruitutem. Et ideo homo dabat extrema suspiria, quando tales, tam crudeles Dominos sustinebat. Propheta ergo videns nos à talibus liberatos, & reuocatos, ad obsequium creatoris, ad patris gratiam merito exclamat: seruite Domino in lætitia, intrate in conspectu eius in exultatione.* Nulla potest deficere lætitia, vbi ablata tyrannide dominorum, iam pater sonat in ore liberorũ, dũ Dominos pateris, nil lætum videre poteris exue Dominos, patrem habe, nihil enim deficit filio apud genitorem.

Luc. 15. Chrysost. Psal. 99. Chrysol.

§. XII.

Si quid in Deo paternum non experiretur homo, periret nec videret diem bonum.

PHilippus Deum sibi patrem ostendi petit, non quasi quid super abundans, sed quasi quid tantum sufficiens ad vitam obtinendam postulans. Quis sufficeret vitam obtinere, nisi in Deo paternum experiretur amorem? Tolle à Deo quòd paternum habet & insufficiẽtia sunt omnia, vt homo viuere possit. Reuersus in se fuerat ille prodigus, & veniam petiturus currebat, mente tractans perditionis suæ confessionem, humilemque conficiens orationem Luc. 15. Quid tunc? *Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius.* Cur non magis appropinquat? Cur non finitur accedere prope pius? Cur adeò celer pater cœlestis suæ misericordiæ in illum coniicit oculos? Ait Chrysolog. serm. 3. *Nisi ergo cœlestis pater redeũtis filij radiasset in vultu, & totam confusionis caliginem respectus sui lumine sustulisset, nunquam diuixi vultus vidisset iste filius claritatem.* Quã vani essent miselli hominis vniuersi conatus, nisi præsentiretur in illo aliquid profectum à cœlesti patre! Non esset in cœlestibus pater, qui accurrat redeuntibus, & vniuersa hominum remedia frustrantur. Aiebat Ioan. 1. epist. 2. *Si quis peccauerit ad vocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum.* Dissertissimum, & validissimum peccatoribus proponit aduocatum Iesum, aduocatum, inquam, potentem opere, & sermone, sed nilominus non dicit nos habere illum aduocatum apud iudicem, sed apud patrem. Cur apud patrem, & non magis apud iudicem? Equidem nisi in Deo aliquid esset paternum, nec tantus aduocatus, nec tot dissertissima vulnerum in Iesu ora salutem consequerentur humanam. Totus Iesu sanguis effusus pro nobis stetit, sed & si validissimus, & omnipotens nihil conficeret apud diuinum iudicem, qui nihil patris habuisset: ideo autem perfecit humanam redẽptionẽ, quia Deũ Patrẽ inuenit, qui nouit, vel tãtisper dissimulare iudicẽ. Hinc sapienter D. Ambros. in proœmio in D. Lucam ex eo, quod videt Iesum efficacem hominum redemptorem, credit in Deo paternam prẽextitisse naturam. Quippè ait: *Credimus illum naturalem patrem, qui nobis genuit redemptorẽ.* Pater, qui est in Deo, facit, quòd non frustrẽtur media salutis humanę, quod homo peccatis transfosus, & humi abiectus posit bonum redemptionis odorem halare. Id quod innuebat sponsa Cant. 1. *Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum.* Expende vnde simus odor vitę in vitam, nimirum, ex eo quòd Rex esset non in tribunali, sed in accubitu suo. Quo in accubitu? Ioann. explicat cap. 1. aiens: *Vnigenitus qui est in sinu Patris.* Ex quo Iesus noster in sinu assidet patris, nullus homo est, & si herba aut fœno humilior, & abiectior, qui non

Luc. 15. Chrysol. 1. Ioann. 2. Ambr. Cant. 1. Ioann. 1.

nō audeat in salutem aspirare. Pulchrè alibi datus D. Bernard. serm. 42. in Cant. *Accubitus regis sinus est patris. Merito clamor humilium ascendit ad eum, cui fons pietatis est mãsio, cui ideo totum quod est, de patre est, vt nihil prorsus in regia maiestate nisi paternum humilium trepidatio suspicetur.* Miser homo periret, nisi paternum quid sentiret in Deo: inde audet in vitam, quia eius in vultu Pater diuinus radiat, totumque in diuina maiestate paternum suspicatur. Ioan. 1. ait. *Vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* Periculum magnum erat in videnda Dei gloria; scrutator enim maiestatis opprimetur à gloria, & Deum nemo videt, & viuit. Vndè modo valuit Ioānes sic de visa Dei gloria gloriari? Ipse ait: *Vidimus gloriã quasi vnigeniti à Patre.* Vbi paterni quid resplenduit nullum periculum inualuit. D. Bern. serm. 61. in Cant. ait. *Totum benignum, & paternũ, quòd apparuit gloriæ in hac parte. Non me opprimet gloria ista totis licet viribus intendentem in se: ego potius imprimar illi. Etenim reuelata facie speculantes in eandem imaginem transformamur à claritate, in claritatem.* Sic quod in Deo paternum est, proficit hominibus. De hoc etiam supra egimus lib. 5. cap. 9. §. 5.

Bernard.

Ioann. 1.

Bernard.

§. XIII.

De Iesu venit quod Deum præsentiamus patrem.

SApienter Philippus à Iesu petit, quòd ostendat nobis patrem; vnus enim Iesus est, qui potuit facere vt Deum in nobis præsentiremus patrem. Habacuc, cap. 3. iuxta Septuagint. lectionem ait: *Custodiui, & expauit vēter meus, à voce orationis labiorũ meorum.* Ad orationem accesit Propheta, & vix labia incepit mouere orans Patrem Deum, & totus tremit, & pauore repletur. Cur sic in primo orationis verbo afficitur? Illud Dei verbum, filius patris, qui assimilabatur in manu omnium Prophetarum, in corde huius Prophetæ orantis residens illum rapiebat ad cœlestem patrem, quo ipse tanti hospitis vim sentiens pertimescebat. Quippè ait D. Chrysol. serm. 68. *Si intellectus cordis infuderat ori vocem, labijs dederat verba, cur ex hoc, quod est exoraturus expauit? Quia non suggestione sui cordis, sed diuini spiritus loquebatur affatu. Audi Paulum dicentem: Misit Deus spiritum filij sui in corda nostra clamãtem Abba Pater.* Patrem orabat Propheta, & vt oraret Patrem, à filij Dei spiritu in se inhabitante profectum sentiebat, ideòque turbatur, videns se ferri non in sua, sed in filij Dei verba, de cuius sola suggestione venit, quod homo carneus præsentiat Deum patrem. Non enim ab alio, quàm à Filij Dei Spiritu venire potest, quòd Patrem cœlestem nobis præsentiamus. Nec ociosè dixit Paulus illud ad Galatas. 4. *Misit Deus Spiritum Filij sui in corda nostra clamantem Abba Pater*: Quasi vnus filius ostensionem faceret eius, quem in cœlis habemus Patris. Sic etiã apud Matth. 11. aiebat ipse: *Nec Patrem quis nouit, nisi Filius, & cui voluerit filius reuelare.* Ne cui liceat aliquid in Deo Paternum spectare, nisi Filij Dei spiritus præcedat, qui Deum nobis faciat esse in patrem benignũ condonatorem iniquitatum. Exod. 24. *Erat autem species gloriæ Domini, quasi ignis ardens super verticem montis in conspectu filiorum Israel.* Ecce vobis quid Israelitæ in Deo cõspiciant, nimirùm ignem ardentem, & vorantem omniaque replentem sterilitate. Iesus autem igneam illam sterilitatem Dei, in teporem fœcundissimum conuersam ostendit, quo foueamur D. Cyrill. Alexandrin. lib. 9. in Ioann. cap. 38. fatur. *Prisci Deum in specie ignis viderunt, & vocem audierunt, nos multo verius in Iesu, & per Iesum patrem vidimus.* Iesus fecit, quòd Deum non ignem sterilem, sed sentiremus amabilem patrem. Hinc Iesus iam animam agens in cruce aiebat. Luc. 23. *Pater in manus tuas commendo spiritũ meũ.* Cur, ò bone Iesu, cõmendas spiritum tuum in manus Patris? Nonne spiritum tuum paternus expectat thronus? Nõne regiam sedem occupabit, in qua considebit cum Patre, vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum? Cur immemor throni, spiritum tuum das Patri in manibus? Vt positus Iesu spiritus, in diuinis manibus, illas paternas adeò reddat in homines, vt inde statim manent remissionum dona, & operimenta iniquitatum nostrarum. Adhæc Rupert. lib. 2. de operibus Spiritus sancti, lib. 1. de Sap. cap. 19. ait. *Certus dixit: Pater in manus tuas commendo spiritum meum, certus, inquam, & securus, quod commendatum suum cum grandi esset lucro citò recepturus, sicut & factum est. Nã quia sic tradidit spiritum suum, ecce omnibus filijs regenerationis suæ acquisiuit paracletum Spiritum sanctum. Alias autem nisi spiritum suum hic homo tradidisset, spiritus paracletus, in eo ipso quod paracletus est, scilicet in dando remissionem peccatorum, non veniret.* Ecce tibi, quid fecit Iesu spiritus præmissus in Dei manus, nimirùm, sic illas paternas reddidit, vt statim ab illis dona remissionum manarēt. Et

Habac. 3.

Chrysol.

Galat. 4.

Matt. 11.

Exod. 24.

Ioan. 38.

Luc. 23.

Rupert.

scire

ſcire cupis, cur hoc præſtitit vnus Dei Filij Spiritus? Cur vel alius non poſsit Deum nobis facere, & oſtendere Patrem? Chryſol. ait

Chryſol. ſerm. 2. *Apud Patrem non intercedit extraneus intus eſt in patris pectore, ipſe qui interuenit.* Eò ipſo quòd extraneus fuiſſet à Patre, non potuiſſet tantum ad homines trahere Patrem;

Ioann. 1. vndè ait Ioann. 1. *Vnigenitus Filius, qui eſt in ſinu Patris ipſe enarrauit.*

Ioann. 14. Dicit ei Ieſus: tanto tẽpore vobiſcum ſum, & non cognouiſtis me? Philippe, qui vidit me, videt & Patrẽ, quomodo tu dicis: oſtẽde nobis Patrem? Non credis quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Verba quæ ego loquor vobis, à me ipſo non loquor. Pater autem in me manẽs ipſe facit opera. Non creditis, quia ego in Patre, & Pater in me eſt? Alioquim propter opera ipſa credite.

§. XIV.

Quidquid paternum eſt in Ieſu eſt.

QVisquis Patrem neſcit, videat Ieſum, in illo nihil deſiderare poterit paternũ. Pulchrè Tert. lib. aduerſus Praxeam de Ie-

Tertull. ſu fatur; *Vicarium ſe patris oſtendit, per quem pater, & videretur in factis, & audiretur in verbis, & cognoſceretur in filio, facta & verba patris adminiſtrante.* Quidquid paternum eſt, & benignitate plenũ in Ieſu luce clarius effulget. Ieſus inter peccatores agens repreſentabatur quondam Moyſi Exodi 3. vt concors

Exod. 3. eſt Patrum ſententia ait enim ibi: *Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat, quòd rubus arderet, & non comburetur.* Quid eſt quod rubus mala planta, & ſpinoſa, & ſenticoſa inter flammantem apparet ignem, nec ignis vllum illi malum affert, quim potius rubum ſplendere facit? Qualis flamma hæc adeò ſuauis, vt vel ſpinoſos arbores vrere neſciat, ſciat illuſtrare? D. Cyrill. Alexandrin. citatus in Cat. Lyppoman. ait: *Habitauit etiam in nobis verbum Patris, non pœnas exigens, ſed ſumma benignitate reſulgens.* Iam inde exprimebatur Verbum diuinum, Ieſus meus quàm paterne ſegereret inter peccatores, in quo luce clarior fulgebat Patris benignitas neminem lædens, vniuerſos in ſpem ſalutis alens. Quid paternum magis? Propone tibi ob oculos Ieſu opera, nulla inuenies, quæ amantiſsimi, & potentiſsimi patris non referant poteſtatem. Eleganter D. Ambroſ. in proœmio Euangel. D. Luc. aliqua perſtringens ait: *In operibus Ieſus videtur in operibus filij pater cernitur. Vidit Ieſum, qui Galilæum illud myſterium vidit, quod nemo poſſet, niſi mundi Dominus elementa conuertere, video Ieſum, quando lego, quia cæco liniuit oculos luto, & reddidit viſum. Ipſum enim recognoſco, qui de luto fecit hominem, & viuendi ſpiritum, videndi lumen inſudit. Video Ieſum quando peccata condonat. Nemo poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus*, &c. Quis hæc videns, & notans non paternum aliquem animum, & in bonitate ditiſsimum, & in virtute potentiſsimũ in Ieſu inhabitare colligeret? Sic ſe paterno ſpiritui cõformare miſus eſt meus Ieſus, vt nihil aſſumeret, quòd diminuiſsimi parentis manus non poſsit nobis ob oculos cõſtituere. Hominem aſſumpſit, & qualem hominem? Paulus ait: *Semen Abrahæ apprehendit*, ſemen dixit, vt traducem humani generis indigitet, nec aliam naturam mõſtret aſſumptam, quam eam, quæ à primo homine per generationem deducitur. Quo poſito grauis excitatur quæſtio à D. Irinæo, cur filius Dei aſſumpſerit naturam humanam à primo Adamo ſatam? Cur magis aliquam aliam nouam aliunde ſibi non effinxit? Vt diuinum cadauer elegit ſibi monumentum nouum, in quo quieſceret, cur filius Dei nõ elegit ſibi naturam hominis nouam, quæ nihil veteris Adami haberet? Sanè primus homo à terra fuerat effectus Dei Patris manibus, vt innuit illud Geneſ. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Filius ergo Dei naturam hominis aſſumpturus, eam aſſumpſit, in qua Dei Patris manus impreſſæ aſsiſterẽt: ſic in omnibus Patrem exhibere nititur. Ita Irinæus lib. 5. inquit: *Habuit ergo, & ipſe carnem, & ſanguinem non alteram quamdam, ſed illam principalem Patris plaſmationem in ſe recapitulans.* Nil filio placere potuiſſet, niſi illud in quò parentis ſui manus exprimeret. Sed aſſumpſit mortem, an Patrem in morte potuit exprimere? D. Bernard. ſerm. 5. de Verbis Iſaiæ fatur. *Dicere ne audebimus, quod aliquando fuerit etiam ſine Patre? Ne-*

Cyrill. *Ambr.* *Geneſ. 1.* *D. Irin.*

Nemo id præsumeret, si non prior ipse dixisset: Deus meus: Deus meus, vt quid dereliquisti me? Quasi quadã ibi derelictio fuit, vbi nulla fuit in tanta necessitate exhibitio virtutis, nulla ostensio maiestatis. Habemus itaq; Christũ ex patre nascentem, in patre cubantem, cum patre sedentem, pro patre stantem, sub patre pendentem, sine Patre quodammodo morientem. Itaque putat Bernard. in morte Christi quodammodo fuisse Patrem occultatum, nec ibi apparuisse. Sed satius ipse Christus dum animam agit, inuocat præsentissimum, & manus extendentem Patrem, cùm ait: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum,* quasi nunquã patentiores fuerint paternæ manus, quàm vbi filius pro peccatoribus sese morti tradidit. Quod opus magis paternum? Quo opere apertius patuit Dei parentis animus in filios? Apud Lucam 15. dum prodigus filius reuertitur dicitur: *Cum autem esset longe, vidit illum Pater suus, & misericordia motus est, & accurrit.* Ecce tibi cœlestem Patrem accurẽtem filio adhuc longe existenti? Sed quãdo visus est Pater accurrere filio sic longe stanti? Chrysologus serm. 5. *Pater occurrit, & occurrit longe. Cum adhuc impij essemus Christus pro nobis mortuus est. Occurrit Pater, occurrit in filio.* Et quidem nunquam clarius visus est Pater accurrisse Filijs, quàm vbi Christus mortuus est, nullum opus magis paternum, in nullo se magis exhibuit Iesus Filius tanti Patris, cuius amorem in homines tot ora tunc prædicabant, quot vulnera videbantur. Insuper quòd Iesu opera Patrem referant dictum est supra lib. 3. c. 3. §. 5.

Luc. 15.

Chrysol.

§. XV.

Præstantes apud Monarchas viri electæ vitæ indolem ipsius frontis, indicio faciant patere.

QValis sit Iesus summi parẽtis, & Filius, & minister, pulchrè ostenditur, dũ nõ solum vocantur in testes verborũ eius auditores, sed & faciei inspectores. Ait enim, *qui videt me,* & rursus ait: *verba quæ ego loquor,* &c. Quasi oculis, & auribus aliorum se committat, cui testentur, quantus ipse debeat esse apud summum parẽtem, & moderatorem rerum. Hanc ebibant doctrinam qui Monarcharum obsequijs sunt in precio sic faciei vultum componant, sic honestent, vt qui viderent, vel frontis indicio, quàm bona eorum sit vita, quã summo Principe digna, habeant perspectum. Cassiodor. lib. 8. Variar. 14. Sic de præstantissimo quæstore verba facit. *Affuit mandatis regalibus eloquens, & decorus ornator, permulcens etiã inspectus, quos gratissimos reddebat auditus. Tales enim decet esse aulicos viros, vt naturæ bona indicio frontis apperiant, & possint agnosci de moribus, cum videntur. Tacens enim plerumque despicabilis est, si eum tantum lingua nobilitat; semper autem in honore manet, si cuius est tranquillus animus, eum quoque serenissimus commendet aspectus.* Quid pulchrius dici potuit? Si totus hominis honor vel verbis nitatur, vel etiam factis, potest contingere, vt tacens, & quiescens despicabilis appareat quis, nec enim semper loquendum, nec operandum est. Vndè in præstantissimis viris, qui summis sunt Monarchis in precio, frontis etiam compositio requiritur, vt naturæ bona frontis indicio apperiant, & agnoscãtur de moribus, cum videntur. De Moyse qui Pharaoni adoptatus in filium fuit, & in saluatorem populi à Deo electus ait Paul. ad Hæbr. 11. *Fide Moyses natus occultatus est mensibus tribus à parentibus suis, eo quod vidissent elegãtem infantem, & non timuerunt regis edictum.* Edictum regis vrgebat, vt recens nati Hebræorum pueri traderentur, sub hoc edicto natus est Moyses, qui tribus mensibus parricidium euasit, parẽtibus omnem metum regij edicti auferẽs: firmans in illis fidem virtutum suarum apud Deum, & apud regem. Sed vndè infans recẽs natus, potuit fidem facere tantarum virtutum? Expẽdè illud, *eo quòd vidissent elegantem infantem.* Eam frontis elegantiam, & compositionem præse tulit, vt naturæ, imò gratię bona indicio frontis apperiret, & possit agnosci de moribus, cum visus fuit. Anselmus ibi: *Moyses occultatus est fide parentum, quia videbant elegantem parvulum. Credebant enim Deum facturum aliquid magnum per eum, cũ esset adeò elegantis formæ. Quoniam ab ortu fuit illi infusa magna gratia venustatis.* Et quidem serenissimus pueruli aspectus popularibus suis amicas vndas maris præsignabat, orisque compositio non solum à natura, sed & dono Dei magnarum virtutũ specimen dabat, & fidẽ faciebat infantem, & Deo, & regibus, & mũdo futurum gratum. Quam aliter Nazianzenus coniecturam faciebat in Imperatorũ fratre Iuliano, de quo ait orat. 4. *Me morum ac gestus ipsius inæquabilitas, atque ingens quædam mentis emotio vatem efficiebat, siquidem vates ille optimus est, qui rectè conijcere nouit. Nec enim mihi boni quicquam significare videbatur, cervix minimè firma, humeri quos subinde agitabat, & attollebat, oculus vagus, & obtrans, ac furiosum quiddam intuens, pedes instabiles,*

Cassiod.

Ad Hebr. 11.

Anselm.

Nazianz.

biles, & titubantes, naſus contumeliam ſpirans, vultus lineamenta ridicula idem ſignificãtia, riſus proterui, & exaſtuantes, nutus, & renutus omni ratione carẽtes. Quid ſingula deſcribere neceſſum eſt? Talem ante opera conſpicatus ſum, qualem in operibus poſtea cognoui. In huiuſmodi Principe vidit Nazianz. & Romani orbis perniciem, & Dei hoſtem infenſiſsimũ. Ille ad principatum bonus, & aptus ad mundi ſalutem, cuius frons bonã aperit naturã, & ea eſt, qua facilè quis poſsit cognoſci de moribus, ſi videatur. De hac externa vultus cõpoſitione etiam dixi lib. 10. cap. 10. §. 5.

Ioann. 14. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quę ego facio, & ipſe faciet, & maiora horum faciet: quia ego ad Patrem vado.

§. XVI.

Parentum præſtantia oſtenditur in filio, in quo virtutes illorum ſemper augentur.

ECce aliud argumentum, quo conuincit Ieſus diuiniſsimum Patrem in ſe oſtendi, quia nimirùm non ſolùm ipſe Patris opera efficiebat, ſed & dabat operã, vt per ſuos alumnos fiat ſemper maiora. Sanè hęc ſolus ille filius pręſtat, qui præſtantiſsimo parenti correſpondet: in quo radiat illuſtriũ honos natalium Caſsiod. lib. 8. Var. 20. ſic admonet nouitium vrbis Prętectum: *Illi forte mala geſſerunt, qui ad dignitates ſuis parentibus incognitas peruenerunt, tu poſt patris præfecturam laudabilem, aliquid, quod melius prædicetur, adiunge: quia diligẽtior ſemper eſſe debet, qui ſequitur, dum bona parentum probabiliter, & imitari cupimus, & vincere feſtinamus.* Caſsiod. Quid ſapientius? Nunquàm non parentum dignitates faciunt filios haud degeneres, ad maiora, maioribus meritis anhelare. In eo parentum dignitas, & præſtantia euidenter oſtenditur, quòd Filius maiorũ ſemper virtutes adaugeat, & maiora lumina, ſuis facinoribus, parentum nomini addat. In cœlũ quondam rapiebatur Elias, 4. Reg. 2. poſt hũc Eliſæus clamat: *Pater mi, Pater mi, currus Iſrael, & auriga eius.* 4. Reg. 2. Nunquàm aliàs auditur Elias Eliſæi Pater vocatus; modò cũ in eius conſpectu rapitur in cœlum, ſemel, & bis Pater vocatur, & repetito honore illuſtratur. Cur modò hoc parentis nomen adeò in Elia claret, quòd repetitis inſonet vocabulis? Modò Eliſæus videns Eliam in cœlum rapi, iam in ſe præſentiebat duplicem parentis ſpiritum hæreditatum, quo ad duplo maiora facinora præſtanda parabatur: ideò extollit Eliam paterno vocabulo. Nũquàm enim euidentius Patris dignitas oſtenditur, nec geminato honore clariùs appareret Pater, quàm vbi eius facinora in filijs duplicantur. Ad hæc aiebat Drogo Hoſtienſis lib. de Sacram. Paſs. *Duplex filij Spiritus, duplo clamabat*: Quaſi non poſsit nõ duplo magis oſtendi dignitas Patris, vbi Filius ad duplicãda facinora parabatur. Drog. Hinc D. Ambr. ſer. 87. extollebat Eliæ præſtantiam fatus: *Igitur Elias, cùm ſimplicem ſanctitatis ipſe haberet ſpiritum, Eliſæo duplicem dereliquit. Mirum ergò in modum plus Elias gratiæ dimiſit in terris, quàm ſecum portauit ad cœlum: & licet ipſe ad altiora totus transfertur corpore; apud filiũ tamen maiore manet ſanctitate.* Ambroſ. Expẽde ab illis, *apud filium maiore manet*, &c. quippè vbi maior in filio virtutum exhibitio datur, ibi patris dignitas clarior manet, & illuſtrior vulgatur. Adeſt Dauid coram Saul aduerſus Philiſtæum proditurus 1. Reg. 17. & vt ſuę ſ ecimẽ fortitudinis daret, ait. *Paſcebat ſeruus tuus Patris ſuis gregem, veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietem de medio gregis, & perſequebar eos,* &c. 1. Reg. 17. Patrem ſuũ meminit Dauid; nec tamen nominat Patrem, ſed nec eſt in aula, qui cupiat noſſe patrem eius, nec de illo interroget. Quid tunc? Exijt nobilis adoleſcens in arenam, non horret inermis puer hoſtem armatum; imò primo fundę rotatu, immanem illam belluam proſternit. Proh immortale facinus adoleſcẽtis! Stupet exercitus victorem puerum, rex totus mirabundus, redeũtem cum hoſtis capite excipit, & nihil cunctatus, interrogat: *De qua progenies, ò adoleſcens? Dixitq; Dauid: Filius ſerui tui Iſai Bethlehemitæ ego ſum.* Ibid. Quem antè ſine nomine Patrem meminerat Dauid, de quo nemo interrogãrat, nec ſcire cupiebat, ecce modò in medio profertur, ecce rex ipſe cupit ſcire Patrem, cupit noſcere nomen eius, & Dauid ſine mora nomen Patris ſui, ſed & patriam profert. Cur rex audiens Dauidem fuiſſe Patris ſui paſtorem, nõ interrogat de Patre, & modò quãdo nihil de Patre audit, tàm anxiè interrogat, quis ſit Dauidis Pater, quæ eius progenies? Cùm audit Dauidem gregis paterni paſtorem eſſe; parem illũ putauit Patri ſuo in arte, & ingenio: verũ vbi in Dauide tale facinus vidit, quo nõ ſolum nobilis ciuis familia, ſed & regia domo, & omni Iſraelitico populo ſuperior Dauid apparebat; tùm aliquid magnum incipit

ſentire

sentire de parente eius, tunc patris nomen inquiens facit, quòd tota in regia personet. Nunquam enim glorioſius nomẽ patris effertur, quàm vbi filij magnalibus videtur excedi. Nec abſimile eſt, quòd ipſi Dauidi cõtigit. 2. Reg. cap. 7. Is gratitudinem ſuam in
2. Reg. 7. Deum cupiens oſtendere, cogitauit diuino numini magnificum dedicare templũ. Quid religioſius in Deum? Sed Deus ad Dauidem fatur: *Nunquid tu ædificabis mihi domũ ad habitandum?* Et poſt pauca: *Cùm completi fuerint dies tui, & dormieris, cum patribus tuis, ſuſcitabo ſemen tuũ poſt te, quòd egredietur de vtero tuo, & firmabo regnum eius. Ipſe ædificauit domum nomini meo, & ſtabiliam thronum, &c.* Quale eſt hoc Dei in Dauidem teſtimoniũ? Quãdo ipſe Dauid cogitabat de templo faciendo, in quo nomen Dei in orbe ſanctificaretur, tunc Deus auertit Dauid à tãto opere, & oſtendit ſe liciorem alium, cui reſerbabatur gloria ædificati templi. Suffeciſſet, ò Deus opt. quòd de manu Dauid non acceptes templum, cur & illi oſtendis perquẽ ædificandum eſt? Nonne ſic magis affligis animum diligentis te, in oſtenſione æmuli ſui, à quo vincatur in ædificatione tẽpli? Affligeretur ſanè Dauid, ſi gloria templi ædificandi alteri daretur, qui nõ eſſet filius eius; at quãdo filius Dauid ædificaturus erat templum, adeò glorioſum eſt Dauidi habere filiũ, qui maiora poſsit; vt Deus in præmiũ bonæ voluntatis hoc ſolũ illi notũ eſſe ſtatim voluerit. Poſt regnum, poſt victorias, poſt diuitias multas, hoc ſolum in terra reſtabat Dauidi fœlicitatis, quòd haberet filium, à quo vinci, & ſuperari in magnalijs exhibẽdis poſſet. Et ideò hoc etiam illi voluit notificare Deus:
Seneca. quò ego retulerim illud Senecæ lib. 3. de Beneficijs ait: *Quid eo fortunatius ſene, qui omnibus vbique prædicabit à filio ſuo ſe beneficijs victum? Quid autem eſt fœlicius, quàm ibi cedere?* Nunquam glorioſius triumphant parentes, quàm vbi ſub filiorum magnalijs ipſi victi videntur.

§. XVII.

Ille filius ſolus ſeſe illuſtribus ſuis parentibus parem refert, qui illos in aliquo facinore videtur excedere.

TOtus eſt Ieſus in oſtendenda ſua, cùm Patre æqualitate, quàm etiã modo oſtendit, ex eo quod ipſe dabit alũnis ſuis maiora præſtare, quã viderentur eſſe multa opera paterna. Ille enim ſolus filius ſe illuſtri patri pariter omnino prædicet, qui nouit in maiora facinora audere. Sic monebat Caſiod. *Caſiod.* hib. 10. variar. 22. patritiorum filium aiens: *Non remittas animos confidentia tuorum, ne credas poſſe ſufficere, quod tibi contigit de illorũ prædicatione gaudere. Adde laudes egregias ſenioribus tuis, ſequens ætas cum aliqua opinabili nouitate ſuccedat.* Itaq; non aliter quis ſe ſuis maioribus parem exhibet, niſi egregiæ materiã laudis illis ſuperaddendo, niſi aliquod nouũ & illuſtre facinus peragendo. De Ieſu meo locutus Paul. ad Philipp. 2. ait: *Qui cũ in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formã ſerui accipiẽs, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo. Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſque ad mortẽ, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen, quòd eſt ſuper omne nomen, vt in nomine Ieſu, &c.* Expendie vim totius argumenti facientis ad aſſerendã æqualitatem Ieſu filij Dei, cùm diuino parente. Non equidem Ieſus per rapinam, ſed natura ipſa ſe patri Deo æqualem arbitrabatur. Et vndè oſtendebat non per rapinã, ſed natura ipſa ſe Deo parẽti æqualem? Semetipſum exinaniuit, formam ſerui accepit, ſe humiliauit vſq; ad crucis mortem, quibus facinoribus eam exaltationem ſibi comparauit, id nomen ſibi fecit, quòd omne nomen etiam Dei parentis nomen longè exceſsit. Quando enim Deus agnitus eſt ſaluator, & redẽptor orbis, niſi in Ieſu Domino noſtro? Meritò ſanè, qui tàm egregias laudes parenti addidit, qui tàm excellum, & nouum nomen ſuper paternum nomen Dei ſibi fecit, nõ per rapinam, ſed natura ſe Deo æqualem oſtendit. Nota fuit vis argumenti etiã ethnico; ait enim Seneca lib. 3. de beneficijs, pro- *Seneca.* bans quòd filij parentes excedãt: *Natura gloriosa virtus, & anteire priores cupit.* In quo glorioſorum natura ineſt, ſemper nititur maiores ſuperare, vincere patres. Hinc nota mentem Iacobi Patriarchæ in benedicẽdis filijs ſuis Gen. 49. ſingulos nomine proprio vocat, nullũ tamẽ vocat filium; ſic enim diſcurrit per ſingulos: Rubẽ primogenitus meus: Simeon, & Leui vaſa iniquitatis: Iuda te laudabunt fratres: Zabulon in littore maris: Iſſachar aſinus fortis: Dan iudicauit Gad. accintus: Aſer pinguis panis: Neptali ceruus emiſſus: ſic vniuerſos vocat, vbi autem poſt hos accedit ad Ioſeph, iam inquit: *Filius accreſcens Ioſeph, filius accreſcens decorus aſpectu, &c.* Cur hic ſolus filius? cur huius ſolus ſe agnoſcit patrẽ? Ipſe ait dũ addit: *filius accreſcẽs*: quia enim Ioſeph ſolus, ſic vniuerſas parentum glorias ſuperauit, vt veladoraretur à *Gen. 49.*

patre, ideò hic ſolus tanto parenti par filius
Caiet. apparuit. Non longè abeſt Caiet. in cat. ſatus: *Prius commendat Ioſeph de aumento conduplicando, filius accreſcens, eò quod & creuerit ſibi, & creuerit domui vniuerſæ Iacob.* Solus Ioſeph inter fratres filij nomen acquiſiuit, parenti æqualem, & condignam oſtendit prolem, quia ſolus patrem, & totam familiã gloria ſuperans auxit. Iam ex hoc vide cur Ieſus Dauidis filius à cæcis viris agnoſceretur: di-
Luc. 18. cebat cæcus Luc. 18. *Ieſu fili Dauid miſere mei.* Similiter Matth. 8. duo cæci clamãt: Miſere noſtri fili Dauid: vndè cæci noſcunt Ieſum tanto regi parem, vt eius filium audeãt illum appellare? Dauidi expugnaturo Sion cæci, quaſi ſuperiores exprobrabant, vt habes 2. Reg. 5. modo cæci Ieſu humiles proſternuntur; & indè nuſquam Ieſus cæcis viris euidentius par tanto regi apparet, quàm vbi videm Ieſu ſubiectos eos, quibus Dauid
Tertul. inferior videbatur. Adhęc Tertul. alio datus lib. 4. in Marc. ait: *Nàm ſi aliquãdo Dauidem, in recuperanda Sione offenderant cæci reſiſtentes; ideò Chriſtus ex diuerſo cæcoſubuenit, vt hinc ſe oſtenderit non eſſe filium Dauid? At qui & hoc filius Dauid.* Et tunc par filius tanto parenti apparet, cùm ſic Dauidẽ ſuperet, quòd nullam à cæcis contradictionem patiatur, imò ab illis extorqueat laudes.

Ioan. 14. Et quodcumquè petieritis in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur pater in filio. Siquid petieritis me in in nomine meo hoc faciam.

§. XVIII.

Nec Deus, nec virtus exaltantur, & glorificantur, vbi opera non ſunt.

MEritò ait Ieſus: *hoc faciam: vt glorificetur pater in filio*; eam ſemper Deus glorificationem, & exaltationem acceptam habet, quæ coniuncta eſt cum factis, cùm operibus bonis. Vanè nomen diuinis verborum luminibus extollis, vbi nihil propter illud facis; tunc Deo accepta venit exaltatio nominis; cùm venit pulchris ſuarum creaturarũ innixa factis. Matth. 17. vidit Petrus Chriſti transfigurati glorias, vidit ſole fulgentiorem faciem, & veſtes ſuper candorem ſplendere niualem. Quanta hæc materies ad confingendas Dei laudes? Quòt verborum flores illi faciei diuinæ ſoles alerent? Sed Petrus Chriſtianorum choriphæus, ſic incipit diuinas texere laudes: *Bonum eſt nos hic eſſe, ſi vis faciamus hic tria tabernacula, tibi vnũ, &c.* Præſtantiam, & bonitatem diuini ſpectaculi extollit laudibus ſimplici, & vnico, verbo dicens: *Bonum eſt*: cur ò bone ſic verbis parcis in extollenda gloria tanta? Cur non maiora dicis? Cur flumina non effundis verborum, quæ vel rigare valeant tantam paradiſum tibi ob oculos præſentem? Cur tã breuiter laudes abſoluens ad tabernacula ædificanda tranſis? Parcit Petrus verbis vt faciat, vt operam ſuam impendat, ſciens Dei gloriã non extolli verborũ laudibus, ſed factis. Pul-
Paſchaſ. chrè D. Paſchaſ. lib. 8. in Matth. ait: *Quàm ſanè gloriam bonam eſſe, nec laudaſſe ſufficit, ſed etiam deuotione præſtãtior, impiger operarius occurrit, & pollicetur communis obſequium miniſterium. Faciamus, &c.* Non ſatis extolleret tantam gloriam, ſolis laudũ verbis inſiſtens, niſi etiam pro illa habenda aliquid laboraret; tũc enim optimus diuinarum gloriarum exaltator conſtituitur, quãdo ſimũl efficitur impiger operarius. Sic Pſal. 49. *Immola Deo* *Pſal. 49.* *ſacrificium laudis, & redde altiſſimo vota tua.* In votis reddendis operum exhibitio monſtratur; quæ vbi deſint, vocis ſolius laudes euanent. Aiebat Abbul. quæſt. 5. in cap. 6. Io-
Abbul. ſue: *Adiunctum fuit, redde altiſſimo vota tua; reddere tamen vota ad realem pertinet exhibitionem: & hæc quidem vera laus eſt.* Ea vera, & ſolida laus eſt, quæ Deo per operũ exhibitionem tribuitur; nec nomen Dei aliter exaltatur per vniuerſam terrã, nec apud nationes glorificatur, niſi dum inter impigros operarios effulget. Apud Apocal. 4. glorioſa Dei
Apoc. 4. ſedes apparuit, *& incircuitu ſedis quatuor animalia plena oculis ante, & retro: Et quatuor animalia ſingula eorum habebant alas ſenas. Et requiem non habebant die, ac nocte dicentes: Sanctus, Sanctus, Sanctus, &c.* His ita conſtitutis recole modo eandem Dei gloriã, non in ſede, ſed incurru oſtenſam Ezechieli cap. 1. ſi-
Ezech. 1. militer ibi iuxta currus rotas erant quatuor animalia, & quidem pennata, quatuor habẽtia ſingula pennas, & totidem brachia: ait enim: *& manus hominis ſub pennis eorum in quatuor partibus*: ſed nec ſibilũ emittunt hęc animalia. Sanè ſupra cõmittitur Dei gloria celebrãda vocaliſsimis animalibus, qui requiẽ non habent die, ac nocte dicentes, ſanctus: hic cõmittitur gloria Dei animalibus prorſus mutis, nullam emittentibus vocem, ſed habentibus quatuor brachia. Cur ibi vocalibus cõmittitur gloria Dei, hìc nõ vocalibus ſed brachiatis committitur animalibus? Ibi apparet Dei gloria in ſede fixa, in omni exaltatione

tatione, quàm haberi poteſt; hic appareat in-
Ibid. curru viam agẽte per terras, apud quas exaltanda erat gloria Dei, quippè ait: *cùm eleuabantur animalia de terra, eleuabãtur pariter rotæ*. Nunquam ergò gloria Dei apud terras exaltanda committitur, vocalibus, ſed brachiatis animalibus. Quæ regni iam throno adherent, ſonent linguis, & nihil iam, quòd agant habitura laudatorijs concrepent carminibus: at quæ animalia iugum adhuc currus ſubeunt, vt gloriam Dei extollant per vniuerſum mundum verbis parcãt, brachijs abundent: non enim inter vocales, ſed inter brachiatos, & operarios extollitur in mundo gloria diuina. Quid magnum, quòd ore laudetur Deus, aut virtus? Sanè ore ab impijſsimis etiam peccatoribus extorquent virtutes laudes ſuas. Aiebat Moyſes Exod.
Exod. 11. 11. ad Pharaonem regem Ægypti: *Eritq; clamor magnus in vniuerſa terra Ægypti, qualis nec antea fuit, nec poſtea futurus eſt. Apud omnes filios Iſrael, nec mutiet canis ab homine vſq; ad pecus: vt ſciatis quanto miraculo diuidat Dominus Ægyptios & Iſrael. Deſcẽdentq; omnes ſerui tui iſti ad me, & adorabunt me.* Expende quid ſibi promittat Moyſes ab ipſis Ægyptijs infenſiſsimis ſuis hoſtibus, nimirùm quòd adorabitur ab illis; cur non expectet hoc Moyſes, quãdo & vniuerſi iuſti viſi, & manifeſtati ab ipſis reprobris extorquebũt laudes ſuorum
Lyppom. facinorum? Ad hæc Lyppoman. in Cat. *Admirabilis ſanè eſt, & illuſtris creatura homo iuſtus. Adorabitur enim tempore iudicij, ab omnibus impijs, & collaudabitur ſors eius.* Non dubitant impij ore laudare Deum, laudare virtutes: ſed quãta hæc laus ad Deum, quæ poteſt inuenire in ore impiorum? Sola vera laus, quæ Deum magnificat, illa eſt, quæ in virtutum operibus inuenitur.

§. XIX.

In fide nominis Ieſu, nil non tibi credet omnipotentia diuina, imò vel ipſa credetur tibi.

COgnoſce Chriſtiane fœlicitatem tuã: nomẽ Ieſu habes, ſub cuius fide omnia tibi credentur, nil magnum, vel ſplendidum excogitabis, quòd tibi diuina omnipotentia non credat. Sanè Dauid fugitiuus per montes, per terræ cauernas errans hunc vnum exerebat chirographũ, in cuius fide, vel ſalutem extorquebat ab ipſis deploratis peri-
Pſal. 53. culis. Sic Pſal. 53. *Deus in nomine tuo ſaluum me fac*: Cinctus vndiq; hoſtibus, in cauerna concluſus es, & ſalutem expoſcis? In quo tibi petis parari ſalutem? In pernici equo? In igneo curru? In ingenti exercitu? Vndè omnia hæc miſero, & deplorato homini? Iam dicit ipſe, *in nomine tuo*, fidem prodit diuini nominis, & ſub tanti nominis fide, promptam inuenit diuinam omnipotentiam, vt inexcogitata præbeat auxilia. Ex his aiebat D.
Ephrem. Ephrem ſer. in Quadrag. Martyr. *Dicamus igitur nos ſemper: Deus in nomine tuo ſalua nos, & mox emittet auxilium ſuum ab alto. Hoc etenim Daniel proclamans in lacu etiam ferarum agreſtium fauces effugit. Huius quoque Prophetæ meminit Ionas in ventre cæti, & ab omni interitu ſaluata eſt vita eius. Ex medio ardẽtis ignis ſanctiſsimum hoc nomen tres pueros liberauit, &c.* Nuſquam non creditur tota omnipotentia Dei ſub tanti nominis fide: Moyſes aliquando viros eligere cupiens penes quos tanta eſſet fortitudo, & potentia, qui poſsint validiſsimos hoſtes opprimere, victoriamque reportare de illis, hærebat cogitabundus, quaſi neſciret, tàm potentes viros per-
Exod. 17 quirere. Quid tunc? Ait Exod. 17. iuxta lectionem Originis. *Dixitq; Moyſes ad Ieſum. Elige tibi viros potentes, & egreſſus pugna cum Amalec.* Cur non magis ipſe elegit potentes viros? Cur vt eligantur potentes viri, Ieſum vocat? Præclarè Orig. hom. 1. in Ioſue, ait:
Origen. *Tanti nominis auſpicio confidebat.* Tunc credit potẽtes viros poſſe inueniri, cùm à Ieſu nomine ſumit auſpicium: ſub eius enim nominis fide tota potentia Dei creditur hominibus. Videre cupis hominem cui ſub huius nominis fide, omnia credantur: cui etiã credantur gubernacula mundi? Accipè ipſum Ioſue, de quo cap. 10. dicitur. *Tunc loquutus*
Ioſue 10. *eſt Ioſue Domino in die quatradidit Amorrhæi in conſpectu filiorum Iſrael, dixitq; coram eis: Sol contra Gabaon ne moueris, & Luna contra vallem Haylon. Steteruntq; Sol, & Luna, &c.* Vidiſti Solis Lunæque habenas credi homini? Vidiſti vnum hominem potuiſſe in Sole, & Luna, quòd totus mundus non poſſet? Sed in quo tantùm potuit homo? In fide ſolius nominis Ieſu, quòd præferebat vocatus Ioſue, Ieſus Naue. Pro quo accipite pulchra
Chryſoſt. verba D. Chryſoſt. hom. 27. in cap. 11. ad Hebr. *Dixit Ieſus Naue: ſtet Sol contra Gabaon, & Luna contra vallem Haylon: & factũ eſt. Veniat igitur omnis mundus, magis autem duo, aut tres, aut quatuor, & decem, & viginti mundi dicant, & faciant hoc, ſed non poterunt. Quid igitur? Typus erat Ieſu illud nomen, idcircò igitur hoc factum eſt, etiam propter ipſum vocabulum reverita eſt creatura.* Quid negetur tanto nomini? Nulli creaturæ non acceptus eris ſub tanti nominis fide: exere diuiniſsimũ nomẽ: & pete quod volueris, credetur tibi vel or-

bis, credetur cœlum, totam Dei potentiam tibi habes creditam: præsto erunt desiderio tuo vniuersa. Vt dicas cum Isaia. 26. *Domine nomẽ tuum, & memoriale tuum indesiderio animæ.* Desiderijs ipsis animæ meæ adhibitum Dei nomen, illa minimè vacua esse permittet, sed rebus implet concupitis. Meritò dicebat Chrysost. hom. 9. in epist. ad Colossi. *Omnia in nomine Domini facias, & prospere succedent omnia. Et morbis imperãs terribile est hoc nomen. Propterea diabolus Angelorum superstitionem induxit, invidens nobis honorem istum. Siue Angelus sit, siue Archangelus, siue Cherubin, ne feras istam in cantationem si cum fide cecineris, & morbos abiges, & Dæmones.* Vt tolleret Diabolus nominis Iesu memoriam, fecit incantationes per Angelorum nomina, vt inuocatis illis nominibus, omnia prospere succederent. Vanè id à Diabolo fuit confictum, habemus enim Christiani efficatiorem incantationem in nomine Iesu; quòd nomen si cum fide proferamus, talem incantationem peregimus, quę omnia abigat mala, & omnia bona faciat ex ipsa impossibilitate naturæ succedere.

Isai. 26.

Chrysost.

Ioann. 14. Si diligitis me, mandata mea seruate. Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia non videt eum, nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.

§. XX.

Vel ingentia promissa explere sufficiunt Christi opes, supra omnem fidem præstitam est eius thesaurus.

FOelices qui sub Christi nomine, & cùm Christo negotiantur, thesaurus meritorum eius, & potestatis vincit omnem fidem, quę potest haberi ab hominibus; post vnum, etiam alium paracletum nobis acquiret, spiritum veritatis, qui in veritate habeat plura, quàm quæ credidimus. Non habet tales creditores mundus, sed in illis minor est, semper census, quàm fides, & inuenientes negotiatores pauciora, quã credebant, largis suspirijs suæ credulitatis pœnas luunt. Vtrumque attigit D. Ephrem in cõfessione sui verbis pulchris inquiens: *Non est comprehensibilis Dei potestas, O mortales: cùm enim maiora possit, in rebus creatis egit quantum capaces erãt. Noui mercatores multos posse etiam supra quàm possideant; nàm propter illa, quæ habent, fides eis habetur, ut non nisi his, quæ possident facile negotiantur, &c.* Est in mundialibus creditoribus supra censum, supra possessiones fides, vndè tota cùm illis negotiatio semper multo infrà fidẽ debet esse, ne dum nititur mendatio metat ruinam, vndè sperabat lucrum. Non iuxta his præstitam fidem sit negociatio, ne ruat nitens mendacio; at vbi cum Christo negociaris, nil dubites, nil metuas, maior est enim fide præstitã eius thesaurus. Aiebat Matth. 13. *Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro.* Thesaurum Christi audio, sed cur absconditum? Propter infinitudinem diuitiarum; totam in se plenitudinem diuinitatis in veritate habens, nunquam non fidem præstitam superat bonorũ abundantia. D. Paschas. lib. de corpore, & sanguine Domini cap. 17. fatur: *Quàm bene in agro thesaurus absconsus dicitur, quia in Christo omnis plenitudo corporaliter inhabitat, sine dubio diuinitatis. Et ideò fili, dilata sinum mentis tuæ, & percipe, quantum fides capit: quia in Christo plenitudo diuinitatis manet, in te autem de plenitudine non quanta est, sed quantum idoneus fueris præstatur.* Plenitudinem in Christo sine dubio inuenies, nequit enim Iesus inueniri minus habens, ingentes eius diuitiæ à nemine perfectæ sciuntur, absconsæ sunt oculis mortalium, quia suprà omnem fidem præstitam est eius thesaurus. Pro minimo est de Christo Iesu fidem apud homines existẽtem impleri, si vel tantillum eius magnificẽtiæ thesaurus aperiatur, etiam si in præstantioribus, & clausus, & absconditus maneat. Apperuit quidem tantillum diuinæ suæ potestatis arcarium in Thabor, & ecce tibi fidelissimus Petrus iam satur aiebat Matth. 17. *Bonum est nos hic esse.* Sic Petre impleris? Tu qui vnigenitum Patris nostri? Tu qui sedes regni audisti Iesu discipulis mansuras, sic ad primam thesauri apertionem saturaris? Expectationem vincit, vincit fidem præstitam Iesu thesaurus; & maioribus obseruatis, vel illius minima possunt, creatas implere volũtates. Id põderat D. Paschas. lib. 8. in Matth. fatus: *Respuit Petrus gloriam mundi, & totum quòd in mundo blanditur, sola ei claritas, quæ de Christi facie resplenduit, placet. Quid putare possumus*

Ephrem.

Matt. 13.

D. Pasch.

Matt. 17.

D. Pasch.

sumus, quomodo placeret ei, si talem tũc posset intueri, qualem nunc cernit exutus corpore mortali! Ei placeret, vltra quam mens concipere posset. Nulla expectatio, nulla fides potest non superari, dũ ditissimus Christi aperitur thesaurus, dum eius ingentes diuitiæ reuelantur. Apud Lucam cap. 9. paucis panibus acceptis in manibus, sic implet quinque hominum miriades, vt post conuiuium supereſſet adhuc æsca multa: & dum iam credebãt homines se posse à Iesu in vitam temporalem saciari, vltra id quod credebant, experiebãtur in se odorem æternæ vitæ. Quippè ait Luc. *Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est, quòd superfuit illis, &c.* Quinque panes visi fuerunt in Iesu manibus, & de quinque panibus quinque myriades hominum, & manducant, & saturantur; & adhuc supereſt multum, & maius est pignus, quòd ibi datur, quàm ipsum cõuiuiũ. Quòd pignus? Nimirùm quod credi poterat de illo conuiuio temporale erat, at quod in illo dabatur pignus æternam afferebat vitã, quę erat suprà præstitam fidem. Vndè pulchrè aiebat D. Amb. lib. 6. in Luc. *Christi munera parua videntur, & maxima sunt. Deniq; non vni collata, sed populis. Nam & cibus edentiũ in ore crescebat, & videbatur esse corporalis alimonia, sed sumebatur salutis æternæ.* Cibus à Christo datus, vel in ore sumentium crescit; & omnia eius munera in ipso vsu accipientium crescunt adeò, vt maiora semper in vsu experiãtur, quàm in visu fidei apparebant. Apparẽt non adeò magna, & sæpè temporrlia videntur; sed in re inueniuntur maxima, & æterna. Semper inexhibitione munerum suorũ videtur Iesus meus aliud quid præstantissimum præstare, vt dicat: *& alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternũ, spiritum veritatis.* Cur dabit alium? Nonne, & ipse effuderat Spiritum Sanctum, dum dixit: accipitè Spiritum Sãctum, quorum remiseritis peccata, remittentur eis? Sanè crescunt dona Christi in vsu accipientium, & adeò crescunnt, vt semper sint alia maiora, imò maxima inueniãtur & æterna supereſſe. Hinc est, quod post conuiuium turbis exhibitum Ioann. 6. conuersus Iesus ad discipulos suos, ait: *Colligite, quæ superauerunt fragmenta.* Bone Deus turbis conuiuium paras; & discipulis tuis amantissimis fragmenta sola, quæ superauerunt, colligenda præbes? Sic de aliorum reliquijs ditas Principes tuos? In Christi donis, quę supersunt maiora sunt semper, & præstãtiora, quę ideò supersunt, quia paruam accipientium excedunt fidem. Meritò aiebat D. Amb. lib. 6. in Lucam: *Vtinam mihi contingat audire, Collige, quæ supersunt. Si audiero, & fecero, habebo multa, quæ turbæ, habebo multa, quæ pueri, ac mulieres edere nequiuerunt.* Nunquam infima sunt, quæ supersunt in Christi donis, sed maxima, sed fidem præstitam excedentia.

Ambr.

Ambr.

§. XXI.

Christi Spiritus propria simplicissima veritas: aliena omnis simulatio est.

EX patre suo dat nobis Iesus paracletum spiritũ veritatis: nec Iesus sciuit vnquá apparere, nisi in spiritu simplicissimæ veritatis. Missurus Moyses exploratores, qui simulate Chananæorum terram, & vrbium munitiones inspicerent, vnũ inter alios nominat Num. 13. nimirùm. *De tribu Ephrim, Oseę filium Nun.* Septuag. aiunt: *Ausem filium Naue*: ex quibus illud Auses nomẽ apud omnes expositores Græcos perualuit. Quo posito notandum, quòd post explorationem factam; dum recolitur, quàm fidelis, & verus suorum cõsolator, & erector filius Nun fuerit, iam nec Osee, nec Auses nomine dicitur, sed Iosue, siue vt Græci habent, Iesus Naue compellatur. Ait enim Numer. 14. *At verò Iosue filius Nun, & Caleb filius Iephone, qui & ipsi lustrauerant terram, scidérunt vestimenta sua, & ad omnem multitudinem filiorum Israel locuti sunt. Terra, quam circuiuimus valdè bona est, si propitius fuerit Dominus, inducet nos in eam, & tradet humum lacte, & melle manantem.* Ecce vobis non iam Osee, nec Auses, sed Iosue dicitur. Cur similiter, dum inter exploratores nominatur, non Iosue, sed Auses dicitur? Absit quod in officio exploratoris, cuius propria est simulatio; vel in vmbra velit Iesus nominari. Ad hæc Orig. hom. 1. in Iosue fatur: *Inter eos, qui ad explorandum missi sunt, nomen eius Ause scribitur. Et fortasis pro exploratoris officio, non Iesus, sed Ause dictus est, & Naue filius nominatur. Cùm verò reddit opere expleto, & perterritis omnibus solus subleuat lapsos, desperationemq; populi solus erigit, tunc à Moyse Iesus nominatus est.* Vbi rei visæ veritate simplici populares, & erigẽdi, & consolandi erant, tunc Iosue nominatur, tũc nomẽ Iesu splẽdet, qui semper nobis dat paracletum, spiritum veritatis. Verum pro exploratoris officio, non Iesus; absit, quòd Iesus appareret, in officio, quòd totum simulatione nititur. Nil enim magis amat Iesus, quàm fugere dolum, fugere simulationẽ; nil magis amat, quã præferre in se spiritũ veritatis.

Num. 13.

Num. 14.

Origen.

ritatis. Quis neget à verò Iesu eductos esse Israelitas de Ægyptiaca captiuitate? Ibi enim sub agni immaculati sanguine liberãtur Hebræi, perimũtur Ægyptij: de quo habes Exod. 12. *Exod.12.* Exod.12. *Nox ista est obseruabilis Domino, quãdo eduxit eos de terra Ægypti.* Fœlix equidẽ hæc nox, sed tamen nox erat, in qua caligine obductus, & latens saluator populum eripiebat ab Ægypti ergastulis. Non sic erepti sumus omnes à peccati seruitute, sed claro patentique die. Habes id apud Luc. cap. 4. *Luc.4.* cũ enim esset Iesus in Synagoga, datus est illi liber legis, vt legeret coram omni populo: legit ille caput Isaiæ vbi sic: *Spiritus Domini super me, propter quod, vnxit me, euangelizare pauperibus, misit, me sanare contritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.* Expende notanter illud perlectum à Iesu nempè annũ & diem nostræ liberationis: in liberatione Israelitarum per agni sanguinẽ notatur nox, in liberatione totius mundi per Iesu sanguinem fusum, notatur dies, & quidem dies à Domino facta fuit omnibus diebus splendidior, quando à peccati liberati sumus seruitute. Cur non eodem modo in Israelitarum liberatione notatur etiam dies? In illa liberatione nõ erat tota veritas rei patefacta, sed veritas humanæ liberationis obũbrabatur, simulabatur sub agni typo, & ideò vbi erat vmbra, vbi veritas latebat sub obscuris figuris, noluit liberator apparere, sed & ipse sub nocte mansit occultus; tunc apparuit, tunc in die visus est, quando non veritatis nubila, sed ipsam manifestissimam fecit veritatẽ salutis. *Machar.* Huc respexit D. Machar. hom. 47. inquiens. *Ac sicuti Moses dixit: Hæc est nox promissionis Dei; ita Christus in Synagoga, cum illi datus esset liber, appellauit annum Domini acceptabilem, & diem redemptionis. Ibi erat nox restitutionis, hic dies redemptionis: & merito. Omnia enim illa erant figura, & vmbra veritatis.* Sub nocte latet Saluator noster, & refugit apparere, vbi sunt dissimulationes, & veritatis nubila; tunc apparens lætissimum facit diem, cùm ablatis nubilis, veritatem præfert simplicissimam. Sic gaudet Iesus spiritu veritatis: sic ad veritatis simplicitatem affectus est, vt illam etiam in hoste sibi infensissimo, nempè diabolo aliquando muneret. *Luc.8.* Apud Luc. cap. 8. videns Iesum dæmoniacus quidam clamabat: *Quid mihi, & tibi est Iesu fili Dei altissimi?* & statim petẽs à Iesu facultatem, qua in porcos ruat, obtinuit. Cur à iustissimo Iesu infensissimus hostis impetratus est, quòd volebat? Cur voluisti bone Iesu hostem acerrimum tuorũ tanta dignatione munerare? Vidit in eius ore veritatem, qua filium Dei altissimi prædicabat, & quia vel semel veritatem dixit, nec mentitus est, noluit quòd veritas etiam in tam nefario ore maneret omnino inmunerata. Rem attigit Tertul. lib. 4. in Marc. fatus: *Denique impetrauerunt, quo merito? Quia mentiti erant, quia Dei filium eum fecerant? Et qualis erit, qui mentitos iuuabat? Sed enim quia mentiti non erant.* *Tertul.* Quia vel semel à mendacijs vacauit diabolus, & semel veritatem dixit, non exiuit vacuus à Iesu manu, à quo donum accepit, vt in porcos abeat. Vtinam qui de spiritu Iesu viuunt, hunc ab illo ebiberent spiritum veritatis, quo vel vmbram fugerent mendacij: semper enim timenda est, imò & deploranda etiam iusta causa veritatis obtegendæ, & dissimulandæ. Proquo accipè D. Dorotheũ doctrina. 9. *Doroth.* fantem. *Coniurarunt duo homines in eadem tuam, atq; alter illorum in cellam tuã fugit: dum eum quærit iudex, & abs te vbi sit, petit: nunquid huiusce modi hominem in mortẽ tradas, an verba commutes? Licere puto in tali articulo, & necessitate verba commutare: debet tamen, qui hoc egit, non negligere factum, sed pœnitentiam agere, & flere amarissime in conspectu Dei, atque hoc tempus habere, vt tempus tentationis. Nec ad hæc consuescat; sed semel, & ob multa.* Qui Christi spiritu aguntur, sic æstimant semper veritatis simplicitatem, sic fugiunt simulationes, vt etiam licitam simulationem veritatis, & vitæ causa nolint fieri, sine ingenti luctu, & afflictione illius, qui in tales angustias deuenit, vt cogatur simulare.

Ioan. 14. Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos: adhuc modicum, & mundus me iam nõ videt. Vos autem videtis me: quia ego viuo, & vos viuetis, &c.

§. XXII.

Summa impiorum pœna est desolatio, & solitudo. Quam nullibi patiuntur iusti.

PRoh impiorum, mundanorumque pœnam! Tempus veniet, quando euntes in ignem æternum, summam orbitatem incurrant, & solitudinem, minimè videntes Iesum, qui solus à suis orbitatem auferri promittit.

mittit. Et quanta hæc pœna? Proponite vobis ob oculos adoleſcentem illum prodigũ,
Luc. 15. apud Luc. cap. 15. Is poſt diſsipatam ſubſtãtiam adhæſit vni ciuium, à quo miſſus eſt in agrum ſeorſum, vt paſceret porcos. Quid tunc miſer? Ipſe ait: *Surgam, & ibo ad patrem meum, &c.* Cur non magis toleras abſentiam patris? Nonne tu partem ſubſtantiæ petiſti, vt longè à patre viueres, cur modo non vis eſſe, nec admodicum, ſine patre? Incipit miſer orbitatem ſentire, & ſolitudinem: quàm vtpotè quauis pœna intolerabiliorem, nec
Ephrem. admodicum ſuſtinere valet. Dicebat D. Ephrem de Pœnit. *In delicijs, & epulis cũ turpiter verſaretur conſumpſit facultates, & non potuit ferre ne admodicum quidem ſolitudinẽ.* Intoſerabilis eſt creaturæ orbitas à ſuo authore, & progenitore: intolerabilis eſt hominibus ſolitudo, quà æternam ingemiſcent orbitatem. Hinc exaggerabat impiorum ſup-
Zach. 12. plicium Zachar. cap. 12. fatus: *Et planget terra familiæ, & familiæ ſeorſum: familiæ domus Dauid ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres corũ ſeorſum, &c.* Expende vndè planctus exacerbetur, nimirùm ex ſolitudine, & orbitate plangentium, ſinguli enim ſeorſim nullum conſolationis veſtigiũ ſentientes, aut videntes, ſed æternam experientes orbitatem plãgent, quòd durius alijs omnibus inuenitur
Ruperi. ſupplicium. Quòd ponderans Ruper. ibi ait: *Maximum autem erit, quòd in illo planctu omnes tribus terræ, & maximè, qui Dominum crucifixere, omnes omnino peccatores, & impij plãgent ſeorſum, quãuis omnes ad vnum congregentur iudicium, omnes ad vnum deſcendant carcerem infernum, omnis animus ab omni animo erit ſeorſum, multum occupatus apud ſemetipſum, nec amicam reſpiciens, nec amicum.* Hoc maximum erit in damnatione impiorum, nimirùm ſolitudo, & orbitas: nullum illi ſemolumentum ſocietatis erit, ſed ſinguli, quaſi vaſtiſsimam ſolitudinem habitãtes, neminem, cuius recreentur conſpectu videntes duriſſimam experientur orbitatem. Huc etiã reſ-
Amos 8. piciebat Amos cap. 8. fatus: *In omni loco proijcietur ſilentium*: de quo Tilmannus in allegorijs ait: *Non enim damnatis dabitur remedium colloquij, quo poſsint alleuiare ſupplicium.* Relinquet illos verbum Patris Ieſus meus, nec aliud illos poterit manere, niſi & ſolitudo, & orbitas intolerabilis. Quàm minabatur Do-
Oſea. 4. minus Oſeæ. 4. dicens: *Quoniã ſicut vacca laſciuiens declinauit Iſrael: nunc paſcet eos Dominus, quaſi agnum in latitudine.* Sicut poſitos in inferno, mors depaſcet, vt ait Pſal. ſic etiam Dominus iratus impios vniuerſos paſcet, affliget eos virga ferrea: ſed quanta hæc afflictio? Sicut agnus in latitudine, relinquentur miſeri, vt relinquitur agniculus infirmus in vaſtiſsima ſolitudine nil non metuens, nullũ non experiens malũ. Pulchrè Rufinus apud
Rufinus. P. Martinum del Rio in Adag. ait: *Sicut agnus in vaſta loca per ductus, & imbecillus, & ſolus, tàm matris, quàm gregis ſolatio deſtitutus, metuit, quicquid aſpexerit, quicquid audierit: ita etiam gens ſubiecta hoſtibus truculentis per ſolitudinem cogetur incedere.* Ita etiã vniuerſi impij, vniuerſi peccatores intolerabilem ſuſtinebunt orbitatem, vtroque deſtituti parente, nimirùm & Ieſu, & Maria; & nullus illis relictus, ex omnibus charis eorum; cuius vel conſpectu poſsint aliquod capere ſolatium. Fœlices, qui ſciuerunt tantùm ſibi obſtingere patrem nimirùm Ieſum: hi nullam vnquam ſentient orbitatem; quocumq; ſe vertant, illum præoculis habebunt, nec locum inuenient, qui eius præſentia non ſit nobilitatus. Hinc dicebat D. Machar. hom. 12. *Si*
Machar. *quæſieris Dominum in profundo, illic reperies eũ ſigna facientem. Si quæras eum in lacu, illic reperies eum in medio duorum leonum, conſeruãtem iuſtum Danielem. Si verò quæras eum in igne: reperies illic opem ferentem ſeruis ſuis. Sin autem in monte, reperies eum illic cum Elia, & Moyſe. Eſt igitur vbique, & ſub terra, & ſuper cœlos, ſeù apud nos, vbique eſt.* Nullibi nospatitur eſſe orphanos, ſed vbique præſentiæ ſuæ ſigna relinquit, vt vbiq; confugiamus ad illum. Omnia enim nobis poſſunt deficere creata ſubſidia, ſed non poteſt nobis deficere, hic cœleſtis pater Chriſtus. Fulgentius id medi-
Fulgent. tabatur in Lazaro omnibus ſpoliato ad ianuam diuitis: de quo ait epiſt. 2. ad Gallam cap 19. *Attende Lazarum ſine cibo, ſed non ſine Chriſto.* Non is eſt Chriſtus, qui etiam deficientibus omnibus ſciat ſuis deficere. Vndè merito ille prodigus, dum à ſe vidit omnia bona fugiſſe, adhuc ait Luc. 15. *Ibo ad patrem meum*: certius non ſibi patrem defuturum. Aiebat Chryſol. ſer. 2. *Qua ſpe? Qua fi-*
Chryſol. *ducia? Illà qua pater eſt. Ego perdidi, quod erat filij: ille, quòd patris eſt, non amiſit.* Omnia perdantur licet, tamen cœleſtis pater vbiq; inuenitur inuocantibus eum proximus, & propinquus.

§. XXIII.

In præſenti nil magis tibi voluntarium ſit, quàm mortificatio, vt poſsis viuere in futuro.

ACutè notat Salmeron diſcrimẽ in Ieſu verbis, quòd de ſe locutus dicat, quod

viuit de præsenti; de discipulis autem locutus non de præsenti, sed de futuro ait, quòd viuent. Sic enim tinniunt verba nimirùm: *Quia ego viuo, & vos viuetis.* Cur non etiã dixit, & vos viuitis? In præsenti non vita, sed omnimoda mortificatio conuenit hominibus, qui velint glorioſam postmodũ ingredi vitam. Ille homo vitãm comparabit ęternã, qui in præsenti voluntarius in omnimodam mortificationem iuerit, qui mortem abintimi sui animi electione citam arripuerit sibi.

Cant. 5. Cant. 5. ait sponsa: *Surrexi, vt aperirem dilecto meo: manus meæ distillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima.* Expende duo hæc, quæ coniungit sponsa Christi sibi accidisse, nimirùm & myrrhæ scaturiginem in manibus suis, digitisque, & resurrectionẽ, qua dilectum suscipit. Et scire cupis quæ sit illa resurrectio tanto sociata fonte myrrhæ? Resurrectio est, qua homo in vitam immortalem resurgit, vt apertum fruatur conspectũ regis nostri Christi: sed hæc resurrectio in vitam à nemine comparatur, cuius manus, & digitis non manauerint myrrha, hoc est, quibus in præsenti non familiaris fuerit, & voluntaria mortificatio omnimoda. Sic ad

D. Nyssen. hæc verba loquitur D. Nyssen. hom. 12. in Cant. *Accepi vim resurrectionis, ex eo quod mẽbra mea terrena mortua reddiderim, eamq; mẽbrorum mortificationem sponte mea instituerim, non ab alio mihi myrrha in manus data: sed defluente illa certo animi mei arbitratu, ita vt in omnibus meis virtuti consentaneis conatibus, hac animi adfectio copiosè conspiciatur.* Non quę ab extrinseco tibi venit in manus myrrha, non quæ tibi inuoluntaria est, & prorsus violenta mortificatio, sed quæ in omnibus tuis operibus, & virtutibus quasi à te ipso voluntarie scaturiens, ea vitam comparabit immortalem, qua Christi æternũ vultu fruaris. Quo enim magis est volũtaria mortificatio, & ab intimo animi affectu nascẽs, eo fructuosior, & magis Deũ allicit. Aiebat Dominus Cãt.

Cant. 4. 4. *Vadam ad montem myrrhæ.* Quàm viuidus erat, qui sic festinat montẽ myrrhæ præoccupare? Sed & Ioan. 19. dicitur: *Venit autem & Nicodemus afferens mixturam myrrhæ, &c.* Nicodemum cum myrrha venientem expectat Dominus, & mortuus expectat; ad mõtem autem myrrhæ ipse vadit. Cur ad montem myrrhæ vadit, & Nicodemum cũ myrra expectat?

Gil. Abb. Pulchrè Gillib. Abb. ser. 28. in Cant. *Venit Nicodemus ferens mixturam myrræ, quasi libras centum. Magna hæc copia: sed quid ad collationem montis? Ferens, inquit, ideſt, secum ferens, non ex se proferens: portans, non pariens. Bona vtraq; & quæ offertur, & quæ oritur, sed ista potior. Deniq; illa ad Christum aduehitur, ad hanc ipse vadit. Vadit enim sibi ad montem myrrhæ.* Itaque mons myrrhæ, vt qui ex se myrrham profert, gratior est, quàm Nicodemus, qui myrrham alinude acceptam affert. Et semper ante vitam myrrha paratur. Omnimoda enim præcedat mundialium affectuum mortificatio in præsenti exercita, vt appareat vita nostra abscondita in Deo cum Christo. Sæpius Moyses liberationem Israeliticam procurarat; & vel nouẽ plagis Pharaoni immissis illam extorserat, nunquam tamen aliud sperabat, quàm quod Pharaonis cor magis erat indurandũ. At vbi ad decimã accedit plagam, iam tunc sperat, & certus, & securus sperat sui populi liberationem, & salutem. Cur tunc securius sperat salutem? Ait Exod. 11. *Dixit Dominus ad Moysem: adhuc vna plaga tangam Pharaonem, & Ægyptum, & post hæc dimittet vos, & exire compellet: Media nocte ingrediar in Ægyptum, & morietur omne primogenitum, &c.* Vbi omne mundanum eximium, & primum morti datur, merito potest sperari à seruis Dei liberatio, & vita: non anteà speres vitam, quàm in te videris mortificatum, quidquid est in pretio apud mundum. Aiebat B. Isaias Abb. *Isai. Abb.* orat. 8. *Nec prius Moyses confisus est, quamuis Pharaon variis plagis afficeretur, quàm tempus illud aduenit, cum Deus dixit illi: Adhuc vna restat plaga, & mox Pharao dimittet populũ meũ, interficiam enim omne primogenitum.* Vbi instantem vidit mundialium mortem, iam cõfidet proximè futuram Israelitarum, & liberationem, & salutem. Fœlix, in quo mortua sint præsentia mundi decora; is immortalem habebit vitam. Paul. ad Colloſ. 3. *Mortui estis, & vita vestra abscondita est, cùm Christo in Deo.* *Ad Col. 3.* Quàm eligimus mortem in præsenti, non est mors, quæ perdat vitam; imò est mors, quæ vitam recondit in thesauris Christi, ex quibus posteà nobis adueniat fœlicissima. Vndè dicebat D. Bern. ser. 52. in *D. Bern.* Cant. *Bona mors, quæ vitam non aufert, sed transfert in melius. Bona qua non corpus cadit, sed anima subleuatur. Moriatur anima mea morte iustorum, vt nulla illam illaqueet fraus, nulla oblectet iniquitas.* Hanc sibi mortem inferat, qui vult vitam sibi in futuro æternum duraturam comparare.

(?)

Ioan. 14.

Ioan. 14. In illo die vos cognoscetis, quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est, qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.

§. XXIIII.

Dum in Christi fuerimus conspectu, nullum tempus non apparebit breuissimum.

Dies merito vocatur ille, in quo & Iesus, & Pater sese nobis reuelauerint, ait enim: *in illo die cognoscetis, &c.* In die illo solum, & non potius in annis illis? Nunquid per annum, imò per infinita sæcula cognoscemus Iesum in patre? Equidem per infinita sæcula cognoscemus, sed tunc infinita sæcula instar vnius breuissimi diei reputabuntur.

Psal. 80. Psal. 80. de renouatione hominum ad Iesu faciem peragenda locutus, ait: *Buccinate in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis vestræ.* Die solemnitatis humanæ vocat tempus illud, quo homines nouum sæculum, nouamque lucem in traturi sunt, in voce tubæ, in voce Archangeli. Sed cur ille dies dicitur, & non potius sæcula sæculorum? Facit id reuelatio maiestatis diuinæ, cuius in gaudia homo intrans momentum reputat æternitates ipsas. Ad hæc Gilliber. Abb. ser. 18. in

Gil. Abb. Cant. aiebat. *Buccina nobis tu bone Iesu, in neomenia tuba, in insigni die solemnitatis nostræ. Verè insignis dies, vbi diuina maiestas se manifestat, nihil insignius, sed nihil succinctius. Diem dixi? hora est. Hora verè insignis, & verè solemnis. Eructa tu nobis Iesu aterni illius diei horas aliquas, diem illum statim efficies.* Vix parebit Iesus, & sæcula in vnum conuertentur diem; & hora erit, & quidem breuissima, tota duratio æternitatis diuinæ. Aiebat sponsa Cāt.

Cant. 1. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascis, vbi cubes in meridie.* Dum Iesu gaudia, & requiem reuelandam sibi quærit, non diem, sed meridiem meminit; & miror, quòd momentum non dixerit, quando in manifestatione Iesu sæcula apparebunt breuissima. Huc referens datum in textu Ioannis locum D. Laurent. Iustinian. lib. de fasciculo amoris cap. 6. inquit: *Sola dies illa desiderabilis sola amabilis, in qua diuinitatis immensitas puro contemplatur intuitu. Ista nempè dies illa sublimis est, de qua Dominus ait: In illa die cognoscetis, quia ego in Patre.* Vbi Iesus cognoscatur in Patre, nulla temporum tarditas sentitur, sed infinita sæcula habētur quasi vnica dies. Ideò aiebat Psalm. 83. *Melior est dies vna in atriis tuis, supermillia.* Sunt in hac mundiali plaga anni multi, sunt sæcula multa, in Dei atrijs vbi Iesus in patre visitur, non anni, nō sæcula, sed vnica apparet dies. D. Laur. Iustin. vbi supra. *Vna merito, inquit, quia vnica, quia singularis, quia cæteris lōgè dissimilior diuturnitate, fœlicitate. In hac peregrinatione dierum sunt millia gaudijs, & mœroribus mixta: in atriis autem Domini vna tantum esse dicitur: quæ per se sufficit, per se placet, nunquam fastidit, nunquam variatur.* Sic ibi.

Laur. Iust.

Laur. Iust.

CAPVT XVIII.

De Charitate in Deum.

CONSOLATVS Dominus discipulos suos, post adductas plures rationes, quibus possent temperare dolorē de absentia sua conceptum, pergit aliqua disputare, quæ ad Charitatem in Deum videtur spectare. Nimirùm quod tota illa est in obseruatione præceptorum, per quàm verus Dei dilector, & Patrem & Filium, & Spiritum Sanctum, sibi deuinctos, & quasi obstrictos habet. Obseruātia enim diuinorum præceptorum est lapis lidius perfectissimę in Deū Charitatis.

Ioan. 14. Siquis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

§. I.

Vbi verus Dei amor, nihil præter Deum æstimatur.

AVdio cœleste regnum pauperibus spiritu promissum, mitibus terram, lugentibus

gentibus ſolationem, & alijs alia præmia à Deo ſæpè propoſita ſcio. In præſenti dilectoribus Dei non cœlum, non terra, non cõſolatio, non triumphus, nec quid aliud promittitur, hoc ſolum dicit Dominus illis: *ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Cur non magis ait: & regnum dabimus, & coronam imponemus? Sanè in quo verus amor eſt erga Deum, cætera omnia vileſcũt, vnus Deus æſtimatur, nihil aliud prę-
1. Cor. 13 ter illum. Ad Corinth. 1. cap. 13. dicit Paulus de Charitate: *Non quærit, quæ ſua ſunt.* Cur Charitas non quærit, quæ ſua ſunt? Sapien-
D. Zeno. ter rationem reddebat D. Zeno ſer. de Fide, Spe, & Charitate fatus. *Non vllare indiget; quia ei, præter id quod eſt, nihil eſt neceſſarium.* Vnus ſolus, qui eſt, vnus ſolus Deus æſtimatur à Charitate, reliqua omnia, vt minimè neceſſaria, vt prorſus ſuperflua reputat, nec de illis agit. Proponite vobis ob oculos duas famoſiſsimas meretrices ad Deum accedentes: Altera eſt Rahab, quæ Iſraelitici populi Deum venerata exploratores excipit in domo ſua: eoſdem cuſtodit ab hoſtibus, ſed & ab eis contendit ſalutem ſuam obtinere, ait
Ioſue. 2. enim Ioſue. 2. *Iurate mihi per Dominũ, vt quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis cùm domo patris mei.* Altera eſt Magdalena, quæ vt cognouit, quòd Ieſus accumberet in domo Simonis Phariſæi; intrat Simonis domum afferens alabaſtrum vnguẽti, & ſtans ſecus pedes Ieſu, cæpit lachrymis rigare illos, & vnguento vngere, & tergere capillis, nec verbum pro ſe loquitur, nec petit quicquam. Quis nõ miretur? Illa tota eſt in poſtulanda ſalute domus patris ſui: hæc nec verbum facit de ſalute, nec de alia re, aut magna, aut minima. Vndè hæc diuerſitas in adeò ſimilibus peccatricibus? Rahab de ſe dicebat exploratores excipiens: *Irruit terror veſter in nos, & elanguerunt omnes habitatores*
Luc. 9. *terræ.* De Magdalena, ait Dominus Luc. 9. *Quia dilexit multum.* Quæ metu ducebatur, ad plures excipiendos ferebatur, & de ſuis erat maximè ſolicita, interpellans pro illis. Verùm Dei dilectrix Magdalena, vt tota Dei amore flagrabat, non cogitat, quæ ſua ſunt, multitudinem præterit, vnum Deum manibus tenere deſiderat, præ illo, nec meminit aliud quicquã. Sic penè ipſa apud D. Chryſoſt. ſer. de Peccatrice, & Phariſęo, qui inter
Ephrem. opera D. Ephrem circumfertur. Ait ibi: *Rahab ad ſe admiſit exploratores: ego verò retinere eum conor, quem deſideraui, non quidem, vt illa exploratores multos ſed hunc tanquam Epiſcopũ omnium animarum.* Non poteſt diligentis animus aliud quàm Deum velle, nec meminiſſe: vnum hunc cupit, & cùm vnum Deum habeat, cætera nihil ęſtimat. Redeuntis prodigi conuiuiũ fratri inuidenti aiebat vtriuſque parens Dominus Luc. 15. *Fili tu ſemper* Luc. 15. *mecum es, omnia mea tua ſunt.* Sic omnia tua bona vni filio tradis Domine habens duos? Cur aliquid non reſeruas traditurus redeunti? Non erat ille talis, qui alia æſtimaret, nec aliud vellet, quàm patrem, cuius ſic amabat præſentiam, vt vel dimiſſa hæreditate filiorum, loco mercenarij vellet eſſe apũd illum. Pulchrè Chryſol. ſer. 4. *Nec ille aliud, quàm* Chryſol. *patrẽ quæſiuit, qui veniens non filij, ſed loco mercenarij voluit collocari. Sint alteri omnia, illi ſufficit pater.* Nihil æſtimat amor præter Deũ amatũ, vt merito diceret Pſaltes: *Quid mihi* Dauid. *eſt in terra, & à te quid volui ſuper cœlum?* Et præclarè Idiota lib. 1. de amore diuino. cap. 9. *Animate Domine veraciter amans aliud præter te, ſui amoris præmiũ non requirit: aut ſi aliud requirit, profectò te non amat.* Nunquam amor verus Dei, aliud in ſe admittit. Pro quo etiã monebat D. Ioan. 1. epiſt. 2. *Nolite diligere* Ioa. 1. ep. 2 *mundum, nec ea, quæ in mundo ſunt, ſiquis diligit mundũ, non eſt charitas Patris in eo.* Ex quo pulchrè D. Aug. ibi. *Fuge creaturas, ſi vis ha-* Aug. *bere creatorem. Omnis creatura vileſcat, vt creator in corde dulceſcat.* Nõ admittit aliud, quã patrem charitas Dei, quæ diffuſa eſt in cordibus noſtris. Hinc diuina amatrix Cant. 3. Cant. 3. dicebat. *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam illum in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ.* Cur non contẽta eſt dilectum poſsidere foris in creaturarum frequentia, ſed magis amat illum habere in cubiculo? Cauet ſibi ne ſi foris habeat, cogatur etiam admittere aliud prẽter ipſum. Gilliber. Abb. ſer. 11. in Cant. ait: *Nouit illa di-* Gillib. *lectum ſuum non poſſe foris ſecure poſsideri, nec integre quidem. Et quam durum eſt amanti animum dimidiare, cùm Chriſto, & mundo? Quàm durum eſt, in dilectionis cura peregrinas admittere curas, & cœleſte ſecretum ſæcularibus infeſtare turbellis?* Hoc durum amãti, ſed & amato duriſsimum, qui ſic ſolus amat amari, vt doleat vehementer vidẽs dilectoris ſui amorem diuiſum. Vndè aiebat Idiota lib. de a- Ideota. more diuino cap. 24. *Amor neque diuidi debet, neque ſcindi. Et qui eum diuidunt, vel ſcindunt, peiores videntur, quàm milites te crucifigẽtes, qui tuam tunicam diuidere noluerunt.* Sic magis videtur Dominus affligi à dimidiato dilectore ſuo, quàm afflictus fuit ab antiquis carnificibus.

§. II.

§. II.

Amatorem ſuum penè inexpugnabilem reddit Dominus.

CVm audis, manſionem apud illum faciemus, intellige ſtationem militarem non abſimilem ſtationibus, ſiue mãſionibus peractis ab exercitu Iſraelitico, cùm ab Ægypto egrederetur. Vbi enim manẽdũ erat, firmabatur ſtatio, tentoriaque figebantur, & locus firmabatur prorſus hoſtibus inacceſſibilis. Sic in dilectoribus ſuis Deus militarẽ ſtationem firmat, manſionem facit hoſtibus
Ioan. 1. inacceſſam, & terribilem. Vbi enim ait Ioan. 1. *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis*, hãc Dei in nobis habitationem pulchrè ex-
Chryſoſt. plicans D. Chryſoſt. ait: *Quid enim inducit? Et habitauit in nobis, tentoria fixit in nobis: ſignificat inhabitationem, & quaſi in tabernaculo mãſionem.* Neſcit Deus in dilectoribus ſuis apparere, niſi militaria in illis propugnacula efficiens, & reddens hominem militaribus copijs communitum, & prorſus inacceſſum,
Gregor. & inexpugnabilẽ ab inimicis. Hinc D. Gregor. lib. 27. Mor. 8. de D. Paulo locutus, ait: *Dum catenis vinctus Romam peterer occupaturus mundum, latens in eius pectore quaſi ſub tentorio ibat Deus.* Expende illud *ſub tentorio*; nũquam enim in pectore dilectoris ſui nõ meditatur Deus aliquod militare munimẽtum, quo aduerſus hoſtes inexpugnabiliter con-
Pſal. 138. firmetur. Propterea mirabũdus Dauid Pſal. 138. ait: *Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui Deus Nimis cõfortatus eſt Principatus eorũ.* Honoratiſsimos miratur dilectores Dei; & quærens tanti honoris cauſam, illam inuenit nimirùm: *Nimis confortatus eſt Principatus eorum.* Non licet Dei amatorem videre, in quo non ſtatim mille munimenta, mille propugnacula appareant, quibus illius regnum ſit prorſus inacceſſum inimicis. Aiebat
D. Greg. D. Greg. hom. 27. in Euang. *Cauſas tanti honoris nobis inſinuare quærens, illico adiunxit. Nimis confortatus eſt Principatus eorum. Ecce electi Dei carnem domant, ſpiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruſcant, præſentia deſpiciunt. Occidi poſſunt, & flecti nequeunt. Nimis ergò confortatus eſt Principatus eorũ.* Ecce quot munimẽta, quòd propugnacula firmantur, in Dei dilectoribus, quæ ſint prorſus inexpugnabilia. Sanè Dei amor in corde hominis materia eſt, qua poſſint, & propugnacula, & militaria munimẽta, & muri ædificari firmiſsimi. Quippè ipſe Dauid Pſalm.
Pſal. 50. 50. *Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies. Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion: vt ædificentur muri Hieruſalem.* Vide in corde contrito, & humiliato charitatẽ Dei diffuſam, & infuſam; qua vt ſe ardere præſenſit nobilis peccator, ſtatim petit, vt in anima ſua ædificentur muri. Et cur non ædificẽtur muri à Deo in animo dilectoris ſui? Sic Vr-
Vrban. 4. banus 4. Pon. maximus in Metaphraſi huius Pſalmi: *Charitatem, tanquam inexpugnabilia propugnacula, quæ nunquam excidunt, conſtruis & largiris. Et hic eſt inexpugnabilis ille murus, quem perte ædificari deſiderant deſideria cordis mei, & clamant muro tuo inexpugnabili circumcinge nos Domine, & armis tuæ potentiæ protege nos ſemper. Et hoc eſt Domine Deus per neceſſarium mihi, vt in me ædifices dictos muros.* Quippè vbi charitas eſt, materia eſt, qua muri, & inexpugnabilia propugnacula ædificari petant, vt qui ſancto Dei amore vallatur, nil timeat, ſed ſecurus etiã inter confertiſsimos hoſtes profiliat. Mirabar aliquando videns Petrum ſeſe fluctibus maris dare, vt videret
Ioan. 21. Ieſum exiſtentem in littore: ait enim Ioann. 21. *Simon Petrus cum audiſſet, quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe, (erat enim nudus) & miſit ſe in mari.* Sola tunica ſuccinctus ſe maris fluctibus committit. Cur nõ magis Petre times mundi procellas? Cur non magis times contrarias mundialis pelagi poteſtates? Te te opponis hoſtilium fluctuum impetibus, & ſola tunica præcingeris? Qualis hæc armatura eſt? Sanè tunica illa ſignabat amorẽ diuinum, quo Petrus vndiq; vallabatur, tantoque amoris Dei munimine cinctus, nil timet ſeſe hoſtilibus incurſibus committere. Ex quo monebat D. Laur. Iuſtin. ad triumphali Chriſti agone cap. 27. ajens: *Tali tunica præcinctus dum fueris, amore ignito in tribulationum vndas ingredi non expaueſcas, vt ad præceptorem tuum ſtantem in littore valeas properare. Nequaquam patieris naufragium, charitatis pallio coopertus, aquæ enim multæ non poterunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Et quid mali patiatur ille, qui charitatis in Deum incendio flagrat? Neſcit charitas non omnia vincere a primis incunabulis. De
Oſeas. Iacob dicebat Oſeas, quòd *ab vtero ſupplãtauit fratrem*: in quo Typum noſcens charitatis D. Paſchaſ. lib. 1. in Matth ait: *Et inde eſt, quòd charitas procreata iugiter inardeſcit, & cõtra omnia carnalia dimicans vitia ſupplantat.* Nihil non vincit, nihil non ſuperat charitas. Meritò Strabon in carmine de Sancto Mãmete audiens tyrannum pyram ſuccendi iubẽtem, qua ſanctus exureretur, inquit:

Paſchaſ.

Regnare in pectore flammam.
Sanctorum ignorans, ignes adhibere caducos.

Non

Non extinguit, cum restinguit non ignis ab igne, Sed magis augere soleat.

Tantùm abest, vt charitas vinci queat, quòd etiam de flammis incremẽtum accepiatur.

§. III.

Vel Dei verbulum in dilectoribus suis penè inamissibilem gratiam causat.

FElices vos, ò dilectores Dei, quibus non solum præcepta, sed & quicumque alij sermones Dei, & cordi sunt, & penè inamissibilem operantur gratiam. Sic enim ait Dominus: Qui diligit me, sermonem meum seruabit, non solum præceptum seruabit, sed & ipsum simplicem sermonem. Quid tunc? *Et Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Ecce quantam gratiam afferat dilectoribus suis Dei sermo; afferet illis non quamcumque gratiam, sed gratiam permanentem, & penè inamissibilẽ, dum ait: mãsionem apud eum faciemus. Sic valent apud dilectores Dei diuini sermones, vt vel verbulũ Dei in illis gratiã penè inamissibilem causet. Notissimæ sunt duæ illæ fœminæ in cuius castellum Iesus intrauit Luc. 10. de altera dicitur: *Maria sedens secus pedes Domini audiebat verbum illius.* Verba vtique à diuino veniẽtia ore excipiebat hæc notissima Dei amatrix in corde suo. Et quali id faciebat fructu? Ait Dominus: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quã partem adeò inamissibilem elegit fœlix hæc mulier? Verba solum audit, & in audiendis verbis diuinis tanta diuinorum bonorum pars hæreditatur, quæ nũquam auferatur? Equidem in Dei dilectoribus hoc possunt efficere, vel Dei verbula: illis valent penè inamissibilem diuinorum bonorum partem cõmunicare. Accipite D. Macharij hom. 12. fantem: *Maria siquidem, quæ illum diligebat, & sedebat ad pedes eius nõ simpliciter adhæsit Deus: sed virtutem quandam secretam, è sua ipsius substantia contulit ei. Nam sermones quibus Deus quiete Mariam alloquebatur, spiritus erant, & virtus quædam, penetrabantque cor huiusmodi verba, crescebatque diuina virtus in corde ipsius. Necessario enim virtus illa inquemcumque se effuderit, firma permanet, tanquam possessio, quæ auferri non potest.* Hæc ille, quibus agnoscit per Dei verba communicari Dei dilectoribus quãdam diuinitatis portionem, hoc est, quandam gratiam, quæ permanentiam, & inamissibilitatem secum inferat. Hanc ebiberat à Dei verbis virtutẽ maximus ille Dei amator Petrus, quando dicebat Ioan. 6. *Domine ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Ea illi per verbum Dei virtus effundebatur, quæ auferri non valebat: vt D. Laurent. Iustinian. dicat lib. de fasciculo Amoris cap. 2. *Sapientiæ diuini verbi delectabilitate nimia affectus Apostolorum Princeps, ab eodem, vel modicum diuelli non patiens, constanter aiebat: Domine ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes.* Sentiebat Christi amator à diuinis verbis in se talem gratiam dilapsam, cuius possessione minimè posset deturbari. De Matre Iesu dicitur Luc. 2. *Cõseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo*: nec miror, quòd in cor de tantæ amatricis Dei verba conseruarentur, magis esset insperatum, si possint dimoueri ab illa. Nunquã enim in terra adeò bona Dei verbum inseritur, sine ingenti fructu. Psal. 36. *Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. Lex Dei eius in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus eius.* Expende totius firmitatis radicem, nimirùm: *Lex Dei eius in corde ipsius.* Ad quæ Augustin. *Et quid illi prodest? Et non supplantabũtur gressus eius. Liberat à laqueo verbum Dei in corde, liberat à via prana verbum Dei in corde: liberat à lapsu verbum Dei in corde.* Fœlix ille cui cordi est Deus, in hoc Dei verbum prævalet aduersus omnes incursus malos, ferè in amissibilem habet, cum Deo familiaritatem. Quàm vim in familiarijs Dei colloquijs notans D. Laurent. Iustin. in fasciculo Amoris cap. 6. aiebat: *Omne tempus, quo cum hominibus habitauit, ideò familiaris extitit, vt qui ab initio fuere cum illo, ab eodem, vel modicum diuelli non possent.* Sic familiares Iesu, eius colloquijs rapiebantur, sic firmabantur, vt ab eo, vel ad modicum diuelli non possent.

Lucæ. 10.

Machar.

Laur. Ius.

Luc. 2.

Psal. 36.

Laur. Ius.

§. IIII.

Ea in animis nostris ex amore mansio componitur Deo, vt in illa videatur inuenescere Deus.

QValem mansionem facit Deus in pectore diligentium se? Seù qualem pyrum sibi struit in pectore flammis diuini amoris æstuanti? Ego mansionem hanc Dei in pectore amatoris sui sepulchrum crediderim, imò magis crediderim pyram non absimilem illi, quàm Phœnix sibi facit, vt renouata repueraſcat. Aiebat Iob 29. *In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies meos.*

Iob. 29.

meos. Alij legunt, *& ſicut Phœnix multiplicabo dies meos.* Phœnix ex aromatibus ſibi pyram conſtituit, qua incenſa, inter flammas decumbit, ex quibus renouata iuuenéſcit. Sic boni viri, & benefici, quamuis ſenio videantur confecti, in cordibus amicorum, & diligẽtium perpetua ſe iuuentute renouãt. Sic Deus Optim. Max. & quo ad nos ſenio conficitur, & iuuenéſcit. Vis videre ſeneſcẽtem Dominum? Vide eum Cant. 2. clamantem. *Caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium.* Ecce tibi caput Dei albẽtem, ſed albentem ex noctuma pruina: vidi ſæpe hyemis matutinis agricolas in ciuitatẽ venire, ſic ex pruina albicantes in barba, vt putares ſenio confectos homines. Aſt totũ illud ſenium, vtpote à frigore ortum, ad radios euanet Solis. Sic Deus noſter inſtar ſenis albicat in capite, ſed albicat ex gelido rore, ex pruina, ex frigore charitatis deficiẽtis in corde hominum; ita D. Auguſt. tract. 12. in Ioann. *Caput repletum eſt rore, quia abũdante iniquitate, refrigeſcit charitas multorum: ros verò, & gutta hi ſunt, qui refrigeſcunt, & faciunt: refrigeſcere caput Chriſti, hoc eſt, vt non ametur Deus.* Ecce tibi ſenilis albedo in Chriſti capite non niſi à frigore, à refrigeſcente charitate in cordibus hominũ. Ardeat charitas, ſint hominum pectora charitatis flammis ardentia, inter eas flammas decumbit Deus, & decumbit vt Phœnix, vt depoſito ſenio iuueneſcat. Iam amatoris Dei pectus manſionem Deo præbet, ſeu ſi mauis, ſepulchrum aromatibus charitatis ardentibus præbet, quo ſeſe Deus inſtar Phœnicis renouet. Apud Geneſ. 50. poſtquam Ioſeph vidit mortuum parentem, *præcepit ſeruis ſuis medicis, vt aromatibus condirent patrem.* Cur tanta cura præcipitur à filio ſenem patrem cõdi, & ſepeliri cum aromatibus? Poſsit aliquis ibi aliquid prænoſcere de Patre ſummo Deo, qui à filio in pectoribus diligentium, cum ardentibus charitatis aromatibus inſtar Phœnicis conditur, vt inde quaſi iuueneſcat. Rem trahit in locum præſentem Drogo Hoſtienſis, ſerm. de Sacram. Paſs. Chriſti, fatus: *Quid eſt, quod Iacob grandæuus, maiori quam cæteri ambitione, & gloria, & ſuauitate, à filio ſepelitur? Per Iacob grandæuus perfecta charitas exprimitur, in qua pater à filio; imò cum filio ſepelitur, dicente ipſo: ſi quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Hæc eſt illa glorioſa, & ſuauis ſepultura Patris antiqui dierum.* Sed ſepultura, qua antiquitas dierum aboletur, totumque, quod ſenium ſonat, deponitur, & inter ſuaue olentes charitatis flammas, quaſi iuuenis æterna oſtenſa inuenta appareat Deus, vt dicat Pſalm. 12. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus procedit de thalamo ſuo.* Vbi enim inter radios amantium Dominus apparet, nihil in illo eſt, quod non præſeferat iuuentutem. Fallar niſi huc reſpexit Origen. hom. de Maria Magdalena, ex cuius charitatis flammis conſideratis, monet nos ajens: *Diſce à Magdalena quærere Ieſum in monumento cordis tui.* Cur non potius thronum, quam monumentum in corde hominum cupit Deo? Sanè in corde diligentium non minus glorioſum eſt Deo, monumentum, quam thronus; imò multo magis glorioſum eſt monumentum. In throno enim ſedit antiquus dierum, vt habes apud Danielem in capite albicante oſtendens frigeſcentem hominum charitatem; in monumento pectoris, ſiue cordis, inter flammas amoris decumbens inſtar Phœnicis æterna quaſi iuuentute floridus quo ad nos repueraſcebat.

Cant. 2. *Auguſt.* *Geneſ. 50.* *Drog.* *Pſalm. 12* *Origen.*

Ioann. 14. Qui non diligit me ſermones meos, non ſeruat. Et ſermonem, quem audiſtis, nõ eſt meus: ſed eius, qui miſit me Patris.

§. V.

Dei verba in impiorum animis inſtar vacui ſoni habentur.

VAcui ſunt Dei ſermones in his, qui Deũ non diligũt, qui iniquitate, ſicut adipe aures obſtruunt: quippe vix eſt ſignum euidentius, quo oſtendatur qualis quis ſit, quã verbum Dei eius in auribus ſonans. In quo enim Chriſtiana eſt virtus, verba Dei excipiuntur, noſcuntur, iuxtaque eorum ſenſum vita componitur; in quo autẽ non virtus Chriſtiana, ſed regnat vitium diabolicũ, verba Dei inſtar vacui, & inutilis excipiuntur ſoni. Apud Matth. 17. Dum Ieſus in monte apparet glorioſus. *Ecce vox de nube dicens: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene conplacui, ipſum audire. Et audientes diſcipuli ceciderunt in facies ſuas, & timuerunt valde.* Sic vere Dei dilectores, diſcipuli Ieſu ad vocem Dei immu- *Matt. 17.*

tantur, sic patre clamante filij prosternuntur, & metuunt. Hoc dum meditaris, propone tibi ob oculos, id quod accidit Ioan. 12. orante Iesu: *Venit vox de cœlo, & clarificaui, & iterum clarificabo. Turba ergo quæstabat, & audiebat, dicebat tonitruum factum esse.* Hic vox Dei reputatur tonitruus; ibi vox Patris, & audito tonitruo non immutantur populares, & audita voce immutantur discipuli. Vnde hoc? Vnde hoc? Sanè ex virtutibus animi in discipulis existentibus, in his filialis reuerentia, & humilitas erat erga Deum, & ideò ad eius vocem mouentur, & Deum verentur. In illis nihil erat reuerentiæ, nihil erat virtutis, sed superbia diabolica erat, qua Dei voces, nō voces, sed tonitruū reputantes, nec ad tonitruum mouētur. Pulchrè *D. Paschas.* Paschas. lib. 8. in Matth. ait: *Quid est, quod ibi tonitruum audiens turba non cadit? Hic autem audita voce discipuli in faciem cadunt? Nisi quia ibi superbia tumet hic autem humilitas pauet.* Quid regnet in cuiusque mente, optimè monstrat Dei verba, quæ vbi offendunt animum virtutibus ornatum, in illo riguntur, & ab illo penetrātur, non sic in corde vitijs affecto, à quo minimè percipiuntur diuinæ voces, sed quasi vacui soni reputantur. Loquere ad impios verba diuina; dicent tonitruum sonare: loquere ea ad virtutis studiosos, qui Iesu spiritum habent, eorum sententiam penetrabunt, cui etiam opera conformabunt. *Exod. 20.* Habes etiam apud Exod. 20. *Cunctus populus videbat voces, & lampades*, &c. Legem Dominus dictabat in flamma ignis apparens, & cunctus populus lampades videbat, & voces. Quas voces? Augustin. quæst. 72. in Exod. putat tonitrua, & tubas: putabant enim auditores, & tonitrua, & tubas sonare. Aliter de populo Christiano loquitur *Luc. 1.* Lucas in proœmio Euangel. fatus: *Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipsi viderunt, & ministri fuerunt sermonis.* Illi voces, & tonitrua percipiunt, quæ fugiant: hi sermonem excipiunt, cuius sententiam calleant, & executioni tradant. Sed illi Iudæi rebelles, hi Christi discipuli: id quod notat *D. Ambros.* Ambros. in proœmio *D.* Lucæ, inquiens: *Populus videbat vocem Domini: in Euangelio autem non vox, sed illud quòd præstantius est voce verbum videtur. Nec solum viderunt, sed etiam ministri, inquit, verbi fuerunt. Intentio visionis, actionis est ministerium.* Qui mundo, & vitijs renuntiarūt in Euangelio, vt Christū sequerentur, hi nō solū voces, nō solos sonos, sed & clara, & patētia Dei verba perceperūt, & inde ad opera deuenerūt. Miseri illi, quibus verba Dei, sermones Dei, non sermones, sed aeris percussi sonitus, sed nubium tonitrua videtur. Metuo ne his nulla Dei vox faueat, sed sine voce vlla fauente pereant. Ait enim Psalm. 28: *Vox Domini in magnificentia, vox Domini confringentis cedros.* Expende, quod vox Domini solum dicatur esse in magnificentia, in cedrorum confractione, non vox, sed Deus dicitur interesse per illud, *Domini confringentis cedros.* Aiebat D. Basil. ibi: *Sicut in magnifica anima fit vox Domini, sic etiam temere inflatos superbia confringere Deus dicitur.* Non illepida fit in his verbis allusio ad discrimen diuinę vocis acceptæ ab hominibus pijs, aut impijs. In illis vox fit humana, significatiua, rationalem indicas prolatorem: in his nihil humanū, nihil rationale sonat, sed quasi sola aeris percussio, & nubiū rupturæ, cuales fiunt in tonitru. Sic similiter ex parte Dei iustis viris, & magnificis vocem suam dat, melle, & fauo dulciorem, superbis, & inflatis, vt qui diuinas non obseruant voces, non dabit voces, sed scissiones, sed confractiones, quibus misere confracti instar proceræ arboris cadentis pereant. Quò respiciebat Sap. cap. 4. *Quoniam disrumpet illos inflatos sine voce.* Dignum plane supplicium est illis, qui propter malitiam suam, minimè obseruant Dei sermones, quod tandem pereant, nulla illis patrocinante voce. *Psalm. 28* *Basil.* *Sap. 4.*

§. VI.

Non ex Deo, sed ex affectu nostro nascitur difficultas in virtutis opere.

NOn otiosè vocat Dominus verba virtutum aliquando sermonem suum, & aliquando sermones: cum de dilectoribus suis facit verba, ait quod illi *seruant sermonem*: cū autem de impijs loquitur, dicit ab his non seruari *sermones*. Eadem sunt Dei verba, sed hæc dicta pio homini, & amatori instar simplicissimi sermonis habentur, nec maiorem ingerunt difficultatem, quam si verbulum simplex forent. Verum vbi mundiali cœno inuolutis hominibus traduntur, eam multitudinem præseferunt præceptorum, quæ vel solo aspectu frangat hominem. Sed cum eadem sunt, vnde fit, quod vel multitudine importabilia appareant, vel simplicitate facilia? Non id ex Deo, nec ex ipsis præceptis, sed ex nostris affectibus oritur. In nostro affectu est, quod grauia leuia appareant, vel salubria noxia. Quid salubrius mannà cœlesti? De illo tamen dicunt Iudæi Num. 21.

Nau-

Nauſeat anima noſtra ſuper cibo iſto leuiſſimo. Num. 22. Quid durius homini, quàm verbera, carceres, perſecutio? Aiebat Paul. Coloſſ. 1. *Gaudeo in paſsionibus meis, &c.* Vndè in mannà nauſea, & in paſsionibus gaudia? Sanè nec mannà nauſeā, nec paſsiones gaudia afferre poterant: ſed humani affectus in cauſa erant, quod illi nauſeam crederent in cœleſti cibo, hic autē gaudia in ipſis doloribus inueniret D. Chryſoſt. in Pſalm. 111. *Difficultatem non natura præceptorum, ſed multorum ſolet ſocordia efficere. Itaque ſi quis, ea cum ſtudio, & alacritate animi ſuſcipiat, videbit ea eſſe leuia & facilia. Quando enim mannà fruebantur Iudæi, id & agre ferebant, & mortem exoptabant. Paulus autem cum fame conflictans, gaudebat, & exiliebat. Illi dicebant: anima noſtra arida eſt in mannà. Eduxiſti nos, vt interficeres. Paulus autem: Gaudeo in paſsionibus meis, & c.* Ecce tibi prout erat affectus ſuſcipientium, ſic apparebant res ipſę, quæ excipiebantur, adeò, vt Pauli guſtus dulcia, & facilia faceret ea, quæ alioquim eſſent duriſſima carni. Et Iudæorum tædium inſtar mortis haberet ſalutiferam mannæ eſcam Angelorum manibus fabricatam. Nos ipſi ſi ſapimus, poſſumus amariſſima quæque ſaporare, & in dulcedinem tranſmutare; ſecùs ſi deſipimus, tunc ipſa dulcedo inſipida videbitur, & abominalibilis. Congregationi fidelium, quæ eſt Eccleſia dabat Angelus librum comedē dum, Apocal. 10. vbi ait: *Accipe librum, & deuora illum, & faciet amaricari vētrem tuum, ſed in ore tuo erit dulce tanquam mel.* Apoc. 10. Expende vbi liber amarus appareat, & vbi appareat dulcis; amarus in ventre, dulcis in ore. Cur amarus in ventre? Cur in ore dulcis? In ventre quidem humi repentes hominum mores, conſidera, in ore ſapientes, & ſtudioſos virtutis. Hi ſermonibus diuinis inhiant; illi ſola, quæ ventris ſunt, diligunt; hi veluti ſapidiſſimas dapes leges glutiunt: illi amariſſimos ſuccos in præceptis fugiunt. Non longę abeſt D. Auguſt. hom. 8. in Apocal. inquiens: *In ore intelliguntur boni, & ſpirituales Chriſtiani, in ventre carnales, & luxurioſi. Inde eſt, quod cum verbum Dei prædicatur, tunc ſpiritualibus dulce eſt: carnalibus verò, quorum ſecundum Apoſtolum, Deus venter eſt, amarum videtur, & aſperum.* Auguſt. Ex his, qui in nobis ſunt affectus, naſcitur aut amaritudo, aut dulcedo, aut facilitas, aut difficultas in legibus diuinis. Vide Cant. 1. aiebat Dei amatrix: *Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi.* Cant. 1. Et quidem cap. 4. dicebat ipſe: *Vadam ad montē myrrhæ.* Vndè ergo; qui mons myrrhę erat, faſciculus apparuit? Id oſtendit particula illa *mihi*: eſſet mons alijs, verum ſponſę amanti, & cupienti faſciculus videbatur. Pulchrè D. Bernard. ſerm. 43. in Cant. *Non aut tantum, faſciculus myrrhæ dilectus meus, ſed mihi, inquit, quæ diligo, faſciculus eſt. Vnde, & dilectum nominat, monſtrans dilectionis vim omnium amaritudinum ſuperare moleſtiam, quia fortis eſt, vt mors dilectio.* Bern. In qua erat ardens erga Ieſum affectio, non poterant etiam montium difficilia in compendia gratiſsima conuerti, & aſpera in vias planas.

Chryſoſt.

Ioann. 14. Hæc locutus ſum vobis apud vos manens. Paracletus autem Spiritus ſanctus, quē mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia, quæcumque dixero vobis.

§. VII.

Ieſu abiectus conſpectus efficacior ad perſuadendum eſt, quam ſapientum mundialium decora.

HInc ſuam virtutem Dominus extollit, quòd tam multa, & tam mira locutus fuerit apud homines manens; adhuc infirmus erat, adhuc abiectus, & vilis videbatur, & tamē mira loquitur. Et cur mira humilis Ieſus nō loquatur, quando vel eius infirmitas in perſuadendo vincit vniuerſos ſapientes mundiales? Fœlices illi Magi iubētur ab Herode, vt poſt inuentum puerum Ieſum, & adoratum redirent Ieroſolymam renuntiaturi de tanto inuento theſauro. Verū vbi illi puerum vagientem inueniunt ibi reſpōſum accipiunt, ne ad Herodem redeant. Quid tunc? Hinc vrgebat potentiſsimi regis imperiū eiuſdem ſimulatio, & verba hamata, quæ deuinctos traderent, illinc pueri vagientis reſpōſum in ſomnis notificatum: contemnent ſapientiſsimi viri regis verba, vt infantis crepitacillis pareant? Accipite Imperfectum, hom. 2. in Matth. fantem: *Meritò iraſcebatur Herodes, quia quibus ille ſedens in throno regni, & veſtitus purpura ſuadere non poterat, his Ieſus paruulus, & pannis inuolutus placuit.* Imperfect. Minor eſt regia mundi ſapientia, ſiue aſtutia ad perſuadendum, quàm vel crepitacillus Chriſti infantis. Quid non machinata eſt ſapientia mundialis,

dialis; imò, & diabolica, ne Iesus Deus habe retur? Quantis opprobriorum vmbris illius diuinitatis radios curabit obtenebrare? Illũ morti dedit, vt appareret mortalis, inter latrones crucifixit, vt peccatorem prædicaret, verum vbi crucem subijt ipse Iesus pauca verba locutus, sic vicit omnes tenebras, vt suam latroni persuaderet diuinitatem. Pro quo D. Chrysostom. serm. de latrone, ait: *Non illo tempore mortuum aliquem reddidit luci, nec mare à suo tumore compescuit, nec expulit dæmones: sed cruce suspensus, clauis affixus, omnibus subiugatus, dedecoris succumbens infamiæ, insultantium derisione delusus: latronis auersam mentem valuit commutare, vt ex omni parte eius diuinitas sentiretur.* Erubescat sapientia mundialis, vel cum stultitia crucis composita: non Moysis cathedra, non templi candelabrum possent, quod crux Iesu, & mortis vmbra valuit persuadere de eius diuinitate. Hunc efficacissimum oratorem respiciebant verba illa 2. Reg. 23. nimirũ: *Sedens in cathedra sapientissimus princeps inter tres: ipse est tanquam ignerrimus ligni vermiculus, &c.* Compone ligni vermiculum cum sapientissimo cathedræ sessore: & ligni vermiculus est Iesus dum in cruce apparet vermis, & non homo, opprobrium factus, & abiectio plebis. Sed in illa sua abiectione, & humilitate degens non inter homines, sed inter latrones, quasi omnium sapientissimus in cathedra sedens mundialium errorum expellebat tenebras, & suæ diuinitatis persuadebat splendores.

Chrysost.

2. Reg. 23

§. VIII.

Charitas cordibus humanis infussa sapientissimas generat de Deo cognitiones.

TVnc Spiritus sanctus diffunditur in cordibus nostris, quando Dei charitas infunditur nobis, hæc enim est singularissima Spiritui sancto appropriata operatio. Sed expendendum venit, quod à Charitate per Spiritum sanctum infusa dicamur docendi omnia. Charitas in voluntate est, scientia in intellectu, quomodo ergo charitas docebit, quando voluntas potius mouetur ab intellectu, quam ipsa intellectum moueat? Hoc præstantissimum habet Charitas diffusa per Spiritum sanctum in cordibus nostris, quòd ipsa illuminet mentem, nobilesque faciat de Deo, & cõcipi, & parturiri cognitiones. Interrogatus Iesus Matth. 22. de primo, & maximo mandato in lege posito, illud notissimum designauit: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo*, &c. Et mirabar, quod ibi mandaretur solum Dei dilectio, & nulla de Dei cognitione fieret mentio, præsertim cum dicat Ioann. cap. 17. *Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verũ Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Cur ergo nihil ibi de cognitione? cur prima dilectio ponitur? Pulchrè D. Chrysostom. hom. 26. ex variis, ait: *Non dixit, cognosces Deum Dominum tuũ, sed diliget, quoniam cognoscere verum Deum, penè proprium est humanæ naturæ: diligere autem cũ religiosi cordis est, & recti. Et quicumque dilexerit Deum ex toto corde, non est possibile vt nõ perueniat ad filij eius agnitionem. Ipsa enim dilectio Dei: quæ in eo habetur, illuminat eum.* Ignis est charitas per Spiritum sanctum infusa, lampas est, quæ posita in medio cordis humani, totam illuminat mentem, nullamque de Deo, & virtutibus non facit parturiri cognitionem. Quo respiciens Ioann. 1. epist. 2. aiebat primitiuis Christianis: *Vnctionem habetis à Sancto, & nostis omnia.* Ecce tibi in vnctione oleum, in scientia lumẽ, quibus perficitur Charitatis lampas à Spiritu sancto infusa cordibus nostris; vt dicat D. Laur. Iust. in ligno vitæ c. 6. de Charitate: *Hæc suauissima charitas illuminat, quia lumen est, de quo dicitur: Vnctio eius docet vos de omnibus.* Nec immeritò de Charitatis præcepto aiebat Psal. 18. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos.* Non sinit cœcutire Charitas eos, quos possidet, vt ardet, sic illuminat; nihil de inferorum lumine habet, sed tota cœlestis est, & glorioſa, quæ & calore vrget, & Charitate illustrat, vt apertius ad Deum, & virtutem spectantia cognoscantur omnia. Monebat Oseas, cap. 10. *Seminate vobis in iustitia, metite in ore misericordiæ, innouate vobis nouale.* Quę verba Septuagint. transferunt: *Seminate vobis in iustitia: vindemiate fructum vitæ, illuminate vobis lumen scientiæ.* Expende illud: *Vindemiate vobis fructum vitæ*, nimirùm, charitatem, qua per Spiritum sanctum inebriati Apostoli, reputabantur musto pleni. Et quidem hoc mustum propinat Spiritus sanctus, mustum nimirùm charitatis: Quid tunc? *Illuminate vobis lumen scientiæ.* Ex quo Charitatis mustum in nobis feruere cæpit, iam inde lumen splendet, quòd ignorantias, & tenebras expellit, quod homines sapientes efficit. Aiebat D. Laur. Iustin. in fasciculo Amoris c. 6. *Quicũq; ardẽter Deũ amat, sapit*: Facit amor diuinus in corde ardẽs

Matt. 22.

Ioann. 17

Chrysost.

1. Ioann. 2

Laur. Iust.

Oseas 10.

Laur. Iust.

dens ſapientes: adeò, vt cœcus ille ſit, qui in corde ſuo hunc ardorem non ſentit. Ille Balaam Numer. 24. de ſe ait: *Dixit Balaam filius Beor, dixit homo, cuius obturatus eſt oculus, dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt.* Fatetur ſe intueri viſiones Dei, & ſimul ſe fatetur obturatos oculos habere, ſi viſiones videt; imò intuetur, qui fieri poteſt, quòd obturatis ſit oculis? Rationem pulchrè reddit Rupert. lib. 2. de Proceſs. Spirit. Sanct. cap. 11. fatus: *Non enim in corde per dilectionem ſapiebat ea, quæ Domini ſunt, quamnis ore per ſcientiam proferat ea.* Et ſi perſpicax videaris in diuinorum cognitione, ſi illa non naſcatur à lampade Charitatis, quæ ſit in corde, cœcus es, & miſerabilis denſiſsimiſque tenebris habes obturatos oculos. Præclarè aiebat D. Ioann. 1. epiſt. 2. *Qui autem odit fratrem ſuum: in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit, quo eat: quia tenebræ obcœcauerunt oculos eius.* Vna hac charitatis face extincta in corde, nihil proſunt aliæ ſapientiæ mundialis, ſcientiarumque lumina, cum his omnibus cœcutibis. Eu quoties vidi ſapientiæ lumina ob charitatem extinctam, ob odium fratris conceptum, ſic calligare circa notiſsima, vt nullus cæcus eſſet maiori calligine obtenebratus. Aiebat Chryſoſtom. homil. de eruditione diſciplinę. *Qui fratrem ſuum odit, in tenebris ambulat, ipſo ſcelere obcœcatus. Vadit enim neſciens in gehennam ignis, & præceps fertur ad pœnam ſeparatus à lumine Chriſti.* Expende maximè illa verba: *Scelera obcœcatus vadit neſciens in gehennam*: & tecum meditare ſi quis ſit doctus alioquin, qui poſt congeſtas contumelias, irriſiones in fratrem, nullum inde ſe morſum conſcientię ſenſiſſe glorietur. Qualis hic? Si quis alius, euidentiſsimè ſcelere obcœcatus vadit neſciens in gehennam. Vidi hominem, qui amici quærimoniam de aliquibus hominibus vindicans, in homines inſurgit, probris illos, & irriſionibus percutit, & cum alioquin vir eſſet doctus, & acutus ſtultiſsima eruditione vtens illos magis, ac magis vrget: is tamē clarè proteſtabatur ſe in his nullum vnquam conſcientiæ morſum ſenſiſſe. Qualis hic vir? Is Chryſoſtomo eſt ille, qui ſcelere obcœcatus vadit neſciens in gehennam.

Num. 24.

Rupert.

Ioan. 1. 2.

Chryſoſ.

§. IX.

Poſt Ieſum familiariſsimus factus eſt Deus hominum colloquijs.

SVffeciſſet, quòd diuinus Spiritus aliquā do dignaretur loqui ad homines, & non ſolum loquetur, ſed & ſuggeret nobis verba, hoc eſt, ad aurem loquetur, quaſi intime proximus, & familiaris. Minimè id aſſecuti fuerunt antiqui Iſraelitarum patres, ſed poſt Ieſum id habet etiam popularis Chriſtianus. Non enim ſpectamus Deum à longè loquentem; ſed intus experimur ſuggerentem, quæ nobis ſunt neceſſaria. Exod. 19. populares educti à Moyſe: *Steterunt ad radices montis. Totus autem mons Sinai fumabat, eoque deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eū in igne: Et ſonitus buccinæ paulatim creſcebat, &c.* Notate quæſo vbi erant populares, & vbi erat Deus, quando lex promulgabatur; Deus erat in cacumine montis, populus autem ad radicē montis. Cur non magis Deus populo appropinquabat? Nonne deſcenderat Dominus, vt loqueretur ad populum, vt verba legis illis faceret? Cur ergo non approximat? Nondum Ieſus erat, qui ſolus fecit nobis Deum, adeò familiarem, vt loqueretur ad aurem. Non longè D. Cyrill. Alexandr. de adorat in Spiritu, lib. 7. abeſt fatus: *Intellige Deum, cum veterem legem priſcis illis hominibus ferret, deſcendiſſe, non vbi populus erat, ſed in ſublimem locum, & quidem procul: receſſerat enim à longè adhuc, cum ille vnigenitus nondum ad nos per carnem acceſsiſſet.* Vbi Moyſes tantum erat, vbi Ieſus adhuc non erat; loquebatur Deus hominibus leges vitæ, ſed loquebatur à longè: poſt Ieſum adeò familiaris fit nobis Deus, vt ad aurem loquatur, vt ſuggerat neceſſaria. Hinc aiebat Sponſa, Cant. 2. *Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles. Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum: en ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciēs per feneſtras, proſpiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi.* Iam non è montium cacuminibus ſonat vox Dei ad Moyſem, audientibus à longè populis, ſed poſtquam Ieſus noſtris eſt receptus parietibus, adeò familiaris factus eſt Deus, vt ipſe loquatur in ſingulis: mihi, ait, loquitur, ad me deſcendit, & proximus factus dulciſsima ſuggerit. Huc refert non nemo Spiritus ſancti aduētū de quo ait Actor. 2. *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquā ignis, ſeditque*

Exod. 19.

Cyr. Ale.

Cant. 2.

Actor. 2.

ſupra ſingulos eorum. Expende vbi inſideat diuina lingua: an in vertice montis? An in medio ſublimis aeris longè populis? Abſit: hoc enim fiebat tempore Moyſis, dum adhuc legebatur Moyſes à ſublimi Dei vox ſonabat, poſt Ieſum conſummatum iam à proximo loco ſonat, ſupra ſingulos ſedet diuina lingua, & auribus ſuggerit, quod nobis eſt bonum. Hinc Cæſarius Nazianzeni frater, dialog. 3. diſcrimen notat inter Ioannem Baptiſtam, & Euangeliſtam: *Ille diuinum, & ſacroſanctum ſpiritum in ſpecie columbæ vidit tantum ſuper verbum in carne baptizatum: Hinc autem in ſpecie linguæ ignis ſuper ſuũ ipſius proprium accepit caput.* Non à ſublimi aeris, ſiue montis audimus Deum, ſed diuiniſsimã eius linguam noſtris ſentimus inſidentem auribus. Paul. 1. ad Corinth. 15. de hominibus reſurgentibus locutus ait: *In momento, in ictu oculi in nouiſsima tuba.* Quæ verba meditatus mirabar, quod Deus hominibus adhuc loquatur per tubam; cur bone non magis dignaris hominibus approximare? An quia dedignaris nobis ad aurem loqui factus proximus, per tubam loqueris? Abſit: imo, vt magis ſuam familiaritatem, & approximationem ad homines oſtendens. Vidiſti ſæpe ſurdos habere quaſdam ad aures tubellas, quibus neceſſe eſt, quod approximent, & quaſi ſeſe illis infundant, qui velint verba facere mutis. Tunc tuba non diſtantiam, ſed intimiorem notat approximationem: ita Deus, vt oſtendatur, quàm proximus, & familiaris adſit locuturus, dicitur locuturus per tubam. Non aliud voluit Gillibert. Abb ſerm. 18. in Cant. fatus: *Nouiſsima tuba eſt, quando non iam in pagina, ſed in ipſa præſentia innoteſcit. quando quis efficitur docibilis Dei, quando poſt Prophetarum ſermones nouiſsime in ſe ipſo Dei filius Patris verbum loquitur.* Itaque poſt Ieſum ſic Deus adeſt hominibus, vt qui ad aurem loquitur per tubam cum ſurdis.

Cæſar.

2. Cor. 15

Gillib.

Ioann. 14. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor veſtrum, neque formidet.

§. X.

Cum bonorum mundialium hæreditate non pax, ſed lites relinquuntur.

ILle ſolus Dominus potuit dicere ſuis reliquiſſe pacem, qui illis non mundialia, ſed æterna bona prouidit: cum mũdialibus enim bonis nunquam pax, ſed lites, ſed bella relinquuntur. Quæ bonorum mundialiũ hæreditas nõ tot peperit lites, quot habuit in teſtamento literas? Quæ non feraliſsima odia ſeminauit inter fratres? Vbi mundialia bona omnia diuidenda erant inter paucos fratres filios Noe, ſtatim oriunda bella præcauens lex diuina, ait Geneſ. 9. *Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum, & de manu hominis, de manu viri, & de manu fratris eius requiram animam hominis.* Expende, quam ſapienter expreſſerit id, *& de manu fratris.* Deus bone tàm cito times homini tuo, à manu fratrum eius? Cur id tam cito times? Introducebantur homines in bona omnia mundialia, quę inter ſe diuiderent, vbi autem bona dantur mundialia, nihil proximius timendum, quàm lites, quàm bella, quàm mortes fratrum. D. Ambroſ. lib. de Noe, cap. 26. ait: *Ideo Dominus fratrem appellauit, & eũ, à quo ſanguis fratris requiritur, ſignificans magis ab his periculum pertimeſcendum, qui fraterno iure ſibi ſociantur. Hinc etenim inſidiæ, hinc pericula frequentiora hominibus comparantur. Fratribus in hæreditatibus diuiſione frequenter odia ſuccreſcunt. Si fratri amplius collatum fuerit à parentibus, fratres alij indignantur magis, & gratia à parentibus collatam parricidia auferre conantur. Iſta magis bella ſuſpecta, bella non cibi tantum, ſed ſingularum donorum.* Ecce tibi, quam inſeparabilia ſint hoſtilia bella à mundialibus hæreditatibus: vbi mundialis hæreditas eſt, nihil ibi fraternum, nihil pacificum mediteris: ſed hoſtiles occurſus, ſed odia exardeſcentia, ſed infidas neces. De truculentiſsimo Aſsiriorum exercitu aduerſus Iſraelem veniente locutus Micheas ait cap. 1. *Adhuc hæredem adducam tibi, quæ habitas in Mareſa.* Crudeliſsimos hoſtes hæredum nomine inſignit, tam propria enim ſunt hæredum bella, rapinæ, cædes, quàm propria ſunt exercituum. Sed cur præcipuè modo hoſtiles exercitus vocãtur hæredes? Verba dirigebantur ad Mareſam, quę teſte D. Hieron. idem ſonat ac hæreditas: vbi ergo hęreditas mundialis memoratur, non alij heredes potuerunt effingi, niſi qui crudeliſsimi eſſent hoſtes, qui bello indicto pacem prorſus aligerent. Non longè abeſt Rupert. in præſenti fatus: *Quia enim Mareſa hæreditas dicitur, aduentum in eã hoſtium pro hæredibus appellauit.* Nunquam enim ſcit hęreditas mundialis non ciere bella, non hoſtiles incurſus parturire, non eſſe

Geneſ. 9.

Ambroſ.

Mich. 1.

Ruperti.

me-

medijs in periculosissimis pugnis. De eo qui multus est in habendis diuitijs aiebat Ecclesiastes cap. 5. *Et quidem omnibus diebus suis in tenebris comedit, & luctu, & iracundia multa, & languore, & insania.* Quasi hæc sint bonorum temporalium inseparabiles comites, nimirùm, fomenta irarum, & iurgiorum, & litium, ex quo D. Hieronym. ibi monebat: *Lãgor est pessimus pro diuitijs cogitatione torqueri, & perituras opes in tristitia, in gemitu, in indignatione, in litibus cassolabore conquirere.* Quando bona mundialia habentur, sine litibus, sine indignationibus, sine iracundijs, sine bellis? Apparuit tandem diu expectatus Messias Iesus Filius Dei, in quo nihil non temporale meditati Iudei apud Matth. 21. dicebant intra se: *Hic est hæres, venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius:* Adhęc verba putant multi Iesum fuisse cognitum à Iudęis Filium Dei: verum sapienter Euthimius dicit fuisse cognitum nõ vt Filium Dei explicite, sed vt Messiam, & regẽ Israelitis, totius populi hęredẽ. Quid tunc? Vix in eo temporalem hęreditatem auspicantur, & ecce bella, ecce odia, ecce neces. venite occidamus eum, & habebimus hęreditatem eius. Euthimius ait: *Non occiderunt eum, tanquam Dei Filium: sed occiderunt tanquam vineæ hæredem siue tanquam regem Israel. Aspicientes ad ea, quæ operabatur, miracula, cognouerunt apud semetipsos hunc esse, quem Prophetæ regem Israel annuntiauerant, consiliũ vero caperunt, vt eum occiderent, & ita occuparent deinceps eius hæreditatem, hoc est, populum.* Sic temporalis hæreditas incentiuum odiorum est, & crudelium rixarum causa.

Eccles. 5.

Hieron.

Euthim.

§. XI.

Deus homini suo imperturbabilem requiem prouidit, & tranquillitatem.

ECce quid homini suo prouideat Dominus hinc abiturus; pacem prouidit, & tranquillitatem absque vlla perturbatione, ait enim pacem relinquo vobis, pacem meã do vobis, non turbetur cor vestrum, &c. Et quando Deus in homine suo nõ optauit pacificam requiem, & imperturbabilem tranquillitatem? Post perfectam orbis operationem die sexto condidit hominem, & immediate septimo die requieuit ab omni opere quòd patrarat. Cur statim post hominem in Deo non nisi quies apparet? Cur nõ magis apparent Dei opera? Cur non magis sese Deus ostendit homini operibus incumbentem, cœlos fabricantem, terras ornantem, animalia producentem? Sanè non prouidebat Deus homini suo negocia mũdialia, sed imperturbabilem requiem, & tranquillitatem, & ideò recens creato homini requiescens apparuit, Pulchrè D. Anselm. in cap. 4. epist. ad Rom. ait: *Cur enim diceret post illam diem, in qua homo creatus est, sequenti die requieuit, & ab opere cessauit, nisi per hoc vellet innuere, quoniam illum post cuius creationem requieuit, ad requiem fecit?* Hæc propria dos hominis est, hæc propria illius hæreditas à factore suo prouisa, nimirùm, & requies, & tranquillitas imperturbabilis, quòd cũ hac pace, & trãquillitate opus cõsenserit, id in suo homine Dominus approbat, reprobat autẽ quodcũq; opus, quo perturbetur pax, & trãquillitas animi. Nõne Martha illa satagebat circa frequens ministeriũ? Et hoc Saluatori haud ingratũ accidit. Verũ vbi aduersus sororem suã querelas adstruit, sic illi respondet Saluator Luc. 10. *Martha, Martha solicita es, & turbaris erga plurima. Porrò vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quòd placuerat Deo ministerium, incipit non adeò placere, ex quo & dissidium aliquod, & perturbatio cæperunt pululare, quando Deus in suis perfectam requiem, & imperturbabilẽ amat tranquillitatem, quæ est pars, & hereditas à Deo suis appropriata. Hinc D. Thom. in Caten. ex Theophilacto aiebat: *Non ergo Dominus hospitalitatem prohibet, sed plurimorum turbationem, & tumultum, & vide consilium Domini, quòd prius Dominus nihil dixerat Marthæ, sed postquã illa sororẽ ab auditu studebat auertere, tũc Dominus occasione habita increpauit eã.* Martha placuit obsequio dum nullam in se turbationem, nec dissidium à sorore repræsentauit, vbi autem turbatur, vbi dissidet, vbi sorore iudici defert, iam non adeò gratum Deo opus facit, non enim à Deo venit turbatio, & dissidium, sed pax, trãquillitas, gaudiũ. Quo spectãs D. Iacob. in ep. c. 4. ait: *Vnde bella, & lites in vobis? Nonne hinc? Ex cõcupiscentijs vestris, quæ militant in membris vestris.* Nunquam Deus prouidebat lites, bella, dissidia homini suo, hæc aliũde venerũt; vbi homines cæperunt Deo non militare, eiusque stipendia fastidire, sed proprijs inseruire cupiditatib⁹, statim pax, & trãquillitas ablata fuit, & introductæ lites, & certamina. Magnus Isaac Genes. 27. simplicissimo filio Iacob, nihil non pacificum, & quietum imprecatus est, dum illi benedicit, *ecce odor filij mei sicut odor agri pleni, cui benedi-*

Luc. 10.

D. Thom.

D. Iacob.

Genes. 27.

xit Deus. Quòd expresiius pacis, & quietis signum, quàm odor agri, quam agricultura? Sic pro pacis commendatione conuertuntur apud Isaiam gladij in aratra, & Isachar, qui requiem amabat, colendis agris se tradidit. Pergit bonus ille Pater benedicturus alteri filio Esau, & ait: *Genes. 27* *Viues gladio fratri tuo seruies.* Ecce bella, ecce lites; cur Esau in gladio in bello, in litibus substantia paratur? Non Deo hic militabat, sed cupiditatibus suis, ex quibus nihil prius exit, quàm bella, quã lites. Pulchrè Rup. apud Lyppom. in Cat. ait. *Rupert.* *Hæc illi extrema benedictio cõgruit, qui esuriem nesciebat gratiæ spiritualis, quippè qui propter vnam æscam, primogenita sua vendidit.* In quo non Deus, sed concupiscentia regnabat, necessum erat, quòd bella essent, quòd desidia, quòd fratris odia; hæc suis militibus à concupiscentia parantur, Deus autẽ suo homini requiem parat, & pacẽ. Id quòd ex Deo sperabat Paul. ad Rom. 6. aiens. *Rom. 6.* *Deus autem spei repleat vos omni gaudio, & pace.*

Ioann. 14. Audistis, quia ego dixi vobis, vado & venio ad vos. Si diligeretis me gauderetis vtique quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, vt cum factum fuerit credatis.

§. XII.

Magni alicuius operis nouitatẽ nẽ quos offendas, illam emollire cura præmissa fama, cuius auditu se homines assuescant.

NON semel fecit Deus inter discipulos discessum suum ex audiri; imò sæpe de morte, de toto crucis mysterio verba fecerat, vt assueti discipuli auditu eius, non adeò exhorrerent nouitatem rei, cum appareret et. Hoc sit singulare principibus cõsiliũ, nihil nouum, & in auditum populo producant; verum siquid magnum efficiendũ est, famam, rumoremque rei præmittant, quia assueti populares, facilius postea rem excipiant. Sic Deus opt. maximus vbi filiũ suũ introduxit in mundũ, ingensque illud opus executioni mandauit, præmisit semel, & bis Angelum suum nomine Gabrielis insignitum: habes Luc. 1. *Missus est Angelus Gabriel à Deo*, &c. Cur vocabulum Gabrielis præmittitur in Angelo tam noui, inauditique mysterij nuntiatore? Multis Gabriel idem est, ac nobiscum Deus, præmittitur ergo in nomine Angeli, exequendi mysterij fama, vt illa iam voce audita populares assueti, facilius postea rem adeò magnam valerẽt suscipere. Ita D. Proclus hom. de Dom. Nat. inquit: *Et quid quæso Gabriel interpretatum sonat? Audi, & disce; vtique idẽ sonat, quod Deus homo, quo dispensationis mysterium facilius persuadeat, rei miraculum nominis ratione anticipat.* Quid pulchrius? In Angeli nomine anticipat famam mysterij nouissimi, vt cum assuescerent aures humanæ hominem Deũ audire, facilius persuaderentur post modum de re visa. Hoc audiant, & discant prudentissimi gubernatores, nequid nouum repẽte, & subito in medium producant: prius quasi vanos rumores rei spargant; iactentur vel nomina in vulgus, nulla enim est res adeò dura popularibus, quæ frequenti non molliatur auditu. Et quidem vel ex hac optimi gubernatoris præstantia cõuincit Tertulianus Marcionem, qui asserebat Christũ nulla antea sui præmissa notitia, neque in lege, neque in Prophetis, neque in signis in mundum introductum fuisse. Sic enim ait ille lib. 3. *Subito filius, subito missus, subito Christus. At qui nihil putem à Deo subitum, quia nihil à Deo non dispositum.* Vanus est qui à Deo summo gubernatore rem aliquam magnã, & in solitam subito introducendam esse putat. Non is est gubernator Deus, qui amet nouitatibus offendere subditos, sed sic omnia disponit, vt magnorum omnium prius famam inseminet, spargat rumores, quibus emollita nouis plus placeat, cum iam nota mandatur executioni. *Luc. 1.* *Proc.* *Tertull.*

Ioann. 14. Iam non multa loquar vobiscum venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quidquam. Sed vt cognoscat mundus, quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio: surgite eamus hinc.

§. XIII.

§. XIII.

Hostis antiquus tempus nostræ mortis maximè obseruat. In quo graue certamen manet iustis.

SEse iam Dominus morti traditurus, aduentum notat maligni hostis, cum ait: *Venit Princeps mundi huius*, &c. Venit enim semper fruisimus hic tyrannus, vbi viderit homini appropinquare tempus mortis. Imò quos in vita fortiores inuenit, firmioresque in virtute, illos vehementius impugnat tẽpore mortis, de corporearum virium infirmitate audaciã sumens, nouam in se alit spẽ victoriæ. Et quis miles nõ in magnas surgit spes, cũ viderit hostiles infirmari imò prorsus corrui muros? Sanè tunc vbi muri corruunt fortiùs instaurantur certamina penè relicta. Sic etiam huius mundi Princeps tũc confidentius instaurat certamina, cũ cernit corporeas hominum vires in morte corrũpi. Semel, & ter aggressus fuit hic pessimus inuictissimum Iesum in eremo agentem, & quem ter expertus fuit inuictum, tandẽ reliquit, sed qualiter reliquit? Reliquit ne Dominum, quasi nunquam ad eius impugnationem redditurus? Audite D. Luc. c. 4. *Et consummata omni tẽtatione, diabolus recessit ab illo, vsque ad tempus.* Tres frustra fecit hostis incursus in Iesum, & his tribus peractis frustra incursibus discedit miser, sed discedit vana adhuc spe delusus, sperans tempus aliud, nimirùm, tempus mortis sibi magis idoneũ ad victoriam futurũ. Aiebat ad hęc D. Athanas. orat. de Pass. *Tunc diabolus cum pudore reiectus, obseruandũ sibi persuadebat tempus mortis, certus omnino posse se per mortem, qua omnes in seruitutẽ redegerat, etiam hunc tentationibus subigere. Scriptum est enim apud Lucam, quod cum consumasset diabolus omnem tẽtationẽ abscesserit ab eo in tempus idoneum.* Oportunatissimum sibi ad instauranda certamina putat diabolus tẽpus mortis, vbi incipiunt homines corporaliter infirmari, statim accurrit nefarissimus hostis, nec dubitat se posse vincere illum, qui captiuus pene iacet sub dominio mortis. Dicebat Dominus in præsenti: *Venit Princeps huius mũdi, & in me non habet quicquã*: Quæ verba meditatus D. Greg. hom. 39. in Euang. ait: *Vnde curandum nobis est, & cũ magnis quotidie fletibus cogitãdum ne quam rabidus, quam terribilis sua in nobis operare requirens in die nostri exitus princeps huius mundi veniat, si enim ad Deum carne morientẽ venit, & in illo aliquid quæsiuit, in quo suum inuenire nihil potuit, quid nos miseri dicturi, quid acturi, qui innumera mala commisimus?* Durissimum viris iustis bellum parat hostis in vitæ exitu, tunc omnes suas copias, omnes suas adhibet vires quibus certiores suas faciat victorias. Nunquam potentior mihi crede, quàm tunc aduenit conflicturus cum homine. De cæteris conflictibus notissimum est illud D. Petri assertũ, quod *inimicus diabolus tanquam leo rugiẽs circuit quærens, quem deuoret*: Venit ad certamen in vita, sed venit vt miles priuatus, venit vt *singularis ferus*, iuxta Psal. 79. Verum in mortis tempore non singularis, non priuatus venit sed princeps, ait enim Dominus: *Venit Princeps huius mundi.* Cur in vita venit priuatus & singularis, in morte venit Princeps? Vt cum potentiori ostendatur tunc temporis esse certamen: dum viuimus cum priuato, & singulari milite confligimus; cum ad mortem accedimus, non priuatum militem. Sed Principem cruentissimis cinctum copijs experimur. Adeò, vt qui vincat iustus, necesse habeat non hostem, sed exercitus validissimos sustinere, percutere. Exeunti ab hac vita iusto dicebat Psaltes. 90. iuxta D. Ber. *Cadent à latere tuo mille, & decẽ millia à dextris tuis.* Ecce tibi quot millia hostium insurgãt aduersus iustum exeuntem à vita, cum confertissimo, & validissimo exercitu venit tunc Princeps huius mundi: illud certamen tunc iustis viris paratur, quo egeant millenos, & decenos millenos transfigere. Pulchrè D. Bern. serm. 7. in eundem Psalm. inquit: *Eodem sanè tabescentis insaniæ zelo, sed licencia ampliori exeũtibus sanctis adest diabolus. Nullus illis ad cœlum nisi per medios hostium cuneos patet excessus, in itinere medio sunt gygantes, in aere volitant, obsident transitum, obseruant transeuntes. Magni sunt, multi sunt, sed cadent à latere tuo mille, & decem millia à dextris tuis.* Qualia ò Christiane tibi sunt paranda arma ad tempus illud, in quo necessum est tibi millenos, & decenos millenos hostes trãsfigere, si transire velis securus? Vtique omnes cadent, si vnus stet Iesus à latere tuo: sic pergit Bern. *Plane ad nihilum deducetur in cõspectu eius malignus, sic timentes se glorificabit. Præsente te Domine Iesu quantumlibet irruant, hostes: imo non irruant, sed ruant, confluant vndique sed vt fluant, & pereant à conspectu Domini, quemadmodum fluit cera à facie ignis.* Sic ille.

Luc. 4.

Athan.

D. Greg.

Psalm. 79

Psalm. 90

Bernard.

Bernard.

§. XIV.

Qui Dei amore tenetur, non mortem timet, ſed libenter amplexatur.

VT cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, ſurgite eamus hinc; eamus, inquã, in mortem, eamus in crucem patratã. Nullo equidem teſtimonio euidentiori ſeſe prodere potuiſſet diuini parentis amor, in Ieſu corde exiſtens quam dum non dubitat mortem ſubire, vt ad Patrem vadat. Proh diuinæ charitatis validiſsimus ardor! Foras mittit timores, mortem amplexatur. Adhęc
Bernard. aiebat D. Bern. ſer. de vitæ. *Terreantur licet martyres, rident: feriuntur, & gaudent: occiduntur, & ecce triumphant. Quare? Quia morte charitatis intus in corde iam dudum mortui peccatis, mortui mundo, tanquam inſenſibiles facti, nec minas, nec tormenta, nec mortem ſcire potuerũt.* In corde tuo ardeat Dei amor, & mortem nihili facis, & nihilominus intrepide ſub vmbra mortis ſedes, quam ſub vmbra palmæ. Euanet mors in conſpectu Dei amato-
Oſeas 13. ris. Oſeas, enim cap. 13. ait: *Adducet Dominus ventum vrentem de deſerto aſcẽdentem: & ſiccabit venas eius.* Cuius? Gloſſa interlinealis notat, *& ſiccabit venas mortis.* Quis nõ cupit tali æſtu comburi, quo prorſus apparẽt ſiccatæ mortis venæ? Nil durum in morte, nihil acerbũ apparet, vbi charitatis flãmeus æſtus intima tenet penetralia pectoris. Dice
Ad Phil. 1 bat meritò D. Paul. ad Philipp. 1. *Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum*: Vbi totus ſic Chriſtum amabat, vt Chriſtum pro vita haberet: vbi Chriſti amor illi vita erat, de cuius flatu reſpirabat, nihil in morte videbat niſi lucrum, ad illam vt ad lucrum maximũ currebat. Et quantũ lucrum putaret mortẽ Chriſti amator? D. Cyprian. lib. de Mortal.
Cyprian. ait. *Lucrum maximũ computans, iam ſaculi laqueis non teneri, iam nullis peccatis, & vitijs carnis obnoxium fieri, exẽptum præſſuris angẽtibus, & venenatis diaboli faucibus liberatum ad lætitiam ſalutis æternæ Chriſto vocante proficiſci.* Ecce tibi Dei amator, quod lucra in morte videt; hæc vt cernantur facit flamma amoris, in pectore exiſtens, quibus lucris viſis, non eſt cur non feſtinet Dei amator de corporis carcere exire, non eſt cur non faſtidiat omnia, quæ in hac ſunt mortali vita ſpectans bona futura. Ad Roman. 8. de Apoſtolis
Rom. 8. dicebat ipſe Paulus: *Nos ipſi ſpiritus primitias habentes, & ipſi intra nos geminus adoptionem ſiliorum expectantes redemptionem corporis noſtri.* Expende priùs quales ſe oſtendant Apoſtoli, nimirùm, *primitias ſpiritus habentes*, hoc eſt iuxta D. Anſelm. ibi, *quorum iam ſpiritus* *Anſelm.*
tanquam ſacrificium oblati ſunt Deo, & diuino charitatis igne comprehenſi. Ecce tibi illi ipſi qui primò charitatis igne arſerũt, qui in corde ſuo igneis diuini amoris linguis pabula dederunt, nihil prius inde faciunt, quam gemere ſub huius caducæ vitæ conditione, & auide appetere ſolutionem corporis, & hęreditatem vitæ æternæ. Pròh felices Dei amatoris gemitus totam conſolationem in ſolutione corporis ponentes. Pulchrè Richard. Victorin. tractat. de ſuper excellenti baptiſmo Chriſti, ait: *Vbi occurrit latitudo* *Ric. Vict.*
charitatis. Tunc primum proferet gemitum columba. Quis eſt gemitus columbæ? Eu mihi, quia incolatus meus prolongatus eſt. Et, quando veniã & apparebo ante faciem Domini? Et, cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto. Omnis enim anima vulnerata charitate, & amore languida, nihil inuenit ſub ſole, in quo conſoletur, ſola memoria Dei illam delectat, cuius omne deſiderium eſt, vt ſit ante Dominum. Coruus verò longè alium habet gemitum. Tunc gemit coruus, cum ei deſunt cadauera, in quorum fœtore immergat roſtrum. Tunc gemit coruus, cum dicitur ei, vt egrediatur de corpore. Tunc clamat, & dicit, non hodie, ſed cras, non hodie ſed cras. Columba non dicit cras, ſed hodie cum monetur exire de carcere. Quid pulchriùs? Piaculum fuiſſet, vel verbum præterire. Itaque vbi in corde tuo charitas Dei alitur, columba alitur gemebunda quæ gemit ſub præſſuris huius vitæ, & ſpectat ſola futura, quæ renuit conſolari niſi in ſolutione corporis, qua media euolat ad Chriſtum. Quæ non cunctatur, vbi egrediẽ dum à vita mortali eſt, ſed egredi feſtinat; quæ gratanter excipiat illud Domine, *hodie mecum eris in paradiſo*: & audito hodie, nõ dicit cras. Neſcit enim charitatis columba procraſtinare, qui in ſe non columbam charitatis, ſed coruum concupiſcentiæ nutrit hic cunctatur, hic refugit exire de mortali vita, hic multus eſt in clamando, nõ hodie, ſed cras, non hodie ſed cras. Verum qui intus amoris ſtimulis agitatur, libens mortem operitur, imò libentiſsime ſeſe offert iaculis lethalibus. Canticor. 4. ait Dominus:
Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulnera *Cant. 4.*
ſti cor meum. Cur duo vulnera meminit, dum bis repetit, vulneraſti? Nam ex eo quòd amoris vulnus intrinſecus fuit illatum, non potuit non extrinſicis, & lethalibus vulneribus locum dare. Ait D. Bernard. de Vite. *Bis poſitum eſt vulneraſti.* *Bern.*
Vtriuſque vulneris ipſa ſponſa cauſa eſt, ac ſi dice-

diceret: Quia zelo amoris tui vulneraſti me, lancea quoque militis vulneratus ſum. Quis enim cor ſuum palo vulnerari permutteret, niſi prius amoris vulnus percepiſſet? Vbi amoris vulnus eſt, & pro gloria habetur vulnerari, occidi.

Ioann. 17. De morte locutus Ieſus Ioann. 17. ait: *Clarifica me tu Pater.* Quæ verba ponderans Chryſoſtom. hom. 5. in Iob, fatur. *Ad crucem duceris cum latronibus maledictam ſuſſerre mortem, & hæc gloriam appellas? Ita, inquit, pro dilectis ipſe patior, meritòque hæc gloriam exiſtimo.* Sic amor mortem, & appetibilem, & glorioſam facit. Ama, & mori pro dilecto lucrum putabis.

Chryſoſt.

§. XV.

Præceptorum diuinorum contemptus etiam ſeruidos Dei amatores, & in vitæ exitu remorari ſolet.

SVum ad mortem intrepidum curſum, feſtinatamque moriendi voluntatem ponit Dominus pro teſtimonio dilectionis ſuę erga Deum, & obſeruantiæ præcepti diuini. Ait enim: *Vt cognoſcat mundus, quia diligo Patrem, & ſicut mandatum dedit mihi Pater, ſic facio, ſurgite eamus hinc.* Quaſi in his duobus nitatur intrepidus ad mortem conatus, & in charitate erga Deum, & in præceptorum eius obſeruantia: & ſolus ille, qui charitate arſit, & perfectiſsima floruit obſeruantia non habet, cur non feſtinet ad mortem, in qua ſperat vitam futuram gloria illuſtrẽ, & immortalitate. Cui autem præceptorum obſeruantia aliquando defuit, & ſi amore diuino flagret, ardentique deſiderio feſtinet ad Deum videndum, vix fieri ſolet, quòd in ipſo exitu vitæ aliquam cunctationem non patiatur. In quo magis exarſit, & charitas, & zelus Dei, quàm in Elia? Hic ardẽtiſsimus Dei amator, poſt mille gemitus, poſt mille ſuſpiria tandem admiſſus eſt ad videndũ Deũ tranſeuntem per montem Oreb, 3. Reg. 19. & qui cupidiſsimus hanc viſionem expecta-

3. Reg. 19 bat, vbi ſenſit iam aduentare Deum, *operuit vultum ſuum pallio, & egreſſus ſtetit in oſtio ſpeluncæ.* Expende quando vultum pallio operiat, in ipſo articulo diuini tranſitus, quãdo iam iam Deus poterat videri, tunc refugit viſum, tunc ſeſe operit. Cur vultũ quẽ deſideraueras ò Elia tunc cũ iam potes refugis videre. Vndè tibi accidit hic pudor, quo cũctaris ad Dei faciẽ accedere, quãdo ipſe preſens te vocat Deus? Sanè, & ſi amabat ardẽter, tamen aliquando non adeò perfectè obſeruauerat Dei præcepta, quæ imperfectiones tunc illi, & pudorem, & cunctationem, & metum cauſant, cum proximior accedit præſentiæ Dei. Ex quo ſapienter Richard. Victor, citatus à Tylmanno in Allegorijs fatur. *Quid autem eſt, quod vultum ſuum operuit, quando Dominum tranſeuntem habuit, qui in id ipſum ſic ſuſpenſus ſtetit? An forte ſub dominica præſentia imperfectum ſuum perfectius agnouit, & imperfectionem ſuam videri erubuit? O quã multi ſunt, qui iam ſe paratos credunt, & tamẽ ſub ipſo viſitationis ſuæ articulo, ibi trepidant timore, vbi antea non erat timor.* Cui imperfectiones fuerant, cui præceptorum diuinorum contemptus aliquando adhæſerant, & ſi caſtigatis illis, & deploratis perfectè, ardentiſsimo Dei amore exæſtuet, adeò vt cupiat diſſolui, & eſſe cum Chriſto, nihilque ſibi timeat à Deo, dum viuit, ſed immẽſam eius beneficentiam expectus maiora expectet. Tamen ſub ipſo viſitationis ſuæ, ſub ipſo vitæ exitus articulo, vbi penè Dei præſentiam ſentit, iam veretur comparere, & videſ imperfectum ſuum incipit cunctari, & timere. Malus ne hic timor? Abſit: imò perfectiſſime charitatis comes, & qui mortem faciat tempeſtiuiſsimam. Aiebat Eccleſiaſtes cap. 3. *Tempus naſcendi, & tempus moriendi*: Siue vt legit Nyſſenus: *Tempus pariendi, & tempus moriendi*: Duo hæc coniugens, quaſi mors tempeſtiuitatem ſuam accipiat ex adiuncto partu. Sed qualis partus facit mortem tempeſtiuam? Iſaias ait cap. 26. iuxta Septuag. *Propter timorem Domini in vtero accepimus, & peperimus ſpiritum ſalutis.* Cũ nos timor Domini implet, cum Dei timore caſto grauidi ad Deum vrgemur accedere generaturi ſalutem, tunc tempeſtiuiſsimam mortem efficimus. Ait enim Nyſſenus hom. 6. ibi. *Intelligere oportet partum tempeſtiuum, & mortẽ, quæ eſt in tempore. Mihi videtur partus tempeſtiuus, & non abortiuus, quãdo vt dicit Iſaias, quiſpiam ex Dei timore conceperit, per animæ in partu dolores ſuam ſalutem genuerit.* Tunc partus tempeſtiuus eſt, & facit mortem tempeſtiuiſsimam, cum Dei amicus in mortis articulo timore Dei fuerit repletus, ex quo & ſi cum aliquo dolore, tamen certiſsimam generabit ſalutem.

Eccleſ. 3.

Iſai. 26.

Nyſſen.

CAPVT XIX.

De Permanentia in Christo.

HOC vnum erat Iesu discipulis formidabile, si absente Iesu, & apud Patrem agente, ipse separati essent mansuri à tanto magistro. Quam formidinem pulchro exẽplo Dominus expellit, dum se vitem vocat, & discipulos palmites eiusdem vitis, palmites, inquam, viti diuinę datos ad producẽdos fructus. Et quis palmes, dum fructificat, separatur à vite? Hoc curent palmites ne desint ipsi fructibus, & non deerit illis vitis; imò hoc ipsi habebũt ex vite, quòd diuites fructus parturiant. Soli steriles non permittũtur manere in vite, sed sapiẽtis agricolę falce resecãtur ad ignẽ.

Ioann. 15. Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est.

§. I.

Damnabiliter in Christo leuidensia, & vilia cupimus sola bona, quæ vt viliora eò magis contraria veris bonis.

ECce tibi qualia bona parit Iesus asseclis suis, ditissima, splendidissima, qualia parit vitis ab omnipotẽti agricola fęcũdata, & exculta. Hæc in Christo Domino sola quærenda sunt bona, quæ prætiosa sunt, & plena, & vera, & quæ omnipotẽtis referãt manum agricolæ. Vilia, & leuidẽsia in Christo Domino sola qui quęrit, insanus est, reus est: Miser ille Achab 3. Reg. 21. sic aiebat ad Naboth: *Da mihi vineam tuam, & erit mihi in hortum olerũ.* Quid stultius? Quid insanius? Ditissimam spectabat vineam, plenam vitibus, fœcundis luxuriãtẽ pãpinis, aureis splẽdentem fructibus; & nihil curãs aureos fructus, nec diuites vites, vilia olera amabat ex vinea. Pulchrè D. Ambr. lib. de Nabuthe c. 3. ait: *Hæc igitur erat omnis insania, hic omnis furor, vt spatium vilibus oleribus quæreretur.* Spatium, inquam, vitibus plenum; spatium fœcũdæ vitis fructibus aureis diues, quæreretur ad vilia olera ibi serẽda. Id non quæreret nisi insanus, nisi stultus: dum vitem habes Christiane ab omnipotẽti agricola excultam, pete aureos fructus, pete & vera, & solida bona, non in eam insaniam, non in id piaculum incidas, quo in ditissima vite vilia olera solum cupias. Notum illud assertum D. Paul. 1. ad Corinth. 3. vbi dicit. *Si quis autem super ædificat super fundamentũ hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnũ, stipulam, vniuscuiusque opus manifestum erit, dies enim domini declarabit.* Non alius, sed ipse Dominus per se declarabit, quantum distet opus aureum. In Christo fundatum, ab opere stipularum vilissimarum. Et qualiter id declarauit? Ait Amos cap. 2. ad Israelitas locutus: *Stridebo super vos, sicut plaustrũ onustum fœno.* Nonne si plaustro sensus esset, aliter strideret in eos, à quibus fœno, stipulisque oneratur, quàm in eos, à quibus oneratur auro, & argento? Sanè vel insensibile plaustrum in auro triũphat, in fœno gemit, sic qui pretiosa, & solida bona in Christo fundas, lætitiam illi præbes, sed dolorẽ incutis, qui tantum vilia in illo quæris. Nõ lõgè abest Ruffinus in præsenti fatus: Si plaustrum onustum haberet discernendi facultatem, videlicet indignantius sine dubio strideret, si vilia, quam si pretiosa portaret: Ita ergo sicut Apostolus docet super religionis fundamentum, pro diuersitate meritorum alij aurum, argentum, alij ligna, fœnum stipulam congerunt. *Meritò Dominus noster se sarcinam pronuntiat experiri, eorum peccata tolerando, in quibus nihil queat de pretiosis studijs reperire, sed qui omnes ad vile fœnum, quod facile ignibus consumatur, accesserunt.* Sarcina est Deo, & graue pondus, sub quo gemat Deus ipse, si quis pretiosa & solida, & vera bona obliuiscens, solum vilia ista temporibus seruientia, vt fœnum, vt stipulas in Christo Domino requirat. Nec immerito hoc Deo graue accidit, quandoquidem quò viliora sunt bona, eo magis nos faciunt vera & solida bona Dei contemnere, & fastidire. Accipite quid acciderit Israelitis Num. 11. nutriebantur à Deo cœlesti pane omnẽ saporum suauitatẽ continente, & nihilominus tantum panem contemnũt, & fastidiũt. Vndè tantum panem fastidiunt? Aiunt ipsi: *In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq́, & cepe, & allia. Anima nostra arida est nihil aliud respiciũt oculi nostri nisi Man.* Itaque voluit diabolus Israelitas, trahere in contemtum Mannæ, & obiecit memorię eorum cucumeres, porros, allia, cur nõ magis obiecit pretiosa regũ obsonia? Cur nõ proposuit delicata, & suauia cibaria? Cur maluit

3. Reg. 21

Ambr.

1. Cor. 3.

Amos 2.

Ruffin.

Num. 11.

luit viliſsima opponere cœleſti cibo ? Sanè non quæ pretioſa, ſed quæ vilia ſunt, generarent Mannæ contemptum, quo enim viliora ſunt bona, magis veris, & ſolidis contrariantur. Ait D. Ephrem de Pœnit. *Alliorum, & cucumerum amorem Diabolus accendit, vt animum impelleret ad panem, quem Deus dederat condemnandum*: quaſi à nullis ſic raperetur homo in contemptum, & faſtidium cœleſtis ſubſtãtiæ, vt à viliſsimis iſtis rapitur. Habent vilia omnia vim maximam, qua impellant humanos animos ad pretioſa condemnanda. *Ephrem.*

Ioan. 15. Omnem palmitẽ in me non ferentem fructum tollet eum: & omnem, qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem, quẽ locutus ſum vobis.

§. II.

Diuinus gladius indè ſolet ſuis gloriæ fructus parare, vndè oriebatur ſterilitas vitiorum.

DOctus agricola luxuriãtes palmites, & ſteriles non dubitat aciei falcis cõmittere, expertus vulnera illa non obeſſe, ſed prodeſſe viti, adeò, vt vulneris beneficio, vndè certa viſebatur ſterilitas, largæ ſoleant pullulare fructuum diuitiæ. Hæc præſtat in vitibus docti agricolæ falx; hęc etiam in animis noſtris ſolet etiam præſtare gladius diuinus. Dũ enim, electi, qui viti Chriſto vniti ſunt, ſterelicentibus vitiorum luxuriant pãpinis; accedit diuiniſsimi agricolæ falx, de cuius vulnere fructus glorię incipiunt apparere, vbi ſolum viſebantur ſterilitas, & ignis fructus. Sic ſemper in electis diuinus gladius facit, vt fructum plus afferant. Iſaias cap. 3. *Pro eo, quod eleuatæ ſunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibãt, & plaudebant, ambulabãt, & pedibus ſuis compoſito gradu incedebant: Decaluabit Dominus vertícem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudauit.* Expẽde illud *decaluabit* ibi notanter dictum, vbi enim fœminæ gloria eſt, ibi diuinus gladius facit eſſe in filiabus Sion caluariam. Cur faciet ibi caluariam? Alluſio fit ad montẽ caluariæ, vbi crucis arbor exaltata gloriæ fructus parturijt immortales. Sic gladius diuinus in filiabus Sion faciet, vt vbi aureis crinibus ſuperbiebant, indè caluariæ locus appareat, qui ingentes etiam fructus gloriæ pariat. Aiebat Drogo Hoſtien. lib. de Sacram. Paſſ. fatus: *Decaluabit, inquit, verticem filiarum Sion, & faciet ibi caluariæ locum, vt ibi figatur glorioſa Chriſti crux, vbi ſedem ſibi ſuperbia locauerat.* Sapientiſsime nouit diuinus agricola ſuas vites ferire; vulnus imprimit non perdens, ſed fœcundãs, vt ſciſſa ſterilicẽte materia ignis, locus detur ditiſsimimis vitalis arboris fructibus, & de vulneris beneficio, vbi peccatum regnabat, iam regnet totus Chriſtianæ redemptionis fructus. Nouiſti auream, argenteam, ferream ve ſtatuam regi Babylonio obiectam Dan. 2. hãc percutit lapis, ſine manibus abſciſſus, nempè Ieſus naſcens ex virgine. Et quid in illa percuſsione apparuit? An ſola auri, argentique perditio? Abſit, imò dum caput aureũ percutitur, ſtatim ibi mons magnus apparere incipit, qui terram fructibus replet, & cœleſtia regna donat hominibus. Ait enim textus ibi: *Lapis autem, qui percuſſerat ſtatuam, factus eſt mõs magnus, & impleuit vniuerſam terram.* Quid eſt, quòd vbi percutit lapis, ibi ſtatim ſeſe montem magnum oſtendit omnia fructibus replẽtem? Rem tetigit Theodoretus ibi aiens: *Cùm ferreum regnum imbecilliter affectum fuerit, tunc apparebit lapis, ſine manibus exciſſus, & in nihilum omnia rediget, regnumquè ſempiternum ijs, qui eo digni fuerint, præbebit.* Neſcit diuinus agricola inferre vulnera, niſi vt indè oblatæ gloriæ incipiant oſtendi fructus: percutit nihil agentium, nihil fructificantium hominum ſtatuas, comminuit aureum caput, ſed vt indè montem fructiferum, ſiue magis paradiſum ſtatuat incorruptibilibus fructibus fœcundatum. Ecce vobis cœleſtis agricolæ vox aduerſus arborem nimia altitudine exaltatam Dan. 4. *Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & diſpergite fructus eius: fugiant beſtiæ, quæ ſubter eam ſunt, & volucres de ramis eius. Verumtamen germen radicum eius in terra ſinite.* Et ſimul ſciſsio arboris mandatur, & radicis protectio: & qualis radicis mãdatur protectio? Ibi dicitur: *quòd autem præcepit, vt relinqueretur germen radicum eius, id eſt, arboris; regnum tuum tibi manebit, poſtquam cognoueris poteſtatem eſſe cœleſtem.* Et permanens regnum, & fructuoſa cœleſtium cognitio ibi à Deo procurabatur: ſed cur ſimul cum arboris præciſione, poſuit in ſeruata radice ſignũ recuperãdi permanentis regni, & adquirẽdæ cognitionis diuinæ? Poſuit hoc, vt oſtenderet diuinus agricola, quid ip- *Iſai.* 3. *Drogo.* *Dan.* 2. *Theodor.* *Dan.* 4.

ſe intendat in præciſionibus vitium ſuarum; non enim ſcindi mandat vites ſuas, vt ſolum ſciſsio fiat, ſed vt ablatis ſterilibus præſtantior indè, & diuturnior parturiatur fructus. Fœlix, qui hanc in ſe ſciſsionem, & percuſſionem experitur; immortales proculdubio habebit fructus; qui autem illam non expertus fuerit, mœnianeis forſan viribus fruetur, ſed tandem decidet in æternum ignem.

D. Cæſar. Quo circa dicebat D. Cæſarius Arel. hom. 20. *Quomodo qui vitem ſuam vno anno putare noluerit, ipſo anno abundantius exhibebit, & poſtea ſine fructu ſterilis remanebit: ſic & qui malas cogitationes, & mala deſideria non tollit de anima ſua, videtur afferre fructum de rapinis, & fraudibus in anno vitæ ſuæ, quo viuit in hoc mũdo, ſed poſtea remanebit ſterilis in æternum.* Ecce tibi, quę vicioſæ materiæ ſucciſsio in nobis à Deo fit, vtilis eſt, vt æternus parturiatur fructus: quòd ſi hæc ſucciſsio deſit, accidet nobis id, quòd accidit vitibus; hæ dũ aliquo anno non putantur, & pãpinis, & fructibus illo anno luxuriant, verũ poſteà ſteriles factę deſeruiunt igni. Sic qui nullam ſciſsionem patiuntur in temporali appetitu, gaudebunt bonis, & voluptatibus pauliſper in hac vita: verùm poſteà miſeri interitum interminabilem incurrent.

§. III.

Etiam ſanctiſsimi dum in hac terra ſunt, & ſciſsione, & purgatione indigent.

QVi fert fructum, non ideò dicitur exẽptus à falce diuinæ agricolæ, ſed ait, quòd purgabit eum, vt fructus plus afferat. Nullus enim, dum in hac vita eſt, tanta pollet ſanctitate, & puritate, qua purgatione nõ indigeat. Vocabatur ſponſa Cant. 5. vt aperiret dilecto ſuo ſtanti ad oſtium; ſed vocanti reſpondet illa: *Exui me tunica mea, quomodo induar illa? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Sed cur timet Dei amatrix inquinare pedes, quibus currat ad excipiendum Deum? In via qua itur, imò qua curritur ad Deum poteſt, quis inquinare? Dum per hãc terrã currimus, & ſi ad Deum currimus, nequimus non aſpergi aliquo puluere. Aiebat D. Aug. tract 57. in Ioan. fatus. *O admirabile Sacramentum, ò grande myſterium! Ergo ne timet inquinare pedes veniendo ad eum, qui diſcipulorum pedes lauit? Timet certè, quia per terram venit.* Dum enim in hac terra gradiuntur viri iuſti, & ſi toto conatu ad Deum currant, eas tamen maculas incurrũt, quæ purgationem, & vſtionem requirant. Eccleſiaſtes cap. 8. inquit: *Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper terram. Sunt iuſti, quibus mala proueniũt, quaſi opera fecerint impiorum.* Nequit iuſtos hoc malum non inuadere, dum ſunt ſuper terram; nimirùm quòd nonnulla, & ſi leuia faciant opera impiorum, pro quibus ſuſtineant vſtionem, & egeant pati dira. Ad hæc aiebat Chaldæus Paraphraſtes: *Vidi in ſpiritu Sancto quia malum, accidit iuſtis in hoc ſæculo, ad remouendum ex eis culpam leuem, vt ſit merces eorum integra in ſæculo venturo.* Nõ eſt iuſtus, qui in aliquo non offendat, & qui nõ egeat, & ciſsione, & purgatione aliqua, quã ſanè dat Dominus, vel pœnam inſpirans voluntariam, vel inferens mala. Id quod notabat Theophil. ctus in Abrahami verbis dictis ad damnatum diuitem, pro iuſto Lazaro Lucæ. 16. Vbi ſic: *Memento fili, quòd recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala.* Notanter dixit, quòd Lazarus recepit mala, & cur dicitur quòd recepit? Ait Theophil. *Recipere de his dicere ſolemus, qui ſuſcipiunt, quod eis debebatur. Fortaſsis autem Lazarus vnum, vel duo mala commiſerat, & propterea dolorem illum ſuſtinens, dignam factis mercedem accepit.* Iuſtus equidem erat Lazarus, & ſicut vitis abundans in lateribus domus diuitis poſitus, incredibiles animi ſui virtutes oſtendebat, ſed dum adhuc in terra degit aliquas contraxerat maculas, pro quibus dolorum, infirmitatumque ſectiones intulit ſapiens agricola, vt ablatis vicioſis in fœcundiores fructus poſsit exaltari. Vndè meritò monebat D. Clemẽs Alex. in Adortatoria: *Planta cœleſtis cum ſit homo, vt cœleſtes virtutum fructus ferat, inutiles virtutum ſtolones pœnitentiæ ferro circumcidat.* Hoc ſit ſtudium omnibus hominibus, & ſi iuſtis: quibus ſalutare eſt illud conſilium D. Bern. ſer. 58. in Cant. fantis. *Nobis fratres putationis ſemper eſt tempus, ſicut ſemper eſt opus. Scrutemur vias noſtras, & ſtudia noſtra, & in coſe quiſque iudicet profeciſſe: non cum non inuenerit, quòd reprehendat, ſed cum quod inuenerit, reprehenderit.* In terra noſtra fallitur, qui virtutũ flores requirit extra tempus putationis. Ait enim illa Can. 2. *Iam hiems tranſijt, imber abijt, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit.* Etiam dum abſunt ſcelera, & apparent virtutum flores, quia apparent in terra, non apparent, niſi tempore putationis. Quia etiam floridiſsimi iuſti ſolent egere putatione.

Eccleſ. 8. *Chald.* *Luc. 16.* *Theophil.* *Cle. Alex.* *Cant. 2.*

Cant. 5. *Auguſt.* *D. Bern.*

Ioann. 15. Manete in me, & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum â semetipso, nisi manserit in vite, sic & vos, nisi in me manseritis.

§. IIII.

Qui Christo se perfectè addixit, nullum vltra requirit: qui verò mundo obsequitur nunquam non deuoluitur ad Christum.

NOn iam Dominus clamat, venite, seù accedite ad me, sed significantiùs, ait, *manete inme*; is enim est Iesus, in quo profectò manet, nihil vltra requirēs, qui semel illum perfectè habet. Propone tibi vniuersos mũdi Dominos, seù tyrannos, cùm quo illorum homo manet? An cum voluptate? An cum perituris bonis? An cũ ambitioso fastu? Absit; cùm nullo horum manet homo, sed nec ad vllius creaturæ seruitium ingressus est, in quo sæpiùs non deuolueretur ad Christum. Qui autem Christi obsequio sese dedit, ille solus manet, quem requirat aliũ minime habens. Magi illi Euangelici Iesum regem Iudæorum quærentes in domum Herodis declinarunt, ab Herode regaliter excipiuntur, regaliter tractantur. Quid tunc? Regalibus officijs detinentur, vt ibi maneant? Minimè: nullis enim officijs adduci potuissent, vt manerent ibi, sed Iesum requirētes abeunt, hoc vnum protestati, nimirùm, quòd redirent. Verùm vbi diuinũ Iesum inueniunt in gremio vagientem matris, sic sese illi tradunt, sic illi inhærent, sic in eo manent, vt nullum alium, præter eum meminerint, imò vt ait
Matth. 2. Matth. cap. 2. responsum à Deo accipiunt, *ne redirent ad Herodem.* Apud Herodem non manent, Christum requirũt, apud Iesum requirunt neminem alium. Rem ponderans
Imperfect. Imperfectus hom. 2. in Matth. ait: *Qui enim relicto Christo vadunt ad Herodē frequenter reuertuntur ad Christum: qui autem relicto Herode ad Christum veniunt toto corde, nunquam reuertũtur ad Herodē.* Eù quoties miseri homines, dum mũdo, & cupiditatibus carnalibus obsecuti curis discerpuntur, pristinam cùm Christo quietē memorantur, & Christi bona suis assectis data cogitare coguntur! Quis mũdo seruiuit vnquam, qui tyrannidem expertus libertatem seruorum Dei animo non requisiuerit? Nonne mundo, & voluptati seruientis erat illa vox apud Luc. 16. nimirùm: *Quanti mercenarij in domo patris mei abũdant panibus, ego hic fame pereo?* Sic omnes mundi, voluptatumque serui, nunquam non deuoluuntur ad Christum. Soli illi, qui ad Christum toto corde veniunt, manent ibi, nunquam alium vltra requirunt. Accipite apud Oseam cap. 2. Israelem à Deo fugientem, sese Dominorum millibus tradentem. Quid indè? *Et sequetur amatores suos, & non apprehendet eos, & quæret eos, & non inueniet: & dicet. Vadam, & reuertar ad virum meum priorem, quia benè mihi erat, tunc magis, quàm nunc.* Quis apud mundum, quis apud cupiditatum euanidarum tyrannidem hæc non clamet de Deo? Quia benè mihi erat, tunc magis, quàm nunc? Sed vbi dimissis tyrannis his Deo inhæret, pergit Oseas: *Et erit in die illa, ait Dominus, vocabit me vir meus, & non vocauit me vltra Baalim. Et auferam nomina Baalim de ore eius, & non recordabitur vltra nominis eorum.* Apud amatores suos mundiales recordabatur vnum suum priorem, nempè Deum: modo in illa die non recordabitur amplius nomina mundialium dominorum, nec illa, vel in ore sumet. Vndè illi adesse poterit tanta obliuio? indigitat textus dicens: vacabit me vir meus, hoc est, habebit sibi promissum sponsum Christum, quem qui habet in eo manet, omnesq, alios penitus obliuiscitur. Theophilactus ibi: *Quo modo verò ea nomina exemit, abstulitve? Nimirùm dum iniecit eos in tribulationes, ac calamitates. Et cum Sol iustitiæ Christus effulsit, &c.* Dum alijs seruis, saltem tribulationes, & calamitates indè ortæ te in melioris Domini impellunt memoriam; verùm dum te Christo addicis, eiusque lux tua incipit peruadere præcordia, cæteros omnes obliuiscēris, in hoc vno manens penè inseparabilis, & immobilis. Sic dicebat ipse Osee. 2. *Desponsabo te mihi in sempiternum.*

Luc. 16.

Osee.

Oseas.

Theophil.

Osee.

§. V.

Qui circa animarum salutem, fructum facere cupit, nec ad momentum sustineat separari à Domino.

HVc spectent, qui fructuosè cupiunt animarum negotiare salutem; & sic in primis

mis hæreant Deo, à quo nec minimam ſeparationem ſuſtineant. Non fructificat palmes ſeparatus à vite, ne animarum curator vllũ fructum percipiat, ſi vel ad momentum admittat à Ieſu ſeparationem. Longum fecerat Dominus ad diſcipulos ſuos ſermonem, illis vias certiſsimas ſalutis demonſtrans, & poſt finitum ſermonem immediatè cõfugit ad orationem. Ait enim Ioann. cap. 6. *Hæc locutus eſt Ieſus, & ſublevatis oculis in cœlum dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum.* Continuò poſt finitum ſermonem ad patrẽ confugit, cur non vel pauliſper ſubſiſtit? Vt doceat fructuoſos ſermones circa animarum ſalutem ab eo venire, qui nec ad momentum ſuſtinet videri ſeparatũ à Domino. Id quòd ponderans D. Cyril. Alex. lib. 11. in Ioann. cap. 14. ait. *Cùm quaſi viaticum ad ſalutem veritatem dogmatis Apoſtolis ſuis Chriſtus tradiderit continuo ab hac coilocutione in orandi habitum ſe convertit. Nec vllum tempus inter ſermonem ad diſcipulos, & Deum patrem intervenire paſſus eſt, præcipuè vivendi diſciplinæ regulam ſe nobis in hoc etiam conſtituens.* Expendẽda illa verba, nimirùm, *nec vllum tempus inter ſermonem ad diſcipulos, & Deum patrem intervenire paſſus eſt.* Sic amat, cùm Deo eſſe fructuoſus animarum curator, vt nec minimã moram ſuſtineat, quin ſeſe ad Deum recipiat, & illi adhæreat. Sic prædicatores ſuos monebat Dominus Cant. 2. *Surge amica mea ſpecioſa mea, & veni. Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, oſtẽde mihi vocem tuam, ſonet vox tua in auribus meis.* Iubentur ſurgere, & venire in prædicationis exercitium, vt populis veritatem annuntiẽt, vt animabus trahendis dent operã, ſed qualiter in tantùm opus venient? Illis explicat: *Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.* Vt columba petræ foraminibus incluſa apparet, gemitus edit: ſic concionator Chriſti Domini incluſus vulneribus, nec ad momentum indè exeat; quòd ſi muneris neceſsitate cõpulſus egrediatur ad proximos, ſic egrediatur, vt nullum tempus intercedere patiatur inter ſermonem ad proximos & reuerſionem ad Deum. Coruus egreſſus ab arca Gen. 8. *Non reuertebatur*; at columba ſtatim reuerſa eſt virentem oliuæ ramum in ore deferens. Sic multi prædicatores egrediuntur à diuinæ petræ foraminibus, hoc eſt, à meditatione vulneris Chriſti; & ſeſe iuuandis proximis ardenter dedunt, at morticinijs immorati, non reuertuntur, ſed inſtar corui mundialibus inhærent æſcis. Ad præſtantiores alij de columbæ more egrediuntur, & cùm magna ſpe fructuum, tàm celeriter reuertuntur, vt nullum tempus patiantur intercedere inter ſermonem ad proximos, & reuerſionem ad Deum, adeò vt ſemper videãtur eſſe in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ. Fallar niſi huc reſpiciebat Dominus Ioan. 1. aiens: *Videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei aſcendẽtes, & deſcendentes ſupra filium hominis.* Meritò operarios, negociatoreſq; ſalutis humanæ Angelos vocat, vt notat D. Auguſt. & eos Angelos, qui ſiue inſtar Pauli aſcendant vſque ad tertium cœlum, ſiue deſcendant vſque ad proximos nutriendos, nunquam à Chriſto, vel ad momentum deſcedunt. Imò aſcenſus, & deſcenſus ſuos ordinant ſupra filium homines, hoc eſt, ſemper Chriſto inhærentes, de cuius virtute habent, quòd fructus metant.

Ioan. 6. D. Cyril. Cant. 2. Gen. 8. Ioan. 1.

Ioan. 15. Ego ſum vitis vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum, quia ſine me nihil poteſtis facere.

§. VI.

Quidquid eſt Ieſus, hoc facit, quod ſint illi, quibus adhæret.

NObilis vitis Ieſus, vbi ſibi diſcipulos adiungit, ſtatim illos palmites facit: palmes enim, & vitis eiuſdem ſunt naturæ, eiuſdemque ſubſtantiæ. Fœlix es, cui Ieſus adhæret, ſtatim faciet, quòd ſis, quicquid ipſe eſt. De Ieſu aiebat ſponſa Cant. 5. *Caput eius aurum optimum.* Miraris? At vt mirere magis, conuerte etiam oculos ad ferculum geſtatorio, à tanto hoc rege elaboratum. Eius columnæ argento radiant, aſcenſus ex purpura ornatur, ſe & *reclinatorium fecit aureum.* Can. 2. Cur reclinatorium aureum? An pretioſius eſſe debet, quòd manet ſemper occultum? Reclinatorium ſemper operitur maieſtate ſedentis, aut iacentis; glorioſius eſſet ferculum, ſi columnæ potius auro radiaſſent, cur quando columnæ argento nitent, reclinatorium fulgurat auro? Non erat reclinatorium aureum, ſed vbi veri Salomonis aureum caput, reclinatorium tetigit, non potuit, non & reclinatorium fieri aureum. Do huius excogitationis authorem Gillib. Abb. ſerm. 18. in Cant. ſantem. *Similem tibi red-*

Cant. 5. Gill. Ab

diſ,

di Iesu bone, si quem irradias. Similes, inquit, ei simus, cùm apparuerit. Montes quos tali radio tetigis non fumigant, sed fulgurant. Aurei fiunt, tum quibus aurum refulget. Caput tuum aurum primum reclinatorium aureum non inuenit, sed reddit, vbi se reclinat. Sanè accepit penè fidem prisca de Mida rege fabula; ille in suæ auaritiæ damnationem aurum reddebat, quidquid tangebat, aureus Iesus meus, quidquid tangit, quidquid sibi adiungit, aureum facit. Sic sibi similes reddit, quibuscumque communicatur. Adhęc Psal. 140. ait: *Absorti sunt iuncti petræ iudices eorum.* Petra autem erat Christus, cui qui adiũgitur, in eius statim similitudinem rigit. Habet hoc natura diuina, vt sibi adiunctas absorbeat naturas, sibique reddat similimas. Aiebat Apost. 1. ad Corinth. 6. *Qui adhæret Deo vnus spiritus est cum eo.* Ecce tibi modo fiũt spiritus, qui Deo adhærent, paulò ante fiebant petræ. Et petra nihil est materialius, spiritu nihil est subtilius: vndè tàm diuersas, imò cõtrarias proprietates subimus? Ex coniunctione cum Deo, qui vbi spiritus, & lapis est, sic sibi adiunctos, & lapides facit, & spiritus: Spiritus, qui materialia despiciant; lapides, qui infirmitudinem, & soliditatem facti, viui ædificentur in cœlestia ædificia. Non longè abest D. Ber. ser. 8. in Psal. Qui habitat, vbi inquit: *Qui adhæret Deo, Apostolus ait, vnus spiritus est; qui & petræ iungitur, lapis vnus. Ita ergò absorti sunt iuncti petræ iudices eorum. O familiaritatis gratiam! O honoris culmen, ò fiduciæ priuilegium, ò prærogatiuã securitatis perfectæ.* Magna equidem prærogatiua est accedentium ad Christum, quòd vbi se nobilissimæ viti inseruerint, & palmites fient pleni, & diuites fructibus: vbi aureum eius caput tetigerint; regalem in se propaginem ostendent ab intus in aureis fimbris: vbi de eius afflẽtur spiritu, sic carni renuntiant, quasi Angelicis sint socij additi spiritibus: vbi petræ diuinissimæ adhæreant, sic lapidascant, & solidentur, vt velut lapides viui possint summi in ædificia diuina.

Psal. 140.

1. Cor. 6.

D. Bern.

§. VII.

Vera animæ virtus præ omnibus alijs æstimanda est.

EXpẽde quibus comparet Dominus iustos suos, nimirum palmitibus vitis; ait enim: *vos palmites.* Cur non magis dicit, vos cedri, seù vos palmæ? Nonne cedrus, & palma, & pulchriores, & nobiliores palmite sunt? At virtute vincuntur cedri, & palmæ à palmite, & quia virtute vincuntur, raræ, & in solitarijs, & desertis montibus inueniuntur arbores illæ; vitis autem vndiq, exquiritur procuratur, hominum domibus inseritur, ciuitatibus glorioso fœcundis, & ditioribus proxima fit, nec est diues regnum, in quo vitis in summa æstimatione non sit. Sic qui virtute vincit, & si aliàs contemptibilis appareat, omnia reliqua decora longè superat, & fit hominibus spectabilior, venerabilior. Huc respiciens D. Chrysost. in Psalm. 50. aiebat: *Si ergò videris virum, aut mulierem speciosam, ne admireris: nàm & robores arbores, cùm densæ sint foliis, & altitudine excelsæ, attamen non habent fructum hominibus aptum, sed porcis afferunt cibum: vinea autem per terram repens maturum vbarum affert fructum: quid ergò vis vineam habere, an arborem? Puto te vineam eligere magis, quæ lætitia est ad hominum vsus.* Et quando vinea non eligitur, & æstimatur supra omnes arbores, ad delitias, & diuitias? Et non quia in vinea est maior speciositas, aut robur, aut celsitudo, sed quia in rudi, & turpi palmite est maior virtus. Semper enim intima animi virtus spectabilior, & venerabilior est. Hæc nunquàm non manet, nunquam non fructificat, cætera omnia miserabiliter decidunt, & arescũt. Vide apud Danielem cap. 4. regiam arborem, & ecce. *Magna arbor, & fortis: & proceritas eius contingens cœlum: folia eius pulcherrima, fructus eius nimius.* Quis non miretur tantam arborem? Quis illam non amet? Sed accipè, quid illi eueniat: *Ecce vigil, & sanctus de cœlo descendit, clamauit fortiter, & sic ait: Succidite arborem, & præcedite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius.* Quibus positis ad humiles vites veniamus, de quibus locutus Dominus Ioann. 15. ait. *Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.* Componite modo, & arborem illam Danielis, & hos Christi palmites: arbor magna, & fortis foliis pulchra, fructibus diues; palmes humi repens, debilis, deformis, & nihilominus fructuosus. Ad arborem, & ad palmitem accedit diuinus cultor; & arborem, & palmitem succidere, & putare gaudet, ait enim: *Succidite arborem, & præcidite ramos*, de palmite autem fructuoso, ait, *purgabit eum*: hunc putat, & illam succidit, vtriq; falcem adhibet, sed longè vtriusque diuerso affectu. Post præcisionẽ arboris, sequitur perditio fructuum, & ruina, dicitur enim statim: *excutite folia eius, & dispergite fructus*; verùm post putationem palmitis, fructũ

Dan. 4.

Ioann. 15.

Chrysost.

sequitur multiplicatio, quippè ait, *purgabit eum, vt fructuum plus afferat.* Cur regia arbor ad primùm falcis impetum sic omnia perdit, & foliorum pulchritudinem, & fructuũ abundantiam, quando palmas ex ore falcis fructuosior nascitur? In arbore exprimebãtur decora omnia mundialia, diuitiarũ bona, ambitiosæ exaltationes, in vite, & palmite solæ signabantur intimæ virtutes animum hominis gubernantes. Illa in quouis paruo motu decidunt, disparent; hæ etiam sub gladio augentur, & fiunt etiam hostibus
Ioseph. venerabiles, & amabiles. Aiebat Iosephus apud Ægesippum lib. 3. de excidio Hierosol. cap. 17. rationem reddens, cur ipse placeret Romanis: *Et in hoste virtutem mirãtur. Tanta est enim virtutis gratia, vt frequenter etiã hostem delectet.* Vna virtus animi & si obscura, & si contẽptibili sub habitu, est quæ prętualet, & æstimatur, cætera omnia bona, & decora facili negotio exsufflantur. Quid pulchrius, imò quid venerabilius, quàm tẽplum Hierosolimitanum? Id propter artificium admirãdum, propter aurum ditissimũ, propter frequentiam famosum, tandẽ à Romanis incensum arsit, in cineres, fauilasque conuersum est. At Dan. 3. tres pueri Hebræi dati flammis, nullo modo consummi valuerunt, imò ex flammis pulchriores, & regi venabiliores exierunt. Cur pueri cum lucro
Rupert. exeunt, & templum perit in flammis? Rup. de Vict. verbi lib. 6. cap. 25. ait: *Erudiendus erat mundus, quòd Deus excelsus nõ pulchris lapidibus, aureis ve parietibus tẽpli manu facti delectatur, sed fidei claritate, & mundis cordibus, & ille est ei optabilis locus.* Non mũdialia bona, sed sola virtus animi est, quæ æstimatur à Deo, & quæ etiam apud homines sui æstimationem facit, & suam ostẽdit firmitatẽ. Pro-
Prou. 11. uerb. 11. ait: *Vbi nõ est gubernator, populus corruet*: quæ non intelligenda sunt de gubernatore externo, videlicet, vrbis magistratu, sed de intima virtute, & prudentia animi, quæ sola stabilitatem omnium causat, & sine qua, cætera omnia bona mundalia cor-
Septuag. ruent. Id clarius insinuant Septuag. ibi: *Vbi non est gubernatio, cadunt sicut folia.* Sunt cætera bona splendentia sicut folia, quæ sponte decidunt; sola virtus animi instar palmitis est, qui succo ex vera vite Christo susceptо, viuit, & etiam ex falcis ore plus fructuum affert.

Ioan. 15. Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.

§. VIII.

Solus Deus potens est iram in misericordiam conuertere.

EXpende totam humanę ruinæ causam, in illis verbis positam, nimirùm: *mittetur foras*: ex quo peccator foras mittitur, solam perditionem suam inuenit, solam iram, & damnationem reperit. Indè enim quæcũque peccatori accesserint, tollent eum, & in ignẽ mittent, & ardet. Nulla ira molliri nouit, nisi ira Dei, cæteri omnes irremissibiliter irascuntur, Deus solus est, qui sciat, mollire iram suam, & eam in misericordiam conuertere. Habacuc cap. 1. *Et ipse de regibus triumphabit, tyranni ridiculi eius erunt: ipse super omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerẽ, & capiet eam. Tunc mutabitur spiritus eius, & pertransibit, & corruet: hæc est fortitudo eius Dei sui.* Habacuc. Hæc vltima paulò aliter legit Theophilactus aiens: *Tunc permutabit spiritum, & pertrãsiuit, & egredietur, ipsa est fortitudo Deo meo.* Theophyl. Vide imprimis Deum iratũ in impios, classi cum aduersus eos canere, munitiones impugnare, tandem miserum capere sub flagello. Quid tunc? Vsque in perpetuũ irascetur Dominus? Absit: imò tũc cùm iratus fuerit misericordiæ recordabitur, & cùm in manibus habeat captum peccatorem, permutabit spiritum, furoris spiritum dimittet, & spiritum lenitatis assumet. Ipsa hæc est fortitudo Deo meo; sola Dei fortitudo hæc potest efficere, vt spiritus iracundiæ commutetur in spiritũ mansuetudinis, & propitiationis. Pulchrè Theophilactus ibi: *Demirare, quomodo quos repulit, rursus suscipit: & propter eos, qui ab extrema malitia retroflectunt, & ad virtutis cacumen recurrũt. Non enim humanæ vires talia possunt, cæterum diuinæ sunt hæc re vera virtutis, & gratiæ, humanam voluntatẽ accipientis. Quoniam talis virtus sic castigandi, ac rursus miserẽdi, conuertendiq; punitionẽ in oleum, nemini alij, quàm tibi Deo meo cõuenit.* Theophil. Vnus Deus est, qui iratus misericordiam non oblibiscatur: de infinita Dei potestate venit sola, quòd quẽ hostem infensissimum persecutus est, iam amicum accipiat, & gratum habeat. De hac Dei fortitudine, vt de re insolita, & insperãda

Abacuc. da mirabundus clamat Habacuc cap. 3. *Domine audiui auditionem tuam, & timui, consideraui opera tua, & expaui.* Sed ad quod opus Dei sic expauet, sic miratur, & tremit vates? Iam explicat aiens: *Cùm iratus fueris misericordiæ recordaberis.* Hoc illi adeò nouum, & diuinum videtur, vt totus de illo expaueat.

Chrysol. Quo circa D. Petrus Chrysol. serm. 68. ait. *Auditum timuit, non quia tunc Propheta tantus audierit Dominum, sed quia tunc seruus Dominum suum sibi conuersum reperit, & audiuit in patrem: non quia mundi huius fabricam cõtemplatus expauit, sed quia pietatis erga se consideratas tunc opera, admirationis tremore concussus est, & pauore. Adoptatum se tunc obstupuit in filium, quando perdiderat ipsius fiduciam seruitutis.* Nõ inueniuntur extra Deum hæ iræ, quæ sciant emolliri, & in mansuetudinem commutari; in Deo solo habes quòd ex paueas, quòd vehementer possis admirari: quẽ medio in flagello irarum suarum, vel gemitu experieris mutatum in verum patrem. Id aliys, quàm

Psal. 57 Deo minimè conuenit: vndè aiebat Psalm. 57. de ira creata: *Furor illis secundum similitudinem serpentis: sicut aspidis surdæ obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantãtium, venefici incantantis sapienter.* Nescit vllo carmine sopiri furor creatus, instar aspidis est obturantis aures suas, nec non instar serpẽtis. De serpente ait Euthimius in præsenti: *Dum in aliquem caperit furere, nunquam iram, aut furorem deponit, donec venenum intulerit, aut rabiẽ mors ademerit.* Sic creatus furor, sic ira, quæ non à Deo nulla vi humana, nec creata nouit flecti, sed vsque in extremam vindictã & perniciem procedit. Solus Deus potest emolliri, semel iratus, & à solo Deo venit, quòd iræ hominum emolliri queant, ita vt saluti subseruiant.

Ioann. 15. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcumquè volueritis, petetis, & fiet vobis.

§. IX.

Ille securus fructuosam orationem facit, qui secum Iesum habet.

VT cùm effectu, quis ad Deum oret, hoc debet curare, nimirùm in Iesu manere, eiusq; verba in se seruare, hoc est, Iesum secum habere, quo optimè dispositus erit, vt efficacissimam orationẽ exaret. Aiebat Dauid. 2. Reg. 7. *Inuenit seruus tuus cor suum, vt oraret te oratione hac.* Expende, quo se ad orationem dispositum fatetur Dauid, quasi alias non oraturus esset, nimirùm, *inuenit seruus tuus cor suum.* Quale cor suum? An de corde communi hominibus datum à natura fatur? An hoc corde potuit carere aliquãdiù? Quale ergò cor dicitur à Dauide inuentum maximè ad orationem efficacem faciendam necessarium? Iesus Dauidis filius erat cor eius, sine quo nec posset opare; & hoc vno inuento, & cũ Dauide existente efficacissima posset fieri oratio. Ad hæc D. Bern. tractatu de *D. Bern.* vite ait. *Et ego inueni cor regis, fratris, & amici benigni Iesu. Et nunquid non orabo? Orabo vtiq; Bene ergò mihi. Ego cum Iesu cor meum habeo.* Vbi Iesus cor meum, & vita mea est, vbi Iesum in corde, & pro corde habeo, orabo, & efficacissimè orabo, & quæcumque necessaria ad salutem ex oratione traham. Exod. 17. *Exod. 17.* initum fuit prælium à Iosue cùm Amalech, interea Moyses eleuatis manibus victoriam suis obtinebat, sed quia manus infirmæ erãt, anceps erat victoria, iam pro Israele, iam pro Amalech stabat. Quid tunc? *Sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum. Aaron autem & Hur sustentabant manus eius ex vtraq; parte. Et factum est, vt manus ipsius non lassarentur vsque ad Occasum solis: fugauitquè Iosue Amalech.* Chaldæus exprimit magis in rem præsentẽ: *Fueruntq; manus Moysi extensæ in oratione vsq; ad occasum Solis.* Orabat antea Moyses, sed nullo, aut paruo effectu, quia manus eleuatæ infirmitas ancipitem reddebat victoriam; ex quo in lapide sedit, sic orat, vt simul efficaciter victoriam trahat. Qualis hic lapis, qui adeò efficacem orationẽ nouit parare? Pulchrè Lyppomanus in catena fatur: *Petra, quæ Moysi fatigato supponitur, Christus est. Is nostra firmitudo, & soliditas est, quo confortante omnia possumus.* *Lyppom.* De Iesu sumenda est omnis orationis nostræ efficacia: adeò vt D. Maxim. ser. 2. de cruce indè putet nasci orationum efficaciam, si vel in corpore Iesu representemus imaginem Quippè ait: *Tunc enim cuius nostra exauditur oratio, cùm Christum, quem mens loquitur, etiam corpus imitatur.* Vel vmbra in nobis appareat Iesu, & maxima erit in orationibus nostris efficacia: citius exaudietur nostra oratio. Meritò Iacob vbi cum Dei filio congressus est, illumque amplexu constringit, aiebat. Gen. 32. *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi*: nescit enim non percipere, quas cupit, & petit Dei benedictiones, qui Iesum filium Dei secũ habet. Fallar nisi hoc adumbrabatur Iosue cap. 15. vbi dicitur Caleb dedisse filiã suam Axam in vxorẽ Otho-

nieli; & continuo dicitur: *Qui cum pergerent simul, suasa est à viro suo, vt peteret à patre suo agrum, suspirauitque vt sedebat in asino. Cui Caleb, Quid habes, inquit? At illa respondit, da mihi benedictionem: terram australem, & arentem dedisti mihi, iunge, & irriguam. Dedit itaque Caleb ei irriguum, &c.* Ecce tibi puella vsque tunc tacens, iam audet exorare patrem suũ, ab illoque benedictionem bonorum petere, sicque petere, vt efficaciter postulata absque vlla dilatione consequi valeat. Vndè hoc puella potuit? Innuit textus aiens: *suasa à viro suo, vt peteret à patre suo.* Ex quo talem virum sibi copulauit, tàm fortẽ, qui munitissimam vrbem expugnaret, tàm sapiẽtem, qui Israelem iudicaret, docta est Axa eam orationem instituere, quæ citissimè à patre suo benedictiones postulatas trahat. Quid pulchriùs? Quid nostris animabus intonet suauius? Ex quo vir ille diuinus Iesus, & diues, & sapiens, & fortis animarum sponsus nobis copulatus est; ex quo illum nobiscum habemus, & efficaciter, & cito obtinebimus, quidquid supernæ benedictionis postulauerimus à Patre.

CAPVT XX.

De mutua inter fratres charitate.

EO Accedit iam sermo Dominicus, vt doceat quales futuri simus erga ptoximos, inter quos vita elucet Christiana, cũ mutua charitas floret. De hac præceptũ datum populis merito Iesus suum vocat; in cuius vita, & operibus singulariter effigiatum inuenitur, quidquid spectat ad perfectissimã proximorum dilectionem. Ipse hominum amator nullum discrimen posuit, amicitiæ, seù inimicitiæ, sed pro omnibus vitam profudit suam; ipse sibi amicos faciens omnes. An spectauit Dominus, vt homines diuinam eligerẽt amicitiam? Nequaquam; imò & odia, & contemptus, & iniurias, & irrisiones, & lethalia vulnera negligens, indè & amicos sibi assumebat, & erga vniuersos charitatem ostendebat ardentiorem. Hanc ebibant mentẽ, qui tanti regis amant esse sectatores, inimici nomẽ ignorent, nec vitæ parcentes, vbi proximorum salus id postulet. Quò non serui, sed & socij, & amici regis summi dicentur, vt qui sciant contemnere, quæ ille contempsit pro proximorum dilectione.

Ioann. 15. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos.

§. I.

Quidquid nobis Deus præstat id debemus proximis præstare.

EAm à nobis Deus in proximos exigit dilectionẽ, quam ipse priùs ad nos habuit; nihil enim ipse nobis vnquam præstat, quòd non velit à nobis proximis nostris similiter præstari. Apud Luc. cap. 22. dicebat Dominus Petro: *Ego rogaui pro te, ne deficiat fides tua; sed tu aliquãdo conuersus confirma fratres tuos.* Expende quid se dedisse Dominus Petro asserat, & quid ab illo statim exigat; rogauit pro Petri firmitudine in fide, dedit Petro precibus, & virtute sua, quòd firmus maneret, & statim à Petro simile petit dandum fratribus. Præclarè Theodoretus orat. de Charit. ait: *Sicut ego te nõ despexi, cum fluctuares, & labares: ita tu sis quoq; sustentaculum fratribus, qui circumaguntur, & id quod es assecutus imperti auxilium.* Id à te petitur fratribus dari, quòd tu acceptũ debes Deo: sustentaculum accepisti à Deo, sustentaculum proximis tuis esto: auxilium recepisti, auxilium imperti. Nil minus in te habeant proximi, quàm tu habes in Deo. Paul. ad Colossens. cap. 3. ait: *Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, & dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam patientiam, importantes inuicem, & donantes vobis metipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam: sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos.* Meritò repetitur à nobis ad proximos, quidquid Dominus donauit nobis. Quòd expendens D. Ansel. ait: *Sicut Dominus condonauit nobis, sine vllo respectu vindictæ sumendæ, ita & vos condonate vobis semper ad inuicem omnia. Debetis enim conseruis non negare, quod à bono Domino gaudetis vos percepisse.* Cùm hac obligatione Dei bona in te veniunt, vt à te in proximos proficiscantur similia. Nouit hanc donorum diuinorum obligationem ipse filius Dei, homo Deus Iesus: qui vbi à patre accepit esse filium, nil magis studuit in mundo, quã matrem statuere, ex qua omnes homines renascerentur filij Dei. Ait Ioan. 1. *In propria venit & sui*

Luc. 22.

Theophil.

AdCol. 3.

Ansel.

Ioan. 1.

& ſui eum non receperunt; quotquot autem receperunt eũ, dedit eis poteſtatẽ filios Dei fieri. Cur filios Dei fieri voluit? Nòne ſuffeciſſet amicos Dei fieri? Cur maluit filios? Non potuit dare, minusquã ipſe acceperat: acceperateſſe filiũ, ſic dedit poteſtatẽ filios Dei fieri. Ac-
D. Leo. cipite pulchra D. Leonis verba in rẽ præſentem data ſer. 5. de Nat. vbi ſic: *Factus eſt homo noſtri generis, vt nos diuinæ naturæ poſsimus eſſe conſortes. Originem, quàm ſumpſit in vtero virginis, poſſuit in fonte baptiſmatis. Dedit aquæ, quòd dedit matri: Virtus enim Altiſsimi, & obumbratio Spiritus Sancti, quæ fecit, vt Maria pareret Saluatorem; eadẽ facit, vt regeneret vnda credentem.* Expende ab illis verbis: *Originem, quã ſumpſit in vtero virginis, poſſuit in fonte, &c.* In nullo parcus extitit Dominus, quòd ipſe accepit, poſſuit commune omnibus, & etiam pretio ſanguinis ſui mercatus eſt fontem, ex quo renaſcerentur omnes homines filij Dei, vt ipſe natus eſt Dei filius ex vtero virginali. Nõ aliter nos aliter nos debemus diuina dona acceptare, niſi vt ſimilia proximis noſtris exhibeamus; quando omnia Dei dona hanc obligationem afferunt.
Chryſoſt. Hinc elegãter D. Chryſoſt. apud D. Anton. in Meliſſa cap. 7. ad diuitem hominem fatur: *Quid, cum pauperes aliquid à te petunt, indignaris? Paterna requirunt, non tua, tibi in manus propter illos tradita ſunt, non tecum procreata.* Ideò nudus homo naſcitur, omnibuſq́, bonis ſpoliatus, vt omnia accepta referẽs Deo, ſiue temporalia, ſiue ſpiritualia; omnia ſimiliter curet proximis ſuis præſtare.

§. II.

Multus eſt Ieſus in dignoſcendis operibus Charitatis erga proximos.

SVum vocat Dominus præceptum charitatis mutuæ, vt oſtendat, quàm oculatus ſit, quot, quantaq́; habeat lumina ad dignoſcenda opera charitatis, quæ in hominibus circa proximos exiſtant. Quis enim non oculatiſsimus eſt ad dignoſcenda ſua, etiam longiſsimè poſita? Septem Epiſcopis Aſiæ dum daret literas Dominus, ſimul ſe eo efformabat habitu, qui reſponderet, vel Epiſcoporum virtutibus, vel vitijs. Vbi autem ad illorum duos accedit, nimirùm ad Epiſcopum Epheſi, & Epiſcopum Thyatiræ, ſic ſe effingit cap. 2. Apocal. *Angelo Epheſi Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit, qui tenet ſeptem Stellas in dextera ſua, qui ambulat in medio ſeptem candelabrorum aureorum.* Item ad alium locutus, ait. *Angelo Thyatiræ Eccleſiæ ſcribe: Hæc dicit filius Dei, qui habet oculos tanquam flammam ignis.* Alijs alium ſe effingit, his duobus ſolùm ſe, vel oculatiſsimum, vel cinctum ſe proponit luminibus. Cùm ſtellis, cùm candelabris, cũ lucidiſsimis oculis conuenit Ieſus hos Epiſcopos, quid erat in illis præcipuum, ad quod ſic oculatum, & illuminatum ſe oſtẽdit Dominus? Erat equidem in his duobus ſingulare charitatis negotium erga proximos, circa quos alter intepuerat, vt oſtendit illud ibi: *Habeo aduerſus te, quòd charitatẽ tuam primã reliquiſti.* Alter adhuc ardens erat, vt ait ibi: *Noui opera tua, & fidem, & charitatem.* Negotium autem charitatis, nunquam non excipit Ieſum, & oculatiſsimum, & plenum luminibus, vtpotè cui lumina ſuppetant, ad cognoſcenda ſua etiam in alieniſsimis. Explico rem pulchris D. Leonis verbis, quibus *D. Leo.* cæcitatem Iudæorum extollit ſer. 5. in Epiphan. inquiens: *Perdiderunt igitur Iudæi ſucceſsionem regum, placationem hoſtiarum, locum ſupplicationum, ordinem ſacerdotum, & cũ omnia ſibi clauſa, omnia, experiantur ſibi eſſe finita, non vident ea in Chriſtum eſſe translata.* Expende cæcitatem, quòd Iudæi non vident illa quondam ſua in Chriſtianis: ſacerdotium, templorum religio, maieſtas ſacrificiorum, ornatiſsimus Dei cultus olim erat apud Iudæos, modo apud Chriſtianos eſt, & Iudæi adeò cæci ſunt, quòd hæc ſua non agnoſcãt, non videant. Quantæ id cæcitatis eſt? Quis non prorſus cæcus ſuis bonis ſpoliatus illa, vel à lõgè nõ agnoſcit, ſub quouis alio poſſeſſore exiſtant? Nulli non ſuppetunt mille lumina, quibus recognoſcat ſua, præcipuè quando illis ſpoliatus affligitur. Sanè laborioſa omnia charitatis negotia pro fratribus Ieſus ſubijt, putauit ſua, & quidquid ad hæc cõduxit, ſuum habuit, modo laborioſa omnia hæc ſibi clauſa, ſibi noſcens eſſe finita, oculatiſsimus redditur, totuſque impletur luminibus, vt hæc ſua in nobis cognoſcat, & qualia ſint, manifeſtè videat. Ex quo ſapienter
Ephrem. ait D. Ephrem tractatu de virtutibus, vbi de Charitate; *Beatus ergò, qui charitatem poſsidet, & cum ea ad Deum tendit, quoniã ipſe, quòd ſuum eſt agnoſcens, eũ ſinu ſuo excipiet.* Et rurſus tractatu de humilitate cõparanda, inquit: *Propterea diligamus inuicem fratres, vt cũ viderit Dominus fidem, & vnionem ad inuicem in nobis latetur, ſicut ſcriptum eſt: Lætabitur Dominus in operibus ſuis.* Et agnoſcit Dominus charitatis opera, & lætatur in illis, vtpotè, qui lætatur, agnoſcens in aliquo ſua.

§. III.

§. III.

Id ſingulariter habet ſuum quiſque, quòd Charitatis erga proximos opus eſt.

IVre ſuum reputat Dominus præceptum, quòd de diligendis proximis tradit; nihil enim tàm noſtrum eſt, quàm quod charitatis opus proximis impendimus. Quòd ex charitate in proximum facit quiſque, id ſingulariter ſuum reputet. Epheſi Angelo dicebat Dominus Apocal. 2. *Habeo aduerſum te, quòd charitatem tuam primam reliquiſti.* Vbi argute in rem præſentē legit Syrus: *Sed habeo cōtra te propter tuum illud primum, quòd reliquiſti.* Expēde quali paraphraſi explicētur ardentiſsima opera charitatis, quibus Epheſi Epiſcopus recens creatus proximorum ſalutem procurabat. Quippè ardentiſsimum charitatis opus vocatur *tuum illud primum.* Quòd illud erat? Multas namq́, virtutes ſanctus Epiſcopus exercuerat, quod ergò illud opus primùm fuit? Explicat, cùm addit tuū, per id enim, quod ſuum ſingulariter dicitur, manifeſtè oſtenditur fuiſſe opus inſignis erga proximos charitatis. Quis iam graue ducat opus charitatis, quòd ex ſuis naſci, & ſuum eſſe videt? Dixerat aliquando Ioan. 1. epiſt. 5. de Ieſu mandatis: *& mādata eius grauia non ſunt*: quòd tunc difficilius videtur, cū mandatum à Ieſu accipimus, de diligendis proximis, imò de eorum oneribus portādis, vt ait Paul. *alter alterius onera portate.* Si ergò mādata Ieſu de oneribus portandis ſunt, vndè non ſunt grauia? Meritò non ſunt grauia tibi, in quibus quidquid facis tuū eſt, ex propriſque tuis conſtat. Id quòd ponderans D. Ephrem ſer. de Char. ait. *Quale pōdus eſt, quis vèlabor remittere fratri ſuo offenſiones? Leuis ſanè, & prorſus nihili, vt & de proprio concedere, ac condonare, & ſimul quam citiſsime iuſtificari.* Ex duplici capite mollitur præceptum de condonanda iniuria, fratreq́; ſuſtinendo, nimirùm ex citiſsima retributione in abolitione peccatorum; & ex eo quod talis iniuriarū condonatio nō fit de alienis, & de extraneis, ſed de proprijs, quia ſingulariter propria noſtra ſunt omnia opera charitatis, erga fratres iuuandos. Abraham Gen. 14. laturus opem fratri ſuo Loth, quale putas ſibi agmen delegiſſe? Ait textus: *Quòd cū audiſſet Abraham captum videlicet Loth fratrem ſuū, numerauit expeditos vernaculos ſuos trecētos, & octo, & perſecutus eſt eos vſque Dan.* Itaq́, nō aliundè milites acquiſiuit, ſed ex ſuis ſibi agmen fecit, quo fratri præſtaret auxilium. Sed cur ſolis ſuis contentus in difficile certamē proſiliuit? Charitatis erga fratres erat opus, in quo nihil non ſuum videre libuit. Hinc Bachiar. epiſt. ad Ianuarium fatur: *Ille Princeps patrum, qui primus credidit, & reputatum eſt ei ad iuſtitiam, captum ab hoſtili legione filium fratris, aſſumpta vernaculorum turba, eripuit: quem poſtmodum de Sodomæ plaga, orationis ſuæ meritis liberauit. Et tu ergò aſſume vernaculorum turbam, hoc eſt, opere tuo, non alieno fratri auxilium præſta captiuo.* Nihil non tuum neceſſarium habes, vt proximis tuis præbeas auxilium: tua enim ſunt omnia, quæ profers, vbi proximis iuuandis incumbis.

Apoc. 2.

Ioa. 1. ep. 1

Ephrem.

Gen. 14.

Bachiar.

Ioan. 15. Maiorem hac dilectione nemò habet, vt animam ſuam ponat, quis pro amicis ſuis.

§. IIII.

Operis virtuoſi præſtantia non tàm ex alijs, quàm ex eo, quod fiat propter Ieſum deſumitur.

ECce dilectionis, imò cuiuſque virtutis pretioſiſsimus valor, quòd fiat pro amiciſsimo, & ſummo hominum amatore Ieſu; Pro alijs amicis præſtantiſsimū opus, vt facias, ſanguinem fundere debes; pro hoc hominum amico Ieſu quod libet opus factū eſt præſtantiſsimum, & ſanguiuem etiam aliàs profuſum vincit. In vniuerſis martyribus mors celebrari cōſueuit, de qua dicitur, *pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius*, quàm adeò glorioſam ſibi optauerat maleficus ille Balaam Num. 23. aiens, *moriatur anima mea morte iuſtorum.* Verū in Ioanne Baptiſta, qui gladio Herodis occubuit, datus in præmium ſaltatricis puellæ, nō tàm glorioſa, non tam celebris inuenitur mors eius, quàm natiuitas. De morte tantùm ait Matth. 14. *Miſitq́, & decollauit Ioannem in carcere. Et allatum eſt caput eius in diſco, & datū eſt puellæ.* Quid ſimplicius dici potuit? De natiuitate autem dicit Angelus Luc. 1. *Multi in natiuitate eius gaudebunt, &c.* Cur ergò Ioannis natiuitas glorioſior morte apparuit? Rē pulchrē attigit D. Ber. ſer. 2. in D. Petrū ſatus: *Denique in Ioanne ſolo celebrior eſt paſſione natiuitas: quia & ſi paſſus pro Chriſto eſt, cùm pro iuſtitia, & veritate occubuit, euidentius tamen*

Num. 23.

Matt. 14

Luc. 1.

D. Bern.

natus

natus pro eo est, nimirùm homo missus à Deo, qui in hoc natus est, & ad hoc venit in mundum, vt perhiberet testimonium veritati. Pro Iesu amico suo expressius, & euidentius nascitur Ioānes, quàm occumbit; & ideò, quò expressior est pro Christo Ioannis natiuitas, eò celebrior est, & glorioſior passione ipsa. Præcipua enim Christiani facinoris gloria, & excellentia in eo consistit, quòd fiat pro tanto humani generis amico nempè Christo. Di-
Exod.25. cebat Dominus Moysi Exod.25. *Loquere filijs Israel, vt tollas mihi primitias. Ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas. Hæc sunt autem, quæ accipere debetis. Aurum, & argentū, & æs, & hyacinthum, & purpuram: coccumquè bis tinctum, & byssum, & pilos caprarum.* Hæc sunt, quæ primitiarum nomine à Deo pro tabernaculo construendo exiguntur, cū autem hìc primitias vocat, non intelligit laboris alicuius primitias, vt sępè alias; sed vt notat Abbul. & Theodor. quæst. 70. intelligit prima, & prę stantissima bonorum omnium. Quo posito notandum venit, quòd inter prima, & præstantissima bona, vbi aurum, vbi argentum, vbi purpura numerantur, numerentur etiam caprarum pili. Quid caprarum pili, cum argẽto, auro, & purpura? Sanè vbi pili caprarū pro tabernaculo ędificando offeruntur, hoc est, à corde perfectè respiciente Christū veniunt possunt etiam inter prę-
Rupert. stantissima ferre primas. Vt dicat Rup. lib. 4. de operibus Trinit. cap. 4. *Multo enim ab auro, & argento pili caprarum in pretio differūt, & tamen sub eodem vocabulo primitiarum positi sunt. Nec dubitandum pilos caprarum inter dū auro, & argento, lapidibusq; pretiosis priora fuisse apud cordium inspectorem Deum.* Sunt equidem minutissima quæque priora primis, si à perfecto corde Christum exhalate, pro Christo fiāt. Nec pilus, & si vilissimus est, qui pro Christo stet, qui eo ipso non effulgeat inter
Cant.5. præstantissima. Cant. 5. *Comæ capitis tui purpura regis vincta canalibus.* Pro coma, est apud Hebræos *Dalath*, quòd verbum iuxtà Vatablum significat tenuitatem, paupertatem; vt dicat, *Tenuitas, siue paupertas capitis tui purpura regis*, quòd tenue, & vile est in Christi sponsa, id purpureo splendore fulgens mundiales etiam purpuras superat. Sed vndè abiecta, & humilia possunt ad tàm superiorem, & regium decorem peruenire, nisi
Gil. Abb. ex eo quòd regem regum spectent Christū? Pulchrè aiebat Gillib. Abb. ser. 18 in Cant. *Quid tu illic dicis, humiliationem seruitutē putans? Seruilis non est, quàm regalis nobilitat purpura. Humilitas suscepta pro Christo regiam præfert dignitatem.* Nullū virtutis opus, vbi pro Christo exercetur, regium non est, vilissima quæque, & abiectissima pro Christo decorem præse ferunt regalissimum.

§. V.

Qui mundialia bona contemnit omnia, iam indè nullum habet inimicum.

INdè extollit Dominus charitatis opus, quòd animam suam ponat quis pro amicis suis, cur etiam nō dixit expressius pro inimicis suis? Vbi sic omnia mundialia bona cō temnuntur, vt contemnatur etiam ipsa vita, nullus indè restat inimicus, vniuersi quasi amici, & fratres respiciuntur. Hinc est, quòd apud Matth. cap. 10. dum mittebat Domi- *Matth.10.*
nus discipulos suos pro inimicis etiam oraturos, ait: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: non peram in via, neque duas tunicas, neq; calceamenta, neque virgam.* Primùm omnia mundi bona iubet deponi à suis, postremo etiam iubet deponi virgam? Cur ad extremum reseruatur depositio virgæ? Cur non magis mandatur virga deponi ante aurū, & alia bona? In virga, instrumentum vltionis significatur, quæ solet summi de inimicis, ideò hæc post aurū deponi mandatur, qui post contẽptum mūdialium bonorum, nec instrumentum vltionis seruari potest, nec manet inimicus. Non
Ambr. longè abest D. Amb. lib. de Ioseph cap. 13. inquiens: *Dominus misit discipulos, sine auro, sine argento, sine pecunia, sine virga, ideſt, vt & incentiua litis, & instrumenta eriperet vltionis.* Et quidem vbi temporalia bona à corde fideliū eripiuntur, & etiam instrumēta vltionis eripiuntur, nemò enim indè noscit inimicum. Quis vitæ bonis renuntians non habeat, & faciat, sibi omnes amicos? Dominus Iesus, qui toties durissimis verbis insecutus fuerat hostes suos Iudæos, vbi positurus animā accedit ad crucem, statim ait Luc. 23. *Pater ignosce illis*, qua oratione hostes mutauit in amicos. Cur tūc singulariter, quos hostes antea senserat, admittit ad amicitiam? Renuntiauerat omnibus vitæ bonis, & moriens renuntiabat vitæ, ex quo omnes reputat, quasi amicos. Pulchrè D. Petrus Dam. ser. de San- *Pet. Dam.*
cto Stephano, inquit: *In ligno enim spinis, clauis, lancea affixus, & crucifixus dissimulat illū vnicum dolorem, & obliuiscitur mortis vicinæ, nouum introducturus exemplum, aperit latitudinem charitatis, & apertiori campo terminos traditæ legis amplificat, non iam solum amicus amicis, sed velint, nolint, amicus pariter inimicis.*

Pater;

Pater, inquit, ignoſce illis, quia neſciunt, quid faciunt. Non potuit eſſe inefficax oratio morientis, vnde, & inimicorum numeroſitas ad numerum amicorum tranſiuit. Expende ex quo inimicorum numeroſitas ad numerum amicorum tranſiuit, nimirùm, ex quo intonuit oratio morietis: vbi enim ſic omnia mundialia deſpiciuntur, vt etiam renuntiemus vitæ, animamque ponamus, ex indè non manet inimicus, ſed omnes trāſeunt in fratres, & amicos. Raptus Stephanus ab hoſtibus eſt, & in concilium inimicorum adductus, ſic omnia caduca deſciſcit, vt iam non homo in mundo, ſed Angelus videretur in cœlo. Ait enim
Act. 6. Act. 6. *Viderunt faciem eius, quaſi faciem Angeli*: Angelus apparebat effectus, qui carnalem vitam ponebat, cui ex mundo nihil aderat, niſi carnifices, niſi vitæ hoſtes ſuæ. Quid
Act. 7. intereà Stephanus? Ait textus ibi cap. 7. *Qui ait; viri fratres, & patres audite.* Fratres vocat, quos notat carnifices, in cuius manibus poſiturus ad eſt animam ſuam. Cur fratres vocas, ò Stephane, quos hoſtes vides? An ignorans te in eorum manibus poſiturus animā pro Ieſu? Imò quia id non ignorat, ideò fratres vocat, ex quo enim, & bona deſpicit mundialia, & ponit animam ſuam, nullum æſtimat hoſtem, ſed vniuerſos habet fratres,
Nyſſen. & amicos. D. Nyſſenus orat. de Sancto Stephano, ait: *Illi quidem ad eadem ſpectabant, & iam manus lapidibus armabant, obtutu, anhelatione, dentium colliſione ſæuitiam præferentes. Hic vero tanquam fratres aſpiciebat, & tāquam fratres ſalutabat.* Hunc ſpiritum fideli viro infundebat bonorum mundialium, vitæque profuſio ob oculos poſita, quo minus de vita fidebat, eo ſecurius omnes habebat fratres. Propone tibi ob oculos Dauidē à domo ſua expulſum, in montibus errantem, in ſpeluncis, & cauernis terræ ſepultū, quotidie ad mortē petitum. Inter hæc quali animo fuit Dauid affectus erga hoſtem ſuum? Equidem dum profugus, dum afflictus, dum in nobaculæ acie quotidie erat, non hoſtem habebat, nec vocabat, ſed Chriſtum Domini, cui nec manus intulit, cùm poſſet. Tandem acceſsit ad regni clauum, auro, argentoq; cinctus incepit radiare, aureus in trono apparuit, & ecce tibi à fugitiuo, à penè emortuo vita in hoſtem non ſemel exijt, ab aurato nex proficiſcitur, quæ perdat fidelem famulū Vriam. De quo elegan-
Chryſoſt. ter D Chryſoſt. hom. 59. ad Popul. ait: *Et tunc quidem cum in tribulatione eſſet, & inimicis parcebat, poſt hæc, nec amicis, nec his, qui nullam intulerant iniuriam.* Sic bonorum tēporalium nuditas, & vitæ diſcrimina in hoſte amicum faciebant cogitari; verùm aurum, copiaque bonorum etiam familiares, vt hoſtes tractat.

§. VI.

Vera Charitas ſemper præferre debet amicos inimicis: domeſticos extraneis.

NOn otioſe charitatem commendaturus Dominus, illam nominat, quæ circa amicos eſt, quaſi hæc, vt præſtantiſsima ſit in primis commendabilis. Quis hoc neſciat, nimirùm charitatem Chriſtianam primum locum amicis ſemper dare, & ſola ex quadam ſuperabundantia debere procedere ad inimicos, & extraneos. Id quod ſapienter animaduertens Tertul. lib. 1. aduerſus Marc. *Tertul.* ait: *Diſciplinam diligendi extraneum ſeù inimicum ait eſſe præceptum diligendi proximum. Nàm quo magis proximum diligas, iuberis diligere inimicum. Antecedit autem debita indebitam, vt principalis, vt dignior miniſtra, & comite ſua, ideſt, indebita. Prior igitur, cùm prima bonitatis ſit ratio in rem ſuam exhiberi ex iuſtitia; ſecunda autem in alienam ex redundantia iuſtitiæ, ſuper Scribarum, & Phariſæorum, quale eſt ſecūdam ei rationem referri, cui deficit prima?* Sanè Marcion effingebat Deum veteris teſtamenti, ſine domeſticis, ſine amicis, ſine cognatis, atque ideò totum profuſum, vt benefaceret ſui æmuli, & contrarij domeſticis. Ex quo ſapienter argumentatur Tertul. in illo tali Deo veram charitatē minimepoſſe exiſtere, cuius prima ratio, & perfectio eſt, quòd amicis ſuis domeſticis ſuis, cognatis ſuis in primis benefaciat, quòd enim bonū eſt, in rem ſuam in primis quaſi ex iuſtitia tenetur exhiberi; deindè ex quādam redundantia iuſtitię debet progredi ad extraneos. Sed hoc ſecundarium eſt in charitate vera; quare inſciēter charitas poſſe eſſe præſumitur, cùm hoc ſecundario effectu circa extraneos, & inimicos, niſi primarium habeat, in primis amicis ſuis benefaciens, eoſq; cumulans gratijs. Hinc colliges, quam rude, & inhumanum ſit ingenium illorum, qui nihili ducentes amicos, & domeſticos ſuos, vehementer afficiuntur erga extraneos, imò erga hoſtes. Hoc ingenium ſic etiam pungit Tertul. vbi ſuprà in Deo Marcionis fatus: *Tertul.* *Nego rationabilem bonitatem Dei Marcionis, iā hoc primò, quod in ſalutē proceſſerit hominis alieni.* Irrationabiliter, qui nihil pro ſuis facit, pro alienis ſe mactat. Quem ſic monebat Paul. ad Gal. 6. *Operemur quod bonum eſt in*

omnes,

omnes, maximè verò erga domesticas fides. Succenset Pharisaicam iustitiam, quæ solum erga suos erat, sed & docet ordinem charitatis, quæ maximè, & præcipue erga suos debet exhiberi, vt supra aiebat Tertull. deinde ex redundantia in extraneos. Vnde ad
Chrysost. hæc dicebat D. Chrysost. ibi: *Iudæis omnia humanitatis officia erant erga contribules, at gratiæ philosophia terram pariter, & mare ab beneficentia mensam inuitat, quamquam erga domesticos copiosiorem exhibet solicitudinem.* Ad extraneos, & inimicos se extendit vera charitas, sed tunc rationabiliter id facit, cum post domesticos, & amicos, & cognatos. Quem ordinem seruans ipse Paul. ad Roman. 9. ait:
Roman. 9. *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ.* Et quidem nihil tale dixit pro gentibus, sed cum esset gentium doctor factus, in hoc charitatem suam perfectam ostendit, quod copiosiorem exhibet solicitudinem pro fratribus. De hoc vide supra cap 7. §. 9.

Ioann. 15. Vos amici mei estis, si feceritis, quæ ego præcipio vobis.

§. VII.

Dei amicitiam, vt consequaris, proximorum te debes præbere amicum.

DE proximis diligẽdis præceptum proferens Dominus pretium fraternæ dilectionis statuit diuinam amicitiam; quæ illum solum excipit, qui nouit proximis suis esse charus. Hinc apud Matth. cap. 5. monet
Matth. 5. Dominus: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offeres munus tuum.* Cur non magis offerat prius munus, & postea reconciliationem cum fratre faciat? Accipiat Dominus oblationem sibi factam: & deinde remittat offerentem fratri reconciliando. Nõ id patitur Dominus, nec vllum admittit, in
Hilar. conspectu suo, qui fratribus antea non fuerit amicus. Ad hęc D. Hilar. ibi ait: *Nullam impacificæ orationis precem fieri patitur Dominus, sed altario munera offerentis reconciliata humana pace reuerti in diuinam pacem iubet, in Dei charitatem de charitate hominum transituros.* Quid pulchrius? In Dei charitatem, nisi de charitate hominum non transitur, nec ad Dei amicitiã accedis, nisi te proximorũ tuorum facias amicum. Cum proximis negotiare, qui velis in Deo grata omnia, & amica inuenire: securè speras à Deo, quę tu etiã tuis proximis præbere non desistis. Act. 3. Petrus, & Ioannes in templum ibant petituri à Deo misericordiam, petituri laborum suorũ progressum; & ecce tibi claudus pauper in limine templi ab illis petit etiam misericordiam: cui illi misericordiam faciunt, pedes restituunt, gressum tribuunt. Et miraris, quòd Apostoli orationem suam differant, vt claudo sanando incumbant, vt pauperis claudi petitionibus satisfaciant? Nõne satius videretur, quod ipsi in templũ intrarent, orationem ad Deum funderent, & inde exeuntes pauperis supplicantis efficerent salutem? Quinimo nullo melius aptabitur Deum deprecaturi, quam prius proximum deprecantem audientes, vt de humana miseratione transirent ad diuinam, & de charitate proximi ad Dei charitatem; nec aliter sinerentur ad Deũ accedere, nisi postquam proximo officium exhibuissent, D. Chrysostom. serm. dato in verba, ex cap. 3. Sapientiæ tom. 1. ait: *Accedunt Apostoli Dominũ deprecaturi, sed preces claudi non poterãt aspernari. Præueniuntur precibus preces: rogantem claudum rogaturi ante audiunt, quam precarentur: nec permittit claudus orare illos, quos petit: nisi prius acciperet, quod optauit: vt ante ab eis, quod voluit impetraret, quam ipsi à Domino, quod volebant, expeterent.* Tunc ad Dei gratias securus accedit quis, quando de gratia à se proximo facta accedit: audi Deum in fraterna dilectione, & Deum inuenies amicũ, & tuis petitionibus propitium. Pari semper passu, & diuina gratia in nos, & nostra in proximos currunt. Ille dilectus Deo Ioannes Euãgelista, de quo glorioſum illud proferter, c. 21. *Discipulus ille, quem diligebat Ie-* *Ioann. 21.*
sus, qualis in proximos extitit? Legite eius epistolas, & fallar, nisi singulæ literæ fraternam dilectionem aspirent: nullus sic in fraternã charitatẽ se ostendit. Sed vnde natum est, quod hic Christi discipulus plus omnibus se ostẽderit erga proximos in charitate, nisi quia & ipse plus omnibus ostenditur dilectus à Deo ipso? Id quod attigit D. Petr. *Pet. Dam.*
Dam. ser. 1. de D. Ioan. inquiens: Vnde diuinitus illi cõcessum est, vt tanta cor eius, etiam circa fratres charitatis gratia repleretur, vt sacrosanctũ pectoris eius tẽplũ, velut caminus quidam diuini videretur incendij. Quod profecto, in quibuslibet scripturis eius patenter agnoscitur, in quibus vtique per omnem ferè paginam, quasi per quasdam rimas, Charitatis vapores effundere, Charitatis videretur ardoribus

æstuare. *Vt nimirum plus amaret, qui plus amabatur, & qui primus erat, in redemptoris amore, præcipuus in fraterna fieret charitate.* Nunquã charitas, & amicitia diuina non gaudet hac consorte sua, nimirùm in proximos charitate.

Ioann. 15. Iam non dico vos seruos, quia seruus nescit, quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audiui à Patre meo, nota feci vobis.

§. VIII.

Charitas in proximos diuina sibi mysteria manifesta experitur.

QVi seruant Dei præcepta de mutua dilectione in eam Dei amicitiam veniũt, qua non dicantur serui, sed inter illos amicos numerentur, quibus omnia Dei pandãtur, & reuelentur mysteria. Quid enim Dei non nouit proximorum amator? De D. Ste
Actor. 7. phano dicitur Actor. 7. *Intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris Dei.* Dum intendit in cœlum, sic illi omnia aperiuntur, manifestantur, vt nihil sibi cœlatum inueniat. Sed vnde Stephanus tam potenter intendit in cœlum, vt omnia percalleat? vt nihil non maneat illi manifestum? Id insinuat Textus paulo infra aiens: *Positis autem genibus clamauit voce magna dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Vbi sic proximos amabat, vt etiam pro persequentibus oraret, ita eius oculorum intentio acuebatur, vt diuina omnia peruaderet. Ad hæc D. Petrus Dam. ser
Dam. mon. de Sancto Stephano, ait: *Intendit in cœlum, videt iam non cœlum, sed cœlos apertos, videt gloriam Dei, & Iesum stantẽ à dextris virtutis Dei. Mouet me hac intentio, quæ de cordis puritate refusa vim facit cœlis, & ad ipsius diuinitatis consistorium penetrat, & attingit. Cœli aperiuntur, gloria Dei videtur, Iesus conspicitur. Hanc intentionem fecerat dilectio Dei amor proximi.* Quem talis Dei, & proximi tenebat charitas, sic illuminabat, vt & ubi illo intima Dei mysteria faceret penetrari. Nihil diuinum non patet ardenti amatori fratrum, quando amor proximi lucerna est, lampas est, qua omnia cœlestia valeas scrutari. Cãt. 8. *Fortis est, vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio, lampades eius, lampades ignis, atque flammarum.* Sed qualis flamma exsurgit ex lampade charitatis? Aiunt tres Patres apud Martinum del Rio: *Quæ illustrat in luce veritatis mentem, atque ignorantiæ tenebras discutit.* Suas habet lampades charitas in proximos, imò potius ipsa lucidissima lampas est, quæ omnia Dei secreta patere faciat. Vis nosse Charitatem fraternam esse lampadem? Ad Angelum Ephesi dicit Dominus
Apoc. 2. Apocal. 2. *Prima opera fac. Si autem venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco suo.* Prima opera quæ requirebantur in hoc Angelo, erant opera charitatis erga salutem fratrum, sic enim dicebat paulò ante: *charitatem tuam primam reliquisti.* Sed cur ei, qui charitatem reliquit, dicitur; mouebo candelabrum tuum? Pulchrè satis id dicitur, quia vt extincta, & cõsumpta lucerna turpe est, ibi manere candelabrum; sed inde statim tollitur. Sic qui extinctam habet charitatem in fratres instar fœdi, & vacui candelabri manens, necessum est vt è medio tollatur. Quis patiatur candelabrum habens in se consumptam lucernam? Meritò aiebat D. Cyprian. de Zelo, & libore:
Cyprian. *Quid in zeli tenebras ruis? Quid te nubilo liuoris inuoluis? Quid inuidiæ cæcitate omne pacis, & charitatis lumen extinguis?* Vbi erga fratres charitatem extinctam habes, candelabrum es fœdum, & sine lucerna, sine lampade. Ad hæc monebat D. Ioa. epist. 1. c. 2.
1. Ioan. 2. *Qui diligit fratrem suum in lumine manet, & scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit, quo eat, quia tenebræ ob cæcauerunt oculos eius.* In eo qui fratrem odit, omnium insciti, & ignorantia est, & tenebræ, & caligo, & cœcitas, adeò, vt maneat instar candelabri sine lucerna vacui, de extinctæ lucernæ amurca fœdi. Qui autem in pace est, & charitate fratrum lucidas exsurgit in lampadas, quibus ad omnia etiam diuina percipienda illuminatur. Id quòd ponderat D. Gregor. Nazianz. orat. 1. de Pace, in Angelis, vbi reprobus ille Lucifer disidia inter fratres in cœlestibus seminauit. *Ex Angelis autẽ is, qui seditionem cõcitare*
Nazianz. *ac supra dignitatẽ suã se se afferre ausus est, dignas arrogantia sua pœnas dedit, lucis loco tenebris mulctatus, aut, vt verius loquar, à se ipso*

caligo

caligo effectus: reliqui verò in sua dignitate perstant, quorum primum illud est, quod paratis sunt, ac disiuncti expertes, quippe qui à sancta Trinitate hoc acceperint, vt vnum sint, quēadmodum, & ab eadem illuminationem acceperunt. Quid ex seditione, & pugna cum fratribus perciperet nequam ille spiritus, nisi tenebras, nisi calligines, quibus sepultus maneat? Fœlices illi, qui inter se vniti, vt ex Deo acceperunt vnanimitatē, & charitatē, qua coniungerentur, sic & acceperunt illuminationem, cuius beneficio nihil illos diuinum lateat. Fallar si excelsior alia speculā dari posset, quam Charitas ad omnia cœlestia penetranda, percallenda. Vbi Iesus gloriæ suæ secreta discipulis ostendere voluit, Matth. 17. *Duxit illos in montem excelsum, &c.* Cur ad montem excelsum, nisi vt charitas Dei, & proximi celsissima omnium virtutum sola ostendatur sufficiens, vt percalleat diuina mysteria? Aiebat D. Damascenus orat. de Transfigurat. fatus. *Operæpretium est igitur, vt ad sublimissimam, ac diuinam charitatis speculam euecti, ita demum ea, quæ aspectum omnem superant, intueamur. Nam qui ad summum charitatis verticē peruenit, quodam modo à se excedens, eum, qui cerni non potest, perspicit, atq; corporea nubis caliginem mentis luminibus officientem prætervolans, atque in animæ serenitate constitutus, in iustitiæ solem liquidius oculos defigit, tametsi nō prorsus huiusmodi spectaculo expleri queat.* Nō fugit sol diuinus conspectum illius, qui supra charitatis apparet speculam; imò illi secreta suæ pulchritudinis reuelat. Ille metuat cœcitatem in diuinis, qui ab operibus desistit Charitatis: Tobias, cap. 2. *Contigit, vt quadam die fatigatus à sepultura veniens domum, iactasset se iuxta parietem, & obdormisset: atque ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora insisterent super oculos eius, sieretque cœcus.* Expende, quando cœcitatem incurrit, nimirùm, quando fatigatus ab operibus Charitatis dormiebat. D. Petrus Damian. lib. 2. epist. 12. ait: *Fatigatus à sepultura, dum se vel effractis viribus proiicit, lumen amittit. Illæsum quippe cordis oculum seruat, quisquis in bonis operibus charitatis infatigabilis perseuerat: cum verò pusillanimiter frangitur, non imò meritò luce priuatur.* Hæc ille.

Matt. 17. *Damas.* *Tob. 2.* *Pet. Dam.*

Ioann. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis; & fructus vester maneat: vt quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.

§. IX.

Non alius quam Deus nos à sceleratorum grege secernere potest.

CVius tanta potest vis esse, vt inter ruentes multitudines, aliquem hominem stare faciat? Vt è deiectorū grege quendam selligat, & contineat alapsu? An honor tēporalis? An humana ratio? An mors? Certus sum, quod neque honor, neque infamia, neque mors, nec creatura aliqua valet hominē à sceleratorū numero selligere, nisi sola omnipotētis Dei manus. Ego, ait Dominus, elegi vos, non vos, non creatura aliqua, non ratio humana, non mors, nō gladius vos compulit ad Deum ire, sed ipse omnipotens traxit, alioquin omnes manerent deiectissimis peccatoribus adequati. Nobilissimā Carthaginem dira pestis populabatur, & cum pestifera lues maximè sæuiret frequentissima referens cadauera, hominū scelera sæuiebant magis. Nullū nō scelus vigebat inter cædes quotidianas: de quo locutus D. Cypr. epist. ad Demetrianū, ait: *Tantus cladiū terror dare non potest innocentiæ disciplinā, & inter populū frequenti strage morientem, nemo considerat, & se esse mortalem. Passim discurritur, rapitur, occupatur. Nulla prædandi dissimulatio, nulla cūctatio, nulla formido est.* Ecce tibi hinc inde gladius, hinc inde mors sæuiens, nec tamen ob oculos mors posita quemquā cohiuet ab scelere. Sic morte perspecta in rapinā itur, quasi mors nihil metuendū proponat, sed calcar adhibeat ad malefaciēdū. Nihil sanè est adeò fortè, quod homines ad Deum impellat, ab scelere cohibeat, nisi solus ipse Deus interfit. Amos c. 3. ait: *Nūquid cadet auis in laqueū terræ absq; aucupe?* Pulchro exēplo ostēdit, quā inania sint omnia creata media ad capiendum hominē nisi Deus interfit. Puta omnia media creata validissimos esse laqueos, quibus volatilis hominis spiritus prēdi possit, vt selligatur in Dei mēsam.

Cyprian. *Amos 3.*

Quid tunc? Prendetur homo, per hoc, quod illi laquei adhibeantur à quoquam? Absit; non enim ad aucupium sufficiunt laquei: & si laquei validissimi apponantur, non capitur auis, nisi industrius auceps accedat. Is nescens auium volatus, ea arte laqueos disponit, eo & loco, & tempore, & occasione, vt securissimam habeat prædã. Vnde; quod auis cadat in laqueum, non auis fuit voluntas, quæ libero cœlo potius frui vellet; nec laquei fuit potestas, qui aliàs extensus nihil profecit, sed aucupis industria fuit, & ars, qui iuxta occasiones tẽporis, & loci laqueũ disposuit, ad quẽ infalibiliter auis venerit. Solius equidem diuini aucupis munus est, quòd capiamur homines, & curramus ad Dei mensam: minimè nos veniremus, nec vlla creata media nos traherẽt, nisi vnica diuini aucupis electio. Pulchrè Rupert. ibi: *Rupert.* *Ni si auceps sua arte laqueũ diligenter tendat, & omni satagat industria, quatenus auem capiat, auis fugitiua semper, & vaga, prius accipitri cedet in prædã quã sua sponte ad regis inclyti deuoti mẽsam. Quã ergo gratiam prouidus auceps habeat illi, cum suo illã laqueo ceperit? Vtiq; nullã, sed eiusdem potius industriæ res omnis tribuenda est. Sic profecto totum Dei gratiæ attribuendum est, qui boni verbi sui laqueũ tetendit, vt anicula vaga, scilicet, anima prius deueniat in manus Domini Dei quã fauces incurrat diaboli.* Non auibus ipsis nõ laqueis habẽda gratia est, quod aues capiantur, & in regis inclyti mensam selligantur; vnius aucupis dexteritatis opus est; nõ item mediis, nec hominibus ipsis tribui debet, quod homines vagæ liberæque vitæ renuntient, & ingrediantur in cõuiuiũ cęleste, sed id totũ opus diuinissimi Saluatoris est. Apud Luc. c. 9. inquit Petrus: *Præceptor per totã noctẽ laborãtes nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete. Et cũ hoc fecissent, concluserũt piscium multitudinẽ copiosam.* Sanè sæpius inibi laxata fuerãt retia; imò, & ibi fuerant pisces, & simul retia, & piscatores, & nauis, & nihilominus per totã noctẽ nec vnus piscsiculus in retia venit. Sed cur inter tantã copiam piscium vacua inuenũtur retia? Deerat maximus ille piscator Iesus, & sicut sine hoc aucupe, nõ capitur passer, ita sine hoc piscatore nõ venit piscis ad retia. Nihili sũt omnes laquei, nihili sunt etiã mortis rudentes, nihili sunt omnia creata media, & vniuersæ creaturarũ industrię, ad capiendos homines, nisi industria Saluatoris nostri accedat. Chrysol. ser. 15. *In verbo Christi Petrus cũ laxaret retia, piscium multitudinem cepit, sine quo, & ignorantiæ noctẽ pertulit, & nullum fructum pernigil piscator inuenit. Domine, inquit, laborantes per totam noctem nihil cepimus: sed in verbo tuo laxabo retia.* Sunt qui immolẽt sagenis, hoc est, qui salutẽ suã creatis tribuant mediis; putatur honor, & custodia parentũ virginẽ à prostitutis secernere: putatur etiam, & viri officiũ, & metus mortis, & inferni metus vxorẽ ab adulterio continere: similiter alię nobiles, & ingenuæ rationes putantur dare hominibus innocẽtiã. Sed nec honor, nec vita, nec lucrũ vllũ tẽporale; nec mors, nec gladius, nec infernus possunt aliquid, nisi Christi Domini gratia, & industria accedat; omnia cõtẽnit lucra, omnia pericula despicit ardens in corde hominis cõcupiscẽtia. Quæ mallet accipitri, hoc est, diabolo cedere in prædã, quã summi regis venire ad mẽsam. Hinc monebat. Cãt. 8 *Pone me vt signaculũ supra cor tuũ, signaculum supra brachiũ tuũ, quia fortis est, vt mors dilectio, & dura sicut infernus æmulatio.* Cant. 8. Nõ aliud signaculũ permittitur Spõsæ, nisi signaculi Iesu positi, & in corde, & in brachio. Cur necessum est signaculũ Iesu? Nonne Virgini sufeciſſet signaculum custodiæ paternæ? Nonne sufficisset obiecta illi mors? Nonne sufficisset obiectus illi totus infernus? Si in corde virginis carnalis adolescat amor, siue æmulatio: nihil sunt omnia alia signacula, præter Iesu signaculũ, non mors, nõ infernus sufficiunt, quia amor carnalis, & æmulatio adeò fortes, & duri sunt affectus, vt cum morte, & inferno cõfligant, & sæpe honorẽ, & mortẽ, & infernũ pro nihilo habeãt. Quia ergo sic valent affectus carnalis, nemo Christianus fidat sanguinis ingenuitati, nemo salutẽ animæ credat mediis creatis; sed putet omnia salutaria in se profecta, & proficiscẽda esse à Iesu manibus.

§. X.

Fructum spiritualem in peccatoribus requirens non continuo illis debet instare, nec semper super illos incumbere.

ECce tibi sapientiam, & dexteritatẽ diuinissimi animarũ cultoris: ait enim: *Posui vos, vt eatis, & fructum afferatis.* Non ait, posui vos, ne vnquã à mea præsentia, à meo cõspectu, à mea voce recedatis, quin potius ait, posui vos, vt eatis, & fructũ afferatis. Qui enim spiritualẽ fructũ requirit in peccatoribus, nõ semper illis instet, non semper, & cõtinuo illos sub se habeat, ni velit cõtinua sua assistentia fructum suffocare. Maximus ille Elisæus 4. Reg. 4. puerulum defunctum suscipit, vt in illo perditam vitam excitaret: quid tunc? *Et ascendit, & incubuit super puerum:* 4. Reg. 4.

rum: posuitque os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incurvavit se super eum, & calefacta est caro pueri. At ille reversus deambulabat in domo semel huc, atque illuc, &c. Et oculis, & ori, & manibus, defuncti pueri oculos, & os, & manus suas imposuit, quo iam puer calescere incepit: Tunc Prophæta se inde tollens, reliquens puerũ, incepit in domo hinc inde deambulare. Sed cur, ò bone, non magis instas pueri membris in vitam calefaciendis? Cur non magis incumbis super puerum? Semel incubuisti, & caro calefacta est, incumbe adhuc paulisper, & forsan viuificabitur. Cur re incepta, & infecta recedis? Cur cum incipit puer calefieri in vitã, te tollis, & non incumbis magis? Prudentissime, qui super puerum incũbit, vt vitæ fructus proferatur, nouit etiam recedere, & ab alio distrahi ne superincumbente continuo onere suffocentur prima signa vitalia. Infirmum puerum incipientẽ viuere tantum superpositum ori, & oculis, & manibus, & pectori onus proculdubio suffocaret, nisi remoueretur, & locũ vitæ ingrediẽti daret. Sic qui fructus vitæ in peccatoribus requirũt, & volũt oculos eorũ, & ora, & manus bonis operibus aptare, non cõtinuo infirmanti incũbant, nõ cõtinuo eorũ oculos, & ora, & manus adhibitis disciplinæ, & correctionis oneribus premãt, sed sciant tollere se, & alio diuertere, ne suffocent primordia, sed sapienti dilectione promoueãt magis. Huc spectabat ille agricola Luc. 13. qui de ficu colẽda, ait: *Domine, dimitte illam, & hoc anno, vsque dũ fodiam circa illam, & mittã stercora. Et si quidem fecerit fructum*, &c. Instandũ erat sterili ficulneæ, vt fructifera fieret, stercus illi adhibendũ erat, simul & fossura exercenda circa illã; sed & stercus, & fossura paucis horis, vel simauis, paucis diebus poterant adhiberi. Et nihilominus post adhibitã fossurã, & stercus petit agricola, quod dimittatur ficulnea integro anno, ait enim: *dimitte illam hoc anno.* Dimitte, ait: cur non magis postulat, vt eius culturæ insistet? Nonne dixisset sapientius, ego circumfodiã, & mittã stercora, tu Domine, hoc anno super illã vigila, continuus adesto exactor fructuũ? Absit, vt hoc petat bonus agricola, quin potius si fructus expectari debeat, post semel adhibitam fossurã, & stercus, relinquẽda est, & dimittẽda ficus per integrũ annũ. Sanè, si quis agricola per totũ annũ arbori insisteret, cõtinuo fodiẽs circa illã, cõtinuo adhibẽs stercora, nunquam cessans ab opere, hic arborem perderet, & fructus. Qui autem fructus requirit, semel adhibet fossuram, & stercus, & deinceps alio diuertens toto anno arborem relinquit, quo ipsa dicatur fructibus. De puero Samsone, ait Textus Iudic 13. *Creuitque puer, & benedixit ei Dominus. Cœpitque spiritus Domini esse cum eo.* Chaldæus, apud Glossam legit in rem præsentem. *Cœpit Spiritus Domini per vices adesse ei.* Non continuo, non semper, sed vicissim Spiritus Domini illi instabat. Sic colebatur illa, quæ dicebat Cant. 3. *In lectulo meo per noctes, quæsiui quem diligit anima mea: quæsiui illum, & non inueni.* Expende quòd non vnam patiatur, sed plures noctes sponsa, cur plures patitur noctes? Cur non magis in luce ambulat sub oculis sui sponsi? Sanè sapientissimus sponsus, vt fructibus repleat sponsę animam, præsentię suę luci iungit etiam noctes absentię, nulla enim planta non sterilescceret, si continuo feriretur solis conspectu. Abeat Sol aliquandiu, sordescant agri sub noctium tenebris, quę nisi temperent solares ardores. Steriles fient agri. Ad hęc aiebat Gillibert. Abb. sermon. 1. in Cant. *Noctes eius frequenter interpollantur absentia sponsi. Cum adest, lux est, cum abest, nox est. Ideo multæ sunt noctes sponsæ, quia multi sunt elapsus sponsi, multæ latebræ.* Quid ni sponsa sub tot noctibus periculum aliquod trahet? Sub tot absentijs sponsi indiscrimina veniet? Operibus tenebrarum sordidabitur? Absit, imò pergit Gillibert. *Abijciamus opera tenebrarum, huic non potest nocti adaptari. Nescit enim hæc nox opera tenebrarũ, sed magis lucem ministrat his qui permanent in agone quodam spõsum quærẽdi.* Noctes non afficiunt agris, sed potius illos fructiferos reddunt, qui sterilescerent sub continuis Solis radijs. Sic magistri spirituales, sic prælati aliquales absentię, & quasi conniuentię non inducunt opera tenebrarum, sed magis ministrant lucem, qua fructuosę discipulorum animę reddantur. Nõ longè etiam ab hoc aberat Sponsa Cant. 2. aiens: *Sub vmbra illius, quem desideraueram sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo.* Non sub oculis, sed sub vmbra desiderati sedet. vt fructus capiat, imò & ideò desideratum vocat, quia eius conspectu continuo nõ grauabatur, rari enim sunt, qui continuã prę sentiam magistri non fastidiant; continuoque eiusdem conspectu non grauentur. Nõ ad oculos, sed ad vmbram hæc sedere sedicit, & cur ad vmbram sedeat? Id illud ostendit: *Et fructus eius dulcis gutturi meo*: Ex quo Theodoretus ait: *Etenim sub vmbra sedens fructus decerpo*: quasi fructus decerpere desperaret, nisi aliquando sub vmbra, & non semper sub censorijs oculis staret.

Luc. 13.

Iudic 13.

Cant. 3.

Gill. Ab.

Ibid.

Cant. 2.

Theodor.

§. XI.

Orationem efficacem ad Deum ille facit, qui non vacuus accedit precator.

SApienter monet Dominus, vnde posi-
mus orationi nostræ addere efficaciam,
nimirùm, ex eo quod fructuosi Deo acceda
mus, quippe ait: *Fructum afferatis, & fructus*
vester maneat, vt quodcumque petieritis Patrem
in nomine meo, det vobis. Vane petit ager steri
lis ab agricola semina, & qui nihil fructus
Deo afferre nouit, cur audeat aliquid à
summo Patre exorare? Dauid Psalm. 27.
Psalm. 27 similiter monet. *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum. Afferte Domino gloriã, & honorem: afferte Domino gloriã nomini eius: adorate Dominum in atrio sancto eius.* Vbi ad Dei atria adoraturi, & oraturi vocamur, expende quot vocibus monemur, vt munera afferamus, vt fructum aliquem exhibeamus tanto parẽti. Sed cur tanto conatu exigitur munus ab eo, qui Patrem oraturus accedit?
Chrysol. Ait Chrysolog. serm. 10. *Ingratus est Patri, qui auctorem vitæ suæ non obsequijs placat, non deuincit cultu, muneribus nõ honorat.* Sanè qui Patrem vacuus oraturus accedit, iam inde ingratum se ostendit, & prorsus indignum beneficijs recipiendis. Ideo monebat Do-
Exod. 23. minus Exod. 23. *Non apparebis in conspectu meo vacuus.* Ex quo Imperfectus aiebat hom. 2. in Matth. *Tu ergo quando venis ad oran-*
Imperfect. *dum Deum munera tecum in manibus tuis porta, da non habentibus, & pete ab illo, qui habet, vt oratio tua bonis operibus commendetur. Sic, & in lege scriptum est: Ne inires in conspectu Domini Dei tui vacuus: infirma enim oratio est, quæ eleemosynarum virtute non est munita.* Qui vacuus operibus est bonis, non audeat oculis creatoris apparere, is à Deo non luci sed te-
Genes. 1. nebris mandatur. In Gen. namque 1. c. *Terra erat inanis, & vacua, & tenebræ erant super faciẽ abissi.* Tãdiu sub tenebris fuit, quãdiu vacua, & sterilis nequis vacuus in conspectu
Apoc. 5. Dei audeat apparere. Apocalyps. 5. *Viginti-*
quatuor seniores ceciderunt coram agno habentes singuli citharas, & phiaras aureas plenas odoramentorũ, quæ sunt orationes sanctorum. Vbi coram Agno prosternũntur, nihil vacuum est ostendunt, sed phialas præseferunt plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum: nec oratio nisi de plenitudine operum placere posset. Sed scire cupis, cur oratio dicatur odor? Rem acute attigit Im-
Imperfect. perfect. hom. 18. in Matth. aiens: *Oratio quasi odor suauitatis est operis boni. Sicut ergo res aliqua sine odore potest esse, odor autem sine re aliqua esse non potest: sic opus sine oratione aliquid est, oratio autẽ sine opere bono nihil est.* Nunquã odor est nisi ab aliqua re oriatur; nec oratio existit grata oculis creatoris, nisi quæ de operũ bonorũ muneribus ascendat. Aiebat Dauid. 1. Reg. 26. *Odoretur sacrificiũ*, vbi ex Hebræo legit Caiet. *Dominus odorabit munus.* Semper erit Dominus inter orationis odores ad munera respicit; quasi nihil sit oratio, quę de nullo opere venit. Vndè pulchro exẽplo succẽset Palladius sect. 8. orationes, quæ sũt sinè bonorũ operũ fructu, inquiẽs: *Orationes enim spirituales, quæ non habent vitã* *Pallad.* *honestam, & temperãtem simul equitatem, sunt spicæ, quæ à vento intereunt: quæ habent quidem figuram, sed ab eis ereptum est alimentum.* Et sanè qui despicit bona opera facere, nec vllũ operis munus Deo offert, figuram orantis habere potest, sed non habebit fructum orationis. Et merito oratio sine operibus bonis dicitur spica à vento vsta, quæ æternam inediam sic oranti demonstret. Sic enim Gen. 41. famem Ægypti spica tenuis ostendit: ait enim: *Septem spicæ pullulabant in culmo vno plenæ atque formosæ: aliaque totidem spicæ* *Genes. 41* *tenues, & percussæ vredine oriebantur deuorantes omnem priorum pulchritudinem.* Parum esset, quod septem spicæ tenues perderentur, nisi etiam deuorassent totam plenarum spicarum pulchritudinem, & famem mundo inueherent. Sic parum esset, quod oratio sine bono opere inutilis ipsa foret, at instar spicæ tenuis vredine percussæ omnem animæ vorat pulchritudinem, & æternam caussat inediam. Nonne Virgines illæ fatuæ, Matth. 25. orabant ad Dominũ? Quippè, & pulsantes, ad ostiũ, & orãtes clamabant. *Do* *Matt. 25* *mine, Domine, aperi nobis*, sed quia illis oleũ, hoc est, misericordiæ opus deficiebat non profuit oratio illa tenuis; imò æternam exclusionem à diuino conuiuio inuexit.

Ioann. 15. Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. Si mundus vos odit: scitote, quia me priorem vobis odio habuit.

§. XII.

Post Iesum passum sine labore nostro habemus, vbi ab hostilibus iaculis protegamur.

Iure

IVre petit Iesus vniuersos à nobis amari, quãdo nos à nemine possumus iam offendi: siquidem Iesu vulnera refugia nobis offerũt parata, in quib⁹ sine labore possim⁹ ab hostili odio liberari. Inter inimicorũ odia sciens Christianus Iesum ab inimicis vulneratum, transfossum, cur persecutiones non amet? Cur timeat hostilia iacula habens tot refugia sibi præparata, quot vulnera priùs Iesus habuit? Vt timores omnes excluderet Isaias ait cap. 2. *Ingredere in petram, abscondere in fossa humo.* Ecce tibi fidelis vocatur ad petram, & ad montem refugij, non in quibus necessum sit cauernas effodere, sed quę iam effossa sint, cauernasque habeant, & foramina efficta, vbi defendi quis possit à persequentium ira. Sed quæ petra, quæ humus sic fossa est, vt absque nouo labore præbeat refugia? Iam Paulus respondet: *Petra autem erat Christus*, ipse Iesus petra est, humus est virginea, quam hostes Iudæi foderunt, & excabauerunt, & post foramina in hac petra effossa, absque vllo labore refugiunt, & protectionem habet aduersus hostes suos, etiam infirmissimus. Aiebat D. Bernard. serm. 62. *Proponit Iesum, & hunc crucifixum, vt & ipse absque suo labore habitet in foraminibus petræ, in quibus non laborauit: Iudæi laborauerunt, & ipse in labores infidelium introibit vt sit fidelis Ingredere, inquit, in petram, abscondere in fossa humo. Infirmæ adhuc, & inerti animæ fossa ostenditur humus, vbi lateat.* Non tibi multus labor necessarius est, vt cauernas effodias, vt spelúncas effingas, quibus lateas, quibus inimicorum iacula effugias; ecce tibi præparata, & proposita est petra excauata, & fossa humus, cuius in foraminibus receptus nihil mali sustineas. Hostilium iaculorum potentia infirmata est in Iesu, quem dum primo impetiuit, fossuras effecit, quib⁹ protecti fideles nihili ęstimãt iacula inimica. Aiebat Psal. 10. *Quomodo dicitis animæ meæ, trãsmigra in mõtẽ sicut passer? Quoniã ecce peccatores intenderũt arcũ: paraueruntsagittas in pharetra, vt sagittẽt in obscuro rectos corde.* Huic respondit Dñs Cant. 2. aiẽs. *Surge amica mea speciosa mea, & veni. Colũba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.* Dauid dubitabat, qualiter cum infirmus esset passerculus innumerabilium hostiũ iacula sustineret? Dauid passerculus erat, hostes aduersus illum armati venatores; ille leui pluma protectus: hi toti æneis sagittisq; pleni, qualiter ergo inter tot venatorũ iacula non pereat passer? Veniat passer infirmus, veniat nihilominus in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, & nihil faciet omnia inimica iacula. Cur timeat hostes, qui tot refugia, & propugnacula habet, quot fuerunt facta in Christi corpore foramina? D. Bernard. serm. 61. in Cant. *Foramina petræ vulnera Christi sunt. In his passer inuenit sibi domum. In his columba tutatur, & circumvolitantem intrepida intuetur accipitrem. Quid non boni in petra? In petra exaltatus, in petra securus, in petra firmiter sto. Securus ab hoste, fortis à casu.* Non potest hostes etiam crudelissimos timere, qui præforatam petram habet Iesum, ad quem confugiat, & sub cuius vulneribus protectionem accipiat: tot enim propugnacula offert diuinissima petra, quot foramina in se exhibet effossa ab inimicis. Id quod exprimebat Theodoretus dum pro foraminibus petræ ponit tegmen, aiens: *Et veni tu columba mea in tegmine petræ.* Non otiosè foramina illa prius excauata sunt in petra Christo, sed pro tegmine, & refugio his, qui timent infirmitati suæ ab hostilibus incursibus. Vndè dicebat Psalm. 103. *Petra refugium herinaceis*: nõ leonibus, non elephantis petrę foramina præbẽt refugia, sed herinaceis, hoc est, infirmis animalculis: nemo enim adeò infirmus est, qui nõ rideat hostes, si ad foramina Christi passi respiciat. Ex quò aiebat D. Ber. ser. 61. in Cãt. *Et reuera vbi tuta firmaque securitas infirmis, nisi in vulneribus saluatoris? Tãto illic securior habito, quanto ille potentior est ad saluandum. Fremit mundus, premit corpus, diabolus insidiatur, non cado, fundatus enim sum supra firmam petram. Turbatur conscientia, sed non perturbabitur, quia vulnerum Domini recordabor.* Vbi ad id, quod Iesus passus est, respicio, nullum æstimo malum, nullum hostem timeo; imò crudelissimos hostes velut amicos amo. De quo supra cap. 7. §. 8.

Isai. 2.

Bern.

Psalm. 10

Cant. 2.

Bernard.

Theodor.

Bern.

§. XIII.

Etiam in patentissimis proximorum culpis, saltem non præsumenda sunt maxima scelera.

QVis ignoret discipulorum Iesu carnificinas inuentas à Tyrannis? Quis horrenda tormentorum genera, quibus excruciabantur serui Christi? De his tamen locutus Dominus ait, *si mundus odit vos*; non ait, si mundus excruciat vos, si horrendis tormentis absumit, sed si odit. Cur, ò bone Iesu, futuras carnificinas, excruciationes, in-

audita tormenta præteris,& ſolum odia memoras? Docet equidem Dominus, quid ſaltem præſtare debemus proximis, quando eorum euidentem non poſſumus excuſare malitiam: nimirùm, quod de eis non præſumamus ſcelera ſumma. Euidentiſsima erat mundi malicia erga Dei ſeruos; quæ in eos multa mala erat congeſtura; bonus autem Dominus, quia negare non poteſt euidentem maliciam, ſaltem præterit ſcelera ſumma, & quòd minus poterat ſuſpicari de malicia tãta, videlicet, quòd oderit ſeruos ſuos id dicit. Vtinam hanc ebibamus Dei mentem vniuerſi eius filij, & nunquam de proximis præſumamus mala ſumma. Primum illum peccatorem Adamũ requirebat Deus & nuditatem ſuam confitentem ſic conue-

Gen. 3. nit Gen. 3. *Quis indicauit tibi, quod nudus eſſes, niſi quod ex ligno, de quo tibi præceperam, ne comederes, comediſti?* Poterat Adamus nuditatem, & iuſtitiæ amiſsionem incurriſſe ob multa alia ingẽtia crimina, & grauiſsima delicta. Poterat obnegaſſe Deum, cultum & adorationem ſerpenti obtuliſſe: peieraſſe poterat, vel alia grauiſsima perpetraſſe delicta: cur Deus de ſolo æſcæ præcepto inquirit? Cur maxima alia non meminit, ſed hoc ſolum meminit, quod reſpectu naturalium præceptorum videbatur minimum? Non bonæ mentis eſt de proximis ſuſpicari maxima, & de illis inquirere: Ait Caiet. in

Caiet. Cat. Lypom. *Cum notitia nuditatis potuiſſet ex diuerſis peccatis cauſari, non interrogauit in ſpecie de quocumque grauiore peccato, ſed de minimo, omniſsis enim peccatis contra ius naturæ, & contra credenda, interrogauit tantummodo de peccato contra ius poſitiuum unicum: vt hinc diſcerent indices,* &c. Nũquam Deo placuit, qui maxima ſuſpicatus eſt, & inquiſiuit de proximo ſuo: diuina enim mens eò tendit, vt omnes bonos exiſtimet, vel ſi aliud facere nequit, ſaltem minimam in quouis homine ſuſpicetur malitiam. Sic cauet lex Deuter.

Deut. 22. 22. *Si puellam virginem deſponderit vir, & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cum ea, educes vtrumque ad portam ciuitatis illius: & lapidibus obruentur: puella, quia non clamauit, cum eſſet in ciuitate, vir quia humiliauit vxorem proximi ſui, & auferes malum de medio tui. Sin autem in agro repererit vir puellam, quæ deſponſata eſt, & apprehendens concubuerit cum ea, ipſe morietur ſolus; puella nihil patietur, nec eſt rea mortis: quoniam ſicut latro conſurgit contra fratrem ſuum, & occidit animã eius, ita & puella perpeſſa eſt. Sola erat in agro, clamauit, & nullus affuit, qui liberaret eam.* Huc vſque lex, ſed expẽdẽdũ, quòd ita certo affirmet puellam in agro inuentam clamaſſe. Si nullus affuit, qui audiret, & liberaret eam; vnde certo dici poteſt, quod clamarit? Ex eo, quòd ſemper qui iuxta Dei leges viuit, de proximo ſuo debet ſuſpicari ſaltẽ id, quòd leuius, & minus peccatũ eſt. Eò ſolum quòd non euidens ſit malum, teneris minimum ſuſpicari de proximo tuo, nec vllam inquiſitionem, aut memoriam facere de grauioribus ſceleribus. Huc refero iuſtiſsimum Ioſephum Virginis ſponſum, quando inuenit ſponſam ſuam in vtero habens. De hoc ait Matth. 1. *Cum eſſet deſponſata Mater eius Maria Ioſeph, ante quam conuenirent, inuenta eſt in vtero habens, de Spiritu ſancto. Ioſeph autem vir eius, cum eſſet iuſtus, & nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam. Hæc eo cogitante ecce Angelus Domini,* &c. Ecce tibi Ioſeph iuſtus, quam putarat virginem ſponſam, videt in vtero habentem, nec inquirit de crimine nec ſcelus obijcit, & quòd naturaliter non poteſt exiſtimare nõ eſſe delictũ, cũ eſſet iuſtus noluit putare tale eſſe delictũ, quòd deberet morte purgari, ſed quod ſufficienter ſeparatione, diuortioque, & eo occulto caſtigabatur. In naturaliter euidẽtibus ſignis minimũ iuſtus vir meditatur, nec inquirit de maximo: nũquã ergo licet de proximo ſuſpicari? Equidẽ licet parenti ſuſpicari de filio, ſed tunc iuſte ſuſpicaris aliquod malum de proximo; quando & ſimul optas falli, & lætaris cum nullum inuenis malum. Sapienter D. Chryſoſtom. hom. de ſancta Suſanna ex Ioſephi caſu concludit in hanc ſententiã.

Chryſoſt. *Dignus fuit Ioſeph ab Angelo corrigi: quia non illi erat maleuola ſuſpitio. Maleuolæ ſuſpitiones ſunt calũniantium; benеuolæ ſuſpitiones ſunt gubernantium. Licuit cuique de filio male ſuſpicari. Sed non licuit filio calumniari. Vtique ſuſpicaris malum, ſed optas inuenire bonum. Qui bene uole ſuſpicatur, cupit vinci. Tunc enim bene lætatur quando falſum inuentum fuerit, quod malè ſuſpicabatur.* Quid ſapientius? Diſcant omnes iuſti de proximis ſuſpicari, & inquirere: in primis, ſi fieri poteſt, etiam in euidentibus mali ſignis, nec ſuſpicentur, nec inquirant de maximis, faciãt vel in hoc proximis gratiam. Qui autem gubernatores ſunt in patentibus ſignis licentiam, imò obligationem habent ſuſpicandi, ſed eo modo, quo nullam inferant ſubdito infamiam, optentque maximè ſuas ſuſpitiones inuenire falſas, ex hoc que lætentur, quòd non ſit res, vt ipſi ſuſpicabantur.

Ioann. 15. Si de mundo fuissetis, mundus, quòd suum erat, diligeret, quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

§. XIV.

Totus Christi labor eo tendit, vt nos à mundo abducere. Vbi quam efficaces sunt Christi labores, ad contemnenda mundialia.

ECce tibi Christi Domini solicitudo, & studium, & labor, quid agat circa homines: ait enim ipse: *De mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo*: Hoc sudoribus suis, hoc laboribus vitæ, mortisque suæ curabit Iesus, vt nos à mundo separaret, à mundialibus bonis penitus abigeret. Serpētinis morsibus afflictos Israelitas sanare cupiens Dominus, extremos Christi Domini labores repræsentauit in ligno. Serpentem æneum iussit exaltari super lignum, Num. 21. sicut
Num. 21. filius hominis exaltandus erat in cruce. *Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eũ prosigno, quem cum percussi aspicerent sanabantur.* Sed cur necessum fuit salutis causam è sublimi parere? Nonne conformius esset naturæ serpenti humi reptantem prospici? Cur maluit ab alto ligni videri? Rẽ attigit
Machar. D. Machar. hom. 11. inquiens: *Vt qui terrenis curis, idolorum cultura, voluptatibus Satanæ, & quacũque impietate detinebantur: hoc saltẽ modo erigerentur aliquaterus ad superiora, & mortui quoad hæc inferiora, oculos attẽderẽt ad sublimia.* Ideò salutis causa emicat à sublimi, vt à nobis despiciãtur repẽtia mũdi vitia: Ideò Iesus salus nostra montem ascẽdit, imò ascendit arborem crucis, vt nemo inde sit, qui velit reptare cum mundo, qui inter humi iacentes velit amplius existere. Et quis videns Iesu labores non renuntiet mundo? Paulus
1. Cor. 11 1. ad Corinth. 11. volens Christianos omnes à terrenis abducere, diuinoque, & cœlesti aptare conuiuio; hoc vnum ait: *Dominus quidem Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens*, &c. Mensam diuinissimam proponit, & simul noctis extremæ illius, in qua Saluator noster tot labores sustinuit, mentionem ingerit. Et cur cœlesti conuiuio tam laboriosæ, & funestæ noctis memoriam inducit? Vt conuiuæ tanti epuli prorsus à se omnem terrenam, mundialemque cogitationẽ abijciant. Ait Chry-
Chrysost. sostom. hom. 28. ibi: *Quare temporis meminit, & noctis illius, & proditionis? Non temere nec sine ratione, sed vt maxime eos à tempore quoque compungat. Quamuis enim quis lapis esset, illa nocte audita, quomodo cũ discipulis tristis erat, quomodo traditus est, quomodo ligatus, quomodo adductus, quomodo iudicatus, quomodo denique omnia passus est, cera mollior fiat, & terram, & omnem terræ abijciet cogitationem.* Haud dubium, quin & terræ, & mundo renũtiet, qui spectet labores Christi. Is est Iesus, qui dum se laborantem proponit, faciat homines renuntiare mũdo, & velle commori sibi. Ad Moysem aiebat Dominus Exod. 33.
Exod. 33. *Ponam te in foramine petræ, & protegam dextera mea donec transeam: tollamque manum meã, & videbis posteriora mea.* Expende illud, *ponã te in foramine petræ*, Deꝰ bone, quis homo viuus patiatur sic claudi in foramine petræ? Et cineres, & cadauera solẽt in excauatis lapidibus concludi, & asseruari, homines autem viui nil magis horrent, nil magis expauent. Qua potentia poteris facere, quod viuus Moyses in foramine petræ amet sepeliri, & quasi mortuus ibi omnibus vitæ bonis renũtians velit habitare? Ipse explicat aiẽs: *Tollam manum meã, & videbis posteriora mea.* Iesu posteriora putat D. Bernard. serm. 61.
Bernard. in Cantic. fuisse mysteria passionis, mysteria crucis; quæ vbi oculis humanis paruère, potuerunt facere, quòd homines sæculo renũtiantes, sepulchris gauderent claudi. Quis visum Iesum in crucis arbore non sic amet, vt mundialia fastidiat, & vel in lapidis foramine, à mundo abductus cupiat habitare? Hoc ergo debemus laboribus Christi, quòd nos faciant respuere mundum.

§. XV.

Verus Christianus vnum in se refert Christum.

FElices illi sunt, verique Christiani dicũtur, quorum vitam intuẽs Iesus, ait: *Vos non estis de mundo, sed ego elegi vos de mundo.* Non estis, inquam, de mundo, hoc est, nihil mundiale refertis in vita, nihil admittitis in vobis, quod non referat Christum, qui vos à mundano grege distinguit. Tunc verè te Christianum ostendis, cum non solum te con-

consecras Christo, sed ita vitam tuam componis, vt nihil in te appareat nisi Christus.

Galat. 2. Hoc de se aiebat Paul. ad Galat. 2. *Viuo ego, iam non ego, viuit in me Christus.* Nihil de mũdo nihil de creaturis in me est, nec vitæ habitus, sed omnia est vnus in me Christus. Pul

Chrysost. chrè ad hęc Chrysostom. inquit: *Quoniam se ipsum Paulus Christo Domino, ac cruci præbuerat, cunctaque reiecerat temporalia, & ad illius voluntatem faciebat omnia, non dixit: viuo Christo, sed quòd longe maius erat, viuit in me Christus.* Multi sunt, qui vere possunt dicere se viuere Christo, qui ita temporalitati seruiũt; vt nullam inde offensam contrahant, qua offendant Christum. At qui Christianis nominis perfectionem attingũt, qui puri, & vere Christiani sunt, sic omnia temporalia à se abigunt, sic vnicum amplectuntur Christum, vt non solum viuãt Christo, sed quòd maius est, Christus in illis viuat, Christus sit illis, quidquid est vita. De his aiebat ipse

Cant. 4. Cant. 4. *Vadam ad montem myrrhæ:* Vbi Septuag. legunt: *Vadam mihi ad montem myrrhæ.* Nõ solum dicit Dominus se iturum ad mõtem myrrhæ, sed addit se iturum sibi. Cur ait se iturum sibi? An aliquò ire potest non sibi? Equidem quando quasi cogitur seruire cupiditatibus humanis, non vadit sibi; ille enim petit, vt veniat Dominus ad dandas opes; ille petit, vt veniat ad dandam salutẽ; alius aduentum Domini requirit, pro expugnatione hostium; alius pro nutriendis filijs: & fere omnes quærunt, quæ sua sunt, nõ quæ Iesu Christi. Qui autem mons myrrhæ est, omnium voluptatum, cupiditatum, & mundialium bonorum mortificationẽ circumferens, is vnum aspicit Christum. Ad hunc ergo venit sibi Christus, in quo nihil aliud aspicitur viuere nisi Christus. Gillib.

Gillib. serm. 28. in Cantic *Vadit sibi Christus ad montem myrrhæ. Bene mõs myrrhæ, qui mortem circumfert se ipso, non in parte, nec quasi respersam, sed vberem, & continuam, & eminentem. Beatus plane mons, qui huius myrrhæ germine vndique vestitur, non respergitur per partes, nihil in se nudum, nihil habens sterile, sed totum hac falici fœcundum specie. O beatum montem ad quẽ vadis Iesu, quem solus inhabitas.* Cur non dicat hic mons: mihi viuere Christus est, & mori lucrum? Qui sic vndique mortificationem Iesu circumfert, qui nihil ab hac pulchra specie vacuum, & sterile ostendit, qui non diuisus est in partes, sed integer vni reseruatur Christo, is vere mons est, & in se ostendit sublimia Christiani nominis culmina. A quo Christianitatis culmine Apostoli nec in suis lapsibus deciderunt. Miraris? Accipe rem apud Matth. cap. 6. ibi Apostoli leui ambitionis aura inflati, in illam quæstionem incidunt. nimirùm: *Quis putas maior est in regno cœlorum?* Maioritatem affectant, primos male appetunt accubitus, sed vbi? An in mundiali aliquo imperio, siue throno? Absit hoc a primis Christianismi culminibus, qui etiam dum errant: nihil in se mundiale admittunt, quidquid de mũdo est, expuũt, & vnum amant præferre Christum. De quo eleganter ait Chrysostom. hom. 49. *Non solum modo crimen considera, sed illud quoque tecum verte, quod nulla eis de rebus huius sæculi quæstio est. Nos autem neque ad hos defectus eorum deuenire possumus, nec quis futurus sit maior in regno cœlorum? Sed quis in terris maior sit? Quis ditior? Quis potentior, quærimus?* Etiam errantes nil mundanum memi nerunt; sed quod quærunt, totum cęleste est & Christianissimum. Hoc in se ostendant, qui Christiani nominis culmina amant pertingere.

Matth. 6.

Chrysost.

§. XVI.

Iesus non potest non patere in hominibus iustis.

SVfficienter explicata erat causa mundani odij aduersus iustos, per hoc quod dicit: *vos de mundo non estis*, cur necessum fuit addere illa, sed *ego vos elegi de mũdo?* Vbi asserebantur Apostoli mundi contemptores, amici virtutum, non potuit non ostendi in illis opus Christi. Fieri nequit, quòd Christus non prodatur, statimque prę oculis sit, vbi sunt homines iusti, & contemptores mũdi. Aliquando oportuit latere Iesum, & ait

Matth. 2. Angelus Matth. 2. *Accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Nonne multi erant in Iudęa Dei studiosi, qui occultarẽt Iesum? Erat Elisabethæ cognatio apud montana, apud quam propter in accesos montes supeterent mille latibula, erat Ierosolymis Simeon, erat Anna prophetissa, quorum prouecta ætas recentis nati suspitionem abigeret. Cur bone Iesus non magis amas apud tuos latere, quàm apud Ægyptios? Sanè inter sanctos, & virtute cõspicuos viros minimè posset latere Christus, minimè posset nõ manifestari, & prodi causa sanctitatis totius, Eleganter Chrysol. serm. 151. inquit:

Chrysol. *Non capit secretum templi, Sacerdotum turba non suscipit, non abscondit numerositas inuestigabilis cognatorum, vt ad deitatis latebras prophana Ægyptus conducatur.* Necessaria penè Ægyptus fuit, vt sub eius tenebris Iesus occul-

occultaretur, & penitus lateret, qui inter sanctos, inter iustorum turbas minime posset occultari, sed euidentissimè radiaret. In Exod. cap. 19. daturus legem Dominus descendit in montem Sina, *& ecce cœperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes densissima operire montem, clangorque buccinæ vehemer tuis perstrepebat.* Quid tunc? Vocauit Deus Moysem in cacumine montis, ibique illi incipit tradere omnia verba legis, quæ sunt, cap. 20. Itaque Dominus loquebatur cum Moyse verba legis: *Cunctus autem populus videbat voces, & lãpades, & sonitum buccinæ*, Expende illud *videbat voces* supra non dixit visas fuisse Dei voces à populo; modo asserit, quod populus cunctus illas videbat. Sed cur populus cunctus modo videt Dei voces, quas antea non videbat? Quia modo Dei voces dicebãtur Moysi viro iusto, & iniusto viro Dei voces nequeunt abscondi, sed prorsus visibiles fieri. Non videbantur inter prærupta montium, inter lapidea corda, sed non poterant in viro iusto non videri. Isaias cap. 6. ait: *Vidi Dominum sedentem super solio excelsum, & eleuatum: & ea quæ sub ipso erant replebant templum. Seraphim stabant super illud: sex alæ vni, & sex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant.* Quibus id expẽdẽdum, quòd Dominus inter Seraphin cõstituatur, non vt appareat, sed vt eorum veletur sub alis. Deus velandus committitur Seraphinis, & ipsa quidem magno studio Deum velabant, ne posset Deus cerni à reprobis Angelis. Sed qualiter velabant? Duabus alis velabant caput eius, & duabus velabant pedes eius, solum velant pedes, & caput, cur ò Seraphin nõ magis totum Deum velatis? Cur saltem non occultatis diuinissimum illud pectus in quo tot amoris fontes emanant? Equidem inter Seraphin nequit Dominus penitus occultari, & si mille nebulis, mille tegminibus occlúdatur, tamẽ dum inter Seraphin est, nequit Dominus vel ex maxima parte non manifestari. Aiebat D. Bernard. sermon. 5. ad dicta Isaiæ verba. *Velatur caput, velantur pedes, vt medium aliquid eidem impio videndum, sed ad inuidendum relinquatur.* Valuerunt Seraphin aliquid obtegere in Deo, quod non videat diabolus, totum Dei minime valuerunt velare; nec fieri potuit, quod inter Seraphin cõsistens Deus penitus absconderetur reprobo Angelo, imò necessum est, quod inter sanctissimos spiritus magna ex parte manifestus appareat. Quò respiciebat Abac. c. 3. iuxta Septuag. Lectionem aiens: *In medio duorum animalium cognosceris.* Duo animalia putãtur à D. Cyrill. & alijs esse duo Seraphin, quę propitiatorium tegebant, sed quantumuis sancta illa animalia propitiatorium tegant, fieri non potest, quod diuinum propitiatorii, nempe Christus inter illa non appareat. Nõ equidem potest latere propitiatio pro peccatis nostris Christus Dominus, & si occultetur velis, si à Seraphinis occultatur. Quot enim apparent iusti, quot Seraphicis virtutibus pręditi, tot indices sunt euidentissimi quod ibi Iesus adsit. Hinc de primis Seraphinorum substantijs locutus D. Dionis. Areopag. de cœlesti Hierar. c. 7. ait. *Eadẽ quoque ratione Iesu fœlicissima societate dignitas intelligendum, quòd ipsis diuina imitatio excellentiore modo donata sit.* Quasi nequeat Iesus deesse, & nõ apparere apud illos, qui eius virtutes fuerint æmulati.

Exod. 13.

Isai. 6.

Bern.

Abac. 3.

Dio. Are.

Ioann. 15. Mementote sermonis mei, quem ego dixi vobis, Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti sunt, & vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt: & vestrum seruabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum, qui misit me.

§. XVII.

Nunquam Deus non potiora solet tribuere illi, quem primum, & principem aliquorum constituit.

HOc constãtissimum apud cordatos homines esse velim, quòd apud Deum non est seruus maior Domino suo, hoc est, quod nunquam Deus soleat nõ tribuere potiora illi, quem primum, & principem aliorum constituit. Matth. 16. Suæ diuinitatis notitiam, quòd primum, & præstantissimũ bonum erat, volens donare hominibus, à suis sciscitatur, qualis habeatur filius hominis, seu quis esse dicatur inter illos. Tunc Petrus: *Tu es Christus Filius Dei viui, qui in hunc mundũ venisti.* Magna hęc gloria Petri fuit, quod talem cognitionem ipse acciperet, & quidem ex patre luminũ accepit

Matt. 16.

pit illã. Ait enim Ieſus: *Beatus es Simõ Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelabit tibi, ſed Pater meus*, &c. Cur vni Petro hanc reuelat Dominus cognitionem diuinitatis ſuę? Cur nõ ſimul, & vniuerſis aljs Apoſtolis ibi exiſtentibus eandem non reuelat? Erat Petrus omnium primus, illumque Dominus primò vocauit, vt primatum in regno Chriſtiano acciperet, ideò illi inter omnes, & prima, & præſtantiora tribuit. Ad hæc D. Damaſce. orat. de Transfigur. ait: *Dam.* *Ieſus vt homo percunctationem propoſuit, vt Deus eum erudit, qui primus vocatus fuerat, ac primus ſecutus fuerat, quem pro ſua præſcientia dignum Eccleſiæ antiſtitem prædeſtinarat. Hunc, vt Deus, afflat, ac per eum loquitur.* Fallitur qui putat vincere primum electum à Deo in donis diuinis, quem primum Deus, & principem in aliquo munêre conſtituit, illi conſequenter omnia tribuit præſtantiſsima. Hic Samuel. 1. Reg. 9. vbi Saulem vidit, quẽ ex reuelatione acceperat electum in Principẽ populi à Deo, ſtatim ait: *1. Reg. 9.* *Cuius erunt optima quæque Iſrael? Nonne tibi?* Nihil magnum alteri reſeruat, ſed vt in principatus electione prælatum nouit Saulem, ſic etiam in donis diuinis ad politiam pertinentibus præferendum fore autummat. Nec aliter ſentiebat Iacob Geneſ. 49. benedicens primogenitum ſuum Ruben, de quo ait: *Geneſ. 49* *Prior in donis, maior in Imperio.* Quaſi hæc ſint ex Deo maxime cõnexa, vt qui primus ſit in aliquo genere, primas ferat in donis, & muneribus diuinis pertinentibus ad genus illud. Hinc eſt quod 2. Reg. 2. dum militare robur exercitus Dauidis ponderatur, tres primi duces conſtituuntur, à Deo dati in defenſionem populi ſui. Et immediatè Ioab, Bananias, & aliorũ incredibilia pene facinora dum recenſentur, quod cum leonibus confligerent, quod ſinguli integros proſtrarẽt exercitus, tamẽ ad ſingulorum magnalia, hoc additur ſemper: *2. Reg. 2.* *Sed vſque ad tres primos non peruenerat.* Quaſi hoc debeat eſſe inter omnes firmum, quòd ille qui à Deo eligitur in aliquod primatũ, nequeat in donis illius ſuperari ab alijs, reſpectu quorum eſt primus. Prodigioſa licet, & pene inaudita ſint poſteriorum facinora nouum, & inuſitatum Deo erit, quod attingant præſtantiam primi. Pro quo memorare certamen illud Iacobi in vtero exiſtentis aduerſus fratrem, procurabat Iacob totis viribus naſci primus, & eò deducta res eſt vt cum naſceretur Eſau, ſimul exiret Iacobi dextera tenens plantam fratris ſui: ait Gen. *Geneſ. 25* 25. *Protinus alter egrediens, plantam fratris tenebat manu*, &c. Compara modo Iacobi dexteram, cum cæteris membris eiuſdem; nõne manus hæc dextera fortior, & præſtantior cæteris membris apparet? Manentibus adhuc in vtero cæteris membris manus vna exiuit foras in certamẽ, manus vna fratrem ſupplantat, & nomen puero nondum nato acquirit, ideò enim vocatus eſt Iacob. Ergo manus præſtantior cęteris? Abſit quod manus licet tot perficiat facinora præſtantior ſit, vbi caput eſt, licet videatur in vtero matris adhuc incluſum; nunquam enim manus in præſtantia, & excellentia à capite non vincitur. Pulchrè Eucherius, ait lib. 2. in Gen. *Alter egrediens plantam fratris tenebat manu. Iacob manum prius, dum naſceretur, emiſit ex vtero, quæ etiam pedem prænaſcentis fratris tenebat, deinde vtique ſecutum eſt caput. Sed tamen caput non tantum ea membra, quæ ſecuta ſunt, ſed etiam ipſam manum, quæ naſcẽdo præceſsit, dignitate ac poteſtate præcedit.* Nulla facinora manus pertingunt virtutem capitis, nulla poſteriorum magnalia non vincuntur ab eo, qui primus illorum à Deo electus eſt, & cui tradidit Dominus principatum. *Eucher.*

§. XVIII.

Vbi in homine virtus apparere incipit, & odia mundialia in illam inſurgunt.

ECce tota cauſa odij mundialis, ait Dominus, *hæc omnia facient vobis propter nomen meum*, pro Deo, & virtute incurrimus in odium mundi. Vbi cæperimus inuocare in nomine Domini, vbi cæperimus nomen dare & Deo, & virtuti, Deoque placere, ſtatim in nos mundialia odia inſurgent. Primi illi fratres Adami Filij adeò amabantur inuicem, vt ad omnia opera ambo ſimul concurrerent. Quid tunc? Ait text. Geneſ. 4. *Factum eſt autem poſt multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino, Abel quoque obtulit de primogenitis gregis ſui, & de adipibus eorum, reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem, & ad munera illius non reſpexit: iratuſque eſt Cain vehementer*, &c. Expende ex quo iraſcitur Cain, nimirùm ex quo Abel apparuit Deo placens, amabantur antea, nulla inter illos differentia, nulla diſsidij cauſa: ſed vbi Abel Deo placet, vbi eius munera recipiunt Deo grata eſſe, ecce tibi odia, & iræ in illum inſurgunt, Chryſoſtom. lib. 2. de Prouident. ait: *Chryſoſt.* *Abel quidem quandiu nullum excellens virtutis ſuæ documentum dedit, agnoſcebat illum frater:*

ter: vbi verò ex ſacrificio placuit, claruſq; meritis eluxit, tùm iam naturam quoq; ipſam ille ignorauit. Virtutis præſtãtia, & Deo grata munera fuerunt ob quæ tantũ odiũ, tãtæq; iræ excitatæ fuerint aduerſus Abelem, vt merito dicat Paul. 2. ad Thimot. 3. *Omnes qui volũt*
2. Thim. 3 *in Chriſto pie viuere, perſecutionem patiuntur.* Si mul, vt mundo renuntias, vt vitia ablegas, & Deo te incipis oſtendere gratum, hoc puta, quia in te exardeſcent homines mũdani. Miraris Ioſephum ſanctiſsimũ cõiectum in carcerẽ, & coniectũ ab illa fœmina, à qua ardẽtiſsime amabatur. Vndè tantus amor ſic potuit in odium, & perſecutionem cõmutari?
Gen. 39. Textus ait cap. 39. Gen. *Cumq; vidiſſet mulier veſtẽ in manibus ſuis, & ſe eſſe contẽptam vocauit ad ſe homines domus ſuæ, & ait ad eos: En introduxit virũ Hebræum, vt illuderet nobis, &c.* Tunc odia inſurgunt, in Ioſephum, cùm cõtẽpta ab illo apparent incentiua peccati: cũ voluptates peſſundat, in carcerẽ rapitur, &
Ambr. compedibus alligatur. Elegãter D. Ambr. de Ioſeph cap. 5. *Quæ enim cauſa crudelitatis, niſi quod cupiditatibus ſuis obſiſti videbat, & deſideria ſuavetita aſſenſione fraudari? En propter quod aperitur carcer, vt ſuſcipiat innocẽtes: ſoluantur catenæ reis, vt imponantur fidelibus: dimittantur veritatis adulteri, vt includatur, qui fidei adulteriũ recuſauit.* Quã cæca eſt ſemper mundanorũ hominum rabies, dum ſcelera maleficorũ præteriẽs, quæ adulteris, quæ periurijs, quæ raptoribus inferre deberet, ea pijs, & iuſtis viris minatur. Et quis eſt iuſtus, qui hanc effu-
Pſal. 39. giat rabiem? Pſal. 39. *Annuntiaui, & locutus ſum, & multiplicati ſunt ſuper numerũ.* Notat pſaltes fructus, quos metit prædicatio Chriſtiana, quando bonis cœleſtibus annuntiatis iuſtos facit, ſed quid eſt, quòd ait, *multiplicati ſunt ſuper numerũ*? An tot poſſunt eſſe iuſti, qui extra numerũ ſint? Abſit: imò nõ ſolum iuſti, ſed & capilli eorũ numerati ſunt: qualiter ergò ad Chriſti prædicationẽ multiplicatio fit ſuper numerũ? Equidem vbi Chriſti fructus incipit apparere in vita hominũ, nõ apparet iuſtus, cuius capilli numerãtur, quin ſtatim non inſurgant phalanges illorum, qui nullius numeri ſunt apud Deum, nimirũ homines impij, & mũdani, vt iuſtum perſequãtur. Autè ſatis D. Aug. in Pſal. 128. ait. *Quid*
Auguſt. *eſt ſuper numerũ? Non ſolum illi, qui crediderũt, & qui pertinent ad numerum ſanctorũ, ſed & ſuper numerum: intrarũt multi iuſti, ſed plures iniqui, & pertulerunt iuſti iniquos. Ideò nequiſquã miretur, audiat Eccleſiam dicentẽ: ſæpè expugnauerunt me à iuuentute mea.* Vix vnũ habet Eccleſia iuſtũ ex numeratis ad vitã, quem innumerabilis perdẽdorũ multitudo nõ in ſequatur. Vix Dei verbis enuntiatis ſe conformãt iuſti, & ecce aduerſus illos ſtant mundi filij, & hoc ab Eccleſiæ initio. Ex quo Chriſti Eccleſia radiauit, aperiuntur carceres, vt ſuſcipiat innocẽtes: ſoluuntur catenæ reis, vt imponãtur fidelibus, dimittũtur veritatis adulteri, vt includãtur, qui fidei adulteriũ recuſant. Parũ abfuit, vt putarem hoc ipſum malum à me fuiſſe conſpectũ, quoties cõcionatores verbi Dei pro ſuggeſtu audiui aduerſus religioſum aliquẽ ordinem declamare: & id præſentib⁹ tẽporibus frequẽtius audio. Scatent ſceleribus ciuitates, periuria per plateas per cõpita intonant; adulteri replẽt domos, alea per nox vigilat, dormiũt ſecuri luxurioſi. Et pulpita aſcenduntur àcõcionatoribus, qui plagas latronibus inuẽtas, fulgura à Spiritu Sãcto in adulteros, in periurios, in aleatores, & ſacrilegos fabricata in ſacratũ religioſorũ ordinẽ cõtorquent. Præſentibus adulteris, periurijs, aleatoribus, imò ridentibus, religioſorũ ordo mordetur, & beſtijs ter re ſanctorũ morticinia dãtur. Sed ſcire cupis qualia crimina fecerint religioſi hi viri, ſiqui dẽ, & ſancti viri, dũ ſunt in hac lachrymarum valle, nõ ſunt liberi à crimine? Non mirarer inueniri crimina etiã apud ſanctos, ſed crimina his obiecta, nõ crimina, ſed præclaræ virtutes ſunt, carpitur ſtudiũ non promouẽdi ſe nec acquirendi ſibi aliqua, in quo poſsit eſſe aliqua ſuſpicio, aut vmbra auaritiæ, ſiue ambitionis; ſed carpitur ſtudiũ promouendi ordinis ſui, quòd reperitur in D. Benedicto, in D. Mauro, in nobiliſsimis, & ſanctiſsimis religioſorũ primatibus, quòd inuenies in ſolis illis religioſis, qui nihil ſibi procurãt in particulari. Hoc viguit in maximo illo Inquiſitore ex dominicana familia Turrecremata, qui nõ fuit Cardinalis, is de fiſco regio accreuit familiæ ſuæ, ſeù ordine ſuo duo illa magnifica monaſteria Sanctæ Cruci Segouiæ, & Sãcto Thomæ Abbulæ dicata, ea ędificiorum amplitudine inſigniuit, ingentibuſq; redditibus ditauit. Nec ideò expilatoris regij ærarij crimẽ incurrit, ſed pientiſsimi Principis nomen æternũ hæreditauit. Sed & aliud crimẽ religioſo ordini datur, quòd media in vrbe de regio munere magnificaędificia erigat, cũ huc peruenit odiũ, iam Dei in ſe vindictam oſtẽtat De ſacri ordinis ædificijs murmuras, caue ne prudentibus viris millia religioſorũ ædificia à ſanctiſsimis religioſis ædificata medijs vrbibus cernentibus, ſicut fœnũ tectorum acreſcere videaris. Pſal. 128. ait Chriſti Pſal. 128
Eccleſia: *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, dicat nunc Iſrael. Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi.* Ideò non ceſſat ſanctorum perſecutio, ſed crebrius iteratur, quia mundani

nihil vnquam possunt in Sanctos. *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, prolongauerunt iniquitatem suam. Dominus iustus concidet ceruices peccatorum, confundantur, & conuertantur retrorsum, omnes, qui oderunt Syon. Fiãt sicut fœnum tectorũ, quòd priusquam euellatur, exaruit.* Expende quale malum prænuntiet Psaltes sanctorum persecutoribus; nimirũ: *Fiant tanquam fœnum tectorum, &c.* solet inter lapides ædificiorum euanidum, & inane fœnum nasci, & nutriri: qui ergò iram suam aduersus sanctos Dei, aduersus ordinem religiosorum à iuuentute sua impugnatum, & minimè expugnatũ, ædificiorum lapidibus nutrit, nonne fœnum tectorum est? Nonne iram in se diuinam incipit ostentare, dum sicut fœnum solis lapidibus nutritur? Pulchrè aiebat D. Zeno Episcopus Veron. in illum Psal. *Ergò, quisapè, & pridem impugnant: qui super dorsum fabricant: qui prolongauerunt iniquitates: quorum concidentur ceruices, qui oderunt Syon: hi sicut fœnũ ædificiorum erunt inutiles, & corporea huius præsentisq; vitæ fructũ cassum minime referentes.* Insciũ te diuina ira impulit, O bone, inædificia ordinis sacri, vt iã indè fœnum appareas, euanidum, & inutile, sine fructu; & fœnum, quòd natum inter lapides, & petrosa, necessum est, quòd areas, nõ habens indè humorem; hoc est non habens materiem ori mordaci. Vnum Vallisoletum mente percurre, & contemplare ibi regium S. Benedicti, & monachorum cœnobium, famosum, & fabrica, & situs celebritate. Plusquam regia D. Pauli, & D. Greg. Monasteria, in limine ipsius regij palatij. Conuentus Discalciatorum D. Francisci intra ipsas Palacij medullas. Sed quòd mireris magis, maximus ille D. Francisci Conuentus in platea maiori, cinctus vndiq, mercatoribus, quorũ ora te prędicant fœnũ euanidum, lapidibus ędificiorum nutritum, qui antequã omnipotentis iudicis manu euellaris, iam exares.

D. Zeno.

Ioan. 15. Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberẽt, nunc autem excusationem non habent, de peccato suo.

§. IX.

In lingua iustorum adeò conspicua est eorum sanctitas, & iustitia, vt nulla aduersarijs relinquatur excusatio.

FEliciores Iudęi fuissent, si mutum Iesum momordissent, nihil enim ab eius lingua audientes, odij sui excusationem aliquã prætẽdissent. At si quidem locutus est Iesus, & ita locutus, vt nunquã taliter locutus fuerit homo, iã odij Iudęorum nulla potest manere excusatio, quãdo illorum culpa fuit, in lingua Iesu non vidisse perspicuã, & euidentissimã eius sanctitatem. Equidẽ inexcusabilis est, qui loquentẽ iustum persequitur, quãdoquidem iustorum loquelæ illos non possunt, nõ facere manifestos. Eus tu, qui dictis, & maledictis persequeris Dei seruos, caue ne te inexcusabiliter damnent eorum loquelæ. Apostolis inter lupos missis, dantur diuini Spiritus arma, sed dantur in linguarũ ignearum specie Act. 2. *Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ, tanquã ignis.* Cur igneæ linguæ dãtur Apostolis? Pulchrè D. Amb. citatus à Lorino, ibi: *Vt nõ esset dubium per diuinam inspirationem animis fidelium vtilem affectum, rationabilem sermonem ministrari.* Expende illud, *vt non esset dubium*: vbi enim viri iusti linguã mouent, nullum desinũt dubitare de eorum sanctitate, euidens eorũ iustitia manet. Quis excusabiliter ignoret iustos illos esse, quorũ linguæ vndiq; in Ecclesia sonant pietatẽ, vitiorum expulsionem, cœlestium notitiam, æternorum æstimationem bonorum? Si in plateis ades, si in compitis, si in angulis ciuitatis, ibi audis linguas sonantes Christum, eę lestes virtutes sonantes: si in templis es, easdem de diuinis loquẽtis audis: si intra tuum cubiculum clauderis, vt orationi vaces; tibi præsto sunt eædem linguæ scriptis mãdatæ, quæ te docent orare, quæ mysteria cœlestia, & tegnas demonum apertissimo sermone pã dunt. Si aduersus hæreses irascaris, eorundẽ hominum linguæ, & scripturæ tibi tela ministrant, quibus hæreses obmutescere facias. Si scientijs gaudeas; iam ab ipsis incunabulis, tibi eædem linguę suggerunt prima vocabula, & rudimenta scientiarum; ab eisdẽ linguis sumis quo posis, & lectiones, & disputationes illustrare Christianas. Certè nulla lingua in toto orbe terrarum pietatẽ sonat, Christũ clamat, quæ horũ iustorum linguis, vel è suggestu, vel è cathedra, vel à libris suggerentibus nõ debeat, aliquid ex his, quæ de Christo, & virtute sapit. Doctè satis aiebat Aug. in Psal. 95. *Quid sibi vult, quòd Spiritus Sanctus apparuit in igneis linguis, nisi quia nullius linguæ duritia est, quæ non illo igne soluatur? Nec enim non habemus iam multas gentes Barbaras credidisse Christo. Quo nondum porrectũ est Romanum imperium, iam Christus possidet. Quòd adhuc clausũ est eis, qui ferro pugnãt, nõ est clausum illi qui ligno pugnãt.* Nihil clausum est in toto orbe terrarum horum iustorum linguis diuina charitate inflammatis; nullius linguæ

Act 2.

Ambr.

Aug.

duritia

duritiæ non domatur: quo nõ perrexit Romanus miles, imò vt plus dicã, quo non perrexit miles hiſpanus, inueniuntur hæ linguæ Chriſtum, & hunc crucifixum ſonare. Et nõ credis iuſtos, & ſanctos eſſe illos, quorũ linguæ replent orbem terrarum ſanctitate? Sanè ſi Ieſus locutus non fuiſſet Iudęis, peccatum non haberent, ſi Ieſuitæ viri non locuti fuiſſent, peccatum nõ haberent aduerſarij, nunc autem quando mundus illos loquẽtes audit, & taliter loquentes, vt replent doctrinis, & ſcriptis orbem terrarum, diſciplinaſque & morales, & Theologicas, & Phyſicas & vniuerſas viro Chriſtiano conducẽtes facultates ditent, nullam excuſationem habent de peccato ſuo eorum aduerſarij. Implicat enim, niſi ab hominum cõuentu pleno Spiritu Sancto, tot linguas, tot ſermones, tot libros de Deo, & virtutibus è vulgari. Similes requirebat linguas in perfectis Chriſti ſpõſis Gillib. Abb. qui ferculum Salomonis explicans ex cap. 2. Cant. illud in primis põderat, quòd ait: *Colũnas eius fecit argenteas*: nõ marmoreas commendat ex robore, ſed argẽteas ex ſonitu. Sed cur ex argenteo ſonitu cõmẽdantur columnæ? An quia, qui in tẽplo Dei columna eſt, firmuſq; ſtat in Dei obſequio, is in ſermone probandus eſt, ſi præclare, & ſublimiter Chriſtum, virtute mq; ſonet? Maximè in hoc argenteo ſonitu oſtẽtantur virtutum columnæ. Ait Gillib. ſer. 18. in Cant. *Columna es, ſi fueris in fide firma; argentea, ſi diuini fueris vſu inſtructa ſermonis. Argenteæ ſint linguæ veſtræ. Argenteæ ſunt, ſi de ſacra Chriſtũ pagina ſonant. Non mittatur maſſa plumbea in os veſtrum. Plumbeum os, eſt, quòd nihil ſubtile loquitur, nihil de ſupernis: ſed totum remiſſum eſt, totum hebes, totum de imis, fortaſſe, & de iniquis. Nàm iniquitas ſedet in talento plũbi.* Sic ex Zachariæ cap. 5. componit os plumbeũ, & linguam argenteam: hæc ineſt columnis virtutum, illud ſubeſt inquitatis ſolio. Lingua argentea vndiq; Chriſtum ſonat, de ſubtili ſacræ paginæ ſenſu mores cõponit, ſublimibus veritatibus perſuadendis nauat operam. Plumbeum os, quid promat, niſi moles, & põdera, quibus prematur proximus: nihil ab illo ſubtile, nihil acutũ, nihil de ſupernis, ſed totum hebes, & de imis, quæ terram oſtendant, terrenoſq; mores. De his dicebat Iſaias cap. 3. *Ruit Hieruſalem, & Iudas cõcidit: quia lingua eorum, & adinuentiones eorũ contra Dominũ, vt prouocarent oculos maieſtatis eius. Agnitio vultus eorum reſpondit eis: peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, nec abſconderunt, væ anima eorum, quoniam redditæ ſunt eis mala. Dicite iuſto quoniam benè, quoniam fructum adinuentionum ſuarũ comedet.* Nota cauſam ruinæ videlicet, *quia lingua eorum, &c.* id quod refert Adamus ad voces illas, quibus Iudæi clamabant contra Ieſum dicentes: *Dæmoniũ habes.* Et cur tàm plumbeum os pondere ſuo illos non deijceret? Sed expendendum, quid addat, de his plumbeis linguis: *Agnitio vultus eorum reſpondit eis, & peccatum ſuum, quaſi Sodoma prædicauerunt.* Inter plumbea verba, quibus proximum cõtundunt, gloriantes in delictis ſuis, dum fingũt verbum Dei prædicare, peccatum ſuum inſtar Sodomitarum prædicãt, & vel ex ipſo vultu, & facie agnoſcuntur, quali morbo inuidiæ, ſuperbiæque laborent. Ait Adamus, ibi: *Facies eorum indicat eos eſſe ſuperbos, ira, inuidia, & odio plenos.* Ecce tibi plumbeis bucis, quę facies reſpõdeat. Iuſto autem dicendum eſt quoniã benè, quoniam in omnibus proſperabitur, fructum adinuentionum ſuarum comedet, nũquam non ſciuit argentea iuſti lingua melliſluis fructibus implere ora. Ait Gillib. ſer. 18. in Cant. *Memento os tuũ cœleſtibus oraculis conſecratũ. Sacrilegium puta, ſiquid nõ dulce, non diuinum, nõ de ſacra pagina ſonet.* Hoc cõmendans Pſal. 80. aiebat: *Buccinate in neomenia tuba, in inſigni die ſolemnitatis veſtræ.* Os requirit Pſaltes in fideli homine argẽteũ, quòd dulce, & amice, & diuine ſonet, & ad hoc ſolum petit, quòd vt tuba ſonet in inſigni die ſolemnitatis veſtræ. Quid intereſt, ò Dauid, quòd ſonet hominis os inſtar tubę in die ſolemnitatis ſuæ, ad hoc, vt argentea, & dulcis, & amica lingua ſonet? Multi ſunt, qui expectant inſignem diem ſolẽnitatis ſuæ, vt quos honoris gratia conueniunt, plũbeis, ferreiſque verbis contundant. An nõ hoc fieri ſolet? Fallar, ſi putauit Dauid, ſi putauit vir nobilis, imò mediocre nobilis id fieri poſſe, quin potius putauit neceſſarium omnino, quòd ſaltem inſignis feſti honor faciet dulce ſonare etiam feralium hominũ ora. Ex quo ſimiliter Gillib. ſer. 18. in Cant. aiebat. *Omnis dies vobis ſolẽnis debet eſſe, ſemper neomenia, ſemper Sabbatum. Ideò os veſtrum quaſi tuba ſit ductilis, tuba argentea, tuba quæ non lites, ſed lætitiam ſonet, ſed ſolemnitatem, ſed cãtica ſpiritualia. Neſcio quomodo de columnis argenteis ad tubas noſtras deflexit oratio, niſi quia optima columna eſt in domo Domini, qui tale os portat.* Tã alienũ fit ab homine fideli plũbeũ aliquod, vel ferreũ in inſigni die ſolẽnitatis ſuæ inſonare; vt ad cõponendũ Chriſtiane os ſuum, hoc efficaciſsimũ medium habeat, quod putet ſemper ſe loqui in ſolemnibus ſui ordinis feſtiuitatibus. Et quis, ſi putet ſolemnia ſui ordinis feſta agere, non cogatur ferrea tunc malea deponere, & argenteis tubis in clamare, & lætitiam, & ſolemnitatem, & cantica

Gillib. Gillib. Gillib. Iſai. 3.

tica personare? Sanè, & qui tale os portat, non tuba solum verbi Dei, sed & columna est, in templo Dei sui.

*Ioan.*15. Qui me odit, & Patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis, quæ nemo alius fecit, peccatum non haberēt, nunc autem, & viderunt, & oderunt, & me, & Patrem meum. Sed vt impleatur sermo, qui in lege eorum scriptum est. Qūia odio habuerunt me gratis, &c.

§. XX.

Qualis quis fuerit manifestè ostendunt virtutis opera, sine quibus nemò bonus est.

INexcusabiles reddiderunt Iudæos Christi Domini opera vndiq; halantia virtutem: quis & si cæcus ex virtutis operibus patentem sanctitatem nō videat? Petrus interrogatus à Iesu Matth. 16. eius diuinitatē publicat; *Tu es Christus filius Dei viui.* Sic rudis piscator occultam in carne diuinitatē agnoscit. Cui Iesus: *Caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus cœlestis.* Miraris quod pater cœlestis dicatur reuellasse Petro diuinitatē filij sui. Quando pater locutus est cū Petro? Quando Petro apperuit pater filij consubstantialitatem? Opera Iesu talia erant, tantæ sanctitatis plena, vt in illis manifestè sese Deus pater ostendere: his, qui velint attendere ad illa. Ad hæc D. Hier. de vera Circūcisione fatur: *Quando reuelauit Pater? Quo tēpore Deus, cum Petro locutus est? Reuelauit, inquit, pater meus, hoc est dicere, operibus credidisti, quæ locuntur filium Dei.* Petrus vidit Iesu opera sanctitatē halantia, vidit Iesu opera Deū testantia, & in operibus sic Iesu diuinitatem agnouit, ac si secreta paterna omnia patentia sibi, & reuelata fuissent. Neminem nouerunt sanctitatis opera fallere; id verè est, quòd ipsa publicant, adeò vt sine ipsis nihil sit. Ille solus putat habere vitam, habere sanctitatē, habere bona, qui ea operibus manifestat, si cessas ab operibus habes nihil. Prouerb. 24. *Per agrum hominis pigri transiui, & per vineam viri stulti: & ecce totum repleuerant vrticæ, & operuerant superficiem eius spinæ, & maceria lapidum destructa erat.* Nec facies saltem agri, seù vineæ pigro homini remanserat, iā ager, non erat ager, nec vinea erat vinea, sed spinarum, vrticarumq; campus. Vndè sic vinea in nihilum redacta est? An demolitureā aper de silua? An singularis ferus de pastus est ea? Nihil dicit de apro, nihil de fera, sed solam prædicat hominis pigritiam, & vbi in operando pigritia est, vbi opera non cernuntur, omnia abeunt in nihilum. D. Ber. ser. 63. in Cant. ait: *Non est vinea stulto. Quomodo vinea, vbi nihil elaboratum vspiam apparet? Tota spinis siluescit vita stulti, & vinea est? Et si fuit, iam nō est, redacta in solitudinem. Vbi vitis virtutis? Vbi botrus boni operis? Audis sapientem irridētem stultum, quòd bona natura, bona gratia, primam suam vineam, in non vineam pigritando redegit.* Eò solum quòd opera negligas, quòd nō appareant in te opera virtutis, puta inte omnia bona emortua, omnia redacta in nihilū. Psa. 77. *Et occidit in grandine vineas eorum.* Grandō nunquam potest occidere vineas; potest quidem grādo fructus vineæ perdere, pampinos frangere, at vitibus non nocet grādo. Quomodo ergò non solum fructus, non solum pampini, sed ipsæ vites, ipsæ vineæ dicuntur occidi à grandine? Eò ipso quod vineæ fiant, sine fructibus, occisæ habentur, & in nihilum redactæ. D. Ber. ser. 63. in Cant. *Quomodo vita cum sterilitate? Occidit, inquit, in grandine vineas eorum; mors trans vita priuatas, quæ sterilitate damnatæ sunt.* Vanè putat se vitā habere, & aliquid esse ille, qui fructus operum non ostendit. Nequid aliquod bonū esse, nisi quādiù operibus virtutis exprimitur. Aiebat Dominus Cant. 8. *Pone me, vt signaculum supra cor tuum, signaculum supra brachiū tuum, quia fortis est, vt mors dilectio.* Si dilectio animis nostris indita adeò fortis est, vt possit ipsa cùm morte confligere, imò mortem superare, cur adhuc necessum est, & cordi, & brachio Christi apponi signaculū? Quiescat brachiū, vbi dilectio Dei viscera nostra depascit, quæ sola mortem superabit. Absit; imò ne dilectio cedat morti, & in nihilum abeat, necessum est, quòd virtutū operibus instet brachium. D. Amb. in Psal. 118. ser. 19. sic fatur: *Et tu signa in tuo sensu & opere veritatem: vt os tuum nō loquatur mendacium: manus tuæ non operentur opera hominum, quæ sunt fallacis istius mundi, sed illa, quæ Dei sunt, vt pauperibus largiantur, debiles subleuēt, mortuos honorent tumulis sepultura. His operibus charitas quæritur, vt nemò possit à Christo, vel periculo mortis à vellere.* Sic charitas inter opera nascitur, alitur, & educatur, vt sine operibus morti cedere cogatur.

D. Bern. Pſal. 77. D. Bern. Cant. & Ambr.

C. A-

CAPVT XXI.

De Spiritus Sancti effectibus.

DE Absentia sua per mortem consolatus Dominus discipulos suos, huc peruenit, vt ostendat haud contemnendam tantæ absentiæ vtilitatem, nimirùm Spiritus Sancti aduentum. Nunquam enim Spiritus Sanctus veniret, nisi ab omni carnali affectu perpurgatos. Et quid diuinus hic Spiritus adueniens faciet? Is nullam veritatem ad salutẽ necessariam non reuelat: Doctoribus, Magistrisque & Ecclesiæ Principibus illud doctrinæ oleum impertiens, quòd descendat à capite, & nouissimos etiam homines valeat illuminare. Nec non Iudæos, alioſque Christi Domini hostes summi criminis, nempè infidelitatis conuincet, conuictisque euidẽter mõstrabit ipsam Christi iustitiam, innocentiã, ac dignitatem, quòd Sathanã prostrarit, totiusq; virtutis sit vindex, & author. Insuper sic filium Dei Iesum apud homines clarificauit, vt eius maiestas medias inter mundiales tenebras cõspicua maneat, & eius doctrina, & fides, & Ecclesia oppugnantium rideat iacula, & peccatum, mortem, mundum, diabolumq;, & eius innumeras phalanges prorsus detriumphet, funditus deuastet.

Ioan. cap. 16. Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini. Absque Synagogis facient vos: sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo: & hæc facient vobis, quia nõ nouerunt Patrem, neque me.

§. I.

Durissima omnium persecutio à bonis simul, & malis oritur, quæ solam Christi Ecclesiam percutit.

DIxerat Dominus præcedẽti capite suos odio habendos, & persequendos à mũdanis: & quantula hæc persecutio ad seruos Dei? Maior alia, eaque acerbissima excogitanda est, quæ non à mundanis solis, sed à mundanis, simul & religiosis, & pijs viris excitabitur; nec templi, nec sacri loci refugium maneat Christi assectis. Hos à suo mũdo eliminabunt prophanissimi homines, & simul viri religione, pietateq; florentes à suis Synagogis ejicient, eorum sanguine Deo, & religioni litantes. Nulla maior excogitari potest persecutio, quàm quæ à probis simul, & improbis oritur, quæ vt sola omnium maxima est, sic in solam Christi Ecclesiam, vtpotè omnium fortissimam permittitur excitari. Quid plura? Maximum vel hinc argumẽtum potes sumere, in te esse Christi Ecclesiæ causam, si videris te simul à probis, & improbis viris impugnari. Sanè D. Amb. epist. 33. dum templum pacis causa à Theodosio Arrianis concessum, accerrimè ipse propugnat ab Arrianis, maximè, tàm religiosorum, quã improborum hominum in se concitat animos. Ab vtrisque habebatur pacis scandalũ. Imperatori iniurius, detrimẽtosus communi vtilitati. Quid tũc Ambrosius? Ex improborum, proborumq; hominum in se accerrima impugnatione, argumentatur secum esse, & Dei, & Ecclesiæ vniuersalis causam. Hæc sunt sanctissimi viri verba: *Quid dicam, quòd etiam Heliam Iezabel cruenta persecuta est? Quòd Ioãnem Baptistam Herodias fecit occidi? Singulæ tamen singulos. Mihi quo minora longè merita, eo tentamenta grauiora. Virtus infirmior, sed plus periculi. Succedunt sibi mulierum vices, alternantur odia, commenta variantur, seniores conueniuntur, præteritur regis iniuria. Quæ ratio igitur est aduersus hunc verniculũ moliri grauiores tentationes, nisi quia non me, sed Ecclesiam persecuntur?* Nunquam in verniculum tot excitantur itę, nunquam in seccam stipulam vibrantur fulmina, sed in turrem supra mõtem positam: nunquam in infirmos peccatores sic iunctim omnium odia desæuiunt, sed in sanctitatem, in iustitiam, hoc est, in Ecclesiã Christi. Fallar, si aliquando improbi, & iusti conuenerint in perdendo scelere aliquo nequissimo. Quãdo nequitia, & scelus non habuit patronos impios? Quando iusti homines suffragia sceleratorum habuerunt, eliminanda vitia? Adeò inaudita est hæc piorum, & impiorum concordia aduersus iniustitiam; vt iam, vel ex illa euidentissimum sit, qui sic abimpijs, & pijs simul petitur, esse iustum. Quis ignoret sanctissimi, & innocentissimi Iobi certamina? Vnus ipse erat in arena, & aduersus hunc diabolus vniuersum orbem excitat, & commouet; cap. 1. *Irruerũt Sabæi tulerũtq; omnia & pueros percusserũt gladio*: Nec id solũ, sed *ignis* *Ambr.* *Iob* 1.

Dei cecidit è cœlo, tactas oues, pueroſq; conſumpſit. Rurſus inſtat exercitus alius, nimirùm: *Chaldæi fecerunt tres turmas, &c.* iam maior alia plaga adeſt: *ventus vehemens irruit è regione deſerti,* & filios perimit viri iuſti. Ad hæc ipſe ſic percutitur, vt & fœtore vlneris cogatur exire, & ſedere in ſterquilinio. Habes iam Sabæorum, Chaldæorumque exercitus, cœleſtem ignem, ventorum rabies, morborum pæſtilentiam aduerſus vnũ Iobum, nec tamen ibi finitur perſecutio. His omnibus adduntur cap. 2. tres Iobi amici, ſanctiſsimi, religioſiſsimiq; viri; qui Iobi animum grauiſsime linguæ gladijs transfodiant, iniuſtũ illum, & ſceleratum reputantes, & tãto ſupplicio dignum. Miraris iuſtos homines conſenſiſſe latronibus, vt Iobum trãsfodiant: & cum Chaldæorum, Sabæorumque ne farijs, turbis concurriſſe aduerſus illum? Ne id mireris præmittitur de Iobo cap. 1. *quòd erat vir ſimplex, & rectus, ac timens Deum, &c.* Id quod vel exeo euidenter perſpicitur, quòd & piorum, & impiorum ſimul talem, ac tantam contraditionem ſuſtinuit. Accipitè adhuc verba in hanc rem pulchra ex cap. eiuſdem 42. *Poſtquam autem locutus eſt Dominus verba hæc ad Iob, dixit ad Eliphaz Themanitẽ. Iratus eſt furor meus in te, & in duos amicos tuos, quoniam non eſtis locuti coram me rectum, ſicut ſeruus meus Iob. Sumite ergò vobis ſeptem thauros, & ſeptem arietes, & ite ad ſeruum meũ Iob, & offerte holocauſtum pro vobis: Iob autem ſeruus meus orabit pro vobis, faciem eius ſuſcipiam, vt non vobis imputetur ſtultitia.* Quibus verbis hoc vltimum notandum, quòd errores horum virorum non malicię dentur, ſed ſtultitiæ, & ignorantiæ, ait enim: *vt non vobis imputetur ſtultitia.* Sed ſi ex ſtultitia, & ignorantia errabant, quare eorum ignorantia nõ erat prorſus excuſabilis? Cur non excuſabiliter poſſent ignorare iuſtum, quem tot malis, & ærumnis opprimi cernebant? Nonne pijſsimorum hominum eſt plagas à Deo illatas, noſtris attribuere peccatis? Cur ergò non iuſtè ignorent pijſsimi hi viri iuſtitiam Iobi ſub tot, tantiſque plagis? Equidem habebant pro iuſtitia Iobi euidentiſsimum teſtimonium nouum, & inuſitatum cõcurſum plagarum ex impijs, & pijs conflatum. Videbant Iobum à Chaldæorum Sabæorumque peſsimorum latronibus ſpoliatum, à rabie dæmonum percuſſum, ſimulque ſe ipſos, & ſi ſanctos, & pios viros in eumdem concitatos, totq; tribulationes ab impijs, & pijs cõcitatæ clare oſtendebant, non poſſe eſſe, niſi aduerſus hominem iuſtum. Non multum ab eſt Orig. lib. 3. in Iob. paulò poſt initium inquiens: *Hanc ſcilicet cogitationem malam, atque illiciram in iſtis viris viri faciens Diabolus, ſuccendit cor eorũ ad omnẽ iram, & indignationẽ aduerſus Iob, cũ ſtuderet cõfirmare, quod Deus iuſtus fuerit, Iob verò iniuſtus, & impius, & peccator. Aduerſus quod fortiter ſtans Iob non permiſit ſe audire vaniloquos illos à Diabolo ſuccẽſos. ſed & bonum Deum oſtendit, & ſe abſq; culpa vniuerſa hæc pati demõſtrauit. Non enim Deus illi hæc mala ingeſsit, ſed diaboli liuor, atque inuidia. Multæ tribulationes non iniuſtorum, ſed iuſtorum ſunt.* Expende vndè ſe iuſtum demonſtrauit Iob, nimirùm, quia *multæ tribulationes non iniuſtorum, ſed iuſtorum ſunt*, vbi adeò multiplicantur tribulationes, vt nõ ſolum ab impijs excitentur, ſed & ſimul à pijs concurrentibus, non poteſt licite ignorari iuſtus, qui talia patitur. Nũquã enim huiuſmodi tribulationes permitti ſolent, niſi aduerſus iuſtum, & ſanctum. Quòd ſolatium nemò tollet ab illo, qui in ſui odium videat viros probos conſenſiſſe prauis.

Iob. 1.

Origen.

Ioan. 16. Et nunc vado ad eum, qui miſit me, & nemò ex vobis interrogat me. Quo vadis? ſed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia impleuit cor veſtrum.

§. II.

Si mundi ærumnæ, earumq; fines ponderentur, non triſtitiam, ſed gaudium pariunt.

ECce vobis vndè triſtitia veniat in Apoſtolorum corda, nimirùm ex eo, quòd audientes mortem, & præſuras Ieſu, non interrogant, quo vadat, hoc eſt, non ſcrutãtur, quò per tot mala tendat: nõ quominus intuẽtur, qualem in finem mala hæc deſinere habeant. Qui enim ſic ærumnas, earumq; fines viderent, non triſtitiam, ſed gaudium ſibi compararent. Apud Matth. cap. 24. monebat Dominus ſuos; *Audituri eſtis prælia, & opiniones præliorum. Videte, ne turbemini.* Inter præliorum diſcrimina, inter ſpicula hoſtiũ, imò inter ipſas pannatas, & iã volantes mortes hoc vobis ſit conſilium ad terrores excutiendos omnes nimirùm: *videte*, introſpicite diſcriminis, & mortis ſubſtantiam, adeò, vt fines earum per calleatis. Qui maneat terror in morte, vbi eius naturam videris, quæ

Matt. 24

vicinam ostendit immortalitatem? Sanè, qui sic videat mortis discrimina, eiusque naturã facile commutabilem calleat, in nullum timorem, in nullam turbationem cadet. Aiebat Orig. hom. 28. in Matth. *Videte, non dixit, audite: hortans eos solicitos esse, vt oculis anima possint videre, postquam audierint prælia, & auditiones præliorum, singulorum naturam, & videntes, ne terreantur.* Nullus nobis manebit terror, nulla tristitia, nulla solicitudo in ærũnis, & persecutionibus, & vniuersis malis; si cominus singulorum naturæ introspiciantur, quàm breuiter transeant, quàm gloriosum, & quietum finem afferant. Horrebat Moyses, imò fugiebat inhiantem colubrum ex virga factum: & quis non fugeret abhorrendi serpentis facie? Sed ait Dominus Exodi. 4. *Extende manum tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, & versa est in virgam.* Ecce tibi cuius fugiebat ora, vbi caudã prehẽdit, non quod fugiat, inuenit, sed inuenit baculum, quo sustẽtetur, & super omnes Ægyptios illustris euadat. Quid plura? Ærũmnæ, & mortes fugientibus horrori sunt, verùm accedentibus, & intro spicientibus earum naturam, earum finem apprehendentibus, non horrori, sed lucro, sed vtilitati. Qui à longè aspicit horrentem malorum faciem, cur non fugiat, quasi à facie serpentis? Qui accedit, & videt finẽ, & prehẽdit caudam, & obsequium inuenit, & securitatẽm. Explicorem exemplo Babyloniæ fornacis Dan. 3. huius succensæ horrendum quid, stridebant flammæ sese vsque in cœlum tollentes; tres verò pueri Hebræi tanti discriminis finem intuentes minimè refugiunt mitti in fornacem. Erant igitur intra fornacem pueri; erãt à longè Chaldæi spectantes, & horrẽtes flãmas, quid tunc? *Effundebatur flãma super fornacem cubitis quadraginta nouem: & erupit, & incẽdit, quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & sociis eius in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis, quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristauit, &c.* Ecce tibi sanctissimi pueri, dum ardentem fornacem nõ refugiunt, sed quas putabant voraces flammas ingrediuntur, nec læsionem, nec tristitiã ibi inueniunt, sed lętissimum ventum roris flãtem, Chaldæi autem, qui foris stant, qui flãmas horrent, & fugiunt, misere ab ipsis flammis erumpentibus perimuntur. Non equidem, qui fugit ærumnas, sed qui earum contemplatus finem, eas amplexatur, is est, qui omnia læta, & prospera inuenit. Ad hæc D. Hilar. ser. 2. de Nuptijs, inquit: *Quantũ lætitiæ in præsenti obtinent merita religionis, & priuilegia sanctitatis? Ecce horrendum nescio quid anhelãtes globi, & per quadraginta cubitos ebullientes extrinsecus sæuiunt, intrinsecus pareunt; extra fornacem sapiens ignis irascitur, & intus in fornace famulatur.* Sic vniuersa mala aduersus metuentes, & refugientes ardescunt, in illis autem, qui accedunt propè, qui minimè refugiunt illa subire, nil triste, sed omnia lęta, & prospera causent.

Origen.

Exod. 4.

Dan. 3.

D. Hilar.

§. III.

Cœlestia meditanti mundiales laquei nihil nocent. Vbi qualiter patres consulant filijs.

CApiuntur Christi discipuli tristitia, sed vndè, qui Christo nomẽ dederunt, mũdialibus his affectuum laqueis capi possunt? Aiebat Dominus; *Vado ad eum, qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quo vadis? Sed quia hæc locutus sum vobis tristitia impleuit cor vestrum.* Cur non caperentur tristitia, qui nihil de cęlesti patre percontantur, nihil interrogant de cœlestibus? Vtinam discipuli discedentem Dominum mirantes, & Deum patrem, & cœlestia regna, ad quæ Iesus ibat, animis intuerentur, de illisque ratiotinationes, & meditationes haberent, nulla penitus tristitia, nullo mũdialium affectuum laqueo caperentur. Huc refero illud Prouerb. 1. *Frustra iaciturrete ante oculos pẽnatorum.* Vbi quæ cœli sunt incolæ aues, oculos habent, quibus cœli lumina intueantur, facilè vitãt laqueos aucupum. Nil sunt laquei, nihil valent retia ad eas capiendas aues, quæ perpeti volatu, claris oculis cœlestia contemplantur. Fœlix ille, qui pennatus reptilia, & humi iacentia bona prętereiens, ad ardua, & sublimia volat, totusque oculus fit, vt contempletur diuina, is omnes mundi, & diabolilaqueos facile despicit, & inanes dimittit, ac vacuos. Sic præfata verba explicans D. Salonius, tandem ait: *Frustra laqueus insidiarum diaboli obijcitur sanctis, & electis viris, quia facile superare possunt insidias diaboli, qui suã conuersationem habent in cœlis.* Equidem eo ipso quòd ad sublimia tendas, quòd de cœlestibus agas, quòd diuina, & æterna mediteris, facile excutis vniuersos mũdi laqueos. Nullus laqueus Satanæ non perspicuus, & inanis est illi, qui cœlestia attento rimatur intuitu. Vniuersis spoliabatur bonis Iob sanctissimus, ipse tamẽ inter omnium bonorum repetitas iacturas ad Deum se confert inquiens cap. 1. *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut*

Prouerb. 1.

D. Salon.

Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Quid tunc rabidus hostis? Ad laqueos currit, laqueumque parat viro sancto omnium periculosissimum: dilectam adducit vxorem: in cuius lingua verba componit, quæ possint humanum hominis affectũ cõcutere. Quid plura? Ait textus iuxta Septuag. lectionem cap. 2. *Is autem respiciens in eam, inquit: Quasi vna stultarum mulierum locuta es, si bona suscepimus de manu Domini? &c.* Nil moratus, statim deprehendit mulieris stultitiam, statim Sathanæ laqueum vidit, in lingua vxoris, quẽ protinus excusit. Sed vndè tàm cito vidit laqueum? Cur non magis affectu vxoris capitur? In lingua vxoris parauit hostis laqueum Adamo, & captus est; cur non similiter capitur Iob? Cur non vel ad momentum laqueus illum latere potuit? Illa verba id indicãt, *si bona suscepimus de manu Domini, &c.* Vbi totus erat animo fixus in Deum datorem omnium bonorum, nõ potuit, nõ statim videre vniuersos laqueos inimici, & à se vacuos abijcere. Pulchrè aiebat Orig. hom. 2. in Iob. *Ipse respiciens in eam. Quis? Iob ipse respexit eam, qui ante ad Deum respiciebat, qui primum Dominum contemplabatur, qui dudum ad æternam incorruptionem sinceriter intendebat. Ipse ergò respexit ad vxorem, ad insidias, ad muscipulam, ad subuersionem, ad ruinam.* Qui ante ad Deum respexit, æternaque præoculis habebat, ex indè etiã in vxore dilectissima, non potuit, non videre insidias, muscipulam, subuersionem, ruinã. Parabantur sanctissimo viro retia, parabantur periculosissimi laquei, sed parabantur hæc in vxoris lingua, vt quo occultiora, & nocẽtiora existerent. At ille non antè vxorẽ, quã Deum respiciens, nõ antemundiales voces, quàm cœlestia reminiscens, statim laqueos notauit, & nullo negotio contriuit. Hinc sapiẽter monebat D. Chrysost. hom. 8. de Pœnit. *Tu verò cum mulierem videris formosam, splendentem oculis, ornatam stola, libidine titillantem, desiderantem visum: respice desuper stãtem coronã, quo tale spectaculũ prætereas.* Quisquis enim cœlestia rimatur, æternaque, & incorruptibiles coronas ante oculos suos constituit, fallar, si prendi possit huius affectibus mundi nequissimi. Si vel occultissimos sub splendenti laqueos pulchritudine, non videat, si mortes, ruinasq; medijs in voluptatibus non perspiciat. Caueat homo ne Dei, æternorumque bonorum meditationes dimittat, & facili negotio mundiales sibi, & suis laqueos excutiet. Gen. 33. accedens Iacob Sichar, emit partem agri, in qua tabernaculum fixit, cùm omni domo sua: *Et erecto ibi altare invocauit super illum fortissimum Deũ Israel.* Quid tunc? Immediatè ad hæc incipit cap. 34. dicens: *Egressa est autem Dina filia Lia, vt videret mulieres regionis illius. Quàm cum vidisset Sichen filius Hemor Princeps terræ illius, adamauit eam, & rapuit, &c.* Expende quando capitur Dina, quãdo laqueos incurrit; nimirùm quando paternum tabernaculũ dimittit, in quo fortissimus Deus Israel inuocabatur, & præ oculis habebatur. Proh dolor? Nunquam incurrisset laqueos, si nũquam oculos à paternis tabernaculis, à Deo ipso deflexisset. Pulchrè id illachrymatur D. Cyril. Alex. de adoratione in spiritu lib. 14. inquiens: *Vide eam vt, quæ eo castã fuisse, & virginitatis ornamenta retinuisse, dum in tabernaculo patris versata est, & habitauit in quo ille inuocauerat Deum Israel, & altare augustum erexerat. Vbi verò de paterno tabernaculo exiuit, sacroque loco relicto, cùm exteris est mulieribus congressa illico ad incestum, eius contumelia insucta, vi perducta est.* Nihil sic nos à laqueis, & perturbationibus mundialibus liberat, quàm, cœlestis illius tabernaculi paterni habitatio, & cum Deo conuersatio. Nil aliud velit homo videre, quàm cœlestia bona, & paterna, nil cognoscere prius, quàm id quod de Deo est, Deum in omnibus inuocando, & fallar, si vllo capiatur laqueo. Et expendendum amplius circa literam præfati loci, quale tabernaculum paternum fuerit, quòd filiam securam tenuit à raptu: Quale tabernaculum? Tabernaculum, *in quo Pater inuocauerat Deum, & altare augustum erexerat.* Et quidem illæ paternæ domus tantum liberãt filias, & filios à laqueis, vbi Deus inuocatur, illiique erigitur altare. Cur pater non videat filias prosterni, cur non videat filios in mille dedecoris barathra incidere: si eius in domo, nihil de Deo auditur, parui, aut nihili æstimantur diuina? Si totus circa tẽporalia versaris, si æternorum tabernaculorum, Deique fortissimi, aut nunquam, aut oscitanter memineris, non excuties laqueos à domo tua, quibus in infamiam, & dedecus rapiantur filiæ. Sapiẽter enim ait Cyril. *Vide Dinam vsque eo castam fuisse, dum in tabernaculo patris habitauit, in quo ille inuocauerat Deum Israel, & altare augustum erexerat.* Eò vsque bene se habebunt filiæ, & filij tui, dum in domo ea patris habitent, in qua inuocetur nomẽ Dei & præoculis sint diuina. Eo vsque quis diaboli laqueos fugiet, dum sit in loco, in quo præcipua solicitudo habeatur de bonis cœlestibus, de Deo immortali, & inuisibili. Noluisti filios, filiasque sanctissimi Iobi à diabolo repẽte perimi: de his ait textus cap. 1. *Filijs tuis, & filiabus bibẽtibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit,*

Septuag. Orig. Chrysost. Gen. 33. D. Cyril. Cyril. Iob 1.

ruit, &c. In domo fratris sui primogeniti epulantes, opprimuntur Iobi filij; cur nõ opprimuntur in domo patris, dum epularẽtur illic? Nonne vniuersi filij aliquando conueniebant in domo patris, vt epularentur ibi, & sicut nouellæ oliuarum in circuitu paternæ mensæ existerent? Imò id paternum cõuiuium celebrari à Iobo post finita conuiuia fratrum inter se putat merito noster Pineda: postquam enim fratres sua peragebant conuiuia, mittebat Iob ad eos, vt sequenti die apud se conuenirent. Et post patrem statim sequebatur primogeniti conuiuium: ex quo infero, quòd pridie ante ruinam omnes filij cõuenerãt apud patrem, & in paterna domo celebrarant conuiuium, quandoquidẽ cùm sunt in domo primogeniti perimuntur. Cur ergò Diabolus non magis festinauit, vt eos opprimeret? Cur non eos in domo patris iũctos comprehẽdit, sed maluit expectare primogeniti conuiuium, vt nõ patris in domo, sed in domo fratris rabiem exerceret suam? Id insinuat textus cap. 1. cùm de patre euocatore filios in domum suam, & de ibi celebrato conuiuio, inquit. *Mittebat ad illos Iob, & sanctificabat illos, consurgensq; diluculo offerebat holocausta pro singulis.* Ecce tibi Iob mittebat ad filios, vt paternam domum conuenirẽt: sed & illos excipiebat paterna domus, in qua pater inuocauerat Deum, augustumq; ibi altare erexerat, multisq; repleuerat sacrificijs. Non potuerunt ergò filij Iob à Dæmone opprimi, imò nec contristari, dum in domo patris habitabant, in qua ille inuocauerat Deum, & altare augustũ erexerat. Proh inexpugnabiles parietes, ad inuitãdos filios: intra quos, & nomen Dei inuocatur, & animarum negotia tractantur, & æterna bona prouidentur filijs.

Ioan. 16. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis, vt ego vadam, si enim non abiero, Paracletus nõ veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.

§. IIII.

Viro iusto nulla tribulatio non vtilis, & conueniens est.

A Postolis eripiebatur per mortẽ Christus, de cuius conspectu ipsi viuebant, & tamen dicitur, & verè dicitur, quòd expedit eis, vt Christus ab eorum abscedat oculis. Et qualiter expedire potest eis tãta doloris occasiõ? Mundo, & omnibus mundi bonis renuntiarãt, vt Iesu præsentia fruerentur; imò & vitam ipsam contempserant pro Iesu: nec aliud sibi bonum cupiebant extra Iesu, modo Iesus eis eripitur, & cùm Iesu omnia illis gaudia, eripi necessũ est. Et hoc expedit eis? Sanè iustis viris nulla tẽporalis iactura, nulla tẽporalis tribulatio accidere potest, quæ eis non expediens, & commoda sit. Vbi ligna notabat Dominus, quibus ædificaretur arca, quę dilubia vinceret, ait Gen. 6. *Fac tibi arcam de lignis leuigatis.* Sep. tuaginta legẽdum putant: *Fac tibi arcam de lignis quadratis.* Cur quadrata requiruntur ligna ad ędificationem arcæ? Vt exprimant qualis sint viri iusti, ex quibus cõstituitur Ecclesia Christi; sunt enim iuxta quadratorum lignorum, quæ nunquam nõ apte, & conuenienter cõcidunt. Rem pulchrè explicãs D. Aug. Psal. 86. inquit: *Non enim frustra etiã de lignis quadratis ædificata est arca Noe, quæ nihilominus figuram gestabat Ecclesiæ. Quid est enim quadrati? Attẽdite similitudinem, quadrati lapidis similis debet esse Christianus. In omni tentatione sua Christianus non cadit, & si impellitur, & si qua vertitur, nõ cadit. Nàm quadratum lapidẽ quacumq; verteris, stat.* A nullo impulsu quadratus lapis non cõuenienter cadit: sic iusto viro omnis tribulationis impulsus conueniens aduenit, quacumq; impellatur, apte, & conuenienter constituitur. Nihil iusto viro, & si durum, & si acerbum, non expediens saluti à Deo amante paratur. Crucifixi Domini latus lancea perfodit Ioan. 19. *Et continuo exiuit sanguis, & aqua;* aqua, quæ baptisma adãbraret; sanguis, qui tribulationum, & passionum calicem fidelibus porrigeret. Sed illud notandum, nimirum in quo signabantur tribulationes, & passiones in fidelibus insurrecturæ; signabantur enim in sanguine manãte à vulnere dextri lateris. Et cur adeò tristia & acerba signa non magis à sinistris notabãtur? Planè simul enuntiabatur tribulationũ iustorum qualitates, quæ dextræ sunt, & nũtiæ venientis fœlicitatis. Ideò ait D. Ber. ser. 7. in Ps. Qui habitat. *Dominus meus Iesus etiã dextrum sibi propter me passus est latus fodi: quòd videlicet, non nisi de dextera mihi propinare vellet.* Passionum, dolorum, tribulationum calicẽ propinat; sed non nisi, quæ dextræ iustis veniant, & fœlicitatis plenæ. Exurgẽt tribulationes, exurgent prælia, & dolorum occasiones; at quæ expediant iustis, illosq; in Dei dextera considere efficiant. Hinc ait Iob cap. 30. *Ad dexteram Orientis calamitas meæ illico*

Gen. 6.

August.

Ioan. 19

D. Bern.

Iob 3.

illico surrexerunt; pedes meos subuertêrũt, & oppressurunt quasi fluctibus, &c. Nulla calamitas cuiq; acerbior accidit, quàm Iobo acciderũt calamitates suæ; sanè illum, & dolor, & intolerabilis fœtor, & hostium rapinæ, & amicorum mordacitas vehementer affligebant: & nilominus de his malis locutus, ait: *ad dexteram Orientis calamitates meæ surrexerunt.* Ad dexterã ais, ò bone, an dexter fuit impletus Chaldæorum aduersus greges tuos? an dexter fuit ventus, qui concutiens filiorum domum, septẽ tibi charissima pignora eripuit, & orbatum reliquit? Pulchrè ait Gillib. Ab. ser. 38. in Cant. *Iure ventum illum dextrũ vocauit, qui nihil ei quæsiuit sinistrum inferre: quin etiam coronæ gloriæ viro iusto comportauit augmentum, quando virtus probata enituit, & quãdo prouocata excreuit.* Nihil aduersi, nihil doloris excitatur in viros iustos, quòd illis ex dextra non soleat venire, quòd illos non magis impellat ad dexteram Christi.

Gill. Ab.

§. V.

Vel totius nostri corporis dispendio cõparare debemus, quòd fratrum amor purus, & perfectus ad Deum ascendat.

QVia Iesus à discipulis suis se adhuc humano amore diligi sciebat, ideò ait suã absentiam illis expedire, vt sic eorũ dilectio, quæ & si bona, & pia erat, tamen non adeò perfecta adhuc existebat, purificaretur omnino, & perficeretur, nõ in corporalibus manens, sed se eleuans, ad spiritualia, & diuina. Hanc causam insinuat Iesus absentiæ suæ in præsenti iuxta Sanctorũ Patrum sensum cõmunem. Sed esto, quod absentia Iesu expediẽs fuisset discipulis, vt eorum dilectio perficeretur circa diuina, cur necessum erat ad hoc, quòd Iesus se per tàm horribilem mortem absentaret? Modo de morte sua cõsolaturos discipulos, vtilitatem suæ absentiæ ad amorem perficiendum proponit: cui amori perficiẽdo sufficiebat absentia Iesu simplex: cur supra hanc absentiã additur mors acerbissima, additur passio, qua crudeliter cõteratur à carnificibus tota illa sanctissima humanitas? Cùm Apostoli circa sanctissimam humanitatem afficerentur, allecti incredibili eius sapientia, & comitate, & pulchritudine; vbi egit Deus de eorum amore perficiẽdo, & eleuando ad sola diuina, & spiritualia, suam humanitatem conterendam, & deformandam carnificibus tradidit, vt doceret, quanto etiã nostri corporis dispendio emere debeamus, quòd fratrum amor, omnino purus, & perfectissimus in Deum abeat. De Ezechia rege pijssimo dicitur. 4. Reg. 18. *Cõfregit serpẽtem æneum, quẽ fecerat Moyses, siquidem vsq; ad illud tempus, filij Israel adolebant ei incensum, vocauitq; nomen eius Nohostan, id est, æneum.* Erectus serpens æneus in ligno salutẽ dabat aspiciẽtibus Israelitis, vt habes Num. 21. ex quo sic manserunt Israelitæ affecti in illã imaginem, vt illi exhibentes honorẽ, verùm Deum obliuioni traderẽt. Id quòd animaduertens nobilis, & pius rex, vt Israelitas in vnius Dei honorem, & amorẽ reduceret, æneum serpentẽ cõfregit, in minutissimaq; dissecauit fragmina; vt in illo videntes non viuiuidum numen, sed æris fragmina, ad verã confugerent salutis humanæ causam. Cur ò Rex sic serpentem æneum per Moysem fabricatum, à Deo in salutem populi datũ cõfringis? Cur non magis reuereris Moysi manum, Dei opus, & munus? Meritò, non parcit Dei muneri, nec Moysi operi, vt Israelitarum affectus pure, & perfectè in vnũ Deũ reuocaret. Quid plura? Sanitates, & virtutes, quæ à Iesu humanitate exibant, & sanabant omnes, Iesu assectas rapiebant adeò, vt humano quodam amore, licet pio, & bono, & debito affecti circa humanitatẽ visibilẽ minus attẽti essent circa inuisibilia, & spiritualia. Tunc filius Dei carnificibus tradidit sanctissimam humanitatem deformandã, confrigendãq;, vt sola spiritualis eius gratia apparens, fideliũ animos in Deum prorsus perfecto, & spirituali amore diligendum traheret. Nec sanctissimæ humanitatis gratiæ ingentes, incredibilis, pulchritudo, sapientia singularis; nec corpus illud à diuino spiritu fabricatũ effecit, ne ipsa in confractione staret, vt purus hominum, & perfectus affectus in Deum euolaret. Huc spectans illud Cant. 4. dum pulchritudinem humanitatis Christi describit, ait: *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua:* expende illud fragmen, quasi facies illa pulcherrima, in quam desiderant Angeli prospicere, hominibus ita fracta, & contrita exhibeatur, vt nihil in illa cernere queant, præter quædam fragmina purpureo madida sanguine. Sed cur sic infragmina purpurea ostenditur hominibus diuisa diuinissima illa facies? Vt solũ in illa gratia spiritualis appareat, quæ ab omni corporeo humanas mẽtes in Deum, summe, & perfectissimè amandũ trahat. Non longè abest Gillib. Abb. ser. 25. in Cant. aiens: *An non tibi quasi fractas habuisse genes videtur ille, qui eas dedit percutiẽtibus, dedit vellentibus, & non auertit à conspiciẽtibus? Bona quidem hæc fractio, perquã interior*

4. Reg. 18.

Cant. 4.

Gill. Ab.

capit

capit virtus eminere, & quæ intra carnis corticẽ claudebatur erũpere gratia. Quasi cõfracta videtur tãta dignitas ad passionis se inaniens iniurias; sed per hæc fragmenta, salutis se nobis vbertas effundit. Frangitur diuinissima facies, vt spiritualis gratia ab intus appareat, ne exteriora bona tẽporibus famulãtia nos detineãt, sed in confractione apparentia nos in intima, & suprema, & prorsus spiritualia ducãt, in quibus perfectissima consistit salus. Et qualem confractionẽ nõ sustineat diuinissima Christi facies, vt humanos affectus ab omni corporeo defæcatos, in vnum Deum perfectissime amandũ trahat? Hęc sanè est facies Christi, hæc est vera, & perfecta pulchritudo, quæ sciat se cõtritioni, imò & perditioni dare, vt spectantium affectus à se, in vnum Deum impelleret. In hac hodie gloriatur pulchritudine Lucia illa virgo, quæ sciuit oculos configere suos, & eruere, nequis propter illos minus Deũ amaret. Hinc aiebat Tertul. lib. de cultu fœmin. *Planè gloriabitur Christianus in carne, sed cum propter Christum lacerata dura uerit, vt spiritus in ea coronetur, non vt oculos, & suspiria adolescẽtum post se trahat.* Illa facies, illa pulchritudo sola est, in qua debeat gloriari Christianus, quæ deformari, imò, & lacerari amat, ne oculis, ne suspirijs hominũ vni Deo debitis detrahat aliquid. Quòd enim sit turpissimum homini, occasionem prębere offensis diuinis, etiam vbi ipsa nullam culpam incurrit, habes lib. 13. cap. 1. §. 3.

Tertul.

malitiã, & fæditatem suorũ scelerum oboculos patiatur clamabat Psal. 33. *Accedite ad eum, & illuminamini*: & post hanc vocẽ paucissimi sunt, qui accedere audeãt. Ad venire in lucẽ, non omnibus amicum, & lætum est? Qui timeant ad lucẽ accedere? Vniuersi, qui beneficio lucis cogẽdi sunt peccatorum suorum in propria specie malitiã, & fæditatẽ intueri; hi non tanti infernalium tenebrarum horrorẽ, quanti hãc lucem habent. D. Basil. hom. in Psal. 33. *Qui verò male fecerint, in probrum, & confusionẽ resurgent: in se ipsis turpitudinẽ, & formas eorum, quæ peccarunt conspiciẽtes impressas. Erit certè confusionis eiusmodi impressio istis tanto plus horroris quam vel ipsa tenebræ, aut ignis æternus, quòd in ea æternũ victuri sunt peccatores, semper ob oculos versantes vestigia illa peccati in carne admissi.* Supra exteriores, & sempiternas tenebras, supra tormẽtũ voracissimi ignis, reputabunt etiã hominum nocentissimi dolorẽ videndi in propria malitia, & fæditate sua crimina. Cui cõsonat D. Ephrem ser. de Iudicio, inquiens: *Horribilior tenebris, illoq; igne pudor erit, atque confusio, in qua versabũtur semper ob oculos, vestigia illa peccati, quasi notæ alicuius turpitudinis, nec delebilis vnquã, in memoria animæ æternũ duraturæ.* Pone hinc reproborum flãmas, tenebrosum inferni carcerẽ; illinc perpetrata à quouis crimina, ablatis operculis, in sua solum fœditate, & manifesta malitia, & nullus accedet voluptuosus, nullus ex contulis istis palatinis, nullus nequã, qui non eligat æternis potius flãmis terreri, tenebroso carcere includi; quàm cogi ob oculos habere manifestã suorũ peccatorum malitiã, & turpitudinẽ. Quã pœnam vt omnium grauissimã, sic reprobis hominibus reseruatã à iusto iudice nouimus. Postquam enim Isaias Babylonẽ, hoc est, mũdialem ciuitatẽ traditã flãmis describit, sic pergit cap. 13. *Habitabunt ibi struthiones, & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi vlulæ in ædibus eius, & Sirenes in delubris voluptatis.* Non solũ Babylõ flãmis dabitur, sed & habitabitur his malis auibus, sed post flammas, quæ exaggeratio est ista supplicij, quòd inibi habitẽt, & saltent, &, & mutuo sibi respõdeãt aues istę? Sanè summa est exaggeratio supplicij, quãdoquidẽ in malis auibus istis cuiusq; scelera representãtur, quæ perpetuo ob oculos sint miseris. Crudelitates vniuersę instar struthionum; theatrales saltus instar piloforum, & voluptates, & lasciuiæ cunctæ instar Sirenum, instar vlularum visæ, vehementer oculos, & memoriã miserorũ affligẽt. Ad hæc D. Aelredus ser. 10. in Isaiam, ait: *Quomodo quæso in Babylone iam vltricibus flãmis exposita, aut struthiones habitabunt, aut pilosi saltabunt, aut vlulæ in*

Ephrem.

Isai. 13.

D. Aelr.

Ioan. 16. Et cum venerit ille arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio.

§. VI.

Maximum impiorum supplicium est, quòd propria scelera in sua fœditate videant.

VErbum illud *arguo* duas significationes habere solet in scriptura diuina. Prima est, qua significat idẽ, quòd reprehendo, increpo, castigo, vt Apoc. 3. Quos amo, arguo & castigo. 1. Thimoth. 5. Peccãtes corã omnibus argue: Altera significatio est, qua significat idẽ, quòd conuinco, clarisrationibus manifesto. Quæ duo Spiritus Sanctus efficit aduersus omnes impios, arguẽs illos de pecto; dum tollens vniuersos impiorum prætextus, & peccatorum opercula, euidentissimè peccata manifestat, oboculosq; impiorũ ponit, quæ est maxima illorũ castigatio, & supplicium non paruum. Quæ mens euidẽtem

in ædibus eius respondebunt, vel Sirenæ in delubris voluptatũ? An quia ad confusionẽ illorũ, qui se his vitijs polluerunt, ipsa vitia, eorum oculis, ac memoriæ ingerentur, vt sicut, in corpore pœna: ita & peccatum pro quo puniuntur versetur in conscientia? Erit ergò in illa ciuitate dãnata, sicut pœna æterna, ita & peccatorum, quæ fecerunt, æterna memoria. Summũ equidẽ supplicium est, quòd mundi vitia in sua fœditate illi ob oculos ponantur: & quòd cogatur videre mũdus in suis theatris non comtulorũ iuuenũ, puellarumq́; sed pilosorum, hoc est, monstruorũ horrẽdorum saltus; & pro suis voluptatibus, & delitijs, triste, & lethale occinentes Sirenes, & vlulas. Felix qui in præsenti à diuino Spiritu sic arguitur de peccato, vt eius à se admissi fœditatem videns, dolorem sentiat, & confusionem, quæ possit ad salutem proficere. De hoc suprà lib. 13. cap. 1. §. 2.

§. VII.

Ille diuino spiritu agitur, cuius virtus non solum inter vitia, sed & inter aliorum virtutes excellere nititur.

NOn dignus Spiritus Sancti fructus, si solùm mundum de peccato argueret, nisi etiam, & mundum argueret de iustitia; sanctitas enim, & iustitia parua est, quãdo solùm te à peccatoribus distinguit, tunc perfecta sanctitas, & diuini Spiritus afflatu digna, quãdo inter quascũq; alias iustitias sola eminet, & triũphat. Sic Christi iustitia per Spiritum Sanctũ manifestata, non solum mundi scelera cõuincit, sed & confundit, & superat omnes mundi iustitias. Audet diuinus Spiritus Christianã iustitiã non solum sceleribus mundi, sed & mũdi opponere iustitijs, vt de omnibus triumphet. Huc accedat quisquis diuinũ Spiritum in se habere præsumit, quẽ si habeat, parui æstimabit aliorũ fugisse delicta, nisi & aliorũ superet virtutes. Hinc cõmendatur iusti anima Cant. 4. *Odor vnguentorum suorum super omnia aromata*: hoc est vir tuosæ vitæ tuæ fama omnes nitatur aliorum superare virtutes. Quantũ est, quòd odor vnguenti superet odorẽ porri, aut cepæ, aut cadaueris? Non indè sumitur præstantia Christianæ virtutis; sed vt præstantissimus odor tunc censetur, cũ super omnia aromata eminet, sic tunc censetur Christiana virtus, cũ super aliorũ effertur virtutes. Proponite modo vobis ob oculos fastuosum illum Pharisæũ, qui omnes homines despiciebat: is Luc. cap. 18. indè suam exaggerabat iustitiã inquiens: *Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum: raptores, iniusti, adulteri, &c.* Omnes homines ad iudiciũ vocat, & omniũ perpẽdit vitia, bonorum rapinas, iniustitias, adulteria: quorum nulla in se veraciter inuenit. Quid tunc? Is adeò innocens à raptore quodã publicano in iustitia vincitur, de quo publicano dicitur ibi, quòd *descendit iustificatus præ illo.* Vndè tanta innocentia nõ solum adæquat peccatorẽ publicanum, sed vincitur ab illo? Non respiciebat ad aliorum virtutes, sed ad vitia, sed ad scelera, quæ in se nõ habere erat minimum, nisi & excederet virtutes. Pulchrè ait Gillib. Abb. ser. 33. in Cãt. *Bona gratiarum sibi diuinitus collata secum reputat, & quasi vnguenta recenset. Non sum, inquit, sicut cæteri homines, raptores iniusti, adulteri. Si di præ quibus vnctũ se gloriatur gloria eius, infusione aliorũ videtur. Non magna gloria, magna tamen ipsi videtur. Ipsi redolet, non tamen super aromata, sed super sulphura cæterorũ.* Miser ille videbat sulphura publicani, videbat rapinas notissimas illius gentis; sed non videbat ingentẽ illum dolorem, & pœnitentiam, qua humi prostratus pectus suum percutiebat. Aqua virtute longè superatur, & vincitur, dũ solũ curat super sulphurea opera se efferre. Ille quidẽ solus triumphat virtute, qui nõ solũ, super sulphura, sed super aromata omnia nititur eminere. De sanctissimo Iob dicitur cap. 1. *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille simplex, & rectus, ac timẽs Deum, & recedens à malo.* Quid plura? *Erat q́ vir ille magnus inter omnes Orientales.* Quibus verbis id expendendum venit, quòd Iobi præstantia, & magnitudo nõ põderetur ex eo quod fuerit Iob rectus inter Husitas, sed inter omnes Oriẽtales. Sanè Husitę erant omnes ab Esau genus, & scelera ducentes, mille delictis contaminati, inter quos erat Iob, vt ait Chrysost. hom. 2. *Vt Columba in medio accipitrũ, ouis in medio luporum, stella in medio nubium, lilium in medio spinarum, germen iustitiæ in oppido iniquitatis.* Cur ergò magnitudo, & præstantia Iobi non expenditur ex eo, quòd talis fuerit inter Husitas, sed quòd talis fuerit inter omnes Orientales? Vt in Husitis claudebatur pessimũ genus Esau; sic in Orientalibus notabatur cõspicuũ genus Abrahamidum, nẽpè illorum, in quibus sola operavirtutum visebãtur. Tota ergò iusti magnitudo, & præstãtia in eo est, quòd & inter virtute conspicuos ipse clareat, & vt nihil aliorum vitiorũ in se habet, sic in omni aliorum virtutũ eminere satagat. Orig. hom. 1. in Iob fatur: *Magnus appellatur, quia Abraham per Deo dilectũ fidẽ est imitatus, & quia Isaac in verissima castitate est sectatus, & Israel in perspicua cordis puritate*

Luc. 18.

Gill. Ab.

Iob 1.

Chrysost.

Orige.

ritate appropinquauit, & Moyſi in manſuetudine, & Samueli in iuſtitia, &c. Hæc vir iuſti præſtãtia, poſſe eminere inter ſanctos; imò poſſe vincere omnes aliorum ſanctitates. Quod elogium Ieſu dicebat Sponſa, Cãt. 2.

Cant. 2. *Sicut malus inter ligna ſyluarum, ſic dilectus meus inter filios.* De quo elegãter Orig. hom.

Origen. 2. ex duobus in Cant. ait: *Omnia ligna, omnes ſyluæ arbores ad comparationem ſermonis Dei, ſyluæ inferaces exiſtimantur, ad Chriſtum ſaltus eſt omne, quod dixeris, & infructuoſa ſunt omnia. Quæ enim poſſunt dici ad eum comparata fructiferæ? Etiam ligna, quæ videbantur fructibus incuruari, ad collationem aduentus eius infructuoſa mõſtrata ſunt.* Talis ſit virtus Chriſtiana, quę incremento ſui nitatur infimas obſcurare virtutes. Talem in Chriſti affectis requirebat Paul. virtutem 1. ad Cor. 12.

1. Cor. 11 inquiens: *Æmulamini Chariſmata meliora:* quaſi ille videatur perfectè Chriſtianum agere, qui in virtutum ſplendore melior alijs eſſe procuraret.

§. VIII.

Vbi Dei iudicium timetur, prorſus omnia mundialia decora perduntur.

MEritò poſtremo loco dicit Dominus arguendum à Spiritu ſancto mundum de iudicio, hoc eſt, conuincendum mundũ ſibi manere iudicium: vbi enim cogatur mũdus timere iudicium; vniuerſa mũdialia decora funditus perduntur. Cant. 4. ad Eccleſiam, quæ peccatores etiam admittit, Domi

Cant. 4. nus dicit: *Duo vbera tua, ſicut duo hinnuli caprę gemelli, qui paſcuntur in lilijs, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ.* Ecce tibi ad Eccleſiæ vbera non ſolum vocantur agni, ſed & hædi, nimirùm, caprearum hinnuli, qui de ſiniſtris ſunt; hi quamuis Eccleſiæ noſcant vbera, non ad vbera, ſed ad florida mundi paſcua currunt, quos meminit Sap.

Sap. c. 2. cap. 2. dicentes: *Coronemus nos roſis, antequã marceſcant, nullum ſit pratum, quod non pertrã ſeat luxuria noſtra.* Sic faſtidientes candidiſſimos Eccleſiæ cibos, peccatores homines per floridos mundi campos diſcurrunt; tũc putantes ſibi coronas floridas parare, & lilia colligere, cum ſe mundialibus bonis ingurgitant. Sed quandiu miſeri hædi mundi floribus inſiſtunt? Iam dicit Textus: *Donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ*: nimirùm, donec extremi illius diei, & magni iudicij, vel fama ſonet, tunc enim mundi flores, nõ flores, ſed fugaciſſimæ videbuntur vmbræ, quas prudentes aſpernantur, & fugiunt. Ad hæc Aponius lib. 6. in Cãt. fatur: *Donec dies* Apon. *ille magnus iudicij aſpiret, qui pars eſt tenebrarũ: & cuius aſpiratio, huius tenebroſi ſæculi vmbras in occaſum inclinat. Quidquid enim in hoc ſæculo, magnum videtur, vmbra vel ſomnia deputãda ſunt: pulchritudo, ſcilicet, corporis, ſapiẽtia literarum, robur membrorũ, in flore, in dignitate, in regni potentia: omnia hæc ad comparationem illius æterni diei Iudicij, vmbra, & ſomnia comprehẽdantur.* Et quidem peccatores tandiu inſtar hædorum reproborum lilia, & flores mundi mandunt, donec iudicij metus mentem ſubit, poſt hũc nihil in mundo nõ vmbratile, & fugiendum, & abominandum putant, ſolæque æſtimãt pabula diuina. Miraris? Exẽplum nota in caprarum hinnulis: hi enim tandiu pendent ab vberibus matrũ, quandiu intra caules ſunt, vbi in cãpũ egrediuntur, videbis hinnulos hinc inde ſaltantes, ad virentia prata currere; & inter luxuriãtes herbas poſiti floridaque paſcua adepti, per totum integrum diẽ, nec matres, nec vbera reminiſcuntur. Vbi autem dies cadere incipit, & nocturnæ tenebræ accedunt, in cauleſque eundum eſt, tunc vel ad primũ matris valatũ hinnuli exurgunt, relictiſque cãpi graminibus, facto impetu ad vbera matris currunt. Sic homines virtutibus, diuiniſque Eccleſiæ pabulis nutriti, dum mundialia negotia; imò otia intrant, latiſsimũque mundi campum gradiuntur, mundiali amę nitate capti, & illecti floridos voluptatum, delitiarumque ſuccos emungunt prorſus diuinorum pabulorum obliti. Vbi autem dies ille magni iudicij aſpiret, tuba illa extrema eorũ animis inſonat: ſtatim mundi gramina contemnuntur, ad vbera Eccleſię, ad diuina pabula anxie curritur. Hinc dicebat Domi

Matth. 8. nus Matth. 8. *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cũ Abraham, & Iſaac, & Iacob in regno cælorũ.* Ecce ad diuinum pabulũ, ad menſam Chriſti, vnde colliguntur multi, nimirùm, ab Oriente, & Occidente. Cur non & à Meridie, & Septemtrione? Quia in Oriente, & Occidente figebatur memoria extremi iudicij. Aiebat D. Paſchaſ. lib. 5. in Matth.

Paſchaſ. *Prima, & vltima, ideo ponuntur, quatenus dies ille ſemper in memoria figatur, quando fulgur exiet ab Oriente, & parebit vſque in Occidentẽ quoniam tunc erit aduentus filij hominis.* Vbi autem diei illius memoria adſit, multi erũt, qui mundi gramina reſpuant, & currant ad paſcua cœleſtia. Vide lib. 13. cap. 2. §. 7.

*Ioann.*16. De peccato quidem, quia non credunt in me. De iustitia verò: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.

§. IX.

Infidelitatis peccatum præ omnibus alijs Deo infestum, & odiosum est.

QVasi nullum aliud peccatum esset, sic solum peccatum infidelitatis notatur à Domino; dum ait, quod arguetur mundus de peccato, quia non credit Sed an sola infidelitas reputatur à Deo peccatum? Absit: multa alia sunt in hominibus scelera, quæ vindicat Deus, sed peccatum infidelitatis præ omnibus alijs infensum, & abominabile Deo est. Præstat enim cum fide habere omnia peccata, quam omnes morales virtutes sine fide, vt notat noster Salmeron hic ex D. Aug. lib. de natura, & gratia. Aiebat
Psal.104. Psalm. 104. *Iudicauit Dominus populum suũ, & in seruis suis deprecabitur.* Ex Græco legitur: *& in seruis suis consolabitur*: vbi pro seruis Domini intelliguntur vniuersi fideles, vniuersi Christiani. Sed miraris, quod dicatur Deus in iudicio consolandus in vniuersis Christianis? Nonne quam plurimi ex Christianis innumerabilium scelerũ rei inuententur? Nonne ibi Christiani aderunt, raptores, iniusti, adulteri? Qui fieri potest, vt in his consoletur Dñs? Equidẽ tam odiosa, & abominabilis Deo est infidelitas, vt præ illa in seruis suis quamuis scelerum aliorum plenis quasi videatur Deus consolãdus. Ita Arnobius ait: *Cum iudicauerit viuos, & mortuos, in solis suis consolabitur seruis. Melior enim ibi inuenietur fornicator Christianus, quam castissimus idolatra.* Potuissent cum fide non adeò displicere peccata, vt quæ à fideli potius videantur extorta, quam admissa; verum sine fide, imò cum infidelitate, nõ habet vnde consoletur Dominus. Cui consonat illud: Abacuc 2. *Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso.* Vbi ex Septuag. D. Paulus ad Hebr. 10. legit: *Non placebit animæ meæ.* Nihil enim habet infidelis, ex quo Deo placere possit, eo ipso, quod infidelis est, & si alias omnes morales possideat virtutes Deo est omnium odiosissimus, & infensissimus. Vnde sapienter dicebat Lactãtius, lib. 5. c. 10. *Offensæ diuinitas scelere hominum praue religiosorum graui eos infortunio mactat, qui licet sanctis moribus viuant summa innocentia, tamen quia Deos colunt quorum ritus impios, ac profanos Deus verus odio habet, à iustitia, & à nomine veræ pietatis alieni sunt.* Lactant. Vniuersæ virtutes morales cum infidelitate coniunctæ non habent vnde Deo aliquam possint afferre consolationem.

§. X.

Illa vniuersas detriumphat virtus, quæ non solum in oculis præceptorum, vindicisque existit.

MEritò iustitia à Christo suis fidelibus per Spiritum sanctum communicata omnes alias mundiales iustitias confundet; etenim Christiana iustitia, & virtus, etiam præceptore, & vindice Iesu abeũte, ab oculisque sublato, permanet, & augetur: mundiales autem virtutes spectantium præceptorum oculis sic seruiunt, vt abeant cum abeuntibus. Talis notatur virtus, & religio in funesto illo Ierosolymorum Rege Ioa, de quo 4. Reg. 12. *Fecitque Ioas rectum corã Domino, cunctis diebus, quibus docuit eum Ioiada sacerdos.* Dũ sacerdos, & seruator regis Ioiada præ oculis fuit; conspicua fuit etiam religio, & iustitia regis Ioas, quæ intereunte Ioiada prorsus interiit. Aiebat Iosephus, lib. 9. cap. 7. & 8. *Erat Ioas cum in regnum asciretur annorum septem: fuit autem legum, & diuini cultus obseruantissimus: toto tempore, quo Ioiada fuit superstes. Illo autem post annum ætatis, centesimum, & trigesimũ defuncto, rex Ioas à pristina religionis cura facile defecit: moxq; & primates populi ad eundem modum depranati sunt, vt nihil apud eos potius haberet, quam cõtemptus iuris, ac iustitiæ.* 4. Reg. 14 *Ioseph.* Puerilis sanè, & euanida illa iustitia est, quam solus præceptoris & vindicis oculus nutrit. Hanc confundit, inanitatisque arguit vera, & Christiana iustitia, quã etiã ab oculis mortaliũ sublato præceptore, & vindice Christo, Spiritus diuinus infidelibus manentem ostendit. De hac gloriabatur illa Cant. 2. *In lectulo meo per noctes quæram, quem diligit anima mea.* Quid est per noctes quæram? Cur potius Dei amatrix nocturnas suas solicitudines pro dilecto meminit? Cur non *Cant. 2.*

ma-

magis posuit, per dies & noctes quæram? Sanè illam se gloriabatur habere virtutem, quæ non oculis seruiret dilecti; sed quæ etiam absente Domino; imò quasi dormiente, & nihil curante, adhuc nouit permanere. Ex quo pulchrè dicit Gillibert. Abb. serm. 1. in Cant. *Noctes eius frequenter interpollãtur absentia sponsi. Cum adest, lux est; cum abest, nox est. Beata plane, quæ dilecto adhæret tota die, & quærit illum totis noctibus.* Non absentia Sponsi facit fidelem animam sui dissimilem; etiam cum videretur abesse; etiam si crederetur nihil posse scire, tamen ipsa nihil quærit, nihil amat, nihil præ oculis, nihil in lingua habet nisi illum. Quem non frangat absentia magistri, nisi fortissimum? Iob cap. 34. *Nouit opera eorum, & ideo inducet noctem, & conterentur*: quasi ad infirmorum confractionem sufficiat, quod veniat nox, quod magistri lux recedat, quod nullus vindex oculus cernatur apparere. Sic illa tota dissoluta Prouerb. 7. *Veni inebriemur uberibus, & fruamur cupitis amplexibus donec illucescat dies, nõ est enim vir in domo sua, abijt via longissima.* Siccinè sunt mundiales iustitiæ, ad vindicũ oculos apparent, si absint vindices, si oculi censores deficiant prorsus disparent. Illa beata, & fidelis anima est, quæ nec in absentia spõsi, ab amore eius desistit, nec fit sui dissimilis. Petenti Elisæo duplicem Eliæ spiritum respondit nobilis magister. 4. Reg. 2. *Si videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petisti.* Ad communicationem magistri spiritus, aptius peteretur, quod discipulus præsentem magistrum intueretur, eiusque lateri inseparabiliter adhæreret. Cur ergo Elias pro signo duplicis virtutis ad Elisæum venientis, non petijt, quod intueretur illum præsentem, sed abeuntem? Sanè Petrus, & Ioannes concessuri pedes claudo, Act. 3. Act. 3. dicunt illi: *Respice in nos. At ille intendebat in eos sperãs se aliquid accepturum ab eis*: Non aiunt, cum abierimus hinc respice in nos, & sanitatem habebis, sed modo, cum adsumus, cum tibi astamus, respice in nos. Cur Elia è contrario locutus, non ait: respice in me præsentem, sed *si videris me, quando tollar à te, erit tibi quod petisti*? Equidem Elias agebat de virtute duplici discipulo præstanda, quæ esset super maiorum virtutes; huius autẽ præstantissimę virtutis signũ illud est, quòd discipulus etiam post ab eũtem magistrum, in eadem maneat solicitudine & cura, nihil à magistri disciplina desciscens. Hinc cupienti Dei faciem sibi reuelari Moysi Exod. 33. ait Dominus. *Ego ostẽdam tibi omne bonum.* Et statim notãs in quo illud omne Moysis bonum consistat. *Cum trãsierit gloria mea, ponam te in foramine petræ, protegam dextera mea donec transeam; tollamque manum meam, & videbis posteriora mea.* Ecce tibi omne bonum Moysis vnde exhibetur, non ex eo quòd coram oculis sit diuinis, sed ex eo quòd transeuntem Dominum post tergum videat. Nunquam enim melius præstantissima discipuli virtus probatur, quàm vbi sui similis manet, nec nimium inclinatur etiam post tergum magistri abeuntis. Per hoc meritò extolluntur tres pueri illi Hebræi, qui nullis minis, nec blanditijs adduci potuerunt, vt Babylonij tyranni imaginem auream colerent, eo præcipue tempore, quo nullus vindex religionis visebatur, imò totum veræ religionis negotiũ flammis videbatur cessisse. De his Theodoret. serm. 8. de Prouident. fatur: *Nec vrbis excidium, nec diuini templi incendiũ, nec sanctissimorum locorum vestitus, nec sacra vasa barbarorum manibus direpta, nec regum cades, nec Sacerdotum mactatio, nec quicquam horum aliud persuasit, vt vel paululum delinquere vellent.* Theodor. Hæc est à Deo vero in nos descendens præstantissima virtus, quæ non ad solos oculos seruiat, sed etiã post magistrorum, & vindicum tergum, imò in eorum absentia, imò in ruina, nolit esse sui dissimilis. Quam in Christi discipulis mirabatur Iosephus, vt habes supra lib. 5. cap. 1. § 12. in initio.

Gillib.

Iob c. 34.

Prou. 7.

4. Reg. 2.

Act. 3.

Exod. 33.

§. XI.

Tunc euidenter monstrantur perfecta esse iudicij tribunalia, cum vel vilissimæ rescilæ non sinuntur sub maculis, & iniuria viuere.

QVis neget rem perfectissimi iudicij esse, quæ per agitur à Spiritu sancto, dũ excluso prorsus potẽtissimo, violẽtissimoque tyranno diabolo, vel minimæ mũdi rescilæ nõ sinuntur manere sub maculosa seruitute, sed ab omni violẽtiæ sorde, expiatæ vero Domino tribuuntur? Mũdi principatũ vsurpauerat sibi tenebrarũ princeps, cuius vanitati omnes creaturæ seruiebãt magno cũ gemitu, cũ nec animal, nec lignũ, nec lapis esset, ex quibus vel in sacrificijs, vel in templis, vel in delubris non constaret materia idòlolatriæ. Ast moriens Filius Dei, ex iustitiæ debito spoliauit mundi principatus, & creaturas liberans à Tyran-

nide ſeruitutis, illas vero Domino reſtituit. Hoc rectiſsimum iudicium fecit Dei filius; at Spiritus ſanctus quid fecit? Adueniẽs Spiritus ſanctus, & executioni mãdans iudiciũ illud. Eccleſiæ ſuæ inſpirat, vt deiectis templis, ariſque dæmonum, ædificet magnifica templa, martyrũ aras ſtruat, & illorum eleuet adorandas effigies; quo euidentiſsime demonſtrauit mundo rectum iudiciũ Chriſti, quando nec lapis, nec lignum mãſit ſub maculis idòlolatriæ, ſed ab his expiata omnia etiam minima ſplendent ſub vera religione Chriſti. Huc ſpectant illa Ioan. quòd Spiritus ſanctus *arguet mundum de iudicio, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt.* In quo iudicatus eſt? In eo, quod ad inferos præcipitatus è cœlo ruit? Non equidem de illo iudicio loquitur; quando illud iudiciũ non adeò euidenter demonſtrabatur mundo; ſed de iudicio, quo ſpoliatus erat mundiali principatu, quod & fuiſſe, & rectiſsimum fuiſſe, per id aperte monſtrabatur, quod ex omnibus rebus mundi, nec lapilli, nec reſculæ viliſsimæ eſſent, quæ ab eius expiatæ tyrannide non viderentur ſeruire Chriſto. Quam excogitationem his pulchris verbis concludit Theodoretus lib. 8. de Martyribus: *Deorum namque templa, vna cum ſuis lucis ſic deſtructa iam ſunt, vt ne vlla quidem veſtigia ſuperent, ne dum qua forma illorum aræ conſtiterint ſcire homines poſsint. Earum vero rerum materia, templis, ariſque Martyrum excitatis, expiata eſt. Suos enim mortuos, Dominus Deus noſter, in templa pro Dijs veſtris induxit. Ac illos quidem caſſos gloria, vanoſque reddidit, ſuis autem Martyribus honorem illorum dedit.* Huc veniant mundiales vniuerſi, & ſtupeant euidentiſsimum iudicium Chriſti. Ex quo euidentiſsimum? Ex quo nec lapis, nec lignum ſit, quod ab idòlolatriæ ſordibus, & tyrannide expiatum non ſeruiat Martyribus Chriſti. Pro quo in præfatis verbis expendenda ſunt illa, nimirùm: *Earum rerum materia, templis, ariſque Martyrum excitatis expiata eſt.* Et qualiter non pateat euidenter præſtantia iudicij, vbi nec reſculæ viliſsimæ non vindicantur à tyrannide, & aſſeruntur in libertatem, & dignitatem priſtinam? Aiebat Ieſus apud Ioann. 12. *Cum exaltatus fuero omnia traham ad me.* Non ait, omnes traham, ſed omnia traham, vt ex D. Gaudentio alibi notabam, quo inſinuantur vniuerſæ creaturæ, etiam inanimatę, etiam viliſsimę ab idòlolatriæ maculis trahendæ ad Chriſtianam munditiem. Ex quo euidẽter colligit iudicium per actum in cruce D. Leo ſerm. 8. de Paſsion. inquiens: *O admirabilis potentia crucis! O ineffabilis gloria paſsionis, in qua & tribunal Domini, & iudicium mũdi, & poteſtas eſt crucifixi. Traxiſti enim Domine omnia ad te, & cum expandiſſes tota die manus tuas ad populum non credentem, ſed contradicentem tibi, confitendæ maieſtatis tuæ ſenſum totus mundus accepit! Traxiſti Domine omnia ad te, cum in execrationem Iudaici ſceleris, vnã protulerunt omnia elementa ſententiam.* Expende, ex quo conuincat in cruce Dei tribunal fuiſſe, ibique celebratum mundi rectiſsimũ iudicium; nimirùm ex eo, quod ſic omnia mundialia reuocata ſint à peccatorum ſeruitio, vt vel lapides ipſi viliſsimi videantur abnuere ſcelerũ ſeruitutem, & eſſe in Chriſti famulitio, dum moriente illo ſcinduntur. Sanè tunc patentiſsima claret rectitudo iuſtitiæ, quando etiam viles creaturæ non ſinuntur perpeti iniuriam. Deuteron. 25. *Non ligabis os bobis terentis in area fruges tuas.* Miratur Paulus 1. ad Corinth. 9. quod Deus de bobis labore recordetur in lege ſua. Sed cur recordetur Deus bobis in lege? Quia vbi lex dabatur, manifeſtum debebat eſſe iuſtitiæ tribunal, quæ tunc euidentiſsime patet, quando viles reſculæ vindicantur ab iniuria. Aiebat Caſsiod. lib. 2. variar. 28. *Expectant etiam equi præmia ſua, & tãta iuſtitiæ vis eſt, vt nec illis tardius detur laboris pretium, qui ſentire non poterant denegatum.* Proh iuſtiſsimi iudicis euidentiſsimum teſtimonium, ſub cuius iudicio, etiam viles, & inſenſibiles creaturæ non permittuntur eſſe abſque ſui muneris ſatisfactione. Ibi equidem patet euidenter æquiſsimum eſſe iuſtitiæ tribunal, vbi vel minimorum, & contemptibilium cauſæ videntur promotæ.

Ioann. Theodor. Ioan. 12. D. Leo.

Ioann. Deut. 25. Caſsiod.

Ioann. 16. Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modò. Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur a ſemetipſo, ſed quæcumque audiet loquetur, & quæcumque ventura ſunt, annuntiabit vobis.

§. XII.

Vbi veritas nihil non ſanctum, & diuinum.

Ven-

VEntùri Spiritus ſanctitas; imò & diuinitas pulchrè exprimebatur, per hoc, quod eſſet Spiritus veritatis: quid enim non ſanctum, & diuinum in illo, à quo fax elucebat veritatis? Similiter aiebat Ioann. 1. de ipſo filio Dei: *Vidimus gloriam eius, gloriã quaſi vnigeniti à Patre plenum gratia, & veritate.* Pſaltes 44. ſolum dicebat: *diffuſa eſt gratia in labijs tuis*; Ioannes non ſolam ęſtimat plenitudinem gratiæ, ſed inſuper addit plenitudinẽ veritatis, ne quis poſsit de verbi dubitare diuinitate. Vndè D. Cyrill. ait: *Vidimus enim, inquit, gloriam Chriſti, adeò ſublimiorem creaturarum gloriȝ, vt mentis quiſq; compos, nulli aliquàm vnigenito Dei filio conuenire illam fateretur. Plenus enim erat veritate, & gratia.* Nõ poterat nõ euulgari diuinitas, vbi veritas ſic euulgabatur. Accinit D. Fulgent. lib. 3. ad Traſimundum Regem, cap. 3. *Plenum gratia, & veritatis Euangeliſta cognouit, quem vnum eundemque verum hominem gratia veræ incarnationis oſtenderet; & verum Deum vnigenitum à Patre natiuitatis æterna veritas declararet.* Præclarè diuiſit ſanctiſsimus doctor gratiæ, & veritatis in Ieſu officia, vt gratia hominem, ſed veritas Deum credi faceret. In quo veritas radiet, qui non halet diuinitatem? Pſalm. 115. *Ego dixi in exceſſu meo: Omnis homo mendax.* In primis ſe extra hominem poſuit, ſupra hominem, dum ait, ſe dixiſſe in exceſſu, ne dictum hominis poſſet etiam accuſari falſitatis. Deinde illud profert: *Omnis homo mendax*, nullũ excipit hominem, cum tamen conſtet ſanctiſsimos eſſe viros in Chriſti Eccleſia, qui prorſus humanis renuntiarunt fallacijs; qui nullo ſe contaminarunt mendacio, qui toto corde veritatem ſunt amplexati. An hi etiam mendaces dici potuerunt? Abſit; ſed hi homines non ſunt, quin potius ex quo veritatem colunt, in Deorum recenſentur alio. Chryſoſt. ibi ait: *Omnis homo, qui hanc vitam amat, mendax eſt: qui vero in virtutibus illam tranſmittit, mendax non eſt; eo quod qui talis eſt, non ſit homo, ſed Deus.* Humanæ naturę terminos tranſcẽdit, qui reſpuẽs humanæ vitæ mendacia, ſolis gaudet veritatibus. Is dum peccatorum parenti renuntiat peccato, ea floret ſanctitate, qua in auguſtam, diuinamque ſortem tranſeat. Vnde Exod. 28. monebat Dominus: *Pones autem in rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingrediatur coram Domino.* Non permittitur Aaron coram Domino ſtare ſine inſcriptione veritatis, quæ à pectore radiet. Et cur vt ingrediatur coram Domino Aaron, præcipitur in pectore portare inſcriptam veritatem? Cur non magis illi peccatorum omnium mundities, vel omnimodæ ſanctitatis acquiſitio mandatur, vt oculis diuinis pareat? Sanè pro omnis ſordis peccatorum abolitæ, & ſanctitatis acquiſitę teſtimonio, vna ſufficit veritas, quę hominem diuinioris, auguſtioriſque naturæ declarat. Ex quo dicebat Philo, lib. de Iudice: Peccatorum prȩcipua cauſa eſt aſſuetudo mendacij, quo ab incunabulis nutrices, matreſque, & alia tum ſeruorum, tum ingeniorum turba alumnum ſuum imbuunt, dictis factiſque aſtruentes id animo quaſi agnatum naturaliter, cum extirpari potius debuerit, per honeſta ſtudia, etiam ſi à natura fuiſſet inditum. *Quid enim in vita eſt, æque pretioſum, ac veritas? Quam vates ſacrus inſcripſit loco ſacratiſsimo, ea parte veſtis pontificiæ, vbi eſt principalis vis animæ, vt ſacerdotem, per hoc ornamentum, auguſtiorem faceret.* Equidem nullum euidentius teſtimonium vitę ſceleris puræ prętenderet, quam veritatem; cuius ornamentum ſacerdotem ſic auguſtum, & diuinum redderet, vt oculis poſsit apparere diuinitatis.

Ioann. 1. Pſalm. 44 Cyrill. D. Fulg. Pſal. 115 Chryſoſt. Exod. 28. Phil.

§. XIII.

Solius Dei ſpiritus eſt inter loquendum linguæ lapſum cauere.

ECce diuini Spiritus notionem; quòd omnem veritatem docens, non loquatur à ſemetipſo, hoc eſt, non loquatur, niſi quod rerum ratio, & veritas, & iuſtitia poſtulat. Hæc eſt vna diuini Spiritus ſancti lingua, quæ ſemper nouit ęqui, bonique terminos obſeruare; quæ diuini Spiritus lingua non eſt, vix loqui incipit, quin exorbitet, quin labatur. Monebat Dominus diſcipulos ſuos Matth. 10. *Cum autem tradent vos nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed ſpiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Cur ſolus Spiritus Dei Patris permittitur tunc loqui? In fide prędicanda è pulpitis non vetabantur fideles cogitare quomodo loquerentur; nec in corripiendis mundi ſceleribus, cum ad populum concionem haberent. Imò nec pro tunc dicitur, quod vnus Dei ſpiritus loquebatur in illis, cur ergo hoc ſolũ cauetur, vbi fideles fuerint corã prędicatoribus, vel carnifi

Matt. 10.

cibus traditi? Cur eo in tempore præcipue loquela vetatur humana; & ſolus permittitur loqui Spiritus diuini Patris? Tunc tempus erat prælij; in quo magis metui ſolent lapſus propter hoſtiũ violẽtiã, qui lapſus minimè cauerentur, niſi interdiceretur opus linguæ humanę, & vnius diuini Spiritꝰ permitteretur halitus. Rẽ explico memorabili facinore Zenonis Eleates philoſophi, ethnici: de quo Theodor. lib. 8. de Martyrib. fatur: *Theodor.* *Ille, inquam Zeno, cum cogeretur, proferre coniurationis ſecreta, conſtantiſsime tormentis omnibus reſtitit nihil effatus, vtque ait Eratoſthenes, timens ne victus exceſſu tormentorum proderet aliquid ex compoſitis rebus, conſcioſque coniurationis nominatim efferret, linguam dentibus abſciſſam in tyranni faciem cõſpuit.* Cum adeò attrociter præliandum erat, & cum violentiſsimis hoſtibus confligendum, inuicti animi vir, non potuit non timere vnius linguæ infirmitati, quam funditus perdidit, non aliter ſecurum ſe reputans ab eius lapſibus. Quid plura? Optimus dux militiæ Chriſtianę Ieſus in conflictu duriſsimorum certaminum infirmiorem partem linguam recognoſcens humanam hanc munit, illam cohibens, & pro illa inſerit diuini Spiritus linguam, quę ſola exerta libera eſt à lapſu. Solum cauetur lapſus, vbi non loquitur lingua humana; qui minimè cauetur, ſi loquatur. *Iob 2.* De Iobi amicis dicitur Iob 2. *Et ſederũt cũ eo in terra ſeptem diebus, & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum.* Non placet D. Gregorio ſilentium iſtud in amicis Iobi, ſed ſcire cupis, cur nõ placeat iſtum ſilentium? An quia diuturnum? Imò ideo non placet, quia non perpetuum eſt, ſed poſt ſeptem dies, & totidem noctes finitur, dum loqui incipiunt. Dum enim lingua humana non ſilet prorſus, ſed loqui incipit, minimè fieri poteſt, quod lapſus vitet. Aiebat D. Gregor. *D. Greg.* lib. 3. Moral. cap. 10. *Tenuerunt linguam ne propere inciperet, ſed incipientem ſemel nequaquam moderati ſunt, ne ſe exconſolatione vſque ad contumelias effrænaret. Et bona quidem intentione ad conſolandum venerant, ſed hoc, quod pia mens Deo mundum obtulit, locutio præcipitata vitiabit.* Vtinam non ſeptem diebus ſiluiſſent, ſed ſemper; potuerunt enim ſeptem diebus linguam ſub ſilentio cohibere; at in ſermone, neque ad horam illam cohibent, ne exorbitet, ab intento, vt quę in conſolationem incepit, proſequatur in contumeliam. Multa de hoc dedimus ſupra lib. 12. c. 3. §. 10. & lib. 10. c. 11. §. 6. prope finem.

Ioann. 16. Ille me clarificabit; quia de meo accipiet, & annũtiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt, &c.

§. XIV.

Ieſus clarus, & conſpicuus apparuit, vbi per Spiritum Sanctum fides firmata eſt, & cordium mundities.

ECce tibi clarificari, hoc eſt, abiectis nubilis clarere incepit Ieſus in hominum cordibus, apud quos antea abiectus reputabatur, & obſcurus. Vbi Spiritus ſancti igneæ linguę, & intonare, & inflammare cæperunt orbem, ſtatim homines eam fidem, & munditiem cordium receperũt, quæ nihil in Ieſu non lucidum, & omni ſplendore clarius adorant. Moyſi paſcẽti gregẽ, Exod. 3. *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Verum populus Exod. 20. accepturus legem, *videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, montemq; fumantem.* Ille clariſsimã flammam de rubo aſcẽdere videbat: hic de lampadibus flammas videt, ſed mixtas fumo mõtis. Ibi rubus clariſsimis, veſtitus flãmis parebat, hic mons nigris fumi nubilis obſcuratur. Cur Moyſi clareſcit rubus, & populo fumo obtegitur mons? Non populus, ſed Moyſes perfecta pollebat fide, cuius oculis fide firmatis, & mundatis vel ipſa rubi humilitas clariſsimos reddit ſplendores. Rupert. in Cat. Lyppom. ait: *Populus non lampades tantum micantes, ſed & montem fumantem videbat, quia videlicet, non erat in omnibus integritas fidei, vel perfectio timoris Domini, qua Moyſes perfectus fuit, & idcirco flammam in rubo ſine fumo vidit.* Ablatis fumi nebulis rubus radiante clareſcebat Moyſi ſplendore; Moyſi, inquam, cui perfecta erat fides, & mundities cordis. Sic ſimiliter vbi Spiritus ſanctus intonuit fidemque perfectam, & munditiem hominũ cordibus ingeſsit, ſimul effecit, quod Ieſus ſub ingenti claritate, eorum innoteſceret oculis. Nil obſcurum poteſt apparere cũ Ieſu, ex quo Spiritus ſanctus fidei munditie humana corda veſtiuit. Factus fuerat Ieſus ſi-

Exod. 3. *Exod. 20.* *Rupert.*

cut

cut Sol in Thabor colloquens cũ Moyſe, & Elia, Matth. 17. id quod mirãtes ſpectabãt tres Apoſtoli: *Et ecce nubes lucida obumbrauit eos*: nubes immittitur, quæ Ieſum obumbret: ſed nõ otioſè notatur lucida fuiſſe nubes. Si ad obumbrãdũ mittebatur nubes, cur lucida apparebat, & non magis obſcura? Credo Chryſoſt. Origeni, & aliis Patribus, in nube illa agnoſcẽtibus Spiritus ſancti munus circa fideles. Vbi autẽ Spiritus ſancti munus explicabatur, nihil non clarum, & lucidũ iuxta Ieſum poterat permanere. Aiebat D. Damaſ. orat. de Tranſigurat. *Nubes autem obumbrauit, Spiritus, nimirùm, fulgorem depingens. Omnia autem lucida, atque eximio quodam, ac ſingulare ſplendore prædita ſunt iis, qui lucis capaces ſunt: quorumque animus conſcientiæ ſpurcitie haud quaquã inquinatus eſt.* Lumẽ, & claritatẽ vel à nube Chriſto vicina effulgere faciebat Spiritus ſanctus; quando enim de Spiritus ſancti munere venit hominibus cordis mundities, perfectio fidei, nihil obſcurum, ac vile manet in Ieſu, ſed omnia lucida apparent, ſingularique claritate, & ſplendore veſtita. Hinc Act. 7. de D. Eſtephano dicitur: *Cum eſſet plenus Spiritu ſancto interdens in cœlum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei.* Expende, quid fecerit Spiritus ſanctus in Stephano, nil prius effecit, quàm quòd reſignatis cœlorum tegumentis, exſufflatis nubibus, & cœleſtia omnia, & Ieſus ipſe ſub ingenti ſuæ diuinitatis claritate illi pateret. Ad hæc D. Petrus Damian. ſerm. de ſancto Stephano, ait: *Plenus eſt Spiritu, & ſic intẽdit in cœlum: quia qui Spiritu diuinitatis afflantur, conculcatis terreſtribus, cœleſtibus inhiant, & æternis. Poſt hæc aperiuntur cœli, nullaque prævalet obſirmatio, vel clauſura, quam non tranſuolet, aut irrumpat mens illa ſummæ menti affectanter inhærens. Aperiũtur ergo cœli, & puto quod omnes cœli, eorumque apertionem ſequitur viſio gloriæ Dei, & videtur Dominus Ieſus ſtans à dextris virtutis Dei. Ne patre minor eſſe putetur.* Huc ſpectat totum diuini Spiritus negotium, vt tollantur tegmina, & clareſcat Ieſu gloria in oculis fidelium.

Matt. 17.

Damaſc.

Actor. 7.

Petr. Da.

§. XV.

Vbi vnitas, & concordia eſt, ibi claritas, & lux nequit non eſſe.

EXpende vnde Dominus ſuam in mundo claritatem præſignet à Spiritu ſancto vẽturam, nimirùm: quia, inquit, de meo accipiet, & nuntiabit vobis. Quid eſt de me accipiet? Meam ipſe naturam, meam ſapiẽtiã habet, in nullo à me differt, ſed perfecta ſumus vnitate conformes. Et quidem, vbi tanta eſt vnitas, & concordia, non poteſt ibi, & lux, & claritas non implere oculos omnium. Petrus aliquando vidit inter Moyſem, & Eliam, Ieſum glorioſum Matth. 17. & ſtatim cupit tria illis tabernacula fabricare, quibus ſinguli ſeiunctim habitare poſſent: *faciamus*, inquit, *tria tabernacula tibi vnum, Moyſi vnum, Eliæ vnum.* Matt. 17. Sed dum hæc tria tabernacula ipſe mẽte voluit; meliore cõſilio vnicum tabernaculum omnibus ex quadam nube fecit Dominus: quippe ait: *adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos.* Deſideranti tria tabernacula, quibus tegerentur ſinguli, datur vnicum tabernaculum nubis, ſub qua tegantur omnes. Verum notandum, quod hęc nubes pro vnico tabernaculo data dicatur lucida tota: cur lucida ad obumbrandum mittitur nubes? Nam dabatur nubes illa, vt trium tabernaculorum, quibus diuiderentur, tolleret; imò abraderet memoriam; vbi autem ablata diuiſione vnitas floret, non poſſunt ibi, non ſcaturire lucis, & claritatis fontes. Id ponderans D. Chryſoſtom. hom. 10. in Marc. ait: *O Petre, quid vis tria facere tabernacula, reſpice vnum tabernaculum Spiritus ſancti, qui nos pariter protegit. Si feciſſes tabernacula, vtique feciſſes humana, quæ lucem excluderent, & vmbram includerent. Nubes autem ipſa lucida, & obumbrans, hoc eſt, vnum tabernaculum non excludit Solem iuſtitiæ, ſed includit.* Chryſoſt. Expẽde, quod tria illa tabernacula, quæ diuiſionẽ facerent, excluderent lucem, & tenebras includerent, vnicum nubis tabernaculum, non diuidens, ſed pariter omnes iũgens claudit in ſe lucis fontem, claudit iuſtitiæ ſolem, omniaque in luce, & claritate ponit. Quandiu in vnione, & concordia viuis, tandiu omnia tibi lucida ſunt, & clariſſima. Inter prima Dei opera, diuiſionem audis, ſed diuiſionem, quæ cum tenebris ſit cõiuncta, ait enim Gen. 1. *Diuiſitque lucem à tenebris*, Geneſ. 1. nec ſemel potuit nominari diuiſio, quin inibi tenebræ inuenirentur. Sed age, præſcrutare, quæ fuerit illa lux à tenebris diuiſa? Non pauci Patres putant illis verbis non ſolum ſignificari materialem hãc lucẽ viſibilem, à tenebris etiam materialibus diſtinctam, ſed etiam ibi explicari totum negotium lucidiciſsimæ naturæ Angelicæ dũ fuit in via. Creata fuit à Deo lucida Angelorum natura, quæ dum vnanimitatem, & cõcordiam ſeruauit tota lux fuit, & ſplendor; verum

verum vbi introducitur diuisio, & rebelles aliqui concordiam rumpunt, ecce tibi duo hinc inde exercitus Angelorum, in altero vnitatis, & concordiæ erigitur vexillum, in altero discordia, & diuisio eligitur. Hic statim tenebrarum subit calligines, ille lucem habitans, nihil in se ostendit nisi clarissimum, euidentissimum. Aiebat D. Augustin. in Cat. Lyppoman. finiēs:

Augusti. *Inter illam ergo lucem, quæ sancta societas Angelorum est, illustratione veritatis intelligibiliter fulgens, & ei contrarias tenebras, id est, malorum Angelorum teterrimas mentes Dominus diuisit.* Itaque Augustino lux, idem est, ac societas Angelorum; societatis autem turbatores, & scissores teterrimæ tenebræ sunt. Eu quãtum errat, qui diuisiones, discordiasque amans illuminari cupit! Fallar, nisi hic mille errorum tenebris cæcutiat. Tunc omnia in luce clarescunt, cum vnio, & concordia viget. Genes. 1. *Dixit Deus congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt in locum vnum.* Hanc inspirauit Deus aquarum congregationem & vnionem die tertio, & statim accedēs ad opera quarti diei, dicit: *Fiant luminaria in firmamento cœli* &c. Non ante fiunt luminaria in cœlo; non antea creatur Sol, quàm congregatio aquarum præcessisset; & cur creatio luminarium supponit congregationem aquarum factam antecedenti die, nisi quia concordia, & vnio semper est anteambulo lucis? Hinc D. Anastas. Sinaita lib. 3. Exameron ait: *Congregetur aqua, quæ sub cœlo est, hoc est, vniuersa multitudo gentium, quæ sunt sub cœlo, congregētur in congregationem vnam. Congregetur genus humanum, nempe aqua, cui prius insidebant tenebræ, ventat, & congregetur in lucem.* Quasi nequeat fieri, quòd vbi vnitas, & concordia præcesserit, nō sequatur claritas lucis, sub qua omnia luceat. Huc etiam possunt referri quæ dedimus supra cap. 20. §. 8.

Genes. 1.

Anastas.

CAPVT XXII.

De luctus, gaudij vè mundialis breuitate.

QVID in mundo longum? Sane siue læta, siue tristitia adsint, huiusmodi sunt vniuersa mundialia, quæ intra modicũ tempus finiantur. Gaudeat mundus licet, lugeat Sanctus, illius breuissima erunt gaudia: & huius luctus cito lætitiã pariet immortalem. Hanc in sui discessus luctu suggerit Dominus discipulis cõsolationem, quàm parientis fœminæ pulchro illustrat exemplo, vt enim nato filio, vel dolorum partus memoria penitus abraditur; sic apparente æternitatis gaudio statim dispārent præsturæ mundiales.

Ioann. 16. Modicum, & iam nõ videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem. Quid est hoc, quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

§. I.

Dum vita cœlestis non perditur, parua sunt, & modica, quæuis alia detrimenta.

TOrmentorum in morte exantlatorum ingentia sæcula memorans Dominus, non sæculum, sed perbreue, & modicum tẽpus nominat. Ait enim; *Modicum, & iam non videbitis me*, scilicet, dum vita spolior, dum mortis sub vmbris abscondor, ne me videat homo. Et hoc modicum? Et sanguineus sudor, & fœtidarum saliuarum nubes, & opprobriorũ iacula, & beruera, & spinæ, & irrisiones, & crux, & claui, & lãcea, & sepulchrum te expectant, & hoc modicum? Et flumina illa eloquentiæ, quibus popnlos trahebas, suspendes, & miracula manuũ tuarum dissimulabis, & dilectissimam matrem immenso dolori permittes, & coactũ discipulorum gregem dabis dispergendum; & cœlestem faciei pulchritudinem sub sputis obnubilatam ostendes; & sanguinem totum fundes, & vitam perdes, & hoc modicum est? Dum suorum membrorum vita cęlestis conseruetur, modica, & parua sunt Domino quæuis alia detrimenta. Ad dilectam animam dicit ipse Cant. 5. *Aperi mihi soror mea, amica mea, columba mea, immaculata mea: quia caput meum plenum est rore, & cincinni* *Cant. 5.*

cinni mei guttis noctium. Ecce tibi alaparum, & ſputorum ſegetes, ſpinarum faſces, verberum, cruciſque penè immenſa pondera, quæ reputentur à Domino, reputãtur enim quaſi minutiſsimæ roris guttulæ, quibus capilli conſperſi apparere ſolẽt. Non ſic Pſal. 68. quin imò ibi ait: *Veni in altitudinem maris: & tẽpeſtas demerſit me.* Qualiter ergo immenſum dolorum pelagus conuerti potuit in guttulá roris? Cur, quòd ſenſerat mare, nunc guttulãm vocat? Nunc eſt apud ianuã dilectæ animæ, quàm videt inter hæc cœleſti vita vigere, & cum in homine ſeruatur vita cœleſtis, vniuerſæ aliæ iacturæ ſunt parui momenti. Ad hæc aiebat Nazianzenus orat. 18. omnes temporales iacturas paruipendens: *Verũ è ciuitate eiicient? At nõ etiã ex ea, quæ in cœlo ſita eſt. Hoc ſi efficere potuerint hi, qui nos inuiſos habent, vere bellum inferent. Quamdiu autem minime potuerint, guttulis aquæ me petunt, aut ventis feriunt, aut inſomnijs ludunt.* Expende illud guttulis aquæ me petunt, & noſce quam inſtar roris guttularum ſunt vniuerſa mundi detrimenta, dum modo cœleſti animæ vita non priuemur. Populo ſuo carnificibus tradito, ait Dominus Iſaias 54. *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miſerationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abſcondi faciem meam parumper à te, & in miſericordia ſempiterna miſertus ſum tui.* Septuag. reddidere hanc vltimã clauſulam: *Tempore modico dereliqui te, & cum miſericordia magna miſerebor tui: In furore paruo auerti faciem meam à te, & in miſericordia ſempiterna miſerebor tui.* Qualis iſte furor paruus erat? Sanè Rupert. lib. 9. de Victoria Verbi Dei, per cap. 20. 21. 22. 23. probat totam illam calamitatẽ Iudæis immiſſam ab Antiocho, quando ſancti pueri Machabæi inauditis tormentorum generibus excarnificati ſunt, ad iram, & calamitatem paruam pertinere. Et cur non ſit parua calamitas, paruaque, & leuidenſia detrimẽta, quæ comitatur miſericordia Dei ſempiterna, animam cuſtodiens in æternum? Planè illud ſolum ingens malum eſt, quòd nobis eripit vitam cœleſtem; ſi vero hæc conſiſtat parua omnia cætera ſunt mala, & leuidenſia. Ex quo lucem capit Danielis locus, qui agens cap. 8. de Antiochi præfata perſecutione fatur: *Egreſſum eſt cornu vnum modicum: & factum eſt grande contra meridiẽ, & contra orientem, & contra fortitudinẽ. Et magnificatum eſt vſque ad fortitudinẽ cœli: & deiecit de fortitudine, & de ſtellis, & cõculcauit eas.* Ecce tibi cornu modicum, & cornu magnũ dicitur idem tyrannus, nimirùm homo inferens parua damna, & inferens magna. Sed qualiter homunculus aduerſus fortitudinẽ cœli magnificari potuit? Nonne ipſe victus à pueris eſt? Euidentiſsime monſtratur magnitudo huius calamitatis verbis illis: *& deiecit de fortitudine, & de ſtellis, & conculcauit eas:* non ſolum eripiebat multis vitam temporalem, ſed & vitam cœleſtem eripiebat alijs, eos miſere trahens in idòlolatriã. Dum ſeptem pueros fratres bonis ſpoliat, dum, eos lacerat, dum ardẽti frigit ſartagine, modicum cornu eſt, parua inferens mala, quando medijs his tormẽtis in vulnerabiles permanent eorum ánimi. Verum magnum fit, dum alios, pios homines, qui quaſi ſtellæ in cœlo viuebãt, à cœleſti vita deturbat, & trahit in peccatorum barathra. Aiebat Theodoret. *Magnus factus eſt vſque ad virtutem cœli, & deiecit in terram de virtute, & de ſtellis, & conculcauit eas. Plurimi enim ex populo violata lege ex ordine cœleſtium exciderunt.* Illud equidem ſolum magnum eſt malum, quo tibi eripitur vita cœleſtis, cætera autem mala minima cenſentur. Quis mala Beatiſsimi Iob numeret? Omnibus ſpoliatur bonis, multo veſtitur vulnere, vermibus rodentibus impletur, ipſe autem inter hæc cap. 2. *Teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio*: nõ molli aliquo linteolo, ſeu molli aliqua herba, ſed dura, & dentata teſta ſaniem radebat, & vulnera, & dolores faciens excreſcere. Cur dolores augebat? An paruos reputabat à dæmone acceptos? Ait Origen. hom. 2. ex Iobi voce: *Non ſunt dolores iſti fortiores animæ meæ firmitate. Meritò exaggero, atque cõmoueo ipſos dolores, vt per cũcta oſtẽdã nequiſsimo diabolo, quia eius malitiã irrideo, quia iniquitatem eius cõtemno, quia omnes eius plagas ad nihilum reputo. Ob hoc ergo accepit teſtam, vt raderet ſaniem ſuam.* Vbi animæ vita non tangitur, nõ commouetur, prudentes viri cætera mala parui æſtimant. Quam ſapientiam qui non callent ſtultos, & ſimplicis mentis putant, eſſe illos, qui contenti ſpe vitæ cœleſtis, deſpiciunt mala præſentia. Hinc Iobi vxor videns maritum ſuum parui ducere temporalia omnia mala propter ſpem immortalitatis, ait illi: *Adhuc tu permanes in ſimplicitate tua? Benedic Deo, & morere.* Sic ſtultum, & ſimplicem ridet eſſe maritum, quod temporalia diuinis poſtponat. Ad hęc D. Gregor. lib. 3. Moral. cap. 11. fatur: *Simplicitatem in marito redarguit, quod tranſitoria cuncta deſpiciens, puro corde ſola æterna concupiſcit.* Sic à mundanis ſtultitiæ vertitur, quòd tranſitoria propter æterna contemnantur. At qui ſapiens eſt, nihili æſtimat iacturas omnes temporales, dum in æternis fixam ſpem habeat Prouerb. 3. dicit: *Lõgitudo dierum in dextera eius,*

Pſalm. 68 *Nazianz.* *Iſai. 54.* *Septuag.* *Dan. 8.* *Theoret.* *Iob 2.* *Origen.* *Gregor.* *Prou. 3.*

eius, & in sinistra illius diuitiæ, & gloria: Vbi dextera supponit pro vita æterna, siniſtra autem pro bonis tẽporalibus. Id quod meditatus D. Bernard. serm. 7. in Psalm. Qui habitat, sic inquit. *Vtinam mihi semper à dextris sis, Iesu bone, vtinam semper teneas manum dexteram meam. Scio enim, & certus sum, quoniam nulla nocebit aduersitas, si nulla dominetur iniquitas. Tondeatur interim, & tundatur sinistrum latus, pulsetur iniurijs, vellicetur oppro brijs, libẽs illud expono, dum à te custodiar, dũmodo sis ipse protectio mea, super manum dexteram meam.* Parum est, quòd tundatur siniſtra, nimirùm, quòd perdatur temporale, dum æternum, quòd à dextris venit, custodiatur mihi.

Bernard.

§. II.

Qui salutis suæ negotium peragit, maius opus facit, quam si mortuos suscitaret, si cœlos crearet.

NOn solum absentiam suam per mortem, modicam vocat Dominus, sed etiam opus resurrectionis suę pro modico habet, quippe ait, *& modicum videbitis me.* Ad quæ verba fatur noster Salmeron tract. 69. *Modicum etiam vocat resurrectionem, quia dimisit se veniens cũ plagis, edẽs cũ Apostolis*, &c. Sed quomodo tantum opus resurrectionis potuit modicum vocari? An in hac valle miseriarum potuit exerceri opus illo maius? Equidem Dominus, operam, quam iusti saluti obtinendæ impendunt, maiorem æstimat resurrectione mortuorum, imò cœlorum creatione. Cęlos iam creàrat Verbum diuinũ, & mortuos in vitam aliquos vocàrat, & nihilominus, ait Ioan. 13. *Qui credit in me, opera, quæ ego facio, ipse faciet, & maiora horũ faciet.* Quomodo fidelis homo potest facere opera maiora operibus Saluatoris? Quomodo potest facere opꝰ, quod excedat resurrectionẽ mortuorũ, quod excedat cœlorũ creationem? Eo ipso, quòd fidelis salutem animæ suæ ex Christi gratia operetur, adeò magnum opus operatur, quod in comparatione illius, & resurrectio, & creatio videantur opera parua. Do D. Augustinum tract. 72. in Ioann. fantem: *Et maiora horum faciet, quorum obsecro? Numquid nõ omnium operum Christi maiora facit, qui cum timore, & tremore suã ipsius salutem operatur? Quod vtique in illo, sed non sine illo Christus operatur. Prorsus maius hoc esse dixerim, quam est cœlũ, & terra, & quæcumque cernuntur in cœlo, & in terra.* Ille qui cum timore, & tremore iuuãte Christo suam salutem operatur, maximũ opus facit; opus, inquam, facit, respectu cuius etiam resurrectio, etiã cœlorum creatio parua, & modica opera reputantur. Quidquid enim ad iustificationem, & certam salutem peccatoris spectat, hoc omnium operum Dei maximum est. Hinc dicebat ille Psalm. 50. *Miserere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam.* Magnam petit misericordiam, quia non petit auxilium ad paranda miracula: de quo auxilio solum dicebat alius Mar. 9. *Si quid potes, adiuua nos misertus nostri*: non ait, si magnum aliquod potes, quando solum petebat opus temporalis alicuius miraculi; magnum autem opus absolute, solum versatur circa æternam vitam causandam. Isaac filio suo Iacob, sic benedixerat aiens, Gen. 27. *Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundãtiam frumenti, & vini, & seruiant tibi populi, & adorent te tribus*, &c. Hãc tãtã putauit benedictionem bonus Pater, vt vltra hanc nihil magnum putet manere, quòd filio Esau posset dari! Sed Esau benedicens aiebat: *In pinguedine terræ, & in rore cœli desuper erit benedictio tua.* Vndè ergo tãtus excessus erat, in illa prima benedictione, respectu cuius cætera omnia, aut parua, aut nulla videbãtur? In illa prima benedictione claudebãtur opera iustorum hominum, quibus salutem suã æternam operaturi erant, semini Iacob, nẽpe Christo seruientes, illumque adorantes, vt innuũt illa verba: seruiant tibi populi, & adorent te tribus. Vbi autem salutis æternę opus est: nullum vltra relinquitur magnum, quinimo cætera omnia Dei munera respectu illius paruula reputantur. Ex his aiebat Rup. lib. 9. de Victor. Verbi Dei, c. 22. *Vtrãque autem videlicet paruam, & magnam misericordiam Iacob in benedictione acceperat, quatenus eidem, de rore cœli, & de pinguedine terræ daret abundantiam frumenti, vini, & olei, quæ parua misericordia est. Et semini eius, ideſt, Christo seruirẽt populi, & adorarent eum tribus, quæ magna misericordia est.* Magnitudo, & præstantia operis non ex eo est, quod à Deo tra has pluuiam mannæ, nec ingentia aliqua miracula circa corporalia, & transeuntia patres: tunc magnum, & præstantissimum opus efficies, cum Christo seruiens salutem animæ tuæ operaberis. Ait D. Bernard. serm. 1. in D. Petrum: *Putas paruæ res est, scire viuere? Magnum aliquod; imò maximum est. Non vivit, qui superbia inflatur, qui luxuria sordidatur*, &c. Vnde à morte vitiorum reuocari in vitam, maximum opus est potestatis diuinæ. Huc reuoca, quęcumque dixi-

Salmer.

Ioann. 13

Augusſt.

Psalm. 50

Geneſ. 27

Rupert.

diximus supra lib. 9. c. 1. §. 9. plura ibi, & pulchra inuenies tractata, & infra lib. 15. c. 9. §. 2.

§. III.

Nihil in Iesu non magnum cogitandum.

SCiebant discipuli: vt ait, Eusebius Emiss. quòd ad Patrē Dominus iret, sæpe enim id audierant à Domino; id solum modo nō intelligunt, quid significet illud modicum.

Euse Emi. *Quid est hoc, aiunt, quod dicit nobis: Modicum? Nescimus quid loquitur:* Et cur discipuli caperēt in Iesu aliquod modicum? Merito non percipiunt modicum, quia magnū est, quid quid in Iesu, & de Iesu augurantur, nec vnquam Iesus non protendit aliquid magnū.

Luc. 1. Ad Mariam ait Angelus Luc. 1. *Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur.* Quid necessum fuit tam cito addere. Hic erit magnus? Cur non prius dicitur filius altissimi, sed maluit, statim dici magnus? Nedum puerulum in vtero virgo sentit, aliquod non magnum possit de Iesu concepto cogitare. Exod. 16. de cœlesti pane locutus Dominus ait: *Apparuit in solitudine minutum, & quasi pilotusum,* &c. *Quod cum vidissent filij Israel dixerunt ad inuicem, Manhu, quod significat, quid est hoc?* Non capiunt minutum à cœlo delapsum, imò paulò post minutum contemnunt dicentes: *Nauseat anima nostra supra cibo isto leuissimo.* Vbi cœlestis panis instar minuti, & paruuli cuiusquam apparet non capitur, non percipitur, ab hominibus imò parum aberit, quòd contemnatur. Ideò dū in deserta virginea terra necessum fuit apparere cœlestem panē instar minuti hoc est, instar paruuli, merito cauet Angelus statim de illo: *Hic erit magnus,* nequid in illo minutū cogitetur, sed totus sentiatur magnus. Ex quo ait D. Bern. hom. 3. in Missus est. *Et tu quidem ò virgo paruulum paries, paruulum nutries paruulum lactabis sed videns paruum, cogita magnum. Erit enim magnus, quia magnificabit eū Deus in conspectu regum adeo vt adorent eum, omnes reges, omnes gētes seruiant ei. Magnificet ergo anima tua Dominum, quia hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur. Magnus erit, & magna faciet tibi, qui potens est.* Non te moueat ò Virgo minutum hoc, quòd tuis visceribus clauditur, minutum sentis, sed cogita magnū; quacūque parte videris illum paruulum, tibi parebit, & magnus vt pote Altissimi filius, & magnalium patrator. Hunc spectabant illa verba Leu. c. 21. quibus dicitur; *Pōtifex, id est, Sacerdos maximus inter fratres suos:* Quasi inter omnes homines vnus Pontifex iperaretur, qui solus esset magnus. Et quis iste Pontifex magnus inter omnes homines nisi Iesus? Rem pulchrè tractat Orig. hom. 12. in Leu. fatus. *De Isaac dicitur, quia proficiebat, valde, vsque quo factus est magnus. Moyses magnus dictus est, & Ioannes Baptista magnus dictus est, nūc autē Iesus magnus dictus est, & post hunc iā nullus appellatus est magnus. Prius enim quam adesset, qui vere magnus, ad comparationem reliquorū hominū magni appellati sunt sancti. Vbi vero aduenit ipse, qui non ex comparatione caterorū, sed sui magnitudine vere magnus est, vltra iam nullus magnus appellatus est. Hic ergo est de quo scribitur: Magnus Sacerdos ex fratribus suis.* Iesus solus est, in quo vera inuenitur magnitudo, de quo ómnia magna debent cogitare, à quo nihil non magnum, & sublime percipitur. Vbi lex populo dabatur, Exod. 19. dicitur: *& sonitus buccinæ paulatim crescebat in maius, & prolixius tendebatur.* Tenuis erat initio buccinę sonitus, qui paulatim procedens, denique vocē emittebat magnā. Sed cur à principio non magna voce sonabat? In initio lex figurabatur, in fine Christus, à quo non potuit magnū quid non intonare. D. Cyr. Alex. de adorat. lib. 7. ait: *Serpsim autē prodigientes augebātur tubæ voces, nā ab initio cum tenuē vix vocē emitteret lex: vbi ad vos processit verbum, & ille Emanuel ad tradendam Euāgelicā disciplinā assiluit, valentiores factæ sunt voces; clarū enim quiddam, & aceutū insonuit Christus, & quòd totum iam orbē terrarū penetrauit.* Nihil exile, nihil tenue, & modicum à Iesu, sed vbi ad illum res deductę sunt, omnia illius magna, & sublimia apparent, omnia nostra crescūt in maius. Dicebat Cant. 2. *Similis esto dilecte mi capreæ, hinnuloque ceruorū super mōtes Bethel.* Dilectum suū Iesum instar minuti, & paruuli hinnuli amat videre, sed dum minutum, dū hinnulū videt, simul, & magnū, & excelsum meditatur, dum vocat hinnulū super montes Bethel. Cur non magis hinnulū domi cupit cubantem? Cur hinnulū nō cupit in camparum planis, sed illū in mōtium excelsis miratur, nisi quia nec in hinnulo, nec in paruulo Iesu audet aliquid videre nō magnum, & superās omnes magnitudines creaturarum? D. Bern. ser. 73. in Cant. *Hinnulus est, paruulus est, attamen super mōtes Bethel, attamē excelsior cœlis factus. Ex quibus patet, quod non modo in eo, quod ab æterno est, sed etiam in eo quod in tempore factus est, omnē sibi eminentiā vendicet supra omnē principatū, & potestatē, supra omnē denique creaturā, vt pote primogenitus omnis creaturæ.* Sic super omnes emi-

Orig.

Exod. 19.

Cyr. Ale.

Cant. 2.

Bern.

Luc. 21.

Barnard.

eminentias, & magnitudines apparet ſemper Ieſus meus exaltatus, & ſuperexaltatus,

Ioann. 16. Cognouit autem Ieſus, quia volebant eum interrogare: & dixit eis. De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autẽ gaudebit; vos autem cõtriſtabimini, ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium.

§. IIII.

Iuſtorum lacrymæ acceptæ ſunt Ieſu morienti, quibus eius mors honoretur.

INſtantem mortis ſuæ diem deſcribit Dominus, & oſtendit, dicens diſcipulis ſuis; plorabitis, & flebitis vos; quaſi dicat, iã vobis præſto erunt lachrymæ, & fletus, quia iã morti tradar ego. Sed cur diſcipulorum lachrymas in morte Ieſu effundendas ſic Ieſus approbat; nec illas prohibet? Cum iam ducebatur ad mortem ſequebatur eũ popularis multitudo, ſequebantur, & eum multę mulieres flentes, & lamẽtãtes eius vicẽ. Quibus ſtatim ait Ieſus, Luc. 23. *Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me*, &c. Nunc ſciens diſcipulos ploraturos, nihil illos monet de fletu prohibendo, quin potius illos permittit flere, imò à mundanis, & ſceleratis diſtinguit, ex eo, quod tunc flebunt. Cur ergo qui ſub cruce pergens lachrymas pro ſe prohibuit, nunc ante crucem non prohibet? Prohibuit Dominus lachrymas mulierum, populariter flentium; quæ ſane lachrymæ tanto Domino indecentes erant, at lachrymæ iuſtorum virorum ſcientiũ pro quo flerent, hæ minime prohibentur, quinimo à Domino acceptantur, & honori habentur. Apud Zachar. cap. 11. ait Dominus: *Et aſpicient ad eũ quem confixerunt, & planctu plangent eũ, quaſi ſuper vnigenitum, & dolebunt ſuper eũ, vt doleri ſolet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus Ademmon in campo Maggedo, & plangent terræ familiæ, & familiæ ſeorſum. Familiæ domus Dauid ſeorſum, familiæ domus Nathan ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum, familiæ domus Leui ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum: familiæ Semei ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum. Et omnes familiæ reliquæ familiæ, & familiæ ſeorſum.* Sto à ſententia eorum qui hũc planctum putant eſſe planctum, qui in Chriſti Eccleſia ab ipſo die crucis vſque hodie fit, ex noſtri regis, principiſque noſtri Ieſu compaſsione. Sed illud maxime notandum eſt, quod innumeræ ſint familiæ, imo & populi, qui ex tunc mortẽ regis noſtri defleãt; ſolæ quatuor familiæ ſingillatim nominantur nempe Dauid, Nathan, Leui, Semei, & cęteræ innominatæ, & confuſæ relinquuntur, imò deſpiciuntur. Sed cur quatuor has memorans, reliquas præterit? An qui capillos pro ſe cadẽtes numerat, lachrymas pro ſe fuſas deſpicit? Abſit, imò lachrymas magis acceptat, & honori ducit, ſed lachrymas quæ non populariter cadant, ſed à ſtrenuis, ſelectiſque, & iuſtis viris profuſę veniant. Ideò populariter cadentes lachrymas multitudinis confuſas præteriens, illas nominatim ponderat, & acceptat Dominus, & ſibi glorioſas, & honorabiles reputat, quę pro illo Dauid, Nathan, Leui, Semei fuderũt. Ad hæc aiebat Rup. *Fuerit quidem planctus ille grãdis, & ſapienter diſpoſitus, vt familia domus Dauid, familia regalis, & familia domus Nathan, qui Prophetæ fuit, & familia domus Leui, ex quo ortum fuit Sacerdotium, & familia domus Semei, ex quo doctorũ agmina pullularunt & reliquæ familiæ, quas, quia non habebant aliquod priuilegium dignitatis, vniuerſas abſque nomine comprehendit.* Et merito innumeratæ & innominatæ lachrymæ relinquuntur illorum, qui nec regio florent Spiritu, vt ſe ipſos regant, nec inſtar Prophetarũ, de futuris habent ſolicitudinẽ; nec hoſtiã Deo mactãt, vt regales Sacerdotes, nec ſapientiã colũt. Horum, inquam, lachrymæ prætermittuntur, ſed illæ lachrymæ maximè Deo placent, illique ſunt maximo honore, quas pro illo paſſo regaliſsimi homines, gens ſancta, regale Sacerdotium, omnique iuſtitia, & ſapientia inſignes profundunt. Hos vt haberet ploratores tribus horis expectauit Dominus in cruce, quaſi enim rationem redderet, cur non citius ſpiritũ emiſiſſet? Cur tãdiu expectaſſet in cruce tot tormentis confoſſus? Ait Pſal. 68. *Suſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit, & qui cõſolaretur, & non inueni.* Nõ fuit equidem, qui contriſtaretur de Ieſu moriẽte, vt ait Magiſter ſententiarũ in tota populi multitudine, ideò ſuſtinebat Dominus expectans, donec vidit Mariã matrẽ, donec vidit Ioannẽ diſcipulũ, donec vidit

Rupert.

Luc. 23.

Zach. 11.

Pſalm. 68

dit Magdalenam: & has proculdubio vidit tunc flentes, & licet loquerētur ad matrem non illam flere prohibuit, imò tàm huius, quàm astantium sororum lachrymas habuit acceptas, & inter illas decūbetis glorioſum sepulchrum inuenit. Vndè D. Ber. ſer. de vite cap. 4. monet: *Date lachrymarum flumina intātis vinculis morienti. Vacate, & videte, quā amare, quàm turpi morte condemnetur. Sustinet enim adhuc, & diligenter cōsiderat, ſiquis ſit, qui ſimul contriſtetur: ſi quem inueniat, qui ſanguinis riuos abſtergat, & de cruce depoſitum munda ſindone non panni, ſed cordis, inuoluat, & flens cum beatis mulieribus flentibus ad tumulum conſequatur.* Expende illud, *flens cū beatis mulieribus, &c.* nō lachrymas omnes faſtidit Dominus, ſed lachrymas muliercularum humana quadam compaſsionis facilitate plorātium. At beatarum mulierum lachrymas, nimirū Mariæ matris, cæterarumque cum illa aſtantium cruci, has expectauit Dominus in cruce, & vſq; modo ſuſtinet, ſiquis iuſtus, & beatus vir moriētem ſaluatorem ſuum ſimilibus lachrymis proſequatur. Et fallar, ſiquis Regum mundialiū parentatus fuit, tàm glorioſo luctu, tàm pretioſis lachrymis, vt Rex noſter Ieſus iuſtorū lachrymis parentatur. Propone tibi ob oculos luctum factum Apocal. 18. pro Babylone illa magna; *Flebunt, & plāgent ſe ſuper illam reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt.* Inſuper dicit: *Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt ſuper illam.* Rurſus dicit: *Mercatores horum, qui diuites facti ſunt, flentes ac lugētes.* Deniq; ait: *Et nautæ qui in mari operantur, longè ſteterunt, & clamauerūt, &c.* Ecce tibi quorum luctu, & lachrymis honorētur funera Magnatorum mundialium, honorantur lachrymis Principum, & regum, qui ſimul ſunt mancipia voluptatum: honorantur item lachrymis, negotiatorum mercatorum, nautarum, hoc eſt, hominum auariſsimorum, qui neſciunt deſiderare, niſi propriā vtilitatem, & commoditatem. At Ieſu funera proſecuntur lachrymæ omnium prēſtantiſsimæ, & pretioſiſsimæ; lachrymæ beatarum fœminarum, lachrymæ iuſtorum regūque regaliſsimorum, qui propriis affectibus dominantur; lachrymæ Prophetarum, & ſapientum hominum, qui veræ ſapientiæ, & virtutis ſplendore lucent in orbe terrarum.

D. Bern.

Apoc. 18.

§. V.

Iuſtorum clades nunquam non lætiſſimum ſpectaculum faciunt impijs.

EXpende ex Ieſu morte, quā diuerſa homines percipiant, nimirū, qui iuſti ſunt, ingentem lamentorum ſegetem metent, at mundani homines, voluptuoſi homines, & impij ingentem gaudiorum materiem percipiunt. Ait enim: *Plorabitis vos, mundus autē gaudebit:* & quando iuſti clades non fecit impijs ſpectaculum lætiſsimum? Aiebat Ieſus Matth. 20. *Ecce aſcendimus Hieroſolimam, & filius hominis tradetur Principibus ſacerdotum, & Scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendum, & flagellandum, &c.* Expende illud, *ad illudendum*, hoc eſt, vt pro luſu, & materia riſus, & lætitiæ in ſuis tormentis habeatur: quippè lanienæ iuſtorum virorum voluptuoſis hominibus feſtiua ſunt ſpectacula. Audiſti Amphitheatra Romana plena feſtiuis ſpectaculis, quæ populos aſpergerent gaudijs? Nouiſti ubi ferarum pugnas, quarum lanienæ miram hilaritatem ſpectantiū animis ingenerarent? Sic iuſti Ieſu clades, ſic laniena ſancti hominis nunquam non pro feſtiuo ſpectaculo impijs accidit. Rem ponderat Chryſoſt. ſer. 5. de Paſsione ſatus: *His diſcipulos ſuos ſemel, & iterum præmonebat ponens ante oculos eorū, & velut arenam ſuæ conſtituens paſsionis, & inducēs in eam quot cōtumeliarum genera, tot genera beſtiarum.* Ecce tibi Dominus quoties loquebatur de ſua morte, ſic loquebatur, quaſi de arena amphitheatri, in qua impijs nihil non ludibundum, nihil non feſtiuum apparebat. Sic contumelias omnes eſtimabat, quaſi immaniſsimas feras, quarum vnguibus laniatus nobilis athleta gaudia impiorum aſpectatiū cumularet. Ad hæc aiebat Paulus. 1. ad Corinth. 4. *Puto enim quod Deus nos nouiſsimos Apoſtolos oſtendit, tāquam morti deſtinatos, quia ſpectaculum facti ſumus mundo, & Angelis, & hominibus.* Expende ſpectaculum facti ſumus mūdo, & Angelis, & hominibus; hoc eſt, ita ſe habent res noſtræ, vt ſpectaculorum in arena luſus, ad quos voluptatis cauſa confluūt vniuerſi, ſic ad pugnas noſtras vniuerſi concurrunt, tàm boni, quàm mali, tàm qui mūdani ſunt, quàm qui Angelici, ſed hi, vt exēpla mirentur; illi vt delectationē percipiant. Id quod pulchris verbis notat D. Anſel. aiēs: *Sicut omnes concurrunt, vbi iocus celebratur, vel pugiles certant, aut aliquod monſtrum producitur, ſic omnes boni, vel mali conueniunt ad aſpiciendas pœnas noſtras. Spectaculū ſumus, & Angelis, & hominibus, tā bonis, quā malis. Boni Angeli cōueniūt ad ſpectaculū paſsionis noſtræ, vt nos præſentia ſua confortent, & cæteros ad exemplū noſtri certaminis incitent: mali verò, vt gaudeāt, cū nos ſuos aduerſarios cruciari videāt, & cæteros à fide, metu pœnarū deflectāt. Boni homines,*

Luc. 20.

1. Cor. 4.

D. Anſel.

vt laudent, mali vt insultent. Boni, vt exemplo nostro confortentur, mali, vt ex pœnis nostris delectentur. Sic semper iustorum lanienæ iucundissima faciũt impijs hominibus spectacula, amplissimamq; suppeditant materiam improborum cantibus. Hierem. Thren. 3. *Hierem. 3* ait: *Audisti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum aduersum me, Labia insurgentiũ mihi, & meditationes eorum aduersus me tota die. Sessionem eorum, & resurrectionem eorum vide, ego sum Psalmus eorum. Reddes eis vicẽ, &c.* Hæc iustus vir petit à Deo, vt videat, nimirùm hominum impiorum conuentus, meditationes, cõcursus singulis horis, singulis momentis, tota die coactos, insuper, sessiones eorundem, hoc est, iuxta Glossam interlinealem, *Sessiones quasi magistrorum*, non verorum magistrorum, qui veritatis doctrinam probent, sed quasi magistrorum, nimirùm de solis magisterijs fibulis tumentium; in hoc crebro cõuenientium, vt innocuam, & iustam gentem lacerent, & è tanta laniena cachinos excitent, immensaque sibi gaudia cõdiant. *Ego sum Psalmus eorum*: hi enim cantantur Psalmi in choro malignãtium, in choro impiorum, videlicet, laniena iusti hominis, hanc vocant ad sua carmina hanc ad plectra vocant, vt dum rumpitur iustus, ipsi exultare possint. Præclarè Iob cap. 30. dum *Iob. 30.* deridentium sibi ipsi exprimit conditiones: ait: *In desertis habitabant torrentium, & in cauernis terræ, vel super glaream.* Et statim infert; *Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum illis in prouerbium.* Septuag. explicatius in rem præsentem: *Cythara eorum ego sum.* Et quidem pulchrè iustus vocatur Cythara impiorum; nõ solum, quia sicut ex percussis cytharæ fidibus dulces percipitur sonus, sic ex iusto percusso, imò laniato impij voluptatẽ percipiunt, & lætitiã; sed quia vt ad percussarum cytharæ fidium numerũ, psalli, & saltari solet, sic ad numerum iusti homines cladium mundiales homines, & carmina cõcinunt, & festiuos saltus componunt. Vt dicat Nicetas in Cat. Græca: *Cantio itaq; & carmẽ effectus sum eorum, meaq; calamitates pro quouis alio sermone habent in ore.* Et carminibus, & cantibus, & vniuersis lætitijs impiorum hæc additur minimè exhauribilis materies, scilicet, calamitas iustorum: hæc illis pro cantu, pro saltu; & vtinam in has chordas non videãtur alicuius mutati chori, nec inter Psalmos, & canticum organi tales fabricentur cantiones, quæ in sancti alicuius hominis, personet infamiam. *Nicetas.*

§. VI.

Præstantior est tristitia ex iusti calamitosi compassione orta, quàm vniuersa gaudia mundialia.

TRristabantur discipuli Iesu magistrum videntes carnificibus traditum; & inter gaudentes, exultãtes carnificum phalanges, frementesq; passionis fluctus rari apparebãt discipuli tristitia penè confecti inenarrabili: sed qualis hæc discipulorum tristitia? De illa Dominus, ait: *Tristitia vestra vertetur in gaudium.* Ea est tristitia ex calamitosi iusti compassione nata, quæ ingẽtia pariat gaudia, instar quorũ nihil sint omnia gaudia mundialia. De passione Saluatoris sui locutus Psal- *Psaltes* tes 67. ait. *Posteriora dorsi eius in pallore auri* Christi vitæ postrema tenuit mortis pallor, ausa est pallida mors tanti Principis calcare palatia. Sed qualis ille mortis pallor? In pallore auri, sic pallens splendebat, vt aurea mũdi gaudia obscuraret, & condolentium pallorem in locupletissimos thesauros cõmutaret. Elegãter D. Ber. ser. 61. in Cant. fatur. *D. Ber.* *Deniq;, inquit, & posteriora dorsi eius in pallore auri. Quomodo nõ in morte pallescat? Sed melius pallens aurum, quàm fulgens aurichalcum, & quod stultum est Dei, sapientius est hominibus. Hoc aurum semetipsum decolorauit abscondens formam Dei, & formam serui prætendens; decolorauit, & Ecclesiam, quæ ait: Nolite me considerare, quòd fuscaſim, quia decolorauit me sol. Ergò & posteriora Ecclesiæ in pallore auri, quæ fuscum non erubuit crucis, vstionẽ passionis non horruit, liuorem vulnerum non refugit. Et iam complacet sibi in illis, & optat nouissima sua fore horum similia.* Vide ergò quantum se extollat tristissimæ mortis pallor, siue in patiente, siue in compatiẽte: vterq; pallet, & iustus, qui patitur; & pius, qui ex compassione tristatur, sed pallet pallore auri; in tantùm excedens pallor hic fit vniuersos splẽdores mundiales, in quantum aurum excedit aurichalcũ. Conuertitur iustis cõpatientibus tristitia in pretiosissima gaudia; quæ ipsi gustantes, sic in doloribus, & angustijs sibi complacent, vt habeant semper in optatis has tristitiarũ materias, quæ tã ingentia pariant gaudia. Hinc Dei amatrix, ait Cãt. 1. *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea cõmorabitur. Botrus Cypri dilectus meus mihi, in vineis Engaddi.* Quæ tã contraria excogitari potuissent, vt sunt faciculus myrrhæ, & botr⁹ vineæ? In illo amaritudo in hoc tota dulcedo mellea, *Cant. 1.*

in

in illo tristitia, in hoc gaudia, & tamẽ simul, ac myrrhæ fasciculum sponsa nominat, statim, & vitis botrum experitur, tristia enim, quæ ex iusti calamitosi compassione accidunt, dicto citius super omnia præstantiora apparent gaudia. Ad hæc D. Ber. ser. de vite cap. 4. ait: Fit ergò sponsus sponsæ suæ fasciculus myrrhæ, quando ipsum multiplicibus affectum iniurijs ad mentẽ reducit, Quæ sunt autem vbera sponsæ, inter quæ illũ cõmoraturum affirmat? Duo vbera sponsæ prosperitas, & aduersitas sunt. Ponit autem dilectũ suum inter hæc vbera, dum illius, & in aduersis, & in prosperis recordatur. *Ex quo euenit, vt ille, qui modo fuerat fasciculus myrrhæ, id est, qui mentem sponsæ passionum suarum amaritudinibus amaricauerat, subito sit botrus Cypri continens in se vinum inebriatis, & lætitiæ.* Non potest myrrhea amaritudo in compatientis animo diù durare, sed protinus fasciculus myrrhæ in botrum lætitiæ trãsit, & iocunditatis. Quis non amet myrrhas tantarum lætitiarum causas, præ omni dulcedine mundiali? Sanè præstantior est myrrha lætantes botros pariens, quàm omnia mundi gaudia à quibus sola incendia manent.

D. Bern.

Ioan. 16. Mulier cum parit tristitiam habet; quia venit hora eius: cũ autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidẽ tristitiam habetis, iterum autẽ videbo vos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.

§. VII.

Fidelium pressuræ, & præstantia, & diuturnitate fructus ex morte Christi longe excedunt laborum mundanorum vsuras.

NVlli hominum gaudiũ nascitur, quod post mille pressuras post mille dolores partus non veniat, habent mundani, & sancti, infideles, & fideles labores, & dolores; qui pariunt sua cuiq; gaudia: sed mundanorum labores pariunt gaudium fundatum in hominis natiuitate, *quia natus est homo in mũdum.* Proh luteum, & corruptibile gaudiũ, vtpotè in natiuitate lutei hominis, & corruptibilis fundatum! Fidelium autem labores gaudium pariunt minimè incorruptibilis hominis natiuitate, sed in Christi Dei æterni, & viri, & veri morte fundatum, quòd nullo impulsu hostium lababit. Pro mundialiũ laboribus stat illud Pharaonis decretũ aduersus Israelitas Exod. 1. vbi sic: *Præposuit eis magistros operum, vt affligerent eos oneribus. Ædificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni, &c.* De quibus Israelitarum operibus à Pharaone decretis, ait Psal. 8. *Manus eius in cophino seruierunt.* Velut miseri operæ in cophino colligunt lutum, vt strenuis ædificatoribus materiam præbeãt, sic Israelitæ ædificijs regijs lutum in cophinis ministrabant. His positis recole modo facinus illud Christi in saturandis hominibus Ioan. 6. *Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis. Colligite, quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Collegerunt ergò, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum, &c.* Cur non cistas iubet impleri, sed cophinos? Vt vel in ipso operarum instrumẽto videatur, quàm alius sit fructus seruorũ Christi, & seruorum Pharaonis. Seruitur Pharaoni, id est, mundo in cophino, seruitur Christo in cophino; sed in Pharaonis obsequio cophinus operarũ lutum colligit, lutũ porrigit, nihil præter lutum habet, in obsequio Christi, operarum cophini, non lutum, sed cœlestem colligunt alimoniam. Quos mundi natalitia implẽt luto, hos Christus moriẽs inexterminabilibus implet bonis. D. Amb. lib. 9. in Lucam ait: *Qua ratione cophinos duodecim Christus impleuit, nisi illud populi Iudaici solueret, Quia manus eius in cophino seruierunt? Hoc est, populus, qui antè lutum in cophinis colligebat, hic iam per crucem Christi vitæ cœlestis operatur alimoniam.* Conueniant huc, qui seruiendis mũdialibus Principibus laboriosissimam impendũt operam, qui ieiunijs, vigilijs sanguine ciuitates, & regna Principibus comparant; qui in exoriente Principe eã spẽ locant, quàm incredibili labore, solicitudine nutriant. Quid illis pariũt tot labores? Quid colligunt in cophino? Solum colligunt lutũ temporalium bonorũ, qui in puluerem conuersus euaneat ab oculis. Non sic, qui in Christi morte fundantur, sed per illam in cophinis cœlestem colligunt alimoniam, quæ nullos sciant metuere casus, metuere hostes. Aiebat Ioann. Apoc. 21. *Vidi sanctam ciuitatem Hierusalem nouam descendentem de cœlo, à Deo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. Et audiui vocem magnam de cœlo dicentem: Ecce tabernaculum Dei, cum hominibus,*

Exod. 1.

Psal. 8.

Ioan. 6.

Ambr.

Apoc. 21.

& habitabit cum eis. Et ipſi populus eius erunt, & ipſe Deus cum eis erit, eorum Deus: & abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors vltra non erit. Crediderim hic repreſentari fidelium Eccleſiam, quæ adhuc militat, ideoque vocari tabernaculum, quòd militare ſuffugium eſt; & ideò vocari ciuitatẽ nouam, vt oſtendatur in illa, aliqua differentia ab illa antiqua, & veteri iuſtorum ciuitate, in naturæ ſtatu fundata. Sed notãdum venit, quòd in hac noua fidelium ciuitate perpetuo Deus adeſt, nullumque bonum finiendum venit, nec vnquam deſtructa, aut perdita iam plorabitur. Cur hæc noua adeò ęterna, quando illa vetus penè funditus cõcidit? Sanè gentiliſmus introductus in mundo, ſic primam illam iuſtorum ciuitatem expugnauit, vt è toto terrarum orbe circa vnum Abrahamum verorum bonorum notitia haberet. Cur ergò ſicut gẽtiliſmus prævaluit in primam Dei ciuitatem, non etiam prævaleat poſt aliqua ſæcula in hanc nouam, & quaſi ſecundam ex innouatione ciuitatem?

D. Iuſtin. De hoc fecit pulchram quæſtionem D. Iuſtinus Mar quæſt. 74. in qua hanc ipſe rationem reddit: *Enim verò hæc tormenta, quibus vſus eſt gentiliſmus ſperans hac ratione ſeſe conſeruare poſſe in integro, & gentiliſmum aboleuerunt, & Chriſtianiſmum firmius ſtabiluerunt.* Nõ hic exprimo omnem horum verborum ſuccum, ſed alio reſeruabo; pronunc id ſolum inſinuat Sanctus vir, quòd omnibus manifeſtum eſt, quòd nimirùm vbi primũ gentiliſmus cæpit in mundo nullam perſecutionem aduerſus fideles excitauit, nulla tormẽta inuenit, nulla exilia, nullas fames immiſit, quibus Dei notitia opprimeretur, & bona cœleſtia penitus contemnerentur, & cur fidelium bona non perirent, quæ nullis laboribus pro Chriſto Deo exanthlatis nitebantur? Modo autem cum vniuerſæ fidelium familiæ laboribus agitantur à mundanis, cũ hinc indè pullulant dolores ob Chriſti nomen, neceſſum eſt, quòd ea bona fidelibus pariantur, quæ minimè poſsint eradicari. Dicam planius, tunc iuſtorum generatio incepit à latere lutei, ſed tamen viui hominis, & ideò iuſtitiæ gaudia, & parua fuerunt, & durarunt parum; modo fidelium Eccleſia nititur latere Chriſti mortui, de cuius crucis tormentis fructus colligit immortales. Trãſeuntia ſunt, & parum conſtantia gaudia, quæ ab hominis lutei vita pendent; illa vera, & ſolida, & permanentia, & imperturbabilia ſunt, quæ in Chriſti mortui vulneribus fundantur. Ad hæc Iſaias aiebat cap. 49. *Non quid obliuiſci poteſt mulier infantem ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, ego autem non obliuiſcar tui. Ecce in manibus meis deſcripſi te, muri tui coram oculis meis ſemper.* Iſai. 49. Sic ſuper omnem miſericordiam, & amorem humanum, ſuum amorem Dominus exaltat; non filius à matre, nec mater à filio habet, quòd habemus à manibus illis Saluatoris noſtri, in quibus clauorum cuſpide ſcripti ſumus. Quæ verba ſic Septuaginta reddidere: *Ecce ſuper manus meas depinxi muros tuos.* Quid eſt ſuper manus depinxi muros tuos? Pulchrè Leo à Caſtro explicat, quòd manus Domini clauis exaratæ ea nobis bona cõcederent, quòd inſtar murorum firma, & ſtabilia permanerent. Ex quo ſic D. Cyril. Alex. lib. 4. in Iſaiam orat. 4. ait: *Itaquè Chriſti paſſio, & pretioſa crux, & manuum ipſius affixio, ſecuritas fuit, & murus inacceſſus, & infractus, his qui in ipſo crediderunt.* D. Cyril. Manus equidem Ieſu excabatæ clauis fructus nobis reddunt bonorum, qui ſecuri ſint, & inacceſsi hoſtibus maneãt, veluti muri hoſtilia iacula minimè timẽtes, ſed repellentes, vt hinc pateat, quàm longè fœlicior ſit, qui in Chriſti morte nititur, illo, qui in hominum naturalicijs gaudet.

§. VIII.

Fœmineus reproborum animus indè noſcitur, quod vera in preſſuris concepta, non amplius meminerit, poſt ſalutem acceptam.

ECce tibi in parturientis fęminæ exemplo, quàm apte explicetur fœmineus mundanorum animus; dicitur enim: *cùm autem peperit, non meminit preſſuræ*, hoc eſt, ſic omnium, quæ in preſſura fecit, obliuiſcitur poſt partum, aeſi nihil effecerit. Quid ſolẽnius in mũdanis hominibus? Dum ſub preſſuris ſunt, dum doloribus, periculiſque agitantur, crebra ſuſpiria mittunt Deo, ad ſanctorum prouoluuntur pedes, vota concipiunt, nec ad modicum à Dei conſpectu recedunt. Vbi autem ſalus affulget, vbi Deus votis annuit, ſtatim omnia in preſſuris concepta auolauerunt, non meminerunt preſſuræ, nec Dei, nec ſanctorum memoria, quã preſſuræ ſuggerebant, videtur ſupereſſe. Nõ longè abeſt Iſaias cap. 26. *Sicut quæ concipit, cũ appropinquauerit ad partũ, dolẽs clamat in doloribꝰ ſuis: ſic facti ſumus à facie tua Dñe. Cõcepimꝰ & quaſi parturiuimꝰ, & peperimꝰ ſpiritũ ſalutes non* Iſai. 26.

non fecimus in terra. Quot voces, & ſuſpiria, & preces, & vota dolores emittunt in parturiente fœmina, tot in mundanis hominibus emittunt crebræ preſſuræ, at vt illæ poſt partum nihil meminerunt, ſic & iſti nihil ſalutare præſtant in terris. Hæc mulieribus accidunt re proborum mentibus, qui nihil bonũ concupiunt niſi, dũ ſunt ſub metu, quo ablato omnia bona ab eorum animis euaneſcũt. Non abſimile in huius mundi Principe inuenies, qui dum ſibi à Iobi fœlicitate metuit, cùm maximè Deum odiſſet, tamen nõ ſemel diuinis adeſt conſpectibus Iobi perditionem petens. Etenim habes Iob. 1. *Cùm veniſſent filij Dei, vt aſſiſterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan.* Nunc primò affuit Satan coram Domino Iobum expetens, ſed & ſecũdò cap. iterum affuit, durius aliquid petiturus, nimirùm Iobi percuſsionem: annuit Deus, permittit Iobũ dæmoni. Quid tunc? *Egreſſus igitur Satan à facie Domini percuſsit Iob, &c.* An poteſt creatura à facie Dei egredi? Quomodo ergò dicitur Satã egreſſus à facie Domini? Non quod ipſe in re Deum inſpectorẽ fugeret, ſed quòd poſt acceptam, quàm poſtularat, Iobi permiſsionem, ſic Deum oblitus eſt, quaſi Deus illi non adeſſet. Pulchrè Orig. lib. 2. in Iob. Exiuit diabolus à facie Domini. *Exiuit vero, hoc eſt, diſceſsit, deſeruit, oblitus eſt, vltra non æſtimauit, neq; curauit, neq; recordatus eſt, quòd ſit Deus. Illo enim vſq; ante Deum fuiſſe dicitur. Poſtquã verò accepit, quod voluit, & quod quæſiuit, continuo relinquens Dei memoriam, à facie Dei exiſſe dicitur.* Vtinã ille ſolus hoc morbo laboraſſet, ſed habet diſcipulos plurimos; omnis enim reproborum gẽs dum ſub metu aliquo ſunt, dum liberari à malo expetunt, vel aliquod ſibi bonum acquirere, in muliebria incidunt vota, & ſuſpiria. Quàm crebri Deo adſunt, quàm frequẽtes preces emittunt, quanta promunt vota! Poſtquã verò accipiunt, quòd volunt, prorſus diſcedunt, obliuiſcuntur, nec vltra æſtimant, nec curant, nec recordatur, quòd ſit Deus. Huc ſpectat illud Exodi. 9. in plagis Ægypti obſeruatum, dum dicitur: *Videns autem Pharao, quod data eſſet requies, ingrauauit cor ſuum, & non audiuit eos, ſicut præceperat Dominus.* Sapiebat aliquãdo ſub plagis nefariſsimus homo, & Moyſem vocabat, & ſe peccatorem agnoſcebat, & requiem à malis precabatur; at vbi primùm requies apparebat, & preces, & vota plagarum, & Deum ipſum prorſus obliuiſcebatur, ac ſi nihil fuiſſet perpeſſus. Id quòd in ſuis popularibus abominabatur Dominus Pſal. 77. *Cùm occideret eos quærebant eũ: & reuertebantur, & diluculo veniebant ad eum. Et rememorati ſunt, quia Deus adiutor eſt eorum: & Deus excelſus redemptor eorum eſt. Et dilexerunt eum in ore ſuo, & lingua ſua mentiti ſunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti ſunt in teſtamento eius.* Hæc vltima verba ſonant apud D. Hieronymus: *Nec permanſerũt in pacto eius.* Equidem in afflictione, in lethali plaga ad Deum currentes, multa cùm Deo pacti ſunt, multa vota edidere, poſt ſalutem, & proſperitatem acceptum, nullum pactum, nullũ votũ, imò nullam creatoris ſui memoriam ſeruauerũt, ſed antiquis idolis ſeſe proſtituerũt. Pulchrè Lactãtius ad hæc lib. 2. inſtitutionum cap. 1. *Tunc maximè Deus ex memoria hominum elabitur, cùm beneficijs eius fruentes honorem dare diuinæ indulgentiæ deberẽt. At verò ſiqua neceſsitas grauis preſſerit, tunc Deum recordantur. Si belli terror infremuerit, ſi morborum peſtifera vis incubuerit, ſi alimenta frugibus longa ſiccitas denegarit, ſi ſæua tempeſtas, ſi grando ingruerit ad Deum confugiunt, à Deo petitur auxilium. Nũquam igitur Dei meminerunt, niſi cum in malis ſunt. Poſtquã metus deſierit, & pericula receſſerunt, tunc verò alacres ad Deorum templa concurrunt, his libant, his ſacrificant, hos coronant.* Quis poſt periculorum vota, poſt morborũ promiſſa, tranſactis periculis, non ad priſtina recurrit Idola? Siquis, talem poſt pericula ſe exhibet, vt in periculis exhibebat, is D. Chryſoſtom. hom. 4. de Pœnit. ex numero electorum eſt; vt generoſus equus, qui regi eligitur tàm ſecurè regitur, ſine fræno, quàm cũ fræno. Qui enim ſolum nouerũt compreſsi doloribus Deum meminiſſe, hi muliebri reprobo rum infirmitate laborant. Ad hos dicebat Iſaias. 28. *Flagellum inundans cum tranſierit, eritis ei in conculcationem. Quandocumq; pertrã ſierit tollet vos, quoniam mane diluculo pertranſiuit in die, & in nocte, & tantummodo ſola vexatio intellectum dabit auditui.* Expende ſignum, ſine dubio pereuntium, nimirùm, *tantummodo ſola vexatio intellectum dabit*, tunc ſolũ norunt Deum, cùm ſub flagello vexantur, vt ſi requies aduenerit, & corda, & aures obturẽt nequid Dei poſsint percipere. Aiebat D. Greg. lib. 7 Moral. cap. 11. *Hinc eſt etiã, quod de reprobis dicitur: Et tantummodo ſola vexatio intellectum dabit auditui, quia videlicet æterna non intelligunt, niſi cum pro temporalibus tam ſine emendatione puniuntur: tunc mens æſtuat, & infructuoſæ pœnitentiæ ſe ignibus inflammat: duci ad ſupplicium timet, præſentem vitam ex deſiderio retinet.* Et benè teneri adhuc præſentibus probatur, qui ſolùm Dei meminit, cùm circa illa percutitur.

Iob. 1.

Orig.

Exod. 9.

Pſal. 77.

Isai. 28.

D. Greg.

CAPVT XXIII.

De adoratione facienda ad Patrem.

DOMINICAM orationem explicantes supra cap. 8. per totum, multa dedimus de orationis vi, & efficacia, quæ sanè tanta est, vt abiturus Dominus ad Patrem orationem reliquerit pro armis ad repellendos hostes, ad cœlestia expugnanda. Vt autem oratio perfecta sit, sic fiat ad patrem, vt Iesu meritis, & nomine tota nitatur, cuius nominis, vel sonitu delinitus Pater, nil amplius expectauit, vt dilectis suis cumulatissima dona largiatur. Amat enim nos Pater, ex quo videt nos vnici pignoris sui amore inflammari: per quem, & à Patre dona, & ex mundo victoriam reportabimus.

Ioan. 16. Amen, amen dico vobis, siquid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. Vsque modo, non petistis quicquam in nomine meo.

§. I.

Cætera virtutum opera nos seruos notant, oratio ostendit liberos.

NOs ad patrem orare iubet Dominus, non ad Dominum, & cur nō petamus à Domino, nō oremus ad Dominum, sed ad patrem? Quia vbi ad Orationē accedimus, iam ex ipsa oratione ostendimur non habere Dominum, sed patrem, hoc est, non serui esse, sed liberi. Quis nesciat Saluatoris nostri certamina pro nobis inita? Propter nos homines, & propter nostram salutem descēdit de cœlis, factus obediens vsque ad mortē, mortem autem crucis. Qui ergò pro nobis totum sanguinem suum profusurus erat, dū viueret teste D. Luca cap. 6. *Erat per noctans in oratione Dei.* Cur Domine tantæ sanguinis profusioni præmittis tā longas orationes? Nonne sufeciſſet tui sanguinis profusio, vt homo saluaretur, cur vel ante passionem, tā in oratione per noctas? Cur necessum est orare, pro his, pro quibus tàm crudelis, & longas sustines mortes? Ad hæc pulchrè, & acutè Chrysol. ser. 24. ait. *Per noctat in oratione Dei, vt antea nos oratione liberet, quàm redimat passione.* Passio equidem Christi non facit, vt homo ab salute, respectu omnium liber sit, vt eleganter expendit noster Lessius de perfectionibus diuinis lib. 10. cap. 5. nu. 53. sed redimit: tollit nos à seruitute diaboli, sed facit Christi seruos pretio tanti sanguinis emptos; ex eo enim, quòd nos Iesus sanguine suo emit, habet particulare dominiū in nos, vt Dominus in suos seruos. At oratio Christi ad patrem facta, nos prorsus liberos ostendebat, vt vnici filij membra tanto capiti inserta. Sic dum in Christo oramus ad patrem, & filij, & liberi asserimur, dum compatimur, aut alia opera exhibemus, nō tàm liberi ostendimur, quàm serui, & ideò post illa iubemur dicere, *serui inutiles sumus, quòd debuimus facere, fecimus.* Similiter Paul. 1. ad Corinth. 9. ait, *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, &c.* quasi in singulis virtutum operibus suam erga Deum profiteantur iusti seruitutem, verùm cum ad orationem accedunt, iam ibi non tàm seruitutem, quàm libertatem filiorum ostendunt. Id quòd notabat Paul. ad Rom. 8. aiens: *Quicumq; enim spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei. Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus Abba Pater.* Expēde illud *clamamus*, potuisset dicere, in quo inuocamus, vel in quo oramus, sed maluit dicere clamamus; vt enim clamor manifestius, & euidentius rem significatam profitetur, sic omnis iustorum oratio, professio est euidens, & manifestissima assertæ filiorū libertatis. Ait D. Thom. *In quo clamamus. Profitemur enim nos patrem habere Deum instructi à Domino, cum dicimus orantes, Pater noster, qui es in cœlis.* Nunquam orare inuenimur, quin eo ipso non profiteamur nos habere spiritum filiorum, spiritū libertatis. Hinc Luc. 11. ait Dominus; *Si ergò vos cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis pater vester cœlestis de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se?* Ponit vim argumenti ex similitudine filiorum accipiētium à parentibus, & petentium à Deo; sed cur apertius non dixit; sicut vos datis filijs vestris bona, sic Deus dabit filijs suis bona? Cur pro filijs posuit pētentes, dicens dabit petētibus se? Eò ipso, quod quis petat à Deo, se ostendit, & publicat liberorum ornatum spiritū, vt idem sit petēs, & liber. Ex quo lucem

Chrysol

Luc. 6.

1. Cor. 6.

Ad Ro. 8.

D. Tho.

Luca. 11.

Zach. 12. cem capit Zacharias cap. 12. *Effundam super domum Dauid, & super habitatores Hierusalē spiritum gratiæ, & precum.* Non spiritum seruitutis, sed spiritum gratiæ, & adoptionis effundendum dicit, quia simul addit, & precū, quasi spiritus precum, aut idem sit, cū adoptionis spiritu, aut præsupponat illum. Huc reuoco illud Ezechiæ morituri exemplū, de

4. Reg. 20 quo 4. Reg. 20. *Conuertit faciem suam ad parietem, & orauit Dominum dicens: Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & corde perfecto, & quòd placitum est coram te fecerim.* Dicitur orasse, & tamen Dominum vocat, non patrem. Cur nō magis ostendit filij ingenuitatem orans? Cur seruum magis se ostendit, respectu Domini? Duo fecit bonus rex, & orauit, & simul representauit virtutum opera à se exercita. Dū virtutum opera manifestat se quasi mercenarium statuit, flagitans à Domino mercedem laborum: dum autem orat, per hoc præcisse, quòd orat, se liberum, & prorsus ingenuum ostendit, vt sic orās, & operans, & fructus in-

Cyr. Alex. genuitatis percipiat, & laboris. D. Cyril. Alex. lib. 3. tom. 4. in Isaiā cap. 38. ad hæc loquitur. *Pulchra est iustorum fiducia, nam laborum mercedē propè, & ingenuitatis fructus postulant.* Per hoc ipsum quòd postulent, ingenuitatis fructus expostulant, cùm oratio ostensio sit ingenuorum.

§. II.

Vbi pro saluandis hominibus, pro liberandis peccatoribus laborare Dominus non rogatur, quasi surdus est, imò quasi mortuus.

MVlta rogauerant Apostoli, multa petierant à Iesu, rogauerāt enim, vt Chananæam exaudiret, vt Patrem ostenderet; vt fidem eorum adangeret, vt parabolam diuini seminis edissere: et, & alia huiusmodi passim ab Euāgelistis notata. Quid ergò in præsenti carpuntur, & audiunt: *Vsque modo non petistis quicquam in nomine meo?* Sapiēter aiebat D. Augustus. quòd nihil petitur in nomine Saluatoris, quòd non expresse sciatur pertinere ad æternam salutem; ex quo etiam crediderim ego, quòd dum non rogatur Dominus Saluator noster pro hominibus liberandis laborare, nihil aliud se putat audire, quasi ad omnia alia surdescat omnino. Huc reuo-

Isai. 64. co illud Isaiæ. 64. *Non est, qui inuocet nomen tuum: qui consurgat, & teneat te.* Sed multi rāt in Israelitarum populo captiuo, & afflicto ab hostibus, qui ad Deum clamarent, Deūq; pro restitutione bonorum precarentur. Cur ergò dicitur nullus inuocare nomen Domini? Id explicāt verba sequentia, nimirū, quia non est, *qui consurgat, & teneat te*: acute Forerius addit, *vt fecit Iacob, ob quod Israel vocatus* Forer. *est, quasi in Deum præualuisset.* Quippe Iacob

Gen. 32. Gen. 32. luctabatur tota nocte, cū Deo, nec Deum à lucta abire permittebat, vsque dum benedictiones suas effunderet, ait enim: *non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Dum autem inuenitur Iacob, qui precibus suis Deum in stadio, in lucta, in labore pro hominibus benedicendis constituat, verè inuenitur, qui in nomine Saluatoris oret, vt qui petit rē Deo propriſsimā, & gratiſsimam, & pro qua maximè optet exaudire. Verùm dum non est, qui Deum vocet in arenā pro liberandis hominibus, non est, qui inuocet nomen Domini; nulla oratio, & inuocatio diuini nominis reputatur à Deo exaudiri, quasi ad ea, quæ non operantur salutem humanam in medio terræ Deus surdus sit, imò mortuus sit illis, qui nihil circa illam salutem. Hinc Pauli verba ad Rom. 8. expēdo; ait enim: *Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro; quòd sumus filij Dei. Si autem filij, & hæredes; hæredes quidem Dei, &c.* Vocantur iusti homines hęredes Dei, & mirum est, & prorsus inusitatū vocari hæredes nunquam morituri, nunquā discessuri. Vbi enim hæres nominatur, res testamenti dicitur, quòd nequit intelligi, sine testatoris morte; & vbi repugnat mors, & testamentū, & hæredes esse repugnat. Qualiter ergò iusti homines hæredes Dei fient? An Deus aliquando illis mori poterit? Sanè quando iusti cœlestium bonorum possessionem intrant, vitam illam beatam, & æternā possideant, in qua nil egeant petere à Deo, quòd ad operandam eorum salutem pertineat, sic Deum possident, quasi is sit aliquo-

Brunon. modo mortuus illis. Do Diuum Brunonem ibi aientem. *Si quærimus quomodo sumus hæredes Dei: cùm vsus habeat hæredem esse morte decessoris? Respondetur, quia Deus, quodammodo morietur nobis in futura beatitudine.* Morietur quidem Deus quodammodo beatis, quando iam nequeat rogari, vt operetur illorum salutem, & descendat in arenam pro illis. Hinc

Ioan. 6 notanter aiebat Dominus, Ioan. 6. *Sicut misit me viuens pater*; viuens dicitur pater, quando misso filio negotiatur hominum salutē. Tūc Deus viuificatur, tunc viuidum putat habere auditum, vt orationes excipiat, quādo inuocatur pro saluandis hominibus. Ideò Ionas à pisce voratus, ait cap. 2. *Cùm angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum,*

vt veniat ad te oratio mea, ad templum sanctum tuum. Expende quid præmissum sit, vt oratio ad Deum possit venire, vt Deus orationem exaudiret, nimirùm prius, ait: *Domini recordatus sum*: hoc est, facinorum Saluatoris Dei memoriam feci, quàm sciat peccata obliuisci, & hominibus opem ferre, quorũ memoria facta, eo peruenit oratio, vt à Deo excipi, & audiri queat. Ad hæc ait Theophilactus, ibi: *Memini equidem Domini, quod amico erga mortales affectu est, ac negligat peccatum, quod patrauit non obtemperans ipsi, propterea, & precatus sum ipsum, vt post hac sim dignus quo perueniat ad te oratio mea.* Illa Deum tangit, & vidum ostẽdit oratio, quæ Saluatoris facinora circa homines peccatores saluandos spectas.

Theophil.

Ioan. 16. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenũ.

§. III.

Vbi Iesus intercedit, nullum non completum, & integrum bonum venit.

NE aliò te conferas homo, sed pete omnia à Deo, pete in nomine Christi, vt plena, & integra gaudia accipias: is est enim Iesus, à quo nullum non completum, & integrum bonum sciat venire. Pulchrè aiebat Gillib. Abb. ser. 33. in Cant. *Reuolue euangelium, vbiq; Iesum inuenies, & citum, & copiosum ad veniam.* Nullibi parcus Iesus, nullibi sua munera sarcinat, sed copiosus, & largus omnia integra, & plena suis permittit. Sufficisset prodigum filium reuertẽtem, vel inter mercenarios admittere; imò hoc solum ille petebat, at bonus pater ad filiorũ osculum eum admittit, insuper non mercenariorum panem porrigit, sed regale parat conuiuium, quòd vituli saginati adipe ditat, dulceque sonanti simphonia exhilarat. Quid plura? Ait apud Luc. 15. *Epulari autẽ, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic, mortuus erat, & reuixit.* Expẽde verbum illud oportebat, quòd quandam decentiæ necessitatem indicit. Sed quæ necessitas potuit obligare patrem, vt tanta conferret filio, qui in se reuersus minora petebat, & multo paucioribus contẽtus existeret? Sanè filius pauciora gratanter exciperet, at bonus pater nescit nõ dare bona, & plena, & integra. Datus Gillib. ser. 33. in Cant. ait: *Vide profluam Domini Iesu gratiam: cum pœnitẽte filio gaudere cum oportet, & epulari. Quibus propitiatur, improperare nescit: dimidia vti non nouit clementia.* Proh diuinissimi Iesu profluam pietatem, nescit dimidiare munera sua; vbi incipit dona impertiri, omnia plena, & integra largitur, nihil dimidiatum relinquit. Ezechias rex vsq; ad mortem ægrotabat, iam deplorata erat eius salus: & dolens ipse vehemẽter decedere absquè liberis, ex quorum semine nasceretur Christus, cùm lachrymis orationẽ instituit. Cui statim Isaias. 38. ait: *Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas: ecce ego adiiciam super dies tuos quindecim annos, & de manu regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam, & protegam eam.* Ille petijt liberari à morte, Dominus illi præstat, & à morte, & à Rege Assyriorum liberationem, & ciuitatis protectionem. Insuper addit: *Et iussit Isaias, vt tollerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur.* Ecce quanta tribuat Dominus petenti solam vitam: concedit illi quòd viuat, & quia vitæ concessio posset stare manente morbo, qui medicorũ arte curaretur, ipse Dominus instar medici remedium adhibet, quo infirmus sanetur statim. Cur Domine non satis ducis prębere petita? Cur supervitam oblatam, morbi instantaneam curationem addis? Nescit equidem dimidia vti clementia, sed vbi incipit perfectè, & plenè benefacit. Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. tom. 4. in Isaiam: *Vbi semel Deus vitam annuit iusto, & morbum quoq; iussit tollere, & deterere.* Nõ potuit dimidio sistere in munere, sed & illud largitus est plenum. De eo quòd Deus nesciat partita dona tribuere habes plura supra lib. 3. cap. 8. §. 3. & lib. 14. cap. 10, §. 31. & lib. 7. cap. 3. §. 8.

Gill. Ab.

Luc. 15.

Gillib.

Isai. 38.

Cyr. Ale.

Ian. 16. Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora, cũ iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palam de Patre annuntiabo vobis.

§. IIII.

Virtutis res variari debet, vt ab hominibus infirmis ametur.

QVàm sapientes rem uirtutis tractat diuinus magister? iam illam prouerbijs vestitur, iam palam, & simpliciter eamdem edisse-

ediſſerit, vt de varietate ſaltim condimenti ſapidam illam, & amabilem reddat hominibus infirmis. Sic ſemper condiri amat virtus, & variè proponi, vt infirmorum guſtum
Cant. 4. ſollicitet. Aiebat Dominus Cant. 4. *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ, &c.* Erga vnum oculum affectus, mammas plures amat: potuit & duos oculos etiam laudare, quòd non facit, cur ergò pluralitatem in oculis præterit, & illam laudat, & pulchram prædicat in mammis? Erat in mammis infirmorum cibus, qui in eo habet pulchritudinem ſuam, & laudem ſuam, quòd adeò multiplex fiat, & varius, vt nullum non excitet
Gill. Ab. guſtum. Eleganter Gillib. Abb. ſer. 31. in Cant. ſatur: *Oculus vnus dicitur, mammæ plures: quia varia debet eſſe vberum temperatura, pro ſugentium qualitate diuerſa. Vide quomodo Paulus Iudæis factus eſt Iudæus, & iis qui ſine lege erant, quaſi & ipſe ſine lege eſſet, infirmus infirmis. Nonne velut tot applicat diſcipulis vbera, qui in ſe tot transformat genera? Quid aliud molitus eſt temperatura, tàm multiplici, niſi vt leniter, & lactis more teneris auditorum eius doctrina influeret animis. Tot videtur abundare mammis, quot modis arte ingenioſa capacitati ſe infirmorum coaptabat.* Sciebat ſanctus magiſter, quàm faſtidioſa eſt infirmis res virtutis, & ideò illam multiplici forma variabat, mira arte cõdiebat; & vt qui infirmos cibat, cibos noua ratione in dies condit, vel in minutiſſimas diuidit particulas; vel aliter colorat; vel ne viſum offendant, abſconditos ſeruat, & tãtùm eorum buccellam proponit: ſic res virtutis à doctore varie condienda eſt, & emollienda, & abſcondenda aliquando, vt quod minimum fieri poſſit, appareat, ne mole ſua opprimat infirmos, ſed potius ingenioſa arte variata, & appeti, & amori poſſet. Nunquam non varianda eſt res virtutis pro infirmorum guſtus excitatione, vt hinc pateat, quàm vehementer errent, qui nihil artis, nihil condimenti in virtute proponant, ſed omnibus eandem, eamque ſimpliciſsimã miniſtrent. Non hi ſpirituales magiſtri ſunt, ſed temporales: de animarum noſtrarum do
Apoc. 1. ctore locutus Ioan. Apocal. 1. ait: *Et in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis veſtitum podere, præcinctum ad mãmillas.* Miraris in viro mamillas celebrari: quando & viragines illæ Amazonæ, vna tãtum erant contentæ? Sed quod mirere magis accipè Iſaiam cap. 60. ſic Eccleſiæ fœlicitatem extollens, *mamilla regum lactaberis.*
Iſai. 60. In Regibus lactantibus Chriſti Eccleſiam, vna tantum mamilla ponitur, & in doctore ſummo plures mamillæ nominantur? Cur in hoc plures mamillæ, & in illis vna mamilla? Pulchrè aiebat Gillib. ſer. 31. in Cant. *Gillib.* *Promittitur in prophetia Eſaiæ, quod regum mamilla lactabitur. Mamilla, inquit, non mamillis, eo quod regum eſt temporalibus præcipuè bonis Eccleſiam fouere.* Qui temporalia ſpectant commoda ſolum, vnũ cibum habent, & ſimplicẽ, & quotidianum, quòd ſuis miniſtrent; at qui æterna ſpectat, & pro æternis acquirendis rem virtutis proponit, nõ mamillam, ſed mamillas habeat, vt poſsit cibos variare, & aliter condire, & infirmorum guſtui aptare. Id quod ſapientiſsimè docebat D. Ma- *Machar.* char hom. 17. ſatus. *Virtus conditur variis formis, tanquam cibus quidam neceſſarius condimento, aliquovè alio modo; & hoc non tantum melle, ſed etiam pipere: & ita reperitur vtilis.* Expende quid requirat ſanctus pater, vt vtilitatem à virtute capiamus, nimirùm, quòd varijsformis cõdiatur, quòd alio, & alio modo proponatur, vt appeti poſsit, & à nemine faſtidiatur, vt ſolent faſtidiri ab infirmis obſonia crebro propoſita abſque vlla varietate. Habes Numer. 11. Iſraelitas dicentes: *Num. 11.* *Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri niſi Man.* Ad quæ Apollinaris in Cat. Græca ait: *Dolent improbi vnum tantummodo cibi genus habere, quod ſibi eundem ſemper ſaporem referret.* Indè inutilis, & faſtidioſus cœleſtis panis improbis accidebat, quòd ſemper idem illis eſſet, nullaque vel aſpectus, vel ſaporis varietatem habere videretur. Sed hoc improbis eueniebat, verùm probi homines cœleſtem cibum nacti putarunt, non poſſe, non eſſe multiplicem, illumq; in mortariolis tenebat, in tortulaſque, & varia alia obſonia efformabat; quò, auxiliante Deo in omnem ſaporum ſuauitatem variatus cœleſtis panis maximam vtilitatem iuſtis hominibus afferebat. Sic res virtutis, vt vtilis ſit, vt ab infirmis ametur, non ſimplex, & eadem ſemper, ſed condiatur, ſed varietur, nec ſolum mella, ſed & pipere condi debet, non tamen piper excedat menſuram condimenti.

§. V.

Diuinum parentem afflictionum authorem, qui cognoſcit, maximè confirmatur.

EO ſpectabat ſermo à Chriſto Domino in preſenti inſtitutus, vt ſuos præparet, imò confirmaret ad iam iam eminẽtes preſſuras, & calamitates fortiter ſuſtinendas. Af-

fligendi erant discipuli magistri sui morte, affligendi Iudæorum, & Gentium tyrannide, sub quibus afflictionibus, vt discipuli fortiter segerãt, varias rationes proposuit Dominus licet obscure, & in prouerbijs, modo aliam affert maximi ponderis. Ea est, quòd palam de Patre annuntiabit; hoc est, quòd palam scire faciet cœlestem patrem, sine cuius nutu nihil mali venit in terram. Quanta hæc consolatio hominis, quòd sciat palam habere patrem Deum, cui omnia etiam famulantur mundi aduersa? Ionas à pisce voratus cap. 2. aiebat ad Deum. *Omnes gurgites tui, & fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi: abiectus sum à conspectu oculorum tuorum, verumtamen rursus videbo templum sanctum.* Erat sanctus vir in ventre ceti, erat in profundo maris, sciebat se sub immensa aquarum mole constitutum, fluctus tumentes, frementesque vniuersos supra se sciebat, & interea dicebat, rursus videbo, &c. Vndè sic confirmabatur, & in spem fœliciter euadendi erigebatur? Ipse explicat dum notanter ait, *omnes fluctus tui super me*: noui fluctuum immensitatem, & concitationem, in me, sed noui simul tuos esse illos fluctus, tibique Deo meo famulari, & ex quo tuos noui, non potui malum euentum timere. Rem explico pulchro exemplo: exijt adolescens nocturnis tenebris, vt suis vacet solus voluptatibus, sed dum solus præterit, ecce tibi hinc indè aduersus illum armati insurgunt, hominem ictibus petunt, necessariam minãtur necem, qualis tunc facies iuuenis, inter armatos hostes, & ignotos? Quàm turbatur, quàm metuit cruduliter petitus? Sed interea dum confligitur, dum sub metu mortis fluctuat, prodeunte subita luce, forte vidit cõfligentium vultum, seruosque esse parentis sui agnouit, quo maximè recreatus in salutis securitatem erigitur; meritò existimans illa bella à parentis seruis sibi illata, non ex inimicitia lethali, sed ex ingeniosa charitate venire, vt illis deterreretur à maiori periculo. Sic prorsus Ionas, dum pisce voratur, dum fluctibus maris opprimitur, illuminãte Deo, nouit fluctus esse fluctus summi parentis, & indè nihil non vitale sibi præsumit. Quippè ait cum esset in profundo: *Omnes gurgites tui & fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi, rursus videbo templum, &c.* Quòd bonum videre nõ expectet, qui nõ ab alijs, quàm à sui parentis famulis videt afflictiones suas venisse? Quando qui putabantur hostes, noscuntur amici, noscuntur parentis optimi famuli, metus omnis fugit, & bella in gaudia conuertuntur, & risus. Quis ignoret Sanctissimi Iob calamitates, tentationes, durissima in illum contorta iacula, opprobria ab ipsius amicis congesta? Sed quis ignoret imperterritum iusti viri animum, securissimã mentem? Vndè securitas tanta? Accipite illum cap. 19. sic ad irrisores suos loquentem iuxta lectionem Græcam in cat. *Cognoscite igitur, quia Dominus est, qui conturbauit; munitionem autem suam in me exaltauit. Ecce ego videbo opprobrio, & non loquar.* Deploratum se haberet vir sanctus si Chaldæorum turmas irruentes, si ignea iacula, si ventorum rabies, si ebullientes vermes, si tot dolorum agmina qualia essent, & vndè essent, ignoraret; verùm vbi scijit illa de parentis diuini munitione venisse, partemque esse exercituum Deo famulantium, tantum abest, vt metuat, quin potius rideat, & gaudeat. Etenim, ait: *cognoscite, quia Dominus est, qui conturbauit*, quia afflixit, qui percussit, *munitionem autem suam in me exaltauit*, de exercitibus suis, quibus aduersus hostes munitur, magnam partem in me immisit; cur nõ rideam inter parentis famulos? Cur non gaudeam videns me peti non ab alijs, quàm ab his, qui parenti famulantur? *Ecce ego videbo opprobrio*. Sic sanctissimus vir magnatum Hispanorũ gloria dux Gandiæ Franciscus à Borgia, Societatis Iesu filius, & pater, dum intempesta hyemis nocte, & niue, & ventorum tempestate, maximè affligeretur, ipse hac vna cogitatione lætabatur. Putabam, inquit, totam illam tempestatem, Dei esse munitionem, Dei esse phalanges, qui in me insurgebant, vt patri Deo inspectanti gratificarent, quo non poteram non lætari, & gaudere, videns ipsa iacula conuersa in Dei parentis famulos. Fœlix, qui sic in hostilibus iaculis palam videt diuini parentis, & familitium, & manum, eo solo, vel afflictiones amabit. Quò refero dicta suprà lib. 3. cap. 2. §. 7.

Ion. 2.

Iob. 19.

Ioann. 16. In illo die in nomine meo petetis, & non dico vobis, quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exiui.

§. VI.

§. VI.

Absque alio interpellatore, quàm citissimè auditur oratio illius, qui se audientem ostendit verbis Christi, eiusque doctrinæ.

QVi Christi Domini verbis, & doctrinæ credunt, dum in hac fide, & auditione sua orant ad patrem, non egent oratore, & interpellatore alio, sed ipsi dicto citius à patre exaudiri noscuntur. Nequit enim pater non citissime, & sine alio interpellatore audire illos, quos videt audientes Christo suo. Compone modo Saulem, & Dauidem: Saul. 1.*Reg.*15 1. Reg. 15. excipiens per Samuelem notitiã Dei in se irati, ait: *Peccaui, sed nunc honora me coram senioribus populi mei, & coram Israel, & reuertere mecum, vt adorem Dominum Deũ tuum.* Confitetur peccatum, & Prophetam socium orationis suæ faciendæ requirit, nec cum tanto orationis socio exauditur. Verũ 2.*Reg.*12 Dauid. 2. Reg. 12. ad Nathan minas totus pauidus, ait: *Peccaui Domino. Dixitque Nathan ad Dauid: Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* Peccatum confitetur, Dominũ intimo corde orans, & statim exauditur à *Psal.* 4. Domino: ait enim ipse Psal. 4. *Cùm inuocarem exaudiuit me.* Nulla intercesit mora, sed ipse inuocat, & Dominus exaudit. Itaque Saul orans, & habens orationum suarum socium Samuelem, non exauditur: Dauid nec à Propheta petiuit, vt oraret, nec eiusdẽ intercessionem requirit, sed solus orat, & statim auditur. Cur non magis petit, à Nathã, vt oret simul? Cur sine alio interpellatore Dauid auditur; cùm Saul etiam cum interpellatore dimittitur? Equidẽ Dauid in omnibus audiens Prophetis, omni excorde suo credidit Nathã, & iuxta eius dicta cor suum conformauit, oratio ergò illius, qui diuinis dictis audiens est, non eget interpellatore, sed ipsa protinus auditur. Aiebat Asterius *Psal.* 4. in cat. Græca Psal. 4. *Cur Dauid auxilium imploraus exauditus est? Quoniam reprehensus à Nathan, illico rediit ad cor. Id circo in ipso orãdi officio exauditus est.* Non multis opus fuit, vt Dauid diuina verba corde exciperet, locutus est Nathan, & statim Dauid monentem Deum audiuit, integramque fidem habens verbis diuinis, clamauit ad Dominum in corde suo. *Idcirco in ipso orãdi officio exauditus est.* Cur citissimè nõ exaudiatur à Deo, qui sine mora sese audientem exhibet verbis diuinis? Qui ergò Prophetam audiens, auditur; quàm citius audietur, qui audit, & suscipit Christum? Meritò dicit Iesus se non rogare pro his, qui illum amant, & credũt Dei filium, eius audientes doctrinã, ij enim apud Patrem non egent oratione alterius, sed ipsi audientes Christum, in officio orationis dicto citius exaudiuntur. Aiebat Iesus Luc. 11. *Luc.* 11. *Quis vestrum habet amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice cõmoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me &c.* Quid importunius quàm media nocte ad ostium quiescentis pulsare? Et tamen hoc exemplo introducitur à Iesu, & celebratur homo iustus qui intempesta nocte importune cœlestis Patris ianuas precibus pulsat. Sed qua fiducia, tã importunus pulsator, & precator expectat exaudiri? Ipse ait: *Quoniam amicus meus venit à me de via.* Similem ipse ostij sui pulsatorem audierat, & exceperat nempè Christum; ait enim Aug. ser. 171. de *Augusti.* tempore. *Quis est iste hospes, qui in nocte de via venit ad amicum? Nonne est iste hospes qui dicit. Ecce sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi, intrabo & cænabo cum illo, ego & pater meus?* Ad fuerat Iesus, pulsarat ad hominis ostium tempore satis importuno, ipse homo nihilominus, pulsantem Iesum audierat, exceperat: quo non dubitat etiam importuno tempore ad ianuam summi parentis accurrere, illumque solicitare, & vocibus, & pulsibus; qui enim etiam importune pulsantem Iesum audierat, non poterat, non in simili occasione à patre omnium exaudiri. Nemò ignorat Senem illum Simeonem de quo Luc. cap. 2. hic in vltima ætate constitutus, penè senio confectus, & si adeò serò, tamen cœlestem patrẽ solicitabat orationibus, vt liceret videre diuinum filium. Quid tunc obtinuere seræ illæ orationes? Ait Luc. *Responsum* *Luc.* 2. *acceperat ab Spiritu Sancto non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.* Sero satis pulsabat, sed tamen responsum accepit, & exauditus est; & cur tàm serus pulsator, responsum accipit, & exauditur? Quia etiam sero ipse exceperat efficaces illos affectus videndi Christum; quia dum adeò senex se impelli sentiebat ad desiderandum Christum, ipse, & senex, & penè decrepitus audiebat Christi impulsus. Qui ergò etiam sic ætate serus, nihilominus audit Christum, vehementer inflammatur in Christum, non potuit etiam serus rogator non exaudiri. Pulchrè D. Aug. ser. 20. de temp. *Multum senex* *Aug.* *iste fuit ad audiendum serus, sed ad videndum maturus. Et hoc illi concessum erat iam decrepito, quasi desideranti, & dicenti quotidie in orationibus suis: Quando veniet? Quando nascetur?*

Quando

Quando videbo? Putas durabo? Putas isti oculi videbunt, per quem cordis oculi reuelabũtur? Dicebat ista in orationibus suis, & pro desiderio suo accepit responsum. Cur vel in decrepita ætate orans responsum non acciperet, quando in eadem ætate sic intentus erat in Christum? Fœlix qui aliquando meruit Christum audire, is enim proculdubio à summo parente exaudietur. Pater namque diuinus nescit nõ audire eos, quos nouit Christo suo audientes; vt etiam despicit, quos videt ad omnia Christi verba surdescere. De Iudeis repellẽdis ait Zachar. cap. 7. *Et factum est, sicut locutus est* (nimirùm Spiritus Sãctus per Prophetas de Christo) *& non audierunt: sic clamabũt, & non exaudiam dicit Dominus exercituũ.* Vbi Hieron. ait: *Non audiet verba in clamantium, quia illi verba Domini surda aure cõtempserunt.* Audiat necesse est diuinis vocibus, audientem se exhibeat Christi impulsibus, qui velit à Patre Deo in sua oratione exaudiri.

Pachar. 7.

Ioann. 16. Exiui à Patre, & veni in mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

§. VII.

Solus Iesus, & qui à Iesu in eundem spiritum vocantur, medijs exterioribus mundi tenebris non perduntur.

QVis in mundum veniens, sese ita à puluere mũdano excutiet, vt purus, & immaculatus possit redire ad patrem? Quis ab interno quietis penetrali ad negotia proficiscetur mundialia, & prorsus ibi submersus non maneat? Id solus Iesus potest, & quicũque à Iesu in eundem spiritum vocantur: de cæteris nemò id audeat, nec homo, nec Angelus, alioquim, vel à solo negotiorum mũdialium fumo suffocatus cadet. De supremo illo Cherub, in paradiso Dei sui creato locutus Ioann. 12. ait: *Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras*: vbi D. Gaud. serm. 12. legit: *Nunc Princeps huius mundi mittetur deorsum*: quasi idem fuisset supremis spiritibus, permitti foras ire, ad mundi tenebras exteriores, & mitti deorsum. Nemò enim est, qui ignoret doctrinam vulgarissimam Patribus de casu Angeli supremi: is inuidit filio hominis gloriam capitis generis humani, quam sibi affectabat, ambiens proprio nutu mundana omnia tractare negotia. Verùm vbi ad hæc exteriora mundi negotia permittitur mẽtem applicare, sic eorũ suffocatur, vel fumo, vt funditus perditus corruat. Non valuit Angelus mundialibus inseri negotijs, & illis iterum expeditus, ad patrem reuertere; sed illis irretitus perijt. Similiter D. Luc. 15. de iuniore filio, aiebat: *adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam: & ibi dissipauit substantiã suam viuendo luxuriosè.* Quid non dissipet, quid non perdat homo minimè à Patre suo missus, sed vel tota natiuitate sua renuente profectus in exteriora hominum negotia? De his locutus D. Petrus Dam. in Apologetico de contemptu sæculi cap. 21. ait. *Nonnulli quandiù in ipsa vigilatione sunt positi non grauiter corruunt; reuertentes autem quasi quodam negotiorum sæcularium temeto ebrij in immane præcipitium deuolauntur. Actionum quidem sæcularium fumo suffusi oculos redeunt, atque idcirco vbi pedes ponere debeant, non attendunt.* Fallar, siquis vel Angelus, vel homo non missus à Iesu, non vocatus à Iesu, vt inter externa mundi negotia degat, possit ad patrẽ redire innocuus. Hieremi. Thren. 4. sic plorat: *Candidiores Nazarai eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores eboreantiquo, sapphiro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis.* Expende illud, *non sunt cogniti in plateis*: quasi vellet Propheta, quòd ex eo, quòd in plateis sunt Nazaræi illi, se adeò obscurant, & deturpant, vt minimè primæua eorum pulchritudo dignosci queat. Nec miror, quin potius mihi id semper euidentissimum fuit, non posse, non perdi in plateis sanctitatem, & splendorem illorum, qui nec à Iesu vocante, nec à paterni ordinis instituto inter negotia mundialia prosiliunt. Do vnum dulcissimum Gillibertum Abbatem serm. 47. in Cant. sic differentem pro verbis Hieremiæ. *Candidiores*, inquit, *Nazarai eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores. Denigrata est super carbones facies eorum. Magna certe collaudatio, sed maior vituperatio. Candor niuis, lactis nitor, rubor eboris, puritas, & pulchritudo sapphiri, carbonis obducuntur nigredine. Denigrata est super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis. Non sunt vtique pro Nazarais cogniti iam in plateis. Silebo de aliis: ordinis nostri cernite viros, quàm admirabile erat nomen eorum in vniuersa terra. In vicis, quando vix erant visi in plateis, statim cogniti prosanctitatis signo erant in eis. Nunc autem*

Hierem. 4

Gill. Ab.

autem nullo religionis discrimine, nullo priuilegio conuersationis, aut nullo, aut pertenui, distincti, ac signati sunt à cæteris. Ideo non sunt cogniti, quasi Nazarei in plateis. Frequentia platearum dedecorat Nazareos, & peregrinam speciem inducit. Mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum, ideo non sunt agniti in plateis. Non agnoscitur in eis natiuus candor, non nitor, non rubor, non pulchritudo. Piaculum duxi aliquid decerpisse, vt pateat quam turpent, quam obscurent, quam funditus perdant negotia sæcularia; siue vt melius dicam, negotiorum sæcularium fumus appropinquantes Nazaræos, nimirùm, homines, quibus pro voto, & instituto est plateas fugere: & quos Dominus non cum Martha animarum mensis ministraturos amat, sed cum Maria otio sanctæ contemplationis immobiliter addicit. Necnon ex his putet, quam turpitur errat, quisquis in medijs plateis existens de Sanctorum Nazaræorum gloriatur insignibus. Hunc notabat Ieremia Thren. 4. aiens:

Threnor. 4 *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum?* Expende illud, *in capite omnium, &c.* eo enim peruenit alicuius error, vt etiam à sanctuario dispersus, in ipsa dispersione velit apparere in capite sanctitatis, glorietur quasi membrum sanctissimi, & glorioſissimi capitis. Id quod notans D. Gregor. in Pastor. 2. part. cap. 7. citatus à Lyp-

Exod. 18. poman. in Exod. cap. 18. ait: *Et notandum, quod non hos dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit: quia & cum terrena agunt, summi videri appetunt, vt & lata itinera teneant ex voluptate delectationis, & tamen in platearum sint capite ex honore sanctitatis.* Suspectæ semper sint in Nazaræis plateę; suspecta sint, vel hominibus, vel Angelis negotia mundialia, nemo inter illa non perditur, nemo ex illis liber reuolat ad patrem nisi Iesus, & qui de Iesu habitu animarum lucra negotiatur. Qui autem Iesu vocante, & mittente in mũdum venit, is facili negotio de mundi periculis se expedit, & licet per medias fornaces Babylonias integer, & illæsus ad Patrem redit. Ex quo pulchrè aiebat D.

Ephr. Ephren de Pœnitent. inquiens: *Non combusit tres pueros caminus ignis, neque ille nocebit tibi si causa præcepti, aut ministerij ad communem vtilitatem pertinentis, in ciuitate, & in pago, & in castello versatus es.* Qui Iesu spiritu in opus ministerij mittitur, non metuat mũdanorum negotiorum fumos, inter ipsos fumos; imò inter mundi, vitiorumque fornaces flammantes transiuit illæsus. Hanc ebibant doctrinam Ecclesiæ lumina, sacri religiosorum ordines, & qui tanquam stellæ lucent in firmamento, hoc vnũ seruent, vt manentes in ordine suo pugnent: minimè extra choram saltent, soli in arenam, & mundi stadium descendant, qui à Iesu ducuntur in opus ministerij, non qui in solitudinem designantur. Sic inter Iesum Naue, & Moysem diuisa sunt optinendæ victoriæ munera, vt Iesus medius confertissimos hostes pugnet, Moyses in monte amicorum auxilio, & consortio internis oret. Perderetur Moyses si arma caperet, & in pugnam descenderet; perderetur Iesus, si relictis armis solum oraret. Ideo ait Exod. 17. *Fecit Iosue vt locutus erat* *Exod.* 17. *Moyses, & pugnauit contra Amalech, Moyses autem, & Aaron, & Hur ascenderunt super verticem collis. Cumque leuaret Moyses manus vincebat Israel.* Vni Iesu Naue dicitur ibi, *& tu egressus pugna*: quia vnus Iesus, & qui à Iesu vocantur, & ducuntur secure egredi possunt, & medios mundi exercitos intrare ad pugnandum. Moyses autem, hoc est, qui ad solitudinem vocatur, & pugnas, & exercitus, & hostes caueat, nec illos videre velit, sed inter fratres orationi vacet. Id quod pulchrè tractat D. Petrus Damian. in Apologet. de contemptu

Petr. Da. sæculi, cap. 27. fatus: *In vertice montis Moyses orabat, & duce Iosue Israel in conualle pugnabat. Sed si Moyses in adiutorium populi sui ad campestria descendisset, Amalech procul dubio Israelitarum cedentium terga percuteret. Si ille manus ad corripienda arma deponeret, facta suorum strage facilem victoriã aduersarijs triũphantibus præbuisset.* Itaque tota perditio fuisset victoriæ, quod Moyses à monte descenderet, & manus dimitteret etiam vt arma sumeret aduersus inimicos, non enim id erat Moysi munus, sed Iesu, qui solus cum suis medijs confertissimis hostibus positus, & telis expositus, nullo, quod narrari debeat, vulnere fuit percussus.

Ioann. 16. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris, & prouerbium nullum dicis. Nunc scimus, quia scis omnia, & non opus est tibi, vt quis te interroget. In hoc credimus, quia à Deo existi.

§. VIII.

Summa sapientia in eo est, quod sciat quis, renuntiare mundanis, & diuinam in se ostendere originem.

NVnc, aiũt, scimus, quia scis omnia; nũc enim meritò summa Saluatoris sapientia percipitur ab Apostolis, nunc, inquam, quando immediatè dixerat: *Iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.* Quid nõ sapiat, qui scit post mundum Deum Patrem inuenire? Ille summam attigit sapientiam, qui sic se composuit, vt terrena dimittens, cœlestia petens summi Patris cubiculum intret minime ignotus filius. Ex quo aiebat Lactãtius lib. 2. de origine erroris, cap. 19. *Ideoq; oportet rationis, ac status sui memorẽ non nisi ad superna niti semper, ac tendere. Quod qui fecerit, hic plane sapiens, hic iustus, hic homo est, hic cœlo, Deoque dignus iudicabitur, quem sus parens non humilem, nec ad terrã more quadrupedum abiectum, sed stantem potius ac rectum, sicut fecit, agnouerit.* Hęc tota est sapientiæ vis, quod scias terreni parentis mole deposita, terrenorum excusa appetẽtia in illam te rectitudinem efformare, qua cœlesti parente Deo dignus merearis habere, ab eoque dignosci, & in eius amplexus securus intromitti. Hoc autem nisi per summam sapientiam fieri non potest. Quod miratus Iob cap. 39. ait: *Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum?* Expende in quo meritò sapientiæ summam constituat, in renouatione, nimirùm, accipitris; is enim veterascentibus plumis, imò grauantibus, & deprimentibus, ore ad austrum flãtem cõuerso, eum desuper calorem ebibit, quo depositis vetustis plumis, in eo iuuentutis flore appareat, quo à parentibus fuit, & cognitus, & educatus. Olympiodorus in Cat. Græc. de hac accipitris innouatione, ait: *Dicitur autem accipiter versus Austrũ explicatis alis ferme erectum in aere consistere.* Nõ supinus cæterorum irrationabilium more, sed erectus medio in aere constitutus dimissis vetustis, primas natiuitatis explicat plumas. In quo præclare totam sapientiam hominis recognoscit Rupert. de operibus Spiritus sancti, lib. 2. de sapient. lib. 1. cap. 21. aiens: *Quid est ergo accipitrem in austro plumescere, nisi quod vnusquisq; sanctorum tactus flatu sancti Spiritus conualescit, & vsum vetustæ conuersationis abijciens noui hominis formam sumit?* Ille verè sapiens, ille verè in se ostendit sapientiam diuinam, qui desuper affilatus vetusta abijcit, mundana despicit, nouitiam illam, in qua à Deo primum conditus est, ostendit rectitudinem, qua non humi procumbens instar quadrupedum, sed rectus Deo nouus homo exhibeatur, & filius. Ad hæc aiebat Nazianz. orat. 15. de Piga grãdinis: *Prima autẽ sapientia est vita proba, & honesta, Deoque per purgata, vel certe se purgans, Deo, inquam, qui purissimus, & splendidissimus est, solumque purgationis sacrificium à nobis requirit; quod quidem cor contritum, & laudis sacrificium, & nouam creaturam in Christo, & nouum hominem appellare scriptura consueuit.* Ecce tibi perfectam hominis sapientiam, imò primam, & sapientiam in eo consistere quod instar accipitrum ab infimis euolemus, medioque cęlo erecti in cœlestia vetustis purgemur, & caducis, nouaque fiamus creatura, limpidissimasque aspirantes auras, limpidissimi Dei appareamus filij. Sic qui sapiunt instar accipitris limpidissimis auris pascuntur, vt primæua floreãt iuuentute: non instar aranearum sordida semper meditantur, & spurca. Psalm. 89. *Anni nostri sicut aranea meditabuntur.* Compone tibi accipitrem, & araneam; vt notes mundiales sapientes, & diuinos. Accipiter medio cœlo ad austrum aspicit, nil nisi mundum, & lucidum cogitat, solam meditatur renouationem suã, qua gaudet, qua iuuenescit: aranea in angulis parietũ obscura quærit, sordidas telas confingit; solum meditatur sordidorum animalculorum captionem, de luce, de propria innouatione prorsus nihil. Siccinè, qui summam adepti sunt sapientiã, de australi, lucidoque halitu studet innouari, mensęque summi parentis aptari instar nouellæ oliuarum. At mundiales sapientes instar aranearum tenebras captionum amant, nihil non terrenum, & sordidum meditatur, retia spurcissima expandunt, vt vilia capiant; nihil de magnis, & splendidis; sciunt cogitare, nec dum facere. Pulchrè D. Petrus Damian. lib. 6. epist. 17. de quodam præstantissimo mundi sapiente, suoque magistro, lamentatur, qui post peragratum orbẽ sapiẽtiæ acquirẽdæ causa, tãdẽ æmulorũ inuidia læthaliter vulneratus occubuit. *Qui confossus gladijs, non Sacerdotes petijt, non de transactis cõfessionem, vel pœnitudinem gessit: sed vsque ad vltimum spiritum hoc sclum inclamare non desijt: heu quale damnum, heu quale damnum! Si quid autem sibi, vel de confessione facienda, vel aliud quid dicebatur ille iam alienatus, hoc solummodo repetebat: heu quale damnum! Hic itaque velut aranea inextrica-*

Lactant.

Iob c. 39.

Olymp.

Rupert.

Nazianz.

Psalm. 89.

Pet. Dam.

tricabilia ſub tegminis fila contexuit: ſed mox, vt ea vētus vltimæ neceſſitatis impulit, protinus in nihilum omnia diſſipauit. Anni quippe noſtri, teſtante Propheta, ſicut aranea meditabuntur. Quis virum iſtum ſapientem, & non potius ſtultiſſimum vocet? Poſt ſummo ſudore quæſitam ſapientiam, nec ingenuam vocem ab illa didicit, qua poſſit ſaltem, vt prodigus filius ad Patrem recurrere; nihil lucis æternæ meditatus, non cœleſtem in ſe originem, ſed extremam miſeriam oſtendit ſeruitutis. Pulchrè de his ſtultiſſimis ſapientibus, ait Baruch cap. 3. *Filij quoque Agar, qui exquiſierunt prudentiam, quæ de terra eſt, negotiatores terræ, & Themam, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ, & intelligentiæ: viam autem ſapientiæ neſcierunt, neque comemorati ſunt ſemitas eius.* Baruc c. 3 Expende, quod vocantur filij Agar, nempe filij ancillæ, nunquam enim ſapientes mūdiales ſpiritum adoptionis filiorum habent; ſed ſpiritum ſeruitutis; nunquam ingenuā emittunt vocē, qua verū Patrem cœleſtem inuocent; ſed velut ſerui, & mancipia cupiditatum ſuarum terrenis, & vilibus mundi bonis inſeruiētes, hęc amāt, hæc exquirunt? ide ijs autem, quæ ad veram ſapientiam pertinent, nec reminiſcuntur. Cant. 3. Meritò dicebat Sponſa Cant. 3. *Per vicos, & plateas quæram, quem diligit anima mea, quæſiui illum, & non inueni.* Minimè enim ſapiētia cœleſtis, nec eius memoria, aut notitia inuenitur apud eos, qui ſeſe immergunt ſordidis mundi bonis, & corruptibilibus. Ex quo Gilib. Abb. ſerm. 5. in Cant. ait: Gill. Abb. *Exi in plateas, & vicos ciuitatis, otia diſcute, ſcrutare negotia eorum, qui indicijs vacant, qui tenent cathedram, qui ſedem in tribunalibus, cō templare, quid agāt in publico, quid in cubiculo. Nunquid apud illos pura, & vera, & cœleſtis eminet ſapientia? Nunquid expreſſa eſt in moribus, quæ in ſermone verſatur? Nunquid in proſpectu inuenies illam? Nunquid exaltatam, ſicut Cedrū in Libano, & ſicut Cypreſſum in mōte Siō? Quanta peruerſitas, ſi ſapientia, quæ litibus vacat, quæ lucra ſectatur, ſupereminet, & diuina latet? Supereminet litigioſa, & ea quæ pudica eſt, quæ pacifica, quæ bonis conſentiens, contempta delitеſcit velut in obſcuro. Illa excolitur, ista negligitur ac ſterilis, & parum lucroſa.* Non apparet, non cernitur ſapientia vera in his, qui inſeruiunt mundialibus lucris; apud hos nihili ſapientia æſtimatur, quin potius abijcitur, & reſpuitur; ſola amatur prudentia, quæ de terra eſt, in qua non veritas, ſed mendacium inuenitur, adeo vt iam ſit propria mundialium ſapientium notio illa, qua deſcribitur à Baruch ſupra, nimirūm: *Negotiatores terræ, & fabulatores, & exquiſitores prudentiæ, & intelligētiæ, viam autē ſapiētiæ neſcierūt.* Vt vel ex mēdacijs liceat euidēter conijcere mundanum affectum doctoris, ſcribentis, aut docentis, qui eo ipſo, quod mundo inſeruiat, non poterit non ſcatere mendacijs, ſi vel loquatur, vel ſcribat. Mirabar ego aliquando legens codices à ſapientiſſimis viris conſcriptos ſiue pro defenſione, vel offenſione aliquorum, tot tamque euidentibus mendacijs fartos, vt puderet illorum auctores meminiſſe. Deus bone, qui fieri poteſt, quod ſapientiſſimorum, grauiſſimorumque hominum calami non erubeſcant conſcribere adeò aperta mendacia? Sanè ea eſt ſapientia mundana, dum proprijs affectibus ſeruit; cuiuſcūque illa ſit, ſui piębet in mendacijs notitiam. Idem eſt enim fabulator, & exquiſitor prudentiæ, & intelligentiæ terrenæ.

§. IX.

Omnigena ſapientia, & eruditionē magiſter Chriſtianus imbuendus eſt.

ECce vnde extollant Apoſtoli diuiniſſimi magiſtri ſui ſapiētiam, nimirùm, ex omnigena illius cognitione, & eruditione, aiūt enim: *Nunc ſcimus, quia ſcit omnia.* Quale hoc encomium Chriſtianiſſimi magiſtri? An decet religioſum magiſtrum ſic omniſcium eſſe, vt nihil prophanarum facultatū illum lateat? Equidē hos amat Ieſus in Eccleſia ſua magiſtros, hos amat doctores, qui omnia percalleant, qui eruditi ſint in omni lingua etiam Ægyptiorum. Non otioſè de ſe aiebat Ieſus in hoc eodē ſermone Ioann. 15. *Ego ſum vitis*, vitem ſe nominat, vt ſapiē Ioann. 15. tiſſimos oſtendat cultores ſuos, & ſcientes vti varijs, & diuerſis inſtrumentis, vel ligone vt fodiant, vel falce, vt reſecent luxurian tes pampinos; & ſimul totum prætorum negotiū pro torcularibus teneant ad exprimendū ſuccū, nec ignorent ligaturas. Vt ergo ille erit optimus vitis cultor, qui ligone, qui falce, qui ligaminibus, qui prælis ſciat vti, prouitis cultura, ſic ille erit optimus magiſter in Chriſti Eccleſia, qui omnes facultates etiā prophanas ſciat reducere in ornatū, & cultū chriſtianę doctrinę. Ad hęc docebat Clem. Alex. Strommatum lib. 1. inquiens. *Dicitur autem Dominus vitis allegorice, à quo* Clem. Alex. *eū diligentia, & agricolendi arte, quæ fit ratione & ſermone fructus eſt vendimiandus. Putare oportet, ſodere, & ligare, & reliqua facere. Falce, vt*

ce vt sentio, & ligone, & alijs rusticis instrumẽtis ad vitis curam opus est, vt nobis fructum producat sculentum. Quemadmodum autem in agricultura, ita etiam in medicina, ille vtiliter didicit, qui varias attigit disciplinas, vt possit melius colere, & curare. Ita hic etiam eum bene, & vtiliter eruditum existimo, qui omnia refert ad veritatem, adeo vt ex Geometria, & ex Musica, & ex Grammatica, & ipsa Philosophia colligens, quod est vtile, nullis insidijs interceptam seruet fidem. Nulli studio, nulli facultati parcat optimus Ecclesiæ magister, & Geometriam, & Musicam, & Grammaticam, & Philosophiã vniuersam percalleat, ex his colligens vtilia, illaque referens ad fidei veritates exornandas, illustrandas, polliendas; ne quid fides patiatur in intellectus dotibus inimicum. Immisit Dominus somnium regi Babylonio Nabuchodonosor Dan. 2. quod somnium, vt diuinitus immissum, & diuina continens mysteria, sit, vt notat Rupert. diutius non potuit in regis impij memoria perseuerare, imò subito auolauit.

Dan. 2. Quid tunc rex? *Præcepit autem rex, vt conuocarentur arioli, & magi, & malefici, & Chaldæi, vt indicarent regi somnia sua.* Quid magis stultum? Quid magis impiũ? Vt diuina mysteria somnio inclusa pandantur ad prophanissimas ariolorum, magorum, & Chaldæorum concurrere facultates, nonne hoc impijssimũ est? Hoc credes à regali animo peractum & non potius à vili cupiditatũ mancipio? Quim potius omnium regalissimum crediderim, prophanas vniuersas facultates euocare in vnum, vt seruiant illustrãdis mysterijs diuinis. Accipite Richardum Victorinum lib. 1. de eruditione interioris hominis par. 1. cap. 2. fantem.

Ric. Vict. *Regium profectò animum gerit, qui desideriys suis imperare, & studia sua, & exercita pro deliberationis arbitrio disponere consueuit. Eiusmodi itaque animus regius omnes sapientes Babylonios in vnum conuenire facit: & diuersas quodammodo sectas in vnum per scrutinium cogit, & omnem indagationem, quam per varia studia, & exercitia dispergere consueuit, vni & soli cœlestis doctrinæ negocio impendit.* Quid regalius, quam si vniuersas facultates tibi subijcias, vt eas facias diuinæ seruire doctrinæ? Tunc regium suum animum optimus magister ostendit, quando in Salomonis curru, in diuinæ sapientiæ triumpho, facit prophanissimas quasque facultates hinc inde apparere captiuas. Quãdo non honestarunt, imperatorium triumphum barbarorum alligatorum turbæ corrui addictæ? Sane non sic imperator gloriosus apparuit in arena hostes fugãs, quàm Romę confertissimis alligatorũ hostiũ medius cuneis. Nec sic Christianus magister triumphat, dum prophanas facultates abijcit, quã dum illas facit diuinæ sapiẽtiæ seruire. Post quam Aaronis virga in colubrum conuersa fuerat Exod. 7. *Vocauit Pharao sapientes, & maleficos, & fecerunt etiam ipsi per incantationes Ægyptiacas, & arcana quadã similiter. Proiecerunt que singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones, sed deuorauit virga Aaron virgas eorum.* Deuorauit, ait, non fugauit; non occidit; suffecisset ad ostensionem potestatis, quòd ex virga Aaron factus coluber vel sibilo exsufflaret prorsus, & occideret omnes colubros è sapientum Ægyptiorum factos virgis; cur exsufflare noluit? Cur illos manducare maluit? Non equidem sic oltẽditur religiosa sapientia, dum abijcit prophanas facultates; quam dum eas mandit, mẽtisque decoquit ventriculo, & quod in singulis inuenit vtile incorporat sibi. Nõ longè abẽst D. Petr. Damian. lib. 8. epist. 9. *Virga quippe Aaron maleficorum virgas absorbuit, quia sapientia Christi, quam illa signabat, omnes huius mundi sapientias annullauit: mundique sapientes sui corporis, quod est Ecclesia, visceribus conuiuit.* O quam nitet regia Christi sponsa à dextris consistens, in vestitu de aurato, circundata varietate, dum magistrorum suorũ varia eruditione triumphat! An summum Sacerdotem dehonestabat in veste depictus totus orbis terrarum? Sic nec regiam Christi sponsam turpant, sed decorant, & ornãt terrenæ sapientiæ flores seruientes cœlesti doctrinæ! Sed non tales magistri Apostoli, imò simplices homines, veri Christianitatis magistri omnem prophanum splendorem fugientes Christianæ veritatis doctrinã annuntiant. Hoc spiculo confodiebatur omnimoda D. Nazianzeni sapientia, & eloquẽtia, dum sanctus Pater viueret. Pro quo ipse ait, orat. 27. *Quoniam non aliam ob causam bello petimur, quam propter eloquentiam, & super vacaneam hanc, & inuidiosam linguam, quam in prophanis doctrinis eruditam, diuinis postea nobilitauimus. Salsamque illam, & amaram Maram per vitæ lignum dulcem reddidimus, affectum sanè indaistis animis ingenuis, & liberalibus dignum: hoc amatis ob quod oppugnamur. Cur enim mutam eruditionem amplexi non sumus? Cur non aridam, & humi reptantem? Cur, cum ea plerosque delectari conspiceremus, in peregrina quædam, & aliena studia incumbebamus, atque aduersarijs linguis obsistebamus, cum contra oportuerit ratiocinationes per temeritatem defugere, ac mutæ insciliæ fidei nomen imponere: quam ipso quoque, mihi credite, complexus essent vt piscator (quandoquidem hoc multis ad insciæ prætextu in promp-*

Exod. 7.

Petr. Da.

Nazianz.

in prõptu est), si sermonis, ac doctrinæ loco signorum ac miraculorum vim haberẽt. Cur ad eruditionis ornatum confugerent, qui simplicem fidei veritatem signis ornabant, & miraculis? Cur non deuitarentur iuxta Pauli monitum prophanæ facultates ab Ecclesiæ magistris eo præcipue tẽpore, quo pro eloquentiæ fluminibus, Maria calcabantur pedibus humanis: pro Auicennæ, Galenique placitis, mortui in vitam euocauantur; pro Solonis legibus, naturæ ipsius legibus superabantur. Quid Geometriæ, Musicæ, Grammaticæ, Philosophiæ notitia cõmodi afferret illis hominibus quorum verbis respondebat inusitatis prodigijs totus orbis terrarũ? Sanè vbi tot manabant miracula, & sanguis Christi in vitreis, siue in ligneis ãgebat vasculis, & totus Ecclesiæ ornatus pauperculis pannis cõstabat. Verum vbi miracula cessarunt, & gemmę, & aurũ excipiunt Dominicum calicem; nec nisi sub pretiosis tapetibus, ambitiosisque tectis fulget Ecclesię Christianæ ornatus. Et licet religiosi aliqui ordines sanctissime obseruent illã antiquã Apostolorum paupertatem in paramentis etiam sacris, non tamen licet nõ laudare, & celebrare illorum animum qui splendidissima, & pretiosissima mundi bona faciunt seruire Christi altaribus. Quod similiter insinuat magnus Theologus Naz. in sapientię Christianæ ornatu; fuerit is simplex, & pauper vbi erant miracula, ne tempus miraculis, & signis necessarium insumeretur in studio prophanarum facultatum. Ait vbi non suppetunt miracula, & si aliquis religiosorũ velit adhuc iuxta instituti sui sanctissimas regulas, pristinam seruare in doctrinis simplicitatem, & paupertatem, verum laudandus est ille magister sapientię Christianæ, qui de omnium facultatũ studio doctrinas ditat, & exornat Christianas. Imò talium magistrorum schola in Christi Ecclesia, maxime cupienda, & exoptanda est. Ait enim Clemẽs Alex. lib. 1. Strom. *Qui autẽ singula refert ad rectam vitam, exempla afferens, ex Græcis, & ex barbaris, is valde peritus veritatis inuestigator, & multi reuerà consilij, instar lapidis Indicis, (is est autem Lydius,) creditur posse discernere aurum adulterinũ à probo, & aptus esse is, qui ex nobis habet multam rerum experientiam & cognitionem, ad separandum, Sophisticã quidem à Philosophia; ornatricem autem à gymnastica, & culinariam à medicina, & dicendi artem à dialectica, quin etiam alias hæreses, quæ sum in barbara philosophia, ab ipsa veritate.* Expendite quos magistros constituat bonus doctor in Ecclesia Christiana pro Lydijs lapidibus ad discernendum aurum, pro certis indicibus ad discernenda vera à falsis; nimirum, magistros illos, qui non vnum solum, eumque planum, & omni mutilum amænitate triuerint callem; sed qui in multiplici via versati, de vniuersarum scholarum pulchritudinibus sapientiam sibi exornarint Christianam.

Clc. Alc.

§. X.

Euidens sit virtus diuina in dignoscendis hominum præcordijs.

MEritò in hoc conuincuntur discipuli Iesum esse filium Dei, habereque diuinam virtutem, quod experiantur, omnia suorum cordium secreta illi prorsus patere adeò, vt nõ egeant ab illo quidquam interrogare. In hoc, aiunt, credimus, quia à Deo existi: deficerẽt; licet, alia testimonia ex hoc vno euidens maneret virtus diuina, quæ sola nouit internis cordis humani respondere desiderijs, omnia perspiciens. Vidit hoc impijssimus Babyloniæ rex, cuius à memoria cum auolauissent somnia, ex nullo sapientum suorum discere potuit, quid esset, quod in somnijs cogitasset. Quid tunc? Iubentur vniuersi sapientes perire, & dum necabãtur accessit Daniel, qui regi omnia cordis sui intima ita explanauit, & manifesta fecit, vt rex omni dubio, & solicitudine depo sita clamaret Dan. 2. *Verè Deus vester, Deus Deorum est, & Dominus regum, & reuelãs mysteria, quoniam tu potuisti aperire hoc Sacramentum.* Prudentissime non extollit Danielem, nec Danielis sapiẽtiam laudat, sed totus occupatur in agnoscendo, & laudando, & extollendo Deo vero. Vbi enim vel barbarissimus homo experitur intima sui cordis penetrata, & propalata nihil industriæ tribuit creatæ, sed à suprema, diuinaque virtute sola id potuisse fieri proclamat. Hinc ad præfata regis verba ait Richard. Vict. lib. 1. de eruditione interioris hominis, par. 1. c. 41. *Ex eo enim quod sibi secreta cordis sui, ex eo itẽ quod sibi arcana cõsilij diuini reuelauit, mira ingenij viuacitate summæ diuinitatis reuelationẽ perpendit. Ex eo autem quod de secreto sui cordis audiuit, & verum probauit, verum & illud esse collegit, quod de diuinitatis consilio, & proposito, interim per experientiam probare non potuit. Prudenter igitur animaduertit summam sapientiam esse, quæ Danieli potuit in tam tenebroso humani cordis abisso aliena conscientia secreta aperire.* Nulla res sic eui-

Dan. 2.

Rich. Vict.

denter manifestat virtutem diuinam, vt penetratio, quæ peruenit vsque ad cordis humani intima. De hoc plura dedimus supra lib. 9. cap. 1. §. 8.

Ioann. 16. Respondit eis Iesus, modo creditis? Ecce venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non sum solus, quia Pater mecum est. Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite ego vici mundum.

§. XI.

Diuinissimum est ita causis studere communibus, vt nunquam ad propriam recurras.

ECce tibi dum aduenit hora, in qua agẽdum erat de communi humani generis salute, omnibus Apostolis in propria currẽtibus, solus Iesus in stadio relinquitur. Solus enim ille, qui diuinitate impletur, qui verè Deus est, scit proprijs cedere, cum intercedit causa communis. Audierat Ezechias rex vastandam esse prouinciã ab hostibus post discessum suum; vasaque templi tollenda, miseros Ierosolymitanos durissima captiuitate premẽdos. Et quid faceret rex pius tãtum suorum malum audiens? An sese opposuit, velut Moyses, propriamque salutem cõtempsit, vt communis populi seruaretur salus? Minimè: sed dixit Isaiæ cap. 39. *Bonum verbum Domini, quod locutus est: Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis.* Vni sibi consulit, pro populo nec verbum fatus. Quod notans Isaias immediatè ait initio capitis 40. *Consolamini, cõsolamini populo meus, dicit Deus vester. Loquimini ad cor Ierusalem, & aduocate eã quoniã cõpleta est malitia eius, dimissa est iniquitas illius, suscepit de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis suis. Vox clamantis in deserto: Parate viã Domini, &c.* Expendẽdus est nexus propheticæ, vt videatur quorsum inferatur in præsenti Dominicus aduentus: agebat propheta cum Ezechias de captiuitate populo imminente, pro qua cum non rogat Ezechias, ad tantum sibi consuleret, statim Christi subnectit aduentum, ex quo maximam populo consolationem præcinit. Et cur sibi tantum consulente Ezechia, Dominicus prænuntiatur aduentus, nisi vt ostendatur, quam solus sit Iesus, qui pro populo, salutique communi, propriam despiciens precetur? Aiebat D. Hieron. ibi: *Ezechias Dei sermonibus non probatur, qui in consequentibus loquitur: consolamini, consolamini populo meo, dicit Deus vester: vt pro quibus ille non rogauerat, Domini clementia consolentur.* Hieron. Tota clementia humana, vt proprijs consulat, cõmunibus deficit, & alienis: nõ sic diuina clementia, quę despicit propriam, vbi communis hominum salus expectat. Consolationẽ ergo capiat fidelis, licet enim vniuersi principes dispergantur in propria, habet tamen vnum Iesum Dei filium, cuius clementia tãta est, vt pro communi suorum bono, sciat proprijs bonis cedere. Equidem qui non rapiatur in propria solus Iesus est, & qui Iesu spiritu implentur. Ad Philipp. 2. ait Paul. *Non quæ sua sunt singuli cõsiderantes, sed quæ aliorũ. Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo: sed semetipsum exinanuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, &c.* Ad Phil. 2. Placet eadem verba repetere iuxta lectionem, quam ex Græco traduntD. Augustin. & D. Thomas. Quippè aiunt: *Ne sua quisque spectetis: sed vnusquisque quæ sunt aliorum. Is enim affectus sit in vobis, qui fuit in Christo Iesu: qui cum esset,* &c. Expende, cur moneamur ne ad nostra propria curramus, sed ad communia aliorum, vt nimirùm, eo ipso ostendamus in nobis sensum Domini, ostendamus in nobis affectum, qui propissimus fuit affectus Iesu, qui propriam despiciens, se totum impendit pro salute populorũ. VndeD. Anselm. ait: *Monemur, vt sicut ille in eo, quòd verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & sine peccato cum esset peccata nostra suscepit, non attendens sua, sed nostra, ita & nos ad eius imitationem, nõ nostram vtilitatem sed aliorum quæramus.* August. D. Thom. Anselm. Hęc diuinissima virtus à Filio Dei, à Iesu nostro in alumnos suos proficisci debet, quæ sciat sua despicere, & ad aliorum bona maximè intendere. Quò respiciebat Malachias cap. 4. de ortu Saluatoris, & regis nostri Iesu locutus: *Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iustitiæ,* &c. Malac. 4. De quo ait D. Ambros. lib. 1. officiorum cap. 28. *Magnus itaque iustitiæ splendor, quæ alijs potius nascitur, quam sibi.* Ambros. Equidem iustitię Christianæ Sol, minimè nasci

Isai. 39.

Isai. 40.

naſci dicitur ſibi, ſed vobis, inquit, timentibus nomen meum orietur, &c. hanc enim virtutem, & iuſtitiam Dei Filius attulit terris, quę ſua diſsimulans, imò perdens, commodis ſtudeat alienis. Ex quo etiam D. Ambroſ. lib. 2. Officior. cap. 2. docet: *Qui perfecte ſapit, neſcit ſua ſpectare commoda, ſed ad illud, quod æternum eſt, quod decorũ atque honeſtum toto affectu interdit, quærens non quod ſibi vtile eſt, ſed quod omnibus.* Hanc ebibant diuinam virtutem quicumque à Chriſto diſpergi nolunt; ſemper enim propria diſperſionem afferunt à fratribus, & à Deo. Hanc ebibit ille vir deſideriorum bonorũ Daniel, cui Chriſti myſteria de eius regno & victoria mundi reuelata ſunt, & tot Chriſti myſterijs plenus cap. 2. eiulat in hanc vocem. *Tunc Danieli myſterium per viſionẽ nocte reuelatum eſt, & benedixit Daniel Deum cœli, & locutus ait, ſit nomen Domini benedictum à ſæculo, & vſque in ſæculum: quia ſapientia, & fortitudo eius ſunt. Et ipſe mutat tempora, & ætates, transfert regna atque conſtituit: dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiam intelligentibus diſciplinam:: Tibi Deus Patrum meorum cõfiteor atque laudo, quia ſapientiam, & fortitudinem dediſti mihi: & nunc oſtendiſti mihi, quæ rogauimus te*, &c. Cur non prius hæc ſibi illata beneficia meminit? Cur cum primum reuelationem accepit, non ſtatim exclamat hoc vltimum, nimirum, tibi Deus laudo, quia ſapientiam dediſti mihi? Cur prius communiſsima illa retulit ſcilicet, dat ſapientiam ſapientibus, & ſcientiã intelligentibus? Equidem myſterijs Chriſti imbutus, nil prius, de quo lætaretur inuenit, quam de communibus aliorum bonis; vbi regnum Chriſti nouit, communia priuatis didicit præferre. Vnde aiebat Richard. Victor. lib. 1. de eruditione interioris hominis par. 1. cap. 14. *Superius dixit: dat ſapientiam ſapientibus. Hic autem dicit: quia ſapientiam, & fortitudinem dediſti mihi. Præcipuus ordo charitatis bona communia præferet priuatis.* Prius in communibus lętatur, quam in ſuis, vt qui totus erat plenus myſterio Chriſti, qui nec naſci, nec mori ſibi voluit, ſed ſuis. De quo plura ſupra lib. 3. cap. 5. §. 9.

Ambroſ.

Ric. Vict.

§. XII.

Prælatorum Eccleſiaſticorum malum eſt, quòd ſibi habeant vt propria, Eccleſiæ bona.

HOc malum diſcipulis ſuis Dominus imminere prænuntiat, quod nimirum, diſpergendi erant ſinguli in propria. Nunquam enim calamitoſum fuit Eccleſiæ principibus, quod propria ſe habere putent in Eccleſiæ redditibus. Aiebat D. Auguſt. citatus à D. Petro Damian. lib. 1. epiſt. 16. *Qui mecum manere vult, ſi paratus eſt paſci à Deo per Eccleſiam ipſius, non habere aliquid proprium; ſed aut erogare pauperibus, aut in commune mittere, maneat mecum. qui hoc non vult, habeat libertatem, ſed videat virum habere poſſit fœlicitatis æternitatem.* Hoc omnibus Eccleſiaſticis Auguſtinus minatur, quibus propria debent ſemper eſſe ſuſpecta, & calamitoſa. Ex quo enim quis de altari viuere ſtatuit, nihil magis ſtudeat, quã omnem proprietatem fugere. Ad Abraham dum cũ illo fędus iniret, aiebat Dominus Geneſ. 16. *Sarai vxorem tuam, non vocabis Sarai, ſed Saram.* Porrò Sarai ſignificabat Principem meam, Sara autem ſignificat Principem, ablato illo proprietatis pronomine, videlicet, meam. Sed cur Abrahamo fœderato cũ Deo non permittitur vocari vxor Princeps mea? In ſignum eorum, qui ſibi deſpondent Eccleſiam Chriſti, qui eo ipſo nihil ſuum debent reputare in mundo. Hinc eleganter D. Bernard. monebat Eugenium, ſummum creatum Pontificem epiſt. 237. inquiens: *Super eſt vt facta hac mutatione tui, ipſa quoque quæ tibi commiſſa eſt Domini tui ſponſa mutetur in melius: & iam nequaquam Sarai, ſed Sara de cætero nominetur. Intellige, quæ dico. Dabit enim tibi Dominus intellectum. Si amicus ſponſi es, ne dixeris dilectam eius Principem meã, ſed Principem: nihil tuum in ea vendicans, niſi quod pro ea, ſi oportuerit etiam animam dare debes.* Huc veniant vniuerſi Eccleſiarum præſules; hùc veniant vniuerſi religioſorum prælati, & diſcant qualiter Chriſti ſponſarum dotes, nimirum, Eccleſiarum dignitates, & prouentus reputare debeant. Nihil ex Eccleſiæ bonis ſuum putẽt, nihil vt proprium æſtimẽt, niſi velint à Deo diſcedere. Aiebat Dominus ad Apoſtolos in præſenti, Ioann. 16. *Venit hora, vt diſpergamini vnuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis.* Ad quæ verba ait ſan-

Auguſt.

Geneſ. 16

Barnard.

Ioann. 16

ait sanctus Sixtus Pap. lib. de diuitijs. *Ad sua redire non possunt, nisi cum Dominum derelinquunt. Vnde intelligi datur sequentium esse, sua contemnere, ad sua remeare velle, deserentium.* Ille se putet Christi amicum, Christi esse in numero prælatorum, qui nihil scit habere suum, habere proprium, qui enim habet suum, habet proprium, non habet Christum. Nõne illa erat vox sequẽtiũ Dñm Psal. 72. *Pars mea Dñs?* Sed nec in parte Dñm habet, qui aliquid habet suum proprium. Vnde D. Hieron. epist. ad Nepotianum, ait: *Qui Dominũ possidet, & cum Propheta dicit, Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest. Quod si quidpiam aliud habuerit præter Dominũ, pars eius non erit Dominus.* Sic bonis vtatur, quasi nihil suum habeat, quisquis velit habere Dominũ, adeò vt etiam in elargiẽdis eleemosynis malit videri distribuere aliena, quã propria. Id quod monebat D. Gregor. 3. par. Pastor. 21. aiens: *Admonendi sunt igitur animarum pastores, qui iam quæ possident, misericorditer tribuunt, vt à cœlesti Domino dispensatores se positos subsidiorum temporalium agnoscant, & tanto humiliter præbeant, quanto, & aliena esse intelligũt, quæ dispensant*, &c. Huc retulerim, quæ diximus supra lib. 6. c. 1. §. 23. Vbi expendimus quam debeant esse viri Ecclesiæ alieni à cupiditate bonorum terrenorum.

Sixt. PP. Psalm. 72. Hieron. Gregor.

§. XIII.

Vbi proprium lucrum, ibi diuisio etiam inter coniunctissimos.

SApienter dictum est illud, *vt dispergamini in propria*, vbi enim proprium lucrum interuenit, ibi & dispersio, & diuisio vnanimorũ intercedat, necessum est. Actor. 4. habes; *Multitudinis autẽ credentiũ erat cor vnũ, & anima vna, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia.* Simul erant, & propriorum abnegatio, & vnanimitas, quam necessario soluit lucrum proprium; ad hęc Petr. Dam. lib. 1. epist. 16. ait: *Ecce vbi non erat diuersitas rerum, vigebat vnitas voluntatum. Nimirum, vbi nõ est diuisio sensus, in vnione charitatis plurimarum mentium conflatur affectus. Illic enim mens à mente diuiditur, vbi facultatum cõmunio non tenetur, vbi possessionum diuersa proprietas, ibi mens possidentium non est vna.* Quas vniones, & vnanimitates nõ scindunt illa notissima pronomina Meum, & Tuum? Nec quos natura arctissime cõiunxit, illis intercedentibus non separantur. Ad fratris filiũ aiebat Abraham Gen. 13. *Ecce vniuersa terra coram te est, recede à me obsecro, si ad sinistrã ieris, ego dexteram tenebo; si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam.* Sed tantæ separationis inter fratres, qualis fuit causa? *Ne*, inquit, *sit iurgium inter me, & te, inter pastores meos, & pastores tuos.* Vbi Meum, & Tuum intercedebat, non poterat deesse diuisio vel inter coniunctissimos. Pulchre D. Chrysostom. hom. 33. in Gen. *Antea erat pax, & charitatis, vinculum nunc rixa, & contentio. Vbi enim Meum & Tuum, illic omnium litium genus, & contentionis occasio; vbi autem hæc non sunt, ibi secura versatur pax, & concordia.* Absit proprij lucri cupiditas, & cessant lites, & vix est occasio discordię; ast vbi illud intercedit, arctissima, & amicitię, & naturæ fœdera rumpuntur. Quod vinculum magis arctũ quam inter discipulum, & magistrum, inter Deum, & creaturam, inter Iesum & Iudam? De hoc aiebat Dominus, Psalm. *Vnanimis meus, dux meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Hanc totam vnanimitatem rupit miser, vbi iuxta Ioann. cap. 12. loculos habere cœpit: ex quo monebat Petrus Dam. lib. 1. epist. 16. *Quisquis proprietatis conatur habere peculium, non valet Apostolorum tenere vestigia, quia non erit illi cum fratribus cor vnũ & anima vna. Cum Iuda siquidem loculos, atq; pecuniam habere potest, vnanimitatem, puramque concordiam cum Apostolis habere non potest.* Eo ipso quod tuũ aliquid incipias habere, nullum manet securum vinculũ vnionis. Hinc Psalm. 72. *Quid mihi est in cœlo, & à te quid volui super terram? Defecit caro mea, & cor meũ, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Nihil suum habere vult, vt cum Deo æternam possit habere vnionem. Ad quod ait D. Bernard. serm. de diuersis affectibus animæ. *Neque enim suum aliquid, non felicitatem, non gloriam, non aliud quicquam tanquam priuato sui ipsius amore desiderat anima, quæ huiusmodi est: sed tota pergit in Deum, vt ipsi adhæreat, ipso fruatur.* Vt adhærere cupit Deo, sic omne suum abijcit, quia si suum aliquid maneret, non potuisset vnio cũ Deo non labare.

Actor. 4. Petr. Dam. Gen. 13 Chrysost. Psalm. Petr. Dam. Psal. 72. D. Bern.

FINIS LIBRI DECIMI QVARTI.

LIBER

LIBER DECIMVS QVINTVS,

DE SIMILITVDINIBVS CLARIORIBVS A CHRISTO DOMINO ADDVCTIS.

DVO similitudinum genera inuenio à Christo Domino adducta, vt diuinissimos suos sermones exornaret, alterum clarum, subobscurum alterum, quòd ideo parabolicum affirmatur. De hoc latius agemus in sequentibus; illud modò suscepimus illustrandum, pro quo illustriores similitudines in hæc nostra commentaria vocamus.

CAPVT PRIMVM.

De seruo vigili, & alijs.

CVM Dominus apud Lucam cap. 12. hominum mentes à terrenorum bonorum curis auocaret, vt id prorsus conficeret, cœlestia munera, eaque regalissima à summo parente pusillo suo gregi parata proponit. Ne iam sit qui dubitet de paruulis resculis accipiendis; cum videat sibi parata esse regna cœlestia. Imò in his solis habendis totas suas curas, totas suas vigilias expendat: ad quod poterit quis excitari exemplo seruorũ mũdialium, qui lætum Domini aduentum expectant, nonnullo sibi proposito lucro vigiliarum suarum. Vel item exemplo prauorum seruorum, qui dum aduentum Domini, minimè expectant, sæuissima incurrunt flagra, in desidiæ pœnam.

Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, quia complacuit patri vestro dare vobis regnũ. Vendite, quę possidetis, & date eleemosynam.

§. I.

Bruta animalia in Deo cognoscendo, minus nequiora, quàm homo.

QVid summo patri cum grege? Grex pecoribus componitur; pater ratione capacem

paeem filium respicit. Cur ergo Pater cœlestis non magis dicitur parare regnum filijs hominum, quam gregi? Pulchre grex nominatur, qui ad auctoris sui erigitur cognitionem: & expectationem, quando homo stultior est pecore in cognoscendo bonorum suorum auctore. Accipite vnum Nabuchodonosorem inter homines agentem, latissimo florentem imperio. Quid iste inter hęc?

Dan. 2. Dan. 2. *Respondit que rex & ait: Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei?* Quid stultius? Hæc tamen dicebat rex in regia, homo inter homines; sed statim sensit diuinum flagellum: ab hominibus eiectus est, ferarum, pecorumque inter greges degebat, ait enim textus: *Et eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiectus est, & fœnum vt bos comedit, & rore cœli corpus eius infectum est, donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent, & vngues eius quasi auium. Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cœlum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi, & viuentem in sempiternum laudaui, & glorificaui, quia potestas eius potestas sempiterna*, &c. Expende modo vnius hominis, & superbam cęcitatem, & laudabilem sapientiam: antea ipse, & proprię gloriæ, & virtuti propriæ omnia augmenta regni tribuebat, nullum alium auctorem bonorum recognoscens, nec Deum: modo sic capit, vt nihil sibi, sed omnia bona Deo tribuat, quem laudat, quem glorificat, de cuius manu restitui sibi regnum sperat. Vndè adeo sapiens existit? Quibus in scolis versatus est, vt tam sublimem sapientiam de Deo auctore bonorum doceat? Sanè solum audio ab hominibus fuisse eiectum, & cum feris versatum, & instar bobis comedisse fœnum: ex quo autem hominem exuit, & bobem induit, ex quo à societate hominũ eiectus, inter greges ambulauit, non potuit nõ agnoscere omnium bonorum parentem, & creatorem. Eleganter D. Chrysost. in Psalm.

Chrysost. 13. de illo ait. *Qui sibi Deo potentior videbatur cunctis visus est omnibus hominibus abiectior, fœnum vt bos comedens, vt discerem bobem suũ cognouisse creatorem, quem ipse negauerat.* Homo negauit creatorem, sed instar bobis factus, inter pecora degens statim rerum omnium agnouit conditorem, vt pateat, quam vincatur homo à pecoribus in summi parẽtis agnitione. Hinc illa notissima, apud Isaiã

Isai. 1. Dei querela oritur, cap. 1. *Agnouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, Israel autem me non cognouit.* Quę verba frequenter Patres accommodant tempori Dominicæ natiuitatis, quando & bos, & asinus aliquale obsequium præstiterunt Saluatori, sed vniuersalius accipi debent pro omni tempore quo vniuersa bruta sine vlla reluctantia secuntur nutum Domini. At scire cupis, cur prætermissis alijs præstantioribus animalibus, hæc solũ duo proposuit? Pro quo D. Basil. ibi sic in rem præsentem loquitur:

D. Basil. *Ea sumsit animalia, quæ nobiscum educãtur, & vernacula consuetudine notiora sunt, vt vel suppudescamus istis deprehendi insipientiores, & ad ea collati minus obtinere beneuolentiæ, quam refundamus in possessorem nostrum.* Cur non pudor homini sit, minus in possessorem, auctoremque suum beneuolum esse iumentis? Et vtinam vel iumentis non simus impares erga Deum creatorem nostrum; sępe enim ab illis vincimur, imò confundimur. Hinc natum fuit, quod Deus vt confunderet humanum genus, illudque ostenderet iumẽtis factum inferius; diluuium verno tempore induxerit super omnem terram. Ait enim Genes. 7. *Anno sexcentesimo vitæ Noe, mense secundo, septimo decimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi*, &c. Quod tempus communiter referri consueuit ad vernum tempus, quando, & plantæ, & animantia in nouos partus effunduntur. Sed cur ad castigandũ genus hominum spectatur tempus, quo animalia fęcũda suis partubus sit? Crediderim id ad hominum confusionem fuisse spectatum, vt nimirum, homo apparcat solus negare conceptus sui fructus auctori diuino. Id quod eleganter notans D. Ambros. lib. de Noe, & arca cap. 14. inquit: *Non deest terra obsequijs suis, non bestiæ desunt muneribus suis, quæ solemnes soluuntur in partubus, vt homini nihil desit: homo solus partubus suis deest, nescit auctorem suum, à quo ei omnia ministrantur, negligit conditorem.* A nulla bestia à nullo bruto auctor naturæ nescitur nisi ab homine: vt Dauid ne Dominum despiciat iumentorum sortem sibi adciscat, Psalm. 72. *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum*: Quasi non adeò firmus hæreret auctori suo, nisi hominem exueret, & velut iumentum coram illo existeret.

Genes. 7.

Ambros.

Psalm. 7

§. II.

§. II.

Iustorum paucitas imperturbabilem ostendit eorum conditionem.

CVm audis Christi gregem pusillum, simul audis illum non debere timere; sed cur pusillus non timeat? Nõne paucitas ex se timorem parit? Cur in grege Christi, & pusillitas, & paucitas non pariat timorẽ? Equidem in exercitu paucitas timida est, in grege fortior est paucitas; pauci enim milites qui ab exercitu separantur, totius exercitus præsidio carent, & ideo infirmiores sunt, & proximiores timori: at in grege pauci, qui separantur, præstantiores solent esse, & ideò separantur, vt maiorem curam, & solicitudinem pastoris experiantur: id quod in præsenti sapienter noster Maldonatus nõ tauit. Paucitas ergo Christiani gregis omnẽ timorem expuit, & imperturbabilem sui cõditionem ostendit, vt qui maiori cura, & solicitudine diuini pastoris gaudeat. Huc spectans Dauid, Psalm. 138. ait: *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorũ. Dinumerabo eos, & sicut arena multiplicabuntur.* *Psal. 138*

Duo asserit hic Propheta, quę videntur cõtraria: ait enim in primis iustorum principatum nimis esse confortatum: rursus ait, iustos facile ab homine posse numerari; & qualiter stare potest nimia principatus fortitudo, cum adeò numeratis militibus? Principatus robur nonne ex ingenti militum exercitu constat? Sed qualem exercitum, imò quale robur præseferat pauci, & numerati milites? Potuit ne aliquã do paruus numerus maximum in se ostẽdere robur? In militia mundiali forsam nõ potuit, in iustorum grege potuit, in quo paruus numerus minui minime potest. Aiebat Imperfectus hom. 25. in Matth. *Non minuuntur, qui numerati sunt, sed etiam multiplicabuntur. Vis scire dignitatem numeratorum? Considera ouem illam quomodo pastor non requieuit per desertum discurrere, donec inueniret eam, & ad pristinum numerum reuocaret. Nullam ex omnibus se habere putauit, si de numero suo vna periret.* *Imperf.*

Ecce tibi, quale robur habet paruus numerus in grege iustorum: non paucitas numeri dedecus affert, sed dignitatem; ex eo enim quod iusti adeò pauci sint, vt numerati dicantur, imperturbabiles sunt, eam pro se pastoris habent curam, quæ nec vnum ex pugnari, aut perdi patiatur. Centenarium numerum non excesserat grex iustorum, & de hoc paruo numero nulla potuit vis vel vnam ouem in perditionem trahere, in hoc enim tota potentia, & virtus omnipotentis pastoris erat, ne de pusillo, & numerato grege suo posset deperdi vel agnus. Ex quo lucẽ affero verbis ex 1. Reg. c. 15. ibi enim Saul præmonitus à Deo de victoria, quam reportaturus erat ex Amalechitis, victorem exercitum parat, & ait textus: *Præcepitque Saul populo, & recensuit eos quasi agnos.* *1. Reg. 13*

Cur nõ recensuit, quasi fortissimos milites? Cur vbi ad numerandum exercitum accedit, militũ nomen cauet, & pro militibus ponit agnos? Dum homines victorię destinatos numerat, mauult gregis vti vocabulis, in quo & paruus numerus eam pro se pastoris curam habet, qua nullo hostili incursu superior non euadat. Nunquam enim paucitas in iustorum grege imperturbabiliorem pro se tutelam, & defensionem non habet. Apud Luc. 11. dicebat Dominus: *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia, quæ possidet.* *Luc. 11.*

Hæc ibi Dominus; at Cant. 3. de lectulo Salomonis dicitur: *En lectulum Salomonis Septuaginta ambiunt ex fortissimis Israel.* *Cant. 3.*

Expende modo, pro custodia, & defensione totius atrij, integræque possessionis vnus fortis armatus constituitur, sed pro lectuli cuiusdam defensione Septuaginta armati, & fortissimi sunt, & gladios tenentes propter timores nocturnos, ne vel timor accedat. Cur in lectulo maior custodia, quã in atrio? In lectulo iustorum dilectorumque paucitas designabatur in atrio vniuersæ Dei possessiones iustorum autem paucitas semper maiorem ex Deo defensionẽ, & protectionem habent. Quod non obscure insinuabat Gillibert. Abb. in Cantic. serm. 16. aiens: *Verior hic commemoratur custodia, quia verior est gratia lectuli, quã atrij, & sponsæ solicitudo maior quam possessionis.* *Gill. Abb.*

Vna sola est sponsa possessiones multæ, an illa quia vna sola, ideò magis patens hostilibus incursibus? Absit, imò quia vna, & sola ideò dilecta magis, ideo securiori loco gaudet, ideò magis in concussibili propugnaculo seruatur. Multitudo sæpe conculcatur, sæpe & hostibus permittitur, dilectæ vero raritas prorsus est insuperabilis.

§. III.

§. III.

In ſolis diuinis bonis non eſt ſeruitus, in alijs maxima eſt.

QVam vere dona à Deo in puſillum gregem ſuum profecta vocãtur regnum; quia in ſolis bonis diuinis regiam ingenuitatem, & libertatem potitur quis: in mundialibus enim bonis nõ regiam libertatem potiris, ſed miſerum ſeruitiũ exhibes. Hinc eſt quod vbi diuinum regnum, & donum tibi paratur, ſtatim iuberis poſſeſsiones omnes mundiales vendere. *Vendite*, ait, *quæ poſsidetis*, cur neceſſum eſt vendere mundiales poſſeſsiones, cum regnũ ex Deo accipitur? Cur nõ poſſent manere ſimul poſſeſsiones mundiales in accipiente regnum cœleſte? Vt nõ poteſt quis ſimul eſſe liber, & ſeruus ſic non poteſt habere ſimul, & regnum cœleſte, & poſſeſsiones mũdialium bonorum, quia cæleſte regnum ingenuam, & veram libertatem habet, bona autem mundialia miſeram inferunt ſeruitutem. Adhæc aiebat
Chryſoſt. acute D. Chryſol. ſerm. 23. *Vendite, ait, quæ poſsidetis. Plebeium cultum regia non admittit poteſtas, auguſtus honor, non ſuis diademate cõfertur, & purpura. Abijcere ergo debet habitum ſeruitutis, qui ſe regem credit diuinitus cõſecratum.* Quidquid mundiale habueris, id habes ſeruile, id habes prorſus contrarium regiæ ingenuitati, & libertati, qua propter quiſquis veram regni libertatem cupis, abijcere debes à te vniuerſa mundialia: vt in quibus non poteſt nõ inueniri ſeruitus miſerabilis. Inde Apud Matth. cap. 4. accedens tertio
Matth. 4. tentator ad Ieſum. *Oſtendit illi omnia regna mundi, & gloriam illorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.* Hæc tentator aiebat, cui ſtatim Dominus: *Vade Satana: ſcriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis, illi ſoli ſeruies.* Quibus illud expendẽdum eſt, quod Dominus diabolo petenti adorationem ſolam, non ſolum negat adorationem, ſed & ſeruitutem, aiens *Deum adorabis, illi ſoli ſeruies.* Cur Domine in hac tentatione ſeruitutem diabolicam caues, quando diabolus nec verbum de ſeruitute fecerat? Ille ſolam petebat adorationẽ, pro qua non ſeruile aliquid, ſed regiã magnificẽ tiam oſtẽdebat, proponens vniuerſa regna mundi, & gloriam eorum: vnde tibi Domine venit in mentem ſeruitus? Eo ipſo quod videt Dominus ſibi propoſita mundi regna in illis miſeram ſeruitutem nouit latentem, quandoquidem nullum mundiale bonum eſt, nullum mundiale regnum, quod non miſeram ſeruitutem afferat poſsidẽti. Ideò no tanter Philo principatus humani imaginem depingens Ioſephum proponit nõ ab Ægyptio rege in gloriã ſublimatum, ſed à fratribus in ſeruitutem datum, ait enim Geneſ. 37. *Extrahentes eum de ciſterna vendiderunt eum Iſmaelitis*, &c. Et quid cum regno venditio? In regno libertas eſt, in vẽditione ſeruitus, quomodo fieri poteſt, quod regiam agat perſonam, qui traditur, & venditur in vile mancipium? Pulchrè Philo ibi: *Recte autem dicitur, vendi hunc hominem, nam quilo cum ſuperiorem aſcendit, ſicut venalicij, ſeruus ſit ex ingenuo, propter honores, quos videtur accipere, addicens ſe innumeris Dominis. Quoniam non vnus eſt Dominus tractantium rempublicã, ſed vulgus alijs poſt alios ſuccedentibus.* Latet ſeruitus ſub mundiali regno, qua maxime premuntur, qui principatus mundialis culmen aſcendunt, tot experti Dominos, quot ſubditos. In nullo enim bonorum mundialium culmine miſera non cernitur ſeruitus; ex quo lucem affero verbis Eccleſiaſtæ cap. 10. *Vidi ſeruos in equis, & principes deambulantes, quaſi ſeruos ſuper terram.* Equorum vſus iugenuę nobilitatis inſigne eſt, nec vnquam magis extollitur ingenuus homo, quãdum equo conſpicuus effertur. Qui ergo fieri poteſt, vt in equo in inſigni ingenuitatis, & nobilitatis humanæ adhuc ſeruus appareat quis? Cur tantę ingenuitatis inſigne nõ tollit prorſus miſere ſuſpicionem ſeruitutis? Imò nunquam magis conſpicua ſeruitus, quam in mundialis nobilitatis inſigni: ſiue eques, ſiue pedes ſis dum terrenorum bonorum gloria inſigniris, non poteris nõ gemere ſub miſera ſeruitute. Ad hæc aiebat
Galfrid. Galfridus apud Delrium Adag. 280. *In equis iniqui ſuperbiunt, ſed ſuis prauitatibus humiles, & abiecti non nituntur manibus, vt moreantur in domibus regum: ſed vt ſerui ambulant pedibus ſuis ſuper terram, ſola ſuis affectibus, & terrena ſectantes.* Fieri enim nõ poteſt, vt vel in ſummo terrenorum bonorum culmine exuatur ſeruitus; imo maiorem tunc ſeruitutem incurras neceſſum eſt, tunc ſolum exuendam, cum cœleſtia potiaris bona. Vt dicat Paul. ad Roman. 8. *Quia, & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Non in alijs bonis, ſed in his ſolis, quæ à Deo hæreditant Filij Dei, abſorbitur ſeruitus, & apparet regia libertas.

Geneſ. 37

Phil.

Eccleſ. 10.

Rom. 8.

§. IIII.

Nunquam homo absque meritis potest multis placuisse.

NOn otiosè positum est à Domino verbum illud complaceo, dum ait, *complacuit Patri vestro dare vobis*, sed vt ostẽdat regnum cœleste, nõ ab vnius Patris placito nobis accidere, sed ex placito trium diuinarũ personarum, quasi ex diuinissimi cõsulto senatus. Quippe ait Chrysol. serm. 23. *Quod autem dixit, complacuit: & non dixit, placuit, munus edocet Trinitatis*, & quidem gloriosum homini est, non solius Patris, sed trium diuinarum personarum placito ad regnũ repræsentari vocatus, vt inde ostenderetur, non sine meritis suis in cœlestem principem cooptatus. Quando enim sine meritis, quis multis probatur? Aiebat sapienter Cassiod. lib. 11. variar. 26. *Vni acceptum fuisse, interdũ gratia est; multis placuisse iudicium.* Non insolitũ est, ab vno aliquo quis absque vllis meritis gratuito amari; ast quod multi conueniant in amore, & aprobatione alicuius, id non est opus meræ gratiæ, sed iudicij tribuẽtis, quod iam merenti videbatur. Pro quo reuocanda est in memoriam notissima, & cantatissima Ioseph Patriarchæ historia: is Genes. 39. ob insignem pudicicię obseruãtiam, coniectus est in carcerem, sed vix limẽ carceris attigit, & Dominus, *dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. Qui tradidit in manu illius vniuersos vinctos.* Dum sic agit in carcere Ioseph, pincernę Pharaonis somniũ reuelat, inde rapitur in conspectum ipsius Pharaonis, vt duo illi somnia explicaret. Sõnia regis audit seruulus puer, explicat sapiẽter; imò sapientius de suo addit consilium, quod durissimam famem prænuntiatam molliretur. Quid tunc? Ait Genes. 41. *Placuit Pharaoni consiliũ, & cunctis ministris eius: locutusque est ad eos; Nun inuenire poterimus talem virum, qui spiritu Dei plenus sit? Dixit ergo ad Ioseph, quia ostendit tibi Dominus omnia, quæ locutus es, nunquid sapientiorem, & consimilem tui inuenire potero? Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet*, &c. Compone modo Iosephũ, & Iosephum; hoc est, Iosephum apud Principem carceris, & Iosephum apud Pharaonem; à principe carceris accipit potestatem super vinctos, à Pharaone accipit totius cluum regni. Et vt acciperet à principe carceris potestatem illam homo extraneus, & captiuus, sapienter præmonuit Textus aiẽs: *dedit ei Deus gratiam in conspectu Principis carceris. Qui & tradidit*, &c. Vbi autem acceptũrus erat à Pharaone totius regni clauum, nihil insinuatur de gratia à Deo collata in conspectu regis, cur in tanto munere accipiendo, nulla fit mentio gratiæ, cum in illo paruulo accepto, in primis gratia explicatur? Rem colligo ex verbis Textus dicentibus: *Placuit Pharaoni consilium, & cunctis ministris eius*, &c. Vbi enim ex vnius principis placito pependit aliqualis Iosephi fortuna; nil magis curauit diuina prouidentia, quam reddere captiuum suum gratiosum principi; ast vbi non ab vno solum, sed à multorum consulto erat approuandus captiuus, ita illum sapientiæ, consilijque meritis ditauit, vt nullo possit in iudicio iusto cadere. Vni enim placere, potest esse res gratiæ; at multis placere, semper est res iudicij merita ponderantis. De Præcursore Christi Ait Angelus, Luc. 1. *Multi in natiuitate eius gaudebunt. Erit enim magnus coram Domino*: Quasi non aliter posset multis Ioanes probari, nisi esset meritorum magnitudine coram Domino commendatus. Meritorum operibus insudet, qui multis probari amat. Prouerb. 3. aiebat Sapiens: *Inuenies gratiam, & disciplinam bonam coram Deo, & hominibus.* Quæ verba sic reddunt Septuag. *Inuenies gratiam, & prouide bona coram Deo, & hominibus.* Cum de gratia indefinite habenda loquitur, nullam diligentiam mandat, nulli enim non accidit alicui esse gratiosus; verũ vbi coram hominibus, nimirùm, coram pluribus gratum esse quis amat incumbere debet operi, & prouidere sibi merita bona, sine quibus haud fieri potest, quod pluribus accidat gratiosus. Vnde desumpsit D. Paul. ad Rom. 12. illud suũ monitum, quod apud D. Chrysost. hom. 22. sonat: *Prouide parantes bona coram omnibus hominibus*: nec aliter omnibus communiter probaueris, nisi prouide præparaueris te in operibus bonis.

Chrysol.

Cassiod.

Genes. 39

Genes. 41

Luc. 1.

Prou. 3.

Septuag.

Rom. 12.

§. V.

Totum Iesu negotium in eo est, quod mente efficiamur paruuli, & pusilli.

MIraris cœlorum regnum Christi meritis præparatum dari à Patre gregi pusillo? Sic pusillus grex, sic paruuli, & pusilli spiritu homines in Christiano regno triũ-

phant, vt in illis totum Iesu negotiũ videatur consistere. Nisi sint paruuli in Christo, non percipitur regnum Christi. Quippe vix Iesus apparuit in mundo, & ecce tibi, qui à mundo eliminare Iesum nituntur, nihil magis curant, quàm paruulos occidere. Sic

Matth. 2. Matth. 2. *Herodes occidit omnes pueros, qui erãt in Betlheem.* Quis sic Herodem concitauit in paruulos? Diaboli fuit furor, qui tũc putabat funditus Iesu negotium destruere, si paruulos occideret. Pulchrè enim aiebat

D. Leo. D. Leo serm. 5. in Epiphan. *Herodes in diabolo fremit, & auferri sibi iniquitatis suæ regnum in ijs, qui ad Christum transeunt, ingemiscit. Vnde si paruulos interficiat, Iesum sibi videtur occidere.* Sic in ijs humilimis paruulis fundauit Iesus regnum suum, vt sine ijs illud non possit consistere; nunquam sine regni Christiani damno tollũtur humilitate pusilli. Hinc est, quod Matth. 19. Apostolis paruulos pro

Matt. 19. hibentibus accedere, ait Dominus: *Sinite paruulos, & nolite prohibere eos venire ad me, talium est enim regnum cœlorum.* Carpuntur Apostoli à Iesu, & meritò, quia paruulos prohibebant, obliti regnum Christianum in humilium paruitate fundari: sed cur non magis sustineantur Apostoli? Nonne ipsi putabant se magistro obsequium præstare, dum paruulos prohibebant? Putabant equidem, sed fallebantur, ablatis enim pueris, hoc est, ablatis exemplis humilitatis Christianæ, nõ honor, sed iniuria Christi gloria irrogatur. Pro quo dicebat Imperfectus hom. 32. in

Imperf. Matth. *Discipuli pueros vetabant ad Christum accedere, ad quorum similitudinem ipsi fuerant innitati. Putabant enim se honorem facere Christo, damnum faciẽtes gloriæ eius.* Christiani regni gloriæ damnum est, si deficeret minimorum agmen; quando totum Christi negotium in humiliũ paruitate fundatur. Adeò,

Matt. 18. vt Matth. 18. dicat: *Aduocans Iesus paruulum statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum cœlorum.* Pro regnum cęlorũ ingredientium exemplo, paruulum ob oculos Dominus statuit: cur non magis virum bellatorem, qui possit vel cœlestia rapere? Nonne regnum cœlorum vim patitur? Nõ ne violenti rapiũt illud? Cur ergo solus proponitur paruulus in exemplum? Equidem totum Christiani regni negotiũ in hoc fundatur, si minimi, si paruuli fieri humilitate sciamus. Ad hæc ait D. Chrysostom. hom.

Chrysost. 59. in Matth. *Rectè autem ante oculos monstratione paruuli totam rem posuit.* Expẽde in quo dicitur Dominus posuisse totam rem imperij Christiani, nimirùm, in mõstratione paruuli; non equidem in ferratis curribus, non in murorum altitudine, non in aureorum equitum exercitibus, sed in monstratione paruuli, res tota ostenditur imperij Christiani. Tunc Christi regnum perfectè gloriosum ostẽdis, cum in medio statuis minimorum agmen, minimorum; inquam, qui cum magnis sapientiæ, & doctrinæ splẽdoribus, fulgere potuissent, cum instar gigantum exultare ad currendam viam, maluerunt sicut paruuli, & minimi effici, vt in se ostenderent perfectum regnum Christianum. Dicit enim Dominus apud Matth. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Circa quę verba ait eleganter Hildebert. epist. 71. *Iam Petrus, & Andreas, naviculã, & retia dimiserant; iã Ioannes Euãgelista virginitatis obtulerat holocaustũ: iam teloniũ Matthæus deposuerat: iam cæteri dixerant Apostoli: ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Attende, cur ad humilitatem inuitantur, carnis hostes, & mũdi. Attende quo egebant ad perfectionis plenitudinem.* Nulla in virtutum magnitudine appareret regnum Christianum, apparet Christi perfectus splendor, nisi in qua pusillitas claret humilitatis.

Hildeb.

Luc. 12. Facite vobis sacculos, qui non veterascunt thesaurum non deficientem in cœlis: quo fur non appropiat, neque tinea corrumpit. Vbi enim thesaurus vester est, ibi, & cor vestrum erit.

§. VI.

Æterna spectans, omnia sibi præuia, & patentia ad cœlum inuenit.

NOn tantum mirarer si solum iuberemur parare nobis thesauros indeficientes, sed illud miror maxime quod iubeamur illos thesauros parare in cœlis. Est ne possibilis viuenti homini ad cœlũ accessus? Nõne cœlestia claustra viuentibus hominibus obfirmata sunt? Qualiter fieri posset, vt cęlẽ intret, & ibi indeficiẽtes thesauros sibi paret. Equidẽ mẽtẽ suã in ęternis homo figat, & nullum est claustrũ, quod illi nõ pateat. Cor suum ad æterna spectãda eleuet, & omnia cadũt repagula, omnia illi prævia, & patentia

D. Steph. tentia, manent clauſtra. De D. Stephano habes Act. 7. *Intendens in cœlum, vidit gloriã Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cœlos apertos*, &c. Ex quo illi cœli aperti, & praui monſtrantur? Notanter ait: *Intendens in cœlum*, etenim ex quo terrena cæpit conculcare, & ad ſola æterna ſpectare, nullum potuit inuenire impedimentum, quominus vniuerſa etiam cęleſtia peruade-

Pet. Dam. ret. Ait D. Petrus Dam. ſerm. 63. *Conculcatis terreſtribus, cœleſtibus inhiat, & æternis. Poſt hæc aperiuntur cœli, nullaque prævalet obfirmatio, vel clauſura, quam non tranſuolet, aut rerum pat mens illa ſummæ menti affectanter inhærens.* Omnia cadunt repagula, omnia patent etiã obfirmatiſsima clauſtra illi, qui corruptibilia deſpiciens, ſolis nouit æternis, & cœleſtibus inhiare. Quis neſciat D. Petri obſcuriſsimum carcere, obfirmataſque ferreas illius carceris balbas, ne libero cœlo fruere tur, qui habebat cœli claues? Quippe erat Petrus nigro in carcere ab Herode detẽtus, & ecce tibi cum dormiret in tempeſta nocte Angelus, illi adeſt; dormientem excitat,

Actor. 12 & ait Actor. 12. *Circunda tibi beſtimentũ tuũ, & ſequere me. Et exiens ſequebatur cum, & neſciebat, quia verum eſt, quod fiebat per Angelum, exiſtimabat autem ſe viſum videre. Tranſeuntes autem primam, & ſecũdam cuſtodiam, venerũt ad portam ferream, quæ vltro aperta eſt eis.* Miraris, quod homo tot vinculis detentus, nullum impẽdimentum ſentiat, imò & portas ferreas ſibi cadentes inueniat: vnde tantam virtutem fuit Petrus nactus? Ex quo nõ terreni homines, ſed cœleſtis ſpiritus veſtigia fuit ſecutus, iã nullum potuit inuenire clauſtrum, quod non peruadat. Ait Richard. Victor. lib. 5. de Contemplat. par. 1. cap. 13

Ric. Vict. *Petro ab ipſo ſuo erectore Angelo præcipitur, vt ipſum ſequatur. Quantum hoc eſſe putamus, Angelica veſtigia legere, poſt cœleſtia pennataque animalia ire? Cogita, ſi potes, quæ illa Angelum ſubſequentis perfectio, ſeu promotio fuerit, quorum trãſitum nec carceralis cuſtodia, nec ferrea porta cohibere, vel retardare potuit.* Cur non caderet ferrea porta illi, qui terrena deſpiciens, & carnalia, æterni ſpiritus veſtigia ſequebatur? Fallar, ſi qui ſpiritualia, & æterna ſpectat, non irrumpat, non tranſuolet, obfirmatiſsima quęque etiam cœlorũ clauſtra. Iam hinc patet epulonis diuitis infœlix conditio, qui, dum eſſet in tormentis, clama

Luc. 16. bat Luc. 16. *Pater Abraham, miſerere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremũ digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam.* Hæc erat miſerrimi hominis vox; cui ſtatim inſonuit Abrahami reſpõſum, nimirùm: *Fili recordare, quia recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala. Nunc autem hic conſolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos, & vos chaos magnum firmatum eſt, vt hi, qui volũt hinc tranſire ad vos, non poſſint: neque inde huc tranſmeare.* Expende quam obfirmatum, & impenetrabile chaos reſpondeat diuiti clamanti, & miſericordiam petenti, ſed cur illi ſic obfirmatum oſtenditur, & impenetrabile chaos? Nonne miſericordiam orat? Nõ ne oratio potens eſt penetrare cœlos? Penetrat equidem cœlos oratio ſpectãtis ęterna bona, ad illaque toto animi affectu anhelantis, verum miſer hic non ad æterna reſpicit, ſed adhuc inhiat his guttulis bonorum temporalium, ſolam tranſeuntem guttam ſpectat, vnde cœleſtia omnia ſibi prorſus occluſa inuenit, & obfirmata. Deſpiceret ille præterfluentes guttulas, æterna ſola perfecto cordis affectu amaret, & fallar, ſi vlla aduerſus illum prævaleret obfirmatio, ſi etiam ferreos vectes non rumperet, & ferreas peruaderet balbas, vt in bona cœleſtia intraret.

§. VII.

Fœlix eſt, & imperturbabilis, & regio animo pollens, cuius præ oculis ſunt æterna.

HVc noſtra ſolicitudo ſpectet in vniuerſis negotijs mundialibus, nequa res prius ob oculos verſetur, quam æterna. Siue ſaculli ad ſeruandas pecunias ſint parandi, ſiue theſauri effodiẽdi, vt diuitias augeas ſtatim tibi in mentem veniat ęterna verarũ diuitiarum duratio. O quam fœlix eris, ſi vel in ſaccis, vel in theſauris, vel in quolibet negotio, quod eſt ęternum tibi ob oculos verſatur nullius latronis, aut mali metu fatigaueris. Ait enim textus: *Facite vobis ſacculos, qui non veteraſcunt, theſaurum non deficientem in cœlis, quo fur non appropiat*, &c. Hoc ſolum ſemper noſtris curis reſpondeat, nimirum, quod ęternum eſt, & indeficiens, ne ſicut miſera mancipia verberemur, metu, ſed vt filij regni viuamus. Nabuchodonoſor rex, vt ſomnia, quæ à memoria euolauerant, ediſceret, eorumque ſignificationem doceretur conuocat vniuerſos Babylones ſapientes, proponit illis ſolicitudinem ſuã pro inſomnijs, petit omnia ſibi explicari. Quid tunc? Ait Dan. c. 2. *Reſponderuntq; Chaldæi regi Syriacè, Rex in ſempiternũ vive, dic ſomnium ſeruis tuis, & interpretationem eius indicabimus.* Dan. 2. Expende illud procœmiũ ſermonis, nimirũ:

Rex in ſempiternum viue: regi agenti de ſomniorũ interpretatione, nihil prius inſonuit, quam illud, *in ſempiternum viue*: Eſt equidem regaliſsima ſors illius hominis, cui in omni negotio, & tractatu ſuo, nihil prius inſonat, quam quòd poſsit in æternum viuere. Ad hęc aiebat Richard. Victorin. lib. 1. de
Ric. Vict. erudition. inter. hom. par. 1. cap. 3. *Vtinam ad omnem conatum noſtrum, ad omne inceptum bonum, hæc nobis reſpõſio primo occurrat, in hoc omnis noſtra cogitatio ſuſpiret, & ſatagat, vt in æternum viuamus.* Non penitus nos temporalia abſorbeant, non penitus rapiamur his mundialium bonorum ſpectrix, fugientibus à memoria ſomnijs, quin magis curemus de æternis comparandis. Dum ad ſacculos perituros currimus, dum per temporalia negotia ſpargimur, hinc inde lucra ſectantes, ſubeat mentem noſtram vox illa, rex in æternum viue, vt æternos immarceſcibilis vitæ ſpectemus theſauros, quibus ſeruitute depoſita regium animum induamus. Nobilis ille
Pſal. 76. rex Dauid, Pſalm. 76. ait: *Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus ſum, & non ſum locutus. Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui.* Expẽde verba illa, *turbatus ſum*, &c. Equidem inter vigilias, & ſolicitudines temporales, quid magis acquireret quam turbationem? Sed bonus rex vigilat, ſollicitus eſt pro temporalibus, & pro illis acquirendis turbatur, ſed in illa turbatione non eſt locutus, non eſt quęſtus de aliquo. Quòd ui ponderes recole Marthæ ſolicitudinem circa temporalia de qua dicit Luc. cap. 10.
Luc. 10. *Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium, quæ ſtetit, & ait, Domine non eſt tibi cura, quod ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Dic ergo illi, vt me adiuuet. Et reſpondens dixit illi, Martha, Martha ſolicita es, & turbaris erga plurima.* Ecce tibi Martha mediis temporalibus curis turbatur, perplura negotia diſperſa, & turbata, non tacet, imò loquitur, & queritur de ſorore. Dauid autem turbatur, ſed non loquitur, de nullo queritur, ſed patienter ſuſtinet omnia. Vnde in Martha, vox quęrentis eſt, in Dauide patientia tanta? Martha ſatagebat circa frequens miniſterium, nil non temporale, & ſeruile meditabatur; Dauidis regius animus æterna meditabatur, ait enim: *Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mẽte habui.* Dum inter temporalia de æternis agit, nil, de duo queri vellet, habet, ſed omnia regie, & animoſe patitur. Ait D. Bruno ibi: *Ideo ei patientia illa contigit, vt non eſſet locutus, quia cogitauit dies antiquos, & annos æternos, quos per Adam amiſimus, id eſt, vitam æternam in mente habuit.* Sola æternitas menti obiecta valuit
D. Brun.
ſic regium Dauidis animus continere, ne temporalium fluxibus, & refluxibus vapularet, vſque ad querelam. Hunc regium animum pulchrè depingens Iob cap. 11. ait: *Requieſces & non erit, quite exterreat, &* *Iob. 11.* *deprecabuntur faciem tuam plurimi.* Vnde tanta quies homini accidet, quæ illum à plurimis adorari faciat? Quam nullum malum perturbare poſsit? Sanè illam notabat Lucas verbis propoſitis dum ait: *Facite vobis theſaurum non deficientem in cœlis, quo fur non appropiat.* Sane æterni theſauri ſpectatio hominem, & imperturbabilem, & regium declarat. Ad hæc D. Gregor. lib. 10. Moral. cap. 12. *Quiſquis præſentem gloriam* *D. Greg.* *quærit, profectò deſpectum metuit. Qui ſemper ad lucra inhiat, ſemper, iuſte licet, damna formidat. Cuius enim perceptione reficitur, eius rei proculdubio, & amiſsione ſauciatur: & quo obligatus mutabilibus, ac perituris inhæret: eo longe in in infirmis ab arte ſecuritatis iacet. At contra quiſquis in ſolo æternitatis deſiderio figitur, nec proſperitate attollitur, nec aduerſitate quaſſatur, dum nihil habet in mundo, quod appetat, nihil eſt, quod de mundo pertimeſcat.* Nullius mali, nullius peccati ſeruituti ſubiacet, qui ſciuit animo ad ęterna, & permanentia reuolare. Aiebat Eccleſiaſtes, cap. 12. *Florebit* *Eccleſ. 12* *amygdalus, impinguabitur locuſta, & diſsipabitur capparis, quoniã ibit homo in domum æternitatis ſuæ.* Pro illis *diſsipabitur capparis*, alij legunt: *diſsipabitur concupiſcentia*, alij: *diſsipabitur auiditas*: iuxta alios: *diſsipabitur voluptas*: ſecundum alios, *diſsipabitur ſuperbia*: alij legunt: *appetitus reſpuet res oblatas.* Et quidẽ nulla ſeruitus appetituum, & vitiorum non cadit, vbi homo incipit vel mente tendere in regiam æternitatis.

Luc. 12. Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.

§. VIII.

Quantum caſtitatis, tantum ſplendoris, & claritatis habes.

PRęcinctos lũbos lucernarũ ardẽtiũ ſplẽdor comitatur, quiſquis enim cingulo cõſtringitur caſtitatis, nouis luminibus cõſpicuus radiabit. Accinit Debbora Iudic. 5.

Qui

Qui aſcenditis ſuper nitentes aſinos, & ſedetis in iudicio, & ambulatis in via, loquimini. Expende illa verba, *nitentes aſinos*, vbi legit Orig. *aſinas refulgentes*, quid ſplendor cum aſinis? Audio inter ſtellas cœli arietem, audio taurum, audio aquilam, imò audio canerum, & ſcorpium, at aſinos ab omni ſplendore ſemper cognoui alienos. Vndè igitur aſinis aduenit ſplendor? Sanè quod brutũ eſt, & animale in homine ſi caſtitatis cingulo arctetur non poteſt, non mirum in modum fulgere, & ſplendeſcere. *Orig.* Quo circa aiebat Orig. hom. 6. in lib. Iudic. *Cùm iumentum hoc, ideſt corpus meum, ſubiugo venerit verbi Dei, tũc vehiculum corporis mei reſplendere incipiet, & aſina hæc, ideſt, caro mea tunc refulgere dicetur, cũ caſtitatis, ac pudicitiæ fuerit ſplendore decorata.* Neſcit caſtitas non publicari ſtatim mille ſplendoribus, mille luminibus; nec aliquid eſt adeò terrenum, & deforme, quòd ſi caſtitatis baltheo ornetur, nouis ſplẽdoribus inſtar cœleſtium luminum non rutilet. De Iu- *Iudith 10.* dith formoſiſsima ad Holophernem progre diente notanter dicit textus cap. 10. *Cui etiã Dominus contulit ſplẽdorem, quoniam omnis iſta compoſitio, non ex libidine, ſed ex virtute perdebat.* Expende cur dicatur ſplẽdor datus fœminæ, nimirùm, quia non libidinis, ſed caſtitatis amor illam ornabat. Vbi enim nõ libido, ſed caſtitas viget, ſtatim proditur ſplẽdentibus radijs. Hinc Paulus merita caſtitatis diuidens, quaſi luminũ ſpecies tractet, ait 1. ad Corint. 15. *Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, alia claritas Stellarũ.* Et vndè tot claritates, tot lumina rutilarẽt, niſi è limpidiſ- *D. Iſidor.* ſimo cœlo caſtitatis? Ait D. Iſidor. Peluſ. lib. 3. epiſt. 351. *Soli, eos, qui virginitatem amplexi ſunt, Lunæ autem eos, qui cõtinentiam, ac deniq; ſtellis, eos, qui honorabile coniugium amplexi ſunt, atq; conſeruarũt, cõparat Paulus.* Creſcit cùm caſtitate claritas, quot ſpecies caſtitatis ſunt, tot rutilant, & ſplendẽt claritatis, vt pareat quàm iunctæ ſint, & nomine, & re caſtitas, & claritas. Idquod reſpiciens diuina *Sapien. 4* Sapientia cap. 4. ait. *O quam pulchra eſt caſta generatio cum claritate*: quaſi nequeat caſtitas, & claritas ſeparari: ſed ſemper ſimul naſcantur. Vndè Iob cap. 42. *Et fuerunt ei ſeptem filij, & tres filiæ, & vocauit nomen vnius Diẽ, nomen ſecundæ Caſiam, &c.* Sed cur primã virgunculam natam vocat Diem? Vt ſimul decentem, & conuenientem puellæ honeſtatẽ oſtendat, honeſtas autem, & caſtitas die ſem per eſt lucidior, & clarior. Quo reſpexit D. *D. Greg.* Greg. Niſſ. hom. 9. in Cant. fatus: *Quarum Caſia nobis oſtendit ſtudiorum vitæ puritatem, & bonum odorem: Dies autem honeſtatẽ, & decorem, ſicut dixit Apoſtolus eos, qui pure viuunt nominari filios lucis.* Nunquam non lucida, & ſplendens caſtitas, nunquam non cæca libido eſt. Recole laſciuientes illos Sodomitas, qui domum Loth: aggrediuntur, vt ibi ſplẽdidos iuuenes detorpent: at iuuenes, qui videbantur, erant Angeli Dei: qui videtes miſeros illos libidinis ſeruos Gen. 19. *Eos per-* *Gen. 19.* *cuſſerunt cæcitate à minimo vſque ad maximũ, ita vt oſtium inuenire non poſſent.* Quæ verba *Auguſt.* D. Auguſt. apud Lyppom in Cat. legit: *Eos percuſſerunt auidentia, &c.* & meritò pro cæcitate auidentiam poſuit, nũquam enim laſciuus appetitus miſeram, & terrenam non parturit cæcitatem. Ex quo audiendus eſt Prudentius in Pſychomachia de pugna Pudititiæ, & Libidinis aiens.

Virgo Pudicitia ſpecioſis fulgent in armis,
Quàm patrias ſuccincta facies Sodomita Libido
Aggreditur, piceamque ardenti ſulphure pinum
Ingerit in faciem; pudibundaq; lumina flammis
Appetit, & tetro tentat ſuffundere fumo.
In famulos, famulaſque Dei, quibus intima caſti
Vena animi ſola feruet de lampade Chriſti.

Quidquid ex parte libidinis eſt, tetrum eſt, obſcureum eſt, & cæcum, nihil ipſa, niſi fumoſum, & piceum ignem tractat; at caſta pudicitia neſcit nõ fulgere, & niteſcere, Chriſtiq́ue lampades, & ornatiſsimas, & fulgentiſsimas demonſtrare, quibus lumina acuantur humana. Vnde D. Amb. componens Euã cùm Maria, dum illam videt hominẽ ſapientem in tenebroſum peccati carcerẽ impulliſſe, hanc ad ſe Dei ſapientiam traxiſſe: originem ſtultitiæ, & ſapientiæ notans, ait lib. 3 in Luc. *Per mulierem ſtultitia, per virginẽ ſa-* *Luc. 3.* *pientia.* Vaniſsime enim ſub ſapientiæ radijs fulgere nititur, qui minimè accedit, cùm lucernis ſuccinctæ pudicitiæ, ſed cum piceis tædis diſtinctiſsimæ libidinis.

§. IX.

Voluptas nihil nõ graue infert ſuis, caſtitas nihil non expeditum, & pennatum.

LVmbi præcincti expeditiſsimum oſtendunt hominem, vt quamlibet, & ſublimen, & arduam arripiat viam; habes enim Tob. 5. *Egreſſus Tobias inuenit iuuenem ſplen-* *Tob. 3.* *didum, præcinctum, & quaſi paratum ad ambulandum.* Nunquam ergò præcincti lumbi expeditionem, & agilitatem non referunt, nunquam compreſſa voluptas non expeditum, & perpetem ſpiritum oſtendit; quæ ſoluta nihil non graue, & oneroſum infert.

Apud Iud. cap. 9. Abimelech inſtar munitiſsimæ turris Thesbitarum, & facibus admotis conatur illam incendere, ſiue oſtium apperire, quo ipſe intret in eam. Sub qua imagine Petrus Damian. lib. 2. epiſt. 10. proponit iuuenem, qui libidinis æſtu correptus ambit formoſam aliquam puellam, illamque ſuæ libidinis flammis nititur accendere. Quid tunc? ait textus Iud. 9. *Ecce mulier fracmentum molæ deſuper iaciens illiſit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius.* In feruore certaminis mulier fracmentum molæ iacit ſuper miſerum iuuenem, cur non magis iaculum contorquet? Cur igneas glandes non fulminat? Cur ſagittam non iaculat? Cur maluit fracmen molæ iacere? Sanè de ſagittis, iaculiſque in bello iactis locutus D. Ennod. in Panegyrico Theodorici, ait: *Anceps erat fortuna certaminis, & pennatæ mortes ſibi æthera vindicabant.* Expende illud, *pennatæ mortes*; volant equidem expeditiſsimæ ſagittæ, vt mortem inferant; à fœmineis autem manibus, in laſciuos iuuenes, nihil expeditum, nihil pennatum venire poteſt, ſed ponderoſum, & graue, vt gemant miſeri ſub molæ fracmine, imò integra molarum pondera patiantur. Iam omnibus ſeſe offert cantatiſsimus ille Samſon ad molam religatus Iudic. 16. Ecce tibi, qui cacumina montium velox aſcenderet, qui vincula duriſsima facile excuſſerat, ſub integræ molæ pondere gemit: & quis expeditiſsimo iuueni tantùm pondus imponeret, niſi malè dilecta fœmina? Pro quo Sapienter exclamat Abbulenſis quæſt. 35. *O nimis plangende vir, imò virorum flos, qui miſerabilis mulierculæ pulchritudine tractus, in extremam veniſti ſortem, ita vt cunctorum, quos legerim, miſerior factus, turpiter ab hoſtibus vtroque priuatus lumine ad molam aſinarum molere cogaris.* Hæc pondera imponit ſuis fallax gratia, & vana pulchritudo, ſub his gemunt oneribus voluptuoſi homines, qui ſub pulcherrimo caſtitatis baltheo expediti, & pennati viderentur. Tolle voluptatem, & ingentia pondera tollis, & induis pennas, quibus altiſsima quæque, & remotiſsima penetres. Apud Lucam capit. 12. ait Dominus: *Nolite timere, multis paſſeribus pluris eſtis vos.* Diſcipulos componit, cum paſſeribus, ſed quid cum paſſeribus corpus humanum? Paſſeres pennati hinc indè diſcurrunt, æthera expeditiſsimis volatibus replent; corpus autem, quòd corrumpitur, aggrauat animam; quando corpus poterit, inſtar paſſerum, expeditas habere pennas? Eò ipſo, quòd corpus voluptatem excutiat, grauedinem expellit, & alas ſuſcipit, quibus & liberos, & perpetes volatus edat. Ad hæc D. Ambr. lib. 7. in Luc. ait: *Caro, ſi conſentiens Dei legi, & exuens ſe lege peccati, in naturam animæ ſenſuum puritate tranſierit, alis ad cœlum ſpiritualibus elevatur. Quia volandi nobis gratiam natura dedit, voluptas abſtulit.* Voluptuoſi gemant importabilibus grauati ponderibus, neſcit enim voluptas niſi pondera imponere, abſumere pennas; at vbi voluptas abeſt, & puritas caſtitatis accedit, nullum grauamen, nullum pondus ſentis, ſed quaſi pennatus remotiſsima quæque penetras. Eò expeditiores volatus edes, quò maiori puritate incipias effulgere. Summo manè, dum irent Petrus, & Ioannes ad Ieſu monumentum Ioann. 20. *Ille alius diſcipulus præcucurrit citius Petro.* Quis Apoſtolorum primatem in curſu vinceret, niſi Ioannes, qui virginitatis baltheo expeditus, pennatus etiam euaſit? D. Hieronym. in Iſaiam capit. 56. ait: *Petro tardius ambulante, Ioannis elatus virginitatis alis cucurrit ad Dominum.* Vincit præſtantiſsimos, vincit omnes in volatu, qui caſtitatis effertur alis. Vndè fugituro Domino ab inſequente Herode hunc illi velociſsimum equitatum, ſiue has velociſsimas alas parat Angelus Matth. 2. aiens: *Accipè puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum.* Fugiendum eſt æternitatis Principi ab infenſiſsimo hoſte, ſed quando fugiendum illi eſt, qualis equus paratur? Solent enim pro neceſsitate fugæ pernitiores equi, imò alipedes parari; modo fuga neceſſaria ſtatuitur, & nihil de equitatu prouidetur? Cùm cœleſtis mulier Apocalyp. 12. expectabatur à dracone in prædam, *datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in deſertum, &c.* Non ſuadetur fuga mulieri, quim priùs parentur illi aquilinæ alæ, cur ergò, cum fuga Ieſu puero intimatur, non tanto fugitiuo digni alipedes parantur equitatus? Præueniens alipedem equitatum dixit, puerum cùm Maria accipiendum, vbi enim virginea brachia ſunt, & alites celeritate vincuntur. Quò ſpectans Iſaias capit. 19. ait: *Ecce Dominus aſcendit ſuper nubem leuem, & ingredietur Ægyptum*: ſiue vt ex Hebræo habetur: *Ecce Deus equitat ſuper nuuem velocem: & ingredietur Ægyptum.* Paratur equidem fugituro Domino alipes equitatus, paratur velociſsima nubes, quæ ventorum alis innixa velociſsimos vincat, nimirùm paratur virginitas Mariæ, pro perniciſsimo equitatu, quo Dominus remotiſsima Ægypti luſtret. Id quod notans D. Ambr. in exhortatione ad virg. ait: *Nubem itaquè Mariam dexit,*

Iud. 9.

D. Ennod.

Abbulenſ.

Luc. 12.

Ambr.

Ioan. 20.

Iſai. 59.

Matth. 2.

Apoc. 12.

Iſai. 19.

Ambr.

xit, quia carnem gerebat: leuem quia virgo erat, nullis oneribus grauata coniugij. Vbi pura virginitas eſt, abeſt pondus omne, perpetes alæ naſcuntur, quibus, vel ad Deum citiſsime confugias, vel à malis refugias, vel occior remotiſsima luſtres. Huc reuoca D. Franciſci Xaueri celeres volatus, de quibus lib. 2. cap. 3. §. 17.

§. X.

Caſtitas lucidiſsimis partubus fœcunda.

NOn immerito ad lumbos præcinctos adduntur ardẽtes lucernæ in manibus; vt dicatur caſtitati, quòd dicitur de Abia rege Ieruſalem. 3. Reg. 15. *Dedit ei Dominus Deus ſuus lucernam in Ieruſalem, vt ſuſcitaret filius eius poſt eum.* Equidem dicata Deo caſtitas non ſterilis manet, quin imò præ manibus habebit lucernas, hoc eſt, lucidiſsimis partubus fœcunda erit. Quo ſpectat illud Iſaiæ. 56. *Et non dicat eunuchus: ecce ego lignum aridum.* Cur non ſe vocet lignum aridum eunuchus, niſi quia ſunt eunuchi, qui ſe caſtrauerunt propter regnum cœlorum? Sunt, qui carnem ſuam cingulo caſtitatis conſtrictam mactarunt pro Deo, ij non ſteriles, ſed fœcundiſsimi ſunt, multiſquè filiorum ſpiritualium coronantur lucernis. Id quod notat ibi D. Hieron. fatus: *Qui huiuſmodi eunuchus fuerit, habebit in muris eius,* nimirùm diuinæ ciuitatis, *locum optimum, vt ſcilicet turris Domini efficiatur, & in ſacerdotali conſiſtat gradu; & pro carnis filijs, multos habeat filios ſpirituales.* Quis carnalis pater tot, tamque ſplendidos filios habuit, vt habent ij, qui carnis renuntiarunt voluptati? Compone fœcundiſsimas matronas, & fœliciſsimas, quæ Olympionas filios ſpectarunt, cùm Virgine Clara, aut Tharaſia? Compone fœliciſsimos parentes, pulchro filiorum agmine cinctos, in arenam deſcendentes, cùm Benedicto, Bernardo, Auguſtino, Dominico, Franciſco, Ignatio? Forſam hanc vnam differentiam inter hos inuenies, quòd carnalibus parentibus fœliciſsimis filiorum lucernæ adſint; verùm virgineis ijs Chriſti eunuchis, non lucernæ ſolum, ſed & aſtra, & ſoles naſcantur. Vbi Abraham vnigenitum filium Deo litare iubetur, bonus ſenex arripit enſem, & vno ictu intendit omnem ſibi eripere ſpem poſteritatis. Quid tunc? Ait illi Deus Gen. 22. *Quia feciſti hanc rem, & non peperciſti filio tuo vnigenito propter me: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli.* Ecce tibi vbi Abraham, & filium, & ſpem poſteritatis Deo ſacrat, ſtellarum exercitum pro filijs accipit; vt merito dicat D. Hieronym. de vera Circunciſione: *Humani contemptor ſeminis, pater vocatur aſtrorum.* Tantùm abeſt, quòd ſterilis ſit caſtitas Deo ſacrata, quòd partus ſuos, cum aſtris componat, in numero filiorum, & claritate. Aiebat Iſaias cap. 54. *Lauda ſterilis, quæ non paris, decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas: quoniam multi filij deſertæ magis, quàm eius quæ habebat virum.* Quando deſerta vicit in habendis filijs copulatas viris? Quando Eccleſia Chriſti continentia, & caſtitate ornans miniſtros ſuos, cæpit regenerare populos in ſpem viuam: vt dicat D. Ambr. lib. 1. de Virgin. *Sancta Eccleſia immaculata coitu, fœcunda partu; virgo eſt caſtitate, mater eſt prole.* Sed ſcire cupis, quot ſibi acquirat filios Chriſtiana caſtitas, virginitas? Splendentes guttas à roſcida Aurora cadentes numeret, qui filios ſcire cupit acquiſitos à puriſsimis Chriſti miniſtris. Pſalm. 109. aiebat diuinus pater ad filium: *Tecum principium in die virtutis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum, ex vtero ante Luciferum genui te.* Hæc vltima verba multipliciter ſonant apud tradu&ores. Ex multis legit noſter Maldonatus: *Ex vtero ab aurora tibi ros progeniei tuæ:* Expende fidelium renaſcentium in Chriſto progenies, qualis ſit: & ſi virgo ſit Eccleſia Chriſti, non ſterilis erit, quinimò habebit vterum, & habebit in vtero, & quot habebit in vtero virginitatis? Numerus renatorum non petendus ex partubus communibus, ſed ex vtero auroræ; quot ab aurora guttæ, tot à miniſtrorum pudicitia acquiruntur filij. Pulchrè Caietan. in præſenti: *Generatio fidelium Chriſti, non erit ſicut generatio qua mater generat vnum, aut duos filios: ſed erit ſicut generatio roris, qua aurora generat rorem: hoc eſt, quod erit generatio innumerabilium ſimul, ſicut enim aurora generat ſimul magnam roris multitudinem, ita erit generatio fidelium Chriſti.* Vniuerſas ſuperat fœcũditates ſęcũditas virginea in acquirẽdis filijs, illa ſola cẽſetur fœcunditas digna caſtiſsimis Chriſti miniſtris, quæ neſcit non multos ſimul acquirere filios. Quò ſpectans Dominus Cant. 6. ait ad ſponſam: *Dentes tui, ſicut grex ouium, quæ aſcenderunt de lauacro omnes gemellis fœtibus,*

3. Reg. 15

Iſai. 56.

Hieron.

Gen. 22.

Hieron.

Iſai. 54.

Ambr.

Pſal. 109.

Caietan.

Cant. 6.

tibus, & ſterilis non eſt in eis. In candidis Eccleſiæ dentibus miniſtros intelligit candore continentiæ nobilitatos, quos etiam, dum virginea nitent puritate, ouibus fœcundis cõparat, & quibus ouibus? Explicat, cum ait: *omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt in eis.* Expende, vndè probet nõ eſſe ſteriles, nimirùm, quia omnes gemellis fœtibus; quaſi ſteriles eſſent, niſi gemellos parturirent. Quis hoc diceret? An vt mulier non ſit ſterilis, requiritur, quòd gemellos parturiat? Cur ergò modo gemellos petit, ne oues cenſeantur ſteriles? Agit de caſtiſsimis Chriſti miniſtris, de virginitatis Chriſtianæ fœcunditate, quæ tanta debet eſſe, vt ſterilitas putetur, niſi plures ſimul generẽtur. Acutè Gillib. Abb. ſer. 24. in Cant. *Sterilitas reputatur, ſi vel vno fueris fœtu contentus.* Non vno, ſed multiplici filiorum ſpiritualium agmine ornatur pudicitia Chriſtiana: ex quo quis voluptati renuntiauit, ex quo carnem ſuã cingulo cõſtrictam caſtitatis Deo mactauit, ſic expeditus, & fœcundus eſt, ad filios ſpirituales regenerandos, vt minimè debeat contẽtus eſſe, niſi plurimos, eoſque conſpicuos Deo pariat. Vt de hac virginea prole, verius dicamus, quòd Caſiodorus. 3. variar. 6. ait de Deciorum proſapia: *Maximis luminibus Deciorum ſanguis irradiat. Qui tot annis continuis ſimul ſplendet claritate virtutum. Et quamuis rara ſit gloria, non agnoſcitur in tam longo ſtemmate variata. Sæculis ſuis producit nobilis vena primarios, neſcit indè aliquid naſci mediocre: tot probati, quot geniti: & quod difficile prouenit, electa frequentia.* De qua religioſorum familia hæc verius dici non poſſunt? Equidem ſinguli Ordines ſub caſtitatis baltheo fulgentes maximis luminibus radiant, nec tempora illis lucernas eripiunt, ſed ſoles addunt. Sæculis ſuis nobilis hæc vena producit primarios, qui in doctrina, & virtute neſciant eſſe poſtremi, ſed in omnibus primas rapiant. Tot probati, quot geniti, & in ſingulis electa frequentia eſt.

Gill. Ab.

Caſiodor.

§. XI.

Veritatis præco male audit apud mundiales, qui ad vana, & adumbrata excipienda alacriores ſunt.

PRæcinctos vocat Dominus eos, quorum in manibus ſplendidiſsimæ, & ardentiſsimæ lucernæ apparent: & quid præcinctus cum lucernis? In præcinctis, parati notantur ad bellum, ad certamina, ad vulnera excipienda, & plagas: ſic de paſtore Petri loquitur Dominus Ioan. 21. *Alius cinget te, & ducet quo tu non vis.* In lucernis Euangelicis veritatis manifeſtatio, ſolidæque virtutis illuminatio notatur. Cur ergò præcincti, hoc eſt, parati ad plagas cum veritatis, ſolidæque virtutis luminibus coniunguntur? Equidem nil magis in mundo coniunctum, quàm annuntiatio ſolidæ veritatis, & exceptio plagarum. Solæ apud mundanos triumphant vmbræ, leuiſsimæ vanitates, ſiquis ſeriam veritatem manifeſtè proclamat, is in ſe mouet mundialium iras, & vincula, & carceres. Componite modo Ioſephum Patriarcham, & Ioannem Baptiſtam: vterque inſignis pudicitia; vterque ſeruandæ pudicitiæ cauſa vinculis traditur; ſed tàm ſimiles in virtutibus viri, diuerſiſsimos exitus habent, Ioannes in carcere capite truncatur, Ioſeph in carcere optinet Ægyptiorum Principatum. Vndè tàm læta Ioſepho acciderunt, & tàm triſtia Ioanni? Pulchram horum reddit rationem D. Chryſol. ſer. 174. aiens: *Ioſeph ſomnia, dum reuelat, euaſit ex morte: Ioannes vt Dei filium reuelaret, ſuſcepit, & mortem.* Et cur Ioſeph mundiales fauores non acquirat, dum de ſomnijs tractat? Ille Ioannes, qui nudam, & ſeriam reuelat Dei veritatem, ille apud mundiales male audit, & mortis incurrit plagas. Eù quàm mundus attentus eſt ad ſomnia; nil ſciuit approbare, niſi quòd ſomniorum, & leuitatis ſapore condiatur. Væ tibi ſi ablatis ſomnijs facem præferas veritati, ſeriam virtutem, & veritatem publices, fallar, niſi omnium in te concites iras. Solemniſsimum eſt apud ſacros ſcriptores, tàm antiquiores, quàm recentes illum Angelum, qui toties veteribus Patribus apparebat, fuiſſe eumdem Dei filium, qui poſteà in veritate carnis venit in mundum. Quo poſito Gen. 18. erat Abraham in oſtio tabernaculi, *& apparuerunt ei tres viri ſtantes propè eum, quos cum vidiſſet, cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terram. Et dixit: Domine, &c.* Itaque vt notauit Paulus è tribus viſis vnum adorauit, ſummoque honore excepit. Similiter Gen. 32. dum Iacob maneret ſolus: *ecce vir luctabatur cum eo*: nec Iacob in luctatorem, prouocatoremq; ſuum iraſcitur, quinimò illum honorifice excipit ab illoq; benedictionẽ contendit. Tãdẽ nec ſoli Abrahamo, nec ſoli Iacobo verbi diuini apparitio fit; ſed vt ait Ioã. 1. *Verbũ caro factũ eſt, & habitauit in nobis:*

Chryſol.

Gen. 18.

Ioan. 1.

bis: in ſuper, *in mundum venit, & ſui eum non receperunt*: præterea de illo clamant ad præſidem: *Tolle, tolle crucifige eum.* Cur ergo qui tam male audit apud ſuos, qui vſque ad mortem afflictus eſt; tam honorifice excipitur à patribus antiquis? Vnde antiquitus apparẽs adoratur, & poſt modum crucifigitur? Antiquitus erat ſola Dei hominis apparentia; poſt modum fuit ipſa veritas; & dum confecti corporis apparentijs vtebatur, nihil mali in mundo audit, imo ingẽtes honores acquirit; verum ibi Deus in veritate carnis apparet, ipſamque veritatem ablatis vmbris exhibet, quaſi mundo iniurioſus habetur, & plectitur. Pulchrè ex his D. Chryſolog. ſermon. 131. ait: *Si toties Deus in figura hominis videtur, quid eſt cur Iudæus hominem videns Chriſtum, ſic exaſperatur? Niſi forte figura honor veritas putatur iniuria.* Quid argutius? Figura, adumbratio, vana rerum ſpecies honori habetur apud mundiales, veritas ſolida, iniuriæ datur. Queſtionem fecerat apud ſapiẽtes Æthnicos diuerſa Herculis, & Catonis fortuna: Hercules in ſumma fuit omnium veneratione, in ſui adorationem homines traxit, verum Cato ab omnibus fere peſſundatus, & tandem fuit trucidatus. Cur tanta in Catonem mala, quando tanta in Herculem bona conferebantur? Ad hæc Seneca lib. 2. in ſapientem non cadere iniuriã, vbi fatur: *Cato cum feris manus non contulit, quas conſectari venatoris eſt, nec monſtra igne, ac ferro perſecutos eſt, nec in ea tempora incidit, quibus credi poſſet cœlum vnius humeris inniti, excuſſa iam antiqua credulitate. Cum ambitu congreſſus multi formi malo, & cum potentia immẽſa cupiditate, aduerſus vitia ciuitatis degenerantis, & peſſum ſua mole ſidentis ſtetit ſolus*, &c. Cur non pereat apud mundanos, qui nudã veritatem prędicabat, ille dum fingit humeris cœlos ſuſtentare, dum monſtra quędam horribilia à ſe deuicta garrit; dum venationes in auditas in medium profert, attonitos reddit auditores, eoſque in ſui adorationem trahit: hic autem non fictas feras, ſed vera vitia inſectatur, quo odium incurrit hominum mundialium. Caligant oculi mundanorum ad vera, aperti ſunt ad vana; quod vetula ſomniat, id magna diligentia exquirunt, mirantur: veras, clariſſimaſque ſanctorum virorum voces pro vitijs tollendis deſpiciunt, aſpernantur, imò diris proſecuntur plagis. Non ſic oculi ſunt iuſtorum virorum, de quibus Cantic. 5. *Oculi eius ſicut columbæ ſuper riuulos aquarum, quæ lacte ſunt lotæ, & reſident iuxta fluenta pleniſſima.* Non otioſè dicuntur oculi columbæ lacteæ, ſed quia lac nullas redit in ſe imagines, vt multi alij liquores reddunt. Ex quo D. Gregor. Nyſſen. hom. 5. in Cant. ait: *Quam obrem hæc eſt ſumma laus oculorum nihil inane, aut ſimulatum, & re vacuum, atque quod non ſubſiſtat adumbrare, ſed ipſam veritatem cernere, nõ autem falſas huius vitæ ſpecies recipere.* Hoc habeant oculi Chriſtianorum, ne apud illos male audiant luciditſima lumina veritatis, quæ male audire ſolent apud eos, qui paſcuntur inanibus, & vanis.

Chryſol.

Senec.

Cant. 5.

Nyſſen.

§. XII.

Religioſis viris inferendæ iniuriæ præcipuus auctor diabolus eſt.

PErſecutionis pręcinctum iubentur Chriſti affeclæ ſuſtinere, dũ dicitur illis: *ſint lumbi veſtri præcincti*; vt ſimili ſenſu dictũ fuit Petro, *alius cinget te.* Sed à quo pręcingendi, hoc eſt, affligendi ſint, minime explicatur. Et cur non dicitur à quo in flagella, & plagas præcingi debeant? Sanè perſecutor religioſorum virorum non eſt, qui cernitur, homo; ſed qui non cernitur diabolus. Hic vnus eſt auctor inferendæ iniuriæ religioſis viris. Pſalm. 128. aiebat expertus Dauid: *Sæpe expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi.* Suam impugnationem meminit, & non explicat, à quo fuerit illa excitata. Cur non explicas, ò bone, perſecutores tuos? Nonne in promptu erat Saul infenſiſsimus hoſtis tuus? In prõptu erat Saul ſed non illum memorat, vt qui ſciret præcipuum auctorem perſecutionum in religioſos viros, non eſſe hominem, ſed diabolum, Ad hæc D. Zeno ibi ait. *Tacito impugnantiũ nomine: impugnatio ſola memoratur, & cauſa memoranda eſt, cur auctores impugnationum ſilentur: Omnes humanæ iniuriæ, quæ religioſis viris inferuntur: non eoſdem habent auctores, quos habẽt miniſtros. Exſecutio quidem hominum eſt ſed diaboli inſtinctus. Et huius nobis intelligentiæ Apoſtolus auctor eſt dicens. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus poteſtates mundi, potentes tenebrarum harum.* Non homines, ſed diaboli ſunt, qui religioſos viros inſectantur; & ſi ab ore hominis videantur calumniæ, iniuriæ, opprobria iaculari: intus eſt diabolus, qui linguam mouet, qui porrigit, imò immittit iniuriarum lethalia iacula.

Pſal. 128

Zeno.

Vndè

Vnde sapiente dicebat D. Iacobus in Canonica sua epist. c. 3. *Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam nativitatis vestræ inflammata a gehenna.* Expende vnde sumat lingua ignem illum, quem iacit, nimirum ait, *inflammata a gehenna*, non à se accipit, nec à commotionis alicuius humanæ calore, sed à gehenna; hoc est, ab inferno, infernus est, qui in linguæ machina ponit flammas comburentes rotam natiuitatis nostræ. Sed scire cupis quæ sit hæc rota natiuitatis nostræ, inquam gehenna iaculat flammas suas? D. Ambrosio lib. 11. de Iacob cap. 11. rota est *teres vita absque vlla offensione.* Et quidem vbi rota natiuitatis nostræ, hoc est, vbi vita teres, & inoffensa percutitur, non ab alio quã à gehennali incendio patitur. Ad hæc Gillib. Abb. serm. 24. in Cant. *Flamma talis de inferis est. Nam flamma quæ desursum est, pacifica est, bonis consentiẽs, & bonos faciens.* Quæ mini me consentit bonis, sed bonos, & pios infectatur: percutit, inflammat non ab alio procedit, quam ab incendio gehennali. Quo circa illi, qui ad lectuli veri Salomonis admittuntur, liquet aduersus hostes armantur, dicit enim Cant. 3. *Vnusquisque ensis super femur suum propter timores nocturnos.* Quæ verba ponderans Gillib. Abb. ser. 16. in Cant. fatur. *Super fœmur, non propter famur, sed propter timores nocturnos, forte quia non est illis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum.* Hi soli sunt hostes religiosorũ hominum: aduersus hos se religiosi viri arment, homines vniuersos ament vt fratres.

D. Iacob. *Ambros.* *Gill. Abb.* *Cant. 3.* *Gil. Abb.*

§. XIII.

In persecutione exaltantur, & clarius innotescunt iusti, eorum persecutores perimuntur.

QVam fœlix est iustorum hominũ sors! Flagellorum linguis, imò loris cingũtur; persecutorum exercitu cincti impugnãtur, & crudeliter arctantur. Quid erit igitur in viris iustis tanto hoste cinctis? An erit ruina? An erit perditio? Audi monentẽ Iesum cinctos suos: *Lucernæ ardentes in manibus vestris*: Non solum lucernæ, sed lucernę ardentes in cinctorum ponuntur manibus: lucernæ vt illos magis persecutionibus innotescere faciãt; ardentes vt comburant, in fauillasque redigant aduersarios. Quando iustorum persecutor non arsit? Quando iustus è persecutione splendidior, & notior non apparuit? De se aiebat D. Greg. Nazianz. orat. 28. *Vnus ego audax, vt apparet, vnus in rebus horrendis spe bona subnixus, vnus constanter ad uersa tolerans, & publice propositus, & priuatim contemptus, & ex bellis, quæ mihi inferuntur, Orienti, & Occidenti notus. O insignem audaciã! Si consistant aduersus me castra, non timebit cor meum.* Cur timeat inimicorum castra, qui persecutione fit splendidior, & notior toti Orbi? Persecutionum flabra non extinguntur, sed accendunt iustum, & lucidissimas extollunt in flammas, vt notior Orbi appareat Machab. 2. cap. 7. septem fratrum passiones narrans ait: *Quartum vexabant similiter torquentes*, pro verbo *torquẽtes*, ponit Græcus, *basanizontes*, quod sonat D. Ambrosio in rotam agi. Notissimum tormentorum genus rota fuit; & fidelibus Christi auspicatissimum, vt enim qui in rota est, nequit deorsum ferri, quin toties in sublimi appareat, sic dum viri iusti quasi raptari ab hostibus cernũtur, & sublimiores, & gloriosiores humana fortuna apparent. Ex quo pulchrè D. Ambros. lib. 11. de Iacob cap. 11. ait. *At ille cum torqueretur immaniter: Dissoluis, inquit, corporis membra, sed aduersis gratiam passioni, nec eripis solatium morti. Est enim vox tonitrui in rota, quia in bono, & in offenso vitæ istius cursu, cæleste resultat oraculum: itaque illud, quod legi, nunc manifestius recognosco, quia rota intra rotam currit, nec impeditur, teres enim vita sine vlla offensione in quauis passione versatur, & intra hanc quoque rota currit.* Quid pulchrius? Quot verba, tot erumpunt mysteria, duo ponderabo. In primis hæc vltima verba expendo, quod in iusti viri passione rota intra rotam sine offensione currit. Est locus Ezechielis 1. vbi dum mystici currus explicat rotas, ait: *aspectus earum, & opera quasi sit rota in medio rotæ*: Quæ verba quæstionem faciunt expositoribus, qualiter rota in medio rotæ possit circum agi, & volui, quin mutuo rotæ impediantur? Quæstionem soluit. Ambros. in passione viri iusti, cuius vita teres, & vndique æqualis, medijs in curriculis maleuolorum hostium agitur, mordetur, impugnatur, laceratur, tunc sane Ezechielis panditur miraculum, & rota in medio rotæ currit, nec impeditur; quia iustorum vita teres, & æqualis absque vlla offensione, in quauis persecutione versatur, imò tunc offenditur iam quasi in curru triumphali. Sed age expende

Nazianz. *Ambros.* *Ezech. 1.*

illud

illud primum, nimirùm, quod *vox tonitrui in rota, quia in bono vitæ istius cursu cœleste resultat oraculum.* Aiebat enim Psalm. 76. ad Dominum: *Vox tonitrui tui in rota:* nec facile in
Psalm. 76 ueniebatur rota supra quam cœlestia omnia tonarent. Quam rotam inuenit D. Ambros. in persecutione iustorum, vbi enim iustorum vita æqualis ab hostibus circumagitur, impellitur, rotatur, imò reptatur, tunc pro iusto extollendo diuina resultant oracula, & cœlum, & nubes testiũ intonãt eorum gloriam, & persecutorum infamiã. Tunc vox tonitrui: & iustos clarificat, & persecutoribus fulmina minatur, quibus mi sere perdantur. Nunquam enim persecutio iustos non exaltat & persecutores funditus deuastat. Illa exagitatur quæstio à D. Iustino, quæst. 74. Cur non possit timeri, quod Gentilismus iterum reuiuiscat, & Ecclesiam Christi perdat? Ad quam sic ipse res-
D. Iustin. pondet: *Enim vero hæc tormenta, quibus & ante vsus est, gentilismus sperans hac ratione se se conseruari posse in integro, & Gentilismum abo leuerunt, & Christianismum firmius stabiluerunt.* Vanè equidem putat Gentilis Christianismum persecutione perdere, quando persecutionis tormenta, nunquam non sciuere & ipsos persecutores perdere, & diuexatos iustos magis conspicuos reddere. Nullus prius perditur in persecutione; quam persecutor, vnde dicebat Dauid Psalm. 117.
Psal. 117 de persecutoribus suis: *Circumdederunt me sicut apes,* &c. Cur sicut apes? Nam apes in inferendo vulnere primæ ipsæ cadunt: accenditur iris apicula, & tota irascens vultum hominis aggreditur, cupidem infigit, & subito ipsa perijt. Rem explicat D. Ambros. Psalm. 45. in Iuda proditore. Is Luc. 22. factus dux latronum, Iesum aggreditur, & impudentissimus omnium, audet Iesum osculo petere, infigit osculum, capitur amicitię signo Iesus meus. Quid tunc? nõ multùm pòst, adhùc viuente Iesu, ipse proditor suspendio perditur. Accipite pulchra Am-
Ambros. brosij verba. *Osculum dedit proditor, infudit venenum, mortem irrogauit, cuius aculeũ quidem Christus obtudit, sed solus proditor non eua sit.* Sic in inferendo vulnere, solæ apes pereunt: sic in inferenda iniuria, solus persecutor perditur.

§. XIIII.

Illi veri Dei ministri, qui familiares suos docent in propriæ vilitatis cognitionem venire.

INsuper crediderim Christi discipulos prę cingere lumbos iuberi, vt expediti serui appareant, portantes in manibus lucernas ardentes. Sed cur ardentes? Nonne sufficeret, quod lucernas spendentes portarẽt, cur ardentes maluit? In splendore, quoddam lucis tantum lenocinium exprimitur, quo spectantium oculi recreantur. In ardore nõ solum lucis lenocinium, sed combustio exprimitur adiacentium, & vsque in fauillas, cineresque reddactio, tales ergo sint Dei ministri, tale seruitiũ in mundo exerceant, vt quasi ardentibus facibus admotis, sic approximantes in cineres, & fauillas vtilitatis pro pię conuerti faciãt. O quale istum officium seruorum Dei! Notissimũ, est illud mũdialium triumphorum; eodem curru cum triũphatore Consule seruus eferabatur, qui à tergo clamans naturæ vtilitatem obijciebat triumphanti. De quo Iuuen. Satyr. 10. ait.

Et sibi Consul *Iuuen.*
Ne placeat, curru seruus portatur eodem.

Et Tert. in Apol. c. 23. *Suggeritur enim ei à* *Tertull.*
tergo. Respice post te, hominem memento te. Nõ absimili modo, Dominus præcinctos suos ministros, & cum lucernis ardentibus in mũdũ introducit, vt veluti serui clament, & sibi appropinquantes nõ lenocinio lucis recreẽt, sed ardore ignis, faciãt in fauillas prospicere propriæ vilitatis. O quã præcinctus ò quã optimus seruus ille apud Deũ inuenitur, cuius ex flãmati consortio, & colloquio glorioßsimi quique homines exeãt cineres & fauillas suas mirãtes. De illo seruo loquebatur Sap. 3. *Fulgebunt iusti, & tanquam scin-* *Sapient. 3.*
tillæ in arundineto discurrent. Non solum lucidis fulgebunt radijs, sed & ardebunt tanquã scintillæ in arundineto. Scintilla in arũdineto discurrens omnia perdit, omnia absumit, videbis modo arundinetũ longis arũdinũ, hastis sublimẽ, extensis folijs opacum accedit ardens scintilla hinc inde discurrit, exurgit flãma, & subito arundines nudæ, fumosæ, semiustæ, cinerũ prętendẽtes fauillas apparent. Hæc non perditio est? Forsitam erit perditio in arundineto, at in conuentu hominum lucrum est maximum, quòd sint tales viri, tam ardentes, vt ex eorum con-

congressu nulla arbos humana suas non videat fauillas, extremasque nuditates. Pulchre ad hæc. D. Greg. lib. 24. Mor. cap. 12.

D. Greg. ait: *Sancti enim viri dum peccatoribus permiscẽtur, eos exemplorum suorũ igne succẽdunt, atque per omne quod nitent, in cinerẽ reddunt, quia pietatis flamma consumpti, dum infirmitatem suæ conditionis conspicium nihil aliud quam fauillæ se esse cognoscunt.* Nemo iustorum aliam conuersationem habere nouit, nisi ex qua inflãmati proximi tumores deponant, propriasque fauillas cognoscant. Tres Angelos suscepit hospitio Abraham, quibus officiose astitit, quorum colloquijs gauisus est, & secreta diuina per illos sibi reuelari vidit, & tãmen inter hos fauores, vbi primum incipit

Genes. 18 verbum facere, ait Gen. 18. *Loquar ad Dominum cum sim puluis, & cinis.* Nunquam tale auditum fuit antea, in ore Abrahæ, nũc primum se puluerem, & cinerẽ profitetur, sed & nunc primum dicitur habuisse longum cum Angelicis viris colloquium. Vbi enim Angeli eius intrant hospitiũ, cum eo fabulantur, nihil aliud de se, quam fauillas, cineresque audet testari. Proh conuersationem Angelicã, & dignam Dei ministris, ex qua nihil prius ediscũt proximi quique, quã propriam nosse vilitatẽ, & infirmitatẽ. Qui Dei minister hanc virtutẽ habet, qua mũdialibus hominibus permistus illis, & cineres, & fauillas nudas proprię velitatis obijciat, Angelus sit, necessum est, ab omnique corporea liber necessitate. Vide ardentem Eliæ zelum 3. Reg. 21. is enim coram rege stans, illi iratũ Deũ repręsentat, in famem mortẽ minatur, dura iam imminẽtia supplicia in-

3. Reg. 21 digitat. Quid tunc? *Itaque cũ audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, operuit silicio carnem suam, ieiunauitque, & dormiuit in sacco.* Expende modo qualis egrediatur superbus rex à colloquio Eliæ, quam combustus, quã incinere, & cilicio humiliatus. Sed quomodo Elias ausus est sic conterere regẽ, sic illum humiliare? Angelicam vitam profitebatur, omnique expeditam corporea cupiditate, quo non dubitat regibus etiã proprias vilitates obijcere, malẽs omnibus mũdi bonis renuntiare, quam adulatorijs verbis proximiorem miserias ob vmbrare. De

D. Nil. similibus aiebat D. Nilus in Ascetico: *Hæc illi gesserunt, cum neglecto corpore, corporisque necessitatibus: solo se animo viuere iudicarent. Ideò erant omnibus superiores, quia nulla re indigebant. Malebant enim corpus relinquere, & vita, quæ in carne est, spoliari, quam virtutis prodere dignitatem, aut cuipiam diuiti propter inopiam adulari.* Sic corpori renũtiare nouerunt ardentissimę virtutis lucernæ, ne Christianam fædarent, aut proderent pietatem, dum mundialium appropinquãtium fastus, potius afflant, quam tollunt, adulatorijs verbis, & blandicijs, quę sua sunt quærentes, non quæ Iesu Christi. Quam rari Christi ministri hanc præcauent maculam? Vnus forsam Gregor. Nazianz. sua tempora lugens,

Nazianz. ita fatur. orat. 27. *Neque ita comparatus sum, vt hominum beneuolentiam blanditijs, & assentatione surripere queam: quales multos eorum video, qui hoc tempore sacerdotij munus profitẽtur qui fidei nostræ pietatem, quæ prius simplex, atque artis expers erat: artificiosam reddiderant: ac nouum quoddam politices genus, a foro ad sancta transtulerunt, & a theatris ad sacrarium: ita vt, si audacter hoc dicere oportet, duæ iam scenæ sunt, inter quas hoc dum taxat interfit, quod illa omnibus pateat, hæc quibusdam: illa rideatur, hæc in honore sit, illa theatrisa, hæc spiritualis nominetur. Vos testes, & Deus, nos ab hac parte minime stare, verum tales esse, vt sinceritatis potius, & rusticitatis, quam adulationis, & seruilis animi notam suscipere possimus.* Mundialium hominum vita vocari consueuit scena verum ex quo adulationis lues religiosos etiam viros peruasit, iam non vna scena, sed duę scenæ sunt, vita enim Ecclesiasticorum scena fit, vt mundialis vita scena est, in vtraque enim ars viuendi viget, sub artificioque viuitur, & politices genus versatur, quod blanditijs, & assentationibus hominis beneuolentias expiscatur. Non sic Nazianzenus, non sic veri Ministri Christi, qui malint omnibus corporis bonis renuntiare, quam seruire mundialium cupiditatibus: tuncque se seruos vilissimos reputarent, si forte per laudum blandimenta aliquid temporale cũperent suffurari,

Luc. 12. Et vos similes hominibus expectantibus Dominũ suum, quando reuertatur à nuptijs: vt cũ venerit, & pulsauerit, cõfestim aperiant ei.

§. XV.

Difficile intra humanæ rationis terminos se continet, qui præceteris aliquo splendore insignitur.

Dixe-

DIxerat alias Dominus ad diſpulos ſuos: eſtote perfecti ſicut pater veſter cœleſtis perfectus eſt: modo tantùm iubet, quòd ſint ſimiles hominibus. Cur non potius Deo iubet ſuos aſsimilari? Cur non magis Dei, quàm hominum ſimilitudinem affectari iubet? Loquitur ad eos, qui ardentibus lucernis manus plenas habeant; qui autem tot luminibus ſuper alios lucere conſpiciuntur, multũ erit, ſi ſe intra humanos terminos cõtineant. Aiebat Pſal. 48. *Homo cum in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Expẽde quibus ſimilis fiat homo; non hominibus ſimilis fit, ſed iumentis inſipientibus. Vndè tàm miſera ſimilitudo illi obuenit, qua infra humanũ decus factus pecoribus æquaretur? Pſalmus notat aiens, cùm in honore eſſet, nõ intellexit, honor illi totam hominis rationem eripuit; honor, quo præ cæteris effulgebat, illum ad brutorum ſimilitudinẽ deiecit. Eſt quidem in præcellentia periculũ ipſam humanam mentem amittendi. Vndè eleganter D. Ber. epiſt. 237. aiebat: *Cõſidero gradum, & caſum vereor. Conſidero faſtigium dignitatis, & intueor faciem abyſsi iacentis deorſum. Attendo celſitudinem honoris, & è vicino periculum reformido, pro eo quòd ſcriptum eſt; Homo cum in honore eſſet, non intellexit: honor abſorbuit intellectum.* Vbi honoris aliquid, vbi aliquid excellẽtiæ vnum præ alijs occupat hominem, vix in illo aliquid hominis relinquit, honor obſerbet intellectum, ſimilitudinemque ingerit cum iumentis campi. Quiſquis intra hominis menſuram, & perfectionem te continere amas, caue tibi ne aliquam in te præcellentiam intuearis, ſi enim hanc intueris, fallar, niſi hominem nõ depoſueris. Dan. 4. Nabuchodonoſor videns ciuitatem, cuius gloria cæteros ſuperabat, ait: *Nonne hæc eſt Babylon magna, quàm ego ædificaui in domũ regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cumq; ſermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cœlo ruit. Tibi dicitur Nabuchodonoſor rex, Regnum tranſiuit à te, & ab hominibus eijcient te, & cùm beſtijs feris erit habitatio tua, &c.* Vbi lucidiſsima ſua facinora aſpexit, vbi decus, & gloriam, qua cæteros ſuperabat, notauit; non amplius, cum hominibus potuit exiſtere, ſed & hominem exuere, & habitare iubetur cùm brutis. Quocirca illa ait Richard. Vict. lib. 2. de erudit. interioris hominis cap. 51. *Quantum te ſupra homines extuliſti per arrogantiam, tantũ infra homines deijceris per culpam, & cùm beſtijs, & feris erit habitatio tua. Ab hominibus eiectus, ad feras, & beſtias deſcendes.* Sic præcellentia ſolet rationem abſorbere, & homines efferare. Sic in quo ſe præ cæteris ſplendeſcere quis nouit, ſolet ſtulteſcere, & cęcata ratione hominis, ad beſtiarum pernire inſaniam. Quò reſpiciebat Eliu Iob. 34. de Deo aiens: *Qui dicit regi, apoſtata.* Et quid regi cum apoſtata? Sanè eo ipſo, quòd quis in ſe aliquem nouerit primatũ, quòd in aliqua excellentia Princeps ſibi videntur, nõ longè abeſt, ab apoſtaſia, hoc eſt, à defectione, qua primi apoſtatæ, & deſertoris ebibat inſaniam, ab Angelorum, hominumque ſocietate deiectus, & inter reptilia cõputatus. Aiebat enim ſapienter D. Chryſoſt. hom. 65. in Ioan. *Quemadmodum diuitiæ incautos perdere conſueuerunt, ita & Principatus: illa namq; in auaritiam, hic in inſaniã hominem impellit.* Auarum faciunt diuitiæ; ſplendentes dotes, & conſpicuæ faciunt inſanum abſorta prorſus ratione humana, adeò vt nõ paruum ſit hominis facinus, ſi inter præſtantes naturæ, aut gratiæ dotes, ipſius beneficio gratiæ ſciat ſe intra humanæ rationis terminos cõſeruare. Non ſciuit id Angelus, de quo D. Greg. lib. 29. Maral. cap. 14. ait: *Deſpectis Angelorum ſocietatibus dixit: Aſcendam ſuper altitudinem nubiũ ſimilis ero Altiſsimo.* Sic vbi ſe præ cæteris adornatũ vidit, exquirit Angelorum ſocieratẽ, & Altiſsimi ſimilitudinem æmulatus, ſerpentinem incurrit ſtoliditatẽ. Sic & multi homines, dum in prælatura cõſtituuntur: de quibus idem Greg. ibidẽ, ait: *Sæpe nouimus, quòd pleriq;, qui præſunt, inordinatum ſibi metum à ſubditis petunt, & non tam propter Dominum, quam pro Dominis venerari volunt. Intus enim ſe tumore cordis extollũt, cũctoſq; ſubditos in ſui comparatione deſpiciũt, nec condeſcendendo conſulunt, ſed dominando premunt; quia videlicet alta cogitatione ſe erigũt, & æquales ſe illis, quibus eos præeſſe contigit, nõ agnoſcunt.* Sic quilibet honor abſorbet intellectum, & facit deſpicere æqualis naturæ conſortium.

D. Bern. Pſal. 48. Dan. 4. Ric. Vict. D. Greg. Greg.

§. XVI.

Maxima iuſti hominis virtus, quòd in nullo velit à multitudinis communitate eximi.

QVid maius à Chriſti aſſeclis peti potuit, quàm quòd facinorum lucernis ſplendeant, & nihilominus ſimiles ſint hominibus; non homini alicui præcellenti, & eminenti, ſed communiter hominibus? Equidem illevirtutis attigit punctum, qui etiam inter maximarum virtutum, dotumque ſplendores, ſic ſe cæteris omnibus adæquat, vt nullam præ illis prærogatiuam ſibi

appropiet. Hoc virtutis ſuum attigit Dominus, dum habitauit nobiſcum, de quo Paul.

Ad Phi. 2 ad Philipp. 2. *Semetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Expende *in ſimilitudinem hominum*, ſuffeciſſet veniſſe in ſimilitudinem hominis alicuius inſignis, & conſpicui, cur non vnius hominis, ſed hominum maluit ſuſcipere ſimilitudinem? Sanè magiſtervirtutis, nullam exceptionem, nullã prærogatiuam amauit, qua à multitudine poſsit dignoſci, ſed ſic ſeſe omnibus exæquare nouit, vt tantùm vnus è multitudine putaretur

D. Bern. homo. Pulchrè D. Ber. ſer de Paſſ. Domini Fer. 4. *In ſimilitudinem, inquit, hominum, non hominis. Chriſtus enim in vniuerſali hominũ miſeria preſsius, & profundius ſe immerſit, ne ſubtilis ille diaboli oculus magnum hoc pietatis deprehenderet Sacramẽtum. Ideò habitu, & omni habitu inuentus eſt, vt homo, nec in eo quantum ad naturæ debitum ſignum aliquod ſingularitatis apparuit.* Proh Ieſu virtus ſingularis, dum nihil ſingulare amat, ſed ſe omnibus exæquans hominibus, ſic ſe æquitate conditionis obſcurat, vt inter homines, ſolus eius numer⁹ poſsit dignoſci, ſi ſpectentur miſeriæ humanæ conditionis. Huc veniat, qui etiam in ſequela Chriſti amat ſingularitates, exemptiones, & prærogatiuas honoris; non æquidem in Chriſti ſchola virtutis honor venit à ſingularitate, & exẽptione, ſed ab æqualitate maiorum cùm minoribus. Hæc eſt magna prædicatio moralis virtutis in Chriſti ſchola. Propone tibi ob oculos totam Chriſti Domini vitam, illum concipiendum prædicat,

Luc. 1. & extollit Archangelus Gabriel, Luc. 1. aiẽs: *Hic erit magnus, & filius altiſsimi vocabitur*: conceptum iam in Mariæ vtero illum celebrat Ioannes ſaltibus ab vtero ſuæ matris: *exultauit infans in vtero meo, &c.* natum, & in præſepio reclinatum eundẽ Angelorũ exercitus glorioſis honorant cãtibus: & ſtella cęleſtis radianti lingua illũ publicat Magis Orientalibus. Quid tunc? Poſtquam à pueris exceſsit, virili iam pollens ætate permixtus multitudine accedit ad Ioannem baptizandum. Ait enim Luc. cap. 3. *Factum eſt autẽ, cũ*

Luc. 3. *baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, & orãte apertum eſt cœlum: & deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie, ſicut columba in ipſum: & vox de cœlo facta eſt, Tu es filius meus dilectus, &c.* Modò ipſe diuiniſsimus Spiritus, & Pater per ſe ipſum Ieſu patentiſsimas, & ſublimiſsimas virtutes prædicant. Sed cur Ieſu cõmendatio à cõceptu cõmittitur creaturis, à baptiſmo autẽ illã perſe exercent Pater, & Spiritus Sãctus? Cauſam inſinuat textus aiẽs: *Factum eſt autem cũ baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, &c.* In Ieſu conceptu, & natiuitate diuiniſsimas Ieſu virtutes inuenies, ſed mixtas cum aliquali exemptione, & ſingularitate: vnus ille homo albũ virginis intemeratæ intrauit, vnus à virgine natus eſt, & altus virginali lacte, vtero de cęlo pleno. In baptiſmo nihil ſingulare habuit, quin potius ita ſe multitudini immiſcuit, ita ſe multitudinem exhibuit parem, & æqualẽ, vt ſolus numerus videretur. Qua æqualitate, & communitate tale virtutis magiſterium oſtendit, quale nulla creatura, ſed Pater ipſe, & Spiritus Sanctus digne prædicarent. Chry-

Chryſoſt. ſoſt. hom. 11. in Ioannem fatur: *Cum ſe ipſum magis oſtendit, longè prioribus maiora miracula apparuerunt, ſiquidem non amplius ſtella, nõ cœlum, non Angeli, non Archangeli, non Gabriel, non Michael ſed ipſe eum cœlius pater, & cùm patre paracletus loquens, irradiauſque, & in eo permanentes prædicauit.* Minor eſt lingua cœlorum, Angelorum q̃; quàm vt valeat tãtùm Chriſti magiſterium prędicare, quo ſingularitatis inſigne excludẽs ſeſe in abiectiſsimis etiã operibus, multitudini immiſcuit, exæquauit. Hoc tantũ magiſterium ſub maioribus decuit miraculis coruſcare, diuiniſsimaque ſummi parentis voce publicari, vtpotè, quòd maximũ erat virtutis moralis inſigne. Et his lucem affero Iſaiæ cap. 49. vbi ſic: *Et*

Iſai. 49. *nunc dicit Dominus formans me ex vtero ſeruum ſibi, vt reducã Iacob ad eũ, & Iſrael non congregabitur: & glorificatus ſum in oculis Domini, & Deus meus factus eſt fortitudo mea. Et dixit, Parum eſt, vt ſis mihi ſeruus, &c.* Quæ vltima verba apud Septuag. ſonant: *Et dixit: Magnũ eſt tibi, vt voceris puer meus.* Itaque qui in forma Dei erat, exinaniens ſe formam ſerui accepit in vtero virginis, quẽ ſic ſub forma ſerui cõſtitutum alloquẽs pater dixit iuxta vulgatã: *Parũ eſt, vt ſis mihi ſeruus*: verũ iuxta Septuag. dixit: *Magnũ eſt tibi, vt voceris puer meus.* Qua lis hæc contradictio? Quomodo vtrumq̃; verũ eſſe poterit, & quod parũ ſit eſſe ſeruũ, & quod magnũ ſit vocari ſeruum? Planè parũ eſt ſic ab vtero eſſe ſeruum, vt ſimul gloriam & honorem filiorum recipiat; illud magnũ eſt, ſi talem ſeruitutem ſubeat, qua in omni ſeruorum miſeria preſſus, nullam in ſe oſtẽdat exemptionis ſingularem prærogatiuam. Sic Ieſus, dum in ea forma ſerui apparuit, quæ & conceptu, & natiuitate ſingulari pollebat, non adeò magnum aclamatę abiectionis ſpecimen pretẽdit: vbi autem ſe ita viliſſimis ſeruis adęquauit, vt omni ſingularitatis & exẽptionis ſigno depoſito, ab extremis ſeruis nõ videretur diſsimilis; hoc fecit magnũ, & à patre prædicabile virtutis inſigne. Quòd in Ieſu miratus D. Ber. vbi ſupra, ait: *Filius erat,* *Bernar.*

erat, & factus eſt tanquam ſeruus. Non ſolũ formam ſerui accepit, vt ſubeſſet, ſed etiam mali ſerui, vt vapularet, & ſerui peccati, vt pœnam ſolueret, cùm culpam non haberet. Sic in aſſumpta ſeruitute, in omni etiam extremæ ſeruitutis miſeria voluit eſſe, vt nullum in ea ſingularitatis ſignum oſtenderet, ſed communibus etiam viliſsimorum ſeruorum ſe ſubmitteret plagis. Quiſquis ergò in ordine aliquo ſingulares prærogatiuas amauerit, nil magnum in ſe credat eſſe, imò caueat in Chriſti
Iob. 34. ſchola non paruũ lapſum. Eliu Iob. 34. aiebat de Deo: *Qui dicit regi, apoſtata*, quaſi apoſtaſiam, & defectionẽ iunctam prædicet principatui Sed cur Princeps, & rex tàm ſibi iũctam habent apoſtaſiam? Mundialis Principatus proprius eſt ille faſtus, quo quis exemptiones, & ſingulares prærogatiuas amat, vt ſingularis appareat, cui affectui, quàm proxima eſt ſemper apoſtaſia. Aiebat D. Greg.
D. Greg. lib. 24. Moral. cap. 14. fatus. *Vnuſquiſq; enim ſuperbus rector toties ad culpam apoſtaſiæ delabitur, quoties præeſſe hominibus delectatus, honoris ſui ſingularitate lætatur.* Cui cordi eſt exẽptio, & ſingularitas, proxima proculdubio eſt apoſtaſia, hoc eſt, à Deo defectio, vel reiectio ſuauiſsimi iugi Chriſtiani. Ideò etiam, à iure
Eccleſ. 32 exemptos monebat Eccleſiaſticus cap. 32. *Ducem te conſtituerunt, noli extolli, ſed eſto in illis, quaſi vnus ex illis*: in nullo laboris pondere à multitudine ſeparatus.

§. XVII.

Iuſtus homo multiplici virtutum ſtudeat varietati.

NOn vni alicui homini ſtudeat iuſtus ſolum aſsimilari, ſed hominibus: hoc eſt multorum in ſe transferat virtutes. Id quod
Cant. 7. in dilecta ſua amabat Dominus Cant. 7. inquiens: *Oculi tui ſicut piſcinæ in Heſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis.* Theodoretus legit: *In portis filiæ multorum.* Expende vndè cõmendetur ſponſa præſtãtia, quæ ſit inſtar filiæ multorum. Nonne ignominioſum eſt, & turpe homini vocari multorũ filium? Equidẽ in carnali generatione id ignominioſum eſt, at in ſpirituali natiuitate virtutum præſtantiſsimum, lucidiſsimum. Tũc enim pulchris ſplendes virtutum luminibus, cùm nõ vnius, ſed multorum in te exprimis ſimilitu-
Theodor. dines. Ad hæc Theodoret. ibi de iuſtis hominibus, inquit: *Siquidem à magno Moyſe, & à Ieſu filio Naue, & à Samuele Propheta, & à Dauide, eodem tum Propheta, tùm rege, & ab Iſaia, & Hieremia, & Daniele, & Ezechiele, & ex Apoſtolis, & à Doctoribus, qui poſt illos fuerunt, latices vtilitatis excipiunt. Ideò ſponſus ait: Oculi tui ſicut lacunæ in Eſſebon in portis filiæ multorum.* Hinc ſanè ſeſe extollunt ſponſæ diuinæ lumina, quòd aliquam in ſe ferè omniũ ſanctorum exprimat ſimilitudinem: quòd non ad vnius, ſed ad multorum ſe virtutes efformet. Hinc producturus Dominus hominẽ perfectum, & abſolutũ, ait Gen. 1. *Faciamus* *Gen. 1.* *hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtrã.* Putatur hæc vox fuiſſe ſummi parentis ad filium: vt ſic pater Deus duas perſonas conuocaret ad humanum opus. Sed cur dicit, faciamus hominem ad ſimilitudinem noſtrã? Cur magis nõ dicit filio, fac hominem ad ſimilitudinem tuam? Planè in conditione naturæ humanæ meditabatur Deus ſponſam filio ſuo iungendam, quæ minus digna videretur, ſi ad vnius, & nõ ad ſimilitudinem fieret multorum. Quo ſpectans D. Zeno ſer. 3. *D. Zeno.* de Gen. ait: *Non inquit, fac ad tuam, ſed ait, faciamus ad noſtram, ne quam filius hominem induturus pati videretur iniuriam.* Quaſi iniurioſum eſſet filio Dei eam humanitatem ducere, quæ vnius, & non multorum prætẽderet ſimilitudinem. Vbi enim homo inſtar filiæ multorum viguit, hoc eſt, pluralitatem perſonarum diuinarum expreſsit in virtutũ ſimilitudine, perfectus fuit, & Deo gratiſsimus. At vbi plurium ſimilitudinem virtutũ exuens, ſeſe ad vnam addixit, ex tunc cæpit Deo eſſe odioſus, & iniurius. De illo diuinitatem ſolã affectante aiebat Dominus Gen. *Gen. 3.* 3. *Ecce Adam, quaſi vnus ex nobis factus eſt.* Ex quo eleganter cõcludit Orig. hom. 1. in Ezech. *Ergò quando peccauit Adam, tunc factus eſt quaſi vnus.* Quãdo multorum exprimebat ſimilitudinem in varietate virtutum, tunc diuino parabatur coniugio: quando non multis, ſed vni aſsimilari curabat, iam indè apparebat peccator, & Deo iniurius. Quippè Deo ille poteſt placere, qui ſe illi aſsimilare contendit in varietate virtutũ. De quo plura diximus lib. 14. cap. 2. §. 8. & lib. 13. cap. 2. §. 9. & alibi.

§. XVIII.

Fœlix eſt, cui temporalium bonorum finis datur inſpiciendus.

EXpendendum maximè eſt, quãdo permittatur fœlicibus ſeruis expectari, & ſpectari Dominus, nimirũ, quãdo reuertatur

à nuptijs;non quando ad nuptias vadit: ſed quando poſt finitas nuptias,extinctis iam facibus reuertitur. Proh fœlicitatem ſeruorũ, quibus non nuptiarum ſplendor,põpa,conuiuia,cantus,diuitiæ,ſed omnium horum finis ſpectari conceditur! Fallar,ſi ſpectato bonorum temporaliũ fine, poſsit quis circa ſalutem ſuam,cæcitatem habere. Inter omnes cæcitates ſumma eſt Iudæorum cæcitas, de qua dicebat Paul. 2. ad Corinth. 3. *Vſque in hodiernum diem, cùm legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.* Sanè nulla gens ſic cæca eſt ad ſalutem;ad diuina,& ęterna myſteria percipienda. Sed ſcire cupis vndè Iudæi ſic cæci ad Moyſem feruntur? Vndè tam affecti ad lacteam illam, melleamq́, Moyſis terrã,vt præ illa non videant,nec videre velint terram viuentium? Deutheor. 34. habes, quòd Moyſes ſeparatus à populo aſcẽdit in montem Nebo, vt contemplaretur promiſſam terram, qua viſa: *Mortuus eſt ibi Moyſes ſeruus Domini, in terra Moab iubente Domino: & ſepeliuit eũ in valle Terræ Moab contra Phogor: & non cognouit homo ſepulchrum eius vſque in præſentem diem.* Nulli hominum datũ fuit videre ſepulchrum Moyſes, videre finẽ Moyſis,& indè nata eſt tanta Iudæorum cæcitas circa Moyſem. Ad hæc Drogo Hoſtiẽſis ſer. de Paſſ. ait: *Propterea vſque hodie, dum legitur Moyſes,velatã habet faciẽ,quia ab homine mortali ſepulchrũ eius non inuenitur.* Audit Iudæus Moyſem,& cæcus totus intendit ad lacte, & melle manantem terram,totum intendit ad temporalem regni ſplendorem, nihilq́; amplius cupit,quia nõ videt ſepulchrũ Moyſis, non illi oſtenditur finis Moyſis,qui ſi oſtenderetur,nullum iam velamẽ maneret, nulla cæcitas non tolletur. Eù quibus non conceditur cernendus,finis bonorum temporaliũ; non miror,quòd hi eam incurrant cæcitatẽ, qua decidant in æternã inferni foueam. Illi fœlices,quibus nihil priùs cernendum datur in temporalibus bonis, quàm finis eorũ, hi, fieri vix poteſt, quòd pateant hoſtili incurſui. Cùm ægrotaſſet Ezechias, addita fuit illi à Deo temporalis vita,ait enim Iſaias. 38. *Ego adijciã ſuper dies tuos quindecim annos.* Sed illud venit notãdum, quòd regi Ezechiæ nõ additur vita inde finite, vt cæteris omnibus conceditur communiter;datur enim hominibus vita, ſed non explicatur illis vitæ terminus: Ezechiæ additur vita,& ſimul illi explicatur terminus eius,& finis,dum ait,adijciã ſuper dies tuos quindecim annos. Et cur terminus vitæ illi explicatur? Ait D. Cyril. Alex. lib. 3. in Iſaiam tom. 4. cap. 38. *Terminos vitæ adiectæ deſignat, vt finem intuens, & ſe prorſus,penituſq́, moriturum ſentiens, morbũ ſuperbiæ non ſinat in animum intro mitti.* Vbi vitæ terminus ob oculos verſatur: penitus intercluditur additus vitioſis cupiditatibus, quid cupiat emundialibus bonis, qui eorum cernit occaſum? Quomodo decipietur ſplendore,cuius nihil priùs videt,quàm cineres? Fallar ſi à fine vitæ conſpecto,quis in virtutum operatione nõ euadat ſingularis. De Ieſu miraculis, & virtutibus audierat multa Herodes,& miratus tantas virtutes in homine, ait Mar. 6. *Quem ego decollaui Ioãnem,hic à mortuis ſurrexit*: imò vt ait Matth. cap. 14. *Audiuit Herodes tetrarcha famam Ieſu,& ait pueris ſuis: Hic eſt Ioãnes Baptiſta: ipſe ſurrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo.* Cur neceſſum fuit Herodi recurre ad mortuũ, vt Chriſti Domini virtutibus daret cauſam? Vel cur illas virtutes putauit à mortuo magis, quàm à viuo fieri potuiſſe? Tantã vim eſſe putauit in mortis conſpectu, vt à mortis falce, nõ niſi ad nouas,& inauditas virtutes aſcendi poſſe ſapienter iudicarit. Vndè D. Damaſ. orat. de Transfig. ait: *Nàm quia tantam miraculorum abyſſum perſpiciebant, vnum aliquem ex veteribus Prophetis eſſe ſuſpicabantur, qui à morte ad vitam rediiſſet, atque hinc effici, vt tantam gratiam conſequeretur.* Non enim à mortis conſpectuitur, niſi ad magnam gratiam; vt pateat quàm fœliciter nobis inſpiciendus datur finis rerum humanarum. De quo plura ſupra lib. 6. cap. 4. §. 2. lib. 12. cap. 3. §. 12. in fine. lib. 11. cap. 7. §. 6. lib. 14. cap. 9. §. 1. & §. 7. & ſæpè alias vbi per vniuerſos libros fit mẽtio de efficacia memorię mortis, de qua paſſim.

Mar. 6. Deut. 34. Drog. Iſai. 38. Cyri. Alex. Damaſ.

Luc. 12. Beati ſerui illi, quos cũ venerit Dominus, inuenerit vigilantes, amen dico vobis, quòd præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.

§. XIX.

Veram ſibi gloriam æſtimat Dominus, quàm dat ſuis.

ECce tibi quid faciat Dominus ſua iam in gloria conſtitutus, facit ſuos diſcũbere,& præcinctus tranſiet,& miniſtrabit illis; quid miniſtratio cũ regno? Quid cum gloria paterna tanti obſequij exhibitio? In mundo formam accepit ſerui, in mundo miniſtrauit, extremamq́; exercuit ſeruitutẽ, in patris regno

regno, cur nõ magis ipſe ſedet in gloria, cur nõ magis gaudet ipſe paterno cõuiuio? Cur nõ magis à miniſterio quieſcit? Equidẽ vbicumq; ſit Ieſus, illam ſibi gloriam æſtimat, quam miniſtrat ſuis. *Ennod.* Pulchrè D. Ennodius Ethica. 2. pungit Ethnicorum Deos, qui cõfingebantur fœminam matrem immortalitate donaſſe, relicto eius filio in miſera hac, & mortali vita. Ait enim: *Non eſt præmiũ immortalitas, quàm nec genitrix tranſmittit ad ſobolem, nec per eam, quod filius caſibus furetur, occurrit.* Equidem ſi in aliquo, in Chriſto Ieſu verùm habet hoc dictũ, qui nõ reputat præmium, nec reputat immortalitatem, nec reputat gloriam, quàm non transfert ad ſobolem, quàm non miniſtrat, & cõfert ſuis. Tũc ipſe immortalis, tunc ipſe glorioſus, tũc ipſe epulatur: cùm ęternum conuiuiũ immortalibus miniſtrat filijs. Hinc de gloria Ieſu *Iſai. 54.* locutus Iſaias cap. 54. ait. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemẽ longæuum, & voluntas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo, quod lauorauit anima eius, videbit, & ſaturabitur.* Bis dicit, quòd videbit, & toties Gloſſa interlinealis explicans illud, quòd Dominus ad ſaturitatem, & perfectionem gloriæ videbit, præfixit ſupra, *videbit fideles in perpetuum regnare.* Nemini ignotum eſt cumulum beatitudinis, & gloriæ in viſione conſiſtere: tũc ſaturitas, tunc affluentia bonorum, tunc regnum, tunc diuitiæ immortales, cùm purus *Iſai. 60.* oculus Deum videat. Sic Iſaias cap. 60. *Tunc videbis, & affluues*: ſic Pſal. ait. *Satiabor cum apparuerit, &c.* De Ieſu autem gloria dicitur: *videbit ſemen longæuum, videbit, & ſaturabitur.* An alia eſt forma gloriæ in Ieſu, & alia in cęteris beatis? Abſit, ſed Ieſus tũc præcipuè reputat ſuam gloriam, reputat ſuum regnum, reputat ſuam ſaturitatem, cùm illam miniſ- *Forerius.* trat, & ad ſuos transfert. Proquo dicebat Forerius: *Vbi Ieſus viderit ſemen longæuum, ſaturabitur: ideſt, plenè ſibi ſatisfactum putauit: hoc uno ſui laboris præmio affluentiũ cõtẽtus erit. Hæc ſunt viſcera Dei noſtri, vt tunc bene habere dicatur, cùm res noſtræ bene habẽt: tunc comedat, tũc quieſcat, tunc delicijs affluat.* In eo totam ſuã exaltationem, & gloriam conſtituit Ieſus, quòd illam ſoboli ſpirituali poſsit communicare, tunc ſedem ſuam celſiſsimam oſtendit, quãdo facit ſuos diſcumbere, tunc ſe ſaturum promit, cùm cõuiua ſuis miniſtrat lantiſsima: tunc nimis exaltatus apparet, cũ ad regni ſolium exaltat ſuos. Deniq́ue ſolam illam exaltationem, & gloriam ſuam reputat, quàm ſuis miniſtrat. Quò ſpectabat illa viſio *Æſdræ. 4.* Æſdræ lib. 4. c. 2. *Ego Æſdras vidi in mẽte Siõ turbam magnam, quàm numerare non potui, & omnes canticis collaudabant Dominũ. Et in medio eorum erat iuuenis ſtatura celſus, eminentior omnibus illis, & ſingulis eorum capitibus imponebat coronas, & magis exaltabatur* Expende in quo magis exaltabatur, nimirùm in miniſtrã dis multitudini illi coronis. Sed illud difficile eſt, vndè educebat diuiniſsimus ille iuuenis tot coronas? Ait Pſal. 31. *Super ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea.* Vbi Chaldæus ponit: *Super ipſum autem eſt florebit corona eius.* *Pſal. 31.* De qua corona D. Amb. ſer. 15. in Pſal. 118. *Ambr.* ait: *In hac corona omnes coronæ ſunt.* Erat igitur coronatus iuuenis ille filius Dei vniuerſis coronis, quas de ſuo capite ſummens ſingulis eorum capitibus imponebat, & magis exaltabatur. De eodem Dei filio dicit Apoc. 19. *Apoc. 19.* *In capite eius diademata multa, habens nomẽ nouum, quod nemò nouit niſi ipſe.* Habens hic tue coronas incipite, non dicitur exaltari, quim potius eius nomen ignotum omnibus explicatur. Et cur quando de ſuo capite ſumẽs coronas illorũ ſingulis imponebat, magis exaltabatur? Cur non magis exaltabatur, cũ ſibi ipſi ſoli tot ſuperpoſitas haberet coronas? Sanè filio Dei non eſt prę̃mium immortalitas, nec regnum, quòd nõ tranſmittit ad ſobolem: ſuam æſtimat victoriæ exaltationem non tàm in habendis, quàm in miniſtrandis coronis. Et quidẽ ille verè Dei filius, qui ſolam æſtimat gloriam, quàm non ſibi ſoli, ſed ſpiritualibus communicat filijs.

§. XX.

Diuiniſsima, regaliſsimaquè virtus eſt, paſcendis occurrere animabus.

ECce tibi Dominus non alto fixus ſolio manet, indè daturus iura, à ſæculorũ negotijs vacuatus, quin potius præcingit ſe, & tranſiens miniſtrat. Non equidem in quiete, & ocio, ſed in trãſitu, & negotio regalis Dei ſpiritus, & virtus monſtratur. Invenio apud antiquos piſcinam, & fontem, in quibus diuina virtus, & regalis ſpiritus ſignificabatur; piſcina Bethſaida progregibus abluendis erat: fons de petra in deſerto ſcaturiẽs pro populis adaquandis. Piſcina in ſe quieſcens ab Angelo turbabatur, & accedentem ſanabat, nulli tamen ipſa præferebat, aut ſalutẽ, aut vtilitatẽ. Nõ ſic petræ fons, ſed totus ſeſe effundẽs, & petræ obliuiſcẽs ſtabilitatẽ, ſimul cũ petra ipſe currebat, necvbi populo deficeret potus ſalutaris. Hæc notãs Paul. 1. ad Co- *1. Cor. 10.* rinth. 10. ait: *Bibebant autẽ de ſpirituali, conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus.* Piſci-

na expectabat accedẽtes in ſe quieta, & ſtagnata; petræ fons populos cõſequebatur. Cur non magis petræ fons expectabat accedentes? Rationem inſinuat Paulus aiens: *Petra autem erat Chriſtus*: in piſcina erat aqua ſub Angelo turbata, àpetra ſcaturiebat aqua ſub Chriſto; in illa virtus ſeruilis erat, in hac regaliſsima, & diuiniſsima virtus exprimebatur, quæ in curſu, & tranſitu eſt, necui hominum deficiãt vitales latices. Ex quibus dicebatur D. Amb. in Pſal. 45 *Non bonæ aquæ, quæ turbãtur, & potum præbere non poſſunt. Meliores ſunt, quæ pertranſeunt, ſicut ſcriptũ eſt, inter medios montes pertranſibunt aquæ, & potabunt omnes beſtiæ agri; ſuſcipiant onagri in ſitim ſuam.* Sunt equidem, qui ſpiritu ſeruitutis aguntur, adeò ſibi ſolis cõſulentes, vt nec accedentis proximi ſaluti proſpiciant, ſine ingenti turbatione, vt videantur male, nemini eſſe ſalutares. Quos autem Chriſti charitas vrget diuiniſsimus, & regaliſsimus ſpiritus, quietem inutilem abiurant, & inſtar fluminis impetus inter prærupta mõtium pertranſeunt, vt vel minimorum ſitim ſatient. Nequit regius animus apparere ſtagnatus, ſed fluens, & tranſiens omnibus propinãs ſacietatem. Quis neſciat Iacobum apud Labanum ſeruientem? Quis ignoret Dauidem apud Saulem regnantem? Ille in ſeruum admittitur à Labano; hic à Saule admittitur in Principem exercitus, & inter ſobolem regalem. Sed Iacob ſeruus accipit duas Labani filias in vxores, nempè Rachelem, & Liam, in hac negotioſam actiuitatem, in illa quietam, & ſibi vacantem vitam amplexatus. Dauid vnam tantùm filiam Saulis ducit, quæ vocatur Michol, cuius nominis ſignificatio eſt, *Quis omnia?* quaſi omnibus miniſterium exhibeat. Sed cur Dauid vnius Michol gaudet nuptijs, in qua vita omnibus intenta explicatur? Cur ad alterius non acceſsit coniugium vt tãtùm vacaret ſibi? An Dauid Iacobo minor? Imò quia Dauid Iacobo maior, qui regio confirmatus erat ſpiritu, ſic ſe efformauit, vt non ſibi ſoli vacaret, ſed ſe in multorum ſalutem effunderet. Dicebat enim D. Greg. lib. 5. in 1. Reg. cap. 14. *Quid eſt, quòd Iacob vtramq; ſororem habere licuit, Dauid autem ad maioris thalamum non peruenit: niſi quia Dauid rex fuit, Iacob verò rex non fuit? Qui ergò regimen animarum ſuſcipit, ibinc cenſura eccleſiaſtica ſuſceptum gregem deſerere, & remotæ vitæ otijs vacare non ſinit.* Qui rex eſt, qui regio ducitur ſpiritu non ſibi ſoli vacandũ putet, ſed eam vitam inſtituat, quæ ſciat tranſire ad proximorum vtilitatem, & ſalutem. Vt dicatur de illo, quòd Cãt. 5. dicitur de Chriſti comis; vbi enim noſter, ait; *Comæ capitis tui, purpura regis vincta canalibus*; legunt Septuaginta: *Rex ligatus in tranſcurſibus*: non enim, tàm decet regem ſepeliri, & ſtagnari intra ſecreta penetralia, quàm in tranſcurſibus eſſe, vt omnibus propinet ſalutem. Nec tàm regem deſignat corona, quàm curſus pro tutandis hominibus.

Ambr.

D. Greg.

Cant. 5.

§. XXI.

Qui hominum miniſtrant ſaluti, ſeſe vel in habitu hominibus conformare ſolent.

PRæcingit ſe Dominus miniſtraturus vitam halantia conuiuia: ſed cur præcingitur Dominus, niſi quia miniſtraturus vitã accedit hominibus præcinctis? Sapienter equidem ſeſe aptat ad moderãdos hominum animos, qui ſublimem, & à vulgò longè remotam vitam, & ſalutem ſcit ſub habitu cõmuni propinare. Nazianz. orat. 23. Heronis Philoſophi Chriſtiani, & ob Chriſtum exulantis Philoſophiam indè extollit, aiens: *Cũ Græcorum, qui pallio, & promiſſa barba grauitatis ſpeciem præſe ferunt, faſtum atq; inſolẽtiam reprimere operæ pretium eſſe cenſeret; quid nã facit? Et quonam pacto Philoſophiam tractat? Medius quodammodo inter illorum vanitatem, & noſtram ſapientiam incedit, atque illorum quidẽ habitum, & laruam, noſtrorum autem veritatẽ, & ſublimitatem profitetur.* Expende viri ſapiẽtiſsimi artem ad comprimendos Græcorum faſtus, cùm veritate, & ſublimitate viuendi, ſimul laruam eorum prætendit. Sic nõ pauci alij ex religioſiſsimis viris inter virtutũ ſublimitates, non nihil de mundialium larua præferebant, quo mundiales homines ad Chriſtum traherent. Sed & ipſe Dominus, & magiſter orbis, vt ait Paul. ad Philipp. 2. *habitu inuentus vt homo*, hoc eſt, in diuiniſsimo viuendi modo, non à communi hominũ conuerſatione alienabatur, & nuptijs adens, & Principum menſis accumbens. Et cur Dominus hoc communi hominum habitu vtebatur? Ait Theodot⁹ Epiſcop. orat. de Chriſti natiuitate habita in Concil. Epheſ. *Vt venationem non effugaret.* Solẽt enim venatores de ſyluarum colore ſibi veſtes effingere, imò & ſub pictis boum, aliorumq́ue imaginibus ſe abſcondere, vt dũ prædis conſueta repreſentant, artiorem venerationem faciant. Sic Dominus, ſic ſancti viri larualem etiam mũdialium habitũ, pro ſimilitudine, abſq; peccato, ſolent repræſentare, vt proſint plurimis. De quo ſuprà lib. 2. cap. 2. §. 2. & cap. 3. §. 2.

Nazian.

Theodor.

§. 12. & lib. 3. c. 3. §. 1. Sed ſunt multi ſancti viri, qui larualem mundialium habitū prorſus abominẽtur, & ſemper proſequatur maledictis, nunquam non illum virtuti habentes ſuſpectum. Hi equidem non valdè in virtute ſunt firmi, ſed adhuc imperfecti, & paruuli ad laruas contremiſcunt, & clamãt. Sic Æſter. 14 Æſther cap. 14. indutura purpurã pro ſalute populi ſui, tota tremens exclamat: *Tu ſcis Domine neceſsitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud, &c.* Pulchrè Petrus Dam. in opuſculo. 12. de contẽptu ſæculi, cap. 19. in his agnoſcit voces imperfectorum, ait enim. *Sunt qui vilibus indumẽtis rectæ intẽtionis ſtudio diutius aſſueti, ſi contingat aliquãdo, vt quantum libet potioribus induantur, liberæ humilitatis ſupercilio dedignantes faſtidiunt; & ſicut alij fœdis, ita iſti pretioſis indui veſtibus erubeſcunt: delicatos ſanè habitus tolerant, deſpicabilium aſperitate fruuntur: fiunt illis omnia corporis ornamenta dedecori, deformitas honeſtati. Horum quidem Æſther ſpeciẽ tenuerat, cum dicebat: Tu ſcis Domine neceſsitatem meam, quod abominer ſignum ſuperbiæ, &c. Hi quidem ſancti deſiderij ardore feruescunt, adhuc tamẽ aduerſus ſuarum paſſionum tentamenta cõfligunt.* Qui nihi Æſtheris diſcipuli præualebunt, vt ſub habitu cultiori ſemper genuãt? Sanè in conflictu ſunt, qui nondum robora virtutis non ſentiunt, nunquam non timidi, & gementes ad has mundialiũ laruas accedant. Eſt tamen nobilis fœmina Iudith, lachrymis innutrita, cilicijs armata, quia vbi populi ſalutẽ ſperat, nihil timens ad mundum recurrit muliebrem, & de Iudith 10 mundiali larua, ſibi parat trophæum. Iudith 10. *Abſtulit à ſe Iudith cilicium, exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ, & lauit corpus ſuum, & vnxit ſe myrto optimo, & diſcriminauit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuũ, &c.* Cur nõ times ò bona reſumere, quæ depoſueras ornamenta? Cur nõ magis abominaris mundum muliebrem? Quæ fortis eſt, & in ſublimi perfectionis conſtituta, nõ laruas metuit, imò de laruali mundi habitu glo Pet. Dam. rioſas victorias ſpectat. Ad hęc Petrus Dam. vbi ſupra: *Alij autem ad tantæ mortificationis celſitudinem peruenerunt, quod iam adtraḡ, velut inſenſibiles facti, ſicut vilibus indui conſuetudinaliter expetunt, ita etiam, vbi res exigit, pretioſa quæq;, vel nitida, nullatenus perhorreſcunt: vtraq; ſcilicet vno contẽplantes aſpectu, quos nimirum mollia non reſoluunt, & aſpera non aſſligunt. Iſtorum quoq; forma Iudith fuerat, quæ videlicet cilicijs catenus vſa, cùm neceſsitas petijt, diuerſis ſe corporeæ venuſtatis inſulis adornauit, ſacra teſtante ſcriptura, quæ ait:* Abſtulit à ſe Iudith cilicium, exuit ſe veſtimentis viduitatis ſuæ, lauit corpus ſuum, & vnxit ſe mirto optimo, & diſcriminauit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, & induit ſe veſtimentis iucunditatis ſuę, induitq; ſandalia pedibus ſuis, &c. *Cùm his igitur ornamẽtis ſancta fœmina, & veræ circa ſe humilitatis cuſtodiam tenuit, & eum, quo locupleta fuerat, paupertatis ſpiritũ non amiſit.* Imò ſub hac mũdi larua, ſub hac mundiali imagine in prædã traxit aſyriam columbam: ſicut enim venator ſub bobis depicta imagine agreſtes colũbas capit; ſic bona fœmina ſub laruali mundi habitu aſyrium ducem, pro cuius ſignis erat columba, in prædam adduxit.

§. XXII.

De vnius Ieſu ſpiritu venit, poſſe multis in obſequio placere.

QVi docuerat impoſibile duobus Dominis ſeruire, nunc ipſe plurimos facies recumbere, tranſiens miniſtrat illis. Et quis, niſi ſolus Ieſus gratum ſeruitium exhibebit plurimis? Iſaias cap. 54. apud lectionẽ *Iſai. 54.* Septuag. ait. *Velut Dominus auferre laborẽ animæ eius: oſtendere ei lumen, & formare intelligentia, iuſtificare iuſtum, bene ſeruiẽtem multis.* Et quis eſt adeò iuſtus, & ſapiens, qui benè ſeruiat multis? D. Cyril. Alex. lib 5. in Iſaiã *Cyr. Ale.* tom. 1. cap. 53. ait: *Iuſtos autem bene ſeruiens multis, non alius quiſquam intelligi poteſt, præter Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.* De vnius Chriſti ſpiritu venit, quòd gratum ſeruitiũ exhibeatur multis; quòd diuerſitas nationũ poſsit in vnum conuenire, ad eademque recipi cõuiuia. Id quod vni Chriſto acceptum referebãt nationes Apoc. 5. aientes. *Redimiſti nos in ſanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum, &c.* Quàm bonus ſeruus, cui nõ obfuerunt tot diuerſitates Dominorum, tot cõtrarietates morum, tot differentię linguarũ, ſed per omnes trãſiens, ſic vniuerſis morem geſsit, vt in vnum Dei regnũ traheret Quod miratus Rup. lib. 4. in Apocal. ait: *Ex hoc homines multum à ſemetipſis diſſentiunt, quod multarum tribuum, diſſonantium linguarum, diſſimilium populorum, & diuerſarum ſunt nationũ. Porro ex hoc adeò diſſentiũt, quod à Diabolo capti diuerſorum tenentur irretiti laqueis errorum. Sed tu redimiſti nos Deo, vt faceres Dei filios, vt filios Dei, qui erant diſperſi congregares in vnum.* Solus Ieſus potuit, tàm diuerſis, & diſiunctis nationibus ſic gratus accidere, vt omnes in

vnum cõuiuium reuocaret. Huius reſpiciebat obſequia trahentia homines Pſal.44 dũ ait: *Sagittæ tuæ acutæ*, in Græco legitur, *potentiſſimæ, populi ſub te cadent.* Vbi ſapienter per potentiſſimas has ſagittas intellegit Chryſoſt. non vaſa mortis ad perimẽdum, ſed beneficia, quæ charitate vulnerant, & trahunt. Illud verùm difficile eſt, quòd inueniantur obſequiorũ ſagittæ adeò validæ, quòd multos diuerſiſsimoſque populos ſautiẽt. Quòd obſequium diuerſis placuit? Quis vnquam plurimos affecit; plurimos & remotos, & cõtrarios ſui amore ſauciauit? Aiebat Iſaias cap. 49. pro Ieſu locutus de Patre: *Poſuit me ſicut ſagittam electam*: ex quo enim Ieſus quaſi ſagitta poſitus eſt, nõ vnus, aut alius, ſed plurimi, & diſsiti populi in Dei amorem vulnerantur. Aiebat Orig. tom. 1. in Ioann. fatus: *Qui aſpiciet tàm multos, qui diuino amore vulnerati ſunt: ſagittam, quæ vulnerauit animos, tã multorum in Dei amorem; non aliquid aliud eſſe inueniet, niſi eum qui dixit, poſuit me, vt ſagittã electam.* Vnus Ieſus inuenietur, & qui Ieſu ſpiritu afflatur, qui ſe adeò diuerſorum, & multiplicium hominum animis nouerit inſinuare; qui tàm multis adeò placeat, & grata obſequia prębeat, vt eos amore ſaucios in vnum trahat. Id quod miratus D. Hieron. in epitaphio Lucini, indè Ieſu validiſsimam ſagittã extollit, quòd diuerſos natione, & moribus homines, poſsit in vnũ trahere. Quippè ait: *Sciant ſæcula poſt futura, eum, qui dixit in Iſaia. Poſuit me, vt ſagittam electam, duos viros tantis maris, atq; terrarum inter ſe ſpatijs ſeparatos, ſuo acumine vulneraſſe, vt cum mutuo in carne ſe neſciãt, amore ſpiritus copulẽtur.* Adeò potentia ſunt Ieſu bona, quæ rideant, & diuerſitates, & cõtrarietates, & multos & ſi diuerſos, & cõtrarios in vnum trahant. Sic dicebat ipſe Matth. 8. *Multi venient ab Oriente, & Occidente, & recumbẽt cùm Abraham, &c.* Qui fieri poſsit, quòd multi Orientales, & Occidentales conueniant cùm Abraham ad recumbendum? Quomodo tàm diuerſis eadem placebit menſa? D. Hier. ibi ait: *Quia Deus Abraham cœli conditor pater Chriſti eſt, id circo in regno cœlorum eſt, & Abraham, cùm quo accubituri ſunt nationes.* Niſi enim Chriſtus Dominus mediaſſet, nec cœleſtes epulæ poſſent, tàm diuerſis nationibus eſſe gratę.

(***)

Pſal. 44.

Orig.

Hieron.

Matth. 8.

Hieron.

Luc. 14. Et ſi venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati ſunt ſerui illi.

§. XXIII.

Adoleſcentum victoriæ apud Deum glorioſiſsimæ.

CVr primas vigilias prætermittens Dominus à ſecundis vigilijs incipit vigilãtis ſerui prædicare gloriam? Ait enim: *Si venerit in ſecunda vigilia, & ſi in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati ſunt ſerui illi.* Nihil de prima dicit, ſed à ſecunda incipit, beatitudinem ſerui, & gloriam extollere. In ſecũda vigilia, adoleſcentiam notant Gloſſa, Beda, Aymon, & alij patres. Porrò tot ſunt pericula in adoleſcẽtia; tot in illa parturiuntur mala: tot bella excitantur; tot furunt venti, & tempeſtates, vt meritò hæc in primis ad glorias numeretur ætas, quæ inter tot diuerſa vigilauerit. In glorioſa illa Dei ciuitate quatuor ternaria conſtituuntur portarũ correſpõdetia totidem hominis ætatibus, quæ gloria merebuntur coronari. Quippè ait: Apocal. 2. *Ab Oriẽte portæ tres, ab Aquilone portæ tres; & ab Auſtro portæ tres: & ab Occaſu portæ tres.* Secundum ternarium correſpondens ſecundæ vigiliæ ſecũdæ ętatis in Aquilone portas habet, quæ patẽtem ad gloriam exhibeant aditum. Quis non miretur in Aquilone portas inueniri ad gloriam? Sanè ab Oriente ſtella deduxit Magos, ad Chriſtum, & Habacuc. 3. *Deus ab Auſtro venit,* & Pſal. 67. *Qui aſcendit ſupra Occaſum Dominus nomẽ illi.* Et Oriens, & Auſter, & Occaſus vias oſtendere ſolent felicitatis, verùm Aquilo nihil cum gloria, nihil cum fœlicitate, ſed cum interitu cõmertium habet. Diabolus enim in Aquilone ſedem ſuam fixit Iſaiæ cap. 14, *Sedebo in lateribus Aquilonis*; ex quo omnia excitantur mala, Hierem. 1. *Ab Aquilone pãdetur omne malum.* Quomodo ergo fieri poteſt, vt in Aquilone ad ingreſſum gloriæ portæ ponantur? Adde Ezechielem cap. 8. dicentem: *Et introduxit me per oſtium portæ domus Domini, quòd reſpiciebat ad Aquilonem: & ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem.* Aptior equidem videtur porta Aquilonaris ad fletus mouendos, quàm ad glorias: certius inibi inuenies deploratum adoleſcentẽ, quã triumphatorem. Sed non remoueant pericula

Habac. 3. *Pſal.* 67. *Iſai.* 14. *Hierem.* 1. *Ezech.* 8.

cula Aquilonis, non te moueant adoleſcentiæ tempeſtates, quo difficilior ætas, eo glorioſior, quo porta hæc anguſtior, eo auguſtior. Accipite Euſebium Emiſſ. hom. in Septuageſimam: vbi ait: *Portas Aquilonis ideò anguſtas, & difficiles eſſe diximus: quia multa impedimenta illis fiunt, qui per eas intrare debẽt. Sed quid mirum, eum ad Aquilonem ſedem ſuã diabolus poſuerit, & ab Aquilone pãdantur mala ſuper omnes habitatores terræ? Miſeri adoleſcentes, qui Aquilonis flatibus rigeſcunt, miſeri, quos Diabolus perflat, & ventilat. Beati, qui hanc ætatem, ſine naufragio tranſire potuerunt.* Non parua beatitudo, non parua gloria eſt illi, qui in Aquilone portas ad gloriam inuenit, qui in ſecunda vigilia, hoc eſt, in adoleſcentiæ noctibus vigilans inuẽtus fuerit. Totius Aquilonis mala, & tempeſtates patitur adoleſcens, ſed ſi ſibi conſulat, ſi adoleſcentiam inculpabiliter tranſegerit, gloriæ ſuæ faciet oſtium magnum, & euidens. Cantatiſſimus eſt ille gloriæ currus Ezechieli obiectus: totus igneus erat, totus coruſcans, & ſplendens, totus gloria radians, & ad glorioſiores triumphos tẽdens. Sed ſcire cupis vndè tantus gloriæ currus aſcendat? Ait Ezechiel cap. 1. *Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis involuens, & ſplendor in circuitu eius, & de medio eius quaſi ſpecies electri, &c.* Tota primum Aquilonis ſæuiuit tempeſtas; ventus turbinis, nubila, fulgura perſtrepebant; & interea currus apparet gloriæ, & ingens triumphantis, maieſtas ſeſe maximè prodit. Sed quis eſt, qui ab Aquilone intãtam ſe gloriam erigit? Is eſt homo, qui dum turbulentam, & ſæuiẽtem adoleſcentię tempeſtatem victor euadit non poteſt, non in glorioſiſsimam ſeſe efferre victoriam. De quo aiebat Nazianz. in ſignification. in Ezech. *Ab Aquilone, ideſt, à puerili inſtitutione ad excellentiora progreditur.* Quaſi nunquam nõ triumphus excellens, & præcelſa gloria excipiat illum, qui nouit ſuperare fœliciter adoleſcentiæ Aquilonẽ. A neminè enim non laudatur in homine adoleſcentia virtutibus illuſtrata: vndè extollẽs adoleſcentem ait Caſiod. lib. 2. var. 2. *Tanta te maturitate tractabas, vt annos leues patereris eſſe ſub pondere: quem non potuit in prima ætate vincere fortiſſima vis naturæ.* Quid laudabilius? In primis equidem eſt miraculis, quòd adoleſcens fortiſsimam naturæ vim ſuperet, & ſeſe operandæ virtuti tradat. De nobiliſſimo illo Iſraelitarum duce Samſon, ait textus Iudic. 13. *Creuitq; puer, & benedixit ei Dominus. Capitquè ſpiritus Domini eſſe, cum eo in Caſtris Dan.* Dum puer erat Samſon Dei in ſe benedictionem oſtẽdebat, verùm vbi creuit, adoleſcentuluſque factus eſt, iam nõ benedictionem, ſed ipſum in ſe Dominum eſſe demoſtrabat; ait enim: *Capitq; ſpiritus Domini eſſe cum eo.* Pro his in Hebræo ponitur: *Capitquè ſpiritus Domini facere ei recordationem:* quòd idem eſt iuxta Abbul. ibi quæſt. 41. ac ſicut nos vulgari ſermone dicimus, quòd quando excitat aliquis alium à ſomno, dicitur facere illum recordari. Ita Abbul. ibi fatur: iuxta quòd primùm Samſonis gloriarũ inſigne illud eſt, quòd adoleſcentulus non permiſſus eſt dormire, ſed ex tunc cæpit à Deo excitari, & fieri vigilans in caſtris Dan; vna enim hæc Tribus Dan non plenam, & perfectam poſſeſsionem habebat, ſed adhuc habitabat in tentorijs, ſperans fundatas habere ciuitates. Quid glorioſius Samſoni, quã ſecuæ ætatis, nẽpè adoleſcentiæ vigilias facere ad miraculum, & ſtuporem eorum, qui erant in Caſtris? Præclarè D. Amb. epiſt. 70. ait: *Ortus eſt Samſon diuino oraculo prædeſtinatus; magnus vir, nec pluribus numerandus, ſed in paucis præſtantiſsimus; eoq; ingenti admiratione nobis ſpectandus, à principio, non illa, quæ temperãtia, & ſobrietatis iam indè à pueritia vini abſtemius præclara inſignia dedit; ſed ab adoleſcentia, quæ in alijs ætas mollior, in hoc egregia, atque ſupra humanum modum perfectæ virtutis ſtupẽda facinora eſſecit.* Hoc efferendum in homine, quòd ab adoleſcentia facinoribus efficiẽdis inuigilet. Hoc homini glorioſum, & Deo maximè gratum, de quo dicebat Pſalm. 68. *Placebit Domino ſuper vitulum nouellum cornua producentem, & vngulas.*

Euſeb.

Ezech. 1.

Nazian.

Caſiodor.

Iudic. 13.

Ambr.

Pſal. 68.

§. XXIIII.

Quæuis hora, etiam poſtrema poteſt eſſe prima, vt Deum habeas.

DE ſecundis, primiſq; vigilijs agens Dominus, meritò præterit primas vigilias, nihil de illis dicens; cur primas præteriens, ſecundas, & tertias meminit? Quia & ſecunda, & tertia, imò, & poſtrema vigiliarũ hora prima poteſt fieri, & verè prima eſt ei, qui verè ex tunc quærit Deum. Non te moueat numerus vigiliarum tranſactarum; etiã poſtrema tibi erit prima, vt habeas Deum. Fœlix ille latro in crucem actus iam, iã moriturus clamabat Luc. 23. *Domine memento mei;* & cùm adeò ſero clamaſſet, & in extrema iam conſtitutus vigilia de regno cępiſſet cogitare, regnum inuenit. Quin fieri potuit, vt in vltima hora, in extremis iam conſtitutus,

Luc. 23.

tus, exaudiretur de regno? Sapienter D. Auguſt. ſer. 120 de tempore circa finem, ait: *Ergò etiam ex hoc in extremo placuit Deo, quia ad conſequendam fidem non fuit extrema illa hora, ſed prima.* Nunquam nõ prima illa hora, qua te ad Deum conuertis; & ſi poſtrema in horavitæ ſis, & ſi in vltimo articulo conſtitutus iam ſerus precator videaris; noli ſero putare, clama ad Deum, illiq́ue te & tua ex corde offer, & primus es, & primam tibi feciſti illam horam. Non paruam ex hoc lucem capit difficilis Iſaiæ locus, qui ait cap. 60. *Me enim inſulæ expectant, & maris naues in principio, vt adducam filios tuos de longè; argẽtum eorum, & aurum eorum, cum eis nomini Domini Dei tui, &c.* Vbi Septuag. paulòaliter reddiderunt aientes: *Me inſulæ expectarunt, & naues Tharſis in primis, vt adducant filios tuos de longe, & argentum ſuum, & aurum ſuum cum eis, &c.* In quibus difficile eſt illud *in principio* ſiue *in primis*, cùm enim loquatur ibi Dominus de gentium conuerſione ad fidem, intelligi nequit quomodo gentes conuerſæ ad Deum dicantur in principio, ſiue in primis. Nonne gentes ſatis ſero, imò nouiſsima hora, & vltimo diei articulo ad Chriſti vineam venerunt? Qui fieri poteſt, vt dicantur in principio, ſiue in primis venire, quæ in vltimo venerunt diei articulo? Sanè quacumq́ue hora Deum, quis inuocat, Deoque ſe & ſua ex perfecto corde offert, illa hora prima eſt; & ille, qui ſe ſic Deo offert non ſerus, nõ vltimus, ſed primus, & in primis eſt. Num. 7. habes: *Dixitq́ue Dominus ad Moyſem: Singuli duces per ſingulos dies offerant munera in dedicatione altaris. Primò die obtulit oblationem ſuam Nahaſſon filius Aminadab de Tribu Iuda.* Ecce tibi tribus Iuda prima accedit, vt dona Deo largiatur, cùm Iudas poſt tres fratres in mũdum venerit quartus. Id quod notãs D. Cyrill. Alex. lib. 10. de adoratione, ait. *Qui cum donis accedebant, id faciebant non ætatis habita ratione, ſed primus quidem Iudas, etiam ſi temporis ordine quartus erat.* Et cur quartus in Dei muneribus offerendis permittitur primas ferre? Magnam hoc fecit quæſtionem Cyrillo; ego verò crediderim ideò quartũ in primis acceſsiſſe, vt oſtenderetur quiſque poſſe facere de poſtremo primum, vbi iui, ſuorumq́ue Deo oblationem faciat.

Auguſt. — Iſai. 60. — Num. 7. — Cyr. Ale.

§. XXV.

Apud Ieſum etiam poſtremus primogenium acquirit.

NOn meminit Dominus primam vigiliam hominis, meminit autem ſecundam, & tertiam: ne viderentur bona cœleſtia per Chriſtum inſtar mundialium bonorum, ſolis primò accedẽtibus obuenire. Qui primus in mundum venit, is parẽtum bona rapit, ſibi, vt nihil iam poſtremo nati inueniãt accipiendum: non ſic apud Ieſum, nullũ primatus ius ibi ſeruatur, etiam poſtremo accedens primogenium accipiẽdũ inuenit. Aiebat Pſal. 28. *Hæc eſt generatio quærentium Dominum, quærentium faciem Dei Iacob.* Cur potius Deum Iacob meminit? Ibi D. Auguſt. inquit: *Quærentium faciẽ Dei, qui poſterius nato primatum dedit.* Hæc eſt fidelium hominũ fœliciſsima generatio, quæ illum Deum parentem habeat; à quo primogenium datur etiam poſtremis. Etſi poſtremus accedas primatum in Deo inuenies, in quo nihil inueniunt poſtremum quicumq́, verò corde, accedunt. Hoc ſciebat mulier illa, quæ Matth. 9. *Accedens retro tetigit fimbriã veſtimenti eius, dicens intra ſe: Si tetigero tantum veſtimentum eius, ſalua ero.* Fimbriam tetigit, quæ extrema erat in veſtimento Saluatoris, & nihil ominus, dum circa extrema verſatur, integrã ſalutem ſpectat. Cur mulier in extremo illo tantam ſalutem ſperas? Acutè Chryſol. ſer. 35. *Quia in Chriſto nihil extremum crediderit, nihil indicauit poſtremum.* Vnum cura habere Ieſum, cui ſeruias, cui toto affectu obſequaris, ſub cuius ſpe incipias viuere, & nullũ poſtremitatis damnum timeas, omnia enim ſenties tibi etiam poſterius accedenti obuenire prima. Ordinaturus Dominus aciem filiorum Iſrael Num. 2. ait: *Ad Orientem Iudas figet tentoria per turmas exercitus ſui; eritq́, Princeps filiorum eius Nahaſſon filius Aminadab: & omni de ſtirpe eius ſumma pugnantium, Septuaginta quatuor millia ſexcentorum. Iuxta eũ caſtra metati ſunt de Tribu Iſſachar, quorum Princeps fuit Nathanael filius Suar, & omnis numerus pugnatorum eius quinquaginta quatuor millia, quadringenti. In Tribu Zabulõ Princeps fuit Eliab filius Helon, omniſq́ue de ſtirpe eius exercitus pugnatorũ quinquaginta ſeptem millia quadringenti. Vniuerſi, qui in caſtris Iuda annumerati ſunt, fuerunt centũ octoginta ſex millia, quadringenti, & per turmas ſuas primi egredientur.* Expende modo, qui ternio in Dei exercitu primas

Matth. 6. — Chryſol. — Num. 2.

primas ferat, primamq́; & lucidiſsimam Orientis plagam teneat; nimirum Iudas, qui quartus inter fratres erat; Iſſachar, qui nonus, Zabulon, qui vndecimus. Et cur nõ magis alij ex primioribus eliguntur, ad primatum exercitus? Cur hi poſtremi ſibi primas rapuerunt? Iudas iam indè Chriſti natalibus miniſtraturus deſtinabatur, vndè qui ſub Chriſti ſpe viuebant, armaque capeſſebant, quamuis poſtremi acceſsiſſent, omnium primatum integrum inuenire debebant. Accipite D. Cyril. Alex. lib. 10. de adoratione in ſpiritu fantem: *Vides primò loco poſitum eſſe Iudam, & eius ſocios, & præcipuum habitare locũ ad Orientem, & Auſtrum: nam qui in Chriſto ſunt, in lumine verſantur, & ſpiritu feruent: ſecundo loco Ruben, & eius ſocios, tertio rurſus, qui è libera ſunt; poſt hos cæteri tres ex ancillis, de quibus dictum eſt. Extremi proficiſcentur. An nõ perſpicuum eſt, ac minimè dubiũ, antelatum eſſe eum primogenito, ac prius vocatum, qui ſecundus eſt, populus nimirùm, qui eſt in Chriſto?* Populus, qui eſt in Chriſto, qui ſub Chriſto incipit viuere, & ſi poſtremus ſit, neſcit aliquid inuenire poſtremũ, ſed omnia ſibi inuenit prima, & ſplẽdida. Fœlices vos, qui Ieſu implemini, qui ſub Ieſu lucetis, Ieſu enim prædicatorem, & eius ſocios Oriens expectat. Lumen expectat, primatus mille expectant. De minima & extrema ſocietate Ieſu venit magnus ille ſanctitatis ſplendor Xauerius, & quia de Ieſu venit Orientem ſibi accipit, & indè in multas plagas incidit, in quibus inter alios, & Apoſtolatus primatus inuenit. Is equidem eſt Ieſus, qui etiam poſterius natis primatum ſeruat.

Cyri. Ale.

Luc. 12. Hoc autem ſcitote, quoniam ſi ſciret Paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret per fodi domum ſuam. Et vos eſtote parati: quia qua hora nõ putatis, filius hominis veniet.

Hæc verba textus ſequenti cap. tractantur latius, pro modo accipe illud.

§. XXVI.

Summa hominis ſeruitus, & captiuitas eo deuenit, quòd & peccati mala videat, & à peccatis non deſiſtat.

EQuidem ſi paterfamilias ſciret furis aduentum non ſineret per fodi domũ ſuã; qui enim ſciens, & videns furem, ſinit perfodi domum, is nõ paterfamilias eſt, ſed nequã ſeruus: vniuerſam patris familias ingenuitatem amiſit, & in vltimam ſeruitutem ſe deiecit. Summa, & horrenda ſeruitus eſt, & captiuitas, quòd videas mala tibi inferri, bona eripi, nec vllum adhibeas remedium. Quis ignoret captiuitatem miſerã regis Sedeciæ, quãdo à Nabuchodonoſor captus, & in ſeruitutem redactus eſt? Eius extremam miſeriam memorans Hierem. cap. 39. ait: *Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha in oculis eius: & omnes nobiles Iuda occidit rex Babylonis.* Obſtupes vltimam regis miſeriam, quòd in eam ſeruitutis calamitatem inciderit, in qua videat ſuos Occiſi filios, nec defenſionem præbeat vllam? Nonne hæc vltima miſeriarum eſt in mundo? Nonne hinc apparet ſumma regis captiuitas? Quis hanc pateretur, qui funditus regis nobilitatem nõ amiſerit, & extrema non premeretur ſeruitute? Sic funditus patris familias ingenuitatẽ perdit, & miſerum eſt vitiorum mancipium homo, qui mala peccatorum videns, & noſcens, tamen amplectitur illa. Pulchrè, ait D. Greg. lib. 7. Moral. cap. 13. *Rex Babylonis eſt antiquus hoſtis, qui prius filios ante intuentis oculos trucidat: quia ſæpè ſic bona opera interficit, vt hæc ſe amittere ipſe, qui captus eſt, dolens cernat. Et quæ patitur damna conſiderat, nec tamen virtutis brachium contra regem Babylonis leuat.* Sic malus hoſtis perdit vniuerſam hominis ingenuitatem; ſic ſed eius animo omnem regalẽ decorem exſufflat: vt miſerum factus homo mancipium, videat, & noſcat mala ſibi imminentia per culpas, & tamẽ feratur ad illas. Sic Hieroſolimorum horrendam calamitatem, & captiuitate legẽs ipſe Hierem. Threnorum. 1. ait: *Facti ſunt hoſtes eius in capite, inimici eius locupletati ſunt; quia Dominus locutus eſt ſuper eam propter multitudinem iniquitatum eius: paruuli eius ducti ſunt in captiuitatem ante faciem tribulantis.* Quanta hæc miſeria, quòd paruuli ducantur captiui ante faciem tribulantis, hoc eſt videntes, & noſcentes eos, qui tribulationem incutiunt, & minimè illis reſiſtentes. Hæc ſumma eſt captiuitas, illamq́; patitur miſer homo, cũ eo peruenit, vt noſcat diaboli tyrannidem, vitiorũ mala, & nihilominus ab illis feratur. Aiebat D. Paſcaſ. lib. 1. in lament. Hierem. fatus: *Quæ nimirùm captiuitas valdè horrenda, cum & traheris multis irretitus laqueis, ne ab his defleẽti, aut ceſſare queas, ante faciem tribulantis. Vides namq́, quo duceris, & ſentis à quibus minaris, nec tamen reluctari prævales, nec reſiſtere.* Quid horribilius?

Hierem. 39

D. Greg.

Hierem. 1

D. Paſcaſ.

lus? Quòd mancipium miserius? Noscit tribulantem culpam, vides solam parturiri tribulationem à peccato: considerans te in gehennam ferri, & penè sentis vim æternarum flammarum, & interea, nec reluctaris, nec resistis ad hæc trahenti voluptati. Quisquis sic te geris vniuersam hominis amisisti ingenuitatem, mancipium es vitiorum summe miserabile.

CAPVT II.

De seruo fideli, & prudenti.

PRÆLATIS suæ Ecclesiæ formam instituens Dominus, è mundialium Dominorũ domo seruum antesignanum in medium producit; cuius & vigilantiæ, & fidelitati, & prudentiæ se cõformare debent Prælati, ne se putẽt Dominos, sed ministros, qui à verò Domino, vel præmium ministerij, vel pœnam desidiæ recipient.

Matth. 24. Vigilate ergò, quia nescitis, qua hora Dominus vester venturus sit. Illud autem scitote quoniam si sciret pater familias, qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. Ideò & vos estote parati; quia qua nescitis hora, filius hominis venturus est.

§. I.

Vigilantis animi mors, non est mors dicenda.

QValiter vigilans paterfamilias non sineret perfodi domum suam? An potest aliquomodo fieri, ne terrena nostra, inhabitatio corrumpatur? Si ergo aduentus furis dies est mortis, qua domus corporis corrumpitur, perfoditur, quis hanc effossionem vitabit, & mortem deludet? Equidem quivigilans inuẽtus fuerit die mortis, sic mortem deludet, vt eius mors non sit mors, sed sola mortis vmbra. Verissima est illa vox martyrum, cùm sub tyrannorum gladijs occũberent Psal. 43. *Operuit nos vmbra mortis.* De quo aiebat D. Greg. lib. 4. Moral. cap. 17. *Quos enim constat, non spiritu, sed sola carne mori, nequaquam se vera morte, sed vmbra mortis dicũt operiri.* Et si trãsfodi latera videas martyris, & si iustum mori videas, nõ æstimes illam veram transfusionem, sed nec mortem æstimes illã, sub qua solum cadit corpus, animus vigilantissimus, & cum lampadibus ardentibus inuenitur. Hæc non mors, sed vmbra quædã, & similitudo est mortis. Ex quo aiebat Paul. ad Rom. 6. *Si enim complãtati facti sumus similitudini mortis eius, simul, & resurrectionis erimus.* Vt resurrectionem astrueres, mortẽ debuit præmittere; ille enim, qui moritur resurgit, sed qualem mortem præmittit? Similitudinem dixit mortis, dum ait: si complantati facti sumus similitudini mortis eius. Cur non dixit mortem, sed similitudinẽ mortis? Loquebatur Paulus de his, qui in Christo moriuntur, qui adeò in ipsa morte vigilant, vt & mortui audiant vocem filij Dei, ijs autem non mors, sed mortis similitudo potest accidere. Ait D. Cyril. Hierosol. Catechesi mystagog. 2. *Non dixit; complantati sumus morti, sed similitudini mortis. In nobis autem mortis quidem, & passionum quædam est similitudo: salutis verò non similitudo, sed veritas* Dum vigilantes, & cum lampadibus inueniamur, non erit in nobis mors, sed mortis quædam similitudo in vera acquisitione æternæ vitæ Apocal. 5. *Et vidi, & ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio seniorum agnum stantem tanquam occisum, habẽtem cornua septem, & oculos septem* Præteritã agni mortem signãs, cauit vocare illum occisum, sed quasi occisum. Cur nõ potius occisum vocat? Nonne verè occisus fuit? Nonne veram mortem subijt? Nonne vulnerum cicatrices adhuc impressæ veram mortem, & occisionem notabãt? Quid ibi erat, quòd inter tot veræ mortis signa, faceret apparere mortem, non veram mortem, sed similitudinem? Videt agnum cicatrices veræ mortis habere, sed videt eundem septem oculis vigilantissimis insignitum; & qui noscitur tot oculis vigilans, nequit dici veram mortem, sed mortis quandam incurrisse similitudinẽ. Qualis mors esset ei, qui tot oculis vigilasse noscitur circa illam? Ad hæc Iob cap. 21. vt aliquale remediũ suggereret impio, ait: *Quis arguet corã eo viam eius? Et quæ fecit, quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur, & in congerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis Cocyti,*

D. Greg.

Ad Ro. 6.

D. Cyril.

Apoc. 5.

Iob 21.

&c.

&c. Quę verba apud Vatablum, sic apertius in rem præsentem leguntur: *Efferetur, nimirum, ad sepulchrum, & in acerbo vigilabit. Vt ei dulces sint cespites torrentis*, &c. Expēde, quid cupiat vir sanctissimus ad remedium viri impij; cupit, vt quis illi prædicet viam eius; viam vniuersæ carnis; nimirùm, quod efferendus aliquādo ad sepulchrum sit; quod si sciat, si norit, proculdubio vigilauit in congeriæ mortuorū; vigilabit, præ solicitudine imminentis mortis. Sed quid, si vigilet? Pulchrè ait: *In acerbo vigilabit: Vt ei dulces sint cespites torrentis.* Vigilanti enim nihil durum, nihil acerbum, & amarum mortis torrens affert; sed amaritudine mortis abolita, mors dulcis, quasi non mors sit, manet. Non longè abest Catenæ auctor, aiens: *Quis impio coram, palamque dicat, vitæ suæ omnis finem esse mortem, vt is hac ratione compungatur? Vt ad tumulum meditans præsolicitudine vigilet? Dulces facta sunt ei silices torrentis, &c.* Audita imminente morte, quis impius non compungatur, & ad tumulum meditans non vigilet? Fœlix, qui pro morte sic vigilauerit; & sepulchrale marmor, & terra, & mors nō erit illi grauis, sed leuis, sed dulcis, & non tam veræ mortis, quam adumbratæ signa dabit. Meritò des virginibus exeūtibus cum lampadibus obuiam Sponso dicitur Matth. 25. *Dormitauerunt omnes, & dormierunt*; quod si quæras, qualis hic somnus erat? Ait D. Hilar. ibi: *Expectantium somnus credentium quies est; & in pœnitentiæ tempore mors temporaria vniuersorum.* Non equidem mors, sed somnus, sed mortis similitudo dicitur mors, quę accidit vigilantibus in pœnitentia.

Vatabl.

Matt. 25

D. Hilar.

§. II.

Maxime mollescit obsequium, dum non alieno Domino exhibetur.

VIgilare iubemur, quia nescimus, qua hora, Dominus noster veniat, *quia*, inquit, *nescitis quā hora Dominus vester venturus sit*; non ait solum, quod Dominus venturus sit, sed notanter dixit, quod *Dominus vester, &c.* Cur addidit illud *vester*? Petebat ab hominibus, quod vigilarent, quod excusa quiete, & somni delectamento vigilias agerēt, quod ne durum videretur, simul explicuit Dominum, pro quo illæ vigiliæ fiebant, non alienum aliquem, sed verissime nostrum esse. Quod enim obsequium non mollescit, dum Domino non alieno exhibetur? Notissima sunt Magdalenæ obsequia, & seruitia, quibus Domino militare cœpit: Luc. 9. domo egressa, afferens alabastrum vnguenti, Simonis Pharisæi domum intrat, stat Iesu ad pedes, illos lacrymis rigat, vngit vnguento, capillis abstergit. Qualia hæc obsequia ad nobilē fœminā? Voluisset Iesu ad pedes procumbere; expectasset secretum templi, vel in domo sua, vel in fratris domo vocasset magistrum, ibique procubuisset ad pedes. Cur sic audet in Simonis domo? Cur & verecunda, & aspera obsequia non in sua domo, sed in aliena exercet? Pulchrè D. Augustus. Psalm. 56. ait: *Irruperat in habitaculum alienum, sed non accesserat ad Deum alienum.* Hoc vnum procuratum fuit, ne Dominus esset alienus, sed suus esset Dominus verus, & dum non seruiat alieno Domino, sed suo, nullum dedignatur obsequium exhibere. Nihil alienum à se putat nobilis fœmina exhibitum Domino non alieno. Dauid Psalm. 44. sic animam fidelem monebat: *Audi filia, & vide, & inclina aurē tuā, & obliuiscere populū tuū, & domū patris tui. Et cōcupiscet rex decorem tuū: quoniam ipse est Dominus Deus tuus*, &c. Dura equidem petit Dauid, petit quod in audiendo Dei verbo vigilet, attentasque habeat aures anima: quod patriæ renuntiet, quod parentibus vale dicat. Sed vnde tam dura obsequia tēperat? Ipse ait: *Quoniam ipse est Dominus Deus tuus*, & nullum durum obsequium, quod nō alieno, sed proprio, & naturali Domino exhibetur. Sapienter D. Chrysostom. ibi ait: *Oblibiscere populum tuum, & domum Patris tui, nō venis enim ad alienum quempiam, sed ad eum qui te fecit, & est omnibus tibi propinquior, & de te est solicitus, tuique curā gerit. Ipse enim est Dominus tuus.* Semper hominibus amicū, & suaue obsequium, & seruitium est, quod proprio, & naturali Domino præstatur, & non alieno. Illa vere summa infœlicitas est, quod iuxta Oseas 7. alieni comedant robur tuum: vnde summam calamitatem Samsonis depingens Textus, Iudic 16. ait: *Eruerūt oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt.* Quāta hęc calamitas hominis peccatoris sit, explicat D. Paulinus epist. 4. inquiens: *Visu suo vacuus, operosus alieno stat in via peccatorum, compeditus vinculis cupiditatum suarum, saxū cordis sui pertinacia iniquitatis induratū, quasi molam versat, farinam hostibus suis de corrupta animæ suæ fruge conficiens. Qui enim peccatum operatur, de mola vitæ suæ hostile triticum molit, vt Zabulū pascat, cui panis fit anima, quæ sibi fames est.* Quid miserius? Sic homo cupiditatibus seruiens alienorum fit vilissimum mancipiū, qui ingenuū posset prēstare obse-

D. Aug. Psal. 44. Chrysost. Iudic 16. D. Paul.

quium Domino ſuo. Ad hęc monebat Sa-
Prou. 5. piens, Prouerb. 5. *Ne des alienis honorem tuũ, & annos tuos crudeli. Ne forte impleantur extranei viribus tuis: & labores tui ſint in domo aliena.* Idem reputatur alienus, & crudelis, cui ſeruire nunquam non eſt homini calamitoſum, & valde miſerum.

§. III.

Quandiu præ oculis Deum, & ſalutem habueris, ferè inexpugnabilis exiſtit.

SI pater familias ſciret, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non ſineret perfodi domum ſuam. Vbi expende, quod opus ageret pater familias, ne ſineret perfodi domum, hoc enim opus faceret, nimirùm, *vigilaret vtique.* Non dicitur, quod pugnaret, quod manus confereret eum hoſte, quod iacula mitteret, ſed ſolum, quod vigilaret, & eo ſolum quod vigilaret, quod vigilantibus oculis Deo intenderet, & ſaluti, domũ ſuam ferè inexpugnabilem redderet inimicis. Nõ prius minabitur ruinas murus Chriſtianæ fortitudinis, quàm interior oculus in Deo, ſaluteque proſpicienda incipiat dor-
Thren. 2. mire. Ierem. Thren. 2. ait: *Factus eſt Dominus quaſi inimicus: præcipitauit Iſrael, præcipitauit omnia eius, diſſipauit omnes munitiones eius, & replenit in filia Iuda humiliatum, & humiliatam.* Erat Iſrael ſub fortiſſimis mœnibus, validiſſimis munitionibus vndique cinctus, acceſsit Dominus in hoſtibus, & prius præcipitauit Iſrael, deinde mœnia, tandem munitiones. Nouum & inauditum hoc expugnationis genus videtur, in vrbium enim expugnatione prius mœnia, munitioneſque quatiuntur, præcipitantur, deinde per murorum rupturas, ad intus agentem populũ trãſitur. Cur Domine inuertis expugnationis ordinem? Cur prius Iſraelem præcipitas, & poſt hunc vadis ad mœnia? Cur non prius mœnia petũtur? Equidem dum Iſrael, hoc eſt, videns Deum ſtat, & mœnia, & munitiones apparent inexpugnabilia, quæ minime diruentur, niſi prius ad Deum intendente oculo diruto. Aiebat D. Paſchaſ. ibi
Paſchaſ. lib. 2. *Notandum, quod primũ præcipitat Iſrael, quãdo mũdutiã cordis aufert, ne diuina poſſit videre: tũc deinde præcipitauit omnia mœnia eius.* Oculorum vigilantia eſt, quæ mœnia, & munitiones firmat: dum oculus Deo intendit, diuinis inſtat, inexpugnabilia domus mœnia redduntur. Cadunt facile mœnia, vbi primum ceſſabit oculorum vigilia, & ad Deum intentio; hæc ſi nunquam ceſſaſſet, nec lapillus murorũ corrueret. Eliſæus magiſtri deſiderabat ſpiritum duplicem, nimirùm, ſpiritũ fortẽ tyrannorũ domitorẽ, & vniuerſis incõmodis ſine ruina ſua potẽtia reſiſtere. Illi autem dicitur, 4. Reg. 2 *Si videris me quando tollar à te, erit tibi,* &c. Expẽ
4 Reg. 2. de quid petatur pro obtinendo ſpiritu duplici, ſpiritu inſuperabili; ſola petitur oculorum vigilia in magiſtrum. Hinc Actor. 1. de aſcendente in cœlum locutus Lucas præ omnibus alijs notat, quod *videntibus illis eleactor. 1.* *uatus eſt*: ſed cur notat Lucas quod diſcipulorum intentis oculis in Ieſum, Ieſus eleuabatur in cœlum? Quid hoc ad gloriam Ieſu? Quid ad diſcipulorum commodũ? Equidem ipſe Lucas c. 24. Euangelij ſcripſerat leſum promiſſum factũ diſcipulis his verbis:
Luc. c. 24 *Et ego mitto promiſſum Patris mei in vos, vos autem ſedete in ciuitate, quoad vſque in duamini virtute ex alto* Promiſerat Dominus duplicem ſpiritum, nimirum potentem, & inexpugnabilem virtutem, qua nihil deperdere poſsint Apoſtoli, pro cuius inexpugnabilis virtutis acceptæ ſigno, ſapienter ponit Lucas, quod videntibus illis eleuatus; vbi enim oculi diſcipulorum ſic Domino intenti fuerunt, vt à Ieſu nolu rint ſeparari, non poterat non venire illis ea virtus, & fortitudo, qua prorſus redderentur in expugnabiles. Adhæc aiebat D. Bernard. ſer. 3. in Aſcenſ.
Bern. *Nihil eſt, quod habeant perdere, vel debeant alĩ ni tui Domine Ieſu, quia videntibus illis es eleuatus in cœlum, & deſiderantibus oculis te ſecuti ſunt gradientem in multitudine fortitudinis tuæ.* Quid perdant, qui ſic præoculis Ieſum habent? Quam ruinã patiantur, qui ſic ad Deũ vigilant, vt minime ab eo oculos velint ſeparare? Quiſquis ſic Deo vigilas, ride inimicorum iacula, Deũ ipſum habes, qui te protegat muro inexpugnabile. Ter audio Mariam Magdalenã obſequio, diuino inuigilaſſe, primum apud Simonem Phariſæum dum pedes Ieſu lauat lacrymis, rurſus apud Bethaniam dum eius inungit caput, tertio domi, dum ſecus eius pedes ſedit, vt verba vitæ capiat. In his omnibus vni inuigilat Domino, vni illi intendit dimiſsis alijs, & in his omnibus impugnationes patitur. Simon eius laſciuiam notat, Bethaniæ eius carpũt diſcipuli prodigalitatem, domi Martha de illa queritur. Quid inter has impugnationes Maria? Vni Chriſto intendit, & eo ſolũ quod tacens vni intendit Domino, Dñs ſit pro illa murus inexpugnabilis. D. Bern. ſer. *D. Bern.*
3. in Aſſump. ait: *Vide prærogatiuã Mariæ, quẽ in omni cauſa habeat aduocatũ. Indignatur ſiquidẽ Phariſæus, cõqueritur Soror, etiã diſcipuli*

mur-

murmurant: vbiq; Maria tacet,& pro ea loquitur Christus. Hæc est prærogatiua vigilantis oculi, oculi nimirùm semper in Deum fixi, quales erant oculi Mariæ, quòd nulla cadat impugnationa, sed inexpugnabilem propugnatorem habeat Christum.

§. IIII.

Deus ex se non consueuit funditùs aliquem perdere.

VIdes in præsenti Dominum personam agere furis, sele furem minatur futurũ. Et qualis fur erit hic diuinus? Qui veniat fodere domum tuam: non metuitur ab hoc fure euersio, sed effossio domus; quando is est Deus, qui etiam iratus non cõsuescat extremam perditionem inducere. Apud Iob cap. 1. dicebat malus nuntius: *Repente ventus vehemens irruit à regione deserti,& concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit liberos tuos, & mortui sunt.* De penè simili vento à deserto veniẽte locutus Oseas cap. 13. ait: *Adducet vtentem ventum Dominus de deserto, &c.* Itaque Oseas Dominum ponit adductorem ventorum de deserto, nuntius autem ille, nihil de Domino dicit, sed solũ ait, quòd ventus irruit. Cur non dicit, quòd à Domino fuit adductus? Vbi ventus dicebatur totã domum funditus euertisse, merito cauet vocare Dominum adductorem eius, Dominus enim nihil consueuit facere funditus perire. Pulchrè D. Hieron. in Oseam, ait: *Neq; in Iob scriptum est, quòd ventũ de deserto Dominus adduxerit, sed nomen Domini tacitum est; vt vẽtus de solitudine, qui contra sanctum virum sua venerat voluntate, contraria posset accipi fortitudo: & venti, qui domorum fundamenta subuertunt, vtique ad bonam partem non poterũt referre.* Vbi aliqualis domus effosio est, Domino potest attribui, qui trascens aliquando, vt fur venit somnolentiam seruorum castigans. Vbi autem nõ domus effosio sola, sed extrema subuersio à fundamentis ipsis innũitur, non id opus est diuinissimi furis, sed rebellis illius latronis, cuius cordi est extrema hominũ ruina. Patet euidentissime quòd veniat damnũ à diuinissimo fure, ex terminis appositis misericordiæ diuinæ, quæ semper immiscetur ipsi iræ. Hierem. Thren. 2. aiebat: *Factus est Dominus quasi inimicus, præcipitauit Israel, &c.* Israelis peccata Dominum prouocabant, diuinam acuebant iram: quid tunc Dominus tot peccatis exacerbatus? *Factus est,* ait, *Dominus, quasi inimicus;* non se in inimicum omnino trãsformat, sed solam vmbram,& imaginem quandam sumit inimici. Ibi D. Paschas. lib. 2. *Mira dispensatione temperat sententiam seueritatis, dum quasi & non ex toto inimicus dicitur: quia & si videatur ciuitatem deserere in manibus hostium, & affligere aliquoties, in tantum vt penitus destituta credatur: non de crudelitate inimicia rum forte venit, sed de prouidẽtia pietatis, vt ad eum flagellata redeat* Semper in Dei ira, aliquis splendet misericordiæ radius;& si iratus Dominus perditionem inferat, nunquam à fundamẽtis perdit, quin potius fundamentũ relinquit misericordiæ expostulandi. Ecce tibi dormienti Nabuchodonosor diuinus adest fur Dan. 4. fortiter clamat: *Succidite arborem, & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius: fugiãt bestiæ, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius. Verumtamen germen radicum eius in terra finite, &c.* Magna Dei ira circa arborem manifesta est, quæ & fructus, & folia, & ramos,& trũcum ipsum succidit, sed inter succidendam arborẽ radices finit in terra prorsus intactas. Cur & radices non euellis Domine,& perdis, quando & fructus perditioni mandas? Non ea est ira Dei, quæ à fundamentis euertere amet, percutit, succidit, cõfodit, verùm fundamenta relinquit, ex quibus, dum in hac terra sumus, possint per pœnitentiam damna reparari. Aiebat Richar. Victor. lib. 2. de eruditione inter. hom. par. 1. cap. 24. *Iubet germen radicum eius in terra finere, vnde possit iterum reparari, & ad pristinam plenitudinem reformari.* Sic nouit Deus irasci, vt finat, vndè damnum possit reparari.

Iob 1. *D. Hier.* *Hiere. 2.* *D. Pasch.* *Dan. 4.* *Ric. Vict.*

Matth. 24. Quis putas est fidelis seruus,& prudens, quem cõstituitur Dominus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?

§. V.

Odiosa est in Prælatis species, vel nomen dominatus.

QVos super familiam suam constituit Deus, nomine adhuc insignit seruitutis; constitutum super familiam,& prælatum cæteris: nihilominus seruum vocat. Cur non magis vocat,& Principem, & Dominum?

Cauet Dominus in ſuis electis prælatis, vel ſpeciem, vel nomen dominatus oſtendere, quòd nouit ſubditis maximè odioſum. Maximus ille Princeps Iſraelitici populi Ioſue cap. 1. ait ad populares: *Mementote ſermonis, quē præcepit vobis Moyſes famulus Domini, &c.* Inducit Moyſem præcipientem populis, & vocat illum famulum Domini; potuiſſet vocare ducem, & Principem veſtrum, quando eius præcepta meminit. Vt diceret: Memētote ſermonis, quem præcepit vobis Moyſes, magnus ille Princeps, & Dux veſter. Nōne Moyſes Princeps erat à Deo conſtitutus habens ius præcipiendi populis? Cur ergò, dum præcepta eius meminit Ioſue nō Principem vocat, ſed famulum Domini? Vocat ſeruum Domini, vt omni ſpecie dominatus ablata, imò vel ipſo ablato dominatus nomine molliretur apud ſubditos poteſtas præcipiendi. Aiebat enim Maſius ibi: *Moyſes mā datum ipſis reuocat in memoriam, & vt id quoq; durum, vtpotè hominis in homines, videri nō poſſit, nominat illum Dei ſeruum.* Nil magis ſtudet in prælato, quàm penitus auferre duritiem dominationis, vt nec in ipſo imperio appareat Dominus. Sic qui diuinum ebibunt ſpiritū in dignitate conſtituti nil magis curāt, quàm vel dominationis vmbram abſcondere. Memorabat Dominus Luc. 12. ſe in paterno iam regno conſtitutū, & qualia ibi retributurus erat ſuis ſubditis dona: & quaſi de alio locutus, ait: *Beati ſunt ſerui illi, quos cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amē dico vobis quod præcinget ſe, & faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis.* Dixerat venturum Dominum ad ſeruos ſuos, & ſtatim ſubdit illum præcinctum, & miniſtrantem. Si illum dicis venturum Dominum, cur tàm ſubito oſtendis illum famulum? Imò cur tot ſigna in illum ſeruorum cōgeris, dum & præcinctum, & tranſeuntem, & miniſtrantē facis? Ideò tot ſigna ſeruorū congerit, vt inter illa, quòd de Domino dixerat non appareat, ſed prorſus lateat. Id quod acutè notans Chryſol. ſer. 24. ait: *Præcinget ſe Deus, & faciet ſeruos diſcumbere, & miniſtrabit eis. En mutatio inaudita rerum, en terribilis correptio dominationis.* Semel ſe in dominatione oſtēderat, dum venturum Dominum præmōſtrabat, ſed vix id dixerat, & quàm primum corripit dominationis vocabulum, & ſe etiā in gloria conſtitutum non dominantē, ſed miniſtrantem declarat. Iuxta quod D. Petrus. 1. canon. 5. monebat vniuerſos prælatos. *Neq; vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo.* Abſcidit à prælatis omnem dominatus ſpeciem, ſed præcipuè, abſcidit dominatum in cleris, hoc eſt iuxta D. Cyril. lib. 1. in Iſaiam orat. 3. in populo, qui ſors Domini eſt. Hoc dixerim propter religioſorum prælatos, qui vaniſsime ſeſe efferūt prælatione, non attendētes, quàm turpe, & odioſum eſt dominatum oſtendere, in populo, qui nō illorum, ſed Dei pars eſt. Præficeris populo Dei, ideò & illius Dominum te debes putare? Abſit; prælatio in populo Dei, non dominationem, ſed miniſterium èffert. Pulchrè aiebat D. Ber. lib. 3. de conſider. *Nunquid nō & villa villico, & paruus Dominus ſubiectus eſt pædagogo? Nec tamen villæ ille, neque is ſui Domini Dominus eſt. Ita & tu præſis, vt prouideas, vt conſulas, vt procures, vt ſerues. Præſis vt fidelis ſeruus, & prudens, quem conſtituit Dominus ſuper familiam ſuam, vt det illis eſcam in tempore. Hoc eſt, vt diſpenſes, non imperes.* Nihil quod dominatum oleat, permittit Deus prælatis in populo ſuo, adeò vt prorſus neſciam, vndè ſeſe extollere poſsint de dominatus faſtu. Hieremiæ cap. 1. ait Dominus: *Ecce conſtituite hodie ſuper gentes, & ſuper regna: vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſsipes, & ædifices, & plantes.* Expende ſublimitatem dignitatis, qua Hieremias à Deo cōſtituitur ſuper gentes, ſuper regna; & qualia erunt munera, aut ſigna tantæ dignitatis? An ceptrum aureum? An diadema? An thronus? An virga? Abſit: imò nihil illi permittitur, quòd Dominum oſtendat, ſed quòd oſtendat, vel fabrum, vel hortulanū. Acutè ex his D. Ber. lib. 2. de cōſider. fatur: Vt euellas, & deſtruas ædifices, & plantes. *Quid horum faſtum ſonat? Ruſticani magis ſudoris ſchemate quodam labor ſpiritualis expreſſus eſt. Et nos igitur, vt multum ſentiamus de nobis, impoſitum ſenſerimus miniſterium, non dominium datum. Diſce exēplo prophetico præſidere, non tàm ad imperitandum, quā ad factitandum, quòd tempus requirit. Diſce ſarculo tibi opus eſſe, non ſceptro.* Hoc dicebat Bernardus ſummo Pontifici. Prælatorum maximo, quid ſi ageret, cum faſtuoſis religioſorū prælatulis? Si qui horum aliquando fuerunt, de illis dixit D. Leo epiſt. 84. cap. 1. *Dum dominari magis, quàm conſulere ſubditis quærunt, placet honor, inflat ſuperbia, & quod prouiſum eſt ad concordiam, tendit noxam.* Sic ille.

Ioſue 1.

Maſius.

Luc. 12.

Chryſol.

1. Cano. 5.

D. Ber.

Hierem. 1

D. Bern.

D. Leo.

§. VI.

Turpiſsima eſt in viris Eccleſiaſticis bona temporalia ſibi adquirendi ſolicitudo.

ECce tibi miniſtri euāgelici forma, cuòd nimirum cōſtituatur ſuper familiā [illegible], vt

vt det illis cibum, non vt acquirat sibi, sed vt det. In hoc super omnes emineat, & quasi à sublimi fulgeat; imò hoc illum omnibus superiorem ostendat, quòd minime solicitus sit erga propria lucra temporalia. Et quidē turpissime sublimitatem perdit, & repentibus sese æquat subditis Christi minister, qui proprijs temporalibus lucris inhiat. Dominus
Osea. 3. per Oseam cap. 4. *Gloriam eorum, in ignominiam commutabo. Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum sublevabūt animas eorum. Et erit sicut populus, sic sacerdos.* Et quanta hęc ignominia sacerdoti, quòd sit sicut populus? Quanta ignominia est pastori, quòd sit sicut ouis. Constitue tibi ob oculos pastorem hominem, ratione præditum, erectæ in cœlum forma gradientem, oues à diuerticulis in vtiliora pascua minantē, qui subito mutatus, ad similitudinem ouium curuetur, manibus reptet, roscidas herbas sibi captet, & pecudum diuerticula amet. Quid fœdius? Quid turpius pastori? Totam hanc fœditatem, & turpitudinem incurrit, sacerdos, qui instar popularium, teporalib⁹ inhiat lucris
D. Bern. proprijs. Ad hæc pulchrè D. Ber. epist. 42. *Cur qualis populus, sic sacerdos? Enim verò si sacerdos pastor est, & populus oues: dignum est, vt in nullo appareat pastor ouibus dissimilis? Si instar mei, qui ouis sum, pastor meus, & ipse incurbatus graditur, vultum gerens deorsum, & terrā semper respiciens, & soli ventri mēte ieiunus pabula quæritans, in quo discernimur? Decet ne pastorē more pecudum sensibus incubare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis, & non potius erectum stare, vt hominem: cœlum mente suspicere: quæ sursum sunt, & quærere, & sapere, non quæ super terram?* Summum hoc pastoris est inquinamentum, vel pecudibus non apparere superior, sed ad easdem cùm illis currere herbas, & eisdē lucris habendis inhærere. Quid pastori, & fœno? Quid viro Christi ministro & lucris tēporalibus? In duce populi Israelitici Sāsone extremæ ignominiæ habemus
Iud. 16. exemplar; de illo dicitur Iud. 16. *Quem cum apprehēdissent Philisthiim, statim eruerūt oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt.* Quāta hæc ignominia fuit duci Samsoni? Fallar, si se ipse pateretur sic videre exæquatum iumenti, eiusdemq; rotæ volubilitati, cùm iumentis intentū; ideò fuit necessum, vt prius excęcaretur, deindè catenis ligaretur, deindè vi, & coactione, tàm ignominioso ministerio seruire cogeretur. Et adeò turpe, & infame ministeriū, quòd tàm violentū extitit Israelitico iudici, Christianis pręsulibus, Christi ministris amicū, & gratiosum erit? Planè de his
Brigitta. ait sancta Brigitta lib. 4. cap. 126. *Cū enim tēporalia ista appetuntur, & offeruntur, sic excæcat oculos animæ, & rationis, quòd dulcius videatur stare, cū Samsone ad molam curæ mūdialis, quā cum sponsa Ecclesia ad dispensationem curæ pastoralis.* Et cui ministrorū non dulcior sit, & suauior solicitudo volubiliū rerū; quā æternæ pascuæ dispensatio? Quis nō citius euolet ad molam proprij lucri, quàm ad mēsam spiritualis alimoniæ ministrādę populis? Sic qui super familiā constituebatur à Deo, turpiter exęquantur mancipijs temporaliū bonorum, & in nullo superiore specudibus sæcularium hominum, vt ferant pariter ignominiā illorū. Excludenda ergò à Christi ministro omnis cura de habendis tēporalibus bonis, ne fœdissimam maculā inferat Christianæ? Equidem excludenda illi est cura de bonis temporalibus habendis ad lucra propria, non ad Christi pauperum alimoniam. Quisquis Christi minister es, super eius familiā constitutus accipe, nō vt tibi reponas, sed vt des cibum: accipè non in propriū peculium, sed in dispēsationem. Seruus Elisæ Giezi. 4. Reg. 5. vt sibi Naaman leprosi ac- *4. Reg. 5.*
quireret munera aiebat: *Dominus meus misit me ad te dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filijs Prophetarū: da eis talētum argenti, & vestes mutatorias duplices.* Hoc prætextu Principis Naaman argentū Giezi exposulabat; & accepit argentū, sed & fœdissimum lepræ malū simul habuit. Exultassent hìc, qui religiosas virtutes carpunt, & Giezi lepram, nempè auaritiam damnatā condemnāt multis clamoribus, in viris Ecclesiæ lumini datis. Ecce lepra Giezi, captatur Principatum aurū, & argentū, præ textu sustentandi adolescentes ex filijs Prophetarum, & sic vacuantur thesauri. Hoc nō est vitium lepra fœdius? Hoc nō fecit Giezi? Vtinam Giezi non sibi, sed filijs Prophetarū requireret aurum, & haberet argētū, nullam indè maculam incurreret. Verùm merito auaritiæ luit pœnas, quia vni sibi, & non Prophetarum filijs aurum adquisierit. Pulchrè enim ait D. Petrus Dam. lib. 6. epist. 32 *Pet. Dam.*
ait: *Giezi sanè puer Elisæi si Prophetarum filijs, vt mentitus est, argenti talenta suscipiendo, consuluisset, nequaquam subeundæ lepræ sententiam pertulisset. Nàm idcirco plaga percussus est, quā dator amiserat: quia non ad hoc aliena suscepit, vt in opus pietatis expenderet, sed vt suæ concupiscētiæ satisfaciens proprij iuris possideret peculium.* Qui nō proprium ditare peculiū amat, nilq; sibi quærit, sed Prophetarū filijs sustētandis cōsulit, is nō leprā, sed gloriam habet apud Deū, & homines. Quā gloria multi viri religiosi illustrantur, qui verè spiritu pauperes, dum nec obolū sibi reseruant, in gentes co-

pias pro ſuſtentandis Prophetarum filijs, hoc eſt, religioſorum familijs à Principibus ſæculi acquiſiuere.

§. VII.

Illi Euangelij miniſtri aptiores, quos nulla proprij lucri tenet ſolicitudo. Vbi quàm infideles, qui ad lucra reſpiciunt temporalia.

MErito Euangelici miniſtri forma in eo ponitur, quòd det fideliter ſpiritualis alimoniæ cibum, nõ quod ſibi aliquod proprium lucrum temporale acquirat. Nullus enim aptior miniſter, quã ille, qui nihil ſuũ quærit, qui nullum proprium lucrum intendit acquirere. Actor. 4. ſic exponitur Apoſtolorum æconomia: *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nec quiſquam eorum, quæ poſsidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Et virtute magna reddebant Apoſtoli teſtimonium reſurrectionis Ieſu Chriſti.* Expende quid ſimul textus coniungat; & quod nihil ſuum reſpiciebant, & quod magna virtute prædicabãt Apoſtoli; quid ad virtutem euangelicæ prędicationis fuit neceſſum adiungere virtutẽ, qua nihil reſpiciebãt ſuum? Equidem illi, & virtute magna, & fructu magno prædicationis euangelicæ exercent munus, qui nullum proprium lucrum attendunt in illa. Ex quo dicebat Pet. Dam. lib. 1. epiſt. 18. *Illi dumtaxat idonei ſunt ad prædicationis officiũ, qui nullum terrenæ facultatis poſsident lucrum, & dum aliquid ſingulare non habent, communiter omnia poſsident. Nihil ſcilicet habentes, & omnia poſsidentes. Iſ nimirum, dum nullis terrenarum rerũ præpediuntur obſtaculis, expediti ſtant pro Dominicis caſtris in campo certaminis; & qui rebus exuti ſolis virtutum armis accincti gladio ſpiritus aduerſus vitiorum dimicant acies, idonei bellatores ſunt oblucłantiũ hoſtium obtruncare ceruices.* Proprijs renuntiet lucris, qui miniſterium Apoſtolatus implere cupit, qui fortiter in euangelico duello pro vitijs extirpandis, & introducendis virtutibus ſtare cupit. Fallar ſi multos peccatores mactet Chriſto, qui ſua quærat, & proprium aliquid ſibi acquirere curet. Deut. 20. Lex ſaltem Deuther. cap. 20. ſic habebat: *Quis eſt homo, qui plantauit vineã, & necdum fecit eam eſſe communem, de qua veſci omnibus liceat? Vadat, & reuertatur in domũ ſuã, ne forte moriatur in bello, & alius homo eius fungatur officio.* Merito timet lex mortem in bello obuenturã illi, qui ſuis habẽdis ſtudes, nihil propriũ cæteris renũtiat. Id quod reſpiciens Petr. Dam. vbi ſupra ait: *Bello impares ſunt, & eneruiter cedunt, qui communibus nõ cõtenti, peculij ſingularis ambitu proprie aliquatenus grauari.* Pet. Dam. In euangelico bello pro expugnandis animabus ille magna prævalet virtute, qui omnia ſua renuntiat, qui proprijs ſtudet debilis eſt, & impar tanto bello; nil enim ſic eneruat Chriſti miniſtros, quàm amor proprij lucri. Mirabatur D. Bern. ſuis temporibus multos Eccleſiæ miniſtros per Hiſpanias tranſire, paruo, aut nullo gentis progreſſu in fide. Miſit Roma ethnica milites ſuos, & mille de Hiſpanis reputauit victorias, miſit Roma Chriſtiana miniſtros ſuos in Hiſpaniam, & vix vlla victoria auditur. Cur adeò imbecilles miniſtri Chriſti, qui mũdi milites adeò fortes extiterant? Audite Ber. lib. 3. de conſid. fantem: *Eunt & redeunt per medium illorum, aut tranſeunt ſecus: ſed quid hoc adhuc, cũ illis egerint, nec dum audiuimus. Et forſitan audiuiſſemus, niſi præ auro Hiſpania ſalus populi viluiſſet.* D. Bern. Nihil planè conficiunt miniſtri euãgelicæ doctrinæ in terra, in qua illis arridet aurũ, de quo ſibi propria lucra parant. Quid nõ dicat prædicator, qui ſpectat ſibi aurum? Quomodo fidelis erit in veritate promulganda? Nullus ſpectat lucrum, qui fidus ſit in veritate tractanda. Notãter de fluuijs egreſſis à paradiſo, & rigantibus terram locutus Dominus, ait de primo Gen. 2. *Nomen vni Phiſon: ipſe eſt, qui circuit omnẽ terram Euilath, vbi naſcitur aurum. Et aurum terræ illius optimum eſt, &c.* Gen. 2. Circa quæ verba quæſtionem mouet D. Seuerianus apud Lyppoman. cur de tribus alijs fluuijs locutus Dominus, nihil dixit de fructibus terræ ab illis rigatæ, de primi autem fluminis Phiſon terra, illud notãter aſſeruit, quòd eſſet terra parturiens optimum aurũ? Crediderim, quòd in hoc rationẽ nominis Phiſon habuit; Phiſon enim eſt idem, ac *oris commutatio*, ſiue *alteratio*. Et ſanè nulla oris flumina non mutantur, nõ alterantur, vbi arridet aurum, vbi propriũ lucrum ſpectatur. Ipſe Apollo ſi fluenti cœleſti rigans terram, ſpectaret aurũ, hoc eſt, proprium lucrum attenderet, vbi hoc interceſſerit, verba omnia inuerterit, & vel amãtiſſimi Pauli doctrinam abiuraret, & ſocietatẽ. Crede mihi, nõ fidelis ſeruus euangelicus eſt, cui cordi eſt proprium lucrum, ad huius occaſionẽ verba mutauit. Luget Nazianz. orat. 3. de Pace in Eccleſiaſticis, & religioſis viris vehemẽtes alterationes, & mutationes, quibus conflictabantur, adeò vt paſsim omnia mutarentur, & amiciſsimi repente hoſtes inuenirẽtur, & ab omnibus laudatiſsimi, nulli non

li non exiſterent vituperabiles. Quarũ mutationum oris in verbis, ſenſuum in ſententijs cauſas inquirens vnam præcipuam inuenit proprij lucri cupiditatem. Accipite ſapiẽtiſsimi, & religioſiſsimi verba, & æterno
Nazian. inſculpite marmori: *Nobis nec finis, nec medius eſt vllus partim inferendorum, partim accipiendorum vulnerum; non ijs dumtaxat qui diuerſa ſentiunt, atque in fidei doctrina diſſident; verum ijs quoque, qui eandem fidem profitentur, atq; aduerſus eoſdem, & pro eiſdem conflictantur. Hoc enim illud eſt omnium improbiſsimum, aut maximè miſerandũ. Et quæ huius rei cauſa eſt? Dominandi amor fortaſſe, vel opum cupiditas, vel liuor, vel odium, vel ſuperbia, vel aliquid eorũ, quibus ne eos quidem, qui Deum nullum putant, laborare conſpicimus. Quodq; ſcitum, & lepidũ eſt, ipſe calculorum inuerſio. Nàm cum deprehẽdimur, pij atque orthodoxi ſumus, falſoq; ad veritatem confugimus, tanquam pro fide contẽdentes: idq; vnũ, vt in malis, laude dignum, imò turpe in primis facimus, quòd vitium erubeſcẽtes, ad ſpecioſius, honeſtiuſq; nomen, hoc eſt, ad pietatem trãſimus. Attonite, & verſipellis, quiſquis es, qui ita afficeris, aut, vt verius loquar, amentiſsime: hic tibi heſterno die pius erat, quonam igitur pacto hodie impius eſt, cùm nec verbo, nec re quicquam, vel addiderit, vel detraxerit, ſed in eadẽ fidei ſententia hæreat, eandem aerem exhalet, ijſdem oculis eumdem ſolem inſpiciat, aut, ſi mauis, tanquam de numeris, aut menſuris interrogatus idem planè reſpondeat? At etiam hodie libidinoſus, & ſcortator tibi eſt, qui heſterno die Ioſeph erat; & Iudas hodie, vel Caiphas, qui heri Elias, aut Ioãnes, aut alius quiſpiã ex his, qui ad Chriſti partes ſe adiunxerunt, & eadem zona accincti ſunt, atque eodem, vel fuſco, vel atro pallio contecti, quale vita ſancta, & grauis, mea quidem lege, ac ſententia, prætendit. Quin etiam pulchrum illum ſublimium virorum florem, hoc eſt, pallorem, aut compoſitam, & quietam loquendi rationem, aut inceſſus grauitatem, cùm manſuetudine coniunctam, heri Philoſophiam, hodie inanis gloriæ ſtudium appellamus, adq; eamdem aduerſus malos ſpiritus, & morbos potentiam, nunc Ieſu, nũc Beelzebud adſcribimus, & iniqua rerũ harum regula, hoc eſt, contentione, atq; iracundia, vtimur. Et quemadmodũ eadem terra ſanis quidem, ac minimè læſis, fixa, & ſtabilis eſt, ijs autẽ, qui circumaguntur, & vertigine laborant, mouetur, nimirùm aſpicientium vitio ad rem aſpectam tranſeunte: ad eum nos quoq; modum ob inimicitiã facile decipimur, nec de ijſdem rebus eadẽ amantes, & non amantes iudicamus: ac tempus multos ſanctos, & multos atheos nobis deſignat, vel potius omnes miſeros: non hoc tãtum nomine, quod nos intuendo, malum exemplar intuentur, ſed etiam quia libenter omnibus omnia conceditemus, vt nobiſcum inſaniant.* Hæc ſanctiſsimus, & ſapientiſsimus vir notabat in religioſorũ hominum ſui temporis mutationes ortas ex particularis lucri commoditate. Sanè & oris, & ſenſus mutatio erit, vbicumq; lucrum tẽporale amabitur. Et de omnibus datis verbis, dum velim meũ notes, primùm illã cauſam allatam pro diſsidijs excitatis inter eos, qui eamdem fidem profitentur, nimirùm: *Et quæ huius rei cauſa? Dominandi amor fortaſſe, aut opum cupiditas, vel liuor, vel odium,* notiſſimę hæ ſemper cauſæ fuerunt ſeminãtes inter fideles viros, diſsidia, temporale enim lucrum, quàm pacem non turbet. Secũdũ notandum venit illud, quò ait: *Cùm deprehendimur, pij, atque orthodoxi ſumus, falſoque ad veritatem confugimus, tanquam pro fide contendẽtes.* Quibus mirifice explicatur ingeniũ turbantiũ pacem ob lucra temporalia, cũ enim deprehenduntur cõtumelioſi in proximos, iniurij in fratres, infideles in dictis, falſo ad fidei veritatem confugiunt, tamquam pro fide contendentes: & multa pro fide effutiẽtes, multa in communi vociferantes, nullum in particulari fidei aduerſarium notant, nec valent notare. Si contentio tua pro fide eſt ò bone, iudices ſunt pro fidei cauſis in Chriſti Eccleſia, dic quales notaſti doctrinas fidei aduerſas, & à quo ſint prędicatæ, à Petro, vel Paulo in particulari; ne ſub fidei acclamationibus abſcondere videaris hoſtilem inimicitiam charitatis, ardentiſsimam cupiditatẽ temporalitatis. Laudo in hoc maximè ſacrũ Ordinẽ Societatis Ieſu, cuius indignus ſum filius; is pro fide ſtetit ab incunabulis, & quia pro fide ſtetit, nullam aduerſariam fidei doctrinã non notauit, non confutauit, nõ ſcriptis libris confecit. Da errorem exortum in hac tempeſtate, qui non inueniatur confoſſus à filijs Societatis Ieſu. Nullum dabis; omnes obtruncat Bellarminus, Caniſius, Valẽtia, Becanus, Turrianus, & alij, & nouiſsimos illos anglicanæ Synagogæ ſapiẽtiſsimè cõfecit Xuares. Quis Hereticus, vel erroneus in tota Germania, in Belgio, in Anglia, in Gallia, qui non ſpicula ſenſerit filiorũ Societatis? Hi veri Fidei milites, non ad illam falſo confugiunt, ſed pro illa contendunt, & dictis, & calamo. Hos imitetur, qui inter fideliſsimos homines fidem vociferatur, & in arenam pro fide deſcendat, notãs hoſtem in particulari; quòd ſi deſcenderit, hoc vnum ſcio, quòd pro fide ad armarium confugiet ſcriptorum Societatis Ieſu meę matris. Laudo etiam ſacrum Prædicatorum Ordinem, qui pro fide ſtans vbi Ludouici Molinæ Societatis Ieſu ſplendidiſsimi Theologi cõcordiam de libero arbitrio ſuſpectam habuit,

rem ad fidei Iudicem Pontificem detulit, & vel ſuſpecta commata aſteriſco notans, coram tanto iudice alacriter, & fortiter pro fide pugnauit. Sed ea erat Molinæ doctrina, quàm nec anni domuere decem, nec prælia mille; imò poſt tot prælia poſt tot doctiſsimorum hominum iacula iudicante Pontifice maximo invulnerabilis apparuit. Doctiſſimorum hominum eſt, & fideliſsimorum Chriſti ſeruorum, pro fide in arenam deſcēdere, ſuſpectas doctrinas coram Fidei iudice notare, impugnare verùm relictis iudicibus, & minimè in arenam apparētes, imò nec vllam in particulari doctrinam ſuſpectam notantes, & aulas, & populares conuentus replere longis clamoribus, quibus vociferentur, ſe aduerſus malas doctrinas pro ſolidis ſtare, hoc tumultuātium hominum ingeniū eſt, non propugnatorum veritatis. Lunaticis doctrinis intempeſtiui clamores faueant, vt vociferatori Doctori dicatur illud, quòd nō nemò clamoſæ fœminæ cantauit aiens.

Vna laboranti poteris ſuccurrere Lunæ.

Qui pro lucidiſsimo iubare ſtat, aduerſus tenebras, nō clamoribus, ſed docta lingua, ſed ſapientiæ ſibilis rem agat, non enim in igne, nec in confractione, ſed in ſibilo auræ tenuis adeſt veritatis.

Matth. 24. Beatus ille ſeruus, quem cum venerit Dominus eius inuenerit ſic facientem. Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.

§. VIIII.

Summa ſublimitas hominis eſt, quòd operibus ſuis alicui Dei nomini correſpondeat.

EXpende quando ſuper omnia extollatur à Deo homo; quando nimirùm inueniatur ſic faciens. Qualiter ſic? Vt paulò ante dixerat, nimirùm, quādo fidelis ſeruus, & prudens det illis cibum in tempore. Adeò magna res eſt, quòd fidelis ſeruus, & prudēs indiſtribuenda annona quis inueniatur? Vndè hoc tātum eſt, vt indè ſuper omnia homo extollatur? Nota nomen illud Fidelis, de quo nomine ipſe Deus gloriatur teſte Pau-

1. *Cor.* 1. lo. 1. Corint. 1. vbi ait: *Fidelis Deus, per quem vocati eſtis, &c.* Alicui autē nomini Dei operibus correſpōdere, & ſic facere, vt de nomine Dei merearis vocare, extremam attingit hominis ſublimitatem, & illum ſuper omnia facit euolare. Ad hæc D. Cyril. Hieroſol. cateche. 5. ait: *Quemadmodum enim Deus, bonus & iuſtus vocatur, & omnipotens, & opifex vniuerſorum, ſic & Fidelis Cogita ergò in quantam probe heris dignitatem, cùm diuinæ eris particeps appellationis.* Summa eſt hominis ſublimitas, qua ſe extollit, cùm ſic vitam ſuam inſtituit, vt operibus virtutum inueniatur correſpondens alicui nomini proprio diuinitatis. Vndè D. Syneſius lib. de regno ſic ſummam imperatoris ſui exaltationem animabat: *Summi regis amicus eſt, qui hic eadē cum illo appellatione gaudet, niſi nomen ementiatur. Tunc autem nō fuerit ementitus, cùm vel alterum ex diuinis nominibus in ipſo repererit.* Cùm ſic homo vixerit, vt operibus talis inueniatur, qui diuini alicuius cognominis virtutem verè exprimat, tunc in ſummi Dei amicitiā ſe reputet cooptatū. Sophar Naamathites dixit Iob cap. 20. de impiorum malis: *Hæc eſt pars hominis impij à Deo, & hæreditas verborum eius à Domino.* Quæ verba ſic ſonāt apud Græcos: *Hæc pars eſt hominis impij, & poſſeſsio honorū, quæ ſunt illi ab Epiſcopo.* Pro Domini, Deique nomine poſuit Epiſcopum: ex quo Author catenæ Græcæ omnes Epiſcopos monet, vt in illis inueniatur verè Dei nomē, quo ſe ſuper omnes extollent. Quippè ait: *Diſcant quiſquam ſit hoc loco Epiſcopus nuncupatus, omniq; ratione illius imaginē ſtudeant præ ſe ferre. Quemadmodum enim, qui regiam imitatur imaginem, in eo, quòd præclarum eſt, imitari conatur, illam item ſtudet exornare, ſic de beato Epiſcopo dicendū eſt, qui cogitatione, atque imitatione eum, qui verus eſt Epiſcopus, complexus eſt, qui tamquam Deus inter homines verſatur.* Cur diuinā non videatur contigiſſe quandam ſublimitatē, qui operibus correſpondet nomini Epiſcopi, quo Deus ipſe gaudet? Sanè qui ſic inuenitur correſpōdere alicui diuino nomini ita ſuper omnia eleuabitur, vt quaſi Deus appareat. Et quanta hæc ſublimitas hominis? Apud Gen. cap. 4. de Enos dicitur: *Iſte cœpit inuocare nomen Domini*: quaſi ipſe externā nominis Domini inuocationem inſtituiſſet. Sed D. Cyril. Alex. legit: *Hic cœpit vocari nomine Domini*: ſic vixit, talia edidit virtutum facinora, vt inueniretur correſpondens nomini diuino, quod illi attribuebant communiter, adeò vt eius filij vocarentur Dei filij. Quòd ad ſummam Enos exaltationem pertinere, quis nō videat? Ait D. Cyril. Alex. lib. 1. Glaphirorum. *Sperauit itaq; Enos vocari ab aliis nomine Domini Deiſui, hoc eſt, Deus. Cùm enim eſſet non abſq;*

D. Cyril.

D. Syneſ.

Iob. 20.

Gen. 4.

Cyri. Ale.

D. Cyril.

absq; admiratione sanctitatis gloria excellens, Deum ipsum vocarunt, supremo illum honore ornare cupientes. Merito supremus paratur honor illi homini, qui sic vitam suam composuit, vt diuino nomini videretur veris virtutibus correspondere.

§. IX.

Fidelis Dei seruus solus verè dominatur omnium.

QVi fidelem, & prudentem Dei seruum agit, dum sic agens à Deo inuenitur super omnia constituitur; & sanè solus ille verè dominatur omnium, qui fidelem seruum se exhibet Domino. Aiebat D. Cyril. Hierosol. catech. 5. *Magnum quiddam est vir fidelis, omniq; diuite ditior. Fidelis enim viri est vniuersus mundus diuitiarum, qui possit contemnere ipsas, & conculcare. Nàm qui ad apparentiam diuites sunt, multaquè possident, in anima pauperes sunt: quanto plura enim congregant, tanto magis eorum, quæ desunt, concupiscentia tabescunt. Fidelis autem vir, etiam in paupertate dives est.* An putas dominari rei alicuius magis ille, qui sub illa est, quàm qui super illam? Sed prophani vniuersi non super, sed subter rebus sunt, nec tàm Domini apparent, quàm miserarum rerum mancipia. Solus fidelis, & prudēs homo, sic omnia sub se ponit, sic super omnia effertur, omnia despiciens, vt vel hinc hic solus appareat dominari eorū. Eliphaz Themanites Iob cap. 15. ait: *Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos. Quibus solis data est terra.* Cur solis sapientibus dicitur data terra? Nonne & insipiens, & stultus multa terrena possidet? Nonne magis dominātur impij? Absit: impij enim non dominatū, sed miseram exhibent seruitutem bonis temporalibus, fidelis autem, & prudens seruus Dei omnia pessundās omnium ostendit in se dominium. Didymus in cat. Græc. ait: *Cōfirmat hominis fidelis esse cunctas orbis terrarum opes, in fidelis autem ne obolum quidem. Nàm licet infidelis in ampla sit possessione bonorum, nihilominus non Dominus, sed seruus est diuitiarum: inseruit enim Mammonæ.* Illeverè Dominus, qui super omnia, cui omnia affluunt, & seruiunt omnia. De fideli, & iusto viro ait Psal. 111. *Gloria & diuitiæ in domo eius.* Miraris diuitias in domo fidelis, & iusti viri inuentas, quando hoc fuit primum facinus fidelium, quòd ob Christi nomen renuntiarent omnibus. Nonne Apostoli, & fideles omnia reliquerunt, vt Christum sequerētur, quomodo ergò in Apostolorum domo diuitiæ inueniri possent? Equidem ex quo fide abiecerūt sua bona, facti sunt omnium bonorum Domini, & illis vndique affluxere omnia. Rem expēdit Chrysost. in dictum Psalmi locum. *Quid erat Apostolis, vel in pecunijs ditius, ad quos omnia tanquam de fontibus profluebant? Quicumquè enim erant ægrorum, vel domorum possessores, vendentes afferebant, & ponebant pretiū antepedes Apostolorum. Vides opum magnificentiā? Omnia possidebant, ab eorum cura liberi.* Non equidem possidebantur Apostoli, à bonis, non illis seruiebant, sed ab omni seruili cura liberi constituti inueniebantur super omnia. Vt notabat Paul. 2. ad Corinth. 6. *Tanquam habentes, & omnia possidentes.* Quibus expendendum est illud omnia possidentes; in medio enim omniū bonorum, à nullo inueniebantur possessi, quin potius illi possidebant omnia, omnib⁹ facti superiores. De quo aiebat D. Chrysost. vbi supra: *Est enim hoc admirabile, quòd qui tantas habebant diuitias, erant facultatibus illis superiores, eos enim nō tenuit obnoxios multitudo pecuniæ.* Nesciunt equidē fideles Dei serui subiacere bonis, sed omnium dominantes constitui super omnia. Quos eleganter pingebat Nazianz. orat. 1. de Pace aiens: *Qui in mundo nihil habent, & supra mūdum existunt: qui etiam in carne extra carnem viuunt, qui proportione Dominum habent, qui propter regnum inopia laborant, & propter inopiam regnant.* Sic ille.

D. Cyril.

Iob 15.

Didym.

Psal. 111

2. Cor. 6.

Chrysost.

Nazian.

Matth. 24. Si autem dixerit malus seruus ille, in corde suo, morā faciet Dominus meus venire: & cæperit percutere conseruos suos, manducet autem, & bibat cum ebriosis.

§. X.

A comessationibus, & compotationibus crudelitates, & iræ parturiuntur.

QVi manducat, & bibit cùm ebriosis, quid aliud faceret, quàm percutere cō seruos suos? Adeò enim cōnexa sunt hęc duo vitia, vt etiam illa coniunxerit D. Paul. 1. ad Thimoth. 3. monens Episcopum, vt se exhibeat, *non vinolentum, non percussorem,* spirant enim semper longæ compotationes, & crudelitates

1. Thim. 3

Philo. crudelitates, & rixas. Quòd notabat Philo Iudæus lib. de vita Contẽplatiua aiens: *Vulgus vbi se mero expleuit, ac si nõ vinum bibissent, sed insaniæ poculum ad rationem penitus profligandam ex animo, offensat, & canum ferocium more in rabiem vertitur: moxq; coorti se inuicem morsibus appetunt.* Sic rixæ nasci solent à conuiuijs, & cõpotationibus, in quibus, & crudelitas, & iracundia maximè acuuntur. Absalon Dauidis filius non paruam concepit iram aduersus Ammonem strupatorẽ Thamaris, sed multis diebus dissimulauit irã, nec verbum amarum odioso fratri dixit. Quid 2. Reg. 23 tunc? Ait textus. 2. Reg. 13. *Factum est autem post tempus bienij, vt tonderentur oues Absalõ in Baal hasor, quæ est iuxta Ephrain, & vocauit Absalon omnes filios regis, &c.* Sic pergit textus narrans ab Absalone procuratã Ammonis næcem, quàm meditari, & procurare cæpit post viennium, cùm oues tonderentur. Sed cur ouium tondendarum tempus notatur, quo Absalonis iracundia tamdiù dissimulata adeò creuit, vt iam non posset, non proferri, & crudelissimum venire in effectũ? Habuit ne ne tempus illud aliquam connexionem præcipuam, cum crudelitate, ad quã ardentius moueret? Sanè Lyra ido notatum putat ibi tempus tondendarum ouium, quia illo præcipuè tempore solebant frequentari solemnissima, delicioſissimaque conuiuia. Nec immeritò cõuiuiorum tempus notatur pro occasione crudelissimæ necis adimplẽdæ; nihil enim conuiuia citius generant, quã inauditas crudelitates, quibus etiã fratres sese inuicem perimant. Præstãtissimi hominis Ioannis Baptistæ caput petitur à saltatrice fœmina. Proh fœminarum crudelitatem, sic hominem æternum viuere dignum perimis? Diù illum meditabaris occidere, & non potuisti, cur modo ardentius in eius perniciem exurgis? Vndè maiorẽ spem exercendæ cru- Marc. delitatis nunc concipis? Marcus notat cap. 6. *Herodias autem insidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat ::: Et cum dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit Principibus.* Cœnam, inquit, fecit Herodes Principibus; ecce opportunitas nocendi, ecce rabiesvsque adeò occulta occasionem habet sese prodendi; vbi enim, & conuiuia, & compotationes exercentur, quodcumque in humanũ, & crudele potest exerceri. Ad hæc Chrysol. Chrysol. ser. 174. ait: *Ecce quid pariunt totis noctibus protracta conuiuia: ecce quid generat, quod cum mensura emitur, & sine mensura bibitur vinum.* Nil minus crudele oritur à compotationibus, à conuiuiorum frequentia; vt vix rabidissimæ iræ à cõpotationibus separẽtur. Vndè monebat Prouerb. 31. *Noli regibus dare vinum.* Et cur à regibus, & præsidibus tanto studio vinum auferẽdum est. Insinuat id Lectio Septuag. aiens: *Potentes iracũdi sunt, vinum autem non bibant*: quasi vna timeatur regibus ira à vino; id quod notans D. Hier. in Isaiæ cap. 5. ait. *Qui ergò præsunt plu-* Hier. *rimum debent carere vitijs: & maximè ira, quæ furori proxima est: ne quanto plus possint, tanto amplius subiectis nocent.* Suspecta habeãt vniuersi, qui præsunt longè protracta cõuiuia, suspectas compotationes, à quibus nũquam non efferbescunt iracundiæ, inter quas periclitetur subditorum vita. Hoc maximè ostendit Alexander, glorioſissimus alioquin Princeps, hostibus in arena magnificus, in prandio etiam amicis crudelis. De illo post multa elogia, ait Solinus cap. 4. *Victor omniũ* Solinus. *vino, & ira victus. Morbo violentiæ apud Babylonem, humiliori, quàm vixerat, fortuna exẽptus est.* Proh fædissimũ Principis epitaphiũ! Accipite aliud excellentissimo, & mansuetissimo rege dignum id posuit Ioan. cap. 19. Ioan. 19. *Sciens Iesus, quia iam omnia consummata sunt, vt consummaretur scriptura, dicit Sitio.* Ille victor omnium vino, & ira victus est: hic omnium longè verius consummatur siti, & misericordia triumphat. Illum violentia turpiter perimit: hunc sitis etiam in cruce ostendit glorioſum. Ille benè potus amicis exitialis fuit: hic melius sitiens etiam hostibus percutientibus obtulit veniam. Abiuret ergò conuiuia, abiuret vina, qui regiam Iesu cupit mansuetudinem ebibere.

Matth. 24. Veniet autem Dominus serui illius, in die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis, illi erit fletus, & stridor dentium.

§. XI.

Iustorum persecutores durissimum ex perientur Deum vindicem.

ECce tibi qualem exitum habeat seruus ille conseruorum percussor: ille mãducans, & bibens cõseruos percutit, sed interea dum ipse non putat, adest Dominus, qui illum confodiat, & tradat æterno luctui. Cùm tanto

tanto ſuorum vindice Deo putent ſe opugnare, qui in ſanctos, & pios viros inſurgunt. Balaam conductus ad maledicendum populo Dei, ſemel & bis conſuluit Dominum, an iret? Tandem Angelus Domini illi ſuſceptũ iter permittit, qua percuſsione lætus ibat nefarius homo, at dum vinearum intrat anguſtias, repugnãtem aſinam experitur, fuſtibus
Num. 22. cedat nihil conficiens. Interea Nume. 22. *Aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum ſtantem in via gladio euaginato.* Deus bone permittis homini viam arripere, & ſimul Angelum opponis in via, qui euaginato gladio pergentem transfigat? Cur ſi domi illum permittebas abire, modo in via armatũ Angelum opponis? Ne putent omnia ſibi proſpera, qui ſanctis & pijs hominibus, permittuntur maledicere; quin potius illud certò ſciant, quòd nunquam aduerſus bonos viros ibunt, abſque eo quòd ſibi Deum, & Angelos infenſos, & aduerſarios experiantur. Id
Cyr. Ale. quod acutè notabat D. Cyril. Alex. lib. 6. de adoratione inquiens: *Abire quidem permiſit Angelus, ſed in media conſpectus eſt via fulgenti gladio: in quo manifeſtè docuit, eum, ſi maledicere vellet ijs, qui benedicti erant, bellum & aduerſus Angelos ſuſcepturum.* Hoc putet quiſquis pios homines percutit, quiſquis iuſtos offendit viros, non cum illis ſolis, ſed & cum Deo armato, & Angelorum exercitibus manus conſeruiſſe. Eù ſi vel in verbulo prolato aduerſus iuſtos homines tibi oculi aperirẽtur: fallar, niſi videres mille Angelorum ſpicula in te contorta; niſi videres Deum ipſum ad te conficiendum præcurrere. Nunquã mihi crede Dominus impune abire permittet per
Exod. 21. cuſſores ſuorũ. Exodi. 21. cauebat lex: *Taurus filium quoque, & filiam ſi cornu percuſſerit, ſimili* (nempè mortis) *ſententiæ ſubiacebit. Si ſeruum, ancillamq́, inuaſerit, triginta ſiclos argẽti Domino dabit, bos verò lapidibꝰ obruetur.* Ecce tibi Dominus tauri percutientis filios capite plectitur, Dominus autem tauri percutientis ſeruum incolumis manet. Eſt ne apud Deũ diſtinctio ſerui, aut filij? An qui ſeruus eſt vilior apud Deum habetur? In ſeruũ venundatus eſt Ioſeph, & quia Ioſeph ſeruus ideò minus æſtimatur à Deo eius vita? Sanè vt ſeruos Iſraelitas redimeret, occidit Dominus primogenitos Ægyptiorũ filios, quomodo ergò ſic apud ipſum modo viluerunt ſerui, vt occiſſor ſerui parua ſolum mulctetur pecunia, occiſſor autẽ filij capite plectatur? Non loquitur hìc de ſeruis, & filijs, quos hominum facit inſtitutio, ſed de ſeruis, & filijs, quos deſignant vitia, aut virtutes. Vndè non mirum, quod ſic apud Deum vileſcat vitiorum mãcipium, vt parua redimatur pecunia eius occiſſor; ille autem, qui filios, ideſt, ſanctos viros percuſſerit, longè maiorem pœnã ſuſtineat, vt vel propria priuetur vita. Aiebat D. Cyril. Alex. lib. 7. de adoratione in *D. Cyril.* ſpiritu: *Igitur, quia lex vmbra eſt, per filium, ac filiam liberum ſanctorum genus ſignificatur, per ſeruum verò, & ancillam illud adhuc ſeruile genus, & peccati iugo ſubiectum. Non eſt igitur par iniuria in ſanctos, atque in peccatores facta, neque eadem menſura plectuntur peccata inutroſq́, cõmiſſa.* Imò qui in ſanctos inſurgit, vitam ſuã euidenti proponit diſcrimini, is enim eſt Deus, qui non patiatur viuere eos, qui percutiunt filios ſuos.

CAPVT III.

De Amico petenti panes.

ADEO cupit Dominus ſua bona hominibus communicare, vt tota contentione illos vrgeat ad petendum; vrget deniq́ue adducto exẽplo amici, cuius etiam intempeſtiuæ, & importunæ preces non poſſunt cõtemni ab amico. Quis enim amicum repellat in eam redactum neceſsitatem, qua cogatur importune, & intempeſtiue aliquid petere ab amico ſuo? Hunc nec homines vacuum dimittent, nec etiam Deus nos vacuos dimittit, ſi aſsiduis, imò importunis illum precibus pulſauerimus.

Luc. 11. Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi.

§. I.

Accedentem, & appropinquantem habet ſibi iuſtitiæ ſolem, qui non ſtat, ſed ambulat in virtutis via.

CVr nõ introducitur homo ad amicum Deum pergens prima, aut ſecunda vigilia noctis, ſed media iam nocte? A media nocte incipit Sol nobis appropinquare, & tenebræ rareſcere incipiunt; & dum quis di-

citur

citur non ſtare, ſed ire in virtutum viam, eo ipſo nequit nō intelligi ſub aliquo ſigno diuini Solis Chriſti appropinquantis. De diuiniſsimo Sole Ieſu locutus Ioann. 1. ait: *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominē veniētem in hunc mundum.* Expende quem hominem illuminet Chriſtus, nimirum hominem venientem. Pulchrè D. Paulinus epiſt. 4. *Illuminatur autem anima tali cacitate, qua deſpicit mūdum, vt conſpiciat Deum; eum ſcilicet qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, ideſt, omnis hominis mentem veniētē.* Vbi enim mens noſtra, vel gradum in virtute facit, non poteſt diuini ſolis illuminationem ſibi appropinquantem non oſtendere. Quiſquis in ſalebra nō hæres, in vmbra mortis non ſedes, ſed in via virtutis ambulas, ex quo incipis ambulare, incipis in te Chriſti appropinquātem illuminationem monſtrare. Vndè monebat Dominus Ioan. 12. *Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebræ cōprehendant.* Hoc ſolum petit, ne à tenebris comprehendamur, vt ambulemus; ambulātibus enim nunquā nocent tenebræ, ſed potius ipſæ magis cadunt appropinquante iuſtitiæ Sole. Ex quo dicebat Bern. ſer. 49. in Cant. *Ergò non, ambulantē, ſed ſedentem à mortis tenebris comprehēdi periculum eſt. Et quis ſedens, niſi qui non curat proficere? Id caueto; & ſi morte præoccupatus fueris, in refrigerio eris.* Fac ne ſedeas ſub vmbra mortis, ne ſtes in via; ſed gradere, ſed ambula; & nullo tenebrarum timore tenebris, imò hoc vno tibi ſalutē maximè firmabis, ſi ad anteriora ſemper progredi nitaris. De ſe aiebat Paulus ad Philip. 3. *Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem: quæ quidem retro ſunt obliuiſcens, ad ea verò, quæ ſunt priora extendens me ipſum.* Expende illud: *vnum autem*, quaſi in hoc vno nitatur Apoſtolus tantus, vnum hoc habeat pro fundamento, quòd ad lucem inacceſsibilem pergat. Et quale eſt illud vnum, quòd ſic ſolum valet firmare ſpes Pauli? Iam explicat ipſe dicens: quæ retro ſunt obliuiſcens, ad ea, quæ ſunt priora extendens me ipſum. Nulla magis virtute firmatur Paulus, quàm ſi nunquam ſedeat, ſed ſemper ambulet. Ber. vbi ſupra: *Quid eſt, vnum autem? Vnum autem, inquit, quaſi remanſit mihi ad remedium, ad ſpē, ad conſolationem. Quid illud? Quæ retro ſunt videlicet obliuiſcens, ad ea, quæ ante ſunt, me extēdo.* Omnia reliquerat Paulus propter Ieſum, milleque probra pro eodē ſubierat, ſed nihil in his firmitatis inuenit, ſi confideat, ſi ſtet, ſi ad anteriora nō pergat. Omnia etiam virtutum culmina labant, dum gradus figitur, dum ſiſtitur: quæ tunc firmantur, cùm procedimus. Accipè illam inter primas ſponſæ laudes Cant. 4. *Dentes tui, ſicut greges tonſarū, quæ aſcēderunt de lauacro, &c.* Et grex ibi ſanctorum innuitur, & lotus prædicatur, & detonſus, ſed nec tonſura, nec lotio ſufficeret, niſi & aſcendere perhiberetur. Id quod notans Gillib. Abb. ſer. 23. in Cant. ait: *Attendis, quod non tibi ſufficit detonderi, non ſufficit exonerari, non ſufficit lotum, & nouum fieri, niſi ſtatim aſcendas, & ſpiritu incedas.* Huc accedant quicumque appropinquantem ſibi cupiunt habere Solem iuſtitiæ Chriſtum, habebunt equidē, dum ipſi non ſedeant in via, ſed ſemper ambulare procurent. De hoc vidè ſupra lib. 5. cap. 1. §. 19. & alibi.

Ioan. 1. D. Paulin. Ioan. 12. Bern. Ad Phi. 3 Bern. Cant. 4 Gill. Ab.

§. II.

Feliciſsimus eſt ille, & Dei amicus, qui ſalutis ſuæ negotia ſic habet diſpoſita, vt ab aliorum diligentia non pendeat.

EXpende tempus, quo abeundi pro panibus vitæ neceſsitas incurritur, nimirum, *media nocte*; media, inquit, nocte ibit ad amicum. Cur non magis ipſe manet, & mittit alium, qui conueniat amicum? Cur permittitur ab hoſpite inter nocturnos timores abire ſolus? Facit hoc ad magnam fœlicitatem eius, qui Deum habet amicum, quòd nimirū in ſalutis negotio non pendeat ab aliis, ſed ipſe per ſe peragat illa. Si ab aliis penderet is, qui media nocte negotiandi neceſsitatē incurrit, profectò extremo augeretur periculo, vt qui hora intempeſta non facile inueniret, auxiliatores, & propriarum cōmoditatum deſpectores propter illum. Tota ergò fœlicitas eius, qui à Deo amatur, in hoc eſt, quòd ſic ſalutis negotia habeat parata, vt nullo alio egeat, ſed ipſe ſolus ea valeat perficere, nullis ruinis, nullis impeditus tenebris noctium. Dauid indè exaltat fœlicitatē ſuam Pſal. 55. *In Deo laudabo verbum, in Domino laudabo ſermonem: in Deo ſperaui, non timebo, quid faciat mihi homo. In me ſunt Deus vota tua, quæ reddā, laudationes tuas.* Vide iuſti viri fœlicitatem, vide eius ſecuritatē; nihil iam timet ab homine, nullam rapinam, nullum damnū in ſalute ab homine metuit. Sed cur nullum damnū metuit? Ait ipſe illis verbis: *In me ſunt Deus vota tua*: omnia, quæ Deo pro ſalute offerat, in ſuo pectoris arcano ſolus poſsidet, nō alterius indiget, ſed in ſe ſolo habet, vndè ſalutis ſuæ peragat negotia. Pulchrè D. Aug. ibi: *In te eſt, quod voueas, & reddas* Pſal. 55. Auguſt.

reddas. De cordis arca profer laudis incẽſum, de cellario bonæ conſcientiæ profer ſacrificium fidei. In te ſint vota, quæ Deo reddas. Sæuiat homo, permittatur ſæuire, permittatur efficere, quod conatur. Quid eſt ablaturus? Aurum, argentum, pecora, ſeruos, ancillas, fundos, domos, auferat omnia: nunquid auferet vota, quæ in me ſunt? Nihil habet quod metuat, qui in ſe ſolo habet, quòd offerat Domino, medijs hoſtilibus incurſibus, medijs tenebroſis perſecutionũ noctibus medijs ipſis nocturnis timoribus ſecurus degit, quia in ſe ſolo totã ſalutis negotiationẽ poſsidet. Quò forſan reſpiciebat illud
Pſal. 87. Pſal. 87. *Factus ſum ſicut homo ſine adiutorio, inter mortuos liber.* Quantũ hoc elogium hominis, quòd ſit inter mortuos liber? Quòd ſeruiles mortis effugiat timores? Sed expende vndè ad tantam fœlicitatem deueniat, nimirùm, quia factus eſt ſicut homo, ſine adiutorio; quia vniuerſi adiutorij creaturarũ ſpem adiecit, & ita ſe cõpoſuit, vt à nullo alio dependeret in ſalutis negotio. Hinc pungebat Nazian. orat. in ſanctum Baptiſma, eos, qui vel minimam rem ad ſalutis negotium pertinentem in alijs ponunt. Quippè aliqui ſolent amicis cõmendare, vt verè de mortis vi-
Nazian. cinitate maneãt: hos ſic arguit Nazian. *Quid tu potius expectas, vt ab alio tibi, ex hac vita migradum eſſe intelligas, quãvt de morte quaſi præſenti cogites.* Nil alijs cõmittat de ſalutis negotijs, qui fœliciter omnia peragere cupit, ſed ſic ipſe vitã ſuam cõponat, vt deficientibus iunctis alijs, ipſe in ſe redactus ſalutẽ de
Pſal. 4. Chriſti munere peragat. Aiebat Pſal. 4. *In pace, in id ipſum dormiã, & requieſcam. Quoniã tu Domine ſingulariter in ſpe, cõſtituiſti me.* A Deo equidẽ venit hęc fęlicitas, quòd ſingulariter in ſpe cõſtituamur, hoc eſt, quòd ſpes ſalutis noſtræ in his, quæ in nobis ſunt ſingulariter nitantur, nec alienæ diligentię opus habeat. Quid ex hac fœlicitate cõmodi veniet? Ait:
Chryſoſt. *in pace, & in id ipſum dormiam, & requieſcam.* D. Chryſoſt. legit: *In pace, & in me ipſum, &c.* quaſi & pax, & quies hominis indè valdè proficiat, quòd in ſe ipſum collectus, negotium ſuæ ſalutis nulli ali prorſus credat. Quippè ait ibi. *Quid eſt, in id ipſum? In me ipſum, inquit totus coactus, & conuerſus, non quæ ſunt huius, vel illius cogitans.* Sanè in ſalutis negotio ille fœliciſsimus, perfectaq́, & pace, & quiete perfunditur medijs etiam timoribus nocturnis,
Nazian. qui totus in ſe cõuertitur, nulliuſq́; etiã amiciſsimi diligentiæ fidit. Ad hæc Nazian. vbi ſupra: *Adſit mihi pater, adſit mihi mater, frater, vxor, liberi, amici, atq́, omnes, quos charos habeo: & tunc ſalutem accipio. Non ad huiuſmodi voces confugias. Verendum enim eſt, ne luctus ſocios accipias, quos te lætitiæ ſotios habiturum ſperabas.* Eù quam fœlicius à nullo, vel ſocio, vel amico dependere in negotio ſalutis. Apocal. 12. *Apoc. 12.* habes draconem inſurgentem in mulierem cœleſtem. Quid tunc? *Et datæ ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, vt volaret in deſertum in locũ ſuum, &c.* Quis putaret mulierem in deſerto non magis eſſe expoſitam draconi? Nõne in ciuitate tutior ageret? Nonne plures haberet ibi, qui aduerſus draconẽ inſurgerent, & illam protegerent? Cur ergò in deſerto mittitur omni amicorum, & charorum adiutorio deſtituta? Equidem nũquam nobiſcum fœlicius agitur, quàm dum ſic conſtituimur, vt in nobis ſolis habeamus, quo in Chriſto viuere poſsimus. De hoc vide ſupra lib. 10. cap. 3. §. 13.

§. III.

Nullis tenebris poteſt Deo occultari, qui fide ad Deum orat.

INtempeſtiuum noctis tempus nõ obeſt, quominus ad amicum properet, qui eius eget adiutorio: & cur non metuit, tàm intẽpeſtiuo tempore accedere? Cur non metuit, vel propter tenebras, vel propter ſomnum non exaudiri, nec agnoſci? Meritò nil ſibi à tenebris, nil ſibi timet à ſomno, nequit enim vllis tenebris, vllis impedimentis occultari, qui fide ad Deum orat. Nonne Ionas tene- *Ion. 2.*
broſo in ventre ceti erat? Sed tamen de illo cap. 2. dicitur: *Et orauit Ionas de vẽtre piſcis ad Dominum Deum ſuum, & dixit: Clamaui de tribulatione mea ad Dominum, & exaudiuit me. De ventre inferi clamaui, & exaudiſti vocem meam. Et ego dixi; abiectus ſum à conſpectu oculorum tuorum, veruntamen rurſus videbo templum ſanctum tuum. Circundederunt me aquæ vſque ad animam meam, abyſſus vallauit me, pelagus cooperuit caput meum. Ad extrema montium deſcendi, terra vectes concluſerunt me in æternum. Et ſubleuabis de corruptione vitam meam Domine Deus meus. Cùm angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus ſum, vt veniat ad te oratio mea ad templum ſanctum tuum.* Ecce tibi hominem nigro carcere clauſum, tenebroſo abyſſu circumdatum, montibus hinc indè vallatum, & inter tot tenebras, facilem tamen aditũ inuenit, quo poſsit à Deo agnoſci, & exaudiri. Sed vndè adeò facile auditur? Ait ipſe: *Dñi recordatus ſum, vt veniat ad te oratio mea, &c.* inter tot tenebras vnum hoc facit, quòd ad Deũ it, eiuſq́; beneuolẽtia

nititur, quo non potuit ipſe, & agnoſci, & exaudiri. Ruper. ibi ait: *Vbicumq; ergò concluſus homo, ſiue hominis ſpiritus, vbicumq; fuerit coangustatus, ſiue inferni, ſiue terræ vectibus, ſi apud ſe habet verbum fidei, dum orat, non poteſt neſciri, quinimò ipſo verbo fidei, viſcera Dei, cor patris altiſſimi fortiter tangit.* Nullis etiàm abditiſsimis cauernis iacebit homo, nullis tenebrarum vmbris occupabitur, in quibus, ſi proferat verbum fidei, ſi oret ad Dominum, oculis creatoris nõ pateat, eiuſque animum
Pſal. 37. nõ ſolicitet. Dauid Pſal. 37. *Miſer factus ſum, & curuatus ſum, vſq; in finem; tota die contriſtatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus; & non eſt ſanitas in carne mea. Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis: rugiebam à gemitu cordis mei. Domine, ante te omne deſiderium meum; & gemitus meus à te non eſt abſconditus.* Tot afflictionũ tenebris oppreſſus, vnum facit, nimirùm, ad Deum orare, oculos ſuos, deſideria ſua ante Deũ ponere, & quid indè? *Gemitus meus à te non eſt abſcõditus.* Lateret homines gemitus tenebroſo carcere cõpediti; lateret etiam chariſsimos amicos mundiales vox calamitoſi viatoris, vel à latronibus vmbroſo in monte petiti, vel occulta alia calamitate agitati; verùm minimè Deum latet. Planè vbicumq; concluſus homo fuerit, ſiue inferni vectibus coangustatus, ſi verbũ fidei habeat, ſi oret, gemitus eius Deo nullo modo abſconditur; quin potiùs, & ſe, & authorem ſuum notiſsimũ Deo facit, illiq; præſentiſsimum. Vndè cupidiſsimus ſponſus cognoſcendi ſponſam è facie,
Cant. 2. ſic ait Cant. 2. *Oſtende mihi faciem tuam, ſonet vox tua in auribus meis.* Si cupis videre faciẽ, ò Domine, ſi ſponſam tibi notã ex facie fieri amas, hoc pete, hoc flagita, in hoc inſiſte, cur tàm cito diuerteris aliò? Cur vocem poſtulas? Cur non magis inſiſtis in petenda facie? Equidem, quòd petit vocem, ſimul etiam facit ad noſcendam ſponſæ faciẽ, nequit enim fieri, quòd vox fidei in ſponſa orãte ad Deũ ſonet, & quòd non notiſsima, & præſentiſsi-
D. Iuſtus. ma illi ſtatim fiat facies. Ad hęc aiebat D. Iuſtus Orgelitanus: *Orationes ſanctorum ſemper Domino acceptæ, gratiaq; eius præſentes, quia de Chriſti lumine acceperunt, vt in decore iuſtitiæ permanerent.* Ex quo orationes ſanctorum ad Deum ſonant, non poſſunt, & ſancti viri non Domino præſentari, illiq; patentiſsimi apparere, vt potè de lumine Chriſti illuminati.

§. IIII.

Oratio ad Deum timores vniuerſos abigit.

SOlus, & media nocte ad Deum ibit, cur nõ magis ſibi cauebit à timoribus ne turnis? Ibit ad Deum orandũ; vbi autem intercedit oratio, vniuerſos timores abigit. Inſlãte iam tenebrarũ poteſtate Ieſus Match. 26. *Matth. 16*
Cæpit contriſtari, & mæſtus eſſe: imò vt Marc. *Marc. 14*
ait cap. 14. *Cæpit pauere, & tædere.* Totus fit Ieſus meus pauidus, & præ pauore mæſtus; atq; dum ſic pauet, intrat hortum, patrem orat, & ſtatim veniens ad diſcipulos ait Matth. 26. *Surgite, eamus: ecce appropinquauit, qui me tradit.* Expende alacritatem, qua obuiam hoſtib⁹ procedit: paulò antè totus pauebat; modò alacer, toto abiecto pauore, occurrit hoſtibus? Vndè tanta pauẽti aduenit alacritas? Orauit ad patrem, & vbi interceſsit oratio, nullus timori aditus patet. Pulchrè ait-
bat D. Laur. Iuſtinian. de triumphali Chriſti agone cap. 7. *Laur. Inſ.*
Intellige quantum oratio cõferat, quæ pauentem, & agonizantem recipiẽs Dominum, illum exhortãtem reddiderit, atq; intrepidum, vnde aiebat: ſurgite, eamus. Nullum nõ occludit oratio aditum timori, ex quo in oratione fueris, intrepidum ebibes animũ, quo nihil paueas, vt poſsis dicere cũ ſponſa Cãt.
8. *Ego murus, & vbera mea ſicut turris, ex quo* *Cant. 8.*
facta ſum coram eo, quaſi pacẽ reperiens. Et quidem ex quo orationis portum attingimus, pacificaq; orationis induimus arma, nihil in nobis nõ apparet fortiſsimum, & imperturbabile. Quiſquis enim proſe habet orationis arma, habet vndè vniuerſos timores poſsit exufflare. Aiebat etiam Cant. 3. *En lectulum* *Cant. 3.*
Salomonis ſexaginta fortes ambiũt ex fortiſsimis Iſrael: omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſſimi: vnius cuiuſq; enſis ſuper femur ſuum, propter timores nocturnos. Miraris apud pacificũ Regem tot oſtẽdi armatos? Et quales ſunt gladij, quales enſes, qui etiàm habẽtur, in quietiſsima, & pacifica Salomonis camera, aduerſus timores nocturnos? Ego ibi nullũ alium crediderim admitti, niſi orationis gladium, quẽ qui habet, nihil ſciuit timere; imò & illum cauent tenebrarum poteſtates. Ex quo
aiebat D. Chryſoſt. lib. 1. de orãdo Deo. *Si nos* *Chryſoſt.*
cõſpexerint deprecatione cõmunitos, illicò reſiliũt non aliter, quã prædones, vbi cõſpiciũt militis gladiũ. Sic orationis arma exufflant metuendas tenebrarũ poteſtates; ſic aduerſus omnes nocturnos timores armantur, qui orationi vacãt. Quò aſpiciẽs Sal. Prouerb. 28. ait: *Iuſtus* *Prou. 28.*
autẽ, quaſi leo confidens, abſq; terrore erit. Nõ ſolùm noto, quòd iuſtũ oſtendat, & imperterritũ, & cõfidentem; ſed ſimul aduerto, quòd iuſti confidentiam ſimilẽ dicat eſſe confidẽtiæ leonis. Et qualiter leo confidit? D. Cyril. *Cyr. Ale.*
Alex. lib. 12. in Ioan. cap. 14. ait: *Ferturigitur leo, cum animal aliquod capere velit, mirabilem*

ſolere

solere rugitum edere, eoquè quæ propinqua sunt animalia perterrita cadunt. Ita solo leonis clamore superantur, & capiuntur. Sic iusti imperterrita confidentia in clamore orationis sita est; clamat iustus ad Dominum, & vniuersa metuenda diffugiunt. Id quod notans
Chrysost. D. Chrysost. hom. 53. in Acta inquit: *Non enim leonis rugitus bestias sic fugat, vt iusti oratio dæmones: siloquetur solum: deuolant.* Dum labia orantis resonent, omnia procul abscedunt metuenda, vt huc libenter referam illud quod Angelus docebat Tobiã: ait enim
Tob. 6. Tob. 6. *Cordis eius particulam si super carbones ponas, fumus eius extricat omne genus dæmoniorum.* Nemini vnquam dubium fuit, quòd calens oratio, à flammanti egressa corde malorum genus abigat omnium.

§. V.

Oratio efficax, quæ in occulto fit.

NOn id notandum relinquo, quòd media nocte ad exorandum amicum pergit; illa enim, & secura, & efficax oratio fit,
Cant. 3. quæ in occulto. Ideò sponsa ait Cant. 3. *In lectulo meo per noctes quæsiui, quem diligit anima mea.* Per noctes ait. & cur per noctes? D. Ber. ser. 86. in Cant. *Quàm secura ascendit de nocte oratio, solo arbitro Deo, sanctoq; Angelo, qui illam superno altari suscipit præsentandam. Quã grata, & lucida verecũdo coloratur rubore. Quã serena, & placida nullo inter turbata clamore, vel strepitu. Quàm denique munda, atque sincera nullo respersa puluere terrenæ solicitudinis, nulla aspicientis laude, seu adulatione tentata. Propter hoc ergò sponsa non minus verecunde, quàm caute, lectuli secretum petebat, & noctis, orare, hoc est, verbum quærere volens.* Tunc enim confidentius quis procedit ad verbum diuinum quærendum, & exorandum, cùm occultam prorsus orationem agit. De Ioseph viro bono, & iusto dicitur Luc. 23.
Luc. 23. *hic accessit ad Pilatũ, & petijt corpus Iesu;* id quòd notans Ioannes simul explicat huius viri ingenium, qui non nisi occulte, & nocte solebat accedere ad Iesum; ait enim cap. 19. *Rogauit Pilatum Ioseph ad Arimathia, eo quod esset discipulus Iesu, occultus autem propter metũ Iudæorum.* Sed cur necessum fuit in hac petitione notare ingenium viri iusti in se occultando?
Ambr. D. Amb. lib. 10. ait: *De hoc Ioseph in Ioanne solo inuenio, quòd occultus venerit ad Pilatum propter metũ Iudæorum. Quomodo iustus latebram periculi timore quæsiuit? Ego puto, quod ideò occulte petierit, vt corpus impetraret, non vt periculum caueret.* Nũquam enim certius Verbum Dei quæritur, & impetratur, quàm precibus, & orationibus occultis. Apud 3. Reg. 18. de illis, qui inuocabant
3. Reg. 18 Baal dicitur: *Clamabant ergò voce magna:* verùm de inuocatore Dei Elia solum dicitur: *Accedens Elias Propheta, ait, Domine Deus, &c.* Illi clamoribus Baal solicitant, Elias non clamat, nullam magnam edit vocem. Et cur illis clamantibus, vocem Elias non
D. Amb. eleuat? D. Amb. in Psal. 45. *Diabolus sonum quærit, Christus silentium.* Non clamosa, & publica oratio, sic Deo placet, vt secreta, & occulta. In eo distinguantur veri Dei precatores, & precatores dæmonum: illi clauso cubiculo, & occulte Deum orant, hi nõ nisi inutilibus clamoribus perstrepunt. De his
Psal. 45. Psal. 45. *Sonuerunt, & turbatæ sunt aquæ eius, & turbati sunt montes in fortitudine eius.* Inter sonitus aquæ nullam sitim explent, sed solam turbationem generant, sic quæ in clamoribus, & sonitu consistit oratio nulli prodest. Ex quo meritò aiebat D. Amb. *Non*
D. Amb. *bonæ aquæ, quæ sonant, atque turbantur, & potum præbere non possunt. Meliores sunt, quæ pertranseunt, sicut scriptum est: inter medios montium pertransibunt aquæ, & potabunt omnes bestiæ agri: suscipient onagri in sitim suam.* Sanè quæ inaniter resonant per cõpita preces vanæ sunt, & hypocritarum: verùm quæ inter opaca montium sub vmbris occulto, & secretò fluunt, hæ maximè Deo probantur.

Luc. 11. Et dicet illi, Amice commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & nõ habeo, quod ponam ante illum.

§. VI.

Illius oratio efficax est, qui Deo reddere integrum intendit, quidquid ab illo petit. Feralis autem, & diabolica illa, quæ suis cupiditatibus vult in sumere, quòd à Deo accipere.

EXpende, qualis instituatur ille, qui Deũ precatur; instituitur equidem petens non donari, sed commodari sibi panes: qui enim non donatum, sed commodatum

petit totum quod accipiat integrum commodatori prætẽdit reddere. Illa ergò efficax oratio eſt, & perfecta, per quam poſtulãtur, quæ integra ſint Deo commodatori reddenda. Sic orabat Samuelis mater. 1. Reg. 1. *Domine exercitium, ſi reſpiciens videris afflictionẽ famulæ tuæ, & recordatus mei fueris, nec oblitus ancillæ tuæ, dederiſque ſeruæ tuæ ſexum virilem: dabo eũ Domino omnibus diebus vitæ eius, &c.* Filium petit à Deo, ſed non quẽ ſibi habeat, ſecumque retineat, ſed quem integre, & totaliter Deo reddat. Quem filium à Deo petis ò mulier? Peteret mater filiũ, qui eius ſuſtentet ſenectutem, qui nomen familiæ æternet, qui parentum leuet curas præſentia ſua. Nonne hæc tibi quærunt parentes in filijs? Cur ſimilia non quæreret Anna in filio ſuo? Annæ filius, futurus erat orationis perfectæ filius, & ideò mater non petit illum, vt ſibi aliquomodo retineat, ſed vt tutum integre Deo reddat. Bona enim, quę oratione petũtur, ſic petuntur, vt integre ſint reddenda Deo commodatori. Notabat D. Chryſoſt. hom. 24. in epiſt. ad Epheſ. inquiens. *Dabo illum, aut, donum Domino omni tempore. Nõ dixit vnum dumtaxat, aut alterum annum, vt nos ſolemus, neque dixit, ſi dederis mihi puerum, dabo pecunias, ſed ipſum totum donum retribuam primogenitum, & orationis filiũ.* Et planè quidquid oratione petis à Deo, totum & integrũ debes Domino reſtituere: illa eſt enim vera, & perfecta oratio, & efficax apud Deum, quæ, quod reddat, orat, non quod Deo eripiat. Hanc orationẽ docebat Oſeas cap. 14. dicens: *Tollite vobiſcum verba, & conuertimini ad Dominum, & dicite ei: Omnem auſer iniquitatem, accipe bonum.* Dum ad orationem vocat, illud in primis monet, nimirùm: *Tollite vobiſcum verba*: mos enim erat Iſraelitarũ in oratione non verba, ſed vlulatus, & ferarũ edere rugitus, vt dicitur apud ipſum Oſeam cap. 7. *Non clamauerunt ad me in corde ſuo, ſed vlulabant incubilibus ſuis, ſuper triticum, & vinum ruminabant.* Procul ergò ſint in oratione vlulatus beſtiarum; adſint verba rationali creatura digna. Sed quæ ſunt hæc verba à ferarũ vlulatibus aliena? Ipſe explicat aiens: *Dicite Deo, auſer iniquitatem, accipe bonum.* Expende illud *accipe bonum*, nullum enim bonũ ſibi amat à Deo venire perfectus animus orantis, quòd nõ velit, vt ipſum accipiat integrum ipſe dator. Pete à Deo tibi dari, non quod tibi retineas, nõ quod Deo eripias, ſed quod totũ ex re Deus accipias: & verba hominis promis in oratione, & nõ vlulatus ferarum. In hoc beſtia, & homo diſtinguntur; quòd beſtia ſibi bona conſumẽda procurat, & vt ipſa conſumat, eripit alteri; at homo quidquid bonum ex Deo habet, ad id habet, vt totum illud Deo reddat. Quòd ſic vis à Deo accipis conſumendũ tuis voluptatibus, non Deo reddendum fera es, homo non es etiam ſi in Angelorum choris inueniaris. In ſanctorum choro inuẽtus aliquando Sathanas Iobum ſibi permitti poſtulabat. Annuit Dominus, Iobum permittit Sathanæ manibus. Quid tunc? Ait textus Iob cap. 2. *Egreſſus igitur Satam à facie Domini, &c.* quod põderans Orig. lib. 2. in Iob ait: *Exiuit diabolus à facie Domini, exiuit tanquã lupus rapiens, tanquam leo rugiens, tanquam vrſus ſanguinem appetens, tanquam malignus ſerpens, tãquam vipera ſæua, ac pernitioſa.* Expẽde modo quot beſtiarum voces attribuantur Satanæ à ſanctorũ choro egredienti. Affluit miſer inter ſanctos, petijt bona Iobi ſibi permitti, accepit poſtulata, cùm quibus egrediebatur lætus. Cur indè lupus? Curvrſus? Cur leo? Cur ſerpens? Cur vipera? Merito omnium beſtiarũ inſtar habetur, qui bona ſibi à Deo petit permitti, vt illa deſtruat, conſumat, non in Dei obſequium, ſed potius quãtum in ſe erat, in Dei damnum. Huc accedant mundiales homines, qui bona à Deo poſtulant, quæ minimè Deo reddant, ſed voluptati, ſed vanitati. Horum orationes non orationes, ſed rugitus ferarum ſunt, ſed Satanæ conatus. Egreditur aliquis à templo, ab oratione, & votis lætus de finita lite, de bonis ſibi adiudicatis, ſed cũ illa non Deo reddere, ſed ſuis cupiditatibus inſumere ſtatuat; egreditur à facie Dei tanquam lupus rapiens, tanquam vrſus, tãquam leo, tanquam diabolus, nõ quærens ſuis precibus Dei obſequium, ſed damnum. Qui homo eſt, veramque, & perfectam orationem fundit, quidquid à Deo exorat, totum ipſi Deo retribuit integrum. Hinc Matth. 6. iubemur petere: *Adueniat regnum tuum.* Petimus regnum ad nos venire, & regnũ ad nos veniens, adhuc illud Deo tribuimus, dicẽtes regnum tuum. Cur non magis dicimus noſtrum? An regnũ quòd mihi aduenit nõ magis eſt meum? Sed quod à Deo petimus, non ideò petimus, vt retineamus nobis, ſed vt magis retribuamus illi, integra illi reſeruamus, & referrimus bona, quæ per orationẽ à Deo impetramus. Quò ſpectabat Tertul. de Orat. cap. 5 inquiens. *Quidquid nobis optamus, in illum auguramur, & illi deputamus, quod ab illo expectamus.* Nullum Deo damnum procuramus in accipiendis bonis, ſed illi omnia ſua referimus integra.

1. *Reg.* 1.

Chryſoſt.

Oſeas 14.

Oſeas 7.

Iob 2.

Matth. 6.

Tertul.

§. VII.

§. VII.

Illa oratio proficua est, quæ Dei, proximorumque negotia agit.

QVàm securè ad orationem pergit, qui aut hospitis Dei, aut proximi negotiũ agit; qui vt det hospiti petit, nunquam non erit accepta eius oratio. Ecce tibi dum Deus Sodomam iratus abit, stat Abraham, & pro Sodomis anxie precatur, nec semel peccatũ
Genes. 18 iam esse contentus, adhuc ait Gen. 18. *Quia semel cœpi, loquar ad Dominum meum, cùm sim puluis, & cinis.* Et noscis te puluerem, & cinerem, & adhuc audes semel, & ter cùm Domino precibus agere? Vndè & pulueri, & cinere fiducia tanta? Nõne molestum erit, toties coram Deo cinis stare? Agebatur proximorum causa, & tunc nullius oratio non est Deo accepta, & oranti salutaris. Aiebat
Lyppon. enim ibi Lyppom. *Delectat Dominum, & fidelem decet oratio, pro proximorum salute interposita.* Mihi crede, nunquam male audit oratio, quæ proximorum suscipit causam, imò hanc in primis orationem perfectam nominem, quæ ex Dei, & proximorum proficiscitur charitate. Cùm Dauid, & adulterium, & homicidium cõmisit. 2. Reg. 12. dicit ei Pro-
2. Reg. 12 pheta: *Ecce ego suscitabo super te malum de domo tua, & tollã vxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum vxoribus tuis in oculis Solis huius. Tu autem feciſti abscondite; ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in conspectu Solis. Et dixit Dauid ad Nathan: Peccaui Domino. Dixitquè Nathan ad Dauid: Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* Ecce quàm paucis verbis bonus rex amouit à se tantam pœnam peccati. Accipite aliud ex Isaiæ cap 39. ibi etiã peccanti Ezechiæ adest Propheta, & ait: *Eece dies venient,*
Isai. c. 39. *& auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, & quæ thesaurizauerunt patres tui vsque in diem hanc in Babylonem: non relinquetur quicquam dicit Dominus. Et de filijs tuis, qui exibunt de te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. Et dixit Ezechias ad Isaiam: Bonum verbum Domini, quòd locutus est. Et dixit, Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis.* Cõpone modo Dauidem, & Ezechiam, vterquè peccat, vtrique pœna intimatur peccati: sed Dauid verbum profert, & statim pœnam audit abolitam: Ezechias plura dat verba, & non audit pœnam ablatam. Peccatum Dauidis, & eius pœna verbulo prolato amouetur, peccatum Ezechiæ multis etiam verbis datis nõ amouebitur. Cur sic à Dauide explo-

ditur peccatum, & non ab Ezechia? Crediderim in verbo illius Dauidis, non solum peccati sui pœnitentiam, sed & pro regni, & filiorum suorum salute solicitam orationem intelligi, vt qui in peccatorum pœnis solebat semper pro subditis orare, sibiquè præponere illorum salutem, & incolumitatem. In verbis autẽ Ezechiæ nulla solicitudo nulla cura pro suis offeditur, imò audiẽs, quòd templum Dei, & regia spolienda erant, & filij captiuandi, nihil de his solicitus, sibi soli consulẽs, pro se solo precatur; quæ sanè precatio, dum de charitate Dei, & proximorũ non oritur, nec censetur precatio, nec vllam opem suis peccatis affert. Ait D. Cyril. Aler. lib. 3. tom. 4 in Isaiam. *Ezechias destituitur defensione, cùm orationem non habeat, qua suis delictis opem afferat. Deinde suis diebus pacẽ quærit, modo non valedicto suis posteris, & abiecta omnino cura, & regionis, & suæ ciuitatis, & generis. Verùm in rem fuisset ei, de his, quæ prædicta sunt luxisse, & à Deo misericordiam petiisse, & posterorum nomine fœlicitatem non temporariã, & contractam postulasse.* Non defendit oratio, quæ despicit proximos, nec vllam opem delictis affert; illa oratio nunquam non accepta, quæ proximorum nomine misericordiam solicitat diuinam.
Cyr. Ale.

§. VIII.

Nulla à te proficiscatur oratio, in qua propria etiam non requiratur salus.

VNius hospitis gratia tres panes petit, nõ solum hospiti, sed & sibi prouidens panem, vt sapientissimus noster notauit Maldonatus. Et merito, quia in omni perfecta oratione, semper debet exquiri salus ipsius orantis. Accipè quid de perfectissimo omnium verbo, nempè diuino afferat Ioan. cap.
1. *In principio erat verbum, & verbũ erat apud Deum.* Itaq; verbum exijt à Deo, sed qualiter exijt? Manens apud ipsum Deum, nullũ verbum, nulla oratio à Deo prodit, quæ extra Deum tota feratur, sed intra ipsum productorẽ manet. Quid tũc? Illa diuinissima oratio, illud est diuinissimum verbum, quod nõ totum extra prolatorẽ elabitur, sed apud ipsum manens, eius in primis salutem negotiatur. Adhæc D. Bern. lib. 2. de Consider. ait:
Ioann 1.
Summe exemplum de summo omnium patre verbum suum, & emittente, & retinente. Verbum tuum, consideratio tua. Quòd si procedit, non recedat. Sic progrediatur, vt nõ egrediatur. Sic exeat
D. Bern.

vt non deſerat. In acquiſitione ſalutis, nemò tibi germanior vnico matris tuæ. Nullum verbum à te coram Deo egrediatur, quòd pro te nõ ſtet, quòd tuam in primis non procuret ſalutem. Bonum eſt, ſi pro alijs orationem fuderis, ſed nũquam te deſerat oratio tua, quæ tunc, & alijs opem feret, cùm tibi in primis
1. Cor. 6. ſalutẽ procurat. De ſe aiebat Paul. 1. ad Corint. 9. *Omnibus omnia factus ſum, vt omnes facerem ſaluos.* Expende patentiſsima viſcera Pauli pro omnibus: an etiam, & pro ſe? Sanè dũ pro omnibus agit, neceſſum eſt, vt ſimul, & proſe agat, quandoquidẽ ipſe vnus ex omnibus eſt, & præcipuus in ſalutis cauſa. Ex
D. Bern. quo ſic monebat D. Bern. lib. 1. de conſider. *Si item totus vis eſſe omnium, inſtar illius, qui omnibus omnia factus eſt, laudo humanitatem, ſed ſi plena ſit. Quomodo autem plena te excluſo? Et tu homo es. Ergò vt integra, & plena ſit humanitas, colligat, & te intra ſe ſinus, qui omnes recipit.* Non plene, & perfectè agis, dum te excepto, pro alijs negotiaris, nec iuxta Apoſtolum illo modo omnibus omnia fit: itaque vt Apoſtolicam impleas charitatem, tuam ſemper ſalutem tuæ preces ſonent, vt dum te in tuis quæris, nulli debearis, ſed omnibus omnia inueniaris factus. Et quando oratu iuſti non ſic plena fuit, vt illa tibi in primis orator nõ
Cant. 4. proſpiceret? Sponſæ dicit Cant. 4. *Fauus diſtillans labia tua*; non contentus, quòd mel, & lac ſub lingua exiſtetent, fauum in labijs po-
Gill. Ab. nit. Cur fauus in labijs? Gillib. Abb. ſer. 34. in Cant. dicit: *Quia fauus non niſi dulcedinẽ effundit, nec niſi de pleno effundit.* Prius ſe fauus implet, & dum ipſe plenus eſt, de ſua plenitudine exterius diſtillat; ſic labia iuſti inſtar faui ſtillantis, nihil nouerunt diſtillare, niſi dum ſe implent.

Luc. 11. Et ille de intus reſpondens dicat: Noli mihi moleſtus eſſe, iam oſtium clauſum eſt, & pueri mei mecum ſunt in cubili: non poſſunt ſurgere, & dare tibi.

§. IX.

Præſtantior virtus propinquis prius prouidet.

PVeris ſecum exiſtentibus, hoc eſt, filijs (vide Maldonatum ex Tertul. & Theoph.) dum prouidet Dominus, quaſi cunctatur ad externos ſurgere. Et quando nõ præſtãtior virtus eſt in primis prouidere propinquis? Vbi crucifixi Domini facinora Euangeliſtę literis mandant, Matthæus & Marcus querellam Ieſu ad patrem de derelictione poſuerunt; Lucas profuſiſsimam eiuſdem pietatem narrat in paradiſo donando latroni. ſolus Ioannes, qui diuiniora & præſtantiora notauat, nobis propoſuit curam, quã Dominus habuit matris ſuæ, illa diſcipulo mandans. Sic cap. 19. *Ecce mater tua.* Cur Ioãnes potius meminit ſolicitudinem hanc pro matre habitam? Cur non potius meminit regnum donatũ latroni? An præſtantius eſt matri aliquale prouidere ſuſtentaculum, quàm alteri, vel regna parere? Ita D. Amb. lib. 11. Ambr.
in Luc. ait: *Solus ergò Ioãnes me docet, quod alij non docuerunt, quemadmodum in cruce poſitus appellauerit matrem, pluris putans, quòd victor ſupplicierum, atq; pœnarum, victor diaboli, pietatis officia diuidebat, quàm quod regnum cæleſte donabat.* Et quidẽ pietas erga propinquos præſtantior virtus eſt, quàm largitas erga extraneos. Celebrior apud Deum fies, nõ tàm in magnificentia, quàm in pietate, vt nimirùm in primis tuorũ ſalutẽ prouideas. Multa fecerat Ioſeph Ægyptijs, & regnũ, & magnum nomen apud illos acceperat, dum tamẽ eius facinora recenſentur Gen. 49. ait: *Sedit* Gen. 49.
infortiarcus eius, diſſoluta ſunt vincula brachiorum, & manuum illius per manus potẽtis Iacob: inde paſtor egreſſus eſt, lapis Iſrael. Deus patris tui erit adiutor tuus, &c. Ægyptium pauerat, & Iſraelem; cur ſolum de paſtu Iſraelis mentionem facit, cui diuinũ auxilium adſcribit? In Iſraele paſcens parentes, & fratres, & propinquos pietatem exercuit, quæ præſtãtior virtus eſt inter omnia opera beneficentiæ. Theodor. in cat. Lyppom. fatur: *Hanc diui-* Theodor.
nam erga ſe curam meruiſſe ait ob propriam erga parentes ſuos curam, & diligentiam. Et ſi in omnes Ioſeph magnificus, & de omnibus benemeritus, tamen illius in parentes pietas palmam retulit, & æſca fratribus egentibus exhibita illum in gloriæ faſtigium euexit. Sic de illo magno oratore apud Deum dicitur. Machab. 15. *Hic eſt fratrum amator, & populi* Mach. 15
Iſrael, hic eſt, qui multum orat pro populo. Nec immerito fratrum amor in primis ponitur, vt ſemper pietas primas ferat. Notiſsima eſt Dauidis virtus, qua hoſtibus ſuis pepercit. 2. Reg. 1. vbi audiuit Saulem ſibi infenſiſsimũ hoſtem morte perẽptum; amorem tãti hoſtis malum defleuit. Quid perfectius? Sed & ipſe. 2. Reg. 19. rebellem filium Abſalonem miſere perditum largis etiam lachrymis proſequitur. Vter fletus ſanctior in Dauide? An

quo

quo hoſtem Saulem defleuit, an quo filiũ rebellẽ? Sanè virtutis fuit hoſtibus miſericordiam exhibere, verùm pro filiorũ malis flere, magnæ virtutis extitit argumentum. Ad
D. Bern. hæc D. Ber. ſer. 12. in Cant. *Quid Dauid mãſuetius, qui illius mortem lugebat, qui ſuam ſemper ſitierat? Quid benignius, quàm vt eius moleſte ferret deceſſum, cui ſuccedebat in regnũ? Sed & de morte parricidæ filij, quàm difficile cõſolationem admiſit? Magnam profectò optimæ vntionis copiam præferebat talis affectio.* Benignitas fuit in Dauide, quòd Saulẽ mortuum defleret; at quod pro filio parricida peremto vehemẽter triſtaretur, id optimæ vntionis, optimæ gratiæ magnam copiam præferebat. Tunc enim ille pręſtantiſsimæ charitati dat operam, cùm propinquorum ærumnis ſaltẽ compaſsionem exhibet. Huc reuoco dicta lib. 1. cap. 8. §. 6. & lib. 4. cap. 5. §. 19.

Luc. 11. Et ſi ille perſeuerauerit pulſans: dico vobis, & ſi non dabit illi ſurgens eo quod amicus eius ſit, propter improbitatem tamen eius ſurget, & dabit illi quotquot habet neceſſarios, &c.

§. X.

Vbi amicitia non valet, longis precibus opus habes, vt exaudiaris: vbi autem intercedit amicitia vix de oratione cogitas, & exaudiris.

TVnc cum non tribuit Dominus propter amicum, tribuit propter improbitatem, hoc eſt, propter quandam in petendo quaſi pertinaciam. Et quidem neceſſaria eſt hæc ad impetrãdum, vbi amicitiæ reſpectus nullus eſt habendus, quòd ſi amicitiæ reſpectus habeatur, antequã labra in oratione moueas, dum adhuc de oratione cogitas, poſtulata percipis. Ad hæc aiebat Clemens Ale-
Cle. Ale. xan. lib. 6. ſtromatum. 5. *Iis quidem, qui peccatorum ducti ſunt pœnitentia, & non ſolide crediderũt, per preces præbet Deus petitiones. Iis autem, qui viuunt citra peccatum, & ex cognitione, concedit, ſi vel ſolũmodo cogitarint. Pete enim inquit Scriptura, & faciam: animo cogita, & dabo.* Ecce tibi differentiã inter amicos, & inimicos, ſi accedant poſtulare aliquid ex Deo. Qui ob imperfectam fidem, imperfectã pœnitentiam agunt, adhuc in ſe habẽtes peccata, inimicitię cauſas: Ij impetrare poſſunt bona à Deo, ſed poſt precum importunitatem: qui autem ex perfecta fide, & viua peccatum exſufflarunt amici iam facti, nõ longis precibus egent, ſi vel ſolummodo de poſtulãda re cogitauerint, effectum à Deo habẽt. Prodigus ille filius nihil locutus fuerat ad patrẽ, ſolum inter ſe cogitarat illi orationem facere, & ſtatim ſeſe inter patris brachia videt receptum. Rem narrat Lucas cap. 15. his ver- *Luc. 15.*
bis. *In ſe autem reuerſus dixit: Quanti mercenarij patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater peccaui in cœlum, & coram te: iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis. Et ſurgens venit ad patrem ſuum. Cùm autem adhuc longè eſſet, vidit illum pater ipſius, & miſericordia motus eſt, & accurrens cecidit ſuper collum eius, &c.* Cur pater ſic accurris ad filium prodigum? Cur oſcula das? Cur miſericordiã impertis? Nihil ipſe loquitur, nihil adhuc petit, meditatã habet petitionem, & confeſsionem fateor, in animo ſuo cogitauit petere, ſed nõdum petit, nondum orat, & tu iam te totum, vel meditatæ confeſsioni exhibes? Quæ huius rei cauſa? Sanè totũ, quod ex patre volebat hic filius naſcebatur in illo ex perfecta fide paternorum bonorum, ex perfecta deteſtatione ſui miſeri ſtatus, & pœnitentia peccatorum, vbi autem quis ſic ad Deum accedit, nõ longa oratione eget, ſi vel ſolum cogitauerit, obtinebit. Pulchrè D. Nyſſenus de ora- *Nyſſen.*
tione Dominica orat. 2. ait. *Ad ſeſe reuerſus pœnitentiæ verba meditari capit, hæc autem aliquomodo, cum verbis orationis congruebant, dicebat enim ille: Pater peccaui in cœlum, & coram te: qua propter etiam eiuſmodi confeſsionis meditatio aditu facilem ei patrem efficit, adeò, vt etiã accurreret ad eum, &c.* Vbi cum perfecta peccatorum pœnitentia oratio coniungitur, nõ multa expectantur verba, vel ad ſolam cogitationem Dominus reſpondebit. Hinc Sap. *Sap. 6.*
6. *Qui vigilauerit propter illam cito erit ſecurus. Quoniam dignos ſe circuit ipſa quærens: & in vijs oſtendit ſe illis hilariter, & in omni prouidentia occurrit illis.* Dignis, & amicis ſapientia diuina occurrit in omni illorũ prouidentia; non ſolum in factis, & facinoribus bonis exhibitis accurreret Deus ſuis amicis, ſed & in omni illorum prouidentia, hoc eſt, in omni illorum cogitatione de habendo aliquo bono. Qui amicus eſt, qui dignus eſt, qui perfectè inimicitiæ cauſas exploſit, non indiget multis manuum pulſibus, multis clamoribus, vel

sola cogitatione si quid bonum sibi prouideat, præsto erit Dominus illi. Ita Cantacu-
Cantacuz. zenus apud Lorinũ in præsenti, ait: *Non enim rectè factis tantum præsidet, verùm etiam ijs consilijs, quæ quis inire prudenter solet, vt etiam antequam res agantur, ob ea, quæ recte cogitat, probetur, & placeat.* Sic semper Dominus ad cogitationem suorum euolat largiturus, vt dicat Psal. 9. *Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem, cordis eorum,* & etiam apud Iob cap. 8. Baldad subitès: *Tu tamen si diluculo consurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus: si mundus, & rectus incesseris, statim euigilabit ad te, &c.*

CAPVT IIII.

De Ædificatore, & Rege.

ARDVA Christianæ perfectionis facinora non leui cura, sed multo, & studio, & sumptu aggredienda, vt persuadeat Dominus, exempla subijcit in ędificatore turris, & in Rege bellum suscipiente. Neuter equidem tantum aggreditur opus sine ingenti sumptu, sine ingenti solicitudine. An paruo, aut nullo sumptu quis aggrediatur, vel bellum committere, vel magna ædificare palacia? Planè nihil magnum stetit, sine magno sumptu, sine solicitudine magna.

Luc. 14. Siquis venit ad me, & nõ odit patrem suum, & matrẽ, & vxorem, & filios, & fratres, & sorores adhuc autem, & animam suam non potest meus esse discipulus.

§. I.

Vera pietas est scire, vel filios, vel parentes perdere propter Deum.

ODio haberi iubẽtur charissima hominum pignora; & quis probet hominis odium in parentes, in filios? Quis impunè filios, & parentes perdat, quando & ipsos hostes tenetur diligere? Qui debet in hostes esse pius, quomodo durus erit in filios sibi charissimos? Sanè vbi Dei causa intercedit, & postulat, tũc vera pietas est scire perdere ipsos parẽtes, & filios. Rem pulchrè explicabat D Cyrill. Alex. lib. 6. de Adorat. ex Matth. 10. inquiens: *Dei cultu violato, misericordia cõmoueri, minimè tutum est: sed in primis periculosum importuno tẽpore ad mutuæ beneuolentiæ ignauiam emolliri: idque illud est, opinor, quod ait Christus. Qui amat patrem, aut matrem plusquã me, non est me dignus. Valeat omnino eo tempore pietatis lex, recedat naturalis amoris vis, & ea omnia, quæcumq; ad hominum dilectionem spectãt, & vt ita dicamus, pia duritia colatur Deus.* *Matth.* 10 Pietas aliquãdo est scire esse crudelem etiã in suos. Vbi Dei cultus, lexque diuina violata sectionem postulat, misericordia emolliri, nunquam tutum est; est enim tunc pia duritia perdere, vel manũ, vt totus homo viuat. Notissima est illa historia. 3. Reg. 3. vbi duæ matres contendebant de filio, altera vera mater erat, vereque amabat puerum, altera falso sibi puerum attribuebat. Res peruenit ad regem Salomonem, in cuius conspectu, dum vtraquè sibi filium dari clamaret, rex iubet gladium adduci, & infantem diuidi in duas partes, quarum alteram accipiat vna, & alteram accipiat alia mater. Quid tunc? *Dixit autem mulier, cuius filius erat viuus, ad regem (cõmota quippè sunt viscera eius super filio suo) Obsecro Domine, date illi infantem viuum, & nolite interficere eum.* Quid ais mulier vbi est naturalis amor in filium? Cur sic concedis illum æmulæ tuæ? Cur sic amas filium perdere, & falsæ matri illũ tradere? Cur non magis matrem agis, filium tibi postulas? Imò hoc est perfectissimè matrem agere, & maternæ pietatis totã exhibere perfectionem, in eo quod sciat filium perdere, vt possit viuere puerulus: ideò ait: *date illi infantem viuum.* Pro quo eleganter D. Petrus Dam. lib. 6. epist. 12. ait: *Pet. Dam.* *Ve amater filium tradit, vt viuat.* Necvnquam magis verus amor, vera pietas in filios, aut parentes ostenditur, quàm vbi quis illos scit tradere, imò & perdere, vt verè possint ęternum viuere. Vtinam hãc vniuersi ebiberint duritiem, qua contemnerent, imò procurarent perditionẽ charissimorum, ex qua æterna oriretur vita. Prudentissimus ille senex Bercellai, dum inuitaretur ad curiam, in qua Dauidis regis fauores potiretur, ipse renuit dimittere, & domum, & patriã suam, in qua vsq; ad penè extremam peruenerat senectutem. Verùm petit, vt filium suum charissimũ Chamaam vadat cum Dauide: quippè ait. 2. Reg. 19. *Obsecro vt reuertar seruus tuus, & moriar in ciuitate mea, & sepeliar iuxta sepulchrum patris* *2. Reg. 19*

patris mei, & matris mex. Est autem seruus tuus Chamaũ, ipse vadat tecum Domine mi rex. Miraris quod senex pater, tũ facile remittat baculum senectutis, nimirùm dilectum filium: solent enim parentes senes viuere de cõspectu filiorũ, & hoc vno solatio animari, quòd claudẽda illis sint lumina filiorum manibus. Cur ergò senex hic non magis apud se retinet filium? Cur illud à se ablegat? Prudẽtissimus homo in eo patrem agit, & patrem in filios pijssimum, quòd sciat perdere filium, vt ipse apud regem glorioſus viuat. Petrus Dam. vbi supra. *Octogenarius Bercellai, vt Chamaan filij vtilitatibus consulat, eius sustentaculo senectutis incuruæ grauedinem fulcire nõ curat, dummodo ille regi Dauid familiariter hæreat, ipse destitui prolis auxilio non recusat.* Scit pater filium perdere, vt consulat gloriæ filij: cur non magis homines charissima quæque sciant perdere, vt illa habeant in rege gloriæ Christo? Illa est pia durities, quæ omnia sibi chara abijcit, despicit, contẽnit, vt apud regem gloriæ Christum inueniat illa.

Pet. Dam.

Luc. 14. Et qui non vaiulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.

§. II.

Christi Spiritus non alijs tradit, sed ipse per se portat ministerij sui onus.

IN hoc ostenditur verus Iesu discipulus, verus Iesu spiritus, quòd proprij ministerij onera non alijs portanda omnino remittat, sed ipse vaiulet, & perse sustineat. Nobilis Centurio petebat à Iesu pueri iacentis salutem Matth. 8. statim Iesus ait: *Ego veniam, & curabo eum.* Quid tunc Centurio? Miratus tantam, & tam sibi extraneam, Domini dignationem, inquit: *Tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit; alij veni, & venit, & seruo meo fac hoc, & facit.* Et pulchrè dum omnia ministerij sui onera alijs mandat, se hominẽ à Iesu ostẽdit alienum. Iesus est, qui nullum onus ministerij sui refugit, sed omnia per se ipsum subit: homo est à Iesu alienus, & prorsus diuersus, qui omnia alijs remittit. Ecce quis sit homo nihil habens cum Iesu cõmune, nimirũ, qui omnia onera refugit, & alijs cõmittit: Iesus enim assumpti ministerij onera omnia sustinet. Exodi. 28. dicitur: *Sumesquè duos lapides onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israel: sex nomina in lapide vno, & sex reliqua in altero iuxta ordinem natiuitatis eorum. Opere sculptoris, & calatura gemmarij, sculpes eos nominibus filiorum Israel, inclusos auro, atque circũdatos, & pones in vtroq; latere super humeralis, memoriale filijs Israel. Portabitq; Aaron nomina eorũ coram Domino.* Quorsum hæc? Quorsum Israelitarum nomina lapidibus inscribuntur, & Aaronis humeris portantur? Adumbrabatur ibi totus Christi spiritus, qui vt homines saluandos susceperit, sic eorum onera nunquam refugit, nec alijs cõmittit, sed ipse suis humeris sustinet. Aiebat enim D. Cyril. Alex. lib. 11. de Adorat. *Ex eo facile intelligi potest, quicumquè discriptionẽ in cœlo consecuti fuerint, eos prorsus in Christo requieturos, qui probos viros propè modum in humeris tenet, & loco filiorum habet.* Nunquã spiritus Iesu non subijcit humeros proprij ministerij portandis oneribus. Qui autem onera subterfugiunt, alijsque illa prorsus remittunt, nihil Iesu habent, & timeant, ne vel in paruis ministrorum erroribus ipsi acerbissimè castigentur. Quò reuoco cantatissimum Ozæ supplicium; is enim 2. Reg. 6. dum arca Domini in plaustro ferabatur, manũ iniecit, vt inclinatã sustineret, & inibi percussus fuit à Deo. Habes enim in textu: *Extẽdit Oza manum ad arcam Dei, & tenuit eam: quoniam calcitrabant bobes, & declinauerunt eam. Iratusquè est Dominus indignatione contra Ozam, & percussit eum supra temeritate, qui mortuus est ibi iuxta arcam Domini.* Cur sic percutitur Oza, vbi videbatur præstitisse obsequium? Nonne cadendi opem ferre obsequium est? Sanè illud Ozæ facinus obsequiũ in Dei arcam videbatur, vel saltim leuis culpa irreuerentiæ, cum bono zelo factæ: vndè D. Aug. lib. 2. de mirab. sacr. cap. 12. putat aliquod antecessisse peccatum grauius, quòd tunc in illa leui culpa vindicabatur. Cùm enim Oza iuxta Leuitarũ obligationem, teneretur Dei arcam humeris suis portare, ille onus à se dimisit, & arcã tradidit plaustro à bobus portandam: quò vel in parua plaustri inclinatione, & boum errore Deum in se maximè irritauit. Huc spectãs D. Hier. epist. ad Sauinianum fatur: *Oza leuites arcam Domini, quã portare ipse debuerat, quasi ruentẽ sustentare voluit, & percussus est.* Periculosè quidem ministerij tui onera prorsus committis alijs; quam humeris tuis teneris portare crucem, sustine tu, ne, si alijs cõmittas, Iesu spiritum à te ableges, & ingenti aliquo supplicio etiam pro ministerij minimis defectibus afficiaris.

Matth. 8.

Exod. 28

D. Cyril.

2. Reg. 6.

D. Hier.

Luc. 14. Quis enim ex vobis volēs turrim ædificare, nō prius sedēs cōputat sumptus, quos necessarij sunt, si habeat ad perficiendum, ne postea quā posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes, qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes. Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?

§. III.

Nihil non nouum, & sublime meditandum his, qui sub Christi cruce gloriantur.

TOllendam crucem dum monet Dominus, statim subijcit exemplum eius, qui turrim ædificare meditatur: nil enim magis conuenit crucifixo, quàm nouæ altitudinis, & sublimitatis meditatio. Aiebat Paul. ad Gal. 6. *Mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. Neque ergò circumcisio quicquam valet, neque præputium, sed noua creatura.* Nota consequentiam Pauli, ex quo ipse crucifixus est, nihil æstimat ipsam circuncisionem, sed totus ad nouam constructionem aspirat. Cur non magis circuncisio valet apud crucifixū? In cruce mundi perditio est, sed & in circūcisione superfluorum abcisio: in cruce caro mortificatur, ferit, & carnem circuncisio: in cruce sanguis effunditur, sed & à circuncisione prosilit sanguinis fluuius. Cur ergò circumcisio adeò cruci similis, non valet quicquam apud crucifixum? Equidē hæc est virtus crucis, quæ vetusta omnia declinet, nouæq; sublimitatis fabricam inspiret. Chrysost. ibi fatur: *Vides crucis potentiam, in quantā celsitudinem Apostolū subuexerit. Non enim solum iam omnes mundi res illi mortuas reddidit, verùm etiam longè supra veterum institutū substulit. Quid huic potētiæ par? Siquidem, qui prius pro hac circuncisione occidebatur, & alios occidebat, huic persuasit crux, vt illa eodem loco relicta quo erat præputium, noua quædam, & admiranda, ad cœlos transcēdentia perquireret negotia.* Noua creatura, noua sublimitatis cōstructio, nouæ præcelsæque fabricæ meditatio decet crucifixos, & mortuos mūdo. Quo aspiciens Iob cap. 3. ait: *Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem. Cùm Regibus, & consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines*: hoc est, iuxta nostri Pinedæ placitum, munitissimas turres, palatia amplissima, quę etiam in habitantium multitudine, vacua & sola appareant. Harum turrium, arcuumque regalium ædificatoribus non absimilis dormiret Iob, & somno sepultus quiesceret. Sed quis somnus est adeò potens, vt dormiētem, & quiescentem reddat similem ædificatoribus regalium turrium? Vnus est somnus, nimirùm cupiditatum mortificatio, sub qua dum homo quiescit, nouę celsitudinis, & sublimitatis fabricæ ingentem operam nauat. Nō grauabor semel data verba D. Hier. huc reuocare: ait enim sanctissimus vir de vera Circuncis. Iobū in hoc somno spectans: *Dolorū victor, etiam sensu egenus, affecta fit fortior, cùm infirmatur, & in valle lachrymarum, turrim occupat gloriarum.* Non humi iacet, qui mortis imagine circumdatus decumbit, vbi dormit mundo; imò vbi nihil amat præter dolores, & mortis pabula; nō ociosus est sub hoc somno mortis, sed turrim sibi præparat gloriarum. Ait Psal. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, erunt pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri.* Quādo somnus agricolis peperit aurum? Non equidem, qui dormit, sed qui terram colit, qui instanter operatur, ille diuiti, s augetur. Cur modò petit somnum psaltes ad diuitias ex cleris conquirendas, & non magis petit operam, & laborem? Loquitur de somno mortificationis, quo sancti viri mundo obdormiunt, & Christo cōmoriuntur, & qui sub hac morte sunt, nunquam non laborant, & operantur, aureasque meditantur fabricas. Amb. enim ait epist. 60. *Medias inter sortes somno pacis dormiunt. Est enim sanctorum etiam somnus operarius.* Tūc cum sese sancti, vel morti dedūt, vel quasi sub mortis somno viuunt, omnibus vitæ commodis renūtiantes, tunc, inquam, maiorem præcelsis operibus operam nauant, tunc sublimiores ostēdunt volatus instar altissima, & pulcherrima artium tecta efformantium. Pulchrè ad hęc legebat psalterium Ambrosianum verba dati Psalmi: *Si dormiatis inter medias sortes, erunt ala columbæ tecta in argento.* Vidisti aliquando amplissimi palatij tecta argentea, aurea; sed qui obdormiunt in Christo, qui mundo moriuntur, & tanquam oues ad victimam deputantur, eos edunt in sublimia volatus, vt extensis alis videantur argentea turrium tecta efformare, super quæ appareant ingentium signa gloriarum.

Ad Gal. 6

Chrysost.

Iob 3.

Hieron.

Psal. 67.

Ambr.

§. IIII.

Ad perfectam mundi abnegationem, & victoriam, qualem ostendit crux Christi, non leui, sed maximo labore, & sumptu peruenitur.

BEnè, qui ad crucem aspirat, sedet, & cõputat sumptus operis, si habeat; nõ enim omnes habẽt sumptus tãti operis; vbi enim ea mundi abnegatio acquirenda est, quam crux Christi ostendit, non leues, sed maximi sumptus sunt necessarij. Ducẽdus iam ad
Luc. 22. crucem Iesus, in hortum secessit, Luc. 22. *Et factus in agonia, prolixiùs orabat. Et factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.* Ecce agonia, & oratio, & sudor, & profusio sanguinis! cur, Domine, tot sumptus adhibes pro hominibus? Si quidẽ manus traditoris expectas, & iam penè carnifices adsunt, & ignominię, & alapæ, & calumniæ, & sentẽtiæ, & claui, & crux: quid necessum est addere agoniam, & orationem, & sudorem, & sanguinem? Crastino die mille petitus iniurijs, mille cõfossus tormentis, crucem pro hominibus ascẽdes, cur modò nõ magis abstines ab agonia, à sudore, à profusione sanguinis? Imò qui crucem ascensurus paratur, ideò & agoniam, & orationem, & sudorem, & profusionẽ sanguinis præmittit, non enim absque summo laborum sumptu ascenditur crux Christiana, in qua de mundo triumpha
B. Isaias. tur. Ex quo sapienter monebat B. Isaias Abbas orat. 13. *Iesus autem orauit dicens: Pater, si possibile est, transeat à me calix iste. Quod nobis est documento, vt cùm mens vult in crucem cõscendere, multùm incũbat orationi, & lachrymis, supplexquè se prosternat in conspectu Dei, vt roboretur, & custodiatur.* Nũquã enim sine magno, & pulueris, & sudoris sumptu securcrux ascenditur, in qua perfectè mundus abnegatur. Quis enim audeat totum calcare mundum, nisi priùs in plurimis, & maximè arduis conflictibus exercitatus? De præcur-
Luc. 1. sore Christi ait Elizabeth Luc. 1. *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Nouus, & inauditus planè pueri saltus fuit: in vtero matris est, & præ gaudio exilit: naturæ lex, vel nascẽtes infantes fletibus monstrat. Cur hic sic sese aduersus ipsam naturam exercet, vt vel in vtero existens gaudeat? Cur cum ipsa natura in primis congreditur? Nasciturus erat, vt perfectam mundi abnegationem in se ostenderet, & ideò, vt mundum calcare possit, priùs curat omnibus repugnare naturæ legibus. Pulchrè ad hęc aiebat D. Aug. ser. 22. *Augusti.* de sanctis: *Suæ matris exultat in vtero, & in vtero virginis venisse nuntiat Christum. Impatiens dux, qui antequàm peruenire ad corpus, peruenit ad regem, antè rapuit arma, quàm membra, antè aciem petit, quàm lucem, & vt vinceret mũdum, vincit ante naturam.* Expende quid agat pro vincendo mundo, nimirùm, vincit antè naturam, non enim ad mũdi abnegationem accedit, qui vel in aliquo morem gerit naturæ. Prorsus perdenda est natura ipsa illi, qui securè mũdi perfectam abnegationem amat profiteri. Quapropter B. Isaias Abbas dice- *B. Isaias.* bat Apothegmate. 8. *Si mens antequam sensus domet, velit in crucem conscendere, pronocat iram Dei. Rem enim viribus suis maiorẽ aggreditur.* Ad mundi detriumphandi gloriam nõ securè ascendit sensus indomitus, nec crucis victorias securus proclamabit, qui priùs in se naturę ipsius non fregit rebellionem. Naturam vincas, necessum est, vt crucis aduersus mundum orneris victorijs. Hinc Paul. ad Ephes. 6. *De cætero, fratres, confortamini in* *Ad Eph. 6* *Domino, & in potentia virtutis eius. Induite vos armaturum Dei, vt possitis stare aduersus insidias Diaboli. Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus mundi rectores,* &c. Et cur non est colluctatio aduersus carnem, & sanguinem? Nonne caro rebellat aduersus spiritum? Nonne ait idem Paul. ad Galat. 5. *Qui sunt Christi carnem suã* *Ad Gal. 5* *crucifixerunt cum vitijs, & cõcupiscentijs?* Cur ergo Galatis indicitur bellum aduersus carnem; Ephesijs autem prorsus hoc bellum cũ carne, & sanguine eripitur? Sanè Galatæ in perfecti adhuc nondum sub cruce Christi, perfecta mundi abnegatione florebant; verùm Ephesijs in persecutione positis, mundum detriumphaturis, non permittitur iam cum carne conflictus, non enim aduersus mundum securè progreditur miles, nisi post confractam carnis rebellionem, post deuictam prostratamque naturam. Non longè abest D. Anselm. inquiens: *Galatis minùs per* *Anselm.* *fectis indixit aliud bellũ, quod est aduersus carnem, & sanguinem; Ephesijs verò quasi iam spiritualibus, & concupiscentia carnis præualentibus, atque persecutionem foris pro iustitia sustinẽtibus, dicit: Non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores.* Et quidem non admittitur ab Apostolo miles aduersus mundi rectores, cui possit adhuc esse cum carne, & sanguine conflictus. Vincat priùs

omnes

omnes carnis concupiſcentias, vincat naturam, qui cum mundo parat cõfligere, periculoſum enim eſt, & maximè tibi imputandum, ſi cùm egeas gladio aduerſus carnem, velis cum mundo confligere. Accipe pulchram ſimilitudinem ex L. *Item Mela.* ff. *ad L. Aquiliam.* Vbi pilarum exercebatur ludus, pila hinc inde iactabatur pro ludentiũ dexteritate, iuxtà erat tonſor nouacula radẽs hominis cuiuſpiam de ſub barba pilos. Quid tunc? Iactata pila nouaculam percutit, illam miſeri hominis gutturi infligit. Quis dabit pœnas? An tõſor male prouidus? An qui iactauit pilam? Neuter, ſed ſibi malũ imputet, qui cũ nouacula ad guttur, voluit eſſe inter iactatas pilas. Præclarè lex ait: *Nec illud malè dicatur, ſi in loco periculoſo ſellam habenti tonſori, ſe quis commiſerit, ipſum de ſequeri debere.* Sic prorſus, qui adhuc ſub gladio eſt, vt cum carne confligat, ſibi imputet ruinã, niſi caueat mundialium bonorũ iactatas pilas. Nũquàm, mihi crede, ſecurus aderis mũdiali ludo, dum adhuc gladium ad reſecandas carnis, concupiſcentias requiris.

§. V.

A laboribus noſtris munitiſſima conſurgit turris, quæ & nos protegat, & facilè hoſtes noſtros confringat.

AEdificatori turris meritò comparatur, quiſquis laboribus Chriſtianis inſtat; nũquàm enim ex laboribus noſtris nõ exurgit turris munitiſſima, ſub qua & nos protegamur, & confringantur facilè impetus hoſtiles. Vbi Dominus Apoſtolorum labores, pro Dei verbo ſeruando conſiderat Matth. 5. eos & ſal, & lucem vocat mundi, inſuper munitiſſimam, & penè inexpugnabilem ciuitatem eos reputat, de qua ſtatim ait: *Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra montem poſita*: Nõ equidem aliter viſebantur Apoſtoli, quàm viſitur ciuitas, ſeu arx ſupra montem cõ ructa. Sed qui modo ſal terræ, qui lux mundi habebantur, quomodo tam citò efformantur in ciuitatem, & inſtar munitiſſimæ ciuitatis apparent ſupra mõtem conſtituti? Planè non potuit non efformari in ciuitatem, quiſquis Apoſtolicis ſudoribus apparebat ſublimis. Hinc aiebat B. Iſaias Abb. orat. 7. de virtutibus: *In hoc ſtudium diligenter incumbamus, vt Dei ſermonem ſeruemus. Et labores noſtri erunt, veluti ciuitas fortis ac munita, quæ nos cuſtodiet ab omnibus inimicis noſtris. Hæc enim fiducia ſi erimus muniti, omnes inimici eius, per montem ſermonis Dei diſſipabuntur. Hoc ex mõte lapis ſine manibus excisus, ſtatuam ex auro, & argento, & ære ac ferro conflatam confregit.* Expende qualis ciuitas ex noſtris laboribus pro ſeruando Dei ſermone exurgat, nõ ciuitas infirma, ſed ciuitas fortis ac munita, quæ pro inexpugnabili fundamento habeat montem; & qualem montem? Ex quo vel lapillus ſine manibus deciduus, omnia mundialium bonorum tela conminuat. Crede mihi, nuſquàm ciuitates, & arces munitiores & fortiores apparuerunt, quàm vbi apparuerunt, qui virtutum laboribus incumberent. De diuina ſapientia dicitur, Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit ſibi domum, excidit columnas ſeptem. Immolauit victimas ſuas, miſcuit vinũ, & propoſuit menſam ſuam. Miſit ancillas ſuas, quæ vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis.* Quando ſola domus ædificata eſt, & domus ſola conuiuij, mittuntur ancillæ, quæ vocẽt ad arcem, & ad mœnia ciuitatis, & quàm arcem, aut quam ciuitatem oſtendent conuocatis ancillæ? Siquidem domum ſolam habent, qui fieri poterit vt arcem, aut muratam, & fortem ciuitatem oſtendant? Equidem dum ancillæ Dei, dum Dei ſerui ſe exhibeant in laboribus multis, in multis operibus virtutum, eo ipſo fient, & arces, & ciuitates munitiſſimæ, quæ ſe, ſuoſque protegant, & hoſtium iacula rideant. Hinc dicebat ſponſa Cant. 8. *Ego murus, & vbera mea turres*: Tãta enim eſt poteſtas illius, qui Deo adhæret per virtutũ opera, vt non in vnius domus, ſed in muratæ ciuitatis, & fortiſſimarum turrium formam ſeſe erigere valeat. Et quidem D. Petrus 1. epiſt. 2. hoc ſolum monebat. *Et ipſi tanquàm lapides viui ſuper ædificamini, domus ſpiritualis*, &c. nec non & Paulus ad Epheſios 2. ait: *In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei*, &c. Ædificari in domũ petitur, & illa clamat ſe in murum, in turres eſſe ædificatam, neſciunt enim ſponſę labores deſinere in domum, ſed in turres, & munitiſſimas arces. Adhæc Gillibert. Abb. ſer. 26. in Cant. *Vide priuilegium ſponſæ, Apoſtolus Petrus hortatur nos coædificari in domos ſpirituales: hæc verò, non tantùm in domum, ſed etiã in turrim ædificatur. Paulus in habitaculũ Dei coædificari nos optat: ſed ſponſa hoc non contenta, etiam propugnacula adiungit, vt ſublimis, & ſecurior ſit habitatio.* Eo ſolùm quòd virtutum laboribus inſtes, in munitiſſimam turrim exurgis: quò reſpiciens Iſaias cap. 33. ait: *Qui ambulat in iuſtitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus ſuas ab omni munere: qui obturat*

B. Iſai.

Prouer. 9.

Cant. 8.

Ad Eph. 2

Gillib.

Iſai. 33.

aures

aures ſuas ne audiat ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videat malum. Iſte in excelſis habitabit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius: panis ei datus eſt, &c. Ex tantarum virtutum opere, non potuit, non exurgere ſublimis, & inexpugnabilis fabrica.

Luc. 14. Aut quis rex iturus cõmittere bellum aduerſus aliũ regem, non ſedens prius cogitat, ſi poſsit cum decem millibus occurrere ei, qui cũ viginti millibus venit ad ſe? Alioquin adhuc illo longè agente legationem mittens rogat ea, quæ pacis ſunt. Sic ergò omnis ex vobis, &c.

§. VI.

In mundialibus aulis nil citius occurrit, quàm diſsidia, quàm prælia.

QVis neget à mundi regibus multa alia, & ardua, & ingenti conſultatione digna negotia tractari? Cur ergò Dominus exemplum ardui negotij à rege tractati petiturus, dimiſsis omnibus alijs maluit negotium belli in medium proferre? Crediderim in eo oſtendiſſe notiſsimam veritatem; nimirùm, quòd in mundi aulis, nil magis familiare eſt, nil prius occurrit, quàm diſsidia, quàm prælia Apud Ioſue lib. cap. 11. introducitur rex Aſor, qui vniuerſos excitat in bellum contra Iſraelem: ait enim: *Iabin rex Aſor, miſit ad Iobad regem Madon, & ad regem Semeron, atque ad regem Achſaph, ad reges quoquè Aquilonis, &c.* Vniuerſi hi quieti erant, & nihil de bello cogitãtes, ſed vnus rex Aſor vniuerſos commonet, & in bellum excitat. Et cur ab vno Aſor bellorum negotia tractantur? Cur vnus hic pacem odit, & prælia meditatur? Myſticam rationem inuenies in ipſius nominis ſignificationes, Aſor enim ſignificat aulam; itaque introducitur vnus Aſor prelia tractans, vt oſtendatur, quo ſpectet omnis aula mundialis. Quid enim aula parturiat, niſi diſsidia, niſi turbationes concordiæ, & pacis? Ad hæc Orig. hom. 14. in Ioſue fatur: *Interpretatur Aſor aula. Eſt ergò omnis terra aula huius regis, qui totius terræ velut vnius aulæ obtinet Principatum. Ipſe eſt, qui mittit ad omnes gentes, & inuitat ad prælia.* Et merito ad illum regem, cui præcipue aula attribuitur, ſpectare dicuntur prælia, & turbationes pacis, quando hæc ſunt prima, & præcipua, quæ viluntur in aulis mundialium Principum. Vndè Scoliaſtes Tertulliani lib. de Orat. locutus de oſculo pacis dato inter Miſſarum ſolemnia, dicit id ſemper dari conſueuiſſe fidelibus omnibus præſentibus, exceptis aulicis, vt quibus nũquam arriſerit pacis nomen. Quippè ait: *Circunferatur patena pacis inter fideles; præterquam tamen inter aulicos, quos vnanimes eſſe, & pacificos non ſinit ambitio.* Difficile namque inuenitur in aulis Principum, qui colant vnanimitatem, & pacem; qui nõ magis bella, & diſsidia tractent. Quòd notans Bleſſenſis epiſt. 6. dum curiæ etymon tractat, ait Curiam à cruore dictam eſſe, quaſi totum negotium aulicorum, curialiumvè ſanguinolẽtum ſit, & bellicoſum: nulluſque inter eos detur locus paci, & vninamitati. Sic de Romanorum Principibus ait Dan. 2. *Miſcebuntur ſemine humano, ſed non adhærebunt ſibi.* Nullum fœdus, nullum vinculum vnanimitatis non rumpunt Principes ſæculi, etiam hi, qui magis ſibi cõiungi videntur, non ſibi adhæreſcunt, ſed ad inuicem meditantur prælia, & diſsidia. De his Saluianus lib. 5. de Prouid. inquit, *Illud eſt gnauius, quòd nec propè qui quidem propinquitatis iura conſeruant. Quis enim ſe proximis ſuis proximũ reddit? Quis ſoluit charitati, quòd ſe cognoſcit debere, vel nomen? Quis tàm propinquus corde, quàm ſanguine? In quo non huius malenolentiæ zelus ardet? Cuius non ſenſum liuor inuaſit? Cui non proſperitas aliena ſupplicium eſt? Quis non bonum alterius, malum ſuum credidit? Cui ita ſufficit fœlicitas ſua, vt etiam alium velit eſſe fœlicem? Nouum, & inæſtimabile nunc in plurimis malum eſt: parum alicui eſt, ſi ipſe ſit fœlix, niſi alter fuerit infœlix.* Hoc fuit Romanorum Principum ingeniũ; imò hæc eſt curialium omniũ ipſiſsima vita, quæ nullum nõ amat aumentum de aliorum ruinis. Rem aularum apprimè depingit Eccleſiaſtic. cap. 9. monens nos ab illis cauere. *Longè abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicaberis timorem mortis. Et ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. Communionem mortis ſcito, quoniam in medio laqueorum ingrederis, & ſuper dolentium arma ambulabis.* Expende, quæ inueniantur in aulis Principum, nimirùm, communio mortis, laquei, dolentium arma. Sed quæ ſunt arma dolentiũ? Sanè arma dolentium alienã fœlicitatẽ; plenæ ſunt aulæ eorum, qui dolentes fœlicitatẽ proximi

maximè iraſcantur, & arma ſummant aduerſus illum. Id quod acutè notans Michael de Palacios tandem, ait: *Verè inter arma iratorum verſatur, qui Principi eſt nimis familiaris.* Quaſi nihil ſit magis commune aulicis quam arma, quibus inter ſe pugnent, & ſeſe mutuo mactent. *Palac.*

§. VII.

Exactores regalium tributorum validiores ſunt ad perdendum, quàm milites.

DVbitat rex ſi cum decem millibus militum poſſet viginti millia proſtrare; & ſanè maximè dubium eſt, quòd pauci milites valeant plures contundere, & proſtrare. Nullum autem eſſet dubium, ſi non de militibus, ſed de exactoribus tributorum fieret conſultatio: hi enim etiam, ſi pauci ſint, ingentem ciuium multitudinem perdere valent. Rem ridit Saluianus de Prouid. lib. 5. *Saluian.* fatus: *Iam verò illud quale, quàm ſæuum, quàm Romanis familiare, quòd ſe inuicem exactione proſcribunt? Imò non inuicem: nam hoc tolerabilius ferme eſſet, ſi pateretur qui ſque, quod fecerat: illud eſt grauius, quod plurimi proſcribuntur à paucis, quibus exactio publica peculiaris eſt præda: qui fiſcalis debiti titulos faciunt quæſtus eſſe priuatos.* Expende malum, quòd plurimi perdantur à paucis: paucos ſemper habet rex exactores, ſed cum his paucis innumeros ad ſe venientes perdit, & ingentia regna poteſt deuaſtare. Vtinam reges ſedentes cogitarẽt, quàm confluant regnorũ ſubſtantiæ in paucos diteſcentes miniſtros. Non multi ſunt, qui regijs theſauris adminiſtrandis, & regnorum tributis colligendis operam nauant, ſed quotquot hi percenſeãtur, omnes inuenientur ditiſsimi, & locupletiſsimi in ſumma regalium theſaurorum penuria, & regni vaſtitate. Committuntur, & ciuitatum, & regnorum, ſubſtãtiæ paucis exactoribus, ſed hi pauci viſuntur in dies grandeſcere, cùm regna minuãtur. Quæ huius rei cauſa? Quia quòd non valet militum exercitus, hoc valent exactorum manus. Milites ſi pauci ſunt ad magnum regnum perdendum non valẽt; exactor, vel vnus, & pauperculus ingentia regna in ſuam crumenam trãsfert. Do huius rei aliquale exemplum ex. 3. Reg. 11. ibi di- *3. Reg. 11* citur: *Ieroboam quoq; filius Nabat Ephhrataus de Sareda, ſeruus Salomonis, cuius mater erat nomine ſerua, mulier vidua, leuauit manum contra Regem. Et hæc eſt cauſa rebellionis aduerſus eum: Quia Salomon ædificauit Mello, & coæquauit voraginẽ ciuitatis Dauid patris ſui. Erat autem Ieroboam vir fortis, & potens: videnſq; adoleſcentem bonæ indolis, & induſtrium, conſtituerat eum perfectum ſuper tributa vniuerſæ domus Ioſeph.* Itaque Ieroboam pauperculæ viduæ filius, & ſeruus Salomonis reuellat in regem; & tota cauſa reuellionis dicitur, Ædificatio Mello; & Ieroboami primùm adoleſcentis bonæ indolis, poſteà viri fortis, ac potentis præfectura ſuper tributa. Sed quid hæc cum rebellione? Multa multi comminiſcuntur, quæ adducit, & refellit noſter Pineda lib. 7. de rebus Salomonis cap. 23. Mihi ad perdẽdum regem, & ingentia regna, non minima potentia viſa eſt hominis induſtrij perfecti ſuper tributa vniuerſæ domus Ioſeph. Itaq; dum Salomon ſumptus ponit in ædificando Mello, & confirmãda ciuitatis Dauid, & Ieroboan in colligendis tributis decumbit, ſic ſubſtantia regni minuitur, & exactoris ſubſtantia augetur, vt pro minimo ducat vnus homo, & ſeruus totum ad ſe deducere regnum. Cur non audeat ſperare ſe regnis potiturum, qui in diuitiarum ſubſtantia creſcit eodem gradu, quo ſubſtantiæ regni minuũtur? Sedeant reges, & cogitent hoc vnum in miniſtris vectigalium colligendarum, niſi velint omnia perditum ire.

§. VIII.

Perfecta mundialium rerum abnegatio omnia bona duplicat, imò multiplicat.

MVndi abnegationem, & perfectam crucis ſublationem petenti Domino aptiſsimè comparatur rex veniens cùm viginti millibus aduerſus regem, qui cum ſolis decẽ millibus ſedet. Abnegatio enim perfecta mũdi duplo maiores ſemper vires oſtẽdit in ſpiritu habente illam. Quis abnegato mundo ſola cęleſtia ſpectat, & duplicatas ſpiritus vires non oſtendit? Duplicem Heliæ ſpiritum cùm petit Eliſæus, hoc accipit reſponſum à magiſtro. 4. Reg. 2. *Si videris me, quando tollar à te, erit tibi, quòd petiſti.* Et cur duplex ſpiritus datur videnti Heliam abſentem? Quid intereſt, quòd videatur Helias tolli, vt indè naſcatur in Eliſæo ſpiritus duplex? Ait præclarè D. Ber. ſer. 6. de Aſcenſ. *Duplicauit ſpiritum viſio abeuntis, cùm euidenter raptus in cœlum, vniuerſa pariter eius deſideria ſecum tulit: vt inciperet ipſe quoque iam ſapere, quæ ſurſum ſunt, non quæ ſuper terram.* Vbi homi- *4. Reg. 2.* *Bernar.*

nis

nis vota in cœlum feruntur; vbi nihil terrenum amamus, sed sola cœlestia obtinere cupimus viribus crescimus duplicatis. Omnia nobis duplicia euenire necessum est, ex quo mundialem curam dimisimus, & pro cœlestibus solis seruimus. Fidelibus suis promittebat Dominus Isaiæ. 60. *Isai. 60.* *Suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis.* Sed & Cant. 4. vbi sponsam suam commendat ex eo, quòd fideles suos lactet, ait: *Quàm pulchræ sunt mammæ tuæ soror mea sponsa.* Qui ad reges mittuntur, vna sola mammilla lactantur, qui verò sponsæ dãtur non vna, sed duabus mammis implentur. Cur in regibus vna sola mamilla, & in sponsa duæ ponuntur mammę ad fideles lactandos? Qui ad reges confluunt imperfecti sunt, & adhuc bonis terrenis inhiãtes; qui autem ad sponsam currunt illi sunt, qui omnem terrenorum saporem fastidientes abijcientes, sola cœlestia sectantur, hi vt perfectiores, & fortiores nihil ex Deo non accipiunt duplicatum. De his aiebat Gillib. Abb. ser. 31. in Cant. *Gillib.* *Qui verò possessionibus cunctis renuntiant, qui rebus temporalibus valedicunt, tales vtique gemino consolationis lactandi sunt vbere.* Necessum est, vt duplicia parentur vbera illi, qui mundialibus omnibus renuntiat spiritu iam viuit duplicato. Qui autem adhuc temporalibus inhiat, & de regum fauoribus vitam agit; hic nõ omni fraudandus est pabulo, sed quia imperfectus est, vna sola mammilla lactatur, vt qui, licet ad summam abnegationem perfectionem non peruenit, tamen dum in temporalibus Deo seruit, non infimam virtutem habet. Id quòd in suo Cæsario fratre notauit D. Nazianzen. orat. 10. *Nazian.* tatus: *Cæsarius cum doctrinæ suæ primitias patriæ consecrasset, dignamque laboribus admirationem sui commouisset, posteà gloriæ cupiditate ductus in aulam se contulit, non ille sanè rem admodum gratam nobis faciens, (quoniam inter posteremos apud Deum haberi satius, & sublimius est, quàm apud terrenum Imperatorem primas ferre:) non tamen reprehensione dignam. Philosophari enim,* hoc est, mundum abrenuntiare, *vt maximum, ita difficillimũ est, nec id aggredi multorum est, nec aliorum, quàm quos diuina mentis magnitudo aduocauit. Non paruum autem hoc quoque æstimandum est, si quis secundum vitæ genus complexus probitati studeat, ac maiorem Dei salutisque suæ, quàm terreni splendoris rationem habeat.* Itaque & prima, & maxima hominis perfectio consistit in perfecta abnegatione omnium temporalium, quæ vt prima perfectio est, sic semper duplicatis honoribus debet cumulari. At qui ad hanc nõ peruenit, sed mundialium regum mamilla amat lactari, dum Deo seruiendo incumbat, salutiq; suæ consulat, in secundo, & non infimo versatur virtutis gradu.

§. IX.

Quæ cum lachrymis fit oratio efficacissima legatio est ad impetrandum.

A Longè venienti Domino opportunissimam legationem mittit rogans pacẽ; ille qui Deo orationem mittit, cùm lachrymis: & merito D. Greg. & Bed. in præsenti lachrymis tribuunt totam legationis efficaciã. Qui legatus ad Deum, & festinior, & efficacior lachrymis? Sententiam mortis audiens Ezechias Isai. 38. *Conuertit se ad parietem, & fleuit Ezechias fletu magno.* Quid tũc? *Factũ est verbum Domini ad Isaiam dicens, vade, & dic Ezechiæ, Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui, audiui orationem tuam, &c.* Ex quo regis lachrymæ ab oculis exierunt, non morãtur, sed Deum adeunt, & suam legationem citissimè exaudiri faciũt. Vndè ait Galfridus apud Tilmannũ in allegorijs: *Quã festinus, & fidelis, legatus est lachryma supplicantis?* Moras nescit lachryma, sed quàm citissimè currit, tã citò legatione sua profungitur, & redit minimè vacua, sed diuinis muneribus ditata. Id quod pulchris verbis notat Cassiodorus lib. de Anima fatus: *Hanc si miserator ille respexerit, oculum q; mentis corporeis excessibus excæcatum fuerit illuminare dignatus, ad liberatricem pœnitudinem trahit: euadendi donat effectum, quæ pereundi primitus videbatur habuisse desiderium. Tunc fœlicior, cùm fleuerit, tunc celsior, cùm se prostrauerit: lachrymis reparat, quòd gaudendo perdiderat, & qua ad hostem voluptatibus in vitata peruenit, ad salutarem Dominum prosperrime contrista festinat.* Festisimum agit semper lachryma supplicantis legatũ, & ideò quisquis velit à Deo aliquid impetrare, mihi credat, & lachryma rum legationem præmittat. Paul. ad Rom. cap. 8. *Ad Ro. 8.* *Quid oremus, sicut oportet nescimus, sed ipse spiritus pro nobis interpellat gemitibus inenarrabilibus.* Quia nos nescimus interpellat pro nobis spiritus, sed interpellat in gemitibus, in lachrymis. Ad hæc Orig. lib. 7. in Paul. *Si ergò quid oremus, sicut oportet, nescimus; sed ipse spiritus interpellat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, magnum, nescio quid Paulus in gemitibus sentit.* Et quidem magnum est in gemitibus, magnam enim habent lachrymæ efficaciam, qua pro nobis apud Deum legatione fungantur. Quis nesciat efficacissimas *Orig.*

lachrymarum voces in hac legatione ſua? Pſal. 38. *Exaudi orationem meam Domine, & deprecationem meam, auribus percipe lachrymas meas.* Non oculis, ſed auribus petit percipi lachrymas, vt quæ voces habeãt. Ex quo Petrus Dam. lib. 13. de perfectione Monachorum cap. 12. ait: *Qui enim non oculis attendi, ſed auribus percipi lachrymas poſtulat, voces ineſſe lachrymis manifeſtè deſignat. Lachrymæ nẽpè cum in conſpectu pij iudicis ſupplicant, nihil hæſitant, ſed ſic miſericordiam, tanquam rem quamlibet proprij iuris ſibi met vendicant, & impetraſſe ſe, quod petierant, confidenter exultant.* Quid pulchrius pro legatione lachrymarum?

Pet. Dam.

CAPVT V.

De grano frumenti.

QVID operetur in viris iuſtis carnis mortificatio, oſtenſurus Dominus, ob oculos ponit frumenti granum, quòd terræ, & corruptioni datur, vt in ampliſſimam, ditiſſimamq́; ſegetem exſurgat. Nullæ equidẽ metuntur ſegetes, niſi quas prævenit frumenti grani corruptio; ne quis homo, niſi de perditione carnalis vitæ ſperet in cœleſtibus condere fructus: ſicut ipſe Ieſus tunc ingentes fructus peperit, cùm iacuit mortificatus in carne.

Ioan. 12. Amen dico vobis, niſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit: multum fructum affert.

§. I.

Diuini patris fœcunditatem, & virtutem in ſe apertiſſimè exprimit, quiſquis nouerit ſe humiliare.

ECce tota diuini patris fœcunditas, & virtus in eo conſiſtit, quòd non ſolus maneat, ſed ſui ſimilem producat, in quo appareat quaſi multiplicatus. Quis ergò hãc paternam virtutem, & fœcunditatem magis in ſe repreſentabit? An granum illud, quòd domi aſſeruatur? Abſit: quòd enim granum domi aſſeruatur, ipſum ſolum manet, quòd autem ſpargitur, & in terram iactum, ibi putreſcet, illud viuidam in ſe oſtendit virtutẽ, qua in multis ſui ſimilibus multiplicatur. Terra eſt, abiectio eſt, & humilitas vſque ad mortem, quæ facit in nobis diuiniſsimi parentis ſplendeſcere imaginem. Iſaias cap. 49 iuxta lectionem Septuag. ait: *Magnum eſt tibi, vt voceris puer meus, vt ſuſcites tribus Iacob, & diſperſionem Iſraelis congreges.* Ieſu humiliato, in terram è cœlis dilapſo, ſeruili forma induto dicitur, quòd illa ſeruitus, illa humiliatio, illa abiectio magnum quid oſtendat in illo. Sed quid magnum poteſt in Ieſu oſtendere tanta ſeruitus, & tàm patens humiliatio? Sanè oſtendit, quòd non ſolus manet, ſed quòd humiliatus, & ſeruus factus vſq; ad verbera, vſque ad crucem diuiniſsimam patris referet imaginem in populis regenerandis, ait enim, *vt ſuſcites tribus Iacob, &c.* Pro quo ſapienter Orig. tom. 1. in Ioann. ait: *Magnum tibi eſt, quòd puer meus vocaris. Audendum eſt enim dicere, maiorem atque diuiniorem, & verè ad patris imaginem factum bonitatem Chriſti extitiſſe, tunc eum ſe ipſum humiliauit, & abiecit factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, &c.* Expende illa verba: *Et verè ad patris imaginem factam bonitatem,* nunquam enim magis patris imaginem in ſe repreſentauit Ieſus, quàm vbi ſe humiliauit; quia nunquam minus ſolus manſit, ſed vt pater ex eo oſtenditur, quòd ſolitudinem abiurans, ſibi ſimilem producit, in quo manet, quaſi multiplicatus: ſic Ieſus humiliatus in regeneratis per gratiam multiplicatur. Nuſquam enim patentius diuini patris fœcunditas exprimitur in regenerandis Dei filijs, quàm vbi demiſsionem, & abiectionem non erubeſcimus manifeſtè amplexari. Et quidem magna fuit ſummi Dei demiſsio, quòd legem daturus Iſraelitis deſcenderet in terram, & eſſet in ſummitate montis Sina. Deſcenderat namque Deus in montem Exod. 19. *Et ecce cœperunt audiri tonitrua, ac micare fulgura, & nubes denſiſsima operire montem, clamorque buccinæ vehementius perſtrepebat, & timuit populus, qui erat in caſtris.* Et quid effecit iſte timor in populo? Ait textus cap. 20. *Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ, montem q; fumantem, & perterriti, ac pauore concuſſi ſteterũt procul, dicentes Moyſi, Loquere tu nobis, & audiemus: ne loquatur nobis Dominus.* Hęc in Sina

Iſai. 49.

Orig.

Exod. 19.

monte

monte contigerunt: ſed & habes eumdem Dominum exiſtentem in alio monte nimirum in Thabor, de quo Matth. cap. 17. ibi Ieſus apparet lucidior Sole, adſunt Moyſes, & Helias, inſuper tres Ieſu diſcipuli, nimirũ Petrus, Ioannes, & Iacobus. Petrus autẽ Ieſu gloria illectus, ibi æternũ cupit manere, aiẽs: *bonum eſt nos hic eſſe*: & vix verba finierat, & *ecce nubes lucida obumbrauit eos, & vox de nube dicens, Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacuit, ipſum audite.* Compone modo Deum in Thabor, & Deum in Sina; vtrouique apparet eius demiſsio, & humilitas, quòd hoc cœleſte granum deſcendit ad terrã. In Sina voces audiebantur de nube exeũtem, ſed nec illis filius Dei oſtendebatur, nec quid ſentiebatur paternum, quim vniuerſus populus longè à Deo eſſe cupiebat, nec illũ audire volebat. In Thabor auditur vox de nube, qua manifeſtè filius Dei oſtẽditur, patri ſimilimus, & gratiſsimus, cui inhærere ament Apoſtoli, & diſcipuli, nec velint ab eo diſcedere. Quæ eſt cauſa tantæ differentiæ? Cur in Sina inter tot voces, non dicitur filius Dei, nec quid paternum oſtẽditur, nec vllum trahit à ſe popularem, & in Thabor, & ſummi patris viuidiſsima imago oſtenditur, & ad ſe trahit Apoſtolos? Nonne vtrouiq; propter homines ſeſe Dominus demiſerat ad terram? Equidem in Sina & ſi ſe demiſiſſet Dominus vſque ad terram, tamen illam ſuam demiſsionem occultabat, denſiſſima, & obſcuriſsima nube circumtegens montem, ne ibi demiſſus in terram Dominus videretur, nec quid in illo non maieſtate plenum ſentiretur. In Thabor autem patentiſsima luce ſeſe exhibebat Dominus demiſſum vſque ad terram, formam ſeruilem oſtendens, libenter agens cùm ſuis de vltimo humilitatis, & abiectionis exceſſu. Vbi autem tanta demiſsio oſtenditur, alliciens ad ſe diſcipulorum mentes, non potuit, nõ exhiberi filius Dei, ſummoq; ſimilimus parenti in prole acquirenda. Præclarè aiebat D. Damaſc. orat de Transfig. loquens. *Equidem Olim in monte Sina, fumus, & procella, & caligo, & ignis terrorem inferens, ſummam illam demiſsionem occultabant, hinc videlicet inacceſſum legis authorem prædicantia, & poſteriora ſua obſcure indicantem. Nunc autem omnia ſplendore, ac luce perfunduntur. Etenim ipſe vniuerſitatis conditor, & Dominus ex paterno ſinu acceſsit, ad ſeruos indulgenter ſe demittens, ac ſerui formam ſuſpiciens, habituque homo factus, vt caperetur Deus, qui ab hominibus capi non poterat, per ſe ipſum, & in ſe ipſo diuinæ naturæ claritatem oſtendens.* Quid pulchrius? In illis expendendum eſt, quòd in Sina fumus, & caligo occultabant Dei demiſsionẽ; & ſolam eius præſentem maiſtatem terribilem oſtendentia: de poſterioribus paſſionibus, & abiectionibus, nec ſuſpicionem oſtendebant, qua propter ſummum Deum inacceſſum reddebant, & ſolitarium. Verum in Thabor aperta luce demiſsionem oſtendens ipſe Dei filius, & in ſeruili forma apparẽs ſic ſe aptabat, vt ab hominibus capi poſſit, & hominibus communicari, quo perfectiſsimè diuinæ naturæ claritatem in ſe repreſentabat. Quid diuinæ naturæ magis proprium, quàm non manere ſolitariã, ſed proli inueniri communicatam? Aiebat Dominus Iſaiæ. 66. *Nunquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam?* Sanè ibi diuina natura perfectius oſtenditur, vbi non ſolitaria, ſed cum partu; vt pateat, quantum conducat demiſsio, & humilitas ad diuinæ naturæ oſtenſionem; Quandiù enim in Sina demiſsio Dei cælabatur, & inacceſsibilis ſentiebatur Dominus, & ſolitarius; verùm vbi in ſeruili forma manifeſtè apparuit, in terram decidens iam ex adiuncta prole diuinam referebat fœcunditatem, & vt perfecta diuinæ naturæ imago à patre cognoſcebatur, prædicabatur. Huc ſpectans Ioann. 1. ait: *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his, qui credunt in nomine eius, qui nõ ex ſanguinibus, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Et verbum caro factum eſt, &c.* Nota diuiniſsimam virtutem, & fœcunditatem, qua filij Dei ex Deo parturiuntur. Et à quo venit tanta virtus pariendi filios Dei? Explicat cauſam illud additum, nimirùm: *Et verbum caro factum eſt*: ex quo Dei verbum ſe exinaniuit, ſe humiliauit, ex quo in terram decidit; diuiniſsimam deitatis oſtendit fœcunditatem in Dei filijs generandis. Chryſoſt. ibi: *Cum dixiſſet ex Deo, & filios Dei factos, qui eum receperunt: tanti honoris cauſam adiecit: Quòd verbum caro factum eſt, & ſerui formam Dominus accepit. Factus eſt enim filius hominis dilectiſsimus Dei filius, vt filios hominis filios Dei faceret.* Proh fœcundiſsimam verbi diuini demiſsionem, verè æmulam paternæ fœcunditatis. Natura diuina prout in patre exiſtens non potuit eſſe ſolitaria, ſed ad prolem procedit, eam generans, quæ filius Dei ſit, prorſus ſimilis patri. Sed & eadem natura in forma ſeruili manens, in terram decidens non potuit manere occulta, & ſolitaria: nam illa demiſsio, & abiectio filiorum Dei partus extendit, & multiplicauit. De Dei filio Nazianz. orat. 20. *Qui carnis paupertatem, noſtra cauſa ſubijt, vt nos ipſius diuinitate locupletaremur.* Quaſi ſola demiſsio, & humanæ vilitatis aſſumtio potuiſſet naturæ diuinę virtutẽ repre-

Matth. 17

Damaſc.

Iſai. 66.

Ioann 1.

Chryſoſt.

Nazianz.

repreſentare in Dei filijs regenerãdis. Amabo te ſancta humilitas, cuius beneficio in me exprimam virtutem diuinæ ſuſtantiæ æternoque parenti ſimilis appareant, non manens ſolitarius, ſed cum in genti prole filiorum Dei, incircuitu diuinę mēſiæ ſimus inſtar nouellæ oliuarum.

§. II.

Conſtantis animi virtus ad ſe trahit vniuerſorum corda.

NOn palea, non filium, quòd vento rapitur, ſed granum, quòd nulli cedit vẽto, cadens in terram fructum multum affert. Eſt enim in grano, vt pondus ventorum inconſtantiam neſciens, ſic virtus trahendi ad ſe ſubſtantiã, qua in multiplices fructus creſcat. Nunquam, mihi crede, conſtantis animi virtus euanet, nunquam ſola ſciuit manere, ſed licet ſepulta videatur ſub altis terræ aggeribus; licet in mortis ablegetur receſſus, indè ad ſe omnium ſubſtantias, omniũ corda trahet, inter quæ ſapidiſsimos fructus referat. Quis magis ablegatur à mundo, quàm Ioann. Baptiſta à primis vnguiculis viuẽs in deſerto? O quam mortuus ſæculo erat, qui in heremi cauernis ſepultus iacebat? Sed ecce tibi, dum ipſe in heremo abſconditur, ſolitariam vitam profitetur, non potest ſolus manere, ſed ad illum confluunt populi vniuerſi. Et quæ Ioãnis virtus ſic ad ſe rapit populos vniuerſos? An nouum illud ieiunij genus? An inuſitata carnis maceratio? An longiſsimæ vigiliæ? An cœleſtis prædicatio? Maximæ erant in Ioanne virtutes, ſed quæ
Matth. 11 alliciebat populos, à Ieſu demõſtratur Matth. 11. vbi dicit. *Capit Ieſus dicere ad turbas de Ioanne: Quid exiſtis in deſertum videre, arundinem vento agitatam?* Haberet Ioãnes vniuerſas virtutes, ſed cõſtantiam non haberet, qua ventis minimè cederet, & ſolus in deſerto maneret, & nullam ad ſe traheret gentẽ. Ad
Chryſoſt. hæc D. Chryſoſt. hom. 38. in Matth. *Non potuiſſetis certè tanto ſtudio in deſertum impelli tot tãtarumq; ciuitatum populi, nec ita facile omnes ex vniuerſa Iudæa effuſi in Ioannem fuiſſetis, niſi magnum quemdam, & mirabilem virum, & adamantinis lapidibus firmiorem Ioannem putaſſetis. Neque enim ad videndam arundinem exiſtis.* Non arundo, non palea huc, illuc circumacta vento, ſed firmum, & ſtabile conſtantiæ granum, ſed immobilis, & adamantina animi virtus ad ſe rapit populos. Hinc vocabat Dominus Eccleſiam gentium Cant. 2. *Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni. Columba mea in foraminibus petræ.* Non ad mouilem arundinem, ſed ad firmam petram vocat, qui ſola firmitas petræ virtutem habet ad ſe alliciẽdi, atque trahendi populos, ex quibus aumẽtum capiat. Dicit namque Paulus ad Epheſ. *Ad Eph. 4* 4. *Iam non ſimus paruuli fluctuantes, & circũferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumuentionem erroris. Veritatem autem facientes in charitate creſcamus in illo per omnia.* Ablata fluctuatione, & palearum leuitate, veritatẽ facientes, hoc eſt, iuxta D. Anſelmum, veris, & firmis rationibus *Anſelm.* nitentes, quid indè ſibi compararent? Pulchrè ait, *creſcamus per omnia*: vt enim ſemina omnem terræ ſuccum in proprium aumentum trahunt, ſic firmi & cõſtantis animi virtus ad ſe vniuerſos alliciens creſcit per omnia. Vbi autem non ſoliditas grani, non põdus conſtãtiæ, ſed leuitatis fluctuatio, & palearum mutabilitas in nequitia hominũ eſt, ibi nulla fructificatio, ſed ſterilitas, & ſolitudo, & paupertas manet. Pſal. 108. de impio *Pſal. 108.* dicitur: *Nutantes transferantur filij eius, & mẽdicent*: quaſi mendicitas ſit proprius effectus mobilitatis, quippè ait D. Amb. in Pſal. 61. *Ambr.* *Eget enim ſemper, & mendicat, qui mouetur.* Eò ipſo quod quis non habeat pondus, nec ſoliditatem ventorum reſiſtentem flabris, ſed inſtar paleæ, aut folij inconſtans, & mobilis eſt, virtutem trahendi ad ſe nõ habet, ſed ſolus, & ſterilis, ab omnibuſque derelictus manet. Sic Hieremiæ Threnorum cap. 1. *Pec-* *Thren. 1.*
catum peccauit Ieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt. Omnes, qui glorificabant eam ſpreuerunt illam. Ecce tibi ſimul, & inſtabilis, & ab omnibus derelicta, & ſpreta facta eſt. Quis non ſpernat hominem inſtabilem, & mobilem? Quando homo inſtabilis, & inconſtans progreſſum fecit, & non potius ab omnibus derelictus miſerè periit? In huius rei confirmationem Damaſ. lib. Paral. 2. cap. 1. adducit id quod de populo Iſraelitico ait Oſeas cap. *Oſea. 7.* 7. *Factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta, nõ habens cor*, Theophilactus ibi legit, *quaſi co-* *Theophil.*
lumba amens, corde vacans: Ægyptum inuocabant, ad Aſſyrios abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam ſuper eos rete meum, &c. Erant Ægyptij, & Aſſyrij inter ſe cõtrarij, medius Ephraim, vt ſuæ incolumitati proſpiceret, Ægyptios inuocabat, cùm illis fœdus amicitiæ inibat: & ſtatim aliud ſibi melius præſagiẽs relictis Ægyptijs ad Aſſyrios currebat. Quale hoc? Sanè nihil amentius apud Damaſcenum; meritò in eo dicitur Ephraim factus quaſi colũba amẽs, corde vacans, quòd nullius amicitia firmatur, ſed modo adhunc, modo ad contrarium tranſit, & iam Ægyptius,

tius, iam Assyrius est, qui instabilitate illud consequitur, vt ab omnibus spernatur, diuinæque iustitiæ incurrat laqueos. Sapienter monebat Seneca epist. 2. illos, qui in nulla doctrina quiescunt, sed modo hanc, modo profitentur contrariam. *In peregrinatione vitam agentibus hoc euenit, vt multa hospitia habeant, nullas amicitias. Idem accidat necesse est iis, qui nullius se ingenio familiariter applicant, sed omnia cursim, & properanter transmittunt. Non prodest cibus, nec corpori accedit, qui statim sumptus emittitur. Nihil æquè sanitatem impedit quàm remediorũ crebra mutatio. Non venit vulnus ad cicatricem, in quo crebra medicamenta tẽtantur. Non conualescit planta, quæ sæpius transfertur, &c.* Hæc ille. *Senec. 2.*

§. III.

Elatus animus in casu nescit non funditus perire: humilis, & iustus etiam in casu proficit.

QVàm aliter cadunt in terram granum, & palea? Hæc in terrã cadens, ibi deperit: illud cadens in terram indè aumẽtum capit. Quòd autem in palea, & grano cadẽte deserimen est, idem cogita in humiliviro, & elato. Elatus nescit cadere, absq; eo quod perdatur: humilis, & iustus proficit semper etiam in casu. De elationis authore diabolo locutus Dominus ait Ioan. 12. *Nunc Princeps huius mundi eijcietur foras*: in Græco autẽ ponitur verbum, quòd significat, eijcietur cum ruina, & præcipitio: in Dæmone enim idem semper est eijci, & præcipitari. Sed cur non posset etiam Dæmon intelligi eiectus, quin intelligatur præcipitatus? Cùm nunquàm non alta sapiat, imò semper in mirabilibus ambulet super se elatus, nunquam illi potest accidere aliqua deiectio, quæ extremam nõ inferat ruinam. Accipite D. Gaudent. tract. 12. fantem. *Passus est ergò Dominus se huiusmõdi iudicio iudicari adhunc hostem generis humani præcipitandum, siue expellendum, quia vtrũq; vnum esse dignoscitur: & qua ratione vnum, percipite. Non in planis, atque humilibus habitabat diabolus, vbi pulsus ad alium locum credatur absq; casu suo transire potuisse; sed cum de sublimitate cœlesti expellitur, vtique deorsum præcipitatur. Quòd significanter in Græco positum est.* Itaque in elatis mentibus idem est, & deijci, & præcipitari, & cadere, & funditus perire. Qui nescit in humilibus, & planis habitare, in quouis casu inuenit precipitium, quo misere perdatur. Hinc Isaiæ. 46. dicitur: *Cõfractus est Bel, contritus est Nabo*: quæ uerba apud D. Cyrill. Alex. lib. 4. orat. 3. mitius sonant: ait enim: *Cecidit Bel, contritus est Dagon*: non dicitur Bel confractus fuisse, sed cecidisse: & adhuc de vtroque mitius in noua translatione Hebræa Forerij: vbi sic: *Incuruatus est Bel; repandus fuit Nabo.* Sola incuruatio, & inclinatio, vel ad summum casus illorum exprimitur, & nihilominus vulgata nostra, & cõfractionem, & contritionem illorum designat. Cur cum posset dicere incuruatos, siue inclinatos tantũ fuisse demones illos, maluit explicare confractos, & prorsus contritos? Nescit equidem elatissimis spiritibus incuruatio, siue inclinatio accidere, quæ non illis inferat extremam contritionem, & exitium. In elatorum inclinatione extremam ruinam cogitari licet: quæ in iustis, & humilibus cogitari minimè licet. Cũ duceretur arca Domini in plaustro. 2. Reg. 6. *Extendit Oza manum ad Arcam Dei, & tenuit eam: quoniã calcitrabant bobes, & declinauerunt eam. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eum, &c.* Et meritò percutitur Oza, vt qui in inclinatione arcæ timuit ruinam eius, & hoc metu percussus manum tetendit. Nõ enim erat arca Dei, quæ in inclinatione, imò in casu posset perire; quando etiam cadẽs in manus Philistinorum, & ibi captiua triumphauit, & magis suam gloriam ostendit. De Idolis ergò, vel in sola inclinatione licuit extremã prædicari ruinam: verùm in arca Dei non licuit, vel in casu ipso timeri cõfractionem, sed spectari gloriam. Sicut enim elatorum animorũ casum comitatur extrema ruina, sic humilium iustorum deiectionem comitatur gloria. Quò refero illud Sapiẽtium dictum Amano responsum Æster cap. 6. *Si de semine Iudæorum est Mardochæus, ante quẽ cadere cœpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius.* Vndè hoc conijciũt? Vndè norunt in prima Amani inclinatione extremã eius miseriam? Spiritus, qui in illis loquebatur, coniecturæ fundamentum subiecit illis verbis: *Si de semine Iudæorum est Mardocheus*: designans enim in Mardocheo seminis, hoc est, grani cadentis in terram virtutem, simul palearum elationem in Amano percenset, vndè neque de Amani casu minus potest timeri, quàm extrema ruina, neque de Mardocheo destinato ad mortem aliud spectari potest, quàm gloriæ aumentum. Qui enim nocet casus elatis paleis, seminibus etiã in pulueremredactis solet prodesse, sic semper, vel ipsa contritio præstantibus virtute salutaris est. Ad hæc monebat Dominus Exod. 30. *Sume tibi aromata, stactem, & onycha, galbanũ boni odoris, & thus lucidissimum, æqualis ponderis*

D. Gaud. *Isai. 49.* *D. Cyril.* *3. Reg. 6.* *Æster 6.* *Exod 30.*

ris erunt omnia; faciesque thymiama compositum::: Cùmq; in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonij, in quo loco apparebo tibi. Expende quã do aromata iubeantur poni in tabernaculo testimonij, vt Deo placeant, eiusque præsentiam mancipentur, nimirùm cum prius in tenuissimum puluerem redacta sunt, in præstantissimis enim speciebus contritio ipsa, imò & puluis est salutaris. Quippè ait D. Pe

Pet. Dam. tr. Dam. lib. 8. epist. 9. *Notandum, quod de aromatum puluere dicitur: Pones ex eo coram testimonio tabernaculi: quia tunc nimirùm bona nostra veraciter in conspectu superni iudicis placent, cùm hæc mens subtilius recogitando, conterit, & quasi de aromatibus puluerem reddit.* Ea sunt solida bona præstantis virtute viri, quæ ament conteri, & quasi in puluerem redigi, vt magis inueniantur salutaria. Et quando puluis ipse non salutaris est? Pulchrè aiebat

D. Isidor. D. Isidorus Pelus. lib. 1. epist. 69. *An non vētris appetitus, & carnium desiderium Belis quoq; cultores, & adoratores per cinerem conuictos, ac deprehensos exitio addixit?* Historiam pete ex Dan. 14. vbi gula peremit Belis adoratores, sed nõ perimeret, nisi cinis sparsus per templum eorum vestigia proderet. Valet enim cinis, & puluis, vt occultissimi cuiusuis Idoli vestigia prodantur, & destructis Idolis viuat iustus homo.

Ioan. 12. Qui amat animam suã perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi ego sum, illic, & minister meus erit.

§. IIII.

Iustum virum nullæ acerbitates non augent, & reddunt glorioſiorem.

ECce tibi ex grani frumẽti exẽplo, quòd elicitur dogma, vt sapientissimum, sic verissimum, nimirùm quòd sicut granũ mors auget; sic animam iusti, & odia, & mortes, & quæuis acerbitates, extollunt, in glorioſioremq; amplitudinem efformant. Odia enim & acerbitates sunt viris iustis, amplioris splẽdoris pabula; rabidissimam persecutionem ab Assyrijs in Israelem concitatam meditatur Isaias, quando nimirùm Rapsaces Assyriorum dux furenti exercitu Hieroſolimam obsidens, & Deum, & regẽ blasphemijs percutiebat. Videre tũc erat Israelitas hinc sub manibus se munientes, ad Deum orantes; illinc barbarorum exercitus, & iacula, & maledicta contorquentes in sanctos, quale tunc spectaculum? Quæ facies rerum? Pulchrè illam describit Isaias cap. 10. aiens: *Et erit lumen Israel in ignẽ sanctus eius in flammam; & succendetur, & deuorabitur spina eius, & vepres in die vna.* Ecce tibi iuxta D. Cyrilli explicationem, qualis fuit facies Israelitarum in obsidione Assyriorum, quippè erat lucidissimus Israel quasi ignis, exercitus autem Assyriorum quasi spinæ, & vepres. Sancti Israelitæ veluti ardentes flammæ in illa afflictione visebantur: Assyrij autem erant in circuitu eorum, veluti spinetum quoddã, armis hispidi, ad pungendum parati. Sed quid facerẽt Assyrij sanctis Israelitis? Equidem facerent, quòd spinetum igni: spinæ enim, si accedant percussuræ ignem, & ignem in maiores, & splendidiores flãmas excitabunt, & ipsæ vertentur in cineres. Sic sanctus Israel, sic iustus quisque in splẽdidiores flammas exurgit, dũ in illis configũtur spinæ, dum odia, dum rigores exercentur in illis. Ad hæc dicebat D. Chrysost. hom. 54. in Acta: *Vides vbiquè tentationes magna parere bona? In malitia idem euenit, vt siquis calamum habens prælietur cõtra ignem: & videtur quidem verberare ignem, ignis autem clarior fit, & calamus consumitur. Alimentum enim, & fomes claritudinis, est malitia virtuti.* *Chrysost.* Non sic spinæ, & vepres flammas augent, & in splendidiorem spheram nutriunt; vt odia, & asperitates, & persecutiones iusto rum multiplicant claritudinem. Nemò ignorat tres illos cãtatissimos pueros Hebræos à rege Babylonio in fornacem missos, cadũt sancti tres pueri in fornacem, inter cuius flãmas, dum audiuntur innocui canere, & lætãtes viuere, accedit ipse rex ad ostium fornacis, vt miraculum cernat, & indè totus mirabundus exclamat dicẽs Dan. 3. *Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulãtes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est.* *Dan. 3.* Meritò, qui tres fuerunt, dum dantur flammis; quatuor apparent in illis, ne putẽtur iusti odijs, & persecutionibus posse finiri, quando, & multiplicantur, & in maiorem gloriã exurgunt. Ad hæc Idem Chrysost. hom. de tribus pueris, ait: *Exclude si potes, adhuc demens eum, qui crescit ad numerum. Non poteris iam tuos finire damnatos, qui soli esse non possunt.* *Chrysost.* Granum

sunt

ſunt frumenti viri iuſti, qui dum cadunt in terram, & mortificantur, ſoli manere non poſſunt, ſed multiplicem in gloriam cõſurgunt. Imò, in hoc fruméti granis longè præſtantiores; quòd grana in terram cadentia reuiuiſcunt, non in ignem; at iuſti viri, ſiue in terram, ſiue in aquam, ſiue inter medias flammas cadant, non ſoli manent, ſed gloriã & ſplendorem multiplicant. Quò ſpectauit
Iob 29. Iob cap. 29. aiens: *Dicebã, In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies meos*; alij legunt; *& ſicut arena*: alij legunt: *& ſicut Phœnix*: ecce tibi nuſquam non ſibi promittit multiplicationẽ vir iuſtus in caſu, ſiue enim cadat in terram, exterra ſicut palma exurgit; ſiue cadat in aquam, non ideò minuetur, vt arena nõ minuitur in aquis, ſed ibi augetur: ſiue cadat in flammis, indè vt Phœnix renaſcetur. Et plãta eſt, & arena eſt, & Phenix eſt vir iuſtus, ne vllo ſciat cedere elemento, ſed ex omni contrario, glorię recipiat augmentum. Et quale cõtrarium maiorem gloriam iuſtis viris non peperit? Quale odium nõ il-
Num. 12. lis profuit ad ſplendoris augmentum? Num. 12. dicitur de Maria, & Aarone, quòd locuti ſunt contra Moyſem, & quid indè euenit? *Deſcendit Deus in columna nubis, & ſtetit in introitu tabernaculi vocans Aaron, & Mariam. Qui cum iſſent, dixit ad eos. Audite ſermones meos, ſiquis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum. At nõ talis ſeruus meus Moyſes, qui in omni domo mea fideliſsimus eſt: ore enim ad os loquor ei, & palam, & non per ænigmata, & figuras Dominum videt. Quare ergò nõ timuiſtis detrahere ſeruo meo Moyſi? Iratuſquè contra eos, abijt: nubes quoque receſsit, quæ erat ſuper tabernaculum; & ecce Maria apparuit cãdens lepra, &c.* Itaquè Moyſes à fratribus mordetur, ſed quia mordetur, Deum gloriæ, virtutumque ſuarum declamatorem nanciſcitur; & detractores fratres lepra maculantur. Id
Origen. quòd ponderans Orig. hom. 7. in Numer. ait: *Videtis, quid ſibi pœnæ contulerint obtrectatores: quid verò illi, cui obtrectarunt, quæſierint laudis. Sibi turpitudinem, illi ſplendorem, ſibi lepram, illi gloriam, ſibi opprobrium, illi magnificentiam quæſiuerunt.* Sic vniuerſi perſecutores viris iuſtis cumulatiorem pariunt gloriam: nunquam enim non augetur gloria ex eo, quòd caro ſuſtinet afflictionem.

(*.*)

§. V.

Carnalis indulgentia ruinam animæ importare ſolet.

RVinam timeat, qui animam ſuam carnali proſequitur amore, raro enim carnalis indulgentia extremam non parturit perditionem. Caue tibi ſperes aliquod bonũ in ter carnis delicias, non indè bonum capies, ſed ruinam. Inuenio luxuriantes filios apud Hieremiam, & Lucam fame penè enectos; quorum plurimi inter quærẽda remedia vitæ pereunt, vnus vitam conſequitur æternã. Vndè tantũ deſcrimen in adeò ſimilibus iuuenibus? Accipè hunc Luc. cap. 15. dicentẽ: *Luc. 15.* *Quãti mercenarij patris mei abũdãt panibus; ego autem hic fame pereo! Surgam & ibo ad patrem meum, &c.* De illis autẽ ait Hierem. Thren. *Thren. 2.* 2. *Matribus ſuis dixerunt; vbi eſt triticũ, & vinum? cùm deficerẽt quaſi vulnerati in plateis ciuitatis, cum exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum.* Tàm hi, quàm ille fame torquentur, & ſimul non ſiliquas, ſed ſiliquis abiectis, veram panis alimoniam requirunt: ſed longè diuerſo euentu, nam ille remediũ inuenit, hi extremam patiuntur ruinam. Et cur non pereant, qui non ad patrem, ſed ad matres confugiunt? In patre ſeueritatem cẽſoriam inueniunt, filij; in matre indulgẽtiã, & carnalem teneritudinem; ille ſapuit, qui vt viueret, ad patrem, hoc eſt, ad virilem, & ſeuerum affectum cõfugit: prorſus diſsipuerunt hi, qui dum ſub carnali indulgentia volunt viuere, perditionem incurrunt. Pulchrè
D. Paſch. D. Paſcaſius lib. 2. in Thren. ait: *Eruditior ille filius, qui ad patrem ſuſpexit egens, quàm iſti, qui à voluptatibus carnis, quaſi à matribus ea bona exquirunt. Si cum patre eſſent, aut ad patrem, domum redirent, animas fame non exhalarent. Sed quia caro eos decipit, errant: & ſi non in eo, quòd panem requirunt, ſaltem quia in carne torpentes, ab ea iſta petũt. Neſciunt miſeri, quod qui in carne ſunt, Deo placere non poſſunt. Id circo in ſinu carnis intereunt; quoniam hi filij patris ſunt, qui non ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt.* Sub ſola patris diſciplina viuitur; in ſinu matris, hoc eſt, in indulgentia, & amore carnali mors incurritur. Et merito dicitur ibi, *cùm exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum*. Et cur dicuntur animæ exhalari in ſinu matrum? In ſinu foueri ſolet filius; in igne aromata exhalantur; cur ergò non foueri, ſed notanter dicuntur animę in ſinu matrum exhalari? Equidem ſinus matris, hoc eſt, amor, & indulgentia carnalis

nalis caminus est, gehenna est, in cua exha-
D. Pascas. lantur animæ. Sapienter D. Pascasius vbi supra: *Exhalant animas, qui sunt sicuti in sinu gehennæ ad mortem.* Quoties ad carnalem indulgentiam confugis, te inter gehennales prunas meditare, quarum vi prorsus exhaletur, & pereat anima. Nunquam enim anima in carnalis amoris, & indulgentiæ sinu inferni prunas nō inuenit. Ephraim mille sceleribus
Hiere. 31. confossum intuens Dominus ait Hierem. 31. *Si filius honorabilis mihi Ephraim, si puer delicatus*: quæ verba sic apud Caldæos sonant: *Ecce sicut filius dilectus corā me, est Israel; vtiq; puer amabilis est*: & adhuc aliter legit D. Amb.
Ambr. aiens: *Dilectus mihi est filius Ephraim, puer in delicijs.* Quid hæc ad Ephraim peccata? Ille se multis sceleribus constrictum ostendens, hoc accipit à Deo responsum, quòd sit puer delicatus, quòd sit puer in delicijs, quòd sit amabilis, quid hæc ad peccatum? Sanè ostēdenti peccata, sic Deus respondit ostendens peccatorum causas, nimirùm indulgentiam amoris carnalis, & teneritudinem deliciarū. Vbi enim carnalis amor, vbi indulgentia, &
D. Amb. deliciæ, & prunæ sunt gehennalis incendij, quibus exhalētur animæ. Accipite D. Amb. lib. 1. in Luc. *Si enim non fuisset puer in delicijs nunquam peccauisset. Per delicias itaq; peccauit, qui non ita erat informatus à Domino, vt nescius esset erroris.* Semper deliciæ, & carnalis amor coniunctus est cum animæ ruina.

§. VI.

Bonis nunquam spoliabitur æternis quisquis primus in se insurgit.

EXxpende fortissimam pro æternis bonis custodiam, nimirùm odium sui; qui enim odit animam suam, in vitam æternam custodit eam. Dum scias te odio prosequi, dum scias tu tibi bellum inferre, & primus in te insurgere, nil restat quod timeas, nemò te bonis cœlestibus priuabit. Audio Dauidem à mille rebellibus exagitatum, à nullo tamē deiectū: in primis Seba filius Bochri. 2. Reg. 20. reuellat in Dauidem, vt eum recēti regno priuet: necnon Absalon ibidem cap. 15. aduersus eumdem reuellarat, sed nec Absalon, nec Seba prævaluerunt aduersus Dauidem. Insuper audio aduersus Salomonē excitatam fuisse rebellionem à seruo eius Roboamo, qui tandem maiorem regni partem rapuit sibi. Et cur Dauid à tàm multis, & tā potentibus hostibus spoliari non potuit, Salomonis autem filius ab vno seruulo spoliatus est? Peccauit Salomon, fateor, sed & Dauid peccauit, amoribusq; deditus diù iacuit; cur ergò quandoquidem rebellis seruus peccatorum Salomonē nactus, illum regno priuat, Absalon, & Seua adeò custoditum Dauidem peccatorem inueniunt, vt minimè ei regnum possint eripere? De Salomone dicebat Dominus. 3. Reg. 11. *Quia habuisti hoc* 3. Reg. 11
apud te, & non custodisti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandaui tibi, disrumpens scindā regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. De Dauid autem ait ipse Psal. 50. *Iniquitatem meam* Psal. 50.
ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. Itaque Salomon vitia apud se habebat, vt habet amicus amicum; Dauid autem vitia sua contra se fatebatur, & sibi aduersaria æstimabat, & in se peccatorem ipse omnium primus insurgebat, quo adeò fortis extitit, vt minimè à reuellibus, & si potentissimis potuerit spoliari. Pulchrè huc respiciēs
Rupert. ait Rup. lib. 5. de Trinit. cap 1. *Regnum Dauidi, neque auferre Absalon, neque scindere potuit Seba, quia videlicet, quòd habuisti apud te ò Salomon, ille apud se non habebat. Minus peccauerat, & ipsum peccatum à se excutiebat, accusabat.* Habebat Salomon apud se vitia, vt amica: Dauid non apud se habebat, sed vt cōtra se, vt sibi aduersaria insectabatur; nulli citius odiosus, quàm sibi ipsi; nullum se ipso peiorem inimicū experiebatur, se accusans, se mactans, quo fiebat cæteris hostibus insuperabilis. Te tibi aduersarium inueniant cæteri aduersarij, & minime poteris cœlesti regno spoliari. Samson vbi monetur de aduētu hostium Iudic. 16. licet ignorans infirmi- Iudic. 16.
tatem suam, tamen sapienter dicebat: *Egrediar sicut anteseci, & me excutiam.* Quid ais, & me excutiam? Audis hostes adesse, audis inimicorum rabiem appropinquare, quę te perimat, cur non magis ad illos exurgis? Cur non magis de illis percutiendis, & fugandis satagis? Cur nō dicis illos excutiam, sed ais, me excutiam? Equidem hæc est magna peccatoris hominis fœlicitas, si in se primò insurgat, si se primum ipse sentiat inimicum. Nullus rapiet hostis bona ei, qui prior in se insurrexerit. Vtinam quod Samson dicebat amico suo, opere exhibuisset, quando enim se primùm excusit, plurimam victoriam natus est. Quippè aiebat in se reuersus. *Moriatur anima mea cum Philistiim, concussisque fortiter columnis cecidit domus super omnes Principes, & cateram multitudinem, quæ illic erat; multoque plures interfecit moriens, quàm antea viuus occiderat.* Vt creuit animæ carnalis odium, simul creuere victoriæ, at dum amoribus deditus, apud amasiæ suæ sinum decumbit,

bit, & oculos, & libertatem, & regnum amittit, manuſque incurrit hoſtiles. Pro quo eleganter cecinit D. Orientius inquiens:

Sanctuſq́, & victor per tot modo prælia miles
Heù male fœmineis ſubditur arte choris.
Vt iam pollutus (pariunt quia crimina pœnam)
Oſcula virginibus, terga daret gladijs.

Dum carnalibus dat operam amoribus, miſere capitur ab hoſtibus; dum autem & ſe, & vitam carnalem contemnit, quis eius glorioſas victorias numeret? Hæc ſit inuictorũ hominum communis vox, nimirùm: *Moriatur anima mea cum Philiſthim*, hoc eſt, moriatur carnalis anima cum vitijs, & voluptatibus ſuis; qui ſic in ſe inſultat, fallar, niſi omnia bona ſua cuſtodiat integra.

§. VII.

Ad locum, in quo Chriſtus eſt, ille accedit, qui minimè refugit eius ſublationem crucis.

ACcedo ad illa verba: *Siquis mihi miniſtrat, me ſequatur: & vbi ego ſum, illic & miniſter meus erit*, non enim ad locum, vbi Chriſtus Dominus eſt, venitur, niſi per eiuſdem ſequelam in crucem. Vt ſis in loco, vbi Chriſtus eſt, ſequere Chriſtum, amplectere eius mortificationem, caue ne eius crucẽ refugias. Matth. 14. veniebat Dominus ſuper maris aquas ambulans, vt diſcipulis in naui exiſtentibus opẽ ferret. Vidit Petrus Ieſum ſuper aquas venientem, vidit Ieſum calcantem maria; & facultate accepta ſimiliter ſuper aquas gradiẽdi, ſeſe vndis cõmiſit. Quid tunc? *Videns verò ventum validum, timuit: & cum cæpiſſet mergi, clamauit dicens, Domine ſaluum me fac, &c.* Matth. 14 Cur Petre ſic mergeris? Cur nequis conſiſtere ſuper eas vndas, ſuper quas ipſe Ieſus conſiſtit? Huius rei cauſam, vt penitus calleas, conſule cap. 16. Matth. vbi ſic habetur: *Ex inde cæpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis, quia oportet eum ire Hieroſolimam, & multa pati à ſenioribus, & ſcribis, & Principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere. Et aſſumens eum Petrus, cæpit increpare illũ dicens. Abſit à te Domine, non erit tibi hoc.* Matth. 16 Ecce tibi modo Petrus crucis myſterium tollere nititur; ne miremur, cuòd non poſsit conſiſtere ſuper vndas, ſuper quas Dominus conſiſtit; ille enim ſolus, vbi Chriſtus eſt, poteſt eſſe, qui non refugit, ſed amat ſequelam crucis.

Pet. Dam. Acutè ad hęc D. Petrus Dam. ſer. 31. inquit: *Nec mirum tibi met ipſi, ò Petre, maris tunc formidaſſe periculũ, qui pro mentis infirmitate Magiſtrum, & Dominum tuum nolebas crucis ſubire patibulũ.* Indè ſuper aquas, in quibus Chriſtus eſt, non conſiſtit Petrus, quià tunc mortificationem abnuebat crucis. Mortificationem amet, crucifixum ſequatur quiſquis, vbi Chriſtus eſt, velit conſiſtere: vt dicat cũ Pſal. *Pſal. 131.* 131. *Ecce audiuimus eum in Ephrata, inuenimus eum in campis ſilue. Introibimus in tabernaculũ eius, adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius.* Se futurum promittit in loco, vbi ſteterunt Ieſu pedes; ſed vt illuc perueniat, prius ait, audiuimus eum in Ephrata, & inuenimus eũ in campis ſiluæ; niſi enim in Bethlem vagiẽtem, vel inſtar malum ſiluę in monte exaltatum ſequatur Ieſum, minimè ad locum perueniret, vbi ſtat ipſe: Hinc Apocal. 14. dicitur: *Apoc. 14.* *Ecce agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cũ eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum in frõtibus ſuis.* Miraris tot milia eſſe, cùm agno ſuprà montem Sion? Vt mirere magis addit poſt pauca: *Hi ſequuntur agnum, quocumq́, ierit.* Et quando vicit Leo de tribu Iuda, cur non dicuntur hi ſecuti leonem? Et quando, vt ait Deuth. 32. ſicut aquila prouocans ad volandum pullos ſuos, & ſuper eos volitans expandit alas ſuas: & aſſumpſit eum, atque portauit in humeris populum ſuum, cur hi non magis dicuntur ſecuti Aquilam? Sanè ad hoc, vt poſsis pertingere quemcumq́; locum in quo Chriſtus eſt, non tam leonis fortitudo, non tã pernetes Aquilę volatus proficiunt, quàm ſequela agni mactati. Quocirca aiebat D. Ber. ſer. 6. de Aſcenſ *Sequamur* *D. Bern.* *fratres, ſequamur agnum, quocumq́, ierit: ſequamur patiẽtem: Crucifigatur vetus homo noſter ſimul cũ illo: vt deſtruatur corpus peccati.* Et quidem parum eſt, quòd fias leo, quòd fias aquila, niſi agnus fias mactandus, vt poſsis locum omnem tenere, quem tenet innocentiſsimus Dei agnus. Huc accedant Chriſti miniſtri, qui cupiunt cùm Domino eſſe, & ſequantur agnum mactatũ facti etiam ipſi mactati agni. Quòd ſi perfectius, cùm Ieſu eſſe malint, non ſolum inſtar agni agnum ſequantur, ſed inſtar leonis mortui, leonem mortuum nitãtur æmulari, vt ſic moriantur, vt ſimul in ore verſent dulciſsimos veræ ſapiẽtiæ fauos. Eò ſpectabat Paul. ad Coloſſen. 3. aiẽs: *Quæ ſurſum ſunt, quærite: vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens. Quæ ſurſum ſunt ſapite, nõ quæ ſuper terram. Mortui enim eſtis, &c.* *Ad Col. 3.* Quia mortuos in Chriſto putabat, meritò duo illis proponit; nimirùm, quòd iam de loco, in quo Chriſtus eſt, habendo agant; & quod ſapiant cœleſtia diſtillare mella. Vbi D. Bruno ait: *Quia* *D. Bruno.* *mortui cum Chriſto, iam vltra non viuitis mundo. Igitur quærite, quæ ſurſum ſunt. Non ſolum*

quærite,

quærite, sed sapite, ideſt, dulcedinem prælibate eorum, quæ ſurſum ſunt. Illud perfectiſsimum recipit Ieſus in locũ in quo ipſe eſt, ſedens ad dexteram patris; qui ſcit mori, cuius emortui ab ore dulcedines ſcaturiũt. De hoc perfectiſsimo miniſtro in locũ ſuum adſcito dicebat Dominus Cãt. 5. *Meſſui myrrham meã cum aromatibus meis, comedi fauum cum melle meo, &c.* In myrrha intellige mortuũ, in fauo dulcedine ſuperna manãtem, & ille perfectè accipitur à Domino, qui mundo mortuus, inſtar myrrhæ euaporatur; & nihilominus in ore emortui mille mellis ſcaturiunt fontes. Cùm huc peruenio, nõ me contineo quin recolam ingentem myrrhæ melliſque meſſem, quàm Dominus ab hac D. Ambroſij Societatis Ieſu domo in ſuum locũ tranſfudit. Transfudit, inquam, Dominus in locum ſuum, ingentem myrrhæ ſegetẽ in vno miniſtro Euangelij perfectiſsimo, in Benerabili admodum Patre Ludouico de la Puente: quippè videtur mihi in illo, dum ſublatus eſt, ortus noſter eſſe nudatus, & grãdem agricolæ Deo reſignaſſe faſciculum myrrhę. Quid dico de myrrha? Sed nec vllus talis in albearibus noſtris relictus eſt fauus. Geſtit animus vobis eius depingere effigiem, ecce depingam, ſed verbis Gilliber. Abbatis, qui de alio huic noſtro Ludouico ſimilimo, ait ſer. 41. in Cant. *Quis illo, vel vita purior, vel doctrina prudentior? Quis magis illo, vel agrotus in carne, vel alacer in ſpiritu? Sermo eius quaſi cereus melleam effundebat ſapiẽtiam. Carne languidus, magis tamen intus in ſpiritu cœleſtium amore languebat. Myrrhata carne, mẽte aromatica, crematione continua indefeſſi amoris odoriferum incenſum offerebat. Corpore defeccato, & arido, anima eius ſicut adipe, & pinguedine replebatur: ideò labijs exultationis laudauit Dominum, ſemper os eius fauus diſtillans. Nam totus conuerſus in labia, modeſto vultu, & totius corporis habitu trãquillo, ſerenos animi prodebat affectus. Senſu perſpicuus erat, ſermone non erat præceps. Moleſtos ſuſtinens, moleſtus nulli. Acutè intelligens, moroſe referens, æquanimiter ferẽs.* Sic pijſsimum ſui cœnobij virum depingit Gillib. ſic eius myrrheas virtutes proponit videndas, quibus mortuus videbatur, & ſæculo. Quas in noſtro Ludouico mirabamur vniuerſi, myrrhata enim carne, crematione cõtinua odoriferum virtutum offerebat incẽſum. Fallar, ſiquis ſanctus magis extenuatam carnem (ſi fortè in illo caro manſerat) habuit, totus conuerſus in labia nihil habes, aut de terrenis, ſed totum acutum de ſublimibus, & æternis perſonabat. Videres in virtutum alacritate, invigilantia leoninum ſpiritũ; in extenuatione, & mortificatione enectum agnum, ſed de cuius enecti ore dulciſſimi doctrinæ profiliebant faui. Et qui faui? Pergit de ſuo Gillibertus vbi ſupra. *Noſter autem hic fauus, integer erat, & in æterno liquore exuberans. Plenus erat cellularum, hac illacquè diſtillabat dulcedinem, ſermonibus diuinis aſſiduus operator fauos componebat. Fori faui, quibus adhuc integris multorum quotidie inducantur fauces. Moleſtam non ſectabatur ſubtilitatem, qua plus contentionis, quam inſtructionis miniſtrat materiam. Circa moralẽ operoſus ſciẽtiam, cultiſsimis illam verborum cellis committebat. Prudens erat eloquij myſtici, quòd inter perfectos diſpenſabat. Lactea in ſalutem paruulorum exuberabat doctrina, cui tamen latificantis, & inebriantis ſermonis vinũ ſemper latenter immiſcuit. Facilis inerat ei intellectus, ſed affectio vehemens.* Vidiſti à penè enecto homine, tot faui manare, quot circunferuntur noſtri Ludouici commentaria non contentiones, & rixas excitantia, ſed mores componentia humanos. Sanè dum in enecto corpore huius viri ſpiritus vixit, renouari vidi priſtinum illud miraculum, quò ex demortui ore profiliebant eloquij myſtici faui, qui mille Samſones poſſent roborare. Nullum vnquã corpus fuit magis cadauer, ſed tamen cadauer, quòd dulcedine fauorum per cõtinua librorum opera manaret. Et dum ſic moritur, & dulceſcit Ludouicus, dum ſic myrrheus, & melleus aparet, à vineæ Domino in ſua cellaria vocatur. Quid tunc? Adhuc Gillib. ſupra: *Dolendum quidem, quòd tanti viri ſubtracta eſt nobis copia, ſed nihilominus gloriandum, quòd talem de ortulis noſtris faſciculum myrrhæ ad cœleſtem illum ortum præmiſimus. Illic ornamentum eſt, qui nobis hic fuerat adiumentum. Etſi vacuata videntur aluearia noſtra, & ortus nudatus, multos tamẽ reliquit manipulos, de quibus potens eſt Deus per virtutũ in crementa creare faſciculos.* Equidẽ tota hæc domus doluit, doluimus maximè vniuerſi, qui eius ſuſtentabamur præſentia, & reuiuiſcebamus ſpiritu, luximus ortum noſtrum demeſſum, vacuata aluearia noſtra: ſed etiam gloriabamur habere ex tũc cum Domino talem miniſtrum, cuius relicti in terra faui non pauca examina cœleſtium apicularum nutriunt.

Cant. 5.

Gill. Abb.

Gilliber.

Gilliber.

§. VIII.

Præſtantiſsimum bonum eſt, cum Chriſto eſſe.

HOc Ieſus pro magna, & præſtantiſsima fœlicitate promittit miniſtris ſuis, ni-

mirùm,

mirùm quòd sint, vbi ipse est. Dum cum Iesu sis in eodem loco, eiusque fœlicissima societate fruaris, nullibi fœliciſsimus non eris.

Cant. 7. Dei amatrix Cant. 7. ait: *Veni dilecte mi egrediamur in agnem, cõmoremur in villis, &c.* Dilectũ vocat, vt in agro, in villis vna sint, cur non magis in cœlestia aspirat? Cur non magis in cœlis petit commorari? Cur cœlestibus omissis curijs in terræ villulis petit versari? Cur non magis angusta terræ despicit? Dum in terra sit Iesus, hoc sibi putat maximum, si cũ illo existere liceat. Vndè D. Ber.

D. Bern. ser. 2. de Aduentu ait: *Venit vtiquè de corde Dei patris: venit à summo cælo in inferiores partes terræ. Quid ergò? Nonne nobis in terra est conuersandum? Est, si tamen in ea perstitit ille, vbi enim benè erit, sine illo, aut vbi male esse poterit cum illo?* Hoc habeamus, vt simus, vbi Christus est, & præstãtissima fœlicitate fruimur. Id

Ad Col. 3 quod animaduertẽs Paulus ad Colos. 3. ait: *Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est.* Non contẽtus nobis superna bona propinare, illud ad commendationem bonorum addidit cœlestium. nimirùm, *vbi Christus est.* Sed cur istud addidit? Nonne sufficerẽt superna bona nos ad se rapere? Nonne audientes nos cœlestia esse bona, ad illa auidi euolaremus?

Bernar. Ait D. Ber. vbi supra: *Meritò proindè clamat Apostolus: Quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens. In cassum laboraret erigere corda nostra, nisi collocatum in cœlis salutis nostræ doceret authorem.* Non tàm cœlestia, & superna bona raperent animos, quã Iesu consortium; indè habet cœlum desiderari, quòd sciamus ibi esse Iesum; ille enim seputat fœliciſsimus, qui est, vbi Christus est & si alia desint. De Petro in Thabor cũ Iesu

Mar. 9. existente dicitur Mar. 9. *Et respondens Petrus ait Iesu, Rabbi bonum est nos hic esse; & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. Non enim sciebat, quid diceret.* Sic ignorantia Petri ibi carpitur: & qualis ignorantia illi fuit? An ignorantia erat, quòd bonum diceret esse vbi erat Iesus? Absit; sed illud erat ignorantissimum, quòd cum sciret, quàm bonum erat cum Iesu esse, tabernacula facere curabat, in quibus ministri Iesu Moyses, & Elias agerẽt à Iesu separati. Cuius

D. Pasch. ignorantiæ notam vrgens D. Paschas. lib. 8. in Matth. ait: *Neque cogitas, quòd Moyses, & Elias nunquam, & nusquam velint esse, sine Deo Domino.* Et quale bonum habeii possent à Iesu separati, cùm præstantissimum omnium sit, cùm Iesu esse? Vide lib. 13. cap. 15. §. 14. Vide etiam lib. 1. cap. 2. §. 1. lib. 7. cap. 3. §. 4. & 5.

CAPVT VI.

De Fure, & Pastore.

VNICVM salutis humanæ authorem, & negotiatorem verùm se probans Dominus ad pulchram similitudinem cõfugit, & in discrimine Furis, & veri Pastoris euidentissima signa notat, quæ proprium, & legitimũ suum munus ostendunt, & adulterinum, & extraneum aliorum. Quis nõ credat furem, cui obsistunt portæ domus? Quem ianitor impellit? Cuius ad vocem contremiscunt oues? Ille equidem verus Dominus est, cui præbent aditum patentes portæ, & ianitor facilitat ingressus, & ab ouibus eius sibilus noscitur.

Ioan. 10. Amen dico vobis, qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed ascendit aliundè, ille fur est, & latro. Qui intrat per ostium pastor est ouium.

§. I.

Ab exitu huius vitæ, & ingressu futura vera claret nobilitas hominis, & gloria.

NOn tàm in alio, quàm in ingressu ostij dicitur, siue Dominus, siue latro internosci: porta enim domus, qua vel ingredimur, vel eximus, designat Dominum, aut latronem. Et quidem quæ tibi fuerit nobilitas & præstantia vera in portis, hoc est, in exitu huius vitæ, & ingressu alterius euidenter patebai. De animarum nostrarum sponso Iesu dicitur Prouerb. 3. *Nobilis in portis vir eius.* *Prouerb.* Cur non magis nobilis in plateis, in compitis, in populorum frequentia? Non quæ in conuentu hominum, quæ in negotijs mundialibus nobilitas est, illa vera nobilitas censetur, quæ enim vera est solum sumitur à portis, hoc est, ab eo quòd apparet quis invitę exitu, & ingressu futuri sęculi. Ad hęc D. Greg. lib. 6. Mor. c. 8. *Humane generis*

redemptor in portis se nobilem ostendit: qui despectus prius in cõtumelijs extitit, sed in ingressu regni sublimis apparebit. Non in plateis, non in compitis populorum, sed in portis se nobilem ostendit maximus virorum Iesus, imò quæ à mundialibus plateis venit, nobilitatem despiciens, & gloriam, maluit, dum inter homines ageret, contemptibilis apparere, illam solam, vt veram, quæ à partis, hoc est, à vitæ exitu, & ingressu regni venit, gloriam affectans. Non vita huius viæ, sed ingressus futuræ illum, & sublimem, & cæteris præstantem ostendit: nulla enim sublimitas, nulla præstantia hominis, quæ non apparet in exitu vitæ, & ingressu regni. De gloriolis huiusmundi aiebat Eccles. cap. 1. *Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo, quo laborat sub sole?* Explicatius in rem nostram ait lectio Arabica: *Quæ præstãtia homini in omni labore suo, quo laborat sub sole?* Nulla præstantia est, nulla excellentia, quæ hominem reddat homini superiorem, dũ est sub hoc sole, quisquis homo se ostendere cupit homine superiorem, & præstãtiorem, labores suos nõ det in solem, sed supra solem. Quam vitæ exitus ostendit præstantiam, illa vera est, & solida, effictæ namque præcellentiæ prorsus euanent, & disparent in portis mortis. Id quòd notabat Olympiodorus in cat, fatus: *Quid homine homo amplius habet in eo labore, quo non supra solẽ sed laborat sub sole, quando omnes relicta præsenti vita, communem mortem subimus?* Equidem de mundialibus splendoribus nullus nõ disparebit, vel ad vmbram portarum mortis: vix sonitus portæ mortis audietur, & cadent adulterini omnes mundi splendores. Pulchrè D. Ber. epist. 103. monebat amicum: *Doleo super te charissime cogitans illos tuos mores ingenuos, quàm inanibus studijs atteras, dum de tanis muneribus, nõ authori Christo, sed rebus deseruias transitorijs. O si mors inopinata surripiens ista concusserit, heù subito cuncta velut ad impulsum vrentis, & furentis venti, tanquam fœnum velociter arescent, & sicut olera herbarũ cito decident* Sic quæ gloria, & præstantia à mundialium cursibus emendicatur, in mortis portis prorsus disparere euanet, sicut puluis, quẽ proijcit ventus à facie terræ. At quæ vera præstantia, & excellentia est, à mortis porta magis exaltatur, nobilitatur. Ait enim Psal. 9. *Qui exaltas me de portis mortis, vt annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion.* Et quanta exaltatio venit à mortis porta homini, qui indè transmittitur ad portas eçlestis Sion? Fallar si vsquam notior hominis præstãtia, quàm in transitu à mortis porta ad portam diuinæ Sion. Monebat Tertul. aduersus Gnosticos: *Scito nec vllam morã, aut quæstionem in limine Christianis occursuram, qui nõ dignosci habẽt illic, sed agnosci.* Illa est Christianorum nobilitas, & præstantia vera, quæ in mortis portis, in regni ingressu nõ debeat inquiri, sed debeat agnosci: has portas expectet, qui velit manifestè ostendere, qualem præstantiam præ cæteris habuerit. Hinc Dominus consulturus Israelitis insigne, quo distinguerentur ab Ægyptijs, & Angelum interfectorem cauerẽt, post agnum occidi iussum, ait Exod. 12. *Fasciculumq́, hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo super liminare, &c.* Septuag. autẽ legunt: *Sumetis vobis fasciculum hyssopi, & tingetis ex sanguine, qui est iuxta ostium.* Et non paruam mouet quæstionem D. Aug. ibi quæst. 46. cur iubeatur speciatim hyssopus tingi in sanguine, qui est iuxta ostium, siue in limine portæ. Solus enim agniculus occidebatur, cuius sanguis seruabatur ad protectionis, & immunitatis insigne, nec inter ceremonias agni occidendi, iussum fuit, quòd sanguis poneretur iuxta ostium in portæ limine ante tinctura, sed solùm sanguis agni petitur. Cur ergò nõ placuit solum dicere, *tingetis ex sanguine agni*; sed notanter adiecit, *ex sanguine, qui est iuxta ostium*? Crediderim ibi nos doceri à Deo, in quo sanguine debeant fideles gloriari, & discerni, nimirùm in sanguine, qui est iuxta ostium, hoc est in præstantia, quæ appareat in vitæ exitu, in futuri sæculi ingressu. Vna mortis porta, & futuri sæculi ingressus demonstrat insigne, quo nobiliores, & præstantiores appareant homines præ cæteris.

Eccles. 1.

Olympiod.

D. Bern.

Psal. 9.

Tertul.

Exod. 12.

§. II.

Qui opera, & studia sua non Deo seruiendo, sed temporalibus commodis acquirendis dirigit, hominis periturj terit viam.

ECce vobis perituri latronis manifestissimum signum, nimirùm, quòd non intrat per ostium, *sed ascendit aliundè.* Latro es periturus quisquis ascensiones meditaris in corde tuo, hoc est, eò dirigis opera, & curas, & studia tua, vt temporaliter crescas, non vt in æternũ viuas per Christum. Quę Deo debentur studia, qui proprijs tẽporalibus cõmodis tradit, reus inuenitur latrocinij, & morte dignus. Exod. 30. iubẽtur varia, & multa aromata comparari, vt thymiama fiat: & post iã cõparata aromata, inquit: *Cũq́, in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis, pones*

Exod. 30.

ex

ex eo corã tabernaculo teſtimonij, in quo loco apparebo tibi. Sanctum ſanctorum erit vobis thymiama. Talem compoſitionem non facietis in vſus veſtros, quia ſanctum eſt Domino. Homo quicũq; fecerit ſimile, vt odore illius perfruatur, peribit de populis ſuis. Quantũ peccatum eſt, quòd homo comminuat aromata, in pulueremq; tenuiſsimum reducat, ad hoc, vt ipſe illorum odore perfruatur; vt ex eo perditionem incurrat? Sanè notabantur ibi illi, qui debita Deo ſtudia in temporalibus commodis habendis cõſummunt, qui quidem eò ipſo deputantur ad ruinam. Vndè aiebat D. Petrus Damian. lib. 8. epiſt. 9. *Quiſquis ergò, ſiue literarum ſæcularium diſciplinis, ſiue rebus quibuſq; terrenis hoc ſtudium exhibet, quòd ad placẽdum Deo, examinationi dumtaxat intima principaliter debetur, merito perit: quia thymiama, quòd ſoli Deo debuit, rebus temporalibus, & caducis impendit.* Cur nõ pereat à populo Dei? Cur latrocinij reus non habeatur, & latrocinij deputetur ad pœnam, qui contritionem, & ſolicitudinem animi, quam Deo debet, habẽdis bonis impendit, caducis? Homo debet Deo ſeruire ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus ſuis, vt ſic gloriam nanciſcatur diuina; ille autem non ita Deo ſeruit, ſed cupiditatibus ſuis, vt fruatur mundi creatura. Meritò ergò Dei iram cõmouet, & latrocinij arguitur, debitaſq; illius pœnas luit. Et quidem miſerrimũ eſt, omniq; ſupplicio dignum, laborum, curarũ, vigiliarum precia illa exhibere pro bonis caducis, quæ Deo exhibita æternos theſauros acquirerent. Oſeas cap. 2. aiebat ad magiſtros, & Principes populi ſui. *Et hæc neſciuit, quia ego dedi ei frumẽtum, & vinum, & oleum, & argẽtum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt Baal. Idcirco cõuertar, & ſumam frumentum meum, &c.* Meritò ſpoliari, & percuti meruetunt, qui aurum, & argentum Dei, non Deo acceptum retulere, ſed illud in idolis confingendis inſumpſerunt. Et quis fecit tale latrocinium? Quis tãtum piaculum commiſit? Rem explicat Petrus Bleſſenſis epiſt. 14. inquiens. *Fabricant Baal de auro, & argento Domini, quibus ſapientiã, & eloquentiam dedit Deus ad dandam ſcientiam ſalutis plebi eius, ipſi verò talentum Domini terræ infodiunt, atq; Baal conſtruũt, dum pro tẽporalium rerum quæſtu, quaſi ſub iactu aleæ vitã & animam ponunt. Iſti conſtituũt arcam Domini in Azoto, quòd interpretatur ignis concupiſcẽtia, quia per ambitioſam cõcupiſcentiam gloriam noſtræ profeſſionis euacuant. Perditæ vitæ homines ſe laboribus torquent, cruciant curis, expenſis euiſcerant: figuram aranea gerũt, quæ de ſuis viſceribus telam texit, vt capiat muſcam viliſsimã. Quid eſt inanis gloria, quàm venantur, niſi muſca viliſsima, murmuroſa, ſordida, pungitiua?* Quid pulchrius? Satis indè perditæ vitæ homines oſtenduntur, dum tot prætioſa ſtudia impendunt procaducis, tot labores, & curas pro Idolis cõfingendis ſubeunt, tot retia texunt pro viliſsimis muſcis. Et meritò furum pœnas luunt, latronũ excruciationes patiuntur. His ſunt ſimiles illi, de quibus ait Petrus Damian. lib. 2. epiſt. 1. *Væ his, qui obliuiſcentes affectum cognationis, & patriæ ſequuntur caſtra regum per ignota, & barbara regna terrarum. Et ad hoc eos impellit percuntium ambitio dignitatũ quòd extorquere non potuit cœleſtium promiſſio præmiorum. Vt enim non ſint domeſtica facultate contenti, fiunt apud extraneos peregrini: vtq; ſuper alios, vel ſeram arripiant ferulam, duram ipſis præpoſitis exhibent clientelam.* Ecce tibi in quanta perueniũt latronum ſuplicia, qui veræ gloriæ oſtium Chriſtum relinquũt, & aſcenſiones ſuas venantur aliundè. Quippè vt pereuntes dignitates ambiant, vt fauores aucupentur Principum, & à cognatorum conuentu ſegregantur, & exilia patiuntur, apud ignotos, & extraneos peregrini, duriſsimam exhibentes præpoſitis ſeruitutem.

Pet. Dam.

Oſea 2.

Pet. Bleſſ.

Pet. Dam.

§. III.

Ambitio crudeliſsima eſt.

VT verè, ſic ſapienter ait Dominus; *Qui aſcendit aliundè, ille fur eſt, & latro.* Qui enim aſcẽſiones meditatur in corde ſuo, qui in altis habitat, & in mirabilibus ſuper ſe, nõ ſolum eſt fur, ſed & latro eſt, imò omniũ latronum crudeliſsimus. Suprà furẽ addit latro crudelitatem, qua vt aliena acquirat, minimè parcit proprij Domini vitæ: ſic ambitioſus homo, vel omnium hominum interitu comparabit, quòd ipſe ſolus fulgeat. Aiebat Ezech. 21. *Gladius, gladius exacutus eſt, & limatus. Vt cadat victimas exacutus eſt, vt ſplendeat limatus eſt.* Non ocioſe, & acumen, & ſplendorem notat in gladio eſſe. Sed cur neceſſum fuit tremẽdi gladij ſplendorẽ notare? Si perterrefacere populos cupiebat, maximè perterrefaceret, acutiſsimum iam iam imminentem prædicare gladium: cur & ſplẽdentem addidit? Facit plurimum ad crudelitatis exaggerationem, quòd gladius ſimul cũ ſplẽdoris ambitu exacuatur; vbi enim ambitio ſplendoris eſt, non poteſt non eſſe crudeliſsimus gladius. Proquo aiebat D. Petr. Damian. lib. 1. epiſt. 20. ad ambitioſum quẽdã fatus: *Cur autẽ duo hæc iſte gladius habebat, hoc eſt, vt limat⁹ ſit, & acut⁹, ſecut⁹ exponit: Vt cadat inquit, victimas, exacutus eſt; vt ſplendeat limatus*

Ezech. 21.

Pet. Dam.

tus eſt. Nonne in te videntior iſta congruere, qui videlicet, vt ſolus valeas dignitate ſplendeſcere, totum regnum laboras in prælium, velut occiſionis victimas congregare? Hoc ſit clariſsimum ambitioſi hominis ſignum, nimirùm gladius ad fulgendum limatus, & ad occidendũ acutus, vt qui pro ſplendore ſingulari obtinendo, nullius parcit internetioni, nullius parcit vitæ. Quem non perimat ambitioſus, vt ipſe ſolus effulgeat? De ambitionis patre locutus Dominus Ioan. 8. ait. *Ille homicida erat ab initio.* Et quomodo ab initio fuit diabolus homicida? Si prima eius vox audiatur, nullũ homicidium ſonat, nihil, quòd ad ſanguinis effuſionem ſpectet, dicit. Solum enim dicitur de eius primo peccato Iſaiæ cap. 14. *Dicebas in corde tuo. In cœlum conſcendam, ſuper aſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in mõte teſtamenti, in lateribus Aquilonis. Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero Altiſsimo.* In omnibus his, nec vmbra homicidij inuenitur: ſolũ inuenio ibi cogitatas aſcenſiones in corde ipſius; in quo ergò fundata eſt ibi homicidij ſuſpitio? Eo ipſo quod aſcẽſiones meditabatur in corde ſuo, quòd Altiſsimi ambiebat fulgere ſimilitudine, & homicidia meditabatur, & omnem Chriſti filij Dei tragediá fundabat, vt vel pereunte filio Dei ſolus in throno fulgeret ipſe. Eleganter Rup. lib. 8. in Ioan. inquit: *Et revera mox, vt contra filium Dei, qui ſolus ſimilitudo patris eſt, ſuperbo tumeſcens odio dixit in corde ſuo: ſimilis ero Altiſsimo, quoniam odium illud permanus Iudaorũ homicidio conſummandum erat, iam tunc inconſpectu patris, & ipſius, qui hæc loquitur, filij, homicida erat.* Ex quo thronum ambiuit, & faſtuoſum aſcẽſum meditatus eſt, iam inter hos affectus aſcendendi ſæuiſsima conflabantur homicidia. Nullum enim ambitio pectus tenuit, à quo ſtatim cædium cogitationes ortæ nõ extiterint. Non grauabo legentes tragœdiarum ſegete penè infinita ab ambitioſis nata, vt ſoli ipſi effulgeant. Vnus pro omnibus Abimelechus præclarè ambitioſi perſonam egit: qui vbi primùm de regno habẽdo cùm Sichimitis locutus eſt Iudic. 9. *Venit in domũ patris ſui in Ephra, & occidit fratres ſuos filios Ieroba al ſeptuaginta viros.* Simul equidem in pectus Abimelechi intrauit ambitio, & tanti cogitatis patricidij. Pro quo eleganter cecinit ibi Arias Montanus.

Aſt hominem aſpicimus fraterna cæde cruentum
Natalem temerare vrbem, generiſq́, paterni
Multiplici iugulo ferrum laſſare, nec vſquam
Sacrilegas laſſare manus, rabiemq́, furentem.
Scilicet hæc demens dominandi ſæua cupido eſt.

Nulli non nota ambitionis ſæuities, eius venenum qui liberit, gloriæ inebriatus amore, nullius parcet vitæ, vt vel de omnium vulnere proprium ſplendorem confirmet. Vndè Idiota ſapiẽtiſsimus lib. 1. de Amore diuino cap. 25. ſic hanc luem definit; *Ambitio eſt, cũ quis quærit ſui exaltationẽ, & proximi deiectionẽ; vt ſic altior factus à pluribus videri poſsit, & in admiratione haberi.* Non adeò malum eſſet, quòd ambitioſus ſui exaltationem quęreret; ſed parum hoc eſt illi, niſi in aliorũ deiectionem profiliat, vt de communi omnium ruina ſuas ſibi aſcenſiones efficiat. Meritò huic peſsimo affectui furẽtium hominum ſtrages D. Ber. attribuit: ait enim epiſt. 126. *Quæ nã putas eſt tanti cauſa furoris? Non alia ſane, niſi quòd diſplicet mortalibus angelica illa partitio, qua gloria Deo, pax hominibus nũtiatur, & quia gloriam vſurpant, turbant pacem.* Nunquã non exſurgunt bella, frequentantur homicidia, præcedit gloriæ rapina. D. Bern.

Ioan. 10. Huic oſtiarius aperit, & oues vocem eius audiunt, & proprias oues vocat nomi natim, & educit eas.

§. IIII.

Chriſtum Dominum in corde habenti omnia clauſtra aperiuntur.

CVr diuinum, verumq́ue paſtorem non vereatur oſtiarius? Crede mihi, ſi Ieſum præmittas, ſi Ieſum in corde tuo feras, nulla inuenies impedimenta, quæ non aperiantur, tibi. Fęlix Simeon vbi Ieſum in manibus habuit, ſic ſtatim cecinit Luc. 2. *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine, ſecundum verbũ tuum in pace.* Meritò vinculis, & clauſuræ omni vale dicit, ex quo Ieſum in manibus ſuis videt. Pulchrè Orig. hom. 15. in Luc. *Quandiù Chriſtum non tenebat, quandiù illũ brachijs nõ arctabat, clauſus erat, & de vinculis exire nõ poterat. Hoc autem non ſolum de Simeone, ſed de omni humano genere ſciendum eſt. Siquis egreditur è mundo, ſiquis è carcere vinctorum domo dimittitur, vt ad regnandum vadat: ſumat Ieſum in manibus ſuis, & circumdet eum brachijs ſuis, totum habeat in ſinu, & tunc exultans ire poterit, quo deſiderat.* Nullum impedimentum, nullũ clauſtrũ eſt, quòd non cedat, & aperiatur Ieſum portanti. Si tecũ Ieſum habeas, quocũque iueris, omnia repagula, clauſtra omnia inuenies aperta, & patentia. Apud Iſaiam cap. 43. aiebat Dominus: *Propter vos emiſi in Babylonẽ, & detraxi vectes vniuerſos.* Et propter

Iſai. 14.

Rupert.

Iudic. 9.

Luc. 2.

Orig.

Iſai. 43.

ter quos, sic fecit Dominus omnes vectes detrahi, omnia claustra aperiri? In rem præsentem Hieron. id explicat fatus: *Propter vos, qui mecum Euãgelium prædicatis, quibus supra dixi, Noli timere, quoniam ego tecum sum.* Vbi enim sint, qui secum Iesum habeant, nullos inuenient vectes, nulla repagula inuenient, sed patẽtia vniuersa claustra. Quò iuxta plurimorum Patrum explicationem respiciebat Isaias cap. 45. aiens in lectione Septuag. *Sic dicit Dominus Deus Christo meo Domino, cuius apprehendi dexteram, vt subijciam ante eũ gentes, & fortitudinem regum disrumpam, aperiam ante eum ianuas, & portæ non claudentur. Ego ante te ibo, & montes cõplanabo, portas æneas conteram, & vectes ferreos confringam, & dabo tibi thesauros absconditos, inuisibiles aperiam tibi.* Multus est Tertul. lib. aduersus Iudæos, in ostendendo, quàm patuerint omnes, & ciuitatum, & nationum, & regnorũ portæ verò Domino Christo, vt ex hoc euidentissimum testimoniũ detur assistẽtiæ Iesu, quòd nimirùm ante illum statim patefiant claustra vniuersa. Origines lib. 4. Periar. cap. 2. de claustris, & signaculis sapientiæ, & scripturarũ interpretatur, quæ vni Iesu patent; Hilar. in Psal. 138. ad vectes ferreos, & portas æreas inferorum confugit, quas facit patere Christi sanguis. Et sanè nullum claustrum est, siue in cœlis, siue in infernis, siue in terris, quòd Iesum secum habenti non aperietur. Exod. 19. venit Dominus in montem Sina, quem densissima nube clausit, ne possit ab aliquo homine calcari. Nihilominus Moyses intrauit caliginem illam, in qua legem à Deo accepit. Verùm Exodi cap. 40. erecto iam tabernaculo, *operuit nubes tabernaculum testimonij, & gloria Domini impleuit illud, nec poterat Moyses ingredi tectum fœderis.* Id quod ponderans Augustinus quæst. 172. ait. *Notanda est quoque res multum mirabilis, quòd nube descendẽte, & implente tabernaculum, quæ tamen gloria Domini dicitur, non poterat Moyses intrare tabernaculum: qui in monte Sina, quã do legem primitus accepit, intrauit in nubem, vbi erat Deus.* Et quidem vtrouiq́ue erant eadem impedimenta; vtrouiq́ue eadem nubis claustra visebantur, & in monte, & in tabernaculo. Cur ergò Moyses nõ potuit intrare tabernaculum nube clausum, qui montem similiter clausum intrabat? Differentiæ causa summenda est ex cap. Exod. 32. vbi dicitur descendisse de monte cum Moyse Iesus Naue, qui non descendisset, nisi etiam cum ipso Moyse ascendisset; dum ergò Moyses secum Iesum habet, nullum claustrum inuenit, quòd non pateat, omnia aperta sibi inuenit, & manifesta, quæ clausa fuissent, nisi secum Iesum portaret. Proquo D. Cyril. Alexandrinus lib. 10. de adoratione, ait: *Ascendente in montem beato Moyse, simul ascendit Iesus, neque aliter adiri ad Patrem potest, nisi per ipsum. In Christo igitur ipsis quoque sanctis virtus patet aditus: in Christo nobis ardua omnia plana sunt, & aspera pervia; facilia item, ac prona, quæ sunt inaccessa.* Hoc propriũ inuenies in Iesu, quòd omnia illi pateant claustra; quòd omnia sint ei aperta, & accessa. Quò spectauit tota eius victoria, vt dicat Apocal. 5. *Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius.* Dicitur Iesus vincere, quòd si quæras spolia tãtæ victoriæ; illud pro victoriæ pretio ponitur, nimirùm, *aperire librum, & soluere septem signacula eius*: ne vltra signaculum vllum, siue claustrum maneat, quòd non pateat Iesum habenti.

D. Cyril.

Apoc. 5.

§. V.

Boni prælati tenentur prænoscere, & præuenire singularum ouium valatus, & voces.

ECce tibi boni Prælati notionem, imò obligationem, nimirùm, quòd non ipse primo audiat ouiũ valatus, & gemitus, vocantium pastorem; sed ipse primò audiatur, & primò vocet ad se singulas oues, singularumq́; despiciat necessitates, gemitusq́ue, & voces illarum diligentia præueniat sua. Fertus enim ait de bono, & verò Pastore: *& oues vocem eius audiũt, & proprias oues vocat nominatim, & educit eas.* Non ipse expectat audire valatus, non ipse expectat quæri, & vocari ab ouibus, sed diligentia sua, earum præuenit gemitus, & voces. Fœlicissima illa Christi oues, nimirùm eius sponsa Cant. 5. de suis pastoribus aiebat: *Inuenerunt me custodes, qui circumeunt ciuitatem, &c.* Non ipsa inuenit, sed inuenta est: boni equidem pastores, custodes optimi, qui non domi spectabant, & quæri, & vocari, & inueni ab ouibus; sed vigilantiores ipsi currebant, vt inuenirent, & vocarent ouium etiam minimum. Ait Gilliber. Abb. ser. 6. in Cant. *Inuenerunt custodes; non sunt inuenti, sed inuenerunt. Diligentia ipsorum in hoc commendatur. Pigri enim custodes, & malè fideles nullam in hoc adhibent diligentiam: non eunt, non quærunt siquidem inueniant cauteriatã conscientiam habentem. Non conueniunt subditos, & fortè molestum ducunt si compellantur ab ipsis. Non nisi interrogati proferunt verbi solatij, nec tunc quidem.* Proh pigrissimos pastores, qui interrogari, qui quæri, qui conueniri

Cant. 5.

Gill. Abb.

ab ouibus prius expectant. Malè prouisum est gregi, quãdo eius pastores, & defensores, non præuenire curant voce, & exortatione, & diligentia ouium necessitates, sed expectant ipsi ouium pulsibus excitari, & præueniri. Præclarissimus ille Israelis Princeps, & pastor Ionathas Machabæus, vbi curam populi susceptit, sic scribit Sparciatis 1. Machab. 12. *Nos cum nullo horum indigeremus, habentes solatio sanctos libros, qui sunt in manibus nostris. Maluimus mittere ad vos renouare fraternitatẽ, & amicitiam, &c.* Bonus pastor habebat pro se, suoque populo sanctos libros, & nihilominus spartianorum copias in auxilium solicitat, quibus populo prouidere posset. Sed cur ò Ionatha, vltra libros sanctos, alios requiris socios? Siquidem in libris sanctis solatium est plenum populo tuo, adeò vt nihil vltra requiratur, fateris enim te nullo alio indigere, cur non contentus es prouidisse libros, cur adhuc sotiorum solicitas adiumẽta? Planè libri sancti omne solatium habebant: sed necessum erat, vt qui solatium ex libris expectat, ipse prius accedat, ipse librũ adeat, & paginam legat. Præclarè ergò, qui pastoralem curam populi habebat, non cõtentus est parare ouibus suis librorum solatia, expectans domi mutus velut liber, vt prius ipsæ oues accedant, & quærant. Pigritia hęc est pastoris, cuius diligentia in eo cõsistit, quòd prouideat auxilia, quibus ipse præcurrat, & præueniat, & vocibus oues iacẽtes excitet, alliciat dispersas. Accipitè modo Gillibertum Abb. vbi supra pulcherrimè differentem: *Littera, quòd habet in pagina, tantum promit, nihil superadijciens, vel industria, vel diligentiæ. Alia est planè custodis ratio: præuenire debet, non tantum exponere: excitare magis, quàm expectare quæsituros.* Malè prouidet pastor ouibus, cuius vox nõ peruenit prima ad oues, cuius diligentia non sentitur prius quærens, & inueniens infirmum pecus, sed instar libri propriæ commoditatis curis catenati expectat quæri, & non nisi interrogatus profert solatis verba. Abeat ergò pastor ad oues, vocet eas ad se, quærat, excitet; & vel in angulis iacentes inueniat: sic de se verus hominis pastor Ezech. 34. *Ecce ego ipse requiram oues meas, & visitabo eas, sicut visitat pastor gregem suum, in die quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum.* Non libri domi manentis, & expectantis legentes; sed pastoris præuenientis diligẽtiã promittit Dominus, & se verũ pastores ostendit: vt se pastorem ostendat, dicit, quòd non expectabit quæri ab ouibus, sed quòd ipse quęret. Quo spectans D. Paschas. lib. 6. in Matth. pastoralem Iesu promissionem notans adimplerã ait: *Propterea ergò circuit Dominus omnes ciuitates, docens, & sanans, vt omnes inueniat. Alioquin oues, nisi prius requireret, & misertus vidisset, hactenus in suis totus grex iaceret languoribus.* Non se pastorem putaret Dominus, si ipse expectaret ab ouibus quæri, & non potius ipse omnibus accurreret, vt omnes inueniat, & in vitam excitet. Adeò vt vel eo solũ non putetur Dei ouis, quæ nõ cernitur à diuinissimo pastore in particulari quæri. Centurio ille Matth. 8. pro infirmo seruo sic alio transeuntem Dominum precabatur: *Domine puer meus iacet in domo paralyticus.* Puer, meus iacet, inquit, cur non magis ait, puer tuus, siquidem cum verò, & solo Domino loquebatur? Cur centurio tuũ reputas puerũ, & non potius illum puerũm Domini fateris? Vidit puerum iacentem, & minimè à Iesu requiri, sed necessariũ esse, quòd prius pro puero rogaretur, hinc non audet putare puerum illum, subtanti pastoris dominio esse. Acutè & eleganter Chrysol. ser. 15. ex ore Centurionis, ait: *Hunc tuum dicerem Domine, quem iacentem tua benignitas non requirit?* Facilius putare possumus aliquem non esse sub dominio tanti pastoris, quàm quod diuinus pastor suam nõ requirat, & excitet iacentem ouem. In tantum est pastor quis, in quantum ipse non expectat quæri, sed magis prius quærit, & requirit, & vel iacentes inuenit. Hanc curam pastoritiam reliquit Sanctus Ignatius, parens meus suarũ ouium pastoribus, quibus iubet, ne expectent quæri, & interrogari, sed potius ipsi singulis saltem mensibus oues alloquantur singulas, rationẽ conscientiæ sibi reddi postularent, morbos, & infirmitates varijs perscrutationibus inquirant. Sed quid si ipsi inquirant? An ideò morbos aperient oues, & non magis cęlabũt à pastoribus suis? Pastor inquirat primò, vocet ad se alloquatur, percõtetur de singulis, & ad Deum pertinebit illi omnes ouium infirmitates reddere patentissimas. Ezechieli cap. 8. dicebat Dominus: *Fili hominis fode parietem. Et cum fodissem parietem, apparuit ostiũ vnum. Et dixit ad me, ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi, & ecce omnis similitudo reptilium, & animalium, &c.* Sanè parietibus erant clausæ vniuersæ hæ abominationes Israelitarũ; iubetur tamen eorum pastor, & Propheta Ezechiel parietem fodere, quid est parietem fodere? Diligentiã adhibere, de singulis inquirere, & perscrutari; quid tunc? *Cùm fodissem parietem, apparuit ostium vnum, &c.* Vix diligentiam adhibuit, vix ipse perscrutaricæpit, & ecce ostium apparuit patentissimum, quo omnes, & occultissimas ouium nouit infirmitates.

1. Mac. 12

Gillib.

Ezech. 34

D. Pasch.

Matth. 8.

Chrysol.

Ezech. 8.

D. Greg. mitates. D. Greg. 2. Pastoral. cap. 10. *Per Ezechielem quippè præpositorum ordo signatur, per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere, nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire? Quem cũ fodisset, apparuit ostium: quia cum cordis duritia, vel studiosis percunctationibus, vel maturis correptionibus scinditur, quasi quædam ianua ostenditur, ex qua omnia cogitationum interiora videantur. Vndè & benè sequitur: Ingredere, & vide abominationes pessimas, quas isti faciunt hic.* Nulla infirmitas ouium, nulla abominatio etiam intimis præcordijs occulta non manifesta paret pastori, qui, quòd in se est, facit, conueniens oues, alloquens singulas, perscrutans, inquirens.

Ioann. 10. Et cum proprias oues emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequũtur, quia sciũt vocem eius. Alienum autem non sequuntur, sed fugiun ab eo, quia non nouerunt vocẽ alienorum. Hoc prouerbium dixit eis Iesus, &c.

§. VI.

Infirmæ virtutis homines in hoc viuent, si percipiendæ pastoris voci incumbant.

QVisquis ouis est, nulla adhuc insignitus virtute virili, sed gregali infirmite curuatus, caueat, aliud sublimius affectet, quàm vocem pastoris percipere. Oues enim infirmæ ideò benè secuntur, ideò benè gradiuntur, quia vocem pastoris noscunt, quia ad vocem excipiendam promptissimæ existunt. Vbi lex dabatur in Monte Sina inter densissimam caliginem, inter flãmarũ lampades coruscantes, vnus Moyses, & Aarõ tenebant montis cacumen, at de gregali mul-
Exod. 20. titudine dicitur Exod. 20. *Cunctus autem populus videbat voces.* Admittitur Moyses ad ca cumina montis terenda, ad scrutandã, & penetrandam caliginem, ad scribẽdam legem: verùm gregalis multitudo, vt infirma minimè admittitur; imò in eo vita cuiusvis popularis, & infirmi hominis consistit, quòd monti non appropiet, sed solum voci audiẽ-
Nazian. dæ, & percipiendæ incũbat. Ait D. Nazian. orat. 29. *Primum igitur ex ipso Moyse audio, quo tempore oracula ei Deus edebat, quamnis ad montem multi acuti essent, inter quos Aaron etiã erat, cùm duobus filijs, ijsque sacerdotibus, tamen cæteros omnes aminus adorare iussos esse, Moysem autem solum ad eum proprius accessisse, populum verò ne simul quidem ascendisse. Atque alios fulgura, tonitrua, tubarum clangor, & mons fumo circumfusus, & horrendæ comminationes, atque huiusmodi terrores deorsum sistebant, adeò vt ipsi præclarè secum agi arbitrarentur, quòd vel solã Dei vocem audirent.* Expende in quo præclarissimum beneficiũ populares homines acciperent: nimirùm, *quòd solam Dei vocem audirent.* Nunquam enim non cautum fuit, & maximè timendum homini infirmæ virtutis aliud sublimius spectare, quàm vt vocẽ audiant, & percipiant pastoris diuini. Notissimus est Manue ille pater Samsonis, cui Angelus Domini apparuit, ad colloquiũ admisit, nasciturum reuelat filium, & inter sacrificij flammas abiuit. Quid tunc Manue? Habes Iudic. 13. *Statimq; intellexit Manue Angelum Domini esse, & dixit ad vxorem suam. Morte moriemur, quia vidimus Dominum.* Cur indè timeat Manue mori, quòd Dominum viderit? Nonne, & Abraham vidit Dominũ, & Iacob, & post legem latam Iosue, & tamen non mortui sunt, nec vllum damnum percepere? Cur ergò timeat Manue mori, quia Dominum vidit? Non equidem timet, quia ipse vidit, sed quia cum fœmina viderit: etenim dixit ad vxorẽ suam, morte moriemur, quia vidimus Dominum, non quia ego vidi, sed quia & ego, & mulier vidimus. Homo enim qui adhuc infirmitate fœminea detentus est, nunquam sine periculo, & metu potest spectare sublimia, sed solum vocem audire. Ex
Iudic. 13. quo Nazianzen. vbi supra deterrebat infirmæ virtutis homines à sublimitatum ambitu: *Ne alioquim nobis idẽ, quòd Manue accidat, ac Dei visione perstrictis oculis dicamus, Perijmus mulier, Deum vidimus.* Caue tibi, qui infirmus es, qui ouis es, qui nondum virili, & perfecta virtute viges, ne velis in potentias Domini introire, mirum enim erit, quòd inter Dei magnalia, cũ tua fœmina nõ pereas. Vbi & montis caligo, & turbo adeũda sunt, non ouis adeat, sed pastor; non populus, sed Moyses; non fœmina, sed qui perfecta, & virili virtute insigniuntur. Hinc Iob. 40. dici-
Nazianz. Iob. 40. tur: *Respondens autem Dominus Iob de turbine dixit. Accinge sicut vir lumbos tuos, interrogabote, & indica mihi.* Expende quẽ admittat Dominus secum colloquentem de turbine, non alium, quàm illum, qui excluſa fœminea infirmitate, virilem accinxerit virtutem. Ad
Orig. quæ verba Orig. in cat. Græc. ait: *Nec enim quisquam, qua par est dignitate, cùm Deo loquatur, nisi lumbis succinctis, atque compressis. Non igitur Deo quisquam prius respondeat, quàm vir*

absolutus exteterit, hoc est, ad spiritualem atatẽ peruenerit. Omne exeat fœmineũ, qui de sublimi dignitatum cum Deo colloqui habet: nec prius eò accedere festinet, quàm perfectus vir exiltat. Qui adhuc fœminea infirmitate laborat, qui ouis est, id solum sibi procuret, nimirùm vocem pastoris audire, non exaltare quasi tubam vocem suam. Ad sublimia, & excelsa dignitatum cacumina vocabat Dominus perfectissimam sponsam suam Cant. 4. inquiens: *Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermor, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.* Perfectissima erat sponsa, & quæ obedientiæ virtute præomnibus florebat, & nihilominus ter ab sponso vocari expectat, de suis seruis gloriabatur Centurio Matth. 8. *Dico huic veni, & venit;* semel vocat, semel dicit, veni, & venit. Dominus autem suæ sponsæ non semel tãtum, sed bis, & ter dicit: Veni de Libano, veni de Libano, veni. Cur nõ ad primam euolat vocationem? Cur ter vocari expectat? An seruis Centurionis inferior? Absit: sed vocabatur ad cacumina montium, vt coronam acciperet, vt inter leonum rugitus, & pardorũ fremitus Principatum gereret. Et quæ muliebrem infirmitatẽ suam perfectè norat, ægrè, & difficulter ad horroris, & periculi plena Gill. Abb. cacumina accedit. Gillibert. Abb. ser. 29. in Cant. fatur: *Quid mirum si moretur venire, cũ & molestum sit de Libano discedere, & metuendum sit ad montes illos accedere? Et forsitam spõsæ mora festinationem nostram suggillat, & arguit, qui nimis prompti, & parum prouidi, vires nostras minus pensantes, festinamus ingredi in labores prælationis, in solicitudinum molestias, & materiam lapsus: nec expectantes, vel semel vocari vltro nobis ipsi honorem sumimus, vocationem, vel præuenientes, vel arte procurantes.*

§. VII.

Ad oues Christi pertinet illa, quæ ad solam eius vocem cognitam exsurgit.

ACcipè ouiũ Christi manifestissimã notam, *sequuntur illum, quia sciunt vocẽ eius* non enim qualibet voce trahuntur, sed ex Christi Domini voce prius cognita ad eius Cant. 5. sequelam exsurgunt. Hinc Cant. 5. ipse Dominus ad ostium sponsæ pulsans aiebat: *Aperi mihi soror mea, proxima mea.* Cur tot nominibus sponsam compellat Dominus? Cur nõ sufficit dicere, Aperi mihi? Cur necessum fuit addi dulcissima illa cognomina, nimirũ sororem meam, proximã meam? Sanè cautissima sponsa, vera ouis Christi, non ad quãlibet vocem exsurgeret; nisi prius sciret, & nosceret dilecti sui vocem, minimè aperiret. Vndè Gillib. Abb. ser. 43. in Cant. ait: *Disciplinam hic attende custodiæ, vbi tanwa pessim non patet. Quis illuc intrabit ad arburium, vbi Iesus, sine interpellatione non intrat, nec nisi cum fuerit audita, & nota vox eius? O me fœlicem, si de mea dici anima queat!* Fœlix illa anima est, & ad oues Christi pertinet, quæ nisi ad cognitam Christi vocem nolit exsurgere, nolit vel Christi oscula riuestigia. Quis ignoret sanctæ peccatricis dolorem in quærẽdo Christi diuinũ cadauer, quòd putabat à sepulchro surreptum? Adest tamen illi dolenti Iesus Ioan. 20. & ait: *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Illa tamen, & simul alio diuertens, & simul interrogans de subiato thesauro, non multum curabat loquentem, quem putabat hortulanũ esse. Quid tunc? *Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni, &* Idem Iesus loquebatur anteà, qui loquitur modo: sed modo admittitur, modo adoratur; anteà quasi hortulanus relinquitur. Cur ò fœlix mulier ad prima eius verba, non aperuisti oculos tuos, non procubuisti ad tanti magistri pedes, vt vel eius lamberes vestigia? Erat profecto Magdalena ex ouibus Christi, quæ nec Christum admittit, nisi cùm fuerit prius audita, & cognita vox ipsius. Ad hæc D. Chrysost. hom. 85. in Ioann. inquit. *Cùm dixit: Maria Tunc cognouit: ita non visus, sed vocis fuit cognitio.* Non prius ad eius pedes cucurrit, quàm illius sibi notam vocem perciperet. Quæ enim ouis Christi est, eiusq; agitur spiritu salutis voces habet sibi notissimas, nec nisi ex cognita salutis voce in opus exsurgit. Quem diuini Spiritus in nobis habitantẽ affectum attigit Sapien. cap. 1. aiens. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum, & hoc quod continet omnia scientiam habet vocis.* Quid magnũ de spiritu Dei dicitur per hoc, quòd scientiam habeat vocis: cùm certum sit non solum vocis, sed & rerum omnium scientiam habere? An magnũ est, quòd qui omnia scit, sciat etiam voces? Crediderim non ibi dici, quòd solum in se habet diuinus spiritus, sed quod facit esse in nobis. Pertinet enim maximè ad diuini spiritus commendationem, quòd vbi se infuderit animæ, illi comunicet scientiam salutaris vocis, nequid efficiat, nisi ex præcognita salutis voce. Id notabat Richar. Vict. ser. de Spiritu Sancto fatus: *Et quomo idem spiritus scientiam vocis habuit? In eo quod habere fecit.* Nihil prius in nobis facit Dei spiritus, quàm scientiam vocis, ne

Gill. Abb.

Ioan. 20.

Chrysost.

Sapien. 1.

Rich. Vict.

nisi

niſi à cognitis Dei vocibus in opus virtutum excitemur.

§. VIII.

Vox ſalutaris, & gratioſa facit ſentiri loquentem non extraneum, ſed proximum.

MEritò in notitia vocis conſtituit Dominus fundamentum, quo oues ſequãtur ſibi proximum, & proprium paſtorem, & relinquant extraneum, & alienum. Vox enim ſalutaris, & gratioſa non poteſt, nõ facere loquẽtem haberi proximum Dauid ſemel in manibus ſuis habuit Saulem, quem poſſet occidere, ſed maluit parcere, & cùm tantam miſericordiã peregiſſet. 1. Reg. 24. 1. Reg. 24 ſic cæpit clamare ad Saulem. *Ecce hodie viderũt oculi tui, quòd tradiderit te Dominus in manu mea, in ſpelunca: & cogitaui, vt occiderem te, ſed pepercit tibi oculus meus, &c.* Quid tunc? Quid ex hac Dauidis voce beneficentię plena cognouit Saul? Ait textus: *Cùm autẽ compleſſet Dauid ſermones huiuſcemodi ad Saulem, dixit Saul: Nunquid vox hæc tua eſt fili mi Dauid?* Nunquam antea Saul vocauit Dauidem filium, imò neque Dauidem, ſed habuit eum hoſtem, & inimicum; cur modo non hoſtem, ſed proximum, ſed cognatum, ſed filium habet? Quæ virtus potuit facere à Saule in hoſte ſentiri cognatum, & filium? Ipſe oſtẽdit, dum ait: *vox hæc tua eſt fili mi*, vox gratiam, & ſalutem ſpirans non potuit nõ facere ſentiri proximum etiam à lapideo animo. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. vlt. de Dauid, & Saul ait: *Quàm ſubitò facta eſt mutatio? Qui nunquã ſuſtinuerat illum, vel ſimplici vocare nomine, ipſam etiam appellationem habens exoſam, nunc adoptat eum in cognationem appellans eum filiũ. Verba quippè Dauidis ingreſſa in animum iſtius efferati totam hanc perfecerunt immutationem, adeò mox ad ipſam vocem incaluit.* Vbi Dauidis tanta ſuauitate manauit, nec duriſsimus Saul potuit authorem talis vocis non habere in notis, & cognatis. Dixerat Dominus Ioann. 20. Magdalenæ Ioan. 20. *Mulier quid ploras?* & illa putauit ſe audire hortulanum; poſt pauca addidit Dominus compellare eam aiens: *Maria. Conuerſa illa dicit ei: Rabboni.* Iam nouit ſuum eſſe magiſtrum, & Dominum, quẽ antea putarat extraneum hortulanum. Sed cur non prima, ſed hæc ſecunda Chriſti vox notum fecit illum Magdalenæ? Dum vox Chriſti Domini dixit *Maria*, eum ſuauitatẽ oſtendit, quæ nopotuit nõ facere eſſe in notis authorem vocis adeò ſuauis. Id quod notans Orig. hom. de Magd. fatur: *O mutatio dexteræ excelſæ! Conuerſus eſt dolor magnus in gaudium magnum: mutatæ ſunt lachrymæ doloris in lachrymas amoris. Vbi Maria audiuit, Maria: præſenſit in nomine quamdam ſingularem vocationis dulcedinem, & per eam cognouit ipſum à quo vocabatur eſſe magiſtrum ſuum.* In vocis dulcedine ſenſit, non eſſe alienum, non eſſe extraneum, qui vocabat; & quia proprium magiſtrum cognouit, ideò feſtina cucurrit ad pedes eius. Origen.

Ioa. 10. Dixit ergò eis iterũ Ieſus, Amen, amẽ dico vobis, quia ego ſum oſtium ouium. Omnes quotquot venerunt, fures ſunt, & latrones: ſed non audierunt eos oues. Ego ſum oſtium. Per me ſiquis introierit ſaluabitur, & ingredietur, & egredietur, & paſcua inueniet.

§. IX.

Prælati, & temporalia in hoc ſæculo, & æterna in futuro prouideant ouibus ſuis.

PVlchrè commendatur Chriſti Domini paſtoritia cura in eo, quòd eius oues in omni ingreſſu, ſiue egreſſu paſcua inueniãt ſua, quoquo ſe vertant, experiuntur paſtoris ſui curam, ſiue ad æterna egredientes, ſiue ad hæc ingrediẽtes temporalia, & caduca. Ideò prouidẽtiam Prælatorum in ſubditos commendans Dominus in ſponſa ſua ait Cant. 4. *Duo hubera tua ſicut duo hinnulli capreæ gemelli*: Nec minus, quã duo hubera poterant prouidentiam commendare prælatorum, quæ duobus etiam neceſsitatibus prouideãt. Ex quo dicebat Gillib. Abb. ſer. 31. in Cant. *Huberibus geminis erga ſubditos abundare debet, qui Doctoris & patris in Eccleſia locum occupat; his muniri mammis à dextris, & à ſiniſtris, vt qui ei commiſsi ſunt, potentur à lacte, & ſatientur ab huberibus cõſolationis eius. Harum alteram reputa ſiniſtram, alterã dexteram: ſiniſtram in tẽporalibus ſubſidijs, dexterã in ſpirituali cõſolatione. Neutro hoc carere debent, qui ſubditis* Cant. 4. Gilliber.

ditis præsunt, ne mutilum, & velut detruncatum videantur pectus gestare, vna deformiter mammilla contentum. Detrũcatum, & deforme pectus habet Prælatus, cui non duo sunt hubera, quibus & temporalia ministret, & spiritualibus imbuat subditos. Hinc maximus ille Prælatus Petrus Dam. dum se priuatum nouit Episcopatus fructibus, quibus pauperibus posset subuenire, à Pontifice maximo
Nicol. 2. Nicolao. 2. enixe contendit, priuari etiã ipsa prælatura; *ne mihi*, ait, *quispiam de cætero inane beneficij nomen obijciat.* Equidem inane putabat vir sanctissimus beneficij, & prælaturæ nomen, in quo oues temporalia solatia minimè possent inuenire. Nec in ruina Hierosolymitana inuentus est aliquis, adeò prælaturæ ambitiosus, qui velit Prælatum agere, vbi non possit subditis etiam temporaliter subuenire. Imò hæc erat omnium vox
Isai. 3. Isaiæ. 3. *In domo mea non est panis, neque vestimentum, nolite constituere me Principem populi.* Vbi Forerius, inquit: *Videant, qui alijs præesse ambiunt, oportere eos domi habere non sibi solis necessaria, sed quibus alijs in tempore subuenire possint. A Præsidentibus enim, & Prælatis velut à penu refertissima petere debent subditi omnia humanæ vitæ subsidia, quo induti, atque pasti integrã, valetudine Domino viuant.* Hinc orta fuit illa Apostolorum solicitudo pro ciuandis pauperibus, qui in primo Christianitatis duello egebant; hinc collectæ à Paulo factæ, vt qui in Iudæa afflictabantur, aliquale alimoniæ solatium à gentilibus conuersis haberent. Fuit equidem Præsulibus Christianis adnata solicitudo, quòd eorum oues, & temporalia subsidia, & spiritualia meterent. Quò spectabat fœdus illud Apostolorum, de
Tertul. quo Tertul. lib. aduersus Hermog. ait: *Dextras Paulo dederunt Petrus, & Iacobus, & Ioãnes, & de officij distributione pepigerunt, vt Paulus in nationes, illi in circumcisione, tãtum vt meminissent egenorum.* Ad spiritualem cibũ præstandum terminos sibi cõstituebant, ne quis curaret de alterius dioceſi, verùm pro temporalibus procurandis, & ministrandis nullus statuitur terminus, vt ostendatur nõ minorem curam hanc in Ecclesiæ Prælatis esse debere. Vndè Casiod. 4. variar. 31. laudibus extollit Episcopum, qui aquæductũ refecit, vt populari egestati prouideret. Ait enim: *Quid aptius, quàm vt sitienti plebi prouideat aquas sanctissimus ille sacerdos? Et humana prouidentia satiet, quos etiam miraculis pascere debuisset?* Planè decentissimum est, quòd terrenam etiam pinguedinem prouideat ouibus suis ille, qui cœlestitore tenetur illas implere. Ex quo laudat magnum Basilium Na-
Nazian. zianzenus orat. 20. inquiens; *Iam verò ipsius erga Ecclesiam cura, ac præsidij quamquam multa quoque alia indicia sunt, libertas ad præsides, cùm alios, tùm potentissimos quosque ciuitatis, controuersiarum direptiones nequaquam suspecta egẽtium patrocinia, plura quidem spiritualia, sed tamen corporea non pauca, nam id quoq; sæpe numero ad animam tendit, per benevolentiam subigens, ac velut in seruitatem trahens.* Hæc ille.

§. X.

Christi Domini sectatoribus solet Deus etiam temporalia bona largiri.

QVæ bona non habeat, qui Christum Dominum sequitur? Siue in mundũ ingrediatur, ibi temporalia bona habebit, siue egrediatur è mundo tunc æterna alimonia non carebit. Et extra mundum prouidet Deus æterna Christi sequacibus, & in mundo etiam illos temporali ditat mercede. Maximus ille Abraham vbi pro rege Sodomorum bellum confecit, hostes eius fugauit, ab eorum spolijs abstinuit dicens Gen.
14. *Leuo manum meam ad Dominum Deum ex celsum possessorem cœli, & terræ, quòd à filo subtegminis vsque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus quæ tua sunt, ne dicas, ego ditaui Abraham: exceptis his, quæ comederunt iuuenes, & partibus virorum, qui venerunt mecum Aner, Eschol, & Mambre, isti accipiẽt partes suas.* Hoc pro maxima gloria sua habuit Abrahã, quòd prorsus ipse abstineret ab spolijs regum debellatorum sumendis, sed tamen voluit, vt Aner, Eschol, & Mambre commilitones sui, qui eum secuti ad pugnam fuerant, partes spoliorum haberent. Et cur non etiam voluit, quod qui eum secuti fuerant, sui etiã similes existerent, nihil spoliorum accipientes? Si gloria erat, quòd ab spolijs ipse abstineret, cur non siuit sectatores suos simili gloria fulgere? Diuinus iam in Abrahame spiritus effulgebat, qui & si à terrenis omnibus prorsus abstineat, tamen Christi sui sectatoribus benedictiones etiã parat terrenas. Ad
Cyri. Alex. hæc D. Cyril. Alexan. lib. 4. de Adoratione in spiritu propè finem inquiens: *Fœderati tamen partes accipiunt, propterea quod in his quoq; rebus, quæ ad præsentem vitam pertinent, sanctorum virorum æmulatores, atque imitatores benedicit Deus: abundant enim illis bona pro sua conditionis modo, iusta ratione viæq; parta.* Non sinit Deus, non ditari etiam in hoc sæculo sectatores suos, & nescio an sint ditiores aliquę familiæ illis, quæ nomen suum dederunt sequendo

quendo Christo. Apud Lucam cap. 23. de
Luc. 23. Ioseph corpus Iesu à cruce deponente dicitur: *Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus, & iustus, hic non consenserat consilio, & actibus eorum ab Arimathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat, & ipse regnum Dei. Hic accessit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu.* Multus est Lucas in explicanda iustitia, & bonitate, cæteris; intimis virtutibus huius viri: at Matth.
Matth. 27 cap. 27. id de eodem notabat, quòd esset diues; ait enim: *Venit quidã homo dines ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse discipulus erat Iesu. Hic accessit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu.* Nihil de iustitia, nihil de bonitate viri dicit Matth. sed eius meminit ingentes diuitias. Cur maluit Matthæus meminisse Iosephi diuitias? Sapienter voluit ostendere, à Christi obsequio venire etiam diuitias
D. Amb. in sectatores suos. Id quod notans D. Amb. lib. 10. in Lucam ait: *Hunc Ioseph iustum Lucas dixit, Matthæus diuitem. Et merito dines hoc loco dicitur, vbi corpus suscipit Christi.* Bonis omnibus affluit, qui Christo Domino suam
Psal. 38. exhibet seruitutem. Vndè Psal. 38. *Diuites egnerunt, & esurierunt, exquirentes autem Dominũ non minuentur omni bono.* Sæpè fit, quòd mundiales diuites extrema affligãtur penuria: at qui Deum exquirunt nullo carẽt bono, affluẽtes sæcularibus, & æternis diuitijs.
Cyril. Proquo Cyril. in catena Græca ait: *Qui benè agere, & Dei mandata seruare decreuerint, eos sequetur dines cœlestium bonorum distributio, & terrestrium bonorũ participatio.* Siue in hoc sæculo, siue in futuro pascua inuenient à Deo,
Eccles. 2. sibi parata. Quò spectans Eccles. cap. 2. ait: *Homini bono in conspectu suo dedit Deus sapientiam, & scientiam, & lætitiam.* Quæ bona sic Chaldæus partitur: *viro cuius opera sunt recta coram Domino dedit sapientiam, & scientiam in hoc sæculo, & lætitiam cum iustis in sæculo venturo.* Sic curat Dominus, quòd sectatores sui pascua inueniant, & in præsenti sæculo, &
Deut. 32. in futuro. Meritò Deuth. 32. dicitur: *Pars autẽ Domini populus eius? Iacob funiculus hæreditatis eius. Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis.* Vbi ex Hebræo habetur in rem præsentem: *Sufficit ei in terra deserta, &c.* Licet enim per desertum, & vastissimam solitudinem populus graderetur, vnus illi Deus suffecit, & temporalia illi præbens subsidia, & præparans æterna.

(*·*)

§. XI.

Dignitates, & bona temporalia, quæ homines in Christo acquirunt, salutem halant & Dei amicitiam.

PRoh quam dulce signum eorum, qui in Christo pastorale munus accipiũt! quippè ait: *Per me si quis introierit saluabitur, &c.* Non enim cõsueuit Dominus præstare bona hominibus, quæ non halent eorum salutem, & faciant amicitiam acquiri diuinam. Vbi qui extremum delegerat sibi locum, à Patrefamilia in nobiliorem alium vocatur, non vocatur simpliciter, sed cum nota diuinæ amicitiæ. Dicit namque Pater familias
Luc. 14. Luc. 14. *Amice ascende superius*: quasi nesciat
D. Bern. Deus præstare ascensum homini, qui simul non inferat Dei amicitiam. Vndè D. Bern. de consider. lib. 2. monens Eugenium suum summo Ecclesiæ apice à Deo nobilitatũ ait illi: *Loquere ergò tibi: Abiectus erã in domo Dei mei. Quale est hoc de paupere, & abiecto leuari, super gentes, & regna? Quis ego, aut quæ domus patris mei, vt sedeam excelsis sublimior? Sanè qui dixit mihi amice, ascende superius: amicum fore fidit.* Neutiquam ascensum præpararet Deus beneficus homini, qui in ipso ascensu, & cumulo bonorum acceptorum non posset ad Dei euolare amicitiam. Quòd expersus sanctissimus Iob aiebat cap. 29. *Quis mihi*
Iob. 29. *tribuat, vt sim iuxta menses pristinos: secundum dies, quibus Deus custodiebat me?* Mirãtur multi pij viri, quòd sanctissimus Iob requirat antiquas fœlicitates, & pristinas exposcat diuitias. Cur ò Iob diuitias sæculares, caduca bona tot tantisque hominibus damnosas sic requiris? Nouit bonus vir, quas diuitias, quæ bona requirat, illa bona, & fœlicitatem antiquã requirit, quę vt à Deo in illum profecta fuere, sic Dei in illo amicitiam mouebant, vt nequaquam illum à recta via deflectere sinerent. Quò spectans Olympiod. in
Olympiod. cat. Græca fatur: *Non speciosam tantum modo sobolem, & magnas, ac locupletes copias, diuinam custodiam, atque opem dixit, sed multo magis, quia in tanto splendore, diuino septus præsidio ius summopere tuebatur. Idcirco igitur in illum pristinum statum se restitui cupit, quia tãquam Dei amans in eius fide, & tutela optat esse.* Expertus fuerat vir sanctus pristinas diuitias à Deo in se profectas fuisse tantis virtutibus cõnexas, vt ex illis, nihil nisi sanctũ, & iustum ad Dei amicitiam pertinens profiliuerit. Quare nõ

quas-

quaſcumq; diuitias exoptat, non ſolam fœlicitatem poſtulat, ſed illam ſuam priſtinam, quæ vt à manu Dei venit, ſic nihil produxit, quòd non halaret diuinam amicitiam. Huc
Prouer.10. refero illud Prouerb. 10. *Benedictio Domini diuites facit, nec ſociabitur ei afflictio*: quaſi nequeat bonis ex Deo acceptis amaritudo, aut afflictio commiſcere peccati. Vndè dona à Deo orta nomen benedictionum ſibi acquiſiuere, vt in
Pſal. Pſal. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.* Procul enim eſt maledictio à Dei donis. Sapienter Eliu Iob. 32. cauet ne fœlicitas temporalis iuſtorum putetur ad diuinam reprobationē pertinere. Ait enim: *Ne forte dicatis, Inuenimus ſapientiam, Deus proiecit eum.* Solēt enim Hęretici fœlicitatem Eccleſiæ diuinæ tribuere reprobationi; quibus eum Eliu reſpōdet D.
D. Greg. Greg. lib. 23. Mor. cap. 4. *Per hoc, quòd ſanctam Eccleſiam in honore hominum florere temporaliter cernitis, proiectam eam à Domino non credatis. Scit enim redemptor eius, & in hoc itinere ſolatia venienti tribuere, & peruenienti ad æternam patriam ſuperna præmia reſeruare. In caſum igitur dicitis, quia Deus eam proiecerit, cū venerari illam à cunctis fere hominibus videtis, quia ſic ei terrenæ gloriæ adiumentum tribuitur, vt per hoc multiplicius etiam ad cœleſtia ſubuehatur.* Sic etiam ex temporalibus bonis fœlicitas æterna iuſtorum claret.

Ioan. 10. Fur non venit, niſi vt furetur, & mactet, & perdat. Ego veni, vt vitam habeant, & abundantius habeant.

§. XII.

Auaritia omnem humanitatem exuit.

VAnum eſt humanitatem quærere in eo, qui illicite etiam dat operam lucris augendis temporalibus: is nil aliud nouit, quā omnes perdere, vt vel paruum ipſe lucrū faciat. De Ægyptiorum plagis ait Exod. 10.
Exod. 10. *Tribus diebus nemo vidit fratrem.* Et quomodo Egyptus videret fratrem, qui totus in tē-poralibus lucris habendis verſabatur? Qui ſic ſeſe dedit lucris habendis omnem ſtatim
Rupert. exuit humanitatem. Ruper. in cat. Lyppom. ait: *Signanter Ægyptijs dictum eſt, quia tribus diebus nemo vidit fratrem ſuum. Cupiditate nāque detentus, & præoccupatus animus non videt fratrem ſuum, non agnoſcit proximum ſuum, ſo tantum intentus, vt furetur.* Nihil humanum ſciuit videre auarus, totum quòd eſt humanitatis perdet, vt potiatur auro. Quem non feriat Chriſti Domini proditio à Iuda peracta? Summa equidem malitia fuit tantum magiſtrum tradere. Sed vt obſtupeſcas magis, non ſolam proditionem, ſed & tempus proditionis meditare. Paſchale fuit tempus, in quo bonus Ieſus epulum diſcipulis parauit, Iudam propria manu ciuauit, Iudæ pedes lauit, linteo abſterſit, pectori diuiniſsimo applicauit. Quid vltra? Iudæ oſculum Ieſus porrigit, amicum vocat, & inter hæc humanitatis incendia Iudas alget, & magiſtrū tradit. Qualiter fieri potuit, quòd homo inter tot humanitatis fomenta, minimè molliretur, ſed appareret efferatior? Erat in Iuda auaritia, & auri amor, quæ nullam noſcit humanitatem, ſed crudeliſsimas belluas ſuperat feritate. Ait D. Chryſoſt. hom. 84. in
Chryſoſt. Matth. *Omnipotentia, humilitatis, lenitatiſque Domini tot, tantaque habens argumenta Iudas omnem ferā belluam crudelitate ſuperauit. Auaritia enim tūc illi furorem immiſit: auaritia omnes, qui ei ſeruiunt, crudeles efficit, atque atroces.* Sola auaritia ſic potuiſſet hominē omni humanitatis ſenſu priuare, vt nihil non ferale, & crudele cogitaret. Duo iam proferā auaritiæ ſimulacra, nimirm Achab, & Iezabel; quis latro iſtis crudelior, & inhumanior? Vt regalia augerent prædia, nec iuſti hominis Naboth verentur canes, nec innocētię parcunt. De Achabo igitur, cùm percuſſus occumbit, ait textus. 3. Reg. 22. *Rex Iſrael ſta-*
2. Reg. 22 *bat incurru ſuo contra Syros, & mortuus eſt veſpere, fluebat autem ſanguis plaga in ſinum curru.* Suffeciſſet miſeram eius mortem notare, cur neceſſum fuit addere illud, quòd ſic moriens ſanguine manaret? Cauſam attigit D. Amb. lib. de Nabothe cap. 11. aiens: *Ita-*
Ambr. *que vulneris ſui cruore perfuſum cadauer ſpecie funeris vitæ ſuæ prodidit crudelitatem.* Equidē regia cadauera funereis ſolēt tapetibus operiri, in quibus eorum facinora illuſtriora depicta cernantur. Sic auariſsimi regis cadauer ſpecie funeris perfunditur ſanguine, vt indè crudelitatis ſtemmata pandantur. Sed & de Iezabel dicitur. 4. Reg. 9. *Præcipitauerunt eā,*
4. Cor. 9. *aſperſuſque eſt ſanguine paries, &c.* Quantula hæc circunſtantia inter tot ſtrages, vt notetur, quòd eius ſanguine aſperſus fuerit paries? Hoc ſummum erat malum, quòd fœmina pulcherrima, & regina præcipitaretur, quòd canes cadauer eius vorarent, ſuper hæc, quantulum erat, quòd paries maneret eius perſuſus ſanguine? Cur ergò quando ſola relicta caluaria manduntur carnes eius à canibus, notatus ſanguis relictus in pariete

palatij? Non ocioſe, ſed ex iuſtitiæ diuinæ decreto relinquitur ibi ſanguis in teſtimonium feraliſsimæ auaritiæ crudelitatis, quã alij caueant. Prædonum homicidarum carnes ſolent iudicum ſententia portis appendi ciuitatum in teſtimonium feraliſsimę hominis vitæ, quam horreant vniuerſi; ſic Dei ſentẽtia relinquitur Iezabelis ſanguis in pariete, quo auaritiæ crudeliſsimi actus appareant, & tantam feritatem exhorreant ipſi auari. Id docebat Drogo Hoſtienſis lib. de Sacram. Paſſ. aiens: *Hic & paries adhuc ſanguineus relictus eſt, vt terreat viros ſanguinum, & doloſos, qui propter auaritiam ſuam lapidant humilem Naboth.* Nullus prædo, nullus homicida cruentior, quàm auaritia eſt? Vndè monebat D. Amb. lib. de Nabuthe cap. 11. *Noli eſſe Achab, vt poſſeſsionem concupiſcas. Non tibi cohabitet Iezabel illa feralis auaritia, quæ tibi cruenta perſuadeat.* Nihil non cruentũ nouit auaritia meditari. Mirabilis fuit illa Nabuchodonoſori obiecta ſtatua Dan. 2. caput eius aurum preſeferebat; pectus argentũ: vẽter ęs: crura ferrum. Deus bone vndè tàm diræ, & crudeles materiæ intrãt hominis imaginem? Ferrum, & æs tota conficiunt inſtrumenta bellorum, inſtrumẽta crudelitatum; nil in illis non cruentum, non lethale. Quomodo ab aureo capite, ab argenteo pectore tot æreæ machinæ fulmina parturientes, tot ferreæ mortes venerunt? Pulchrè addubitat Richar. Vict. De interior. hom. erud. par. 1. cap. 24. *Qui prius vos tàm blandos, tàm benignos exhibuiſtis, vndè iam bella, & lites, in vobis? Iam zelum amarum habetis, & contentiones in vobis. Occiditis, & zelatis: litigatis, & belligeratis: vndè hæc tàm ſæua crudelitas, & ferri duricies in vobis?* Planè aurum in capite, & argẽtum in pectore nihil aliud ſibi coniunctius habent, quàm æreas machinas, quàm ferreas duricies, quibus crudeliter perdant ipſam naturam humanam. Vidè etiam lib. 11. cap. 7. §. 10.

Drog. Ambr. Ric. Vict.

bum, *neſcio vos.* Et cur inter Dei oues nõ agnoſcuntur virgines, & virgines, quæ ardentes lampades habuere? Non enim earum lampades dicuntur prorſus extinctæ, nec pœnitus oleo vacuatæ, ſed ipſæ dicunt ad ſocias ſuas: *Date nobis de oleo veſtro, quia lampades veſtræ extinguntur*: quippè adhuc viuido lumine coruſcabant, adhuc oleum non penitus defecerat, quamquam ob paucitatem eius, proximum erat, vt deficeret. Cur ergò non magis agnoſcuntur, quàm ſi nec oleum vllum, nec flammam vllam viuidam habuiſſent? Quòd parum eſt, quaſi nihil eſt; nec vlla cenſetur vita, quæ non abundat, vt viuat. Accipite Saluianum lib. 2. ad Eccleſ. Catholic. pulchrè circa hoc differentem: *Emicuiſſe in eis quiddam luminis puto, cùm & ipſæ extingendas fortè lampadas formidauerint: habebãt profectò aliquid, quod verebantur extingui. Ex quo intelligimus: id quod parum eſt, quaſi nihil eſſe: quia nequaquam omnino prodeſt illico extinguendum lumen accẽdi: nec iuuat aliquid illuceſcere, quod in ipſo ortu habeat occaſum, & ad hoc tantũ modo habere initium viuentis, vt poſsit finem habere morientis.* Huc accedãt innumeri fideles, qui id ſolum gratiæ oleum ſibi procurant, quo vel ad horam viuant, & luceant ſemel in anno in die ſancto Paſchæ. Quanta eſt eorũ fiducia ſalutis? Ex quo noſcent ſe ad oues pertinere Chriſti, & non magis ad hædos Satanę? Quid proficiet adeò inſtãtanea vita? Tãta olei parcitas, quæ nec per horã durat, quẽ iuuabit? Sanè quod parũ eſt, quaſi nihil eſt, nec cenſetur vita, quæ in ipſo perit exordio. Semel etiam Satanæ in gratia vixit, ſed quia non abundauit, vt viueret, tota eius vita pro nihilo fuit habita. De illo Iſaias cap. 14. *Quomodo cecidiſti Lucifer, qui manè oriebaris?* Manè ortus fuit Lucifer, & lucem, & vitam in ſe oſtendit, ſed quantam? Planè oſtendit lucem & vitã vnius auroræ, vnius ſtellæ, vndè merito cũ ſtellis oriente Sole diſparuit in nihilum redactus, quod enim parum eſt, parum à nihilo videtur diſtare. Ad hæc eleganter aiebat D. Bern. ſer. 3. de verbis Iſaiæ fatus: *Quid feſtinas manè oriri Lucifer? Quid gloriaris ſuper ſidera, quibus aliquando clarius rutilare videris? Brebis omnino erit gloriatio tua. Sequitur Sol iuſtitiæ, cuius feruore pariter, & ſplendore in nihilum redactus omnino diſpareas.* Quid pulchrius? Paruæ ſtellarum luces poſſunt ad Auroram vſque peruenire; & quia paruæ minimè ad Solis conſortium perueniunt, ſed oriente ſole in nihilũ abeũt. Sic Lucifer, ſic quiſquis vnico annuatim mane contentus eſt gratia coruſcare, Stellarum ſortem ſubit, Solis conſortium non habet: imò fallar, niſi Oriẽte Sole iuſtitiæ ad nihi-

Saluian. Iſai. 14. Bernar.

§. XIII.

Ad oues Chriſti pertinent, qui non in parua ſiſtunt gratia, ſed in gratiæ contendunt abundantiam.

BOnus Ieſus paſtor hoc procurat ouibus ſuis, *vt vitam habeant, & abundantius habeant*: non enim noſcuntur oues Chriſti, niſi ex abundantia gratiæ, ex abundãtia eius vitæ qua viuat anima. Fatuę illæ virgines Matth. 25. audiunt à Deo illud tremendum ver-

lum, à quo parum distabat, redigatur. Non iubat aliquot illuscere, quòd in ipso ortu habeat occasum. *Iustorũ enim semita*, vt ait Pro-
Prouer. 4. uerb. 4. *quasi lux splendens, procedit, & crescit vsque in perfectum diem.* Illi equidem ad solẽ iustitiæ pertinent, de illiusq; consortio gaudent, qui procedentes in luce, sic nouerunt crescere, & abundare, vt integros dies impleant, & perfectos faciant. Quò respiciens
Psal. 140. Dauid Psal. 140. ait: *Eleuatio manuum mearũ sacrificium vespertinum.* Cur non magis sacrificium matutinum spectat? Ex quo matutinam lucem videt etiam in Satana, maluit ad vesperũ recurrere, in quo perfectos dies iu-
Chrysost. storum demonstrauit. Vndè ait Chrysost. ibi: *Cùm vespertinum autem peractum fuerit, finitũ est sacrificium, & non est vtiq; amplius imperfectus diei cultus, sed est completus.* Fœlix, qui sic in vita spirituali abundat, vt non vacuos mẽses, sed plenos, & perfectos dies peragit luce exundanti. Nunquam mihi crede inuenitur paucitas, nisi cum extremo periculo: sic ait
3. Reg. 17 mulier Sareptana ad Eliam 3. Reg. 17. *Non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho: en colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi & filio meo, vt cõmedamus, & moriamur.* Aptius videretur dicere, vt comedamus, & viuamus, cibo enim vita extenditur, sed quia de paruo ciuo agebat, maluit dicere, vt comedamus, & moriamur, est enim vicina mor ti tanta cibi paruitas. Hinc Dauid vitæ secu-
Psal. 121 ritatem procurans ait Psal. 121. *Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis:* quasi nullum firmamentum, nulla securitas, nisi de abundantia virtutis possit venire.

§. XIIII.

In solo Christo abundare possunt nobis gratiæ, & donationes diuinæ.

SOlus equidem Iesus est, qui dat hominibus, quòd vitam habeant, & abundãtius habeant, etenim in solo Iesu nobis abũdant, & superabundant donationes diuinæ. Pro-
Psal. 71. quo dicebat Dauid Psal. 71. *Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna.* A nemine sic pax abundauit hominibus, vt ab eo dat à Christo: ex quo Iesus apparuit sic pacis dona abundant, & licet millies bellum Deo inferamus, semper sit nobis proptum ad gratiam pacis redire. Non semper fuit sic: imò vbi Adamus aduersus Deũ reuelauit, bellumque cœlestibus intulit, quã amisit pacem, non vltra potuit inuenire, sed pro illa, flammantem gladium, cuius vel aspectum fugere. Non sic vbi Christus venit, sed ita pax abundat, vt rebellium omnium conatus longè superet. Ait Gillib. Abb. ser.
Gill. Abb. 16. in Cant. *Vere abundans pax, quæ nõ est data ad mensuram. Quomodo non abundans pax, quæ remisit offensam: & priorem cumulauit gratiam? Erat homini primò in paradiso pax, vt non posset innitus abduci, sed nõ erat virtus perquam vellet reduci. Erat gratia, vt posset non exire, sed non erat, vt posset, cùm vellet redire. Modo pax vberior in gratia Christi, quæ post iteratos excessus vltro offertur, & pœnitentes non repudiat, sed reuocat. Bene pax abundans, quæ nulla potest exhauriri iniuria, paratior aduenià quàm ad vindictam.* Ipse solus Iesus nobis dedit hãc abũdantissimam gratiam, qua non solum vitam habeamus, sed & abundantius habeamus, vt nulla iniuriarũ numerositate exhauriri possint donationes gratiarũ. Quò respexit Paul. ad Ephes. 2. a ens: *Vt ostẽderet in sæculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ in bõnitate super nos in Christo Iesu.* Et quas abundantes diuitias ostendit? Sapienter D. An-
Ad Eph. 2. *Anselm.* sel. ait: *Ostendit donationem beneficiorum suorũ abundanter diuitẽ, & copiosam* Inuenies apud alios miseriarum abundantiam, delictorum abundantiam; verùm abundantia donationum, & gratiarum solum in Christo Iesu inuenitur. Dicebat ipse Paul. ad Rom. 5. *Lex*
Ad Ro. 5. *autem subintrauit, vt abundaret delictum. Vbi autem abundauit delictum superabundauit gratia:* vt nullũ delictorum, & miseriarum apud alios inueniretur tanta abũdantia, quã Christi gratia nõ superaret. De miseriis captiuorum apud Ægyptum ait Psal. 80. *Manus eius*
Psal. 80. *in cophino seruierunt.* Et post conuiuium illud à Christo exhibitum multitudini Luc. 9 di-
Luc. 9. citur: *Manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est, quòd superfuit illis, fragmentorũ cophini duodecim.* Cur superabundantia panis in cophinis colligi à Iesu iubetur; nisi vt ostendatur, quàm superet donatio Christi, & abundantia beneficiorum eius. Omnem seruitutem, & miseriam vitiorum? D. Amb. lib.
Ambr. 6. in Luc. *Qua ratione autem cophinos duodecim Christus implebat, nisi vt illud solueret. Quia manus eius in cophino seruierunt? Hoc est, populus, qui ante lutum in cophinis colligebat, his iam per crucem Christi vitæ cœlestis operatur alimoniam.* Non equidem fuit tanta seruitus, quanta fuit abundantia Christi donationis; quando vel beneficiorum reliquiæ numerosissimam miseriarum superant copiam.

(?)

CA-

CAPVT VII.

De Phariſæo, & Publicano.

VT Fauſtum ſuperbientium hominum Dominus comprimeret exemplum proponit petitum ab euentu Phariſæi, & Publicani. Ille de virtutibus gloriatus dignam delictis damnationem incurrit: hic pro delictis confuſus virtutum ſibi præmium acquiſiuit. Proh felicem hominem, qui non in iactatione virtutum, ſed in confeſsione delictorum humili ponit rem ſalutis.

Luc. 18. Dixit Ieſus ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquã iuſti, & aſpernabantur cæteros, parabolam iſtam. Duo homines aſcendebant in templum, vt orarent: vnus Phariſæus, & alter publicanus.

§. I.

Homo non eſt, quem vel templi locus ad Deum non conuertit.

DVo homines dicuntur ire in templum, vt ibi orarent, qui enim homo eſt, non poteſt in templo aliud facere, quãdo vel ſola viſio templi potens eſt homines ad Deum
Ezech. 43 cõuertere. Vndè Ezechieli cap. 43. dicit Dominus: *Fili hominis oſtende domui Iſrael templũ vt confundantur ab iniquitatibus ſuis: & metiãtur fabricam, & erubeſcant ex omnibus, quæ fecerunt.* Quis neſciat iniquitates, & flagitia Iſraelitarum contra Deum? Et inter tot iniquitates; inter tot flagitia, quia adhuc homines ſunt, & filij hominis habentur eorum filij, indè putantur poſſe ad Deum conuerti, ſi vel ſolum templum videant. Adeò efficax templum eſt, vt humani mores componantur in illo. Nouiſti Abſalonis in patrem auſus? Nouiſti hominis impietatem, & flagitia? Impius is in Deum, & patrem multò cinctus milite Hieroſolimam accedit Dauidem parentem regno ſpoliaturus. Quid tunc Dauid? Quale remedium adhibet tanto vulneri? Habes. 2. Reg. 15. *Egreſſus eſt ergò rex, & vniuerſa domus eius pedibus ſuis, & reliquit rex decẽ mulieres concubinas ad cuſtodiendam domum. Egreſſuſque rex, & omnis Iſrael pedibus ſuis, ſtetit procul à domo.* Itaque accedenti rebelli reliquit Dauid liberam, & vacuam regiam domum, quàm abſque vlla difficultate ingrediatur impius filius. Quale hoc remedium aduerſus furentem hominem? Cur non magis illi aditus intercluditur? Cur non magis facta manu repellitur ab ingreſſu regiæ domus? Sapienter nobilis rex permiſit impio filio ingreſſum domus regiæ, in qua ſperauit non poſſe, nõ componi mores rebellis perditiſsimi. Et quem non componat, vel viſio domus, in qua tàm paterna expertus fuerat ab ipſis incunabulis beneficia? Pulchrè D. Chryſoſt. hom. in Pſal. 7. *Regiam tenendam dedit rebelli filio, vt cum videret domum, in qua creuerat, & educatus fuerat, & patris ſigna, ad pœnitentiã veniret. Si enim non fuiſſet immanis beſtia, nec cor habuiſſet lapideum, omnia illa ſufficiebant ad illum reducendum; menſa cuius cũ patre erat particeps, domus, ſedilia, vbi eum verba reconciliauerant, cum fratris cædem feciſſet.* Potentiſsima hæc erant arma ad expugnandum cor non omnino ferale, & lapideum, nimirùm, quòd videret ſolũ illud, cuius ſinguli lateres illum ad paternos amplexus currentem ſepiſsimè viderãt: cum patre epulantem ſuſtentarant, & à fraterna iniuria in parentis gratiam iterum tenuerant admiſſum. Totam hanc potentiam habent Dei templa ad educendos mores perditiſsimorum hominum, niſi ab omni humanitate fuerint exuti, & in belluarum affectus tranſiuerint. Dantur enim nobis templorum ingreſſus, in quibus regeneramur per baptiſmum, nutrimur per Euchariſtiam, reconciliamur per pœnitẽtiam. Si ergò belluæ non ſumus, domus regenerationis noſtræ, menſa cuius cœleſti alimonia viuimus, ſedilia illa vbi toties reconciliamur, cum patre non poſſunt nos non cohibere, & Deo ſiſtere. Hinc non miror Originem, qui Iudæorum perditionem penè irremediabilem putat ex templi perditione. Ait enim hom. 15. in Matth. *Templum Dei exiſtimabatur domus orationis. Quo deſtructo, neceſſe eſt, vt Iudæi, quaſi non iam habentes domum orationis, iam non habeant priuilegium ſpeculationis Dei, nec poſsint ſecundum legem Deo ſeruire.* Templo tribuit legum cuſtodiam, & meritò, quandoquidem templorum virtutes validiſsimæ ſunt, vt faciant hominem continere in virtutum diſciplinis. Et ſanè non ſe hominem putet, qui vel in templo,

2. Reg. 15

Chryſoſt.

Matth. 15

in quo Deus ſingulariter adeſt, non cohibe-
Ezech.28 tur à vitijs. Apud Ezech.28.dicebat Dominus rebelli Angelo: *Poſui te in mõte ſancto Dei in medio lapidum ignitorũ ambulaſti. Perfectus in vijs tuis à die conditionis tuæ: donec inuenta eſt iniquitas in te. In multitudine negotiationis tuæ repleta ſunt interiora tua iniquitate, & peccaſti: & eieci te de monte Dei, & perdidi te, &c.* Non ſolum eiecit illum, ſed & funditus perdidit, cur ſic funditus perdidit? Sanè qui inter lapides amoris diuini emittentes flammas, in templo Dei, in ipſius Dei oculis, & conſpectu peccant, penè irremediabilem perditio-
Chryſol. nem lucrantur. Accipitè D.Chryſol.ſer.26. fantem: *Deſperatus incurrit, qui in ipſis dominãtis oculis offendit: & excuſatione caret, qui facinus ipſo iudice teſte committit. Sic diabolus, cùm eſſet Angelus, & in cœlo, & coram Deo ſemper clariſsimus verſaretur, & fulgens, dum Dei tentat aures, dum in Dei ſuperbit aſpectu, lapſus ad terram, ad tartara deiectus in diabolum mutatur ex Angelo.* Quid fiet homini, quando tãtum malum accidit Angelo peccante in loco ſancto, in Dei oculis? Sanè homo, qui non veretur ignitos templi lapides, nec locum ſanctũ ſed in ipſis Dei oculis audet peccare, penè irremediabilem perditionẽ incurrit, ex homine fit bellua, fit diabolus, fit attheus. Nũquam putaui manere aliquid Dei, in homine, qui nõ veretur templũ, nec altaria. Apud
Matth.23 Matth.23.obijciebat Dominus Iudæis Zachariæ mortem, *quem occidiſtis, ait, inter templum, & altare.* Expende, quis occidatur inter templum, & altare, nimirùm *Zacharias*, quòd nomen interpretatur *memoria Domini.*
Orig. Ex quo ait Orig.hom.26.in Matth. *Inter templum, & altare ab impijs memoria interficitur Dei, quando & templum Dei à laſciuis corrumpitur.* Et quæ ſpes ſalutis potes manere in illis, in quib⁹ interfecta eſt memoria Dei? Heù miſer, qui in templo Dei, coram ſacris altaribus laſciuit, hic prorſus in ſe interficit memoriam Dei ne vnquam poſsit illius meminiſſe. De huius deteſtabili impudẽtia ait D.
Bernar. Ber.in Declamation. *Impudentia, & frontoſitas, cùm obduruerit, vt non paueat, non horreat, non contremiſcat: & iam demum deſperatio eſt. Quid enim? Horum ſibi conſcius homo, tanquam qui iuſtitiam fecerit, diuino ſeſe vultui ſiſtere non veretur, tanquam domeſticus intrat, & exit, magiſtrum ſalutat, genua flectit, oſculatur ore ſacrilego, doloſe agit, ſed inconſpectu Dei, vt inueniatur iniquitas eius ad odium. Odibilis planè Deo frõtoſa temeritas, & impudẽtia execrãda.* Quid vehementius, in eos, qui templũ intrant, genuflectunt, pectus tundunt, & inter hæc in ipſo Dei conſpectu laſciuire non pauent?

Luc. 18. Phariſæus ſtans, hæc apud ſe orabat: Deus gratias ago tibi, quia non ſum ſicut cæteri hominum: raptores, iniuſti, adulteri: velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in Sabbatho: decimas do omnium quæ poſsideo.

§. II.

Non qui fœlix ſtat, ſed qui ærumnis preſſus iacet, poteſt ſecure ſua virtutum facinora publicare.

DIcitur Phariſæi gloriationẽ Dominus, nimirùm qualiter ſe ſuaq; ſuper omnes extulerit, ſapienter notat, quòd ea iactaret ſtans. Quippè ait: *Phariſæus ſtans hæc apud ſe orabat*; nullo miſeriarũ onere depreſſus iacebat; nullo tẽtationum impetu agitatus decũbebat. Non ſtaret fœlicitate pollens, ſed iacere perſecutione aliqua agitatus, & poſſet ſecure, & iuſtè omnia ſua facinora decantare. D.Baſil.in cat. D. Thom. ait: *Similiter etiã* *D. Baſil.* *exaltari laudabiliter cõtingit, quando ſcilicet, nõ humilia cogitas, ſed mens tua eſt per magnanimitatẽ in virtute erecta. Talis autẽ animi celſitudo eſt eminentia in triſtitijs terrenorũ contẽptus, conuerſatio in cœlis, & videtur huiuſmodi mẽtis ſublimitas eãdem habere differentiam ad elationẽ, quàm habet corpulentia corporis benè diſpoſiti ad inflationem carnis cum ex hydropiſi tumet.* Itaq; dupliciter accidit in anima exaltatio, vt in corpore dupliciter accidit amplitudo. Vt enim corpus magnũ fit, vel ex vera, & ſolida carnis corpulentia, vel ex inani inflatione, & tumore, qualis inflatur, & tumet hydropic⁹. Sic in anima accidit inanis, & euanida exaltatio; & etiam eſt ſolida, & vera, & laudabilis exaltatio, & hęc præcipuè accidit in triſtitijs; quando quis perſecutione aliqua vehemẽter deprimitur, tunc laudabiliter addecantanda propria facinorã exſurgit. Recolite cap.29. in quo nihil aliud Iob agit, quàm ſua facino *Iob 29.* ra prædicare, & inter multa alia inſignia, hęc etiã cantat: *Iuſtitia indutus ſum: & veſtiui me ſicut veſtimento, & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & cauſam, quã neſciebam diligentiſsimè inueſtigabam. Conterebam molas iniqui, &c.* Equidem nõ tanta, nec tã illuſtria deſe Phariſæus prædicabat, cur ergò Iobo, & ſecurũ eſt, & laudabile, tã inſignia de ſe facinora decãtare; quod

etiam

etiam in minoribus Pharisæo fuit detrimentosum? Erat Pharisæus, Iob iacebat; ille fœlix nulla necessitate cogebatur, talia iactare: Iob ærumnosus mille in urijs, & calumnijs hostilibus petitus prose loqui cogebatur.

Isidor. Isidor. in Cat. Græc. ait: *Ne mirere, si Pharisæus, propterea quod de se magnificè loquitur, apud Deum offendit; Iobus autem, quamuis plura & maiora prædicarit, tamen laudem tulerit: ille enim nemine incitãte, siue impellente in gloriosam illam ingressus est orationem; cumq; nihil in orbe terrarum æquè, vt se dignum existimaret, merito est lapsus, superbiæ enim morbo laborabat. Qui verò ad causæ suæ probationem errata tegit sua, & quod præclarissimus, ac fama quauis superior fecit Iobus, nempè is ab omni culpa, & reprehensione vacuus, & nudus est, interim culpa in improbi, iniustiq; conditij authore residente. Friget enim ea laus, quàm sibi quisq; nulla necessitate coactus adscisçit: verùm si quis piam, cũ ea, quæ minime oportebat, audierit, inuitus ad huiusmodi sermones delabatur, nempè ad illos, qui vsurpandi sermonis necessariã causam attulerũt, crimẽ recurrit. Ita diuinum suffragium illum quidẽ Pharisæum, qui nullius impulsu iustitiam suam venditauit, ac reliquos omnes cõdemnauit, explosit omnino: hunc verò hic necessitate adductum summæ laudationis laurea, atq; corona donauit.* Quid sapientius? Non quod suas decantat laudes Pharisæus exploditur, sed quod illos decãtabat stans, hoc est, nulla necessitate impulsus, aut deiectus: quiverò persecutione opprimitur: conuicijs, & calumnis vndiq; vrgetur, & tutè, & laudabiliter potest errores abscõdere suos, & declamare facinora. Mulier illa cœlestis, quæ Apocal. 12. sole perhibetur amicta, habebat in capite *coronam duodecim stellarũ*: per stellas autem explicabantur virtutes, quę in homine ad coronã faciunt. Sed cur virtutes per stellas?

Bern. Ber. in rẽ præsentẽ ait ser. 27. in Cant. *Porrò stellas dixisse virtutes non me pœnitet, considerantem congruentiam similitudinis. Quomodo stellæ in nocte lucẽt, in die latent: sic vera virtus, quæ sæpè in prosperis nõ apparet, eminet in aduersis. Illud sanè cautelæ est, hoc necessitatis.* Quæ stellæ sese in die abdunt, & penitus abscondunt, vbi nocturnis tenebris cõstringũtur emissis vndiq; radijs suam claritatem, & gloriam manifestè euulgant. Sic quisquis sapiens es, dum in die prosperitatis versaris, lateant prorsus virtutes tuæ: quarum radios tunc securè, & laudabiliter proferes, cùm tenebrosis aduersariorum calumnijs fuerispe-

Ezech. 3. titus. Quò spectans Dominus ait Ezechieli cap. 3. *Vt adamantem, & vt silicem dedi faciem tuam*: in quibus pulchrum discrimen notat

D. Greg. D. Gregor. hom. 10. aiens: *Dedi faciem tuam, vt adamantem si ab auditoribus honoraris. Dedi faciem tuam, vt silicem si ab auditoribus conculcaris, atq; despiceris* Et quidem silex rudis, & impollitus, & obscurus videtur lapis, habet tamen in se occultos, & absconditos igniculos quosdam, qui tunc prosiliunt, & irradiãt, cùm percutitur silex, & ferreis calcibus cõculcatur. Nemiremur religiosos viros inter calumniantiũ morsus exsurgere in proprias laudes decantandas, & facinorum suorũ ostentatione sæculum irradiare. Silices sunt, quãtũ est ex se rudes, & impollitæ lapides sub omnium pedibus versantur; at si ferreis calcibus conculcentur, splendores suos coguntur explicare. Id videre licet in D. Paulo; qui inter decantatas laudes suas. 2. ad Corinth. 12. ait: *Factus sum insipiẽs, vos me coegistis.* Vbi D. Anfel. explicat: *Factus sum insipiens, secundũ quod in exterioribus verbis sonat, quia videor merita mea prædicasse: sed hoc non iactanter, sed necessitate cõpulsus feci pro vestra vtilitate: quia vos me coegistis ita loqui, qui de me non rectè sentiebatis, & falsos apostolos mihi præferebatis.* Sic despecta, & conculcata virtus cogitur in suas euidentissimas ire laudes. 2. Cor. 12.

§. III.

Qui sapit, non in se solo videt virtutes, sed & in alijs.

VIde incredibilem huius Pharisæi stultitiam, qua in nullo homine alio, sed in se solo videt virtutem esse. Planè sapiẽs esset si quam in se inuenisset virtutẽ, etiam in alijs videret, & prædicaret. Id monebat Paul. 2. ad Corinth. 12. *Si quis confidit sibi, Christi se esse: hoc cogitet iterũ apud se, quia sicut ipse Christi est, ita & nos.* In hoc verè Christi suas virtutes esse deprehendet, si illas in se cogitans, iterũ cogitat easdẽ esse apud alios. Nemo bonus se solum prędituin virtutibus existimet, imò tunc suas virtutes veras esse putet, seq; verè bonum, & iustum, & sapientẽ habeat, cũ similes alias suis virtutes in alijs tagit. Ezech. cap. 3. *Et assumpsit me spiritus, & audiui post me vocem commotionis magnæ. Benedicta gloria Domini de loco suo. Et vocem alarum animaliũ percutiẽtium alteram, ad alteram.* Magnum equidẽ erat quod animalia alas haberent, & posset homo, & leo, & bos singulari existimare sibi singularissimum esse munusalarum. Sed vide meritum sanctorum animalium; nescit homo, nescit leo suas alas expendere, quin illis non tangat etiam in bobe alias similes alas. Eò equidem affectu componuntur animalia, quæ iugum diuinæ gloriæ subeunt, quo, quidquid in se, & sublime, & pen- 2. Cor. 12. Ezech. 3.

natum experiuntur, idem prorsus pertingũt in alijs. Præsumptio est, non vera virtus, quę nullas in alijs virtutes cognoscit: qui enim vera virtute floret, statim fertur ad hoc, vt similem in alijs recognoscat. Huc reuoco il-
3. Reg. 19 lud. 3. Reg. 19. vbi maximus vates Elias ait ad Dominum: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuũ filij Israel: altaria tua destruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus.* Non ipse solus relictus erat fidelis Deo, sed, & alij plures, nimirùm septem millia virorum manebant, quorum genua, non fuerant incuruata ante Baal. Cur ergò tantus Propheta in se solo videt fidem, cui similem in tot alijs non videt? Equidem in hoc casu non vera virtute, sed inani elatione ferebatur, à vera enim virtute sic illuminaretur, vt non solum in se fidem videret, sed & eãdem cognosceret in alijs. Ab hac sententia stat
Raban. Rabanus in Glossa fatus: *Tanto Prophetæ quid difficile fuit cognoscere in hoc mundo famulos remansisse Deo? Sed qui humilis etiam occulta Dei nouerat, elatus, & aperta nesciebat. Vndè certũ est, quòd humilitatis radioſe illuminat, qui aliorum bona subtiliter pensat, quia ea, quæ ipse fecerit, facta foris, & ab alijs conspicit.* Expende innatam proprietatem veræ virtutis studiosi hominis, nimirùm, *ea, quæ ipse fecerit, facta foris, & ab alijs conspicit* Nihil vni sibi attribuit boni, sed quidquid habet virtutis, id etiam commune pluribus recognoscit.

Luc. 18. Et publicanus à longè stans, nolebat nec oculos ad cœlum leuare: sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori.

§. IIII.

Inter prima virtutum renascentium auspicia verecundia est, & modestus pudor, quo se homo sistit Deo.

QVid magnum, & illustre non spectabitur in publicano, quem Deo accedentem tantus occupat pudor, tanta tenet verecundia, vt nec ad cęlum oculos leuare velit? Quantum distat verecundia hæc à Pharisæi frontositate, & impudẽtia, tantùm etiam dũ tacet, ingentes suas virtutes explicat. De diuina sponsa locutus Dominus Cant. 4. ait: *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua, absq; eo quod intrinsecus latet.* Tota mali punici purpura in spõsæ genis est, quæ Deo placet, quę diuinos in primis alicit oculos, quæ enim in facie est pulchritudo prima semper est in rapiendo spectantium obtutus. Nec immeritò verecũdiæ rubori primatus tribuitur ad aliciendos diuinos oculos, quando verecundia est quasi facies, & species cæterarum virtutum. Ad hęc pulcherrimè fatur Gillib. Abb. ser. 25. in Cant. *Ipsa mala punica gratam modesti vultus verecũdiam corticis rubei colore designant. O primum plane in Christi sponsa decoramentum verecundia! Verecundia quasi aurora quædam omnium actorum colorat principia, & virgineo virtutis reliquas venustat pudore.* Vidisti aliquãdo campos sub nigra noctis horrentes calligine; omnia in illis tunc temporis confusa, abscondita, indecora: sed ecce tibi, dum aurora purpureum, aureumque os suum promit, nullus campus manet, qui sub varia colorum pulchritudine nõ fulgeat. Sic verecundia in homine aurora est, quę omnium actorum colorat principia, & facit apparere cæterarum pulchritudines virtutum. Hæc sit primùm decoramentum in homine, qui Deo cupit vnìri. Apud Zachar. cap. 1. dicitur: *Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat inter myrtea, &c.* Quis erat vir ascendens super equum rufum nisi Dei filius, humanam sibi copulans naturam, qua detriumphet orbem? Sic multi sacri censent expositores; sed illud notandum maximè est, quòd equus hic dicatur rufus, etiam dum assumitur. Sanè cum in cruce debellat orbem, non mirarer, quòd rubra appareant vestimenta eius; at ante crucem, in illo primò instanti, quo natura humana copulatur diuino verbo, vndè ibi rubor? Non errabit, qui dixerit purissimam illam naturã rubore perfundi, dum cum sit similis carni peccati sese aptat personæ diuinæ; ne in tanto coniugio primùm verecundiæ decoramẽtum in sponsa deficiat. Id quòd notat Cellẽsis Abb. De Panibus. 23. inquiens: *Aptauit equum equiti, vt nobilissimo corpori nobilior associaretur anima, & super vtrumq; sederet diuinitas. Forte equus iste idcirco rufus est, quia dignitatem sessoris, non sine verecundia contuetur, & ita propter suam reuerẽtiam rubore perfunditur.* Non accedit Christi Domini humana natura ad Deum, sine verecundia, vt vilis homũtio hinc sumat suarum virtutum auspicium, si pudeat illum Deum conuenire, si verecũdetur filium Dei. Nec miror, quòd Pharisæi tot virtutum actibus vnã hanc opponat Dominus publicani verecundiam, & cur non

Cant. 4.

Gill. Abb.

Zachar.

Cell. Abb.

vincat

vincat Phariſæi elemoſinas, & iuſtitias verecundi hominis modeſtus pudor inconſpectu diuini vultus? Hunc pudorẽ reliquit Dominus ſuis pro omni ſanguinolento ſacrificio, imò pro ipſa circumciſione legis veteris.

D. Zeno. Ait enim D. Zeno ſer. de duplici circumciſione: *Non ſanguinem ſterili ſolemnitate dimittimus: ſed pudoris ſanguinem retinemus.* Habeant Phariſæi mille victimas, litent pingues vitulos Deo, ſanguinem item filiorum circumciſorum litent, tu Chriſtiane accedens ad Deum ſanguinem retine puderis, & verecundiæ, & exteriores illas viciſti iuſtitias.

§. V.

Virtutis opus, quò præſtantius, eò magis debet occultari.

PAuca virtutis ſigna dantur in publicano, ſolum dicitur, quòd dimiſsis ad terrã oculis pectus percutit, & ait, Propitius eſto mihi peccatori. Parua hæc ſunt, ſed virtus, quæ illa emittebat, non erat parua; imò eo maior erat, & præſtãtior, quo magis intimis viſceribus occultabatur. In ſua ſponſa id Do-

Cant. 4. minus laudat Cant. 4. *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua abſque eo, quòd intrinſecus latet.* Tota genarum pulchritudo non integro cõparatur malo punico, ſed ſolum fragmini mali. Cur non magis integrum malum appa ret in genis ſponſæ? Cur in ſpecie decoris maluit ponere fragmen ſolum mali? Magna, & inſignis virtus nõ ſe totam oculis exhibet,

Gilliber. ſed præſtantiorem ſe exhibet ex eo, quòd latet. Vndè Gillib. Abb. ſer. 25. in Cant. ait. *Bona gena, quæ ſicut nihil habent ſimulatum, ita multum habent occultatum; quæ ſicut nihil fingunt, ſic nec totum effundunt: quæ minus prætendunt in ſpecie, quàm tenent in virtute.* Magnorum virorum eſt, non habere pro foribus in gentes virtutes ſuas, non oſtentare, & effundere theſauros gloriæ ſuæ. Scintilla eſt, fragmen eſt, quòd extrinſecus cernitur; flãmãtes virtutum pyrę, diuites fructus facinorum intrinſecus abſconſi tenentur. Aiebat Dauid

Pſal. 138 Pſal. 138. *Subſtantia mea in inferioribus terræ:* quidquid magnum, & eximium non in euidenti poſitum habet, ſed inſtar theſauri, abſconditũ in inferioribus terræ. Et non in alio loco habes etiam aliquod magnum repoſi-

Pſal. 38. tum? Ait Pſal. 38. loquens ad Dominũ: *Subſtantia mea apud te eſt.* Non eſt vbi inuenias iuſti ſubſtantiam, niſi vel apud Deum, vel in

Gill. Abb. terra abſconditam. Ex quo ait Gillib. Abb. vbi ſuprà: *Ergò & in inferioribus terræ eius ſubſtantia eſt, & apud Dominum. Diſtantibus eſt in locis abſcondita in ſuperioribus cœli, & in inferioribus terræ: in æternitate, & in infirmitate.* Nihil magnum, & verè ſubſtantiale non eſt abſconditum in his, qui ſpiritu Dei aguntur. Vbi te cœleſtis gratia cęperit afflare, aliquas forſan ſcintillulas patietur extrinſecus exilire, aliqua fragmina permittet apparere; at quod ſubſtãtiale, & magnum fuerit, ſemper latere faciet intrinſecus, ſiue ſub infirmitatis fauillis, ſiue ſub æternitatis inacceſsibili abſconditum lumine. Is enim eſt diuinus ſpiritus, qui omnia magna in abſcondito detineat. Hinc Pſal. 30. *Quàm magna eſt multitudo dulcedinis tuæ Domine, quàm abſcondiſti timentibus te.* Quia magna multitudo dulcedinis, ideò abſcondita, nihil enim magnum in proſpectu. Vide etiam infra cap. 10. §. 3. Pſal. 30.

§. VI.

Exteriores corporis afflictiones fideles indices ſunt perfectæ in anima ſalutis.

PEctus percutit bonus hic publicanus, vt in pectoris percuſione, & cõtritione, intimam cordis ſuis exprimat pœnitudinem: quis enim credat cor eſſe verè contritum, in eo, cui omnia externa ſunt integra, & vel à quouis paruo vulnere libera? Quæ exterius cernitur corporis contritio, & percuſsio, illa verè fidelis index eſt intimæ iam perfectæ ſalutis. Ad ſponſam dicit Dominus Cant. 4. Cant. 4. *Sicut fragmen mali punici, ita gena tua.* Expende, quid præferat ſponſa in facie, nimirùm fragmina; Deus bone genarũ confractio potuit aliquid bonũ protendere in ſponſa tua? Vndè potuerunt placere genæ in fragmina diuiſæ? Non equidẽ turpis eſt in diuina ſpõſa confractio illa, ſed fidelis index internæ pulchritudinis, & exuberantis iuſtitiæ. Do Gillibertum Abbat. ſer. 25. in Cant. fantem: Gill. Abb. *Bona equidem hæc factio, per quam interior cæpit virtus eminere, & quæ in carnis cortice continebatur, erumpere gratia. Per hæc fragmenta ſalutis ſe nobis vbertas effudit.* Huc accedant ſæculares peccatores, qui ſibi blandiuntur de intima animi contritione, cùm nihil patiantur in ſplendore vultus, in ornatu corporis, in abundantia conuiuij, in riſu, in hilaritate eſſe non integrum. Non per corporis commoditates ſuper plenas, & integras, ſed per fragmina, per carnis vulnera, intimæ ſe oſtendit ſpecies ſalutis. Fęlix, qui pectus ſuum

nouit percutere, externisque punctionibus internos virtutũ excitare ignes, is quot carnis exhibet vulnera, tot gratiæ inhabitantis proponit indices. Apud Lucam cap. 7. *Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quòd Iesus accubuit in domo Pharisæi: attulit alabastrum vnguenti, & stans retrò secus pedes eius: lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, &c.* Publicam peccatricem sic permittit Dominus sibi approximare? An nesciebat, qualis fuisset mulier illa? Cur ergò non magis arguit publica illius peccata? Pulchrè D. Laurent. Nouarien. hom. 1. de Pœnitentia fatur: *Vbi vidit compunctam, iam non repulit quasi publicanam, aut spreuit importunam: sed recepit dolentem, & amplectitur pœnitentem.* Expende illud, *vbi vidit compunctam*: quæ extrinsecus apparebat compunctio, nimirùm genarum fractio, capillorum discriminatio, ornatus incuria, oculorum lachrymæ, humi cubatio, illam intrinsecus proclamabat renouatam. Fallar, si habetur dolor, si æstimatur pœnitudo, quę per externa fragmina nunquàm apparet: Iesus enim non antea dictus est accepisse pœnitentem, quàm viderit compunctam. Inter puncturas, inter vulnera carnis intimo virtus animi splendet, claret. Ad Rom. 12. aiebat D. Paul. *Obsecro vos per misericordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuã.* Expende duo illa communiter interse contraria, nimirùm, *hostiam viuam*: quid vita cum hostia, quàm potius mors expectat? Hostia fit vulnere, fit percutientis ictibus, quomodo ergò potest vita, cùm hostia coniungi? Equidem est vita intimarum virtutũ, quæ inter carnis fragmina censetur, & quasi nutritur vulnere. Non longè abest D. Ansel. in præsenti, in quiens: *Hostia occiditur, vt offerebatur. Sed hostia viuens est, corpus pro Domino afflictum. Quòd & hostia dicitur, & viuens, quia viuit in virtutibus.* Nullo enim externo signo euidentius apparet virtutum vita, quàm carnis afflictione, & pressura. Vndè de aromatibus Deo offerendis locutus Dominus Exod. 30. ait: *Cumquè in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonij, in quo loco apparebo tibi.* Meritò aromata omnia iubentur contundi, vt ab intimo tabernaculi Deus appareat: vix enim potest aliquid apparere diuinum intrinsecus, nisi inter contusas, & confractas carnis delicias.

Luc. 7. *Ad Ro.* 12. *Ansel.* *Exod.* 30.

Luc. 18. Amen dico vobis, descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis, qui se exaltat humiliabitur: & qui se humiliat, exaltatur.

§. VII.

Vbi charitas deest, cæteræ virtutes facile interruptionem abeunt.

VErum in publicano apparet illud Psal. 50. *Sacrificium Deo, spiritus cõtribulatus; cor contritum, & humiliatũ Deus non despicies.* Dum cor hominis flammis charitatis incensum ardet, & perfectam de peccatis contritionẽ operatur, vniuersæ virtutes instar elaborati thymiamatis ad Deum ascendunt in odore suauitatis. Tolle charitatis ignem, & veram contritionem de peccatis, & facili negotio omnia turpantur, corrũpuntur. Quòd magis odoriferum sacrificium Deo, quã publicani cor, amoris incensum flammis? Quid turpius, quàm tot illæ ieiunia, & elemosinæ Pharisæi? Nemo miretur, quòd cum suis ieiunijs reprobetur Pharisæus, & quòd paucis verbis iustificetur publicanus: hunc enim contusi, & percussi pectoris excitatæ flãmæ in odorem suauitatis faciebant exhalari: in illo autem ob defectum igneę charitatis etiã ipsæ iustitiæ corrumpebantur, in fœtidamque euanescebant inanitatem. Apud Ezech. cap. 17. dicitur: *Aquila grandis magnarũ alarum, longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate venit ad Libanum, & tulit medullam cedri. Summitatem frondium eius auulsit, & transportauit eam in terram Chanaam.* Drogo Hostiensis legit, *in terram Sennaar*: & expendenda maximè est misera huius cedri conditio in hanc trãsmutatione. Natiuus cedri locus erat Libanus à cãdore nomen accipiẽs; à Libano ergò trãslata est tota summitas cedri in terram Sennaar, hoc est in terram fœtoris; sonat enim Sennaar fœtorum. Quì fieri potuit, quòd incorruptibile cedri culmen à rapaci illa aquila in terram trãsportaretur fœtoris? Textus causam insinuat illis verbis antecedẽtibus, *tulit medullam cedri*: vbi enim primum medullam cedri, medullam virtutum, nempè charitatem eripit diabolus, facili negotio cæteras virtutes facit tranimutari

Psal. 50. *Ezech.* 17.

tari in fœtidam inanitatem. Accipite Drogonem lib. de Sacramento Paſſ. Chriſti fantem: *Tulit medullã cedri: cuius medulla eſt charitas, quàm ſingulariter nititur expugnare diabolus. Summitatem frõdium eius auellit, & ſermonem ſapientiæ, qui excellentiſſimus eſt, euellit ab amore Dei. Et aſportauit in terram Sennaar: hoc eſt fœtoris eorum, quòd ſignificat inanem gloriam.* Vbi charitas à corde eripitur, nil mirũ quòd cæterę virtutes in fætidam inanitatem tranſmutentur. Quò de illis dicatur lamentũ illud Hierem. Threnor. 4. *Qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.* Purpuraſcunt equidem vniuerſæ virtutes morales à radijs charitatis illuſtratæ, & vt nubes orientis ſolis claritate purpureum aureumvè, quid oſtendunt, imò vt Irides trahentes aduerſo ſole colores agri partes, quas tangunt, odore, & ſuauitate replẽt. Verùm vbi ſol abeſt, nubes ſordent, & ablata charitate virtutes reliquæ facile etiam ſordes admittunt, & in vanitatis tranſmutantur fœtorem. Id quod notans D. Paſchaſ. lib. 4. in Lament. ait: *Quoniã croceus color, ſæpè in ſcripturis ſacris claritatem deſignat ſanctæ dilectionis: & ideò cum charitas amittitur: reliquæ virtutes ſtercora amplexãtur, quia de bono Dei, & proximi odore dilectionis mox tranſeunt in fœtorem prauitatis.* Nulla eſt virtus, quę nõ rutilet inter charitatis radios, quæ purpureos non trahat croceoſq; colores, quæ ſuauitates non ſpargat: aſt charitate ablata, periculum eſt, quòd & cæterę virtutes tranſmutentur in euanidum fumum fœtoris. Hinc monebat Prælatum Dominus Apocal. 2. *Habeo aduerſum te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquiſti. Memor eſto itaque vndè excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, &c.* Quæ prima opera? Addit D. Paſchaſ. vbi ſupra: *Videlicet opera caſtæ dilectionis, ſine qua nulla inuenitur virtus boni odoris. Propterea etiam ipſæ virtutes operum, quæ ſine dilectione fiunt, rectè plangũtur, quòd amplexæ ſint ſtercora, dum ſine ipſa amittunt fragrantiam boni odoris: & veniunt in fœtorem prauæ intentionis.* A charitate habent virtutes, & præſtantiſsimum odorem, & colorem: ſine qua multum erit, quòd non venirent in vanitatis corruptionem, & fœtorem.

Drogon.

D. Paſch.

Apoc. 2.

§. VIII.

Humilis delictorum confeſsio celerrimam conſequitur miſericordiam.

SE peccatorem pronuntiat publicanus, & ſtatim dicitur, *deſcendit iuſtificatus*: non tardat gratiæ donum, vbi eſt humilis cõfeſſio peccatorum. Ad Iſraelem peccantem ait Dominus Iſaiæ. 43. *Narra ſiquid habes, vt iuſtificeris*: in rem præſentem explicatius dixere Septuag. *Dic tu iniquitates tuas primus, vt iuſtificeris.* Non longas moras expectat; non temporum ſpatia dilatat, non forenſes terminos requirit, vt beneficam ſententiam ferar; ſolum ait: *Dic tu primus*, & ſi dicas, dicto, vt aiũt, citius miſericordiam tenes. Benè D. Chryſoſt. in Pſal. 135. fatur: *Quid poteſt cum hac conferri clementia? Dic, inquit, & nihil quæro amplius, confitere, & mihi ſufficit; Dic, & totum fero acceptum.* Proh confeſsionis efficaciam! Vide homo, vndè facile potes multis ſceleribus remedium afferre, remedium, inquam, & facilè, & celerrimum. Dic primus peccata tua, & habes in te totam Dei beneficentiam. De Iſraelitis peccatoribus dicitur Iudic. 10. *Dixeruntq; filij Iſrael ad Dominum: Peccauimus: redde tu nobis, quidquid placet, tãtum nunc libera nos.* Sed nil aliud agitis ò boni? Innumeris ſceleribus polluti, hoc ſolum dicitis: *Peccauimus?* Pulchrè ad hæc Theodoretus quæſt. 17. *Vbi ſuas iniquitates confeſsi ſunt, alienoſq; deos abſtulerunt è medio, ſeruiẽtes Domino, beneficentiam eius perſenſerunt.* Ipſi dixerunt iniquitates, & ecce tibi ſuper illos effunditur Dei beneficentia: neſcit humilis cõfeſsio moram facere in obtinenda ſanitate. Crede mihi homo peccator; dic tu primus peccata tua, confitere iniquitates tuas, & Deum tibi adſtantẽ habes, qui te præſentiſſimis repleat bonis, & omnia fuget à te mala. Matth. 2. ſic Bethlemitico ſolo applaudit: *Et tu Bethlem terra Iuda nequaquã minima es in Principibus Iuda, ex te enim orietur dux, &c.* Quid glorioſius dici potuit oppido, quàm quòd ad illum inhabitandum ſic Deus fortiſsimus properaret, vt non expectaret viriles temporalis ætatis annos, ſed puer, ſed infans, ſed puſsio tenellus, & recens natus iam oppidum occuparet? Et quòd oppidum tãta fuit repletum gloria? Vnum ſolum, nimirùm Bethleem Iudæ, in Bethleem domus panis, in Iuda confeſsio explicatur, vbi enim viuifico Chriſti corporis pani confeſsio adiungitur, non poteſt in nobis tardare diuina regeneratio. D. Ber. ſer. 1. in vigil. Nat. ait: *Solitus eſto quomodo Bethlehem Iudæ inueniaris, & iam non in te Dominus ſuſcipi dedignatur. Bethleem quippe domum panis, Iuda ſonat confeſsionem. Tu ergò ſi quanta potes deuotione, ſuſcipias panem illum, qui de cœlo deſcẽdit, Bethleẽ factus es dignus plane ſuſceptione dominica, ſi tamen confeſsio non defuerit.* Adſit cum pane cęleſti confeſsio humilis peccatorum, & habes in te diuinam regenerationem, habes illum

Iſai. 43.

Chryſoſt.

Iudic. 10.

Theodor.

Matth. 2.

D. Bern.

maximè

maximè ducem orbis dominatorem, & Inferni domitorem, qui pro teſtet, qui te co-
2.Par.20 ronet. Huc etiam referam illud. 2. Paralip. 20. *Attendite omnis Iuda, & qui habitatis in Hieruſalem, & tu Rex Ioſaphat: Hæc dicit Dominus vobis: Nolite timere.* Et cur non timeãt homines ſcelerati à facie Domini, & Domini ſeueriſsimam ſententiam ferentis in peccatores? Ingreſſura Æſter ad Aſſuerum poſt ſententiam aduerſus Iudæos latam ſic tota pauida orat cap. 14. *Da mihi fiduciam Domine rex Deorum, & vniuerſæ poteſtatis, tribue ſermonem compoſitum in ore meo in cõſpectu leonis, &c.* Et cur fœmina comprehenſa legum rigore nõ paueret inconſpectu eius regis, qui leoninum oſtentabat horrorem? At nullus rex iracũdior apparuit, quàm apparebit Dominus in iudicio aduerſus peccatores, quando, & leoninam iracundiam oſtendit, æternoſque minitabitur rogos. Cur ergò non timeant homines incõſpectu tanti leonis? Sanè non vniuerſi liberantur à timore, ſed notanter dixit in primis; *Attendite omnis Iuda*; cùm enim Iuda confeſsionem notet, illi ſoli dicuntur intrepidè poſſe attare inconſpectu leonis, confeſsio enim peccatorum, & potẽs eſt ignes extinguere, & cicurare leonẽ. Aie-
D. Cyril. bat enim D. Cyrill. Hieroſol. catech. 2. *Poterit enim confeſsio, etiam ignem extinguere; poterit, & leones cicurare.* Qui primus ſua dicit delicta, ſuas iniquitates confitetur, is non timet à facie leonis, Deum etiam leonina iracundia plenum cicurabit, & prorſus reddet lenem, & mãſuetum. Et cur timeat peccator à facie Dei irati, quando confeſsio vniuerſa peccata abſcõdit, ne pateant oculis Dei vindicatoris? Mirandum ſanè fuit, quòd apud
Ezech. 1. Ezech. 1. quatuor animalia adſtarẽt Domino debellatori Orbis, & erant animalia illa pennata, de quorum pennis, ait: *Et pennæ eorum extenſæ deſuper: duæ pennæ ſingulorum iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum.* Itaq; duæ pennæ non tam ad volandum, quàm ad tegenda eorum dabãtur corpora, nequid in illis non ſplendidum appareret inconſpectu triumphatoris. Et quæ alæ ſic tegebant ani-
Pet. Dam. malũ corpora? Ait Petrus Dam. ſer. de ſancto Michaele. *Prima hominis ala reuerentis ad Deum, amaritudo cordis eſt. Sed quia corde creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſsio ad ſalutem, ſequitur ſecunda penna, confeſsio videlicet oris. Iſtæ ſiquidem virtutes ſunt, quæ multiplicem cumulum ſcelerum noſtrorũ ante Dei oculos abſcondunt. De his dicitur, duæ tegebant eorũ corpora.* Hæc ille; quibus patet, quàm ſecurus animalis etiam homo adſtat Domino, ſi in cordis amaritudine, & oris accedat confeſsione, his enim pennis ſic omnes ſcelerum maculæ tegentur, ne pateant diuinis iraſcentis Dei oculis.

§. IX.

Confeſsio, quæ non à corde humiliato, & compuncto oritur, nihil prodeſt.

IVſtificatur publicanus, & non Phariſæus in oris cõfeſsione, & cur pauciſsima publicani verba gratiora Deo fuere, quã multæ illæ Phariſæi orationes? Inuenio equidẽ in Phariſæo laudis confeſsionem: in publicano confeſsionem peccatorũ, ſed quæ procedit ab humiliato, & compuncto corde. Eſt equidem, & confeſsio, quæ nos Deo inhærere facit, & confeſsio, quæ nihil proficit: hæc ſolo profertur ore, illa à corde humiliato, & verè compuncto prodit. Id quod volens oſtendere Dominus duos Iudæ nomine inſignitos in ſuo recepit cætu Apoſtolorum; alter fuit Thadæus, qui permanſit cum Domino, alter Scharioth, qui proditor, & impẽnitens corruit. Pro quo aiebat D. Paſchaſ. D. Paſcaſ.
lib. 12. in Matth. *Non vacat myſterio duos fuiſſe inter Apoſtolos hoc nomine vocitatos; vt vnus dicatur Iudas Iacobi, alter verò Scharioth, quia Iudas confeſsio interpretatur. Et ideò duos iſtos fuiſſe inter diſcipulos, vt vnus eorum teneret formam verè confitentium, quorũ pars fideliter permanet cùm Domino, alter verò eorum partẽ exprimit, qui cõfitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* Eſt qui verè cõfitetur peccata ſua, qui ab intima compunctione cordis confeſsionẽ promit, is cum Domino permanet, eiuſq; præceptis firmiter adhæret. Verùm qui non ex humiliato corde confitetur, ſed ſolo oris ſono: cùm verborum ſonitu perit in illo Dei memoria. Hunc ſpectabat D. Paul. 1. ad Co- 1. Cor. 13.
rinth. 13. dum ſe charitate ablata depingẽs, ait: *Factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens.* Sonant equidem æra, dum pulſantur, ſed vbi pulſatio ceſſat, ceſſat & ſonitus: ſic plures in confeſsione referunt æris ſonitum, qui dum metu pulſantur aliquo, multa loquuntur, multa confitentur; imò profitẽtur, ſed cum verborum ſonitu finiuntur omnia. Sapienter ait D. Greg. 7. Moral. 9. *Quidam à metallo æris in nullo diſcrepãtes cùm flagellæ ſuperna percuſsionis accipiunt, pia cõfeſsionis ſonitum emittunt. Sed quia humilitatis voces ex corde non proferunt: ad ſtatum ſalutis reducti neſciunt, quòd promiſerunt. Iſti in nullo æris imitationem fugiunt, qui in percuſsione poſiti, ea, quæ non ſentiunt, loquuntur.* Vbi non à co- D. Greg.
de humiliato

miliato procedunt voces confessionis, nihil differunt ab æris pulsati vocibus, quæ solũ habent fugacissimũ sonitum, & prætereunte vocis sonitu, præterit etiam boni cuiuscumq; propositi memoria. Quid mirũ, quòd despiciat Dominus hominem, in cuius ore, solus æris tinnitus sonat; illũ verò suscipiat, qui integro corde nouit clamore ad Dominum? Ecce tibi Saul, quàm multa confitetur errata coram Samuele. 1. Reg. 15. *Peccaui, quia præuaricatus sum sermonẽ Domini, & verba tua, timens populum, & obediens voci eorum.* Non equidem tanta loquutus est Dauid, sed obiurgatus ait. 2. Reg. 12. *Peccaui Domino:* & his paucis cõfessionis verbis obtinuit gratiam, quàm Saul minimè obtinere potuit. Vndè tantum hoc discrimen manauit, nisi quia Saulis voces non ab humiliato exibant corde? Aiebat Petrus Dam. lib. 6. epist. 26. *Ille scelus inobedientiæ spiritu superbiæ parui pẽdens, nequaquam pleno corde pœnituit; hic autem pauca quidem protulit, sed eius viscera diuini timoris gladio transfixa veri luctus amaritudo repleuit.* Et quidem verè dixit ibi Ber. citatus à Tilmanno in allegorijs: *Omnino non poterat, non placari Deus, si quæ in ore sonuit, in corde radicasset humilitas.* Non sonantia ora, sed cor contritum, & humiliatum Deus non despiciet. Vndè monebat Ioan. Matth. 3. *Facite ergò fructum dignum pœnitentiæ.* Ex quibus D. Greg. lib. 6. in 1. Reg. cap. 15. inquit: *In fructu ergò, non in folijs, aut ramis pœnitentia cognoscenda est. Vnde & Dominus arborem folijs decoram, fructu sterilem maledixit: quia confessionis ornatum non recipit, sine fructu afflictionis.* Hæc ibi.

1. Reg. 15

Pet. Dam.

Bern.

Matth. 3.

CAPVT VIII.

De Messe, & Agnis.

SEPTVAGINTA duos discipulos missurus Dominus in animarum capturam duplici similitudine eos instruit à messe, & agnis petita. In messe, vt videant animorum negotium, & tempestiuum, & diues, strenuis tamen operariis indigens; quando nulla messis frugum non perditur, sine operarum labore, & curis. In agnis operarum euangelicorum exprimit munus, quorum in multa patientia, in laboribus, & periculis multis, stabit omne tanti officij punctum.

Luc. 10. Designauit Dominus alios Septuaginta duos; & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem, & locum, quo erat ipse venturus.

§. I.

Illi præcipuè aptantur, vt Christum gentibus annuntient, qui concordia, & fraterna charitate eminent.

BInos mittit Dominus ante se discipulos, vt ipsi sese mutuo adiuuent, mutuo fouent, & fraterna charitate emineant, minimè enim aliter possent gentibus annuntiare Christum. Apud Num. cap. 13. dum vallẽt exploratores deferre secum terræ promissæ fructũ, ait: *Absciderunt palmitem cum vba sua, quem portauerunt in vecte duo viri.* Id quòd meditatus D. Pasch. lib. 6. in Matth. & simul expendens discipulorũ bigas à Christo Domino ante se missas, inquit: *Qui bini, ac bini, quã bene iunguntur, vt botrũ, quo gentes inebriẽtur, duo, ac duo suis deferant humeris.* Hoc sit singulare stemma, illorum, qui diuinissimũ botrum Iesum gentibus portare velint, nimirùm, quòd bini, ac bini, quàm benè iungãtur, quòd fraterna cõiunctione emineãt. Audio inter filios Iacob nouissimum Ioseph singulari prædio iuxta Sichem ditatum fuisse, ait enim Gen. 49. *Do tibi partem vnam extra fratres tuos, quàm tuli de manu Amorrhæi;* quàm partem fuisse ex prędio Sichem testatur Ioannis Euang. cap. 4. & quod ibi sepulta fuerint à Iacob vxorum suarum Idola, ait Gen. 35. Cur ergò magnus Iacob voluit, quòd Idolorum sepulchra non venirent in potestatem aliorum filiorum, sed singulariter appropriarentur Ioseph? Equidem legatio illa Iacob prophetia erat de Christo recepturo gentes destructis eorum Idolis; at Christus recipiens gentes in solo Ioseph potuit adumbrari, vt qui solus etiam inter iniurias seruauit fratrum amorem, fraternaq; charitate maximè floruit. Tantum id nõ dixit August. quæst. 167. in Gen. vbi ait: *Proculdubio aliquod hic latet propheticũ sacramentum, quia & Ioseph quadam præcipua significatione Christum præfigurauit, & ei datur ista terra, vbi di perdiderat obruendo Deos alienos Iacob,*

Num. 13.

Genes. 49

August.

cob, vt Christus intelligatur posſessurus gẽtes Dijs patrum ſuorum renuntiantes, & credentes in eũ. Expende cur detur iſta terra Ioſeph, nimirũ *vt Christus intelligatur posſessurus gentes, &c.* Non in Iuda, non in Rubeno, non in Aſſer, qui omnes cum cæteris à fraterna concordia diſceſſerunt; ſed in vno Ioſeph fraternam charitatem ſeruante potuit Chriſtus ſingulariter intelligi poſſeſſurus gentes, renũtiãtes Idolis, & ſibi ſeruientes. Ille poteſt ſecurius Chriſtum communicare infidelibus, qui in charitate fraterna eminet: vniuerſos homines velut fratres æſtimans ſub eodem parente Deo. Ex quo patet legis noue, & veteris differentia: cauet enim lex Deuteron. 7. de infideli homine loquẽs: *Nec filiam illius accipe filio tuo, quia ſeducet filium tuum, ne ſequatur me, & vt magis ſeruiat dijs alienis, &c.* Deuter. 7. Hæc ibi lex, dum veretur fidelem virum iũgi fœminæ infideli. Verùm Paul. 1. ad Corinth. 7. ſic monet: *Siquis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam, &c.* 1. Cor. 7. Moyſes ſuſpecta habet cõiugia cum infidelibus. Paulus illa probat: timet Moyſes quòd fidelis homo ingrediatur ad vxorem infidelem, & Paulus id nõ timet. Cur quod cauet Moyſes, & timet, Paulus non cauet, nec timet? Paulus ipſe cauſam inſinuat afferens: *Siquis frater vxorem habet, &c.* Vbi enim quis frater eſt, vbi Chriſtiana charitate in fratres eminet, & Chriſti ſpiritu vniuerſos velut fratres æſtimat ſub eodẽ parente Deo, is ſecurus poteſt ingredi ad infideles, vt illos Chriſto lucretur. Acutè D. Cyril. Alex. lib. 7. de Ador. qui eſt de charitate in fratres, vbi ait: *Quænam igitur eſt in his rebus diſpẽſationis ratio? Quamvè ob cauſam olim coniunctionem cum ijs, qui aliter ſentirent. Lex pertimeſcebat; nunc non item? Quia nempè firmos eos, qui in Chriſto vocati ſunt, & in Dei amore ſtabiles efficit is, qui in illis habitat ſpiritus, in quo clamamus, Abba Pater: illi autem nondum hoc munere locupletati erant.* Cyri. Ale. Ex quo Chriſti ſpiritus nos fratres effecit, nos ſub eodẽ parente Deo vniuit, nõ eſt cur adeò expaueat fidelis ingreſſum ad infideles, quos ad Chriſtum poterit facili negotio conuertere. Iuuat equidem fraterna charitas plurimùm, vt Chriſtus pateat gentibus, & communicetur illis. Videns Dominus templum illud Hieroſolimitanum, cuòd à ſe gentes arcebat, ait Luc. 21. *Venient dies, in quibus non relinquetur lapis ſuper lapidẽ, qui non deſtruatur.* Luc. 21. Quæ prophetia non ſolum putatur à D. Aug. impleta in templi Hieroſolimitani deſtructione; ſed longè præſtantius impleta cenſetur in ædificatione Eccleſiæ plantatæ per omnem terram, & capientis plenitudinem gentium. Verùm illud difficile eſt, quòd in ædificatione Eccleſiæ gentium dicatur, quòd non relinquetur lapis ſuper lapidem. Si lapis non relinquitur ſuper lapidem quomodo poteſt ædificari domus, quæ vniuerſas capiat nationes? Nonne per ſuperadditos lapides exſurgere debet fabrica domus, & ampliſsimæ domus? Planè domus, quæ ad capiendas gentes ædificatur, non creſcit ex lapidum pluralitate ſuperpoſita, ſed ex vnitate; cùm lapides adeò inter ſe vniuntur, vt non alij, & alij appareant ſuperpoſiti, ſed quaſi vnus, & indiuiſus lapis appareat, tunc domus exſurgit ampliſsima ad capiendas nationes. Adhæc Auguſt. in Pſal. 95 inquit: *Lapides enim ad fabricam noui, quæ ædificatur poſt captiuitatem, ſic colliguntur, & ſic illos charitas in vnitate conſtringit, vt nõ ſit lapis ſuper lapidem, ſed vnus lapis ſint omnes lapides. Ad ipſam ſtructuram nos compingit Apoſtolus dicens: ſuſferentes in vicem in dilectione, ſtudentes ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis. Ædificatur ergò domus Domini: creuit multũ domus hæc, & multas gentes implenit, &c.* Auguſt. Ex quo inter lapides domus Dei quaſi indiu latuit vnitas apparuit, adeò creuit domus, vt vniuerſas nationes capiat.

§. II.

Vt Differentia doctorum placita multum conducunt ad veritatem Fidei propagandam.

BInos mittit Dominus diſcipulos ſuos nollens vnius magiſtri placitis publicationem doctrinæ ſuæ cõmittere, quæ vt diuerſis hominum genijs erat tradenda, ſic per diuerſa doctorum placita facilius biberetur. Huc ſpectat Dominus Cant. 4. ſic ad ſponſam, nimirùm fidelium Eccleſiam locutus: *Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum, in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui. Quàm pulchræ ſunt mammæ tuæ, &c.* Cant. 4. In oculis, in crinibus laudat vnitatem, in mammis autem nihil dicit de vnitate, de conuenientia earũ, ſed & plures, & pulchras eas aſſerit. Et cur, quàm commendat in oculis, & crinibus vnitatem, eandem non requirit in mammis? In oculis, & crinibus ſponſæ denotatur ſpeculatio veritatis fidei ſecundũ ſe, quæ ab vno ſolo petenda eſt, nempè Deo, & eius vicario, Eccleſiæ capite, in quo vno nititur, & quieſcit; verùm in mammis intelliguntur motiua, & rationes, & argumenta, & modus explicandi, quæ faciunt veritatem Fidei perſuaſibilem, & credibilem paruulis;

hæc

hæc autem totam ſuam pulchritudinem, & completam efficaciam habent in varietate, & pluralitate. Meritò adhęc ait Gillib. Abb. qui cãticorum explicationem à D. Ber. magiſtro ſuo inceptam continuauit. Is ergò tãti magiſtri diſcipulus ait ſer. 31. in Cant. *Cur poſt oculum, & crinem ſtatim ad mãmas ſermonem deflectit? Aut cur in illis vnitas commendatur, in his commẽdatur pluralitas? Mihi in ſuperiori mentis quidam, & cogitationum exceſſus ad Deum videtur innui: ſobrietas autem, & temperantia ad paruulos in iſto: ibi vnum neceſſarium eſt: hic ſolicitudo, & ſermo doctrinæ partiẽdus in plura.* Itaq; vbi Fidei veritas ſecundum ſe inſpicitur, vno ſolo fundamento nitẽdum eſt, nimirùm Deo, eiuſq; Vicario Romano Pontifice; verum vbi accedimus ad veritatis fidei credibilitatem faciendam paruulis, & pluralitate, & varietate imò diuerſitate doctrinæ nobis opus eſt. Sæpè enim, quod vni veriſimile eſt, nullius momenti videtur eſſe alij; vndè neceſſaria eſt diuerſitas ſententiarum, vt nullus ſit, qui non habeat, vndè capiatur, Id quòd perſuadebat Nazian. orat. 1. aiens: *Quemadmodum ſiquis variam quandã, & multiplicem belluã, ex multis belluis, magnis iuxta, paruiſq; feris ac mitibus cõpactã circumgrediatur; huic in natura adeò præpoſtera gubernanda maximus labor ſubeundus ſit: quippè cum nec vocibus eiſdem, nec alimentis, nec manuum blãditijs, ac ſibilis belluæ omnes delectentur; ſed aliæ alijs, pro ſua quæq; natura, & conſuetudine, vel gaudeant, vel offendãtur, vt qui eiuſmodi belluæ curam ſuſceperit, eum varia omnino, & multiplici ſcientia ornatũ eſſe oporteat: & eam, quæ cuiq; apta ſit, rationem adhibere. Eodem modo cum cõmune hoc Eccleſiæ corpus inſtar cõpoſitæ cuiuſdã, & inæqualis belluæ, ex pluribus, variiſq; moribus, & rationibus conſtitutum ſit, ſummopere neceſſum eſt Antiſtitem ſimul, & ſimplicẽ eſſe, quãtum ad rectitudinem; & rurſum, quã maximè varium, ac multiplicem quantũ ad id attinet, vt vniuſcuiuſq; animũ ſibi adiungat, apteque & appoſite omnes alloquatur.* In re adeò euidenti, & ab Eccleſia obſeruata, dum plures Doctores inter ſe diſſidentes, & admittit, & celebrat, non immorabor, ne videar commẽtaria texere aduerſus celebrem Orbis Academiam, quæ his diebus iurauit ſe à ſola ſententia D. Auguſtini, & D. Thomæ in Theologicis cõcluſionibus ſtaturã, vt ſic periculoſæ nouitati in ſuis ſcholis occludatur aditus. Et quidem ſapientius occluderent aditum periculoſę nouitati, ſi nõ in vno, aut altero doctore ſic tenacius adhærerẽt, quando Eccleſia Catholica ab Spiritu Sãcto gubernata, vt periculoſis nouitatibus occluderet aditũ, nõ vno doctore contenta eſt, ſed ex Græcis Baſilios, Nazian. Chriſoſt. Athanaſios; ex Latinis Ambroſios, Hieron. Auguſt. Gregorios, ſibi magiſtros accepit. Et poſt hos adhuc longè poſteriores addidit D. Thom. & D. Bonauent. licet interſe deſidẽtes; nec iurauit ſe deinceps nullũ alium recepturam, ſciens donũ ſcientiæ, & intellectus nondũ eſſe exhauritum, & poſſe adhuc reſurgere talia peruerſorũ hominũ ingenia, pro quibus cõuincendis efficaciores ſint ſententiæ, vel D. Thomæ, vel D. Bonauent. contrariæ. Inuenio in Cõcilio Epheſino generali idẽ ſtudiũ fuiſſe ſanctiſſimis Concilij patribus, quòd Academico clauſtro, de occludẽdo aditu periculoſis doctrinæ Catholicę nouitatibus. Sed quã aliud remediũ adhibuere illæ firmiſsimæ Eccleſię colũnæ? Habet id Vincentius Lyrinẽſis adductus à Patre Ribera in Prologo ad Aggęum Prophetã: ait ille: *Exemplũ adhibuimus ſancti Concilij, quod ante triennĩũ ferme in Aſia celebratũ, vbi eũ de faciendis fidei regulis diſceptaretur, nequa illic forſitã prophana nouitas in modũ perfidiæ Ariminenſis obreperet: vniuerſis ſacerdotibus, qui ducenti ferè numero conuenerãt, hoc Catholiciſsimum, fœliciſsimũ, atq; optimũ factũ viſum eſt, vt in medium ſanctorũ Patrum ſentẽtiæ proferentur, quorũ alios martyres, alios confeſſores, omnes verò Catholicos ſacerdotes fuiſſe, & permanſiſſe conſtaret, vt ſcilicet rite, atque ſolẽniter ex eorum conſenſu, atque decreto antiqui dogmatis religio confirmaretur, & profanæ nouitatis blaſphemia condẽnaretur.* Perpẽdite modo, quid faciant Epheſini Patres ad repellẽdas nouitates periculoſas, & quid faciãt Academici doctores. Illi omnium Catholicorũ doctorum placita requirunt, putãtes ex diuerſarum viarũ doctorũ Catholicorum cõſenſu pro vera fide telũ firmius naſci: hi præter quã duobus, nulli ali volunt credere Patri, nec Baſilio, nec Hieron. nec Cypr. nec doctiſsimis, Catholiciſsimiſq; magiſtris ab vniuerſo orbe decantatis, quorũ Theologia vſi ſunt ſummi Pontifices in Cõcilijs, pro ſtabilicẽdis fidei veritatibus; in hęreticorũ duello, pro perimenda perfidia, & falſitate. Illi ab ſpelũcis, à furcis tyrannorum, exquirunt ſacerdotes Catholicos quorum varijs placitis vna Fidei veritas ſtabiliatur aduerſus periculoſas nouitates, hi etiã clariſsimos doctores, Catholicorum Scholarum fundatores, in pulpitis, in Cathedris, in Concilijs magno honore habitos repellũt, & ſuis terminis iubent exulare. Sanè verendum magis eſſet, ne dum nimia vnitas in doctrinis tradendis affectatur, fidei plura abijciãtur propugnacula, & aliquid cõtra eius ſecuritatẽ ſtabiliatur. Non enim parum nociuum ſecuritati regni eſſet decretum Imperatoris, quo cupiens

D. Bern.

Nazianz.

vnionẽ exercitus ſui repelleret ab exercitu omnes nationes, quæ non eodẽ modo pugnarent, eiſdemq; vterentur armis, & ſic vna hominum natione contentus incredibilem hoſtium multitudinem expectaret. Quàm nimia hæc, & quàm periculoſa vnionis cupiditas? Prudentius agit Imperator, qui dũ milites regnũ propugnent, & hoſtes arceant, non cauet diuerſos nationum modos pugnandi: imò ex omnibus in auxilium vocat, vt à diuerſis munitus tutius agat. Prudẽtius aguntRomani Pontifices, qui noſcentes doctorum clariſsimorum per hoc nouum iuramentum repulſorum gladios, & limatos ad fulgendum, & acutos ad perimendum, licet diſsimiles ſint, & differentes, vel à Thomæ, vel à Bonauenturæ gladijs, tamen ex illis validiſsimum aduerſus hęreſes cornu erexerunt pro Germania, pro Anglia: illiſque crediderunt magnæ, & apud Gentiles Iapponios, & apud ſciſmaticos Ætyopes Eccleſiæ fundamina. Et quod mirere magis in horum doctorum præſtantia; cùm per integrũ ferè ſæculum in arena iam ſint aduerſus Eccleſiæ hoſtes, tot librorum arma in illos iacientes, quot nõ capit ingens armarium, inter mille hoſtium ſtrages, nullum ipſi receperunt in fide vulnus lerhale. Quis Imperator, tã validos pugnatores ab exercitu abijciet ob armorum diuerſitatem? Fuerunt Pariſijs, qui religioſiſsimos, ſapientiſsimoſque magiſtros Ordinis prædicatorum à Doctorum Academicorum albo, & honore eijciẽdos aſſererent ob armorũ diuerſitatem. Quã ſententiam, & rationem validiſsimè contriuit D. Thom. Opuſc. 19. cap. 3. & tandẽ fatur. *Et omnes quibus pugnare licet, poſſunt communicare in eodem exercitu, qui eſt ſocietas ordinata ad pugnandum. Non enim videmus, quòd milites religioſi repellãt milites ſaculares à ſuo exercitu: nec è conuerſo: Eſt etiam prædicta ſententia friuola: quia rationes quibus innititur nullius momenti ſunt, & oſtendunt ignorantiam eorum, qui eas inducunt, vel veră, vel fictam.* Hæc Angelicus Doctor: ex quibus diſces nõ ablegare à Scholis armorum diuerſitatem, ſed potius omnes diuerſitates Catholicas amplecti, vt modo illis, modo alijs vtaris, vt tulerit occaſio. Et quidem non abſimile conſilium dans Nazianz. orat. 26. ſic finit: *Etenim ſi, vt vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus, & pater omnium, & per omnia, & in omnibus, ita vnaquoq; eſſet per diſputationem, & contemplationem ad ſalutem via, vt qui ab ea exciderent, iidem à toto quoq; aberrarent, nihil ſanè, periculoſius eſſet, quàm vel huiuſmodi conſilium dare, vel huic parere. At ſi in rebus humanis multa, & diuerſa ſunt viarum genera, & inſtituta, alia maiora, alia minora, alia illuſtriora, alia obſcuriora, ſic in diuinis non vna ſalutis ratio eſt, ſed plures, nec vna quædam virtutis via.*

D. Thom.

Nazian.

Pergit vir ſanctus adhuc eos pungens, qui etiam in diſputationibus de Deo nimiã vnitatẽ amabant: mihi ſufficiant hæc dicta, quibus patet, quàm friuolum, & inane ſit, ex eo quòd vnus eſt Deus, & vna fides, & vnũ baptiſma, & vnus paſtor, & vnus orbis moderator, omnem diuerſitatem diſputationũ Catholicarũ abigere. Fallar niſi ſanctius, & religioſius veritas nulli tribueretur Doctori in particulari; imò votum eſſet Deo acceptius, quod cõmunem omnibus Doctoribus Catholicis, & nulli in omnibus propriam profiteretur veritatem. Pſal. 75. *Vouete, & reddite Domino Deo veſtro: omnes, qui in circuitu eius affertis munera.* Expende, qui inbeantur vouere, nempè, qui in circuitu Dei afferũt munera. Id quod explicãs D. Aug. ait. Quid eſt, omnes, qui in circuitu ſunt, offerẽt munera? Hoc interim, quod Deus admonet, dicã vobis, quid ex his verbis ipſe mihi inſpirare dignatus ſit; ſi melius aliquod poſteà viſum fuerit, & hoc veſtrum eſt, *quia communis eſt omnibus veritas. Non eſt mea, nec tua: non eſt illius, nec illius, omnibus communis eſt. Et fortaſsis ideò media eſt, vt in circuitu eius ſint omnes, qui diligunt veritatem.* Et poſt pauca ſic monet vniuerſos. *Nemo dicat, meũ eſt, ne in parte ſua, velit facere, quod in medio eſt omnibus. Quid eſt ergò, omnes, qui in circuitu eius offerent munera? Omnes, qui intelligunt communem omnibus eſſe veritatem, & nõ illam faciunt quaſi ſuam ſuperbiendo de illa, ipſi offerent munera, quia humilitatem habent. Qui autẽ quaſi ſuum faciunt, quòd omnibus commune eſt, tanquam in medio poſitum ad partem ſe ducere conantur, non offerent munera terribili* Sapienter, & religioſe maximus Eccleſiæ Doctor Aug. oſtendit, qualia vota, & munera pro veritate Deo placeant; non ſanè, quæ partialitatẽ redolent, nec quę in medio poſitum ad partẽ ſeducere conantur. Diuo Auguſtino ſubſcripſit Regius Senatus, minimè probãs vota veritatem è medio in partẽ tollentia; ne dum vnicus in omnibus veritatis datur propugnator, carpatur diuina prouidentia, qui pro veritate diuerſiſsimos ſemper propugnatores excitat, & excitabit: *ædificata enim eſt cum propugnaculis*, non cum propugnaculo: imò ipſa ſapientia carpatur, quæ non cõtenta vna columna, ſeptem excidit, quibus valeat ſuſtentari.

Pſal. 75.

Auguſt.

Luc. 10. Et dicebat illis: Meſsis quidem multa, operarij autẽ pauci. Rogate ergò Domi-

num

num meſsis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.

§. III.

Vbi res Chriſti agitur, non poteſt, non ſentiri perſecutio.

QVàm pulchrè cõparat Dominus, meſſi luchra Chriſtiana! Vt meſſem enim ſic & Chriſtianum lucrum componit tritura. De primò Eccleſiæ aumento habes Act. 6. *Et verbum Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum in Ieruſalem valdè: multa etiam turba ſacerdotum obediebat fidei. Stephanus autem plenus gratia, & fortitudine faciebat prodigia, &c.* Quantus hic fructus prędicationis? Quantum hoc aumentum Chriſtianitatis? In Chriſti horrea ſacerdotes turmatim colligebantur, inter omnes Stephanus, & gratia, & ſignis præſtabat. Vidiſtis fructuum diuitias, vide modo quo ex nubilo grandinantur. Ait Act. 7. *Lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem, &c.* Deus Bonè ſic permittis dilapidari tuam hæreditatem? Cur ſic conteritur tantus vir Stephanus? Occaſionem inſinuant verba præfata, nimirùm, *verbum Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum.* Vbi Apoſtolica prædicatio tantam meſſem Chriſto agebant, non poterat, non etiam tritura manipulis parari Chriſtianis. Id quod notãs D. Aug. ſer. 42. de Sanctis ait: *Miſsi meſſores cum falce Euangelij, portauerunt manipulos ad aream Dominicam, vbi Stephanus trituraretur.* Et ſimul Euangelica falx iacta eſt in ſegetes, & diuites frugum manipuli ceperunt apparere, & ecce vobis inter lapideos triturę dentes conteritur Stephanus. Nulla equidem meſsis Chriſtiana, nullus fructuum à labore Chriſtiano natorum cumulus eſſe poteſt, quim ſimul exiſtat duriſsima tritura, & contritio; adeò vt Paulus hinc verùm ſuæ prædicationis fructum, & progreſſum oſtendat, nimirùm ex triturę ſignis in ſe manifeſtis. Ait enim ad Gal. cap. 6. *De cætero nemo mihi moleſtus ſit. Ego enim ſtigmata Domini noſtri Ieſu Chriſti in corpore meo porto.* Non defuere, qui Pauli labores, imò & fructus in Euangelio ſuſpectos haberent; quorum mordentia ora ſtrenue occludit vir ſanctus hoc vno argumento, quo in ſe tribulorum veſtigia oſtendit. Et quis non credat veram Chriſti meſſem, quæ ſimul ſub tribulis gemit? Ibi Chryſoſt. aiebat: *Paulus ſua vulnera iactat: neque ſecus quam ſolent milites vexilliferi, hic exultat ſua vulnera circumferens. Sed quam ob cauſam hoc dicit? Quouis ſermone, quouis voce, inquit, clarius per hæc me purgo. Hæc namque vocem tuba ſublimiorem emittunt aduerſus eos, qui mihi contradicunt, prædicantque me ſimulare dogma, & ad placandum homines aliquid dicere. Etenim ſiquis videret militem ex acie cruẽtatum prodiiſſe, innumeriſq; vulneribus ſaucium: num poſſet illum ignauiæ proditionisque damnare, argumenta fortitudinis in ipſo corpore geſtantem? De me quoq; igitur ſimiliter iudicate.* Nullum euidentius teſtimonium afferri poteſt pro oſtendenda, & vera, & diuite meſſe, ad Chriſtum pertinente, quàm quod ſumitur à tremendi raſtri, tribulorumque mordacitate: nunquam enim Chriſtianam meſſem tribula non comitatur. Quò reſpiciens Iſaias cap. 21. ait ad illos, qui relicta fallitate ad Deum erant venturi: *Tritura mea, filij areæ meæ, quæ audiui à Domino exercituum Deo Iſrael annuntiari vobis.* Et meritò filios areæ vocat Dominus fideles ſuos, vt oſtẽdat nullam Chriſtianæ virtutis puritatem inueniri, quàm tritura non vel comitetur, vel antecedat. Quæ verba ſic pulchra paraphraſi expendit D. Hieron. ibi: *O populę, qui condẽdus es in horrea mea, quem idcirco triui in varijs anguſtijs, vt & paleas ab eo excuterem, & puriſsimum triticum in meis horreis conderetur.* Totum igitur negotium Chriſtianum, negotium areæ eſt, in qua quo cumulatior exſurgit meſsis, prioraque rubent grana, eo plura tribula in trituram fuere data.

Act. 6.

Act. 7.

Aguſt.

Ad Gal. 6

Chryſoſt.

Iſai. 21.

Hieron.

§. IIII.

In Præſulibus Eccleſiæ non tam ocium contemplationis, quàm negotium pro ſubditorum ſalute eminere debet.

OPerarios requiret Dominus ad meſſem ſuam, hoc eſt, non qui domi ſedeant, ſed qui ad laborem exeant: non qui totos ſe quieti tradant; ſed qui operi inſtent, nec vnquam ab operando remoueant manus. Magnus ille Iſaac, dum ſponſam expectat, confert ſe in agrum; ait enim Gen. 24. de illo: *Egreſſus fuerat ad meditandum in agro*: non vt agnũ coleret, arbores plantaret, ſentes eradicaret, ſed vt in agro meditaretur. Ad Hieremiã autẽ dicitur cap. 1. *Ecce cõſtitui te hodie ſuper gẽtes, & ſuper regna, vt euellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſsipes, & ædifices, &*

Gen. 24.

Hiere. 1.

plantes. Et Hieremiæ, & Iſaac ager eſt, ſed Hieremiæ, vt euellat, & plantet, Iſaac, vt meditetur tantum. Et cur Hieremiæ non iubetur meditatio, ſed plantatio? Cauſam oſtendit textus aiens; *conſtitui te ſuper gentes, & ſuper regna,* vbi enim quis populis præficitur, hoc præcipuum habeat, vt nunquam ab operibus ceſſet pro ſubditis iuuandis. Ex quo monebat D.Ber.Eugenium Pōtificem lib. 2. de conſid. fatus: *In hunc agrum Iſaac exierat, cùm primum Rebecca occurrit ei: & vt ſcriptura habet, exierat ad meditandum. Ille ad meditandum, tu ad extirpandum egrediaris neceſſe eſt. Tibi iam præceſiſſe meditatio debet, tēpus faciendi præmanibus.* Itaque prælaturæ tempus, non tàm tempus eſt meditandi, quã tempus faciendi, tempus operandi: nec traditur Eccleſiæ ager, ad meditandum, ſed ad plantandum ad extirpandum, ad ædificandum. Hoc primum, & præcipuum ſit in Præſulibus Eccleſiæ, quòd operam, & diligentiam impendant ſubditis cuſtodiendis, promouendis. Id quòd eleganter ponderat Petrus Dam. lib. 2. epiſt. 2. in duobus mulieris peccatricis facinoribus, & quod pedes Ieſu vnguento vnxerit, & quod deindè caput eiuſdem vnguento perfuderit. Hæc fuit prima mulieri cura circa Ieſu pedes, nō circa Ieſu caput, vt oſtendatur prima etiam in Eccleſiæ prælatis cura, nimirùm circa pedes Domini, hoc eſt, circa ſubditos fouendos, lauandos, inungendos. Quippè ait Dam. *Beata illa peccatrix prius pedes Domini vnguẽto perunxit; poſt modum alabaſtrum vnguenti precioſi ſuper caput recumbentis effudit. Caput Chriſti Deus, pèdes Chriſti ſerui Dei. Sicut enim illa, dum humanitati Chriſti obſequium dependit, ad diuinitatis attingere meruit intellectum, ſic doctor Eccleſiæ dum Chriſti membra cuſtodit, contemplandæ diuinitatis gratiam percipit.* Nil prius ſit in Prælato, quàm ſubditorum negotium: huic prius impendat operam ex quo veniet ad altiora diuininæ contemplationis. Hinc Paul. ad Rom. 12. ponens primam Prælatorum virtutem, ait: *Qui præeſt in ſolicitudine.* Chryſoſt. legit: *Qui præeſt in diligentia.* Ne cubi Prælatus appareat, quin ſibi credito gregi operam nauet. Vidè lib. 15. cap. 1. §. 20. & alibi.

D. Bern.

Pet. Dam.

Ad Ro. 12

Chryſoſ.

§. V.

Nullum donum diuinum permanere ſolet, cui non ſubſeruiat hominum cooperatio, & induſtria.

QVando Deus tibi meſſem conſtituit, quid neceſſum habet mittere ad illam homines operarios? An meſsis Deum habēs & Dominum, & effectorem, poteſt egere alio? Fateor Deum cuique rei promouendæ ſufficere, verùm ſic omnia ſua dona ipſe ordinauit, vt minimè ſoleat diuinum donũ permanere, cui non ſeruiat cooperatio humana. Poſt longum Moyſi cum Deo ſermonem in monte habitum dicitur Exod. 32. *Et reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua, ſcriptas extraque parte, & factas opere Domini: ſcriptura quoque Dei erat ſculpta in tabulis.* Nihil non diuinum erat in tabulis, quidquid in illis ſpectabatur, & opus Dei erat, & ſcriptura: & quid accidit tàm diuinis tabulis? Ait textus ibi: *Iratuſque valdè Moyſes proiecit tabulas, & confregit eas ad radicem montis.* Sic quas Deus ſciderat, & perfecerat tabulas, penitus confringuntur, diſsipantur. Quid tunc? Nouæ ne excogitantur tabulæ? Ait poſt hæc ad Moyſem Dominus Exod. 34. *Præcide tibi duas tabulas lapideas inſtar priorem, &c.* imò propè finem capitis rurſus, ait: *Scribe tibi verba hæc, quibus & tecum, & cum Iſrael pepigi fœdus ::: & ſcripſit in tabulis verba fœderis decem, &c.* Hic requiritur Moyſi manus, quæ tabulas præcidat, & in eis verba legis ſcribat, ſuprà nullius hominis manus expectatur, ſed & factura, & ſcriptura tabularum opus dicuntur Dei. Et cur tabulæ tàm citò confringēdæ dicuntur opus ſolius Dei; poſteriores autem, & perſeueraturæ tabulæ non ſolius Dei opus, ſed & hominis opus prædicantur? Crediderim ibi ſignificari Dei dona, quæ tunc perſeuerant, & durant, cùm homines cooperatores habent. Quàm quæſtionem, & excitat, & definit D. Aug. quæſt. 166. in Exod. fatus: *Magna oritur quæſtio quomodo illæ tabulæ, quas erat Moyſes Deo vtiquè præſciente fracturus, non hominis opus eſſe dicantur, ſed Dei: neque ab homine ſcriptæ, ſed ſcriptæ digito Dei. Poſteriores verò tabulæ tandiù manſuræ, ac in tabernaculo, ac templo Dei futuræ, iubente quidem Deo, tàm ab homine ſciſæ ſint, quàm ab homine ſcriptæ? Fortè in illis prioribus gratia Dei ſignificabatur, non hominis opus.* Et quidem ſic diſpoſita ſunt Dei dona, Dei gratioſæ largitiones, vt niſi per hominum cooperationem non habeant durationem. Ne putes Chriſtiane nulla tibi eſſe opus diligentia humana, nullo hominis opere, cùm Deum tibi propitium, & beneficum, & protectorem experiris: eſt enim Deus largiſsimus in effundendis donis; ſed eius dona, vt permaneant, expectare ſolent induſtriam, & operationem hominis.

Exod. 32.

Exod. 34.

Auguſt.

Celebris

Actor. 9. Celebris est Actor. 9. Pauli vocatio, cui Iesus ipse è cœlis apparuit, multa dedit verba; eidem tamen roganti, quid faceret, respondit Dominus: *Surge, & ingredere ciuitatē, & ibi dicetur tibi, quid te oporteat facere.* In ciuitatem mittitur, & hominibus imbuendus traditur, ne sine hominum cultura, videantur diuina dona constare. Pro quo ait Ber. ser. 1. ibi: *O sapientia suauiter verè, vniuersa disponēs. Eum, cui tu loqueris, erudiendū de volūtate tua, mittis ad hominem.* Spectet hominum disciplinam, quisquis secura, & tuta, in se velit habere Dei dona; quæ, & si maxima sint, euanescere solent in illo, in quo contēnitur cultura hominum. Quod cauens ipse Paul. ad Gal. 2. ait: *Iterùm ascendi Hierosolymam, cum Barnaba, assumpto & Tito. Ascendi autem secundum reuelationem: & contuli cum illis Euangelium, quod prædico in gentibus; seorsum autem ijs, qui videbantur aliquid esse, ne fortè in vacūm currerem, aut cucurrissem.* Et quis dedignans hominum disciplinas, non vereatur currere in vacuum, quando Paulus hoc cauens, collaturus Euangelium suum, cum sapientioribus discipulis, abijt in Hierosolymitanā ciuitatem? Sanè de stultis, & euanescentibus ait Eccles. 10. *Labor stultorum affliget eos, qui nesciunt in vrbem pergere.* Vbi Chaldæus Costi explicatius: *Labor, quo in stultitia sua, excrucia tur stolidus, tantopere illum conficit, & fatigat, vt non sit edoctus planè, ad eam ciuitatem receptum habere, in qua sapientes habitant, à quibus doctrinam scisciteur.* In pernicioſam proculdubiò deueniet stultitiam, qui se in diuinis donis excellentem reputans, aliorum hominum despicit doctrinas. Id quod notans D. Greg. lib. 1. Dialog. cap. 1. inquit: *Indè fiet, vt dum se quisque, sancto spiritu impletum præsumit, discipulus hominis esse renuat, & magister erroris fiat.* Expende quàm vicina sint hæc duo: nimirùm, quòd quis despiciat hominū audire doctrinas, & quòd magister erroris fiat. Solet, mihi crede, Dominus, sic sua dona nobis impertiri, vt in illis habendis, dependeamus ab hominum magisterio, atque industria. Sic. 1. Reg. 3. *Et vocauit Dominus Samuelem. Qui respondens ait Ecce ego. Et cucurrit ad Heli, &c.* Cur vocatus à Domino finitur pergere ad Heli? Pulchrè ait D. Greg. lib. 2. Reg. cap. 3. *Vocauit ergò Deus puerum, sed voce magistro simili, vt profecto modum suæ locutionis indicaret.* Quasi non soleat Deus hominibus loqui, nisi ea, quæ referant humanum magistrum, ad illumque currere faciant.

Luc. 10. Ite, ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.

§. VI.

Hominum cultura ab illo benè tracta tur, qui mille prius bella, mille conflictus sustinuerit, propter virtutem.

DE operarijs in messem mittendis agebat Dominus, & statim, ait: *ite, ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos.* Et quid habet commune agnorum ad lupos immissio, cum missione operariorum in messem Christi? Multum per omnem modum, nàm nullus dignus operarius ad Christianā messem colendam inuenitur, nisi qui prius mille luporum incursus, mille hostium rabidissimorū prælia vicerit. Sic apud Isaiam cap. 2. *Et iudicabit gentes, & arguet populos multos, & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces.* Expende quid iubeatur illis, qui ad populos excolendos diriguntur, nimirùm, *conflabunt gladios in vomeres*, non ex alia materia vomeres fac..nt, nisi ex gladijs: & ferrū, & chalybs suppeditabant ex quibus possent vomeres conflari, cur ergò non ex ferro, non ex chalybe, sed ex gladijs iubentur vomeres effici, & ex lanceis falces? Agebatur ibi de excolendis hominibus, de segete humanarum animarum, quas ille solus perfectè excolit, qui culturæ instrumenta à conflictibus, & prælijs aduersus infensissimos hostes trahit. Quò respiciens D. Nilus in Ascet. fatur: *Tunc cæteri sunt excolendi, cùm omnes à nobis victæ sunt cupiditates, & nulli nos hostes amplius oppugnant, nec arma ad nos tuendos, sunt amplius necessaria. Quemadmodum enim ad eos, qui egregiè pro virtute decertarunt, illa pertinet ad hortatio; conflate gladios vestros in vomeres, & lanceas vestras in falces, vt ad multorum vtilitatem, animi vires, à bellica exercitatione, ad alios excolendos conuertant.* Ex conflictibus pro virtute susceptis, veniendum est ad messem animarum; quas tunc dignè excolis, cùm gladios, cùm lanceas, quibus hostiles fregisti acies, conflas in vomeres, & falces. Hæc tibi prima sit cura, nimirùm confligendi cum lupis, pugnandi cum aduersarijs virtutum, transfodiendi vitia, vt sic ex gladijs, & hastis pugnæ, vomeres efficias, quibus animarum agros excolas, proscindas. Hùc spectabat

Isai. 2.

D. Nilus.

Salomon, dum ciuilem ſapientiam ad ſubditos regendos exquirens ait Eccleſi. cap. 51. *Eccleſ. 51* *Colluctata eſt anima mea in illa*: non enim, niſi à bellica exercitatione, qua de ſuis cupiditatibus de hoſtibus egerat triumphum, auſus eſt ad populorum culturam venire. Et quis falcem accipiat pro animarum meſſe, quis aratrum populis excolendis adhibeat, qui nec vllum certamẽ iniuit, nec vel ſemel gladium ſtrinxit, lanceã contorſit aduerſus inimicos? Pulchrè Nazianz. in Apol. 1. perfectum prælatum in Paulo depingit inquiens: *Nazianz.* Quid Paulus ipſe de Paulo dicat audiamus: *Mitto labores, vigilias, vexationes infame, & ſiti, in frigore, & nuditate. Mitto perſecutiones, concilia carceres, vincula, accuſatores tribunalia, mortes in dies, atque in horas incurſantes, ſportam, lapidationes, virgarũ ictus, naufragia, pericula fluminum, pericula latronum, pericula in falſis fratribus, victuum manuum labore quæſitum, euangelium ſumptus expers, quemadmodum etiam ſpectaculum eſſet Angelis, & hominibus, medius inter homines, ac Deum conſtitutus, pro illis videlicet dimicans, huic autem peculiarem populum concilians* Expende illud, *pro illis dimicans, huic populum concilians*: nõ enim niſi ex mille pugnis, & luctis venit Paulus ad populorum culturam: nequis audeat aliter ad Dominicam meſſem proſilire.

§. VII.

Recentes Prælati ſuam infantiam habeant, qua ſub aliorum præceptis viuant.

ECcleſiæ ſuæ Principes, & prælatos cõſtituens Dominus, eos ſicut agnos eſſe iubet, ne in primo prælaturæ die plenariam ſuam poteſtatem exhibeant, ſed infantiã aliqualem, & teneritudinẽ muneris obſeruent, quam prudenter vereantur, & timeant. Sic Dauid percuſſi Abneris vindictam diſſimulat. 2. Reg. 3. aiens: *Ego autem delicatus, & vnctus rex*: hinc vt ex Hebræo habet Caiet. *Ego hodie tener, & vnctus rex*: & quidem prudentiſsime cauit arietare ſubditos, cùm agnus adhuc eſſet, hoc eſt, cùm tener, & recens in regno eſſet conſtitutus. Et quidem nunquam non pertinet ad præſtantiſsimũ Principem, quòd ſciat infantiam obſeruare muneris. Ex quo lucem capit euidentiſsimam obſcuriſsimus locus in laudem Saulis dictus 1. Reg. 13 1. Reg. 13. nimirũ: *Filius vnius anni erat Saul cùm regnare cæpiſſet, duobus autem annis regnauit ſuper Iſrael*. Quomodo duob⁹ annis regnauit tantum Saul, qui tot prælia confecit, qui tot annos potuit, vel in vno perſequendo Dauide? Non ibi intelligas durationem regni, ſed qualitatem regnandi, nimirùm, quòd præſtantiſsimus Princeps à Deo electus, in hoc ſuam oſtendit præſtantiam, quòd per duos integros annos infantiam ſui muneris obſeruaret, ſic regnãs, quaſi filius vnius anni, nihil à ſe, ſed omnia tractans, & agens ex ſententia Samuelis, qui ei erat inſtar Patris. Aiebat Caiet. *Dicitur, quòd duobus annis regnauit, ſubaudi, tanquam filius vnius anni.* Et ſanè ſatis oſtendebat præſtantiam ſuam Princeps, qui tãtam obſeruauit in munere infantiam viuens, vt filius tenellus ſub alieno placito. Huc accedit cantatiſsimi Principis Iosue facinus; is cum Principatum accipit poſt Moyſem, vbi prima dare incipit præcepta populo ſic exorditur cap. 1. *Mementote ſermonis, quem præcepit vobis Moyſes famulus Domini dicens, &c.* Quid ò bone neceſſum ad præcepta defuncti Principis recurrere? Siquidem tu Imperator es, & iudex populi à Deo electus, dic quod tu præcipis, quòd tu iubes, cur mauis aliorum præcepta monſtrare? Sapiẽter in rem noſtram ait Maſius: *Potuiſſet etiam hæc merito ſua ipſorum promiſſa, in ipſos ingerere, & eorum cõmemoratione ſola, debitii ipſos officij acriter, & duriter commone facere. Sed ille mauult amicum monitorem, quàm ſe verum Imperatorem agere: contra ſanè atq; nũc magiſtratuum pars maxima aſſolet. Nunquam enim iſti imperio ſuo abutũtur inſolentius, maioreque cum faſtu, quàm cũ primum imperare incipiunt. Nihil ille ſuperbe mandat; ſed Moſis mãdatum illis reuocat in memoriam, &c.* Caiet. Expende ſapientis gubernatoris, & ſtulti diſcrimen patens: qui ſapiens eſt, ſpirituq; Dei agitur, nouit muneris obſeruare infantiam, nihil quod faſtum, quòd proprium cerebrũ oleat, mandans, ſed de præcedentiũ ſententia agẽs. At ſtultus in ipſo exordio, in ipſa muneris infantia nihil nõ molitur de plenitudine poteſtatis. Nõ latuit hæc ſtultitia Petrum Damianum qui lib. 6. epiſt. 7. ait: *Vnam autem in iſtis nouellis Abbatibus video, quod vehementer admiror. Qui enim per decem annos, vel eo amplius ſub alterius regimine conſtitutus nunquam ad hanc potuit peruenire ſcientiã, vt perfectè monachus videretur: nunc ipſo die, quo in prælatione conſtituitur, ita præſidentis induit ſpeciem, ita dominantis exprimit maieſtatem, vt non nuper electum, ſed natum dicas Abbatem. Fit repente ſeuerus in vultu, imperioſus in voce, ad corripiendum acer, ad indicandum promptus. Ipſe ſi offenderit, iã omnino ſatisfactionis ignarus, &c.* Pet. Dam. Multa proſequitur vir ſanctiſsimus, & prudẽtiſsimus notans ſtultitiam eorum, qui nullam

in

in prælationis munere infantiam norunt, & agni cum ſint, intempeſtiua arietum exhibent cornua.

§. VIII.

Dei nutum ſequenti nihil non facile eſt, & præuium.

QVàm durum, & aſperum eſt paruis agniculis, quòd inter lupos mittantur? Sed tanta hæc durities rectè emollitur illis Ieſu verbis. *Ecce ego mitto vos,* vbi enim Dei nutum ſequantur agni, duriſsima quæq; fiẽt illis facilia, & ſuauia. Quò reſpiciẽs Pſal. 28. ait: *Vox Domini præparantis ceruos, & reuelabit condenſa*: ex quo enim vox Domini ceruorũ dirigit greſſus, nulla condenſa nõ patent, & prorſus reuelãtur. Proquo Gillib. Abb. ſer. 14. in Cant. ait: *Vox Domini eſt vtiq;, quæ ceruos huiuſmodi præparat, quæ reuelat condenſa. Nàm ſiqua condenſa ſunt, & crebris ſcandalorum, quaſi ſpinarum aculeis obſita: illis condenſa non ſunt, quorũ Dominus perficit pedes quaſi ceruorum, qui in nullo iniuriarũ obice tardari poſſunt.* Et quæ ſpinarum condenſa tardabunt greſſus eius, qui à Deo dirigitur? Fęlices vos omnes, qui in vijs veſtris Deum habetis ductorem, directorem; neſcit enim Deus viam creaturæ ſuæ dirigere, quin ſimul, & difficultates tollat, & faciat praua in directa, & aſpera in vias planas. Hinc Dei ſpiritus aiebat Cant. 3. Cant. 3. *Adiuro vos filiæ Hieruſalẽ per capreas, ceruoſque camporum ne ſuſcitetis, nec euigilare faciatis dilectam, &c.* Expende illud *ceruoſque camporum*: quippè cerui non camporum, ſed præruptorum mõtium dici debuiſſent. Prærupta montium, inacceſſa rupium habent in ſe ceruos commorantes; campus autem, aut nunquam habet cerũum, aut ſolum in tranſitu. Cur ergò vocauit ceruos camporum, & non potius montiũ? Agebat de ceruis, quorum greſſus vox Domini dirigebat, quibus etiam prærupta montium, & rupium præcipitia in præuios, & ſuauiſsimos cãpos vertebantur. Ad hæc Gillibert. Abb. ſer. 14. in Cant. *Ceruos camporum dicit, quòd illis qualibet aſpera, & ardua qualibet plana ſunt, & pernia, & in offenſis expoſita curſibus quaſi planioris æquora campi.* Nihil difficile, & durũ manet, quòd non molle, & facile reddatur; is, quorum greſſus Dominus dirigit. Prærupta mõtium pro paradiſis ſunt, lupi ipſi rabidiſsimi pro ouibus ſunt coram agnellis à Chriſto directis in viam. Quò reſpiciens Iſaias cap. 11. ait: *Habitabit lupus cùm agno, & pardus, cùm hædo accubabit, vitulus, & leo, & vrſus, & ouis ſimul morabuntur, & puer paruulus minabit eos.* Maximum equidem eſt, quòd lupus quaſi manſueta ouis cùm agno ſit, & vndè agnus ſic ſibi factam ouẽ inuenit ex lupo? Ait textus: *Puer paruulus minabit eos*, vbi paruulus ille datus nobis, & magnus hominum paſtor Ieſus agnellos ſuos direxit in viã, omnia illis facilia redduntur, & lupi fiunt oues manſuetiſsimæ. Chryſoſt. hom. in Pentechoſt. ait: *Quis vnquam paſtor oues mittit in medio luporum? Sed magis ſi viderit lupos, congregat oues. At verò Chriſtus è contrario fecit. Oues ad lupos direxit, & vulneratæ à beſtijs non ſunt, ſed magis lupi ad ouium manſuetudinem ſunt conuerſi.* Hoc vnum cura homo, vt agnus Chriſti ſis, ab illoque dirigaris in viam, & nihil amplius timeas, tutiſsimus ibis, flamma non nocebit tibi, neq; malum contriſtabit te. Dum Dominus gregem populi ſui deduceret, vocatus fuit Balaam maleficus, qui malediceret populo Dei, ſed prudenter ipſe reſpondit Num. 23. *Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus?* Quæ verba tractans Niſſenus de victa Moyſi, ait: *Ad maledicendũ vocatus Balaam clamat. Quomodo maledicam, cui nõ maledixit Dominus? Id eſt, quomodo maledicã, qui nullam materiam maledicendi præbuit? Cuius inuulnerabilis vita eſt, quia Dei ſcuto protegitur.* Et quidem ſub protectione Dei gradienti nequit officere vlla maledictio. Vide ſuprà cap. 6. §. 4.

Pſal. 28.

Gill. Abb.

Cant. 3.

Gillib.

Iſai. 11.

Chryſoſt.

Num. 23.

§. IX.

Manſuetudo innocens ſecura etiam inter hoſtiles incurſus.

AGnorum agmen Dominus conſtituit, & eos imperterritos in mediũ luporũ proſilire iubet; ad lupos mittis Domine agnellos tuos? Si agni iuerint, quam primũ luporum prẽda fient. Abſit, imò nunquam homo ſecurior inter lupos etiam rabidiſsimos, quàm vbi in ſe prætenderit agninam manſuetudinẽ. Similiter aiebat Dominus Matth. 10. *Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum.* Cur non magis ad lupos canes mittis, quàm oues? Nulla, mihi crede, inuẽta eſt aduerſus furentes homines, vis, quàm ouium manſuetudo. Aiebat Chryſoſt. hom. 34. in Matth. *Inexpugnabilem virtutem ſuam oſtendens, quamuis aduerſus lupos eſſent oues: omnem tamen manſuetudinem eos habere iubet. Erubeſcant igitur, qui quaſi lupi aduerſarios ſuos perſequuntur, cùm videant innumeros lupos ab ouibus*

Matth. 10

Chryſoſt.

vinci pauciſſimis. Et certè quouſque ſumus omes, facile hoſtes vincimus. Hanc vnam induat mãſuetudinẽ homo, & per medios furentes lupos, furentes hoſtes, euadet ſecurus. In tantũ ſecurus eſt homo, inter hoſtiles furias, hoſtiles calumnias, in quantũ non deficit ab ouiũ manſuetudine. Quis Saule ferocior, & rabidior aduerſus Dauidem? Is multo, & armato milite, Dauidem perſequitur, & dum inter perſequendum, nocte dormit. 1. Reg. 26. per medium exercitus eius, audet intrare Dauid, & peruenit vſque ad regis lectulum: *Tulit igitur Dauid haſtam, & ſcyphum, qui erat ad caput Saul, & abierunt: & non erat quiſquã, qui videret, & intelligeret, & euigilaret, ſed omnes dormiebãt, quia ſopor Domini irruerat ſuper eos.* Sanè nouum hoc, & penè inauditum, quòd in tanti ducis exercitu, nullus vigilet, quando omnium exercituum notiſsimæ ſunt vigiliæ. Sed vndè Dauid audet, hoſtium vigilias non timere? Vndè audet parui ducere hoſtes, & inter illos eſſe adeò ſecurè? Ibat bonus Dauid, totus factus agnus, totus manſuetus, totus etiam in hoſtes benignus, neminem percuſſurus, indè merito, inter hoſtes agit ſecurus. Pulchrè hoc meditatus Caiet. ait: *Vide aſsiſtentiam diuinã benignitati Dauidis.* Vbi Dauid ſic benignè, ſic maſuetè agit cum hoſte, vt nullum, cùm poſſet, ei malum inferat, eam Dei ſibi aſsiſtentiam acquirit, qua nullum hoſtem ipſe timeat, ſed per medios inimicorum cuneos, trãſeat ſecurus. Cũ Hieruſalẽ à Nehemia reædificabatur, ſic erãt inter hoſtes, ædificatores, vt cogerentur armati, & ſtrictis gladijs ædificare, ait enim. 2. Eſdr. 4. Eſdr. 4. *Vna manu ſua faciebat opus, & altera tenebat gladium. Ædificantium enim vnuſquiſque, gladio erat accinctus.* Hoc dicitur ibi: ſed & Pſal. 95. cùm pro hoc opere caneretur, eſt eius titulus: *Quãdo domus ædificabatur poſt captiuitatem:* quo titulo præfixo, incipit Pſal. *Cantate Domino canticum nouum, &c.* Cõponẽ modo Nehemiam, & Pſalmiſtam: vterq; de eodem domus Dei agit ædificio, vterque ad ædificatores hoſtibus cinctos loquitur, ſed ille iubet, quòd gladios ſtringant, hic, quòd canticum nouum cantent. Cur non magis, & hic petit gladios? cur ſolo nouo cantico contentus eſt, vt ædificiũ ſtare poſſet ſecurum, medijs hoſtilibus furijs? Cur nõ magis ſentit hoſtes, & aduerſus illos ſe munit? Sanè cãticum nouum, præceptum nouũ de manſuetudine, & charitate in hoſtes, eſt, quam qui habet, hoſtes non timet, ſed ſecuriſsima conſtruit ædificia. Acutè ad hæc D. Auguſt. Aug. *Si canticum nouum cantat omnis terra, ſic ædificatur, cùm cantat. Ipſum cantare, ædificare eſt; ſed ſi non vetus cantet. Vetus cantat cupiditas carnis, nouum cantat charitas Dei. Audi, quid canticum nouum eſt: dicit Dominus, mandatum nouum do vobis, vt vos inuicem diligatis.* Fœlix, qui ſic erga proximos affectus eſt, vt nulli noceat, nec iniuriãti, ſed benignus erga omnes ſit; qui talis eſt, non eget ferro, vt ſecurus euadat, ſed vel cantando, ęterna, & inexpugnabilia ſibi palatia ædificabit.

§. X.

Non tam flumina Rhetorum, quàm vel placidus, viuiduſquè boni operarij balatus, proficit in area Chriſtiana.

MIraris ad Chriſtianã meſſem non mitti alios, quàm agnos: cùm enim peti iubet Dominus operarios, ad meſſem ſuam, ſtatim ſubdit; *Ite, ecce ego mitto vos, ſicut agnos.* Agnos ad meſſem metendam ire iubes, cur non potiùs Orpheos paras, qui dulci modulamine totas ſyluas, & integras areas trahãt? Dicebat illa apud Virgil. ſua efficaciſsima carmina exaltans. *Atq; ſatas alio poſſum transmittere meſſes.* Num quid poterit hæc exilis agnelli balatus? Equidem ad meſſem Chriſtianam non ſic ſapientium carmina, non ſic Orpheorum modulamina, nõ ſic Rhetorum flumina balent, vt vel valatus boni operarij. Rem pulchra cõparatione conficit Nazian. orat. de Plaga grandinis fatus: *Imber enim rapidus, nequaquam placido eſt vtilior. Ille enim cùm impetuoſè fertur, rura trahit, agricolámque lucro plectit capitali. Hic verò leniter effuſus, & ad inferiora delapſus, terram facunditate replet, arantemque à labore liberat, atq; ſpicam ad fructum ducit maturum. Ita & in ſermonibus abũdantior, nequaquam ſapientior eſt vtilior. Ille enim aliquantulum fortaſsis delectatis euaneſcit, pariterque cum aere percuſſo diſſoluitur, nihil vltra hoc cõferens, ſed auditum auidum, facundia, tanquã incantamento, demulcet: qui verò in mẽtem penetrat, repletur ſpiritu, & generatione videtur longior, multumq; fructum, in paucis producit ſyllabis.* Multa linguę volubilitas, dicẽdi celeritas, rura trahit, rapit ſyluas, ſed ſterilem, & abſque fructu reddit aream Chriſti. Placidus autẽ ſermo virtuoſi operarij omnia fœcũdat, omnia fructibus ditat. Proquo aiebat Paul. i. ad Corinth. 2. *Sermo meus, & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapiẽtiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis:* hoc eſt, in eo, quòd oſtendebat ſe habere ſpiritum Sanctum, religioſè vtendo, vt innuit

Nazian.

1. Cor. 2.

D. Anſel. quaſi potentior ſit, vel ſyllaba à religioſo operatio producta, ad metẽdas Chriſtianas meſſes, quàm vniuerſa ſapientũ carmina, & Rhetorum flumina. Hæc enim vt impetuoſa, ſic minus fœcunda: ſatiauit quõdam Dominus ingentem hominum multitudinem quinque ſolis panibus, & duobus piſcibus: & poſt prandium iubet colligi ſuperabundantes reliquias. Quid tunc? Ait
Ioan. 6. Ioan. 6. *Collegerunt ergò, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordaceis, quæ ſuperfuerunt.* Ex panibus ſolis dicuntur fragmenta ſuperfluxiſſe, cur nõ
Cle. Alex. & ex piſcibus? Sapienter Clemens Alex. Strom. lib. 7. ait: *Quæ autem per vndas gentiles gignitur, & fertur, Græcã Philoſophiam piſces ſignificabant, ad profuſam vitæ conuerſationem dati ijs, qui humi iacebant, qui non ita quidem dabant augmentum, vt fragmenta panum.* Nunquã, michi crede, linguæ torrentes fœcunditatem afferunt aruis Chriſtianis, ille magis ſermo proficuus eſt, qui inſtar buccellarum panis frangitur, vt cœleſtem alimoniam poſsit communicare.

§. XI.

Quiſquis Deum habet ſuorum prouentuum authorem, nil requirat amplius.

EXpende vnicum fortunatiſsimi itineris auſpicium à Deo ſuis agnellis datum: quippè ait: *Ite, ecce ego mitto vos*; ſolent Aſtrologi aſtra ſpectare, vt fortunas incepti itineris, ſiue operis perquirant, & præſagiant. At agni Chriſtiani certius habent præſagiũ, dum ſpectent vnum Deum ſui itineris authorem, & cauſam. Hoc vno conſiderato, quòd ſub Deo mittente abeant, nulla amplius ſolicitudine, de fœlici euentu teneantur. Cùm parente Abrahamo pergebat Iſaac ferens ſacrificij inſtrumẽta, & ignem, & ligna. & cum neſciuiſſet, qualis erat victima ſacrificanda, à patre ſciſcitatur, cui pater reſ-
Gen. 22. pondit ſtatim Gen. 22. *Deus prouidebit ſibi victimam holocauſti fili mi.* Quid tũc Iſaac? Nec verbum amplius fecit, nec amplius interrogauit. Et cur non amplius interrogauit? D.
Chryſoſt. Chryſoſt. hom. 3. in 2. Ad Corinth. ait: *Simul atq; audiuit Deum, nihil poſtea locutus eſt, nec amplius erat curioſus.* Nil iam timuit mali, vbi nouit Deum authorem ſacrificij, ſed
Ad Col 3. tota poſita ſolitudine, omnia fœlicia, & proſpera ſperauit. Hinc clamabat Paul. ad Coloſ. 3. *Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt, ſapite; non quæ ſuper terram.* Cur non quærenda, quę ſunt ſuper terram? Nonne & ſuper terram ſunt omnia cœleſtia, & ſuperna? Cur ergò vetamur quærere, quæ ſunt ſuper terram, quando ſimul inuitamur ad quærẽda ſuperna? Sed notanter, quæ ſuperna ſint quærenda, & ſpectanda innuens, ait: *Quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt*: ſunt & iurſum aſtra, & ſigna cœleſtia, ſed qui vera auſpicia quærit fœlicitatis ſuæ, credat Paulo, & non aſtra, non ſigna cœleſtia conſulat, ſed his dimiſsis, vnum Chriſti ſignum requirat, ſub quo nihil non firmum, & ſtabile habebit. Ad hæc ait
D. Paulin. D. Paulinus epiſt. 4. *Omnia, vt Eccleſiaſtes ait, ſub ſole vanitas. Proindè ſuper ſolem veritas. Ita & qui in veritate conſiſtunt, & ſi intra mundum viuant habitatione corporea, tamen ſupra mundum ſunt cõuerſatione cœleſti: & aſtrorum choros, vel cœlorum polos euolantes; ſpiritu ſcandũt, & ſuperuadunt, celſioreſq; elementis agunt: nõ ſubditi rebus, & vſibus elementorum, ſed affixa in Chriſto vita ſuperiores mundo fiunt.* Itaq, qui veram ſibi præſagire cupit fœlicitatem, non ad aſtra, non ad cęli ſigna ſpectet, non enim veritas ſub ſole, ſed omnia elementa mundi tranſuolet, & ſuper omnia poſitum Chriſtũ proſpectet, cui ſolli inhęreat, ex quo ſuperior manebit rebus mundi triſtioribus. Quid timeat, qui vnum Chriſtum ductorem nãciſcitur? Sanè Paulus Act. 9. decidẽs in via vnũ Ieſum in cœlis ſpectauit; non aſtra, non ſolem, non ſigna vlla, ſed ſolum Ieſum ſpectat; & quid indè? ipſe ait. 2. ad Corinth. 12. *Scio*
2. Cor. 12 *huiuſcemodi hominem, quoniam raptus eſt in paradiſum.* Rapi homines ab aſtris initantibus fabulantur Aſtrologi, ſed hoc verũ eſt, quòd qui vnicum authorem vię ſuę ſpectat Ieſum rapietur in paradiſum. Pro quo eleganter,
D. Bern. & Theologice D. Ber. ait ſer. 2. in conuerſ. Paul. inquiens: *Alij rapiuntur, ſicut Apoſtolus eſt ad tertium cœlum. Qui in profundiſsima Dei miſericordia, quaſi quodammodo ſepulta iam ſui arbitrij poteſtate in diuitias gloriæ in ſpiritu ardoris rapiuntur. Beatus qui vbique te ducem habent Domine Ieſu.* Equidem, qui tantum ducem habet, quem in vijs ſuis ſpectet, nempè Ieſum, nunquam non rapietur, in proſpera, & fœlicia. Huc reuoca dicta ſupra lib. 2. cap. 8. §. 7.

*

Luc. 10. Nolite portare ſacculum, neque peram, neque calceamenta, & neminem per viam ſalutaueritis.

§. XII.

Paupertas Chriſtiana in miniſtris Euangelicis potentiſsima ad trahendas animas.

EXpende quam nudet Dominus operarios meſsis ſuæ, ſine ſacculo, ſine pera, ſine calceamẽtis iubet eſſe eos, quos ad animarum meſſem mittit; ſcit enim potentiſſimam eſſe ad trahendas animas paupertatẽ in Euangelicis miniſtris. Quis non miretur primas illas animarum capturas à Petro factãs? Primum Petrus concionatur ad Populum Act. 2. & ait textus: *Qui ergò recepcrunt ſermonem eius, baptizati ſunt, & appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia:* & rurſus cap. 4. ait: *Multi autem eorum, qui audierant verbum, crediderunt: & factus eſt numerus virorum quinque millia.* Res equidem erat magni miraculi, quòd ad Apoſtolorum vocẽ tot hominum millia raperentur; & vndè tanta efficacia vocis ad trahendum manabat? Quò ineſcati tot homines ad Euãgelica retia trahebantur? Sanè ibi cap. 4. de primis illis operarijs hoc dicitur ſingulare: *nec quiſquam eorũ, quæ poſſidebat aliquid ſuum eſſe dicebat.* Vigebat in illis perfecta rerum omnium abdicatio, perfecta diuitiarum renuntiatio, perfecta paupertas, quæ inſtar raſtri omnia ad ſe trahebat corda humana, dulci paupertatis ſucco inæſcata. Eleganter ait D. Chryſoſt. hom. in dictum Apoſtoli: oportet, & hæreſes eſſe: ex 1. ad Corinth. 2. *Quàm primum Apoſtoli verbum pietatis ſeminare cœperunt, annumerati ſunt eis ſtatim tria millia, & iterum quinque millia. Et quis tantæ concordiæ author? Quòd nam animarum illud philtrum? Opũ contemptus. Nullus enim eorũ ſuum aliquid eſſe dicebat.* Et quidem opum abnegatio philtrum eſt, hoc eſt, amatorius illex, quo animæ à Chriſti miniſtris trahuntur. Vis adhuc noſſe quàm efficax philtrum ſit in Chriſtiana paupertate ad trahenda hominum corda Accipè eundem Chryſoſtomum hom. 7. in 1. ad Corinth. fantem. *Tunc igitur nemo quicquam proprium ſibi vendicabat, ſed omnia erant communia. Et pro ſingulorum neceſsitate ſua cuique pars conferebatur, & vitam viuebant Angelorum. Quòd ſi in præſentia fieret, vniuerſum ſanè orbem, & ſine ſignis conuerteremus.* Potentiſsima equidem eſt paupertas Chriſtiana, vt hominũ corda capiat, & trahat: licet enim hominibus multo fuerit horrori paupertas, adeò, vt vel pauperum vicinitas fugiatur: at dum verus Chriſti pauper apparet, dũ opũ, diuitiarumque verus contemptor in publico exſurgit, poſt illum totus mũdus abijt, ab eiuſq; ore pendent vniuerſi mundiales. Quis ignoret Eliſæi poteſtatem circa Principes, circa populares? Quis Elię incredibilẽ magnitudinem animi neſciat, qua etiam tyrãnos ad ſua trahebat placita? Quis Pauli, quis innumerabilium aliorum hominum ſimilem virtutem in trahẽdis cordibus humanis? Videre erat ab illorum ore pẽdere reges, & tyrannos: ad illos cateruatim confugere populos, ab illorumque ſententia ſtare. Quòd ſi quæras radicẽ tantæ, & poteſtatis, & authoritatis apud homines: pulchrè ait D. Nilus in Aſcet. *Hæc illi geſſerunt, cum neglecto corpore, corporiſq; neceſsitatibus, ſolo ſe animo viuere indicarent. Ideò erant omnibus ſuperiores, quia nulla re indigebant.* Quò à temporalibus nudiores, eò ſpectabiliores, eò potentiores ad capiendas animas. Meritò enim dicebat ille rex Gen. 13. ad Abraham: *Da mihi animas, cætera tolle tibi:* tunc aptiorem ſe credens ad capiendas animas, cùm cæteris renunciaſſet bonis mũdi. Ex quo ait Paul. 2. ad Corinth. 6. *Sicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes.* Expende illud *omnia poſſidentes*; quibus verbis nihil excipit ab Apoſtolorum poteſtate, ſed illam comparat cuiuis ali poteſtati omnium dominandi. Notiſsimum eſt illud vulgò iactatum, nimirũ: *Pecuniæ omnia obediunt*: adeò magnus eſt pecuniæ dominatus, vt ei vniuerſa ſenſibilia, & inſenſibilia, imò & rationalia ſubdantur. Huic ergò latiſsimo, & potẽtiſsimo pecuniæ dominatui alium, & præſtantiorem, & glorioſiorem oppoſuit Paulus hominis Chriſtiani dominatũ. Et qualis dominatus ſuper omnia pecuniæ æquabitur? Solus paupertatis Chriſtianæ dominatus; quia enim Apoſtoli paupertatem ſequebantur, omnia ſibi ſubdita, & ſubiecta ſpectabãt. Ad hæc D. Anſel. ibi: *Quia nihil propriũ carnaliter habemus, etiam omnia poſſidemus, ideſt, non ſolum pecunias, ſed etiam ipſos pecuniarum dominos, qui ſe nobis tradunt, & res ſuas ad pedes noſtros ponunt.* Quis non obedit Chriſti pauperi? Huic & animę, & omnia bona ſubſtrantur. Huc referant illud Iſaiæ. 26. *Incurrauit habitantes in excelſo*, vel iuxta Septuag. *deduxit habitantes in excelſo, ciuitatem ſublimẽ humilianit: humiliauit eam vſque ad terram, detrahet*

Actor. 2.

Chryſoſt.

Chryſoſt.

Gen. 13.

2. *Cor.* 6.

D. Anſel.

Iſai. 26.

trahet eam vſque ad pulverem. Conculcauit eam pes pedes pauperis, greſſus egenorum. Sic ſublimia quæque mundi adducentur ad pedes Chriſti pauperum. Potentiſsima ſiquidem eſt ad capiendum paupertas Chriſtiana.

§. XIII.

Miniſterium veritatis prorſus corrumpitur cupiditate bonorum temporalium.

A Veritatis Euangelicæ miniſtris nihil prius adimere curat Ieſus, quàm bonorum temporalium cupiditatem, dum & peram, & ſacculos ab illis aufert. Neſcit equidem veritas, cum ſaculis commorari: aiebat Pſal. 62. *Mendaces filij hominum in ſtateris.* In ſtatera intelligendum eſt totum temporalium bonorum negotium; cui vt appropriant filij hominum, nulla manet in eis veritas. Quid ſingularius innuit Theodotion legens: *Mendaces filij hominum, vt momentum ſtateræ.* Papæ momentum ſtateræ pro ſumma iuſtitiæ, & fidelitatis forma ſolet conſtitui; quomodo falſitatis, & mēdacij modo accuſatur, vt homines in mentiendo, & fallēdo dicantur ſimilesilli? Si ſecundum ſe conſideretur momentū ſtateræ fideliſsimus eſt, verùm qua parte appendentes vilances habet ad merces recipiendas, nil firmum, nec ſecurum habet, ſed iam huc, iam illuc inclinatur, prout iactæ merces tulerint. Huic prorſus ſimiles ſunt quicumq́, homines lucris temporalibus inhiant, temporalia bona captant; nihil ij conſtans referent, ſed prout lucra poſtulauerint, iam hoc, iam illud dicent. Id quod in præſenti notat Theodor. inquiens: *Mēdaces filij hominum momento ſtateræ ſimiles, quæ modo deorſum vergit, modo autem ſurſum fertur, & nihil firmum, ac permanēs habet.* Habent hoc de ſtateræ ſimilitudine homines bonorum temporaliū auidi, quòd totum referēt, quòd exhibita bona tulerint, licet contrarijs agantur, & neceſſum ſit iam hoc, iam illud dicere. Apud Num. 22. Rex Moabita miſit nuntios ad Balaam ariolum, à quo peterent, quòd mala multa præſagiret, & iaceret in exercitum Iſraelitam. Dicit autem de nuntijs his: *Perrexeruntq́ ſeniores Moab, & maiores natu Madian habentes diuinationis pretium in manibus ſuis.* Verbum illud *pretium* non inuenitur in lectione Septuagintæ, ſed ſolum aiunt: *Et abijt ſenatus Moab, & ſenatus Madian, & diuinationes in manibus eorum.* Quę verba multam quæſtionem fecerunt D Auguſtino lib. 4. quæſt. 77 quid enim fieri poteſt, quod dicantur diuinationes ferri in manibus nuntiorum? Ibant nuntij precaturi Balaamū, vt diuinaret malà Iſraeli, quomodo ergò dicūtur ipſi ferre in manibus diuinationes? Ferebant ipſi munera, ferebant in manibus aurum, argentum vè, quibus diuinum munerarent; quæ meritò dicuntur ipſiſsimæ diuinationes, in ore enim auariſsimi hominis, ad temporalia bona inhiantis, nihil aliud ſonat, quā quod aurum poſtulat. Quàm aurum, muneravè inclinant ibi & diuinatio, & conſilium, & verba inclinent hominis. Huc reſpiciūt D. Ber. verba data lib. 4. de Conſid. *Magna abuſio: ad manus omnes reſpiciunt: Omne negotium illæ agunt.* Itaque in homine lucra ſectante, non lingua, ſed manus verba dant, imò verba flectunt, quocumque aurum grauitat. Vt dicat Exod. 23. *Nec accipias munera, quæ excæcant etiam prudentes, & ſubuertunt verba iuſtorum.* Quid eſt ſubuertunt verba? Omnem veritatem corrūpunt: ait enim ibi Lyppom. *Quia prius pro veritate, & iuſtitia loquentes, repente mutatos, contraria, & ſentientes, & loquentes efficiunt.* Fieri vix poteſt, vt veritas cum lucri cupiditate ſimul conſiſtat. Huc refero dicta lib. 6. cap. 2. §. 8. in fine, & alibi.

Pſal. 62.

Theodor.

Num. 22.

Bernar.

Exod. 23.

Luc. 10. In quamcumquè domū intraueritis: primum dicite, Pax huic domui. Etſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra; ſin autem ad vos reuertetur.

§. XIIII.

In quo temporalis lucri cupiditas eſt, pax eſſe non poteſt.

EXpēde quàm nudet Dominus omni lucri temporalis cupiditate eos, quos iubet annuntiare pacē. Sine ſacculo, ſine pera, ſine calceamentis, ſine vlla ſolicitudine tēporali facit ſuos miniſtros Dominus: Quid tunc? *In quamcumquè domum intraueritis: primum dicite, Pax huic domui.* Sic ad pacē in domibus ſtabiliendam iubes miniſtros eius eſſe omni temporali affectu vacuos? Quid ſi peram haberent, ſi ſacculum, ſi lucri temporalis amorem retinent, non poſsint pacem etiam domibus importare? Minimè; quin potius

potius vbi lucrum tẽporale reſpicitur, nihil prius eſt, quàm domus perturbatio. Aiebat
D.Paul. D.Paul. ad Tit. cap. 1. de cauendis miniſtris. *Qui vniuerſas domos ſubuertunt docentes, quæ nõ oportet, turpis lucri gratia.* Vbi lucri affectus intercedit, temporaliaque bona ſpectantur, nequit pax manere, nec vnitas. Proponite vobis ob oculos Abrahamum Lothumque viuentes ſimul, ſtrictiſsimaq; charitate cõiũctos, quàm coniunctionem minimè diù potuerunt cuſtodire. Et cur diù non cuſtodiũt
Gen. 13. coniunctionem viri pijſsimi? Ait Gen. 13. *Nec poterat eos capere terra, vt habitarent ſimul: erat quippè ſubſtantia eorum multa, & nequibãt habitare communiter. Vndè facta eſt rixa, inter paſtores gregum Abraham, & Loth.* Erat viris ſanctiſsimis licet rationalis, & ordinata, tamen erat ſolicitudo de temporali augmẽto: nec potuit hæc ſolicitudo licet ordinata, licet in ſanctis viris, non diuidere domum, nõ pati, & iurgia, & diſſenſiones, & diſcordias multas. His adde duas integras tribus Rubẽ, & Gad, & dimidiam Manaſſe, quæ vbi poſſeſsionibus acquirendis impendunt curam,
Ioſue. 22. à Iacobæa domo ſcinduntur, vt dicat Ioſue. 22. *Reuerſique ſunt, & abierunt filij Ruben, & filij Gad, & dimidia tribus Manaſſes à filijs Iſrael, &c.* Nequit enim temporalis lucri cupiditas pacem, & concordiam nõ rumpere, etiam in ſanctis viris. Id quod ponderans D.
D.Nilus. Nilus in Aſcet. ait: *Ad virtutem tendentibus magno eſt impedimento rerum affectio terrenarũ, animoque, ac ſæpe etiam corpori perniciem affert. Quid duas, & dimidiam tribus extra promiſsionem manere fecit, niſi poſſeſsionum multitudo? Quid Loth ab Abraham ſeparauit, niſi multitudo ouium, quæ cum aſsiduas inter paſtores eorum diſſenſiones parceret, poſtremo diremit etiam ipſorum coniunctionem?* Fallar, ſiqua radix turbationis, diſſenſionis, & diſcordiarum efficacior inueniatur, quàm affectus lucri proprij: hic dum valet affectus tẽporalis coniunctiſſimorum euertit domos, pacem diſturbat, inquietat omnia. Accipe totam cœleſtis domus pacem perturbatam; ait enim Apocal.
Apoc. 12. 12. *Et factum eſt prælium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius præliabantur cum draconе, & draco pugnabat, & Angeli eius, &c.* Sed vndè tantæ domus pax turbari potuit? Dum temporalis cupiditas in Angeli corde radicauit, vt bona ſibi appropriet, non amplius
D. Bern. in pace conſiſtere potuit. Indè D.Ber. tract. de gradib. humil. ad Angelum rebellem loquitur: *Dum tu ſolus ſedere affectas, fratrũ concordiam, totius cœleſtis patriæ pacem, ipſius, quãtum in te eſt, quietem Trinitatis infeſtas.* Nunquam alia ſciuit parere proprij lucri temporalis amor: ſed in quocumque eſt, & diſcordias, & proditiones inuenitur germinare. De hoc plura habes lib. 15. cap. 2. §. 7. & lib. 14. cap. 23. §. 13. & cap. 18. §. 10.

§. XV.

Hoc Chriſtiani ouilis inſigne præclariſsimum, quòd nec inter bella, & diſſenſiones pacem amittat.

SI non fuerit in domo filius pacis, nõ ideò prorſus eliminata pax manebit, ſed ad Chriſti Domini reuertetur miniſtros, vt ipſi pacem habeant etiam inter diſsidia. Ecce tibi inſigne Chriſtiani ouilis, quòd nunquam pacem amittet, etiam agentes cum illis, qui minimè ſunt animi pacifici. Sic de ſuo populo aiebat Nazianzen. orat. 12. *Sic namque ſe res habebat, vt cum alij alio quodam ornamento, vel maiori, vel minori præditi ſint, noſtri ouilis hoc maximè proprium eſſet, quòd minime infringi poſſet, atque ab omni ſeditione abhorreret; ita vt per ſæpè Arca Noe vocari ſimus.* Expẽde quã pulchrè ouile Chriſtianum Arca Noe dicebatur, vt quod inexpugnabili pace inſigniebatur, adeo vt nihil ad pacem pertinens à ſe cõſentiret ſeparari. Quippè Arca Noe prẽterquã quod in ſe ferociſsima animalia cõſtricta haberet vinculo pacis, manſuetiſsimũ animal, nimirùm columbam dimittit, quæ videret pacem inter cœlum, & terrã firmatam. Quid tunc? Ait Gen. 8. *Quæ cum non in-* *Gen. 8.*
ueniſſet, vbi requieſceret pes eius, reuerſa eſt adeũ in arcam. Adhuc vindictæ rigor viſebatur in terra: nondum pacis arbor tẽdebat brachia, in quibus poſſet columba immorari, ideò ad ſuam arcam reuertitur; non poterat enim arca carere manſuetiſsimo animanti, nulla pace in terra firmata. Habet hoc etiam proprium ſtẽma ouile Chriſtianum, quòd Noe aſsimiletur arcę in retinẽda pace medijs etiã deſidiorum tempeſtatibus. Vapulabat hinc indè arca contrarijs fluctibus, omnia terrena plena erãt mortibus; inter hæc arca emittit columbam, quæ non habens vbi requieſcat, reuertitur ad propriũ nidum. Sic Chriſtianus inter diſsidia conſtitutus emittat columbam ſuam, loquatur verba pacifica, verba plena manſuetudinis, habeat ſemper pacem, quamuis aduerſariæ vniuerſæ poteſtates furant. Huc ſpectat Dauid Pſal. 119. *Cùm* *Pſal. 119.*
his, qui oderant pacem, erã pacificus, cùm loquebar illis, impugnabant me gratis. Pacem habebat, & vnitatem ſeruabat, etiam cum his, qui

oderant

oderant pacem. Quis hoc probet? Nonne ſatius eſſet ſeditioſos omnes ablegare, diſſidētes prorſus reijcere? Abſit, imò nihil magis Chriſtianum, & Catholicum, quàm inter diſsidia pacis, & vnitatis vexillum leuare. Do D. Aug. ad hæc fantem: *Qui ſunt, qui oderunt pacem? Qui conſcindũt vnitatem. Si enim pacem non odiſſent, in vnitate manſiſſent. Sed videlicet propterea ſe ſeparauerunt, vt iuſti eſſent, vt nõ haberent mixtos iniuſtos.* Quibus habes ex vna parte homines pacificos etiam inter diſsidia, ex alia parte habes oſores pacis, qui ſeſe ſcindunt ab alijs, ſed ideò ſe ſcindunt, & ſeparãt, vt iuſti ſint, vt iniuſtos caueant. Vter horum magis Chriſtianum agit, qui pacificus eſt etia cum ijs, qui oderunt pacem, an qui oſor eſt pacis, & vnitatis, vt iuſtitiam valeat ſeruare? Item definit ibi Auguſt. aiens: *Catholica dicit, Non eſt dimittẽda vnitas, non eſt præcidenda Eccleſia Dei, Iudicauit Dominus de malis, & bonis poſteà. Si nunc mali à bonis ſeparari non poſſunt, ferendi ſunt ad tempus. Hæc vox Catholica eſt. Illorum autem vox, qualis eſt, non intelligentiũ, neq; quæ loquuntur, neq; de quibus affirmant? Ne tangas immundum: & qui tetigerit immundum inquinabitur. Separemus nos, ne commiſceamur malis. Et nos illis, Amate pacem, diligite vnitatem. Neſcitis à quàm multis bonis ſeparemini, dũ quaſi malis calumniamini. Furiunt, ſæuiũt, quãdo iſta dicimus, nàm quærũt, & mortificare nos. Apparuerunt ſæpè impetus eorũ, apparuerunt inſidiæ. Cùm ergò inter inſidias eorum viuimus, & quibus dicimus; amate pacem, aduerſantur nobis, nonne vox iſta noſtra eſt, cum his, qui oderũt pacem eram pacificus?* Pulchrè ſanctiſsimus doctor Catholicas voces deſignauit, quæ nunquam non ſonant pacem, vt ſemper ſuſpectę ſint voces ſciſsionem, & ſeparationem meditantes licet prætextu maioris acquirẽdę ſanctitatis. Ergò ex Auguſt. habent Chriſtiani vndè Catholicas voces diſtinguant ab alijs: quæ clamat; ſeparemus nos, excludamus à noſtro cætu immundos, ne contaminemur, hæc vox apud Auguſtinũ nõ eſt vox Catholicorum; ſed eſt vox non intelligẽtium, neq; quæ locuntur, neq; de quibus affirmant, cũ neſcientes bonos, & probatos excludãt, quibus vt malis calumniantur. At vox illorum, qui inter calumnias, inter hoſtilia tela, inter inimicorum rabies, ſciunt ſonare pacem, & vnitatem, omnimodam ſciſsionem, & ſeparationem abiurare, hæc vox eſt Catholica, & proprium ſtẽma ouilis Chriſtiani. In hoc enim Chriſti ſpiritus patet, quòd vel inter ipſa hoſtium iacula oſtendat ſe in pace inexpugnabilẽ. Vide Stephanum Actor. 7. Euãgelicam pacem Iudæis annuntiãtem, & illos duriſsimis verbis increpantẽ, dũ ait: *Duracervice, & incircũciſis cordibus, & auribus, reſiſtem per Spiritui ſancto reſtitiſtis, &c.* Hæc dum loquitur, ad mortẽ rapitur; & inter lapidũ ictus flexis genibus orat dicens: *Ne ſtatuas illis hoc peccatum.* Quis hæc non miretur? Vndè tam repentina mutatio? Cùm euangelizat, iraſcitur in aduerſarios, ditis prolequitur eos, qui reſiſtebant Spiritui ſancto, & vbi lapidari cæpit, manſuetudinis oleo totus manat. Dum loquitur ardenti zelo inflãmatur, dum feritur in oleũ mollescit, & totus, vt cera liquatur. Vndè hoc? Sanè is erat ſpiritus Chriſtianus, ſpiritus mãſuetudinis, & pacis, qui vbi plus repellitur ab hoſtibus, plus ſe prodit, & manifeſtat in ſuis manens. Aiebat D. Aug. in Pſal. 132. fatus: *Quando debuit plus iraſci Stephanus, quando lapidabatur, aut quãdo audiebatur? Ecce mitis factus eſt cum lapidaretur, & ſæuiebat, cũ audiretur. Quare ſæuiebat, cum audiretur? Quia mutare volebat eos, à quibus audiebatur. Venientibus in ſe lapidibus, nõ victa eſt charitas, quia vnguentum à capite veniebat in barbam, & audierat ab ipſo capite: diligite inimicos veſtros, &c.* Sanè cũ loquebatur Stephanus, volebat Euãgelicæ pacis grana terrenis Iudæorum cordibus inſeminare, pro quo ferru illi opus erat, & aſperitas, & iuſtarum irarũ flammæ, vbi autem, neq; his admittebantur ſemina pacis, ſed reijciebantur, & repellebantur; ſtatim in ipſo pacis operario ſpiritus Chriſtianus debuit manifeſtari, dum inuicta in illo, & inexpugnabilis apparuit pax, & charitas. Vt enim lux in occaſione reflexionis plus claret, ſic pax Chriſtiana vbi ab alijs reijcitur, repellitur, neceſſum eſt, vt in ſuis plus pateat. Quò reſpiciebat Pſal. 132. *Sicut vnguentum in capite, quod deſcẽdit in in barbam, barbam Aaron.* Alibi dicebat Paulus, quia *Charitas Chriſti diffuſa eſt in cordibus noſtris*, & Pſal. 44. de ipſa gratię vnctione dicebat, quod *diffuſa eſt in labijs.* Hic autem nõ corda meminit, non labia, ſed barbam, quaſi in nullo magis appareat Chriſtiana charitas, quàm in barba. Et cur in barba? Auguſt. ibi: *Barba ſignificat fortes, ſtrenuos, impigros, alacres. Ergò illud primum vnguentum deſcendit in illos, qui primos impetus ſæculi ſuſtinuerunt. Nam & illi, qui primum in vnum habitare cæperunt, perſecutionem paſsi ſunt. Sed quia deſcenderat vnguentum in barbam, paſsi ſunt non victi.* Apparuit charitatis vnctio deſcendens in barbam, hoc eſt, deſcendens inter ſtrenuos luctatores, qui quo plures ſæculi impetus ſuſtinebant, inter ipſa iacula, Chriſtianam pacem, & vnitatem inuictam, & inſuperabilem præſeferebant.

Auguſt. — Auguſt. — D. Aug. — Pſal. 132 — Auguſt. — Actor. 7.

Luc. 10. In eadem domo manete: edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum.

§. XVI.

Non facile dimittendus locus, in quo primi virtutum processus inceperunt.

AVdis Christi discipulos minimè permitti trãsire à domo in domum, sed in prima manere iubẽtur. Et cur in prima semper manea nt? D. Amb. ibi fatur: *Iam iam illa moralia, ne de domo ad domum quis vaga facilitate demigret: vt seruemus etiam hospitali in amare constantiam, ne coalitam amicitiæ necessitudinẽ facile resoluamus.* Hunc habeamus semper affectum erga illa, quæ in bonorum progressu nos prima exceperunt, vt ægrè, & difficulter ab illis euellamur. Quis hæc dimittit, sine dãno? Pulchrè aiebat D. Ber. epist. 273. *Vereor ego ne arbor bona faciens fructũ bonum, explantata faciat nullum. Vidimus interdum vitẽ in prima plantatione fœcundam, in secunda sterilem. Vidimus lignum bene plantatum viresc ere, transplantatum arescere.* Solet equidem situs mutatio damnosa esse, & plantis, & animabus; quare sapientius, & diuinius seruatur amor cum illis, in quibus prima adoleuerũt virtutũ conamina. Tabernaculum Dei erat apud Israelem, altareq́, in illo visebatur consumendis holocaustis, & vt pestem à populo Dominus amoueat, petit sibi erigi altare in area Areunæ Iebusæi, ait enim. 2. Reg. 24. *Cõstitue altare Domino in area Areuna Iebusæi.* Cur relicto tabernaculo, & altari ibi erecto, magis ibi Deus placuit in Iebusæi area? In hac primum Abrahami filium offerentis acceperat Dominus holocaustum, ex quo sic ad illum locum manũt affectus, vt non possit ab illo separari, sed ibi elegerit, & omnia accepta habere holocausta, & inhabitare. Ait Caietan. *In area Areuna vbi Isaac immolãdus positus est, vbi Iacob vidit scalam, cum Angelis ascendentibus, & descendentibus, vbi postea ædificatũ est templum.* Ex quo Deus descendit accepturus Abrahami victimam, in illam terræ partem, non indè diuelli potuit, sed ibi cernitur esse, & ibi habitationẽ sibi parat. Quẽ ebibit ex Deo affectum Petrus, dum videns primò in Thabor Eliam, & Moysem, cũ Iesu clamat Matth. 17. *Bonum est nos hic esse; faciamus tria tabernacula, &c.* Quibus verbis aliqualem Petri ignorantiam, sed & summam eius sapiẽtiã notat D. Ber. ad Fratres de mõte Dei fatus: *Petrus in eo quidem abreptus sibi, & nesciens, quid diceret, quia visa Dei maiestate commune bonum intra priuatum suum visus est conclusisse, in eo autẽ præsentissimus sibi, & scientissimus, quia dicere t, quia suauitate eius gustata optimũ sibi iudicauit in hoc semper esse.* Non potuit sapientissimus, & acutissimus pater non laudare in Petro affectũ, quo amaret configi loco, ex quo primum tot gloriæ sorbuerat pocula. Vt hinc discerent viri religiosi suspectã habere migrationem de domo ad dõmum, hoc est, de Ordine ad Ordinem; sed cum sciẽtissimo Petro malint semper in illo esse loco, in quo prima gloriæ vẽturæ pocula degustarunt. Meruant ij ne fortè transplãtati penitus arescãt, qui in prima plãtatione fructu diuite nobilitabantur: Sed ais te in prima plantatione magis arescere, & penè emortuum esse, quapropter amas transplantari. Abiit hoc à viro religioso; video enim ficum penè emortuã in area, non indè euelli permitti, nec trãsplantari, sed ibi magis ex coli, & adhibito stercore in fructũ tempora reseruari. Non facile deserẽda prima sunt virtutum cunabula, sed ibi diuinæ gratiæ ros spectandus, quo solent reuiuiscere etiam aridã. Propone tibi ob oculos adolescentẽ, siue puerum illum, de quo. 3. Reg. cap. 17. Is defunctus erat in gremio matris, quæ Eliã pro filio de prẽcabatur, quid tũc? Ait textus: *Tulitq́, eum Elias de sinu eius, & portauit in cœnaculum vbi ipse manebat*: & post paucã: *reuersa est anima pueri intra ipsum, & reuixit.* Mortuus erat puer, sed non ablegatus à sinu matris, quo in sinu anteà fouebatur, & etiã mortuus fouetur, indeq́; in Eliæ cœnaculum, & in vitã rapitur. Proh Deus immortalis, quã hoc verũ est! Quoties religiosus etiã mortuus spiritu, dum adhuc nõ deserit primũ suę Ordinis sinũ, sed ibi manet, in vitã excitatur! Ad hæc eleganter aiebat Gillib. Abbas ser. 16. in Cant. fatus: *Mortuus est, quivel tædij, vel desperationis mole obruitur, in quo nil est viuidæ deuotionis, feruidi spiritus: Nõ expedit ei extra materni sinus ambitũ reperiri, ne fortè non tollat illũ verus Elias in cubiculũ suum, &c.* Ego matrem æstimo illum Ordinẽ, in quo primũ virtutis lac sugitur, primò coalescimus in virtutibus, huius sinum, dum teneat, quis etiam si mortuus ibi iaceat, sæpè illum tollet Elias, tollet Iesus, & excitabit in vitã. Ab hac prima matre, vt potè à vera matre, à gladij acie eripieris, alia quęuis, quæ superuenerit, licet se matrem dicat, verè non est, & sic gladijs te diuidendum permittet.

Bern.

Ambr.

D. Bern.

2. Reg 24

Caietan.

Matth.17

3. Reg.17

Gill. Abb.

Luc.

Luc. 10. Et in quamcumq; ciuitatem intraueritis, & susceperint vos: manducate, quæ apponuntur vobis, & curate infirmos, qui in illa sunt, & dicite illis: appropinquauit in vos regnum Dei, &c.

§. XVII.

Christiano beneficentia in coniunctiores prius exercenda est.

NOn præteream mandatum à Iesu discipulis datum de beneficentiæ operibus circa infirmos exercendis; & qui infirmi iubentur nominatim curari? Infirmi illi, qui fuerint in ciuitate excipiente Christi famulos; quippè de ciuitate excipiente discipulos suos locutus Dominus, ait illis: *Curate infirmos, qui in illa sunt.* Etenim Christianissimum est in beneficentiæ operibus exhibendis, & amicioris, & coniunctioris habere rationem. *D. Greg.* Pro quo accipite D. Greg. Nazian. epist. ad Asterium, in qua illi Nicobulum commendat his verbis: *Quid iustius Deo? Et tamen cum omnium sit conditor, ac Dominus peculiarem sibi facit, ac nominat populum Israelem: nec veretur ne huius gratia iniustus nominetur. Quid itaquè mirum, si & nos, quibus omnium eorum, qui sub nostra sunt manu, ac gubernatione, cura commissa est, plus aliquanto completimur filium Nicobulum, quem & senectutis, ac morbi curam gerere agnouimus, & cui quasi fulcro, ac baculo infirmitatis nostræ incumbimus. Hunc tibi commendamus, & per te Principi: vehemẽter absurdum, ac molestum putantes, si cum alij per nos liberentur, idq; in grauissimis causis, & ij quoque, qui nũc cum primis nos grauissimè accusant, hunc ne à columnia, & violentia quidem liberare poterimus: & quem in alienis causis honorem tulimus, eodem in nostris ipsorum potiri nõ liquerit: sed idẽ ferendum nobis sit, quod oculis accidit, vt cũ alia videant, se ipsos non videant: aut quod fontibus in profundo positis vsu venit, qui cum proxima, ac cõtigua non irrigẽt procul disita irrigant.* Quid pulchrius dici potuit? Absurdum sanè, & per molestum est, quòd beneficentiæ fons disita irriget, & propinqua desinat arere. Quòd dum extraneis, imò & aduersarijs benefacere debeas, nullam, vel non potiorem rationem habeas eorum, qui obsequio tibi præcipuè deuincti sunt, tibiq́ue amicum præstant famulatum, vel aliqua sunt tibi coniuncti ratione peculiari. Quod absurdum obijciebãt Iesu propinqui eius Luc. 4. dum fantur: *Quãta audiuimus facta Capharnaum: fac & hic in patria tua*: quasi indignum meritò putarent, quod beneficientię fons relictis propinquis, ad remotos transmearet. Quod absurdum, vt euaderet Dominus, ait: *Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Non equidem apud extraneos beneficus erat Iesus quia non habebat rationem propinquorum, & coniunctorum, sed quia à propinquis non recipiebatur. Si enim propinqui Iesum reciperẽt, paratior erat prius illos beneficijs suis dotare, quàm alios. Pulchrè nam q; Glossa fatur ex his. *Nõ ergò viluerat Domini patria, qui amabat ciues, sed incredulitas eorum, hoc nõ merebatur.* Absit, quod apud tantum Dominum, si meruisset patria, si meruissent ciues, non potiorem curam inuenirẽt. Is enim est Christianæ beneficentiæ fons, qui prius propinquos rigat, & de abũdantia pergit etiam ad remotissimos. Quò circa D. Bern. epist. 273. alloquitur Eugenium Pontifi. Max. vt monesterijs propitium reddat, ex quibus ad Pontificatum iuit. *Solicitudo, quæ omnibus debetur, nullomodo ijs, quibus specialius debetur, substrahẽda est: sed properfius exhibẽda est. Charitas benigna est, dilatare se, non minorare nouit. Colligat sanè & alios, sed nobiscum.* Itàq; nunquam beneficẽtia ad alios pergat, quin prius repleat eos, qui coniunctiores sunt, arctioriq́ue obsequij titulo beneficia reposcunt.

Luc. 4. *Gloss.* *D. Bern.*

CAPVT IX.

De Arbore bona, & ædificatore supra petram.

QVID diuina fides nostris in animis causet, ostẽturus Dominus duo nobis proponit exempla, alterum petitum ab arboribus, alterum ab eo, qui ædificat super petram. Quippè arbor, quæ bona est, hoc ex sua natura habet, quòd bonos fructus producere valeat; mala autem arbor solum producit malos. Sic fidelis homo, quantum est ex ipsa natura, & inclinatione præhabitę fidei, adeò bonis operibus efficiendis aptatur, vt communiter in illo bona, & præstantia virtutum facinora videantur, quæ aut nunquam, aut raro, vbi deficit fides, apparent. Fides equidem facit, quod opera virtutis

sint, quibus & ipsa fides roboratur, confirmatur, quasi domus in petra fundata; vbi enim virtutum opera fideli homini deficiunt, quasi puluis à facie venti, sic perit, sic facile euanet.

Matth. 7. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit, mala autẽ arbor malos fructus facit.

§. I.

Spectanda est naturæ aptitudo, in eo, cui munus aliquod mandatur.

QVàm ineptè spinas eligeret, qui diuitẽ sibi vindemiam procuraret; tàm ineptè ad munus quodlibet inter homines obeũdum sumitur ille, cui nulla est ad id aptitudo naturalis. Natura enim semper spectanda est, & vniuscuiusq; geniũ, iuxta quod decernẽda sunt munera humana. Iob cap. 29. *Iustitia indutus sum: & vestiui me sicut vestimento, & diademate, iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo, &c.* Miraris in Iudice, tàm insignẽ humanitatem, qua fieret, & oculus cęcorum, & pes claudorum? Vndè à iudice, tàm insignia humanitatis facinora manarunt? Ipse ait: *vestiui me sicut vestimento, & diademate iudicio meo.* Quorum verborum energiam, vt pęnitus calleas, reuoca in memoriam illa alia verba, quibus Dominus prædicit Petro mortem prorsus naturæ violentam, & contrariã: dicit enim Ioan. 21. *Alius cinget te, & ducet, quo tu non vis.* Itaq; vestiri ab alio, est aliquid naturæ pati contrarium; naturæ autem amicum, & proprium est, quòd se quisq; vestit. Hinc Iob sapientissimus iudicij beneficentissimi munus ipse tibi vestiuit, hoc est, non extrinsecus, sed ex se ipso, & ex propria naturæ aptitudine se iudicem designatũ habuit, quo modo debẽt designari vniuersi, qui vtiliter, & beneficienter velint iudicare. Pulchrè D. Chrysost. hæc verba Iobi explicans ait in Cat. Græc. *Sed nimirum, quis eum iudicẽ cõstituit? A se ipso, hoc est, ab ipsa virtute creatus est iudex, quemadmodum Moyses, tales videlicet decebat esse Principes.* Vtinã ad munera obeũda soli illi assumerentur, quos bona naturæ indoles inspecta designaret, fallar, nisi ij optima sui muneris opera præstarent. Quis naturæ proprię repugnãs opus regulariter perfectè conficiat? Quis non perfectissime exequatur iussu munus illud, cuius opera ex sua propria natura amat? Cantatissimus in præsenti adstat Moyses in depellẽda Ægypti seruitutẽ, Israelitisq; ab Ægypto liberandis, qui sic liberatoris munus adimpleuit sibi à Deo creditum, vt in eo vinceret etiam viros alios maximos. Quid mirum, quod Moyses tantus euaderet in liberatoris munere? Id illi à natura ipsa suggerebatur: quippè Exod. 2. de illo dicitur: *Postquã creuerat Moyses egressus ad fratres suos vidit afflictionẽ eorũ, & virũ Ægyptium percutientem quẽdam de Hebræis fratribus suis. Cumq; circumspexisset huc atq; illuc, & nullum adesse vidisset, percussum Ægyptium abscondit sabulo.* A se ipso rapitur in id facinus, quo Israelitem ab Ægyptio liberaret; hinc bona plãta eligitur, vt liberationẽ ab Ægypto producat fructũ naturę cõsentaneũ. Quòd enim ex propria cuiusq; natura venit, id certò sperari cõsueuit in homine quocũq; vt indè dicat Nazianz. epist. ad Eudoxium: *Quæ ad naturæ ductũ fiunt, plerũq; benè succedunt: quæ verò præter naturam præsumũtur, frustra tentãtur.* Frustra speratur fructus, qué non fert arboris natura; frustra in homine opera sperãtur, quibus natura aduersatur, ex quo fit, quod à Deo cõmuniter homines in ea euehãtur munera cuiusq; consentanea naturæ. Id quod notãs D. Chrysost. hom. 7. de laudibus Pauli, immẽsa huius sancti miratus facinora, inquit: *Vndè igitur Paulus talis emersit, actantus? Et ex proprio videlicet, & ex Dei, & id circo ex Dei, quia de proprio.* Indè regulariter cognosces te à Deo vocatũ ad munus, si munus fuerit propriæ consentaneũ naturæ; habet enim id Deus propriss imũ, quòd cõmuniter gaudeat ex proprijs rerum naturis sua perficere. Nunquã, mihi crede, feret ab homine repulsam, qui eius inclinationi apta petierit. De auro sibi ab Israelitis dato locutus Aaron Exod. 32. ait. *Proieci illud in ignẽ, egressusq; est hic vitulus.* Nõ ipse fecit vitulũ, sed ignis ipse ab aliquo nequam spiritu gubernatus vitulũ efformauit. Sed cur magis vitulus efformatur ab igne, quã alia creatura? Spiritus, qui gubernabat tunc ignẽ nouerat inclinationẽ hominum ad vitulos, hinc cupiens ad effectũ perducere dolum suũ, illorum inclinationi seruiẽs illis obiecit vitulum. Solet enim, siue spiritus malus, siue sanctus Spiritus inclinationes voluntatum aduertere, vt opera ingerãt sua. Pulchrè D. Machar. hom. 11. inquit: *Vasa quæ coniecerant in ignẽ, in idola versa sunt, & ita quodãmodo imitatus est ignis eorũ intẽtionẽ. Qua ergò ratione ignis ex vasis aureis formauit, & produxit Idolũ: ita Dominus fidelium, & probarũ animarum intentiones imitatur: & pro voluntate earũ formatimaginẽ, quæ tẽpore resurrectionis exterius apparebit, glorificabitq; corpora*

Iob 29.

Ioann. 21.

Chrysost.

Nazianz.

Chrysost.

Exod. 2.

Exod. 32.

D. Mach.

ipsa

ipsarum intus, & extra. Sic ille communiter triumphat spiritus in homine, qui hominis obijciat magis consentanea naturæ.

§. II.

Miraculum est diuinæ potestatis proprium, quod à peruersa hominis indoles nascatur opus salutis.

QVis à spinis speret vuas? Quis à mala radice, à mala hominis indole, peruersoq; ingenio speret dulces virtutis fructus? Id solum speret, qui nouit creatoris potestatem, & infinitudinē. In nullo enim alio magis ostenditur creatoris potestas, quā in mutandis rerum naturis. Notissimum est signū factum in nuptijs, quando aqua mutata fuit in vinum Ioan. 2. post quod sic ait: *Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam.* Vbi aquæ mutata est natura, desijtq; in saporem vini, non potuit amplius ibi latere creatoris infinitudo, sed ex templo reuelauit gloriam suam. Chrysol. ser. 157. inquit: *Vbi aqua mutauit naturam, mox patefecit authorem, & elementorum creator mutatione reuelatus est creaturæ.* Quibus id maximè expendendum venit, quod elemētorum creator dicatur reuelari mutatione creaturę. Id forsan Paradoxū videbitur Philosophis, in quorum Principijs, tum solū reuelatur creator, cū denuo ex nihilo producitur creatura aliqua. In alterationibus, & mutationibus etiā substantialibus non opus creatoris aspicitur, sed quæuis alia hordinaria potestas eos potest motus causare. Nōne hoc Philosophi prædicant? Nonne hoc vniuersa Philosophia clamat? Cur ergò à Chrysologo dicitur creator elementorum reuelatus in mutationibus creaturarum? Equidem vir sanctus spectabat mutationes illas, quib⁹ homines à mala, & peruersa indolæ, in salutis fructus reformabantur, quæ mutationes proculdubio sunt solius dexteræ excelsi, in illisq; euidenter patet creatoris potestas maxima. Apud Exod. 17. prouisurus Dominus aquam sitienti populo suo ait ad Moysem: *En ego stabo ibi coram te supra petram Horeb: percutiesq; petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.* Sese videndum offert Deus in petra, ex qua aqua producenda erat; sed scire cupis cur in danda illa aqua voluit Deus manifestus videri super petram? Aqua difficultate facile se expedit Lyppomanus putans productionē aquę illius fuisse opus creationis, quòd solius Dei creantis notiam euidentissimam protendebat. Sed & paulò ante cap. 15. prouidit etiam Dominus sitienti populo aquis amarisingenerans dulcedinem, ait enim textus; *Dominus ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt.* Compone modo miraculū cum miraculo: hic aquæ à maræ in dulcedinē conuertuntur; ibi è durissimo, aridissimoq; saxo prosiliunt aquæ: vtrùm maius miraculum? An non maius miraculum, quòd è saxo educantur aquę, quàm quod amaræ in dulces conuertantur? Sapiēter id negat Eucherius epist. de Eremo fatus: *Eucher.* *Non maiori miraculo è saxis aquas, quā ex aquis alias aquas reddit.* Et quidem nō minoris potestatis est, & virtutis mutari in melius substantias, quàm de nihilo creari; quòd verissimum est in mutationibus mentium humanarū. Pro quo dicebat Dauid Psal. 50. *Cor mūdum crea in me Deus*, quasi ad cordis munditiem restaurandam nulla alia virtus sufficeret, nisi quæ sufficeret ad producendum de nihilo cor humanum. Hinc mutationem in melius mentium humanarū inter cętera miraculosa diuinæ potestatis opera annumerat D. Mach. D Machar. hom. 44. fatus: *Qui enim naturam quinq; panum in naturam copiosam mutauit; & Asinæ naturæ facultate loquendi destitutæ vocem dedit, meretricemq; conuertit ad tēperantiam, & ignis vsitiuā naturā ad irrigandos in camino existentes aptam rediditi; qui leonum agrestium bestiarum naturam Danielis gratia mansuefecit, is quoq; potest animam in suam ipsius bonitatē, mānsuetudinem, & pacem conuertere.* Quàm miraculosum est, & soli diuinæ potestati aptādū, quod à flāmis ros veniat, à feris leonibus mānsuetudo; tàm miraculosum erit, quòd mens humana paruæ indolis, ad opera saluti apta conuertatur. Vnus id potest afficere omnipotens creator. Aiebat Ioānes Baptista Matth. 3. *Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Quibus verbis statim occurrūt verba in præsenti à Iesu data dicente: *Nunquid colligūt de spinis vbas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit, mala autē arbor malos fructus facit.* Si mala arbor malos fructus facit, si spinæ vuas nō possunt dare, quomodo verum erit, quòd saxa producant filios Abrahæ, aut in eos conuertātur? Nunquid cōtraria dixit Iesus Ioanni? Absit: sed Iesus Dominus loquebatur de effectibus, qui accidunt regulariter; Ioānes de illis, qui raro accidūt, nec fiūt, nisi ab infinita creatoris potestate, inter quos sunt mutationes deprauatorum mentium in melius, quæ non minorem requirunt virtutis causam, quàm lapides si assumerentur ad creandas animas. Vndè dicebat Tertul. lib. de Anima cap. 10. *Tertul.*

Nunquam diſcordabunt ſententiæ ſanctæ. Non dabit enim arbor mala bonos fructus, ſi non inſeratur. Et lapides filij Abrahæ fient, ſi in fidem Abrahæ formentur. Et genimina viperarũ fructũ pœnitentiæ facient, ſi venena malignitatis expuerint. Hæc erit vis diuinæ gratiæ potentior vtique naturæ. Neceſſum enim eſt, quòd ſuprà omnem naturam ſit virtus, & potentia, quæ obſiſtentes, & repugnantes mentes humanas in frugem meliorem trahat. Huc refero dicta lib. 14. cap. 22. §. 2. & illa, quibus Caſiodorus exaltat potentiam Chriſti lib. de Anima cap. 19. inquiens: *Noſti etiam bona facere per iniquos: conuertens in adiutorium, quod paratum eſt ad nocendum: potentiuseſſe diiudicans, læſiones ad vtilitatem conuertere, quàm cauſas malorũ radicitus amputare. Nàm quomodo beneficiorum tuorum cognoſceretur ſigna, ſi & aduerſa partis nõ monſtrarentur indicia.* Hæc ille.

Caſiodor.

Matth. 7. Non poteſt arbor bona malos fructus facere: neq; arbor mala bonos fructus facere. Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos. Non omnis qui dicit, &c.

§. III.

Qui fructus metere cupit, vnam æſtimet virtutem, quæ ex fide.

NVllus bonus fructus vnquam decerptus fuit, niſi quem dedit virtus fidelis animi; ab infideli enim, nõ fructus, ſed corruptio, & perditio naſcitur. Pſal. 52. *Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt in iniquitatibus: non eſt, qui faciat bonum.* Expende quid præceſſit, antequam corrumperentur, nimirũ præceſſit, quòd inſipientes dixerint. Non es Deus, vbi enim circa res fidei naufragauerunt, ſtatim in illis nullus fructus bonus apparuit, ſed corruptiſsimi mores, perditiſsimorũ iniquitates. Ait D. Aug. ibi: *Capit corruptio à mala fide, indè itur in turpes mores, indè in acerrimas iniquitates.* Nullus alius vnquam fructus ab infidelitate demeſſus eſt, quàm morum perditio, quàm acerrima iniquitas. Virtutem vnam à Fide venientem amet, neceſſum eſt, quiſquis, & vtiles, & vitales optat percipere fructus. Ideò Paulus ad Rom. 11. ſic monebat infideles venientes ad Chriſtũ: *Tu autem cum oleaſter eſſes, inſertus es in illis, & ſocius radicis, & pinguedinis oliuæ factus es.* Anteà ſteriles prorſus, nullum bonum promebant fructum, ſed iam fructibus ditantur plurimis ex quo inſerti ſunt radici boni arboris, nimirùm fideli Abrahamo patri credentium. Ita D. Anſel. fatur: *Huius enim arboris radix Abraham, Iſaac, & Iacob, vndè floruit populus Dei.* Nihil enim floridum, nihil ſucculentum, niſi à virtute, quàm promit Fidei radix. Ab hac vna prouenit, quòd non areſcas in ignem, ſed frugifer fias in vitam. Matth. 8. ait Dominus: *Dico autẽ vobis, quòd multi ab Oriente, & Occiaente venient, & recũbent cum Abraham, &c.* Cur recumbẽt, cum Abraham? Cur Chriſtiani regni fructus, vt percipiant, neceſſum eſt, quod recumbant cum Abraham? Neceſſum equidẽ eſt, quòd cum Abraham recumbant, hoc eſt, vt inſerantur opimitati Fidei, ne prorſus ſteriles maneant, ſed veros metant fructus virtutis. Vndè D. Anſel. vbi ſuprà, ait: *Multi, inquit, venient ab Oriente, & Occidente. Tàm latã terram occupauerat oleaſter, amara ſylua, & ſterilis. Sed qui veniunt, iam præciſi ſunt de ſylua. Vndè inſerendi ſunt, ne areſcant? Et recumbent, inquit, cum Abraham, &c.* In tota infidelitate nil apparuit non ſylueſcens, & ſterileſcẽs; dũ ſub infidelitate viuis, nil habes fructiferum, ſed totus ares in ignem. Vis non arere? Vis non penitus ſterileſcere? Abrahami ſocius fias in Fide, inſerere tantæ oliuæ, cui inſertus etiam ſi oleaſter ſis, nimirùm arbor ſylueſtris, & infrugifera, ditiſsimos indè parturies vitæ fructus. Non in infidelitate, non in voluptate, non in creatura huiuſmundi, fructus inuenies, niſi in virtute, quę venit de Fide. Quis iam hanc virtutem non amplectatur præcæteris bonis mundi? Pulchrè D. Chryſoſtomus in Pſal. 50. admonebat: *Si ergò videris virum, aut mulierem ſpecioſam, ne ad mireris: nàm & robores arbores cum denſa ſint foliis, & altitudine excelſæ, attamẽ non habent fructum hominibus aptum, ſed porcis afferunt cibũ: vinea autem per terram repens maturum vuarũ affert fructum: quid ergò vis vineam habere, an arborem? Puto te vineam eligere magis, quæ lætitia eſt ad hominum vſus, quàm arborẽ animalium eſcam.* Cætera mundi bona, quæ cum infidelitate poſſunt coniungi, arbores ſunt, ſed arbores infrugiferæ, vel ſaltem arbores, à quibus porcorum cibus colligitur; ſic dititiæ, ſic voluptas, ſic gloria temporalis, verũ

Matth. 8.

D. Anſel.

Chryſoſt.

Pſal. 52.

Auguſt.

Fides

Fides vinea est Pacifico, plătata in cornu filij olei habens virtutes ad producendos lætissimos, & ditissimos vitæ fructus. Hanc vnam Fidei virtutem quærat, qui veros amat fructus colligere, in cæteris inuenit, vel nullos, vel fœtidos porcorum cibos. A sola diuina Fide virtutes veniunt, quæ sint veræ arbores vitæ, & rationalis, homineque dignæ vitæ. Isai. 2. Propterea Isaias cap. 2. *Oculi sublimes hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo virorum; exaltabitur autem Dominus solus in illa die. Quia dies Domini exercituum super omnem superbum, & excelsum, & super omnem arrogătem, & humiliabitur. Et super omnes cedros Libani sublimes, & erectas, & super omnes quercus Basan.* Expende quo appellentur cognomine mũdialia vniuersa bona, nimirùm vocantur quercus Basan; Basan significat ignominiæ: arbores reputentur, quæ nullum fructum pariunt in horrea recondendum diuina, sed à belluis, & porcis consumptibilem. D. Basil. Pro quo dicebat D. Basil. ibi: *Profert autem ea arbor fructum; sed qui cedit in alimoniă porcorum; ob hoc nominauit arborem ignominiæ, ac dedecoris, Basan enim interpretatur ignominiă.* Heù quot sunt in mũdiali plaga ignominiæ arbores! Quotquot non ex Fide, sed ex appetitus præscripto, ex peccati lege operantur, quercus sunt in summam suam ignominiam fructificantes belluis, & porcis dantes cibum. An nõ quercus est, & ignominiæ arbor Princeps ille, qui profusissimus est in muneranda, ornandavè cantatrice, siue saltatrice muliercula? An non quercus itẽ est, qui vt placeat hominibus, nulli parcit, vel diuitiarum sumptui, vel periculo salutis? An non ignominiæ arbor ille est, qui vt pascat ventos, sanguinem etiam profundit? Sanè hi omnes, & alij quam plurimi nõ Fidei voces, sed appetitus sequentes quercus sunt, & arbores ignominię, & summi dedecoris, vt qui solis porcis aptum proferant fructum. His non absimilis fuit ignominiâ Samsonis, de quo Iud. 16. *Statim eruerunt oculos eius, & duxerunt Gazam vinctum catenis, & clausum in carcere molere fecerunt.* In cuius ignominiæ imagine sic exprimit peccatorem D. Paulinus epist. 4. aiens: *Obsessus tenebris erroris sui saxum cordis sui pertinacia iniquitatis indurată, quasi molam versat, farinam hostibus suis de corrupta animæ suæ fruge conficiens.* Quid ignominiosius? Si prorsus sterilis, & infrugifer, solis porcis, & hostibus præbet alimentum.

Iud. 16.

D. Paul.

Matth. 7. Omnis ergò, qui audit verba mea hæc & facit ea: assimilabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suam supra petram, & descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit. Fundata enim erat super petram.

§. IIII.

Alienum est à vili virtute non statim Dei inspirationes operibus exhibere.

PRæclarè dicitur viro sapiẽti assimilatus, qui audita Dei verba statim facit, & operibus exhibet: dilatio enim non virilem animum, sed fœmineam infirmitatem ostẽdit. Isaias cap. 26. *A facie tua Domine, concepimus,* Isai. 26. *& quasi parturiuimus, & peperimus, &c.* Mirandum est, quòd vates se inter parturientes annumeret, nunquid partus nõ est proprius fœminarum? Quare sibi partum appropriat Isaias? Cur non magis de fœminis loquitur, quod pepererint? Expende eius verba, & rationem inuenies; ait enim: *Concepimus, & peperimus,* mulieres cõcipiunt quidem, & post nouem fastidia mensium tãdem pariunt; neque fœmineæ infirmitatis est, quòd vbi concipiunt, statim fœtum in lucem edant. Hoc ad virile robur, masculamque virtutem pertinet, quod non differant operibus exhibere, quòd à Deo conceperunt, sed cõceptum Dei sermonem operum statim partus ostendat. Ait Orig. hom. 10. in Exod. *Qui ergò cõcipiunt, & statim pariunt, isti nec mulieres existimandæ sunt, sed viri, & perfecti viri.* Origen. Præstãtissimorum virorum id proprium est, quod Dei sermonem non teneant animo conceptum, sine effectu; sed cum primum faciunt, quòd Deo inspirante conceperunt. Fœmineam infirmitatem, & animum penè mulierem rectè depingens ait Isaias. 37. *Venerunt* Isai. 37. *filij vsque ad partum, & virtus non est pariendi.* Septuag. dicunt: *Venit dolor partus parturiẽti, virtutem autem non habet ad pariendum.* Sed cui non est virtus ad pariendum, cùm habeat conceptum, viro ne, an fœminę? Explicatius Origin. legit: *Dolores partus venerũt ei, & vir-* Orig.

tus pariendi non eſt in ea. Merito fœmina, & non vir dicitur, cui eſt conceptus, & non eſt virtus ad parturiendum, quando perfecti viri, vel ex hoc virilem ſuam virtutem oſtendunt quod Dei inſpirationes ſtatim reducãt ad operum effectum. Pro quo dicebat Orig. in Exod. hom 10. *Perfecti ergò ſunt viri, & fortes, qui ſtatim, vt concipiunt pariunt, id eſt, qui conceptum fidei verbum in opera producũt. Anima autem, quæ concepit, & in ventre retinet, & non parit, iſta mulier appellatur, ſicut & Propheta dicit. Dolores partus aduenerunt ei, & non erat virtus pariendi in ea.* Abſit omnis mora in virtutibus exercendis ab eo, qui fœmineam cauet infirmitatem; ferant vterum molles fœminæ; viri enim non tumenti vtero, ſed frequenti operum pattu nobilitantur. Matth. 24. futurum iudicium memorãs Dominus, vt illius iræ fugam ſuis perſuadeat, dicit: *Væ prægnantibus*, quaſi illa infirmitas debeat timere extremã calamitatem, quæ longũ portans vterum, nũquam partu nobilitatur Ex quo D. Ber. epiſt. 105. Romanum ſubdiaconum commonefacit, *Quid tardas ipſum, quem iam dudum cõceperas ſpiritum parturire ſalutis? Væ prægnantibus in illa die. Si ſuperuenerit, & præuenerit hunc ſalutiferum partum: heù perfodiet domum ſanctum germen extinguet.* Præcõcepta vota, inſpirationes diuinæ, quas nunquam ad effectum perduxiſti, non auxilij, ſed damni ſolent eſſe in illa die, vt quæ magis ſolicitent diuinam iram.

Orig.

Bernar.

§. V.

Duritiæ, & aſperitas vitæ hominem ſuauiter confirmat.

PArum timeat lapſus, neceſſum eſt, qui ſuprà petram ædificat, qui de petræ firmitate roboratur Nunquam enim petra, hoc eſt, duritiæ, & aſperitas vitæ non præcauet lapſus. Fœlix ille, qui non mollem, & delicatam amplectitur vitam, ſed Chriſtianæ diſciplinæ lapideam, & aſperam, hanc ſanè habebit pro muro inexpugnabili, pro firmiſſimo & ſuauiſſimo ſuſtentaculo, ne labatur. Iſai. 33. De viro iuſto aiebat Iſaias. 33. *Iſte in excelſis habitauit, munimenta ſaxorum ſublimitas eius.* Expẽde vndè conſtantiſſima iuſti viri ſublimitas naſcatur, nimirùm ex ſaxorum munimentis. Nunquam enim non ſublimis apparet qui duritiem, & aſperitatem vitæ amat, ſugens mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo, quærens animi dulcedinem, & virtutem in aſperitatibus Chriſtianæ obſeruãtiæ. Ad hæc dicebat Gilliber. Abb. ſer. 26. in Cant. *Bona ſunt munimenta ſaxorum, ſi tamen talia ſint, de quorum poſſit duritia, & mel, & oleum elici. Et quidem ipſa obſeruantiarũ durities, & petra diſciplina frequenter largos effundet riuos olei, & mentis faucibus dulcedinem denotionis miniſtrat ordinis quidam lapideus rigor.* Nõ ea eſt lapidea Chriſtianæ diſciplinæ durities, quæ neſciat fundere etiam riuos olei, & mellis dulcedinem inſtillare. Quin potius lapideus vitæ rigor ſic ſuaui quadam dulcedine olet mentes tenere humanas, vt minimè ad ſæculares mollicies dilabamur. Quò refero illud Deuth. 32. *Conſtituit eũ ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, vt ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.* Alij apud Gloſſam interlinealem legunt, *oleumque de firma petra.* Quòd minimè fuiſſe completum in populo Iſraelitico notat D. Greg. hom. 26. in Euangelia, quando enim Iudæi de petra mel ſumpſerunt in deſerto, ſiue in terra promiſſionis? Chriſtiani tamen de petra mel ſugunt, quoties de lapideo rigore diſciplinæ Chriſtianæ, de auſteritate vitæ ſuauiter, & fortiter cõfirmantur. Proh quoties, quæ horretur lapidea diſciplinę duritiei dulciſſimos ſtillat latices, qui & robur, & firmitudinẽ inferunt corporibus humanis! Ad hæc ſuauiſſimus Ber. epiſt. 106. *Vtinam, ſi quam mihi guttam quandoquidem de pluuia voluntaria, quàm ſegregauit hæreditati ſuæ pauperi Deus, mox eam tibi poſſem refundere. Experto crede aliquid amplius inuenies in ſyluis, quam in libris. An non putas poſſe te fugere mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo? An nõ montes ſtillant dulcedinem, & colles fluunt lac, & mel, & valles abundabunt frumento?* Fallitur, qui putat ſub duriſſima Chriſti diſciplina totũ eſſe felleum, & amariſſimum: totum arduum, & plenũ præcipitijs; manat etiam melle Chriſtiana duritiei, & ſæpè de petra melle ſuauiãtur, & ſaturantur, qui aſperitatem Chriſtianam amplectuntur. In Prouerb. cap. 6. dicit: *Vade ad formicam, ò piger*, in formica laborem & ſudorem, duriſſimamque obſeruantiã indicens: & penè immediatè Septuag. in Aldinis, & Vaticanis codicibus poſuere. *Vadè ad apem, & diſce quomodo operaria eſt.* Vix nos formicis inſpiciendis addixit, & ſtatim apum etiam propoſuit officia. Et cur formicę operibus apum operationem immiſcuit? In formica horridus labor, lapidea diſciplina viſitur, in ape dulcedo, & mellificium oſtenditur, vt credatur ſtructus labor ſemper dulcedinem parturire. Id quod ponderans D. Ephrem in Aſcetico ſatus: *Et poſt formicam apis. Acerbitatem enim laboris dulcedo quietis excipit; & aſperitatem vitæ, gaudium. Niſi viles, atque*

Gilliber.

Deuth. 32

Bern.

Prouer. 6.

Ephrem.

atque abiecti formicarum inſtar extiterimus, vt apes non erimus induſtrij. Nũquam labor dulcedinem non parit, nemò in Chriſtiana diſciplina eſt aſsiduus, & conſtans, qui non ſugat mel de petra; vt formica in laborando, & ſuſtinendo fuerit, ſimul, & apis erit, quæ dulcedine fluat.

§. VI.

Permanentium bonorum ſpes, quaſi poſſeſsio eſt illorum.

MEritò dicitur ædificare domum ſuam petram vir ſapiẽs, qui omnes ſuas ſpes collocat in Chriſto, petra enim, teſte Paulo, Chriſtus eſt. Et iure de præſenti dicitur, quòd domũ ſuam ædificat, ex quo enim cæpit ſpectare firma & permanẽtia bona Chriſti, iam quaſi poſſeſsionem illorum habet, & habitat in illis. Ad hæc dicebat Oſeas cap. 2. *Et habitare te faciam in ſpe*: vbi enim ſperare incipias æterna, iam te reputa habitare in illis. Sed quomodo habitationem nobis facit in ſpe? Qui enim habitare ſperat, nondũ habitationem habet, cùm ſpes nequeat eſſe de preſentibus, cur ergò dicemur habitationem habere, quàm adhuc ſperamus? Hoc habent æterna, & permanentia bona, quæ etiã ſperata in præſentem habitationem, & poſſeſsionem tranſeant. Hinc Theophylactus pulchra paraphraſi ait: *In patriam te collocabo, ac bonas tibi ſpes ſuggeram.* Ecce tibi componit ſpẽ cum habitatione patriæ, quaſi ex eo, quòd incipiat ſpem habere habitãdæ patrię, iam cernat ſe in patria collocatum. Aiebat Paul. ad Epheſ. 2. *Conreſuſcitauit, & conſedere fecit in cœleſtibus in Chriſto Ieſu, vt oſtenderet in ſæculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos.* Nõdum erat mortuus Paulus, adhuc in mundi arena luctabatur, & iam ſe putat conſedere in cœleſtibus, & cur ſe in cœlis ſedẽtem iam prædicat? Per ſpem, quã habet Ieſu, quę enim in illo æterna, & firma bona ſpectantur, ea ſunt, quæ iã in poſſeſsionem tranſiſſe videantur. Id quod notans Anſel. ait: *Faciet ergò nos ſedere, cum Chriſto, quia faciet iudicare cum illo. Imò cum eo iam nos reſuſcitauit, & cum eo ſedere fecit in cœleſtibus, quia quamuis corpus noſtrum nondum ibi ſit, tamen ſpes noſtra iam ibi eſt.* Et quidem quidquid de æternis Chriſti bonis pes noſtræ ſpei calcauerit, non ſolum erit, ſed iam noſtrum eſt, & quaſi illud habemus in poteſtate. Accinit D. Greg. lib. 6. Mor. cap. 10. fatus. *Fortaſſe Paulum exterius tunc catena religabat, mente tamen in ſublimibus poſitus fuerit, quia iam per ſpei ſuæ certitudinem in cœleſtibus ſedebat.* Æternorum ſpes hoc habet ſingulare, & præſtãtiſsimũ, quod faciet nos illa poſſidere, vt dicat Paulus ad Epheſ. 2. *Ergò iam non eſtis hoſpites, & aduenæ; ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei ſuperædificati ſupra fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu.* Expende ex quo iam nõ hoſpites, non inquilini ſimus, ſed domeſtici, & poſſeſſores habemur; nimirùm ex quo ſuperædificamur lapidi angulari Chriſto, ideſt, ex quo dimiſsis tranſitorijs omnibus, omnes ſpes noſtras in Chriſto Domino collocamus. Quòd innuens Chryſoſt. ibi ait: *Domeſtici, inquit, Dei. Quòd illi habebãt ab initio poſt tantos labores: hoc vobis recte ſucceſsit per Dei gratiam. Ecce ſpes vocationis.* Hæc eſt æternorum ſpes, qua præhabemus, quæ æterna ſperantur.

Oſeæ 2.

Theophyl.

Ad Eph. 2

Anſel.

D. Greg.

Ad Eph 2

Chryſoſt.

§. VII.

Id ſolum ſecuriſsimè habebis, quòd Chriſto Domino dederis.

SEruatur ædificium ſupra firmam petram fundatum; ſic cum Chriſtus Dominus petra ſit, quidquid illi impenderis, hoc tibi ſeruatum ſecuriſsimè habes. De mundialibus hominibus locutus, ait Pſal. 75. *Dormierunt ſomnum ſuum omnes viri diuitiarũ, & nihil inuenerunt in manibus ſuis.* Immenſos penè habebant diuitiarum theſauros, quos vel vnus ſomnus à manibus exſufflauit; ſed qui fieri potuit, quòd manus tot diuitijs breui in ſomno poſsint vacuari? Nõ erant ibi Chriſti manus, quæ ſolæ ſecurum ſeruant, quidquid illis traditur. Auguſt. ibi: *Nihil inuenerũt in manibus ſuis, quia nihil poſuerunt in manu Chriſti.* Quidquid Chriſto Domino non exhibetur, totum deperditur, & breuiſsimo tempore auolat. Vna eſt Chriſti manus, in qua, & ſecura, & tuta ſunt omnia humana. Quò reſpiciẽs Paul. ad Colloſ. 3. ait. *Quæ ſurſum ſunt, quærite, vbi Chriſtus eſt.* Non contentus perſuadere nobis, quòd ſuperna quæreremus, illud inſuper addidit, nimirùm, *vbi Chriſtus eſt.* Et cur addidit illud? Pulchrè D. Chryſol. ſer. 23. indigitat rationem: *Vt tali cuſtode dormias tu ſecurus: quia vbi ille eſt, ibi locus nullus eſt furi.* Nulla bona non ſunt, & furibus, & latronibus, & perditioni obnoxia, niſi, quæ ſeruantur ſub cuſtode Chriſto. Vbi ille non eſt, etiam ſi paradiſus ſit, latrones admittit, qui bona vniuerſa hominibus eripiant, adeò vt

Ad Eph. 2

Auguſt.

Ad Col. 3.

Chryſol.

vt vel ad breue ſomnum nihil inueniãt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis. At vbi Chriſtus eſt, nullus ibi locus eſt furi, omnia ſunt tibi integra, & ſecura. Ignorat virtutem Chriſti, qui timet aliquid in illo patere furibus; vnde Magdalena Ioan. 20. nondum ſatis docta de Chriſti virtute, cùm vacuatum cerneret ſepulchrũ, plorabat ſibi ereptũ Chriſtũ: cui Dominus, inquit: *Mulier quid plorat? Quem quæris?* Sciebat Dominus quem Magdalena requirat, cur ergò ab ea interrogat, quem quærat? Vt oſtenderet illam prorſus inſciam eſſe Chriſti virtutis, dum illum quaſi furto ſibi ereptum deplorat, qui nulli poteſt patere perditioni, nulli furto. Ad hæc D. Amb. ait: *Benè addit, Quem: non quo iſte dubitet, quem requirat: ſed quia illa, quem quærebat ignoret. Non enim Chriſtum quærit: quem putat raptum.* Non equidem is eſt Chriſtus Dominus, qui vbi ipſe eſt, locum dari furibus permittat, ſed omnia integra ſeruat, & ſecura ſuis hominibus. Quæcumque ſine Chriſto habes, & furibus, & perditioni ſubiecta ſunt; quæ autem habes in Chriſto ei exhibita, nec perditionem metuunt, nec ruinam. De quo vide lib. 4. cap. 6. §. 7. & cap. 1. §. 17.

Ambr.

Matth. 7. Et omnis, qui audit verba hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto, qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam: & deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

§. IX.

Temporalia bona occaſiones ſunt perditionis.

CVr malè non pereat, qui fluxis his, inſtabilibuſque mundi nititur bonis? Sola æterna, & ſtabilia ſunt bona, quæ ſaluant homines, ab ijs dum deflexeris, & caducis, & volubilibus mundi arenis hæſeris, te ruina, & perditio expectat. Pſal. 134. *Abſorti ſunt iuncti petræ iudices eorum.* Iuncti petræ abſorbentur, cur nõ magis ſeruantur à petra? Cur cum iuncti eſſent firmiſsimæ petræ, tàm facile rapiuntur in interitum? Non erant ſuprà ipſam petram, ſed in vicino, nimirùm in loco arenoſo, & mouili fundati, quandoquidem locus ſaxis fluminum vicinus arenoſus eſt: nec iubat petrę vecinitas, quominus arena cũ ſuis, nõ maneat abſorta. Pro quo eleganter Arnobius ibi ait: *Si ſuper petram eſſent non poterant abſorberi. Nunc autem fundamentum petræ ſolidæ relinquentes, iuxta ipſam petrã fabricant in arena, vbi nidos ſuos conſtituentes, cùm ſuis paruulis abſorbentur.* Vbi à ſoliditate petræ deflectis vbi à firmiſsimis, & permanentibus Chriſti bonis ſeparas mentem, vt illam in arena figas, quid aliud expectas, quã abſorberi. Sanè caducæ vitæ arena, mobilia huius vitæ bona, plus ſeruiunt perditioni, quàm ſaluti, imò vbi inimicus noſter bona hæc habet, quæ obijciat homini de fortiſsimis etiam, cõſtantiſsimiſque viris ſperat reportare victoriam. Habacuc ea. 1. de hominum hoſte loquutus, ait: *Ipſe ſuper omnẽ munitionem ridebit, & comportabit aggerẽ, & capiet eam.* Nihili æſtimat munitiones, firmiſſimos, & altiſsimos muros ridet, vbi circa comportare aggerem poteſt. Sed qualis, & quantus hic agger eſt, quo adducto de munitiſsimis etiam triumphet hominũ hoſtis? Propone tibi ob oculos tritum illum militarẽ actum quo ad ſuperandos altiſsimos muros, capiendaſque ciuitates ſtrenui duces facere ſolent. A cuncto exercitu comportatur arena, comportatur terra, adeò vt iuxta muros fiat ingens agger, quaſi ſublimis cacumine mons, cui ſuperpoſitus hoſtis facili negotio omnia debellat, expugnat vniuerſa, donec reportat victoriã. Sic animarum hoſtis, dum videt firmiſsimas hominum munitiones, dum videt homines altiſsimis circũcingi muris cœleſtium virtutũ, hoc in primis procurat, nimirùm mobilium bonorum arenas comportare, cumulare, mentibuſque humanis obijcere, quòd ſi hoc efficiat, quòd mobilium rerum deſiderium, & cupiditatem inſerat, ſtatim omnem munitionem ridet, & gloriatur ſe habere miſeram animam captiuam, Quò reſpiciens Theophylactus ibi ait: *Omne munimentum occupat adducto aggere. Etenim aggerem terreſtrium curarum iaciens, & excitans obſidet humanã mentem, & capit.* Quã humanã mentem non capiat hoſtis, non abſorbeat, dum liceat illi admouere mobilium bonorum aggerem? Caue tibi homo ab arenoſis mũdi bonis; caue tibi à terrenis his lucris, deſuper adſtat hoſtis, qui te perimat, qui te raptet. Ad hæc ſi ſpectas, maximum erit, ſi tibi aliquid præſtare poſsint ingentia Dei magnalia. Ægyptij homines, ſi qui alij ſummam Dei potentiam ſuprà ſe viderunt, imò & decies fulgurantem Dei haſtam in ſe ipſos

Pſal. 134

Arnob.

Habacuc.

Theophyl.

contor-

contortam ſuſtinuerunt; nec tamen eò adducuntur, vt Iſraelitas dimitterent. Cur Ægypte non magis Deum Iſraelis reuereris? Cur tanti Dei magnalia non magis ſuſpicis? Cur poteſtas illa, quæ voluit ſolem obtenebrare, fluminum fluctus ſanguineos reddere, tuum in Iſraelitas animum non molleſcit? Spectabat Ægyptus in Iſraelitis temporalia lucra, quandoquidem eorum labore lateres habebant, quibus domus conderentur; quòd lucrum ſpectantes nihil curant Dei magnalia, Moyſis miracula videre. De quo ſapienter Chryſoſt. hom. 76. in Matth. ait: *Ægyptij Moyſi facienti ſigna, vt lutum ſolummodo, & lateres haberent, non auſcultarunt.* Proh temporalis lucri amor! Miſeri homines, vt lutum, & lateres ſibi acquirerent, nihil æſtimãt Dei magnalia, imò ſeſe decem ſubijciunt plagis, ne vel minimum, & viliſsimum lucrum abijciant à manibus. De hoc lucro, quod ſibi ex Iſraelitarum labore Ægyptij acquiſiuere loquitur Moyſes Exod. 1 aiens: *Ædificauerunt vrbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Ramaſſes*: quòd ſi harum vrbium ſignificationem ſpectes, Phithom interpretatur, *os abyſſi*, vel *ſubitò*: neque id ſine myſterio, ſed vt pateat, quę ſint vniuerſa lucra temporalia; quales ſint terreſtrium bonorum vniuerſæ ſubſtantiæ, à quibus ſolus ſubitaneus interitus, & abyſsi os poteſt expectari. Vndè ſapiẽter ait Petr. Dam. lib. 8. epiſt. 12. *Phithom interpretatur os abyſsi, vel ſubitò. Qui quis enim iuxta Pauli ſententiam, ſuprà fundamentum, quod eſt Chriſtus Ieſus, ligna, fœnum, ſtipulam adficat; quale cuiuſque opus ſit, ignis probabit: & quo magis in altum hæc carnalis vitæ ſtructura ſubrigitur, tanto procliuius veluti in abyſsi voraginem merſa, ſubito diſſipatur. Bene ergò dicitur, & os abyſsi, & ſubitò: quia de carnalis vitæ culmine nõ ſegniter, ſed citò corruitur; illud eſt os abyſsi, quod aſcenſus videbatur eſſe faſtigij.* Ecce qualia ſint omnia temporaliu̇m bonorum culmina; quæ celſiora putantur, non tàm celſitudinem, quàm immẽſas habent voragines; qui tẽporalibus bonis ſubnixi ſubſtolli magis apparent, nihil diſtant ab ore abyſsi, à ſubitò, & ex temporaneo caſu. Fœlix ille eſt, qui terrena omnia bona prorſus deſpicit, vt amplectatur paupertatem Chriſti: de quo ait Caſiod. lib. de Anima ca. 19. *Verè omnipotens, qui & ipſas miſerias feciſti potentes. Nullus regum egentibus tuis par eſt. Nullæ purpuræ piſcatorum tuorum retibus adæquantur: quando illa in mundanas tempeſtates impellunt: hæ ad litus æternæ ſecuritatis adducunt.* Sic ibi.

Chryſoſt. Exod. 1. Petr. Dam. Caſiodor.

CAPVT X.

De filijs ſponſi, & panno rudi.

QVEM non tangat inuidiæ rabies? Sanctiſsimi etiã Ioannis tetigit diſcipulos, qui vt Chriſti Scholam morderent, ſuamq́, prę ferrent, ſua iactantes ieiunia, cibis plenos Ieſu accuſabant diſcipulos. Hos Dominus defendit duplici ſimilitudine, nimirùm, quod in nuptiali domo minimè ſpectandæ ſunt vacuæ menſæ, ſed plenæ; & quando ipſe à Ioãne ſponſus dictus eſt, veniens, vt ſponſam ſibi acquirat, non mirandum, quod interẽt eius familiares conuiuijs intſent. Inſuper, nunquam firmiter pannus nouus veteri pãno aſſuitur, & ideò facile ipſe Dominus permittebat ſuis vetuſtam ſeruitutem abigere, vt quos ad noua, & ſplendida erat ſtatim deducturus.

Matth. 9. Tunc acceſſerunt ad eum diſcipuli Ioannis dicentes: Quare nos, & Phariſæi ieiunamus frequenter: diſcipuli autem tui non ieiunant?

§. I.

Præſtantiſſimorum virorum virtutes reproborum gregibus ſociantur, vbi illos inuidia tangit.

VIde illos ſanctiſsimos, religioſiſsimoſq́, Ioannis diſcipulos, quali ſe gregi coniũgant, nimirùm Phariſæorum gregi; audierãt equidem Phariſæos à Ioanne vocari genimina viperarum, gregemq́ue venturæ iræ prorſus obnoxium, & nihilominus ſe Phariſæis non dubitant aſſociare. Ex quo tãti viri, tantæ ſcholæ diſcipuli, in reproborũ hominum ſocietatem abire non cauſantur? Ex quo invidere cæperunt Ieſu diſcipulis; inuidia enim non ſinit mancipia ſua non abire in reproborum ſocietatem. Vndè ſapienter ad hunc locum ait Chryſol. ſer. 31. *Cùm diſcipulis Ioannis, quæ ſocietas Phariſæis? Niſi quia iunxerat inuidia*: quaſi non potuerint Ioannis Chryſol.

nis discipuli reprobis, & deploratis Pharisæis non copulari, ex quo inueniuntur inuidia pulsati. Pro quo dicebat D. Ansel. lib. de Similitudinibus cap. 45. *Magis puto eius saluationem sperãdam, qui parum boni facit, & benefactis aliorum fauet, qi àm illius, qui multa, & inuidet.* Meritò Ansel. non tàm separat à reproborum grege eximios virtutum patratores, si inuidia tangantur, quàm illos, qui &si pauca efficiant, nulli tamen inuidêt fratri. Cui subscribens Chrysost. hom. 7. ad Roman. ait: *Ob hoc certè, vt signa quis edat, vt virgo permaneat, vt sobrius sit, vt humi etiam decubet, atq; eiusmodi virtutibus, vel ad ipsos Angelos accedat, omnium tamẽ sceleratissimus fuerit: hoc vitio inuidiæ, si laborauerit, & adultero, & scortatore, & prædone, & sacrilego iniquior.* Quod si mirareris, quòd inuidus habeatur adulteris & prædonibus peior, etiam dũ maximis virtutũ facinoribus fulgeat, id statim euidentissimum cẽsebis, dum è prædonibus & adulteris non paucos tibi salutis candida præfulgentes sacræ literæ ostendant; verùm ex inuidis vix vllum ibi lego, qui ad reproborum gregem non descenderit. Dauid adulter, & latro in cruce obtinuit veniam: Saul, Esau, Cain inuidi dantur reprobis. Id quod notans D. Chrysost. hom. 44. ad Popul. fatur: *Siue miserearis, siue vigiles, omnium es sceleratissimus, cùm inuideas fratri, & hoc illinc est manifestum. Quidam olim apud Corinthios fornicatus est sed accusatus fuit, & breui correctus. Abel Cain inuidit, sed sanatus non est: quin & Deo statim ipsius vlceri curam asserente magis intumescebat, & fluctuabatur, & ad cædem properabat. Ita hoc vitium illo peius est, nec medicinæ, quamcumq; adhibuerimus, facile cedit.* Omni alio morbo insanabilius est inuidiæ venenũ; hoc, qui biberit, summam, & penè deploratam pernitiem in se retinet. Ait enim Apoc. 12. *Væ terræ, & mari, quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam.* Sapienter terrã vniuersam deplorat; illiq; vltimum, & extremum annuntiat væ; vbi diabolus iram suam magnã super eius effuderit habitatores. Sed quæ est hæc ira magna diaboli, perquam sic insanabiliter inficitur terra? Rup. lib. 7. in Apocal. ait: *In quo ira eius quàm nunc habet sic descendens, discernere possumus, quòd verè magna sit comparatione eius iræ, quàm prius habebit? In eo videlicet quod prius vos faciebat errare per ignorantiam, nunc autem facit vos blasphemare per inuidiam. Hæc est ira magna inuidia maligna vobis inspirata.* Nullum maius malum diabolus hostiliter infundit viscerib⁹ humanis, quàm dum illis inuidiam inspirat: quot inuidia inficit, tot numerat inter deploratos. Nullis, mihi crede, fide virtutibus, si incipis inuidia laborare; hęc enim celsissimos etiam spiritus, maximisque gratijs ornatos dedit ruinæ insanabili; cùm alioquin ab aliorũ vitiorum fæcibus plurimi cernantur in cœlestia euolare. Ait Dominus Matth. 8. *Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente, & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cœlorum: filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores.* Sed cur eum Idololatræ, & scortatores & impij vocantur ad regnum; filij regni prorsus excluduntur? Si scelera filios perdunt, nonne idololatræ illi erant sceleratores? Maximus erant Pharisæi inquinati sceleribus, fateor; sed gentes procul dubio maiora scelera habebant: insuper inter Iudæorum scelera; multa etiã viscbantur virtutum opera; ibi vera religio: & cultus religiosus; ibi innumera Dei Dona; ibi antiquorum exempla, & auxilia: ibi pia ieunia, orationes, sacrificia sancta, & oblationes: de his omnibus nihil apud gẽtes, sed scelus, & scelus, tyrannis, & rabidissima persecutio bonorum. Cur ergò ex adeò sceleratis gentibus, tot examina renatorum cœlestia pertingunt, & filij regni eijciuntur foras? Sanè nihil grauius in his inuenio, quàm inuidiam; hac, quia caruerunt sanabiles factæ sunt nequissimę mundi nationes, & religiosi filij regni propter illam deploratum, & insanabilem incurrerunt morbum. Quò respiciens D. Chrysost. hom. 41. in Matth. ait: *His profectò de causis fornicatores, & publicani ad cœlos conscẽdere potuerunt, obsceno autẽ inuidiæ vitio laborantes à regno cœlorum exciderunt: filij autem, inquit, regni eijcientur foras: Præterea omni prauitate illi ex animis expulsa, ea, quæ nunquam sperarunt, facile nacti sunt. Pharisæi autem, vel ea, quæ retinebant, bona penitus amiserunt: neque id iniuria. Nàm inuidia pestiferam malum hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immanissimum conuertit.* Quis nõ paueat hunc inuidiæ morbum, qui non parcit sanctissimorum hominum scolis; imò, & inter virtutibus conspicuos grassatur, & filios regni infalibiliter perimit, ad reproborũ que spirituum trahit sortem, quando ex alijs nefarissimis vitijs plures liberantur, & ad æternas euolant mansiones.

D. Ansel.

Chrysost.

Apoc. 12.

Rupert.

Matth. 8.

Chrysost.

§. II.

Laudum propriarum honorisq; blandimenta etiam præstantes viros solent inficere.

NOn mirarer Pharisæos in ieiuniorum suorum venire declamationes, at quod

Ioannis

Ioannis diſcipuli,tàm Angelici præceptoris affectæ, ſua etiam ieiunia decãtet, hoc mihi maximè venit admirandum. Proh cõditionem humanam! Vix homo eſt adeò præſtãs, quẽ non inficiant blandimenta propriæ laudis. Pro quo aiebat ſapienter D. Chryſoſt. hom.2.ad Titum. *Pecunias quidẽ facile quiſq; contemnet, dum id inſtituerit. Porrò honoris eſſe negligentem,laudemquè nõ affectare multorum, maximo labore indiget. Magnæ Philoſophiæ, & animæ cuiuſdam Angelicæ, & quæ ipſum verticem cardinis cœleſtis attigerit,certum argumentum eſt. Nullum enim magis pernitioſum vitium eſt, nulla magis violenta perturbatio, & quæ ita ferme omnibus in locis obtineat,alibi amplius,atquè alibi minus,vbiq; tamen.* Nullus locus eſt, quem pes ambitionis non terat;nulla ſanctitatis ſublimitas,quæ laudum honoriſq; affectibus non pateat. Totum nouimus Apoſtolicum collegium diſputans,*Quis eorum videretur eſſe maior*? Imò poſt perpetes ad cœleſtia volatus, poſt hominem penè exutum, & indutum Angelum aiebat Paulus. 2. ad Corinth. 12. *Ne magnitudo reuelationum extollat me,datus eſt ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ,qui me colaphizet, &c.* Ecce quid cauetur in Paulo,dum ad cęleſtia rapitur, dum diuinis inſeritur; cauetur ſanè in Paulo inflatio honoris,& gloriæ vanæ tactus. Et poterat iã tantus vir, tàm ſolidis bonis aſſuetus adhuc honoris temporalis cupiditate pulſari? Poterat ne hoſtis humani generis de tanto viro victoriam ſperare per honoris cupiditatem? Equidẽ ait D.Amb.alio datus ſer.3.in Pſal. 118.*Paulũ Satanas in flare volebat. Quẽ Paulum? Illum vtiq; Apoſtolum nõ ab hominibus factum,ſed per Ieſum Chriſtum.Et penè deceperat.* Quis paulum penè deceptum amore gloriæ crederet, niſi id Ambroſius affirmaret? Eſt vtiq; omniũ violentiſsima hæc gloriæ vanæ perturbatio;&in omnibus ferè obtinet,nullum nõ aggreditur,etiam ſanctiſsimum, etiã ad diuina raptum. Pro quo dicebat Richar. Victor.lib.1.de erudition.par.1.cap.40 *Sapè quidam adhuc inter ipſa diuinarum reuelationum ſpectacula conſtituti, apud ſemetipſos tacita mente ſuperbiunt,iam magna de ſe æſtimantes: iã quomodo alijs innoteſcere valeant ſagaci ſollicitudine perquirunt:iam inanis fauoris auram captant;& illam,quam apud Deum habere conſueuerant gloriam veram,in vanam commutant. De qualibus ait Pſal. Mutauerunt gloriam ſuam,in ſimilitudinem vituli comedentis fœnum.Cũ enim ſcriptum ſit: Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius,quaſi flos feni, quid aliud erit vitulus fœnũ comedens, niſi humani fauoris appetitus carnalẽ, & temporalem gloriam ambiens?* Non ſolum in Dei ſchola,ſed ſub ipſa Dei diſciplina, inter ipſos ad cœli culmina volatus,tẽporalis gloriæ cupiditas ſolet præſtantiſsimos viros inficere; vt mirũ ſit,quòd quis ab hac labe purus exſiſtat. De quo vide lib.2.cap.7.§.4.ex Amb. & lib.3. cap.4.§. 17. & alibi pluries in hoc tertio tomo, vt ex indice patebit verbo. *Ambitio.*

Chryſoſt.

3.Cor.12

Pſal.118

Ric. Vict.

§. III.

Plus incumbendum intrinſicis, & occultis virtutibus habendis, vt quæ ſecuriores ab ambitionis flabris ſunt, quàm quæ exterius fulgent.

ET diſcipuli Ioannis,& Phariſæi ſeſe efferunt ſuprà diſcipulos Ieſu; quòd in ſe ieiunia videant; vtinam non tantum crederent ieiunijs:non tantum externis his, & viſibilibus virtutum operibus fiderẽt: ſed illis non omiſsis plus incũberent internis, & occultis virturibus habẽdis, quæ magis elationem reprimeret. Hæc fuit ſemper in Chriſtiana ſchola præcipua cura, nimirùm de habendis intimis animæ virtutibus;vt quę magis populares plauſus fugiant. Ob has laudat Nazianz. orat. 7. fratrem ſuum Cęſarium inquiens: *Talibus itaq; Cæſarius Philoſophatur, tametſi ageret in aula. Talibuſquè viuebat cogitationibus, quibus etiam diſceſsit, ſoli Deo cognitus, quòd maioris eſſet pietatis, quàm ipſe palam præſeferret,cui & hominem exhibebat occultum.* Sanè vt vaniſsime errat,qui externis mortificationis facinoribus detrahit; ſic etiam minus ſapit, qui non plus negotij tribuit internis, & occultis acquirendis virtutibus, hæ namque,& Deo gratiores, & popularis gloriæ puriores, & liberiores exiſtunt. Pſal. 44 *Omnis gloria eius filiæ regis ab intus*: quaſi nulla virtus ſic Chriſti regis filios adornet, vt ea, quæ intrinſecus occulta manet. Pro quo D. Paſcaſ. ibi fatur: *Dicit, ab intus, Vbi non vana gloria requiritur, non oſtentatio operum demonſtratur: non concrepantia labiorum iactantium meditatur, non vlla inflatio mentis habetur, ſed tertius interior homo tacita intentione, quæ Deo placita ſunt, reuoluit, ſolummodo ea, quæ ad diuina nouit pertinere myſteria delectatur, & agit.* Securiores, & firmiores ſunt virtutes, quæ intrinſecus latent; quàm illæ, quæ & oculis,& plauſibus populariibus placent, & patent Chriſti ſponſa, dũ penetralis

Nazian.

Pſal.44.

D.Paſcaſ.

vmbra latebat, nullũ morbum incurrit, niſi morbum amoris, quãdo ait: *ſtipate me malis, quia amore langueo*, ſed poſtquam populariꝫ oculis ſe dedit, quid non patiatur? Ipſa ait Cant. 5. *Inuenerunt me cuſtodes, qui circumeunt ciuitatem: percuſſerunt me, & vulnerauerunt me, tulerunt pallium meum mihi cuſtodes murorum.* Quæ verba afferens, & expendẽs D. Paſcaſ. lib. 2. in Threnos ait: *Quæ profecto ſi ſponſi frueretur intus amplexibus, foris vulnerata non eſſet.* Si magis ſtuderet virtutibus internis habendis invulnererabilior appareret; quæ enim exterius fulgent, expoſita ſunt, & hoſtibus, & vanitatis ventis. Vndè dicebat Paul. ad Rom. 8. *Scimus enim quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc. Non ſolum autem illa, ſed & nos ipſi primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus.* Expende vbi, & qualiter gemant illi qui primitias ſpiritus habebant, aiunt equidem, *& ipſi intra nos gemimus*, nõ externis gemitibus populariũ implebant aures, ſed intra ſe tacita, & occulta Deo ſuſpiria repreſentabant. Quòd ponderans D. Ber. ſer. 59. in Cant. fatur: *Fuit & in tempore patrum vox iſta gementium, ſed rara, & penes quemque ſuus gemitus. Vndè & dicebat quis: Secretum meum mihi, ſecretum meum mihi.* Et quo ſecretiores, & occultiores, eo ſolent virtutes Deo eſſe notiores, & gratiores. Ideò dicebat Pſal. 37. *Domine ante te omne deſiderium meum; & gemitus meus à te non eſt abſcõditus.* Quaratione putat non eſſe ſuum gemitum Deo abſconditum? An quia crebris gemitibus omniũ aures verberabat? Abſit: imò quia intra ſe gemẽs, cæteris occultum gemitum Deo exhibebat. Ait D. Ber. ſer. 59. in Cant. *Profecto monſtrabat abſconditum eſſe, qui ſoli Deo non erat abſconditus.* Quàm placeãt Deo occultæ virtutes patet etiam lib. 15. cap. 7. §. 5. & ſæpiſsimè alias, vt ex iudicibus conſtabit.

Cant. 5.

D. Paſcaſ.

Ad Ro. 8.

D. Bern.

Pſal. 37.

D. Bern.

§. IIII.

Religioſi inſtituti, quæ apparent imperfectiones minimè mordendæ, vt quæ poſsint eſſe virtutis faciorꝫ præſtantioris.

VTinam hos Ioannis diſcipulos vniuerſi conuenirent viri religioſi; & in illorum errore cauerent affectum illum, quo ſinguli in alijs requirunt ſuum proprium bonum, & in quibus id non vident, ſe ſuprà illos maximè extollunt, imò illos carpũt, & corrodũt. Forſan diſcalciati, hiſpidoque facto indutu vellent ſic eſſe vniuerſos religioſos, & deſpiciunt quos laneis, lineiſque vident veſtitos. Qui piſcibus veſcuntur, carnium notãt mãducatores; & qui ſaluti animarum inſudant; domi quieſcentes clamant otioſos, quando enim Martha nõ carpit Mariam otioſam? Sic ſinguli dum quod ipſi ſunt, quòd ipſi habẽt, in alijs non inueniunt, illos crebro murmure confodiunt. Et quãto id errore? Sanè diſcipuli Ioannis ieiunabant, non ieiunabant diſcipuli Ieſu, & tamen non ieiunãtes habẽtur in eo filij ſponſi, quàm gloriam minimè attigère illi ieiunatores. Poteſt fieri quod dũ tua ieiunia, tuum ſaccum alterius cibis, & laneis anteponis: dũ tuos ſudores alterius otio antefers, dicatur tibi à Deo, hic alius meliorem partẽ elegit, non poſſunt ieiunare filij ſponſi. Et aliquando confuſus videas in præſtantiori filiorũ ſede, quoſtua ignorantia putabat tibi longè inferiores. Hinc D. Naziãz. orat. 26. vniuerſos aliorum correptores monebat. *Hic humilem te præbe: hic nullo cum tuo detrimento fratrem tibi antepone, vbi condẽnare, & comẽnere, nihil aliud eſt, quam à Chriſto exturbare, occultumq; triticum, & quidem triticũ fortaſſe te præſtantius, vna cum zizaneis excindere. Quid enim ſi lippiẽtibus oculis, aut alio quopiam morbo laborantibus, obſcurum ſolem aſpicias? Quid ſi omnia verti, ac ſurſum deorſumvè ferri putes, ipſe nauſea correptus, ignorantiamq; tuam alijs tribuas?* Vnum ſolum poteſt quiſq; in præſenti, ſine vllo periculo præſtare, nimirùm quod ſibi anteponat fratrem; aliquẽ de Chriſti ſchola, de Chriſti area condemnare, mordere periculoſiſsimum eſt; quando poteſt fieri, vt pro paleatriticum, & triticum te præſtantius offendas, & pro vmbris Solem impetas, & ſtabilem montem pro ribulo fluente contemnas. Fallaciſsima equidem vtitur regula, quiſquis ex ſuis paſsionibus vniuerſos alios iudicat; ſæpiſsimè enim, quę in te fomenta vitiorum, in alijs ſunt adiumenta clariſsimarum virtutum, & quæ tibi æternos parant triumphos, in alijs lachrymanda afferunt exitia. Prudentiſsime Pſaltes 73. *Quanta malignatus eſt inimicus in Sancto! Et gloriati ſunt, qui oderunt te in medio ſolemnitatis tuæ. Poſuerunt ſigna ſua, ſigna, & non cognouerunt.* Vbi inimicitiæ affectus eſt, nec ſanctitati parcitur: in ipſis iuſtitiæ exemplis, in ipſis Solis radijs, & nęui, & nebulæ publicantur. Sed expende illud: *Poſuerũt ſigna ſua, ſigna, & non cognouerunt*; indè tota cauſa fallaciæ eſt, qui ex ſignis ſuis omnes alios iudicãt. Poſuerunt ſibi ſalutaria ſigna, quæ dũ in alijs nõ inueniũt, illos prędicãt ſaluti cõtrarios. Inſuper ſigna rerum ſibi nociuarũ ponunt,

Nazianz.

Pſalt. 73.

nunt,quæ quia in alijs vident,illos reputant vitiorum aſſeclas. Sed non cognouerũt;miſerè in ſignis ſuis falluntur,minimè attingũt veritatem, ſed & ſuam oſtendunt, ſiue malitiam,ſiue ignorantiam. Ad hæc acutè Gil-
Gill. Abb. liber. Abb.ſer. 14.in Cant. *Poſuerunt, inquit, ſigna ſua,ſigna,& non cognouerunt. Ponunt,quæ non inueniunt. Ponunt, quæ prauè poſteà exponunt. Signa,inquit,ſua. Seipſos enim in ſignũ ponunt,cum ex ſuæ prauitatis regula alios metiuntur.Signa,inquit,quaſi dicat:tantùm ſigna,& nõ veritatem.Signa,non certitudinis:ſed ſuſpicionis. Et non cognouerunt.* Ecce tibi pericula fallaciarum,etiam in virtutum Scholis, dum aliquo modo ſibi inuicem contrariantur:hi ponunt ſigna ſua, nimirùm ieiunia,ſaccos,piſcium continuam eſcam, & alia huiuſmodi, quæ niſi in alijs patentiſsimè videant, prauè poſteà exponunt. Alij è contrà,ſudores ſuos in expugnatione animarũ,vigilias in ſtudijs, quotidianas in Chriſto Ieſu parturitiones ponunt,quę niſi in alijs cernant,minus probè ſentiũt de illis. Quid plura? Sunt qui ſigna ſibi nociua ponãt, nimirùm fœminarum colloquia,ſceleratorum conſuetudinẽ,eſum carnium,lini,aut lanę vſum;quæ ſigna dum in alijs vident, riſui deputant,tales poſſe in virtutum perfectione ſtare. Omnes hi vidẽt ſigna,non veritatem;ſigna non certitudinis, ſed ſuſpicionis,& non cognoſcunt; imò miſere falli ſolent; & dum deſpiciunt imperfectos,in chariſsimos ſpõſi filios impingere ſolent. Quæ enim in alijs ſigna ſunt imperfectionis,imò ſuperbiæ; in alijs ſunt ſigna celſiſsimarum virtutum. Ecce tibi duas virtutum ſcholas; altera in Eſther fulget,altera in
Eſther 14. Iudith:ſed Eſther ait cap. 14.*Tu ſcis, Domine, neceſsitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ,& gloriæ meæ,quod eſt ſuper caput meum,in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud,quaſi pannum menſtruatæ, & non portem in diebus ſilentij mei.* Præclarè muliebrem mundum,ornatumque,reputat abominabile ſignum ſuperbiæ; illumque ſancta fęmina abominatur deteſtatur. Iam adeſt Iudith ſanctiſsimaetiã,
Iudith 10. de qua dicitur cap. 10. *Abſtulit Iudith à ſe cilicium ::: Vnxit ſe mirto optimo, & diſcriminauit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum,& induit ſe veſtimentis iocunditatis ſuæ, induitq; ſandalia pedibus ſuis.* Sãdalia,veſtimenti ornatus, mitra in capite erant Eſtheri ſigna ſuperbiæ,& inanis gloriæ;cur ergò Iudith hæc reſumit ſigna? An ex his minus ſancta Iudith,quàm Eſther apparet? Nõ ne mollis veſtis,lauacra,ſandalia,mitra ſigna ſunt ſuperbiæ, & indè deteſtanda ab omnibus,qui perfectionẽ amant? Sunt equidẽ hęc ſigna deteſtanda Eſtheri;at in Iudith non ſuperbiam, ſed incredibilẽ animi fortitudinẽ, heroicamq; virtutem oſtẽdunt,quæ ſub illis militat Deo,vt eius hoſtem facilius proſternere valeat. Sic multa externa,ab aliquibus virtutũ ſtudioſis,ob perfectionis triumphos arripiuntur; quæ non minori perfectione ab alijs diſsimulãtur,imò omittuntur,prętextu maioris obſequij diuini. Alij pęnitẽtiæ opera,& ſigna in ſe ipſis oſtendunt,vt glorificetur pater diuinus; alij nil magis curãt,quàm huiuſmodi ſigna in ſe occultare, necubi pateant,nec videantur etiã ab hominibus chariſsimis: & vnuſquiſq; in ſuo ſenſu abundat, donec dies Domini reuelet,qui ſint Dei ſerui, & qui ſponſi filij.

§. V.

Iniquiſsimum eſt, in te ſolas virtutes videre,in proximo ſolos defectus. Religioſi enim animi, magis vident in proximo virtutes, quas ipſi non habent.

MEritò ſe Phariſæis iniquis adiungunt diſcipuli Ioãnis, vbi in medio ieiunia ſua ponunt, & Apoſtolorum menſas. Aiunt enim: *Quare nos & Phariſæi ieiunamus;diſcipuli autem tui non ieiunant?* Iniquiſsimũ prorſus eſt,& iniquorum Phariſæorum, propriũ in ſe ſolas virtutes,in proximo ſolos defectus notare. Ieiunabant illi, ſed non reliquerant omnia propter Deum:non ieiunabant tunc Apoſtoli,ſed omnia relinquentes,Deum ſequebantur,& dum ad comparationem ventum eſt;illi ſolum notantes in ſe,quod bonũ faciunt;in Apoſtolis ſolum notãt, quod minus faciunt. Quid iniquius? Pſal. 61. *Vani filij hominũ, mendaces filij hominũ in ſtateris.* Theodoretus legit: *mendaces filij hominum, vt momentum ſtateræ.* Et mirandum,quòd momentum ſtateræ dicatur mendax,quando ipſum habetur pro regula iuſtitiæ,& veritatis. Nõne momentum ſtateræ fidele vocatur? nõne ipſum eſt,quod ſolum in ponderibus ſpectatur,vt iuſtum,& verum põdus capiatur? Cur ergò,cum momentum ſtateræ index ſit iuſtitiæ,& veritatis, illi mendaces homines,& iniqui comparãtur? Inter ponderum æqualitates faciendas,eum modum ſeruat momẽtum ſtateræ, qui ſi ad homines transferatur, nihil illo iniquius poteſt excogitari. Cùm enim v.g. aurifex ſuũ velit ponderare aurũ, accepta ſtatera,in altera bilãciũ ſolũ ſuũ aurũ ponit;in altera autẽ ſolũ menſurarũ ferrũ, quid tunc momentum ſtaterę? Medium ſtat, nihil, niſi aurum cernens ex vna parte, nihil *Pſal. 61.*

nisi ferrum cernens ex altera: quòd quidem in comparatione ponderum æquum est, at incomparatio morum, & iniquissimum, & plenũ fallaciæ. Quid iniquius ex te sola splẽdida, & aurea in medium proferre: ex proximo autem sola obscura, turpia, & indecora? Sanè, cui iustus est, qui Pharisaicæ disciplinæ prorsus alienus inuenitur, nõ quærit videre in proximo defectus, ob quos ipse extollatur; sed virtutes, quibus ipse superetur, vincatur. Paulus. 1. ad Corinth. 15 *Ego enim sum minimus Apostolorum; qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.* Et cæteri Apostoli relicto Iesu in horto fugerant, & Petrus Iesum negauerat: & nihilominus vbi Paulus interse, & Apostolos comparationem facit, hoc solum respicit in illis, quod minimè fuerint Ecclesiã persequuti, in quo ipse maximè ab illis vincitur. Petrus autem. 2. epist. 3. ait: *Sicut charissimus frater noster Paulus secundum datã sibi sapientiam scripsit nobis, sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his, quæ difficilia sunt intellectu.* Persecutor Ecclesiæ fuerat Paulus, at Petrus vbi Paulũ meminit, non persecutionem, sed sapientiam, sed studia, sed vigilias in enodandis difficilibus quæstionibus in illo miratur, quo Paulus vincit cæteros. Ad hęc D. Greg. lib. 24. Moral. cap. 6. ait: *Ecce Paulus in Apostolis miratur innocentiam, ecce Petrus in Paulo miratur sapientiam. Quid est hoc? Nisi quod sancti viri virtutum cõsideratione vicissim sibi alios præferunt.* Sãcti viri in proximis semper ad illorũ magnalia confugiunt, quæ minimè in se videntes humiliẽtur. De iusto viro aiebat Iob cap. 33. *Respiciet homines, & dicet peccaui.* Non sic impij, non sic Pharisæus, imò vbi homines respiciebat, & suas virtutes exaltabat, & hominum numerabat peccata aiẽs: Luc. 18 *Non sum sicut cæteri hominũ; raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in Sabbatho, &c.* Sic arrogans Pharisæus videns homines, in illis numerabat peccata; de se autem dicebat, ieiuno bis in Sabbatho: at iustus homo in Schola Iesu versat⁹ respiciet homines, & dicet peccaui, quia in alijs id solum quod hominem deceat, considerat; in se autem bestiales mille affectus experitur.

1. Cor. 15

D. Greg.

Iob 33.

Luc. 18.

Matth. 9. Et ait illis Iesus: Nunquid possunt filij sponsi luge re, quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

§. VI.

In Dei parentis disciplina nihil lætitiam æternam afferens potest deficere.

FIlios sponsi vocat Dominus discipulos suos, vt probet illis nihil ad veram, solidamque lætitiã posse deficere: qui enim sub tanti patris amplexu viuit, nequit profecto aliquid desiderare, nequit sub aliquo viuere suspirio. Quò respiciẽs Hieremias vbi filiorum multitudinem mærore, & fame enectã depingit, ait Thren. 2. *Matribus suis dixerũt, vbi est triticum, & vinum, cùm deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis, cùm exhalarẽt animas suas in sinu matrum suarum?* Expende in cuius sinu deficiunt, non equidẽ in sinu patris Dei, sed in sinu matrum: nisi enim à Dei patris abissent sinu, nullum defectum valerent experiri. Ait D. Pascas. lib. 2. in Thren. *Si cum patre essent, aut ad patrem domum redirent, animas fame non exhalarent.* Nihil illis possit deficere, si sub tanti patris viuerẽt disciplina. Fœlix ille homo est, qui hunc diuinissimum parentẽ toto affectus conatu amplectitur, exindè omnia sibi abũdare cernet, nihil ad æterna gaudia necessarium deficere. De charitate ad patrem locutus Paulus. 2. ad Corinth. cap. 13. ait: *Non quærit, quæ sua sunt.* Et qualiter potest ad virtutem pertinere, quòd non quærat, quæ sua sunt? Id magis incuriæ, aut stultitiæ videtur esse, quã virtutis? Sapienter enim alibi Paulus aiebat: *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar.* Inter aliorum salutem quærendam, simul, & suam procurabat charitas Pauli, in quo eius maxima elucebat sapientia, cur ergò dicitur charitas non quærere, quæ sua sunt? Sanè qui in Patris Dei viuit charitate, ab eiusque minimè recedit sinu, non eget quærere, quæ sua sunt, cùm eo ipso, quod sub tanti patris viuit charitate, omnia sibi ad salutem necessaria parata, & prompta habeat, adeò vt nihil ex illis possit desiderare. Acutè, & elegantet D. Ber. ser. 18. in Cant. fatur: *Non quærit, quæ sua sunt profectò, quia non desunt. Quis nã quærat, quod habet? Charitas, quæ sua sunt, id est, propriæ saluti necessaria, nunquam nõ habet. Nec modo habet, sed etiã abũdat.* Abũdantissimè suppetunt amatori filio quęcũq; ad salutem æternaq;, gaudia sunt necessaria; nõ est cur anxius de illo sit, an ieiunet? an vigilet? an oret? sciẽs enim quod filius sit spõsi; quod

Thren. 2.

D. Pascas.

2. Car. 13

D. Bern.

quòd ſub tanti patris charitate, & diſciplina viuit; procerto habet, nihil ei deficere ex his, quæ ad ſalutem ſunt neceſſaria, ſed omnia ſuperabundare ipſi. Vndè regenerationem filiorũ parans Dominus, ait Matth. 28. *Euntes ergò docete omnes gentes; baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sãcti.* Cur maluit dicere in nomine patris, & non potius in nomine Dei omnipotentis? Ideò crediderim ibi non Dei, ſed Patris meminiſſe, vt oſtẽderetur ſubtanti patris renatis filijs ex tũc omnia neceſſaria ad ſalutẽ parari, nihilq; ab illis poſſe deſiderari. Quò ſpectans Chryſol. ſer. 68. ait: *Beati eſtis, qui cæpiſtis, antè ad patris promptuaria, quàm matris ad gremiũ peruenire; ante paſtum gregis, quam ſuccum lactis invadere: toto antè victoriarum ſonare iubilo, quã vagitu reſpondere cunarum.* Qui ſub tanto regenerantur parente, nihil puerili indigent: non matris gremium, nec ſuccum lactis non cunas requirunt infantium; ab ipſo conceptu promptuaria paterna habent, ex quibus omnium neceſſariorũ percipiunt abundantiam. Proponite vobis ob oculos Moyſem, is apud Deum manſit in Sinà quadraginta diebus; nec ſecum tulit è domo, aliquid, quo per in dies poſsit ſuſtentari: & nihilominus de illo dicitur Exod. 34. *Vidẽtes autem Aarõ, & filij Iſrael cornutam Moyſi faciem, timuerunt propè accedere.* Hæc verba ſic apud Chaldæũ ſonant: *Viditq; Aarõ, & omnes filij Iſrael Moyſem, & ecce multiplicatus erat ſplendor gloriæ vultus eius.* Non macie confectus, ſed in quãdam diuiniſsimæ gloriæ ſpẽciem tranſmutatus Moyſi vultus apparebat. Et cur quando pro quadraginta diebus nihil ſecũ tulit humani alimenti, tàm glorioſus apparuit, tanto lumine micabat facie? Pulchrè Chryſol. ſer. 166. explicat cauſam aiens: *Ita Moyſes humano defæcatus eſt, & exinanitus à corpore, vt totus diuinitatis mutaretur in gloriam: & adhuc in noſtro corporis obſcuro, toto fulgeret lumine deitatis: neque intueri eum mortalium viſus poſſet, qui ſubſtantia Dei diù paſtus tota mortalis cibi oblitus fuerat adiumenta: vndè didicit corã Deo, & cum Deo commorantibus vitæ ſubſidia, non deeſſe.* Expende illud: *cùm Deo commorantibus vitæ ſubſidia, &c.* quippè vbi Moyſes Deo ſummo parenti adhæreſcebat, eius ſub amplexu morabatur, nihil poterat deſiderare; non poterat, non habere tantam ſubſidiorum vitę abundantiam, qua ſplendidior eſſet, & in glorioſiorem ſpeciem transformatus appareret.

(?)

§. VII.

Indulgentia, quæ cum patris eſt coniuncta ſeueritate, illa ſalutaris eſt.

INdulgentiam circa ieiunia Apoſtolis exhibitam, indè minimè ſuſpectam probat Dominus, quia veniebat à præſentia ſponſi in filios; vbi merito, dum ſponſum meminit, cauit ſponſam nominare. Indulgentia enim ſpõſæ, id eſt, matris, ea filios perdit; quæ autem venit indulgentia iuncta cum patris ſeueritate, ea eſt ſalutaris. Threnor. 2. *Matribus ſuis dixerunt, vbi eſt triticum, & vinum, cũ deficerent vulnerati in plateis, cũ exhalarent animas ſuas, &c.* Non patrem meminerunt, ſed matrem, cum exhalabant animas: & matrum panes dum petunt, exhalant animas: quaſi totius ruinæ cauſa vna fuiſſet nimia dulcedo, & indulgentia matris. Quòd ægrè ferens D. Paſcaſ. Paſcaſ. lib. 2. in Thren. ait: *Miſeræ matres, quæ filios ſuos ad tantam inopiam longè à patre abduxerunt.* Periculoſa eſt filijs materna indulgẽtia, quæ frequenter illos à patre abductos in perditionem trahit. Illa indulgẽtia ſalutaris eſt filijs, quæ non matris teneritudinem, ſed ſeueri patris auſteritatem ſapit. Nunquã pater ſic indulget filijs, vt iuſtam nõ admiſceat ſeueritatem, ne indulgẽtia relaxationem inferat, ſed potius in virtute vigorem addat. Sic florẽtiſsimus ille Paterfamilias Iob cap. 29. de ſua in filios indulgẽtia aiebat: *Si quãdo ridebam ad eos, non credebant mihi.* Miraris Patrem, & patrem grauiſsimum cum filijs ridentem, imò vt Tyguriana legit, iocantem. Nonne riſus, & iocus paternus largam filijs relaxationis ptæberet licentiam? Abſit: imò ait, quod filij paterno riſui nõ credebant. Sic verus pater componebat riſus teneritudinẽ, condeſcenſum, & indulgentiam; vt hæc nullas habenas filijs laxaret, ſed ſemper ſub timoris fræno cohiberet. Quod ibi notans D. Greg. in Moral. ait: *Talis eſt diſpenſatio regiminis, vt is, qui præeſt, & arridens timeri debeat.* Talis eſt paterna indulgentia, non quæ relaxet, ſed quæ contineat: vt indè iam nequeat eſſe ſuſpecta indulgentia, quæ à Patre venit. Hinc. 2. Reg. 13. Dominus ait de Dauidis filio: *Ego ero illi in patrem, & ipſe erit mihi in filium: quòd ſi iniquè aliquid egerit, arguam illum in virga virorum, &c.* Simul, & patrem ſe dicit, & flagellum exerit, vt enim ſceptrum in manu regem deſignat; ſic pater dulciſsimus oſtenditur ex flagello filios in ſalutem ducente. Sed quid cum patre flagellum?

gellum? Pater dulcedinem in filios; flagellum iudicis amaritudinem oſtendit; cur ergò cum paterna dulcedine Dei, iungitur
D. Bern. ſeueri iudicis flagellum? Pulchrè D. Ber. de gradibus humil. gradu. 1. ſuperbiæ, inquit: *Abſit tamen ab eius perfectione, vt quia dulcis eſt, iuſtus non ſit; quaſi ſimul iuſtus, & dulcis eſſe non poſſit: cum melior ſit iuſta dulcedo, quàm remiſſa: imò virtus non ſit dulcedo, ſine iuſtitia.* Nequit profectò in patre illo, qui Deus eſt, aut qui ſpiritum Dei habet; eſſe indulgẽtię dulcedo, quin ſimul ſit aculeus diſtrictionis, & ſeueritatis. Nunquam veri patris dulcedo remiſſa eſt, ſed ſtricta, & quæ filios cohibeat, & faciat in virtutem euolare.

§. VIII.

Fœlicitas hominis, qui in religioſa ſchola verſatur, eſt, quòd ſaltim in vltimis conſtitutus ad virtutum facinora confugiet. Non ſic ſæculares.

FAtetur ingenue Dominus diſcipulos ſuos tunc non ieiunare; non adhuc validiſsima virtutum opera exſequi; & quia tyrones adhuc, & quia infirmi, & quia tempus uouitiæ alicuius indulgentiæ terebant. Sed non ideò condemnandi; quia poſtmodũ etiã maxima virtutum, & mortificationis opera ab illis erant operanda. Habent hoc ſingulare, qui in religioſis ſcholis verſantur; qui licet aliquãdo ob humanam infirmitatem minus ſtrictè viuant; aliquo ſe tepore relaxent; tamen poſteà ſaltim in vltimis cõſtituti, vbi ſponſum Ieſum viderint in iudicem transmutatum, ad virtutum facinora euigilabunt. De Hieroſolymitanis ciuibus in Dei ſchola
Thren. 2. verſatis ait Thren. 2. *Matribus ſuis dixerunt, vbi eſt triticum, & vinum, cum deficerent quaſi vulnerati in plateis ciuitatis, cùm exhalarẽt animas ſuas in ſinu matrum?* Cũ in extremis conſtituti ſunt hi, expende, quid petant à matribus, pro quo clament: nimirùm pro tritico,
Luc. 15. & vino: ille prodigus apud Lucam cap. 15. poſt diſsipatam ſuſtantiam, penè enectus, iã exhalans animam, *cupiebat ſaturari de ſiliquis*: Hic, & illi in extremis ſunt; hic pro ſiliquis ſuſpirat; illi non cupiunt, niſi vinum, & panem. Cur ille ſiliquas, & ij panem, & vinum poſtulant? Ille homo ſæcularis erat, & gentilis; ſæculares autem homines, vt vitam inſtar brutorum animalium inſtituunt, ſic & in vltimis nihil requirunt, niſi alimenta brutorum; tota ſua intentione, & cura terrenis iſtis adhæreſcunt bonis. At Iſraelitæ ij, vtpotè in Dei nutriti ſchola, licet propter infirmitatem humanam, laxiorẽ aliquandiù agũt vitam, tamen vbi in extremis ſunt, ad filiorũ Dei dapes contendunt, pro ſoliſque habendis cœleſtibus ſoliciti apparẽt. De ijs aiebat ſapiẽter D. Paſcaſ. lib. 2. in Thren. *Nõ aiunt,* D. Paſca. *vbi eſt hordeum, aut ſiliquæ, ſed vbi eſt triticura, & vinum? Norunt igitur, & ſi degeneres ſuo vitio, quales eos primũ pater genuerit: prodigus autem ille filius cõcupierat ſaturari de ſiliquis, quas porci manducabant.* Sæculares viri eadem in morte etiam tractant, quæ in vita; & vt in vita terrenis inhiant; ſic & in morte, tota pro terrenis diſponendis apparet ſolicitudo. Religioſi viri quamuis in vita degeneres, in vltimis ſaltem patrem ſapiunt; & ad bona paterna habenda ſummà ſe præparant anxietate. De temporali homine dicitur Iob. 34. Iob 34. *Pauit ſterilem, & quæ non parit.* Non ſolum ſterilis dicitur carnalis hominis vita, ſed inſuper additur, & quæ non parit. Nonne idẽ eſt non parere, & ſterilem eſſe? Cur neceſſum fuit, poſtquam affirmauit ſterilem eſſe, & illud addere, nimirùm quod nõ pariebat? Vt diſtingueret carnalium hominum ſterilitatem, ab ſterilitate eorum, qui ſub religioſa diſciplina verſantur. Eſt enim ſterilitas, quæ nunquam parit: & eſt ſterilitas, quæ licet ſero, tamen in vltima ſenectute habuit partum; cuiuſmodi fuit ſterilitas ſanctarum fœminarum in veteri teſtamento. Quippè Sara, Rebbecca ſteriles fuerunt, & nihilominus in vltima ſenectute conſtitutæ filios conceperunt, & pepererunt. Sic temporaliũ hominum vita, quæ ſterilis eſt, ſemper ſterilis manet, nunquam parit, nec in extremis conſtituta ſterilitatem abigit, ſed quibus cupiditatibus vixit, eiſdem moritur. Vita autẽ illorũ, qui ſub diſciplina religioſa in tabernaculis paſtorum ſunt, Deumq; ſibi deſponſarunt, & ſi ſterilis ſit aliquãdo, ſaltem in extremis conſtituta nouit fructus pœnitentiæ parere. In hanc me cogitationem impulit D. D. Greg. Greg. lib. 17. Moral. cap. 3. aiens: *Rectè cum dicitur: Pauit ſterilem, protinus adiungitur: & quæ non parit. Quaſdam namquè ex ſacra hiſtoria fœminas nouimus ſteriles extitiſſe, & tamẽ in tempore extremo peperiſſe. Caro autem non ſolum ſterilis, ſed quæ non parit, dicitur: quia bonas cogitationes gignere, neque in vltimis valet.* Quis homo temporalis nõ idem eſt in morte, qui fuit in vita? Licet in vltimis conſtitutus neſcit æterna cogitare, qui totus inhæſit carnalibus, dum vitam ageret. Fęlices illi, qui ſub ſponſi Ieſu diſciplina vitam inſtituunt, vt ad inſtar Patriarcharum vxorum, quamuis ſteriles

riles ſint obiuuentutis ardorem, tamen tempore extremo præſtantiſsima parient virtutum opera, & charitatis.

Matth. 9. Nemo autem immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius à veſtimento, & peior ſciſſura fit. Neque mittunt vinum nouũ in vtres veteres, alioquin rũpuntur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt, &c.

§. IX.

Infirmus animus non ſtatim in ſupremis, & fortiſsimis virtutum operibus exercendum.

QVis vetuſta, & trita veſtimenta nouis aſſuat? Quis vtres vetuſtate cõſumptos ferbentibus impleat muſtis? Nunquam non habenda ratio infirmæ naturæ, in principio, vt ſaltem poſteà ab illa conualeſcente poſsint ſperari fortia. Similiter dicebat Paul. 1. Cor. 3. 1. ad Corinth. 3. *Et ego fratres non potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potũ dedi, non eſcam. Nondũ enim poteratis, ſed nec nunc quidem poteſtis.* Præclarus magiſter animarum ſic temperauit, & Fidei dogmata, & virtutum conſilia, vt non ſtatim fortiſsima, & præſtantiſsima infirmis proponeret. Sed cur non maxima, & præſtantiſsima ſtatim? Sapiẽter Tertul. Tertul. lib. de Monogamia fatur: *Tyrocinium erat nouæ, & tũc maximè orientis Eccleſiæ, quam lacte ſcilicet educabat, nondum ſolido cibo validioris doctrinæ.* Et quidem ſuũ cuique tyrocinium concedendum eſt in virtutum conſecutione, ne dum infirmo imparia viribus proponuntur, ſuccumbat oneri, & odioſam virtutem habeat. Id quod notabat Nazian. etiam Nazianzen. orat. 1. aiens: *Quidam lactis alimonia opus habent, hoc eſt, ſimplicioribus, & elementalibus doctrinis, nimirùm, qui puerili animi habitudine ſunt, recenſq; compacti, nec virilem ſermonis cibum ferrũ: quem ſiquis illis præter vires admouerit, priſtinas eorũ vires labefactabit.* Nõ ſic fortia cibaria infirmarum ſtomachum labefactant, vt animus infirmus ſubitò raptus ad fortia virtutum facinora labefactatur. Dicebat Cant. 1. *Adoleſcentulæ dilexerunt te nimis.* Et mirabar ego, quod poſsit dici nimius amor, qui erga Deũ eſt; an ſumma illa bonitas poteſt ab aliquo nimiè amari? Ab aliquo forti, & præſtanti animo non poteſt Deus nimiè amari, poteſt quidem ab infantili, & infirmo animo. Vbi enim adoleſcentulus es, vbi infantili teneris infirmitate, niſi te in tua infantili infirmitate contineas, niſi à fortioribus, & præſtãtioribus virtutum facinoribus aliquantiſper abſtineas, nimium & periculoſe amas. Ex quo D. Ber. D. Bern. ſer. 29. in Cant. feruentiores virtutum nouitios carpit: *Vos, qui nuper veniſtis tangit ſpiritualis ſermo, veſtram illam minus diſcretam vehementiam, imò intemperãtiam prorſus nimium obſtinatam redarguens. Non vultis eſſe communi contenti vita. Non ſufficit vobis regulare ieiunium, ſolemnes vigiliæ. Bonum receperatis ſpiritum: ſed non bene vtimini eo. Vereor ne alium pro iſto recipiatis, qui ſub ſpecie boni ſupplantet vos: & qui ſpiritu cæpiſtis, carne conſummemini.* Fortia ſpiritus opera in infirmo, & infantili corde non tàm incremento, quàm ruinæ occaſionem afferunt. Quoties adhuc adoleſcentulus, adhuc infirmus exſiſtens ad altiora virorũ perfectorum facinora eleuaris, periculum tibi maximum imminet, ne quam primum accepiſti virtutem funditus amittas. Monebat Paul. 1. Tim. 2. Paul. 1. ad Timoth. 2. *Volo ergò viros orare omni loco: leuantes puras manus, ſine ira, & diſceptatione. Similiter mulieres in habitu ornato: cùm verecundia, & ſobrietate ornantes ſe, non intortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veſte pretioſa, ſed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Mulier in ſilentio diſcat cum omni ſubiectione. Docere autem mulieri non permitto.* Cùm iubet Apoſtolus mulieri, vt oret; ſimul iubet, ne doceat, nec miror, quòd infirmum adeò vas ab alto docẽdi munere iubeatur abſtineri: ſed illud notandũ eſt, quòd tunc maximè iubeatur mulier non docere, cùm orare iubetur. Cur cum orare iubetur, docere maximè tunc nõ permittitur? Oratio eſt initium viæ ſpiritualis, cùm primum Dei ſpiritum concipimus, & nunquam periculoſius agit infirmus animus, quàm vbi in primo virtutum limine fortiora virtutum cupit pertingere. Ad hæc D. Paulinus epiſt. 4. D. Paulin. *Mulier etiam docere in Eccleſia prohibetur, ne exaltato ſpiritu decreta ſapientiæ audeat intueri, & ſcientia inflata diſſiliat. Non fruſtra autem hoc eo potiſsimum tempore fieri non debere Apoſtolus docet, cùm oret mulier, dicit. Tunc enim venit in ſpiritus conceptionem: & ideò tunc magis excitat Tentatoris inuidiam, cùm in virum perfectũ ſpirans, exit terminos infirmitatis ſuæ.* Vbi quę excedunt infirmitatem fœmineam opera arri-

piuntur, ſtatim hoſtis adſunt ſpicula, & grauius fit, euidentiuſq; periculum. Quare mo-
Pet. Dam. nebat nouitios D. Petrus Dam. opuſcul. 13. de Perfect. Monach. cap. 22. inquiẽs: *Studeat hoc etiam nouitius, qui ardua tentans anguſtum iter ingreditur: vt cum grauari vltra vires caperit, mox ad latitudinem reuertatur. Acus quippè ſi duris violẽter impingitur, niſi ex diſcretione retrahitur, neceſſe eſt, vt coacta frangatur: ſi autem ſutor eam more cerdonũ, & impellit, & retrahit; facile, quidquid obſtiterit penetrabit. Sic & nos in noſtræ conuerſationis initio, dummodo nitimur, modo remittimur, modo per dura, per aſpera violenter inſiſtimus, modo nos remittendo laxamus, paulatim via panditur, vt omne quod obſtiterat, ingenue tranſeatur.* Seruandi ſemper ſunt infirmitatis termini, vltra quos minimè progrediatur, quiſquis velit in virtute ſtare. Imò patientiam in ſe habeat, & antequam altiora reddat, minoribus, infirmioribuſque ſeſe aſſuefaciat. Quò reuoco dicta ſuprà lib. 1. cap. 10. §. 4. & lib. 6. cap. 1. §. 7. & lib. 9. cap. 2. §. 7. & alibi.

§. X.

Ad perfectionem Chriſtianam pertinet ſic aliqua de nouo præſtare, vt nihil vetus in illis appareat.

NOn tãtùm periculoſum eſt vetuſta ſolum nouis illuſtrare, ſed & indecẽs per perfectioni Chriſtianæ ſemper illis incumbere. Nonnè indecens eſt præſtãtiſsimo aurifici, quod ſolum vetera aſſumat ad opus, vt illa illuſtret, & polliat, nullumque ipſe vas nouum vnquam perficiat? Equidem nunquã non dedecori datur artificibus, quod ſolum reſartiendis, reficiendiſque vetuſtis nauent operam; nihilque ipſi perficiant nouũ. Quare non miror Chriſtum diuinæ gratiæ opificem aliquando à Chriſtianarum virtutũ officina excluſiſſe vetera omnia, aiẽs: *nemo immittit commiſſuram panni rudis in veſtimentum vetus:* ſic enim muneris ſui conſulebat honori, vt qui nõ ſolum vetera reſarciret, ſed etiã faceret noua. Hinc pulchrè, & ſapienter D. Leo colligit virgineum Mariæ vas omni ex parte perfectum, & integrũ extitiſſe, vt quod nouiter, & integre fieri maximè decebat gratiæ operatorem, ne potius reſartor, quã gra-
D. Leo. tiæ videretur opifex. Quippè ait D. Leo ſer. 2. in Natiu. *Oportuit enim, vt primam genitricis integritatem naſcens incorruptio cuſtodiret, & complacitum ſibi clauſtrum pudoris, & ſanctificationis hoſpitiũ diuini ſpiritus virtus infuſa ſeruaret, quæ ſtatuerat deiecta erigere, confracta ſolidare.* Expende tanti viri argumentum, & ingenioſum, & doctũ: ſupponit enim, quod virtus diuina ſtatuerat in mũdum venire, vt *deiecta erigeret, confracta ſolidaret.* Quid tunc? Nimirùm indè educit oportuiſſe, *vt primam genitricis integritatem naſcens incorruptio ſeruaret, &c.* Qualis hæc illatio? Imò quia ſtatuerat cõfracta ſolidare, magis optaret nihil integrum inuenire: propriſsimum enim eſt illorum, qui confractis ſolidandis, reficiendis incumbunt, tunc gaudere cum plura inueniunt cõfracta. Cur ergò cum venerit Deus, vt confracta ſolidaret, non magis oportuit, vt maternũ etiam reſarciret hoſpitium, quã educeret integrum? Sanè ſi ſolum confracta ſolidaſſet, dedecus vilis reſartoris incurreret, primarium ſe gratiæ nõ oſtenderet opificem. Quare vt ſe talem gratię opificem oſtenderet, qualis erat: vbi ſtatuit confracta ſolidere, neceſſum etiam fuit virgineum Mariæ vas ſic perficere, vt in illo nil veteris ruinæ intraret, ſed omnia noua fulgerent, & integra. Huc reſpiciat quiſquis perfectionem Chriſtianam velit pertingere: vile enim eſt homini, & periculoſum, ſi ſolum confractis reſartiendis incumbat, nihilq; prorſus nouũ perficiat. Sunt equidem multi, quorum tota cura eſt deiecta erigere, confracta ſolidare, reſarcire: & vix adducuntur, vt nouum aliquod virtutis opus efficiant: hi Chriſtiani nominis perfectionem minimè implẽt, quãdoquidem perfectus Chriſtianus non ſolum confractis vetuſtate reficiendis inſtat, ſed & prætereà noua, & integra iuſtitiæ facinora perficere curat. Aiebat ſponſa Can. 7. *In portis noſtris omnia poma: noua & vetera dilecti mi, ſeruaui tibi.* Septuag. legunt: *Noua ad veteres fraterne mi ſeruaui tibi.* Tres Patres autẽ ponunt: *Nouas ſuper veteres, nepos mi, ſeruaui tibi.* Pulchrè in hoc ſe ſponſo commendat, quòd nouas ſuper veteres ſeruauit: dum enim veteris teſtamenti legibus, & ſpiritu vixit, tota tremens, & pauida hoc vnũ faciebat, vt confracta reſarciret, peccata ablueret lachrymis. Verùm vbi ad Chriſtum acceſsit, non ibi ſtetit, ſed ſuper veteres reſartiones, noua alia virtutis, iuſtitiæque opera integra, & perfecta ſeruauit. Quò reſpiciens Theodoretus ibi *Theodor.* aiebat: *Nouas ſuper veteres ſeruaui. Veteris enim teſtamenti præcepta, & noui teſtamenti mandata, quæ à Spiritus Sancti gratia accepi, ſeruaui tibi, & depoſitum integrum cuſtodiui.* Non ſolum, quæ veteris teſtamẽti erant præcepta ſeruaui, ſpiritu timoris affectus confracta legis reſartiens, ſed & nouas iuſtitias adieci, dum in-

Cant. 7.

tegra

tegrà virtutum opera, vt perfectus gratię effici operarius. Non enim de reſartione cõfractorũ, ſed de nouitate, & integritate iuſtitiæ perficitur Chriſtianus. Hinc Paul. 2. ad Corinth. 3. ait: *Siqua in Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt, ecce facta ſunt omnia noua.* Et quid eſt illud: *In Chriſto noua creatura?* D. Amb. lib. 2. epiſt. 8. ait: *Siquis in Chriſto noua creatura, ideſt, qui perfectus in Chriſto noua creatura eſt.* Quoniam in Chriſto perfectionem non attingimus, niſi per operũ nouitatẽ. Ex quo Hieremias cap. 4. *Nouate vobis nouale; & nolite ſerere ſuper ſpinas.* Non ait *facite vobis nouale*, quòd fiebat, dum primo terra proſcindebatur, vt ſpinæ auferrentur; ſed maluit dicere, *nouate nouale*, quaſi duas nouationes inſinuet faciendas, alteram, qua primò fit nouale ſpinis, & ſentibus proſciſſis, & abiectis, alteram poſtmodũ in qua nihil iam ſenticoſæ, ſpinoſæque vetuſtatis appareat, ſed omnia ſint noua, & munda prorſus: id quod expreſsius poſuit Tertul. lib. 1. cõtra Mar. cap. 20. legens: *Renouate vobis nouamen nouum*: vel adhuc lib. cõtra Iudæos cap. 3. ait: *Innouate vobis nouitatem*. Quaſi non quælibet nouitas ſufficiat ad perfectionem Chriſtianam; ſed neceſſum eſt illam oſtẽdi nouitatem, quæ ſenticoſæ vetuſtatis, etiam purgatæ, nec vllum habeat odorem, ſed vndequaq, nouiter ſplendens aſcẽdat ad prorſus integra & perfecta iuſtitiæ opera. Cant. 4 de perfectis Chriſtianis dicitur: *Dentes tui, ſicut grex tonſarum, quæ aſcenderũt de lauacro.* Non ſolum tonſione renouatæ apparẽt; ſed vlterius latione ſplendidæ aſcendunt ad ſublimiora. Id quod notans Gilliber. Abb. ſer. 23. in Cant. ait. *Attendis, quòd non tibi ſufficit exonerari, non ſufficit lotum, & nouum fieri, niſi ſtatim aſcendas, & ſpiritu incedas qui renouaris in ſpiritu. Tu igitur ſi aſcendere diſponis, aſcende ſemper de lauacro ſemper nouus, & mundus.* In tonſione detondetur vetuſtas, ſed manet ibi vetuſtatis memoria; ideò ad noua opera aſcendat Chriſtianus, in quibus nihil appareat non ſplendidum, & integre nouum.

2. Cor. 3

Hierem. 4

Tertul.

Cant. 4.

Gill. Abb.

§. XI.

Vbi aliquid vetuſti hominis manet in vitæ renouatione, non poteſt non ruina timeri.

MEritò in veſtimẽto veteri, & in vetuſtis vtribus ſciſſura, & perditio proponitur à Domino; quantum enim veteris hominis in te ſeruas, tantum habes, quo te proximum exhibeas perditioni. De Chriſti Domini grege dicitur Cant. 4. *Dentes tui, ſicut grex tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro.* Expende tonſurę beneficium ante aſcenſum de lauacro. Primò tonduntur oues, deindè iam detonſæ de lauacris aſcendunt. Cur nõ potius ante de lauacro aſcendunt, & poſt tonduntur? Accidit tonſionis tempus, vernis menſibus, quando pili noui incipiunt creſcere; vbi autẽ pili noui incipiunt, adeò onerantur oues veteribus pilis, vt niſi tondeantur prius, & vetuſta abijciant vellera minimè à lauacro aſcendere poſſent, ſed ibi iacerent mortuę. Pulchrè ad hęc Gillib. Abb. ſer. 23. in Cant. *Veterem deponentes hominem, & onere ſuperuacuo leuati, ac loti alacrius ad ſuperiora conſcendunt. Siquidem ipſi pili veteres oneri iã eſſe incipiunt, cùm primo noua vellera germinãt.* Nunquam vetuſti hominis mores cõueniũt cum Chriſtiana innouatione; nunquam magis veteris hominis ſarcinã ſentis, quàm vbi incipis nouum induere hominem; quare qui ſapis, nihil tibi prius agendum puta, quã veterẽ exuere hominem cum actibus ſuis omnibus, aliter nullos vnquam aſcenſus in corde tuo meditari poteris. Imò quantum veteris hominis ſeruaueris, tantum ſubibis oneris, quo de primaris; tantum periculi habebis, quo exponaris perditioni. Vndè monebat Paul ad Epheſ. 4. *Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundum deſideria erroris. Renouamini autem ſpiritu mentis veſtri.* Non anteà renouatio conſulitur, quàm mandetur veteris hominis depoſitio: qui enim prorſus veteris hominis actus non deponit, fruſtra ſe in vitæ renouatione ſperat profecturũ. Quod notans ibi Chryſoſt. aiebat: *Itaquè ſi veterem actum quiſquam habuerit, nihil proficiet.* Vanè profectum, & non potius ruinam ſibi promittit, qui aliquid in ſe habet hominis priſtini, & anxie procurat conſeruare illud. Gabaonitarũ aſtus notiſsimus eſt omnibus Ioſue. 9. ij vt viuere poſsint, *Saccos veteres aſinis imponentes, & vtres vinarios ſciſſos, atq; conſutos, calceamentaq; perantiqua, qua ad indiciũ vetuſtatis pittacijs cõſuta erant, induti veteribus veſtimentis: panes quoque, quos portabant obviaticum duri erant, & in fruſtra comminuti, perrexeruntquè ad Ioſue, &c.* Quid tunc? Ioſue illos amicè excipit, fœdus init, ſecuritatẽ illis iurat, qua poſsint viuere, ſed non multum poſt, fallacia cognita ait illis: *Itaque ſub maledictione eritis, & non deficiet de ſtirpe veſtra ligna cædens.* Potuerunt Gabaonitæ viuendi ſecuritatẽ acquirere, ſed non potuerunt maledictionem fugere. Et cur non potuerunt maledictionem fugere? An qua aſtutia periculum

Cant. 4.

Gill. Abb.

Ad Eph. 4

Chryſoſt.

Ioſue. 9.

culum mortis deuitarunt, eadem nõ possent omne etiam maledictionis vitare periculũ? Minimè; tota enim illorum astutia in eo stetit, quod vetustatem præferrent; vetustas autem non potest omnimodæ ruinæ aditum præcludere, quin potius, qui sub vetustate viuit, diris fit proximus, & maledictis. Accipite D. Petr. Damian. opuscul. 13. de Perfection. Monach. cap. 4. dicentem: *Omnia videntur inueterata, quæ gestant: quia in præteritæ vitæ vitijs perseuerant, non obtemperantes sententiæ dicenti: vetera transierunt, & ecce facta sunt omnia noua. Ad nouitatẽ quippè superficie tenus venientes, re ipsa in vetustate persistunt: quia emẽdationem*, & nouam conuersationem in suis moribus non ostendunt. Tales *itaq; maledictione plectuntur, nec ad sortiendam cum Israelitis hæreditatem aliquatenus admittuntur.* Miserè fallitur, qui totis viribus suis, veteris hominis actus à se non curat abijcere; qui dum in homine sunt, mirum erit, si illum non impellant in perditionem, æternisque maledictis obijciant.

Pet. Dam.

Matth. 9. Sed vinum nouum in vtres nouos, & ambo conseruantur.

§. XII.

In vitæ nouitate ambulandum est illi, qui vult homines ad vitam trahere.

QVos discipulos selegit Dominus, vt humana corda trahat, in vitamque mundum impellat: eosdem nouis vtribus, nouoque vino merito comparat, quia tunc maximè quis ad vitam hominibus infundendam paratur, cùm exuta vetustate, in nouitate vitæ incipit ambulare. Filium hospitæ suæ mortuum suscitare nititur Elisæus. 4. Reg. 4. *Et ascendit, & incubuit super puerum; posuitq; os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius, & incuruauit se super eum: & calefacta est caro pueri. Reuersusque est, & deambulauit in domo semel huc, & illuc.* Vide Elisæum, vt puerum in vitam trahat, vt se super eũ incuruat, & se pueri membris adaptat, quo caro pueri incipit calefieri. Quid tũc? Cùm iam caro pueri calescit, erigit sese nobilis suscitator, & deambulat in domo huc, atque illuc: anteà totus defuncto incubabat, modò deserit defunctũ, & in domo deambulat. Cur & modò nõ magis instat pueri suscitationi? Cur non magis super puerum incuruatur? Cur discedit, & deambulat? Nonne timere posset, quòd vitalis calor exortus in puero per Prophetæ incubationem, per eiusdem discessionem periret? Absit; imò nunquam maius augmentum vitalis caloris speratur in puero, quàm vbi Propheta ab illo videtur discedere, vt in domo deambulet; discessio enim illa, & deambulatio eò tendebat, vt nouos spiritus ipse Propheta ebiberet, sine quibus tunc posse citius puerum trahi in vitam, quando in vitæ nouitate ambulare incipiat minister. Pro quo dicebat ibi Caietan. *Diuersus orandi modus describitur; primum enim orauit prostratus super corpus pueri mortui, deindè orauit deambulando: vt ipsa diuersitas modi corporalis situs, insinuaret diuersitatem mentis Eliæi. Quemadmodum enim diuersitas situs renouatio est corporis, ita profectus mentis eius, per hoc aperitur, & tanquam renouata mens Prophetæ significatur.* Et quem mortuum nõ euocaret in vitam Propheta, cuius mens, tàm splendide apparebat renouata? Vtinam animarum ministri sic scirent, aliquantisper se in domum recipere, vt nouo spiritu ebibito intrinsecus possent renouari; fallar, nisi tunc ab ipsis inferis homines in vitam reuocarent. Aiebat Isaias cap. 52. *Quàm pulchri super montes pedes annuntiatis, & prædicantis pacem?* Sed quales hi pedes prædicatorum? Ait Psal. 17. *Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum.* Cur euangelizantiũ pedes, pedes vocantur ceruorum; nisi quia cerui, renouatione frequenti, sciunt abijcere impedimenta vetustatis? Pro quo eleganter dicebat Gilliber. Abb. ser. 14. in Cant. fatus: *Cerui quadã arte naturali à senio se tueri perhibentur, & vergentem in defectum vitam rediuiua nouitate, ab interitu reuocare. Cerui verò sunt, qui deponentes veterem hominem, nouum induũt eum, qui creatus est in iustitia, & sanctitate veritatis: qui senescentem deuotionem, & quodam languentem tædio, in nouum denuo feruorem reducunt, & perseuerantiæ fastidia nesciunt reparatione frequenti.* Horum ceruorum pedes felicissimè currunt in animarum salutem: & quamuis cerui dicantur, fortiores sunt leonibus, ad deprædãdos inferos. De his Isaias. 40. *Qui sperant in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current, & nõ laborabunt, &c.* Quanta hæc fortitudo, quæ nullo cursu, neque discursu laborat, etiam si totum orbem percurrat? In quibus hæc tanta fortitudo inuenitur? Insinuat Propheta dicens, *mutabunt fortitudinem*, nempè inuenitur in his, qui sciunt, mutata fortitudine, nouam ebibere. Sic Gillib. Abb. ser. 14. in Cãt. *Mutabunt fortitudinẽ, instauratis frequenter incrementis.*

4. Reg. 4.

Caietan.

Isai. 52.

Gill. Abb.

Isai. 40.

Gill. Abb.

crementis. Mutatio hæc profectò videtur innouatio iugis, sine defectu, sine fatigatione. Bona quidem fortitudo, quæ currens licet cum labore, tamen ad defectum declinare nõ nouit. Melior planè, quæ nec laboris sentit molestias: sed oppositarũ difficultatum transilit scandala. Proh fortissimi verbi cursores, qui frequenti innouatione pigrum seruum abiurant, & orbem sciũt decurrere superatis difficultatibꝰ, vt animas hominum trahant in spem vitæ.

CAPVT XI.

De Fulgure.

BIS inuenitur Dominus ad fulguris recurrisse similitudinem; primò vt ruinam Satanæ, eiusque à cœlestibus animabus casum insinuet; secundò vt supremi iudicis aduentum hominibus metuendum annuntiet. De his in præsenti cap. aliqua dicam.

Luc. 10. Reuersi sunt Septuaginta duo cum gaudio dicentes, Domine etiam Dæmonia subijciuntur nobis in nomine tuo.

§. I.

Nequit à Iesu abesse, qui boni euentus gaudia Deo refert accepta.

MIssi à Iesu discipuli in Iudæę ciuitates, quàm primum ad Iesum redeunt, quia vbi gaudentes clamãt, Dæmonia etiã subijciuntur nobis in nomine tuo; manifestè tantæ fœlicitatis gaudia diuino nomini referũt accepta, quo nõ possunt à Iesu abesse. Quis enim à Iesu abfuit, dum illi fœlicitatis gaudia accepta retulit? Notissimi sunt, & cantatissimi tres Hebręi pueri; qui à Tyranno Babylonio in ardentem fornacem detrusi fuerunt, Dan. 3. & dum ipsi se inter flammas illæsos vident, & ab ipso igne honoratos, gestientes gaudio in diuinas laudes exsurgunt, Dei nomini tantam fœlicitatem referentes. Quid tunc? Accessit rex ad ostium fornacis, & stupens, ait: *Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.* Miraris filium Dei adesse tribus pueris minimè sub igne gementibus, sed sub roscida aura gaudentibus? Equidem Deus adesse solet in tribulationibus, cur modo adest, & in gaudijs? Sanè fœlices pueri suæ indemnitatis gaudia Deo accepta ferebant, eius gloriam cantantes, quo sibi Deum meruerũt approximari. Fatur D. Prosper. 1. par. de Promiss. cap. 33. aiens: *Tres verò viri illæsi, hymnum regi verò dum cernerent in medio camini secum filium Dei habere meruerunt.* Non potuerunt à filio Dei abesse, qui lætis vocibus fœlicitatis suæ cœlesti regi referebant gaudia: sed vbi laudes exhibẽt Deo diuini filij præsentia meruerũt honorari. Ideò monebat Psal. 99 *Introite in conspectu eius in exultatione*; Aquilà ponit, *in laudibus. Scitote quod Dominus ipse est Deus; ipse fecit nos, & non ipsi nos.* Stupet D. Chrysol. ser. 7. quod iubeamur intrare in conspectu Dei, & quis se tãti regis conspectui committere audeat? Quis speret tantæ posse obtinere præsentiã maiestatis? Qualiter poterimus de tanto condescensu gloriari? Ipse insinuat Psaltes dũ subijcit, *scitote, quod Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos*; tunc equidem Dei conspectum intrauimus, tunc Deum nobiscum certò habemus, cũ quidquid sumus, quidquid agimus, non ipsi nobis adscribimus; sed totum donamus authori. Apoc. 21. dicitur: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitauit cum eis. Et ipsi populus eius erunt, & ipse Deus cũ eis erit eorum Deus.* Quæ maior fœlicitas homines, quàm quòd habeat cohabitatorem, & collateralẽ ipsum Deum? Habebis sanè homo Deum tibi proximum, tibi vicinum, tecum cohabitantem, quando ex tuis facinoribus, non tu, sed ab omnibus glorificetur Deus. Vndè Chrysost. hom. ad cap. 62. Isaiæ fatur: *Ergò iste habitator noster requiescit in nobis, glorificatur in medio nostrum, cùm viderint homines bona nostra opera, & glorificauerint patrem nostrum, qui in cœlis est.* Tunc maximè Deum tibi inhabitantem habebis, tunc eius & conspectu, & præsentia frueris, cùm facinorum tuorum laudes non tibi, sed eius nomine attribuerit. Quòd persuadere conatus Dominus aiebat Psal. 40. *Sacrificium laudis honorificabit me: & illic iter, quo ostẽdam illi salutare Dei.* Expende in quo ponatur via ad salutare Dei, nimirùm in sacrificio laudis, & gratiarum actionis, vbi enim quis accepta refert Deo bona sua, in via est, qua sine dubio habebit salutare Dei, nempè Iesum. Sapienter ait Augustinus ibi: *In sacrificio laudis via est, qua ostendam illi salutare Dei. Quòd est saluta-*

D. Prosp. Psal. 99. Apoc. 21. Chrysost. Psal. 40. Augustin.

re

re Dei? Christus Iesus. Nequit non ire ad Iesum, non habere secum Iesum, qui omnia bona sua Deo refert accepta.

§. II.

Diuina laus, & gloria in operibus nostris quæsita, preualidissimis telis est, ad prosternendos hostes.

SIbi subijci Dæmones mirantur discipuli, magistriq́ue nomini tribuũt tanti trophæi gloriam; & cur non subijciant Dæmones adeò fideles, & grati homines, dum non sibi, sed Dei nomini laudem referũt facinorum suorum? Ait Psal. 149. *Exultationes Dei in faucibus eorum, & gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus.* Quid gladij cum cãtibus? Gladij ancipites ad bellum fabricantur, cãticorum exultatio ad choræas faciendas, cur ergò simul gladios ponit vates in manibus, & exultationum cantica in ore? Nullus equidem gladius terribilior ad perdendũ hostes, ad deuastada tenebrarum regna, quam gladius ille, cuius ictum comitatur cantus referens Deo facinoris gloriam, diuinoq́ue nomini tribuens gratiarum actiones. Meritò enim in præsenti aiebat Chrysost. *Ostẽdit hic bellum cum choræa gerendum, & quod canemus, & laudantes sic vincent. Exultationes enim dicit hymnos, & gratiarum actiones.* Vbi Dei canis laudem, vbi pro acceptis bonis gratias refers eius sancto nomini, nunquam non scies prosternere, & perimere hostes; Principes tenebrarum sub pedibus pones. Apud Iosue cap. 10. post hostes prostratos dicitur: *Reuersusq́ue est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, vbi tunc erant castra, sani, & integro numero: nullusque contra filios Israel mutire ausus est.* Aliter legit Orig. hom. 12. in Iosue, nimirùm, *& non mutuit quisque de filijs Israel in lingua sua*, hoc est nemo sibi tribuit victoriam, sed illam Deo adscripsit. Quò supposito põderandum est, quòd Israeliticus exercitus tot reges deuincens, tot regna subigens, tot hostes sternens sanus, incolumis, & prorsus integer ipse reuertatur adducem suum. Vndè inter tot hostium strages, ipsi Israelitæ penè invulnerabiles extiterunt? Equidem, quia nullus mutauit in lingua sua, quia vniuersi victorias suas Deo referebant, & dum gratiarum actio erat in ore ipsorum, gladij ancipites videbãtur in manibus, quibus reges persecuterent, regna subijcerent, ipsiq́ue redirent incolumes. Ad hæc D. Chrysost. in Psal. 149. inquit. *Vidisti vires ingentes. Non solũ enim expulerunt hostes, sed ijs etiã captis reuersi sunt Dei potentiam ostendentes.* Hæ sunt in gentes hominis vires, hæc sunt præstantissima robora, quæ hostes perdãt, quæ triumphos multiplicent; si in facinoribus tuis non tuam, sed Dei ostentes, & efferas potẽtiam. Hoc semper cura inter ipsa facinora, inter ipsos fœlicissimos successus, Dei meminisse, eiusque nomini accepta omnia bona referre, vt fidelem, & gratum seruum decet, & eris inuincibilis, & tenebrarũ potestates, vt paleas expues. Quis nescíat Tobię sanctissimi inuenis historiam? Huius in itinere fuit Angelus Raphael comes: sed & cap. 6. dicitur: *Profectus est autem Tobias, & canis secutus est eum.* Miraberis quod canis mẽtio fiat cuntis cum Tobia; cùm quo ibat Angelus Dei, quid magnum, quòd canis iret? Aut cur Angelus Dei permittit secum canẽ ire? Ibat Angelus non solum seruaturus in via iuuenem Tobiã, sed etiam expulsurus Dæmonem, qui Saræ ipsos interficiebat, vbi autem bellum aduersus Principes tenebrarum parabat, sapienter canem expeditionis solium admittit, vtpotè in quo gratitudinis exprimebatur symbolum à natura: nec vnquã securior redderetur de victoria, quàm vbi per canis symbolum is affectus excitaretur in commilitone suo, quo Deo gratus illi accepta referret omnia bona sua. Pulchrè D. Amb. lib. 6. Exam. ait: *Canis viator, & comes Angeli est, quem Raphael non ociosę sibi, & Tobiæ adiungendum putauit, quando perrexit, vt Asmodæum fugaret. Memoris enim affectus gratia pellitur Dæmonium. Mutæ itaq́ue specie bestiæ sanctus Raphael Tobiæ iuuenis ad relationem gratiæ erudiebat affectũ.* Quoties canis viantium oculis obijciebatur, toties Raphael per eius symbolum in Tobiæ animo gratitudinem erga Deum excitabat, qua Deo se fidelem, & gratum exhiberet, omnes suas fœlicitates Deo acceptas referens. Cur hæc? Sapienter ait: *Memoris enim affectus gratia pellitur Dæmonium*, nullus equidem gladius potentior ad prosternendum Dæmonium potuisset parari, quàm animus adeo Deo gratus, vt illi referret laudem, & gloriam omnium, quæ faceret.

Psal. 149

Chrysost.

Iosue 10.

Chrysost.

Ambr.

§. III.

Christianus animus in facinoribus suis, non hominum, sed Dei oculos amet.

QVàm sancte discipuli sibi demones videntes prostratos, vnius Iesu oculos requirunt, dum illi soli clamant, *Domine etiã dæmonia subijciuntur nobis!* Sic Christianus animus nõ popularium hominum, sed vnius Dei spectat calculum, vt propria commendet facinora. De Ozia rege legitur. 2. Paralip. 26. *Sedecim annorum erat Ozias, cũ regnare cæpisset, & quinquaginta duobus annis regnauit in Ierusalem: nomẽ matris eius Iechelia de Ierusalem. Fecitquè quod erat rectum in oculis Domini, &c.* Expende vndè cõmendetur rectitudo facinorum Ozię, nimirùm quod solum facta sunt in oculis Domini. Id quod põderans Chrysost. hom. 2. de verbis Isaiæ fatur: *Non vides aurigas, qui prætercurrentes totam illam stadij partem, quà vniuersa ciuitas è sublimi spectat sedens in equestri certamine; ibi contendunt cõcertatorum currus subuertere, vbi Cæsarem viderint sedentem; & vnum oculũ digniorem, cui fidant, ducunt: quàm tot hominum vultus? Et tu cum videas ipsum Angelorum regem tuo cursui agonothetam, hoc est, certaminis iudicem, & præmiatorem, eo prætermisso ad conseruorum fugis oculos? At non talis Ozias, sed in conspectu Domini faciebat, quod rectum est.* Præclarus concertator Ozias nihil curabat alios facinorum suorum iudices, & præmiatores, sed vnum æstimabat Deum: & quisquis in schola Christi, in via salutis versatur, hoc vnũ curat, vt Deum solum habeat operum suorum spectatorem, præmiatorem. Et quidem vanissimi hominis est, imò stultissimi, in facinoribus suis non plus fidere vnico Dei oculo, quàm innumeris populariũ vultibus. Ille, mihi crede, fœlix in via currit salutis, qui omnia opera sua vni regi committit, qui autem illis popularium acclamationes fouet, is parum abest à mortis præcipitio. In carcere erant aliquando duo Pharaonis ministri. Gen. 40. alter dum somniat, vitem vuis fœcundam cernit, vuas sumit, & exprimit in vase, & vni regi poculum propinat. Alter etiam dum somniat, suprà caput suum vidit tria plena panibus canistra, qui panes ab auibus in alimẽta sumuntur. Vterque somnium Iosepho refert: quid Ioseph vtrisq;? Primò vitam, secundo mortem annuntiat. Et vndè tam diuersos euentus Ioseph potuit colligere? Cur poculum ab altero exhibitum, in vitæ fuit testimonium; & alteri mortem denuntiauit panum canistrũ? In poculo, & in canistro exprimebantur vniuscuiusq; opera, & ministeria; vndè merito ad testimonium vitæ ponuntur opera, quę vni regi exhibebantur, vt poculum cernebatur vni Pharaoni exhibitum. Opera autem, quæ rege prætermisso, popularis plausus sustentabat multitudinem, vt panis canistrum aues implebat; ea, inquam, opera, quid aliud protendere possent, quàm mortem, quàm ruinam? Pulchrè D. Ber. in Declamationibus, ait: *Alter propinabat regi, & audiuit: Restitueris in gradum pristinum. Alter pascebat oues, & responsum mortis accepit.* Quid non recuperet ille, qui vniuersos labores suos, vniuersa facinora sua vni regi summo sacrat; digniorem æstimat vnum Dei oculũ, cui fidat, quàm omnium hominum vultus? Proh fœlicem hominem, qui prætermissis omnibus alijs, vnum inspectorem, & probatorem suorum operum Deum facit: is nihil non faustum audit, & vitam halans. Verùm qui aues pascit, qui relicto summo rege garritus spectat popularium, ad alimentumque inconstantissimi vulgi viuit, iste nunquã nõ responsum mortis accipit. Hunc designabat Prouerb. cap. 10. aiens: *Qui nititur mendacijs, hic pascit ventos, & idem sequitur aues volantes.* Vbi quinititur mẽdacijs ille est secundũ D. August. lib. 3. contra Cresconium, cap. 9. & Hugon. in præsenti, qui humanæ laudis appetitu rapitur. Is ergò, & vẽtos pascit, & persequitur aues volantes, hoc est, nihil certius quam responsum mortis habet. Quis enim aliud quam mortem auspicabitur illi homini, cui vẽti sunt pascua? Vel illi cani, qui rapide fertur in prædam auium volãtium? Securior sanè cursus est ille, qui solius Dei oculos cupit venari. De hoc dicebat Psal. 149. *Exultabunt sancti in gloria lætabuntur in cubilibus suis.* Compone modo vani hominis, & sancti gressus, seù spacia viarum: ille persequitur aues volantes per agros, per præcipitia, nullum alium finem præscribẽs viæ suæ, nisi quẽ aues præscribunt suis volatibus. Hic lætitiæ suę, glorię suæ pabulum in cubilibus suis habet: de vtrisq; pręclare Philosophatur Casiodorus in hunc Psal aiens: *Ibi enim sancti lætãtur, vbi solus ille cognoscit, qui donare dignatus est. Cõtra in hoc sæculo stultus à se foras eggrediens exultat in hominũ fabulis; & mereri se putat: quod cũ sermo falsus exaltat. Est ergò sanctis disciplina gloriãdi, & modus gaudij; vt ad illũ referantur bona, qui tribuit vniuersa. Nam si mensura desit lætitiæ; non est gaudium, sed ruina.* Cur non sit ruina illi, cuius cursus spatium idem est, quod est auium volatibus? Securius, & fœlicius se gerit, qui nullum aliud spatium quærit, nisi illud in quo vnum regem summum inspectorem, & præmiatorẽ habeat.

2. Par. 26

Chrysost.

D. Bern.

Prou. 10.

Psal. 149

Casiodor.

*Luc.*10. Et ait illis: Videbam Satanam ſicut fulgur de cœlo cadentem.

§. III.

Solus diabolico furore obduratus animus poteſt ſe in oculis Ieſu in præcipitium dare: quando à Ieſu oculis nemo non confirmatur.

SAnatus erat ſulphureo iam igne poſſeſſus, qui vidente Ieſu cadit, & in præcipitium datur, qui enim non diabolus eſſet, nõ diabolico exiſteret furore obduratus, non caderet vidēte Ieſu, ſed in bono maneret firmatus. Quis ignoret Petri ruinã lachrymabilem? Sanè firmiſsima hæc Eccleſię colũna ſeruorum Cayphæ impulſibus petita ſeſe in *Luc.*22. præcipitia dabat. Quid tunc? Luc.22. ait: *Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum. Et recordatus eſt Petrus, &c.* Ibi ſiterũt caſus, vbi Ieſu oculus claruit: reſpexit Ieſus Petrum, & quia diabolus non erat, non debuit amplius cadere, ſed ad bonũ confirmari. Pulchrè D. *D. Leo.* Leo ſer.9. de Paſſ. fatur: *Trepidationem diſcipuli foris poſiti diuino vidit intuitu, & pauentis animum, mox vt reſpexit, erexit, & in fletus pœnitudines excitauit. Fœlices ſanctæ lachrymæ tuæ Apoſtole, quæ ad diluẽdam culpam virtutẽ ſacri habuere baptiſmatis. Adfuit enim dextera Domini Ieſu Chriſti, quæ labentem te, priuſquã deijcereris, excipereret, & firmitatem ſtandi in ipſo cadendi periculo recepiſti. Vidit in te Dominus, &c.* Non poteſt equidem procedere caſus, vbi Ieſu oculus pꝛæt; imò pulſum Petrũ ad præcipitia, vt vidit Ieſus, firmitatẽ ſtandi in ipſo cadendi periculo communicauit: pauẽtis animum mox, vt reſpexit, erexit. Quis nõ diabolus in Ieſu cõſpectu caderet? Ait Pſal. *Pſal.*100 100. *Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum.* Ecce tibi quid diuini oculi efficiant, nimirùm ſedilia parant, imò mille fulcra parturiunt, quibus innixi fideles, nullus inueniatur, qui cadat. Hue ſpectat D. Chryſoſt. *Chryſoſt.* ibi dicẽs: *Reuera oculi Dei ad fideles terræ ſunt, in eos videlicet intenti, ne à veritate excidant.* Hoc à Dei oculis habet, ne cadas: quoties te vident Ieſu oculi toties te cõfirmant, ne caſum videas, ſed firmiter curras ad ſalutẽ. Zachæus puſillus in arbore aſcendit, vt videret *Luc.*19. Ieſum prætereuntem Luc.19. *Et cum veniſſet ad locum ſuſpiciens Ieſus vidit illum, & dixit ad eum: Zachæe feſtinans deſcende.* Id quod ponderans D. Hieron. epiſt. de duobus filiis ait rationem reddens, cur oculos in tam puſillum hominem conieciſſet Ieſus, *Arentem in arbore, quaſi in peccatorum tenebris obumbratum, ſolicite, vt ouem perditam requirit aſpectu.* Quibus id maximè expendendum eſt, quòd dicatur Zachæus requiri oculis Ieſu, vt ouis perdita fuit requiſita. Sed ouem perditã requiſiuit Dominus, & laboribus fractam inuenit, & periculoſe gradientem, ſuſcipit humeris, ne vltra ſit ad lapſum procliuis. Zachæo autem nihil horum facit, ſed ſolũ oculis illum requirit, vbi ſunt humeri ſuppoſiti, ne lapſum incurrat, vt ouis perditæ in illo ſeruetur ſimilitudo? Sanè vbi Ieſu oculis dicitur homo requiſitus, ibi intelliguntur omnia præſtita firmamenta: quòd enim humeri præſtant infirmo, nè cadat: hoc etiam præſtant oculi Ieſu, quemcumque enim vident, niſi diabolus ſit, à perditionis liberant præcipitio. Hinc lucem accipiunt verba Domini, quibus familiariſsimi diſcipuli miſerabilem caſum annuntiat. Ait enim Ioann. 6. *Ioan.* 6. *Nonne ego vos duodecim elegi, & ex vobis vnus diabolus eſt? Dicebat autem Iudam Simonis Iſcariotem.* Niſi enim Iudas diabolus eſſe, hoc eſt, diabolica duritie poſſeſſus, non potuiſſet non magis à Ieſu oculis detineri, ne in tantam perditionem laberetur.

§. IIII.

Splendor, & dignitas, quæ à Diabolo ſunt, citiſsimum afferunt caſum.

ECce tibi totum Satanæ ſplendorem in imum vergentem, in hoc vere fulgur apparet, fulgor enim, & ſplẽdor fulguris velociſsimo raptu in ima deprimitur, & citiſsimè euaneſcit. Sic vniuerſi ſplendores, vniuerſæ gloriæ, quæ in Diabolo nituntur, fulgura ſunt, quę citiſsimi vocant caſus. Apprimè deſcribit Naum cap.2. potentiſsima dæ- *Naum* 2. monum mancipia, inquiens: *Aſpectus eorum quaſi lampades, quaſi fulgura diſcurrentia: Ruẽt in itineribus ſuis.* Do, quod mũdiales glorias à diabolo procuratas lampadibus comparet Propheta: cur fulguribus diſcurrentibus? Vt ſic melius poſsit dici, & intelligi viciniſsimè eorum, ſiue interitus, ſiue caſus: nullã enim gloriam Diabolus negotiatur, quæ non ſibi proximũ caſum habeat. Theophylactus *Theophyl.* ibi: *Aſpectus eorum quaſi fulgura diſcurrentia, quòd coruſcationes nõ ſunt ſtabiles, ſed diſcurſantis naturæ, hoc eſt facile extinguuntur: ſic lumẽ Sa-*

tanæ

tanæ in quod efformatur, citrà cunctationem extinguitur. Nullus à Diabolo ſplendor, nulla dignitas, nulla gloria, quæ præſentiſsimam extinctionē, & caſum non videat. Quid miſer homo de diaboli, aut peccati ope fulgere in dignitatibus procuras? Eſto, quod diabolus, & peccata tibi vniuerſas mundi glorias adſcribant; quòd glorias ab his recipis, tot caſus citiſsimos ſpera, nō enim tales gloriæ citius apparent, quàm caſum annuntiēt.

Matth. 4. Matth. 4. de diabolo dicitur: *Iterum aſſumpſit Ieſum diabolus in montem excelſum valde; & oſtēdit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me.* Expende illud, *ſi cadens*: vix gloriæ mundiales à diabolo proponebantur, & iam fiebat mentio caſus, vt qui proximus ſit dignitatibus, & glorijs diabolico ambitu

D. Maxi. procuratis. Id quod ponderans D. Maxim. hom. 4. de ieiunio quadrageſimali fatur: *Vere procidit, & cadit, qui non largiente Deo, ſed ad nutum diaboli acquirit ſæculi dignitates.* Nūquam à diabolo profecta bona interitum, & citiſsimam ruinam non pariunt. De illius ſublimitatibus, & affectatis glorijs locutus

Iſai. 14. Iſaias cap. 14. ait: *Quomodo cecidiſti Lucifer, qui manè oriebaris? Qui dicebas in corde tuo in cœlum conſcendam, ſuperaſtra Dei exaltabo ſolium meum, ſedebo in monte teſtamenti, in lateribus Aquilonis.* Expende, quæ vocentur altitudines Satanæ, glorioſiſsimæ eius affectatæ, ſedes, quippè vocantur *montes teſtamenti*, quaſi in his ſedibus nihil prius occurrat, quàm teſtamentum condendum ob feſtinatiſsimam mortem, & interitum. Aſcendiſti homo in ſublimitatem temporalem multis ſcelerum tuorum ſuffragijs ſublatus? Quàm primum indè cades; in monte iam exiſtis teſtamenti, nil citius tibi veniet, quàm interi-

D. Bern. tus. Ex quo D. Ber. ſer. 3. de verbis Iſaiæ loquitur: *Quid feſtinas manè oriri, vt Lucifer? Qui gloriaris ſuper ſidera, quibus aliquando clarius rutilare videris? Breuis omnino erit gloriatio tua.* Vt teſtamentum vicinam infert mortem, ſic mundialium culminum gloriatio iam prope eſſe caſum indigitat. Nō eſt enim impiorum diù in altis ſtare: quòd ſolum vir-

Pſal. 23. tutis præmium eſt: vndè Pſal. 23. *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, &c.* Forſitam ad aſcenſum non requiritur virtus, quando & ſunt Satanæ ſublimitates, & poteſtates tenebrarum tenebroſis operibus acquiſitæ; verùm, & meditari aſcenſiones, & in illis ſtare, hoc vnius virtutis præmium eſt. Adeò vt hinc colligat Naziāz. fratris ſui Cęſarij inſignem virtutem, & pietatem, quod nactus apud Imperatorem primas honoris, etiam Imperatoribus cadentibus, ipſe nō viderit caſum. Quippè ait erat,

10. *Quid dicere neceſſum eſt, quanto cum honore, & gloria, aut cum quot, & quantis teſtimonijs in aulam rurſus receptus ſit, priorēmquè honorem ſecundus exceperit? Ac tempus quidem Imperatores ſubindè commutauit: Cæſario autē gloria, & authoritatis apud eos Principatus haud quaquam conuulſus, ac diſſolutus eſt: quim potius de eo inter Imperatores certamen erat, quiſnam Cæſarium magis ſibi adiungeret, & cuiuſnā magis ille amicus, & familiaris diceretur. Talis Cæſarij virtus, talia pietatis præmia. Audiāt iuuenes, audiant viri, atque per eandem virtutem, ad eundem ſplendorem contendant.* Qui in culminibus ſtare, & diù perſiſtere velit, hanc à Cæſario arreptam viam arripiant: ille in Imperatoris amicitiam euectus, nec ab ipſius Imperatoris morte indè fuit deturbatus; ſed ſimul & imperium, & Cæſarij amicitiam ſucceſſores tenebant. Id quod ſolius pietatis præmium merito dicitur.

§. V.

Vbi Ieſu oculi ſunt, non poteſt ſtare malus.

SAtanam videbat Ieſus cadentem: nunquam enim poteſt ſtare diabolus, vbi aſpicit Ieſus. Pie Domine conuerte ad me oculos tuos, & cadet Satanas, imò penitus in me diſperibit. Aiebat Iſaias cap. 4. *Quomodo cecidiſti Lucifer, qui manè oriebaris?* Imò quomodo non caderet Lucifer, quando neceſſum erat Solem oriri? Vt ad lucidiſsimum Solis oculum occluditur Lucifer, ſic vbi Ieſu oculi rutilāt, malus ille cadit, peneq, redigitur in nihilum. De quo eleganter D. Ber. ſer. 3. de verbis Iſaiæ: *Quid feſtinas manè oriri, vt Lucifer? Qui gloriaris ſuper ſydera, quibus aliquando clarius rutilare videris? Breuis omnino erit gloriatio tua: ſequitur Sol iuſtitiæ, cuius feruore pariter, & ſplendore in nihilum redactus omnino diſpereas.* Minime poteſt malus ferre ſplendentem Ieſu oculū: neceſſum eſt, quod diſpereat, & abeat diabolus in nihilum, dum modo verus iuſtitiæ Sol conuertat ſplendidiſsimos oculos ſuos. Quò reſpiciēs Paul. ad Rom. cap. 13. ait: *Nox præceſſit, dies autem appropinquauit.* Qui dies, niſi Ieſus? Quæ nox, niſi Princeps tenebrarū? Sanè vbi clariſsima exhibeat Ieſus lumina ſua, nō poteſt nō cadere, & euerti poteſtas tenebrarū. Ad hæc D. Ber. ſer. 72. in Cāt. *Nox præceſſit, dies appropinquauit. Aſpirauit dies, expirauit nox. Nox diſ-*

Iſai. 4.

D. Bern.

Ad Ro. 13

Bern.

lus est, nox Angelus Satanæ, & si se transfiguret in Angelum lucis. Nunquid non Dominus dies est? Dies planè illustrãs, & spirãs, qui spiritu oris sui fugat vmbras, & destruit laruas illustratione aduentus sui. Citius ad Iesu splendorem Principes tenebrarunt dispereunt; quã nocturnæ vmbræ ad solis aspectum diffugiunt. Fœlix, qui hunc diuinissimum solem, vel paulisper valeat in se sistere; nullus illi manebit inimicus, qui non abeat in nihilum.

D. Anton. Sanè de se aiebat D. Antonius apud D. Athan. *Vidi aliquando Diabolum, excelsum corpore, qui se virtutem, & prouidentiam ausus est dicere, & ait ad me. Quid vis, vt à me tibi donetur Antoni? At ego sputum vi maxima in os eius ingeminans totum me in eum Christi nomine armatum ingessi.* Bonus athleta vbi præseferebat Christum, non metuit hostem, quẽ sciebat à Iesu splendore perdendum, vt à solis luce perduntur vmbræ.

§. VI.

In deiectos à culmine vniuersi commouentur, & insurgunt.

DVm à cœlo cadit præstantissimus Angelus merito Satan vocatur, idest, aduersarius; semper enim deiectum à culmine omnes æstimant aduersarium, & in illum vt in communem aduersarium insurgunt. Pul-

Luc. 10. chrè Dominus in præsentibus verbis Luc. 10. inquit: *Videbam Satanã sicut fulgur de cœlo cadentem.* Satanæ casum à cœlo comparat fulguri, & cur fulguri comparatur? Fulgur cum cadit, vniuersa nubium arma in se refert contorta, sibique esse contraria, & inimica, adeò vt ideò cogatur ab sphera sua descẽdere, & in terra sepeliri. Sic tanti Principis casus omnia in se commota cœlestia indicat: nunquam enim non vniuersi commouentur in deiectos à culmine. Non longè ab his Ru-

Rupert. per. lib. 1. de Vict. cap 22. inquit: *Quomodo cadit fulgur? Vtiquè motis, atq; collisis nubibus, tanto cum fragore; & tonitru, vt concuti machina cœli, & terra tremere videatur. Itaquè dum dicit, sicut fulgur, mirandum innuit motum virtutum cœlestium, magnumq; prælium Angelorũ Michaele Principe contra illum.* Cecidit miser ab altissimo dignitatis culmine, & vniuersi cœlites, qui stant, in illum insurgunt; nullus est cœlestis spiritus, qui duce Michaele sua in cadentem non contorqueat spicula. Non magis aduersantia sibi omnia cœlestia experitur cadẽs fulgur; vt deiectus à culmine Princeps omnes experitur inimicos. Fallar nisi hanc cadentis fulguris similitudinem etiam spectarit Psal. 9. cùm de cadentibus mundialibus potentatibus, ait: *Perijt memoria eorum cum sonitu.* *Psal. 9* Quid est perire cũ sonitu? Vt fulgura cadentia non solum nobiũ, à quibus expelluntur, fragor, & strepitus, sed & cœlestium omnium commotio prosequitur; ac veluti fugientem hostem à tergo longis clamoribus victricia æthera insecuntur; sic vniuersi in cadentes potentatus insultãt, & aduersus illos clamoribus intonant. Hinc arguit Irinęus fallaciam Diaboli, qui persuadens casum, promittit glorias: ait enim Matth. 4. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Proh dæmonis fallaciã! Quomodo cre- *Matth. 4.* deris miser, si dicis te daturum cadenti gloriam? Quomodo fieri potest, vt cadenti aliquis inueniatur propitius, quando aduersus cadentes à gloria insurgũt omnes, & in illos intonant mortem? Acutè D. Irinæus lib. 5. *D. Irin.* ait: *Ipse fatetur, quod adorare eum, cadere est à gloria Dei. Et quid aut suaue, aut bonum participare potest, qui cecidit? Aut quid aliud expectare potest, qui talis est, nisi mortem? Ei enim, qui cecidit, proxima mors est.* Egregie equidem mentitur, qui deiectis à culmine fauorẽ promittit, si creaturarum spectes mores, ab illis non fauor, sed persecutio, sed mors proficiscitur in vniuersos, qui cadunt à culmine. Hinc vbi monebat Ecclesiasti. cap. 6. *Non te ex tollas in* *Eccles. 6.* *cogitatione animæ tuæ velut taurus*: legit D. Ephrem in Parænes. 26. paulo aliter aiens: *Nõ te extollas in cogitatione animæ tuæ: ne abripiatur velut taurus anima tua.* Taurus equidem, dum rapido effertur furore, vniuersos solet in fugam vertere, plateasque solus inbabitare vacuatas hominibus. At vbi percussus poplite cadit, vniuersi in illum insurgunt mirisque, & plausibus, & popularium clamoribus, & vulneribus in macellum abripitur. Sic sæculi potentatus vbi ceciderint, eu quã aduersum se commouent turbas; quantoque omnium plausu in perditionem impelluntur. De hoc plura lib. 14. cap. 4. § 9. & lib. 4. cap. 5. §. 26.

Luc. 10. Ecce, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit.

§. VII.

§. VII.

Illud in primis agnoſci debet beneficium, quo quis à Deo in ſalutem erigitur, quando innumeri alij permittuntur perire.

NOtanter poſita eſt à Domino vox illa *Ecce*, nimirùm, vt faceret diſcipulos attentos ad rem maximi momenti, quòd vbi tot Angelorum exercitus perditioni dantur, ipſi in ſpem ſalutis erigantur, & perſeuerẽt. Quis hoc ſummum beneficium non recognoſcat? Quis pro adeò ingenti dono Deum laudare ceſſet? Sanè huius beneficij ignorãtiam obijciebat populo ſuo Dominus Oſeę

Oſea 11. 11. *Et ego quaſi nutritius Ephraim, portabam eos in brachijs meis: & neſcierunt, quod curarẽ eos.* Hæc vltima verba ſic legunt Septuag. *Et nõ cognouerunt, quòd ſanem eos incorruptione hominum.* Magnum equidem erat piaculũ, quod non cognouiſſent ſe à Deo ſanatos, ſed longè maius quod nõ cognouiſſent ſe à Deo ſanatos, cũ innumeros alios in perditione ſci-

Theophyl. rent à Deo relictos. Pulchrè Theophylactus ibi: *Non cognouerunt, quòd cæteras gentes perdẽs & vaſtans Dominus, ipſos ſanaret, adeoq; eis parceret, & commodaret. Etenim Ægyptios, & Palæſtinam inhabitantes exterminauit.* Multum Ægyptij, & Palæſtini peccarant: fateor; ſed & Iſraelitæ maximis ſeſe involuerant peccatis: nec habebant iſti vndè nõ poſſent à Deo in peccatis, & in perditione derelinqui, ſicut ingentia illorum imperia derelicta ſunt. At Deus tot nationes perdens, vaſtanſque, inter perdendos tot tantoſq; hominum exercitus ſolum Iſraelem ſaluat, & non offendetur, ſi tantum beneficium videat obliuioni traditum? Meritò Moyſes vt ſe incolumem vidit in cõmuni Ægyptiorum naufragio tanti beneficij memor totus exurgit in diuinas laudes aiens Exod. 15.

Exod. 15. *Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſrael carmen hoc Domino, & dixerunt. Cantemus Domino: glorioſe enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem deiecit in mare. Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem.* Expende quàm lætabundus laudet Moyſes Deum, & quid præcipuè miretur in Deo laudando: non ſolum enim laudat Deũ ſibi propitium, & ſalutarem abſolutè; ſed etiã cum reſpectu ad præſentem circunſtantiam, quòd vbi validiſsimi Ægyptiorum exercitus, potentiſsimi Principes perditioni dabãtur, ipſe ex Deo potiretur ſalutem. Magnũ fuerat ab Ægypto dimitti: magnum etiam tantam ab Ægyptijs accipere gratiam, vt etiam aureis ditarentur vaſis; ſed nunquam in his Moyſes canticum cecinit Domino; vbi autẽ ſubmerſis Ægyptijs vidit ſe ſanũ, ſtatim exſurgit in Dei laudes. Cur modo potius, quã anteà, niſi quia nullum beneficiũ debemus ſic celebrare, & recognoſcere, vt illud, quo cæteris perditis nos ſaluamur? Cecinit D. Alcimus lib. 5. ibi.

Et vacat hos inter plebes Hebræa tumultus
Intereà pugnante ſalo, vincitq; quietus
Iſrael ſolo peragens certamina viſu,
Ergò Deo dignas iſto certamine laudes,
Atque repenſurus memori tot munera mente
Inclytus egregium ſolemni carmine ductor
Deſcribit, toto quod pſallitur orbe, trophæum.

Meritò nobilis dux curat laudes æternare beneficij illius, quo ſe videt liberum inter tot popularium perditorum, & ducum. Id quod amplius extollit Orig. hom. 6. in Exod. Orig. fatus: *Equum, & aſcenſorem proiecit in mare adiutor, & protector factus eſt mihi in ſalutem. Sunt etiam equi, qui aſcenſorem habent Diabolũ, & Angelos eius. Iudas equus erat, &c.* Conſiderat doctor innumeram multitudinẽ equorum, id eſt, hominum beſtialiter viuentium; ſimul, & ingentes Angelorum copias: qui omnes miſere pereunt, & inter tantam hominum, Angelorum, perditionem, quod vnus ſaluetur populus, ſiue vnus homo. Qualis ergò erit, tàm fœlix homo ad liberatorẽ ſuum? Quàm pauidus ſuam fœlicitatem acceptam Deo referre debet, illiq́ue intimis viſceribus adhærere? Pulchrè D. Greg. Nazianz. orat. 10. de fratre ſuo Cæſario aiebat: D. Greg.

Cùm autem Niceæ terræmotus poſt hominũ memoriam maximus, exortus, omnes penè inuaſiſſet, atque vna cum vrbis pulchritudine deleuiſſet, ſolus ipſe ex illuſtribus viris, aut certè cum admodum paucis è periculo ſaluus, & incolumis euadit, idquè modo quodam incredibile, hoc eſt, ipſa ruina protectus; ac paruas quaſdam periculi notas referens: hactenus videlicet, vt timorem maioris ſalutis magiſtrum caperet, totumquè ſe ſuperna parti adiungeret, translata militia à rebus motui obnoxijs: ac commutata ſibi ipſi aula. Meritò pijſsimus, & prudentiſsimus vir, vbi inter tot hominum, Principumq́ue ſtrages ſe vnum vidit incolumem, nil citius faciendum putauit, quàm mundialibus omnibus dimiſsis timorem maioris ſalutis magiſtrũ accipere, & ſeſe totum liberatori Deo adſcribere, eiuſque æternandis laudibus medullitus adhærere. Nec aliud debet facere quiſquis inter tot deploratos homines, & Angelos ſe adhuc ſpe ſalutis animatum cernit. Hoc equidẽ Dauidi maximè præoculis erat, quandoquidem Pſal. 140. ait: *Cadunt in retia-* Pſal. 140.

culo eius peccatores, ſingulariter ſum ego, donec tranſeam. Quis hoc non ſingulis horis Deo cantet vidēs ſe è tot illuſtribus creaturis perditioni datis adhuc ſeruatū? Sanè vel ex ſeruato grege inter graſſantes armentorū mortes, maximè commendatur gloria Chriſti à Seuero Rhetore in ſuis Bucolicis dicente.

Quid nam, quæſo, quid eſt, quòd vario modo
Factum triſte necis tranſilit alteros,
Affligitq́, alios? En tibi Tityrus
Saluo lætus agit grege.
Ipſum contueor. Dic age Tityre
Quis te ſubripuit cladibus ijs Deus,
Vt peſtes pecudum, quæ populata ſit
Vicinos, tibi nulla ſit.
Signum quod perhibent eſſe crucis Dei;
Magnis, qui colitur ſolus in vrbibus
Chriſtus, perpetui gloria numinis.

Quippè vni Chriſto Domino ſemper acceptum referre debemus, quòd non omnes in interitum ruamus; & quod cadentibus alijs multis nos ſtemus firmiter.

§. VIII.

Voluptas, vt expugnetur, aduerſus omnia vitia inuentis armis te accinge.

SErpentes, & ſcorpiones, & omnem virtutum inimici conculcandam proponit Dominus diſcipulis ſuis; ſed cur ſtatim omnem obijcit virtutē inimici? Dixerat in primis conculcandos eſſe ſerpentes, quorū nomine voluptatē intelligit, vt malūt D. Atha. Nyſſen. & Theophyl. apud catenā D. Tho. ſed vt vna vincatur voluptas, neceſſum eſt, quòd homo ſeſe omnib⁹ accingat armis, quę ſunt aduerſus vniuerſa vitia. Vbi aduerſus Amalech Iſraelitæ inſurgunt, & Ieſus armatis militibus in arenam deſcendit, & ſimul Moyſes oraturus in mōtem aſcendit; & licet Ieſus acriter pugnaret, tamen nihil proficiebat, ſi Moyſis oratio defeciſſet, ait enim textus Exod. 17. *Cūq́, leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael, ſin autē paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech.* Et cur aduerſus Amalech non ſolum duriſsimus militantium labor, ſed inſuper, & oratio requirebatur? Nonne multę aliæ nationes expugnatæ fuerant ab Iſraelitarum armis? Cur inter omnes Amalech, nō niſi armis, & oratione ſimul poteſt deuinci? Erat Amalech, idem quod voluptatis turpitudo; ad hoc autem quod vincatur voluptas, nulla deficere debent ex armis, quibus vniuerſa ſuperātur vitia. Ait D. Greg. in 1. Reg. cap. 15. *Voluptuoſa namque violentia paſſionis oſtēditur, cum eadem, quæ recenſentur, Amalech bella deſcribuntur. Nam pugnante Iſraele, cum eleuabat manus Moyſes, vincebat Amalech: & vincebat ille, cùm iſte manus deponeret. Quid eſt autē quod cōtra alios ſolis armis pugnabat Moyſes; contra Amalech verò non ſolis armis, ſed etiā virtute orationis? Profectò magnū certamen fornicationis oſtenditur, quod tāta virtute, tanta difficultate ſuperatur. Arma igitur exercitus, & oratio intentiſsima neceſſaria eſt. Arma quidem neceſſaria ſunt, quia qui contra fornicationē pugnare volunt, vincere nequeunt, ſi non cæteris virtutibus muniuntur.* Hæc vltima verba attendenda ſunt, quibus manifeſtè cernitur, quàm debeat habere arma aduerſus omnia alia vitia, quiſquis devoluptate ſperat habere triumphum. Sanè aduerſus voluptuoſos ſerpentis morſus armat Dominus caſtiſsimam ſponſam ſuam Cant. 4. dicens: *Collum tuum ſicut turris Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Ecce quot muniminum ſpecies dantur virgini vni, & turris, & propugnacula, & clypei, deniq́ue, & omnis armatura fortium. Suos monebat Petrus. 1. epiſt. 2. *Et ipſi tāquam lapides viui ſuperædificamini domus ſpiritualis, &c.* & Paulus ad Epheſ. 2. dicebat: *in quo & vos coædificamini inhabitaculum Dei in Spiritu Sancto.* Itaque duæ hæ fidei columnæ ſatisputant, ſi perſuadeāt ſuis, vt fiant domus ſpirituales, vt fiant Dei habitacula; nihil de turribus, nihil de propugnaculis, nihil locuti de armis. Cur ergò in vna ſponſa virgunc-ula ſperat Dominus, & turres, & propugnacula, & omnia fortium arma; quādo nec Petrus, nec Paulus vllam ad ſuos mentionē armorum faciunt? In ſponſæ cuſtodia præcipuè agitur res caſtitatis, & puritatis: præcipuè habetur ratio præuētionis aduerſus humi repentes voluptates; quiſquis autem pro caſtitate pugnat tutanda nullū requirat virtutum armamentum, neceſſe eſt, ſed omnia habeat. Non longè abeſt Gillib. Abbas ſer. 26. in Cant. fatus: *Vide priuilegiū ſponſæ, Apoſtolus Petrus hortatur nos coædificari in domos ſpirituales: hæc verò non tantum in domum, ſed etiam in turrim ædificatur. Paulus in habitaculū Dei coædificari nos optat: ſed ſponſa hoc non contenta, etiam propugnacula adiungit, vt ſublimis, & ſecurior ſit habitatio.* Vbi ſponſæ puritas ſeruari debetur, vbi cōtra humi repentes voluptates pugnandum eſt; parum ſecurus eris, ſi aliqua fortium requiras arma; ſi non omnia tibi ſint in prōptu iacula, quibus aduerſus vniuerſa alia vitia noueris pugnare. Hinc Paul. ad Epheſ. 6. *State dilectiſsimi ſuccincti lū bos mentis veſtræ in veritate, & calceati pedes in præpa-*

Cant. 4.

Pet. 1. ca. 2

Gill. Abb.

Epheſ. 6.

præparatione Euangelij pacis. Vbi lumborũ curam mandat, ſtatim conſulit induẽdam omnem Euangelicarum virtutum panopliã, vt nec pedes ſuis armamentis careant. Et cur tanta virtutum armatura mandatur ijs, quorum cura circa lumbos conſtringendos verſatur; niſi quia ibi res agitur caſtitatis, cui ſi vel in pede armatura deſit, indè vincetur à
D. Paſcaſ. voluptate? Ait enim D. Paſcaſ. lib. 3. in Matth. *Lumbos ſuccincti baltheo caſtitatis, & pedes calceati munimine pacis. Quia & diſcinctus miles ab impudicitiæ incentore cito vincitur, & non calceatus facile à ſerpente mordetur.* Fœlix cui omnia fortium armamẽta in promptu ſunt; is ſolus ſecurus aduerſus ſerpentinos voluptatum morſus ſtabit; ſi vel pedem inermem habeat, miſere cadet. Nullis, mihi credat, parcat armis, qui pro caſtitate ſeruãda belligeratur, ſed omnia aduerſus omnia induat, eò diligentius, quò periculoſius eſt certamen.
Luc. 11. Apud Luc. cap. 11. *Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum, in pace ſunt omnia, quæ poſſidet.* Vnus ſufficit armatus, nimirũ vnum armorum genus ſufficit ad poſſeſsiones tutandas, ad cuſtodienda atria. Delectulo autem
Cant. 3. Salomonis Cant. 3. dicitur: *En lectulum Salomonis Septuaginta ambiunt ex fortiſsimis Iſrael, omnes tenentes gladios, & ad bella doctiſsimi, &c.* Totum ingens regiæ domus atrium vnus cuſtodit armatus: verùm vbi ad paruũ lectum, hoc eſt, lectulum ventũ eſt, nõ vnus, non duo, non triginta ſolum, ſed ſeptuaginta armati ambiũt, ne vel minima lectuli pars poſsit apparere, ſed omnes opertæ ſint armatis. Cur vbi atrium vno creditur armato, lectulus minimè permittitur eſſe, niſi vndiq́ue
Gill. Abb. armatis opertus? Pulchrè ait Gillib. Abb. ſer. 16. in Cant. *Vberior hic commoratur cuſtodia, quia vberior eſt gratia lectuli, quàm atrij: & ſpõſæ ſolicitudo maior, quàm poſſeſsionis.* Quippè vbi ſpõſę caſtitas cuſtoditur ab hoſte ſuo, nempè voluptate; maior ſit ſolicitudo de adhibendis omnigenis armis, nequid inerme videatur.

§. IX.

A Ieſu venit, quòd lutei homines omni virtuti creatæ ſuperiores euadant.

IEſus eſt, qui nobis dedit poteſtatem calcandi ſuper ſerpẽtes, & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutẽ inimici; ex quo enim homines Ieſum intuentur, Satanę rident virtutem, & altitudinem, vt qui illi ſuperiores efficiantur. Aiebat Matth. 24. *Vbi fuerit corpus, congregabuntur, & aquilæ.* Græci legunt, *vbi fuerit cadauer*: Et quidẽ non ſic acquilæ currunt ad cadauer, vt currunt vultures, & currunt corui: hi cadaueribus veſcũtur: frequẽtior aquilarum præda non cadauer, ſed viuida ſunt animantia. Cur ergò vulturibus, coruiſque dimiſsis dicuntur ibi aquilæ ad cadauer congregari? Non loquebatur Dominus de quouis cadauere, ſed de diuiniſsimo cadauere Chriſti corporis, ex quo vilo non poterãt etiã milui, & corui nõ fieri aquilæ, eo regali ſpiritu illuſtres, vt calcatis mundialibus virtutibus ſuper omnia ſuperiores euaderẽt. *Matth. 24*
Ad hæc Orig. hom. 30. in Matth. *Non dixit vbicũq́ue fuerit cadauer, congregabuntur corui, aut vultures: ſed volens oſtendere magnificos, & regales eſſe omnes, qui in paſsione Domini crediderint: proprie dixit, vbi fuerit cadauer, congregabuntur, & aquilæ.* Equidẽ diuiniſsimus agnus occiſſus neſcit nõ paſcere aquilas, nimirũ homines, qui regali ſpiritu ſublimes Principum aeris huius dominentur, & ſuper omnem virtutem inimici ſuperiores euadant. *Origen.*
Quò ſpectans Dominus ait Cant. 4. ad fortes animas: *Sicut turris Dauid collum tuũ, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Cur Dauidis turri comparatur anima, niſi quia ex filio Dauid Ieſu habet, quòd inſtar turris exſurgat in altum, regaleſq́ue ebibat ſpiritus, quibus alia excutiat iuga, & ſuper omnem Satanæ altitudinem efferatur? Ita D. Amb. ſer. *Cant. 4.* *Ambr.*
4. in Pſal. 118. fatur: *Erecta enim ad Deum ceruix, & iugo Chriſti habilis, quæ nulla in terras illecebrarum inflexione curuetur, ſicut Chriſti regalis eſt turris, cui iugum ſuum Nabuchodonoſor non poſsit imponere. Condidit enim turrim illam Dauid, ille manu fortis, & ſupra murorum ædificauit excelſa, vt habeat etiam iacula potentium, quæ aduerſus omnem extollentem ſe altitudinem lacertis quibuſdam Fidei diriguntur.* A Ieſu cõditore habẽt fortes hominum animæ, quòd erecta ceruice ambulantes tyrannorum iuga contemnant; quòd inſtar regalium turrium ſuper excelſa quæque appareant, & rideant altitudines Satanæ: Quæ inimicorum virtutes non cõculcãtur ab illis, qui ſpiritu Chriſti aguntur? Sanè omnes peſſundant, nulluſq́ue eſt adeò feralis tyrannus, quo non euadãt ſuperiores. Ex quo meritò Pſal. 17. *Quis* *Pſal. 17.*
Deus præter Dominũ? aut quis Deus præter Deũ noſtrum? Deus, qui præcinxit me virtute, & poſuit immaculatam vitam meam. Qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum, & ſuper excelſa ſtatuens me. Bonus Deus, & ſalutaris meus Ieſus, me ad excelſa impulit, vt excelſa ſemper tenerem, & ſemper contenderem ad altiora.

Et quomodo contēderem ad altiora? Inſtar ceruorum, hoc eſt, peſſundatis, & conritis venenatis, feralibuſque inimicis. Ait enim ibi Theodor. *Sicut ceruis natura inſitum eſt venenatas feras conculcare: ſic me ſuperiorem, & illuſtriorem hoſtibus reddidit.* Quod natura dat ceruis, hoc dat hominibus gratia Chriſti, nimirùm quod ſerpentes, & ſcorpiones, & omnem inimici conculcent virtutem, & inſtar turrium ſuper omnem Satanæ altitudinem emineant. Et cur ſuper altitudinem Satanæ non emineant, cui etiā à Ieſu habent, quod ſuper cęlorum effulgeant virtutes? Pſal. 100. clamat Dominus: *Oculi mei ad fideles terræ, vt ſedeant mecum.* Verū Iſaiæ. 6. oſtenditur Dominus ſuper ſolium excelſum, & eleuatum, & *Seraphin ſtabant ſuper illud*, & quidem dum Seraphin ſtant, homines admittuntur ad cō ſeſſum. Id quod vehemēter miratur D. Chryſoſt. ibi aiens: *O ingens miraculum! Lutei ſedent, & corporis expertes adſtant.* Puriſſimi ſpiritus adſtant Deo, cui homines lutei aſſident, vt clarius pateat Ieſu poteſtas terræ fidelibus data, qua lutei homines cœleſtibus etiam virtutibus ſublimiores apparent.

Theodor.

Pſal. 100.

Chryſoſt.

§. X.

Fauſtuoſæ altitudines conterentur, nec vllum damnum ſeruis Chriſti, ſed potius gloriam afferent.

NVllus mundialis fauſtus, nulla Satanæ altitudo, & virtus non conteretur, nō peſſundabitur; quod minimè ſeruis Dei nocebit, imò illis in gloriam cedet magnā. Sic etiam de fauſtuoſis hominibus loquitur Iob cap. 24. *Elevati ſunt ad modicum, & non ſubſiſtent, & humiliabantur ſicut omnia, & auferētur, & ſicut ſummitates ſpicarum conterentur.* Expende illud, *& ſicut ſummitates ſpicarum*: pulchra enim ſimilitudine omnes altitudines mundiales exprimit. Eſt equidem mundus, velut ditiſſima tritici ſeges, in qua fœcundæ perſtrepent ſpicæ; quòd ſi in ſegete ſummitates ſolum attēdas, videbis ſuper omnia ſeſe extollentes ariſtas. Quid tunc? Dies triturę adeſt, proculdubio ariſtis malus; nulla enim ariſta, etiam quæ ſublimior ſupra ſpicam apparebat, non conculcatur, non conteritur, & in minutiſſimas fauillas abijt, quò ſtatim apparent pretioſa tritici grana. Sic prorſus in mundi agro, vniuerſæ fauſtuoſæ altitudines ſunt ſpicarum ſummitates; ſunt ariſtis ſimiles quique ſeſe ambitioſe efferūt; qui & ſi pauliſper eminere è ſublimi videantur, tandem dabuntur conculcationi; & inter eos conculcandos mundiora viſebuntur iuſtorum humilium grana. Hæc ſic finit D. Greg. lib. 17. Moral. cap. 6. aiens: *Triturę tēpus adueniet, quod & ariſtarū rigiditatem frangat, & ſolida grana non conterat. Tunc quippè ſuperbia iniquorum comminuitur, tunc electorum vita, quanta à integritate fulgeat declaratur: quia cum iniuſti deficiunt, ex hac ipſa ariſtarum confractione agitur, vt grana appareant.* Nunquam elatorum cōculcatio iuſtis damnoſa eſt, ſed vtilis, vt conculcatio ariſtarum granis. Quis iam non amplectatur iuſtitias? Quis nō magis amet granorum latebras, quàm ſummitates ſpicarum? Conculcabuntur ſanè conterentur ſpicarum ſummitates, nimirùm ariſtæ vniuerſæ; & interea grana in aureos ſeſe extollent aggeres. Non aliter mundiales faſtus, Satanæ altitudines dabuntur iuſtis hominibus conculcandæ; nec indè iuſtorū dānum ſed prorſus exſurget gloria maior. Pſal. 57. de iuſtis loquitur: *Manus ſuas lauabit in ſanguine peccatoris.* Inter conculcationes ariſtarum, vel inter effuſiones ſanguinum ſolēt vicini, vel puluere, vel ſanguine fædari: iuſtus autem dum conculcationi, & contritioni impiorum adeſt, nullam indè maculam, nullum detrimentum capit, ſed impiorum ſanguis, & perditio erit iuſtis pro lauacris, ex quibus fulgentiores appareant. Ita D. Ber. in Pſal. *Qui habitat*, ſer. 7. fatur: *Planè non inquinabit in ſanguine, ſed lauabit: vt vndè ille cruentus magis, indè ille nitidior videatur: vndè ille plus ſordet, indè iſte pulchrius illuceſcat.* Sub cō culcatorum impiorum puluere nō ſordebit iuſtus, ſed magis illuſtrabitur, & confirmabitur in gloria ſua. Iubebantur à Ioſue fortiſſimi duces Iſraelitarum ſuper proſtratorū regum colla ambulare. De quibus dicitur Ioſue cap. 10. *Qui cum perrexiſſent, & ſubiectorū colla pedibus calcarent, rurſus ait ad illos: Nolite timere, nec paueatis, confortamini.* Sub pedibus equidem ſuis potentiſſimos tyrānos vident Ioſue milites, nec indè timorem, aut damnum percipiunt, ſed magis fortiores, & illuſtriores efficiuntur. Ex quo ſic loquitur Orig. hom. 12. in Ioſue: *Oremus ergò, vt & noſtri pedes tales ſint, tàm ſpecioſi, tàm validi, qui poſſint calcare cerulces inimicorū: qui poſſint ita calcare caput ſerpentis, vt calcaneū noſtrum mordere non poſſit. Qui enim pugnat ſub Ieſu debet etiam illud promereri, quod de prioribus bellatoribus ſcribitur. Et reuerſus eſt, inquit, omnis populus ad Ieſum incolumis.* Hi ſunt fortiſſimi Ieſu bellatores, qui inter confringendos, cōculcandoſque inimicos, nullum ipſi vulnus accipiant, ſed ſpecioſiores, & validiores effulgeant.

Iob 24.

D. Greg.

D. Bern.

Ioſue 10.

Orig.

Luc. 10.

Luc. 10. Verum tamen in hoc nolite gaudere, quia ſpiritus vobis ſubijciuntur: gaudete autem quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.

§. XI.

Nemo bonus gaudia ſua alienis calamitatibus nutrit.

MEritò Dominus prohibet, quòd diſcipuli ſui gaudeant in eo quod videant ſpiritus ſibi ſubijci; ſibique conculcandos ſubſterni; qui enim bonus eſt, nõ debet aliorum ruinis gaudia ſua nutriri. Quam aquam tres magnanimi duces ſuæ vitæ periculis emerant, offerunt Dauidi: & quid bonus rex?

2. Reg. 23 Ait. 2. Reg. 23. *At ille noluit bibere, ſed libauit eam Domino.* Cur noluit bibere rex aquam adeò concupitam? Sanctiſsimè cauit Dauid affectui ſuo ſatisfacere alienis periculis. Ait Nazianzen. orat. 16. *Nequaquam bibens, ſed ſolum aquam delibans, minime ſibi indulgens, vt affectum proprium alieno ſanguine exſatiaret.* Nunquam bonus vir paſcitur aliorum calamitatibus; nec æſtimat gaudia, quæ deproximorũ naſcuntur ſanguine. Sapienter enim

Caſiodor. dicit Caſiod. 12. var. 13. *Vltra omnes crudelitates eſt, diuitem velle fieri de exiguitate mendici:* & meritò ad omnium crudeliſsimum animum reuocat, quòd quis gloriæ ſuæ exaltationem fundet aliorum calamitatibus. Quã crudelitatem oſtendit illa ſaltatrix, quæ inter natalium gaudia, ſic Herodẽ precatur Mat-

Matth. 14. th. 14. *Da mihi in diſco caput Ioannis Baptiſtæ.* De quo D. Chryſoſt. fatur; *Quaſi de dapibus loqueretur, ſic ſacrum illud caput indiſco afferri poſtulat, nec cauſam petitionis vllam affert, quippè nulla excogitari poterat, ſed abſq; ratione aliorum calamitatibus honorari contendit.* Expende illud crudeliſsimi animi prorium, nimirùm, *aliorum calamitatibus honorari contendit.* Nihil magis indecorum homini; nihil magis ab homine alienum, quàm quod honorem ſuum, exaltationem ſuam, gaudia ſua in aliorum calamitatibus ponat. Saltẽ hoc à Chriſtiano ſpiritu maximè diſtat, vt oſtendit diuinus ſpiritus, dũ ſuper Ieſum Matth. 4. venit in ſpecie columbæ. Columbæ namque aſſumptæ ibi ab Spiritu Sancto rationẽ red-

Auguſt. dens D. Aug. tract. 6. in Ioan. ait: *Sunt paſſeres breuiſsimi, qui vel muſcas occidunt, nihil horum columba. Non enim de morte paſcitur. Qui laniarunt Eccleſiam, de morte paſcũtur.* Hoc eſt perfectiſsimi Chriſtiani ſignũ, quòd de aliorum non paſcatur morte; quòd non gaudia acquirat ex alienis ruinis. Quam gloriam in Ieſu nitebantur obſcurare nequam illi ſpiritus Luc. 4. clamantes: *Quid nobis, & tibi Ieſu Nazarene? Veniſti ante tempus torquere nos.* *Luc. 4.* Quos merirò increpuit Dominus, vt male adulantes, dum Chriſti gloriam de ſuis ipſorum ruinis nitebantur conſtituere. Ex quo notiſsima, & cantatiſsima ſunt Tertulliani verba à me alias data. Ait enim lib. 4. aduerſus Marcion. *Increpuit illum Ieſus, planè vt inidioſum, & in ipſa confeſsione petulantem, & male adulantem: quaſi hæc eſſet ſumma gloria Chriſti, ſi ad perditionem Dæmonum veniſſet, & non potuis ad hominum ſalutem, qui nec diſcipulos de ſubactione ſpirituum, ſed de candida ſalutis gloriari volebat.* Huc ſemper contendebat Ieſu ſpiritus, & in ſe, & in ſuis, vt minimè fundarentur Chriſtiana gaudia in aliorum ruinis. Ad hæc addam dicta lib. 8 cap. 2. §. 8. circa medium, & §. 9. per totum. *Tertul.*

§. XII.

Nunquam non cauendum in Prælaturis periculum.

DE ſubiectis ſibi ſpiritibus gaudẽtes diſcipulos monet Dominus ne in eo gloriari velint; & cur non magis diſsimulat, & permittit illos in ſuo permanere gaudio? Cur maluit in illis de ſpirituum ſubiectione gaudia cum primum ſopiri? Periculoſa quidem res eſt hominibus prælatura: & ideò noluit diuinus magiſter, quòd diſcipuli ſui viderent ſubiectos ſpiritus, ſine magna cautela, ne ſicut Dauid ad cõſpectum ſubiectorum numerum euaneſcerent. In Exod. cap. 18. dicitur: *Sedit Moyſes, vt iudicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à mane vſque ad veſperam. Quod cum vidiſſet cognatus eius, omnia ſcilicet, quæ agebat in populo, ait: Quid eſt hoc quod agis in plebe? Cur ſolus ſedes, & omnis populus præſtolatur, de mane vſque ad veſperam?* Et poſt pauca: *Non bonam, inquit, rem facis, &c.* Cùm ſedet Moyſes iudicaturus circunſtantem populum, tunc alienigena introducitur, qui Moyſem reprehendat, eiuſque carpat nimiã ſolicitudinem, circa omnium particularium ſubiectorum cauſas audiendas. Sed cur alienigena non expectat diſſolutionem iudicij, & tunc ſecretò Moyſem admonet? Cur ſtatim, vt vidit ſedentem, illum increpuit? Diuino agebatur res conſilio, ſciens enim Deus *Exod. 18.*

præla-

prælationis periculum, vbi ſuum famulum Moyſem in ſede exaltatũ nouit, ſtatim permiſit ab alienigena admoneri, & reprehẽdi, vt fauſtus cohiberetur, & periculum magis caueretur. Ad hæc D. Auguſt. quæſt. 68. in Exod. ait: *Vidẽdum eſt etiam, ne forte ibi voluerit Deus ab alienigena admoneri Moyſem; vbi & ipſum poſſet tentare ſuperbia: ſedebat enim iudiciaria ſublimitate ſolus vniuerſo populo adſtante.* Nunquam Deus ſolicitus non eſt de ſuis admonendis prælatis, vt qui ſciat, quàm periculoſum ſit in homine alijs præeſſe, & quàm cautus ſemper debeat eſſe ſubiectorũ conſpectus, vt quò fere omnes homines euaneſcant. Indè meritò tantum Principem nimirùm Moyſem ſubiecit correctioni alienigenæ, vt ſic in regio culmine ſecurius, & firmius maneret. Non aliter locutus Dominus ad diſcipulos ſuos Ioan. 7. ait: *Nõne ego duodecim vos elegi, & vnus ex vobis diabolus eſt?* Eorum glorioſiſsimam electionem pro oculis ponit; & ſimul miſerrimum caſum vnius meminit, & valde miratur Ruper. quod tũc temporis, quando diſcipulorum exaltationem à ſe peractam oſtendebat, ſimul illorum animos transfigebat, illis verbis, *vnus ex vobis diabolus eſt.* Cur Domine quando pronũtiantur diſcipuli electi in Principes, tàm duro affliguntur verbo, vt illorum vnus diabolus pronũtietur? Res eſt plena periculi exaltatio, nulluſque homo ſic in exaltatione relinqui debet, quin experiatur aliquod acerbitatis põdus, ne penitus euaneſcat. Ad hæc eleganter Ruper. lib. 7. in Ioan. fatus: *Vt igitur filij hominum in tegmine alarum Domini ſperent, & de ſemetipſis humiliter ſentiẽtes, nõ exaltent animam ſuam, opportune in caſu aliorum ſolicito timore deprimuntur.* Vel præcipitij timore interrumpit Dominus exaltationis gaudia in ſuis electis; vt quãtum hæc dilatet animos, tantum ille contrahat, ne nimis de ſublimitate inflentur.

Auguſt. *Ioan. 7.* *Ruper.*

§. XIII.

Electorum nomina nunquam, ſine re triumphi.

MIraris quod electorum negotium totũ dicatur eſſe in nominibus ſcriptis in cœlo, an id dicitur, quia in ſolis nominibus tota illorum conſiſtit gloria? Cur ergò ſola meminit nomina? Nomen electorum non inane eſt, & vacuum, vt mũdialium ſolet eſſe nomen; quin potius nullum eſt electorum nomen, quod in ſe rẽ triumphi nõ inuoluat. Id quod in Moyſis vocabulo notandum venit, cum enim Pharaonis filia ex flumine ſuſciperet puerũ, vocauit eum Moyſem Exod. 2. dicens, *quia de aqua tuli eum.* Itaque Moyſis nomen aquæ denotabat periculum; quid tunc? Manſit illud nomen poſtmodũ inane quoddam, & vacuũ vocabulum? Abſit: imò quia de populo Dei erat Moyſes, non potuit in nomine non oſtendere rem maximi triũphi, qui peractus fuit, vbi ſub merſo in mari Pharaone, populum Iſraeliticum in ſicco locauit. Id quod ponderans D. Aug. ſer. 79. de tempore fatur: *A fluctibus deniq; myſtica lingua Moyſes nomen accepit, & Pharaonis necem, quàm præparauerat in nomine, in flumine maris inuenit.* Expende illud, *præparauerat in nomine*, quippè electorum nomina nunquã non præparãt in ſe præclatos triumphos de hoſtibus reportandos: ſemper in nominibus ſuis ſolent electi habere inuolutas glorioſiſsimas victorias. De præſtantiſsimo Angelorũ duce dicitur Daniel. 10. *Et ecce Michael vnus de Principibus primis venit in adiutorium meum.* Ex quo autem Michaelis nomen aduertit in cœleſti duce Rupert. illico putat non poſſe non illi attribui glorioſiſsimas, & frequentiſsimas victorias. Ait enim lib. 1. de Vict. cap. 18. *Iſte & tunc in cœlo victor effulſit, & nunc in Eccleſia, quæ ad cœlum tendit, eundẽ antiquum hoſtem vincit; & vincendo illum proauit, quia non eſt alius ſicut Deus.* Meritò nõ potuit tãti ducis nomẽ eſſe, ſine re glorioſiſsimę victorię; quãdo cœleſtiũ Principũ nomina nõ vacuum exprimunt ſonũ, ſed verã oſtendunt rẽ gloriæ. Quòd in nominibus laudauit Caſiodorus. 6. var. 7. aiens: *Grata ſunt omnino nomina, quæ deſignant protinus actiones, quando tota ambiguitas audienti tollitur, vbi in vocabulo concluditur, quid geratur.* Non ſolum in electorum nominibus ſonus nominis auditur, ſed triumphi, & victoriæ de hoſtibus viſuntur reportatę. Vndè Actor. 7. *Et lapidabant Stephanum inuocatem, & dicentem, &c.* Inter duriſsima certamina nomen meminit triumphãtis, vt præomnium oculis rem nominis, nimirùm triumphi coronam oſtentaret. Pro quo D. Petr. Dam. ſer. 1. ait: *Volat ſaxorum imber, & fortiſsimis inuidorum manibus loca vulnerum duplicantur: patienter patitur coronatus noſter, de corona nominis ad coronam regiminis transferendus.* Nõ potuit eſſe vacuum tanti martyris nomen, ſed vt triumphũ, coronamque ſonabat, ſic rem triumphi, & veram gloriæ coronam debebat oſtendere in triũphatore. Quò ſpectabat illud Iſaiæ cap. 62. *Vocabitur tibi nomen, quod os Domini nominauit*, iuxta Hebraicam lectionem dicitur; *os Domini perforauit.* Sed qualiter nomẽ perfo-

Exod. 2. *D. Aug.* *Dan. 10.* *Rupert.* *Caſiodor.* *Actor. 7.* *Pet. Dam.* *Iſai. 62.*

rari

rari poteſt, cùm ſit ſimplex ſonus? In electis non ſimplices ſoni, ſed vere res ponuntur à Deo loco nominum.

§. XIIII.

Regales hominum animi nullo ſic moueri debent, ex ſenſibilibus bonis, quàm æterna nominis claritate.

MVltæ materiæ gaudiorum etiam ſenſibilium nos in cœlo expectant; & de omnibus vnam proponit Dominus, nempè nominum clariſsimam inſcriptionem aiens: *in hoc gaudete, quia nomina veſtra ſcripta ſunt in cœlis.* Et cur alijs omiſsis gaudiorum cœleſtiũ materijs, vnam hanc obiecit, niſi quia clari nominis æterna, & glorioſa inſcriptio maximè debeat regales hominũ animos ſolicitare? Hanc præ omnibus ſenſibilibus bonis quærũt regij, & generoſi hominum animi. Non grauabor exemplum dare in reprobo homine, quem tamen adhuc tenebat aliqua generoſitas regalis. Is erat Saul, qui cõſulens defunctum Samuelem de belli euentu, hoc triſtiſsimum reſponſum accipit. 1. Reg. 28. *Cras autem tu, & filij tui mecum eritis: ſed & caſtra Iſrael tradet Dominus in manus Philiſthim.* Quid faceret regius animus hoc triſtiſsimo nuntio de morte ſua, & filiorum ſuorum audito? An bello ceſſauit rogans pacẽ etiam acceptis conditionibus turpiſsimis? An fugit ipſe, dum præliabantur exercitus? An ſaltem filios monuit, vt fugerent, & conſulerent vitæ ſuæ? Hæc omnia poſſet facere, ſed quia in gloria, & indecora erant, abiecit illa; & vnà cum filijs omnibus in exercitũ venit, ſeſe hoſtibus fortiter oppoſuit, plus æſtimans nominis claritatẽ, quã vitam, quàm filios. Verè in hoc laudabiliſsimus ab Abbulenſe habetur in 1. Reg. 31. quæſt. 7. & elegãter illum extollit Ioſephus lib. 6. de Antiq. cap. 15. inquiens: *De obitu ſuo præmonitus à Propheta, noluit tamen eũ vitare, & ob vitæ cupiditatem exercitum hoſti prodere, atque hoc modo regiam maieſtatem de honeſtare: ſed cum liberis, totaq; familia periculoſe obijciẽs, pulchrum exiſtimauit in prælio, pro ſubditis, & ſuo imperio pugnando cadere, & filios in eiuſdem laudem ſocietatis aſſumere, potius quam ſuperſtites relinquere, incertum quales nam futuros. Sic enim exiſtimauit loco poſteritatis perpetuam laudem, & immortalem memoriam ſibi futuram.* Neſcit regius animus alia reſpicere, vbi res eſt de nominis æterna claritate; imperium, fateor, ſolet celſos animos pulſare; & domus amplitudo, & diuitiarum theſauri, & filij, & vita ipſa: ſed ſuper hæc omnia apud illos valere debet nominis æterna claritas. Quò reſpiciẽs aiebat Eccleſiaſtes cap. 7. *Melius eſt nomen bonum, quam vnguẽta pretioſa.* In vnguentis vniuerſa alia bona, imò vniuerſæ dignitates, quibus homines ſolent gloria, ſignificantur: vt pateat, quàm debeat homini cordi eſſe cura de bono nomine obtinendo, vt quæ prima ſit, & omnium maxima, & nihili faciens vniuerſa alia ſenſibilia gaudia. Quod exprimẽs Caldæus legit: *Melius eſt nomen bonum, quod comparabunt iuſti in hoc ſæculo, quàm vnguẽtum vnctionis, quod fuerit iniunctum ſuper capita regum, & ſacerdotũ.* Non regnum, non Pontificatus ſic debet afficere celſos hominis animos, vt bonum nomen virtutum facinoribus comparatũ. Hoc regaliſsimum eſt, imò & diuiniſsimum, nullò ſic moueri, quàm æterna nominis claritate: hinc illa frequens ad Deum ſupplicatio, *propter nomen tuum, & propter gloriam nominis tui, & ne blaſphemetur nomen tuum*, quaſi hæc ſola ratio præ omnibus apud Deum valeat, ſi frequẽtius à Prophetis, & ſanctis viris vſurpatur. Hinc Dauid Pſal. 116. *Laudate Dominum omnes gentes, laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata eſt ſuper nos miſericordia eius, & veritas Domini manet in æternum.* Vnã cupit Deo apud omnes gentes nominis claritatem, & laudem, nihil illi cupit amplius. Aliter Angelorum chori Apocal. 5 clamãt: *Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & diuitias, & diuinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.* Expende modo quot, & quanta bona cupiant Angeli Deo ſuo, & Dauid ſolum illi petit dari laudem. Cur Angelis tot bona Deo cupientibus, Dauid illi ſolam requirit laudẽ? Sanè æterna apud omnes nominis exiſtimatio, ſupremum eſt omniũ externorum bonorum; & quod in ſe omnia alia claudit. Quod notans Caſiodorus Pſal. 116. in concluſione Pſalmi ait: *Quid enim amplius potuit dici, quàm vt creator debeat toto orbe laudari? Fœcunda breuitas, conſtricta copia, arctum latiſsimum, & ſine fine coangũſtum.* Quaſi non amplius poſsit dici de diuiniſsimo ſpiritu, de regaliſsimo animo, niſi quod debeat toto Orbe laudari, quod æternam apud omnes habeat nominis claritatem: in hoc ſolo immenſam bonorum copiam coangũſtas, & arctas. Huc etiam reuoco dicta ſuprà lib. 15. cap. 2. §. 2.

1. Reg. 28

1. Reg. 31

Eccleſ. 7.

Cald.

Pſal. 116.

Apoc. 5.

Caſiodor.

§. XV.

Illud glorioſiſſimum virtutis præmium eſt apud exteros, & longè diſſitos prædicari.

MAgnum equidem eſt, & glorioſum Chriſti diſcipulorum præmium, quod viuentes adhuc, in cœleſtibus nomina ſua æterno habeant inſculta marmori. Quod quis apud familiares ſuos, apud inferiores ſuos, apud vicinos ſuos benè de ſe audiat, no menque ſuum ſciat prædicari, nihil magnũ: at magnum eſt, quòd apud exteros, & longè diſſitos nomẽ tuum cernatur prædicari. Sic monebat Caſiod. 7. var. 2. *Habes, qui & bene loqui, de te debeãt, & derogare præſumant. Quia nulla poteſtas eſt, quæ qualitatem famæ ſuæ de ore hominum poſſet auferre. Contraq; fructus eſt opinione prædicabili per confines ire prouincias: & ibi inuenire veriſsimam laudem, vbi non imperas poteſtate.* Meritò aſsignantur ille virtutis fructus, quòd vbi nihil tuum habes, fulgeas nominis claritate; & qui à te prorſus alieni ſunt & longè diſsiti in tuas exſurgant laudes. Hãc gloriam Chriſti ſponſæ attribuunt vniuerſæ nationes, de qua dicit Pſal. 44. *Vultum tuũ deprecabuntur omnes diuites terræ.* Sic virtus reddit ſuos aſſeclas celebres, & claros apud omnes, vt nemo ſit diues, nec potens in tota terra, qui illorum faciem nõ cupiat videre, qui eorum vultum non deprecetur. Ad quæ ait D. Chryſoſt. ibi: *Quid eſt deprecabuntur? Honore, & gloria afficient, qui magni ſunt, & excelſi. Hoc enim nunc fit in Eccleſia, eos, qui virtute vitam agunt, omnes honorant, & colunt, licet ſint, & opibus, & authoritate inſignes, omnibus enim copijs, & facultatibus eſt maior virtus. Videte autem Eccleſiam, quæ honoratur ab omnibus.* Vna virtutis fama ſuperat, & diuitias, & poteſtates omnes, & per omnium ora volat: quas gentes, quas nationes non afficit bonus virtutum odor? Apud propinquos colitur homo iuſtus, apud exteros venerationi eſt, terras & cœlos peruadit omnes. Pauperculi fuerunt primi illi Eccleſiæ fundatores, ſed vbi clarere virtutibus cæperunt, ſuo vniuerſa repleuerũt odore. Vt dicat Pſal. 18. *In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines Orbis terræ verba eorũ.* Vbi Caſiod. *Sonus virtutum fama eſt, quæ per gentes ſingulis prædicabili opinione currebat. Fines autem terræ ſunt reges, qui quaſi termini agrorum ſua regna cuſtodiunt: vt non ſolum ad humiles, verum etiã ad Principes gentium Euangelij verba peruenisſe declararentur.* Propriſsimus virtutũ fructus eſt opinione prædicabile ire per cõfines prouincias, exteras vniuerſas nationes peruadere, ſuique deſiderio ita etiam longè diſsitos afficere, vt in ſingulorum cordibus deſcribi eius facies videatur. De Salomone ait 3. Reg. 10. *Vniuerſa terra deſiderabat vultum Salomonis, vt audiret ſapientiam eius, quàm dederat Deus in corde eius. Et ſinguli deferebant ei munera, &c.* Quid homini regi glorioſius, quàm ſic in ſui deſiderium diſsitas prouincias rapere; quàm inuenire veriſsimam laudem, etiã apud alienos, in quibus ipſe nihil ſuũ habebat, in quibus non imperabat? Hãc Salomoni gloriam non dedit poteſtas, ſed virtus: ait enim D. Irineus lib. 4. cap. 54. *Cum ſine offenſa ſeruiret Deo, & miniſtraret diſpoſitionibus eius, tunc glorificabatur, & omnes eum admirabantur, & omnes reges terræ quærebant faciem eius.* Nemo hominũ hanc laudẽ apud exteros comparabit, niſi virtutum ſuffragio: virtus eſt, quæ ſola poteſt facere, quod nomen tuum prædicabili commendatione etiam apud extraneos recipiatur.

Caſiodor.

Pſal. 44.

Chryſoſt.

Pſal. 18.

Caſiodor.

3. Reg. 10

D. Irin.

§. XVI.

Principes gaudeant in eo quod de ſe abdiunt non à coniunctis, ſed ab auſentibus, & remotis.

ECleſiæ ſuæ Principes docebat Dominus non præſentium acclamationibus moueri, ſed ad nomina bona apud cœleſtes ciues habita gaudere. Vaniſsimum enim eſt gaudium, quod Princeps recipit ex adſtantium ſibi acclamationibus: illud verum, & ſolidum quod ab abſenti, & remoto venit. Verus creaturarum rex Ieſus Matth. 16. ex ſuis diſcipulis quærit: *Quẽ dicunt homines eſſe filium hominis?* Illis autem hoc & illud reſpõdentibus ait: *Vos autem quem me eſſe dicitis?* In quibus expendendum eſt, quæ fuerit prima ſolicitudo optimi Principis, quippè vbi ſeſe oſtendit ſolicitũ de opinione ſua, non prius quæ it, qualis apud ſibi cõiunctos habeatur, ſed hoc illi in primis cordi videtur eſſe, qualem illum abſentem habeant. Pulchrè Petr. Dam. lib. 7. epiſt. 12. ait. *Scilicet, vt rex Angelorum formã daret Rectoribus hominum, quatenus non quid in os eorum aſſentatorie dicatur, attendant: ſed quod eorum teſtimonium apud abſentes habeatur, inquirant.* Vtinam hanc ebiberent prudentiam vniuerſi Principes, nihiliſque æſtimarent quæcumque magna de illis in præſentia dicũtur, ſed magis eſſent ſoliciti apud abſentes benè audire. Quantum

Matth. 16

Pet. Dam.

eſt

est quod in præsentia laudetur Princeps? Sanè id commune est,& bonis,& tyrãnis: nullus Princeps, & si peruersissimus in præsentia non habetur laude dignus. Aiebat Dominus Luc. 12. *Reges gentium dominantur eorum; & qui potestatem habent, benefici vocantur.* Expende quam coniunctum sit, potestatem habere, & beneficũ vocari, vt illud nequeat esse sine hoc. Et quidem multi potestatẽ habent,& peruersissimi sunt,& reipublicę pestes, & subditorum ruina: ij autem potentes ad malum poterunt etiam benefici vocari? Maximè, non enim fieri moraliter potest, vt qui potestatem in mundo habet, eo ipso in præsentia nõ habeatur, & prædicetur beneficus. Vndè dicebat D.Ber.ser.4. in Ascens. *Hinc est, quod benefici vocantur, qui potestatem habent, hinc quod laudatur peccator in desiderijs animæ suæ. Potentibus siquidem omnes adulãtur.* Nullus est, qui in præsentia nolit potẽtibus negare laudum suffragia: quare præstantissimorum Principum gaudia minimè ponenda in vocibus sibi adstantium; sed in absentium, & extraneorum rumore prædicabili. Id quod monet Casiod. 10.var.19.aiens: *Sed & vobis gloriosi Principes, cùm sitis absolutè mirabiles, aliquid tamen additur, cum vos omnia regna venerantur. Nàm commune est cunctis, in suis imperijs prædicari: sed illud est omnimodis singulare, in extranea gente laudes proprias inuenire. Quia ibi sunt vera iudicia, vbi neminem cõprimit vlla timiditas:* Expẽde quæ iudicia faciant ad singularem Principis gloriã, ad singularia eiusdem gaudia, non quidem iudicia extorta ab affectu, seù respectu aliquo, sed illa iudicia, quæ ibi fiunt, vbi nullus est locus, vel affectui, vel timiditati.

Luc. 12.

ern.

Casiodor.

CAPVT XII.

De Fulgore, & cadauere.

POST Satanam fulguri assimilatum, se etiam ipsum assimilat Dominus fulguri, vt ostendat, quam patens, & metuendus venturis sit iudicare Orbem terrarum. Insuper non solum fulguri, sed & cadaueri se comparat, sicut enim cadauera solent ad se aquilas congregare, sic Dominus ad se omnes electos suos in Iosaphath valle congregauit.

Matth. 24. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vsq; in Occidentem, ita erit, & aduentus filij hominis. Vbicùmq; fuerit corpus, ibi congregabuntur, & aquilæ.

§. I.

Nil vnquam lucidum fuit, quod Domino Iesu non prætulerit imaginem.

COruscãti fulguri rectè Iesus Dominus comparatur; nulla enim vnquam apparuit lux, in qua Iesu non apparuerit imago. Eius nomine dicitur Iob 28. *Cùm me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei.* Ecce tibi hinc primo orientia cœli astra laudes Iesu excitant; illinc vniuersi Angelorum chori pleni iubilo eidem festum agunt, laudibusq; eius intonant. Sed cur potius cũ astra apparere incipiunt, & ab astris, & ab Angelis in Iesu laudes cantatur hymnus? Quia nullum astrum incipiebat oriri, in quo præcipua quadam ratione non appareret repręsentatus Iesus materiã canendi Angelicis choris præbens largissimam. Quod notans D. Anast. Sinaita in Exameron. 5. inquiens: *Quando facta sunt astra, laudarunt me voce magna omnes Angeli mei. Et quam obrem? Quoniam facta sunt astra? Non certè propterea, sed cum vidissent Solem, & terra recurrentem, in mysterio dedicerunt, quæ extremis temporibus futura erat, Christi incarnationem, & è terra assumptionem. Et ideò cum vidissent eum ex sancta Virgine tanquam ex abysso exortum, statim exclamarunt dicentes: gloria in excelsis Deo.* Itaque in singulis astris orientibus videbant Angeli Christi venturi mysteria, quæ festiuis lætisque prosequebantur acclamationibus. Neque vlla lux vnquam fuit, quæ Iesu in mundum venientis non præfiguraret imaginem. Vndè Isaias cap. 62. *Propter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non quiescam, donec egrediatur, vt splendor iustus eius, & Saluator eius, vt lampas ascendatur.* Ecce in lampade, & quidem ab hominibus contempta Iesus exprimitur, & in splendore etiam, dum ait, *egrediatur, vt splendor*; ibi Septuag. *egrediatur sicut lumen*; ibi Procopius: *egrediatur sicut fulmen*: Nullum fulmen, nullus ignis, nullus splen-

Iob 28.

D. Anast.

Isai. 26.

ſplendor apparuit, qui ſaluatoris myſteria non ſignaret. Quò reſpiciens Pſal. 18. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum*: hoc eſt per Hypallagem, vt mauul. Genebrard. *Solem poſuit in tabernaculo ſuo.* Vt enim pro foribus tabernaculorum, & domorum ſigna ponuntur, & ſtemmata, quę habitantium oſtentent magnalia; ſic Ieſus pro tabernaculi ſui foribus poſuit Solem, qui cum ſit omnium luminum fons, Ieſu facinora, & triumphos omniũ optimè deſignabit. Hoc ſibi acquirant lucidiſſimum ſignum, ac ſtēma, quicumq; in Chriſto cupiunt haberi nobiles, nullò enim magis vera nobilitas radiat, quàm dum in operibus noſtris veri Solis Chriſti præferimus ſplendores. Iob 1. Dicitur enim de Iob cap. 1. *Et erat vir ille magnus inter Orientales.* Quæ verba tractans Didymus in cat. Græc. ait: Didym. *Genere clarus inter Orientales prædicatur, quoniã lucis Deiq; filij à lucidis actionibus nuncupantur. Hi ad Orientem Solem pertinẽt: neque enim iuſtus ab hominibus, ſed à ſplendore Solis iuſtitiæ ſplendeſcentem aſſequitur nobilitatem.* Iactent in ſtemmatibus ſuis facinorũ nobilium ſigna mundiales homines; oſtentent aquilas, leones, tygrides, aliaſque fumoſiores triumphorum imagines. Tu verò quiſquis cupis ſplendeſcentem aſſequi nobilitatem, & veram, illam à ſolis iuſtitiæ ſplendoribus quære; tunc enim ſuper nobiliſſimos quoſque elebaueris: cùm te Chriſtianarum virtutum cinxerint ſplendores.

§. II.

Obſirmati, obduratiq; in peccatis ſuis miſerius in aduentu iudicis perdentur.

IVdicis ſupremi aduentus fulguri meritò comparatur, vt enim fulgureo igne nõ tã perduntur mollia ſed magis dura, & reſiſtẽtia, ſic in iudicis aduentu, maiori afficietur plaga, qui durior, & obſirmatior in peccatis fuerit. Rem facio manifeſtam ex 1. Reg. 5. vbi capta arca Domini poſita fuit in altari iuxtà Idolum, quòd Dagõ vocabatur. Quid tunc? Ait textus: 1. Reg. 5. *Ecce Dagon iacebat pronus in terra ante arcam Domini: & tulerunt Dagon, & reſtituerunt eum in locum ſuum. Rurſumq; manè die altera inuenerunt Dagon iacentẽ ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abſciſſæ erant, &c.* Ecce bis percutitur Dagon ab arca Domini; primò ſolùm ab altari deijcitur, in terraq; pronus iacet, ſed nullum in ſe accipit vulnus: ſecundò & deijcitur, & iacet, & totus conteritur abſciſſo capite, manibus abciſsis. Cur anteà etiam coram arca integer manet Dagon, licet deiectus: & poſt modum non ſolum deijcitur, ſed conteritur? Sanè cũ primum acceſsit arca inuenit Dagonem iuxta ſe leuiter poſitum, quem ſic facile defecit, nec contriuit: at vbi ſecundo Dagon erectus fuit, & iterum iuxta arcam conſtitutus, non ſolum ſimpliciter ibi poſitus fuit, ſed magis obſirmatus, vt poſsit impetuſui arcæ reſiſtere, vndè quò magis obſirmabatur aduerſus Dei arcam, maiorẽ paſſus eſt ruinam, & cõtritionem ab illa. Rem inſinuat D. Proſper de Prædict. par. 2. cap. 24. inquiens: D. Proſp. *Sub arca potentia ſequenti die Idolum ſuum eliſum, proſtratumq; viderũt. Sed hoc caſui dantes eum vncis fortioribus, validioribuſq; defigunt. Quem poſtera die confractum, comminutumq; coram arca fuerum intuni* Expende modo quando Idolum contractum, comminutumq; inuenitur, nimirùm quando fortioribus vncis, validioribuſq; coram Dei arca defigitur; dum enim ſimpliciter ibi ponebatur, ſine vulnere deijcitur; at vbi obſirmatur validioribus vncis, tunc ab arca Dei, & deijcitur, & in fruſtra cõminuitur. Eſt equidem Dei ira inſtar fulminis ea magis conterens, quæ duriora, & magis ſibi reſiſtentia inuenit. Accinit Pſal. 75. Pſal. 5 inquiẽs: *Tu terribilis es, quis reſiſtet tibi? ex tũc ira tua.* Expende illud *ex tunc*; nimirùm non ſemper ira Dei terribilis, & incomportabilis appareret, ſed ex quo viſitur inter obduratos & reſiſtentes ſibi peccatores, extunc magis exardeſcit, extunc conterit cuncta. Ad hæc Rup. lib. 1. de vict. cap. 16. ait. Rupert. *Nõ ex quo quiſquè peccat. ſed ex quo tibi reſiſtit peccator, ira tua vim ſuam exercet, quæ non poteſt portari.* Non tam peccata attenduntur, quàm obduratio, & obſirmatio in peccatis: dum obduratio nõ inuenitur, non ſentitur Dei ira; at vbi obduratio eſt, tunc ira Dei vim ſuam exerit, & cõfringit omnia, cõminuit omnia. Oſeas cap. Oſea. 5. 5. *Facti ſunt Principes Iuda quaſi aſſumentes terminum, ſuper eos effundam, quaſi aquam iram meã. Calumniam patiens Ephraim fractus iudicio, quia capit abire poſt ſordes.* Quibus maximè notanda eſt differentia inter Iudã, & Ephraim; vterq; iudici Deo ſiſtitur, quia vterque peccauit, ſed Iudã iudiciũ Dei quaſi reſperſionem aquæ experiuntur; Ephraim autem, ſic durum excepit iudicium, vt illo prorſus maneret confractus, & comminutus, ait enim: *Ephraim fractus iudicio.* Cur Dei iudicium, quòd Principes Iuda peccatores tã leuiter percuſit, vt illos magis abluerat; Ephraim ſic percutit, vt eũ prorſus cõfringat, & cõminuat? Ipſe Oſeas inſinuat illis verbis

de

de Ephraim datis, nimirùm, *quia cæpit abire poſt ſordes*; cùm energia enim dixit illud *cæpit*, hoc eſt, ſic cæpit, quod nunquam deſiſtet, ſed magis obfirmabitur, & obdurabitur in illis. Et quidem Dei ira tunc exacuit vires, cùm obduratos inuenit, illos inſtar fulminis penitus comminuens. Ibi Ruper. *Fractus eſt, & cecidit Iudicio, aliter de illo iudicatum eſt, vt non ſoluatur captiuitas eius. Quia cæpit abire poſt ſordes, non dixit, quoniam abijt, ſed quoniam cæpit abire poſt ſordes; nimirùm ſub intelligi volens, quia ſicut cæperat, ita & in ſordibus etiam perſeueraret, neque daret cogitationes ſuas, vt rediret, &c.* Itaque non tam quia peccauit, quàm quia in ipſis peccatis adeò obduruit, vt nollet ſe ab ipſis reuocari, ideò prorſus à Dei iudicio confractus, & comminutus manſit. Vt enim fulmen duriſsima cõfringit magis, ſic Dei ira magis exardet in obduratos animos Quippè, ait Pſalm. 75. de Deo: *Factus eſt in pace locus eius, & habitatio eius in Sion. Ibi confregit potentias: arcum, ſcutum, gladium, & bellum.* In medio pacis loco, vbi pacificus Dominus intrat, tamen ibi aliquid dicitur confregiſſe. Et quid ibi confringit? Ibi confringit potentias, arcum, ſcutum, gladium, & bellum; quidquid durum, & ſibi reſiſtens inuenit, prorſus confringit. Ait Aug. *Vbi confregit? In illa pace perfecta. Et quidquid pro magno habent, vndè ſe protegãt temporaliter; & bellum, quod aduerſus Deum defendendo peccata ſua gerebant, omnia hæc ibi confregit.* Neſcit hic diuiniſsimus fulmen reſiſtentiam pati, quidquid ſibi reſiſtens inuenit, vbique confringit. Iob cap. 9. *Quis reſtitit ei, & pacem habuit? Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi, quos ſubuertit in furore ſuo.* Septuag. apud D. Ephrem Paræn. 39. *Quis durus factus ante eum permanſit? Qui in vetuſtatem perducit montes, & ignorant, qui euertit eos in ira.* Nullum non perdit durum diuini fulminis impetus.

Rupert. *Pſal. 75.* *Auguſt.* *Iob. 9.* *Ephrem.*

§. III.

Qui occultum Deum, & ſub vmbris coluit, manifeſtiſsimum illum videbit.

TAndem aliquando Dominus aduenies in mundum parebit, ſicut fulgur, quod paret ab Oriente in Occidentem: & cur iam conſpicuus, & euidens ſicut fulgur parebit? Iſaias. 19. locutus de primo Domini in mũdum aduentu, ait: *Dominus aſcendet ſuper nubem leuem, & ingredietur, &c.* Meritò ergò mundus, qui exceperat nubem atram, poſt modum coruſcantia fulgura excipit; meritò quia ſub vmbris Deum habuit, & colait; manifeſtum, & euidentem aliquando intuetur. Referens Moyſes Deuth. 5. qualis deſcenderat Dominus ad montem Sinai daturus legem, ait: *Hæc verba locutus eſt Dominus ad omnem multitudinem veſtram in monte de medio ignis, & nubis, & caliginis.* Itaque daturus legem deſcendit Dominus in montem in medio denſiſsimæ nubis, & caliginis, ne populus videret aliud, quàm tenebroſum, quid & plenum horroris, ſicque vereretur Dominum. Vbi autem Dei filius in mundũ venit, & ad ripas Iordanis voce Patris declaratus; imò clarificatus fuit, ſtatim vt ait Matth. cap. 4 *Ductus eſt in deſertum à ſpiritu.* Et cur immediatè poſt oſtenſionem, & publicationem ad ripas Iordanis ſic prædicatus, & manifeſtatus abijt in montem? Nonne idem ille eſt, qui vt veniret ad montem Sina nubium, & caliginum latibulum præſe tulit, cur modo manifeſtatus in deſerti mõtem recedit? Vt montes, qui illum ſub nubibus viderant, & coluerant, aliquando etiam eumdem manifeſtum haberent. Id notabat Tertul. lib. 4. in Mar. afferens: *Inſolitudinem pergit. Solemnis, & eiuſmodi regio creatoris. Oportebat ſermonem illic quoque videri in corpore, vbi egerat aliquando, & in nube.* Ad Deum enim pertinet illis ſeſe manifeſtum oſtendere, à quibus fuit ſub vmbraculis, & nubium latibulis ſuſceptus. Similiter Betlehem natus Dei filius, vbi iam iam mundiales furiæ in illum excitabantur, ipſe iram declinans Herodis regis fugit in Ægyptum, ſic enim Angelus monebat Ioſephum Matth. 2. *Accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Ægyptum*: Cur in Ægyptum? Nonne mille latibula ſuppetebãt illi inter ſuos, cur magis Ægyptum elegit? Ægyptus prima ſub immaculati agniculi vmbris puellum diuinum venerata eſt, & ſic decuit, quod illa regio videret veritatem corporis in manifeſto, quæ illud primò ſuſceperat ſub agni immolati vmbris. Non longè abeſt D. Leo ſer. 3. in Epiph. inquiens: *At ille, qui ſanguinem ſuum pro mundi redemptione fundendum in aliã differret ætatem, Ægypto ſe parentum miniſterio ſubiectus intulerat, ne ſine illa regione pararetur ſingularis hoſtiæ Sacramentum, in qua primum occiſione agni, ſalutiferum crucis ſignum, & Paſcha Domini fuerat præformatũ.* Meritò Ægypto dantur videnda manifeſta myſteria, quæ ſub vmbris agni ibi fuerant præformata, vt quæ ſalutarem hoſtiam pro mundi ſalute offerendam in agni occiſi vmbris coluerat, eamdem manifeſtam, & patentiſsimam poſ-

Deuth. 5. *Matth. 4.* *Tertul.* *Matth. 2.* *D. Leo.*

ſet amplexari. Sic quiſquis ſub vmbris latentem excipit Deum, fallar, niſi eumdem manifeſtum accipiat. Miraris ipſiſsimum Dei filium in virginis ſinu euidenter requieuiſſe? Ne mireris magis, accipe, quid dicat Angelus ad Mariam Luc. 2. *Virtus altiſsimi obumbrabit tibi, ideò & quod naſcetur ex te ſanctum vocabitur filius Dei.* De quo Orig. hom. 2. ex duobus in Cant. inquit: *Ego puto ideò, & natiuitatem Ieſu ab vmbra cæpiſſe, ſed nõ in vmbra, ſed in veritate finitam. Fac igitur, vt poſsis capere vmbram eius, & cum vmbra fueris dignus effectus, veniat ad te corpus eius.* Proculdubio euidentem videbit veritatem, qui latentem ſub vmbris ſciuerit venerari Chriſtum; neſcit enim Deus non ſe reuelare illis, quibus acceptus fuit etiam ſub vmbris. Hinc Apocal. 2. ait: *Vincenti dabo manna abſconditum, & dabo illi calculum candidum, & nomen nouum, &c.* Expende quid detur poſt manna abſcõditum, nimirùm datur, & calculus candidus, & nomen nouum, de quibus ait Richar. Victor. lib. 1. in Apocal. par. 2. cap. 7. *In calculo igitur candido nomen nouum ſcriptum nobis dabit, quia diuinitatis ſuæ notitiã nunc à nobis valdè remotam, nobis manifeſtabit.* Ex quo enim manna abſcõditum accipimus, iam clara diuinitatis notitia nos expectat illuſtrandos. Vndè non mediocre argumentum habent, quòd videbunt Ieſum in gloria, qui illũ modo ſub Sacramentorũ vmbraculis digne venerantur. Ita Algerus de Sacramento lib. 1. cap. 3. fatus: *Non eſſet miſericordiæ Dei & iuſtitiæ condignum, ſi eis honoris viciſsitudinem non rependeret in manifeſta viſione ſuæ maieſtatis, à quibus digne ſuſceptus, & adoratus eſt in occultis, & peregrinis Sacramentorum ſuorum figuris.* Hæc ille; quòd ego crediderim ſapientiſsime excogitatum; petit enim æquitatis ratio, ne Deus ſuæ præſentiæ copiam neget, illis, à quibus vel eius vmbra in æſtimatione dignà fuit habita.

Luc. 2. Apoc. 2. Ric. Vict. Alger.

§. IIII.

Iudiciũ diem, quàm auide petunt iuſti: non ita impij.

QVis neſciat Aquilarum vulturum auiditatẽ, qua in cadauera feruntur? Huic comparat Dominus congregationem iuſtorum in iudiciũ; vt Aquilæ ad corpus, ſic auide iuſtorum hominum aquilæ ad apparẽtem iudicem euolabunt. Et quidem non tanta eſt aquilarum auiditas pro cadauere, quãta eſt iuſtorum hominum auiditas pro iuſto Ieſu iudice. Vbi illæ imperij Chriſtiani aquilæ, nimirùm, Apoſtoli viderunt Ieſum abeũtem in cœlos, & ſe in medio luporum adhuc manentes, quis neget magna tunc triſtitia affectos fuiſſe? Ad illos Angeli dicunt Act. 1. *Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis, ſic veniet.* De abeunte magiſtro triſtatis venturum obijcitis iudicem? Cur non magis ò Angeli aduẽtũ iudicis occultaris, ne triſtitia penitus diſcipuli abſorbeantur? Meritò manentibus in hac valle miſeriarum, manentibus inter lupos ouibus venturũ iudicem obijciunt, nullo enim magis poſſunt leuari ſancti, quàm dum venturum Dominum ad verum iudicium faciendum recordantur. Eò ſpectabit D. Chryſoſt. hom. 3. in Acta, fatus: *Cùm verò ſic locuti fuiſſent: Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis: ne conſternatent eorum animos ſubiecerũt: ſic veniet. Reſpirarunt aliquantulum, cùm audiſſent eum denuo rediturum.* Et quis iuſtus inter errores mundiales, inter hominum tyrannides, inter mendaciorum triumphos, & depreſsionem veritatis conſtitutus non reſpirat aliquantulum audiens venturum iuſtum, & fideliſsimum iudicem? Quis non auide quærat adventum integerrimi, & fideliſsimi iudicis? Iob inter amicorum calumnias, ait cap. 23. *Quis mihi tribuat, vt cognoſcam, & inueniam illum, & veniam vſque ad ſolium eius? Ponam coram eo iudicium.* Sic innocentia, & iuſtitia facit, quòd homines appetant diuinum iudicem, & à mundi iudicijs plenis errorum ad Dei tribunal feſtinẽt. Hinc ortum eſt illud crebrum in Pſal. ſuſpirium, videlicet Pſal. 7. *Iudica me Domine ſecundum iuſtitiam meam, & ſecundum innocentiam meam ſuper me*: Pſal. 25. *iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ambulaui*: Pſal. 34. *iudica me ſecundum iuſtitiam meam*: Pſal. 42. *iudica me Domine, & diſcerne cauſam meam*: Pſal. 118. *iudica iudicium meum, & libera me.* Cur tam auide Dauid ad tribunal Dei ſtat? Cur toties ad diuinum confugit iudicem? Cur tàm anxijs, & frequentibus vocibus illum pulſat? Pulchrè D. Amb. ſer. 20. in Pſal. 118. ait: *Feſtinant innoxij ad iudicium, & propriæ innocentiæ arbitris deſiderant citius comprobari.* Cùm tot hominum peruerſa iudicia experiantur innoxij, non miror, quod auide currant, & feſtinent ad Dei tribunalia; & vel hoc mundiales releuent tyrannides, quòd ſciant venturum integerrimum vindicem veritatis. Hinc Paul. 1. ad Theſſal. cap. 4. audenter fatur: *Quoniam ipſe Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo: & mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi. Deindè nos, qui viuimus, qui relinquimur ſimul*

Act. 1. Chryſoſt. Iob 23. Pſal. 7. D. Amb. 1. Theſ. 4.

ſimul rapiemur cũ illis in nubibus obuiam Chriſto. Expende illud, *rapiemur*, multum eſſet, quòd venienti iudici obuiã procedere poſſent, quando montes defluunt ab eius conſpectu, & columnæ cœleſtes contremiſcunt; at Paulus non cõtentus quocumque occurſu aſſerit, quòd iuſti rapidiſsimè ferentur ad iudicem, etiam dum viuant. Qui fieri poteſt, quòd viui iuſti, tàm rapide ferantur ad venientẽ iudicem? Id operatur gratia Dei per bona opera in ſanctorum cordibus diffuſa, qua iuſti animati, tantum abeſt, quòd fugiãt iudicium, vt rapido celeriq́ue volatu ad venientem iudicem confugiant. Ad hæc D. Ephrem. Eph rem de ſecundo Domini aduentu, ait: *Exiſtimo quod in hora illa cõtremiſcet omnis ſpiritus. Sed gratia Dei ſaluatoris corroborabit, & latificabit corda iuſtorum, rapienturq; è in nubibus obuiam ei: Venite igitur, fratres mei, præparemus nos, expectantes Dominum noſtrum. Ecce enim iam fulget. En oritur, ecce iam venit. Filij lucis, feſtinate ad lucem. Exite in occurſum Domini noſtri cum gaudio.* Hoc non difficile erit inuenire in viris iuſtis, qui gaudentes occurrent venienti de cœlo iudici. At impij homines & qui ſe peccatorum retibus agnoſcunt conſtrictos, fallar, niſi intolerabile malum habeant, vel iudicij meminiſſe. Id quod monebat Saluianus lib. 2. ad Eccleſias Cathol. Saluian. inquiens: *Cogitantes quoque futurum iudicem, & tremendi iudicij graues exitus, ardentem in medio populorum circumſtantium vallem perennium lachrymarum, quàm non ſolum introiri, ac tolerari inæſtimabile malum eſt, ac ſummum; ſed etiã videri, ac timeri, pars mali ſummi eſt.* Non negarim horribilitatem diuini iudicij tantã eſſe, vt vel eius timor impijs ſummi mali pars ſit, adeò vt in damnatis à Deo, hãc poſſimus inuenire fœlicitatem, quòd metu iudicij careant. Iſaiæ cap. 40. iuxta lectionem Diui Amb. ait Dominus vltorib⁹ ſpiritibus: Ambr. *Tempus eſt incipiendi iudicium à domo Dei.* Et cur in primis diuinum iudicium, non in tabernacula peccatorũ deſæuit? Cur prophaniſsimos, atheoſque homines non in primis perdit? Cur perditionis primas domui ſuæ Dominus tradit? Vt aliqualẽ illi miſericordiam faciat, dum citius abruptam, ab expectatione iudicij liberet. Ait D. Amb ſer. 20. Ambr. in Pſal. 118. *Quos miſeratur enim, citò caſtigat, vt non dintius afficiantur futuri expectatione iudicij.* Tantum malum eſt peccatori, ſub expectatione extremi iudicij eſſe.

De quo plura dedimus lib. 13. cap. 1. §. 13.

§. V.

Preſſuræ, & labores maximè iuſtos extollunt.

POſt mala vniuerſa, quæ iudicium præcedent, poſt ſummas hominum preſſuras, poſt horribiles expectationes malorum, adhuc dicit Dominus, quòd congregabuntur aquilæ. Quæ tunc aquilæ, Bone Deus? Inter tot horribilia, areſcentes homines prætimore magis videbuntur lepores, quàm aquilæ. Qualiter fieri poteſt, vt ex tot tremẽdis malis lepores non naſcantur, aut timidi cerui, ſed præpetes, & altiuolæ aquilæ? Sanè hæ ſunt preſſuræ, & labores mundiales, qui electos, iuſtoſque viros magis erigunt, & in ſuperiorem ſortẽ faciũt euolare. Fallar, ſi reptantia per humanas delicias hominum iuſtorum corda, ex preſſuris, & laboribus mũdialibus, altiſsimos aquilarum non ediſcant volatus, & in quandam cœleſtem, imò diuinam ſortem trãſeant. Propone tibi ob oculos electum illum ducem Iſraelitarum: is inter pericula natus, antè habuit ſententiam mortis, quàm vitam, ab ipſis parentibus Nili fluctibus traditus, exul à ſuis coactus peregrinari: tãdem vocatus à Deo in ducẽ populi mille ſuſtinuit contradictiones, quid tũc? Ait illi Dominus Exod. 7. *Ecce conſtituite Deum Pharaonis* Si rerum euentus tunc aduerteretur, potiùs videretur Moyſes conſtitutus incus malorum, & tyrannorum, quàm Deus Pharaonis; quomodo Deus inter tot mala, inter tot ſuorum preſſuras? Quomodò Deus, in quem tot exurgũt pericula? Equidem indè Deus è malis, è preſſuris; quando pericula, & preſſuræ viros iuſtos ad cœleſtẽ; imò diuinam ſortem faciunt euolare. Ad hęc D. Mach. hom. 9. *Deindè Moyſes probatus à Deo, & per multam patientiam fidẽlis inuentus: quàm multas primũ tentationes pertulit, & poſteà factus eſt redemptor, dux, & rex Iſrael: imò Deus Pharaonis à Deo cognominatus eſt.* Hunc exitum inuenit Moyſes in laboribus ſuis, vt qui in illos, vt homo venit, ſic in illis profecerit, vt ad altiorẽ quãdam ſortem eleuatus, Deus euaderet. Quem non extollãt labores, & preſſuræ mundiales? Hùc accedat ille Ioſeph exantlandi laboris exemplar maximũ: is venditus à fratribus deſcendit in Ægyptum, Gen. 39. *Emitqué eum Phutiphar eunuchus Pharaonis, Princeps exercitus ſui:* ab hoc in carcerem detruſus eſt, & qualis de carcere euaſit? Illum de carcere eductum audiuit Pharao, domui ſuæ, & regno vniuerſo præpoſuit, & vt notat textus Gen. 41. *Dedit*

illi vxorem Aseneth filiam Putipharis sacerdotis Heliopoleos. Quibus illud maximè venit notãdum, quòd Putiphar, qui solum Princeps militiæ nominabatur, cùm emit Iosephum, cùm illum carceri mandat; vbi post eductum à carcere Iosephum, eius socer efficitur non iam Princeps militiæ, sed Sacerdos Heliopoleos, nempè Solis nominatur. Cur modo sacerdos, qui anteà militię Princeps? Crediderim in Iosepho educto à carcere tãtam iam diuinitatem apparuisse, vt eius propinqui, & obsequẽtes magis ex sacerdotio, quàm ex aliarum funtionum nominibus deberent censeri. Quàm excogitationẽ debeo D. Augustino, qui lib. 1. quæst. 136. dũ asserit eundem fuisse Putipharem, & emptorem, & socerum Iosephi, sic ait: *Sed iam hic respondetur, duos illum honores habuisse, & sacerdotium Solis, & militiæ Principatum. Congruenter autem alibi ille honor eius commemoratus est, qui talibus actibus congruebat: hic verò posteà quam in Ioseph apparuit non parua diuinitas, ipse honor debuit nominari soceri eius, qui pertineret ad diuinitatẽ non paruam.* Talis euasit Ioseph ex laboribꝰ, ex carceribus, expressuris, tàm sublimis, tàm superior omnibus, tàm diuinus, vt eius propinqui, & assistentes non tam Principes, quàm sacerdotes viderentur diuinitati inseruientes. De pressurarum bonis sæpè in hoc, & in alis tomis diximus.

Augusti.

§. VI.

Iusti viri, vel solo visu aduersariorum potestates prosternunt, & detriumphant.

MVltus est D. Pascas. in quęrenda ratione cur in præsenti iusti, & electi viri dicantur à Domino aquilæ; ego crediderim aquilas vocari iustos, vt qui soli aquilarum sunt æmuli in victorijs reportandis solo visu, non absque gratia diuina. Quis nesciat primos aquilarum congressus in solo visu consistere; quando lucidissimis Solis radijs se opponunt, & de victoria visu reportata regiam suam ostentant naturam? Sic iusti viri in eo diuinam in se natiuitatem ostendũt, quòd vel solo visu nouerint prosternere aduersarios suos. Cur in hoc nõ patrissent? Sanè de iustorum parente Deo, ait Psal. 103. *Qui respicit terram, & facit eam tremere*: vbi D. Chrysost. in Psal. 9. ait: *Sufficit enim vnus obtutus ad perdendos impios.* Non multi exercitus sunt Deo necessarij, non tela multa, vt contrarias potestates confundat, vnus eius obtutus sufficit, si vel oculos vertat, nihil vbiq; permanebit resistens. Similiter, & iusti viri, in hoc verè Dei filij, vt qui solo visu sciant de hostibus trophæa erigere. In memoriam reuoca Pharaonis exercitus, & splẽdentes armis, & sæuientes ira in Israelitas: ij fugiẽtes mare siccis pedibus intrant, vis littus tenent, & dum oculos conuertunt ad insequẽtes hostes; ecce tibi tota Pharaonis potentia apparet cõtrita. Ait enim text. Exod. 14. *Et viderũt Ægyptios mortuos in littore maris.* Expende illud *viderunt*, non enim manus conseruerunt, non iacula contorserunt, vt eos neci, & perditioni darent; sed dum oculos conuertunt è littore, dum solum ipsi aspiciunt, hinc indè commouẽtur fluctus, dissoluuntur aquarum muri, & pereunt Ægyptij clamoribus magnis. Rem pulchrè cecinit D. Alcimus lib. 5. prope finem:

Psal. 103

Chrysost.

Exod. 14.

Confestim mergenda Phalanx Ægyptia & ipso
Pondere telorum premitur, fundoq; tenaci
Succinctum reuehunt morientia corpora ferrum,
Pars exarmatis cum primum libera membris
Implicuit nantes morientum amplexibus artus,
Auxilio decepta perit, pariterq; tenentes
Alterno sub fasce ruunt, nexiq; necantur.
Atque alij laxata diu dum brachia iactant,
Incurrunt enses, iaculisque natantibus hærent;
Et vacat hos inter plebes Ebræa tumultus,
Interea pugnante salo, vinciq; quietus
Israel solo peragens certamina visu.

Non vibratis iaculis, non igneis fulminatis machinis, sed quietus Israel solo peragit certamina visu, dum solũ aspicit, nullus Ægyptiorum exercituum fulgur non extinguitur aquis marinus. Proh fœlix iustorũ pugnandi genus! Crede mihi si oculos exacuas, si attente, & serio aduersariorum tuorum phalanges inspicias, eorumque micantia spicula claris oculis intuearis, illustres de illis reportabis triumphos, & quasi solo visu, & certamina perages, & obtinebis salutem. Nõ sustinent tenebrarum potestates intimius à iustis videri, non sustinẽt penitus inspici, quæ si claris oculis inspiciantur, non tam terrori sunt, quàm saluti. Clamabat Dauid Psal. 50. *Amplius lauа me ab iniquitate mea: & à peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* Alij legunt, *& peccatum meum coram me.* D. Isid. & D. August. in Psal. 122. legit: *& facinus meum ante me.* Paraphrastes autem ait: *& peccatum meum in conspectu meo est.* Et Apollinaris dicit: *& meum peccatum est ante oculos.* Expendendum igitur est, quã ob causam salutem, & liberationẽ suam petat Dauid, nimirùm, quia peccatum suum ob oculos habet. Non dixit, quia peccatum castigo, quia

Psal. 50.

D. Isidor.

quia peccatum macto, ſed quia peccatū ante oculos habeo, tanta enim eſt oculorum vis, quòd ſi aduerſariæ poteſtates intimius cernantur, vel ſolus viſus iuſtos viros ad ſalutē
D. Cæſar. trahet. Sapienter aiebat D. Cęſarius hom. 4. de Paſchate: *Quando bene reſpicit peccatū ſuū, ſanat morſum ſerpentis, per ſerpentis aſpectum.* Expende illud, *bene reſpicit*, hoc eſt, intimius, & perfectius viſu penetrat facinora praua, adeò, vt nihil eorum lateat, ſed omnia tàm ad principium eorum, quàm ad finem, tā ad præſens, quàm ad futurum pertinētia penitiùs inſpiciantur, tunc ſanè quidquid venenoſum, & ſerpentinum eſt ab hoc viſu frangitur, & cogitur ire in vanum. Vt ſerpentum ignitorum damna effugerent Iſraelitæ, datur illis inſpiciendus ſerpens in ligno ſuſpē-
Num. 21. ſus; ait enim Num. 21. *Fecit ergò Moyſes ſerpentem aneum, & poſuit eum pro ſigno, quem cū percuſsi aſpicerent, ſanabantur.* Si ſolo viſu venenoſi morſus curandi erāt, cur ſerpens ſuſpenditur in ligno videndus? Nonne, & videri poſſet ſerpens ipſe volans per aera, & inuadens populum, ad quid neceſſaria fuit tota illa ſuſpenſi ſerpētis imago? Sanè dum volans veniebat ſerpens flammans ſpirans, licet anterior pars forſan conſpicue cerni poterat, attamen totus, & integer diſtinctè, & clare minimè cōſpiceretur, vt qui cauda lubricus hinc illam gyrat, & poſt tergum, vel in orbem colligit, vel ſubmouet. Quare iure ſuſpenditur, vt vel ſic nihil illius nō poſsit perfectè inſpici, & perfecta inſpectione vinci. Explico rem exemplo ſerpentis ex virgæ Moyſi facti, miſit enim Moyſes virgā in ter-
Exod. 4. ram Exod. 4. *Et verſa eſt in colubrum, ita vt fugeret Moyſes. Dixitq́, Dominus: Extende manū tuam, & apprehende caudam eius. Extendit, & tenuit, verſaq́, eſt in virgam.* Fugiebat equidē victus à facie ſerpentis ignes ſpirantis, & flāmas, ſed iubetur attēdere ad caudam, ad vltimam ſerpentis partem; & dum ad hāc partem attendit, prorſus euanuit quidquid erat
Pet. Dam. ſerpentis. Quippè ait Pet. Dam lib. 8. epiſt. 13. *Moyſis igitur caudam apprehendit, & nihil ei in virga ſerpentis apparuit, &c.* Nihil enim hoſtile, nihil venenatum manet ei, qui omnia ſerpentis molimina perfectè intuetur: dū hoſtilia omnia, & à principio, & fine oculis penetres, facile victor eris. Meritò enim Iob
Iob. 41. cap. 41. totam tenebroſi Principatus potentiam in eo ponit, quod perfectè conſpici poſsit à nemine. Quippè ait: *Quis reuelabit faciem indumenti eius?* Non requiritur, quis eum perimat, ſed quis indumentorum ſplēdidas ſuperficies penetret, & omnia intima, & vltima perfectè rimetur; hoc qui fecerit, totam contrariam potentiam perdet.

§. VII.

Nulla eſt ſenſibilis gloria, quæ non abſorbeatur in comparatione diuinitatis.

DIxerat Dominus ſe ad iudicium venturum in gloria: & maieſtate magna: & in prēſenti locutus de præſentia ſua in iudicio ait, *vbi fuerit corpus*, vel vt in Græco, *vbi fuerit cadauer, vbi congregabuntur, & aquilæ.* Se ad iudicium venientem cadaueri comparat. Quid cadauer cum gloria? Cur vbi glorioſus, imò omni gloria ſenſibili maior, & lucidior apparet, dicitur cadauer eſſe? Meritò dicitur cadauer, ne putaretur illa exterius fulgēs in filio hominis gloria omnium ſumma eſſe; quæ licet maxima ſit tamen incomparatione intimæ diuinitatis gloria, quaſi è mortuum quid eſt, & quaſi cadauer, & cinis gloriæ. Sic incomparatione diuinitatis diſpereunt glorioſiſsima quæq;. Hinc perpendenda eſt illa D. Pauli gloriatio; ait enim ad *Ad Gal. 1* Galatas. 1. *Paulus Apoſtolus, nō ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum, & Deum Patrem, &c.* Vtiq́ue Ieſus glorioſus iā exiſtens ad dexteram Patris vocauit Paulum ad Apoſtolatū, ſed ille gloria, & honore coronatus homo non erat? Quomodo tūc negat glorioſum hominē Paulus, dicens ſe minimè vocatum per hominē? An quia ibi ſolus erat Deus? Abſit; ſed ita ſuper extollebatur diuinitatis gloria in Ieſu, vt eius comparatione tota gloria, & honor filij hominis videbatur abſorberi, & nihil eſſe. Pulchrè Ru- *Rupert.* per. lib. 13. de vict. cap. 2. ait: *Quid enim ſi non per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum, nonne conſequitur, quod Ieſum Chriſtum, quo tempore vocauit Paulum, vel fecit Apoſtolum, dicat cæpiſſe iam non eſſe hominem, ſed eſſe Deum? Non tamen aiunt patres orthodoxi hac dicēdo hominis demit naturam, ſed confitetur ſuperabundantem humanæ naturæ diuinam gloriam.* In comparatione diuinitatis, vel tota ingēs gloria in Ieſu exterius fulgens, non lumen, ſed cinis eſt. Propone tibi ob oculos vniuerſas beatorū glorias, vniuerſos cælitum ſplendores; quantula hæc ad diuinitatis gloriam? Qua emortuæ res, & prorſus nihil. Id docebat Eliu Iob 37. *Iob. 37.* ſic de Deo loquens: *Quis narrabit ei, quæ loquor? Etiam ſi locutus fuerit homo, deuorabitur.* Expēde illud, deuorabitur, vt enim quæ deuorantur, prorſus diſparent, ita quiſquis & ſi magnus, & ſi excelſus Deum in concionem trahat, ſtatim ad tanti luminis præſentiam, glorioſa quæque hominis dātur tenebris. Id

D. Greg. notans D. Greg. lib. 27. Moral. cap. 25. ait: *Homo cum de Deo tacet, per rationem in qua eſt conditus, eſſe aliquid videtur. At ſi loqui de Deo cæperit, illico quam ſit nihil oſtenditur: quia magnitudinis illius immenſitate deuoratur, & quaſi in profundum raptus abſconditur.* Quem non deuoret immenſitas illius gloriæ? Sanè vide bis aliquando flumen pleno amne amænos rigare campos; cuius plenitudinem miraris, pontoque prædicas nõ abſimilem: at vbi irrigata terra mari ſiſtitur, ſic tota fluminis amplitudo ibi abſorbetur, vt quaſi parua guttula videatur acceſiſſe. Nõ aliter vniuerſi gloriæ ſplendores, qui in ipſa ſunt beatitudine, ſi cum diuinitatis radijs comparentur, quaſi nihili ducuntur, nec eſt, qui de illis, vel Pſal. 83. pauca velit effari. Ideò Pſal 83. aiebat: *Beati, qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* A ſanctis omnibus vna ſola diuinitas laudatur in cœlis, an quia ibi nihil aliud laudabile eſt? Nonne ſingulorum beatorũ glorię laudabiles, & mirabiles ſunt? Cur ergò ſociorum immemores vnum Deũ laudibus proſequuntur beati? Equidẽ quibus diuinitas præoculis eſt, nil aliud curant, hæc cæteras omnes glorias abſorbet, & facit in ſui cõparatione apparere, quaſi ſint nihil.

D. Bern. Ait D. Ber. ſer. 5. de Feſto omnium ſanctorum: *Non viciſſim alter alterum laudat quia in laudem conditoris intenti, & extenti, in quo poſita tota eſt beatitudo, mutuis nunquam vacare laudibus poſſunt, dicente Propheta, Beati qui habitant in domo tua Domine in ſæcula ſæculorum laudabunt te.* Nõ vacat aliam gloriam inſpicere, aliã gloriam reputare, æſtimare, ijs, qui præoculis habent gloriam Deitatis. Petrus in Thabor vidit Chriſti Domini ſpeciẽ clariſſimis radijs effulgentem, & totus ſtupens, ait; *Bonum eſt nos hic eſſe*, omnes humanas glorias præ illa deſpiciens; ex quo ſic argumentatur D. Paſch. lib. 8. in Matth. *Tamen pium*

D. Paſch. *eſt cogitare. ſi viſa Domini vultus claritate, vult deinceps in monte manere, & nec ad momentum deſcendere, reſpuit gloriam mundi, & totũ quod in mundo blãditur, ſola ei claritas, quæ de Chriſti facie ſplẽdet, placet, quid putare poſſumus, quomodo placeret ei, ſi talem tunc poſſet intueri per corpus mortale, qualem nunc cernit exutus iam mortalitate.* Fallar, ſi quam æſtimaſſet externam gloriam videns diuinitatem.

§. VIII.

Vbi reſurrectio apparuit, mors omnem horrorem perdidit.

ADhuc miraris, quod de ſuo aduẽtu glorioſo locutus Dominus ſe cadaueri cõparet, aiens ex Græco, *vbi fuerit cadauer, congregabuntur, & aquilæ.* Cur inter reſurgentiũ glorias cadaueris non magis cauetur memoria? Cur mortis horror introducitur, quando fulgentiores è ſe pulchris proſiliebãt homines? Sanè qui glorioſam cernunt reſurrectionẽ nil horroris inueniunt in morte; imò de illa locuntur quaſi de re, quę potius riſui, & lætitiæ poſſit ſeruire, quàm horrori. Nemò ignorat primos homines in ſexti diei exortu conditos fuiſſe; circa mendicem peccaſſe, immediatè poſt eiectos è Paradiſo vergente iam in occaſum ſole. Cùm ergò miſeri exules ſpoliationem bonorum terreſtriũ paſsi viderunt primo occumbere Solem, tenebroſam aduentare noctem, quæ tunc illis fuit mens? Quantus horror illis accidit ex Sole extincto, quem nũquam fuerant experti reſurgentem? Quàm metuebant tenebras, quas nunquam viderant de medio fugatas? Verum vbi inter hos timores nouus irradiat dies, Sol aureus fugatis tenebris incipit iterũ apparere; procul omnis timor abeſt à cordibus hominum, & quas anteà horrebãt tenebras, incipiunt habere pro quiete, & delectamento ſomni. Rem pulchrè cecinit Dracontius in Examer. fatus.

Vt cernunt migrare diem, diſcedere Solem
Nec lucem remeare putat terrena propago
Subductiſq; nigris collucet Luna tenebris.
Aſt vbi purpureum ſurgentem ex æquore cernũt
Luciferum, vibrare iubar, flammaſq; ciere,
Et reducem ſuper aſtra diem de Sole rubentem
Mox reuocata fouent heſterna in gaudia mentes
Temporis, & requiem noſcentes luce diurna
Cæperunt ſperare diem, ridere tenebras.

Cur tenebras non riſus, & gaudiorũ habeant materiem, qui illas euaneſcere vident inter clariſſimos reduces dies, aureoſque de nouo ſurgentes Soles? Erat equidem tenebroſæ mortis, vel nomen horrendũ, cùm viſa mortis obſcuritate, nõdum experimur reducem vitam: aſt vbi glorioſa corpora è ſepulchris incipiunt attolli, inter reſurgentes ſoles, inter æternos reduces dies, totus tenebroſæ mortis euacuatur horror: imò eius nomẽ aſſumitur pro fomento gaudiorum. Et merito nequit manere vllus horror mortis vbi cernuntur reduces corporũ gloriæ. Matth. 17. ductis ſecum tribus diſcipulis in montem aſcendit Ieſus, & cum corã ipſis transfiguraretur. *Reſplenduit facies eius ſicut Sol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cum eo loquentes.* Ecce tibi mortalis illa forma Ieſu, vt ſit altera, & immortalis gloriæ ſplendore iam rutilat, quo ſimul Moyſes è ſepulchro eductus, & Elias ab abſcondito adductus effulgent, & redi- Matth. 17.

rediuiuorum iuſtorum glorias: tantis ſplendoribus, teſte Anſelmo figurant. Sed notandum, quid in tanta rediuiuorum gloria loquantur Moyſes,& Elias cum Ieſu. Ait Luc. cap.9. *Dicebant exceſſum eius, quod completurus erat in Ieruſalem*. Mortem loquuntur, & triſtiſsima paſsionis probra in medium adducunt, nec ſolum nõ verentur inter tot reſurgentium luminum indices mortem meminiſſe, ſed quo plures ſoles apparẽt, eò anxius mortis proponunt preſſuram, ne inueniant diſcipuli, quid timeant in morte, cùm illam audiant inter tot Soles diſcuti. Quò D.Leo reſpiciens in præſenti dicebat: *Aperit ergò Dominus coram electis teſtibus gloriam ſuam, & communem illam cum cæteris corporis formam tanto ſplendore clarificat, vt facies eius Solis fulgori ſimilis, & veſtitus candori nibium eſſet æqualis. In qua transfiguratione illud quidẽ principaliter agebatur, vt de cordibus diſcipulorum crucis ſcandalum tolleretur.* Et quale ſcandalum manere poſſet in morte, coram illis, qui tot lumina, tot Soles ab eius tenebris exorturos videbant? Coram reſurgentium glorijs, totus mortis horror non poteſt non penitus euaneſcere. Ad hæc Paul. 1. ad Corinth. 15. *Cùm autem mortale hoc induerit immortalitatem; tũc fiet ſermo, qui ſcriptus eſt: Abſorta eſt mors in victoria. Vbi eſt mors victoria tua? Vbi eſt mors ſtimulus tuus*? Hoc primum aſſerit, nempè quod abſorta morte reſurgẽt homines incorrupti, immortales, nouis illuſtrati luminibus: & immediatè quaſi mortẽ ridẽs, ait, *vbi eſt mors ſtimulus tuus*? Cur Paule ſic maturas morti irridere? Ex quo illam, ſine horrore, ſine ſtimulo ducis? Nouerat in Chriſto rediuiuorum glorias, & ex tũc nihil horroris, & metus putat in morte non euanuiſſe. Ait Chryſoſt. ibi: *Vides animum generoſum? Iam igitur velut de victoria triumphans, & afflatus futura, quaſi præterita quodammodo cernens, mortem ridet, atque inſultat proſtratæ, deiectumq; in caput triumphali voce inuehitur, ſtrenue in hæc verba exclamans: Vbi tuus mors aculeus? Nimirùm tranſijt, perijt, euanuit penitus.* Mortẽ ſimiliter ridebis, quiſquis, vel mẽte iuſtorum rediuiuorũ glorias videris. Huc verte oculos, vt inter purpureos ſplendores rediuiua corpora nigris videas ſurgentia de tumulis, & nihil in morte inuenies quod horreas, nihil inuenies, quod timeas. Vndè D. Chryſol. ſer. 118. inquit: *Reſonet ergò in ore noſtro reſurrectio ſemper, ſemper reſurrectio ad noſtræ mentis tranſmittatur auditum: vt mors, quæ noſtros ſemper obſidet ſenſus, cùm terrore ſuo cũ lamentis ſuis à noſtris ſenſibus effugetur. Quia ſic agricola fructus vberes, & exatiatas epulas cantat, vt imminentem vomeris laborem nõ ſentiat, & ſudorem. Sic nauta portus modulatur, & lucra, ne vndarum ruinas, nec maris diſcrimina pertimeſcat. Sic miles ne vulnera metuat, vt gladios non pertimeſcat, prædas perſonat, & triumphos. Vndè reſurrectionem mente, ore, oculis aſpectet, cantet, cogitet Chriſtianus, vt totam mortis poſsit deſpicere, & calcare formidinem.* Non apparet in morte horror, nõ apparet formido, ex quo ſciuntur fore è ſepulchris corpora in ſplendentem, & immarceſcibilem reſurrectura vitam. Vide lib.8.cap.3.§.19.& lib.5.cap.1.§.14. & alibi ſæpius.

Luc. 9.

D.Leo.

1.Cor.15

Chryſoſt.

Chryſol.

§. IX.

In Chriſti morte maximæ illius gloriæ effulgent.

RVrſus notandum eſt, quòd vbi in maieſtate, & gloria ſua venit Ieſus, ſe cadauer nominet, ad quod congregentur aquilæ. Cur non magis ſe Solem exorientem dicat, in cuius radijs ingenuitatem aquilæ trutinẽt ſuam? Cur diſsimulata maieſtate, & gloria ſe tunc cadauer dicit? An vt ſub cadaueris cinere immenſæ gloriarum abſcondantur diuitiæ? Abſit; ſed vt maiores effulgeant: in morte enim Chriſti Ieſu quidquid gloriæ maximum eſt, totum ibi exprimitur. Aiebat Paul. 1. ad Corinth. 2. *Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixũ* Sed & in eadem epiſtola cap. 15. ait: *Tradidi enim vobis in primis, quod & acceepi: quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum ſcripturas, & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die, &c.* Et epiſt. ad Rom. cap. 8. ait: *Chriſtus Ieſus, qui mortuus eſt; imò qui & reſurrexit, qui eſt ad dexteram Dei, &c.* Quibus poſitis quæſtionẽ facit D. Aug. cur Paulus dicat ſe ſolum ſcire Ieſum crucifixum, cùm etiam ſciat Ieſum reſurgentem, imò ad dexteram Patris ſedentem? Prædicas ò Paule Ieſum à mortis tenebris glorioſum prodeuntem, prædicas eiuſdem in cœlũ aſcendentis ingentes glorias, ſimul & cum Patre maieſtatis plenum conſeſſum, cur ergò dicis te ſolum ſcire crucifixum? Sanè in ſola Chriſti morte propoſita, & ſimul ingentes eiuſdem, & diuiniſsimæ, & multiplices proponuntur gloriæ, & qui Ieſum crucifixũ dicit, in eo ſimul dicit ſublimia omnia. Ait Aug. lib. de Fide, & operibus cap. 10. quæſtionem ſoluẽs: *Sciant in Chriſto crucifixo multa diſcere homines*: vnum dicit crucifixũ Paulus, ſed in vno crucifixo innumeræ eius ediſcuntur gloriæ. Quid gloriæ, quid ſublimitatis,

1. Cor. 2.

Auguſt.

tis, quid diuinitatis poteſt deſiderari in horaria Chriſti Domini morte? Gorgoniam Nazianzeni ſororem audio à curru cadentẽ, & turbatis equis ingenti corporis, & lachrymabili contritione raptatam. Quid tunc? Deo penè emortua ſiſtitur, & inſpirata ſalute confirmatur. Rem ponderans Nazianzenus, ait orat. 11. *O laudabilem, & admirandam calamitatem! O paſsionem incolumitate ſublimiorem!* Meritò ſapientiſsimus doctor in ſorore æſtimat calamitatem, quæ Dei potẽtiam oſtentauit, illamq; ipſa ſalute, & incolumitate prædicat ſublimiorem, vt indè nos Chriſti Domini mortem, & calamitatẽ certius habeamus omni gloria ſublimiorem, vt quę in ſe omnes glorias, & ſublimitates prę habuit. Nulla ſublimitas, nulla gloria eſt, quæ in Chriſti morte, & calamitate non nitatur, ab illaque non effulgeat clarius. Quò reſpiciens Iſaias cap. 9. ait: *& factus eſt Principatus ſuper humerum eius.* Equidem Principatus oſtentatio ſolet fieri in excelſo, & aureo ſolio, in regijs theſauris, at Chriſti Principatus gloria, & ſublimitas non in alio magis oſtenditur, quàm in humero crucis mortiferæ pondus ſuſtinente. Quippè ait Tertul. lib. aduerſus Iudæos: *Chriſtus Ieſus nouã gloriam, poteſtatem, & ſublimitatẽ ſuam in humero extulit, crucem ſcilicet.* Hæc vna quidquid gloriæ, quicquid ſublimitatis excogitari poteſt, in Ieſu oſtendit, adeò vt quot ſunt in eius corpore vulnera, tot ſint cantorum chori, fauſtis hymnis glorioſas celebrãtes victorias. De glorioſiſsimo Salomone dicit. 3. Reg. 4. *Loquutus eſt quoq; Salomõ tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinq; millia: Et diſputauit ſuper lignis à cedro, &c.* Miraris tot carmina facta ab Spiritu Sancto notari? Quàm vt tollat ipſe admirationem, ſtatim ſubiuxit illud, *& diſputauit ſuper lignis*, quaſi innuens illorum carminum fontes, nõ petẽdos ab Heliconiadis iugis, ſed à vulneribus factis per lignum in corpore Chriſti. Hæc manant carminibus, quæ ibi glorias oſtentent, & facinora publicẽt. Pulchrè Petrus Dam. lib. 7. epiſt. 5. *Fuerunt carmina illius quinque millia: vbi præſto ſubiungitur. Quia diſputauit etiam ſuper lignis, quæ ſcilicet redemptori noſtro, non ambigo, cuncta congruere. Cuius carmina quinque millia ſunt, quia quinque ſunt vulnera dominici corporis, quibus per vniuerſum orbem triumphalis eius victoria prædicatur. Sub eodem numero carmina ſupputantur, ſub quo tenentur, & vulnera, per quæ victoria ſingularis laudis æternæ gloriam promeretur.* Quot vulnera Chriſti, tot fontes carminum, quæ immẽſas inibi effulgentes glorias pandant. Sanè vulnera hæc omni ſunt ſublimiores incolumitate. Nulla incolumitas, nulla vita tot glorias habuit, tot peperit ſalutes, tot reportauit victorias, quot glorias, & ſalutes, & victorias videmus in morte Saluatoris. Aiebat Iſaias Ezechię cap. 37 *Protegam ciuitatem iſtam, vt ſaluem eam propter me, & propter Dauid ſeruum meum.* Mortuus iam erat Dauid, & tamen Dauid mortuus cõducit ad ciuitatis liberationem, id quod miratus D. Chryſoſt. in Pſal. 68. ait: *O rem admirandam, ò ineffabilis clemẽtia Dei. Homo mortuus viuo patrocinatur. O iuſtorum, & poſt conſummationem inexpugnabilis pugna virorum.* In iuſtis etiam mortuis mirabilia facinora cernuntur, & victoriæ; vt indè latius pateat crucifixi gloria, cui mortuus præſtat viuis, & in mortiferis vulneribus, mille facit ſcaturire, & ſalutum, & triumphorum fontes.

Nazianz. Tertul. 3. Reg. 4. Pet. Dam. Iſai. 37. Chryſoſt.

§. X.

Et ſi ingentia bona pro Deo, & fratribus tuis impenderis, parum impendiſti, dum te ipſum non impendis.

INſuper ponderandum eſt, quòd Dominus cum gloria veniens daturus iuſtis cœleſtia regna ſe cadaueri cõparat aquilas trahenti. Et quidem aliquando iacuit in ſepulchro factus cadauer, & ſanguinem, & vitam pro hominibus impendens, tũc magnificus, & viuidiſsimus rex apparebit, immenſa gloriæ pondera, cœleſtia regna ſuis aſſeclis impertiens. Et cur inter elargienda regna, illis dimiſsis, cadaueris iacentis meminit? Non multum ſanè eſſet, quòd Deus cœleſtes omnes glorias, cœleſtia omnia regna largiretur: illud magnũ, quòd ſe pro nobis dedit, quare illis dimiſsis, hoc vnum æſtimat, hoc proponit in medium. Parua enim ſunt omnia, quæ dari poſſunt, & ſi dentur omnia mundialia regna, niſi quis ſe ipſum dedat. Hinc Iob cap. 29. ait: *Oculus fui cæco, pes claudo, &c.* ingẽtes habuit ſanctus vir poſſeſsiones, quas pauperibus larga manu exhibebat; cur non magis meminit exhibita à ſe dona? Cur obalata facultates, appoſitas pauperibus plenas mẽſas non adducit in medium, contentus dicere, quòd oculos fuerit cæcis? Nihili æſtimabat, quidquid diuitiarum habebat, ad donandũ; rerum ampliſsimarum largitiones æſtimabat pauperiem, dum ſeſe ipſum donum nõ exhibebat. Pulchrè D. Chryſoſt. hom. 3. in Iob: *Erant ei camelorum tria millia, quingentæ aſinæ, & ego exiſtimo parua admodum quædam hæc poſſe-*

Iob. 29. Chryſoſt.

posſediſſe. Si enim cuiq; pauperi impendebatur, vt ipſe ait: oculus fui cæco, pes claudo, parua profecto ſubſtãtia ad propoſitum, quod habuit, fuerat: pluris erat hoſpitalis menſa, quàm prouentuũ abundantia. Pauper erat Iob bonæ non ſufficiens voluntati: & poſſeſsione quidem diues. Pauper verò dãdi proposito erat. Pro paupertate habebat vir ſanctus ingentes diuitiarum cumulos ad donandum: theſauros regios cum vacuabat, tenue, & puſillum exiſtimabat vacuaſſe penu: & maius, & glorioſius in ſe omni munere nutriens propoſitum largiẽdi, ſeſe pauperibus impendebat. Ad hæc Chryſol. ſer. 122. monebat: *Debet homo, debet debilibus ſua membra partiri: quæ cum Iob nõ daret, ſed redderet, ſic dicebat: Ego fui oculus cæcorũ, pes autem claudorũ: ego erat pater inualidorũ. Homo, ſi nõ habes nũmum, da pauperi manum, quia maiorem miſericordiam facit, qui ad menſam ſuam manu pauperem debilem ducit. Ipſum ſe pauperi dedit, qui ſe aptauit in obſequium pauperis, aptauit in pauperis ſeruitutẽ.* Non ſic miſericordia exhibetur in largitione diuitiarum, vt in eo quod quis ſe pauperi dedat, exhibetur. Parum in miſericordia, & charitate excellit, qui ſic exhibet ſua, vt ſe neget: in eo ſumma charitatis, & beneficentiæ excellentia cõſiſtit, quòd & cum omnibus tuis te ipſum Deo pro fratribus dedas. Huc ſpectabat Pauli charitas, dum 2. ad Corinth. 12. ait: *Nec enim debent filij parẽtibus theſaurizare, ſed filijs parentes. Ego autem libentiſsime impẽdam, & ſuperimperdar ipſe pro animabus veſtris.* Parum putauit Paulus nihil à Chorintijs accipere; imò omnia ſua illis impendere, niſi & etiam ipſe pro illis totus impenderetur, in quo cõſiſtit ſummæ charitatis præſtantia. Vbi ait Chryſoſt. *Nam parẽtes quidẽ filijs theſaurizare lex naturæ præcipit. Ego autem nõ ſolum hoc facio, ſed & me ipſum addo. Et iſta excellentia eſt.* Meritò excellentia charitatis non ponitur in effundendis bonis, ſed in eo quod quis ſeſe hoſtiam exhibeat Deo. Hinc D. Ber. lib. 4. de Conſidet. extollit antiquos Eccleſiæ Præſules, inquiens: *Fuerunt ante te, qui ſe totos ouibus paſcẽdis exponerẽt, paſtores opere, & nomine gloriantes; nil ſibi reputãtes indignũ, niſi quod ſaluti ouium obuiare putarent: non quærentes, quæ ſua ſunt, ſed impendentes. Impendere curam, impendere ſubſtantiã, impendere ſe ipſos. Vnde vnus illorum, ego, ait, ſuper impendar pro animabus veſtris.* Huc ſpectat charitatis perfectio; huc tendit tota virtutis excellẽtia, quod quis non ſolum ſua, ſed & ſeipſum Deo, & proximis impẽdat. Id quod docebat D. Paulinus, qui cũ laudaretur, quòd omnia ſua dediſſet pauperibus, ait epiſt. 2. *Facile nobis bona, vel onera appoſita, pallium remittẽtibus exciderunt: & quæ nobiſcum non intuleramus in hunc mundum: nec poteramus auferre nobiſcum, quaſi mutuata reddidimus: nec vt cutem à carne diſtraximus, ſed vt veſtem à corpore depoſuimus. Nunc opus eſt, vt quæ vere noſtra ſunt, depeudamus Deo: hoc eſt, cor, & animã, & corpora noſtra exhibentes in hoſtiam viuã. Quæ enim nobis gratia, ſi in alieno tãtum fideles fuerimus, niſi de proprio ſeruiamus?* Sanè parum eſt, ſi in his, quæ nobis intima non ſunt, liberales, munificiq; ſolũ appareamus: tunc omni laude omni celebratione digni, cùm pro Deo, & proximis nobis ipſis non parcimus. Duo inuenio in magno illo Iacob facinora ob oculos proponenda, in quorũ altero ſolum glorioſum ſibi nomen comparauit Is Gen. 32. metuens occurſum fratris omnibus ſuis bonis, cum vxoribus & filijs dimiſsis, *ſolus manſit.* Quis non miretur virum, qui ſic ſe excutit bonis omnibus? Sed tunc, ecce tibi vir luctabatur cũ eo; *Qui cum videret, quòd eum ſuperare non poſſet, tetigit membrũ fœmoris eius, & ſtatim emarcuit.* Quid tunc? *Ait ergò, Quòd nomen eſt tibi? Reſpondit; Iacob. Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuũ, ſed Iſrael.* Expẽde quãdo ſibi glorioſum Iſraelis nomen acquirat, an quãdo dimiſsis omnibus bonis mãſit ſolus? Abſit, ſed quando ſe ipſum luctæ dedit, & ipſam carnem fœmoris ſui impendit, tunc ſibi glorioſum nomen cõparauit. Tunc iuſti homines magnum & illuſtre faciunt ſibi nomen, tunc immenſa apud Deum gloria clarent, nõ cum multa dederunt, ſed cũ multum ſui pro Deo impẽderunt. Ex quo D. Fulgent. epiſt. ad Galla cap. 17. ait: *Plures diuitias pro Chriſto pauperibus dicitur expẽdiſſe Zachæus: Petrus viliſsima piſcatoriæ artis inſtrumẽta reliquit: & tamen à Chriſto nõ Zachæus diues pauperi Petro, ſed pauper Petrus diuiti Zachæo præponitur, vt diuitibus Chriſti nulla de datis diuitijs tollantia naſceretur.* Non ſe iactet Chriſtianus, quod multa dederit, nõ glorietur, quòd plures facultates diſtribuerit, quando nõ in eo noſtra eſt ſita gloriatio, ſed in eo quod quis ſeſe pro Chriſto magis tradiderit. Minor Zachæo extitit Petrus in datis facultatibus, at quia maior extitit in expẽdẽdo ſe ipſo, maiori apud Deum gloria fulget. Huc reuoco pulchrum illud exemplũ allatum à D. Paulino epiſt. 2. vbi inquit: *Natator amnẽ interpoſitum ſuperaturus exuitur, nec tamen hoc tãto apparatu quòd ſe diſpoliauerit, tranſnatabit: niſi totius corporis niſu, & omniũ ſcita mobilitate membrorum, & propulſu pedum, & remigio brachiorum, & lateris, in lapſu torrentis impetum ſcindat, & laborem natationis exhauriat.* Equidem natator libenter dat littori omnes veſtes ſuas, mãnens ipſe prorſus nudus, nõ tamẽ eò ſolo peracta res eſt, & fluuius tranſigitur, ſed inſuper omnium

Chryſol.

2. Cor. 12

Chryſoſt.

D. Bern.

D. Paul.

Fulgen.

D. Paul.

nium membrorum conatũ, & laborum impendere debet, ille, qui amat natatoris coronam acquirere. Id quod glorioſis aſſeclis ſuis ſuggerit Dominus, dum ad triumphum vocans proponit mare tranandum. Ait enim
Apoc. 4. Apoc. 4. *Et in conſpectu ſedis tanquam mare vitreum ſimile chryſtallo.* Cur ante ſedem chrytallinum exhibetur mare? Vt oſtendatur ille glorioſam ſedem in cœlis habiturus, qui natatorem imitans, nõ ſolum veſtes, hoc eſt, bona ſua dat littori, ſed & omnia membra laboribus ſacrificat.

§. XI.

Principum cœleſtium natalis à cruce Domini.

SApienter Dominus electos ſuos congregandos aſſerit, non vbi fuerit Sol, nec vbi fuerit Rex, aut ſpõſus, aut Pater, ſed vbi fuerit cadauer; quippè cœleſtes Principes, nõ ab alio, ſed a Chriſti Domini morte, & cruce, ſuæ nobilitatis natalitia trahunt. Huc refero pulcherrima verba, quibus D. Petrus Dam. præcellentias Principis Apoſtolorũ, & Andreæ fratris eius expendit; ſciens enim illos à cruce in cœlos euolaſſe, ait ſer. 1. de S. And.
Pet. Dam. *Cùm diuina diſpenſatio Petrum, & Andreã cõſumare per crucis ſupplicium voluit, inter cæteros Apoſtolos quodammodo egregios, atq; conſpicuos fecit Crux enim, quæ regem præmiſit ad ſceptrũ, eadem vtrumq; militem ſubſequenter euexit ad præmium. O beata germanitas, quàm ſicut mundo vna conſanguinitas edidit, ſic eadem triũphalis mors victores ad aſtra tranſmiſit: & quos in hac vita vnius generis protulit natura conſortes, in illam beatitudinem ſempiternam crux parturiuit æquales. Eiuſdem nobilitatis in terra, eãdem proſapiæ celſitudinem ſortiũtur in cœlo. Qui enim hic ſunt filij Ioãnis, illic ſunt filij crucis.* Vnà cũ mortalitate abiurant electi natalitia mũdialia, & parturiente cruce fiunt Principes in æternitate: non admittit æternitas, non admittit curia cœleſtis, nec beatorũ ſtatus admittit hominem, quem crux Chriſti nõ parturit; & qui inter Caluarij arbuſta non oſtẽ-
Pſal. 44. dit ſuæ gentilitia nobilitatis. Titulus Pſal. 44. ait. *In finem pro his, qui commutabuntur filijs Core:* quaſi qui inſtar aquilæ in æternã iuuentam commutabuntur, iuxta explicationem D. Baſilij, ij ſint filij Core. Qui ſunt filij Core? Aug. ait: *Filij ſponſi filij paſſionis illius, filij crucis illius, portantes in fronte, quod inimici in loco Caluariæ fixerunt, appellantur filij Core.* Cùm enim putet, Core ſignificare Caluariã; præclarè filij Core, filij crucis dicuntur, nec ab alio quam à Chriſti cruce debent gentilitia ſua ducere, qui mutata mortalitate immortalitatẽ induunt. Sola crux Chriſti poteſt præſtare hominibus, glorioſam illã differentiã, quam beati acquirunt, & qua mutati dicuntur filij crucis. Et quæ hæc mutatio in caluariæ filijs? Paulus 1. ad Corinth. 1.Cor. 15
15. ait: *Seminatur corpus in ignobilitate, ſurgit in gloria, ſeminatur in infirmitate ſurgit in virtute. Seminatur corpus animale, ſurgit ſpirituale.* Quòd non ſint ignobiles, quod non ſint infirmi, quòd nõ inſtar animalium bruteſcãt; ſed nobiles, & fortes, & verè homines ſint, clariſsima ratione fulgentes habent in cœlis iuſti ex Chriſti cruce. Apud Lucam cap. 19. habes Zachæum cupientẽ videre Ieſum, quẽ vt videat, *aſcendit in arborem ſycomorum.* Ecce tibi Zachæus in arbore requiritur à Ieſu; requiſiuit aliquando Ieſus fructus in ficu, quos quia nõ inuenit, ficum maledictis ferit. Præſtantior ficu apparet Sycomorus, quæ non pomorum fructus, ſed homines exhibet Ieſu ne illius indignationem incurrat. Sed vndè ſylueſtris ficus exhibuit talem hominem Ieſu? Ex quo Ieſus arborem elegit, & venit in arbore moriturus, iam ligna nouerunt veros homines parturire: Accipite D. Amb. ibi: D. Amb.
Zachæus in Sycomoro nouum videlicet noui tẽporis pomum, vt in hoc quoque compleretur illud: Arbor fici produxit groſſus ſuos. Ad hoc enim Chriſtus aduenit, vt ex lignis non poma, ſed homines naſcerentur. Habent ex Chriſti ſanguine Caluarij arbuſta, quòd & veros, & glorioſos homines reparturiant.

Cùm me huc deducunt Chriſti Domini verba, ipſa etiam me faciunt pauliſper ſubſiſtere: ſuper meas vires eſt, quidquid Dominus fuit locutus vno impetu tranſcurrere. Dixi prophetias illuſtriores; dixi ſermones præcipuos; dixi clariores ſimilitudines. Ad celebriores Parabolas, & diſputationes, & alia Ieſu verba expeditum me vocat quartus tomus; quem dum meditor, ipſe Ieſus aſpiret, nequid meum ſubſiliat.

FINIS.

LAVS DEO, VIRGINIQVE MATRI, ET PARENTI IGNATIO.

INDEX

INDEX SACRAE SCRIPTVRÆ A PATRIBVS ILLVSTRATÆ.

Vetus teſtamentum.

Ex Geneſi.

A P. 1. *In principio creauit Deus cœlum, & terram, fol.* 365. *col.* 1.

Terra autem erat inanis & vacua, & tenebræ erant ſuper, &c. fol. 414. *col.* 1.

Diuiſitque lucem à tenebris, fol. 439. *col.* 2.

Dixit Deus congregentur aquæ, quæ ſub cœlo ſunt in locum vnum fol. 440. *col.* 1.

Fiant luminaria in firmamento cœli, & diuidant diē, ac noctē, & ſint in ſigna, fol. 16. *co.* 2

Germinet terra herbam virentem, & facientē ſemen, & lignum, &c. fol. 17. *col.* 1.

Fiat lux, & facta eſt lux, fol. 274. *col.* 2.

Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram, fol. 231. *col.* 1. *fol.* 370. *col.* 2. *fol* 483. *col.* 2.

Et creauit Deus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum, fol. 322. *col.* 2.

Creſcite, & multiplicamini. fol. 135.

Cap. 2 *Vt operarentur, & cuſtodirent illum, fol.* 207. *col.* 2.

De fructu verò ligni quod eſt in medio paradiſi præcepit nobis Dominus, ne comederemus, & ne tangeremus, fol. 302 *col.* 2.

Ædificauit Dominus Deus coſtam quam tulerat de Adam in mulierem, & adduxit eam, fol. 314

Requieuit Deus die ſeptimo ab omni opere quod patrarat: fol. 367. *col.* 2.

Nomen vni Phiſon, ipſe eſt, qui circuit omnem terrā Euilath, vbi naſcitur aurū, f. 498. *co* 2

Cap. 3. *conſuerunt folia ficus, fol.* 8. *col.* 1.

Cùm audiſſent vocem Domini Dei ambulantis, &c. fol. 20 *col.* 1.

Vocem tuam audiui in paradiſo, & timui, eo quod nudus, & c. fol. 161. *col.* 1.

In ſudore vultus tui veſceribus pane tuo, donec in terram, de qua ſumptus eſt, reuertaris, fol. 169. *col.* 2.

Et aperti ſunt oculi amborum, cùmque cognouiſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia, & c. fol. 464. *col.* 1.

Quis indicauit tibi, quod nudus eſſes, niſi quod ex ligno, de quo tibi præceperam, ne comederes comediſti? fol. 416. *col.* 1.

Ecce Adā, quaſi vnus ex nobis, fol. 483. *co* 2.

Cap. 4. *Abel obtulit de primogenitis ſuis, & de adipibus, fol.* 86. *col.* 2.

Cōſurrexit Caim aduerſus fratrē ſuum Abel & interfecit eum fol. 299 *col.* 2.

Eamus foras, fol. 15. *col.* 1.

Vagus, & profugus eris ſuper terram, fol. 10. *col.* 2. *fol.* 44. *col.* 1. *fol.* 84. *col.* 2.

Nonne ſi rectè offeras, non rectè diuidas, peccaſti? fol. 133.

Si autem egeris male, ſtatim peccatum proforibus aderit, fol. 8. *col.* 2.

Dixitque Lamech vxoribus ſuis Adæ, & Selæ: audite vocem meam vxores, &c. fol. 46. *col.* 2.

Sed & Seth natus eſt filius, quē vocauit Enos: iſte cæpit inuocare, & c. fol. 81 *fol.* 1. *fol.* 185 *col.* 1. *fol.* 500. *col.* 2.

Factum eſt autem poſt multos dies, vt offerret Caim de fructibus terræ munera Domino, fol. 410. *col.* 2.

Cap. 6. *Videntes filij Dei filias hominum*, pag. 5. col. 1.

Fac tibi arcam de lignis leuigatis, fol. 429. col. 2.

Cap. 8. *Dimiſit columbam ex arca, at illa venit ad eum ad veſperam portans ramum oliuæ virentibus foliis in ore ſuo*, pag. 102. colum. 2.

Recordatus autem Deus Noe, cunctorumquè animantium, & omnium iumentorum, pag. 109. col. 2. & 254 col. 2.

Non reuertebatur, fol. 400. col. 1.

Quæ cum non inueniſſet, vbi requieſceret pes eius reuerſa eſt ad eum in arcam: fol. 564. col. 2.

Cap. 9. *Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum*: pa. 294. col. 2.

Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum veſtiarum, de manu hominis, de manu viri, & de manu fratris eius, requiram animam hominis, fol. 390. col. 2.

Cap. 11. *Erat autem terra labij vnius, & ſermonum eorumdem: dixitque alter ad proximum ſuum venite faciamus lateres*, &c. pag. 6. colum. 1.

Cap. 12. *Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac*, pag. 25. col. 2.

Cap. 13. *Ecce vniuerſa terra coram te eſt, recede à me obſecro, ſi ad ſiniſtram ieris: ego dexterã tenebo, ſi tu dexteram elegeris, ego ad ſiniſtram pergam*: fol. 464. col. 2.

Da mihi animas, cætera tolle tibi, fol. 562. col. 2.

Nec poterat eos capere terra, vt habitarent ſimul: erat quippè ſubſtantia eorum multa, & nequibant habitare communiter, &c. fol. 564 col. 1.

Cap. 14. *Extendam manum meam ad Dominũ altiſſimum, qui fecit cœlum, & terram, ſi à filo vſque ad corrigiam calceamenti ſumam ex omnibus tuis, vt non dicas, quod ego ditauí Abraham*, pag. 164. col. 2.

Quòd cum audiſſet Abraham captum videlicet Loth fratrem ſuum expeditos vernaculos ſuos trecentos, fol. 406. col. 1.

Leuo manum meam ad Dominum Deum excelſum poſſeſſorem cœli, & terræ, &c. fol. 538. col. 2.

Cap. 15. *Domine Deus, quid dabis mihi*, pag. 88. col. 2.

Subijcient eos ſeruituti, & affligent quadringentis annis, pag. 110. col. 2.

Cap. 16. *Profectò hic vidi poſteriora videntis me*. 158 col. 2. & pag. 160. col. 1.

Saray vxorem tuam non vocabis Saray: ſed Sarram, fol. 463. col. 2.

Cap. 18. *Clamor Sodomorum, & Gomorreorum multiplicatus eſt*, &c. *deſcendam, & videbo vtrum clamorem*, &c. fol. 264 col. 2. fol. 138.

Apparuerunt ei tres viri ſtantes prope eum; quos cum vidiſſet cucurrit in occurſum eorum de oſtio tabernaculi ſui, & adorauit in terram, & dixit Domine, &c. fol. 476. colum. 2.

Loquar ad Dominum cum ſim puluis, et cinis, fol. 480. col. 1.

Quia ſemel cœpi loquar ad Dominum meum, cùm ſim puluis, & cinis, fol. 509 col. 1.

Cap. 19. *Eduxeruntq; eum, & poſuerunt extra ciuitatem*, pag. 110. col. 1.

Feſtina: & ſaluare ibi: quia non potero facere quidquam donec ingrediaris illuc. pa. 161. col. 2.

Eos percuſſerunt cæcitate à minimo vſquè ad maximum, ita vt oſtium inuenire non poſſint, fol. 473. col. 2.

Cap. 20. *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo: hoc erit tibi in velamen oculorum ad omnes, qui tecum ſunt*, &c. pag. 9. col. 1. pag 119. colum. 2.

Cap. 22. *Nec extendas manum ſuper puerum*, pag. 99. col. 1.

Quia feciſti hanc rem, & nõ peperciſti filio tuo vnigenito propter me: benedicam tibi, & multiplicabo ſemen tuum: ſicut ſtellas cœli, fol. 475. col. 2.

Deus prouidebit ſibi victimam holocauſti filij mi, fol. 561. col. 1.

Cum alligaſſet Iſaac filium ſuum poſuit eum in altare, pag. 99. colum. 2. & pag. 275. col. 1.

Extenditquè manum, & arripuit gladium, vt immolaretur filium ſuum, pag. 172. col. 2. & 242. col. 2.

Die autem tertio, eleuatis oculis vidit locum procul dixitq; ad pueros ſuos expectate hic cũ aſino: Ego autem, & puer illuc vſq; properantes, &c. fol. 263. col. 1.

Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac: & vade in terram viſionis: atque ibi offeres eum in holocauſtum, pag. 304. colum. 2.

Cap. 24. *Serui tui venimus, vt emamus frumenta: omnes ſumus filij vnius viri*, &c. fol. 133.

Egreſſus fuerat ad meditandum in agro: fol. 555. col. 2.

Cap. 25. *Duæ gentes ſunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur, populuſque populum ſuperabit: & maior ſeruiet minori*, fol. 251. col. 2.

Protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu, fol. 420. col. 1.

Cap. 27. *Eſau frater tuus minatur, vt occidat te, nunc igitur filij mi auditionem meam, &c. fol.* 147.

Quis igitur ille eſt, qui dudum captam venationem attulit mihi, & comedi ex omnibus prius, quam tu veneris, benedixitque ei; & erit benedictus, pag. 31. *col.* 1.

Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini, & ſeruiant tibi populi, &c. pag. 38. *col.* 1. *pag.* 59. *col.* 2.

Et veſtibus Eſau valde bonis, quas apud ſe habebat domo, induit eum, pelliculaſque hædorum circumdedit manibus: & colli nuda protexit, pag. 59. *col.* 1.

Ecce odor filij mij, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Deus, fol. 391. *col.* 2.

Vives gladio fratri tuo ſeruies, fol. 392. *colum.* 1.

Det tibi Deus de rore cœli: & de pinguedine terræ abundantiam frumenti, & vini, & ſeruiant tibi populi: & adorent te tribus, fol. 442 *col.* 2.

Hæc ergo cauſa ſomniorum, atque ſermonum inuidiæ, & odij fomitem miniſtrauit, fol. 249. *col.* 1.

Cùm venatu aliquid ceperit fac mihi indè pulmentum: ſicut velle me noſti, pag. 275. *colum.* 2.

Cap. 28. *Ego ſum Dominus Deus Abraham patris tui, & Deus Iſaac noli timori, fol.* 180. *col.* 2.

Quàm terribilis eſt locus iſte, nõ eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta cœli. pag. 330. *colum.* 1.

Cap. 29. *Quartò concepit, & peperit filium, & ait modo confitebor Domino, pag.* 83. *col.* 1.

Et ecce Rachel veniebat cũ ouibus Patris ſui, nàm gregem ipſa paſcebat; quam eum vidiſſet Iacob, et ſciret conſobrinam ſuam, &c. pag. 170. *col.* 1.

Cap. 31. *Cur ignorante me, fugere voluiſti; nec indicare mihi, &c. pag.* 21. *col.* 2.

Quòd appellatum eſt nomen eius in Galaad, pag. 80. *col.* 1.

Voluntas Dei fuit, quod tãcitò occurrerit mihi fol. 180. *col.* 1.

Dominus prouidebit ſibi victimam, ego et puer illius, vt qui properantes poſtquam adorauerimus reuertemur ad vos: fol. 198. *col.* 2.

Si afflixeris filias meas, & ſi introduxeris alias vxores ſuperens, nullus ſermonis noſtri teſtis eſt abſque Deo, qui præſens reſpicit, fol. 247. *col.* 1.

Video faciem Patris mei, quod nõ ſit erga me: ſicut heri, & nudius tertius: Deus autem Patris mei fuit mecum, pag. 298. *col.* 1.

Tumenſq; Iacob cum iurgio ait, quam ob culpam meam; & ob quod peccatum meum ſit exarſiſti poſt me, et ſcrutatus es omnem ſupellectilem meam, pag. 301. *col* 2.

Cap. 32. *Adorauit ſepties in terra: pag.* 41. *colum.* 2.

Placabo eum muneribus, fol. 147.

Non dimittam te, niſi benedixeris mihi, fol. 451. *col.* 2.

Non dimittam te, niſi benedixeris mihi, fol. 403. *col.* 2.

Nequaquam, inquit, Iacob appellabitur nomen tuum, ſed Iſrael, fol. 611.

Cap. 33. *Et erecto ibi altare inuocauit ſuper illum fortiſſimum Deum Iſrael, fol.* 428. *colum.* 1.

Cap. 36. *In vniuerſo orbe fames præualuit in cuncta autem terra Ægypti panis erat: pag.* 289. *col.* 2.

Cap. 37. *Venite occidamus eum; dicemuſque fera peſima deuorauit eum, &c. pag.* 340. *colum.* 2.

Extrahẽtes eum de ciſterna; vendiderunt eum Iſmaelitis, fol. 468. *col.* 2.

Cap. 38. *Mittam tibi hædum de gregibus, fol.* 138.

Cap. 39. *Qui iratus eſt valde: tradiditque Ioſeph in carcerem: vbi vincti regis cuſtodiebantur, & erat ibi clauſus, pag.* 48. *col.* 1.

Fuit autem Dominus cum Ioſeph, et miſertus eſt illius, et dedit ei gratiam in conſpectu Principis carceris, pag. 85. *col.* 2.

Cùmq; vidiſſet mulier veſtem in manibus ſuis, & ſe eſſe contemptam vocauit ad ſe homines domus ſuæ, et ait ad eos. En introduxit virum Hebræum: vt illuderet nobis, fol. 421. *col.* 1.

Dedit ei gratiam in conſpectu Principis carceris: Qui tradidit in manu illius vniuerſos vinctos, fol. 469. *col.* 1.

Cap. 40. *Videbam coram me vitem, in qua erant tres propagines creſcere paulatim in gemmas, & poſt flores vbas matureſcere, &c. fol.* 229. *col.* 1. *& fol.* 236. *col.* 1.

Cap. 41. *Dixit Rurſus Pharao ad Ioſeph: ecce conſtitui te ſuper vniuerſam terram Ægypti, &c. fol.* 209. *col.* 1.

Placuit Pharaoni conſilium: & cunctis Miniſtris eius loquutus eſt ad eos, &c. fol. 469. *col.* 1.

Septem ſpicæ pullulabant in culmo vno plenæ: atque formoſæ: Aliæque totidem ſpicæ tenues, et percuſæ vredine, oriebantur deuorantes omnium priorum pulchritudinem, fol. 414. *colum.* 2.

Cap. 42. *audiui quod triticum venundetur in Ægypto deſcendite, & emite nobis neceſſaria, vt poſſimus viuere: pag.* 293. *col.* 1.

Iuſſit miniſtris, vt implerent ſaccos eorum tri-

tico, & reponerent pecunias ſingulorum in ſaccis ſuis datis ſupra cibarijs in via; quì fecerunt ita, pag. 342. col. 2.

Cap. 44 Iamquè vrbem exierant, & præceſſerãt paululum, &c. quare reddidiſtis malum pro bono, & p. 344. col. 2.

Cap. 45. Præmiſitquè me Deus, vt reſeruemini ſuper terrã, et ſcam ad viuendum habere poſſitis, pag. 69. col. 2.

Cap. 47. Det tibi Deus de rore cœli, & de pinguedine terræ, pag. 36. col. 2.

Non ſepelias me in Ægypto, ſed dormiam, cum Patribus meis, & 219. col. 2.

Emit igitur Ioſeph omnem terrã Ægypti vendentibus ſingulis poſſeſsiones ſuas præ magnitudine famis, &c. pag. 20. col. 2.

En vt cernitis, & vos: & terram veſtrã Pharao poſsidetur: accipite ſemina, & ſerite agros, vt fruges habere poſsitis, &c. fol. 213. colum. 2.

Cap. 48. Angelus, qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris iſtis, pag. 90. col. 2.

Cap. 49. Diſſoluta ſunt vincula brachiorum, et manuum illius per manus potentis Iacob, indè paſtor egreſſus eſt pag. 36. col. 1. & 2. et fol. 270. col. 1.

Iſſachar aſinus fortis accubans inter terminos, vidit requiem quod eſſet bona, et terram quod optima, & ſuppoſuit humerum ad portandum, fol. 207. col. 1.

Simeon, et Leui vaſa iniquitatis bellantia in conſilium eorum non veniat anima mea, &c. pag. 338. col. 2.

Fiat Dan coluber in via: ceraſtes in ſemita mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrò, fol 358. col. 2.

Do tibi partẽ vnam extra fratres tuos quam tuli de manu Amorrhæi, fol. 551. col. 2.

Filius accreſcens Ioſeph filius accreſcens decorus aſpectu, fol. 373. col. 2.

Prior in donis: maior in imperio, fol. 420. col. 1.

Sedet in forti arcus eius: diſſoluta ſunt vincula brachiorum, et manuum illius per manus potentis Iacob: indè Paſtor egreſſus eſt lapis Iſrael, Deus patris tui erit adiutor tuus, fol. 510. col. 2.

Cap. 50. Nolite timere num Dei poſſumus reſiſtere voluntati, pag. 101. col. 2.

Ne forte memor ſit iniuriæ, quàm paſſus eſt, et reddat nobis omne malum, &c. fol. 145.

Præcepit ſeruis ſuis Medicis, vt aromatibus condirent Patrem, fol. 305. col. 1.

Ex Exodo.

Cap. 1. Præpoſuit eis magiſtros operum, vt affligerent eos verberibus: ædificaueruntq; vrbes tabernaculorum Pharaoni, fol. 447. col. 2.

Tribus diebus nemo vidit fratrem, fol. 540. col. 1.

Surrexit intereà Rex nouus ſuper Ægyptum, qui ignorabat Ioſeph, fol. 83. col. 1.

Ædificauerunt vrbes tabernaculorum Pharaoni Phithon, et Ramaſſes, fol. 575. colum. 1.

Quia de aqua tuli eum. fol. 598.

Cap. 2. Suſcepit mulier, & nutriuit puerũ, adultumquè tradidit Filiæ Pharaonis, quem illa adoptauit in filium, &c. in diebus illis poſtquã creuerat Moyſes egreſſus eſt ad fratres ſuos, &c. fol. 287. col. 2.

Poſtquam creuerat Moyſes egreſſus eſt ad fratres ſuos, & fol. 568. col. 2.

Cap. 3. Apparuitquè ei Dominus in flamma ignis de medio rubi, & videbat quod rubus arderet, & non combureretur, fol. 566. col. 1. & fol. 320. colum. 1. & fol. 438. colum. 1.

Menſis hic vobis initium menſium, fol. 230. col. 1.

Cap. 4. Dixitquè Dominus rurſus, mitte manũ tuam in ſinum tuum: quàm cum miſiſſet in ſinum, protulit leproſam inſtar niuis, fol. 355. col. 2.

Extende manum tuam, & apprehende caudã eius, extendit, & tenuit, & verſa eſt in virgam: fol. 427. col. 1.

Cùm eſſet in itinere in diuerſario, occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. Tulit illico Sephora accutiſsimam petram, & circuncidit præputium filiij ſui, fol. 125. colum. 1.

Impeditioris linguæ eſſet: fol. 127. col. 1.

Cap. 5. Daboq; illam vobis poſsidendam ego Dominus, fol. 191. col. 1.

Paleæ non dabuntur vobis, & redditis conſuetum numerum laterum: fol. 194. colum. 2.

Cap. 7. Vocauitquè Pharao ſapientes, & maleficos, & fecerunt etiam ipſi per incantationes Ægyptiacas, &c. fol. 460. col. 2.

Cap. 8. Dixerunt malefici ad Pharaonem digitus Dei eſt hic: fol. 570. col. 1.

Abominationes Ægyptiorum immolabimus Deo noſtro, fol. 194. col. 1.

Cap. 9. Videns autem Pharao, quod data eſſet requies in grauauit cor ſuum: & non audiuit eos ſicut præceperat Dominus, fol. 449. col. 1.

Cap. 11. Eritquè clamor magnus in vniuerſa terra Ægypti qualis, nec antea fuit, nec poſteà futurus eſt, &c. fol. 375. col. 1.

Cap. 12. Faſciculum hyſſopi tingite in ſanguine, qui eſt in limine & aſpergite, ex eo ſuper limi-

nare, &c. fol. 530. col. 2.
Nox iſta eſt obſervabilis Domino qu ãdo ſe duxit eos de terra Ægypti, fol. 359. col. 1.
Tollat vnuſquiſq; agnum per familias, & domos ſuas, fol. 29. col 1. & fol. 239. col 1.
Caput cum pedibus, & inteſtinis vorabitis, nec remanebit quidquam ex eo: fol. 232. col. 2.

Cap. 13. Et ecce cæperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſsima operire mõtem, clangorq; buccinæ, vehemẽtius perſtrepebat, fol. 419. col. 1.

Cap. 14. Tollenſquè ſe Angelus Domini qui præcedebat caſtra Iſrael abijt poſt eos, & cum eo pariter colũna nubis priora dimittens poſt tergum ſtetit: fol. 167. col. 2.
Quidquid autem maius fuerit referant ad te: & ipſi minora tantummodo iudicẽtur, leuiuſquè ſit tibi partito onere: ſi hoc, &c fol. 332. col. 1. & 2.

Cap. 15. Cùm leuaſſet Moyſes manus, vincebat Iſrael, fol. 359.
Oſtendit ei lignum, quòd cum miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſæ ſunt, fol. 569. col. 2.
Tunc cecinit Moyſes, & filij Iſrael carmen, hoc Domino: glorioſe enim magnificatus eſt, equum, & aſcenſorem deiecit in mare. Fortitudo mea, laus mea Dominus, fol. 587.

Cap. 16. Manè quoquè ros iacuit per circuitum caſtrorum: cùmque operuiſſet ſuperficiem terræ, apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſſum ſimilitudinem puinæ ſuper terram fol. 65. col. 1.
Colligat vnuſquiſque ex eo quantum ſufficit: gomor per ſingula capita, fol. 123. col. 1.
Apparuit in ſolitudine minutum, & quaſi pilo tuſum, quod cum uidiſſent filij Iſrael dixerunt ad inuicem, &c. fol. 443. col. 1.

Cap. 17. Dixitq; Moyſes ad Ieſum, elige tibi viros potentes, & egreſſus pugna cum Amalec, fol. 375. col. 2.
Sumerũt igitur lapidem poſuerunt ſubter eũ: Aaron autem, & Hurus tenebant manus eius ex vtraque parte, &c. fol. 403. colum. 2.
Ellige viros, & egreſſus pugna contra Amalech, fol. 120. col. 2.
Percuties petrã, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus, fol. 569. col. 1.
Cùmque leuaret Moyſes manus vincebat Iſrael; ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat, &c. fol. 594. fol 453.

Cap. 18. Et notandum, quod non hos deſperſos in plateis: ſed in capite platearum dicit, quia & cum terrena agunt ſummi videri appetunt, vt & lata itinera teneant ex voluptate delectationis, & tamen in platearum ſint capite ex honere ſanctitatis, fol. 457. col. 1.
Summe autem vas vnum, mitte ibi manna quantum poſt capere Gomor, & repone coram Domino ad ſeruandum illud, fol. 209. col. 1.
Sedit Moyſes, vt iudicaret populum, qui aſſiſtebat Moyſi à manè vſque ad veſperum. Quod cum vidiſſet cognatus eius :: ait: Quid eſt hoc quod agis in plebe? fol. 597.

Cap. 19. Amalech Moyſes autem, & Aaron, & Hur aſcenderunt ſuper verticem collis: cumquè leuaret Moyſes manus vincebat Iſrael, fol. 453. col. 2.
Sonitus buccinæ paulatim creſcebat in maius & prolixius tendebatur, fol. 443. col. 2.
Steterunt ad radices montis: totus autem mons Sinai fumabat, eo quod deſcendiſſet Dominus Deus ſuper eum in igne, & ſonitus buccinæ paulatim creſcebat, fol. 389. colum 2.
Et cæperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſsima operire montem, clamorquè buccinæ vehementius perſtrepebat, & timuit populus, qui erat in caſtris, fol. 520. col. 2.
Ecce cæperunt audiri tonitrua, & micare fulgura, & nubes denſiſsima operire montem, clamorq; buccinæ vehementius perſtrepebat, fol. 149.

Cap. 20. Cunctus autem populus videbat voces, &c. fol. 535. col. 1.
Cunctus autẽ populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ montemquè fumantem, & perterriti, ac pauore concuſsi ſteterunt procul dicentes Moyſi; loquere, &c. fol. 366. col. 2. & fol. 386. col. 1.
Cumquè aſcendiſſet Moyſes operuit nubes.
Videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ montemquè fumantem: fol. 438. colum. 2.
Cunctus autem populus videbat voces, & lampades, & ſonitum buccinæ: montemq; fumantem, &c. fol. 52. col. 2.

Cap. 21. Taurus Filium quoque, & filiam ſi cernum percuſſerit ſimili ſententia ſubiacebit, fol. 501. col. 1.

Cap. 23 Non apparebis inconſpectu meo vacuus, fol. 414. col. 1.
Nec accipies munera, quæ excæcant etiam prudentes, & ſubuertunt verba iuſtorum, fol. 563. col. 2.

Cap. 24. Erat autem ſpecies gloriæ Domini quaſi ignis ardens ſuper verticem montis inconſpectu filiorum Iſrael, fol. 369. col. 2.
Surrexerunt Moyſes, & Ioſue Miniſter eius, aſcendenſquè Moyſes in montem Dei ſeniori-bus, ait: expectate hic donec reuertamur ad nos: fol. 319. col. 1.

Cap. 25. *Loquere filijs Iſrael, vt tollas mihi primitias ab omni homine, qui offert, vltroneus accipietis eas, &c. fol. 407 col. 2.*

Cap. 28. *Pones autem in rationali iudicij doctrinam, & veritatem, quæ erunt in pectore Aaron quando ingredietur coram Domino, fol. 437. col. 1.*

Sumiſq; lapidet duos onychinos, & ſculpes in eis nomina filiorum Iſrael, fol. 513. col. 2.

Cap. 30. *Cumque in tenuiſsimum pulueream vniuerſa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo teſtimonij in quo loco apparebo tibi, &c. fol. 548. col. 1.*

Sume tibi aromata ſtacten, & onycha galbanum boni odoris, & thus lucidiſsimum æqualis ponderis erunt omnia facieſque thimiama compoſitum, &c. fol. 523. col. 2.

Cap. 32. *Siquis eſt Domini iungatur mihi: congregatiq; ſunt ei omnes filij Leui, fol. 360. col. 2.*

Et reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua ſcriptas extraq; parte, & factus opere Domini, fol. 556. col. 2.

Arripienſq; vitulum, quem fecerant, combuſſit, & contriuit vſque ad pulueream, quẽ ſparſit in aquam: & dedit ex eo potum populo Iſrael, fol. 3. col. 2.

Et reuerſus eſt Moyſes de monte portans duas tabulas teſtimonij in manu ſua ſcriptas extraq; parte, fol. 118. col. 2.

Videns ergò Moyſes populum, quod eſſet nudatus (ſpoliauerat eum Aaron propter ignominiam ſordis, & inter hoſtes nudum conſtituerat, fol. 161. col. 2.

Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino vnuſquiſque in filio, & in fratre ſuo vt detur vobis benedictio, fol. 162. col. 1.

Proieci illud in ignem: egreſſus eſt hic vitulus, fol. 568. col. 2.

Cap. 33. *Videbis poſteriora mea, faciem autem meam videre non poteris, fol. 366. col 2.*

Ponãte in foramine Petræ, & protegam dextera mea donec tranſeam: tollamq; manum meam, & videbis poſteriora mea, fol. 417. col. 2.

Ego oſtendam tibi omne bonum, fo. 435. co. 1.

Si non tu ipſe præcedas, ne educas nos de loco iſto: fol. 247. c. 2.

Cap. 34. *Præcide tibi duas tabulas lapideas inſtar priorem, fol. 556. col. 2.*

Cùmq; deſcenderet Moyſes de monte Sinai tenebat duas tabulas teſtimonij, & ignorabat, quod cornuta eſſet facies ſua, &c. fol. 118. col. 2.

Et ignorabat quod cornuta eſſet facies ſua ex conſortio ſermonis Domini fol. 175. col. 1.

Videntes autem Aaron, & filij Iſrael cornutam Moyſes faciem, fol. 581.

Cap. 40. *Operuit nubes tabernaculum teſtimonij, & gloria Domini impleuit illud. nec poterat Moyſes ingredi tectum fœderis, fol. 533. col. 1.*

Ex Leuitico.

CAp. 7. *Omnis mundus manducabit carnẽ, & anima quæcùmque contigerit de carne ſacrificij ſalutaris, & immunditia ſuper illam eſt, perèat anima illa. &c. fol. 247. col. 2.*

Vbi immolabitur holocauſtũ, mactabitur hoſtia pro delicto, fol. 360. col. 1.

Cap. 13. *Si autem lucis candor fuerit in cute, nec humilior carne reliqua, & pili coloris priſtini, reducet eum Sacerdos ſeptem diebus, & conſiderabit, &c, fol. 143.*

Cap. 16. *Nullus hominum ſit in tabernaculo, quando Pontifex ſanctuarium ingreditur, vt roget pro ſe, & pro domo ſua, fol. 232. col. 1.*

Cap. 19. *Non eris criminator, nec ſuſurro in populo, fol. 75. col. 1.*

Ex Numeris.

CAp. 2. *Ad orientẽ Iudas ſinget tentoria per turmas exercitui ſui, eritq; Princeps filiorum eius Nabaſon filius Aminadab, & omnis de ſtirpe eius ſumma pugnantium ſeptuaginta quatuor millia, excentorum, &c. fol. 490. col. 2.*

Cap. 7. *Primò die obtulit oblationẽ ſuam Maaſſero filius Aminadab de Tribu Iuda, &c. Secundò die obtulit Nathanael filius Suar de tribu Iſacar, &c. Tertiò die Princeps filiorum Zabul obtulit acetabulum argenteum, &c. fol. 28. col. 2.*

Dixitq; Dominus ad Moyſim: ſinguli duces per ſingulos dies offerunt munera in dedicatione altaris, fol 490. col. 1.

Cap. 11. *Adhuc carnes erant in ore ipſorum, nec defecerat huiuſmodi cibus: & ecce furor Domini cõcitatus in populum percuſſit eum plaga magna, fol. 27. col. 2.*

Quis dabit nobis ad veſcẽdum carnes? Recordamur piſcium, quos comedebamus in Ægypto gratis, in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porriq;, & cæpa, & allia: fol. 66. col. 1.

Cumq; requieuiſſet in eis ſpiritus prophetauerunt, fol. 355. col. 1.

In mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones porriq;, & cæpa, & allia: Anima noſtra arida eſt, nihil aliud reſpiciunt oculi noſtri, niſi Man. fol. 396. col. 2. & fol. 453. col. 2.

Cap. 12. *Quare ergò non timuiſtis detrahere ſeruo meo Moyſi? Iratuſq; contra eos abijt, nubes quoque receſſit, fol. 525. col. 1.*

Cap. 13. *Abſciderunt palmitem, cum vba ſua, quem portauerunt in vecte viri duo, fol. 551. col. 2.*

Cap. 15. *Nequaquam adhunc populum valemus aſcendere, quia fortior nobis eſt terra, quàm luſtrauimus detorat habitat omes ſuos, populum, quem aſpeximus proceræ ſtaturæ eſt: ibi vidimus monſtra quædã filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati quaſi locuſtæ videbamur, fol. 352. col. 1.*

Factum eſt cum eſſent filij Iſrael in ſolitudine, & inueniſſent hominem colligentem ligna die Sabbati, &c. fol. 351. col. 2.

Cap. 16. *Quod cum feciſſet Aaron, & cucurriſſet ad mediam multitudinem, quam iam vaſtabat incendium obtulit Thymiama, & c. fol. 367. col. 2.*

Dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens oſ ſuum deuorauit illos, &c. fol. 315. col. 2.

Cap. 17. *Inuenit germinaſſe virgam Aarõ in domo Leui, & turgentibus geminis eruperunt flores, qui folijs dilatatis in amygdalas conuerſi ſunt, fol. 267. col. 1.*

Cap. 20. *Per tritam gradiemur viam, & ſi biberimus aquas tuas nos, & pecora noſtra dabimus quod iuſtum eſt, fol. 68. col. 1.*

Audite rebelles, & incredulj, num de petra hac, vobis aquam peterimus eijcere, cùmque eleuaſſet manum, & c. fol. 121. col. 2.

Cap. 21. *Et tedere cœpit populũ itineris, ac laboris, & c. deeſt panis, non ſunt aquæ, & c. quam obrem miſit Dominus, & c. Fecit ergò Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum proſigno, quẽ cum percuſi aſpicerent, ſanabantur, fol. 200. col. 1.*

Iratuſq; Dominus contra eos abijt, nubes quoque receſſit, quæ erat ſuper tabernaculum, & ecce Maria apparuit candens lepra ſicut niz, fol. 289. col. 2.

Miſit Dominus ad populum ſerpentes ignitos, fol. 324. col. 2.

Fecit ergò Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum proſigno, quem cũ percuſſi aſpicerent ſanabantur, fol. 417. col. 1. fol. 206. col.

Cap. 22. *Et iratus eſt Deus, ſteitiq; Angelus in via contra Balaam, fol. 298. col. 1.*

Nauſeat anima noſtra ſupercibo iſto leuiſſimo fol. 387. col. 1.

Aperuit Dominus oculos Balaam, & vidit Angelum ſtantem in via gladio euaginato, fol. 503. col. 1.

Perrexeruntq; ſeniores Moab, & maiores natu Madiam habentes diuinationis pretium in manibus ſuis, fol. 563. col. 1.

Cap. 23. *Non eſt augur in Iacob, nec diuinatio in Iſrael, tempore ſuo dicit Iacob, & Iſraeli, quid operatus ſit Dominus, fol. 341. col. 2.*

Quomodo maledicam, quem non maledixit Deus? fol. 559. col. 2.

Quomodo maledicã, cui non maledixit Deus? fol. 559. col. 2.

Cap. 24. *Balaam filius Beor dixit homo cuius obturatus eſt oculus, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, fol. 328. col. 1.*

Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cuius obturatus eſt oculus, dixit auditor ſermonum Dei, qui viſionem omnipotentis intuitus eſt, fol. 389. col. 1.

Cap. 25. *Tolle cunctos Principes populi, & ſuſpende eos contra ſolem: fol. 366. col. 1.*

Cap. 27. *Perrexeruntq; ſeniores Moab, & maiores natu Madiam habentes diuinationis pretium in manibus, fol. 328. col. 1.*

Deuth.

Cap. 7. *Nec filiam illius accipe viro tuo, quia ſeducet filium tuum, ne ſequantur me, & vt magis ſeruiat dijs alienis, fol. 552. col. 1.*

Nec filiam illius accipe filio tuo, quia ſeducit filium tuum, ne ſequatur me, & vt magis ſeruiat dijs alienis iraſcetur què furor Domini, & delebit te cito: fol. 191. col. 2.

Cap. 10. *Qui amat peregrinum, & dat ei victũ, fol. 301. col. 1.*

Deus magnus, & potens, & terribilis, qui perſonam non accipit, nec munera ſuſcipit, iudicium pupillo, & viduæ, amat peregrinum, & dat ei victum, fol. 332. col. 2.

Cap. 17. *Cùm fuerit Rex conſtitutus non habebit vxores plurimas, quæ alliciant animum eius, fol. 47. col. 1.*

Poſtquam autè ſederit in regni ſui ſolio Deutheronomium legis huius deſcribet ſibi in volumine, fol. 125. col. 1.

Cap. 20. *Quis eſt homo qui plantauit vineam, & nec dum fecit eam eſſe communem de qua veſci omnibus liceat, &c. fol. 458. col. 1.*

Cap. 22. *Si puellam virginem deſponderit vir, & inuenerit eam aliquis in ciuitate, & concubuerit cum ea educes virumque ad portam ciuitatis filius, & c. fol. 416. col. 1.*

Non ſeres vineam tuam altero ſemine, ne & ſementis quam ſeviſti, & quæ naſcuntur ex eo in ea pariter ſanctificentur, fol. 333. col. 2.

Cap. 24. *Non perſolabit apud te pignus ſed ſtatim reddes ei ante ſolis occaſum, vt dormiẽs in veſtimento ſuo, & c. fol. 72. col. 2.*

Cap. 25. *Non ligabis os bobis terentis in area fruges tuas, fol. 436. col. 1.*

Cap. 32. *Conſtituit eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorũ, & ſugeret mel de petra, oleumque de ſaxo, & c. fol. 572. col. 2.*

Inuenit eum in terra deſerta, in loco horroris, & vaſta ſolitudinis, fol. 539. col. 1.
Conſtituet eum ſuper excelſam terram, vt comederet fructus agrorum, vt ſugg geret mel de petra, oleumq; de ſaxo duriſſimo, fol. 79. col. 1. fol. 572. col. 2.
Morere in monte, fol. 121. col. 2.
Cap. 33. *Cornua Rhinocerontis, cornua illius in ipſis ventilabit gentes vſque ad extremum terræ, fol. 120. col. 1.*
Qui dixit Patri ſuo, & matri ſuæ neſcio vos, & fratribus ſuis ignoro illos, & neſcierunt filios ſuos, hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactuum tuum ſeruauerunt fol. 301. col. 2.
Cap. 34. *Mortuuſq; eſt ibi Moyſes ſeruus Domini, fol. 291. col. 1.*

Ex libro Ioſue.

CAp. 1. *Moyſes ſeruus meus mortuus eſt: fo. 30. col. 1.*
Mementote ſermonis, quē præcepit vobis Moyſes famulus Domini, fol. 496. col. 1.
Cap. 2. *Iurate mihi per Dominum, & quomodo ego miſericordiam feci vobiſcum, ita & vos faciatis, &c. fol. 382 col. 1. fol 308. col. 2.*
Patrem tuum, ac matrem, fratreſque, & omnem cognationem tuam congregaueris in domum tuam.
Qui oſtium domus tuæ egreſſus fuerit ſanguis ipſius erit in caput eius, fol. 273. col. 1.
Fecit aſcendere viros in ſolarium domus ſuæ, operuitqnè eos ſtipula lini, quæ ibi erat, fol. 308 col. 2.
Deſcenderunt exploratores de monte, & trāſmiſſo Iordane venerunt ad Ioſue filium Num: narrauerunt què ei omnia, quæ acciderant ſibi, &c fol 352. col. 1.
Si ingredientibus nobis terram ſignum fuerit funiculus iſte coccinneus, & ligaueris i lum in feneſtra perquam dimiſiſti nos, &c. fol. 363. col. 1.
Et illa reſpondit: ſicuti locuti eſtis ita fiat, &c. ibidem.
Cap. 5. *Fac tibi cultros lapideos, & circumcide ſecundo filios Iſrael, fol. 89. col. 2.*
Cap. 6. *Raab verò merecricem, & domum Patris eius, & omnia quæ habebat, fecit Ioſue viuere, & habitauerunt in medio Iſrael vſquè in præſentem diem, eo quod abſconderit nuntios, quos miſerat, vt explorarent Iericho, fol. 308. col. 1.*
Cap. 8. *Nec poterit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugiet, quia pollutus eſt anathemate. Non ero vltra vobiſcum, fol. 358.*
Cap. 10. *Cùm adducti eſſent ad eum vocauit omnes viros Iſrael, & ait ad Principes exercitus, qui ſecū erāt: ite & ponite pedes ſuper colla regum iſtorum, fol. 113. col. 2.*
Sol contra Gabaon ne mouearis, &c. ſtetit itaquè ſol in medio cœli, & nō feſtinauit occumbere ſpatio vnius diei, fol. 116. col. 2. fol. 375 col. 2.
Et reuerſus eſt omnis populus ad Ioſue in Maceda, in caſtra ſani, & non mutiuit filiorū Iſrael, neque vnus lingua ſua, fol. 123. col. 2. fol. 141. col. 2.
Percuſſit Ioſue, & interfecit eos, atque ſuſpēdit ſuper quinque ſtipites. fol. 245. col. 1.
Qui cum perrexiſſent, & ſubiectorum colla pedibus calcarent, rurſus ait ad illos; Nolite timere, nec paueatis, &c. fol. 596.
Cap. 11. *Omnes Reges eorum cæpit, percuſſit, & occidit, fol. 304. col. 1.*
Cap. 14. *Hoc eſt quod poſſiderunt filij Iſrael in terra Chanaam, quam dederunt eis Eliazar ſacerdos, & Ioſue filius Num. fol. 267. col. 2.*
Cap. 20. *Mortuus eſt Ieſus filius Num: fol. 108. col. 2.*

Ex lib. Iudicum.

CAp. 2. *Omniſquè illa generatio congregata eſt ad Patres ſuos, & ſurrexerunt alij, qui non nouerant Dominum, fol 102. col. 2.*
Dimiſit ergò Ioſue populum, & abierunt filij Iſrael, vnuſquiſque in poſſeſſionem ſuam, vt obtinerent eam, fol. 109 col. 2.
Cap. 3. *Poſt hūc fuit Sangar, qui percuſſit de Philiſtim ſexcentos viros vomere, fol. 107. col. 2. fol. 117. col. 2.*
Qui ſuſcitauit Saluatorem vocabulo Anob: qui vtraque manu pro dextra vtebatur, fol. 138.
Qui fecit ſibi gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudine palmæ manus, & cinctus eſt eo ſuperſagum in dextro femore, fol. 138.
Clamauerunt ad Dominum, qui ſuſcitauit eis Saluatorem, & liberauit eos Othoniel, videlicet filium Genem fratrem Caleb minorem, fuitqnè in eo ſpiritus Domini, & iudicauit Iſrael, fol. 258. col. 1.
Cap. 6. *Si ſalvum facis per manum meam Iſrael ponam hoc vellus, &c. fol. 216.*
Si ros in ſolo vellere fuerit, &c. fol. 216. col. 2.
Cap. 9. *Ecce mulier fracmētum molæ de ſuperiaciens illiſit, &c fol. 474. col. 1.*
Nunquid poſſum deſerere pinguedinem meam fol. 117. col. 1.
Venit in domum Patris ſui in Ephrà, & occidit fratres ſuos, &c. fol. 532. col. 1.
Cap. 10. *Dixerunt filij Iſrael ad Dominum peccauimus, redde tu nobis, quidquid placet, fol. 549. col. 2.*
Cap. 11. *Iabin Rex Aſor miſit ad Iobad regem*

Madon, & ad regem Semeron, atque ad regem, &c. fol. 517. col. 1.

Cap. 13. Satimquè intellexit Manuè Angelum Domini eſſe, & dixit ad vxorem ſuam morte moriemur fol. 535. col. 2.

Creuitque puer, & benedixit ei Dominus cæpitquè ſpiritus Domini eſſe cum eo, fol. 413. col. 2.

Cap. 14. Apparuit catulus leonis ſæuus, & rugiens, & occurrit ei, irruit autem ſpiritus Domini, fol. 33. colum. 1. & fol. 55. col. 2.

Cap. 16, Statim eruerunt oculos eius, & duxerunt Gazaon vinctum catenis, & clauſum in carcere molere refecerunt, fol. 571. fol. 493. col. 2. fol. 497. col. 1.

Egrediar ſicut antea feci, & me excutiam, fol. 526. col. 2.

Ex 1. Regum.

Cap. 1. Domine Deus exercituum, ſi reſpiciens videris afflictionem meam, & recordatus fueris mei: dederiſquè ſeruæ tuæ ſexum virilem, dabo eum Domino, fol. 508. col. 1.

Non vadam donec ablactetur infans, & ducam eum, vt appareat, fol. 134.

Cap. 2. Samuel autem miniſtrabat, anteſaciem Domini, puer accinctus Ephod lineo, fol. 59. col. 1

Porrò filij Eli, filij Balial neſciẽtes Dominum, neque officium ſacerdotum ad populum, ſed quicùmque immolaſſet, &c. fol. 324 colum. 2.

Cap. 3. Vade, & dormi, & ſi deinceps vocauerit, &c. fol. 251. col. 1.

Et vocauit Dominus Samuelem. Qui reſpondens, ait. Ecce ego, & cucurrit ad Eli, fol. 557.

Cap. 4. Quid actum eſt fili mi? fol. 76. col. 1.

Arca Dei capta eſt, duo quoque filij Eli mortui ſunt, fol. 324. col. 1.

Cap. 5. Ecce Dagon iacebat pronus in terram ante Arcam Domini: & tulerũt Dagon, & reſtituerunt eum in locum ſuum. Rurſuſquè die altera inuenerunt Dagon iacentem, &c. fol. 602.

Cap. 6. Percuſsit autem Dominus de viris Bathſamitibus, eo quod vidiſſent Arcam Domini, & percuſsit de populo ſeptuaginta viros, & quinquaginta millia populi fol. 112. col. 2.

Cap. 7. Egreſsiquè virì Iſrael de Maſphath perſecuti ſunt Philiſtæos, & percuſſerunt eum vſquè ad locum, qui erat ſubter Betchar, fol. 139.

Cap. 8. Conſtituite nobis Regem, vt iudicet nos, ſicut & vniuerſæ habent nationes, fol. 191. col. 1.

Non te abiecerũt, ſed me, ne regnem ſuper eos; iuxta omnia opera ſua, quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de Ægypto, fol. 220. col. 2.

Cap. 9. Quæ reſpondentes dixerunt illis. Hic eſt ante te: feſtina nunc, hodie enim venit in ciuitatem, quia ſacrificium, &c. fol. 137.

Cuius erunt optima quæque Iſrael, fol. 420. col. 1.

Cap. 10. Ecce cuneus Prophetarum obuius ei, & inſiluit ſuper eum ſpiritus Domini, & Prophetauit in medio eorum fol. 54. col. 1.

Quando ergò euenerint ſigna hæc omnia tibi, fac quæcumque inuenerit manus tua, fol. 58. col. 2.

Et hoc tibi ſignũ, quia vnxit te Deus in Principem, cùm abieris hodie à me inuenies duos viros iuxta ſepulchrum Rachel, fol. 269. col. 2.

Ecce abſconditus eſt Domi: fol. 179. col. 1.

Indicauit Samuel, quod inuentæ eſſent aſinæ, de ſermone autem regni non indicauit ei: fol. 248. col. 2.

Et hoc tibi ſignũ: quia vnxit te Deus in Principem, cum abieris hodie à me inuenies duos viros iuxta ſepulchrum Rachel, fol. 169. col. 2.

Obuiam habebis gregem Prophetarum deſcẽdentem de excelſo, &c. fol. 354. col. 2. fol. 344. col. 2.

Cap. 11. In hoc feriam vobiſcum fœdus, vt eruã omnium veſtrum oculos dextros, fol. 12. col. 2.

Cap. 12. Loquimini de me coram Domino, et coram Chriſto eius, vtrum bobem cuiuſquam tulerim, aut aſinum, &c. fol. 296. col. 1.

Cap. 13. Præcepitquè Saul populo, & recenſit eos quaſi agnos fol. 467, col. 2.

Filius vnius anni erat Saul, cum regnare cæpiſſet fol. 558.

Cap. 14. Et non manducauit vniuerſus populus eius, fol. 201. col. 2.

Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia morte morieris Ionatha: fol. 243. col. 1.

Viuit Dominus, ſi cæciderit capillus, de capite eius in terram, quia cum Domino operatus eſt hodie: liberauit ergò populus Ionatham: fol. 259. col. 2.

Cap. 15. Reuerſus ergò Samuel ſequutus eſt Saul, & adorauit Saul Dominum, fol. 111. colum. 2.

Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & quaſi ſcelus Idololatriæ, fol. 218. col. 1.

Peccaui: ſed nunc honora me coram ſenioribus populi mei, fol. 455.

Cap. 16 Spiritus Domini malus arripiebat Saul, fol. 54. col. 2.

Dauid tollebat cytharam, & percutiebat ma-

nu

nu ſua, & refocilabatur Saul, & lenius habebat, recedebat enim ab eo ſpiritus malus, fol. 97. col. 1.

Vſquequò tu luges Saul, cum ego proiecerim eum, ne regnet ſuper Iſrael, &c. fol. 95. colum. 2.

Vnges quem cùmq; monſtrauero tibi, fol. 249. col. 1.

Cap. 17. *De qua progenie es adoleſcens? filius ſeruitui, &c. fol. 372. col. 2.*

Audita ſunt autem verba, quæ loquutus eſt Dauid, et annuntiata in conſpectu Saul, fol. 249. col. 2.

Paſcebat ſeruus tuus Patris ſui gregem, et veniebat leo, vel vrſus, & tollebat arietē de medio Gregis, & perſequebar eos, & percutiebam; eruebamq; de ore eorum, fol. 56. col. 2. fol. 372. col. 2. fol. 2. fol. 296. col. 2.

Ego autem venio ad te in nomine Domini agminum Iſrael quibus exprobaſti hodie, et dabit te Dominus in manu mea, et percutiam te, fol. 198. col. 2.

Cap. 18. *Præcinebant mulieres dicentes percuſſit Saul mille: & Dauid decem millia, & iratus eſt Saul, fol. 128. col. 2.*

Cap. 21. *Rex præcepit mihi ſermonem, & dixit nemo ſciat rem, &c. fol. 60. col. 1.*

Cap. 22. *Nobe autem ſacerdotum ciuitatem percuſſit in ore gladij, viros, & mulieres, paruulos, &c. fol. 259. col. 2.*

Cap. 24. *Cogitaui, vt occiderē te: ſed pepercit tibi oculus meus, &c. fol. 94. col. 2.*

Percuſſit cor ſuum eò quod abſcidiſſet oram clamydis Saul, dixitq; ad viros ſuos propitius ſit mihi Dominus ne faciam rem hanc, &c. fol. 118. col. 1.

Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te Dominus in manu mea, fol. 597. col. 1.

Nunquid hæc vox tua Dauid? ibidem, & fol. 148.

Cap. 26. *Odoretur ſacrificium, fol. 414. colum. 2.*

Tulit Dauid haſtam, et Scyphum, qui erat ad caput Saul: & abierunt, non erat quiſquam, qui videret, et intelligeret. fol. 560. col. 1.

Cap. 28. *Cras autem tu, et filij tui mecum eritis: ſed & caſtra Iſrael tradet Dominus, &c. fol. 599.*

Ex 2. lib. Reg.

CAp. 1. *Montes Gelboe, nec ros, nec pluuia veniant ſuper vos, nec ſint agri primitiarū; quia ibi abiectus eſt clypeus fortium, fol. 112. col. 2.*

Cap. 2. *Et nunc retribuet vobis miſericordiam, et veritatem, fol. 152.*

Cap. 3. *Ego autem delicatus, & vnctus rex, fol. 558. col. 1.*

Cap. 6. *Extendit oza manum ad arcam Dei, et tenuit eam, quoniam calcitrauerunt bobes, et declinauerunt eam. Iratus eſt Dominus, &c. fol. 113. col. 1. fol. 513. col. 2. fol. 523. colum. 2.*

Caſus Saul in montibus Gelboe, fol. 230.

Cap. 7. *Ego ero illi in Patrem, et ipſe erit mihi in filium: quod ſi iniquè aliquid egerit, arguam illum: fol. 581. col. 1.*

Cùm completi fuerint dies tui, et dormieris cū patribus tuis: ſuſcitabo ſemen tuum poſt te: ipſe ædificabit domum nomini meo, et ſtabiliam &c. fol. 373. col. 1.

Inuenit ſeruus tuus cor ſuum, vt oraret te, fol. 403. col. 2.

Cap. 8. *Et percuſſit Moab, et menſus eſt funiculo coæquando eos terræ. Menſus eſt autem duos funiculos vnum ad occidendum, et vnum ad viuificandum, fol. 34. col. 2. & fol. 193. colum. 1.*

Cap. 9. *Nunquid ſupereſt aliquis de domo Saul? fol. 145.*

Reſtituam tibi omnes agros Saul patris tui, et tu commedes in menſa mea: fol. 145.

Cap. 11. *vidit mulierem ſe labantem, &c. fol. 184. col. 2.*

Cap. 12. *Tu enim feciſti abſcondita, ego autem faciam verbum iſtud in conſpectu omnis Iſrael & in conſpectu ſolis, fol. 8. col. 2.*

Igitur pugnabat Ioab contra Rabbatho filiorum Ammon, et expugnabat vrbem Regiam, miſitque Ioab nuntios ad Dauid dicens, &c. fol. 64. col. 1.

Præcepit nuntio, cùm compleueris omnia verba prælij loqui ad Regem. ſi aſcenderit ira Regis, et dixerit tibi, &c. fol. 74. col. 2.

Peccaui Domino: dixitq; Nathan ad Dauid: Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, fol. 455. col. 1.

Cap. 13. *Factum eſt autem poſt tēpus biēnij, quod tonderētur oues Abſalon in Banhalaſer, quæ eſt iuxta Ephraim, et vocauit Abſalon omnes filios Regis, fol. 502. col. 1.*

Cap. 14. *Quare veni de Geſſur, melius mihi erat ibi eſſe, obſecro ergò, vt videam faciem Regis: quod ſi memor eſt iniquitatis meæ, interficiat me: fol. 43. col. 1.*

Et quando tondebat Capillum (ſemel autem in anno tondebatur: quia grauabat eum cæſaries) ponderabant capillos capitis ſui ducentis ſiclis, fol. 57. col. 2.

Cap. *Semei autē per iugum montis ex latere contra illum gradiebatur maledicens, & mittens lapides aduerſus eum, fol. 115 col. 1.*

Cap. 18. *Cùm ingreſſus fuiſſet, mullus ſubter condenſam cuercum, et magnā adhæſit caput eius quercui; et illo ſuſperſo inter cœlum, et terram mulus pertranſiuit, fol. 16. col. 2. et 57. co. 2.*

Porro

Porro Abſalon erexerat ſibi cum adhuc viueret titulum, qui eſt in valle regis, vocauitquè titulum nemine ſuo, & appellatur manus Abſalon, fol. 66. col 2. fol. 361. col. 1. fol. 323. col. 1.

Nequam mitterem manū in filium Regis, audientibus enim nobis, præcepit tibi, & Abiſai, &c. dicens: Cuſtodite mihi puerum: fol. 145.

Cap. 19. *Obſecro vt reuertar ſeruus tuus, & moriar in ciuitate mea: eſt autem ſeruus tuus Chamaan: ipſe vadat tecum, fol. 513.*

Confudiſti hodie vultus ſeruorum tuorum, qui ſaluam fecerunt animam tuam, fol. 150.

Cap. 23. *Sed vſque ad tres primos nō peruenerat? fol. 420. col. 1.*

At ille noluit bibere, ſed libauit eam Domino fol. 597.

Cap. 24. *Conſtitue altare Domino in area Areuna Iebuſai: fol. 566. col. 1.*

Ex 3. libro Regum.

Cap. 1. *Verumtamen Domine mi Rex in te oculi reſpiciunt totius Iſrael, vt indices eis, quis ſedere debeat in ſolio tuo poſt te: fol. 72. col. 2.*

Cap. 3. *Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, ſteteruntquè coram eo, fol. 47. colum. 2.*

Dute illi infantem viuum, nolite interficere eum, fol. 512. col 2.

Cap. 10. *Vniuerſa terra deſiderabat vultum Salomonis, vt audiret ſapientiam eius, & c. fol. 600.*

Cap. 11. *Ieroboam quoque filius Nabat Ephrateus de ſarda, ſeruus Salomonis, cuius mater erat, &c fol. 518. col. 1.*

Diſrumpens ſcindam regnum tuum, & dabo illud ſeruo tuo, fol. 526. col. 2.

Cap. 13. *Non habeo panem, niſi quantum pugillus capere poteſt, farinam in hydria, faciam illud filio meo, vt comedamus, & moriamur, fol. 242. col. 1. fol. 542. col. 1.*

Cap. 17. *Tuliteuè eum Elias de ſinu eius, & portauit in cœnaculum, fol. 566. col. 1.*

Viuit Dominus Deus Iſrael in cuius cōſpectu ſto: ſi erit annis hisros, & pluuia, niſi iuxta oris mei verba, fol. 92. col. 2. fol. 141.

Coruis præcepi, vt paſcant te ibi, fol. 98. colum. 2.

Et ait ad matrem Elias, da mihi filium tuum: tuliteuè eum de ſinu eius, & c. fol. 261. colum. 1.

Cap. 18. *Et accedente ad ſe populo curauit altare fol. 230.*

Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & domus Patris tui, fol. 450. col. 2.

Clamabant ergò voce magna fol. 507. col. 2.

Abdias autem timebat Dominum Deum valde, & c. fol. 308. col 1.

Cap. 19. *Timuit ergò Elias & ſurgens abijt quocumque eum ferebat voluntas cumquè veniſſet: & c. fol. 10. col. 1. fol. 282. col 2.*

Ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & c. fol. 237. col 1.

Quid hic agis Elias? fol. 175. col. 2.

Operuit vultum ſuum pallio: & egreſſus ſtetit in oſtio ſpelunca, fol. 395 col. 1.

Tulit par boum, & mactauit illud, & in aratro boum coxit carnes, & c. fol. 363.

Altaria tua deſtruxerunt, & Prophetas tuos occiderunt gladio, & de relictus ſum ego ſolus, fol. 546 col. 1.

Cap. 21. *Si mortuus fuerit Achab in ciuitate comedent eum canes: ſi autem mortuus fuerit in agro: comedent eum volucres, fol. 29. col. 2.*

In loco, in quo linxerunt canes ſanguinē Nabuthe in eo tingent canes ſanguinem tuum: & meretrices lababunt ſe in ſanguine tuo, fol. 46 col. 2.

Scripſit itaquè literas ad maiores natu, & optimates, qui erant in ciuitate eius, & c. fo. 246 col. 2.

Prædicate ieiunium, fol. 321. col. 2.

Da mihi vineā tuam: & erit mihi in hortum olerum, fol. 396. col. 1.

Cap. 22. *Viuit Dominus, quia quæcumquè dixerit mihi Dominus hæc loquar, fol. 76. col. 2.*

Cap 23. *Ero ſpiritus mendax inore omnium Prophetarum eius, fol. 73, col. 1.*

Ex 4. libro Regum.

Cap. 4. *Si videris me quādo tollar à te erit tibi quod petiſti, fol. 435. col. 1. fol. 494. col. 2. fol. 518. col. 2.*

Pater mi, Pater mi currus Iſrael, & auriga: fol. 363. col 2.

Cap. 3. *Arripiens filium ſuum primogenitum, qui regnaturus erat pro eo: obtulit holocauſtum ſuper murum, & facta eſt indignatio magna in Iſrael fol. 114. col. 2.*

Adducite mihi Pſaltem. Cum caneret Pſaltes, & c. fol. 67. col. 2.

Cap. 4. *Aſcendit, & incubuit ſuper puerum: poſuitquè os ſuum ſuper os eius, & oculos ſuos ſuper oculos eius, & c. fol. 112. col. 1. fol. 586. col. 1.*

Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius, ingreſſuſquè clauſis hoſtium ſuperſe, & puerum: fol. 335. col. 2.

Cap. 5. *Dominus meus miſit me ad te dicens: modò venerunt ad me duo adoleſcentes de monte Ephraim ex filijs Prophetarum, da eis talentum argenti, fol. 497. col. 2.*

Cap.6.Non percuties,non enim cepiſti eos gladio, fol.6.col.2.

Eu,eù Domine mi: & hoc ipſum mutuo acceperam:fol.89.col 2.2.

Cap. 9. Et non inuenerunt,niſi caluariam,& pedes,& ſummas manus,fol.323.col.2.

Cap. 12. Fecitquè Ioas rectum coram Domino, cunctis diebus; quibus docuit eum Ioiada ſacerdos,fol.434.

Cap.18.Confregit ſerpentem æneum, quem fecerant Moyſes: ſiquidem uſque ad illud tempus filij Iſrael adolebant ei incenſum:& c.fol.430 col.2.

Cap.19.Cùm adoraret in templo Neſrath,Deum ſuum. Adramalech,& Saraſar filij eius percuſerunt eum gladio,fol.142.col.1.

Cap.20.Ecce dies venient,& auferentur omnia, quæ ſunt in domo tua,& quæ condiderunt Patres tui uſque in diem hãc in Babylonem,& c. fol.166.col.2.fol.154.

Conuertit faciem ſuam ad parietem:& orauit Dominum dicens, obſecro Domine memento quæſo,quomodo ambulauerim,& c.fol.451. col.1.

Cap.25. Venit Nabuzardam Princeps exercitus: ſeruus Regis Babylonis in Ieruſalem: & ſuccendit domum Domini;& domum regis,et domos Ieruſalem,& c.fol.330 col.2.

Et perſecutus eſt exercitus Chaldæorum regẽ, comprehendit que eum,fol.142.col.1.

Ex 1. Paralypom.

CAp.21.Melius mihi eſt,vt incidam. Leuans Dauid oculos ſuos vidit Angelum Domini ſtantem inter cœlum, & terram, euaginatum gladium in manu eius, fol.299.

Ex 2.Paralyp.

CAp.9.Fecit quoque Rex ſolium eburneum grande, & veſtiuit illud auro mundiſſima,& c.fol.109.col.2.

Cap.24. Poſtquam autem obijt Ioiada, ingreſſi ſunt Principes Iuda: & adorauerunt regem, qui delinitus obſequijs, & c.fol.313.

Cap. 26. Appendebantquè Ammonitæ munera Ozia,& diuulgatum eſt nomen eius uſque ad Ægyptum propter crebras victorias,fol.118. col. 1.

Sedecim annorũ erat Ozias cum regnare cæpiſſet::: Fecitq; quod erat rectum in oculis Domini,fol.589.

Cap.33. Ceperuntquè Manaſſem, & vinctum catenis,atque compedibus duxerunt in Babylonem,& c fol.50.col.1.

Ex lib.1. Æſdræ.

Cap.7.Ipſe Æſdras aſcendit de Babylone,& ipſe ſcriba velox in lege Moyſi, fol. 346.

Ex 2.Æſdræ.

CAp.3.Ipſum autem Salomonem duxerunt ad peccatum mulieres alienigenæ,& certè in gentibus multis non erat rex ſimilis, fol. 47.col.2.

Et ſurrexit Eliaſib Sacerdos magnus, & fratres eius Sacerdotes, & ædificauerunt portam gregis,fol.318.

Cap.4. Vna manu ſua faciebant opus, & altera tenebant gladium. Ædificantium enim vnuſquiſquè gladio erat accinctus,fol.560.

Ex lib.3. Æſdræ.

CAp.4.Et tunc rex,& purpurati intuebantur in alterutrum,fol.74.col.2.

Tobias.

CAp.1.Hic ſolus fugiebat conſortia omniũ, & pergebat in Hierusalem ad templum Domini,& ibi adorabat Dominum Deum Iſrael:omnia primitiua ſua fideliter offerens:fol. 62.col.2.

Cap.2.Contigit,vt quadam die fatigatus à ſepultura veniens domum, iactaſſet iuxta parietẽ: & obdormiſſet:atq; ex nido hirundinem, & c. fol.411.

Cap. 5. Ego ſum Azarias Ananiæ magni filius, fol.61.col 2.

Cap. 6. Cordis eius particulam,ſi ſuper carbones ponas, fumus eius extricat omne genus, fol. 507.

Cap.8.Et factum eſt circa pullorum cantum accerſiri iuſſit Raguel ſeruos ſuos, & abierunt cum eo pariter, vt foderent ſepulchrum, & c. fol.106.col.1.

Sara exurge,& deprecemur Deum hodie,& cras, & ſecundum cras,quia his tribus noctibus Deo iungimur:tertia autem tranſacta nocte in noſtro erimus coniugio: ſi ij quippè ſanctorum ſumus, & non poſſumus coniungi,ſicut gentes, quæ ignorant Deum, fol. 191. col.1.

Cap.12.Cùm orabas tu:& nurus tua,ego orationes perferebam coram Deo:fol.162.col.1.

Iudith.

CAp.5. Et factum eſt, cum ceſſaſſet loqui Achior verba hæc irati ſunt omnes magnates Holoferni,fol.74.col.1.

Cap.9. Ingreſſa eſt oratorium ſuum, induit ſe cilicio, poſſuit cinerẽ ſuper caput ſuum, & proſternens ſe Domino clamabat, & c. fol. 178. col.2.

Cap. 10. *Cui etiam Dominus contulit ſplendorem, quoniam omnis iſta compoſitio non ex libidine: ſed ex virtute pendebat fol.* 475.

Lauit corpus ſuum, vnxit ſe myrto optimo, & diſcriminauit crinem capitis ſui, & impoſuit mitram ſuper caput ſuum, &c. folio. 487.

Abſtulit à ſe Iudith ciuicium: vnxit ſe myrto optimo, & diſcriminauit crinem capitis ſui, &c. fol. 579.

Cap. 14. *Cùm duces eorum concurrerent ad tabernaculum Holofernis, & inuenerunt truncum in ſuo ſanguine voluptatum: decidit ſuper eos timor: fol.* 4. *col.* 1.

Eſter.

CAp. 2. *Qui fuit nutritius filiæ fratris ſui Ediſſæ, quæ altero nomine vocabatur Eſter, & vtrumquè parentem amiſſerat pulchra nimis, &c. fol.* 38. *col.* 1.

Cap. 3. *Pro nihilo duxit in vnicum Mardochæum extendere manus ſuas, magiſquè voluit omnem Iudæorum, &c. fol.* 259. *colum.* 1.

Cap. 14. *Tribue ſermonem compoſitum in ore meo: in conſpectu leonis, & tranſfer cor illius, &c. fol.* 203. *col.* 1.

Tu ſcis Domine neceſsitatem meam, quod abominer ſignum ſuperbiæ, &c. fol. 487. *fol.* 579.

Quòd abominer ſignum ſuperbiæ, & gloriæ meæ, quod eſt ſuper caput meum in diebus oſtentationis meæ, & deteſter illud, &c. fol. 579.

Iob.

CAp. 1. *Erat vir ſimplex, & rectus; ac timens Deum, fol.* 426.

Filijs tuis: & filiabus bibentibus, &c. fol. 428.

Ventus vehemens irruit à regione deſerti, cõcuſſit quatuor angulos domus, &c. fol. 14. *col.* 1. *fol.* 27. *col.* 2. *fol.* 495.

In omnibus his non peccauit Iob labijs ſuis, neque ſtultum quid contra Deum loquutus eſt. fol. 24. *col* 2.

Nunquid conſideraſti ſeruum meum Iob, quòd non ſit ei ſimilis in terra: fol. 87. *colum.* 1.

Egreſſus igitur Satan à facie Domini, fol. 446 *fol.* 508.

Ignis Dei cecidit de cœlo, & rapuit oues, pueroſque conſumpſit, fol. 337.

Irruerunt Sabæi, tuleruntquè omnia, &c fol. 425.

Et erat vir ille magnus iter Orientales, fol. 602.

Cap 2. *Oculus ſui cæco, & pes claudo, Pater eram pauperum, & cauſam, quam neſciebam, diligentiſsime inueſtigabam, &c. fol.* 39. *col.* 1.

Qui teſta ſaniem radebat ſedens in ſterquilinio fol. 220. *col.* 1. *& fol* 441.

Pellem pro pelle dabit homo pro anima ſua, fol. 244. *col.* 2.

Et ſederunt cum eo in terra ſeptem diebus, & ſeptem noctibus, & nemo loquebatur, folio. 438.

Cap 3. *Poſt hæc aperuit Iob os ſuum, & maledixit diei ſuo, & loquutus eſt: pereat dies in qua natus ſum, fol.* 5. *col.* 2.

Timor, quem timebam, euenit mihi, & quod verebar accidit, fol. 270 *col.* 1.

Paruus, & magnus ibi ſunt, & ſeruus liber à Domino ſuo fol. 292.

Cap. 4 *Vbi eſt timor tuus, fortitudo tua, fol.* 271. *col.* 2.

Cap. 5. *Cuius meſſem famelicus comedet, & ipſum rapiet armatus, & bibent ſitientes diuitias eius fol.* 7. *col.* 2.

In ſex tribulationibus liberauit te, & in ſeptima non tanget te malum: fol. 271. *colum.* 2.

Congregatio hypocritæ ſterilis, fol. 340.

Cap. 6. *Venerunt quoque vſque ad mane, & pudore cooperti ſunt, fol* 8. *col.* 2. *fol.* 22. *colum.* 2.

Cap. 7. *Ecce nunc in puluere dormio, & ſi manè me quæſieris non ſubſiſtam, fol.* 11. *col.* 2. *fol.* 13 *col.* 1.

Quare poſuiſti me contrarium tibi: & factus ſum mihi metipſi grauis, fol. 32. *colum.* 2.

Cap. 11. *Oculi impiorum deficient, & effugium peribit ab eis: & ſpes eorum abominatio animæ, fol.* 12. *colum.* 2. *fol.* 243. *colum.* 2.

Requieſces, & non erit, qui te ex terreat, & deprecabuntur faciem tuam, &c. folio. 472.

Cap. 13. *Contra folium, quod vento rapitur oſtendis potentiam tuam: fol.* 7. *col.* 1.

Cap. 15. *Sapientes confitentur, & non abſcondũt Patres ſuos: Quibus ſolis data eſt terra: fol.* 501.

Cap. 17. *Putredini dixi, pater meus es; mater mea, & ſoror mea, vermibus, fol.* 294. *colum.* 2. *fol* 145.

Cap. 19. *Iuxta Sep. Cognoſcite igitur, quia Dominus eſt, qui conturbauit, munitionem autem ſuam in me exaltauit, fol* 454.

Cap. 20. *Quia donec ſupereſt halitus in me ſpiritus Dei in naribus meis, non loquentur labia mea iniquitatem: nec lingua mea meditabitur mendacium, fol.* 202. *col.* 2.

Non remanſit quidquam de cibo eius: & propterea nihil permanebit de bonis illius: fol. 236 col. 1.

Reuelabunt cœli iniquitatem eius, & terra conſurget aduerſus eum, Apertum erit germen domus illius, detrahetur in die furoris Dei: Hæc eſt pars hominis impij à Deo: & hæc hæreditas verborum eius, fol. 289. fol. 500.

Cap. 21. *Quis arguet contra eum viam eius? & quæ fecit, quis redderet illi? ipſe ad ſepulchra ducetur: & in congerie mortuorum vigilabit, fol. 492.*

Cap. 28. *Locus ſapphiri lapides eius, & glebæ illius aurum: ſemitam ignorauit auis, neque intuitus eſt eam oculus vulturis, fol. 60 colum. 2.*

Cap. 29. *Si quando videbam ad eos, non credebãt &c. fol. 581.*

Petra fundebat mihi riuos olei, fol. 79. colum. 1.

Iuſtitia imbutus ſum, & veſtiui me ſicut veſtimento & c. fol. 568.

In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies meos, fol. 384. fol. 525.

Quis mihi det, vt ſim iuxta menſes priſtinos: ſecundum dies, &c fol. 539.

Pater eram Pauperum, &c. fol 544.

Cap. 30. *Ad dexteram orientis calamitatis meæ, illico ſurrexerunt, &c. fol. 429. col. 2.*

Nunc in eorum canticum verſus ſum, & factus ſum illis in prouerbium, fol. 446.

Cap. 31. *Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarem quidem de virgine, fol. 48. col.*

Cap. 33. *Ecce, & me ſicut & te fecit Deus, & de eodem luto ego quoque formatus ſum, fol. 52. col. 2.*

Reſpiciet homines, & dicet: Peccaui, fol. 580.

Cap. 34. *Nouit opera eorum, & ideò inducet noctem, & conuertentur, fol. 435.*

Qui dicit regi, Apoſtata, fol. 481. folio. 483.

Pauit ſterilem, & quæ non parit, fol. 582.

Cap. 39. *Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur Aquila, & in arduis ponet nidum ſuum, fol. 101. col. 2.*

Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter expandens alas ſuas ad auſtrum: fol. 458.

Cap. 40. *Accinge ſicut vir lumbos tuos, interrogabo te, fol. 535.*

Cap. 41. *Cùm apprehenderit eum gladius non poterit ei reſiſtere, neque haſta: neque thorax: fol. 130. col. 2.*

Cap. 42. *Sumite ergò vobis ſeptem tauros, & ſeptem arietes, & ite ad ſeruum meum Iob, & offerte holocauſtum pro vobis, faciem eius ſuſcipiam, vt non vobis imputetur ſtultitia, fol. 167. col. 2.*

Ex Pſalmis.

Pſal. 1. *Beatus vir, qui non abijt in cõſilio impiorum, in via peccatorum non ſtetit, fol. 265. col. 1.*

In Cathedra peſtilentiæ non ſedit, fol. 310. fol. 315.

Pſal. 2. *Poſtula me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ, reges eos in virga ferrea, &c. fol. 223. col. 1.*

Pſal. 3. *Ab arbore detinebatur, qui cum radice pugnabat, et tanquam fructus pendebat ab arbore: fol. 24. col. 1.*

Pſal. 4. *Vſquequo diligitis vanitatem, fol. 361.*

In pace: in id ipſum, fol. 505.

Pſal. 5. *Super eos cecidit ignis, & non viderunt ſolem: fol. 42. col. 2.*

Et gloriabuntur in te, qui diligunt nomen tuum, fol. 177. col. 1.

Sepulchrum patens eſt guttur eorum, fol. 286.

Pſal. 6. *Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lachrymis meis ſtratum meum rigabo, fol. 40. col. 1.*

Pſal. 7. *Niſi conuerſi fueritis, gladium ſuum vibrabit, arcum ſuum tetendit, & paranit in eo vaſa mortis, fol. 246. col. 1.*

Deus iudex iuſtus, fortis, & longanimis, fol. 246. col. 1.

Pſal. 10. *Pluet ſuper peccatores laqueos ignis, et ſulphur, & ſpiritus procellarum pars calicis eorum, fol. 19. col. 1.*

Quomodo dicitis anima mea tranſmigra in montem ſicut paſſer, quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, fol. 71. col. 2.

Pſal. 12. *In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tanquam ſponſus.*

Pſal. 17. *Qui doces manus meas ad prælium, et poſuiſti arcum æreum brachia mea, fol. 39. col. 2.*

Pſal. 18. *A ſummo cœlo egreſſio eius, & occurſus eius vſque ad ſummum eius, fol. 62. colum 2.*

Iudicia Domini vera iuſtificata in ſemetipſa deſiderabilia ſuper aurum, et lapidem pretioſum multum, et dulciora ſuper mel, et fauum. Etenim ſeruus tuus cuſtodit ea: fol. 172. colum. 1.

In ſole poſuit tabernaculum ſuum, folio. 602.

Pſal. 23. *Attolite portas Principes veſtras, & eleuamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ: Quis eſt iſte Rex gloriæ? &c. fol. 266. col. 1. fol. 318.*

Qui non accepit in vano animam ſuam: fol. 170. col. 2.

Pſal. 28. Vox Domini præparantis cernas, & reuelabit condenſa. fol. 347.

Vox Domini confringentis cedros, & confringet Dominus cedros Lybani, & comminuet eas tanquam vitulum Lybani, fol. 7. col. 1. fol. 393.

Aſſerte Domino filij Dei, aſſerte Domino filios Arietum: fol. 87. col. 1.

Hæc eſt generatio quærentium faciem Dei Iacob, fol. 490.

Pſal. 29. Quia ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius, fol. 34. col. 2.

In Petra exaltauit me, & nunc ecce exaltauit caput meum ſuper inimicos meos, fol. 80. colum. 1.

Quæ vtilitas in ſanguine meo, dum deſcendo in corruptionem: fol. 108. col. 2.

Pſal. 31. Beati quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata: fol. 240. colum. 1.

Super ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea fol. 485.

Pſal. 33 Venite Filij audite me: timorem Domini docebo vos, fol. 20. col. 1.

Accedite ad eum, & illuminamini, fol. 432.

Pſal. 35. Inebriabũtur abvbertate domus tuæ; & torrente voluptatis tuæ potabis eos, fol. 19. col. 1. & fol. 215. col. 2.

Ne veniat mihi pes ſuperbiæ, fol. 114. colum. 2.

Pſal. 36. Vidi impium ſuper exaltatum, & elevatum: ſicut cedros Lybani: tranſiui, & ecce non erat: fol. 36.

Pſal. 37. Gemitus meus à te non eſt abſconditus, fol. 179. col. 2.

Dum commouentur pedes mei, ſuper me magna locuti ſunt: fol. 195. col. 1.

Pſal. 39. Deſine ab ira, & derelinque furorem: noli æmulari, vt maligneris, &c. fol. 93. colum. 2.

Multiplicati ſunt ſuper numerum, fol. 421.

Beatus vir, cuius nomen Domini ſpes eius, & non reſpexit in vanitates: nec inſanias falſas, fol. 279.

Pſal. 40. Beatus vir, qui intelligit ſuper egenum, & pauperem: in die mala liberabit eum Dominus, fol. 37. col. 1.

Verbum iniquum cogitauerunt aduerſum me, nunquid qui dormit non adijciet, vt reſurgat, &c. fol. 115. col. 2.

Pſal. 41. Effudi in me animam meam: quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis: fol. 82. col. 1.

Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie vbi eſt Deus tuus, fol. 96. col. 2.

Pſal. 42. Iudicame Domine, & diſcerne causam meam: fol. 240. col. 2.

Pſal. 43. Poſuiſti nos opprobrium vicinis noſtris, ſubſannationem, & deriſum his, qui ſunt in circuitu noſtro, &c. fol. 25 col. 1.

Pſal. 44. Omnis gloria eius filiæ regis ab intus: fol. 122. col. 1. fol. 334. fol. 577. fol. 221.

Pro Patribus tuis nati ſunt tibi filij; conſtitues eos Principes ſuper omnem terram. fol. 80. col. 2. ſagittæ tuæ acutæ: fol. 488.

Accingere gladium tuum, &c. fol. 297. colum. 1.

Specie tua & pulchritudine tua intende, proſpere procede, & regna, fol. 119. col. 1.

Pſal. 45. Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus: fol 82. col. 1.

Sonuerunt, & turbatæ ſunt aquæ eius, &c. fol. 507.

Pſal. 48. Sicut oues in inferno poſiti ſunt: mors depaſcet eos: fol. 29 col. 1.

Homo cum in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt iumentis, &c. fol. 481.

Pſal. 49. Peccatori autem dixit Deus quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum, fol. 127. col. 1.

Arguam te, & ſtatuam contra faciem tuam, fol. 183. col. 1.

Immola Deo ſacrificium laudis, & redde altiſſimo vota mea, fol. 374. col. 2.

Pſal. 50. Tibi ſoli peccaui, fol. 2. col. 1.

Pſal. 51. Propterea Deus deſtruet te in finem, & euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo: videbunt iuſti, & timebunt; & ſuper eum ridebunt: &c. fol. 13. col. 2.

Pſal. 52. Dixit inſipiēs in corde ſuo non eſt Deus. Corrupti ſunt, & abominabiles facti ſunt, &c. fol. 570.

Pſal. 53. Deus in nomine tuo ſaluum me fac, fol. 375.

Pſal. 55. In me ſunt Deus vota tua, quæ reddant laudatores tuos. fol. 504.

Pſal. 57. Furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ: &c. fol. 132. col. 1. & fol. 177. col. 2.

Pſal. 59. Dedit timentibus ſe ſignificationem, vt fugiant à facie arcus. fol. 342.

Pſal. 61. Semel locutus eſt Deus, duo hæc audiui: quia poteſtas eſt Dei, & tibi Domine miſericordia, fol. 26. col. 1.

Mendaces filij hominum inſtateris, fol. 563. fol. 579.

Pſal. 67. Erunt pennæ Columbæ, & poſteriora dorſi eius in pallore auri, fol. 91. col. 2.

Iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum, &c. fol. 298.

Poſteriora dorſi eius in pallore auri. fol. 446.
Si dormiatis inter medios cleros, &c. fol. 514.
Pſal. 68. *Laudabo nomen Dei cum cantico; & magnificabo eum in laude; & placebit Deo ſuper vitulum nouellum cornua producentem, fol.* 71. *fol.* 1.
Suſtinui, qui ſimul contriſtaretur, & non fuit, fol. 444.
Pſal. 71. *Iudicium tuum regi da, & iuſtitiam tuam filio regis, iudicare populum tuum in iuſtitia, & pauperes tuos, fol.* 332.
Orietur in diebus iuſtitia, & abundantia pacis, fol. 542.
Pſal. 72. *In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideò tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate: fol.* 121. *colum.* 1.
Pars mea Dominus, fol. 464.
Quid mihi eſt in cœlo, & à te quid volui ſuper terram? Defecit caro mea, & c. fol. 464.
Pſal. 73. *Poſuerunt ſigna ſua, ſigna, & non cognouerunt. fol.* 578.
Pſal. 74. *Calix in manu Domini vini meri plenus miſto, fol.* 19 *col.* 1.
Tu confregiſti capita Draconis: dediſti eum in eſcam populis Æthiopum, fol. 217. *colum.* 2.
Pſal. 75. *Vouete: & reddite Domino Deo veſtro, omnes, qui in circuitu eius offertis munera, fol.* 554.
De cœlo auditum feciſti iudicium: terra tremuit, & quieuit, fol. 9. *col.* 2.
Nihil inuenerunt in manibus ſuis, fol. 573.
Vouete, & reddite Domino Deo veſtro omnes, qui in circuitu eius affertis munera, fol. 114. *col.* 1.
Tu terribilis es, quis reſiſtet tibi? Ex tunc ira tua, fol. 602.
Pſal. 76. *Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus ſum: fol.* 93. *col.* 2.
Deduxit ſicut oues populum ſuum in manu Moyſi, & Aaron, fol 127. *col.* 1.
Vox tonitrui tui in rota: fol 479.
Pſal. 77. *Tentauerunt Deum in cordibus ſuis, vt peterent eſcas animabus ſuis, fol.* 187. *colum.* 1.
Occidit in grandine vineas eorum, fol. 424.
Et occidit pingues eorum, & electos Iſrael impediuit, fol. 254.
Pſal. 79. *Et ſingularis ferus de paſtus eſt eam: fol.* 340.
Pſal. 80. *Dilata os tuum, & implebo illud, fol.* 207. *col.* 2.
Buccinate in Neomenia tuba, in inſigni die ſolemnitatis, fol. 381.
Manus eius in cophino ſeruierunt, fol. 542.
Pſal. 86. *Gloriosa dicta ſunt de te ciuitas Dei memor ero Raab, & Babylonis ſcientium me, & c. fol.* 33, *col.* 2. *fol.* 329.
Fundamenta eius in montibus ſanctis, fol. 120. *col.* 1.
Diligit Dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob, fol. 318 *fol.* 319.
Pſal. 87. *In me pertranſierunt ira tua: & terrores tui conturbauerunt me: fol.* 11. *colum.* 2.
Pſal. 89. *Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur, fol.* 458.
Pſal. 90. *Quoniam ipſe liberabit me à laqueo venantium, fol.* 21. *col.* 1. *fol.* 41. *col.* 1 *fol.* 286 *col.* 1. *col.* 2.
Cadent à latere tuo mille: & decem millia à dextris tuis, ad te autem non appropinquabit, fol. 33. *col.* 1. *fol.* 393.
Et retributionem peccatorum videbis, fol. 182. *col.* 1.
Pſal. 95. *Quando domus ædificabitur poſt captiuitatem, fol.* 67. *col.* 2.
Pſal. 98. *Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos, qui tribulant me, fol.* 50. *colum.* 1.
Pſal. 99. *Seruite Domino in lætitia, intrate in conſpectu eius in exultatione, fol.* 174. *col.* 1. *fol.* 368. *fol.* 587.
Pſal. 103. *Qui facit Angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem vtentem, fol.* 117. *colum.* 1.
Pſal. 104. *Humiliauerunt in compedibus pedes eius: ferrum pertranſiit animam eius: donec veniret verbum eius, fol.* 49. *colum.* 2.
Iudicauit Dominus populum ſuum: & in ſeruis ſuis deprecabitur, fol. 434.
Pſal. 105. *Pro nihilo habuerunt terram deſiderabilem; non crediderunt verbo eius, & murmurauerunt in tabernaculis ſuis, fol.* 220. *col.* 1.
Pſal. 106. *Qui deſcendunt mare in nauibus facientes operationem in aquis multis, ipſi viderunt opera Domini, & mirabilia eius in profundo, fol.* 188. *col.* 2. *fol.* 335 *col.* 1.
Pſal. 107. *In Idumæam extendam calceamentum meum, fol.* 62. *col.* 1.
Pſal. 108. *Et oratio eius fiat in peccatis, fol.* 337.
Tranſerantur filij eius, & mendicent, fol. 522.
Pſal. 109. *Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, fol* 301.
Ex vtero ante Luciferum genui te, fol. 475.
Pſal. 111. *Diſperſit dedit pauperibus, fol.* 123. *col.* 1.
Gloria & diuitiæ in domo eius, fol. 501.
Pſal. 115. *Quid retribuam Domino pro omnibus*

bus, quæ retribuit mihi, fol. 83. col. 1. fo. 209. col. 2.

Ego dixi in exceſſu meo : omnis homo mendax, fol. 171. colum. 1. & 437. colum. 1.

Pſal. 117. Circũdederunt me ſicut apes, fol. 194 col. 2. fol. 479.

Pſal. 118. Anima mea in manibus meis ſemper, fol. 37. col. 1.

Errani ſicut ouis; quæ perierat, fol. 48. col. 2.

Pax multa diligentibus nomen tuum, fol. 103. col. 1.

Pſal. 119. Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus, cum loquebar illis, impugnabant me gratis, fol. 569.

Pſal. 127. Sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ: fol. 321.

Pſal. 128. Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea etenim non potuerunt mihi, fol. 421. fol. 477.

Pſal. 130. Non eſt exaltatum cor meum; neque elati ſunt oculi mei: ſi nõ humiliter ſentiebam: ſed exaltaui: &c. fol. 252.

Pſal. 131. Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius, fol. 94. col. 1.

Pſal. 132. Sicut vnguentum in capite, quod deſcendit in barbam, barbam Aaron: fol. 101. col. 2. fol. 565.

Pſal. 136. In ſalicibus in medio eius ſuſpẽdimus organa noſtra: fol. 17. col. 1.

Pſal. 138. Non eſt occultatum os meum à te: quod feciſti in occulto: & ſubſtantia mea in inferioribus terræ, imperfectum meum viderunt oculi tui: & in libro tuo omnes ſcribentur: fol. 179. col. 1.

Dixi forſitan tenebræ cõculcabunt me, & nox illuminatio mea in delicijs meis, fol. 287. colum. 2.

Mihi autẽ nimis honorati ſunt amici tui Deus nimis confortatus eſt Principatus eorum, fol. 383.

Nimis honorati ſunt amici tui Deus: dinumerabo eos: & ſicut arena multiplicabuntur, fol. 467.

Pſal. 140. Abſorpti ſunt iuncti petræ iudices eorum: fol. 21. col. 2. fol. 574.

Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum, fol. 542.

Pſal. 143. Domine inclina cœlos tuos, & deſcende, fol. 163. col. 1.

Pſal. 149. Exaltationes Dei in faucibus eorum; & gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus, &c. fol. 588.

Ex Prouerbijs.

Cap. 1. Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum.

Cap. 3. Beatus homo, qui inuenit ſapientiam, & qui affluit prudentia: melior eſt acquiſitio eius negotiatione auri & argenti, primi, & puriſſimi fructus eius, fol. 62. col. 1.

Longitudo dierum in dextera eius, & in ſiniſtra illius diuitiæ, &c fol. 443.

Inuenies gratiam, & diſciplinam bonam coram Deo, & hominibus, fol. 469.

Cap. 5. Ne des alienis nomen tuum, & annos tuos crudeli. fol. 136.

Cap 6. Homo apoſtata vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum: & in omni tempore iurgia ſeminat, fol. 272. colum. 1.

Cap 7. Victimas pro ſalute deuoui: ſtatim ſequitur tanquam bos ductus ad victimam, fol. 337.

Veni inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus donec illuceſcat dies, &c. fol. 435.

Cap. 8. legem ponebat aquis ne trãſirent fines ſuos, fol. 125. col. 1.

Qui inuenit me: inuenict vitam, & hauriet ſalutem à Domino, fol. 180. col. 1.

Qui manè vigilauerint ad me inuenient me, fol. 190. col. 1.

Cap. 9. Sapientia ædificauit ſibi domũ excidit columnas ſeptem, immolauit victimas ſuas miſcuit vinum, & propoſuit menſam, fol. 224. col. 1. fol. 516.

Cap. 10. Benedictio Domini diuites facit, nec ſociabitur ei afflictio, fol. 540.

Qui nititur mẽdacijs, hic paſcit ventos, & idem ſequitur aues volantes, fol. 589.

Cap. 12. Sicut autem in ligno vermis, ſic virum diſperdit mulier malefica, fol. 139.

Cap. 15 Semita vitæ ſuper eruditum, fol. 60. col. 1.

Lingua placabilis: lignum vitæ, fol. 95. colum. 1.

Cap. 16. In hilaritate vultus Regis vita, & clementia eius, quaſi imber Serotinus, fol. 18. colum. 1.

Diuinatio in labijs regis, fol. 125. col. 1. & fol. 198. col. 1.

Cap. 18. Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam ſpiritum verò ad i aſcendum facilem, quis poterit ſuſtinere, fol. 94. colum. 2.

Cap. 20. Ne dicas: Reddam malum: expecta Dominum. fol. 353.

Cap. 21. Sicut diuiſiones aquarum: ita & cor regis in manu manu Domini, fol. 125. colum. 1.

Cap. 22. Noli eſſe amicus homini iracundo: neque ambules cum viro furioſo, fol. 132. colum. 1.

Cap. 23. *Quando ſederis, vt comedas cum Principe diligenter attende, quæ appoſita ſunt ante faciem tuam, & ſtatue cultrum, &c. fol. 37. col. 2.*

Cap. 24. *Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti: & ecce totum repleuerant vrticæ: fol. 424.*

Cap. 25. *Fons turbatus pede, & vena corrupta, fol. 86. col. 1.*

Gratia, & amicitia liberant, quas tibi ſerue: &c. fol. 150.

Cap. 26. *Quando ſummiſerit vocem ſuam ne crediderit ei: fol. 76. col. 2.*

Cap. 27. *Quomodo probatur in conflatorio argentum: & in fornace aurum, ſic probatur homo ore laudantis, fol. 70. col. 2.*

Cap. 28. *Qui cognoſcit in iudicio faciem: non benefacit iſte. fol. 86. col. 1.*

Prouer 28. *Beatus homo qui ſemper eſt pauidus: qui verò mentis eſt duræ corruet in malum: fol. 271.*

Iuſtus autem quaſi leo confidens abſque terrore, fol. 506.

Cap. 29. *Erudi filium tuum, & refrigerabit te: fol. 80. col. 2.*

Cap. 30. *Sanguiſugæ duæ filiæ dicentes. Affer. fol. 182.*

Cap. 31. *Nobilis in portis vir eius, fol. 529.*

Facta eſt quaſi nauis inſitoris de longe portans panem: fol. 75.

Quæſiuit lanam, & linum, & operata eſt conſilio manuum ſuarum, fol. 122.

Ex Eccleſiaſte.

CAp. 1. *Quid eſt quod fuit? Ipſum quod futurum eſt: Quid eſt quod factum eſt, ipſum quod faciendum eſt, fol. 106. col. 2.*

Quid habet amplius homo de vniuerſo labore ſuo, quo laborat ſub ſole, fol. 530.

Generatio præterit, generatio aduenit: terra autem in perpetuum ſtat, fol. 365. col. 2.

Cap. 2. *Nonne melius eſt comedere, & bibere, & oſtendere animæ ſuæ bona de laboribus ſuis, fo. 287. col. 2.*

Homini bono inconſpectu ſuo dedit Deus ſapientiam, &c. fol. 539.

Cap. 3. *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatijs trãſeunt vniuerſa ſub cœlo, tempus naſcendi, &c. fol. 363. col. 1.*

Tempus naſcendi, & tempus moriendi, fol. 395. col. 2.

Cap. 4. *Sapientia filijs ſuis vitam inſpirat, &c. fol. 320.*

Cap. 5. *Et inſuper vniuerſæ terræ Rex imperat ſeruienti. fol. 118. col. 1.*

Et quidem omnibus diebus ſuis in tenebris comedit, & luctu, & iracundia multa, & langore, & inſania, fol. 391. col. 1.

Cap. 6. *Eſt & malum, quod vidi ſub ſole: vir cui dedit Deus diuitias, ſubſtantiam, & gloriam: & nihil deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quæ deſiderant, nec tribuit ei poteſtatem Deus, vt comedat, &c. fol. 311.*

Cap. 7. *Sicut enim protegit ſapientia, ſic protegit pecunia: hoc autem plus habet eruditio, &c. fol. 319.*

Bonum eſt te ſuſtẽtare iuſtum: ſed & ab illo ne ſubtrahas manum tuam, &c. fol. 335.

Et inueni amariorem morte mulierem: fol. 136.

Noli eſſe iuſtus multum, fol. 143.

Cap. 8. *Eſt & alia vanitas, quæ fit ſuper terram: ſunt iuſti quibus mala prouenium: quaſi opera fecerint impiorum, fol. 398. col. 2.*

Cap. 9. *Melius eſt nomen bonum, quàm vnguenta pretioſa, fol. 599.*

Cap. 10. *Stultus verba multiplicat. Ignorat homo, quid ante ſe fuerit: & quid poſt ſe futurum ſit, fol. 354. col. 1.*

Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas: fol. 355. col. 2.

Vidi ſeruos in equis, & Principes deambulantes, &c. fol. 468.

Florebit Amygdalus, impinguabitur locuſta, & diſſipabitur capparis, quoniam ibit homo, &c. fol. 472.

Labor ſtultorum affligit eos, qui neſciunt in vrbem pergere: fol. 557.

Muſcæ morientes perdunt ſuauitatem vnguenti, fol. 108.

In cogitatione tua Regi non detrahas: & in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti, fol. 75.

Cap. 11. *Manè ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua, fol. 123. col. 1.*

Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, &c. fol. 278. fol. 309.

Cap. 12. *Verba ſapientum ſicut ſtimuli, & ſicut claui in altum defixi, quæ per magiſtrorum conſilium, &c. fol. 276.*

Ex Canticis.

CAp. 1. *In dica mihi vbi paſcas, vbi cubes in meridie, ne vagari incipiam, poſt greges ſodalium tuorum: fol. 5. col. 1. fol. 35. & 215.*

Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur, fol 19. col. 1.

Nigra ſum, ſed formoſa filiæ Hieruſalem: ſicut tabernacula cedar: ſicut pelles Salomonis fol. 118. col. 2.

Lectulus noſter floridus, fol. 192. col. 2.

Ecce iſte venit ſaliens in montibus, tranſiliens colles: ſimilis eſt dilectus meus capreæ: hinnuloque ceruorum: ipſe ſtat poſt parietem noſtrum,

fol. 174. *col.* 2.
Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur. Botrus Cypri dilectus meus mihi in venis Engadi, fol. 446.
Cùm eſſet Rex in accubitu ſuo nardus mea dedit odorem ſuum, fol. 368. *col.* 2.
Indica mihi, quẽ diligit anima mea: vbi paſcis: vbi cubes in meridie: fol. 381. *col.* 1.
Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, fol. 387. *col.* 1.
Si ignoras te, ò pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, &c. fol. 201.
Cap. 2. *Sub vmbra illius, quem deſideraueram ſedi, & fructus illius dulcis gutturi meo, fol.* 23. *col.* 2. *fol.* 413.
Dilectus meus mihi, & ego illi, qui paſcitur inter lilia: donec aſpiret dies, fol. 43. *col.* 2. *& fol.* 44. *col.* 2.
En ipſe ſtat poſt parietem noſtrũ reſpiciens per feneſtras, &c. fol. 168. *col.* 1.
Ego flos campi, & lilium conuallium, fo. 192. *col.* 2.
Sicut malus inter ligna ſyluarum: ſic dilectus, &c. fol. 433.
Similis eſto dilecte mi Capreæ: hinnuloq; ceruorum ſuper montes, &c. fol. 443.
Oſtende mihi faciem tuam: ſonet vox tua, fol. 506.
Surge amica mea, ſpecioſa mea, & veni colũba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, fol. 362. *col.* 1. *fol.* 415.
Tempus putationis aduenit, fol. 143.
Caput meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium, fol. 385. *col.* 1.
Ecce iſte venit ſaliens in montibus: tranſiliens colles: ſimilis dilectus meus capræ: hinnuloquè ceruorum, & c. fol. 389. *col.* 2.
Iam hyems tranſijt: imber abijt, flores apparuerunt in terra noſtra: tempus putationis aduenit, fol. 398. *col.* 2.
Surge amica mea, ſpecioſa mea: & veni, fol. 400. *col.* 1.
Cap. 3. *In lectulo meo per noctes quæſiui, &c. fol. fol.* 288. *fol.* 413. *fol.* 434. *fol.* 507. *fol.* 144.
Per vicos, & plateas queram, quẽ diligit anima mea, quæſiui illum, & non inueni: fo. 459.
En lectulum Salomonis Septuaginta ambiunt ex fortiſsimis Iſrael, fol. 467. *fol.* 506. *fol.* 595.
Adiuro vos filiæ Hieruſalem per capreas, ceruoſquè camporum, &c. fol. 559.
Tenui eum: nec dimittam; donec introducam illum in domum matris meæ: & in cubiculum Genitricis meæ. fol. 382 *col.* 2.
Cap. 4. *Mel, & lac ſub lingua eius, fol.* 126. *col.* 1. *fol.* 311.
Duo vbera tua: ſicut duo hinnuli capreæ gemelli, &c. fol. 314. *fol.* 433. *fol.* 537.
Vita coccinea labia tua, fol. 342.
Sicut fragmen mali punici, ita gena. fol. 547. *fol.* 546.
Dentes tui ſicut Greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, fol. 504. *fol.* 585.
Fauus diſtillans labia tua, fol. 510.
Veni de Lybano Sponſa mea, veni coronaberis de capite Amana, &c. fol. 536.
Dentes tui ſicut Greges tonſarum, quæ aſcenderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & ſterilis non eſt inter eas: fol. 362.
Vadam ad mõtem myrrhæ: fol. 387. *fol.* 418.
Vulneraſti cor meum ſoror mea ſponſa, vulneraſti cor meum: fol. 299. *col.* 2.
Vulneraſti cor meum, ſoror mea ſponſa in vno oculorum tuorum: & in vno crine colli tui.
Quam pulchra mamma tua. fol. 552.
Collum tuum ſicut turris Dauid, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, fol. 594. *fol.* 595.
Cap. 5. *Labia eius diſtillantia myrrham primam fol.* 62. *col.* 1.
Comæ capitis tui purpura regis, fol. 486.
Meſſui myrrham meã, cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle, fol. 528.
Inueuerunt me cuſtodes, qui circumeunt, &c. fol. 533.
Percuſſerunt me, & vulnerauerunt me: fol. 578.
Exui me tunica mea, quomodo induar illa? laui pedes meos: quomodo inquinabo illos, fol. 398. *col.* 1.
Caput eius aurum optimum, fol. 400. *col.* 2.
Cant. 5. *Aperi mihi ſoror mea; ſponſa mea; Amica mea; columba mea; immaculata mea, fol.* 133. *fol.* 134.
Cap. 6. *Comæ eius ſicut elatæ palmarum nigræ, quaſi corbus, genu illius ſicut areolæ, &c. fol.* 176. *col.* 2.
Cant. 6. *Deſcendi in hortum meum, vt viderem poma conuallium, fol.* 153.
Cap. 7. *Aſcendam in palmam, & apprehendam fructus eius, fol.* 34. *col.* 1.
Vmbilicus tuus crater tornatilis nunquam indigens poculis, fol. 89. *col.* 2.
Quam pulchri ſunt greſſus tui in calceamentis filia Principis, fol. 267. *col.* 2.
Egrediamur in agrum; commoremur in villis, fol. 529.
Noua, & vetera, dilecte mi ſeruaui tibi, fol. 584.
Cap. 8. *Lampades eius, lampades ignis, atq; flammarum, fol.* 410.
Oculi tui ſicut piſcinæ in Eſebon, quæ ſunt in porta filiæ multitudinis, fol. 483.
Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum, ſigillum ſuper brachium tuum fol. 424.

Ego murus, vbera mea turres, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens, fol.506. fol.516.

Ego murus, vbera mea turres, ex quo facta ſum coram eo quaſi pacem reperiens. fol.506. fol.516.

Ego murus, & vbera mea turres, fol.359. col.1.

Ex Sapientia.

Cap.2. Circumueniamus iuſtum, mittamus lignum in panem eius, fol.298.

Coronemus nos roſis, antequã marceſcant, nullum ſit pratum, &c. fol.433.

Cap 3. Fulgebunt iuſti, & tanquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent, fol.499.

Cap.4. O quam pulchra eſt caſta generatio, cum claritate, fol.473.

Quoniam ſpes impij tanquam lanugo eſt, quæ à vento tollitur, & tanquam ſpumagracilis, quæ à procella diſpergitur, & tanquã fumus, qui à vento defuſus eſt, &c. fol. 361. colum.2.

Nos nati continuo deſiuimus, fol.363. colum.1.

Quoniam diſrumpet illos inflatos, ſine voce: fol.386 col.2.

Cap.5. Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in ſubitatione inſperatæ ſalutis. Dicentes intra ſe pœnitentiam agentes, & præ angustia ſpiritus gementes, fol. 18. col.1. & fol.271.col.2.

Stabunt iuſti in magna conſtantia aduerſus eos, qui ſe anguſtiauerunt, fol.22.col 1.

Cap.7. Super ſalutem, & omnem pulchritudinem dilexi ſapientiam. fol.364.col.2.

Cap.9. Deprimit mentem multa cogitantem, fol. 332.

Cap.10. Iuſtum venditum non dereliquit, deſcẽditque cum illo in foueam: & in vinculis non deriliquit eum. fol.50.col.1.

Cap.16. Angelorum eſca nutriuiſti populum tuũ, & paratum panem de cœlo præſtuiſti illis, ſine labore omne delectamentum in ſe habentem, & omnis ſaporis ſuauitatem: fol. 65. colum.1.

Cap. 17. Cùm ſit timida nequitia, dat teſtimonium condemnationis: ſemper enim præſumit ſæua perturbata conſcientia, fol.10.col.2.

Neque enim, quæ retinebat illos ſpelunca, ſine timore cuſtodiebat, fol.15.col.2.

Apparebat autem illis ſubitaneus ignis timore plenus, & timore perculi illius, quæ non videbatur faciei, æſtimabant deteriora eſſe, quæ videbantur, fol.11.col.2.

Cap,18. Omnipotens ſermo tuus Domine exiliẽs de cœlo à regalibus ſedibus durus debellator, &c fol. 297.

Ex Eccleſiaſtico.

Cap 1. Vnus eſt altiſſimus creator omnium, omnipotens, & Rex potens, & metuẽdus nimis: ſedens ſuper thronum illius, fol. 27. col.1.

Cap.9 Longe abeſto ab homine poteſtatem habente occidendi, & non ſuſpicaueris timorẽ mortis, & ſi acceſſeris ad illum, noli aliquid commitere, &c. fol.417.

Cap.22. Ante ignẽ camini vapor, & fumus inanis inaltatur: ſic & ante ſanguinem maledicta &c. fol.283.

Cap.24. Gyrum cœli circuiui ſola: & profundũ abyſsi penetraui: & in fluctibus maris ambulaui: & in omni terra ſteti, fol.62.col 2.

Cap.25. Dominus Iudex eſt: & non eſt apud illum gloria perſonæ, fol.85.col.2.

Cap. 29. Propter mandatum aſſume pauperem: & propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum, fol.40.col.1.

Perde pecuniam propter fratrem, & amicum tuum, & non abſcondas, &c fol.309.

Cap.31. Splendidum in panibus benedicent labia multorum, fol.37.col.1.

Lignum offensionis eſt aurum ſacrificium tuum væ illis, qui ſectantur illud, fol.90 col.2.

Beatus vir, qui inuentus eſt, ſine macula, & qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecuniæ theſauris, fol.92 col.1.

Cap 32. Ducem te conſtituerunt, noli extolli ſed eſto in illis, quaſi vnus ex illis, fol.483.

Cap.41. Sapientia abſcondita, & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas inutriſque, fol.27. colum.1.

Cap.44. Cùm leonibus luſit, quaſi cum agnis, & in vrſis ſimiliter fecit: ſicut in agnis ouium in adoleſcentia ſua, fol 56.col.2.

Cap. 51. Colluctata eſt anima mea in illa, fol. 558.

Ex Eſaia.

Cap.1. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam filijs ſceleratis, ſuper quo percutiam vos vltra? fol.182.

Agnouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini ſui. fol.466.

Confundentur enim ab idolis, quibus ſacrificauerunt, & erubeſcitis ſuper hortis quos elegeratis, fol.4.col.2.

Dies Domini ſuper omnem ſuperbum, & excelſum ſuper omnem arrogantem, & humiliabitur, &c. fol.14.col.1.

Audite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus loquutus eſt, fol. 24. col.1. fol 128.col.1.

Et reſtituam iudices tuos, vt fuerunt prius, & conſiliarios tuos ſicut antiquitas, & vocabris

ciuitas

ciuitas iusti, fol 261.

Ex coquam ad purum scoriam tuam, &c. fol. 268.

Cap. 2. Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, fol. 95. col. 1. fol. 299. fol. 557.

Ingredere in petram, abscondere in fossa humo, fol. 415.

Super omnes quercus Basam, fol 571.

Cap. 3. Ego mandani sanctificatis meis, & vocaui fortes meos in ira mea exultãtes in gloria mea, fol. 21. col. 2.

In domo mea non est panis, neque vestimentũ; nolite constituere me Principem populi, fol. 38. col. 2. fol. 89. fol. 344. fol 532.

Apprehendet enim vir fratrem suum domesticum patris sui, vestimẽtum tibi est, Princeps esto noster, fol 58. col. 1.

Auferam à Hierusalem, & Iuda validũ, & fortẽ. Dabo pueros Principes eorũ, fol. 256.

Ruit Hierusalem, & Iudas concidit, quia lingua eorum, & adinuentiones eorum cõtra Dominum, vt prouocarent oculos maiestatis eius.

Agnitio vultus eorum, &c. fol. 423.

Pro eo quod elenatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant, &c. fol. 397. col. 1.

Cap. 5. Nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit propterea dilatauit infernus animam suam, &c. fol. 98 col. 1.

Cap. 6. Vidi Dominum sedẽtem super solium excelsum, & Seraphin stabant super illud, &c. fol. 13. col. 2. fol 307. fol. 359. fol. 419.

Et dixi: væ mihi, quia tacui: quia vir pollutus labijs ego sum, fol. 72. col. 2.

Factum est anno, quo mortuus est Ozias vidi Dominum, fol. 357 col. 2.

Cap. 7. Pete tibi signũ à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra, & dixit Achaz, non potam, fol. 203. col. 2.

Cap. 10. Visitabo super fructum magnifici Regis Assur, & super gloriam altitudinis oculorum eius, fol. 78. col. 1.

Et erit lumen Israel in igne, sanctus eius in flammã, & succendetur, & devorabitur spina eius, & vepres in die vna, fol. 524.

Cap. 11. Egredietur virga de radice Iesse, &c. fol. 320.

Habitabit lupus cum agno: & pardus cũ hædo accubabit, &c. fol 559.

Cap. 13. Et erit Babylon illa gloriosa in regnis, inclyta in superbia Chaldæorum: sicut subuertit Dominus Sodoma fol. 136.

Vnusquisque ad proximum suum stupebit: facies combustæ vultus eorum, fol. 2. col. 2.

Vnusquisque ad proximum suum stupebit. fol. 4 col. 2.

Et replebuntur domus eorum Draconibus, ibidem.

Dominus exercituũ præcepit militiæ belli venientibus de terra procul. Assumite cœli Dominus, & vasa furoris eius, vt disperdat omnem terram, fol. 20. col. 2.

Ego suscitabo super eos Medos, qui argentum non quærant, nec aurum velint: sed sagittis parvulos interficient, fol. 110. col. 2.

Nec ponet tentoria Arabs: nec requiescent pastores ibi, fol. 196. col. 2.

Habitabunt ibi struthriones: & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi vlulæ, &c. fol. 431.

Cap. 14. Ascendam super altitudinem nubium: similis ero altissimo, fol 51. col 1. fol. 532.

Dicebas in corde tuo: in cœlum conscendam: verumtamen in infernum detraheris, vsque ad profundum laci. Qui te viderint ad te inclinabuntur, fol. 255.

De radice colubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem, fol. 325

Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris, &c. fol. 591.

Cap. 16. Emitte agnum Domine Dominatorem terræ de petra deserti, fol. 99. col. 1.

Cap. 18. Ite Angeli veloces ad gentem expectantem, & conculcatam fol. 316 fol. 115.

Cap. 19. Ecce Dominus ascendit super nubem leuem, fol. 474.

Cap. 22. Et vocauit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad calueicium, ad cingulum sacci, &c. fol. 362. col. 2.

Cap. 23. Qui obturat aures suas ne audiant sanguinem, & claudit oculos suos ne videant malum: iste in excelsis habitabit: munimenta saxorum sublimitas eius, fol. 102. col 1.

Cap. 25. Ecce testem populi dedi eum ducem, ac præceptorem gentibus, fol. 79 col. 2.

Cap. 26. In terra sanctorum iniqua fecit: non videbit gloriam Dei, fol 43 col. 1.

In tribulatione murmuris doctrina eius, fol. 49. col. 2.

In curuauit habitãtes in excelso: ciuitatem sublimem humiliauit: humilianit eam vsque ad terram: detrahet eam vsque ad puluerem: fol. 115. col. 1.

Sicut quæ concipit: cùm appropiquauerit ad partum dolens clamat in doloribus suis: sic facti sumus à facie tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus, &c. fol 448. fol. 571.

A facie tua Domine concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum: salutes non faciemus in terra, fol. 362. col. 2.

Domine nomen tuum, & memoriale tuum in desiderio animæ, fol. 376. col. 1.

Propter timorem Domini in vtero accepimus, & peperimus spiritum salutis fol. 395. col. 2.

Cap. 28. *Flagellum inundans cum tranſierit, erit eis in conculcationem, &c. quoniam manè diluculo pertranſibit in die, & in nocte, fol. 12. col. 2. 449.*

Et erit flos decidens gloriæ exultationis eius, qui eſt ſuper verticem vallis pinguium, quaſi temporaneum ante maturitatẽ autumni, &c. fol. 177. col. 2.

Flagelum inundans cum tranſierit: eritis ei in conculcationem. Quandocumquè pertranſierit, tollet vos, quoniam mane diluculo pertrãſiuit, &c. fol. 449.

Cap. 29. *Secretum meum mihi; &c. fol. 179.*

Cap. 30. *Væ filij deſertores dicit Dominus, vt faceretis conſilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per ſpiritum meum, fol. 190. col. 2.*

Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur. Ecce merces eius cum eo, & opus illius coram eo, fol. 307.

Cap. 32. *Et factum eſt cum adoraret in templo Neſroch. Deum ſuum Adramalech, &c. filij eius percuſſerunt eum gladio, fol. 2. col. 1.*

Et apparebit in Sion ſicut fluuius fluens ſub vmbra petræ glorioſus in terra ſitienti, fol. 78. col. 2.

Cap. 33. *Qui obturat aures ſuas ne audiant ſanguinem, & claudit oculos ſuos ne videãt malum: iſte habitabit in excelſis, fol. 84. col. 1. fol. 572.*

Qui ambulat in iuſtitia, & loquitur veritatẽ: qui proijcit auaritiam ex calumnia, &c. fol. 229.

Regem in decore ſuo videbunt oculi eius: cernent terram de longe, fol. 304.

Cap. 37. *Venerunt filij vſque ad partum: & virtus non eſt pariendi fol. 571.*

Cap. 38. *Hæc dicit Dominus Deus Dauid patris tui audiui orationem tuam: & vidi lacrymas tuas: ecce ego adijciam, &c. fol. 452. fol. 484.*

Conuertit ſe ad parietem, & fleuit, fol. 519.

Cap. 39. *Bonum verbum Domini, quod locutus eſt, Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis fol. 462.*

Cap. 40. *Qui ſperant in Domino mutabunt fortitudinem, aſſument pennas ſicut aquilæ, fol. 586.*

Conſolamini, conſolamini populo meus, dicit Deus veſter. Loquimini ad cor Hieruſalem: & aduocate eam, &c. fol. 462. fol. 144.

Quoniam completa eſt malitia eius, fol. 63. col. 2.

Super montem excelſum aſcende tu, qui euãgelicas Sion, exalta in fortitudine vocem tuã; qui euangelicas Hieruſalem, exulta, noli timere, die ciuitati Iudæ: ecce Deus veſter, fol. 64. col. 2.

Vox clamantis in deſerto, parate viam Domini, fol. 65. col. 2.

Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons humiliabitur, & erunt praua in directa, & reuelabitur gloria Dei, &c. fol. 317.

Cap. 43. *Seruire me feciſti in peccatis tuis: præbuiſti mihi laborem in iniquitatibus tuis, fol. 362. col. 2.*

Cap. 44. *Deleui, vt nubẽ iniquitates tuas, & quaſi nebulam peccata tua, fol. 32. col. 2.*

Ego ſum Deus faciens omnia; extendens cœlos ſolus, ſtabiliens terram, & nullus mecum, irrita faciens ſigna diuinorum, & ariolos in furorem vertens, &c. fol. 36. col. 2.

Cap. 45. *Neſcierunt, qui libant lignum ſcultura ſua, et rogant Deum non ſaluantem, fol. 218. col. 1.*

Sic dicit Dominus Deus Chriſto meo Domino, cuius apprehendi dexteram: vt ſubijciant ante eum gentes, et fortitudinem regum diſrumpam: aperiam ante eum ianuas, &c. fol. 532.

Cap. 46. *Confractus eſt Bel, contritus eſt Nabo: fol. 523.*

Cap. 47. *Reuelabitur ignominia tua: et videbitur opprobrium tuum: vltionem capiam, & non reſiſteret mihi homo, fol. 339.*

Deſeciſti in multitudine conſiliorum tuorum ſtent, et ſaluent te augures cœli, &c. fol. 341.

Cap. 48. *Propter nomen tuum longe faciam furorem meum: et laude mea infrenabo te, fol. 71. col. 1.*

Egredimini de Babylone, fugite à Chaldæis, fol. 258.

Cap. 49. *Nunquid obliuiſci poteſt mulier infantẽ ſuum, vt non miſereatur filio vteri ſui? & ſi illa oblita fuerit, &c. fol. 448.*

Cap. 50. *Qui ambulat in tenebris, et non eſt lumẽ ei: ſperet in nomine Domini, et nitatur ſuper Deum ſuum, fol. 155.*

Cap. 51. *Audite me qui ſcitis iuſtum, populus meus, lex mea in corde eorum, nolite timere opprobrium hominum, et blaſphemias eorum ne metuatis, fol. 287.*

Cap. 52. *Quam pulchri ſuper montes pedes annũtiantis, et prædicantis pacem, fol. 586.*

Cap. 54. *Ad punctum in modico dereliqui te: et in miſerationibus magnis congregabo te, &c. fol. 34. col. 2. fol. 441.*

Lauda ſterilis, quæ nõ paris, decanta laudem, et himni, quæ non pariebas, &c. fol. 475.

Si propoſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longæuum, &c. fol. 485.

Cap. 55. *Venite, emite abſque argento, et abſque vlla commutatione vinum, et lac, fol. 111. col. 2.*

Cap. 56. *Et non dicat Eunuchus: ecce ego lignum*

num aridum.fol.475.

Cap. 57. *Iuſtus perit: nemò eſt, qui recogitet in corde ſuo, et viri miſericordiæ colligũtur: quia non eſt qui intelligat, fol.42.col.1.*

Cap.60.*Tunc videbis, & affluës, fol.485.*

Me enim Inſulæ expectant, & maris nauis in principio, vt adducam filios tuos de longe, &c. fol.490.

Suges lac gentium, & mamilla regum lactaberis, fol.519.

Cap. 63. *Quare ergò rubrum eſt indumentum tuum, et veſtimenta tua, &c. fol.315.*

Cap.64. *Non eſt, qui inuocet nomen meum: qui conſurgat, et teneat te, fol.451.*

Cap.65. *Expendi manus meas tota die ad populum non credentem, &c. fol.359.*

Cap.66.*Et erũt ad ſacietatem viſionis omni carni, fol.116.col.2.*

Ecce ego declinabo ſuper eam, quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem inundantem gloriam gentium, quam ſugetis, &c. fol.226. colum.2.

Qui immolat bobem, quaſi qui interficie virum: fol. 337.

Ex Hieremia.

CAp.2.*Tranſite ad inſulas Cethin, & videte, & in Cedar mittite: et conſiderate diligenter, et videte ſi factum eſt huiuſcemodi, fol. 32.col.1.*

Recordatus ſum tui miſerans adoleſcentiam tuam, & charitatem deſponſationis tuæ: quando ſecuta es me in deſerto fol.56.col.1.

Ecce conſtitui te hodie ſuper reges, et ſuper regna, vt euellas, et deſtruas, & diſperdas, &c. fol.496.fol.555.

Cap.4.*Nouate vobis nouale: et nolite ſerere ſuper ſpinas, fol.585.*

Ergò ne decepiſti populum iſtum Hieruſalem dicens: pax erit vobis, et ecce gladius, &c. fol. 196.

Heù, Heù Domine Deus ergo ne decepiſti populum iſtum Hieruſalem dicens, Pax erit vobis, et ecce gladius, fol.299.

Cap.5.*Poſui arenam terminum mari, præceptum ſempiternum, quod non præteribit, et commouebuntur, et non poterunt, et intumeſcent fluctus eius, et non tranſibunt illum, fol.9. colum.1.*

Cap.9. *Deducant oculi noſtri lachrymas, et palpebræ noſtræ defluant aquis, fol.40. col.1.*

Cap. 11. *Inuenta eſt coniuratio in viris Iuda: et inhabitatoribus Hieruſalem. Reuerſi ſunt ad iniquitates patrum, &c. fol.220.col.2.*

Cap. 31. *Si filius honorabilis mihi Ephraim, ſi puer delicatus fol.526.*

Cap. 32. *Qui poſuiſti ſigna, et portenta in terra Ægypti vſque in diem hanc, fol.6.col.2.*

Cap. 39. *Oculos quoque Sedeciæ eruit: et vinxit eum compedibus, vt duceretur in Babylonem, fol.331.*

Et occidit rex Babylonis filios Sedeciæ in Reblatha in oculis eius, &c. fol.491.

Cap. 52. *Venit Nabuzarardam Princeps militiæ, qui ſtabat coram rege Babylonis in Hieruſalem. Et incendit domum Domini: & domum regis, et omnes, &c. fol.324.*

Ex Threnis.

CAp.1. *Viderunt eam hoſtes, et deriſerunt Sabbatha eius, fol.337.*

Peccatum peccauit Hieruſalem, propterea inſtabilis facta eſt, &c. fol.522.

Cap. 2. *Defecerunt præ lachrymis oculi mei: conturbata ſunt viſcera mea; effuſum eſt in terra iecur meum ſuper contritione filiæ populi mei: fol.101.col.1.*

Matribus ſuis dixerunt, vbi eſt triticum, & vinum? Cùm deficerent quaſi vulnerati in plateis ciuitatis, cum exhalarent animas ſuas in ſinu matrum ſuarum, fol.525. fol. 580. & 581. et 582.

Tetendit arcum ſuum, quaſi inimicus, firmauit dexteram ſuam quaſi hoſtis, et occidit omne, quod pulchrum erat viſu, fol.246.

Factus eſt Dominus quaſi inimicus, præcipitauit Iſrael, præcipitauit omnia mania eius, diſſipauit omnes munitiones eius, et repleuit in filia Iuda, fol.492. fol.493.

Cap.3. *Audiſti opprobrium eorum Domine, omnes cogitationes eorum aduerſus me, labia inſurgentium mihi, et meditationes eorum aduerſum me tota die. Seſsionem eorum, et reſurrectionem eorum, &c. fol.446.*

Cap.4. *Candidiores Nazarei eius nine, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſapphiro pulchriores. Denigrata eſt ſuper carbones facies eorum, non ſunt cogniti in plateis, fol. 456.*

Quomodo obſcuratum eſt aurum, mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum? fol.457.

Ezechiel.

CAp.1. *Aſpectus earum, & opera quaſi ſit rota in medio rotæ, fol.106. col.2. fol. 478.*

Et manus hominis ſub pennis eorum, &c. fol. 374.

Cùm eleuabantur Animalia de terra, eleuabantur pariter, & rotæ fol.375.

Cùm eſſem in medio captiuorum iuxta fluuium Chobar aperti ſunt cœli, & vidi viſiones Dei, fol.163.

fol. 163. col. 1.
Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone: & nubes magna, & ignis involuēs, & ſplendor in circuitu eius, & de medio eius, quaſi ſpecies electri, fol. 171. col. 1.
Cùm ambulabant animalia, ambulabant pariter rotæ iuxta ea: fol. 199. colum. 2. folio. 489.
Duæ pennæ ſingulorum iungebantur: & duæ tegebant corpora eorum, fol. 550.

Cap. 3. Vt adamantem, & vt ſilicem dedi faciem tuam, fol. 545.
Et aſſumpſit me ſpiritus, & audiui poſt me vocem commotionis magnæ. Benedicta gloria Domini de loco ſuo. Et vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram, fol. 545.

Cap. 7. Quoniam terra plena eſt iudicio ſanguinum, & ciuitas plena iniquitate, fol. 201. col. 2.

Cap. 8. Et introduxit me per oſtium portæ domus Domini, quod reſpicit ad Aquilonem; & ecce ibi mulieres ſedebant plangentes Adonidem, fol. 488.
Fode parietem. Et cum fodiſſem parietem apparuit oſtium vnum, & dixit ad me: ingredere, &c. fol. 534.

Cap. 9. Signa Tau ſuper frontes virorum gementium, & dolentium ſuper cunctis abominationibus, fol. 6. col. 1.
Et ecce ſex viri veniebant de via portæ ſuperioris, quæ reſpicit ad Aquilonem: & vniuſcuiuſquè vas interitus in manu eius: vir quoque vnus in medio eorum veſtitus erat lineis: & atramentarium ſcriptoris ad renes eius, fol. 246.

Cap. 14. Hæc dicit Dominus Deus, homo, homo de domo Iſrael, fol 131. col. 2.

Cap. 16. Hæc dicit Dominus Hieruſalem, radix tuas & generatio tua de terra Chanaam, fol. 128. col. 1.
Soror tua maior Samaria ipſa: & filiæ eius, quæ habitant ad ſiniſtram tuam, &c. ibidem, col. 2.

Cap. 17. Aquila grandis magnarum alarū longo membrorum ductu, plena plumis, et varietate venit ad Libanum, et tulit medullam cedri ſummitatem frondium eius auulſit, &c. fol. 548.

Cap. 20. Ergo, et ego dedi eis præcepta non bona, & iudicia in quibus non viuant, fol. 108. col. 1.
Vnuſquiſq; offenſionem oculorum ſuorum abijciat, fol.: 35. fol. 137.

Cap. 21. Gladius, gladius exacutus eſt, & limatus, vt cædat victimas exacutus eſt, vt ſplendat limatus eſt fol 531.

Cap. 24. Sanguis eius in medio eius ſuper limpidiſſimam petram effudit illum: non effudit illum ſuper terram, vt poſſit operiri puluere, fol. 289.

Cap. 27. Plaga autem Auſtralis meridiana à Thamar vſque ad aquas contradictionis, fol. 194. col 1.

Cap. 28 Peruertiſti in decore tuo ſapientiam, fol. 81. col. 2.
Poſui te in monte ſancto Dei: in medio lapidū ignitorū ambulaſti, perfectus in viis tuis à die conditionis tuæ: donec inuenta eſt iniquitas in te, &c. fol. 544.

Cap. 34. Et ſuſcitabo eis germen nominatum, et non erunt vltra imminuti fame in terra, fol. 228. col. 1.
Ecce ego ipſe requiram oues meas, et viſitabo eas: ſicut viſitat paſtor gregem ſuū in die quando fuerit in medio ouium ſuarum diſſipatarum, fol. 534.

Cap 43. Oſtende domui Iſrael templum, vt confundantur ab iniquitatibus ſuis: & metiantur fabricam, et erubeſcant, &c fol. 543.

Ex Daniel.

Cap. 2. Reſponderuntquè Chaldæi Regi Syriace. Rex in ſempiternum viue, fol. 471.
Miſcebuntur ſemine humano: et non adhærebunt, fol. 507.
Verè Deus veſter, Deus Deorum eſt, et Dominus Regum: et reuelans, &c. fol. 561.
Abſciſſus eſt lapis de monte, ſine manibus, et percuſſit ſtatuam in pedibus eius ferreis, et fictilibus, et comminuit eos, fol. 121. col. 2.
Lapis autem, qui percuſerat ſtatuam factus eſt mons, fol. 397.
Qui docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, et qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates, fol. 128. col. 2.
Deus magnus oſtendit regi, quæ ventura ſunt poſtea, fol. 345.
Præcepit autem rex, vt conuocarentur arioli, & Magi, & Chaldæi, vt indicarent regi ſomnia ſua, fol. 460.
Regnum tuum tibi manebit, &c. fol. 115. col. 1.

Cap. 3. Et confeſtim viri illi vincti, cum bracijs ſuis, et tiaris, et calceamentis, et veſtibus miſſi ſunt in medio fornacis ignis ardentis, &c. fol. 350. fol.
Effundebatur flamma ſuper fornacem cubitis quadraginta nouem, et erupit, et incēdit quos reperit, &c. fol. 427.
Nonne tres viros miſimus in medium ignis compeditos, &c. fol. 524.
Ecce ego video quatuor viros ſolutos, & ambulantes

bulantes in medio ignis : & nihil corruptionis in eis eſt: & ſpecies quarti ſimilis filio Dei, fol. 587.

Cap 4. *Succidite arborem, & præcindite ramos excutite folia eius: & diſpergite, fol. 24. & 397.*

Verumtamen germen radicum eius in terra ſinite, fol. 495.

Viſiones ſomniorum meorum, quas vidi, et ſolutionem earum narra, fol. 53. col. 1.

Allata ſunt vaſa aurea, quæ aſportauerat de templo: quòd fuerat in Hieruſalem, vt biberent in eis Rex, & optimates eius, vxores, & concubinæ illius, & . fol. 217. col. 2.

Cùmque ſermo adhuc eſſet in ore regis, vox de cœlo ruit: i ibi dicitur Nabuchodonoſor regnũ tranſiuit à te: & ab hominibus eijcient te, &c. fol. 313. fol. 481.

Fœnum vt bos comedit: igitur poſt finem dierũ ego Nabuchodonoſor oculos meos ad cœlum leuaui, fol. 466.

Cap. 7. *Quatuor beſtiæ grandes aſcendebant de mari diuerſæ inter ſe. Prima quaſi leæna, & alas habet Aquilæ: & ecce beſtia alia, &c. fol. 341.*

Cap. 8. *Magnificatus eſt vſque ad fortitudinem cœlis, & deiecit de fortitudine, & de ſtellis: et conculcauit eas, fol. 114. col. 2.*

Cap. 12. *Et docti in populo docebunt plurimos, & ruent in gladio: & in flamma, fol. 222. colum. 2.*

Cap. 13. *Videbant Suſſanam quotidie ingredientem, & ambulantem, et exarſerunt in concupiſcentia eius, et euerterunt ſenſum, &c. fol. 48. col. 1.*

Ex Baruch.

CAp. 6. *Videbitis in Babylone Deos aureos, & argenteos in humeris portari: oſtentantes metum gentibus: videte ergò ne vos ſimiles efficiamini factis alienis, & metuatis: & metus vos capiat in ipſis : Viſa autem turba de retro, & ab ante adorantes dicite, &c. fol. 204. col. 1.*

Ex Oſea.

CAp. 1. *Et erit in loco vbi dicitur eis, nõ populus meus vos: dicitur eis, filij Dei viuẽtis, & congregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter apponent ſibimet caput vnum, fol. 276. col. 1.*

Voca nomẽ eius Iezrael: quoniam adhuc modicum: & viſitabo ſanguinem Iezrael ſuper domum Iehu, fol. 354. col. 1. fol. 337. fol. 339. fol. 354.

Quoniam adhuc modicum, et viſitabo ſanguinem Iezrael ſuper domum Iehu, fol. 354.

Ab vtero ſupplantauit fratrẽ, fol. 383. col. 2.

Et erit in loco vbi dicetur eis: nõ populus meus vos: dicetur eis, Filij Dei viuentis. Et congregabuntur filij Iuda, & filij Iſrael pariter, & ponent ſibimet caput vnum, et aſcendent de terra, quia magnus dies Iezrael. fol. 276.

Cap. 2. *Vadam poſt amatores meos, quidant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, et linum meum, oleum meum, et potum meum, fol. 190 col. 2.*

Dabo eis vallem Achor ad aperiendam ſpem, fol. 200. col. 1.

Et ſequetur amatores ſuos, et non apprehendet eos, et quæret eos, et non inueniet: et dicet, &c. fol. 399. col. 2.

Ibidem. Et erit in die illa ait Dominus: vocabit me vir meus, et non vocauit me vltra Baalim, &c. 399. col. 2.

Deſponſabo te mihi in ſempiternum, fol. 399. col. 2.

Et hæc neſciuit: quia ego dedi ei frumentum, et vinum, et oleum, et argentum multiplicaui ei, et aurum quæ fecerunt Baal, &c. fol. 531.

Cap. 3. *Gloriam eorum in ignominiam commutabo, peccata populi mei commedẽt, & ad iniquitatem eorum ſubleuabunt animas eorum, & erit ſicut populus ſic ſacerdos, fol. 497.*

Cap. 4. *Paſcet eos Dominus ſicut agnum in latitudinem, fol. 273. col. 1.*

Separatum eſt conuiuium eorum fornicatione fornicati ſunt; dilexerunt afferre ignominiam protectores eius fol. 326.

Neque inraueritis, viuit Dominus, fol. 140.

Cap. 5. *Facti ſunt Principes Iuda: quaſi aſſumentes terminum, ſuper ipſos effundam, quaſi aquam iram meam. Calumniam patiens Ephraim, fractus iudicio, &c. fol. 602.*

Cap. 6. *Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet nobis, quaſi imber temporaneus, & ſerotinus terræ, fol. 18. col. 1.*

Ipſe capit, & ſanabit nos: percutiet, & curabit nos, fol. 297.

Cap 7. *Expandam ſuper eos rete meum: quaſi volucres cœli detraham eos: cedam eos quaſi auditionem cœtus eorum, fol. 9. col. 2.*

Factus eſt Ephraim, ſicut columba ſe ducta, &c. fol 522.

Et fur ingreſſus eſt ſpolians, latrunculus foris, fol. 29. col. 2.

In malitia ſua lætificauerunt regem, & in mendacijs ſuis Principes, folio. 73. colum. 2.

Cap. 8. *Ipſi regnauerunt, & non ex me, Principes extiterunt: & non cognoui argentum ſuum, & aurum ſuum fuerunt ſibi idola, fol. 191. col. 1.*

Cap. 10. *Ephraim vitula docta diligere triturare fol. 117. col. 2.*

Seminate vobis ad iuſtitiam, vendimiate ad fructum vitæ: illuminate vobis lumen cognitionis, fol. 198. col. 1.

Seminate vobis in iuſtitia, metite in ore miſericordiæ innouate vobis nouale, fol. 388. col. 2.

Cap. 11. Ego quaſi nutritus Ephraim, portabam eos, fol. 320. fol. 593.

Cap. 12. Ephraim paſcit ventum, & ſequitur æſtum; tota die mendacium, & vaſtitatem multiplicat: & fœdus cum Aſſyrijs iniit: & oleum in Ægyptum ferebat, fol. 170. col. 2.

Cap. 13. Ego ero eis quaſi Leæna: ſicut pandus in via Aſſyriorum occurram eis quaſi vrſa raptis catulis: &c. fol. 7. col. 2.

Adducit vrentem ventum Dominus de deſerto: fol. 495.

Adducet Dominus ventum vrentem de deſerto aſcendentem, & ſiccabit venas eius, fol. 394. col. 1.

Cap. 14. Tollite vobiſcum verba, & conuertimini ad Dominum, &c. fol. 508.

Ex Ioel.

Cap. 2. Antefaciem eius ignis vorans: & poſt eum exurens flamma: quaſi ortus voluptatis terra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti, neque eſt, qui effugiat eum, fol. 15. col. 2.

Ex Amos.

Cap. 2. Et mittam ignem in Moab, & deuorabit ædes Carioth. & morietur in Sonitu Moab, fol. 10. col. 1.

Stridebo ſuper vos ſicut plauſtrum onuſtum fœno: fol. 396.

Nunquid cadet Auis in laqueum terræ abſq; aucupe? fol. 411.

Cap. 6. Væ qui opulenti eſtis in Sion: & confiditis in nomine Samariæ: optimates capita populorum ingredientes pompaticè domum Iſrael, fol. 41. col. 2.

Væ qui dormitis in lectis eburneis: & laſciuitis in ſtratis veſtris: qui comeditis agnum de grege, &c. fol. 244.

Qui ſeparati eſtis in diem malum: & appropinquatis ſolio iniquitatis, fol. 351.

Cap. 7. Ecce vir ſtabat ſuper murum adamantinum, fol. 100. col. 2.

Ex Iona.

Cap. 3. Operiãtur ſaccis homines, & iumenta, & clament ad Dominum in fortitudine, fol. 157. col. 2.

Et clamauit, & dixit: adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubuertetur, & crediderunt viri Niniuitæ, & prædicauerũt ieiunium, &c. fol. 262.

Ex Michæa.

Cap. 1. Verbum Domini, quod factum eſt ad Michæam Moraſthitem, fol. 239.

Habacuc.

Cap. 1. Ipſe ſuper omnem munitionem ridebit, & comportabit aggerem, & capiet fol. 574.

Cap. 2. Et ipſe de regibus triumphabit: tyranni ridiculi eius, fol. 254.

Si moram fecerit, expecta eum: quia veniens veniet, & non tardabit, fol. 40.

Cap. 3. Cuſtodiui, & expauit venter meus, à voce orationis labiorum meorum, fol. 369. colum. 1.

Splendor eius, vt lux erit, cornua in manibus eius; ante faciem eius ibit mors, fol. 298.

Ficus enim non florebit: & non erit germen in vineis: mentietur opus oliuæ, &c. fol. 105.

Cuſtodiui, & expauit venter meus à voce orationis, &c. fol. 197.

Ex Zacharia.

Cap. 1. Vidi per noctem, & ecce vir aſcendens ſuper equum ruſum, & ipſe ſtabat inter myrteta, fol. 546.

Cap. 2. Poſt glorias miſit me ad gentes, fol. 28. col. 1.

Cap. 3. Ecce lapis quem dedi coram Ieſu, ſuper lapidem vnum ſeptem oculi ſunt: fol. 72 col. 1. fol. 119. col. 2.

Cap. 5. Ecce volumen volans fol. 143.

Cap. 6. Ecce quatuor quadrigæ egredientes de medio duorum montium, & montes ærei: in quadriga prima equi ruſi, & in quadriga quarta equi varij, & fortes, fol. 114. col. 1.

Cap. 7. Et factum eſt, ſicut locutus eſt, & non audierunt: ſic clamabant, & non exaudiam, &c. fol. 456.

Cap. 9. Et Dominus Deus ſuper eos videbitur, & exibit vt fulgur iaculum eius, & Dominus Deus in tuba canet: & vadet in turbine auſtri: Dominus exercituum proteget eos, fol. 21. col. 1.

Exulta ſatis filia Sion, iubila filia Hieruſalẽ: ecce rex tuus venit tibi iuſtus, & ſaluator ipſe pauper, & aſcendens ſuper aſinum, fol. 172. col. 2.

Quid bonum eius, et quid pulchrum eius, niſi frumentum electorum? fol. 232.

Cap. 11. Vlula abies, quia cecidit cedrus, fol. 358.

Cap. 12. Et plangent terra familiæ: & familiæ ſeorſum:

ſeorſum: familiæ domus Dauid ſeorſum, & mulieres eorum ſeorſum, fol. 128. col. 2.
Effundam ſuper domum Dauid: & ſuper habitatores Hieruſalem ſpiritum gratiæ, & precum. fol. 451.
Cap. 13. *Quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum, fol. 278.*
Framea ſuſcitare ſupra paſtorem meum, & ſuper virum cohærentem mihi, &c. fol. 298.

Ex Malachia.

CAp. 1. *Ab ortu ſolis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur: & offertur nomini oblatio munda, &c. fol. 211. col 1.*
Cap. 2. *Maledicam benedictionibus veſtris, fol. 337.*
Cap. 4. *Sit cibus in domo mea, & probare me ſuper hoc dicit Dominus, ſi non apperire vobis cataractas cœli, & effundere vobis benedictionem vſque ad abundantiam, fol. 36. col. 2.*
Et calcabitis impios cum fuerit cinis ſub planta pedum veſtrorum, in die qua ego facio dicit Dominus exercituum: fol. 116. col. 1.
Orietur vobis timentibus nomen meum Sol iuſtitiæ, &c. fol. 462.

1. Machabæorum.

CAp. 2. *Omnes, qui fugiebant à malis, additi ſunt ad eos, & facti ſunt illis ad firmamentum. fol. 281.*
Omnis qui habet zelum legis, ſtatuens teſtamentum exeat poſt me, & fuget ipſe, & filij eius in montes. fol. 281.
A verbis viri peccatoris ne timueritis: quia gloria eius ſtercus, & vermis eſt: hodie extollitur, & cras non inuenietur, quia conuerſus eſt in terram ſuam, & cogitatio eius perijt, fol. 186.
Cap. 12. *Nos cum nullo horum indigeremus, habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris. Maluimus mitere ad vos renouare fraternitatem, & amicitiam, fol. 534.*

Ex 2. Machab.

CAp. 6. *Cùm Liberi ſacra celebrentur, cogebantur hædera coronati Libero circuire, fol. 321.*
Cap. 7. *Dominus Deus aſpiciat veritatem, & conſolabitur in nobis, quemadmodum in proteſtatione cantici, &c. fol. 343.*
Peto te nate, vt aſpicias ad cœlum, & terram, & ad omnia, quæ in eis ſunt, & intelligas: quia ex nihilo fecit illa Deus, & hominum genus: ita fiet, vt nõ timeas carnificem iſtum, ſed dignus fratribus tuis effectus, particeps ſuſcipe mortem, &c. fol. 238.
Poſt hunc tertius cliditur, & linguam poſtulatus citò protulit, & manus conſtanter extendit, & cum fiducia, ait: è cœlo iſta poſſideo, ſed propter Dei leges nunc hæc ipſa deſpicio: quoniã ab ipſo me ea ſuſcepturũ ſpero. fo 291.
Cap. 8. *Iratus itaque Rex, iuſſit ſartagines, & ollas æneas succendi. Quibus ſtatim succenſis, iuſſit & ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam: fol. 243.*

Ex nouo Teſtamento.

Matthæus.

CAp. 1. *Ioſeph autem vir eius, cum eſſet iuſtus, & nolet eam traducere, voluit occulte dimittere eam: fol. 416.*
Cap. 2. *Herodes occidit multos pueros, qui erant Bethleem, fol. 470.*
Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam, qui poſt me venturus eſt fortior me eſt, fol. 61. col. 2.
Vidimus ſtellam eius in oriente, & venimus, &c. fol. 78. col. 1. fol. 126. fol. 341.
Surge accipe puerum, & matrem eius, & fuge: fol 281. fol 262 fol. 418. fol. 603.
Inuenerunt puerum cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum: & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera, fol. 183. col. 2.
Et tu Bethleem terra Iuda, nequaquam minima es, ex te enim, &c. fol. 549.
Ne redirent ad Herodem, fol 399. col. 1.
Cap. 3. *Qui autem poſt me venturus eſt fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamenta portare, fol. 63. col. 1. 61.*
Facite ergò fructus dignos pœnitentiæ, fo. 551.
Cap. 4. *Hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me, &c. fol. 591. fol. 592.*
Ductus eſt in deſertum à ſpiritu, fol. 603.
Tunc reliquit eum Diabolus: & ecce Angeli miniſtrabãt ei, cum autem audiſſet Ieſus, quod Ioannes traditus eſſet. fol. 50. col. 1.
Oſtendit ei omnia regna mundi: & gloriam eorum. fol. 168. col. 1.
Vidit duos fratres Simonẽ, qui vocabatur Petrus, & Andream fratrem eius mittentes rete in mare, fol. 200. col. 1.
Dominum Deum tuum adorabis, illi ſoli ſeruies: fol. 468.
Cap. 5. *Si ergò offers munus tuum ad altare: & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te: relinque ibi munus tuũ, &c. fol. 208. col. 1. fol. 409.*
Eſtote perfecti ſicut Pater veſter cœleſtis perfectus eſt, fol. 251.

Beati Pauperes ſpiritu.

Cap. 6. *Non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in Synagogis: & in angulis platearum ſtantes orare, vt videantur, fol. 14. col. 2.*

Neſciat ſiniſtra tua, quod faciat dextera tua, fol. 23. col. 1.

Ne ſoliciti ſitis animæ veſtræ, quid manducetis, neque corpori veſtro, quid induamini, fol. 88. col. 1.

Niſi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus, fol. 316.

Cùm ergò facis eleemoſynam noli tuba canere ante te ſicut hypocritæ faciunt in Synagogis, fol. 124. col. 1.

Quærite primùm regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis, fol. 185. col. 1. fol. 322.

Ne videaris hominibus ieiunans, ſed patri tuo, qui eſt in abſcondito, fol. 208. col. 1.

Quare Magiſter veſter cũ publicanis, & peccatoribus manducat, fol. 225. col. 1.

Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, fol. 253.

Adueniat regnum tuum, fol. 508.

Cap. 7. *Tunc confitebor illis, quia nunquam noui vos, fol. 245.*

Ne mittas margaritas ante porcos, fol 334.

Cap. 8. *Dic tãtum verbo, & ſanabitur puer meus fol. 28. col. 1.*

Puer meus iacet in domo, &c. fol. 534.

Sæui nimis ita vt nemò poſſet tranſire per viam illam, fol. 130.

Ego veniam, & curabo eum, fol. 513.

Domine ſalua nos, perimus, fol. 306.

Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, fol. 340.

Dico autẽ vobis, quod multi ab Oriente, multi ab Occidẽte venient, &c. fol. 433 fol. 488 fol. 570. fol. 576.

Cap. 9. *Acceſsit retrò, & tetigit fimbriam veſtimenti eius: dicebat enim intra ſe: ſi tetigero tantum veſtimentum eius, ſalua ero, fol. 180. col. 2. fol. 490.*

Cùm tranſiret indè Ieſus vidit hominem ſedẽtem in telonio, &c. fol. 188. col. 2.

Cap. 10. *Mitto vos ſicut oues in medio luporum, fol. 35. col. 1. fol. 459.*

Nolite poſsidere aurum, neque argentum, neque pecuniã in zonis veſtris, non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, fol. 190. col. 1. fol. 407.

Dabitur enim vobis in illa hora, quid loquamini: Non enim vos eſtis, qui loquimini: ſed ſpiritus, &c. fol. 437.

Cap. 11. *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis, fol. 26. col. 1.*

Amen dico vobis non ſurrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptiſta, fol. 209. col. 1.

Quid exiſtis in deſertum videre, arundinem vento agitatum? fol. 522.

Nec patrem, quis nouit, niſi filius, & cui voluerit filius reuelare: fol. 369. col 2.

Cap. 12. *Abijt Ieſus per ſata Sabbato: diſcipuli autem eius eſurientes cæperunt vellere ſpicas, & manducare, Phariſæi autem videntes dixerunt, &c fol. 331.*

Erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus, fol. 361. col. 1.

Cap. 13. *Simile eſt regnum cœlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, fol. 75. col. 2. & 76. col. 2.*

Cadit in terram bonam, & dat fructum: fol. 94. col. 2.

Simile eſt regnum cœlorum fermẽto, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſatis tribus, donec fermentatum eſt totum, fol. 110. col. 1.

Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito in agro, fol. 376 col. 2.

Cap. 14. *Et allatum eſt caput eius in diſco, & datum eſt puellæ fol. 406.*

Audiuit Herodes Tetrarcha famam Ieſu, & ait pueris ſuis, hic eſt Ioannes, &c. fol. 484.

Domine ſi tu es iube me venire ad te, fol. 199. col 1.

Volo vt des mihi in diſco caput Ioannis, fol. 209. col. 2. & 210. col. 1. fol. 334. fol 597. fol. 353.

Propter iuramentum tamen, & eos qui recumbebant, fol. 330. fol. 339.

Accedentes diſcipuli tulerunt corpus, & ſepelierunt illud, & venientes nuntiauerunt Ieſu. Quod cũ audiſſet Ieſus ſeceſsit, fo. 338. fol. 50.

Cap. 15. *Etiam Domine, nam & catelli comedũt de micis, quæ cadũt de menſa dominorum ſuorum, fol. 253.*

Videns ventum validum timuit, & cæpit mergi, &c. fol. 527.

Cap. 16. *Tibi dabo claues regni cœlorum, fol. 93 col. 1. fol. 266.*

Tibi dabo claues regni cœlorum, fol. 266. col. 2.

Abſit à te Domine, non erit tibi hoc, fol. 245. fol. 427.

Beatus es Simon Bariona, quia caro, & ſanguis non reuelabit tibi: ſed Pater, &c. fol. 420. fol. 424.

Quem dicunt homines eſſe filium hominis, fol. 600.

Cap. 17. *Et reſplenduit facies eius ſicut Sol, fol. 176. col. 2. fol. 608.*

Duxit illos in montem excelſum, fol. 411.

Et audientes diſcipuli ceciderunt in facies ſuas ſuper terram, & timuerunt valde, fol. 303.

Ecce apparuerunt illis Moyſes, & Elias cum eis loquentes, fol. 306.

Ecce nubes lucida obumbrauit eos, &c. fol. 521.

Faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum Moyſi vnum; Eliæ vnum, fol. 356. col. 2. fol. 566.

Bonum eſt nos hic eſſe, fol. 376. col. 2.

Ecce vox de nube dicens. Hic eſt filius meus dilectus in quo, &c. fol. 385. col. 2.

Cap. 18. *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi, miſertus autem Dominus ſerui illius dimiſit eum: & debitum dimiſit ei, fol. 197. col. 2.*

Væ mundo à ſcandalis, fol. 273. col. 2. fol. 414.

Aduocans Ieſus paruulum, &c. fol. 470.

Quis putas maior eſt in regno cœlorum? fol. 418.

Si autem peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum, inter te, & ipſum ſolum, fol. 357 col. 2.

Cap. 19. *Et ſunt Eunuchi, qui ſe caſtrauerũt propter regnum cœlorum, fol. 93. col. 1.*

Si ita eſt cauſa hominis cum vxore, non expedit nubere, fol. 170. col. 1.

Sinite paruulos: nolite prohibere, &c. fol. 470.

Cap. 20. *Non eſt meum dare vobis, fol. 104. col. 2. fol. 362.*

Ecce aſcendimus Hieroſolymam, & filius hominis tradetur, &c. fol. 445.

Cap. 21. *Vadit, & aſſumit alios ſeptem ſpiritus ſecum nequiores, fol. 182. col. 1.*

Turba autem increpabat eos, vt tacerent. 201. col. 2.

Hic eſt hæres: venite occidamus eum: et habebimus hæreditatem eius, fol. 391. col. 1.

Cap. 22. *Mitte eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus, et ſtridor dentium, fol. 42. col. 2.*

In reſurrectione, neque nubent, neque nubentur: ſed erunt ſicut Angeli Dei in cælo, fol. 61. col. 1.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, fol. 388. col. 2.

Cap. 23. *Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt, fol. 24. col. 1.*

Cap. 24. *Audituri eſtis prælia, et opiniones præliorum, videte, &c. fol. 426.*

Vbi corpus fuerit congregabuntur, et Aquilæ, fol. 595.

Cap. 25. *Dormitauerunt omnes, & dormierunt, fol. 493.*

Sol obſcurabitur, luna non dabit lumen ſuum, fol 3. col. 2.

Ne forte non ſufficiat nobis, & vobis: ite potius ad vendentes, fol. 13. col. 1.

Veniens Dominus ſeparabit eos ab inuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis, fol. 29. colum. 1.

At ille reſpondens ait. Amen dico vobis: neſcio vos, fol. 31. col. 2.

Quod feciſtis vni ex iſtis minimis fratribus meis, mihi feciſtis, fol. 200. col. 2. & 213. col. 1.

Domine, Domine aperi nobis, fol. 203 col. 2.

Accepit Ieſus panem, benedixit, ac fregit, fol. 216. col. 2.

Eſuriui, et dediſtis mihi manducare, fol. 290.

Tunc dicit Rex his, qui ad dextris eius erant: venite benedicti Patris mei: eſuriui enim, fol. 332.

Cap 26. *Non bibam de hoc gemine vitis donec bibam illum nobum vobiſcum in regno Patris mei, fol. 44. col. 2. 235.*

Conuerte gladium tuum in locum ſuum, omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt fol. 85. col. 1.

Sinite illam fol. 111. col. 1.

Et egreſſus foras fleuit amare, fol. 174. colum. 1.

Dico autem vobis non bibã à modo de hoc gemine vitis vſque in diem illud cum illum bibam vobiſcum nouum, fol. 235.

Cap. 27. *Non licet eos mitere in corbonam, fol. 181. col. 2.*

Habetis cuſtodiam: ite cuſtodite, fol. 182. col. 2.

Videns autem Pilatus, quia nihil proficeret ſed magis tumultus fieret, accepta aqua lauit manus coram populo, fol. 227. col. 1.

Prætereuntes blaſphemabant eum, mouentes capita ſua. A ſexta autem hora tenebræ factæ ſunt ſuper vniuerſam terram fol. 288.

Abiens laqueo ſe ſuſpendit, fol. 298. fol. 329. fol. 337.

Venit quidam homo diues ab Arimathia, &c. fol. 439.

Cap. 28. *Euntes ergò docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine patris, &c. fol 581.*

Marcus.

CAp. 5. *Quòd tibi nomen? Reſpondit legio, fol. 16. col. 1.*

Sæpe compedibus, & catenis vinctus, fol. 130. col. 1.

Cap. 6. *Quidquid petieris dabo tibi licet dimidiũ regni mei fol. 46. col. 1. fol. 339.*

Volo vt protinus des mihi in diſco caput Ioannis: ibidem, col. 2. fol 47. col. 1.

Et conſtrictatus, eſt rex propter iuſiurandum: fol. 110 col. 1.

Quem ego de collaui Ioannem, hic à mortuis ſurrexit, fol. 484.

Cap. 8. *Video homines velut arbores ambulantes: iterum poſuit manus, &c. fol. 23. col. 1.*

Et manducauerunt, & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt, quod ſuperauerat de fracmentis ſeptem ſportas, fol. 211. col. 2.

Cap.9. *Faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum: Non enim ſciebat, quid diceret, fol.529.*

Cap.10. *Neſcitis quid petatis, poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptiſmo, quo ego baptizor baptizari, fol.107. col.2.*

Cap.11. *Iam non amplius in æternum ex te fructum quiſquam manducet, fol.167. col.2.*

Lucas.

Cap. 1. *Quis putas puer iſte erit? Etenim manus Domini erat cum illo, fol.56.col.1. fol.65.col.1. fol.66.col.2.*

Multi in natiuitate eius gaudebunt, fol.406. fol.469.

Cùm primum audita eſt vox tua in auribus meis, exultauit infans, &c. fol.515.

Sicut tradiderunt nobis, qui ab initio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis, fol.386. col.1.

Miſſus eſt Angelus Gabriel à Deo, &c. fol. 392.col.2.

Cogitabat, qualis eſſet iſta ſalutatio, fol.212. col.1.

Cap.2. *Paſtores erant in regione eadem vigilantes, & cuſtodientes vigilias noctis ſuper gregẽ ſuum, &c. fol.126.col.1.*

Reſponſum acceperat ab Spiritu Sancto nõ viſurum ſe mortem, niſi prius videret Chriſtum Domini, fol.455.

Virtus altiſſimi obumbrabit tibi, &c. fol. 604.

Nunc dimitis ſeruum tuum, &c. fol.532.

Conſeruabat omnia verba hæc cõferens in corde ſuo, fol.384.col.1.

Cap.3. *Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream ſuam, & congregabit triticum in horreum ſuum: fol.54.col.1.*

Factum eſt autem cum baptizaretur omnis populus, & Ieſu baptizato, &c. fol.482.

Cap.4. *Si filius Dei es, mitte te deorſum: ſcriptum eſt enim, &c.*

Quid nobis, & tibi Ieſus Nazarene? veniſti ante tempus perdere nos, fol.597.

Multa audiuimus facta in Capharnaum fac; & hic in patria, fol.567.

Et conſumata omni tentatione Diabolus receſſit ab illo vſquè ad tempus, fol.393.col.2. fol.257.

Duxerunt illum vſque ad ſupercilium montis, ſuperquem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum. Ipſe autem tranſiens per medium illorum ibat, fol.260.

Cap.6. *Væ vobis diuitibus: quia habetis conſolationem veſtram, fol.244.*

Cap.7. *Pront vultis, vt faciant vobis homines, facite, & vos illis ſimiliter, fol.122.col.2.*

Diligit enim gentem noſtram, & Synagogam ipſe ædificauit nobis, fol. 174. colum.2. fol. 329.

Ecce mulier, quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit, quod Ieſus accubuit, &c. fol.548.

Quia dilexit multum, fol.382.col.1.

Stans retrò ſecus pedes eius, fol.359.col.2.

Cap.8. *Veniſti ante tempus torquere nos, fol.90. col.2.*

Quòd tibi nomen eſt? at ille dixit legio, quia intrauerant Dæmonia multa in eum, fol.129. col.2.

Cap.9. *Dicebant exceſſum eius, quem completurus, &c. fol.609.*

In verbo autem tuo laxabo rete, & cum hoc feciſſent, concluſerunt, &c. fol.412.

Et facta eſt, dum oraret ſpecies vultus eius altera, fol.162.

Cap. 10. *Gaudete autem; quòd nomina veſtra ſcripta ſunt in libro vitæ, fol.250.*

Et facto Sabbatho cæpit in Synagoga docere, & multi audientes mirabantur in doctrina eius dicentes, vndè hic hæc omnia, &c. fol. 193.col.2. & fol.221.col.2.

Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo, fol. 211.col.2.

Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium, quæ ſtetit, & ait, Domine non eſt tibi cura, quòd ſoror, &c. fol.472.

Maria ſedens ſecus pedes Domini audiebat verbum illius, fol.384.col.1.

Martha, Martha ſolicita es, & turbaris circa plurima. Porrò vnum eſt neceſſarium, Maria optimam partem elegit, fol.391.col.2.

Cap 11. *Quis veſtrum habet amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi. Amice commoda mihi tres panes: quoniam amicus meus venit, &c. fol.455.*

Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum in pace ſunt omnia, fol.467. fol.595.

Cap. 12. *Nolite timore puſillus Grex, quoniam complacuit Patri veſtro dare vobis regnum, fol.35.col.2. fol.37.col.2. 38.col.2.*

Multis paſſeribus pluris eſtis vos, fol.464.

Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris, fol.122.col.2.

Faciet illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis, fol.234. fol.496.

Deſtruam horrea mea, & maiora faciam, & illuc congregabo omnia, quæ nata ſunt mihi, et bona mea: & dicam animæ meæ: Anima habes multa bona poſita in annos plurimos requieſce, comede, bibe, epulare, fol. 187.col.1. & fol. 224.col.1.

Amen, Amen dico vobis, quia præcinget ſe, & facit illos diſcumbere, & tranſiens miniſtrabit illis, fol.226.col.1.

Reges gentium dominantur eorum, qui poteſ-

tatem

tatem habent, beneſiei vocantur, fol. 601.
Cap. 14. Vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſauros in cœlo, & veni ſequere me, fol. 192. col. 1.
Cap. 15. Pater peccaui in cœlum, & coram te, fol. 200. col. 1. fol. 511.
Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus, fol. 63. col. 1. fol. 525.
Citò proferte ſtolam primam, & induite illũ, fol. 161. col. 1.
Ibo ad patrem meum dicam illi: Pater peccaui in cœlum, & coram te, & iam non ſum dignus vocari filius tuus, fac me ſicut vnum de mercenarijs tuis, fol. 197. col. 1. fol. 277.
Erat filius eius ſenior in agro, & cum veniret, & appropinquaret domui audiuit ſimphoniam &c. fol. 215. col. 2.
Epulari autẽ, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit, fol. 452.
Surgam, et ibo ad patrem meum, fol. 368. col. 1.
Cùm autem adhuc longe eſſet, vidit illum Pater ipſius, fol. 368. col. 2.
Cùm autem eſſet longe, vidit illum Pater ſuus, & miſericordia motus eſt, et accurrit, fol. 371. col. 1.
Fili tu ſemper mecum es; omnia mea tua ſunt, fol. 382. col. 2.
Cap. 16. Mendicare erubeſco, fol. 8. col. 2. & fol. 12. col. 1.
Eleuans oculos ſuos vidit Abraham, & Lazarum in ſinu eius eius. fol. 22. col. 1. fol. 328.
Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui, ibidem:
Mitte Lazarum in domum Patris mei, ibidem.
Saturari demicis, quæ cadebant de menſa diuitis, et nemo illi dabat, fol. 98. col. 2.
Rogo te Pater Abraham, vt mittas Lazarum in domum Patris mei, & c. fol. 104. col. 1. & fol. 189. col. 1.
Homo quidam erat diues, & habebat villicũ, & hic diffamatus eſt apud eum, & c. fol. 365 col. 2.
Memento fili quod recepiſti bona in vita tua, & Lazarus ſimiliter mala, fol. 398. colum. 2.
Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus: ego hic fame per eo, fol. 399. col. 2.
Cap. 17. Non eſt inuentus, qui rediret, et daret gloriam Deo; niſi hic alienigena, fol. 82. colum. 2.
Cap. 18. Non ſum, ſicut cæteri homines raptores, fol. 341. fol. 432.
Ieſu fili Dauid miſerere mei, fol. 374. col. 1.
Cap. 19. Dixit ad eum Zacheæ feſtinans deſcende, & c. fol. 590.
Cap. 21. In patientia veſtra poſsidebitis animas veſtras, fol. 94. col. 1.
Conuerſus Dominus reſpexit Petrum, et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat: & c. fol. 270. col. 2.
Venient dies in quibus nõ relinquetur lapis ſupra lapidem, & c. fol. 552.
Cap. 22. Videte ficulneam, et omnes arbores cum producunt ex ſe fructum, ſcitis, quia prope eſt æſtas: ita et vos, & c. fol. 23. col. 2.
Comprehendentes autem eum duxerunt ad domum Principis Sacerdotum, fol. 73. colum. 2.
Quando miſi vos, ſine ſacculo, & pera, et calceamentis nunquid aliquid defuit vobis: at illi dixerunt nihil, fol. 190. col. 1.
Ipſe oſtendet vobis cœnaculum magnum ſtratum, & ibi parate, fol. 268. col. 1.
Ego rogaui pro te ne deficiat fides tua: ſed tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos fol. 404.
Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum: & recordatus eſt Petrus, fol. 590.
Et poſt puſillum alius videns eum dixit, & tu de illis es? Petrus vero ait: ò homo non ſum: fol. 364. col. 2.
Cap. 23. Hodie mecum eris in Paradyſo, fol. 93. col. 1. & fol. 182. col. 1.
Filiæ Hieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros, fol. 112. col. 1.
Obſcuratus eſt Sol, fol. 288.
Memento mei, dum fueris, & c. fol. 489.
Hodie mecum eris im Paradiſo, fol. 360. col. 2.
Pater in manus tuas commendo ſpiritum meũ fol. 369. col. 2.
Cap. 24. Et factum eſt, dum recumberet cum eis accepit panem, & benedixit: ac fregit: & porrigebat illis, et aperti ſunt oculi eorum, et cognouerunt eum, fol. 226. col. 1.

Ex Ioanne.

Cap. 1. In principio erat verbum; & verbũ erat apud Deum fol. 509.
Altera die vidit Ioannes Ieſum venientem ad ſe, & ait: ecce agnus Dei, fol. 163. col. 2.
In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, et mundus eum non cognouit: ibidem:
In propria venit, et ſui eum non receperunt, quotquot autem receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, fol. 404 fol. 521.
Sui eum non receperunt, fol. 477.
Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem, & c. fol. 504.

Vnigenitus, qui eſt in ſinu Patris, fol. 368. col. 2.
Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre, fol. 369. col. 1.
Vnigenitus filius, qui eſt in ſinu Patris ipſe enarrauit, fol. 370. col. 1.
Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, fol. 383. col. 1.
Videbitis cœlum apertum, & Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſupra filium hominis, fol. 400. col. 2.
Cap 2. *Hoc fecit initium ſignorum Ieſus, &c. fol. 569.*
Soluite templum hoc, & in tribus diebus ſuſcitabo illud, fol. 361. col. 1.
Cap. 3. *Conuertatur vir à via ſua mala, & ab iniquitate, quæ eſt in manibus eorum: Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, vt reuertat à furore iræ ſuæ, & non peribimus, fol. 199. col. 1.*
Cap. 4. *Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in æternum, ſed aqua quam ego dabo fiet ei fons. fol. 253.*
Cap. 5. *Si ego teſtimonium perhibeo de me: teſtimonium meum non eſt verum, fol. 124. colum. 1.*
Quicumquè bonus Paſtor libenter debet pro ouium ſalute animam ſuam ponere, fol. 269. col. 1.
Cap. 6. *Illi ergò homines cum vidiſſent, quod Ieſus fecerat ſignum: dicebant quia hic eſt verè Propheta, qui venturus eſt in mundum, fol. 274. col. 1.*
Accepit panes, & cum gratias egiſſet, diſtribuit: &c. fol. 207. col. 2.
Domine ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes, fol. 384. col. 2.
Hæc loquutus eſt Ieſus, & ſubleuatis oculis in cœlum dixit. Pater venit hora, clarifica filium tuum. fol. 400. col. 1.
Colligite, quæ ſuperauerunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergò. & impleuerunt duocim cophinos. fol. 447. fol. 461.
Cap. 7. *Vnum opus feci, & omnes miramini, fol. 194. col. 2.*
Nonne ego duodecim vos elegi, & vnus ex vobis Diabolus eſt, fol. 598.
Cap. 8. *Nunc cognouimus, quia Dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ, & tudicis: ſiquis ſermonem meum ſeruauerit, non guſtabit mortem: fol. 327.*
Cap. 9. *Si cæci eſſetis non haberetis peccatum: fol. 184. col. 2.*
Cap. 11. *Ieſus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente: ſed vt filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in vnum, fol. 34. col. 1.*
Et ſtatim prodyt, qui fuerat mortuus ligatus pedes, & manus: fol. 52. col. 1.
Domine iam fœtet, quatriduanus eſt, fol. 336.
Cap. 12. *Hæc dixit Iſaias quando vidit gloriam eius, & locutus eſt de eo, fol. 71. col. 2.*
Cùm exaltatus fuero à terra, omnia trahan ad me ipſum: fol. 217. col. 1. fol. 365.
Ambulate dum lucem habetis: vt non vos tenebræ comprehendant: fol. 504.
Venit vox de cœlo, & clarificaui, & iterum clarificabo: turba ergò, &c. fol. 386. colum. 1.
Cap 13. *Qui credit in me, opera quæ ego facio, ipſe faciet, & maiora, &c. fol. 442*
Cap. 15. *Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, & omnem, qui fert fructum: purgabit eum: fol. 401.*
Ego ſum vitis, fol. 459.
Cap. 16. *Venit hora, vt diſpergamini vnuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis, fol. 463.*
Cap. 17. *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum, fol. 388. col. 2.*
Clarifica me tu Pater, fol. 395. col. 1.
Cap. 18 *Ego ſum: ego ſum: ſi me quæritis ſinite hos abire, fol. 53. col. 1.*
Quid eſt veritas, & cum hoc dixiſſet iterum exiuit ad Iudæos, fol. 73. col. 2.
Cap. 19. *Et continuò exiuit ſanguis, & aqua fol. 427.*
Rogauit Pilatũ Ioſeph ab Arimathia, eo quod eſſet diſcipulus Ieſu: occultus quidem, &c. fol. 507.
Poſteà ſciens Ieſus: quia iam omnia conſumata ſunt, vt conſumaretur ſcriptura dixit: ſitio, fol. 100. col. 1.
Cap. 20. *Mulier quid ploras? fol. 77. col. 1. & 2. fol. 536.*
Dicito mihi vbi poſuiſti eum, fol. 343.
Dicit ei Ieſus, Maria, conuerſa illa, dicit ei: Rabboni, fol. 536.
Cap. 21. *Dominus eſt; Petrus vt audiuit, quia Dominus eſt: fol. 102. col. 2.*
Paſce oues meas, amen, amen dico tibi: cum eſſes iunior cingebas te, & ambulabas, &c fol. 268. col. 1.
Tu ſcis Domine, quia amo te, fol. 264.
Diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, fol. 409.
Alius cinget te, & ducet, quo tu non vis, fol. 476. 568.
Qui recubuit in cœna ſuper pectus eius, fol. 359. col. 2.
Simõ Petrus cum audiſſet, quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit te, & miſit ſe in mare: fol. 383. col. 2.

Ex actis Apoſtolorum.

Cap. 1. *Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis, ſic veniet,*

veniet, fol. 604.
Quoniam quidem multi conati ſunt ordinare narrationem, &c. fol. 345.
Videntibus illis eleuatus eſt, fol. 494.
Et ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius, fol. 324.
Cap. 2. *Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tanquam ignis, fol. 422. fol. 389.*
Et appoſitæ ſunt in die illa animæ circiter tria millia, fol. 562.
Cap. 3. *Argentum, & aurum non eſt mihi, fol. 92. col. 1. & 2.*
Cap. 4. *Multitudinis autem credentium erat cor vnum, & anima vna, nequiſquam, eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, fol. 464. fol. 562.*
Cap. 5. *Dixit autem Petrus, Ananiæ: cur tentauit Satana cor tuum, mentiri te Spiritui ſancto, & fraudare de pretio agri: fol. 170. colum. 2.*
Extitit Theodas, dicens ſe aliquem eſſe, cui conſentit numerus virorum circiter quadringentorum, qui occiſus eſt, &c. fol. 314.
Cap. 6. *Hos cuſtos miſit in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno, fol. 49. colum. 2.*
Et non poterant reſiſtere ſapientiæ, & ſpiritui, qui loquebatur, fol. 343.
Viderunt faciem eius, quaſi faciem Angeli, fol. 408.
Verbū Dei creſcebat, & multiplicabatur numerus diſcipulorum, &c. fol. 555.
Cap. 7. *Intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & ait: ecce video cœlos apertos, &c. fol. 410. fol. 439.*
Extrahentes eum extra ciuitatem lapidabant fol. 150.
Lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meum, &c. fol. 152. col. 1. fol. 555. fol. 598.
Ecce video cœlos apertos, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei, fol 313.
Cap. 8. *Pecunia tua tecum ſit in perditionem: fol. 265. col. 2.*
Cap. 9. *Nihil videbat, fol. 184. col. 2.*
Surge, & ingredere ciuitatem, & dicetur tibi, quid te oporteat facere, fol. 557.
Cap. 10. *Vidit cœlum apertum, & deſcendēs vas quoddam, velut linteum magnū quatuor initijs dimitti de cælo in terram, in quo erant omnia quadrupedia: & ſerpentia terræ: &c. fol. 325.*
Cap. 12. *In ipſa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus, & ecce Angelus Domini aſtitit, & lumen reſulſit in habitaculo, &c. fol. 61. col. 1.*
Circunda tibi veſtimentum tuum, & ſequere me: :: Venerunt ad portam ferream, quæ vltro aperta eſt eis, fol. 471.
Cap. 21. *Quid facitis flentes, ac conterentes cor meum, fol. 100. col. 2.*

Ex Epiſtolis Pauli.

Ex Epiſt. ad Roman.

Cap. 2. *Cuius laus non ex hominibus: ſed ex Deo eſt: fol. 87. col 2.*
Cap. 5. *Lex autem ſubintrauit, vt abundaret delictum, vbi autem abundauit delictum, ſuper abundauit gratia, fol. 298. fol. 442.*
Gloriamur in tribulationibus ſcientes, quod tribulatio patientiam operatur, fol. 178. colum. 2.
Cap. 6. *Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati, fol. 109. col. 1.*
Si enim complātati facti ſumus ſimilitudini mortis, &c. fol. 492.
An ignoratis, quia quicumquè baptizati ſumus in Chriſto Ieſu: in morte ipſius baptizati ſumus, ibidem.
Terra ſæpè ſuper ſe bibens venientem imbrem, & generans herbam opportunam illis à quibus colitur, &c. fol. 236.
Hæc illi extrema benedictio cōgruit, qui eſuriem neſciebat, &c. fol. 392.
Cap. 8. *Optabam ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, fol. 1. col. 2.*
Et vanitati enim omnis creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum, qui ſubiecit eam in ſpe, &c. Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc, fol. 6. col. 1. 367.
Si autem filij, et hæredes, hæredes quidem Dei, &c. fol. 451.
Quos præſciuit, & prædeſtinauit cōformes fieri imagini filij ſui, fol. 51. col. 1.
Ipſe ſpiritus pro nobis interpellat gemitibus inenarrabilibus, fol 519.
Quicumquè ſpiritu Dei aguntur: hi ſunt filij Dei, &c. fol. 103. col. 1.
Qui etiam proprio filio non pepercit: ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit fol. 324. col. 2.
Scimus enim, quod omnis creatura ingemiſcit, &c. fol. 367.
Nos igitur primitias ſpiritus habentes, & ipſi intra nos gemimus, fol. 394.
Cap. 11. *Veniet ex Sion, qui eripiat, & auertat impietatem à Iacob, fol. 271. col. 1.*
Extinxerunt impetum ignis, effugerunt aciem gladij, fol. 281.
Cap. 12. *Obſecro vos per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra, &c. fol. 81. col. 2.*

Qui miſeretur in hilaritate, fol.171. col.2.
Cap. 13. Nox præceſſit: dies autem appropinquauit, fol.591.

Ex Epiſt. 1.ad Corinthios.

Cap.2. Non enim iudicaui, me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum, fol.609.
Cap.3. Siquis videtur ſapiens eſſe apud vos in hoc ſæculo ſtultus fiat, fol.78.col.1.
Ego fratres non potui loqui vobis tanquam ſpiritualibus, &c. fol.583.
Siquis autem ſuper ædificat ſuper fundamentum hoc aurum, & c. fol.396.col.2.
Cap.4. Scientia inflat, fol.320.
Spectaculum facti ſumus, mundo, & Angelis & hominibus, fol 445.
Cap.5. Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, &c. fol.157.col.1.
Cap.6. Eſca ventri, & venter eſcis, Deus autem, &c. fol.30.
Qui autem adhæret Domino vnus ſpiritus, &c. fol.275.
Cap.7. Reliquum eſt, vt qui habent vxores tanquam non habentes, & qui flent, &c. fol.361. col.2.
Siquis frater vxorem habet infidelem, & hæc conſentit, &c. fol.272.
Propter fornicationem autem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat, & vnaquæque ſuum virum, fol.312.
Cap.9. Omnibus omnia factus ſum, vt omnes facerem ſaluos, fol.510.
Factus ſum Iudæis, tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer, his, qui ſub lege, &c. fol.356. col.1.
Cap.10. Bibebant de ſpirituali, conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus, fol.234. fol. 485.
Fugite ab idolorum cultura, fol.191.
Cap.11. Idèo debet mulier poteſtatem habere ſupra caput propter Angelos fol.5.col.1.
Hic calix nouum teſtamentum eſt in meo ſanguine: hoc facite in meam commemorationem, fol.208.col.2.
Dominus Ieſus in qua nocte tradebatur accepit panem, fol.228.col.2.
Idèo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi, fol.230.
Cap.13. Cùm eſſem parvulus, loquebar, vt parvulus, ſapiebam, vt parvulus, cogitabam, vt parvulus quando autem, &c. fol. 56. colum.1.
Sicut in die honeſte ambulemus, non in comeſſationibus, neque in ebrietatibus, non in cubiculis, & impudicitijs, fol.175.col.2.
Non quærit, quæ ſua ſunt, fol.382.
Cap.14. Nolite pueri effici ſenſibus, ſed malitia paruuli eſtote, fol.331.
Cap.15. Factus ſum velut æs ſonans, aut cymbalum tinniens, fol.550.
Ego enim ſum minimus Apoſtolorum, qui non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus, &c. fol.580.
Seminatur corpus in ignobilitate, ſurgit in gloria: ſeminatur in infirmitate, ſurgit in virtute. Seminatur corpus animale, ſurgit ſpirituale, fol.612.
In momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba, fol.390.

Ex 2. ad Corinthios.

Cap.3. Non poſſent intendere filij Iſrael in faciem Moyſi propter gloriam vultus eius, fol.334.
Vſque in hodiernum diem cum legitur Moyſes, velamen poſitum eſt. fol.484.
Siqua in Chriſto noua creatura, &c. fol.585.
Cap.4. Sed enim, quod in præſenti eſt momentaneum, & lene tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternũ gloriæ pondus operatur in nobis, fol.40.col.1.
Cap.5. Qui non nouerat peccatum pro nobis peccatum fecit, fol.58.
Siue mente excedimus Deo, ſiue ſobrij ſumus vobis, fol.280.
Cap.6. Nihil habentes, & omnia poſſidentes, fol. 501. fol.562.
Cap.9. Vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo, non ex triſtitia, aut neceſſitate hilarem enim datorem diligit Deus, fol.269.col.2.
Vnuſquiſque prout deſtinauit in corde ſuo non ex triſtitia, aut neceſſitate: Hilarem enim datorem diligit Deus, fol.171.col.2.
Neceſſarium ergò exiſtimaui fratres, vt perueniam ad vos, & præparem repromiſſam benedictionem hanc paratam eſſe ſic, quaſi benedictionem non tanquam auaritiam, fol. 184. col.1.
Cap. 11. Per feneſtram in ſporta demiſſus ſum, fol.282.
Cap.12. Angelus Sathanæ, qui me colaphizet: fol.292.
Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſiue in corpore neſcio, ſiue extra corpus neſcio, Deus ſcit,) quoniam raptus eſt in Paradiſum, fol.83.col.2. & 192.col.1.
Factus ſum inſipiens; vos me coegiſtis, fol. 545.
Siquis confidit ſibi, Chriſti ſe eſſe: hoc cogitet iterum apud ſe: quod ſicut ipſe Chriſti eſt, ita & nos fol.545.
Scio huiuſcemodi hominem, quoniam raptus

eſt,

eſt, &c fol.561.
Ne magnitudo reuelationum extollat me; datus eſt ſtimulus carni meæ, &c.fol.577.
Neque enim debent filij parentibus theſaurizare, ſed filijs parentes. Ego autem libentiſſime impendam, &c.fol.611.
Cap.13. *Non quærit, quæ ſua ſunt, fol.580.*

Ex Epiſtola ad Galatas.

Cap. 1. *Paulus Apoſtolus non ab hominibus, neque per hominem, ſed per Ieſum Chriſtum, & Deum Patrem, fol.607.*
Cap.2. *Vio uego: iam nō ego: viuit in me Chriſtus, fol.99.col.2.fol.418.*
Iterum aſcendi Hieroſolymam, cum Barnaba: aſſumpto et Tito: Aſcendi autem ſecundū reuelationem, &c.fol.557.
Cap. 4. *Miſit Deus ſpiritum filij ſui in corda noſtra clamantem Abba, fol.369.*
Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur in me Chriſtus, fol.77. fol.327.
Quanto tēpore paruulus eſt, nihil differt à ſeruo cum ſit Dominus omnium, ſed ſub tutoribus, et actoribus eſt uſque ad præfinitum, &c. fol.291.
Cap:5. *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, et ego mundo: fol.241.*
Qui ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs. fol.515.
Cap.6 *Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui ſpirituales eſtis, huiuſcemodi inſtruite in ſpiritu lenitatis cōſiderans te ipſum, ne & tutenteris, fol. 112. colum.1.*
Mihi mundus crucifixus eſt: & ego mundo.
Neque ergò circumciſio quicquam valet: ſed noua creatura: fol.514.
De cætero nemo moleſtus mihi ſit. Ego enim ſtigmata Domini noſtri, &c. fol.555.

Ad Epheſios.

Cap.2. *Ipſius enim figmentum ſumus creati in Chriſto Ieſu, in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulemus: fol.23. col.1.*
Ergò iam non eſtis hoſpites, et aduenæ: ſed eſtis ciues, fol.573.
In quo vos coædificamini in habitaculum Dei.
Vt oſtenderet in ſæculis ſuperuenientibus abūdantes diuitias, fol.542.
Conreſuſcitauit: et conſedere nos fecit in cœleſtibus, &c. fol.573.
Cap.4. *Ipſe dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas: alios uero Euangeliſtas, &c.fol.77. col.2.*
Ego vinctus in Domino, fol.105.col.1.
Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram, nolite dare locum Diabolo, fol. 129. colum.2.
Omnis amaritudo, & ira, et indignatio tollatur à vobis, &c. fol.131.col.1.
Iam non ſimus paruuli fluctuantes, et circumferamur omni uento doctrinæ: &c. folio. 522.
Deponite vos ſecundum priſtinam conuerſationem hominem veterem, &c.fol.585.
Cap.5. *Videte itaquè fratres, quomodo cauè ambuletis, non quaſi inſipientes, ſed vt ſapientes, fol.49.col.1.*
Surge qui dormis, et exurge à mortuis, et illuminabit te Chriſtus, fol.53.col.1.
Cap.6. *State dilectiſſimi ſuccincti lumbos mentis veſtræ, et calceati, &c.fol.594.*

Ex Epiſt. ad Philippenſes.

Cap.1. *Scire autem vos uolo fratres, quia, quæ circa me ſunt, magis ad profectum uenerunt Euangelij: ita vt vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & c. fol. 51.col.2.*
Non quæ ſua ſunt ſinguli cōſiderantes, ſed quæ aliorum. Hoc enim ſentite in vobis, quod in Chriſto Ieſu, &c. fol.462.
Vnum autem: quæ quidem retro ſunt obliuiſcens, ad ea vero, quæ ſunt priora me extendens fol.504.
Cap.2. *Idem ſapiatis eamdem charitatem habētes vnanimes, id ipſum ſentientes, nihil per cōtentionem, neque per inanem gloriam, ſed in humilitate, ſuperiores ſibi inuicem arbitrantes, non quæ ſua ſunt ſinguli conſiderantes, ſed & ea quæ aliorum: fol.6.col.1.*
Qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam: &c fol.373.
Cap.3. *Omnia detrimentum feci et arbitror, vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifacram fol.225. col.1.fol.250. fol.304.*
Verumtamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti Domini mei, &c fol.209.col.2.
Cap 4. *Pax Dei, quæ exſuperat omnem ſenſum: cuſtodiat corda veſtra, fol.276.col.2.*

Ex Epiſtola ad Coloſſenſes.

Cap.1. *Qui eripuit nos à poteſtate tenebrarū, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ: fol.264.col.1.*
Pacificans per ſanguinem eius, ſiue quæ in terris, ſiue quæ in cœlis, fol.28.
Cap.3. *Pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in vno corpore fol.89.col.2.*

Induite vos ergò ſicut electi Dei ſancti, & dilecti viſcera miſericordiæ, fol. 101. colum. 1.

Super omnia autem hæc charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis, fol. 103. colum. 1.

Hæc eſt, quæ complectitur vnitatem, hæc eſt, quæ omnes vnum corpus facit: hæc eſt, quæ veram habet pacem, ibidem.

Quæ ſurſum ſunt, quærite, vbi Chriſtus eſt in dexteram Dei ſedens, fol. 295. fol. 527. fol. 529. fol. 461. fol. 573.

Donantes vobis metipſis: ſiquis aduerſus alterum habet quærellam, ſicut & Dominus donauit, &c. fol. 404.

1. Ad Theſſalonicenſes.

Cap 4. Quoniam ipſe Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cœlo: et mortui, qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi: Deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur, &c. fol. 604.

Ex 1. ad Thimothæum.

Cap. 2. Similiter mulieres in habitu ornato: cum verecundia, & ſobrietate ornantes ſe &c. fol. 583.

Cap. 3. Omnes, qui volunt in Chriſto pie viuere, perſecutionem patiuntur, fol 421.

Non vinolentum, non percuſſorem, fol. 501.

Cap. 5. Quæ autem verè vidua eſt, & deſolata ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus, et orationibus nocte, et die, fol. 97. col. 1.

Cap. 6. Diuitibus huius ſæculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum: ſed in Deo verò: bene agere, diuites fieri in bonis operibus facile tribuere, &c. fol. 186. col. 1.

Radix omnium malorum eſt cupiditas, quam quidem appetentes erranerunt à fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis, fol. 202. col. 1.

Ex 2. ad Thimo.

Cap. 2. Ne quando det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant, fol. 262.

Ex Epiſt. ad Hebræos.

Cap. 1. Tanto melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit, fol. 253.

Cap. 2. Nuſquam Angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit, fol. 318.

Cap. 10. Quam initiauit nobis viam nouam, & viuentem per velamen, ideſt carnem ſuam, fol. 319.

Vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum, cum gladio ſuſcepiſtis cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam, fol. 172. col. 2.

Conſideremus inuicem in prouocationem charitatis, & bonorum operum non deſerentes collectionem noſtram, fol. 273. col. 1.

Voluntarie enim peccantibus nobis, &c. terribilis quædam expectatio iudicij, et ignis æmulatio, fol. 10. col. 1.

Corpus autem aptaſti mihi, holocauſtomata, & pro peccato non tibi placuerunt, fol. 54. col. 2.

Rememoramini autem priſtinos dies; in quibus illuminati magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum, &c. nam & vinctis compaſſi eſtis, fol. 55. col. 2.

Rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis cognoſcentes, vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam, fol. 103. col. 2.

Cap. 11. Fide plurimam hoſtiam Abel, quàm Caim obtulit, fol. 172. col. 2.

Fide Moyſes natus, occultatus, &c. folio. 371.

Cap. 12. Recogitate enim eum, qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſus ſemetipſum contradictionem, fol. 52. col. 1.

Ex Canonica Iacobi.

Cap. 2. Si introierit in conuentum veſtrum vir aureum anullum habens in veſte candida, introierit autem, & pauper in ſordido habitu, et intendatis in eum qui indutus eſt veſte præclara, & dixeritis ei: tu ſede hic bene: pauperi autem dicatis: tu ſta illic: aut ſede ſub ſcabelo pedum meorum; nonne iudicatis apud vos metipſos: & facti eſtis iudices cogitationum iniquarum, folio. 221. colum. 1.

Ex 1. Ioannis.

Cap. 1. Lex per Moyſem data eſt: gratia, & virtus per Ieſum Chriſtum facta: fol. 316.

Nolite diligere mundum, nec ea, quæ in mundum, fol. 382.

Cap. 2. Siquis peccauerit aduocatum habemus, apud Patrem Ieſum Chriſtum, fol. 244. fol. 368.

Qui diligit fratrem ſuum in lumine manet, et ſcandalum in eo non eſt: Qui autem odit fratrem ſuum in tenebris eſt, &c. fol. 410. fol. 389.

Vnctionem habetis à ſancto, & noſtis, &c. fol. 388.

Cap. 3. Scimus quoniam cum apparuerit ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicut eſt, fol.102.col. 1.

Cap 5. Mandata eius grauia non ſunt. fol.406.

Ex D. Petr. 1.

CAp.1. In quem deſiderant Angeli proſpicere, fol. 303.

Cap. 2. Sicut modo geniti infantes, rationabiles ſine dolo: hac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem, &c. fol. 231. fol. 235.

Et ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini in habitaculum Dei, fol. 516.

Cap. 5. Neque vt dominantes in cleris; ſed forma gregis facti, fol. 496.

Ex Apocalypſi.

CAp. 1. Noli timere: ego ſum, primus, & nouiſsimus viuus, & fui mortuus: ecce ſum viuus in ſæcula ſæculorum, fol. 88. col. 1.

Abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors vltra non erit: neque luctus, &c. fol. 95. col. 2.

Et conuerſus vidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis veſtitum, &c. fol. 359. col. 2.

Cap. 2. Sed habeo aduerſus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam: fol. 260.

Habeo aduerſus te quod charitatē tuam primam reliquiſti, fol. 406.

Sin autem venio tibi, & mouebo cādelabrum tuum, &c. fol. 410.

Memento vndè ſcideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac, fol. 549.

Vincenti dabo manna abſconditum, folio. 604.

Cap. 3. Eſto vigilans: & confirma catera, quæ moritura erant, non enim inueni opera tua plena coram Deo meo, ſi ergò non vigilaueris veniam ad te tanquam fur, fol. 30. col. 1.

Sed habes parua nomina in Sardis, qua non inquinauerunt veſtimenta ſua, & ambulabunt mecum in albis, quia digne ſunt, folio. 249.

Cap. 4. Et in circuitu ſedis ſedilia viginti quatuor &c. fol. 250.

Et in circuitu ſedis quatuor animalia plena oculis ante, & retro, & quatuor animalia ſingula eorum habebant alas ſenas, &c. 374. col. 2.

Cap 5. Ceciderunt coram Agno habentes ſinguli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, fol. 414.

Redemiſti nos in ſanguine tuo ex omni tribu & lingua, & populo, & natione, &c. fol. 487.

Cap. 6. Et cum aperuiſſet ſigillum quartum audiui vocem quarti animalis dicentis: veni, & vide: & ecce equus pallidus, & qui ſedebat ſuper eum nomen illi mors, & infernus ſequebatur eum, &c. fol. 194. col. 1.

Ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper illum habebat arcum, & data eſt ei corona: & exiuit vincens, vt vinceret: fol. 320.

Cap. 9. Vidi ſtellam de cœlo cecidiſſe in terram: & data eſt ei clauis putei abyſsi, fol. 88. colum. 1.

Cap. 10. Accepi librum de manu Angeli, & deuoraui illum, & erat in ore meo tanquam mel dulce: & cum deuoraſſem eum amaricatus eſt venter meus, fol. 172. col. 1.

Accipe librum, & deuora illum, & faciet amaricare vētrem tuum: ſed in ore tuo erit dulcedo tanquam mel, fol. 387. col. 1.

Cap. 11. Et irate ſunt gentes, & aduentit ira tua, fol. 130. col 2.

Cap. 12. Corona duodecim Stellarum, fol. 178. col. 2.

Draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque locus inuentus eſt eorum amplius in cœlo, & proiectus eſt Draco ille magnus, &c. fol. 255.

Angeli præliabantur cum dracone, &c. fol. 564.

Væ terræ, & mari: quia deſcendit Diabolus ad vos habens iram magnam, fol. 576.

Cap. 14. Primitiæ Deo & agno: fol. 62. colum. 1.

Mitte falcem tuam acutam, quia venit hora, vt metatur, fol. 305.

Ecce agnus ſtabat ſupra montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, &c. fol. 527.

Et audiui vocem de cœlo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni, & vocem, quam audiui, ſicut citharedorum citharizantium, in citharis ſuis, fol. 238.

Cap. 17. Veni oſtendam tibi damnationem meritricis magnæ, quæ ſedet ſuper aquas multas: cum qua fornicati ſunt reges terræ, &c. fol. 90. col. 1.

Cap. 18. Et flebunt, & plangent ſe ſuper illam Reges terræ, qui cum illa fornicati ſunt cum viderint fumum incendij eius, fol. 4. colum. 1.

Cap. 19. Audiui quaſi vocem turbæ magnæ, & ſicut vocem aquarum multarum dicentium alleluia: quoniam regnauit Dominus, fol. 203. col. 1.

Cap. 21. *Absterget Dominus omnem lacrymam ab oculis eorum, fol. 40. col 1.*

Ego Ioannes vidi ciuitatem sanctam Ierusalem nouam descendentem de cœlo. fol. 163. col. 1. & fol. 164. col. 2.

Vidi sanctam ciuitatem Hierusalem, nouam descendentem de cœlo adeò paratam, &c. fol. 447.

Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis, &c. fol. 587.

Cap. 22. *Ostendit mihi fluuium aquæ viuæ splendidum tanquam chrystallum procedentem de sede Dei, & agni: ex vtraque parte fluminis lignum vitæ afferens fructus duodecim per menses singulos, fol. 227. colum. 1.*

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM SELECTIORVM.

A.

Abiectus.

ABIECTOS homines facile contemnunt alij fol. 114. col. 2. Nihil abiectius Principi viro, quam ad inferiorũ pedes obuolui, fol. 115. col. 2.

Abnegatio.

Abnegatio perfecta mundialium bona multiplicat, fol. 518.

Abſalon.

A comis peremtus, fol. 57. col. 2.

Abſentia.

Nec minimam à Deo habeant, qui animarum tractant ſalutem, fol. 344. In abſentia etiam præceptoris, quis virtuoſus exiſtat, fol. 434.

Acceſſus.

Solus Ieſus præbet nobis acceſſum ad patrẽ fol. 367.

Accuſator.

Creaturæ apud Deum iudicem accuſatores agunt aduerſus homines, fol. 365.

Adoleſcens.

Adoleſcentium victoriæ apud Deum glorioſæ, fol. 488.

Adulator.

Principibus placet, fol. 74. col. 1. Dulcia ſemper, & mollia meditatur, fol. 76.

Adulterium, Adulteri.

Adultèri minime reprehenſionem ſuſtinent fol. 46. col. 1. Adultera lethalis viro ſuo, fol. 139. col. 1.

Ærumnæ, vide labores, afflictiones.

Ærumnæ omnes inter cœleſtes glorias momentaneæ videntur, fol. 40. col. 1.

Affectus.

De affectu noſtro naſcitur difficultas in operibus virtutum, fol. 386. & 387. Affectus odij trucior, fol. 46. Proprios affectus caueat, qui veritatem cupit, fol. 81. col. 1. A carnalibus affectibus exutus quis, facile ſe diuinis ingerit, fol. 81. col. 2. Affectus ad aurum damnationẽ parit, fol. 90. col. 1. Diuina promiſſa impedit, fol. 91. col. 1. Affectus miſericordiæ potens, fol. 100 col. 2. Rerum temporalium affectus dolos parit, fol. 170. col. 1.

Afflictio, Afflictus.

Afflicto ne augeas afflictionem, ſed illum ſolare, fol. 32. col. 1. Solus Deus afflictos humaniter tractat, fol. 35. Afflictiones terrenæ euanẽt inter cœleſtia gaudia, fol. 40. Afflictio diuinum auxilium rapit, fol. 50. Afflictos Deus conſolatur, fol. 95. col. 1. Afflictiones fœlices, vbi ſordes vitant, fol. 47. Patienter habitę efficaces ad impetrandum, fol. 49. col. 1.

Earum tolerantia præſtantior alio facinore, fol. 51. col. 1. In earum tolerantia Dei natura quaſi viſibilis exhibetur, fol. 51. col. 2. & 52. col. 1. Afflictio parit gloriã iuſto, fol. 524. Ærumnæ nos faciunt Angelis ſuperiores, fol. 61. col. 1. Exteriores corporis afflictiones indices ſunt interioris virtutis, fol. 547. Vide Ærumnas, Labores, &c.

Ambitio.

Potens eſt, vel totum orbem inficere, fol. 255. col. 2. Crudeliſsima. 340. & fol. 531. Quem extulit, miſere deijciet, fol. 316. Vt ipſa fulgeat, vel omnium morte procurabit, fol. 532. Interiores virtutes, vt quæ ab ambitione ſecuriores, tenendæ, fol. 577.

Amasia.

Quamlibet iniustitiam Amasia extorquet, fol. 47. col. 1. Amasiæ laudes inania vocabula, fol. 87. col. 2.

Amicus, Amicitia.

Prius amicis consulere petit charitas, fol. 149. col. 2. & fol. 408. Nulla est amicitia, quæ sibi alterum præferri patiatur, fol. 248. col. 2. Nullus inter mundiales amicus, qui pro religiosis stet, fol. 258. col. 2.

Amicitiam Dei, vt assecuaris, proximorum esto amicus, fol. 409. Vbi amicitia non valet, longa prece vix exaudiris, fol. 511.

Amor Dei, Amator.

Vbi verus Dei amor, nihil præter Deum amatur, fol. 381. Eam in nobis componit mansionem, vt in illa videatur iuuenescere Deus, fol. 384. Sapientissimas de Deo gignit cognitiones, fol. 388. Non timet mortem, sed amplexatur, fol. 394. Amor filialis Dei semper pacem profert, fol. 102. col. 2. In amatoribus suis Deus, vel verbulo inamissibilem gratiam solet cau sare, fol. 384. Etiam feruidos Dei amatores in exitu vitæ remoratur diuinorum mandatorum contemptus, fol. 395. Ex amore Christi diuitias contemnere laudatissimum est, fol. 92. col. 1. Vide Affectus, & Charitatem.

Amor Proximi.

Eum amorem proximis præstare debemus, quem Deus nobis, fol 404. Proximorum operibus in dignoscendis multus est Iesus, fol. 405. Id tuum reputa, quod amori proximorum impendis, fol. Verus amor proximi præfert amicus inimicis, domesticos extraneis, fol. 408. Diuina sibi mysteria manifesta experitur, fol. 410. Vbi ille est, ibi charitas, & lux, fol. 439. Non solum tua, sed te ipsum proximis impendet, fol. 610. Vide lib. 14. cap. per totum.

Amor carnalis.

Importat ruinam animæ, fol. 525.

Angelus.

Angelus, & plusquam Angelus Ioannes est, fol. 61. col. 1. Angelis superiores nos faciunt ærumnæ, fol. 61. Qui mundo renuntiat, Angelorum colloquio dignatur, 168. col. 2. Angeli bona, mali mala enuntiant, fol. 75. col. 2.

Anima.

Hominum animæ sæpe pereuntur, fol. 92. col. 2. Stultorum anima vacua & inanis, fol. 187. col. 1. Vbi de animæ damnatione agitur, omnia temporalia disparent, fol. 243. Animę salus à Deo, fol. 244. col. 2. Ad illius salutem reseruat Deus, quæ illi dederis, fol. 242. Eius saluti obest procrastinatio, fol. 363. Eius saluti consonū non differendum, fol. 363. Eius virtus præ omnibus æstimanda, fol. 401. Eius salutem peragi, maius opus est, quā mortuos suscitare, fol. 442. Eius ruinam importat indulgētia carnalis, fol. 525. Eius salutis indices sunt corporis afflictiones, fol. 547 Quæ ad Christi vocem exurgit, de eius cubus est, fol. 536. Eius salus in omni oratione exquirenda, fol. 509. Eius salutem quandiù præ oculis habeas, fere inexpugnabilis eris, fol. 494. Animabus pascendis occurrere, regalissima virtus est, fol. 485.

Animarum fructum, qui quærit in peccatoribus, nō semper illis inest, fol. 412. Nec momento separetur à Domino, fol. 399. In animabus impiorum Dei verba vacua, fol. 385. Animarum negotium non tractandum, nisi post multa superata bella, fol. 557.

Animus.

Animus Christianus in facinoribus suis solos Dei oculos amet, fol. 589. Infirmus non statim in fortissimis virtutum operibus exercendus, fol. 582. Elatus in casu funditus perditur, humilis, vel in casu proficit, fol. 523. Celsi & regales animi nullo sic tanguntur, vt hominis claritate, fol. 70. col. 2 & fol. 559. Animus curis terrenis liber, statim ad cœlestia ascendit, fol. 82. col. 1. Ad labores paratus, omnes contemnit, fol. 52. col. 2. & fol. 51. col. 1. Etiam robustissimus frangitur ad regaliū cinerum conspectum, fol. 114. col. 1. Et castissimus retardatur fœminorum conspectu, fol. 137. col. 2.

Diuinus capitur misericordiæ affectu, fol. 110. col. 2. Solus diabolico furore obduratus sese præcipitat in Iesu oculis, fol. 590. Animi constantis virtus ad se omnes trahit, fol. 522.

Antecessor.

Quod antecessoribus euenisse noueris, idem ex mundo expecta, fol. 106 col. 1.

Aptitudo.

Aptitudo naturæ ſpectanda in his, quibus munus aliquod committitur, fol. 568.

Aſperitas.

Aſperitas vitę hominem in virtutibus ſuauiter confirmat, fol. 572.

Arma.

Arma omnia aſſumenda aduerſus voluptatem, fol. 594.

Arrogantia.

Arrogantiæ vitium ſtultiſsimum, fol. 253. col. 2.

Auaritia, Auarus.

Inter auaritiæ laqueos nil niſi aſperum expectandum, fol. 42. col. 2. Auaritia maledictionis, & damnationis cauſa, fol. 90. col. 1. Falſitatis ſocia inſeparabilis, fol. 265. col. 2. Promiſſa diuina impedit, fol. 91. col. 1. crudeliſsima eſt. 540. Mentem retrahit ne videat cœleſtia, fol. 328. In viro Eccleſiaſtico turpiſsima, fol. 497.

Aula, Aulicus.

In Aulis nil citius occurrit, quam diſsidia, prælia, fol. 517. Aula regum veſtiarium eſt mundialis comediæ, fol. 58. col. 1. In ea mendacium præualet, fol. 73. col. 1. Aulici regum affectus induunt, fol. 73. col. 1.

Aurum.

Suos amatores excęcat, ne cęleſtibus inhiēt. fol. 328. In illo mors, & ſepulchrum, fol. 181. Illum contemnere ob Ieſum glorioſum eſt, fol. 92. Fere non eſt damnatio, vbi aurum non eſt, fol. 90. col. 1. Diuina impedit promiſſa, fol. 91. col. 1.

Authores.

Diuerſa authorum placita valde conducunt ad fidem propagandam, fol. 552.

Auxilium.

Diuinum præſto adeſt in neceſsitatibus, fol. 25. col. 1. Solius Dei eſt opportunū auxilium præbere, fol. 35. Dei auxilium adeſt laborantibus, fol. 50. col. 1.

B.

Beatitudo.

A Beatitudine alieniſsimæ infirmitates, fol. 40. col. 2. Eius priuatio morte æterna acerbior, fol. 43. In ea nihil niſi delectabile, fol. 44. col. 2. In illam octo vijs itur, fol. 89. In ea non omnes beati habent diadema regni, fol 93. col. 1. Ad illam peruenitur per deuictas difficultates, fol. 205. col. 2.

Bellum.

Cum bonorum temporalium hereditate nō pax, ſed bella, fol. 390. In aulis nil citius quàm bella, fol. 517. Duriſsima manent iuſtis tempore mortis, fol 393. Non niſi poſt multa ſuperata deſcendas in animarum negotia, fol. 557. Oues Chriſti, nec inter bella pacem amittunt, fol. 564.

Benedictio.

Ad benedictionem cœleſtem impetrandam plurimum valent ſacræ veſtes, fol. 59. col 2.

Beneficus, Beneficentia.

Beneficentia in pauperes regno digna, fol. 38. col. 1. Sine illa firma bonorum poſſeſsio non fundatur, fol. 37. col. 1. Ipſa triumphum agit, fol. 39. Quę diuina, immenſa eſt, fol. 88. col. 1. Beneficus menſura careat, fol. 122. Illum omnis laudat Eccleſia, fol. 37. col. 1. Illa beneficentia Chriſtiano digna, quæ prius in propinquiores, fol. 567. Ex Maria habet Ieſus beneficentiam mandare in hoſtes, fol. 146.

Beneficium.

Beneficia diuina cumulatiſsima, fol. 34. col. 2. Etiam in ipſis pœnis ſunt, ibidem. Deitatem hominibus oſtendunt, fol. 35. col. 1. Plura in miſericordes, fol. 36. col. 2. Deum cognoſci faciunt, fol. 53. col. 1. Laudari debent, fol. 76. Illa in primis, quibus quis in ſalutem aſſeritur, multis alijs pereuntibus, fol. 587. Pro beneficijs nō fit retributio ab hominibus huius ſæculi, fol. 82. col. 2.

Beneficia ſine menſura conferenda, fol. 122. col. 2. Inimicis dum conferuntur, triumphat Chriſtianus, fol. 45. col. 2. Multa beneficia nobis paternus Dei amor impertitur, fol. 190. col. 1.

Benignitas.

Quidquid benignitate plenum eſt, in Ieſu eſt, fol. 370.

Bona.

Sola quæ æterna ſunt, vere cenſentur eſſe, fol. 361. Vera, & plena in Chriſto quærenda, fol. 396. Vbi Ieſus intercedit plena, & integra, fol. 452.

Quæ à Deo in homine laudantur vera, & permanentia, fol. 87. col. 1. Bona ſua propria manſuetudo habet, fol. 93. Bona habet Deus in promptu, vt hominibus largiatur, fol. 180. col. 1. Nemo ex bonis externis cognoſcitur, fol. 220. Bonis abundat, qui ſimilis Deo eſt, fol. 51. Omnium poſſeſsionē per eleemoſinā acquirimus, fol. 37. col. 1. Quæ Eccleſiaſtica ſunt, nō habeantur, vt propria à Prælatis, fol. 463. Quæ ad animam ſpectant præ alijs æſtimanda, fol. 401. Quæ futura ſint bona, prænuntiat legum obſeruantia, fol. 198. col. 1.

Bona æterna.

Dum æterna ſeruantur, temporalium iactura parua eſt, fol. 440. In ſolis æternis, & diuinis bonis non eſt ſeruitus, in alijs maxima, fol. 468. Æterna ſpectans, omnia ſibi ad cœlum patentia inuenit, fol. 470. Cœleſtia bona ad virtutum operum impellunt, fol. 192 col. 1. Illorum ſpes, quaſi poſſeſsio eſt, fol. 573. Illis non ſpoliabitur, qui primus in ſe inſurgit, fol. 526. Illorum meditatio potenſeſt illa efficere, fol. 352.

Bona temporalia.

Ea ſolet etiā Deus largiri ſectatoribus Chriſti, fol. 438. Quæ in Chriſto acquirimus ſalutem halant, fol. 539. Illorum abnegatio omnia multiplicat, fol. 518. Occaſiones ſunt perditionis, fol. 574. fol. 530. Suos amatores præcipites agunt, fol. 23. col. 2. Cœleſtem benedictionem impediunt, fol. 90. Non ſufficiunt homini, fol. 99. col. 1. Æternis comparata nihil ſunt, fol. 152. & 361. Dolos, & fallacias pariunt, fol. 170. Non ad theſaurum, ſed ad ſepulchrum pertinēt, fol. 180. col. 1. Eorum iniuſta acceptio ruinam etiam temporalem parit, fol. 323. Quo leuiora cō magis contrariantur ſolidis, fol. 397. Eorum iactura parua, ſi maneant ęterna, fol. 440. Illis renuntiatis oſtenditur diuina origo, fol. 458. Contemnuntur facile viſis Chriſti laboribus, fol. 417. Illis contētis iam nullum habes inimicum, fol. 407. Qui ſola illa in Chriſto quærit, inſanus eſt, fol. 396. Illorum hæreditas bella, & lites, fol. 390. Illorum ſciētia obſtat cognitioni diuinorum, fol. 363. Eorum ſolicitudo turpiſsima in Eccleſiaſtico, fol. 497. Illorum cupiditate corrumpitur miniſterium veritatis, fol. 563. Sine illis aptiores miniſtri Euangelici, fol. 498. Eorum finem, qui reſpicit, fęlix eſt, fol. 483. Vidi Auaritia, Aurum.

Bonum.

Præſtantiſsimum omnium bonum cum Ieſu eſſe, fol. 528.

Bonus.

Nemo bonus, ſine virtutibus, quæ oſtendūt, qualis quis ſit, fol. 425. Duriſsima perſecutio, quæ à malis ſimul, & bonis venit, fol. 425.

Bruta.

Bruta animalia in Deo cognoſcendo minus nequiora, quam homo, fol. 456.

C.

Calamitas.

CAlamitatibus alienis nemo bonus ſua gaudia nutrit, fol. 597. Vide Labor, Afflictio, &c.

Calumniator.

Calumniatores fugiendi, fol. 147.

Cantus.

Diuinis cantibus non demulceri ſumma eſt peruerſitas, fol. 67. col. 1. Eorum ſuauitas ſacræ legis obſeruantiam mentibus ingerit, fol 67. col. 2.

Caro.

Carnis indulgentia ruinam parat, fol. 525.

Carcer.

Hoc præſtat carcer Chriſti aſſeclis, vt voluptatum caueant ſimulacra, fol. 48. Carcerem aperuit Pauli catena, fol. 50. col. 1.

Caſus, cadens.

Caſus Principum plurimum valet ad commonendos homines de infirmitate, fol. 113. col. 2. In caſu funditus perit elatus animus, humilis proficit, fol. 523. Caſum certiſsimum affert dignitas, quæ à Diabolo, fol. 590. In eadentes de culmine omnes inſurgunt, fol. 592. & fol. 114. col. 2.

Caſtitas.

Quantum caſtitatis, tantum ſplendoris, fol. 472. Caſtitatis nihil non expeditum, & pennatū, fol. 473. Lucidiſsimis partubus fœcunda, fol. 475. Acuit mentis oculos, vt Deum videant, fol. 101. col. 2. Illam offendit vel fęminarum conſpectus, fol. 137.

Cathedra D. Petri.

Eſt perſe ſalutaris omnibus, & vitam halans, fol. 310.

Cauſa.

Raro non iniuſte agitatur cauſa, quam per miniſtros iudex tractat, fol. 345.

Charitas.

Charitas in Deum ſemper pacem parit, fol. 102.col.2. Charitatis ordo prius amicis fauet, fol.149. fol.408. Charitatẽ habere non cenſemur, quam teſtatam non facimus,fol.263.col.2. Vbi vera nihil prẽter Deum æſtimatur, fol.381. Eam facit in nobis Deo manſionem, vt quaſi ibi videatur Deus iuueneſcere,fol.384. Diffuſa in nobis ſapientiſsimas de Deo gignit cogitationes,fol.388. Præſtantior charitas prouidere propinquis, fol. 510. fol. 408. Vbi charitas deeſt, cæteræ virtutes abeunt in corruptionem, fol. 548. Qui illa tenetur, non timet mortem,fol.394. In eius operibus in nobis dignoſcendis multus eſt Ieſus,fol. 405. Illud habes tuũ, quod eſt opus charitatis in proximos,fol. 406. Charitate fraterna comparas Dei amicitiam,fol.409. Hæc diuina ſibi myſteria inuenit manifeſta. 410. Claritatem habet,& lucem, fol. 439. Quàm nobis Deus exhibet charitatem, proximis exhibeamus,fol.404. Fraterna charitate pollentes eliguntur, vt Chriſtum gentibus annuntient, fol. 551.

Chorus.

Chorus Societatis Ieſu qualis ſit,fol.283.

Chriſtus.

Chriſtus ſic curat ſuorum infirmitates, vt illas in ſe exprimat,fol.355. Solus oſtendit Deum patrem, cætera iudicem, fol 365. Vbi moritur, Pater accurrit præſentiſsimus,fol.371. Quidquid ipſe eſt,hoc facit, quod ſint adhærentes ſibi,fol.40. Eò tendit,vt nos à mundo abducat,fol.417. Nõ poteſt nõ patere in hominibus iuſtis, fol. 418. Acceptas habet iuſtorum lacrymas, quibus honoratur, fol.444. Vbi non rogatur pro ſaluãdis hominibus, quaſi mortuus eſt, fol.451. In humilitate fundauit regnum cœlorum,fol.470. Vbi Chriſtus eſt, ille accedit, qui ſuſtinet eius crucem, fol.527. Glorioſior eſt,in toletantia paſſionum, quàm in mortuorũ reſurrectione, fol. 52. col. 1. Non perfectè habetur, niſi per plurium ſanctorum imitationem, fol.76.col.2.fol.483.col.1 Quolibet pœnitentiæ opere mouetur, fol. 202.col. 2. Omnia nobis fit, fol.127. col.2. Neſcit partita dona, fol.233.col.1.

Chriſti verba aduerſus vitæ tempeſtates homines muniunt,fol.342. Eius benignitas in homines, aſsylum inexpugnabile.359 Eius opes, vel ingentia promiſſa explent, fol.376. Eius theſaurus ſupra fidem pœſtitam,ibidem. In eius donis nunquam infima ſunt, quæ ſupereſſluunt, fol. 377. Eius ſpiritus propria ſimpliciſsima veritas,aliena ſimulatio,fol.577. Eius in cõſpectu nullum tempus, non breuiſsimum, fol. 381. Eius labores efficaces ad cõtemnenda mundialia,fol.417 Eius Eccleſiam percutit duriſsima perſecutio à malis, & bonis ſimul,fol 425. Eius ab ſpiritu venire poſſe multis gratũ eſſe,fol 487. Eius ſpiritus non alijs tradit miniſterij ſui onus, ſed ipſe portat, fol. 513. Eius ſub cruce gloriantes nihil non nouum, & ſublime meditentur,fol.514. Eius ad vocem, qui exurgit,de ouibus eſt,fol.536. Eius ſectatoribus temporalia etiam largitur Deus, fol.538. Vbi Chriſti res agitur,ibi perſecutio,fol.555. Eius ſeruis gloriam afferũt faſtuoſæ altitudines cõtritæ, eius in morte maximæ gloriæ fulgent, fol.609. Eius à cruce cęleſtium Principum natales,fol. 612. Eius crux ſalutaris, fol. 16. col.2. Eius paſsionis ſigna impios in iudicio torquebunt, fol.17. col.1. Vel eius verbum ſufficit ad omnium ſalutem operandam, fol.26.col.1. Eius gloria magna,quod ad eum ex omnibus gentibus cõcurrant,fol. 33.col.1. Eius gloria priſtinas omnes abolet egeſtates,fol.40. col.2. Eius ſolicitudo pro ſuis non ceſſat vſque in regenerationem ſanctorum, fol.44 col.1. Eius ſequela ab ipſo vocante oriatur,fol.45.col. 1. Eius deitas apparet in vinculis ſanctorum,fol.51. col.2. Eius miniſtri glorioſum reputant, ſine ſtipendio omnibus eſſe ſalutares,fol.70. col.1. Eius imperium pace ſtabilitur,fol.85.col.1. Eius Eccleſiam, qui ignorat inexcuſabilis, fol.121. Eius cõuiuium nulli deficit,fol.210. col. 2. Eius affecla dum ſe vincat, Cætera omnia devicta inuenit, fol.241. Eius in regno ſolo verè magni ſunt viri, fol.249.

Chriſto, qui ſe addixit, nil vltra requirit, 344. Ei obedientis orationem citiſsime exaudit Deus, fol.455. Eidem quod dederis,ſolum habebis, fol.573.

Chriſtum habentibus ſolis oſtẽdit Deus faciem, fol.367. poſt ipſum paſſum habemus,vbi à iaculis protegamur, fol.415. Vnum in ſe Chriſtũ referat Chriſtianus, fol.417. Eũdem habentibus omnia claustra aperiuntur,fol.531. Quæ Chriſtum reſpiciunt opera omnium precioſiſsima, fol.208. col.2. Chriſtum in Euchariſtia, qui non honorat, Iudæ ſimilis, fol. 218. col.1. Ob Chriſtum, qui patitur, eo ipſo innocens oſtenditur, fol.240.col.1.

In Chriſto omnia habentur perfectiſsime, fol.295. A Chriſto, qui deuiat, vere nec

est, nec viuit, fol. 364. Qui in Christo quærit leuia, & vilia insanus est, fol. 396. Indè operis præstantia, quod pro Christo fiat, fol. 406. Cùm Christo esse præstantissimũ bonũ est, fol. 528. In solo Christo possunt nobis abundare gratiæ, & donationes, fol. 542.

Christianus.

Verus Christianus vnum Christum in ſo refert, fol. 417. Intimis animi virtutibus plus fidit, fol. 334. Beneficentiam, in cõiunctiores prius exercet, fol. 567. Triumphat benefaciens inimicis, fol. 149. col. 2. Studet, quod pauci in illum peccent, fol. 260.

Clades.

Clades iustorum iucundissimum impijs faciunt spectaculum, fol. 445.

Claritas.

Claritas nequit non esse vbi est vnitas, & concordia, fol. 439. Claritas in castitate est, fol. 472. Claritas nominis regales animos maxime afficit, fol. 599.

Claustrum.

Claustra omnia patent habenti Christum, fol. 532.

Cœlum, Cœlestia.

Cœlestia meditantibus nihil nocent mundiales laquei, fol. 427. Cœlestia spectans, omnia ad cœlum patentia inuenit, fol. 470. Et fere imperturbabilis est, fol. 471. Vide Beatitudo.

Cognatio.

Apud cognationes carnales spiritus Dei male audit, fol. 300.

Cognitio.

Cognitio perfecta de Deo generatur à charitate, fol. 388. Cognitio propriæ naturæ vires tribuit apud Dei tribunal. fol. 13 col. 2.

Colloquium.

Colloquijs hominum familiaris Deus post Iesum, fol. 389.

Comessationes.

Comessationes pariunt iras, & crudelitates, fol. 501.

Commoditas.

Commoditas transiens quasi nihil, fol. 261. Propria communi postponenda, fol. 462

Compassio.

Ex cõpassione iusti orta tristitia melior est, qua mundi gaudia fol. 446.

Concordia.

Vbi est, ibi & claritas, & lux, fol. 539. Deo multum placet, fol. 272. Qui illa eminet aptus ad publicandum Euangelium, fol. 551.

Confessio.

Humilis delictorum celerrimam misericordiam consequitur, fol. 549. Quę non oritur à corde humiliato, nihil prodest, fol. 550.

Coniugium.

Inter coniuges, nec vmbram dissidij Deus causat, fol. 301. Cõiugalis amor filiorum causa nutriendus, fol. 140.

Conscientia.

In quouis malo intolerabilis est conscientia timida scelerum, fol. 12. col. 2.

Conspectus.

Conspectus Iesu abiectus efficacissimus ad persuadendum, fol. 387. Fœminarum conspectus nocens, fol. 137.

Consolatio.

Quas Iesu consolatio abstergit lacrymas, puta felicissimas, fol. 95. col. 1.

Constantia.

Constantis animi virtus omnium corda trahit ad se, fol. 522.

Consuetudo.

Laudabilis in pueris induendis religioso amictu, fol. 59. Velut altera natura, ibidẽ.

Contemptus.

Contemptus diuitiarum ex Christi amore gloriosus, fol. 92. col. 2. Contemptus diuinorum præceptorũ etiam feruidos Dei amatores pungit in vitæ exitu, fol. 395. Nec de minimis virtutibus dandus, fol. 99. col. 2.

Contumelia.

Contumelijs, qui nescit parcere, impudentissime extollitur, fol. 283. Illis superiores sunt religiosi, fol 286. Inter illas patebit, quis fueris, fol. 287.

Conuiuium.

Vniuersa conuiuia vilescunt comparata ad Christi conuiuium, fol. 210. col. 2.

Conuitiator.

Iustorum conuitiator non abscondetur ad supplicium.

Cor.

Indignoscendis hominum cordibus euidens fit diuina virtus, fol. 461. Confessio à corde non humiliato vana, fol. 550. Habenti in corde Christum omnia patescunt, fol. 532.

Corona.

Ad coronam vocantur solum digni, fol. 129. col. 1.

Corpus.

Corporis mollis cultus Regibus fatalis, fol. 57. col. 1.

Correptio, corripere.

Correptio sit moderata, fol. 110. col. 2. Quo mollior,

mollior, & blandior, eo ſolet eſſe efficacior, fo. 261. Qui corripit caueat, ne exaſperet magis, fol. 111. col. 1. Tunc corripienti tribuitur, ſalus peccatoris, quando leniter, & manſuete corripuit, fol. 262. col. 1.

Creatura.

Creaturæ omnes oſtendunt Deum iudicẽ, fol. 365. Illis verecundum eſt fuiſſe ſcandalum ad peccãdum, fol. 4. col. 2. In creaturis tantum ſunt ſigna humanæ perditionis, non cauſæ, fol. 7. col. 1.

Crimen.

Maximis criminibus citiſsime inferendum ſupplicium, fol. 264.

Crudelitas, crudelis.

Crudelitas, & iræ à comeſſationibus, & cõpotationibus, fol. 501. Crudelitas auaritiæ, fol. 540. Item iactantiæ, fo. 340. Item luxuriæ, fol. 45. col. 2. & 46. col. 2.

Crux.

Crux Chriſti ſecuros reddit iuſtos inter iudicij diſcrimina, fol. 16. col. 1. Proſperitatis auſpicium, ibidem. Ad omnia impetranda valet, fol. 49. col. 1. Nos Chriſto fidere, & adhærere facit, fol. 306. Eius gloria ex congregatione electorum, fol. 34. col 1 Qui eam non refugit, ad locum in quo eſt Chriſtus, aſcẽdet, fol. 527. Sub cruce, qui gloriantur, nil non nouum, & ſublime meditentur, fol. 514. Eius de mundo abnegationem qui oſtendit, maximo eget labore, & ſumptu, fol. 513. A Cruce cœleſtium Principum natalitia, fol. 612.

Culpa.

Etiam in patentiſsimis culpis, non ſunt maxima ſcelera præſumenda de proximo, fol. 415.

Cultura.

Culturam animarum bene tractat, qui mille prius ſuſtinuerit conflictus pro virtute, fol. 557.

Cupiditas.

Cupiditas rerum temporalium prorſus corrumpit miniſterium veritatis, fol. 563. Cum illa non poteſt eſſe pax, ibidem.

Curia.

In Regum curia mendacium ſemper præualet, fol. 73. col. 1.

Cuſtos.

Cuſtos magnorum bonorum eſt mors, fol. 291.

D

Damnatio, damnatus.

DAmnati cruciantur aliorum fœlicitatis memoria, fol. 22. col. 1. Solitudine cruciabũtur, ibidem. Maximum illis malum Dei viſione priuari fol. 42. col. 2. In eo quo peccarunt, torquentur, fol. 42. col. 2. Sũma miſeria, quod inter tot electos damnentur, fol. 43. col. 2. Magna infelicitas in damnatis, quod ſe ſub pedibus pauperum videant, fol. 115. col. 2. Penè non eſt damnatio, vbi aurum non eſt, fol. 90. col. 1. Certam habet damnationem iracundus, fol. 128. col. 2. In libidine nil non damnationi proximum, fol. 137 col. 2. Vbi de animæ damnatione agitur, diſparent temporalia commoda, fol. 243. col. 2.

Damnum.

In cuiuſuis peccato cæteri damnum timeant fol. 357.

Delicia.

Deliciæ carnis important ruinam animæ, fol. 525.

Dementia.

Dementia ſumma eſt non vincere propter diuinas, quas difficultates ſuperamus propter temporalia, fol. 205.

Deſolatio.

Deſolatio, & ſolitudo torquebit impios, fol. 378.

Deus vide Chriſtus.

Nil niſi ſalutem hominũ adhuc in ipſis ſignis, & portentis meditatur Deus, fol. 6. col. 2. Dei poteſtas non in morte, ſed in ſalute hominum effulget, fol. 7. col. 1. Dei iudicium etiam ſanctiſsimi viri metuunt, fol. 13. col. 1. Deus vt puniat alienum habitum ſumit, fol. 20. col. 1. Deus in virgine nil, niſi propitium meditatur, fol. 20. col. 2. Præmonet peccatores, vt ſeſe ad tutum recipiant, & effugiant iræ diuinæ iacula, fol. 21. col 1. In deſperatis diuinũ auxilium preſto adeſt, fol 25. col. 1. Dei verba efficaciſsima, fol. 26. col. 1. Dei gratia æqualem ex ſe in omnibus effectũ habet, fol. 28. col. 2. & fol. 29. col. 1. Quos Dei iuſtitia facit inæquales, æquat gratia ibidem. Nulla eſt ſecuritas vbi Dei gratia deeſt, fol. 29. col. 2. Omnia Deo, vt Domino retribuenda ſunt, ſi vis fœlicitatem conſequi, fol. 39. col. 2. Etiam reproborum honori conſulit, fol. 31 col. 1. Non Deo, ſed ſibi ipſis nocent peccatores, fol. 32. col. 1. & fol. 33. col. etiam 1.

Deus in ſupplicijs contractior, largior in beneficijs fol. 34. col. 2. In ipſis pœnis ſuę beneficentiæ non immemor, ibidē. Proprium Dei eſt benefacere, fol. 35. col. 1. Aſolius Dei infinita potentia prouenit, vt afflicti, & deſpecti homines benè habeant, fol. 35. col. 1. Deus omnibus bonis cumulat miſericordes, fol. 36. co. 2. Deus nullum bonum impręmiatum relinquit, fol. 38. col. 1. Deus ita remunerat noſtra opera, vt omnium moleſtiarum temporalium veſtigia prorſus, deleat, fol. 39. col. 2. Dei regione damnat; carentes eo atrocius cruciantur, fol. 42. col. 2. Abſentia Dei lacrymas ciere debet, fol. 42. col. 2. Deus diligenter quærendus eſt, fol. 48. col. 2. Nunquam afflictos, & laborantes deſerit, fol. 50. col. 1. Hominum peccata ſua fuga vitare conatur, ibidem, col. 2. Vltimus bonorum omnium finis ſimilis Deo eſſe, fol. 51. col. 1. Deus in Ieſu humaniſsimus, & facillimo negotio acceſsibilis omnibus illis, qui amico accedūt animo, fol. 52. col. 2. Deus non eſt acceptor perſonarum, ibidem. Virtutem in teneris annis receptam maxime commendat, fol. 56. col. 1. Nullum opus impræmiatū relinquit, fol. 60. col. 2.

Dei dona ſemper præſtantiſsima, fol. 66. col. 1. Cui Dei manus fauet nil non miraculoſum operatur, ibidem, col. 2. Deus in præmiādo largiſsimus, fol. 69. col. 1. Deo magis placent laudes, quam victimæ, fol. 71. col. 1. Quaſi timet Deus ſui nominis laudi, ibidem. Dei præſentia incrementū virtutis petit, fol. 77. col. 1. Abſcondit Deus à ſapientibus, quæ paruulis manifeſtat, ibidem. col. 2. Id apud Deum quiſque eſt, quod operibus exprimit, fol. 86. col. 2. Bona, quæ Deus in homine laudat vera, & permanentia ſunt, fol. 87. col. 1. Deus non patitur, quod homines parum fidant immenſæ eius liberalitati, fol. 88. col. 1. Deum, & promittit, & donat ſimul, ibidem. Deus omnia ſua bona large profundit, ibidē col. 2. Promiſſa Dei impleri aurum impedit, fol. 90. col. 1. Deus ſemper cōſolatur afflictos, fol. 95. col. 2. Vbi Deus abeſt non cēſetur vita, quæ ſine luctu eſt, pag. 96. col. 2. In ijs qui ad Deum ſpectant potētiſsima eſt miſericordia, fol. 100. col. 2.

Deum facile vident oculi caſti, fol. 101. col. 2. Charitas in Deum ſemper pacem profert, fol. 102. col. 2. De iodiū excitat, qui ſemel acceptam virtutis viam relinquit, fol. 108. col. 1. Nullis in Deum contumelijs ſcit parcere furor iræ, fol. 131. col. 1. Quo quis Deo propinquior, eo magis ſit ternæ vnionis amator, fol. 182. col. 2. Deo nihil offerendum, quod non ſit omni ex parte perfectum, fol. 133 col. 2. Dei nominis vſurpatio in iuramentis cauta, fol. 140. col. 2. Dei nominis profanatio lethalis eſt homini, fol. 141. col. 2. In hoc Dei filius oſtēditur, quod illatas ſibi iniurias patiatur manifeſtari, fol. 149. col. 1. Si Deus in tuis operibus videatur ſecurus ſis, fol. 155, col. 1. Deus ſolus veræ lætitię auctor eſt, fol. 173. col. 2. Deum allicit, qui in virtutis progreſſu ędificat, fol. 174 col. 1. Præſtātiſsimum hominis decus ſua laudem à Deo ſolo quęrere, fol. 177. col. 1. Deus ęqualiter ad merita largitur prę-mium, fol. 179 col. 1. Solus Deus largiſſimus eſt in beneficijs conferendis, fol. 180. col. 1. In Deo eſſe totum hominem facit ſpes, fol. 185. col. 1. Deo placita nō exequuntur huius ſæculi diuites, ibidem. col. 2. Dei ſolicitudo, & cura omnem humanam curam ſuperat, fol. 189. col. 1. Omnia bona nobis per diuinas manus adueniunt, fol. 190. col. 1. Qualiter Deus vindictā ſumat, fol. 192. col. 2. Deus antequam beneficia largiatur nos laboribus probat, fol. 196. col. 1. Sēper ab eo, quid melius eſt obtinemus, fol. 197. col. 1. Quidquid Deus aſſumit hominibus ſalutare eſt, fol. 208. col. 1.

Deus non deſerit, niſi prius deſeratur, fol. 215. col. 1. Nihil eſt, quod non ſit forte, ſi Deum reſpicias, fol. 218. col. 2. Deus poſt Euchariſtiā nobis datam mortis dānationem delere tenetur, fol. 223. col. 2. Ex quo parauit Deus nobis mēſam in deſerto huius vitæ tenetur, & in patria facere ſimiliter, fol. 225. col. 2. Deo gratiſsima, quæ pro virtute pateris, fol. 239. col. 1. Quod Deo dederis ad ſalutem animæ reſeruat, fol. 242. col. 1. A ſolo Deo eſt animæ ſalus, fol. 244. col. 2. In Dei regno non tam nominis hæredis, quam virtutis opus æſtimatur, fol. 251. col. 2. Summe magnus apud Deum, qui apud ſe eſt humilis, fol. 252. col. 1.

Deus ſupplicijs ſuis tolerantię commonitores adhibet, fol. 254. col. 2. Nihil tam alienum à Deo, quàm ſuorum diuiſiones, fol. 272. col. 1. Solius Dei eſt diuerſos populos ſub vno capite conſtituere, fol. 274. col. 2. Vel noſtri corporis diſpēdio comparare debemus, quòd fratrum amor purus ad Deum aſcendat, fol. 430. Vbi Dei iudicium timetur, prorſus omnia mūdialia decora perduntur, fol. 433. Deo infenſum, & odioſum peccatum infidelitatis

tis præ omnibus alijs, fol. 434. Solius Dei spiritus est inter loquendum linguæ lapsum cauere, fol. 437.

Deus quasi surdus, & mortuus; vbi pro hominibus saluandis non rogatur, fol. 451. Deus nescit partita bona tribuere, fol. 452. Qui cognoscit Deum authorem afflictionum, maxime cõfirmatur, fol. 453. Deus citissime audit orationem obediẽtis Christo, fol. 455. Dei virtus euidens fit in dignoscendis hominum pręcordijs. Solus Deus scit proprijs cedere, cum intercedit causa communis, fol. 462. In Deo cognoscendo minus nequiora animalia bruta, quam homo, fol. 456. Illi veri Dei ministri, qui familiares suos docent in vilitatis propriæ cognitionem venire, fol. 479. Veram sibi gloriam Deus æstimat, quam dat suis, fol. 484.

Deum vt habeas, quæuis hora, etiam postrema potest esse prima, fol. 489. In Deo primatum inuenies, & si postremus accedas, fol. 490. Obsequium pręstitum Deo, vt Domino proprio mollescit, fol. 493. Quandiu ad Deum rectam habueris intẽtionem, fere inexpugnabilis eris, fo. 494. Deus ex se non solet funditus aliquẽ perdere, fol. 495. Magna sublimitas hominis, quod operibus suis alicui Dei nomini correspondeat, fol. 500.

Dei seruus fidelis solus dominatur omnium fol. 501. Deum vindicem durissimũ sentient persecutores iustorũ, fol. 502. Nullis tenebris potest Deo occultari, qui fide ad Deum orat, fol. 505. Oratio proficua, quæ Dei, & proximorum negotia agit, fol. 509. Scire filios, vel parentes perdere propter Deũ, vera pietas est, fol. 512. Deus solet, etiam temporalia bona largiri sectatoribus Christi Domini, fol. 538. Dei nutum facienti nihil non facile, & peruium, fol. 559.

Deum quisquis habeat suorum prouẽtuum authorem, ne amplius requirat, fol 561. In Dei parentis disciplina nihil lætitiam æternam afferẽs potest deficere, fol. 580. Dei oculos, non hominum amet Christianus animus in facinorib⁹ suis, fol. 589. Qui Deum occultum coluit, manifestissimum eum videbit, fol. 603. Deo placet, qui nihil, sine vero lucro spirituali ponit, fol. 271.

Dei offensam timere pręstãtissimi est cuiusquè, fol. 292.

Dei spiritus male audit apud cognationes carnales. Ex Dei spiritu non est: diuina præcepta aggrauari, sed emolliri, fol. 312. Vbi malum iustis infertur, & Deo ipsi infertur, fol. 338. Dei vindictam non effugient, qui per hypocrisim mala proximis inferũt, fol. 339. Ipse Deus est solus, à quo futuri necessarij ad salutem sciẽtia habetur, vanissime aliunde, fol. 341.

Deus sapientibus inspirat, vt libros scribãt, & typis mãdẽt, fol. 345. Deus sæuerissim⁹ iniuriarũ vltor, fol. 333. Deo proximus est, qui sic proximo infirmãti subuenit, vt cum illo quoque infirmetur, fol. 355. Qui vt Deum spectet, mundialibus moritur, nõ timeat peccati turbationem, fol. 355. & 358. Deus asylum est ad se confugientium, fol. 359. Maximos Deus peccatores, si resipiscant, ad suam cœlestem habitationem admittet, fol. 360. A solo Iesu habemus Deum Patrem, ab alijs iudicem, fol. 365.

Deus non ostendit faciem suam non habenti Christum, fol. 366. Nec Deus quiescit, dum homo seruus stat, & non sedet in Patris sinu, fol. 367. Si quid in Deo paternum non experiretur homo, periret, nec diem bonum videret, fol. 368. Imò nec ipsa Iesu vulnera salutem assequerentur humanam, ibidem. De Iesu venit, quod Deum prosentiamus Patrem, fol. 369. Nec Deus, nec virtus exaltantur, & glorificantur, vbi opera non sunt, fol. 374. Deus sic veritatem æstimat, vt etiam in ipso dæmone eam remuneret, fol. 378. Vbi verus Dei amor, nihil præter Deum æstimatur, fol. 381. Amatorem suum penè inexpugnabilem reddit Deus, fol. 383. Vel Dei verbulum in amatoribus suis penè inamissibilem gratiã causat, fol. 384. Ea in animis nostris ex amore mãsio cõponitur Deo, vt in illa videatur iuuenescere Deus, fol. 384. Dei verba in animis impiorum iustar vacui soni habentur, fol. 385. Difficultas in opere virtutis non ex Deo nascitur, sed ex affectu nostro, fol. 386. & 387. Dei charitas infusa cordibus nostris sapientissimas de Deo generat cognitiones, fol. 388. Post Iesum factus est Deus familiaris hominum colloquijs, fol. 389. Deus prouidit homini requiem, & tranquillitatem imperturbabilem, fol. 391.

Deum qui amat, mortem non timet, sed libenter amplexatur, fol. 394. Deus ipse quasi sub onere gemit, dum vilia, & leuia bona in Christo quarimus, fol 396. Dei gladius indè suis gloriæ fructus parat, vndè oriebatur sterilitas vitiorũ, fol. 397. Nec momentum separentur à Deo, qui in animarum salute fructum quęrunt, fol. 399. Solus Deus potest iram in miseri-

diam

diam conuertere, fol. 402. Charitatem, quam Deus nobis exhibet, debemus, & nos proximis præstare, fol. 404.
Dei amicitiam, vt assequaris, proximorum te debes præbere amicum, fol. 409. Solus Deus potest nos secernere ab sceleratorũ grege, fol. 411. Illa oratio ad Deum est efficax, quæ non accedit vacua, fol. 414. Quem Deus Principem elegit solet illi potiora tribuere, fol. 419. Pro Deo, & virtute incurrimus in odium mundi, fol. 420.

Detractor.

Detractoris linguam, nec sanctissima effugiunt, fol. 71. col. 1. Omnia palam manifestat detractor, fol. 75. col 2.

Diabolus.

Tẽpore mortis validius prælIatur, fol. 393. Eius signa nunquam salutaria, fol. 7. col. 1. Nostram damnationem machinatur, fol. 12. col. 2. Nunquam defatigatur in in tẽtationibus, fol. 50 col. 2. Ipse author iniuriæ religiosis inferẽdæ, fol. 477. Quæ ab illo dignitas venit, occasum affert, fol. 590.

Diadema.

Non omnibus sanctis in cœlis correspondet diadema regni, fol. 93. col. 1.

Dies.

Diem bonum non videret homo, siquid in Deo paternum non experiretur, fol. 368.

Difficultas.

In virtutis opere non nascitur ex Deo, sed ex affectu nostro, fol. 386. fol. 387. Vincenda propter diuina, fol. 205. col. .De vitas inueniet, qui sequitur Christum, fol. 241. col. 1.

Dignitas.

Non est contentiose appetenda viris Apostolicis, fol. 315. Qui ambicioſe primas occupat conculcationi proximus est, fol. 316. Dignitas, quæ à Diabolo certissimum casum affert. 590. Semper timendum in dignitate periculum, fol. 597.

Dilectio, diligere.

Diligẽtes Deum penè inexpugnabiles sunt, fol. 383. fol. 384. Eã debemus proximis, quàm Deus nobis exhibet, fol. 404. Dilectio proximi, sibi manifesta mysteria inuenit, fol. 548. Vide Charitas, Amor.

Disciplina.

In disciplinis tradendis humanæ infirmitatis habenda ratio, fol. 317. In Dei disciplina nil lętitiæ deficit, fol. 580. Boni pastoris disciplina in dando, non in recipiẽdo, fol. 266. col. 1.

Discipulus.

Discipulos doctos solus Iesus facit, fol. 315.

Dissensio.

Nec inter dissensiones pacem amittit omile Christianum, fol. 564.

Dissidium.

Deus neque vmbram dissidij inter coniuges adsert, fol. 301. Dissidium inter coniuges ab aliqua furtiua leuitate alterius venit, ibidem. Venit dissidium à lucris proprijs, fol. 464.

Diuinitas.

In comparatione diuinitatis nulla sensibilis gloria non absorbetur, fol. 607.

Diuitiæ.

Diuitiarum in ordinatus appetitus maledictionis causa, fol. 90. Ministerium veritatis corrumpit, fol. 563. Pacem tollit, ibidem. Vide aurum, Bona temporalia.

Diuisio.

Vbi diuisio, ibi luporum preda, ibidem col. 2. Nil tam à Deo alienum, quam suorum diuisiones, fol. 272. col. 1.

Doctor.

In eo defectus operum nulla eloquentia supletur, fol. 126.

Doctrina.

Doctrinam propriam habeat prælatus, non alienam, fol. 89. col. 1. Ad securitatem doctrinæ multum iuuat singularitas pastoris, fol. 276. col. 2.

Dolor.

Verus dolor pro peccatis gloriam vanã tollit, fol. 178. Non habendus dolor in iacturis, quæ cœlum pariunt, fol. 105. col. 2.

Dominus, Dominari.

Subditi dominorum vitia facile addiscunt, fol. 225. Cùm alijs à Deo Dominis homo inquietus, fol. 367. Odiosa est in Prælatis, vel species Dominatus, fol. 495. Omnium dominatur fidelis Dei seruus, fol. 501. & fol. 92. col. 2.

Domus.

Regia domus vestiarium est mundialis comediæ, fol. 58. col. 1. In illa mendacium regnat, fol. 73.

Donum.

Vel minima Iesu dona possint explere humanas voluntates, fol. 376. Nũquam infima sunt, quę supersunt in Christi donis. fol. 377. Dona diuina sic acceptemus, vt similia proximis reddamus, fol. 405.

ſolo Ieſu poſſunt nobis abundare, f. 542. Illa permanent, quibus ſeruit humana cooperatio, fol. 556. *Duricies.*

Duricies, & vitæ aſperitas hominem ſuauiter confirmat, fol. 572.

E.

Ebrietas.

EBrietas, & comeſatio pariũt iras, & crudelitates, f 501.

Eccleſia, Eccleſiaſticus.

Extrema Eccleſiæ perſecutio omnium ſeueriſſima, fol. 9. col. 1. Eccleſiæ diſciplinã non ad aliud, quam ad expugnanda vitia ſumat, qui non velit in ea perire, fol. 120. col. 1. Chriſti Eccleſiam non cognoſcere prorſus inexcuſabile eſt. f. 171. col. 1. Qui Eccleſię feſtos dies Scelerib⁹ inficit, timeat neceſſariã ruinã, fo. 351. Solam Chriſti Eccleſiã percutit duriſſima perſecutio à bonis ſimul, & malis orta, fo. 475. Prælatorũ Eccleſiæ malũ, quod ſibi habeant, vt propria bona Eccleſię, f. 463. In viro Eccleſiaſtico turpiſsima ſolicitudo acquirẽ di bona temporalia, f. 497. In Prælatis Eccleſiæ nõ tam otium contẽplationis, quã negotiũ proſalute ſubditorũ emineat, f. 555

Electi, Electio.

Separatio electorum à reprobis, maximum reprobis incutiet dolorẽ, fol. 71. co. 2. Ex omnibus mundi plagis electi congregabuntur, fol. 34. col. 2. Seria debet eſſe electio in virtutis via ſequenda, fol. 53. col. 2.

Eleemoſyna.

Eleemoſyna omnimodam benedictionẽ, & beneficia omnia à Deo impetrat, f. 36. col. 1. & 2. Omnium ore laudatur, f. 37. col. 2. Ciuilẽ etiam bonorum poſſeſsionem apud Deũ adquirit, ibidem. Firma eſt animarũ poſſeſsio, ibidẽ. Ad cęleſte regnũ perducit miſericordes, f. 38. col. 1. Præ cæteris virtutibus triũphat, fo. 39. co 1. Miſericordes viros ab omni verbo aſpero illæſos cuſtodit, f. 40. col. 2. Eleemoſynam faciat in magna quãtitate, qui poteſt, f. 183. col. 1. Vbi Deus Euchariſticũ panem nobis præbuit mortis damnationem delere tenetur, fol. 223. col. 2.

Eloquentia.

Eius defectus exhibitis operibus ſuppletur, fol. 126. col. 2. Non ſupplet defectũ operũ, ibid.

Epiſcopus.

Epiſcopum diuinum eſſe oportet, fo. 72. col. 2. Perſe ipſum de ouibus curet, f 89 col. 2. Nõ emendicet ſapientiam, ſed à ſe habeat, f. 89. Curet, ne peccata fiant, fol. 107. col. 1. Proprijs neceſsitatibus parcat, vt ſuorum inuigilet ſaluti, fol. 116. col. 2. Vide Prælatus.

Error.

Errores Principum patentiſsimi, fol. 119. co. 2.

Euangelium.

Eius miniſtri aptiores, cui lucris temporalibus non inhiant, fol. 498. Euangelica paupertas potentiſsima ad trahendum, fol. 562.

Euchariſtia.

Pro gratiarum actione paratur, fol. 207. col. 1. Hominibus ſalutaris, f. 208. col. 1. Ante illã pauperib⁹ para eſcas. 208. Quęſtuoſa res eſt, fol. 209. col. 1. Cętera cõuiuia ſuperat, f. 210 col 2. Panis perpetuus, perpetua parans pabula, fo. 213. col. 2. Martyris, & Euchariſtiæ collatio, ibidẽ. Omnia in vitam reſtituit, fo. 213. Nõ permittit orantẽ repulſam pati, fol. 216. col. 1. Triũphũ agit de Idololatria, fol. 217. col. 1. Mortem affert carnalibus, f. 217. Amat humiliatos, f. 224. col. 2. Poſt Euchariſtiæ epulas, alias in patria, quaſi tenetur Deus parare, f. 225 col. 2. Multã præparatio nẽ petit, f. 229. co. 2. Omnia nobis fit, f. 227. col. 2. Regium ſplendorẽ oſtendit, vt qui illum non videat, Iuda ſit peior, f. 228. col. 1. Eius abſtinẽtia lethalis, f. 228. col. 2. Vitam tribuit, f. 230. co. 1. Homines reddit diuinos, fol. 231. col. 2. Operit humanã nuditatem, f. 232. col. 2. Sic accipiẽda, vt in nobis Deus maneat, ne cogatur tranſire, f. 234. col. 1. Sẽper quaſi tunc de nouo ſumẽda. f. 253. co. 1. Eius fructus periculoſe in vita non oſtenditur, f. 236. col. 1. Vix fieri poteſt, vt pereat, qui Euchariſtiam frequentat, fo. 237. col. 1.

Euentus.

Euentus boni gaudia, qui Deo refert, non poteſt à Ieſu abeſſe, fol. 587.

Exactor.

Tributorum exactores perdendo regno validiores, quam milites, fol. 518.

Exaltare.

Nec Deus, nec virtus exaltantur, vbi opera nõ ſunt, fol. 374.

Exercitia ſpiritualia.

Quanta illorum vtilitas, fol. 335.

Exemplum.

Multorum ruentiũ exemplum ampliſsimam ad perditionem aperit voraginem, f. 201. co. 1.

Exitus, exire.

In exitu vitę etiam feruentes Dei amatores cauent, fol. 395. In exitu vitæ, & ingreſſu futuræ vera nobilitas claret, fol. 529.

Expectatio.

Expectatio vana deludit impios, fol. 12. col. 1.

Facinus.

Facinora parentum, qui excedit, par illis eſt, fol. 373. In facinoribus Dei oculi ſolũ quærantur, fol. 589.

F.

Fama.

Bona præ omnibus tẽporalibus æſtimanda eſt,

fo.70.co.2.De illa curet Princeps, f.71.co.1.

Fames.

Eſt grauiſsimũ telum ad perdendas animas, fo. 97.col.2.Famẽ viciſſe glorioſum viro, ibid.

Familia.

Familiæ Principum Chriſtianorum vitam legaliſsimam habeant, fol.124.col.2. Eam in facie oſtendant, fol.371.

Familiaritas.

Illius familiaritas cauenda, qui doctus cum ſit, vitijs ſeruit, fol.252.col.1. Poſt Ieſum factus eſt Deus hominibus familiaris, fol.389.

Fauor.

Quot fauores à Principe in ſuos proficiſcũtur, tot obices ſunt, ne ad illum puraveritas perueniat, fol.76.col.1.

Faſtus, faſtuoſus.

Faſtuoſæ altitudines conterentur, fol. 596.

Felicitas, felix.

Priſtinę recordatio miſeros cruciat, fol.17.col.1.mũdialis parit ruinã, &excidiũ, f.23.col.2 Inter aliorũ fęlicitates infelix miſerrim⁹ eſt fol.42.col.2.f.43.col.2.& 44.col.1.Fęlicitas à vitijs caſtigatis, f.138.col.2.Ab abſterſore lacrymarum Deo, f.95.col.2.A laboribus luxuriã excuſantibus, f.47.col.2. Ab eo quod gaudiorum finis inſpiciẽdus detur, fol. 483.Ab eo quod in ſalutis negotio, neminẽ requiras, fol. 504. A religioſis, qui in exitu vitæ ſaltem pęnitent. fol. 582 Fęlicitatis humanæ fundamentum Trinitas, f.263.col.1.

Feſtum.

Qui feſta ſceleribus maculat, ſine vindice manet ruinæ expoſitus, fol.351.

Fides.

Fidei infirmitatẽ arguit triſtitia in virtute, fol. 172.col.1. In fide nominis Ieſu omnia tibi credit omnipotentia diuina, fol. 375.Supra omnem fidem præſtitam eſt Chriſti theſaurus, fo. 376. Vbi per Spiritum Sanctũ firmatur fides, tunc Ieſus clarus apparet, fol.438. Qui fide ad Deũ orat, nullis tenebris poteſt Deo occultari. fol. 505. Ad fidem propagãdam conducunt diuerſa doctorũ placita fol. 552. Virtus fructifera quæ ex fide, fol. 570.

Fidelis.

Fideliũ laudabilis conſuetudo in induẽdis paruulis religioſo amiculo, fol. 59. co. 1. Fidelis Chriſti imperium nõ ferro, ſed pace ſtabilit. fol.85. col. 1. Fidelis nullum in virtute ſibi terminum præſcribat, fol. 153.col. 1.

Filius.

Filij pręſtãtes virtute maximã parentibus gloriã accumulãt, f.80.col 1. Filialis Dei amor ſemper pacẽ acquirit, f. 102.col 2. Filiorum cauſa amor cõiugalis nutriẽdus, f. 140.co. 1. Qui filiorum ſpiritum habent molliter corriguntur, f.261.co.1. Filij Deo immolati firmiſsimum ſunt familiarum ſuſtentaculũ, fo. 304 Non ſolũ filijs lucis paratur gloria ſed etiam filijs noctis ſi ſciant pœnitere, fo. 361. Parentũ præſtantia elucet in filio, qui eorũ virtutes ſemper auget, f.372. Ille ſolus filius ſuis parẽtibus parẽ ſe præbet, qui eos in aliquo facinore excedit, fol. 373. Filijs qualiter patres conſulant, fo. 427. Scire filios perdere propter Deum, vera pietas eſt, fol. 511.

Finis.

Finis ęrumnarum ſi ponderetur, gaudiũ pariũt f.426. Cui temporalium bonorum finis datur inſpiciendus, felix, fol. 483.

Fœmina.

Fœminarum conſpectus retardat virtutis ſtudioſos, fol.137.col.1.

Fortitudo.

Sola Dei fortitudo poteſt iram in manſuetudinem conuertere, fol.402.

Fraus, ſine dolus.

Fraus, & dolus ſemper auaritiã comitatur, fol. 265. col. 2. In amore rerum temporalium fraus, fol.170.col.2.

Fructus.

Fructus gloriæ vndè ſterilitas vitiorũ, fol.297. Qui fructũ quærit in ſalute animarũ, nec momento ſeparetur à Domino, f.399. Fructuoſam orationem habet, qui ſecũ habet ieſum f.403. Qui fructũ ſpiritualẽ in peccatoribus quærit, nec ſemper inſter, &c. f.412. Qui fructus metere cupit, vnã æſtimet virtute, quæ ex fide, f.570.

Fuga.

Fugæ dedecus, vbi res poſtularit, contemnere, viri fortis facinus eſt, fol.280. Fuga conueniens, & ardua, & glorioſa viro forti, f 281.

Futurum.

Futurorum metu augentur mala pręſentia, fol. 11.col.1.

G.

Gaudia.

GAudia mundi peritura, tanquam res, quæ non ſunt, f.361. Gaudiũ ab ærumnis mũdi, f.426. Gaudia ſunt impijs iuſtorũ clades, fol.444. Gaudia mundi ſuperãtur à triſtitia ex iuſtorum cõpaſsione, f.446. Gaudia non debent nutriri alienis calamitatibus, f.597. Gaudia Principũ ab auſentiũ æſtimatione, f.600. Gaudia mũdi àtriſtitia occupãtur, fo. 27.co.2. Extingũtur, vel memoriæ pręteriti mali, à gaudijs præſentibus f.39.col.2. Gaudiũ cęleſte, vel ad momentũ ſuperat omnia tormẽta, f.40.col.1. Gaudiũ à lacrymis, f.105 col.1. Veri gaudij ſolus Deus author eſt. fol. 173 col.2.

Gemitus.

Pietatis gemitus ſalutaria ſigna comitãtur, fol. 6.col.1. Tunc gemendũ, quando maior fructus ſperatur, fol.18.col.2. Vide lacrymas.

Gloria.

Gloria.

Diuinæ gloriæ memoria malorum omnium memoriã delet. fo. 39. Gloria vincti propter Deum ſuperat Angeli gloriã, fol. 61. co. 2. Petri magiſterij tribuimus, quod nõ opprimamur à Dei gloria cõſiderata, fol. 78. col. 2. Gloria ex auro contẽpto obIeſum, fol. 92. col. 1. A fame devicta, fol. 97. Gloria faciet tempus breuiſsimũ, fol. 381. Gloriæ fructus ab ſterilitate vitiorũ, fol. 397. Eam æſtimat Deus gloriam, quam dat ſuis, fol. 484. Diuina gloria in operibus noſtris quæſita pro validiſsimo telo aduerſus hoſtes, fol. 588. Maxima Chriſti gloria à morte, fol. 609. Nulla eſt ſenſibilis gloria, quę non abſorbeatur incomparatione diuinitatis, fol. 607. Nec Deus nec virtus glorificantur, vbi opera non ſunt, fol. 374

Gloria vana.

Quę vana eſt mater omnium vitiorũ eſt, fol. 313. Sęuiſsima eſt, fol. 340. fol. 532. è mũdialibus glori, s ſepulchrum, fol. 180. col. 2. Verus dolor de peccatis gloriæ vanæ aditum occludit, fol. 178. col. 1.

Gladius.

Salutaris ſit, qui gladiũ portat, fol. 296. Vbi gladius ibi Ieſus, fol. 207. Non in iuſtos, ſeſt in peccatores deſæuit, fol. 298. Nihil perdit, ſed omnia ſeruat, f. 304. Indè iuſtis gloriam affert, vndè erat ſterilitas vitiorũ fol. 397.

Gratia.

Vbicumq; adſit eadem bona cauſat, fol. 78. col. 2. penè inamiſsibilis cauſatur in amatoribus Dei, fo. 384. Oues Chriſti ad maiorẽ ſemper contendunt gratiã, fol. 541. Gratia in ſolo Chriſto nobis abundat, fol. 542.

Gratiarum actio.

Rari ſunt, qui gratias in paupertate Deo agant, f. 98. col. 1. Pro gratiarũ actionis operę cęleſtis paratur cibus, fol. 207. col. 1.

Gratus.

Gratus homo ſumma virtutum culmina videtur attigiſſe, fol. 83. col. 1. Gratius Deo eſt, quod pateris pro virtute obtinenda, quã pro peccato tollendo, fol. 239. col. 1.

Grex.

A grege ſceleratorum non alius, quam Deus poteſt nos ſecernere, fol. 411.

Gubernator.

Grauiſsima gubernatorũ negotia circa pauperum neceſsitates, fol. 332. Qui nimius eſt in paruis, & minimis, ſolet præſtantiſſimis inferre damnum, fo. 333. Gubernator nihil nouum ſubitò publicet, niſi prę-miſſa fama, &c. fol. 392.

Gula.

Quę damna ab illa naſcantur, fol. 324. Facit hominem carnalem, fol. 175. col. 1 Peraliſsima eſt, eius rabies, fol. 210. col. 1.

H

Habitatio.

FEre inexpugnabilis à Deo ſit eius amator fol. 383. *Abraham.*

Prouatus à Deo vltimo patientiæ telo, fol. 25. col. 2. Pater aſtrorum vocatur, qui humani fuit contẽptor ſeminis, fo. 69. co. 1.

Hiſpaniæ.

Hiſpaniarum gloria ex Dei miniſtris Anglis receptis, fol. 307.

Hæreditas.

Cùm hæreditate bonorum mundialium nõ pax, ſed lites relinquuntur, fol. 390.

Homo.

Homo ipſe ſibi eſt ſuæ dãnationis cauſa, fol. 7. col. 1. Crudelis hominis rabies, vel ipſa inanimata, lenitatis exẽpla cauet, fol. 15. col. 2. Hominum verba mobilia, & vana, fo. 25. col. 2 Tanta eſt hominis dignitas, vt Deum ſolum iudicẽ mereatur, fol. 31. col. 2. In ſalute hominum procurãda Dei poteſtas effulget, fol. 7. col. 1. Nemo hominum non eſt, lupus rapax aduerſus afflictos, fol. 35. co. 1. Suma peruerſitas hominis, qui humanis non demulcetur cantibus, fol. 67. col. 1. Supra hominis naturã eſt omnia mundi deſpicere, fol. 68. col. 1. Semper terreni homines virtuoſos, & cœleſtes viros linguis impetunt, fol. 71. col. 2. Nulli hominum dicas, quæ irã excitare poſsint, fol. 74. col. 2. Hominũ maledictio non eſt vbi aurum nõ eſt, fol. 90. col. 1. Homini miti, & manſueto terra fęcundiſsima eſt, ad perdẽdas hominũ animas fames fortiſsimum telum, fol. 97. co. 2 Homini ſolus Ieſus ſufficit, cætera non ſufficiũt, f. 99. co. 1. Praui hominũ mores multo moderamine coripiẽdi, f. 110 col. 2.

Ad commendos homines de infirmitate humana plurimum valent Principum clades fol. 118. col. 2. In deiectos à culmine homines vehementer inſultant ali, fol. 114. co. 2. Iuſtus homo magis ſplẽdet poſt peccatum caſtigatum, quam in ipſa innocentia, fol. 118. co. 1. Non tam hominũ oculi in operibus bonis, quam propria lingua cauenda eſt, fol. 123. col. 2. Fidelis homo non ſe intra naturę carceres cõtineat, fol. 153. col. 1. Præſtãtiſsima hominis pulchritudo ſuã laudẽ à Deo quærere, f. 177. co. 1.

Nullus carnifex in hominem crudelior, quã vitia ipſa, fol. 182. col. 2. totum hominem in Deo eſſe facit ipes, fol. 185. col. 1. Stulti homines nil niſi corporale animę ſuę meditantur, fol. 187. col. 1. Tota hominum

erga nos ſolicitudo non exæquat Dei ſolicitudinem, fol. 189. col. 1. Homini ſalutare eſt, quidquid Deus ſibi aſſumit, fol. 208. col. 1. Nobiliſsimum homini, quod dum litteras diſcit maiorum ſuorum ebibit magnalia, fol. 211. col. 2. Quo quis apud homines notior eo magis apud illos ſolet vileſcere, fol. 222. col. 1. Multis indiget homo, vt poſsit digne ad Euchariſtiam accedere, fol. 226. col. 2. Hominem exuit, qui digne accedit ad Euchariſtiam, fol. 231. col. 2. Temporalis homo quauis occaſione oblata rapitur, fol. 272. col. 1. Hominis maxima excellẽtia eſt, quod pati poſsit pro Deo, fol. 278. Nulla inſublimitate conſtitutus nõ glorietur homo de improperijs Chriſti, fol. 290. Fęlix homo cui nihil datur ſpectari, niſi Chriſtus, fol. 295. Homo Chriſtianus non ſtatim publicet laudabilia, quæ habet, etiã ſi cogatur in ſuas laudes deſcẽdere, fol. 295. Glorioſum homini eſt, quod Ieſum magiſtrũ habeat, qui ſolus doctos facit diſcipulos, fo. 315. Sũma impietas eò homines trahit, vt non differant eorũ vota, & homicidia, ſacrificia, & ſcelera, quod ſummum malũ eſt, fol. 337. Miſera hominum cõditio ex futurorum ignoratione, fol. 354. Ille homo perfectè ſubuenit infirmanti, qui ſcit infirmari cũ illo, fol. 355. Nulla quies eſt homini, vbi non cum Patre, ſed cum alijs Dominis agit, fol. 367. Homo ſiquid in Deo Paternũ nõ experiretur; periret, nec diem bonum haberet, fol. 368. Hominũ colloquijs familiariſsimus factus eſt Deus poſt Ieſum, fol. 389. Homini ſuo prouidit Deus requiẽ imperturbabilem, & trãquilitatem, fol. 391. In homine iuſto non poteſt Ieſus non patere, fol. 418. Vbi in homine apparet virtus: & odia mundialia inſurgunt, fol. 420. Homini iuſto omnis tribulatio vtilis fol. 429. Vbi pro hominibus ſaluandis Deus non rogatur, quaſi ſurdus, & mortuus eſt, fol. 451. Vt ab homine infirmo ametur virtus, variari hæc debet, fol. 451. In præcordijs hominum dignoſcendis euidẽs fit diuina virtus, fol. 461. Homo in cognoſcẽdo Deo nequior brutis animãtibus, fol. 465. Homo abſq; meritis non poteſt multis placuiſſe, fol. 469. Intra humanę rationis terminos difficile ſe continet, qui prę cęteris ſplendet, fol. 480. Hominis iuſti virtus maxima, quòd in nullo velit à cõmunitate eximi, fol. 481. Homo iuſtus multiplici virtutũ ſtudeat varietati, fol. 483. Qui hominum ſaluti miniſtrant, ſeſe, vel in habitu hominibus conformare ſolent, fol. 486. Hominis ſuma ſeruitus, quod peccati malavidẽs à peccatis non deſiſtat, fol. 491. Hominis ſublimitas magna, quod operibus ſuis alicui Dei nomini correſpondeat, fol. 500, Hominis nobilitas, & gloria claret ab exitu huius vitæ, & ingreſu future, fol. 529. Homines infirmæ virtutis in eo viuent, ſi percipiãdę Paſtoris voci incũbãt, fo. 535. Homo non eſt, quem vel templi locus ad Deum non conuertat, fol. 543. Hominũ culturam bene tractat, qui mille cõflictus prius ſuſtinuerit propter virtutẽ, fo. 557. A Ieſu venit, quod homines lutei omni virtute creatæ ſuperiores euadãt, fo. 595.

Honor.

Cuiuſq; honori conſulendum etiam dãnati, fol. 31. col. 1. Honoris deperditi recordatio cruciat, fol. 17. col. 1. Multo honore proſequendi, qui Principatus ſedes tenẽt fol. 112. col. 2. Honoris proprij blandimẽta & præſtantes viros inficiunt, fol. 576.

Hora.

Quævis hora etiam poſtrema poteſt eſſe prima, vt Deum habeas, fol. 489.

Hoſpitator.

Confictavirtus conſumit domũ hoſpitatoris ſui, fol. 321. Nunquam ſine lucro Dei miniſtris hoſpicium præbes, fol. 307.

Hoſtis.

Hoſtis antiquus maxime obſeruat noſtræ mortis tempus, fol. 393. Poſt Chriſtum paſſum habemus, vbi ab hoſtibus protegamur, fol. 415. Hoſtes validiſsime proſternis, dũ in tuis operibus laudem quęris Dei, f. 588.

Humanitas.

Humanitatẽ omnem exuit auaritia, fo. 540.

Humilis, humilitas.

Humilitas Ieſu efficacior ad perſuadendum, quàm ſapientes mũdi, fol. 387. Humilitas virtutum opera cuſtodit, fol. 176. col. 2. Ad Euchariſtiã diſponit, fol. 224. col. 2. Summã magnitudinem apud Deum præbet, fol. 252. col. 1. Diuini Patris exprimit fęcunditatem, fol. 520.

Nihil humile meditatur, qui ſpiritu Chriſti caret, fol. 203. col. 2. Humilis etiam in caſu proficit, fol. 523. Verè humilis aliorum virtutes ſibi ſuperiores agnoſcit, fol. 62. col. 2. Sine humilitate non ſtat regnum cęlorum, fol. 470.

Hypocriſis.

Ruinam trahit, fol. 14. col. 1. Ineuitabilem afferunt vindictam eius mala, fol. 339. Hoſpitatoris domum conſumit, fol. 321.

I.

Iactantia.

Sæuiſsima eſt, & ſitiens ſanguinem, fol. 340.

Iactura.

Lactura.

Dum parit æternam lætitiam non dolenda, fol. 105. col. 2. Quævis parua, dum cęleſtia non perduntur, fol. 440.

Idolum, Idololatria.

Idolis concupiſcentiæ qui ſeruit, caueat diuinum calicem, fol. 217. col. 1. Euchariſtia triũphat de Idolatria, fol. 217. Inobedientia ſapit idololattiam, fol. 218. col. 1.

Ieiunium.

Sine miſericordia, non habet gloriam, fol. 39. col. 1. Facit hominem diuinum, fol. 175. col. 1.

Ieſuita.

In Ieſuitarum linguis conſpicua eorum iuſtitia, fol. 422. Hi pro fide ſteterunt ab incunabulis. fol. 499. Editis libris Hæreſes iugularunt. ibidem. Ex Dei gratia habent libros conſcribere. fol. 500.

Ieſus. Vide Chriſtus. Saluator.

Ieſus in iudicio ſeueriſsimus Iudex, quia extraneus, & ignotus ab externis veniens, fol. 19. col. 2. Eius verba permanantem ad omnes efficaciam habent, fol. 25. col. 2. Ieſus, velut Sol, nubes diſsipat hominum iniquitates, fol. 32. col. 2. Suma Ieſu gloria, quòd ex omnibus mundi plagis, electos ſuos congreget, fol. 34. col. 1. Ieſus diſſertiſsimus cõcionator, fol. 45. col. 1. Ieſus nummulariorum menſas impunè euertit, fol. 46. col. 1. Ieſu, & Ioannis perfectiſsima ſimilitudo, fol. 50. col. 1. Fugit Ieſus hominũ peccata. fol. 50. col. 2. Qui ſimilis Ieſu eſt omnia bona habet, fol. 51. col. 1. Ieſus glorioſior apparet in tolerãtia paſsionum, quam in alijs miraculoſis operibus, fol. 52. col. 1. Deus in Ieſu humaniſsimus, fol. 52 col. 2. Ieſus omnibus tormentis, & tribulationibus paratum ſe obtulit, fol. 55. col. 1. Verà eſt Sapphirus ab aurifera Virginis terra orta, & inter peccatores latitans, fol. 60. col. 2. Ante Ieſu mortem iam contundit Ioannes cęli clauſtra, & ruinã minari facit, fol. 63. col. 2 Qui ad Ieſu pedes omnia deponit, Angelum ſui itineris ducem habet, fol. 68. col. 2. Solus Rex Regum Ieſus poteſt habere miniſtros, qui ſubditis omnino proficui ſint, fol. 69. col. 2. Fœlices lacrymæ, quas Ieſus conſolatur, fol. 95. col. 2. Sine Ieſu vita luctus eſt, fol. 96. col. 2. Cui Ieſus ſufficit, cætera bona nõ ſufficiunt, fol. 99. col. 1. Quot vulnera pro Ieſu, tot glorioſæ palmæ, fol. 104. col. 1. Ieſu odioſus eſt, qui ſemel acceptam virtutis viam deſerit, fol. 108. col. 1. Ille ſolus inimicis nõ parcit, qui ad Ieſu verba ſurdeſcit, fol. 114 col. 2 Omnia à Ieſu vitam halãt, fol. 119. col. 2. Vbi Ieſus reſuſcitat nulla mortis vilitas timetur, fol. 222. col. 2. Solus Ieſus nouit peccatoribus parcere, fol 247. col. 1. In ſolo Ieſu regno magni ſunt viri, fol. 249. col. 2. Virtuoſi operis præſtantia indè maxime eſt, quòd fiat propter Ieſum, fol. 406. Poſt Ieſum paſſum, ſine labore noſtro habemus, vbi ab hoſtil. bus iaculis protegamur, fol. 415. Labores Ieſu efficaces ad contemnenda bona mundialia, fol. 417. Vnũ Ieſum in ſe refert verus Chriſtianus, ibidem. Ieſus non poteſt, nõ patère in hominibus iuſtis, fol 418. Ieſus tũc clarus, & cõſpicuus, vbi per Spiritum Sãctum firmatur fides, & animorum puritas fol. 438. In Ieſu nihil non magnum cogitandum, fol. 442. Ieſu morienti acceptæ ſunt iuſtorum lacrymæ, quibus eius mors honoratur, fol. 444. Vbi Ieſus intercedit, omnia plena, & integra bona, fol. 452. Solus Ieſus, & ab eo vocati, in eũdem ſpiritũ medijs exterioribus, mundi tenebris non perduntur, fol. 456. Solus Ieſus ſcit prõprijs cedere, cum interecdit cauſa cõmunis, fol. 462. Ieſus in humilitate fundauit Regnum cęlorum, fol. 470. Ieſus illam ſibi æſtimat gloriam, quam dat ſuis, fol. 484. De vni Ieſu ſpiritu venit poſſe multis in obſequio placere, fol. 487. Apud Ieſum, etiam poſtremus primogenium acquirit, fol. 490. Ieſus non alijs tradit, ſed ipſe portat miniſterij ſui onera, fol. 513. Ieſus vbi ſe humiliauit, diuiniſsimi Parẽtis imaginẽ apertiſsimè expreſsit, fo. 520. Eſſe cum Ieſu eſt omnium bonorũ præſtantiſsimum, fol. 529. Ieſum ſi habeas in corde, omnia tibi clauſtra aperientur, fol. 532. In ſolo Ieſu nobis abundant donationes diuinę, fol. 542. Ab Ieſu abeſſe nequit, qui boni euentus gaudia Deo refert accepta, fol. 587. Solus animus diabolico furore obduratus poteſt ſe præcipitare in oculis Ieſu, in quibus omnes confirmãtur fol. 590. Vbi ſunt oculi Ieſu, nõ poteſt ſtare malus, fol. 591. A Ieſu venit quod lutei homines omni virtute creata ſuperiores ſint, fol. 595. Nihil vnquam lucidũ, quod Domini Ieſu non prætulerit imaginẽ, fol. 601. Ibi erit Ieſus, vbi gladius, fol 297. Etiam nomina dignitatum à ſuis ſeparat, fol. 315. Neſcit vni claudere cœlum, quin illud alteri aperiat, fol. 320. Deum nobis dat patrẽ, fol. 365. fol. 369. Habet quidquid eſt paternum, fol. 370. Donis ſuis, vel minimis poteſt implere humanas voluntates, fol. 376.

Fecit Deum familiariſsimum humanis colloquijs, fol. 389. Non permittit à ſe abeſſe concionatores ſuos fructuoſos, fol. 399. Quidquid ipſe eſt, facit quod ſint illi quibus adhæret, fol. 440.

Multus eſt indignoſcendis operibus charitatis, fol. 405. Fœlicem facit ſua præſentia, fol. 302. Sua abſentia caſtigat, ibidem. Facit ſuauiſsima vileſcere in ſui cõparatione, fol. 303. Etiam cum ferit, non perdit, ſed ſeruat, fol. 304. Vbi adeſt, facit patere cęleſtia, fol. 318. Protectionem facit ab hoſtibus, fol. 359. Et facit nos eſſe, & viuere, fol. 364. 365. Sub eius nomine omnia nobis creduntur à Deo, fol. 375.

Imago.

Nil lucidum fuit, in quo Ieſu non prȩexiſteret imago, fol. 601.

Imitatio.

Per imitationem Sanctorum Chriſtus Dominus profectè habetur, fol. 36. col. 2. fol. 483. col. 1.

Imperium.

Imperia mundi infirma, fol. 84. col. 1. Eorum auſpicia ex incorruptibilitate iudicij, fol. 85. col. 1. Duriſsima, quæ malis fauent, fol. 204. col. 1.

Impetratio.

Citiſsimæ impetrationes à laboribus toleratis, fol. 49. col. 1.

Imperfectio.

Inſtituti religioſi, quæ apparent imperfectiones non mordendæ, fol. 578.

Impius.

Magnũ impiorum ſupplicium, quod videant turpitudinem rerum, ob quas parierunt, fol. 3. col. 1. fol. 4. col. 1. fol. 431. Nunc illis iucunda, poſt ea aſperrima erunt, fol. 4. col. 2. Vana ſpe deludũtur, fol. 12. col. 1. Torquebuntur in iudicio ſignis paſſionis Chriſti, fol. 17. col. 1. Nil niſi temporale meditantur, fol. 187. col. 1. Sera pœnitentia cruciãtur, fol. 17. col. 2. In ſeparatione ab electis torquebuntur, fol. 21. col. 2. Honore indigni, fol. 31. col. 2. Anima, & corpore cremabuntur, fol. 42. col. 2. Priuatione gloriæ cruciantur, fol. 43. col. 1. Miſeri degunt inter fęlices, fol. 43. col. 2. Eorum ſumma pęna deſolatio, & ſolitudo, fol. 378. Timent iudicij diem, fol. 604.

Iuſtorum clades illis lętiſsimum faciunt ſpectaculũ, fol. 445. In eorum cordibus verba Dei vacua, fol. 385. Illis Deus eſt omnino inacceſsibilis, fol. 53. col. 1. Vide Peccator.

Incontinentia, incontinens.

Incontinentia crudelis, fol. 46. col. 1. Mentes hominum ſubuertit, fol. 47. col. 1.

Induſtria.

Nullum donum diuinum permanere ſolet, cui non ſeruiat induſtria hominis, fol. 556.

Indulgentia.

Cùm ſeueritate iuncta ſalutaris, fol. 581.

Inferior.

Ad inferiorum pedes obuolui duriſsimum, fol. 115. col. 2.

Infernus.

Eò durior, quo Dei viſionem tollit, fol. 42. col. 2. Eò rapientur impij, dum iuſti ad coronas, fol. 43. col. 2. Eius memoria potentiſsima ad ſalutem, fol. 293.

Infidelis.

Infidelium quævis opera ſuſpecta, fol. 191. col. 1. Infidelitatis peccatum præ omnibus alijs grauius, fol. 434.

Infirmitas.

In infirmitatibus proximorum ſe quiſq; noũerit, fol. 111. col. 2. Infirmitatem humanam docẽt Principum caſus, fol. 113. col. 2. Infirmitatem fidei arguit triſtitia in virtute, fol. 172. col. 1. Infirmus ad virtutum opera, qui Dæmonis bonis nititur, fol. 185. col. 2. Infirmitas roboratur, dum Deum conſpiciat, fol. 218. col. 2.

Ignatius.

Societatis Ieſu fundatur, quam curam reliquerit ſuæ familiæ prælatis, fol. 534.

Ignorantia.

Ignorantia rerum temporalium ſolet comitari ſapientiſsimas de Deo cognitiones, fol. 363.

Inimicus.

Non in eis debellandis, ſed in trahẽdis Principum fit ſtudium, fol. 35. col. 1. Illis non parcit, qui ſibi malus eſt, fol. 144. col. 2. Illis benefacere Chriſtianus triumphus, fol. 145. col. 2. Eorum dilectio ſalutis cõpendium, fol. 147. col. 2. Inimicos non reputat, qui mortem meditatur, fol. 150. col. 2. Inimico iracundus non ſis, fol. 151. col. 2. Vera charitas præfert amicos inimicis, fol. 408. Nullum habet inimicum, qui mundialia bona contemnit, fol. 408. Vide Hoſtis, iniuria, &c.

Iniuria.

Iniuriæ religioſis inferendæ author Diabolus, fol. 477. Iniurias acceptas decantare diuinum eſt, fol. 149. col. 1.

Iniuſtitia.

Nulla eſt tam atrox, quam amaſsia à iudice non extorqueat, fol. 47. col. 1.

Inobedientia.

Inobedientia ſpeciem habet idolatriæ, fol. 218.col.1.

Inſpiratio.

Dei inſpirationes operibus non exhibere neſcit virilis virtus, fol. 571.

Intentio.

Quandiù rectam ad Deum habueris intentionem, fere inexpugnabilis es, fol. 494.

Innocentia.

Oculatior eſt ad percipienda diuina, quam ſapientia mundi, fol. 77.col.2. Non ſic in innocentia ſplendet iuſtus, quã poſt peccatum caſtigatum, fol. 118.col.1.

Inuidia.

Magis aliorum fœlicitate torquet, quã proprijs malis, fol. 22.col.1. Iuſtos in reproborum gregem transfert, fol. 575.

Ioannes Bapt.

Ieſum ſuarum laudum cãtatorem habet, fol. 45. Adulteris aduerſarius, fol. 46. col.1. Docet Deum à ſapientibus maiori cura quæri, fol. 48. col.2. Ieſu ſimilimus, fol. 50.col.1. fol. 66.col.1.& 2. Invirtute cõſtantiſsimus, fol. 54. Prima eius vitæ lineamenta poſſunt diuinam commendare manum, fol. 55.col.2. Eius in deſerto pueritia Deo commendabilis, fol. 56.col. 2. Cur pluſquam Propheta, fol. 59.col. 2. Salutiferi fontis vena prius rupta à Ioãne, fol. 60. col. 2. Angelus, & pluſquam Angelus dicitur, fol. 61. col.1. Primas omnium tulit, fol. 61. col. 2. Nulli pietate ſecundus, fol. 62. Maximè humilis, fol. 63.col.1. Ante Ieſu mortem clauſtra cęli cõtudit, fol. 63. col. 2. Eſt, quidquid magdum dici poteſt, fol. 64. col. 2. Inſtar Solis, fol. 66. col. 1. Eius natiuitas ſupra naturam, fol. 67. col. 1.

Ira iracundus.

Feros homines facit, fol. 131. col. 2. Nullis contumelijs parcit, fol. 131. col. 1. A comeſſationibus, & compotationibus orta, fol. 501. Ira Dei neminẽ funditus perdit, fol. 495. Sola in miſericordiam ſolet conuerti, fol. 402. Iracũdus adeò certam habet damnationem, vt iam videatur carnifici traditus, fol. 128. col. 1. Carceribus & vinculis obnoxius, fol. 130. col. 1.

Iudex.

Iudex perfectus, nec res viles ſub iniuria finit, fo 435. Iudex ſeueriſsimus Ieſus, quia ab externis, fol. 19. col. 2 Fœlix qui venientem iudicem, vt Dominum, non vt furem ſuſcipit, fol. 19. col. 2. Iudex damnatorum etiam honori conſulat, fol. 51. col. 1. Non ſit acceptor perſonarum, fol. 85. col. 2. Qui perſonam accipit, eſt fons pede turbatus, fol 86. col. 1. Cauſa à iudice per miniſtros tractata raro iuſte agitur, fol. 246. col. 1. Deum iudicẽ ab alijs habemus, à Ieſu patrẽ, fol. 365. Obdurati in peccatis miſerius perdentur in aduẽtu iudicis, fol. 602. A iudice extorquet amaſsia quamlibet in iuſtitiã, fol. 47. col. 1. Iudex non ſit nimius circa parua, fol. 333.

Iudicium.

Dum ſupremi iudicij ſententia inſtat, nil niſi crudele etiam in amicioribus ſpectandũ, fol. 2. col. 1. & 2. Iudicij diem amant iuſti, fol. 604. Quanta erit confuſio in manifeſtatione peccatorum in die iudicij, fol. 8. col. 2. Tantum erit extremi iudicij malũ, vt ſola eius fama terreat peccatores, fol. 9 col. 2. Vbi Dei iudicium timetur, mundialia decora abeunt, fol. 433.

Iudicij terror quouis alio cruciatu maior, fol. 10. col. 1. Diuinum iudicium ſuſpectum ſibi habeant etiam ſanctiſsimi viri, fol. 13. col. 1. In diuino iudicio vnuſquiſque ſibi prouidebit, ibidem. Propriæ vtilitatis cognitio, in iudicio Dei iuſtos viros armat, fol. 13. col. 2. In diuino iudicio omnia timoris plena erunt, ibidem. Nuda ibi, ſine fuco peccata apparebunt, fol. 14. col. 1. Nil in iudicio remanebit, quod poſsit ſeueriſsimi iudicis miſericordiam excitare, fol. 15. col. 1. Signum tantum crucis iuſtis ſecuritatem præſtabit, fol. 16 col. 1 Et impijs terrorem, fol. 17. col. 1. Iudicij timor multos collegit in vitam, fol. 20. col. 2. In die iudicij ſoli miſericordes viri cauebunt verbum aſperum, quo in miſericordes affliguntur.

Iuramentum.

Lethale hominibus, fol. 141. col. 2. Debet eſſe cautum, fol. 140. col. 2. Vnius periurij pœna quam plurimos perdit, fol. 530. col. 2.

Iuſtitia.

Iuſtitiæ diuinę gladius in peccatores ſolum, &c. fol. 216. Iuſtitia Dei non ſolet funditus perdere, fol. 495. Qui propter iuſtitiã patiuntur, præuenient ſeueriſsimum vltorem, fol. 353. Iuſtitiæ puritas turbatur, vbi non ſolum merita attenduntur, fol. 86. col. 2. Nihil quod ad iuſtitiam conducat prætermittas, fol. 99. col. 2.

Iuſtus.

Iuſti in ſeueriſsimo iudicij die ſigno crucis ſecuri erunt, fol. 16. col. 1. Tempeſtiua

cruciantur pœnitẽtia, fol. 17. col. 2. Nullibi, tàm abſconditi erunt, vt in eis congregandis diuina virtus non oſtendatur, fol. 33. col. 2. Quæ iuſtis in hac vita triſtia ſunt, fœliciſsima erunt in cœleſti, fol. 44. col. 2. Iuſti quidquid bonum in alijs vident ſanctiſsimum reputant, fol. 63. col. 1. Magna eſt gloria iuſti, à reprobis repelli, fol. 66. col. 2. Per iuſtorũ imitationem, Chriſtus Dominus perfectè habetur, fol. 76. col. 2. & fol. 483. col. 1. Nullam rerum temporalium ſolicitudinẽ habeat iuſtus, fol. 88. col. 1. Vel vnus iuſtus valet, vt omnem terram condiat, & ſaporet, fol. 109. col. 2. Iuſtus lucidior poſt peccatum caſtigatum, quàm in ipſa innocentia, fol. 118. col. 1. Iuſto grauiſsimum tormentum eſt, cum peſsimis hominibus comparari, fol. 128. col. 1. Quo quis iuſtior eſt eo magis à peccatoribus arguitur, fol. 593. col. 2. Qualibet occaſione oblata impij in virum iuſtum & inſurgunt, fol. 194. col. 2.

Iuſti.

Iuſti, quaſi prudentes inſaniunt, dum aduerſus præſentem vitam inſurgunt, fol. 279. Iuſtorum conuiciator, non abſcondetur, ſed ad ſupplicium patebit, fol. 289. Iuſti viri nihil ad perfectionem ſuam pertinẽs non recuperabunt ex morte, fol. 294. In iuſtos nõ deſeuit diuinæ iuſtitiæ gladius, ſed in peccatores, fol. 298. Vbi malum iuſtis infertur, & Deo ipſi infertur, fol. 338. Iuſtorum conditio apud peccatores peior habetur, quã apud feriſsimas creaturas, fol. 350. Terrena perſecutio ſic iuſtos eleuat, & ſuperiores facit, vt in ſublimi cõſtituti debellatores appareant vniuerſæ terræ, fol. 352. Iuſti nullibi patiuntur ſolitudinem, & deſolationem, quæ eſt ſumma pœna peccatorum, fol. 378. & ſequentibus. Iuſtis manet graue certamẽ in mortis tempore, fol. 393. Iuſti etiam ſanctiſsimi, dum in hac terra ſunt, indigẽt ſciſione, & purgatione, fol. 398. Non poteſt Ieſus, non patere in hominibus iuſtis, fol. 418.

Odia mundi inſurgunt in iuſtos pro Deo, & virtute, fol. 421.

In lingua iuſtorum adeò eſt cõſpicua eorum ſanctitas, vt nulla aduerſarijs maneat excuſatio, fol. 422.

Iuſtis omnis tribulatio vtilis, & conueniens, fol. 429.

Ieſu morienti acceptæ ſunt lacrymæ iuſtorũ, quibus eius mors honoratur, fol. 444.

Iuſtorum clades ſemper lætiſsimum ſpectaculum impijs faciũt, fol. 445.

Triſtitia ex iuſti calamitoſi cõpaſsione orta melior eſt, quam vniuerſa mundi gaudia, fol. 446.

Iuſtorum preſſuræ, & præſtantia, & fructus, ex Paſsione Chriſti vtiliores, quam labores mundanorum, fol. 447.

Iuſtorum oratio filios eos oſtendit, cætera virtutis opera ſeruos notant, fol. 450.

Iuſtorum paucitas imperturbabilem oſtendit eorum conditionem, fol. 467.

Iuſti in perſecutione exaltantur, eorum perſecutores pereunt, fol. 478.

Iuſti hominis virtus maxima, quod in nullo velit à communitate multitudinis eximi, fol. 481.

Iuſtus ſtudeat multiplici virtutum varietati, fol. 483.

Iuſti vigilantis mors non dicenda mors, fol. 492.

Iuſtorum perſecutores duriſsimum ſentient Deum vindicem, fol. 502.

Iuſtorum fœlicitas, quod ſalutis ſuæ negotium ſic diſponant, vt à nullo alio pendeat, fol. 504.

Iuſtum acerbitates augent, & glorioſiorem reddunt, fol. 524. fol. 605.

Iuſti auide petunt diem iudicij, non item impij, fol. 604.

Preſſuræ, & labores extollũt iuſtos, fol. 605.

Iuſti, vel ſolo viſu, aduerſarios proſternunt, fol. 606.

Iuuentus.

Iuuentutem velut induit Deus in cordibus dilectorum, fol. 385.

Iuuenum victoriæ apud Deum glorioſiſsimæ, fol. 385.

L.

Labor, Vide Afflictio, Tribulatio.

NVlli labori parcendum, vt ſalutis occaſionem arripias, fol. 49. col. 1. Labores patiẽter habiti vocaliſsimi ſunt ad impetrãdum, ibidem. Laborum tolerantia omni alio miraculoſo opere longe præſtantior eſt, fol. 51. col. 1. Ipſiſsima Dei natura, quaſi viſibilis in ea exhibetur, ibidem, col. 2.

Labores patienter tolerati Ieſum glorioſiorem demonſtrant, fol. 52. col. 1. Vileſcunt labores animo ad illos parato, fol. 54. col. 2. fol. 55. col. 1.

Labores faciunt homines Angelis ſuperiores, fol. 61. col. 1. Labores pro Chriſto tolerati palmæ ſunt regales, fol. 104. col. 2. Laboribus omnibus ſubiacent iucundi,

cundi,fol.130.col.1. Laborem diſsimulat verus virtutis cultor, fol.171 col. 1. Probatio in laboribus ſemper antecedit diuina,fol.196.col.1.Qui alienis laboribus ſuæ ſalutis ſpem credit totam miſere fallitur, fol.238.col.1. Labores pati pro Deo maxima hominis excellentia, fol. 278. Patienter tolerati nos Deo fidere faciunt,fol.306. Extollunt iuſtos,fol.605.

Lacrymæ.

Efficaciſsimæ ad impetrandum,fol.515.Illis mors Chriſti honoratur,fol.444.Tũc fundendæ, quando maior fructus ſperari poſsit,fol.18.col.2. Illas comitantur ſigna ſalutaria,fol.6.col.2. Debent effundi propter Dei abſentiam,fol.43.col.1.Fęlices lacrymæ quas Ieſu conſolatio abſterget,fol.95. col.2. Nulla eſt vita, ſine lacrymis,quando Ieſus abeſt,fol.96.col.2.

Laqueus.

Nihil nocet meditantibus cœleſtia, fol. 427.

Lætitia.

Nulla deſt,vbi Dei patris præſentia præſentitur,fol.368.Parturitur à mundi ærumnis,ſi earum fines ponderentur, fol.426. Lætitiam faciunt impijs clades iuſtorum, fol.444. Nil lætitiam afferens poteſt in Dei diſciplina deficere,fol.580.Veræ lętitiæ Deus author eſt,fol.173.col.2.

Laus, Laudare.

Laus vera à ſolo Deo, fol.177. Humana inconſtans,fol.87.col.2. Virtuti contraria, quæ eius præmia furatur, fol.154. col.1. Laudis præconia pluſquã mundialia omnia bona æſtimantur à magnanimis, fol. 70.Perfecta laus eſt,quæ Deo, per operũ exhibitionem præſtatur, fol. 374. Deus & virtus laudatur etiã ab impijs,fol.375. Laudis blandimenta etiam præſtantes viros attingunt, fol.576. Diuina laus quæſita in operibus noſtris, eſt validiſsimum telum aduerſus hoſtes, fol.588.

Lectio.

Multum homines nobilitat,fol.211. col.2. Lectio ſacra nos armat aduerſus à maritudines vniuerſas,fol.342.

Legatio.

Legatio efficaciſsima ad impetrandum eſt oratio facta cum lacrymis,fol.519.

Lex.

Diuinæ legis difficultas naſcitur ex noſtro affectu,non ex Deo,fol.386.&387.

Legis ſcriptæ, & legis gratiæ diſcrimẽ à ſuauitate ſumptum, fol.52.col.2. Legis obſeruatio neceſſaria in Principum domibus,fol.124.col.2.Futurorum bonorum prænuntia,fol.198.col.1.

Liuido. Vide Luxuria.

Libri.

Scribendorum librorum, non ſapientis ſolum ſtudium eſt, ſed Dei inſpirantis gratia,fol,347.

Libertas.

Oratio eſt manifeſta libertatis poſſeſsio,fol. 450.

Liberalitas.

Immenſæ Dei liberalitati non parum fidendum,fol.88.col 1.

Lingua.

In lingua iuſtorum conſpicua eorum ſanctitas,fol.422.Linguæ lapſum cauere inter loquendum ſolius eſt ſpiritus diuini, fol.437.Eius clamor à Deo auditur, fol. 202. col.2. Linguæ terrenorum fieri nequit, vt in iuſtos non impingant, fol.71. col.1 & fol.193.col.2. Lingua detractoris bibrata ſagitta,fol.72. Magis cauenda eſt propria lingua in bonis operibus exhibendis,quam hominum oculi,fol.123. col.2.

Lis.

Lites relinquuntur, cum bonorum temporalium hęreditate,fol.390.Illis etiam inter coniunctos proprium lucrum parit, fol.464.

Litteræ.

Litterarum lectio multum homines nobilitat,fol.211.col.2. Litterarum ſacrarum ſtudium neceſſarium ad populorum ſalutem,fol.319.

Locus.

Locus in quo primi virtutis progreſſus, non relinquendus,fol.566.

Lucrum.

Lucrum in rebus omnibus ſpiritualibus ponendum,fol 277.Sine illo,&ingenti nũquam Dei miniſtrum protegis, fol. 307. multum lucrum eſt in eo,qui vitiorũ fulgores attente penetrauerit,fol.335.Amatoris Dei lucrum è morte, fol. 394. Vbi proprium lucrum,ibi diuiſio etiam inter coniunctiſsimos, fol. 464. Euangelicos miniſtros non teneat lucri temporalis ſolicitudo,fol.498.Temporalis lucri amatores infideles, fol. 498. In quo eſt lucri amor,pax nulla,fol.563.

Ludouicus de la Puente.

Eius ſingularis, pietas, & cœleſtis doctrina comen-

comendatur, fol 499.

Lumen.

Maius lumen neceſſarium eſt ad veritatem præſentē fallacijs obnubilatam cognoſcendam, quàm ad prædicenda futura, fol. 60.col.1.

Lux.

Lucis ante ambulo vnitas, & concordia, fol. 440. Tantum lucis, quātum caſtitatis, fol. 473. Nulla vnquam lux Ieſum non præmonſtrauit, fol. 601.

Luxuria.

Nihil non graue infert ſuis, fol. 474. Obſcura, cæca ſordida, fol. 473. Crudeliſsima. fol. 45. Quaſi dapes homicidium æſtimat fol. 46. col. 2. Facit iudices iniuſtos, fol. 47. col. 1. Nihil nō turpe habet, fol. 137. col. 2. Fugiēda etiam cum oculorū amiſſione, fol. 48. col. 1. Et cum vitę diſcrimine, ibidem. Eſt turpiſsima eius flamma, fol. 135. col. 1. Omnia ſiniſtra habet, fol. 137. col. 2. Puræ ſanctitatis fontes inficit, fol. 194. col. 2.

M.

Magiſtri.

MAgiſtrorum vitia ebibunt facile auditores, fol. 325. Magiſtri ſpirituales mille dol ribus cōſeruant filium, &c. fol. 326. Magiſter Chriſtianus omnigena ſapientia imbuendus, fol. 459.

Magdalena.

Magiſtri præſentia roborata proficit in virtutibus, fol. 77. col. 1.

Maledictio.

Maledictio hominum non eſt, vbi aurum non eſt, fol. 90. col. 1.

Malus, Malum,

Mala præſentia augētur futurorū metu, fol. 11. col. 1. Et ex præteritæ fœlicitatis recordatione, fol. 17. col. 1. Malorum temporalium veſtigia prorſus delentur diuinæ remunerationis gloria, fol. 39. col. 2. Quævis in malis remiſsio æſtimanda, fol. 142. col. 2. Malum non durat vbi mortis pallor ob oculos verſatur, fol. 169. col. 1. Malorum numerus ſemper eſt multiplex, fol. 158. col. 1.

Mala ventura præuidere perfectiſsimi viri eſt, fol. 270. col. 1. Peſsimus ſui cuſtos eſt, qui nullum malum nouit timere antequā veniat, fol. 271. col. 1. Mala mundi bene ponderata non triſtitiam, ſed gaudiū pariunt, fol. 426. Illud ſolum magnum malum eſt, quo vita eripitur cęleſtis, fo. 441. Vbi ſunt oculi Ieſu non poteſt ſtare malus, fol. 591.

Manifeſtatio.

Manifeſtatione exteriorum operum virtus creſcit, fol. 122. col. 1.

Manus.

Manus rapinis dedita infame ſuppliciū parat, fol. 546.

Manſio, manere.

Manſionem firmiſsimam facit Deus amatorem ſuum, fol. 383. Ea manſio paratur Deo in nobis, vt videatur, quaſi iuueneſcere, fol. 384.

Manſuetudo.

Manſuetudo innocens ſecura eſt etiam inter hoſtes, fol. 559. Habet propria bona ſua, fol. 93. col. 2. Naturam humanam in homine conſeruat, fol. 131. col. 2. Illam Ieſus ex Maria etiam habet, fol. 146. col. 2. Seruanda in correptione, fol. 261. col. 2. & 262.

Mardochæus.

Purpuram, & regium ſplendorem beneficentia parauit, fol. 38.

Martyr.

Tot palmas obtinet, quot vulnera pro Ieſu tulit, fol 104. col. 1.

Martyrium.

Martyrium eſt voluntaria paupertas, fol. 103. col. 2.

Meditatio.

Meditatio æterni boni, potens eſt, vel illud efficere, fol. 362. Meditatio diuini iudicij prorſus omnia mundi decora facit obliuiſci, fol. 433. Meditantibus cœleſtia nihil nocent laquei mundi, fol. 427.

Memoria.

Præteritę fęlicitatis memoria ptæſentia mala auget, fol. 17. col. 1. fol. 22. col. 2. Paſſionis Chriſti memoria nihil habet amaritudinis, fol. 18. col. 2. Præteriti mali memoria omnino extinguitur præſentis mali magnitudine, fol. 39. col. 2. Infirmitatis humanæ memoria plurimum valet, fol. 113. col. 2. Memoria mortis vtiliſsima, fol. 150. col. 2. Memoria mortis hypocritarum opera expellit, fol. 169. co. 1.

Mendacium.

Ad quævis ſcelera, & facinora mendacium parat, fol. 201. col. 2. Viget in curia. Vide Aula, Curia.

Mens.

Mens humanæ carnalibus affectibus exuta facile

facile ſe ingerit diuinis, fol. 81. col. 2.

Menſura.

Nulla ſeruanda in benefaciendo, fol. 122. col. 2.

Merces.

Merces inuitat hominum animos ad opera fol. 306. Merces miſericordiæ ſecuriſsima, certiſsima, fol. 308.

Meritum.

Meritorum dignitatē ſolam reſpiciat Princeps, fol. 85. col. 2. Homo ſine meritis nō poteſt placuiſſe multis, fol. 469.

Metus.

Metus mortis mortem ipſam reddit amabilem, fol. 282.

Miles.

Ad perdēdum regnum validiores ſunt regalium tributorum exactores, quàm milites fol. 518.

Miniſtri.

Miniſtri Ieſu ſoli omnibus proficui ſunt, fol. 69. col. 2. Recepti hoſpitem augent, fol. 307. Doceant homines propriæ vilitatis notitiam, fol. 479. Temporali ſolicitudine careant, fol. 498. A paupertate Chriſtiana potentiſsimi ſunt, fol. 562. Principum miniſtri, vel ipſius frōtis indicio oſtendant indolem electæ vitæ, fol. 371.

Mitis.

Solus mitis habet propria ſua bona, fol. 93. col. 2. Illis omnia frugifera, fol. 94. col. 2.

Miſericordia.

Eius merces nunquam deperditur, fol. 308. Ea ſit inter prima gubernatorum negotia fol. 332. Sola cauet verbum aſperum, fo. 40. col. 2. Trophæos erigit, fol. 39. col. 1. Regali digna corona, fol. 38. col. 1. Bonorum omnium poſſeſsionem acquirit, fol. 37. col. 1. Beneficia profluere facit, fo. 36. col. 2. Omnimodam acquirit benedictionem, fol. 36. & 38. Illam debent omnes à Deo diſcere, fol. 35. col. 2. Ab ipſis inanimatis docetur, fol. 15. col. 2. Eius affectus potentiſsimus in animis diuinis, fol. 100. col. 2. Miſericordiam celerrimā conſequitur confeſsio humilis, fol. 549. Iram in miſericordiam ſolus Deus conuertit, fol. 402.

Miſeria.

Summa miſeria eſt inter felices infelicem eſſe, fol. 42. col. 2.

Miraculum.

Miraculum eſt diuinæ poteſtatis, quod opus virtutis oriatur à noſtra peruerſa indole, fol. 569.

Modeſtia.

Inter prima virtutum auſpicia eſt modeſtia, qua Deo ſiſtitur homo, fol. 546. Curanda eſt in miniſtris Principum, fol. 371.

Mollicies.

In veſtibus fatalis eſt regibus, fol. 57. col. 1. Regale decus molliciem immundam fugit, fol. 58. col. 2.

Mores.

Praui hominum mores multo moderamine corripiendi, fol. 110. col. 2. Latentiū mores Deus trutinatos habet, fol. 179. col. 1.

Mors.

Mortis metus amare facit ipſam mortē, fol. 282. Corporis mors non timēda, fol. 291 Mors corporis magnorum bonorum cuſtos, ibidem. Ex morte receperant iuſti quidquid ad perfectionem ſuam pertinēs eſt, fol. 294. Vbi Chriſtus moritur, Pater præſentiſsimus accurrit filijs, fol. 371. Mortem ſibi inferat in præſenti, qui velit ſibi vitam in futuro duraturam cōparare, fol. 380. Mortis noſtræ tempus maximè obſeruat antiquus hoſtis, fol. 393. In mortis tempore graue certamē manet iuſtis, ibidem. Mortem non timet, ſed libenter amplexatur, qui Deum amat, fol. 394. Mors Ieſu honoratur lacrymis iuſtorum, fol. 444. A mortis conſpectu non itur, niſi ad magnam gratiam, fol. 484. Mors vigilantis animi non dicenda mors, fol. 492. Porta mortis deſignat veram hominis nobilitatem, & gloriam, fol. 529. Mors horrorem omnem perdidit, vbi apparuit reſurrectio, fol. 608. In morte Chriſti maximæ illius gloriæ fulgent, fol. 609. Mortis meditatio non ſuit inimicos reputari vllos, fol. 150 col. 2. Vbi mortis pallor ob oculos eſt, non durat malū, fol. 169. col. 1. Mors in diuitijs, fol. 181. col. 2. Omnis mortis vilitas obtegitur, vbi Ieſus reſuſcitat, fol. 222. col. 2. Ex morte pro Chriſto accepta claret innocentia, fol. 240. col. 1.

Mortificatio.

Mortificatio voluntaria amplectenda, fol. 378 Quo magis volūtaria, eo magis Deo placet, fol. 380. Per illā ad Chriſtum itur, fol. 527.

Moyſes.

Moyſis laus quod ſeruus Dei mortuus ſit, fol. 30. col. 1. In illo Deus terribilis apparebat,

rebat, fol. 52. col. 2.

Mulier.

Mulier adultera viro suo mortem infert, fol. 139. col. 1.

Mundus.

Mundi bona suos amatores præcipitant, fol. 23. col. 2. Inter mundi latitudines angustam salutis uiam pertingere præstantissimum est, fol. 59. co. 2. Nihil de rebus mũdialibus sumere supra naturam humanã est, fol. 68. col. 1. Sapientia mundi stultitia est apud Deum, fol. 78. col. 1. A mundi hominibus beneficia obliuioni traduntur, fol. 83. co. 1. Infirma mundi imperia, fol. 84. col. 1. Bona mundi benedictionẽ cœlestem impediunt, fol. 90 col. 2. Mũdi bona non sufficiunt, cui Iesus sufficit, fol. 99. col. 1. Idem ex mundo expectandum, quod anteceſſoribus cuenit, fol. 106. col. 1. Quem mundus persequitur, si patienter sustineat, mundum debellat, fol. 352. Felix, cui mundus occidit, vt vnum Deũ spectet, hic expellet omnis peccati turbationem & metum, fol. 358. Mundi bona pro nihilo habẽda sunt, fol. 361. Qui se Christo addixit, nihil vltra quærit: qui mundo obsequitur, semper deuoluitur ad Christum, fol. 393. Totus Christus eo tendit, vt nos à mundo abduceret, fol. 417. Mundi odium incurrimus pro Deo, & virtute, fol. 420. Si mundi ærumnæ, earumque fines ponderentur, non tristitiam, sed gaudium pariunt, fol. 426. Laquei mundi nihil nocent meditantibus cœlestia, fol. 427.

Mundialia omnia decora prorsus perdũtur, vbi Dei iudicium timetur, fol. 433. Solus Iesus, & ab eo vocati in eumdem spiritũ, medijs mundi tenebris non perduntur, fol. 456.

Sũma sapientia est in eo, qui scit mundi bonis renuntiare, & diuinam in se ostendere originem, fol. 458. Veritatis preco male audit apud mundiales, qui ad vana alacriores, fol. 476. Ad perfectam mundi abnegationem, qualem ostendit Crux Christi, non nisi magno labore peruenitur, fol. 513.

Munus.

Quod Deo offertur debet esse omni ex parte perfectum, fol. 133. col. 1. In mandando munere accipientis aptitudo spectanda est, fol. 565.

Mysterium.

Diuina mysteria, rudi piscatori manifesta, mundiali sapientiæ absconduntur, fo. 77. col. 2. Ita diuina mysteria nobis Petrus præsentat, vt à tantæ maiestatis gloria nõ opprimatur, fol. 78. col. 2. mysterijs diuinis facile se ingerit mens humana carnalibus affectibus exuta, fol. 81. col. 2.

N.

Natalis.

NAtalis cœlestium Principum à Christi Cruce, fol. 612.

Natura.

Naturæ aptitudo spectanda in eo, cui munus committitur, fol. 568. In naturam peccat qui se alteri præfert, fol. 314. Supra naturam est nihil de rebus mundi tibi sumere, fol. 68. col. 1. Diuinam naturam sapit beneficiorum remunerator, fol. 83. co. 1.

Negotia.

Negotia gubernatorũ grauissima circa pauperes subleuandos, fol. 332. Salutis propriæ negotium peragere, maius opus est, quam mortuos suscitare, fol. 442.

Necessitas.

Proprijs necessitatibus parcant Prælati, vt suorum inuigilent saluti, fol. 116. col. 2.

Nobilitas.

Nobilitas vera claret in exitu huius vitę, fol. 529.

Nomen.

In fide nominis Iesu omnia tibi credet omnipotẽtia diuina, fol. 375. Electorum nomina nunquam, sine re triumphi, fo. 598. Nominis claritas tenet hominum animos fol. 598.

Nouitas, nouum.

Nouitas magni operis, ne quos offendat, eius fama præmittenda est, fol. Ad perfectionem Christianam pertinet, aliqua de nouo facere, in quibus nihil vetus sit, fol. 586. Sub Christi cruce noua meditanda. Vide, Crux.

Numerus.

Malorum numerus semper est multiplex, fol. 256. col. 1.

Nuntia.

Nuntia læta in primis dicere, prudentis hominis est, fol. 75. col. 1.

O.

Obediens.

Oratio obediendis Christo citissime absque alio

alio interpellatore auditur, fol. 455. Obedienti nutui Dei nil non facile, & peruiũ, fo. 559. Verus obediens, vel ante præceptum, à superioris nutu minime discrepat, fol. 274. col. 2.

Obex.

Fauor Principis in suos obex est, ne ad illum veritas perueniat, fol. 76. col. 1.

Obsequium.

Obsequium gratum pluribus à solo Iesu, fol. 487. Mollescit obsequium, nõ alieno exhibitum Domino, fol. 493.

Occasio.

Occasio perditionis in bonis temporalibus, fol. 574. Verecundum est alijs occasionẽ peccandi præbere, fol. 4. col. 2. fol. 260. col. 1. Occasio peccandi etiam inculpabilis dolẽda, fol. 5. col. 2. Nulla salutis occasio prætermittenda est, fol. 49. col. 1. Non virtutis via, quam occasio offert, sed quam seria electio præstat, tenẽda est, fol. 53. co. 2. Vel minima occasione data peccatores iustum virum in sequuntur, fol. 194. col. 2. Quauis occasione ablata rapitur temporalis homo, fol. 273. col. 1.

Oculus.

Mentis oculos acuit castitas, vt diuina videant. fol. 101. col. 2. Magis propria lingua cauenda est, quam hominum oculi in bonis operibus exhibendis, fol. 123. col. 2. Mortis pallor ante oculos versans mala omnia expellit, fol. 169. col. 1. Ex oculis cognoscitur vita hominis, fol. 184. col. 1. Deus plenus oculis ad dignoscẽda opera charitatis in proximos, fol. 405. Ea est excellentissima virtus, quæ non solum in oculis Præceptoris, vindiciscq; existit, fol. 434. Qui præ oculis habet æterna, felix, imperturbabilis, & regio animo pollens, fol. 471. Quandiù Deum præ oculis habeas, fere inexpugnabilis eris, fol. 494. Dei oculos, non hominum amet Christianus animus in suis facinoribꝰ, fol. 589. In oculis Iesu animus obduratus furore diabolico potest se præcipitare, fol. 590. A Iesu oculis nemò non confirmatur, ibidem. Vbi oculi Iesu, non potest stare malus, fol. 591.

Odium, odiosus.

Odium mundi incurrimus pro Deo, & virtute, fol. 420. Odiosum, & infensum Deo peccatum infidelitatis præ omnibus alijs, fo. 434. Qui primus se ipsum odio habet, bonis æternis non spoliabitur, fol. 526. Nullus affectus crudelior odio, fol. 46. col. 1. Odiosa, & amara Principibus occultanda, fol. 76. Odium mouet Dei, qui in accepta virtutis via non durat, fol. 108. col. 1.

Opes.

Opes Christi, vel ingentia promissa explere sufficiunt, f. 376. Vide: Diuitiæ Bona, &c.

Opera.

Opera demonstrant verum regem non purpura, & vestes, fol. 58. col. 1. & 2. Opera efficit miraculosa, qui manũ Dei sibi præsentem habet, fol. 66. col. 2. Regum, & Principum opera patentissima omnibus, fol. 72. col. 1. Quod quis operibus exprimit, id ipse apud Deum est, fol. 86. col. 2. Bona opera diuinam laudem merentur, fol. 87. col. 2. Externis operibus virtus est producẽda, fol. 122. col. 1. & fol. 424. col. 1. In bonis operibus exhibendis magis propria lingua, quam hominum oculi, cauenda est, fol. 123. col. 2. Qui opera sermoni addit cęli magnalia occupat, fol. 125 col. 2. Defectus operum nulla eloquentia suppleri potest, fol. 126. col. 2. Opera quę Deum ostendunt, secura sunt, fol. 155. col. 1. Quod vis pœnitentiæ opus salutis auctorem mouet, fol. 202. col. 2. Opera quæ Christum respiciunt preciosissima, fol. 208. col. 2. Opera nostrã charitatem testari debent, fol. 263. col. 2.

Opera misericordiæ certissimam habent apud Deum mercedem, fol. 308. Omnia Iesu opera amantissimi Patris referũt po testatem. fol. 370. Vbi opera nõ sunt, nec Deus, nec virtus exaltãtur, fol. 374. Difficultas in opere virtutis nõ ex Deo nascitur, sed ex affectu nostro, fol. 386. & 387. Magni operis nouitas ne quos offendat, emolliatur præmissa fama, cuius auditu homines assuescant, fo. 392. In dignoscẽdis operibus charitatis in proximos multus est Iesus, fol. 405. Quod est opus charitatis erga proximos, id habes singulariter tuũ, fol. 406. Operis virtuosi præstantia indè maxime sumitur, quod fiat propter Iesum, fol. 406. Opera virtutis ostendunt, qualis quis sit, siue quibus nemo bonus, fol. 424. Maius opus est animę suæ salutem peragere, quã suscitare mortuos, & cęlos creare, fol. 442. Cætera virtutis opera nos seruos notant, oratio designat liberos, fol. 449. & 450. Qui opera sua non Deo dirigit, sed suis commodis temporalibus, perditionis viam terit, fol. 530. Opus virtutis quo præstatius, eo magis debet occultari, fol. 547. Nullum Dei donũ permanere solet, cui hominis opus, & industria nõ subscribuat, fo. 556. Quod nascatur opus salutis à peruersa hominis indole, miraculum Dei est, fol. 569.

Oratio, Orare.

Orationem facit fructuosam, qui secum habet Iesum, fol. 403.

Orationem efficacem ad Deum illi facit, qui non accedit vacuus precator, fol. 414. Cętera virtutis opera nos seruos notāt, oratio ostendit liberos, fol. 450. Oratio obedientis Christo, citissime absque alio interpellatore auditur, fo. 455. Qui fide ad Deū orat, nullis tenebris potest Deo occultari, fol. 505. Oratio ad Deum timores omnes abigit, fol. 506. Oratio efficax, quæ in occulto fit, fol. 507. Illa efficax oratio, quæ Deo reddere integrum intendit, quidquid ab alio petit, ibidem. Oratio proficua, quæ Dei, & proximorū negotia agit, fol. 509. Nulla à te exeat oratio, in qua propria etiam non requiratur salus, fol. 509. Vbi amicitia nō valet, lōga prece vix exaudiris; vbi autem amicitia, audiris etiam cogitans de Oratione, fol. 511. Oratio facta cum lacrymis efficacissima legatio ad impetrandum, fol. 519. Oratio ex adiunctis laboribus efficax, fol. 157. col. 1. Oratio rauca quę? fol. 160. col. 2. & fol. 161. & fol. 159. Alia de oratione.

Origo.

Summa in eo sapientia, qui scit mūdanis renuntiare, & diuinam in se ostendere Originem, fol. 458.

Ouis, ouile.

Singularum Ouium balatus, & voces debēt prænoscere, & præuenire boni Prælati, fol. 533. De Ouibus Christi est, quæ ad solam eius vocem cognitam exurgit, fol. 536. Ouibus suis temporalia in hoc sæculo, & ęterna in futuro prouideant Prælati, fol. 537. De ouibus Christi sunt, qui non sistunt in parua gratia, sed in abundantiā gratiæ contēdunt, fol. 541. Christiani ouilis hoc insigne, quod etiam inter bella pacem non amittat, fol. 564.

P.

Palatium.

Vestiarium est mundialis comediæ, fol. 47. col. 1. In illo, & mendacia, & fęmineæ neuiæ, fol. 73. col. 1. Vide: Aula.

Palma.

Tot Palmæ, quot vulnera pro Iesu, fol. 104. col. 1.

Panegiris.

Panegirica concio omnium gratior, fol. 45. Panegiris in D. Petrum, & in D. Ioannē. Vide lib. 14. cap. 1. & 2.

Pastor. Vide Princeps, rex, superior.

Bona pastoris disciplina in dādo non in recipiēdo sita est, fol. 266. col. 2. Bonus pastor suæ vitæ non parcit, dum ouicularum prospicit saluti, fol. 267. col. 2. Perfectissimi pastoris est mala ventura præuidere antequam veniant, fol. 270. col. 1. Perfectissimi pastoris est tales habere subditos, qui nullo etiam externo præcepto audito ab eius voluntate non discrepent, sed qualemcumque gaudenter exequantur, fol. 274. co. 2. Solius Dei vnius est mūdum sub vno pastore cōstituere fol. 275. col. 2. Pastoris singularitas maxime conducit ad securitatem doctrinæ, fol. 276. col. 2.

Passio.

Passionis Christi signa maxime impios in iudicio torquebunt, fol. 17. col. 1. Tempestiua Dominicæ passionis memoratio tota mellea, fol. 18. col. 2. Passionis Christi virtus in congregandis electis, fol. 34. col. 1.

Pater, Parens.

Parentibus gloriam accumulant filij præstantes, fol. 80. col. 1. Eorum præstātia ostenditur in filio, qui eorum virtutes auget, fol. 372. Tunc parem filium habent, cùm ab illo in facinoribus excedūtur, fol. 373. Patres qualiter filijs consulant, fol. 427. Vera pietas est scire patres perdere propter Deum, fol. 512. Indulgentia salutaris coniuncta cum Patris seueritate, fol. 581. Pater diuinos filios generans, natura videtur diuinus, fol. 81. col. 1.

Patrē Deum habemus à solo Iesu, fol. 365. Nulla deest lætitia, vbi Deus pater, fol. 580. Siquid in Deo non inueniret homo paternum, periret, fol. 368. De Iesu venit, quòd Deum præsentiamus patrem, fol. 369. Quidquid paternum in Iesu, fol. 370. Licet omnia perdideris, cœlestē patrem vbique inuenies, fol. 379. Diuinum patrem, qui cognoscit authorem afflictionum suarum, maximè confirmatur, fol. 453. Diuinissimi patris fęcunditatem in se exprimit, quisquis nouit se humiliare, fol. 520.

Patientia.

Malorum, incursus exhaurit, fol. 24. col. 2. In laboribus omnia impetrat, fol. 49. col. 1.

Paucitas.

Paucitas iustorum imperturbabilem facit, eorum conditionem, fol. 467.

Pauper.

Pauperes, & afflictos ſolus Deus ſolatur, fol. 35. col. 1. Pauperes omnimodam benedictionem implorant à Deo in miſericordes, fol. 36. col. 1. Nullius labia muta ſunt in benedictione illius, qui pauperũ ſatiat famen, fol. 37. col. 1. Bona aliqua in pauperes diſtributa regnum firmant, ibidem, col 2 Beneficẽtia in pauperes regno digna, fol. 38. col. 1. Qui pauperem apud ſe recipit, omnia bona à Deo ipſe recipiet, ibidem, col. 2. Beneficentia in pauperes triumphat, fol. 39. col. 1. Qui pauperi inuigilat totam verborum vitat aſperitatẽ, fol. 42. col. 1. Pauperes ſpiritu cœleſtium bonorum dominantur, fol. 92. col. 2. Rari ſunt, qui in paupertate gratias Deo agant, fol. 98. col. 1. Pauperior cęlo aptior, fol. 200. col. 1.

Paupertas.

Potentiſsima in miniſtris Euangelij ad trahendas animas, fol. 562. Voluntaria omnium dominatur, fol. 92. Pennata eſt, vt Deum, & cœleſtia acquirat, fol. 91. Martyrium eſt, fol. 103. col. 2. Rari ſunt, qui in paupertate Deo gratias agant, fol. 98. col. 1.

Pax.

Pacem homini ſuo Deus prouidit, fol. 391. ſtabilit imperia, fol. 84. col. 1. Profertur à filiali charitate in Deum, fol. 102. col. 2. Pax Chriſtiana in bello, fol. 299. Pax nequit eſſe cum lucri cupiditate, fol. 363. fol. 390. Chriſtiani oulis inſigne pax, fol. 564.

Peccator.

Totos cœli exercitus in ſe armatos vereatur, fol. 2. col. 1. Et amici, & propinqui in peccatorem deſæuiunt, ibidem. Maximũ eius ſupplicium, quòd videat ſquallorem, & turpitudinem rerum ob quas peccauit, fol. 3. col. 1. Sibi ſuppliciunt ſolitat, fol. 7. col. 2.

Iudicij terrore concutitur, fol. 40. col. 1. In eius pœnis etiam iuſti timent, fol. 13. col. 2. A deliciarum ſummo tranſeunt in ſummum pœnarum, fol. 27. col. 1. Puniuntur eadem re, qua peccarunt, fol. 42. col. 1. fol. 46. col. 2. fol. 87. col. 1.

Puniuntur acerbiſsime gloriæ priuatione, fol. 43. col. 1. Ita ſunt corrigẽdi, ne exacerbentur, fol. 111. col. 1. Sanctos viros redunt, fol. 71. col. 2. fol. 193. col. 2. Eorum ſocietas etiam in cęleſti patria timẽda, fol. 182. col. 1.

In iuſtos inſurgunt ad primam offenſionis vmbram, fol. 194. col. 2. Eorum nuditas in Euchariſtia operitur, fol. 232. col. 2. Eorum ſupplicium eo grauius, quo magis differtur, fol. 245. col. 2. Eis parcere ſolus nouit Ieſus, fol. 247. col. col. 1. Eorum numerus multiplex, fol. 256. col. 1. Peccatoris ſalus tunc poteſt correptori attribui, quando cum lenitate corrigit, fol. 262. col. 1.

Peccator gladium experitur, fol. 298. Seceſſum amet à turbis, vt ſaluti incumbat, fol. 335. Erga iuſtum nequior eſt, quam fera, fol. 350.

Si conuertatur, & ſi maximus ſit peccator, in cœleſtibus videtur, fol. 360. Dum ſciat pœnitere, nulla erit gloria, in quam non recipiatur, fol. 361. Nulla eſt creatura, quæ peccatorem Deo iudici nõ ſiſtat, fol. 365. Peccatoris ſumma pœna eſt deſolatio, fol. 378.

Ab eorum grege ſolus Deus nos ſeparat, fol. 411. Maximum illorum ſupplicium, quod propria ſcelera in ſua ſeditate videant, fol. 431 Qui prius ſe & ſua vitia odio habet, non ſpoliabitur æternis, fol. 526.

Peccatum.

Peccata etiam aliena dolere homini ſalutare eſt, fol. 6. col. 1. Peccatum neceſſario manifeſtatio ſequitur, fol. 8. col. 1. Grauiſsima, peccata vel ſolo terrore ſolet Deus caſtigare, fol. 10. col. 2. Nuda viſebuntur inconſpectu iudicis, fol. 14. col. 1. Non Deo, ſed ſuis authoribus damnum inferunt, fol. 32. col. 1. fol. 53. col. 1.

Peccata hominum Deus fugit, fol. 50. col. 2. Ne fiant, curet Chriſtianus Princeps, fol. 107. col. 1. Poſt illa caſtigata lucidior apparet iuſtus, quàm in innocentia, fol. 118. col. 1.

Verus illorum dolor gloriæ vanæ aditũ occludit, fol. 178. col. 1. Gratius eſt Deo, quod pateris pro virtute obtinenda, quã pro peccato tollendo, fol. 259. col. 1. Peccati ſuppliciũ citiſsimum, fol. 264. col. 2.

In peccatis etiam patẽtiſsimis proximorum non ſunt præſumenda ſumma mala, fol. 415. Peccatum infidelitatis prę omnibus Deo odioſum, fol. 434. Peccati mala videns, nec à peccato fugiens miſerrimus, fol 491. Peccati damna, fol. 357. In peccatis obdurati miſerius perduntur in aduentu iudicis, fol. 602. Vt non durat peccati turbatio, fol. 358.

Perditio.

Perditionis viam terit, qui ſua opera nõ Deo dirigit, ſed commodis temporalibus, fol. 530. Perditionis occaſio ſunt temporalia bona, fol. 574.

Perfectio.

Omnia ad ſuam perfectionem pertinentia recuperabunt iuſti ex morte, fol. 294. Ad perfectionem Chriſtianã pertinet aliqua de nouo præſtare, in quibus nil vetus appareat, fol. 584.

Periurium.

Periurij vnius pœna, quam plurimos perdit, fol. 330.

Pericula.

Vota in periculis concepta nõ meminit poſt acceptam ſalutem fœmineus reproborum animus, fol. 448. Semper timendum in Prælaturis periculum, fol. 597.

Peruerſitas.

Summa peruerſitas hominum, qui humanis non demulcentur cantibus, fol. 67. co. 1.

Perſecutio, Perſecutor.

Extrema perſecutio Eccleſiæ omniũ ſæuiſſima, fol. 9. Perſecutionem patiens ſuperiorem tenet locum, vt tyrannum debellet, fol. 352. Præueniet iudicem ſeueriſſimum iniuriarum vltorem, fol. 353. Duriſſima omnium perſecutio à malis ſimul, & bonis oritur, fol. 425. In perſecutione exaltantur iuſti: eorũ perſecutores pereũt fol. 478. Perſecutores iuſtorum duriſſimum ſentient Deum vindicem, fol. 502. Perſecutiones augent iuſtum, fol. 514. Perſecutio non poteſt non ſentiri, vbi res Chriſti agitur, fol. 555.

Petitio.

Petitiones noſtræ id obtinent à Deo, quod nobis melius eſt, fol. 197. col. 1. Petitiones noſtræ inter Euchariſtiam ſemper implentur, fol. 216. col. 1.

D. Petrus.

D. Petri magna ſapientia, qui diuini verbi nouit originem, fol. 78. col. 2. Petro debemus in reuelatione ſummæ gloriæ nõ opprimi, fol. 78. col. 2. & fol. 79. col. 1. Petro debẽt gentes primas honoris Chriſtiani, fol. 79. col. 2. Summa Petri altitudo, fol. 83. col. 2. Eius ſapientia, ibidem. Petri imperium firmum, quia in pace fundatum, fol. 84. col. 1. Eius auſpicium ab incorruptibilitate iudicij, fol. 85. col. 1. Petri virtutes veræ, fol. 87. col. 1.

Pietas.

Præſtantior propinquis prouidere, fol. 510. Pietas eſt ſcire filios, vel parenter perdere pro Deo, fol. 512.

Pœna.

Æqualis culpæ, fol. 42. col 2. Ægre ſuſcepta pro virtute, feralis lanena eſt, fol. 269. Summa peccatorum pœna ſolitudo, & deſolatio, fol. 378.

Pœnitentia, Pœnitens.

Diſcrimen inter impiorum, & iuſtorum pœnitentiam, fol. 18. col. 1. Non differenda in extremum vitæ tempus, fol. 266. col. 1. à Deo auditur, fol. 202. col. 2. Quæ non oritur à corde humili caſa, fol. 550. Vide: Lacryma Dolor.

Populus.

Diuerſæ nationis populos ſub vno capite conſtituere, diuinæ poteſtatis opus eſt, fol. 274.

Poſſeſſio.

Bonorum æternorum ſpes, quaſi poſſeſſio illorum, fol. 573. Quaſi ciuilis poſſeſſio bonorum per eleemoſynam, fol. 37. col. 1.

Potentia.

Potentiæ diuinę miraculum eſt, quod à peruerſę homine indolis naſcatur opus ſalutis, fol. 569.

Præceptum.

Snb præceptis aliorum viuant Prælati recẽtes, in prælaturæ infantia, fol. 558. Quod diuina præcepta nimis aggrauentur, nũquam à Dei ſpiritu venit, fol. 312. Præceptorum diuinorum difficultas non ex Deo, ſed ex affectu noſtro, fol. 386. fol. 387. Contemptus eorum etiam feruidos amatores remorari ſolet in vitę exitu, fol. 395.

Præconium.

Magis præconia, quam tributa Principi bono placent, fol. 70. col. 2. Præconia, & laudes gratiores Deo, quam victimæ, fol. 71. col. 1. Qui ſemper in alium præconia dicit, fœlix negotiator eſt, fol. 75. col. 2. Glorioſum eſt apud exteros, & diſsitos homines prædicari, fol. 600. Vide: Laus.

Prædicator.

Fructuoſe quærens ſalutem animarum, nec minimam à Deo abſentiam patiatur, fol. 399. Fructum in peccatoribus requirens ne continuo inſtet, & ſuper eos incũbat, fol. 412. Prædicator veritatis male audit inter mundiales, fol. 476. Immunis ſit à temporalis lucri cupiditate, fol. 498.

Prælatus. Vide ſuperior. Princeps.

Prælatus is ſit, qui habeat doctrinam ſuam, non qui egeat emendicare alienam doctrinam, & vigilias, fol. 89. col. 1.

Parum

parum Prælati proficient in animis ſubditorum polliendis per emẽdicatum doctrinæ acumen, fol. 90. col. 1. Prælati multo ſunt honore proſequẽdi, fol. 112. col. 2. Proprijs neceſsitatibus parcant Prælati, vt ſuorum invigilent ſaluti, fol. 116. col. 2. Prælati errores patentiſsimi, fol. 119. col. 2. Prælatus ſubditorum ſaluti proſpiciat, fol. 267. col. 2.

Prælatus taliter ſegerat, vt videatur omnia diſponere exadiuncto ſibi ſpiritu profetiæ erga futura, fol. 344. Ea eſt excellentiſsima virtus, quæ non ſolum in oculis Prælati, vindiciſq; exiſtit. Prælatorum Eccleſiæ maluni, quod ſibi habeant, vt propria Eccleſiæ bona, fol. 463. Odioſa in Prælatis ſpecies, vel nomen Dominatus, fol. 495. Boni Prælati tenentur prænoſcere, & præuenire ſingularium omnũ valatus, & voces, fol. 533. Homines infirmę virtutis in eo viuent, ſi Prælati voci percipiendæ incumbant, fol. 535. Prælati, & temporalia in hoc ſæculo, & ęterna in futuro prouideant omnibus ſuis, fo. 537. in Prælatis Eccleſię non tam otium contemplationis, quam negotium pro ſubditorum ſalute eminere debet, fol. 555. Recentes Prælati in Prelaturæ infantia ſub aliorum præceptis viuant, fol. 558. Semper timendum in Prælatura periculum, fol. 597.

Præmium.

Præmium operis in particulari viſum vehementer trahit, &c. fol. 306. Pręmium virtutis eſt apud exteros prædicari, fol. 600. Bona omnia digno præmio afficiuntur, fol 38. col. 1. Pro difficultate operũ tribuit Deus præmia, fol 93. col. 1. præmiũ ęquale eſſe debet operibus, fo. 179. co. 1.

Præſentia.

Præſentia Dei facit virtutum incrementa, fol. 77. col. 1. Illa eſt excellentiſsima virtus, quæ non in ſola præſentia pręceptoris, vindiciſquè exiſtit, fol. 434.

Pretium.

Pretium rerum debet eſſe intrinſici valoris, vt regnum ſtabiliat, fol. 268. col. 2.

Primitiæ.

Primitiæ omnium rerum Deo offerendæ, fol. 62.

Princeps vide Rex.

Principis beneficia largiora, ſupplicia vero pene nulla debent eſſe, fol. 34. co. 2. Principis maxima laus eſt ipſis immicis vitam præſtare, fol. 35. col. 1. Mundialiũ Principum ingenium deſpectos, & afflictos affligere, ibidem. Principes, cui à Deo deſignantur paſtores ſunt non lupi, fol. 35. col. 2. In laſciuo Principe omnia humana & diuina iura perduntur, fol. 47. col. 1. Principi exitialis eſt mollis cultus corporis, fol. 57. col. 1. Princeps non purpura, ſed virtute cognoſci debet, fol. 58. col. 2. Sæcularis Principis miniſtri quatum vtiles ſunt, in regimine populorum, tantum ſunt infenſi in imponẽdis tributis, fol. 69 col. 2. & fol. 70. col. 1. Bonus Princeps magis eſtimat laudes, quam tributa, col. 2. Caueat ne bonam famam amittat, fol. 71. col. 1. Principum vita indè tenetur purior eſſe, quia nequit eſſe nõ patẽtiſsima omnium oculis, fol. 72. co. 1. In mundialium Principum curia mendacium prævalet, fol. 73. col. 1. Magis apud illos fœmineæ naniæ quam virorum oracula valent, ibidem. Principis mores, & verba eius familiares ſequuntur, ibidem. Principibus occultanda ſunt, quę iram moueant, fol. 74. co. 2. Quot fauores à Principe in ſuos proficiſcũtur tot obices ſunt ne ad illum deſęcata veritas perueniat, fol. 76. col. 1. Principis laus in retribuendo eſt ſita, fol. 83. col. 2. Eius miſericordia ad omnes, fol. 38. col. 2.

In Principe à Deo electo non debet prævalere carnalis affectus, fol. 85. col. 2. Non ſit Princeps acceptor perſonarum, ibidẽ: Princeps propria doctrina luceat, fol. 89. col. 1. Indignum Principe eſt alienã ſciẽtiam indagare, ibidem. col. 2. Chriſtianorum Principum cura, non tam in eo ponatur, quod vitia caſtigentur, quam in eo quod non fiant peccata, fol. 107. col. 1. Principes multo ſunt honore proſequendi, fol. 112. col. 2.

Clades Principum homines commonent de humana infirmitate, fol. 113. col. 2. Nihil darius Principi viro, quam ad inferiorum pedes obuolui, fol. 115. col. 2. Princeps, vt ſubditorum ſaluti proſpiciat propri, s neceſsitatibus parcat, fol. 116. col. 2. Princeps nullo magis reddit Prouinciam inexpugnabilem, quam terræ inuigilans prouentibus, fol. 117. col. 2.

Principum ſerui leges omnes impleant, fol. 124. col. 2.

Princeps peſsimis fauendo ſuum imperium duriſsimum efficit, fol. 204. col. 2.

Princeps, nec ſuæ vitæ parcat, vt ſubditorum ſaluti proſpiciat, fol. 267. col. 1.

Princeps præſtantiſsimus ea ſapientia gerat omnia, vt videatur Prophera, fol. 342.

Principum ministri, vel ipsius faciei indicio ostendant indolem electæ vitæ, fol. 371.
Princeps nihil nouum subitò producat, nisi præmissa fama, cuius auditu assuescãt populares, fol. 392. Princeps huius mundi tempore mortis instaurat grauiora certamina aduersus iustos, fol. 393. Quem Deus elegit in Principem aliquorum, solet illi potiora tribuere, fol. 419. Princeps cæteris præeminens difficile se continet intra humanę rationis terminos, fol 480. In aulis Principum nihil citius occurrit, quam dissidia, quã prælia, fol. 517. Gaudeant Principes in eo quod audiunt non à coniunctis, sed ab absentibus, & remotis, fol. 600. Principum cœlestium natalis à Cruce Domini, fol. 612.

Procrastinatio.

Procrastinatio obest saluti, fol. 363. Nescit procrastinare mortem, qui Deum amat, fol. 394.

Proficere, Profectus.

Quod in Deo paternum est proficit hominibus, fol. 369. Deum qui habet suorum profectuum authorem, nil amplius requirat, fol 561.

Promissio.

Promissiones diuinas aurum prohibet, fol. 91. col. 1. Ingentia promissa explentur Christi opibus, fol. 376. Promissiones in præsuris factas non meminit reprobus, fol. 448.

Propinquus.

Propinquis in primis prouide, fol. 510. & fol. 567.

Propheta, Prophetia.

In rerum futurarum præuisione, & prouisione Ptinceps populo Propheta videatur, fol 344. Plusquã Propheta est, quisquis inter mundiales caligines viã salutis pertingit, fol. 59. col 2. Propheticus futurorum halitus vitam fœlicem facit, fol. 354. col. 2 & 355. col. 1.

Prouentus.

Prouentibus suæ prouinciæ inuigilet Princeps, fol. 117. col. 2.

Prouidentia, Prouidere.

Prouidit Deus homini suo requiem, fol. 391. Prouidere propinquis præstantior Dei pietas, fol. 510. Prouident prælati ouibus suis, & temporalia, & æterna, fol. 537.

Proximus.

In proximorum infirmitatibus se quisq; noscat, fol. 111. col. 2. Iniquissimum est in te solas virtutes videre: in proximo solos defectus, fol. 579. Ille vere proximus est, qui sic proximo succurrit, vt in se illius exprimat infirmitatem, fol. 355. Eam debemus proximis præstare charitatem, quam Deus nobis exhibet, fol. 404. Multus est Iesus in dignoscendis operibus charitatis in proximos, fol. 405. Proximis amicum te præbeas, vt Dei amicitiam assequaris, fol. 409. Charitas erga proximum diuina sibi mysteria manifesta experitur, fol. 410. Etiam in patetissimis proximorum culpis non sunt præsumenda maxima scelera, fol 415. Vel totius nostri corporis dispendio cõparare debemus, quod proximorum amor purus ad Deum ascendat, fol. 430. Illa oratio profecua, quæ Dei, & & proximorum negotia agit, fol. 589.

Pudor.

Inter prima virtutum auspicia est pudor, fol. 546.

Pueri.

Pueri virtutem sequentes diuinis commendantur elogijs, fol. 55. col. 2. Aliquid diuinitatis ostendunt, fol. 26. col. 2. Imò & totam Dei manum habere, fol. 57. col. 1. Laudabilis fidelium mos in pueris religioso amiculo induendis, fol. 59. col. 1.

Purgatio.

Purgatione, & scissione indigent sancti viri, dum hic sunt, fol. 398.

Q.

Quies.

TVnc solum perfecta quies, cum homo cæperit præsentire Deum Patrem, fol. 367. Nec Deus quiescit, dum homo stat seruus, & non sedet in sinu Dei Patris, fol. 367. quietem imperturbabilem, & tranquillitatem prouidit Deus homini suo, fol. 391.

R.

Ratio.

RAtio habenda in disciplinis tradendis, fol. 317.

Regnum.

Regnum erit omnino inexpugnabile, si rex terræ prouentibus inuigilet, fol. 117 col. 2. Ad regnum cœlorum aptior qui pauperior est, fol. 200. In solo Christi Iesu regno vere magni sunt viri, fol. 249. col. 2. In Deo ex virtute, & non ex claritatibus o-

rum nominum hæreditate magnates censentur, fol. 251. col. 2. Temporalis, & spiritualis regni ſtabilitas ſita eſt in hoc quod pretium rerum intrinſeci valoris ſit, fol. 268. col. 2. Nullum mundiale regnũ ſtare poteſt, cui Ieſus occidit, fol. 356. Væ regno, cui Ieſus deeſt, fol. 356. Regnum, vt perdatur, validiores ſunt tributorum exactores, quam milites, fol. 518. Neſcit Ieſus vni claudere regnum cęlorum, quin illud aperiat alteri, fol. 320. In regno cęlorum etiam peccatores conuerſi ſuã ſedem habebunt, fol. 360.

Religioſus.

Quam cuſtoditus, fol. 72. col. 2. Nullũ inter mundiales habebunt amicum, qui pro illis ſtet in aduerſis, fol. 258. col. 2. Superior eſt omni contumelię, fol. 286. Illi iniuriæ inferendæ author Diabolus, fol. 477. Saltem in vltimis conſtitutus ad Deum confugit, fol. 582.

Remiſsio.

Quæuis remiſsio in malis ęſtimanda eſt, fol. 142. col. 2.

Remuneratio.

Diuina remuneratio moleſtiarum omnium veſtigia delet, fol. 39. col. 2. Excedit merita, fol. 69. col. 1. Remuneratio pro acceptis non fit ab hominibus huiuſmundi, fol. 82. col. 2.

Renouatio.

Vbi aliqnid vetuſti hominis manet in renouatione vitæ, non poteſt non ruina timeri, fol 585. Noua meditanda, fol. 584. In nouitate vitæ ambulandũ miniſtris Euangelij, fol. 586.

Reprobus.

Fęmineus reproborum animus indè noſcitur, quod vota in preſſuris concepta non memineritpoſt acceptam ſalutem, f. 448.

Requies.

Requiem imperturbabilem prouidit Deus homini ſuo, fol. 391.

Reſurrectio.

Reſurrectionis gloria omnes iuſtos expectat fol. 361. Euacuat horrorem mortis, fol. 608.

Rex: Vide Princeps.

Optimi Regis forma eſt, quod in ſupplicijs contractior, in beneficijs largior debito appareat, fol. 34. col. 2. Optimi Regis eſt omnibus ſemper benefacere, fol. 35. col. 1. Rex à Deo regnum, & miſericordiã in afflictos accipiat, fol. 35. col. 2. Nihil magis proprium eſt Regum, quam egenis proſpicere, fol. 38. col. 2. Caueant Reges à luxuriæ turpitudine, quæ ſapientiam regnandi prorſus euertit, fol. 47. col. 2. Mollis cultus corporis regibus fatalis eſt, fol. 57 col. 1. Regis domus veſtiarium eſt mundialis comediæ ex prophanorum hominum corruptela, fol. 58. col. 1. Regem opera demonſtrent, non veſtes, ibidem, col. 2. Regum miniſtri proficui omnibus debent eſſe, fol. 69. Optimo Regi gratioſiora eſſe debent prœconia quam tributa, fol. 70. col. 2. Regis vita omnium oculis patentiſsima, fol. 72. col. 1. In mundialũ regum curia mendacium eſt, fol. 73. col. 1. Plus apud illos valent fœmineæ nauiæ, quam virorũ oracula, ibidem. Regis mores induunt eius familiares, ibidem. Non ſunt regibus dicenda, quæ iram mouere poſsint, fol. 74. col. 2.

Quot fauores à Rege in ſuos proficiſcuntur, tot obices ſunt ne ad illum veritas perueniat, fol. 76. col 1. Regis latus non ſolũ in dando, ſed in retribuendo etiam eſt ſita, fol. 83. col. . Diuini ſemper præualent affectus in Rege à Deo electo, fol. 85. co. 2 Rex non ſit acceptor perſonarum, ibidem. Regnare incipit, qui pro Ieſu vulnera perfert fol. 104. col. 2. Chriſtiani Regis cura in eo ſit, quod non fiant peccata, fol. 107. col. 1. Reges ſemper honorandi ſunt, fol. 112. col. 2. Regum caſus humanam infirmitatem homines commonent, fol. 113. col. 2. Duriſsimum eſt Regi alios ſe ſuperiores habere, fol. 115. col. 1. Rex Prouinciam inexpugnabilem reddet, ſi terræ inuigilet prouentibus, fol. 117. col. 2. Regis errores patentiſsimi, fol. 119. col. 2. Regum familia leges omnes obſeruet, fol. 124. col. 2. Rex pro meritorum dignitate præmia largiatur, fol 179 col 1. Rex ad dandum pronus debet eſſe, & non ad recipiendum, fol. 266. col. 2. Regum miniſtri, vel à fronte oſtendant compoſitam vitam, fol 371. Regalium tributorũ exactores validiores ad perdẽdum, quam milites, fol. 518.

Ruina.

Non poteſt non timeri ruina, vbi aliquid vetuſti hominis manet, fol. 585.

S.

Sacerdos.

Sacerdotis munus in Caypha vicit hominis malitiam in annuntianda veritate,

fol. 311. col. 1. Vide Ministri Euangelij.

Saluator, Vide Christus.

Saluatori odiosus, qui acceptam virtutem deserit, fol. 108. col. 1.

Salus, salutaris.

Saluti ouium inuigilent Prælati etiam cum dispendio propriæ commoditatis, fol. 116. col. 2. Ad salutem via compendiosa est inimicos diligere, fol. 147. co. 2. Salus propria non omnino commendanda alteri, fol. 238. col. 1. A solo Deo est, fol. 244. col. 2. In salutis negotio etiam minima æstimãda, fol. 210. col. 2. Salus peccatoris leni correptori tribui potest, fol. 266. col. 1. Saluti subditorum prospiciat superior, fol. 267. col. 2.

Salus ex memoria æternę flammę, fol. 293. Non differendum salutis negotium, fol. 362. Salus non esset, nisi à Deo Patre, fol. 368. Salutis negotium, qui tractant, minime à Deo separentur, fol. 399. Salutis negotium maius opus, quàm mortuorum suscitatio, fol. 442. Regalissimũ opus saluti instare animarum, fol. 485. Qui saluti instat animarum se vel in habitu hominibus conformet, fol. 486. Quãdiù salutem præ oculis habes, fere inexpugnabilis es, fol. 494. Fœlix qui in salutis negotio non pendet ab alio, fol. 504. Salus in omni oratione requirenda, fol. 509. Bona quæ in Christo acquirimus halant salutem, fol. 539.

Exteriores corporis afflictiones fideles indices sunt salutis, fol. 547. Illud in primis Dei beneficium, quo quis in salutem erigitur, innumeris alijs pereuntibus, fol. 587. Diuinę doctrinæ sedes salutaris, fol. 310. Salutaris sapientia est, quę fulcrum habet scripturarum, fol. 342.

Sancti, sanctitas.

Sancti etiam Dei iudicium suspectũ habent. fol. 13. col. 1. In peccatorũ pęnis timeãt, fol. 13. col. 2. Glorioſę de tyrannis triumphant, fol. 24. col. 2. Ex remotissimis regionibus à Christo congregantur, fol. 33. col. 2. Mala omnia despiciunt, vt luxuriã effugiant, fol. 47. col. 2. Dum hic sunt scisione indigent, fol. 398.

Sanctitatis argumentum, vel minimam aliorum virtutem sibi superiorem agnoscere, fol. 62. col. 2. Per imitationem plurium sanctorum Iesus perfecte habetur, fol. 76. col. 2. & fol. 483. col. 1. Non omnibus sanctis correspõdet in cœlo diadema regni, fol. 93. col. 1. Sanctus vir terræ condimentum, fol. 109. col. 2. Sanctitatis fontem perdunt luxurioſi, fol. 195. col. 2. Sanctitas in veritate, fol. 436. In lingua conspicitur, fol. 422.

Sapientia, sapiens.

Sapientia non comunicata, nulla est, fol. 26. col. 2. Sapientiæ mundiali occulta diuina, fol. 77 col. 2. Sapientia sæculi stultitia est, fol. 78. col. 1. Aliena sapientia nixus, propriam ostendit ignorantiam, fol. 89. col. 2. Sapientia tunc salutaris est cum diuinis scripturis roboratur, fol. 342. Sapientia in præsulibus prænotionẽ sapiat, fol. 344. Summa in eo est, qui scit mundo valedicere, fol. 458. Sapientia omnigena floreat magister Christianus, fol. 459. Diuinæ sapientię vniuersę deseruiant facultates, ibidem.

Sapiens non in se solo videt virtutes, sed & in alio, fol. 545. Sapiens mundialis inefficax ad persuadendum, si cum Iesu comparetur, fol. 387. Sapientes maiorem curam habeant, in Deo quærendo, fol. 48. col. 2. Sapiens non prætermittit occasionem salutis, fol. 49. col. 1. Iesum inter peccatorum greges cognoscit, fol. 60. col. 2. Proprios non sequitur affectus, fol. 81. col. 2. Sapientis vitia magis timenda, fol. 257. col. 2.

Sanguis.

Sanguis Christi mansuetudinem docet, fol. 151. col. 2.

Scelera, sceleratus.

Ab sceleratorũ grege nos separat solus Deus fol. 411. Maxima scelera nunquam sunt præsumenda, fol, 415. Impiorum supplicium, quod videant propria scelera in sua fœditate, fol. 431. Vide Peccatum. Peccator.

Scientia.

Scientiam alienam emendicare alienum est à Principe, fol 89. col. 2. Vide: Sapientia.

Scriptores.

Scriptor librorum Dei gratia afflatur, fol. 345. Societatis Iesu scriptores vniuersas hæreses iugulant, fol. 499.

Scriptura Sacra.

Fulcire debet sapientiam, fol. 342. Illius lectio spem nostram roborat, fol. 343. Sacra Scriptura non nisi fracta, & lacera ad inusitata dogmata trahitur, fol. 199. col. 1.

Scrupulosus.

Nimij scrupulosi erga parua solent mag-

na deuorare, fol. 351.

Securitas.

Nulla, vbi Dei gratia deest, fol. 29. col. 2. Ad securitatem doctrinæ maxime conducit vnitas pastoris, fol. 276. col. 2.

Sæcularis.

Sæculares peccatores, nec in vltimis solent ad se redire, fol. 582.

Sedes.

Qui Principatus sedes occupant, multo sunt honore prosequendi, fol. 112. col. 2.

Seruus, seruitus.

Seruitutis humanæ ablationem omnes meditantur creaturæ, fol. 367. Serui notamur in alijs, in oratione liberi, fol. 450. Seruitus non est in solis diuinis donis, fol. 468. Solus Iesus facit, quod pluribus inseruientes placeamus, fol. 487. Summa seruitus peccati videre malum, nec desistere, fol. 491. Seruus Dei omnium Dominatur, fol. 501.

Seueritas.

Indulgentia Seueritati paternæ iuncta salutaris, fol. 581.

Signa.

Quæ à Deo homini salutaria, fol. 6. col. 2. Et quæ à lacrymis, ibidem.

Simulatio.

Omnis simulatio aliena ab spiritu Christi, fol. 377.

Singularitas.

Maxima virtus hominis iusti fugere à singularitate, fol. 482.

Speculum.

Princeps nõ sit speculum, fol. 85. col. 2. Speculum propinquiores representat, fol. 86. col. 1.

Societas.

Peccatoris societas etiam in cœlo timenda, fol. 182. Magis timenda, quæ peccatoris, & sapientis est, fol. 257. col. 2.

Sol.

Solem iustitiæ sibi accedentem habet, qui in via virtutum non hæret, fol. 504.

Solicitudo.

Solicitudo acquirendi bona temporalia in viro Ecclesiastico turpissima, fol. 496.

Sonus.

Instar soni vani habentur Dei verba ab impijs, fol. 385.

Spes.

Firmissimum Spei fulcrum lectio sacra, fol. 343. Spes bonorum permanẽtium, quasi possessio est illorum, fol. 573. Spes totum hominem facit, fol. 185. col. 1. Non ponenda in alienis laboribus, fol. 233. col. 1.

Splendor.

Regius splendor à vitæ integritate, fol. 58. col. 2. Nominis splendor maximè æstimatur à celsis animis, fol. 70. col. 2. Mundialis splendor in cineres redactus cõfringit animos, fol. 114. col. 1. Splẽdidior iustus post peccatum castigatum, quàm ante ipsum peccatum, fol. 118. Tantũ splẽdoris, quantum castitatis fol. 473. Splendor, & dignitas, quæ à Diabolo casum affert, fol. 590. Qui in aliquo splendet, difficile se continet, fol. 480.

Spiritus Sanctus.

Spiritu diuino ille agitur, cuius virtus inter aliorum virtutes eminet, fol. 432. Et linguæ lapsum cauet, fol. 437. Iesus ipse per Spiritum Sanctum claruit, fol. 438.

Sterilitas.

Vndè sterilitas vitiorum, indè fructus gloriæ ex Iesu gladio, fol. 397.

Studium.

Studium literarum sacrarum necessarium est, ad populorum salutem, fol. 319. Qui studia sua non Deo dirigit, perditionis viam terit, fol. 530. Scribendorum librorum studium à Deo, fol. 345.

Subditus.

Subditorum negotium plus ament Prælati, quam otium contemplationis, fol. 555.

Superbus, superbia.

Superbia contra naturam peccat, fol. 314. In casu nescit nõ funditus perire, fol. 523. Conteretur, fol. 596. Vide Iactantia, Gloria vana.

Superior, vide Princeps Rex Prælatus.

Superior diuinum aliquid habere debet. fol. 72. col. 2. Per se ipsos immediate subditis prouideat, fol. 89. col. 2. Sapiẽtia floreat, ibidem. Curet ne fiant peccata, fol. 107. col. 1. Proprijs necessitatibus parcat, vt de suorum salute curet, fol. 116. col. 2. & fol. 267. col 2.

Superior multo honore prosequendus est, fol. 112. col. 2. Perfecti superioris est mala ventura præuidere, fol. 270. col. 1. Largus in beneficijs, parcus verò sit superior in supplicijs, fol. 34. col. 2. Superior à Deo designatus pastor est non lupus, fol. 35. col. 2. Non tam officij dignitate, quã virtutis operatione cognoscatur superior, fol. 58. col. 2. Caueat ne bonam famam amittat,

amicat, fol.71. col.1. Debet virtutibus placere, quia eius vita patētissima est omnium oculis, fol.72.col.1. Non sit acceptor personarum, fol.85.col.2.

Supplicium.

Maximum est à Iesu separari, fol.302. Videre propria scelera in sua fę ditate, fo.431. Supplicium in peccatores citissimum adest, fol.27. col.1. In supplicijs inferendis Deus alienum habitū sumit, fol.20.co.1. Acerbissimū supplicium est ne impij videant gloriam Dei, fol.43. col.1. Quo magis supplicium peccatorum differtur eo grauius puniūtur peccatores, fol.245. col.2. Supplicijs suis tolerantiæ commonitores Deus adhibet, fol.254.col.2. Maximis criminibus, quam citissime inferendum est supplicium, fol.264.col.2.

T.

Telum.

TElum graūissimum ad perdendas animas fames est, fol.97.col.2.

Templum.

Ædificatores templorum Deo acceptissimi, fol.329. Homo non est, quem vel templi locus ad Deum non conuertat, fol.543.

Tempus.

Breuissimum apparebit in Iesu conspectu, fol.381. Quod vis, etiam postremum potest esse primum, fol.483.

Tenebræ.

Nullæ horribiliores, quam quæ à Deo nos separant, fol.43.col 2. Inter mundi tenebras Deum cognoscere summa sapientia est, fol.60.col.2.

Tentatio.

Tentationes vilescunt animo ad illas prępărato, fol.54.col.2.fol.55.col.1.

Terra.

Terra fructifera, & fæcunda datur miti, & mansueto viro, fol.94.col.2. Omnē terram, vel vnus iustus condire valet, fol.109.col.2. Terræ proventibus inuigilet rex, & totum regnum inexpugnabile faciet, fol.117. col.2. Dum in terra sunt, etiam sanctissimi indigent purgatione, fol.398.

Thesaurus.

Thesaurus Christi est super omnem fidem præstitam, fol.376.

Timor, Timere.

Non timet mortem, qui Deum amat, fol.394. Timores omnes abigit oratio ad Deum, fol.506. Timor ipsa morte grauior est, fol.11.col.1. Iudicij timor colligit iustos, & asserit in tuto, fol.20.col 2. Futuri mali timor nos solicitet in malis præsentibus, fol.11.col.1.

Tolerantia.

Laborum tolerantia omnia impetrat, fol.49. col.1. Omni alio miraculoso opere præstantior, fol.51. col.1. Ipsissima Dei natura exhibetur, quasi visibilis in ea, fol.51.col.2. Solet Deus supplicijs suis, tolerantiæ commonitores adhibere, fol.254. col.2.

Tormentum.

Minus affligit longum huius vitæ tormentū, quàm delectat etiam breuissima consolatio diuina, fol.40. col 1. Tormentum est iusto comparari, cum brutescentibus hominibus, fol.118.col.1.

Tribulatio.

Patiēter tolerata facile omnia impetrat, fol.49.col.1. Diuinum auxilium ad se trahūt fol.50. col.1. Animo præparato nullæ, fol.54.col.2. Reddunt hominem Angelis superiorē, fol.61.col.1. Fœlices, quas Deus consolatur, fol.95. col.2. Omnis vtilis viro iusto, fol.429. Vide, Labor, afflictio, &c.

Tribunal.

Tunc iudicij tribunalia perfecta, cùm nec vilissimæ resculæ sinuntur sub iniuria viuere, fol.435.

Tributum.

Tributorum exactores nequiores, quàm milites, fol.518.

Trinitas.

Diuinissimę Triniratis, vel adumbratio fundamentum est humanæ fœlicitatis, fol.263.col.1.

Tristitia.

Tristitia in virtute infirmam fidem denotat, fol.172.col.1. A creaturis oritur, fol.173. col.2.

Triumphus.

Electorum nomina nunquam, sine re triumphi, fol.598. Triumphus Christianorum inimicis benefacere, fol.145.col.2.

Turris.

Munitissima fit de laboribus nostris aduersus hostes, fol.513.

Tyrannus.

Tyrannus.

De fatigabitur potius torquendo iuſtos, quã eorum patientia, fol. 25. col. 1.

V.

Vana gloria.

OMnium eſt vitiorum mater, fol. 313. Vide: Gloria vana, iactantia, ſuperbia.

Varietas, Variare.

Virtutis res variari debet, vt ab infirmis amẽ tur, fol. 452. Iuſtus ſtudeat virtutum varietati, fol. 483.

Verba.

Verbum Chriſti aſperum grauius gehenna, fol. 41. col. 1. Verba detractoris ſagittæ, fol. 72. col. 2. Verba blanda adulatoris, fol. 76. Verbis addenda opera, fol. 125. col. 2. Verborum lapſum prorſus cauere à ſolo Deo venit, fol. 437. Verba gratioſa, & ſuauia, fol. 537.

Verbum Dei.

Verba Dei in animis impiorum inſtar ſoni vacui, fol. 385. Vel Dei verbulum penè inamiſsibilem cauſat gratiam, fol. 384.

Verecundia.

Inter prima virtutum auſpicia, fol. 546.

Veritas.

A Palatijs, & Aulis exulat, fol. 73. co. 2. Eius excellentia, fol. 74. col. 2. Defæcata fugit regem, à quo fauores veniunt, fol. 76. col. 1. caueat proprium cerebrum, qui veritatem cupit pertingere, fol. 81. col. 1. Simpliciſsima propria Chriſti, fo. 377. Etiam in Dæmone muneratur à Deo, fol. 378. Vbi veritas, nil non ſanctum, & diuinum, fol. 436. Veritatis preco malè audit apud mundiales, fol. 476. Veritatis miniſteriũ corrumpitur cupiditate bonorum temporalium, fol. 563. Differentia doctorum placita valde conducunt ad veritatem fidei propagandam, fol. 552.

Veſtis.

Sacræ veſtes plurimum valẽt ad benedictionem cœleſtem impetrandam, fol. 59. col. 2.

Vetus.

Quidquid veteris hominis maneat in renouatione vitæ periculoſum eſt, fol. 585.

Via.

Via eſt Ieſus, fol. 364. Via perditionis teritur ab eo, qui ſtudia ſua non Deo, ſed tẽpori dirigit, fol. 530.

Victoria.

Adoleſcentum victorię apud Deum glorioſæ, fol. 488. Perfecta mundi victoria non ſine magno labore, fol. 513.

Vidua.

Deum curatorem ſuum habet, fol. 322.

Vigilans.

Vigilantis animi mors, non dicenda mors, fol. 492.

Vinum.

Parit iras, & crudelitates, fol. 501.

Vincula.

Faciunt Chriſtianos innoxios à voluptate, fol 48. col. 1. Eorum tolerantia præſtantiſsimum opus, fol 51. Chriſti Deitas in vinculis magis apparet, fol. 51. col. 2. Reddunt homines Angelis ſuperiores, fol. 61. col. 1.

Vir.

Viri fortis facinus, quod ſciat etiam fugere, fol. 280. Eius fuga etiam glorioſa, fol. 281. Viri religioſi contumelijs ſuperiores, fol. 286. Viros etiam præſtantes inficiunt laudum blandimenta, fol. 576.

Virginitas.

Vbi eſt, nullum pondus, fol. 474. Lucidiſsimis fœcunda partubus, fol. 475. Vide: Caſtitas.

Virgo Beata.

Per beatam Virginem nihil non ſalutare, fol. 20. col. 2. Ex B. Virgine traxit Ieſus etiam, quod benefaciat inimicis, fol. 146. col. 2.

Virtus.

In virtutum progreſſu non qui deſtruit, ſed qui ædificat Deum allicit, fol. 174. col. 1. Chriſtianæ virtutis fulgor ſub cinerea aſpergine claret, fol. 175. col. 2. Ad fortia virtutum opera imbecilles, qui Mammonæ ſeruiunt, fol. 185. col. 2. Niſi quis in virtute deficiat, non illi deficiet Dei largitas, fol. 215. col. 1. Ex intimis virrutum operibus, quis eſt cenſendus, fol. 220. col. 2. Virtutes paulatim amplectendæ, fol. 230. col. 2.

Labores pro virtute obtinenda Deo gratiſſimi, fol. 239. col. 1. Quod virtuti poſtponis non perdis, ſed ad ſalutem animæ inueniẽdum apud Deum reponis, fol. 242. col. 1. Ex virtute verus honor apud Deũ, fol. 251. col. 2. Pœna coacte ob virtutem ſuſcepta feralis lanienæ ſpeciem habet. fol. 269. col. 1.

In virtutis via ſemper progrediendum, fol. 22. col. 2. & fol. 23. col. 1. & 2. fol. 76. col. 2. Virtutes omnes pugnant, ſola miſericordiæ

ſericordia trophæa erigit, fol. 39. col. 1. Sine ea omnes aliꝙ virtutes, quaſi ſine gloria videntur, ibidem. Virtutis via arripiẽda non quam occaſio offert, ſed quam ſeriꝙ electionis, & affectus pondus parit, fol. 53. col. 2. Virtutum initia præſtantia diuinis elogijs commendantur, fol. 55. col. 2. In virtute à pueritia habita aliquid diuinitatis oſtenditur, fol. 56. col. 2. Minimam aliorum virtutem ſibi ſuperiorem cognoſcere ſummæ argumentum ſanctitatis eſt, fol. 62. col. 1. Virtutis via ab omnibus terrenis viris maledictis impetitur, fol. 71. col. 2. Iuſtus omnibus virtutibus adquirendis ſtudeat, fol. 77. col. 1. & fol. 483. col. 1. Præſtantes virtute filij maximam parentibus gloriam accumulant, fol. 80. col. 1. Summum virtutis attigit beneficiorum memor, fol. 83. col. 2. Virtus, quæ à Deo laudatur vera, & permanens, fol. 87. col. 2.

Nec virtutum minima deſpicienda ſunt, fol. 99. col. 2. Semel acceptus virtutis ſapor conſeruandus eſt, ni velis ſaluatori odioſus eſſe, fol. 108. col. 1. Virtus non eſt, quæ nullis externis operibus non probabitur, fol. 122. col. 1. & fol. 424. col. 1. In virtute amplectenda aliorũ veſtigia ſequi oportet, fol. 134. col. 2. Ille triumphat in virtute, qui vltra debitum ſemper addit, fol. 143. col. 2. In virtute nullus ſit terminus, fol. 153. col. 1. Virtutum coronas humanæ laudes furantur, fol. 154. col. 1. Dum te virtutes tuæ lateant omnibus manifeſtꝙ eſſe poſſunt, fol. 156. col. 1. Verus virtutis cultor, quæ in illa ſunt triſtia diſſimulat, fol. 171. col. 2. Triſtitia in virtutis opere infirmitatem fidei arguit, fol. 172. col.

Virtus ficta hoſpitatorẽ ſui exugit, ditat vera, fol. 321. Qui perfecto corde virtutem colunt, temporali alimẽto carere nõ poſſunt, f. 322. Intimis animi virtutibus plus fidere, quã externis ceremonijs Chriſtianum eſt, fol. 334. Nec Deus, nec virtus exaltantur, & glorificantur vbi opera nõ ſunt, fol. 374. In quo virtus Chriſtiana nõ regnat, habẽtur verba Dei inſtar ſoni vani, fol. 385. Difficultas in virtutis opere non ex Deo naſcitur, ſed ex affectu noſtro, fol. 386. & 387. Vera animæ virtus præ omnibus alijs æſtimanda, fol. 401. Virtuoſi operis præſtantia indè maximè ſumitur, quod fiat propter Ieſum, pro Deo, & virtute incurrimus odium mũdi, fol. 420. Virtutis opera, ſine quibus nemo bonus, oſtendunt qualis quis ſit. Ille diuino ſpiritu agitur, cuius virtus nõ ſolum inter vitia, ſed & inter aliorum virtutes excellere nititur, fol. 432. Ea eſt excellentiſsima virtus, quæ non ſolum in oculis Præceptoris, vindiciſque exiſtit, fol. 434.

Cætera virtutis opera nos ſeruos notãt, oratio oſtendit liberos, fol. 450. Virtutis res variari debet, vt ab infirmis ametur, fol. 452. Virtutis præmiũ eſt ab exteris prædicari, fol. 600. Virtus diuina euidens fit in dignoſcendis hominũ præcordijs, fol. 461. Virtus maxima hominis iuſti, quod in nullo velit à communitatis multitudine eximi, fol. 481.

Multiplici virtutum varietati ſtudeat iuſtus fol. 483. Infirmus non ſtatim in fortiſsimis exercendus, fol. 583. Regaliſsima, diuiniſsimaque virtus eſt paſcendis occurrere animabus, fol. 485. Qui in virtutis via non ſtat, ſed ambulat, accedentem ſibi habet iuſtitiæ Solem, fol. 504. Præſtantior virtus propinquis prius prouidet, fol. 510.

Religioſi magis vident virtutes aliorum, fol. 579. Virtus animi conſtantis trahit ad ſe omnium corda, fol. 522. Homines infirmæ virtutis in hoc viuunt, ſi Paſtoris voci percipiendę incumbant, fol. 535. Non qui fœlix ſtat, ſed qui preſſus iacet, poteſt ſuas virtutes publicare, fol. 544. Qui ſapit, non in ſe ſolo videt virtutes, ſed in alio, fol. 545.

Inter prima virtutum auſpicia, verecundia eſt, & modeſtus pudor, quo Deo ſiſtitur homo, fol. 546. Virtus opus quò præſtãtius, eo magis debet occultari, fol. 547. Vbi charitas deeſt, cæteræ virtutes abeũt in corruptionem, fol. 548. Qui pro virtute mille conflictus ſubſtinuerit, benè tractat hominum culturam, fol. 557. Locus, in quo primi virtutis progreſſus in cæperunt, nõ facile dimittendus, fol. 566. Qui fructus metere cupit, unam eſtimet virtutem, qnæ ex Fide, fol. 570.

Alienũ eſt à virtute virili, Dei inſpirationes operibus exhibere, fol. 571. Virtutes præſtantiſsimorum ſociantur reproborũ gregibus, vbi eos tangit inuidia, fol. 575. Plus incumbendum interioribus virtutibus, vt ſecurioribus ab ambitione, quã exterioribus, fol. 577. Religioſi inſtituti, quæ apparent imperfectiones non mordendæ, vt quæ poſſunt eſſe virtutis præſtantioris facinora, fol. 578. Iniquiſsimũ eſt in te ſolas virtutes videre: in proximo ſolos defectus, fol. 579.

Vis.

Vis meditationis tanta, vt ſibi faciat eſſe, quod

quod meditatur, fol. 362.

Visus.

Vel solo visu aduersarios debellant viri iusti, fol. 606.

Vita, viuere.

In vitam præsentem insanire proprium est prudentiæ iustorum, fol. 276 Vel in hoc vita humana misera est, quod non præsentiat dãna futura. fol. 354. Qui à Christo Iesu deuiat verè, nec est, nec viuit, fol. 364. Vera vita non est, nisi in Iesu via, fol. 365. Omnia sunt insufficiẽtia, vt homo uiuere possit, nisi Paternum, quid in Deo experiatur, fol. 368. Ministri Principum, vel ipsius frontis indicio ostendãt indolem electæ vitæ, fol. 371.

Vt possis viuere in futuro, nihil sit tibi maris voluntarium in præsenti, quam mortificatio, fol. 379. In exitu vitæ etiam feruentissimos Dei amatores remoratur cõtemptus diuinorum præceptorum, fol. 395. Dum in hac vita sunt, etiam sanctissimi indigent purgatione, & scissione, fol. 398. Dum vita cœlestis nõ perditur, parua, & minima quęuis alia derrimenta, fol. 440. Ab exitu huius vitæ, & ingressu futurę claret vera nobilitas, & gloria hominis, fol. 529. Vitæ durities, & asperitas hominem suauiter confirmat, fol. 572. Vbi aliquid vetusti hominis manet in renouatione vitæ, non potest, non ruina timeri, fol. 585. In nouitate vitæ ambulãdum ei, qui vult homines trahere ad vitã, 586. Non est vita, sine luctu vbi Deus ab est, fol. 96. col. 2. Familiæ Principum legalissimam vitam agunt, fol. 124. col. 2. Vitæ ratio per notos virtutum calles, fol. 134. col. 2. Vita ex oculis censetur, fol. 183. Res inanimatæ à Iesu vitam halant, fol. 219. col. 2. A cœlesti cibo vita, fol. 230. col. 2. In hac vita salutis negotium perage. fol. 266. col. 1.

Vitia.

Sæuissima sunt, fol. 182. col. 2. Quæ sapientum sunt, magis fugienda, fol. 257. col. 1. Curandum magis ne fiant, fol. 107. col. 1. Ad illorum expugnationem Ecclesiasticus fias, non ad lucrum, fol. 120. col. 1. Fœlicia omnia in eo, qui aduersatur vitijs, fol. 138. col. 2. Rari in vitijs non patrissant, fol. 220. col. 1. Vitia hominum fouet, & alit vana gloria, fol. 313. Vitia Dominorum à subditis ebibuntur, fol. 325. Vitiorum extrinsecus splendor despiciendus, fol. 335. Vitia penetret intrinsecus, qui velit lucrum reportare, ibidem. Vbi regnat vitium, habentur verba Dei instar vani soni, fol. 385. Vndè vitiorum sterilitas oriebatur, indè gloriæ fructus suis parat diuinus gladius, fol. 347.

Vltio.

Grauissima vltio est, quæ ad mensuram hominis fit, fol. 192. col. 2.

Vmbra.

Qui Deum sub vmbris colit, eum manifestum videbit, fol. 602.

Vnitas, vnio.

Vbi vnitas, & cõcordia, ibi claritas, fol. 439. Vnionis fraternæ amator, qui Deo propinquus est, fol. 132. col. 2.

Voluntas.

Voluntates humanas, vel minima Iesu bona possunt explere, fol. 376.

Voluptas.

Voluptatum simulacra caueant pij homines, fo. 47. col. 2. Inter voluptatum lenocinia viam salutis tenere excellentissimũ, fol. 60. col. 1. Sapientes mundi ad voluptates. fol. 78. col. 1. Voluptas nil non graue, fol. 397. Vt voluptas expugnetur, omnibus virtutũ armis indiges, fol. 594.

Votum.

Vota in pressuris concepta nõ amplius meminit fœmineus reproborum animus, fol. 448. Impiorum vota non differunt ab homicijs, fol. 337. col. 1. Vota Deo odiosa, quæ partialitatem olent, fol. 554. col. 2.

Vox.

Voces cõtumelioſæ nihilo faciendæ, vt spurcissimæ, fol. 185. Vox salutaris facit sentiri proximum, fol. 537. Ouis Christi ad solam vocem exsurgit, fol. 536.

Vulnus.

Vulnera à Deo infiguntur, ad fructus, fol. 397. Iesu vulnera sunt nobis refugia, fol. 415. Tot citæ, & glorioſæ palmæ, quot vulnera pro Iesu, fol. 415.

Vultus.

Vel ipsius vultus indicio ostendatur innocentia vitæ, fol. 371.

AD CONCIONATORVM VSVS.

Per totum annum.

Dominica. 1. Aduent.

VC. 21. *Erunt signa in Sole, & Luna, &c.* Habes totum in præsenti. Lib. 13. cap. 1.

Dom. 2. Aduent.

Matth. 11. *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* Habes item in præsenti. Lib. 14. cap. 1. per totum.

Dominica. 3. Aduentus.

Ioannis. 1. *Miserunt Iudæi ab Hierosolymis sacerdotes, & Leuitas ad Ioann.* Turbæ ad Iesum concurrebant, Sinagogæ magistri ad Ioannem mittunt: semper enim innocentia simplex, & rudis oculatior est ad percipienda diuina, quàm sapientes mundi. Lib. 14. cap. 2 §. 9. Item quærentes Deum, non sapienter ad vnum Ioannem mittunt, quia Deus facilius inuenitur, per plurium Sãctorum imitationem. Lib. 14. cap. 2. §. 8.

Tu quis es? Opera dicunt, quid quisque sit. Lib. 14. cap. 2. §. 19. Item quid quisque sit, clarius scitur in vitæ exitu. Lib. 15. cap. 6. parag. 1.

Quia non sum ego Christus. Humilitas Dei Patris secunditatem exprimit in acquirẽdis filijs; & Ioannes humilis, tot asseclas acquirit. Lib. 15. cap. 5. §. 1. Item Ioannis constantia, quæ sola potest homines allicere, ibidem. §. 2.

Domin. 4. Aduent.

Luc. 3. *Procurante Pontio Pilato, &c.* Cum inter tot Principes inter se dissidentes populum Iudæorum partitum, diuissumq; videas, hoc tibi persuade, quod lucri temporalis cupiditas pacem, & vnanimitatem seruare non potest. Lib. 15. cap. 8. §. 14.

Factum est verbum Domini super Ioannẽ Zachariæ filium in deserto. Ecce quanta dicuntur de Ioanne, nimirùm quod sit Zachariæ antistis filius, quod verbum Domini habeat in se, sed hæc bona dicuntur de illo, quando in deserto est, quia perfecta mundi abnegatio multiplicat bona. Lib. 15. cap. 4. §. 8. In deserto existenti Ioanni dicitur verbum diuinum, quia in mundialium regum curijs mendacium prævalet. Lib. 14. cap. 2. §. 1. Ideò post numeratos tot Principes, ad Ioãnem fit verbum diuinum.

Prædicans Baptismum pœnitentiæ. Quid habet baptismus, cum pœnitentia? In baptismo suauitas, in pœnitentia asperitas; sed asperitas vitæ hominem suauiter confirmat. Lib. 15. cap. 9. §. 5.

Dominica infra Octauam Epiphaniæ.

Luc. 2. *Cum factus esset Iesus annorum duodecim, ascendentibus illis Hierosolymam secundum consuetudinem diei festi, consumatisque diebus cum redirent, remansit puer Iesus in Hierusalem, & non cognouerunt parentes eius.* Expende, quod cum ascẽdunt Ierosolimã, non explicantur, qui ascendant, sed ait, *ascendentibus illis*, vbi autem post festa cõsumata puer manet Hierosolymis docturus Sacerdotes, iam explicantur eius parentes, dicit enim: *nõ cognouerunt parentes eius.* Quia parentũ præstantia, & gloria tunc ostenditur, cum à filio in virtutibus exceduntur. Lib. 14. cap. 17. parag. 16.

Requirebant eum inter cognatos, & notos. Et non inuenientes, &c. Non miror, quod Iesus non inueniatur inter cognatos, quando Dei spiritus semper male audit apud cognationes carnales. Lib. 14. cap. 15. §. 20.

Inuenerunt illum in templo. Recens natus in templo sistitur Deo Iesus, & modo manet in templo, non enim facile dimittendus locus, in quo primi effulserũt progressus virtutum. Lib. 15. cap. 9. §. 16.

In his, quæ patris mei sunt oportet me esse. De Iesu venit, quod Deum præsentiamus patrem. Lib. 15. cap. 17. §. 3.

De hoc Euangelio habes in 1. tomo. lib. 2. cap. 11. per totum.

Dom. 2. Post Epiphan.

Ioan. 2. *Nuptiæ factæ sunt in Cana Galilææ, & erat*

& erat mater Iesu ibi, &c. Non otiose in nuptiarum celebratione, dicitur esse mater Iesu, sed vt ostendatur, nuptiale bonum filiorum causa nutriendum. Lib. 14. cap. 6. parag. 6.

Vocatus est autem, & Iesus. Non est vita vbi non est Iesus. Lib. 14. cap. 17. parag. 9.

Quid mihi, & tibi mulier? Indulgentia cum patris seueritate iuncta vtilis. Lib. 15. cap. 10. parag. 7.

Implete hydrias aquæ, &c. Deus suis assecłis etiam solet temporalia largiri. Lib. 15. cap. 6. parag. 10.

De hoc habes in 2. tom. lib. 11. cap. 1. per totum.

Dom. 3. Post Epiphan.

Matth. 8. *Si vis potes me mundare, &c.* Solus Deus habet in promptu bona, quæ largiatur. Lib. 14. cap. 9. parag. 12.

Vide nemini dixeris, &c. Præstantissima hominis pulchritudo, suas laudes non ab alio, quàm à Deo quærere. Lib. 14. cap. 9. parag. 9.

Sed vade, & ostende te sacerdoti, & offer munus, &c. Salute accepta non permittitur, quiescere, sed ad viam capessendam, & munus offerendum vrgetur, sic cœlestia bona præhabita in opus impellunt. Lib. 14. cap. 9. parag. 25.

Vide de hoc Euangelio in 2. tom. lib. 9. cap. 4. per totum, & cap. 3. per totum.

Dom. 4. Post Epiphan.

Matth. 8. *Ascendente Iesu in naviculam secuti sunt eum discipuli. Et ecce motus magnus factus est in mari, &c.* Iesum in naui existentem & venti furentes, & insani fluctus persequũtur, quo enim quis sanctior, eo magis ab impijs arguitur. Lib. 14. cap. 9. parag. 27.

Domine salua nos, &c. Oratio cum afflictione iuncta efficax. Lib. 14. cap. 9. parag. 37.

Imperauit ventis, & mari. In fide nominis Iesu nihil non tibi credet omnipotentia diuina. Lib. 14. cap. 17. parag. 19.

Vide de hoc Euangelio in tom. 2. lib. 11. cap. 5. per totum.

Dom. 5. Post Epiphan.

Matth. 13. *Seminauit bonum semen in agro suo:* Vbi Iesus intercedit, nullum non completum, & perfectum venit bonum. Lib. 14. cap. 23. parag. 3.

Cum dormirent homines, venit inimicus eius, &c. Hostis antiquus mortis soporem obseruat, vt tunc grauius tentet. Lib. 14. cap. 18. parag. 13.

Cum fructum fecisset, tunc apparuerunt zizania. Vbi virtutes apparere incipiunt, & odia mundialia in illas insurgunt. Lib. 14. cap. 20. parag. 18.

Inimicus homo hoc fecit, &c. Non ex Deo, sed ex affectu nostro humano nascitur difficultas in virtutum opere. Lib. 14. cap. 18. parag. 6.

Dom. 6. Post Epiphan.

Matth. 13. *Quod accipiens homo seminauit, &c.* Diuina dona firmantur hominis cooperatione. Lib. 15. cap. 8. parag. 5.

Cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, &c. Iustus homo ex humilitate, & pressura glorioſior. Lib. 15. cap. 5. parag. 4. & parag. 5.

Quod accipiens mulier abscondit, &c. Peccator secessum amet, vt saluti iustet. Lib. 14. cap. 16. parag. 27.

In farinæ satis tribus. Diuinissimæ Trinitatis, vel adumbratio hominis saluandi. Lib. 14. cap. 13. parag. 4.

Dom. Septuagesimæ.

Matth. 20. *Conducere operarios, &c.* Non nisi operarij conducuntur, quia ex virtutum operibus censetur quisque. Lib. 14. cap. 20. parag. 20.

Misit eos in vineam, &c. Nõ secum eos tulit, sed misit, quasi à se separatos, quia illa virtus probatur, quæ non solum in oculis vindicis existit. Lib. 14. cap. 21. parag. 10.

Et egressus circa horam tertiam, &c. Fructum spiritualem requirens non continuo instet peccatori, sed spatijs interpositis. Lib. 14. cap. 20. parag. 10.

Circa vndecimam verò exijt, &c. Miraris, quod circa vndecimã horam adhuc sint aliqui ociosi, sed illud certum est, quod solus Deus potest illos à perditorum grege secernere, & nisi Deus adsit, & hora vndecima, & postrema in vitijs erunt. Lib. 14. cap. 20. parag. 9.

Incipiens à nouissimis, &c. Eriam maximi peccatores conuersi in cœlestibus præmijs visentur. Lib. 14. cap. 17. parag. 4.

Dom. Sexagesimæ.

Luc. 8. *Volucres cœli comederunt illud, &c.* Merito in aeris volucres abit semen verbi Dei; quando Dei verba instar vacui soni habentur à peccatoribus. Lib. 14. cap. 18. §. 5.

Natum aruit, quia nõ habebat humorem. Lacrymarum, & pœnitentiæ humor efficaciá præbet orationibus, &c. Lib. 15. cap. 4. §. 9. & quære in indice verbo, *Lacryma.*

Exortæ spinæ suffocauerunt illud, &c. Temporalia bona occasiones sunt perditionis. Lib. 15. cap. 10. §. 9. & alibi passim.

Ortum, fecit fructum centuplum, &c. Qui abiectis temporalibus, cœlestia auide cupit, vt multiplices recipit fructus. Lib. 15. cap. 4. §. 8.

Dom. Quinquagesimæ.

Luc. 18. *Cæcus quidam sedebat secus viam, &c.* Dum cæcus mẽdicat circa viam, totam fœlicitatis causam inuenit nempè Iesum; & quidem fœliciſsimos inter se annumeret, cui mundialia omnia obtenebrescunt. Lib. 14. cap. 17. §. 2.

Iesu fili Dauid miserere mei. Pro se toto misericordiam postulat, cum ipse solum visionem oculorum requirat, & merito, quia ex oculis totus censetur homo. Lib. 14 cap. 9. parag. 17.

Multo magis clamabat. Vbi amicitia non prævalet, longis precibus opus habes, &c. Lib. 15. cap. 3. § 10.

De hoc Euangelio vide in 2. tom. lib. 10. cap. 4 per totum.

Feria. 4. Cinerum.

Matth. 6. *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes, &c.* Vide in præsenti. Lib. 14. cap. 9. per totum.

Feria. 5. Post Cineres.

Matth. 8. *Domine puer meus iacet in domo Paraliticus, &c.* Proficua est oratio, quę proximorum negotia agit. Lib. 15. cap. 3. §. 7. & quæ proximioribus prouidet: ibidem. §. 9. & lib. 15. cap. 9. §. 17.

Ego veniens curabo eum. Glorioſa infirmitas, quæ talem habuit curatorem, sic iusti viri infirmitatibus glorioſiores reddũtur. Lib. 15 cap. 5. §. 4.

Dic verbo, &c. Vel Iesu verbulum inamiſsibilem salutem causat. Lib. 14. cap. 18. §. 3.

Et dico huic, vade, & vadit, &c. Fidelis Dei seruus omnium dominatur. Lib. 15. cap. 2. parag. 9.

De hoc Euangelio habes in 2. tom. lib. 9. cap. 3. per totum.

Feria. 6. Post Cineres.

Matth. 5. *Audiſtis, quia dictum est antiquis, &c.* Vide in præsenti. Lib. 14. cap. 7. per totum, & alibi plura.

Sabbatum post Cineres.

Marci. 5. *Iesus solus in terra, &c.* Solus Iesus, & eius æterna bona verè sunt; cætera omnia temporalia non sunt. Lib. 14. cap. 17. parag. 5.

Vidit discipulos suos laborantes in remigando. Ante Christum passum laborabant, qui post passum Iesum à laboribus apparent liberi. Lib 14 cap. 20. §. 12.

Confidite. Ego sum: nolite timere. Laborantibus, & timore perterritis discipulis iubet Iesus à timore, & labore esse liberos, quia Deus homini suo imperturbabilem requiem, & tranquilitatem prouidit. Lib. 14. cap. 18. parag. 9.

Cum egressi sunt de naui, continuo cognouerũt eum. Vt à naui, fluctibusque egressi sunt, & Iesu accedunt, statim illum cognoscũt, quia Iesus non potest non petere inter homines iustos. Lib. 14. cap 20. parag. 16.

Dominica. 1. Quadragesi.

Matth. 4. *Ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à Diabolo.* Non subito raptus, sed spiritu ductus est, vt oſtẽdatur, quam serio, & quanto electionis pondere arripiẽda est virtutis via. Lib. 14. cap 1. § 9.

Dic vt lapides isti panes fiant, &c. Lapides proponit viliſsimos, qui deseruiãt saluti habendæ; vt oſtendatur quanta sit humanæ salutis proditio illam in rebus viliſsimis, & nullius pretij fundare. Lib. 14. cap. 14. §. 3. Item ex lapidibus fieri panes petit, temporalia enim multo sudore, & labore acquirũtur, at æterna, vel sola meditatione fiũt. Lib. 14. cap. 17. §. 6.

Mitte te deorsum, scriptum est enim, quia Angelis suis mandauit de te, &c. Diabolica est persuasio, quod salutis tuæ negotium, non facias ipse, sed alijs remittas. Lib. 15. cap. 3 §. 2. Spiritus autem Christi non alijs credit muneris sui onera. Lib. 15. cap. 4. §. 2.

Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me, &c. Offert regna, & petit seruitutem, quia in solis diuinis donis nulla est seruitus. Lib. 15. cap. 1. parag. 3.

Deum tuum adorabis, &c. Quandiù præ oculis tuis Deum habes, ferè inexpugnabilis exiſtis. Lib. 15. cap. 2. parag. 3.

De hoc Euangelio habes in tom. 1. cap. per totum.

Fer. 2. à Dom. 1.

Matth. 25. *Cùm venerit filius hominis, &c.*

De hoc vide in præsenti. Lib. 13. cap. 3. per totum.

Fer. 3. à Dom. 1.

Matth. 21. *Intrauit Iesus in templum, & eijciebat, &c.* Meritò facto flagello homines à templo, vt bestias arcet, quia homo non est, quem vel templi locus non conuertit. Lib. 15. cap. 7. §. 1.

Et mensas nummulariorum, & cathedras vẽdentium columbas euertit. Quid quod & columbas, & nummos perdat? Sanè vbi Salus æterna non perditur, nulla alia perditio, non parui momenti est. Lib. 14. cap. 22. §. 1.

Videntes autem Principes Sacerdotũ :::: indigti sunt. Iustorum conditio apud peccatores peior habetur quam apud feras. Lib. 14. cap. 16. §. 36.

De hoc Euang. vide in tom. 2. lib. 11. cap. 7. per totum.

Fer. 4. à Dom. 1.

Matth. 12. *Volumus à te signum videre*: nimirum, vt explicat glossa, signum de cœlo: populares à Deo requirebãt vera sanitatum signa; Principes autem Hierosolymitani nõ acquiescunt, nisi signis in aere factis, quia apud hos illud in primis valet, quod magis proximum est inanibus mendacijs. Lib. 14. cap. 2. §. 5.

Generatio prauа, & adultera. Cur adultera potius generatio vocantur, cum non tam luxuria, quam rabie aduersus Iesum mouentur? Sanè à luxuriæ veneno ea rabies concipitur, quæ aduersus vitale omne exsurgat. Lib. 14. cap. 9. §. 29.

Nisi signum Ionæ, nimirùm signum Iesu à morte deuorati, & sepulti, qui Iesus patiens efficacior est ad persuadendum, &c. Lib. 14. cap. 18. §. 7.

Viri Niniuitæ surgent in iudicio. Expende quando peccatores surgunt, nimirùm in iudicio, semper illos nimis sera cruciabit pœnitentia. Lib. 13. cap. 2. §. 4.

Regina Austri surget in iudicio, & condemnabit. Non iudex, sed fœmina condemnabit, vt iam indè caueantur fęminę apud Iudices, quando si ibi sunt, omne ipsæ in malum, administrabunt iudicium. Lib. 14. cap. 1. §. 2.

De hoc Euang. habes in tom. 2. lib. 12. cap. 9. per toum..

Feria 5. à Dom. 1.

Matth. 15. *Miserere mei Domine fili Dauid, filia mea male à Dæmonio vexatur.* Satius dixisset, miserere filiæ, sed maluit dicere, miserere mei, omnes enim in aliorum peccatis, habent vndè timeant Lib. 14. cap. 17. §. 1.

Filia mea male à Dæmonio vexatur. Et tũc cum mater inuocat Iesum, audet Dæmoniũ vexare filiam eius, sanè quia non erat filia ibi vbi Deus à matre inuocabatur: si enim ibi esset tantum malum non sustinuisset. Lib. 14. cap. 21. §. 3. à medio.

Quia clamat post nos. Boni Prælati, quàm debent prœuenire ouium suarum voces. Lib. 15. cap. 6. §. 5.

Nam & catelli, &c. Non solum canem se reputat, sed & catellum; eò enim tendit Iesu spiritus, vt efficiamur paruuli. Lib. 15. cap. 1. de Seruo vigili. §. 5.

Habes de hoc Euangelio in 2. tom. lib. 6. cap. 7. per totum.

Feria 6. à Dom. 1.

Ioan. 5 *Expectantium aquæ motum.* In aquę motu salutem constitutam expectabant, nec miror, cum sciam in salutis negotio, etiam minima æstimanda esse. Lib. 14. cap. 12. parag. 3.

Et qui prior descendisset in piscinam :: sanus fiebat. In creatis bonis nil remanet secundo accedenti; in bonis autem diuinis etiam postremus inuenit sibi primogenium integrũ. Lib. 15. cap. 5. §. 25.

Hunc cum vidisset Iesus iacentem, Grauissima gubernatorum negotia ea sola sunt, quę pauperum necessitatibus consulunt. Lib. 14. cap. 16. §. 23.

Hominem non habeo, &c. Felix ille, cui omnia temporalia occidunt, vt vnum Deum spectat. lib. 14. cap. 17. §. 2.

Tolle grauatum tuum, &c. Misere fallitur, qui solis laboribus alienis suam salutem expectat. Lib. 14. cap. 11. §. 1.

Habes de hoc Euang. in 2. tom lib. 9. cap. 2. per totum.

Sabbatum à Dom. 1.

Matth. 17. *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, &c.* Quàm pauci Iesum sequũtur, multitudo autem sequitur vitium. Lib. 14. cap. 12. §. 9.

Apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes. Lucas notat, quod loquebantur de excessu, hoc est, de morte Hierosolymis imminente: Et quidem perfectissimi pastoris est, prœuidere mala ventura, ante quam veniant. Lib. 14. cap. 14. §. 5.

Item miror Eliam tanta in gloria constitutum passionum, & improperiorum meminisse, ad quæ ipse erat venturus. Sed perfectus Christi amator, nulla in gloria, & dignitate constitutus erubescit Christi improperia. Lib. 14. cap. 15. §. 9.

Bonum est nos hic esse. Nihil mundiale non sordet in comparatione Iesu. Lib. 14. cap. 15. parag. 23.

Ecce nubes lucida abumbrauit eos. Nescit Iesus solus lucere, sed dum trãsfiguratus lucet, etiam suos lucida nube vestit, quia quidquid Iesus est, hoc facit, quod sint illi quibus adhæret. Lib. 14. cap. 19. parag. 6.

Neminem viderunt, nisi solum Iesum. Fœlix ille cui nil datur spectari, nisi Christus. Lib. 14. cap. 15. parag. 14.

De hoc Euangelio habes in 1. tom. lib. cap. per totum.

Dom. 2. Quadrag.

Repete Euangelium præcedentis Sabbathi.

Fer. 2. à Dom. 2.

Ioan. 8. *Ego vado, & quæretis me; & in peccato vestro moriemini.* Vbi abest Iesus, irreparabilis mors, & perditio venit, quæ enim à Iesu venit non irreparabilis est. Lib. 15. cap. 2. parag. 4.

Quò ego vado vos non potestis venire. In fœlicissimum est, qui cum Iesu nequit esse; quãdo in eius societate summũ est bonum. Lib. 15. cap. 6. parag. 8.

Vos de deorsum estis, &c. Summa sapientia est scire renuntiare mundanis omnibus. lib. 14. cap. 23. parag. 8.

Si non credideritis, quia ego sum, moriemini in peccatis. Obdurati in peccatis miserius à Iesu perdentur. Lib. 15. cap. 12. parag. 2.

Cùm exaltaueritis filium hominis, &c. In Christi morte maximæ illius gloriæ effulgent. Lib. 15. cap. 12, parag. 9.

Fer. 3. à Dom. 2.

Matth. 23. *Super Cathedram Moysi sederũt, &c* De hoc habes in præsenti. Lib. 14. cap. 16. vsque ad parag. 8. inclusiuè.

Fer. 4 à Dom. 2.

Matth. 20. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur, &c.* Cur ascendere diceris, quando tot malis premeris? Sanè pressuræ extollunt iustos, &c. Lib. 15. cap. 12. parag. 5.

Et tertia die resurget, &c. Vbi resurrectio apparet, mors omnem horrorem perdit. lib. 15. cap. 12. parag. 8.

Vnus à sinistris. Quod peteret mulier, nisi sinistrum latus? Vbi enim per mulieres res agitur, nequit non venire, quid sinistrũ, quia carnalis voluptas id solum parit. Lib. 14. cap. 6. parag. 3.

Potestis bibere calicem, &c. Ante diuina dona, & labor, & pressura propinatur. Lib. 14. cap. 9. parag. 30.

Et audientes decem indignati sunt. Vbi temporalis lucri cupiditas intercedit, nõ potest esse pax, sed indignatio, sed discordia. Lib. 15. cap. 8. parag. 14.

De hoc Euangelio habes, tom. 2. lib. 12. cap. 8. per totum.

Fer. 5. à Dom. 2.

Luc. 16. *Epulabatur quotidie.* Quid pariat gula habes. Lib. 14. ca. 16. parag. 16. & cap. 9. parag. 7. & alibi.

Induebatur purpura, &c. Mollis cultus fatalis est. Lib. 14. cap. 1. parag. 12.

Erat quidam mendicus ::: cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat. Sed & canes, &c. Quãta crudelitas diuitis in pauperem? Sed non miror, erat diues inter dapes; quæ quo lautiores, & abundantiores sunt, eò crudeliores homines efficiũt. Lib. 15. cap 2. parag. 10.

Mortuus est autẽ. & diues, & sepultus in inferno. Vbi sepultus in Inferno erat ostendẽdus, simul ostenditur diues, quia fere dãnatio non est, vbi aurum non est. Lib. 14. cap. 3. parag. 2.

Vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius. Dum in Inferno est diues, apparet in cælo pauper, quia Iesus nescit vni claudere cælum, quin illud alteri aperiat. Lib. 14. cap. 16 parag. 12.

Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, &c. Iesu salus festinat ad eos, in quibus labores fuerunt, & ærumnæ. Lib. 14. cap. 15. parag. 17.

Fer. 6. à Dom. 2.

Matth. 21. *Qui plantauit vineam.* Non viliũ olerum hortos, sed ditissimã vineam offert Deus seruis suis, nec enim impunè patitur Deus à se vilia, & leuidensia requiri. Lib. 14. cap. 19 § 1. Fortasse iusti homines vocãtur vinea, quia licet iusti tamẽ, dum in terra sunt purnatione indigent, ibidem, parag. 3.

Alium occiderunt, alium occiderunt, aliũ lapidauerunt. Vbi res Christi agitur, non potest non sentiri persecutio. Lib 15. cap. 8. §. 3.

Iterum misit alios seruos plures, &c. Cur sciẽs seruos omnes occidẽdos ab agricolis, adhuc instat mittere seruos, vt fructus requirãt? An Euãgelicus fructus ex morte augẽdus? Equidẽ ille aptior minister aptatur ad Euangelicos fructus percipiendos, qui cum morte, & tyrannis scierit confligere? Lib. 15. ca. 8. §. 6.

Hic est hæres venite occidamus eum. Temporalis hæreditas odiorum, & crudelitatum seminarium est. Lib. 14. cap. 18. parag 10.

Malos male perdet. Quid aliud iudicarent homines aduersus peccatores, quando solus Iesus nouit eis parcere? Lib. 14. §. 11. cap. 10.

Hic factus est in caput anguli. Qui persecutionem patiuntur in mundo, superiorem locum acquirunt, vt mundum tyrannosq; debellent. Lib. 14. cap. 16. §. 38.

Sabbatum à Dom. 2.

Luc. 15. *Da mihi portionem substantiæ.* Bene petit non substantiam, sed portionem; quia quidquid tẽporale est, aut portio quędam paruula, aut nihil est. Lib. 14. cap. 17. §. 5. & cap. 6. §. 12.

Peregre profectus est:: & ibi dissipabit substantiam. Qui à Iesu separatur, abit in nihilum. Lib. 14. cap. 17. § 9.

Adhæsit vni ciuium, &c. Nulla requies dari potest, vbi homo non cum Patre, sed cum alijs Dominis agit. Lib. 14. cap. 17. §. 11.

Quanti mercenarij in domo Patris, &c. Siquid paternũ in Deo non esset, funditus perderetur homo. Lib. 14. cap. 17. §. 12.

Iam non sum dignus vocari filius, &c. Ille solus filius sese illustribus suis parẽtibus ęqualem refert, qui illos in aliquo facinore excedit. Lib. 14. cap. 17. §. 17.

Dominica. 3. Quadragesimæ.

Luc. 11. *Erat Iesus eijciens Dæmonium.* Benignitas Iesu erga homines inexpugnabile prorsus asylum est. Lib. 14. cap. 17. §. 3. Non dicit, quid faceret Iesus, vbi enim Deus noscitur adesse, nil aliud requirendum. Lib. 15. cap. 8. §. 11.

Et illud erat mutum. Cur dicitur quod Iesus erat eijciens Dæmonium? Cur non magis, sine vlla dilatione, aut mora facit illud abire? Erat equidem illud mutũ; & sola oris confessio solet citissimam sanitatem acquirere. Lib. 15. cap. 7. §. 8.

Et cũ eiecisset Dæmoniũ locutus est mutus, &c. Non solum Dæmoniũ abijt, sed & vox redit, vbi enim Iesus intercedit, nulla non integra, & completa bona sunt. Lib. 14. cap. 23. §. 3.

Habes etiam de hac historia in 2. tom. lib. 7. cap. 3. per totum.

Fer. 2. à Dom. 3.

Luc. 4. *Nemo Propheta acceptus est in patria sua.* Nulla est cognatio, quę nõ indigne ferat suorum præcellentias. Lib. 14. cap. 12. §. 1. Item Dei spiritus male audit apud cognationes carnales. Lib. 14. cap. 15. parag. 20.

Nisi in Sarepta Sidonia ad mulierem viduam. Præ omnibus Israelitis vna mulier vidua, & extranea eligitur, quia sola virtus æstimatur, vt quæ sola fructifera. Lib. 14. cap. 19. §. 7.

Nemo eorum mundatus est, nisi Naamã. Quia ipse per se omnia salutis negotia peregit, nõ per nuntios. Lib. 15. cap. 3. parag. 2.

Ipse autem transiens per medium illorũ ibat, &c. Mansuetudo innocens secura inter hostiles incursus. Lib. 15. cap. 8. §. 9. & §. 8.

Fer. 3. à Dom. 3.

Matth. 18. *Peccauerit in te frater tuus, &c.* De hoc Euangelio vide in præsenti. lib. 14. cap. 13. per totum.

Fer. 4. à Dom. 3.

Matth. 15. *Quare discipuli tui transgrediũtur traditiones, &c.* Iniquum est in te solas virtutes videre, in proximo solos defectus. Lib. 15. cap. 10. parag. 5.

Quare & vos transgredimini mãdatum, &c. Qui adeò scrupulosi erãt circa paruulas seniorum traditiones, vide vt dicantur præteriisse Dei mandata: sæpe enim solet animus nimie affectans paruula, cęcutire ad magna. Lib. 14. cap. 16. parag. 22. & 24.

Munus quodcumq; ex me tibi proderit, &c. Vt munera ex fidelibus acquirerent, docebant crudelitatem in parẽtes, quò nihili faciebant Dei mandata. Et quidẽ nihil sic diuinis aduersatur, vt auaritia Lib. 14. cap. 3. §. 3. Item auaritia omnem exuit humanitatem. Lib. 15 cap. 6. parag. 12.

Bene Prophetauit de vobis Isaias dicens: Populus hic labijs me honorat, &c. Nõ solum dicit, quòd Prophetauit Isaias, sed addit, quòd benè Prophetauit, etenim supra prophetiã est, obnubilatam præsentibus mendatijs veritatem cernere. Lib. 14. cap. 1. parag. 15.

Cæci sunt, &c. Temporalia bona excæcant. Lib. 14. cap. 16. parag. 19

Fer. 5. à Dom. 3.

Luc. 4. *Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus.* In Petri domo vide, qualia offẽdantur magnalia, nimirùm febres ardentissimæ, ærumnæ, infirmitates. Et quidem horum tolerantia longe superat alia excellentiora miracula. Lib. 14. cap. 1. parag. 7.

Et rogauerunt illum pro ea. Qui rogarunt? Dum alij non explicantur rogatores, crediderim quod etiam febres rogarunt, quando ærumnæ vocalissimę sunt ad impetrandum. Lib. 14. cap. 1. parag. 5.

Surgens miniſtrat illis. Non ſolum Ieſus dedit illi ſalutem, ſed & quod illis miniſtret, de Ieſu enim venit, quod poſsis in obſequio placere plurimis. Lib. 15. cap. 1. §. 22.

De hoc habes in 2. tom. lib. 10. cap. 6. per totum.

Fer. 6. à Dom. 3.

Ioan. 4. *Fatigatus ex itinere ſedebat ſic ſupra fontem.* Sic fatigatus ſedebat ſupra fontem, nec miror, quando fatigatio ſumpta pro iuſtitia, & Deo poteſtatis ſedem glorioſam parit. Lib 14. cap. 13. §. 14.

Da mihi bibere. Cur tantam daturus Dominus beneficiorum copiam, ab illa aquam expoſcit? Nulla res, ſecuriorem, & certiorē apud Deum mercedē obtinet, quàm exhibitio miſericordiæ, vel in aquæ potu. Lib. 14. cap. 15. §. 28.

Dediſſet tibi aquam viuam. Chriſti Domini opes inexhauribiles, ſupra omnem fidem præſtitam eſt eius theſaurus. Lib. 14. cap. 17. §. 20.

Fiet in eo fons. Chriſtus Dominus neſcit partita dona; Lib. 14. cap. 10. §. 31.

De hoc Euangelio habes in 2. tom. lib. 6. cap. 3. per totum.

Sabbatum à Dom. 3.

Ioannis cap. 8. *Adducunt Scribæ, & Phariſæi mulierē deprehenſam in adulterio, &c.* Peccatorum fœlicitas, quod deprehendātur, hoc enim nanciſcuntur, quod Deo ſiſtantur, quando impunitas, & diſsimulatio ſolet eſſe perditionis fomentum. Lib. 14. cap. 8. §. 9. Vide etiam lib. 14. cap. 13. §. 7.

Hæc mulier modo deprehenſa eſt, &c. De lenitate correctionis vide. Lib. 14. cap. 13. §. 2.

Digito ſcribebat in terra. Non miror, quod digito ſcriberet in terra, quaſi ad poſtulata ſurdeſcens, vbi enim pro ſaluandis hominibus non rogatur Dominus, ſurdus eſt, imò, & quaſi mortuus, & in terra ſepultus. Lib. 14 cap. 23. §. 2.

Qui ſine peccato eſt, &c. Se quiſque in infirmitatibus proximorum nouerit. lib. 14 cap. 4. §. 6.

Dominica 4. Quadrag.

Ioannis cap. 6. *Sequebantur eum multitudo magna; quia videbant ſigna, quæ faciebat ſuper his, qui infirmabantur.* Propter ſalutē temporalem ſequuntur Iudæi Ieſum: cui illum propter æternam ſalutem ſequi detrectabāt. Et quidem ſumma de mentis eſt, non vincere propter diuina, quas difficultates ſuperamus propter temporalia. Lib. 14. cap. 10. §. 1.

Cum ſubleuaſſet ergò oculos Ieſus. Fœlix ille ſuper quem ſuos ſubleuat Ieſus oculos, vbi enim Ieſu oculi ſunt, non poteſt ſtare malus. Lib. 15. cap. 11. §. 5.

Dicit ei Philippus ducentorum denariorū panes non ſufficiunt, &c. Andreas frater Simonis::: Quid inter tantos? Vide vt omnes diſcipuli anguſtantur, etenim in ſolo Ieſu abundare poſſunt largitionum munera. Lib. 15. cap. 6. §. 14.

Accepit ergò Panes Ieſus, & gratias egit, &c. Saturaturus multitudinem in primis gratias agit; quippè gratiarum actionis opus cœleſtem cibum parat. Lib. 14. cap 10. §. 2.

Collegerunt ergò, & impleuerunt, &c. Nulli deficit diuina largitas. Lib. 14. cap 10. §. 6.

Habes item de hoc Euang. in tom. 2. lib. 11. cap. 2. per totum.

Feria 2. à Dom. 4.

Ioan. 2 *Et cum feciſſet quaſi flagellum, &c.* Flagellū ſiue gladius ab illo ſolo debet ſumi, qui ſciat eſſe ſalutaris homini. Lib. 14. cap. 15. §. 16.

Ioan. 2. *Effudit æs, & menſas ſubuertit.* A templo Dei temporales eiecit negotiationes, vt ſolus ibi Deus conſpici liceat, magna enim eſt hominis fœlicitas, ſi vnum Deum ſpectet. Lib. 14 cap. 17. §. 2.

Auferte iſta hinc. Nummularios, vel boū venditores, nec ad momentum ſuſtinet, ſed flagellis adhibitis eiicit columbarum venditores, non percutit, ſed ſuſtinet, vt ipſi abeant, quia ſolis in maximis criminibus nō differendum ſupplicium, &c. Lib. 14. cap. 13. §. 6.

De hoc Euang. habes etiam in tom. 2 lib. 11. cap. 7 per totum.

Fer. 3. à Dom. 4.

Ioannis 7. *Die feſto mediante aſcendit Ieſus, &c.* Ait Chryſologus, quod daturus Dominus integrum, & completum æternitatis feſtum, aſcendit in templum die feſto mediante: nequit enim ſiſtere in dimidiatis bonis, ſed ex illis ad perfecta tranſit. Lib. 14. cap. 10. §. 31. & cap. 23. §. 3.

Mea doctrina, &c. Quauta cum modeſtia, & temperantia ſuas laudes profert Saluator, dum ſolum doctrinam ſuā extollit, qui multa alia diuiniſsima habebat; vt nos ſimiliter ad noſtras laudes deſcendamus. Lib. 14. cap. 15. §. 15.

Qui à ſemetipſo loquitur, &c. Periculoſum

eſt

est semper proprium cerebrum. Lib. 14 cap. 2 §. 13.

Hic verax est, & iniustitia in illo nō est. Meritò, in quo asserit iniustitiam non esse, illū dicit esse veracem, in quo enim veritas non est, vix aliquod scelus non adest. Lib. 14. cap. 9 §. 36.

Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit, &c. Fœlix qui Iesum magistrum habet, à quo solo docti homines fiunt. Lib. 14. cap. 16. §. 7. Et vel Iesu verbulū in suis discipulis penè inamissibilem gratiam causat. Lib. 14. cap. 18. §. 3.

Feria 4. à Dom. 4.

Ioannis. 9 *Vt manifestentur opera Dei in illo.* Oculorum tenebræ, vt maximè ad vitam solent conducere. Lib. 14 cap. 9. §. 17. Quādo & aperti oculi nullum non in salutis via retardant. Lib. 14. cap. 6. §. 2.

Lux sum mundi, &c. Nihil lucidum est, quod Iesu non exprimat imaginem. Lib. 15. cap. 12. §. 1.

Liniuit super oculos eius. Expende quod lutū à Iesu super oculos ponitur; & quidē à Iesu lutei homines habent, quod super omnia sublimia splendeant. Lib. 15. cap. 11. §. 9. Item quá sit salutare homini præ oculis habere lutum in quod desinet, &c. Lib. 15. cap. 1. §. 18.

Abijt ergò, & lauit, &c. Salutis negotium minimè differendum. Lib. 14. cap. 16. §. 7.

Habes de hoc Euang. in tom. 2. lib. 10. cap. 3. per totum.

Feria 5. à Dom. 4.

Luc. 7. *Efferebatur filius vnicus matri suæ.* Qui in Christo moriuntur, non instar seruorum sub dominio mortis, sed instar filiorum paruulorum sub mortis tutela sunt, vt omnia sua post modum recipiant. Lib. 14 cap. 15. §. 10.

Quam cum vidisset, &c. In vidua hac non voces audit, sed lacrymas, & dolorem videt Dominus, apud quem magis audiuntur afflictiones, quam voces. Lib. 14. cap. 9. §. 37.

Tetigit loculum, &c. Cur loculum tetigit, & non magis defuncti membra? A Iesu, vel conspectu ipsa ligna halant hominibus vitā. Lib. 14. cap. 10. §. 15.

Adolescens tibi dico surge. Sciebat Iesus defuncti proprium nomen, sed maluit illum nomine ætatis compellare, vt magis clareret diuinę gratiæ facinus in eo quod adolescens posit à tenebris resurgere in vitam. Lib. 15. cap. 1. §. 23.

De hoc habes in tom. 2. lib 8. cap. 2. per totum.

Fer. 6 à Dom. 4.

Ioannis. 11. *Ecce quem amas infirmatur.* Efficacissimi illices sunt afflictiones, & infirmitates ad trahendū citius Iesum, quia vbi illæ sunt, & Iesus adest. Lib. 14 cap. 15. §. 17.

Infirmitas hæc non est ad mortem, &c. Labores, & pressuræ non deprimunt, sed extollūt, & augent iustos. Lib. 15. cap. 12. §. 5. & cap. 5. §. 4. & alibi.

Vado vt à somno excitem eum, &c. Mors dicitur somnus, quia suscitatio omnem tollit mortis horrorem. Lib. 15 cap. 12. § 8.

Vt vidit eam plorantem, &c. Lacrymarum legatio efficacissima est ad impetrandum. Lib. 15. cap. 4. §. 9.

Lazare veni foras. In alijs suscitatis nō meminit nomina propria, sed solū aiebat, Ado Iesces surge, vel puella surge, cur hic maluit ex nomine proprio Lazarum compellare? Lazarus significat Dei adiutorium, & ideò suscitaturus Lazarum vocat, vt ostendat in electis suis, nihil esse vacuum, nec nomen ipsum, sed semper cum re inueniri. Lib. 15. cap. 11. §. 13.

De hoc Euangelio habes in tom. 2. lib. 8. cap. 3. per totum.

Sabbatum à Dom. 4.

Ioannis. 8. *Qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen, &c.* Qui non stat in via virtutis solem iustitiæ habet sibi appropinquantem. Lib. 15. cap. 3 §. 1.

Sed & ego, & qui misit me pater. Nunquam Iesus non exhibet nobis Deum patrem, cæteri alij illum exhibent solum iudicem. Lib. 14. cap. 17. §. 10.

Neque me scitis, neque patrem. Tota Iudeorum perditio, quod nesciant patrē, vbi enim in Deo paternum quid non sentitur, non potest non esse perditio. Lib. 14. cap. 17. §. 12.

Si me sciretis: forsitan, & patrem meum sciretis. Qui Christum habet, omnia paterna, & cœlestia aperta, & pervia experitur. Lib. 15. cap. 6. §. 4.

Dominica. 5. Quadragesimæ.

Ioannis. 8. *Quis ex vobis arguet me de peccato:* Certissimam suam innocentiam probat Dominus in eo, quod nō possit argui de peccato; in quo enim peccatū est, euidētissimum sui argumentum præbet. Lib. 13. cap. 1. § 7.

Si veritatem dico, &c. Ex veracitate ſuam diuinitatẽ probat, quia vbi veritas eſt, nihil non ſanctum, & diuinum eſt. Lib. 14. cap. 21. parag. 12.

Ego Dæmonium non habeo. Dictus fuerat Samaritanus & Dæmonium habens, & cur cum dicit ſe non habere Dæmonium, non etiam dicit, an Samaritanus ſit, nempè verè hominum cuſtos? Sanè quis ipſe eſſet, euidentiſsime inter ipſas calumnias patebat, inter quas nequit non patere, quid quiſq; ſit. Lib. 14. cap. 15. parag. 7.

Ego non quæro gloriam meam. Ex quo non quærit gloriam temporalem, ſe ſuperiorem oſtendit contumelijs, qui enim mundialibus non capitur laqueis, non curat verba. Lib. 14. cap. 15. parag. 6.

Eſt qui quærat, & iudicet. Nõ impune abibunt iuſtorum calumniatores, nec abſcondi poterunt, ſed quærenti iudici ad ſupplicium patebunt. Lib. 14. cap. 15. parag. 8.

Fer. 2. à Dom. 5.

Ioan. 7. *Vt apprehenderẽt Ieſum.* Vane mittuntur miniſtri, & milites, vt benigniſsimũ apprehendant Ieſum; quando benignitas, & manſuetudo innocens ſecura eſt etiam inter hoſtiles incurſus. Lib. 15. cap. 8. parag. 9.

Adhuc modicum vobiſcum ſum, &c. Meritò vocat modicum præſentię ſuæ tẽpus; etenim in præſentia Ieſu, vel ſæcula horaria reddun tur. Lib. 14. cap. 17. parag. 24.

Vbi ego ſum, vos non poteſtis venire. Summũ ſupplicium eſt à Ieſu exulare. Lib. 14. cap. 15. parag. 22. Item ad locum vbi eſt Ieſus ille ſolus accedit, qui non refugit eius ſublationem crucis. Lib. 15. cap. 5. parag. 7.

Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina, &c. Ad fructus producendos, illæ quærendæ ſunt virtutes, quæ veniunt ex Fide. Lib. 15. cap. 19. parag. 3.

Fer. 3. à Dom. 5.

Ioann. 7. *Non volebat in Iudæam ambulare; quia quærebant eum Iudæi interficere.* Sapiẽtiſsime cauet Dominus Iudæorum conſpectum, ne ipſi in homicidia labantur; eſt enim hominis Chriſtiani dignum ſtudium, vt quã pauci ſint, qui in ſe peccẽt, &c. Lib. 14. cap. 13. parag. 1. Item Chriſtianus triumphus eſt, peccandi occaſiones præcidere. Lib. 14 cap. 8. parag. 17.

Manifeſta te ipſum. Hæc vox eſt eorũ, qui mundiales Dominos ſequuntur; fœlices nos, qui eum Dominum Deum habemus, qui etiam occultos requirat. Lib. 14. cap. 8. parag. 5. Alioquin per errorem. 10. & cap. 9. parag. 11.

Tempus veſtrum ſemper eſt paratum. Nullũ tempus, etiam extremum, non tibi tempeſtiuum eſt, vt poſsis ſaluti operam dare. Lib. 15. cap. 1. parag. 24.

Me autem odit: quia ego teſtimoniũ perhibeo, &c. Lib. 15. cap. 1. parag. 11. Habes quàm malè audiat apud mũdiales veritatis preco.

Fer. 4. à Dom. 5.

Ioan. 10. *Facta ſunt Encenia Hieroſolymis, & hyems erat, & ambulabat Ieſus, &c.* Encenia vocantur feſta renouationis templi, in quo tunc erat Ieſus, quem vt habeas, nouis ſemper virtutibus inſiſtere debes. Lib. 15. cap. 10. parag. 10. Alioquim ruinam time, ibidem, parag. 11.

Circumdederunt ergò eum Iudæi, &c. Malorum numerus ſemper eſt multiplex. Lib. 14. cap. 12. parag. 9.

Quouſq; animam noſtram tollis? In ipſo perſecutionis conflictu, non Ieſus, ſed perſecutores eius quæruntur, quaſi ipſi violentiam ſuſtineant. Nunquam enim violentia, & dolor ſciuit non magis affligere perſecutores ipſos. Lib. 14. cap. 15. parag. 18. Quinimò iuſti in perſecutione ſuperiorem locum tenent, ex quo tyrannos comprimãt ſuos. Lib. 14. cap. 16. parag. 38.

Si tu es Chriſtus dic nobis palam. Ieſus tunc clarus, & conſpicuus eſt, cum cordis apparet mundities. Lib. 14. cap. 21. parag. 16.

Opera, quæ ego facio, &c. Qualis quis fuerit, manifeſtè oſtendunt virtutum opera. Lib. 14. cap. 20. parag. 20.

Fer. 5. à Dom. 5.

Luc. 7. *Vt cognouit, quod Ieſus accubuit in domo, &c.* Totam Phariſæi domum penetrat Magdalena, nullum obicem, nullum clauſtrum inuenit, ſed omnia aperta, & ſine obice. Vndè hoc? Ieſum, bonaque æterna meditabatur, & quærebat, ex quo nihil nõ patens inuenit, & apertũ. Lib. 15. cap. 1. parag. 6. & cap. 6. parag. 4.

Stans retro, &c. Non audet peccatrix in Dei oculis apparere; verecũde accedit à tergo, & quidem in peccatore verecundia eſt primum ſalutis auſpicium naſcentis. Lib. 15. cap. 7. parag. 4.

Capillis capitis ſui tergebat. Cur Domine ſic permittis perdi Magdalenæ capillos in plãtarum tuarum obſequium, quando promittis iuſto, quod capillus de capite tuo non peribit? Imò ne perdãtur Mariæ capilli Deo

ſiſtuntur,

fiſtũtur, id enim magis cuſtoditur, quod pro Deo perditur. Lib. 14. cap. 11. parag. 5.

Oſculabatur pedes eius. Quæ virgo admiſſa eſt vſq; ad pedis oſculum? De virginibus dicitur, quod *ſecuntur agnum*, hæc & agni veſtigia tenet, & inſuper addit oſcula. Et quidem homo, & lucidior, & glorioſior redditur ſæpe poſt peccata caſtigata, quàm in ipſa innocentia. Lib. 14. cap. 4. parag. 13.

Cui minus dimittitur, minus diligit, &c. Ex eo non placuit Phariſæus, & magis placuit Magdalena, quia hæc charitate ardebat, ille autem minime charitate mouebatur; & quęuis virtutũ opera, ſine charitate facile abeũt incorruptionem. Lib. 15. cap. 7. parag. 7.

De hoc Euangelio habes in tom. 2. lib. 6. cap. 6. per totum.

Fer. 6. à Dom. 5.

Ioan. 11. *Collegerunt Pontifices, & Phariſæi conſilium aduerſus Ieſum, &c.* Quò ſanctior, & purior cuis, eo magis à peccatoribus corroditur. Lib. 14. cap. 9. parag. 27.

Tollent locum noſtrum, & gentem, &c. Ecce praui homines, vt ſuis temporalibus lucris proſpiciant, non communibus, quæ à ſolo Dei ſpiritu reſpiciunt. Lib. 14. cap. 23. parag. 11.

Vnus autem ex ipſis Caiphas nomine, & c. Vos neſcitis quicquam, nec cogitatis, quia expedit vobis, vt vnus moriatur, &c. Pro religioſo viro, nec vllus vnquam ſtabit. Lib. 14. cap. 12. parag. 11.

Vos neſcitis quicquam, &c. Dum alij diuerſis ſententijs nutant, hic qui ſe ſapiẽtia ſuper omnes extollebat in apertam Ieſu mortem conſpirat, ad illamque trahit cæteros, vt pateat, quam cauendus ſit homo ſapiens, & vitijs ſeruiens. Lib. 14. cap. 12. parag. 10.

Sabbatum à Dom. 5.

Ioan. 11. *Multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Ieſum.* Vnus Lazarus ſuſcitatus multos ad ſalutem trahebat, quia vel vnus iuſtus valet, vt omnem terram cõdiat. Lib. 14. cap. 4 parag. 3.

In craſtinum autem turba multa, &c. Cum ſapientes Hieroſolymitani in Ieſum, & eius aſſeclas impingũt; populares rudes Ieſu gloriam, & regnum extollunt palmarum ramis. Quia oculatior eſt ad percipiẽda diuina ſimplex, & rudis innocentia, quàm mundiales ſapientes. Lib. 14. cap. 2. parag. 9.

Niſi granum frumenti cadens in terram mortuũ, &c. Poſt glorioſam exceptionẽ peractã; totum quod legitur de Ieſu morte, & ſepultura eſt, & merito, quia è mundialibus glorijs, & delicijs nõ theſaurus, ſed ſepulchrum fit. Lib 14. cap. 9. parag. 13.

Dominica in Ramis.

Matth. 21. *Ecce Rex tuus venit tibi manſuetus, &c.* Regem tuum nominat, cui obſequaris, maximè enim molleſcit obſequium, quod non alieno Domino exhibetur. Lib. 15. cap. 2. parag. 2.

Manſuetus, &c. Meritò manſuetus accedit, vt fructum capiat, mãſuetis enim omnia fructifera ſunt. Lib. 14. cap. 3. parag. 8.

Sedens ſuper aſinam, &c. Vt pungeret homines, qui nolunt cognoſcere Deum cognitum à brutis. Id quod duriſsimum debet hominibus eſſe. Lib. 14. cap. 5. parag. 1.

Fer. 2. Hebdom. Maioris.

Ioan. 12. *Quem ſuſcitauit Ieſus.* In domo Lazari adhuc Ieſus eſt, nec miror, quod Lazarus non ſepararetur à Ieſu, quando illi acceptam refert vitam. Nequit enim à Deo abeſſe, qui illi accepta refert bona ſua. Lib. 15. cap. 11. parag. 1.

Exterſit capillis ſuis, &c. Semel omnia ſua dederat Ieſu, & vnguentum, & capillos; modo iterũ dicitur ſuos applicuiſſe capillos ad extergendum; nihil enim ſecurius habetur, quam quod Chriſto exhibetur. Lib. 15. cap. 9. parag. 7.

Domus impleta eſt ex odore, &c. Domus quę habebat Ieſum impletur odore bono, quia Magdalenæ opera ea ſunt, quæ incomparatione celſiſsimarum virtutum apparere poſſunt. Lib. 14. cap. 21. parag. 7.

De hoc etiam vide in 2. tom. lib. 12. cap. 2. per totum.

Fer. 5. In Cœnam Domini.

Ioan. 13. *Sciẽs Ieſus, quia venit hora eius, &c.* Inexpugnabilis viri eſt malã ventura præuidere. Lib. 14. c. 14. §. 5. Et male ſe cuſtodit, qui nullum nouit prænoſcere malum, ante quam veniat, ibidem, parag. 6.

Cum dilexiſſet ſuos, in finem dilexit, &c. Tũc magis eius charitas cenſetur, quãdo eius maiora teſtimonia dantur, quia charitas non eſt quam non teſtatam facimus. Lib 14. cap. 13. parag. 5.

Sciens quia omnia dedit ei pater in manus, &c. Poteſtatem daram meminit, cũ ſeſe ad paſſionem accingit, quia magna excellentia eſt pati poſſe pro Deo. Lib. 14. cap. 14. §. 14.

Lauare cepit pedes, &c. Humilitatis demiſſio

ſio ſummã magnitudinem apud Deum præbet. Lib. 14. cap. 12. §. 5.

Si non lauero te, &c. Nec minima contemnenda. Lib. 14. cap. 12. §. 3.

Accepit veſtimenta ſua. Hic meditatur Rupertus reſurrectionem, in quã poſt lotionẽ mundi pretioſo ſanguine reſumpſit carnem ſuam. Et quidem quivis iuſtus ex morte omnia ſua recuperabit in reſurrectione. Lib. 14. cap. 15. §. 13.

De hoc vide in 1. tom. lib. 13. cap. 7. per totum.

Fer. 6. in Paraſceue.

Chriſti vulnera ſunt nobis refugia. Lib. 14. cap. 20. §. 12. Faciunt nos ſæculo abrenuntiare, ibidem. §. 14.

Crux Chriſti nos Deo hærere facit. Lib. 14. cap. 15. §. 25. Ab ea natales cœleſtium Principum. Lib. 15. cap. 12. §. 11.

De Paſsione habes multa in 1. tom. lib. 4. per totum.

Dom. Reſurrectionis.

Matth. 27. *Ieſum quæritis crucifixum, ſurrexit, &c.* Reſurrectio euacuat omnem horrorem mortis Lib. 15. cap. 12. §. 8. Mors nõ perdidit Ieſum, nec Ieſu vita fuit à morte deperdita, nunquam enim perditur, quod Deo offertur. Lib. 14. cap. 5. §. 24. Omnia noſtra recuperabimus ex morte in reſurrectione. Lib. 14. cap. 15. §. 13.

De reſurrectione Domini multa habes in 1. tom. lib. 5. per totum.

Dom. in Albis.

Ioan. 20. *Pax vobis.* Vide in indice verbo: Pax. vbi multa.

Oſtendit eis manus, & latus. Erant ibi clauſi diſcipuli propter metum, quibus ſic metuẽtibus rectè vulnera oſtenduntur, vt quæ ſint refugia optima. Lib. 14. cap. 20. §. 12.

Gauiſi ſint diſcipuli viſo Domino. Verũ gaudium ſolus Deus poteſt cauſare. Lib. 14.

De hoc etiam habes plura in 1. tom. lib. 5. cap. 4. per totum.

Dom. 2. Poſt Paſcha.

Ioann. 10. *Ego ſum Paſtor bonus.* Habes in præſenti, lib. 14. cap. 14. per totum.

Dom. 3. Poſt Paſcha.

Ioann. 16. *Modicum, & iam non videbitis me.* Habes in præſenti, lib. 14. cap. 22. per totum.

Dom. 4. Poſt Paſcha.

Ioan. 16. *Vado ad eum qui miſit me.* Habes in præſenti, lib. 14 cap. 21. per totum.

Dom. 5. Poſt Paſcha.

Ioann. 16 *Siquid petieritis, &c.* Habes in præſenti, lib. 14 cap. 23. per totum.

In Litanijs maioribus.

Luc. 11. *Quis veſtrum habebit amicum, &c.* Habes in præſenti, lib. 15. cap. 3. per totum.

Dom. 6. Poſt Paſcha.

Ioan. 15. *Cum venerit Paracletus, &c.* Habes in præſenti, lib. 14. cap. 18. à §. 7.

Spiritus veritatis. Lib. 14. cap. 21. §. 12.

Abſque Synagogis, &c. Lib. 14. cap. 21. à principio.

Dom. in Pentecoſtem.

Ioan. 14. *Siquis diligit me ſermonem meum ſeruabit.* Habes in præſenti, lib. 14. cap. 18. per totum.

Et de Spiritus Sancti effectibus, cap. 21. per totum.

Domin. Sanctiſsimæ Trinitatis.

Matth. 28. *In nomine Patris, & filij, & Spiritus Sancti.* Sãctiſsimæ Trinitatis adumbratio fundamẽtum eſt humanæ fẽlicitatis. Lib. 14. cap. 13. §. 4.

Paternitas in primis nominatur, quia niſi in Deo paternum quid exiſteret, periret homo. Lib. 14. cap. 17. §. 12. & §. 13. vbi habes de Deo patre à Ieſu nobis exhibito, & §. 14.

De hoc etiam myſterio habes in 1. tom. lib. 5. cap. 9. per totum.

Dom. 2. Poſt Pentech.

Luc. 14. *Fecit cœnam magnam.* Adeò magna vt nulli deficiat. Lib. 14. cap. 10. §. 6. Itẽ cœnam magnam vocat, quia quæ res habent, vel reſpiciunt Chriſtum, magnæ, & pretioſæ ſunt, ibidem, cap. 10. §. 4.

Et cœperunt omnes ſimul excuſare, &c. Niſi tu prius deficias, in Dei ſeruitio, nunquam tibi deficit Dei largitas. Lib. 14. cap. 10. §. 10.

Tunc iratus pater, &c. Abſtinentia ab Euchariſtię epulis lethalem Dei iram incurrit. Lib. 14. cap. 10. §. 26.

Et de Euchariſtia habes per totum hoc caput, & 1. tom. lib. 3. cap. 8. etiam per totum.

Dom. 3. Poſt Pentech.

Luc. 15. *Quia hic peccatores recipit.* Solus Ieſus eſt, qui nouit peccatoribus parcere.

Lib.

Lib. 14. cap. 11. parag. 10.

Quis ex vobis homo si perdiderit vnam, &c. Hic ponderandum quàm fœdum est pro tẽporalibus ruinis cauendis tanta facere, & pro æternis, nec minima. Lib. 14. cap. 10. parag. 1.

Gaudium erit in cœlo super vno peccatore. Et cœlo peccatores visentur, si conuertantur. Lib. 14. cap. 17. parag. 4.

Dom. 4. Post Pentech.

Luc. 5. *Ragauit eum à terra reducere pusillum.* Totus Christi labor eo spectat, vt nos à terra abducat. Lib. 14. cap. 20. parag. 14.

Laxate retia vestra in capturam. Laxari iubentur retia in capturam, quia ad capiẽdos homines peccatores non tam rigor, quam lenitudo prodesse solet. Lib. 14. cap. 13. pa. 2. parag. 3.

Rumpebatur autem rete, &c. Et si rumperetur rete, nullus piscis abibat, quia persecutio potius auget iustos. Lib. 15. cap. 5. §. 4.

De hoc habes in 2. tom. lib. 11. cap. 4. per totum.

Dom. 5. Post Pentech.

Matth. 5. *Nisi abundauerit iustitia, &c.* Habes in præsenti, lib. 14. cap. 5. per totum.

Dom. 6. Post Pentech.

Mar. 8. *Misereor super turbam.* Misericordiæ affectus potentissimus in animis diuinis. Lib. 14. cap. 3. parag. 14.

Et si dimisero eos ieiunos, deficient, &c. Grauissima, & prima gubernatorũ negotia circa pauperum necessitates. Lib. 14. cap. 16. parag. 23.

Accipiẽs panes fregit, & dabat discipulis, &c. Perfecta Pastoris disciplina in dando appareat, non in recipiendo. Lib. 14. cap. 14. §. 1.

De hoc habes in tom. 2. lib. 11. cap. 3. per totum.

Dom. 7. Post Pentech.

Matth. 7. *Nunquid colligunt de spinis vuas?* Habes in præsenti. Lib. 15. cap. 9. per totum.

Dom. 8. Post Pentech.

Luc. 16. *Diffamatus est apud illũ, quia dissipauit, &c.* Nulla est creatura, quæ peccatorem iudici non sistit. Lib. 14. cap. 17. §. 10.

Redde rationem villicationis tuæ. Non ait, redde rationem bonorum tuorum; quia in iudicio bona omnia temporalia disparent, euanent. Lib. 14. cap 21. parag. 8. Vbi de iudicij timore, quàm debeat iustos etiam pulsare, & lib. 13. cap. 2. §. 7. & cap. 1 parag 13.

Conuocatis singulis debitoribus, &c. Remedium sibi efficax parat villicus iste ex misericordia, quia hæc triumphat. Lib. 13. cap. 3. parag. 9. & de illa etiam vide ibi. parag. 6. & 7. & 8.

Quantum debes Domino meo. Non ait, quantum mihi debes, vt discant viri Ecclesiastici nihil suum in bonis reputare. Lib. 14. cap. 23 parag. 12.

Dom 9. Post Pentech.

Luc. 19. *Videns ciuitatem flenit super illam, &c.* Non fulmina iecit, sed teneritudinem ostendit lacrymarum, nec indè securior ciuitas peccatrix, quin potius indulgẽtiam illam magis suspectam debebat habere. Lib. 14. cap. 8. parag. 9.

Si cognouisses, & tu, & quidem in hac die, &c. Hominis fœlicitas in eo est, quod præuideat ventura mala antea quam eueniant. Lib. 14. cap. 14. parag. 5. & 6.

Venient dies in te, &c. Supplicium ex dilatione grauius. Lib. 14. cap. 11. parag. 8.

Vide in tom. 2. lib. 12. cap. 5. per totum.

Dom. 10. Post Pentech.

Luc. 18. *Duo homines ascenderunt in templum.* Habes in præsenti, lib. 15. cap 7. per totum.

Dom. 11. Post Pentech.

Mar. 7. *Apprehendens eum de turba seorsum, &c.* Peccatori conuenientissimus secessus, vt possit expectare salutem Lib. 14. cap. 16. parag. 27.

Et suspiciens in cœlum ingemuit. Gemit Dominus soluturus muti linguam, vt quæ soluta lapsibus sit frequens. Lib. 14. cap. 21. parag 13.

Et præcepit illis, ne cui dicerent. Occultanda opera bona. Lib. 15 cap. 7. parag. 5.

Vide etiam in 2. tom. lib. 16. cap. 9. per totum.

Dom. 12. Post Pentech.

Luc. 10. *Beati oculi, qui vident, quæ vos videtis.* Quam beatus sit, qui Iesu fœlicissima gaudet præsentia. Lib. 15. cap. 6. parag. 8.

Multi Prophetæ, & reges voluerunt videre, quæ vos videtis, & non viderunt. Illud in primis beneficium æstima, quod recipis, minime illud recipientibus aliis multis, imò sine illo pereuntibus. Lib. 15. cap. 11. parag. 7.

Ecce quidam legis peritus, &c. Sapiẽtes mũdiales rudiores ad diuina sunt, li. 14. c. 16. §. 8.

Quid faciendo vitam æternam possidebo. Meritò dicit, possidebo vitam æternam; sola enim æterna possideri possunt, cætera non possidentur, quandoquidem, nec sunt. Lib. 14. cap. 17. parag. 5. & cap. 7. parag. 12.

In lege quid scriptum est? quomodo legis? Lectio sacra, quàm salutaris? Lib. 14. cap. 16. parag. 33.

Diliges Dominum Deum tuum, &c. Totam animam, totum cor sibi rapit dilectio diuina, quia vbi illa est, nihil præter Deum æstimatur. Lib. 14 cap. 18. parag. 1. Et de charitate in Deum vide totum hoc caput.

Dom. 13. Post Pentech.

Luc. 17. *Occurrerunt ei decem viri leprosi, &c.* Decem leprosi ad vnum Iesum confugiunt; vnus enim iustus ad peccatorum multitudinem reformandam sufficit. Lib. 14. cap. 4. parag. 3.

Et factum est dum irent. Salutis negotium minime differendum, sed statim peragendum. Lib. 14. cap. 17. parag. 7. & lib. 15. cap. 19. parag. 4.

Gratias agens, &c. Vide in indice verb. Gratitudo.

Nisi hic alienigena, &c. Retributio pro acceptis beneficijs non fit ab huius mundi incolis. Lib. 14. cap. 2. parag. 15.

De hoc Euang. habes in 2. tom. lib. 9. cap. 5. per totum.

Dom. 14. Post Pentech.

Matth. 6. *Nemo potest duobus Dominis seruire.* Vide in præsenti, lib. 14. cap. 9. à parag. 19. & deinceps per totum.

Dom. 15. Post Pentech.

Luc. 7. *Ibat Iesus in ciuitatem Naim, &c.* Vide supra, Fer. 5. à Dom. 4. Quadrag.

Dom. 16. Post Pentech.

Luc. 14. *Cum intraret Iesus in domum cuiusdam Principis Pharisæorum Sabbatho manducare panem.* Etiam apud hostes inuenit Iesus prandium, quia perfectus virtutis cultor alimento carere non potest. Lib. 14. cap. 16. parag. 14.

Et ipsi obseruabant eum. Ipsi hospites, qui Iesu conuiuia exhibebant, medijs conuiuijs eius vitæ insidiabantur. Hæc est summa impiorum malitia, quod eorum vota, & obsequia non differant ab homicidijs. Lib. 14. cap. 16. parag. 28.

De hoc Euangelio habes in 2. tom. lib. 10. cap. 11. per totum.

Dom. 17. Post Pentech.

Matth. 22. *Vnus ex eis legis Doctor, &c.* Dum legis Doctor scientiam requirit, non dicitur illi, quod sciat, seù cognoscat filium Dei, sed quo amet Deum ex toto corde, vbi enim charitas, ibi perfecta cognitio, & scientia. Lib. 14. cap. 18. §. 8.

Hoc est maximum, &c. Qui maximo dilectionis præcepto obfirmatur, cætera vt parua æstimat, & penè inexpugnabilis manet. Lib. 14. cap. 18. §. 2. & §. 3.

Secundum autem simile huic, &c. Vt primũ nequit esse, sine respectu ad secundum; nec è contra; sic Dei amicitiam non habebis, nisi te proximis exhibeas amicum. Lib. 14. cap. 20. parag. 7.

In his duobus mandatis vniuersa lex pendet, &c. Nequit lex obseruari, sine charitate, quã do vbi illa deest, cæteræ virtutes incorruptionem abeunt. Lib. 15. cap. 7. parag. 7.

Dom. 18. Post Pentech.

Matth. 9. *Venit in ciuitatem suam.* Præstantior virtus prius propinquis prouidet. Lib. 15. cap. 3. parag. 9. & cap. 9. parag. 17.

Videns fidem illorum, &c. Paralytici portiores, nec dum verba faciunt, & tamẽ à Deo exaudiuntur, sic enim exaudiri solet, qui Dei, proximorumque peragit negotia. Lib. 15. cap. 3. parag. 7.

Confide fili. Remittũtur tibi peccata, &c. Anteà hic homo spiritu seruitutis erat imbutus, modo à Iesu habetur filius, dum ei peccata dimittit, sic sæpè solet peccator fœlicior apparere post peccata dimissa, quam erat in innocentia. Lib. 14. cap. 4. parag. 3.

Habes de hoc Euang. in 2. tom. lib. 9. cap. 1. præcipue à parag. 5. deinceps per totum.

Dom. 19. Post Pentech.

Matth. 22. *Fecit nuptias filio suo.* In Dei patris disciplina, nihil lætitiam æternam afferens, potest deficere. Lib. 15. cap. 10. §. 6.

Iterum misit, &c. Non semel, sed bis, & ter parturiendi sunt filij spirituales. Lib. 14. cap. 16. parag. 18.

Tauri mei, & altilia occisa sunt. Virtutis res variari debet, vt facilius capiatur ab infirmis. Lib. 14. cap. 23. parag. 4.

Contumelis affectos occiderunt. Seruus Dei melius habet apud feras, quam apud homines. Lib. 14. cap. 16. parag. 36.

Perdidit

Perdidit homicidas illos. Deus acerbe punit iustorum persecutores. Lib.

Dom. 20. Post Pentech.

Ioan. 4. *Erat quidam regulus, cuius filius infirmabatur.* Ecce quid primò hæreditēt mūdi filij, nimirùm afflictiones, dolores, ruinas; nil aliud nouerunt parturire mundialia culmina. Lib. 13. cap. 2. §. 10.

Incipiebat enim mori. Etiam postrema hora potest esse prima in salutis negotio. Lib. 15. cap. 1. §. 24.

Nisi signa, & prodigia, &c. Iesu signa semper homini salutaria. Lib. 13. cap. 1. §. 5.

De hoc Euang. habes in tom. 2. lib. 10. cap. 5. per totum.

Dom. 21. Post Pentech.

Matth. 18. *Simile est regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere, &c.* Quid iudicij metus in iustis, & peccatoribus efficiat, vide lib. 13. cap. 1. §. 13. & cap. 2. §. 7. & lib. 15. cap. 12. §. 4.

Voluit rationem ponere cum seruis suis. Non cum filijs, sed cum seruis, vt ostendatur durior hominis conditio, qui dum Deum non experiatur patrem, prorsus peribit. Lib. 14. cap. 17. §. 12.

Procidens autem seruus ille, &c. Non solis verbis, sed & humi cubatione Deum solicitat, quia non sola lingua, sed verum pœnitentiæ opus auditur à Deo. Lib. 14. cap. 9. parag. 37.

Misertus autem Dominus. Misericordię affectus in diuinis animis validissimus. Lib. 14. cap. 3. §. 14.

Dimisit eum; & debitum dimisit. Nulla mēsura seruanda est in benefaciendo. Lib. 14. cap. 5 §. 18.

Nonne ergò oportuit, & te misereri conserui tui? Deus qui in omnibus vult primus haberi, in parcendo secūdus est, expectans te parcentem videre, vt ipse pareat tibi. Lib. 14. cap. 8. parag. 16.

Dom. 22. Post Pentech.

Matth. 22. *Consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.* Quò quis sanctior, eò maiores à peccatoribus patitur insidias. Lib. 14. cap. 9. §. 27.

Viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo. Profecto qui nihil mūdiale procurat, ille solus viam Dei in veritate docet. Lib. 15. cap. 8. §. 13. Et qui Principibus morem gerit, eo ipso à veritate alienus. Lib. 14. cap. 2. parag. 5.

Non enim respicis personam. A iusto, & bono viro non respicienda persona. Lib. 14. cap. 2. §. 18.

Quid me tentaris hypocrita? Pulchrè adulatores Pharisęos ferit, & repellit bonus Princeps; quando pessimis fauere in Principe durissimum est. Lib. 14. cap. 9. §. 39.

Cuius est imago, &c. Magna excellētia hominis, in quo summi imperatoris Dei similitudo cernitur. Lib. 14. cap. 1. §. 6. & §. 21.

Dom. 23. Post Pentech.

Matth. 9. *Princeps vnus accessit, & adorabat eum dicens. Domine filia mea, modo defuncta est.* Vbi Clades, & mors nobilissimę adolescentulæ proponitur, non miror, quod Princeps prosternatur, & adoret, quando Prrncipum clades plurimum valent ad alios commonendos Lib. 14. cap. 4. §. 8.

Et surgens Iesus sequebatur eum. Principes viri multo sunt honore prosequendi. Ibidem. §. 7.

Tetigit fimbriam, &c. Ipse per se tetigit, misere enim fallitur, qui laboribus alienis totum salutis negotium committit. Lib. 14. cap. 11. §. 1.

De filia Principis mortua habes in 2. tom. lib. 8. cap. 1. per totum: De muliere fluxum sanguinis habente, ibidem lib. 10. cap. 7. per totum.

Dom. 24. Post Pentech.

Matth. 24. *Cum videritis abominationem.* Vide. 2. tom. lib. 12. cap. 2.

Et tunc parebit signum, &c. In præsenti, lib. 13. cap. 2. per totum.

DE SANCTIS EVANGELIA, QVÆ sunt in præsenti tomo.

In Cathed. D. Pet.

Matth. 16. *Venit Iesus, &c.* Lib. 14. cap. 2.

In festo Sancti Sebastiani.

Luc. 6. *Beati pauperes, &c.* Lib. 14. cap. 3.

In festo S. Mar.

Luc. 10. *Misit illos binos.* Lib. 15. cap. 8.

In festo S. Philippi, & Iacobi.

Ioan. 14. *Non turbetur, &c.* Lib. 14. cap. 17.

Pro S. Athanasio.

Matth. 10. *Fugite in aliam.* Lib. 14. cap. 15.

Pro S. Ioanne Baptista.

Habes plura, lib. 14. cap. 1. per totum.

Pro S. Petro.

Matth. 16. *Venit Iesus, &c.* Lib. 14. cap. 2.

Index Concionum.

Pro S. Laurentio.

Ioan. 20 *Nisi granum, &c.* Lib. 15. cap. 5.

Pro Sancto Michaele.

Matth. 18. *Quis putas maior?* Lib. 14. cap. 12.

Pro San. Luca.

Luc. 10. *Misit illos binos.* Lib. 15. cap. 8.

Pro San. Simone, & Iuda.

Ioan. 15. *Hæc mando vobis, &c.* Lib. 14. c. 20. à §. 12.

Pro Omnibus Sanctis.

Matth. 6. *Beati pauperes, &c.* Lib. 14. cap. 3.

Pro communi Apost.

Ioann. 15. *Hoc est præceptum, &c.* Lib. 14. cop. 20.

Pro communi Vnius Mart. Pont.

Luc. 14 *Volens turrim ædificare, &c.* Lib. 15. cap. 4.

Matth. 16. *Si quis vult venire.* Lib. 14. cap. 11.

Pro Mart. non Pontif.

Matth. 10. *Non veni pacem mittere.* Lib. 14. cap. 15. à §. 16.

Item: *Nil opertum, &c.* Ibidem, à §. 7.

Item ex Ioan. 20. *Nisi granum, &c.* Lib 15. cap. 5.

Pro communi Mar. in Pasch.

Ioan. 15. *Ego sum vitis.* Lib. 14. cap. 19.

Pro pluribus Mar.

Ioan. 16. *Plorabitis, & flebitis, &c.* Lib. 14. cap. 22.

Luc. 11. *Væ vobis, qui ædificamini monumenta, &c.* Lib. 14. cap. 16 à §. 28.

Luc. 10. *Videbam Satanam.* Lib. 15 cap. 11.

In communi Confessorum non Pontif.

Luc. 12. *Pusillus grex.* Lib. 15. cap. 1.

Item: *Sint lumbi vestri præcincti.* Lib. 15. cap. 1. à §. 8.

In communi Confess. Pontif.

Matth. 24. *Vigilate, quia nescitis.* Lib. 15. c. 2.

Luc. 10. *Lucerna corporis, &c.* Lib. 14. cap. 9. à §. 17.

In communi Doctorum.

Matth. 5. *Vos estis Sal terræ.* Lib. 14. cap. 4.

FINIS.

BIBLIOTECA PROVINCIAL SORIA

Signat.ª Top.ª
Est. 20
Tab 2ª
Num 8

BAEZA
IN
Evangelia
.3.

567
2903